TOISET VALTIOPÄIVÄT

1917

PÖYTÄKIRJAT

II

ISTUNNOT 49—101

TOUKOKUUN 15 PÄIVÄSTÄ 1918 VALTIOPÄIVIEN LOPPUUN

SEKÄ

NIMI- JA ASIALUETTELOT.

HELSINGISSÄ 1918

VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

49. Keskiviikkona 15 p. toukokuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen erinäisten valtiopäivätöitä koskevain säännöksien muuttamisesta ja täydentämisestä 1078
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 20 ja 20 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 9.

2) Ehdotus laiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi 1079
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 23; lakivaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 30.

Ensimäinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi Ylimmästä Oikeudesa „
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 10.

4) Ehdotus laiksi Ylimmästä Hallintooikeudesta 1084
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 11.

5) Ehdotus erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 päivänä joulukuuta 1869 annettuun kirkkolakiin ..... „
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 21.

Pöydällepanoa varten esitellään:

6) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta 1085

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Alanen, Arffman, Björk, Erkko, Eronen, Heimonen, Hoikka, Holsti, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lahdensuo, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Lohi, Louhelainen, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Nurmela, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paavolainen, Paronen, Pennanen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Sundblom, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, ja Välisalmi sekä ne 56 edustajaa, jotka senaatin prokuraattorin puhemiehelle lähettämän kirjelmän mukaan ovat määrätyt vangittaviksi ja asetettaviksi syytteeseen valtiopetoksesta.

Puhemiehen puhe.

Puhemies: Arvoisat edustajat! Sen jälkeen, kun eduskunnalla viimeksi oli tilaisuus kokoutua, on maassamme tapahtunut sellaista, jota mikään sukupolvi Suomessa ei ennen ole saanut kokea. On ollut kestettävä kovia koettelemuksia, taisteltava raskaita taisteluja, uhrattava verisiä uhreja, mutta kansamme on koetuksensa kestänyt ja väkevällä kädellä heittänyt päältään vierasten ja kotoisten sortajain ikeen. Venäjän hallitus viime vuoden lopussa juhlallisesti tunnusti Suomen riippumattomuuden. Siitä huolimatta ei venäläistä sotaväkeä kuitenkaan siirretty maasta pois. Niin ollen ei Suomen kansalla ollut muuta keinoa, jos mieli todella vapauden saavuttaa, kuin ase kädessä käydä tätä sotaväkeä poistamaan. Aseisiin tarttuminen oli välttämätöntä siitäkin syystä, että osa Suomen omaa väestöä kurittoman

vieraan sotaväen villitsemänä ja sen apuun turvaten nousi maansa laillista yhteiskuntajärjestystä, maan kansanvaltaisella perusteella valittua eduskuntaa ja eduskunnan asettamaa hallitusta vastaan. Venäläisen sotaväen tukemana ja venäläisillä aseilla varustettuna tämä kapinallinen joukko sai haltuunsa maan eteläosan. Se asetti siellä lain ja oikeuden sijalle oman mielivaltansa, se harjoitti hirmuvaltaa, joka täyttää mielemme kauhulla. Liian raskasta olisi tässä tuoda esille ne luonnottomat hirmuteot, joilla venäläis-suomalaiset villityt joukot tahrasivat kaiken ihmisarvon. Me lausumme syvimmän myötätuntomme niitä maamme lukuisia kansalaisia kohtaan, jotka tavalla tai toisella ovat joutuneet uskollisuutensa tähden lailliselle yhteiskuntajärjestykselle ja siveellisyyden vaatimuksille kapinalisten hirmutekojen uhreiksi. Niiden muisto, jotka kuuliaisina omantuntonsa äänelle kieltäytyivät väkivallan, vääryyden ja valheen polulle astumasta ja jotka sentähden ovat saaneet kärsiä, toiset henkensäkin antaa, elää kunnioitettuna Suomessa tuleviin sukupolviin. Erittäin on meidän tässä muistettava, että on kaksi tämän eduskunnan jäsentä, joiden on ollut uhraaminen elämänsä isänmaan oikeusjärjestyksen puolustamiseksi, edustajat Antti Mikkola ja Ernst Saari. Kunnia heidän muistolleen!

Suomen kansa ei ole jäänyt tämän raakalaisten hirmuvallan saaliiksi. Yhtenä miehenä nousi maan parhaimmisto kalleinta isiensä perintöä puolustamaan ja vierasta iestä päältään heittämään. Maan talonpoikainen kansa ja sen sivistyneistö kerääntyi lujassa yhteistoiminnassa nostamaan korkealle oikeuden ja vapauden valkeata lippua. Ikäänkuin ihmeen kautta nousi Suomessa uljas armeija maan vapauttamiseksi. Sen opettajiksi riensi isänmaallisia miehiä, jotka hartaasti olivat toivoneet tilaisuuden pian koittavan Suomen kansalle saavuttaa täysi vapaus. Vapaaehtoisia apuvoimia riensi varsinkin Ruotsista sen toimia tukemaan. Sitkeillä ponnistuksilla, usein ankarasti taistellen pienimmästäkin maakaistaleesta Suomen valkoinen armeija työnsi vihollisen raakalaisjoukot kohti niiden vahvimpia tukipaikkoja. Vihdoin se ihailtavalla rohkeudella, hellittämättömällä sitkeydellä ja kaikki vastukset murtavalla voimalla särki vihollisen viimeisetkin varusteet. Me lausumme hartaat, lämpimät kiitoksemme kaikille, jotka kävivät tähän vapaustaisteluun osallisiksi. Me kiitämme heitä niistä kalleista uhreista, jotka he isänmaan alttarille antoivat. Meidän syvä kunnioituksemme seuraa niiden sankarien muistoa, jotka ovat sydänverensä uhranneet tehdäkseen kalliista isänmaastamme vapaan Suomen.

Meillä on vielä eräs kunniavelka. Kun venäläis-suomalaisen hirmuvallan aallot vyöryivät yli maan eteläosan, uhaten siellä hävittää vuosisataisten ponnistusten tulokset, kääntyi Suomi mahtavan Saksan valtakunnan puoleen, anoen sen apua. Se pyyntö ei ollut turha. Siitä huolimatta, että Saksa liittolaisineen jo neljättä vuotta kävi ankaraa sotaa suurta osaa maailmaa vastaan, Saksa antoi suomalaisille joukoille tarvittavia aseita ja muita sotatarpeita, ja kun näytti epätietoiselta, voisivatko Suomen nuoret joukot vapauttaa maan eteläosan ennenkuin se olisi sillä tavoin hävitetty, että sen kävisi vaikeaksi enää nousta, lähetti Saksa urhoollisia joukkojaan ja osan uljasta laivastoansa Suomen vapauden puolesta taistelemaan. Ihailulla, vilpittömällä kiitollisuudella olemme seuranneet avuksi rientäneitten Saksan joukkojen voitokkaita sotatoimia maassamme. Lausumme syvän kiitollisuutemme Saksan mainehikkaalle hallitsijalle, Saksan koko kansalle ja niille uljaille Saksan sotureille, päälliköille niinkuin miehistöllekin, jotka ovat täällä taistelleet Suomen vapauttamiseksi. Syvällä kiitollisuudella on Suomen kansa varsinkin muistava niitä Saksan sankareita, jotka jalossa taistelussa vieraalla maalla ovat uhranneet henkensä pienen sorretun Suomen kansan vapauden ja kulttuurin puolesta.

Raskaat olivat ne tehtävät, jotka kapinan puhjettua vaativat maamme hallituksen huolta ja tointa. Tehtäväin suorittaminen kävi sitäkin vaikeammaksi, kun ainoastaan osa hallitusta Waasaan siirtyneenä saattoi toimia vapaasti, hallituksen muiden jäsenten ollessa joka hetki vaarassa joutua kapinallisten raivon uhreiksi. Ihailtavalla rohkeudella senaatin herra puheenjohtaja ja yksi senaatin jäsen läpi kapinallisten saartolinjan sittemmin riensivät Waasassa olevien virkatovereittensa avuksi. Siitä raskaasta isänmaallisesta työstä, minkä senaatti viimeksikuluneina sorron kuukausina maan vapauttamiseksi on tehnyt, on Suomen kansa senaattille syvästi kiitollinen.

Ne kalliit uhrit, joita on kannettu isänmaamme vapauttamiseksi sorrosta, vääryydestä ja raakalaisuudesta, velvoittavat meitä. Nyt on todella rakennettava uusi Suomi. Meidän on koetettava kohottaa kansamme kaikki kerrokset vapaan itsenäisen sivistyskansan arvoiseen elämään. Meidän on kaikella tavalla käytävä turvaamaan sitä vapautta, mikä on kalliilla verellä voitettu. Meidän on laskettava valtiollinen ja yhteiskunnallinen elämämme sellaiselle pohjalle, että sitä ei ensimäinen tuulenpuuska huojuta. Siinä työssä meidän yksityisten on luovuttava kaikesta itsekkäisyydestä, kaikesta oman edun tavoittelemisesta,

kaikesta puoluemielestä. Meidän on uhrattava kaikki parhaat voimamme sen päämäärän saavuttamiseksi, jonka nimi on: isänmaan menestys ja onni.

Arvoisat edustajat! Lausun teidät tervetulleiksi tähän työhön. Kaikkivaltias, joka ohjaa kansojen kohtalot, suokoon työmme menestyä.

Hallituksen puheenjohtaja Svinhufvud: Arvoisa Herra Puhemies! Arvoisat Edustajat! Kun Suomen eduskunta tänään ensi kerran kokoontuu sen pitkän väliajan jälkeen, jonka sitä vastaan suunnattu kuulumaton väkivalta aiheutti, esittää Hallitus eduskunnalle paraimman tervehdyksensä. Samalla Hallitus lausuu kiitoksensa eduskunnalle ja Herra Puhemiehelle niistä lämpimistä sanoista, jotka Hallituksen jäseniin tässä on kohdistettu, ja siitä herttaisesta vastaanotosta, joka on tullut meidän osaksemme.

Kun Hallitus nyt ensikerran tapaa eduskunnan, katson Hallituksen jäsenenä velvollisuudekseni — Herra Puhemiehen suosiollisella luvalla kun ehkä tulen siirtymään ulkopuolelle päiväjärjestyksen — lausua muutamaan sanan nykyisen tilanteen johdosta ja pääpiirteissään tekemään selkoa ainakin eräistä Hallituksen toimenpiteistä. Hallitus olisi mielellään nyt jo esittänyt seikkaperäisen esityksen eduskunnalle kaikesta siitä, mitä on tapahtunut sen jälkeen, kun viimeksi oltiin koolla, mutta se veisi arvattavasti liian pitkälle ja tapahtuu sopivimmin myöhemmin eri asioitten yhteydessä. Tällä kertaa pyydän kosketella vain muutamia osia tapausten sarjasta.

Kuluneet puolen neljättä kuukautta ovat kohtalokkaimpia kansamme historiassa. Tapausten kulku on kaikilla tuoreessa muistissa. Väkivaltainen kapinallinen liike nousi, liike, joka oli suunnattu koko yhteiskuntaa vastaan, laillista järjestystä ja sivistystä vastaan. Väkivaltaliikkeen alkusyyt ja juuret ovat löydettävissä Suomen rajain itäpuolelta. Mutta kotimaassa luokkataistelun nimessä saarnattu ja kylvetty viha yhteiskuntajärjestystä vastaan on osaltaan valmistanut maaperää anarkistisille väkivallanpyrinnöille. Isänmaa pelastui kuitenkin sen kautta, että kansamme ydin oli terve, että yhteiskuntaa säilyttävät ainekset olivat riittävän voimakkaat nousemaan väkivaltaa vastaan ja kukistamaan sen.

Heti kun valtiopäivät päätöksellään 12 päivältä tammikuuta 1918 olivat valtuuttaneet Hallituksen ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin järjestyksen palauttamiseksi maahan, kävi Hallitus vahvistamaan järjestysvaltaa. Tätä ei kuitenkaan ehditty toteuttaa ennenkuin ne levottomuudet puhkesivat, joista tammikuun 27 päivänä seurasi täydellinen kapina laillista yhteiskuntajärjestystä vastaan. Näissä olosuhteissa oli ilmeistä, ettei pelkällä järjestysvallalla voitaisi maata pelastaa. Oli välttämätöntä ryhtyä kaikkiin käytettävissä oleviin toimenpiteisiin tässä kohden, oli luotava sotavoima. Ne suolejuskuntajoukot, joita kansalaiset eri osissa maata olivat vapaaehtoisesti muodostaneet järjestyksen ylläpitämiseksi ja jotka kiitettävällä uhrautuvaisuudella olivat tarjoutuneet Hallituksen käytetäviksi myöskin ulkopuolella kotipaikkansa, yhdistettiin yhteisen johdon alaisiksi ja määrättiin niitten ylipäälliköksi kenraaliluutnantti vapaaherra Kustaa Mannerheim. Pohjanmaa, Karjala ja Savo ja pohjois-Häme, toisin sanoen koko „valkoinen Suomi", lähettivät uljaimmat, paraimmat miehensä lippujen alle ja niiltä seuduilta maatamme, jotka olivat ennättäneet joutua kapinallisten käsiin, pyrkivät nuoret miehet henkensä kaupalla kenraali Mannerheimin joukkoihin yhtymään. Huolimatta suunnattomista vaikeuksista ja melkein ilman aseita ryhtyi ylipäällikkö etelä-Pohjanmaata puhdistamaan venäläisestä sotaväestä ja kapinallisista. Kuolemaa halveksuen syöksyivät Pohjanmaan urhokkaat talonpojat tarmokkaan ylipäällikkönsä johtamina hyvin asestettuja kapinallisia ja heidän venäläisiä avustajiaan vastaan. Pohjois-Pohjanmaa yhtyi etelä-Pohjanmaahan ja ennen pitkää oli yhteys ulkovaltojen kanssa pohjois-Pohjanmaan kautta avattu. Samalla avattiin tie yhteistyöhön Karjalan urhean armeijan kanssa, joka ihailtavalla tarmolla ja kestävyydellä oli vapauttanut suuren osan Karjalaa. Kun vielä Saksassa eri joukoksi muodostuneet jääkärimme helmikuun lopulla, koko kansamme odottamina, sydämellisesti vastaanotettuina, olivat suomalaisilla laivoilla isänmaahan palanneet, oli kansamme isänmaallisen innostuksen ja vapaudenrakkauden luoma kansallisarmeija saanut suuriarvoisen lisäyksen. Tervetulleina armeijamme riveihin olivat myös ne monet Ruotsin miehet, jotka pitivät velvollisuutenaan rientää veljeskansan avuksi sen taistelussa pyhimpien oikeuksien puolesta. Aseita saatiin Saksasta, osittain niitä vallattiin viholliselta. Lähinnä aseiden saantia tuotti vaikeuksia haavoittuneiden ja sairaiden hoito; siinä suhteessa päästiin vähitellen tyydyttäviin tuloksiin ja kiitollisuudella on todettava, että Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta saapui ambulansseja hoitamaan haavoittuneita sotureitamme. Armeijan muonituksessa osoitti „valkoisen Suomen" väestö suurta uhrautuvaisuutta ja avuliaisuutta. Monessa kodissa syötiin pettua, kun vain armeijalle leipää riitti.

Pitkälliseksi muodostui se aika, mikä tarvittiin armeijan valmistamiseksi taistelukuntoon, varsinkin kun kävi välttämättömäksi lisätä mieslukua

yli sen, mitä alkujaan oli ajateltu tarvittavan ja siinä tarkoituksessa pantiin toimeen yleinen asevelvollisuus. Mutta tätä valmistusaikaa ei voitu lyhentää, jos mieli saada tarkoitetut tulokset. Vihdoin oli nuori armeijamme valmis rynnistämään. Lujasti varustettu Tampere vallattiin, ja niin poistettiin vaikein este lounais-Suomen vapauttamiselta. Voimakkaan Saksan armeijan ja sen mainion laivaston avulla vapautettiin sitten maan pääkaupunki ja eteläinen osa maata. Kohta sen jälkeen valtasi Suomen armeija Karjalan kannaksen ja Viipurin ikivanhan linnoituksen. Sen jälkeen on maata puhdistettu ja Hallituksella on nyt ilo eduskunnalle ilmoittaa, että tänään ei liene isänmaan aluella ainoatakaan järjestettyä vihollisjoukkoa.

Syvän kiitollisuutensa lausuu Hallitus armeijalle, sen päällystöille ja avustajille, sydämellisen myötätuntonsa kohdistaa Hallitus myös niihin tuhansiin Suomen koteihin, jotka ovat antaneet huoltajansa tai poikansa hengen isänmaan niin vaatiessa, ja liikutetuin mielin muistelemme niitä lukuisia kansalaisia, jotka aseettomina velvollisuuttaan täyttäessään ovat kansamme vapauden aamun sarastaessa joutuneet kiihoitettujen ja petettyjen kansalaisten verenhimon uhreiksi. Siunattu on oleva heidän muistonsa tässä maassa niin kauvan kuin vapaudenrakkaus Suomen kansaa elähyttää.

Maan siviilihallinnosta voitaneen mainita yleisin piirtein muutama sana. Siltä varalta, että suurempia levottomuuksia, maan hallintoa häiritseviä sattuisi, ovat muutamat senaatin jäsenet senaatin päätöksen mukaan lähteneet 26 p:nä tammikuuta Waasaan, ja kun bolshevikikapinamme 27 päivänä puhkesi ja miltei koko etelä-Suomi ynnä pääkaupunki joutui kapinallisten haltuun, niin muodostivat Waasaan saapuneet neljä senaatin jäsentä „valkoisen Suomen pääkaupungissa" uuden hallituksen ja johtivat sieltä käsin maan asioita. Vaikeudet olivat tässäkin kovin suuret, vaan onnistuttiin hallituskoneisto saada käyntiin. Tätä varten asetettiin m. m. väliaikaiset Ylihallitukset, kuten merenkulkuhallitus, metsänhoitohallitus j. n. e., ja oikeudenhoitoon nähden koko „valkoinen Suomi" alistettiin Waasan hovioikeuden alaiseksi. Niinikään ryhdyttiin muihin samankaltaisiin toimenpiteisiin. Kun sittemmin etelä-Suomi vapautui ja yhteys Helsingin kanssa oli saatu aikaan, palasi n. s. „Waasan hallitus" tänne ja saattoi senaatti sitten, se oli toukokuun alkupäivinä, täysilukuisena ryhtyä työhönsä, jolloin väliaikaiset laitokset myös lakkasivat toimimasta.

Ellei eduskunnan aikaa liian paljon kuluteta, voinen ehkä tässä yhteydessä vielä tehdä selkoa kahdesta hallinnon haarasta, jotka nykyään ovat tärkeimpiä, nimittäin ulkoasioista ja raha-asioista.

Ulkoasioista on mainittava, että sen jälkeen, kun viimeksi eduskunnassa asiasta oli puhe, ovat erinäiset ulkovallat vielä tunnustaneet Suomen itsenäiseksi suvereeniseksi valtioksi. Kaikkiaan on siten tunnustusta ulkomailta saatu, paitsi Venäjältä, myöskin Skandinavian valloilta Ruotsilta, Tanskalta ja Norjalta, kaikilta keskusliiton valloilta, siis Saksalta, Itävalta-Unkarilta, Turkilta ja Bulgarialta. Ympärysliiton valloista on Ranska meidät tunnustanut ja sen lisäksi on tullut Hollanti, Sveitsi, Espanja ja Pyhä istuin Roomassa. Vielä on tiedossa, että useat vallat ovat valmiit itsenäisyytemme tunnustamaan, kun vain olojemme järjestettyä voimme asettua yhteyteen niiden hallitusten kanssa. Toiselta puolen ovat erinäiset valtiot, joiden tietoon Hallitus on maan itsenäiseksi julistautumisen saattanut ja pyytänyt tunnustusta, ilmoittaneet toistaiseksi siitä pidättyvänsä. Tälle kannalle ovat asettuneet Englanti, Pohjois-Amerikan Yhdysvallat, Italia ja Belgia. Sisällinen sekasorto on hidastuttanut diplomaattisten suhteittemme järjestämistä niiden ulkovaltojen kanssa, jotka ovat itsenäisyytemme tunnustaneet. Vaikka suunniteltua lakia ulkomaisen edustuksen perusteista ei ole voitu saada aikaan, on kuitenkin ollut välttämätöntä väliaikaisesti järjestää edustuksemme ainakin muutamissa maissa mikäli olosuhteet ja käytettävissä olevat voimat ovat sen sallineet. Viralliset edustajat on Suomella nykyään Saksassa, Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa, ja nämä maat ovat myöskin, viimeksimainittua lukuunottamatta, lähettäneet edustajansa Suomeen. Erityisesti on mainittava suhteemme Saksaan. Käytän tilaisuutta hyväkseni lausuakseni julki syvän kiitollisuutemme siitä suuriarvoisesta tuesta ja avusta, jota mahtava Saksa liittolaistensa kanssa yksissä neuvoin on kuluneena aikana nimenomaan myöskin diplomaattisesti antanut meille itsenäisyytemme vakiinnuttamiseksi ja turvaamiseksi. Saksan kanssa solmivat Hallituksen valtuutetut viime maaliskuussa kaksi tärkeätä sopimusta, joilla itsenäiselle valtioelämällemme on mitä suurin merkitys jo sen takia, että ne ovat tärkeinä ulkonaisina todistuksina siitä, että Suomi tasavertaisena jäsenenä on astunut sivistysvaltioitten yhteisöön. Sopimukset tulevat erikseen eduskunnalle esitettäviksi asianmukaista hyväksymistä varten. Venäjän kanssa ovat suhteet toistaiseksi katkenneet, kun Venäjän hallitus, mikäli meidän Hallituksemme tiedossa on, on asettunut kannattamaan kapinallisia ja tunnustanut niiden täällä asettaman kommisariaattihallituksen.

Maan raha-asioista sallittanee myös lausua muutama sana. Kun nykyinen hallitus 27 päivänä marraskuuta 1917 astui toimeensa, olivat valtion kassavarat kokonaan lopussa. Tästä sekä eduskunnalle jätetyistä finansseja koskevista esityksistä ja kirjelmistä huolimatta ei saatu eduskunnassa valtiopäiväjärjestyksessä säädettyä määräenemmistöä asiain tilan korjaamista tarkoittaville ehdotuksille. Kapinata valmistelevat sosialidemokraatit ponnistivat kaikki voimansa, ettei Hallituksen käytettäväksi myönnettäisi varoja, ei verojen eikä lainojen muodossa. Bolsheviki-kapinan puhjettua täytyi senaatin, nojaten hallitusvallan tehtävien velvoittaviin oikeuksiin yleensä ja eduskunnan järjestyksen palauttamista koskevaan päätökseen erittäin, hankkia tarvittavat varat lyhytaikaisilla lainoilla. Siten on ilman eduskunnan nimenomaista päätöstä lainattu lähes 150 miljoonaa markkaa, joista 145 miljoonaa markkaa on otettu maan yksityispankeilta ja lähes 5 miljoonaa Suomen Pankilta. Sitäpaitsi on myös lyhytaikaisilla lainoilla hankittu rahaa ulkomailta, Ruotsista. Maan raha-asiain järjestämistä varten on Hallitus sen ohessa katsonut itsensä pakoitetuksi ottamaan 200 miljoonan markan suuruisen lyhytaikaisen kotimaisen vapaudenlainan sellaisilla ehdoilla, että eduskunta voi sen päätöksellään muuttaa kuoletuslainaksi.

Hallitus toivoo verrattain lyhyessä ajassa pääsevänsä selvyyteen siitä, missä määrin kapinallisten toimenpiteet ovat suoranaisesti vaikuttaneet valtion raha-asiain tilaan, jonka jälkeen Hallitus on eduskunnan hyväksyttäväksi esittävä tulo- ja menoarvion kuluvaa vuotta varten. Mikäli tähän asti on voitu todeta, on valtiokonttorin arvopaperit, jotka kapinalliset kuljettivat mukanansa Viipuriin, saatu sieltä takaisin. Saksassa sodan alussa takavarikoiduista valtion varoista on tähän asti vapautunut käytettäväksi 8 miljoonaa markkaa.

Jo siitä, mitä tässä on aivan yleisin piirtein mainittu, käy selville, että maan tila on pakottanut Hallituksen ryhtymään moniin sellaisiin toimenpiteisiin, joihin se toisissa oloissa ei olisi katsonut olevansa oikeutettu. Hallituksella on ollut ilo havaita, että kansa on sitä sen pyrkimyksissä kannattanut, ja tämän yhteisymmärryksen tuloksena me nyt tervehdimme sortajista vapautettua isänmaata. Mutta vaikeudet eivät suinkaan ole poistetut. Sodan jäljet tuntuvat kaikilla aloilla ja uutta rakentamalla on turvattava isänmaa sitä vastaisuudessa uhkaavilta vaaroilta. Hallitus on vakuutettu, että eduskunta on onnistuva työssään kapinan vaurioita parannettaessa ja sitä lainsäädäntöä kehitettäessä, jonka kautta saadaan järkkymättömät perusteet yksimielisyydessään voimakkaalle, lainkuuliaisuudessaan ja isänmaanrakkaudessaan voittamattomalle, vapaalle Suomelle.

Ärade Herr Talman! Ärade Herrar Landtdagsmän!

Då Finlands landtdag nu för första gången sammanträder efter det långa uppehåll, som orsakats af det oerhörda våld, för hvilket densamma varit utsatt, bringar Regeringen åt landtdagen sin bästa välkomsthälsning. På samma gång uttalar regeringen sin tacksamhet åt landtdagen och dess ärade herr talman för det hjärtliga mottagande, som kommit den till del, och för de varma ord, som riktats till oss.

Då Regeringen nu första gången efter uppehållet sammanträffar med landtdagen, tager sig Regeringen friheten att här lämna några uppgifter angående händelsernas förlopp under den gångna tiden och särskildt Regeringens åtgärder såväl för ordningens återställande som för skötandet af landets angelägenheter öfver hufvud, och gör jag detta med herr talmannens benägna tillstånd, ehuru ärendet icke finnes upptaget på dagordningen.

Den nyss förlupna tiden, 3 ½ månader, är en af de mest skickelsedigra i vår historia. Händelsernas förlopp är ännu i färskt minne. En upprorsrörelse bröt ut, som riktades mot hela vårt samhälle, mot all laglig ordning och kultur. Våldsrörelsen hade sitt ursprung i och hade utgått från landet öster om våra gränser; men det hat, som hos oss i lång tid under namn af klasskamp predikats och utsåtts, hade i sin mån beredt jordmån för den anarkistiska rörelsen. Fosterlandet räddades därigenom, att folkets kärna var sund, att de samhällsbevarande elementen voro starka nog att stå upp mot våldsverkarne och slå dem till marken.

Efter det landtdagen den 12 januari uppdragit åt senaten att återställa ordningen i landet, skred senaten till nödiga åtgärder, men efter det upproret brutit ut, kunde landet icke vidare komma till rätta endast med en ordningsmakt. Det gällde att skapa en krigshär. Härvid ställde sig de skyddskårer, som befolkningen i olika delar af landet hade bildat, välvilligt till Regeringens förfogande, och Regeringen utsåg till öfverbefälhafvare öfver den armé, som skulle skapas, generallöjtnanten, friherre Gustaf Mannerheim. Från hela norra Finland, Österbotten, Karelen, Savolax, norra Tavastland, från hela det hvita Finland, drogo de tappraste och käckaste männen till Mannerheims armé, under hans fanor, och från

de trakter af landet, hvilka de upproriska lyckats besätta, skyndade sig en mängd unga män att, om också med fara för sitt lif, bryta sig genom de röda linjerna och sluta sig till general Mannerheims trupper.

Oaktadt synnerligen stora svårigheter ställde sig i vägen och så godt som utan vapen, skred dock general Mannerheim till landets befriande. Han började i södra Österbotten, med dess käcka bondeskaror och skyddskårister afväpnade han den ryska soldatesken och rödgardisterna. Snart erhölls i norra Finland förbindelse med utlandet, och samtidigt uppnåddes förbindelse med Karelens tappra armé, hvilken med energi och uthållighet hade befriat större delen af Karelen. Då vidare i slutet af februari de i Tyskland utbildade finska jägarna återkommo och blefvo på det hjärtligaste mottagna, erhöll vår fosterländska, af frihetskänsla brinnande folkarmé ett starkt och värdefullt tillskott. Kärkomna voro äfven de män, både krigare och civila, som från Sverige skyndade hit, anseende det som sin plikt att skynda broderfolket till bistånd i dess kamp för sina rättigheter.

Vidare bör här med tacksamhet omnämnas den hjälp, som utifrån, från Sverige, Norge och Danmark, har fåtts i form af ambulanser. Hvad arméns förseende med lifsmedel och andra förnödenheter beträffar visade hvita Finlands befolkning synnerligen stor uppoffring. Barkbröd har ätits och ätes i mången stuga; hufvudsaken är att armén får bröd.

Det räckte länge förrän armén kunde företaga sin stora offensiv för att befria södra Finland. Denna väntan måste ju kännas pinsamt lång, men det kunde icke hjälpas. Armén måste förberedas där uppe till så duglig, att den kunde utföra sitt värf utan att riskera några nederlag; och när en gång den stora offensiven började, fortskredo de med glans. Tammerfors eröfrades i början af april, och det svåraste hindret för befriandet af sydöstra Finland var undanröjdt. Med tillhjälp af den segerrika tyska armén och dess ärofulla flotta blef landets hufvudstad befriad och likaså södra delen af landet. Kort därpå eröfrade den finska armén karelska näset och Viborgs uråldriga slott. Därefter har landet rensats från orostiftarenes ännu återstående band, och regeringen är i tillfälle att meddela landtdagen att i denna dag icke mera några ordnade fiendetruppstyrkor finnas inom Finlands gränser.

Regeringen begagnar tillfället att få uttrycka sin djupa tack för armén, dess befäl och likaså uttala sin stora medkänsla för alla de tusen familjer, hvilka hafva gifvit sina försörjare och sina söner, då fosterlandet har fordrat det. Med djup rörelse erinra vi oss de talrika medborgare, hvilka, obeväpnade, i vår frihets morgongryning fallit offer för förvildade band och deras blodtörst. Välsignadt vare deras minne här i landet så länge frihetskärlek bor i finska bröst!

Angående landets civila förvaltning torde här nämnas blott så mycket, att några af senatens ledamöter i slutet af januari enligt senatens beslut reste till Wasa för att, för den händelse större oroligheter skulle utbryta, där kunna ställa upp en regering, och då farhågorna besannades, kunde också dessa senatens ledamöter, fyra till antalet, i „hvita Finlands hufvudstad" verkligen upprätta en regering. Förhållandena voro svåra, men svårigheterna öfvervunnos. Regeringsmekanismen ficks att gå. Då sedermera förbindelsen mellan hvita Finland och Helsingfors blef återställd i början af maj, återvände Wasa senaten till Helsingfors, och senaten har nu varit i tillfälle att påbörja sitt arbete fulltalig.

Om det tillåtes mig, vill jag yttra några ord om utrikesärendena och landets finanser. Såsom tidigare meddelats ha särskilda makter erkänt Finlands självständighet. Under den gångna mellantiden hafva några ytterligare tillkommit, så att numera följande länder erkänt Finland som suverän stat, nämligen, jämte Ryssland, de skandinaviska länderna, Sverige, Danmark och Norge, centralmakterna Tyskland, Österrike och Ungern, Turkiet, Bulgarien, af ententemakterna Frankrike samt dessutom Holland, Schweitz, Spanien och den Heliga stolen.

Vidare har Regeringen sig bekant, att särskilda utländska makter äro villiga att erkänna Finlands självständighet, så fort direkt förbindelse med deras regeringar kan ernås. Å andra sidan hafva några stater ställt sig på en afvaktande ståndpunkt beträffande erkännandet af Finlands självständighet. Bland dessa torde här böra nämnas England, Förenta staterna, Italien och Belgien.

De diplomatiska förbindelsernas anknytande med utlandet har orsakat ganska stora svårigheter på grund af de dåliga förbindelser vi haft i kommunikationsväg med utlandet, men har Regeringen, oaktadt några lagstadganden om grunderna för Finlands representation i utlandet ännu icke funnits, ansett sig vara nödsakad att ad interim ordna de diplomatiska förbindelserna med en del länder, och kan landtdagen meddelas, att Finland numera har representanter i Tyskland, Sverige, Danmark och Norge och att likaså för dessa länder, med undantag af sistnämnda, finnas representanter i Finland.

Hvad särskildt beträffar vårt förhållande till Tyskland, så begagnar jag mig af tillfället att få uttala ett djuptkändt tack för det stora stöd och den hjälp det mäktiga tyska riket har lämnat åt Finland under denna förgångna tid, speciellt också i diplomatisk väg. Med Tyskland har Regeringens befullmäktigade i mars afslutat tvänne viktiga fördrag, hvilka komma att i sinom tid föreläggas landtdagen. De diplomatiska förbindelserna med Ryssland hafva varit afbrutna efter det ryska regeringen, understödjande upprorsrörelsen, erkände den s. k. kommissariatregeringen.

Beträffande landets finanser torde här icke behöfva vidare omnämnas än att, då regeringen tillträdde sitt värf i slutet af november, statskassan var tom och att Regeringen icke lyckades af landtdagen utverka några synnerliga medel för fyllande af statskassan. Åtminstone var tillståndet sådant att, då upproret bröt ut, Regeringen var tvungen att upptaga lån utan landtdagens hörande. Regeringen ansåg sig därtill såväl tvungen som också berättigad på grund af det nödläge, i hvilket landet då befann sig. Regeringen har af sådan orsak upptagit särskilda lån på kort återbetalningstid från våra enskilda banker och äfven från Finlands Bank och likaså några lån med kort återbetalningstid från utlandet, särskildt Sverige. Beloppen voro c:a 150 miljoner mark och 30 miljoner kronor. Dessa penningar hafva behöfts främst till arméns underhåll och likaså för lifsmedelsanskaffningen. Ytterligare har Regeringen sett sig nödsakad att emittera ett inhemskt lån på 200 miljoner mark på sådana villkor, att landtdagen kan förklara lånet för ett amorteringslån.

Ännu kan omnämnas, att af de penningar landet hade sekvestrerade i Tyskland vid krigets början, hittills 8 miljoner mark blifvit disponibla. För de förluster Finlands Bank har lidit torde bankfullmäktige göra reda inför landtdagen. Senaten vill här bringa till kännedom, att statskontorets papper, hvilka af de upproriska förts till Viborg, torde så godt som alla fås tillbaka.

Af det jag här haft äran anföra, om också alldeles i allmänna drag, framgår, att landets ställning har varit sådan, att Regeringen sett sig tvungen att vidtaga åtgärder, till hvilka densamma under andra förhållanden icke skulle ansett sig berättigad utan landtdagens samtycke. Regeringen har dock med glädje funnit, att folket understött regeringen i dess sträfvanden, och som resultat af detta samförstånd kunna vi nu hälsa det från förtryckare befriade fosterlandet. Men svårigheterna äro ingalunda ännu aflägsnade. Spåren af kriget göra sig kännbara på alla områden. Fosterlandet måste tryggas för de faror, som hota i framtiden, och Regeringen är öfvertygad om att landtdagen skall med framgång deltaga i det arbete, som nu förestår för botande af de skador upproret tillfogat landet och vid skapandet af fasta grundvalar för ett i sin enighet starkt, i sin laglydnad och fosterlandskärlek obetvingligt fritt Finland.

P u h e m i e s: Samalla kun senaatin puheenjohtajaa kiitetään hänen antamistaan ilmoituksista, siirrymme päiväjärjestykseen.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä sairauden takia tämän viikon keskiviikon, torstain ja perjantain istunnoista saa ed. Sundblom.

Uusia valiokunnanjäseniä kuolleiden sijaan.

P u h e m i e s: Koska edustajat Mikkola ja E. Saari ovat kuolleet, on puhemiesneuvosto päättänyt ehdottaa, että valitsijamiehet valitsisivat uudet jäsenet, lakivaliokuntaan ed. Mikkolan sijaan sekä elintarveasiainvaliokuntaan ja laki- ja talousvaliokuntaan ed. E. Saaren tilalle.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Varajäseniä erinäisiin valiokuntiin.

P u h e m i e s: Muuttuneiden olosuhteiden johdosta on puhemiesneuvosto katsonut tarpeelliseksi ehdottaa, että eduskunnan valitsijamiehille annettaisiin tehtäväksi valita uusia varajäseniä erinäisiin valiokuntiin, nimittäin perustuslakivaliokuntaan, lakivaliokuntaan, laki- ja talousvaliokuntaan, elintarveasiainvaliokuntaan, toimitusvaliokuntaan ja tarkastusvaliokuntaan jokaiseen kahdeksan, valtiovarainvaliokuntaan kymmenen ja pankkivaliokuntaan kuusi jäsentä.

Ehdotus hyväksytään.

Suomen lippua koskevan hallituksen esityksen käsittely.

P u h e m i e s: Edelleen puhemiesneuvosto ehdottaa, että hallituksen esitys n:o 36, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen lipusta ja joka on

lähetetty valmistavaa käsittelyä varten ulkoasiainvaliokuntaan, siirrettäisiin sieltä perustuslakivaliokunnan valmistavasti käsiteltäväksi.

Ehdotus hyväksytään.

Toimitusvaliokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

Puhemies: Eduskunnalle on ilmoitettava, että sittenkun eduskunta on vapauttanut toimitusvaliokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sanotun valiokunnan jäsenyydestä, on valiokunta valinnut puheenjohtajakseen ed. Paavo Virkkusen ja varapuheenjohtajakseen ed. Haatajan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Peurakoski: Valitsijamiehille annetun tehtävän johdosta pyydän eduskunnan valitsijamiehiä kokoontumaan täällä olevaan valiokuntahuoneeseen täysi-istunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi 20 p:nä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen erinäisiä valtiopäivätöitä koskevain säännösten muuttamisesta ja täydentämisestä sekä Vaalilain 37 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 9, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 20 ja 20 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustella, sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 7 sivulla, eli että edellä oleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s.o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus jäävä lepäämään vaiko hylättävä. Lopuksi esitetään, jos asia on julistettu kiireelliseksi ja lakiehdotus hyväksytty, se perustuslakivaliokunnan mietinnön 4 sivulla oleva ehdotus, että eduskunta hyväksyisi ja vahvistaisi puheenaolevan lain.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ser mig föranlåten anhålla om att detta ärende blefve bordlagdt till något följande plenum. För den händelse bordläggning icke blir beviljad, nödgas jag för min del afstyrka antagande af betänkandet i fråga.

Ed. Päivänsalo: Pyytäisin pöydälle tämän asian ylihuomenna pidettävään istuntoon, jotta, ennenkuin eduskunta ryhtyisi varsinaiseen lainsäädäntötyöhön, olisin tilaisuudessa esittämään ne syyt, joiden perustuksella katson, että nykyisen eduskunnan olisi hajaannuttava ja uudet eduskuntavaalit toimitettava.

Ed. Snellman: Kun olen sitä mieltä, että nykyisen eduskunnan ei ole ryhdyttävä varsinaiseen lainsäädäntötyöhön nykyisessä kokoonpanossaan, rohkenen ehdottaa, että eduskunta käsittelisi ainoastaan ne asiat, jotka koskevat nykyistä tilannetta tai ovat aiheutuneet siitä. Kannatan ed. Päivänsalon tekemää ehdotusta, että asia pantaisiin pöydälle ylihuomiseen eduskunnan istuntoon.

Puhemies: Koska on ehdotettu, että asia pantaisiin pöydälle ylihuomiseen istuntoon ja sitä esitystä on kannatettu, on kysymys siitä ratkaistava, ennenkuin asian asiallista käsittelyä edelleen jatketaan.

Ed. Ståhlberg: Vaikka olen sitä mieltä, että eduskunta sekä voi että sen tulee käsitellä näitä asioita, jotka nyt ovat päiväjärjestyksessä, en puolestani tahdo pöydällepanopyyntöä vastustaa.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Kun ed. Päivänsalon tekemää ehdotusta ei ole vastustettu, päättänee eduskunta, että asia pannaan pöydälle ylihuomiseen istuntoon?

Pöydällepanoehdotus hyväksytään ja asia jää pöydälle ylihuomiseen istuntoon.

2) Ehdotuksen laiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 30, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 23, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Päivänsalo: Samasta syystä, jonka äsken mainitsin, pyytäisin tämänkin asian pöydälle ylihuomenna pidettävään täysi-istuntoon.

Ed. Snellman: Pyydän kannattaa ed. Päivänsalon tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on ehdotettu asia pantavaksi pöydälle, on siitä ehdotuksesta ensin päätettävä, ennenkuin asian asiallista käsittelyä jatketaan.

Ed. Wrede: För min del kan jag icke godkänna det skäl, som anförts för bordläggning. Hvad beträffar det här först föredragna ärendet, kunde till följd af förändrade förhållanden tvifvel uppstå, huruvida lagförslaget i den gestalt det förelåg vidare var lämpligt och borde godkännas. I föreliggande ärende finnes alls icke någon sådan anledning till tvifvel, och jag tror också, att de ärade förslagsställarna själfva icke hysa tvifvel om lagens berättigande, samt ber jag därför att få motsätta mig deras förslag.

Ed. Estlander: Då jag vid senaste ärende begärde bordläggning, begagnar jag tillfället framhålla, att jag gjörde det på de skäl, som nu anförts af frih. Wrede.

Ed. Päivänsalo: Koska olen sitä mieltä, että ennenkuin päätetään siitä, ryhtyykö tämä eduskunta varsinaiseen lainsäädäntötyöhön, ei voitaisi käsitellä muita kysymyksiä, niin minä pyytäisin pöydälle tämänkin asian ylihuomenna pidettävään täysi-istuntoon.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Täällä on ed. Päivänsalo ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ylihuomiseen täysi-istuntoon. Sitä on kannatettu. Mutta ehdotusta on myös vastustettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asian asiallista käsittelyä äänestää „jaa", jos „ei" voittaa, on ed. Päivänsalon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Eduskunta on siis päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Puhemies: Eduskunta päättänee hyväksyä ja vahvistaa lain sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty?

Laki hyväksytään ja vahvistetaan.

Puhemies: Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia loppuun käsitellyksi.

3) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Oikeudesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 10 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 6, joka viime tammikuun 25 päivänä pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Senaattori Talas: Lakivaliokunta on oleellisissa kohdin poikennut hallituksen esityksestä. Lakivaliokunnan ehdotuksen mukaan tulisi ylimmän oikeuden jäsenten asema suhteellisesti epävarmaksi eikä ainakaan niin varmaksi kuin ylimmän oikeuden jäsenten aseman tulee olla. Minä en katso tarpeelliseksi nyt yksityiskohtaisesti arvostella lakivaliokunnan ehdotusta, mutta minä tahdon lausua sen toivomuksen, että suuri valiokunta palauttaa ehdotuksen sille kannalle, jolla se oli hallituksen esityksessä. Minä luulen, että ne ajat, jotka olemme läpi eläneet, ovat omiansa vakuuttamaan jokaiselle, että tuomioistuinten jäsenten aseman täytyy olla niin luja, että ne voivat kaikista syrjävaikuttimista vapaina täyttää korkean tehtävänsä. Minä rohkenen siis toivoa, että suuri valiokunta ehdottaa hallituksen esityksen hyväksyttäväksi.

Ed. Roos: Jag har icke kunnat omfatta lagutskottets lagförslag i föreliggande fråga, emedan detta förslag prisgifver det värn för den medborgerliga friheten, som ligger i tillvaron af oberoende domstolar, och jag har därför förenat mig om den till betänkandet fogade första reservatio-

nen, undertecknad af aflidne ldgm. Mikkola. Jag anhåller, att stora utskottet ville beakta denna reservation.

Ed. Arokallio: Pitkässä taistelussa oikeuksiemme ja lakiemme puolesta Venäjän sortovaltaa vastaan asettuivat maassamme ankaran laillisuuden ja myöntyväisyyden kannat jyrkästi vastakkain. Venäjän vallankumouksen jälkeen viime maaliskuussa olisi toinen tai toinen näistä kannoista ollut lopullisesti oikeaksi myönnettävä ja toisen kannan edustajien olisi tullut joko alistua tai poistua lainkäytön alalta. Niin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan kokoonpantiin nykyinen oikeusosastomme eli toisin sanoen ylin tuomioistuimemme molempien kantojen edustajista, minkä kautta oikeuskäsitteet maassa sotkettiin, sen sijaan, että ne olisi ollut selvitettävä ja lujitettava. Seuraus tästä virheestä olikin heti se, etteivät ne suureksi osaksi nuoret lakimiehet, jotka Viipurin hovioikeuden väkivaltaisen hävityksen jälkeen syksyllä 1913 olivat pyrkineet ja päässeet sanotun ylioikeuden vakituisiksi jäseniksi, suostuneetkaan kaikki vapaaehtoisesti luopumaan heille epäsäännöllisten olojen vallitessa joutuneista tuomarinviroista. Kun näistä viroista laittomasti pidätetyt jäsenet eivät kuitenkaan voineet laillisuuden kannalta nähden luopua vaatimuksistaan, että olot Viipurin hovioikeudessa palautettaisiin semmoisiksi, kuin ne olivat ennen sen hävitystä, ratkaistiin tämä ristiriita silloin vihdoin siten, että hävityksen jälkeen jäseniksi menneet pakotettiin anomaan eroa viroistaan. Mutta tapahtui tämä, kuten jälestäpäin on käynyt selville, heidän puolestaan siinä toivossa, että heille varattaisiin paikkoja niissä kahdessa lisäjaostossa, jotka senaatin alotteesta olivat määrätyt Viipurin hovioikeuteen perustettaviksi. Kun mainitun hovioikeuden „venäläisen yhdenvertaisuuslain" vastustamisesta viroistaan eroitettaviksi tuomitut jäsenet viime toukokuun 31 päivänä uudestaan astuivat virkoihinsa, tuli heidän heti tehdä ehdotus oikeusosastolle 23 apujäsenestä hovioikeuteen ja ehdottikin hovioikeus näiden joukossa 6 „väliaikaisen hovioikeuden" entisistä jäsenistä, osoittaen täten, ettei se suinkaan tahtonut sulkea heitä virkakilpailusta ainoastaan sen vuoksi, että he olivat olleet „presidentti Malinin aikaansaamassa" hovioikeudessa. Sen sijaan, että oikeusosasto olisi hyväksynyt hovioikeuden ehdotuksen, joka olisi merkinnyt laillisuuskannan vahvistamista, käsitti oikeusosasto tämän periaatteellisen asian ei täysistunnossaan vaan yhdellä jaostolla ja määräsi, sivuuttaen kuusi hovioikeuden ehdottamista henkilöistä, äänestyksen jälkeen hovioikeuden apujäseniksi yhteensä kaksitoista „Malinin hovioikeuden" entisistä jäsenistä. Näin sivuutetuista olivat kumminkin tuomarit Birger Fagerström, Edvard Hällfors, Villiam Lyytikäinen ja Albert Heikki Makkonen, jotka ennen hovioikeuden hävitystä olivat olleet: Birger Fagerström hovioikeuden vakinaisena notaarina ja muut kolme sen vakituisina kanslisteina eivätkä heidän sijoilleen määrätyt olisi siihen aikaan mitenkään voineet heidän kanssaan kilpailla viroista hovioikeudessa. Mutta heille oli viaksi luettu, etteivät he hovioikeuden hävityksen jälkeen olleet vastoin omaatuntoaan jääneet vähemmistönä „Malinin hovioikeutta" tiedoillaan ja kokemuksillaan tukemaan. Heidän asemestaan nyt hovioikeuden apujäseniksi määrätyistä olivat myöskin entinen hovioikeudenneuvos J. Suhonen ja Onni Voipio, jotka senaikuinen oikeusosasto kesällä 1913 oli, vastoin hovioikeuden ehdotusta ja sivuuttaen monet ansiokkaammat hovioikeuden virkamiehet, määrännyt sen apujäseniksi, jossa ominaisuudessaan he hovioikeuden hävityksen jälkeen, panematta mitään vastalausetta siitä, myötävaikuttivat sen uudelleen järjestämiseen, voimatta tai edes yrittämättä vastaisessakaan toiminnassaan millään tavalla vastustaa laittomien asetusten voimaansaattamista maassamme, — sekä entinen hovioikeuden asessori Petäys, joka senaatin prokuraattorinviran alennusaikana oli palvellut siinä kanslistina sekä hovioikeuden jäsenenä tuominnut Lappeen tuomiokunnan tuomarin P. E. Svinhufvudin kaksi apulaista kärsimään vankeusrangaistusta siitä, että he eivät vastoin lakia ja periaatteitaan katsoneet voivansa ryhtyä hoitamaan sanotun tuomiokunnan tuomarinvirkaa, josta kenraalikuvernööri Seyn tosin oli laittomasti eroittanut tuomari Svinhufvudin, mutta jota Svinhufvud tosiasiallisesti vielä hoiti silloin, kun hänen apulaisensa saivat hovioikeuden laittoman määräyksen. Sitävastoin ei oikeusosaston enemmistö hyväksynyt oikeustoimituskunnan silloisen päällikön A. Tulenheimon ehdotusta entisen hovioikeuden neuvoksen Santeri Saarnijoen määräämisestä Viipurin hovioikeuden apujäseneksi, miehen, joka, ollen Turun hovioikeuden notaarina, oli ryhtynyt venäläisen prokuraattori Hosiainoffin prokuraattorinviraston virkamieheksi erinäisiä toimia varten ja sitten vapaaehtoisesti suostunut Pietarin piirioikeudessa Viipurin hovioikeuden jäsenten yhdenvertaisuuslakiasiassa esiintymään jonkunlaisena asiantuntijana, experttinä, antaen semmoisenakin erehdyttävän lausunnon, jota paitsi Saarnijoki, kuten Petäyskin, oli vankeusrangaistukseen tuominnut tuomari Svinhufvudin mainitut apulaiset. Viipurin hovioikeuden viime toukokuun 31 päivänä avonaiseksi

julistettuja 13 asessorinvirkaa ja sihteerinvirkaa hakivat, paitse Krestyn vankilassa olleita, semmoiset lakimiehet, jotka eivät väliaikana periaatteellisista syistä olleet katsoneet voivansa olemalla valtion palveluksessa tukea silloista sortojärjestelmää, kuten myöskin sellaiset, jotka olivat olleet Malinin hovioikeudessa ja siinä nopeasti kohonneet. Voidakseen verrata näiden hakijain virka-ansioita toisiinsa, katsoi Viipurin hovioikeus ainoaksi oikeaksi verrata ne semmoisina, kuin ne olivat ennen hovioikeuden hävitystä syksyllä 1913, ja teki sen mukaan ehdotuksensa. Näistä hovioikeuden ehdotuksista voisin tässä yksityiskohtaisesti selostaa, mutta saanen sen ajan voittamiseksi sivuuttaa.

Vaikka vuoden 1772 Hallitusmuodon 10 §:n mukaan hovioikeuksille on vakuutettu niille ennen vuotta 1680 kuulunut oikeus yksinään lopullisesti nimittää alemmat virkamiehensä antamalla heille valtakirjat niihin virkoihin, joihin heidät nimitettiin, ovat Venäjän sortoaikana eräät alempiin virkoihin pyrkineet panneet tämän oikeuden kuulumisen hovioikeudelle kiistaan, kääntyen kaipuillaan oikeusosaston puoleen, joka on ottanut ne asiallisestikin tutkittavikseen. Niinpä vielä viime lokakuussa nimitti oikeusosasto äänestyksen jälkeen Turun hovioikeuden notarioksi entisen hovioikeuden neuvoksen Santeri Saarnijoen huolimatta hänen ennen mainituista laittomuutta maassa edistäneistä toimenpiteistään.

Viipurin hovioikeuden viimesyksyllisistä päätöksistä, jotka koskivat hovioikeuden alempien virkamiesten nimittämistä, on niinikään tehty koko joukko kaipuita oikeusosastoon, mutta kun niihin kajoaminen synnyttäisi vaikean sekasorron asian taloudelliseltakin puolelta, niin saanevat nämä kaipaukset jäädä ainakin pitkiksi ajoiksi käsittelemättä, varsinkin kun Viipurin hovioikeus tuskin lienee niin nöyrä alistumaan oikeuksistaan luopumiseen, kuin Turun hovioikeus on ollut.

Viipurin hovioikeuden ehdotusta on syrjäytetty siinä määrin, ettei ainoastaan jo ennen hovioikeuden hävitystä sen vakinaisina virkamiehinä olleiden hovioikeuden notarion B. Fagerströmin sekä kanslistien Hällforsin, Lyytikäisen ja Makkosen edelle ole asetettu useampia presidentti Malinin hovioikeuden jäsenistä, vaan myöskin ennen hovioikeuden notariota J. F. Seliniä, joka uskollisuutensa Suomen lakia vastaan seurauksena oli kärsinyt vankeusrangaistusta Venäjän Krestyn vankilassa, nimitetty entinen hovioikeuden neuvos Tormilainen, vaikka herrat Selin ja Tormilainen aikanaan olivat saaneet varatuomarin arvonimen samana päivänä ja edellinen istunut 17 kihlakuntakäräjät vaan jälkimäinen ainoastaan 5. Ei voi siis tulla muuhun loppupäätökseen, kuin että oikeusosaston enemmistö tässä nimitysasiassa oli pannut pääpainon niille virka-ansioille, jotka oli hankittu presidentti Malinin kokoonpanemassa Viipurin hovioikeudessa. Siten oli kansamme oikeuskäsitteitä taas sotkettu ja loukattu sekä korkeimman tuomioistuimen arvoa alennettu ja kansan luottamusta siihen vähennetty.

Selviytyäksemme nyt tästä tilasta tulee eduskunnan mielestäni vaatia, että lainkäytön alalla kerrankin laillisuuden kanta julistetaan ainoaksi oikeaksi. Sitä varten on tarpeellista:

1) ettei nykyisen oikeusosaston jäseniä, jotka on nimitetty heidän puoluekantaansa huomioonottaen ja siis puolueettoman tuomioistuimen periaatetta loukaten, voida katsoa itseoikeutetuiksi astumaan uuteen Ylimpään Oikeuteen,

2) että Ylimmän Oikeuden jäsenten nimittäminen tulisi tapahtua siten, että yliopiston lainopillinen tiedekunta ja jokainen maamme hovioikeus ehdottaa hallitukselle tarpeellisen määrän ehdokkaita, oikeamielisiä ja lainoppineita kansalaisia, joilla on taitoa ja kokemusta lainkäytön alalla, joista hallitus valitsee ne, jotka se taitavimmiksi katsoo; ja

3) että paikkojen Ylimmässä Oikeudessa avoimiksi tultua ehdokkaita niihin asettavat ei ainoastaan yliopiston lainopillinen tiedekunta ja jokainen maamme hovioikeus, vaan myös Ylimmän Oikeuden jälellä olevat jäsenet.

Päättäessään Ylimmän Oikeuden perustamisesta olisi eduskunnan ennen kaikkea saatava takeita siitä, että jäseniä Ylimpään Oikeuteen nimitettäessä ei huomioonotettaisi heidän puoluekantaansa, vaan ainoastaan heidän koeteltu kansalaiskuntonsa, lakitieteellisellä tai lainkäytön alalla, ja että siten saataisiin vakuutta siitä, että lainkäytössämme laillisuuden periaate lopullisesti pääsee voitolle.

Senaattori T a l a s: Kun herra puhemies on katsonut, että se asia, jota ed. Arokallio viimeisessä lausunnossaan kosketteli, kuuluu siihen kysymykseen, joka nyt on esillä, niin sallinee herra puhemies myöskin minun antaa tämän lausunnon johdosta lyhyen selityksen, joskin asia tuskin kuulunee kysymykseen Ylimmän Oikeuden perustamisesta.

Ed. Arokallio on ottanut arvostellaksensa eräitä senaatin oikeusosaston päätöksiä nimitysasioissa. Tahdon ensinnä sanoa, että nimitysasioissa voi tietysti olla eri mielipiteitä niin toisella kuin toisellakin, ilman että silti voitaisiin sanoa, että toinen tai toinen olisi menetellyt puolueellisesti. Ei voi

tulla kysymykseenkään, että täällä ryhtyisin seikkaperäisesti tuomaan esille ne perusteet, jotka aiheuttivat, että senaatin oikeusosasto tuli siihen tulokseen, jota ed. Arokallio täällä on arvostellut. Mutta sen voin hyvällä omallatunnolla vakuuttaa, että jokainen senaatin oikeusosaston jäsen on tässä asiassa menetellyt paraimman omantuntonsa mukaan ja tarkan harkinnan jälkeen, on oman vakaumuksensa mukaan punninnut hakijoiden ansiot ja tämän tarkan ja asiallisiin tietoihin perustuvan harkinnan jälkeen antanut äänensä. Eräiden viittausten johdosta, jotka ed. Arokallio toi esille, katson velvollisuudekseni huomauttaa, että kaikki ne henkilöt, jotka senaatin oikeusosasto nimitti virkoihin Viipurin hovioikeuteen, myöskin olivat ehdollepantuja Viipurin hovioikeuden omassa ehdotuksessa. Niiden kansalaiskuntoa vastaan ei siis Viipurin hovioikeus ollut epäilevällä kannalla.

Minun täytyy lopettaa tämä selitykseni lausumalla valitteluni siitä, että kaiken sen jälkeen, mitä meidän kansamme on läpikäynyt, ei voida tällaisia pieniä erimielisyyden aiheita unohtaa. (Hyvä-huutoja eduskunnasta.)

Ed. Haataja: Pyydän puolestani merkille panna, että tässä juhlaistunnossa, johon eduskunta on kokoontunut niiden tapausten jälkeen, jotka viime kuukausien aikana ovat järkyttäneet koko kansaa ja joihin tapauksiin epäilemättä on jossain määrin antanut aihetta myöskin meidän porvarillisten piirien oma keskinäinen eripuraisuus, on ed. Arokallio katsonut sopivaksi virittää häväistystulvan erinäisiä Viipurin hovioikeuden entisiä jäseniä vastaan. Puolestani olisin toivonut, että ed. Arokallio olisi käsittänyt tämän hetken vaatimukset toisin. En katso hänen lausuntonsa tässä asiassa vielä antavan aihetta asialliseen vastineeseen, mutta tahdon ainoastaan murheella merkille panna, että tällaista on hänen taholtaan esilletuotu. Niinikään tahdon lyhyesti merkillepanna sen, että minä henkilökohtaisesti tunnen useita niistä hovioikeuden entisistä ja nykyisistä jäsenistä, joita ed. Arokallio tässä tahtoi häväistä, ja voin vakuuttaa hänelle, että ne, mitkä minä tunnen, ovat yhtä hyviä ja kunniallisia kansalaisia kuin ed. Arokallio ja ne muut henkilöt, joille ed. Arokallio tahtoi tässä suitsutusta kantaa. Kun näin on, tuntuu luonnollisesti ed. Arokallion lausunto sitäkin murheellisemmalta. Muuten voin mainita, että jos tämä tulva tulee jatkumaan, niin ollaan kyllä tilaisuudessa antamaan asiallisia vastineita ja niisä todistamaan vääräksi jok'ikinen asiallinen syytös, minkä ed. Arokallio ja ne, jotka hänen takanansa ovat, voivat tässä esiintuoda. Siihen en katso nyt olevan aihetta. Luen koko ed. Arokallion lausunnon sellaiseksi, jota ei olisi ollenkaan eduskunnassa nykyoloissa pitänyt esiintuoda.

Ed. Wrede: Vi hafva icke blifvit bortskämda hvad beträffar betänkanden i enkammarlandtdagen, utan nog varit vana att emottaga ganska svaga sådana. Men om det föreliggande betänkandet vore det alldeles för lindrigt att säga att det är svagt; det är rent ut sagdt ett dåligt papper, ytterst dåligt. Det lagförslag, som lagutskottet här framställt till antagande åt landtdagen, står i skarpaste motsättning mot hela det syfte, hvarpå propositionen går ut. Detta syfte är, att den högsta judiciella myndigheten i Finland skall i likhet med landets öfriga domstolar omgestaltas till en oberoende domstol. Därtill hör ovilkorligen att ledamöterna af denna domstol skola vara tryggade vid den rätt, som enligt grundlag tillkommer domare i högre och lägre rätter, att icke utan laga rannsakning och dom varda sina ämbeten förslustiga. Vid den rätten hafva justitiedepartementets ledamöter icke varit tryggade, då de utnämnts på tre år. Men lagutskottet icke blott bibehåller utnämning på viss tid, utan gör dessutom högsta domstolens medlemmar ännu i ett annat afseende beroende, sålunda nämligen, att utskottet tillerkänner landtdagens grundlagsutskott ett betydande inflytande vid tillsättandet utaf platserna i högsta domstolen. Härigenom har lagutskottet infört såsom bestämmande vid tillsättande af högsta domstolens medlemmar partisynpunkter och fört partiväsendet in i rättskipningen, därifrån det bör vara alldeles bannlyst, om rättskipningen skall fylla sin uppgift. Utskottet har visserligen sökt mildra den beroende ställning, uti hvilken högsta domstolens medlemmar skulle komma, genom stadgandet, att de bibehållas i sina förra tjänster. Men utom att detta stadgande icke är tillväckligt i det afseende, hvarom nu är fråga, d. v. s. att uppfylla grundlagens principiella stadgande om deras oafsättlighet eller tryggande vid deras innehafvande befattningar, medför det därtill en annan olägenhet, nämligen ett vikariatsystem, hvilket i den utsträckning här är fråga om alltid måste verka i hög grad fördärfligt. På dessa grunder motser äfven jag, liksom justitiechefen, som först hade ordet i denna fråga, att stora utskottet skall föreslå till godkännande 2 § i lagförslaget enligt propositionen.

En ärad talare, herr Arokallio, har vändt sig mot propositionens förslag beträffande 16 §, eller 17 § i utskottsbetänkandet, hvari stadgas enligt propositionen, att justitiedepartementets viceord-

förande och ledamöter samt tjänstemän, då högsta domstolen inrättas, tillträda motsvarande befattningar i denna domstol. De skäl, som herr Arokallio har anfört, vill jag icke ingå på. Enligt min tanke är det i högsta grad olämpligt, att man i landtdagen tager sig före att i detalj granska utnämningsfrågor, att framhålla, huru utnämningar borde ske och icke ske i enskilda fall. Det är någonting, som landtdagen icke har förutsättningar att rätt bedöma, emedan alla de handlingar och aktstycken, som förekommit i ärendet, och de omständigheter, som för öfrigt inverkat på saken, icke kunna vara landtdagen bekanta. Också är det i främmande parlament, äfven i Sveriges riksdag, icke tillåtet att representationen blandar sig i enskilda utnämningsfrågor. Detta äger här full tillämpning, och äfven om man kunde vara af olika åsikt med senatens pluralitet beträffande en del utnämningar, inverkar detta enligt min tanke icke på saken. Lagutskottet har anfört ett annat skäl för ändring utaf detta stadgande i propositionen, nämligen, att det är tvifvelaktigt, huruvida de nuvarande ledamöterna i justitiedepartementet, som äro utnämnda utaf den ryska interimsregeringen, omedelbart efter den ryska revolutionens utbrott. äro lagliga innehafvare af sina ämbeten. Det är skada att lagutskottet icke gått längre och dragit ut konsekvenserna. Jag förmodar att lagutskottets åsikt då äfven vore den, att alla domar, som gifvits af detta departement, äfven äro nulliteter och ingenting värda. Det är emellertid att märka, att ledamöterna utaf vårt justitiedepartement, ibland hvilka finnas flera af landets allra mest framstående jurister, själfva icke synas hafva hyst någon tvekan om sin befogenhet att bekläda de platser de innehafva, hvilket för dem såsom samvetsgranna män ovillkorligen skulle hafva utgjort anledning till åtgärd från deras sida, om de hyst något sådant tvifvel. Jag behöfver väl icke heller påminna om, huru den nuvarande regerinschefen, hvars anseende som lagtrogen man icke torde vara underkastadt något tvifvel, också fungerat såsom prokurator på utnämning från ryska interimsgsregeringens sida, hvilken för öfrigt allmänt erkändes i Finland. Dessa skäl kunna sålunda icke tillmätas någon betydelse. För min del finner jag det naturligt, då de uppgifter, hvilka skulle ankomma å högsta domstolen, äro desamma som justitiedepartementet nu fullgör, att medlemmar af justitiedepartementet och likaledes tjänstemännen däri utan vidare öfverföras till högsta domstolen, då denna kommer till stånd.

Ed. Åkesson: Herr Wrede har grundat sin stränga dom öfver lagutskottets ifrågavarande betänkande hufvudsakligen därpå att detsamma skulle stå i strid med grundprinciperna i våra grundlagar. Jag har bedt om ordet endast för att konstaterra, att detta alls icke är faktiskt . Högsta domsrätten har hos oss tidigast utöfvats af konungen eller konungens råd, hvars medlemmar voro utsedda på behaglig tid. Högsta domstolen infördes genom Förenings- och Säkerhetsstadgan af år 1789. Också dess ledamöter utsågos icke på lifstid, utan på behaglig tid, till en början endast på ett år. Jag har ansett mig tvungen redan nu påpeka detta förhållande för att förekomma, att de medlemmar af stora utskottet, hvilka icke äro lagkunniga, skulle låta sig påverka af herr Wredes stora auktoritet. Jag vill ännu konstatera, att lagutskottets ifrågavarande betänkande och lagförslag stå i fullkomlig öfverensstämmelse med våra hittills gällande och ännu icke upphäfda grundlagar.

Ed. Arokallio: Ed. Haatajan lausunto ei kaipaa minun vastaustani. Mitä hän puhui siitä, että olisin jotakin häväissyt, ei siinä ole perää. Minäkin olisin suonut, että tämänpäiväinen istunto olisi ollut juhlaistunto ja sentähden olisin suonut, ettei olisi niin pitkää päiväjärjestystäkään olemassa. Mutta kun tämä kysymys ylimmästä oikeudesta on otettu päiväjärjestykseen ja se on ensimäisessä käsittelyssä, olen oikeutettu ja pidän edustajavelvollisuutenani esiin tuoda sen mielipiteen, että nykyiset oikeusosaston jäsenet eivät ole etuoikeutetut ilman muuta astumaan siihen ylimpään oikeuteen, joka tullaan perustamaan. Sitä minun mielipidettäni perustellakseni olin minä pakotettu esiin tuomaan niitä asianhaaroja, joita esiin toin. Ne ovat asialliset, eivätkä perustu mihinkään häväistystarkoituksiin.

Ed. Estlander: Jag begärde ordet för att fästa stora utskottets medlemmars uppmärksamhet vid den reservation, som jag bifogat grundlagsutskottets utlåtande till lagutskottets betänkande n:o 6 och hvaraf enligt min tanke framgår, att den lag, som här är fråga om att antaga, måste tillkomma i sådan ordning, som rörande ändring af grundlag stadgas.

I öfrigt, då jag har ordet, anser jag mig böra framhålla, att ehuruväl jag i mycket delar hvad här har yttrats gentemot herr Arokallio, särskildt hvad herr Wrede yttrat, kan jag dock icke underlåta att erinra om, att herr Arokallio berörde en grundväsentlig princip, hvars tillämpning under alla tider i en rättsstat måste vara maktpåliggande.

Ed. Wrede: Enahanda reservation som herr Estlander har äfven jag afgifvit till grundlags-

utskottets till lagutskottets betänkande afgifna utlåtande, så att jag i det afseende kan förena mig med herr Estlander.

I anledning af herr Åkenssons yttrande vill jag nämna, att det visserligen är riktigt, såsom herr Åkesson säger, att allt sedan år 1789, då högsta domstolen först inrättades, dess medlemmar, i Sverige ända till 1809 och i Finland äfven efter 1809, icke hafva varit i åtnjutande af den oafsättlighet, som bör tillkomma domare i högre och lägre rätter. I Sverige är det som kändt sedan 1809 annorlunda. Men om man en gång anser, att domares oafsättlighet är en nödvändig garanti för en god rättskipning, så är det gifvet, att denna garanti är lika viktig och ännu viktigare i fråga om en högsta instans, som i fråga om de lägre instanserna. Det är just detta som propositionen vill åstadkomma, och då jag nämnde, att lagutskottets förslag direkte strider mot detta propositionens syfte, så var detta yttrande i allo riktigt, ty högsta domstolen skulle enligt betänkandet icke blott stanna i samma beroende ställning som justitiedepartementet hittills, utan blefve i ännu högre grad beroende än justitiedepartementet varit det. Det är detta jag velat säga och det torde icke kunna gendrifvas.

Ed. Åkesson: Jag skulle ogärna vilja fortsätta denna diskussion, men då jag kan inskränka mig endast till några få ord, skall jag trots min motvilja göra det. Jag medgifver gärna, att lagutskottets förslag bygger på andra grunder än propositionen, men det har sina goda skäl. Propositionen, liksom friherre Wrede, bygger på teorier, lagutskottet bygger på praktiska förhållanden. Det gäller för oss nu framför allt att få en högsta domstol, till hvilken landet kan hafva förtroende och som därigenom kan skaffa sig och hela vårt domarväsende tillbörlig auktoritet. Det första försöket, som hos oss gjorts att få tillstånd en högsta domstol efter det vi verkligen själfva kunnat träffa något afgörande i den riktningen, nämligen efter den ryska revolutionen, har, på sätt herr Arokallio här har framhållit och såsom det torde vara kändt i mycket vida kretsar af vårt land, utfallit olyckligt. Jag behöfver icke hänvisa endast till det exempel, som herr Arokallio framhållit. Jag vill framhålla att inom lagutskottet, där det dock fanns en minoritet, som motsatte sig bestämningen om att högsta domstolens ledamöter skulle utses endast på fem år, det icke fanns en enda, som skulle varit med om att justitiedepartementets ledamöter skulle utan vidare öfvergå i högsta domstolen. Ingen af dem ville träda in för denna åsikt, och detta bevisar enligt min tanke ganska mycket. Nu är det icke sagdt, att nästa försök att skapa en auktoritativ högsta domstol skall utfalla nämnvärdt lyckligare än det första. Det är hufvudsakligast från den synpunkten de borgerliga medlemmarna af lagutskottet hafva fattat sin position.

Jag vill, som sagdt, icke vara mångordig, och jag inskränker mig därför till detta. Kanske jag vid ett senare tillfälle kan närmare utveckla min tankegång, i händelse det kommer att visa sig att stora utskottet, såsom jag tyvär måste befara, icke fattar den nuvarande situationen. Den är i alla fall allvarsam nog.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaisesti lähetetään kysymys, päätöstä itse asiassa tekemättä, eduskunnan suureen valiokuntaan lausunnon antamista ja ehdotuksen tekemistä varten.

4) Ehdotuksen laiksi Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 11 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 7, joka viime tammikuun 25 päivänä pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Senaattori Talas: Niillä perusteilla, jotka esitin edellistä asiaa käsiteltäessä, rohkenen lausua sen toivomuksen, että suuri valiokunta tässäkin palauttaa ehdotuksen hallituksen esityksen pohjalle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaisesti lähetetään kysymys päätöstä itse asiassa tekemättä eduskunnan suureen valiokuntaan lausunnon antamista ja ehtuksen tekemistä varten.

5) Ehdotuksia erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 päivänä joulukuuta 1869 annettuun kirkkolakiin

sisältävän hallituksen esityksen n:o 21 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 8, joka viime tammikuun 25 päivänä pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämiskysymyksen ensimäistä käsittelyä varten.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaisesti lähetettänee kysymys päätöstä itse asiassa tekemättä eduskunnan suureen valiokuntaan lausunnon antamista ja ehdotuksen tekemistä varten.

Pöydällepano.

Ehdotuksen laiksi Suomen eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatoinen lainmukaisuutta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

P u h e m i e s: Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna kello 11 aamupäivällä.

Täysi-istunto päättyy kello 8,35 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

50. Torstaina 16 p. toukokuuta

k:lo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Ensimäinen käsittely:

Ehdotus laiksi Suomen eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta 1089

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 6.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Arajärvi, Arffman, Erkko, Eronen, Gädda, Holsti, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, Kallio, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Lohi, Louhivuori, Louhelainen, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Nurmela, Nurminen, Orasmaa, Paasivuori, Paasonen, Paavolainen, Paronen, Pehkonen, Pennanen, Pohjaväre, Raitanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Setälä, Sundblom, Suutala, Talas, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wiherselo, Wrede ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Wrede sairauden takia tämän päivän istunnosta, ed. Retulainen yksityisten asiain takia tästä päivästä tämän kuun 20 päivään.

Senaatin v. t. prokuraattorin ilmoitus erinäisten edustajain vangitsemisesta.

Puhemies: Eduskunnan tietoon saatettavaksi luetaan eräs prokuraattorilta saapunut kirjelmä.

Sihteeri lukee:

Suomen Senaatin
v. t.
Prokuraattori.
Helsingissä,
toukokuun 15 p:nä 1918.
N:o 50 a.

Suomen Kansaneduskunnan Puhemiehelle.

Turun Hovioikeuden kanneviskaalinvirastoa olen minä kehoittanut panemaan valtiopetoksesta syytteeseen seuraavat henkilöt: Sanomalehdentoimittajat Kullervo Akilles Mannerin ja Frans Evert Elorannan, filosofiantohtori Edvard Otto Vilhelm Gyllingin, sanomalehdentoimittaja Yrjö Elias Sirolan, filosofianmaisteri Otto Vilhelm Kuusisen, filosofiankandidaatti Jalo Juhani Kohosen, entisen senaattorin Antti Oskari Tokoin, asianajaja Matti Aleksanteri Airolan, opettajatar Hilja Amanda Pärssisen, filosofianmaisteri Karl Harald Viikin, työmies Juho Nestor Arosen, sanomalehdentoimittaja Anton Huotarin, seppä Juho Villehard Hakkisen, kirjapainonjohtaja Feliks Emil Kellosalmen, varastonhoitaja Kustaa Ahmalan, asemamies Juho Arndt Lehtosaaren, kansakoulunopettaja Samuli Häkkisen, torpan pojan Kalle Lepolan, opettajatar Hulda Salmen, työmies Juho Vatasen, muurari Herman Hurmevaaran, puutyömies Juho Vuoriston, maalari Juho Arvid Tuomikosken, ompelijatar Aura Kiiskisen, jalkinetyöntekijä Emanuel Aromaan, postiljooninvaimo Aino Aleksandra Forsténin, kirvesmies Aatto Sirénin, muurari Erkki Härmän, sanomalehdentoimittaja Toivo Villiam Alavirran, sorvaaja Kustaa Emil Murron, työmies Juho Rikkosen, ompelijatar Anni Savolaisen, sanomalehdentoimittaja Kalle Hakalan, piirisihteeri Heikki Herman Jalosen, pienviljelijä Matti Lonkaisen, kirvesmies Taavetti Lapveteläisen, piirisihteeri Santeri Saarikiven, sanomalehdentoimittaja Onni Aleksanteri Tuomen, pientilallisen San-

teri Mäkelän, työmies Abraham Harjulan, maanviljelijä Kaarlo Korhosen, piirisihteeri Adam Laakkosen, ompelijatar Hilda Herralan, sanomalehdentoimittaja Väinö Jokisen, pienviljelijä Johan Edvard Salinin, piirisihteeri Juho Alfred Komun, palstatilallisen Jaakko Mäen, huvilanomistaja Mikko Virkin, sanomalehdentoimittaja Edvard Valpas Hännisen, viilaaja Juho Kirveen, vahtimestari Kaarle Männyn, rouva Alma Eufrosyne Jokisen, ratavartija Valentin Annalan, sanomalehdentoimittaja Seth Heikkilän, kansakoulunopettaja Jaakko Vilhelm Latvalan ja peltiseppä Oskari Jalavan.

Koska kanneviskaalinviraston tämän johdosta syytteeseen saattamat henkilöt ovat Suomen Kansaneduskunnan jäseniä, saan täten kunnioittaen herra Puhemiehelle ilmoittaa edelläkerrotun, kuin myös, että minulle kanneviskaalinvirastolta saapuneen tiedon mukaan Turun Hovioikeus on 14 päivänä kuluvaa toukokuuta tekemällään päätöksellä määrännyt, että mainitut henkilöt ovat Uudenmaan läänin maaherran toimesta heti vangittavat ja toimitettavat Hovioikeuden 13 päivänä ensi kesäkuuta kello 11 aamupäivällä pidettävään istuntoon. Sitäpaitsi on Hovioikeus päättänyt pyytää kaikkia maaherroja tavattaessa vangituttamaan sanotut henkilöt ja toimittamaan heidät Hovioikeuden istuntoon.

I. Savonius.

M. A. Hovila.

Uusia jäseniä ja varajäseniä valiokuntiin.

P u h e m i e s: Valitsijamiehiltä on saapunut kaksi kirjelmää, jotka luetaan.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet lähettävät kunnioittaen Suomen Eduskunnalle tänään pitämänsä kokouksen pöytäkirjan, josta käy selville, ketkä ovat valitut lisävarajäseniksi perustuslakivaliokuntaan, lakivaliokuntaan, valtiovarainvaliokuntaan, pankkivaliokuntaan, laki- ja talousvaliokuntaan, elintarveasiainvaliokuntaan, toimitusvaliokuntaan ja tarkastusvaliokuntaan.

Helsingissä 16 p:nä toukokuuta 1918.

Valitsijamiesten puolesta:

J. Oskari Peurakoski.

H. I. Linna.

Pöytäkirja Eduskunnan Valitsijamiesten kokouksessa toukokuun 16 päivänä 1918. Saapuvilla olivat jäsenet Haapanen, Joukahainen, Kokko, Hälvä, Linna, K. E., Snellman, Laine, Ala-Kulju, Peurakoski, Sjöstedt-Jussila, Furuhjelm, R. Gädda ja Inborr sekä varajäsen Linna H. I.

1 §.

Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:ssä edellytetyssä järjestyksessä valittiin lisävarajäseniksi:

Perustuslakivaliokuntaan:

Björk,
Erkko,
Hornborg,
Malmivaara,
Niukkanen,
Tukia,
Virkkunen, A. H.,
Wuorimaa.

Lakivaliokuntaan:

Ala-Kulju,
Bergroth,
Colliander,
Erkko,
Joukahainen,
Laine,
Lanne,
Takkula.

Valtiovarainvaliokuntaan:

Alanen,
Hahl,
Hornborg,
Hälvä,
Löthman,
Nurmela,
Palmgren,
Päivänsalo,
Walkama,
Virkkunen, P.

Pankkivaliokuntaan:

Hästbacka,
Joukahainen,
Nissinen,
v. Rettig,
Retulainen,
Tavastähti.

Laki- ja talousvaliokuntaan:

Inborr,
Kaitila,
Kokko,
Lohi,
Peurakoski,
Puumala,
Särkkä,
Tanttu.

Elintarveasiainvaliokuntaan:

Hedberg,
Heimonen,
Luopajärvi.
Niukkanen,
Retulainen,
Snellman,
Sundblom,
Vuokoski.

Toimitusvaliokuntaan:

Alopaeus,
Hornborg,
Häkkinen, K. R.,
Pullinen,
Rantasalo,
Relander,
Rentola,
Rosenqvist.

Tarkastusvaliokuntaan:

Björk,
Kaila,
Lagerlöf,
Manner, A.,
Nurmela,
Paavolainen,
Puumala,
Vekara.

2 §.

Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin edustajat Hälvä ja Kokko.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

H. I. Linna.

Pöytäkirja tarkastettu ja oikeaksi havaittu.

P. J. Hälvä. P. Kokko.

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet lähettävät kunnioittaen Eduskunnalle pöytäkirjan kuluvan kuun 15 päivältä, josta käy selville, että valitsijamiehet ovat valinneet lakivaliokuntaan edustaja Mikkola-vainajan tilalle jäseneksi edustaja Alopaeus'en ja laki- ja talousvaliokuntaan sekä elintarveasiainvaliokuntaan edustaja E. Saari-vainajan tilalle edustaja Vanhalan.

Helsingissä, toukokuun 16 päivänä 1918.

Valitsijamiesten puolesta:

J. Oskari Peurakoski.

H. I. Linna.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen laiksi Suomen Eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 6 johdosta sitä valmistelevasti käsiteltäessä laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8, joka eilen pantiin pöydälle, esitellään asian ensimäistä käsittelyä varten.

Asia lähetetään keskustelutta suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna k:lo 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy k:lo 11,35 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

51. Perjantaina 17 p. toukokuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen erinäisten valtiopäivätöitä koskevain säännöksien muuttamisesta ja täydentämisestä 1091

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 20 ja 20 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 9.

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Oikeudesta ..... --

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 24; lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 10.

3) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta ..... ---

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 25; lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 11.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Antila, Arajärvi, Erkko, Eronen, Hoikka, Holsti, E. Huttunen, P. Huttunen, Hälvä, Kiviniemi, Koponen, Kujala, Lahdensuo, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Louhelainen, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Niukkanen, Nurminen, Orasmaa, Paasivuori, Paasonen, Paavolainen, Paronen, Pennanen, Peurakoski, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, Retulainen, K. Saari, Saarinen, Salo, Sundblom, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, A. H. Virkkunen ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain takia ed. Antila tästä istunnosta alkaen ensi tiistaihin, ed. Niukkanen tästä istunnosta ja ed. A. H. Virkkunen tämän illan istunnosta.

Valiokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.

Puhemies: Koska puheenjohtajan toimi lakivaliokunnassa sekä varapuheenjohtajantoimi elintarveasiainvaliokunnassa ed. Mikkolan ja E. Saaren kuoleman kautta on joutunut avoimeksi, ehdottaa puhemiesneuvosto, että eduskunta kehottaisi mainittuja valiokuntien uuden vaalin kautta täyttämään sanotut toimet.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Samoin puhemiesneuvosto sen kirjelmän johdosta, jonka senaatin virkaatekevä prokuraattori on lähettänyt ja joka viime täysistunnossa luettiin, on päättänyt ehdottaa, että eduskunta kehoittaisi suurta valiokuntaa, valtiovarainvaliokuntaa ja elintarveasiainvaliokuntaa valitsemaan uudet puheenjohtajat sekä lakivaliokuntaa, pankkivaliokuntaa ja maatalousvaliokuntaa valitsemaan itselleen uudet varapuheenjohtajat.

Ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen erinäisiä valtiopäivätöitä koskevain säännösten muuttamisesta ja täydentämisestä sekä vaalilain 37 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 9, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietin-

nössä n:o 6 sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 20 ja 20 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustella, sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 7:nnellä sivulla, eli että edelläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksessä 60 §:n 2 momentissa on säädetty, se on kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus pantava lepäämään vaiko hylättävä. Lopuksi esitellään, jos asia on julistettu kiireelliseksi ja lakiehdotus hyväksytty, se perustuslakivaliokunnan mietinnön 4:nnellä sivulla oleva ehdotus, että eduskunta hyväksyisi ja vahvistaisi puheenaolevan lain.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag anhåller vördsamt att till först få göra ett uttalande i anledning af landtdagens sammansättning vid det nu påbegynnande landtdagsarbetet. Då nu landtdagsarbetet förestår, kan jag ej undgå att, så pinsamt det än må vara, beröra det sakförhållandet, att medlemmar af socialdemokratiska partiet här i landtdagen anmält sig och jämväl deltagit i plena. Jag känner föga om dessa landtdagsmän och vill ej döma öfver motiver. Jag vill därför äfven antaga, att de trott sig böra här infinna sig, anseende sig sålunda jämväl ådagalägga, att de ej tagit del i upproret. Men jag kan icke se saken från denna synpunkt. Detta är icke nog för att rättfärdiga dem, som varit det, såsom jag vill hoppas, forna socialdemokratiska partiets förtroendemän, då likväl partiets ledning och landtdagsgrupp icke kunna fritagas från att hafva förberedt och framkallat, liksom de genom sin tidigare agitation möjliggjort inbördes kriget med dess grufligheter. En undersökning om den andel, som sagda landtdagsgrupp har i det skedda, och den skuld den härför ådragit sig, har ännu icke skett, men bör enligt min tanke ofördröjligen af vederbörande myndighet verkställas. Vi hafva emellertid sett, att denna delaktighet utaf en medlem af den socialdemokratiska landtdagsgruppen fattats så djupt, känts så nedtryckande, att han ansett sig icke kunna försona sin skuld annat än genom att uppoffra det högsta en människa kan offra för att försona sin villfarelse. Samhällets rättvisa hade icke utkräft ett sådant straff. Han var dock säkerligen icke mer delaktig i ansvaret och skulden än dessa. De hade då ock bort kunna inse, att de förverkat hvarje moralisk rätt att vidare taga del i landtdagen såsom representanter för finska folket, som med så stora offer nedslagit det i förbund med landets fiender försökta upproret. De socialdemokratiska landtdagsmännen hafva tidigare icke sällan af olika anledningar nedlagt sina mandat. Landtdagen har jämväl därtill bifallit. Jag vill därför nu till protokollet uttala en uppmaning till de landtdagsmän af socialdemokratiska partigruppen, hvilka infunnit sig vid landtdagen, att anhålla om befrielse från ett värf, hvilket de under nuvarande förhållanden icke äro skickade att omhänderhafva i en landtdag, hvarest deras tillstädesvaro endast kan väcka bittra minnen och känslor.

Jag anhåller nu att få uttala mig i anledning af förevarande ärende. Vid senaste plenum begärde jag bordläggning af betänkandet därför att jag tvekade, huruvida icke de föreslagna ändringarna, sådana desamma nu föreligga i och för tredje behandling, vore sådana, att alltför stora betänkligheter beträffande deras antagande måste inställa sig. Jag ber att nu i korthet få antyda, hvilka dessa betänkligheter hos mig varit, och att jämväl föreslå, att dessa ändringar i L. O. finge för närvarande förfalla, vid hvilket förhållande landtdagen torde hafva anledning låta regeringen förstå, att en ny proposition vore önskvärd. Skulle enligt detta mitt förslag ärendet för denna gång förfalla, torde dock därigenom icke några väsentliga svårigheter i landtdagsarbetet under detta år inställa sig, ty de fördelar man tänkt sig med dessa ändringar vinna, kunna knappast under detta år dock tillgodogöras, så att i hvarje fall, såsom jag förutsätter, det blefve möjligt att inom detta år och således före nästa års landtdag skrida till nödiga ändringar.

Den första betänkligheten jag hyser hänför sig till den förändring, som vidtagits i propositionens ingress, då där uttrycket „i enlighet med Finlands Landtdags beslut" utbytts mot det sedan början af denna landtdag stereotypa „medels Finlands landtdags beslut", en omformulering, som härleder sig ur det åskådningssätt, hvilket då inom landtdagen var rådande, i ty att man sökte så vidt möjligt gifva uttryck åt den omständigheten, att högsta makten vore koncentrerad hos landtdagen.

Jämväl beträffande 14 § skulle jag för min del önska en förändring och hänvisar i detta afseende till reservationen n:o 3, däri det framhålles, att det förhållande, som för närvarande består därut-

innan att landtdagsmännen tillagts rätt till fria resor å statens järnvägar under deras landtdagsmannatid, icke står i öfverensstämmelse med ordalagen i 14 §, som noga och enligt min tanke uttömmande bestämmer de förmåner hvilka kunna komma landtdagsmännen till godo. Skulle landtdagen vidhålla sin åsikt därom att landtdagsmännen borde åtnjuta fria järnvägsresor, borde sådant i paragrafens första moment tydligt utsägas. Enligt min tanke vore det önskligare, att denna förmån icke tillades landtdagsmännen.

I 17 § ingår ett tillägg, som innebär, att lagtima landtdag sammankommer årligen å viss dag, d. v. s. första dagen i februari månad, därest icke nästföregående landtdag beslutit om annan dag. Detta tillägg härleder sig också ur den åskådning, som tidigare i denna landtdag varit rådande, åtminstone på en del håll, att såvidt möjligt landtdagen borde äga rätt att bestämma om sitt åtskiljande och tiden för sitt sammanträdande och att någon representant för första statsmakten härutinnan icke borde tilläggas befogenhet. Enligt min tanke är detta tillägg icke önskvärdt, just beroende på den princip, som där stadgas, men också synes det mig opraktiskt i sig självt, då anledning till förändring af den lagbestämda dagen för landtdags sammanträdande förmodligen sällan torde gifvas redan, när den föregående landtdagen åtskiljes, utan det snarare måste bero på pröfning af första statsmakten, i händelse någon särskild anledning därtill gåfves. Jag skulle för den skull anse, att detta tillägg icke försvarar sin plats.

I 35 § har bland ordinarie utskott, som vid alla landtdagar skola tillsättas, upptagits jämväl ett utskott för utrikesärenden. Också detta tillägg härrör ur samma uppfattning och åskådning rörande landtdagens befogenhet, som jag tidigare har karakteriserat och till hvilken jag för min del icke kan ansluta mig. Jag förutser, att ett dylikt utskott för utrikesärenden icke kommer att behöfvas eller ens kan ordinariter arbeta, och synes det mig därför vara anakronistiskt att nu i L. O. införa en sådan bestämning som den ifrågavarande.

På grund af dessa, enligt min tanke, brister och fel, som ändringsförslaget, sådant det nu föreligger är behäftadt med, får jag för min del vördsamt afstyrka dess antagande.

Ed. Ståhlberg: Se, mitä edellinen puhuja on esiintuonut itse käsiteltävänä olevasta asiasta, ei käsittääkseni ole riittävä syy siihen että tämän asian annettaisiin nyt raueta. Johdanto tosin tulee olemaan vähemmän asianmukainen, mutta voidaan kuitenkin hyvällä tahdolla käsittää oikeinkin.

Mitä tulee eduskunnan kokoonkutsumiseen, niin ei ole ollenkaan tavatonta, että kansaneduskunnalle on määrättynä määräaika, jolloin sen pitää aina kokoontua. Sitä vähemmän voi olla epäilystä tämän hyväksymistä vastaan siinä muodossa, jossa 17 § on hyväksytty, kun eduskunnalla on oikeus edellisillä valtiopäivillä, jos tarpeelliseksi näkee, tuosta vuotuisesta määräpäivästä tehdä poikkeus.

35 §:ssä mainittu ulkoasiainvaliokunta ei todellisuudessa taasen tuota mitään haittaa, koska tähän valiokuntaan tulevat käsiteltäviksi ainoastaan sellaiset asiat, jotka eduskunta katsoo olevan sinne syytä lähettää. Sitävastoin on eräitä seikkoja tässä lakiehdotuksessa, jotka tekevät suotavaksi ja tärkeäksi, että se nyt saataisiin lopullisesti valmiiksi. Jonkun verran tämä koskee jo sitäkin seikkaa, ettei tarvitsisi edustajain palkkiosta taasen uudestaan alkaa niitä kiusallisia keskusteluja, joita niin moneen kertaan jo on ollut. Tärkeämpi on, että jos ei nyt lopullisesti hyväksytä tätä lakiehdotusta, niin suurta valiokuntaa ei ensi valtiopäiväin alusta voida järjestää sen mukaiseksi, kuin tässä on ehdotettu, vaan täytyy joko kesken valtiopäivien muuttaa suuren valiokunnan kokoonpano tai lykätä muutos vielä kolmansiin valtiopäiviin asti.

31 §:ssä mainittu muutos on niinikään sellainen, että se olisi tärkeä nyt saada lainvoimaiseksi, kun sen nojalla voitaisiin seuraavilla valtiopäivillä heti ilman muuta jatkaa niiden asiain käsittelyä, jotka näillä valtiopäivillä ovat virinneet. Asioita on sangen paljon sellaisia, jotka eivät ehdi tulla loppuun käsittellyksi ennen näiden valtiopäivien päättymistä, ja sen vuoksi olisi sekä ajan että vaivan voittamiseksi ja asiain jouduttamiseksi tärkeätä, että tässäkin kohden laki saataisiin aikaan.

Muita seikkoja mainitsematta jo nämä syyt minun mielestäni ovat tärkeämmät kuin ne seikat, joita voitaisiin esiintuoda lakiehdituksen hylkäämisen puolesta.

Ed. Rosenqvist: Jag är ense med herr Estlander därutinnan, att ifrågavarande lagförslag innehåller bestämningar, hvilka icke äro önskvärda, men i motsats till honom tror jag dock, att dessa bestämningar icke äro af den allvarliga art, att de skulle motivera, att lagen nu i tredje behandlingen förkastas. Därtill kommer att, såsom den senaste talaren framhållit, skäl finnas, hvilka tala för att lagen nu skulle antagas.

Puhemies: Senaatin jäsen on pyytänyt jättää eduskunnalle lakiehdotuksia.

Uusia hallituksen esityksiä tuodaan.

Eduskuntaan saapuu esittelijäsihteeri G. E. F. Albrechtin seuraamana senaattori Louhivuori ja lausuu: Kunnioittettava puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen Senaatin päätöksen mukaan on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat Hallituksen esitykset, nimittäin n:o 44 „Esitys Suomen vapaudenlainan ottamisesta", n:o 45 „Esitys laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä", n:o 46 „Esitys suurten tulojen suostuntaverosta vuodelle 1917" ja n:o 47 „Esitys leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918.

Puhemies: Annetut lakiehdotukset tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäviksi.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Alkio: Pääasiallisesti samoilla perusteilla, kuin ed. Ståhlberg, katson minäkin, että tämä esilläoleva laki on nyt vahvistettava. Siihen mietintöön kyllä liittyy m. m. minun allekirjoittamani vastalause, mutta en ole tahtonut enää tätä vastalausetta herättää eloon, vaan yhdyn kannattamaan mietintöä sellaisenaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt toimitetaan äänestys perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 7 olevasta asian kiireelliseksi julistamista koskevasta ponnesta. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Sihteeri lukee kirjallisen äänestysesityksen, joka hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväsyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään 5/6 annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annnetaan 88 jaa- eikä yhtään ei-ääntä. Eduskunta siis on päättänyt käsitellä asian kiireellisenä.

Puhemies: Toimitetaan äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Sihteeri lukee seuraavan kirjallisen äänestysesityksen:

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty, äänestää „jaa" joka ei sitä hyväksy äänestää „ei"; jos vähintäin $^2/_3$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 79 jaa- ja 11 ei- ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Vielä eduskunta tahtonee hyväksyä perustuslakivaliokunnan mietinnössä 4:nnellä sivulla olevan ponnen käsilläolevan lain vahvistamisesta.

Ponsi hyväksytään.

Puhemies: Eduskunta edelleen tahtonee todeta, että ehdotus laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun vaalilain 37 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi saisi raueta.

Hyväksytään.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia loppuunkäsitelty.

Puhemies: Kun seuraavassa asiassa suuren valiokunnan mietintö vasta nyt jaettiin ja toisessa ei vieläkään ole jaettu, käsitellään vielä päiväjärjestyksessä olevat asiat seuraavassa täysistunnossa.

Seuraava istunto pidetään huomenna k:lo 11 a. p.

Puheenvouron saatuaan lausuu

Ed. Roos: Tarkastusvaliokunnan arvoisat jäsenet suvainnevat kokoontua huomenna täysistunnon päätyttyä säätytalolle.

Ed. Runtti: Elintarveasiainvaliokunnan vanhimpana jäsenenä pyydän valiokunnan jäseniä kokoontumaan valitsemaan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa huomenna k:lo 10 säätytalolle.

Täysi-istunto päättyy k:lo 7.20 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

52. Lauvantaina 18 p. toukokuuta

k:lo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Oikeudesta 1096

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 24; lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 10.

2) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta ..... —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 25; lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 11.

3) Lepäämään jätetty esitys, joka koskee osuustoimintalain 19 §:n muuttamista .... —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 4; lakivaliokunnan mietinnöt n:ot 1 ja 1 a; edusk. esit. n:o 1.

Esitellään:

4) Ehdotuksen laiksi 2 p:nä kesäkuuta 1917 eräänlaatuisen omaisuuden käyttämisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa annetun lain 1, 11 ja 15 §:n muuttamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 42 ..... —

5) Ehdotuksen laiksi naisen kelpoisuudesta tuomariksi sekä laiksi Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n ja 15 luvun 3 §:n muuttamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 43 ..... —

6) Ehdotuksen Suomen vapaudenlainan ottamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 44 ..... —

7) Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä sisältävä hallituksen esitys n:o 45 ..... —

Siv.

8) Ehdotuksen laiksi suurten tulojen suostuntaverosta vuodelta 1917 sisältävä hallituksen esitys n:o 46 ..... —

9) Ehdotuksen laiksi leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918 sisältävä hallituksen esitys n:o 47 ..... —

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 koskeva pankkivaltuusmiesten vaalia 1108

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Antila, Arajärvi, Björk, Eronen, Hoikka, Holsti, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, Hälvä, Joukahainen, Kallio, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Louhelainen, Louhivuori, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Niukkanen, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paavolainen, Paronen, Pehkonen, Pennanen, Pohjaväre, Pullinen, Raitanen, Rantanen, Retulainen, K. Saari, Saarinen, Salo, Setälä, Sinkko, Sundblom, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wanhala, Wekara, Wihersalo, Wuokoski ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain takia tästä päivästä ensi keskiviikkoon ed. Hälvä ja ed. Sinkko.

Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja.

Puhemies: Eduskunnalle on ilmoitettava, että valtiovarainvaliokunta on puheenjohtajakseen valinnut ed. Nevanlinnan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Korkein Oikeus.

Käsitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 24 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 10, joka sisältää ehdotuksen laiksi Korkeimmasta Oikeudesta.

Puhemies: Asian käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu. Kun se on päättynyt, ryhdytään lakiehdotusta yksityiskohtaisesti tutkimaan ja tehdään päätös kustakin sen eri kohdasta.

Keskustelu:

Ed. A. Manner: Sen johdosta että olen ottanut osaa asian käsittelyyn lakivaliokunnanssa, mutta en kuulu suureen valiokuntaan, enkä siis ole voinut suuressa valiokunnanssa puoltaa lakivaliokunnan ehdotusta, pyydän nyt lausua muutaman sanan.

Suuren valiokunnan käsittely asiassa osottaa meille, että eräissä eduskuntapiireissämme on tapahtumassa heilahdus oikealle. Vaikkakin tällainen heilahdus tällä kertaa näyttä luonnolliselta ja saattaisi eräissä tapauksissa olla tarpeellinenkin, on meillä minun ymmärtääkseni syytä varoa heilahduksia sen tapaisissa lainsäädäntöasioissa, kuin mistä nyt on kysymys. Käsiteltävänä oleva lakiehdotus on nimittäin aivan lainsäädännöllistä laatua eikä sillä siis ole vähintäkään yhteyttä viimeaikaisten tapahtumain kanssa. Jos me tässä kysymyksessä muuttaisimme mielipiteitämme, täytyisi sen johtua siitä, että käsityksemme oikeasta ja väärästä olisivat muuttuneet. Tällaista muutosta ei kuitenkaan ainakaan minun oikeustajunnassani ole viime aikoina tapahtunut, enkä luule kenenkään muunkaan oikeamielisen ihmisen tajunnassa tapahtuneen. Sen sijaan olisi meidän käsityksemme oikeasta ja väärästä pitänyt viime aikoina lujittua, sillä onhan se, mitä nyt koossa olevat eduskuntapiirit pitivät viime tammikuussa oikeana, usean kansalaisemme verellä ja hengellä oikeasti todistettu. On siis aivan tarpeetonta ja minun ymmärtääkseni vaarallistakin antautua oikeuslaitoksemme parantamispuuhissa alttiiksi automaattisille heilahduksille, vaikka tilanne tuolla vasemmalla näyttäisikin houkuttelevalta, sillä jos me nyt sanomme luonnonlainkin pakottavan heilahtamaan oikealle, niin kyllä se sama luonnonlaki aiheuttaa määräajan kuluttua heilahduksen vastakkaiseen suuntaan.

Minä olen toivonut ja toivon edelleenkin, että me varsinaisessa lainsäädäntötyössä voisimme nyt jo edes jossain määrin asettua asioiden ja olosuhteiden yläpuolelle ja että me voisimme säätää lakia lainkaan välittämättä poliittisista voimasuhteista. Näinä päivinä olen sitä toivonut senkin vuoksi, kun olen kuullut puhuttavan, että maalaisliitosta oikealla olevat eduskuntapiirit, joilla tällä kertaa on miltei yksinomaan määräämisvalta käsissään, edustaisivat maamme sivistyneistöä ja parhaimmistoa. Mutta se seikka, että osa tätä parhaimmistoa on tässä asiassa muuttanut kantansa lakivaliokunnan ja suuren valiokunnan päätösten kylläkin monivaiheisena väliaikana, antaa minulle aiheen luulla, että tämä toiveeni on ollut tuulentupa vain.

Koska lakivaliokunnan ehdotusta on lakivaliokunnan mietinnössä puolustettu asiallisemmin ja paremmin, kuin mihin minä yksin ilman valiokuntatoverieni apua pystyisin, katson turhaksi kajota lakiehdotuksen yksityiskohtiin. Viittaan siis lakivaliokunnan mietinnössä oleviin perusteluihin ja ehdotan, että eduskunta hyväksyisi ja vahvistaisi kysymyksessä olevan lakiehdotuksen siinä muodossa, kuin lakivaliokunta on mietinnössään ehdottanut.

Ed. Åkesson: Den principiella förändring, som stora utskottet vidtagit i lagutskottets betänkande uti förevarande fråga gäller tillsättande af ordföranden och ledamöterna i högsta domstolen. Om denna sak var, redan då ärendet senast var före, fråga. Jag hade då tillfälle att beröra de hufvudskäl, som inom lagutskottet hade talat för det förslag, som af utskottet uppgjorts. Dessa skäl äro hufvudsakligast af praktisk natur. Jag påpekade, att den erfarenhet vi haft af den senast tillsatta högsta domstolen icke uppmuntrar till att utse dessa ledamöter på lifstid. Jag finner med tillfredställelse, att denna åsikt också gjort sig gällande inom stora utskottet. Mig synes att den enda riktiga konsekvensen häraf vore att bibehålla lagutskottets förslag och att ledamöterna skola utses icke på lifstid, utan på bestämd tid. Jag inser å andra sidan svårigheten att öfvertyga i denna del olika tänkande om riktigheten af den motsatta åsikten. Om praktiska skäl har man öfver hufvud taget svårt att öfvertyga motståndare.

Men frågan har ju också, såsom äfven senast berördes, en ganska vidtgående principiell betydelse. Det framhölls senast, och det har ofta framhållits, att det förslag, som af lagutskottet uppgjordes, skulle strida om också icke mot stadgandena i vår grundlag, dock mot dess anda och mening. Jag framhöll senast, att vår grundlag åtminstone tidigare tillämpats just i den riktning.

som lagutskottet nu velat göra gällande. Jag vill yttermera för att understryka denna omständighet, för att således framhålla, att lagutskottet långt ifrån att hafva handlat i strid med vår grundlags andemening tvärtom har hållit sig till den, åberopa exempel från Sverige. Då Finland hade skilts från Sverige och där hade ägt rum en revolution, antogs också nya grundlagar. I dessa grundlagar ingick visserligen en bestämning om att högsta domstolens ledamöter skulle tillsättas på lifstid, men oafsättlighetsprincipen, den, som man framför allt har velat framhålla och häfda, blef icke i Sverige tillgodosedd. I Sverige inrättades vid riksdagen ett s. k. opinionsutskott med rätt att utan närmare motivering afsätta vid hvarje riksdagperiod åtminstone en ledamot af högsta domstolen. Således måste man erkänna, att i Sverige åtminstone oafsättlighetsprincipen icke blifvit erkänd, och då vår tidigare utveckling ju var fullkomligt gemensam med Sveriges, kan jag icke inse, att talet om att högsta domstolens ledamöters oafsättlighet skulle vara garanterad enligt våra grundlagar är riktigt.

Det var hufvudsakligast detta jag ville framhålla. Det är ju också hufvudsakligast i detta afseende, som stora utskottet har vidtagit förändring. Jag vill ännu påpeka en omständighet, som också har framhållits i lagutskottets betänkande, att det också förekommer andra länder, där oafsättligheten ifråga om högsta domstolens ledamöter icke är tillämpad. Jag vill ännu återkomma till Sverige och särskilt framhålla, att förhållandena hos oss i någon mån likna dem, som rådde i Sverige år 1909. Misstron mot vår domarkår är minst lika stor här för närvarande som den då var i Sverige och som fick sig uttryck just i detta stadgande om opinionsutskottet. Vill man således taga erfarenheten af historien och af det, som i andra länder har visat sig ändamålsenligt, så synes det mig att man icke kan komma till något annat resultat än det, hvartill lagutskottet kommit. Jag vågar därför i likhet med den föregående talaren uttala förhoppningen att landtdagen skall i motsats till stora utskottet godkänna lagutskottets förslag i denna del.

Ed. Saarelainen: Kun lakivaliokunnassa käsiteltäessä tätä kysymyksessä olevaa asiaa olen ollut toisella kannalla, kuin mitä suuren valiokunnan mietintö edellyttää, lausun sen johdosta muutaman sanan.

Kun minun mielestäni ainakin korkeimman oikeuden tulisi valtion laitoksena olla riittävän julkisen valvonnan alaisena, jos mieli sen täyttää kansan- ja ajanmukaisia vaatimuksia, niin en voi yhtyä ollenkaan kannattamaan suuren valiokunnan mietintöä, sillä se riistää kansalta julkisen valvontaoikeuden, mikäli se koske sanotun viraston tuomarien eroittamattomuutta. Meidän on otettava painavana asianhaarana huomioon se, että korkein oikeus ei tulisi olemaan ainoastaan tuomioistuimena, vaan että sen tehtäviin kuuluisi useita oikeushallinnon asioita, niiden joukossa myöskin tärkeät virkanimitysasiat. Ei voida pitää kansanvallan kannalta katsottuna oikeana, että maan ylin oikeus saisi suorittaa nämä hallintotehtävät. olematta eduskunnalla minkäänlaista valvontaoikeutta tai mahdollisuutta vaikuttaa korkeimman oikeuden kokoonpanoon. Muussa tapauksessa käy mahdollisesti niin, että mainitun oikeuden jäsenten vieraantuessa kansasta ja sen elämästä, heidän päätöksissään ei enää kuvastuisi kansan oikeustajunta, vaan joko kuiva lainsäännösten tulkitseminen tai pahimmassa tapauksessa jonkun luokan tai ryhmän etujen tiedoton tai tietoinen ajaminen. Sentähden lakivaliokunta asettui sille kannalle, että korkeimman oikeuden jäsenet asetettaisiin määräajaksi ja että hallituksen olisi, ennenkuin se nimittää jäseniä ylimpään oikeuteen, hankittava ehdokkaista eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Kun otamme vielä sen huomioon, että maassamme on tähän asti senaatin oikeusosaston jäsenet nimitetty kolmeksi vuodeksi kerrallaan, täytyy ihmetellä, että nyt lähdetään taantumuksen tielle kun siihen ei ole pakottavia syitä, ja aiotaan korkeimman oikeuden jäsenet istuttaa ainaisesti paikallaan pysymään, vaikka ne kuinka huonosti hoitaisivat tehtäviään. Eikä määräaikaisuus yksinomaan ylimmän oikeuden jäseniin nähden ole ollut käytännössä ainoastaan Suomessa vaan muissakin maissa. Esimerkiksi Sveitsissä, Ruotsissa ja Englannissa ollaan määräaikaisuuden kannalla samoihin virkamiehiin nähden. Sveitsin ylimpään oikeuteen nimitetään jäsenet kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Ruotsissa taas on valtiopäiväin erityiselle adressin joka oikeuttaa tämän eroittamaan ylimmän oikeuden jäsen menettänyt toimensa. Englannissa voivat valtiopäivät lähettää hallitukselle adressin joka oikeuta tämän eroittamaan tuomarin. Näin ollen ja kun otamme huomioon vielä sen, että lakivaliokunnan mietinnön mukaan ei korkeimman oikeuden tuomari menetä virkaansa, vaan jos hän on kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä saa siirtyä toiseen virastoon aivan samanlaiseen tehtävään — esimerkiksi jos kihlakunnantuomari nimitetään korkeimman oikeuden jäseneksi, niin hän, jos eroitetaan, saa entisen paikkansa ja toimensa — näin ollen kannatan täydellisesti ed. Mannerin ehdotusta.

Ed. Kaila: Kun kysymys korkeimmasta oikeudesta oli käsiteltävänä lakivaliokunnassa ennen kapinan alkamista, kuuluin minä niihin lakivaliokunnan jäseniin, jotka mietintöä kannattivat. Tein sen pääasiassa niillä syillä, jotka ed. Åkesson täällä on esittänyt. Katsoin, että niin hyvin traditsioni Ruotsissa ja meillä kuin myös tarkoitussyyt puhuivat sen puolesta, että olisi parempi asettaa korkeimmat tuomarit määräajaksi. Sitäpaitsi myöskin on olemassa anologinen tilanne kirkollisella alalla, jota minä edustan, koska nimittäin tuomiokapitulin asessorit valitaan kolmivuotiskausiksi ja kuitenkin pysyvät vakinaisissa viroissaan siitä huolimatta, ja palaavat niihin, kun heidän virkakautensa päättyy. On siis mielestäni kylläkin olemassa syitä, joita voidaan tuoda esiin tällaisen määräaikaisuuden puolesta.

Mutta minä myönnän, että minun mielipiteeni tässä asiassa ovat muuttuneet viimeisten surullisten tapausten jälkeen. Minä en ottanut kyllin huomioon sitä väkivaltaista puoluehenkeä, joka eduskunnassa saattaa päästä valtaan. Kun ajattelee tulevaisuutta, niin ei ole mikään mahdottomuus, että eduskunnassa voi vastakin syntyä yhtä voimakkaita puoluevastakohtia kuin ne, jotka hiljan ovat olleet, ja tuntuu minusta suuressa määrin vaaranalaiselta oikeusjärjestykselle, jos korkeimman oikeuden jäsenet joutuvat näiden puoluetaistelujen kautta määrättäviksi.

Minun edellinen kantani perustui, niinkuin minulla kerran oli kunnia suuressa valiokunnassa sanoa, siihen, että minulla oli usko järjen valtaan kansassa ja siis myös eduskunnassa. Tämä minun uskoni on suuressa määrässä horjunut viimeisten tapausten kautta. Sentähden en kannatakaan enää lakivaliokunnan mietintöä, vaan olen suuressa valiokunnassa ratkaisevissa kohdissa asettunut hallituksen esityksen kannalle ja nimenomaan siinä suhteessa, mikä koskee korkeimman oikeuden jäsenten määräaikaisuutta taikka elinkautisuutta. Kannatan siis suuren valiokunnan mietintöä asiassa.

Ed. Wrede: Det förvånar mig icke synnerligen att medlemmar af agrarpartiet liksom socialdemokraterna anse domares oafsättlighet vara en styggelse och förorda lagutskottets förslag, hvarigenom högsta domstolens medlemmar skulle tillsättas på viss tid och vid deras tillsättande landtdagens grundlagsutskott, d. v. s. de politiska partierna hafva afgörande inflytande. De af dessa partier, som ställa sig på den ståndpunkten, hafva icke själfva utöfvat domareämbete och hafva måhända icke någon föreställning om, huru maktpåliggande detta ämbete är, hvilket ofantligt ansvar därmed är förenadt. Men det måste jag säga att i hög grad förvånar mig, att en jurist som själf utöfvat domareämbetet, ställer sig på denna ståndpunkt, som enligt hvad erfarenheten visat, ledt till förtryck och förtrampande af medborgerliga rättigheter i mer än ett land. Jag skulle rekommendera för hr Åkesson att ånyo studera —antagligen har han tidigare gjort det — förhållandena i England under Jakob den andres tid och huru domstolen då användes som redskap för det ytterSta förtryck och våldförande af medborgarenas rättigheter.

Det är sant, att det finnes land, där denna princip icke är genomförd, och det är eget, att man i denna representation, då man hänvisar till utlandet, alltid med förkärlek väljer dåliga exempel och undviker de goda. Det är ju fallet, att i Schweiz högsta domstolens medlemmar utses på viss tid, men förhållandena där kunna icke alls jämföras med förhållandena här. Det är, såsom kändt en ytterst begränsad domsrätt som denna förbundsdomstol har, icke alls jämförbar med den ställning, som högsta domstolen hos oss och i andra länder har. Det är också fallet att i Schweiz finnas andra så starka garantier för medborgerlig frihet, att man kan undvara den garanti, som ligger i en oberoende högsta domstol och som man i andra länder på grund af dyrköpt erfarenhet ansett alldeles nödvändig. Man kan ju kalla detta resonemang teoretiskt, men det är praktisk erfarenhet, som har ledt därtill.

För öfrigt får jag lof att bekänna, att jag icke förstod logiken i hr Åkessons resonemang, då han anförde, att de nuvarande medlemmarna af justitiedepartementet vid utnämningsfrågor förfarit oriktigt, och därför ansåg medlemmarna af högsta domstolen icke böra tillsättas på lifstid, utan på viss tid. Om så vore förhållandet, såsom också senast af prosten Arokallio anfördes, skulle däraf endast den slutsatsen kunna dragas, att de nuvarande medlemmarna icke böra utnämnas till ledamöter af högsta domstolen, utan andra, men ingalunda att högsta domstolen bör få en beroende ställning, allra minst att partisynpunkter vid tillsättandet af dessa medlemmar böra komma i betraktande.

Men jag måste yttra några ord i anledning af att justitiedepartementets förfarande i vissa utnämningsfrågor blifvit här berördt. En gammal och god domarregel säger, att ingen må dömas ohörd. Denna regel är icke ett utslag af något s. k. juristeri — ett uttryck, som nu är mycket använd och ännu mer missbrukadt — utan det är ett uttryck för en urgammal erfarenhet, som lär att domarna icke blifva rättvisa, om de fällas utan den anklagades hörande. Det är delvis på denna

grund, som statsförfattningarna och god takt i allmänhet icke tillåta representationerna att befatta sig med enskilda utnämningsfrågor. I Sveriges nu gällande riksdagsordning stadgas i 90 §: „Under riksdagens, dess kamrars eller utskotts öfverläggningar och pröfning må icke i något annat fall eller på något annat sätt än grundlagarna bokstafligen föreskrifva, komma frågor om ämbets- och tjänstemäns till- och afsättande, regerings- och domaremakternas beslut, resolutioner och utslag" o. s. v. Denna regel gäller alldeles otvivelaktigt också hos oss, om än den icke här fått ett dylikt positivt uttryck, utan kan härledas däraf att grundlagen uttryckligen nämner, hvilka frågor få förekomma vid landtdagen, hvaraf man kan sluta, hvilka frågor icke där få förekomma. Om nu den diskussion, som senast förefallit i denna fråga och särskilt prostens Arokallios yttrande, icke hade förekommit här, hade landtdagen möjligen kunnat bestämma, att medlemmarna i högsta domstolen, när denna kommer till stånd, utnämnas oberoende af hvilka nu varit medlemmar af justitiedepartementet, ehuru jag för min del anser, att det i hvarje fall varit riktigast att låta de nuvarande medlemmarna af justitiedepartementet utan vidare öfvergå till högsta domstolen. Men efter den diskussion, som då ägde rum, kan man icke gärna komma till annan slutsats än att skälet till ändring af 17 § är just det, att justitiedepartementets nuvarande medlemmar skulle hafva förfarit oriktigt i utnämningsfrågor. Genom detta stadgande skulle landtdagen således icke endast inlåta sig på ett bedömande af vissa fall af utnämningar, hvilket är i högsta grad otillständigt, utan landtdagen skulle därigenom också döma justitiedepartementets nuvarande medlemmar ohörda, i stället för att förfara enligt 12 § i detta lagförslag, som stadgar, att ledamöterna i högsta domstolen för ämbetsfel kunna ställas till ansvar inför den särskilda domstol, som handlägger mot styrelseledamot väckt åtal för lagstridigt förfarande. Det är på denna grund som jag anser att också stadgandet i 17 § bör återställas i enlighet med stadgandets lydelse i propositionen.

Då jag nu har ordet, vill jag såsom tillägg till exemplen från främmande land något beröra för hållandena i Sverige. Hr Åkesson torde nogsamt hafva sig bekant att den opinionsnämnd, om hvilken han nyss nämnde, aldrig utöfvat rättigheten att föreställa någon medlem af högsta domstolen till afskedande. De hafva således faktiskt varit oafsättliga, såsom de också tillsättas på lifstid. Det är jämväl kändt, att rättens främsta målsmän i Sverige såsom en man ogillat detta stadgande, ehuru det icke afskaffats, emedan det faktiskt förblifvit en död bokstaf. Förhållandena i Sverige i äldre tider och således också i Finland erbjuda åter exempel på, hvart det går, när folkrepresentationen tager sig talan i frågor om rättskipningen. Frihetstidens historie erbjuder många exempel på skriande, ja hårresande orättvisor och orättrådiga domar, tillkomna genom representationens inblandning i domarämbetet.

För var och en, för hvilken den medborgerliga friheten är dyrbar, bör det icke finnas någon tvekan om, huru frågan om högsta domstolen i det afseende, hvarom nu är fråga, borde regleras. Jag vågar därför uttala den förhoppningen, att landtdagen skall ställa sig på propositionens ståndpunkt i denna fråga och icke tillmäta den lättvindiga motivering, som lagutskottet anfört för sitt förslag, någon betydelse. Förhållandena i vårt land äro nu sådana, att vi icke hafva råd att undvara sådana garantier för medborgarenas rätt och säkerhet som större, och kulturellt mer framskridna folk än vårt folk funnit vara nödvändiga.

Ed. Åkesson: Må det tillåtas mig att också uttala min förvåning öfver friherre Wredes senaste andragande. Friherre Wrede utgår från att principen om domares oafsättlighet skulle lederas genom lagutskottets ifrågavarande förslag. Det förvånar mig i sanning, att detta har kunnat uttalas. Ty icke blott att i förslaget uttryckligen betonas, att justitiedepartementets ordförande och ledamöter äro oafsättliga, så kan man väl icke påstå att, om en ämbetsman utnämnes på en viss tid och efter denna tids utgång afgår från sitt ämbete, detta skulle innebära, att denna tjänsteman är afsatt. Hans tjänstetid är helt enkelt begränsad, men under denna tid kan han vara och är enligt detta förslag oafsättlig. Att på detta sätt förblanda begreppen och försöka inlägga i ett lagförslag annat än hvad där faktiskt ingår, är, såsom jag redan nämnde, förvånansvärdt.

Friherre Wrede har hänvisat mig till Englands historia under Jakob II. Jag känner den nog. Jag för min del anser tillfället nu icke vara lämpligt att allt för mycket gå tillbaka i historien. Jag kunde i så fall också be friherre Wrede erinra sig, att de domare, hvilka mera än andra hafva bidragit till den juridiska vetenskapens utveckling, hvilka hafva grundlagt denna vetenskap, de romerska domarena, också utsågos på bestämd tid, voro icke lifstidsämbetsmän. De utsågos endast på ett år i sänder. Det är visserligen sant, jag medgifver det, att den tiden domareämbetet icke uppfattades såsom ett yrke, ett lefvebröd, men detta förändrar, enligt min åsikt, icke saken så synnerli-

gen mycket. Det är fullkomligt riktigt hvad friherre Wrede yttrade om opinionsnämnden i Sverige att den faktiskt aldrig har utöfvat den makt, som densamma tillkommer. Men det är en omständighet, som han glömde att beröra. Oaktat detta och på grund af den omständighet han nämnde, att man nämligen på juristhåll i Sverige är mycket afvogt stämd mot denna bestämning, så har det visat sig vara omöjligt att afskaffa denna inrättning. Det har två gånger i Sverige i riksdagen väckts förslag om afskaffandet af stadgandet om denna opinionsnämnd, hvardera gången utan framgång. Detta visar att man i Sverige åtminstone bland den stora allmänheten anser en dylik institution vara af behofvet påkallad. Denna opinionsnämnd innebär faktiskt ett afsteg från principen om domares oafsättlighet. Det förslag, som af lagutskottet har utarbetats, innebär det icke.

Jag har i hufvudsak ingenting vidare att tillägga. En omständighet borde beröras, nämligen det, som gäller ordningen för tillsättande af ordförande och ledamöter i högsta domstolen. Jag anser fortfarande, liksom också tidigare, att det endast kan lända till att höja högsta domstolens auktoritet, ifall också folkrepresentationens åsikt får göra sig gällande vid ledamöternas tillsättande. Denna fråga anser jag dock icke vara af synnerligen stor principiell betydelse, men väl af en praktisk betydelse, och därför skulle jag våga uttala förhoppningen, att lagutskottets förslag också i denna del blefve godkändt.

Ännu ett uttryck af friherre Wrede kan jag icke lämna onämndt. Han förvånade sig öfver logiken i mitt yttrande. Det förvånar mig icke alls, att friherre Wrede icke kunde fatta denna logik, då han har hört mig yttra någonting, som jag alls icke har uttalat. Jag har här icke, såvidt jag kan erinra mig, talat ett ord om justitiedepartementets förfarande i utnämningsfrågor. Jag har endast konstaterat, att justitiedepartementet icke åtnjuter det allmänna förtroende, som det borde såsom högsta domstol åtnjuta, och detta faktum har jag funnit bekräftadt också af den omständigheten, att stora utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka de nuvarande medlemmarnas af justitiedepartementet öfvergång utan vidare till högsta domstolen.

Ed. Wuorimaa: Ed. Kaila tunnusti, että hän ennen oli tämän lakiehdotuksen suhteen toisella kannalla kuin nykyään, mutta että hän on muuttanut mielipiteensä sen johdosta, mitä sosialistinen eduskuntaosa täällä maassa on aikaansaanut ja että hän pelkäsi, että voi syntyä yhtä voimakkaita puoluevastakohtia ja virtauksia kuin tämä sosialistien. Luulen, että käsitys, jota ed. Kaila julkilausui, on levinnyt hyvinkin suureen osaan meidän eduskuntaamme. Se tahtoo sanoa: taantumuksen henki on suuresti kasvanut sosialistien mellastuksen johdosta. Mutta minä luulen, että sosialismi on väärinkäsitetty kokonaan. On käsitetty, että ne ovat kansanvaltaisia ja vasemmistolaisia. Mutta niin ei periaatteessa ole asianlaita. Sosialismi on osoittanut olevansa äärimmäinen oikeisto. Se on harvainvalta, itsevaltius, suurempi kuin mitä milloinkaan ennen historiassa on näyttäytynyt, ja sen kansanvaltaisuus on ollut ulkonainen naamari, jolla se on koettanut verhota sisällistä taantumustaan. Meidän ei sentähden tule kulkea taantumuksen tietä, meidän ei tule jättää kansanvaltaisuuden periaatteita, sillä sosialismi ei ole kansanvaltainen, se on harvainvaltainen ja itsevaltainen. Meidän on vältämättömästi kulettava edistyksen tiellä ja kansanvaltaisuuden tiellä eikä horjuttava pois siitä, sillä jos sen teemme, jos koetamme kulkea taantumuksen tietä, niin silloin me synnytämme todellisen reaktioonin, joka tulee meidän muutenkin pirstottua kansaamme vielä enemmän raatelemaan.

Mitä tähän lakiehdotuksen tulee, niin on puhuttu siitä, että ylempien tuomarien ja tuomarien ylipäänsä tulee olla eroittamattomia. Tämä on aivan oikein. Ne eivät saa joutua minkään valtiollisen puoluemuodostuksen tai muutosten heiteltäviksi. Niiden täytyy seisoa niiden yläpuolella. Mutta tämä lakiehdotus semmoisena, kuin se valiokunnasta on lähtenyt, ei sisälläkään sitä, että korkeimman oikeuden tuomarit olisivat semmoisia, joita voitaisiin koska tahansa eroittaa. Päinvastoin, ne ovat eroittamattomia niin kauvan kuin heidän virka-ajansa kestää. Ne eivät siis ole riippuvaisia mistään valtiopäivien puoluemuodostuksista, vaan ne saavat tehdä tehtävänsä aivan rauhassa ja eroittamattomina niin kauan kuin heidän valtakautensa kestää. Mutta se periaate, jota suuri valiokunta ilman perusteluja, äänestämällä, ajaa, se ei ole oikea, sillä se koettaa asettaa korkeimman oikeusvallan piirien käsiin, jotka vaikuttavat täällä pääkaupungissa ja koettavat näiden piirien oikeuskäsitettä saada valtaan koko maassa. Ja toiseksi tuomarit, jotka istuvat 70 vuoteen asti korkeimmassa oikeudessa eroittamattomina, voivat iänkin tähden tulla semmoiseen tilaan ja asemaan, että heidän energiansa on kadonnut. Me tiedämme, että löytyy ihmisiä, jotka kadottavat energiansa jo 50 — 60 vuoden välillä ja paljon 60 vuoden jälkeen, mutta kuitenkin tahtovat pysyä virassansa ja toimessansa, niin kykenemättömiä kuin ne ovatkin. Nyt me, jos hyväksyisimme suuren valiokunnan mietinnön, hyväksyisimme semmoisen periaatteen, että tämmöiset kykenemättö-

mät tuomarit saisivat istua korkeimpina tuomareina ja olisivat riipuvaisia, niinkuin jo sanoin, helsinkiläispiireistä kokonaan, ja maa saisi kärsiä sentähden. Jos sitä vastoin hyväksytään lakivaliokunnan mietintö semmoisena, kuin se 2 §:ssä on lakiehdotukseen esitetty, niin on mahdollista saada aina 5 vuoden perästä uusia voimia. Hallitus voi asettaa virkoihin maakunnassa toimivia tuomareita, jotka ovat läheisessä kosketuksessa niiden oikeusperiaatteiden kanssa, joita liikkuu itse kansan syvissä riveissä. Näitä voidaan vuorottain asettaa. Se on itse tuomareille hyödyksi ja se on meidän oikeuslaitoksellemme hyödyksi; ja voi hallitus siinä menetellä niin, ettei aseteta kahta kertaa enää samoja miehiä, vaan asetetaan joka kerta uusia tuomareita. Siinä syntyy vuorovaikutus kansan syvien rivien ja kansan korkeimpainkerrosten välillä, joka terveellisesti vaikuttaa itse oikeuslaitokseen. Myöskin meidän korkeimman oikeuden historiallinen kehitys osoittaa, että tämä lakivaliokunnan mietintö on oikeassa, ja että suuri valiokunta, muuttaessaan sen, on tehnyt erehdyksen. Meidän senaattimme oikeusosasto ei ole ollut eroittamaton. Sen on voinut hallitus eroittaa aina sen jälkeen kuin se on tahtonut tai sen oktroin jälkeen. Nyt muutettaisiin tämä periaate kokonaan toiseksi. Ed. Wrede puhui Englannin esimerkistä. Mutta ei missään maassa ole juristien yhdistys ja tuomarien yhdistys saanut niin suurta, niin häikäilemätöntä valtaa kuin juuri Englannissa, ja sitä ei ole voinut murtaa edes parlamentti. Se on vahingoksi Englannin oikeuslaitokselle, niinkuin jokainen, joka siellä maassa on ollut, tietää. Hänen väitteensä ei siis pidä paikkaansa. Hyvät herrat! Meidän on muistettava, että Suomen syvät rivit, Suomen talonpoikaisjoukko ja kansa se on pelastanut meidän maamme. Sillä on ollut apunaan sivistyneitä, mutta se on kuitenkin se joka on noussut ja pelastanut maamme, se on se, joka on osoittanut, että se on Suomen varsinainen selkäranka ja kansa. Ja se on kansanvaltainen. Me emme saa kulkea taantumuksen tietä. Meidän täytyy muistaa, että meidän sentähden täytyy kulkea kansanvaltaisuuden tietä. Tahdon tämän sanoa nyt aluksi, kun nämä ensimäiset taantumuksen merkit eduskunnassa näyttäytyvät.

Ed. Snellman: Lakivaliokunnan jäsenenä olen minä edelleen lakivaliokunnan mietinnön kannalla ed. Åkessonin ja tämän asian ensimmäisessä käsittelyssä ed. Arokallion esiintuomilla perusteilla, että korkeimman oikeuden jäsenet nimitetään 5 vuoden ajaksi ja ettei nykyisen senaatin oikeusosaston jäseniä voida katsoa itseoikeutetuiksi siirtymään korkeimman oikeuden jäseniksi.

Ed. Ståhlberg: Täällä on muistutettu, että suuri valiokunta olisi ilman perusteluja ehdottanut mietinnössään olevan 2 §:n Korkeimman Oikeuden jäsenten asettamisesta. Perustelut siihen ovat seikkaperäisesti olemassa lakivaliokunnan mietinnössä alkaen sivulta 11. Niissä vakuuttavasti näytetään, kuinka tuomarien täydellinen eroittamattomuus kuuluu nykyisen oikeuslaitoksen yleispäteviin periaatteisiin. Ja tämä tuomarien eroittamattomuus ei käsitä ainoastaan sitä, että tuomari on oikeutettu jonkun määräajan toimessaan olemaan, vaan myöskin sen, että tuomaria ei voida määräajan kuluttuakaan toimestaan eroittaa. Siinä merkityksessä tämä on yleisenä sääntönä nykyisissä oikeusvaltioissa, josta poikkeamiset ovat ainoastaan harvinaisia poikkeuksia. Että meillä on tähänasti asianlaita ollut toisin, se on tosin johtunut historiallisista oloista, siitä, että korkein oikeus meillä on ensin ollut valtioneuvoston ja sitten senaatin, siis kummassakin tapauksessa hallituslaitoksen, osasto, mutta tämä korkeimpien tuomarien eroitettavaisuus, sittenkun tuo osasto on eritviseksi tuomioistuimeksi erkautunut, on ollut epäkohta, joka ehdottomasti nyt ainakin myöhään olisi korjattava. Ja sentähden olisi välttämättä, jos mieli korkeimman oikeuden uudistuksen saavuttaa tarkoituksensa, tämä perusvaatimus siinä tyydytettävä. Siitä ei suinkaan johdu, että iältään tai muuten kykenemättömiä tuomareita saa olla toimessa. Lakiehdotuksessakin on jo ikäraja pantu ja jos sitä ennen tulee tuomari toimeensa kykenemättömäksi, niin hänet voidaan sillä syyllä saada toimestansa eroamaan pois, sillä eroittamattomuuden edellytyksenä on, että kykenee virkaansa toimittamaan.

Aivan eri asia on sitten, mitenkä on meneteltävä senaatin oikeusosaston nykyisten jäsenten kanssa. Se voidaan riippumatta eroittamattomuusperiaatteesta järjestää joko niin, että ne siirretään suorastaan korkeimpaan oikeuteen, tai siten, että niitä ei siirretä. Minun mielestäni suuren valiokunnan ehdotus tässä kohden on sellainen, että se voidaan sellaisenaankin hyväksyä, sisältämättä mitään eritvistä arvostelua ja tuomioita nykyisen oikeusosaston menettelystä nimitysasioissa. Se voidaan asiallisillakin syillä hyväksyä. Kannatan siis yleensä suuren valiokunnan ehdotuksen hyväksymistä.

Ed. Juutilainen: Sen ryhmän jäseniä, johon minä kuulun, yritettiin erässä lausunnossa äskettäin jäävätä puhumaan tästä asiasta sen vuoksi, ettei maalaisliitossa ole tuomareita. Minä pyydän kuitenkin siihen huomauttaa, että vaikkapa ei juristeja niin kovin paljon meillä vielä olekaan, niin maalaisliittolaisetkin tarvitsevat oikeusturvaa tässä maassa ja se oikeuttaa meitä myös esittämään mie-

lipiteemme, kun nyt korkeimman oikeuden asettaminen on kysymyksessä.

Luultavastikin voitaisiin esittää hyvinkin huomattavia muistutuksia voimassaolevaa tuomarien eroittamattomuusperiaatetta vastaan. Mutta kun aivan hyvin tiedämme, etteivät ne huomautukset mihinkään varteen tule, niin on turhaa siihen pitemmälti kajota. Mainitsen vain sen, että tuomarien eroittamattomuusperiaatetta kaikkein kiihkeimmin ja oikeastaan yksin vain tuomarit itse ajavat. Sen sijaan niiden kansanainesten taholta, jotka juuri oikeusturvaa tahtovat, ei erikoisesti tätä periaatetta pidetä ainoana. On huomattava se, että tuomarit ovat aivan tavallisia ihmisiä niin kauan, kunnes pääsevät tuomareiksi, mutta sitte ne muutuvat yli-ihmisiksi, kun ne joutuvat tuomitsemaan lähimmäisiään. Silloin tehdään heidät sellaisiksi, että heidän arvostelemisensakin on jokseenkin kielletty. Heidän asemansa turvataan eroittamattomuuden kautta niin vahvaksi että he voivat hienossa muodossa harjoittaa puolueellisuutta, jopa vääryyttäkin, tavattomassa määrässä, mutta kuitenkaan heitä ei päästä eroittamaan. Esimerkiksi kun sanomalehteä vastaan nostetaan painokanne, niin on sanomalehden vastaavan toimittajan kaikkein viisainta ottaa selville ensin, kuka tuomari tulee asiaa käsittelemään ja sitten mennä sen tuomarin omistamaan asianajotoimistoon ja sieltä ottaa itselleen avustaja. Silloin voi kaikkein paraimmalla luottamuksella jättää asiansa, että se tulee hyvin hoidetuksi. Kyllä jonkunlainen tarkastusoikeus kansalla pitäisi olla tuomareihinkin nähden, etteivät väärät tuomarit tulisi istumaan virassansa niin lujasti kuin ne nyt istuvat. Kuunnellessani niitä puolustuksia, mitä täälläkin on tuomarien eroittamattomuuden puolesta esitetty, en paljonkaan oudoksuisi, vaikka esittäisiin, että tuomarinvirat olisivat tehtävät perinnöllisiksi.

Pyydän myöskin kajota siihen esimerkkiin, josta täällä jo ed. Arokallio aikaisemmassa istunnossa mainitsi, sillä se on mustin pilkku meidän oikeuslaitoksessamme, nimittäin herra Saarnijoen nimittäminen Turun hovioikeuden virkaan. Kun ryssäläinen sorto ahdisti Viipurin maistraattia ja hovioikeutta, silloin ilmestyi suomalais-niminen tuomari, joka asettui Seynin oikeaksi kädeksi avustamaan Pietarin piirioikeuden tutkintotuomareita. Kun Pietarin piirioikeuden tutkintotuomari Sereda saapui Viipuriin tutkimaan Viipurin maistraatin jäseniä ja määräämään heidät vangittaviksi, saapui samaan aikaan Saarnijokikin Helsingistä sinne avustamaan häntä. Ei ole isketty tämän kansan oikeudentuntoon sen ankarammin koskaan, kuin silloin, kun tämä suomalainen tuomari yhdessä ryssäläisen tuomarin kanssa ahdisti Suomen lainkuuliaisia tuomareita. Mutta siitä huolimatta hänet vallankumouksen tapahduttua nostettiin virkaan ylioikeudessa, Turun hovioikeudessa. Luultavastikin senaatin nykyinen oikeusosasto koetti saada pidetyksi yllä sovintoa eri kansanpiirien kesken siinä, että se nimitti tämän herran virkaan. Mutta tämä hyväntahtoisuus oli liikaa. Se tapahtui oikeudentunnon ja tuomarien kunnian kustannuksella. Ja että se oli harkittu teko, sitä osoittaa sekin että oikeusosaston senaattorien ohella otti päätöksen tekoon osaa silloinen talousosaston senaattori, nykyinen Hämeen läänin kuvernööri Tulenheimo. Hän äänesti siinä mukana. Sillä tavoin saatin äänten enemmistö Saarnijoen nimittämisen puolelle. Jo tämä yksi esimerkki minusta on kylliksi riittävä siihen, ettei nykyinen oikeusosasto voi astua uuteen korkeampaan oikeuteen sitä johtamaan. Olisin toivonut, että lakivaliokunnan mietintö olisi hyväksytty, vaikkapa eduskunnan kokoonpanossa ja yleensä maassa on tapahtunut suuria muutoksia, sillä kyllä kaiketi sittenkin eteenpäin täällä pitänee pyrkiä yksinpä oikeushoidon kehittämisessäkin eikä mennä Jaakko II aikoihin, niinkuin vapaaherra Wrede mainitsi Englannin esimerkistä. Minä luulen, että jos me takaisinpäin menemme, niin ennen pitkää nousevat eteenpäin menevät vaatimukset entistä jyrkempinä esille, ja sen vuoksi olisi hyvä koettaa välttää sellaisia mahdollisuuksia. Täällä ed. Kaila mainitsi olleensa heikkouskoinen lakiehdotusta laatiessaan ja peräytyy nyt taaksepäin. Se on valitettava asia, että pappismies on niin heikkouskoinen. Meidän ryhmämme sentään vielä seisoo lakivaliokunnan mietinnön takana ja tulee sen puolesta kuitenkin äänestämään.

Ed. Lantto: Kannatan jyrkästi lakivaliokunnan mietintöä niillä perusteilla, jotka täällä jo monta kertaa lausuttu on.

Kun me läksimme tänne eduskuntaan sieltä Pohjanmaalta, oli meidän kansamme aivan hermostunut siitä, minkä kaltaiseksi eduskuntamme muodostuu nyt, kun siltä puuttuu toista siipeä.

Kansa kyllä ei kaipaa sellaista siipeä enää, kuin eduskuntamme entinen vasemmistosiipi oli, mutta kuitenkin se suuresti epäili, jos tuo oikea siipi alkaa käyttää ylivoimaansa liian suuresti, voisimmeko me heikkona keskustana pitää asiain kulkua lainkaan kansanvaltaisella pohjalla.

Että tuommoiset epäilykset eivät ole olleetkaan aiheettomia, sen on eilinen suuren valiokunnan toiminta kyllin osoittanut.

Se on meihinkin yhä enemmän lisännyt samanlaista epäilystä, että tuskin täällä tässä nykyisessä

kokoonpanossa voidaan tehdä kunnon työtä, joten, jos asiat eteenkinpäin tuohon suuntaan lähtevät menemään, ehkä sittenkin tuo savolaisten edustajain esittämä ajatus, että nykyisen eduskunnan olisi hajaannuttava ja mitä pikemmin uudet vaalit toimitettava, saattaa tulla pakolliseksikin.

Toivon siis, että valistunut porvaristomme tekee parhaansa ajoissa, sillä ei kansaa enää byrokratialla hallita, vaan sitä hallitaan kansanvaltaisilla laeilla. (Hyvä!)

Ed. Schybergson: Om så väl vore, som herr Lantto i sitt andragande antydde, att denna landtdag skulle upplösas och nya val utskrifvas, så vore ingen tacksammare än jag. Jag skulle gärna öfverlämna åt herr Lantto och andra ansvaret. Åtminstone jag anser mig berättigad att såsom mer än sextioårig undanbedja mig återval.

Jag begärde ordet, då herr Ståhlberg slutade sitt andragande och framhöll, att ett beslut därom, att det nuvarande justitiedepartementets medlemmar icke utan vidare skulle öfverflyttas till högsta domstolen, icke innebar något slags anmärkning mot justitiedepartementet. Herr Juutilainen, som hade ordet efter herr Ståhlberg, visade bättre än någon annan, att herr Ståhlbergs antaganden i detta afseende icke voro riktiga. Skulle landtdagen uttryckligen uttala, att detta beslut icke afser en anmärkning mot justitiedepartementets förfarande i enskilda utnämningsärenden, kunde jag förena mig om herr Ståhlbergs förslag, men efter dessa yttranden och på grund, som friherre Wrede framhållit, finner jag, att denna ståndpunkt från stora utskottets sida och, om den af landtdagen godkännes, också från landtdagens sida innebär ett dömande af justitiedepartementet utan att höra det, och jag kan icke förstå annat än att det måste hafva till följd, att flere af justitiedepartementets medlemmar draga sig tillbaka.

Jag hör öfver hufvud taget icke till dem, som tycka om en repressaliepolitik. Det är någonting olyckligt hos oss, att vi aldrig skola kunna glömma någonting, utan hålla i med det gamla systemet att förfölja personerna. Det var så för tio år sedan efter den förändring, som då ägde rum. Det är så äfven nu. För min del är jag justitiedepartementet tacksam för att vi icke denna gång hafva behöft få någon lex in casu, tacksam för att vi icke också denna gång nödgats, såsom i fråga om Åbo hofrätt tidigare, begagna landtdagens rätt på ett sätt, som hos mången af oss väckte de största bekymmer. Fallet Saarnijoki, hvarom här har talats, känner jag icke. När hälst dylika utnämningsfrågor behandlas uti tidningarna, går jag förbi uttalandena i dem, emedan jag vet, att i dessa frågor alltid finnas två parter. Den ena parten är den, som skall aflägsnas, och den andra den, som vill komma i stället, och det har förefallit mig af några samtal, som jag haft, såsom om man också nu skulle vara angelägen om att några platser i justitiedepartementet blifva lediga för att man skall få träda där in. Det är detta, som gör dessa utnämningsfrågor, vare sig att de behandlas i tidningspressen eller i all synnerhet när de behandlas här i landtdagen, så vedervärdiga. Där är ett streberskap, som alltid ligger bakom och gifver det hela en bismak af att vara någonting annat än en kamp för rättsidén. För öfrigt har friherre Wrede så fullständigt begrundat sitt förslag om att 17 § skall få den lydelse, som 16 § hade i propositionen, att jag icke alls tvekar att förena mig om förslaget.

Ed. Haataja: Ed. Juutilaisen lausunto antaisi aihetta useampiin asiallisiin huomautuksiin, mutta lausunto itsessään oli sitä laatua sekä sisällöltään että muodoltaan, se oli siksi huono, tavallinen nurkka-agitatsioonipuhe, että minä en katso sen johdosta tarpeelliseksi ryhtyä tällaisiin asiallisiin huomautuksiin. Sen sijaan siinä oli yksi kohta, joka antaa minulle aiheen mainita muutaman sanan, siitä syystä, että hän nimittäin selvästä tietämättömyydestä kävi senaattori Tulenheimon kimppuun. Jotta tällainen tietämättömyyteen perustuvan arvostelun antaminen henkilöstä ei vastaisuudessa muualla uudustuisi, katson, että ed. Juutilaista on tarvis tässä kohden hiukan valistaa.

Ed. Juutilainen nimittäin lausui, että kun oikeusosastossa ei riittänyt väkeä tätä hänen mainitsemaansa nimityskysymystä käsittelemään, niin hankittiin siihen apua talousosastosta. Minä pyydän ed. Juutilaiselle mainita, että jos hän ottaa selvän senaatin ohjesäännöstä, niin sen mukaan nimitysasiat esitetään oikeusosastossa oikeustoimituskunnasta ja nimitysasioissa on aina mainitun toimituskunnan päällikön siis talousosaston senaattorin, oltava saapuvilla ja jäsenenä, ja niin on tässäkin tapauksessa ollut. Senaattori Tulenheimo on ollut tässä asiassa oikeusosaston jäsenenä läsnä, ja on hän silloin valaehtoisesti toimittanut tuomarin tehtävää; ja ed. Juutilaisella ei ole, yhtä vähän kuin kellään muulla, oikeutettua aihetta mennä toista kuulematta ja ilman laillista tutkintoa ja tuomiota asianomaista henkilöä siitä solvaamaan. Tämä minun nähdäkseni osoittaa, kuinka koko ed. Juutilaisen lausunto on pantava osaksi tietämättömyyden ja nähtävästi myös osaksi yksinkertaisuuden laskuun.

Muuten mitä tulee asetusehdotuksen viimeiseen pykälään, niin pyydän saada ajatukseni lausua siitä silloin, kun pykälä tulee esille, sillä muistu-

tukseni siihen on aivan pykäläkohtaista laatua. Muuten mitä asian käsittelyyn yleensä tulee, niin minusta tuntuu, ettei täällä ole opittu mitään. Täällä puhutaan laajoja puheita sen sijaan, että pitäisi saada asiat luistamaan läpi ja lyhyesti kunkin pykälän kohdalla motiveerata, mitä siitä tahdotaan sanoa.

Ed. Wrede: Efter det väl grundade och tänkvärda yttrande, som afgafs af herr Schybergson, har jag egentligen ingenting i sak att tillägga, men då herr Wuorimaa nu, liksom flere gånger förut talat om reaktion, folkvälde o. s. v., så kan jag icke underlåta att en gång för alla säga, att det samhällsideal, från hvilket han bedömer framåtskridande och reaktion, är ungefär 200 år gammalt, d. v. s. det som gällde före Montesquieu och under tiderna långt före franska revolutionen. Då gjorde sig till följd af bristande erfarenhet en sådan uppfattning gällande, att det vore ett lyckligt samhällstillstånd att all makt vore koncentrerad på ett håll, hos folkrepresentationen. Det var en ganska naturlig reaktion mot absolutismen, men denna uppfattning är nu alldeles förlegad. Numera hör det till a b c i all samhällsvetenskap att de olika grenarna af stastsmakten, den styrande eller verkställande, den dömande och den lagstiftande, böra vara från hvarandra oberoende. Och att göra domarmakten beroende, såsom i lagutskottets förslag förutsättes, det är, om man blott afser förhållandena hos oss, icke precis en reaktion i fråga om utnämning på viss tid, men också i det afseendet är det en reaktion, om man betraktar den allmänna utvecklingen i staterna, och hos oss blir det en reaktion, då man gör utnämningen beroende af representationen. Att göra högsta domstolens ledamöter oafsättliga är därför icke reaktion, utan nog är det tvärtom framåtskridande, om man icke ställer sig på en sådan antediluviansk ståndpunkt som herr Wuorimaa.

Ed. Paasivuori: Kannatan lakivaliokunnan ehdotusta, vaikka ei se mielestäni kaikissa suhteissa täytäkään kansanvaltaisuuden vaatimuksia, mutta koska radikaalisemmilla ehdotuksilla täällä ei ole suinkaan vähääkään kannatusta, niin voin yhtyä sitä kannattamaan. Ed. Wuorimaalle voin lausua hänen lausuntonsa johdosta, mikäli se koskee sosialidemokraattien suhdetta kansanvaltaisuuteen, että sosialidemokraattien avulla, niitten kanssa ed. Wuorimaa voi saada aikaan jotakin kansanvaltaista, mutta oikeiston kanssa te ette voi mitään kansanvaltaisuutta toteuttaa, ainoastansa taantumusta; rahavallan ja virkamiehistön luokkaedut tulevat huomioon otetuiksi. Muuten pyydän yhtyä siihen vaatimukseen, että olisi toimitettava uudet vaalit, sillä tämä eduskunta on muuttunut luokkaeduskunnaksi, jossa kansanvaltaisilla vaatimuksilla ja työväenluokan eduilla ei tule olemaan mitään kannatusta.

Ed. Arokallio: Niistä syistä, kuin tämän asian käsittelyssä jo on esilletuotu lakivaliokunnan mietinnön puolesta, yhdyn niihin, jotka kannattavat lakivaliokunnan mietintöä korkeimman oikeuden jäsenten nimittämisestä ja virassapysymisestä.

Ed. Bäck: Jag kan icke underlåta att uttala mitt djupa beklagande af det faktum, att herr Paasivuori tillåtits taga plats och säte i denna församling. Mindre känner jag mig förvånad däröfver, att herr Paasivuori har den oförsyntheten att begagna den rätt, hvilken han olagligt usurperat. Min uppmaning till herr Paasivuori vore, att han så fort som möjligt, och det just denna dag, måtte lämna denna kammare.

Ed. Juutilainen: Ed. Haataja, joka on juristi, turvautui juristeriaan voidakseen sivuuttaa sen seikan, että titulus Saarnijoki kuuluu siihen puolueeseen, mihinkä ed. Haatajakin, ja lienee hyvin läheinen aseveikko ed. Haatajan kanssa. Sen vuoksi hän koetti saada minun persoonallisuuteni viedyksi etualalle, joka myös on juristerian harjoittajan pääkeino, kun on huono asia ajettavana. Jos senaatin ohjesääntö olisi niin, kuin Haataja väittää, niin se ei muuta asiaa, sillä herra Tulenheimo äänesti herra Saarnijoen puolesta. Saarnijoen nimittämisen puolesta äänestivät senaattorit Peltonen, Hirvinen, Heikkilä, Pehkonen, Lilius ja Tulenheimo. kun taas oikeusosaston puheenjohtaja Nybergh ja senaattorit Grotenfelt, Charpentier ja Blåfield äänestivät häntä vastaan.

Ed. Haataja: Pyydän titulus Juutilaiselle ilmoittaa, että minä en edes henkilökohtaisesti tunne herra Saarnijokea, joten hänen viittailunsa siinä kohden ovat aivan tarpeettomia. Mutta muuten, niinkuin minä olen täällä aikaisemmin maininnut muista asiassa kysymyksessä olleista henkilöistä, pyydän käsityksenäni lausua, että hän on yhtä kunniallinen kansalainen kuin ed. Juutilainen eikä minulla olisi mitään vastaan olla tuttu hänen kanssaan.

Ed. Wuorimaa: Ed. Wrede erehtyi, kun hän selitti, että minun teoriani ovat samanaikaisia kuin Montesquieun, siis 200 vuotta vanhoja. Montesquieun teoriat lepäävät toisella perusteella kuin

minun. Minun lepäävät evankeliumin pohjalla ja kristinuskon ilmoitetun kansanvaltaisuuden pohjalla. Hänen aivan päinvastaisella perusteella. Mitä sitten tulee ed. Wreden periaatteisiin ja teorioihin, niin ne lepäävät tuolla idän itsevaltiuden teorioilla. Meidän maamme on ollut 100 vuotta yhteydessä Venäjän kanssa ja sen vaikutus sieltä on painanut leimansa meidän virastoihin ja sitä leimaa ei saa pois yksistään sillä, että katukilvistä pyyhitään pois venäläinen teksti, vaan täytyy tehdä täydellinen perkaus myös meidän virastoissamme ja meidän kaikissa oloissamme. Itäinen tai ryssäin vaikutus, se on välinpitämättömyys, laimeus ja ylvästely ja kansankerrosten ylenkatsominen, se täytyy saada pois kokonansa; se henki, se ryssäläinen henki täytyy saada pois kaikista oloista, kaikista virastoista, ei ainoastaan nimikilvistä.

Ed. Juutilainen: Viipurin ynnä muiden kaupunkien maistrattiin jäi joitakuita jäseniä jälelle, kun Seyn ei huomannut hankkia itselleen useampia suomalaisia apureita, jotka olisivat voineet johtaa Pietarin piirioikeuden tutkintotuomareita heidän kimppuunsa. Seynin täytyy varmaankin pahoitella, kun hän ei huomannut kutsua ed. Haatajaa silloin avukseen, koska hän ilmoittaa mielellään lukeutuvansa herra Saarnijoen läheisiin asekumppaneihin.

Ed. Ståhlberg: Ed. Wuorimaalta on viimeisessä lausunnossa jäänyt huomaamatta, että idässä tuomarit ovat eroitettavia, niinkuin ed. Wuorimaa täällä tahtoo säätää. Lännessä ja muissa europalaisissa oikeusvaltioissa ne ovat eroittamattomia, kuten suuren valiokunnan ehdotus sisältää.

Ed. Ingman: Pyydän ed. Wuorimaan lausuntoon lisätä, että venäläinen henki olisi saatava pois myös eduskunnasta. Herrat Wuorimaa ja Juutilainen ovat vetäneet keskustelun semmoiselle tasolle, joka sopisi jossain bolshevikkikokouksessa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelun kuluessa on ed. A. Manner ed. Åkessonin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin lakivaliokunta on sen mietinnössään ehdottanut. Tämä ehdotus otetaan huomioon sitten, kun laki kohta kohdaltaan on käsitelty.

Puhemies: Täysi-istunto keskeytetään ja jatketaan kello 6 illalla.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Erkko: Pyydän saada ilmoittaa, että suuren valiokunnan kello 6 ilmoitettu kokous lykätään pidettäväksi eduskunnan istunnon jälkeen.

Täysi-istunto keskeytetään kello 1,10 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 8,55 i. p.

Uusia hallituksen esityksiä tuodaan.

Puhemies: Senaatin jäsen pyytää tuoda lakiehdotuksia.

Eduskuntaan saapuu esittelijäsihteeri G. E. F. Albrechtin seuraamana

Senaattori Pehkonen, joka lausuu: Kunnioitettava Herra Puhemies, arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen senaatin määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat Hallituksen esitykset, nimittäin n:o 48 Esitys laiksi Suomen senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta ja n:o 49 Esitys laiksi eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä.

Puhemies: Annetut lakiehdotukset tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäviksi.

Vapautusta eduskuntatyöstä ensi keskiviikkoiltaan asti yksityisasiain tähden saa edustaja Heimonen.

Valiokuntien puheenjohtajat.

Puhemies: Eduskunnalle on ilmoitettava, että elintarveasiainvaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen edustaja H. I. Linnan ja varapuheenjohtajakseen edustaja A. H. Virkkusen.

Senaatin puheenjohtajan valtuuttuminen käyttämään korkeinta valtaa.

Puhemies: Senaatilta on saapunut näin kuuluva kirjelmä:

Suomen Eduskunnalle.

Koska maan nykyinen kohtalokas tila vaatii ylimmän hallitusvallan keskittämistä, pyytää Senaattii saada kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi valtuuttaa Senaatin nykyisen puheenjohtajan senaattori Pehr Evind Svinhufvudin käyttämään korkeinta valtaa, mikäli sitä ei tätä ennen ole siirretty Senaatin Talousosaston käytettäväksi.

Suomen Senaatin puolesta:

E. N. Setälä.

G. E. F. Albrecht.

N:o 1427.

Keskustelu:

Ed. Estlander: För så vidt diskussion enligt talmanskonferensens beslut omedelbart tillåtes, ber jag att få uttala mig.

Obetingadt tillstyrker jag bifall till senatens förslag. Huru allvarligt och ovanligt det än är, så anser jag att någon annan utväg nu icke förefinnes. Aldrig har finsk man tillförene beklädts med dylik makt och förtroende. Jag anser mig hafva anledning uttala, att han är en af de få eller, hvarför icke säga det rent ut, en af de två män, om det så gällde att välja inom eller utom regeringen och representationen, åt hvilka jag ville anförtro ett sådant värf med full tillit till deras fosterlandskärlek och lojalitet mot samhället och mot folkrepresentationen. Åtgärden afser ett begränsadt tidsskede; må vi hoppas att det skall kunna blifva kort, därpå ligger mycken vikt. Hvad som gör åtgärden allvarlig, är att den är oafvisligen nödvändig i nuvarande läge. Detta kan låta paradoxalt, men är dock sant. Landtdagen måste skrida till denna akt af självkännedom och självöfvervinnelse; det är dess enda väg att förskaffa äfven sig själf förtroende. Vi måste visa oss förmögna af att med kraft och beslutsamhet nyttja tiden, vårt folks ödesögonblick, innan det till äfventyrs är för sent. Finlands blodigt tillkämpade oafhängighet och suveränitet kräfver att ett med myndighet beklädt organ finnes för statsmakten, då det gäller att träda i förbindelse med andra stater och kunna gentemot dem i det nu så tillskärpta världsläget tillvarataga landets intressen. Den utväg det gäller att anlita är den enda man kan se för ernående af inre lugn och fasthet, af stadga och erkännande i det yttre. Men det äskade beslutet blir beklämmande, om det måste tydas som ett varsel om svårigheter att inom en nära framtid kunna skrida till de slutliga mått och steg, af hvilka landets framtid beror.

Ed. Juutilainen: Kun en ole tullut vakuutetuksi siitä, että asia olisi niin kiireellinen, kuin miksi sitä on tahdottu esittää, ja kun suuri joukko maalaisedustajia on pyytänyt lomaa ja mennyt juhlaa viettämään kotonaan ja kun jo on myöhäinen iltakin juhlaa vastaan, niin ehdotan, että esillä oleva asia pannaan pöydälle ensi keskiviikon iltaistuntoon.

Ed. Rosenqvist: Äfven jag godkänner ifrågavarande förslag, hvars nödvändighet och berättigande under nuvarande förhållanden jag till fullo inser. Men då förslaget enligt sin formulering berättigar eller kan anses berättiga senatens ordförande att jämväl, såsom det heter uti Förenings- och Säkerhetsakten, börja krig med utländska makter, anser jag mig böra till protokollet uttala, att jag godkänner förslaget under den förutsättning och i den fulla förvissning, att senatens nuvarande ordförande aldrig skall bruka den honom förlänade makten till att inveckla landet i dylika äfventyrliga företag. Jag måste också förutsätta att icke heller den nuvarande senaten med sitt förslag afsett något sådant, hvilket äfven från regeringshåll uttryckligen erkänts, och kan därför, ehuru jag gärna sett att förslaget erhållit en fullt adekvat formulering, för min del godkänna detsamma.

Ed. Takkula: Niillä perusteilla, jotka ed. Juutilainen julkitoi, tahdon kannattaa ed Juutilaisen tekemää ehdotusta.

Puhemies: Koska on tehty ehdotus pöydällepanosta, jota on kannatettu, on siitä ensin päätettävä, ennenkuin asian asiallista käsittelyä jatketaan.

Senaattori Talas: Mikäli minä saatan huomata, on verrattain harva eduskunnan jäsen poissa, joten siis syy, joka on pöydällepanon tueksi esille tuotu, ei ole pätevä. Sitäpaitsi on tämä asia niin kiireellinen, että minun myöskin siitä syystä täytyy vastustaa pöydällepanoehdotusta.

Ed. Wuorimaa: Kannatan ed. Juutilaisen ehdotusta.

Ed. Ahmavaara: Pyysin puheenvuoroa itse asiassa lausuakseni muutaman sanan, mutta kun nyt ei ole siitä enää kysymys, yhdyn niihin, jotka vastustavat asian pöydällepanoa sen kiireellisyyden takia.

Ed. Ingman: Minäkin pyydän vastustaa pöydällepanoa, viitaten myöskin siihen, että edustajilla on ollut riittävästi aikaa yksityisesti aikaisemmin tutustua tähän ehdotukseen.

Ed. Lohi: Katsoen siihen, että tästä pöydällepanosta ei minunkaan käsitykseni mukaan ole asialle mitään hyötyä, vastustan sitä.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: On ehdotettu asiaa pantavaksi pöydälle ja sitä myöskin vastustettu.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Juutilaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 73 jaa- ja 11 ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Keskustelu:

Ed. Bäck: Jag ber att få till protokollet uttala en skarp protest med anledning däraf, att landtdagsmannen Paasivuori tillåtits deltaga i denna omröstning. Han må nu framstå som själfva oskulden. Landtdagens ära fordrar i alla fall, att den mot honom utslungade beskyllningen beträffande hans handlingsätt som landtdagsman beifras då de redan anklagade sosialdemokraternas sak kommer före inför respektive domstol. Det är icke sagt, att hr Paasivuori då är lika oskyldig som mången nu anser honom vara.

Ed. Ingman: Olen sitä mieltä, että se toimenpide, jota senaatti ehdottaa, on nykyisessä vakavassa ajankohdassa välttämätön. Ilman hallitusvallan keskittämistä ei nähdäkseni kansamme voi tyydyttävästi suorittaa niitä perustavaa laatua olevia tehtäviä, jotka sillä nyt on edessään. Puolustan sentähden senaatin ehdotuksen hyväksymistä ja teen sen siinä varmassa vakaumuksessa, että senaatin herra puheenjohtaja tulee käyttämään hänelle täten uskottua valtaa läheisessä ja luottamuksellisessa vuorovaikutuksessa eduskunnan kanssa.

Ed. Paasivuori: Panen jyrkän vastalauseen Bäckin hyökkäyksiä vastaan minua kohtaan, sillä osoitettakoon minulle laissa ja tehtäköön syytös ja toimitettakoon näytös, mitä minä olen rikkonut. Minut on pidätetty ja vangittu eikä ole syytetty mistään, vaan vapautettu tutkimatta. Jos Bäck tai joku muu voi todistaa, että olen ollut joissakin vallankumousviroissa tai punakaartissa tai muissa semmoisissa, niin todistakoon ja osoittakoon sen. Luuleeko Bäck tai joku muu, että minun asemassani on ollut niin herttaiset olot täällä punakaartilaisten keskuudessa. Minut ovat punakaartilaisetkin vanginneet, samoin valkoiset. En tiedä, missä minun pitäisi olla. Te voitte syyttää minua ainoastaan siitä, että olen olemassa, mutta mitään rikosta en tiedä tehneeni. — Vastustan tehtyä ehdotusta.

Ed. Ahmavaara: Kun tärkeät kansan edut vaativat hallitusvallan keskitystä, niin minäkin kannatan sitä, että senaatin nykyiselle puheenjohtajalle väliaikaisesti, niinkuin se kaikissa tapauksissa tulee, ja toistaiseksi annettaisiin tällainen valta, mitä senaatti luetussa kirjelmässä on ehdottanut. Tämän teen sitä mieluummin, kun olen vakuutettu, että senaatin nykyinen puheenjohtaja, senaattori Svinhufvud tulee tätä valtaansa käyttämään sekä hienotunteisesti että harkitusti eikä siis suinkaan tahdo astua missään eduskunnan laillisia päätöksiä ehkäisemään, joten minä en näe mitään vaaraa tästä enkä tunne tästä johtuvan minkäänlaista viivytystä millekään tärkeälle muullekaan lainsäädännölle ja sen vuoksi mielihyvällä yhdyn tätä kannattamaan.

Olisin kyllä puolestani suonut ponsilauseen vähän toisenlaiseksi, nimittäin, että siinä suoraan olisi sanottu, että valtuutus on siirretty toistaiseksi, mutta minä en tahdo sitä ehdousta tässä nyt tehdä, sillä luultavasti sille ei tule tarpeellista kannatusta olemaan ja kun tämä ponsi tällaisena oikeastaan sisältää saman.

Ed. Alkio: Harkitessaan kysymystä korkeimman vallan käytöstä maassa sen ehdotuksen perusteella, mikä senaatin taholta on eduskunnalle jätetty, on maalaisliiton eduskuntaryhmä tullut siihen käsitykseen, että yhteydessä tämän asian kanssa olisi ratkaistava myöskin kysymykset sota- ja ulkoasiain hoidon senaatissa järjestämisestä siten, että perustettaisiin viipymättä senaattiin kumpaakin asiaa varten erityinen toimituskunta ja nimitettäisiin niihin päälliköt. Maalaisliiton eduskuntaryhmä pitää tarpeellisena saada ennakolta tietää, keitä tulisi nimitettäväksi näihin toimiin.

Niinikään on maalaisliiton edustajien mielestä tärkeätä saada asiallinen selvitys siitä, mille kannalle senaatti ja sen puheenjohtaja asettuvat hallitusmuotokysymyksessä. Kun on kuulunut ääniä, että senaatissa olisi nyttemmin se mielipide päässyt valtaan, että hallitusmuoto olisi rakennettava monarkian periaatteelle, vaikka eduskunnalle jätetty esitys on tasavaltainen, on tämäkin asia sellainen, että katsottiin olevan syytä saada sitä selvyyttä ennen hallitusvallan sijoitusta.

Edelleen olemme sitä mieltä, että hallitusmuoto olisi nyt viipymättä tehtävä valmiiksi sen tasavaltaisen esityksen pohjalla, jota jo on eduskunnassa valmistelevasti käsitelty. Mielestäni piilee hallitusvallan väliaikaisessa sijoituksessa suuret selkkausten mahdollisuudet jo sen vuoksi, että on syntynyt väittelyä siitä, onko Suomi nyt tasavalta vai monarkia. Jos hallitusvalta nyt sijoitetaan väliaikaisesti monarkistisen periaatteiden mukaan, vaikka asiallisesti Suomi on julistettu tasavallaksi, voi tästä syntyä niin vaikeita selkkauksia ja vaaroja, että niitä välttääksemme olisi tehtävä kaikki voitavamme, että hallitusmuoto viipymättä valmistuisi. Siten nopeammin vapautettaisiin hallituskin niistä vaikeuksista, jotka epäilemättä nyt haittaavat sen toimintaa varsinkin ulkoasiain hoidossa. Mutta minä en tahdo tehdä nyt mitään ehdotusta asiassa, koska ei ole toiveita tämänsuuntaisten ehdotusten läpimenemisestä.

Ed. Bäck: Jag afstår från ordet, ingalunda från min åsikt.

Ed. Björk: Jag ber att få ansluta mig till det uttalande, som här afgifvits af hr Rosenqvist.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Eduskunta tahtonee hyväksyä puheenaolevan senaatin tekemän ehdotuksen

Ehdotus hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Juutilainen: Ilmoitan vastalauseen pöytäkirjaan tätä päätöstä vastaan.

Ed. Takkula: Minäkin panen vastalauseen tätä päätöstä vastaan.

Ed. Paasivuori: Ilmoitan vastalauseeni päätöstä vastaan.

Pöydällepano:

Puhemies: Tämänpäiväisessä päiväjärjestyksessä on viimeisenä asiana eräs pöydällepano.

Pankkivaltuusmiesten vaalia

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuravaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 9,30 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

53. Tiistaina 21 p. toukokuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Oikeudesta 1110
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 24; lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 10.

2) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta 1115
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 25; lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 11.

Esitellään:

3) Ehdotuksen laiksi 2 p:nä kesäkuuta 1917 eräänlaatuisen omaisuuden käyttämisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa annetun lain 1, 11 ja 15 §:n muuttamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 42 1116

4) Ehdotuksen laiksi naisen kelpoisuudesta tuomariksi sekä laiksi Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n ja 15 luvun 3 §:n muuttamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 43 ..... „

5) Ehdotuksen Suomen vapaudenlainan ottamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 44 1117

6) Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä sisältävä hallituksen esitys n:o 45 ..... „

7) Ehdotuksen laiksi suurten tulojen suostuntaverosta vuodelta 1917 sisältävä hallituksen esitys n:o 46 1118

8) Ehdotuksen laiksi leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918 sisältävä hallituksen esitys n:o 47 ..... „

Siv.

9) Ehdotuksen laiksi Suomen Senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta sisältävä hallituksen esitys n:o 48 1118

10) Ehdotuksen laiksi eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä sisältävä hallituksen esitys n:o 49 1119

Ainoa käsittely:

11) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 koskeva pankkivaltuusmiesten, pankin tilintarkastajain ja niiden varamiesten vaalia .. „

Toinen käsittely:

12) Lepäämään jätetty esitys, joka koskee osuustoimintalain 19 §:n muuttamista „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 4; lakivaliokunnan mietinnöt n:ot 1 ja 1 a; edusk. esit. n:o 1.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Antila, Arajärvi, Arokallio, Eronen, Heimonen, Hoikka, Holsti, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, Inborr, Juutilainen, Kaitila, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, K. E. Linna, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Pullinen, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Sinkko, Snellman, Suutala, Tirkkonen, Tukia, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain vuoksi seuraavat edustajat: K. E. Linna

tämän päivän istunnosta, E. Tukia tämän ja huomisen päivän istunnoista, Kaitila tämän ja huomisen päivän istunnoista. Inborr tämän kuun 21 p:stä 25 päivään saakka ja Salovaara tämän päivän täysi-istunnosta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Korkein Oikeus.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 24 ja otetaan edelleen toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 10, joka sisältää ehdotuksen laiksi korkeimmasta oikeudesta.

Puhemies: Kuten muistetaan, suoritettiin loppuun yleiskeskustelu asiassa. Keskustelun kuluessa ehdotti ed. A. Manner, että lakiehdotus saisi sen sanamuodon, jonka lakivaliokunnan ehdotus sisältää. Keskustelun päätyttyä ilmoitettiin, että tämä ehdotus oli otettava huomioon, sittenkun laki yksityiskohdissaan oli käsitelty. Nyt ryhdytään siis lakia yksityiskohtaisesti käsittelemään.

1 § hyväksytään.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Ahmavaara: Täällä viimeisen edellisessä istunnossa, kun oli yleiskeskustelu asiasta, useat puhujat kansanvallan nimessä vaativat, että hyväksyttäisiin lakivaliokunnan mietintö, jonka mukaan korkeimman oikeuden tuomari olisi määräajaksi valittava kerrallaan ja että eduskunnalla olisi sananvalta sen virkatoimiin. Minusta tuntuu, että tämä tällainen menettely ensinnäkin on oikeudenkäynnille ja oikeuslaitokselle vaarallista, sillä kyllä kai korkeimman tuomarin, jos kenenkään, täytyy olla riippumaton mistään kunkin ajan tuulahduksista ja virtauksista ja minä en puolestani voi ollenkaan käsittää, mitenkä eduskunta olisi pätevä arvostelemaan, mikä tuomari on tyydyttävällä tavalla tehtävänsä täyttänyt, mikä ei. Siinä arvostelussa kai tulee pakostakin vain puoluekanta kysymykseen ja sellaista kai ei saa korkeimman eikä alimmankaan tuomarinviran täyttämisessä ottaa huomioon. Minä siis mielihyvällä yhdyn tähän suuren valiokunnan ehdottamaan muutokseen, jotta tuomarit ovat eroittamattomia ja kerta kaikkiaan määrätyt, nimittäin eroittamattomia siinä merkityksessä, että ainoastaan laillisen oikeuden tutkinnon kautta voidaan tuomita heidät erotettaviksi. Mutta toinenkin epäkohta, joka johtuu siitä, että olisi menetelty lakivaliokunnan ehdotuksen mukaan, on minusta myöskin sangen vakavaa laatua, kun nimittäin ehdotetaan, että tuomari pitäisi sen viran, mistä hän on siirretty korkeimpaan oikeuteen, niin kauvan kuin hän korkeimmassa oikeudessa on. Jos nyt, niinkuin kai säännöllisesti olisi tullut käymään, korkeimman oikeuden tuomari koko loppuikänsä on korkeimman oikeuden tuomarina, niin tuo entinen virka, joka ei suinkaan ole sekään mikään vähäpätöinen tehtävä, esimerkiksi kihlakunnantuomarinvirka, jää kokonaan väliaikaisesti hoidettavaksi. Tämä on minusta niin epäkansanvaltaista ja hyvää oikeudenkäyntiä vastaan sotiva säännös, että sitä ei nyt pitäisi missään nimessä sallia ja se on todella minusta virkavallan huippu, että virkamiestä varten, joka ei koskaan tule enää virkaa hoitamaan, pidettäisiin virka vapaana. Tämä nyt kai ei minkään kansanvallan nimessä voi tulla kysymykseen, sillä melkeinpä tämä tuntuu anarkialta tärkeällä oikeusalalla. Minä en tahdo pitemmälti lausua, koska yleiskeskustelussa on kylliksi puhuttu tästä. Olen tahtonut tässä vaan merkitä kantani.

Ed. A. Manner: Niillä perusteilla, jotka ovat lakivaliokunnan mietinnössä, ehdotan, että tämä toinen pykälä hyväksyttäisiin sellaisena, kuin lakivaliokunta on ehdottanut.

Ed. Niukkanen: Kannatan ed. Mannerin tekemää ehdotusta.

Keskustelu 2 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. A. Manner ed. Niukkasen kannattamana ehdottanut, että 2 § lakiehdotuksessa saisi sen sisällön, jonka lakivaliokunta on sille ehdottanut.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. A. Mannerin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 64 jaa- ja 26 ei-ääntä, eduskunta on siis päättänyt tässä kohden hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

§:t 3—10 hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

11 §.

Keskustelu:

Ed. A. Manner: Ehdotan, että tämä 11 § hyväksyttäisiin sellaisessa muodossa, kuin lakivaliokunta on sen ehdottanut.

Ed. Niukkanen: Kannatan ed. Mannerin tekemää ehdotusta.

Keskustelu 11 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. A. Manner ed. Niukkasen kannattamana ehdottanut, että 11 § saisi sen sisällön, kuin lakivaliokunta mitinnössään on ehdottanut.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. A. Mannerin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

§:t 12—14 hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: 15 § on ehdotettu poistettavaksi.

Eduskunta päättää hyväksyä sen poistamisen.

15 § hyväksytään.

16 §.

Keskustelu:

Ed. Hornborg: 16 § innehåller en bestämmelse, som är omöjlig att i praktiken iakttaga. Det heter nämligen: „Därförinnan skola ledamöterna i högsta domstolen uti den i denna lag stadgade ordning tillsättas i sina befattningar." I § 2 af lagförslaget säges det: „Till president och, på framställning af högsta domstolen, till justitieråd utnämner regeringen rättvisa och lagfarne män, hvilka äga skicklighet och erfarenhet i domarevärf." Alltså kan denna lags bestämmelse rörande utnämnande af medlemmar i högsta domstolen icke iakttagas, innan högsta domstolen existerar, och följaktligen kan den första uppsättningen af domstolens medlemmar icke tillsättas med iakttagande af denna bestämmelse. § 16 är således i dess nuvarande form fullkomligt meningslös och omöjlig.

Ed. Haataja: Minä pyydän ehdottaa, että esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin seuraavassa muodossa: „Tämä laki astuu voimaan 1 päivänä lokakuuta 1918. Samana päivänä lakkautetaan Senaatin Oikeusosasto ja astuvat sen varapuheenjohtaja ja jäsenet sekä virkamiehet vastaaviin toimiin korkeimmassa oikeudessa. Ne korkeimman oikeuden käsiteltäviin kuuluvat jutut ja asiat, jotka sanottuna päivänä ovat oikeusosastossa vireillä, siirretään korkeimpaan oikeuteen."

Perusteeksi tälle ehdotukselle pyydän saada esittää sen lisäksi, mitä ed. Hornborg lausui ja joka on täysin oikein, seuraavaa. Kun me tätä kysymystä käsittelemme, on meidän otettava huomioon, että senaatin oikeusosasto on nykyään kokoonpantu kompromissin perusteella eri aatesuuntien välillä. Asiain tila meillä on nimittäin nykyään sellainen, että me emme voi ajatella jäseniä tähän korkeimpaan oikeuteen saataviksi mitenkään muuten kuin ottamalla huomioon ne aatevirtaukset, jotka meidän keskuudessamme nykyään ovat. Minun nähdäkseni tämä on niin selvä, että mitään muuta ei voi katsoa mahdolliseksi. Kun näin on ja kun vielä ottaa huomioon, että meillä on varsinkin tällä hetkellä vanhemmista, kokeneista lakimiehistä erinomaisen suuri puute, täytyy minun vakavasti epäillä, tulisiko kokoonpano missään tapauksessa paljoa muuttumaan nykyisestä, ja ennen kaikkea epäilen sitä, tulisiko kokoonpano paranemaan siitä, mikä se nykyään on. Sen sijaan on mielestäni varmaa, että nimittämiskysymys aiheuttaisi erinomaisen pulmallisen ja paljon työtä vaativan tehtävän, ja tähän tahdottaisiin asia viedä aikana, jolloin meillä on enemmän kuin tarpeeksi tehtävää muiden suurten ja tärkeiden kysymysten hoidossa ja jolloin jokainen niitä estävä ja häiritsevä toimenpide on vältettävä. Tällaisista syistä ja kun emme vielä edes tiedä, miten nimittävä valta saadaan syksyyn mennessä järjestetyksi ja kuka siis tulee nimittämisen toimittamaan, katsoisin, että paras ratkaisu asialle on tällä hetkellä oikeusosaston nykyisten jäsenten siirto lainsäädännöllä korkeimpaan oikeuteen. Tätä minun nähdäkseni vaatii myös ehdottomasti se, että 16 § suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa on, kuten ed. Hornborg sanoi, täysin ristiriidassa 2 §:n määräyksen kanssa ja molemmat eivät voi tulla kysymykseen, kun 2 § jo on hyväksytty.

Ed. Wrede: Såvidt jag kan finna, är herr Hornborgs anmärkning fullkomligt riktig. Hvad

beträffar de skäl, som herr Haataja anförde för sitt förslag, kan jag delvis godkänna dem, delvis icke, men på skäl, som här redan tidigare framställts och med beaktande af den af herr Hornborg framhållna omständigheten kan jag förena mig om herr Haatajas förslag, som i hufvudsak öfverensstämmer med propositionen.

Jag ber ännu att få tillägga en omständighet. Det synes mig i högsta måtto inkonsekvent, att man å ena sidan anser att tjänstemännen i justitiedepartementet kunna utan vidare öfverföras till den högsta domstolen, men icke anser detsamma om ledamöterna. Det borde väl gälla samma regel om hvardera.

Ed. Ståhlberg: Varsinainen ero suuren valiokunnan ehdottamaan 16 §:n ja ed. Haatajan ehdotuksen välillä, joka oleellisesti on yhtäpitävä esityksen kanssa, on se, että suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan korkeimman oikeuden jäsenet ensi kerrallakin olisivat nimitettävät erikseen, toisen ehdotuksen mukaan oikeusosaston jäsenet ilman muuta siirrettäisiin sinne. Että tässä kohden suuri valiokunta on tehnyt eron jäsenten ja virkamiesten välillä, perustuu siihen, että korkeimman oikeuden jäsenten paikkoja on pidetty tärkeämpinä kuin virkamiesten paikkoja.

Mitä ed. Hornborgin muistutukseen tulee, niin se seikka voidaan järjestää sillä hallinnollisella asetuksella, jolla 15 §:n mukaan kaikissa tapauksissa on annettava tarkempiä määräyksiä, jotka tämän lain täytäntöönpanemista varten ovat tarpeen. Sillä hallinnollisella asetuksella voidaan säätää, millä tavalla tämän lain säännökset on ensi kerralla sovellettava korkeimman oikeuden jäsenten nimittämiseen.

Ed. Lohi: Minä kannatan suuren valiokunnan ehdotusta sellaisenaan, mutta samalla kun minä tämän teen, tahdon lausua valitteluni siitä että kun tämä asia oli yleiskeskustelussa käsiteltävänä, käytettiin niin ala-arvoisia lausuntoja ja esitettiin todistamattomia persoonallisia hyökkäyksiä nimeltä mainittuja henkilöitä kohtaan. Lausun tämän valitteluni nimenomaan siitä syystä, ettei käsitettäisi, että maalaisliiton eduskuntaryhmä on tällaisten nulikkamaisten sisunpurkausten takana.

Ed. Wrede: I anledning af herr Ståhlbergs yttrande ber jag få anmärka, att en sådan administrativ förordning, som i 15 § afses, enligt min uppfattning endast kan innehålla sådana bestämningar, som i det afseende, hvarom här är fråga, kompletterar denna lag, men icke bestämningar, som strida mot uttryckligt stadgande i lagen, detta enligt grunden för all s. k. administrativ lagstiftning. Herr Hornborgs anmärkning är därför icke bemött genom hänvisning till § 15.

Ed. Alopaeus: Asettuessani suuressa valiokunnassa sille kannalle, ettei senaatin oikeusosaston varapuheenjohtajaa ja nykyisiä jäseniä olisi ilman muuta siirrettävä vastaaviin toimiin korkeimmassa oikeudessa, tein sen seuraavista syistä. Kun maamme korkein tuomioistuin nyt järjestetään uudelle kannalle, ei sen jäseniä nimitettäessä mielestäni saisi ottaa huomioon muita näkökohtia kuin ne, mitkä laissa ja nyt käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa ovat mainitut. Tunnettua on kuitenkin, että kun nykyinen oikeusosasto asetettiin, sen jäsenten nimitys tapahtui puoluenäkökohtia silmällä pitäen, ja jos nyt oikeusosaston jäsenet ilman muuta siirtyisivät vastaaviin toimiin korkeimmassa oikeudessa, voitaisiin täydellä syyllä huomauttaa, että siinäkin ovat jossain määrin puoluenäkökohdat olleet määrävinä. Huomioonottaen vielä etenkin erään ikävää huomiota herättäneen, äänestyksen jälkeen oikeusosastossa tapahtuneen nimitysasian, katson suuren valiokunnan osuneen oikeaan käsiteltävänä olevassa kohdassa. Tällä en kuitenkaan tahto sanoa sitä, ettei suurta osaa nykyisen oikeusosaston jäsenistä voitaisi nimittää korkeimman oikeuden jäseniksi. Päinvastoin pidän sitä erittäin suotavana. Se on kuitenkin asia, joka riippuu hallituksesta, joka sen luonnollisesti ratkaisee ottamalla huomioon kaikki ne seikat, jotka tällaisissa asioissa ovat ratkaisevia.

Ed. Haataja: Ensinnäkin mitä tulee ed. Ståhlbergin lausuntoon, niin pyydän mainita, että suuren valiokunnan ehdotuksen 16 §:ssä sanotaan, että korkeimman oikeuden jäsenet nimitetään tässä laissa säädetyssä järjestyksessä. Ja nimittämisestä taas säädetään 2 §:ssä sen mukaan, kuin nyt pykälä muodustui, että, presidentiksi, ja korkeimman oikeuden esityksestä, oikeusneuvoksiksi nimittää hallitus oikeamielisiä ja lainoppineita miehiä, joilla on taitoa ja kokemusta tuomarien toimessa". Siis tämä nimenomaan osoittaa, että 16 ja 2 §:t tulevat olemaan ristiriidassa eikä niitä voi hallinnollisella asetuksella selittää eikä täydentää sillä tavalla, kuin ed. Ståhlberg esitti.

Mitä sitten tulee ed. Alopaeuksen lausuntoon, niin minä tahdon vain merkille panna, että koko tämän riitakysymyksen ovat aiheuttaneet eräät Viipurin hovioikeuden nimitysasiat, ja lisäksi tahdon merkille panna, että ed. Alopaeus on yksi niitä, jotka ovat hakeneet virkoja Viipurin hovioikeudessa ja joita henkilökohtaisesti nämä nimitysasiat koskevat. Missä määrässä näihin asioihin

koskettaminen ja puuttuminen on hänen puoleltaan sopivaa, se jääköön hänen harkittavakseen. Minä puolestani katsoisin, että olisi ollut onnellisempaa, ettei hän olisi henkilökohtaisesti niihin puuttunut.

Ed. Hornborg: Herr Ståhlbergs hänvisning till 15 § har redan af friherre Wrede och herr Haataja belysts och bemötts. Jag vill endast tillägga, att herr Ståhlberg såsom jurist utan tvifvel torde inse det egendomliga i att lita till en administrativ verkställighetsförordning, då det gäller att korrigera ett fel, som lagstiftaren dock tydligt ser, innan ännu lagen fått sin definitiva form, och som alltså ännu kan afhjälpas. För öfrigt vill jag uttala, att jag framställt min anmärkning fullkomligt oberoende af frågan om, huru högsta domstolen för första gången bör tillsättas. Själf har jag i stora utskottet anslutit mig till dem, som ansågo, att justitiedepartementets nuvarande medlemmar icke utan vidare böra öfverföras till högsta domstolen, ehuru jag dock icke kan vara med om allt det, som anföres till försvar för denna uppfattning.

Ed. Alopaeus: Mitä tulee ed. Haatajan lausuntoon, pyydän nimenomaan mainita, että ikävätä huomiota herättäneellä nimitysasialla tarkoitin ed. Santeri Saarnijoen nimittämistä notarioksi Turun hovioikeuteen. Ed. Haataja hyvin tiesi, mitä tarkoitin, sillä suuressa valiokunnassa kun tässä asiassa esiinnyin, en kertaakaan sanallakaan maininnut mitään nimitysasioista Viipurin hovioikeudessa. Toin esiin saman seikan, nimittäin sen, että oikeusosaston nykyiset jäsenet nimitettiin virkoihin puoluenäkökohtia silmälläpitäen ja samalla huomautin Saarnijoen nimityksestä. Ed. Haataja tämän hyvin tiesi, joten hänen salaviittauksensa minua kohtaan on lievimmin sanoen aiheeton.

Ed. Estlander: Med biträdande af den anmärkning herr Hornborg gjort mot 16 § ber jag att få föreslå följande tillägg till dess nuvarande lydelse: „Härvid ankommer på justitiedepartementet att vid utnämning af justitieråd göra den framställning, som enligt § 2 skall af högsta domstolen afgifvas."

Ed. Rosenqvist: Det synes mig att de tvänne frågorna, den af herr Hornborg väckta och den af herr Haataja framställda, böra hållas åtskilda. Herr Hornborg har, synes det mig, med rätta framhållit, att 16 § borde ändras, emedan den är oförenlig med 2 §. Herr Haataja har åter föreslagit, att 16 § af helt annat skäl skulle ändras. Det kan finnas många, som äro ense om herr Hornborgs tanke, men som däremot icke kunna omfatta herr Haatajas förslag. För min del kan jag förena mig med hvardera och har äfven i stora utskottet ställt mig på herr Haatajas ståndpunkt.

Ed. Haataja: Pyydän ed. Alopaeuksen lausunnon johdosta mainita, että se erityinen nimitysasia, josta hän mainitsi, on ollut käsittelyn alaisena muiden nimitysasiain yhteydessä, jotka tässä on asetettu kysymyksenalaisiksi, ja niin ollen ovat kaikki nämä asiat välittömässä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja jokainen henkilö, joka siinä on ollut osallisena ja ottaa siinä puhevallan, puhuu omassa asiassansa. Olen jyrkästi sitä mieltä, että sen tai tämän nimitysasian sekoittaminen tämän kysymyksen yhteyteen ei saisi tässä eduskunnassa tulla kysymykseen, niinkuin on yleiskeskustelussa useampia kertoja huomautettu.

Ed. Schybergson: I anledning af herr Estlanders förslag ber jag att få framhålla, att ett kollegium, i detta fall justitiedepartementet, naturligtvis kan göra framställning om besättande af en eller några lediga platser i kollegiet, men att göra en framställning, som innebär, att samtliga platser i den blifvande högsta domstolen skola besättas eventuellt med samtliga innehafvare af platserna i justitiedepartementet, stöter nästan på en högre grad af jäf än det herr Haataja anmärkte om.

Ed. Hultin: Minä en kuullut ed. Hornborgin tekevän mitään ehdotusta. Hän huomautti vain 16 ja 2 §:n välillä olevasta ristiriidasta. Pelkään, että mahdollisesti monet, kun tämmöinen ristiriita on olemassa, eivät tahdo äänestää 16 §:ää siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Ehdotan sen vuoksi, että tämän pykälän viimeinen lause muutettaisiin näin kuuluvaksi: „Sitä ennen hallitus nimittää toimiinsa korkeimman oikeuden jäsenet."

Ed. Alopaeus: Ed. Haatajan lausunto pakoittaa minut huomauttamaan, että silloin kun Santeri Saarnijoen nimitysasia oikeusosastossa käsiteltiin, ei siellä ollut käsiteltävänä mitään nimitysasioita Viipurin hovioikeudessa, vaan tapahtuivat viimeksimainitut nimitykset paljoa myöhemmin ja toisen henkilön ollessa oikeustoimituskunnan päällikkönä.

Ed. Estlander: Mitt förslag står, såsom herr Schybergson erkände, i öfverensstämmelse med det förfarande, som enligt 2 § i lagen skulle komma att framdeles tillämpas. Att det i detta fall erbjuder vissa svårigheter, vill jag medgifva,

men just därigenom att det här gäller förslag, som göras af ett helt kollegium, är detta förfarande likväl möjligt.

Ed. Björk: Af de ändringsförslag, som framställts, förefaller mig tills vidare det af fröken Hultin gjorda vara mest acceptabelt, hvarför jag ber att få understöda det, ehuru jag vill medge, att stora utskottet kan påfinna ett ännu bättre.

Ed. Hahl: On myönnettävä, että tässä suuren valiokunnan ehdotuksessa on jonkunlainen ristiriita 2 ja 16 §§:ien määräysten välillä. Se ristiriita kyllä tulisi poistetuksi, jos hyväksyttäisiin ed. Haatajan ehdotus. Mutta kun ed. Haataja perusteli tätä ehdotusta puoluesyillä, nimenomaan laumalla, että hän piti luonnollisena, että nämä jäsenet määrätään puolueiden voimasuhteita silmälläpitäen, niin en voi minä puolestani yhtyä sellaiseen ehdotukseen, joka sillä tavalla perustellaan. Sillä nimenomaan on täällä samalta taholta usein lausuttu, että tällaisissa asioissa pitää ainoastaan kyvyn ja kansalaiskunnon ja muiden sellaisten ominaisuuksien tulla kysymykseen eikä puoluevärien. Minusta näyttää kaikkein sopivimmalta yhtyä kannattamaan ed. Hultinin tekemää ehdotusta. Sillä tavalla, jos saataisiin tähän pienoinen muutos, menisi tämä takaisin suureen valiokuntaan ja siellä saisimme lähemmin tätä vielä tarkastaa, jos syytä näyttää olevan. Siis minäkin yhdyn kannattamaan ed. Hultinin ehdotusta.

Keskustelu 16 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Haataja ed. Wreden kannattamana ehdottanut, että 16 § tulisi kuulumaan seuraavaisesti: „Tämä laki astuu voimaan 1 päivänä lokakuuta 1918. Samana päivänä lakkautetaan senaatin oikeusosasto ja astuvat sen varapuheenjohtaja ja jäsenet sekä virkamiehet vastaaviin toimiin Korkeimmassa Oikeudessa. Ne korkeimman oikeuden käsiteltäviin kuuluvat jutut ja asiat, jotka sanottuna päivänä ovat oikeusosastossa vireillä, siirretään Korkeimpaan Oikeuteen."

Kutsun tätä ed. Haatajan ehdotukseksi. Ed. Hultin on ehdottanut, että kysymyksessä oleva pykälä tulisi kuulumaan näin: „Tämä laki astuu voimaan 1 päivänä lokakuuta 1918, jolloin senaatin oikeusosasto lakkautetaan ja sen virkamiehet siirtyvät vastaaviin toimiin Korkeimmassa Oikeudessa. Sitä ennen hallitus nimittää toimiinsa Korkeimman Oikeuden jäsenet."

Tätä ehdotusta on ed. Björk kannattanut ja kutsun sitä ed. Hultinin ehdotukseksi. Ed. Estlanderin tekemää ehdotusta ei ole täällä kannatettu.

Puhemiehen ruotsinkielisen selonteon johdosta lausuu:

Ed. Hultin: Eiköhän ruotsinkielisessä tekstissä olisi käytettävä sanoja „högsta domstolens medlemmar"?

Puhemies: Täällä on aikaisemmin sanottu „ledamöter". Suuren valiokunnan mietinnössä on käytetty „ledamöter" ja sen vuoksi minäkin sen käänsin niin.

Ed. Ståhlberg: Kyllä kai tässä kohden suomalaista sanaa „jäsenet" vastaa „medlemmar", sillä ilmeisesti tarkoitetaan myös presidenttiä.

Puhemies: Minä voin kirjoittaa sen sillä tavalla. Minä otin sen suuren valiokunnan mietinnöstä. „Ledamöterna" on myös hallituksen esityksessä.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestettäessä näiden ehdotusten välillä olisi kai meneteltävä seuraavasti: Haettaessa vastaehdotusta valiokunnan ehdotusta vastaan olisi ensin äänestettävä ed. Haatajan ja ed. Hultinin ehdotusten välillä. Kumpi näistä voittaisi, se asetettaisiin vastaehdotukseksi valiokunnan ehdotusta vastaan.

Äänestysmenettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Hultinin ehdotuksen, äänestää „jaa;" jos „ei" voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Haatajan ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 59 jaa- ja 33 ei-ääntä.

Puhemies: Vastaesitykseksi suuren valiokunnan asiassa tekemälle ehdotukselle tässä kohden on eduskunta siis hyväksynyt ed. Hultinin tekemän ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hultinin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 16 §:n sellaisena, kuin ed. Hultin on sen ehdottanut.

Otsikko ja alkulause hyväksytään.

P u h e m i e s: Nyt on toimitettava äänestys suuren valiokunnan ehdotuksen välillä sellaisena, miksi se on muodostunut, ja ed. A. Mannerin ehdotuksen välillä, joka sisältää, että lakiehdotus hyväksyttäisiin sellaisena, kuin lakivaliokunta on sen ehdottanut.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen siten muutettuna, kuin äsken päätettiin, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. A. Mannerin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se äsken päätettiin. Kun eduskunta siis ei muuttamattomana ole hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta, palautettanee asia takaisin s u u r e e n v a l i o k u n t a a n.

2) Korkein Hallinto-oikeus.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö N:o 25 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 11, joka sisältää ehdotuksen laiksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta.

P u h e m i e s: Asian käsittelyn perusteena on suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu. Kun se on päättynyt, ryhdytään lakiehdotusta tutkimaan ja tehdään päätös kustakin sen eri kohdasta.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ryhdytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. A. M a n n e r: Viittaamalla niihin perusteluihin, jotka ovat lakivaliokunnan mietinnössä n:o 7, ehdotan, että 2 § hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin lakivaliokunta on ehdottanut.

Ed. S a a r e l a i n e n: Kannatan ed. Mannerin tekemää ehdotusta.

Keskustelu 2 §:stä julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Vastoin valiokunnan ehdotusta on ed. A. Manner ed. Saarelaisen kannattamana ehdottanut, että kysymyksessä oleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin lakivaliokunta on sen ehdottanut.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. A. Mannerin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

3 § hyväksytään keskustelutta, sekä samoin järjestänsä §:t 4—8.

9 §.

Keskustelu:

Ed. A. M a n n e r: Niillä perusteilla, kuin lakivaliokunnan mietinnössä on mainittu, ehdotan, että 9 § hyväksyttäisiin niinkuin lakivaliokunta on ehdottanut.

Ed. T a k k u l a: Kannatan ed. Mannerin tekemää ehdotusta.

Ed. S a a r e l a i n e n: Kannatan ed. Mannerin tekemää ehdotusta.

Ed. S t å h l b e r g: Lakivaliokunnan ehdotuksessa sanotaan, että esittelijäin nimittämisestä on erikseen säädetty. Mutta nyt ei olekaan tätä missään säädetty, ja jos ei, niinkuin suuri valiokunta on ehdottanut, asiaa järjestetä tässä laissa, niin Korkeimpaan Hallinto- oikeuteen ei voida nimittää esittelijöitä. Siis suuren valiokunnan tekemä muutos on aivan tarpeellinen.

Keskustelu 9 §:stä julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. A. Manner ed. Takkulan kannattamana ehdottanut,

että kysymyksessä oleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin lakivaliokunta on ehdottanut.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. W r e d e: Ehuru diskussionen är afslutad, är det kanske tillåtet att anmärka om ett tryckfel. Här står i svenska texten: „utnämnas af regeringen på förslag af högsta domstolen." Det skall vara: „på förslag af högsta förvaltningsdomstolen". Detta skulle väl kunna korrigeras också efter omröstningen.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. A. Mannerin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

10 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin järjestensä §§ 11—18 ja 17 §:n poistaminen, lakiehdotuksen otsikko ja alkulause, laki 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun vaalilain 13 ja 16 §:n muuttamisesta sekä laki 2 päivänä huhtikuuta 1883 irtolaisista ja niiden kanssa menettelemisestä annetun asetuksen 9 §:n muuttamisesta.

P u h e m i e s: Lakiehdotuksen toinen käsittely on siis loppuun suoritettu.

Korkeimman vallan haltijan kirjelmä erinäisistä hallituksen esityksistä.

P u h e m i e s: Ennenkuin ryhdytään käsittelemään seuraavia asioita, luettanee täällä eräs kirjelmä.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Sittenkuin asianomaisessa järjestyksessä Eduskunnalle on annettu seuraavat Hallituksen esitykset:

Ehdotuksen laiksi 2 p:nä kesäkuuta 1917 eräänlaatuisen omaisuuden käyttämisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa annetun lain 1, 11 ja 15 §:n muuttamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 42;

Ehdotuksen laiksi naisen kelpoisuudesta tuomariksi sekä laiksi Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n ja 15 luvun 3 §:n muuttamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 43;

Ehdotuksen Suomen vapaudenlainan ottamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 44;

Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä sisältävä hallituksen esitys n:o 45;

Ehdotuksen laiksi suurten tulojen suostuntaverosta vuodelta 1917 sisältävä hallituksen esitys n:o 46;

Ehdotuksen laiksi leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918 sisältävää hallituksen esitys n:o 47;

Ehdotuksen laiksi Suomen Senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta sisältävä hallituksen esitys n:o 48;

Ehdotuksen laiksi eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 p:nä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä sisältävä hallituksen esitys n:o 49;

pyydän minä, että Eduskunta käsittelisi ne korkeimman vallan haltijan esityksinä.

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1918.

P. E. Svinhufvud.

G. E. F. Albrecht.

---

3) Ehdotuksen laiksi 2 p:nä kesäkuuta 1917 eräänlaatuisen omaisuuden käyttämisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa annetun lain 1, 11 ja 15 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 42 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta e l i n t a r v e a s i a i n v a l i o k u n t a a n.

4) Ehdotuksen laiksi naisen kelpoisuudesta tuomariksi sekä laiksi Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n ja 15 luvun 3 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 43 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta l a k i v a l i o k u n t a a n.

5) Ehdotuksen Suomen vapaudenlainan ottamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 44 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

6) Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä

sisältävä hallituksen esitys n:o 45 esitellään ja ehdottaa puhemiesneuvosto asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Det är icke för att uttala mig angående innehållet af denna proposition, som jag begärt ordet, utan för att för lagutskottet, till hvars behandling ärendet väl kommer att remitteras i enlighet med talmanskonferensens förslag, framhålla ett par omständigheter af formell beskaffenhet. Enligt propositionens ingress skulle detta lagförslag behandlas i den ordning 60 § af Landtdagsordningen föreskrifver, således såsom grundlagsfråga. Otvifvelaktigt är också att stadgandet i lagförslaget till sitt innehåll innebär ändring utaf grundlag. För min del är jag dock icke öfvertygad om att lagen behöfver undergå en sådan procedur, och skälet till min uppfattning är följande:

I strafflagen för finska militären af 1886, § 209, stadgas: „I denna lag utsatta ansvarsbestämningarna för brott i krigstid eller fält skola tillämpas å förbrytelser, som föröfvas sedan trupp blifvit å krigsfot ställd, eller begås å ort, hvilken enligt Kejsaren och Storfurstens befallning blifvit i krigstillstånd förklarad." Enligt denna paragraf gäller således i vår lagstiftning samma regel som i de flesta andra länder, att regeringen kan förklara en ort, d. v. s. en del af landet och således också hela landet i krigstillstånd. Beträffande följden af en sådan förklaring stadgas här att i sådant fall de ansvarsbestämningar, som i militära strafflagen äro utsatta, komma att tillämpas, naturligtvis för sådana brott, som i samma lag omtalas. Det är nu alldeles gifvet, att detta icke är afsedt att uttömma innebörden af begreppet krigstillstånd, men hvad krigstillståndet i öfrigt innebär säges icke uti paragrafen. Här föreligger således hvad man kallar en lex imperfecta, det är ett lagstadgande, som är ofullständigt och förutsätter andra bestämmelser. Denna lag förutsätter uppenbart, att det genom särskild lag bestämmes, hvad krigstillstånd innebär eller hvad följden däraf är. En sådan lag har emellertid icke kommit till stånd, och det står därför enligt min tanke den lagstiftande makten, regeringen och landtdagen, fritt att antaga en lag med bestämningar angående krigstillstånd, vare sig en lag in casu eller en lag afsedd att gälla i alla förekommande fall, för framtiden. Det är också enligt min tanke alldeles uppenbart att i den af mig upplästa paragrafen icke afses, att den förutsatta lagen om hvad krigstillstånd innebär skulle vara af grundlagsnatur eller behöfva tillkomma i den ordning, som angående stiftande af grundlag är stadgadt. På grund häraf skulle jag vara böjd för den uppfattningen, att sådana bestämmelser, hvarom här nu är fråga, kunde tillkomma i vanlig lagstiftningsordning utan att den för grundlag i 60 § Landtdagsordningen föreskrifna proceduren behöfver iakttagas. Jag skulle till och med anse att landtdagen utan vidare kunde bemyndiga regeringen att förklara landet i krigstillstånd och på grund däraf vidtaga sådan åtgärd, hvarom här nu är fråga. Det är naturligtvis icke möjligt att i ett yttrande här fullt uttömmande behandla en sådan fråga, som den af mig nu väckta. Jag har berört den för att gifva lagutskottet anledning att taga också denna fråga i öfvervägande.

Den andra omständigheten jag ville framhålla för lagutskottet, ehuru jag icke tviflar på att utskottet själft skulle fästa uppmärksamheten därpå, är den synnerligen brådskande naturen af denna lagstiftningsåtgärd. Om det öfver hufvud är hälsosamt och nödigt att straff följer icke alltför lång tid efter brottet, utan den brottsliga handlingen så fort som möjligt befordras till rannsakning och straff, så är det i detta fall af ännu större vikt än vanligt, att det straffrättsliga förfarande, som är en nödvändig följd af upprorsrörelsen, så snart som möjligt kommer till stånd. Det måste enligt min tanke beklagas, att förhållandena icke medgifvit, att dessa åtgärder kunnat vidtagas redan för en månad sedan, utan först nu. Jag ber därför att få till lagutskottet hemställa, att saken måtte behandlas med all den skyndsamhet, som är förenlig med dess stora betydelse.

Ed. Estlander: I likhet med friherre Wrede anser äfven jag att de förhållanden, som i propositionen beröras, kräfva ett skyndsamt ordnande. Sedan numera de egentliga krigsrörelserna i vårt land upphört, får utmätandet af straff och straffverkställigheten icke längre vara lämnade åt militären eller ligga uti enskildes hand. Enligt min tanke vore det emellertid — och i detta afseende kan jag icke till fullo gilla regeringens proposition — önskvärdt, att den sista akten i sorgespelet

skulle kunna utspelas inom ramen af den ordinarie rättegången. Också under sådana förhållanden komme visserligen afdömandet af hithörande mål att taga krafter och arbete från de ordinarie domstolarna ända därhän, att dessa måhända för en tid nödgades inställa eller inskränka sin verksamhet. Jag hemställer till utskottet, huruvida det icke, trots de oerhörda svårigheter, som härvid kunde möta, vore maktpåliggande att icke behöfva skrida till en sådan utomordentlig åtgärd, som den propositionen föreslår. I hvarje händelse synes dock, att en rätt till pröfning i tvenne instanser borde vara medgifven eller till och med en skyldighet till pröfning föreskrifven, därest högsta straff eller synnerligen långvarigt frihetsstraff ådömes. Annars äfventyrar man att icke oundviklig enhetlighet i förfarandet kommer tillstånd och att icke i önskvärd grad sådana garantier förefinnas, som vi i en rättsstat måste vara måna om att upprätthålla.

Beträffande proceduren erkänner jag, att det förmodligen blir nödvändigt att besluta vissa undantagsregler och hoppas jag, att det sålunda också skall beredas utväg att få dessa mål afgjorda inom en öfverskådlig tid. Det gäller här att på basen af förundersökningen konstatera vissa fakta, enligt hvilka de brottsliga kunna indelas i grupper och dessa sedan utan försök till en så ingående individualisering, som under vanliga förhållanden borde äga rum, ådömas straff. Men beträffande garantierna för själfva domfällandet böra vi, om möjligt, icke afvika från det normala.

Uti 6 § af propositionen ingår yttermera ett stadgande, om hvilket jag icke för min del skulle önska förena mig, då däri säges: „Uppdrag att vara ordförande, dedamot eller tjänsteman i domstolarna för statsförbrytelser må ej någon undandraga sig". Att åhvälfva medborgare dylika uppdrag mot deras vilja anser jag icke vara lyckligt och icke heller önskvärdt med hänsyn till arbetets beskaffenhet. Jag anhåller, att mitt yttrande finge åtfölja remissen och måhända också blefve inom utskottet observeradt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

7) Ehdotuksen laiksi suurten tulojen suostuntaverosta vuodelta 1917

sisältävä hallituksen esitys n:o 46 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

8) Ehdotuksen laiksi leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918

sisältävä hallituksen esitys n:o 47 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan valtiovarainvaliokuntaan.

9) Ehdotuksen laiksi Suomen senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 48 esitellään, ja ehdottaa puhemiesneuvosto asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Paasivuori: Tässä lakiehdotuksessa näkyy perusteluista, että on tarkoitus säätää rajoituksia niistä perustuslain säännöksistä, jotka oikeuttavat julkaisemaan sanomalehtiä ja painosta kirjoituksia sekä pitää kokouksia ja perustaa yhdistyksiä. Tässä nyt pyydetään hallitukselle oikeutta tehdä kansalaisvapauksien suhteen rajoituksia, mutta ne kuitenkin näyttävät jo toista tietä viedyn läpi, ettei tämmöisiä vapauksia tätä nykyä tunnu olevan. Siihen ikävään kokemukseen ainakin allekirjoittanut on tullut. Luottaen, että perustuslait olisivat voimassa, vaikkei ole näkynyt mitään pakkomääräyksiä sanomalehtien julkaisemisesta, ei siitä huolimatta kuitenkaan ole sallittu sanomalehtiä julaista. Tämän lakiehdotuksen perusteluissa sanotaan, että vuosikausia on harjoitettu kiihoitusta, mutta otettakoon huomioon, että on ollut jotenkin ankaria rajoituksia aika-ajoittain. Koko bobrikoffilaisajan aina vuoden 1905 syksyyn, nimittäin suurlakkoon saakka, olivat työväen sanomalehdet jotenkin ankaran sensuurin alaisina. Sitten kun tuo suurlakko pyyhkäsi pois sen järjestelmän, oli jonkun aikaa vapaampaa, mutta ihan viime vuosina taas, kun sotatila on jatkunut, ovat sanomalehdet olleet jotenkin ankaran sensuurin alaisina. Esimerkiksi sanaa „ työlakko" ei saanut työväen lehdessä mainita, vaikkapa se olisi historiallisessa merkityksessä tapahtunut, aina viime vuoden maaliskuuhun saakka. Yhdistysten toiminta ei myöskään ollut niin vapaata, kuin tässä perusteluissa edellytetään. Pienemmissäkin työväen kokouksissa täytyi olla poliisin läsnä ja ilmoittaa kaikista kokouksista; aina johtokunnan kokouksetkin olivat tämmöisen määräyksen alaiset, joten vapautta ei aina ole ollut. Vapauden väärinkäyttö voi koskea ainoastaan viime kesää ja syksyä, ennen kapinan puhkeamista ja sitten kapinan aikana, joten näissä perusteluissa

on aika paljon liioiteltu. Jos sitten pitemmälti asiaa seurataan, on kyseenalaista, kutka ovat eniten kiihoittaneet kansanluokkia toisiansa vastaan, sillä toisella taholla on kyllä sattunut tapauksia, jotka ovat olleet omansa kiihoittamaan, ja niistä puhuminen ei liene rikollista, jos tosiasiat mainitsen. Viime aikaa ja viime kesää en tahdo ensinkään puoltaa, sillä on minunkin käsitykseni mukaan ollut holtitonta työväen sanomalehtien menettely aina viime vuoden maaliskuusta alkaen. Minä puolestani kuitenkin luulen, että rikoslailla, jos sitä käytännössä toteutetaan, voitaisiin ilman tällaisia rajoituksia, tällaisia oikeuksia hallitukselle myöntämättä, saada sanomalehdet pysymään totuudessa ja samoin kokoukset, ettei niissä rikoksiin yllytettäisi. Viime aikoina ei ole käytännössä noudatettu rikoslakia, joten luulen, jos semmoinen tilanne, kuin kapinanaikainen, tulisi, että näillekään säännöksillä ei voitaisi sen pitemmälle päästä, kuin rikoslailla. Minä puolestani katson, että tällainen laki on tarpeeton ja olisi hylättävä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

10) Ehdotuksen laiksi eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 49 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan elintarveasiainvaliokuntaan.

11) Pankkivaltuusmiesten, pankin tilintarkastajain ja niiden varamiesten vaalia

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy valiokunnan ehdotuksen asiassa.

12) Osuustoimintalain 19 §:n muuttaminen.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnöissä n:ot 1 ja 1 a valmistelevasti käsitelty eduskuntaesitys n:o 1, joka viime valtiopäivillä pantiin lepäämään ja joka sisältää ehdotuksen laiksi osuustoimintalain 19 §:n muuttamisesta.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö.

Keskustelu:

Ed. Ingman: Minä ehdotan, että hyväksyttäisiin lakivaliokunnan mietinnössä n:o 1 a tehty ehdotus, kumminkin sillä muutoksella, että johdannon alkusanat tulisivat kuulumaan: „Suomen Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan" j. n. e.

Ed. Ståhlberg: Kannatan ed. Ingmanin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin valiokunnan ehdotusta on ed. Ingman ehdottanut, että eduskunta hyväksyisi lakivaliokunnan mietinnössä 1 a tehdyn ehdotuksen, kuitenkin siten muutettuna, että alkulause tulisi kuulumaan: „Suomen Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan täten" j. n. e. Tätä ehdotusta on ed. Ståhlberg kannattanut.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ingmanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Ingmanin tekemän ehdotuksen.

Puhemies: Kun eduskunta ei ole muuttamatta hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta, palautetaan asia takaisin suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 8,50 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

54. Perjantaina 24 p. toukokuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta 1125
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 25; lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 11.

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Oikeudesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 24 ja 24 a; lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 10.

3) Ehdotus laiksi Suomen eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 26; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 6.

4) Ehdotus erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 päivänä joulukuuta 1869 annettuun kirkkolakiin 1126
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 27; lakivaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 21.

5) Lepäämään jätetty esitys, joka koskee osuustoimintalain 19 §:n muuttamista 1133
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 4 ja 4 a; lakivaliokunnan mietinnöt n:ot 1 ja 1 a; edusk. esit. n:o 1.

Pöydällepanoa varten esitellään:

6) Lakivaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä 1133

7) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13 Suomen vapaudenlainan ottamista koskevan hallituksen esityksen johdosta ..... „

8) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen lipusta ..... „

9) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen Senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Arokallio, Eronen, Hoikka, Holsti, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, Hälvä, Inborr, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koivisto, Kokko, Koponen, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leinonen, Leppänen, Louhivuori, Luopajärvi, Malmivaara, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Nurminen, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Pykälä, Päivänsalo, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Suutala, Särkkä, Takkula, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, P. Virkkunen, Välisalmi ja Åkesson.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain takia ed. L. Typpö huomispäivästä alkaen tämän kuun loppuun, ed. Päivänsalo tästä illasta ensi tiistain keskipäivään asti, ed. Alanen huomisaamusta ensi tiistai-iltaan, ed. Särkkä tästä päivästä ensi keskiviikkoon, ed. Pykälä tämän illan istunnosta, ed. Malmivaara tästä illasta ensi tiistai-iltaan, ed. Retulainen tämän kuun 25 päivästä tämän kuun 28 päivään klo 12:een päivällä.

Valiokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.

P u h e m i e s: Eduskunnalle on ilmoitettava, että on valittu suuren valiokunnan puheenjohtajaksi ed. E r k k o ja varapuheenjohtajaksi ed. H a h l, lakivaliokunnan puheenjohtajaksi ed. A l o p a e u s ja varapuheenjohtajaksi ed. K a i l a, pankkivaliokunnan varapuheenjohtajaksi ed. L a g e r l ö f, maatalousvaliokunnan ensimäisen osaston varapuheenjohtajaksi ed. R e l a n d e r.

Uusi edustaja.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että sittenkuin sija lakitiedettenkandidaatti Antti Mikkolan jälkeen on tullut avoimeksi, on johtajatar, neiti H e l e n a B r a n d e r näyttänyt Turun läänin eteläisen vaalipiirin keskuslautakunnan antaman valtakirjan. Puhemiesneuvosto on päättänyt ehdottaa tämän johdosta, että eduskunta valtiopäiväjärjestyksen 22 §:n nojalla sallisi johtajatar Branderin olla edustajana valtiopäivillä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Eronpyyntö eduskunnan jäsenyydestä.

P u h e m i e s: Ed. Åkesson on jättänyt eduskunnalle kirjelmän, jossa hän pyytää eroa edustajantoimestaan ja joka alkuperäisenä on näin kuuluva:

Till Finlands Lantdag.

Vid aftonplenum den 18 innevarande maj har Lantdagen, i strid med ett tidigare beslut, till Senatens ordförande Senator Svinhufvud öfverlåtit högsta regeringsmakten i landet, sådan den i nästan enväldig form är fastställd i Regeringsformen av år 1772 samt Förenings- och Säkerhetsakten av år 1789. Denna statskuppsartade åtgärd är enligt min mening ägnad att till ytterlighet förringa Lantdagens auktoritet och beröva den möjligheten att fullborda det påbegynta frigörelseverket genom skapande av en fast samhällsordning i landet och tryggande av dess gränser utåt. Då jag icke kan påtaga mig ansvaret härför och jag därjämte måste anse, att de förutsättningar, under vilka jag mottagit mitt lantdagsmannauppdrag, numera saknas, får vördsamt jag härmed anhålla, att Lantdagen, med stöd av § 8 Lantdagsordningen, ville befria mig från sagda uppdrag. Helsingfors, den 21 maj 1918.

Otto Åkesson.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että, kun ed. Åkesson ei ole esittänyt anomuksensa perusteeksi sellaista syytä, jonka eduskunta voinee hyväksyä, puhemiesneuvosto ei ole voinut puoltaa sitä.

Keskustelu:

Ed. E s t l a n d e r: Det beslut af landtdagen, som herr Åkesson åberopar, äfvensom de följder han tillskrifver detsamma, framstå säkerligen för honom i en annan dager än för åtminstone det stora flertalet af landtdagens öfriga medlemmar och, skulle jag tro, jämväl för utomstående, och det kan ju icke komma i fråga, att landtdagen skulle på något sätt gilla de synpunkter herr Åkesson anlägger. Emellertid skulle jag för min del anse, att tillämpningen af § 8 Landtdagsordningen ingalunda förutsätter, att landtdagen såsom objektivt riktiga erkänner de skäl, hvarpå en medlem ansöker om befrielse från landtdagsmannauppdraget, utan förutsätter paragrafen endast att landtdagen finner dessa skäl vara för ifrågavarande landtdagsman afgörande eller således så allvarliga, att desamma böra från hans synpunkt sedt tillmätas afgörande betydelse. I detta afseende gör herr Åkessons skrifvelse på mig det intrycket, att de af honom åberopade omständigheterna och de konklusioner han däraf drager verkligen för honom innebära ett allvarsamt tvång att nedlägga sin befattning. I öfverensstämmelse med det förfarande, som landtdagen redan tidigare i omkring ett tiotal fall har inslagit, synes det mig, att landtdagen också nu kunde och borde bevilja herr Åkessons begäran, då det under inga omständigheter kan vara någon anledning eller något verkligt gagn med att herr Åkesson kvarhålles i landtdagsmannabefattningen, från hvilken han påtagligen nu önskar blifva befriad. Jag ville därför för min del tillstyrka bifall till herr Åkessons anhållan, under de förutsättningar jag här har anfört.

Ed. R o s e n q v i s t: Äfven efter min uppfattning kunde och borde landtdagen bifalla till herr Åkessons anhållan att blifva befriad från landtdagsmannavärfvet. Därmed skulle landtdagen på intet sätt hafva godkänt eller förklarat som riktig hans egendomliga och enligt allas vår mening oriktiga tolkning och uppfattning af landtdagens be-

slut senaste lördag. Skälet till herr Åkessons anhållan om befrielse är ju uppenbart icke denna egendomliga uppfattning, utan skälet är att han på grund af sin tolkning af detta beslut nu betraktar det såsom en samvetssak för sig att få afgå. Landtdagen skulle med sitt godkännande ingenting annat hafva gjordt än erkändt hvarje människas rätt att handla efter sin öfvertygelse, ty detta är skälet för herr Åkessons anhållan om befrielse. I likhet med herr Estlander anser äfven jag, att landtdagen kan och äfven bör bifalla till denna anhållan.

Ed. Alkio: Päinvastoin kuin ed. Estlander pyydän ilmoittaa, että täällä on muitakin sellaisia edustajia, joiden mielestä se eduskunnan päätös, jolla valta siirrettiin yhden henkilön käsiin, oli sen luontoinen, jollaiseksi ed. Åkesson on kirjelmässänsä tämän päätöksen selittänyt. Mutta tämä päätös ei kumminkaan ole minunkaan ymmärtäkseni sellainen, joka oikeuttaisi eduskuntaa myöntämään ed. Åkessonille vapautusta edustajatehtävistään. Minä olen nimittäin sitä mieltä, että tällaisissa oloissa, joissa nyt olemme, on eduskunnan koetettava työskennellä viimeiseen saakka huolimatta siitä, että siinä monta kertaa joutuu omantunnon ristiriitoihin. Myöskin olen ed. Estlanderin kanssa aivan eri mieltä siitä, mikä merkitys on ed. Åkessonin olemisella tämän eduskunnan jäsenejä. Minä nimittäin pidän erityisen tärkeänä, että eduskunnan oikeistossakin on sellaisia edustajia, jotka voivat asioita katsella hieman vapaamielisemmältäkin kannalta ja siis edes joissakin suhteissa yhtyvät siihen ajatukseen ja tulkitsemistapaan, joka on eduskunnan keskustassa vallan päällä. Minä siis sen vuoksi, kun ei asiallisia syitä siihen ole olemassa, että ed. Åkessonille myönnettäisiin vapautus valtiopäiväjärjestyksen mukaan, olen myös puhemiesneuvostossa yhtynyt siihen käsitykseen, että ed. Åkessonille ei tätä vapautusta myönnettäisi.

Ed. Ahmavaara: Jos ed. Åkesson ilman näitä tällaisia perustelmia olisi pyytänyt eroa, ei minulla olisi mitään hänen eroansa vastaan, mutta tällaisten perusteitten jälestä minä en missään tapauksessa suostuisi eroa antamaan, koska perustelut ovat jonkunlainen, eikä aivan hienokaan vitsa eduskunnalle, kun se on menetellyt toisin, kuin herra Åkesson olisi tahtonut. Kun herra Åkesson sanoo, että puuttuu niitä edellytyksiä, joilla hän on ottanut edustajatoimen vastaan, niin en voi tätä ymmärtää, sillä silloin, kun ed. Åkesson otti edustajatoimen vastaan, ei eduskunnalla ollut korkeinta valtaa. Jos ed. Åkesson on nyt päässyt tämän korkeimman vallan makuun, niin ettei hän väliaikaisestikaan tahtoisi luopua siitä, niin on se toinen asia, mutta ei ole totuuden mukaista väite, että hän on ottanut edustajatoimen vastaan tällä edellytyksellä, sillä hän on ottanut sen vastaan eduskunnan jäsenenä eikä korkeimman vallan haltijana. Koska tämäkin peruste on väärä, niin en katso tässä olevan sellaisia vakavia omantunnonsyitä, joihin tässä on vedottu. Jos me jokaisessa tärkeässä kysymyksessä, kun joudumme vähemmistöön, pyydämme eron täältä ja perustelemme sitä siihen tapaan, kuin tässä on perusteltu, niin huolimatta siitä, että tämä nyt ei suinkaan ole siivoa menettelyä eduskuntaa kohtaan, ei täällä saataisi muuta käsitellä kuin edustajain eronpyyntöjä, jonka vuoksi minusta ei pitäisi antaa ennakkopäätöstä, niin huonoilla syillä antaa eroa edustajatoimesta. Minä siis näillä viittaamillani syillä tulen äänestämään ed. Åkessonin eronpyyntöä vastaan.

Ed. Colliander: Att döma af början af herr Ahmavaaras uttalande ser det ut som om han skulle vilja straffa herr Åkesson, för att herr Åkesson har enligt hans uppfattning olämplig åsikt. Det vore knappast lyckligt, om landtdagen skulle ställa sig på en sådan ståndpunkt, som herr Ahmavaara rekommenderar.

Hvad åter den föregående talaren, herr Alkio, beträffar, så framförde han en tanke, som sannerligen icke hör hit. Han sade, att det kan vara bra att herr Åkesson, på grund af den åsikt han företräder, sitter i landtdagen. Det kan ju vara bra men det är en helt annan sak, om herr Alkio tycker det eller icke tycker det, ty här är fråga om att herr Åkesson anser denna fråga numera vara en samvetssak för sig. Han anser att, efter det beslut landtdagen fattat, han icke mera, enligt sin öfvertygelse, kan deltaga i landtdagens förhandlingar, och under sådana omständigheter böra vi bedöma frågan efter hvad den är och icke låta andra synpunkter spela in. Ehuru det börjar se ut som en partifråga, då man endast från dessa bänkar tillstyrker herr Åkessons anhållan, har jag dock tagit mig friheten framföra min åsikt. Jag kan icke annat än tillstyrka bifall till herr Åkessons anhållan.

Ed. Lantto: Niihin mielipiteisiin yhtyen, joita ed. Alkio on täällä esiintuonut, rohkenen minäkin vastustaa ed. Åkessonin eronpyyntiä. Toivoisin, että hän olisi täällä oikeiston kaunistuksena.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Åkessonin anomukseen suostumista puollettu, vaan on sitä myös vastustettu.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Åkessonin eronpyynnön, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Åkessonin pyyntö hylätty.

Äänestyksessä annetaan 33 jaa- ja 58 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hylätä ed. Åkessonin anomuksen.

Pankkivaltuusmiesten, heidän varamiestensä ja Suomen Pankin tilintarkastajain ja heidän varamiestensä vaali.

P u h e m i e s: Pankkivaltuusmiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan eduskunnalle tiedoksi.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnan
Pankkivaliokunta.
Helsingissä,
toukokuun 24 p:nä 1918.
N:o 9.

S u o m e n E d u s k u n n a l l e.

Valtiopäiväjärjestyksen 74 §:n säätämällä tavalla ja eduskunnan päätöksen mukaan ovat pankkivaliokunta ja eduskunnan valitsijamiehet tänä päivänä toimittaneet pankkivaltuusmiesten vaalin eronneiden valtuusmiesten sijaan ja pankkivaltuusmiesten varamiesten ynnä pankin tilintarkastajain ja heidän varamiestensä vaalin.

Valiokunta kunnioittaen ilmoittaa, että seuraavat henkilöt ovat tulleet valituiksi:

pankkivaltuusmiehiksi: pankinjohtaja Emil Sshybergson olemaan osallisena kaikissa valtuusmiesten käsiteltävinä olevissa asioissa sekä filosofiantohtori Lauri Kristian Relander olemaan osallisena niiden asiain käsittelyssä, jotka ovat kaikkien pankkivaltuusmiesten yhteisesti ratkaistavat;

pankkivaltuusmiesten varamiehiksi: ensimäiseksi varamieheksi filosofiantohtori Ernst Nevanlinna, toiseksi varamieheksi toimitusjohtaja Wilhelm Aleksander Lavonius, kolmanneksi varamieheksi maanviljelijä Oskari Lahdensuo, neljänneksi varamieheksi toimitusjohtaja Axel Palmgren, viidenneksi varamieheksi esittelijäsihteeri Akseli August Listo, kuudenneksi varamieheksi rovasti Arthur Olivier Wuorimaa, seitsemänneksi varamieheksi toimitusjohtaja Alvar Renqvist, kahdeksanneksi varamieheksi toimitusjohtaja Ferdinand von Wright sekä yhdeksänneksi varamieheksi varatuomari, lakitiedettenkandidaatti Kaarlo Kaira;

tilintarkastajiksi: kauppias Frithiof Tikanoja, kansakoulunopettaja Juho Pekka Kokko, sanomalehdentoimittaja Eero Erkko sekä maanviljelysneuvos Karl Wilhelm Bruncrona;

tilintarkastajain varamiehiksi: ensimäiseksi varamieheksi maanviljelysneuvos Erkki Pullinen, toiseksi varamieheksi agronoomi Eero Hahl, kolmanneksi varamieheksi toimitusjohtaja Kaarlo Brofeldt sekä neljänneksi varamieheksi filosofiantohtori Ragnar Furuhjelm.

Pankkivaliokunnan puolesta:

Emil Schybergson.

K. R. Brotherus.

Välikysymys erinäisten eduskunnan jäsenten vangitsemisen johdosta.

P u h e m i e s: Eduskunnalle on jätetty näin kuuluva kirjelmä:

Suomen Eduskunnalle.

Kun Eduskunta pitemmän väliajan jälkeen ryhtyi työtään jatkamaan, oli tiedossa, että suuri osa sosialidemokraattisesta eduskuntaryhmästä osanottonsa vuoksi viime kuukausien tapahtumiin tulisi olemaan estetty saapumasta eduskunnan istuntoihin. Sen sijaan osa ryhmän jäsenistä oli ollut ulkopuolella kaiken rikollisen toiminnan ja niin ollen esteetön jatkamaan työtään eduskunnassa.

Hämmästykseksemi olen kuitenkin huomannut, että eduskunnan istuntoihin ei ole saapunut muita kuin yksi ryhmätovereitani. Ryhtyessäni ottamaa selvää, mistä tämä johtuu, olen saanut tietää, että monet ryhmätovereistani ovat tosin yrittäneet tänne saapua, mutta että heitä kohtaan on harjoitettu törkeätä väkivaltaa ja siten estetty heitä kansanedustajan tehtäviään täyttämästä. Muutamia esimerkkejä mainitakseni on Eduskunnan jäsen Paavo Leppänen t. k. 14 päivänä vangittu Kouvolassa ollessaan matkalla Helsinkiin edustajatehtä-

viään täyttämään. Vangitseminen tapahtui siitä huolimatta, että Leppäsellä oli mukanaan kahdenkin paikkakunnan viranomaisen antama esteettömyystodistus. Edustajat Armas Paasonen ja Aaro Salo ovat t. k. 13 päivänä vangitut Iisalmessa juuri kun heidän oli tarkoitus lähteä Helsinkiin Eduskunnan alkaviin istuntoihin. Edustaja Oskari Suutala on t. k. 15 päivänä, samana päivänä, jolloin Eduskunta kokoontui, Helsingissä vangittu ja estetty saapumasta eduskuntaan. Samoin on käynyt edustajain Matti Hoikan ja Frans Rantasen; Albin Waljakka on vangittu Viipurissa. Monesta muusta en ole vielä tietoja saanut, mutta arvelen, että heidän suhteensa on menetelty samalla tavalla.

Haluamatta panna esteitä sille, että rikoksen tehneet saavat rangaistuksensa, pidän kuitenkin välttämättömänä, että noudatetaan laillista järjestystä sekä että ennen kaikkea syyttömät jätetään rauhaan siinä laittomien tekojen vyöryssä, joka nyt näyttää tukahuttavan kaiken alleen. Edellä mainitsemissani tapauksissa ei ole noudatettu mitään laillisia muotoja ja ennen kaikkea on ryhmätovereitani vangitessa syrjäitetty Valtiopäiväjärjestyksen 12 §:n määräykset, jotka osoittavat, missä poikkeustapauksissa kansanedustajia on oikeus vangita.

Jotta ei kansalaisten vapautta eikä kansanedustajan koskemattomuutta saatettaisi tämäntapaisten toimenpiteiden kautta olemattomiksi, on Eduskunnan syytä ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin niiden turvaamiseksi. Pyydän tässä mielessä kunnioittaen saada Senaatin asianomaisen jäsenen jossakin läheisessä istunnossa vastattavaksi esittää kysymykset:

Onko Senaatin tiedossa, että useita kansanedustajia on ilman mitään laillista aihetta vangittu heidän ollessaan matkalla Eduskunnan istuntoihin?

Mihin toimenpiteisiin Senaatti on ryhtynyt saattaakseen heidät tilaisuuteen saapua Eduskunnan istuntoihin?

Mihin toimenpiteisiin Senaatti on ryhtynyt saattaakseen ne henkilöt, jotka ovat tehneet itsensä syypäiksi näihin laittomiin vangitsemisiin, rikoksestaan rangaistukseen?

Helsingissä, 23 päivänä toukokuuta 1918.

Matti Paasivuori.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaisesti asia on pantava pöydälle. Eduskunta päättänee panna sen pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

Ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi Korkeimmasta Hallintooikeudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 11, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 25, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n ja hyväksytään siinä olevat lakiehdotukset keskustelutta sellaisina, kuin ne toisessa käsittelyssä on päätetty.

P u h e m i e s: Kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia loppuun käsitelty.

2) Korkein Oikeus.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 24 a ja otetaan j a t k u v a a n t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 24 ja lakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 10, joka sisältää ehdotuksen laiksi Korkeimmasta Oikeudesta.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö n:o 24 a.

Ehdotus hyväksytään keskustelutta.

P u h e m i e s: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

3) Valtioneuvoston jäsenten vastuunalaisuus.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 28 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 8 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 6, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö n:o 26. Ensin sallitaan yleiskeskustelu ja kun se on päättynyt, käsitellään lakiehdotus kohta kohdalta.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ryhdytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin järjestensä 2—9 §:t, lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

P u h e m i e s: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

4) Kirkkolain muutokset.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 27 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 8 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 21, joka sisältää ehdotuksen erinäisistä muutoksista Suomen evankelisluterilaiselle kirkolle 6 päivänä joulukuuta 1869 annettuun kirkkolakiin.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu, sittenkun se on julistettu päättyneeksi, ryhdytään osastottain käsittelemään puheenaolevia lakiehdotuksia.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ryhdytään lakiehdotusta osastottain tarkastamaan.

Ensimäinen osasto hyväksytään keskustelutta sekä samoin keskustelutta osastot 2 ja 3.

4 Osasto.

Keskustelu:

Ed. I n g m a n: Hallituksen esitys sisältää kirkolliskokouksen päätöksen mukaisesti, että kirkkolain 71 §:ään lisättäisiin uusi momentti, joka kuuluisi: „Siviiliviranomaisen edessä solmitut avioliitot ovat siunattavat sillä tavoin kuin käsikirjassa määrätään." Suuri valiokunta ehdottaa lakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti, että tämä muutosehdotus hylättäisiin. Perustelu tähän on luettava lakivaliokunnan mietinnössä ja kuuluu näin: „Kun yhteiskunnallisella lailla avioliiton solmiaminen siviiliviranomaisen edessä on säädetty luvalliseksi ja päteväksi avioliittoon menemisen muodoksi, ei voida pitää oikeana, että kirkko, varsinkin niin kauan kuin sen yhteydestä ei voi vapaasti erota, saisi asettaa jäsenilleen pakolliseksi vaatimuksen sellaisen avioliiton kirkollisesta siunauttamisesta. Sellainen lainmääräys sisältäisi omantunnon pakkoa toisin ajattelevia kohtaan."

Minun täytyy sanoa, että olen suuresti hämmästynyt lukiessani tämän perustelun, sillä siitä ei voi tulla muuhun käsitykseen kuin että lakivaliokunnan mielestä yleensä määrättyjen uskonnollisten vaatimusten asettaminen kirkon jäsenille sisältää omantunnon pakkoa. Täällä ei ole kysymys siitä, ettei kirkko tunnustaisi siviiliavioliittoakin semmoisenaan täysin päteväksi, mutta kirkko tahtoo yhteiskunnallisen toimitukseen lisättäväksi uskonnollisenkin toimituksen. Tämän lakivaliokunta julistaa omantunnon pakoksi.

Nyt minun on huomautettava, että meidän tähänastinen lainsäädäntömme on toisella kannalla. Kirkkolain 5 §, joka on perustavaa laatua, sisältää, että kirkon jäsenet ovat velvolliset „viettämään kristillissiveellistä elämää, ahkerasti käymään julkisessa jumalanpalveluksessa ja muutenkin käyttämään hyväkseen kirkon armonvälikappaleita. avioliittoon mennessään antamaan kirkon pyhittää sen säädetyllä tavalla, niin myös kasvattamaan lapsensa ja toimittamaan niille kristillisen kasvatuksen sekä evankelisluterilaisten periaatteiden mukaisen kristinopin opetuksen". Lakivaliokunnan katsantokannan mukaan tämä olisi kaikki yhtämittaista omantunnon pakkoa. Olen kuitenkin sitä mieltä, että siitä kannasta, mikä ilmenee kirkkolaissa, nimittäin että kirkko asettaa jäsenilleen eräitä siveellisiä ja uskonnollisia vaatimuksia, ei saa luopua, ja että, jos valtio asettuu sille kannalle, että kirkko ei saa jäseniinsä nähden mitään uskonnollissiveellisiä vaatimuksia asettaa, valtio suorastaan pakottaa kirkkoa pyrkimään irti valtiosta, koska kirkon toiminta muuten tykkänään lamautetaan. Minun mielestäni valtiolla päinvastoin on kaikki syy antaa kirkon vapaasti harjoittaa sitä uskonnollista toimintaa jäsentensä keskuudessa, minkä kirkko pitää välttämättömänä. Lakivaliokunnan periaatteellinen kanta on siis nähdäkseni väärä.

Silloin nousee erikseen kysymys, onko se ehdotus, minkä kirkolliskokous ja sen mukaisesti hallitus tässä asiassa on tehnyt, senlaatuinen, että sitä ei voi pitää asiallisesti perusteltuna. Perustelut ehdotetulle säännökselle, että myös siviiliavioliitot, nimittäin kirkon jäsenten, olisivat kirkollisesti siunattavat, on sen kirkkolakikomitean mietinnössä, joka on valmistanut tämän lakiehdotuksen. Siinä sanotaan näin: „Avioliiton solmiaminen on niin tärkeä kohta seurakunnan jäsenen elämässä, että seurakunnan, vaikkakin se tunnustaa täysin oikeiksi ja päteviksi valtion viranomaisten välityksillä solmitut avioliitot, kuitenkin täytyy pitää erittäin suotavana, että se saa Jumalan sanan opetuksia aviokumppanien mieliin terottamalla, esirukouksella ja Jumalan siunausta toivottamalla pyhittää nekin jäsentensä avioliitot, jotka ovat siviiliviranomaisten edessä solmitut." Sentähden olisi käsikirjaan otettava kaava, jonka mukaisesti siviiliviranomaisen edessä solmitut kirkon jäsenten avioliitot olisivat siunattavat ja puheenaolevaan pykälään eri momenttina otettava säännös siitä, millä tavoin siviiliviranomaisen edessä solmitut avioliitot ovat siunattavat.

Nyt on lisäksi huomattava, että jos kirkon jäsenet eivät noudata tätä määräystä, niin mitään rangaistusmääräyksiä ei ole ehdotettu; he eivät joudu kirkkokurin alaisiksi eivätkä ylipäänsä minkään muun erityisen käsittelyn alaisiksi, kuin että sielunpaimenella on erityinen syy kiinnittää huomiotaan heikin yksityisessä sielunhoidossaan. Tämäkin on nimenomaan lausuttu mainitsemassani kirkkolakikomitean mietinnössä. Siinä sanotaan „Kirkkokurilliseen menettelyyn niitä eurakunnan jäseniä kohtaan, jotka ehkä laiminlyövät velvollisuutensa antaa kirkollisesti siunata siviiliviranomaisen edessä solmimansa avioliiton, ei komitea katso kirkkikurisäännösten nojalla voitavan ryhtyä. Toisaalta on komitea kuitenkin sitä mieltä, että he mainitun laiminlyömisen kautta osoittavat sellaista mielialaa, että he kirkkolain XII luvun mukaan harjoitettavassa yksityisessä sielunhoidossa ovat erityisesti huomionalaisina pidettävät."

Minun nähdäkseni on täysin perusteltu kirkon puolelta tämä katsantokanta, että kirkon jäsenten, jotka solmivat avioliittonsa siviiliviranomaisen edessä, tulee antaa myöskin kirkollisesti ne siunauttaa. Tähän tulee lisäksi, että syntyy suuria vaikeuksia jos hylätään tässä ehdotettu muutos, sillä kirkkolain 5 §:n mukaan, jonka jo mainitsin, on kirkon jäsenten velvollisuus muiden muassa avioliittoon mennessänsä antaa kirkon pyhittää se säädetyllä tavalla. Ellei nyt ehdotettua lisäystä tehdä 71 §:ään, niin ei ole mitään muuta tapaa avioliiton pyhittämiseksi kuin kirkollinen vihkiminen, sillä nykyinen 71 § kuuluu: „Ne jotka tahtovat mennä avioliittoon toistensa kanssa, ovat vihkimisellä yhdistettävät, niinkuin käsikirja sanoo." Siis ellei ehdotettua lisäystä tehdä, niin kirkkolaki ei ollenkaan tunne eikä tunnusta siviiliavioliittoa. Muutosehdotus on tehty juuri siinä tarkoituksessa, että kirkkolaki tulisi sopusointuun säädettävän siviiliavioliittolain kanssa. Olisi mielestäni erinomaisen ikävää, jos jätetään tällainen ristiriita yhteikunnallisen lain ja kirkkolain välillä, kun kirkon puolelta on tahdottu poistaa ristiriita. Sitä paitsi, ellei tätä lisäystä tehdä, niin ei kirkkolain nojalla voida kirkollisesti siunata siviiliavioliittoa. Jos siviiliavioliittoon mennyt haluaisi kirkollista siunausta, niin asianomaisen papin pitää huomauttaa hänelle, että kirkkolain mukaan hän on kirkollisesti vihittävä. Tämä olisi mielestäni erinomaisen ikävä ja asettaisi itse asiassa siviiliavioliiton kansan keskuudessa helposti halveksimisen alaiseksi. Sanottaisiin, että se on sellainen avioliitto, jota ei voida edes perästäpäin kirkollisesti siunata. Minun mielestäni olisi eduskunnan syytä, kun nyt on tilaisuus, estää tällaisen, erinomaisen ikävän ristiriidan syntymistä.

Pääasia nähdäkseni kuitenkin on se, että valtion ei pidä heikontaa kirkon mahdollisuutta vaikuttaa uskonnollisesti jäseniinsä. Se on minun vakaumukseni mukaan turmiollista politiikkaa, ja toivon, että eduskunta ei käy sitä tekemään. Se olisi tosiaan outo vastus niille, jotka ovat lähteneet taisteluun, niinkuin heidän lipussaan on ollut piirrettynä, Jumalan, isänmaan ja kodin puolesta. Minä sentähden puolustan hallituksen esityksen hyväksymistä tässä kohden.

Ed. K a i l a: Meillä on nykyään kaksi laillista tapaa solmia avioliitto, nimittäin kirkollinen ja siviilinen. Koska jälkimäinen on varsin äskettäin lainsäädännön kautta saatu aikaan, niin on luonrollista, että ei ole vielä täyttä yhdenmukaisuutta kirkollisen ja siviiliavioliiton välillä. Nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus pyrkii aikaansaamaan tällaista yhdenmukaisuutta. Sen tarkoitus on sentähden kaikin puolin hyväksyttävä itsessään, mutta tärkeätä on ottaa vaarin heti alussa, ettei lainsäädäntötoimenpide tule mihinkään ristiriitaan sen uskonnonvapauden aatteen kanssa, joka nyt yleisesti tunnustetaan ja joka myös on paraillaan valmistelevien lainsäädäntötoimenpiteiden esineenä. Tiettävästi yleinen uskonnonvapaus tulee pian säädettäväksi meillä eikä nyt olisi ryhdyttävä mihinkään sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat sen kanssa ristiriidassa. Niinkuin lakivaliokunnan mietinnön perusteluissa sanotaan, tulee eduskunnan tässä pitää silmällä ainoastaan sitä, ettei kirkollinen lainsäädäntö loukkaa yhteiskunnan eikä kansalaisten oikeuksia. Mutta minun mielipiteeni on se, että ehdotettu säännös loukkaa kansalaisten oikeuksia uskonnonvapauteen nähden. Ehdotettu säännös sisältää nimittäin sen, „että siviiliviranomaisten edessä solmitut aviolitot ovat siunattavat sillä tavoin kuin käsikirja määrää". Se on siis pakollinen sääntö, jossa ei vapaehtoisuutta tunnusteta. Sittenkin tämä säännös olisi siedettävä, jos meillä nyt jo olisi täysi uskonnonvapus ja kaikilla olisi oikeus erota luterilaisesta kirkosta. Silloinhan voisi jäykästi kirkolliselta kannalta sanoa: Ne, jotka eivät tahdo alistua tähän sääntöön eivätkä anna siunata siviiliavioliittoansa, erotkoot kirkosta. Mutta niin kauvan kuin meillä yleistä uskonnonvapautta ei ole, on pidettävä sietämättömänä omantunnonpakkona velvoittaa henkilöitä, joille uskonnollinen toimitus ei sisällä mitään, kuitenkin ottamaan siihen osaa. Minä menen vielä pitemmälle. Olen sitä mielipidettä, että vaikka meillä olisi täysi uskonnonvapaus, ei sittenkään olisi tätä säännöstä tässä muodossa laadittava. On nimittäin huomattava, että seka-avioliittoja tullaan aina solmimaan. Tulee aina tapahtumaan, että luterilaisen

kirkon jäsen menee avioliittoon henkilön kanssa, joka ei ole tämän kirkon jäsen, taikka, joka ehkä ei ollenkaan ole kristitty. Siinä tapauksessa vaatii kirkkolaki toista puolisoa siunattamaan avioliittonsa, mutta se ei voi tapahtua muulla lailla, kuin että toinenkin puoliso on mukana, ja silloin nähtävästi hän on pakotettu toimitukseen, jota hän ei sisällisesti hyväksy ja jossa hän sisällisesti ei ole mukana. Jos tämä sääntö olisi laadittu muotoon: siviiliviranomaisen edessä solmitut avioliitot on siunattava sillä tavoin, kuin käsikirjassa määrätään, kun asianomaiset sitä pyytävät, silloin minulla ei olisi sitä vastaan mitään, vaan se olisi silloin kaikin puolin oikea ja kristinuskon hengen mukainen. Ed. Ingman on huomauttanut, että jos ei eduskunta hyväksy lakiehdotusta tällaisena, niin jääpi kirkkolakiin aukko. Kirkkolaki ei tunne silloin siviiliavioliittoa ollenkaan. Tämä huomautus pitää paikkansa. Mutta niin kauvan kuin meillä on kaksi rinnakkaista lainsäädäntöä, nimittäin kirkollinen ja valtiollinen, niin tällaisia epäsuhteita tulee edelleen olemaan. Tässä on ryhdyttävä uuteen kirkkolain muutokseen ja siihen on tilaisuus kirkolliskokouksessa, joka pidetään tänä syksynä. Ei se ole niin vaarallista, jos on olemassa joku vuosi tällaista väliaikaa; sellaisia väliaikoja on aina ollut ja tulee aina olemaan, niin kauvan kuin on olemassa erityinen kirkkolainsäädäntö valtiollisen lainsäädännön rinnalla.

Tahtoisin vielä huomauttaa siitä seikasta, että jos tällainen pakottava säädös saataisiin aikaan, niin — olen vakuutettu siitä — se tulisi kuolleeksi lainkirjaimeksi hyvin monelle. Kirkkolaissa olisi tämmöinen määräys, mutta sitä ei noudatettaisi laajoissa piireissä. Meillä on ilmankin paljon kuolleita säädöksiä ja meidän ei pitäisi heti alussa säätää lakia, jota monet varmasti eivät tule noudattamaan. Sanotaan myöskin, että tämän lain rikkomisesta ei ole mitään seuraamusta. Se on kyllä totta, että tästä ei ole mitään kriminaalisia seuraamuksia, eikä myöskään mitään kirkkokuriseurauksia, mutta kuitenkin on kirkkolakikomitea ajatellut, että ne, jotka laiminlyövät tällaisen siviiliavioliittonsa siunauttamisen, on yksityisessä sielunhoidossa erityisesti huomionalaisina pidettävä. Niin kauvan kuin uskonnonvapaus ei ole täydellisesti toteutettu, niin ei tunnu oikeudenmukaiselta, että asianomaisia millään lailla ahdistetaan, jos he ovat siviiliavioliiton kautta avioon menneet, eivätkä tahdo kirkollista siunausta. Minusta ei voida tuoda esiin mitään ehdottomasti päteviä syitä tämän pakollisen avioliiton siunauttamisen puolesta. Tosiasia on, jota ei voi millään tavalla kumota, että tällainen säädös on ristiriidassa uskonnonvapauden vaatimusten kanssa. Saan sentähden esittämilläni syillä ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi lakivaliokunnan ja suuren valiokunnan ehdotuksen tämän kohdan suhteen.

Ed. Rosenqvist: I likhet med föregående talare måste äfven jag anse att lagutskottet handlat rätt, då detsamma föreslagit, att ifrågavarande ändringsförslag icke skulle godkännas. Lagutskottet har därvid varit trogen de principer, hvilka vid behandling af ett ärende sådant som detta böra följas och hvilka utskottet framställt uti sin motivering. Utskottet säger här bland annat att staten eller landtdagen visserligen måste tillåta kyrkan att ordna sina inre angelägenheter i enlighet med hvad densamma för godt finner. Kyrkan bör äga denna rättighet, men endast under den förutsättningen, att kyrkans lagförslag eller ändringsförslag icke innebära kränkning utaf allmänt medborgerliga, allmänt mänskliga rättigheter. Dessa principer har lagutskottet konsekvent följt äfven vid afgörandet af denna fråga. Det är alldeles rätt, såsom herr Ingman framhöll, att staten icke bör hindra kyrkan att ställa religiösa och sedliga fordringar på sina medborgare och det är alldeles riktigt att staten icke får lägga hinder i vägen för kyrkans uppfostrande verksamhet i enlighet med kyrkans egna grundsatser. Men å andra sidan bör staten se till att kyrkan genom sin lagstiftning icke kränker, såsom lagutskottet säger, allmänt medborgerliga, allmänt mänskliga rättigheter. Skulle vi hafva en religionsfrihetslag, som tillåte hvar och en att fritt utträda ur kyrkan, så skulle från statens sida ingen anmärkning kunna göras mot en bestämning, att kyrkans medlemmar, hvilka ingå civiläktenskap, äro skyldiga att låta sitt äktenskap välsignas, men så länge vi icke hafva detta, blir en sådan fordran från kyrkans sida ett samvetstvång på dem, hvilka endast mot sin vilja och öfvertygelse nödgas stå kvar i kyrkan. Så länge detta är fallet, bör kyrkan icke uppställa en dylik fordran. Det är också väsentligen från denna synpunkt som lagutskottet yrkar på förkastande af ifrågavarande förslag.

Det funnes enligt min mening äfven andra skäl till förkastande af ifrågavarande paragraf. Första momentet i paragrafen är för mig rent af obegripligt. Det är taget oförändrat från nugällande kyrkolag. Här hade det sin plats, så länge civiläktenskap ännu icke var infördt, och här innebar det, liksom den förutgällande allmänna lagstiftningen, att kyrklig vigsel var det enda sätt, på hvilket äktenskap kunde blifva lagligt. Sedan civiläktenskap blifvit infördt, kan ett äktenskap blifva lagligt såväl genom kyrklig vigsel som på borgerligt sätt. Ifrågavarande bestämning är nu oförklar-

lig, i alla fall fullkomligt obehöflig. Ty att bestämma sättet, på hvilket äktenskap blir lagligt, är något, som icke tillkommer kyrkan utan staten.

Herr Ingman har framhållit åtskilliga följder af att detta förslag skulle förkastas. Delvis äro dessa följder af icke någon synnerlig betydelse, delvis äro de icke sådana, som, om jag rätt uppfattade herr Ingman, han framställde desamma. Herr Ingman framhöll, att, om icke denna ändring blir införd, kyrkan icke erkänner civiläktenskap. Jag kan icke inse detta, men kyrkan har för öfrigt ingen rätt att erkänna eller icke erkänna civiläktenskap. Det är icke kyrkan, som skall bestämma om äktenskapet blir lagligt på den ena eller andra vägen, utan det är staten. Men bortsedt från detta senare och från alla de följder, som här har framhållits af ett förkastande af lagförslaget, så är det nog ett tillräckligt skäl för dess förkastande, att, så länge vi icke hafva en religionsfrihetslag, ett stadgande som detta kommer att utöfva samvetstvång på många medborgare, och detta var också hufvudskälet, hvarför lagutskottet förkastade ifrågavarande ändringsförslag.

Ed. Bergroth: Olen tässä asiassa aivan samaa mieltä kuin ed. Ingman ja pyydän sentähden kannattaa hänen ehdotustaan. Ed. Ingmanin perustelut olivat mielestäni siksi sitovia, että toivon eduskunnan hyväksyvän sen lisäyksen kirkkolain 71 §:ään, minkä kirkolliskokous on tehnyt.

Ed. Bäck: Jag har begärt ordet med anledning af hr. Kailas andragande i akt och mening att understöda hans förslag. Detta har redan gjorts af en föregående talare.

Hr Rosenqvists påstående beträffande första momentet anser jag vara oberättigadt. Det är ju naturligt, att kyrkan gentemot sina medlemmar kan och bör framställa vissa fordringar beträffande det sätt, på hvilket dess medlemmar böra ingå äktenskap.

Ed. Ingman: Olen suuresti hämmästynyt kuullessani herrojen Kailan ja Rosenqvistin lausuntoja. Molemmat vetoavat siihen, että ehdotettu lisäsäännös olisi ristiriidassa uskonnonvapauden periaatteen kanssa. Tämä väite perustuu siihen käsitykseen, että kirkon sisässä, kirkon omassa keskuudessa, pitäisi vallita uskonnonvapaus, toisin sanoen, että kaikilla mielipiteillä ja käsityksillä pitäisi olla kirkon piirissä täysi vapaus. Kirkkolaki asettuu kyllä uskonnonvapauden kannalle, sillä se myöntää niille, jotka tahtovat eriävän käsityksen vuoksi erota kirkosta, oikeuden tehdä se. Se asettuu siis sille kannalle, että valtiossa pitää vallita uskonnonvapaus. Mutta ensi kerran minä kuulen täällä sen käsityksen esitettävän, että kirkon keskuudessa pitäisi vallita uskonnonvapaus ja että kirkko ei saa asettaa jäsenilleen semmoisia vaatimuksia, jotka voivat loukata jotakin sellaista henkilöä, jolla on aivan toinen uskonto, aivan toinen käsitys, kuin mikä kirkolla on. Ei meidän tähänastinen kirkkolainsäädäntömme ainakaan asetu tämän periaatteen pohjalle, sillä, niinkuin jo olen maininnut, 5 §:ssä puhutaan erinäisistä kirkon jäsenten uskonnollis-siveellisistä velvollisuuksista, jotka tietysti kaikki merkitsevät omantunnon pakkoa niille, jotka eivät kirkon uskoa ja elämänkäsitystä omista. Jos asetutaan sille kannalle, että kirkon omassa keskuudessa pitää vallita uskonnonvapaus ja siis olla tilaisuus kaikkien mielipiteitten kannattajilla siellä vapaasti toimia, ja että kirkko ei saa ryhtyä mihinkään sellaiseen, joka loukkaa vapaa-ajattelijain tai muiden senkaltaisten käsitystä, silloin kaikki kirkon toiminta käy mahdottomaksi. Kirkko tulee silloin yleiseksi laitumeksi, enintään lähetysalaksi, jossa on pakanoita, joiden keskuudessa harjoitetaan lähetystoimintaa. Minä suuresti valittaisin, jos sellainen käsitys kirkosta pääsisi vallalle ja saisi määrätä eduskunnan toimintaa.

Ed. Rosenqvist erikoisesti kohdisti kritiikkinsä tämän pykälän ensimmäiseen momenttiin, jota hän piti käsittämättömänä ja tarpeettomana. Mutta sehän on se vanha pykälä, joka jää voimaan, ja jos me hylkäämme lisäysehdotuksen, niin se jää yksin edelleen voimaan ja noudatettavaksi, ja siitähän ristiriita juuri syntyy. Herra Kaila ei näy pitävän sitä minään asiana, jos syntyy ristiriita kirkkolain ja yhteiskunnallisen lain välillä. Mutta kirkkolaki on myöskin eduskuntalaki, ja eduskunta ei saa järjestää asioita niin, että se niin sanoakseni siviilitietä säätää yhdenlaisia määräyksiä ja taasen, kun on kirkkolaki edessä, säätää toisenlaisia. Täytyy pyrkiä siihen, ettei synnytetä mitään kulttuuritaistelua, lisäksi vielä lain pohjalla. Minä sentähden yhä pysyn siinä käsityksessä, että hallituksen esitys tässä kohden olisi hyväksyttävä. Se on asiallisesti täysin oikeutettu.

Senaattori Setälä: Se seikka, että hallitus on eduskunnan harkittavaksi alistanut eräät kirkolliskokouksen tekemät lakiehdotukset, ei semmoisenaan sisällä hallituksen puolelta mitään suositusta tai puoltoa. On luonnollista, että hallitus ei ennakolta rupea eroittamaan kirkolliskokouksen ehdotuksista semmoisia, joita se ehkä pitäisi vähemmän suotavina, ja riistä niitä pois eduskunnan harkinnasta, vaan luonnollista on, että hallitus kaikki kirkolliskokouksen tekemät ehdotukset

saattaa niin pitkälle, että eduskunta niistä saattaa vapaasti päättää ja niitä arvostella. Mitä sitten eduskunnan tehtävään tässä harkinnassa tulee, niin olen samaa mieltä kuin lakivaliokunta, että eduskunnan tulee tarkastaa kirkolliskokouksen tekemiä kirkkolain muutosehdotuksia ainoastaan huomioonottamalla, onko asianomaisessa ehdotuksessa mitään sellaista, mikä valtion ja yhteiskunnan edun kannalta olisi arveluttavaa tai loukkaisi kansalaisvapautta. Jos tämmöistä asianomaisessa lakiehdotuksessa ei ole havaittavissa, niin eduskunnan ei pitäisi lakiehdotusta hylätä, vaan antaa kirkon omassa piirissään itse hoitaa oman sisällisen lainsäädäntönsä omien toivomustensa mukaan.

Mitä erittäin tähän käsilläolevaan asiaan tulee, täytyy minun mielipiteenäni sanoa, että kirkolliskokouksen ehdotus tässä kohdin ei ole täysin valtioetujen mukainen. Valinnainen siviiliavioliitto on säädetty juuri sitä varten, että niiden henkilöiden, joista kirkollinen vihkimys tuntuu jonkunlaiselta pakolta, ei tarvitsisi siihen alistua. Kun niin on laita, niin ei minun käsittääkseni kirkon pitäisi yrittää asettaa kirkollisen siunauksen pakkoa niille, jotka ovat siviiliavioliiton valinneet. Tietysti voidaan sanoa, että kirkko voi tehdä mitä vaatimuksia tahansa omille jäsenilleen. Mutta tuleehan meidän samalla muistaa, että evankelisluterilainen kirkko Suomessa on tahtonut ja tahtoo edelleenkin olla kansankirkko ja kansankirkolle täytyy voida asettaa se velvoitus, että se ei jyrkin pakkomääräyksin yritä karkoittaa luotansa henkilöitä, jotka tahtovat kirkon piirissä pysyä. Siltä kannalta katsoen minusta tämä ehdotus on valitettava. Jos eduskunta nyt hylkää tämän pykälän, niin aivan oikein jää, niinkuin ed. Ingman on lausunut, ristiriita kirkollisen ja maallisen lainsäädännön välille, ja jos kirkolliskokous olisi vasta kaukana tulevaisuudessa, niin minäkin puolestani katsoisin, että tämä säännös, jota en pidä toivottavana, mutta joka poistaa ristiriidan, kuitenkin nyt hyväksyttäisiin. Mutta kirkolliskokous on niin lähellä, että se aiotaan pitää jo ensi lokakuussa. Täten siis kirkolliskokouksella on tilaisuus ottaa asia lähimmässä tulevaisuudessa uudelleen harkittavaksi ja se voi samassa tehdä tähän pykälään, jonka muoto, niinkuin ed. Rosenqvist on osoittanut, kokonaisuudessakin on onnistumaton, paremman ja perusteellisemman korjauksen, kuin mikä nyt on esitetty. Tähän katsoen en luule tästä lyhyestä väliajasta olevan erikoisen suurta haittaa. Minä siis luulisin, että vahingoittamatta valtion taikka kirkon etua voitaisiin tällä kertaa tämä 71 § hylätä ja antaa kirkolliskokoukselle tilaisuus aikaisemmin tekemäänsä päätöstä tarkistaa.

Ed. Pennanen: Olen suuressa valiokunnassa äänestänyt kyseessäolevaa muutosehdotusta vastaan. Olen sitä vastaan yksinomaan siitä syystä, että niin kauvan kuin meillä ei ole uskonnonvapauslakia, tämä säännös on ennenaikainen. Nykyinen kirkkolaki kylläkin, kuten ed. Ingman huomautti, myöntää kirkon jäsenelle oikeuden erota evankelisluterilaisesta kirkosta, mutta vain sillä ehdolla, että asianomainen eroava jäsen liittyy johonkin toiseen kirkkokuntaan. Ja luulen, että monet, jotka eivät niin erinomaisen syvästi liene juurtuneet evankelisluterilaiseenkaan kirkkokuntaan, jo mainitusta syystä jättävät erohakemuksensa esittämättä. Vasta sittenkun kansalaisilla on oikeus nykyistä vapaammin erota evankelisluterilaisesta kirkosta, toisin sanoen erota siitä kuulumatta mihinkään tunnustettuun kirkkokuntaan, vasta sitten voidaan katsoa, että evankelisluterilainen kirkko voi, ilman että se kenenkään suhteen harjoittaa omantunnon pakkoa, säätää tällaista. Myönnän aivan kernaasti sen, että sittenkun pääsy evankelisluterilaisen kirkon piiristä tulee entistä vapaammaksi, kirkko on oikeutettu vaatimaan jäseniltään tämänsuuntaista. Mutta, kuten sanoin, minusta tällä kertaa tämä muutosehdotus on ennenaikainen. Minä siis tulen äänelläni vastustamaan sitä.

Ed. Rosenqvist: Hr Ingman har med förvåning åhört hr Kailas och mitt uttalande. Jag vet emellertid icke om hans förvåning är större än den, med hvilken jag åhörde hans senaste andragande. Hr Ingman började med att framhålla såsom någonting förvånansvärdt, att man yrkar på att i kyrkans inre angelägenheter och på kyrkans område samvetsfrihet och religionsfrihet respekteras. Det är första gången jag hör något sådant. Om på något område samvetsfrihet, religionsfrihet är på sin plats, så är det väl just på detta område. Hr Ingman tolkade vidare vårt kraf på religionsfrihet därhän, att det skulle innebära, att i kyrkans inre angelägenheter och på kyrkans område hvilken fritänkare som hälst, bäraren af hvilken åsikt som hälst, skulle få genomdrifva sin uppfattning gentemot kyrkans egen uppfattning. Något sådant har hvarken hr Kaila eller jag sagt. Detta är en fullkomlig vanställning af hvad vi velat hafva framställdt.

Hvad slutligen första momentet beträffar, skall jag endast i korthet uttala mig därom. Hr Ingman framhöll någonting, som äfven jag framhöll, eller att detta moment oförändradt ingår i nugällande kyrkolag. Där betyder det, att om kyrkans medlemmar ingå äktenskap, så måste de, för att detta äktenskap skall bli lagligt, låta viga sig. Men nu hafva vi en civiläktenskapslag, som upp-

häfver en sådan bestämning. Detta var hufvudkärnan i min anmärkning mot detta moment.

Ed. Alkio: Tämä keskustelukin osoittaa, että sellainen lainsäädäntötyö, josta tässä on kysymys, on aikansa elänyt. Kun eduskunnalle esitetään kokonainen laaja lakiehdotus, jossa se ei saa sanaakaan muuttaa, joka sen täytyy joko hyväksyä tai hylätä sellaisenaan, se on lainsäädännöllistä näytelmää, joka ei saata ajan pitkään jatkua.

Tässä on puolustettu sitä menettelytapaa, että vaikkakin maassa säädetään siviiliavioliittolaki, edelleen pidätetään kuitenkin kirkkolakiin se määräys, että kaikki kirkon jäsenet, se on Suomen valtion jäsenet, ovat velvolliset kuitenkin antamaan itsensä avioliittoon siunata sen mukaan kuin käsikirjassa erityisesti määrätään. Tässä on ed. Ingman sanonut, että tämä vaatimus johtuu siitä, että kirkko tahtoo pitää jäsentensä keskuudessa yllä jonkinlaista järjestystä ja valvontaa. Tämä on aivan oikea periaate silloin, jos uskonnonvapauslaki on jo tässä maassa säädetty, jolloin jokaisella on vapaus erota kirkosta ja yhtyä mihinkä kirkkokuntaan tahansa. Mutta niin kauvan kuin kaikki Suomen valtion jäsenet — ainakin suurin osa niitä, ani harvoja eriuskolaisia lukematta — ovat vielä kirkon jäseniä, on koko tämä siviiliavioliittolain säädäntö näytelmää, josta ei päästä edes ei takaisin, jos tämä kohta hyväksytään ed. Ingmanin ja esityksen mukaisesti.

En ole niitä, joka vastustaisin periaatteellisesti sitä, ettei jokainen avioliitto olisi siunattava. Päinvastoin olen sitä mieltä, että avioliitto on sellainen laitos, joka kyllä niissä maissa, joissa kristillisyys on siveellisyyden perustuksena, jokaisessa tapauksessa saisi tulla kristillisellä tavalla siunatuksi. Mutta jos kerran valtio tunnustaa, että siviiliavioliitto voidaan solmia ja että sen eräissä tapauksissa voi myös solmia ilman kirkon siunausta, niin täytyy myös päästä siihen, että ne eriuskolaiset, jotka eivät ole vielä luopuneet kirkon yhteydestä, saavat tämän siunauksen tehdä kumminkin omien kaavojensa mukaan eikä kirkon käsikirjan mukaan.

Mitä tulee sitten tämän asian yhteyteen uskonnollisen elämän ylläpitämisen kanssa maassa, me kai voimme kaikki olla syvästi vakuutettuja siitä, ettei sen asian kanssa täällä ole mitään yhteistä. Josko siunaus tapahtuu sen tai tämän kaavan mukaan, asia on aivan sama ja sellaisena minä toivoisin, että tässä asiassa hyväksyttäisiin valiokunnan hylkäävä ehdotus.

Ed. Ingman: Olen käsittänyt herra Rosenvistin ja Kailan puheen uskonnonvapaudesta kirkossa siten, että kirkon ei pidä asettaa sellaisia vaatimuksia, jotka loukkaavat niitä kirkon jäseniä, joilla ei ole kirkon uskoa. Jos tämä vaatimus asetetaan, niin käy itse asiassa kaikki toiminta kirkossa mahdottomaksi ja sellaisen vaatimuksen asettamisestahan tässä tilaisuudessa on puhe.

Aivan yhtä paljon loukkaa esimerkiksi kirkkoon kuuluvan vapaa-ajattelijan vakaumusta se, että hän on pakotettu antamaan lapsilleen evankelisluterilaisen kirkon opin mukaista kristinuskonopetusta, kuin se säännös, joka tässä on ehdotettu. Minä olen herra kirkollistoimituskunnan päällikön kanssa kyllä samaa mieltä siitä, ettei kirkon pidä jyrkillä ja aiheettomilla toimenpiteillä karkoittaa luotaan sellaisia henkilöitä, jotka tahtovat kirkon keskuudessa pysyä. Mutta toisaalta on mielestäni syytä muistaa sitä, ettei kirkko saa, pitääkseen keskuudessaan tällaisia jäseniä, luopua sellaisista vaatimuksista, jotka ovat kirkolle oleellisia, ja minun nähdäkseni tässä on kysymys sellaisesta vaatimuksesta.

Kun on pari kertaa jo viitattu siihen, että kirkolliskokous pian kokoontuu, ja asia voidaan saada uudelleen vireille, niin huomautan vain, että jos se tuleekin vireille ensi kirkolliskokouksessa, niin se voidaan ratkaista vasta tulevassa kirkolliskokouksessa viiden vuoden perästä, niin että ainakin kuusi vuotta kulunee ennenkuin asia on saatu siihen kuntoon kuin tahdotaan.

Ed. Pennanen huomautti, että kirkkolain mukaan kirkko sallii jäsentensä erota ainoastaan, jos ne liittyvät toiseen kirkolliseen yhdyskuntaan. Mutta ed. Pennanen tietää yhtä hyvin kuin minä, että kirkolliskokouksessa on nostettu alote, että tämä rajoitus poistetaan, ja kirkkolakikomitea, jonka jäsenenä sekä ed. Pennanen että minä olemme, on laatinut lakiehdotuksen, joka toivottavasti jo tänä syksynä tulee hyväksytyksi, niin että se este poistuu. Ja lopultakin, emmeköhän kaikki täällä toivo, että meillä on täydellinen uskonnonvapauslaki jo ennenkuin kaksikaan vuotta on kulunut, niin että jo nyt voidaan toimia sillä pohjalla, että saadaan todella uskonnonvapauslaki. Kirkko ainakaan ei sitä vastusta, sillä kirkolliskokous on puoltanut ehdotusta mitä laajimman uskonnonvapauden säätämisestä.

Minä olen kyllä sitä mieltä, ettei vaikuta asiaan ja uskonnolliseen elämään se, minkä kaavan mukaan avioliitto siunataan. Mutta kansan katsantokantaan vaikuttaa kyllä se, jos pääsee juurtumaan se käsitys, että kirkon mielestä avioliitto on sellainen toimitus, jonka kanssa kirkolla ei ole mitään tekemistä. Luulen, että uskonnollismielinen kansa paheksuisi sitä, jos tällainen käsitys pääsisi valtaan.

Ed. Kaila: Ed. Ingman on väärin esittänyt taikka ainakin väärin käsittänyt minun lausuntoni asiassa. En ole puhunut mitään siitä, että kirkon sisällä olisi rajaton uskonnonvapaus toteutettava. Minä olen perustellut hylkäävän kantani tähän ehdotukseen nähden kahdella syyllä. Ensiksi sillä, että yleinen uskonnonvapauslaki ei ole vielä maassa olemassa, jonka vuoksi tullaan harjoittamaan pakkoa hyvinkin suuria kansalaisryhmiä vastaan, joilla ei ole tilaisuutta vielä erota kirkosta. Toiseksi sillä, että tulee aina olemaan seka-avioliittoja, joissa toinen aviopuoliso ei ole luterilaisen kirkon jäsen, ja saattaapa olla, ettei hän ole kristittykään. Mutta huolimatta siitä, että minä edellisessä lausunnossani asetuin tälle kannalle, niin täytyy minun myöntää, että itse asiassa yhdyn senaattori Setälän yleiseen katsantotapaan siinä, että kirkon kannalta ei ole viisasta asettaa kovin jyrkkiä vaatimuksia jäsenilleen tällaisessa asiassa. Luterilaisen kirkon peruskäsitys avioliittoon nähden on se, että avio on maallinen asia, jonka säätämisestä valtio määrää. Ja kun nyt kerran valtio meillä on säätänyt siviiliavioliiton lailliseksi, niin kirkon ei pidä pyrkiä tätä tyhjäksi tekemään säätämällä pakollisen siunauksen. Olen, samoin kuin ed. Alkiokin, sitä mieltä, että on erinomaisen toivottavaa, että kaikki avioliitot maassamme siunattaisiin, mutta se saavutetaan paremmin toisella tavalla kuin tällaisella pakollisella säädöksellä. Minä tahdon siis ainoastaan todeta sen, että ed. Ingmanin käsitys lausunnostani oli harhaanosuva, kun hän luuli, että minä tahtoisin rajoittamatonta uskonnonvapautta kirkon sisällä.

Ed. Tanskanen: Minun ymmärtääkseni siviiliavioliittolaki on syntynyt juuri sellaisten henkilöiden takia, jotka ikäänkuin vihaavat tai muuten pitävät tarpeettomina uskonnollisia ja kirkollisia seremonioita, muiden muassa kirkollista vihkimistä. Me myös tiedämme jokainen, miten paljon kansan keskuudessa on ollut ja lienee vielä nytkin, vaikka meillä on siviiliavioliittolaki, niin sanottuja salavuodeavioliittoja. Jonkun verran lienee tuottanut ja toivottavasti tuottanee avioliiton väärinkäyttäjille parannusta siviiliavioliittolaki. Jos nyt eduskunta päättäisi, kuten ed. Ingman muistaakseni esitti, että siviiliavioliittoon menneet pakotettaisiin ottamaan kirkollinen siunaus, niin tämä toimintamuoto tekee mielestäni koko siviiliavioliiton tehottomaksi. Toiselta puolen jos pakotettaisiin siviiliavioliittoon menneet ottamaan kirkollisen siunauksen, niin olisi se sama kuin heittää päärlyjä sikojen eteen. Annettakoon kirkollinen siunaus vasta kun asianomaiset sitä pyytävät, mutta mitään pakkoa älköön käytettäkö. Kannatan sentähden tässä asiassa lakivaliokunnan mietintöä.

Keskustelu puheenaolevasta 71 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ingman ed. Bergrothin kannattamana vastoin valiokunnan ehdotusta ehdottanut, että hallituksen esitys tähän pykälään nähden hyväksyttäisiin. Kutsun tätä ed. Ingmanin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ingmanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 70 jaa- ja 19 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

5:s osasto.

Keskustelu:

Ed. Rosenqvist: Äfven bland de paragrafer, som hänföra sig till denna afdelning, finnes åtminstone en, hvilken lagutskottet enligt min mening bort förkasta, emedan den, såsom det synes mig, strider mot de riktiga principer lagutskottet i sitt betänkande förklarat sig vilja följa. Denna paragraf är § 309. Där heter det: „Rätt att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut tillkommer enhvar konfirmerad församlingsmedlem." Konfirmation uppställes här således såsom ett villkor för rättigheten att deltaga i kyrkostämmas beslut och där utöfva rösträtt. Jag har icke här att bedöma denna bestämning från kyrklig synpunkt eller från synpunkten af kyrkans förpliktelse att vara trogen sina egna principer. Den domen skulle blifva utomordentligt sträng. Jag skulle icke bedöma detta konfirmationstvång mildare än det förra s. k. nattvardstvånget. Då uppställdes nattvardsgång såsom villkor för rättigheten att ingå äktenskap. Här uppställes konfirmationen såsom villkor för rättigheten att utöfva rösträtt. Men jag har här att bedöma denna sak endast från sypunkten af de principer lagutskottet uppställt, d. v. s. från synpunkten af huruvida ifrågavarande lagförslag kränker allmänt mänskliga eller medborgerliga rättigheter, och då jag gör detta, måste jag komma

till det resultat, att så är fallet, hvarför enligt min mening äfven denna paragraf borde förkastas.

Följden häraf blir emellertid den, att en hel mängd andra paragrafer, äfven ganska oskyldiga sådana, med hvilka den står i oskiljaktligt samband, komma att förkastas, och man skall säga att, om denna paragraf förkastas, kommer äfven hela reformförsöket på den kyrkliga rösträttens område att förkastas. För min del tror jag, att förslaget till att införa reform i detta afseende är allt annat än lyckligt och att det knappast kan låta försvara sig från synpunkten af kyrkans egna principer. Jag ber i detta afseende att få anföra ett enda exempel. I § 311 talas om tillskottsröst, och det heter där, att den, som i tio år varit gift, erhåller tillskottsröst. Men sedan ingår den bestämningen, att makar, hvilka äro frånskilda, icke äga denna rätt. Nu kan äktenskapsupplösning i många fall vara en rent af moralisk plikt, och därvid kan också det fall inträffa, att den ena är fullkomligt oskyldig. Det är då icke motiveradt, allra minst från kyrkans ståndpunkt, att förklara, att man i detta fall förlorar ifrågavarande tillskottsröst. Förlusten är ju icke stor, och det är icke från denna synpunkt som jag gör denna anmärkning, utan det är från synpunkten af det principiellt vidriga och emot kyrkans egna principer stridande som jag gör anmärkningen. Detta blott såsom ett exempel på att ifrågavarande rösträttsreform i och för sig icke är något synnerligen utmärkt och att dess förlust därför icke kan betraktas såsom synnerligen stor, men äfven om så vore fallet, skulle jag dock på grund af betänkandets innehåll i fråga om § 309 yrka på att denna paragraf och alla de, som stå i nödvändigt samband med densamma, nämligen alla de under 5 punkten hörande paragraferna, af landtdagen måtte förkastas.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Edustaja Rosenqvistin ehdotusta ei ole kannatettu. Se sen vuoksi rauennee. Eduskunta hyväksynee suuren valiokunnan ehdotuksen, mikäli se koskee viidettä osastoa.

5:s osasto hyväksytään suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan.

6:s osasto hyväksytään keskustelutta.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Osuustoimintalain 19 §.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 4 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 4 ja lakivaliokunnan mietinnoissä n:o 1 ja 1 a valmistelevasti käsitelty eduskuntaesitys n:o 1, joka viime valtiopäivillä pantiin lepäämään uusien vaalien yli ja joka sisältää ehdotuksen laiksi osuustoimintalain 19 §:n muuttamisesta.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö n:o 4 a. Suuren valiokunnan ehdotuksen hyväksyen eduskunta todennee, että eduskunnan aiemmin tekemä päätös on tullut säädetyllä tavalla hyväksytyksi.

Hyväksytään.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pöydällepanot:

6) Eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavia tuomioistuimia sekä oikeudenkäyntiä niissä

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 9 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

7) Suomen vapaudenlainan ottamista

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

8) Suomen lippua

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

9) Suomen senaatin oikeuttamista ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään kello ½ 10 tänä iltana.

Täysi-istunto päättyy kello 8,50 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

55. Perjantaina 24 p. toukokuuta

k:lo 9,30 illalla.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimäinen käsittely.

Ehdotus laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä 1135
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 45.
Ehdotus Suomen vapaudenlainen ottamisesta 1136
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 44.
Ehdotus laiksi Suomen lipusta ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 36.
Ehdotus laiksi Suomen senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta..... 1141
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 48.

Puhemies: Saapuvilla oleviksi merkittänee ne edustajat, jotka olivat saapuvilla edellisessä istunnossa.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saa yksityisten asiain takia ed. Wuorimaa ensi lauantaista ensi tiistaihin saakka ja ed. Relander ensi lauantaiaamusta saman päivän iltaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 45 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 9, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämiskysymyksen ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Vaikka minä olen suuren valiokunnan jäsen, katson velvollisuudekseni tässä yhteydessä sanoa muutaman sanan. Alkeellisimpia vaatimuksia, joita täytyy oikeusvaltiolle asettaa, on, että valtio ja yhteiskuntalaitokset ylläpidetään lain mukaan eikä mielivallalla. Meillä on sotavankina 80,000 ihmistä. Niitten asema on järjestettävä joutuin. Sotatoimet on saatettu loppuun, järjestys on ilmoitettu palautetuksi. On lupa vaatia, että vankein asia järjestetään laillisella tavalla. Me olemme saaneet esityksen ylimääräisistä tuomioistuimista kapinallisten tuomitsemista varten, mutta me emme ole saaneet esitystä miten heitä on rangaistava. Kumminkin on selvä, että me emme voi heitä kaikkia tappattaa, emmekä myös kuritushuoneessa elättää. Me emme pysty heitä kunnolla elättämään edes tilapäisissä säilytyspaikoissaan. Heitä kuolee joukottain ei ainoastaan lääkärin hoidotta tauteihin, vaan kelvollisen ruuan puutteeseen ja suorastaan nälkään. Olen odottanut esitystä laiksi ehdollisista tuomioista, mutta sitä ei ole kuulunut. Sen sijaan kuuluu kauheita huhuja lakien ulkopuolella tapahtuvasta, edesvastuuttomain henkilöitten harjoittamasta salaisesta rankaisutoiminnasta, joka, jos huhuissa on perää, tulee ulkomailla tuottamaan meille Europan kansain ylenkatseen ja vihan ja kotona estämään rauhallisen työn ja työrauhan palauttamisen. Tämä asia on kiirellisesti järjestettävä semmoisella tavalla, että verrattomasti suurin osa vangeista pian pääsee vapaaksi tuomittuina ja ehdollisen tuomion alaisina, mutta työhön ja elämään.

Minä olen katsonut velvollisuudekseni tämän sanoa, koska en tahdo ottaa omalletunnolleni, että tiedän semmoista, enkä eduskunnassa siitä puhu. Olen siihen velvollinen senkin vuoksi,

että mitä yksityisesti olen puhunut, ei ole mihinkään kuulunut, vaan toivon, että mitä täällä sanon, tulee korkeimman vallanpitäjän ja hallituksen tietoon, joiden kunniaa asia koskee yhtä paljon kuin se koskee minun kunniaani.

Ed. Schybergson: Jag hoppas att hvad herr Lagerlöf här har sagt icke skall lämnas ouppmärksammadt.

Ed. Paasivuori: Olen iloinen herra Lagerlöfin lausunnon johdosta ja voin yhtyä niihin toivomuksiin, mitä herra Lagerlöf lausui, sillä minäkin tiedän, ainakin kerrotaan varmalta taholta, että joka vuorokausi suuret määrät tapetaan vankeja, samoin kerrotaan, että ilman mitään tutkintoa ja tuomiota tapetaan heitä siten, että vartijat kulkevat vankien perässä sormi liipasimessa ja ykskaks kuuluu laukaus ja silloin on vangin elämä loppu. Tätä tämmöistä kerrotaan varmoina tosiasioina. Minulla tietysti ei ole ollut tilaisuutta niitä yksityiskohtaisesti tutkia, mutta kuitenkin uskon, että semmoista on tapahtunut, koska itse valkokaartilaiset semmoista ovat kertoneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään lausunnon antamista varten V. J:n 57 §:n mukaisesti suureen valiokuntaan.

2) Suomen vapaudenlainan ottamista

koskevan hallituksen esityksen n:o 44 johdosta valmistettu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämiskysymyksen ensimäistä käsittelyä varten.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n mukaisesti suureen valiokuntaan lausunnon antamista varten.

3) Ehdotusta laiksi Suomen lipusta

koskevan hallituksen esityksen n:o 36 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Det vore mycket att beklaga, om grundlagsutskottets förslag skulle af landtdagen antagas. Därigenom komme att afbrytas en sund och god tradition, som håller på att utbilda sig beträffande Finlands flagg och de färger, på hvilka densamma bör uppbyggas, traditionen om en röd och gul korsflagg, hvilken på samma gång är heraldiskt och historiskt riktig och därjämte den af alla sakkunniga ur praktisk synpunkt enhälligt förordade. Det förslag utskottets majoritet framställer hvilar åter, försåvidt jag kunnat finna, i hufvudsak på färgidiosynkrasier och känslotänkande och är hvad det praktiska beträffar kanske det minst lyckligt valda. Under sådana omständigheter ber jag för min del att få i stora utskottets åtanke rekommendera det förslag, som jag reservationsvis i grundlagsutskottet framställt, och hoppas jag, att stora utskottet skall taga i betraktande de faktorer, som verkligen borde få influera på detta ärende och vid detsamma vara bestämmande.

Ed. Colliander: Såsom opinionen på senaste tider utvecklat sig i denna fråga, blir det väl tämligen öfverflödigt att markera en afvikande ståndpunkt, men jag kan i alla fall icke låta bli att göra det. Den gul-röda flaggan har hos oss utgjort symbolen för vår frihetskamp. Det var den, som var protesten mot det ryska förtrycket, och det förefaller egendomligt att just i dessa dagar, då vi egentligen nått resultatet med våra mångåriga protester och då vi ändtligen synas stå inför den period, då vi nått vår frihet, lämna dessa färger, som varit våra under de svåraste och tyngsta dagarna, och det på sådana skäl, som här hafva framförts och som åtminstone för mig icke kunna bliifva bestämmande och icke kunna af mig erkännas såsom verkliga skäl för en förändring i detta syfte. Den skräck för allt rödt, som nu har kommit till synes, förefaller mig rent af löjeväckande, men den har dess värre i alla fall synbarligen kraftigt medverkat till att opinionen har kunnat få den riktning, som den fått. Jag ber för min del att få förorda samma förslag, som af professor Estlander i hans reservation har framhållits, d. v. s. ett gult kors på rödt botten, eventuellt, för att tillfredsställa också andra meningsriktningar, med de andra färger, som tidigare varit föreslagna, exempelvis i det förslag, som från regeringens sida framställts.

Ed. Ottelin: Jag ber också att få understöda herr Estlanders reservation, icke endast på de skäl, som han och herr Colliander redan framhållit, utan också därför att särskildt fackmän, d. v. s. skeppsbefälhafvarena, omfattat den åsikt, som dessa uttalat. Jag ber att få framhålla, att Wasa skeppsbefälhafvareförening bedt mig fram-

föra som dess åsikt, att flaggan borde vara röd-gul med öfre fältet vid stången belagdt med 9 rosor, heraldiskt ordnade, detta enligt ett telegram, som skeppsbefälhafvareföreningen tillsändt mig.

Ed. Hedberg: Den af grundlagsutskottet föreslagna flaggan är ju ömkligt ful, men om smakfrågor skall man icke diskutera. Men den är dålig. Inom sjöfartskretsar är det allmänt erkändt att den synes utomordentligt illa till sjöss och det skulle betinga, att vi finge andra färger. På grund häraf, såsom också på grund af de skäl, som redan af föregående talare framhållits, ber också jag att få föreslå en flagga i öfverensstämmelse med regeringens proposition.

Ed. Rosenqvist: Då jag, ehuru jag deltagit i ärendets behandling i grundlagsutskottet, icke reserverat mig, ber jag endast att till protokollet få antecknadt, att jag i utskottet röstat för bibehållande af rödt och gult såsom grundfärger i vår flagga.

Ed. Schybergson: Jag säger ingenting om dem, som hela tiden hållit på blått och hvitt. Det är, såsom hr Hedberg sagt, en smakfråga, hvarom man icke kan disputera. Men hvad som förefaller mig egendomligt är att så många af dem, som tidigare hållit på den röda färgen, nu hafva gått ifrån den till följd af de senaste månadernas händelser. De må nu hafva varit huru gräsliga som hälst, så icke lär man för den skull kunna afskaffa den röda färgen. Nog få vi behålla den, och vacker förblir den. Vill man dock bli helt och hållet hvit och oskyldig och färglös, så må vi taga bort den röda matta, som vi sitta på, och då bör man gå ännu längre så att t. ex. försäkringsbolaget Kullervo byter namn för att icke påminna om Kullervo Manner. Man kunde drifva dessa jämförelser till det oändliga. Detta att våra trupper haft en annan färg än de röda uti befrielsekriget var en naturlig sak, men verkar icke på den fråga, som nu är före.

Jag skulle tillråda landtdagens medlemmar att gå upp till Observatoriebärgen och se på flaggan öfver Segelklubbens paviljong. Då skulle de få se, huru den blåhvita flaggan kommer att te sig, i synnerhet om den icke är ny och ren. Det har varit ett alldeles lättvindigt sätt, på hvilket denna sak skötts, då landtdagen icke ens varit i tillfälle att se de flaggförslag, som i utskottet förordats, invid hvarandra i naturlig storlek. Jag finner att en flagga, sådan som hr Estlander föreslagit den, borde sättas jämsides med denna blåhvita för att man skulle kunna bättre träffa sitt val, och jag anser att hr Estlanders förslag innebär en betydande förbättring i det afseendet, att man tänker sig, att de blåhvita färgerna blefve anbragta uti det öfre fältet för att sålunda hvarje förblandning med den danska flaggan skulle undvikas. Jag förstår icke den brådska, som man nu har i denna sak, då den är alldeles för viktig för att man skall klubba igenom den i ett ögonblick af nervositet. Vi skulle mycket väl hinna göra flaggförslagen åskådliga för en och hvar och vänta med afgörandet till dess detta hunnit ske. Det skulle dock icke medföra en väntan på mer än tio dagar. Jag förenar mig om hr Estlanders förslag.

Ed. Alkio: On epäilemätöntä, että tässä lippukysymyksessä suurelta osaltaan on esillä myöskin makukysymys. Mutta siinä on muitakin näkökohtia, joihin tässä edellisessä keskustelussa on jo tahdottu viitata. Täällä on väitetty, että punakeltaiset värit olisivat lippuväreinäkin historiallisesti perusteltuja. Minun luullakseni tämä väite on kumminkin huomattavassa määrässä liioiteltu. Minä luulen, että punakeltainen lippu ilmestyi tänne routavuosien keralla. Se on siis korkeintaan parin vuosikymmenen ikäinen. Vaakunaväreinä keltainen ja punainen kyllä ovat vanhemmat, mutta eihän kukaan tahtone väittää, että jokaisessa maassa vaakunavärit ehdottomasti kuuluisivat lippuun. Vanhemmat lippuväreinä täällä ovat sininen ja valkoinen. Olen kuullut, että sinivalkoinen lippu liehui tuulessa täällä Helsingissä ensi kerran virallisesti silloin, kun Maamme-laulu ensi kerran esitettiin. Siinä on myöskin jonkun verran historiallista traditsioonia. Minä puolestani olen ollut aina ehdottomasti sinivalkoisen lipun kannalla ja olisin suonut, ettei olisi tarvinnut Suomen lippuun panna mitään muuta kuin nämä kaksi väriä. Mutta kun täällä on verrattain huomattava määrä yleistä mielipidettä olemassa myös punakeltaisten värien puolella, nimenomaan vaakunalipun puolella, olen suostunut siihen, että yhdessä lipussa ratkaistaan koko lipputaistelu siten, että siihen myös asetetaan Suomen vaakuna.

Mikäli minä esteettiseltä kannalta ymmärrän asiaa arvostella, on minun silmääni tämä nyt perustuslakivaliokunnassa muodostunut lippu joka tapauksessa kauniimpi ja onnistuneempi kuin suuri punainen lippu, jossa on keskellä Suomen vaakuna. Täällä muiden muassa ed. Schybergson huomautti siitä, mitenkä etäämmältä katsottuna ja hieman likaantuneena ei tämä sinivalkoinen näytä juuri millekään. Mutta näinä päivinä on samassa merkityksessä tarkastettu eräitä leijonalippuja ja minä pyydän edustajia, jotka epäilevät sinival-

koisen lipun näkyväisyyttä ja kauneutta, sittenkun se likaantuu, tarkastamaan myöskin näitä likaantuneita ja muuttuneita leijonalippuja. Eivät nekään ole mitään kauniita, kun ne ovat kerran likaantuneita. Joka tapauksessa minä panen erittäin merkitystä siihen, että kun me nyt virallisesti vahvistamme ensi kerran Suomen lipun, olisi veristä pilkkaa ottaa Suomen lipuksi punainen, silloin, kun kerran Suomessa on tävtynyt punainen kapina kukistaa valkoisen merkeissä. (Hyvä! Hyvä!)

Me emme tahdo punaista väriä nähdä lipussa siitä syystä, että punaisen värin merkeissä on tämän maan kansallisuutta, jopa koko kansaa vastaan käyty kapinallista taistelua. Sen vuoksi tahdomme me tästä juuri perustaa sen traditsioonin, jonka pohjalta sinivalkoinen lippu nyt nousee. Ja kun me asetamme sinivalkoisen lipun keskelle Suomen vaakunan, luulemme, että niittenkin, jotka ovat katsoneet, että vaakunalippu olisi ainoa oikea olemaan Suomen valtakunnan lippuna, niittenkin on alistuminen siihen, että tällainen kompromissiratkaisu on ollut ainoa oikea.

Ed. Ingman: Niinkuin perustuslakivaliokunnan mietinnössä näkyy, on valiokunnassa saavutettu, tekisi mieli sanoa odottamattoman suuri yksimielisyys tässä asiassa, siinä määrin, että niin hajalle kuin mielipiteet aluksi näyttivätkin menevän, lopuksi kaikki muut valiokunnan ryhmät, paitsi yhtä ainoaa, ovat voineet ehdotukseen yhtyä. Ja ehdotus on nähdäkseni senlaatuinen, että sillä, jos se hyväksytään, tulee olemaan laajaa kannatusta yli maan. Täällä vaikuttavat tunnesyyt. Tätä asiaa ei voida ratkaista ottamatta niitä huomioon, ja hyvin voimakkaat tunnesyyt puolustavat sinivalkoista lippua. Mutta minä olen sitä mieltä, että se kestää myöskin kritiikin kylmän järjen kannalta. Ne muistutukset, joita sitä vastaan on tehty, eivät käsittääkseni ole oikeutettuja. Täällä on viimeksi ed. Hedberg huomauttanut samaa, mitä jo ennen on kuultu, nimittäin, että ehdotettu lippu ei näkyisi merellä. Eräälle, joka tänään aikaisemmin teki minulle saman huomautuksen, vastasin, että kun erään suuren valtakunnan sotalippu merellä on vaaleansininen valkoisella pohjalla, ja se on katsottu riittävän, niin kyllä tummansininen risti valkealla pohjalla meidän lippunamme varmasti näkyy tarpeeksi. Minä toivoisin, että tätä asiaa ei nyt enää revittäisi rikki, sillä nopea ratkaisu on välttämätön. Eduskunta varmaan tämän päivän lehdissä on nähnyt, että tänään uudestaan on kiirehditty tämän asian ratkaisua, ja minä toivon, että kun asia ratkaistaan perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaan, kaikki sitten myöskin asettuvat lojaalisiksi tätä päätöstä kohtaan ja että kaikki katsovat kunniaasiakseen puolustaa eduskunnan hyväksymää Suomen lippua.

Ed. Estlander: I motsats till den senaste talaren vill jag understryka, att detta ärende icke är så brådskande som man nu vill göra gällande. Ty senaten har redan tidigare utfärdat en förordning om begagnandet af interimistisk flagg, och den flagg har nu redan införts för sjögående fartyg och i hufvudsak i de fall, där flagg behöfves som mest. Om nu detta förhållande blir bestående någon tid, är därmed ingen skada skedd, utan kunde så mycket hellre just denna flagg sedermera bli antagen.

Uttalandet att förslaget är ett kompromissförslag är en sanning med modifikation. I kompromissväg beslöts blott att antaga denna blå och hvita korsflagga med Finlands vapen. Men sedermera beslöt utskottet något helt annat, nämligen att denna i kompromissväg ernådda flagg skulle bli endast statsflagg, medan däremot såsom handels- och örlogsflagg skulle användas den rena blå-hvita. Detta är icke något verkligt tillmötesgående. Sålunda komme den s. k. kompromissflaggen att användas blott i ett fåtal fall, medan i de flesta fall, inom handelsmarinen, den ensidiga blå-hvita flaggen komme att användas. Detta kan jag icke kalla en ärlig kompromiss.

(Tulkinnan jälkeen:)

Jag försade mig, då jag yttrade, att flaggen också såsom örlogsflagg skulle föras utan vapen. Men den omständighet, att örlogsflaggen föres på ett fåtal fartyg och byggnader, förändrar icke mitt uttalande därom, att kompromissen icke är rättvis.

Ed. Hornborg: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna debatt, men ser mig dock nu föranlåten att säga några ord. Detta därför, att jag hör till dem, som i grundlagsutskottet ha behandlat föreliggande fråga, och icke har reserverat mig. Jag hyser, liksom flere andra, som i kväll hafva yttrat sig i frågan, den uppfattningen, att den röd-gula flaggan ur många synpunkter vore att föredraga, men redan i landtdagsgruppernas gemensamma delegation uttalade jag mig i den riktningen, att då det föreföll påtagligt att största delen af befolkningen alldeles afgjordt uppbar de blå-hvita färgerna, afstod jag för min personliga del från vidare opposition inför detta faktum. Min uppfattning af de röd-gula färgernas praktiska företräde har icke förändrats, men denna prak-

tiska sida af saken kan icke vara den afgörande, då nu en gång en bestämd och utpräglad känsla inom största delen af befolkningen talar för de hvit-blåa färgerna. Därtill kunna anhängarna af de röd-gula intet göra. Herr Ingman gjorde den invändningen mot dem, som hafva framhållit vapenfärgernas praktiska företräden att en stormakts örlogsflotta har fört blått kors på hvit duk. Det är emellertid så, att krigshistorien visar, att denna flagga knappast har synts på hafvet, så att det motivet håller knappast streck. För öfrigt förenar jag mig med herr Ingman i förhoppningen, att landtdagens beslut, sådant de nu fattas, lojalt skall iakttagas af hela folket.

Ed. Wuokoski: Perustuslakivaliokunta ratkaistessaan Suomen lippukysymyksen sinivalkoisten värien merkeissä on osoittanut ymmärtäneensä kansan enemmistön hartaan toivomuksen lippukysymyksessä. Sillä suomalainen väestö tuntee kotoisen tunnelman ainoastaan sinivalkoisten värien alla. Puna-keltainen lippu ei olisi rakkaudella ja lämmöllä noussut Suomen kotien kattojen harjoille, niinkuin sen nostavat nyt suomalaiset saadessaan lippuunsa sinivalkoisen kotoisen värinsä. Pidän perustuslakivaliokunnan lippukysymysratkaisua perin onnistuneena.

Ed. Ingman: Pyysin puheenvuoroa, ed. Estlanderin lausunnon johdosta tehdäkseni sen huomautuksen sotalippuun nähden, minkä herra Estlander sittemmin lausuntonsa täydennykseksi itse teki.

Herra Hornborgin lausunto siitä, että mainitsemani sotalippu ei ole näkynyt merillä, pitää kyllä paikkansa viime aikoihin nähden. Mutta lienee se aikaisemmin kuitenkin siellä täällä myöskin näkynyt, enkä ole kuullut valituksia siitä, ettei sitä olisi tunnettu.

Ed. Hultin: Minä puolestani kuulun niihin, jotka ovat pitäneet Suomen leijonalippua maamme vapauden ja itsenäisyydentaistelun tunnusmerkkinä, ja olisin omasta puolestani suonut ja olen valiokunnassakin ehdottanut, että leijonalippu edelleenkin säilytettäisiin valtiolippuna. Mutta kun minäkin olen tullut vakuutetuksi siitä, että sininen ja valkoinen ovat kansamme suurimmalle enemmistölle rakkaimmat värit, niin olen tullut siihen, että nämä olisi lipussa käytettävä. Ehdotin sen vuoksi, että kauppalippuna käytettäisiin sinistä ristiä valkoisella pohjalla. Sittemmin syntyi, niinkuin täällä on mainittu, valiokunnassa kompromissiehdotus, että Suomen vaakuna lisättäisiin tähän ristilippuun. Asia sai kuitenkin lopuksi semmoisen käänteen, että kauppalipusta vaakuna poistettiin. Tämä vähensi kompromissin merkitystä.

On huomautettu, että sini-valkoinen lippu on epäkäytännöllinen, että merellä nämä värit muka eivät näy. Täytyy kuitenkin myöntää, että useilla merenkulkijakansoilla on tämänkin värisiä lippuja. Niinhän on esimerkiksi Kreikalla sini-valkoinen ja Ruotsilla keltainen risti sinisellä pohjalla. Myöskin Islannin saarikansa on valinnut sini-valkoiset värit. Eivät nämä värit siis liene niin epäkäytännöllisiä, kuin on tahdottu väittää.

Minäkin voin yhtyä ed. Hornborgin lausumaan toivomukseen, mutta soisin kuitenkin, ettei leijonalippua, jolla itsenäisyyttämme on ensiksi juhlittu, tuomittaisi pelkäksi muinaismuistoksi, vaan että sen käyttäminen olisi sallittua juhlatilaisuuksissa koristeellisessa tarkoituksessa.

Ed. Schybergson: Jag begärde ordet i anledning däraf, att herr Alkio först och herr Ingman sedan, likaså herr Hornborg och nu sist och slutligen fröken Hultin uttalat förhoppningen, att alla komme att underkasta sig landtdagens beslut i detta ärende. Enligt min tanke kan icke annat komma i fråga. Jag för min del icke blott underkastar mig det, utan skall icke ens söka undgå beslutet genom att alls icke hissa någon flagga, utan kommer omedelbart att hissa den flagga, som landtdagen besluter. Men hvad jag yttrade första gången, då jag hade ordet i denna fråga, gick ut på att landtdagen själf, innan den fattar sitt beslut, dock skall taga sig den betänketid, som behöfves för att beslutet skall vara fattadt efter moget öfvervägande, och det synes mig som om landtdagen eller dess majoritet, blott och bart för att nu få frågan afgjord, skulle söka skynda på saken mera än dess behandling rätteligen skulle kräfva. Beträffande det, som herr Ingman sade, att i grundlagsutskottet alla slutligen blifvit ense efter det olika meningar framträdt, så förhåller det sig väl såsom alltid med kompromisser, nämligen så, att ingen är riktigt nöjd. Jag upprepar det ännu, hvilket än beslutet blir, kan annat icke komma i fråga än att alla lojalt foga sig i beslutet.

Ed. Ingman: Kun herra Schybergson jo toisen kerran huomautti siitä, että tätä asiaa olisi liiallisella kiireellä ajettu, niin lienee syytä huomauttaa, että hallituksen esitys on saapunut eduskunnalle tammikuussa, jos muistan oikein, tammikuun keskivälissä, ja nyt on toukokuun loppu. Meillä on ollut runsaasti aikaa sekä yhdessä että yksinäisyydessä miettiä tätä asiaa. Ei tässä voitane syyttää valiokuntaa liiallisesta hätäilemisestä.

Ed. Ahmavaara: En luule, että asia lykkäyttymällä ollenkaan tulee muuttumaan. Tuo sini-valkoinen lippu on ainakin suomalaisen kansan mieleen niin painunut ja se on siksi rakkaaksi sille käynyt, ettei se luovu siitä, vaikka kuinka pitkälle lykättäisiin tätä asiaa. Minun täytyy sanoa, että kun täällä pimeänä aikana, jolloin ryövärivalta vallitsi pääkaupungissa, näki punaista lippua, niin kyllä se vei kaikki sympatiat sen puolelta, ja kun täällä sitten pääsivät ihmiset valtaan ja loppui tuo ryövärivalta ja senaatin katolle kohotettiin punainen leijonalippu, niin kyllä oli ikävää nähdä sitä, ja moni huokasi, ettei väri muuttunutkaan, vaikka valta tuli jälleen sivistyneiden ihmisten käsiin. Täällä kerrottiin, että Pohjanmaalla olisi armeijassa ruvettu käyttämään leijonalippua, ja olin minäkin sitä mieltä, että jos sitä siellä on käytetty, niin se on siellä pyhitetty, mutta huomasin Pohjanmaalle matkustaessani, että se oli perätön uutinen; siellä kaikkialla liehui sini-valkoinen lippu ja minusta oli niin hauska matkustaa Oulun jokivartta, kun näki miten kansa ymmärsi, että se on pelastunut raakalaisuudesta ja että vapaus on saavutettu, ja merkkinä siitä kohosi tuo kaunis lippu; kyllä se oli minusta kuin juhlapäivä. Täällä ei ole tuotukaan sini-valkoista lippua vastaan oikeastaan muuta, kuin että se likaisena ja kuluneena on ruma. Mutta mikähän lippu on kuluneena ja likaisena kaunis! Minusta ne ovat kaikki silloin rumia, ja minusta tämä on hyvä puoli, ettemme pidä likaisena ja rumina lippujamme, vaan tulee olla sydämelle kallis asia, että pidämme sen puhtaana. Toivon, että tämän lipun merkeissä Suomen kansa kulkee tulevaisuutta kohti ja että se lippu tulee kaikille meille rakkaaksi.

Ed. Bäck: Hr Ingman framhöll i sitt andragande, att det icke torde finnas i denna kammare någon, för hvilken det föreliggande betänkandet hade kommit för sent. Det finnes väl i denna kammare i afton många sådana landtdagsmän, hvilka knappt kommit sig för att genomläsa själfva propositionen. Jag t. ex. satt hela 12 dagar fängslad. Jag blef fängslad just därför, att jag vågade infinna mig här i landtdagshuset för att borttaga mina papper. Efter min frigifning var jag naturligtvis icke i tillfälle att tillegna mig den mig tillhöriga egendom, som förvarades i detta rum. Sedermera var jag tvungen att som ett jagadt djur fly från ställe till ställe och till sist gömma mig på ett sjukhus. Då jag åter fritt kunde röra mig på stadens gator — detta skedde naturligtvis först efter tyskarnas hitkomst — måste jag säga, att när jag för första gången såg dessa rödgula flaggor på de officiella och enskilda husen, betraktade jag dessa stolta fanor ingalunda med afsky, utan tvärtom med hänförelse. Nu kunde jag verkligen säga om vårt land: „Nu är Finland fritt".

Betänkandet om Finlands flagga fick jag i mina händer först för några dagar sedan.

Ed. Ingman: Minun täytyy lausua valitteluni siitä, ettei ed. Bäck ollut ajoissa kantanut kotiin hallituksen esitystä lippuasiassa. Se oli jaettu jo niin paljon ennen kuin työ keskeytettiin, että ulkoasiainvaliokunnalla oli mietintönsäkin ensimmäisessä lukemisessa valmis.

Ed. Yrjö-Koskinen: Minunkin täytyy ihmetellä, ettei ed. Bäck nähnyt niitä lippuehdotuksia joita säätytalolla ennen kapinaa oli monet ajat katsottavana. Minun mielestäni perustuslakivaliokunta on osannut erinomaisesti oikeaan, sillä juuri näissähän väreissä, sinisessä ja valkoisessa, on meillä vuosikymmeniä käyty kulttuuritaistelua nuoren suomalaisen kulttuurimme puolesta ja lisäksi on nyt urhea armeijamme vihkinyt valkoisen värin meille erikoisesti ihmisyyden, oikeuden, totuuden ja vapauden symbooliksi. Muita värejä me emme voi omistaa. Minä en luule, että ainoassakaan kodissa valkoisessa Suomessa suostuttaisiin nostamaan punaista väriä katolle. Punainenhan on tosin elämän väri, mutta meille se on muuttunut. kuoleman ja hävityksen väriksi. Me emme jaksaisi vetää kotimme harjalle tuota väriä, joka on meissä herättänyt semmoista kauhua. Mitä sanoisi valkoinen Suomi, jos eduskunta täällä nyt heille lähettäisi tämmöiset värit? Minä olen kiitollinen perustuslakivaliokunnalle, että se on löytänyt niin hyvän muodon näille eri lipuille, ja voimme kaikki olla niihin tyytyväisiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n mukaisesti suureen valiokuntaan lausunnon antamista varten.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Hallituksen jäsen on pyytänyt tilaisuutta jättää eduskunnalle esityksiä.

Eduskuntaan saapuu protokollasihteeri G. E. F. Albrechtin seuraamana senaattori Arajärvi ja lausuu:

Kunnioitettava herra Puhemies! Arvoisa Eduskunta!

Suomen hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset, nimittäin

n:o 50. Esitys, koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa.

n:o 51. Esitys laiksi Suomen postisäästöpankista 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi;

n:o 52. Esitys 1917 vuoden rahasäännön noudattamisesta kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu;

n:o 53. Esitys siitä verosta, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina Oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista;

n:o 54. Esitys Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteista.

P u h e m i e s: Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäviksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksessä on säädetty.

---

4) Ehdotuksen laiksi Suomen Senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian e n s i m ä i s t ä k ä s i t t e l y ä varten.

Keskustelu:

Ed. E s t l a n d e r: Grundlagsutskottet uttalar i § 2 af sitt betänkande, att regeringen snarast möjligt bör utarbeta ett lagförslag till införande af en fullständig lag angående sådana åtgärder, som enligt förevarande lagförslag nu skulle komma till användning inom en viss häri förutsatt tid. Då sålunda en proposition motses, som komme att åstadkomma hvad som redan i andra länder finnes, nämligen lagstiftning angående belägrings- eller skyddstillstånd, vågar jag här upptaga ett förslag, som jag i grundlagsutskottet framställt, nämligen att sista momentet i lagförslaget måtte undergå ändring därhän, att lagen skulle vara i kraft endast till 1 januari 1919. Såvida regeringen hyllar denna uppfattning angående nödvändigheten af ifrågasatta proposition, skulle densamma påtagligen kunna i höst öfverlämnas till landtdagen och en dylik lag kunna antagligen vara färdig före den 1 januari 1919. Jag hemställer därför till stora utskottet att det ville beakta den ståndpunkt jag antydt.

Ed. C o l l i a n d e r: För min del anser jag en inskränkning uti tryckfrihets-, förenings- och församlingsfriheten vara synnerligen betänklig. Jag medgifver att det kan finnas ett sådant tillstånd i landet, som gör det förklarligt, att man yrkar på inskränkningar, men å andra sidan är jag rädd för att under den reaktionära stämning, som nu råder i landet, regeringen eller en kommande regering —och den kan växla ganska snabbt — skall komma att begagna dessa fullmakter i en riktning, som kan blifva för hela vårt land ödesdiger. Jag hade därför i likhet med herr Estlander hälst sett att propositionen rörande förändringarna hade kommit i annan form än den, hvari vi nu hafva sett dem. Men då man kan vara öfvertygad om, att ett yrkande på förkastande af grundlagsutskottets förslag skulle vara dömt att misslyckas, kan jag icke annat än omfatta det förslag, som af herr Estlander framställts, d. v. s. att tiden för lagens varande i kraft måtte inskränkas till den 1 januari 1919 och detta på de skäl han anförde, hvartill ytterligare kan läggas att man, ifall det visar sig alldeles oundgängligen nödvändigt, under hösten hinner vidtaga en förlängning af tiden utöfver den 1 januari, något, som jag dock hoppas skall blifva öfverflödigt.

Ed. W u o r i m a a: Se kapina, joka nyt on raivonnut maassamme ennen kuulumattomalla raakuudella, on kymmenvuotisen alituisen kiihoituksen tulos. Se on marxilaisen sosialismin kehittämä, ja on hedelmä siitä valheellisesta kiihoituksesta, jota sosialistinen puolue on täällä maassa kymmenen vuoden aikana kylvänyt. Se on vaikuttanut joukoissa semmoista hypnoottista tilaa, joka ei ole enää normaali, vaan joka on luettava patoloogiseksi psykoosiksi, taudiksi, joka ainoastaan sen kautta voi ihmisten aivoista poistua, että kiihoitus lakkautetaan niin pitkäksi ajaksi, että tämä hypnoosi ikäänkuin haihtuu ja häviää heidän aivoistaan. Jos nyt tehdään niinkuin edelliset puhujat ehdottivat teoreettiselta kannalta, että annetaan tilaisuutta alkaa uudestaan kiihoitusta ennenkuin henkinen terveys on palautunut, on seuraus se, että heti uudestaan jonkun ajan perästä on sama onnettomuus esillä ja asetetaan maamme samanlaisen koko kansallisuuden vaaraan, jossa se on nytkin ollut. Jo muutamia päiviä sen jälkeen, kuin Helsingissä oli voitettu punainen hir-

muvalta, ilmestyi marxilaisten sosialistien edustajilta sanomalehti, jossa alettiin samaa turmion kylvöä uudestaan kylvää, luokkavihaa lietsoa, ja puhuttiin samalla räikeällä tavalla kun ennenkin, jonka kautta oli valmistettu ja kylvetty tätä kauheaan näytelmän siementä maahamme. Jos kansamme yhden vuoden nyt saa olla ilman tätä myrkyn kylvöä ja marxilaisen sosialismin kiihoittajat saavat olla hiljaa, niin voi olla jonkunlaista toivoa, että ihmisten aivot joutuvat jälleen oikealle tolalle ja voivat ajatella inhimillisesti ja terveesti. Toivottavasti se selvitys, mikä nyt on tapahtunut, myöskin on sosialismin loppunäytelmä Suomenmaassa. Suomenmaa on käynyt läpi marxilaisen sosialismin kehityksen, se on sairastanut tätä tautia, minkä se on kylvänyt maahan, ja se on näyttänyt mitä hedelmiä se vihdoinkin synnyttää. Ne henkilöt, jotka vielä teoreettisesti puolustavat, että sosialismi vielä saisi edelleenkin vaikuttaa maassamme, ovat parantumattomia teoreetikkoja ja kateederisosialisteja, jotka eivät ymmärrä ihmisluonnetta, eivätkä käsitä, mitä tämä oppi oikeastaan sisältää, että se on raakaa materialismia. Sisällyksettömillä fraaseilla koetetaan vaikuttaa semmoisiin kansankerroksiin, joilla ei ole harkintakykyä sitä vastustaa. On myöskin sanottava, ettei sosialismi ole mikään työmiesten- eikä töyväenpuolue. Työmiehiä ovat kaikki. Yksi tekee yhteiskunnassa työtä aivoillaan, toinen käsillään, toiset tekevät työtä toisilla kyvyillään ja jäsenillään. Professori, joka pitää luentoja, hän on työmies yhtä hyvin kuin ojankaivaja. Jokaisella on oma tehtävänsä. Yhteiskunta on niinkuin ruumis, jossa on monenlaisia eri jäseniä. Ihminen tarvitsee aivoja, jotka panevat hänen ruumiinsa jäsenet liikkeelle, hän tarvitsee käsiä, jotka toimittavat aivoien käskyjä. Samalla tavalla on yhteiskunnan ruumis. Jos ajatellaan, että vain käsityöntekijät ovat työmiehiä, niinkuin sosialismi on opettanut, niin joudutaan aivan harhaan ja siihen tilaan, mihin nyt on tultu. Sentähden on tarpeen, että ainakin yhden vuoden ajan hallitukselle annetaan supistusvalta, vaikka se kuinka supistaisi myös muiden kansalaisten vapauksia, sentähden, että kerrankin saataisiin terve mieli kansamme syviin riveihin, ettei enää tämmöistä näytelmää voisi uudistua.

Ed. Paasivuori: Minä yksinkertaisesti pyydän ehdottaa tämän lakiehdotuksen hyljättäväksi. Tällä lailla ei päästä siihen tulokseen, mihin ed. Wuorimaa luulee sillä päästävän. Sillä niin kauvan kuin palkkatyötä tulee olemaan ja tulee olemaan työnantajia ja työntekijöitä, niin myöskin tulee olemaan etujen ristiriitoja, ja siihen oppiin perustuu ed. Wuorimaan sosialismi. Ja te ette voi rehellisessä mielessä väittää, etteikö sitä ristiriitaa ole olemassa, ja te ette voi työnväenliikettä hävittää, vaikka koetattekin. Julkiset muodot te voitte hävittää, mutta te ette voi kokonaan hävittää, sen tuntevat hallitusherrat aivan hyvin. Kokemus Saksassa sosialistilain aikana osoittaa, ettei sieltä voitu hävittää työväenliikettä. Venäjän olot meille opettavat aivan samaa. Eihän siellä ollut työväenlehtiä viime maaliskuuhun saakka, ei mitään julkisia työväenjärjestöjä, mutta siitä huolimatta siellä oli työväellä järjestöjä, vieläpä useita sosialistipuolueita. Tällä ei päästä mihinkään. Niin kauvan kuin työmiehet ovat olemassa, kyllä ne jollakin tavalla etujansa ajavat ja valvovat, joten nämä tällaiset säännökset eivät auta yhtään mitään. Wuorimaa juttelee, että se „Suomen Sosialidemokraatti"-niminen lehti olisi ollut marxilainen. Useimmat, jotka olivat kirjoittaneet siihen lehteen omalla nimimerkillään, ovat moneen kertaan leimatut porvarillisiksi: Väinö Tanner, Vuolijoki y. m. Wuorimaa tekee näistä nytkin marxilaisia sosialidemokraatteja, ehkä bolshevikkejä. Kyllä Wuorimaa puhuu aivan ylimalkaisesti, ottamatta huomioon ollenkaan, mitä siinä oli kirjoitettu ja kutka siihen olivat kirjoittaneet. Minulla siinä ei ollut pätkääkään. Jos minua ed. Wuorimaa epäilee marxilaiseksi, minä mielelläni sen nimen kannan. Mutta ne henkilöt, jotka siihen kirjoittivat omilla nimimerkeillään, eivät ainakaan muilta ole saaneet sitä todistusta, että he olisivat marxilaisia vaan revisionisteja, puoliporvarillisia. Ja tämmöinen lehti ei saanut ilmestyä.

Luullaanko sitten, että työväki voidaan pakottaa tilaamaan joitakin sille vastenmielisiä lehtiä, niitä paria niin sanottuja työväenlehtiä, jotka todellisuudessa ovat naamioituja porvarillisia lehtiä, niinkuin täällä kuluu eräs herra sanoneen, ettei „Työn Valta" ole mikään sosialistinen lehti, se on porvarillinen lehti, vaikka siinä käytetään sanaa sosialidemokraattinen työväenlehti. Kyllä työväkikin jotakin ymmärtää: jos sen tunteita vastaan kirjoitetaan, niin ei se sitä tilaa. Ei työväenliikettä voida ylhäältä päin alkaa, kyllä sen täytyy alhaaltapäin alkaa.

Pyydän ehdottaa, että suuri valiokunta ottaa harkitakseen, mihinkä päästään tällä ehdotuksella. Minä luulen, että kun te olette kerran aseellisen kapinan kukistaneet, niin totta kai te rikoslailla voitte pitää aisoissa niitä ihmisiä, jotka kovin yltiöpäistä meininkiä täällä rupeaisivat pitämään. Mitä kiihoitukseen tulee, josta ed. Wuorimaa myös puhui, niin sitä on monenlaista. Minua ainakin kiihoittaa lukea niitten vanhoillisten herrojen ju-

listukssia, joiden tarkoituksena on tuhota koko eduskunta, hävittää yleinen äänioikeus ja perustaa täällä kuningasvalta, joka minun käsittääkseni ja tietääkseni on ehdottomasti tämän kansan enemmistön mielipidettä vastaan. Minua ja monta muuta työläistä myös kiihoittaa semmoinen.

Ed. Wuorimaa myös puhuu, että on kymmenen vuoden ajan harjoitettu kiihoitusta. Tässä oli kolme vuotta, ettei harjoitettu minkäänlaista kiihoitusta, ja ed. Wuorimaa näki, minkälaiseksi se muuttui, sittenkun se laukesi. Ja aikaisempi historia osoittaa aivan samaa. Ei meillä Bobrikoffin aikana ollut niin suuri tilaisuus kiihoittaa. Ne työväen sanomalehdetkin, mitä silloin oli, olivat vielä ankarammin sensuurin alaisina kuin mitkään muut lehdet. Siihen on kyllä todistuskappaleita olemassa, miten niitä käskettiin ankarammin sensuroida, etenkin „Työmiestä". Miten kävi sitten suurlakon jälkeen? Silloin kun se laukesi, puhuttiin taas täydellä suulla, mitä kukin tunsi ja osasi ajatella. Samaten on ollut kokoontumisvapauden laita. Eikö ed. Wuorimaa luule, että porvariston menettely on koskaan ollut mitään kiihoitusta? Minä voisin Suomen työväenliikkeen historiasta lukea ja pitää esitelmän ed. Wuorimaalle, mitä kaikkea porvariston taholta on harjoitettu sekä työlakoissa ja -suluissa että myös lainsäädäntötoiminnassa. Yksinpä porvarilliset senaattoritkin myönsivät sen, että porvaristo oli tehnyt suuren tyhmyyden siinä, että vuonna 1908 säädettyä kunnallislakia ei käytännössä toteutettu. Sen seurauksena oli viime vuonna kunnallislakot, joita herrat porvarilliset senaattorit pahoittelivat että niin oli. Niitä voisi luetella kuinka paljon tahansa samanlaisia tekoja, mutta herra Wuorimaa arvelee, että ne eivät kiihoita työväkeä. Nyt saadaan lukea porvarillisista sanomalehdistä, että kunnallislait, jotka viime kesänä säädettiin, aiotaan lykätä tai kokonaan tuhota. Samoin tehdään 8 tuntiselle työpäivälle, joka jo on hallituksen toimesta lykätty, ja salaisesti valmistellaan sen tuhoamista. Erityisesti teollisuudenharjoittajat anovat hallitukselta, että se kumottaisiin. Luuleeko ed. Wuorimaa tai kuka tahansa, etteivät nämä kiihoita mieliä? Luen nykyään Helsingin Sanomia, sillä minulla ei ole muuta äänenkannattajaa; kun en saa sosialistista sanomalehteä, niin minä luen mieluummin vapaamielistä porvarillista sanomalehteä. Mutta minä huomaan, että siinäkin on kiihoittavia kirjoituksia. Toiset väittelevät kuningasvallan puolesta, toiset sitä vastaan. Eivätkö ne kiihoita? Näkyyhän ne kiihoittavan itse armeijaakin. Eikö ed. Wuorimaa ole lukenut, että Pohjanmaalla pidetään kokouksia, joissa pannaan jyrkkä vastalause kuningasvallan perustamista vastaan. Eikö se ole kiihoittamista? Jos nyt tahdotaan pyrkiä siihen tilaan, ettei mitään kiihoitusta harjoiteta, niin silloin pitää lakkauttaa kaikki sanomalehdet. Jo 1898 kirjoitti professori I. A. Heikel eräässä kirjasessa: „Kielipuolueet ja työväenkysymys" ja hän sanoi siinä: jos tahdotaan tehokkaasti vastustaa työväenliikettä, niin pitää laukkauttaa kaikki kansakoulut, kaikki sanomalehdet, kaikki kirjallisuus, sillä jos työväki lukee porvarillisiakin sanomalehtiä, vaikkapa niissä kuinkakin kartellen kerrottaisiin ulkomaan työväenliikkeestä, niin kyllä ne herättävät niissä ajatuksia ja mielipiteitä, että täälläkin pitäisi pyrkiä samanlaisiin päämääriin. Siis jos oikein tehokkaasti tahdotaan ajaa asiaa siihen, mihin ed. Wuorimaa pyrkii, niin laukkauttakaa silloin kaikki sanomalehdet, kaikki koulut ja kaikki kirjallisuus, että päästään siihen onnelliseen tulokseen, ettei mitään kiihoitusta harjoiteta.

Ed. Ahmavaara: Yhdyn pääasiassa siihen, mitä ed. Wuorimaa lausui täällä. Minä en käsitä niitä porvarillisia kaunosieluja tässä eduskunnassa, jotka eivät ole mitään tästä ajasta oppineet eivätkä katso mitään suojaa yhteiskunnan tarvitsevan kaiken sen surkeuden jälkeen, mitä on tapahtunut. Ja ed. Paasivuoren lörpöttely työväen asioista on siihen määrään paikkansa pitämätön, että olisin toivonut, ettei hän olisi esiintynyt työväenliikkeen asianajajana, sillä kaikki viime ajan tapaukset ovat osoittaneet, ettei se meikäläinen sosialismi ole mitään työväenliikettä vaan anarkiaa ja kapinaliikettä. Voiko ed. Paasivuori vielä tämän jälkeen sanoa, että te olette työväenasiaa ajaneet? On todella surkea nähdä mihin te olette työväen vieneet. Kyllä työväki ainakin osaltaan alkaa jo selvitä niistä maanpettureista, joihin he tähän asti valitettavasti ovat luottaneet. Ja kuitenkin ed. Paasivuori viitsii ruveta puhumaan vapaudesta ja työväenasian ajamisesta ikäänkuin hänen ryhmässä niitä olisi ajanut. Tällä lakisäädöksellä ei tarkoiteta rauhallista, isänmaallista työväkeä ehkäistä toimissaan, tällä tarkoitetaan ainoastaan maanpettureita ja kapinoitsijoita, joita meillä koko sosialistiroikka on ollut. Tällä tahdotaan estää täällä tekemästä niitä tuhotöitä, joita on tehty ja yhä uhattu tehdä. Olemmehan lukeneet päivän lehdistä punaisten uhkauksia polttaa ihmisten metsiä ja muuta omaisuutta ja näemme niistä, että Pohjois-Suomessa on yhä hyökätty Suomen alueelle taasen vieraan vallan avulla murhaamaan ja ryöstämään, ja tästä huolimatta viitsitään tuoda esiin mielipiteitä, että tahdotaan ehkäistä hallitukselle antamasta niitä val-

tuuksia, joita se suojellakseen kansaa tuollaisilta ryöstöjoukoilta tarvitsee. Olen sitä mieltä, että hallitukselle on annettava se valtuus, jota se pyytää, ja niin pitkäksi ajaksi kuin se pyytää, ja olen vakuutettu, ettei hallitus ole käyttävä tätä oikeutta oikeamielistä työväkeä vastaan tai muuhun kansan vapautta vastaan, mutta se tulee käyttämään sitä ainoastaan maanpettäjiä kohtaan ja siinä ei liian ankarasti menetellä. Jos näyttäisi siltä, että kapinajoukko tulee sen verran järkiinsä, että se heittää ulkopuolelta maanrajojen vainoamasta omaa kansaansa ja koettamasta sitä tuhota, niin voidaan kyllä nämä toimenpiteet lakkauttaa ennemminkin, vaikkapa laki onkin voimassa, ja käyttää lakia ainoastaan tarvittaessa. Mutta meidän täytyy kerrankin oppia, että yhteiskunnalla täytyy olla keinoja suojellakseen itseänsä tuollaisilta anarkistien ja rosvojoukkojen hyökkäyksiltä, joita me nyt olemme saaneet niin surkeasti kokea.

Ed. Rentola: Pidän aivan luonnollisena, että hallitus on velvollisuutensa mukaan ryhtynyt tällaiseen toimenpiteeseen ja pyytänyt siis eduskunnan säätämään poikkeuksellisen lain, jolla rajoitettaisiin sellainen kansalaisvapaus, mikä nyt, kun mielet vielä ovat ylen herkät kestetyn kapinan jälkeen, rajoittamatta käytettynä vaikeuttaisi rauhallisiin oloihin siirtymistä. Pidän aivan luonnollisena, että hallitus on sellaisella esityksellä kääntynyt eduskunnan puoleen ja kannatan, samoinkuin perustuslakivaliokuntakin, tämän hallituksen esityksen pohjalle rakennettavaa lakia. Mutta niihin perusteluihin en täydellisesti ainakaan minä puolestani yhdy, jotka ed. Wuorimaa tässä mainitsi. Hän nimittäin lausui niinkin, että vaikkapa kunnon kansalaisetkin tulisivat kärsimään nyt säädettävän lain tähden kansalaisvapautensa rajoittamista, niin se saisi tapahtua. Siinä suhteessa minä katson, että rauhan säilyttämiseksi täytyy olla arka siitä, ettei käytetä tätä lakia siten eikä tehdä sitä sellaiseksi, että se ajaisi yhteiskunnallisesti terveetkin kansalaiset sopimattomaan maanalaiseen oppositsiooniin. Siitä on jonkunlaista esimerkkiä olemassa viime kuukausilta, kun on pakostakin ollut sotilasviranomaisten määrättävissä kokoontumisvapaudesta niinkuin lausuntovapaudestakin. Se ei ole aina tapahtunut niin, että oikeata kansalaisvapautta olisi tarpeeksi kunnioitettu. Tosin ei missään tapauksessa voine kokonaan välttää tällaisissa tilanteissa sitä, että aiheetontakin kansalaisvapauden rajoitusta tapahtuu. Nyt kun sotilasviranomaiset tulevat tämän säädettävän lain mukaan menettämään oikeutensa puuttua tällaisiin asioihin, niin on se parannus. Mutta varottakoon lakia tehtäessä ja sittenkun senaatti käyttää lakia eduskunnan säädöksen mukaan, ettei tosiaan lausuntovapautta ja kokoontumisvapautta rajoitettaisi niin, että syntyy tyytymättömyyttä niissäkin piireissä, joissa sitä nyt ei ole. Ja siihen on hyvin suuri mahdollisuus, että heilahduksen tapahduttua niin jyrkästi vasempaan päin, aina anarkiaan asti, heilahdus samoin voi tapahtua liiaksi oikealle, niin että joudutaan taasen kansalaisvapauksien sortamiseen. Edustaja Wuorimaan perustelut näyttävät oikeuttavan senkinlaiseen ylen ankaraan lain käyttöön, ja siihen nähden olisin minä toisella kannalla, vastustamatta kuitenkaan tätä lakiehdotusta.

Ed. Lohi: Minäkin pyysin puheenvuoroa edustaja Wuorimaan lausunnon johdosta. Minä yhdyn ed. Wuorimaahan täydellisesti siinä, että suurimpana syynä tähän surkuteltavaan tapahtumaan, missä nyt on eletty, on ollut se tunnoton sosialistisen sanomalehdistön ja agitaattorien kiihoitus. Siitä ei päästä mihinkään. Mutta toiselta puolen aion huomauttaa ed. Wuorimaalle, että kyllä meidän täytyy hyvin paljon uskaltaa hallitukseenkin, kun annamme sille näin laajat valtuudet. Mehän tiedämme, että tällä hetkellä tilanne on sellainen, että erimielisyys on hyvin suuri siitä, mille pohjalle nyt ruvetaan rakentamaan, joko monarkian tai tasavallan pohjalle. Meillä on tiedossa, uutiset ovat sen osoittaneet, että hallitus meillä on monarkisella kannalla. Kun nyt annetaan hallitukselle tällaiset valtuudet, niin se voi kieltää esimerkiksi meiltä tasavaltalaisilta kaiken sananvapauden ja kaikki kokoukset, niin että kyllä näiden valtuuksien antaminen on hyvin arveluttavaa. Mutta tilanne näyttää nyt sellaiselta, että, kun meillä ei ole mitään lainsäädäntöä sotatilan varalta, niin meidän täytyy antaa tuollainen valtuus joksikin aikaa.

Ja minä rohkenen uskoa, että meidän hallituksemme ei kuitenkaan mene niin pitkälle valtuuksiensa nojalla, että rauhallisilta kansalaisilta kielletään kansalaisille siveellisesti ja oikeudellisesti kuuluvat oikeudet. Sentähden minä myös asetun myönteiselle kannalle tähän lakiehdotukseen nähden, vaikka, niinkuin sanoin, tämä on hyvin uskallettua.

Ed. Wuorimaa: Se sosialismi, mikä on Marxin sosialismin tuloksena maassamme, on osoittanut, ettei se ole työväenliike, ei työväen ystävä, vaan susi lammasten vaatteissa. Se on saattanut kymmenettuhannet työläiset maassamme onnettomuuteen ja perikatoon sen vuoksi, että se on työväenkehitykselle antanut väärän

suunnan. Ei vihan kylvöllä mitään rakenneta eikä hyvää saada aikaan, niinkuin sosialistit ovat tehneet, ei sillä, että koetetaan saada yhteiskunnan jäsenet toisiaan vihaamaan, niinkuin sosialismi on tehnyt ja niinkuin sosialismin periaate on. Vain rakkaudella rakennetaan ja rakkaudella voidaan vapaus ja veljeys saavuttaa ja tasa-arvoisuus saada ihmisten ja myös työväen kesken. Tämä aikakausi, jossa olemme eläneet, nämä suuret sodat, joita on käyty ympäri maailmaa, tämä kauhea aika, jota olemme eläneet myös meidän maassamme, ne hirvittävät murhat ja muut kauhunteot, ne merkitsevät varmaan materialismin kuolemaa sekä byrokratiassa että niissä kapitalistisissä piireissä, jotka ovat unohtaneet rakkauden lain, samoinkuin sosialistisissa piireissä. Tämän sodan ja suuren maailmanliikkeen tarkoituksena varmaan on Jumalan käsissä, että syntyy uusi ihmiskunta, jota rakennetaan rakkauden perusteella, niillä evankeliumin perusteilla, joita sosialistit tahtovat kieltää.

Mitä taas siihen tulee, että tämä valta, joka annetaan hallitukselle, voisi olla vaarallinen yhteiskunnalle, niin minä jo huomautin, että se on semmoinen oikeus, joka ei säännöllisissä oloissa voi tulla kysymykseenkään ja joka voi synnyttää, jos sitä väärinkäytetään, paljonkin haittaa ja vastusta. Mutta tämä poikkeusvalta on nyt annettu vain yhdeksi vuodeksi ja sitä on pakko tehdä, saadakseen sosialismin likvideeratuksi, saadakseen poistetuksi sosialismin kauhun ja hirmun maasta. Ja silloin kyllä on mahdollista, että muutkin yhteiskunnan piirit saavat jossakin määrin kärsiä, mutta meidän täytyy kuitenkin niin paljon toivoa meidän hallitukseltamme, että se koettaa välttää kaikkea sitä, millä se voisi saattaa viattomat kansankerrokset vaikeaan asemaan, ja löytyyhän sitten eduskunnalla oikeus asettaa heidät tämän ajan perästä syytteenalaisiksi, koska he ovat eduskunnalle vastuunalaiset, jos he ovat menneet tekemään enemmmän, kuin mitä tämä oikeus heille nyt sallii ja mitä tämän oikeuden antamisen päämäärä tarkoittaa.

Ed. Alkio: Vaikka tässä on ilta kulunut jo hieman myöhälle, pyydän kuitenkin tämän kysymyksen yhteydessä käyttää puheenvuoroa. Olen pääasiaan nähden samaa mieltä kuin ed. Wuorimaa, ja se johtuu siitä, että minä käsitän, että sosialidemokraattinen liike sellaisenaan, rakennettuna puhtaan materialismin pohjalle, harjoittaneena agitatsioonia tässä massa jo 15 vuotta, jonka agitatioonin perustarkoituksena on ollut luoda täällä sellainen elämänkäsitys, joka rakentaa kaikki elämän ihanteet materialismin pohjalle, se on ollut perusaiheena siihen, että tässä maassa on ollut nyt kansalaissota olemassa. Kun täällä viime syksynä nostettiin kysymys siitä, oliko hallitukselle annettava „esivallan miekka" käteen, oli tässä eduskunnassa, varsinkin vasemmisto, mutta joukko muitakin kansalaisia, joiden mielestä ei tätä esivallan miekkaa ollut hallitukselle annettava. Silloin asetuin minä sille kannalle, että esivallalle olisi miekka uskottava. En tiedä, mikä oli ed. Paasivuoren käsitys silloin, mutta minä epäilen, että ed. Paasivuori kuului silloin, niinkuin muutkin hänen aatetoverinsa, niihin, jotka epäsivät, ettei olisi uskottava hallitukselle „esivallan miekkaa". Minulla on se usko, että jos olisi hallituksella „esivallan miekka" ollut, ei olisi syntynyt tätä kapinaa. Esivallan miekka olisi tullut käytetyksi tämän maan työväen hyväksi sitä punaista vaaraa vastaan, jonka tämä kapina sille nyt on tuottanut. Minä katselen asiata nyt siltä kannalta, että esivalta sai liian myöhään miekan.

Kun nyt on kysymys siitä, että Suomi tulisi varjelluksi, ettei uudelleen sellaista tilannetta syntyisi, joka oli olemassa, niin katson, että erityisesti työväen etujen kannalta on hallitukselle nyt sallittava ainakin yhdeksi vuodeksi sellainen holhousvalta, ettei tämän maan työväelle saa uskotella ja opettaa mitä tahansa. Kaikki, jotka ovat sosialidemokraattisen kasteen saaneet, kaikki, jotka ovat saaneet sen läpikäydä tämän viime vuosikymmenen kuluessa, ovat joutuneet siihen tilaan, ettei niistä ole tämän maan työväen opettajiksi. Siltä kannalta katson minä, että nyt on hallitukselle annettava oikeus harjoittaa täällä henkistä terveydenhoitoa. Ruumiillinen terveydenhoito on jo nyt kaikissa yhteiskunnissa katsottu hallituksen luonnolliseksi oikeudeksi. Tarttuvia tauteja ei saa vapaasti levittää. Jokainen, joka tartuvia tauteja levittää, leimataan yhteiskunnan viholliseksi ja rangaistaan siitä. Vähitellen on tultava siihen, että niin sanottu väärä vapaamielisyys on tuomittava yhteiskunnalle henkisesti vaaralliseksi ilmiöksi. Sosialidemokratia on aina asettunut väärää vapaamielisyyttä vastaan ja siitä johtuu, että sosialidemokratian ensimäinen tehtävä oli, kun punainen hallitus täällä alkoi, kieltää kaikki porvarilliset lehdet ilmestymästä ja kieltää kaikki porvarilliset kokoukset. Olen vakuutettu siitä, että jos sosialidemokraattinen valta täällä nykyään hallitsisi, ei olisi kysymyskään siitä, että porvarillisia lehtiä saisi ilmestyä tai porvarillisia kokouksia pitää. Minun luullakseni, kun jokin periaate tahdotaan läpiajaa, tällainen periaate on ainakin jossakin määrin toteutettava ja siltä kannalta katsoen

pidän, että ainakin yhden vuoden aikana on tässä maassa kaikki sosialidemokraattinen sanomalehdistö pidettävä suu tukossa. Ei siitä syystä, ettei sitä voitaisi vastustaa, mutta juuri siitä nimenomaisesta syystä, että ne valtavat kansanjoukot, jotka ovat tottuneet yksinomaan tästä sanomalehdistöstä saamaan henkistä ravintoa, on saatettava siihen tilaan, että he tottuisivat sietämään jotakin muunlaistakin henkistä ravintoa. Tämä ei ole sanottu siinä tarkoituksessa, että minä tahtoisin varjella työväkeä huolehtimasta omista oikeuksistaan. Tässä kohden minä olen aivan samaa mieltä kuin ed. Paasivuori siitä, ettei millään lainsäädännöllä voida estää työväkeä etujansa valvomasta. Mutta minä tulenkin siihen, että työväen etujen kannalta katsoen on tämä väärä kasvatustapa täällä lopetettava ja että hallitus saa harjoittaa täällä holhousvaltaa parhaan ymmärryksensä mukaan. Olen sanomalehdentoimittaja ja niinikään vapaan sanan käyttäjä. Mutta minä asetun tämän uhan alaiseksi siltäkin varalta, että minutkin mahdollisesti sen lain kautta tullaan tuomitsemaan. Mutta minä en katso sitä niin suureksi asiaksi, jos joku väärinkin tullaan tämän lain kautta tuomitsemaan. Tärkeintä on se, että tässä kansassa pääsee vähitellen taasen toteutumaan oikea kansallismielisyys. Suomen työväenliikkeen tulevaisuuden tarkoitusperiin täytyy välttämättömästi kuulua se, että tämä työväki opetetaan ymmärtämään olemaan ennen kaikkea Suomen kansaa, että se siinä suhteessa oppii suurelta Saksan kansalta, mitä tämä kansa niin elävästi on näiden kauhunvuosien kuluessa tuntenut. Suomen sosialidemokratia on kasvattanut tämän maan työväen, nimittäin ne joukot, jotka nyt ovat olleet kaatumassa tämän punaisen vaaran yhteydessä, tämän maan sosialidemokratia on kasvattanut tämän maan työväenjoukot halveksimaan omaa kansallisuuttansa. Se on virhe, se on vaara, työväelle itselleen ennen kaikkea, samalla kun se on ollut vaara koko tälle kansalle. Tämän kautta on tämän maan työväen asia viety siihen lankeemukseen, missä se nyt on, ja samalla kun myös tämän maan kansallisuutta vastaan lyöty isku, jota se saa miesmolvia potea. Ed. Paasivuorella ei siis ole oikeutta täällä vaatia, että sosialistiset lehdet saisivat vapaasti puhua. Sen jälkeen kun hän on ilman vastalausetta aina siihen viimeiseen hetkeen asti, jolloin kapina syntyi, sallinut ja sietänyt tällaista oppia täällä saarnattavan, josta seuraus on ollut se, josta olen täällä maininnut, täytyy ed. Paasivuoren asettua meidän muiden kanssa se hallitusvallan holhouksen alaiseksi, jota tämä laki tarkoittaa.

Ed. Paasivuori: Kapinan syistä nyt on tässä puhuttu, mutta ei kukaan itse asiassa totuuden mukaiselta kannalta. Jos tahdotaan etsiä oikeita syitä kapinaan, niin on kai silloin lähdettävä viime vouden maaliskuun-vallankumouksesta ja siitä tosiasiasta, että se vallankomous on ollut jatkuva sekä Venäjällä että täällä. Kaikki tiedätte Venäjän tapaukset, tiedätte myöskin sen, että tässä maassa on ollut kapinallinen venäläinen sotaväki, jossa on tapahtunut sama muutos kuin itse Venäjällä. Olisikohan missään maassa, jos asia olisi ollut kuin mielä, maan työväestö voinut olla siihen sekaantumatta. Tuskinpa vain. Tiedän mielestänne ei porvaristo ole millän tavalla vaikuttanut tämän kapinan syntymiseen. Pitäkää mielessänne viime suvena täällä eduskunnassa käyty taistelu valtalaista. Sitä valtalakia ei säädetty täällä yksinomaan sosialistien äänillä, vaan oli osa porvaristostakin mukana. Voisin mainita muutamia nimiä, kutka olivat mukaan, jos tahtoisin. Te tiedätte, että sen valtalain käsittelyssä asetuttiin vallankumoukselliselle tielle, kun se lähetettiin Venäjän väliaikaisen hallituksen tunnustettavaksi eikä vahvistettavaksi. Se oli vallankumouksellinen tie ja täällä eräs porvarillinen edustaja silloin sanoi: „tuli mitä tuli". Voisin sanoa hänen nimensäkin, jos tahtoisin. Tästä „tuli mitä tuli". Sen ensimmäinen seuraus oli hajoitusmanifesti. Kuka antoi tämän hajoitusmanifestin? Venäjän hallitus. Kuka promulgeerasi? Porvarien senaattorit. Jos te tutkitte tätä kapinan historiaa, niin arvelen, että te löydätte alkusyyn juuri tästä seikasta. Tiesihän senaattori Serlachius jo silloin promulgeeratessaan, koska hän lausui: „Tästä seuraa semmoinen anarkia, että semmoista ei ole ennen nähty", ja kuitenkin hän promulgeerasi. Olkaa hyvä ja etsikää kapinan synnyttäjiä myöskin siltä taholta. Sen jälkeen on sitten sattunut kapinan kehityksessä yhtä ja toista, jonka ensimmäisenä ilmauksena minun ymmärtääkseni olivat voimellakat Helsingissä viime syyssuvella. Minä pyydän, että tarkoin ensin tutkitte, ennenkuin tuomitsette.

Ed. Antila: Olen perustuslakivaliokunnassa ollut yhtä mieltä muiden valiokunnan jäsenten kanssa tämän lain tarpeellisuudesta ja olen yhä vielä enemmän tullut vakuutetuiksi sen tarpeellisuudesta tämän keskustelun kuluessa. Tämän lain tarpeellisuutta mielestäni kaikkein parhaiten ja sitovimmin todistaa Matti Paasivuoren esiintyminen täällä. Niillä puheilla, joita hän on tässä pitänyt, on hän todistanut varsin sitovasti, että tämmöinen toimenpide on tarpeellinen. Minä olin aikaisemmin nukkunut siihen yksinkertaiseen toivoon, että tässä eduskunnassa, semmoisena kuin se nyt on, ei tarvitsisi enää harjoittaa tämmöistä väit-

telyä, kuin tässä nyt on taas syntynyt. Se henki, jota ed. Matti Paasivuori täällä puhaltaa ulos, todistaa sitä, että sisu sillä suunnalla ei kaiken sen perästä, mitä on tapahtunut, pikkuistakaan ole laskenut vaan päinvastoin, ja silloin ei auta mikään muu kuin semmoiset keinot, joita tässä esitetään, nimittäin hallitukselle semmoinen valta, mikä käsiteltävän esityksen mukaan sille tulee. Toivoisin, että eduskunta vapautuisi tavalla tai toisella siitä olotilasta, johon tämä väittely tässä näyttää sen uudelleen vievän.

Ed. Ahmavaara: Ed. Paasivuori — sanon häntä edustajaksi, sillä sellaisena hän on vielä esiintynyt — on väittänyt, ettei hän ole ottanut osaa kapinaan. Nyt hän on kuitenkin koettanut todistaa, kuinka oikeutettu tämä kapina oli, ja hyväksynyt sen täydellisesti. Paitsi sitä ed. Paasivuori ei ole ollut tietämätön tästä kapinasta ja hänen olisi pitänyt lain mukaan, kun hän tiesi, että on kapina tekeillä, siitä ilmoittaa. Sitä ed. Paasivuori ei ole tehnyt, jonka vuoksi hän ei mielestäni ole siveellisesti oikeutettu puhumaan sillä tavalla, kuin hän on tehnyt. Luulisi sen jälkeen, mitä on tapahtunut, että hän olisi ollut hiljempi sanoissaan.

Ed. Hultin: Ed. Paasivuori on merkillisellä tavalla tähän asiaan sotkenut valtalain säätämisen ja viitannut, että siihen ovat porvarillisetkin ottaneet osaa. Se on tunnettu tosiasia, ja itse kuulun niihin, jotka mainittuun päätökseen myötävaikuttivat. Mutta ed. Paasivuori esittää tämän teon joksikin vallankumoukselliseksi teoksi, joka muka merkitsi venäläisen vallankumouksen jatkumista. Minä en tätä väitettä ymmärrä. Tuo lakihan oli Suomen eduskunnan säätämä, siis täysin lainmukainen teko ja se sisälsi semmoisen itsenäisyydenjulistuksen Venäjää kohti, mikä niissä oloissa oli mahdollinen. Nyt käy ed. Paasivuoren lausunnosta ilmi, että tosiaankin sosialidemokraatit sillä tarkoittivat jonkunlaista vallankumous- tai kapinayritystä, ja tähän hän tahtoo saattaa myöskin porvarilliset osallisiksi. Panen puolestani vastalauseen sellaista tulkintaa vastaan.

Ed. Wuorimaa: Ed. Paasivuoren edellinen puhe täällä paraiten todistaa, että se valheenkylvö, jota hän ja hänen toverinsa ovat harjoittaneet meidän maamme työväen onnettomuudeksi jo kymmenen vuoden kuluessa, on hänenkin oikeustajuntansa kokonaan hävittänyt ja synnyttänyt semmoisen patologisen psykoosin tai sairauden, ettei itsekään voi ymmärtää, mikä on oikein.

Ed. Walkama: Pidän nämä lakiehdotukset tarpeellisina ja luulen, että tällä ei ole tarkoituksena vastaisuudessa estää rauhallista ja maltillista työväenliikettä tässä maassa, varsinkaan sellaista työväenliikettä, joka toimii ulkopuolella luokkataistelun. Minä katson, että sosialidemokraattisen työväenliikkeen meidän maassamme tekemät erehdykset johtuvat siitä, että se on perustanut toimintansa materialistiseen maailmankäsitykseen ja luokkataistelun pohjalle. Ihmettelen sitä, että ed. Paasivuori näkyy pyrkivän edelleen työväenasiaa ajamaan luokkataistelun pohjalla. Samoin ihmettelen sitä, että sanomalehti „ Työn Valta" viimekeskiviikkoisessa numerossaan myös kehoittaa luomaan uutta sosialidemokraattista puoluetta, joka perustuisi taas luokkataistelun pohjalle. Lehti tällä kertaa muuten osoittaa porvarillista väriä. Työväenliike, joka edelleen perustuisi luokkataisteluun, ehdottomasti johtaisi taas samanlaiseen olotilaan, se on kiihoitukseen toista kansanluokkaa toista vastaan ja tällainen veisi uudelleen onnettomuuteen, josta nyt onneksi olemme päässeet. Ei suinkaan tosisyillä voida mainita tämän kapinan syiksi voirettelöitä, eikä muita sentapaisia, mistä ed. Paasivuori huomautti. Kun katselemme esimerkiksi työlakkoja meidän maassamme, on niissä ollut anarkiaa jo kymmenen vuoden aikana ja pakkovaltaa mitä räikeimmässä muodossa. Toisin ajattelevaa työväkeä on sorrettu ja väkivallalla uhkailtu ja mikään sananvapaus ja muukaan työväen vapaus ei ole saanut tulla kysymykseen muiden kuin sosialidemakraattien omassa keskuudessa. Monilla paikoin on eletty mitä räikeimmän pakkovallan alla ja se pakkovallan pitäjä on ollut sosialidemokratia. Muuten työväestö nöyttää, mikäli minä olen sitä kapinan kukistamisen jälkeen katsellut, lopultakin huomaavan kuinka sitä on harhaan johdettu ja millä valheellisella tavalla sitä on johdettu. Sosialistinen työväki, luulen, suurelta osaltaan katuu sitä, että se on ollut niin lyhytnäköinen ja että sitä on voitu niin suuressa määrässä sokaista. Tunnen sosialidemokraattistakin työväkeä, joka on saanut silmänsä auki nyt, kun se on viikkokausia elänyt metsissä havumajoissa, peläten sitä hirmuvaltaa, jota heidän entiset johtajansa ovat harjoittaneet, ja siksi ihmettelen, että ed. Paasivuori edelleen tahtoo tyrkyttää samoja aatteita sille työväelle, joka nyt surkuteltavasti kärsii johtajiensa kurjasta menettelystä.

Luulen, että työväki tästäpuoleen on viisaampaa, niin ettei se tällaiseen työväenliikkeeseen enää ryhdy, eikä alistu sitä enää kannattamaan kuin ennen. Tämän ei tarvitse, niinkuin alussa huomautin, kuitenkaan merkitä sitä, ettei meillä työväenliikettä saisi olla, kun se vain pysyy rau-

hallisella, maltillisella ja vankalla siveellisellä pohjalla. Sellaisesta työväenliikkeestä ei minulla ole mitään vastaan sanottavaa. Päinvastoin, tämän lakiehdotuksen mukaan sitä epäilemättä sallitaankin, mutta ei sallita sellaista työväenliikettä, joka perustuu kiihoittavaan luokkataisteluun ja materialistiseen maailmankatsomukseen, kuten sosialidemokraattinen liike meillä ennen kapinaa on perustunut, ja joka sitten muodostui meille niin hirveäksi punaiseksi vaaraksi.

Ed. Haapanen: Ed. Lohi on täällä jo riittävän selvästi osoittanut kuinka tavattoman laajat valtuudet eduskunta on antamaisillaan hallitukselle. Hän on osoittanut, kuinka suuret vaarat tuosta vallasta voi johtua, jos hallitus alkaisi valtaansa käyttää toisen ajatussuunnan omaavia kansalaisia vastaan, olkootpa nämä sitten sosialidemokraatteja tai ei. Toiselta puolelta on kyllä osoitettu, että puheenaolevan laatuista holhousvaltaa hallitus nykyoloissa tarvitsee. Sen myönnän, mutta kuitenkin katson, ettei valtuuden tarvitse välttämättä olla annettu niin pitkäksi aikaa, kuin hallitus on ehdottanut, nimittäin kokonaisen vuoden ajaksi. Mielestäni riittää, jos tämä valtuus annettaisiin ainoastaan kuluvan vuoden loppuun, niinkuin täällä on ehdotettu, ja sitä ehdotusta kannatan. Teen sen sitä suuremmalla syyllä, kun tätä valtuutta voidaan kyllä ensi vuotta varten jatkaa, jos eduskunta sen tarpeelliseksi katsoo. Asetun tälle kannalle etupäässä siitä syystä, että kuulun niihin, jotka eivät halua aivan ummessa silmin luottaa siihen, että vallassaolijat aina tulevat menettelemään moitteettoman jalomielisesti toisin ajattelevia kohtaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n mukaisesti suureen valiokuntaan lausunnon antamista varten.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Erkko: Minä pyytäisin ilmoittaa, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 10 aamulla.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna kello 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy kello 11,45 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

56. Lauvantaina 25 p. toukokuuta

k:lo 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Toinen käsittely:

Siv.

1) Ehdotus laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä .. 1150

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 28; lakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 45.

2) Ehdotus Suomen vapaudenlainan ottamisesta 1151

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 29; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 44.

3) Ehdotus laiksi Suomen lipusta..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 30; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 36.

4) Ehdotus laiksi Suomen senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta.. 1158

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 31; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 48.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Ala-Kulju, Alanen, Arajärvi, Arokallio, Colliander, Eronen, Hoikka, Holsti, Hultin, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, Hälvä, Inborr, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koivisto, Kokko, Koponen, Kujala, Lankila, Lanne, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, K. E. Linna, Louhivuori, Luopajärvi, Malmivaara, A. Manner, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Pykälä, Päivänsalo, Raitanen, Rantanen, Relander, von Rettig, Retulainen, K. Saari, Saarinen, Salo, Salovaara, Schybergson, Suutala, Särkkä, Takkula, Talas, Tirkkonen, T. Typpö, Tåg, Usenius, Waljakka, Wekara, Wihersalo, Wuorimaa, Välisalmi, Åkesson.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain vuoksi seuraavat edustajat: ed. Åkesson, Colliander ja von Rettig tästä istunnosta, ed. Koivisto, Wekara ja Kokko tästä istunnosta alkaen ensi tiistai iltaan, ed. Tåg tästä päivästä tämän kuun 28 päivään, ed. K. E. Linna tämän päivän istunnosta, ed. Lanne ja A. Manner ensi maanantai-iltaan ja ed. Ala-Kulju tämän päivän aamusta ensi tiistain puolipäivään.

Eronpyyntö eduskunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Eduskunnalle on jätetty näin kuuluva kirjelmä: „Suomen Eduskunnalle. Sen johdosta, että allekirjoittaneella ei hallituksen jäsenenä ole mahdollisuutta säännöllisesti ottaa osaa valtiopäivätyöhön, pyydän kunnioittavimmin, että Eduskunta vapauttaisi minut edustajatoimestani ja kutsuisi varajäsenen tilalleni. Helsingissä, 21 päivä toukokuuta 1918.

Juhani Arajärvi."

Puhemies: Puhemiesneuvosto on päättänyt anomusta puoltaa.

Anomukseen eduskunta suostuu.

Uusia esityksiä tuodaan.

Puhemies: Hallituksen jäsen pyytää tuoda eduskunnalle esityksen.

Eduskuntaan saapuu v. t. esittelijäsihteeri Max Dittmarin seuraamana senaattori Heikki Renvall ja lausuu:

Kunnioitettava Herra Puhemies, arvoisa

Suomen Eduskunta!

Suomen hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen eduskunnalle jättää hallituksen

esitys n:o 55 Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen ja kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyn esityksen tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäväksi siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksessä säädetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Tuomioistuimet valtiorikosten käsittelemistä varten.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 28 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 9 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 45, joka sisältää ehdotuksen laiksi eräitten valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintöä ei ole ehditty painattaa, jonka tähden se luetaan julki.

Sihteeri lukee mietinnön suomeksi ja ruotsiksi, minkä jälkeen puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Erkko: Minä pyytäisin saada oikaista erään kirjoitusvirheen 9 §:ssä. Siinä viimeisen edellisellä rivillä sanotaan: „yleisessä oikeudenkäynnissä", pitää olla: „yleisessä oikeudessa".

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu, ja kun se on julistettu päättyneeksi, käsitellään lakiehdotus yksityiskohtaisesti.

Yleiskeskustelu:

Ed. Wrede: Det egendomliga förhållandet föreligger, att landtdagen i dag har att behandla icke mindre än tvänne lagförslag af den art som gemenligen kallas lex in casu. Detta förhållande är ingalunda gynnsamt. Lagen bör vara en allmän regel, som gäller alla förekommande fall och bör icke hänföra sig till speciella förhållanden eller till särskilda fall. Detta följer af begreppet lag, af lagens natur. Lag, som stiftas för särskilda fall, har karaktär af undantagslag och är därför alltid i viss mån odiös. Att emellertid en lagstiftning af denna beskaffenhet för närvarande är nödvändig, beror på förhållanden, som äro allom bekanta, den uppresning mot statsmakten, som hos oss egt rum, och de abnorma förhållanden, som till följd däraf ännu äro rådande. Emellertid skulle icke ens dessa abnorma förhållanden hafva nödvändiggjort stiftandet af sådana lagar, hvarom i dag är fråga, om vår lagstiftning icke skulle förete en lucka, såtillvida att vi icke hafva någon allmän lag angående krigstillstånd och hvad därunder kan ifrågakomma. Bestämmelser om krigstillstånd finnas i de flesta civiliserade länders lagstiftning, och om sådana funnes hos oss, är det troligt, att någon vidare lagstiftningsåtgärd för de närvarande förhållandena icke behöfde vidtagas.

Hvad särskildt beträffar det nu föreliggande lagförslaget, är dess godkännande enligt min tanke ovillkorligen nödvändigt. Den uppgift, som till följd af den nyss kufvade uppresningen mot samhällsordningen föreligger för domstolarna, att afdöma brott af flera tiotaltusen personer på en gång, är så gigantisk, att den öfverstiger de ordinarie domstolarnas krafter, utom att dessa domstolar icke genom sin organisation äro egnade för en sådan uppgift som denna. Dessutom, i händelse afdömandet af dessa brott handhades af de ordinarie domstolarna, blefve följden, att hela den öfriga rättskipningen under lång tid, ja under åratal, skulle afstanna och ligga nere, hvilket naturligtvis icke kunde undgå att lända landet till stor skada.

I fråga om de enskilda stadgandena i lagförslaget kunna ju olika åsikter göra sig gällande. Äfven jag hade önskat vissa af dessa stadganden något annorlunda, men för min del anser jag, att olika meningar beträffande en eller annan detalj icke bör föranleda ändringsförslag, som skulle vålla uppskof med lagens godkännande, ty saken är ytterst brådskande. I stort sedt synes det mig, att lagförslaget tillfredsställer alla skäliga anspråk. De garantier, som fordras för att betrygga deras rätt, hvilka underkastas dessa dömande myndigheter, synas mig vara tillfredsställande. Här föreligger ju den väsentliga afvikelsen från den vanliga rättegångsordningen, att i stället för att vi hafva tre instanser såsom regel för alla mål här i regeln saken slutligt skulle afgöras i en enda instans. Det synes mig också vara alldeles nödvändigt, att så sker, blott domstolen är så sammansatt, att den erbjuder tillräckliga garantier. Särskildt är man ju numera också beträffande den allmänna straffprocessen ense därom, att det icke är fördelaktigt att bevisfrågan — frågan om hvad som i saken är sant — genomgår flere instanser, emedan möjlighet att utreda denna sida

af saken blir allt svårare ju längre man kommer från den instans, som haft att i första hand på ort och ställe verkställa undersökningen. Det är endast beträffande rättsfrågor, som det synes vara nödvändigt, särskildt i sådana fall som dessa, att tillfälle gifves till ny pröfning, och då lagförslaget medgifver domstolen för statsförbrytelser rätt att hemställa frågan till öfverdomstol i förekommande fall, om blott tvänne medlemmar af den lägre domstolen sådant yrka, så föreligger däri den garanti, att, där olika meningar om hvad som i saken är lag eller om det riktiga straffmåttet är iakttaget, i domstolen förekomma, minoriteten har möjlighet att underkasta denna fråga den högre instansens pröfning.

Jag förordar därför godkännande af det föreliggande lagförslaget och ber, då jag gör detta, att få uttala den förhoppningen, att de domstolar, som nu inrättas, måtte förmå handhafva sin ansvarsdryga och maktpåliggande uppgift med allvar och rättvisa, så att de gifva sina domar å ena sidan utan slapphet och å den andra utan sådan öfverdrifven hårdhet, som slår öfver målet och därför kan verka mer ondt än godt.

Därjämte vill jag uttala den önskan och förhoppning, att regeringen måtte så begå, att det omedelbart blir ett slut på den extrajudiciella rättskipning eller rättare exekution af brottslingar, som ännu torde på många håll bedrifvas och hvars upphörande är alldeles nödvändigt, om Finland åter skall kunna bli en rättsstat såsom det förut varit.

Senaattori Setälä: Ed. Wreden lausunnon johdosta pyydän saada mainita, että senaatti aivan äskettäin on sotilasviranomaisille lähettänyt kirjelmän, jossa se huomauttaa sotilasviranomaisia, että siitä rankaisujen täytäntöönpanotavasta, jota nykyään harjoitetaan, on pikainen loppu tehtävä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi. Ryhdytään lakiehdotusta käsittelemään yksityiskohtaisesti.

§§ 1—17 sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause esitetään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

2) Suomen vapaudenlaina.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 29 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 13 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 44, joka sisältää ehdotuksen Suomen vapaudenlainan ottamisesta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintöä ei tässäkään asiassa ole ehditty painattaa, jonka tähden se luetaan julki.

Sihteeri lukee mietinnön suomeksi ja ruotsiksi.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään keskustelutta.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Suomen lippu.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 30 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 9 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 36, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen lipusta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintöä ei ole voitu painattaa, jonka tähden se luetaan.

Sihteeri lukee mietinnön suomeksi ja ruotsiksi.

Puhemies: Asian käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu ja kun se on loppuun suoritettu, käsitellään lakiehdotus yksityiskohtaisesti.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sundblom: Jag hyser visserligen mycket små förhoppningar att kunna påverka landtdagens flertal till förmån för de röd-gula färgerna, men innan afgörandet i denna viktiga fråga faller, önskar jag dock yttra ett par ord.

Jag förstår mer än väl att det är nuets intryck, som i hög grad påverkar landtdagen. Detta förvånar mig icke heller. Men när det gäller att fastställa det fria Finlands flagga för allan framtid, borde man kunna frigöra sig från detta intryck, hur starkt det än må vara, och följaktligen icke därför, att det röda våldet här regerat, från Finlands flagga bannlysa den röda färgen.

Grundlagsutskottets betänkande är knapphändigt och kortfattadt. De röda och gula färgerna affärdas på ett par rader. Dock borde man be-

tänka, att våra historiska färger äro rödt och gult, ty dessa ingå i Finlands vapen och hafva vida äldre traditioner än de blåa och hvita. Det finnes ett ord i svenska språket, som heter f ä r g g l ä d j e. När man hissar flaggan, symbolen för landets fria ställning bland nationerna, bör man förnimma något af denna färgglädje; denna förnimmelse ha våra sjöfarande också haft, då de efter Finlands frivordna ställning hissat den röd-gula duk, som af senaten dels i propositionsväg föreslagits, dels anbefallts.

Jag tillåter mig hysa den uppfattningen, att landtdagen icke fäst tillbörligt afseende vid våra sjöfarandes åsikt i flaggfrågan. Om någon, borde väl våra befälhafvare, som befara alla världens haf, hafva rätt att göra sin röst hörd, när det gäller att fastställa handelsflaggan. Det är ju befälhafvarkåren, hvilken utomlands och på hafven representerar Finland, som fört och skall föra vår flagga med heder. Samtliga skeppsbefälhafvarföreningar i landet uttalade sig redan i början af detta år obetingat för den röd-gula korsflaggan. Denna ståndpunkt intaga föreningarna fortfarande, såvidt mig är bekant. Man anmärker på det hållet först och främst mot den blåhvita flaggan, att färgerna äro matta och att den alltför mycket erinrar om den ryska marinflaggan. Är det nu en gång så, att k ä n s l a n och ej det praktiska förståndet skall tillmätas afgörande betydelse, borde väl känslan af att vi ändtligen blivit fria det ryska oket mana oss att icke i vår flagga använda färgsammansättningar, som alltid skola påminna om den ryska örlogsflaggan, för att icke tala om likhetstecknet med den ryska jaktklubbsflaggan. I detta afseende får sålunda känslan alls icke tala. Motviljan mot den röda färgen är nu så stark, att man icke ens bryr sig om att undvika en flagga, som på världshafven kommer att förvexlas med den ryska. Någonting sådant borde dock i allt sundt förnufts namn ingen vilja vara med om.

I min värjo finnas ett par telegram, som sannolikt icke heller de komma att påverka utgången, men det vore likväl orätt af mig, att icke låta landtdagen veta, hvad dessa telegram innehålla, särskildt telegrammet från skeppsbefälhafvareföreningen i Åbo. Väl att märka, är nämligen denna förening den äldsta sammanslutningen af befälhafvare i landet. Telegrammet lyder: „Skeppsbefälhafvareföreningen i Åbo, samlad till möte, motsätter sig på det bestämdaste grundlagsutskottets förslag om blåhvit korsflagga på grund af dess ömtålighet och likhet med ryska jaktflaggan och andra nationers örlogsflagga samt signalbokstafven X och tillstyrker senatens förslag till handelsflagga, dock med i någon mån bredare blå och hvita ränder." Ett telegram af enahanda innehåll föreligger från Ålands Skeppsbefälhafvareförening.

Innan frågan afgöres, vore det af vikt, såsom jag redan antydde, att icke helt och hållet förbise den åsikt, som landets skeppsbefälhafvarekår gör gällande, en åsikt, som allaredan är stadgad i vidsträkta kretsar, nämligen att den röd-gula korsflaggen bör godkännas, gifvetvis med sådana särmärken, att den icke kan förvexlas med den danska flaggan. Jag upprepar ännu en gång, att det är Finlands flagga, som ute på världshafven skall vittna om ett självständigt och fritt Finland, och bör denna flagga icke blott framkalla färgglädje utan samtidigt vara så beskaffad, att den under inga omständigheter förvexlas med den ryska marinflaggan.

Jag förordar den grundlagsutskottets betänkande vidfogade reservationen.

Ed. H e d b e r g: Det gäller icke i dag ett försvar för de röd-gula färgerna, icke därför att icke det af herr Sundblom förordade förslaget enligt min uppfattning är det lyckligaste, men det är, såvidt jag kan förstå, föga tänkbart, att denna flagga skulle vinna godkännande å landtdagen sådan som stämningen nu är. Vi hafva påtagligen att vänta en hvit-blå flagga med de brister den har. Den har i alla fall det för sig, att det blifvit en hjärtesak för en del af kammaren att få denna flagga godkänd. Men fastän det är en hjärtesak — och därom är ju ingenting att säga — så borde det kunna påräknas någon liten vidhjärtenhet i denna hjärtesak. Det skall icke kunna nekas till att icke ändå Finlands gamla färger äro andra än hvitt och blått. Med afseende å den nya flagga vi få, måste vi sega, att det „e i finns en flik af Finlands gamla färger kvar". Visserligen försäkrade herr Aikio i går, att Finlands gamla färger äro hvitt och blått, men nog skulle jag råda honom till att, då talmansarbetet lämnar honom tid, besöka t. ex. Stockholm och rustkammaren i Nordiska museet. Där kunde han få se den flagga, som i 30-åriga kriget användes, och ifall icke hans glasögon bedraga honom, skulle han icke hitta något blått där, utan gult och rödt. — Det är helt säkert så. att många medborgares sympatier ligga för rödt och gult, som ingå i Finlands vapen. Då så förhåller sig, tycker jag, att det vore billigt att i flaggan i det öfre hvita hörnet få infördt Finlands vapen, icke på det förskräckliga sätt anbragdt, som jag sett i ett förslag på ständerhuset — en röd ruta af något slags tyg eller papper och ett fritt trafvande

lejon placeradt mitt i rutan — det är förskräckligt fult. Det kan göras helt enkelt så att Finlands vapen skulle appliceras i öfversta hörnet närmast stången, då det, såvidt man hört det, också från artisthåll icke vore något att anmärka mot tillfredsställandet af skönhetssinnets kraf. Det skulle påtagligen blifva för hela flaggfrågan lyckligare, om den kunde lösas i denna riktning. Visserligen uttalade särskilda talare i går icke blott en önskan, utan förhoppning att, så snart vi få den nya flaggan, hvar och en skulle komma att hissa den, och för egen del kan jag gärna vara med därom, men jag vet, att man i en stor del af landet skulle känna sig besviken, om det icke funnes en flik kvar af de gamla färgerna. Det blir samma elände som tidigare, att man icke begagnar sig af en Finlands enhetliga flagga eller gör det motvilligt. Jag tror att sympatien för den gemensamma flaggan skulle blifva allmän, ifall vi kunde få åtminstone så mycket som vapnet i öfre hörnet af den flagga, som är föreslagen, och vågar därför föreslå, att vi skulle få en flagga, hvilken kunde beskrifvas sålunda: som sjöfarts- och handelsflagga föres en rektangelformig duk med ultramarinblått kors på hvit botten. I flaggans öfre fält, närmast stången, anbringas Finlands vapen.

Ed. Hornborg: Såsom jag redan under remissdebatten var i tillfälle att uttala hör jag till dem, som på vissa grunder föredroge en rödgul flagga. Grunderna äro enkla och klara. Först och främst har det synts mig, att den enda objektiva utgångspunkten för bestämmandet af färgerna i Finlands flagga har varit vapnets färger; för det andra äro ju rödt och gult såsom flaggfärger obestridligt mera praktiska och framför allt bättre synliga på sjön än hvitt och blått. Denna uppfattning hyser jag allt fortfarande. Men då det nu synes påtagligt, att hvitt och blått komma att fastställas såsom Finlands flaggas färger, så kan det ju emellertid vara skäl att det också från det håll, där man förfäktat vapenfärgernas företräde, framhålles vissa omständigheter, som göra kombinationen hvitt och blått antaglig. Bland det, som har anförts till förmån för den hvit-blåa flaggan, återfinner jag, om jag icke missminner mig, icke allt det som jag nu har tänkt, ehuru själf motståndare till dessa färger, här framhålla.

Om man älskar paradoxer, kunde man ju säga, att hvitt och blått, just emedan de icke äro Finlands gamla färger, på sätt och vis hafva en symbolisk betydelse: de symbolisera det brott mot en hel mängd gamla traditioner, som det senaste halfseklet i vårt lands historia faktiskt innebär. Men i själfva verket sakna dessa båda färger icke helt och hållet historiska traditioner. Hvad blått beträffar, åsyftar jag då icke den omständigheten, att det förekommer i vissa af våra landskapsvapen. Man kan ju tillmäta detta förhållande en viss betydelse, men landskapsvapen representera ju dock icke landet. Men däremot har blått under århundraden varit vårt lands, liksom hela Sveriges rikes, färg, och under en lång tid, delvis en ärorik tid för Finland, ha våra trupper varit uniformerade i blått. Blått har utan tvifvel traditioner i detta land. Hvad hvitt beträffar, så är denna färgs traditioner icke gamla. Dock härstamma de från 1772, då hvitt var rojalisternas färg och då en hvit armbindel anlades af de kungligt sinnade officerarna. Och denna armbindel tillhörde en lång tid framåt den svenska officersuniformen. Under den allra senaste tiden har ju hvitt obestridligt vunnit en viss tradition, en tradition, som redan är historisk i detta land. Den är ung, men den är kraftig.

Det har framhållist, att det låge någonting oegentligt i att flaggans färger blefve andra än vapnets. Jag behöfver icke här ytterligare påpeka, att jag själf är böjd för att anse, att så är förhållandet, att det vore lyckligare ur de historiska traditionernas synpunkt, om vapnets färger också blefve flaggans. Emellertid kräfver min respekt för sanningen, att jag påpekar, att det icke är en allmän princip, att en stats vapenfärger också äro statsflaggans. Exempel på både det ena och det andra förhållandet kunna påvisas. Det är däremot en praktisk invändning af rätt stor bärvidd, som har gjorts mot den hvitblåa flaggan, då det har sagts, att den är svårsiktad på sjön. Det är nog riktigt, men det finnes likväl exempel på sjöfarande nationers flaggor, som hafva just dessa färger och endast dessa. Alltså har dock andra kommit till rätta med dessa färger. Jag tänker nu närmast på den grekiska. Möjligen finnes det några exotiska stater, som hafva dessa färger i sina flaggor — det kommer jag icke nu ihåg och det betyder ju mindre — men Grekland har en betydlig handelsflotta och har mer eller mindre lyckligt klarat sig med sina blacka färger.

Mot hvarje framställdt förslag till flagga för Finland — och antalet är legio — ha anmärkningar riktats. Mot hvarje förslag ha framställts invändningar, gående ut på, att just det förslaget är alldeles omöjligt och ur alla synpunkter vansinnigt. Då omsider nu detta förslag om hvit duk med blått kors såg dagen, klubbades det ned med invändningen, att det är en rysk jaktklubbs-

flagga. Detta synes mig i alla fall vara en af de minst betydande invändningar, som hafva riktats mot de olika förslag, som framlagts. Icke heller tror jag, att den i själfva verket mera betydande invändningen, att vår blifvande flagga kunde förvexlas med den ryska örlogsflaggan, har någon synnerlig bärvidd. Vi skola komma ihåg, att Ryssland numera är i det närmaste undanträngdt från Östersjö-området och att vi kanske hafva skäl att hoppas, att det icke just skall förekomma många ryska örlogsmän på hafvet under den kommande tiden. Om också sådana visa sig — och det komma de nog, Gudi klagadt, att göra — så är det alls icke sagdt, att de komma att föra det blå Andreas-korset i hvit duk. Jag såg just i dag i tidningarna en notis, att för närvarande Rysslands flagga är röd med inskrift i gyllene bokstäfver. Hvad den i framtiden kan blifva, vet ingen. Skräcken för de ryska jaktklubbarna åter reduceras betydligt, då det egentligen numera endast är petersburgska segelföreningar, som kunna komma i fråga. Också tidigare ha nog våra egna yachter mer än ryska och baltiska visat den blå-hvita korsflaggan i främmande hamn. Den har nog i Skandinavien snarare betraktats såsom en finsk än såsom en rysk flagga.

Jag märker, att mitt andragande i hufvudsak gestaltat sig till ett försvar för den blå-hvita flaggan. Jag anser — jag upprepar det — att då den nu en gång synes komma att blifva vår flagga, bör allt det sägas, som kan sägas till dess förmån.

Som sammanfattning af allt, som jag här sagt, vill jag då uttala, att det föreliggande förslaget icke synes mig synnerligen godt, ty det lämnar rum för vägande invändningar och anmärkningar, och de röd-gula färgerna äro absolut ur praktisk synpunkt att föredraga, men den blå-hvita korsflaggan måste jag dock beteckna såsom acceptabel och ur flere synpunkter också teoretiskt försvarlig.

Hvad hr Hedbergs förslag beträffar, så förefaller det mig, som om det egentligen vore rätt godt. Det synes mig såsom ett billigt tillmötesgående mot anhängarna af vapenfärgerna, att vapnet anbringas i flaggan. I afseende å flaggans siktbarhet betecknar anbringandet af vapnet en förbättring; däremot betecknar det en försämring i det afseendet, att flaggan blir svårare att förfärdiga och det blir svårare att ersätta förstörda och förlorade flaggor. Dock betyder detta icke synnerligen mycket, ty hvarje fartyg, som går på utlandet, kan utan svårighet taga med sig hemifrån ett antal färdiga små vapensköldar af flaggduk, hvilka med lätthet sys fast på en i utlandet anskaffad blå-hvit korsflagga.

Jag ber därför att till den verkan det hafva kan få understödja har Hedbergs förslag.

Jag vill ännu påpeka, att om jag fattade honom rätt, han afsåg anbringandet af ett vapen af vapensköldens form i det öfre hvita fältet närmast stången; alltså icke helrödt fält med ett fritt hoppande vapendjur. I denna form, hvilken jag tror hr Hedberg afsåg, ber jag att få understödja hr Hedbergs förslag.

Ed. G ä d d a: Vid remissdebatten i går, liksom af de föregående talarna, ha de omständigheter framhållits, som tala emot grundlagsutskottets förslag till flagga, hvarför jag ber att utan vidare motivering få understöda den till grundlagsutskottets betänkande fogade reservationen.

Ed. N e v a n l i n n a: Useille oli varmaankin odottamatonta , että se arvoisa puhuja, joka alotti tämän keskutelun, osoitti ollenkaan mitään harrastusta lippukysymystä kohtaan. Olisi ollut vähemmän yllättävää, jos hän olisi ilmoittanut, että kysymys on hänelle aivan yhdentekevä, koskapa kysymys on valtakunnan lipusta, jonka yhteydestä hän on tarmokkaasti tahtonut saada eroitetuksi koko kotiseutunsa. (Eduskunnasta: Hyvä! Hyvä!) Tosinhan vanhan isänmaan tulee olla kiitollinen jokaisesta palveluksesta, pienestäkin, jonka sen pojat ovat valmiit, vaikka lähtiessänsäkin, sille tekemään, mutta isänmaan kiitollisuus varsinkin edustajiaan kohtaan olisi varmaan suurempi, jos he osoittaisivat vaikka vähemmän harrastusta lippukysymykseen, kunhan he samalla osoittaisivat vähemmän harrastusta isänmaan alueen vähentämiseen. (Hyvä-huutoja.)

Sama arvoisia puhuja aloitti muistutuksensa sini-valkoista lippua vastaan sillä usein kuullulla väitteellä, että ehdotus tämänlaisen lipun omistamisesta olisi tulos nykyhetken vaikutuksesta. Tämä käsitys on varmasti erehdys. Ei voi olla kellekään tuntematonta, että paljon ennen nykyhetkeä — vuosikymmeniä, niinkuin täällä eilenkin huomautettiin — sini-valkoisia värejä hyvin suuri osa Suomen kansaa — en tietysti voi mennä takaamaan, että se on ollut enemmistö, mutta rohkenisin kuitenkin sitä väittää — on pitänyt kansallisina väreinämme. Jos niiden luku, jotka nyt tahtovat l a i l l a tämän käsityksen vahvistaa, on viime aikojen tapausten kautta kasvanut — asiaa en tiedä — niin ei tämä kuitenkaan merkitse sitä, että jos sini-valkoinen lippu nyt tehdään Suomen viralliseksi lipuksi, tämä tapahtuisi hetken vaikutuksen johdosta. Sillä mikä lieneekin vaikuttimena niillä, jotka mahdollisesti vasta nyt haluavat yhtyä sini-valkoiseen, joka tapauksessa on tämä ajatus, sinivalkoisen

tekeminen Suomen väreiksi, niinkuin sanoin, paljoa vanhempi.

Suurella sitkeydellä tahdotaan väittää, jopa tahtoisin sanoa melkein sopimattomalla tavalla tahdotaan istuttaa yleisöön se käsitys, että punakeltainen olisi Suomen historiallinen väritunnus. Jos todettaisiin vain se tosiasia, että nämä värit ovat Suomen vaakunan värit, niin sitä vastaan ei olisi mitään muistuttamista. Mutta ed. Hornborg on viimeksi huomauttanut, että vaakunan värejä ei ole lupa sanoa jonkun kansan tai valtion historiallisiksi väreiksi. Jokaisella sanalla voi leikkiä moneen suuntaan, niin myös tällä sanalla „historiallinen". Mutta kun on puhe kansallisista väreistä, niin ei sitä kysymystä, mikä on katsottava historialliseksi, voida ratkaista yksinomaan sellaisen ulkokohtaisen tosiasian nojalla, kuin on maan vaakunan värit. Kansakunnan historia syntyy sen itsetietoisessa elämässä ja minä rohkenisin väittää, että jos tällä kansalla on joitakin historiallisia värejä siinä merkityksessä, että se on omaa historiaansa itsetietoisesti elänyt vissien värien merkeissä, niin ovat ehdottomasti sininen ja valkoinen tässä maassa historialliset värit. Siitä ajasta, kun laajemmat kerrokset Suomen kansaa heräsivät johonkin itsetietoon, harrastavaan osanottoon maansa ja kansansa yhteisiin asioihin — se tapahtui valitettavasti, niinkuin tiedämme, hyvin myöhään — tämän kansan, niinkuin edelleen rohkenen väittää, suuri enemmistö on elänyt tämän itsetietoisen elämänsä, tämän todellisesti historiallisen elämänsä juuri sini-valkoisen merkeissä. Puna-keltaisen merkeissä en usko tässä maassa eletyn mitään itsetietoista historiallista elämää.

On vihdoin tänäänkin taas väitetty, että jotakin painoa on pantava, jopa ratkaiseva merkitys annettava merenkulkijain mielipiteelle. Minun täytyy sanoa avoimesti, että se tapa, jolla muun muassa arvoisat merimiehemme ovat tässä kysymyksessä esiintyneet, valitettavasti antaa osittain syytä moitteeseen, ainakin paheksumiseen. Se sähkösanoma, joka tänäänkin luettiin, puhuu tuota meille tässä kamarissa vain liian tuttua „me vaadimme"-kieltä: „pannaan jyrkästi vastaan". Minä uskon mielelläni, ettei tämä ole pahasti tarkoitettua. Minulla on suuri kunnioitus merimieskuntaamme kohtaan, se ammatti on jokaiselle miehekkäälle luonteelle niin miellyttävä, se on sotilasammatin jälkeen miehevin ammatti maailmassa. Sille on oleva varattuna Suomen kansan vastaisessa elämässä mitä kunniakkain tehtävä ja minä uskon mielelläni, vaikka en tunne asioita, että meidän merimieskuntamme on suuren isänmaallisen mielen elähyttämä. Uskon mielelläni, että „me vaadimme"-kieli, jota senkin puolelta on tässä asiassa tullut näkyviin, on vain sitä vallankumouksen jälkimainingeissa niin valitettavan yleiseksi käypää puhetapaa, mutta se ei silti ole puolustettavaa. Kaikkein vähimmin, kun ei ole voinut oudoksumatta panna merkille, että arvoisat merimiehemme esiintyvät tässä asiassa heikoilla perusteilla. He väittävät, että he ammattimiehinä tietävät, kuinka sini-valkoinen lippu ei ole tarkoituksenmukainen. Mutta tämä on heikko väite. Herra Hornborg on viimeksi huomauttanut, että muun muassa yksi maapallon kaikkein suurimmista merenkulkijakansoista, pieni Kreikan kansa, kuljettaa kaikki lukemattomat laivansa kaikilla maailman valtamerillä, kaikissa säissä, sini-valkoisen lipun alla, jossa ei ole mitään muita värejä, kuin nämä kaksi, eikä ole milloinkaan kuultu puhuttavan siitä, että tämä lippu ei olisi täyttänyt tarkoitustansa. Arvoisain merimiestemme täytyy sentähden suoda anteeksi, jos me, kun me olemme pakotetut tätä kysymystä käsittelemään, paraan ymmärryksemme mukaan emme voi havaita heidän esittämäänsä syytä päteväksi.

Se väite, joka julkisuudessa on tehty suorastaan säädyttömässäkin muodossa, että nimittäin perustuslakivaliokunnan ja nyt myös suuren valiokunnan ehdottama lippu olisi venäläinen lippu, jopa että se voitaisiin sekoittaa johonkin venäläiseen lippuun, on nyt epäilemättä, niinkuin ed. Hornborg senkin lausui, kaikkea merkitystä vailla. Venäjän aikaisempi merilippu oli vinoristilippu, vino sininen risti valkoisella pohjalla. Eihän nyt semmoiseen voi kukaan sekoittaa sitä lippua, jota perustuslakivaliokunta ehdottaa. Ja Venäjän pursiklubien vimppeleistä emme kai tarvitse pitää huolta.

Puna-keltainen lippu on nyt kerta kaikkiaan mahdottomuus. Sillä, kuten sanottu, niin valtavan suuri osa Suomen kansaa ei voisi mitenkään tunnustaa sitä omaksensa. Minä puolestani olisin ollut erinomaisen valmis kompromissiin ja olen, sikäli kuin olen ollut asiain käsittelyssä mukana, aina kannattanut sen tekoa sini-valkoisen ja puna-keltaisen välillä. Sillä meillä ei nyt ole varaa pienissä eikä suurissa asioissa lihaviin riitoihin. Jos koskaan, niin on nyt tälle kansalle laihakin sovinto parempi suurissa ja pienissä asioissa. Olin odottanut, että asia olisi saanutkin tällaisen ratkaisun, sillä siihen näytti olevan jo niin paljon hyväksyttäviä, ainakin mukiinmeneviä ehdotuksia. Näin ei ole käynyt. Kaikesta päättäen on perustuslakivaliokunta ja sen mietinnöstä päättäen sen valtava enemmistö katsonut lopultakin olevan parasta, mitä kauppalippuun tulee,

jäädä yksinkertaisen valko-sinisen lipun kannalle ja pyrkiä kompromissiin hyväksymällä erityisen valtiolipun, jossa myöskin puna-keltainen vaakuna esiintyy. Tämä on näet kompromissi tämäkin, sillä juuri sini-valkoisen kannattajain taholla on ollut suuri vastenmielisyys erityisen valtiolipun omistamiseen, erityisesti siitä syystä, että meidän nähdäksemme nuoren valtiomme vaatimattomuuteen paremmin olisi soveltunut yksi ainoa kansallis- ja kauppalippu. Kun näin on ja kun asialla on kiire, kun melkein alkaa ruumiillisesti tuntua kiusalliselta se seikka, että me emme tämmöisessäkään asiassa voi päästä tulokseen, vaan että vieraitten täytyy meitä kiirehtiä ja moittien huomauttaa, kuinka meidän kykenemättömyytemme päästä tuloksiin tuottaa hankaluuksia ja vaikeuksia, niin en katso mahdolliseksi nyt enää kannattaa sitä ajatusta, että kauppalippuun otettaisiin myös puna-keltainen jollakin tavoin sommiteltuna, niin mielelläni kuin olisin siihen kompromissin aikaansaamiseksi aikaisemmalla asteella mennyt.

En voi lopettaa lausumatta suurinta iloani siitä lausunnosta, jonka ed. Hornborg antoi, ei sentähden — minä vakuutan sen — että hän puhui sini-valkoisen puolesta, jota hän ei itse kannata, vaan sentähden, että minä näin hänen puheessaan ylevän ilmauksen siitä mielialasta, jonka minä toivoisin näinä aikoina elähyttävän jokaista Suomen miestä suurissa ja pienissä asioissa. Olen lukemattomia kertoja suomenmielisten ystävien kanssa vuosikymmenen kuluessa saanut kiivaassakin kiistassa edustaa sitä vakaumusta, että meidän ruotsinmielisiämme ei saa arvostella kaikkia samalla tavalla, että heissä on paljon meidän kansamme parasta ainesta, joitten isänmaanrakkauteen, joitten haluun palvella koko tätä kansaa ja maata minä uskon ja luotan yhtä varmasti kuin ikinä mihinkään niin sanottuun suomenmieliseen. (Keskustasta: Hyvä!) Minä olen nähnyt tästä vakaumuksestani komean todistuksen siinä mielenlaadussa, joka oli ed. Hornborgin puheen takana, ja siitä minä iloitsen sydämeni pohjasta.

Ed. Ingman: Pyydän vastustaa ed. Hedbergin tekemää ehdotusta. Perustuslakivaliokunnassa oli kyllä jo kerran päässyt valtaan se mielipide, että vaakuna olisi siirrettävä tangonpuoliseen suorakaiteeseen ja että olisi ainoastaan yksi lippu, sotalippua lukuunottamatta. Mutta asiantuntevalta taholta tehtiin tätä muotoa vastaan vakavia huomautuksia. Sanottiin, että lippu silloin juuri nimenomaan tulee pursiklubin lipun kaltaiseksi ja että, jos oli valittava niitten kahden välillä, joko vaakuna yläkulmaan tai keskelle, niin ehdottomasti olisi parempi silloin asettaa vaakuna keskelle. Tämän johdosta perustuslakivaliokunta sitten muutti vaakunan paikan valtiolipussa ja sotalipussa keskelle, ja minusta ei ole syytä tässäkään suhteessa nyt enää tehdä muutosta.

Ed. Hornborg: Då jag senast gjorde mig skyldig till en försummelse vid understödandet af herr Hedbergs förslag, ville jag nu till förklaring nämna, att jag uppfattar det sålunda, att han ville lämna statsflaggan och örlogsflaggan orörda, men införa Finlands vapen i handelsflaggan.

Ed. Sundblom: Enligt min mening gick det hr Hornborg, som det plägar och måste gå, när man pläderar för en sak, som man icke själf tror på: trots all vältalighet måste det misslyckas.

Hr Hornborg gjorde sig enligt min uppfattning skyldig till ett litet misstag. Det är oriktigt att tro, att våra jaktklubbar frivilligt valt blå och hvit korsflagga. Det fästes nämligen som ett villkor vid rättigheten att i vårt land bilda segelsällskap och få dessa erkända, att just denna blå-hvita flagga skulle användas. Under sådana förhållanden är det icke något skäl i världen att åberopa detta faktum som försvar för nu ifrågavarande flagga.

Hr Nevanlinnas erinran föranleder mig yttra, att då jag är en af de få, som i denna församling kunna anses representera Finlands sjöfart och rederinäring, jag anser det icke blott som en rätt utan äfven som en plikt att uttala mig i frågan om Finlands handelsflagga, hvilken ju på det allra närmaste berör landets sjöfart.

Ed. Wrede: Då jag deltagit i behandlingen af denna fråga i grundlagsutskottet och icke reserverat mig, ber jag att få helt kort nämna, att jag icke delar utskottets ståndpunkt i frågan. Jag kan närmast ansluta mig till hr Hornborg och ber att få biträda samma förslag som han.

Ed. Hornborg: Jag har icke såsom hr Sundblom velat göra gällande försvarat en sak, som jag icke tror på. Det är icke fråga om att tro eller icke tro på de hvit-blåa färgerna.

Jag har accepterat dem för min enskilda del därför, att jag på den senaste tiden blifvit öfvertygad om, att dessa färger, såsom hr Nevanlinna i förra delen af sitt andragande framhöll, äro för största delen af vårt folk vårt lands lefvande färger, medan för största delen af vårt folk de rödgula äro döda färger. Att jag personligen beklagar det betyder ingenting. Men misstaget, som hr Sundblom rättade, har jag icke begått.

Ed. Juutilainen: Minä myöskin vastustan ed. Hedbergin tekemää ehdotusta ja kannatan perustuslakivaliokunnan mietintöä.

Huomautan kuitenkin, että lippuehdotus on sovittelun tulos jo siinäkin suhteessa, että se on ristilippu, kun käytännössä täällä on ollut toisenlainen sini-valkoinen lippu. Se seikka jo kyllin osoittaa meidän yhteisyytemme Skandinavian maiden kanssa.

Senaattori Setälä: Ennenkuin keskustelu päättyy, pyytäisin saada pöytäkirjaan merkityksi ainoastaan, että minä puolestani valitan, että ylväs leijonalippu, joka liittyy meidän vapautumisemme kalliimpiin muistoihin, nyt kokonaan arvottomana viskataan pois.

Ed. Bäck: Jag ber att få instämma i den senaste talarens yttrande.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Sundblom ed. Gäddan kannattamana ehdottanut, että perustuslakivaliokunnan mietinnön vastalauseessa tehdyt ehdotukset hyväksyttäisiin. Sitä paitsi on ed. Hedberg, jota ed. Hornborg on kannattanut, ehdottanut muutosta 3 §:ään. Mikäli tulee ed. Hedbergin ehdotuksen, tarkoittaa se muutosta 3 §:ään ja otetaan siis huomioon sen yksityiskohtaisessa käsittelyssä. Mitä ed. Sundblomin ehdotukseen tulee, kun se tarkoittaa ehdotusta, joka koskee lakia kokonaisuudessaan, katson, että se on otettava huomioon vasta sitten, kun laki on yksityiskohtaisesti läpikäyty.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Puhemies: Ryhdytään siis lakiehdotusta käsittelemään yksityiskohtaisesti.

1 ja 2 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Hedberg: Den förändring jag önskade få införd skulle lyda: „Såsom sjöfarts- och handelsflagga föres en rektangelformig duk med ultramarinblått kors på hvit botten. I midten af flaggans öfre hvita fält närmast stången är anbragdt Finlands vapen."

Mom. 2 likatydande med mom. 2 i § 1 första meningen.

Puhemies: Keskustelu 3 §:sta julistettanee päättyneeksi? Ed. Hedbergin ehdotusta ei liene kannatettu?

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Estlander: Jag fattade att förslaget af sig själft skulle upptagas under specialbehandlingen, och försummade jag och måhända andra därför att understöda detsamma.

Puhemies: Med anledning af ldgm. Estlanders uttalande får meddela att ldgm. Hedberg genom sekreteraren tillkännagifvit det han frånginge sitt förslag under uppgift att detsamma, såsom hänförande sig till 3 §, skulle förnyas vid detaljbehandlingen af lagförslaget, hvilket likväl ej skett. Vid sådant förhållande lämnas ldgm. Estlander tillfälle att ännu framställa ett dylikt förslag, därest han sådant önskar.

Ed. Estlander: För min del har jag svårt att understöda detta förslag, emedan jag har min reservation att försvara, men jag förmodar att andra äro villiga att göra det.

Ed. Roos: Under allmänna diskussionen ha flere talare understödt herr Hedbergs förslag, och jag för min del antog, att förslaget på grund häraf skulle komma under omröstning. Därför anmälde jag icke, att jag förenar mig om hans förslag, men anhåller åtminstone nu att få göra det, om det icke är för sent.

Keskustelu 3 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Hedberg ed. Roosin kannattamana on vastoin valiokunnan ehdotusta ehdottanut, että 3 § tulisi kuulumaan seuraavaisesti: „Merenkulku- ja kauppalippuna käytetään suorakaiteista lippua tummansinisellä ristillä valkealle pohjalle. Keskelle lipun ylimmäiseen valkeaan osastoon lähinnä tankoa on kiinnitetty Suomen vaakuna." Toinen kohta pykälässä tulisi kuulumaan samalla tavoin kuin toinen kohta perustuslakivaliokunnan ehdottamassa ensimmäisessä pykälässä.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tässä kohden hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hedbergin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 53 jaa- ja 17 ei-ääntä. Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

4 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin 5 ja 6 §:t, otsikko ja alkulause.

Puhemies: Tämän jälkeen olisi äänestettävä lakiehdotuksen, sellaisena kuin se nyt on hyväksytty, ja ed. Sundblomin tekemän ehdotuksen välillä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Sundblomin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa -äänet voitolla. Suuren valiokunnan ehdotus siis on muuttamattomana hyväksytty.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

4) Toimenpiteitä kapinan johdosta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 31 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 10 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 48, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintöä ei tässäkään asiassa ole ehditty painattaa, jonka vuoksi se luetaan.

Sihteeri lukee mietinnön suomeksi ja ruotsiksi.

Keskustelu:

Ed. Gädda: De förhållanden, hvari vi nu befinna oss, göra det nödigt att vissa undantagslagar fås till stånd, men det, som nu föreslås i denna lag, är af sådan beskaffenhet, att det kommer att djupt ingripa i den medborgerliga friheten, hvarför jag anser att man endast kan gå med på densamma under villkor, att giltighetstiden blir den möjligast korta. Jag skulle därför anse, att den tid, som här föreslagits, 1 juni 1919, är för lång, och borde därför tiden förkortas till 1 januari 1919. Det är icke omöjligt, att vi dessförinnan med god vilja kunna åstadkomma en ny presslag och föreningslag, som kanske göra det möjligt, att sådana undantagsstadganden bli obehöfliga. Också är det möjligt, att denna lag kunde prolongeras under höstsessionen, ifall det anses af behofvet påkalladt. Jag skulle därför föreslå, att sista raden i lagförslaget skulle ändras till „1 januari 1919" i stället för 1 juni 1919.

Ed. Sundblom: Enligt min uppfattning bör en lagstiftande församling med yttersta varsamhet göra inskränkningar i de dyrbara medborgerliga rättigheter, som äro ett folk tillförsäkrade genom tryckfrihet, församlingsfrihet och föreningsfrihet. Jag vill visst icke förutsätta, att de föreslagna undantagslagarna komma att missbrukas, men jag kan icke dölja för mig, att ett sådant missbruk dock kan komma i fråga till men för landet och dess inbyggare. Mest benägen vore jag i denna stund att afböja hela lagförslaget, men vill jag dock icke nu göra detta, ty jag erkänner att de förhållanden, som frammanat ifrågavarande lagstiftningsakt, äro af den betydelse, att nödig hänsyn till desamma bör tagas. Men längre giltighetstid än den af hr Gädda föreslagna kan jag omöjligt gå med på. Jag understöder sålunda hans förslag att denna lag i ingen händelse må blifva längre gällande än till den 1 januari 1919. I likhet med hr Gädda anser också jag, att den landtdag, som i höst kommer att sammanträda, bör skrida till revision af här berörda lagstiftning och därvid införa bestämningar, som göra det möjligt att undertrycka allt det, som man med denna undantagslagstiftning afser. Därigenom undslipper man en förhatlig undantagslagstiftning.

Ed. Hästbacka: Det har sagts att ett medgifvande åt regeringen i den utsträckning lagförslaget innehåller skulle innebära ett öfverlåtande af sina dyrbaraste rättigheter, såsom yttrande-, förenings- och samlingsfriheten.

Vi ha nu sett att den okränkbara yttrandefriheten, som hittills tillkommit personer och pressen utan urskiljning, ledt till det klasskrig vi med sådan sorg och möda haft att utkämpa.

Ingen torde kunna bestrida, att socialdemokraternas ohemula yttranden såväl i tal som skrift äro grunden till hela klasskriget. Skulle deras ledande män och deras press fortfarande beviljas samma agitationsrätt, så ha vi att snart befara ett nytt våld mot samhället, och den nu vunna segern skulle således vara utan värde.

För min del måste jag därför, i motsats till dem, som yrka på yttrande- och pressfrihet, för att skydda sina medborgerliga rättigheter, söka

under nuvarande förhållanden ett stöd uti berörda lag för mina dyrbaraste medborgerliga rättigheter. Vi ha sett, huru nära vi ha varit att förlora allt, och vi måste se till att detta våld icke kan upprepas.

Såsom det verksammaste medlet att motverka en samhällsundergräfvande åskådning är säkerligen att begränsa yttrande- och pressfriheten till sanning och klafbinda de utopistiska uttalanden som endast ha att egga omdömeslöst folk till revolutionära och andra våldsåtgärder.

Då det är tvifvel underkastadt om landtdagen efter ett eventuellt nyval kan erhålla den kvalificerade majoritet, som erfordras för att få förändring i berörda lag, anser jag det vara vår medborgerliga skyldighet och i samhällets intresse att få denna lag gällande på åtminstone den tid betänkandet innehåller.

Detta hindrar ju icke att en ny presslag utarbetas under tiden.

Jag ber därför få understöda förslaget.

Ed. Roos: Jag för min del står på samma ståndpunkt som hrr Gädda och Sundblom och vill därför endast understöda hr Gäddas förslag.

Ed. Paasivuori: Minä vain totean sen yksimielisyyden, jota porvaristo osoittaa tätä lakiehdotusta käsiteltäessä ja säädettäessä. Minä olen huomannut porvarillisista sanomalehdistä ainoastaan Dagens Pressin, joka on asettunut tällaista lakiehdotusta vastaan ja ehdottanut sen hylättäväksi ja jotenkin samoilla perusteilla, mitä minä eilen täällä esitin. Näyttää, että ruotsalaisella taholla on sittenkin tässä maassa enemmän todellista vapaamielisyyttä kuin suomalaisten puolueitten taholla. Minä panen merkille, että täällä on pari ruotsalaista puhujaa ehdottanut tämän lain voimassaoloajan lyhennettäväksi, ja toivon, että edes heidän ehdotuksensa siinä kohdassa tulisi hyväksytyksi. Minä puolestani kyllä asetun tätä lakiehdotusta vastaan ja tulen kolmannessa lukemisessa ehdottamaan tämän lain hylättäväksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Gädda ed. Sundblomin kannattamana vastoin valiokunnan ehdotusta ehdottanut, että lain viimeinen kohta muutettaisiin näin kuuluvaksi: „Tämä laki on voimassa 1 päivään tammikuuta 1919."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Gäddan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 43 jaa- ja 22 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

Lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

Ilmoitusasia:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisten asiain takia saa tästä illasta tämän kuun loppuun ed. Tanskanen.

Seuraava täysi-istunto pidetään ensi tiistaina kello 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy kello 5,5 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

57. Tiistaina 28 p. toukokuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä .. 1167

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 28; lakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 45.

2) Ehdotus Suomen vapaudenlainan ottamisesta 1168

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 29; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 44.

3) Ehdotus laiksi Suomen lipusta..... 1170

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 30; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 36 ..

4) Ehdotus laiksi Suomen senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta. „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 31; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 48.

5) Ehdotus laiksi Korkeimmasta Oikeudesta 1182

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 24 ja 24 a; lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 10.

6) Ehdotus laiksi Suomen eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 26; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 6.

7) Ehdotus erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 päivänä joulukuuta 1869 annettuun kirkkolakiin 1183

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 27; lakivaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 21.

8) Lepäämään jätetty esitys, joka koskee osuustoimintalain 19 §:n muuttamista. 1184

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 4 ja 4 a; lakivaliokunnan mietinnöt n:ot 1 ja 1 a; edusk. esit. n:o 1.

Esitellään:

9) Ehdotuksen laiksi, koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa sisältävä hallituksen esitys n:o 50..... „

10) Ehdotuksen laiksi Suomen postisäästöpankista 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 § muuttamisesta toisin kuuluviksi sisältävä hallituksen esitys n:o 51..... „

11) Ehdotuksen 1917 vuoden rahasäännön noudattamisesta, kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu, sisältävä hallituksen esitys n:o 52 ..... „

12) Ehdotuksen laiksi siitä verosta, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista sisältävä hallituksene sitys n:o 53..... „

13) Ehdotuksen laiksi Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteista sisältävä hallituksen esitys n:o 54..... 1185

14) Ehdotuksen Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä sisältävä hallituksen esitys n:o 55..... „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Alanen, Arokallio, Colliander, Eronen, Haapanen, Hahl, Hoikka, Holsti, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koivisto, Koponen, Kujala, Lankila, Lanne, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pehkonen, Pohjaväre, Pullinen, Raitanen, Rantanen, Relander, K. Saari, Saarinen, Salo, Snellman, Suutala, Särkkä, Talas, Tirkkonen, T. Typpö, Tåg, Usenius, Waljakka, Vihersalo, Wuorimaa ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Edustajain vapautuksenpyyntöjä.

Puhemies: Vapautusta valtiopäivätyöstä pyytää yksityisten asiain vuoksi ed. Björk yhden viikon ajaksi, luettuna tämän kuun 31 päivästä.

Keskustelu:

Ed. R. Furuhjelm: Enligt A. O. § 38 bör landtdagsman för undfående af ledighet från landtdagsgöromålen prestera giltiga skäl för sin anhållan. I detta fall angifves icke något skäl alls. Jag ber därför att få anmoda landtdagsman Björk att närmare motivera sin anhållan. Detta mitt yrkande föranledes däraf, att antalet ansökningar om ledighet på senare tider visat en betänklig tendens att ökas, hvilket är ägnadt att i betydlig mån verka försvårande, för att icke säga förlamande på landtdagarbetet i dess helhet.

Ed. Björk: Jag har icke ansett skäl att närmare motivera min anhållan om ledighet, då sådant icke varit brukligt; men eftersom nu herr Furuhjelm ansett detta fall särskildt lämpligt och tycker sig kunna motsätta sig min anhållan, vill jag upplysa om, att de enskilda angelägenheter, för hvilka jag anhåller om ledighet, äro, att jag har behof af att resa för att taga emot min familj i Rovaniemi. Min hustru anländer nämligen i slutet af veckan dit med mina barn och mitt bohag och har svårt att ensam komma till rätta, då ingen finnes på orten, som kunde biträda och hjälpa henne. Detta förhållande torde hafva varit bekant också för herr Furuhjelm. Jag anser därför hans motsägelse af min anhållan hafva varit så mycket mera omotiverad.

Ed. R. Furuhjelm: Jag ber att få framhålla, att jag icke har motsatt mig beviljandet af herr Björks anhållan om ledighet, utan endast anhållit om närmare motivering. Dessutom har jag icke ansett fallet Björk vara särskildt märkligt, utan har tvärtom i mitt yttrande framhållit, att det var principiella skäl, som dikterade min anhållan till honom. Efter det han här upplyst om inför plenum, ber jag för min del att få tillstyrka beviljande af hans anhållan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ed. Björkin anomukseen eduskunta myöntyy.

Puhemies: Vapautusta valtiopäivätyöstä pyytää ed. Bergroth 31 päivästä tätä kuuta ensi kuun 6 päivän iltaan yksityisten asiain takia.

Keskustelu:

Ed. R. Furuhjelm: I förevarande fall anföres såsom orsak för anhållan om ledighet enskilda angelägenheter. Då jag icke kan medgifva, att alla slag af enskilda angelägenheter berättigade till beviljande af ledighet från landtdagsarbetet och då i detta fall närmare utredning saknas, hvarför jag icke har möjlighet att pröfva giltigheten af landtdagsman Bergroths motivering, ber jag att till honom få rikta samma uppmaning, som till herr Björk, och ber för undvikande af missförstånd att få meddela, att icke heller här speciellt är fråga om detta enskilda fall, utan dikteras min anhållan af principiella skäl.

Ed. Bergroth: Minulla on tärkeät yksityisasiat toimitettava kodissani ja sentähden nyt pyydän päästä sille matkalleni.

Ed. R. Furuhjelm: Här kan icke vara fråga om viktiga angelägenheter i allmänhet, utan frågan gäller, huruvida de viktiga angelägenheterna kunna anses vara af den art, att de äro viktigare än landtdagsgöromålen. Jag anser därför herr Bergroths förklaring icke tillfredsställande.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ed. Bergrothin anomukseen eduskunta myöntyy.

Puhemies: Ed. Hahl pyytää vapautusta valtiopäivätyöstä yksityisten asiain vuoksi tästä päivästä alkaen viikon loppuun.

Keskustelu:

Ed. R. Furuhjelm: Då herr Hahl icke är närvarande och jag för min del icke kan anse, att enskilda angelägenheter öfver hufvud taget berättiga en landtdagsman till erhållande af ledighet från landtdagsgöromålen, får jag härmed yrka afslag på landtdagsman Hahls anhållan.

Ed. Nevanlinna: On erittäin vastenmielistä vastustaa tällaisia anomuksia. Mutta katson kuitenkin olevani pakotettu yhtymään ed. Furuhjelmiin. Asianlaita on se, että ainakin siinä valiokunnassa, missä minä olen jäsenenä, kokemus on näyttänyt, että on hyvin vaikea saada valiokuntaa edes päätösvaltaiseen lukumäärään. Sama valiokunta, johon viittasin, on jo kerran ollut pakotettu tästä syystä olemaan työttömänä kokonaisen päivän. Ed. Hahl on yksi valiokunnan uusia varajäseniä ja kuta useampi niistä poistuu sitä suuremmaksi käy vaara, että valtiovarainvaliokunta jää työkyvyttömäksi. Se olisi kuitenkin täydellinen tuho näinä päivinä, jolloin tämän valiokunnan välttämättä on saatava käsitellyksi vissit asiat.

Ed. Juutilainen: Kyllä edustajaksi valitun henkilön tietysti etupäässä pitää suorittaa edustajatehtäviään, mutta kuitenkin luotan siihen, että kun edustaja pyytää yksityisten asiainsa vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä, ne syyt ovat kylliksi päteviä. On mielestäni sopimatonta ryhtyä sentapaiseen kuulusteluun, millaiseen ed. Furuhjelm on täällä ryhtynyt. Voisihan ajatella vielä sitäkin, että jos edustaja jättäisikin jonkunlaisen todistuksen yksityisasioistaan, niin voitaisiin vaatia, että hänen pitää hankkia todistus siihen, että ne ovat päteviä, joten tuontapainen perustelu vie yksinkertaisesti mahdottomuuksiin. Puolustan, että ed. Hahlille myönnetään hänen anomansa vapautus.

Ed. Lohi: Kaikessa tapauksessa se on hyvin ikävää, että tilanne on muodostunut sellaiseksi, kuin mistä ed. Nevanlinna huomautti. Mutta toiselta puolen on myös huomattava, että tilanne on hyvin vaikea, muiden muassa maanviljelijäjäsenille, jollainen ed. Hahl on. Hän juuri kertoi minulle siitä, että hänellä on koti sellaisessa kunnossa, että kylvöä ei siellä voida toimittaa, jollei hän käy sitä järjestämässä. Nyt on kylvön aika ja nälänhätä painaa meitä kaikkia ja tästä on ymmärrettävissä se suuri lomapyyntöjen paljous, joita maalaisedustajat nykyään tekevät. Minä yhdyn siihen, että ed. Hahlille annetaan loma.

Ed. R. Furuhjelm: Med anledning af herr Juutilainens yttrande ber jag att få framhålla, att jag under normala förhållanden icke skulle hafva gjort yrkanden i den riktning jag nu har gjort. Orsaken till att de nu hafva framställts är den att, såsom jag i mitt fösta andragande redan påpekade, ansökningarna om ledighet på senare tider blifvit så talrika, att landtdagsarbetet därigenom störts, och jag kan icke föreställa mig att vid senaste plenum flere tiotal landtdagsmän samtidigt kunnat vara bundna af sådana förhinder, att de icke kunnat deltaga i landtdagsarbetet. Jag betonar uttryckligen, att jag icke afser att klandra någon enskild landtdagsman, utan att endast här inför plenum få fastställdt, att en ansökan om ledighet bör närmare motiveras än fallet hittills varit.

Ed. Päivänsalo: Tulee ajanoloon arvatenkin hyvin vaikeaksi maalaisten ylipäänsä ensinkään suostua ottamaan vastaan valtiopäiväsmiesehdokkuutta, sillä kokemus on osoittanut, että varsinkin helsinkiläisedustajat suuressa määrässä tiukentavat ja vaikeuttavat maalaisten tilapäistä kodissakäyntiä asiain hoitoa varten. Kun helsinkiläisten edustajain koti on täällä, niin he pitävät yhtä luonnollisena, että maalaistenkin pitäisi olla sidottuina Helsinkiin yhtämittaa niin monena kuukautena, kuin täällä suvaitaan määrätä. Täytyy muistaa, että nyt on kiristetty elintarveasetusten kautta kerta toisensa jälkeen leipää kaupunkilaisille, ja kun maalaisedustajat, joilla on maanviljelystä, tahtoisivat käydä joskus kotonaan pitämässä siitä huolta, että leipää myös kylvetään maahan, niin silloin kysytään, miksi sinne pitää mennä. Kyllä helsinkiläiset osaavat syödä leipää, mutta he eivät anna sitä kylvää. Tahdon lausua paheksumiseni siitä, että helsinkiläisten puolelta tarpeettomasti tiukennetaan maalaisten lomanpyyntöä.

Ed. Ingman: Mielestäni kokemus osoittaa, että eduskunnan on mahdotonta tutkia niitä syitä yksityiskohtaisesti, joilla täällä lomanpyyntöjä perustellaan. Se vie eduskunnalta kallista aikaa eikä kuitenkaan vie toivottuun

tulokseen. Minun mielestäni eduskunnan täytyy luottaa siihen, että ryhmät yksityisesti pitävät huolta siitä, että niiden jäsenet eivät tee aiheettomia lomanpyyntöjä. Tämän minä soveltaisin myös esilläolevaan tapaukseen.

Ed. Pennanen: Minä puolestani en käsitä niin vääräksi ed. Furuhjelmin huomautusta, kuin täällä on maalaisten taholta tahdottu esittää. Tietysti maalaisedustajille on välttämätöntä ja tarpeellista päästä käymään kotona, mutta toisaalta ei voi kieltää sitä, että eduskuntatyö vaikeutuu, varsinkin valiokuntatyö, kokolailla tiheistä lomanpyynnöistä. Puolestani ehdotan, että se lomanpyyntö, joka nyt on esitetty, hyväksyttäisiin, mutta tästälähin koetettaisiin asia järjestää sillä tavalla, että esimerkiksi joka toisen pyhän seudulla koetettaisiin saada lauvantai- ja maanantaipäivä verrattain vapaiksi, että maalaisedustajat voisivat silloin käydä kotona, ja sitten muina viikon päivinä koetettaisiin, mikäli mahdollista, kaikki olla saapuvilla myös valiokuntatöissä.

Ed. Nurmela: Tahdon huomauttaa ainoastaan, että ed. Hahl on pyytänyt vapautusta eduskuntatyöstä ryhmän luvalla ja että maalaisliiton eduskuntaryhmä on järjestänyt asiat niin, että hänen lomansa takia eivät valiokuntatyöt tulisi kärsimään. Myöskään ei meikäläinen ryhmä ole ollut syypää siihen, että valtiovarainvaliokunnassa työt on täytynyt toisinaan jäsenten vähälukuisuuden tähden keskeyttää tai siirtää.

Ed. Ahmavaara: En minäkään voi hyväksyä sitä, että tässä syytetään jonkun erityisen paikkakunnan edustajia siitä, että ne koettavat tarpeettomia lupia estää. Eduskuntatyö se sitä vaatii ja minusta on aivan oikeutettua, asuipa edustaja Helsingissä tai muualla, esittää mielipiteensä tästä. Minusta on hyvä, että tämä asia on tullut keskustelun alaiseksi siitä syystä, että vaikka myönnänkin, että on varsin tärkeitä asioita, joitten takia täytyy antaa edustajille lupia, ei voi kuitenkaan kieltää, ettei ole liiankin pienten asiain takia lupia pyydetty, koska muutamat edustajat joka lauvantai ja maanantai ovat poissa. Ja se ei ole hyväksyttävää, varsinkin kun meidän pitkämatkaisten, jotka emme voi niin pian käydä kotona, täytyy pakostakin täällä olla pitkiä aikoja. En tahdo kieltää näitä lupapyyntöjä, jotka nyt ovat esillä, varsinkin kun ilmoitetaan, että ne tapahtuvat ryhmäin suostumuksella. Yhdyn ed. Ingmaniin siinä, että ryhmät käsittelisivät vapautuspyyntöjä ja antaisivat lupia ainoastaan silloin, kun ne ovat välttämättömiä. Olen valmis, kuten sanoin, myöntämään pyydetyt luvat tällä kertaa, mutta pidän oikeutettuna, ettei täällä aivan pienten asiain takia ylipäänsä lupia myönnettäisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Furuhjelm ed. Nevanlinnan kannattamana vastustanut ed. Hahlin vapautuspyyntöä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan vapautuspyynnön, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on pyyntö hylätty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Ed. Hahlin pyyntöön siis on suostuttu.

Puhemies: Ed. Runtti pyytää vapautusta valtiopäivätöistä yksityisten asiain takia ensi torstai-iltapäivästä yhden viikon ajaksi.

Keskustelu:

Ed. R. Furuhjelm: Efter utgången af föregående omröstning vill jag icke i detta fall göra enahanda yrkande som vid behandlingen af de tidigare ansökningarna om ledighet.

Ed. Runtin vapautuksenpyyntöön suostutaan.

Edellämainittujen lisäksi saavat vapautusta yksityisten asiain takia ed. Palmgren ensi keskiviikoksi ja torstaiksi sekä ed. Colliander ja Pullinen tämän päivän istunnosta.

Puhemies: Ed. Snellman pyytää yksityisten asiain takia vapautusta tästä istunnosta.

Ed. Ahmavaara: Vastustaisin tätä pyyntöä, syystä, että ryhmä ei tiedä mitään tästä, ja ed. Snellman on ollut mielestäni liian usein poissa.

Ed. Pennanen: Minä yhdyn ed. Ahmavaaran ehdotukseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ahmavaara ed. Pennasen kannattamana vastustanut ed. Snellmanin vapautuksenpyyntöä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan vapautuksenpyynnön, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on pyyntö hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hylätä ed. Snellmanin vapautuksenpyynnön.

Puhemies: Ed. Haapanen on pyytänyt vapautusta valtiopäivätyöstä yksityisten asiain takia tästä päivästä ensi lauantai-iltaan.

Keskustelu:

Ed. R. Furuhjelm: Efter utgången af föregående omröstning ber jag att få yrka på anhållans förkastande.

Ed. Bäck: Jag ber att få understöda herr Furuhjelms förslag.

Ed. Ottelin: Jag hade också afsett endast att understöda herr Furuhjelms förslag.

Ed. Lohi: Ed. Haapanen pyytää lomaa ryhmän luvalla. Hänellä on talouden muutto toiseen kaupunkiin ja sentähden hän tarvitsisi loman.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Furuhjelm ed. Bäckin kannattamana vastustanut ed. Haapasen vapautuspyyntöä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolvan vapautuksenpyynnön, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on pyyntö hylätty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Haapasen anomuksen.

Vapautus edustajantoimesta.

Puhemies: Ed. Holsti on eduskunnalle jättämässään kirjelmässä pyytänyt vapautusta edustajatoimestaan, koska hän on saanut valtiolta toimen, joka estää häntä ottamasta osaa valtiopäivätyöhön. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Uusi edustaja.

Puhemies: Ilmoitetaan, että sittenkun edustajasija maanviljelijä Ernst Saaren jälkeen on tullut avoimeksi, on maanviljelijä Jaakko Loukko, Ylistaron pitäjästä, näyttänyt Waasan läänin pohjoisen vaalipiirin vaalilautakunnan antaman valtakirjan. Puhemiesneuvosto on päättänyt tämän johdosta ehdottaa, että eduskunta sallisi valtiopäiväjärjestyksen 22 pykälän nojalla maanviljelijä Jaakko Loukon olla edustajana valtiopäivillä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Välikysymys „Suomen Sosiaalidemokraatti"- nimisen sanomalehden näytenumeron takavarikoimisen johdosta.

Puhemies: Ed. Paasivuori on jättänyt Suomen Eduskunnalle osoitetun kirjelmän, joka luetaan.

Sihteri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Viime syksystä saakka ovat eräät sosialidemokraattisen puolueen jäsenet, jotka ovat vastustaneet puolueessa valtaan pyrkinyttä bolshevistista menettelytapaa ja tahtoneet puoluetta pysytettäväksi parlamentaarisen toiminnan tiellä, suunnitelleet oman äänenkannattajan perustamista Helsinkiin. Marraskuun suurlakon johdosta sai puuha uutta virikettä, vaikka aikeen toteuttaminen silloin vielä lykkäytyi joksikin aikaa eteenpäin, kunnes uuden lehden ilmestymisedellytyksiä ehdittäisiin paremmin valmistaa.

Kun tammikuun lopulla eräät sosialidemokraattisen puolueen ainekset astuivat diktatuurin tielle, ryhtyi osa uuden lehden Helsingissä asuvista aikaisemmista suunnittelijoista heti vallankumouksen alkupäivinä puuhiin saadakseen suunnitelman toteutetuksi kohta kun perustuslain takaama sananvapaus olisi jälleen turvattu. Laadittiin muiden muassa lehteä kustantavan yhtiön yhtiöjärjestys.

Kun sitten diktatuurihallitus oli kukistunut ja laillisten olojen luultiin niin ollen pääsevän jälleen voimaan, päätti uutta lehteä suunnitellut ryhmä ryhtyä sitä viipymättä julkaisemaan „Suomen Sosiaalidemokraatti"- nimisenä. Uuden lehden I:nen näytenumero ilmestyi tämän kuun 6 päivänä. Se ohjelma, jota ajamaan lehti on perustettu, on ilmaistu lehden ohjelmakirjoituksessa seuraavalla tavalla:

1. Suomen sosialidemokratia pyrkii saavuttamaan päämääränsä työväenluokan valtiollisen, ammatillisen ja kulutusosuustoiminnallisen järjestäytymisen sekä parlamenttaarisen ja kunnallisen toiminnan kautta.

2. Tuomiten mitä jyrkimmin anarkistiset ja bolshevistiset taistelutavat sosialidemokratia hylkää aseellisen taistelun ja väkivallan, joka kohdistuu kansan enemmistöä vastaan tai, jonka avulla tahdotaan asevoimin toteuttaa sosialismi, jolle maamme taloudellinen kehitys ei vielä ole luonut riittäviä mahdollisuuksia. Sellaiset yritykset, ollen sosialidemokratialle vastaisia, ovat olojen pakosta tuomitut epäonnistumaan ja palvelevat ne vain taantumusta, aiheuttaen työväenluokalle mitä suurinta onnettomuutta eikä yhtään hyötyä.

3. Eduskunnassa ja kunnissa tulee sosialidemokratian menettelytavan olla johdonmukaista ja päämäärästä tietoista, niin ettei yli voimien menevien toiveitten tavoittelulla saateta vaaraan ja menetetä niitä työväenluokan tilan kohottamista ja sen toimeentulon helpottamista tarkoittavia välttämättömiä uudistuksia, joitten saavuttaminen ja säilyttäminen riippuu puolueen menettelytavan tarkoituksenmukaisuudesta.

Tämä ohjelma on ilmeisesti sellainen, että sitä ajavan työväenlehden aikaansaaminen pitäisi varsinkin nykyään kuulua hetken tärkeimpiin vaatimuksiin. Lehti ei sisältänyt myöskään mitään rikollista. Tästä huolimatta määräsi Helsingin kaupungin komendantti, majuri Lucander Helsingin poliisilaitoksen takavarikoimaan „Suomen Sosiaalidemokraatin" I:sen näytenumeron, sulkemaan lehteä painaneen kirjapainon ja huoneuston, jossa lehteen tulevia ilmoituksia mainittiin otettavan vastaan, sekä pidättämään lehden toimituskunnan kuulustelua varten, — koska Helsingin kaupungin komendantti ei voi sallia sosialidemokraattista agitatsionia niin kauvan kuin sotatila kestää, kuten käskyn toimeenpanijan valtakirjassa ilmoitettiin. Määräyksen pani toimeen Helsingin poliisilaitos, muiden muassa pidättäen kuulusteltavaksi allekirjoittaneen lehden vastaavan toimittajan, sekä kaksi muuta henkilöä, jotka olivat lehteen kirjoittaneet. Vaikka Helsingin poliisilaitoksen etsivässä osastossa toimitetussa kuulustelussa ei voitu osoittaa pidätettyjen tehneen itseään minkäänlaiseen rikokseen syypäiksi, käytäessään vain perustuslain heille turvaamaa sananvapautta, vaati kaupungin komendantti, majuri Lucander telefoonikeskustelussa etsivän osaston päällikön kanssa pidätettyjä henkilöitä vangittaviksi. Vain etsivän poliisilaitoksen kieltäytyminen vaatimusta täytäntöönpanemasta sai kaupungin komendantin lykkäämään vangitsemisaikomuksensa senaatin siviilitoimituskunnan päällikön, senaattori Freyn ratkaistavaksi, jonka määräyksestä todennäköisesti mainitut kaksi lehteen kirjoittanutta henkilöä pääsivät vapaalle jalalle samana iltana, ja lehteä painanut kirjapaino sekä toimitushuoneusto avattiin. Vastaava toimittaja sai sen sijaan olla pidätettynä 2 ½ vuorokautta, ilman että pidettiin mitään kuulustelua etsivässä osastossa suoritetun jälkeen. Vihdoinkin vapauttaessaan ilmoittivat sotilasviranomaiset tulevansa estämään suunnitellun lehden ilmestymisen, ellei heille siitä ennakolta tehdä ilmoitusta. Ylläselostettua sotilas- ja poliisiviranomaisten menettelyä ei voi leimata muuksi kuin räikeäksi laittomuudeksi. Onhan maassamme edelleen voimassa perustuslainsäännös **elokuun 20 p:ltä** 1906, jonka painovapautta koskeva kohta kuuluu: „Suomen kansalaisella on sananvapaus sekä oikeus kirjoituksen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen, älköönkä niille ennakolta estettä pantako." Tämän lain kautta on lakannut olemasta voimassa niin hyvin oikeus estää painotuotteen julkaisua kuin lakkauttaa aikakautisia julkaisuja. Kuitenkin katsovat sotilasviranomaiset selvästi perustuslain sanamuodosta huolimatta uskaltavansa antaa käskyjä perustuslain mukaisesti julaistavan sanomalehden lakkauttamiseksi, vieläpä sen toimittajien pidättämiseksi. — Tähän laittomuuteen liittyy toinen, kun pidättäminen kohdistui kansanedustajaan, jolle Valtiopäiväjärjestys takaa erikoisaseman henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja koskemattomuuteen nähden.

Tässä selostettu tapaus on sekin yksi todistus siitä, että maamme sotilasviranomaiset ovat asettuneet täydellisesti samanlaisen laittomuuden ja mielivallan kannalle, josta kukistunutta diktatuurihallitusta on syystä tuomittu, ja että siviiliviranomaiset ovat valmiit nykyisen järjestelmän aikana tähän laittomuuteen alistumaan. Allekirjoittanut on kuitenkin vakuutettu siitä,

että nykyinen laittomuuspolitiikka luhistuu omaan mahdottomuuteensa, nostaen vastaansa vähitellen kaikki kansamme oikeudentuntoiset ainekset. Työväen sanomalehdistöä ei sen avulla ajan pitkään estetä, mutta kyllä luodaan anarkialle maaperää ja ehkäistään terveen yhteiskunnallisen ja valtiollisen olotilan palaaminen. Jos eduskunta tahtoo terveisiin oloihin palattavaksi, on sen valvottava, että ei maassa pääse vallalle mielivalta ja laittomuus. Sitä varten ehdotan, että eduskunta esittäisi asianomaisen Hallituksen jäsenen vastattavaksi:

1) Onko Hallituksella tietoa siitä, että Helsingin kaupungin poliisi on Helsingin kaupungin komendantin käskystä takavarikoinut ilmestymään alkaneen „Suomen Sosiaalidemokraatti"- nimisen sanomalehden I:sen näytenumeron, sulkenut lehteä painattaneen kirjapainon samoinkuin huoneuston, jossa toimiston oli ilmoitettu väliaikaisesti olevan, sekä pidättänyt kuulustelua varten lehteen kirjoittaneita henkilöitä ja lehden vastaavan toimittajan?

2) Mihin toimenpiteisiin Hallitus on ryhtynyt laittoman takavarikon peruuttamiseksi ja lainrikkomuksien tutkimiseksi ja syyllisten rankaisemiseksi?

3) Millä tavalla aikoo Hallitus suhtautua sotilasviranomaisten laittomaan vaatimukseen, että lehden ilmestymiseen olisi heiltä lupa hankittava?

Helsingissä, toukokuun 25 p:nä 1918.

Matti Paasivuori.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Välikysymys erinäisten eduskuntajäsenten vangitsemisen johdosta.

P u h e m i e s: Esitellään ed. Paasivuoren välikysymys erinäisten edustajain vangitsemisesta. Asiata koskeva kirjelmä luettiin julki viime perjantaina pidetyssä täysi-istunnossa ja pantiin silloin pöydälle tähän täysi-istuntoon. Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna eduskunnan 21 päivänä joulukuuta 1917 vahvistamalla lailla, säädetään 3 momentissa sellaisen välikysymyksen käsittelystä, joka on tarkoitettu eduskunnan käsiteltäväksi, muun muassa seuraavaa: „Sittenkun kysymys on eduskunnalle esitetty ja ollut pöydällä johonkin seuraavaan istuntoon, on se, jos vähintäin 20 edustajaa, kysymyksentekijät niihin luettuina, on kirjallisesti ilmoittanut siihen yhtyvänsä, puhemiehen toimesta annettava tiedoksi asianomaiselle hallituksen jäsenelle." Näin määrää mainittu valtiopäiväjärjestyksen kohta muutettuna. Koska kukaan ei ole kirjallisesti ilmoittanut tähän välikysymykseen yhtyneensä, saanee se raueta?

Välikysymys jätetään raukeamaan.

---

1) Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä

sisältävä hallituksen esitys n:o 45, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 9 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 28, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Toisessa käsittelyssä jo päätettiin hyväksyä lain alkulause, jonka mukaan eduskunnan päätöksenteko tässä asiassa oli tapahtuva valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä säädetyllä tavalla. Jotta tämä laki saataisiin lopullisesti hyväksytyksi jo näillä valtiopäivillä, on puhemiesneuvosto päättänyt ehdottaa, että lakiehdotus käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty. Tästä on toimitettava lippuäänestys. Jos se hyväksytään, toimeenpannaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Sitä ennen sallitaan kuitenkin keskustelu.

Ehdotettu menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. E s t l a n d e r: Jag har icke lyckats öfvervinna de betänkligheter, som jag i ett tidigare sammanhang uttalat beträffande förevarande lagförslag, men vill dock icke nu väcka förslag om dess förkastande.

Ed. P a a s i v u o r i: Kun tällä lailla tahdotaan antaa rikoslaista poikkeavia ankarampia säännöksiä ja tämän lain kautta muiden muassa kuolemanrangaistukset tulevat laillistetuiksi,

niin en puolestani voi äänelläni kannattaa tätä, vaan ehdotan lakiehdotuksen hylättäväksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Puhemies: Kirjallisesti laadittu äänestysehdotus luetaan.

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintäin $^5/_6$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestysesitys hyväksytään.

Äänestyksessä annetaan 85 jaa- ja 2- ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt, että käsiteltävänä oleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, eli siis kiireellisenä.

Puhemies: Edelleen toimitetaan äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty äänestää „jaa"; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintäin $^2/_3$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hylätty,

Äänestysesitys hyväksytään.

Äänestyksessä annetaan 83 jaa- ja 2 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia lopullisesti käsitelty.

Puheenvuoron saatuaan lausuu:

Ed. Lagerlöf: Sen oikeuden nojalla, jonka valtiopäiväjärjestyksen 48 § minulle sallii, pyydän saada lausua muutaman sanan. Se lakiehdotus, jonka eduskunta nyt on perustuslaillisessa järjestyksessä hyväksynyt, on eduskunnassa valmistunut ilman viivytystä. Omasta puolestani olen ollut mukana sitä jouduttamassa ei ainoastaan niillä perusteilla, jotka hallituksen esitys sisältää, vaan myös sen vuoksi, että tämän lain hyväksyminen on ollut varmin, ehkä ainoa keino suojella sotavankeja mielivaltaisista kuolemanrangaistuksista. Eduskunnan hyväksymä laki sisältää säännöksen, että valtiorikosoikeuden tulee tuomioissaan noudattaa lakia. Tämä tietää, että valtiorikosoikeus ei saa tuomita muunlaatuiseen kuolemanrangaistukseen kuin mestaamiseen. Tämä taas tietää, että kuolemanrangaistukseen ei voida tuomita muissa kuin niissä harvoissa tapauksissa, joissa on pakko ryhtyä semmoiseen äärimmäiseen toimenpiteeseen, kuin mestaus on. Kun lainsäätäjää on meillä säilyttänyt mestauksen julmine menoineen, se ei ole tapahtunut ainoastaan peloituksen vuoksi, vaan sillä on lainsäätäjä tarkoittanut myös, että kuolemanrangaistusta harvoin ja ainoastaan äärimmäisissä tapauksissa on käytettävä. Lainsäätäjällä ei ole syytä poiketa tästä tarkoituksesta. Tuomarilla ei ole siihen oikeutta. Minä käytän tilaisuutta vielä teroittaakseni, että hallituksen tulee hetimiten antaa eduskunnalle esitys ehdollisten tuomioitten laajimmasta käytäntöönottamisesta, niinkuin myöskin todetakseni, että sotavangeista nyttemmin ovat niin hyvin sota-asiain- kuin oikeus- ja sisäasiaintoimituskuntien päälliköt vastuussa.

2) Ehdotuksen Suomen vapaudenlainan ottamisesta.

sisältävä hallituksen esitys n:o 44, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 13 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 29, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Senaattori Arajärvi: Ennenkuin eduskunta kolmannessa lukemisessa lyö lukkoon nyt käsiteltävänä olevan asian, sallittaneen minun eduskunnan edessä todeta eräät koko kansan tietoon saatettavat seikat.

Kapinalliset ovat eri puolilla maata kansan pohjakerroksiin menestyksellä levittäneet sellaista tietoa, että hallitus on joutunut rahapulaan ja tehnyt itsensä syypääksi rikoksellisuuteen sen kautta, että se on käyttänyt ei ainoastaan valtion säännölliset tulot vaan myöskin eduskunnan elintarpeiden ostoa varten myöntämät lainavarat aseiden ja muiden sotatarpeiden hankkimiseen.

Eduskunnassa ei tietysti ole ainoatakaan, joka ei tietäisi, ettei näin ole asianlaita. Mutta tietämättömille eduskunnan ulkopuolella tulkoon sanotuksi, ettei elintarpeisiin myönnetyistä varoista ole yhtä ainoata penniä käytetty aseiden ostoon eikä mihinkään muuhun vieraaseen tarkoitukseen. Hallitus on ponnistanut kaikkensa elintarpeiden hankkimiseksi. Lukuunottamatta edellisen hallituksen Amerikasta ja Venäjältä ostamia, vaan ei vieläkään saatuja viljavaroja on hallitus käyttänyt elintarpeiden hankintaan yhteensä noin 52 ½ miljoonaa markkaa sekä noin 7 ½ miljoonaa kruunua. Ennen bolshevikikapinan puhkeamista ei nykyinen hallitus ollut käyttänyt mitään eikä minkäänlaisia varoja sotilaallisiin tarkoituksiin. Vasta sen puhjettua ja hallituksen Waasaan siirryttyä päätettiin ja eduskunnan päätökseen 24 päivältä tammikuuta nojautuen hankittiin lainavaroja aseiden ostoon.

Niinkuin senaatin puheenjohtajan esityksestä eduskunnan istunnossa 15 päivänä tätä kuuta kävi selville, on kapinan kukistaminen vaatinut varoja enemmän kuin kukaan saattoi edeltäpäin arvioida. Mikäli nyt voidaan havaita tulee sotalaitoksen pystyyn panosta ja kapinan kukistamisesta aiheutuvat menot nousemaan ainakin noin 200 miljoonaan markkaan. Nämä on hallitus laskenut voitavan hankkia nyt juuri päätettävänä olevalla Suomen vapaudenlainalla. Huolimatta meidän oloihimme katsoen lainasumman suuruudesta, tulee se ja sen täytyy tulla merkityksi. Tästä antaa täydet takeet se harvinainen yksimielisyys, millä eduskunta on omaksunut hallituksen esityksen. Suomen kansa on nopeasti lunastava eduskuntansa ja hallituksensa tarjoamat arvopaperit. Ainoakaan kansalainen, joka tuntee pelastuneensa kapinallisten hirmuvallasta, ei saa olla penseä Suomen vapaudenlainalle. Kellä on sata markkaa, hän käyttää sen, kellä tuhannen, hän antakoon sen, kellä taas kymmenentuhatta tai miljoona markkaa, hän antakoon sen isänmaan yhteisen asian hyväksi. Kukaan ei tästä köyhdy, vaan päinvastoin rikastuu sekä henkisesti että aineellisesti. Ei myöskään rahat joudu liikkeestä pois, vaan entistä enemmän palautuvat ja tulevat liikkeeseen.

Vaikka Suomen yhteinen kansa ei olekaan tottunut obligatsiooneja itselleen hankkimaan, on se saatava nyt ymmärtämään, että kansakunnan kunnia ja aineellinen etukin vaatii, että vapaudenlainapaperit löytävät tiensä jokaiseen majaan, missä varallisuus on niin suuri, että siellä voidaan ainakin sadan markan suuruinen talletus tehdä.

Siitä auliudesta päättäen, millä maan suurimmat rahalaitokset ovat kapinan aikana hallitusta tukeneet, tietänevät ne kyllä edelleenkin tehtävänsä tässä suhteessa. Mutta muistaa tulee myöskin eduskunnan, että kapinan johdosta keskeytyivät myöskin ne 120 miljoonan markan suuruisen kulkulaitosrahaston vahvistamista varten suunnitellun lainan järjestelyt, jotka eduskunnan päätöksen mukaisesti olivat tammikuussa jo miltei loppuun saatetut. Hallituksen on yritettävä vapaudenlainan ohella pankkiyhtyminen kanssa suorittaa myöskin mainittu keskeytynyt lainaoperatioooni.

Kapinallisten hävittämiltä seuduilta on hallitukselle saapunut lukuisia tiedusteluja, aiotaanko ja millä tavalla korvata ne suuret, usein ylivoimaiset aineelliset vauriot, joita yksityiset kansalaiset ja paikkakunnat ovat joutuneet kärsimään kansakunnan yhteisen asian takia. Kuinka suuret nämä vauriot ovat ja minkälaisiin summiin yleensä nousevat punakaartilaisten kapinan aiheuttamat, monessa eri muodossa esiintyvät valtion menot, on tietysti vielä mahdotonta sanoa, mutta se on varmaa, että niidenkin peittämistä tulee suuresti helpoittamaan se innostus, tapa ja muoto, jonka vapaudenlainan merkitseminen kansakunnan keskuudessa saa.

Tähän päivään mennessä on vapaudenlainan merkitsemisilmoituksia valtiokonttorissa ennätetty kirjata lähes 57 miljoonan markan arvosta. Huomisesta päivästä alkaen toivoakseni tapahtuu merkitseminen siinä tietoisuudessa, että Suomen kansa on eduskuntansa kautta lainanoton yksimielisesti hyväksynyt ja päättänyt lainasta vastata.

Ne tosiasiat, joihin tässä olen viitanut, Suomen kansakunnan jäseniä yleensä ja kutakin sen jäsentä erittäin johonkin velvoittavat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

P u h e m i e s: Kun lakiehdotus koskee valtiolainan ottamista ja sitä varten V. J:n 61 pykälän mukaan vaaditaan määräenemmistö, on asiassa toimitettava lippuäänestys. Tässä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen valtiolainan ottamisesta, sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintäin $^2/_3$ annetuista äänistä kannattaa ehdotusta on se hyväksytty, mutta muuten on se rauennut.

Äänestyksessä annetaan 86 jaa- eikä yhtään eiääntä; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia loppuun käsitelty.

3) Ehdotuksen laiksi Suomen lipusta

sisältävä hallituksen esitys n:o 36, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 9 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 30, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia lopullisesti käsitelty.

Täysi-istunto keskeytetään 1/4 tunniksi klo 7,55 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan k:lo 8,15 i. p.

---

4) Ehdotuksen laiksi Suomen Senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 48, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 10 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 31, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustelu, sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 4 sivulla, eli että esilläoleva lainsäädäntöasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n toisessa momentissa on säädetty, se on kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus jäävä lepäämään vaiko hylättävä.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Åkesson: Då jag icke varit närvarande i landtdagen vid ärendets tidigare behandling, ser jag mig tvungen att nu i sista stunden uttala min förvåning öfver att regeringen ansett nödigt anhålla om dessa fullmakter. Redan innan upproret utbröt hade regeringen af landtdagen erhållit så godt som obegränsade fullmakter för att återställa ordningen i landet. Såvidt jag kunnat vid ett ganska flyktigt genomögnande af propositionen finna, skulle den nu föreslagna lagen afse ungefär detsamma. Afser den icke det, så är den i hög grad misstänklig. Dessutom har landtdagen till senatens ordförande öfverfört högsta makten, hvilket också innebär en fullmakt i mycket vidsträckt form. Jag kan icke annat än uttala, att jag anser det i högsta grad onödigt och äfventyrligt att ytterme ra på detta sätt utvidga regeringens maktfullkomlighet och inskränka medborgarnas frihet. Jag hoppas att landtdagen förkastar lagförslaget.

Ed. Paasivuori: Vaikka tämän lain hyväksyminen jo näyttää olevan varma siitä äänestyksestä päättäen, mikä viime lauvantaina tämän lain toisessa käsittelyssä suoritettiin, tahdon vielä käyttää tilaisuutta paljastaakseni tämän poikkeuslain luonteen ja osoittaakseni Suomen työväelle tämän maan porvarillisten puolueitten taantumuksellisen luonteen. Ei ole ensi kertaa historiassa, kuin yhteiskuntaa säilyttävien luokkien puolueet luovuttavat hallitukselle vallankumouksellisten kansanliikkeitten ehkäisemiseksi sentapaiset valtuudet, kuin ne ovat, jotka tämä eduskunta nyt kaikesta päättäen tulee tälle hallitukselle myöntämään. Luulisi olevan kuitenkin terveellistä, että tämä eduskunta koettaisi sitä ennen hiukan tutustua niihin tuloksiin, jotka ovat antaneet ulkomaalaiset pyrkimykset painotuotteiden julkaisemisoikeuden, kokoontumisoikeuden ja yhdistymisoikeuden rajoituksilla ehkäistä jonkun kansanliikkeen leviämistä. Nuo yritykset eivät ole näet suinkaan vieneet toivotuille perille, vaan ovat kauttaaltaan epäonnistuneet. Tahdon parilla esimerkillä valaista tämän väitteen paikkansapitäväisyyttä, virkistää jonkun verran herrojen muistia. Tapaus, joka suuresti muistuttaa meillä nyt kukistunutta vallankumousta, on Pariisin kommuni vuodelta 1871. Sen epämääräiset yhteiskunnalliset ja valtiolliset tarkoitusperät, sen iskusanat ovat samansuuntaiset, kuin meikäläisessä bolshevistisessa liikkeessä, mutta saman-

lainen on myös kumminkin kumousliikkkeen kukistumista seurannut porvariston kosto. Kommunin kukistumisen lopputilillä on 25,000 taistelussa tai taistelun jälkeen surmattua, 3,000 vankiloissa kuollutta ja 13,700 enimmäkseen elinkautiseen vankeuteen tuomittua ja 70,000 leskeä ja orpoa. Meikäläisen porvariston kosto on epäilemättä suhteellisesti yhtä ankara, jollei vielä ankarampi, kun siitä joskus jälkiselvittely saadaan. Mutta yhtäläisyys ei lopu edes tähän. Kuten meillä nyt porvarilliset suunnittelevat kuristamistoimenpiteitä paino-, kokoontumis- ja yhdistymisvapautta vastaan, niin Ranskassakin kulki kommunin kukistumisen jälkeen taantumuksellinen tuulahdus läpi Ranskan. Kuten meillä nyt on päivän tunnussanana „sosialidemokratia on nujerrettava", niin Ranskassakin 1870-luvun alussa „Sosialistinen internationale", jonka syyksi kommunin kapina pantiin, „on perinjuurin hävitettävä". Ranskan parlamentti hyväksyi maaliskuussa 1872 lain, jonka mukaan jokainen kansainvälinen yhtymä, olkoon minkäniminen tahansa, nimenomaan myöskin kansainväliset työväenyhtymät, joiden tarkoituksena on järjestää työlakkoja, ajaa omaisuuden, perheen, uskonnon ja vapaan uskonnon harjoittamisen lakkauttamista, jo Ranskan alueella olemassaolonsa yksinkertaisella tosiasialla merkitsee hyökkäystä yleistä rauhaa ja turvallisuutta vastaan. Sielläkin siis julistettiin työväen sosialistiset yhtymät kielletyiksi. Taloudelliset yhtymät olivat olleet kiellettyjä aina suuren vallankumouksen ajoista asti.

On kuitenkin pantava merkille, että Ranskan tuonaikuisen porvarillisen taantumuksen ja meikäläisen taantumuksen välillä on jonkun verran eroa — ei suinkaan meikäläisen porvariston kunniaksi. Kun meillä näytetään ajettavan hallituksen vaatimat valtuudet läpi aivan yksinkertaisesti, aiheutti mainitsemani työväen poliittista järjestymistä vastaan tähdätty lainsäädäntötoimenpide Ranskan parlamentissa pitkällisiä kiistoja, ennenkuin se saatiin hyväksytyksi. Olivatko sitten tulokset tästä lainsäädännöstä Ranskan porvarilliselle taantumukselle toiveiden mukaiset? Ei suinkaan. Ennen pitkää oli Ranskassa jälleen tunnustettava työväelle täydellinen lausunto-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus. Varsinkin suuri ranskalainen valtiomies Gambetta muita innokkaammin puolsi täydellisen liittymisoikeuden myöntämistä työväelle. Hän näki tässä oikeudessa keinon, jolla työväenliike johdettiin pois kumoukselliselta tieltä. Mutta ei ainoastaan tätä; vaan hän näki täydellisten kansalaisoikeuksien tunnustamisessa työväellekin välttämättömän ehdon, jos mieli työväkeä saada kannattamaan Ranskan tasavaltaista valtiosääntöä.

Vielä opettavampi on Saksassa tehty yritys paino-, lausunto- ja kokoontumisvapauden rajoituksilla päästä työväenliikkeen kimppuun. Näinä päivinä on juuri kulunut 40 vuotta siitä, kun Bismarck esitti Saksan valtiopäivillä lakiehdotuksen, joka on tunnettu „sosialistilain" nimellä. Saksassa oli sosialidemokraattisen puolueen nopea kasvaminen ja sen äänekäs esiintyminen valtiopäivillä ja sanomalehdistössä ruvennut peloittamaan sikäläistä junkkerihallitusta. Käyttäen hyväkseen erästä Saksan keisaria vastaan tehtyä murhayritystä, Bismarck esitti liittoneuvostolle ja valtiopäiville 6 pykälää sisältävän lakiehdotuksen paino-, kokoontumis- ja yhdistymisvapauden rajoittamisesta. Jo liittoneuvostossa lakiehdotus sai osakseen ankaraa vastustusta ja valtiopäivillä se hylättiin valtavalla enemmistöllä, 250 äänellä 57 vastaan. Saksan valtiopäivät eivät siis olleet yhtä auliita kuin Suomen eduskunnan porvarilliset edustajat luovuttamaan hallituksen mielivaltaan kansalaisten kalleimpia oikeuksia. Vasta kun parlamentti oli hajoitettu ja toimitettu uudet vaalit, joiden tuloksiin vaikutti suuresti sitä ennen tapahtunut toinen murhayritys keisaria vastaan, saatiin lakiehdotuksen hyväksymiselle välttämätön parlamenttienemmistö. Kuitenkin täytyi hallituksen sitä ennen muodostaa uudestaan lakiehdotuksensa. Valtiopäivillä taisteltiin tästä lakiehdotuksesta 6 viikkoa ja vasta sittenkuin oli tehty siellä eräitä lievennyksiä, oli sen hyväksymisen puolelle saatu tarpeellinen enemmistö, 220 ääntä 147 edustajaa vastaan, mikä annettiin tämän poikkeuslain puolesta. Tämä poikkeuslaki yhteiskunnalle vaarallisia oppeja vastaan kielsi kaikki sosialistiset kokoukset, yhdistykset, painotuotteet, rahankeräykset. Sosialistista yllytystä harjoittavat henkilöt rangaistiin vankeudella tai karkoitettiin paikkakunnalta. Ravintoloitsijat, kirjailijat, kirjakauppiaat, lukusalien ja lainakirjastojen omistajat saattoivat menettää elinkeino-oikeutensa, jos heidän havaittiin harjoittavan agitatsioonia. Lain mukaan saatiin sosialismin saastuttamia paikkakuntia julistaa niin sanottuun pieneen piiritystilaan, jolloin poliisi sai mielin määrin vangita ihmisiä, karkoittaa heitä paikkakunnalta, hajoittaa yhdistyksiä, toimittaa kotitarkastuksia sekä tehdä takavarikoita. Vastusteleminen rangaistiin korkeintaan tuhannen markan sakolla tai 6 kuukauden vankeudella. Tämä sosialidemokraatteja vastaan tähdätty poikkeuslaki pysyi

voimassa 12 vuotta. Se rautainen käsi, joka silloin johti Saksan asioita, ei suinkaan jättänyt lakia käytäntöön panematta. Puoluejärjestöt hajoitettiin, eikä ainoastaan ne vaan myöskin ammattiyhdistykset, jopa jotkut työväen apukassatkin, puoluelehdet ja aikakauskirjat lakkautettiin niinikään, ja lukuisa joukko muita julkaisuja otettiin takavarikkoon. Monet suuret kaupungit julistettiin niin sanottuun pieneen piiritystilaan ja niistä karkoitettiin lukuisia sosialidemokraattien johtomiehiä. On tehty seuraava loppulaskelma. Sosialidemokraattisen puolueen sanomalehtiä, aikakausi- ja tilapäisjulkaisuja lakkautettiin ja takavarikoitiin yhteensä 1,300, työväenjärjestöjä suljettiin 332, piiritystilaan julistetuilta paikkakunnilta ajettiin pois 900 henkilöä, jonka lisäksi saman verran pakeni ulkomaille. Kuritushuone- ja vankeusrangaistuksia tuomittiin sosialidemokraattisen puolueen jäsenille yhteensä 1,000 vuotta, mikä määrä jakaantui 1,500 henkilön kesken. Syytökset sellaisista liitoista olivat hyvin lukuisat. Ainoastaan elokuun alusta 1886 tammikuuhun 1889 siis 2 $^1/_2$ vuoden aikana, käsiteltiin 55 tällaista juttua, joissa oli syytettyinä 236 henkilöä. Siis kylläkin johdonmukaisesti Saksassakin noudatettiin tätä terroriohjelmaa, jota noudattamalla Suomen porvaristokin nyt luulee voivansa työväenliikkeen meiltä perinjuurin nujertaa. Olisipa todella sosialistisen liikkeen Saksassa pitänyt hävitä, jos yleensä peloittelupolitiikka on kykenevä sellaista aikaansaamaan. Mitä on kokemus osoittanut? Kykenikö sosialistilaki tekemään lopun sosialistisesta kiihoituksesta, joka tällaista poikkeuslakia säädettäessä väitettiin sosialistisen liikkeen aluksi ja juureksi. Luulen useimpien edustajien tuntevan Saksassa saavutetun tuloksen, mutta tahdon kuitenkin virkistää porvarisedustajain muistia ja palauttaa heidän mieliinsä miten surkeasti sosialistilain tarkoitus jäi saavuttamatta. Sosialistilain perusteella järjestetyistä äärimmäisistä hallituksen pakkotoimenpiteistä huolimatta hyötyi nimittäin sosialidemokraattinen maailmankatsomus vuosi vuodelta yhä syvemmälle Saksan köyhälistöluokan sydämeen. Köyhälistö osasi aivan hämmästyttävällä älykkäisyydellä ja oveluudella käyttää hyväkseen nykyajan liikennemahdollisuuksia ja vetää poliisia nenästä kaikissa mahdollisissa jopa mahdottomilta näyttävissä asioissa ja tilanteissa. Ensinnäkin „Sosialidemokraatti"-nimistä työväen äänenkannattajaa ynnä muita kiellettyjä julkaisuja levitettiin puolueen keskuudessa perustetun kenttäpostin välityksellä säännöllisesti ja täsmällisesti, kuin konsanaan valtion postilaitoksen välityksellä, ja mainitun „Sosialidomokraatin" sekä tuon tuostakin ilmestyneen lentolehtisen avulla harjoitettiin valtavaa valistustyötä eli kiihoitusta, kuten porvarilliset asiata nimittävät, sosialistien keskuudessa. Tapahtui niinkin, että poliisi pantiin levittämään tämmöistä sosialistista kirjallisuutta. Valaistukseksi poliisin voimattomuudestä ehkäistä tuota ynnä muuta samanlaista toimintaa, mainittakoon, että kun kerran Dresdenin poliisi kielsi Bebeliltä tilaisuuden antaa selostuksen valtiopäivätoiminnastaan, julkaisi Bebel selostuksen lentolehtisenä, joka eräänä sunnuntaiaamuna k:lo 7—9:ään levitettiin 30,000 kappaleen painoisena 700 miehen voimalla puolueen jäsenille niin tarkoin, että ainoastaan pari kappaletta siitä joutui vasta aamukahviansa ryypiskelevän poliisin huostaan. Saksan työväestö tottui pian leikkimään tuon erinomaisesti järjestetyn poliisivallan kanssa, samoinkuin kissa leikkii hiiren kanssa. Puolueen suullinen agitatsiooni ei suinkaan lakannut eikä se jäänyt jäljelle. Se muuttui yksityiseksi yllytykseksi, jota harjoitettiin kaikissa tilaisuuksissa. Perustettiin lukuyhdistyksiä, laulukuntia, tupakkayhdistyksiä. Kiihoitustyö ei ollut edes erikoisen salaista, koska tahdottiin näyttää työväen vaativan samanlaisia kansalaisoikeuksia, kuin muutkin kansalaiset nauttivat. Myös puoluekokouksia pidettiin säännöllisesti. Kokoukset tavallisesti pidettiin ulkomailla, mutta edustajat kokouksiin työväestö valitsi Saksassa. Poliisit saivat niiden paikasta ja ajasta tietoja vasta viikkokausia niiden pitämisen jälkeen.

Tässä esitetystä tilanteesta jo käy selville, että Saksan rautakansleri Bismarck ei saanut sosialistilailla, sen nojassa toimeenpannuilla sosialistien vainoamisilla tarkoitustansa, sosialidemokratian maasta häviämistä, punaisen kummituksen kukistumista, kansanvälisen vallankumouksen aina muka uhkaavaa vaaraa pois valtakunnasta. Ensimmältä tosin näytti siltä, että poikkeuslain pyörremyrsky kumoaisi Saksan sosialidemokratian. Puolueen keskuudessa aluksi ajateltiin, ettei salaisia puoluejärjestöjä perustettaisi. Puoluehallinto julisti itsensä hajonneeksi. Mutta hallituksen kuristustoimenpiteet, toimihenkilöiden karkoitukset y. m. pian lujittivat rivit taasen ja puoluetoiminta aloitettiin jälleen varsin innokkaasti. Se muutos vain tapahtui puoluehallinnossa, että, kun puolue ennen oli lausunut tavoittelevansa päämääränsä laillisin keinoin, nyt ilmoitettiin pyrittävän siihen kaikin keinoin. Sosialistilehtien lakkauttamisesta oli vain se seuraus, että ulko-

mailla ruvettiin painattamaan vapaita lehtiä, jotka sitten ennen mainitulla tavalla levitettiin Saksaan. Sosialistilain jälkeisinä vuosina alkoi Zürichissä ilmestyä puolueen virallinen äänenkannattaja, ennenmainittu „Sosialidemokraatti", joka, kuten mainittu, määräaikoina toimitettiin säännöllisesti Saksan työläisille.

Muu toiminta myös järjestettiin oivallisesti, kuten jo edellä esitettiin. Seuraus tästä säännöllisesti jatkuvasta valistus- ja järjestämistyöstä oli, että sosialidemokraattien äänimäärä kasvoi sosialistilain aikana vaaleista vaaleihin. Ennen sosialidemokraattilain julkaisemista vuonna 1878 oli sosialidemokraattien äänimäärä 437,158. Vuonna 1880 se tosin aleni 312,000, mutta nousi taas vuonna 1884 $^1/_2$ miljoonaan eli 10 prosentilla kaikista annetuista äänistä. Vuoden 1887 vaaleissa sosialidemokratiaa kannatti taasen parisataa tuhatta äänestäjää enemmän kuin edellisissä vaaleissa. Viimeisissä sosialistilain aikaisissa vaaleissa puolueäänimäärä taas teki entistä huimemman hyppäyksen, nousten aina 1,270,000:teen eli lähes 20 prosentilla kaikista annetuista äänistä. Puolueen sanomalehdistön lukumäärä nousi 80-luvun päättyessä 60:een. Myös ammatillista liikettä oli kyetty järjestämään ja nousi ammatillisesti järjestyneiden lukumäärä samoihin aikoihin 200,000:een.

Vuoden 1890 vaalien tulos sisälsi Bismarckin politiikan kuolemantuomion. Häpeällinen poikkeuslaki sai hiljaisen hautauksen. Kun sen uudistamisesta ei valtiopäivillä tehty enää esitystä, lakkasi se olemasta voimassa syyskuun 30 päivänä 1890.

Mikä oli sosialistilain aikuisten kiristystoimenpiteiden vaikutus Saksan työväenliikkeeseen? Ensinnäkin tuo tavallinen kiristystoimenpiteitä seuraava ilmiö: Anarkismi ja anarkia saivat jalansijaa. Varsinkin 70-luvun lopulla ja 80-luvun alussa sai Mostin edustama anarkistinen, väkivallan tekoja kannattava suunta paljonkin kannattajia työväen keskuudessa. Vuosina 1882—84 varsinkin nousi anarkistinen villitys korkeimmilleen. Useita rahamiehiä ryöstettiin, poliiseja murhattiin, räjähdyksiä pantiin toimeen. Syksyllä 1883 saatiin ilmi anarkistinen salaliitto, jonka tarkoituksena oli räjähdyttää keisari ruhtinaallisine seuralaisineen ilmaan erään muistopatsaan paljastamistilaisuudessa. Tietysti hallitus käytti näitä tekoja hyväkseen saadakseen poikkeuslain jälleen pidennetyksi, vaikka sosialidemokratia mitä tarmokkaimmin oli taistellut anarkisteja vastaan. Bebel selittikin sosialistien puolesta valtiopäivillä, että „anarkisteille on ainoastaan poikkeuslaki antanut olemisen mahdollisuutta ja siis oikeuslakien isät ovat anarkistisen tekojen isiä".

Mutta sosialidemokraattisen puolueen taistelukuntoisuuteen vaikutti sosialistilaki kohottavasti. Syystäpä lausuukin Saksan sosialidemokratian historioitsija, verratessaan sosialistilain aikuisia uhrauksia ja saavutuksia toisiinsa katsoen: „Kallis oli hinta, mutta kyllä oli hyvä tavara." Paitsi puolueen jäsenistön ja sen toimintaedellytysten lisääntymistä lukunsa ja laajuutensa puolesta, oli se myöskin laadultaan tullut toimintakykyisemmäksi ja kelpoisemmaksi. Joukot olivat kasvatettuja sankareiksi tuossa 12-vuotisessa Saksan köyhälistöliikkeen sankarikauden koulussa. Ylpeydellä Saksan sosialidemokratia vieläkin viittaa niihin tuloksiin, mitä se itselleen taisteli sosialistilain vallitessa. Zürichin kansainvälisessä sosialistikongressissa vuonna 1893 lopetti Engels tervehdyspuheensa lauseella: „Matkustin tänne Saksan kautta ja kuulen monen sosialistin valittavan sitä, että sosialistilaki oli kumottu. Taistelu poliisia vastaan oli heistä ollut paljon hauskempaa. Sellaisista taistelijoista ei minkäänlainen poliisi, ei koko maailman hallitsijat saa urakkaa."

Luulisin näiden kokemusten jo puhuvan puolestaan mitä työväenliikettä vastaan tähdätyllä kansallisvapauksia rajoittavilla poikkeuslaeilla saadaan aikaan. Jos meikäläisen hallituksen aikomuksena on nyt sille myönnettävien valtuuksien varassa estää kokonaan sosialidemokraattisen työväen järjestyminen, ennen kaikkea sosialidemokraattisen sanomalehdistön syntyminen, kuten täällä ed. Wuorimaa ja Alkio sille suosittelivat niin liikuttavassa huolenpidossaan työväenluokan henkisestä terveydestä, niin minä sanon: „Tuskin hallitus tulee siinä yrityksessä onnistumaan." Yhtä vähän kuin Saksassa kyettiin sosialidemokraattista lehdistöä sosialistilain aikana hävittämään, yhtä vähän siihen Suomen hallitus kaikkine poliiseineen pystyy. Sosialistinen sanomalehdistö syntyy tänne ehdottomasti, joskin siitä tulee maanalainen tai tullaan sitä tänne kuljettamaan ulkomailta. Jo nyt, jolloin maassamme kaikki sosialidemokraattiset sanomalehdet ovat lakkautetut, ilmestyy ulkomailla Suomea varten toimitettu työväenlehti. Porvarillisten omien kokemustenhan pitäisi heille osoittaman, kuinka maanalainen lehdistö voi kehittyä voimakkaasti, kun sitä kannattaa suuri kansalaisryhmä maassa. Haluaisinpa palauttaa mieliinne, miten

vähän kyettiin Bobrikovin aikana estämään Ruotsissa ilmestyvää „Vapaita Sanoja"-nimistä lehteä Suomeen pääsemästä. Yhtä vähän kykeni äskettäin kukistunut vallankumouksellinen hirmuhallitus ohraanallaan estämään Helsingissä ilmestynyttä salaista porvarillista lehteä saapumasta tietoineen porvarillisten lohdutukseksi. Yhtä vähän kykenee myöskään porvarillinen taantumus nyt estämään sosialidemokraattisen lehden saapumista työväenluokan käsiin, jos se nimittäin suunnittelee sosialidemokraattisten lehtien kokonaan mahdottomaksi tekemistä. Meillä lienee sentään vieläkin elossa satojatuhansia sosialidemokratian kannattajia. Eivätkä teidän veriset sotaoikeutennekaan kykene sentään koko tuota joukkoa maan päältä hävittämään. Yhtä vähän kuin Saksan poliisi aikoinaan kykenee myös Suomen poliisi estämään sosialidemokraatteja kokoontumasta neuvotteluihin, vaikka te tekisittekin julkisen kokoontumisen heille mahdottomaksi. Minulle kai vastataan tähän, ettei tämän poikkeuslain tarkoitus ole suinkaan tehdä mahdottomaksi kaikkea sosialidemokraattista järjestäytymistä eikä estää kaikkia sosialidemokraattisia sanomalehtiä ilmestymästä, vaan ainoastaan estää väkivaltaisuuksiin kiihoittava kiihoitustyö ja tätä tarkoittava järjestäytyminen. Jo se on vain tämän lain tarkoitus, pitäisi sen käydä myös ilmi selvästi tämän lain sisällyksestä. Mutta juuri tämän lain epämääräisyys oikeuttaa epäilemään pahinta. Olihan toki Saksan sosialistilakikin lajiteltu erilaatuisista rikkomuksista ja sääsi mikä rangaistus mistäkin rikkomuksesta seuraisi. Sekin siis tavallaan kalpenee taantumuksellisuudessaan tämän lain rinnalla, tämän lain sisältö kun on täydellisesti määrittelemätön. Meikäläisen poikkeuslain nojalla voi hallitus ei ainoastaan rajoittaa kansalaisten paino-, kokoontumis- ja yhdistymisvapautta, vaan antaa melkeinpä mitä muita poikkeussäännöksiä ja rangaistuksia tahansa „yleisen järjestyksen ja turvallisuuden palauttamiseksi".

On kyllä mahdollista, että ne senaatin säännökset, jotka tämän poikkeuslain nojalla tullaan antamaan, eivät ainakaan aluksi ilman muuta tee mahdottomaksi sosialidemokraattista järjestäytymistä ja valistustyötä, vaikka kenties olen tässä suhteessa liian hyväuskoinen (optimistinen). Sitähän tahtoo näin maltillisella sosialistilla olla se vika, että uskoo porvarillisista liian hyvää ja sitten pettyykin heidän suhteensa. Joka tapauksessa olen vakuutettu siitä, että tämä poikkeuslaki on tarkoituksella jätetty näin epämääräiseksi. Sillä vaikka sitä ei enää tarvitakaan vallankumousliikkeen kukistamiseksi, koska tuo liike on jo täydellisesti voitettu, niin voi se tulla vielä tarpeelliseksi hallitukselle, jos porvarillisten puolueiden ja varsinkin hallituksen nykyisen politiikan ja toimenpiteiden arvostelu mahdollisesti syntyvän sosialidemokraattisen sanomalehdistön puolelta käy liian vaivaloiseksi vallanpitäjille. Onhan näinä viikkoina ratkaistava useita ulko- ja sisäpoliittisia kysymyksiä, sellaisia kuin kysymys hallitusmuodosta, sodasta ja rauhasta j. n. e., joiden ratkaisusta maamme kohtalo vuosikymmeniksi riippuu ja joiden suhteen porvarillisten puolueiden ja hallituksen useasti maalle vahingollinen politiikka tarjoaa yllinkyllin arvostelun aihetta. On sen vuoksi mukavaa, että on olemassa varalla tällainen poikkeuslaki, jolla voi jonkun tekosyyn nojalla tai ilman sitäkin lakkauttaa hallitukselle epämieluisan lehden. Samoin tahtoo tietysti hallitus varata itselleen tilaisuuden päästä lopettamaan sosialidemokraattiset sanomalehdet, jos ne uskaltaisivat esimerkiksi ryhtyä paljastelemaan sotavankien kohtaloa ja niitä joukkoteurastuksia, joita viime viikkoina on kaikkialla maassamme toimitettu, ja vaatimaan niiden suorittajia vedettäviksi tilille, kuten — ja hyvällä syyllä — ovat tilille vedetyt tai tulevat tilille vedettäviksi ne konnat, joita punakaartin liepehillä niin runsaasti pesi. Jottei Suomen porvarillisten häpeä pääsisi länsi-Europan kuuluviin, tarvitsee porvarillinen hallitus oikeutta panna kapulan epämieluisten asiain paljastajien suuhun.

Vaikka tiedänkin, että tästä asiasta porvarilliset yhtenä ainoana taantumuksellisena joukkona ovat päättäneet hallitukselle antaa sen pyytämät oikeudet, tahtoisin kuitenkin vielä kerran varoittaa ainakin porvarillista vasenta siipeä oman itsensä takia näitä hallitukselle antamasta. Kuka takaa, ettei joku hallitus katso vielä jonakin kauniina päivänä tarpeelliseksi ruveta harjoittamaan esimerkiksi Alkion, Wuorimaan y. m. tasavaltalaisten mielipiteitten suhteen sitä valtiollista terveydenhoitoa, jota mainitut herrat ovat valmiit väkivallalla sosialidemokraattiselle työväelle tarjoamaan. Ehkäpä sama kohtalo uhkaa nuorsuomalaisiakin tasavaltalaisia agitaattoreita. Kaikkihan on mahdollista. Voihan hallitus ehkäistä yksinkertaisesti viranomaisten arvostelun tämän lain nojalla, sillä tuollaisetkin toimenpiteet voidaan epäilemättä selittää kapinasta aiheutuviksi, jotka ovat tarpeelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Nykyisenkin hallituksen sensuroimishalua todistaa se seikka, että se on järjestänyt ulkomaiseen kirjeenvaihtoon nähden jo sensuurin.

Tämän seikan luulisi sentään hiukan kykenevän ravistelemaan herkkäuskoista porvarillista ainesta taantumuksellisesta horrostilastaan. Jos ei porvariston taantumuksellinen sokeus olisi niin suuri, pitäisi tämän poikkeuslain voimassaoloajan pituuden toki heitä peloittaa. Jos eivät pelkääkään nykyiselle hallitukselle noita valtuuksia myöntää, pitäisi heidän toki sentään pelätä antaa ne jokaiselle mahdolliselle hallitukselle, joka tänne voi tulla kokonaisen vuoden aikana. Emmehän lainkaan tiedä, eikö tähän maahan voi vuoden kuluessa muodostua sellainen hallitus, joka voi ryhtyä porvarillisiakin vastustuspuolueita kuristamaan. Mikäli minä olen tänä aikana voinut seurata kuningasmielisten taantumuksellisimman sivustan lausuntoja, ei sillä taholla puuttune halua porvarillistenkaan vastustuspuolueiden kuristukseen, jos ei se muuten saa vaatimuksiaan perilleajetuksi. Mutta tämä eduskunta näkyy olevan lyöty sokeudella, luovuttaessaan vastavallankumouksen haltuun puolustuksetta aseman toisensa jälkeen.

Kuten jo äsken sanoin, on koko tämä poikkeuslaki kokonaan tarpeeton kapinan kukistamiseksi ja järjestyksen palauttamiseksi. Onhan työväen vallankumousliike jo täydellisesti nujerrettu ja maahan on palautettu rauha — tosin kuoleman rauha. Sen yhteiskuntaluokan jäsenistä, josta vallankumousliike sai etupäässä kannattajansa, on suuri osa saanut surmansa taisteluissa tai viruu nyt lähes satatuhantisena joukkona vankiloissa, sekin osa täydellisesti masennettuna. Vallankumousliikkeen henkiset johtajat, niin sanotut „kiihoittajat", ovat hekin joko saaneet surmansa tai istuvat vangittuina tai ovat sitten jättäneet maan. Ei siis lainkaan tarvita kapinan kukistamiseksi tätä suukapulapolitiikkaa.

Minä käsitän vielä sen, jos kansalaissodan aikana porvarilliset katsoivat välttämättömäksi lakkauttaa vihollispuolueen, se on sosialidemokraattiset lehdet, mutta teidän nykyistä politiikkaa en käsitä. Jos vielä jossakin paikassa sattuisi työväenjoukkojen kapinallisia liikehtimisiä, kai te kykenisitte ne kukistamaan sotaväellänne ja järjestysvallallanne, ilman että hallitus tarvitsee sitä varten valtuutta paino-, kokoontumis- ja yhdistymisvapauden kansalaisilta riistämiseen. Sitäpaitsi olen vakuutettu siitä, että ainakaan mitään merkittävämpiä työväenjoukkojen aseellisia liikehtimisiä ei maassamme tulisi tapahtumaankaan, vaikka hallitus jäisi nyt sille aiottuja valtuuksia vaille ja „kiihoitus" pääsisi jälleen vapaaksi. Suomen työväki on nyt kukistetussa kapinassa saanut sellaisen opetuksen, että aseellisen kapinan ajatus ei siinä enää saisi huomattavaakaan jalansijaa, vaan olisi olemassa edellytykset lailliselle, parlamentaariselle sosialidemokraattiselle työväenliikkeelle ja maltilliselle sosialidemokraattiselle sanomalehdistölle — jos vain eivät maamme porvarilliset puolueet ja niiden hallitus maata rauhoittaessaan tekisi niin törkeitä erehdyksiä kuin nyt tekevät. Jos porvaristo koettaisi rauhoittaa työväen mieliä, pysyttämällä voimassa työväelle tärkeät valtiolliset ja yhteiskunnalliset lainsäädännölliset saavutukset, toteuttamalla uusia uudistuksia ja käsittelemällä vallankumousliikkeeseen osaaottaneita joukkoja lempeydellä, niin porvarilliset puolueet kykenisivät tällä menettelyllä saamaan itselleen kannattajia myöskin työväen joukoista. Ja sosialidemokraattinen parlamenttaarinen suunta pitäisi kyllä huolen siitä, että bolshevismin työväenliikkeelle vahingolliset seuraukset pääsisivät täyteen valaistukseen. Mutta kuten sanottu, porvarilliset puolueet eivät tälläkään kertaa näy osaavan käyttää hyväkseen niitä työväenluokan mielialan rauhoittamisen ja maltillisen työväenliikkeen syntymisen edellytyksiä, jotka ovat olemassa nykyisissä olosuhteissa. Tahtoessaan rauhoittaa työväenluokkaa väkivallalla ja poikkeuslailla, siis samalla tavalla, jolla Venäjän tsaristinen hallitus niin kauvan siellä ylläpiti „rauhaa" ja „järjestystä" — joskaan ei yhtä julmalla tavalla kuin meillä — saa porvaristo aikaan, että työväen mieliala ei pääse yhtä helposti rauhoittumaan kuin muuten. Näiden poikkeuslakien synnyttämä katkeruus tulee pukeutumaan työläisten päässä bolshevistisiksi tai anarkistisiksi ajatusrakelmiksi. Parlamentaarista taistelua suositteleva sosialidemokratia saa vähemmän kannattajia kuin vapaissa oloissa ja myöskin tämä sosialidemokratia; sen kirjallinen ja suullinen kiihoitus ja valistustyö saa porvarillisen kuristuspolitiikan johdosta kiihkeämmän ja häikäilemättömämmän luonteen. Koko tämä yritys, lausunto-, paino-, kokoontumis- ja yhdistymisvapautta kuristamalla, hävittää työväestö, anarko-sosialistinen tai sosialidemokraattinen ajattelutapa, lähtee siitä harhakuvittelusta, mikä porvarillisille vastavallankumouksen aikoina on niin ominainen. Vallankumouksellisten liikkeiden syy nähdään yksinomaan jonkun ryhmän tai oppisuunnan kiihoituksessa, jolle omistetaan rajaton, salaperäinen voima, mitä niillä itse asiassa ei ole. Kun tämä kiihoitus saadaan estetyksi, luullaan koko liikehtiminen, jopa halukin kumoukselliseen toimintaan saatavan tukahdutetuksi. Täantumukselliset porvaripolitikot eivät tahdo ymmärtää, että ensiksi an-

karinkaan ja edesvastuuttominkaan kiihoitus ei kykene synnyttämään joukkoliikkeitä, jos eivät olevat olot ole luoneet tuollaisen liikkeen edellytyksiä, ja että toiselta puolen, missä olevat olot ovat sellaiset, että ne mieliä kiihoittavat, siellä ei mielten kiihtymistä ja kiihoitusta voi ehkäistä muuten kuin poistamalla ne syyt, jotka kiihoitukselle ravintoa antavat. Kiihoitusta ei voida siis välttää, missä kerran on kiihtymystä aiheuttavia olosuhteita. Kysymys on vain siitä, millä tavalla kiihoitus ilmenee: joko salaisena, maanalaisena toimintana tai julkisena, vapaasti puheessa ja painossa ilmipääsevänä. Tähän asti ovat sentään meidän maassamme useat porvarillisetkin olleet sitä mieltä, että julkinen epäkohtain paljastaminen, vaikka laadultaan ala-arvoinenkin, on parempi salaista. Se on aina sentään yleisen mielipiteen ja vastustajien julkisen sanan kontrollin alaisena, eikä voi esittää minkälaisia väitteitä tahansa, kuten on laita salaisen kiihoitustyön. Kokemus on osoittanut sitäpaitsi, että missä julkinen epäkohtien paljastaminen on työväeltä kielletty, siellä ehdottomasti työväen keskuudessa anarkistiset ja väkivaltaiset teot saavat ennen pitkää jalansijaa.

Porvarillisten pitäisi tällä hetkellä muistaa, että sosialidemokraattista kiihoitusta ette kuristuspolitiikallanne saa estetyksi, mutta tämän kiihoitustyön laatuun voitte kyllä ratkaisevastikin vaikuttaa. Minä olen kyllä valmis myöntämään, että voidaan harjoittaa väärää ja valheellista kiihoitustyötä, myönnän senkin, että osa sosialidemokraattista sanomalehdistöä ei ole kaikkina aikoina johdettu vastuuntunteisesti ja viisaasti, niin että olevien olojen luoma työväen kiihtymys olisi jalostettu työväelle mahdollisimman suuria etuja tuottavaksi käyttövoimaksi. Mutta samalla on minun sanottava, että mielestäni porvarilliset lehdet ovat erikoisesti nykyisinä aikoina kunnostautuneet yhtä suurella valheellisuudella, siveellisellä ryhdittömyydellä ja edesvastuuttomalla kiihoituksella, kuin aikoinaan huonoimmat työväenlehdet. Ovathan ne joko vaienneet tai suorastaan kiihoittaneet niihin hirmutekoihin, joita Suomessa nyt joka päivä harjoitetaan ei ainoastaan punakaartilaisia vaan rauhallisia työläisiä kohtaan, samaan aikaan, kun eivät löydä kyllin verisiä kuvia maalatakseen lukijainsa kiihoitukseksi punakaartin kylläkin lukuisia ja rumia tihutöitä. Vaikka porvarilliset lehdet nyt tällä hetkellä kiihoittavat lukijainsa alhaisimpia vaistoja, ei meidän sosialidemokraattien — en puhu bolshevikien puolesta — päähän sentään pälkähtäisi vaatia niiden lakkauttamista, jos meillä sellainen valtakin olisi. Luulenpa, etteivät meikäläiset bolshevikitkaan olisi aseellisen taistelun voitettuaan asettaneet esteitä vapaalle sanalle enempää kuin sitä enää Venäjänkään bolshevikit tekevät. Me sosialidemokraatit ainakin käsitämme, että emme suinkaan porvarillisten mieliä rauhoittaisi ja estäisi heidän hommiaan, jos me heidän kiihoittajiansa koettaisimme estää tuomasta mielipiteitään vapaasti ilmoille. Tämän mukaisesti me myös vaadimme itsellemme sananvapautta, siinä varmassa vakaumuksessa, että ainoastaan siten työväenliike pysyy terveellisillä urilla. Meikäläisten porvarillisten luulisi erikoisesti käsittävän paino- ja kokoontumisvapauden tärkeyden, niin että he eivät niitä näin kevyesti luovuttaisi kansalaisilta kokonaiseksi vuoden ajaksi. Ovathan juuri meidän maassamme porvarillisetkin saaneet taistella noiden oikeuksien puolesta silloin, kun venäläinen sortovalta yritti meillä kansalaisvapauksia kuristaa, olivathan silloin ainakin kaikki perustuslailliset myöskin vaarallisia kiihoittajia, joiden suu oli sortovallan mielestä tukittava. Siihen aikaan olivat porvarilliset sanomalehdet yksimielisesti osoittamassa, kuinka nurinkurista oli sanan-, kokoontumis- ja yhdistymisvapauden supistamisella koettaa maata rauhoittaa. Luulen, että nykyisten mustien rauhoittajien edustaja Alkio oli tuohon aikaan itse kirjoittanut useampia kirjoituksia sananvapauden puolesta. On todellakin julma kohtalon iva, että samaisten herrain, jotka itse ovat aikoinaan kärsineet kansalaisvapauksien loukkaamisesta, nyt on täytynyt olla kansalaisilta näitä vapauksia riistämässä.

En voi tässä liioin olla merkille panematta sitä surkeaa osaa, jota porvarillinen sanomalehdistö on tässä asiassa näytellyt. En ole ainakaan suomalaisissa helsinkiläisissä sanomalehdissä tavannut yhtään kirjoitusta, jossa olisi tahdottu evätä hallitukselta nyt kysymyksessä olevat valtuudet, joilla kuitenkin nimenomaan sanomalehtien olemassaolo joutuu hallituksen mielivallasta täydellisesti riippuvaksi. Ruotsalaisista sanomalehdistä on minulle mainittu "Dagens Press", joka toki on sisältänyt pari kirjoitusta, joissa selvästi on otettu ero näistä meikäläisistä sosialistilaeista.

Mutta turhaan te teette tällaista rauhoitustyötä. Niinkuin jo olen sanonut, ette te sillä voi estää sosialidemokraattista järjestymistä ja valistustyötä. Jos hallitus rupeaa näitä nyt saamiaan valtuuksia käyttämään rauhallisen työväenliikkeen kukistamiseksi, on se sillä nostava vastaansa vähitellen ei ainoastaan koko työväen-

luokan, vaan lisäksi myöskin vapaamielisen porvariston. Ehdotan, että tämä lakiehdotus hylättäisiin.

Senaattori Louhivuori: Herra Paasivuori on esittänyt meille syiden ja seurausten suhteita Ranskan ja Saksan olojen valossa.

Ranskan sosialidemokratian historia kommunin jälkeen osoittaa kuitenkin, etteivät ne rajoitukset, joita kansalaisvapauksien suhteen katsottiin välttämättömiksi, ole muuttaneet Ranskan sosialidemokratiaa anarkistiseksi. Minun tarvitsee tässä vain mainita Ranskan suurimman sosialistin Jaurés'in nimi, jonka ed. Paasivuori varmaan tuntee. Jos herra Paasivuori johtaisi sosialismia niinkuin herra Jaurés johti, niin näitä lakeja ei tarvittasi.

Jos Saksan sosialistilaki on antunut leiman Saksan myöhemmälle sosialismille, niin saa Saksan kansa olla kiitollinen Bismarckille tästä laista. Minä puolestani en ole sitä mieltä, että sosialistilaki oli onnistunut, mutta kieltää ei voi, että tämän lain aikana Saksassa juuri porvarillisella taholla kehitettiin varsinaisesti perusteet sille suurenmoiselle sosialipoliittiselle lainsäädännölle, joka on vaikuttanut hillitsevästi kumouksellisiin pyrkimyksiin ja tehnyt Saksan sosialismista isänmaallisen liikkeen, jollaisena sen nyt suurimmalta osaltaan tunnemme.

Totta on kyllä, että sekä Ranskassa että Saksassa on esiintynyt vähäisiä kumousliikkeitä, mutta niihin ei ole ollut syynä enempi kommunin jälkeinen aika kuin sosialistilakikaan. Meillä ehdotetut toimenpiteet ovat aiotut väliaikaisiksi ja jo siitä käy selville, ettei niillä ole tarkoitettu sosialismia tuhota eikä työväen pyrkimyksiä tyhjäksi tehdä. Mutta tässä maassa tarvitsee ennen kaikkea juuri työväen joksikin ajaksi päästä rauhaan siltä valheelliselta kiihoitukselta, jota vastaan ed. Paasivuori ja hänen maltillisiksi itseään nimittävät toverinsa eivät ole ennen kapinaa nousseet ja jolle he eivät nytkään näytä haluavan sulkuja panna. Niin pian kuin herra Paasivuori ja muut sosialistit tämän oppivat, ei heidän varmastikaan tarvitse nyt käsiteltävää lakia pelätä.

Ed. Schybergson: I likhet med herr Åkesson har icke heller jag varit närvarande vid andra läsningen af detta ärende, men i motsats till herr Åkesson är jag beredd att taga min del af ansvaret för att den föreslagna lagen kommer till stånd. Dock vill jag inte dölja för mig, icke heller för andra, att jag drager i tvifvelsmål, huruvida den nu vore behöflig. Det synes mig, som om detta uppror i all sin gräslighet ryckt upp anarkismen med rötterna som om i själfva verket lugn skulle hålla på att återvända. Jag hörde redan för några veckor sedan från en af våra fabriksorter, att arbetet går bättre och lugnare än på många år. Jag har iakttagit detsamma på håll, där jag har intressen att bevaka. En byggmästare, som jag talat med, har försäkrat att arbetarna varit lugna och arbetsamma. Jag tror därför, att vi icke behöfva befara någon upprepning af anarkin. Det förefaller mig också som om vi på borgerligt håll på den sista tiden skulle blifvit mindre nervösa, än vi voro så länge de dagliga tidningarna upprörde oss med sina notiser om mordgärningar. Det är endast några veckor som hafva förgått sedan man icke vidare behöft påminnas om dessa gräsligheter och som sagdt man är också på borgerligt håll villig att se saken lugnare och något mera förståelsefullt. Hvad särskildt beträffar de föreslagna inskränkningarna i yttrandefriheten, måste jag säga, att jag i ett obevakat ögonblick hade önskat att Työmies kunnat få utkomma för att man skulle få se, hvilken omsvängning bladet hade varit tvunget att göra, och åtminstone hade det antagligen icke varit någon fara med att Paasivuoris nya tidning hade fått utkomma. Jag skulle heller icke hafva något emot att se Paasivuoris yttrande i tryck. Så lågmält som han läste upp det, har jag icke kunnat följa med det. Detta fullkomliga undertryckande af alla sosialdemokratiska yttringar väcker mycket mera oro i sinnena, än om de skulle få läsa de uttalanden, som nu skulle framträda och hvilka i hvarje händelse innebure ett afståndstagande från de tidigare, samt kanske vore till gagn. Men trots allt detta kan jag icke finna annat än, att när en regring, som under nuvarande förhållanden åtager sig ansvaret, önskar en sådan lag, måste vi votera den. Den är dock endast interimistisk. Hvad åter beträffar de i tidningarna uttalade farhågorna för att denna lag skulle kunna riktas mot de borgerliga, anser jag dessa farhågor vara tämligen ogrundade. Detta gör, att jag afger min röst för godkännande af utskottets betänkande.

Ed. R. Furuhjelm: Jag hade hoppats att det af hr Estlander vid senaste plenum framställda förslaget om förkortande af fullmakternas giltighetstid hade blifvit af landtdagen godkändt. Då så icke skett och jag för min del finner beviljande af sådana exceptionella fullmakter, som här är fråga om, på en så lång tid som ett helt år framåt, mycket betänkligt, ber jag härmed att få förklara, att jag för min del kommer att rösta mot förslaget.

Ed. Ståhlberg: Sitä lainsäädäntötoimenpidettä, joka nyt on puheena, ei ole verrattava niihin toimenpiteisiin, joihinka ryhdyttiin lähinnä Ranskan kommuunin kukistumisen jälkeen, eikä myöskään Saksan sosialistilakeihin, vaan se on verrattava lainsäännöksiin, jotka nykyäänkin ovat voimassa sekä Saksassa että Ranskassa, Ranskassa 1849 ja 1879 vuosien lakien nojalla, Saksassa valtakunnansäännön ja erikoisvaltioitten useitten lakien nojalla. Molemmissa näissä maissa, samoin kuin monessa muussakin, on katsottu tarpeelliseksi itse laissa järjestää ja samalla rajoittaa myöskin sellaisia ylimääräisiä toimenpiteitä, joihin on tarvis ryhtyä sodan ja aseellisen kapinan yhteiskuntaa uhatessa, siis sellaisina aikoina, jolloinka tavallisia oloja varten järjestetyt turvallisuustoimenpiteet eivät riitä. Jollei tällaisia ylimääräisiä toimenpiteitä olisi lailla järjestetty, niin useassakin tapauksessa yhteiskunnan itsepuolustuksekseensa olisi ollut pakko ryhtyä laissa säätämättömiin ja järjestämättömiin toimenpiteisiin. Sen mullistuksen jälkeen, jonka alaisena Suomen yhteiskunta äskettäin on ollut, on luonnollista, että olot eivät voi yhtäkkiä vakaantua ja rauhoittua niin, että olisi varmuus siitä, etteivät rajan takana vaanivat levottomuuden ainekset pääsisi taasenkin häiritsemään järjestystä ja turvallisuutta ja siten estämään olojen säännölliselle kannalle palaamista.

Se esitys, jonka hallitus tästä asiasta on antanut, oli tosin jättänyt pyydetyt hallituksen valtuudet miltei kokonaan rajattomiksi ja sentähden esitys olikin sellainen, ettei sitä minunkaan mielestäni olisi voitu hyväksyä, mutta siinä muodossa, kuin lakiehdotus on perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan mietinnöissä, on hallituksen esitystä paljon rajoitettu ja tarkemmin määrätty. Kun esityksessä ei ollut mitään sanottu ja määrätty siitä tarkoituksesta, jota varten hallitus oikeutettaisiin erikoissäännöksiä antamaan, niin nyt esillä olevissa ehdotuksissa nämät säännökset ovat nimenomaan rajoitetut ainoastaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimaanpitämistä varten välttämättömiin säännöksiin. Toiseksi oli, paitsi julkaisemisoikeutta, kokoontumisoikeutta ja yhdistymisoikeutta koskevia rajoituksia, esityksessä yleensä pyydetty hallitukselle oikeutta antamaan muitakin säännöksiä kapinan lopulliseksi kukistamiseksi ja siihen osaa ottaneitten henkilöitten ilmisaamiseksi. Tässäkin kohden on lakiehdotus nyt rajoitettu nimenomaan koskettamaan sellaisia seikkoja, jotka muuallakin ovat tällaisten ylimääräisten turvallisuustoimenpiteitten alaisina, nimittäin mainittujen seikkojen lisäksi oleskeluoikeutta sekä laajennettua oikeutta kotietsintöjen ja vangitsemisien toimeenpanemiseen ja takavarikkojen toimittamiseen. Vihdoin kolmanneksi esityksessä oli ehdotettu, että senaatti saisi määrätä antamiensa säännösten rikkomisesta minkälaisia rangaistuksia tahansa, siis sanan mukaan otettuna vaikka kuolemanrangaistuksia. Sen sijaan valiokunnat ovat rajoittaneet rangaistuksen sakkoon tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen ja määränneet tämän rajan jo itse tässä laissa. Aika nyt puheenaoleville valtuutuksille on ehdotettu yhdeksi vuodeksi ja tämä saattaa ollakin tarpeen siltä varalta, että erikoiset ylimääräiset toimenpiteet eivät vielä puolessa vuodessa tulisi tarpeettomiksi. Siitä ei kuitenkaan johdu, että hallituksen olisi tällaista valtuutusta käytettävä, erikoisia säännöksiä annettava ja voimassa pidettävä koko tuona aikana, yhtä vähän kuin sekään että hallituksen olisi asiallisesti mentävä niin pitkälle kansalaisoikeuksien rajoittamisesta, kuin mihin sille tässä annetaan valtuutus. Toivottavasti hallitus, käsittäen asian arkaluontoisuuden, ei näitä valtuuksia käytä sen kauvemmin eikä enemmän kuin mitä välttämätöntä kulloinkin on . Ja erityisesti on täysi syy toivoa, että valtuutusta ei käytetä minkään luokkasorron tarkoitukseen, ei asiallisen arvostelun eikä epäkohtien paljastamisen tukahuttamiseen sosialidemokraattiseltakaan taholta. Tällä toivomuksella ja tässä mielessä käsittäkseni eduskunnalla on sekä mahdollisuus suostua tähän lakiin, että myöskin velvollisuus antaa hallitukselle tarpeelliset mutta lailla rajoitetut keinot yhteiskuntajärjestyksen voimassapitämistä ja sen jälleen häiriintymisen estämistä varten.

Ed. Pennanen: Se osuus ja vaikutus, joka paino-, kokoontumis- ja yhdistysvapauden väärinkäyttämisellä on ollut äsken kukistetun kapinan yllyttelyssä ja valmistelussa, on kieltämätön. Ed. Paasivuorikaan ei voinut sitä kokonaan evätä. Kukistettu kapina tuli toimeenpanijoilleen sangen kalliiksi. Kukistaminen maksoi myöskin tuhansien lainkuuliaisten kansalaisten elämän ja hengen, muusta puhumattakaan. Meillä on täysi syy varoa ja valvoa, että mainitunlaista väärinkäyttöä kansalaisvapauksien käyttämisessä ei saa uudistua, nyt kun mielet näyttävät olevan vielä aivan sairaloisesti kiihtyneitä. Vapautemme kallis hinta on koetettava saada tuottamaan mahdollisimman pysyvän tuloksen.

Olen kyllä sitä mieltä, että mielten katkeruutta, sairaloista luokkavihaa, aikaisemmin tyrkytettyä väärinkäsitystä ja käsitteiden hämmennystä ei tosin poisteta yksinomaan sellaisilla rajoituksilla, kuin ehdotettu laki edellyttää. Mainitut ilmiöt

vaativat myöskin epäitsekästä työtä ja toimintaa pahan juurien poistamiseksi. Mutta sittenkin, oikeamielisessä, kansanvaltaisessa valtiossa pitäisi kyllä voida rikollinen ajatus estää ainakin teoksi kehittymästä, kun vain lainmukaisia ehkäisykeinoja on valtiovallalla käytettävissä. Tämän lain tarkoitus ei suinkaan ole vissin kansalaisryhmän tai lain ja yhteiskuntajärjestyksen puitteissa toimivien aatesuuntien oikeuksien umpimähkäinen rajoittaminen. Tämä laki vain valtuuttaa hallituksen pitämään huolta takeista, ettei kukaan saa käyttää kansalaisoikeuksia väärin ja yhteiskuntaa uhkaavalla tavalla.

Kyseessäoleva valvonta- ja ehkäisytoimi lienee jo yleensäkin vaikea ja arkaluontoinen. Eritoten on se sitä meillä, jossa niin sanottu sosialidemokratia on järjestöineen ja suunnattomine jäsenmäärineen joutunut kauheaan rikoksen toimeenpanijaksi ja jonka keskuudessa on monista merkeistä päättäen syytä pelätä rikollisuuden jatkumista. Että sosialismi ja meillä tapahtunut kapinaliike kaikkine rikollisuuksineen ja kuuvaamattomine kauhuineen ovat sotketut ja sotkeentuneet toisiinsa, siihen on suomalainen niin sanottu sosialismi itse antanut enemmän kuin riittävästi aihetta. Ed. Paasivuorikin on tässä puhunut vain kansanliikkeistä, nimenomaan sosialismistä, vaikka tämä laki on tarkoitettu nimenomaan kapinaliikkeen maininkeihin kohdistuvaksi. Mutta sittenkin, kaiken senkin jälkeen, mitä on nähty ja kuultu, jopa niiden kauhutöiden takiakin, mitä Suomessa on tapahtunut, on minun mielestäni sosialismi ja kapinallinen anarkismi käsitettävä ja käsiteltävä eri asioina. Sillä syyttömiäkin voi olla, samoin kuin varmasti on jo niitäkin, jotka ovat huomanneet, miten turmiollista vihan kylvö on sosialismille itselleenkin ollut. Kun minä puolestani olen vakuutettu siitä, ettei kansanvaltaisessa Suomessa tule yhden vuoden aikana, tämän lain voimassaoloaikana, olemaan sellaista hallitusta, joka käyttäisi näitä valtuuksia sillä tavoin, ettei se voisi siitä vastata kansansa ja omantuntonsa edessä, niin minä tulen äänestämään tämän lakiehdotuksen puolesta.

Ed. Colliander: Vid en tidigare behandling af frågan har jag varit i tillfälle att anföra de orsaker, som göra att jag icke kan sympatisera med nu föreliggande lagförslag. Då emellertid regeringen kräfde, att dessa undantagslagar skulle godkännas, var jag villig att understöda det förslag, som gick ut på att de skulle vara i gällande kraft intill den 1 januari 1919. Då majoriteten i landtdagen icke ansåg nödigt fästa afseende vid detta medlingsförslag, kan jag för min del icke annat än däruti se ett ytterligare bevis på att de faror, som jag då antydde, förefinnas, och det gör, att jag nu måste rösta mot lagförslagets godkännande.

Ed. Ahmavaara: Yhtymällä ed. Ståhlbergin ja Pennasen lausuntoihin, minun ei tarvitse pitkälti jatkaa. Pyydän ed. Paasivuorelle vain tehdä muutaman kysymyksen. Hän täällä koetti osoittaa, että sortotoimenpiteet ja ehnen kaikkea sananvapauden supistaminen Saksassa vei anarkiaan. Minä pyytäisin herra Paasivuorelta kysyä, mikä meillä vei anarkiaan. Meillä sai Työmies myrkkyänsä vapaasti kylvää jo levittää kansaan ja ed. Paasivuoren tapaiset kirjailijat kyllä pitävät huolen, että kiihoitusta levitettiin. Kukaan ei heitä tässä kylvössä estänyt millään tavalla. Ja meillä mentiin myös anarkiaan. Mikä siis on meillä syynä tähän? Onkohan se tuo väärä vapaus? En pidä kummana, että herra Paasivuori vastustaa näitä toimenpiteitä, joilla yhteiskunta koettaa itseään turvata, sillä hänellä on nyt punakaarteja kohtaan sellaista myötätuntoa, että hän pitää niitä nähtävästi aivan kunniallisina kansalaisina, joille pitäisi kaikki kansalaisoikeudet suoda, mitä on muillakin kunniallisilla kansalaisilla. Minusta kuitenkin, jos tällaisille murhaajille ja polttajille suotaisiin täydet kansalaisoikeudet, olisi se kansalaisoikeuksien väärinkäyttämistä ja kerrassaan ivvikuva kansanvaltaisuudesta. Sillä kansanvaltaisuus juuri vaatii toimenpiteitä siihen, että täällä kansanvalta saa vallan eikä anarkia ja rosvous. Se on siltä kannalta, kun minä tulen tätä lakiehdotusta puolustamaan. Täällä oikeistossa on pari puhujaa ollut valmiina tämän lain hyväksymään tammikuun 1 päivään, mutta kun sitä tahdotaan pidemmäksi ajaksi, niin he hylkäävät koko lakiehdotuksen. Tätä logiikkaa minä puolestani en käsitä, mitenkä he käsittävät, että tuleva talvi on erityisesti vaarallinen, kun he antavat hallitukselle siihen asti vallan mutta ei pitemmälle. Minä en usko, että uudelta vuodelta hallitus pahemmaksi muuttuu, ja käyttäisi valtaansa enemmän väärin kuin siihenkään asti. Tämmöiset mielipiteet ovat, kuten sanoin, ainakin minulle käsittämättömät ja sen vuoksi pyytäisin selvyyttä tähän. Luotan, että hallitus vielä 1 päivän jälkeen tammikuuta osaa yhtä kohtuullisesti käyttää tätä lakia, kuin siihenkin asti, ja sen vuoksi olen valmis myöntymään siihen, että laki on voimassa hallituksen pyytämän ajan.

Ed. Joukahainen: Olen niitä, jotka ovat hyvin varovaisesti suhtautuneet tähän lakiehdotukseen. Sen olen tehnyt siitä syystä, että ne asiat, jotka kuuluvat tämän lakiehdotuksen pii-

riin, ovat minun mielestäni niitä, jotka jokaiselle vapaalle kansalaiselle kuuluvat kaikkein alkeellisimpina oikeuksina. Ja sentähden suuressa valiokunnassa olin kannattamassa niitä, jotka olivat valmiit myöntämään nämä valtuudet ainoastaan tammikuun 1 päivään. Mutta koskaan ei ole juolahtanut mieleeni, ettei hallituksen, kun se tarvitsee eduskunnan tukea tällaisessa tärkeässä tehtävässä, kuin sillä nykyänsä on, pitäisi semmoista tukea myöskin saada. Olen nimittäin sitä mieltä, että jos jollekulle joku tehtävä annetaan, niin hänellä myöskin täytyy olla siihen tehtävään tarpeelliset välineet. Täällä ovat useat puhujat sanoneet, pätevästi todistaneet, ja olevat olot todistavat myöskin, että hallitus tämmöisiä valtuuksia tarvitsee. Sentähden minäkin puolestani, siitä huolimatta, että kävisi niinkin hullusti, kuin ed. Paasivuori täällä mainitsi, nimittäin että nämä valtuudet ehkä joskus saattaisivat olla tähdätyt myöskin toisia puoluesuuntia kuin sosialidemokraatteja vastaan, siitäkin huolimatta minä puolestani olen valmis tällä kertaa nämä valtuudet myöntämään, mutta luottaen siihen, että hallitus on siksi viisas, että se osaa näitä valtuuksia oikealla tavalla käyttää. Muuten minun ymmärtääkseni ed. Paasivuori on tässä kysymyksessä, samoin kuin useassa muussakin, täällä jo ehtinyt todistaa, ettei hän ole oikealla lailla, niinkuin eräs edellisistä puhujista huomautti, käsittänyt asemaansa sosialidemokratian edustajana tässä eduskunnassa. Jos ed. Paasivuori olisi ollut tilaisuudessa silmäilemään esimerkiksi niihin hautoihin, joita kaivettiin Kouvolan kankaalle ja sitten purettiin sieltä, niin minä luulen, että ed. Paasivuoren sanontatapa olisi tässäkin tilaisuudessa ollut kokolailla toinen. Minä tahtoisin kysyä ed. Paasivuorelta, missä oli hän silloin, kun tämä kapina alkoi, missä oli hän lehtipuuhinensa silloin, kun Työmies ja muut sosialidemokraattiset sanomalehdet valhe- ja lokatulvaansa vierittivät yli koko tämän maan ja kansan? Ei ollut silloin ed. Paasivuori eivätkä muut oikeistososialistit puolustamassa meitä muita yhteiskunnan jäseniä. Sen takia minä puolestani en pane ed. Paasivuoren sanoille sitä merkitystä, kuin hän tahtoisi niille pantavan. Näillä syillä, joihin minä tässä lyhyesti olen kajonnut, minä puolestani ilmoitan, että minä tulen äänestämään näiden valtuuksien puolesta, kuitenkin sillä edellytyksellä, niinkuin jo sanoin, että hallitus on siksi viisas, että käyttää näitä valtuuksia oikein.

Ed. Juutilainen: Minä yhdyn ed. Joukahaisen lausuntoon kokonaisuudessaan. Minuunkin on ed. Paasivuoren aikaisemmat lausunnot ja samoin tämänpäiväinen tehneet sen vaikutuksen, että hän puhuu liian korkeassa äänilajissa. Hän ei joko tajua tai ei tahdo tajuta sen onnettomuuden syvyyttä, mihinkä sosialidemokratian lipun alla toimeenpantu kapina on Suomen työväenluokan syössyt ja mihin se on syössyt Suomessa kansanvallan. Jos hän sen onnettomuuden syvyyden tajuaisi, niin varmasti hän olisi heti ensimmäisessä esiintymisessään esiintynyt toisella tavalla ja silloin olisi voinut herätä toivo siitä, että työväenliike Suomessa voi saada uuden pohjan.

Muuten on jo olemassa oireita, että meillä hallitsevat piirit ovat varsin halukkaita arvostelun oikeutta rajoittamaan. Sanomalehdistö ei ole uskaltanut paljastaa mitään niitä epäkohtia, joita meidän kunniakkaassa armeijassammekin jo on. Tämän minä olen tässä tahtonut mainita sen vuoksi, ettei arvostelun oikeutta mentäisi liiaksi rajoittamaan. Arastellen hyväksyn tämän lakiehdotuksen, mutta teen sen siihen luottaen, että jos sitä käytetään väärin tämän maan kansalaisia vastaan, se ennen pitkää kostaa tekijällensä.

Ed. R. Furuhjelm: Med anledning af herr Ahmavaaras släng åt två högermän ber jag att få anmärka, att om man står inför perspektivet att nödgas lefva under undantagsförhållanden, så väljer man naturligen den kortast möjliga tiden för detta.

Hvad själfva saken beträffar, att herr Colliander och jag ämna rösta mot lagförslagets antagande, så är det naturligen för att medverka till framkallande af en sådan situation, att regeringen blir i tillfälle att framkomma med förslag till definitiva lagar, på det att sådana interimistiska lagar, som den nu föreslagna, måtte blifva onödiga.

Ed. Rosenqvist: Vore den maktbefogenhet, som här tillägges regeringen, icke uttryckligen begränsad genom själfva ändamålet med denna lag, nämligen upprätthållandet af den genom upproret störda allmänna ordningen och säkerheten i landet, och skulle denna lag rimligtvis kunna tolkas såsom riktad mot sosialismen som sådan, skulle den tid, som här är angifven för dess giltighet, innebära, att den maktbefogenhet, som här tillägges regeringen, måste användas, äfven om den icke befinnes behöflig, så skulle jag till fullo sentera de betänkligheter, som mot den uttalats. Men så är enligt min mening icke fallet. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten vid, att grundlagsutskottet i sitt betänkande uttryckligen uttalat den förhoppningen, att regeringen med det första måtte lämna proposition i ärendet, och då detta sker, blir den makt, som här tillägges regeringen,

obehöflig och kommer att upphöra äfven långt före den 1 juli 1919. Det synes mig därför att man icke bör hysa några allvarligare betänkligheter mot att antaga denna lag. Jag förutsätter då tillika, att vi nu, liksom hittills, dock hafva något förtroende för den nuvarande regeringen.

Ed. Hultin: Eduskunnassa ei liene yhtään jäsentä, joka ei pitäisi kokoontumis-, yhdistys- ja painovapautta tärkeinä kansalaisoikeuksina. Mutta näitä oikeuksia seuraa myös tärkeät velvollisuudet. Kuten tietty, puuttuu meiltä kuitenkin vielä lakimääräyksiä näistä velvollisuuksista. Käsittääkseni juuri tämä puute on suuressa määrin aiheuttanut sen, että näitä kansalaisoikeuksia on voitu siinä määrin väärinkäyttää, että se on johtanut suuret kansanjoukot kapinaan ja syössyt maan suunnattomaan onnettomuuteen. Samalla kun yhdyn kannattamaan hallituksen esillä olevaa esitystä, lausun sen vuoksi suotavaksi, että mitä pikimmin saataisiin aikaan täydelliset lait paino-, kokoontumis- ja yhdistysoikeudesta.

Ed. Annie Furuhjelm: Jag har också hört till dem, som ställt sig tveksamma inför nu föreliggande lagförslag. Jag hörde också till dem, som i stora utskottet röstade för en begränsning af tiden till den 1 december. Detta förslag vann icke understöd, och förenade jag mig då med dem, som yrkade på att tiden skulle begränsas till detta års utgång. Men då förhållandena i landet äro sådana de äro, anser jag mig tvungen att nu rösta för godkännande af denna lag i den förhoppning, att regeringen icke kommer att missbruka de nu gifna fullmakterna, då det ju gäller suspenderandet af så dyrbara medborgerliga rättigheter som förenings-, församlings-, tryck- och yttrandefrihet.

Ed. Alkio: Pyydän ilmoittaa yhtyväni kaikessa siihen, mitä ed. Joukahainen on täällä lausunut. Mutta selittääkseni vielä omaa käsitystäni asiassa, pyydän ainoastaan lisätä, että me olemme saaneet tässä maassa elää niin kauvan kuin me olimme Venäjän yhteydessä — nyt esimerkiksi näinä sotavuosina kokonaan — mielivallan alaisina kaikissa näissä suhteissa. Me sanomalehtimiehet olemme saaneet noin 3, mutta toisinaan 5 kertaa viikossa erityisiä salaisia määräyksiä siitä, millä tavalla meidän pitää kirjoittaa siitä tai siitä asiasta. Se tuli tuskalliseksi ja meidän päämme päällä heilui aina Damokleen miekka. Me sanomalehtimiehet olemme siis tottuneet siihen, silloin kun Venäjän hallitus hoiti meidän sananvapauttamme, että me saimme koettaa järjestää sanottavamme sillä tavalla, ettei meitä saataisi joutumaan paulaan. Tämä on ollut tuskallista. Olimme toivoneet joskus päästävän siihen tilaan, että saisimme käyttää vapaasti sanaa. Olimme luulleet nyt tultavan siihen, kun Suomi julistautui itsenäiseksi ja meillä oltiin pääsemässä laillisiin oloihin. Mutta surullisella tavalla sosialidemokraattinen liike teki tämän toiveen taasen turhaksi. Olen ymmärtänyt, että hallitus tahtoo näitä valtuuksia sen vuoksi, että voisi laillisella tavalla järjestää sen, mitä tälläkin hetkellä on täytynyt, ainakin osittain, tapahtua laittomalla tavalla. Minä pyrin laillisuuteen. Ja kun tällä kerta ei ymmärtääkseni ole muuta keinoa kuin se, että hallitukselle annetaan valta tällaisen l a i n kautta toistaiseksi järjestää sananvapauden käyttöä maassa, minulla ei näytä olevan ainakaan oikeutta tätä kieltää. Onko valtuuksien aika liian pitkä, kun se on kokonainen vuosi, en tahdo mennä mitään sanomaan. Sen vain sanon, että olosuhteet ovat maassa nyt olleet sellaiset, etten minä ainakaan voi hallitukselta kieltää sitä pyrkimystä rajoittaa sananvapautta laillisella tavalla, silloin, kun maan kansalaisten onni ja elämä on kysymyksessä, niinkuin se nykyään on ollut. On usein jo huomautettu siitä, että sosialidemokraattinen liike oli kehittynyt täällä sellaiseen tilaan, jonka kautta tällainen pakkotila syntyi. Sitä siis saamme kiittää siitä, että tällaista lakia tarvitaan. Me muutkin saamme nyt sen johdosta kärsiä, mutta meidän on tilanteeseen alistuttava. Maassa on saatava rauha aikaan.

Ed. Luopajärvi: On luonnollista, että hallitukselle sellaisten valtuuksien antamisen puolesta äänestäminen, kuin nyt hyväksyttävänä oleva lakiehdotus sisältää, on kansalaisvapauksia arvossapitävälle edusmiehelle mitä vastenmielisin teko. Mutta kun juuri kukistettu punainen kapina kaikkine siihen liittyvine tapauksineen ja pöyristyttävine tekoineen on niin raskas loukkaus kansalaisvapautta vastaan, kuin se on,ei hallitukselta, sen pyytäessä näitä valtuuksia, voi niitä kieltää. Luonnollisesti jää hallituksen vastuulle jokainen väärinteko, johon se tämän lain turvissa tekee itsensä syypääksi. Pidättäen oikeuden aikanansa jokaista tällaista väärinkäyttöä — jos sellaista tapahtuu — arvostelemaan, tulen äänestämään lakiehdotuksen puolesta.

Ed. Paasivuori: Pyydän vaan huomauttaa näille useille arvoisille puhujille yhteisesti, että ne ovat viime helmikuun alkupuolella julkaisseet sanomalehdissä tämmöisen julistuksen, jonka sanotaan kaikkien porvarillisten ryhmien hyväk-

synteen. Onko tämä julistus annettu jonakin heikkona hetkenä, kun tässä sanotaan tällä tavalla: „Puolueilla, joita me edustamme, ei ole pienintäkään tarkoitusta käydä työväestön vapauksia sortamaan. Kaikkien kansankerrosten laillisia oikeuksia on tuettava ja voimassapidettävä. Maamme kansalaisilla pitää olla varma tietoisuus, että ne, jotka ovat käyneet puolustamaan kotien rauhaa ja yhteiskuntajärjestystä, yhtäläisesti puoltavat kaikkien laillisia oikeuksia ja vapauksia". Nyt kuitenkaan ei sitä tehdä, vaan säädetään poikkeuslaki ja se on tarkoitettu yhtä kansanluokkaa vastaan, nimittäin työväestöä.

Muuten minä pyydän huomauttaa arvoisille edustajille nykyisistä sanomalehdistä, jotka saavat luvan ilmestyä, että ne eivät ole puhuneet sanaakaan nykyisestä tutkimusvankien kohtalosta. lukuunottamatta, että tänä päivänä on Hufvudstadsbladet-lehdessä parooni Linderin kirjoitus, johonka kylläkin porvarillisten edustajain kannattaa tutustua. Nämä epäkohdat tutkintovankien kohtalossa ovat siksi suuret ja räikeät ja monet, että tässä eduskunnassa menisi paljon aikaa niiden julkituomiseen. Mainittakoon vain niistä, että esimerkiksi Viaporissa on ollut aikoja, jolloin viikkokausiin ei ole annettu leipää, ainoastaan hapanta, pilaantunutta silakkaa, ei edes vettä tarpeeksi, ei pesuvettä ensinkään ja juomavettäkin rajoitetussa määrässä. Epäkohdat monilla aloilla ovat siksi suuret, että niiden paljastaminen vaatisi myös jonkunverran sellaista sanomalehdistöä, joka niitä koskettelisi. (Salista: Se ei ole totta!) Kyllä se on totta, sieltä on päässyt ihmisiä vapaaksi, jotka ovat kertoneet miten on siellä asianlaita. Ei myöskään ole sanallakaan paheksuttu niitä tuhansia murhia, joita nyt kostotoimenpiteenä tehdään eri paikoilla maata.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Puhemies: Toimitetaan siis ensin äänestys perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 4 olevasta asian kiireelliseksi julistamista koskevasta ponnesta ja siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysehdotus luetaan.

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintäin $^5/_6$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 86 jaa- ja 4 ei-ääntä. Eduskunta siis on päättänyt, että käsilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty eli kiireellisenä.

Äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty, äänestää „jaa" ja joka ei sitä hyväksy äänestää „ei". Jos vähintäin $^2/_3$ osaa annetuista äänistä on „jaa" ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 81 jaa- ja 9 ei- ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen semmoisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi ja asia loppuun käsitellyksi.

Päätöksen johdosta lausuu

Ed. Paasivuori: Minä ilmoitan vastalauseeni tätä päätöstä vastaan.

5) Ehdotuksen laiksi Korkeimmasta Oikeudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 10, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 sekä suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 24 ja 24 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi ja asia loppuun käsitellyksi.

6) Ehdotuksen laiksi Suomen eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta

sisältävä hallituksen esitys n:o 6, jota on valmistelevasti käsiteltv perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 26, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustelu, sitten tehdään asiasta päätös lippuäänestyksellä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 6 sivulla, eli että edelläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2

momentissa on säädetty s. o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus jätettävä lepäämään vaiko hylättävä.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

1) Äänestys perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 6 olevasta asian kiireelliseksi julistamista koskevasta ponnesta.

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta äänestää „jaa" joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^5/_6$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on se hylätty.

Äänestyksessä annetaan 81 jaa- ja 1 ei- ääni.

Eduskunta on siis päättänyt, että käsilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin V. J:n 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä.

2) Äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty, äänestää „jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^2/_3$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 86 jaa- ja 3 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia loppuun käsitellyksi.

7) Ehdotuksen erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 päivänä joulukuuta 1869 annettuun kirkkolakiin

sisältävä hallituksen esitys n:o 21, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 27, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Eduskunta, joka toisessa käsittelyssä on päättänyt hylätä esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen kirkkolain 71 §:n muuttamisesta, päättänee nyt, pysyen siinä päätöksessään, todeta, että se muutosehdotus niin ollen on rauennut.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Rosenqvist: Under åberopande af mitt uttalande vid ärendets andra behandling här i plenum, ber jag få föreslå, att de under grupp fem ingående lagförslagen måtte förkastas. Det är särskildt den 309 §, hvilken föranledt mig till detta förslag. Här bestämmes nämligen, att konfirmationen bör vara ett villkor för rätt att utöfva rösträtt på det kyrkliga området. Den, som af samvetsskäl underlåtit att begå en kyrklig akt, hvilken enligt sin natur kräfver fullständig frihet i afgörandet, straffas här så att säga med förlust af rösträtt. Detta är betänkligt från allmän medborgerlig synpunkt, men det är rent af förkastligt fr nåkyrklig synpunkt. Jag föreslår därför, att de under afdelningen ingående lagförslagen, till hvilka den 309 § hör, måtte förkastas.

Puhemies: Med anledning af ldgm. Rosenqvists förslag ber jag få meddela, att nu är fråga endast om fjärde afdelningen, så att det af ldgm. Rosenqvist gjorda förslaget tages i betraktande, då behanlingen fortgår till femte afdelningen.

Ed. Estlander: Min afsikt var att understöda herr Rosenqvists förslag.

Eduskunta hyväksyy ehdotuksen, mikäli se koskee neljättä osastoa eli kirkkolain 71 §:ää.

Puhemies: Haluaako kukaan puheenvuoroa muista osastoista?

Keskustelu:

Ed. Rosenqvist: Jag ber att beträffande femte afdelningen upprepa det förslag jag gjorde att denna afdelning eller hithörande lagförslag måtte förkastas.

Ed. Kaila: Meidän tulee tässä tilaisuudessa ainoastaan katsoa sitä, ettei kirkkolain säädös, joka täällä lopullisesti päätetään, millään lailla sodi yleisiä kansalaisoikeuksia vastaan. Luterilainen kirkko on mielestäni oikeutettu määräämään ne yleiset ehdot, joilla sen jäsenet saavat

ottaa osaa papinvaaleihin ja kirkonkokouksen päätöksiin. Luterilainen kirkko on tehnyt suuren edistysaskeleen vapaamieliseen suuntaan, kun se on tahtonut säätää yleisen äänioikeuden. Mielestäni eduskunnalla ei ole tässä minkäänlaista syytä vastustaa tämän lakisäädöksen lopullista hyväksymistä, koska se kirkon kannalta on katsottu suotavaksi eikä kenenkään yleisiä kansalaisoikeuksia sorra. Tahdon huomauttaa, että jos tämä osasto kokonaisuudessaan tai ainoastaan 39 § erikoisesti hylättäisiin, kaatuisi siihen koko kirkollinen äänioikeusreformi ainakin viideksi vuodeksi eteenpäin. Tällaista tulosta puolestani pitäisin erinomaisen surullisena ja edistystä ehkäisevänä. Ehdottaisin sentähden, että tämä osasto tulisi hyväksytyksi ja samoin kaikki muut lakiehdotuksessa olevat osastot, paitsi se, joka on hylätty.

Ed. Estlander: Jag understöder herr Rosenqvists förslag.

Ed. Rosenqvist: Jag är fullt ense med herr Kaila därutinnan, att ifrågavarande lagförslag här skall bedömas ur allmänt medborgerlig synpunkt och icke från kyrklig ståndpunkt, men det är just från denna allmänna synpunkt, som jag anser att det är skäl att förkasta dessa lagförslag. Hvad rösträttsreformen beträffar, är den, ehuru den i och för sig låter försvara sig, förknippad med så betänkliga bestämningar, att dess ersättande med ett bättre förslag under alla förhållanden måste anses önskvärd.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Kun muutosehdotuksia ei ole niihin lakiehdotuksiin, jotka ovat osastoissa 1, 2, 3 ja 6, tahtonee eduskunta hyväksyä ne sellaisina, kuin toisessa käsittelyssä on päätetty.

Hyväksytään.

Puhemies: Koskien 5 osastoa on ed. Rosenqvist ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus tässä osassa hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Rosenqvistin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Käsilläolevat asiat ovat siis kolmannessa käsittelyssä loppuun suoritetut ja asian käsittely päättynyt.

8) Osuustoimintalain 19 §:n muuttamista

koskeva lepäämään jätetty eduskuntaesitys n:o 1, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnöissä n:o 1 ja 1 a sekä suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 4 ja 4 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Kun ei kukaan halua puheenvuoroa käyttää, eduskunta päättänee hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty. Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia loppuun suoritettu.

9) Ehdotuksen laiksi, koskeva maassa syntyneen kapinan johdosta pidennettyjä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa

sisältävä hallituksen esitys n:o 50 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

10) Ehdotuksen laiksi Suomen postisäästöpankista 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 51 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta pankkivaliokuntaan.

11) Ehdotuksen 1917 vuoden rahasäännön noudattamisesta, kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu,

sisältävä hallituksen esitys n:o 52 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

12) Ehdotuksen laiksi siitä verosta, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista,

sisältävä hallituksen esitys n:o 53 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

13) Ehdotuksen laiksi Suomen ulkomaan edustuksen järjestämisen perusteista

sisältävä hallituksen esitys n:o 54 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

14) Ehdotuksen Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 55 esitellään.

Keskustelu:

Ed. Ingman: Hallituksen esityksessä sanotaan sivulla 4: „Pakottavista syistä on sopimusten sananmuoto molempien sopimuspuolten hyväksymänä olemassa vain saksankielisenä. Liitepöytäkirjan ensimmäisessä kohdassa on kuitenkin määrätty että sopimusten suomen- ja ruotsinkieliset tekstit jälestäpäin annetaan suomalais-saksalaisen toimikunnan tarkastettaviksi. Kun nämä tekstit on lopullisesti vahvistettu, on niillä oleva sama todistusvoima kuin saksankielisellä" ja seuraavalla sivulla ehdotetaan, että „Eduskunta hyväksyy saksankielisen alkutekstin sekä Hallituksen toimittamat suomen- ja ruotsinkieliset tekstit toistaiseksi noudatettavina käännöksinä". On siis välttämätöntä nyt hyväksyä lopullisesti ainoastaan saksalainen teksti; suomen- ja ruotsinkieliset tekstit ovat hyväksyttävät toistaiseksi noudatettavina käännöksinä, kunnes saadaan ne lopulliseen muotoon, jolloin ne tulevat samanarvoisiksi kuin saksankielinen teksti. Olisi odottanut, että suomen- ja ruotsinkielisen käännöksen laatimiselle kuitenkin olisi jo nyt omistettu sen verran huolta, että eduskunta niistä saa varman, selvän ja oikean käsityksen sopimusten sisällöstä. Mutta valitettavasti täytyy todeta, että näin ei ole asianlaita, vaan että eräissä paikoin saa suomenkielisestä tekstistä väärän käsityksen sopimuskirjan sisällöstä. Mainitsen ainoastaan muutaman esimerkin. 9 artiklan lopussa sanotaan suomeksi: „Sitoumukset, jotka lankeavat maksettaviksi ennen vahvistamispäivää, ovat maksettavat kuuden kuukauden kuluessa vahvistamisesta lukien." Saksalaisessa tekstissä sanotaan: „drei Monaten". Tämä on jo liian paha virhe eikä se ole painovirhe, sillä aikamäärä ei ole numeroilla vaan kirjaimilla merkitty. Rauhansopimuksen 11 artikla on saksalaisessa tekstissä yhtenä momenttina, suomalaisessa se on kahtena momenttina. Suomalaisessa tekstissä puhutaan tämän artiklan lopussa „lunastetuista" arvopapereista, ruotsalaisessa „utlottade värdepapper", saksalaisessa „ausgelosten Wertpapieren". 12 artiklassa puhutaan saksankielisessä tekstissä siinä artiklassa mainitun toiminnan „loppuunsaattamisesta", „abgewickelt werden", ruotsiksi siitä, kuinka sanottu toiminta „avvecklas", mutta suomalaisessa siitä, kuinka tämä toiminta „tapahtuu", ikäänkuin se olisi tarkoitettu yhä jatkettavaksi. 20 artiklassa on saksalaisessa tekstissä kaksi momenttia, suomalaisessa tekstissä kolme. 27 artikla sisältää saksalaisessa tekstissä 2 momenttia, suomalaisessa 3. Nämä ovat sellaisia virheitä, joita aivan kiireessä esitystä tarkastaessani olen huomannut. Mielestäni ne osottavat, että ainakaan suomenkielisen tekstin valmistamiselle ei ole omistettu sitä huomiota, mikä tälläkin asian asteella olisi ollut aivan välttämätöntä.

Ed. Lagerlöf: Kun eduskunnan tulee käsitellä tätä asiaa, joka laatuansa on ensimmäinen eduskunnan historiassa, on eduskunta siinä asemassa, jossa on leikkuumies, joka on käsketty leikatulle pellolle. Asema on nimittäin semmoinen, ettei voi nousta vakavaa kysymystäkään muusta kuin rauhansopimuksen sekä siihen kytketyn kauppa- ja merenkulkuvälipuheen hyväksymisestä. Tämä ei kuitenkaan saa tietää sitä, että eduskunnan tulisi välinpitämättömästi ja vaieten hyväksyä tehdyt sopimukset. Päinvastoin on tarpeellista ainakin, että eduskunta koettaa tehdä itsellensä selväksi mitä sopimukset sisältävät ja mitä toimenpiteitä ne aiheuttavat maan edun turvaamiseksi. Mitä minulla tässä suhteessa on sanottavaa, ei koske rauhansopimusta, vaan kauppa- ja merenkulkuvälipuhetta.

Välipuhe on muodollisesti jossakin määrin rakennettu niille periaatteille, jotka ovat osoittautuneet ainoiksi, mitkä kelpaavat hyvien välien säilyttämiseen semmoisten valtojen välillä, joiden on oleminen läheisissä tekemisissä toistensa kanssa, nimittäin toisaalta sopimusvaltojen molemminpuoliselle kohtelemiselle suosituimpana kansakuntana ja toisaalta resiprositeetin nojalle sikäli, että yleensä sopimusvallat molemmin puolin toisilleen myöntävät ne edut luonansa, mitkä he toisen luona saavat, ja asiallisesti toiselle sitoumuskumppanille syntyvästä vahingosta annetaan vastikkeeksi eli kompensationiksi toinen etu. Mutta muodollisesti tunnustetuista periaatteista on asiallisesti poikettu, enkä minä ole vakuutettu siitä, että poikkeukset kaikki ovat Saksalle tarpeellisia tai edes hyödyllisiä, vaikka ne ovat meille vahingollisia. En edes ole vakuutettu siitä, että Saksa on niitä varsinaisena ehtona vaatinut. Kun 2 artiklan 1 kohdassa säädetään, että kum-

mankin sopimusvallan alamaisten tulee nauttia toisen sopimusvallan alueella kauppaan ja muihin elinkeinoihin nähden samanlaisia oikeuksia ja erikoisetuja, kuin oman maan kansalaisille on suotu tai suodaan, ja saman artiklan toisessa kohdassa lisätään, että heillä tulee olla samanlainen oikeus, kuin oman maan kansalaisilla, hankkia, omistaa tai hallita irtainta tai kiinteätä omaisuutta sekä käyttää niitä hyväkseen, ei näitä määräyksiä vastaan ole muodollisesti mitään muistutettavaa. Ne antavat suomalaiselle saman oikeuden Saksassa, kuin saksalaiselle Suomessa. Mutta asiallisesti siinä on se eroitus, että suomalainen ei todellisuudessa pysty oikeuksillaan mitään taloudellista etua Saksassa voittamaan, mutta saksalainen rahamaailma on oikeutettu ja pystyy myös eksploateeraamaan meidän maamme malmilöydöt, metsät, kosket ja muut luonnonrikkaudet, sekä täällä harjoittamaan kaikenlaista kiinteän omaisuuden omistamista edellyttävää teollisuutta. Ja Saksa on meitä sen verran pääomissa ja taidossa voimakkaampi, että meille tulee vaikeaksi ainakin muutamilla aloilla kilpailla saksalaisten kanssa omassa maassamme. Mikäli minä ymmärrän, on sama laita pankkien ja pankkiirien. En tee näitä huomautuksia moittiakseni, että tällaisia säädöksiä on pantu välikirjaan. Luultavasti se on ollut tarpeellista. Mutta minä teen huomautukseni siinä mielessä, että meidän tulee vakavasti ottaa harkittavaksemme, millä tavoin meidän on muutettava ja järjestettävä oma toimintamme niin, että määräykset eivät tule meille ja maallemme yli voimain rasittaviksi.

Vastenmielisempiä kuin edellämainitut ovat määräykset 16 artiklassa, jossa sopimusvallat lupaavat olla estämättä alamaistensa siirtymistä toisen sopimusvallan seuonkitöihin, ei ainoastaan sen vuoksi, että tämäkin määräys suo reaalisia etuja ainoastaan Saksalle, vaan enemmän sen vuoksi, että Saksalle on pidätetty oikeus täällä perustaa omia työväenvärväystoimistoja, joiden toiminnan tarkastamiseen meille ei ole varattu tilaisuutta. En voi varjella itseäni siltä tunnelmalta, että edessämme on määrätyn olotilan ehkä hiukkasen liika tarkka käyttäminen. Pyydän erittäin saada huomauttaa, että tämä velvoittaa meitä pitämään parempaa huolta kuin tähän asti maalaistyöläistemme oloista. Jos me sallimme, että ne kurjat loisten asunto-olot saavat jäädä parantamatta, jotka varsinkin muutamissa maan osissa vallitsevat, tulee 16 artikla olemaan meille vaarallinen. Jos me osaamme toimeenpanna kunnollisen maareformin ja pitää huolta maataloustyöväen asunto- ja ansio-olojen parantamisesta, on se vaaraton.

Erityisen raskasta huolestumista täytyy ei ainoastaan kauppamiehessä vaan jokaisessa isänmaanystävässä herättää välikirjan 10 artikla. Siinä sitoutuu Suomi Saksaan nähden edelleen soveltamaan Suomen tullitariffia sellaisena, kuin se oli tammikuun 1 päivänä 1914. Tätä tariffia ei voida Saksaan nähden koroittaa eikä laajentaa asettamalla tullia tammikuun 1 päivänä 1914 tullista vapaina olleille tavaroille. Huolestumista lisää se seikka, että verratessa tätä artiklaa muihin välikirjan kohtiin täytyy tulla siihen käsitykseen, että Suomen valtuutetut eivät ole käsittäneet, mitä seurauksia välikirjan säännöksistä voi tulla. Tammikuun 1 päivänä 1914 voimassaollut tullitaksa on perin vanhentunut. Se on oikeastaan, muutamia muutoksia lukuunottamatta, Venäjän valtakunnan tullitariffi vuodelta 1859, laskettuna Suomen rahaksi. Sen sisältämät tavaraluettelot luonnollisesti eivät vastaa nykyajan oloja. Eri tullimäärät eivät ole missään järkiperäisessä yhteydessä nykyisten arvojen, tuotanto-olojen, tavaratarpeiden tai taloudellisen elämän muiden tekijäin kanssa. Että se on säilynyt lähes 60 vuotta Venäjän tariffin usein muuttuessa on ihme, joka ei olisi ollut mahdollinen toisessa maassa kuin Suomessa eikä täälläkään olisi ollut mahdollinen, ellei aina olisi pelätty muutoksia, syystä että ne olisivat voineet viedä selkkauksiin Venäjän kanssa. Meidän maassamme tietää vanhan tullitaksan säilyttäminen enemmäksi aikaa kaiken kehityksen ja parannuksen mahdottomaksi tekemistä tulliveroituksen alalla. Se tietää sen lisäksi Suomen luopumista oikeudesta tulleilla suojella teollisuuttaan ja se tietää myös maan riisumista aseettomaksi siinä taloudellisessa kilpailussa, joka seuraa sodan loputtua. Mutta tähän tulee lisäksi, että välipuhe on epätarkka ja jättää auki muutamat kysymykset, joilla voi olla hyvin laaja vaikutus. Määräys, että Saksaan nähden sovelletaan Suomen tullitariffia semmoisena, kuin se oli tammikuun 1 päivänä 1914, on nimittäin epäselvä. Asia on sellainen, että Suomella 1914 ei ollut mitään yhtenäistä tullitariffia siinä mielessä, kuin tätä sanaa käytetään Saksassa ja muualla maailmassa, niinkuin Suomella ei nytkään semmoista tariffia ole. Meillä oli ja on kyllä voimassa niin sanottu yleinen tullitaksa, mutta sen ohessa meillä on voimassa erinäisiä tullinluontoisia maksuja, joita tämä tullitaksa ei tunne. Valtion tulleja tätä luonnetta ovat merenkulkumaksu, tupakantuontimaksu, sahausmaksu ja puutavarain vientitulli. Kunnallisia tulleja ovat tuulaaki ja eräissä tapauksissa kaupunkien liikennemaksut. Tavaroista suoritettavien tullien ohella kannetaan sitäpaitsi vanhanai-

kuisia laivakulkumaksuja valtiolle, kunnille ja virkamiesten sivusaatavina, jotka luonteeltaan ovat tullimaksuja. Välipuhe jättää epäselväksi, tarkoittaako nimitys „tariffi" ainoastaan yleistä tullitaksaa vai muitakin tullinluontoisia suorituksia.

Epäilen kumminkin, että Saksa tulisi tyytymään siihen, että me välttäen tullin nimitystä panisimme uusia maksuja tavaroille, joita viedään tai tuodaan rajan yli tai kuljetetaan transito. Minulla on sitä parempi syy tätä epäillä, koska välipuheen 7 artikla sisältää nimenomaisen kiellon asettaa Suomen ja Saksan välisille liikesuhteille minkäänlaisia esteitä tuonti-, vienti- tai kauttakulkukieltojen muodossa. Tosin myönnetään samassa artiklassa muutamia poikkeuksia ja 1 artiklassa ilmoitetaan, että siirtymäkautena, joka tarvitaan sodan seuraamusten voittamiseen ja olosuhteiden uudelleen järjestämiseen, tulevat sopimusvaltiot käyttämään liikerajoituksia, kuten vientikieltoja, tuonnin säännöstelyjä ynnä muuta. Mutta tämän ilmoituksen arvoa minusta vähentää tullitariffin muuttamattomuudesta annetut määräykset hyvin tuntuvasti. Sillä nämä määräykset estävät Suomea panemasta toimeen sellaista lisenssijärjestelmää, kuin sodan aikana on tullut muutamissa maissa yleiseksi ja meillä on suunniteltu, nimittäin sellaista, että vienti- ja tuontilupien myöntämisestä peritään tuntuvia maksuja valtiolle. Mitä tämä merkitsee, on selvä. Me saamme siirtymiskautena asettaa kieltoja ja niillä järjestellä vientiä ja tuontia ja saamme myöskin antaa lisenssejä saadaksemme kompensatsiooneja, mutta me emme saa kantaa lisenssimaksuja viennistä ja tuonnista, sillä ne ovat asiallisesti tulleja. Että tämä on meidän maallemme ja sen finanssihoidolle suuri pettymys, on selvä.

Kun en voi uskoa, että Saksalla voisi olla mitään hyötyä siitä, että välipuhe jää epätarkaksi, tai siitä, että meidän tulliveroituksemme jää vanhentuneeksi ja mahdottomaksi korjata edes niissäkään osissa, joissa ei Saksan etu ole kysymyksessä, en myös voi uskoa, että ne epäedulliset määräykset, joista olen huomauttanut, ovat johtuneet Saksan jyrkästä vaatimuksesta. En tunne välipuheen syntymän historiaa, vaan pelkään, ettei Saksa ole saanut riittävää ja kyllin asiantuntevaa selontekoa siitä, mitä haittaa välipuhe voi Suomelle ja Suomen finansseille tuottaa. Miten lienee ollutkin, on selvää, että kun eduskunta vahvistaa välipuheen, eduskunta tekee sen edellytyksellä, että hallitus on tekevä kaiken mahdollisen varjellaksensa maata siitä kansallisonnettomuutta lähentelevästä mahdollisuudesta, että kauppasuhteemme Saksaan pitkäksi ajaksi jäisi tämän välipuheen varaan. Eduskunta saanee varmana edellyttää, että hallitus vähimmittä viivytyksittä panee alulle neuvottelut varsinaisesta kauppasopimuksesta Saksan kanssa ja siinä saa välipuheen raskaista ehdoista poistetuksi kaiken sen, joka voi vaikuttaa haitallisesti Suomen valtion finansseihin ja heikontaa Suomen taloudellisia kehitysmahdollisuuksia. Olen varma, että näissä neuvotteluissa, jos ne hoidetaan oikein, Saksa on huomaava, että Saksan oleelliset edut eivät semmoisia ehtoja kaipaa.

Mutta voidakseen tässä pyrinnössä onnistua tulee hallituksen pitää huolta muutamista seikoista. Ensinkin on laadittava ehdotus järkiperäiseksi yhtenäiseksi tullitariffiksi ja siinä noudatettava tavaraluetteloa, joka vastaa nykyajan oloja. Ja toiseksi on koko tullilaitoksemme uusittava, sillä se on elänyt yli aikansa. Se lepää vielä tänä päivänä niillä perustuksilla, joille Aksel Oxenstjerna sen rakensi. Mutta meillä ei ole sen jälkeen ollut Axel Oxenstjernoja tulliasiain johdossa ja me olemme jääneet muista kansoista jälelle. Tämä on korjattava. Ja se on korjattava joutuin. Minä olen mielihyvällä pannut merkille, että välipuheessa toki ei ole semmoisia nöyryyttäviä määräyksiä, kuin oli Saksan ja Venäjän välisessä kauppasopimuksessa vuosilta 1894 ja 1904, nimittäin että Venäjän tuli saattaa tullilainsäädäntönsä kuntoon, joka vastaisi kansainvälisen kaupan silloista kehityskantaa. Mutta minä varon, että ellei meidän hallitus pidä suurempaa kiirettä kuin tähän saakka, tulee semmoisia määräyksiä löytymään uudessa kauppasopimuksessa.

Ed. Åkesson: På sätt af propositionen också framgår ankommer afslutande af fred och fördrag med utländska makter å regenten, icke å landtdagen. Det skulle således ankomma å den nuvarande innehafvaren af regeringsmakten att ensam ratificera det ingångna fördraget. Att saken det oaktadt har hänskjutits till landtdagen, motiveras därmed, att fördraget innehåller stadganden, som beröra den allmänna lagstiftninger och förutsätta en lagstiftningsakt under landtdagens medverkan. Detta äger onekligen sin riktighet. Jag vill lämna osagdt, om det icke hade varit önskvärdt, att dessa fördrag kunnat afslutas utan denna nödvändighet. Då så emellertid icke är fallet, synes mig i alla fall önskligt att propositionen remitteras till det utskott, å hvilket det närmast ankommer att bereda lagstiftningsärenden af den art, hvarom nu är fråga. Dessa fredsfördrag beröra, såvidt jag kunnat finna, alls icke våra grundlagar eller de finska medborgare enlig-

grundlagen tillkommande rättigheterna. De beröra hufvudsakligast den allmänna lagstiftningen och närmast lagstiftningen på det ekonomiska området. Jag vågar därför föreslå, att propositionen icke måtte remitteras till grundlagsutskottet utan till lag- och ekonomiutskottet.

Ed. Estlander: En blick på den svenska texten till fördragen gifver också vid handen, i likhet med hvad redan har anförts beträffande den finska texten, att en öfverarbetning af denna text och i hvarje fall en synnerligen grundlig korrekturläsning är af nöden för att den må kunna ens såsom en temporär text blifva gällande. Redan titeln kan omöjligt heta „Fredsfördraget mellan Finland och Tyskland", utan bör vara „Fredsfördrag mellan Finland och Tyskland". I 4 kap. om återställande af privaträttigheter har bortfallit „Artikel 7". I 3 § under Artikel 8 talas det i senare momentet om „protest för bestämd betalning" i stället för „bristande betalning", hvilken oegentlighet emellertid torde vara att hänföra till tryckfelens kategori. Under sådana förhållanden förefaller det mig som om, oberoende af hvad i propositionen uttalas angående önskvärdheten af att landtdagen skulle godkänna de af regeringen ombesörjda finsk- och svenskspråkiga texterna, det skulle vara nödvändigt att utskottet ägnade sin uppmärksamhet jämväl åt dessa öfversättningar.

Puhemies: Koskei asiaa ole voitu yksimielisesti lähettää valiokuntaan, pantanee asia V. J:n 55 §:n mukaan pöydälle seuraavaan istuntoon?

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna k:lo 3.

Täysi- istunto päättyy k:lo 11,45 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

58. Keskiviikkona 29 p. toukokuuta

k:lo 3 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Esitellään:

1) Ehdotuksen Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä sisältävä hallituksen esitys n:o 55 1189

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Arokallio, Björk, Eronen, Haapanen, Hahl, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kallio, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Louhivuori, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Palmgren, Paronen, Pehkonen, Pohjaväre, Pullinen, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Setälä, Suutala, Tanskanen, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wiherselo ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Välikysymys „Suomen Sosiaalidemokraatti" -nimisen lehden näytenumeron takavarikoimisesta.

Puhemies: Esitellään viime tiistaina t. k. 28 päivänä pöydällepantu ed. Paasivuoren jättämä välikysymys „Suomen Sosiaalidemokraatti"-nimisen lehden takavarikoimisesta. Koskei 20 edustajaa, kuten valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ssä sellaisena kun se muutettuna kuuluu eduskunnan 21 päivänä joulukuuta vahvistamassa laissa, ole kirjallisesti ilmoittanut yhtyvänsä ed. Paasivuoren välikysymykseen, saanee se raueta?

Välikysymys jätetään raukeamaan.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Hallituksen jäsen pyytää saada eduskunnalle tuoda esityksiä.

Eduskuntaan saapuu v. t. esittelijäsihteerin Max Dittmarin seuraamana senaattori Louhivuori, joka lausuu:

Kunnioitettava herra puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen Senaatin päätöksen mukaan on minulla kunnia Suomen eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset:

n:o 56 Hallituksen esitys Suomen Eduskunnalle 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinanvalmistusveron alentamisesta;

n:o 57 Hallituksen esitys Suomen Eduskunnalle laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyt ehdotukset tulen esittämään eduskunnan käsiteltäviksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksessä säädetään.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

1) Ehdotuksen Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 55, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Schybergson: Såvidt jag kunnat finna, framgår icke med full klarhet utaf den föreslagna handelstraktaten, huruvida Finlands Banks tillgodohafvanden i Tyskland, hvilka, så-

som kändt, vid krigets utbrott beslagtogos, komma att på grund af handelstraktaten till banken återställas. Jag förmodar att så skall blifva fallet, men jag tror det vore lyckligt, om grundlagsutskottet, dit propositionen förmodligen öfversändes, skulle utreda denna sak och uttala sin förvissning om att de beslagtagna medlen komma att till banken återställas. Jag är tillräckligt realpolitiker för att förstå, att denna handelstraktat skall oförändrad godkännas, men det hindrar icke, att därefter underhandlingar kunna äga rum angående sådana modifikationer, som befinnas nödiga. Jag kan i detta afseende ansluta mig till hr Lagerlöfs yttrande i går, men vill nu, som sagdt, särskildt framhålla, att utskottet kunde egna denna Finlands Bank berörande fråga särskild uppmärksamhet.

De malörer, om jag så får säga, som inträffat i fråga om handelsfördragets svenska och finska text, äro icke större än att rättelse lätteligen kan ega rum, men jag kan icke underlåta att anmärka, att det har en bismak af komik, då denna regering eljes har visat ett så stort nit i språkligt afseende.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina kello 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy kello 3,35 i.-p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

59. Perjantaina 31 p. toukokuuta

k:lo 2 päivällä.

Puhemiehenä toimii ensimäinen varapuhemies Ingman.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Esitellään:

1) Ehdotuksen laiksi 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinanvalmistusveron alentamisesta sisältävä halltuksen esitys n:o 56 1192

2) Ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta sisältävä hallituksen esitys n:o 57. „

3) Kertomus Suomen postisäästöpankin tilasta ja hoidosta vuonna 1916 1193

Pöydällepanoa varten esitellään:

4) Lakivaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa ..... „

5) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee leimasuostunnan suorittamista vuonna 1918 ..... „

6) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista ..... „

7) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee 1917 vuoden rahasäännön noudattamista kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu 1193

8) Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä 1194

9) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä ..... „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Alkio, Arokallio, Bergroth, Björk, Eronen, Haapanen, Hedberg, Hoikka, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, Joukahainen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarimen, Salo, Setälä, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, A. H. Virkkunen, P. Virkkunen ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Paavo Virkkunen yksityisten asiain takia tämän päivän istunnosta, ed. L. Typpö perheessä sattuneen kuolemantapauksen johdosta ensi kuun 4 päivään sekä yksityisten asiain vuoksi ed. Löthman ensi tiistaihin, ed. Bäck tästä illasta ensi tiistaiaamuun saakka ja ed. Arffman tästä illasta ensi torstai-iltaan.

Muutos valiokuntajäsenyyd.ssä.

P u h e m i e s: Ed. Wanhala pyytää vapautusta elintarveasiain- ja laki- ja talousvaliokunnan jäsenyydestä, koska hän edelleen jää jäseneksi maatalousvaliokuntaan ja suureen valiokuntaan. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinan valmistusveron alentamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 56 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta v a l t i o v a r a i n v a l i o k u n t a a n.

2) Ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 57 esitellään.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä lakivaliokuntaaan.

Keskustelu:

Senaattori T a l a s: Esilläolevan lakiehdotuksen 3 §:ssä tavattava säännös kaipaa ehkä hiukan lähempää perustelua, kuin mitä hallituksen esityksessä on voitu antaa. 3 §:ssä säädetään, että vähintäin kolmeksi vuodeksi pakkotyöhön määrätty vanki voidaan senaatin päätöksellä siirtää pakkotyötä suorittamaan Suomen rajojen ulkopuolella senaatin määräämässä maassa ja sen hyväksymän valvonnan alaisena. On lausuttu se ajatus, että tällainen maan rajojen ulkopuolelle lähettäminen saisi tapahtua ainoastaan asianoamisen vangin omalla suostumuksella. Kun minä puolestani kumminkin toivon, että eduskunta hyväksyisi hallituksen ehdotuksen tässä muodossa, pyydän saada esittää ne syyt, jotka ovat aikaansaaneet, että hallitus ei ole katsonut voitavan tässä tapauksessa panna ehdotuksi asianomaisen vangin omaa suostumusta. Se tehtävä, joka odottaa meidän vankeinhoitoamme, sitten kun kaikki ne vangit, jotka kapinan aikana on otettu, saadaan tuomituiksi, on aivan tavattoman suuri. Nykyään on lähes 80,000 vankia. Näistä tietysti osa kyllä tulee — niin ainakin voidaan otaksua — vapautettavaksi ja jos eduskunta aikanaan hyväksyy sille piakkoin annettavan ehdotuksen ehdollisten tuomioiden käytäntöön ottamisesta, niin on kyllä luultava, että osa näistä vangeista tuomitaan ainoastaan ehdollisesti. Kumminkin voimme pitää varmana, että tuomittuja tulee olemaan niin paljon, että voipi varsinkin elintarvepulan nähden osoittautua melkein mahdottomaksi niiden säilyttäminen omassa maassa. Sitäpaitsi on vielä huomioonotettava, että kurinpitoon nähden olisi eräittäin suotavaa, jos jätetään vankeinhoito viranomaisten käsiin, keino, jolla voitaisiin sellaisenkin vastarinta murtaa, jota muulla keinoin ei saada kurinpitoon alistumaan. Jos tahdotaan maasta lähettäminen riippuvaksi vangin suostumuksesta, niin minä luulen, että se tarkoitusperä, jota on 3 §:ssä ajateltu, suurimmaksi osaksi jää toteutumatta, varsinkin kadottaa tämä säännös kaiken merkityksensä kurinpitoon nähden. Toiselta puolen ei mielestäni voi olla mitään syytä pelkoon, että tätä säännöstä tultaisiin väärinkäyttämään. Vanki voitaisiin lähettää Suomen rajojen ulkopuolelle ainoastaan senaatin päätöksellä, ja onhan luonnollista, että senaatti ottaa huomioon oman maan työvoiman tarpeen ja ainoastaan sellaisista syistä, jotka ovat aivan pätevät, tulee käyttämään tätä oikeutta. Minä omasta puolestani lausun kyllä toivomuksen, että tätä säännöstä ei tarvittaisi ollenkaan käyttää. Mutta niistä syistä, jotka minä olen esittänyt, katsoisin kumminkin välttämättömäksi, että tällainen säännös otettaisiin lakiin. Jos asiata teoreettisestikin katsotaan, niin ei pitäisi olla mitään epäilyksiä, että juuri tällaisiin rikoksellisiin nähden tämäntapainen rangaistusmuoto olisi sovellutettavissa. Minä olen tällä ainoastaan tahtonut lähemmin motiveerata tätä säännöstä. Toivon, että lakivaliokunta ehdottaa säännöksen tässä muodossa hyväksyttäväksi.

Ed. P a a s i v u o r i: Kuten nähdään, tässä lakiehdotuksessa laillistutetaan kuolemanrangaistus. Vastustan sellaista säännöstä, samoin kuin tätä 3 §:n säännöstä, josta senaattori Talas puhui. Minä en voi hyväksyä semmoista säännöstä, että hallitus voi lähettää rangaistusvankeja maan rajain ulkopuolelle vieraaseen valtakuntaan, ehkä paikkaan, jossa ei ensinkään osata vankien kieltä. Tämmöinen vankien lähettäminen ulkomaille rangaistusta kärsimään tuntuu minusta orjakaupalta, ja minä ehdottomasti sitä vastustan. Toivon, että lakivaliokunta tämän säännöksen poistaa.

Ed. K a i r a m o: Pyydän lakivaliokunnan huomioon otettavaksi mainita yhden esimerkin niistä, jotka ymmärtääkseni puhuvat tämän säännöksen puolesta. Elintarvepulan helpoittamista

vaikuttaa suuressa määrin muiden muassa kalilannoituksen saanti ulkomailta. Sen vuoksi suoviljelyksiä on vaikea pitää kunnossa. Niinkuin tietty, kalisuolaa saadaan tätä nykyä yksinomaan Saksasta, missä sitä löytyy rajattomat määrät, mutta sieltä on ilmoitettu, että työvoimain puute suuressa määrin vaikeuttaa myönnytyksen antamista vientiä varten. Jos kuitenkin niin kävisi, että voitaisiin käyttää sotavankeja pari kolme tuhatta miestä tätä tarkoitusta varten ja jos samalla onnistuttaisiin saamaan myös tarpeellista tonnagea, niin lienee hyviä toiveita siitä, että tämä Suomen maanviljelykselle erittäin tärkeä puute saataisiin ajoissa edes jossain määrin poistetuksi. Pyydän siis kannattaa tätä toimenpidettä ja toivon, että valiokunta myöskin ottaa huomioon tämän erityisen seikan.

Ed. Lantto: Edellisen arvoisan puhujan perustelu oli mielestäni sangen heikko. Minä en kuitenkaan soisi, että noita kansalaisia, niin kurjia kuin he ovatkin, kuitenkaan vaihdettaisiin kalilannoitukseen.

Ed. Ståhlberg: Vaikka ne erikoiset olot, joita kukistetun kapinan johdosta on syntynyt, vaativatkin erikoissäännöksiä sekä oikeudenkäyntiin että rangaistusten täytäntöönpanoon nähden, on kuitenkin tärkeätä, että asiata järjestettäessä pysytään niiden periaatteiden pohjalla, jotka nykyajan oikeusvaltioissa yleensä myönnetään noudatettaviksi. Tältä kannalta 3 §:n säännös, mikäli se tarkoittaa rangaistavain lähettämistä maan ulkopuolelle vastoin heidän tahtoansa, on omiansa herättämään suuria epäilyksiä, jollei se ole kokonaan mahdottomana pidettävä. Olisi sentähden valiokunnan huolellisesti harkittava, eikö tätä toimenpidettä voitaisi välttää, ja onko siihen missään tapauksessa mahdollista ryhtyä alentamatta Suomen valtiota alas oikeusvaltioiden joukosta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään lakivaliokuntaan.

3) Kertomus Suomen Postisäästöpankin tilasta ja hoidosta vuonna 1916

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta pankkivaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Peurakoski: Aioin pyytää ilmoittaa, että valitsijamiesten kokous pidettäisiin nyt heti tämän täysi-istunnon päätyttyä.

Puhemies: Kun pöydällepantavaksi aiottuja mietintöjä ei vielä ole saapunut, keskeytetään täysi-istunto klo 3:een.

Täysi-istunto keskeytetään klo 2,40 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

klo 3,50 i. p.

Vapautusta eduskuntatyöstä saa ed. A. H. Virkkunen tälksi päiväksi.

Pöydällepanot:

4) Maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 10 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle tämän päivän viimeiseen istuntoon.

5) Leimasuostunnan suorittamista vuonna 1918

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle tämän päivän viimeiseen täysi-istuntoon.

6) Sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle tämän päivän viimeiseen täysi-istuntoon.

7) 1917 vuoden rahasäännön noudattamista, kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu,

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi tiistain täysi-istuntoon.

8) Eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämistä

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle tämän päivän viimeiseen istuntoon.

9) Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan seuraavaan täysi-istuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Peurakoski: Erinäisistä syistä pyydän valitsijamiehiä kokoontumaan valiokunnan huoneustoon nyt täysi-istunnon päätyttyä.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto alkaa 15 minuutin perästä.

Täysi-istunto päättyy klo 3,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino A Lundson.

v. t.

60. Perjantaina 31 p. toukokuuta

k:lo 4,10 i. p.

Puhemiehenä toimii ensimäinen varapuhemies Ingman.

Päiväjärjestys

Ensimäinen käsittely:

Siv.

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä.... 1195

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 55.

Nimenhuudon sijaan merkitään poissaoleviksi samat edustajat kuin edellisessä täysi-istunnossa.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 55 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle tähän istuntoon, esitellään mainitut lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Jag ber att få gifva tillkänna, att betänkandets svenska text, hvilken föreligger endast i korrektur, lider af en hel hop tryckfel, hvilka dock icke äro af den beskaffenhet, att de skulle göra det omöjligt att förstå betänkandet.

Ed. Schybergson: Det är icke min vana att säga grannlåter, snarare tvärtom, men jag kan icke låta bli att angående detta betänkande framhålla, att utskottet i synnerligen hög grad har träffat det mått af takt och fasthet, som uti betänkanden af denna art bör iakttagas.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian ensimäinen käsittely on päättynyt ja asia menee suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on 15 minuutin perästä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Erkko: Suuri valiokunta kokoontuu tässä salissa täysi-istunnon päätyttyä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 4,15 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino Lundson.

v. t.

61. Perjantaina 31 p. toukokuuta

k:lo 4,30 i. p.

Puhemiehenä toimii ensimäinen varapuhemies Ingman.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä 1197
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 32; Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 55

Ensimäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa..... 1198
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 50.
3) Ehdotus leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918 ..... „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 47.
4) Ehdotus koskeva sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista 1199
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 53.
5) Ehdotus eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä..... „
Asiakirjat: Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 49.

Poissaoleviksi merkitään samat edustajat, kuin tämän päivän ensimäisessä täysi-istunnossa.

Ilmoitusasia:

Muutos valiokuntain jäsenyydessä.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet saavat täten kunnioittaen lähettää kuluvan kuun 31 päivänä pitämänsä kokouksen pöytäkirjan, josta käy selville, että jäseniksi niinhyvin laki- ja talousvaliokuntaan kuin elintarveasiain valiokuntaan ed. Vanhalan tilalle on valittu ed. Loukko.

Helsingissä, 31 päivänä toukokuuta 1918.

Valitsijamiesten puolesta:

J. Oskari Peurakoski.

H. I. Linna.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksyminen.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 32 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 11 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 55, joka sisältää ehdotuksen Suomen ja Saksan väli-

sen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä.

P u h e m i e s: Suuren valiokunnan mietintöä ei ole ehditty painattaa, jonka tähden se luetaan julki.

Sihteeri lukee mietinnön suomeksi ja ruotsiksi.

P u h e m i e s: Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu ja sitten esitellään lakiehdotus. Perustuslakivaliokunnan mietinnön ehdottamista ponsista päätetään vasta kolmannessa käsittelyssä.

Ehdotettu käsittelyjärjestys hyväksytään.

P u h e m i e s: Haluaako kukaan puheenvuoroa yleiskeskustelua varten?

Puheenvuoroa ei pyydetä.

P u h e m i e s: Esitellään lakiehdotus. Ellei kukaan halua käyttää puheenvuoroa, julistetaan toinen käsittely päättyneeksi?

Toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotuksen maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa

sisältävän hallituksen esityksen n:o 50 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 10, joka tämän päivän ensi täysi-istunnossa pantiin pöydälle tähän istuntoon, esitellään mainitun lainsäätämisasian e n s i m ä i s t ä k ä s i t t e l y ä varten.

P u h e m i e s: Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, julistetaan ensimmäinen käsittely päättyneeksi ja asia menee s u u r e e n v a l i o k u n t a a n.

3) Ehdotuksen leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14, joka tämän päivän ensi täysi-istunnossa pantiin pöydälle tähän istuntoon, e s i t e l l ä ä n e n s i m ä i s e e n käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. R. F u r u h j e l m: Jag ber att få fästa stora utskottets uppmärksamhet vid det tillägg statsutskottet ansett sig böra göra till 1 kap. § 1 i propositionen i fråga om stämpel för privilegiebref och tillståndsresolution. Enligt detta tillägg skulle särskild stämpelskatt erläggas „för överlåtelse av apoteksprivilegium på grund av avtal mellan den förre och den nye innehavaren i Helsingfors, Åbo, Viborg och Tammerfors 5,000 mark, i Wasa, Kuopio, Uleåborg, Björneborg och Kotka 3,000 mark; i övriga städer och på landet 2,000 mark". För min del anser jag att detta tillägg borde utgå. I § 3 af utskottets lagförslag stadgas nämligen under rubriken „Köpebref" o. s. v., sid. 12 i det svenska betänkandet, att stämpelafgift skall uppbäras för handlingar angående apotek med inventarier, då öfverlåtelse underställes vederbörande myndighet i afseende å godkännande. I själfva verket komme således öfverlåtelse af apoteksprivilegium att dubbelt beskattas. Det är redan ur lagteknisk synpunkt fullkomligt oformligt att på tvenne särskilda ställen af ett och samma lagförslag samma skatteobjekt under enahanda synpunkter behandlas. Dessutom förefinnes det intet rimligt skäl att påföra just apoteksprivilegierna en dylik dubbel beskattning. För öfrigt bör anmärkas, att de af utskottet i berörda moment af § 1 föreslagna skatterna äro fullkomligt godtyckliga, äfven såtillvida att det ingalunda ligger någon rättvisa däri, att en apotekare t. ex. i Helsingfors och Åbo skall erlägga högre skatt än en sådan i t. ex. Wasa eller Kotka. Vid behandlingen af denna fråga i statsutskottet har jag redan röstat emot intagandet af ifrågavarande tillägg, och jag ber nu att få föreslå, att vid behandlingen i stora utskottet detta tillägg måtte strykas.

Ed. O t t e l i n: Jag ville fästa stora utskottets uppmärksamhet vid § 8 uti betänkandet, enligt hvilken „i ärenden rörande ägostyckning eller parcellering till förmån för den obesuttna lantbefolkningen" stämpelafgift icke erlägges. I praktiken tror jag att det kommer att blifva alldeles omöjligt att följa detta stadgande, ty när handlingar inkomma med ansökning om ägostyckning och parcellering, är det omöjligt för vederbörande att få klart för sig, om sökanden hör till den besuttna landtbefolkningen eller icke. Dessutom anser jag att, när enligt § 2 af betänkandet handlingar, som angå hemmansklyfning, äro fria från stämpelskatt, borde alla handlingar, som angå ägostyckning och parcellering, så mycket mindre behöfva draga stämpelskatt, och jag föreslår, att orden „till förmån för den obesuttna lantbefolkningen" skulle utgå.

Keskustelu ja asian ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee suureen valiokuntaan.

4) Sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista

koskeva hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15, joka tämän päivän ensi istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Walkama: Valiokunta on 3§:n ensimmäisen kohdan loppuosaan tehnyt sellaisen muutoksen, että 25,000 markkaa suuremman omaisuuden arvosta kannettaisiin puheenalaista veroa, vaikka omaisuuden arvo on 100,000 markkaa suurempikin, vain yksi markka kultakin täydeltä sadalta markalta. Kun tässä on kysymys kaupoista, joita tavallisesti tehdään varakkaammissa piireissä ja kun niistä valtio puheenalaisissa tapauksissa suhteellisesti enemmän hyötyy, toivoisin suuren valiokunnan ottavan huomioon tässä kohden hallituksen esityksen ehdottaman veromäärän.

Ed. Luopajärvi: Niillä syillä, joihin ed. Walkama viittasi, pyydän yhtyä siihen toivomukseen, että suuressa valiokunnassa tämä kyseenalainen kohta muutettaisiin hallituksen esityksen mukaiseksi. On mielestäni ollut aiheetonta valiokunnan enemmistöltä se menettely, että, poiketen hallituksen antamasta esityksestä, yksi veroluokka on poistettu ja siten suurempia kiinteistökauppoja koskeva leimavero saatettu alhaisemmaksi, kuin olisi ollut syytä. Tällaiseen menettelyyn on mielestäni sitä vähemmän syytä, koska valiokunta aikaisemmin jo on asettunut asiassa toiselle, korkeampaa leimaveroa esittävälle kannalle.

Keskustelu ja asian ensimäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee suureen valiokuntaan.

5) Ehdotuksen eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 4, joka tämän päivän ensi täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. H. I. Linna: Koska mietinnön sivulla 2 oleva ponsi on mietintöä painettaessa mennyt aivan pilalle, pyydän siitä huomauttaa. Ponsi on oleva seuraava: „että eduskunta siinä järjestyksessä, kuin V. J:n 60 §:n 2 momentissa säädetään, hyväksyisi seuraavan".

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian ensimäinen käsittely on päättynyt ja asia menee suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on ensi maanantaina kello 8 illalla.

Täysi-istunto päättyy klo 4,50 i.-p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino A. Lundson.

v. t.

62. Maanantaina 3 p. kesäkuuta

k:lo 8 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksyminen 1202

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 32; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 55.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Alkio, Antila, Arffman, Arokallio, Bergroth, Björk, Bäck, Gädda, Eronen, Haapanen, Hedberg, Heimonen, Hoikka, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, K. R. Häkkinen, Hälvä, Joukahainen, Kairamo, Kaitila, Kallio, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lahdensuo, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leinonen, Leppänen, K. E. Linna, Lohi, Louhivuori, Loukko, Luopajärvi, Löthman, Malmivaara, A. Manner, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Nurmela, Nurminen, Orasmaa, Ottelin, Paasivuori, Paasonen, Paronen, Pennanen, Pohjaväre, Pullinen, Puumala, Päivänsalo, Raitanen, Rantanen, Rantasalo, Relander, Retulainen, Rosenqvist, Runtti, K. Saari, Saarinen, Salo, Setälä, Sinkko, Sjöstedt-Jussila, Snellman, Suutala, Talas, Tirkkonen, Tukia, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, A. H. Virkkunen, P. Virkkunen ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Uusi edustaja.

Puhemies: Ilmoitetaan, että sittenkuin edustajan sija tohtori Rudolf Holstin jälkeen on tullut avoimeksi, on maanviljelijä Juho Astala Urjalan pitäjästä näyttänyt Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin keskuslautakunnan antaman, asianmukaisesti hyväksytyn valtakirjan.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain takia: ed. Alkio, Antila Kotila, Luopajärvi, Loukko, Rantasalo, Rosenqvist ja Wuorimaa tämän päivän istunnosta, ed. Sjöstedt-Jussila tästä illasta keskiviikkoaamuun, ed. Lahdensuo kesäkuun 3 päivän aamusta 11 päivän iltaan ja ed. Paavolainen kesäkuun 6 päivästä saman kuun 10 päivän iltaan.

Uusia Hallituksen esityksiä tuodaan.

Puhemies: Hallituksen jäsen pyytää saada tuoda eduskunnalle esityksiä.

Eduskuntaan saapuu v. t. esittelijäsihteeri Max Dittmarin saattamana senaattori Sario, joka lausuu:

Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta!

Suomen Senaatin määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset nimittäin:

n:o 58 Esitys 18 päivänä elokuuta 1917 ammattitarkastuksesta annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

n:o 59 Esitys laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 päivänä 1878 annetun armollisen ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetusta asevelvollisuuslaista ovat perustuslainsäännöksinä pidettävät;

n:o 60 Esitys laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia;

n:o 61 Esitys laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäviksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksessä säädetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Ehdotuksen laiksi, joka koskee Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä

sisältävä halltuksen esitys n:o 55, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 11 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 32, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Hornborg: Det är en punkt i fredstraktaten, som jag skulle vilja med några ord beröra. Det är den i 30 artikeln, som behandlar Ålands-frågan, ingående bestämmelsen, att befästningarna på Åland böra omedelbart nedläggas. Om denna bestämmelse har inryckts i fredstraktaten på grund af Tysklands önskan och på grund af de tyska underhandlarnas uppfattning af Tysklands intressen, kan naturligtvis ingen ändring häri komma i fråga, men om denna bestämmelse beror på hänsyn för Sverige och Sveriges önskningsmål, kunde det kanske vara skäl att ännu försöka taga upp frågan till behandling, ty det synes mig alldeles självklart, att det ligger i Sveriges intresse, ehuru man i Sverige ännu icke har insett det, att Bottniska viken icke, ifall af ett sjökrig i Östersjön, ligger fullkomligt öppen och oskyddad för de krigförande makternas flottor. Jag är på det klara med, att det icke finnes några synnerliga utsikter för att denna bestämmelse skall kunna ändras, ty den ingår också i fredsfördraget mellan Ryssland och Tyskland, men jag har dock velat påpeka det förhållandet, att ett obefäst Åland numera hvarken skulle ligga i Finlands eller i Sveriges intresse, och jag hoppas, att regeringen, om någonting ännu kan göras till denna sak, icke skall underlåta att ägna den sin uppmärksamhet.

Ed. Sundblom: Jag vill icke här ingå på frågan, huruvida det kan vara i Finlands, Sveriges eller tilläfventyrs i bådas intresse att Ålandsöarna jämlikt Parisertraktaten böra blifva obefästa. Detta är för öfrigt en sak, som ligger utom räckvidden för mitt bedömande. Men gäller det för mig att som åländning bedöma frågan, kan jag icke annat än uttala min odelade tillfredsställelse med artikel 30 uti fredstraktaten, som fastslår, att de på Åland anlagda befästningarna skola slopas och ögruppen förblifva obefäst.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi ja eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty. Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Perustuslakivaliokunnan ensimmäinen ponsi sivulla 6 hyväksytään ja niinikään mietinnön sivulla 7 oleva toinen ponsi.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

Seuraava täysi-istunto on huomenna kello 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy klo 8,35 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino A. Lundson.
v. t.

63. Tiistaina 4 p. kesäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa 1205
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 33; lakivaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 50.

2) Ehdotus leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918 ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 34; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 47.

3) Ehdotus, koskeva sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista 1207
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 35; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 53.

4) Ehdotus eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaolon pidentämisestä 1210
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 36; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 49.

Ainoa käsittely:

5) Ehdotus 1917 vuoden rahasäännön noudattamisesta, kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu 1221
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 52.

Siv.

Esitellään:

6) Ehdotuksen 18 päivänä elokuuta 1917 ammattientarkastuksesta annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi sisältävä halltuksen esitys n:o 58 1226

7) Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 päivänä 1878 annetun Armollisen Ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät, sisältävä hallituksen esitys n:o 59. „

8) Ehdotuksen laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia, sisältävä hallituksen esitys n:o 60 ..... „

9) Ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta sisältävä hallituksen esitys n:o 61 ..... „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Arffman, Arokallio, Bergroth, Björk, Colliander, Eronen, Heimonen, Hoikka, Anni Huotari, E. Huttunen, P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Lahdensuo, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Lohi, Löthman, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pehkonen, Peurakoski, Pohjaväre, Pullinen, Puumala, Raitanen, Rantanen, Rantasalo, Runtti, K. Saari, Saarinen, Salo, Sjöstedt-Jussila, Suutala, Talas, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi ja Åkesson.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain vuoksi ed. Colliander tämän istunnon edellisestä puolesta, ed. Puumala, Heimonen ja Ran-

tasalo tämän päivän istunnosta sekä ed. Lohi tästä päivästä tämän viikon perjantai-iltaan saakka.

Vapautus valiokunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Ed. Rantasalo pyytää vapautusta laki- ja talousvaliokunnan sekä elintarveasiainvaliokunnan jäsenyydestä, koska hän kuuluu jäsenenä perustuslakivaliokuntaan ja suureen valiokuntaan.

Puhemiesneuvosto on päättänyt puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Välikysymys eräiden tapahtuneiden vangitsemisien ja kuolemantuomioiden johdosta.

Puhemies: Eduskuntaan on jätetty kirjelmä, joka luetaan julki.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Äskettäin päättyneen punakaartilaisdiktatuurin törkeimpiä väärinkäytöksiä oli, että sen vallitessa olivat kulttuuriyhteiskunnan ja oikeusvaltion ensimmäiset edellytykset: persoonallinen koskemattomuus sekä hengen ja omaisuuden turva olemattomat. Yksistään tämä seikka jo saattoi kaikki ne, jotka eivät järjestelmää kannattaneet, mitä hartaimmin toivomaan sen mitä pikaisinta kukistumista, siinä uskossa, että sen tapahduttua palattaisiin laillisiin oloihin.

Tämä järjestelmä on nyt kukistunut, mutta surkeasti ovat ne pettyneet, jotka ovat luulleet sen kautta palattavan laillisiin oloihin. „Punaisen terrorin" sijaan on vain saatu „valkoinen terrori", joka yhtä vähän kunnioittaa edellämainittuja oikeusvaltion perusteita kuin ensinmainittukaan. Ero on vain siinä, että „valkoinen terrori" on kohdistunut yksinomaan työväenluokan ja sosialidemokraattisen puolueen jäseniin.

Niinpä on työväenluokan jäseniä, jotka eivät ole millään tavalla ottaneet osaa kapinaan, vangittu ja pidetty viikkomääriä vangittuina todennäköisesti vain sen vuoksi, että ovat esiintyneet työläisen puvussa taikka myöskin väärän ilmiannon perusteella, ilman että heille viimemainitussa tapauksessa on edes ilmoitettu ilmiantajan nimeä. Tutkintovankeudessa viruvia kymmeniätuhansia vankeja, joista suuri osa on aivan syyttömiäkin, kohdellaan sangen tylysti ja ruokitaan niin puutteellisesti, että vangit ovat aivan nälkäkuoleman partaalla ja useita on jo ravinnon puutteessa kuollut. Vankien tutkimisessa käytetään lisäksi sellaista kaiken laillisen oikeudenkäytön vastaista menettelyä, että syytetyn täytyy osoittaa syyttömyytensä ennen, kuin hän voi päästä vapaaksi.

Suorastaan korjaamattomia oikeusrikoksia ovat ne tuhannet teloitukset, joita maassamme on „valkoisen terrorin" vallitessa toimeenpantu ja joita ei voi nimittää miksikään muuksi kuin järjestelmälliseksi murhaamiseksi. Porvarillinen sanomalehdistö, joka on syystä kyllä äänekkäästi tuominnut punakaartin toimeenpanemat tunnettujen henkilöiden murhat, on siunannut nämä „nimettömien henkilöiden" teloitukset tavaksi käyneellä otsikolla: „saanut ansaitun palkkansa", siitä huolimatta, että nämä teloitukset ovat olleet räikeitä ja julminta laittomuutta, mitä tässä maassa on minkään hallituksen tieten ja suostumuksella harjoitettu.

Jonkinlaisen laillisuuden verhon antamiseksi näille teloituksille on osa niistä tapahtunut eräänlaisten tuomioistuinten langettamien kuolemantuomioiden perusteella. Nämä tuomioistuimet ovat kuitenkin olleet aivan laittomasti kokoonpantuja. Niiden oikeudenkäyttöjärjestys on samoin ollut laitonta. Mutta ennen kaikkea ovat olleet laittomia niiden langettamat tuomiot, joista valtiopetokseen osaaottaneet on tuomittu kuolemanrangaistukseen, vaikka rikoslaki tuntee tämmöisistä rikoksista korkeimpana rangaistuksena kuritushuonerangaistuksen.

Mutta paitsi tuollaisten laittomien tuomioistuinten säätämien kuolemantuomioiden täytäntöönpanoa on lisäksi tapahtunut yksityistä, ilman minkäänlaisten tuomioistuinten siunaamaa vankien surmaamista, jolloin aivan viattomatkin ovat joutuneet menettämään henkensä jonkun sotilaan oikun johdosta. Ja peloittavinta tässä on se, että ainakin osalla hallituksen sotaväen ylipäällikköistä näyttää lausunnoistaan päättäen se käsitys olevan vallalla, että tämä on juuri niinkuin ollakin pitää.

Kaiken tämän tietäessään ei ihmettele, että hallitus on nähnyt tarpeelliseksi ottaa käytäntöön kirjesensuurin maan rajoilla.

Olot ovat siis maassamme tällä hetkellä semmoiset, että kuka tahansa työväenluokkaan kuuluva henkilö voi milloin hyvänsä tulla väärän ilmiannon perusteella vangituksi sekä sen nojalla pidetyksi epämääräisiä aikoja vankeudessa tai joutua murhatuksi. Katson tämän vuoksi vel-

vollisuudekseni työväenluokan edustajana eduskunnassa kehoittaa eduskuntaa toimimaan tämän tilanteen pikaiseksi lopettamiseksi ja oikeusvaltion olojen palauttamiseksi ja pyydän siinä mielessä asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi esittää seuraavat kysymykseni:

1. Onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin, ettei ketään aiheetta tai lainvastaisesti vangita sekä että syyttömäsi vangitut heti vapautetaan?

2. Onko hallitus ryhtynyt riittävän tehokkaisiin toimenpiteisiin estääkseen tilapäisten tuomioistuinten langettamien laittomien kuolemantuomioiden täytäntöönpanon samoin kuin yksityisten toimesta tapahtuvat vankien murhat?

3. Mihin toimenpiteisiin hallitus on ryhtynyt niiden henkilöiden syytteeseen saattamiseksi, jotka ovat tehneet itsensä syypäiksi laittomien kuolemantuomioiden antamiseen tai niiden täytäntöönpanoon?

Helsingissä, toukokuun 28 päivänä 1918.

Matti Paasivuori.

Asia pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaika.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 33 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 10 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 9, joka sisältää ehdotuksen laiksi, koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa.

Puhemies: Asian käsittelyn perusteena on suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu; kun se on päättynyt, ryhdytään lakiehdotusta tutkimaan ja tehdään päätös kustakin sen eri kohdasta.

Keskustelu:

Ed. Erkko: Kiireellisen painatuksen vuoksi on mietintöön, joka on jaettu edustajille vain oikaisuvedoksina, jäänyt muutamia pahoja painovirheitä. 1 §:ssä 3 ja 4 rivillä sanotaan „joka olisi sattunut kapinan aikaan mutta, jota ei ole pidetty maassa syttyneen kapinan aikana". On pois pyyhittävä „maassa syttyneen kapinan aikana" ja lisättävä sana „silloin" sanan „jota" jälkeen. Sitten on viimeisessä pykälässä ensi rivillä „jos laillien aika", pitää olla „laillinen", ja ensimäisen momentin viimeisillä riveillä on jätettävä pois sanat „sekä joka tapauksessa sanotun vuoden kesäkuun 30 päivän loppuun". „Lukuunottamatta" sanan jälkeen tulee piste.

Puhemies: Pyydän toistaa ne oikaisut, jotka ed. Erkko teki. Ne olivat seuraavat: 1 §:n 1 momentti tulisi kuulumaan näin: „Jos kihlakunnanoikeudessa juttu tahi muu asia on haastettu, lykätty tai muuten määrätty istuntoon, joka olisi sattunut kapinan aikaan, mutta jota ei silloin ole pidetty, meneteltäköön niinkuin asia olisi haastettu tai sen käsittely määrätty tämän vuoden varsinaisiin syyskäräjiin".

Toinen oikaisu on sivulla 3 5 §:ssä. Siinä on „Jos laillien", pitää olla „Jos laillinen" j. n. e. Saman momentin lopussa on jätettävä pois sanat: „sekä joka tapauksessa sanotun vuoden kesäkuun 30 päivän loppuun".

Tämä koskee myös ruotsalaista tekstiä sikäli, että viidennessä pykälässä sanat „samt vid varje händelse till och med den 30 juni sagda år" tulevat pois. Muut oikaisut eivät koske ruotsalaista tekstiä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8 §:t sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään siten oikaistussa muodossa, kuin edellä on sanottu, muuttamattomina.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus leimasuostunnan suorittamisesta v. 1918.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 34 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 47, joka sisältää ehdotuksen laiksi leimasuostunnan suorittamisesta v. 1918.

Puhemies: Asian käsittelyn perusteena on suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu. Kun se on päättynyt, ryhdytään lakiehdotusta tutkimaan ja tehdään päätös kustakin sen erityisestä kohdasta.

Yleiskeskustelu:

Ed. Erkko: Tässä mietinnössä, joka on jaettu edustajille oikaisuvedoksina, on painovirheitä, jotka ovat oikaistavat. Mietinnön yläreunassa ensimäisellä sivulla luetaan Esitys n:o 17, pitää olla: Esitys n:o 47. Sitten on kolmannella sivulla kuudennella rivillä alhaaltapäin: „Sirkus- ja varieteneäytännöistä 100 markkaa", pitää olla 1,000 markkaa. Kuudennella sivulla, kappaleessa, joka alkaa: „Asioissa, jotka koskevat maan lohkomista", pitää olla: „maatilan lohkomista".

Puhemies: Minä toistan vielä nämä oikaisut. Ensimmäisellä sivulla on: Esitys n:o 17, pitää olla Esitys n:o 47. Sivulla 3 on kuudennella rivillä: Sirkus- ja varieteenäytännöistä 100 markkaa, pitää olla: sirkus- ja varieteenäytännöistä 1,000 markkaa. Sivulla 6 siinä kappaleessa, joka alkaa: asioissa, jotka koskevat maan lohkomista, pitää olla: asioissa, jotka koskevat maatilan lohkomista. Nämä oikaisut koskevat ainoastaan suomalaista kappaletta, vaan eivät ruotsalaista.

Ed. Ottelin: Äfven jag ville anmärka om ett tryckfel, som förekommer i det svenska betänkandet på sid. 5 i 2 § nästsista stycket, som börjar: „Befriade från stämpelafgift äro dock handlingar" o. s. v. och slutar med orden: „äfvensom vid ansökan om hemmansdel". Sista ordet bör vara „hemmansdelning".

Ed. Kairamo: Se suuren valiokunnan mietintö, joka on käsittelyn pohjana, on jaettu ainakin osalle edustajista vasta sen jälkeen, kun herra puhemies ilmoitti käsittelyn alkaneeksi. Näin ollen ei ole ollut mahdollista tarpeeksi tutustua mietintöön ja asian tärkeyteen nähden rohkenen sen vuoksi ehdottaa, että asia pannaan pöydälle sen verran, että edustajat voivat asiaan perehtyä.

Ed. Erkko: On vieläkin eräs painovirhe 2 §:ssä. Toiselta riviltä toisessa momentissa sanan veto- edeltä on jäänyt pois sana valitus.

Ed. Kaila: Pyydän kannattaa ed. Kairamoa, koska asianomaista mietintöä ei ole vielä ollenkaan jaettu täällä.

Puhemies: Sen johdosta, mitä ed. Kairamo ja Kaila ovat esiintuoneet, katson olevan syytä keskeyttää täysi-istunnon puoleksi tunniksi.

Ed. Ahmavaara: Minä kannattaisin ed. Kairamon ehdotusta. Samalla pyytäisin huomauttaa, että olisi suotavaa, että eivät valiokunnat niin kiirehtisi, että eivät sihteerit ehdi korjata korehtuurivirheitä. On ikävää niitä täällä korjailla.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 6,45.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7,30 i. p.

Puhemies: Jatketaan keskeytynyttä asian käsittelyä. Täällä tehtiin seuraavat oikaisut suuren valiokunnan mietintöön n:o 34 suomalaiseen kappaleeseen. Ensinnäkin mietinnön yläreunassa ensimmäisellä sivulla on oleva: Esitys n:o 47 eikä n:o 17. Sitten on 3 sivulla 6:nnella rivillä alhaalta ylöspäin oleva: sirkus- ja varieteenäytännöistä 1,000 markkaa eikä 100 markkaa. Sivulla 5 2 § 2 kappaleen tulee kuulua: Hakemukset, perustelmat, vastaperustelmat, selitykset, vastaselitykset, valitus-, veto- ja vastakirjat; siis sanan „veto-" edelle on tuleva sana „valitus-". Sitten sivulla n:o 6 kappale kuuluu: „Asioista, jotka koskevat maan lohkomista"; pitää olla: „Asioista, jotka koskevat maatilojen lohkomista". Edelleen on sivulla 3 viimeinen kappale, jossa sanotaan: kinematografinäytännöistä Helsingissä, Turussa, Viipurissa ja Tampereella 1,000—500 markkaa; pitää olla: kinematografinäytännöistä Helsingissä, Turussa, Viipurissa ja Tampereella 500 markkaa.

Keskustelu:

Ed. Ingman: Koska suuren valiokunnan mietintöä ei ole vieläkään kaikille edustajille jaettu ja se näkyy olevan semmoisessa asussa, että on jotenkin mahdotonta sen perustuksella tehdä päätöksiä, niin ehdotan, että tämä asia pannaan pöydälle huomenna pidettävään täysi-istuntoon.

Ed. Nevanlinna: Pyydän saada kannattaa tehtyä ehdotusta.

Ed. Schybergson: Det är för väl att detta förslag framställdes. Jag understöder det i allo.

Puhemies: Kun ei kukaan ole vastustanut tehtyä ehdotusta, niin asia pantanee pöydälle huomenna pidettävään täysi-istuntoon.

Ehdotus hyväksytään.

3) Leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista, lahjakirjoista y. m. suoritettava vero 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja samanvuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 35 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 15 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 53, joka sisältää ehdotuksen, koskeva sitä veroa, joka on suoritettava 1918 tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetvistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista y. m. kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista.

Puhemies: Asian käsittelyn perusteena on suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu. Kun se on päättynyt, ryhdytään lakiehdotusta käsittelemään kohta kohdalta.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa yleiskeskustelua varten, ryhdytään lakiehdotusta kohta kohdalta käsittelemään.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §

Keskustelu:

Ed. Hästbacka: Då denna paragraf behandlades uti stora utskottet, gjorde jag ett förslag att bestämmelsen uti nästsista momentet, där gränsbeloppet, som är underkastadt stämpelbevillning, är fastställdt till 3,000, skulle höjas till 20,000 mark.

Detta ändringsförslag vann emellertid icke tillräckligt understöd.

Då jag fortfarande är af den åsikten, att retroaktiv beskattning af så små belopp, mellan 3 och 20 tusen mark, icke har någon betydelse för vår statsbudget, utan endast åsamkar myndigheterna oberäkneliga besvär att inkassera beloppen, anser jag det vara nödvändigt att få gränsbeloppet höjdt till 20 tusen mark, synnerligast som en sådan åtgärd skulle vara en lindring för de mindre bemedlade i en tid som denna.

Svårigheten att få beloppen inkasserade är påtaglig, då man vet att de flesta dödsbon redan äro skiftade mellan arfvingarna och en del af arfsbeloppen kanske flyttade utom den kommun, där bouppteckningen och arfskiftet hållits. Om arfvingarna äro talrika och spridda, hvilket ofta är fallet i de fattiga familjerna, äro inkasseringarna förenade med sådana svårigheter och besvär, att stämpelbeloppet, som för ett sådant deladt bo inflyter, icke motsvarar kostnaderna eller besväret. Då den retroaktiva beskattningen icke kan träffa dödsboets behållning odeladt, utan hvarje enskild arfvinge, bli också i de flesta fall de belopp, som närma sig det af mig föreslagna gränsbeloppet, endast små belopp och inkomsterna för staten obetydliga.

Med beaktande af anförda omständigheter får jag föreslå, att beloppet 3,000 uti 2 §:s nästsista moment fastställes till 20,000, och, om detta förslag godkännes, punkterna 1 och 2 i samma paragraf, där det heter „$^2/_{10}$ % af behållningen, då denna icke stiger till 10,000 mark", utgå.

Ed. Gädda: Jag ber att få understöda herr Hästbackas förslag. Jag tänker mig att för en hel hop sterbhus, där behållningen icke är större än 3,000 mark, af den stämpelskatt, som förekommer där, fördelad på flere arfvingar, blir så obetydliga belopp, att det nästan är småaktigt att verkställa särskild uppbörd af dessa. Jag förstår icke herr Hästbackas förslag riktigt, beträffande andra paragrafen, där det är fråga om tariff. För min del skulle jag tycka att såväl första som andra punkten i tariffen borde uteslutas, om herr Hästbackas förslag går igenom.

Ed. von Rettig: Jag vill endast påpeka, att i det svenska betänkandet icke finnes någon andra paragraf.

Ed. Ottelin: Jag ville påpeka detsamma som landtdagsman von Rettig har anmärkt om, nämligen att från sidan 3 i statsutskottets svenskspråkiga betänkande n:o 15 beteckningen „2 §" är utelämnad.

Ed. Hedberg: Det var med anledning af att beteckningen § 2 saknades jag begärde ordet, men vill tillägga, att jag understöder herr Gäddas uttalande, att det icke endast är mom. 1, utan också mom. 2, som borde utgå, om herr Hästbackas förslag går igenom.

Ed. Ståhlberg: Koko tämä laki tarkoittaa verotusta siltä väliajalta, joka on jäänyt tämän vuoden alun ja sen uuden leima-asetuksen voimaantulemisen väliin, joka nyt on käsiteltävänä. Sekä siinä asetuksessa, joka oli voimassa tämän vuoden alkuun asti, että uudessa asetuksessa on sellainen määräys, kuin tässä toisen pykälän vii-

meisen edellisessä momentissa, eikä mielestäni sentähden ole syytä lyhyeltä väliajalta asiaa järjestää toisin, kuin se niissä kumpaisessakin asetuksessa on järjestetty. Vielä tulee lisäksi se, että sillä tavoin, kuin ehdotus on tehty, se viepi paljoa pitemmälle kuin on tarkoitettu. Siinä momentissa, joka on viimeisen edellisenä 2 §:ssä, on puhe ainoastaan siitä tapauksesta, jolloin perinnön jättäjältä on jäänyt puoliso tai rintaperillinen. Jos siinä 3,000 muutetaan 20,000 :ksi, niin ainoastaan tuossa tapauksessa 20,000 markkaa pienemmät perinnön jäämistöt ovat verosta vapaat, mutta jos pykälän alusta jätetään pois pykälän ensimmäinen ja toinen kohta, tulee verovapaus myös kaikille muille, myöskin niille jäämistöille, joissa ei ole jäänyt puolisoa tai rintaperillistä. Koko verotus alkaa siis vasta 20,000 markasta. Nyt on sanottu, että tämän säännöksen pysyttäminen tuottaisi hankaluuksia niihin pesiin nähden, jotka on jo jaettu. Säännös koskee kuitenkin ainoastaan niitä jäämistöjä, joista perunkirjoituskirja on jätetty oikeuteen tämän vuoden alun ja uuden asetuksen voimaantulemisen välisenä aikana, ja luullakseni ovat jokseenkin harvat ne tapaukset, jolloinka tuollaisen perunkirjoituskirjan jättämisen jälkeen perinnönjako on tänä kevännä jo toimitettu, niin ettei käytännöllisesti kovinkaan monta sellaista jaettua jäämistöä tulisi veron alaisiksi. Puollan siis valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan ehdotusta muuttamatta.

Ed. Hästbacka: Jag märker, att jag i mitt första andragande gjorde ett misstag. Jag afsåg att hvardera punkten, 1 och 2, skulle utgå från första delen af paragrafen. Hvad åter herr Ståhlberg här anförde, att boupptecknings och arfskifte icke skulle verkställts under senaste år och att det icke göres samtidigt, är fallet emellertid det, att på landsorten verkställes arfskifte samtidigt med boupptecknings, och jag är öfvertygad om att en stor del af de bouppteckningar, som äro verkställda, samtidigt äro arfsdelningar. Då dödsboet är deladt mellan arfvingar, är det förenadt med stort besvär att söka efter små belopp på 50 à 60 penni, som härflyta från de olika arfsdelarna. Jag vidhåller min tidigare åsikt.

Ed. Nevanlinna: Tarkoitukseni oli ed. Rettigin lausunnon johdosta tehdä se huomautus, jonka ed. Ottelin jo on tehnyt.

Ed. Ståhlberg: Minä vieläkin huomautan, että ed. Hästbackan ehdotuksen johdosta tulevat pykälän alku- ja loppupuoli aivan ristiriitaisiksi. Viimeisen edellisen momentin mukaan tulisi verosta vapautetuksi sellainen pesä, jonka säästö ei nouse 20,000 markkaan, jos perinnön jättäjältä on jäänyt puoliso tai rintaperillinen, mutta pykälän alun mukaan tulisivat vapautetuiksi kaikki pesät 20,000 markkaan asti, olipa jäänyt rintaperillinen tai puoliso tai ei. Ei kävisi siis yhteen pykälän alku ja loppu ed. Hästbackan ehdotuksen mukaan.

Keskustelu 2 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Hästbacka ed. Gäddan kannattamana vastoin valiokunnan ehdotusta ehdottanut, että rahamäärä 3,000 markkaa 2 §:n viimeisen edellisessä kohdassa olisi vahvistettava 20,000 markaksi, minkä johdosta saman pykälän ensimäinen ja toinen kohta tulisivat kokonaisuudessaan jäämään pois.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei voittaa, on ed. Hästbackan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on päättänyt hyväksyä valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

3 §.

Keskustelu:

Ed. von Rettig: I statsutskottets betänkande står det på sid. 6 i den svenska texten: „Då egendomens värde är större än 25,000 mark, men ej öfverstiger 100,000 mark, 1 mark för hvarje fulla 100 mark utaf värdet." Sedermera har ett stycke i regeringens proposition blifvit uteslutet, hvaraf följden blifvit, att om egendomens värde öfverstiger 100,000 mark, drager det ingen skatt alls. Det måste vara ett misstag.

Ed. Luopajärvi: Hallituksen esityksessä ehdotetaan leimavero kiinteän omaisuuden luovutuskirjasta, jos luovutetun omaisuuden arvo on suurempi kuin 100,000 markkaa, 1 ½ prosentiksi eli 1 markaksi 50 penniksi kultakin täydeltä 100 markalta. Valtiovarainvaliokunta on muuttamalla hallituksen esitystä vähentänyt tämän veromäärän 1 prosentiksi eli 1 markaksi 100 markalta. Kun valtiovarainvaliokunta on kuitenkin siihen leimaverolakiesitykseen nähden, josta on ehdotus

olemassa tämän vuoden loppuosaksi, asettunut sille kannalle, että leimavero 100,000 markkaa, mutta ei yli 100,000 markan, 1 markka on 1 markkaa 50 penniä, ja kun toiselta puolen valtiovarainvaliokunta aikaisemmin vastaavassa suhteessa on asettunut puoltamaan vielä korkeampaa veromäärä, niin on minun mielestäni valiokunnan menettely alentaessaan veromäärän tässä asiassa ollut aiheeton ja siitä syystä pyydän saada ehdottaa, että tämä pykälä hyväksyttäisiin asiallisesti hallituksen esityksen mukaan. Tämän markkaa, mutta ei yli 100,000 markan, 1 markka mietinnön 6 sivulle ensimmäisen kappaleen tilalle näin kuuluva muutos:

„jos omaisuuden arvo on suurempi kuin 25,000 markkaa, mutta ei yli 100,000 markan, 1 markkaa kultakin täydeltä sadalta markalta omaisuuden arvosta;

jos omaisuuden arvo on 100,000 markkaa suurempi, 1 markka 50 penniä kultakin täydeltä sadalta markalta omaisuuden arvosta". Ehdotan siis tällaisen muutoksen tähän pykälään.

Ed. Nevanlinna: Ed. Rettigin viimeisen lausunnon johdosta voin ainoastaan valittaa, että eduskunnan ruotsalaisessa kansliassa, joka ,kuten tunnettu laatii ruotsinkieliset mietinnöt, on tapahtunut hyvin paheksuttava laiminlyönti joko käännöksessä tai korehtuurin luvussa, koskapa ed. Rettigin mainitsema kohta on ruotsalaisessa kappaleessa jätetty sellaiseksi, kuin vastaava kohta on hallituksen esityksessä, vaikka valiokunta, niinkuin mietinnön perusteluistakin käy ilmi, on tämän kohdan muuttanut niin, että se kuuluu niinkuin suomalainen kappale osoittaa: „jos omaisuuden arvo on suurempi kuin 25,000 markkaa, 1 markka kultakin täydeltä sadalta markalta omaisuuden arvoa". Asia katsottiin valiokunnassa niin kiireelliseksi, että mietintö tahdottiin saada pyödälle eduskuntaan vielä samana päivänä, jolloin valiokunta lopetti asian käsittelyn. Näin ollen ei ollut tilaisuutta valiokunnassa tarkastaa ruotsalaista käännöstä.

Ehkä minä saan lisätä pari sana ed. Luopajärven lausunnon johdosta. Ed. Luopajärvi ei ollut saapuvilla valiokunnan kokouksessa silloin, kun ensimäisessä lukemisessa puheenaoleva kohta käsiteltiin. Jo silloin valiokunta asettui sille kannalle, joka on perusteluissa ilmoitettu, nimittäin että tässä taaksepäin vaikuttavassa veroasetuksessa ei olisi tehtävä verovelvollisuutta raskaammaksi kuin se oli lähinnä ennen nyt puheenaolevan asetuksen soveltamisaikaa. Tämä näkökohta vaikutti, että valiokunta tässä kohden muutti hallituksen esitystä. Mutta tämä näkökohta ei tietysti ollut vaikuttamassa, kun valiokunta käsitteli leimaveroa tästä ajasta eteenpäin. Silloin valiokunta saattoi vapaasti harkita kysymystä ja asettui sentähden hallituksen esityksen kannalle. Tällaisissa taaksenäin vaikuttavissa asetuksissa, jotka aina ovat ikäviä, on mieluimmin meneteltävä varovaisesti. Ja kun ei asialla voi hyvin suurta käytännöllistäkään merkitystä olla, niin nähdäkseni valiokunnan omaksuma kanta on kaikin puolin oikea.

Ed. Päivänsalo: Minäkin olen sitä mieltä, että koska ne, jotka ovat myyneet tai ostaneet kiinteimistöä sinä aikana, jota tämä taannehtiva laki tulisi koskemaan, eivät ole voineet tietää, mitä leimaveroa tämä eduskunta nyt säätäisi, emme voi säätää korkeampaa veroa kuin silloin oli tunnettuna suurelle yleisölle, kun kaupat tehtiin. Me tekisimme siveellisesti väärin, jos jälestäpäin verottaisimme niitä, jotka eivät ole tienneet, mitä mahdollisesti tulee verotettavaksi, ankarammin kuin lähinnä ennen voimassa ollut laki sääsi. Puollan siis valiokunnan ehdotusta.

Ed. Ahmavaara: Minäkin pyysin puheenvuoroa ed. Luopajärven lausunnon johdosta, mutta minun ei tarvitse enää paljon muuta sanoa kuin yhtyä kahteen edelliseen puhujaan. Ed. Luopajärvi kyllä oli silloin valiokunnassa läsnä, kun tätä asiaa siellä käsiteltiin, koska hän teki silloinkin saman ehdotuksen, kuin nyt täällä, mutta se ei saanut suurempaa kannatusta siitä syystä, kuin täällä jo on sanottu. Olen sillä kannalla, että taantuvat asetukset ovat ylipäänsä jotenkin vaarallisia, ja kaikkien vähimmän niissä on muutettava ennen vallitsevia oloja siinä määrässä, kuin tässä tultaisiin tekemään, jos ed. Luopajärven ehdotus hyväksyttäisiin.

Ed. Juutilainen: Pyydän saada kannattaa ed. Luopajärven tekemää ehdotusta.

Ed. Ottelin: Jag afstår.

Ed. Luopajärvi: Aivan niinkuin ed. Nevanlinna huomautti, minä en ollut valtiovarainvaliokunnassa saapuvilla tämän kysymyksen ensimmäisessä käsittelyssä. Sen sijaan olin saapuvilla silloin, kun kysymys valiokunnassa oli toisen käsittelyn alaisena. Silloin tein saman ehdotuksen, kuin nytkin. Tätä ehdotustani vastusti valiokunnan enemmistö niillä syillä, joita nyt tämän keskustelun aikana myöskin valiokunnan enemmistön mielipiteen tueksi on tuotu. Ne syyt eivät kuitenkaan ole voineet tehdä minuun sitä vaiku-

tusta, että ne olisivat tässä tapauksessa päteviä. Mitä tulee siihen, että tällä lailla olisi niin sanotun takautuvan lain luonne, uskallan olla siinä suhteessa arvoisten puhujain kanssa eri mieltä. Tämä laki joutuu nyt tavallansa nimellisesti takautuvaksi pääasiassa sen johdosta, että ensiksikin sosialistinen puolue eduskunnassa jätti aikanansa hyväksymättä vastaavan lakiehdotuksen. Lopullisesti jatkui tämän lain voimaansaattaminen sen johdosta, että sosialistit sen jälestä ryhtyivät vallankumouspuuhiin, ja siitä syystä on jatkunut tilanne, jonka kuluessa asianomaiset kiinteistökauppojen tekijät ovat olleet tilaisuudessa jättämään leimaamattomia asiakirjoja oikeuksiin huudatusta varten. Kun nyt valiokunnan enemmistökin, samoin kuin hallitus, ja, kuten minusta tuntuu, eduskunta kokonaisuudessaan kerran on sillä kannalla, että tämä ei ole oikein, koskapa eduskunta näyttää olevan valmis hyväksymään lain näiden asiakirjain leimaamisesta, niin minun mielestäni tämä on näin ollen käsitettävä vain siinä suhteessa takautuvaksi, että aivan erityiset olosuhteet ovat tämän poikkeuksen vaikuttaneet.

Mitä tulee nimittäin asian asialliseen puoleen ja nimenomaan siihen seikkaan, johon ed. Päivänsalo viittasi, on asianlaita sillä tavoin, kuten minun äskeisestä lausunnostani ilmeni, että asianomainen valiokunta oli aikaisemmin asettunut tässä kohden korkeamman veron kannalle. Ja jos siis tämä vero olisi säädetty aikanansa ja tullut hyväksytyksi viime vuoden joulukuussa, niin niistä kaupoista, joita tämä nyt koskee, olisivat kauppojen tekijät joutuneet maksamaan k o r k e a m m a n v e r o n, kuin mitä nyt on lainkaan kysymyksessä minunkaan ehdotukseni mukaisesti. Kun minun ehdotukseni — ja hallituksen myös — nyt sisältää lievennyksen siitä, mitä silloin oli ehdotettu, ja kun silloin hallituksen esitys, samoin kuin minun ehdotukseni, ovat sopusoinnussa sen kanssa, mitä joutuvat ne kiinteistökauppojen tekijät maksamaan veroa, jotka sen jälkeen joutuvat jättämään asiakirjansa oikeuksiin, kun lopullinen laki tästä leimasuostunnasta tulee hyväksytyksi, niin siitä syystä minä olen tehnyt tämän ehdotuksen ja siitä syystä katson, että ehdotus, samoinkuin hallituksen kanta tässä asiassa, on johdonmukaisempi kuin valiokunnan enemmistön kanta.

Ed. P ä i v ä n s a l o: Ed. Luopajärven lausunto, että valiokunta oli jo ennen ehdottanut korkeamman veron, kuin mitä nyt ehdotetaan tässä laissa, ei merkitse suureen yleisöön nähden mitään, sillä eihän kansa voi tietää sitä, mitä joku valiokunta eduskunnassakaan ehdottaa tai on ehdottamatta. Ainoastaan, mikä tulee laiksi, on pätevä. Siis emme voi vaatia, että ostajat ja myyjät noudattavat sitä, mitä valiokunta ehdottaa, vaan sitä, mitä eduskunta on laiksi säätänyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Först ber jag att få göra den rättelse, som anmälts, nämligen att i det svenska exemplaret sid. 6 andra stycket borde lyda: då egendomens värde är större än 25,000 mark, 1 mark för varje fulla 100 mark utav värdet.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Luopajärvi ed. Juutilaisen kannattamana, vastoin valiokunnan ehdotusta, ehdottanut, että 3 §:ssä se kohta, joka on valtiovarainvaliokunnan mietinnön 6 sivun alussa tulisi kuulumaan seuraavaisesti:

„Jos omaisuuden arvo on suurempi kuin 25,000 markkaa, mutta ei yli 100,000 markkaa, 1 markka kultakin täydeltä sadalta markalta omaisuuden arvosta. Jos omaisuuden arvo on 100,000 markkaa suurempi, 1 markka 50 penniä kultakin täydeltä sadalta markalta omaisuuden arvosta."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Luopajärven ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 63 jaa- ja 26 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

4—6 § sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

4) Elintarvelain voimassaoloajan pidentäminen.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 36 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 49, joka sisältää ehdotuksen eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaolon pidentämisestä.

Keskustelu:

Ed. E s t l a n d e r: Jag ber att få föreslå, att landtdagen måtte med förkastande af utskot-

tets förslag ingå till regeringen med hemställan om en ny proposition, byggd på tidsenliga grunder. Utskottet har måhända haft sina skäl för att icke själft företaga någon omarbetning af propositionen eller, rättare sagt, af lifsmedelslagen, och äfven utskottet erkänner, att det är nödvändigt att så fort som möjligt en ny lifsmedelslag utarbetas, hvarför ock i motiveringen inryckts ett uttalande därom att ny proposition borde med det första erhållas. Men detta uttalande synes mig icke vara nog. Såsom skäl för ett fullständigt afslag för närvarande å propositionen ber jag att få dels hänvisa till de allmänna skäl, hvilka under tidigare diskussioner i landtdagen framförts mot lifsmedelslagen, och dels också åberopa, att vår situation för närvarande dock i någon mån har förändrats och att detta medför att stadganden rörande produktionen och dess uppdrifvande borde träda mera i förgrunden framom bestämmelserna rörande distributionen och regleringen, hvilken sistnämnda dessutom visat sig icke endast betungande, utan också samtidigt ineffektiv. Men förutom dessa omständigheter, som enligt min tanke tala för att nu icke den gamla lifsmedelslagens giltighetstid borde förlängas, ber jag att få särskildt fästa uppmärksamheten vid att uti denna lag alltjämt kvarstå de odiösa och under trycket af numera lyckligen öfvervunna förhållanden tillkomna tvångsbestämningarna, som röra husundersökningar och lifsmedelsnämndernas sammansättning. Åtminstone dessa bestämmelser hade man kunnat vänta, att antingen propositionen eller lifsmedelsutskottet skulle hafva utmönstrat.

Ed. Hästbacka: I anslutning till lifsmedelsutskottets motivering uti betänkandet n:o 4 anser jag mig böra ytterligare anföra några ord.

Bland de undantagsbestämmelser, som utfärdats under krigstiden, är den s. k. lifsmedelslagen den, som djupast kränker den privata ägande- och självbestämmanderätten.

Därför har äfven denna lag mer än andra undantagsbestämmelser åstadkommit lagöfverträdelser och skapat ett spänt förhållande mellan jordbrukarne å ena sidan samt styrelserna och konsumenterna å den andra sidan. Lagen har varit så att säga ett svärd i handen på styrelserna, hvarigenom dessa kunnat efter godtfinnande öfverflytta privat ägendom från den ena personen till den andra utan ägarens hörande. Denna ingripanderätt uti medborgarnes grundrättigheter har gifvit en direkt anledning till lifsmedelsjobberiet och därmed följande lagöfverträdelser och oordningar i ett planmässigt arbete.

Lagen har äfven under sin giltighetstid varit en klasslag, ty den har förpliktat endast jordbrukarne att lämna ifrån sig alster från jordbruket till af staten bestämda priser, medan försäljarna af sådana varor och nödvändigshetsartiklar, som jordbrukarne behöft för att kunna uppehålla ett intensivt jordbruk, fått godtyckligt prissätta sina varor.

Man har sagt, att jordbrukarna fått tillräckligt betaldt för sina varor, och att deras anmärkningar därför vore oberättigade. Detta är delvis sant, om man betraktar saken ytligt. — Men det är en ännu större sanning att de, som sålt mindre nyttiga varor än lifsmedel och förmedlat af jordbrukarne beslagtagna alster från jordbruket — för att icke nämna andra varor —, fått mer än tillräckligt för sitt arbete och besvär.

Jag behöfver här endast nämna, att kreatursh udar beslagtagits till ett lågt pris och att mellanhandlare, såsom andelslag och andra, hvilka haft monopol att få förmedla dessa varors öfverlåtande till garfverierna, ha förtjänat grofva pengar. Garfverierna och skofabrikerna likaså. Den stora allmänheten, bland dem äfven jordbrukarne, som nödgats leverera råvaran till lågt pris, ha till följd däraf måst köpa sina skor och andra förfärdigade lädervaror till onaturligt höga priser. Samma förhållande har äfven varit rådande beträffande distributionen af lifsmedel, och därigenom ha priserna förhöjts i afsevärd grad.

Konfiskerings- och monopolsystemet, som på grund af undantagsbestämmelserna genomförts, har icke varit tillfredställande och rättvist afpassadt mellan producenterna, varuförmedlarna och konsumenterna. Systemet har varit ett ensidigt ingripande i de medborgerliga fri- och rättigheterna.

Om detta system är en följd af, såsom ofta är fallet, att de, som uppgöra riktlinjerna för ett system eller en administrativ ordning, äro endera enbart industri- eller affärsmän, jordbrukare eller tjänstemän utan djupare praktisk insikt eller förmåga att kunna dra ut konstitutiva faktorer mellan de olika näringarnas inverkan på hvarandra, vill jag för denna gång lämna osagdt.

Lifsmedelspolitiken sammanhänger emellertid så intimt med handeln, industrin och den agrariska produktionen äfvensom med samfärdsmedlen och det monitära kapitalet, att en noggrann reglering af deras inbördes förhållanden och sätt att verka direkt eller indirekt bör observeras uti en lag som denna.

I antydt afseende har lifsmedelslagen lidit af stora bristfälligheter och tillika varit så oklar, att

myndigheterna kunnat tolka densamma efter godtfinnande.

Den lifsmedelspolitik, som hittills bedrifvits med stöd af lagen, ger oss därför en direkt anledning att få lagen så fort som möjligt ändrad i den riktning, att denna ger säkrare linjer för lifsmedelsstyrelsernas verksamhet och maktbefogenhet, icke minst för ordnandet af förhållandena mellan producenterna och konsumenterna. I sådant syfte fordras äfven att den hittillsvarande prispolitiken samt sparsamhetssystemet och de direkta hjälpmedlen för lifsmedelsproduktionen grundligare beaktas.

Vidare fordras, i fall man öfver hufvud anser lifsmedelslagen nödvändig, att uti densamma gifves anvisning eller möjlighet att reglera förhållandet mellan lifsmedelsprisen och andra varupris. Lagen bör i sådant afseende söka ordna förhållandena mellan näringarnas konkurrens om kapital och arbetskraft och därmed åstadkomma en rationell och rättvis prisutjämning i syfte att stimulera produktionen af lifsmedel och skapa benägenhet att släppa ut dem i marknaden.

Erfarenheten af vår hittillsvarande lifsmedelspolitik ger vid handen, att man icke genom denna lag kunnat skapa ett fast och effektivt system och åstadkomma hvad man åsyftat: en jämnare fördelning af lifsmedel till rimliga pris. Trots de fastställda maximiprisen stiga lefnadskostnaderna hastigare och i högre grad än prisförhöjningarna. Detta beror till stor del på att lagen icke vunnit helgd i folkets rättsmedvetande, utan öfverträdes, och att man icke uti densamma eller i dess tillämpning tagit hänsyn till annat än jordbruksprodukter, medan andra varor, som höra till lifvets nödtorft, lämnats fria. Den direkta och indirekta verkan på lifs- och nödvändighetsmedel för människans existens bör, såsom redan sagts, noggrannare beaktas uti undantagsbestämmelserna och icke minst vid deras tillämpning, om lagen skall bli en rättvis lag och en lag, som har någon möjlighet att fylla sin uppgift och respekteras af folket.

Jag vill emellertid i sammanhang härmed framhålla, att jag i princip är emot all inskränkning i privat ägande- och självbestämmanderätt äfvensom gifvande af handelsmonopol åt sammanslutningar eller mellanhandlare. Det har visat sig öfver allt och i alla tider, att det varit den fria konkurrensen, som i stort sedt höjt priserna på exportvaror och sänkt prisen på import- och konsumtionsvaror. Det är också den privata företagsamheten och fördelen, som mer än annars skapat möjligheterna, fört ett land framåt och höjt dess politiska och ekonomiska prestige.

I de länder, där sammanslutningarna och därmed förenade monopolsystem börjat sträcka sig för långt, förslöas folket, och utvecklingen hämmas, medan andra nationer, som lämna mer fria händer för privata intressen och fördelar, taga ledningen. Monopolsystemet och därmed förbundna sammanslutningar kunna, så länge de förfoga öfver maktmedel och förmå binda sin kundkrets, handlingsfrihet, bli bestående, dock på utvecklingens och folkets bekostnad. Men så snart sammanslutningarna nödgas börja röra sig utom sitt eget område, d. v. s. bundna kundkretsar, för hvilka de i främsta rummet äro afsedda, och komma i beröring med den fria konkurrensen, är deras ödestimme slagen. De kunna icke utstå konkurrens med sådana affärer där det egna intresset i högre grad spelar in, än t. ex. uti andelsaffärer.

Vi ha ett tydligt bevis på antydda förhållanden uti Englands och Tysklands handels- och industripolitik.

I England, där andelssystemet intager en ledande ställning, har den tekniska produktions- och handelspolitiska utvecklingen icke kunnat följa med Tysklands friare system, och följden har ledt till en annan kraftmätning, världskriget, och därmed följande utarmningssystem. Det är icke det engelska folkets, i allmän mening underlägsna intelligens, som drifvit dem på det sluttande planet i konkurrensen med Tyskland, utan deras ideella och mindre reala affärssystem.

Jag har härmed velat hafva sagt, att skulle vår lifsmedelstyrelse tidigare gifvit friare händer åt privata affärer, så länge en del handelsvägar ännu voro öppna, tror jag att lifsmedelsbristen hade varit mindre kännbar och kanske t. o. m. priserna lägre. Det var ett fel att uppköp och import lades under möjligheternas tid så att säga på ett kort i Importandelslagets hand. Numera äro handelsvägarna stängda, möjligheterna att få tillskott från andra länder mindre, och vi måste därför lita till vårt eget lands produktion. Lifsmedelslagen är därför nu i högre grad än tillförene nödvändig för att på ett rationellt sätt få lifsmedlen fördelade och värdesatta. Men däraf följer att äfven andra omständigheter, som direkt inverka på lifs- och nödvändighetsmedel, tagas med i beräkningen, då förslag till ny lifsmedelslag uppgöres.

Med hänsyn till berörda omständigheter och den förargelse samt demoraliserande verkan lagen haft på folket, bör en ny lifsmedelslag fortast möjligt fås till stånd och helst förrän innevarande års skörd konfiskeras, värdesättes och fördelas.

Jag emotser därför att landtdagen godkänner lifsmedelsutskottets förslag och att regeringen beaktar motiveringen uti betänkandet och de af mig här gjorda uttalandena. Jag ber att få ansluta mig till det af hr Estlander gjorda uttalandet och understöder hans förslag.

Ed. Malmivaara: Etten kertoisi mitä edellinen puhuja lausui, johon lausuntoon pääasiassa yhdyn, pidän velvollisuutenani ilmoittaa, etten minä voi äänelläni kannattaa nykyisen elintarvelain voimassaoloajan jatkamista. Se näyttääkin tarpeettomalta, koska valiokuntakin tunnustaa, että kesäkuun 2 päivän 1917 laki kaipaa monessa suhteessa selventämistä ja oleellisia muutoksia eikä vastaa nykyisten olojen vaatimuksia ja että hallitus ryhtyisi viipymättä toimenpiteisiin saavutettujen kokemusten pohjalla laadittavan lakiehdotuksen antamiseksi eduskunnalle tästä asiasta.

Senaattori Kallio: Kuten edellinen puhuja viittasi, on hallituksella aikomus antaa tästä asiasta uusi esitys aivan lähipäivinä. Mutta kun hallitukseen on elintarvepäälliköksi tullut uusi henkilö, niin on luonnollista, että tahdotaan antaa hänen vaikuttaa sen esityksen antoon, ja siitä syystä ei vielä tähän istuntoon ole uutta esitystä asiasta tullut. Mutta mikäli tiedän, tullaan se aivan lähimmässä tulevaisuudessa antamaan. Mutta siitä huolimatta ei ole eduskunnalla mielestäni syytä jäädä odottamaan tuota perinpohjaisempaa muutosta tässä asiassa, koska tosiolot ovat sillä kannalla, että hallituksen on täytynyt jatkaa eduskunnan säätämää elintarvelakia, ja tämän esityshän asettuu aivan samalle kannalle, että jatkettaisiin sitä toistaiseksi, siksi kunnes eduskunta uuden lain tässä suhteessa laatii, jolloin myös voidaan ottaa huomioon ne puutteet, mitkä tässä kyseessäolevassa laissa ovat. Kumminkin uuden lain käsittely voi viedä muutamia viikkoja valiokunnassa ja eduskunnassa, ja siitä syystä on aivan luonnollista, että eduskunta jatkaa nyt entistä lakia, jota täytyy noudattaa siksi, kunnes uusi ja täydellisempi tässä suhteessa saadaan. Siitä ei ole mitään vahinkoa kenellekään, koska sitä nytkin noudatetaan, vaan tulee täten lailliselle pohjalle. Hallitus on jatkunut voimassaoloaikaa siitä syystä, että eduskunta ei voinut kokoontua sitä ennen kuin tämän lain voimassaoloaika loppui 1 päivänä toukokuuta, siis aikana, jolloin eduskunnalla ei ollut tilaisuutta sitä ajoissa järjestää. Tosin tässä hallitus on ottanut määrätyn pisimmän ajan, samoin kuin valiokuntakin, eikä vain toistaiseksi. Valiokunta on asettunut sille kannalle, ettei kuitenkaan pitemmäksi ajaksi kuin toukokuun 1 päivään vuoteen 1919, vaan kaiken todennäköisyyden mukaan tämä ei tule olemaan voimassa monta viikkoa. Tuo määräys on kuitenkin kaiken varalta hyvä olemassa, sillä uuden lain voimaantultua tämä nyt hyväksyttävä laki luonnollisesti kumotaan.

Mitä sitten tulee siihen lausuntoon, jonka täällä ed. Hästbacka antoi ja johon myös ed. Malmivaara täällä yhtyi, niin sen johdosta minä vain mainitsen, että missään maassa, missä elintarveasioita on säännöstelty, ei ole voitu asettua heidän ehdottamalle kannalle. Ei vapaa kauppa voi missään maassa poikkeuksellisissa oloissa rehoittaa, jos kerran jonkunlaista tasapainoa koetetaan saada näissä suhteissa aikaan. Kun elintarpeita ei ole kerran maassa kylliksi eikä ole mahdollisuutta myöskään niitä maahan saada, niin meillä on niin surullinen olotila, että meidän täytyy nälkää säännöstellä. Jos silloin vain vapaaseen kauppaan antauduttaisiin, niin on silloin hyvin helposti nähtävänä, kutka kansanluokat silloin voisivat elintarpeita saada toisten jäädessä aivan ilman. Siitä syystä täytyy säännöstelyä olla ja vapaakauppaa myös ajoittaa. Edustaja Hästbacka tarkoitti kyllä niitä toimenpiteitä, että olisi maan rajojen ulkopuolelta saatu enempi elintarpeita, jos olisi annettu tämän asian ajo liikemiehille, mutta tämän johdosta pyydän minä huomauttaa, että elintarpeiden hankinta ulkomailta on ollut juuri liikemiesten kädessä, sillä Tuontikuntahan, jolla on ollut tässä hankintaoikeus, on maan parhaista liikemiehistä kokoonpantu, ja he epäilemättä ovat koettaneet tässä tehdä parhaansa. Olosuhteet ovat olleet epänormaaliset ja heidän toimenpiteensä eivät ole johtaneet suotuisiin tuloksiin. Mitä sitten niihin monopooleihin tulee, joita täällä on annettu elintarvehankinnassa, niin on sillä ollut päinvastainen tarkoitus kuin se johtopäätös, minkä edustaja Hästbacka täällä teki, sillä karjanmyyntiosuuskuntien ja muiden sellaisten järjestöjen kautta on koetettu saada aikaan sellaista menettelyä, että yksityinen keinottelu tässä suhteessa ei pääsisi rehoittamaan. Luonnollisesti tällaisissa oloissa voi niitä helposti moittia, mutta kaikki järjestelmät, kun kerran kylliksi ei ole tavaraa tarjolla, ovat silloin puutteenalaiset ja voi niitä myös helposti moittia. On aivan luonnollista, että elintarvelaki rajoittaa omistusoikeutta, mutta sille emme mitään mahda, ja minä vielä uudistan sen saman, minkä alussa sanoin, että näin on täytynyt tehdä kaikissa maissa, ja esim. Saksassa, joka nyt järjestelykykynsä puolesta kai on Euroopan mallimaa siinä suhteessa, ovat säädökset paljo anka-

rammta kaikin puolin kuin meillä. Meillä on suurin vika siinä, että meidän elintarvelakimme lepää niin perin huonolla historiallisella pohjalla. Edellisinä vuosina, jolloin täällä laittomien asetusten varjolla annettiin määräyksiä tässä suhteessa, oppivat ihmiset halveksimaan noita määräyksiä ja siten kansaa kasvatettiin jo rikkomaan elintarvelakia, ja senkin jälkeen, kun on lakiin nojaavia säädöksiä annettu, ei ole järjestysvallan puutteessa voitu sitäkään puutteellista lakia sovittaa siihen määrään, kuin olisi pitänyt. Minä toivon, että eduskunta, asettuen samalle kannalle, kuin hallitus, hyväksyy tämän elintarvelain jatkamisen ja ottaa perinpohjaisemman käsittelyn alaiseksi tämän asian sen jälkeen, kun uusi esitys asiasta annetaan, joka epäilemättä tulee aivan lähipäivinä.

Ed. A. H. Virkkunen: On tunnettua, että elintarvelaissa on paljon puutteellisuuksia, niinkuin valiokuntakin mietinnössään huomauttaa ja niinkuin täällä tämäniltaisessa keskustelussakin on lausuttu. Kun kuitenkin on välttämätöntä, että hallituksella on valtuutus nykyisenä vaikeana aikana säännöstellä maan niukkoja elintarpeita, olen äänelläni valiokunnassa kannattanut esityksen hyväksymistä. Minä olen tehnyt sen sitä suuremmalla syyllä, kun, niinkuin hallituksen jäsenkin äsken ilmoitti, on tekeillä esitys uudeksi elintarvelaiksi, joka piakkoin valmistunee eduskunnalle annettavaksi. Siihen mennessä, kun tuollainen uusi esitys saadaan ja eduskunta on tilaisuudessa siitä tekemään päätöksensä, olisi mielestäni entisen elintarvelain jatkuminen hyväksyttävä. Muuten voidaan tulla siihen, että maa nykyisen elintarvepulan aikana jää vaille sitäkin lievennystä, minkä säännöstely niukoissa elintarpeissamme tuottaa.

Ed. Ståhlberg: Elintarvejärjestelyä ei voi mitenkään lakkauttaa nälänhädän uhatessa ja silloin, kuin tällainen järjestely on välttämätön edellytys elintarpeiden muualta saamisellekin. Nyt on jo tätä järjestelyä hallituksen toimenpiteestä jatkettu ilman laillista perustusta, koska se on ollut välttämätöntä, ja tuon välttämättömyyden tähden jatkaminen onkin voinut olla puolustettavissa niin kauvan, kun eduskunnalla ei ole ollut tilaisuutta asiaa käsitellä ja päättää elintarvelain jatkamisesta. Mutta sitä pitemmälle ei mitenkään voida tätä välitilaa ulottaa. Eduskunnan ei ole oikeus asioita ajaa sille kannalle, että joko ihan välttämättömät toimenpiteet täytyy jättää sikseen, koko elintarveasia sekasorron valtaan taikka hallituksen on pakko ilman laillista pohjaa välttämättömiä järjestystoimenpiteitä edelleenkin ylläpitää. Kun nyt siis ei ole valittava järjestelyn poistamisen tai elintarvelain jatkamisen välillä, vaan järjestelyn jatkaminen on välttämätön joko ilman laillista perustusta tai laillisella pohjalla, niin eduskunnan on velvollisuus jälkimäinen tässä asiassa aikaansaada. Sentähden mielestäni ei voi tulla kysymykseenkään muu, kuin että hallituksen esitys hyväksytään. Se tietysti ei estä, että uusi parempi ja tarkoituksenmukaisempi elintarvelaki säädetään niin pian, kun se tulee mahdolliseksi, mutta kunnes tuo mahdollisuus saavutetaan, on nyt esitetyllä tavalla tälläkin alalla asiat saatettava lailliselle pohjalle.

Ed. Takkula: Tämä elintarvelaki on sellainen laki, joka ei ole ainakaan tähän saakka vastannut läheskään tarkoitustaan. Tämän lain takia on tehty paljo työtä ja pidetty paljo porua, mutta tulos on perin niukka. Tämä elintarvekysymys oli meidän punakaartilaisilla se kiihoitin, jonka avulla he kiihoittivat joukkojaan taisteluun porvareita ja yhteiskuntaa vastaan. Kun tämä laki ja sen käyttö oli niin sanottujen porvareitten käsissä, oli sosialistien sotahuuto, että porvarit salaavat elintarpeet ja työväki kuolee nälkään. Kun sitten muuttui tänne eteläSuomeen sosialistien toivottu punainen valta, jolloin he ottivat myös huostaansa elintarpeet ja niiden järjestelyn, oli tulos aivan sama: työkansa valitti vain yhtä mittaa nälkää. Ja se olikin luonnollista. Kun kerran ei ollut elintarpeita riittämään asti, niin oli luonnollinen seuraus, että oli nälkä.

Tästä on saaneet kuulla kunniansa etupäässä maanviljelijät eli niin sanotut tuottajat, ja heidän asiana onkin tuottaa, ainakin viljaa ja karjantuotteita, niin paljon, että se pystyisi tyydyttämään elintarvepulan poistamista. Mutta se periaate, jolla on suhtauduttu tähän tärkeään elintarvetuotantokysymykseen, on ollut tähän päivään saakka sellainen, että se on johtanut siihen tilaan, jossa me nyt olemme.

Siitä huolimatta vaikka maamme on pinta-alaltaan niin laaja, että jos sitä olisi viljelty ja olisi annettu kaikkien viljellä, olisin varmaa siitä, että olisi nyt leipää ja muita elintarpeita riittämään saakka, maanomistusolot ovat kuitenkin olleet maassamme niin nurjalla kannalla, että se on kerrassaan tehnyt sadalletuhannelle sellaiselle, jotka olisivat olleet halukkaat maata viljelemään, sellaisen sulun, joka on estänyt melkein kokonaan kysymyksessäolevan elinkeinon harjoittamisen. Meillä on laajat alat maassamme viljelyskelpoista maata kruunumetsissä

ynnä muualla ja samoin on meillä ollut ja on vielä paljon sellaisia, jotka olisivat halukkaita niitä viljelemään. Mutta tiellä on ollut kaksi melkein ylipääsemätöntä estettä. Ensiksi se, että meidän kruunumme ei ole ollut halukas luovuttamaan maita sille, joka olisi ollut halukas viljelemään. Toiseksi viljelijöiksi pyrkivät ovat olleet järjestään taloudellisesti vähävaraista väkeä, ja se on myös estänyt yrityksen viljellä maata.

Tämän olisi pitänyt tajuta meidän laisäätäjät jo monta kymmentä vuotta sitten, poistamalla sulut niiltä, jotka olisivat pyrkineet lisäämään maanviljelystä, ja pienentämään sitä kansanainesta, joka ei maata viljele.

Meillä tämän yksikamarisen eduskunnan aikana on tuotu väitteitä siitä, että eduskunta on pantu kokoon sellaisista aineksista, että on ollut mahdoton saada esimerkiksi maakysymystä onnellisesti ratkaistuksi. Porvarit ovat moittineet sosialisteja ja päinvastoin. Tässä onkin paljon perää. Mutta meillä on ollut äärettömän paljon sellaista lainsäädöntöaikaa, jolloin ei ole ollut niin sanottuja sosialisteja reformeja jarruttamassa. Mutta siitä huolimatta ovat nämä kysymykset jääneet aina tähän päivään saakka ratkaisematta ja ne olisi pitänyt jo kymmeniä vuosia sitten ratkaista, kuten esimerkiksi maakysymys, että olisivat sitä haluavat saaneet ruveta ajoissa viljelemään, ja se olisi tuottanut elintarpeita tämänkin ajan varalta.

Maailmansodan alkuaikoina ei ollut meillä tilaisuutta järjestää paljon ollenkaan elintarpeitten tuotantoa, sillä silloin hallitsi ja vallitsi maassamme ryssäläinen yliherruus.

Kevällä 1917, kun vallankumous oli vienyt maamme siihen, että voitiin saada omista miehistä hallitus ja kutsuttiin kokoon eduskunta, oli jo silloin elintarvekysymyksemme sellaisessa kohdassa, että olisi pitänyt sokeimmankin panna ajattelemaan, että jos mieli kunnialla eteenpäin mennä, olisi ehdottamasti pitänyt ruveta lisäämään tuotantoa. Mutta ei. Päinvastoin rupesi silloinen, niin sanottu Tokoin hallitus laittamaan lakia, jonka nojalla voitaisiin vaan säännöstellä elintarpeitten jako. Kun tuon lain luki tavallinen kuolevainen, tuli siitä vain sellaiseen käsitykseen, että maassamme on ja tulee edelleenkin olemaan viljaa, kunhan se vain jaetaan tasan kaikkien kesken. Meillä viime keväänä olisi ollut vielä tilaisuus viljatuotantoa lisätä, jos vaan siihen olisi koetettu pyrkiä. Viime keväänä ei vielä ollut maamme niin käyhä syömä- ja siemenviljasta, kuin se nyt on. Jos viime keväänä ja kesänä olisi hallituksen ja eduskunnan puolesta pantu pääpainoa siihen, että olisi mobilisoitu ei ainoastaan työvoimaa, vaan myöskin kaikki sellaiset maat, joissa olisi viljaa voitu kasvattaa, ja myös siemenvilja, niin nämä kolme tekijää yhdessä olisivat ratkaisseet koko tämän kriitillisen kysymyksen. Mutta mitä teki hallitus? Mitä teki eduskunta? Sen vasemmisto ilkkui ja oikesto hymyili, kun meikäläiseltä taholta yritettiin esittää työvoiman mobilisointa. Hallituksen, jonka velvollisuus olisi ollut laittaa ja järjestää pikaisesti asiata, niin että kaikki huomio olisi ollut käännettynä tuotantoon päin, sen jäsenillä oli päätyönä lakkojen sovittelu ja työntekijöiden ja työnantajain kesyttäminen. Aikana, jolloin olisi pitänyt työajan pituudesta ja palkan suuruudesta piittaamatta olla tuotantoa lisäämässä. Nyt meillä on ollut vuoden ajan suurta touhua, joka on maksanut huikeita summia, maanviljelijäin varastojen säännöstelemisessä, eikä hallitus eikä eduskunta ole paljoa rikkaa ristiin pannut elintarpeitten tuotannon lisäämisessä. Nyt meillä on mobilisoitua väkeä suuret joukot, mutta niitä ei ole nytkään käytetty muuhun kuin olemattomien elintarvevarastojen kuluttamiseen, ja näin ollen ollaan enemmän ja enemmän luisumassa kohti nälkäkuolemaa. Mikä meidät tästä elastaa, on arvoitus, ei ainakaan nyt kysymyksessäoleva elintarvelaki. Vaikka me jatkaisimme sen voimassaoloaikaa 10 vuodella, niin ei se anna leipää edes yhdeksikään vuodeksi. Kun ollaan vielä sangen epätietoisiä siitä, milloin saadaan viljaa ulkomailta, niin on kai päähuomio vielä nytkin kiinnitettävä viljatuotannon lisäämiseksi omassa maassa. On saatava maamme tuotantoa niin paljon lisätyksi, että ei milloinkaan tarvitse turvautua ulkomaan apuun. Sillä oma apu on paras apu. Koska meillä on, ilmoitusten mukaan, 80,000 sotavankia ja kymmeniä miljoonia hyvää viljelysmaata käyttämättä, olisi vastaisen elintarvepuutteen poistamiseksi viisainta tutustuttaa näitä toisiinsa, ja saattaa nämä hallaa uhkuvat nevat viljan ja heinän tuotantoon. Tämä olisi mielestäni positiivista, ja varmaan johtaisi ennen pitkää siihen, että meidän maamme ei tarvitsisi turvautua elintarpeisiin nähden ulkomaihin. Sillä me maanviljelijät olemme asiantuntijoina vakuutettuja siitä, että tämä maa, jos sitä viljellään, se myös tuottaa viljaa. Suurin epäkohta meidän elintarvekysymyksessämme on myöskin ollut siinä keinottelussa, josta täällä on jo edellä puhuttu. Tuskin elintarpeita tuottajilta kuluttajille on paljonkaan voitu suoraan vaihtaa. Aina on ollut, jopa useitakin välikäsiä sen kimpussa, jotka ovat tietysti siitä hyötyneet. Onpa useita elintarvelajeja, jotka ovat hinnassa kohonneet yli kaksinkertaisesti siitä, mitä ovat tuottajilta lähtiessä

olleet. Esimerkiksi liha tuottajilla maalla on maksanut 2 markkaa kilolta, mutta kulutuskeskuksissa 6—8 markkaa. Munat ovat maksaneet maaseudulla ostaessa 8 ja 10 markkaa tiu, kaupungeissa 20—30 markkaa; jauho 1:10 à 1:15, kaupungeissa myydessä 3—15 markkaa kilo. Perunat 30—40 markkaa hehtolitra, kulutuskeskuksissa 100—300 markkaa hehtolitra, voi 10—13 markkaa kilo, kaupungeissa 25—40 markkaa kilo j. n. e. Näissä kahdessa suhteessa olisi paljon korjaamista uutta elintarvelakia laadittaessa. Sentähden minä en ainakaan pane suurta huomiota siihen, tuleeko kysymyksessäoleva laki jatkettavaksi ja kuinka pitkäksi ajaksi. Jään odottamaan hallitukselta sellaista ehdotusta elintarvelaiksi, jolla on toisenlainen motto, ja toivon, että kysymyksessä nykyinen senaatti on tullut kokemuksesta selville minkälainen elintarvelaki voi ainakin tulevaisuuteen nähden poistaa tästä surkeasta tilasta, missä nyt ollaan.

Ed. Pennanen: Hyvin mahdollista on, että se uusi elintarvelaki, jota on ajateltu, saadaan parempi ja tyydyttävämpi kuin tämä nykyinen. Mutta siitäkin mahdollisuudesta huolimatta voin aivan rauhallisesti kannattaa nykyisen elintarvelain voimassaoloajan pidentämistä. En pidä nykyistä elintarvelakia niin huonona, kuin yleensä on väitetty sen olevan. Minusta näyttää syy olevan siinä, että ei ole osattu tai pystytty lakia asianmukaisesti käyttämään. Tässä yksi syy, jonka takia uskallan kannattaa lain voimassaoloajan jatkamista. Toiseksi kannatan sitä siitä syystä, että uusi elintarvelaki ei aivan lähiaikoina liene aikaansaatavissa, vaikka hallituksen esitys kin pian tulisi. Tämä kysymys, jos mikään, on semmoinen, että eri mieliä siinä syntyy ja asian käsittely voi viedä aikaa. Voihan samainen elintarvepula, joka vaati laatimaan elintarvelakia, myöskin helposti synnyttää sen ajatuksen, että eduskunnankin pitäisi lähteä osaltaan vaikuttamaan elintarvetuotantoon eikä istua täällä esimerkiksi heinäntekoaikana. Minä lähden siitä mahdollisuudesta, että tämä elintarvelaki, jos sen voimassaoloaikaa pidennetään, on voimassa aina syksyyn asti.

Ed. Niukkanen: Hallituksen elintarvepolitiikka, mitä se tämän elintarvelain nojalla on harjoittanut, on aivan syystä herättänyt oikeutettua tyytymättömyyttä ei ainoastaan maanviljelijöissä vaan kaikissa kansalaispiireissä. Eduskunnassa ja julkisuudessa esitetyistä vaatimuksista ja kehoituksista huolimatta, että sen on ryhdyttävä tuotantoa tarmokkaammin edistämään, ei hallitus ole siihen kumminkaan riittävällä tarmolla ryhtynyt. Tämänkeväinen elintarvepolitiikka ei ole nähdäkseni entisestään paljoa korjaantunut. Jos hallitus nyt yhä edelleen vitkastelee uuden elintarvelakiesityksen antamisessa, niin minusta tuntuu siltä, että hallituksen suunnitelma olisikin vain yhä edelleen jatkaa aivan samanlaista politiikkaa, mitä tähänkin asti, tämän entisen lain puitteissa, kun se vain saataisiin vuodella jatketuksi. Varsinkin tämän takia tuntuu ainakin minusta mahdottomalta äänelläni kannattaa tämän esityksen hyväksymistä. Että todellakin päästäisiin hallituksen elintarvesuunnitteluista selville, sekä selville siitä, tuleeko hallitus antamaan uuden elintarvelakiesityksen, olisi mielestäni asialle eduksi, että se pantaisiin pöydälle Siitä olisi sekin etu, että jos hallitus uuden esityksen antaa, niin molempia voitaisiin käsitellä rinnan. Tämän vuoksi ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi viikon ensimäiseen istuntoon.

Ed. Malmivaara: Elintarveasian järjestelyä voi hallitus aivan hyvin jatkaa muutamia viikkoja eteenpäin samaan tapaan, kuin toukokuun ensimäisestä päivästä tähän asti. Jos elintarvelain voimassaoloaikaa pidennetään, on olemassa se mahdollisuus, että esityksen antaminen eduskunnalle viivästyy. En näistä syistä pidä velvollisuutenani äänestää sellaisen lain puolesta, joka on aiheuttanut niin tavattoman suuren määrän lainrikkomuksia ja osoittautuu melkein mahdottomaksi noudattaa tunnollisimmallekin ihmiselle.

Senaattori Kallio: Edellisen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että sellainen menettely eduskunnan puolesta, jos se ei katso voivansa hyväksyä vanhan elintarvelain jatkamista, osoittaa välillisesti sitä, ettei se hyväksy hallituksen toimenpidettä, kun sen on pakosta täytynyt jatkaa elintarvelain voimassaoloaikaa. Ja minä luulen, että meidän on ulkovalloiltakin sangen huono mennä pyytämään elintarpeita, jos me emme täällä pysty edes säännöstelemään sen vertaa, että meillä olisi lailliset edellytykset näissä säännöstelyissä. Nyt on hallituksen täytynyt sitä jatkaa olosuhteiden pakosta, ja siitä syystä ei ole muuta mahdollisuutta kuin jatkaa, jos tahdotaan näitä asioita laillisella tavalla hoitaa. Jatkaminen ei tule viivyttämään uuden esityksen antoa, mutta on vallan luonnollista, että on tahdottu antaa tilaisuus uudelle elintarvepäällikölle vaikuttaa tämän esityksen antamiseen, että siinä jo tulisi näkyville se suunta, mitä hän suunnittelee. Ja se on myös tu eduskunnalle.

Ed. W r e d e: För min del finner jag att det varit önskvärdt att denna proposition icke hade förelagts landtdagen, utan att regeringen hade omedelbart för landtdagen framställt förslag om ny lifsmedelslag. Den nu föreliggande lagen är nämligen, såsom här redan framhållits, icke blott i hög grad oändamålsenlig, den är en orättfärdig lag, en lag, som tillkommit genom socialdemokratisk påtryckning, och går ut på att ensidigt trakassera producenterna af lifsmedel till förmån för konsumenterna och hvars bestämningar äro sådana, att de direkt uppmuntra till lagöfverträdelser. Jag har därför ytterst svårt att bifalla till det gjorda förslaget, men då jag tager i betraktande, att ett förkastande af den nu föreliggande propositionen kunde försvåra de åtgärder för lifsmedelsnödens lindrande, som från regeringens sida äro nödiga, och särskildt försvåra, kanske omöjliggöra anskaffandet af lifsmedel från utlandet, nödgas jag, om också med motvilja, tillstyrka bifall till lagförslaget, dock icke utan ändringar.

Jag anser nämligen, på grund af hvad här anförts, att giltighetstiden för denna lag bör göras så kort som möjligt, och därvid kan jag icke annat finna än att dess utsträckande ända till den 1 maj 1919 är alldeles öfverflödigt. Jag föreslår därför, att landtdagen ville godkänna det föreliggande förslaget, dock med den ändring, att orden „1 maj 1919" i lagtexten förändras till „1 november 1918". Till den tiden bör det alltid vara möjligt att få en ny lag till stånd, hvilken bättre tillgodoser ändamålet med lagen och jämväl bättre tillgodoser rättvisans fordringar.

Det yttrande, som af senator Kallio afgifvits, gifver mig ytterligare stöd för detta förslag. Ty om, såsom han sagt — hvilket jag naturligtvis icke kan betvifla — regeringen snart kommer att förelägga proposition till ny lag i ämnet, finnes verkligen ingen anledning att låta denna lag om hvars olämplighet ju alla eller åtminstone de flesta tyckas vara ense, äga bestånd nära ett år framåt.

Ed. J u u t i l a i n e n: Elintarvelaki minunkaan mielestäni ei ole niin huono, minkälaiseksi sen huono käyttäminen ja tulkitseminen on sen väestön silmissä saattanut. Lain voisi kyllä väliaikaisesti jatkaakin vähäksi aikaa, jollei sen jatkaminen tietäisi sitä — ainakin se käsitettäisiin sellaiseksi — että edelleenkin jatketaan aivan samaa elintarvepolitiikkaa, kuin mitä lain voimassaoloaikana on tähänkin saakka noudatettu, ja sen vuoksi on minustakin erittäin vastenmielistä käydä äänestämään tämän lain jatkamisen puolesta.

Sitten minä en jaksa käsittää sitä, mitenkä kauvaksi aikaa hallitus aikoo uuden elintarvelain ehdottaa voimassaolevaksi. Siitä päättäen, mitä tänäkin päivänä on valmisteluista annettu tietää, tuntuu siltä, että siitä tehtäisiin aivan pysyväinen laki. Eiköhän sittenkin pitäisi pyrkiä mahdollisimman pian pois tällaisista poikkeuksellisista laeista, mitä tämäkin elintarvelaki on, ja päästä taas takaisin vapaaseen elintarpeitten tuottamiseen ja niiden vapaaseen kauppamiseen? Ja kun tällä tavoin asiaa ajattelee, tuntuisi siltä, että hallitus olisi voinut nyt jo eduskunnalle jättää tuon lupaamansa uuden elintarvelakiehdotuksensa, sillä väliaikainenhan siitä kaikessa tapauksessa täytynee tehdä, ja olen sitä mieltä, että tuskinpa nykyiseen elintarvelakiin niin erinomaisen perinpohjaisia muutoksia osattaneekaan tehdä. Mutta eräitä muutoksia kuitenkin pitäisi siihen voida tehdä ja ne olisi hallituksen pitänyt jo tänä kevännä kyetä viipymättä esittämään. Eräs sellainen on yleinen työvelvollisuus. Vai aiotaanko vielä edelleen ruokkia kansaamme paperijulistuksilla, julistuksella julistuksen perästä ja tarkastuksilla talonpoikain laareissa? Eikö olisi pitänyt aivan viipymättä tänä keväänä työvelvollisuus asettaa elintarpeitten tuottamista varten kaikialla maassamme käytäntöön ja voimaan? Viime keväänä sitä täällä porvarillisten edustajain taholta vaadittiin, mutta silloin sosialistit vastustivat sitä ja kumosivat. Nyt luultavasti olisi työvelvollisuus maassamme voitu panna toimeen, jos se vaan olisi eduskunnalle esitetty ja elintarvepolitiikka olisi saanut uuden käänteen. Jollei tätä puolta elitarvelakiin oteta jopa aivan päätekijäksi, niin tosiaankaan nälkä ei poistu meidän maastamme. Sitten myöskin toinen kohta, joka käsitykseni mukaan olisi pitänyt hallituksen jo voida esittää, on minimihintojen suunnittelu ja niitten määrääminen. Viime kevännä jo huomautin siitä, että kun maanviljelijää vaaditaan kasvattamaan elintarpeita mahdollisimman paljon poisannettavaksikin, niin pitäisi heti, silloin kuin sitä vaaditaan, myöskin ilmoittaa, mitä hänen työstänsä maksetaan. Mutta tänäkään keväänä ei ole siitä puhuttu halaistua sanaa. Mainitsen vielä, että ulkolaisista tuotteista maksetaan vaikka minkälaisia hintoja, millä hinnalla vaan saataisiin tänne viljaa, lihaa tai muita elintarpeita, niin niitä otettaisiin, mutta kotimaan tuottajille, niille ei tahdota yhtä auliisti maksaa. Tämä seikka on synnyttänyt suurta katkeruutta maanviljelijäväestössä, kun se saa tietää, että ulkolaisista tuotteista, viljasta ja muusta maksetaan monin verroin

korkeampia hintoja kuin kotimaisesta. Eikö näihin pariin pääseikkaan nojautuvaa lisäesitystä elintarvelakiin olisi voitu esittää eduskunnalle ja sillä tavalla saada aikaan tuo uusi väliaikainen elintarvelaki. Mielestäni voidaan aivan hyvin elintarvelain jatkaminen tai siitä päättäminen panna päydälle, siksi kunnes hallitus tuo sen lupaamansa esityksen. Sen vuoksi minä pyytäisin kannattaa ed. Niukkasen tekemää ehdotusta, että esilläoleva asia pannaan pöydälle ensi viikon ensi istuntoon. Siihen mennessä eivät kai ulkovallatkaan ehdi kieltää viljalastien tänne tulemista, jos niitä on tulemassa.

P u h e m i e s: Kun ed. Niukkanen ed. Juutilaisen kannattamana on tehnyt ehdotuksen pöydällepanosta, jonka ehdotuksen hyväksyminen keskeyttäisi asiallisen käsittelyn, on kysymys siitä ratkaistava enempää keskustelua itse asiassa sallimatta. Pyydän siis keskustelun kohdistettavaksi kysymykseen pöydällepanosta.

Haluaako kukaan puheenvuoro tästä?

Ed. T a k k u l a: Pidän liiallisena leikittelynä, jos me jäisimme vaille elintarvelakia, kuin myöskin, että rupeaisimme odottamaan uutta elintarvelakia. Pyydän huomauttaa, niinkuin senaattori Kalliokin huomautti, että nyt ollaan tekemisissä Saksan kanssa. (Puhemies: Puhuuko puhuja nyt pöydällepanosta? Puhuja: Juu!) Jos jäisimme vaille elintarvelakia, niin voisi se johtaa siihen, ettemme saisi niitäkään elintarpeita, jotka nyt ehkä saataisiin.

Ed. A h m a v a a r a: Olin pyytänyt puheenvuoroa lausuakseni itse asiasta, mutta kun nyt enään ei ole siitä kysymys, pyydän saada vastustaa pöydällepanoa. Luulen, ettei asiaa sillä ollenkaan paranneta, vaan huononnetaan varsinkin niin pitkäksi ajaksi pöydällepanemalla, kuin nyt on ehdotettu.

Senaattori K a l l i o: Pyydän myöskin saada vastustaa pöydällepanoa. Sillä ei ole mitään asiallista voitettavissa, vaan hämmentää se vain asiaa.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Niukkanen ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää „jaa", jos „ei" voittaa, on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. G ä d d a: Jag ber att få understöda friherre Wredes förslag att giltighetstiden för lagen icke utsträckes längre än till 1 november detta år.

Ed. A h m a v a a r a: Minäkin olen sitä mieltä, että nykyinen elintarvelaki kaipaa muutosta hyvinkin tärkeissä kohdin, sillä sitä laadittaessa ovat olleet sellaiset luokkanäkökannat vaikuttimina, joihin vapaaherra Wrede jo viittasi, ja toivoisin sen vuoksi, että mitä pikimmin uusi elintarvelaki joutuisi eduskunnan käsiteltäväksi. En tosin ole niin toivorikas, että uudella lailla voidaan saavuttaa sellainen tulos, että kaikki olisivat tyytyväisiä tällä alalla vallitseviin oloihin. Sillä itse asian luonnossa on, että tällä arkaluontoisella alalla, kun lainsäädäntö nimittäin pyrkii alalle, joka on aina katsottu kuuluvan yksilön ja perheen oikeuksiin, niin on luonnollista, että se herättää tyytymättömyyttä, vaikkapa laki olisi kaikkein parhain ja hyvinkin tarkoituksenmukaisesti laadittu. Luulen, että meissä, itsekussakin on vika siihen, että, olipa laki minkälainen tahansa, sitä ei noudateta, sillä itse kukin, se on kaikki kansanluokat, ovat kiertäneet lakia ja se juuri osoittaa, että lainsäädäntö tällä alalla menee liian lähelle yksilöisiä oikeuksia. Mutta minä en uskaltaisi kuitenkaan olla hyväksymättä tätä hallituksen ehdotusta entisen elintarvelain jatkamisesta monestakin syystä, ja etupäässä siitä syystä, että saisimme yhden ikävän ristiriidan ja sotkun entisten lisäksi. Minulla on se käsitys, että, kun voimassaolevan elintarvelain voimassaoloaikaa on jatkettu hallinnollisella määräyksellä, sillä ei ole aivan laillista pätevyyttä, ja niin ollen, kun nämä asiat tulevat oikeuden käsiteltäviksi, saattaa käydä niin, että jotkut oikeudet katsovat ei voivansa tätä lakia käyttää. Olen kuullut ainakin muutamien tuomarien siitä olevan epävarmoja, voidaanko se katsoa voimassaolevaksi laiksi. Jos näin käy, että oikeudet voisivat tulla siihen käsitykseen, ettei elintarvelaki enään olekaan voimassa, tulisi siitä aivan yleistä häiriötä kokonaisuudessaan elintarveasioissa. Ja se olisi minusta sangen ikävää. Minä

en ainakaan uskaltaisi ottaa sitä vastuulleni, ja sen vuoksi olen valmis hyväksymään tämän esillä olevan lakiehdotuksen elintarvelain voimassaoloajan jatkamisesta. Voisin kuitenkin yhtyä ed. Wreden lausuntoon, että se olisi voimassa ainoastaan ensi syksyyn.

Ed. Relander: Yhdyn asiassa pääasiassa siihen lausuntoon, jonka ed. Ståhlberg äsken antoi. En tee sitä sen vuoksi, että mielestäni nyt käsiteltävänä oleva laki olisi hyvä, vaan sen vuoksi, että on mielestäni välttämätöntä laillistuttaa hallituksen toimenpiteet asiassa siksi, kunnes eduskunta on tilaisuudessa laatimaan uuden paremman lain. En voi tässä yhteydessä olla kuitenkaan lausumatta, että vaikka nykyinen elintarvelaki ei ole hyvä, se ei ole kumminkaan niin huono, kuin yleisesti väitetään. Mielestäni lain sovelluttaminen ansaitsee paljon ankarampaa arvostelua kuin laki itse. Lakia ei ole tasapuolisesti sovellutettu, ja sen vuoksi käsitys laista on muodostunut huonommaksi kuin se itse asiassa ansaitsisi.

Ed. Wuorimaa: Se laki, joka toukokuun 1 päivänä menetti voimansa, ja jota nyt on tarkoitus uudistaa, on sen elintarvepolitiikan hedelmiä, jota ryssäläis-sosialistinen valta Borovitinowin, Vuolijoen, Tannerin ja Tokoin kautta pani toimeen. Sitä on ollut nykyiselle hallitukselle tähän asti mahdoton muuttaa sen sosialistisen kiihoituksen tähden, jota se, niin kauvan kuin se oli eduskunnan enemmistönä, aikaansai ja toimeenpani. On jo mainittu, kuinka laki on synnyttänyt epäjärjestyksiä elintarve-elämässä, ja tarvitsee siis välttämättömästi muuttaa elintarvesuuntaa kokonaan. En tahdo luetella kaikkia niitä epäjärjestyksiä, mitä se on tuottanut. Tahdon vain, koska hallitus ehdottaa lain jatkoa, ihmetellä sitä, että se ehdottaa, että laki pysyisi voimassa aina toukokuun 1 päivään vuoteen 1919, ja kuitenkin yksi hallituksen jäsen ilmoitti, että kohta, ehkä jo ensi viikolla, hallitus antaa uuden lakiehdotuksen. Näyttäisi ehdotuksesta käyvän selville, että hallitus ajattelisi, että vanha laki, jos se hyväksyttäisiin, jäisi voimaan vuoden ajaksi. Olisi odottanut, että hallitus olisi, jos se nyt välttämättömästi tarvitsee muutamia viikkoja varten lakia, ehdottanut, että tämä laki olisi voimassa esimerkiksi 15 päivään heinäkuuta, jolloin toivottavasti olisi toinen laki ja uusi ehdotus hyväksyttynä. Kaikissa tapauksissa tarvitaan elintarvelaki ja se täytyy järjestää aivan uusille periaatteille ja ne täytyy noutaa, niinkuin senaattori Kallio sanoi, Saksasta. Mutta nykyinen järjestelmä ei ole sinnepäinkään Saksan, vaan niinkuin jo sanoin, ryssän mallin mukaan. Odottaisi siis, että hallituksen läsnäolevat jäsenet selvittäisivät, minkätähden laki on ulotettu niin pitkäksi ajaksi eikä vain siksi, kunnes uusi ajateltu parempi laki saadaan hyväksytyksi.

Senaattori Kallio: Se seikka, että tähän lakiin on otettu määräys, kuten valiokuntakin on ehdottanut, että laki olisi voimassa toukokuun 1 päivään 1919, minun nähdäkseni on tarpeellinen siitä syystä, että vaikka se lyhyemmänkin ajan tulisi todellisesti olemaan voimassa, hallituksen täytyy tämän lain perusteella antaa säädöksiä, jotka ulottuvat pitemmälle tulevaisuuteen. Mainitsen vain luovutushintojen määräämisen, sillä luulen todellisesti asian käyvän niin, kuten ed. Pennanen täällä mainitsi, että jos hallitus antaa piankin uuden elintarve-ehdotuksen, niin mahdollisesti eduskunta keskeyttää istuntonsa, ja sen lopullinen hyväksyminen siirtyy syksympään, ja siihen mennessä täytyy hallituksen antaa säännöksiä, jotka ulottuvat pitemmälle sitä aikaa, kuin täällä on ehdotettu. Koska mielestäni ei mitään sen kautta menetetä, vaikka hyväksytään pitempikin aika, niin minä asettuisin sille kannalle, että elintarveasiainvaliokunnan ehdotus tässä hyväksyttäisiin, sillä samalla hetkellä, kun uusi elintarvelaki hyväksytää, tämä säädös kumoutuu ja asiassa ei ole mitään menetetty.

Ed. Manner: Olen ehdottomasti sitä mieltä, että meidän on tästä elintarvelaista sekä meidän nykyisistä menettelytavoistamme elintarveasioissa päästävä tämän kulutuskauden loppuun mennessä. Koska täällä kuitenkin on tehty sellainen ehdotus, että elintarvelain voimassaoloaikaa jatkettaisiin marraskuun 1 päivään saakka, en minäkään tahdo tehdä ehdotusta lain aikaisemmasta päättymisestä, vaan yhdyn kannattamaan ed. Wreden tekemää ehdotusta.

Ed. H. I. Linna: Vaikkakin valiokunta asiata käsitellessään oli aivan yksimielinen siitä, ettei elintarvelaki ole täysin nykyisiä oloja vastaava, katsottiin silti ehdottomaksi välttämättömyydeksi sen voimassaoloaikaa jatkaa siinä mielessä, että hallitus antaa eduskunnalle uuden lakiesityksen mahdollisimman pian. Kun kumminkin uuden lain saantiin kuluu, niinkuin useammassakin lausunnossa on huomautettu, viikkoja useampia, ehkäpä kuukausiakin, ei ymmärtääkseni voi ajatellakaan muuta menettelyä kuin hyväksyä hallituksen esitys valiokunnan muuttamana aikaan nähden. Ellei näin tapahdu, saadaan väliaika, jolloin elintarpeiden säännöstelyä ei ole

lainkaan olemassa. Ja mikään sellainen ei toki ole miltään kannalta katsottuna pienimmässäkään määrässä mahdollinen nyt enää. Valiokunta olisi mieluummin sovelluttanut nykyisen lain voimassaoloajan mahdollisimman lyhyeksi, mutta ottaen huomioon vielä nykyisinkin vallitsevat epävarmat olot, kun ei nimittäin muiden muassa kukaan varmuudella tiedä, miten kauvan eduskunta jatkaa koossaoloaan ja milloin ensi syksyllä mahdollisesti kokoonnutaan vai kokoonnutaanko ollenkaan ennen uusia vaaleja, katsottiin parhaaksi esittää voimassaoloajan päättymyspäiväksi huhtikuun viimeistä päivää tulevana vuonna. Mitään vahinkoa itse asialle tästä ei voi olla, koska, kuten varsin uskottavaa on, uusi laki saadaan jo aikaisemminkin valmiiksi ja voimaan. Kaiken varalta olisi joka tapauksessa uskallettua lyhentää lain voimassaoloaikaa niin lyhyeksi, kuin täällä nyt on esitetty. Jos niin meneteltäisiin, saataisiin sekasotkua aikaan ehkä hyvinkin paljon. Asetun tälle kannalle sitäkin suuremmalla syyllä, kun minunkin vakaumukseni mukaan nykyinen elintarvelaki ei ole lähestulkoonkaan niin epäonnistunut, kuin miksi sitä on toitotettu. Jos sitä olisi pystytty alunpitäen toteuttamaan sanan täydessä merkityksessä, on aivan varmaa, että tyytyväisyyttä siihen olisi olemassa paljon enemmän, kuin mitä sitä nyt on.

Ed. Paasivuori: Kannatan tämän elintarvelain jatkamista, sillä vapaa kilpailu ei ole mikään sellainen resepti, joka veisi ehdottomasti oikeisiin tuloksiin. Pyydän vaan mainita esimerkkinä, mitenkä Helsingissä eräät elintarpeet yhtäkkiä kohosivat, kun rajahinnat poistettiin. Kun perunoilta poistettiin rajahinta, niin ne nousivat 10 ja 12 markkaan kappa, ja semmoisella hinnalla ei niitä enää köyhän ihmisen kannata ostaa. Siltä ei riitä rahoja maksaa 12 markkaa perunakapasta. Samanlaisia esimerkkejä voisi mainita muittenkin elintarpeitten hintain kohoamisesta ja erittäin niistä, joilla ei ole rajahintaa. Kun maaliskuussa myytiin Helsingissä porkkanoita 1:50 kilo, niin maksetaan niistä nyt 7—8 markkaa kilo, joten ehdottomasti täytyy olla elintarvelaki, jonka nojalla näitä rajahintoja järjestetään. Muuten pyydän ed. Wuorimaalle lausua, ettei tämän lain mallina ole olleet venäläiset olot, sillä Venäjällä ei ollut vielä silloin mitään elintarvelakia, en tiedä, onko siellä nytkään, vaan saksalaiset ja ruotsalaiset lait ovat olleet malleina. Ja mikäli minulle on kerrottu, Saksassa elintarvelaki menee paljon pitemmälle, kuin mitä tämän lain perusteella on säädetty. Ei ole kyökkiin asti ensinkään menty, niinkuin kuuluu Saksassa mentävän, että säännöstellään sekin, miten perunat kuoritaan.

Ed. Wrede: Jag ber i anledning af hr Linnas yttrande få nämna att, äfven om en ny lifsmedelslag icke hunne antagas under nuvarande landtdagssession, man måste tänka sig, att landtdagen kommer att sammanträda i höst senast den 1 oktober, och då bör det vara tillräklig tid att till 1 november få till stånd den nya lifsmedelslagen. Jag kan därför icke inse, att någon våda vore förenad med att bestämma den nuvarande lagens giltighet endast till 1 november.

Ed. H. I. Linna: Edellisen arvoisan puhujan lausunnon johdosta pyydän saada kiinnittää huomion siihen, että on tietenkin sitä vaikeampaa toimittaa kaikkea sitä järjestelyä ja säännöstelyä, mitä elintarveasiat osalleen vaativat, kuta lyhempi on sen lain voimassaoloaika, jota on noudatettava järjestelyjä määrättäessä. Siinä onnistutaan empimättä monestakin eri syystä paremmin lain voimassaoloajan jatkuessa toukokuun 1 päivään asti 1919. On syytä kiinnittää huomiota vielä siihen, että hallitus esityksessään oli esittänyt lain voimassaoloajan jatkettavaksi marraskuun 1 päivään 1919. Valiokunnan ehdotuksen mukaan sitä olisi jatkettava vain toukokuun 1 päivään samana vuonna.

Ed. Ingman: Ed. Wreden lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että jos syystä tai toisesta niin kävisi, että tulisi uudet vaalit, ennenkuin 1918 vuoden varsinaiset valtiopäivät kokoontuvat, niin kävisi, että tulisi uudet vaalit ennenkuin kokoontua lokakuun 1 päivänä, ja silloin voi tulla erinomaisen ikävä väliaika, jos laki hyväksytään olemaan voimassa ainoastaan marraskuun 1 päivään.

Ed. Luopajärvi: Minun mielestäni sen hallituksen, joka joutuu toimeenpanemaan elintarveasiain järjestelyä sen lain nojalla, joka nyt laaditaan, on velvollisuus korjata sitä käsitystä, joka laajoissa tuottajapiireissä on saatu nykyisestä elintarvelaista. On kyllä totta, että laki itse asiassa ei ole niin huono, kuin miksikä se on käsitetty, mutta toiselta puolen on totta, että itse lain periaate pohjautuu pääasiassa niin sanottujen kuluttajain intressien puolelle ja käy tuottajia vastaan. Ja vaikka tämä asiallisesti ei olekaan vaikuttanut niin paljon, kuin sitä on saatettu olettaa, on se kuitenkin ollut omiansa saattamaan tyytymättömyyttä aikaan laajoissa tuottajapiireissä, ja nähtävästi tästä on johtunut myöskin se, että

hallituksen puolelta ei ole katsottu voitavan ryhtyä niihin toimenpiteisiin tämän elintarvelain rikkomuksista, joihin olisi voitu ryhtyä. Kun näin on asianlaita ja kun tuntuu siltä, että eduskunnan jäsenten keskuudessa on epäilystä antaa niin pitkälle ulottuvia valtuuksia hallitukselle kuin tämän lain hyväksyminen tietäisi, niin mielestäni ei menetetä mitään, jos hyväksytään se ehdotus, jonka ed. Wrede täällä teki, että lain hyväksyminen ulotetaan ainoastaan marraskuun 1 päivään. Tämä mielestäni voi olla eduskunnan puolelta ainoastaan hallitukselle annettuna merkkinä siitä, että eduskunta toivoo hallituksen kiirehtivän uuden lakiesityksen antamista ja, että eduskunta toivoo, että uusi esitys tulee olemaan sensuuntainen, että se myöskin tuottajapiirejä tyydyttää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Wrede ed. Gäddan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotuksessa olevat sanat „1 päivään toukokuuta 1919" muutettaisiin kuuluviksi „1 päivään marraskuuta 1918". Kutsun tätä ehdotusta ed. Wreden ehdotukseksi. Ed. Estlander ed. Hästbackan kannattamana on ehdottanut, että eduskunta, hyläten valiokunnan tekemän ehdotuksen, pyytäisi hallitukselta uutta vallitsevien olojen mukaista esitystä asiasta. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on mielestäni meneteltävä siten, että ensin äänestetään valiokunnan ja ed. Wreden ehdotuksen välillä. Kumpi näistä voittaa, se asetetaan vastaehdotukseksi ed Estlanderin ehdotusta vastaan.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wreden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 42 jaa- ja 45 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt tässä äänestyksessä hyväksyä ed. Wreden ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen siten muutettuna, kuin edellisessä äänestyksessä päätettiin, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Ed. Estlanderin ehdotus siis on hylätty.

Lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään.

P u h e m i e s: Kun eduskunta ei ole muuttamattomana hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta, palautetaan asia s u u r e e n v a l i o k u n t a a n.

5) Ehdotuksen 1917 vuoden rahasäännön noudattamisesta, kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu

sisältävä hallituksen esitys n:o 52, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 16, esitellään asian a i n o a t a k ä s i t t e l y ä varten.

Keskustelu:

Ed. L a g e r l ö f: Nykyinen raskas aika on valtion taloudenkin ja finanssien alalla johtanut epävarmuuteen ja sekasortoon. Niinkuin muillakin aloilla, on hallitus ollut pakotettu turvautumaan ylimääräisiin valtuuksiin. Eduskunnan on tämmöisiä valtuuksia pyydettäessä tunnustettava tosiasiat eikä kiellettävä hallitukselta sitä liikkumis- ja toimintavapautta, jota olot vaativat. Mutta eduskunta on velvollinen tässä pitämään huolta siitä, ettei eduskunnan oikeuksia syrjäytetä. Ja tämä velvollisuus on sitä suurempi, mitä yleisempiä valtuuksia pyydetään. Hallitusmuodossa säädetään, että hallitus on velvollinen hallitsemaan rahasäännön mukaan, joka sitä varten on hyvissä ajoin valmistettava. Jos rahasääntö ei valmistu, syntyy tilanne, jota ei ole hallitusmuodossa edellytetty, ja silloin on oikeaa, että hallitus, kuten se nyt on tehnyt, neuvottelee eduskunnan kanssa, ja eduskunnan on velvollisuus hallitukselle osoittaa kaikkea sitä lojaalisuutta, jota maan etu vaatii. Mutta eduskunnan tulee myös valvoa, että takeita on valtion finanssien tarkoituksenmukaisesta hoidosta ilman rahasääntöä ja että hallituksen valtuuksia, niin kauvan kuin rahasääntöä ei ole olemassa, ei laajenneta yli sen, mitä tarve vaatii. Hallituksen ehdottama ponsi on epämääräinen. Se on sitäpaitsi minun käsitykseni mukaan laajempi kuin tarpeellista on. Rohkenen sen vuoksi ehdottaa, että eduskunta antaisi hallitukselle oikeuden lokakuun 1 päivään asti 1918 noudattaa 1917 vuoden rahasääntöä, jos 1918 vuoden rahasääntö ei sitä ennen ole tullut hyväksytyksi ja vahvistetuksi, sekä sen ohella

suorittaa ne menot, jotka ovat aiheutuneet ja vielä aiheutuvat valtakunnan ulkoasiain hoidosta ja sotalaitoksen ja maan puolustuksen tarpeista tai ovat tarpeellisia elintarvepulan lieventämiseksi, tai kapinasta johtuneen olotilan järjestämiseksi, ollen hallituksen asia, jos tarve vaatii uusien virastojen tai uusien vakinaisten virkojen perustamista tai muita menoja, kuin edellä on sanottu, siitä tehdä eduskunnalle esitys.

Ed. Schybergson: Äfven nu är jag såsom mången gång förut ense med herr Lagerlöf. Det förefaller som om i vår statshushållning sedan någon tid skulle vara hvad man kallar Polnische Wirtschaft. Man har en bra nog bred hand vid användandet af summorna. Man inrättar det ena ämbetsverket efter det andra, och jag måste säga att, då sosialisterna i januari ingåfvo sin stora interpellation härom, jag väl icke från statsrättslig, men väl från finansiell synpunkt delade deras uppfattning. Våra statsutgifter stiga på ett oroväckande sätt, utan att landtdagen haft något tillfälle att på förhand inverka därpå. Hvad de utländska legationerna beträffar, så har det förefallit mig som om i dem skulle finnas ett otal af legationssekreterare och andra sekreterare, och jag kan icke finna annat än att utgifterna också för dem äro betydligt större än hvad man skulle tillåta sig äfven i ännu mäktigare länder än vårt och vida högre än att de skulle motsvaras af den nytta dessa legationer göra, om de nu alls göra någon nytta, och icke snarare, såsom i fråga om den tyska traktaten, gjort oss afsevärda skador. Hvad militären beträffar, så förstår jag, att utgifterna icke kunnat begränsas så länge kriget pågick, men det är ytterst nödvändigt att man nu lägger en damm för dem och icke utan vidare anser, att vi hafva råd att låta många tiotal miljoner mark i månaden gå åt för militära behof. Jag har trott mig kunna iakttaga, att aflöningarna, hvad befäl och personal beträffar, äfven enligt nuvarande lefnadsförhållanden äro alltför höga. Oaktadt man betalar rätt bra i privata affärer, kan man omöjligt hålla jämna steg med dem. Allt detta gör, att jag finner det önskvärdt att de vida fullmakter för regeringen i detta afseende liksom nyss i fråga om lifsmedelsförhållandena begränsas till tiden, och jag finner tidpunkten den 1 oktober lämplig. Jag förenar mig om herr Lagerlöfs förslag.

Ed. Alkio: Yhtymällä siihen, mitä kaksi edellistä puhujaa on jo tästä asiasta lausunut, pyydän vielä lisätä muutamia ajatuksia. Me olemme joutuneet tässä maassa nyt siihen, että vaikka Suomi on itsenäinen valtakunta ja meillä pitäisi olla parlamentaarinen järjestys täydellisessä käynnissä, tila on kuitenkin sellainen, että tähän päivään saakka eduskunta ei ole vielä saanut tilaisuutta päästä täydellä valtuudella määräämään valtion rahatalouden hoidosta. Syy siihen ei suinkaan ole nykyisen hallituksen, vaan syy siihen on etupäässä niiden poikkeuksellisten olojen, joissa olemme viimeisen puolen vuoden kuluessa eläneet. Kuitenkin on merkille pantavaa, että hallitukselta minä puolestani olisin ainakin odottanut koko lailla enemmän määriteltyä ohjelmaa siitä, millä tavalla hallitus aikoo vuoden 1917 budjettiohjelmaa käytellä tänä vuonna. Täällä jo huomautettiin siitä, että sen jälkeen, kun tämä ohjelma hyväksyttiin, on maassa muodostunut uusia, tavattoman suuria menoeriä, jotka ilmeisesti vaatisivat myöskin tuloerien uudelleen käsittelyä. Minä sen vuoksi, kun en katso, että tällä kertaa tuskin on mahdollisuutta hylätä tätä nyt esitettyä valiokunnan mietintöä, hyvin epäellen yhdyn kuitenkin sitä hyväksymään. Mutta samalla tahdon kumminkin lausua sen toivomuksen, että kuluvan vuoden budjettia ryhdyttäisiin hallituksen puolelta kiirehtimään sillä tavalla, että me mahdollisesti voisimme senkin käsitellä ennenkuin eduskunta täältä hajoaa. Jos se jää tulevaan syksyyn saakka käsittelemättä, on se silloin taasen saman järjestelmän noudattamista, jota niin pitkät ajat olemme joutuneet täällä noudattamaan. Silloin ei asiassa ole muuta keinoa, kuin hyväksyä kaikki se, minkä hallitus silloin jo on tehnyt. Tämä on sitä vaarallisempaa kansamme nykyisen kokonaisuuden kannalta, että korkein hallitusvalta nyt on joutunut yksityisen henkilön käsiin, joka ei nykyään voimassaolevan hallitusmuodon mukaan ole siitä varsinaisessa edesvastuussa eduskunnalle sillä tavoin, kuin meidän nykyinen kansanvaltainen käsityksemme vaatisi. Tämä ei ole lausuttu ollenkaan epäluottamuslauseeksi sille henkilölle, joka nykyään hallitsijan valtuuksia Suomessa käyttää, vaan se on lausuttu sillä perusteella, että tässä maassa olisi kiireesti päästävä siihen, että eduskunnan ja hallituksen välillä vallitsisi kokolailla pitkälle menevä yhteisymmärrys.

Ed. Nevanlinna: Jos olen käsittänyt oikein ed. Lagerlöfin ehdotuksen, jonka hätäisesti sain lukaista, niin eroaa se asiallisesti kahdessa kohdassa valiokunnan ehdottamasta ponnesta. Ensinnäkin siinä, että ed. Lagerlöfin ehdotuksen mukaan 1917 vuoden menosääntö vahvistettaisiin nyt valtiotalouden ohjeeksi ainoastaan lokakuun 1 päivään, kun sitä vastoin valiokunnan ehdotuksessa ei aikamäärää ole ilmoitettu muulla tavoin,

kuin siten, että nyt tehtävä päätös olisi noudatettava, kunnes 1918 vuoden rahasääntö on tullut voimaan. Nähdäkseni tämä eroavaisuus ei ole erittäin tärkeä. En voi nimittäin muuta käsittää, kuin että hallitus on pitävä huolen siitä, että eduskunnalle tulee annetuksi 1918 vuoden rahasääntö niin hyvissä ajoin, että jos eduskunta toimii tarpeellisella nopeudella, rahasääntö on voimassa jo lokakuun 1 päivään tänä vuonna. Onhan hyvä, että asia on tullut erityisesti puheeksi. Hallitus tietää nyt sitä selvemmin, että tätä odotetaan. Omasta puolestani olen pitänyt asian niin selvänä, että en ole muuta pannut kysymykseenkään. Minullahan tosin on täysi luottamus nykyisen hallituksen hyvään tahtoon niin tässä asiassa kuin muissakin. Minulle ei ole johtunut mieleenkään, että hallitus vähemmän harrastaisi tarpeellista joutuisuutta tässä asiassa, kuin ikinä kukaan meistä täällä eduskunnassa. Olen päinvastoin arvellut ja arvelen edelleen, että jos missä, niin hallituksessa täytyy olla olemassa halu toimia nopeasti, päästä väliaikaisuuden tilasta. Tottahan siellä edusvastuun täytyy tuntua vielä raskaammalta kuin meidän joukossamme. Jos eduskunta nyt suostuisikin siihen, että 1917 vuoden rahasääntö pidennetään sillä tavoin, kuin valiokunta ehdottaa, niin se tietysti ei millään tavoin merkitse oikeutta hallitukselle laiminlyödä mitään, jota voidaan kohtuullisesti tehdä tämän väliaikaisuuden tilan lyhentämiseksi. Ja eduskunnalla on oleva aina tilaisuus tässä suhteessa muistuttaa hallitusta, jos muistuttamisen aihetta näyttäisi lähimpinä aikoina esiintyvän. Nähdäkseni siis, kuten jo sanoin, erotus ed. Lagerlöfin ja valiokunnan ehdottaman ponnen välillä tässä kohden ei ole varsinaisesti asiallista laatua. Puolestani näkisin mieluummin, että eduskunta hyväksyisi valiokunnan ehdotuksen. Tuo määräaika lokakuun 1 päivän tuntuu näet minusta pitemmältä kuin mikä kohtuullisesti pitäisi käydä tarpeelliseksi. Olen puolestani odottanut, että hallitus toimittaa meille 1918 vuoden rahasäännön sen ajan kuluessa, minkä me nyt olemme koolla, ennenkuin hajaannumme. Sillä jos tämä toimenpide lykkääntyisi myöhempään, niin silloin on päätettävä, että rahasäännön aikaansaaminen tälle vuodelle voisi siirtyä hyvinkin kauvas vuoden lopulle, ja sen ei pitäisi tulla mitenkään kysymykseen. Jos nyt määrättäisiin lokakuun 1 päivä termiinaksi, niin se nähdäkseni viittaisi siihen, että eduskunta ei katsoisi välttämättömäksi saada 1918 vuoden rahasääntöä sen aikaisemmin valmiiksi. Minusta tämä kuitenkin olisi ehdottomasti tarpeellista.

Toinen eroavaisuus ed. Lagerlöfin ehdotuksen ja valiokunnan ehdotuksen välillä on siinä, että ed. Lagerlöfin ehdotuksen mukaan hallitus olisi velvollinen, huolimatta niistä valtuuksista, jotka se nyt saisi, tekemään eduskunnalle esityksen, jos se katsoo tarpelliseksi asettaa uusia virkoja tai perustaa kokonaisia uusia virastoja nyt puheenaolevan väliajan kuluessa, kun sitävastoin valiokunnan ehdotus ei tästä asiasta mitään puhu, ja siinä suhteessa siis, jos valiokunnan ehdotus hyväksyttäisiin, ainoastaan voimassaoleva lainsäädäntö, joka määrää hallituksen oikeudet näissä asioissa, toisin sanoen virastojen ja virkojen perustamisessa, olisi voimassa. Minä nyt en tahdo sanoa, kuinka soveliasta on, ainakaan säännöllisten olojen kannalta asioita arvosteltaessa, että eduskunta tällaisissa päätöksissä tahtoisi vähentää sitä oikeutta, joka hallituksella voimassaolevan lainsäädännön mukaan on, suorittaa tehtäviään. Semmoista rajoitusta tietäisi kuitenkin ed. Lagerlöfin ehdotuksen hyväksymisen tässä kohdassa. Toistaiseksihan meillä näet ei ole olemassa sitä uutta lakia valtiovarojen hoidon perusteista, josta hallitus jo kesällä antoi meille esityksen ja tilaisuuden sen hyväksymisellä laajentaa oikeuksiamme. Hallituksen oikeudet puheenaolevissa suhteissa on määrätty vanhoissa perustuslaeissamme. Ja niiden mukaan eduskunnalla ei ole oikeutta kieltää hallitusta perustamasta uusia virkoja ja virastoja sikäli kuin hallitus katsoo maan edun niitä vaativan. Tällä pätevyyskysymyksellä ei tietysti nykyisissä oloissa ole käytännöllistä merkitystä. Minä ainakaan en ota uskoakseni, eikä toivottavasti kukaan muukaan tässä kamarissa sitä pelkää, että nykyinen hallitus ja yleensä hallitus, joka meillä voi olla itsenäisessä Suomessa, rupeaisi perustamaan virkoja, vielä vähemmän kokonaisia virastoja, joita maan etu ei todellakin ehdottomasti vaatisi. Ja olen puolestani myös vakuutettu siitä, että nykyinen hallitus erinomaisen mielellään mahtanee saada vastuunalaisuuden taakkansa tässä suhteessa vähennetyksi lykkäämällä eduskunnan ratkaistaviksi ikävät kysymykset uusia valtiomenoja tuottavista uusista virastoista ja viroista.

En siis luule, että tälläkään edustaja Lagerlöfin ehdottamalla muutoksella valiokunnan mietintöön on sanottavaa käytännöllistä merkitystä, mutta en voi päästä siitä, että se on muodoton, niin kauvan kuin meillä on nykyinen lainsäädäntömme voimassa hallituksen oikeuksista näissä asioissa.

Tämä nyt selitykseksi siitä, millä tavalla olen asiaa valiokunnassa käsiteltäessä ymmärtänyt ja miksi ehdotus, joka valiokunnan mietinnössä on tehty, huokuu hyvin selvää ja täydellistä luottamusta nykyiseen hallitukseen. Mitä ed. Schybergson on lausunut, luulen kyllä, että on todel-

lakin sietänyt tulla sanotuksi, ja luulen, että hallitus varmaan mielellään huomaa, että se saa eduskunnassa kannatusta niiden ylenmääräisten vaatimusten torjumiseksi, joita tämmöisenä aikana varmaankin — sen voisi sanoa ennakoltakin asioita tuntematta — oikealta ja vasemmalta, ylhäältä ja alhaalta tehdään valtion rahastoa kohtaan. Ne menot, joista valiokunta on katsonut velvollisuudeksensa mietinnössänsä ilmoittaa ne vähäiset numerotiedot, jotka ovat olleet saatavissa, ovat nekin jo ehkä todistuksia siitä, että sekä hallituksen että eduskunnan täytyy pitää ankara vara valtion raha-asiain käyttelyssä. Mutta tässä suhteessa ei nähdäkseni ole mitään erotusta edustaja Lagerlöfin ja valiokunnan ehdotusten välillä. Toinen ei yhtään enempää kuin toinen anna tukea tuhlaavaisuudelle. Kumpikin on pakotettu nyt jättämään luottamuksella hallitukselle ne valtuudet, joita pyydetään, ainoastaan niillä kahdella eroituksella, joista olen puhunut. Kun näin on laita, niin puolestani pitäisin valiokunnan ehdotuksen parempana ja puoltaisin sitä. Tahdon vielä toistaa: siihen, mitä ed. Schybergson lausui, tahdon puolestani kaikin puolin yhtyä ja siten tehdä voitavani hänen lausuntonsa alleviivaamiseksi.

Ed. Ståhlberg: Yhtyen ed. Lagerlöfin ja Schybergsonin lausuntojen yleiseen tarkoitukseen en kuitenkaan olisi valmis ilman valmistelua hyväksymään täällä keskustelun kuluessa tehtyä ehdotusta näin tärkeästä asiasta, sitäkin vähemmän, kun ei ainoastaan esityksessä vaan myöskin valiokunnan mietinnössä asiaa on käsitelty ja selvitelty sangen ylimalkaisesti. Pyytäisin sentähden ehdottaa, että asia palautettaisiin valtiovarainvaliokuntaan sitä varten, että hallitukselle annettavaksi ehdotettu valtuutus tarkemmin määrättäisiin ja rajoitettaisiin.

Ed. Juutilainen: Kannatan ed. Ståhlbergin tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun ed. Ståhlberg ed. Juutilaisen kannattamana on tehnyt ehdotuksen asian palauttamisesta valiokuntaan, jonka ehdotuksen hyväksyminen keskeyttää asian asiallisen käsittelyn, on kysymys siitä ratkaistava enempää keskustelua itse asiasta sallimatta. Pyydän siis keskustelun kohdistettavaksi kysymykseen asian palauttamisesta valiokuntaan.

Ed. Nevanlinna: Äsken esittämilläni syillä täytyy minun vastustaa myös ed. Ståhlbergin ehdotusta. Hallitukselle annettavat valtuudet voidaan rajoittaa kahdessa suhteessa: ensinnäkin aikaan nähden ja toiseksi asiallisesti. Lausuin jo, mistä syystä nähdäkseni aikarajoitus, semmoinen kuin täällä on ehdotettu, olisi soveltumaton. Luulen, että läheisemmän määräajan asettaminen tulee kohtaamaan vaikeuksia sentähden, että vielä eletään melkoisesti poikkeuksellisissa oloissa. Mitä tulee asiallisiin rajoituksiin, niin siinä näyttävät ehkä kyllä mahdollisuudet olevan hyvin laajat. Mutta rohkenen huomauttaa, että kysymys ei ole helppo ratkaista. Ei ole helppo pukea sanoihin sitä ehdotusta, joka tyydyttäisi tämän vaatimuksen. Eduskunnan täytyy toimia voimassaolevan lain pohjalla ja on muistettava, että voimassaolevan lain mukaan eduskunnalla on hyvin pienet mahdollisuudet rajoittaa hallituksen oikeuksia valtion menojen määräämisessä. Uudistan, että tällä seikalla nykyisissä oloissa tietysti ei ole käytännöllistä merkitystä, koska ei voi ajatella, että Suomen hallitus nykyään tahtoisi käyttää enempää valtaa finanssiasioissa, kuin mikä on välttämätön. Mutta tämä ei helpoita eduskunnalle rajoitusten tekemistä, koska näiden rajoitusten, sikäli kuin ne puetaan eduskunnan päätökseen, täytyy olla sopusoinnussa voimassaolevan perustuslain kanssa. Minun luullakseni kaikki, mitä käytännöllisesti voi olla tarpeen, saavutetaan nykyisessä asian tilassa tämmöisissä kysymyksissä keskusteluilla eduskunnassa vallitsevien mielipiteitten julkilausumisella, ja luullakseni se on tässä kysymyksessä ainoa muoto, johon me voimme pukea tahtomme rajoittaa hallituksen toimintaa.

Ed. Wuorimaa: Suomen valtion finanssit ovat tunnetuista syistä heikot. Siitä huolimatta on hallitus asettanut suuren joukon nykyään vähemmän tärkeitä virkakuntia, jotka tarvitsevat käyttää valtion varoja. Sanomalehtien tietojen mukaan on hallituksen tarkoitus perustaa kokonaisia uusia läänejäkin, jotka tarvitsevat sangen laajan virkakunnan ja niiden palkkausta. Ja hallitus on tehnyt tämän ilman eduskuntaa kuulematta silloinkin jo, jolloin ei ollut vielä valtionhoitajaa ja siis valtaa ryhtyä tämmöisiin toimenpiteisiin. Minun mielestäni olisi sentähden tämän mietinnön perusteluissa tästä huomautettava hallitukselle ja kannatan sentähden ed. Ståhlbergin ehdotusta, että mietintö tässä tarkoituksessa palautetaan valiokuntaan.

Ed. Estlander: Om, såsom jag tror, det är för regeringen maktpåliggande att i afsaknad af en fastställd budget få från landtdagens sida ett bemyndigande, som är nödvändigt för att

densamma må kunna handhafva ärendena, tänker jag, att det icke är mycket att vinna genom att nu återremittera ärendet till statsutskottet för den utredning, som här ifrågasättes. Det förefaller mig nämligen som om en sådan utredning icke skulle kunna åtminstone så detaljeradt meddelas, att däraf någon egentlig vinst vore att hämta. Jag hyser också den uppfattning, åt hvilken föregående talare gifvit uttryck, att regeringen kommer att i sådana frågor, där stora och viktiga utgifter äro förestående, hänvända sig till landtdagen. De anmärkningar, som här gjorts, särskildt af hr Schybergson, anser jag böra tillmätas en synnerlig betydelse, men jag är i likhet med föregående talare också öfvertygad om, att regeringen mycket väl senterar dessa omständigheter, och just i dessa uttalanden inom landtdagen kan hämta stöd att motstå de inflytanden, som måhända drifva uti en annan riktning. Under sådana omständigheter skulle jag hålla före, att landtdagen nu borde visa regeringen det förtroende, som inneligger i antagandet af statsutskottets förslag.

Ed. Alkio: Luovun.

Ed. Schybergson: Mitt hufvudsyfte, då jag förenade mig med herr Lagerlöf, var att få en diskussion i frågan till stånd. Det är, såsom herr Nevanlinna sade, af vigt att regeringen får en föreställning om opinionen i denna fråga inom landtdagen och däri kan vinna ett stöd mot de anspråk, hvilka under sådana tider som dessa, såsom herr Nevanlinna yttrat, göras både uppifrån och nedifrån och från höger och vänster. Genom en återremiss till utskottet tror jag vi icke vinna någonting. Äfven jag ber därför att få motsätta mig herr Ståhlbergs förslag.

Senaattori Setälä: Se valtuutus, jota tässä pyydetään, koskee pääasiassa sitä, että viime vuoden budjettia saataisiin käyttää tänä vuonna edelleen, kun tälle vuodelle ei mitään budjettia ole vahvistettu, ja tämän tarpeellisuushan on niin silmiinnähtävä, että sitä tuskin tarvitsee perustella. Tähän tarvitaan lisäksi muuttuneiden olojen johdosta päivittäin ehkä melkoinenkin joukko menoja, mutta minä epäilen suuresti, että ilman aivan seikkaperäistä ja sangen pitkällistä työtä eduskunnan valiokunnan on hyvin vaikeata näin ennakollisesti antaa tästä selvitystä, vaan tämmöinen selvitys vaatisi melkein jo uuden budjetin tekemistä, jommoinen senaatissakin parhaillaan on tekeillä. Hallitus tietysti tulee tekemään voitavansa saadakseen uuden tulo- ja menoarvion valmiiksi niin pian kuin se suinkin on mahdollista. Mutta siihen mennessä on tietysti asianmukaista, että hallituksella on valtuus toimia viime vuoden menoarvion puitteissa ja samalla huomioonottamalla sitä, mitä välttämättömästi tarvitaan uusissa muuttuneissa oloissa. En ymmärrä, että valiokuntaan lykkäämisellä tällä hetkellä mitään voitettaisiin, ja pyytäisin sen vuoksi minäkin saada tätä tarkoittavaa ehdotusta vastustaa.

Ed. Lagerlöf: Minäkin voin ilmoittaa, että olen saavuttanut pääasiassa tarkoitukseni, kun olen saanut tämän keskustelun aikaan. Olen myös sitä mieltä, että asian lähettämisestä takaisin valiokuntaan ei ole mitään hyötyä. En tietysti peruuta esitystäni, mutta voin huoleti sanoa, etten minä sure, jos valiokunnan mietintö hyväksytään tämän jälkeen.

Ed. Ahmavaara: Minäkään en voi käsittää, mitä hyötyä asialle olisi siitä, että se nyt lähetettäisiin valiokuntaan takaisin, sillä ne tiedot, mitkä valiokunnalla nykyään asiassa ovat, tai ovat mahdollisesti saatavissa, eivät minun mielestäni riitä siihen, että ruvettaisiin siellä seikkaperäisesti käsittelemään, minkälaisia rajoituksia budjetin jatkamiselle olisi säädettävä. Olen vakuutettu, että asialliselta kannalta katsoen tämä budjetti rajoittaa sangen suuressa määrässä hallituksen toimintaa finanssien alalla, sillä onhan kaikille selvää, ettei viime vuoden rahasääntö riitä läheskään niihin tarpeisiin, joita nämä poikkeukselliset olot vaativat, ja siltä kannalta katsoen minä kehoittaisin hyväksymään valiokunnan mietinnön.

Keskustelu asian palauttamisesta valtiovarainvaliokuntaan julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Kuten täällä ilmoitin, on ed. Ståhlberg ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että asia palautettaisiin valtiovarainvaliokuntaan sitä varten, että hallitukselle annettavaksi ehdotettu valtuutus tarkemmin määrättäisiin ja rajoitettaisiin.

Selonteko m··önnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ståhlbergin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 54 jaa-ääntä ja 34 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Keskustelu asiasta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Lagerlöf ed. Schybergsonin kannattamana ehdottanut sen ponnen sijaan, jonka valiokunta on laatinut, seuraavan ponnen: „Että eduskunta antaisi hallitukselle oikeuden lokakuun 1 päivään asti 1918 noudattaa 1917 vuoden rahasääntöä, jos 1918 vuoden rahasääntö ei sitä ennen ole tullut hyväksytyksi ja vahvistetuksi, sekä sen ohella suorittaa ne menot, jotka ovat aiheutuneet ja vielä aiheutuvat valtakunnan ulkoasiain hoidosta tai sotalaitoksen ja maanpuolustuksen tarpeista tai ovat tarpeellisia elintarvepulan lieventämiseksi tai kaupasta johtuvan olotilan järjestämiseksi, ollen hallituksen asiana, jos tarve vaatii uusien virastojen tai uusien vakinaisten virkojen perustamista tai muita menoja kuin edellä on sanottu, siitä tehdä eduskunnalle esitys."

Selonteko julistetaan oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Lagerlöfin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen asiassa.

P u h e m i e s: Asia on loppuun käsitelty.

6) Ammattien tarkastuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

koskevan ehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 58 esitellään.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä laki- ja talousvaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. E s t l a n d e r: Jag har i den nyss afslutade diskussionen gjort ett uttalande, som icke utan skäl kan sägas hafva inneburit ett förtroendevotum åt den nuvarande regeringen.

Jag har nu begärt ordet för att i samband med behandlingen af denna regeringens proposition göra ett uttalande, som jag i själfva verket redan tidigare bort göra.

På sätt allaredan i offentligheten antydts, uppställde svenska landtdagsgruppen vid senatens nyligen timade rekonstruktion vissa villkor för sin medverkan. Dessa villkor hafva antingen icke beaktats eller har det ännu icke framgått hvilken ställning senaten intager till dem.

Då emellertid riksföreståndaren, herr Svinhufvud icke numera kan räknas tillhöra senaten och då denna undergått en komplettering, som gör dess sammansättning i ännu högre grad än härintills ensidig, och, särskildt, då i senaten bereds inträde åt en person, hvilken icke eger de kvalifikationer, som erfordras för åtnjutande af förtroende såsom ledamot af landets styrelse, anser jag mig böra framhålla, att enligt min uppfattning svenska landtdagsgruppen icke kan erkänna sig representerad genom någon af de personer, hvilka kvarstå i senaten.

Detta uttalande, framfördt här och i detta nu, står emellertid för min personliga räkning.

Ed. I n b o r r: Jag ber att få förena mig om det af landtdagsman Estlander gjorda uttalandet.

Asia lähetetään l a k i- j a t a l o u s v a l i o k u n t a a n.

7) Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 päivänä 1878 annetun Armollisen Ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät

sisältävä hallituksen esitys n:o 59 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti p e r u s t u s l a k i v a l i o k u n t a a n.

8) Ehdotuksen laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia

käsittävän ehdotuksen laiksi sisältävä hallituksen esitys n:o 60 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti l a k i v a l i o k u n t a a n.

9) Ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 61 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti l a k i v a l i o k u n t a a n.

Seuraava täysi-istunto on huomenna kello 8 i. p.

Täysi-istunto päättyy kello 11,30 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

64. Keskiviikkona 5 p. kesäkuuta

k:lo 8 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918 1227
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 34; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 47.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinan valmistamisveron alentamista..... 1229

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Arffman, Arokallio, Bergroth, Björk, Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kallio, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lahdensuo, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Lohi, Louhivuori, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pehkonen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, Runtti, K. Saari, Saarinen, Salo, Setälä, Suutala, Talas, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo ja Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Puhemies: Ed. Wekara, joka on jäsenenä maatalous-, elintarveasiain- ja suuressa valiokunnassa sekä varajäsenenä tarkastusvaliokunnassa, pyytää vapautusta elintarveasiainvaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto on päättänyt puoltaa anomusta.

Ed. Wekaran vapautuksenpyyntö hyväksytään.

Välikysymys erinäisten vangitsemisien ja kuolemantuomioiden johdosta.

Puhemies: Ed. Paasivuoren esittämä, viime täysi-istunnossa pöydällepantu välikysymys, joka koskee hallituksen mahdollisia toimenpiteitä tapahtuneiden laittomien vangitsemisien ehkäisemiseksi syyttömästi vangittujen vapauttamiseksi ja kuolemantuomioiden täytäntöön panemisen estämiseksi, esitellään.

Puhemies: Koskei 20 edustajaa ole, kuten säädetään valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ssä, sellaisena, kuin se muutettuna kuuluu eduskunnan viime joulukuuta 21 päivänä vahvistamassa laissa, kirjallisesti ilmoittanut yhtyvänsä ed. Paasivuoren tekemään välikysymykseen, saanee se raueta.

Välikysymys on rauennut.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Leimasuostunnan suorittaminen vuonna 1918.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 34, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 47, joka sisältää ehdotuksen leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelua ja kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan lakiehdotuksen käsitteleminen kohta kohdaltaan.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa yleiskeskustelussa, ryhdytään asian yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Päivänsalo: Tässä on sivulla 3 viimeisessä kappaleessa ehdotettu kinematograafinäytännöistä Helsingissä, Turussa, Wiipurissa ja Tampereella 500 markkaa, Waasassa, Kuopiossa, Oulussa, Porissa ja Kotkassa 400 markkaa ja maan muissa kaupungeissa, kauppaloissa ja maalla 200 markkaa. Kun on kysymys leimasuostantaverosta tänä vuonna, jolloin kansamme on saanut antaa niin raskaita uhreja ja jolloin myös verot tulevat olemaan suuremmat kuin ehkä milloinkaan ennen, niin minusta tuntuu siltä, että on vaikeata edes ajatellakaan, että on sopivaa, että yksin sodan aikana on ollut meillä auki kinematograafinäytännöt huvia varten samaan aikaan, kun muut ovat saanet antaa henkensä. Ja kun on kysymys tällaisten näytäntöjen verottamisesta, niin minusta on kohtuullista, että ne, jotka tahtovat tulla osallisiksi tällaisesta kevyestä ja usein myöskin varsinkin nuorisoa pilaavasta huvituksesta, myöskin saavat maksaa tavallista suuremman veron. Sentähden minä ehdotan, että kinematograafinäytäntöjen vero Helsingissä, Turussa, Wiipurissa ja Tampereella määrättäisiin 1,000 markaksi, Waasassa, Kuopiossa, Oulussa, Porissa ja Kotkassa 700 markaksi sekä maan muissa kaupungeissa, kauppaloissa ja maalla 500 markaksi. Minä tahtoisin varsinkin säästää meidän maaseutuamme vielä tästä elävienkuvienvitsauksesta, sillä kinematograafinäytännöt ovat tulleet meille suoranaiseksi vitsaukseksi, ja minä en voi torjua sitä ajatusta, että kinematograafinäytännöt osaksi ovat vaikuttaneet nuorisoomme niin kiihoittavasti, että monet niistä, jotka ovat kapinaan ottaneet osaa, ovat saaneet tuntuvasti yllyttäviä vaikutteita niistä elävistäkuvista, kuin meidän kaupungeissamme on esitetty. Sentähden minä tahtoisin koroittaa tämän leimaveron korkeaksi myöskin maaseudulla, jottei elävätkuvat ruton tavoin ainakaan ylen helposti leviäisi myöskin maalle.

Ed. L. Typpö: Pyydän saada kannattaa ed. Päivänsalon tekemää ehdotusta.

Ed. Ahmavaara: Pyytäisin huomauttaa, että eduskunnassa on uusi tapa tullut vallalle, joka ei ole minusta oikein puolustettavissa, nimittäin se, että valiokunnan jäsenet, jotka eivät vastalausetta ole panneet valiokunnan mietintöä vastaan, vasta täällä täysi-istunnossa tekevät muutosehdotuksia, vaikka valiokunnan mietinnön kaikille lukijoille tulee se käsitys, että he eivät ole olleet eri kannalla. Myönnän kyllä, että ehdotuksen tekijä, ed. Päivänsalo oli valiokunnassa samalla kannalla, kuin nytkin, mutta olisi ollut suotavaa, että hän olisi vastalauseessa eriävän kantansa ilmaissut, jotta se olisi tullut käsittelyn alaiseksi niin hyvin suuressa valiokunnassa kuin eduskunnassa. Se on ollut ennen hyvä tapa ja toivoisin, että sitä vastakin noudatettaisiin. Poikkeustapauksessa kyllä voi joskus sattua, ettei ole tilaisuutta vastalausetta panna.

Mitä sitten itse asiaan tulee, niin jos nuo kinematograafikuvat, joista nyt on kysymys, ovat niin vahingollisia, kuin ehdotuksen tekijä tässä lausuu, ne olisi kerrassaan kiellettävä eikä verotuksen kautta koetettava estää. Sillä ei verotus ylipäänsä saisi tähdätä muuhun kuin verotusperiaatteeseen ja itse sen tarkoitusperään. Minusta sen vuoksi ovat paikallaan valiokunnan ehdottamat määrät. Tällä minä en tahdo ollenkaan ruveta puolustamaan noita kuvia. Saattaa olla, että niissä on hyvinkin paljon huonoa. Minä olen niin vähän niitä katsellut, etten voi omasta puolestani mitään sanoa. Niinkuin sanottu, minä vastustaisin tätä muutosehdotusta juuri verotuskannalta.

Ed. Ottelin: Jag ville påpeka, att enligt § 4 af stämpelförordningen äro inträdesbiljetter till kinematografföreställningar också stämpelskatt underkastade, hvarför de, som besöka sådana föreställningar, således komme att särskildt betala en ganska afsevärd skatt. Jag anser mig därför böra understöda betänkandet.

Ed. Kaila: Jos minä olisin vakuutettu siitä, että koroitettu verotus olisi kyllin tehokas keino tekemään lopun biograafinäytännöistä, jotka ovat monessa suhteessa suurena mätähaavana meidän kansallemme ,niin minä olisin valmis kannattamaan ed. Päivänsalon ehdotusta, mutta luulen, että seurauksena tällaisesta koroitetuista verotuksesta vain olisi se, että asianomaiset koroittaisivat lippujen hintoja näytäntöihinsä ja sillä lailla tulisi yleisö maksamaan ainoastaan korkeammat hinnat ja suorittamaan koroitetun verotuksen. Minä olen ed. Päivänsalon kanssa yksimielinen siitä, että olisi yritettävä tehokkaasti vastustaa biograafinäytäntöjä, jotka yhä ovat luisumassa alemmalle tasolle, mutta kun minä en ole vakuutettu siitä, että hänen ehdotta-

mansa keino on sopiva, niin en sen vuoksi voi kannattaa hänen ehdotustaan.

Ed. Yrjö-Koskinen: Pyydän lämpimästi kannattaa ed. Päivänsaloa, sillä sen kautta, että hinnat tulevat korkeammiksi, sen kautta hyvin monet estyyvät näihin näytäntöihin menemästä. Pari vuotta sitten Tampereen kansakouluissa tehdyn tilaston mukaan oli oppilaista elävienkuvien teatterissa kävijöitä noin 80 % ja niissä useita, jotka olivat olleet jopa samana päivänä neljässä näytännössä. Koulussa selvään huomattiin, mikä erinomaisen turmiollinen vaikutus tällä huvilla oli oppilaisiin. Tietenkin meidän on saatava jonkunmoinen valvonta noille näytännöille, mutta hyvänä, tehokkaana keinona minä pidän myöskin sitä, että niitä veroitetaan siksi paljon, etteivät ne tule kaiken kansan käytettäväksi. On myös huomattava, ettei täällä Helsingissä ole ollut niin köyhää aikaa ettei olisi jonotusta ollut elävienkuvien teatterien edustalla. Siihen näkyy ihmisillä olevan rahaa, vaikka ei olisikaan muihin tähdellisiin tarpeisiin. Minä kannatan ed. Päivänsaloa.

Ed. Alkio: Se tarkoitusperä, johon ed. Päivänsalo ehdotuksellansa pyrkii, on ehdottomasti tunnustettava, mutta minäkään en usko, että tämän veronkoroitus vie siihen, että elävienkuvien epäsiveellinen kasvatusvaikutus lakkaisi. Täällä eduskunnassa on usein huomautettu jo ennen, kun näistä asioista on ollut puhe, siitä, että elävätkuvat olisi sellaisenaan kokonaisuudessansa otettava yhteiskunnan monopoliksi. Minä puolestani olen vakuutettu, että tällainen aivan verrattain pieni veronkoroitus ei millään tapaa vähennä katsojain lukumäärä näissä elävienkuvien teattereissa, sillä rahaa ne kyllä siihen saavat, ja niille, jotka elävissä kuvissa käyvät, se siten tulee käymään yhä kalliimmaksi. Minä en siis voi kannattaa tätä ehdotusta sellaisenaan, mutta pyydän lausua tämän asian yhteydessä sen, että meidän on ensi tilassa päästävä siihen, että koko tämä erinomainen keksintö tulee yhteiskunnan haltuun ja että yhteiskunta saa sitä liikettä harjoittaa kasvatuksellisesti oikeassa merkityksessä.

Keskustelu 1 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Päivänsalo ed. L. Typön kannattamana ehdottanut, että määräys kinematograafiluvasta, joka löytyy suuren valiokunnan mietinnössä 3:nnellä sivulla, sen lopussa, muutettaisiin näin kuuluvaksi: „Kinematograafinäytännöistä Helsingissä, Turussa, Wiipurissa ja Tampereella 1,000 markkaa, Waasassa, Kuopiossa, Oulussa, Porissa ja Kotkassa 700 markkaa, maan muissa kaupungeissa, kauppaloissa ja maalla 500 markkaa".

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Päivänsalon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt tässä kohden hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

1 § muissa kohdin hyväksytään sekä samoin 2—20 §:t, lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

Pöydällepano:

2) Ehdotuksen laiksi 24 p:nä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinan valmistusveron alentamisesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 56 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 8,50 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

65. Perjantaina 7 p. kesäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa..... 1232

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 33; lakivaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 50.

2) Ehdotus koskeva sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista. ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 35; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 53.

Toinen käsittely:

3) Ehdotus eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaolon pidentämisestä. ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 36 ja 36 a; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 49.

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi, joka koskee 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinan valmistamisveron alentamista. 1235

Asiakirjat: Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 49.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi, paitsi ennen vapautuksen saaneita, Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Arokallio, Paavolainen, Rantasalo ja Talas.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain takia ed. Alanen huomisaamusta ensi maanantai-iltaan, ed. Paasivuori tästä päivästä tämän kuun 15 päivään, ed. Lantto tästä illasta ensi tiistaihin ja ed. Retulainen tämän kuun 8 päivästä tämän kuun 10 päivään.

Vapautus valiokuntajäsenyydestä.

Puhemies: Ed. Erkko, joka on suuren valiokunnan puheenjohtaja ja perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan varajäsen sekä sitäpaitsi tarkastusvaliokunnan jäsenenä, pyytää vapautusta tarkastusvaliokunnan jäsenyydestä ja lakivaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto on päättänyt anomusta puoltaa.

Anomukseen eduskunta suostuu.

Välikysymys erinäisten takavarikoitujen laivojen uppoamisen johdosta.

Puhemies: Ed. Joukahainen on jättänyt eduskunnalle kirjelmän, joka luetaan.

Puhemies lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Julkisuudessa on äskettäin kerrottu, että Suomen Valtiolle takavarikoituja laivoja olisi hämäräperäisellä tavalla uponnut Helsingin satamissa. On myös kerrottu, että, huolimatta niin hyvin hallituksen takavarikoimismääräyksestä kuin Uudenmaan läänin maaherran julistuksestakin, jossa Venäjän alamaiset käskettiin poistumaan maasta, laivoissa yhä vieläkin asustaisi Venäjän meriväkeen kuuluvaa entistä laivamiehistöä.

Kun yllämainituilla seikoilla näyttää olevan yhteyttä toistensa kanssa, pyydän, tapausten todenperäisyydestä selvän otettuani, asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi esittää:

Onko hallituksella tiedossaan, että takavarikoituja laivoja on uponnut sekä mistä syystä niin on käynyt?

Millaisiin toimenpiteisiin on hallitus ryhtynyt, etteivät moiset tapaukset pääsisi enää uudistumaan?

Helsingissä, kesäkuun 6 päivänä 1918.

Vilkku Joukahainen.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Uusi jäsen kansliatoimikuntaan.

P u h e m i e s: Sen johdosta, että ed. Talas, täysi-istunnossa viime marraskuun 28 päivänä vapautettiin kansliatoimikunnan jäsenyydestä, olisi hänen sijalleen valittava uusi jäsen kansliatoimikuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu ed. P u l l i n e n: Minä pyydän ehdottaa ed. Puumalan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ed. P u u m a l a valitaan yksimielisesti jäseneksi kansliatoimikuntaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi, koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa

sisältävä hallituksen esitys n:o 50, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 10 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 33, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on hyväksytty.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi ja asia lopullisesti käsitellyksi.

2) Ehdotuksen laiksi, koskeva sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista

sisältävä hallituksen esitys n:o 53, jota on valmistavasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 15 sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 35, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Kun nykyään ei ole voimassa eduskunnan tekemää päätöstä puheenaolevasta suostunnasta, on siis tässä kysymys uudesta suostunnasta. Valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n mukaan on sellainen ehdotus katsottava rauenneeksi, ellei sitä kolmannessa käsittelyssä ole kannattanut $^2/_3$ annetuista äänistä. On siis toimeenpantava lippuäänestys.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Äänestys ja päätös:

Ken kannattaa puheenaolevan lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; joka ei sitä kannata, äänestää „ei". Jos lakiehdotuksen hyväksymistä kannattaa $^2/_3$ annetuista äänistä, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa on lakiehdotus rauennut.

Äänestyksessä annetaan 96 jaa-ääntä eikä yhtään ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia on loppuun suoritettu.

3) Eräänlaisen omaisuuden käyttö.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 36 a ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n

siinä ja saman valiokunnan mietinnössä n:o 36 sekä elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 49, joka sisältää ehdotuksen eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä.

P u h e m i e s: Todeten, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan tekemään päätökseen, päättänee eduskunta pysyä asiassa aiemmin tekemässään päätöksessä.

Keskustelu:

Ed. S a a r e l a i n e n: Kaikkina aikoina ovat lainlaatijat koettaneet kasvattaa ja samalla säilyttää meidänkin kansassamme oikeudentuntoa ja se onkin yhteiskuntarakenteemme tärkeimpiä kulmakiviä. Yhteiskunnallinen kehitys käy väärään suuntaan, jos sen jäseniltä hävitetään oikeudentunto. Jos mieli oikeudentunnon pysyä elävänä kaikissa kansamme kerroksissa, täytyy lainkin olla oikeudenmukainen, tai toisin sanoen, laki ei saa olla kenenkään oikeudentuntoa loukkaava. Laki ei saa määrätä yhdelle paljaita velvollisuuksia ja toiselle paljaita etuja. Jos minun sallitaan sanoa tai ilmaista maanviljelijäin nykyinen katkera mieliala, joka esim. on syntynyt elintarvelakiin nähden, niin voin lyhyesti mainita, mitä ne nykyaikaiselta lainsäädännöltä hartaasti ja suurella ikävällä odottavat. Ne odottavat ja toivovat viimeiseen asti yhteiskunnallisten lakiemme kehitystä siihen suuntaan, etteivät ne loukkaisi oikeudentuntoa eikä himmentäisi lain pyhyyttä, niinkuin ennemmin säädetyt lait, jotka säätävät maanviljelijöille erikoisrasituksia, kuin myöskin kysymyksessä oleva elintarvelaki. Että jo vanhentuneessa lainsäädännössämme kaikki maanviljelijäin erikoisrasitukset ovat tämän luokan oikeudentuntoa loukkaavia ja mielten katkeruutta synnyttäviä, on jo useissa eri tilaisuuksissa osoitettu, jopa tunnustettukin. Mutta lainlaatijat eivät ole tämän epäkohdan poistamiseksi kiinnittäneet tarpeellista huomiota. Sellaisia erikoisrasituksia edellyttää m. m. nyt kyseessäoleva elintarvelaki, jolle hallitus vaatii jatkuvaa vaikutusta. Tämäkin laki on liian yksipuolinen ja maanviljelijöitä velvoittava. Tämän lain nojalla riistetään elintarvetuottajilta elintarpeita useinkin halvemmalla kuin mitä niiden tuotantokustannukset ovat tulleet maksamaan. Sitävastoin ulkomaalaisista tavaroista maksetaan moninkertaisia hintoja. Jo yksistään tämä maan taloudellista elämää heikentävä kohta huolestuttaa ja katkeroittaa elintarpeiden tuottajia. Ja tästä on myös ollut se seurauksena, että työvoima, kun laissa ei säädetä työvelvollisuutta maatalousalalla, on siirtynyt muille aloille siinä määrässä, että se suuresti ehkäisee elintarpeitten tuotantoa. Ja jos mikään, niin tämä seikka tietää ei ainoastaan maan taloudellista vaan samalla koko yhteiskuntamme heikontumista. Maatalouselämä on ainakin Pohjois-Karjalassa heikontuneessa tilassa, jota osaltaan edistää elintarvelaki. Samoin tämä laki on suuresti edistänyt keinottelua elintarpeiden alalla. Tuhannet keinottelijat ovat hyötyneet maataloustuottajien kustannuksella. Mutta elintarvelaki ei loukkaa ainoastaan maataloustuottajien vaan myöskin kaikkien kansalaisten oikeudentuntoa siinä suhteessa, kun sitä kukaan kuolevainen ei voi noudattaa, vaan kaikki, niin ylhäiset kuin alhaiset, ovat lakia rikkoneet ja tulevat rikkomaan, mikä enemmässä, mikä vähemmässä määrässä. Kaikista päättäen tämä poikkeuslaki olisi nyt jo poistettava näyttämöltä, sillä sen turmeleva vaikutus kansamme oikeustajunnassa on tulevaisuuteen nähden erittäin vaarallinen ja kauvaksi kantava, eikä mikään kansa voi elää silloin vakavalla pohjalla, jos sen oikeudentuntoa himmennetään. Mutta ei niin paljon pahaa, jossa ei olisi jotakin hyvää. Puhutaanhan elintarvelaissa useissa kohdin elintarvetuotannon lisäämisestä. Nämä säännöt, vaikka ne ovatkin teoriassa ja käytännössä jääneet toteuttamatta, edellyttävät kumminkin sitä, että lailla on hyviä tarkoituksia. Sehän on sitten toinen asia miten niitä toteutetaan. Jos ei liene muutkaan tätä lain parasta puolta toteuttaneet, niin hallitus sitä on kaikkein vähimmän tehnyt, vain joissakin tapauksissa on toiminut aivan päinvastaiseen suuntaan, tuotantoa ehkäisten. Että näin on asianlaita, mainitsen vain yhden esimerkin. Joku aika sitten antoi hallitus määräyksen, että maanviljelijöiden on luovutettava puolet ensi kylvökautta varten varatusta rukiinsiemenestä. Tämä määräys maamme pohjoisosissa, esim. Pohjois-Karjalassa, jossa ani harvoin uutis-siemen joutuu niin aikaiseen, että sillä voitaisiin kylvää rukiiksi varattava maa, edellyttäen hyvää satoa, oli sangen suuresti ehkäisevä ruisviljan tuotantoon nähden. Saman määräyksen mukaan oli maanviljelijäin luovutettava myös osa suvitoujen siemenestä. Tästä oli se seuraus, että niitten maanviljelijäin esim. Pohjois-Karjalassa, jotka olivat varanneet juuri tarvitsemansa määrän siemenenä, täytyi jättää osa suvitoukomaista kylvämättä siemenen puutteessa juuri sen vuoksi,

kun täytyi luovuttaa siemenet määräyksen mukaisesti. Tämä ja monet muut käytännölliset toimet puhuvat selvää kieltä siitä, että elintarpeitten tuotannon aikaansaamiseksi on pantu liian vähän huolta sen sijaan, kun tähän puoleen asiaa olisi pitänyt kiinnittää kaikesta enemmän huomiota; sillä jos ainoastaan pidetään huolta ottamisesta vaan ei antamisesta tai otetun siiaan saamisesta, niin tämä systeemi viepi ennen pitkää maan yleiseen perikatoon, nälkäkuolemaan. Ja se aika ei ole kaukana, jos ei tuotannon lisäämiseen hallituksen puolelta panna enemmän huolta kuin tähän asti ja jos ei työvoimaa mobilisoida maataloustyöhön ja säädetä sitä varten työvelvollisuutta. Nämä kaksi seikkaa tahtoisin erityisemmin alleviivata. Kun on mahdollista, että hallitus lujan järjestysvallan aikaansaamiseksi maahamme myönnetyn vallan nojalla, vaikkapa sitä ei voida aina tulkita lailliseksi, edelleen pitäisi elintarvelakia voimassa, ja kun oma sekä ulkomaitten käyttännöllisyys elintarvealalla osoittaa, että säännöstely tällä alalla, näissä poikkeuksellisissa oloissa on toiselta puolen tarpeen vaatima, sillä muutenhän köyhempi kansa, olkoon se sitten torppareita, mökkiläisiä tai muita työmiehiä, kuolisi ennen muit anälkään, niin en tahdo tehdä ehdotusta elintarvelain jatkamisen hylkäämisestä, vaikkapa se, kuten olen maininnut, on oikeudenloukkaus, rasittaa enemmän maanviljelijöitä ja hämmentää koko kansamme oikeustuntoa. Kun toistakymmentätuhatta kansalaista on kapinan aikana murhattu ja haavoihinsa kuollut, niin onhan meidän jälkeenjääneitten pyhä velvollisuus nyt estää kaikin keinoin, ettei koko kansamme häviäisi, ettei kansamme joutuisi enää nälkäkuoleman uhriksi. Sitä suuremmalla syyllä jätän mainitun ehdotuksen tekemättä, kun hallituksen taholta on ilmoitettu, että lähipäivinä annetaan tässä asiassa uusi esitys ja kun sitäpaitsi viimeisen käsittelyn aikana lyhennettiin elintarvelain voimassaoloaikaa ja myöskin, kuten näkyy suuren valiokunnan mietinnöstä, on suuri valiokunta päättänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti, että se on voimassa edelleen vain ensimäiseen päivään marraskuuta tänä vuonna. Minä puolestani toivoisin, että hallitus antaisi tässä asiassa pian eduskunnalle uuden esityksen, jossa säädettäisiin työvelvollisuus ja joka ei esim. maanviljelijälle enempää kuin muillekaan kansanluokille edellyttäisi erikoisrasituksia ja siten panisi raskaampaa kuormaa, kuin me kohtuudella voimme kantaa.

Ed. Leinonen: Elintarvelain 1 §:ssä sanotaan, että „sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa on Suomen senaatilla valta antaa määräyksiä eräänlaisen omaisuuden käytöstä sillä tavalla, kuin tässä laissa säädetään". Sen 7 §:ssä sanotaan: „Senaatti voi rajoittaa tai kieltää tavaran kuljetuksen maassa paikasta toiseen sekä sen tuonnin ja viennin." Saman § 2 momentissa sanotaan: „Elintarpeitten vientiä rajoitettaessa tai kiellettäessä on pidettävä silmällä, ettei ehkäistä tarpeellista tuotannon lisäämistä." Nyt kuitenkin on tapauksia, että tuota elintarpeitten tuotannon lisäämistä on ehkäisty määräyksillä. En tunne, onko senaatti antanut tällaisia määräyksiä, mitä elintarvelautakunnat käyttävät, mutta ilmeistä on, että elintarvelautakunnat yleensä menettelevät sillä tavalla, ettei edes siemenviljaa saa paikasta toiseen kuljettaa. Elintarvelautakunnat antavat luvan tuoda kuntaan niin paljon viljaa kuin mistä saa, mutta ei poisviedä edes siemenviljoja toiselta tilalta toiselle. Täten ehkäistään tuotannon lisääminen. Elintarvelautakunnat pitävät myöskin niin erilaisia hintoja, että toisessa kunnassa on jopa kolme kertaa suuremmat hinnat viljalla kuin toisessa, ja seuraus on se, että keinottelua syntyy ja salakuljetusta harjoitetaan. Luultavaa on, ettei senaatti tällaiseen hintojen ylittämiseen anna lupaa, mutta elintarvelautakunnat määräävät hintoja omin päin minkälaisiksi tahansa. Ei myöskään ole mielestäni se sopivaa, että maanviljelijä, joka tuottaa viljaa ja jolla on elintarvelautakunnalle annettavana sitä, kielletään antamasta omalle työmiehelleen korttia vastaan, jonka hän on elintarvelautakunnalta saanut, vaikka jakelupaikat ovat siksi pitkien matkojen takana, että työmies saa menettää päivän jopa kaksikin noita viljoja hakiessaan jakelupaikasta, joka on toisin paikoin kahdenkymmenen kilometrinkin päässä. Tämäkin on mielestäni semmoinen seikka, joka estää elintarpeitten tuotannon lisäämistä, kun ei omaa karjaansa saa kuljettaa talosta toiseen, jos se on toisessa pitäjässä tai toisessa läänissä. Minä pyytäisin, että senaatti ottaisi nuo seikat huomioon antaessaan määräyksiä sekä valvoisi myöskin elintarvelautakuntien toimintaa, etteivät ne toiminnallaan estäisi tuotannon lisäämistä.

Senaattori Kallio: Ne seikat, joista ed. Leinonen tässä puhui, eivät ole missään suhteessa elintarvelain eikä myöskään hallituksen antamien määräysten tuottamia syitä, sillä hallituksen tarkoitus säätämällä rajoituksia on tietysti hintojen pysyttäminen kaikkialla yhtäläisinä, lukuunottamatta kuljetuskustannuksia, josta johtuvat korotukset eivät voi niin suuria eroja

tehdä hinnoissa, kuin ed. Leinonen mainitsi. Myöskin karjanmyyntinosuuskuntien ja läänin elintarvekomiteain välityksellä voi elintarpeita siirtää. Mutta on aivan luonnollista, että yleissäädösten täytyy olla kieltävät, sillä muuten keinottelua ei voi estää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta päättää pysyä ennen tekemässään päätöksessä.

P u h e m i e s: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

4) Ehdotuksen laiksi, joka koskee 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinan valmistamisveron alentamista

sisältävän hallituksen esityksen n:o 56 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian e n s i m m ä i s t ä k ä s i t t e l y ä varten.

Keskustelu:

Ed. H a a p a n e n: Kun hallitus antoi esityksen voimassaolevan paloviinan valmistusveron alentamisesta, teki se oudoksuttavan vaikutuksen. Ei ole moneen vuoteen sitä muuta kuin nostettu, eikä ole kuulunut vaatimuksiakaan tämän veron alentamisesta. Nyt tahtoo hallitus alentaa valmistusveron 12 markasta aina 2 markkaan otettaessa paloviinaa eräistä varastoista. Esitystä perusteli hallitus sillä, että jos paloviinavero pysytettäisiin noin korkealla, täytyisi läketaksaa huomattavasti koroittaa, koska paloviinaa käytetään lääkkeisiin. Kun asiaa käsiteltiin valtiovarainvaliokunnassa, kävi ilmi, että tämä hallituksen esitys on syntynyt äänestyksen jälkeen senaatissa. Siellä on siis esiintynyt mielipide, jonka mukaan puheenaolevan paloviinaveron alentaminen ei olisi tarpeen vaatima. Samaan käsitykseen olen tullut ja jäänytkin asiaa valtiovarainvaliokunnassa käsiteltäessä. On kyllä mahdollista, että valmistusveron säilyttäminen 12 markassa litralta hiukan pienentäisi apteekkarien voittoja, mutta näyttää, että ne sen kyllä hyvin kestävät. Onhan tunnettua, että apteekkien pito-oikeus on muodostunut eräänlaiseksi monopooliksi, jonka saamisesta maksetaan huomattavia summia, jopa niin suuria, että lupakirjasta apteekkioikeuksien siirtämiseen voidaan yksin leimaverona katsoa kohtuulliseksi suorittaa suuremmissa kaupungeissa 3,000—5,000 markkaan ja maalla 2,000 markkaa. Apteekkarinammatti on siis tuottavaa, eikä niin ollen lääketaksan tuntuvan koroittamiseen näyttäisi nyt olevan tarvetta. Siihen nähden saisi siis paloviinan valmistusvero olla entisellään. Kun asia menee suureen valiokuntaan, toivoisin, että se ottaisi perusteellisesti harkittavakseen, eikö koko tämä esitys olisi hylättävä.

Ed. N e v a n l i n n a: Syy, miksi valtiovarainvaliokunta on tullut siihen tulokseen, että esitystä on puollettava, on se, että, mikäli valiokunnalle on ilmoitettu, apteekkaritaksoja on pakko edelleen korottaa, jos apteekkien tulee käyttää paloviinaa, josta on maksettava 12 markan paloviinanvalmistusvero.

Ed. L u o p a j ä r v i: Minä pyydän saada yhtyä siihen lausuntoon, jonka ed. Haapanen antoi, lisäämällä toivomuksen, että suuri valiokunta kiinnittäisi tähän kysymykseen tarpeellista huomiota.

Senaattori L o u h i v u o r i: Kun senaatissa asiasta tapahtui äänestys, niin, ellen aivan väärin muista, tapahtui se sillä perusteella, että eräs senaatin jäsen katsoi, että koska apteekkitaksojen viimeinen korottaminen tapahtui silloin, kun kannettava vero paloviinasta jo oli 12 markkaa, niin oli siis täytynyt ottaa huomioon tällainen vero apteekkitaksoja määrättäessä. Kumminkin asianlaita, sikäli kuin lääkintöhallituksesta ilmoitettiin, oli se, että siihen aikaan, kun apteekkitaksat viime syksynä korotettiin, oli vielä niin paljon käytettävissä paloviinaa, josta oli aikaisempien asetusten mukaan 2 markan vero suoritettu, että katsottiin sen riittävän pitemmäksi ajaksi eteenpäin, joten ei paloviinaa, josta maksetaan veroa 12 markkaa, tarvitsisi lääkkeitä varten käyttää. Niin ei kumminkaan ole käynyt. Monesta eri syystä ovat varastot vähentyneet niin vähäisiksi, että nyttemmin alkaa olla lopussa se paloviina, josta tämä aikaisempi vero suoritettiin. Tämä selitykseksi siihen, mi senaatissa äänestys tapahtui.

Ed. A h m a v a a r a: Edustaja Haap sunto antoi sen käsityksen, että tässä dottu ruveta suosimaan apteekkareita ron alentamisella. Niin ei ole asia tässä suinkaan tarkoiteta veroa vuoksi, että apteekkarit sitä vaativ on tullut selville, että apteekeissa

spriitä käytettävänä sairas- ja teollisuustarpeisiin, joihin sitä nykyään ainoastaan saa käyttää, niin onhan selvää, että tällaisissa oloissa täytyy veroa alentaa. Kun vero nykyään, niinkuin valiokunnassa ilmoitettiin, on yhtä suuri kuin se taksa, jonka apteekkari saa ottaa spriistä myydessään sitä, niin ei ole suinkaan uskottava meidän apteekkarikunnastamme niin paljon hyvää, että se uhraamalla ja vähinkoa kärsimällä rupeisi myymään spriitä. Minusta tämä seikka on vakavaa laatua, sillä tässä ei ole kysymys mistään juopottelun edistämisestä, että se vaatii veroa alentamaan.

Ed. Takkula: Samalla kun pyydän saada kannattaa edustaja Haapasen mielipidettä, pyydän alleviivata, että tämä juovutusjuomain veron vähentäminen on merkkinä siitä, että me tahdotaan uudestaan upota juopotteluun, samaan kurjuuteen, jossa on oltu ennemmin, ja pyytäisin, että suuri valiokunta pysyttäisi tämän veron siinä missä se nyt on, sillä nyt jo, vaikka meillä on olevinaan kieltolaki, vaikka ei vahvistettuna, ja juovutusjuomain saanti on jotenkin tiukkaa, nähdään kaduilla päihtyneitä ja kuta alemmaksi juovutusjuoman hinta tulee, saattaa se yhä edelleenkin juoppoutta lisäämään, kun tulee huokeammaksi sitä ostaa. Pyydän, että suuri valiokunta kysymyksessä olevan veron pysyttäisi sellaisena, kuin se on ollut.

Keskustelu jälistetaan päättyneeksi.

Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on tiistaina klo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 7,10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

66. Tiistaina 11 p. kesäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918. 1238

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 34; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 47.

2) Ehdotus eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä. .... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 36 ja 36 a; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 49.

Ainoa käsittely:

3) Tutkijakunnan asettamista Suojärven lahjoitusmaalla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten tarkoittava anomusehdotus. 1239

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Arokallion anom. ehd. n:o 26.

Pöydällepanoa varten esitellään:

4) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteita. 1240

5) Lakivaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta. ..... „

6) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 päivänä 1878 annetun armollisen ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät. 1240

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Arokallio, Nevanlinna ja Paasivuori.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Nevanlinna sairauden tähden tästä istunnosta ja ed. L. Typpö yksityisten asiain takia tästä illasta ensi tiistaihin asti.

Välikysymys, joka koskee erinäisten takavarikoitujen laivojen uppoamista.

Puhemies: Ilmoitetaan, että 21 eduskunnan jäsentä on puhemiehelle annetussa kirjoituksessa ilmoittanut yhtyvänsä kannattamaan ed. Joukahaisen tekemää tähän täysi-istuntoon pöydälle pantua välikysymystä, joka koskee erinäisten takavarikoitujen laivojen uppoamista Helsingin satamaan, ja että kysymys tämän johdosta on annettu tiedoksi asianomaiselle hallituksen jäsenelle, joka on ilmoittanut aikovansa siihen vastata ensi perjaintain täysi-istunnossa.

Kirjoitus luetaan.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Viitaten V. J:n 32 §:n määräyksiin ilmoitamme yhtyvämme kannattamaan sitä välikysymystä, jonka ed. Vilkku Joukahainen on kesäkuun 6 päivänä 1918 puhemiehelle jättämässään kirjelmässä esittänyt asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi valtiolle takavarikoitujen laivojen uppoamista koskevassa asiassa.

Helsingissä, kesäkuun 7 päivänä 1918.

A. O. Wuorimaa.	J. P. Kokko.
Santeri Alkio.	Kalle Nurmela.
Lauri Kr. Relander.	J. A. Heikkinen.
Eero Hahl.	Aleksi Salovaara.
Antti Juutilainen.	Albin Manner.
Juho Niukkanen.	Pekka Tanskanen.
Kusti Arffman.	Edvard Takkula.
Pekka Saarelainen.	Bertta Pykälä.
Kalle Lohi.	Mikko Leinonen.
Antti Rentola.	Santeri Haapanen.

Mikko Luopajärvi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918

sisältävä hallituksen esitys n:o 47, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 14 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 34, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Kun nykyään ei ole voimassa eduskunnan päätöstä puheenaolevan suostunnan suorittamisesta, on nyt siis kysymys uudesta suostunnasta. Valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n mukaan on sellainen ehdotus katsottava rauenneeksi, ellei sitä kolmannessa käsittelyssä ole kannattanut $^2/_3$ annetuista äänistä. On sen vuoksi toimeenpantava lippuäänestys. Halutaanko puheenvuoroa?

Luetaan kirjallisesti laadittu äänestysesitys:

Äänestys ja päätös:

Ken kannattaa puheenaolevan lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; ken ei sitä kannata, äänestää „ei". Jos lakiehdotuksen hyväksymistä kannattaa $^2/_3$ annetuista äänistä, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa on lakiehdotus rauennut.

Äänestyksessä annetaan 102 jaa- eikä yhtään ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

Puhemies: Eduskunta tahtonee vielä hyväksyä ponnen, joka on valtiovarainvaliokunnan mietinnön sivulla 20 ja jossa ehdotetaan, että eduskunta arvioisi leimasuostunnasta vuonna 1918 saatavan tulon 20 miljoonaksi markaksi?

Ponsi hyväksytään.

Puhemies: Asia on lopullisesti käsitelty.

Uusi hallituksen esitys tuodaan.

Eduskuntaan saapuu esittelijäsihteeri Dittmarin seuraamana senaattori Frey, joka lausuu:

Kunnioitettava herra puhemies! Arvoisa Eduskunta! Suomen hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää hallituksen esitys n:o 62 Suomen hallitusmuodoksi.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyn esityksen tulen esittämään eduskunnan käsiteltäväksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestys säätää.

---

2) Ehdotuksen eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 49, jota on valmistelevasti käsitelty elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren valiokunnan mietinöissä n:ot 36 ja 36 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustella, sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä

elintarveasiainvaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön sivulla 2, eli siis siitä, että edelläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, se on kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tahi hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään onko lakiehdotus jätettävä lepäämään vaiko hylättävä.

Puheenvuoroa ei kukaan halua.

P u h e m i e s: Toimitetaan siis äänestys elintarvevaliokunnan mietinnön siv. 2 olevasta asian kiireelliseksi julistamista koskevasta ponnesta. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei"; jos vähintään $^5/_6$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 100 jaa- ja 2 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt, että puheenaoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, se on kiireellisenä.

P u h e m i e s: Edelleen toimitetaan äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan:

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty, äänestää „jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei"; jos vähintään $^2/_3$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hylätty.

Äänestyksessä annetaan 97 jaa- ja 4 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Asian kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi

P u h e m i e s: Asia on lopullisesti käsitelty.

3) Tutkijakunnan asettamista Suojärven lahjoitusmailla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten

tarkoittava ed. Arokallion anomusehdotus n:o 26, jota on valmistelevasti käsitelty viime tammikuun 25 päivänä pöydällepannussa maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 4, esitellään mainitun kysymyksen a i n o a t a k ä s i t t e l y ä varten.

P u h e m i e s: Kun mietinnössä ehdotettu toimenpide kuuluu korkeimman hallitusvallan pitäjälle, mutta tämä valta ei ole enää eduskunnalla, kaipaa mietintö tämän asiantilan johdosta uutta muodostelua. Sen vuoksi puhemiesneuvosto on päättänyt ehdottaa, että asia lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan sellaista muodostelua varten, johon muuttuneet olosuhteet antavat aihetta.

Keskustelu:

Ed. E s t l a n d e r: Det förslag, som talmanskonferensen framställt, förefaller mig ganska ovanligt och enligt min tanke icke heller sakligt. Det har icke tidigare ifrågakommit, att talmanskonferensen gör förslag beträffande förfarande, som innebär en behandling af själfva ärendet. I detta fall, då ju visserligen det sakförhållandet föreligger, som talmanskonferensen har åberopat, skulle det hafva ankommit å utskottet självt att inkomma med till äfventyrs nödvändigt nytt förslag i ärendet. Enligt min tanke skulle ett sådant förfarande, som talmanskonferensen nu föreslår, i själfva verket prejudicera landtdagens behandling, ty i händelse landtdagen vore sinnad att helt och hållet afslå ifrågavarande petition, skulle det vara fullkomligt onödigt att en dylik behandling komme densamma ytterligare till del. För min del anser jag därför att talmanskonferensens förslag icke borde föranleda till någon åtgärd, emedan detta enligt min tanke binder landtdagen i afseende å den framtida behandlingen af ärendet. Då själfva ärendet också nu är nytt och de flesta för ögonblicket icke torde vara synnerligen inne i detsamma och då talmanskonferens förslag synes mig vara i flere afseenden betänkligt, ber jag att få yrka på bordläggning af ärendet till följande plenum.

Ed. H a h l: Kun minä olen myöskin sitä mieltä, että eduskunta voisi käsitellä tämän

asian sitä enää valiokuntaan lähettämättä, mutta samalla tiedän, että tämä mietintö ei ole edustajilla käsissä, se kun jaettiin jo tammikuussa ja on varmaan joutunut monelta hukkaan, kannatan minä ed. Estlanderin ehdotusta, että mietintö pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

P u h e m i e s: Kun ed. Estlander ed. Hahlin kannattamana on tehnyt ehdotuksen asian pöydällepanosta, jonka ehdotuksen hyväksyminen keskeyttäisi asian käsittelyn, on kysymys siitä ratkaistava, enempää keskustelua itse asiasta sallimatta. Pyydän siis keskustelun kohdistettavaksi kysymykseen asian pöydällepanosta.

Ed. I n g m a n: Puhemies ei ole esitellyt mietintöä, niin että sen pöydällepanosta tietysti ei voi olla kysymys, vaan ainoastaan siitä, että puhemiesneuvoston tekemä ehdotus pantaisiin pöydälle. Minä olen vastoin ed. Estlanderia sitä mieltä, että puhemiesneuvoston ehdotus on ainoa, joka voi viedä tätä asiaa eteenpäin, ja että se ei myöskään millään lailla etukäteen sido eduskuntaa. Olisin sentähden valmis sen nyt heti hyväksymään, mutta koska pöydällepanoa on pyydetty, niin en tahdo sitäkään vastustaa.

Keskustelu asian pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asian käsittelyä, äänestää „jaa"; jos ei voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla; eduskunta on päättänyt siis hyväksyä ed. Estlanderin ehdotuksen asian pöydällepanosta.

Pöydällepanot:

4) Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteita

koskevan hallituksen esityksen n:o 54 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12,

5) Ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 61 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 11,

6) Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 päivänä 1878 annetun armollisen ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät,

sisältävän hallituksen esityksen n:o 59 johdosta valmistettu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13; sekä

7) Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 62
esitellään kukin erikseen ja pannaan jokainen pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna klo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 7,20 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

67. Keskiviikkona 12 p. kesäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Ensimäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Suomen valtion edustuksesta ulkomailla 1265
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 54.
2) Ehdotus laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 päivänä 1878 annetun armollisen ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät 1268
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 59.
3) Ehdotus laiksi ehdollisesta rangaistustuomioista 1269
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 61.

Esitellään:

4) Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi sisältävä halltuksen esitys n:o 62 1241

Ainoa käsittely:

5) Tutkijakunnan asettamista Suojärven lahjoitusmaalla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten tarkoittava anomusehdotus 1270
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Arokallion anom. ehd. n:o 26.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. Mäkelin, Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Arokallio, Hedberg, Nevanlinna, Paasivuori ja L. Typpö.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Nevanlinna sairauden takia tämän päivän istunnosta sekä yksityisten asiain vuoksi ed. Hedberg tämän päivän istunnosta, ed.Kaila ensi torstaista sitä seuraavaan tiistaiaamuun ja ed. Pullinen ensi perjantaiksi ja lauvantaiksi.

Vapautus valiokunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Ed. Schybergson, joka on tullut valituksi pankkivaltuusmieheksi, pyytää sen johdosta vapautusta pankkivaliokunnan jäsenyydestä.

Anomukseen eduskunta suostuu.

Muutos päiväjärjestykseen.

Puhemies: Päiväjärjestykseen on minun ilmoitettava sellainen muutos, että asia, joka on siinä neljäntenä asiana, esitellään ensimäiseksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 62, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Keskustelu:

Ed. Paasikivi: Pyydän saada muutamilla sanoilla kosketella esillä olevaa kysymystä Suomen uudesta hallitusmuodosta sekä, koska nyt ensi kerran puhun eduskunnan edessä äsken täydennetyn hallituksen puolesta, samalla käyttää tilaisuutta antaakseni eräitä ilmoituksia niistä tehtävistä, joihin hallitus katsoo pitävänsä lähimmässä tulevaisuudessa päähuomiotaan kiinnittää.

Marraskuun 24 päivänä viime vuonna esitettiin eduskunnalle Senaattori Svinhufvudin johdolla muodostetun hallituksen puolesta ohjelma, jota uusi hallitus tulisi noudattamaan.

Tärkeimmäksi tehtäväkseen hallitus asetti Suomen valtiollisen itsenäisyyden turvaamisen. Sisäpoliittisella alalla oli hallituksen päätehtävänä oleva uuden hallitusmuodon valmistaminen. Edelleen mainittiin hallituksen ohjelmassa erinäisiä muita tehtäviä taloudellisen, yhteiskunnallisen ja sivistyselämän edistämiseksi.

Hallitus on toiminut tämän ohjelman toteuttamiseksi, joskin työ viimeaikaisten tapausten johdosta ennen aikojaan keskeytyi. Sen jälkeen, kun hallitus jälleen alkoi toimintansa täällä Helsingissä, ovat monet, sodan aiheuttamat uudet kysymykset vaatineet pääosan hallituksen huomiosta.

Äsken täydennetty hallitus pyrkii toteuttamaan samaa viime marraskuussa julaistua ohjelmaa.

Suomen valtakunnan äsken saavutetun itsenäisyyden turvaaminen ja lujittaminen vaatii luonnollisesti hallituksen yhtämittaista huomiota. Maamme itsenäisyys on tulos Saksan ja sen liittolaisten voitokkaasta sodasta ja Saksan meille antamasta diplomaattisesta ja sotilaallisesta avustuksesta. Tästä avusta olemme Saksalle kiitolliset ja toivomme siltä ja sen liittolaisilta tulevaisuudessakin itsenäisyydellemme voimakkainta tukea niitä vaaroja vastaan, jotka sitä uhkaavat. Tämän ohella pyrimme luonnollisesti hyviin suhteisiin kaikkiin ulkovaltoihin ja varsinkin Ruotsiin sekä muihin Skandinavian valtakuntiin. Kun itsenäisyytemme säilyttämiselle taloudellisesti vahva Suomi on välttämätön, on toivottava, ettei molempia puolia tyydyttävien taloudellisten suhteiden voimassapitäminen Suomen ja Saksan välillä tule kohtaamaan voittamattomia vaikeuksia.

Sisäisistä kysymyksistä on, lukuunottamatta kysymystä hallitusmuodosta, jota pyydän saada myöhemmin kosketella, tärkeimpiä sotalaitoksemme järjestäminen. Suomen nuori armeija on keskellä veristä sotaa koottu ja harjoitettu, se on taisteluissa kunnostautunut ja vienyt sodan onnelliseen päätökseen. Tämän tuloksen on laillista yhteiskuntajärjestystä kannattavan kansan isänmaanrakkaus ja isänmaallinen innostus tehnyt mahdolliseksi. Suomen kansa ei tule myöskään unhottamaan sitä työtä, minkä äsken eronnut armeijan ylipäällikkö, Kenraali, Vapaaherra Gustaf Mannerheim etevällä tavalla on suorittanut. — Luonnollista kuitenkin on, että armeijaa ei ole keskellä sodan melskeiden muutamien viikkojen kuluessa voitu niin järjestää ja harjoittaa, kuin nykyaikaisen sodankäynnin vaatimusten kannalta on tarpeen. Valtiollinen asemamme vaatii meitä muodostamaan sotalaitoksemme mahdollisimman vahvaksi, mutta kun maan varat ovat rajoitetut, on suurinta huolta kohdistettava siihen, että käytettävissä olevilla henkilöllisillä ja aineellisilla uhrauksilla mahdollisimman hyvä tulos aikaan saadaan. Hallitus on sitä mieltä, että armeijan järjestämisessä on pyrittävä hyväksi käyttämään sitä sotilaallista kokemusta ja tietoa, joka keskusvaltojen sodankäynnissä nykyisen maailmansodan aikana on niin loistavasti etevyytensä osoittanut.

Kulunut aika on osoittanut mihin yhteiskunta joutuu, kun järjestysvalta on lamassa. Lujan järjestysvallan aikaansaaminen on tärkeimpiä ja kiireellisimpiä tehtäviä. Hallitus on tämän ohella erityisesti kääntävä huomionsa siihen, että samalla kun kapinan selvittämistä voimakkaalla kädellä johdetaan, yhteiskunnan lailliset viranomaiset pääsevät säännölliseen lakien mukaiseen toimintaan.

Kysymys elintarpeiden hankkimisesta väestölle on nykyään varsin huolestuttavalla kannalla, ja kiellettävissä ei ole, että tulevaisuuskin näyttää synkältä. Toiveet elintarpeiden saannista ulkomaalta ovat niin kauvan, kun nykyinen maailmansota kestää, vähäiset. Kiitollisuudella on kuitenkin mainittava, että Skandinavian maat, erityisesti Tanska, ja nyttemmin myös Saksa, oman kansansa kestettävästä niukkuudesta huolimatta, ovat meitä auttaneet ja me toivomme niiltä edelleenkin ahdistuksessamme apua. — Jos maailmansota jatkuu vielä pitemmän aikaa, pitää meidän yhä enemmän tulla omillamme toimeen ja sen mukaan järjestää asiamme. Valitettava on, että maamme taloudellinen elämä, myös maataloutemme, on päässyt kehittymään sille kannalle, että maan väestö, josta kuitenkin verrattomasti suurin osa työskentelee maanviljelyksessä, ei voi saada välttämättömiä elintarpeita oman maan tuotannosta. Maatalous-

tuotannon lisäämiseen on erityistä huomiota käännettävä, myöskin kuluvan vuoden satoon, mikäli se vielä on mahdollista, mutta erityisesti on syksy- ja talvitöissä tätä puolta pidettävä silmällä. — Paitsi varsinaisia elintarpeita, uhkaa eräiden muidenkin tärkeiden tarveaineiden puute; siihen nähden on, hyväksi käyttäen uusia teknillisiä keksintöjä, koetettava tehdä mitä voidaan, saadaksemme välttämättömät tarpeet tyydytetyiksi. — Missään tapauksessa emme saata toivoa, että lähitulevaisuudessa voisimme tulla toimeen muuten kuin äärimmäistä säästäväisyyttä noudattamalla ja kulutusta supistamalla mahdollisimman vähiin.

Kapinan maalle tuottamat taloudelliset vauriot ovat arvaamattomat. Valtion raha-asiat ovat sen johdosta joutuneet sekasortoon. Niiden järjestykseen saattaminen samoin kuin Suomen Pankin aseman korjaaminen vaatii suuria ponnistuksia hallituksen ja eduskunnan samoin kuin koko kansan puolelta.

Entisten valtiomenojen lisäksi tulevat ne melkoiset määrät, mitkä tarvitaan kapinan tuottamien vaurioiden parantamiseen. Mutta sen ohella valtakunnan itsenäisyyden turvaaminen vaatii melkoisia uusia menoja, joita ei voida välttää, ennen muita sotilaslaitoksen perustamiseen ja ylläpitoon. Itsenäisen Suomen menoarvio tulee sisältämään entiseen verraten huomattavasti suurempia määriä. Ei voida sen vuoksi välttää enempää uusia veroja kuin valtiolainoja. Hallitus on kohdistava ponnistuksensa saadakseen esityksen valtion tulo- ja menoarvioksi kuluvalta vuodelta mahdollisimman pian valmiiksi jo eduskunnan käsittelyyn jätetyksi. Valitettavasti kohtaa siinä kohden eräitä vaikeuksia, jotka viivyttävät työtä. Sotilasmenojen laskeminen ei ole mahdollinen ennenkuin on saatu valmiiksi lopullinen suunnitelma sotalaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi ja ennenkuin on hankittu selvitys niistä menoista ja maksuista, jotka sota on valtiolle tuottanut. Edelleen ei vielä ole voitu saada tietoja, rautateiden tulo- ja menoarviosta puhumattakaan, sodan rautateille tuottamien vaurioiden korjaamisen vaatimista menoista. Todellisen kuvan saamista valtion raha-asiallisesta tilasta vaikeuttaa myös epätietoisuus niistä tarpeista, joita elintarvepula valtion rahastolle asettaa. Mainittava myös on, että hallitus on ryhtynyt toimenpiteisiin selvityksen hankkimiseksi sodan yksityisille tuottamien vahinkojen määrästä, jotta voidaan ottaa ratkaistavaksi kysymys, onko ja missä määrin avustusta myönnettävä. Hallitus toivoo kuitenkin lähiviikkojen kuluessa voivansa saada ehdotuksen valtion tulo- ja menoarvioksi valmiiksi.

Sisäisten yhteiskunnallisten ja muiden uudistusten toteuttamiseksi tulee hallitus mahdollisuuden mukaan työskentelemään. Hallitus on valmistanut ja eduskunnan käsiteltäväksi jättänyt esityksen torppien muodostamiseksi itsenäisiksi tiloiksi. Hallitus pitää tätä uudistusta yhtenä kaikkien tärkeimmistä toimenpiteistä yhteiskunnallisen rauhan palauttamiseksi ja yhteiskunnan perustuksen lujittamiseksi. Kokemus on jälleen osoittanut todeksi sen, mitä historia kaikkialla jo ennen on todistanut, nimittäin, että valtion lujin perustus on maata omistavassa kansanluokassa. Toimenpiteisiin, jotka tarkoittavat tämän kansanluokan lisäämistä ja sen taloudellisen aseman vahvistamista, on ennen muita huomio käännettävä. Sellaisten uudistusten, jotka ovat omiaan tähän päämäärään viemään, ja joihin kuuluvat maan omistukseen liittyvien rasitusten poistaminen, tulli- y. m. verotusolojen kehittäminen tätä päämäärää silmällä pitäen, tulee sen vuoksi hallituksen mielestä olla erityisen huomion esineenä.

Hallitus on myös ryhtynyt kiireellisiin valmistaviin toimenpiteisiin eräiden muidenkin lainsäädäntötoimenpiteiden loppuunsaattamiseksi muun yhteiskuntapolitiikan, nimittäin sosialivakuutuksen, olojen vaatiman työväenlainsäädännön samoin kuin köyhäinhoidon lainsäädännön alalla.

Suomen tulevaisuudelle tärkeimpiä peruskysymyksiä on se kysymys, josta hallitus nyt on eduskunnalle antanut uuden esityksen, nimittäin kysymys Suomen tulevasta hallitusmuodosta. Maan menestykselle on mitä painavin merkitys sillä, että tämän kysymyksen ratkaisussa osataan oikeaan.

Hallitus on jo viime joulukuun 4 päivänä jättänyt eduskunnalle esityksen uudeksi hallitusmuodoksi, joka nojautui siihen periaatteeseen, että Suomi olisi oleva riippumaton tasavalta. Ehdotus oli alkuaan valmistettu senaatin asettamassa perustuslakikomiteassa, joka suoritti työnsä sillä edellytyksellä, että Suomi oli jääpä Venäjän valtakunnan yhteyteen. Hallitus, joka antoi esityksensä eduskunnalle Suomen itsenäisyyden julistamisen yhteydessä, asetti saman tasavaltaisen periaatteen hallitusmuotoesityksen pohjaksi. Tämä kanta johtui silloisissa oloissa välttämättömyyden pakosta. Mikään muu ei silloin voinut tulla kysymykseen. Monarkkisen Suomen ei silloin Venäjä olisi sallinut vastustuksetta erota itsenäiseksi valtioksi. Valmistaessaan nyt esillä olevaa uutta esitystä hallitusmuodoksi on hallitus, kahta jäsentä lukuunottamatta, asettunut perustuslaillisen monarkian pohjalle.

Äsken kukistettu kapina, jossa suuri osa oman maan kansalaisia yhtyi vieraaseen valtaan kumotakseen yhteiskunnan oikeusjärjestyksen ja sivistyselämän ja syöksi maan kansalaissodan kauhuihin, osoittaa pitkälle mennyttä yhteiskunnallisten siteiden höltymistä ja yhteishengen puutetta. Vielä raskaampana esiintyy tämä yhteiskuntaa hajoittavien voimien menettely, kun ottaa huomioon, että kaikki tämä tapahtui hetkellä, jolloin kansamme vihdoin voi ryhtyä toteuttamaan unelmaansa itsenäisen Suomen valtakunnan luomisesta ja jolloin kansan kaikkien voimien kokoontuminen yhteiseen ponnistukseen tämän suuren saavutuksen turvaamiseksi olisi ollut luonnollinen ja tarpeen. Tällaisten kokemusten jälkeen on vahvan hallitus- ja yleensä valtiovallan luominen ehdoton vaatimus. Se on myös tarpeen, jotta työrauha palaisi ja jotta kävisi mahdolliseksi saada korjatuiksi ne melkoiset vauriot, joita sota on aiheuttanut ja jotka ovat maata ja kansaa suuresti köyhdyttäneet. Se on niinikään tarpeen luottamuksen herättämiseksi maan tulevaisuuteen sekä omien kansalaisten keskuudessa että myös ulkomailla. Vahvan valtiovallan luominen ja ylläpitäminen on epäilemättä helpommin saavutettavissa monarkkisen kuin tasavaltaisen hallitusmuodon kautta. Monarkkinen hallitusmuoto takaa myös, paremmin kuin tasavaltainen, johdonmukaisuutta valtoivallan käytössä, samoin kuin se on omiaan, niin paljon kuin ihmisten kesken on mahdollista, asettamaan korkeimman valtiovallan pitäjän yläpuolelle päivän puolueriitojen ja puoluepyyteiden. Tasavaltainen hallitusmuoto, määräajan päästä valittavine presidentteineen, tuo mukanaan, jos presidentillä on jotakin todellista valtaa, suurta epävarmuutta valtioelämään, mikä etenkin pienelle ja uhatussa asemassa olevalle kansalle voi käydä kohtalokkaaksi. Järjestyksen ja levollisuuden palaamiseksi maahan sekä valtioelämän saattamiseksi jälleen eri aloilla säännölliseen uomaansa on välttämätöntä, että hallitusvaltaa ja valtiovaltaa yleensä harjoitetaan sillä lujuudella ja johdonmukaisuudella, minkä ainoastaan monarkkinen valtiomuoto voi turvata.

Yhtä tärkeä, ellei vielä tärkeämpi, on monarkkinen hallitusmuoto maan itsenäisyyden turvaamiselle ja Suomen kansan historiallisen tehtävän suorittamiselle. Maan kansainvälinen asema vaatii, että maan ulkopolitiikkaa johdetaan suunnastaan tietoisella johdonmukaisuudella. Älkäämme ummistako silmiämme siltä tosiseikalta, että maamme ulkopoliittisessa suhteessa tulee olemaan vaikeassa ja uhatussa asemassa. Todennäköistä on, että Suomi tulevaisuudessa tulee olemaan monarkkisten valtioiden ympäröimä. Tämä olisi omiaan lisäämään vaaroja, joiden alaisena Suomi tasavaltana olisi.

Suomella ei sen vuoksi ole varaa jättää hyväkseen käyttämättä sitä voiman, vaikutusvallan ja arvonannon lisäystä, jonka monarkkinen hallitsijavalta valtakunnalle tuottaisi. Emme saa huomiotta jättää sitäkään tosiasaa, että monarkkinen periaate on valtioelämän pohjana siinä maassa, Saksassa, joka tehokkaammin, kuin mikään muu valtakunta, on vaikuttanut itsenäisyytemme luomiseen ja jolta tulevaisuudessakin voimme voimakkainta tukea itsenäisyydellemme odottaa. Ja vihdoin: Jos todenteolla tahdomme, noudattamalla veljeskansan pyyntöä, koota rajan takana olevat heimomme yhdeksi kansaksi ja yhdeksi valtakunnaksi, joka voi omilla jaloillaan seisoa, kykenee vain monarkkinen hallitusvalta tämän tehtävän perille viemään ja saavutukset tulevaisuudessa säilyttämään.

Hallituksen mielestä vaativat sen vuoksi Suomen kansan todelliset ja pysyväiset edut, että Suomen tulevaista valtiomuotoa ratkaistaessa ei luovuta monarkkisesta periaatteesta, joka aina tähän asti on ollut meillä voimassa ja joka vuosisatojen kuluessa on painanut leimansa meidän valtio- ja hallintolaitoksiimme. Luonnollista kuitenkin on, että hallitsijan valta tulisi entiseen verraten olemaan perustuslailla melkoisesti rajoitettu. Siinä kohden viittaan esillä olevan esityksen säännöksiin, jotka täysin turvaavat eduskunnan ja kansan oikeudet. Monarkkinen hallitusmuoto, sellaisena kuin se hallituksen esityksen mukaan tulisi olemaan, sisältäisi pääasiassa kaikki ne edut, mitä tasavallalta odotetaan, mutta antaisi valtiolaitoksellemme sen vakavuuden ja voiman lisän, mikä liittyy monarkiaan.

Pyydän vielä lopuksi kosketella erästä kysymystä.

Hallitus on esillä olevaan esitykseen ottanut säännöksiä kotimaisten kielten, suomen ja ruotsin, keskinäisen aseman järjestämiseksi.

Tähän asti ei perustuslaissa ole ollut säännöksiä kotimaisten kielten, suomen ja ruotsin, keskisestä asemasta eikä muista suomenkielisen ja ruotsinkielisen väestön kielellisiä tarpeita koskevista kysymyksistä. Katsoen siihen tärkeyteen, mikä näitä kysymyksiä järjestävällä lainsäädännöllä on maassa, jossa asuu eri kieltä puhuvaa väestöä, joskin toinen kieliryhmä on toista lukumäärältään paljon pienempi, on paikallaan ottaa kielilainsäädännön pääperiaatteet hallitusmuotoon, jonka tulee sisältää valtioelämän eri puolia järjestävät perussäännökset. Tämän kautta samalla turvataan kielellisen vähemmis-

tön kohtuulliset ja oikeutetut vaatimukset. Ruotsinkielinen kansanaines ei tosin meidän maassamme ole sorronalaisessa tilassa, vaan päinvastoin on se sekä henkisesti että taloudellisesti suhteellisesti melkoista paremmassa asemassa kuin kansan suomenkielinen enemmistö, ja tarmokasta, luovaa työtä erinäisillä inhimillisen, henkisen ja taloudellisen toiminnan aloilla on vielä tarpeen, jotta suomenkielinen kansanaines kaikilla aloilla kohoaa siihen asemaan, mikä sille kansan suurena enemmistönä kuuluu. Valtiossa, sekä eduskunnassa että hallituksessa, on suomenkielinen kansan enemmistö kuitenkin jo saavuttanut määräävän aseman, jota vastedes ei enää voida horjuttaa. Kun perustuslainsäännöksillä julkilausutaan ne periaatteet, joiden mukaan kielelliset olot valtion puolelta ovat järjestettävät, niin poistetaan sen kautta epätietoisuus siitä, että tällä alalla tulevaisuudessakin noudatetaan oikeutta ja kohtuutta, mikä on omiaan ruotsalaisen kansanaineksen keskuudessa lisäämään turvallisuuden ja tyytyväisyyden tunnetta.

Suomen kansa on, kielellisestä jaosta huolimatta, ollut ja on yksi ja yhtenäinen. Taistelu Suomen itsenäisyyden ja vapauden puolesta, jonka ensimmäinen vaihe nyt on loppuun saatettu, on sen jälleen todistanut. Tämä yhteinen taistelu, jossa kumpikin kansanaines on rinnakkain vertaan vuodattanut, nämä yhteiset uhraukset ovat osoittaneet yhteenkuuluvaisuuden voimakkuutta kansan terävissä kerroksissa. Isänmaan etu vaatii niin toimimaan, että tämä yhteenkuuluvaisuuden tunne kansassa yhä vahvistuu. Se tekee meidät lujemmiksi voittamaan ne vaikeudet, jotka tulevaisuudessa kansaa ja valtakuntaa uhkaavat.

Kansamme on äsken saanut läpikäydä ankaran koettelemuksen. Nämät raskaat tapaukset ovat kuitenkin tuoneet sen hyvän mukanaan, että meillä nyt on mahdollisuus toisellaisella vapaudella kuin muutama kuukausi sitten, harkita myös hallitusmuotokysymystä, — harkita sitä tyynesti ja kaikenpuolisesti, punniten, mikä parhaiten vastaa kansan sisäisen elämän ja valtakunnan ulkonaisen aseman vaatimuksia. Tällaista mahdollisuutta ei viime syksynä ollut. Esillä oleva kysymys maan tulevasta hallitusmuodosta on niin tärkeä, laajakantoinen ja samalla uusi, että sen perinpohjaiseen harkitsemiseen on riittävä aika varattava. Toisaalta kuitenkin on tilanne sellainen, ettei asian ratkaisua käy vaaratta siirtäminen epämääräiseen tulevaisuuteen, eikä edes aivan kauas. Hallitus toivoo ja on siitä vakuutettu, että kansaneduskunnan jäsenet, joiden nyt tulee lausua tässä ylen painavassa ja vakavassa asiassa sanansa, tekevät sen kohdistaen katseensa nykyhetken ja lähimmän tulevaisuudenkin ohitse ja huomioon ottaen, millä tavalla Suomen kansan kehitys ja ennen kaikkea Suomen valtakunnan nyt saavutettu itsenäisyys ei ainoastaan meidän vaan meidän jälkeentuleviemmekin aikana parhaiten voidaan suojella niitä vaaroja vastaan, jotka sitä uhkaavat. Mitä vaiheita kohtalo tulevaisuudessa on meidän kansallemme suova, se on tietämätöntä. Mutta varma on, että vain vahvan monarkkisen vallan johdolla Suomen kansa kykenee täyttämään historiallisen kutsumuksensa: Luomaan voimakkaan ja muiden valtojen rinnalla omilla jaloillaan pystyssä pysyvän valtakunnan tänne Pohjolaan lännen ja idän välille. Tätä Suomen kansan tulevaisuuden ihannetta älkäämme unhottako, jottei historia meitä syyttäisi siitä, ettemme ole näinä meidän kohtalollemme ratkaisevina hetkinä, jotka kenties eivät koskaan palaa, kyenneet Suomen kansan tulevaisuutta ja tehtävää ymmärtämään.

Ed. Ståhlberg: Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa ei voi olla merkille panematta sitä omituista tosiasiaa, että pääasiallisesti sama hallitus esittää samoille valtiopäiville toisessa esityksessä, että Suomi olisi tasavalta, ja toisessa, että siitä tehtäisiin kuningaskunta. Tämähän olisi vielä käsitettävissä, jos hallitus olisi sitä mieltä, että molempi parempi, mutta päinvastoinhan hallituksesta oli edellisen esityksen mukaan tasavallan hyväksyminen aivan selvä, samaten kuin nyt kuningasvallan hyväksyminen. Kun uuden esityksen perusteluissa lukee, mitä kaikkia etuja monarkialla on välttämättä ja kieltämättä ja varmasti, ja kun kuulee arvoisan edellisen puhujankin näitä samoja vakuutuksia toistavan, ja toiselta puolen mitä huonoja puolia taas tasavallalla on, niin ei voi olla ihmettelemättä, miten hallitus puoli vuotta sitten Suomen kansalle saattoi puoltaa kaikkea tuota pahaa ja jättää puoltamatta kaikkea nyt tarjottavaa hyvää. (Vasemmalta: Oikein!) Kun nyt annetun esityksen perusteluissa sivulla 2 yhtenä syynä siihen, että aikaisemmin oli ehdotettu tasavaltaa, esitetään, että asia viipymättä oli esitettävä eduskunnalle ja että sen vuoksi perustuslakikomitean ehdotukseen ei varsinaisesti tehty muita, kuin sellaisia muutoksia, jotka maan uusi asema Venäjästä riippumattomana valtiona suorastaan aiheutti, niin näyttää melkein siltä, kuin hallitus pelkän kiireen tähden ei olisi tullut ajatelleeksikaan sitä pikkuseikkaa, olisiko tasavalta vai yksinvalta, monarkia Suomelle parempi. Kun kui-

tenkaan näin ei voi olla asianlaita ja kun hallituksen puolesta nimenomaan ensimäistä esitystä annettaessa puollettiin Suomen tasavaltaista hallitusmuotoa, niin täytyy katsoa, että hallitus tässä kohden oli silloin toista mieltä, kuin tätä nykyä, ja minun mielestäni oli hallitus silloin oikeassa, nyt väärässä.

Perustuslakikomitean mietinnössä, jonka myös senaatin nykyinen arvoisa varapuheenjohtaja on erimielisyydettä allekirjoitanut, sanotaan, että kysymys Suomen vastaisesta valtiomuodosta ei voi päättyä muuten, kuin että Suomesta on tuleva tasavalta, eikä syynä siihen ollut ainoastaan se, että Venäjä otaksuttavasti tulisi tasavallaksi ja että Suomella yhdistyksessä Venäjän kanssa ei tulisi olemaan varsinaista omaa ulkopolitiikkaa, vaan komitea lausuu: „Näitten ulkonaisten seikkojen lisäksi tulee vielä sisäisiä edellytyksiä tasavaltaiselle hallitusmuodolle Suomessa. Täällä ei hallitsija ole asunut oman kansan keskuudessa eikä yleensä itse toimittanut hallitustehtäviä, vaan ne ovat suureksi osaksi olleet hänen nimessään toimivan kollegisen kotimaisen hallituksen asiana. Enemmän tai vähemmän vieraalla hallitsijalla ei sentähden Suomessa ole kansan käsityksissä ja tunteissa voinut, muuten kuin poikkeustapauksissa olla samaa sijaa kuin siellä, missä omasta kansasta lähtenyt tai siihen koteutunut hallitsijasuku elää ja toimii sen keskuudessa. Erityisesti on monarkkisia tunteita heikontanut se Suomen oikeuksia ja tunteita loukkaava politiikka, jota varsinkin viimeisen hallitsijan aikana harjoitettiin. Toiselta puolen taas tasavaltainen hallitusmuoto on omansa sekä saavuttamaan kannatusta että sovelias niin kansanvaltaisuuteen taipuvalle kansalle kuin Suomen kansa. Kaikista näistä syistä sellaisen hallitusmuodon epäilemättä täällä laajoissa piireissä katsotaankin parhaiten vastaavan Suomen kansan toiveita ja tarpeita."

Hallituksen uutta kantaa perustellaan nyt sillä, että viimeaikaisten vaiheitten jälkeen Suomen sisäinen ja ulkonainen asema esiintyy melkoisesti toisenlaisena kuin puoli vuotta sitten. Mutta eihän hallitusmuotoa tehdä hetkellisistä vaikutteista eikä hetken tarvetta varten. Se tehdään samaa Suomen kansaa varten, joka oli olemassa ennen kapinata ja tulee olemaan miespolvia ja vuosisatoja sen jälkeen. Ja edellämainitut sisäiset edellytykset tasavaltaiselle hallitusmuodolle Suomessa ovat laadultaan pysyväisiä, ne eivät ole viimeaikaisten tapausten kautta voineet menettää merkitystään.

On kyllä ymmärrettävää, jos taantumuksellinen mieliala äärimmäisiin vasemmalle menneen mullistuksen jälkeen pyrkii vaikuttamaan tunteisiin ja käsitystapoihin, mutta mitään pysyväistä sille ei voida rakentaa. Yhtä vähän sen ohimenevän seikan nojalla, että eduskunnassa nyt ovat tyhjinä Suomen työväestön edustajain paikat, voidaan menetellä ikäänkuin aina vastaisuudessakin niin tulisi olemaan, ikäänkuin hallitusmuodosta päätettäessä ei enää tarvitsisi olla tietävinäänkään työväestön olemassaolosta vastaisena yhteiskunnallisena ja valtiollisena tekijänä, ei tarvitse ottaa lukuun sen kannatusta ja vastustusta, sen tyytyväisyyttä tai tyytymättömyyttä valtionlaitoksen lujuuden edellytyksenä.

Käsitettävissä on myöskin, että äskeinen kapina laillista yhteiskuntaa ja yhteiskuntajärjestystä vastaan ja siinä esiintynyt yhteiskunnallisten siteitten höltyminen, vallattomuus ja yhteishengen puute ovat olleet omiansa herättämään epäluottamusta Suomen kansan kykyyn ja kuntoon. Mutta onhan kaikkea tätä vastassa se tosiasia, että kansamme terveet ainekset nousivat yhteiskuntajärjestyksemme puolesta, vaikeuksista huolimatta kukistivat punaisen kapinan, vapauttivat maamme sisäisestä sorrosta ja ulkonaisesta vihollisesta. Kapinassa paljastuneet huonot puolet, niin syvästi valitettavia kuin ovat olleetkin, kuitenkin melkoiseltaan osaltaan ohimenevistä vaikutuksista riippuneet sairaloiset ilmiöt, vapaustaistelussa ilmitulleet ominaisuudet käsittääkseni ovat pysyväisiä perusteita, joitten turviin uusi hallitusmuoto voidaan perustaa ja on perustettava luottamukseen eikä epäluottamukseen omaa kansaa ja sen sisäistä ja ulkonaista elinvoimaa kohtaan. (Vasemmalta: Hyvä!)

Yhteydessä sen epäluottamuksen kanssa, joka hallituksen ehdotuksessa kuningasvallan säätämisestä ja siis asiallisesti myös muukalaisen kuninkaan tänne tuomisesta esiintyy omaa kansaamme kohtaan, on myöskin se, että siinä nähdäkseni pannaan liian vähän painoa sisäisiin, liian paljon ulkonaisiin valtiovallan tukiin. Tällä en tarkoita niinkään paljon sitä vaaraa, että uutuuden viehätys ja ehkä kokemattomuuskin niissä tehtävissä, joita suomalaisille nyt avautuu ulkopolitiikan alalla, saattaisi liian paljon kääntymään pois sisäisten olojen huolenpidosta ja sen kustannuksellakin suurisuuntaisiin ulkopoliittisiin tuumiin. Kun Suomen kansa on kansainvälisestikin astunut itsenäisten kansakuntien joukkoon, on sen luonnollisesti koetettava myöskin siinä eteen tulevista vaikeuksista selviytyä mahdollisimman hyvin, mutta sen kokoisen ja sellaisen kansan, kuin meidän kansamme on, on luullakseni kuitenkin etsittävä

varsinaiset tehtävänsä sisäisen, sivistyksellisen, yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen alalla. Tarkoitan enemmänkin sitä, että kansamme sekä sisällisiä että ulkonaisia tehtäviä varten on nojauduttava etupäässä omaan itseensä, omien sisäisten voimiensa hyväksi käyttämiseen ja kehittämiseen eikä etupäässä ulkonaisiin apuvoimiin. Valtiomuotokysymykseen sovellutettuna tämä tietää sitä, että on valittava ja vahvistettava sellainen valtiorakennus, jolla on paraimmat sisäiset edellytykset. Niin on käsittääkseni tasavaltaisen valtiomuodon laita paljon suuremmassa määrin kuin yksinvaltaisen, monarkkisen.

Yksinvaltainen, monarkkinen hallitusmuoto saattaa kyllä sekin olla voimakas, kansaa yhdistävä ja tukeva, missä sillä on kansan omissa oloissa, tunteissa ja käsitteissä syvät juuret. Mutta meillä Suomessa ei ole koskaan ollut omaa kansallista hallitsijaa, maatamme ovat aina toisen maan hallitsijat pitäneet valtikkansa alaisena. Ei meillä nytkään olisi saatavana meille tunnettua hallitsijaa kotoisesta hallitsijasuvusta vaan muukalainen, jolle kansamme kieli, luonne, olot ja tarpeet ovat vieraat, joka luonnollisista syistä ei pitkään aikaan edes voisi välittömästi hankkia niistä tietoa, vaan joutuisi pakostakin pienen, enemmän tai vähemmän edesvastuuttoman piirin vaikutuksen alaiseksi, joka kasvatukseltaan, kehitykseltään ja kansallisuudeltaan toisiin oloihin kuuluvana tietoisesti tai tietämättänsä saattaisi katsoa Suomen etuja vieraan silmillä, etsiä tukea maamme ulkopuolelta ja siten tulla suoranaiseksi vaaraksikin Suomen riippumattomuudelle. Vakuutetaanhan kyllä varmaksi, että vieras hallitsija yht'äkkiä oppii suomen kielen, kouluuttaa vielä syntymättömät lapsensa suomeksi j. n. e. Meillä itsellä on kuitenkin toisenlainen kokemus vieraan maan miehistä, joita on tuotu Suomen valtion palvelukseen, vaikkakin paljon vähemmän tärkeille ja sentähden myöskin paljon vähemmän vaarallisille paikoille. Kaikki mainitut vakuutukset ovat, luvalla sanoen, löyhiä olettamuksia ja, jos hallitsijasuku seuraavissa polvissa jonkun verran kotiutuisikin, kuka tietää ja takaa sen vesojen muun sopivaisuuden hallitsemaan Suomenmaata ja kansaa, niitten onneksi ja menestykseksi. Mutta näyttäytyköön ensimäinen hallitsija tai hänen jälkeläisensä kuinka mahdottomaksi tahansa, niihin olisi kansamme auttamattomasti kytketty kiinni eikä voisi päästä niistä erilleen muutoin kuin vallankumouksen kautta. Asian näin ollen olisi enemmän kuin luonnollista, että uutta hallitsijaa ja välillisesti hänen edustettavanaan olevaa valtiovaltaa vastaan jo ennakolta olisi suuressa osassa kansaa epäluulon ja vieromisen tunteita, että kansan olisi vaikeata tuntea häntä omaksensa ja kiintyä häneen ja hänen kauttaan valtiolaitokseen läheisillä ja lujilla yhteenkuuluvaisuuden siteillä. Nykyaikana kansat eivät yleensä viihdy eivätkä löydä menestyksen ja tyytyväisyyden tunnetta sitä tietä, että niitä hallitaan ulkoapäin ja ylhäältäpäin, vaikka niitä hallittaisiin hyvin. Yksinvaltainen, monarkillinen hallitusmuoto vieraine hallitsijasukuineen ei voisi siis nojautua niin laajaan ja eheään oman kansan kannatukseen kuin tasavaltainen, jonka valtion päämies olisi kansan omasta keskuudestaan valitsema Suomen mies. Edellisen nojalla ei sentähden myöskään voisi olla niin lujaa, kansaan itseensä nojautuvaa hallitusvaltaa. Kun sisällisesti ehyt ja voimakas kansa voi pitkän päälle parhaiten ylläpitää myöskin ulkonaista asemaansa, niin monarkia ei siinä suhteessa olisi meille parhaana takeena, ei tarjoisi meille niitäkään takeita, kuin tasavalta.

Esityksessä vakuutetaan, että Suomi yksinvaltana voisi päästä paremmin tasa-arvoiseksi muiden valtojen kanssa. Mutta eivätkö yhdysvallat ole suurten ja Sveitsi pienten valtojen kanssa tasa-arvoisia, vaikka ovatkin tasavaltoja? Vakuutetaan myöskin, että monarkiassa ulkopolitiikka on lujempi ja johdonmukaisempi. Mutta eiköhän esimerkiksi Ranskan tasavallan ulkopolitiikka ole ollut suunnaltaan vakavampi ja pysyväisempi kuin Ranskan monarkian? Ja kun esityksessä, samoin kuin edellisen arvoisan puhujan lausunnossa, nojaudutaan siihen, että monarkkinen periaate on voimassa Saksassa, sopinee sivumennen huomauttaa, että perusteluissa on tainnut sattua pieni onnettomuus. Saksan voima kai etupäässä on Saksan valtakunnassa eikä sen osavaltiossa. Mutta ainakin Georg Jellinech, joka kaiketi jonkun verran tuntee sekä nykyajan valtioita yleensä että Saksan valtiota erikseen, väittää, vedoten itsensä Bismarckin lausumaan mielipiteeseen, että Saksan valtakunta ei olekaan monarkia vaan tasavalta, koska siinä hallitusvalta on liittoneuvostolla ja päälle päätteeksi vielä tuossa tasavallassa on kansaneduskuntana yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen nojautuva yksikamarinen eduskunta.

Onhan kyllä nyt ehdotettua kuningasvaltaa sekä hallituksen esityksen perusteluissa että muuten esitetty taikakeinoksi, jolla kaikki vaikeudet, erittäinkin ulkoapäin kohtaavat, voitettaisiin ja johon aivan ihmeellisellä tavalla olisivat yhtyneinä mitä ristiriitaisimmat ominaisuu-

det. Monarkkinen hallitsija olisi Suomessa kansallinen, vaikka kansallisuudeltaan, kasvatukseltaan, kieleltään vieras. Hän pitäisi hallitusohjat lujissa käsissä ja hallitussuunnan johdonmukaisena, vaikka olisi kansan eduskunnalle vastuunalaisista ministereistä riippuvainen. Hän tukisi sukulaisuussuhteillaan Suomen kansainvälistä asemaa, vaikka kokemus on osoittanut, etteivät sukulaisuussuhteet kestä enemmän kuin korsi, jos kansojen edut käyvät vastakkain, ja että asialliset edut saattavat kansat liittoutumään ja pysymään liittosuhteissa aivan hallitsijain sukulaisuussuhteista riippumatta. Tuo hallitsija olisi puolueiden vaikutuksen ylä- ja ulkopuolella, vaikka hänen ministerinsä edustaisivatkin eduskunnassa olevia puolueita, luonnollisesti hän olisi riippumaton ainoastaan puolueiden huonoista vaikutuksista, mutta ei suinkaan niiden hyvistä. Hän aikaansaisi yhteiskunnallisia uudistuksia, vaikka hän olisi perustuslaillinen, ja siis uudistuslait olisivat eduskunnan päätöksistä riippuvaiset. Sanalla sanoen, jos mieli tuosta hallitsijasta olla sitä hyötyä, mitä hänestä odotetaan, tulisi hänen voida ehdottomalla vallalla pitää valtaistuinta pystyssä ja Suomen kansaa kurissa. Jos hän taas olisi perustuslaillisesti rajoitetun hallitusvallan haltija, niinkuin tietysti täytyisi olla, haihtuisivat nuo väitetyt edut suureksi osaksi olemattomiin.

Miltä kannalta asiaa katsottaneekin, ei siis mielestäni ole esiintuotu riittäviä syitä luopumiseen siltä tasavallan kannalta, jolle Suomen hallitus ja Suomen eduskunta olivat yksimielisesti asettuneet.

Kaikissa tapauksissa meillä nyt on kaksi hallituksen esitystä Suomen hallitusmuodoksi, toinen tasavaltainen, toinen kuningasvaltainen. Niiden kesken tulevat mielipiteet nähtävästi jakautumaan jotenkin tasan sekä valiokunnassa että eduskunnassa. Miten on niin ollen tulokseen päästävä, miten laillisesti sitovalla tavalla lailliseksi tunnustettava hallitusmuoto aikaansaatava? Uusi hallitusmuoto tai ainakin hallitusta järjestäviä perustuslainsäännöksiä on välttämättömästi tarpeen, jotta päästäisiin nykyisistä vakaantumattomista, ajanoloon yhä arveluttavammaksi käyvästä välitilasta. Kun olojen kehitys oli johtanut siihen, että Suomi oli jäänyt ilman hallitusvaltaa ja sen oli oikeus ja velvollisuus ottaa kohtalonsa omiin käsiinsä, julisti kansaneduskunta Suomen riippumattomaksi tasavallaksi. Siitä lähtien on Suomi tosiasiallisesti ollut tasavalta ja sellaisena myöskin kansainvälisesti tunnustettu. Mutta tätä valtiomuotoa ei ole vielä perustuslain säännöksillä vahvistettu ja järjestetty, vaan tasavallan hallituksessa on täytynyt soveltuvilta osin noudattaa maamme entistä valtiosääntöä. Luonnollisesti se on suureksi osaksi tasavaltaan soveltumaton, mutta se olisi soveltumaton myöskin riippumattomaan monarkkiseen Suomeen, puhumattakaan siitä, ettei kukaan sellaisellekaan Suomelle enää tahtone asiallisesti sellaista hallitusvaltaa, kuin entiset toisen maan kanssa yhteiset hallitsijat käyttivät Kustaa III:sta Nikolai II:seen asti. Molempien, sekä Suomen tasavallan että Suomen kuningasvallan, järjestämistä varten tarvitaan sentähden uusia perustuslain säännöksiä, niiden täydellisesti tyydyttävää järjestämistä varten tarvitaan uusi hallitusmuoto. Jos jommallekummalle, tasavaltaiselle tai kuningasvaltaiselle, valtiomuodolle saataisiin näillä valtiopäivillä $^5/_6$ ja $^2/_3$ enemmistö, niin asiahan olisi selvä. Mutta mikäli nyt voi nähdä, ei sitä saada. Jos taas jompikumpi yksinkertaisella enemmistöllä hyväksyttäisiin lepäämään yli vaalien, niin ei ole ensinkään sanottu, että tuo vaillinaisessa eduskunnassa päätetty perustuslaki, jolla, jos se tulisi monarkkinen, tiettävästi olisi vain noin $^1/_4$ koko kansan eduskuntaa takanaan, sitten saisi tarvittavan $^2/_3$:n hyväksymisen. Varmaan ja viipymättä ja epäilemättä laillisesti sitovaan tulokseen vievä ratkaisu olisi sitävastoin aikaansaatavissa, jos nyt perustuslain säätämisjärjestyksessä $^5/_6$ ja $^2/_3$ enemmistöllä säädettäisiin, että kahden täydellisen hallitusmuotoehdotuksen, tasavaltaisen ja monarkkisen, välillä on valittava kansanäänestyksellä, johon edustajavaaleissa äänioikeutetut saavat ottaa osaa. Sellainen ratkaisu olisi, kävipä kumpaan suuntaan tahansa, riidattomasti päteväksi tunnustettava, ja sillä pohjalla voisi valtiollinen elämä maassamme päästä säännölliseen käyntiin. Olisi luullakseni syytä jo perustuslakivaliokunnan tätä asiaa käsitellessään ottaa asiallisesti harkittavakseen, eivätkö asianhaarat pakottavasti vaadi, että Suomen kansan on annettava siten välittömästi hyväksyä itsellensä hallitusmuoto, perustus valtiolliselle tulevaisuudellensa.

Esitetyn hallitusmuotoehdotuksen yksityiskohtiin en tahdo nyt kajota. Ne saanevat valiokunnassa asianomaisen valaistuksen. (Vasemmalta: Hyvä!)

Ed. Ahmavaara: On luonnollista, että siinä asemassa, kuin maamme ja kansamme nykyisin on, on herännyt eri mielipiteitä siitä, minkälainen hallitusmuoto kansallemme olisi laadittava. Senpä vuoksi onkin maassamme taistelu käynnissä tasavallan ja monarkkisen

eli rajoitetun kuningasvallan välillä. Nämä eri kannat johtuvat erilaisista vakaumuksista ja ovat ne yhtä isänmaallisia kumpikin, jonka vuoksi on varmaankin jokaiseen oikein ajattelevaan tehnyt ikävän vaikutuksen se sopimaton toisten vakaumuksia parjaava esiintyminen, jota puolelta ja toiselta on tässä taistelussa harjoitettu. Meidän tulisi koettaa päästä kohoamaan siitä alhaisesta persoonallista vakaumusta terroriseeraavasta asiain käsittelytavasta, johon me viime aikoina olemme vajonneet ja josta olemme viime kuukausina saaneet niin katkeria, sydäntä särkeviä hedelmiä kantaa.

Kun käymme asiallisesti harkitsemaan, kumpiko hallitusmuoto, monarkkinen, rajoitettu kuningasvalta vai tasavalta on soveliaampi, niin on kumpaisellakin näillä muodoilla hyvät ja heikot puolensa, ja sen vuoksi on tarkastettava, kumpi muoto on maamme oloihin ja kansan ajatustapaan nähden meillä soveliaampi. Paljon tosin riippuu siitä, minkälainen valta hallitussäännössä annetaan kuninkaalle tai tasavallan presidentille. Mutta näillä järjestelmillä on kumminkin siksi suuri ero, että niitä voi jo sinänsä käsitellä ja arvostella. Kuningasmieliset ovat sitä mielipidettä, että hallituksen päämiehen tulisi olla yläpuolella puolueita ja riippumattoman kunkin ajan valtiollisista tuulahduksista.

Tuossa väitteessä näyttääkin ensi katsannolla olevan oikeutusta. Mutta tämä peruste on vain näennäinen, sillä maatahan hallitaan valtiosäännön mukaan ja ministerien, jopa itse kuninkaankin, tulee ottaa myöskin huomioon kansassa kulloinkin vallassa oleva mielipide melkein yhtä suuressa määrässä kuin tasavallan presidentin. Ellei kuningas tätä ota huomioonsa, joutuu hallitus huonoon valoon ja taistelu sen toimintaa vastaan syntyy itsestään ja jatkuva kansan mielipiteitten välinpitämättömyys voi herättää tyytymättömyyttä kuninkuutta vastaan yleensä, kuten monessa muussa maassa on tapahtunut, ja näin syntyy uusi riidan aihe ja puoluejaoitus, mikä nyt jo meillä on alkanut, nimittäin kuningasvaltaiset ja tasavaltalaiset.

On sanottu, että meidän pitää saada luja hallitus, jota ei saada ilman kuninkuutta. Tuskinpa sentään luja hallitusvalta riippunee nimistä: kuningasko vai presidentti. Eiköhän se riipu siitä, minkälainen valta hallitussäännössä valtion päämiehelle annetaan, olipa se sitten kuningas tai presidentti. Onhan meillä esimerkkejä, että tasavalloissakin voi olla luja hallitusvalta, kuten esimerkiksi Amerikan Yhdysvalloissa lienee. En tahdo väittää, että rajoitettu kuningasvalta sinänsä olisi epäkansanvaltaista, sillä tuskinpa voitanee väittää, että esimerkiksi Skandinavian maat olisivat epäkansanvaltaisesti hallittuja. Mutta meillä on asia koko lailla toinen. Ensinnäkin meidän tulisi hankkia vieraskielinen ja vierasmielinen ruhtinas kuninkaaksemme, jota luonnollisesti seuraisi yhtä vieras hovielämä. Voihan olla, että kuningas, jos hän on oikeamielinen, pian kansalaistuu ja sulaa samaksi hallitsemansa kansan kanssa, kuten esimerkit muista maista kyllä osoittavat. Mutta mitään takeita ei siitä meidän kaksikielisessä maassamme ole. Kun tämän lisäksi, mikäli voin arvostella, ainakin maalaiskansan laajat kerrokset ja luullakseni suuri osa niistäkin sankareistamme, jotka meille ovat vapautemme pelastaneet, ovat tasavaltalaisia ja jyrkästi vastustavat kuningasvallan perustamista, niin ei olisi mielestäni hyvin harkittua, että vastoin tätä kansan tahtoa koetetaan ajaa läpi hallitusmuoto, jota se ei hyväksy.

Kuningasvallan puolustajat ovat erityisesti vedonneet ulkopolitiikkaan ja väittäneet, että meillä on paljon suurempi turva vastaisia idästä päin tulevia hyökkäyksiä vastaan Keski-Euroopan monarkkisissa valloissa, jos meillä on kuningas maatamme edustamassa, sekä että ulkopolitiikkamme yleensä tulisi olemaan johdonmukaisempi sekä lujempi kuningaskuntana kuin tasavaltana. Tässä on mielestäni jonkun verran huomioon otettavaa, kun asiaa tyynesti punnitsemme. Myönnettävä on, että varsinkin siinä suuressa kansassa, joka meitä on auttanut ja johon me ulkopolitiikassamme epäilemättä tulemme lähimmin liittymään, saattaisi ainakin nykyisissä oloissa myötätunto kuninkuutta kohtaan ehkä olla isompi kuin tasavaltaa kohtaan. Myönnettävä on sekin, että ylipäänsäkin ulkopolitiikan käyttö olisi sujuvampaa kuninkaan kuin presidentin hallitessa. Mutta kuninkuuden edut luullakseni rajoittuvatkin tähän. Parailaan käytävän maailman suursodan aikanakin olemme nähneet useitakin esimerkkejä, ettei kuninkuus sinänsä ole kyennyt kansoja pelastamaan, vaan että toisten monarkkisten valtojen puolelta on puolueettomia kuningaskuntia kohtaan menetelty aivan yhtä epäoikeasti ja puolueellisesti, huolimatta siitä, että niiden valtioiden päämiehenä on ollut kuningas. Se suunta ja ne periaatteet ja ennen kaikkea etujen yhtäläisyys, jota valtion ulkopolitiikassa noudatetaan, lopultakin varmimmin ja pysyvimmin määräävät valtioiden väliset liittosuhteet eikä eri valtioiden hallitusmuodot. Onhan tasavaltainen Ranska ja itsevaltainen Venäjä voineet tehdä liittosopimuksen ja pitäneet sitä voimassa vuosikymmeniä. Ulkopolitiikan käyttö suurille kollegioille

tai eduskunnalle luonnollisesti on hankalaa, jollei mahdotontakin. Mutta jos tasavallan presidentille valtiosäännössä annetaan tarpeeksi suuri valta, niin en käsitä, että tästä kansanvaltaisemmastakaan hallitusmuodosta olisi vahinkoa ulkopolitiikallekaan.

On sanottu, että aina uudistuvat presidentinvaalit tulisivat kiihoittamaan kansaa ja että me voisimme saada presidentiksemmme jonkun Mannerin-, Sirolan- tai Tokoin- kaltaisen maanpetturin. Kansaa tietysti aina voidaan kiihoittaa huonommillakin asioilla kuin valtion päämiehen vaalilla, mutta valtiomuodossa ja erityisissä lainsäädännöissämme voimme säätää takeita siitä, ettei kiihoitus saa muodostua asiattomaksi, säädyttömäksi, valheelle rakentuvaksi parjaukseksi, jommoisia säännöksiä me muutenkin kyllä tulemme tarvitsemaan muitakin kiihoituksia vastaan. Jos taas presidentinvaalissa menetellään asiallisesti, vaikkapa mielipiteet kuohahtavatkin, ei se silti ole turmiollista, vaan se voipi olla herättävää, jopa kasvattavaakin kansallemme, siitä luullakseni useissa muissa maissa löydetään esimerkkejä.

Mitä taas siihen tulee, että voitaisiin valita kehno presidentti, josta olisi maalle turmiota, niin sekin voisi kyllä olla mahdollista. Mutta voisihan meille sattua joskus myöskin käymään niin, että valitsemme tai että meille syntymisen kautta tulisi huono kuningas. Se olisi ainakin yhtä vaarallista, sillä hänestä emme pääse edes kuuden vuoden päästä, vaan täytyy häntä kärsiä ja kestää vuosikymmeniä. Niin paljon kuin kansassamme on viime aikoina esiintynyt huonoja ominaisuuksia, on sen peruskerroksissa, maataviljelevässä luokassa vasta käydyn vapaustaistelun aikana esiintynyt niin paljon suurta ja jaloa, että sen käsiin voi täydellä luottamuksella jättää maansa kohtaloiden vastaisen ohjaamisen. Minkälainen on kansa, sellainen on hallitus, sanotaan, ja tämä totuus tulisi meidän muistaa hallitusmuotoa laadittaessa. Jos tällä kansalla ei ole kykyä itse itseään hallita, jos siltä puuttuu sitä harkintakykyä, kaukonäköisyyttä ja malttia, jota kansamme itsenäisyys vaatii, niin näitä puutteita ei voida valtiomuodoilla korvata vaan kansa, olkoonpa sillä minkäkaltainen valtiomuoto tahansa, menettää vapautensa ja joutuu jälleen vieraiden kansojen orjuuteen. Tätä valtiotaidon puutetta ei suinkaan voida kuninkaalla korvata. Luokaamme sen vuoksi valtiosääntö, jonka kansa tuntee omakseen, jossa ilmenee kansan sielu, sen henki ja tahto. Kun näin teemme, liittyvät kansan sankat rivit, sen peruskerrokset tätä valtiosääntöä kannattamaan, tukemaan ja turvaamaan. Ja silloin me luomme valtion, joka seisoo lujana ulos- ja sisäänpäin, ja silloin kallis Suomi-aluksemme paraiten kestää niissä myrskyissä, jotka kansojen valtamerien ulapoilla sitä ehkä kohtaavat. Kun käsitykseni mukaan kansamme ajatustapaa ja käsitystä paraiten vastaa tasavaltainen hallitusmuoto, kehotan perustuslakivaliokuntaa tälle pohjalle rakentamaan uuden valtiomuotomme.

Tämän valtiomuodon erikoiskohtiin en tahdo tässä laajemmin kosketella, koska niistä on tilaisuus vasta lausua mielipiteensä. Tahdon ainoastaan huomauttaa eräästä kohdasta. Tässä hallitusmuodossa ei mielestäni ainoastaan suojata vähemmistön kielellisiä oikeuksia, jonka minäkin pidän oikeana, mutta siinä mennään luomaan vissejä kielellisiä rajoja eri kansallisuuksien keskuuteen, koskapa siinä ehdotetaan hallintopiirien rajoja, mikäli mahdollista, vedettävän kielellisten olojen perusteella. Minusta tämä ei ole paikallaan, sillä tuota eristäytymistä on nyt jo kansassamme aivan liiaksikin eikä sitä suinkaan ole perustuslailla, vieläpä hallitusmuodolla erityisesti edistettävä ja turvattava. Minusta päinvastoin pitäisi pyrkiä siihen, että tässä maassa ne kaksi kansanainesta, joille Korkein on tämän maan isänmaaksi luonut, sopusoinnussa ja yhteisymmärryksessä keskenänsä toimivat, eikä saa niille koettaa rakentaa tuollaisia kiinalaisia muureja.

Ed. W r e d e: Det är med stor tillfredställelse jag, liksom jag tror flertalet i denna församling, åhörde det andragande, hvarmed senatens viceordförande öppnade debatten i dag. Och detta icke blott med afseende å den nu föreliggande frågan, utan också med afseende å hvad han yttrade angående regeringens program i allmänhet. Jag skall dock hålla mig endast till propositionen angående regeringsformen.

Genom denna proposition erbjudes Finlands landtdag åter tillfälle att utföra en för landets framtid stor och betydelsefull handling, en handling, hvarigenom landtdagen kunde i afsevärd grad trygga såväl landets inre utveckling som också dess yttre säkerhet. Sådana tillfällen hafva under det senaste året flere gånger erbjudits landtdagen, men tyvärr har landtdagen icke alltid begagnat dessa tillfällen på det sätt, som den kunnat och bort göra. Landtdagen begagnade tillfället illa, då den antog den 18-julilagen, likaså, då landtdagen den 15 november senaste år öfvertog den högsta makten utan att förordna om något organ, som skulle handhafva denna makt. Jag ville därför gärna hoppas att landt-

dagen denna gång skulle bättre begagna det stora tillfälle, som åter erbjuder sig för densamma, men tyvärr har jag icke stora förhoppningar om att åtminstone vid denna session tillräcklig pluralitet skall kunna ernås för godkännande af det föreliggande förslaget.

Likasom den föregående ärade talaren vill icke heller jag yttra mig angående förslagets detaljer. I några punkter är också jag af annan mening än förslaget, men jag anser detsamma vara i hufvudsak tillfredsställande och vore beredd, om så fordrades, att utan vidare godkänna det utan några ändringar alls. Jag vågar ock uttala den meningen, att om landtdagen nu förstode att rätt besinna sakens vikt och landets behof, så skulle landtdagen efter en så kort beredelse som möjligt, med det snaraste, hälst inom några dagar antaga detta förslag till regeringsform.

Visserligen tror jag icke, såsom en föregående ärad talare, herr Ståhlberg, antydde angående monarkisternas ståndpunkt, att den monarkiska styrelseformen vore en trollformel, genom hvilken alla svårigheter skulle öfvervinnas och all säkerhet för framtiden tryggas. Det är långt ifrån att detta vore fallet. Först och främst behöfva ju många andra lagstiftningsåtgärder vidtagas än stiftandet af en regeringsform, och vidare är ju regeringsformen, liksom hvarje annan organisation och, såsom redan dess namn angifver, endast en form och det, hvarpå det mest kommer an, är icke formen, utan det lefvande innehållet, den anda, som besjälar den döda formen och hvilken beror på folket och icke på lagstadganden. Men då jag säger detta, bör jag å andra sidan framhålla, att de lagliga formerna för statens verksamhet likväl ingalunda äro utan betydelse, och särskildt i det läge, hvari Finlands folk nu befinner sig, är det enligt min tanke af stor vikt att landets statsförfattning blir sådan, att den motsvarar folkets verkliga behof.

Vårt folk har under närmare ett kvart sekel varit utsatt för ett samhällsupplösande inflytande af den omfattning och intensitet, att dess like knappast torde kunna uppvisas i historien. Först var det inflytandet af ett laglöst regemente uppifrån, hvilket gick ut på att demoralisera såväl tjänstemännen som medborgarena och också i någon mån lyckades därmed, ehuru icke i den grad afsikten var. Därefter följde kriget med den laglöshet, som alltid följer med krig, och slutligen inflytelsen af den ryska anarkin, en anarki af det mest barbariska, primitiva och samhällsupplösande slag, verklig österländsk pestsmitta, som till landet importerades såväl genom den ryska soldatesken som genom den ryska socialdemokratin och hvilken i sina följder ledde till en väpnad uppresning mot landets lagliga samhällsordning,som med nöd och endast med tillhjälp af utländsk hjälp har kunnat kufvas.

Vårt samhällsskick är enligt min tanke uppbygdt på sunda, fasta grunder, men detta oaktadt har påfrestningen under den senaste tiden varit för stark. Det har oaktadt sina solida grunder icke kunnat utan skada genomgå den fruktansvärda kris, för hvilken den har varit utsatt. Oordning, laglöshet, självsvåld och depravation hafva gripit omkring sig på många områden och ingalunda endast ibland de folkklasser, som gjorde uppror mot den lagliga samhällsmakten, utan också i ganska stor utsträckning bland de s. k. borgerliga samhällsklasserna. Man kan säga, att öfver hufvud samhällsbanden hafva lossnat på ett sätt, som man för ett par tiotal år sedan icke kunde tro att vore möjligt. För att nu bota alla dessa skador och återställa den lagliga samhällsordningen erfordras helt säkert en stark regeringsmakt, som har kraft att självständigt styra landet, utan att dock därför hafva möjlighet att utöfva förtryck eller motsätta sig en verklig och varaktig folkvilja, således just ett konstitutionellt konungadöme, såsom i propositionen föreslås. Detta är, såsom senator Paasikivi anförde, också af betydelse för möjligheten af ett lyckligt genomförande af det reformarbete, som förestår landtdagen och som jämväl är nödvändigt.

Härtill kommer en annan omständighet, som gör en dylik organisation af regeringsmakten nödvändig, och det är landtdagens organisation, det sätt, hvarpå den är sammansatt med en enda kammare, som väljes på grund af allmän och lika rösträtt. Vi hafva ju sett, huru i denna kammare sådana element, som äro direkt fientliga mot samhällsmakten, kunna besätta hälften af platserna, till och med mera än hälften. För mig lider det intet tvifvel att införande af republikansk styrelseform skulle i väsentlig mån stärka det socialdemokratiska inflytandet. Jag behöfver icke erinra därom, att vi lätt kunde få en president hörande till detta parti, såsom helt säkert hade skett, om presidentvalet hade ägt rum på våren senaste år, utan jag håller mig endast till landtdagen. En landtdag med stark socialistisk kontingent skulle, om statsförfattningen är republikansk, etablera ett fullkomligt socialistiskt styre. Därtill behöfves ingalunda att socialisterna utgöra flertalet i landtdagen, ty vi hafva ju nogsamt sett, att alltid, då socialisterna komma fram med några galenskaper, det finnes

åtskilliga borgare, som äro färdiga att följa dem, och så kommer antagligen framdeles också att vara fallet. I synnerhet om man från socialistiskt håll hotar med någon större demonstration eller något mindre blodbad eller något sådant, finnes det alltid de, som falla undan af fruktan. Redan denna utsikt, utsikten för ett socialiststyre, är af den betydelse, att den borde verka afgörande i fråga om monarki och republik. Om vårt representationssätt vore ett annat, om det funnes mera balans, t. ex. genom ett tvåkammarsystem eller genom val till landtdagen på annan grund än den allmänna och lika rösträtten, vore förhållandet ett annat.

Jag behöfver nu icke vidare uppehålla mig vid alla dessa utsikter. För enhvar bör det vara klart, hvilka vådor för vårt samhälle häraf skulle uppstå, och jag återkommer därför därtill, att propositionens antagande skulle i hög grad betrygga både vår inre utveckling och vår yttre säkerhet.

En ärad talare, herr Ståhlberg, har förvånat sig öfver, att regeringen nu kunnat komma fram med en proposition byggd på helt annan grund än den proposition regeringen aflämnade för ett halft år sedan. Det borde dock för dem, som följt med, hvad under tiden har skett, icke vara svårt att förstå, att förhållandena till den grad ändrats, att hvad man tänkte sig i december 1917 icke i alla afseenden kan vara lämpligt i juni 1918.

Till det, som senator Paasikivi yttrade angående skälet, hvarför den första propositionen var grundad på den republikanska styrelseformen, vill jag tillägga, att då frågan om regeringsform i den s. k. grundlagskommittén upptogs till behandling, yrkades från rysk sida och ansågs ock så af mången i Finland vara naturligt, att presidenten i Ryssland, hvilket land man tänkte sig såsom republik, tillika skulle vara president i Finland. Då statsöfverhufvudets person förut varit gemensam, låg den tanken nära, ehuru visserligen förhållandena i hvartdera fallet gestaltade sig betydligt olika. För att undvika detta och skaffa Finland en särskild, mera tryggad ställning i förhållande till Ryssland, med hvilket man tänkte sig att Finland skulle blifva förenadt, fanns det knappast någon annan utväg, än att Finland skulle få sin egen president. Detta var orsaken till det förslag, som i grundlagskommittén framställdes, och jag, som själf tillhörde denna kommitté, vet att åtminstone flere medlemmar af kommittén nog ansågo, att det varit lyckligare, om den monarkiska statsformen kunnat införas i förslaget till regeringsform, men att detta ansågs vara omöjligt. I början af december åter var situationen i landet sådan, att det icke var tänkbart att vinna någon pluralitet för en sådan styrelseform. — Detta såsom bidrag till svaret på herr Ståhlbergs fråga.

Herr Ståhlberg har vidare med stor skärpa framhållit åtskilliga andra olägenheter, som skulle följa med den monarkiska statsformen i Finland, bland annat att tanken därpå är alldeles främmande för vårt folk. Det vore dock underbart, om ett folk, som i 700 år haft monark, under ett år skulle blifvit så främmande för den monarkiska styrelseformen, att det icke mera kunde tänka sig sin framtid annat än såsom republik. Det är med förlof sagdt ett skäl, som icke torde kunna tillmätas någon allvarlig betydelse. På samma sätt förhåller det sig med det påståendet, att monarken skulle icke blott vara, utan alltid förbli främmande för land och folk, för deras behof och förhållanden. Vi hafva ju sett, att många folk utifrån tagit monarker, hvilka sedan fullkomligt uppgått i folket och blifvit nationaliserade. Att jämföra detta förhållande med det, som egde rum, då ryska tjänstemän kommenderades till Finland, är en jämförelse, som jag verkligen icke väntade att herr Ståhlberg skulle göra, ty här finnes då ingen analogi alls.

Jag vill icke uppehålla mig vid andra herr Ståhlbergs påståenden, utan endast yttra några ord om det förslag han gjorde, att frågan om monarki eller republik skulle lämnas till afgörande genom folkomröstning eller referendum. Härtill är först att anmärka att en sådan institution icke är känd i vår grundlag och att den därför först borde skapas genom att antaga en grundlag därom, hvilket ju icke är absolut omöjligt. Men af ännu större vikt är den omständigheten, att ett sådant afgörande komme att i mycket hög grad bero af tillfälligheternas spel. Att bestickning i vidsträckt skala skulle komma i fråga från det håll, där man önskar ett svagt Finland, är ju utan vidare klart, och frågan måste enligt min tanke afgöras af dem, på hvilken afgörandet enligt landets konstitution ankommer, nämligen Finlands landtdag.

Jag hälsar därför, såsom jag nämnde, propositionens framträdande med tillfredsställelse alldeles oafsedt hvilka utsikter det finnes att i den närmaste framtiden få det genomfört.

Men jag älskar att tro, att framträdandet af detta förslag har en ännu större betydelse för Finlands framtid, än de fördelar det direkt skulle medföra. Måhända är det icke alltför

djärft att föreställa sig, att framträdandet af detta förslag kunde beteckna en vändpunkt i det politiska lifvet i Finland, hvilket hittills under ett antal år gått oafbrutet nedåt. Jag ber att få med några ord förklara hvad jag menar.

Allt sedan den franska revolutionen har den politiska utvecklingen i hela den civiliserade världen gått i den ytterliga demokratins och parlamentarismens tecken. Det har varit en alldeles naturlig utveckling efter det absoluta konungadömets tid, som därförinnan varit rådande. Men det ser ut såsom om denna utvecklingslinje skulle hafva nått sin kulmen — eller sin botten, huru man vill uttrycka sig — och såsom om en vändning i denna riktning skulle göra sig gällande i olika länder. Det har framgått, att dessa principer, då de drifvas till sina yttersta konsekvenser, medföra icke blott fördelar, utan också afsevärda olägenheter. Så godt som öfverallt klagar man öfver de förbittrade partistrider, den korruption och politiska depravation i öfrigt, som detta system medför och som mångenstädes redan gått så långt, att en hederlig karl knappast mer vill befatta sig med politiken, utan denna kommer i händerna på samvetslösa yrkespolitiker. Om man gifver akt på tidens tecken, skall man utan tvifvel finna, att så godt som öfver allt tänkande personer, statsmän, filosofer, jurister o. s. v., funnit, att tiden för den parlamentariska demokratin nalkas sitt slut, man har blifvit trött på de odrägliga förhållanden, som den medfört. Man skönjer redan en vändning mot en annan riktning i utvecklingen. Naturligtvis kan denna icke innebära en återgång till det förgångna, man kan icke tänka sig, att den absoluta monarkin eller ståndsrepresentationen åter skulle komma till heders, utan det är det konstitutionella konungadömet med en representation, grundad på representanter för intressegrupper, som närmast synes skymta fram, dock utan att konturerna af denna nya utveckling ännu blifvit alldeles bestämda. Att en sådan förändring i utvecklingen icke så alldeles hastigt och med ett slag kommer till stånd beror därpå, att i sådana fall vanligtvis riktningen icke förändras, innan den, som man plägar säga, löpt linan ut, innan den gått till sådana ytterligheter, att förhållandena blifvit odrägliga och en reaktion inträder.

Hvad nu Finlands förhållanden beträffar, så torde det väl icke vara för mycket sagdt, att enkammarlandtdagen gått oafbrutet nedåt ända till år 1917, då den var sådan, att den måste betecknas såsom rent af samhällsfarlig, såsom också de följande händelserna visade. Visserligen tror jag icke, att det är lätt att här åstadkomma förändring. Ännu råder hos oss på många håll en rent af vidskeplig beundran för de demokratiska och parlamentariska principerna, men jag vill dock tro, att vi hafva nått botten på den kurs vi hafva följt och att framträdandet af denna proposition skall beteckna en vändning till en annan och bättre kurs. Vore detta förhållandet, så är propositionens betydelse desto större. I hvarje fall hälsar jag den med tillfredställelse.

Ed. Alkio: Vaikka minulla on tilaisuus perustuslakivaliokunnan jäsenenä ottaa lähemmin osaa tämän asian käsittelyyn, katson, että on kuitenkin tässä tilaisuudessa syytä lausua jotakin hallitusmuodon periaatteellisista puolista.

Suomen kansa on nyt lähes vuosituhantisen etsiskelyn jälkeen pääsemässä „luvattuun maahan". Kuka johtaa sen siihen? Tulekoo se olemaan presidentti vai kuningas? Itse asialle on se samantekevä. Mutta niitten, joitten asia on ratkaista kysymys, ennenkuin on nähty, mihin tämä tai tuo hallitusmuoto kelpaa, niitten asia on ottaa osviittoja siitä, mitä Suomen kansan etu vaatii. Silloin on ensi sijassa asetettava itsellensä kysymys siitä, millä tavalla Suomen itsenäisyys parhaiten turvataan. Tähän on niitten puolelta, jotka arvelevat, että itsenäisyyden turvaaminen onnistuu parhaiten, jos hallitusmuotomme perustetaan monarkian pohjalle, huomautettu siitä, että monarkia, kuninkuus, tarjoo kaikki ne vakavat edellytykset ja edut, mitä yleensä nykyaikaisissa hallitusmuodoissa voidaan hallituksen hyvälle menestykselle taata. Niitten puolelta taas, jotka käsittävät, että Suomen kansa on luvattuun maahan johdettava oman kansan keskuudesta valitun presidentin opastamana, on asiassa ratkaisevana puolena se seikka, että heidän mielestään täytyy sen miehen, tai niitten miesten, jotka johtavat Suomen tähän kauvan etsittyyn itsenäisyyden luvattuun maahan, heidän käsityksensä mukaan sen miehen täytyy olla Suomen mies. (Vasemmalta: Hyvä!) Kantaako tämä mies sitten kruunua vaiko vain presidentin merkkiä, kaikki se on sivuasia.

Mitä tulee näihin kilpaileviin hallitusmuotoihin, jokainen tässä eduskunnassa tietää, että ihmiskunta ei ole kyennyt toistaiseksi luomaan mitään ihanteellista hallitusmuotoa. Me voimme esittää sataluvuin esimerkkejä siitä, mitenkä kuninkaitten hallitukset ovat vieneet kansoja ja valtakuntia, suuriakin, perikatoon. Eikä puutu esimerkkejä siitäkään, ettei tasavaltaisilla

hallitusmuodoilla ole ollut kansoja heikontavia puolia ja vaikutuksia. Mutta kun nykyhetkellä ratkaisee tätä kysymystä, pitäen silmällä Suomen tulevaisuuden näkökohtia, asettuu eteemme eräitä tekijöitä, joita ei saata olla ottamatta huomioon paljon enemmän kuin niitä tekijöitä, jotka Suomessa ovat tapahtuneet viimeisen talven kuluessa. Yksi ja luonnonlain johdonmukaisuuteen perustava tekijä on se, että koko ihmiskunnan kehitys kulkee k a n s a n v a l t a a kohden. Kansanvalta on kaikkialla maailmassa nousemassa, harvainvalta ja kuninkaitten auktoriteetti on lankeemassa. Ei mitään todista se, jos meillä on nykyään olemassa mahtavia valtakuntia, joita hallitsevat yksinvaltiaat. Meillä on silmäimme edessä ollut paraillaan nähtävänä näytelmä, joka on toiselta puolen osoittanut, että yhtä mahtavain itsevaltiaisten hallitusten ohjaamina on äsken vielä maailman mahtavin valtakunta mennyt nyt perikatoon. Meidän on siis ratkaistava tällä hetkellä hallitusmuotokysymyksen yhteydessä se suuri, kauvas kantava, tulevaisuuteen tähtäävä kysymys, perustetaanko Suomeen valtakunta, valtio, kansan tuen nojaan vaiko kuningasvallan nojaan. Minun käsitykseni mukaan Suomen valtio on perustettava kansanvallan nojalle. Sillä mikään kuningas ei täällä kykene pitämään järjestystä, ei puolustamaan Suomen valtiota eikä tekemään Suomen historiaa, ellei tästä kansasta itsestään kasva niitä edellytyksiä ja voimia, joilla Suomi itse luo oman tulevaisuutensa. Meidän maassamme on viime aikoina hyvin äänekkäästi julistettu epäluottamusta kansaan ja tämä epäluottamus on johtunut siitä, että olemme nähneet viime talven kuluessa täällä surullisimman näytelmän, mitä mikään kansakunta lienee koskaan omassa keskuudessaan nähnyt. On luettu tämä synniksi Suomen kansalle, ja niin se onkin. Mutta tämän synnin juuret eivät ole Suomen kansasta kotoisin, eivätkä sen lopulliset syyt. Se bolshevikkikapina, joka Suomessa viime talvena riehui, oli kansainvälinen kulkutauti, joka oli syntynyt Venäjällä yksinvaltaisen hallitusmuodon vaikutuksesta. (Vasemmalta: Hyvä!) Jos Venäjällä olisi 100 vuotta takaperin tullut voimaan hallitusmuoto, jossa kansan ääni olisi enemmän kuulunut, kuin mitä se tähän saakka on kuulunut, ei Venäjällä olisi syntynyt bolshevikkikapinaa, eikä Suomi olisi joutunut sen kapinan uhriksi, jona se nyt on ollut. Mutta kun tämä maailmanvalta joutui tällaisen taudin uhriksi, ei ollut vältettävissä, ettei tämä tauti levinnyt myöskin muualle. Suomessa olivat taudille olemassa omat edellytyksensä. Mutta nekään edellytykset eivät olleet suomalaista alkuperää. Sensuuntainen sosialidemokraattinen liike, joka täällä on toiminut, ei ollut suomalaista alkuperää. Se oli tuotu Euroopasta ja kylvetty suomalaiseen maaperään sellaisessa olosuhteissa, jolloin Suomea hallittiin osittain eduskunnallisesti mutta pääasiallisesti itsevaltiaasti. Suomessa oli se lainsäädäntö, jonka kautta yhteiskunnalliset ja taloudelliset olot olisi täällä tullut kehittää sellaisiksi, että köyhinkin työtätekevä kansalainen olisi tuntenut olevansa täällä isänmaassaan suojattuna, yhteiskunnan tukemana, se lainsäädäntö oli jäänyt toteuttamatta ja siihen taas ei ollut syy yksistänsä Suomen kansassa, ainakaan sen syvissä riveissä. Syy oli siinä, että Suomessa on koko viimeisen vuosisadan, jolloin Eurooppa uhkui uusia aatteita, jolloin Eurooppa oli tulvillansa syvien rivien kohottamispyrkimyksiä, kansallista nostatusta, Suomi istui ristissä käsin, keisarien hallitsemana, yrittämättä tehdä yhtään mitään syvien rivien taloudellisen ja yhteiskunnallisen aseman korjaamiseksi. Ei se ollut kansan syy, sillä viime vuosisadan lopulla saatiin tilaisuus monta monituista kertaa vakuuttaa, että tämä kansa on paraita kansoja maailmassa. Kun Suomeen tuli sosialidemokraattinen liike, se löysi kutupesänsä juuri niissä patoutuneissa yhteiskunnallisissa oloissa, jotka täällä olivat näin syntyneet, ja ne eivät olleet syntyneet tasavaltaisen hallitusmuodon vaikutuksen kautta. Me kaikki nyt surulla valitamme, että asia on näin, mutta katsellessamme suurin piirtein niitä mahdollisuuksia, jotka meillä tällä kertaa on järjestää isänmaamme olot tulevaisuutta silmällä pitäen, pitää ottaa huomioon se, että hallitusmuotoa ei saa rakentaa sen perusteella, minkä vaikutuksen viimetalvellinen kapina lienee tehnyt muutamien henkilöitten tunnelmiin. (Vasemmalta: Hyvä!) Kun venäläinen bolshevismi alkoi täällä levitä, löysi se, niinkuin jo äsken sanoin, varsinaisen kutupaikkansa suomalaisessa sosialidemokratiassa. Suomalainen sosialidemokratia oli kasvatettu uudenaikaisella tavalla sallimus-uskoon. Täällä oli kansaan, juuri sosialidemokraattisesti uskovaan kansaan kasvatettu se käsitys, että yhteiskunnallinen vallankumous on aivan välttämätön. Tämä usko se oli, joka hypnotisoi meidän sosialidemokraattiset johtajamme ja heidän johdettavansa siihen määrään, että uskoivat sen hetken nyt tulleen, jolloin ennustettu yhteiskunnallinen vallankumous on toteutettava väkivaltaisin keinoin. Että he erehtyivät, sen me kaikki tiedämme. Se hetki ei ollut tullut. Suomi seisoo edelleenkin eikä mitään yhteiskunnallista vallankumousta ole täällä pantu toi-

meen. Se osoittaa, että koko Suomenkansa ei ollut myrkytetty, ja siitä on nähtävänä historiallisena todistuksena olemassa se, että se on sittenkin Suomen kansa, joka on hävittänyt täältä bolshevismin. (Vasemmalta: Hyvä!) Älkää siis syyttäkö toista kertaa Suomen kansaa siitä, että osa siitä on ollut historiallisten olojen ja huonojen yhteiskunnallisten olojen vaikutuksesta siinä tilassa, että tämä ulkomaalainen rutto saattoi siihen tarttua sillä tavoin, että se unohti velvollisuutensa.

On paljonkin puhuttu kuningasvallan vahvuudesta. Mutta useimmat syyt, joihin on vedottu, ovat olleet mielikuvituksia. Tosiasiallisesti jokainen käytännöllinen järki älyää, että jos kuningas voi voimalla hallita, se ei saa riippua silloin parlamentin tuntuvista rajoituksista. Mutta meillä on samalla kertaa kuitenkin puhuttu sellaisesta perustuslaillisesta kuninkaasta, joka hallitsee parlamentin tahdon mukaan. Uskon, että tällä tavalla muodostunut kuninkuus täällä tulee samanlaiseksi, kuin monessa muussakin, esimerkiksi pohjoismaissa, joissa kuninkuuden merkitys hallitusvallan lujuuteen nähden on muodostunut tyhjäksi kirjaimeksi. Näissä toisissa pohjoismaissa on kansan ja valtakunnan lujuus perustettu sittenkin muuhun kuin kuninkaan valtikkaan. Se on perustettu siihen, että niissä kaikissa on vuosisatoja vanhempi kulttuuri kuin Suomessa. Ne kansat ovat olleet tilaisuudessa rakentamaan itsellensä sen pohjan, jolla niiden rauha nyt lepää. Me olemme olleet niiden samojen ruhtinaiden ja kuninkaiden hallituksen alaisina monta sataa vuotta. Meille ei ole siltä taholta samaa lahjaa tullut siitä yksinkertaisesta syystä, että Suomen kansa pidettiin vasallikansana, jota ei johdettu eikä hoidettu samalla tavalla, kuin omaa kansaa. Mitä tulee Skandinavian kansojen sivistykseen, on se nykyään Euroopan korkeimpia. Mutta jokaisen kai täytynee sittenkin tunnustaa, että ellei Skandinaviassa olisi kansanvalta ollut aina historian sivu tunnustettu hallituksessa, hallitusmuodossa, Skandinavian asema historiassa olisi toinen, kuin se nykyään on. Ei sitä ole kohottaneet kuninkaat, sen on kohottanut se tosiasia, että kansalla on ollut näissä maissa enemmän valtaa kuin missään muussa Euroopan maassa.

Kuninkuuden heikoista puolista voisi mainita monta. Täällä on jo mainittu se että, jos meille tuodaan ulkomailta vieraista oloista kuningas, joka ei tunne meidän kanssamme samalla tavalla, jonka ajatusjuoksu on toinen, me joudumme siihen tilaan, että hallitsijamme tulee aina pysymään vieraana varsinaiselle suomalaiselle kansalle. Siitä voidaan puhua kauniita sanoja, että hallitsija tulee pakotetuksi nojaamaan täällä varsinaiseen kansaan. Mutta toistaiseksi minä ne leimaan korusanoiksi vain, siitä syystä, että on esimerkkejä olemassa siihen, että hallitsijat eivät tulekaan nojautumaan siihen kansaan, jonka keskuudessa he tulevat olemaan hallitsijoiksi kutsuttuina, vaan että ne voivat nojata myös ulkopuolella oleviin voimiin, jolloin kansakunta saa katkerasti surra aikaisemman olettamuksensa seuraamuksia.

On pelätty presidentin vaihtumista sen vuoksi että siten valtion johto ja varsinkin ulkopuolitiikka tulevat olemaan vaihtelun alaisia. Tässä suhteessa on asianlaita sellainen, että kuningaskaan ei elä aina. Meilläkin tulee olemaan sellaisia tilanteita, jolloin kuningas kuolee; uusi astuu hallitukseen, voi olla, että perillinen on viisivuotias lapsi, kun mahdollisesti valittu, hyvä kuningas jo kuolee. Tämä esitys rakentaa sille perusteelle, että kuningas tultuansa 18 vuoden ikäiseksi voi ottaa vastaan hallituksen. Silloin joutuu hallitus pitkiksi ajoiksi holhoojahallituksen käsiin. Sen verran kuin minä historiaa tunnen, ovat kaikkien valtioiden historiassa holhoojahallitusten ajat kurjimpia. Tässä syöstäisiin maa sellaisten mahdollisuuksien varaan, ja sanokaamme, vaikka ei sellaista mahdollisuutta sattuisikaan muuta kuin yhden kerran, sehän mahdollisuus on kumminkin aina olemassa. Hallitusmuotoa ei saa rakentaa sille pohjalle, joka vaikuttaa sen, että holhoojahallitukset tulisivat täällä hallitsemaan pitkiä aikoja, tavalla, jossa he useinkaan eivät tulisi olemaan edesvastuussa ainakaan eduskunnalle.

Mitä vihdoin tulee siihen, että kuningas voisi astua hallitsemaan kansaa jo 18 vuoden ikäisenä, se perustuu valtavaan uskoon siitä, että kuninkaan persoonaan sisältyy jo hallitsemiskyky itsestään. Täällä on edellisellä istuntokaudella kamppailtu siitä, voidaanko antaa kunnallisissa asioissa tämän maan kansalaisille 20 vuoden ikäisenä äänioikeus. Siltä taholta, jossa tätä on jyrkimmin vastustettu, ollaan valmiit nyt jollekulle, mahdollisesti ulkomaalla syntyneelle, kansamme kieltä osaamattomalle, tapoihin ja elämänkatsomukseen tottumattomalle kuninkaanalulle muutaman vuoden kuluttua, 18 vuoden ikäisenä, antamaan tämän maan valtaistuin ja valtikka. Tämä ei ole vakavaa politiikkaa. Tämän rinnalla huomautan siitä, että samalla kertaa voi käydä niin, että monarkistinen virtaus, jolla ei ole kansan syvissä riveissä minkäänlaista tukea, saa uusissa vaaleissa voimakkaan vasta-aallon, joka tulee muodostamaan tä-

män eduskunnan uudestaan sellaiseksi, jollaiseksi emme sitä kukaan toivoisi, jolloin täällä on sellainen punainen enemmistö, joka tulee taistelemaan kaikin voimin sen kuninkaan pyyteitä vastaan, joka nyt aiotaan asettaa. Mikä silloin on valtakunnan etu? Millä tavalla valtakuntaa silloin hallitaan? On aivan selvää, että silloin nousee kysymys hallitusmuodon muuttamisesta. Mutta sehän merkitsisi jo silloin vallankumousta ja tällä tavalla siis syöstäisiin maa uuden vallankumouksen mahdollisuuksiin. Meidän pitää aina muistaa se, että historiallinen välttämättömyys toimii siihen suuntaan, että syvät rivit nousevat. Tämän nousun merkkinä on sekin, että kansamme keskuudessa on nyt niin valtava tasavaltalainen virtaus. Ne vaativat toteutettavaksi tässä maassa sellaista hallitusmuotoa, jonka johtajaksi he saisivat asettaa itse sen henkilön, joka kullakin hetkellä katsotaan parhaiten edustavan kansan parhaita tarkoituksia.

On pelätty, että presidentinvaalit muodostuisivat sellaisiksi agitatsionitilaisuuksiksi, jolloin maa joutuisi uudestaan onnettomien puoluetaistelujen alaiseksi. Minulla on kumminkin se käsitys, että kansojen kasvaessa poliittinen elämä uudistuu ja kirkastuu. Se poliittinen elämä, jota kansojen syvät rivit nykyhetkellä Euroopassa elävät, ei ole sellaista, minkälaiseksi he itse haluaisivat sen muodostaa. Valtiollinen elämämme on suureksi osaksi muodostunut tälläiseksi sen kautta, että kansa ei ole saanut valtiolta riittävästi huolenpitoa kasvatukseensa. Kaikissa valtioissa on taisteltu kansan kasvatusvarojen suhteen. Valtio, joka siinä suhteessa voittaa muut, on Saksan valtakunta. Se ei ole tasavalta. Mutta sitä, että Saksa on paremmin kasvattanut kansansa kuin muut valtiot, ei ole tehnyt se, että se on keisarikunta, sen on tehnyt se, että Saksalla on ollut jo viiden vuosikymmenen kuluessa parempia ja kaukonäköisempiä valtiomiehiä ja johtajia yleensä kuin millään muulla valtakunnalla Euroopassa. Ne ovat osanneet aikanansa johtaa kansan sielussa eläviä virtauksia oikeihin uomiin. Siitä johtuu, että Saksa on nykyisellä hetkellä maailman herra.

Minun ajatukseni mukaan on, kun valitaan hallitusmuotoa, katsottava tasavaltainen hallitusmuoto siksi, joka parhaimmin sopii Suomelle. Se sopii meille siitä syystä, että meidän kansamme on tämän viimeisen vuosikymmenen kuluessa saanut sellaisen poliittisen kasvatuksen, että se on oppinut tahtomaan vaikutusvaltaa. Kaikki pyrkimykset tämän vaikutusvallan tukahuttamiseksi ja syrjäyttämiseksi ovat erehdystä ja epäonnistumaan tuomituita. Kansalle on siis uskottava edelleen omaan käteen se kansanvallan valtikka, jota täällä on muutamia vuosia jo palvottu. Mutta samalla on tehtävä pyhä lupaus siitä, että tämä kansa on k a s v a t e t t a v a sillä tavalla, että se kykenee keskuudestansa luomaan itsellensä sellaisia valtiomiehiä ja johtajia, jotka rohkenevat uskoa ja uskaltaa tähän kansaan. Silloin kun luodaan itsenäistä valtiota ja suunnitellaan sen elämää vuosisadoiksi, on lähdettävä tästä. Suomen kansa tässä valtiota tekee eivätkä vain ne, jotka tällä hetkellä kiistelevät erinäisistä hallitusmuodoista. Hallitusmuoto on, sanon sen, sittenkin sivuasia. Jos meillä olisi omassa keskuudessa miehiä, sukuja, jotka ilman kiistelemättä voitaisiin nostaa kuninkuuden valtaistuimelle, me kenties kaikin ottaisimme harkitaksemme kysymyksen siitä, eikö kuninkuus sittenkin ole toteutettava heikkouksistaan huolimatta. Mutta kun niin ei ole asianlaita, täytyy meidän turvautuessamme omaan itseemme koettaa toteuttaa täällä kansan pyhää tahtoa ja päästä siihen, että tämä tahto saa määrätä millä tapaa maata kulloinkin hallitaan.

Presidentti on ehdotettu valittavaksi 6 vuodeksi kerrallaan. Nykyään on tasavaltalaisten piirissä herännyt sellainen ajatus, että presidentinvaali voitaisiin toimittaa välillisesti, se on valitsijamiesten kautta. Silloin saadaan väistymään suuri osa niistä muistutuksista, joita presidentinvaalin vaikeuksia vastaan on tehty. Valitsijamiehet voivat silloin kokoontua yhteen paikkaan keskenänsä neuvottelemaan, jolloin aivan ilmeisesti, jos kerran terve järki tässä kansassa tulee hallitsemaan, voidaan päästä sellaiseen tulokseen, että mitään yllätyksiä presidentinvaaleissa ei voi tapahtua. Se pelko siis, että joku äskeisistä bolshevikeistä tulisi joskus Suomen presidentinistuimelle, se tulee tämän järjestelmän kautta kokonaan poistetuksi.

On vielä otettava huomioon eräs seikka. On hyvin luultavaa, että Suomeenkaan hallitusmuotoa tällä kertaa ei viimeistä kertaa historiassa muodostella. Eihän mikään ihmistyö ole ikuista. Jos me teemme tällä kertaa tasavaltaisen hallitusmuodon, siitä me voimme joskus päästä, jos se huomataan mahdottomaksi. Mutta jos me muodostamme perinnöllisen kuninkuuden, siitä ei voi päästä ilman väkivaltaista vallankumousta.

Täällä on paljon puhuttu rauhoituksesta ja maan tasaisesta kehityksestä ja johdonmukaisesta hallitsemisesta. Olen sitä mieltä, että niin kauvan, kun maa on levottomuuden tilassa, on sitä vaikea johdonmukaisesti hallita. Viime-

aikaiset kokemukset ovat meille olleet siinä elävänä todistuksena. Sitävastoin jos haluamme tässä maassa rauhaa saada aikaan ja johdonmukaista valtioelämän kehittymistä, on ehdottomasti otettava huomioon kaksi välttämätöntä seikkaa: ensimäinen on se, että kansan kasvatus otetaan aivan uudelta kannalta. Kaikki tässä kamarissa tuntevat ja tietävät, mitenkä porvarilliset ryhmät, niin yksi kuin toinenkin, ja hallitus — sehän onkin ollut viime aikoihin saakka venäläinen — ovat vapaasti jättäneet koko Suomen nuorison yhteiskunnallisen kasvatuksen yksinomaan sosialidemokraateille. Mitä summia sosialidemokratia onkaan uhrannut nuorisokasvatukseensa silloin, kun nuorisokasvatuksen porvarillisella taholla on täytynyt, tapahtui se kansanopistoissa tai edistysseuroissa, tulla kerjäläisenä toimeen. Uusi ohjelma on otettava. Täällä on saatava työväenopistot ja kansanopistot sellaiseen tilaan, ettei yksikään tämän maan nuorista kansalaisista tule suljetuksi niiden ulkopuolelle, vaan että jokainen pakotetaan oppilaiksi näihin laitoksiin ja että niissä annetaan sellaista kansalaisopetusta ja kansalaiskasvatusta, kuin nuoren Suomen valtion järjestäjiltä edellytetään. Se on ensimäinen ja välttämätön ehto, että päästäisiin rauhantilaan ja saataisiin maassa aikaan hyvä järjestys. Se on ainoa ehto, jolla sosialidemokraattista kasvatusta voidaan täällä voimakkaasti ja onnistuneesti vastustaa. Toinen ehto on, että täällä ei ajatellakaan minkäänlaista taantumusta yhteiskunnallisen ja taloudellisen lainsäädännön alalla. Sosialidemokratialta on lyötävä aseet pois sillä tavalla, että yhteiskunnallisen ja taloudellisen lainsäädännön kautta työväen olot valvotaan täällä sellaisiksi, ettei työväki tunne kärsivänsä kostoa siitä, mitä sen langenneimmat ainekset täällä äskettäin tekivät. Suomen työväkeä ei saa rangaista siitä, että täällä on ollut bolshevikkikapina. Eduskunnan pitää olla selvillä ja itsetietoisena siitä, että näistä äskeisistä punaisistakin on saatava rehellisiä ja kunnollisia Suomen kansalaisia, jotka tuntevat olevansa täällä kotonansa. Ennen ei rauhaa tule maahan. Mutta nämä ainekset ovat kaikki tyypillisesti, mikäli minä tunnen, tasavaltalaisia. Onko syytä heitä kiihottaa silloin kun meillä on tilasuus tässä ottaa pois se riitakapula, joka mahdollisesti pitkiksi ajoiksi tulee jakamaan Suomen kahteen valtavasti taistelevaan puolueeseen, jonka aikana kaikki yhteiskunnallinen ja taloudellinen lainsäädäntö jää taas sivuseikaksi.

Nämä ovat niitä tulevaisuuden näkökohtia, joiden valossa katselen hallitusmuotokysymystä. Meitä Suomessa ei ole paljon. Tämä on pieni kansa, sitä on synti ruveta jakamaan tavalla tai toisella väärien ja teennäisten perusteitten mukaan puolueisiin, joidenka varsinaisena tehtävänä ei ole muuta kuin kiistellä teorioista. Meillä on tällä kertaa tärkeämpää tehtävää kuin luoda täällä taistelu monarkistisen ja tasavaltaisen hallitusmuodon periaatteitten kesken, taistelu, joka tulee ilmeisesti vaikuttamaan sen, että kumpi hallitusmuoto lopulta tuleekin hyväksytyksi, sen vastustajat tulevat kaiken voimansa panemaan alttiiksi, estääkseen niiden onnistumista hallinnollisessa ja lainsäädännöllisessä työssä. Pienen kansan voimia ei saa sillä tavalla jakaa. Päinvastoin on meidän pyrittävä yhteen. Kaikki voimat tarvitaan, kun Suomi saapuu „luvattuun maahan". Me olimme viime syksynä kaikki yksimieliset siitä, että tänne sopii tasavaltainen hallitusmuoto. Minua eivät ole rahtuakaan järkyttäneet kuluneen talven kokemukset siitä, että tila ja vaatimukset olisivat tässä suhteessa muuttuneet. Tasavalta on ainoa hallitusmuoto, joka nykyhetkellä kykenee ja jaksaa koota koko Suomen kansan. (Vasemmalta: Hyvä!)

Senaattori K a l l i o: Täällä on senaatin varapuheenjohtaja esittänyt nykyisen hallituksen ohjelman isänmaamme tärkeimmässä lainsäädäntökysymyksessä ja suosittanut eduskunnalle käsillä olevan esityksen mukaista hallitusmuotoa, joka on rakennettu monarkkian pohjalle. Puoli vuotta on kulunut siitä, kun pääasiassa tämä sama hallitus jätti esityksen samasta asiasta, suosittaen silloin eduskunnalle yksimielisesti tasavaltalaista hallitusmuotoa, jonka 6 päivänä joulukuuta eduskunta omaksui ja kehoitti hallitusta sillä pohjalla työskentelemään Suomen itsenäistyttämiseksi. Nyt on raskaiden ja kohtalokkaiden kuukausien jälkeen hallitus asettunut sille pohjalle, että Suomen itsenäisyys on varmimmin ja ainoastaan turvattu perustuslaillisen yksinvaltiuden turvin. Tällainen **käänne** hallituksen politiikassa on siksi merkille pantava, että epäilemättä kansa kysyy, mistä tämä epäluottamus kansaa kohtaan hetkellä, jolloin se on kuntonsa osoittanut suuremmassa määrässä kuin koskaan ennen. (Vasemmalta: Hyvä!) Aivan yksimielinen hallitus ei kumminkaan ole ollut tässä kysymyksessä, kuten jo senaatin herra varapuheenjohtajakin täällä mainitsi. Vähemmistöön on kansan urhokas ja kunniakas tarmo tehnyt yhä vakuuttavamman vaikutuksen, että lujimman takeen yhteiskuntarakenteellemme m e i d ä n o l o i s s a m-

me antaa tasavaltainen hallitusmuoto. Mutta vaikka me kaksi hallituksen jäsentä olemme tässä asiassa olleet eri mieltä, niin lienee paikallaan mainita, että hallituksessa ei ole ollut eri mieliä ulkopoliittisesta suunnasta eikä tulevaisuuden tarkoitusperistä. Ero politiikassa on siinä, että enemmistö nykyään katsoo monarkkian paraiten onnellistuttavan Suomea, ja me vähemmistö uskomme ehyimmän pohjan olevan löydettävissä tasavaltaisen hallitusmuodon kautta.

Minä perustan käsitykseni pääasiassa aivan lyhyesti sanoen seuraaviin syihin. Kullekin kansalle on mielestäni se valtiomuoto parhain, jonka perusteet ovat parhaiten sopusoinnussa kansan oikeustajunnan kanssa. Ja kun Suomen kansa, käyttääkseni senaattori Talaan puoli vuotta sitten käyttämiä sanoja, on koko olemukselleen kansanvaltainen, niin se haluaa pitää myös hallituksen niin lähellä kansaa, kuin suinkin mahdollista. Tasavaltainen järjestelmä nojaa välittömästi kansaan, sillä sen tahdon määrääjänä varmimmin tulee olemaan täten kautta aikojen kansan valitsema henkilö neuvonantajineen. On aivan luonnollista, että tällaisen kauhean kansalaissodan jälkeen on lujan hallitusvallan kaipuu kansassamme suuri. Mutta juuri sen vuoksi täytyy ottaa kansan keskuudessa oleva mieliala huomioon. Mutta luja hallitusvalta voidaan luoda käsitykseni mukaan juuri tasavaltalaiselle pohjalle. Siihen on meillä äskeisestä kokemuksesta perusteita. Ne, jotka ovat lähteneet Suomen tasavallan lipun alla taisteluun, ovat lujan hallitusvallan vankkoja vartijoita. Minä kummiukin ymmärrän kansan nousun siten, että ne ovat ryhtynyt suojaamaan verellään ja hengellään sitä käsitystä, minkä olemme historiallisesti saavuttaneet, sitä tukemaan ja kehittämään, eikä suinkaan purkamaan. Ja muuna kuin purkamisena ei voi tätä askelta kansanvallan kannalta pitää. Valtiomuodot ovat kansan sisällisen voiman tuloksia, ja yleensä pyritään kaikkialla yksinvaltiuden valtaa rajoittamaan. Ja se on parhain historiallinen todistus siitä, että yksinvalta ei ole tulevaisuuden valtiomuoto. Me tasavallan kannattajat myönnämme, että valtio tarvitsee päämiehen, mutta me rajoittaisimme sen valtaa siten, että kansalla vaalien kautta on tilaisuus tarpeellisten väliaikojen kuluttua tarkistaa ja arvostella vaalin kautta, voiko se jatkuvasti antaa ennen valitsemalleen valtion päämiehelle kannatuksensa, vai etsiikö se kansansa keskuudesta toista henkilöä, jolle se tämän suuren luottamuksen uskoo. Minä en uskalla väittää sitä, ettei monelle kansalle ole kuningasjärjestelmä parhain niin kauan kuin kansa on siihen tyytyväinen, vaan se on vain tyytyväinen niissä maissa, missä se on vanha peritty laitos lujalla historiallisella pohjalla, ja jossa on hallitsija oman maan mies, joka on kasvanut kiinni kansaansa. Mutta meillä on historiallinen kehitys toinen. Omalla työllä ja verellä on suomalainen kotinsa ja sivistyksensä luonut. Me tiedämme, minkä työn panttina on sivistyksemme ollut. Se on noussut keskuudessamme usein vastoin hallitsijain ja virkavallan tahtoa. Nyt Suomen kansa on jo noussut ja kasvanut sille asteelle, että sillä on oma hallitus, oma virkamiehistö, itsenäinen maa, ja siksi tahtoo se myös itse valita päämiehensä. Suomi oli valitettavasti muuttua rosvovaltioksi, jossa yhteiskuntajärjestystä halveksittiin. Nyt on meidän kansamme nousun ja heräämisen perustukselle luotava järjestysvalta, ei karkeaksi poliisivallaksi vaan itsetietoiseksi sivistys- ja järjestystoiminnaksi, jonka tehtävä on suojata kansaamme, sen vapautta, henkeä, omaisuutta ja ennen kaikkea yhteiskuntajärjestystämme, lakejamme ja laitoksiamme. Ymmärrän, että on suuri se kysymys, millaiseksi Suomi on luotava, mutta minun täytyy tätä asiaa arvostellessa lähteä ennen kaikkea siitä, että valtiomuodon täytyy olla semmoisen, jonka kansa omakseen omaksuu ja käsittää. Ja kun minä ennen kapinaa — siis hetkellä, jolloin huonoimmat kansanainekset olivat vaikutuksessa, — puolsin tasavaltaista järjestelmää, niin täytyy minun myöskin nyt sitä puoltaa sen jälkeen, kun kansan parhaat ovat vallalla ja jolloin kansa, kuten jo alussa sanoin, on kunnollaan osoittanut, että se kykenee suojaamaan Suomen kansan onnea. (Vasemmalta: Hyvä!)

Minä surren valitan syntynyttä erimielisyyttä sen jälkeen kun me joulukuussa näytimme saavan tässä isänmaan suurimmassa kysymyksessä niin kauniin sopusoinnun, ja minun täytyy valittaa, että hallitus on tätä erimielisyyttä ryhtynyt edistämään uudella esityksellään, vaikka tiedän, että se perustuukin vakaumukseen. Vaan vakaumuksestani en voi minäkään luopua ja kannatan sentähden tasavaltaista hallitusmuotoa, vaikka tosin keskitetymmällä vallalla kuin se esitys, jonka hallitus joulukuun alussa eduskunnalle jätti. Myönnän, etteivät hallitusmuodon puitteet kansan kuntoa määrää, vaan se mielenlaatu, joka elähyttää kansaa, ja kun minä ymmärrän edustamani Pohjanmaan kansan olevan sitä käsitystä, että he katsovat voivansa parhaiten menestyä ja viihtyä sellaisen hallitusmuodon turvissa, joka nojaa suorastaan kansaan,

niin olen katsonut edusmiesvelvollisuuteni vaativan tuoda myös ilmi sen mielipiteet. Minä olen saanut pöytäkirjanotteita sangen monista pitäjistä Pohjanmaalta, Kalajoelta, Haapavedeltä, Haapajärveltä, Nivalasta, Ylivieskalta, Merijärveltä, Pyhäjoelta, Kannuksesta, ja lähetystöjä on käynyt eri maan kulmilta puhumassa tästä samasta asiasta, joitten vakaumuksen mukaan tasavaltainen hallitusmuoto on se peruste, jolle Suomen tulevaisuus on luotava, ja sentähden täytyy minun suosittaa hallituksen ensimmäistä esitystä. (Vasemmalta: Hyvä!)

Ed. Haapanen: Viime joulukuun 4 päivänä jätti eduskunnan muutamia päiviä aikaisemmin asettama maamme hallitus eduskunnan käsiteltäväksi ensimäisenä esityksenään ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi. Tämä ehdotus on rakennettu sille perusteelle, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta. Esityksen pohjana oli eri puolueryhmistä asetetun niin sanotun perustuslakikomitean viime lokakuun 3 päivänä allekirjoittama mietintö, jonka mukaan myöskin Suomi oli oleva tasavalta. Tuo mietintö oli 2 kuukautta ollut julkisen arvostelun alaisena ja olikin sen johdosta ja erittäinkin muutamia sen yksityiskohtia vastaan lausuttu ankariakin arvosteluja, mutta itse mietinnön tasavaltaista periaatetta vastaan ei ollut julkisuudessa noussut ääniä. Se onkin luonnollista, sillä aina Venäjän monarkkian, yksinvallan kukistamisesta saakka oli Suomessa yleinen mielipide pitänyt itsestään selvänä, että Venäjästä irtautuneen valtiomme hallitusmuoto tulee olemaan tasavaltainen. Ei kukaan ajatellut suuriruhtinaallisen hallitusmuotomme säilyttämistä, vielä vähemmän oli puhetta keisareista tai kuninkaista meidän maahamme. Näin ollen on luonnollista, että tasavaltaisen hallituksemme joulukuun 4 päivänä antama esitys uudeksi hallitusmuodoksi otettiin maassa yleisellä tyytyväisyydellä vastaan. Näin oli ainakin laita kansan valta-aineksen, sen maataviljelevän väestön keskuudessa. Miten sen yläpuolelle kohottautuneen luokan keskuudessa ajateltiin, on minulle tuntematonta eikä paljoa merkitsekään. Mutta ei ainakaan julkisuudesa siltäkään taholta silloin noustu hallituksen esitystä vastustamaan. Sen käsittely alkoi perustuslakivaliokunnassa, jatkui hyvää vauhtia eikä olisi enää kauvan viipynyt mietintökään siinä, kun sitten punaryssien nostama kapina, joka muodostui Suomen tasavallan kunniakkaaksi taisteluksi, keskeytti eduskuntatyön kokonaisuudessaan. Nyt on kysymys saanut kokonaan toisen ja odottamattoman käänteen. Pääasiallisesti sama hallitus, joka muutamia kuukausia sitten antoi puheenaolevan hallitusmuotoesityksensä, on nyt antanut eduskunnan käsiteltäväksi samasta asiasta uuden esityksen, sen, jonka valiokuntaan lähettämisestä nyt on tässä kysymys. Tämä uusi esitys on muodostettu kokonaan toisille perusteille. Tässä on tasavaltainen periaate kokonaan hylätty ja sen tilalle asetettu yksinvalta, kuningasvalta. Hallitus nimittäin tällä kertaa ja mieltänsä muuttaen ehdottaa, että Suomi onkin oleva kuningaskunta. Mahtaneeko minkään maan parlamenttaarinen historia tietää noin äkillistä käännettä hallitusasemassa olevien miesten mielipiteessä näin lyhyen ajan kuluessa? On kyllä otettava huomioon, että esitysten antamisen välissä kuluneet kuukaudet ovat olleet kohtalokkaita, jopa ratkaisevia kansamme historiassa, mutta sitä arveluttavampaa on, että sellaisena aikana hallitusmiesten mielipiteet noin arveluttavassa määrässä sinne tänne heilahtelevat.

Uuden esityksensä perusteluissa hallitus luonnollisesti koettaa selittää kantansa muutosta. Nuo perustelut eivät kuitenkaan valitettavasti tee vakuuttavaa vaikutusta. Samaa tosin on sanottava yleensä niistä syistä, joilla yksityisissä piireissäkin nykyisin on noustu taistelemaan äsken keksityn kuningasajatuksen puolesta. Ei kai näet voi olla muuta kuin yksi mieli siitä, että kuningasajatus sinänsä on mahdollisimman vieras kansallemme, kuten suomalaiselle heimolle sinänsä. Omaa kuningasta ei suomalaisilla ole ollut koskaan, ei edes sankarisadustossakaan, ja mikäli Ruotsin vallan aikana oli kansan pakko tottua vieraisiin merentakaisiin kuninkaisiin, oli tuon kokemuksen summa aina yhtä paljon kuninkuutta vastaan kuin sen puolesta. Hyviä kuninkaita, kun sellaisia sattui, kyllä kunnioitettiin, mutta kelvottomia vihattiin. Eikä silloin edes tunnettu tasavaltaista hallitusmuotoa, puhumatta siitä, että kansallamme koskaan olisi ollut tilaisuus valita näitten eri hallitusmuotojen välillä. Onhan tasavaltainen hallitusmuoto se, jota kohti historiallinen kehitys yleensä kulkee. Siihen kansat pyrkivät, sitä kiinteämmin, kuta itsetietoisemmin he uskaltavat luottaa omiin voimiinsa. Tätä uskoa puuttuu niiltä, jotka eivät uskalla jättää kansaa sen omien miesten hallittavaksi, vaan etsivät siihen tuntemattomia miehiä merten takaa. Terve vaisto sanoo talonpoikaisainekselle, että tässäkään ei ole lähdettävä merta edemmäksi kalaan. Riippumattomaan kansanvaltaiseen itsenäisyyteen ehdottomasti kuuluu myös riippumattomuus erinäisistä kuningashuoneista. Nykyiset maailmansodan kokemuk-

set osoittavat, että hallitsijahuoneitten väliset läheisetkään persoonalliset sukulaisuussuhteet eivät merkitse paljon mitään. Valtioitten väliset liitot taas ilmankin näitä suhteita voivat olla kylläkin lujia. Tuoreimpana yksinvallan muotona on kansan tietoisuudessa keisarius, mutta sen puolesta ei nyt toki meillä kohonne yhtään ääntä, sellaisesta monarkkiasta sai Suomi enemmän kuin kylläkseen. Vieras ja vastenmielinen on siis yksinvalta kansalle kaikissa muodoissaan, ainakin jok'ainoalle kansanvaltaista vapautta rakastavalle kansalaiselle.

Käydessään puolustamaan yksinvaltaista hallitusmuotoa selittää hallituksemme ensimäisenä perusteenaan, että jos otetaan tasavaltainen hallitusmuoto, niin on mahdollista, että samat valtiolle ja yhteiskunnalle vihamieliset voimat, jotka synnyttivät äsken kukistetun kapinan, voisivat vastaisuudessakin saattaa maan oikeusjärjestyksen ja koko sen viljelyksen vaaranalaiseksi. Minäkin puolestani voin myöntää, että tuollainen vaara on olemassa, mutta katson, että se ei suinkaan pienene sillä, että maan hallitusmuoto muutetaan yksinvaltaiseksi. Ei tämä menettely poista yhteiskunnallisten tyytymättömyyksien syitä, vaan päinvastoin saattaa niitä lisätä. Emme saa ummistaa silmiämme siltä tosiasialta, että se puoli kansaamme, mikä nyt ei ole täällä edustettuna, on jyrkästi yksinvaltaista hallitusmuotoa vastaan. Sellaisen asettamisesta tuo kansanaines saisi varmaan uuden taisteluaiheen. Vielä tiedetään, että myös suurin osa maanviljelijäväestöämme on yksinvaltaista hallitusmuotoa vastaan. Näin ollen ei kuningasvallan taakse jäisi muuta kuin pieni osa kansaa. Tässä piilisi yksinvallan ensimmäinen heikkous ja se voisi kerran vetää vastaansa nykyisestään ehkä suuresti lisääntyneet vihamieliset voimat. Täytyy olla kuningasmielisillekin selvä, jos he vain tahtovat sen myöntää, että nuo vihamieliset voimat voidaan helposti nostaa kuninkaaseen personoitua yksinvaltaa vastaan, mutta tasavaltaa vastaan on niitten nostaminen mahdottomuus. Silloin kansa itse nousee yhtenä miehenä puolustamaan vapauttansa, kuten se teki viime tammikuussakin. Se tapahtui silloin virallisestikin tasavallan merkeissä, enkä epäile, etteikö Suomen tasavalta vastakin kykenisi ja tahtoisi pitää kurissa valtiolle vihamielisiä aineksia. Siihen ja sitä varten ei kuninkuutta tarvita.

Hallituksen esityksen perusteluissa mainittu väite nykyisen ajan sopimattomuudesta tasavaltaa johtavan presidentin vaalin toimittamiseen tuntuu lapselliselta, kun sillä perustellaan perinnöllisen kuninkuuden asettamista. Siihenkö kyllä katsottaisiin ajan olevan sopivan? Ja onko etenkin nyt, jolloin maan kohtaloa ohjailemaan on asetettava kuningas, mies, jota hallituksen esityksen mukaan ei saa teoistaan koskaan asettaa syytteeseen? Jos hetki on sopimaton johonkin, on se tällaisten esitysten tekemiseen.

Tasavaltaisen hallitusmuodon heikkoudeksi on usein selitetty, ja niin tekee nykyinen tasavallan merkeissä valtaan astunut hallituksemmekin, että ajottain uudistuvat presidentinvaalit synnyttävät maassa mielenkuohua. Sehän on osittain myönnettävä, vaikkapa niitten aiheuttama kuohu ei yleensä liene erittäin vaarallista laatua. Onhan siitä etuakin, kansa valveutuu asioitansa hoitamaan, ottamaan selvän, missä on väärin menetelty, ja suunnittelee uusia toimintamuotoja. Näin yhteiskunnallinen toiminta yleensä virkenee, eikä siitä tietysti ole muuta kuin etua valtionkin menestymiselle. Mutta eikö toisaalta myöskin kuninkaallinen hallitus voisi monessa tapauksessa synnyttää maassa vaarallistakin mieltenkuohua. Mitäs, jos huomattaisiin, että saatiin kuningas, joka ei ymmärrä tai ei tahdo ymmärtää mitä maan etu kulloinkin vaatii? Mitäs, jos kuningas ei pysyttelisikään puolueitten yläpuolella, niinkuin otaksutaan, vaan tahtoen tai tahtomatta joutuisi jonkun puolueen vaikutusvallan alaiseksi, mikä on aivan mahdollista? Mitäs sanottaisiinkaan, jos perinnöllistä tietä saataisiin kerran kuninkaita, joilla ei ole minkäänlaista hallinnollista kykyä, taikka jos kuninkaan alaikäisyyden, pysyvän sairauden, maasta poistumisen tai muun syyn takia saataisiin holhooja- tai sijaishallitus, joista ainakin Ruotsin-aikaisessa historiassamme on kaikkea muuta kuin edullinen muisto? Entäs jos kuningas ei vahvistaisikaan eikä rakastaisi ja varjelisi oikeutta ja totuutta eikä kieltäisi ja polkisi nurjuutta ja vääryyttä, kuten hänen hallituksen esitykseen otetun kauniin fraasin mukaan pitäisi tehdä? Ja ennen kaikkea: mitä oikeutettua mieltenkuohua eikö se maassa synnyttäisi, jos kuningas jatkuvasti asettuisi lainsäädäntötyötä jarruttamaan, jollaisena häntä eräällä taholla ehkä tarvittaisiinkin?

Näillä esimerkeillä olen osoittanut, että myöskin yksinvaltaisessa hallitusmuodossa voi esiintyä painavia syitä mieltenkuohuun kansalaisten keskuudessa sekä suurta ja oikeutettua tyytymättömyyttä maassa. Lisäksi hovin pito tulisi köyhälle maallemme kalliiksi, puhumattakaan hovin painostuksesta, jota kansanvalta aina saisi kestää. Vaarallisin asia olisi sittenkin suhteitten määrääminen ulkovaltoihin. Nehän pääasiallisesti, aina sotia myöten, jäisivät kunin-

kaan määrättäviksi, jos eduskunta hyväksyisi hallituksen esityksen sellaisenaan. Näistä kaikista nyt kosketelluista tyvtymättömyyden aiheista olisi tasavaltainen hallitusmuoto jokseenkin vapaa. On siis mielestäni aivan aiheeton pelko, että tasavaltainen hallitusmuoto antaisi enemmän syitä mieltenkuohuntaan kuin yksinvaltainen. Sitäpaitsi mieltenkuohunta yksinvaltaisessa valtiossa aina olisi lopulta vaarallisempi kuin tasavaltaisessa.

Valtiovallan, samoinkuin ulkopolitiikan, suuremmasta lujuudesta ja voimasta monarkkisessa valtiossa verrattuna tasavaltaan on paljon puhuttu, mutta vähemmän todistettu. Tuskinpa hallitusmuoto sinänsä tässä paljon merkitsee. Ja jos yksinvalta tehdään perustuslailliseksi ja hallitus siis vastuunalaiseksi eduskunnalle, kuten meillä näyttää olevan tarkoitus, niin puheenaoleva kysymys kadottaa yhä enemmän kärkeänsä. Oikeinta on, että näissäkin suhteissa pääsee kansan tahto määräväksi. Se on paraiten taattu vain tasavallassa. Äskeinen vapaustaistelumme todistaa vastoin nykyisen hallituksen käsitystä, että juuri tasavaltaa puolustamaan noussut kansa kykenee luomaan voimakkaan valtiovallan ja sitä puolustamaan vaikeissakin oloissa.

Mitä muuten kansan tahtoon hallitusmuotokysymyksessämme tulee, niin se on riittävän selvästi käynyt ilmi niissä sadoissa kansalaiskokouksissa, joita näinä päivinä on maamme eri seuduilla pidetty. Minun nähdäkseni on niissä vallinnut ylivertaisesti tasavaltainen mieliala. Olisi kai paikallaan, että tarvittaessa kansan mielipide otettaisiin äänestyksen kautta selville. Tähän viittaakin hallituksen esityksen lakitekstin johtolause, jonka mukaan Suomen hallitusmuoto on laadittava niinkuin perustuslain säätämisestä on määrätty. Tämä on ainoa valokohta koko puheenaolevassa esityksessä. Kun asialle sallitaan tämä käsittelyjärjestys, pääsee maa vapaaksi siitä melkoisesta huolestumisesta, jota kuningaspuuha on osaltaan synnyttänyt. Kysymyksen lopullinen ratkaisu nähtävästi siirtyy vaalien tai kansanäänestyksen taakse. Jos viimeksimainittua tietä aiotaan käyttää, olisi saatava ensi tilassa esitys valtiollisen kansanäänestyksen toimeenpanemisesta.

Nyt käsillä olevan lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen tarkasteluun on aika vasta sitten, kun se palaa perustuslakivaliokunnasta. Näillä muutamilla periaatteellisilla huomautuksilla olen vain tahtonut osoittaa, kuinka heikosti perusteltu hallituksen yksinvaltainen hallitusmuotoesitys käsitykseni mukaan on. Toivon, että se palaa valiokunnasta alkuperäiselle ja meidän oloissamme mielestäni ainoalle oikealle, se on tasavaltaiselle pohjalle palautettuna. Tasavaltaisesta hallitusmuodosta voitaisiin kyllä tarvittaessa rauhallisin keinoin siirtyä vaikka yksinvaltaiseenkin muotoon, mutta päinvastainen siirtyminen on mahdollista ainoastaan vallankumouksen kautta. Vallankumousten mahdollisuuksia ei ole oikeutta nyt ruveta millään tavalla tahallisesti maahamme luomaan.

Ed. Schybergson: Det är förunderliga saker, som herr Ståhlberg hade att bjuda oss på. Han försökte bland annat göra troligt, att Tyskland är republik; ja, den sortens republik skola vi gärna vara med om. Om Bismarck tillåter sig en paradox och säger detta, går det ju an. Om en tysk professor gör det, är det ingenting annat, än hvad de tyska professorerna göra, då de finna allting i Tyskland vara förträffligt i alla afseenden. Jag har sålunda läst nationalekonomiska arbeten, där man framhållit, att Tyskland har stått öfver Frankrike bland annat äfven i det att jorden i Tyskland varit i högre grad intecknad. Men att en finsk professor skall använda dylika hugskott i en allvarsam debatt, det har jag svårt att förstå.

Herr Ståhlberg förvånade sig öfver att regeringen har ändrat åsikt från december tills nu. Friherre Wrede har redan bemött honom i detta afseende. Jag för min del skulle vilja säga att man skall vara en ohjälplig teoretiker utan hvarje kontakt med det verkliga lifvet, för att icke ändra åsikter under de månader, som gått. Herr Ståhlberg skall komma ihåg, att dessa företeelser dock icke hafva varit af så öfvergående natur, som han vill göra troligt, utan det är friherre Wrede, som hade rätt, då han sade, att de basera sig på 25-årig laglöshet i detta land. Sjukdomen är sådan, att den icke kan afhjälpas med bara lämpor, utan de kraftigaste medel måste anlitas. Äfven herr Ståhlbergs kära bundsförvant, den nya vänsterns, jag ville säga, främsta representant, senator Kallio, har framhållit, att också han har ändrat åsikt, såtillvida att den ursprungliga propositionen borde undergå en modifikation i det afseende, att högsta makten blefve koncentrerad och förstärkt. — Äfven han tyckes sålunda vara förmögen af utveckling, herr Ståhlberg däremot icke.

Herr Ståhlbergs förslag sedan om folkomröstning, om referendum, om en lex in casu i ett folks viktigaste fråga, hvad skall man säga om det? Jag trodde, att det, då det framträdde i Helsingin Sanomat, härstammade från någon

af tidningens pennor af andra rang, nu finner jag, att den härstammar från herr Ståhlberg själf. Till och med Helsingin Sanomat har varit af den åsikten, att det icke vore rådligt att under dessa upprörda förhållanden skrida till nya val. Är det då rådligare att experimentera med ett referendum? Är detta icke mycket vådligare, än att skrida till nya val? Och om man stiftar en sådan ny grundlag om referendum, är det väl oundgängligt att stifta den så att den också gäller för framtiden, samt att när hälst det blir fråga om ändring af statsformen, afgörandet hänskjutes till folkomröstning. Då kunna vi komma till samma resultat, som en af de unga jägarena, som här om dagen var tillstädes vid vårt plenum och höll före att landtdagen nu borde besluta sig för republik, men om några månader kunde öfvergå till monarki, då folket efter denna tid vore moget härför. Det skulle leda därhän, att vi skulle byta statsform ungefär som vi under gamla goda tider, då man hade mera än en rock, bytte om rock.

Herr Ståhlbergs andragande innehöll öfver hufvud mera polemiska grepp än sakliga skäl, men det beror väl därpå — att han har sysslat något för mycket med tidningsskrifveri på senare tider. Det var dock icke för att bemöta herr Ståhlberg, som jag begärde ordet, — utan närmaste anledningen härtill var ett meddelande, som ingick i en artikel af friherre Wrede i Hufvudstadsbladet. Han berättade där att han hade fått emottaga en deputation från Karelen, hvilken deputation framhållit Hiitola-bornas benägenhet för republik och tillika framfört hotet eller låt oss säga farhågorna för, att om deras vilja icke skulle gå i uppfyllelse, ett nytt uppror skulle vara att emotse. Vi ha hört detsamma vid ett privat sammanträde af landtdagsmännen, då det gällde frågan om öfverlåtande af högsta makten åt senatens ordförande. Jag begår ju ingen indiskretion, när jag talar om det, då saken relaterats i offentligheten förut. Jag kan tillägga, att svaret på dessa andraganden var, att de påminte om Manner och Gylling (Vasemmalta: Asiaan!). I dag hafva vi icke hört uttalanden, som gått lika långt, men dock antydningar i samma riktning. Jag undrar hvad man skulle säga om oss, som hålla på den monarkiska statsformen, om vi skulle komma fram med sådant hot — och hvarför icke hat, som jag af misstag höll på att säga. Det skulle säkert väcka en storm af ovilja och detta med rätta. Men då den nya vänstern kommer fram därmed, då är det som sig bör, då är det på rätt ställt. Jag har hört uppgifvas, att man på tyskt håll antydt, att förhållandena här i många afseenden påminna om dem i Ukraina. I själfva verket är det så, att i Ukraina radans trupper, med hjälp af de tyska, underkufvade de ryska trupperna och de egna bolschevisterna, alldeles såsom hos oss, och sedan radans trupper med tysk hjälp sålunda hade afgått med segern, uppstodo nya förvecklingar, med det resultat att Ukraina fick en tysk diktatur, ty annat är Skoropatskis diktatur icke. Emellertid tror jag bättre om vårt folk än att det skulle tillåta nya äfventyr i stil med de rödas. En af representanterna i denna församling, från Österbotten, sade mig, att åtminstone den österbottniska befolkningen icke låter locka sig till annat än att drifva ut utländska förtryckare, och jag tror icke, att det skall lyckas att få ens enskilda truppdelar att följa dylika uppmaningar som de, hvilka framförts af den nämnda deputationen och jämväl vid andra tillfällen. Jag tror bättre om vårt folk än så, och jag måste säga, att hvad än herr Kallio talar om de protokollsutdrag, som han fått från särskilda socknar, så har det väl icke så mycket att betyda. Det är väl ända han, som fått emottaga det största antalet. De gingo upp till tio, medan socknarnas antal i landet är 500.

Men äfven om det nu icke blir någonting af detta hot, så har det dock den verkan, som friherre Wrede har framhållit, att en del svaga själar röna inflytande af det. Jag vill hoppas, att landtdagsvalen sist i det afseendet medförde en betydande rensning, men fullkomligt säkra kunna vi ju dock icke vara.

Hvad själfva saken beträffar, så förstår jag så väl, att man nu, när Finland sent omsider blifvit åtminstone formellt fritt, skulle önska att det nya Finland blefve bygdt på inhemsk grund. Hvad jag dock icke kan förstå, är, att man går så långt som hr Alkio, att en inhemsk man med krona på hufvudet skulle låta tänka sig, i hvilket fall konungadömet äfven enligt hans mening kunde mottagas med tillfredsställelse.

Men ser man därvid förhållandena sådana de verkligen hafva gestaltat sig? Jag ber att i detta afseende få framhålla att, när drömmarna om en tysk intervention i början af världskriget framträdde i detta land, så kunde jag icke ansluta mig till drömmarena, bland annat därför, att jag icke kunde fatta möjligheten af att det ryska riket skulle krossas, så att friheten för oss verkligen kunde realiseras. Men det var nog en annan sak också, som gjorde mig betänksam. Det är lättare för en liten nation, sådan som vår, att bibehålla sin egenart i förbindelse med ett rike på en jämförelsevis låg kulturståndpunkt än

om vi, såsom det nu måste anses för gifvet, komma att ingå såsom medlemmar utaf Mellan-Europa, af den statsgrupp, i hvilken Tyskland är den bestämmande. Det kan icke vidare komma ifråga, att vi leka med öfvermakten, såsom vi gjorde det med den ryska makten både då vi skredo till uppbådsstrejk och i tjänstemannafrågan. Den tiden är förbi. Nu hafva vi att göra med en verklig stormakt. Vi få lof att orientera oss i den riktningen. Vi få foga oss däri. Det hafva vi erfarit i fråga om handelstraktaten, det hafva vi sett i många andra afseenden. Det få vi upplefva allt fortfarande, och det gäller för oss enkelt att välja mellan tyska ministern eller en tysk monark, som vi själfva välja och som kommer att af pliktkänsla gentemot oss och gentemot sig själf göra sitt bästa för att hålla på våra rättigheter och se till att han uträttar någonting för detta land och för sitt eget minne här. Hvad man har talat om att han skulle förbli främmande, är tomt tal. Monarken och isynnerhet hans efterträdare måste lära sig det språk som är tjänstemännens. Tjänstemännen här i landet komma åter för allan framtid att bli finsktalande, i alla händelser det öfvervägande flertalet. Allra minst behöfver man befara att, såsom det på en del håll befarats, de svenskatalande skola börja springa i hoftrapporna. De hafva icke gjort det i generalguvernörens trappor på 30 år. Jag tror, att en stor del af dem, som på finskt håll hålla på den monarkiska idén, icke heller skola deltaga i denna täflan, ty de äro så pass duktiga att de kunna stå på egna fötter och icke behöfva eftersträfva monarkens nåd. Det blir nog snarare på den andra sidan kapplöpningen kommer att ega rum.

Emellertid ser det, på sätt friherre Wrede också framhållit, ut som om vi icke skulle kunna komma till resultat i denna fråga. Meningarna inom landtdagen äro alldeles för delade, och då återstår väl ingenting annat än att såsom hittills fortfara med en riksföreståndare och en regering. Jag hoppas att vi så länge som möjligt skola få bibehålla den regering vi nu ha, och det må tillåtas att uttala min, jag ville nästan säga, beundran för det lugna och värdiga tal, som regeringen genom sin chef i dag framförde. Jag vet huru stora bekymmer den nuvarande regeringen har och måste hafva, och jag vet, att detta mellantillstånd är olyckligt för landet. Jag vet det af egen erfarenhet. Det var min önskan då Helsingfors befriades från det röda förtrycket, att omedelbart taga initiativ till företag, innebärande ekonomisk utveckling och förkofran i landet, men hittills förgäfves. Det finnes ingen, som ens vill tänka på företagsamhet i detta land, innan man blifvit öfvertygad om att regeringsmakten kommer i säkra, i starka händer och att här kommer att bestå laga ordning och säkerhet utan sådana kullerbyttor, som den deputation, om hvilken jag i början af mitt andragande nämnde, ställe i utsikt. (Eduskunnasta: Bra!)

Täysi-istunto keskeytetään neljännes tunniksi kello 10,20 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 10,35 i. p.

Senaattori T a l a s: En katso tarpeelliseksi jatkaa väittelyä monarkkisen vaiko tasavaltaisen hallitusmuodon paremmuudesta. Hallituksen esityksessä tuodaan esille ne syyt, joiden nojalla hallitus on katsonut olevansa velvollinen jättämään eduskunnalle esityksen monarkkisesta hallitusmuodosta. Ja tänä iltana on senaatin herra varapuheenjohtaja ollut tilaisuudessa edelleen puolustamaan hallituksen kantaa. Mutta eräät lausunnot, varsinkin ed. Ståhlbergin, ovat sitä laatua, että rohkenen käyttää eduskunnan aikaa niihin lyhyesti kosketellakseni.

Ed. Ståhlberg alotti lausuntonsa ihmettelemällä sitä, että eduskunnalla nyt on kaksi hallituksen esitystä samasta asiasta. Puhuja kumminkin erehtyi. Eduskunnalla on ainoastaan yksi esitys, nimittäin esitys n:o 62, joka nyt on käsiteltävänä. Tämän esityksen perusteluissa ilmoitetaan, että hallituksen aikaisemmin antama esitys sen johdosta raukeaa, ja tämä merkitsee tietysti, että aikaisempi esitys on peruutettu. Toinen asia on tietysti, että eduskunta voipi muuttaa hallituksen nyt antaman esityksen ja hyväksyä tasavaltaisen hallitusmuodon. Mutta silloin eduskunta ei hyväksy hallituksen jättämää esitystä.

Hallituksen esityksessä esitetään ne syyt, joiden nojalla hallitus viime syksynä ei voinut esittää muuta kuin tasavaltaista hallitusmuotoa. Mutta sen jälkeen on maamme kohtalossa tapahtunut niin ratkaiseva käänne, että hallitus on ollut velvollinen ottamaan uudestaan harkittavakseen, vastaako se hallitusmuotoehdotus, jonka hallitus viime syksynä laati, niitä vaatimuksia, jotka ovat asetettavat Suomen hallitusmuodolle nykyisessä valtiollisessa tilanteessa. On kyllä

totta, niinkuin ed. Ståhlberg lausui, ettei hallitusmuotoa laadita puolta vuotta varten. Mutta juuri sentähden, että hallitusmuoto tarkoittaa pitkää tulevaisuutta, on myöskin sitä laadittaessa otettava huomioon mitä tehtäviä valtiolla tulevaisuudessa voi olla. Ei kaiketi kukaan voi kieltää, etteikö Suomella nyt olisi tilaisuus luoda itselleen tulevaisuus, jota puoli vuotta sitten ei kukaan, ei rohkeinkaan uskaltanut ajatella eivätkä ainakaan ne, jotka silloin eivät edes uskaltaneet luottaa itsenäisen Suomen mahdollisuuteenkaan. Ne mahdollisuudet, jotka Suomella nyt on, ovat suuret. Mutta mikään kansa ei koskaan voi luoda itselleen suurta tulevaisuutta, kuinka onnelliset ulkonaiset olosuhteet lieneväkin, jollei se osaa käyttää hyväksensä tarjolla olevia mahdollisuuksia. Hallitus on vakuutettu siitä, että edellytyksenä k a i k k i e n mahdollisuuksien oikealle käyttämiselle on, että Suomelle säädetään monarkinen valtiomuoto. Jos Suomen eduskunta ei nyt osaa oikein arvostella kansamme historiallista tehtävää eikä mahdollisuuksia sen toteuttamiselle, niin eduskunta tekee tyhjäksi tämän kansamme suuren tehtävän.

Mutta ei siinä kylliksi. Vakaumukseni mukaan on Suomen vasta saavutetun itsenäisyyden pysyväinen säilyttäminenkin läheisesti riippuvainen siitä, että osataan oikein käyttää nykyhetken tarjoamia mahdollisuuksia. Jos Suomen kansa nyt laiminlyö tehtävänsä, niin se myös samalla laiminlyö luoda ne takeet, jotka tulevaisuudessa tulevat olemaan Suomen itsenäisyyden turvana. Sillä joskin jokaisen kansan täytyy luottaa etupäässä itseensä, kun on kysymys sen itsenäisyyden säilyttämisestä, niin ei mikään kansa kumminkaan saa laiminlyödä tilaisuutta käyttää hyväkseen poliittista asemaa luodakseen asemansa kansainvälisesti niin turvatuksi kuin suinkin. Katsokoon Suomen eduskunta, ettei Suomen kansalta tällainen tilaisuus mene hukkaan. Monarkkisen ja tasavaltaisen valtiomuodon etevämmyydestä sisäpoliittisesti voidaan väitellä. Ulkopoliittiselta kannalta katsottuna täytyy jokaisen, joka tuntee Suomen nykyistä poliittista asemaa, tunnustaa etusija monarkkiselle hallitusmuodolle. Mutta että monarkkinen hallitusmuoto sisäpoliittisestikaan katsottuna olisi vieras Suomen kansalle, sitä en voi tunnustaa, siinä suhteessa voin täydellisesti yhtyä vapaaherra Wreden lausuntoon.

Kuluneen joulukuun 7 päivänä lausuin, että Suomen kansa on koko olemukseltaan kansanvaltainen. Tämän väitteeni tunnustan vieläkin oikeaksi. Mutta kansanvaltainen ja monarkkinen valtiomuoto eivät ole vastakohtia, eivät vastakohtia sittenkään, vaikka monarkkia käännettäisiin suomenkielelle „yksinvallalla". Monarkkinen valtiomuoto voipi olla kansanvaltainen, samoinkuin tasavaltainen voi olla kaikkea muuta kuin kansanvaltainen. Viime aikoina tapahtuneessa väittelyssä hallitusmuodosta on valitettavasti sanoja tasavaltainen ja kansanvaltainen käytetty melkeinpä samassa merkityksessä ja tämä väärä kielenkäyttö on enemmän kuin ehkä mikään muu seikka ollut omiansa sekoittamaan käsitteitä. Hallituksen nyt jättämä esitys on kansanvaltainen, sitä ei voine kukaan kieltää.

En saata tässä yhteydessä olla kajoamatta erääseen kohtaan ed. Ståhlbergin lausunnossa, joka oli sellainen, etten tällaisessa keskustelussa olisi odottanut sitä. Tarkoitan kysymystä, jolla tosin meihän nähden on hyvin pieni käytännöllinen merkitys, kysymystä, onko Saksan valtakunta katsottava monarkkiaksi vai eikö. Voin ilmoittaa ed. Ståhlbergille, ettei Jellinek suinkaan ole ainoa auktoriteetti, joka ei katso Saksan valtakuntaa monarkkiaksi. Ja että juuri Bismarck ei tahtonut selittää Saksan valtakuntaa monarkkiaksi, jolla hän olisi vaikeuttanut osavaltioiden yhtymistä Saksan valtakuntaan, se on helposti ymmärrettävissä. Bismarck ei rakastanut ajaa politiikkaa iskusanojen vaan realiteettien avulla. Mutta julkisen oikeuden erikoistuntijalle ei saata olla tuntematonta, että kun Saksan valtakunnalle ei tunnusteta monarkkialuonnetta, niin tämä johtuu kokonaan teoreettisesta konstruktionista. Että Saksan valtakuntaa voidaan puhtaasti tieteisopillisesti sanoa tasavallaksi, johtuu sen liittovaltiollisesta rakenteesta, mutta tämä konstruktioni on niin suoranaisesti tieteisopillinen, että luulen, että suurin osa Saksan kansasta varsin suuresti hämmästyisi, jos se kuulisi, että Saksan valtakunta on tasavalta. Eikä siis se, joka tahtoo tosiasioille perustaa eikä iskusanoja käyttää, voi saada tasavaltaiselle katsantokannalle tukea siitä, että Saksan valtakunnan valtiomuotokin on osoittanut olevansa onneksi Saksalle sen jättiläiskamppailussa. Saksan valtakunnassa on näet poliittisesti katsottuna monarkkinen periaate voimassa, niinkuin hallituksen esityksessäkin sanotaan. Hallituksen esityksessä ei nimittäin sanota, että Saksan valtakunta on monarkkia. Saksan liittoneuvostonhan muodostavat osavaltioiden hallitusten edustajat ja Preussin hallituksen edustajalla on sille myönnetyillä 17 äänellä aina mahdollisuus estää liittovaltiosäännön muutoksia.

Vielä eräässä toisessa suhteessa täytyy minun korjata ed. Ståhlbergin lausuntoa. Hallituksen

esityksessä ei sanota, että Suomi kuninkuuden avulla pääsisi tasa-arvoiseksi muiden valtioiden kanssa, vaan siinä sanotaan, että „suomalainen kuninkuus olisi omansa tasa-arvoisuuden pohjalla luomaan arvokkaita poliittisia siteitä Suomen ja tuon mahtavan maailmanvallan välillä sekä samalla asianmukaisesti valvomaan Suomen etuja, milloin ne maamme luonnollisen heikommuuden johdosta jollakin alalla ehkä helposti jäisivät syrjään". Ed. Ståhlbergille ei tietysti tarvitse selittää, että kaikki hallitsijat kansainvälisen oikeuden mukaan ovat samanarvoiset, mistä varsinkin pienelle valtakunnalle on määrätyt edut.

Kun tietää, miten mielipiteet jakaantuvat eduskunnassa hallitusmuotokysymyksessä, niin on myönnettävä, että toiveet hallitusmuodon pikaisesta saamisesta ovat pienet. Mutta minä kumminkaan en saata olla huomauttamatta samaa, josta huomautin eduskunnalle jo joulukuun 7 päivänä. Suomen kansa ei suinkaan vaadi — esiintyköön sen nimessä kuka tahansa — että sen tai sen ryhmän valtiollinen ohjelma toteutetaan hallitusmuodossa, mutta se vaatii ja se on oikeutettu vaatimaan, että sen eduskunta tällaisena kohtalokkaana aikana voipi yhtyä hallitusmuodosta. Eduskunta on tehtävänsä tasalla ainoastaan jos se kykenee täyttämään tämän velvollisuutensa.

P u h e m i e s: Kun käsilläolevassa asiassa vielä on 11 puheenvuoroa käyttämättä eikä niin ollen ole mahdollista keskustelun loppuunsuorittaminen tänä iltana, keskeytetään tämän asian käsitteleminen. Sen sijaan suoritetaan muiden päiväjärjestyksessä olevain asiain käsittely, jolloin käynee mahdolliseksi osan niistä lähettäminen valiokuntaan.

2) Ehdotuksen laiksi Suomen valtion edustuksesta ulkomailla

sisältävän hallituksen esityksen n:o 54 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian e n s i m ä i s t ä k ä s i t t e l y ä v a r t e n.

Keskustelu:

Senaattori S t e n r o t h: Kun eduskunta nyt käy käsittelemään kysymystä niistä perusteista, joille Suomen ulkomaanedustus on järjestettävä, olisi luonnollisesti ollut suotava, että hallituksen puolelta olisi voitu esittää lähempi suunnitelma siitä, millä tapaa ja missä laajuudessa hallitus on ajatellut toimeenpanna tätä edustusta lähiaikoina. Valitettavasti en kuitenkaan ole tilaisuudessa tällaista suunnitelmaa esittämään siitä yksinkertaisesta syystä, että sellaista ei vielä ole olemassa. On nimittäin osoittautunut tarpeelliseksi saada ensin järjestetyksi se hallintoelin, johon koko ulkomainen edustuksemme on keskitettävä, nimittäin ulkoasiaintoimituskunta, ennenkuin voidaan ryhtyä suunnittelemaan ulkomaisen edustuksemme järjestelyä vakinaiselle kannalle. Ja ne kaksi viikkoa, jotka olen toiminut maamme ulkoasiain hoitajana, ovat riittäneet ainoastaan edellämainitun järjestelyn alkuunpanemiseen, semminkin kun nykyisen sotatilan ankarine säännöttelyineen kaiken kansainvälisen liikenteen — niin henkilö- kuin tavaraliikenteen — alalla aiheuttama juoksevain asiain tavaton runsaus lisää työtaakkaa ulkoasiain hoidossa mitä suurimmassa määrin säännöllisiin oloihin verraten. Näistä syistä minun on tällä kertaa rajoittuminen ainoastaan muutamien yleisten näkökohtain esittämiseen, jotka käsittääkseni ovat huomioon otettavat ulkomaista edustustamme luotaessa.

Tärkein kysymys ulkomaisen edustuksemme järjestelyssä on epäilemättä kysymys siitä, miten voidaan edustuksemme järjestää tarpeellista säästäväisyyttä vaarinottaen, mutta samalla siksi asianmukaisella tavalla, että se todella kykenee ajamaan ja valvomaan maamme valtiollisia ja taloudellisia etuja. Yksimielisiä oltanee meillä siitä, että näiden tarkoitusperien saavuttamiseksi meidän ulkomaisessa edustuksessa ei ole toimintaa järjestettävä kahteen, toisistaan jyrkästi erotettuun alaan: diplomaattiseen ja kaupalliseen, kuten aikaisemmin oli kaikissa maissa ja vielä nytkin useimmissa, vaan että näiden alojen, mikäli mahdollista, päinvastoin tulee sulautua yhteen. Tämä on saavutettavissa kahdella eri tavalla, joko siten, että kaupallisille edustajille, pääkonsuleille, uskotaan myös valtiollisia tehtäviä, tai siten, että valtiollisille lähettiläille annetaan myös kaupallisten asiain ylivalvonta. Tuntuu siltä, että perustuslakivaliokunta ja semminkin vastalauseiden allekirjoittajat valiokunnassa ajattelisivat ensinmainittua tapaa käytettäväksi. Omasta puolestani minun täytyy kuitenkin ehdottomasti pitää jälkimmäistä menettelytapaa maalle edullisempana. Sanottanee ehken, että muoto ei tässä suhteen merkitse paljoa, lopulta on pääasia saada mahdollisimman soveliaita henkilöitä maamme edustajiksi ulkovaltoihin, kutsuttakoon niitä sitten niin tai näin. Täysin tun-

nustaen henkilövalinnan tärkeyden on kuitenkin huomattava, että kaikissa kansainvälisissä suhteissa on muodolla myös suuri merkityksensä ja kansainvälisten sääntöjen ja perinnäistapojen muuttaminen ei ole yksityisen valtion määräämisvallan varassa. Valtiollisen lähettilään toimintapiiri ja toimintamahdollisuudet ovat aivan toisenlaiset kuin yksistään kaupallisten edustajain. Yksistään edelliset voivat ottaa osaa diplomaattikunnan neuvotteluihin ja voivat siten paljon paremmin seurata yleisten asiain menoa ja kehitystä ja saada ensikäden tietoja ei ainoastaan valtiollisessa suhteessa, vaan kaupallisessakin suhteessa tärkeistä asioista, jonka tähden diplomaattisten elinten välityksellä useasti on kaupallisellakin alalla aikaansaatavissa huomattavampia tuloksia kuin käyttämällä vain konsulaattien toimintaa. Luulen sentähden puolestani, että se työvoimain supistaminen ja ulkomaisen edustuksemme keskittäminen, joka finanssikannalta on tarpeellinen, on maamme etuja vahingoittamatta aikaansaatavissa ainoastaan siten, että yleensä ei perusteta pääkonsulivirastoja, vaan että konsulilaitoksen ylin johto uskotaan lähettiläille. Tästä seuraa luonnollisesti, että lähettiläispaikkoihin on yleensä nimitettävä sellaisia henkilöitä, jolla on kokemusta ja harrastusta myös taloudellisissa asioissa ja siten edellytyksiä toimia myös konsulilaitosten johtajina.

Selvä on, että ulkomaisiin edustuksiimme ei ole asetettava virkamiehiä enemmän kuin mitä tarve ehdottomasti vaatii. Tässä suhteen on eduskunassa toisessa yhteydessä moitittu, että väliaikaisesti järjestetyissä lähetystöissä on liian paljon virkamiehiä, ja minä luulen puolestani, että näihin muistutuksiin ainakin osittain on ollut syytä. Mutta lieventävänä asianhaarana tahdon kuitenkin mainita, että muutamat näistä virkamiehistä ovat olleet kokonaan palkattomia. Ne ovat olleet henkilöjä, jotka kapinan aikana eivät voineet palata kotimaahan ja silloin yksistään asianharrastuksesta antautuivat lähetystön palvelukseen. Pidän kuitenkin varmana, että kun nykyään väliaikaisesti järjestetyt lähetystöt suunnitellaan vakinaiselle kannalle, voidaan supistaa virkamiesten lukumäärää. Tämän pidän sitäkin välttämättömämpänä, kun ei voida välttää, että kaikkien ulkomaalla palvelevien virkamiesten palkat laskettuina Suomen markoissa asetetaan verrattain korkeiksi, koska rahamme verraten muiden maiden rahaan on nykyään niin peräti huonossa arvossa ja elinehdot useissa maissa vieläkin korkeammat kuin meillä.

Ne muutokset, jotka valiokunta ehdottaa tehtäviksi hallituksen esitykseen, ovat sellaisia, että voin puolestani ne hyväksyä. Sitävastoin on minun ilmoitettava etten voi pitää niitä ehdotuksia, joita tehdään ensimäisessä ja toisessa vastalauseessa, onnistuneina. Kun ensimäisessä vastalauseessa ehdotetaan päätettäväksi, että lähetystöjen päälliköt ovat eduskuntaan samassa asemassa kuin hallituksen jäsenet, olisi tämä sellainen lainsäädännöllinen uutuus, vieläpä muodottomuus, jota ei missään tavata. Kaikkialla on hallitusten, lähinnä ulkoasiainvirastojen, tehtävänä valvoa ulkomailla olevain edustajain toimintaa. Hallitus ja lähinnä ulkoasiainministeri vastaa eduskunnalle niistä ohjeista, jotka ovat näille edustajille annetut. Viimemainitut eivät käytä julkista valtaa yhtä itsenäisesti kuin hallituksen jäsenet eivätkä ole eduskunnan kanssa sellaisessa ainaisessa kosketuksessa, jota vastuunalaisuussäännös edellyttää. Toisessa vastalauseessa ehdotetaan säädettäväksi, että lähetystön perustamisesta päätetään eduskunnan suostumuksella. Ensimäisen vastalauseen mukaan olisi hallituksen vallassa asettaa lähetystöjä ja konsulivirastoja sekä niiden palkattuja virkamiehiä, jos eduskunta on sitä varten myöntänyt varat. Kun on kysymys hallituksen toimivallasta ulkoasiain hoitoon nähden, näyttää olevan asianmukaisinta jättää tuo paljon laajempi kysymys eduskunnan varainmyöntämisoikeudesta syrjään. Riippumatta siitä, kumpiko valtiomuoto meillä lopullisesti tulee voimaan, voitanee pitää varmana, että ne valtiotalouden hoitoa koskevat yleiset periaatteet, jotka tavataan sekä syksyisessä että eilen eduskunnalle jätetyssä hallitusmuotoehdotuksessa, pääasiallisesti tulevat määrääviksi. Niistä havaitaan muiden muassa, että virastojen ja yleisten laitosten menosääntöjen perusteista säädetään lailla, sekä että valtion tulo- ja menoarvioon ovat otettavat ne varat, joka varainhoitovuotena ovat voimassa olevien säännösten mukaan maksettavat. Näillä säännöksillä turvataan eduskunnan myötävaikutukselle tarpeellinen laajuus mutta samalla hallitukselle riittävä toimintavapaus. Ulkomainen edustus on kieltämättä sellainen ala, jolla hallitus on paraiten tilaisuudessa esiintyviä tarpeita arvostelemaan ja jolla sen päättämisvaltaa ei pidä rajoittaa ainakaan tuntuvammin kuin mitä muihin virastoihin ja niiden palkkaamiseen tulee.

Se, mitä täten olen esittänyt ensimmäistä vastalausetta vastaan, koskee osittain myöskin toista vastalausetta. Mutta ennen kaikkea katson kahdesta syystä suotavaksi, ettei eduskunta hyväksyisi toisen vastalauseen kantaa. Ensinnäkin on huomioon otettava, että meidän on nyt aivan

uudestaan luotava ulkomainen edustuksemme ja se ajankohtana, jolloin useiden uusien valtojen muodostaminen on päiväjärjestyksessä, seikka, joka voi meidänkin hallitukselle asettaa tehtäviä, joiden toimeenpanoa ei voi ilman haittaa lykätä edes kuukausia eteenpäin. Näin ollen minusta näyttää, että maan etu vaatii jättämään nyt hallituksen ratkaistavaksi, missä lähetystöjä on perustettava. Aivan toinen on asema myöhemmin, kun tällä alalla on kokemusta saavutettu eikä diplomaattisen edustuksen alalla enää sanottavasti suuria muutoksia tule kysymykseen. Silloin saattaa mahdollisesti olla syytä lailla määrätä, missä lähetystöjä on ylläpidettävä. Toiseksi tahtoisin vastustaa toisen vastalauseen ehdotusta sentähden, että se tekee liian jyrkän erotuksen diplomaattisen ja kaupallisen edustuksen välillä. Pelkään, että se helposti voi vaikuttaa sitä näiden tehtäväin keskittämistä vastaan, josta minulla aikaisemmin oli kunnia huomauttaa ja jonka pitäisin yhtenä tulevan ulkomaisen edustuslaitoksemme kulmakivenä. Toivon eduskunnan omistavan huomiota nyt esittämilleni näkökohdille asian jatkokäsittelyssä.

Ed. Wuorimaa: Kun tämä lakiehdotus nyt menee suureen valiokuntaan, niin pyydän minäkin puolestani kiinnittää edustajain huomiota muutamiin kohtiin. Tämä lakiehdotus on ensimäinen laatuaan Suomen eduskunnassa, ja se on erinomaisen tärkeä sentähden, että se pitkiksi ajoiksi tulee perustamaan sitä suuntaa, millä Suomen edustus ulkomailla tulee järjestettäväksi. Sentähden, kun ei Suomella ole mitään kokemusta tällä alalla, on välttämätöntä, että noudatetaan niiden maiden esimerkkejä, joilla jo on pitempi kokemus. Ja kun niiden lakeja verrataan tähän nyt valiokunnan valmistamaan ehdotukseen ja myöskin hallituksen antamaan esitykseen, niin huomaa heti, että tässä lakiehdotuksessa on koko joukon puutteellisuuksia. Huomautan vain, että esimerkiksi Saksan vastaavassa laissa on määräyksiä siitä, kuinka konsuli- ja lähetystövirastoissa esimerkiksi toimitetaan vihkimys ja millä pätevyydellä kotimaan alamaisten välillä, jotko ovat ulkomailla, tai millä pätevyydellä he voivat antaa esteettömyystodistuksen niille, jotka haluavat mennä naimisiin, taikka myöskin millä oikeudella ja pätevyydellä he voivat ottaa selvittääksensä ulkomailla kuolleen kotimaan alamaisen omaisuussuhteita ja valvoa niitä ulkomaisissa oikeuksissa. Nämä ovat vain muutamia semmoisia kohtia, joita on ulkomaiden vastaavissa laeissa, mutta jotka valiokunta on kuitannut neljännessä pykälässä sanoilla: „Heidän tulee myös suojella Suomen kansalaisten oikeuksia siinä maassa tai piirissä, minkä heidän toimialansa käsittää." Ja kuitenkin ovat nämä toimitukset semmoisia, jotka vaativat lakia säädettynä eduskunnan myötävaikutuksella.

Pyydän myös kiinnittää huomiota ensimäiseen vastalauseeseen. Ulkoasiainministeri on lausunut tästä jo muutamia huomautuksia. Pyydän huomauttaa sen johdosta, että 7 §:ssä ei ole minkäänlaista määräystä siitä, kuka se on, joka määrää mihinkä lähetystöjä tai konsulivirastoja asetetaan. 7 §:ssä sanotaan ainoastaan, että hallitus nimittää „virkamiehet", mutta ei puhuta mitään, kuka määrää paikan mihin lähetystöjä asetetaan ja kuinka paljon ja minkälaisia virkamiehiä asetetaan, onko se hallitus vai onko se ulkoministeri vai onko se ulkoministeriö.

Muuten on suuresta merkityksestä se asia, josta ensimäisen vastalauseen ensimäisessä osastossa huomautetaan. Sama määräys, minkä vastalause sisältää, löydetään kaikkien ulkovaltain vastaavissa laeissa. Niin on esimerkiksi Saksan liittovaltakunnan laissa määräys, että Saksan mahtava keisari ei yksinään saa määrätä, mihin lähetystöjä tai konsulivirastoja asetetaan, eikä edes Saksan ulkoministeri tai ministeriö saa sitä tehdä, vaan Saksan keisari saa määrätä sen ainoastaan sen jälkeen, kun hän on kuunnellut valtakunnan liittoneuvostoa. Norjan laissa on määräys, jossa sanotaan, että lähetystöjä ja konsulivirastoja ulkovaltoihin saa asettaa ainoastaan, jos suurkäräjät myöntävät sitä varten varoja. Tanskan laissa on taas sanottu, että lähetystön perustamisesta päätetään eduskunnan suostumuksella. Kokemus onkin osottanut, että on välttämätöntä, että tämmöisiä säänöksiä on. Sillä asia on sillä lailla, että kaikissa maissa on paljon halukkaita ihmisiä, jotka pyrkivät pääsemään ulkomaille. Jos on yhden ministerin vallassa tai ministeristön vallassa tai hallituksen vallassa tehdä tällaisia määräyksiä, on huomattu, että hallituksen jäsenten luona juoksee ihmisiä, jotka pyrkivät päästä ulkomaille. He suosittelevat itseään, kunnes ystävien suosituksella saavat hallituksen myöntämään uusia konsulivirkoja tai muita virkamiehiä lähetystöihin, joiksi he sitten pääsevät. Meidän ulkoasiainministeri äskettäin huomautti siitä, kuinka paljon virkamiehiä on ilmaantunut jo Suomen väliaikaisiinkin lähetystöihin. He ovat kyllä nyt ilman palkkoja, mutta ei kauvan kestä, ennenkuin he vaativat, että heille on maksettava palkkaa. Sentähden kaikissa muiden maiden asetuksissa on määräyksiä siitä, että eduskunnilla on tässä

suhteessa harkintavalta, onko maalle tarpeen asettaa ja mihin ulkoedustusta vai ei. Sentähden on tärkeää, että noudatetaan Suomessa muiden suurempien maiden esimerkkiä. Pyydän vielä tämän johdosta huomauttaa, että konsulipaikkoja tarvitaan sangen paljon. Saksan valtakunnassa on nykyään lähes 800 konsulivirastoa ulkomailla ja pienellä Norjalla on konsulaatteja lähes 600. Niistä toiset kyllä ovat niin sanottuja valittuja, se tahtoo sanoa, ilman palkkaa, sen maan jonkun liikemiehen tai muun viranomaisen toimitettavia, jossa konsulivirasto on. Mutta on huomattu, että ylipäänsä on maalle suuremmasta hyödystä, jos ne ovat lähetettyjä ja palkattuja, varsinkin kaikissa tärkeimmissä paikoissa. Suomenkin laivaliike ulottuu jo niin laajalti ympäri maailmaa, sen alamaiset matkustelevat niin laajalti, sen merimiehet niin monissa satamissa, että Suomessa tulee olemaan tarvis asettaa hyvinkin moneen paikkaan lähetettyjäkin konsulaatteja. Senkin tähden täytyisi olla eduskunnalla tässä määräämis- ja harkitsemisvalta, ettei niitä tule sellaisiin paikkoihin, joissa tarve on pienempi ja joissa voidaan tulla toimeen sen maan palkattomalla konsulilla.

Mitä tulee toiseen ponteen, josta ulkoministeri myöskin huomautti, että se olisi sopimaton, niin se minusta on tarpeellinen. Sillä ambassadöörit ovat niin tärkeät tekijät maan elämässä, ja he voivat vaikuttaa niin paljon hyödyllisesti tai vahingollisesti, että voi asettaa aivan samaan asemaan kuin kotimaisen hallituksen ministerit ja että sentähden on syytä, että heillä myöskin on samanlainen vastuunalaisuus eduskunnalle, kuin kotimaisilla ministereillä. Huomautan vain esimerkiksi äskeisestä tapauksesta kuinka Saksan lähettiläs Lichnowsky Lontoossa vaikutti syntyneeseen sotaan, jonka tähden hän onkin vaadittu Saksan valtiopäivillä ja liitoneuvostossa syytteenalaiseksi.

Mitä sitten vastalauseen kolmanteen ponteen tulee, niin siinä on myös oma erikoisen tärkeä taloudellinen syynsä, minkätähden siinä suhteessa on vastalause tehty. Lakiehdotuksen 8 §:ssä sanotaan näet „lähettiläs tai pääkonsuli, joka on kutsuttu kotimaahan takaisin, on oikeutettu eläkkeeseen, ikänsä ja virkavuosiensa perusteella". Voi tapahtua niin, että joku konsuli huomaa, että hän saa paremman tulon, jos hän ottaa eron, pyytää kutsumaan itsensä kotiin yhdestä tai toisesta syystä, tulee kutsutuksi kotiin ja saa silloin eläkkeen, mutta kotiin palattuaan meneekin takaisin ja rupeaa kauppiaaksi tai liikemieheksi ja saa silloin runsaanlaisen eläkkeen, tai muista syistä haluaa kotimaahan ja alkaa täällä pitämään liikettä tai muuta tointa nauttien silloin valtion eläkettä vielä nuoressa iässä. Ulkoministeri sanoi, että pitää koettaa taludellisesti asettaa asiat niin, ettei tuhlata maan varoja vaan että tullaan niin vähällä toimeen kuin mahdollista. Senkintähden on tämmöinen määräys erinomaisen tärkeä, ettei kukaan yksityinen tule tilaisuuteen käyttämään väärin sitä asemaa, missä hän valtion palveluksessa on ollut. Näitä muistutuksia pyydän eduskunnan jäsenten mieliin teroittaa ja varsinkin suuren valiokunnan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 päivänä 1878 annetun armollisen ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät

sisältävän hallituksen esityksen n:o 59 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lansäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Jag ber endast att få hänvisa till den reservation, som afgifvits till utskottets betänkande. Den går ut på att skyldigheten att uppställa krigsfolk enligt indelningsverket skulle aflyftas från de lägenheter, som ännu äro därmed besvärade. Jag erkänner, att det icke är sannolikt att denna skyldighet kommer att tagas i anspråk, men desto mindre skäl är det då att bibehålla i lagen ett dylikt hot beträffande vissa lägenheter, hvilket hänger liksom ett damoklessvärd öfver deras ägares hufvuden. Därtill finnas ytterligare två andra skäl för en sådan åtgärd. Det ena är, att 2 § i värnepliktslagen, som befriar de roterade lägenheterna från skyldigheten att uppställa krigsfolk enligt indelningsverket, så länge härväsendet är grundadt på värnepliktslagen, skulle genom antagandet af denna lag förlora sin natur af grundlag. Det andra skälet åter är att man genom en sådan lagförändring, som denna, skulle slippa en så oformlig utväg, som utskottets pluralitet tillgripit, då den föreslagit, att en paragraf i nugällande regeringsform, den adertonde, skulle förlora sin karaktär af grundlagsstadgande. Man kan knappast tänka sig något mera oform-

ligt än att i en lag, som i sin helhet är grundlag, och en lag af den betydelse, som regeringsformen, skulle förekomma stadganden, som icke äro af grundlagsnatur. Det vore åtskilligt ännu att tillägga i denna fråga, men tiden är långt framskriden och jag ber blott att på dessa skäl få förorda reservationen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 61 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: När samhället efter upprorets kufvande skulle återgå till sina normala funktioner, behöfdes det på alla håll mycket och målmedvetet, sakkunnigt arbete för att värna och förkofra vår nyvunna själfständighet, för att återuppbygga hvad under upproret brutits ned, för att både inåt och utåt betrygga allmän ordning och säkerhet, för att bringa ordning och reda i den uppkomna villervallan samt — och icke minst — för att frambringa de materiella värden, hvilka dock sist och slutligen — det kan icke förnekas — utgöra ett oafvisligt villkor för uppnåendet af dessa mål. Såsom kändt, visade det sig, åtminstone vid flere grenar af näringslifvet, vara förenadt med betydligt större svårigheter än man förutsett att åstadkomma normal drift. Orsakerna härtill hafva varit många samt olika på skilda orter. Från flere håll har emellertid samstämmigt klagats däröfver, att ett öfverhöfvan stort antal fackarbetare, hvaraf åtminstone en betydande del å sin hemort ansetts vara relativt litet samhällsvådlig, fortfarande hålles internerad i de äfven annars öfverfyllda fånglägren; att ingeniörer, tjänstemän och arbetare fortfarande äro upptagna med fullgörandet af sin värneplikt och att en icke ringa del af dessa måste förnöta en dyrbar tid med vakthållning, bland annat, vid fånglägren; att det varit mycket svårt och i många fall rent af omöjligt att uppbringa alla de olika kategorier fackarbetare, hvilka behöfvas vid igångsättningen af en fabrik; att detta ofta haft till påföljd, att arbete icke ens kunnat anordnas med den personal, som stått till buds, utan att denna nödgats antingen förblifva utan arbete eller sysselsättas med uppgifter utanför dess egentliga specialitet; samt att en fruktansvärd nöd naturligtvis rått där familjernas försörjare varit hindrade att fullgöra plikterna emot de sina.

Jämte det jag till fullo instämmer i de allmänna synpunkter lagutskottet anfört till stöd för införandet också i vårt land af systemet med villkorlig straffdom, har jag nu haft äran anhålla om ordet för att på det allra varmaste förorda lagutskottets uttalande därom, att regeringen borde till landtdagen öfverlämna proposition med särskild lag angående villkorlig straffdom att tillämpas vid domstolarna för statsförbrytelser. Därjämte vågar jag framhålla den synnerliga skyndsamhet, som i detta fall vore af största nöden.

Ifall samhället inom en snar framtid såsom villkorligen frigifna återbördar de flere tiotusen fängslade arbetare, hvilka icke varit anstiftare eller ledare af upprorsrörelsen och hvilka under densamma icke heller gjort sig skyldiga till gröfre brott eller agitation eller falska angifvelser, utan hvilkas förbrytelse inskränkt sig till att de i beklaglig afsaknad af nödig ansvarskänsla låtit förleda sig till anslutning till den röda bandithären, skulle frigifningen för det allmänna medföra bland annat de fördelar, att statsverket besparades afsevärda utgifter för verkställigheten af de straff, till hvilka ifrågavarande kategori fångar gjort sig skyldig. Ett stort antal nödlidande familjer skulle återfå sina försörjare, och näringslifvet skulle återvinna icke blott dem, utan ock det manskap, som behöfts för deras bevakning. Härvid måste naturligtvis förutsättas att den villkorliga frigifningen tillämpas med stor urskiljning och att den återkallas i de fall, där densamma till äventyrs visar sig hafva varit ett misstag.

Jag vågar därför uttala den lifliga förhoppningen, att proposition i antydd riktning måtte med görligaste första aflämnas.

Ed. Tanskanen: Usein lienee syynä siihen, että ihmiset joutuvat rikoksen teille ja kärsimään rangaistuksia, huono kasvatus. Ihmisten kasvatus on epäilemättä yksi tärkeimpiä tehtäviä. Melkein suurimmaksi osaksi määrää ihmisen tulevan kehityksen se, minkälaisen kasvatuksen hän on saanut. Jos kasvatus on ollut huono, niin kasvatettavasta on myös tullut huono ja useasti lainrikkuri, joka aikanaan joutuu teoistaan kärsimään lain määräämää kuritusta. Sitävastoin pienempi määrä lienee niitä henkilöitä, jotka ovat saaneet jotakuinkin tyydyttävän

ja hyvänkin kasvatuksen, jotka olisivat joutuneet lain edessä vastaamaan teoistaan. Mutta ihmisen kehitykseen vaikuttaa myös paljon se, minkälaisten ihmisten parissa seurustelee. Varsinkin nuorisoon, joka on paljon herkempi kaikenlaisille viettelyksille, vaikuttaa heti pahaa, kun joutuu tekemisiin ja seurusteluun, näkemään sekä kuulemaan kaikkea muuta kuin hyvää. Varsinkin vähävaraisten vanhempain lapset usein leipää ja työtä etsiessään joutuvat huonojen toverien seuraan, sekä myöskin osallistuvat huonoihin ja luvattomiin tekoihin, josta sitten seuraa, että joutuvat vastaamaan lain edessä sekä saamaan tuomionsa. Monta kertaa myöskin tehdään tekoja, joista seuraa rangaistus, tietämättömyydessä, äkkipikaisuudessa ja yleensä ajattelemattomuudessa. Kuin näiltä esittämiltäni näkökohdilta asiaa katselee, niin on aivan oikein, että meilläkin otetaan käytäntöön sama menetelmä, joka jo kauvemmin aikaa eri maissa on ollut käytännössä, että rikollista ei heti panna kärsimään hänelle tuomittua rangaistusta, varsinkaan silloin, kun rikos ei ole raskauttava. Luulen, että tällainen terveellinen kuri on monessa tapauksessa parempi, kuin jos rangaistukseen tuomittu aivan heti pannaan kärsimään rangaistustaan. Mutta kun hän jätetään ehdolliseen vapauteen, niin varsinkin moni paatumaton ihminen paranee paljon paremmin, sillä hän tietää, että hänellä on nyt tuomio, jota hän kantaa povellaan. Olen kuullut eräiltä rangaistusvankilasta päässeiltä kertomuksia heidän elämästään vankilassa. Niistä kertomuksista päättäen ovat elämä ja tavat vankien kesken sellaisia, ettei sinne aivan tuota pikaa olisi lähetettävä varsinkaan nuoria ja vähemmistä rikoksista tuomittuja näkemään ja kokemaan sopimatonta. Aivan samoilla perusteilla, kuin lakivaliokunta, yhdyn minäkin sitä kannattamaan.

Ed. Wrede: I motsats till den första ärade talaren, herr Palmgren, skulle jag finna det betänkligt, att i större utsträckning, än hvad här är fråga om, införa villkorlig straffdom för de personer, hvilka komma att åtalas inför domstolarna för statsförbrytelser. Såsom jag fattat saken, beror framträdandet af denna proposition just vid denna tidpunkt därpå, att man funnit institutets införande vara påkalladt med afseende å deltagarna i upproret. Men då böra bestämmelserna för dessa vara desamma som bestämmelserna i andra fall och fastställas genom allmän lag, icke genom särskilda stadganden rörande dem. Man kommer annars till en tillämpning af detta institut för så svåra förbrytelser, att det icke mig veterligen någonstädes har erhållit en så vidsträckt tillämpning. Det ändamål, som härmed afses, kan ju också vinnas på annan väg, nämligen genom utfärdande af amnesti, sedan domen har fallit, åt dem, som kunna anses däraf förtjänta. Jag skulle därför tveka att såsom i betänkandet föreslås, uppmana regeringen att fordersammast till landtdagen öfverlämna proposition om särskild lag angående villkorlig straffdom att tillämpas vid domstolarna för statsförbrytelser. Om regeringen finner skäl föreligga till ett sådant särskildt lagförslag, kan ju regeringen framställa det också utan denna påminnelse.

Hvad för öfrigt beträffar lagförslaget, så synes det mig vara i allo påkalladt och äfven till sitt innehåll sådant, att det kan godkännas. Jag skulle dock för egen del hafva önskat institutets utbildning i den riktning, som förekommer i England och Amerika, nämligen att därmed kunde förenas en öfvervakning i pedagogiskt syfte af dem, som blifvit villkorligt dömda. En sådan utbildning ingår icke i lagutskottets betänkande, liksom icke heller i propositionen, men anses, om jag icke är alldeles illa underrättad, i institutets hemland, England och Amerika, vara af stor betydelse.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Tutkijakunnan asettamista Suojärven lahjoitusmailla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten

tarkoittava ed. Arokallion anomusehdotus n:o 26, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 4, ja joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun kysymyksen ainoata käsittelyä varten.

Puhemies: Kun mietinnössä ehdotettu toimenpide kuuluu korkeimman hallitusvallan pitäjälle, mutta tämä valta ei enää ole eduskunnan käsissä, kaipaa mietintö tämän asiantilan johdosta eduskunnan puolelta uutta muodostelua. Sen vuoksi puhemiesneuvosto on päättänyt ehdottaa, että asia lähetettäisiin maatalousvaliokuntaan sellaista muodostelua varten, johon muuttuneet olosuhteet antavat aihetta.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Då landtdagen till behandling upptager ärenden, har det hittills kun-

nat förekomma, att återremiss till utskott skett antingen för ny, fullständig utredning och behandling, om nämligen utredningen varit ofullständig, eller också för omarbetande och omformulering i ett visst syfte, som landtdagen då genom beslut angifvit; således i båda fallen efter det att ärendet upptagits till pröfning i sak och i senare händelsen därjämte efter det att beslut i saken fattats, hvarigenom riktningen af remissen angifvits. Däremot har landtdagen härintills icke haft att taga befattning blott med en omformulering af de förslag till klämmar eller förslag till åtgärder, hvilka utskottet insänder, och som alltså skola därefter föreläggas landtdagen till behandling. Sådant har ju alltid varit och är ju klarligen utskottens göra, och ett motsatt förfarande — ett tillvägagångssätt, hvarigenom landtdagen skulle, innan landtdagen skrider till pröfning i sak af ett utskottsbetänkande, pröfva klämmarna, huruvida dessa äro sådana, att de „motsvara de nuvarande förhållandena", eller hvilken anledning som då kan finnas till pröfning af klämmarnas formella affattning — har härintills icke egt rum. Enligt min tanke skulle det också vara fullkomligt oformligt och skulle leda till betydlig oreda. Och ett dylikt förfarande saknar enligt min tanke också allt stöd i L. O. för att icke säga mer.

Det förslag, som talmanskonferensen nu framställt, är emellertid just af den beskaffenhet jag senast antydde. Det afser antingen att landtdagen skall på sist berörda sätt genom ett särskildt beslut föreskrifva, huru ett förslag bör vara affattadt för att senare kunna upptagas till saklig behandling, eller också innefattar det att landtdagen beluter sakligen handlägga ärendet och därvid fattar ett beslut angående ärendets remiss i något visst syfte.

Då det förra alternativet icke gärna borde kunna åsyftas, trots att sådant vid senaste plenum af en medlem i talmanskonferensen försäkrades, måste jag hålla före att upptagandet af detta förslag nu, om det skall vara förenligt med landtdagens härintills följda tillvägagångssätt, innebär, att ärendet upptages till saklig behandling. Om emellertid förslaget på detta sätt upptages till saklig behandling och sedermera en remiss beslutes, så kan jag icke annat finna, än att därigenom landtdagen prejudiceras i sin behandling af ärendet, ty det är ju uppenbart att det då icke mer är logiskt att framdeles enbart förkasta betänkandet, om på detta sätt en remiss skett i något syfte, som samtidigt af landtdagen preciserats. Att ärendet nu föreligger till saklig behandling, framgår för öfrigt också af att det i dagordningen blifvit upptaget i och för enda behandling.

Jag måste för resten också gifva uttryck åt min undran öfver hvilken anledningen varit till att talmanskonferensen på detta sätt nu tager sig an ifrågavarande betänkande, agrarutskottets betänkande n:o 4. Det antydes visserligen i motiveringen till talmanskonferensens beslut, att orsaken var den, att betänkandet är så affattadt, — såvidt jag förstod denna motivering riktigt, — att det förutsätter att landtdagen skulle kunna fatta beslut om antagandet af dessa klämmar, medan sådant enligt talmanskonferensens förslag under nuvarande förhållanden vore omöjligt. Jag vill i detta afseende framhålla, att det emellertid någon gång förut har inträffat, innan landtdagen tillade sig högsta makten, att utskottet gjort förslag om tillsättande genom landtdagen af kommissioner i ett eller annat afseende, t. ex. vid 1917 års landtdag om tillsättandet af en bibliotekskommission, och att detta ingalunda från landtdagens sida har föranledt någon återremiss i och för omformulering af betänkandet, i syfte att det skulle framgå att icke landtdagen utan endast regeringen kunde tillsätta dylika kommissioner. Alltså kan jag icke finna, att i det afseende, som af talmanskonferensen i motiveringen åberopats, något skäl finnes för att inslå ett sådant ovanligt förfarande. Den åberopade omständigheten kräfver således icke, att betänkandet återremitteras för att det skulle kunna i formelt afseende sedan upptagas till behandling, och jämväl om så vore, om man nu skulle kommit till den uppfattningen, att det icke är möjligt att upptaga betänkandet med den formulering klämmarna i antydt afseende erhållit, kan jag icke inse, att det vore anledning för talmanskonferensen att spela försyn för utskottet såsom den genom sitt förslag gör. Däraf skulle följa, att talmanskonferensen borde göra det också i alla andra fall, då jämförliga brister eller oegentligheter funnes i något betänkande, men härtill finnes icke någon anledning enligt A. O:s bestämningar om talmanskonferensens uppgift, och icke heller har talmanskonferensen sig ålagdt att i allmänhet utöfva någon censur öfver betänkanden.

Härtill kommer också, att förevarande betänkandes värsta brist alls icke är, att det förutsätter att landtdagen skulle kunna besluta att tillsätta en kommission i det syfte som klämmarna gifva vid handen. Snarare skulle man kunna säga, att i alla andra afseenden dessa klämmar

äro i vida högre grad omöjliga, sålunda då det heter i de öfriga klämmarna, att utskottet vördsamt föreslår „att Lantdagen måtte besluta att Regeringen omedelbart återkallar det åt guvernören i Viborgs län utfärdade bemyndigandet att godkänna öfverlåtelser af Suojärvi donationslägenheter"; och „att Lantdagen måtte besluta att Regeringen omedelbart inställer godkännandet av överlåtelser" o. s. v. „att lantdagen måtte besluta, att Regeringen till nästsammankommande lantdag överlämnar proposition till lagstiftning därom" o. s. v., hvarvid ännu därtill afses en lagstiftning, som komme att ega retroaktiv verkan. Om detta sätt att affatta klämmar verkligen, såsom sant ju är, bör anses vara olämpligt och innefatta ett komprometterande skrifsätt och om detta anses böra rättas, så är det emellertid i hvarje fall icke nödigt att, såsom det nu föreslås, besvära landtdagen med att särskildt fatta beslut om återremiss af klämmarna för att dessa må undergå en formell ändring, utan kan sådant vid ärendets behandling i plenum genom förslag rättas. Och icke heller är det uteslutet att dessa förslag om rättelser ske från utskottets egen sida, liksom också utskottet enligt min tanke hade varit obetaget att själfmant insända nytt betänkande med däri erforderliga nödiga korrigeringar i klämmarna.

Betänkandet är ju, såsom jag redan antydde, nu upptaget till enda behandling. För min del kan jag icke annat än anse att betänkandet är alltför osäkert i afseende å utredningen af de däri omförmälda ytterst invecklade förhållandena och att betänkandet likaså är alltför långtgående i sina klämmar för att det skulle kunna bifallas. Jämte det jag alltså yrkar afslag på talmanskonferensens förslag, yrkar jag också förkastande af själfva betänkandet.

Ed. Ingman: Minusta tuntuu siltä, kuin arvoisa edellinen puhuja tekisi tämän asian mutkikkaammaksi, kuin se on. Asianlaita on sellainen, että tämä mietintö, joka on päivätty 25 päivänä tammikuuta, jolloin eduskunnalla vielä oli korkein hallitusvalta, päättyy ponsiin, jotka rakentuvat siihen, että eduskunnalla on mainittu valta. Sen jälkeen, kun eduskunta on tehnyt päätöksen, jolla eduskunta on siirtänyt korkeimman hallitusvallan valtionhoitajalle, näiden ponsien esittäminen olisi ristiriidassa eduskunnan ennen tekemän päätöksen kanssa, eli sen tosiasian kanssa, ettei eduskunta enää käytä korkeinta valtaa. Eduskunnan herra puhemies on sentähden katsonut, ettei hän voi esitellä mietintöä asiallisesti käsiteltäväksi. Silloin olisi ollut se mahdollisuus, että tämäkin mietintö olisi saanut jäädä sikseen, niinkuin eräät muut anomusmietinnöt, jotka on laadittu silloin, kun eduskunnalla vielä oli korkein valta, mutta joita nyt ei voida esitellä. Omasta puolestani olen ollut puhemiesneuvostossa juuri sitä mieltä, että tämän mietinnön annettaisiin olla eikä tätä kysymystä otettaisi missään muodossa eduskunnassa esille. Mutta puhemiesneuvoston enemmistö on ollut toista mieltä. On katsottu tärkeäksi, että tämä asia saataisiin kulkemaan eteenpäin, ja silloin ei ole muuta neuvoa ollut kuin ehdottaa sitä toimenpidettä, jonka puhemiesneuvosto on ehdottanut. Valiokunta ei nimittäin ole voinut omasta alotteestaan käydä asiaan uudestaan käsiksi ennenkuin valiokunta tietää, tuleeko eduskunta käsittelemään asiaa valiokunnan aikaisemman mietinnön perusteella vai ei. Tarkoitus on siis yksinkertaisesti saada asia kulkemaan eteenpäin. Mutta eduskunta ei millään tavalla sido itseään hyväksymään niitä uusia, muuttuneiden olojen mukaan laadittuja ponsia, joita valiokunta ehkä ehdottaa, vaan voi yhtä hyvin päättää hyljätä koko asian, jos sen katsoo oikeaksi.

Ed. Estlander: Till det senast anförda vill jag endast framhålla, att det väl föga kan komma i fråga, att detta ärende icke nu skulle upptagas till slutlig behandling, då sådant är anmäldt å dagordningen. Under sådana förhållanden kan jag icke se, att icke det enklaste medlet vore att här de ändringsförslag göras, som till äfventyrs befinnas nödiga, i händelse man icke, såsom jag ville, helt och hållet förkastar betänkandet.

Ed. Ingman: Olen käsittänyt, että herra puhemies on ottanut tämän asian päiväjärjestykseen ainoastaan päätöksen tekemistä varten siitä toimenpiteestä, jonka puhemiesneuvosto ehdottaa, mutta ei päätöksen tekemistä varten mietinnön johdosta.

Ed. Estlander: Skulle det förhålla sig så, som herr vicetalmannen nu senast uttalade, skulle det väl å dagordningen heta, „talmanskonferensens förslag att det och det betänkandet måtte återremitteras i och för omformulering", men det heter icke så, utan det heter att detta betänkande företages för enda behandling.

Ed. Schybergson: Jag förstår icke riktigt, hvarför man i talmanskonferensen har gjort ett undantag för detta ärende från den

behandling, som i fråga om andra af samma art är vedertagen. Om herr talmannen önskar vägra att föredraga ärendet, vet jag icke hvarför han skall förhindras därifrån. Det är sedan icke uteslutet att frågan tages upp ånyo i petitionsväg. Jag förenar mig om herr Estlanders förslag.

Ed. Alkio: Kyllähän tämä ed. Estlanderin virittämä korkea veisu on muodollisuuden korkeata veisua, johon oli aivan joutavaa ryhtyä näin sydänyöllä. Minä ehdotan, että eduskunta yhtyisi puhemiesneuvoston ehdotukseen ja palauttaisi siinä mainitun mietinnön valiokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta on ed. Estlander ehdottanut, että puhemiesneuvoston ehdotus hylättäisiin. Sen lisäksi hän on ehdottanut, että myöskin mietinnössä tehty ehdotus niinikään jätettäisiin varteenottamatta. Mitä tähän jälkimmäiseen osaan tulee, katson, etten voi tehdä päätösehdotusta siitä.

Ed. Estlander: Jag anhåller, att herr talmannen ville nämna skälen, hvarför mitt förslag i denna del icke kan tagas under ompröfning.

Talmannen: Med anledning af ldgm. Estlanders förfrågan ville jag delgifva, att, då det betänkande, som här föreligger, icke innehåller sådant förslag, hvarom landtdagen kan besluta, anser jag mig icke kunna göra förslag i ärendet.

Puhemies: Se johtuu siitä, että tämä alote on anomusehdotus ja että anomusehdotuksesta täytyy olla laadittuna mietintö, jota käsitellessään eduskunta voi päättää anomuksen tehtäväksi. Kun nyt ei ole annettu semmoista mietintöä, jossa ehdotettaisiin sellaista toimenpidettä, johon eduskunta nykyään olisi oikeutettu, puuttuu se asiakirja, jonka johdolla anomuksen tekemisestä voitaisiin päätös tehdä.

Ed. Estlander: Jag beklagar att herr talmannen icke i början af diskussionen gaf tillkänna sin ståndpunkt i denna sak, då det för mig varit onödigt att så utförligt som jag gjort det utveckla mitt förslag.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on se ed. Estlanderin ehdotuksen mukaisesti hylätty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt lähettää asian maatalousvaliokuntaan sellaista muodostelua varten, johon muuttuneet olosuhteet antavat aihetta.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna k:lo 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy k:lo 12,15 yöllä.

Pöytäkirjan yakuudeksi:

Iivar Ahava.

---

68. Torstaina 13 p. kesäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Esitellään:

Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi sisältävä hallituksen esitys n:o 62 1275

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Arokallio, Kaila, Nevanlinna, Paasivuori, Pennanen, Talas ja L. Typpö.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisten asiain takia saa tämän istunnon alkupuolesta ed. Alkio.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 62, jonka käsittely viime täysi-istunnossa keskeytettiin, esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto on ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan. Jatketaan eilen keskeytynyttä keskustelua.

Keskustelu:

Ed. Lanne: Esilläoleva asia, joka nyt on jätetty eduskunnalle ratkaistavaksi, on perin vakava. Ei yksin sen vuoksi, että lakiesitys on perustavaa laatua, vaan ehkä enemmän sen vuoksi, että kysymys on ratkaistava nyt, ajankohdalla, jolloin meidän on samalla ratkaistava kenties hyvinkin kauvas tulevaisuuteen vaikuttavia valtiollisia vaiheita, joita viimeaikaiset tapahtumat ovat eteemme asettaneet. Olisin tämän vuoksi toivonut, että kysymyksen käsittely, tapahtuipa se sitten täällä eduskunnassa tai sen ulkopuolella, olisi enemmän avonaista ja luottavaa, kuin mitä se on ollut. Kysymyksen tärkeys ja vakavuus olisi mielestäni vaatinut sen. Seuratessani asian käsittelyä etenkin maan sanomalehdistössä on tuntunut toisinaan perin tuskalliselta huomata, ettei näin aina ole ollut. On tuntunut siltä kuin jotakin tiettyäkin toisen tai toisen valtiomuodon hyväksi olisi salattu, tai sanoisinko, ettei ole aina omaa sisällistä vakaumusta lausuttu eikä uskallettu suoraan tuoda esiin. Minusta tuntuu nyt kuitenkin enemmän väärältä, jos näin edelleen menetellään, sillä käsittääkseni ainoastaan suoraa ja avonaista tietä voimme saavuttaa semmoista keskinäistä ymmärtämystä, jota tällä hetkellä erikoisemmin tarvitsemme, jos aiomme saavutetun itsenäisuutemme turvata ja ylläpitää. Tässä mielessä rohkenenkin tällä paikalla esittää joitakin näkökohtia, jotka ovat vaikuttaneet minussa sen, että katson sellaisen perustuslaillisen hallitusmuodon, jota esilläoleva esitys tarkoittaa, paraiten takaavan meille tämän itsenäisyytemme turvan. Ensiksi ja ennen kaikkea muuta olen kiinnittänyt huomiotani siihen maantieteelliseen asemaan, jossa meidän on eläminen suurten kansojen astinlautana. Parailaan riehuva maailmansota, jossa nuo suuret valtakansat kamppailevat olemassaolonsa puolesta, on nyt asettanut pienen kansamme tässä erikoisempaan asemaan. Kansamme on tullut vasten tahtoaan tässä myllerryksessä sellaiseen asemaan, jossa sen kohtalon itsenäisenä kansana määrää suurelta osaltaan myöskin sen oma voimakkuus. Ja tämä voimakkuus näyttää myöskin siirtyvän vaikuttavaksi tekijäksi tuossa suurten kansojen voimain mittelyssä. Tämän voi huomata jo yksin siitä innosta, millä ympärysvaltain diplomatia koettaa

vaikuttaa hallitusmuotokysymyksemme ratkaisuun. Sillä taholla näytään oltavan täysin tietoisia siitä, että meidän pystyväisyytemme vastakkaisen puolen hyväksi on tätä nykyä erikoisen suuresta merkityksestä. Ja siksipä oltaisiinkin tällä taholla mieluisia näkemään Suomen kansa mahdollisimman rikkinäisenä; mutta olisiko meillä myöskin itseemme nähden, pieneltä osaltaankaan varaa, tunne- ja taktillisista syistä päästää tämä rikkinäisyys taaskin valloilleen. Ja minä uskonkin, että me täällä olemmekin tässä suhteessa kaikki aivan samaa mielipidettä, mutta minun käsitykseni kuitenkin on, että tuollaisen yksimielisyyden saavuttaminen vaatii meiltä paljoa enemmän itsemme ja tunne-elämämme kieltämistä, kuin mihin olemme tällä hetkellä taipuvaisia. Se on valitettavaa, mutta sitä kuitenkin esittämättä osoittavat täällä esitetyt lausunnot tämän kysymyksen käsittelyssä. Asian käsittelyssä nyt täällä on erikoisen voimakkaasti alleviivattu sitä, että Suomen kansa on erikoisemmin kansanvaltainen ja että tasavaltainen hallitusmuoto on juuri se hallitusmuoto, joka tässä suhteessa paraiten voipi kansan mieltä tyydyttää. Tämä tuntuu siltä kuin uskottaisiin, että Suomen kansan valtavin osa hallitusmuotoon nähden pysyisi aina edelleenkin tässä harhaluulossa. Kun kuitenkin voi olettaa, että varsin suuri osa Suomen kansasta jo nytkin täydellisesti käsittää, että molemmillakin kysymyksessä olevilla hallitusmuotojärjestelmillä voidaan saavuttaa sama kansanvaltaisuus, niin tuntuvat minusta puheet täällä tämän kysymyksen yhteydessä kokonaan tarpeettomilta, enkä siis tähän puoleen asiaa tahdokaan sen enempää puuttua. Tahtoisin kuitenkin tämän yhteydessä koskettaa erästä näkökohtaa, joka on herättänyt enemmän epäilyksiä kysymyksessä, ja se on se, että monarkinen hallitusmuoto pakottanee meitä valitsemaan päämiehemme vieraasta kansasta, kansasta, jonka kansalliset sympatiat saattanevat houkutella häntä antamaan liiaksi tukea meidän kotimaiselle ruotsalaiselle kulttuurielämällemme. Tämän elämän synnyttämä virkavaltaisuus elää suomalaisen kansanaineksen mielessä edelleen katkerana ja herättää nytkin siinä suhteessa pelkoa. Ja tämä pelko pysyy edelleenkin voimakkaana, jos ajattelemme omaa suomalaista kansallisuuttamme liian heikkona. Tällaiselle heikkouskäsitteelle löydämmekin kyllä tukea vasta päättyneen kapinaliikkeen yhteydessä. Meniväthän omat kansalaisemme tässä suhteessa perin pitkälle, omaksumalla sellaisia yleismaailmallisia periaatteita, jotka tarkoittivat tämän oman kansallisuutemme perinpohjaista tuhoamista. Ja onhan meillä muitakin esimerkkejä entisajalta, jotka eivät aina ole osoittaneet erittäin vahvaa suomalaista kansalaistuntoa. Mutta meidän on kuitenkin samalla huomioonotettava, että meillä aina on myöskin löytynyt vastakkaisia voimia, jotka ovat olleet riittäviä tarpeen tullen nujertamaan tuollaiset harha-askeleet. Me saatamme siis tässäkin kohden, jos se tarpeelliseksi tulee, lujasti luottaa heränneen kansallisuutemme elinvoimaan. Muistakaamme pitää tämä vain mielessämme.

Katseleena kysymystä ennakkoluulottomasti niiltä puolelta tahansa, niin täytyy tulla vakuutetuksi siitä, ettei meitä sellaisen monarkkian taholta, jota esilläoleva esitys tarkoittaa, voi uhata ainakaan mikään suurempi kansallinen vaara. Mutta me saatamme päinvastaisessa tapauksessa, jos otamme huomioon varsinkin viimeaikaiset tärkeät valtiolliset vaiheet, joutua sellaiseen heikkoudentilaan, ettei meihin luota enää sekään kansa, joka nyt on itse teossa osoittautunut ystäväksemme.

Olen omasta puolestani vakuutettu siitä, että perustuslaillinen monarkinen hallitusmuoto on meidän paras turvamme aina, kansainvälisessä politiikassa ulospäin. Se on käsitykseni mukaan meille hyödyksi myöskin sisäänpäin, jos katselemme asiaa enemmän kokonaisuuden kannalta. Olen lisäksi vakuutettu siitäkin, että kansamme kokonaisuudessaan hyvin suurelta osalta tämän kysymyksen nyt jo näin käsittääkin. Ainakin näin on asianlaita siinä vaalipiirissä, johon minä kuulun, monista kansalaiskokouksien lausunnoista sekä näissä kokouksissa hyväksytyistä ponsista huolimatta. Mutta ollakseni suora ja avonainen on minun tähän lisättävä vielä sekin, etten ole vakaumustani perustanut yksinomaan siihen, mitä kansan syvät rivit saattanevat tällä hetkellä kysymyksestä arvella, sekä myöskin vakaumuksenaan lausua. Pidän asemani minua velvoittavan tässä kysymyksessä toimimaan nyt parhaan ymmärrykseni mukaan, koska tiedän olevani kysymyksen onnellisemmasta ratkaisusta vastuussa valitsijaini edessä myöskin silloin, kun asiaa voidaan perinpohjaisemmin harkita. Puollan siis esilläolevaa hallituksen esitystä perustuslakivaliokunnan keskustelun pohjaksi.

Ed. Juutilainen: Meidän kansamme vuosikymmeninen taistelu, mitä sen on pitänyt käydä, on ollut taistelua Suomen oikeuksien puolesta hallitusten ja hallitsijain lupauksista ja juhlallisista vakuutuksista luopumista vastaan. Sitä vastaan on täytynyt kerätä satoiatuhansia nimiä adresseihin, ja valtiopäivät ovat alituiseen

saaneet myöskin kääntyä hallitsijan puoleen, että hän pitäisi sanansa. Nyt on ensimäinen itsenäisyyshallitus Suomella, mutta taaskin on kansa pakotettu vetoamaan tähän hallitukseen, että se pysyisi lupauksissaan ja juhlallisissa vakuutuksissaan. Minulla on kunnia pitää käsissäni tässä toistasataa kansalaiskokouksen pöytäkirjaa, joiden alla on myöskin tuhansia nimiä talonpojan raskaalla kouralla kirjoitettuja, joissa vedotaan siihen, että hallitus pysyisi siinä tasavaltaisessa päätöksessään ja esityksessään, minkä se viime vuoden joulukuun 4 ja 6 päivinä on tehnyt. On valitettava asia, että itsenäisessä Suomessa tulee käytäntöön tuo entinen vanha lupauksista luopumismenettely. Se osoittaa sen, että meidän pienellä kansallamme, jolla ei ole ollut tilaisuuttakaan kehittää valtiomiehiä, ei niitä tällä hetkellä ole. Tämä suomalaisten valtiomiesten pienuus se on vaikuttanut senkin, että se kansannousu, mikä viime talvena esiintyi, on nyt taas tyrehdytetty entiselleen. Kansan keskuuteen ovat senaatti ja kuningasmieliset heittäneet riitaomenan, ja sen ympärillä taas kaikki ajatukset pyörivät aikana, jolloinka Suomesta olisi pitänyt tehdä onnellinen ja itsenäinen maa. Minä erikoisesti painostan tämän riitakysymyksen esille heittämistä senkin vuoksi, koska riitojen välttäminen on kuningasmielisten päävaltteja. Jokaisessa esiintymisessään he vetoovat siihen, että riidat tämän kansan keskuudesta on hävitettävä sillä, että tänne on hankittava muukalainen kuningas. Kuka on syypää näihin riitoihin? Tutkikaa, arvoisat herrat, vanhat suomalaisetkin samoinkuin ruotsalaiset, tämän yksikamarisen kansaneduskunnan ensimäisten istuntokausien pöytäkirjoja. Vilkaiskaa myös senaikaisiin sanomalehtiinne, niin te tulette heti näkemään, että te olette juuri ne, jotka olette riitaisuuden kylväneet tämän kansan keskuuteen ja vuosikymmenien politiikallanne hajoittaneet sen. Talonpoikaiskansa on noussut päinvastoin teidän virittämiänne riitoja vaimentamaan ja se myöskin luottaa siihen, että se voi tasavaltaisessa Suomessa säilyttää eheyden, ja sitä tietä vain ovat luonnottomat riidat loppuvat.

Ketkä sitten oikeastaan kannattavat kuninkuuden hankkimista Suomeen? Aivan pieni kouralinen Suomen kansaa. Paljonko on kannatusta sillä hallituksella, joka nyt, muutettuaan takkiaan puolen vuoden sisällä, on tuonut uuden kuningasmielisen esityksen eduskuntaan? Sillä kyllä on tässä puolikkaassa eduskunnassa ehkä muutaman äänen enemmistö tällä kertaa. Mutta sen takaa on jo vetäytynyt pois maalaisliitto, joka nojaa tämän maan talonpoikaiseen väestöön. Sen takaa myöskin on vetäytymässä nuorsuomalainen ryhmä, joka myöskin nojautuu tämän maan edistysmieliseen kansaan. Siis tämän hallituksen täytyy nojautua suomalaiseen ja ruotsalaiseen puolueeseen. Siinä on se liittoutuma, joka nyt vastaa hallituksesta ja maan kohtalosta. Ja tekisi mieleni sanoa, ettei edes nekään tosiasiassa voi olla sen takana. Sillä minä käsitän niin, että edustajain pitäisi olla sillä kannalla, millä heidän valitsijansakin ovat, ja suomalaisen puolueen talonpojat Pohjanmaalla, Savossa ja Karjalassa — minkä verran niitä vielä siinä puolueessa on jäljellä — ne eivät ole näitten helsinkiläisten kuningasmielisten johtajainsa takana, joskin heidän edustajansa kulkevat helsinkiläisjohtajainsa perässä. Näin ollen hallituksen ja kuningasmielisten yleensä täytyy nyt tehdä varsin pitkälle meneviä myönnytyksiä ruotsalaiselle kansanaineksselle, jotta se saa nykyisessä eduskunnassa enemmistön puolelleen. Niin pitkälle meneviä myönnytyksiä on tässä uudessa kuningasmielisessä hallitusmuodossa, että ruotsalainen kansanaines voi sen avulla muodostaa valtion valtiossa. Siinä myönnetään ruotsalaiselle kansanaineksselle omat läänit, omat kihlakunnat kielellisten asutusrajojen mukaan. Siinä myönnetään ruotsalaiselle kansanaineksselle muodostaa oma armeijansakin, ja muutahan valtio ei yleensä tarvitse kuin alueen ja armeijan. Minä jo mainitsin puolueista, mitkä ovat nykyisen hallituksen ja kuningasmielisen aatteen takana. Niissä puolueissa on suurin sellainen, jonka politiikalla ei ole jatkuvaa kannatusta ollut tässä maassa. Sen puolueen kannattajat ovat vähentyneet puolella, sen eduskuntaryhmä on vähentynyt kymmenen vuoden aikana puolella, ja jolleivät merkit petä, niin se tulee yhä enemmän vähentymään. Näin ollen tuntuu minusta epäilyttävältä, tokkopa saksalaiset prinssit, jotka ovat tottuneet eteenpäin meneviä ja eteneviä armeijoja johdattamaan, tuskinpa ne tulisivat tällaisen peräytyvän armeijan johtoon täällä meidän maassamme, varsinkaan kun kuningasmielisten takana ei ole edes enää niitä entisiä kansallisia suomalaisia ihanteitakaan, joitten puolesta se puolue, josta minä olen tässä maininnut, aikoinaan taisteli. Kuninkuuden hankkijana on ruotsalaissuomalainen ylimystö, virkavalta ja rahavalta. Sen sijaan tasavaltaa kannattavat puolueet ja aatesuunnat maassamme kasvavat ja ne nojautuvat tämän maan talonpoikaan, joka muodostaa kansan ytimen ja on ottanut itselleen tässä maassa täysi-ikäisyyden oikeudet viime talvena. Sen holhousaika on tässä maassa päättynyt.

Minä jo mainitsin, että minulla on täällä kansalaiskokousten pöytäkirjoja alun toistasataa. Kun näinä päivinä on eduskunnassa tai valio-

kunnissa tullut puheeksi nykyiset kansalaiskokoukset, on niitä pyritty pilkkaamaan. Aina on näkynyt kuningasmielisten taholta pilkallinen hymyily, että ne ovat tilattuja, tehtyjä, ja „mitä kansa ymmärtää näin suurista asioista?" Sellainen ajatus on tullut esiin. Minä kuitenkin pidän näitä asiakirjoja varsin arvokkaina ja pidän kunnianani, että saan niitä tälle eduskunnalle selostaa. Ne ovat syntyneet niissä maakunnissa, jotka ovat Suomen tänä keväänä pelastaneet. Ne ovat valkoisen Suomen kansalaiskokousten mielialan ilmaisuja. Ja niitten kansalaisten piirissä on paljon niitä, jotka silloin, kun Suomen vapaus riippui pistimissä, kantoivat niitä ja antoivat kalleimpansakin alttiiksi tämän maan vapauttamiseksi. Ja sen vuoksi minä katson, että kun minulla siihen nyt on tilaisuus ja kun erikoisesti on meidän ryhmäämme pyydetty esittämään ne eduskunnalle, että minä sen lyhyesti tässä teen. Vielä pyydän huomauttaa sen, että jotkut helsinkiläiset ylioppilassanomalehdentoimittajat voivat lehdissään varsin hyvin pilkata niitten kokousten mielipiteitä, mutta minä suon heille sen vapauden edelleen, niinkuin he ovat tähänkin asti tehneet. Minä katson, että talonpoikainen kansa kykene myös sanomaan sanansa valtiomuotokysymyksessä.

Minulla on ensimmäisenä esillä pöytäkirja, joka on tehty kansalaiskokouksessa Jaakkiman kirkonmäellä jumalanpalveluksen päätyttyä 9 päivänä kesäkuuta 1918. Kokouksessa oli kansalaisia useampia tuhansia henkilöitä kaikista valtiollisista puolueista. Kokous hyväksyi yksimielisesti seuraavat ponnet: 1) Suomi on ehdottomasti pysytettävä tasavaltana. 2) Nykyisen eduskunnan on hajaannuttava, koska se ei ole täysilukuinen, ja uudet vaalit on toimitettava niin pian kuin mahdollista, ja näin valitun eduskunnan tehtäväksi on lykättävä valtiomuotokysymyksen lopullinen ratkaisu. — Samassa pitäjässä on pidetty useita muita kokouksia Oppolan kylässä, Paikjärven kylässä, Iijärven kylässä j. n. e. Tämänkin Iijärven kylässä pidetyn kokouksen pöytäkirjan alla on 62 nimeä. Toisesta pöytäkirjasta pyytäisin mainita seuraavaa. Se on tehty Hiitolan nuorisoseuran talolla. 1 §: „Keskusteltua Suomen tulevaisesta hallitusmuodosta oli kokouksen tuhansiin nouseva osanottajajoukko tasavallan kannattajia, paitsi agronoomi Brotherusta, joka oli kuninkuuden kannalla, jonka mielipiteensä herra Brotherus pyysi merkittäväksi pöytäkirjaan. Samalla oli kokous sitä mieltä, että eduskunta nykyisessä kokoonpanossaan ei voi täysin ilmaista kansan mielipidettä Suomen valtiomuotokysymyksessä." Haapavedellä on pidetty myös kansalaiskokous, jossa on ollut saapuvilla kansalaisia kaikista kansankerroksista ja puolueista noin 300. Kokouksen yksimielisesti hyväksymät ponnet kuuluivat: „Että 6 päivänä joulukuuta 1917 eduskunnan tekemä päätös itsenäisestä Suomen tasavallasta on pidettävä muuttumattomana ja oli kokous täydellisesti hallitusmuotokysymyksessä tasavallan kannalla. 2) Että Suomen hallituksen on tuekseen kehitettävä ja luotava luja järjestysvalta, niin että viimekuluneitten kuukausien tapaukset eivät koskaan voi uudistua. 3) Että eduskunta nykyisessä kokoonpanossaan ei ole oikeutettu lopullisesti hallitusmuotokysymystä päättämään, jos kerran ratkaisu tulee tasa- ja kuningasvallan välillä, vaan on se jätettävä uusien vaalien kautta kokoontuvalle eduskunnalle." Pohjois-Pohjanmaalla, Nivalassa, on myös pidetty kansalaiskokous, jonka ponnet kuuluvat: „Keskustelun yksimielisenä tuloksena kokous lausuu, että Suomen kansan eduskunnan päätös viime joulukuun 6 päivältä, joka koskee Suomen julistamista itsenäiseksi tasavallaksi, on pidettävä edelleen voimassa; että maahan on luotava sellainen järjestysvalta, joka voi turvata maan niinhyvin sisältä kuin ulkoapäin uhkaavilta vaaroilta, jotka tahtovat tuhota Suomen tasavallan itsenäisyyden." Edelleen pyydän lukea vielä erään pohjois-Karjalassa pidetyn kansalaiskokouksen pöytäkirjan, koska siinä tulee esiin mielipide, joka esiintyy varsin useissa pöytäkirjoissa. Kokouksen ponnet kuuluvat: „Kokous päätti yksimielisesti, että Suomi on pidettävä tasavaltana, ja hyväksyttiin seuraava ponsi: Kokous lausuu mitä jyrkimmän paheksumisensa ja vastalauseensa niitä kansalaisia vastaan, jotka tahtoivat joulukuun 6 päivänä 1917 Eduskunnan julistaman Suomen itsenäisen Tasavallan muuttaa kuningaskunnaksi, ja katsoo tätä toimenpidettä vallankaappaukseksi, jota tulemme vastustamaan kaikilla keinoilla, sillä Karjalan sarkatakit taistelivat suojellakseen Suomen tasavaltaa eikä Kuningasta."

Himangassa pidetyssä kansalaiskokouksessa, jossa oli saapuvilla yli 300 henkeä kunnan kaikilta eri kulmilta ja kaikista ryhmistä ja puolueista, suurimmaksi osaksi vanhempaa väestöä, tuotiin mielipide esiin seuraavalla tavalla: „Katsomme, että sen julistuksen perusteella, jonka eduskunnan kaikki puolueryhmät antoivat joulukuulla 1917, on Suomi jo tasavalta ja Suomen tasavallan nimessä hallituksemme kääntyi muiden valtojen puoleen saadakseen heidän tunnustamaan itsenäisyytemme. Ja että hallitusmuotomme on oleva tasavaltalainen, siitä oltiin kaikki yksimielisiä joku aika sitten; mistä nyt niin paljon kunin-

kaan anojia? Saadakseen elää rauhassa ja nauttia lain turvaa vapaassa Suomen tasavallassa, lähti se lainkuuliainen, taaja Pohjanmaan sarkatakkinen urhojen parvi henpen ja veren uhalla vapauttamaan Suomen anarkian ja vieraan vallan orjuudesta; palkkioksiko tästä sille tarjotaan vierasheimoista kuningasta; kansan harteilleko loistavaa hovia? Ei! Sitä varten emme ole vertamme vuodattaneet, kaikkemme alttiiksi antaneet. Ehdoton vaatimuksemme on: Suomi on oleva itsenäinen tasavalta." Alavudella pidetty kansalaiskokous on hyväksynyt ponnen, jossa se vaatii, että koska nyt koossa oleva eduskunta ei tunnetuista syistä edusta kansan tahtoa kysymyksessä olevassa asiassa, on valtiomuodon lopullinen luominen jätettävä uusien vaalien pohjalla kokoontuvalle eduskunnalle. Haapajärvellä pidetty kansalaiskokous, jossa on ollut runsaasti osanottajia, on tullut samoihin yksimielisiin tuloksiin. Samoin Sippolan raittiustalolla 9 päivänä kesäkuuta 1918 pidetty kokous. Sen ponnet ovat lyhyet ja kuuluvat näin: että kansalaiskokous, käsittäen noin 200 eri puolueisiin lukeutuvaa Sippolan kuntalaista, kokoontuneena keskustelemaan Suomen hallitusmuotokysymyksestä, asettuu ehdottomasti tasavaltaisen hallitusmuodon kannalle, käsittäen vain sen turvissa Suomen kansan terveen ja rauhallisen kehityksen tulevan mahdolliseksi.

Sortavalassa pidetty kansalaiskokous on myös tullut samoihin tuloksiin. Sama mielipide tulee esiin Kirvun pitäjän kunnanhuoneella pidetyssä kansalaiskokouksessa, jossa oli yli 300 osanottajaa. Jalasjärvellä pidetty kansalaiskokous on hyväksynyt ponnet, joista käy ilmi, että siellä tahdotaan tasavaltaista hallitusmuotoa. Samoin Oulaisissa. Niinikään suojeluskunnan ja yleensä maata viljelevän väestön kokouksessa Rovaniemen Ylikylässä. Nurmossa myös on pidetty kansalaiskokous ja sen ponnet osoittavat samaa. Samoin Saloisissa, Uukuniemellä, Muolaassa, Ilomantsissa, Pielisjärvellä, Hankasalmella, Ähtärissä, Enon pitäjässä, Valkealassa on pidetty useita kansalaiskokouksia, Pyhäjärvellä niinikään useimmissa suuremmissa kylissä on pidetty kansalaiskokouksia. Samoin Vihannissa, Sotkamossa, Ristijärvellä, Alajärvellä, Reisjärvellä, Petäjävedellä; kaikissa niissä on tasavaltalaisuus ollut yleensä mielipiteenä. Parikkalassa on myös pidetty kansalaiskokous sunnuntaina kesäkuun 9 päivänä. Kokouksessa oli läsnä noin 500 henkeä ja hyväksyivät ne vilkkaan keskustelun jälkeen yksimielisesti seuraavat ponnet: 1) Että Suomen eduskunnan päätös joulukuun 6 päivältä itsenäisestä Suomen tasavallasta on pidettävä muuttamattomana. 3) Ellei edellämainitut ponnet nykyisessä eduskunnassa ratkea suotuisaan suuntaan, on eduskunnan hajaannuttava ja määrättävä uudet vaalit tai muussa tapauksessa jätettävä nämä asiat kansanäänestyksen ratkaistaviksi.

Pöytäkirja kirjoitettu kansalaiskokouksessa Ruskealan kunnantuvassa 2 päivänä kesäkuuta 1918. Saapuvilla 200 henkeä. Kokouksen kolme ensimmäistä pontta kuuluu seuraavasti: Sen keskustelun perusteella, joka alustuksen johdosta syntyi, laadittiin ja hyväksyttiin kokouksessa seuraavat ponnet: 1) Korkeimman vallan siirto eduskunnalta senaatin puheenjohtajalle pidetään ensimäisenä askeleena vallankaappaukseen sekä tarpeettomana ja vahingollisena. 2) Suomen tasavallan muuttamista kuningaskunnaksi pidetään rikoksena kansan valtavaa enemmistöä ja maamme vapaussodan sankareita kohtaan sekä terveelle kehitykselle turmiollisena. 3) Nykyinen eduskunta on valittaessa evästetty tasavaltaa kannattamaan, se on mennyt vähälukuiseksi eikä enää kuvasta nykyistä kansan mielipidettä eikä sillä ole oikeutta päättää niin tärkeistä asioista kuin tasavallan muuttamisesta kuningaskunnaksi. — Vielä on pidetty kansalaiskokouksia Kortesjärvellä, Lohtajalla useampiakin, Muhoksella, Ylikiimingillä, Pihtiputaalla, Teuvalla, Kärsämäellä, Alavieskassa, Kaukolassa, Soanlahdella, Pielisjärvellä, Kiteellä, Metsäpirtissä, Ruokolahdella, Kiuruvedellä, Räisälässä, Pyhäjoella, Kuusamossa, Kontiolahdella — lukuisa joukko allekirjoituksia siinäkin — Enossa, Kuolajärvellä, Keiteleellä, Sotkamossa, Kestilässä, Puolangalla, Vuokselassa, Käkisalmessa, Pyhännöllä; Joensuun kaupungissa ovat sinne kokoontuneet maalaiset pitäneet kokouksen ja asettuneet tasavallan kannalle. Iisalmella on myös pidetty kansalaiskokous, Uukuniemellä, Karstulassa, Pyhäjärvellä pidetty varsin useita, Hyrynsalmella, Iisalmella, Rutakolla, Polvijärvellä, Lappeella, Kontiolahdella ja niin edespäin. Minä en ole tahtonut kansalaiskokousten ponsien laajemmalla selostamisella kuluttaa eduskunnan aikaa, mutta olen tämän verran kuitenkin rohjennut aikaa tähän ottaa ja minulla on ollut kunnia näin esittää koko Suomen talonpoikaiskansan mielipide ja toivon, että eduskunnassa annetaan sille täysi arvo. (Niihin vastahuomautuksiin, joita kuulen oikeustosta, huomautan, että vaalien aikana ainakin tarvitaan oikeustossakin näitä kansalaisia, samoin veronmaksuaikoina ja aina silloin tällöin, nyt kyllä voidaan niitä halveksia.) Kun kuningasmieliset aina esittävät nimiä julistustensa painoksi, otan minä vapauden luetella tässä lopuksi jonkun verran nimiäkin, jotka osoittavat mitkä kansanluokat

ovat tasavallan kannalla. Tässä on esimerkiksi Polvijärvellä pidetyn kokouksen päätösten alla: Antti Tanskanen, talollinen, Aatu Toivonen, talollinen, E. Ovaskainen, lampuoti, Antti Toivonen, talollinen, Heikki Hyttinen, talollinen, Olli Miettinen, lampuoti, Pekka Hyttinen, talollinen, Heikki Tuomonen, torppari, Tobi Tanskanen, mylläri, Matti Tanskanen, työmies, Erik Tuomonen, työmies, Aleksi Voutilainen, talollinen, Hilda Tuononen, Emil Toivonen, talollinen, Miina Toivonen, talollinen, Aatu Hiltunen, talollinen, Paavo Sorsa, työmies, Anna Stiina Sorsa, emäntä, Stiina Maria Hirvonen, emäntä, Anna Maria Laakkonen, talollisenemäntä, ja niin edespäin. Samanlainen suomalainen kansallisuus helskää kaikkien maakuntien pöytäkirjoissa, mutta en katso tarpeelliseksi niitä nimiä lukea. Niistä näkyy, että Suomen kansan tervein, vakavin ja kansallisin aines on tasavallan kannalla. Olen näin tahtonut viitata siihenkin, että nämä mielenilmaisut eivät ole tilattuja, vaan kansalaiset ovat vakaasti harkinneet asiaa ja piirtäneet nimensä pöytäkirjojen alle. Niinkuin näkyy, ovat näissä aivan talonpoikaisella kädellä kirjoitetut nimet omakätiset.

Useissa lausunnoissa on koetettu viitata siihen, että tasavaltalaiset ajaisivat täällä ympärysvaltojen asiaa. Tällaisen likaisen syytöksen ovat tehneet tässäkin eduskunnassa useat lausujat. Sitä on myös sanottu sanomalehdissä ja niin edespäin. Millä perusteella voidaan tällaista sanoa? Eikö talonpoikaisen luokan keskuudesta ole lähteneet useimmat ne nuoret miehet, jotka joku vuosi sitten menivät Saksaan ja valmistuivat siellä sotilaiksi taistelemaan isänmaan puolesta? Eikö myöskin talonpoikainen väestö ole yksimielisesti suhtautunut aivan lojaalisesti saksalaisten ja suomalaisten välisiin sopimuksiin ja yhdessä taistelleet tämän maan vapauttamisen puolesta? Ja kun näin on tapahtunut, niin sen vuoksi on mainitsemani syytös tasavaltalaisia vastaan häpeällinen ja se osoittaa, että tämä suuri valtiomuotokysymys on tällä tavoin viety sellaisen käsittelyn piiriin, joka ei ole sille missään tapauksessa terveellistä.

Niinkuin nyt antamastani selostuksesta näkyy, tahtoo tämän maan talonpoikainen väestö tänne tasavaltaa, mutta se tahtoo samalla lujaa järjestystä maahan ja se uskoo, että se on saatavissa vain kansallisen tasavallan kautta. Minä olen vakuutettu, että tasavaltalaiset kaikesta huolimatta tahtovat asettua voittamaan tai kaatumaan Suomen kansan ydinkerrosten kanssa, ja kun ne tahtovat Suomen tasavallaksi, niin se on toteutettava.

Senaattori Louhivuori: Edellinen puhuja tahtoi useampaankin kertaan alleviivata, että sellaisia papereita, joita hän tässä esitti, täällä muka halveksittaisiin. Minä en luule, että kenenkään mieleen johtuu halveksia niitä henkilöitä, jotka ovat näihin papereihin nimensä kirjoittaneet. Mutta on syvästi surettavaa, että tältä puhujalavalta jälleen ryhdytään esittämään samanlaisia papereita, kuin täältä viime syksynä saatiin kuulla (Vasemmalta: Ei nämä ole sellaisia.), että tältä puhujalavalta koetetaan edusmiehiin pyrkiä vaikuttamaan kehoituksilla ja uhkauksilla, jotka tulevat eduskunnan ulkopuolelta. Edusmiehen velvollisuus on tietenkin ottaa huomioon kansan mieliala, mutta hänen velvollisuutensa on tehdä päätökset sen mukaan, kuin hän oikeana pitää, eikä kokouspöytäkirjojen mukaan, joissa hänelle esitetään vaatimuksia ja uhkauksia (Oikealta: Hyvä!). Mitä nimenomaan näihin pöytäkirjoihin tulee, niin panin minä tarkasti kuunnellessani merkille, että ne olivat ihmeteltävän samanlaisia, aina sitä myöten, että pykälät, milloin niitä oli kolme, milloin kaksi, olivat aivan samassa järjestyksessäkin, puhumattakaan sisällyksen samanlaisuudesta. Minä en tahdo väittää mitään, mutta tämä oikeuttaa kuitenkin olettamaan, että ne kokoukset, joista täällä pöytäkirjoja esitettiin, eivät ole saaneet alkuansa sieltä, missä niitä kokouksia pidetään, vaan että kokoukset ovat puuhatut muualta, että pöytäkirjat ja kokoukset ovat saaneet alkunsa samasta lähteestä. Että tuollaisissa kokouksissa voidaan saada samaan suuntaan käypiä päätöksiä aikaan, ei ole ensinkään ihmeteltävää. — Täällä viime syksynä luettiin pöytäkirjoja joukottain, joissa päätökset olivat samanlaisia. Ei olisi mikään ihme, ettei Suomen kansaa vieläkin voitaisi johtaa harhaan. Paljon suurempia ja paljon pitempiaikaisen sivistyksen omaavia kansakuntia on johdettu ja johdetaan edelleenkin harhaan milloin enemmän, milloin vähemmän edesvastuuttomain kiihottajain kautta. Kuinka ei meidän kansaamme silloin voitaisi kiihoittaa! Viime ajat ovat hyvin todistaneet, että, niinkuin luonnollistakin on, näissä oloissa kansan mieli on erityisesti herkkä kiihoitukselle puoleen tai toiseen.

Eilen jo huomautettiin, että uusi vasemmisto täällä eduskunnassa pyrkii osittain omaksumaan entisen vasemmiston tapoja. Tätä todistaa juuri parhaiten se, että koetetaan painostusta eduskuntaan harjoittaa ulkoapäin haalituilla papereilla. Ei luulisi kuitenkaan, että maalaisliitonkaan taholla haluttaisiin kutsua tänne tasavallan tueksi ne, jotka nyt eivät ole edustettuina eduskunnassa, nimittäin punakaartilaiset ja heidän valitsijansa. Mutta mitä muuta merkitsee se vaatimus, että tämä eduskunta ei ole pätevä päättämään maan hallitusmuodosta, vaan täytyy tulla uusi eduskunta.

Luulisi, että punakaarti ja heidän valitsijansa ovat menettäneet oikeutensa tällä kertaa täällä päättää siitä, millä lailla heidän aikaansaamansa kapinan jäljet on korjattava ja tämän maan tulevaisuudelle pysyväinen perustus rakennettava.

Meidän kansamme asema enemmän ulkonaisesti kuin sisäisestikään ei ole sellainen, että nyt olisi onnellista uusien vaalien toimittaminen, koskivatpa ne vaalit sitten valtiopäivämiesten valitsemista tai hallitusmuodon valitsemista kansanäänestyksen kautta taikkapa muuta yleistä vaalia. Yhtäkkiä on meidän maamme joutunut keskelle suurempien, voimakkaampien kansojen pyyteitä. Ei ole monta vuotta siitä, jolloin meidän kansamme oli vähemmän huomattu kuin joku puolivilli heimo Balkanin niemimaalla. Nyt tänne kohdistuvat sekä suurten että pienten katseet joka suunnalta, ja ne pyyteet, mitä meidän maamme suhteen on olemassa eri tahoilla, eivät suinkaan ole pelkästään ystävällisiä ja epäitsekkäitä. Varmaa on, että niiden pyyteiden perilleviemiseksi ollaan valmiit käyttämään keinoja, joita ei meidän maassamme aikaisemmin ole käytetty ja joiden pelottavaa vakavuutta täällä sen vuoksi ei tunneta. Olisi mitä suurin onnettomuus päästää nyt keskellä eri valtojen ristiriitaisten pyyteiden vaalitaistelu täällä valloilleen. Sanottiin usemmassakin äsken luetuista pöytäkirjoista, että olisi rikollista, jos tämä eduskunta kävisi päättämään maan hallitusmuodosta. Luulen, että se, joka tuntee maamme aseman nykyisen koko vakavuuden, on valmis heittämään tämän syytöksen takaisin niille, jotka sen ovat tahtoneet tätä eduskuntaa vastaan heittää. (Oikealta: Hyvä!)

Senaattori Pehkonen: En ollut aikonut käyttää tämän asian yhteydessä puheenvuoroa, mutta edellinen puhe oli sitä laatua, etten katso voivani sitä sivuuttaa. On aivan erilaisia käsitteitä nähtävästi olemassa siitä, mikä on kansan kiihoitusta ja mikä on jotakin muuta kansalaistoimintaa, joka yhteiskunnassa täytyy olla luvallista. Se aika jolloin, ja se kiihoitus, jota tässä maassa on harjoitettu kiihoituksen oikealla nimellä, on oleva ohitse ja sitä ei ole yhteiskunnassa sallittava. Mutta kiihoitukseksi ei ole leimattava missään tapauksessa sitä, jos kansa, kuten minä tunnen, hermostuneena nykyisistä valtiollisista suunnista kokoontuukin oman mielialansa painostamana kansalaiskokouksiin neuvottelemaan asioista ja lausuman mielialansa julki maan eduskunnalle, jonka haltuun se on asiat luottanut, sitä suuremmalla syyllä, kun se tietää, että eduskunta ei ole tällä kertaa, sanotaanko siitä mitä tahansa, täysivoimaisena ja kokonaisuudessaan yhteiskuntaa suojaavaa kansaakaan täysin edustavana koolla. Olen kapinan aikana onnekseni saanut elää sen kansanaineksen keskuudessa, joka, ei kiihoituksesta vaan omasta vapaasta uskonnollisesta ja isänmaallisesta harrastuksesta, on noussut vapauttamaan tämän maan kapinallisten käsistä. Olen ollut tilaisuudessa olemaan tämän kansanaineksen keskuudessa niissä sankarihautajaisissa, joissa se on kunniaansa tälle työlle osoittanut. Ja olen puolestani tullut siellä sellaiseen tulokseen, että tämä kansa, sen maalaisaineskin, on viime aikojen kuluessa, kansanvalistustyön, nuorisoseuratyön, maatalousseura- ja edistysseuratyön sekä ainakin toisissa osissa maata uskonnollisen herätystyön vaikutuksesta, herännyt sellaiseen kansalliseen itsetuntoon, että se elävästi tietää, mitä se tekee ja mitä se esille tuo. Niissä tilaisuuksissa ei ole esiintynyt äidiltä, joka vie viimeistä kertaa ainoan poikansa, kyyneltä silmään, ei vaimolta, joka saattaa perheen ainoan tuen, kyyneltä silmään, vaan syvä, vakava, itsetietoinen ja isänmaallinen tunne on siinä kansanjoukossa ollut elävänä vallalla. Jo silloin, kun kansa tässä mielialassa on noussut anarkiaa päältään työntämään syrjään, on enemmän kuin kohtuutonta lausua kiihoitukseksi ja yksistään ulkoapäin tulevan vaikutuksen synnyttämiksi niitä mielenilmaisuja, joita se nyt tahtoo tuoda esille ja eduskuntansakin kuuluville. Arvosteltakoon näitä mielenilmaisuja muuten asiallisesti niin tai näin, se on jokaisen yksilön oman vakaumuksen ja käsityksen tulos.

Kun olen ottanut puheenvuoron, tahdon vielä lausua ajatukseni myös niistä syytöksistä omasta puolestani, joita siellä täällä on näkynyt toisinajattelevia, n. s. tasavaltalaisia kohtaan. Niitä halpamaisia, todistamattomia syytöksiä luonnollisesti voidaan aivan samoilla perusteilla lausua puolelta jos toiseltakin. Jos kerran voidaan väittää, että Suomen kansa on nyt tullut huomatuksi, niin se on tullut huomatuksi puolelta ja toiselta ja tämän perusteella ei voida syytöstä ilman muuta sinne eikä tänne viskata. Minä puolestani tahtoisin ainakin toistaiseksi tällaisesta syytöksestä itseni vapauttaa. Minä luulen, että siihen nähden meillä ei ole mitään oikeaa syytä tällä kertaa olemassa. Ja jos sellaista vastaisuudessa ilmaantuu, on se silloin tosiasiana esitettävä eikä hämäräperäisinä syytöksinä tuotava esiin kansaa hermostuneessa tilanteessa yhä enemmän hermostuttamaan ja sitä epäluuloiseksi toinen toistaan kohtaan saattamaan. Niin kauvan kun ei mitään voida osoittaa, minä puolestani tahtoisin torjua jyrkästi kaikki nämä syytökset, tulkoot ne miltä puolelta tahansa. Tiedän ainakin omasta

puolestani, että ainakin suuressa osassa ovat mielipiteet toisista syistä pysyneet tasavaltaisina eikä ulkoapäin tulevasta vaikutuksesta, olkoon kysymys sitten Helsingistä tai maan rajojen ulkopuolelta tulevasta vaikutuksesta. (Vasemmalta: Hyvä!)

Ed. Pykälä: Nyt käsiteltävissä oleva hallitusmuotoesitys eroaa hyvin suuresti saman hallituksen ja samojen miesten viime joulukuussa antamasta hallitusmuotoesityksestä. Silloin hallituksemme katsoi tasavaltaisen hallitusmuodon meidän oloihimme ainoaksi sopivaksi. Nyt selitetään koko maamme menestymisen ja onnen ehdon olevan yksinvaltaisessa hallituksessa. Tätä täyskäännöstä selvitellään lakiehdotuksen perusteluissa. Pääperusteena on, että viimeaikaisten vaiheitten jälkeen maamme sisäinen ja ulkonainen asema esiintyy niin toisenlaisena, kuin puoli vuotta sitten, ettei nyt voida sovelluttaa tasavaltaista hallitusmuotoa, vaan tarvitaan yksinvaltainen. Yhtenä syynä on se, ettei hallitus katso oltavan varmoja, ettei tuollaista äskeisen tapaista kapinaa vieläkin joskus tulevaisuudessa uusiintuisi, ja tällöin katsoo hallituksemme olevan „vähän harkittua vaihtaa meillä ammoisista ajoista ollutta ja kansaan kotiutunutta monarkistista hallitusmuotoamme tasavaltaiseen".

Näitä perustelut ottaa moni nyt hämmästyksellä vastaan. Puoli vuotta takaperin saattoi arvella: kykenemmekö me todellakaan itse hallitsemaan itseämme? Näytti kuin kansa ei olisi käsittänyt itsenäisyytemme ja vapautemme suuruutta, vaan suhtautui siihen näennäisesti välinpitämättömästi. Nyt on laita toinen. Suomen terveen kansanaineksen tervettä oikeudentuntoa oli loukattu punakaartilaisten ainaisilla tihutöillä. Kun sitten tuli selville, että nämä idän harmajatakkien kanssa aikoivat tehdä tyhjäksi meidän itsenäisyytemme, loppui tuo suomalainen, vaikkakin sitkeä, kärsivällisyys. Tulos oli: maa puhdistui ryssistä ja puhdistui myöskin niistä aineksista, jotka kansanvallan nimessä täällä hirmutöitä harjoittivat. Suomen talonpoikaisväestö, joka kauvan aikaa oli kuunnellut sosialistien huutoa kansanvallasta, tahtoi näyttää, mikä on todellinen kansanvalta. Se riensi vapauttamaan valitsemaansa eduskuntaa ja hallitusta punaisen hirmuvallan käsistä saadakseen viedä asioita rauhallista ja parlamenttaarista tietä eteenpäin.

Ei tässä odotettu käskyjä keltään, kansa itse, tietäessään omaavansa täällä valtaa, katsoi myöskin olevansa velvollinen pitämään huolta, että kaikki menee oikeata latuaan. Ei tiedetty silloin monissa paikoin, onko hallitusta ollenkaan, vielä vähemmän sen mahtavuuden turvissa lähdettiin taisteluun. Tuskin monenkaan päähän lie pälkähtänyt, että tarvittaisiin kuningasta tai keisaria. En tiedä, miten lie ollut muualla, mutta Karjalassa ei moni mies jättäessään kotinsa ja perheensä tiennyt edes olevan maan sotajoukoilla ylipäällikköä. Kaikki katsoivat toiminnan pyhäksi velvollisuudekseen, riensivät mukaan ja uskoivat oikeuden voittoon.

Päällystö ja johto on tietenkin ollut tarpeen ja välttämätön, mutta tämä vain on tuore esimerkki sitä väitettä vastaan, että tällaisen kapinan uusiutumisen varalta tarvitaan yksinvalta. Yhtä tuore esimerkki tämä myöskin on siihen väitteeseen, että tarvitaan yksinvalta sen varalta, jos venäläiset mahdollisessa tulevaisuudessa yrittäisivät valloittaa takaisin Suomea. Minä olen varma, että siinä tapauksessa on Suomen kansa taas yhtenä miehenä puolustamassa vapauttaan, tarvitsematta selässään yksinvaltiaan ruoskaniskuja. Kansalle vieraan hallitsijan täällä ollessa saattaisi pian tulos olla päinvastainen. Tuskinpa löytyisi kansan syvissä riveissä sitä uhrautuvaisuutta, joka nyt näyttäytyi, jos tuonne sotaan hallitsijan mahtisanalla komennettaisiin.

Jos nyt hallitus ja eduskunta laativat itsevaltaisen hallitusmuodon, on se mielestäni iskua vasten kasvoja suurimmalle osalle Suomen kansasta ja etenkin vapaussodan sankareille. Uskottiin eduskunnan yksimieliseen päätökseen joulukuun 6 päivältä, jolloin se julisti Suomen tasavallaksi, ja tässä uskossa on moni kortensa maamme vapauden turvaamiseksi kantanut. Kaikki sotilaat ovat vannoneet puolustavansa Suomen tasavallan laillista hallitusta ja eduskuntaa ja ovat tämä ihanne päämääränään taistelleet. Usea sotilas on uhrannut henkensä tämän valansa perusteella. Nyt sama hallitus ja eduskunta heti päästyään vapaaksi tarjoaa vapauttajilleen — kuningasta. Kun niin usean väsymyksen, vilun ja nälän, puhumattakaan hengenvaarasta, ja monen sokeaksi tai raajarikoksi tulemisen palkkio on tämä, tuntee moni sotilas katkeraa pettymystä. Tulee mieleen: mihin joutui se todellinen kansanvalta, jota läksimme pelastamaan punakaartilaisten käsistä?

Nyt juuri on kansamme antanut parhaimman näytteen elinvoimastaan, siitä, että se ansaitsee saada haluamansa paikan itsenäisten valtioiden joukossa. Nyt me ymmärrämme paremmin kuin puoli vuotta takaperin antaa arvoa saavutetulle vapaudellemme. Siksi ei nyt ole semminkään aihetta lähteä kumartelemaan etelään eikä länteen, että tässä me nyt olemme, tulkaa ja hallitkaa

meitä. Nyt, jos koskaan, meillä pitäisi olla luottamusta ja uskoa omaan itseemme.

Mutta tuollaista nyt esiintyvää heikkouden ja itseluottamuksen puutetta, jota täällä niin paljon olemme nähneet, on meillä eräissä piireissä aina löytynyt. Aikaisemmin oltiin kumarruksissa itäänpäin, Bobrikowin ja Seynin nöyriä palvelijoita. Silloin selitettiin, että jyrkkä vastustamispolitiikka venäläistyttämishankkeita vastaan on liiaksi uskallettua ja vähän harkittua. Nyt myöhemmin olemme tulleet näkemään, kumpi politiikka oli maallemme sittenkin onnellisempi.

Nyt jotenkin samoissa piireissä on saanut alkunsa tämä kuningashomma. Taas pidetään vahingollisena, liiaksi uskallettuna ja suorastaan yltiöpäisyytensä tasavaltainen ajatus. Nyt kumarrellaan kaikille suunnille, etsien tälle kansalle kuningasta. Kaiken tämän puolustukseksi selitetään meille talonpojille, miten kä meidän oman turvallisuutemme kannalta tämä kuningas on tarpeen ja miten kä hyvä ja kansanvaltainen tuo kuningas on, ja että se tuodaan tänne etupäässä vain turvaamaan talonpoikaa.

Eivät nämä kuninkaanetsijät vielä itsekään tunne ja tiedä kenen ja millaisen he saisivat. Ja että se tuotaisiin tänne vain talonpoikaa ja vähäväkistä turvaamaan, kuten eilisessä nuorsuomalaisten kuningasmielisten julistuksessakin kauniisti sanotaan, sitä meidän vähäinen järkiraukkamme ei jaksa käsittää. Vaikkapa tämä nyt saatava kuningas olisikin sellainen mallikelpoinen, kuin nyt puhutaan, niin hänen jälkeläistensä kunnosta ei parhaimpiakaan takauksia voi uskoa. Niihin me sitoisimme tulevat sukupolvet? Se on liiaksi uskallettua. Jälkipolvet ovat aina tilaisuudessa saamaan itselleen kuninkaan, jos haluavat, mutta heidän ei ole niinkään helppo siitä irti päästä, jos me heidät siihen sidomme.

Minä en ainakaan ota vastuulleni sitä suuren kansan enemmistön tuomiota, jonka me varmasti saamme, jos hankimme tänne kuninkaan loistavine hoveineen ja vehkeilevine hovipuolueineen, johon kansamme ei ole tottunut, huolimatta monarkkisesta hallitusmuodostamme. Puhuttakoon vaikka kuinka paljon siitä, että vaihdos yksinvaltaisesta hallitusmuodosta tasavaltaiseen on soveltumaton muutos meidän oloissamme, niin paljon soveltumattomampi tämä nyt esitetty muutos on joka tapauksessa, sillä kansamme ei ole koskaan tyytyväisyydellä katsellut tätä nykyistä hallitusmuotoamme. Se on pitänyt sitä olojen pakottamana, välttämättömänä pahana, ja olen varma, että sen suuri enemmistö nyt tällä kertaa vaatii tasavaltaa, vaikka tässä eduskunnassa, jonka pitäisi edustaa Suomen kansaa, on suuri määrä kuningasmielisiä. Mutta jos nuo tyhjät tuolitkin saisivat uusien vaalien kautta puhua, niin uskon, että tulos olisi toinen. Joka tapauksessa olisi koko kansa silloin edustettuna ja eduskunta täysilukuinen. Silloin se saisi paremmalla auktoriteetilla sanoa, ovatko olosuhteet todellakin muuttuneet sinnepäin, että täällä tarvitaan kuningasta. Jos tahdotaan todellakin maallemme onnellista tulevaisuutta, josta niin kauniisti täällä on puhuttu, kuunneltakoon kansan ääntä, älköötkä taantumuspiirit ottako niitä liian kevyesti ja uskoko ainoastaan oman mielipiteensä oikeuteen. Tasavaltainen hallituskin on luja, jos se on kansan suosima. Tahdon vain viitata hallituksen omiin sanoihin tämän kuningasehdotuksen perusteluissa. Siinä m. m. sanotaan: „Maamme terveitten ainesten suuremmoinen voimainponnistus ja lopullinen voitto ovat todistuksena siitä, että Suomen kansa, jos sen vastainen kehitys saapi oikean suunnan, todella on pystyvä luomaan voimakkaan ja tarkoituksistaan tietoisen valtiovallan sekä vaikeissakin oloissa sitä puoltamaan".

Annettakoon sille oikea suunta. Älköönkä lähdettäkö vastoin enemmistön tahdoa etsimään tänne kuningasta siinä kauniissa uskossa että „eivät ne nyt ymmärrä, mutta jahka saavat kuninkaan, niin kyllä ne siihen pian tottuvat ja huomaavat sen hyväksi", kuten olen kuullut meidän kuningasmielisten kevytmielisesti huudahtavan, vaan kuultakoon kansan ääntä, sillä ainoastaan se hallitus on luja sekä sisään- että ulospäin, jonka takana on kansa.

Ed. Takkula: Siitä, että kumpi hallitusmuoto on parempi, ovat täällä jo viime istunnossa etupäässä edustajat Ståhlberg, Alkio ja senaattori Kallio lausuneet mielipiteensä, joihin minäkin tahdon yhtyä. Minä pyydän saada yhtyä niihin täydelliseti, sekä omasta puolestani lisätä sen, että uutta hallitusmuotoa laadittaessa ei ole ainoastaan lähdettävä siitä, kumpi toistaan on parempi, vaan on otettava myöskin huomioon, että kumpi hallitusmuoto voipi saada maassamme aikaan rauhoittavan ja pysyväisen yksimielisyyden. Kun minä lähden asioita tältä kannalta arvostelemaan, en tietysti ota silloin ollenkaan huomioon tätä nyt kysymyksessäolevaa hallituksen ja muitten harvojen kokoonhaalimaa hallitusmuotoehdotusta, sillä koko maamme väestö on jo hallituksen kohdussa ollessaan sen tuominnut mitättömäksi ja minä voin olla vakuutettu siitä, että kansa tulee yksimielisesti tuomionsa takana pysymään.

Tämä meidän hallitusmuotokysymyksemme on pannut aina minut ajattelemaan sangen va-

kavasti, kuten täällä monet muutkin ovat samalla tavalla lausuneet. Kun viime joulukuun 6 päivänä eduskunta hyväksyi maallemme tasavaltaisen hallitusperiaatteen, joka oli koko eduskuntamme ja maamme tahdo, oli minun, samoinkuin muittenkin, tyytyväisyys ja ilo suuri siitä, sillä olimmehan me jo kyllin saaneet maistaa sitä makeutta, mitä monet n. s. monarkistit ja byrokraatistit olivat antaneet meidän tuntea. Kun eduskunta hyväksyi maamme itsenäiseksi tasavallaksi, tunnustivat sen kaikki Euroopan suurimmat vallat, Englantia lukuunottamatta, aivan avomielisesti. Näin luultiin päästävän rauhassa jatkamaan omin voimin omien tarkoitusperien mukaan sitä työtä, joka vieraan sorron takia oli jäänyt takapajulle. Herrat kai muistanevat vielä, kuinka me suurin juhlatuntein, ehkäpä jotkut ilonkyyneleitä vuodattaen, huusimme eläköön tälle rakkaalle maalle ja sen itsenäiselle tasavallalle, jonka olimme ikäänkuin korkeimman johdatuksesta keskellä raivoavan maailman melskeitä saaneet omistaa. Eikö se ollut, herrat ja rouvat, juhlallinen hetki? Eikö se ollut juhlallisin hetki, mitä koko maamme olemassaolon aikana sen kansalle ja eduskunnalle on voitu tarjoa? Niin suurena historiallisena hetkenä sitä ainakin minä ja kaikki minun kannallani olevat pitivät ja ne pitivät sitä suurena hetkenä kahdesta syystä, ensinnäkin, että maamme oli tullut itsenäiseksi, ja toiseksi siitä syystä, että maamme oli julistettu tasavallaksi, suvereeniseksi maaksi ja valtioksi. Muistaakseni me kaikki iloitsimme aivan oikeistosta vasemmistoon asti. Tämä oli kuitenkin hetkellistä. Maamme työväestö alkoi kapinan kansan valitsemaa eduskuntaa ja sen laillista hallitusta vastaan. Siis maamme sosialidemokratiaksi itseään nimittävä puolue, jonka kansanvaltaisuutta ei olisi luullut niin huonoksi, alkoi julkikapinan maan eduskuntaa ja sen hallitusta vastaan, t. s. tahtoi ryöstää kansan vallan itselleen ja ruveta sitä mielivaltaisesti omien tarkoitusperiensä hyväksi käyttämään. Minä tahtoisin herroilta, etenkin täällä Helsingissä olleilta edustajilta, niiltä, jotka yksinvaltaa puolustavat, kysyä: miltä tuntuu tuo punaisten yksinvalta? Minä olin tilaisuudessa sitä maistamaan ja olen vakuutettu, etten ikinä sitä hyväksy, tulkoon se ylhäältä tai alhaalta, ja minä luulen, että kaikki tasavallan kannalla olevat ovat samaa mieltä.

Minun ei tarvitse asian tähän puoleen sen enemmän kajota, vaan minä tahtoisin täällä monarkkian suosijoilta kysyä, kenen nimessä tässä maassa on kukistettu punainen hirmuvalta, kenen nimessä sitä vastaan ovat lähteneet Pohjanmaan ja Karjalan talonpoikaisarmeijat taistelemaan? Jos herrat olisivat hyvät ja kysyisivät nyt vielä armeijalta, joka on urhoollisesti taistellut ja voittanut, ja sen mukaan ratkaisisitte valtiomuotokysymyksen, niin silloin te olisitte johdonmukaisia, mutta te ette nyt kysy niiltä sen vuoksi, että sen vastaus on päinvastainen, kuin tahdotte sen olevan. Se olisi Uuden Päivän, Suomettaren y. m. mukaan tyhmä vastaus, tyhmien, jotka eivät ymmärrä mitään. Täällä aikaisemmassa istunnossa muistaakseni ed. Ingman sanoi, ettei vielä tämäkään eduskunta ole oppinut mitään. Minä myydän saada kannattaa, joskin myöhästyneenä, tätä ed. Ingmanin ajatusta. Tuskin erehdyn, jos sanon, että ne ovat juuri yksinvallan kannattajat, jotka eivät ole oppineet äskeisistä tapauksista ei kerrassaan mitään. Jos monarkkian suosijat olisivat jotain tahtoneet oppia, tuskin he olisivat tahtoneet toista jousta pinnistää, kun ensimmäinen on lauennut, kuten nyt ovat alkaneet tehdä. Minä pyytäisin monarkisteille huomauttaa, että on varsin vaarallista teille itsellenne se peli, johon olette ruvenneet. Minä en uhkaa, niinkuin on huomautettu, vaan minä varoitan että jos teille herrat on tämä maa kallis ja jos tahdotte, että tästä tulisi luja järjestysmaa, niin älkää olko liian rohkeita hyökätessä niitä vastaan, jotka ovat vapauttaneet maamme kapinallisista ja saattaneet teidät vapaiksi. Luuletteko te, että kouralinen monarkisteja voi pitää jonkun ulkomaalaisen hallitsijan avulla lujaa järjestystä silloin, kun kansa ei ole teidän kuninkaitanne hallitsijoiksi ja järjestäjiksi tunnustanut eikä tunnusta. Otatteko kaiken seurauksen ja syyn päällenne tästä? Minä kyllä arvaan, että te ehkä ottaisitte. Eihän teille lupaus ja sen täyttäminen ole kovinkaan suuriarvoinen, ainakaan päättäen niistä julistuksista jotka suometarlainen, maalaisliittolainen y. m. puolueet julistivat viime tammikuussa. Samoin nykyinen hallitsija viime joulukuun 4 päivänä y. m., m. m. senaattori Talas. Minä tahtoisin saada lukea täällä siitä kirjelmästä tai tavallaan julistuksesta, joka viime tammikuun 27 päivänä täällä kaikkien ryhmien puheenjohtajat allekirjoittivat ryhmänsä puolesta, sen julistuksen, jossa sanotaan m. m.: „Allekirjoittaneet eduskunnan ryhmät ovat lujasti päättäneet tukea ja pitää voimassa nuoressa tasavallassamme yhteiskuntajärjestystä ja suojata kansalaisten laillista oikeutta. Jokainen teko, joka on ristiriidassa tämän tarkoitusperän kanssa, on leimattava kansamme vapaudelle vihamieliseksi teoksi. Sen hallituksen ympärillä, jonka eduskunta on aset-

tanut maata lailla ja oikeudella hallitsemaan, lujana seisomme. Isänmaan vapaus on vaarassa. Suomi kutsuu kaikkia kansalaisiaan heilittämättömään taisteluun maan itsenäisyyden ja kaikkien, köyhäin niinkuin rikkaittenkin oikeuksien puolustamiseksi niitä vastaan, joitten tie kulkee yli vapauden haudan, kohti sortoa ja häpeää. Ainoastaan täten voidaan kansallemme säilyttää ja turvata se kauvan hartaasti toivottu ja vihdoin saavutettu vapaus. Helsingissä, 27 päivänä tammikuuta 1918. Suomalaisen puolueen eduskuntaryhmä, Maalaisliiton eduskuntaryhmä, Ruotsalaisen puolueen eduskuntaryhmä, Nuorsuomalaisen puolueen eduskuntaryhmä ja Kansanpuolueen eduskuntaryhmä."

Viime joulukuun 4 päivänä on hallituksemme puheenjohtaja lausunut m. m. näin: Kun näiden esitysten joukossa on erinomaisen tärkeitä ehdotuksia perustuslakien muutokseksi, m. m. ehdotus uudeksi hallitusmuodoksi Suomelle, pyydän tässä yhteydessä Suomen senaatin puolesta lausua seuraavaa: Suomen eduskunta on 15 päivänä viime marraskuuta, nojaten maan hallitusmuodon 38 §:ään, julistautunut korkeimman valtiovallan haltijaksi sekä sittemmin asettanut maalle hallituksen, joka tärkeimmäksi tehtäväkseen on ottanut Suomen valtiollisen itsenäisyyden toteuttamisen ja turvaamisen. Tämän kautta on Suomen kansa ottanut kohtalonsa omiin käsiinsä, ja nykyiset olot sekä oikeuttavat että velvoittavat sen siihen. Suomen kansa tuntee syvästi, ettei se voi täyttää kansallista ja yleisinhimillistä tehtäväänsä muuten kuin täysin vapaana. Vuosisatainen vapaudenkaipuumme on nyt toteutettava. Suomen kansan on astuttava muiden kansojen rinnalle itsenäisenä kansakuntana. Tämän päämäärän saavuttamiseksi tarvitaan lähinnä eräitä toimenpiteitä eduskunnan puolelta. Suomen voimassaoleva hallitusmuoto, joka on nykyisiin oloihin soveltumaton, vaatii täydellistä uusimista, ja siitä syystä hallitus nyt on eduskunnan käsiteltäväksi antanut ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi, ehdotuksen, joka on rakennettu sille perusteelle, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta. Senaattori Talas täällä illalla mainitsi, että ei ole eduskunnalle jätettykään kuin yksi hallitusmuoto. Minä pyytäisin huomauttaa, että minullakin on kaksi, jotka ovat tämän istuntokauden aikana annetut, joka on annettu ensimmäisenä hallituksen esityksenä ja sen alla on nimi Onni Talas, A. Pulkkinen ja toisen alla on nimi P. Svinhufvud ja Onni Talas. Minä pyytäisin kysyä, kuka tuo toinen Talas sitten on? Samalla minä tahtoisin senaattori Talaalle lukea täällä vielä hänen entisestä lausunnostaan muutaman sanan: „Kun Suomen nuorelle tasavallalle on laadittu hallitusmuoto, on vallan luonnollista, että katse suuntautuu ulkomaille etsiäkseen sieltä sopivaa mallia. Niin tärkeätä kuin onkin etsiä uusia ajatuksia, uusia valtiotoiminnan muotoja muualta, ei kuitenkaan saa unhoittaa, että julkisessa oikeudessa historiallisen kehityksen katkaiseminen useimmiten osoittautuu vieläkin turmiollisemmaksi kuin yksityisoikeudessa. On sitäpaitsi muistettava se yleisesti tunnustettu totuus, että mitään ihannevaltiomuotoa ei ole olemassa. Missä määrin valtiomuoto pystyy tarjoamaan kansalle paraita edellytyksiä onnelliselle kehitykselle, se ei riipu yksistään valtiomuodon laadusta vaan siitä, missä määrin valtiomuodossa toteutetut periaatteet ovat sopusoinnussa kansan oikeustajunnan kanssa. Kun minä puolestani katson, että Suomen tuleva valtiosääntö on rakennettava mitä kansainvaltaisimmalle periaatteelle, niin minä en siis nojaa tätä käsitystä siihen, että kansanvaltaiset periaatteet Sweitsissä ovat osoittautuneet siunausta tuottaviksi tai siihen, että parlamenttarismi Englannissa on toiminut mallikelpoisesti, vaan minä nojaan käsitykseni siihen, että ainoastaan täysin kansanvaltaista valtiomuotoa voi Suomen kansa tunnustaa omakseen." Tässä senaattori Talaalla sivumennen on tietysti povellaan kaunaa ollut, mistä hän sivumennen illalla mainitsi. Mutta minä pyytäisin, että senaattori Talas uudelleen tarkistaisi kantansa, ettei ainakaan yhden vuoden sisällä tule kolmatta hallitusmuotoehdotusta saman miehen allekirjoittamana. Minä tahtoisin kysyä, oletteko täyttäneet nämä lupaukset, mitä eri eduskuntaryhmät ovat antaneet, kuin myöskin, että oletteko pysyneet niitten lupausten takana, jotka kapinan alussa annoitte? Oliko se vain hetkellinen hätähuuto hädän hetkellä? Siksi kuin on teille koittanut edullisempi aika, jolloin te kymmentuhansin joukoin olette odottaneet talonpoikaisarmeijan ja saksalaisten tuloa pelastamaan teitäkin muutaman tuhanten punakaartilaisen vankeudesta, sillä eivät saksalaiset olisi teitä täällä pelastaneet, ellei olisi talonpoikaisarmeija taannut, että se tulee pitämään huolta siitä paljon puhutusta järjestyksestä, ja nyt tahdotte antaa kiven leivän asemasta, leimataanpa tyhmiksi, jotka eivät ymmärrä kerrassaan mitään. „Mitä me järkevät paljon kokeneet kansanedustajat tiedämme?" Niin ed. Malmivaara kirjoitti tämän kuun 8 päivän Suomettaressa. Minä pyytäisin ed. Malmivaaralle huomauttaa, että

nyt ei ole elettävä tunnemaailmassa, kuten ed. Malmivaara Uuden Suomettaren kirjoituksessa elää. On järjelle nytkin annettava täysi valtuus puhua, ainakin tässä kysymyksessä. Ei nyt auta kokonaisuudessaan heittäytyä sen varaan ja odottaa korkeimman johdatusta, sillä se ei ole jumalista olla toimettomana ja minä pelkään, että tämä maa ja kansa ei ole vielä niin hyvä, ettei sen tarvitsisi työtä ja järkeä käyttää. Niinkuin edellä jo mainitsin, ihmeellisempää on se, millä johdonmukaisuudella Suomen nykyinen hallitsija suhtautuu Suomen valtiomuotokysymykseen — minä sanon ihmeellistä, miks'ei surullista — samoin kuin koko senaatti, kahta jäsentä lukuunottamatta. Meidän nykyisen hallitsijamme vakuutusta lukiessa, jonka hän antoi n. s. ohjelmahallitusta muodostettaessa marraskuun 18 p. 1917, tässä hallitusmuotoehdotuksessa lausui herra Svinhufvud m. m. seuraavaa: Hallituksen tärkeimpänä tehtävänä sisäpoliittisella alalla on sentähden valmistaa ja eduskunnalle antaa ehdotus uudeksi kansanvaltaisille perusteille rakennetuksi hallitusmuodoksi j. n. e. Samoin on herra Svinhufvud, tullessaan viime talvena Saksasta kotimaahan, m. m. Tornion asemalla ilmoittanut, että Suomessa käydään taistelua tasavallan nimessä ja niin on hän useissa lausunnoissa tahtonut vedota kansanvaltaan ja kansanvaltaiseen maahan. Samoin on koko armeija vannotettu tasavallan nimeen. Missä nyt ovat nämä vakuutukset? Ne ovat usvaa ilmassa, ne ovat olleet vain Juudaksen suunantamista Suomen kansalle ja sen urhealle armeijalle, se on ollut keino päästä valtaan Juudaksen tavoin. Yhtä merkilliset ovat julistukset, jotka Waasan senaatti antoi kansalle ja armeijalle. Kaikissa näissä on julistettu tasavaltalaista henkeä; mutta samat senaattorit, yhtä lukuunottamatta, ovat olleet valmiit laittamaan toisen hallitusmuodon samalle maalle ja kansalle, jolle ovat kuusi kuukautta ennen tasavaltaisen esityksen laatineet. Samat senaattorit ovat kainostelematta asettuneet puolustamaan monarkkiaa, jotka sotajoukoilla ja maalle ovat palavin isänmaantuntein julistaneet Suomen tasavaltalaisuutta. Pyydän kysyä, onko tämä johdonmukaisuutta, onko tämä valtiomiehen hienotunteisuutta ja lisääkö tämä heidän auktoriteettiaan vai mitä? Jos me tasavallan puolustajat olisimme noin häilyväisiä, jos me olisimme taistelleet eduskunnan ennen julkaisemaa ja periaatteessa hyväksymää hallitusmuotoa vastaan, olisimme saaneet kuulla kunniamme. Ainakin pääkaupungin monarkistiset lehdet olisivat julistaneet meidät isänmaan kavaltajiksi ja ehkä olisi lähetetty lain korkein valvoja puuttumaan asiaan. Mutta nyt ei. Kaikki on hyvin, kunhan vain saadaan Suomeen hallitsijaksi vasten kansan enemmistön tahtoa joku ulkomainen prinssi, sille loistava, ihana hovi neiteineen ja narreineen, vieraine kielineen, vieraine mielineen. Se on meidän suomettarelaistenkin tahto, jotka ovat ennen kerskuneet suomenmielisyydellään ja -kielisyydellään.

Herrat, yksinvallan puoltajat! Minä tahdon Pohjanmaan talonpojan nimessä ja sen käskystä vakuuttaa, että Pohjanmaan talonpoika, torppari, pikkuvirkamies, työläinen, jotka ovat käsikädessä taistelleet punaista anarkiaa vastaan, eivät kumarra ketään ulkolaista kruunun kantajaa, ne eivät kruunaa ketään muukalaista, jota eivät tunne eivätkä tiedä. Minä vakuutan, että Suomen talonpoikaisarmeija, Suomen talonpoika, rehellinen työmies ja pikkuvirkamies eivät mitään kruunua kaipaa, eivät sisäisen eikä ulkonaisen asemansa takia. Suomen talonpoika on vakuutettu siitä, että ilmankin hänen avustustaan ja myötävaikutustaan ei mikään mahti voi pitää yllä järjestystä. Suomen talonpoika on nytkin ollut aines, joka on saanut suurimmat koettelemukset kestää. Se on hiellä ja vaivalla suurten vaikeuksien kautta luonnon ja anarkian kanssa sotien saanut vähäiset elintarpeet omiin aittoihinsa, josta se on ollut valmis ne jakamaan koko kansan tasan nautittaviksi. Se on saanut tässä kapinassa ensimäisenä ja viimeisenä kohdata vihollista, taistella ja kuolla, mutta sen päähän ei ole vieläkään mahtunut se, että nyt, kun on saatu maassa rauha, nyt taas hänen palkakseen annettaisiin vieras kuningas holhoamaan ja hallitsemaan sitä. Sitä ei Suomen talonpoika koskaan tahdo eikä se sitä tarvitse. Pidän siis tätä hallituksen esitystä uutena kapinan sytyttäjänä, joka voi johtaa turmioon.

Muuten minä olen omasta puolestani sitä mieltä, että tämä eduskunta ei ole oikeutettu päättämään mitään hallitusmuotoa ennen uusia vaaleja.

Ed. W a l k a m a: Olemme pelastuneet kurittomuuden ja sairaloisen villiytymisen kansallemme jo valmistamasta tuhosta. Nyt tulee Suomen kansan itsenäisenä ja vapaana valmistella tulevaisuudelleen lujaa perustaa. Mutta mielipiteet tässä kansamme elinkysymyksessä vaihtelevat. Luodaanko varma pohja ja onnellinen tulevaisuus perustuslailla rajoitetun kuninkuuden turvissa

vaiko tasavallan, siinä on suuriarvoinen lähitulevaisuudessa ratkaistava kysymyksemme.

Toistasataa vuotta oli Suomi liitetty itsevaltiuteen perustuvaan Venäjään. Suomella oli oma itsemääräämisoikeutensa. Mutta usein ja varsinkin Venäjän vallan viimeisinä aikoina itsevaltainen hallitusjärjestelmä, polkien kansamme perustuslaillista oikeutta, ulotti itsevaltiusjärjestelmänsä Suomeenkin. Tästä johtuikin, että toista vuotta sitten vapauduttuamme tsarismin holhouksesta, muodostuivat yleensä mielipiteet monarkkiaa vastaan ja Suomen vastaista hallitusmuotoa ajateltiin vain tasavaltaiselta kannalta ja tasavaltaiselle pohjalle. Oltiinhan vielä niin lähellä itsevaltaisen monarkismin aikaa, ettei huomattu sitä ratkaisevaa eroitusta, mikä on itsevaltaisen monarkismin ja kansanvaltaisella perustuslailla rajoitetun monarkkian välillä. Ei otettu myöskään sitä huomioon, mikä eroitus on siinä, onko maa ja kansa itsenäinen, jolla on oma, muiden kansojen eduista riippumaton hallitsija, kuten meillä nyt, jos kuningasvalta saadaan muodostumaan, vai ollaanko riippuvaisia toisen suuremman kansan hallitsijasta, joka jo kansallisista syistä etupäässä pitää silmällä sen kansan etuja, jonka varsinainen hallitsija hän on. Jos tämän lisäksi tällainen vieras hallitsija ei omaa kylliksi tarmoa ja oikeudentuntoa, saattaa hän, kuten meillä kokemus osoittaa, pitää huolta vain omasta kansastaan. Kuuntelemalla kansansa joidenkin ryhmien itsekkäitä kehoitteita, saattaa tällainen hallitsija tulla sortajaksi sille heikommalle kansalle, joka on erikoisalueena hallitsijan varsinaiseen maahan liitetty. Tällaista ulkopuolista oli juuri se monarkia, jota olemme saaneet kokea. Se oli itsevaltiutta. Mutta jos katsellaan monarkiaa sellaisenaan, ei olla kuitenkaan vielä selvillä ainakaan perustuslaillisen monarkian edellytyksistä, sillä onhan aivan selvää, että perustuslailla rajoitettu monarkillinen hallitusmuoto on suuri poikkeus edellistä, etenkin silloin, kun eletään riippumattomassa itsenäisessä maassa, jolla on oma, omassa maassa asuva, oman kansan keskuudessa ja sen hyväksi perustuslain mukaisesti toimiva hallitsija.

Viime aikoina ulospäin muodostuneet, kansamme elämään syvästi vaikuttavat, muihin kansoihin kohdistuvat suhteet ja maamme vastaisen itsenäisyyden turvaaminen, varsinkin idästäpäin uhkaavia vaaroja vastaan, ovat saattaneet monet kysymään itseltään, eikö kansamme tulevainen onni sittenkin lepää varmemmin perustuslaillisen kuninkuuden pohjalla.

Olen viime viikkoina tavannut lukuisasti kansalaisia eri piireistä ja eri puolueista etelä-Suomen maaseudulta, väkeä, jotka sanovat viimekuluneena hirmuaikana metsissä pakoillessaan, ryöstö ja kuolema silmiensä edessä, itsessään vakaantuneen sen käsityksen, että tähän maahan on luotava luja valtio- ja järjestysvalta, joka ei salli sen tai tämän puolueen itsekästä johtoa eikä sortoa, vaan toimii puolueiden ulkopuolella ja yläpuolella olevana kuninkuutena koko kansan eduksi. Onkin kuvaavaa, että verrattain yleisenä ilmenee tällainen käsitys kansassa, joka sai kovat kokea kaupunki- ja tehdasasutuksensa tähden sosialistisemmassa n. k. punaisessa Suomessa. On myönnettävä, että valkoinenkin Suomi sai kärsiä paljon ja uhrata kallista verta, mutta se veri vuodatettiin kunniankentillä, jota vastoin punaisessa Suomessa, joka oli vaikeimmassa asemassa, kärsittiin enempi, kuten sanottu sentähden, että se oli sosialistisempi. Senhän kyllä kai tietää ja huomaa edustaja Takkulakin, joka myöskin kapinan aikana oleskeli Helsingissä. Täältähän ei päässyt vapaustoimintaan, vapaustaisteluun yksi enempää kuin toinenkaan. Oli harvat, jotka täältä pääsivät. Useimmat sortuivat tielle. Huomautan tämän erityisemmin juuri ed. Takkulalle, koska hän mainitsi, että etelä-Suomessa muka ei ole mitään vapauden edestä tahdottukaan tehdä. Se väite ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Etelä-Suomessa tuhansien ihmisten sen huonomman aseman vuoksi, mikä etelä-Suomella oli, oli juotava pohjaan kärsimysten, jopa kidutustenkin verimalja. Siksipä se ehkä yleisemmin, peläten tällaista johtavaa kansanvaltaa ja sortoa, perustaa toivonsa keskitettyyn, tarmokkaissa käsissä olevaan kuningasvaltaan. Se siis luottaa siihen käsitykseen, joka lausutaan hallituksen esityksen 6 §:ssä: „Kuninkaan tulee oikeutta ja totuutta vahvistaa, rakastaa ja varjella, mutta nurjuutta ja vääryyttä kieltää ja polkea."

On sanottu, että niin kansanvaltaisesti ei saata toimia hallitsijavaltioissa kuin tasavalloissa, ja että hallitsijavallat ovat rahavallan suosijoita. Mutta verrattakoon tässä suhteessa esimerkiksi Amerikan Yhdysvaltoja ja vaikkapa Ranskaakin moniin Euroopan perustuslaillisiin hallitsijavaltioihin, on asia aivan päinvastainen. Missä maassa esimerkiksi rehoittaa trusti- ja rahavalta niin räikeästi kuin esimerkiksi tasavaltaisissa Amerikan Yhdysvalloissa? Missä maassa taas esimerkiksi sellainenkin kansanvaltainen liike, kuin osuustoiminta, on niin voimakasta ja edistynyttä kuin tässäkin suhteessa etunenässä kulkevassa monarkkisessa Saksassa? Rahavallasta puhuttaessa vaikuttavat tasavallassa puolueisiin ja varsinkin itselleen mieluisan presidentin valitsemiseen raharuhtinaat, käyttämällä agitatsiooniin huikeita sum-

mia. Kansanvalta tällöin jää syrjäasiaksi. Viitattakoon tässä suhteessa omaan historiaamme, sen vapaudenaikaan. Me voimme siitä tehdä aivan samanlaisia huomioita.

On myöskin sanottu, että varsinaisen kansan ja juuri talonpojan edut puhuvat kuninkuutta vastaan. Meillä ei ole vielä ollut omaa kuningasta, vaan on maamme ollut riippuvainen ensin Ruotsista, sitten Venäjästä. Mutta historiamme hallitsijain jo silloinkin, kun kansanvallasta ei mitään juuri tietty, tuskinpa ihmisyydestäkään, osoittaa monastikin, että kuninkaassa oli paras turva kansalle ja juuri sen talonpojalle silloin, kun varsinaista kansaa tahtoivat valtaluokat sortaa. Viitattakoon vain lyhyesti esimerkisi Kustaa Waasan, Kaarle IX:n tai Kaarle XI:n aikaan. Kaarle IX:n puolesta taisteli Suomen talonpoikia nuijasodassa oman maansa herroja vastaan ja vapautui siitä sanotun kuninkaan avulla. Ja luottamuksella kävi monta kertaa Suomen mies kuninkaissa eikä hän tavallisesti turhaan siellä käynytkään.

On myöskin sanottu, että kuninkuus, tai yleensä hallitsijakäsite on vastenmielinen Suomen kansalle. Kuitenkin on esimerkkejä siitä, että on ollut hallitsijoita Suomen kansalla, ja nämä hallitsijat ovat sittenkin olleet vain vieraita hallitsijoita, joista kansamme on pitänyt, vieläpä heitä rakastanutkin. Mainittakoon esimerkiksi Ruotsinvallan ajalta „hyvä kuningas" Kaarle IX ja Aleksanteri II Venäjän vallan ajalta. Mitään luontaista vastenmielisyyttä ei siis kuninkuutta kohtaan meidän kansassamme saata olla. Sitä kaiketi todistaa sekin, että kuningasmielisyys, niin uusi kuin se onkin, on viime viikkoina saanut ja näyttää yhä saavan yhä suurempia kansalaisjoukkoja maassamme puolelleen. Mitä tulee siihen, kumpiko on osoittautunut olevan voimakkaampi hallitusmuoto sekä sisäänpäin että ulospäin, tasavaltako vaiko perustuslaillinen monarkia, siitä kai nykyaikain tapaukset maailmassa antavat aivan selvän kuvan. Eivät näytä tasavaltaiset maat voimanmittelyssä riittävän perustuslaillisten monarkisten valtojen kanssa. Sanotaan, että silloin kun Ranska Sedanin taistelun jälkeen muodostui tasavallaksi, silloin silloinen Saksan kansleri Bismarck lausui, että nyt on saavutettu Saksalle mitä suurin voitto. Hänen lausuntonsa siis kuvaa selvästi sitä, että Ranskasta, kun se muodostui tasavallaksi, Bismarckin mukaan ei ollut Saksalle enää sellaista vaaraa, kuin jos Ranska olisi pysynyt monarkkisena maana.

Tasavaltalaisuudessa on tuo kaunis: tasa-arvoisuus, tasavalta, mutta ei se kuitenkaan todellisuudessa sitä takaa tässä maassa enempää kuin sosialistien huutama kaunis „veljeys, vapaus ja tasa-arvoisuuskaan", joka nyt on osoittanut ja tuottanut meille ankarat ja kovat kokemukset.

Kansamme, älkäämme kaunistelko, vaan sanokaamme aivan suoraan, on luonteeltaan eripuraista ja kateellista ja se ei myöskään anna varmoja takeita siitä, että presidentti meidän kansamme keskuudessa nauttisi hänelle suotavaa ja välttämätöntä arvo- ja hallitusvaltaa. Sanottakoon esimerkiksi, että vaaleissa tulisi presidentti valituksi muutaman äänen enemmistöllä. Nuo muutamat äänet, ehkä yksi ääni, ratkaisee siis kuin sattuman varalta koko vaalin. Onko silloin taattua, että hävinnyt puolue antaa presidentille sitä luottamusta, joka on tarpeen hänelle menestyäkseen maan päämiehenä? Eikö vastapuolue mahdollisesti tee kaikkeansa vasta-agitatsiooniksi seuraaviin vaaleihin? Eikö, jos vastapuolue sitten voittaa seuraavissa vaaleissa, johdu siitä se vaara että voittanut puolue palkitsee virka- ynnä muilla eduilla niitä, jotka ovat voittoon myötävaikuttaneet? Ja näin jos tapahtuu, — ja eikä sitä tarvitse epäillä, niinhän tapahtuu esimerkiksi Amerikan Yhdysvalloissa — tällainen on aivan selvää harvainvaltaa. Tällainen tietää alituista rauhatonta kuohumistilaa. Se tietää rakentamista ja kaatamista. Tällaista huomataankin tasavaltalaisissa maissa. Ja niin saattaa tapahtua, sillä onhan presidentti puoluemies ja sen puolueen palvelija, joka on hänet valinnut, jota vastoin kuningas on puolueeton, puolueiden yläpuolella oleva hallitsija.

Nyt ratkaistaan suurta kysymystä. Monet selvittelevät itsellensä syitä ja vastasyitä tämän kysymyksen ratkaisussa. Ja niin tulee tehdäkin, sillä tässä ei saa vaikuttaa taktiikkakysymys. Nyt ei ole kysymys siitä, kuka tämän kysymyksen varjolla vetää suurimman määrän ääniä siitä äänimäärästä, joka mahdollisesti on vedettävissä sosialismin raunioilta.

Pitkällisen ja tunnollisen harkinnan ja asiaan tutustumisen jälkeen olen tullut pääasiassa edellämainitsemistani syistä siihen vakaumukseen, että perustuslaillinen kuningasvalta on otollinen Suomen kansalle, koska se antaa varmimmat takeet itsenäisyydellemme sekä siihen, että jokainen Suomen kansalainen on vastedes turvattu hengen, kunnian, henkilökohtaisen vapauden, työrauhan, onnen ja omaisuuden puolesta.

En puhu mitään siitä, mikä tällä kertaa tässä kysymyksessä on Suomen kansan enemmistön mielipide. Sehän on tuntematon. Minä huomautan vain niille, jotka enemmistöstä ovat maininneet ja papereita esitelleet, että me kuulimme ennen joulua sen puolueen keskuudesta, jonka edustajat täältä nyt ovat hävinneet pois, alituisesti vedottavan kansan enemmistöön ja alitui-

sesti esitettiin siltä taholta milloin mitäkin papereita. Minä annan kunnian vilpittömille papereille, ja voin myöskin mainita, että jos myös ne, jotka tässä maassa ja nyt tässä eduskunnassa ajattelevat kuninkuutta, jos he myöskin lähtevät toimittamaan kokouksia maaseudulla, ja jos he sitten kokoovat myös kaikkien niiden kokousten pöytäkirjat, joita jo on pidettykin eri paikoilla meidän maatamme, kokousten, joissa on ollut kuningasmielinen enemmistö, niin myöskin näidenkin pöytäkirjain luku epäilemättä saattaa nousta satoihin, jopa tuhansiinkin. Pyydän tässä suhteessa mainita ja merkitä vain sen, että oltuani asiasta kosketuksissa valitsijaini kanssa Uudenmaan maaseudulla, ovat he ilokseni tässä asiassa yhtä mieltä minun kanssani.

Ed. Rentola: „Älä iloitse lähimmäisesi vahingosta!" Tämä lause tulee mieleeni, kun minun on velvollisuuteni jotakin mainita erään exsenaattorin kuninkaallisesta lankeemuksesta. Minulla ei ole mitään syytä, eikä oikeuttakaan, iloita lähimmäiseni vahingosta, vaikka se lankeemus taktilliselta kannalta katsottuna voisi olla erittäin hyvä tasavaltalaisuudelle. Sillä jos vielä ajettaisiin kuningasmielisyyden asiaa sillä tavalla, kuin sitä mainittu senaattori ajoi, niin kyllä kai kuningasmielisyys pian häviäisi maasta, ja se olisi kyllä hyvä, että maa saisi sen sopusoinnun ja rauhan, jota monet kuningasmielisetkin ovat toivoneet. Puuttuisin pitemmältikin tähän asiaan, jonka nyt tässä näin toin esille, ellei senaattori Pehkonen olisi oikealla siveellisellä suuttumuksella vastannut arvokkaasti siihen, ehkä hovipiireissä sallittavaan julkisen sanan väärinkäyttöön, jota senaattori Louhivuori osoitti verratessaan kunniankentillä kaatuneitten vainajien veljien ja sisarten, isien ja äitien vapaaehtoisesti toimeenpanemia kansalaiskokouksia anarkistien kokouksiin. Anarkistit pitivät kokouksiansa viime syksynä ja alkutalvesta ja niissä anarkistien kokouksissa kypsyi sanomattoman tuhoisat toimenpiteet Suomen kansaa, senaattia ja eduskuntaa vastaan. Ja nyt on yhdellä hallituksen jäsenellä otsaa verrata näitä kokouksia, joista on puhuttu tänään täällä, noihin anarkistien kokouksiin, ensin mainittuansa, että hän antaa kaiken arvon, ja hänen tietääkseen kaikki muutkin eduskunnassa antavat kaiken arvon, kansalaiskokouksille. Se oli kuninkaallinen lankeemus. Minä en tahdo siitä iloita, sillä ei se tule Suomen kansalle mahdollisesti miksikään hyväksi, että millä puolella tahansa näin raasti kohdellaan kansan pyhintä toimintaa. Noissa hallitusmuotoa käsittelevissä kokouksissa, joista täällä on mainittu, ei ole ollut maalaisliittolaisedustajat „kiihoittamassa", sillä maalaisliiton ryhmä nähdäkseni on kutakuinkin miehissä ollut toimessansa täällä eduskunnassa eikä ole liiaksi pyrkinyt kuorman ja taakan alta maalle lepoon.

Voi tosin olla aivan eri mieltä siitä, miten eduskunnassa on suhtaannuttava näiden kansalaiskokousten pöytäkirjoihin, onko niitä täällä selosteleminen vaiko ei, mutta joka tapauksessa: niitä ei saa häväistä. Minä olen pakosta joutunut pariin semmoiseen kokoukseen. Toiseen tulin kirkosta kutsuttuna, kun olin kotipitäjässäni eräänä sunnuntaina, ja minun täytyi siellä olla mukana, koska en nähnyt olevan mitään syytä vetääntyä pois yleisistä kansalaisharrastuksista sillä paikkakunnalla. Siellä ei ollut yhtään ainoata kuningasmielistä. Kruunuvoudista alkaen siellä olivat kaikki tasavaltalaisia, ja se oli Hämeessä. Mutta en minä ole sen kokouksen pöytäkirjoja tänne tuonut. Ei minulla ole siihen mitään syytä enkä pidä välttämättömänä, että niitä esitetäänkään, varsinkaan sellaisten kansanedustajain reposteltaviksi, jotka kansan parhaita mielialoja kohtelevat sillä tavalla, kuin jo olen maininnut erään edustajan niitä kohdelleen, ja sentähden minä puolestani toivoisin, ettei niitä pitemmältä käytettäisikään, että me pääsisimme sinne, minne meidän on päästävä. Ja sen kyllä kohta sanon, mihin meidän on päästävä tämän kysymyksen käsittelyssä. Mainitsen vielä vain ed. Walkaman puheen johdosta ikäänkuin sivumennen, että pakosta jouduin kerran olemaan myös Uudellamaalla, hänen vaalipiirissänsä, eräässä kansalaiskokouksessa ja siellä minut velvoitettiin myös saattamaan kansalaiskokouksen mielipiteitä julkisuuteen ja päivänvaloon, mutta en ole tähän hetkeen asti sitä vielä toimittanut. Sanomalehtiin tulen antamaan yksinkertaisen selostuksen siitä enkä mitään muuta aio tehdä niillä papereilla. Voin mainita, että sen kokouksen puheenjohtajana oli ed. Walkaman valtiollinen puoluetoveri. Ei siis niinkään pidä paikkaansa, että tämä punainen Suomi kauttaaltaan tai siinä laajuudessa, kuin ed. Walkama tässä uskotteli, olisi kuningasmielistä. Ja nyt tulen sitten asiaan.

Jo viimeisessä lauseessa oli sana, joka minut johtaa siihen asiaan, missä me kaikki nyt olemme. Me olemme uskonkappaleissa. Tämä on uskon asia. Nyt emme puhu näkyväisistä, vaan niistä, jotka eivät näy. Se on: hänen majesteettinsa, — „jonka teot eivät voi olla syytteen alaisia", — on näkymätön ja niinikään tasavallan taattokin

— vieraalla kielellä presidentti, — kumpikin ne ovat näkymättömiä ja niinmuodoin me olemme uskonasioissa ja minulla ei ole mitään sitä vastaan, että näissäkin sfääreissä, piireissä, liikutaan. Se on kerta kaikkiaan uskonkysymys, mikä hallitusmuoto on paras. Me uskomme niitä tai näitä todisteluja ja niitä me tulemme kuulemaan nyt pitkin tätä iltaa ja ehkä vielä tämän illan jälkeenkin. Me uskomme sen ja sen puoluepäällikön todisteluja, sen ja sen sanomalehtimiehen kynäntuotteita ja niiden mukaan sitten kantamme määräämme. Ja ylimalkaan tämänlaatuisissa asioissa on maailmanmeno aina jotakuinkin samansuuntainen. Osa Suomen kansaa saatiin uskomaan provokatooristen anarkistien sanomalehtiä ja niihin uskoneet yrittivät kumota oikeusperusteet maassamme. Mutta se ei onnistunut, sillä suurempi osa Suomen kansaa uskoi oikeuteen, totuuteen, uskoi lailliseen yhteiskuntajärjestykseen, uskoi Jumalaan. Minä mielihyvällä totesin, että senaattori Pehkonen mainitsi sen, missä hengessä valkoinen Suomi kävi sotaa. Ei siinä hengessä, jossa Helsingissä on hoidettu asioita nyt vallankumouksen tauottua. Totisesti, tuli valkoisesta Suomesta kuningasmielinen tai tasavaltainen, sikäli kuin siellä kuningasmielisiä olikaan, en tiedä missä määrin niitä oli, mutta katson mahdolliseksi, että siellä sellaisiakin oli, ehkeivät julkisesti määränneet kantaansa tasavallan taistelun aikana — tuli kuningasmielinen tai tasavaltalainen tänne, heidän täytyi sanoa, että kansallinen suomalainen usko oli kuollut pääkaupungista. Täällä ei uskota oman kansan kuntoon, oman kansan kykyyn enää nyt sen jälkeen, kuin äidit uhrasivat 3—4 poikaansa, niin ettei jäänyt yhtäkään nuorukaista, ei yhtäkään miestä, kun vielä vanhan isänkin mieli paloi rintamalle, kun äidit uhrasivat kaikki nämä isänmaan edestä kaatumaan ja kun Suomen kansan kunto puhkesi kauneimpaan kukkaan, kuin koskaan ennen. Vaikkapa otetaan lukuun sekin, että runoilijat ovat loihtineet sellaisia kuvia, kuin Vänrikki Stoolin Tarinat, niin totisesti täytyy todistaa, että Suomen kansan henki puhkesi suurimpaan kukoistukseen yksimielisyyden ja oikeuden toteuttamisen muodossa, tasavallan taistelun muodossa, jolloin suurin osa Suomea aivan kotoisilla voimilla valloitettiin takaisin hirmuhallituksen ja venäläisten vallasta. Mutta nyt sen jälkeen on suomalaisuuden usko eräällä taholla niin suuressa määrässä rauennut, että ne, jotka kymmenisen vuotta takaperin olivat toistensa intohimoiset vastustajat, jopa ase kädessä silloin kävivät toisiansa vastaan (poliittiset murhat!), ne, suomalaisuususkonsa menettäneinä, ovat pakoitetut mitä imelämpiä kohtelaisuuksia toinen toisilleen lavertelemaan saadakseen tukea edes toisistaan, kun usko on pettänyt eikä voi enää omilla jaloillaan elää vapaana suomalaisena. Totean nimittäin sen inhoittavan teerenpelin, jota kaksi äärimmäistä vanhoillista ryhmää keskenään on harjoittanut muutamien viikkojen ajan tässä eduskunnassa, vaikka juuri niissä samoissa piireissä puolueintohimot ensiksi leimahtivat niin tulisiksi, että suomalaista verta, Soisalon-Soinisen ja jonkun muun suomalaisen verta vuoti heidän välisten puolueintohimojen tähden, heidän, jotka nyt ovat löytäneet toisensa yhteisesti kukistaakseen tasavallan. Sosialistiagitaattorit eivät routavuosien puoluemurhia lietsoneet vaan maan sivistynyt luokka. Kun mainitsemani vanhoilliset ryhmät ovat voineet sellaiset välit punoa keskenään, niin täytyy sen olla todistus mitä valitettavimmasta suomalaisuuden uskon puutteesta. Ja silläpä samalla, nim. suomalaisuususkon, kansallisen kunnon puutteella perustellaankin tätä monarkista hallitusmuotoa kauttaaltaan. Voisin ottaa sanomalehtiä suuren pinkan käsiini, muutamia niitä on takavarikossa, jos todistuskappaleita tarvitaan, ja näyttää, että meidän senaattimme ja senaatin mukana monet muut ovat nyt olleet hyvin oppivaisia, (eivätkä sellaisia „ oppimattaman" johdonmukaisia, kuin kansanedustaja, professori Ståhlberg, niinkuin eräs toinen kansanedustaja hänestä mainitsi eilen, moittien häntä kannallaanpysymisestä, joka „vika" on kaikissa tasavaltalaisissa). Senaatin mukana ovat etenkin vanhoilliset olleet niin „oppivaisia", että ovat muuttuneet tasavaltalaisista monarkisteiksi, kunhan heitä vain on peloiteltu sillä, ettei ole syytä uskoa suomalaisen itsehallintokykyyn. Että sellainenkin perustelu ainakin on monarkisuus-uskolle, se on tältä uskonmiehen puhujaavalta, ikävä kyllä, erään uskonmiehen suun kautta todistettu, kun hän sanoi: „minä en usko enää suomalaisten „järkeen". Eräs toinen uskonmies niinikään sanoi, että suomalais-ugrilaisissa on verenvika: me emme voi hallita itseämme. Näitä uskonkolleegoja vastaan pyydän panna vakavan vastalauseen. Suomalaiset voivat hallita itseänsä. Ja siitä on minun nähdäkseni kysymys nyt, kun ratkaistaan monarkistisen ja tasavaltaisen hallitusmuodon välillä, voimmeko me hallita itseämme ilman ulkonaista holhousta, vai onko meidän kumartaminen nyt eteläänpäin, niinkuin eräät kaikkein kiivaimmista monarkisteista kumarsivat puolitoista vuosikymmentä takaperin itäänpäin

ja punoivat niitä siteitä, henkisiä, psykologisesti käytettäviä kanavia, joita myöten Idän terrori, Idän barbarismi tänne valui. Silloin ei luotettu Suomen kansan kykyyn asettaa kova venäläistä sortojärjestelmää vastaan, vaan täytyi ruveta muka „siltaa rakentamaan" sovinnon saamiseksi Idän satraappien ja sen kaiken kauhean kanssa, mikä siellä Nevan liejuissa uumoo, ja Suomen kansan oikeustajunnan kanssa, mutta se ei onnistunut, Jumalan kiitos. Ei ole onnistuva, koska Suomen kansallakin on kaitsijansa, ei ole onnistuva kuningasmielisten agitatsiooni siinä määrässä, että saataisiin meille monarkia. Ja tasavaltalaista hallitustapaa kannattavien puolelta voi lausua kiitoksen kuningasmielisille, että he lujittavat Suomen kansan kykyä itsehallintoon sillä, että tuovat vastapuolen esille, aivan niikuin lujittivat Venäjän anarkistit Suomen kansan uskoa lailliseen hallitusjärjestykseen, lakiin, oikeuteen ja totuuteen. Ne lujittivat Suomen kansan uskoa näihin periaatteisiin, jotka iäti pysyvät. Ne lujittivat sitä sillä, että he yrittivät tältä kansalta kiskoa pois tuon uskon, eivätkä siinä onnistuneet. Niin, sitä lujemmaksi se syöpyi kansan sydämeen. Veren kanssa ja miekalla ajettiin Suomen kansan sydämen syvyyteen laillinen hallitusjärjestelmä, totuuden ja oikeuden iäti kestävät periaatteet ja myös usko Jumalaan.

Niin tekevät myös monarkistit. Minä en väitäkään sitä, etteikö tämä sana „ niin tekevät" liiku uskonasioissa, kun olen alusta pitäen todennut, että tässä liikutaan „uskonkappaleissa" Monarkistit tietämättä joutuvat vahvistamaan Suomen kansan uskoa sen omassa rinnassa piileviin voimiin ja siten he auttavat tasavaltaisen hallitusmuodon varmemmaksi, vahvemmaksi kuin se tulisi ilman tätä yritystä saada maahamme vieras hallitsija ja monarkistinen hallitusmuoto. Ja niin ollen minä omakohtaisesti suhtaudun hyvin intohimottomasti monarkistien hankkeeseen. Toivon vain, että monarkistitkin uskovat asiansa oikeuteen sikäli, etteivät pelkää mitään päivänvaloa tässä asiassa ja antavat siis kaikkein kansalaisten saada sanoa sanansa tässä kysymyksessä, koska ei heidän taholtansa ole vielä sillä tavalla esitetty äänioikeuden rajoittamisvaatimusta ynnä muita taantumuksellisia periaatteita, että he itse julkisesti myöntäisivät ajavansa kansanvallan rajoituksia ja taantumuksen asiaa. Koska he eivät sitä itse vielä myönnä, vaan tahtovat käydä kansanvaltaisista, niin toivon, että he luottaen asiansa oikeuteen, kuten he käsittävät, antavat kansan tahdonilmaisun myöskin tässä asiassa päästä esille. Ja silloin tuskin jää muuta menettelytapaa kuin se, mihin ed. Ståhlberg eilen viittasi s. o. kansanäänestys. Niin kai on laita että muualla tavalla ei hallitusmuotokysymyksestä laillista ratkaisua saada, ja kaikki toki linemme ainakin eduskunnassa vielä sitä mieltä, että laillinen olkoon se tapa, millä hallitusmuotokysymys ratkaistaan. Lainoppineet, professori Erich etunenässä ja ensimäiseksi ovat esittäneet, että kansanäänestys tässä voi tulla kysymykseen, aivan niinkuin Norjassa tapahtui toistakymmentä vuotta takaperin. Kun tämä lienee välttämätön ja ainoa mahdollinen menettelytapa, niin toivoisin, että se tapahtuisi mahdollisimman pian. Valkoinen Suomi, joka on kansallisesti valveilla ja on lain ja järjestyksen kuriin alistunut ja pyytää toisiakin siihen alistumaan, se voi aivan yhteiskunnan rauhaa häiritsemättä toimittaa tuon yksinkertaisen kansanäänestyksen, mitä tässä tarvittaisiin. Kaksi valtiomuotoesitystä ja niitten välillä kaikki valtiollisesti äänioikeutetut kansalaiset äänestävät — silloin on asia selvä. Että tuo voisi tapahtua mahdollisimman pian, toivon, ettei perustuslakivaliokunta paljon muuttele tätä hallituksen antama uutta esitystä, vaan pysyttää siellä sellaisenkin kohdan, jossa sanotaan, että „kuninkaan teot eivät voi olla syytteenalaiset", pysyttää koetukseksi Suomen kansalle, vieläkö tämä kansa uskoo, että joku ihminen voi olla niin erehtymätön kuin Rooman paavi. Osa meidän punaisiamme on sitä uskonut ja saanut sitä katkerasti katua. He näet uskoivat, että Kullervo Manner ja muut Siltasaaren hirmuhenget olivat erehtymättömiä. He seurasivat paavejansa siten, että tuo seuraaminen maksoi heille hengen. On hyvä antaa koetteeksi Suomen kansan nähdä tällainenkin pykälä monarkistisessa hallitusmuodossa, että meidän on saatava sellainen kuningas ja me saamme sellaisen kuninkaan, jonka teot eivät ole syytteenalaisia, joka siis ei ole ihminen vaan jotain muuta. Siinä suhteessa kyllä suuresti epäilen Suomen kansan alttiutta tunnustaa ihmistä jumalaksi, vaikkapa se olkoon ulkomailta tuotu kuningas, mutta tasavaltaiselta kannalta on kyllä toivottava, ettei perustuslakivaliokunta muuta mainittuakaan kohtaa monarkisessa esityksessä. Samaten toivon, ettei perustuslakvaliokunta kajoa pykälään 38, vaan pysyttää sen sellaisena, että sen toinen momentti jää kuulumaan näin: Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Ellei kuningas lakia vahvista, on se rauennut, jos se on perustuslaki tai sisältää perustuslain muutoksen, selityksen, tai kumoa-

misen tai poikkeamisen siitä. Sama olkoon voimassa laista, joka tarkoittaa maa- tai meripuolustuksen järjestämistä." Toivon, että perustuslakivaliokunta pysyttää tämän kuninkaallisen hallitusmuodon tässäkin kohdassa muuttamattomana, sillä se avaa erinomaisen suuressa määrässä kansamme silmät valitsemaan oikein. Tämän mukaan nim. tästä monarkista tulee täysi tyranni nykyaikaisissa oloissa, ehkä hän ei vanhalla ajalla olisi ollut tämän mukaan täysi tyranni, mutta nykyaikana kyllä, sillä hänellä tulisi olemaan tämän hallitusmuodon mukaan ympärillään hovijuristit, jotka osaavat todistaa tälle hallitsijalle, että tuo ja tuo lainkohta on perustuslain selitystä, kumoamista tai siitä poikkeamista. Kuningas saa tämän päähänsä, että niin se onkin. Se pyrkii viemään häneltä vallan ja eduskunnalle lisäämään valtaa. Se ei ole siis vahvistettava, ja niin pysyvät tällä tavalla käsitellyt lait iänikuisesti muuttamatta. Jo nykyisissä oloissa olemme nähneet, vaikka Suomen kansan suuri hätä Venäjää vastaan on meitä aina perustuslakiasioissa sitonut jollain tavalla monarkia vastaan, olemme nähneet, kuinka vaikeata on tulkita monessa kohdassa, mikä on perustuslain muutos, mikä ei sitä ole, kuinka paljon enemmän silloin, jos tämä hallitusmuotoesitys laiksi tulisi, olisi niin laita, jolloinka olisi olemassa erityinen vanhoillinen oikeistopuolue, hovipuolue, jonka intresseihin kuuluisi tukahuttaa kansanvallan yritykset lain ojentamiseksi siihen suuntaan, mikä tietäisi esim. vähävaraisille taloudellisia helpotuksia ja etuoikeutettujen luokkain taloudellisen vallan supistamista. Emme suinkaan tarvitse purjehtia pelkän uskon varassa, jos tässä asiassa väitämme olevan sillä tavalla koira haudattuna, että tuosta monarkista tulisi tosiasiallisesti hyvin vaikutusvaltainen tyranni. Jääköön tämä pykälä perustuslakivaliokunnan käsittelyssä myös tällaiseksi sitä varten, että kansa sitten olisi tilaisuudessa toteamaan selvästi, mitä tarkoitetaaan monarkian maahan istuttamisella. Ja hyvin suurelta osalta sillä tarkoitetaan suomalaisuuden, kansanvaltaisuuden ja talonpoikaisliikkeen pysähdyttämistä, harvainvallan pöngittämistä ja iskun antamista suomalaisuususkolle vasten kasvoja. Kun nyt kerta, siinä johdetussa mielessä, kuin esitykseni alussa mainitsin, ollaan tekemisissä „uskojen" kanssa, niin minä jään sittenkin uskomaan, että suomalaiset eivät anna ottaa itseltään sitä tulevaisuutensa uskoa, joka niin kauniisti ilmeni vapaustaistelussa, ja se tapahtui — tiedämme — tasavallan merkeissä.

Ed. Tanskanen: Se monarkistinen hallitusmuotoesitys, josta nyt otellaan, oli kerrassaan tarpeeton esittää eduskunnalle, kun meillä jo tässä eduskunnassa saman hallituksen viime joulukuulla antama tasavaltaiselle periaatteelle muodostettu hallitusmuotoesitys on käsittelyn alaisena perustuslakivaliokunnassa. En tiedä, mitkä pakottavat syyt ne olivat, jotka kehottivat hallituksen muuttamaan kantansa tässä asiassa. En ole selvillä siitäkään, oliko paikallaan, että hallitus antoi nyt tuon päinvastaiseen suuntaan laaditun esityksen, josta tuli nyt sellainen riitakapula, joka lykkää hallitusmuotokysymyksen ratkaisun, kuka ties kuinka kauvas. Kuten jo sanoin, en ole selvillä tähän menettelyyn nähden. Valtiopäiväjärjestyksestämme, sen mukaan kuin sitä tunnen ja käsitän, ei käy selville, kuinka monta esitystä samasta asiasta hallitus samalle eduskunnalle saapi antaa. Luulen kuitenkin, että olisi ollut oikeampaa siveellisen lain kannalta katsottuna, ettei tuota monarkistista hallitusmuotoesitystä olisi eduskunnallemme annettu. Pidän sen tarpeettomana sentähden, kun kansamme suuri enemmistö tässä maassa ei kannata kuningasta eikä salli kruunupäistä ruhtinasta, kuin myöskin sentähden, että eduskunnalle oli jo ennen annettu tasavaltainen hallitusmuotoesitys. Viimeksi annetun hallitusmuotoesityksen perusteluissa sanotaan: „On hallitus katsonut olevansa velvollinen, Suomen kansan todellisia ja pysyväisiä etuja silmälläpitäen, nyt antamaan eduskunnalle esityksen sellaiseksi hallitusmuodoksi, jonka mukaan Suomi on oleva täysivaltainen, perinnöllinen kuningaskunta. Sen johdosta raukeaa hallituksen aikaisemmin antama esitys, joka perustui tasavaltaiselle pohjalle." Tällainen menettelytapa ei mielestäni saisi kuulua korkeimman auktoriteetin omaavan hallituksemme ohjelmaan, että julistaa rauenneeksi omavaltaisesti ilman muuta eduskunnalle antamiaan esityksiä. Olen tässä asiassa samaa mieltä ed. Ståhlbergin kanssa, että meillä on kuitenkin nyt samassa asiassa kaksi eri suuntaan käypää esitystä. Täällä senaattori Paasikivi pitkässä puheessaan kuvaili maamme ihana tulevaisuutta, joka meille tulisi, kun vain asetamma itsellemme kuninkaan. Mutta kumma kyllä, ei arvoisa puhuja kuitenkaan mennyt takuuseen siitä, että tosiaankin meiltä loppuu nälkä ja erimielisyydet monarkistisen valtion voimaan tultua. Vielä lausui sama arvoisa puhuja, kuten hallituksen esityksen perusteluissakin sanotaan, että monarkistinen hallitus olisi voimakkaampi ja lujempi esim. vallankumousta vastaan. Mutta tässä asiassa saatu kokemus historian kautta puhuu aivan toista kieltä. Me kai tiedämme, kuinka monarkistiselle hallitukselle aikoinaan kävi Ranskassa. Me muistamme myös, mitenkä viime

keväänä kävi Venäjän monarkistisen hallituksen. Luulevatko tosiaankin meidän monarkistimme, että meidän maassamme saataisiin niin luja monarkia, jolla ei olisi mitään kumouksen vaaraa? Mielipiteeni mukaan paremmin turvassa vallankumoukselta on tasavalta, sillä eihän mitenkään niin helposti koko kansaa voi kumota ja eroittaa valtiosta kuin esim. jonkun kuninkaan neuvostoineen. Monella muullakin syyllä puolustetaan nyt ja pidetään kuninkaallismielistemme taholta parempana monarkistista hallitusmuotoa, m. m. sillä, että maamme itsenäisyys ei ole turvattu. Punaharmaa hirmu voipi uudistua meillä milloin hyvänsä ja monta muuta. Mutta me tasavaltalaiset emme anna niitten itseämme peloittaa. Me uskomme, että kun meillä kerran on kansanvaltaiselle periaatteelle lujalla hallitusvallalla varustettu hallitusmuoto, niin se takaa ja säilyttää meille itsenäisyytemme sekä ulos että sisäänpäin yhtä hyvin kuin mikään monarkia. Punakaartilaiskapinaa ei olisi meillä tullutkaan, jos meillä olisi ollut oma tasavaltalainen hallitus ja järjestysvalta, sillä eihän missään hyvin järjestetyssä valtiossa mikään anarkia pääse tekemään sellaista tuhoa, kuin punahirmu meillä teki juuri sentähden, ettei meillä oikeastaan ollut minkäänlaista järjestysvaltaa, ja kaikki se kauhea kansalaissota, jota Venäjällä ja meidänkin maassamme käytiin, on juuri sitä mätää ja saastaa, jota monarkistisen Venäjän sisällä oli saanut juurtua ja kasvaa ja joka ruttotaudin tavoin tänne levisi juuri silloin, kun ensimäinen aamusarastus maamme itsenäisyyden taivaalla rupesi sarastamaan. Turhaa on kuningasmielisten väittää, että tasavaltalaiset pyrkimykset meillä olisivat syynä punaisen kapinan syntyyn. Muutta tuosta kapinasta nyt on kerta kaikkiaan tehty loppu ja kieltämättä suurimpana tekijänä sen kukistamisessa on ollut maamme maalaisväestö. Täysin tietoisena lähti maalaisväestö, puolueisiin katsomatta, taisteluun punaryssiä vastaan Suomen tasavallan ja sen kansanvaltaisen eduskunnan, hallituksen, kodin rauhan ja turvan puolesta, eikä sillä silloin ollut eikä vielä nytkään ole mikään monarkia päämaalinaan. Mutta nyt tahdotaan kansalta ottaa valta ja antaa se jollekin ulkomaalaiselle prinsille. Varmasti tästä toimenpiteestä voisi ollakin hyötyä ja arvonylennystä yläluokalle, vaan meidän on kuitenkin muistaminen, että me emme elä enää keskiajan pimeinä aikoina, jolloin kuninkaat uskottelivat kansalle olevansa, jos ei koko-, niin ainakin puolijumalia, vaan me elämme täyden kansanvaltaisuuden aikana ja sen merkeissä, jolloin kuninkaastakin tiedetään ja no totuttu ajattelemaan, että sekin on vain ihminen kaikkine heikkouksineen, joten johtuu raamatunkin sana mieleen, että älkää uskoko päämiehiin, ihmisiä nekin ovat. Jos tämä vajanainen eduskuntamme ei voisi tehdä tasavaltaista hallitusmuotoa, niin yhtä vähän se voinee tehdä monarkistista, joten hallitusmuotokysymys jäänee pakostakin ensi vaaleissa valittavan eduskunnan tehtäväksi, niin ikävää kuin näin tärkeän asian viipyminen muuten onkin. Olisi erittäin viisaasti tehty kuningasmielistemme puolelta, että nyt luopuisivat kuningaspuuhista ja yhtyisivät meidän tasavaltalaisten kanssa. Sillä jos milloinkaan olisi meillä tarvis yksimielisyyttä, niin olisi se sitä nyt. Varsinkin tänä aikana, jolloin olemme yksimielisinä kapinan kukistaneet, yksimielisinä ilomme ja surumme sekä leipämme jakaneet, ja pitäisi toki yläluokankin niin tärkeässä asiassa kuulla kansan ääntä, kansan, joka verellään ja taistelullaan on rauhan palauttanut ja joka hiki päässä raataa ja hankkii leipää maankamarasta, pitäisi muistaa, että tämänkin kansanluokan karkean pinnan alla on sydän, joka rakastaa hallitusta ja isänmaatansa. Olen tällä lausunnollani tahtonut tuoda ilmi sekä oman että valitsijainikin kannan asiassa ja hartaasti toivoisin, että meillä viipymättä toteutuu tasavaltainen hallitusmuoto.

Ed. K o t i l a: Sen johdosta, että useat ryhmätovereni ovat edellä puhuneet monarkian puolesta ja eduista, niin ettei ymmärrettäisi, että minäkin vaitiolollani olen hyväksynyt kaiken sen, mitä he ovat puhuneet, olen tahtonut omasta puolestani muutamalla sanalla viitata käsillä olevaan asiaan.

Täytyy surulla valittaa, että tämä kysymys on tullut koko kansan keskuudessa ja myöskin täällä eduskunnassa sellaiseksi riitakapulaksi, joka nykyisissä oloissa uhkaa estää, tai ainakin suuresti vaikeuttaa, koko meidän yhteiskunnallista kehitystä. Kuitenkin minun on merkille pantava, että tämän kysymyksen käsittelyssä täällä eduskunnassa on useassa eri lausunnossa sentään uhkunut jonkinlainen sovinnollisuudenkin henki. Nykyiset riitaisuudet ja erimielisyydet huomioonottaen, tuli esim. ed. Schybergson eililtaisessa lausunnossaan, jossa hän muuten kyllä kuningasvaltaa tahi monarkiaa puolsi, tuli hän siihen, että, huomioonottaen sen erimielisyyden, sen katkeruuden, joka nyt ehkä kysymyksen pikaisesta ratkaisusta voisi koitua, hän piti soveliampana, että kysymys voisi jäädä joksikin ajaksi lepäämään, jotta

mielet ehtisivät tulla rauhoitetummiksi, kuin mitä ne ovat tällä kertaa. Minä puolestani olisin myöskin samalla kannalla siihen nähden, että kysymystä nyt ei aivan tarpeettomasti kiiruhdettaisi, mutta minä pitäisin sentään soveliaampana, ettei ainoastaan jätettäisi mieliä rauhoittumaan, vaan että myöskin otettaisiin selkoa kansan mielialasta muutenkin, ei vain kansalaiskokousten ponsien kautta, joita sekä puolelta että toiselta voidaan ehkä lukuisastikin esittää. Pitäisin sentähden erittäin suotavana, ettei kuningasvallan kannattajienkaan taholta koetettaisi asiaa ajaa siihen päätökseen, joka ei antaisi ratkaisua puolelle eikä toiselle, vaan että todellakin vedottaisiin, kuten täällä pari edellistä puhujaa on huomauttaneet, kansanäänestykseen tässä kysymyksessä. Tosin täällä eilen illalla senaattori Talas lausui kylläkin kauniita sanoja, että kansa on oikeutettu vaatimaan, että sen valitsemat edustajat voivat yhtyä valtiomuodosta. Tämä tietysti sisältäisi sen, että täytyisi nyt kansan eduskunnan jäsenten yhtyä kuningasmielisestä eli monarkisesta valtiomuodosta ja viedä se tässä eduskunnassa aivan pikimmiten lopulliseen ratkaisuun. Mutta minulle ainakin tuli mieleeni tämän lausunnon kuullessani kysymys, kummalla pohjalla sitten on kansalla suurempi oikeus tätä yksimielisyyttä eduskunnalta vaatia, tasavaltaisellako, joka on jo kerran eduskunnassa periaatteellisesti hyväksytty ja jolla pohjalla on ulkovaltojenkin tunnustus itsenäisyydellemme saatu, vaiko sillä pohjalla, että eduskunta luopuisi tasavaltaisesta periaatteesta ja hyväksyisi monarkisen hallitusmuodon? Jos kerran tunnustetaan, että „kansalla on oikeus vaatia edustajiltaan yksimielisyyttä" tässä kysymyksessä, niin kyllä kai sillä on suurempi siveellinen oikeus vaatia sitä yksimielisyyttä jo periaatteellisesti hyväksytyn kannan pohjalla.

Kun se vapaustaistelu oli käynnissä, jonka yhtenä lopputuloksena on myöskin se, että meillä nyt on tilaisuus päästä tästäkin esilläolevasta kysymyksestä, niin olikin tuolla valkoisessa Suomessa, isänmaallisen innostuksen ohella, täydellinen yksimielisyys kaikissa yhteisissä isänmaallisissa asioissa; jokainen kansalainen oli valmis luopumaan omista erikoisharrastuksistaan ja asettamaan isänmaan yhteisen asian erkoisetujen ja puoluepyyteiden yläpuolelle, sillä he tiesivät, että kansamme lujin turva oli, sillä hetkellä ainakin, kansan yksimielisyydessä! Monissa eri tilaisuuksissa ja etenkin, niinkuin senaattori Pehkonen jo täällä huomautti, sankarien hautakumpujen ääressä oltiin valmiit kiittämään Jumalaa, että kansamme suuri enemmistö oli sittenkin kovien kärsimyksien kohdatessa löytänyt toisensa yhteisessä työssä isänmaamme hyväksi. Uskottiin ja toivottiin, että tämä kansa rauhankin tultua voisi suuremmalla yksimielisyydellä ja yhteisymmärryksellä kuin sitä ennen käydä käsiksi yhteiskunnallisten kysymysten selvittelemiseen. Lausuttiinpa vielä, että ne henkilöt, jotka tahtoivat eripuraisuutta kylvää ja lietsoa kansan keskuuteen, ne henkilöt ryhtyvät repimään ja hajoittamaan sitä perustusta, jota näiden kovien taistelujen kautta on rakennettu.

Tätä sovinnollista mieltä jatkui yleensä niin kauvan, kunnes Helsinki oli vapautunut punaryssistä; ja kun samalla sitten kansamme poliittiset johtohenkilöt ja sanomalehtimiehet alkoivat kirjoittaa kuningasvallasta ja rohkeimmat heistä olivat pian valmiit sekä „kynällä että miekalla taistelemaan kuningasvallan puolesta", niin oli se niinkuin olisi kylmää vettä viskattu vasten kasvoja. Se oli suoranaista eripuraisuuden kylvöä kansan keskuuteen, hetkellä, jolloin meillä olisi yhä edelleen kipeästi tarvittu sitä „yhteenkuuluvaisuuden voimakkuutta", jonka tehon senaattori Paasikivi eilisessä lausunnossaan tunnusti näyttäytyneen äskeisissä verisissä taisteluissa, ja joka sittenkin on jokaisen hallitusvallan vankin tuki ja turva! Jokaisen kansalaisen olisi pitänyt tietää, että näiden taistelujen jälkeen huuto „antakaa meille kuningas" sekä puheet äänioikeusrajoituksista, kaksikamarisesta eduskuntalaitoksesta ynnä muista olivat veristä pilkkaa niitä kansanaineksia vastaan, jotka olivat nousseet taisteluun ja vuodattaneet verensä juuri kansanvallan puolesta, aseellista harvainvaltaa vastaan! Ja niissä osissa maata, jotka ovat nähneet tämän kansan suuren nousun, eikä ainoastaan sen alennusta, niissä osissa maata on säilynyt ja entisestään varmistunut usko tämän kansan terveeseen elinvoimaan ja niissä osissa maata on myöskin kansan suuri enemmistö tasavaltalaista mielipiteiltään. Ja näin ollen minä en ollenkaan ihmettele sitä, että heidän mielensä vähän katkeroittuukin, jos meille vain ilman muuta, kansaan vetoamatta, hyväksytään monarkinen hallitusmuoto, ja asetetaan vieras, olojamme tuntematon prinssi tänne kuninkaaksi.

Vaikka minä puolestani olisin pitänyt suurena isänmaallisena saavutuksena sitä, että olisi voitu eduskunnassamme säätää yksimielisesti tasavaltainen hallitusmuoto ja että sitten sen pohjalla olisi voitu asettaa presidentti valtiomme päämieheksii, niin kun kerran katkeruus

ja erimielisyys on kylvetty kansan keskuuteen, ja sen tuloksena on myöskin ehkä hyvinkin voimakas kannatus monarkiselle hallitusmuodolle olemassa, niin pitäisin kansan rauhoittamiseksi, sekä puolelta että toiselta, tarpeellisena, ettei tätä kysymystä nyt sentään tavattomasti kiirehdittäisi. Pitäisin sentähden, niinkuin jo alussa mainitsin, suotavana, että perustuslakivaliokunnassa nyt laadittaisiin kaksi eri valtiomuotoehdotusta, ja että myöskin kiireellisenä hyväksyttäisiin laki kansanäänestyksestä, jonka lain määräysten nojalla sitten kansa saisi itse sanoa, kumpaa hallitusmuotoa se tahtoo kannattaa ja maassamme toteuttaa. Kun kerran asia on nyt siten, ettei ole ollenkaan toivoa, että tässä eduskunnassa muuten saadaan asiaa ollenkaan ratkaistua, niin tulisi tämä hallitusmuoto täten myöskin kaikkien kiireimmin lopullisesti päätetyksi. Niillä seuduin kyllä, joita minä edustan, on kansa melkein yksimielisesti tasavaltalaista, mutta minä olen varmaa siitä, — päinvastoin kuin ed. Takkula äskeisessä lausunnossaan, — että vaikka kansan enemmistö tulisikin antamaan suostumuksensa monarkisen hallitusmuodon hyväksi, niin on se valmis puolestaan työskentelemään yhteisen isänmaan hyväksi, eikä se tahdo olla esteenä kuningasvallan menestymiselle tässä maassa! Toisin ehkä voisi olla asia joihinkin piireihin nähden, jos tätä kysymystä ilman kansaan vetoamatta koetettaisiin ajaa, ja saataisiin ratkaistuksi toisella tavalla kuin tasavallan kannattajat suuressa osassa maatamme toivoisivat. Mutta minä ainakin puolestani uskon, että kansa tulee alistumaan, tulipa päätös puolelle tai toiselle käymään, kunhan se vain saa sanoa myös sanansa tässä kysymyksessä.

Minä siis toivon, että tämän kysymyksen ratkaisua ei yritettäisi toimittaa sillä tavalla, että kansalaisille jäisi suurelta osalta sellainen käsitys, että sen mielipiteitä ei ole ollenkaan tahdottu ottaa huomioon asian ratkaisussa. Sillä kyllä sittenkin on tarpeellista, että sen hallitusmuodon takana, jonka me hyväksymme, on kansan enemmistön kannatus. Ja minä puolestani en tahtoisi uskoa ainakaan kenestäkään porvarillisiin puolueisiin kuuluvista niin pahaa, että he vähemmistöön jääneinä tahtoisivat olla sen hallituksen toimintaa jarruttamassa ja ehkäisemässä, joka kansan enemmistön hyväksymän hallitusmuodon pohjalla tulisi meillä asetetuksi. Minä päinvastoin uskon, että kaikki, joille isänmaan vapaus ja kaikinpuolinen menestys on ollut päämääränä, ovat valmiit antamaan kaiken kykynsä ja voimansa kansamme valtiollisen, yhteiskunnallisen, sivistyksellisen ja taloudellisen elämän turvaamiseksi ja kohottamiseksi, niin että kansastamme kasvaisi siveellisestikin voimakas kansa! Sillä sittenkin kansamme menestys riippuu, ei yksinomaan hallitusmuodosta, ei kuninkaasta, ei presidentistä, vaan kansan menstys riippuu kaikkein eniten siitä kansasta, joka kokoontuu meidän tulevan hallituksemme ja valtiomuotomme ympärille!

Täällä ed. Walkama äsken luki erään hallitusmuotoehdotuksen pykälän, jossa sanotaan mitenkä kuninkaan tulee maata hallita. Mutta minä olisin tähänkin pykälään nähden sitä mieltä, että meidän pitäisi, ei ainoastaan kuninkaalle mutta kaikille kansalaisille asettaa velvollisuudeksi, että heidän tulee „oikeutta ja totuutta vahvistaa, rakastaa ja varjella, mutta nurjuutta ja vääryyttä kieltää ja polkea." Silloin, jos me sen voisimme tehdä ja siihen pyrkisimme, silloin meillä ei olisi mitään epäilyksiä siitä, että meidän kansamme ei voisi elää kansakuntien joukossa!

Uusi hallituksen esitys tuodaan.

P u h e m i e s: Hallituksen jäsen pyytää tuoda eduskunnalle esityksiä.

Eduskuntaan saapuu esittelijäsihteeri Max Dittmarin saattamana senaattori T a l a s ja lausuu: Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää hallituksen esitys n:o 64 laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa.

P u h e m i e s: Eduskunnalle nyt jätetyn esityksen tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäväksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksessä säädetään.

Keskustelu jatkuu:

Ed. L o u k k o: Kun me pohjalaiset siellä valkoisessa Suomessa lähdimme vapaustaisteluun, lähdimme me siihen siinä mielessä, että me tukahutamme sen anarkian ja sen hirmuvallan, joka uhkasi meidän kansamme tuhota. Mutta ei ainoastaan sitä. Meillä oli se vahva vakaumus, että me myös varjelemme meille äsken suurvaltain tunustamaa tasavaltaa, että me käymme myös sitä turvaamaan ja puolustamaan

tässä maassa, tarkoituksella saada tähän maahan rauha. Mutta myös meidän mielessämme liikkui, että kun me saamme palautetuksi rauhan tähän maahan, me tahdomme luoda tähän maahan lujan järjestysvallan, että kukin Suomen kansalainen saisi turvassa ja rauhassa tässä maassa asua. Näissä merkeissä me olemme suurimmaksi osaksi lähteneet siellä valkoisessa Suomessa käymään meidän vapaustaisteluamme. Ikäväksi kyllä, saimme havaita, että ne kärsimykset, mitä kansallamme on ollut, eivät ole siinä määrässä tuottaneet meille terveyttä, kuin me silloin toivoimme, kun me kävimme käsiksi niihin aseisiin, joita me siinä kansalaissodassa tulimme käyttämään. Ikävä on meille ollut, kun olemme nähneet suruksemme, että meidän kansamme ei ole näistä kärsimyksistä parantunut. Yhäti rikkirevittynä ja raadeltuna tahdomme yhä edelleen niissä merkeissä rakentaa. Minun täytyy sanoa, todeta, että suurimmaksi osaksi ne pohjalaiset, joita minä edustan, suurimmaksi osaksi ne ovat tasavallan kannattajia, ja sentähden minä luotan siihen, että me suomalaiset pystymme tässä maassa omin voimin ja omin avuin, jos me vain rupeamme kasvattamaan meidän sydäntämme, jos me rupeamme tässä tukemaan toistamme, jos emme tarkoita yksityisiä pyyteitä vaan koko kansan yhteistä parasta, niin toivon, että tasavaltaisella hallitusmuodolla me viemme tätä Suomea onnelliseen tulevaisuuteen, siihen uuteen Suomeen, josta runoilijat ovat niin monta kertaa kauniisti laulaneet. Minä uskon ja toivon ja luotan tähän kansaan ja meidän kansamme kaitsijaan, että hän johtaa meitä niissä merkeissä myös rauhaan.

Ed. Lantto: Vaikka tästä hallitusmuotoasiasta on puhuttukin paljon, on tämä kuitenkin siksi mieliä jännittävä, ettei tätä aivan vaitiololla voi sivuuttaa.

Pyydän siis muutaman sanan minäkin puolestani lausua. Viime joulukuun 4 päivänä, jolloin senaatin puheenjohtaja Svinhufvud muiden senaatin jäsenten seuraamana astui tämän eduskunnan eteen ja lausui, että hallitus on nyt eduskunnan käsiteltäväksi antanut ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi, — ehdotuksen, joka oli rakennettu sille perusteelle, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta, — se päivä oli suuri ilon päivä ja vielä suurempi sitten pian seurannut joulukuun 6 päivä, jolloin eduskunnan puheenjohtaja eduskunnan päätöksen mukaisesti julisti myös, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta.

Näin toimi silloin senaattimme vallan eduskuntamme silloisen korkeimman vallan käyttäjänä, eikä minkäänlaisia soraääniä kuulunut. Päinvastoin voimakkailla eläköön-huudoilla kaikki tervehdimme tätä nuorta tasavaltaa. Liput liehuivat kautta maan. Ei sitä korven sopukkaa, mihin ei tämä suuri ilon aihe olisi ylettynyt. Tuhannet vainotut ja kovia kärsineet parhaat isänmaan tuet kyynelsilmin toisiaan syleilivät, kun vihdoin tästäkin maasta oli katkennut tuo vihattu yksivaltiaiden musta yö ja olojamme tuntemattomien muukalaisten ruhtinaiden tuottama vuosisatainen orjuus.

Vaikka oli syksy, tuntui kuitenkin kuin olisi ollut kaunis kevät — eikä ihmekään, sillä olimmehan ja kauvan uutta huomenta odottaneet, jolloin „pääsisi oma päivyt paistamahan, oma kuuhut kumottamahan".

Kaikki näytti menevän hyvin. Useimmat ulkovallatkin antoivat nuorelle tasavallallemme tunnustuksensa.

Syttyi sitten punaisten kapina, jonka oireet olivat täällä jo ennen tasavallaksi julistautumista — ainakin jo marraskuun alussa — selvästi nähtävissä ja jota kapinaa ei mikään kuningas enempää kuin presidenttikään pelkällä nimellään ilman järjestettyä sotalaitosta olisi kyennyt estämään eikä tukahuttamaan, niin että kuninkaallisiin persooniin tässä suhteessa vetoaminen on kaikkea pohjaa vailla.

Eikähän voida väittääkään että punaisten kapinan aiheuttajana olisi ollut se, että Suomi julistettiin tasavallaksi, sillä sitähän he itsekin heinäkuun valtalailla takaa-ajoivat. Päinvastoin heidän edustajansa täällä eduskunnassa pyrkivät porvaristoa aina syyttämään siitä, että he askel askeleelta pyrkivät kulkemaan harvainvaltaa kohden, — tahtovat siirtää Suomen kansan eduskunnalta vallan yksilöiden käsiin, — mutta tuommoista hävytöntä puhetta emme mekään silloin uskoa tahtoneet!

Niinpä tuskin kukaan voinee väittääkään, että jos olisimme silloin saaneet jonkun kuninkaan, että hän olisi silloisia oloja suurestikaan parantaa voinut. Punaisten kapinalla, kuten tiedämme, ovat olleet omat juurensa ja tekijänsä sekä jo pitemmän aikaa selvästi nähtävää kallistumista sinnepäin, joten, jos omana valtiona olisimme ennemmin olleet, olisi jo ajoissa ollut ryhdyttävä kaikenlaisiin varokeinoihin ja olojen parannuksiin. Niinpä torppariolojen, kruunumaiden asuttamisen, kuin koko laajuudessaan tilattomille maanhankinnan suhteen olisi jo aikoja sitten pitänyt tarmokkaasti asettua maalaisliiton ohjelman kannalle, eli, kuten sa-

nat ohjelmassamme kuuluvat, että „kaikki haittaavat esteet ovat poistettavat ja maat käytettävät itsenäisen ja järkiperäisen asutuksen ja viljelyksen hyväksi".

Oma koti on kullan kallis, ja kenellä se itsellään on, se pitää toisenkin kotia niin kalliina, ettei se tulta sen nurkkaan pane. Lintukin pesäänsä rakastaa. Käkilinnulla ei ole pesää. Siksi se roistoilee toisten pesissä, elätyttääpä omat lapsensakin muilla.

Mitä taas sivistysoloihin tulee, emmekö ole tienneet, että jo yksin maalaiskuntien 140,000 kansakouluoppilaasta on yli 80,000 köyhien työmiesten ja torpparien lasta, jotka vilua ja nälkää kärsien ovat terveytensä menettämisen uhalla koettaneet edes joitakin osastoja kouluja käydä. Ja emmekö myös ole tienneet, kuinka monet kymmenet tuhannet siellä saloilla ovat niin kovassa köyhyydessä, etteivät laisinkaan kouluihin kykene. Emmekö ole voineet aavistaa, että nuo unhoitetut suuret lapsipuolilaumat ovat milloin minkinlaisten tuulten heiluteltavina, — ja että voipi vielä nousta päivä, jolloin nekin astuvat esiin menettämiään lapsuutensa perintöosia kysymään. —

Ja nuo murheen päivät ovatkin meillä aivan äsken olleet.

Jo kymmenen vuotta sitten, eli vuonna 1908, koetin kaikin tavoin kääntää silloisen eduskunnan huomiota noiden köyhäin kansakoululasten vaatetuksen ja ravinnon puoleen.

Sain kuin sainkin vihdoinkin sivistysvaliokunnassa silloisen puheenjohtajan, kasvatusopinprofessori Soinisenkin anomustani puoltamaan, jotta vihdoinkin eduskunta hyväksyi nuo 100,000 markkaa vuodessa noille köyhille lapsille, eli siis noin yhden markan kutakin oppilasta kohti talviseksi vaatetus- ja ruoka-avuksi. Mutta jo kohta seuraavina vuosina ryssäläinen hallitus pyyhki pois nämä köyhäin lasten vähätkin murut. Ja niin ovat puolivilliytyneeseen tilaan saaneet jäädä kymmenettuhannet köyhät lapset kautta maan.

Myöntäkäämme suoraan, että juuri näihin, nimittäin valistus- ja asutuskysymysten laiminlyönteihin viittaavat näidenkin surullisten päiväin tapahtumat. Mutta merkillistä kyllä, suuret uudistukset ovat aina vaatineet suuria edelläkäypiä mullistuksia — ja ehkäpä luonnollista onkin, etteivät ne, jotka vallassaolijoiksi hyville päiville ovat syntyneet ja sellaisissa oloissa kasvaneet, etteivät he voi alempain kansankerrosten kovaosaiseen elämään syventyä, vielä vähemmän todellisiin parannuspuuhiin ryhtyä.

Tuon raskaan vapaustaistelunsa on nyt Suomen kansa taistellut. Suomen tasavaltaisen hallituksen nimessä antoi Waasassa ollut senaatinosa, samoinkuin siellä viime maaliskuun 5 päivänä koossaolleet kansanedustajat, julistuksen Suomen tasavallan kansalaisille nousta punaista hirmuvaltaa vastaan. Ja niissä merkeissä nousi Pohjanmaan mies sekä Karjalan ja Savonkin miehet taistelemaan tasavaltamme puolesta. Kaikkensa, mitä heillä on ollut kalleinta, he ovat kansamme vapauden puolesta uhranneet.

Monen äidin pää siellä on kolmessa kuukaudessa harmaantunut, kun kaikki pojat ovat olleet rintamalla ja monet ruumiina takaisin kotiinsa tuodut.

Tunnustakaamme, että juuri noiden edellämainittujen maakuntien maataviljelevä väestö on päivän kovimmat helteet kantanut. Se on nytkin verellänsä ja uhrauksillaan arvon ja kunnian tässä maassa itsellensä ansainnut. Aina, kun on ollut ahdinkotila, on kyllä vedottu Suomen valistuneeseen talonpoikaan, hänen kunnian- ja oikeudentuntoonsa. Niin on tehty elintarvepulan ollessa, samoinkuin muunkin vaaran maata uhatessa. Mutta kun hätä on sivu mennyt, on talonpoika piankin unhotettu. Toiset tekijät ovat astuneet pian tilalle heitä hallitsemaan ja johtamaan, useinkin omien mielipiteittensä mukaan.

Niinpä jo vapaustaistelun viimeaikoina alkoi täällä, kokonaan avuttomassa pääkaupungissa kuulua yhä julkisemmaksi käypiä juttuja kuinka ruotsalaiset johtoherrat ja jotkut muutkin heidän mukanaan alkoivat kehrätä tasavaltaisen hallitusmuodon muuttamista kuninkaalliseksi hallitusmuodoksi. Uskoteltiin vielä, kuinka Pohjanmaan ja Karjalan kansa kaikkine sotaväkineen on muuttunut kuningasmieliseksi.

Yhä julkisemmiksi, kuten tiedämme, ovat tuohon suuntaan käyvät toimenpiteet täällä menneet, kunnes jo toisiltaisessa istunnossa saimme suruksemme vastaanottaa hallituksen esityksen, jonka ensimäisen pykälän ensimäinen lause kuuluu: „Suomi on täysivaltainen perustuslaillinen kuningaskunta." Ja nimet alla ovat P. E. Svinhufvud ja Onni Talas, jotka kumpikin ovat ennen julkilausumansa tasavaltaisen hallitusmuodon puolesta antaneet. Se, että meidän syvästi rakastamamme Svinhufvud on voinut omille ja eduskunnan ennen tekemille päätöksille näin pian selkänsä kääntää, se meitä sangen syvästi pahoittaa.

Että kansalla kautta maan ja erittäinkin Pohjanmaalla, Karjalassa ja Savossa on oikein suu-

ri hätä tämän ylimystemme suunnanmuutoksen johdosta, sen kyllin selvästi lukemattomat kansalaiskokoukset ja monen monet lähetystöt osoittavat. Ei sitä postia ettei edustajille yhäkin voimakkaampia julkilausumia saavu, kuten täällä äsken luettiin toistasataa meikäläisillekin tulleita, joissa vaaditaan, että edustajain tulee horjumattomasti seisoa Suomen tasavaltaisen hallituksen puolella. Niinpä eilenkin sain erään suuren kansankokouksen pöytäkirjan, jossa sanotaan, että Pohjanmaan rahvas, joka kansalaissodassa on osaltaan päivän kuorman ja helteen kantanut, haluaa maahan tasavaltaisen hallitusmuodon ja kykenee myöskin sitä varjelemaan!

Tälle nykyiselle eduskunnalle näin pienoiskoossa eivät he myöskään mielellään anna täyttä tunnustusta. He vaativat ehdottomasti uusia vaaleja ja monin paikoin myöskin näin suuren kysymyksen ratkaisun takia yleistä kansanäänestystä, jonka mukaan maassamme vallitseva mielipide tulisi parhaiten selvillesaaduksi ja tuo ikävä riidanaihe lyhintä tietä siirtyisi pois mieliä jännittämästä.

Muuten todellakin on tämä pääkaupunkimme kuningasvaltaisuuteen pyrkimys herättänyt heissä syvää katkeruutta ja ihmettelyä juuri senkin takia, että tuo kuningasmielisyys on lähtöisin täältä Helsingistä, joka heidän käsityksensä mukaan ei omin voiminsa mihinkään kykennyt — semmoinen luulo heillä on — ja jonka johtajista he eivät mitään silloin tietäneet, kun he kuukausittain maamme vapauden puolesta taistelussa olivat.

Maamiehet eivät salli, että heitä tässä hallitusmuotokysymyksessä sivuutettaisiin. He vaativat siis jyrkästi, että heidän täytyy tämän maan kansalaisina saada äänilläänkin, niinkuin ovat aseillaankin, maamme ratkaiseviin kohtaloihin osaa ottaneet.

Tämän mielipiteen olen minäkin täydellisesti voinut omaksua ja pidän suurena erehdyksenä, jos edes pyritään tämmöisillä kuninkaallisilla hallitusmuotoesityksillä tai muilla tavoin kansan itsensämääräämisoikeutta sivuuttamaan, jonka vuoksi mitä jyrkimmin asetun sille kannalle, että — niin luonnoton kuin onkin tällainen kuninkaallinen hallitusmuotoesitys semmoisen eduskunnan käsiteltäväksi, joka itse vasta 6 kuukautta sitten tasavaltaisen hallitusmuodon hyväksyi, — kaikissa tapauksissa kuitenkin on viimeinen ratkaisu jätettävä koko kansan asiaksi.

Mitä itse tuohon kuninkaalliseen hallitusmuotoesityksen tulee, on se kauttaaltaan niin kuninkaallisen yksinvaltainen kuin näin yksipuoliselle, tilapäiseduskunnalle sopiva onkin. Niinpä 6 §:ssä sanotaan, että kuninkaan teot eivät ole syytteenalaisia. Sitten 9 §:ssä, että kuninkaan palkkaa älköön muutettako ilman kuninkaan ja eduskunnan yhtäpitävää päätöstä. Kuninkaan täysi-ikäisyys 10 §:n mukaan alkaa jo 18 vuoden iästä, vaikkei kansalaisten vähemmän vastuunalaisiin valtiollisiin vaaleihin j. n. e. ennen 24 vuoden ikää.

Esityksessä ei ole muistettu tuota vanhaa kansan lausetapaa, että „voi sitä maata, josso lapsi on kuninkaana".

Näin voisi pitkin matkaa esitystä lukiessa huomautuksia tehdä, mutta kun se kauttaaltaan näyttää rakentuvan sille pohjalle, että maastamme tulisi yhäkin enemmän virkamiesten luvattu maa, niin jääköot enemmät huomautukset tällä kertaa tekemättä, toivossa, ettei tuollainen hallitusmuoto kaikkine kuningaspyyteineen milloinkaan voine saavuttaa kansamme kannatusta.

Kun näin aivan mahdollisesti tulee käymään, rohkenisin nyt jo toivoa, että meidän valistunut porvaristomme luopuisi tuommoisilla kuningasesityksillään turhanpäiten jännittämästä kansaa, sillä päivänselvää on, että jos mainittu kysymys milloin hyvänsä lasketaan kansanäänestyksen alaiseksi, on tulos epäilemättä kaikille kyllin selvää — ja selvää myös sekin, ettei minkäänlainen ruhtinas voine tänne tullakaan kuninkaaksi ainoastaan kahden yhäti kutistuvan puolueen äänten varaan, joten tältäkään kannalta katsoen kuningasistuimelle ei ole tässä maassa tarvittavan lujaa maaperää.

Tämän seikan huomanne itse kukin pian, kun ajattelee, ettei tässäkään porvarillisessa eduskunnassa sadasta jäsenestä ole kuin puolet kuningasmielisiä. Mitä sitten, kun eduskunta ensi vaalien jälestä täyttyy kaksisataiseksi, jäävät he neljännelle osalle ja mahdollisesti vielä alle siitäkin, sillä kuningasvaltaan kaikkine perinnöllisyyksineen kansa kokonaan kylmästi suhtautuu.

Näin ollen heittäkäämme pois turhat kuninkaalliset unelmat ja pysykäämme uskollisina omille päätöksillemme, tekemällä voimakkaasti sisäisten asiaimme uudistustyötä köyhimpienkin kansankerrosten ja heidän lastensa hyväksi, niin kyllä rauha ja järjestys tämän nuoren tasavaltamme kaunistuksena pysyy.

Älkäämme kohottako katsettamme kuninkaallisiin korkeuksiin silloin, kun meillä vielä alempanakin on kyllin toimen ja työn sijaa!

Ed. Rosenqvist: Jag begärde ordet redan i går och skall nu fatta mig kort. Jag kan ansluta mig i många afseenden till det värdiga andragande, som här nyss afgafs af herr Kotila. I likhet med honom ville äfven jag betona önskvärdheten, ja, nödvändigheten af att vårt folks verkliga mening får komma till uttryck; i likhet med honom ville jag äfven mana till respekt och hänsynsfullhet getemot öfvertygelser och meningar, som gå i annan riktning än vår egen.

Jag har icke begärt ordet för att här framhålla den ena eller den andra regerinsformens företräden eller skuggsidor. Jag hör icke till de „troende" vare sig på den ena eller den andra sidan; jag är lika litet en deciderad republikan som en tvärsäker monarkist. Viktigare för mig än regeringsformen såsom sådan är, särskildt under nuvarande förhållanden, en stark regeringsmakt, hvilken kan finnas och kan saknas vare sig statsöfverhufvudet är president eller monark, och jag ansluter mig till dem, hvilka söka de väsentliga betingelserna för vårt lands och vårt folks framtid och lycka hos detta folk självt, i dess karaktär, i dess uppfostran, i dess moraliska halt och icke i det ena eller det andra statsskicket såsom sådant.

Men äfven om de kategoriska försäkringarna om att vårt land endast såsom monarki kan komma att fylla sin historiska mission, hvilka försäkringar gjordes här i går från regeringshåll och hvilka äfven framträda i motiveringen till den proposition, som nu föreligger till behandling, vore absolut odisputabla, så måste dock, därom borde vi kunnan enas, antagandet af denna lyckosamma regeringsform vara ett frivilligt val af vårt folk, af alla dem, hvilka skola komma att lefva under densamma. Ty om den, såsom regeringen för några månader sedan, i syfte att då motivera ett republikanskt statsskick med samma tvärsäkerhet försäkrade, icke motsvarade vårt folks väsende, karakter, naturell, rättsmedvetande, vilja och önskningar, allt storheter, som svårligen kunnan växla inom timmar eller månader, så skall antagandet af densamma, oaktadt allt det värde den förklaras äga och måhända äger, icke medföra de välsignelser man väntat.

Folkets verkliga vilja måste därför i af grundlag kända former komma till uttryck, och detta kan och bör enligt min mening icke ske på annat sätt än genom utlysande af nya landtdagsval, om icke omedelbart, så såsnart förhållandena i någon mån stadgats och läget i landet möjliggör detsamma. Detta finner jag så mycket mer önskvärdt, ja nödvändigt, som jag icke anser det vara rätt och därför icke heller klokt, att den återstod af landtdag, som nu sitter, skulle, begagnande sig af den makt den för tillfället äger, söka genomdrifva ett förslag principiellt afvikande från det beslut samma landtdag i dess helhet för några månader sedan utan meningsolikhet och i ett högtidligt ögonblick fullt målmedvetet fattade. Står vårt folks verkliga konstanta vilja bakom det nu af regeringen framlämnade förslaget, så bör hvar och en, som tror detta, icke kunna hafva något att invända mot att denna vilja äfven på lagligt sätt får komma till uttryck, ty därmed får han blott en bekräftelse på hvad han kategoriskt försäkrat.

Olägenheterna af det uppskof med frågans slutliga afgörande, som härigenom vållas, synas mig vara långt mindre betydande än de olyckliga följderna af ett förhastadt beslut, af antagandet af ett statsskick, som icke uppbures af vårt folks flertal, icke motsvarade dess karaktär, dess önskningar, dess vilja, och som därigenom blefve en ständig källa till missnöje, till agitation och till partistridigheter, just detta, som man nu genom ett hastigt beslut vill slippa ifrån.

Såsom jag icke kan förknippa nära nog alla fördelar mellan himmel och jord, för att icke tala om heder, ansvarskänsla, fosterlandskärlek, vidsynthet, kontakt med lifvet och verkligheten o. s. v. vid antagandet af den ena eller den andra regeringsformen, kan jag icke heller dela deras åsikt, hvilka synas mena, att vårt folks lycka och framtid, dess möjlighet att fylla sin historiska mission är beroende af att vi just nu taga det afgörande steget och det i den riktning som dessa förklara vara den enda riktiga.

Man har här föreslagit ett annat medel än landtdagsval för utrönande af vårt folks vilja i berörda afseende, ett s. k. referendum. Mig tilltalar icke detta förslag, och mycket torde med skäl kunna invändas emot detsamma. Afgjordt företräde gifver jag för min del åt den af mig uttalade tanken om nödvändigheten af nya landtdagsval. Vi behöfva en ny, en fullständig landtdag icke blott för denna frågas afgörande, utan äfven för afgörandet af andra betydelsefulla principiella frågor, ja, öfver hufvud för fortsättande af ett normalt lagstiftningsarbete. Ty vi representera nu icke hela det finländska folket, vi representera icke Finlands folk på sådant sätt som våra grundlagar uppenbarligen förutsätta.

Jag hoppas att grundlagsutskottet vid behandlingen af denna fråga tager i allvarligt öfvervägande äfven den af mig nu uttalade tanken.

Att döma af hvad man förut känt och hvad äfven framträdt vid den diskussion, som i dag och i går förts här vid plenum, synes det vara

tämligen gifvet att meningarna komma att dela sig någorlunda jämnt, med några rösters öfvervikt på den ena eller den andra sidan, och då vet jag icke någon annan utväg att slippa från denna svårighet än att antingen välja referendum eller utlysande af nya val. Det senare skulle jag för min del, såsom redan sagts, afgjort föredraga.

Ed. Ståhlberg: Niistä huomautuksista, joilla ed. Schybergson ja senaattori Talas kunnioittivat eilistä lausuntoani, oli jälkimmäisen huomautuksissa asiaakin ja sentähden pyytäisin vielä ottaa puheeksi hänen koskettelemansa kysymyksen hallituksen esitysten peruuttamisesta. Useitten maitten lainsäädännössä on nimenomaan säädettynä, että hallituksella on oikeus peruuttaa eduskunnalle antamansa esitys millä käsittelyn asteella tahansa, mutta eduskunnan jäsenellä on silloin oikeus ottaa tuossa esityksessä oleva ehdotus omaksensa. Esityksen peruuttamisoikeutta ei siis ole katsottu itsestään asian luonnosta johtuvan. Ruotsissa, jossa ei ole mitään erityistä säännöstä tästä asiasta, on siitä eri mieliä. Niinpä erään käsityksen mukaan hallitus ei ole ensinkään oikeutettu peruuttamaan antamaansa esitystä, niin ettei eduskunta saisi sitä edelleen käsitellä. Toisen käsityksen mukaan taas ei esitystä saa peruuttaa, sittenkun se on lähetetty valiokuntaan, ja vielä laajempaakin peruuttamisoikeutta toisten mielestä myönnetään. Meillä ei myöskään ole asiasta mitään nykyään säädetty. On kyllä esimerkiksi professori Erich lausunut sen käsityksen, että hallituksella on tässä kohden esityksen peruuttamisoikeus, kunnes eduskunta on tehnyt lopullisen päätöksen asiasta, vaikka olisikin oikeuden väärinkäytöstä, jos sitä käytettäisiin sittenkuin asia on jätetty lepäämään yli vaalien, ja että sen johdosta, jos hallitus peruuttaa esityksen, voidaan tehdä eduskuntaesitys tavallisesta aloteajasta riippumatta. Toisella kannalla on kuitenkin oltu perustuslakikomiteassa, hallituksessa ja eduskunnassa käsiteltäessä valtiopäivätöitä koskevia valtiopäiväjärjestyksen muutoksia. Sekä perustuslakikomitean mietinnössä että 1917 vuoden ensimäisille ja toisille valtiopäiville annetussa hallituksen esityksessä lausutaan tarpeelliseksi, että hallitus olisi oikeutettava peruuttamaan eduskunnalle annetun esityksen, niinkuin monessa muussakin maassa on asianlaita. Sentähden ehdotetaan valtiopäiväjärjestykseen otettavaksi säännös, että hallitus voi, milloin aihetta siihen on, peruuttaa eduskunnalle annetun esityksen. Tällainen säännös hyväksyttiin 1917 vuoden ensimäisillä valtiopäivillä ja eduskunta perusteli hyväksymisensä sillä, että ennen saatuihin kokemuksiin perustuvana ja tarpeellisena on valtiopäiväjärjestykseen otettavaksi ehdotettu ja nyt eduskunnan hyväksymä säännös hallituksen esitysten peruuttamisesta. Vuoden 1917 toisten valtiopäivien perustuslakivaliokunta kuitenkin poisti mainitun säännöksen, koska eduskunnan aloteoikeuden laajentamisen johdosta säännös hallituksen esityksen peruuttamisesta oli muuttuneissa oloissa käynyt tarpeettomaksi. Sillä sittenkun eduskunnan aloteoikeus oli päätetty ulotettavaksi kaikkiin lainsäädäntöasioihin, ei peruuttamisoikeudella enää ollut sanottavaa käytännöllistä merkitystä, koska peruutetun ehdotuksen voi saada vireille eduskuntaehdotuksen muodossa myöskin niillä lainsäädännön aloilla, joihin ennen hallituksella oli ollut yksinomainen aloteoikeus ja joilla hallitus siis esityksensä peruuttamalla olisi voinut estää eduskuntaa siinä vireilläolevaa asiaa käsittelemästä. Kun nyt meillä ei ole mitään sellaista säännöstä kuin se, joka mainituista syistä raukesi, niin mielestäni perustuslaillisessa järjestyksessä vireille pantu asia voidaan käsitellä ja siitä päättää hallituksen peruutuksesta huolimatta. Hallitus voi tosin ilmoittaa eduskunnalle, että se ei enää kannata antamaansa esitystä, taikka antaa samasta asiasta toisellaisen esityksen, mutta eduskunnalla on oikeus, jos puolestaan katsoo siihen syytä olevan, hyväksyä ensin annetun esityksen sillä vaikutuksella, mikä eduskunnan hyväksymisellä yleensä on. Niin on myöskin niitten esitysten laita, joita on annettu näille valtiopäiville hallitusmuodosta ja joita siis tämän käsityksen mukaan on vielä ratkaisematta vireillä kolme, nimittäin paitsi esitystä n:o 2, joka koski hallitusmuodon perusteita ja jonka hyväksyminen nyt ei enää voi tulla kysymykseen, esitys n:o 1 ja 62, edellinen tasavaltaisesta, jälkimmäinen monarkisesta hallitusmuodosta. Hallituksen viimeisessä esityksessä tosin sanotaan, että tämän esityksen antamisen johdosta edellinen on rauennut, mutta käsittääkseni sen raukeaminen eduskunnassa riippuu siitä, hyväksyykö eduskunta vaiko ei hyväksy sen tai sille pohjalle rakennetun valtiomuodon. Tällä kysymyksellä ei nyt ole enää niin suurta käytännöllistä merkitystä kuin ennen, koska 29 päivänä viime kuuta on vahvistettu ja voimaan tullut laki, joka laajentaa eduskunnan esitysoikeutta. Mutta tarpeettomien mutkallisuuksien välttämiseksi on kui-

tenkin parempi, että, jos eduskunta kahdesta samasta asiasta annetusta esityksestä katsoo edellisen paremmaksi, sitä voidaan jatkuvasti käsitellä eikä tarvitse ryhtyä sen uudelleen esille ottamiseen eduskuntaesityksen muodossa. Niin ollen se käsitys, joka minun mielestäni on oikea, on myös nykyisissä oloissa käytännöllisesti parempi.

Tälläkään kertaa en tahdo ryhtyä nyt käsiteltävänä olevan halltuksen esityksen erikoiskohtiin, vielä vähemmän siihen, mitä muutoksia tasavaltaiseen hallituksen esitykseen olisi syytä tehdä, joista muutoksista muuten tämän hallitusmuotoehdotuksen kannattajat jo ovat riittävästi sopineet. Jatkunut keskustelu ei ole nähdäkseni tuonut esiin mitään lisäsyitä, jotka vaatisivat tai oikeuttaisivat muuttamaan Suomen tasavaltaa kuningaskunnaksi.

Senaattori Talas: En tahdo jatkaa väittelyä edustaja Ståhlbergin kanssa siitä, onko vai eikö ole hallituksella oikeutta peruuttaa antamaansa esitystä, koska tällä kysymyksellä, niinkuin ed. Ståhlbergkin lausui, ei enää, sen jälkeen kun eduskunnalla on laaja esitysoikeus, ole käytännöllistä merkitystä. Mutta minä en kuitenkaan saata olla huomauttamatta, että maamme molemmat valtio-oikeuden erikoistuntijät ovat sitä mieltä, jota minä täällä eilen esitin. Ja ed. Ståhlbergin omasta lausunnosta kävi selville, että Ruotsissa, jossa positiivinen lainsäädäntö kumminkin antaa enemmän tukea kuin meillä sille mielipiteelle, että hallituksella ei ole tätä oikeutta, että Ruotsissa, sanon minä, varsin arvovaltaiset kirjailijat ovat sitä mieltä, että hallituksella sielläkin on oikeus peruuttaa antamansa esitykset. Se seikka, että tämä oikeus on tahdottu saada nimenomaan positiivisesti laissa säädetyksi, ei suinkaan todista sitä, etteikö tälläistä oikeutta nyt jo olisi olemassa.

Ed. A. H. Virkkunen: Seikkaperäisessä lausunnossaan senaatin varapuheenjohtaja tämän lähetekeskustelun alussa on tuonut esille niitä syitä, jotka ovat aiheuttaneet sen uuden esityksen meidän vastaiseksi hallitusmuodoksemme, joka nyt on keskustelun alaisena. Hän painosti erityisesti lausunnossaan ulkopoliittisia seikkoja, niitä vaaroja, jotka paraikaa uhkaavat ja tulevaisuudessa varmaankin esiintyvät vielä uhkaavampina meidän nuorta vapauttamme ja saavuttamaamme itsenäisyyttä vastaan. Me olemme tässä lausunnossa saaneet kuulla vakavia syitä siihen, miksi maamme ulkopoliittiset suhteet, ne vaarat, joiden alaiseksi meidän maamme sieltäpäin saattaa joutua, ja ne tehtävät, joita noiden vaarojen torjuminen meidän kansallemme asettaa, puhuvat sen puolesta, että meidän olisi perustettava vastainen hallitusmuotomme perustuslailliselle monarkkiselle pohjalle, saatava maahan luja hallitusvalta ja sen johtoon perinnöllinen, perustuslaillinen kuningas.

Ei tarvitsekaan paljon ajatella, käsittääkseen, että sitä tulevaisuutta suunnitellessa, mikä Suomen nuorella valtakunnalla on edessään, jouduttuaan meidän päivinämme vielä enemmän kuin ennen länsimaisen sivistyksen ja yhteiskuntalaitosten etuvartijaksi idän anarkiaa vastaan, ulkopoliittiset suhteemme ovat erittäin huomioon otettavat. Sillä niiden taitava järjestäminen tarjoaa luotettavimmat takeet vapautemme säilymiselle ja vastaiselle turvallisuudellemme. Mutta tämän myöntämällä ei ole sittenkään syytä ummistaa silmiänsä niiltä oloilta, joiden keskuudessa me omassa maassa elämme, siitä tilasta, missä meidän maamme tätä nykyä sisällisesti on. Tätä tilaa kuvaa riittävästi se surullinen tosiasia, että lähes toinen puoli Suomen eduskuntaa ja sen laajat valitsijapiirit ovat tehneet itsensä syyllisiksi veriseen ja epäinhimillisessä raakuudessa sivistyneessä maailmassa kuulumattomaan kapinaan kaikkea järjestettyä yhteiskuntalaitosta vastaan ja mitä törkeimpään isänmaansa pettämiseen. Tämän keskustelun aikana on tuotu esiin sekin mielipide, että kapina ja ne syyt, jotka sen ovat aiheuttaneet, olisivat jotakin ohimenevää, jonkunlainen meidän kansassamme ilmennyt enemmän tilapäinen sairaloisuuden ilmiö, joka maan hallitusmuotoa säädettäessä voidaan jotenkin vähällä sivuuttaa. Käsittääkseni tämä on sangen pintapuolinen käsitys siitä, mitä meidän tämän vuoden ensi kuukausina on ollut pakko kokea. Kun satoihintuhansiin laskettavissa joukoissa maan kansalaiset, joilla on kaikki sekä valtiolliset että yhteiskunnalliset oikeudet, ryhtyvät ilmisotaan kaikkea järjestäytynyttä yhteiskuntalaitosta ja maan kulttuuria hävittämään saadakseen lisäksi rosvon oikeudet, niin siinä ilmenee yhteiskunnallinen vaara, jota on mitä vakavimmin pideltävä. Tämä kapina on nimittäin paljastanut aivan arvaamattomassa määrässä meidän syvissä kansankerroksissa olevaa siveellisten käsitteiden hämmennystä, yhteiskunnallisen tajun puutetta ja ennen kaikkea taipumusta antautua kaikenlaisten syrjästä tulevien houkutusten alaiseksi. Maan parasta huolehtiva hallitus ansaitsee sen vuoksi minun ymmärtääkseni täyden tunnustuksen kaikkien

yhteiskuntaa säilyttävien ainesten puolelta siitä, että se on ajatellut keinoja, miten meidän yhteiskuntamme voitaisiin vastaisuudessa turvata samanlaisilta yllätyksiltä. Tapahtumat osoittavat vastaansanomattomasti, että me olemme olleet liian herkät uskomaan kansastamme, myöskin sen alemmista kerroksista, kaikkea hyvää ja tuudittautuneet siihen käsitykseen, että meidän kansamme sekä siveellisessä että tietopuolisessa suhteessa on korkealla kannalla. Tämä käsitys on kuitenkin näyttäytynyt täydelliseksi harhaluuloksi.

Kapina on tosin kansamme parempien ainesten yhteisillä voimainponnistuksilla saatu kukistetuksi, rikolliset ovat vangitut ja odottavat tuomiotansa, mutta se rauhallisempi olotila, missä me tällä hetkellä elämme, se saattaa kuitenkin olla vain tyyntä myrskyjen välissä. Kapina ja se onnettomuus, mihin se on suuren osan meidän kansaamme syössyt, on täyttänyt sydämet katkeruudella, joka minä hetkenä hyvänsä saattaa puhjeta ilmiliekkiin. Lisäksi tulee se rikkinäisyys ja pirstoutuneisuus, joka meillä on vallalla kaikissa piireissä. Mielipiteet käyvät isänmaan tärkeissä elinkysymyksissä eri suuntiin, valtiolliset puolueet ovat taisteluvalmiina toisiansa vastaan ja mitään kokoovaa voimaa, joka voisi koota kansalaisia, ei maassa ole. Nämä rikkinäiset sisälliset olomme ovat minun käsittääkseni varoittavana tosiasiana panemasta kansaamme alttiiksi sille arvaamattomalle kiihoitukselle, mitä presidentinvaali tällaisissa oloissa tietäisi. Ja eihän meillä ole tällä hetkellä yhtään ainoata henkilöä, jonka voisi ajatella kykenevän kokoamaan suuremmassa määrässä kansalaisia ja jolla olisi sitä arvovaltaa, mikä olisi välttämätön, jos mieli presidentin eri kansankerrosten ja puolueiden puolelta saada osakseen sitä kannatusta, minkä hän tarvitsee voidakseen menestyksellä toimia valtion päämiehenä. Se henkilö, joka tähän tärkeään toimeen valittaisiin, tulisi valituksi luultavasti aivan pienellä enemmistöllä, ja tulos olisi kokonaan sattuman varassa. Ei liene ketään, joka epäilee, että jos tällainen vaali meillä olisi tapahtunut pari vuotta sitten, olisimme valtion päämieheksi saaneet Tokoin, Kullervo Mannerin tai jonkun muun niistä suurista rikollisista, jotka, katkaistuaan isänmaansa kanssa kaikki välinsä nyt ovat vetäytyneet pillojansa piilemään maan rajojen ulkopuolelle. Ja joskin nyt, olettamalla, että vaali tapahtuisi läheisessä tulevaisuudessa, ei olisi pelkoa siitä, että joku näiden henkilöiden kaltaisia tulisi valituksi, olisi sopivan henkilön ehdokkaaksi asettaminen sittenkin vaikea asia, ja aivan laskematon olisi kuka valituksi tulisi. Jo yksin tämä sisäinen rikkinäisyytemme ja kyvykkäitten, kansalaisia yhdistävien, puolueitten yläpuolella olevien henkilöiden puute estää ainakin minua asettumasta kannattamaan maallemme tasavaltaista hallitusmuotoa. Minä en hennoisi panna meidän kansaamme alttiiksi sille repivälle ja kaikkia kansankerroksia kuohuttavalle agitatsioonille, sille kiihoitukselle, ehkäpä lahjomisellekin, mikä valtion päämiehen vaalista olisi seurauksena. Ja lisäksi tulee se vakaumukseni, että lujan hallitusvallan ja meidän kansamme tulevaisuuden turvaa paljon varmemmin perinnöllinen, perustuslaillinen kuninkuus kuin tasavaltainen hallitusmuoto.

Perustuslaillista kuninkuutta vastaan on tuotu esille sekä ennen että tässäkin lähetekeskustelussa muun muassa se, että tällaisen hallitusmuodon järjestäminen olisi taantumusaskel eikä soveltuisi siihen kansanvaltaiseen pyrkimykseen, joka meilläkin viime aikoina on ollut yleisen julkisen elämämme tunnussanana. Omasta puolestani minua tämmöiset syytökset eivät vähääkään arveluta, sillä ymmärtääkseni on kansanedustajan tehtävä ja velvollisuus jokaisessa tilaisuudessa ottaa huomioon kansan tarpeet ja suunnata toimintansa niin, että siitä kansan ja isänmaan yhteinen asia saa mahdollisimman suurta hyötyä. Mitään muuta silmämäärää ei hänellä saa olla. Ja kun minä ajattelen mitä kaikkea meillä kuluneina kuukausina on tapahtunut, sitä aavistamatonta siveellisten käsitysten höltymistä, mikä suuressa osassa meidän kansaamme on ilmennyt, ja sitä uhkaa, jonka alaiseksi koko meidän yhteiskuntalaitoksemme on joutunut, niin minä käsitän, että ne toimenpiteet, joihin tällaisissa oloissa ryhdytään järjestyneen yhteiskunnallisen elämän säilymiseksi ja turvaamiseksi, ne eivät ole taantumusta, vaan ne on merkittävä edistyksen nimellä. Minä en ymmärrä sitä „vapaamielisyyttä", „kansanvaltaa" tai millä houkuttelevilla, kauniilla nimillä sitä kutsuttaneekin, joka vapaamielisyyden harrastuksesta, yleisen tuhon isänmaata ja kansaa uhatessa, jättää tekemättä sen, mikä kaikkien yhteisen hyvän vuoksi ja säilymiseksi olisi tehtävä.

Edelleen on perustuslaillista monarkiaa vastaan väitetty, että se on epäkansallinen valtiomuoto, että se on jotakin ylimyksellistä ja vierasta, kansanomaiseen katsantotapaan soveltumatonta. Erittäin on meillä varottu sitä, että vieras kuningas mahdollisesti voisi tänne perustamastaan vieraasta hovista levittää epäkan-

sallista ajatustapaa laajemmallekin, ja että ne kansamme ainekset, jotka kansanvaltaisuudelle ja varsinkin kansalliselle suomalaiselle elämälle ovat ennenkin pysyneet kylminä ja penseinä, saisivat kuninkaasta ja hänen läheisestä ympäristöstään uutta virikettä tuolle kansan kokonaisuutta ja sen etuja vahingoittavalle pyrkimykselleen. Pelätään suoraan, mikäli julkisuudessakin on näkynyt, vieraan kuninkaan kutsumisesta maahamme haitallista vaikutusta ja ehkäisyä koko suomalaiskansalliselle elämälle.

Nämä varomiset ovat kuitenkin käsittääkseni aiheettomat. Mitä ensinnäkin tulee siihen, että Suomeen kutsuttava kuningas olisi ulkomaalainen, se on, tänne tullessaan vieras, niin se ei ole mitään uutta eikä meidän kansamme tulisi siinä suhteessa muodostamaan mitään poikkeusta siitä, mitä muualla maailmassa on tapahtunut. Tiedämmehän, että kansat yleensä, milloin niiden on ollut pakko perustaa uusia hallitsijahuoneita, ovat sangen monessa tapauksessa kutsuneet valtaistuimille juuri vieraita ruhtinaita. Niin on ollut laita Ruotsissa jo siihen aikaan, jolloin meidän maamme oli tämän valtakunnan yhteydessä, ja samoin myöhemminkin on Ruotsin valtaistuimelle kutsuttu ulkomaalainen mies, kieleltä, käsitykseltä ja luonteelta Ruotsin kansalle aivan vieras. Meidän päivinämme on sama tapahtunut Norjassa ja Balkanin niemimaan valtioissa. Aikaisemmin on niin menetelty Kreikassa, puhumattakaan siitä maasta, joka on Euroopan kansoille näyttänyt vapaan hallitusmuodon ja kansallisen itsenäisyyden esimerkkiä, Englannista. Vierasten ruhtinaiden kutsuminen valtaistuimille on siten sekä entisinä aikoina että meidän päivinä aivan tavallinen ilmiö. Ja syynä siihen, että kansat yleensä, myöskin mahtavat kansat, joilla on omia kansallisia kykyjä runsaasti ja täydet edellytykset kotoisten kansallisten valtionpäämiesten saantiin, sittenkin ovat kernaimmin valinneet vieraasta maasta valtionpäämiehen, on luullakseni juuri se, mikä meidänkin olisi huomioon otettava, että ne pitävät edullisempana saada hallitsijan, joka ei ole entisyydellään kietoutunut kotoisiin puolueriitoihin eikä muihin sellaisiin eri mielipiteiden kahnauksiin, joita kaikkien kansojen keskuudessa on suuremmassa tai vähemmässä määrässä. Ulkomaisella ruhtinaalla on paitsi sitä sekin etu ennen kotimaista, että hän on kilpailun ja kateuden ulkopuolella ja sen kautta siinä asemassa, että hänen kansalaiset tunnustavat muiden yläpuolella olevaksi kernaammin, kuin jos hänen paikallaan olisi kotimainen mies, ja siten antavat hänelle sen arvovallan, minkä hänen asemansa vaatii.

Mutta ulkomailta saadut esimerkit eivät todista yksin sitä, että kansat mielellään kutsuvat ulkomaisia ruhtinaallisia henkilöitä avoimille valtaistuimilleen, vaan ne osoittavat myöskin, että täten hallitsijan asemaan joutuneet aivan pian n. s. kansallistuvat, sulautuvat niihin kansoihin, joita johtamaan heidän korkea asemansa heitä velvoittaa. Se onkin luonnollinen asia, sillä hallitsijan täytyy uudenaikaisessa valtiossa nojautua kansan enemmistöön. Hänen täytyy valvoa sen etuja; samalla kun hän näin tekee, hän pitää huolta omasta ja myöskin jälkeläistensä eduista. Tätä periaatetta, tahtoisin sanoa, perinnäiskäsitystä, mikä hallitsijoilla on, hallitsijat ovat noudattaneet muualla maailmassa, enkä minä saata parhaalla tahdollanikaan ymmärtää, miksi juuri meidän maamme tulisi olemaan poikkeuksena tästä yleisestä säännöstä. Onpa tässä käsityksessä, että hallitsija meillä tulisi suhtautumaan kansaan eri tavalla, kuin mitä on laita muualla maailmassa, menty niinkin pitkälle, että on otettu todistukseksi Suomen kuninkaan muka toisenlaisesta menettelystä ne korkeammat venäläiset virkamiehet, joita meidän maassamme on ollut. Kun tämän todistuskappaleen esilletuoja, ed. Ståhlberg samassa lausunnossaan katsoi asiakseen varoittaa niitä, jotka ovat toisella kannalla kuin hän, osoittamasta epäluottamusta Suomen kansaa kohtaan, joka epäluottamus muka esiintyy siinä, että tänne aiotaan kutsua ulkomaalainen ruhtinas, niin hän saa olla varma siitä, että pahempaa epäluottamusta ja epäkunnioitusta Suomen kansaa ja sen omaa valtakuntaa vastaan ei voine kukaan osoittaa kuin se, joka asettaa Suomen valtakunnan vastaisen valtionpäämiehen ja venäläiset täällä toimineet satraapit toistensa rinnalle. Erittäin on hallitsijan vastaista suhdetta Suomessa arvostellessaan ed. Alkio kauhistunut sitä, että perinnöllinen kuningas toisinaan saattaisi olla alaikäinenkin, jolloin maan asiat joutuisivat holhoojahallituksen hoidettaviksi. Näitä tällaisia aikoja hän väittää huomanneensa kansojen elämässä kaikkein kauheimmiksi. Niissä maissa, joissa perinnöllinen kuninkuus on ikivanha, ei holhoojahallitus ole mikään harvinainen ilmiö, enkä minä voi tuntea, mistä ed. Alkio on käsityksensä saanut. Onhan aivan tavallinen asianjärjestely silloin se, että maan parhaat miehet asettuvat hoitamaan hallitusta. Meillä, niinkuin parlamenttaarisissa maissa yleensä, tulisi lisäksi olemaan se etu, että kansan valitseman eduskunnan luottamusta nautti-

vat henkilöt, yksinomaan ne, tulisivat tähän toimeen kysymykseen. En voi käsittää, missä se vaara silloin olisi. Mikäli minulla on käsitystä ja tietoa holhoojahallituksista, ainakin niistä, jotka ovat olleet meidän maata ja kansaamme lähellä ja siihen vaikuttaneet, niin ne eivät suinkaan ole olleet niin huonoja ja kamalia, kuin miksi niitä täällä on kuvattu. Niitä on pääasiallisesti ollut Ruotsissa kaksi kuudennellatoista sataluvulla. Toisen aikana, nim. varhaisemman, Ruotsin kansa suoritti suuren taistelunsa kolmikymmenvuotisessa sodassa, ja sitä on käsittääkseni aina pidetty kansaa suuresti nostattavana ja kunniallisena tekona. Ja mitä meidän maahamme tulee, niin samaan aikaan sattui kreivi Brahen vaikutus Suomessa. Se on sitä aikaa, jota meidän kansamme vieläkin pitää onnellisena aikana, mainiten sitä „kreivin ajaksi." Kaarle XI:n holhoojain aika ei tosin ollut niin hyvä. Mutta Suomen kansan historiassa on siitä mitä kauneimmat jäljet, sillä se tietää Gezeliuksen aikaa meillä, jolloin Suomen kansa saavutti lukutaitonsa. Se, että ylimysvalta silloin oli rasittava, ei ole holhoojahallituksen vika, vaan sen kehityksen, joka Ruotsissa oli tapahtunut sadan vuoden kuluessa ennen niitä aikoja.

Täällä on mainittu mitenkä kansan tulee etsiä voimansa omasta itsestään. Erittäin olen kuullut ed. Alkion käyttävän näitä sanoja mielellään: kansan tulee luottaa omaan itseensä. Minä olen myöskin sitä mieltä. Ja tätä luottamusta, soveltaakseni tuon viisaan ohjeen nyt esilläolevaan asiaan, osoitetaan käsittääkseni ensinnäkin siten, että kansakunta ei jätä käyttämättä niitä tilaisuuksia, joita sille tarjoutuu lujan hallitusvallan rakentamiseen ja sellaisten suhteiden aikaansaamiseen ulkopoliittisissa asioissa, jotka mahdollisimman parhaiten voivat taata sen säilymisen ja menestymisen maailman kansojen joukossa. Ja toiseksi tuo sama ajatus toteutetaan siten, että kansakunta huolehtii eduskuntansa kokoonpanosta sellaiseksi, että eduskunta pystyy luottamusmiestensä kautta valvomaan hallituksen toimia, että valtionpäämiehen neuvonantajina ovat sellaiset henkilöt, jotka maan ja kansan edessä pystyvät omista toimistaan ja myöskin hallituksen menosta vastaamaan, olipa valtionpäämies alaikäinen tai täysi-ikäinen. (Keskustasta ja oikealta: Hyvä, hyvä!)

Ed. Päivänsalo: Minusta on tällaista kysymystä ratkaistaessa otettava huomioon hyvin suuressa määrässä historian antamia opetuksia. Ja kun ajattelen niitä, niin täytyy minun tunnustaa, että tasavalta-aate on vallankumouksen ja veristen kapinain tuote. Sitä vastoin kuninkuus johtaa alkunsa aina niiltä ajoilta, jolloin ihmiset alkoivat viettää järjestettyä elämää vakinaisissa asunnoissa. Monarkia on kaikkialla ollut alkuperäisin ja luonnollisin. Tasavaltainen hallitusmuoto on joutunut yleensä riippuvaiseksi teollisuustyöväestöstä taikka helposti kokoon agiteerattavista irtolaisjoukoista. Maataviljelevän väestön vaikutus on käynyt aina tasavalloissa vuosi vuodelta yhä pienemmäksi, kunnes maanviljelijä on joutunut elämään niistä armoista, joita teollisuusväki on sille suonut. Tässäkin suhteessa puuhuu historia jäävämätöntä kieltä. Pohjois-Amerikan tasavalloissa on omaisuusveroitus järjestetty sellaisille perusteille, että kiinteistöt ovat verotetut aivan kohtuuttomasti, kun sitä vastoin liikkuvaa pääomaa rasitetaan aivan mitättömän vähässä määrässä. Kaliforniassa esimerkiksi maksavat maanviljelijät kymmenen prosenttia tuloistaan, kun teollisuudenharjoittajat suorittavat veroa ainoastaan kaksi prosenttia. Sweitsissä, jota on ihannoitu erinomaisena tasavaltana, on joukkojen vaistojen tyydyttämiseksi omaisuutta verotettu paljon raskaammin kuin juoksevia tuloja. Zürichissä esimerkiksi verotetaan 4,000 frangin tuloa, jos se johtuu omaisuuden, 21 prosentilla, mutta jos se johtuu kiinnittämättömistä tuloista, 2—3 prosentilla. Ja ettei tämä koske ainoastaan pieniä tuloja, sen näkee siitä, että kenellä on Zürichissä 16,000 frangin vuotuiset tulot, häntä verotetaan, jos hänellä on omaisuutta, 23 prosentilla, mutta jos hänen tulonsa ovat kiinnittämättömiä, siis juoksevia tuloja, niin häntä verotetaan ainoastaan 5—9 prosentilla, siis toisessa tapauksessa yli 20 prosentilla, toisessa ainoastaan 5—9 prosentilla. Ranskassa ovat tulot aina 5,000 frangiin asti veroista vapaat, joten 11 miljoonasta kansalaisista, joilla on jotakin tuloja, 10 ½ miljoonaa on täysin vapaa veroista. Verotus on niin laskettu, että pääkuormitus lepää yksinomaan miltei 64,000 kansalaisen hartioilla. Mikä on tästä seurauksena? Ranskassa yrittävät maanviljelijät ehtimiseen myydä maansa muuttaakseen kiinteimistönsä vapaiksi liikkuviksi tuloiksi, joista valtio suorittaa paljon paremmat prosentit. Ja mikä on ollut seurauksena Ranskan taloudelle ja yleensä kansan taloudelliselle elämälle? Kun Saksa vuonna 1891 oli ulkomaan kauppaan nähden samalla tasolla, kuin Ranska ja Yhdysvallat, silloin Englanti voitti Ranskan 75 prosentilla, mutta vuonna 1912 Englannin ulkomaan kauppa voitti Ranskan ulkomaan kaupan 92 prosentilla, Amerikan ulkomaan kaupan 44 prosentilla ja

Saksan ainoastaan 16 prosentilla. Siis noin 20 vuodessa on Saksan taloudellinen elämä noussut niin suuressa määrin, että kun Englannin ulkomaan kauppa vielä vuonna 1891 voitti Saksan 75 prosentilla, se vuonna 1912 oli sitä suurempi ainoastaan 16 prosenttia. Täällä ed. Lantto huomautti ja puhui köyhistä lapsista ja orvoista, kuinka meidän pitäisi huolehtia heistä tasavaltaisen hallituksen kautta. Ranskalainen on itse maininnut miten työväenasunnot Saksan proletariaatin kasarmeissa ovat kuin linnoja verrattuina Ranskan työväen asumuksiin. Tuberkuloosi leviää siellä hirvittävällä voimalla ja jos vertaa sosialista lainsäädäntöä Saksassa ja Ranskassa, ei voi niistä tuskin puhua samana päivänä. Voi sanoa joku: tämä koskee ulkomaita, mutta tämä ei koskisi Suomea. Minä pyydän teiltä kysyä, arvoisat edustajat, kuka meistä olisi 25 vuotta sitten aavistanut, saatikka voinut tietää, että Suomessa sosialidemokratialle olisi niin suotuisa maaperä kuin sillä on ollut? Silloin oli tohtori Ursin Turussa opettajana ja hän lausui sen olettamuksen, että sosialidemokratialla on Suomessa suotuisa maaperä. Ja minä muistan kuinka silloin naurettiin julkisesti sille ajatuksellekaan, että Suomessa sosialidemokratia voisi versoa. Kaikki sanoivat: Suomihan on maanviljelysmaa, eihän täällä ole mitään edellytyksiä teollisuudelle. Eihän Suomi ole teollisuusmaa. Ja se, mille silloin naurettiin, se osoitautui kuitenkin todeksi, ja minä olen varma siitä, että jos Suomi on tasavaltana muutamia vuosikymmeniä, niin Suomen maanviljelijät saavat elää Suomen teollisuudenharjoittajain ja Suomen teollisuustyöväen armoilla. (Vasemmalta: Jo nykyään!). Sillä muistakaamme: tämä eduskunta myönsi vapaat oikeudet juutalaisille. Meillä on äskettäin hyväksytty traktaatti suuren kansan kanssa. Mitä merkitsevät Suomen pienet kapitaalit, kun otetaan Suomen kosket ja luonnonvoimat vieraan suurten kapitaalien kautta käytäntöön, missä silloin kun ostetaan Suomen metsät? Mitä Suomen maanviljelijät sanovat, nyrkeilläkö aikovat puolustautua? Minä olen varma siitä, että silloin vasta ihmiset heräävät ja huomaavat, minnekä on johdettu Suomen kansa. Me luulemme, että Suomen maataviljelevä väestö pysyy pystyssä ilman muuta, ilman, että suojellaan sitä silloin, kun käydään säätämään lakeja Suomen kansalle. Ensin päästetään irti kaikki voimat, kaikki juutalaisten kapitaalit ja ulkomaiden kapitaalit ja sitten luullaan: kyllä Suomen maataviljelevä väestö voi puolustaa maataan ja omaisuuttaan.

Vielä tahtoisin kiinnittää huomiota kirkolliseen elämään, joka on minun sydäntäni likinnä. Ranskan tasavallassa on, niinkuin tiedämme, uskonnonopetus poistettu valtion kouluista ja sijaan on pantu siveysopetus ja siinä siveysopetuksessa on oppikirjoissa Jumalan nimen sijaan pantu pormestari, paholaisen sijaan on pantu santarmi ja taivasten valtakunnan sijaan on pantu joku saavutettavissa oleva virka tai taloudellinen etu. Me tiedämme myöskin, että Ranskan kansan enemmistö asettautui kirkonvastaiselle kannalle ja seuraus oli että Ranskan presidentti Faure ja Loubet ei kumpikaan niistä uskaltanut tunnustaa väriään uskonnollisessa suhteessa. Kun Loubet'n oma poika kävi ensi kerran ripillä, niin hänen vaimonsa, presidentin vaimo, ajoi poikansa kanssa kirkkoon saattaakseen häntä siihen pyhään toimitukseen, johon pojan piti ottaa osaa. Isä ei katsonut voivansa Ranskan tasavallan presidenttinä mennä kirkkoon ottaakseen osaa siihen toimitukseen. Ja vaikkei isä ottanut siihen osaa, niin Ranskan lehdet paheksuivat suuressa määrin Ranskan presidentin menettelyä, että hän salli poikansa ottaa osaa uskonnolliseen toimitukseen. Tämä koskee Ranskaa, voiko se tapahtua Suomessa? Minä sanon niinkuin sanoin äsken: me emme tunne vielä kansaamme, me emme tunne vielä kansamme sielua. Täällä puhutaan kansasta, kansasta, kansasta aivan kuin kansa kannettaisiin taskussa ja aivan kuin toisilla olisi erityinen privilegio puhua kansasta, kansan tahdosta ja sen sielusta. Ken teistä on löytänyt avaimen, jolla avattaisin Suomen kansan sielu? Ken teistä on käynyt Suomen kansan sielun pohjassa, ken voi patentin ottaa siitä, että hän tuntee Suomen kansan sielun? Minä olen ainakin suuresti hämmästynyt nähdessäni ilmiöitä meidän kansamme elämässä, joita en olisi voinut aavistaa, ja minun täytyy sanoa, että minä seison niinkuin suurten, suurten probleemien edessä. En uskaltaisi sanoa tällä hetkellä, että kyllä tunnen kansan ja sen sielun. Minun täytyy etsiä, minun täytyy tarkata, minun täytyy katsoa ja minun täytyy odottaa, mutta toisilla näkyy olevan aivan kuin jokin erikoinen monopooli edustaa kansaa ihan erityisemmin. Ja kun minä käyn siellä maaseudulla, niin en ole nähnyt, että juuri ne, jotka puhuvat kansasta, miltei kuin yksityisomaisuudestaan, olisivat sen sieluun tutustuneet ja että ne olisivat eläneet sen kansan sielunelämää sen syvimmässä muodossa. Emme siis voi ollenkaan käydä takaamaan, että jos meillä on hallitusmuoto, joka lietsoo joka viides vuosi esiin kaikki intohimot, mitä voidaan agitatoorisella tavalla lietsoa esiin, ei meillä ole mitään takeita siitä, ettei epäuskonnollinen, ettei jumalaton henki silloin muutamassa presidentinvaaleissa voisi voittaa. Niinikään ei ole takeita,

että valittava presidentti välittäisi evankelis-luterilaisesta uskosta ja että hän, enempää kuin Ranskan presidentti, saattaisi poikaansa tai tytärtään temppeliin, missä he notkistaisivat polvensa pyhän alttarin edessä. Mutta siihen minä paremmin uskon, että jos me saamme prinssin protestanttisesta suvusta, joka vuosisatojen kuluessa on tunnustautunut protestanttiseen uskoon, se Jumalan avulla tulee vaikuttamaan Suomenkin kansan kohtaloon niin, että kansamme ei tule katoamaan protestanttisten, evankelis- luterilaisten kansain joukosta. Ja se on minun sydämeni toivo.

Ed. R. Furuhjelm: Jag är icke republikan, men jag föreställer mig, att om jag vore det, jag skulle tänka på ungefär följande sätt: Den republikanska statsformen är förträfflig, kanske den bästa i denna världen, därför bör jag med all kraft sträfva till att få denna statsform införd i Finland. Jag och mina anhängare äro emellertid icke en så stark majoritet, att vi kunde genomdrifva detta i landtdagen. Vi äro kanske blott en minoritet. Ett republikanskt statsskick kan således af allt att döma icke af landtdagen blifva antaget, och utan en republikansk regeringsform kan självfallet Finland icke vara republik. Då republiken icke är möjlig, återstå två alternativ: antingen kan landtdagen antaga en monarkisk regeringsform på basen af senatens proposition eller också komma Regeringsformen af 1772 och Förenings- och säkerhetsakten att bestå. I detta senare fall hafva vi en så godt som enväldig monarki. Vore det då icke klokare att söka få ut det bästa af hvad senatens proposition bjuder på, att på grund af denna göra mycket afsevärda inskränkningar i monarkin? Vore jag republikan, skulle min tankegång gå i ungefär denna riktning.

Nu är jag emellertid monarkist. Detta är jag icke på grund af något teoretiskt resonemang. Jag anser icke att den monarkiska statsformen är den bästa tänkbara. Jag medgifver att den har många brister, att den är föråldrad. Jag kan också vidgå att ett republikanskt styrelsesätt under ideala förhållanden är det bästa. Jag kan också förena mig med alla dem, som framhållit, att här icke främst är fråga om republik eller monarki, dessa namn, dessa former; det viktigaste är att regeringsmakten är stark, men just emedan jag utgår från detta, att regeringsmakten bör vara stark, kan jag icke komma till något annat resultat, än att i vårt land monarkin är att föredraga. Det fordras icke blott att den, som har beklädts med presidentens makt, har denna makt formellt, han skall också hafva den respekt och den auktotet, att han vågar göra denna makt gällande, och i likhet med flere andra talare anser jag att i detta nu i detta land icke finnes någon person, som skulle äga denna auktoritet. Så splittradt som vårt folk är, är det nödvändigt att en samlande kraft, en stark regeringsmakt finnes. På grund af att vårt folk är deladt i många olika partier, som kämpa med hvarandra, är monarkin en historisk nödvändighet. På grund af de relationer, i hvilka vi kommit till andra utländska makter, är monarkin en internationell nödvändighet, och på grund af världshändelsernas utveckling är monarkin i vårt land en planetarisk nödvändighet.

Jag tror att också i det fall att Finland nu slutligen blefve en republik, skulle historien mycket snart korrigera detta misstag. Landtdagen antog för närmare ett år tillbaka lagen af den 18 juli. Denna lag blef icke lag, emedan den icke motsvarade de faktiska förhållandena. Senaste höst beslöt landtdagen att själf öfvertaga monarkens makt. Detta beslut har landtdagen varit tvungen att korrigera på grund af att erfarenheten visat, att det icke är lämpligt att en församling innehar en sådan makt, och på grund af händelsernas utveckling. Jag tror, som sagt, att också det misstag, som landtdagen nu skulle begå, om den antoge en republikansk styrelseform, blefve ändradt på grund af förhållandenas utveckling, och jag slutar därför med att uttala den förhoppningen, att monarkin måtte blifva gällande i detta land icke i trots af, men i kraft af Finlands landtdags beslut.

Ed. A. Furuhjelm: Under remissdebatten om regeringens proposition angående regeringsform för Finland har kammaren af bepröfvade och erfarna politiker satts i tillfälle att få höra vägande argument för nödvändigheten att bibehålla det konstitutionellt monarkiska styrelsesättet, om ock delvis i ny gestalt lämpadt efter en ny tids behof.

Om jag nu vågar upptaga kammarens dyrbara tid, så gör jag det för att försöka gendrifva några af de skäl, som framförts af dem, som under denna debatt häfdat den ståndpunkt, att den republikanska styrelseformen är den bästa absolut taget och särskildt för vårt lands vidkommande den enda som kunde trygga inre fred, yttre säkerhet, en nationell kulturs uppblomstring samt, af den demokratiska samhällsutvecklingen betingade, nödvändiga sociala reformer.

Jag vill naturligtvis icke våga mig på någon teoretisk utläggning af hithörande problem, ty därtill äger jag icke nödig kompetens, utan tager jag frågan mera praktiskt, genom att fram-

lägga de skäl, som för mitt vidkommande gjort att jag obetingadt och utan tvekan omfattat den åsikten, att om vårt land skall kunna styra rätt kurs i det politiskt upprörda haf, i hvilket vi nu befinna oss, så sker det säkrast genom att antaga regeringens proposition.

Det finnes förvisst i denna kammare en hel del öfvertygade republikaner, som anse att republik är synonymt med demokratiskt framåtskridande, medan monarki är liktydig med reaktion, eller åtminstone hämmad utveckling. Men förhåller det sig verkligen så?

Här ha uppdragits paralleller med Frankrike och Förenta staterna å ena sidan samt Finland å den andra. Jämförelser halta alltid och i detta speciella fall alldeles särskildt. Att jämföra dessa stormakter med Finland synes mig orimligt.

Äro förhållandena i Förenta staterna sådana som man teoretiskt förutsätter, i ett land, där alla, som förvärfvat medborgarrätt, äga såväl politisk som kommunal rösträtt, rätt att välja tjänstemän, ja, om jag inte blifvit oriktigt underrättad, rätt att deltaga i val af polisbefäl. Utgör U. S .A. verkligen ett sådant demokratins underland? Potentiellt äger visserligen hvarje amerikansk medborgare presidentvärdigheten s. a. s. i sin rensel, men trots all demokrati till det yttre, torde det knappast finnas något land med ett så utpräglad fåtals- och penningevälde som Förenta staterna. Trusterna behärska där som kändt det offentliga lifvet, och enligt amerikanares egna utsagor har den politiska korruptionen antagit rent skandalösa former. Frästande vore att framhålla, huru efterblifven den sociala lagstiftningen i en del stater där är exempelvis med afseende å barnskydd. — Industrin gör anspråk på — och det har ej funnits någon möjlighet att i lagstiftningsväg hindra detta — det billiga barnarbetet, och man har funnit att barn under 6 år arbeta hela dagen i fabriker. Ej heller är det någon hemlighet huru den hvita slafhandeln florerar i New York midt under polisens näsa, emedan polisen är besticklig. Frankrike är den andra stora republiken, hvars föredöme här åberopats. Hvem har icke skänkt sin varma beundran åt den offervilja och det hjältemod, som utmärkt den franska nationen under världskriget, men hvad det politiska lifvet vidkommer, så är det ju dock kändt att korruption där är en icke ovanlig företeelse, som ju också stundom slutat mel offentlig skandal, då däremot liknande händelser icke förekommit i de monarkiskt styrda länderna England och Tyskland.

Men kanske någon anser att det skulle ligga oss närmare att jämföra oss med Schweiz? Schweiz har den lyckan att på grund af sitt skyddade läge icke behöfva ha någon utrikes politik i samma mening som vi i vårt utsatta strategiska läge, hvartill kommer att den republikanska styrelseformen har urgamla rötter i detta land.

Om vi nu vända våra blickar till de monarkiskt styrda länderna, så finna vi att några af dem gått i spetsen för den sociala utvecklingen. Jag tänker nu närmast på Tyskland. Hvar finnes väl en mer utvecklad socialförsäkring om inte just där? Den tyska ålderdoms-, invaliditets- och sjukförsäkringen har varit normgifvande för andra länder, skyddslagstiftningen för minderåriga likaså. I Baijern och Würtemburg äro demokratiska författningar gällande såväl med afseende å politisk som kommunal rösträtt, likaså med hänsyn till skolväsendet m. m., och dock äro dessa länder monarkiskt styrda. Men det största undret, som Tyskland erbjuder, synes mig ligga däri, att det så att säga öfvervunnit sin socialdemokrati, som ju också debuterade som ett samhällsomstörtande parti med drömmar om införande af proletariatets diktatur och hvad det allt heter, men hvilket på grund af den högtstående folkbildningen, kloka sociala reformer, utvecklats till ett småfolket omfattande radikalt socialt reformparti och som sådant såväl nyttigt som nödvändigt.

Det andra argumentet, som af åtskilliga talare förebragts mot monarkin, är att den skulle hämma eller rent af hindra uppblomstringen af en nationell kultur här i landet. Måntro ens detta håller sträck, ty den furste, som till äfventyrs vore villig att mottaga den finska kungakronan, förstår nog att om han skall göra sig gällande i detta land, så blir det i den mån han gör sig solidarisk med sitt nya fosterland och dess kulturella yttringar.

Måntro Bernadotterna någonsin blifvit beskylld för bristande svenskhet — knappast, ej heller torde kung Håkan af Norge beskyllts för bristande norskhet. Erfarenheten har gifvit vid handen att regenter, som kommit som främlingar till sitt nya rike, i eminent grad kunnat befrämja dess kultur och framåtskridande. Ett sådant exempel utgör tsar Ferdinand af Bulgarien. Själf har jag icke besökt Balkanländerna, men då jag sommaren 1913 var i Ungern, framhölls det på många håll, att Bulgarien är det enda af Balkanländerna, som utvecklat en verklig nationell kultur, och att främlingen genast vid ankomsten till Sofia gör den upptäckten, att han här stod inför en egenartad kultur. Bulgarien har, sedan det befriades från det turkiska väldet, gått framåt med jättesteg, och att det redt sig så bra i sin

utrikespolitik och stått upprätt midt i krachen af de öfriga Balkanländerna, det tillskrifves allmänt den kloke Koburgarens kloka politik. Huruvida Finlands utrikespolitiska läge möjligen är mindre invecklad än Bulgariens, vågar jag ej uttala mig om, men att det är vanskligt nog, därom ha vi väl alla en förnimmelse af. Vi ha redan fått erfara att vi äro med i världspolitiken kanske tillsvidare blott som ett objekt, men i alla fall med. Vi ha fått bevis på att man från olika stormaktshåll sökt påverka gestaltningen af vårt lands öde. Må detta vara oss ett mene tekel.

Kolossen i öster är visserligen svårt sjuk, men han lefver, och så snart Ryssland ånyo konsolideras, kommer det säkert att kasta begärliga blickar på den vakanta storfurstliga tronen och på allt sätt försöka påverka vår orientering åt öster och helt säkert ej vara så nogräknad om medlen. Friherre Wrede har tidigare på ett glänsande sätt påvisat det fördärfliga ryska inflytandet, som alltsedan det ryska folket väckts till nationellt medvetande, gjort sig gällande här. Ingen kan förneka att den ryska politiken gentemot Finland stämplats af en obestridlig konsekvens och dess nationalistiska imperialism utmärkts af målmedvetenhet. Divide et impera har varit dess lösen, och liksom den ryska regeringen försökte i Polen hetsa upp bonden mot herremannen, så gjorde den sitt till att underblåsa nationalitetsstriderna i vårt land. Då vi fått ett socialdemokratiskt parti, underlättade den klasskampen genom att på sätt och vis ge sitt tysta medgifvande åt Työmies hetsjakt mot de borgerliga, ty ett skrifsätt sådant som Työmies' hade Rysslands regering aldrig tålt i eget land, men här tjänade den, som jag åtminstone vågar tro, Rysslands destruktiva finska politik. T. o. m. Lenin berömde sig af att återeröfra Finland „inifrån" genom att genomsyra det finska samhället med bolschevism, och sålunda onödiggöra alla nationella skrankor mellan de båda folken.

Denna fara, faran från öster finnes fortfarande, den är v å r s t o r a f a r a, den, mot hvilken det är vår plikt att skydda oss, och då frågar jag mig: kan Finland häfda sin självständighet som republik, i hvars spets skulle stå en president, representerande ett politiskt parti, och som sådan beroende af detsamma. Kan en president vara ett stöd för ett ungt och svagt rike på samma sätt som en monark? Skola icke presidentvalen upphetsa lidelserna? Det synes åtminstone mig att denna fråga måste besvaras jakande. Och emedan jag hyser denna öfvertygelse och emedan erfarenheten synes mig gifva vid handen att e n n a t i o n e l l kultur, d e m o k r a t i s k t framåtskridande, v i d s y n t a s o c i a l a r e f o r m e r kunna vinnas under ett monarkiskt styrelsesätt, och emedan jag för min del vågar hysa den uppfattningen att vårt mest trängande behof är en stark regeringsmakt, samt att en följdriktig målmedveten utrikespolitik bäst skötes, och får mera stabilitet, om en monark står i spetsen för ett lands regering, hälsar jag för min del regeringens proposition välkommen i den förhoppning att om den antages, vårt land så småningom vinner inre fred och yttre säkerhet.

Ed. N i s s i n e n: Vaikka on jo käytetty paljon puheenvuoroja, en voi olla kumminkaan ilmituomatta kantaani ja ajatuksiani tässä meidän suuressa kysymyksessämme. Niinkuin on useasta lausunnosta käynyt ilmi, olemme me kaikki melkein yksimielisiä rakentamaan uuden hallitusmuotomme kansanvaltaiselle pohjalle ja mielipiteitten ero on vain siinä, onko päämiehenä oleva kuningas vaiko presidentti. Pitkän harkinnan jälkeen olen tullut täysin vakuutetuksi, että kuninkaan valitseminen olisi maallemme onnellisin ja valitan suuresti, ettei tämä ajatus ole saanut aivan yksimielistä kannatusta sen kansanaineksen puolelta, joka tahtoo maassamme rauhaa, lujaa järjestystä sekä taloudellisen ja henkisen edistyksen suurinta mahdollisuutta. Syitä tähän mielipiteeseeni ovat täällä jo pääasiallisesti maininneet ne, jotka ovat kuninkuutta kannattaneet, ja etenkin ed. Virkkunen. Tahdon vain mainita lisäksi sen, että sellaisella kulttuuriasteella, kuin Venäjä on ja luultavasti tulee kymmeniä vuosia eteenpäin olemaan, se ei tule antamaan pienintäkään arvoa meidän tasavallallemme, vaan se tulee aina täällä juonnittelemaan ja aikaansaamaan kaikenlaisia ikävyyksiä ja onnettomuuksia. Ainoastaan jos meillä on kuningashuone, ymmärtää se vaistomaisesti, että nyt ovat olot muuttuneet. Melkein samanlainen kaiken kunnioituksen puute löytyy, ikävä kyllä tunnustaa, kovin suuressa määrin meidän omankin kansamme kaikissa kerroksissa, enkä uskalla toivoa, että se tulee puoluepresidentin vaalilla vähentymään. Se on juuri tämän kaiken kunnioituksen puute, jonka johdosta nyt kaikki puolueet täällä yksimielisesti ovat ohjelmissaan vaatineet meille lujaa järjestystä. Siis he ovat kaikki tunnustaneet, että tällainen kansallispahe meillä todella on peloittavassa määrässä olemassa. Onnellisten uudistusten ja mallikelpoisen kasvatuksen kautta on tietysti toivottava, että tämä pahe vähenee ja ehkä poistuu, mutta voi käydä niinkin, että ennen kurki kuolee kuin suo sulaa. Jos oli-

simme nyt olleet enemmän yksimielisiä kuninkaan otossa, niin olisivat myös kansamme järkevät ainekset myös meitä täysin ymmärtäneet ja kuningas olisi heti saanut sen auktoriteetin, jota me kaipaamme. Nyt olemme työntäneet tämän tilaisuuden käsistämme. Olisin niin hartaasti toivonut, että juuri me maamiehet, jotka välttämättömästi juuri etusijassa kaipaamme rauhaa, olisimme tämän ymmärtäneet. Niinkuin asia nyt seisoo, katson sen meidän velvollisuudeksemme saada asialle niin hyvä ratkaisu, kuin vielä on mahdollista. Meillä on laadittava kaksi niin hyvää, yhteiskuntaa koossapitävää hallitusmuotoa kuin mahdollista, yksi kuninkaan ja toinen presidentin pohjalle ja jätettävä nämä kansanäänestykseen. Tämä vaatii kyllä suurta yksimielisyyttä saada uusi perustuslaki tällaista menettelyä varten. Mutta minä en ymmärrä, että kukaan voisi olla sitä vastaan. Jos ei meidän kansamme enemmistö tahdo kuningasta, niin on ainakin täten toivoa saada parempi tasavaltainen hallitusmuoto kuin asian viivyttämisellä. Aivan samanlainen mielipiteiden ero oli myöskin hallitusmuodon valmistamisessä Norjassa ja, niinkuin tiedämme, ratkesi se kaikille suureksi yllätykseksi kuninkaan hyväksi, josta nyt suuri osa Norjan järkevistä aineksista on sangen kiitollinen. Toivon, että meillä myös näin onnellisesti kävisi. Minä toivon, että perustuslakivaliokunta onnistuu saamaan esillä olevasta hallitusmuodosta sellaisen, jonka eduskunta voi joko täällä jotensakin yksimielisesti hyväksyä tai jättää kansanäänestyksen pohjaksi.

Ed. Kokko: Minä ajattelen, niinkuin kai monet muutkin ovat ajatelleet, Nummisuutarin Eskon tavoin, että pitäähän minunkin tähän puumerkkini panna. Täällä ovat tänä iltana varsinkin kuningasmieliset puhujat olleet koko lailla innostuneita ja osoittaneet hermostumisenkin oireita tämän asian vuoksi. Ihmeellisellä paatoksella he ovat julistaneet, että tasavaltaisuus on veristen taistelujen ja veristen vallankumousten tulos. Olkoonpa niinkin. Jos onkin tasavaltaisuus esimerkiksi Ranskassa veristen vallankumoustaistelujen tulos, niin siihen on ollut syynsä. Kukaan ei tahtone kieltää, että Ranskan vallankumoukseen oli hyvinkin painavia syitä. Ja meillä myös, jos ajattelee punaista kapinaa, jos sen lukee vallankumoukseksi, joksi sitä ei voi lukea, niin siihenkin on ollut syynsä. Hallitus näkyy tätä uutta esitystä laatiessaan tämän ymmärtäneen, koska se perusteluissaan kirjoittaa seuraavaa: „Samalla kuin äskettäin kukistettu kapina säälimättömästi paljasti sen hajanaisuuden, kurittomuuden ja valtiotietoisuuden puutteen, joka kansamme eräissä kerroksissa on ollut vallalla, samalla sen terveiden ainesten suuremmoinen voimain ponnistus ja lopullinen voitto ovat todistuksena siitä, että Suomen kansa, jos sen vastainen kehitys saapi oikean suunnan, todella on pystyvä luomaan voimakkaan ja tarkoituksistaan tietoisen valtiovallan sekä vaikeissakin oloissa sitä puoltamaan." Punainen kapina on tullut osaksi siitäkin, että meidän hallituksemme ja meidän kansamme ei ole pitänyt kyllin suurta huolta siitä, että Suomen kansaa olisi terveelliseen suuntaan kasvatettu. Joka kerta, kun on ollut kysymys varojen myöntämisestä kansan kasvatukseen, on niitä niukasti annettu. Kaikkein vähemmän on kansan kasvatukseen varoja myönnetty. Porvaristo on pitänyt huonoa huolta kansan kasvatuksesta, ja kun sosialidemokraatit ovat uhranneet varoja paljon enemmän kuin porvarit kansan kasvatukseen, niin siten he ovat vieneet kansan siihen turmioon, kuin veivät. Siis on ollut syynsä siinäkin, mikä on osan kansaamme tuollaiseen venäläiseen punaiseen ruttoon vienyt.

Kun olimme täällä punaisten saartamina, niin valoimme kannuja siitä, että heti kun olemme päässeet punaisten pauloista irti, heti me ryhdymme suurella innolla korjaamaan niitä monia puutteita, vajavaisuuksia, jotka olivat niiden kansalaisten niskoilla, jotka olivat tämän maan puolesta paraillaan vapaustaistelussa. Mutta sen sijaan, että hallituksella olisi ollut sama mieli, että se olisi ryhtynyt kiireellä sodan tuottamia haavoja parantamaan, se toi tällaisen riitakapulan tänne eduskuntaan, antoi kansalle siis kiviä leivän asemasta. Ja sitä ikävämpää on tämän riitakapulan tuominen tänne, jos siinä on perää, niinkuin ed. Ståhlberg viittasi, että hallitus on sen tuonut vastoin sen hallussa olevia valtuuksia. Kun punainen vaara oli paraillaan ja sittemmin punaisen vaaran ohitse päästyäkin harvoin kuuli kenenkään kuvittelevankaan minkäänlaisesta monarkkisesta hallitusmuodosta meidän maallemme. Tuntui, että jokainen mies olisi ollut yksimielinen siitä, että maan onnellisempaan asemaan saamiseksi onnellisin hallitusmuoto olisi tasavalta, jonka puolesta jokainen talonpoika luuli taistelevansa. Eihän kenenkään mieleen olisi tullutkaan ajatusta mistään kuningasvallasta, kun jo kaikki Euroopan valtiot, jotka olivat kerinneet tunnustamaan Suomen itsenäisyyden, olivat sen tunnustaneet tasavaltalaisessa muodossa. Ensimäinen horjuminen lienee ollut tässä suhteessa

hallituksella. Kun tuli tietoon, että hallitus aikoo antaa toisenlaisen hallitusmuotoesityksen, kuin mitä se jo oli antanut, niin ruvettiin suurella jännityksellä odottamaan, että millähän hallitus puolustaa uutta hallitusmuotoa ja tuota suurta kuperkeikkaansa, jonka se oli hallitusmuotoasiassa tehnyt. Niin odotimme, mutta ne olivat kovin löyhät ne perusteet, millä hallituksen esimies tätä kuperkeikkaa puolusti.

Kuningasmieliset ovat pääasiassa tukeneet perusteluitaan sillä, että ainoastaan kuningasvalta voi luoda varman järjestysvallan sisäänpäin. Mutta senhän jo heti ymmärtää, ettei mikään kuningas, mikään yksityinen mies voi luoda mitään järjestysvaltaa maahan. Onhan meillä esimerkki siitä Venäjältä. Hallitsijalla siellä oli valtaa, sillä oli ohraana, joka sitä tuki, poliiseja joka miehen takana, jonka luultiin sen toimintaa vastustavan. Siis siellä oli hyvin tuettu sekä hallitsija että hänen ajamansa järjestysvalta, mutta olemme nähneet mihin se vei, se vei Venäjän perikatoon. Näemme siis, ettei järjestysvallan luominen riipu hallitusvallan nimestä, eikä yhdestä henkilöstä ollenkaan. Ajattelen ettei kuningas eikä presidentti yksin voi hallitusvaltaa luoda, vaan sen luo koko kansa. Kansa on saatava ymmärtämään mitä hallitusvalta on ja käsittämään pyhäksi velvollisuudeksi hallitusvallan sääntöjen ja lakien noudattamisen, ja silloin järjestysvalta muodostuu. Minä tiedän vanhana pedagogina, että jos ei oppilailleen saa käsitystä, että tulee noudattaa koulun sääntöjä ja määräyksiä, niin järjestyksestä ei tule mitään. Jos opettajakin koettaa kepin avulla järjestystä koulussaan hoitaa, niin siitä tulee kurja ja huono järjestys. Suomen kansaa ei suinkaan mikään kuningas yksin voi minkäänlaiseen vahvaan järjestysvaltaan omalla tahdollaan luoda. Suomen kansa ei väkipakoin voi enää millään tavalla alistua yhden miehen määräyksen alaiseksi. Se tahtoo itselleen luoda lain ja lujan järjestysvallan yhtäläisellä äänioikeudella valitussa eduskunnassa ja sitten niitä lakeja kunnioittaa ja se kunnioittaa niitä yhtä hyvin olipa sen päämiehenä kuningas tai presidentti. Tietysti kansamme enemmän kunnioittaa sen miehen vahvistamia lakeja, jonka se on itse kansanvaltaisella äänestyksellä päämiehekseen valinnut. On siis pian kumottu se väite, että ainoastaan kuningas voi lujan järjestysvallan maahan luoda.

Kuningasmieliset myöskin kovasti pitävät kiinni siitä väitteestä, että ainoastaan kuningasvallalla ja sen auktoriteetilla on niin suuri vaikutus, että maamme voi säilyä ulospäin sorrosta ja nousemme kuninkuuden avulla semmoiseen mahtavaan asemaan, että muut Euroopan valtiot jo kuninkaan vuoksi tukevat Suomea. Tähänkin väitteeseen on vastattu jo ennenkin, että eivät mitkään hallitsijan sukulaisuussuhteet voi erityisesti tukea maata ulospäin vihollisia vastaan, jos kansainväliset olot muuten niin kärjistyvät. Tiedämme miten Saksa on Venäjän hallitushuoneen kanssa sukulaisuussuhteessa ja samoin Saksa Englannin kanssa, mutta se ei ole voinut estää, että Saksa on joutunut Englannin ja Venäjän kanssa riitaan ja ankariin taisteluihin. On myös tahdottu väittää, että ainoastaan kuningas voi estää Suomen nuoren itsenäisyyden sortumasta hyökkäävän vihollisen käsiin. Belgialla oli kuningas. Miten on sen käynyt? Romaniaa ja monia muita pikkuvaltioita kuninkaat eivät ole voineet estää joutumasta hävityksen alaisiksi ja sotaan vieraiden valtojen kanssa.

Nämäpä ne ovat olleet ne kaikkein tärkeimmät asiat, joihin kuningasvaltaiset oikeastaan väitteensä perustavat, mutta ne ovat olleet kuitenkin helposti kumotut. Sen sijaan kuninkuudella on paljon varjopuolia varsinkin meidän pikku maassamme ja niin riitaisessa maassa ja monikielisessä ja moneen suuntaan pyrkivässä kansassa. Minä olen vakuutettu siitä, että kun tänne haetaan ulkomailta kuningas, vieraskielinen ja- mielinen, sen ympärille muodostuu erityinen kehä, varsinkin meidän ruotsalaisista, ja miksi ei niistä suomalaisistakin ylimysmielisistä aineksista, jotka paraikaa pyrkivät eristäytymään varsinaisesta kansasta. Ne muodostavat kehän, hovijuonittelujen avulla, jotka ovat hyvin tavallisia hoveissa, ne laittavat asiat siihen kuntoon, ettei kansan ääni sinne pääse ja kansan tahto ei tule paljon merkitsemään niissä piireissä. Minusta pitäisi meille olla sellaiseen yksinvaltaan, varsinkin vieraaseen valtaan pyrkiessä tuoreena esimerkkinä meidän asiat viimeisessä sotilasjohdossa. Siinä oli mies, jonka ympäri kerääntyi vierasta väestöä, joka oli vieraskielistä ja vierasmielistä niihin kansanaineksiin nähden, jotka sotivat heidän kanssaan. Heti kun oli yhteinen vihollinen poistettu, niin vieraiden ainesten vaikutus näkyi ja syntyi erimielisyyttä ja katkeruutta johdon ja johdettavien välillä. Minun ymmärtääkseni pitäisi jo lyhytnäköisenkin käsittää, että ne olot ovat hyvin kuvaavat ja ovat tehneet hyvin huonon palveluksen meidän kuningasvaltaan pyrkimiselle.

Minulla rajaseudun asukkaana on jonkinlainen kammo mahtavia suuruuksia kohtaan. Minä olen asunut ja asun paraikaa sellaisessa

seudussa, joka on kuulunut lahjoitusmaa-alueeseen, jossa ovat talonpojat kuuluneet jonkun mahtavan sotaherran tai muun suuruuden alamaisiksi, joidenka asuntopaikkoja kansa nytkin vielä kutsuu hoviksi. Kansa on niillä seuduin ja minä niiden mukana saanut jonkunlaisen kammon hovia vastaan ja se kammo ei ole ainoastaan näitä lahjoitusmaan hoveja kohtaan, vaan myös hallitsijahoviin saakka. Rajaseudulla on sangen vastenmielinen ja huono käsitys hoviin kutsusta. Se tietää, että hoviin kutsusta tulee veroa lisää tai jotain muuta pahempaakin. Ja kun minulla ja minun valitsijoillani on semmoinen kammo hovia vastaan, niin voi ymmärtää miksi minusta ja minun ympäristöstäni on tullut tasavaltalaisia, ja näihin oloihin viittaamalla ymmärtää myös, miksi kaikki Karjalan kannaksen asukkaat ovat tasavaltalaisia.

Itsenäisyysmiehenä myöskään en voi millään tapaa tulla kuningasmieliseksi, jo siitä syystä, että meidän pitäisi hakea ensin kuningas ulkomailta, vieraskielinen ja vierasmielinen, niinkuin minä olen jo sanonut, ja sitten sen ympärille muodostuu vieraskielinen sotilaspäällystö ja alempi virkamiehistö sekä vieraille tavoille perustettu sotilasjärjestys j. n. e. ja vähitellen voisi kansamme niin vieraantua, että kohta emme enää tuntisi minkä maan kansalaisia olemme ja minkä maan kansalaisvelvollisuuksia meidän oikeastaan tulisi noudattaa ja totella.

Vielä tiedämme, että tämän hallitusmuodon mukaan, jos se sellaisenaan tulisi menemään läpi, tuo vieras kuningas saapi itse itselleen valita ministerit ympärilleen, ministerit, joidenka pätevyysehtoihin ei ole eduskunnalla mitään sanottavaa. Voi arvella minkälaiset ministerit hän ottaisi. Voisi käydä niin, että sekin hallitusorgaani, jonka pitäisi Suomen korkeinta valtaa käyttää, sekin muukalaistuisi vähitellen niin, että Suomen varsinainen kansa aina edemmäksi ja edemmäksi joutuisi siitä hallituskeskuksesta, joka sen oloja pitäisi oikeastaan tukea.

Täällä on sekä vakavasti että vitsinä väitetty sitä, että kuningasmieliset ovat heti alusta pitäen käsittäneet, että kuningas tulee olemaan heille erityinen olento Jumalan armosta, koskapa se 18-vuotiaana otetaan kuninkaaksi. Vaikkapa se sattuisi olemaan, — nyt kai uskaltanee vielä puhua suunsa puhtaaksi, kun ei ehkä vielä syytettäne majesteettirikoksesta, — vaikkapa idiootti. Meidän pitäisi kuitenkin se kuninkaaksi ottaa ja meidän pitäisi sen alamaisiksi alistua niin kauvan kuin Jumala korkeimmasta armostaan sallii sen elää.

Kuningasmieliset peloittelevat tasavaltalaisia sillä, että Suomi joutuu presidentinvaaleissa useasti niin suurten vaalikiihoitusten alaiseksi, että Suomen kansa tulee siitä äärettömästi kärsimään sekä aineellisesti että henkisesti, tulee vielä enemmän puolueihin revityksi. Tähänkin väitteeseen on jo vastattu ennen, että se on vältettävissä sillä, että presidentinvaali asetettaisiin välillisesti toimitettavaksi, että valittaisiin erityiset valitsijamiehet tavalla tai toisella, josta myöhemmin saadaan erityisesti sopia. On myöskin pelotettu sillä, että voi tulla Mannerin tapainen presidentti. — Voi olla niin, että Manner tai sen tapainen voi tulla meille presidentiksi, mutta jos siihen me laskemme asiat, niin se on meidän oma syymme. Minä alussa viittasin, että meidän kansamme pitää kasvattaa sellaiseksi, että se tuntee minkälainen rutto tokoimannerilaisuus meidän valtiollisessa ruumiissamme on, ja että se oppii kammoamaan venäläistä punaista vaaraa, kammoamaan väärää sosialismia ja kasvaa oikeisiin valtiollisiin, terveisiin periaatteisiin pyrkiväksi suomalaiseksi kansanainekseksi, joka ei siis tule Mannerin tapaisia valitsemaan presidentiksi. Ja toisekseen, jos meidän porvaristomme sittenkin tahtoo olla niin mukava, niinkuin se edellisissä valtiopäivämiesvaaleissa oli, ettei pidä vaalioikeuksistaan ja velvollisuuksistaan kiinni, vaan antaa tulla sellaisen ja yleensä henkilön meidän presidentiksi, joka meidän asiamme mahdollisesti vie harhaan ja on meille turmioksi, niin se on porvariston oma syy ja se ansaitsee silloin saada sellaisen presidentin.

Kun monarkialla ei ole minun ymmärtääkseni todistettu olevan mitään sellaisia etuja, joita ei voisi todistaa tasavallallakin olevan, mutta on monta sellaista vaaraa jota tasavallalla ei ole, esimerkiksi, ettemme pääse kuninkaasta milloinkaan pois, jota vastoin tasavallan presidentistä, jos se kuuden vuoden perästä huomataan kansan pyrkimyksille vieraaksi, me pääsemme irti, niin minusta on ihan luonnotonta, että kukaan ajatteleva kansalainen voi monarkisti tässä maassa olla. Kyllä Suomen kansalla on tervettä vaistoa vielä vaaliasioissa. Me olemme kyllä nähneet sen edustajavaaleissakin. Täällähän on monta arvoisaa vanhusta eduskunnassa, jotka ovat istuneet ei ainoastaan kaikissa yksikamarieduskunnissa, vaan ovat olleet jo myös neljäsäätyisessä eduskunnassa. Ne, jotka kansa on huomannut asioitansa oikealla tavalla ajavan, ne ovat täällä paikkansa pitäneet. Mutta pian ovat saaneet kotiin jäädä sellaiset, jotka on huomattu siihen sopimattomiksi. Vaikka ei tämäkään aina pidä paikkaansa. Viitataan vain siihen, miten kansan terveisiin vaistoihin voimme täydellä syyllä vedota presi-

dentinkin vaalissa. Kun sitäkin on väitetty täällä, että varsinainen kansa ei olisi tastavaltalainen, sitä ei tarvitse monella sanalla kumota. Sitä todistavat ne tukuttain tulleet kansankokousten pöytäkirjat ja ne lähetystöt, jotka täällä joka päivä käyvät ja jotka ajavat tasavaltaasiaa. En tiedä yhtään lähetystöä, joka olisi monarkian puolella ja joka olisi kuninkaissa käynyt, enkä tiedä, että sensuuntaisia pöytäkirjojakaan olisi tänne tullut. Minua muuten ihmetyttää, että sivistyneet miehet, niinkuin taannoin eräs pappismies, saattavat innostua täällä nyrkit pystyssä, hammasta purren, huutamaan ja ottamaan itselleen sellaisen patenttioikeuden, ettei muilla olisi oikeutta puhua kansan psykologiasta kuin heillä. Kun meille huomautetaan, ettemme kykene eduskunnassa nytkään työtä tekemään, näyttää siitä olevan oppineillakin miehillä paljon varteenotettavaa ja opeteltava edes vähän itsensä hillitsemistä. Näin suuresta asiasta pitäisi puhua maltillisesti ja asiallisesti, hermostumatta ja tyyneesti. Asia kuitenkin sillä voitetaan.

Ed. Wuokoski: Ryhdyttäessä käsittelemään Suomen tulevaa hallitusmuotoa, on varsin tärkeätä etsiä sille käsittelylle oikea pohja. Tulevaa hallitusmuotoa ei saa ratkaista tilannepolitiikan mukaan, vaan on sen pohjaksi asetettava kansan enemmistön mielipide, joten puheenaoleva kysymys on käsiteltävä vasta kansanäänestyksen jälkeen. Sillä tosiasia on ja tosiasiana pysyy se, että luja hallitusvalta voidaan saada maahamme ainoasttaan sen kautta, että hallitusvallan takana on kansan suuri enemmistö, varsinkin yhteiskuntaa säilyttävät ainekset. Tämän vuoksi olisi varsin suotavaa, että hallitus mitä pikimmin antaisi eduskunnalle esityksen laiksi kansanäänestyksestä kyseessäolevaa hallitusmuotokysymystä varten. Edelläsanotun ohella pyydän saada yhtyä ed. Ståhlbergin täällä eilen antamaan lausuntoon.

Ed. Wrede: Det är endast beträffande ett par under diskussionen i kväll berörda omständigheter, som jag nu ber att få uttala mig.

Jag börjar med den fråga, som väcktes af herr Ståhlberg, då han yttrade tvifvel om regeringens rätt att återkalla en proposition, som regeringen gifvit och som regeringen under förändrade förhållanden anser icke mera vara lämplig.

Hvad de skäl beträffar, som herr Ståhlberg anförde för sin åsikt att regeringen icke skulle hafva en sådan rätt, är det först och främst klart, att af den omständigheten, att vissa statsförfattningar uttryckligen medgifva rätt att återkalla ett från regeringen utgånget lagförslag, ingalunda följer, att där en dylik rätt icke uttryckligen omnämnes, den icke heller vore medgifven, och likaså att, om grundlagskommittén föreslagit ett stadgande, hvarigenom en sådan rätt uttryckligen skulle medgifvas regeringen, detta icke heller bevisar att regeringen utan ett dylikt stadgande icke vore berättigad därtill.

Hvad sedan beträffar förhållandena i Sverige och de åsikter, som i frågan där uttalats, så bemötte visserligen redan senator Talas i korthet hvad herr Ståhlberg därom anförde, men jag ber att få göra några tillägg härtill. Såvidt jag vet är det i Sverige endast en författare, nämligen professor Rydin, som förnekar en sådan rätt för regeringen, och det gör han på skäl, som i Finland icke hafva någon tillämpning. Rydin grundar sin åsikt därpå, att en proposition, såsom han säger, „i och genom riksdagens bifall erhåller giltigheten af lag utan att vidare behöfva särskild stadfästelse af konungen. Skulle konungen hafva rätt", säger han, „att återkalla en afgifven proposition, så skulle riksdagen lida i sin rätt att genom bifall till densamma gifva laga kraft och verkan åt det förslag, som i densamma innehålles". Detta skäl har uppenbarligen icke giltighet i Finland, ty här gäller icke en sådan princip, att ett af regeringen framställdt förslag genom att antagas af landtdagen utan vidare blir lag, så att regeringen icke har annat än att publicera detsamma. Tvärtom gäller hos oss, att, för att ett af landtdagen antaget förslag skall blifva lag, därtill ytterligare erfordras stadsfästelse från monarkens sida. Denna af Rydin uttalade mening har för öfrigt icke heller vunnit anklang i Sverige. Tvänne på statsrättens område framstående jurister hafva uttalat sig mot den, nämligen Naumann i sin statsförfattningsrätt och Hagman i sin kommentar till svenska regeringsformen.

Neumann är visserligen af den åsikten, att rätt att återkalla en proposition äger rum endast så länge den icke remitterats till utskott, men äfven denna inskränkning beror på ett speciellt stadgande i svenska grundlagen, hvartill någon motsvarighet icke finnes hos oss. Detta stadgande förekommer i 58 § af svenska riksdagsordningen och innehåller, att proposition, sedan den legat på bordet till ett följande sammanträde, skall remitteras till utskott, så framt icke „frågan nedlägges". Ordalagen här äro emellertid icke sådana, att de nödvändiggöra den slutsats, som Nauman däraf dragit, nämligen att nedläggande af propositionen icke skulle få ske efter det remiss till utskott ägt rum. Hagman ogillar också den-

na åsikt och anser, att återkallelse af proposition kan ske äfven efteråt. Om Rydins åsikt vore riktig, skulle den innebära, att ett lagförslag, som konungen i följd af förändrade förhållanden uttryckligen förklarar sig icke vilja befordra till gällande lag. dock blir lag, om riksdagen oförändradt godkänt förslaget. Detta strider helt och hållet mot den i Sveriges grundlag gällande principen, att lagstiftningsmakten tillkommer konungen och riksdagen gemensamt. Men alldeles oberoende af hvad i Sverige må gälla torde af hvad jag nu anfört vara uppenbart, att de skäl, som i Sverige anförts för en sådan åsikt, bero på stadganden, hvilka icke i vår grundlag hafva någon motsvarighet, och att en sådan åsikt därför här icke har något stöd för sig.

Såsom senator Talas anförde, äro de tvänne specialister på statsrättens område, som vi hafva, nämligen professorerna Hermansson och Erich, båda obetingadt af den åsikten, att ifrågavarande rättighet tillkommer regeringen. För min del anser jag på grund af hvad jag nu anfört något tvifvel därom alls icke kunna förekomma.

Den andra omständigheten, som jag ville beröra, är den, att flere af de talare i afton, hvilka försvarat den republikanska statsformen, utgått från den oriktiga förutsättningen, att Finland redan vore republik och att det nu gällde att införa konungadömet, och en af dessa talare, representanten Pykälä, grundade sitt yttrande från början till slut helt och hållet på denna oriktiga förutsättning. Såsom stöd för denna uppfattning har man nu åberopat dels det uttalande, som gjordes af regeringschefen herr Svinhufvud vid plenum den 4 december, jämte det beslut, som landtdagen fattade tvänne dagar därefter, äfvensom att i vissa statshandlingar termen „republiken Finland" begagnats.

Hvad beträffar förstnämnda omständighet, så var det ju fallet, att senator Svinhufvud, då han öfverlämnade propositionen n:o 1 angående ny regeringsform, uttalade, att propositionen är byggd på grundsatsen, att Finland är en oberoende republik. Landtdagens beslut af den 6 december åter innebär, att landtdagen godkänner denna princip samt bemyndigar regeringen att vidtaga de åtgärder, som erfordras för att Finlands självständighet måtte blifva erkänd. Det är enligt min tanke alldeles tydligt, att dessa uttalanden icke innebära någon lagstiftningsakt, utan äro principiella programuttalanden. Landtdagens ifrågavarande beslut fattades icke heller enhälligt, såsom här påstått, utan, såsom jag haft tillfälle att konstatera, med 100 röster mot 88. Dessa 88 omfattade ett af landtdagsmannen Manner framställdt förslag, hvilket gjorde Finlands självständighet beroende af samtycke från Rysslands sida och dessutom inskränkte denna självständighet genom att man tillika just i de dagarna ville ånyo bringa 18-juli-lagen i gällande kraft. Genom de uttalanden, som jag nu refererat, kan en förändring af statsförfattningen från monarkiskt till republikansk uppenbarligen icke äga rum. Därtill fordras en lagstiftningsåtgärd, vidtagen i den ordning, som L. O. stadgar beträffande ändring af grundlag, och någon sådan lagstiftningsåtgärd har såsom bekant icke vidtagits. Hvarken den proposition, som den 4 december öfverlämnades till landtdagen, eller en annan samtidigt öfverlämnad proposition angående grunderna för ny regeringsform för Finland blef af landtdagen antagen, och af allt detta följer alldeles tydligt, att Finland fortfarande är en monarki, hvars statsförfattnig bestämmes af regeringsformen af år 1772 samt Förenings- och säkerhetsakten af år 1789.

Jag vill ännu tillägga att landtdagen för ett par veckor sedan åt senatens ordförande uppdrog den makt, som enligt landets grundlagar tillkommer monarken, hvilket icke varit möjligt, om Finland redan hade varit en republik. Här är således alls icke fråga om att utbyta en bestående republikansk statsförfattning mot en monarkisk, såsom man velat göra gällande, än mindre att införa något slags envälde eller självhärskardöme, såsom också af åtskilliga talare framhållits, utan om att utbyta stadgandena i regeringsformen af 1772 jämte Förenings- och säkerhetsakten af 1789 mot nya grundlagsstadganden af mer frisinnad beskaffenhet mot stadganden, som högst väsentligt utvidga representationens maktbefogenheter och gifva representationen en makt, som man för några år sedan icke kunnat drömma att här kunde ifrågasättas och hvilka också äro byggda på helt och hållet demokratisk grund. Det är detta som frågan nu gäller, nämligen att utbyta nu gällande på 1772 års regeringsform och Förenings- och säkerhetsakten grundade statsskick mot en mera frisinnad monarkisk statsform eller mot en republikansk.

Jag kan slutligen icke undgå, då jag har ordet, att med några ord beröra det uttalande, som afgafs af herr Rosenqvist. Det präglades af det allvar och den samvetsgrannhet som äro för honom utmärkande, men jag tror, att denna tilltalande egenskap, samvetsgrannheten, denna gång gick kanske för långt och ledde den ärade talaren till slutsatser, hvilka åtminstone jag icke kan finna vara riktiga. Herr Rosenqvist ansåg nämligen, att denna landtdag icke borde fatta beslut om stats-

formen, utan att det borde öfverlämnas åt en följande landtdag, som är framgången af nya val, hvilka val dock enligt hans åsikt icke kunde nu omedelbart eller alldeles snart anställas. För min del kan jag, som sagt, icke omfatta denna åsikt och det på följande skäl:

Finlands själfständighet är visserligen erkänd, men den är både i yttre och inre afseende ännu ofullständig och dessutom mycket osäker. Landets läge är, såsom jag uppfattat det, i hög grad kritiskt, ja, så kritiskt att allt hvad som möjligen kan göras för att trygga detsamma också bör och måste göras af landtdagen, och till dessa åtgärder, som landtdagen bör vidtaga, hör främst regeringsmaktens stärkande. hvilket på skäl, som här af flere ärade talare, isynnerhet hrr Virkkunen och Furuhjelm, anförts, icke kan ske genom valet af en inhemsk man till president, utan endast genom val af en monark. Då herr Rosenqvist yttrade, att statsskicket bör uppbäras af folkets öfvertygelse, så är jag alldeles ense därom. Men grundlagarna stadga ju, på hvad sätt folkets vilja skall gifva sig uttryck, nämligen genom landtdagen. Jag medgifver, att det ansvar, som kommer att åligga landtdagsmännen i en sådan situation som denna, kan blifva mycket stort, men det är dock landtdagsmännens skyldighet att taga detta ansvar öfver sig. Hvad det beträffar, att landtdagen icke borde afgöra frågan, då dess medlemstal i så hög grad är reduceradt, så ber jag att till de skäl, som häremot anförts, att ytterligare få foga det, att också vår gällande grundlag förutsätter att i ett sådant fall som detta landtdagen kan fatta beslut, oaktadt den icke vore på långt när fulltalig. 38 § R. F., som här äger tillämpning, stadgar nämligen, att i ett sådant fall som detta, då landet icke har någon monark, riksdagen skall genast sammankomma, och stadgas sedan i slutet: „så lära så många inom den föresatta tiden kunna inställa sig, att riksens frihet af dem förmår skyddas och försvaras samt ett nytt konungahus utväljas". Här förutsättes tydligen, att riksdagen sammankallas så hastigt, att dess alla medlemmar icke kunna komma tillstädes. Då är det nog, om så många infinna sig, att de se sig vara i stånd att skydda och försvara rikets frihet och välja en ny konung. Det är denna uppgift — att skydda och försvara landets frihet och välja en konung — som enligt våra grundlagar nu åligger landtdagen och som landtdagen icke är berättigad att undandraga sig.

Jag upprepar, att jag till fullo respekterar de betänkligheter, som af herr Rosenqvist uttalats, men i en kritisk situation kan tvekan stundom vara klandervärd och beslutsamhet vara en plikt.

Ed. Arffman: Nyt kyseessäolevasta hallitusmuotoesityksestä on puhuttu tässä eduskunnassa verrattain laajasti, joten sallittanee minunkin sanoa kantani. Se on minusta yhdentekevää mitä puhumme, sillä se haihtuu pian. Mutta se ei ole yhdentekevää, mitä me teemme, sillä nyt tulemme laskemaan perustuksen koko Suomen kansan vastaiselle kehitykselle, koko kansan onnelle. Kun me nyt arvelemme, että onko tämä kansan yleinen mielipide, että monarkki on oleva, jota koko kansa tulee pitämään hallitsijanaan, niin, jos monarkinen hallitusmuoto tai yksinvalta asetetaan tähän maahan, minä pelkään, että sen hallituksen takana ei ole kansan enemmistö. Mutta sitä vastaan voi syntyä terrori ja anarkia, ja tämän kuningaskunnan pystyssä pitäminen on verrattain vaikeata. Kun tarkastelemme maita, missä on kuningas ja missä on tasavalta, niin huomaamme, että kuningasta ympäröi tuhansittain joukkoja sotaväkeä, sillä ilman sotaväkeä ne eivät voi pysyä hallituksessa. Jos näin menetellään kuulematta kansan ääntä, mikä on tuloksena? Silloin voitaisiin ennen pitkää tulla siihen, mihin tänä vuonna tultiin. Te arvoisat edustajat ette näe, mitä hyvää tässä Suomen kansassa on, mutta minä näen, sillä kansa, joka on viimeiset vuosikymmenet ja jopa enemmän ollut ulkomaisen itsevaltiuden painostuksen alaisena, tämä sillä välin on kyennyt hallitsemaan oman kulttuurinsa ja oman kansallisuutensa eikä se ole koskaan sulautunut slaavilaiseen kansaan. Nyt kun alkoi täällä venäläinen, slaavilainen ja punakaartilainen kansanaines kokonaan tukahduttaa sen olemassaolon, silloin me näimme, missä se kansan tahdon ilmaus esiintyi, joka tukahdutti punakaartin toiminnan tänä talvena. Tämä on takeena siitä, että se kykenee hallitsemaan tässä maassa itseään tasavaltaisen hallitusmuodon kautta, mutta se ei voi tukea kuningasvaltaa tai yksinvaltaista hallitusmuotoa. Ja niin ollen minusta on vaarallista noin vain umpimähkään yrittää tähän maahan hallitusmuotoa, kun emme ole varmoja kuinka suuri enemmistö on sen hallitusmuodon takana, mikä perustuu yksinvaltiuteen. Mitä tulee ulkomaalaisiin, puhuttiin täällä äsken meidän kansasta ja Saksan kansasta ja näiden kansojen hyvinvoinnista, niin minun ymmärtääkseni siihen on muut syyt. Ei se ole hallitusmuoto, joka tekee Saksasta voimakkaan, mutta se on kansallistunto. Saksan alamainen on saksalainen eikä mikään vierasmaalainen, kun sitä vastoin meillä on verrattain pieni kansa ja täällä on melkeinpä yhtä monta mieltä kuin on miestä, sillä kansallistunne

on meillä sivuasia. En ole koskaan nähnyt, että meillä kansalaisjuhlissa olisi ollut kansallistunne vallalla muualla paitsi Pohjois-Suomessa, missä se nyt tuli ilmoille paraiten tämänkin talven aikana. Tässä on syy, joka on kansaan niin paljon erimielisyyttä saattanut eikä ole koskaan hallitusvalta kansan mieltä noudattanut, vaan se on aina sivustapäin vaikuttanut, mutta jos tähän maahan asetetaan tasavaltainen hallitusmuoto, niin minä olen varma siitä, että meidän kansallistuntomme kohoaa paljon korkeammalle tulevana aikana kuin se on nyt ollut, sillä silloin tunnemme olevamme suomalaisia eikä muukalaisia muukalaissyntyisen kuninkaan ympärillä.

Mitä tulee siihen, että Ranskan alempien kerrosten hyvinvointi riippuisi hallitusmuodosta, niin ei se ole vain hallitusmuodon syy, vaan sielläkin ovat puoluesuhteet hyvin erilaiset. Mitä tulee kansan, varsinaisen kansan köyhyyteen tai kurjuuteen, niin kyllä sitä on Ranskassa nähtävänä äärimmäisen paljon, sillä siellä on kaksi äärimmäistä vastakohtaa, kurjuus ja ylellisyys. Jos siellä olisi kuningas, ei se olisi sen kummempi, päinvastoin, koska Saksassakin nähdään kurjuutta, Englanti on siitä kuuluisin koko maailmassa. Siellä on ääretön kurjuus ja ääretön ylellisyys erittäin silmiinpistävä. En halua tämän eduskunnan aikaa ottaa tämän enempää, mutta haluaisin yhtyä ed. Ståhlbergiin ja ilmaista kantani siitä, että ainoa hallitusmuoto, joka voi tämän maan kansaa tyydyttää, on tasavalta eikä yksinvaltias kuningaskunta.

Ed. Saarelainen: Kun maamme hallitus ja eduskunta viimé joulukuussa oli yksimielinen siitä, että maasta on tuleva riippumaton tasavalta, antoi hallitus tasavaltaisen hallitusmuotoehdotuksen ja eduskunta julisti Suomen tasavallaksi. Kun juhlittiin ja riemuittiin tasavallalle, olisin minä suonut, että se samainen suunta, sama yksimielisyys olisi nytkin hallituksessa ja eduskunnassa. Sillä meidän käsityksemme on se, että jos monarkinen hallitus, vaikkapa perustuslaillinen, muukalaisine kuninkaineen maahamme asetettaisiin, niin tulisivat tuon hallitsijan neuvonantajina olemaan ylimysmieliset hoviherrat. Mahdollisesti siinä kansamme holhoojajoukossa olisi ruotsalaisilla etusija. Perässä tietysti saisivat liehakoida suomalaiset vanhoilliset ylimykset. Suomen suomalainen kansanaines kukaties saisi vain syrjästä katsella mitenkä asioita johdetaan ja mitenkä ruotsalaisuus edelleen rehoittaa maassamme. Ja ehkäpä tässä piileekin perussyy siihen, minkätähden maamme ruotsinmieliset melkein yksimielisesti kannattavat kuningasvaltaa. Mutta kuningasta nyt haluavat ei ainoastaan ruotsinmieliset vaan suuri osa suomalaisten puolueitten edustajista. Mutta minkätähden sitten suomalaiset edustajat ovat muuttaneet kantansa? On kuulemma se — ainakin selitetään niin — että maamme itsenäisyys ei muuten ole turvattu. Punainen hirmuhallitus voi uusiutua milloin tahansa, ellei meillä ole monarkinen hallitus, ynnä muita syitä luetellaan kuningasmielisten taholta. Mutta me tasavaltalaiset emme anna noille peloitteluille suurtakaan arvoa, sillä me luotamme, että kun meillä on kansanvaltaiselle periaatteelle lujalla järjestysvallalla varustettu tasavaltainen hallitus, takaa ja säilyttää se itsenäisyytemme sekä ulos- että sisäänpäin paremmin kuin monarkinen hallitus. Se on meidän varma vakaumuksemme. Meidän käsittääksemme se veljes- tai kansalaissota, joka Venäjällä ja meidänkin maassamme on riehunut, on juuri monarkistisen hallituksen tulos. Se on sitä sortovallan saastaa, jolla vuosisatojen kuluessa on kansan pohjakerroksia myrkytetty. Sentähden kuningasmielisten väite, että tasavaltaiset tai kansanvaltaiset periaatteet täällä olisivat syynä punaisen kapinan syntyyn, ovat kaikkea perää vailla. Kansanvaltaisia periaatteita on meidän nyt jo aika ruveta maahamme kehittämään eikä harvainvaltaa. Kansanvaltainen tasavalta on ainoa hallitusmuoto, jonka vapautensa veren hinnalla ostanut Suomen talonpoika ja yleensä maalaiskansa tulee hyväksymään. Suomen valtion johdossa on oleva kansan itsensä valitsema suomalainen mies, jolle kansa voipi uskoa jotenkin laajat valtuudet. Vierasmielistä hallitsijaa ja ylimysmielistä suosikkijärjestelmää ei maalaiskansa tahdo eikä tarvitse, sillä se ei enää sorron iestä siedä. Sillä kuninkaitten ja keisarien hallituskaudet maassamme eivät sen mieliin ole luoneet valoisia vaan päinvastoin mustia kansansorron kuvia.

Sen johdosta, kun ed. Walkama kuvaili täällä Ruotsin vallan aikuisia hallitsijoita eli kuninkaita, ainoaksi suomalaisuuden ja Suomen kansan oikeuksien puolustajaksi, tahtoisin kysyä ed. Walkamalta, kenenkä maahamme lähettämiä nuo verihurtat m. m. Erik ja Klaus Fleming olivat? Eiköhän ne olleet Ruotsin kuninkaan käskyläisiä? Sentähden on se kamala suomalaisuuden sorto, jota on Ruotsin hallituksen aikana harjoitettu, luettava kuninkuudesta eli toisin sanoen kansanvallan sorrosta johtu-

vaksi. Mainitsen tässä muutamia esimerkkejä tämän tueksi. Ruotsin kuninkaitten hallitusaikana hyvin usein kidutettiin, rääkättiin ja muutenkin rasitettiin sietämättömästi maamme talonpoikia. Monien muitten joukossa oli m. m. suurena rasituksena n. s. kyyditys- ja kestitsemisvelvollisuus. Kuninkaallisen hallituksen laatiman määräyksen mukaan piti talonpoikain ilman maksua kyyditä ja ravita kuninkaan byrokraattisia virkamiehiä, kun he kulkivat valtion asioilla. Tätä määräystä käyttivät myös aatelisherrat hyväkseen, rasittaen suuresti talonpoikia ja yleensä maanviljelysväestöä. Pahimpia maanviljelijäin sortajia oli m. m. äsken mainittu Kustaa kuninkaan vanha asetoveri Erik Fleming sekä kuninkaan käskynhaltija Klaus Fleming, joka viimeksimainittu m. m. sijoitti raa'at huovinsa eli ratsumiehensä talonpoikain elätettäviksi ympäri Suomea. Tämä rasitus yhdessä toisten kanssa herätti hirmuista tyytymättömyyttä talonpojissa siihen määrin, että kun ei mikään muu auttanut, niin ne synnyttivät kapinan, joka historiassa kantaa nimeä nuijasota. Tähän vapaustaisteluun osaaottaneet talonpojat johtajineen, aivan viimeiseen asti, tapatti mainittu Suomen ylin virkamies. Toistatuhatta talonpoikaa sai niin muodoin surkean lopun, vaikka he vain ottivat nuijan käteensä puolustaakseen ihmisoikeuksiansa eli toisin sanoen vapautuaksensa virkavaltaisesta sorrosta. Nämä ja monet muut historialliset tosiasiat puhuvat selvää kieltä, että ainakin talonpojat, ja myös muut Suomen kansalaiset, ovat saaneet kärsiä kuninkaitten aikana kansallista ja taloudellistä sortoa. Sentähden ne aikakaudet ovat jättäneet varsinkin maalaisväestöön suuren kammon monarkista hallitusmuotoa vastaan. Mutta jos ei kuninkaitten niin ei myöskään keisarien hallitusaika ole maalle jättänyt niin ihania jälkiä, että me tämän entisyyden nojalla näkisimme nyt parhaaksi laatia kansalle monarkistisen hallitusmuodon ja ottaa tänne muukalaisen kuninkaan. Onhan keisarien eli yleensä Venäjän hallituskausi, ei ainoastaan meille suomalaisille vaan myös Venäjän kansalle mitä kurjin sorron aika. Todistuksena siitä, että monarkistinen hallitusmuoto, keskittyköön se sitten kuninkaaseen tai keisariin, sortaa yhtä raa'asti raskaan työn tekijöitä, ainakin maanviljelijöitä, sillä mitä muuta todistaa se, kun Venäjällä maanviljelijöillä ja työläisillä suorastaan tehtiin orjakauppaa, myytiin ja ostettiin niitten sieluja ja ruumiita. Mikä onkaan ihmisarvoa enemmän alentavaa kuin tuollaiset monarkin aiheuttamat teot, jotka toiset kansalaiset asettavat kurjaan tilaan, että toiset saattaisivat vain elää kunniassa ja loistossa. Tätä en sano sentähden, että nykyiset hallitsijat johtaisivat valtakuntiaan niin kurjasti, mutta sellainen mahdollisuus jäisi kumminkin, jos muukalainen kuningas maahamme hankitaan. Silloin ei suomalainen tunne olevansa omassa maassaankaan isännän vaan loisen asemassa. Silloin johtaisi monarkia, niinkuin täällä jo on sanottu, lopulta kansamme samanlaiseen kamalaan aikaan, kuin missä muutamia kuukausia olimme. Sillä yleismaailmallinen systeemi käy lakkaamatta siihen suuntaan, että kruunupäitten on kansanvallan edestä poistuttava, ja niitten monarkistien yleensä varsinaisia kansankerroksia halveksiva sortovalta se on, joka ihmiskunnassa enimmin levittää sosialismin aatetta, vieläpä anarkiaa. Pitäisikö Suomen kansan nyt lähteä sille pahalle tielle, jonka kulkemisesta olemme jo kyllin saaneet. Mutta jos me säädämme kansanvaltaisen hallitusmuodon ja panemme kansanvallan toimeenpanijaksi suomalaisen miehen, kuten jo sanoin, niin silloin ei meillä uusiinnu koskaan enää veljesveren vuodattaminen. Aivan samoin, kuin jos taloon otetaan isännäksi vieras, talon väen tapoja ja kieltä tuntematon muukalainen, niin se synnyttää varmaan sen asukkaissa tyytymättömyyttä ja sekasortoa. Samoin käy, jos maahamme hankitaan muukalainen kuningas. Sentähden, hyvät herrat edustajat, miettikää tarkoin, ennenkuin maahan kuninkaan asetatte, sillä suurin osa maalaisväestöstä ei ainakaan tule sitä hyväksymään. Sitä nyt jo todistaa m. m. se seikka, että maalaiskansa ympäri maatamme, lukuunottaen myöskin Pohjois-Karjalan, on pitänyt kymmenittäin, jopa sadottain kansalaiskokouksia, joissa eräissä on useitakin tuhansia kansalaisia ollut läsnä. Nämä kokoukset, lukuunottamatta muutamia kuntien virkavaltaisia virkamiehiä, ovat yksimielisesti vastustaneet monarkistista hallitusta ja puoltaneet tasavaltaa. Muuten en voi kyllin käsittää, minkä tähden täytyi nykyisen hallituksemme tehdä hallitusmuotokysymyksessä niin perinpohjainen kuperkeikka, sillä ne perusteet, jotka hallituksen taholta on täällä lausuttu, ovat pääasiallisesti vain mielikuvitusta eikä vakuuttavia. Sitä vähemmän minä käsitän sitä, minkä tähden sama hallitus nyt tyrkyttää eduskunnan hyväksymään esittämänsä kuninkuuteen perustuvan hallitusmuodon. Asiain näin ollen ja kun minun käsittääkseni kuningasvallassa on kaiken vanhoillisuuden, virkavaltaisuuden ja vieläpä mahdollisesti suomalaisuudenkin sorron tuki

ja kun sitäpaitsi on tunnettua, että kaikissa maissa kuninkaan hovin ylläpitäminen kansalle tulee paljon raskaammaksi kuin presidentin palkkaaminen, niin minä toivoisin, että asianomainen valiokunta ottaisi käsittelyn pohjaksi saman hallituksen ennemmin antaman tasavaltaisen hallitusmuodon.

Ed. Snellman: Päinvastoin kuin edellinen ja muutkin hänen kannallaan olevat puhujat, tässä tärkeässä Suomen hallitusmuotokysymyksessä kannatan pääasiassa hallituksen esitystä. Mielipiteeni perustan periaatteessa siihen, että meidän on aina muistettava se totuus, että meillä on naapurina entinen vanha sortajamme, joka varmasti edelleenkin tulee pitämään silmällä, milloin saisi tilaisuuden ja otollisen hetken tuhota Suomen itsenäisyyden ja käydä uudelleen sortamaan kansan oikeuksia sekä saada kansamme sellaisen sorron ja hyökkäyksen alaiseksi, josta pitkän ajan olemme saaneet nauttia hedelmiä, ja paraita niistä viimeisinä kuukausina. Sisäpolitiikkaankin nähden olen myös sitä mieltä, että vaikkakin Manner ja Tokoi ovat maastamme poissa, niin heidän henkensä sittenkin vielä elää. Se ei ole sammunut, joskin vaimentunut, ja sillä on yhä suurempi mahdollisuus nousta uudelleen päivänvaloon ja vieläpä suoranaiseen toimintaan tasavaltaisen hallitusmuodon kautta. Näitä näkökohtia silmälläpitäen ja erittäinkin meidän ulkopoliittista asemaa, olisi hallitusmuotomme saatava niin vakavaksi ja luotettavaksi, että hallitussuunta ei horju, että naapurimaamme yleensä ja erittäinkin se maa, Saksa, joka on ollut suurena apuna kansamme täydelliseen itsenäisyyteen saattamiseksi, tulevat meihin täysin luottamaan ja suhtautumaan luottamuksella, sillä läheinen jatkuva yhteistoiminta erittäinkin Saksan kanssa, on edelleenkin välttämätöntä. Nyt on laskettava perustus uuden voimakkaan Suomen luomiselle, sillä jos nyt emme tätä ajankohtaa oikein ymmärrä käyttää ja tätä ajankohtaa oikein käytä, niin tuskin toisten siihen enää on tilaisuutta. Tämän kaiken paraiten luulen saatavan kuninkuuteen perustuvan kansanvaltaisen hallitusmuodon kautta, ja näin ollen periaatteesta kannatan hallituksen esitystä uudeksi hallitusmuodoksi, vaikkakin erityisiin yksityskohtiin nähden en ole täysin tyytyväinen. Valiokunta ne kyllä voi parantaa.

Ed. Rosenqvist: Jag är naturligtvis ense med friherre Wrede därom, att Finlands självständighet, ehuru den är erkänd nu, är ofullständig och ännu är osäker, att vårt lands läge i detta nu fortfarande är kritiskt. Jag är också fullt ense med honom i att allt, som kan göras af oss, bör göras. Likaså är jag ense med honom däri, att det finnes ögonblick, då vi måste handla, ehuru vi gärna skulle skjuta detta handlande ifrån oss. Men frågan är nu icke om vi skola låta bli att handla, frågan är fastmera, huru vi skola handla, hvilken väg vi vid detta handlande skola inslå: skola vi nu, d. v. s. den rest af landtdagen, som nu finnes, antaga en ny regeringsform, en regeringsform, beträffande hvilken vi icke hafva någon garanti att den uppbäres af hela vårt folk eller att den kommer att uppbäras af den landtdag, som kommer att representera hela vårt folk. Skola vi inslå denna väg eller skola vi för att utröna folkets vilja — något som äfven friherre Wrede erkände att vi behöfde veta — skrida så snart som möjligt till nya landtdagsval. Frågan är således: skola vi inslå den ena eller den andra vägen? I vår grundlag finnes ingenting, som nödgar oss att inslå den ena men hindrade oss att följa den andra vägen.

Här har i dag icke varit fråga om konungaval enligt 38 § R. F., utan frågan om antagande af en regeringsform. Detta antagande förutsätter en kvalificerad majoritet, hvilken af allt att döma icke erhålles ens inom denna rest af landtdagen. Resultatet blir således att vi, vi må beklaga det eller icke, icke kunna inslå den vägen att nu antaga en ny regeringsform. Då blir visserligen frågan: skola vi på grund af 38 § R. F. det oakadt välja konung, något, hvilket vi redan öfver ett år uppskjutit? Skola vi nu på basen af vår gamla regeringsform skrida till val af konung? Men denna fråga har icke i dag diskuterats och om denna fråga har jag icke uttalat mig, men kommer den före, då förbehåller jag mig att därom närmare få uttala mig.

Ed. Ingman: Ed. Rosenqvist on luultavasti oikeassa siinä, että näillä valtiopäivillä ei saavuteta tarpeellista $^5/_6$ äänten enemmistöä asian kiireelliseksi julistamista varten ja sitten $^2/_3$ äänten enemmistöä hallitusmuodon hyväksymistä varten. Mutta toisaalta epäilemättä voidaan saada yksinkertainen enemmistö jonkun hallitusmuodon hyväksymistä varten lepäämään yli seuraavien vaalien. Minusta eduskunnan velvollisuus on, ellei eduskunta voi saada asiaa loppuun saatetuksi, kumminkin hyväksyä hallitusmuotoa lepäämään yli seuraavien vaalien. Jos noudatetaan herra Rosenqvistin ehdottamaa menettelyä, emme koskaan saa mitään hallitusmuotoa. Tuskinpa herra Rosenqvist ni-

mittäin luulee, että jos nyt toimitetaan uudet vaalit, se eduskunta, joka silloin syntyy, tulee olemaan niin yksimielinen, että siinä saavutetaan tarpeellinen $^5/_6$ ja $^2/_3$ äänten enemmistö.

Ed. Rosenqvist: Jag har betonat nödvändigheten af nya val, icke endast för denna frågas afgörande. Denna fråga kan afgöras på sådant sätt, som herr Ingman här antydde, eller kommer faktiskt att så afgöras — om det alternativet har icke varit fråga. Jag har betonat nödvändigheten af nya val icke blott för denna frågas afgörande, utan öfver hufvud på den grund, att jag icke kan anse att denna rest af landtdagen representerar hela Finlands folk. Den landtdag, som representerar Finlands hela folk, som enligt våra grundlagar under normala förhållanden representerar hela Finland, är icke sådan som den rest af landtdagen, som nu finnes här. Hela vänstern är nu borta. Men om högern vore försvunnen och endast vänstern vore kvar, undrar jag om vänstern borde lagstifta alldeles så som under normala förhållanden och om icke då nya landtdagsval borde äga rum.

Ed. Rentola: Totean aluksi ilolla, että oikeistossa löytyy joku sellainenkin, kuin ed. professori Rosenqvist, joka huomauttaa siitä siveellisestä edesvastuusta, mikä tällä eduskunnan jäännöksellä on sekä hallitusmuotokysymyksessä että muissakin asioissa ja joka viilentää sitä henkeä, etten sanoisi kiihkoa, mikä eräillä tahoilla ja, ikävä sanoa, eduskuntapiireissäkin on olemassa, että „nyt käytettäköön tilaisuutta hyväksemme, eipä sillä niin väliä ole", — sellainen sala-ajatus siinä lienee takana, — „vaikka ei kaikki mudollisuudet olisikaan täytetty". Totean ilolla, että on sellaisia pidättyviä henkilöitä oikeistossa kuin professori Rosenqvist.

Puheenvuoroa pyysin ed. Päivänsalon lausunnon johdosta; katson, että sitä ei voi vaikenemalla sivuuttaa. Siinä hänen lausunnossaan pyydettiin ensin lyödä talonpoikaisen väestön silmiin ankarasti sumua sen johdosta, että Ranskassa ja jossakin muussa tasavallassa talonpojilla on muka tukalat olot ja, mikä pahempi, toiseksi todistella, että tasavallan synty on pahasta ja uskonnon nimessä lähdettiin minun nähdäkseni peloittelemaan tasavaltaisen hallitusmuodon hyväksymisestä. Suomessa on ennenkin tapahtunut siten, että papisto on ollut paras taantumuksen takausmies, seuraus on ollut se, että kirkot ovat tyhjinä. Routavuosina tapahtui eräässäkin pitäjässä, että arvoisa seurakunnan paimen kallista virkaansa toimittaessaan suoritti pääasiallisesti poliittisia tehtäviä. Seurauksena oli, että seurakunta asettui passiiviseen vastarintaan, jonka sielunpaimen tuomitsi, ja kirkko tyhjeni. Mutta sanomattoman surullista on kirkon kannalta, että käydään tasavaltaa maalaamaan siksi mustaksi pimeydenpesäksi, että kaikkien, jotka uskonnollisesta kehityksestä huolehtivat, täytyisi paeta sitä. Paljon enemmän onnistuisi kelle tahansa maalata päinvastaista monarkiasta. Se oli monarkinen Ranska, joka 1872 pani toimeen Parisin verilöylyt, „verihäät". Se on monarkinen Venäjä, joka on mitä kauheimmalla tavalla kohdellut sekä uskonnollisia että muita siveellisiä elämänarvoja. Niin suurilla uskonnollisilla ja kirkollisilla menoilla, kuin Nikolai toinen virkaansa vihittiinkin, niin yhtä suurilla paheilla hänen hovinsa uskontoa polki. Monarkiasta löytyy paljon enemmän esimerkkejä, että hallitusvalta on vainonnut kansan uskonnollista elämää. Esimerkiksi meidän entisesta monarkiastamme, nim. Suomesta. Varmaan ed. Päivänsalollekin on kipeänä tuntemuksena se, mitä tapahtui Kalajoen käräjillä viime vuosisadan alkupuoliskolla. Hän tietää, että Suomessa vanhoillinen hallitusjärjestelmä vainosi mitä ankarimmin Suomen herännäisyysliikettä, joka tuli siveelliseksi pohjaksi myös valtiolliselle herätysliikkeelle. Tanskassa, monarkisessa perustuslaillisessa maassa, istui pastori Madsen vankilassa joku vuosi sitten, siitä, että hän vissistä paheista ruoski upseeristoa, ja tämä selitettiin heti juristien taholta siksi, että hän olisi käynyt jonkun prinssin kimppuun, ja seuraus oli, että pastori joutui vankilaan. Niin läheltä — aikaan ja paikkaan nähden — meillä on peloittavia esimerkkejä monarkisen vallan sortotoimista uskonnolliseen elämään nähden. Sentähden toivoisin, ettei kumpaakaan hallitusmuotoa käytäisi kuvaamaan sellaiseksi, kuin ed. Päivänsalo tahtoi tasavallan leimata. Monarkiaa vastaan tarjoaa kirkkohistoria ylen paljo esimerkkejä, mutta en kajoa niihin enempää, koska uskontoa ei voi perustaa, ei kuninkaaseen eikä presidenttiin. Parhaiten valvomme kirkon etua, kun annamme hengelliselle elämälle pyhän puolueettomuutensa valtiomuotokysymyksessä.

Ed. Estlander: I anledning af herr Rosenqvists uttalande ber jag att såsom min mening få framhålla, att landtdagen äfven i dess nuvarande sammansättning enligt landtdagsordningen har en ostridig rätt att handla å landets och folkets vägnar och att de händelser, som föranledt, att landtdagen nu icke är fulltalig, gifver oss den fullkomliga moraliska rätten att handla så. Och

enligt min tanke är sakläget sådant, att det jämväl blir för landtdagen en skyldighet att handla och fatta beslut å landets vägnar.

Ed. Rosenqvist: Jag har icke bestritt, hvarken nu eller förut, denna landtdags formella rätt att handla. Jag har icke ens bestritt dess moraliska rätt att handla, men jag har uppkastat den frågan, huru landtdagen, om den tager hänsyn till hvad den anser rätt i moraliskt afseende, skall hadla, om den skall handla på det ena eller på det andra sättet. Äfven jag anser landtdagen nu böra handla, och den bör göra allt hvad den kan för att trygga vår själfständighet och säkerställa den. Frågan är blott hvilken väg den härvid skall beträda.

Ed. Louhelainen: Kaikesta siitä, mitä kuningasvallan kannattajat ovat täällä lausuneet, olen havainnut, että he jättävät kokonaan huomioonottamatta, että tässä maassa löytyy koko suuri osa kansaa, joka tällä hetkellä on ollut kokonaan pyyhkäisty pois valtiolliselta näyttämöltä. Tarkoitan työväenluokkaa. Vaikka työväen ääni onkin tällä hetkellä vaiennut ja vaikka sekin, varmasti suurin osa työväkeä, joka on ollut aivan kokonaan erossa kapinaliikkeestä, on joutunut saman kohtalon alaiseksi, kuin kapinallisetkin, nimittäin kokonaan syrjään valtiollisesta ja eduskunnallisesta työstä, niin pitäisi muistaa, että tämä työväenluokka on sittenkin edelleen olemassa ja se seuraa mitä suurimmalla mielenkiinnolla tämän, koko kansan tulevaisuuteen vaikuttavan hallitusmuotokysymyksen ratkaisua. Uskon, ettei tällainen tilanne tule aina jatkumaan, vaan Suomen työväki ennemmin tai myöhemmin tulee saamaan takaisin ne oikeudet, jotka jokaiselle lainkuuliaiselle kansalaiselle kuuluvat, ja tulee saamaan tilaisuuden vielä kerran lausua mielipiteensä kansan tärkeimmistä elinkysymyksistä. Ja tässä asiassa tulee työväen jakamaton mielipide aina olemaan ehdottomasti tasavaltaisen hallitusmuodon kannalla. On merkille pantavaa, että ed. Juutilaisen täällä äsken lukemien kansalaiskokousten pöytäkirjain allekirjoittajina löytyi yhtärintaa maanviljelijöitä ja työväkeä, josta siis näkyy, että ainakin tässä asiassa nämä eri luokat saattavat yhtyä samaan mielipiteeseen. Ja kun työväki kokonaan ja varmaankin suurin osa maanviljelijäluokkaa omaksuu tässä Suomen kansan kaikkina aikoina tärkeimmässä kysymyksessä yhteisen kannan, niin ne muodostavat silloin sellaisen tekijän, että sen mielipidettä ei suinkaan saa jättää jo aikanaan huomioonottamatta suunnitellessa niin kauvas tulevaisuuteen vaikuttavaa valtiotekoa, kuin hallitusmuodon säätäminen on. Minunkin mielestäni olisi tämän kysymyksen ratkaiseminen jätettävä siksi, kunnes koko kansa saisi tilaisuuden päästä vaikuttamaan sen ratkaisussa.

Ed. Bäck: Jag kan fullkomligt instämma i det andragande, som afgafs af herr Estlander. Däremot måste jag öppet erkänna, att jag icke kan fatta herr Rosenqvists rättsåskådning. Ena stunden är han förhindrad af sitt politiska samvete att handla, andra stunden gör han det i gladt mod. Då det t. ex var fråga om att tillsätta en riksföreståndare, hindrades herr Rosenqvist icke af de samvetsbetänkligheter, som i dag synas hafva öfvermannat honom.

Ed. Hahl: Sallittanee minun lausua pieni huomautus ed. Ingmanin viimeisen lausunnon johdosta, kun hän selitti, että nyt pienellä enemmistöllä säädetään kuningasvaltainen hallitusmuoto. Minun käsitykseni mukaan se ei sillä tavalla käy, sillä tämä hallitusmuoto tulee siten äänestetyksi yli vaalien, ja kun vaalit toimitetaan, voidaan olla jotenkin varmat, että se sitten tulee hylätyksi, ja me olemme taas siinä asemassa, että meillä ei ole mitään muuta kuin se vanha Ruotsin vallan aikuinen laki. Saamme taas lähteä alusta. Emme ole päässeet yhtään eteenpäin.

Ed. Niukkanen: Käsitykseni mukaan, kun tämä sama eduskunta ollessansa aikaisemmin korkeimman vallan käyttäjänä on tältä samalta hallitukselta vastaanottanut ehdotuksen esitykseksi samasta asiasta ja päättänyt sen käsiteltäväksi kuten korkeimman vallan esityksen, jota se ei kumminkaan ole vielä ehtinyt loppuun suorittaa, niin ei eduskunta näin ollen olisi velvollinen tätä uutta esitystä edes ryhtyä käsittelemään, ainakaan ennenkuin entisen esityksen käsittely on loppuunsuoritettu. Olen tahtonut tämän vain huomauttaa ja merkitä muistiin sen hienotunteisuuden puutteen, mitä nykyinen kantansa muuttanut hallitus ja sen puheenjohtaja osottaa eduskuntaa, entistä korkeimman vallan pitäjää kohtaan, varsinkin kun se sanoo tässä esityksessänsä, että tämän esityksen takia entisen korkeimman vallan pitäjän periaatteessa jo hyväksymä valtiomuotoesitys ilman muuta raukee.

Ed. Ingman: Herra Hahlin lausunnon johdosta pyydän ensiksikin sanoa, että jos nyt hyväksytään hallitusmuoto lepäämään yli seuraavien vaalien, ei ole ollenkaan sanottu, ettei se voisi uudessa eduskunnassa saada tarvittavaa $^2/_3$ enemmistöä. Minä arvelen, että jos eduskunta

nyt hyväksyy, niinkuin herra Hahl tahtoo, tasavaltaisen hallitusmuodon, niin herra Hahl ei sitä itsekään epäile. Mutta myös, jos eduskunta hyväksyisi nyt monarkisen hallitusmuodon, on mahdollista, että olot ja mielipiteet kansassa kehittyisivät niin, että sekin voisi tulla silloin hyväksytyksi $^2/_3$ enemmistöllä. Mutta siinä tapauksessa, ettei se hallitusmuoto, joka nyt hyväksytään yksinkertaisella äänten enemmistöllä, silloin saavuta $^2/_3$ enemmistöä eduskunnassa, asia joutuu alulle uudestaan ja tulee silloin käsiteltäväksi, niinkuin herra Rosenqvist on ajatellut, uutena asiana. Se menettely, että eduskunta nyt yksinkertaisella äänten enemmistöllä hyväksyy hallitusmuodon lepäämään yli vaalien, ellei saavuteta $^2/_3$ enemmistöä, ei ollenkaan estä, että valitsijain, koko kansan mielipide tulee vaikuttamaan sen lopulliseen ratkaisuun, aivan niinkuin herra Rosenqvist tahtoo.

Senaattori Louhivuori: Juuri sen vuoksi, että minä tiedän maamme työväestön suurella jännityksellä seuraavan tämänkin kysymyksen käsittelyä, minusta ei herra Louhelaisen lausuntoa voi jättää huomioonottamatta. Ja minä pyydän sen johdosta lausua, että ainakaan minä, kun olen puolestani yhtynyt kannattamaan hallituksen uutta ehdotusta hallitusmuodoksi, en ole unohtanut sitä, että tässä maassa vielä työväki saa vastaisuudessa sanoa sanansa. Mutta minä olen luottanut siihen, että meidän maamme työväki on kyllin katkerasti jo saanut kokea mihinkä se joutuu, kun se antaa edesvastuuttomille yllyttäjille luottamuksensa sellaisten höllien valtiollisten olosuhteiden vallitessa, kuin meillä on vallinnut. Että työväenkään ei ole mahdotonta käsittää lujan hallitusmuodon välttämättömyyttä ja sitä, että juuri monarkistisessa hallitusmuodossa voi olla valtakunnan parhain tuki, sen osoittaa esimerkiksi Saksan ja Englannin työväki. Siellä ei suinkaan työväestö ole yksinomaan tasavaltalaista. Vieläpä eräs Englannin huomattavimmista työväenkirjailijoista Mac Donald pitää koko tätä kysymystä, onko kuningas vai presidentti valtion päämiehenä, aivan toisarvoisena kysymyksenä ja arvelee, ettei Englannin työväki tule koskaan siitä asiasta mitään suurta kysymystä nostamaan. Ja jos työväen oloja silmälläpidetään, ei tarvitse muuta kuin viitata siihen, että Saksan ja Englannin, jotka vallat ovat monarkistisia maita, työväenlainsäädäntö on suunnattoman paljon edellä Ranskan ja Yhdysvaltojen työväenlainsäädäntöä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Ehdollisen rangaistustuomion käyttämistä eräänlaatuisissa tapauksissa

koskeva hallituksen esitys n:o 64 esitellään ja lähetetään keskustelutta lakivaliokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on perjantaina k:lo 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 1.05 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

69. Perjantaina 14 p. kesäkuuta

k:lo 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Suomen valtion edustuksesta ulkomailla 1335
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 37; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 54.
2) Ehdotus laiksi, jolla säädetään, että eräät sotapalvelusta koskevat säännökset eivät ole perustuslain luontoisina pidettävät. 1339
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 39; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 59.
3) Ehdotus laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 38; lakivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 61.
4) Ehdotus laiksi 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinanvalmistusveron alentamisesta 1340
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 40; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17; hallituksen esitys n:o 56.

Pöydällepanoa varten esitellään:

5) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee erinäisten vuokra-alueiden eroittamista itsenäisiksi tiloiksi 1342
6) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 kyytilainsäädännön uudistamista koskevain esitysehdotusten johdosta ..... „
7) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi säästöpankeista 1343

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Arokallio, Kaila, Louhivuori, Pehkonen, Pullinen, Setälä, Talas ja L. Typpö.

Ilmoitusasiat:

Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Valitsijamiehet lähettävät täten kunnioittaen tänään pitämänsä kokouksen pöytäkirjan, josta käy selville, että elintarveasiainvaliokuntaan sekä laki- ja talousvaliokuntaan ed. Rantasalon tilalle on valittu ed. Tukia, että elintarveasiainvaliokuntaan ed. Wekaran tilalle on valittu ed. Astala, että tarkastusvaliokunnan jäseneksi sekä lakivaliokunnan varajäseneksi ed. Erkon tilalle on valittu ed. Brander, että pankkivaliokunnan jäseneksi ed. Schybergsonin tilalle on valittu ed. von Rettig sekä että pankkivaliokunnan varajäseneksi ed. von Rettigin tilalle on valittu ed. Sundblom.

Helsingissä, 14 päivänä kesäkuuta 1918.

J. O. Peurakoski.

H. I. Linna.

Välikysymys eräiden laivojen uppoamisesta Helsingin satamassa.

P u h e m i e s: Päiväjärjestyksen ulkopuolella annetaan vastaus ed. Joukahaisen välikysymykseen, joka koskee eräiden takavarikoitujen laivojen uppoamista Helsingin satamassa. Sittenkun vastaus on annettu ja sen johdosta ehkä aiheutunut keskustelu julistettu päättyneeksi, esitän sen päiväjärjestykseen siirtymissanamuodon, josta säädetään valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ssä, sellaisena, kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1917 annetussa laissa. Silloin vielä on tilaisuus niillä, jotka eivät ehken hyväksy yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen, tehdä ehdotuksensa.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Senaattori F r e y: Edustaja Joukahaisen tekemän välikysymyksen johdosta, joka kysymys koskee erinäisten takavarikoitujen laivojen uppoamista Helsingin satamassa, saan täten kunnioittaen antaa seuraavat tiedot:

1) Sittenkun Senaatti 22 päivänä huhtikuuta oli antanut Merenkulkuhallitukselle tehtäväksi takavarikoida täällä olevat venäläiset alukset ja toimittaa niiden vartioimisen, järjesti Merenkulkuhallitus, kun muuta mahdollisuutta suorittaa puheenaolevaa tehtävää ei ollut olemassa, vapaaehtoisen merikunnan, joka tähän asti on toimittanut vartioimisen saatavissa olevien, jokseenkin tottumattomien työvoimain kautta. Merikunnalla on tähän saakka ollut mahdollisuus käyttää sen palvelukseen otetusta miehistöstä vartiotoimeen ainoastaan noin 160 miestä. Nämä ovat jaettuina kahteen komppaniaan, joista ensimmäiseen kuuluu kolme plutoonaa, käsittävä kukin 40 miestä, ja toiseen vain yksi plutoona. Vartiota suoritetaan plutoonittain, niin että jokaisen plutoonan päällikkö antaa alaisilleen viidelle ryhmäpäällikölle määräykset, missä kunkin ryhmän on vartiota pidettävä, ja on vartioaika miehistön vähälukuisuuden vuoksi ollut 12 tuntia kerrallaan. Kun vartiomiehistöä siis on ollut vain sangen rajoitettu määrä, ei vahtimiehiä ole vartioitavien paikkojen lukuisuuteen nähden riittänyt kuhunkin paikkaan ja alukseen niin monta kuin tarpeen olisi ollut. Nykyään Merikunnan vartioitavina olevat paikat ja alukset ovat seuraavat:

Kalliolinna:
Laivatelakka Kaivopuistossa:
N. s. Portti,
Laiva Viborg.
Luoto.
Meriväen karasmi ja varuskasarmi:
Pitkänsillan ranta:
Makasiineja ja proomuja.
Eteläsatama: laiva Provodnik.
Katajanokka:
laivat Lahta,
Lava,
Kartushka ynnä
Urana I ja trallaajat N:o 1 ja 5.
Pohjoissatama:
Laivat Olga,
Mitava,
Merkurij,
Pallada,
Federatia,
Buga ja Malloga,
Shina, Bursch ja Slavianka,
Voin sekä trallaajat n:o 18 ja n:o 19.
Torpeedoveneitä: ryhmä I.
„ „ II.
„ „ III.
Nostoraana.
Europa.
Hietalahti:
Sairaalalaiva Jonlan.

Eli siis 6 vartiopaikkaa maalla ja 23 laivaa, kolmea torpeedoveneryhmää lukuunottamatta

Laivojen uppoamistapausten suhteen on huomioon otettava:

2) Miinatrallaaja Rusj, pieni, arvoton laiva, upposi 9 päivänä toukokuuta, ennenkuin se joutui suomalaisten viranomaisten haltuun.

3) Takavarikoiduista aluksista syttyi palamaan kaksi Pohjoissatamassa ollutta torpeedoalusta 19 päivänä toukokuuta. Toisen palo johtui ohikulkevan aluksen säkenistä, jotka sytyttivät torpeedoaluksella olevat sahajauhot. Toisen palo aiheutui itsesyttymisestä. Molemmat palot sammutettiin suurtakaan vahinkoa aikaan saamatta.

4) Hinaajalaiva Halla VII:n uppoaminen Hietalahden satamassa 3 päivänä kuluvaa kesäkuuta tapahtui siten, että laivan miehistö, joka lastasi laivaa hiilillä, oli törkeästä huolimattomuudesta jättänyt auki laivan vasemmalla sivulla olevat hytinikkunat sekä toimitti lastauksen muutenkin niin taitamattomasti, että laiva kallistui vasemmalle puolelle, jolloin, kun sen oikea kylki sitten käännettiin laituriin päin, selältä tuleva aallokko ajoi seden sisään avoimista hytinikkunoista.

5) Kuljetuslaiva Europan uppoaminen tapahtui kuluvan kesäkuun 4 päivänä kello 4:n aikaan aa-

mulla. Edellisenä iltana kello 8 oli vahti (yksi mies) muutettu. Ensinmainittuna aamuna havaitsivat Pallada-nimiselle alukselle asetetut vahtimiehet että, Europan peräpuoli oli uppoamaisillaan, sekä hälyyttivät kapteenin ja miehistön, laskivat veneen vesille ja lähtivät soutamaan Europan luo. Ennenkuin vene ennätti perille, upposi tämä. Ei Palladasta eikä veneestä huomattu, että Europassa olisi ollut vahti. Asiassa annettu sukellustutkimustodistus osoittaa, ettei Europaa ole voitu tarkastaa niin perinpohjin, että jo nyt voisi päättää, mikä on ollut syynä uppoamiseen, eikä varmasti tietoa tästä voi saada, ennenkuin se nostetaan vesille. Toimitetussa poliisitutkinnossa ei myöskään ole saatu selvää, onko uppoamisen aiheuttanut alusta vastaan tehty vahingoittamisyritys. Onnettomuuden syyn arvosteleminen on siis riippuva siitä, mitä poliisitutkinto ja katsastus, sen jälkeen kun alus on nostettu vesille, voivat esiintuoda.

6) Takavarikoiduilla aluksilla ei ole ollut eikä asu ketään venäläisiä. Osalla niistä laivoista, jotka on ilmoitettu luovutetun Punaiselle Ristille, on joukko ulkomaalaisia, mutta nämä, kuten myöskin alusten päällystö, ovat virolaisia, liiviläisiä ja kuurilaisia, joiden poistamiseksi maasta ei tähän saakka ole voitu toimenpiteisiin ryhtyä.

7) Mitä lopuksi tulee niihin toimenpiteisiin, joihin Hallitus on ryhtynyt uppoamistapausten ehkäisemiseksi vastaisuudessa, ovat ne kahdenlaisia. Ensiksi on vartiomiehistöä lisätty ja on miehistölle alettu perusteellisemmin opettaa ammattiin kuuluvaa taitoa ja heidän toimensa tärkeyttä. Toiseksi on pantu kuntoon erityinen vartiolaiva, joka yöt läpeensä pitää silmällä ei ainoastaan vahdinpitoa vaan myöskin niitä laivoja ja aluksia, jotka pimeässä mahdollisesti liikuskelevat satamissa.

Senator Frey: I anledning af ldgm. Joukahainens interpellation, som gällde frågan om särskilda beslagtagna fartygs sjunkande i Helsingfors hamn, får jag afgifva några upplysningar.

Sedan senaten den 22 april hade gifvit Sjöfartsstyrelsen i uppdrag att beslagtaga särskilda i Helsingfors hamn liggande ryska fartyg och ombesörja vakthållningen å dessa, löste Sjöfartsstyrelsen, då annan möjlighet härtill icke förelåg, ifrågavarande uppgift sålunda att den organiserade en frivillig marinkår, hvilken härintills har ombesörjt vakthållningen med tillhjälp af skäligen ovana krafter. Marinkåren har härtills haft möjlighet att af det till marinkårens förfogande stående manskapet i vakttjänst använda endast omkring 160 man. Dessa hafva varit indelade i två kompanier och särskilda plutoner, omfattande hvarje pluton 40 man, och vakthållningen har ombesörjts af dessa plutoner sålunda att hvarje pluton i sin tur fått i uppdrag att ombesörja viss vakttjänstgöring, hvarvid det med hänsyn till manskapets fåtalighet varit nödvändigt att låta vakthållningen fortgå i 12 timmar. Då vaktmanskap har funnits i alltför litet antal, ha tillräckligt många vakter icke kunnat utställas på de särskilda vaktplatserna. Dessa ha utgjorts af 6 särskilda vaktplatser i land och 23 fartyg, 3 torpedobåtsgrupper oräknade. Jag torde väl icke behöfva räkna upp namnen på dessa fartyg, då jag redan gjorde det i mitt föregående på finska språket afgifna andragande.

Beträffande de olyckshändelser, för hvilka ifrågavarande fartyg varit utsatta, må iakttagas, att mintrallaren Rusj, ett litet värdelöst fartyg, som icke må förblandas med den stora transportångare, som bär samma namn, sjönk den 9 maj, innan den ännu omhändertagits af finska myndigheter. Af de beslagtagna fartygen började tvänne i Norra Hamnen liggande torpedobåtar den 19 maj brinna. Eldsvådan å den ena båten hade orsakats af gnistor från en förbipasserande ångbåt, hvilka antände ett sågspånslager ombord på densamma, och den andras brand orsakades af självantändning. På bägge båtarna släcktes eldsvådan emellertid snabbt utan att åstadkomma nämnvärd skada. Bogserbåten Halla VII sjönk i Sandvikshamnen den 30 innevarande juni därför att manskapet, som höll på att lasta fartyget med kol, gjorde sig skyldigt till den grofva vårdslösheten att lämna hyttfönstren på fartygets ena sida öppna, så att, då fartyget började luta öfver åt samma sida, vatten strömmade in genom de öppna hyttfönstren och fartyget sålunda sjönk. Transportångaren Europa sjönk den 4 innevarande juni kl. 4 på morgonen. Föregående afton kl. 8 hade vakten, en enda man, blifvit ombytt. Ifrågavarande morgon observerade de på fartyget Pallada befintliga vakterna, att Europas akterskepp höll på att sjunka, samt tillkallade kaptenen och det öfriga manskapet ombord, hvilka satte en båt i sjön och började ro emot Europa. Innan båten hann fram, sjönk emellertid detta fartyg. Hvarken från Pallada eller från ifrågavarande roddbåt kunde vakten å Europa observeras. Den i saken afgifna dykeriattesten utvisar, att Europa icke kunnat granskas så grundligt, att man nu redan kunde utreda orsaker till denna olyckshändelse, och detta torde icke heller kunna ske, innan Europa har bärgats. Ej heller har den i saken förrät-

tade polisundersökningen kunnat lämna någon upplysning, huruvida denna olyckshändelse varit beroende på något attentat mot fartyget. Orsakerna till händelsen kunna således utredas först sedan en grundlig undersökning af fartyget efter dess bärgning kunnat utföras. Å de beslagtagna fartygen har icke funnits och bo icke heller för närvarande några ryska medborgare. På några af de fartyg, som förklarats tillhöra Röda Korset, finnes väl ett antal utlänningar, men dessa, liksom ifrågavarande fartygs befäl, äro ester, liver och kurländare, beträffande hvilkas aflägsnande från vårt land man icke tillsvidare kunnat vidtaga några åtgärder.

Hvad slutligen vidkommer de åtgärder, till hvilka regeringen har skridit för förebyggande af likartade händelser i framtiden, så äro dessa af tvänne slag. Å ena sidan har vaktmanskapet ökats, och man har börjat grundligare undervisa manskapet beträffande dess åligganden och vikten af dessa. Å andra sidan har ett särskildt vaktfartyg iordningställts, hvilket nätterna igenom vakar öfver icke endast att vakthållningen ordentligt upprätthålles, utan äfven öfver de fartyg och båtar, som i skymningen möjligtvis röra sig i stadens hamnar.

Ed. Joukahainen: Kiitän hallituksen jäsentä selonteosta, vaikka minun täytyykin sanoa, että se selonteko, jonka hän täällä esitti, ei vastannut toiveitani. Se selonteko rajoittui suppeasti ainoastaan niihin tunnettuihin tapauksiin, jotka me jokainen olemme sanomalehdissä lukeneet. Minun mielestäni näillä tapauksilla on jotain syyyhteyttä sen taustan kanssa, jonka mukaan minä toivoisin käsitettävän tällaisiä toimia, ennen kaikkea armeijan ja myöskin meriväen järjestelyä tässä maassa.

Me jokainen tiedämme, että meidän maamme on kuluneina vuosina saanut uhrata sodan alttarille raskaat uhrit. Huomattavia aineellisia pääomia olemme, sekä valtio että muu yhteiskunta ja yksityiset, saaneet siihen tarkoitukseen käyttää. Ja mikä pahempi, me olemme saaneet nämä käyttää Venäjän luhistuvan maailmanvallan pöngittämiseksi. Meidän on vasten tahtoamme ollut pakko, suoranainen pakko roposillamme kannattaa tsaarivallan mielettömiä pyrkimyksiä lopullista voittoa kohti, niinkuin sanantapa kuuluu. Meidän on ollut pakko tarjota veriviholliselleemme kannatusta sen hyökätessä länsimaista sivistystä, länsimaista oikeutta ja yleensä länsimaisia käsityskantoja vastaan. Ja erittäinkin on minun pantava merkille se, että Suomen talonpoika, talonpoikainen, maata viljelevä väestö eritoten, on raskaana saanut kantaa tällaisen uhrin. Muistutan vain miten sen pellot ja metsät ovat raiskatut, mitenkä sen navetat ainakin paikkapaikoin maata ovat tyhjennetyt ja mitenkä se monessa suhteessa on saanut ylen raskaita paikallisia veroja suorittaa. Ja sitäpaitsi on suomalaisen talonpojan oikeusturva omalla konnullaan myöskin näinä kuluneina vuosina joutunut suuresti kyseenalaiseksi. En polkene ollenkaan totuutta, jos väitän, että juuri näillä teoilla on Venäjän tsaarivalta kiirehtinyt, kypsyttänyt meidän vapaustaisteluamme. Ja sentähden, kun tuli tieto siitä, että Nikolai Romanowin hallitushuone on kukistettu, otettiin tämä tieto vastaan jakamattomalla riemulla tässä maassa. Me olimme siihen asti kasvaneet siinä lapsellisessa uskossa, että kun paha pää katkaistaan, niin silloin sen valta lopullisesti murtuu, mutta siinä me erehdyimme. Me odotimme vapautta, mutta saimmekin sen sijaan svabodan. Jokainen meistä tietää mitä tämä sana meille suomalaisille merkitsee. Saimme pian tuntea, että meidän maamme ei edelleenkään venäläiseltä katsantokannalta katsottuna ollut mitään muuta kuin astinlauta suurempiin saavutuksiin. Saimme huomata, että petosta olivat ne ystävyyden vakuuttelut, joita esimerkiksi kadetit osoittivat meille, petosta olivat Kerenskin tunnetut suudelmat ja muut sellaiset, petosta Leninin ja Trotskin julistukset. Ja kaikki nämä olivat petosta siksi, että heillä ei ollut ollenkaan käsitystä siitä, että Suomen kansa olisi kypsynyt elämään itsenäistä valtiollista elämää. Heidän mielestään, varsinkin bolshevikkien, Suomi oli pidettävä sellaisena ponnistuslautana, jonka avulla se ilman muuta voi hypätä Pohjanlahden ylitse Skandinaviaan ja sitä tietä sitten Keski-Eurooppaan. Ja hyvin vähältä piti, ettei Suomi tällaiseksi ponnistuslaudaksi tullut. Mutta se aika, jolloin me saimme tämän kiduttavan kokeen alaisina olla, se oli meidän maallemme, niinkuin jokainen muistaa, äärettömän vaikea ja kiusallinen. Ne uhrit, henkiset ja aineelliset, jotka tsaarivallan aikana täällä uhrattiin, olivat verrattain pienet niihin katsoen, joita verinen neuvostovalta meiltä vaati, ja sentähden emme näitä viimeksimainittuja uhreja koskaan jaksa unohtaa. Tämä on se tausta, jota vastaan minä puolestani katselen niitä tapauksia, joiden johdosta tämä välikysymys on syntynyt.

Näiden suurten uhrausten panttina minun ymmärtääkseni olivat myöskin ne alukset, jotka tämän välikysymyksen ovat aiheuttaneet. Suomen valtio otti ne haltuunsa saadakseen edes jonkunlaisen hyvityksen niistä tihutöistä, jonkunlaisen pantin niistä pahoista teoista, joita meidän maassamme isännyyttä pitäneet punaryssät olivat valtiolle ja yksityisille tuottaneet. Onhan meillä

jokaisella se käsitys, että kun lopullinen tilinteko venäläisten kanssa tulee, ja sellainen epäilemättä täytyy tulla, silloin myös otetaan huomioon se, mitä pantteja kummallakin puolella on olemassa. Tällaisena panttina minä puolestani pidän sitä omaisuutta, joka venäläiseltä taholta on jäänyt meidän maahamme.

Nyt kuitenkin on hallituksen puolelta ryhdytty luovuttamaan näitä pantteja takaisin. Arvoisa hallituksen jäsen ei puhunut mitään siitä, että näitä on jo hyvin useita, toistakymmentä laivaa luovutettu alkuperäisille omistajilleen. Minä vain huomautan siitä, että hallitus tässä suhteessa minun ymmärtääkseni on tehnyt ennenaikaisen teon. Kun ottaa vielä huomioon, kuinka suuri laivojen puute nyt jo on meidän maassamme olemassa ja sodan loputtua tulee olemaan, niin täytyy syvästi valittaa tällaisia tapahtumia, kuin nämä Helsingin satamassa tapahtuneet laivojen upotukset ovat. En puolestani voi sanoa olevani merimies, mutta olen sentään rannikolla syntynyt ja kasvanut ja tullut siihen kokemukseen, että laivat, alukset ovat kallista pääomaa, jota on huolellisesti hoidettava. Jos yksityinen laivuri menettelisi omaisuutensa kanssa sillä tavalla, kuin hallitus on nyt menetellyt, hoitaisi sitä niin huolimattomasti, niin minä luulen, että hänen luottonsa ja leipänsä loppuisivat hyvinkin sukkelaan. Suomen valtio, kun se on ottanut nämä laivat pantiksi, niin se on samalla myös sillä teollansa sitoutunut vastaamaan siitä, että niitä laivoja ei kohtaa mikään vahinko. Mutta nyt on kuitenkin muutaman viikon kuluessa tällä lailla ennenaikaisen poismenon kautta tästä takavarikoidusta laivastosta poistuneet ne laivat, jotka hallituksen jäsen täällä mainitsi, nimittäin trallaaja „Rusj", hinaaja „Halla n:o 7", kuljetuslaiva „Europa" ja sen lisäksi vahingoittunut pari torpeedoalusta.

Sanotaan, että vahinko, joka tällä lailla on takavarikoitua laivastoa kohdannut, on miljoonavahinko, että jo yksinään tämä suuri kuljetuslaiva „Europa" maksaisi toista miljoonaa markkaa. Jos näin on asian laita, niin sitä suuremmaksi tulee luonnollisesti se syyllisyys, johon hallitus on itsensä syypääksi tehnyt. Mutta minä en nyt tahdo erityisesti painostaa juuri sitä rahallista vahinkoa, joka tästä on koitunut. Niinkuin alussa huomautin, hain näitten tapausten takaa jotain järjestelmää, eli toisin sanoen syitten syytä. Kun lukee merikunnan tietotoimiston antaman selityksen, joka on sanomalehdissä kierrellyt, niin siinä tapaa erään lauseen, joka jonkun verran valaisee hallituksen ja merikunnan suhdetta toisiinsa. Siinä sanotaan nimittäin, ettei pitäisi syitä yksinomaan langettaa merikunnan niskoille, vaan tulisi myöskin ottaa huomioon vanha suomalainen sananlasku, että sysissä saattaa olla yhtä paljon syytä kuin sepissäkin. Minun ymmärtääkseni on asema nyt sellainen, että hallitus ei missään tapauksessa voi niin kevyesti, kuin arvoisa hallituksen edustaja yritti täällä tehdä, sivuuttaa tätä asiaa. On ihmeellistä, että näin on voinut tapahtua. Sentähden, koska olen eri mieltä, vahvasti eri mieltä arvoisan hallituksen edustajan kanssa, pyydän eduskunnan huomiota kiinnittää niihin olosuhteisiin, joissa nämä kyseenalaiset laivat ovat uponneet. Useat seikat saattavat olla jo tunnettuja, varsinkin niille, jotka ovat tätä asiaa harrastaneet, mutta minä nyt kuitenkin tässä vielä pyydän tavallaan kerrata ne siitä syystä, että ne tulisivat virallisiin asiakirjoihin, eduskunnan pöytäkirjoihin, sellaisina, kuin ne vastaansanomattomina ovat julkisuudessa esille tulleet.

Täällä ilmoitti hallituksen arvoisa jäsen, että tuo miinatrallaaja „Rusj" upposi jo niihin aikoihin, jolloin laiva vielä ei ollutkaan suomalaisten hallussa. Aikamäärä, jonka hän mainitsi, on kuitenkin siksi myöhäinen, että minun ymmärtääkseni suomalaisten viranomaisten, kun ne kerran takavarikoivat muutakin venäläistä omaisuutta täällä, olisi pitänyt kiinnittää huomiota tähänkin laivaan, olkoon, että se oli niin kurja ja arvoton kuin olikin. Kaikessa tapauksessa siitäkin näkyy, että venäläisille matruuseille, jotka tuon ilkityön toimittivat, jätettiin vapaat kädet huseerata oman mielensä mukaan. Omituiselta tuntuu myös selitys torpeedoalusten tulipalosta. Olkoon, että niillä aluksilla oli laudoista kyhättyjä laitteita, jonkunlaisia kojuja kannella, niin kuitenkin tuntuu hyvin vähän uskottavalta, että ohikulkevan laivan kipinästä sellainen tulipalo saattaa syntyä kahdella torpeedoaluksella jotakuinkin samoihin aikoihin, ja sentähden minusta tämä hallituksen jäsenen selitys ei tunnu erityisen uskottavalta. Hinaajalaiva „Halla 7:nnen" uppoamisesta on merikunnan tietotoimisto antanut selityksen, joka tuntuu koko lailla omituiselta. Tietotoimisto nimittäin kertoo, että miehistö oli huolimaton, niin huolimaton, että se jätti luukut, hytinikkunat auki, ja että sitten kovissa laineissa laiva täyttyi vedellä. Niin kertoo tietotoimisto tässä virallisessa selonteossaan, ja kuitenkin samoihin aikoihin ilmestyi Uuteen Suomettareen erään silminnäkijän selonteko, joka oli samanlainen kuin arvoisan hallituksen jäsenen antama tässä, nimittäin, että tähän laivaan lastattiin hiiliä niin taitamattomasti, niin tökerösti, että sen suorastaan oli pakko kaatua. Toisin sanoen: miehet eivät tahtoneet itse mennä ruumaan tasoittamaan sitä hiilikasaa, mikä siellä oli, vaan yrittivät kääntää laivan ympäri, ja siinä

kääntäessä laiva yksinkertaisesti kaatui ja hukkui. Tällainen ei osoita ainakaan minun mielestäni suurta meritottumusta. Se on ensiksi mitä suurinta taitamattomuutta ja toiseksi mitä törkeintä huolimattomutta. Seuraa sitten järjestyksessä suuri kuljetuslaiva „Europa". Merikunnan tietotoimisto ilmoittaa, että „Europan" uppoamisesta voidaan nyt päättää, että se on johtunut suorastaan attentaatista ja että lähipäivinä saatanee asiasta tarkempi selvä. Nyt nämät lähipäivät ovat kuluneet, mutta mitään tarkempaa selvää ei ole kuulunut. Sukeltaja, joka on tullut merenpohjasta tutkimasta „Euroopaa", kertoo, että se on korkeiden liejukumpujen välissä ja että on mahdotonta saada selvää, mikä on oikeastaan aiheuttanut, että vesi on päässyt tunkeutumaan laivaan. Tästä merikunta vetää sen johtopäätöksen, että laivan uppoaminen on sangen mystillinen, ja myös sanomalehdet näkyvät pitävän tätä uppoamista sangen mystillisenä. Arvoisa hallituksen jäsen sanoi, että ne asukkaat, jotka näissä takavarikoiduissa laivoissa asuivat, eivät olleet venäläisiä vaan itämerenmaakuntalaisia. Minun mielestäni asia on aivan sama ja yhdentekevä, olivatko ne venäläisiä tai itämerenmaakuntalaisia, jos ne kerran ovat vihamielisiä meille, ja jos nyt merikunta, jonka huoleksi näiden laivojen hoito on annettu, pitää todennäköisenä, että „Europan" uppoaminen on johtunut ulkopuolisesta vahingonteosta, niin minun ymmärtääkseni ei hallitus voi vapautua siitä, ettei näin olisi käynyt.

Tällaisia ovat ne merimiesjutut, joita näiden tapausten yhteydessä voidaan esittää. On vielä jukisuudessa, ja nähtävästi merimiestaholta, esitetty eräs otaksuma, joka tässä sietää tulla mainituksi, ja se koskee myös tuon suuren kuljetuslaivan „Europan" uppoamista. On nimittäin merikunnan jäsenten keskuudessa syntynyt otaksuma, että eräs suuri rautainen poiju, joka kellui siinä „Europan" vieressä, olisi myrskyssä hakannut laivan kupeen rikki, ja sitä tietä sitten „Europa" olisi päässyt hukkumaan. Ja vielä kerrotaan, että tämä samainen merikunnan jäsen, joka oli tämän huomion tehnyt, oli ilmoittanut siitä merikunnan päällystölle, mutta merikunnan päällystö ei ryhtynyt tämän ilmoituksen johdosta mihinkään toimenpiteeseen, ei pannut rikkaa ristiin asian korjaamiseksi. Ei ole näin ollen siis ihmeellistä, jos merikunnalle, ja myös hallitukselle, pysyvät tällaiset tapahtumat kutakuinkin mystillisinä.

Syyksi, että venäläistä miehistöä ja yleensä ulkomaalaista miehistöä ja väkeä on saanut asustaa näillä laivoilla, mainitaan se, että Helsingissä on niin suuri asuntopula, ettei niille saada asumuksia. Tähän on sanomalehtien taholta pätevästi huomautettu, että jos kaupungissa on asuntopula, niin sopiihan siirtää nämä vieraat asukkaat yksinkertaisesti sinne, missä ne eivät voi vahingoittaa meidän omaisuuttamme eivätkä voi salahankkeita virittää maatamme ja kansaamme kohtaan. On sanottu, että heidät voitaisiin viedä esimerkiksi Suomenlinnaan. Minä puolestani vieläkin ihmettelen, niinkuin epäilemättä moni muukin tässä huoneessa oleva ihmettelee, sitä, ettei tuota ole tehty.

Vielä pyydän kiinnittää huomiota tässä suhteessa siihenkin, että täällä Helsingissä on paljon venäläisiä sekä itämerenmaakuntalaisia, jotka eivät halua olla missään kirjoissa eikä korteissa, vaan jotka yksinkertaisesti tahtovat piileskellä heille sopivissa taloissa, en tiedä missä tarkoituksessa, mutta jotka kaikissa tapauksissa koettavat välttää julkisuutta. Minä en tiedä, tietääkö hallitus tästä. Mutta jos hallitus tämän tietää sen jälkeen, kun venäläisille on annettu ankara muuttokäsky, niin minun ymmärtääkseni hallitus lievemmin sanoen, menettelee kevytmielisesti, ellei se pane tätä käskyä näitten vaarallisten ihmisten suhteen täytäntöön. Sillä epäilemättä meidän täytyy suurella varovaisuudella kohdella sellaisia henkilöitä, jotka eivät tahdo alistua niihin määräyksiin, joita meidän hallituksemme on antanut.

Hallituksen jäsen sanoi myöskin, että syynä merikunnan epäkelpoisuuteen on ollut se, että jäsenet siihen on otettu vapaaehtoisuuden tietä ja että niille ei ole voitu valmistaa kaikkia niitä välikappaleita, mitä säännöllisen sotilasjärjestön järjestämiseen olisi tarvittu. Ja samaa myös sanoo merikuntakin tässä laajassa selityksessään. Merikunta ilmoittaa, että miehiä olisi hyvinkin paljon, 1,500 miestä, mutta että niistä ainoastaan 750 on toistaiseksi voitu ottaa palvelukseen ja näistäkin 300 on kuljetus- ja bukseerilaivoilla ja 250 harjoittelee saksalaisten avulla Santahaminassa sotatemppuja ja että ainoastaan 160 miestä voidaan käyttää vartioimiseen. Ja minkätähden näin on? Merikunta sanoo, että siihen on syy suorastaan hallituksen. Merikunta sanoo, että hallitukselle on monta kertaa huomautettu, että merikuntakin tarvitsisi jotain sellaista, mitä muut joukko-osastot tarvitsevat, mutta että hallitus siinä suhteessa ei ole taaskaan pannut rikkaa ristiin. Huoneustoista on ollut puute. Merikunta sanoo, että se — toisin sanoen sen miehistö — kyllä on saanut silloin tällöin katon päänsä päälle, mutta että se on sitten jälleen otettu pois ja että nämä 160 miestä majailevat nyt meriväen kasarmilla Katajanokalla. Sitten sanotaan, ettei

mitään välttämättömiä tarpeita, mitä merikunta tarvitsisi, kuten patjoja, viltteja ynnä muita, ole luovutettu merikunnan käytettäväksi. Minä en ymmärrä hallituksen tarkoitusta tässä suhteessa. Mitä hallitus tahtoo merikunnalta, kun se ei tahdo sitä kuitenkaan varustaa tarpeellisilla välineillä? Näin ollen on luonnollista, että ne miehet, jotka merikuntaan ovat tulleet, tuntevat itsensä koko lailla syrjäytetyiksi verrattuina muihin Suomen sotilaihin.

Mutta toisaalta taas, jos on syytä hallituksessa, on myös syytä merikunnassakin. Täällä on mainittu, että merikunnan ammattitaitoisuus ei ole korkea. On kerrottu sanomalehdissä, että karilleajoja on tapahtunut Helsingin satamavesillä tuontuostakin. Tämä on jo suureksi häpeäksi omatekoisille laivureillekin saatikka sitten sellaisille, joista olisi aikomus kasvattaa Suomen rantojen suojelijoita.

Raskain syytös, joka merikuntaa vastaan on tehty, ja johon minä puolestani täydellisesti yhdyn, on se, että merikunta on julkisuuteen tulleiden tietojen mukaan pyrkinyt jollain lailla siivilöimään, nimittäin kielellisesti siivilöimään sitä miehistöä, mikä on tarjoutunut sen käytettäväksi. Eräässä sanomalehdessä sanottiin, että merikunta on alkanut muodostua sellaiseksi kastiksi, laitokseksi, johon pääsisi ainoastaan vissejä kielellisiä näkökohtia silmälläpitäen. Merikunta kyllä väittää tietotoimistonsa kautta tämän perättömäksi. Mutta en minä puolestani jaksa vakavasti uskoa merikunnan tietotoimiston ilmoitusta aivan todenperäiseksi. Sillä minulla oli tämän kysymyksen yhteydessä kunnia käydä merikunnan korkeimmassa paikassa, ja siellä sain hämmästykseksenі tehdä sellaisen huomion, että minä en omalla äidinkielelläni päässyt siellä eteenpäin. Ja jos minun mukanani olisi ollut miehiä, jotka ehdottomasti hallitsivat toista kotimaista kieltä, niin luultavasti ne tiedot, joita sieltä olisimme saaneet, olisivat olleet koko lailla niukat. Asianomainen henkilö, jonka puheille pyrimme, sanoi meille, että hän mieluummin puhuisi ruotsia, ja nähtävästi sentähden, että ei hän suomea riittävästi taitanut. Niin ollen koko keskustelu tässä ensimäisessä suomalaisen meriväen esikunnassa kävi ruotsiksi. En sano tätä siitä syystä, että olisin puolestani erikoisesti loukkaantunut, vaan siitä, että tämä osaltaan tukee väitettä, että komento merikunnassa, samoinkuin koko järjestelmä, käy tällä kielellisellä pohjalla.

Silmäilin vielä ympärilleni ja huomasin, että seinällä oli ruotsalainen virallinen lehti, mutta suomalaista ei ollut. Osotekilvet olivat ainakin ovilla ruotsinkielisiä, suomalaisia ei ollut. Tästä minä tein sen johtopäätöksen, että merikunta kulkee ainakin tätä nykyä enemmän ruotsinkielisyyden kuin suomenkielisyyden merkeissä. Ja jos tämä sama järjestelmä on vielä sovitettu miehistön valitsemiseen, niin minun täytyy sanoa suoraan, että varsin hyvin ymmärrän minkätähden merimiestottumus merikunnassa on sellaista kuin se on ollut.

Sitten vielä eräs seikka, johon sietää kiinnittää tämän kysymyksen yhteydessä huomiota, se nimittäin, että järjestys merikunnassa näyttää olleen vähän niin ja näin. Merikunta kyllä ilmoittaa vahtien vähälukuisuuteen syynä olleen sen, että käytettävänä ei ollut riittävää miehistöä, mutta julkiset asiakirjat, sanomalehdet puhuvat tässä suhteessa toista. Luin t. k. 6 päivänä Uutta Suometarta, jonka luotettavuudesta kai ed. A. H. Virkkunen vastaa, ja siinä kerrottiin eräs mielenkiintoinen juttu, jota en malta olla tässä myös kertomatta. „Kertojamme, sanoo lehti, tapaa alituiseen kahviloissa saman ryhmän merikunnan miehiä ja tulee vihdoin kysyneeksi näiltä, eikö heillä ole mitään työtä merikunnassa. Tähän sai kysyjä seuraavan vastauksen: Eipähän tässä ole muuta työtä kuin kävellä Espiksellä ja istua kahviloissa ja jos jotakin sattuisi, kait lähettäisivät stafetin hakemaan." Tämä tällainen puhe, luvalla sanoen, muistuttaa sitä onnellista aikaa, jolloin toverimatruusit trallasivat Espiksellä Miinojansa. Kului joku päivä tästä keskustelusta ja kertojamme tapaa miehet kahvilta Munkkiniemessä. Syntyy seuraava sananvoihto: Täälläkö sitä taas ollaan? — No ei ole stafetti käynyt hakemassa. — Myöhemmin ovat samat merikunnan miehet kertoneet aikovansa työnpuutteen vuoksi ottaa kuukauden loman ja lähteä maalle." Ja sitten tämän kertomuksen yhteydessä on vakuutus, että juttu on varsin hyvin todistettavissa, ja kai meillä on syytä uskoa, että näin on asianlaita. Jos merikunnassa on tällä tavalla vapaita miehiä kulkemaan pitkin Espistä, käymään kahviloissa ja ulottamaan retkensä Munkkiniemeen asti määräämättömäksi ajaksi, niin en voi ymmärtää minkä takia merikunta ei voi vaihtaa vahtimiehiä useammin kuin 24 tunnin kuluttua, jommoista on tapahtunut. Kaikissa tapauksissa nämä tällaiset kertomukset kuvastavat erinomaisen selvästi sitä huolimattomuutta, sitä huonoa järjestystä, joka merikunnassa on vallalla. Minä en tiedä, mikä osuus hallituksella on tässä suhteessa. Mutta ymmärtääkseni ensimmäisiin alkeellisimpiinkin talonpidon velvoituksiin kuuluu se, että isäntä tietää mitä palvelijat tekevät.

Sanon vielä lopuksi, etten olе tehnyt näitä syytöksiäni siksi, että tahtoisin nimenomaan

vain painostaa näitä yksityisiä, harvoja tapauksia. Olen tehnyt ne siksi, että olen koettanut etsiä näiden tapausten takaa jotakin järjestelmää tai sanottakoon paremmin ei- järjestelmää. Menetetty omaisuus ei näillä puheilla tule takaisin. Vaan kun ottaa huomioon, että näinä viikkoina ja näinä päivinä ratkaistaan kysymys systeemistä, järjestelmästä, minkä mukaan meidän tuleva sotalaitoksemme, niin meripuolustus- kuin maapuolustuskin, on järjestettävissä, niin siitä syystä olen tahtonut laajemmin tähän asiaan kajota.

Olemme luultavasti yksimieliset siitä, että sellaisella järjestelmällä, kuin tähän saakka on tämän meripuolustuksen järjestämisessä käytetty, ei meidän maatamme suojella. Elleivät merikunnassa ala uudet tuulet puhaltaa, ellei saada uutta, parempaa pohjaa Suomen tulevalle merisotaväelle, saamme olla varmat, että tällaisella tavalla ei vihollinen pakene meidän rantojamme. Jos järjestelmä on kelvoton ja väärä, niin tapaukset kyllä kostavat sen, niinkuin olemme nyt nähneet. Mutta toiselta puolen taasen on lohdullista tietää, me olemme viime viikkoina joutuneet todistajiksi, että on maailmassa olemassa parempiakin järjestelmiä. Sen takia minä puolestani sillä oikeudella, mikä minulla edustajana sattuu olemaan, kehoittaisin hallitusta erikoisesti kääntämään huomionsa näihin parempiin järjestelmiin. Olen nähnyt, että ruotsinkielisissä lehdissä on paljon väitelty siitä systeemistä, mikä pitäisi ottaa käytäntöön järjestettäessä sotalaitosta. Olen puolestani sitä mieltä, että järjestelmä itse asiassa ei ole niin suuri tekijä, mutta suurempi on se, joka sisältyy vanhaan kauniiseen sanantapaan „olla uskollinen kuolemaan saakka". Sitä eivät merikunnan miehet ole olleet. Niitä ei voi missään tapauksessa tässä vapaustaistelussa asettaa niiden sankarien rinnalle, jotka ovat kaatuneet, verensä uhranneet meidän maamme puolesta. Ja siksi puolestani olen sitä mieltä, että hallitus tässä suhteessa tekee paraiten, jos se täyttää sen sanomalehdissä julki lausutun toivomuksen, että se antaa Suomen rantojen puolustuksen toisille laitoksille. Tämä kaikki on hallituksen hyvä tietää. Epäilemättä täällä on yksi ja toinen, joka vielä voi valaista monessa suhteessa tätä kysymystä ja näitä tapauksia. Mutta kun olen joutunut tämän välikysymyksen tekijäksi, niin on kai velvollisuuteni myöskin esittää se lauselma, jolla päästään päiväjärjestykseen, ja olen ajatellut sellaiseksi seuraavan: „Eduskunta lausuu hallitukselle mielipahansa valtiolle takavarikoituja laivoja kohdanneen häviön johdosta ja odottaa hallituksen puolelta siten järjestettyä toimintaa, etteivät tämänlaatuiset tapahtumat ja niihin johtaneet epäkohdat vastedes uusiintuisi."

Senaattori Frey: Ed. Joukahaisen pitkän puheenvuoron jälkeen tahdon ainoastaan lausua pari sanaa. Hallitus ei minun tietääkseni ole luovuttanut yhtään takavarikoitua laivaa entiselle omistajalleen, vaan ne laivat, jotka ovat täältä lähteneet, ovat sen tehneet Hangossa saksalaisten ja venäläisten välillä tehdyn sopimuksen perusteella. Mitä taas merikuntaan tulee, niin olen jo huomauttanut, että se on ollut vapaaehtoinen yhtymä, jonka merenkulkuhallitus on järjestänyt. Nyttemmin, kun erityinen sota-asiaintoimituskunta on perustettu senaattiin ja merisota-asiatkin siihen yhdistetään, tulee myös merisotaväki järjestettäväksi sotilaallisten perusteiden mukaan.

Ed. Schybergson: „All vår början varder svår", det är något som den föregående talaren alldeles har glömt. Allt sedan vi hade det gamla sjöekipaget, saligt i åminnelse, hafva vi ingen marin haft här i landet. Nu har ett par veckor förgått, sedan marinen hos oss satts i gång, och nu går man till angrepp mot den liksom om den hade existerat i åratal och vore fullt organiserad. Det är icke tvifvel om att ifrågavarande händelser varit beklagliga. De ha dessutom kommit nog tätt på hvarandra. Men man får dock icke öfverdrifva deras betydelse. Det hela kan ha berott på tillfälligheter. Om transportångaren Europa varit i det dåliga skick, som man har uppgifvit, har denna tilldragelse icke kunnat förekommas, emedan det har under nuvarande förhållanden varit omöjligt att få fartyget repareradt och upptaget i docka. I ingen händelse har det varit skäl att, såsom herr Joukahainen det gjort, ägna nästan en hel bok åt denna sak. Jag måste afundas honom, som haft tid att med eller utan annans hjälp få allt detta fram om en sak, som ändå i de stora förhållanden, i hvilka vi för tillfället lefva, är en ringa sak.

Jag vill för ingen del handskas med millioner, som man mest är van med det i vårt land nu för tiden. Jag skulle gärna också se att den million, hvilken ångaren Europa säges representera, skulle hafva blifvit sparad åt oss, kanske snarare icke åt oss, utan åt dem fartyget rätteligen tillhör. Jag vill säga herr Joukahainen att, när uppgörelsen med Ryssland kommer till stånd, så tillräknas icke olyckan oss såsom fel, utan olyckan drabbar ägaren, och då kan det hända, att förlusten för oss i själfva verket blir ingen alls. Men dessutom kan det hända, att vi kunna bärga Europa, och det vore ju en fin uppgift för vårt lilla land att

få Europa upp från den dy, hvari det befinner sig.

Men jag frågade mig under hela det högtidliga andragandet, hvad som var pudelns kärna. Jag fick tag i tråden, då herr Joukahainen framböll, att marinkåren bör lämnas i andra händer. Jag har, långt förrän fartygen sjunkit, emottagit bref, där det sades, att Päijäne- och Saima-skepparena anse sig ha blifvit förfördelade vid besättandet af befälsposterna i marinen. Är det nu där återigen sjukan skall finnas, i sträfvan efter tjänster? Jag föreslår enkel öfvergång till dagordningen.

Ed. Wuorimaa: Hallituksen edustajan vastauksen johdosta pyydän saada tehdä seuraavia huomautuksia. Tosiasia on, että hinaaja-alus Halla upposi laivamiehistön huolimattomuuden tähden, mutta hallituksen edustajan vastauksesta ei käy selville, onko nämä pantu syytteenalaisiksi. Lisäksi on uponnut kaksimastoinen trallaajahöyrylaiva Katajanokan päässä ja merikunnan päällikkö ilmoitti, että se upposi syystä, että venäläinen miehistö avasi pohjaluukut ja antoi sen upota. Sen lisäksi on kaksi torpeedovenettä syttynyt tuleen ja kansiosat ovat palaneet. Tulen arvellaan syttyneen kipinöistä, jotka ovat lentäneet Korkeasaarelle lähtevistä laiviosta, taikka itsesytyttämisestä. Jos tässä arvelussa olisi perää, niin osoittaisi se, että niitäkin laivoja on kehnosti vartioitu, koska kipinöistä syttynyt tuli tarvitsee pitemmän aikaa päästäkseen ilmituleen ja vartijan olisi ollut helppo se heti tukahuttaa. Mutta eikö hän ole todennäköisempää, että nämäkin ovat saman tekijän vahingontekoja, kuin trallaaja Hallankin upotus. Viimeksi on suuri kuljetuslaiva Europa uponnut Kruunuvuorenselällä. Hallituksen edustaja on vetoamalla sukeltajan todistukseen selittänyt sen riippuneen tuntemattomasta syystä. Sukeltaja on itse kuitenkin sen ohessa, että hän antoi kirjallisen todistuksen, suullisesti kertonut enemmän, kuin mitä tämä virallinen lyhyt selostus sisältää. Hän on nimittäin myös kertonut, että kansihuoneen sisässä kaikki huonekalut, tuolit, pöydät ja penkit olivat pieninä pirstaleina, niinkuin olisi tapahtunut räjähdys. Kello 4 aamulla oli eräästä noin 14 kilometrin matkan päässä olevasta laivasta nähty Europan kannella miehen seisovan ilman lakkia, ja myöhemmin aamulla oli laiva jo uppoamaisillaan. Silloin ei enää kannella näkynyt elävää olentoa, mutta erään läheistöllä olevan virolaisen laivan kupeelta oli kadonnut vene. Europalla ollut merikuntaan kuuluva vahti Stenvall oli hävinnyt. Kaikista näistä merkeistä päättäen on tapaus ollut saman toimeenpanema, kuin edellisetkin, ja että tässä siis on, niinkuin merikuntakin arvelee, attentaatti kysymyksessä. Uppoaminen on nähtävästi tapahtunut seuraavasti. Upottajat tai upottaja on tullut virolaisen laivan veneellä aamuyöstä Europan viereen, kiivennyt kannelle, huomannut vahdin kansihuoneen ikkunasta, heittänyt sinne käsipommin. Se on räjähtäessään särkenyt, niinkuin sukeltajan todistuksista käy ilmi, kansihuoneen oven ja ikkunat ja pohjoisen nurkan seinät sekä pirstonut kaikki huonekalut säpäleiksi ja luultavasti siinä myöskin vahti on joutunut tuhon omaksi ja viskautunut ulos kansihuoneesta sekä, kun laiva upposi, huuhtoutunut mereen. Attentaattori sitten on luultavasti kiirehtinyt alas laivan pohjaan ja avannut pohjaluukut tai muulla tavalla saanut sinne ehkä nämä vuodot. Tämä mies on ollut luultavasti se lakiton mies, josta on todistettu, että hän nähtiin aamulla kello 4:n aikana laivan kannella. On myöskin mahdollista, että vahti raskaan ja luonnottaman pitkän vahtiaikansa tähden, nimittäin 12 tuntia, niinkuin hallituksen jäsen ilmoitti, oli nukkunut kojuun ja niin saanut kuolemansa jo unessa. Tässä laivassa ei ollut enää Venäjän valtion alkuperäinen miehistö, mutta muissa satamassa olevissa laivoissa asui vielä entinen ryssäläinen miehistö, upseerit, lääkärit ja sotamiehet. Hallituksen edustaja on sanonut, että ne eivät ole Venäjän alamaisia, vaan olisivat virolaisia, liiviläisiä ja lättiläisiä, mutta sehän nyt on yhdentekevä, kun ne kerran kuitenkin ovat Venäjän hallituksen laivaston miehiä. Ne ovat siis Venäjän hallituksen kuuliaisuuden alaisia.

Missä on nyt syy, että valtion näin kallisarvoista, miljoonia maksavaa tavaraa niin huolimattomasti pidellään ja hoidetaan? Olen saanut merikunnan kansliasta Itä-Kaivopuistosta sen johtajalta seuraavat tiedot: Hän on muun muassa kertonut: „Nykyinen niin sanottu merikunta on, kuten lienee tunnettua, saanut alkunsa eräiden yksityisten henkilöiden asianharrastuksesta ja toimesta ja on sen tarkoituksena olla vaatimattomana perustuksena meillä vastaisuudessa muodostettavalle merisotalaitokselle. Se syntyi jo punaisen vallan aikana ja päällikkönä siinä on toiminut kapteeni A. Lindfors, jolle senaatti merenkulkuhallituksen kautta on antanut määräyksen sanottuun toimeen, sekä hänen apulaisinaan kaptenit L. Laurent ja G. Appelgren. Sittenkun merikunnan sisäinen järjestely oli mahdollisuuden mukaan saatu aikaan ja rekryyteiksi kirjoittaminen sekä miehistön opetus ja harjoitukset pantu käyntiin, anoi merikunta senaatilta, että se ryhtyisi toimenpiteisiin laitoksen saattamiseksi vakinaiselle kannalle ja määrärahan myöntämiseksi miehistön palkkausta ynnä muita menoja varten. Tuo anomus on kui-

tenkin tähän saakka jäänyt tuloksettomaksi. Sittemmin, toukokuun lopussa, anoivat edellämainitut sekä muut merikunnan johdossa toimineet henkilöt merenkulkuhallitukselle osoittamassaan kirjoituksessa vapautusta toimistaan, jättääkseen ne pätevämpien täytettäviksi, mutta tuokin anomus on jäänyt ilman vastausta." Puutteita on siis ollut paljon. „Pyynnöistä huolimatta ei pääintendentuurista suvaittu luovuttaa miesten sijoitukseen välttämättömiä tarpeita, patjoja, vilttejä y. m. Vasta aivan viime päivinä on niitä sieltä jonkun verran saatu. Mainitusta syystä ei ole voitu vastaanottaa esimerkiksi sitä ammattitaitoista miehistöä, joka Turusta käsin on tarjoutunut merikunnan palvelukseen, puhumattakaan suuresta joukosta rekryyteiksi kirjoittautuneita. Toisaalta on tähän asti vallinnut palkattomuus tehnyt sen, että osa merikuntaan ilmoittautunutta väkeä, jota jo on alettu harjoittaa sekä käyttää vartiotoimissa, on siirtynyt pois paremmille ansioille. Esikunnassa on päivittäin käynyt sellaisia miehiä puhumassa puutteista, jota he perheineen kärsivät, ja pyytämässä palkkaa, jota heille tähän saakka ei ole voitu suorittaa, koska merikunnan käytettävissä ei ole varoja ollut."

Tästä merikunnan päällikön selityksestä nähdään, että se on vedonnut senaattiin ja pyytänyt siltä apua ja selittänyt, että se ei voi toimia, ellei senaatti ryhdy toimenpiteisiin. Se on kääntynyt merenkulkuhallituksen puoleen samalla pyynnöllä ja kumpaisetkin ovat jättäneet merikunnan vastauksetta oman onnensa nojaan, välittämättä ollenkaan siitä, että merikunnan huostassa on kallista valtion omaisuutta. Sitten kysyttyäni merikunnan päälliköltä, miksi hän ei ole poistanut ryssän hallituksen ja punaisten miehistöä laivoista, näytti hän merenkulkuhallituksen hänelle antamaa määräystä, jossa hänet määrätään takavarikoimaan laivat, vartioimaan niitä ja muodostamaan merikunta, mutta selitti hän, että määräyksessä ei anneta mitään oikeutta poistaa Venäjän hallituksen miehistöä eikä mihin ne pantaisiin, koska, niinkuin välikysymyksen tekijä on jo ilmoittanut, ei ole mitään huoneustoa, johon niitä saataisiin sijoitetuksi. Hän lisäsi, että oli suullisesti merenkulkuhallitukselta vielä kysynyt, ovatko ne poistettavat, mutta ei saanut mitään vastausta. Niinkuin tästä selonteosta siis selviää, lankeaa osa vahingon syystä siihen surulliseen epäjärjestykseen, joka vallitsee meidän hallituksessamme ja myöskin merenkulkuhallituksessa. Ja kuitenkin on eduskunta riisunut itseltään vallan ja antanut hallitukselle sitä hallitusvaltaa, jota se on anonut. Mutta ei ainoastaan tässä suhteessa nähdä epäröimistä ja vanhan ryssäläisen järjestelmän leväperäisyyttä, epäröimistä, hidastelemista ja epäjohdonmukaisuutta. Sitä huomataan myöskin muissa vähäpätöisissä niinkuin suuremmissakin asioissa. Kaukonäköisyyttä, harkintaa ja selvää toimintasuunnitelmaa ei näy ainakaan vielä juuri missään hallituksen toiminnassa. Näyttää siltä kuin toimittaisiin yleiseen vain sattuman ja tilanteen mukaan. Minä mainitsen tässä muutamia muita esimerkkejä, esimerkiksi punaisten vankien vartioimisesta ja leväperäisyydestä siinä. Siitä kirjoittaa muun muassa eräs, joka on itse ollut saapuvilla, seuraavalla tavalla eräässä ruotsalaisessa lehdessä: „En af de röda, som återvändt från en dylik kommendering, hade berättat åt vår sagesman att han under arbetstiden begifvit sig till sitt hem, gått i badstu och bytt kläder, allt utan att det medföljande manskapet haft en aning derom eller åtminstone sökt hindra detta. — — — — För någon dag sedan såg man också en hel trupp fängslade röda utan hvarje bevakning vandra längs Norra Esplanaden och slutligen af en poliskonstapel fråga hvad de skulle företaga sig, då de af okänd anledning under vägen lämnats obevakade. Ingenting hade hindrat dessa fångar att begifva sig en hvar åt sitt håll och försvinna i obekanta öden." Äsken luettiin tieto sanomalehdissä, että senaatti oli jonkun verran pidentänyt työaikaa valtion virastoissa, niin että valtion virkamiesten piti tehdä työnsä k:lo 10—12 ja 2—5. Ahaa! ajattelin minä silloin, jopa muuttuu vihdoin kurssi virastoissa. Olikin valtion virastoihin ryssäin mallin mukaan kehittynyt tavaton vallattomuus. Kun meni mihin valtion virastoon tahansa, maaherranvirastoon, ylihallitukseen, keskus- tai alavirastoon k:lo 11 aamulla, oli siellä tavallisesti vahtimestari. Sitten vähitellen k:lo 11 ja 12 välillä tippui sinne virkamiehiä, jotka kuitenkin jo k:lo 1 ja 2 välillä pistäytyivät kahvia juomassa. Jos tuli k:lo 3, olivat huoneet jo tyhjät ja vahtimestari tai joku viivästynyt jättämässä viraston. Todellinen työaika siten valtion virastoissa oli supistunut keskimäärin kolmeksi tunniksi. Monella virkamiehellä sitäpaitsi oli kova kiire pois virastostaan sentähden, että hänellä oli muita privaattiluontoisia virkoja, joihin piti rientää. Siten voisin luetella valtion virkamiehiä, joilla on kaksi, jopa kolme yksityistä virkaa valtion viran ohessa. Siten on syntynyt käsitys, että virat ovat virkamiehiä varten mutta eivät virkamiehet virkoja varten, ja virat tehdään virkamiehille niin mukavasti, ettei heillä ole paljonkaan velvollisuuksia. Tämä on idästä peritty veltto ja onneton järjestelmä. Kun sentähden näin senaatin määränneen virkamiehille 5 tunnin työajan, niin ajattelin kohta, että onpa suuri-

ruhtinaallisella hallituksella uusi kurssi. Enemmän vain semmoista, niin hyvä tulee. Ei tarvita silloin enää kaikenkarvaisia uusia virastoja perustaa ja niitä täyttää uusilla virkamiehillä, niinkuin hallitus nyt on näinä muutamina kuukausina tehnyt. Ja tämä olisi vallan tarpeen, varsinkin koska meidän uusi sotalaitoksemme vielä lisäksi tarvitsee uusia virastoja, ja sentähden — ajattelin — voisi lakkauttaa koko joukon äsken asetettuja virastoja. Näin ajattelin ja menin senaattiin eräänä päivänä k:lo 1 katsomaan, kuinka asiat sujuivat. Oikein, kaikki oli hiljaista, sillä oli päivällistunti. Ajattelen kuitenkin, että eiköhän voisi alkaa työt jo k:lo 9, kuten Saksassa ja Englannissa ja ylipäänsä kaikissa yksityisissä liikekonttoreissa ja toimistoissa, niin että valtionkin virkamiehet saisivat 6-tuntisen työpäivän. Silloin saataisiin lisäksi puoleksi enemmän työtä tehdyksi. Menin sitten k:lo 3 metsähallitukseen. Kysyin erästä virkamiehistä; vahtimestari ilmoitti, että hän oli jo poistunut. Virkamiehet poistuvat, sanoi hän, k:lo 3. (Salista: Asiaan!) K:lo 4 tulin kouluhallitukseen. Ovet olivat kiinni eikä näkynyt sieluakaan. Mitä tämä on? kysyin eräältä hallituksen jäseneltä. Jaa sanoi hän, se määräys koskee ainoastaan senaatin linnaa eikä muita valtion virkoja. Minä ajattelen, ehkä tuhmasti kyllä, että kun hallituksella luulisi olevan paljonkin näinä aikoina tehtävää, eiköhän olisi siinä yhdessä ja samassa istunnossa voinut päättää, että kaikissa valtion virastoissa olkoot työtunnit samat kuin senaatissa, niin ettei sen tarvitse pitää eri istuntoa joka eri viraston työtunteja varten. Ja mieleeni juolahti myöskin ajatus, että mitenkä on hallituksella aikaa pitää istuntoja ja äänestyksiä semlaisesta mitättömästä asiasta, josko Suomen lipussa olevan Suomen vaakunan päälle asetetaan kruunu tahi ei —

P u h e m i e s: Minun mielestäni tämä ei kuulu asiaan. Pyydän senvuoksi puhujaa pysymään asiassa.

P u h u j a: Minä tulen kohta asiaan.

Mutta palaan takaisin upotettuihin laivoihin. (Oikein!) Kenenkä intressissä näitä upotuksia tehdään ja kenenkä sormet ovat niitten takana? Olisiko hallituksella siitä tietoa, ei selvinnyt hallituksen jäsenen vastauksesta. Vai olisiko se semmoinen salaisuus, jota ei saa kansan eduskunnalle eikä sen perustuslakivaliokunnallekaan ilmaista? Kun edustajalla kuitenkin on oikeus julkituoda mitä hän on saanut ulkopuolella hallitusta tietää, palaan myöskin tähän arvoitukseen.

Maailma on sodan aikana ollut täynnä juonitteluja. Varsinkin pienet kansat, jotka eivät ole voineet sitä torjua, ovat saaneet siitä kärsiä ja maamme on saanut kärsiä ehkä enemmän kuin moni muu pieni kansa. Vuosi takaperin viime keväästä on täällä Suomessa Venäjän nykyisen hallituksen esimiehen Leninin puolesta valmisteltu suurta juutalaisten maailmanunelmaa maailmanherruutta. Se on kristinuskon maailmanherruuden materialistinen irvikuva, Antikristus. Se on toteutettava Leninin mielestä proletariaatin kautta. Alituisessa yhteydessä Venäjällä muodostettujen salakomiteoiden ja Ruotsin ja Norjan vasemmistososialistien ja Suomen sosialistiedustajain kanssa hän johti täällä muodostettua salaliittokomiteaa, joka sitten synnytti sen taistelun, mikä täällä on käyty. Se oli sieltä päin, josta myöskin varustettiin täällä olevat Venäjän sotilaat, samaten kuin meidän punaisetkin, varoilla ja myös kaikenlaisilla ampumatarpeilla ja aseilla. Sittemmin on vielä jälestäpäin tämä sama hallitus ottanut suojaansa täältä pois ajetut ja voitetut punaiset joukot ja johtomiehet, jotka ovat olleet venäläisen esikuntaupseerin Schvetsnikoffin johdon alaisina. Mutta ei ainoastaan Venäjän hallitus ole ollut näitä avustamassa, on myöskin näkynyt oireita toiseen suuntaan, että siellä ovat olleet toiset kädet vaikuttamassa punaisten yhäti kestävään taisteluun Suomen rajojen tuolta puolelta Suomea vastaan. Äskettäin on nimittäin joutunut Viipurissa eräs tämän saman ylipäällikkö Schvetsnikoffin päiväkäsky esille, jossa muun muassa ovat seuraavat rivit: Viimein voidaan aloittaa toisiakin apusotaliikkeitä. Olonetsin suunnalla Sortavalan—Viipurin—Pietarin radalla. Esikunta ja joukot nojautukoot tällöin Venäjään. Lopuksi käsketään, samalla kun rintamaa alituisesti levennetään itäänpäin Muurmannin rataa, alituisesti olemaan vuorovaikutuksessa Kemin ja Kantalahden kanssa, s. o. punakaartijoukkojen kanssa, joita r a n s k a l a i s e t j a e n g l a n t i l a i s e t tukevat. Näemme tästä, että siellä takana siis löytyy toisiakin voimia kuin ainoastaan venäläiset. Ja eiköhän ole läheistä ajatella, että nekin upotukset, jotka ovat tapahtuneet Helsingin satamissa, ovat johdetut puolelta, joka on yhteydessä mainittujen voimien kanssa. On sentähden syytä uudistaa se kehoitus, minkä täällä välikysymyksen tekijä jo teki, että hallitus mitä tarkimmin seuraisi niitä toimia, mitkä täällä ovat käynnissä ympärysvaltojen puolelta yhdessä Venäjän kanssa, niin ettei tulisi samallaista yllätystä, kuin tuli tammikuun 27 päivänä, jolloin hallituksen täytyi jättää Suomen Pankki kokonaan oman onnensa nojaan. Vestigia terrent, sanotaan, ja niitä olisi hallituk-

sen muistettava. Meillä ei ole Suomessa mitään odotettavaa lännestä, ei ole mitään hyvää odotettavaa siitä, jos ympärysvallat pääsevät voitolle, päinvastoin. Meillä on voitettavaa ainoastaan silloin, jos Saksa voittaa ja voimistuu, ja sentähden meidän hallituksen asiana on pitää silmällä sitä, että Saksan kanssa saadaan tehdyn rauhanliiton lisäksi myöskin luja puolustusliitto. Silloin yksinään meidän maamme voi säilyttää itsenäisyytensä.

Minä muuten lopuksi yhdyn kannattamaan sitä päiväjärjestykseen siirtymisehdotusta, jonka täällä ed. Joukahainen teki.

Ed. K a i r a m o: Olen tarkasti seurannut välikysymyksen esittäjän pitkää esitystä ja olen valmis antamaan tunnustuksen sille vilpittömälle asianharrastukselle, jolla hän on keränyt materialinsa. Tosin tämä esitys ei nähdäkseni sisällä mitään varsinaista uutta sille, joka on lukenut mitä sanomalehdet viimeaikoina ovat näistä tapahtumista kertoneet, ja olisi se voinut olla aikalailla lyhempikin, silti menettämättä mitään asiallisesta sisällyksestään. Kuitenkin saattaa olla hyvä, että se, mitä on tunnettu asiasta, tällä tavoin on saatavissa yhdestä paikasta kaikkia pikkukaskuja ja huhuja myöten. Minä kuitenkin arvelen, että siitä käy ilmi ainoastaan mitä me luultavasti kaikki jo muutenkin tiedämme, nimittäin, että meriasiain hoidossa, niinkuin monessa muussakin julkisessa toiminnassa, on ollut suuria puutteellisuuksia. Tämä saa selityksensä jo siitä tosiasiasta, että on täytynyt äkkiä luoda jotain aivan tyhjästä ja toiseksi myös siitä, että sota-asiain korkeimmassa johdossa. samoin kuin itse hallituksessakin, valitettavasti ei ole voitu välttää suuria muutoksia lyhyen ajan kuluessa, jotka tietysti ovat häiritsevästi vaikuttaneet itse asiain hoitoon. Minä luotan kuitenkin täydellisesti siihen, mitä hallituksen arvoisa jäsen on esittänyt, nimittäin, että hallitus on kiinnittänyt huomionsa niihin epäkohtiin ja puutteellisuuksiin, jotka ilmeisesti ovat olemassa, ja että se on valmis hankkimaan asialle kaiken sen selvityksen, mitä suinkin on saatavissa. Minä voin muuten yhtyä siihen ed. Joukahaisen toivomukseen, että hallitus samalla kiinnittäisi huomionsa myöskin siihen, että merikunnassa tai siinä virastossa, joka vastedes hoitaa nykyisen merikunnan asioita, ei pääsisi vallalle mikään yksipuolinen, etten sanoisi, puolueellinen henki. Siihen saattaa olla erityistä aihetta, koska on tunnettua, että juuri merenkulkijapiireissä on vallinnut ja luultavasti vieläkin on vallalla sellainen suunta, joka ei ole sopusoinnussa suomalaisen kansanhengen kanssa. Saattaa olla kysymystä paljoa tärkeämmästä kuin jonkin viran antamisesta toiselle tai toiselle merikapteenille. Mutta minä en suinkaan voi yhtyä välikysymyksen tekijän loppuponteen siitä, että hallitukselle annettaisiin erityinen paheksumislausunto. Se olisi ilmeisesti ainakin ennenaikaista, mielestäni kokonaan aiheetonta. Minä siis ehdotan siirtymistä yksikertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. W a l k a m a: Tämän välikyselyn johdosta olen merikunnan miehistöltä saanut eräitä tietoja, joita on toivottu tulevan eduskunnassa esiin tätä asiaa käsiteltäessä. Nämä tiedot osoittavat, että merikunnassa on olemassa epäkohtia, jotka paljon vaikeuttavat miehistön kunnollisuutta tehtävissään. Ensinnäkin olen saanut tietooni sen, että vahtivuorojen pituus, n. s. päivystys, ei ole järjestetty niinkuin olla pitäisi, jos kerta tällä vahtimisella tahdotaan päästä siihen, mitä vahtimisella on tarkoitettu, vahtimisella, joka tehtävä, kuten on nähty, on siellä sangen tärkeä. Miehistö on jaettu vahtivuorolla siten, että toinen vuoro vahtii päivällä, toinen yöllä. Miehistöä on vahtivuorolla käytetty niin vähän, että joskus vain kaksi vahtia on ollut vahtimassa viittäkin torpeedoristeilijää. Tällöin ei voi todellinen ja kunnollinen vahtiminen tulla kysymykseen. Vahdit ovat olleet useinkin yhtä mittaa vahdissa kaksitoistakin tuntia. Kuusi tuntia on ollut aivan tavallinen vahtiaika. Ei siis ole ihmeteltävä, että miesten valppaus on loppunut, joten on saattanut tapahtua sellaisia ikäviä tapahtumia, kuin „Europan" uppoaminen. Tietooni on myöskin tullut se, että miesten ruokintaan nähden on ollut paljon epäsäännöllisyyksiä, joka on haitallista, varsinkin silloin, kuin ruokakin on huonoa vaikeiken elantosuhteiden tähden. Tämän tulisi edellyttää, että ruoka-ajat olisivat perin säännölliset. Vahtivuorojen pituus johtuu, mikäli tietooni on tullut, miehistön vähyydestä. Miehistön vähyys taas johtuu siitä, että suomalaisia ja suomenkielisiä miehiä on paljon eronnut pois merikunnasta. Ja syynä siihen on ollut se kiihkoruotsalaisuus, jolla päällystön taholta, niin miehistö kertoo, on miehistöä kohdeltu. Se on herättänyt ansaittua katkeruutta merikunnan suomalaisissa miehissä ja hävittänyt paljon sitä toverihenkeä, joka sotaväessä on tuiki tärkeä. Onpa sellaisiakin tapauksia olemassa, että suomalaisen miehen on täytynyt ikäänkuin hävetä kieltään ja kansallisuuttaan, koettamalla tolkata ruotsia, että pysyisi paremmin päällikkökunnan suosiossa. Myöskin ohjesäännöt ovat useinkin yksinomaan ruotsiksi, joka menneenaikainen tapa nykyaikana Suomessa ei enää ole paikallaan, mutta jota sopimatonta puo-

lueellisuutta kuitenkin on niin paljon havaittavissa. Jos tässä suhteessa otetaan huomioon esimerkiksi useat keskusvirastot ja Helsingin poliisilaitos, niin sama ikävä piirre ja vääryys on vielä suomalaisen silmiin edelleenkin pistämässä.

Huomattava on myöskin laivoista puhuttaessa se epäkohta, että sota- y. m. laivat ovat viime aikoihin saakka olleet sangen huonossa siivossa, korjauksista puhumattakaan. Kajuutoissa ja hyteissä on liikaa, särkyneitä astioita, vaatteita, vuodepatjoja y. m. Tämäkin todistaa sitä, että merikunnassa ei ole vallalla sellainen järjestys ja hoito, mitä ehdottomasti edellytetään sellaiselta laitokselta, joka ainakin tällä kertaa edustaa Suomen sotalaivastoa. Merikunnan suomenkielisen miehistön jäsenten toivomuksena epäilemättä on, että luja käsi ottaisi järjestääkseen merikunnan asiat ja vaikuttaisi samalla myöskin niin, että puolueellista sortoa ei sallittaisi tapahtuvan, vaan että myöskin suomalaisuudelle ja suomen kielelle täälläkin alalla annetaan ne oikeudet, jotka sillä ehdottomasti enemmistön kielenä tässä maassa kuuluvat.

Myönnän, että epäkohtia on tässä olemassa, mutta koska minunkin mielestäni hallituksen jäsenen antama selitys ja asiassa tapahtunut keskustelu on antanut tarpeeksi valaistusta välikyselyyn, ei mielestäni ole syytä yhtyä ed. Joukahaisen päätöslauselmaan, varsinkin koska uskon, että hallitus ottaa asian yhteydessä mainitut seikat huomioon. Muuten pidän kyllä hyvänä sitä, että tämä asia on esille otettu. Että on tapahtunut vahinkoja, siihen käsittääkseni ei ole ollut syynä hallituksen leväperäisyys. Hallituksella on ollut viime aikoina paljon järjestelemistä ja tällä alalla meillä onkin vielä sangen vähän tarpeellista taitoa ja kokemusta. Olen sillä kannalla, että eduskunta voisi siirtyä päiväjärjestykseen.

Ed. A. H. Virkkunen: Niinkuin keskustelussa on kuultu, on tämä merikunta vapaaehtoinen, vapaista kansalaisista muodostunut yhtymä. Pidän itsestään selvänä, että sellaista tärkeää ja kansakunnalle suuriarvoista toimintaa, kuin on merikunnan täytettävänä, ei nyt enää missään tapauksessa sovi jättää kansalaisyhtymille, joiden suhde valtiovaltaan ei ole selvä ja jotka eivät ole valtiovallan alaisia. Keskustelu on muuten osoittanut aivan riittävästi, että merikunnassa ja sen toiminnassa on sangen paljon korjattavaa, mutta kun olen vakuutettu siitä, että hallitus tässä tulee tekemään, mitä tarpeellista on, niin puollan minäkin yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Colliander: Äfven jag bad om ordet för att få förorda enkel öfvergång till dagordningen. Men då jag nu en gång har ordet, kan jag icke underlåta att framföra en komplimang till herr Wuorimaa för det utomordentligt skarpsinniga sätt, på hvilket han utrönt orsaken till „Europas" undergång. Han täflar värdigt i det afseendet med den berömda detektiven Sherlock Holmes. Han har lyssnat till hvad den ena och den andra pratat här och där. Han har fått ihop hvad man på vulgärt språk kallar käringskvaller från olika håll, och så har han lyckats framställa en bild, som ger oss full klarhet om huru det hela har gått till. Dessutom har han sprungit i olika ämbetsverks trappor och har därifrån haft att berätta en hel del saker, som alls icke höra hit. Han har dessutom talat om högsta maktens öfverlåtande och annat dylikt, som han också kunnat spara till något annat tillfälle. Allt detta bevisar, huru pass nivån kan sjunka, då man tager sig friheten att sålunda på sidan om ämnet beröra allt möjligt mellan himmel och jord och göra det på det utomordentliga sätt, som herr Wuorimaa nu har gjort. Jag har icke kunnat låta bli att framföra denna lilla enkla komplimang till herr Wuorimaa, ty han är icke ensam om detta förträffliga sätt att uppehålla landtdagen med fullkomligt onödigt prat.

Ed. Ingman: Ed. Joukahainen on ed. Wuorimaan kannattamana ehdotttanut paheksumislausuntoa hallitukselle. Tämä on sellainen oikotie, jota valtiopäiväjärjestys ei tunne. Valtiopäiväjärjestyksen mukaan on ainoastaan kaksi mahdollisuutta, nimittäin joko se, että hyväksytään yksinkertainen päiväjärjestykseen siirtyminen taikka sitten että asia menee valiokuntaan, jonka tulee ehdottaa perusteltua päiväjärjestykseensiirtymismuotoa. Nähdäkseni herrojen Joukahaisen ja Wuorimaan ehdotus ei mitenkään voi tulla äänestyksen alaiseksi. Olen pyytänyt puheenvuoroa merkitäkseni, että sellaisten hyökkäysten johdosta, joita herrat ovat tehneet, olisi odottanut, että olisi näistä muodoistakin otettu hiukan selkoa.

Ed. Juutilainen: Näiden raskaiden vaurioiden, joista nyt on puhe, lieventämiseksi on täällä esitetty se, että näiden takavarikoitujen laivojen hoito on ollut kokonaan vapaaehtoisten yhtymäin käsissä. Kuitenkin senaatin jäsenen esityksestä kävi selville, että takavarikoitujen laivojen hoito ja vastuu on jätetty merenkulkuhallitukselle, joka on valtion säännöllinen virasto ja perustettu jo viime syksynä. Se on niistä vastuussa.

Sitten niiden huomautusten lisäksi, mitä on tehty meriesikuntaa vastaan, pyydän lisätä sen, että sieltä on lähtenyt puolueellisuuden vuoksi muiden muassa noin 60 ylioppilasta pois ja nämä ovat olleet sen miehistön parasta voimaa ja olleet siellä jo heti alussa mukana, kun meriesikunnan miehistöä alettiin muodostaa. Myöskin Santahaminaan perustetulle miinain trallauskursseille ei ole otettu sinne pyrkiviä suomalaisia ylioppilaita, vaan heidän hakemuksensa on aina hylätty. Tämän yhteydessä, vaikkapa se ei aivan välittömästi laivojen upotukseen kuulukaan, pyydän mainita, että yleensä on sotasaaliin hoitaminen ollut leväperäistä. Viipurin ympäristöllä löytyi vielä kolmisen viikkoa Viipurin valloituksen jälkeen ryssiltä valloitettuja ampumavaroja ja tykkejä suuret määrät oman onnensa varassa. Ne olivat jätetyt aivan ilman hoitoa. Suuret arvokkaat tykit ruostuivat siellä, niitä ei ollut edes öljytty. Tämän olen vain tahtonut mainita yhtenä esimerkkinä siitä järjestelmästä, siitä leväperäisyydestä, millä arvokasta sotasaalista on hoidettu.

Ed. Joukahainen: Koska ed. Ingman tahtoo hukuttaa tämän asian muotoseikkoihin, niin muutan esitykseni ja ehdotan asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Ed. Takkula: Minä kannatan ed. Joukahaisen ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Tämän keskustelun kuluessa on käynyt täydellisesti selville, että meriesikunnassa silloin, kun Helsinki oli vapautettu, ovat ruotsikot kaapanneet itsellensä määräysvallan käsiinsä ja myöskin miehistöä ottaessansa pitäneet kansallisuusnäkökohtiansa silmällä. Tässä esiintyy siis aivan sama ilmiö, kuin mikä esiintyi viime vuoden lopulla silloin, kun oli kysymys suojeluskuntien järjestämisestä ja asestamisesta. Silloin myös ruotsikkoryssät ottivat yksin monopoolikseen suojeluskuntien asestamisen, syrjäyttäen kaikki suomalaiset ja kykenevät ainekset tästä tehtävästä, ja senaatti hyväksyi tämän. Silloin siitä johtui se, että kapina tuli meille aivan yllätyksenä, muun muassa ei senaatti ehtinyt viedä pois valmiita seteleitä Suomen Pankista, vaan jäivät ne punakaartin käytettäväksi, samoin kuin sekin, että talonpoikien, ainakin Karjalassa, täytyi lähteä vapaustaisteluun paljain nyrkein ja saivat he sen vuoksi kärsiä monissa taisteluissa aivan suunnatonta mieshukkaa. Tämä sama ilmiö on esiintynyt armeijassa koko sodan ajan. Varsinkin on koetettu suomalaisia jääkäreitä estää pääsemästä vaikutusvaltaan ja se on synnyttänyt armeijassa hyvin suurta katkeruutta. Minäkin toivoisin, että hallitus, Suomen hallitus, ottaisi tässä kohdin vihdoinkin selvän ja ryhdikkään kannan ja että Suomen suomalaiset ainekset pääsisivät myös armeijassa oikeuksiinsa.

Ed. Estlander: Hvad den senaste ärade talaren yttrade skulle förtjäna belysning och bemötande, om det icke vore riktigare att tillskrifva det hans sjukligt uppdrifna nationalistiska fantasi.

Keskustelu välikysymykseen annetun vastuun johdosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Joukahainen ed. Takkulan kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, jonka tulisi ehdottaa perusteltu siirtyminen päiväjärjestykseen. Tämä ehdotus otetaan huomioon silloin, kun kysymys päiväjärjestykseen siirtymisestä otetaan ratkaistavaksi. Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan, sellaisena, kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1917 annetussa laissa, esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: Kuultuansa annetun selityksen, eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Tämän johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

E. Ingman: Se muutos, minkä ed. Joukahainen teki ehdotukseensa, kyllä tietysti vaikuttaa, että se voi tulla äänestyksen alaiseksi. Mutta epäonnistunut se oli ainakin siinä suhteessa, että tietääkseni perustuslakivaliokunnassa ei ole ketään meriasiain tuntijaa, joka voisi tarpeellisella asiantuntemuksella selvittää tätä asiaa. Siihen nähden ja erittäinkin siihen katsoen, että asia on mielestäni tullut tällä jo tarpeeksi selvitetyksi, minä puollan yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Luopajärvi: Se ehdotus, jonka ed. Joukahainen teki asian lykkäämisestä perustuslakivaliokuntaan, oli mielestäni oikea. Jos perustuslakivaliokunnassa ei ole riittävää asiantuntemusta, kuten ed. Ingman arveli, ei se suinkaan ole ed. Joukahaisen eikä tämän välikysymyksen syy. Kun meillä ei ole olemassa muuta valiokuntaa, johon tämänlaatuisen kysymyksen voisi lähettää, ei tietysti ole muuta keinoa kuin lähettää asia perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu päiväjärjestykseen siirtymisestä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin puhemiehen ehdotusta yksinkertaisesta siirtymisestä päiväjärjestykseen on ed. Joukahainen ed. Takkulan kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, jonka tulisi ehdottaa perusteellinen siirtyminen päiväjärjestykseen. Kutsun tätä ed. Joukahaisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiehen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Joukahaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 61 jaa- ja 29 ei-ääntä; Eduskunta on siis päättänyt, kuultuaan annetun selityksen, siirtyä päiväjärjestykseen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Suomen valtion edustus ulkomailla.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 37 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 54, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen valtion edustuksesta ulkomailla.

Puhemies: Asian käsittelyn perusteena on suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu. Kun se on päättynyt, ryhdytään lakiehdotusta tutkimaan ja tehdään päätös kohta kohdalta.

Yleiskeskustelua varten ei kukaan halua puheenvuoroa.

Yksityiskohtainen tarkastus.

1—6 §:t hyväksytään keskustelutta.

7 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber att få förorda paragrafens antagande i den lydelse, som grundlagsutskottet föreslagit. Så länge ännu vår utrikespolitik befinner sig i ett förberedande stadium och det ännu icke är möjligt att förutse, när och under hvilka förhållanden nya legationer tilläfventyrs kunna behöfva tillsättas, synes det mig vara mindre väl betänkt att binda regeringen i den mån, som detta skulle ske genom det af stora utskottet föreslagna andra momentet.

Ed. Ingman: Pyydän myöskin puolustaa perustuslakivaliokunnan mietintöä. Kiinnitän huomiota siihen, että eduskunnalle voi olla hyvin vaikeata arvostella, onko johonkin paikkaan perustettava lähetystö vai tullaanko siinä paikassa konsulinvirastolla toimeen. Minun nähdäkseni lähetystöjenkin perustamiseen nähden tullaan toimeen niillä yleisillä säännöksillä, mitä hallitusmuodossa on. Huomautan vielä siitä, ettei tässä ole kysymys n. s. ensi luokan diplomaattivirastojen perustamisesta vaan toisen luokan.

Ed. Nevanlinna: Minäkin pyydän saada kannattaa perustuslakivaliokunnan ehdotusta, sitä enemmän, kun se menettelytapa, jota suuri valiokunta ehdottaa noudatettavaksi, tietäisi poikkeusta siitä periaatteesta, mikä meidän lainsäädännössämme on voimassa.

Ed. Lagerlöf: Olen suuressa valiokunnassa vastustanut toisen momentin panemista tähän pykälään, varsinkin siitä syystä, että se ei ole paikallansa tässä laissa, vaan niiden muiden säännösten yhteydessä, jotka määräävät eduskunnan oikeuden tämänlaisissa asioissa. Minä yhdyn perustuslakivaliokunnan ehdotukseen.

Ed. Alkio: Kyllähän tässä eduskunnassa nykyään on tavattomassa vauhdissa pyrkimys luovuttaa valta käsistänsä, mutta minä en ole kuitenkaan tullut vakuutetuksi siitä, että tämä luovutus olisi yhteydessä terveen kehityksen kanssa. Minä sen vuoksi kannatan suuren valiokunnan mietintöä.

Ed. Pennanen: Niillä edustajilla, jotka tahtovat, että tässä maassa noudatettaisiin parlamenttaarista ulkopolitiikkaa, ei tietääkseni pitäisi olla periaatteellisesti mitään suuren valiokunnan ehdottamaa lisäsäännöstä vastaan, eikä sitä ole periaatteelliselta kannalta vastustettukaan. On vedottu siihen käytännölliseen seikkaan, että hallitukselle syntyisi vaikeuksia, kun asiat ovat alusta alkaen järjestettävät, lähetystöjen muodostamisessa, jos tuo muodostaminen riippuisi eduskunnan päätöksestä. Näyttää kumminkin siltä, että eduskunnan on oltava vielä nytkin jonkun aikaa koossa ja syksypuolella taaskin kokoon-

nuttava, niin että mitään käytännöllisiä vaikeuksia tässä kohden tuskin syntyisi. Suuressa valiokunnassakin muistaakseni eräs lainoppinut jäsen myönsi, että tulevaisuudessa voitaisiin kyllä sitten ajatella tällaista säännöstä lakiin, mutta nyt tässä asiain alulla ollessa se hänen mielestään olisi epäkäytännöllistä. Kun kerran laki laaditaan, on se laadittava ei ainoastaan kaikkein lähintä vaan pitempääkin aikaa varten ja puheenaoleva lisäsäännös tähän sijoitettava. Minä en näe tästä syntyvän käytännöllisiä vaikeuksia.

Ed. Nevanlinna: Minun täytyy edelliselle arvoisalle puhujalle huomauttaa, että hän suuresti erehtyy, jos luulee, että parlamenttaarinen ulkopolitiikka merkitsee sitä, että eduskunta hoitaisi ulkopolitiikan tai siitä määräisi. Se merkitsee päinvastoin sitä, että ulkopolitiikan hoitaa hallitus — lähinnä ulkoministeri — jolla on eduskunnan luottamus ja joka hoitaa tehtävänsä niin, että eduskunta sen hyväksyy. Sen johdosta, että on sanottu tässä olevan kysymyksen eduskunnan vallan luovuttamisesta, täytyy huomauttaa, että niin ei ole laita. Viitaten jo siihen, että meidän oikeusjärjestyksemme mukaan päinvastoin hallitus on se, joka määrää uusien virastojen perustamisesta.

Ed. Pennanen: En minä suinkaan ole tarkoittanut sitä, että eduskunta yksinään hoitaisi ulkopolitiikkaa, eikä tämä lisäehdotus, jota tässä olen kannattanut, siihen tilaisuutta annakaan. Mutta jos meille tapahtuu niin, kuten uuden myöhemmän hallitusmuotoehdotuksen estämättä voisi tapahtua, että hallitsija, jos meille semmoinen nimittäin tulee, saa kutsua ministeriksi henkilön, joka ei nauti eduskunnan luottamusta, niin onko silloinkin parlamenttaarinen ulkopolitikka mahdollista, jos hallitus ja eduskunta joutuvat vallan erimielisiksi, sanokaammepa vain jonkun lähetystön perustamisesta, joka itse asiassa tietää vissejä yleisvaltiollisia suhteita jonkun toisen valtion kanssa.

Ed. Lohi: Täydellisesti yhtyen ed. Pennasen lausuntoon, pyydän vielä sen lisäksi huomauttaa, että useissa Europan maissa, vieläpä monarkisissa maissa, on jätetty kansaneduskunnille tilaisuus vaikuttaa ulkomaiseen edustukseen sillä tavalla, että jo laissa on säännöksiä siitä, että eduskunnan vaikutus tulee taatuksi. On aivan merkillistä, että meikäläinen oikeisto pyrkii yksinvaltaan joka asiassa sivu muiden eurooppalaisten monarkisten valtioiden.

Ed. Hultin: Suuri valiokunta on lainannut tämän §:n toisen momentin toisesta vastalauseesta. Vastalauseen perusteluissa lausutaan, että konsulaattien asettaminen olisi jätettävä hallituksen harkinnasta riippuvaksi tarpeellisen joustavuuden säilyttämiseksi maamme taloudellisten etujen valvonnassa ulkomailla. Minusta sama syy vaatii, että hallitukselle olisi, kumminkin vastaiseksi, säilytettävä määräysvalta lähetystöjenkin asettamiseen, koskapa diplomaattisten asioiden johto vaatii ainakin yhtä paljon joustavuutta kuin taloudellisten etujen valvominen. Puollan pykälää siinä muodossa, kuin se on valiokunnan mietinnössä. Tahdon lisätä, että mitä asian rahalliseen puoleen tulee, on eduskunnalla joka tapauksessa tilaisuus budjetin järjestelyn yhteydessä määrätä ja valvoa sitä, ettei valtiovarasto tule rasitetuksi turhilla menoilla tässä suhteessa.

Ed. Nevanlinna: Minun nähdäkseni ei tässä ole ollenkaan kysymystä parlamenttaarisesta tai epäparlamenttaarisesta ulkopolitiikan hoidosta. Nyt on kysymys yksinkertaisesti vain siitä, onko tarkoituksenmukaisempaa, että päätöksen teko sellaisestakin virastosta, kuin on ulkomailla oleva lähetystö, kussakin yksityistapauksessa tehdään hallituksessa vai eduskunnassa. Säädettäköön tästä niin tai näin, parlamenttaarinen tai epäparlamenttaarinen ulkopolitiikan hoito voipi siitä aivan riippumatta tulla meillä valtaan. Se riippuu osittain muista perustuslain säännöksistä, mutta ennen kaikkea se riippuu siitä kyvystä, jota eduskunta osoittaa tehtävässään yleensä, ja siitä vaikutusvallasta, jonka se sen nojalla voi hankkia hallituksen hoitoon niin sisä- kuin ulkoasioissakin. Muuten viimeinen puhuja on huomauttanut, että eduskunnan budjettioikeus, joka meilläkin nyt, kuten tiedetään, tulee täydellinen, tarjoaa eduskunnalle kaikki tarpeelliset kontrollivälineet sen valvomiseksi, ettei hallitus perusta tarpeettomia virastoja tälläkään alalla.

Ed. Alkio: Minä käsitän, että lähetystön perustaminen johonkin ulkovaltaan on tärkeä diplomaattinen tapaus. Sen kautta suunnitellaan jo verrattain kauvas valtion suhteita sen toisen valtion kanssa. Kun meillä tällä kertaa ollaan luomassa sellaista hallitusmuotoa, jonka korkeimpana huippuna olisi kuningas, ja nimenomaan on tahdottu tätä hallitusmuotoa puolustaa sillä, että se takaa erikoisen kuninkaallisen ulkopolitiikan, joka olisi vastapainona eduskunnan mahdollisesti toisenlaiselle ulkopolitiikalle, on aivan välttämätöntä, että tähän lakiin sisällytetään tällainen määräys, ellei eduskunta tahdo, minä uudistan sen, kokonaan luopua vaikutuksestaan ulkopolitiikkaan.

Ed. Ingman: Ed. Pennasen lausunnon johdosta on syytä huomauttaa, että hallitusmuotoehdotuksessa ei ole ehdotettu kumottavaksi Valtiopäiväjärjestykseen otettua säännöstä, että hallituksen jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Se siis jää edelleen voimaan. Muuten huomautan vielä, että täällä on kyllä itse asiassa nähtävästi taistelemassa kaksi suuntaa: toinen, joka tahtoo, että eduskunnan pitää näperrellä kaikenlaisissa pikkuasioissa, josta seuraus on, että suurille ei ennätetä antaa tarpeeksi huomiota ja eduskunta saa istua ympäri vuoden, ja toinen, jonka mielestä eduskunnalla tulee olla johtavat langat käsissään, mutta hallitus oleva se, joka asiat tekee.

Ed. Schybergson: Herr Alkio, som i ett föregående andragande förklarat sig vara representant för det sunda själslifvet, såsom han uttryckte det, har i sitt senaste uttalande lagt synnerlig vikt på att beslut om inrättandet af nya legationer skulle vara beroende af landtdagen. Särskildt med afseende å förbindelserna med en eller annan stormakt. Men han kan väl icke tänka sig att vi icke skulle hafva en legation i Berlin, i Ryssland och i England och så vidare. Härom kan någon meningsskiljaktlighet icke råda. Men däremot kan det under invecklade förhållanden visa sig nödvändigt att inrätta en legation äfven hos någon af de små nationerna, såsom t. ex., då Sverige under pågående krig inrättade en legation i Schweitz, där en sådan icke förut hade funnits. Det är under sådana förhållanden, som det kan vara nödigt att frågan afgöres utan att behöfva öfverlämnas till landtdagen.

För öfrigt är frågan icke en politisk utan en ekonomisk fråga. Hvem skulle ha någonting att invända mot att Finland hade huru många legationer som helst, om det blott icke skulle kosta så mycket. Jag har en föregående gång påyrkat sparsamhet äfven på detta område och jag förmodar att landtdagen skall vid fastställande af budgeten tillse att hushållningen blir sådan, som våra små resurser kräfva.

Ed. Luopajärvi: Samoin kuin ed. Ingmanilla, on minullakin se käsitys, että on olemassa kaksi suuntaa tämän eduskunnan toiminnassa. Toinen suunta nimittäin on osoittautunut sellaiseksi, että eduskunnan työskentelyn pitäisi rajoittua ainoastaan vähäpätöisimpään, toisarvoiseen, mutta kaikki, mikä on suuripiirteistä ja jolla valtiotekona on jotain oleellista merkitystä, olisi siirrettävä eduskunnan toimivallan ulkopuolelle. Toinen suunta taas on sellainen, joka tahtoisi, että n. s. parlamenttaarista toimintaa myöskin käytännössä toteutettaisiin sen sanan laajemmassa merkityksessä, se tahtoo sanoa että eduskunnalla olisi oleellista valtaa valtiossa. Jälkimmäisen suunnan mukaan siis suurten asiain käsittely ennen kaikkea kuuluisi eduskunnalle. Kun mielestäni nyt esilläoleva kysymys, nimittäin oikeus lähetystöjen perustamisesta johonkin maahan, kuuluu näihin suurempiin kysymyksiin, niin puolestani minäkin yhdyn siihen mielipiteeseen, mitä suuri valiokunta on asiassa esittänyt, että 7 § hyväksytään suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti. Teen sen sitä suuremmalla syyllä, koska mielestäni tässä suoritettu lyhyt keskustelukin jo on osoittanut, että myöskään mitään käytännöllistä haittaa siitä ei missään tapauksessa tule olemaan.

Ed. Pennanen: Tahtomatta jatkaa keskustelua pitemmälle, pyydän kumminkin parilla sanalla vastata edellisille puhujille. Ed. Hultin jätti lukematta tämän lyhyen vastalauseen viimeisen lauseen, josta selvästi näkyy, mistä syystä vastalausujat ovat asettaneet lähetystöt ensi asemaan. Ed. Nevanlinna on varsin oikein huomauttanut, että eduskunnalla kyllä tulee olemaan todennäköisesti vastaisuudessa suuri ja tehokas kontrolli valtion raha-asiain hoidossa. Mutta jos tapahtuu sillä tavalla, että valtion päämies asettaa jonkun lähetystön, josta menot esitetään vasta myöhemmin menoarviossa, niin sehän olisi suorastaan skandaali, jos eduskunta sitten kieltäisi tarvittavat varat ja hallituksen täytyisi varojen puutteessa kutsua lähetystönsä jostakin maasta pois. Onhan parempi, että sellaista lähetystöä ei alun pitäen aseteta. Ed. Ingman huomautti siitä, että tässä tahdottaisiin näperrellä pienissä asioissa. En kyllä tämmöisenä aikana kuin nykyisin tahtoisi menetettävän aikaa sellaisilla kuin ruostuneiden venäläisten laivojen vuotojen tutkimisella, mutta nythän ei ole kysymys aivan pienen asian näpertelemisestä, sillä on tunnettua, että meidän on ulkopolitiikallemme vastaisuudessa pantava hyvin suuri merkitys ja sitä olisi hallituksen ja eduskunnan hoidettava käsi kädessä, sovussa ja yksituumaisesti.

Ed. Ståhlberg: Voihan kyllä olla eri mieltä ja keskustella siitä, missä määrin eduskunnalle on pidätettävä sananvaltaa ulkopolitiikkaa koskeviin asioihin, niinkuin yleensä muihinkin. Mutta uuden lähetystön perustamisella on kuitenkin siksi suuri ei ainoastaan taloudellinen vaan valtiollinenkin merkitys, että tässä kohden on pätevää syytä varata eduskunnallekin sananvalta, aivan niinkuin esimerkiksi Norjassa ja Tanskassa on tehty. Ei tämän säännöksen kautta tehdä eduskunnan istumista ympäri vuoden välttämättömäksi eikä muuten saateta eduskuntaa kuluttamaan

kovinkaan paljon aikaa. Siksi harvoja tällaisia perustamisasioita kuitenkin tulee käsiteltäväksi, että Suomen eduskunta ne luultavasti jaksaa suorittaa yhtä hyvin kuin toistenkin Skandinavian maitten.

Ed. Nevanlinna: Nähdäkseni on tässä kysymys yksinomaan siitä, mikä on tarkoituksenmukaisempi menettely uusien lähetystöjen perustamisessa, eikä nähdäkseni siitä voi olla eri mieltä, että perustuslakivaliokunnan ehdottama on juuri tarkoituksenmukaisempi. Ed. Schybergson on jo viitannut siihen, että se kysymys, onko lähetystöjä oleva visseissä suurvalloissa, tuskin voisi synnyttää erimielisyyttä, ratkaistaanko se hallituksessa tai eduskunnassa. Kysymys, joka nyt on vireillä, voi tulla esille oikeastaan vain poikkeuksellisissa oloissa, esimerkiksi suurten maailmansotain paljastettua joitakuita seikkoja, jotka ennen eivät ole olleet huomattuja, taikka luotua uusia tarpeita, joita ei ennen ole ollut; esimerkiksi juuri tämän maailmansodan aikana Norja on havainnut tarpeelliseksi perustaa lähetystön Roomaan, jossa sitä ei aikaisemmin ollut, Ruotsi on niinikään sodan aikana perustanut lähetystön Sweitsiin, ja muita samanlaisia esimerkkejä voisi luultavasti vielä mainita. Mutta juuri tällaisissa poikkeuksellisissa tapauksissa voi hallitukselle usein olla vaikeata esittää eduskunnassa tyhjentävää selvitystä niistä syistä ja perusteista, jotka juuri tuolla hetkellä vaativat lähetystön perustamista. Eduskunta olisi ehkä pakotettu tekemään päätöksensä tuntematta tärkeimpiä syitä, koska nämä voisivat olla sitä laatua, ettei niitä voi täydellisesti tuoda julki. Tältä kannalta katsoen minusta ei pitäisi olla vaikea yhtyä perustuslakivaliokunnan ehdotukseen, olkoon nyt muuten mielipide mikä tahansa siitä, kuinka laaja eduskunnan vallan pitää olla.

Ed. Hultin: Diplomaattisen edustuksen alallahan on käytännössä sangen laaja kansainvälisesti hyväksytty arvoasteikko. Ei liene ensinkään tavatonta, että näitä eriarvoisia viranomaisia vaihdellaan, milloin olosuhteet sitä vaativat. Varsinkin semmoinen menettely voipi käydä tarpeelliseksi ulkopolitiikassa niin vasta alkavalle maalle kuin Suomi. Tätä tarkoitin sanoessani, että joustavuus vaatisi, että hallitukselle jätettäisiin mahdollisuus tarpeen mukaan vaihdella ja määrätä näitten edustajain asettamista. Jos liitetään pykälään semmoinen momentti, kuin suuri valiokunta ehdottaa, eli että lähetystöjen perustamisesta päätetään eduskunnan suostumuksella, niin kai olisi myös määrättävä, mitenkä lähetystö lakkautetaan sillä semmoinenkin saattaa tulla kysymykseen. Tarkoitus ehkä on, että myöskin lakkauttamisen tulisi tapahtua eduskunnan suostumuksella, mutta se olisi kai siinä tapauksessa myöskin selvästi sanottava.

Ed. Lohi: Kun täällä muutama puhuja on perustellut tätä hallituksen oikeutta sillä tavalla, että eduskunnalla on oikeus tulo- ja menoarvion yhteydessä kieltää ehkä tarpeettomiksi katsomansa menot tällä alalla, niin pyydän huomauttaa, että kyllä tämä oikeus mielestäni on hyvin epävarma. Jos kerran hallitus lailla oikeutetaan perustamaan lähetystö johonkin maahan, niin tuskin meillä tulee sellaista hallitusmuotoa, että eduskunta oikeutetaan lainmukaiset menot hallitukselta kieltämään. Ei ainakaan mitään siveellistä oikeutta eduskunnalla ole kieltää hallitukselta niitä varoja, jotka se lain mukaan on oikeutettu menoarvioon ottamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan ehdotusta on ed. Estlander ed. Ingmanin kannattamana ehdottanut, että perustuslakivaliokunnan ehdotus tässä kohden hyväksyttäisiin. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 45 jaa- ja 48 ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Estlanderin ehdotuksen, että 7 § hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on perustuslakivaliokunnan mietinnössä ehdotettu.

8 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin järjestänsä 9—12 §:t, lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Kun eduskunta ei ole muuttumattomana hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta, palautetaan asia takaisin suureen valiokuntaan.

Puhemies: Täysi-istunto keskeytetään ja jatketaan k:lo 7 i. p.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 5,20 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7 i. p.

Ensimäinen varapuhemies Ingman johtaa puhetta.

Ilmoitusasia:

Vapautusta tämän illan istunnosta saa ed. Alkio.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

2) Sotapalvelusta koskevat perustuslainluontoiset säännökset.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 39 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 13 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 59, joka sisältää ehdotuksen laiksi, jolla säädetään, että eräät sotapalvelusta koskevat säännökset eivät ole perustuslainluontoisina pidettävät.

Ensimäinen varapuhemies: Ensin sallitaan yleiskeskustelu ja sitten esitellään lakiehdotus.

Keskustelujärjestys hyväksytään.

Kun ei kukaan halua käyttää puheenvuoroa, julistetaan yleiskeskustelu päättyneeksi.

Lakiehdotus esitellään.

Keskustelu:

Ed. **Estlander:** Jag ber att få föreslå till antagande den grundlagsutskottets betänkande vidfogade reservationen.

Ed. **Roos:** Jag ber att få understöda herr Estlanders förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimäinen varapuhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Roosin kannattamana vastoin valiokunnan lakiehdotusta puoltanut perustuslakivaliokunnan mietinnössä sivuilla 7—8 olevaa vastalausetta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 61 jaa-ääntä ja 21 ei-ääntä; suuren valiokunnan ehdotus on siis hyväksytty.

Lakiehdotuksen nimike hyväksytään.

Asian toinen käsittely on päättynyt.

3) Ehdollinen rangaistustuomio.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 38 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 11 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 61, joka sisältää ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta.

Ensimäinen varapuhemies: Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelua ja sitten esitellään lakiehdotus pykälittäin suuren valiokunnan ehdotuksen nojalla.

Keskustelu:

Ed. **Estlander:** Straffdom med villkorlig verkställighet tillhör ju numera straffsystemet uti åtskilliga länder. Under de senaste årtiondena har detta institut, som ursprungligen hör hemma i Amerika, också i Europa vunnit anslutning, och detta kunde ju tyckas tyda på att själfva institutet verkligen vore en akvisition af större och allmänt erkändt värde för repressionssystemet. För min del måste jag dock uttala tvifvel, huruvida så i verkligheten är fallet. Så som villkorlig straffdom tillämpas uti flertalet länder, utom i Amerika, synes den mig sakna det nödvändiga komplement, som enbart kunde gifva åt densamma betydelse och effektivitet, nämligen öfvervakning och verksam hjälp från samhällets sida gentemot de personer, hvilka befinna sig i det tillstånd, som inträder, då villkorlig straffdom ådömts. Saknas detta komplement, kan jag icke egentligen se, att med villkorliga straffdomar någonting annat vunnes än att man öfverskyler de menliga följderna af det, som är den svaga punkten, Akilles-hälen, i det nuvarande straffsystemet, nämligen de kortvariga fängelsestraffen. Man öfverskyler dessas menliga verkningar och kan i någon mån inskränka deras alltför stora tillämpning. Men därmed

är i själfva verket icke så mycket annat vunnet, än att man har åstadkommit en optisk synvilla beträffande själfva resultatet, beträffande kriminaliteten. Något inre självständigt värde tror jag att dessa villkorliga straffdomar knappast hafva. Då det emellertid ligger i tidsandan att införa dylika reformer, som den här föreslagna, vill jag för min del icke motsätta mig lagförslagets antagande.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

1—11 §:t sekä lakiehdotuksen johdanto ja nimike hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Paloviinan valmistusveron alentaminen.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 40 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 17 valmistavasti käsitelty hallituksen esitys n:o 56, joka sisältää ehdotuksen laiksi 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinan valmistusveron alentamisesta.

Yleiskeskustelu:

Senaattori Kallio: Kun tämä asia lähetettiin suureen valiokuntaan, niin täällä käyttivät muutamat edustajat puheenvuoroa ja kiinnittivät suuren valiokunnan huomiota siihen, onko tarpeellista ollenkaan laskea tätä viinaveroa, ja perusteena käyttivät he siinä sitä tiedonantoa, että hallituksessa on eräs jäsen asettanut kyseenalaiseksi sen, onko tämä laisinkaan tarpeellista. Koska minä olen hallituksessa pannut tämän asian kyseenalaiseksi, niin katson minä velvollisuudekseni tässä tilaisuudessa, kun toisen kerran ruvetaan tätä asiaa käsittelemään, selostaa hieman asiaa. Apteekkitaksassa oli viime syksyyn asti spriin hinta määrätty 15 markaksi. Viime syksynä koroitettiin apteekkitaksaa yleisesti ja silloin määrättiin spriin hinnaksi 24 markkaa litralta 100 prosenttisesta. Ja kun minä muistin tämän, että lääketaksaa tässäkin suhteessa huomattavasti nostettiin, eikä minulla ollut tilaisuutta lähemmin tarkistaa, oliko se nosto niin runsas, että se kesti tämän 12 markan veron, niin lausuin minä epäilykseni pöytäkirjaan tämän asian tarpellisuudesta, koska en tahtonut pidättää asian käsittelyä ja viivyttää sen tuloa eduskuntaan. Sittemmin olen ottanut kumminkin asiasta lähemmin selvää, ja muistini oli siinä aivan oikea, että spriin hintaa korotettiin 9 markkaa, mutta tosiasiana voinee mainita sen, että siihenkinastinen hinta ei vastannut apteekeissa niitä lisääntyneitä kustannuksia, mitkä apteekeille olivat muuttuneista oloista aiheutuneet, ja tämä 24 markan hinta ei ollut vastaava sitä 12 markan veroa, mikä oli 1914 alkaen olemassa. Parhaimpana todistuksena siitä on se, että 12 markan vero kannetaan 50 prosenttiselta alkoholilta, ja siis täsmälleen vero ja apteekkien hinta vastaavat näin ollen toisiaan eikä lainkaan viinan valmistukselle jää näin ollen penniäkään, saatikka sitten apteekeille. Syy siihen, että lääketaksaa ei nostettu suuremmassa määrässä viime syksynä, vaikka se ei vastannut silloin voimassa olevaa veroa, oli se, että varastoissa oli vielä huomattavat määrät ennen 1914 valmistettua viinaa jolloin viinavero oli 2 markkaa, ja näin ollen tätä viinaa kannatti apteekkien hyvin hyvästi käyttää ja luonnollisesti ei silloin hiivatehtaista, koska viinan valmistus oli kokonaan kielletty, otettu laisinkaan tätä kalliimpaa viinaa, vaan se joko denaturoitiin taikka sitten laskettiin niin sanoakseni liikatuotteena kokonaan, ei otettu ollenkaan talteen. Näin ollen ne lausunnot, joita tässä annettiin, erityisesti ed. Takkulan lausunto, kun hän pelkäsi, että tässä on kansan hukuttamisesta viinaan kysymys, eivät ole laisinkaan perusteltuja, sillä viinan valmistuksesta tässä ei ole kysymys lainkaan tämän kysymyksen yhteydessä, ainoastaan siitä pienestä määrästä hiivatehtaissa olevasta viinasta, joka on nyt raakana eikä ole vielä maksettu veroa. Asian valaisemiseksi minä pyydän hieman esittää tässä numeroita, millainen asema viime syksynä oli. Sen jälkeen, kun senaatti päätöksellään 4 päivältä syyskuuta 1917 oli määrännyt kaikki 2 prosenttia väkevämmät alkoholipitoiset aineet takavarikon alaisiksi, asetettiin kolmimiehinen komitea, jonka jäsenet sittemmin tulivat kamaritoimituskunnan elintarveosaston virkamiehiksi, pitämään huolta takavarikoituja aineita koskevien asioiden käsittelystä ja mainittujen aineiden jakelusta. Komitea toimitti mainittujen verotettujen aineiden inventoimisen ja ehdotti, että valtio lunastaisi varastot. Erinäisistä syistä ei lunastusta voitu toimittaa ja kamaritoimituskunnan elintarveosaston alkoholiosaston toimeksi jäi vain järjestää mainittujen aineiden jakelu. Inventoimisen tuloksen mukaan oli maassamme seuraavat määrät takavarikoituja viinavarastoja: raakaa väkiviinaa, laskettuna 96 prosenttiseksi, 230,905 litraa, puhdistettua viinaa 190,056 litraa ja 37 prosenttista paloviinaa oli 233,633 litraa. Nämä ovat verrattain pienet määrät, huomioon ottaen, että ennen sotaa oli viinatehtaissamme valmistettu n. 5 milj. litraa viinaa. Ja syksyllä, kuten jo äsken sanoin, 1914 kiellettiin kokonaan vii-

nan valmistus, paitsi hiivatehtaissa, joissa sitä tuli niin sanoakseni lisätuotteena. Hiivatehtaissa taas oli valmistettu 1914—1915 ja 1916 noin 1,500,000 litraa. Ja 1915 määrättiin tälle hiivatehtaissa valmistuneelle viinalle veroa 12 markkaa 50 prosenttisesta, ja siitä oli seurauksena, että luonnollisesti sitä eivät apteekit ja muut ottaneet ollenkaan, jonka takia se, kuten jo äsken mainitsin, denaturoitiin tai ei sitä otettu talteen lainkaan, koska siitä olisi pitänyt saada noin 30 markkaa litralta puhdistettuna, kun sen sijaan ennen valmistettua viinaa voitiin myydä 10 markalla. Tänä vuonna, koska halvempiveroiset väkiviinat olivat verrattain pienet, ja koska veron alentamisesta ei ollut pitkiin aikoihin toivoa, olosuhteitten takia alkoi mainittu komitea jakaa lupatodistuksia teknillisiin tarkoituksiin vain hyvin rajoitetussa määrässä. Marraskuusta lähtien ei muutamiin teknillisiin tarkoituksiin, esimerkiksi hajuvesiin ja senluontoisiin annettu laisinkaan. Sen sijaan annettiin apteekeille entisessä mitassa ja elintarveosaston alkoholiosasto, joka sittemmin siirtyi elintarvehallitukseen, oli kehoituksesta tullut antaneeksi muutamille apteekeille jopa vuoden varaston. Tämä johtui siitä, kun aiottiin viinaa lunastaa valtiolle, niin valtio ei olisi tarvinnut niin paljon pääomia näitten lunastamiseen silloin, kun apteekit olisivat ottaneet jo itse varastonsa. Kumminkin on kieltämätön tosiasia, että syksystä 1917 alkoivat apteekit kuluttaa huomattavan paljon väkiviinaa. Se johtui siitä, kun muualta sitä ei laisinkaan myyty, mutta kieltämätön tosiasia on myöskin, että on epäilyksiä siitä syystä, että osasta lääkärikunnasta ja eläinlääkärikunnasta ja ehkä apteekeissakin on väärinkäyttöä tapahtunut tässä kohden, ja myöskin on ollut hyvin yleistä se, että reseptejä on väärennetty ja apteekit ovat sen kautta kuluttaneet paljon enemmän viinaa kuin koskaan tähän mennessä, ja tästä syystä minä juuri asetin tämän kyseenalaiseksi, jotta hinta apteekeille pidettäisiin niin vähän houkuttelevana kuin suinkin mahdollista. Alkoholiosasto tiedustelikin lääkintöhallitukselta mahdollisuuksia saada sieltä käsin ehkäistyksi maan koko terveydellisille oloille haitaksi käypä kulutus, joka apteekeissa oli ilmennyt. Ja voin ilmoittaa tässäkin, että lääkäriyhdistys on tässä antanut kehoituksia lääkäreille, että lääkärien arvon ja kunnian takia pitää niiden supistaa alkoholiaineiden käyttöä ainoastaan välttämättömiin, ettei lääkärikunta tulisi huonoon huutoon sen kautta että he antavat reseptejä. Myös apteekkariyhdistys kuuluu tässä suhteessa antaneen samansuuntaisia varoituksia. Lääkintöhallitukselle myös oli hallituksen puolesta annettu samanlaiset ohjeet, sillä siinä asetuksessa, joka oli annettu ehkäisevässä tarkoituksessa, sanottiin, että lääkintöhallituksen tulee tarkoin valvoa, että alkoholipitosten lääkkeiden myynti supistuu todellisen tarpeen rajoihin, jonka ohessa sillä on oikeus vaatia apteekkeja määräaikoina lähettämään tietoja niistä määristä puheenalaisia lääkkeitä, joita apteekeissa on myyty. Tämä siinä tarkoituksessa, että saataisiin olevat väärinkäytökset poistetuiksi. Mutta kun ei tältä taholta alkoholikomitean mielestä ryhdytty kyllin tarmokkaisiin toimenpiteisiin, niin kääntyi alkoholiosasto sosialitoimituskunnan puoleen, jolle alkoholia koskevat asiat oli kauppa ja teollisuustoimituskunnalta siirretty, esittäen varastojen vähyyden ja pyytäen ohjeita. Sosialitoimituskunta alkoi heti valmistaa asetusehdotusta alkoholipitoisten aineiden jakelusta apteekeissa, joka ei kuitenkaan tullut käsittelyn alaiseksi kapinan puhkeamisen tähden. Kapinan aikana olivat alkoholivarastot vähenneet huomattavasti. Niinpä hävitettiin kapinan aikana suurin osa maamme hiivatehtaiden korkeampiveroista paloviinaa. Sitä oli ennen kapinaa lähes 300 tuhatta litraa 50 prosenttista, nyt on jälellä tuskin 100 tuhatta. Halvempiveroinen paloviina oli myös jotenkin lopussa. Niin ollen on selvää, että maassamme on uhkaava paloviinapula apteekeilla ja että mainitut varastot on käytettävä yksinomaan lääketarkoituksiin; mihinkään muualle eivät nämä varastot riitä. Nykyään onkin lupatodistuksia apteekeille annettu hyvin rajoitetussa määrässä ja lääkintöhallitus on teroittanut lääkäreitä myös käyttämään alkoholiaineita ainoastaan välttämättömiin tarkoituksiin, mikäli se ei oli muilla aineilla korvattavissa. Jotta kuitenkin mainittu hiivatehtaiden väkiviina voitaisiin käyttää apteekeissa, on sen vero näin ollen alennettava, ellei tahdota lääketaksaa nostaa, ja sitä on nostettava vähintäin sillä summalla, minkä viinan valmistus tulee maksamaan, koska vero- ja apteekkihinta ovat aivan tarkalleen samalla tasolla. Hallituksella ei ole ollut muita keinoja, kun nämä halvemmat varastot ovat loppuneet, kuin ostaa raakaviinaa ja puhdistuttaa sitä ja myydä omaan tiliinsä; niin on tehty kapinan aikana Waasassa ja sen jälkeenkin on lunastettu pienempiä varastoja. Tästä syystä on sosialitoimituskunta ehdottanut tämän viinaveron alentamista. Minä katson, että minulla on ollut syytä epäilyksiin, koska lääketaksaa on nostettu, mutta lääketaksan nostamisen perusteella ei ole käytetty nykyistä viinaveroa, vaan sen ovat aiheuttanut ne seikat, että apteekkihenkilökunnan palkat ovat nostetut 100 prosentilla, samalla kun muutkin apteekkimenot ovat suuremmassa määrässä nousseet. Näin ollen ei jää mitään muuta

kuin harkinta-asiaksi. vastaako se koroitus. mikä syksyllä tehtiin lääketaksassa, suunnilleen niitä koroitettuja kustannuksia, jotka apteekeille ovat aiheutuneet muuttuneista oloista, ja näin ollen voisi vain arvoida tämän eron; se on kuitenkin sangen vaikeata ja varma on ,että apteekit eivät ilman suurta tappiota voi myydä nykyisellä lääketaksalla tätä kalliimpaa viinaa. Viinan valmistuksesta tässä ei ole tämän yhteydessä kysymys muuta kuin varastossa olevan viinan veron alentamisesta, jotta se voitaisiin käyttää näihin teknillisiin tarkoituksiin. Toinen asia on sitten se vero, mikä tulevaisuudessa hiivatehtaissa valmistetusta viinasta maksetaan, ja siitä on eri esitys. Näin ollen minun täytyy asettua sille kannalle, että vaikka kuinka ankaraa raittiuskantaa pitää silmällä, joka minulla on päämääränä ollut, niin tätä veroa täytyy alentaa.

Ed. Tanskanen: Kun senaattori Kallio äskettäin piti valaisevan puheensa tästä asiasta, olisi oikeastaan tarpeetonta puhua mitään. Tahdon vain muutamalla sanalla viitata siihen, mitä tämän asian edellisessä käsittelyssä eräät puhujat lausuivat. He nimittäin luulivat, että viinaveron alentamisella edistetään juoppoutta, kuin myöskin apteekkareita rikastutetaan, mutta minkä minä käsitän, se on kokonaan turha luulo. Onhan tiettyä, että meillä on kieltolaki kohta voimassa, joka ankarine määräyksineen kieltää väkijuomien kaupan, niin ettei sitä saa myydä eikä ostaa muihin kuin lääkinnöllisiin ja teknillisiin tarkoituksiin, joten mielestäni on tarpeetonta sentähden pelätä veron alentamista. Niin siunattu asia kuin raittius onkin, jota minä toivoisin ja kannatan, ja toivon, että kieltolaki tekeekin meidän kansastamme vaikkapa pakollisesti raittiin ensi aluksi ja toivottavasti tulevaisuudessa ehdottaman raittiin. Toiselta puolen olisi hyvä, että väkiviinavero pidettäisiin korkeana, sillä sen kauttahan tulisi valtiolle tuloja, joita tarvitaan. Mutta, kuten jo sanoin, kun väkijuomia tulevaisuudessa ei saa myydä eikä ostaa muihin kuin lääke- ja teknillisiin tarpeisiin, tämä viinavero joutuu raskaasti painamaan köyhää kansanluokkaa, sillä nyt jo korkeat lääkehinnat ovat hidastuttaneet ja estäneet monen sairastavan köyhän käyttämästä lääkkeitä; varsinkin ne, jotka eivät ole saaneet yhteiskunnalta avustusta, ovat jättäneet kokonaan pois lääkkeiden ostamisen sentähden, että ne ovat kalliita. Olen esiintynyt tässä asiassa en juoppouden puolustajana vaan köyhän kansan verotaakan huojentajana, joten kannatan suuren valiokunnan mietintöä.

Ed. Takkula: Viime kerralla lausuin jo käsityksenäni sen, että apteekit ovat väärinkäyttäneet sitä oikeutta, mikä heillä paloviinan ja muiden juovutusjuomien myynnissä on ollut, ja nyt senaattori Kallio lausunnossaan totesi, että niin on käynyt. Minä pysyn edelleen sillä kannalla, kuin tähän saakka, että tämä vero olisi pysytettävä siinä rajassa, missä se tähän asti on ollut, sillä kyllä apteekkien kannattaa sittenkin lääkeaineksiin spriitä ostaa, koska esimerkiksi Helsingissä kannattaa myydä 200—300 markalla litra, kuten nykyään kuuluu täällä kaupungissa tehtävän.

Senaattori Kallio: Se ei ole apteekkitaksa. Tässä on siitä kysymys. Apteekkitaksa on 24 markkaa 100 prosenttisesta, siis juuri sama kuin vero.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Esitellään suuren valiokunnan mietinnön mukaisesti lakiehdotus.

1 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin 2 §:n poistaminen, lakiehdotuksen johdanto ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pöydällepanot:

5) Erinäisten vuokra-alueiden eroittamista itsenäisiksi tiloiksi

koskevan hallituksen esityksen n:o 41 johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5 esitellään ja pannaan pöydälle ensi viikon ensimmäiseen täysi-istuntoon.

6) Kyytilainsäädännön uudistamista

koskevain esitysehdotusten johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään.

Puhemies: Tämä ehdotetaan pantavaksi pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

Keskustelu:

Ed. Pennanen: Minä rohkenen ehdottaa, että tämä mietintö pantaisiin pöydälle tämän illan istuntoon eli toisin sanoen seuraavaan istun-

toon, kun tietääkseni sellainen tulee tänään vielä pidettäväksi. Minä perustelen tätä ehdotustani sillä, että tämä asia on edustajille jo aikaisemmilta ajoilta tunnettu, ja suuri valiokunta voisi niin ollen päästä tätä asiaa käsittelemään, ennenkuin muita kiireellisempiä asioita tulee tielle.

Ed. Rosenqvist: För min del vill jag motsätta mig herr Pennanens förslag och omfattar däremot talmanskonferensens. Detta betänkande har först i dag kommit oss tillhanda och ha vi ännu icke hunnit igenomläsa det. Ärendet har visserligen förekommit förut vid tidigare landtdagar, men jag tror att vi ändå hafva behof af att nu ånyo begrunda detsamma.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Pennasen ehdotusta, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon, ei ole kannatettu.

Mietintö pannaan pöydälle ensi viikon ensi istuntoon.

7) Ehdotuksen laiksi säästöpankeista

sisältävän hallituksen esityksen n:o 28 johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 5 esitellään ja pannaan pöydälle ensi viikon ensi täysistuntoon.

Puhemies: Edelleen on edustajille jaettu lakivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää

Ehdotuksen laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa.

Mietintö pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto on neljännestunnin perästä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 8,10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

70. Perjantaina 14 p. kesäkuuta

k:lo 8,25 i. p.

Puhemiehen paikalla on ensimäinen varapuhemies ed. Ingman.

Nimenhuudon sijasta merkitään saapuvilla oleviksi samat edustajat, kuin edellisessä täysi-istunnossa.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä erilaatuisissa tapauksissa

sisältävän hallituksen esityksen n:o 64 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 13, joka edellisessä täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasiain ensimäistä käsittelyä varten.

Kun ei kukaan pyydä puheenvuoroa, julistetaan asian ensimäinen käsittely päättyneeksi ja asia menee suureen valiokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Erkko: Suuri valiokunta kokoontuu heti tämän istunnon päätyttyä.

Seuraava täysi-istunto on ½ tunnin kuluttua.

Täysi-istunto päättyy kello 8,30 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

---

71. Perjantaina 14 p. kesäkuuta

k:lo 9 illalla.

Puhetta johtaa ensimäinen varapuhemis. ed. Ingman.

Nimenhuudon sijasta merkitään saapuvilla oleviksi samat edustajat, kuin edellisessä täysi-istunnossa.

Ehdollisen rangaistustuomion käyttäminen eräänlaatuisissa tapauksissa.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 41 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 13 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 64, joka sisältää ehdotuksen laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa.

Ensimäinen varapuhemies: Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu ja sitten esitellään lakiehdotus.

Yleiskeskustelu:

Ed. Wrede: För min del omfattar jag i fråga om villkorlig straffdom i hufvudsak de synpunkter, som för en stund sedan framställdes af herr Estlander. Jag uttalade mig också i samma riktning vid första läsningen af den allmänna propositionen angående villkorlig straffdom. Jag hade tänkt, att stora utskottet möjligen hade kunnat vidtaga någon ändring i det syfte både herr Estlander och jag antydde, men jag finner det ganska naturligt, att så icke kunde ske med afseende å den stora hast, med hvilken frågan måste behandlas.

Det är med detta institut såsom med flere andra, hvilka verkat mycket bra i sitt hemland, att det sedan, omplanteradt i annan jord, icke visat sig lika välsignelsebringande. Jag kan ju taga exempel af det politiska system, som kallas parlamentarism och hvarom i kammaren under senaste tid ofta varit fråga. Det har uppstått på ett naturligt sätt i England och har där verkat till allmän belåtenhet, men har i andra länder, dit det omplanterats, flerstädes blifvit en vrångbild af den verkliga engelska parlamentarismen. På samma sätt är det med det föreliggande institutet. Det har uppstått i England genom åtgärder af behjärtade domare, hvilka ville skona anklagade brottslingar, i synnerhet yngre sådana, hvilkas fel mera berodde på tillfälliga omständigheter än på en dålig sinnesart, för det nedtryckande och ofta fördärfliga inflytande, som ett offentligt straff medför, samt den makulering af individens anseende och medborgerliga ställning, som det innebär.

För att detta institut skall verka såsom därmed är afsedt fordras tvänne omständigheter. Den ena är en individuell behandling af brottslingen, som tager noggrann hänsyn till alla hans personliga förhållanden och tillämpar den villkorliga domen endast där den är påkallad och på ett sådant sätt, som är påkalladt. Den andra åter är att han, där det finnes vara skäl därtill, ställes under en öfvervakning i pedagogiskt syfte, såsom i England och Amerika sker. I andra länder har den villkorliga domen icke alldeles denna karaktär.

Emellertid har erfarenheten visat, att det ena landet efter det andra infört detta institut, och såvidt jag har kunnat erfara — därvid jag dock bör medgifva, att mina informationer äro flere år gamla — har man öfver hufvud varit så godt som öfverallt någorlunda tillfredsställd därmed. En ganska allmän klagan är dock den, att institutet tillämpas ganska olika, icke blott i olika länder, men af olika domare. Den ena gifver sig mera tid att utforska den anklagades personliga förhållanden och rättar domen därefter, den andra förfar mera schablonmässigt, och en sådan tillämpning af det villkorliga domfällandet kan icke ända till någon fördel.

Det är nu med afseende därå, som jag hyst vissa betänkligheter mot förslaget till införande af villkorlig dom i allmänhet i den form, hvari det framställdes i propositionen utan en sådan pedagogisk öfvervakning, hvarom jag nämnt. Och om det redan i fråga om dess tillämpning i vanliga fall finnes anledning att frukta för ett schablonmässigt förfarande, synes det mig som om denna farhåga vore ännu större, då det blir fråga om dess tillämpning på dem, som deltagit i upproret, af den orsak nämligen, att dessas antal är så ofantligt stort och deras behandling vid domstolarna måste blifva betydligt mera summarisk än den i andra fall behöfver blifva. Jag kan därför icke neka, att jag hyser ganska starka tvifvel om, huruvida det skall lyckas att i nu föreliggande fall ernå en sådan tillämpning af detta institut, som verkligen skulle blifva till gagn och befordra det ändamål, som därmed afses. Å andra sidan måste jag dock erkänna, att just med afseende å de brott, om hvilka här är fråga, eller deltagandet i revolten, det kan förekomma en hel mängd sådana fall, i hvilka det vore af stor vikt att deltagarena icke utsattes för verkningar af ett tukthusstraff vare sig det nu tillämpas på vanligt sätt eller, såsom här är afsedt, genom arbete. Jag vill därför icke heller motsätta mig lagförslaget, men anser mig dock böra framhålla, att framgången af denna åtgärd väsentligen beror af sättet, hvarpå institutet tillämpas. Hvad beträffar den till betänkandet fogade reservationen, inser jag väl dess goda syfte, men tviflar på att det skulle kunna i praktiken genomföras och medföra det gagn, som därmed är afsedt.

Jag förordar därför, om också med en viss tvekan, godkännande af betänkandet.

Ed. Åkesson: Under diskussionen angående den tidigare propositionen om införande af villkorlig straffdom har det framhållits, hurusom man i olika länder ställt sig mycket tveksam och betänksam gentemot detta institut. Också den tidigare propositionen ställde sig ganska försiktig och tillåter villkorlig dom endast för relativt mindre brottslingar. Förevarande proposition utgör ett undantag därifrån: Villkorlig straffdom komme att användas på grofva brottslingar. Det är naturligt att vid tillämpningen också undantag från de regler, som den tidigare propositionen uppställt, böra komma till användning. Ett sådant undantag är det, som förslås i reservationen. Det kommer enligt mitt förmenande att innebära en ofantligt stor fara för samhället, ifall flera tusen, måhända tiotaltusen af de fångna upprorsmännen, hvilka nu redan under två, måhända flera månader hållits i fängelse under synnerligen betungande omständigheter, utan vidare skulle bli försatta på fri fot. Det är samhällets plikt icke blott mot dem, utan framför allt mot sig självt att tillse, att de erhålla icke blott utkomstmöjlighet för sig och sin familj, utan att dem bibringas den uppfostran, som arbetsmöjlighet och arbetstvång innebära. Det är för att undvika denna sista fara tillägget i reservationen föreslås till lagförslaget i fråga. Man har mot detsamma invändt, såsom också den föregående talaren gjorde, att det i praktiken skulle ställa sig svårt att genomföra. Det är naturligt att det icke får öfverlämnas åt det enskilda initiativet att bereda arbetsmöjlighet för de frigifna fångarna. Det är statens skyldighet att taga hand om den, att anordna en sådan arbetsförmedling, att alla dessa, hvilka kunna villkorligt frigifvas, också beredas möjlighet att erhålla arbete. Jag kan icke inse, att denna uppgift vore så svår och stor, att vår regering icke skulle mäkta med densamma.

Jag vill ännu i detta sammanhang påpeka en möjlighet, som står till buds, att underlätta denna förmedlingsverksamhet. Regeringen har tidigare inlämnat en proposition om verkställighet af straff, som ådömts af domstol, hvilken har att behandla deltagare i det röda upproret. Där föreslås, att straff kunna verkställas äfven i annat land än hemlandet. Denna proposition har varit föremål för behandling och slutbehandlats i lagutskottet, och jag har också där reserverat mig — utskottets majoritet godkände, visserligen i modifierad form, denna del af propositionen —; jag har nämligen ansett att det ur samhällssynpunkt, främst ur social synpunkt, vore nyttigare och bättre, ifall användandet af denna arbetskraft utom landets gränser kunde ske på frivillighetens väg och framför allt om det icke vore till straffarbete dömda brottslingar, som under aftjänande af sitt straff skulle prestera arbete i det främmande landet, utan om det vore, visserligen brottslingar, låt så vara villkorligen frigifna, som skulle göra det. Skulle nu af staten anordnas en arbetsförmedling för dessa fångar, funnes stor sannolikhet för att deras arbete kunde komma till användning just i främmande land och både för dem och för andra under betydligt mer gynnsamma omständigheter, än om det skedde i form af straffarbete. Min tankegång har varit att staten skulle genom organiserad arbetsförmedling träffa aftal bl. annat med någon utländsk stat eller enskilda utlänningar om anställande af dessa villkorligt frigifna i arbete. På detta sätt skulle en stor arbetsmöjlighet beredas för dem och realiseringen af den tanke, som uttryckes i reservationen, utan

stor svårighet möjliggöras. Jag ville därför föreslå, att landtdagen ville godkänna den i reservationen ingående klämmen.

Ed. A. Manner: Minä puolestani voin myöskin yhtyä niihin mielipiteisiin täydelleen, joita ed. Åkesson esitti, ja sen vuoksi suosittelen, että lakiehdotus hyväksyttäisiin sellaisessa muodossa kuin vastalauseessa on ehdotettu.

Ed. Talas: Onhan vallan luonnollista, että hallitus tekee voitavansa hankkiaksensa työtä niille kapinaan osaa ottaneille, jotka lasketaan ehdonalaisesti vapauteen. Mutta vaikkakin niin on asian laita, en voisi puolestani katsoa tarpeelliseksi tai edes suotavaksikaan, että säädettäisiin, niinkuin vastalauseessa ehdotetaan, että työn saannin tilaisuus olisi ehtona ehdonalaiseen vapauteen laskemiselle. Se tulisi epäilemättä käytännössä tuottamaan hyvin paljon haittaa. Mitä taas väitteeseen tulee, että ulkomaille voitaisiin, jos vastalause hyväksytään, etupäässä lähettää ehdonalaiseen vapauteen päästettyjä, niin tämä ei pidä paikkaansa, jos nimittäin eduskunta asettuu pääasiassa hallituksen esityksen kannalle, sillä hallituksen esityksen mukaan voitaisiin ulkomaille lähettää sellaisia, jotka ovat tuomitut pitemmäksi aikaa kuin kolmeksi vuodeksi kuritushuoneeseen, kun taas ehdonalainen vapaus koskisi niitä, jotka ovat vähemmäksi kuin kolmeksi vuodeksi tuomitut.

Ed. A. Manner: Minua ilahduttaa, että hallituksen edustaja on täällä ilmoittanut, että hallitus tulee tekemään voitavansa, että ehdonalaiseen vapauteen tuomituille vangeille varattaisiin työtä. Mutta koskapa toiselta puolen epäilen, että hallitus mahdollisesti tässäkin asiassa saattaa muuttaa kantansa lähiaikoina, en voi luopua taannoisesta ehdotuksestani, että vastalauseessa ehdotettu lisäys hyväksyttäisiin.

Ed. Ala-Kulju: Esillä olevassa vastalauseessa esiintyvää periaatetta vastaan ei suinkaan kenelläkään ole mitään muistuttamista, sillä jokainen meistä tunnustaa työn välttämättömyyden ei ainoastaan toimeentulon ehtona, vaan myöskin kasvatuskeinona, joka puhdistaa ja jalostaa luonnetta ja näin auttaa kehittymään työn kasvattavan vaikutuksen alaisina kunnon kansalaisiksi. Mutta ottaen huomioon sen erittäin raskauttavan asiantilan, joka pakottaa meitä tätä lakia kiiruhtamaan, en voi yhtyä puolustamaan mainittua vastalausetta. On muistettava, että tämä laki koskee kymmeniintuhansiin nousevaa vankien joukkoa, ja voidaksensa täyttää vastalauseessa esille tulevat ehdot, olisi perustettava erityisiä virkakuntia sitä toteuttamaan, nimittäin työnvälitystoimistoja ja kirjeenvaihtajia, joiden suoritettava työ tulisi arvaamattoman laajaksi. Tämä kaikki kysyisi varoja, joita niitäkään ei meillä niin runsaasti ole. Mutta ennen kaikkea siinä menisi paljon aikaa, ja se juuri ensi kädessä tekee minun mielestäni tämän vastalauseen aivan mahdottomaksi. Nyt on, niinkuin jokainen tiedämme, tilanne semmoinen, että on mitä pikimmin ryhdyttävä toimenpiteisiin, joiden avulla vähemmän rikolliset voidaan päästää ehdolliseen vapauteen. On kyllä totta, että työn saanti on välttämätöntä, että ehdolliseen vapauteen lasketut voisivat vapautensa oikein käyttää. Mutta luultavasti monella heistä on omassakin kodissaan työtä, ja sitäpaitsi työvoimasta nykyään on suuri puute ainakin maaseudulla. Ja koska tätä lakia voidaan sovelluttaa ainoastaan niihin, jotka ovat vähemmän rikollisia, niin on pidettävä todennäköisenä, ettei heitä vastaan omalla paikkakunnallaan ole erikoista epäluulon aihetta, joka vaikeuttaisi heidän työn saantiansa. Näillä perusteilla kannatan suuren valiokunnan mietintöä.

Ed. A. Manner: Samalla kun vielä pyydän terottaa sitä, etten ole luopunut kannattamasta ed. Åkessonin ehdotusta, pyydän mainita edellisen puhujan mielipiteitä kuultuani, että, sikäli kuin julkisuudessa on kerrottu, hallitus on ryhtynyt sellaisiin toimenpiteisiin, joita edellinen puhuja tarkoitti, nimittäin toimenpiteisiin, jotta työnvälitystoiminta saataisiin sellaiseksi, että sitä voitaisiin tällaisessakin tapauksessa käyttää.

Ed. Joukahainen: Yhtenä vastalauseen allekirjoittajista pyydän lausua mielipiteenäni, että ilman sitä ajatusta, kuin vastalauseessa sanotaan, ei minun ymmärtääkseni millään järkevällä tavalla voida tätä lakia käytännöllisesti käytäntöön sovittaa. Sillä aivan varmaan nämä rikolliset, jotka tällä tavalla vapautetaan, tulevat suuntautumaan muutamiin harvoihin paikkoihin, etupäässä tuollaisiin suuriin tehdasseutuihin kuin esimerkiksi Kyminjokilaaksoon ja muihin semmoisiin. Kun ajatellaan, että siellä ei ole heillä työpaikkaa tarjona kun ei mitään välitystä ole olemassa, joutuvat he silloin kulkemaan johonkin toiseen paikkaan, ja kuka tietää, etteivät he niillä matkoillaan joudu tekemään uusia rikoksia. Jos kerran hallitus on jo ryhtynyt tällaisiin toimenpiteisiin, niin sehän puhuu vastalauseen ajatuskannan puolesta, joten periaatteellisesti se ajatuskanta, joka vastalauseessa on ilmi

tuotu, on oikea. Olen vakuutettu siitä, että niin on myös käytännössä, pantakoon se lakiin tahi ei.

Ed. Lantto: Kun lakivaliokunnassa oli tästä asiasta puhe, huomautettiin niin mietinnön kuin vastalauseenkin hyvät puolet. Minun mielestäni tässä on vaikea seikka, vaikkei tämä ero se näytä suurelta, mutta se on äärettömän vaikea ratkaista. Minun mielestäni kuitenkin valtiolla on velvollisuus pitää huolta työpaikoista, sillä jos vankeja lasketaan vapaaksi ilman muuta, alkavat ne piankin roistoilla ja ilkivaltaa harjoittaa. On siis välttämätöntä ottaa huomioon ed. Åkessonin tekemä vastalause, että ehdonalaiseen vapauteen päässeet saavat myös heti paikalla työpaikat.

Ed. Ahmavaara: Tässä lakivaliokunnan mietinnön 1 sivulla alhaalla tuo lause „valiokunta tällöin edellyttää olevan täysin selvää j. n. e." on minusta sellaista pehmikettä rikoksellisille, että minä puolestani en tahtoisi olla sen takana. Siinä kun sanotaan, ettei ole rikollisempi se, joka on ollut rintamalla taistelussa, kuin sekään, joka on ollut vahtipalveluksessa, koska rintamalle käskyä muka on ollut ehdottomasti noudatettava. Kyllä minä sentään katsoisin, että niillä on melkoinen ero. Rahalaitoksia ja muita sellaisia vahtimassa olemisella esimerkiksi voi olla hyväkin tarkoitus, etteivät vielä pahemmat rosvot niitä ryöstä. Ei tämä ole minusta läheskään niin suuri rikos kuin asettua ampumaan omia kansalaisia. Se on mielestäni rikos, jota ei saa lieventää. Tämä vertaus ei siis ole paikallaan, sillä minä pelkään, että kun eduskunta tämän lausuu asian perusteluissaan, on se jo edeltäpäin pehmikettä hyvinkin suurten rikollisten rikoksille. Kyllä kai, jos maassa vasta kapinan hankkeisiin ryhdytään — joka tietysti sekään ei ole mahdollisuuksien rajojen ulkopuolella — tästä saa hyvän neuvon siihen, että yksi rosvojoukkio käskee ja toiset ilmoittavat olevansa pakotettuja sitä tottelemaan. Olen vakuutettu siitä, että melkein kaikki turvautuvat siihen, että he ovat olleet käsketyt menemään rintamalle ja kun löytävät valiokunnan perusteluissa tällaisen lauselman, niin kyllähän se on hyvänä puolustuksena heille. En tällä tarkoita sanoa, ettei ole mahdollisesti sellaisiakin, jotka varsinkin kapinan viimeisinä aikoina olivat jossain määrin pakotettuja, vaikkei minusta pitäisi kenenkään selliaseen laittomaan pakkoon alistua, että antaa komentaa itseään mitä julmimpaan rikokseen. Mutta kyllähän heikkoluontoisia aina on ja niitä pitäisi ehkä lievemmin kohdella. Rohkenen ehdottaa, että lakivaliokunnan mietinnön perusteluista olisi poistettava lauselma: „Sellaiseenkin kapinalliseen" j. n. e., koska se minun mielestäni on omansa antamaan väärän ennakkoperustelun tuomioistuimille, jota mahdollisesti jotkut tuomioistuimet katsovat velvollisuudekseen jossain määrin noudattaa, ja silloin mennään aivan harhaan.

Ed. Estlander: Ehuru jag visserligen icke befarar precis samma påföljd som herr Ahmavaara af den motivering, som här har fått inflyta, vill jag ändå understöda herr Ahmavaaras förslag och i sådant fall föreslå, att sista meningen i motiveringen skulle utgå från: „äfven en upprorisk" o. s. v. intill stycket slut.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimäinen varapuhemies: Keskustelun aikana on ed. Åkesson ed. A. Mannerin kannattamana vastoin suuren valiokunnan mietintöä puoltanut lakivaliokunnan mietintöön liitettyä vastalausetta. Edelleen on ed. Ahmavaara ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut mietinnön perusteluista poistettavaksi mietinnön 2 sivulta sen lauseen, joka alkaa sanoilla: „Sellainenkin kapinallinen on saattanut j. n. e."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimäinen varapuhemies: Ed. Åkessonin ehdotus otetaan huomioon silloin, kun esitellään lakiehdotus, ja ed. Ahmavaaran ehdotus otetaan huomioon sen jälkeen, kun lakiehdotuksesta on päätetty.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Ståhlberg: Se, että perustelua koskeva ehdotus otetaan huomioon lakiehdotuksen käsittelyn jälkeen, tarkoittaa kai sitä, että se otetaan esille kolmannessa lukemisessa, sillä toisessa lukemisessa on puhe ainoastaan lakiehdotuksesta.

Ensimäinen varapuhemies: Oikeinta lienee menetellä niinkuin ed. Ståhlberg on ehdottanut.

Ehdotus hyväksytään.

Ensimäinen varapuhemies: Lakiehdotus esitellään. Haluaako kukaan vielä siitä käyttää puheenvuoroa? Ellei, niin julistetaan keskustelu päättyneeksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimäinen varapuhemies: Suuren valiokunnan mietintöä vastaan on ed. Åkesson tehnyt sen ehdotuksen, josta äsken tein selkoa. On siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Åkessonin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 56 jaa- ja 23 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

Lakiehdotuksen johdanto ja nimike hyväksytään.

Ensimäinen varapuhemies: Kun suuren valiokunnan mietintö on semmoisenaan hyväksytty, julistetaan asian toinen käsittely päättyneeksi.

Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina klo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 9,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

72. Tiistaina 18 p. kesäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi, jolla säädetään, että eräät sotapalvelusta koskevat säännökset eivät ole perustuslain luontoisina pidettävät 1354
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 39; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 59.
2) Ehdotus laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 38; lakivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 61.
3) Ehdotus laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa 1355
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 41; lakivaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 64.
4) Ehdotus laiksi 24 päivänä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinanvalmistusveron alentamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 40; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17; hallituksen esitys n:o 56.

Ensimäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta ..... „
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5: hallituksen esitys n:o 41.
6) Ehdotus laiksi säästöpankeista 1373
Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 28.
7) Ehdotus kyytilaiksi 1378
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 3; ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 6; ed. Gäddan y. m. edusk. esit. n:o 7 ja ed. Pullisen y. m. edusk. esit. n:o 8.

Pöydällepanoa varten esitellään:

8) Lakivaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta 1382

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wiherssalo, Välisalmi, Arokallio, Kairamo, Louhivuori, Paasivuori, Schybergson, Talas ja L. Typpö.

Ilmoitusasiat:

Uusi edustaja.

Puhemies: Ilmoitetaan, että sittenkun edustajansija senaattori Arajärven jälkeen on tullut avoimeksi, on tilanomistaja August Hyöki, Luopioisten pitäjästä, näyttänyt Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin keskuslautakunnan antaman valtakirjan. Puhemiesneuvosto on päättänyt tämän johdosta ehdottaa, että eduskunta valtiopäiväjärjestyksen 22 §:n nojalla päättäisi sallia edustaja Hyökin olla edustajana valtiopäivillä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain takia ed. Paavolainen kesäkuun 17 päivästä alkaen sitä seuraavaan maanantai-iltaan, ed. Sundblom ensi torstain täysi-istunnosta sekä perheessä tapahtuneen sairauden takia ed. L. Typpö tästä alkaen ensi perjantaihin saakka.

Pankkivaliokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että pankkivaliokunta on puheenjohtajakseen valinnut ed. L a g e r l ö f i n ja varapuheenjohtajakseen ed. v o n R e t t i g i n.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi, jolla säädetään, että eräät sotapalvelusta koskevat säännökset eivät ole perustuslain luontoisina pidettävät,

sisältävä hallituksen esitys n:o 59, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 13 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 39, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Ensin sallitaan asiasta keskustella, sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 4:nnellä sivulla, eli että käsilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, se on, kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä, tai hylkäämisestä mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus jääpä lepäämään vaiko hylättävä.

Keskustelua asiasta ei viriä.

P u h e m i e s: Nyt toimitetaan äänestys perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 4 olevasta asian kiireelliseksi julistamista koskevasta ponnesta. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysehdotus luetaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamista, äänestää „jaa"; ken sitä ei hyväksy, äänistä „ei". Jos vähintään $^5/_6$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 101 jaa-ääntä ja 1 ei-ääni; eduskunta on siis päättänyt, että käsilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin V. J:n 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o., kiireellisenä.

P u h e m i e s: Edelleen toimitetaan äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan:

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^2/_3$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hylätty.

Äänestyksessä annetaan 98 jaa- ja 4 ei-ääntä; eduskunta siis on päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Asia on loppuun suoritettu.

2) Ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 61, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 11 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 38, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

Eduskunta hyväksyy keskustelutta lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

P u h e m i e s: Esitellään lakivaliokunnan mietinnön 4:nnellä sivulla olevassa edellisessä ponnessa tehty ehdotus, että eduskunta kehoittaisi hallitusta kiireimmiten eduskunnalle antamaan esityksen erityiseksi valtiorikosoikeuk-

sissa käytettäväksi laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Alopaeus: Lakivaliokunnan puolesta pyydän ilmoittaa, että lakivaliokunta luopuu siitä ehdotuksesta, joka on ponnessa, lakivaliokunnan mietinnössä ennen lakitekstiä, sen vuoksi, että sen jälkeen, kun mietintö oli lähetetty eduskunnalle käsiteltäväksi, hallitus on antanut eduskunnalle sellaisen esityksen, jota tässä ponnessa tarkoitetaan.

Sen johdosta mainittu ehdotus saa raueta.

Asia on lopullisesti käsitelty.

3) Ehdotuksen laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 64, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 13 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 41, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Ahmavaara: Niillä syillä, kuin minulla oli viimeisessä täysi-istunnossa kunnia esille tuoda, rohkenen ehdottaa, että lakivaliokunnan tämän mietinnön ensimäisen kappaleen viimeinen lause sivulla 2: „Sellainenkin kapinallinen" j. n. e. poistettaisiin perusteluista.

Ed. Estlander: Jag ber att få understöda det af herr Ahmavaara gjorda förslaget.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Puhemies: Perusteluihin nähden on ed. Ahmavaara ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että mietinnön perusteluista mietinnön 2 sivulta poistettaisiin se lause, joka alkaa: „Sellainenkin kapinallinen on saattanut" j. n. e., sen kappaleen loppuun. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ahmavaaran ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ahmavaaran ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 56 jaa- ja 48 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

Puhemies: Asia on lopullisesti käsitelty.

4) Ehdotuksen laiksi 24 p:nä joulukuuta 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinan valmistusveron alentamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 56, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 17 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 40, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan suoritetuksi.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotuksen laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 41 johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5, joka viime perjantaina pidetyssä täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasiain ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Senaattori Pehkonen: Maatalousvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle „erinäisten vuokra-alueitten eroittamisesta itsenäisiksi tiloiksi" on valmistunut aivan toisenlaatuisissa oloissa, kuin se oli annettu. Ei näin ollen ole oudoksuttavaa, jos esitys sellaisenaan ei ole saavuttanut valiokunnan kannatusta, vaan on osittain huomattaviakin muutoksia siihen tullut. Tämä on voinut tapahtua sitäkin enemmän, kun syistä, joita en tarvitse tässä mainita, hallituksen esitys oli valmistettava varsin lyhyessä ajassa, jolloin helposti voi jäädä enemmän tai vähemmän puutteelli-

suuksia samoin kuin epätarkkoja määritelmiäkin. Vaikka onkin mielellään myönnettävä, että valiokunta on vakavan ja perusteellisen käsittelynsä kautta tehnyt joukon parannuksia ja ennen kaikkea poistanut joukon puutteellisuuksia ja että se samoin on saanut aikaan valmiiksi määräykset, ei ainoastaan torppien ja lampuotitilojen vaan myöskin mäkitupien lunastamisesta itsenäisiksi tiloiksi, on toiselta puolen lausuttava, ettei valiokunta, minun käsitykseni mukaan, ole joka suhteessa onnistunut esitystä parantamaan.

Kuten lausuin, palaa mietintö nyt eduskuntaan toisenlaatuisissa oloissa, kuin missä hallituksen esitys oli annettu. Tämä olosuhteitten muutos ei kuitenkaan ole vaikuttanut lain tarpeellisuuteen, ei sen tarkoitukseen ja päämäärään vaan ainoastaan mahdollisuuksiin sen käsittelemisessä ja toteuttamisessa. Kun on myönnettävä ja se lienee myös tarpeellista muistaa, ettei eduskunnassa ole ja sanottakoon, ettei myöskään aikaisemmin ole ollut maanvuokraajaväestö riittävästi edustettuna, tämä väestö kun osittain on harhaan johdettuna, äänestänyt meidän teollisuussosialistejamme, jotka eivät vakavasti ja todellisessa ole sen parasta ajaneet, ei tämä laajempi mahdollisuus asian käsittelyssä saa tulla esteeksi eikä edes lain toteuttamismahdollisuuskaan, vaan on johtolangaksi kaikesta huolimatta asetettava tarkoitus ja päämäärä. Olevat olot ovat nyt ja viime tammikuussa siihen määrin yhtäläiset, että, samoin kuin silloin, ovat nytkin maamme maanomistusolot perin nurjat ja tilattoman väestön lukumäärä yhteiskunnallisesti arveluttavan suuri. Samoin kuin tammikuulla on meillä nytkin 150,000 torppa-, lampuoti- ja mäkitupatilaa, joiden vuokraajista huomattavan suuri osa on ensi vuosina häätöuhkan alaisena. Jo se seikka, että esimerkiksi Uudenmaan, Turun ja Porin ja Hämeen lääneissä on kutakin sataa maanomistajaa kohti noin 350 torpparia ja mäkitupalaista, asettaa ilman muuta yhteiskunnallisesti ajattelevan lainlaatijan tehtäväksi pyrkimyksen taka-askelta ottamatta päästä nopeaan olojen korjaamiseen. Paitsi tilattoman väestön suuri lukumäärä, vaatii sitä myöskin maataloustuotantomme heikkous ja siitä johtuva elintarpeitten nykyinen puute ja kauppavaihtomme epäedullisuus. Tarvitsen tähän nähden vain huomauttaa, että tilastomme, tosin kyllä puutteellisenkin, mukaan oli v. 1901 suurviljelyksillä vain 10—11 prosentin pinta-alasta viljeltyä maata, kun vastaava luku alle 50 hehtaarin käsittävillä viljelmillä oli 25. Tämä vaikuttaa sitäkin enemmän, kun suurviljelyksen hallussa on suhteellisesti suurin osa maan koko tilusalasta.

Voidaksemme määrätä kantamme esilläolevaan laajaan ja arkaluontoiseen reformiin ja sen laajuuteen, lienee syytä vielä ottaa huomioon miten maanomistusolot vaikuttavat siirtymiseen kaupunkeihin ja kulutuskeskuksiin, jonka tuloksena olemme viime kuukausina tunteneet yhteiskuntaa kumoavat seuraukset. Tarvitsee tähän nähden vain huomauttaa, että esimerkiksi „Preussissa on maaseudulta siirtyminen suurin siellä, missä suurviljelys on vallalla, ja että näiltä seuduilta poistuu suurtilojen tilaton työväestö". Meillä ei tosin liene vastaavaa selvitystä tehty, mutta epäilemättä olisivat sen tulokset meilläkin samanluontoiset, sillä missä suurviljelys on vallalla, siellä tarjoutuu pienemmälle osalle väestöä mahdollisuus päästä riippumattomaan asemaan, jollaisena itsenäisen maanviljelijän asemaa joka tapauksessa on pidettävä. Sitä vastoin esimerkiksi Itä-Preussin varsinaisissa maatalousseuduissa on taaja asutus ja suotuisa väestön jakautuminen vain pienviljelysalueilla. Kun yhteiskuntaolot tahdotaan ohjata nyt-vuosikymmeniä kestäneen vieraan vallan välittömästi tai välillisesti vaikuttamaan seikauksen jälkeen — terveeseen suuntaan, on silloin ensi sijassa saatava itsenäinen pienviljelys juuri Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen läänin suurviljelysseuduilla, näillä varsinaisilla torpparialueilla, voimakkasti lisääntymään, ja tämä tapahtuu luonnollisimmin ja nopeimmin siten, että vuokra-alueet saatetaan itsenäisiksi. Tätä tarkoitti hallituksen esitys ja tämä on edelleenkin kehityksen ja olojen vaatima, samalla kun se on mahdollinen toteutettavaksikin.

Mutta tämä ei ole kokonaisuudessaan saanut valiokunnan kannatusta. Samoin ovat vielä jyrkemmin „vapaan kehityksen" kannalle asettuneet ne etelä-Suomen suurviljelijät, varsinaisten torppariseutujen omistajat, joiden kokouksen tuloksena on eduskunnan jäsenille jaettu kirjelmä, jossa m. m. esiintyvät seuraavat heidän katsantokantaansa ja yhteiskunnallisuuttaan kuvastavat lauselmat: „On meillä laajoissa piireissä vallitseva väärinkäsitys, että torpparien tai maanvuokraajien olemassaoleminen olisi valitettava epäkohta. Maanvuokraaminen ei ole muuta kuin keino maan käyttämiseksi, joka tilattomalle tekee mahdolliseksi päästä ilman sanottavaa omaa pääomaa oman maanviljelyksen harjoittajaksi ja joka käyttämiskeino tilattomasta tekee monin kerroin itsenäisemmän ja riippumattomamman kansalaisen, kuin jos hän ottaisi paikan renkinä tai muonamiehenä. Voihan torppari — niin jatketaan — kylläkin olla köyhä ja elää ahtaissa oloissa niinkuin kansalaiset monilla muillakin aloilla, mutta se, että torp-

pari ennen muita olisi huonossa asemassa, jopa niin huonossa, että puhutaan torppien „vapaksi ostamisesta", jolla tahdotaan osoittaa, että tässä muka olisi jonkinlainen orjuus kysymyksessä, on täydellisesti väärinkäsitys. Päinvastoin on torpparilla — niin jatkuu kirjelmä — kaikki edellytykset elää vapaata ja onnellista elämää. Hänen täytyy tietysti maastaan, metsänkäyttöoikeudestaan ja muista eduistaan suorittaa vuokraa rahassa tai luonnontuotteissa, mutta hän järjestää elämänsä ja taloutensa muuten oman mielensä mukaan. Sille, joka todella tuntee maamme torpparioloja, on pitemmittä mutkitta selvä, että koko n. s. torpparikysymys on syntynyt poliittisesta agitatsioonista, että se on tulos siitä, että puoleet kilpaa koettavat koota ääniä ja että muutamat herrat politikoitsijat eivät tahdo esiintyä vähemmän parannusten harrastajina kuin muut." Nämä, joukossa tiettävästi etelä-Suomen sivistyneitä suurviljelijöitä, jotka pohjois-, keski- ja itä-Suomen pienviljelijät, torpparit ja rengitkin mukana, ovat pelastaneet osaltaan liian kauvan säilyneen torppari- ja osittain huonoissa oloissa olevan muonamiesjärjestelmänkin synnyttämästä punakaartivallasta, näkevät edellenkin vain omat egoistiset pyyteensä, huomaamatta, että kaikkialla muuallakin on kehitys johtanut maakysymyksen reformeihin, joissa ei aina ole voitu eikä voida yhteiskunnan edun edelle asettaa yksilön täydellistä loukkaamattomuutta, ei ainakaan silloin, kun yhteiskunta puolestaan tarjoaa vastiketta välillisesti tai välittömästi toisessa tai toisessa muodossa. Sellaisena voinee tässä mainita m. m. hallituksenkin ohjelmassa ja eduskunnassa käsiteltävänä olevat kyyti- ja maantielakien uudistukset ja sellaisena on kai pidettävä myös sitä yhteiskunnan turvaa, joka jälleen on saatettu voimaan. Minä myönnän varsin mielelläni, että hallituksen esitys, jonka tarkoituksena oli saada vuokraajaluokasta hyvin toimeentuleva, yhteiskunnallista tuloa lisäävä ja oloihin terveellisesti vaikuttava osa pienviljelijäväestöä, oli yksipuolinen siihen nähden, että siinä ei yhteiskunnan puolelta tarjottu hyvitystä eräistä torppareille tarjotuista eduista, mutta minä väitän, että tämä oli olojen pakosta tuloksena siitä yhteiskunnallisia uudistuksia vastustavasta suunnasta, jota suurviljelijämme ovat osoittaneet maanvuokrakysymyksessä, ja että jos sen kautta olisi voitu välttää tai edes lieventää kapinan aikana maanomistajaa kohdannutta hävitystä, ei se olisi ollut liian kallis maksu yhteiskunnalle. Ja päinvastoin kuin nämä suurmaanomistajat, jotka esittävät, että pakollisesti velvoittavien reformien sijaan pitäisi astuman levollisen ja terveen kehityksen, jossa kokemus, sivistys ja asiantuntemus pääsevät oikeaan vaikutukseen ja jossa hankittujen oikeuksien pyhyyttä ja suurinta mahdollista määrää persoonallista vapautta ja loukkaamattomuutta syvästi kunnioitetaan ja lakia säätävä eduskunta harrastaa kaikkien kansalaisten menestystä saman verran mihin vapaaseen sopimuksen kantaan valiokuntakin vielä osittain yrittää rakentaa tämän kysymyksen ratkaisun, päinvastoin tätä katson, että kun suurmaanomistajat osoittavat edelläkerrotunlaista yhteiskunnallisuuden puutetta, he pakottavat lainsäätäjän menettelytapaan, joka muutoin ei olisi hyväksyttävä eikä tarpeenkaan. Sitäpaitsi ei täydellinen vapaaehtoisuuden tie voi viedä toivottuun tulokseen, hyvinvoivan, itsenäisen pienviljelijäluokan lisääntymiseen, koska maan kysynnän kasvaessa maan hinta nousee. Jos valtio yksistään sopivalla luotolla edistää maan kysyntää, voidaan helposti saada hinnannousu luonnottomaksi ja elävän maanviljelijäväestön sijaan velkaantunut ja heikko yhteiskuntaluokka.

Kun minä edelleenkin olen tähän nähden hallituksen esityksen kannalla, jonka kautta koko maanvuokrakysymys olisi tullut yhtenäisesti ja nopeasti ratkaistuksi, ja, kuten minä käsitän, koko yhteiskunnalle, lopuksi myös maanomistajillekin onneksi, teen minä sen, käyttääkseni valiokunna omia sanoja, syystä, että „täten tulisi myös pidetyksi huolta siitä, että se, mikä yhteiskunnan kannalta on tärkeintä, nimittäin vuokra-alueitten muodostuminen itsenäisiksi omistusoikeudella hallittaviksi viljelmiksi, siitä riippumatta, kuka niitä kulloinkin hallitsee, saavutettaisiin ilman, että se jäisi riippumaan jonkun yksityisen henkilön halusta tai haluttomuudesta".

Paitsi tätä periaatteellista laatua olevaa eroavaisuutta, on valiokunta eräissä koko reformin onnistumiselle varsin tärkeissä kohdissa tehnyt arveluttavia muutoksia esitykseen. Kun koko reformin yhteiskunnallisena tarkoituksena on itsenäisen ja hyvinvoivan pienviljelijäluokan lisääntyminen ja nyt olevan tyytymättömyyden poistaminen sekä yhä kasvava viljellyn alan tuoton lisääminen tämän väestön huolellisen ja uuraan työn kautta, on sitä enemmän, kun siirtymistä toivotaan vapaaehtoisuuden tietä, pidettävä huolta siitä, että olevat olot reformin tapahduttua tarjoavat tähän tilaisuutta. Sitä ei tee käsittääkseni valiokunnan ehdotus riittävässä määrässä.

Kun torpan ja mäkituvan rajaksi on asetettu

2 hehtaaria viljeltyä maata, joutuvat sellaiset torpat, joissa ei tosin ole suurempaa alaa viljeltyä maata, mutta joissa ehkä sopimuksenkin mukaan on runsaasti viljelyskelpoista maata, hakamaata, laidunoikeus ja metsänkäyttöoikeus, oikeudettoman epäedulliseen asemaan. Olisi ehdottomasti joko viljellyn alan rajaa alennettava tahi määrättävä, että tälläinen vuokra-alue, jos vuokraoikeuteen kuuluu riittävästi viljelyskelpoista maata sekä metsänkäyttöoikeus, on pidettävä torppana.

Mutta vielä arveluttavammaksi käy valiokunnan ehdotus torpan alueeseen lunastettavasta, niin hyvin viljelys- kuin metsämaankin alasta. Kun kokemus asutustyön alalta on osoittanut, että nykyisen ja lähiaikoina aikaansaatavan viljelyksen kehityksen vallitessa tarvitaan yleensä vähimpänä määränä 10 hehtaarin viljelysala, mieluimmin kuitenkin, voidakseen viljelijä käyttää 2 hevosta, 10 à 15 hehtaaria, ja että jos viljelysalaa liian paljon supistetaan, saadaan heikkoja viljelijöitä, joita päinvastoin yhteiskunnan täytyy edelleenkin tukea, on valiokunta ehdottanut korkeimmaksi rajaksi 10 ha ja ainoastaan poikkeustapauksissa 15 hehtaaria ja kuitenkin suurella osalla torppareita on ennestään viljeltävänään enemmän, samalla kuin päätilallakin on riittävästi maata. Tällaisissa tapauksissa on yhteiskunnan katsottava, ettei järjestelyn kautta tuotanto vähene eikä uusi viljelijä tunne joutuneensa maataloudellisesti huonompaan asemaan ilman pakottavaa syytä. Mutta vapaaehtoisuuden kannalle asetuttaessa on tästä vielä se vaara, että vuokraaja ei haluakaan, ei katso voivansa elävästä torpparista siirtyä kituvaksi pienviljelijäksi, vaan mieluummin siirtyy kulutuskeskukseen lisäämään yhteiskunnan tyytymättömäin lukua. Minä pelkään, että eduskunta, jos se asettuu tälle kannalle, saattaa koko reformin epäonnistumaan, torpparien, maanomistajain ja koko yhteiskunnan vastaiseksi vahingoksi, ja toivon, että suuri valiokunta muuttaa tämän, huomioon ottamalla, että maanomistaja saa yli 15 ha viljeltyä maata lankeavasta osasta täyden korvauksen.

Sama koskee myöskin metsämaan alaa. Kun valiokunta on esityksestä jättänyt huomioonottamatta laidunmaan, jolta uusi tilallinen tulisi saamaan osan puutarpeestaan, ei ehdotettuja 10 hehtaaria ja poikkeustapauksissa 15 hehtaarin voi pitää täysin riittävänä, sitäkin suuremmalla syyllä, jos tilalta sallitaan myydä puut rinnan korkeudelta 20 senttimetriin. Yksinpä Suomen sahanomistajain yhdistyksenkin metsänhoitovirkamies on kolmena vuonna 91:ssä Äänekoski A. B:n torpassa ja lampuotitilalla, joissa oli keskim. vain yksi hevonen ja kolme lehmää, tekemiensä tutkimusten tuloksena lausunut: „Käytäntö osoittaa siis, että pienviljelijä tarvitsee korkeintaan 20 hehtaaria kasvavaa metsämaata saadakseen lisäkasvusta vuotuiset puutarpeensa, jos hän nimittäin järkiperäisesti hoitaa metsäänsa", sekä vielä, että „20 hehtaaria on katsottava todellakin riittäväksi, jollei nim. mitään epäkohtia metsänhoidossa vallitse". Sen lisäksi on puunkulutus pohjois-Suomessa suurempi, samalla kun metsän kasvu on huomattavasti pienempi. Tähän nähden ja huomioonottamalla useasti tilalla olevan hakamaan, oli hallitus ehdottanut 10—15 hehtaarin metsämaata, joka, ellei hakamaata oteta erikseen huomioon, olisi korotettava yleensä ainakin 5 hehtaarilla. Kun sen lisäki torppaan yhdistettävä metsäala on usein huonossa kasvukunnossa, olisi ainakin silloin, jollei alaa lisätä, turvattava määrätty osa puiden saantia, esim. korkeintaan 25 vuoden aikana, vuokramaksua vastaan päätilan metsästä. Käsitykseni tueksi, ettei valiokunnan ehdottamaa pinta-alamäärää ole pidettävä liian suurena eikä edes riittävänä, pyydän esittää muutamia tietoja asutustoiminnan alalta.

Vuonna 1913 oli osuuskunnille kuuluvilla pientiloilla peltoa ja niittyä yhteensä 6,67 hehtaaria sekä metsämaata 14,32 hehtaaria sekä osuus yhteismaahan 6,39 hehtaaria eli yhteensä 27,38 hehtaaria. Valtion omistusoikeudella myymien asutustilojen pinta-alat olivat taas jonkun verran tätä suuremmat, käsittäen keskimäärin peltoa ja niittyä 11,02 hehtaaria, metsää ja laidunmaata 20,73 sekä osuutta yhteismetsään 7,38 hehtaaria eli yhteensä 39,13 hehtaaria. Kun viimemainituista 600 tilasta oli 127 asuntotilaa, oli viljelystilojen keskimääräinen pinta-ala siten vieläkin suurempi. Että palstotusta ei aina edes sovi tehdä varsin ahtaissa rajoissa eikä siihen tähänastinen kokemus anna tukea, osoittaa m. m. se, että näistä tiloista oli 127:llä peltoa ja niittyä yhteensä keskimmäärin 10—15 hehtaaria, 87:llä 15—20 hehtaaria, 49:llä 20—25 hehtaaria ja 37:llä siitä yli. Ellei tällaista oikeutta ole laissa merkitty, joutuu vuokraaja helposti tästä lisämaasta maksamaan kohtuuttomasti, ehkä se käy hänelle mahdottomaksi, vaikka se päätilan viljelysten laajuuden ja järjestelyn vuoksi kävisi sopivastikin päinsä ja vaikka esimerkiksi vuokratilan rakennukset sitä edellyttäisivät kannattavaisuuden saavuttamiseksi.

Lunastushinnan arvioiminen ja sitä varten perusteiden määrääminen on yleensä varsin vai-

kea ja sitäkin vaikeampi meillä, missä olevat olot eri puolilla maata ovat niin erilaiset. Kiinnittemättä enempää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä oli asetettu määrääväksi viljelmän arvo ennen sotaa, tämä siihenkin nähden, ettei tilapäisesti sodan muuttamia arvoja voitane, kuten valiokuntakin ehdottaa, ottaa huomioon ja että vuokraajilla oli täysi syy odottaa nyt kysymyksessä olevan reformin tapahtumista ennen vuotta 1916, jolloin suuri joukko sopimuksia joutui irtisanomisen varaan, tahdon huomauttaa, että valiokunnan ehdottama menettelytapa lunastushinnan arvioimisessa, kuten kokemus aina siten menetellessä osoittaa, johtaa liian korkeaan kokonaisarvoon, jos tätä menettelytapaa todella seurataan. On nimittäin huomattava, että tilaa arvioidessa täytyy ottaa perusteeksi kokonaisuus eikä ne osat, joista se on tulos. Jos näin ollen maa arvioidaan rakennuksista riippumatta, niin myös metsänkasvu erikseen, saadaan varsin helposti talouden kannattavaisuuden yli nouseva hinta. Vaikka minä luulenkin, että käytännönmiehet arviolautakunnan jäseninä toimittavat laskelmansa kokonaisuutta silmällä pitäen, seuraamatta valiokunnan ehdottamaa menettelytapaa, pitäisin suotavana, että tämä ehdotuksessakin muuttuisi käytäntöön soveltuvaksi.

Kun vuokra-alueiden eroittaminen itsenäisiksi tiloiksi vapaaehtoisuuden tietä ja jos vielä ehdotuksessa olevat aluerajoitukset tulevat eduskunnan päätökseksi, tulee tapahtumaan pitemmän ajan kuluessa, voitanee silloin yhtyä ehdotuksessa esitettyyn menettelytapaan, jonka mukaan „on ensin arvioitava alueen arvo lunastuksen tapahtuessa" vaikka, kuten valiokuntakin lausuu, „pykälässä säädetty arvioimistapa tuottaa joukon vaikeuksia", tämä ennen kaikkea sodan ja rahan arvon alenemisen aiheuttaman hinnan nousun määräämiseen nähden. Ja vaikka minä olisin pitänyt suotavana, että torppari, „ huomioon ottamalla, missä määrin itse on viljelyksen kautta vuokra-aluetta kohottanut, niin myös kuinka kauan hän on vuokra-aluetta asunut", olisi saanut erityistä hyvitystä työstään, joka sittenkin on ollut osaltaan vaikuttamassa tapahtuneeseen arvonnousuun, katson voivan kuitenkin tämän sivuuttaa, edellytyksellä, että valiokunnan 22 §:ssä ehdottamat huojennukset säilyvät ja valtio osallistuu siten osittain siihen, mikä aikaisemmin oli pakko ajatella ainoastaan maanomistajaa kohtaamaan. Tällöin olisi kuitenkin perusteluissa arvioitua avustusmäärää huomattavasti korotettava. Tämä voidaan valtion velvollisuudeksi asettaa siitäkin syystä, että se on osaltaan syypää tämän reformin viipymiseen, mikä luonnollisesti on ehkäissyt vuokraajaväestön taloudellista nousua, ja vielä, että ainoastaan siten voidaan saada hyvinvoipa pienviljelijäväestö syntymään riittävän nopeasti ja varmasti. Lunastushinnan kuoletusaikaa on valiokunta lyhentänyt. Kun sen sijaan on jätetty oikeus vapaavuosien määräämiseen erinäisissä tapauksissa, voinee valiokunnankin ehdotus olla puolustettavissa. Mitä erityisesti mäkitupalaisiin tulee, on varsin arveluttava, voiko hinnan suoritus kaikissa tapauksissa menestyksellä tapahtua niin lyhyessä ajassa, kuin valiokunta edellyttää. On nimittäin huomattava, että varsin usein täytyy näin muodostuneen asuntotilallisen samalla kertaa ryhtyä rakentamaan tai rakennuksiaan korjaamaan, puutarhaan ja viljelyspalstaansa uhrauksia tekemään sekä panemaan alkuun pienviljelijälle ominaisten, pienten kotieläinten hoitoa välineineen. Ja jos tällöin sattuvat huonot työolot ja elintarpeiden kalleus, voi hyvä yritys joutua helposti karille. Ainoa mahdollisuus olisi tätä auttaa, missä uudistuksia enemmän tarvitaan, myöntämällä joitakin vapaavuosia tai sitten järjestämällä joitakin erityisiä palkkiolainoja tässä tarkoituksessa. Toivon, että tämä kohta tulisi suuressa valiokunnassa lähemmin käsitellyksi.

Pyydän vielä saada esittää muutamia huomautuksia lunastamismenettelyyn ja sen yhteydessä oleviin seikkoihin.

Maanvuokraajain itsenäistyttämistä ei voida pitää erillisenä kysymyksenä, vaan liittyy se asutuskysymykseen. Valiokuntakin on asettanut yhteiskunnalliseksi päämääräksi „vuokra-alueiden muodostamisen itsenäisiksi, omistusoikeudella hallittaviksi viljelmiksi — ilman että se jäisi riippumaan jonkun yksityisen henkilön halusta tai haluttomuudesta". Vuokramuoto on siten pidettävä vain väliasteena, josta on pyrittävä pois.

Asutustoiminnan johtamista ja valvomista varten on asetettu asutushallitus, jonka tehtävistä asianomaisessa asetuksessa sanotaan m. m.: „Asutushallituksen tulee johtaa ja valvoa maassa valtion toimesta ja avustuksella tapahtuvaa yksityismaan asuttamista." Samoin asetus pientiloista, jonka eduskunta on 1914 hyväksynyt, mutta joka erinäisistä syistä on toistaiseksi vielä vahvistamatta, määrää että „jokaisessa kunnassa, missä se on tarpeen, asetettakoon asutuslautakunta avustamaan niissä toimissa, joihin tilattoman väestön hyväksi ryhdytään". Käsittääkseni tällä on tunnustettu, että asutustyö, mihin nyt kysymyksessä oleva toimenpide tulee myös kuu-

lumaan, on asetettava yhtenäisen johdon, asutushallituksen alaiseksi. Se ei voine tapahtua menestyksellisesti siten, että asutushallitus saa tehtäväkseen vain paikallisten toimihenkilöiden „valvomisen ja johtamisen", „neuvojen antamisen nille" tahi lähettämällä järjestelykokouksiin tarpeen mukaan edustajansa „taloudellisia ja yhteiskunnallisia näkökohtia" huomauttamaan, eipä edes rahallisen puolen hoitoa järjestämällä ja tilastoja tekemällä, vaan on sen saatava keskeinen ja samalla täysin vastuunalainen johtava asema. Kun valiokunta lausuu, että „kaiken tämän lisäksi olisi sen (asutushallituksen) tehtävänä asutuslautakuntain avulla valvoa uusien tilojen vastaista hoitoa sekä yleensä pitää huolta, että ne tulevat itsenäisinä viljelminä menestymään ja että järjestelyn tarkoitus tulee niillä saavutetuksi", ohjaa valiokunta täten asutushallituksen sanoakseni „leikatulle sängelle". Jos kerran asutushallituksen pitää tästä kaikesta vastata, on silloin myös sen ja asutuslautakuntain lähinnä oltava mukana itse järjestelyssä ja hoitamassa jo silloin asiat niin, että tulokset voivat olla oikeat. Tosin ei kyllä ole toistaiseksi kaikkialla asutuslautakuntia, mutta eduskunnassahan on paraillaan tätä tarkoittava alote, joka voinee pian valmistua, ja siihen asti voidaan antaa vuokralautakunnille sama asema siellä, missä asutuslautakuntaa ei ole. Luonnollinen kehitys vienee kuitenkin joka tapauksessa siihen, että asutuslautakunnat saavat myöskin vuokralautakuntain tehtävät, koska lienee vaikea edes velvoittaa kuntia ylläpitämään kahta lautakuntaa tätä varten, eikä se olisi tarkoituksen mukaistakaan. Mutta myöskin itse maanmittaustoimitukseen tulisi asutuslautakunnan voida vaikuttaa ja saada siinä huomioon otetuksi asutustoiminnan edut.

Valiokunta on 71 §:ssä ehdotuksessaan tahtonut turvata maanomistajan vielä naapurilta, joka osallistumalla kapinan aikana ryöstöihin ja murhiin on tehnyt itsensä mahdottomaksi tähän asemaan. Tämä valiokunnan kanta on varsin hyvin ymmärrettävissä ja se on yhteiskunnallisestikin oikea, mutta minä en voi sivuuttaa itseltäni sellaisia tapauksia, joissa perheen isä joukkomyrkytyksen huumamana vastoin vaimon rukouksia ja vastoin suuren perheenkin hartaita pyyntöjä on liikkeeseen mukaan liittynyt, tapauksia, joissa täten hänen mieheksi saapa poika menettää vastaisen hyvinvointimahdollisuuden, katkeroituen yhteiskunnalle mieheksi saatuaan tätä ajatellessaan, ja vielä enemmän en voi sivuuttaa pykälässä esitettyä toista tapausta, jossa myöskin vuokramiehen perhe menettää oikeutensa, siitä huolimatta, että se voisi itsenäisellä viljelmällä nousta täysin yhteiskunnalliseksi. Kun valiokuntakaan ei ole voinut, varsinkaan viimemainittuun tapaukseen nähden, esittää muita perusteluja kuin sen, että tällainen perhe joutuisi edellistä parempaan asemaan, luulen, että suuren valiokunnan olisi syytä asiaa vielä harkita. Eihän ole toiselta puolen mitään syytä vapauttaa sellaista maanomistajaa joutumasta tämän lain alaiseksi, olkoonpa niinkin, että hänen torpparinsa kiihoitus on tapahtunut ulkopuolelta eikä ole tarvinnut johtua hänen osaltaan aiheuttamista huonoista oloista. Ja käsittääkseni on tämä perin arkaluontoinen asia, koska yhteiskunta ei saa missään muodossa esiintyä kostajana vaan ainoastaan rikosten rankaisijana ja auttajana. Jos valiokunta ei tähän nähden voi muuttaa ehdotusta, olisi ainakin oikeutettua, että tällainen maanomistaja velvoitettaisiin luovuttamaan vuokra-alue jollekin ansiokkaasti vapaustaisteluun osaaottaneelle tilattomalle.

Kun minä näin ollen toivon, että suuri valiokunta tekee maatalousvaliokunnan ehdotukseen erinäisiä muutoksia, erityisestikin luovutettavaan vuokra-alueeseen ja lunastushinnan määräämiseen sekä asutushallituksen ja asutuslautakuntain suhteeseen lunastusmenettelyyn nähden, teen tämän siinä tietoisuudessa, että ellei näitä muutoksia tule, tulee kysymyksessäoleva reformi suuresti epäonnistumaan. Maanomistaja saa edelleen naapurikseen tyytymättömän vuokraajan tahi heikon ja tyytymättömän pienviljelijän, ellei vuokra-alue jää aivan autioksi, ja viime kuukausien kokemus osoittaa, että tämä ei voi olla myöskään maanomistajalle onneksi eikä lainlaatijalla voine olla oikeutta johtaa asioita pienten virheiden kautta tähän, silloin kun sillä on tilaisuus toisinkin menetellä, vieläpä loukkaamatta kenenkään oikeutettuja oikeuksia.

Mitä valiokunnan mietinnössä esiintyviin ponsiin tulee, voin ilmoittaa, että niin hyvin valtion virkatalojen kuin kruununmaankin asuttamista sekä kirkollisten virkatalojen asutuksen järjestelyä varten toimivat komiteat, joitten työn tulokset toivottavasti valmistuvat vielä tänä vuonna. Samoin on hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin valmistaakseen muutamia muita maakysymyksen ratkaisua edistäviä esityksiä, joita näin ollen hallitus voinee jättää vuoden 1919 ja osittain vuoden 1920 valtiopäiville käsiteltäviksi.

Ed. H a a t a j a: Vaikka minä olenkin suuren valiokunnan jäsen, olen maatalousvaliokunnassa

asian käsittelyssä mukana olleena katsonut tarpeelliseksi tuoda asiassa esille muutamia näkökohtia sen lisäksi, mitä maatalousvaliokunnan mietinnössä on asiasta esille tuotu.

Jokainen meistä on selvillä siitä, että tässä asiassa on nyt kysymyksessä ryhtyminen suureen ja laajakantoiseen toimenpiteeseen, joka lisäksi tulee huomattavassa määrässä koskemaan yksityisen omistusoikeutta, johon lainsäätäjän on yleensä suurella varovaisuudella kajottava. Näin ollen on luonnollista, että kysytään, onko niin laajakantoiseen ja pitkälle menevään toimenpiteeseen, kuin mietinnössä on ehdotettu, riittävää syytä ja mitkä nämä syyt ovat. Se selonteko, joka maatalousvaliokunnan mietintöön on näistä syistä otettu, on suhteellisesti lyhyt ja ylimalkainen. Asiasta on nim. viime vuosien aikana julkisuudessa niin paljon kirjoitettu ja uudistusta vaativia syitä niin paljon esille tuotu, että valiokunta ei ole katsonut tarpeelliseksi laajentaa mietintöänsä näiden syiden yksityiskohtaisella toistamisella. Tähän on ollut sitä suurempi syy, kun hallituksen asettama maanvuokrakomitea on mietinnössään nämä syyt yksityiskohtaisesti esittänyt ja kun senaatin toimesta laaditut tilastojulkaisut, jotka eduskunnan jäsenille on jaettu, myös antavat asiaan yksityiskohtaista valaistusta. Sen lisäksi, mitä valiokunnan mietinnössä on asiassa esille tuotu, katson kuitenkin tarpeelliseksi tässä mainita muutamia yleispiirteisiä näkökohtia asian tästä puolesta.

Meille kullekin on selvää, että maamme taloudelliselle edistymiselle on välttämätöntä maanviljelyksen kokonaistuotannon saaminen entistä suuremmaksi ja että elintarpeiden hankintaa pyritään niin paljon kuin suinkin järjestämään oman maan tuotteilla tyydytettäväksi. Niillekin, jotka ennen sotaa eivät olleet huomiotansa tähän puoleen kysymystä kiinnittäneet, on tämän täytynyt sodan aikana käydä selväksi, ja jokaisen, joka tähän kysymykseen hiukankin enemmän syventyy, täytyy havaita, että tähän pyrittäessä on ennen kaikkea koetettava luoda entistä enemmän omistusoikeudella hallittavia pientiloja. Monetkaan eivät ole tähän saakka tahtoneet uskoa pienviljelyksen merkitystä tässä kohden ja varsinkin suurviljelijät ja heitä lähellä olevat piirit ovat yleensä olleet kuuroja tämänsuuntaisille ajatuksille. Sekä omassa maassa että ulkomailla suoritetut tutkimukset ja niiden tulokset osoittavat kuitenkin vastaansanomattomasti, että uusien pienviljelmien luominen on vaikuttavimpia tekijöitä edellämainittuun päämäärään pyrittäessä. Satuin joku aika sitten lukemaan muutamien tällaisten tutkimusten tuloksia Saksasta. Niissä kiinnitettiin erityisesti huomiota kotieläinten erinomaisen suureen lisääntymiseen niillä alueilla, joissa asutustoimintaa on harjoitettu ja uusia pienviljelmiä muodostettu. Siten oli 269 kunnassa, joissa asutustoimintaa oli harjoitettu ja pientiloja muodostettu, kotieläinten lisääntyminen suhteellisesti lyhyen ajan kuluessa ollut seuraava: hevosten lisääntyminen 98 prosenttia, nautaeläinten 187 prosenttia ja sikojen kokonaista 931 prosenttia. Eräässä toisessa tapauksessa oli 96 siirtokunnan alueella hevosten luku lisääntynyt 70 prosentilla, nautaeläinten 128 prosentilla ja sikojen 360 prosentilla. Nämä numerot jo osoittavat, kuinka erinomaisen suuri merkitys karjatuotteiden saamiselle ja elintarvekysymyksen sen puolen järjestämiselle pientilojen luomisella on.

Samassa tutkimuksessa mainittiin kuvauksena karjanhoidon tuottavaisuudesta näillä alueilla, että yksin maidon tuotanto monilla asutusalueilla on niin suuri, että pienviljelijät pystyvät siitä saamillaan tuloilla maksamaan pientilojen lunastusmaksujen korot ja kuoletukset. Karjakannan lisääntymisestä näillä alueilla seuraa lisäksi suuremmat lantamäärät, joten pientilojen viljelykset voidaan voimakkaammin lannoittaa ja saada siten tuottavammiksi. Lisäksi osoittavat tutkimukset, että pientiloilla voidaan käyttää pinta-alayksikköä kohden suhteellisesti enemmän sekä ihmis- että hevastyövoimaa, ja oli laskettu, että pienviljelmillä käytetään keskimäärin kutakin pinta-alayksikköä kohti kaksi kertaa niin paljon työvoimaa kuin suurtiloilla. Kaikesta tästä johtuu, että viljelty maa voidaan saada pientiloilla tuottavammaksi kuin suurilla. Siten oli laskettu, että viljan, perunan- ja sokerijuurikkaan sadon raha-arvo pinta-alayksikköä kohti oli asutetuilla alueilla ennen asutusta 133 markkaa ja asutuksen jälkeen 194 markkaa, joten siis sadon raha-arvonnousu oli ollut 46 prosenttia.

Näin siis osoittavat tutkimukset ulkomailta. Mutta meillä on myös toimitettu samanlaisia tutkimuksia Suomessa. Niissä tutkimuksissa, joita tohtori Sunila on toimittanut maanviljelyksen kannattavaisuudesta Suomessa ja joiden perusteella hän äskettäin on julkaissut kirjan „Pienviljelys ja sen menestymismahdollisuudet Suomessa", osoittaa hän nimenomaan samanlaisia tuloksia meidän maastamme. Hän osoittaa, että hevosten lukumäärä viljeltyä hehtaaria kohti oli pienviljelmillä 34—22, mutta suuremmilla viljelmillä vain 8. Nautakarjaan näh-

den osoittaa hän, että palstaviljelmillä oli tilaston mukaan vuodelta 1910 nautaeläinten luku sataa hehtaaria kohti kaikkein pienimmässä viljelmäluokassa 193, sitä suuremmassa 108 ja sitten alaspäin, niin että luku kahdessa suurimmassa viljelmäluokassa oli 44 ja 43. Useampien vuosien keskimääräisten lukujen mukaan oli nautaeläinten lukumäärä sataa viljeltyä hehtaaria kohti pienimmässä viljelmäluokassa 86 ja suurimmassa vain 41. Nautaeläinten arvo oli pienimmässä viljelmäluokassa 109 markkaa ja sitten viljelmien suuretessa alhaisempi, niin että se suuremmilla keskikokoisilla oli vain 59 ja suurviljelmillä 93 markkaa. Nautakarjan tuotonarvo oli viljeltyä hehtaaria kohti pienimmässä luokassa 214 markkaa, suuremmilla keskikokoisilla viljelmillä vain 89 markkaa ja kaikkein suurimmassa viljelmäluokassa 144 markkaa. Sikoihin nähden osoittavat tutkimukset, että sataa peltohehtaaria kohti pidettiin Suomessa 1910 kahdessa pienimmässä viljelmäluokassa 13—12, suurimmissa viljelmäluokissa 4 à 3 sikaa.

Tällaisista ja erinäisistä muista seikoista johtuu, että myöskin puhdas tulo on pienillä tiloilla suhteellisesti suurempi kuin suurilla. Siten osoittavat tutkimukst, että tulot alle 10 hehtaaria suurilla tiloilla olivat 4,6 prosenttia, 10—25 hehtaaria suurilla tiloilla 4,2 prosenttia ja yli 25 hehtaaria suurilla tiloilla vain 3,8 prosenttia. N. s. kansantaloudellinen tulo eli kaikkien liikkeessä osallisten henkilöiden tulojen yhteismäärä oli pientiloilla 16,6 prosenttia, keskikokoisilla 12 prosenttia ja suurilla tiloilla 8,3 à 9,5 prosenttia.

Näiden numerojen pitäisi selvääkin selvemmin osoittaa kuinka maataloustuotannon ja maaseudun yleisen varallisuuden lisäämiseksi on välttämätöntä saada entistä enemmän uusia omistusoikeudella hallittavia pienviljelmiä ja että se on myös välttämätön kotimaisen elintarvetuotannon lisäämiseksi. Ja kun meillä tähän päämäärään pyritään, on luonnollista, että meillä ennen muuta pidetään huolta entisten vuokraviljelmäin saattamisesta siihen asemaan, että ne lisäävät meidän omistusoikeudella hallittavien viljelmien lukua. Meillä on muistettava, että niin kauvan kuin niitä viljellään vain vuokraoikeudella, ei voida odottaa, että niiden tuotto nousisi siihen määrään, kuin se vastaisessa tapauksessa nousisi. Muistettakoon vain, että noin 40 prosenttia maan kaikista vuokralautakunnista on ilmoittanut, että vuokraviljelykset ovat heidän paikkakunnallaan yleensä huonommin viljeltyjä kuin omistusoikeudella hallittavat viljelmät. Tässä asiaintilassa täytyy saada aikaan muutos ja sen aikaansaamiseksi on kysymyksessä oleva uudistus välttämätön. Agraaripoliittiselta näkökannalta katsoen voidaan tätä vastaan huomauttaa, että suurviljelmilläkin on oma merkityksensä ja että siis kaikkien suurviljelmäin pienentäminen ei ole agraaripoliittiselta kannalta suotavaa. Myönnettävää onkin, että suurviljelmien kokonaan poistaminen ei suinkaan ole agraaripoliittisia näkökohtia silmällä pitäen paikallan, koska sillä, että selaisiakin on, on oma merkityksensä, johon en tahdo yksityiskohtaisemmin kajota. Kuitenkin on huomattava, että se reformi, joka tässä on kysymyksessä, ei sellaisenaan tarkoita yhdenkään suurviljelmän pienentämistä siitä, mitä se nykyään on. Reformi tarkoittaa nimittäin vain entisten viljelmien hallintamuodon muuttamista ja päinvastoin johtaa joissakin tapauksissa entisten vuokraviljelmien jossain määrin pienenemiseen. Näin ollen ei mainitulla vetoamisella suurviljelmien merkitykseen ole nyt esilläolevaan asiaan nähden mitään merkitystä. Lisäksi on huomattava, että vuonna 1901 kerätyn tilaston mukaan 86 prosenttia meidän kaikista maanomistajista oli sellaisia, joilla joko ei ollut yhtään tai oli vain 1—2 vuokraviljelmää alueellaan. On selvää että näiden 86 prosentin joukossa on ollut myös ainakin suuri osa suurviljelmiämme, jota osaa niistä siis kysymyksessä oleva reformi ei tulisi koskemaan. Tämä on selvää sitä suuremmalla syyllä, kun monet suurviljelijät ovat parin viimeisen vuosikymmenen aikana lunastaneet ja hävittäneet tiloillaan olevia torppia sitä mukaa, kuin niillä on tilaisuutta ollut. Vaikka siis tämä reformi on sen ajatussuunnan mukainen, että on saatava entistä enemmän uusia pienviljelmiä, ja että entisiä suurviljelmiä on siitä syystä saatava jaetuiksi, ei tämä reformi kuitenkaan sellaisenaan pienennä suurviljelmiä eikä siis niiden, jotka ovat huolestuneita ilmenneistä pyrkimyksistä suurviljelmien vähentämiseen, tarvitse pelätä kysymyksessäolevan reformin aikaansaamista.

Erään tärkeän muutoksen kysymyksessäoleva reformi tosin saa aikaan niillä suurviljelmillä, joita se tulisi koskemaan. Se nimittäin kokonaan lakkauttaisi ne päivätyöt, joita torpparit ovat päätiloillansa tehneet, ja pakottaisi suurtilojen omistajat järjestämään työvoimansa saannin muuten. Tähän nähden on kuitenkin huomattava, että torpparien päivätyövelvollisuuden poistaminen kuuluu historian luonnolliseen kulkuun ja että sitä vastaan taisteleminen olisi

maanomistajain taholta tuloksetonta ja heille itselleen vain vahingollista. Meillä oli aikanaan aika, jolloin verotalojen omistajat tekivät aatelisille suurtilanomistajille päivätöitä. Näin tapahtui vielä 1600-luvulla, mutta sellainen olotila kävi vähitellen olojen muuttuessa sietämättömäksi ja sopimattomaksi. Se vei verotallollisten päivätyövelvollisuuden lakkauttamiseen ja silloisten aatelisten täytyi siihen tyytyä. Työväensaanti järjestettiin silloin perustamalla torppia ja järjestämällä verotalollisten sijaan torppariluokka, päivätöitä tekeväksi luokaksi, Nyt on tullut se aika, jolloin näiden päivätyövelvollisuus on poistettava, se on samanlainen historiallinen välttämättömyys, kuin verotallollisten päivätyövelvollisuuden poistaminen aikoinaan oli. Tässä kohden on esilläoleva uudistus verrattava niihin alustalaisten päivätyövelvollisuuksien poistamisiin, joita aikanaan on toimitettu Norjassa, Tanskassa ja 1800-luvulla Saksassa toimeenpantujen maareformien ja n. s. talonpoikain vapauttamisen yhteydessä. Näissä maissa aikoinaan muutosta vastustettiin, mutta historia on todistanut, että se oli siellä välttämätön. Meillä tietää muutos m. m. sitä, että torpparien vuosittain isännilleen tekemät noin 600,000 hevospäivätyötä ja 1,800,000 jalkapäivätyötä siirretään vuokramiesten omilla viljelmillä suoritettaviksi. Siitä, minkälaisen viljelysintensiteetin kohoamisen tämä päivätöiden siirto saa vuokramiesten omilla viljelmillä aikaan, ovat nämä luvut riittävänä todistuksena. Tosin työvoiman saannin muulla tavoin järjestäminen tuo ensin suurtilallisille jonkun verran vaikeuksia. Mutta mahdotonta se ei ole, sillä onhan se lukuisilla tiloilla toisin järjestetty.

Niihin yhteiskunnallisiin syihin, jotka vaativat puheenaolevan uudistuksen aikaansaamista, en tahdo tässä yksityikohtaisemmin kajota. Riittää vain, kun viittaan niihin tapahtumiin, jotka viime kuukausina ovat maamme oloja järkyttäneet ja joissa torppariluokka on suurelta osalta ollut taistelemassa yhteiskuntaa koossapitäviä voimia vastaan. Sen asema tässä taistelussa on ollut oikeastaan luonnollinen, sillä niin kauvan kuin sitä ei ole siirretty omistavain luokkain puolelle, on ollut selvää, että se on näitä luokkia vastaan. Ja meidän sosialistimme ovat tämän seikan ymmärtäneet. Nyt vasta on ainakin minulle käynyt oikein selville, että he ovat vuosikausia ajatelleet sellaisen kapinan mahdollisuutta, johon he kuluvan vuoden alussa ryhtyivät, ja heille on ollut selvillä, että tämän kapinan alkaessa heidän joukkojensa tulee olla niin suuria kuin suikin. Jokaisen torppariperheen siirtäminen omistavain luokkain puolelle olisi vähentänyt heidän voimiaan ja siitä syystä he ovat sitä vastustaneet. Julkinen ja suora vastustus ei olisi kuitenkaan käynyt. Siitä syystä on vastustus täytynyt järjestää toisin. Se on käynyt päinsä ajamalla asiassa ohjelmaa, jonka ovat etukäteen tietäneet mahdottomaksi. Nyt on porvarillisilla ryhmillä tilaisuus pitkälle menevillä uudistuksilla saada alkuun torpparien siirtyminen omistavain luokkain puolelle. Tuleeko siihen toista yhtä otollista tilaisuutta, sitä emme tiedä.

Näiden agraaripoliittisten ja yhteiskuntapoliittisten näkökohtien lisäksi katson vielä tärkeäksi mainita muutaman sanan uudistuksen merkityksestä maallemme väestöpoliittiselta kannalta. Edellä olen jo maininut, että saksalaisten tutkimusten mukaan pienviljelmät antavat pinta-ala-yksikköä kohti työtä noin kaksi kertaa niin suurelle työvoimalle kuin suurviljelmät. Saksalaisten tutkimuksista asiassa mainittakoon lisäksi, että siellä eräällä 145 kuntaa käsittävällä asutusalueella oli ennen asutustoimintaa noin 30,000 asukasta eli noin 30 asukasta kutakin neliökilometriä kohti, mutta asutuksen jälkeen noin 45,000 asukasta eli 45 asukasta kutakin neliökilometriä kohti. Samoin eräällä toisella 97 asutuspiiriä käsittävällä alueella oli asukkaiden luku ennen asutusta 16, 600, mutta sen jälkeen jonkun ajan kuluttua 25,600 asukasta. Tutkimuksissa huomautetaan nimenomaan, että vaikka tällaiseen väestön lisääntymiseen ovat olleet monet tekijät yht'aikaa vaikuttamassa, on se kuitenkin suurimmalta osaltaan luettava asutustyön ansioksi. Meillä osoittavat tohtori Sunilan tutkimukset, että työntekijäin luku on 100 viljeltyä hehtaaria kohti pienviljelyksillä 27, pienillä keskikokoisilla viljelmillä 18 ja kahdessa suurimmassa viljelmäluokassa vain 9 ja 10. Siis luku on pienviljelmillä kolminkertainen suuriin viljelmiin verraten. Näiden lukujen pitäisi osoittaa selvästi, että jos meillä tahdotaan pyrkiä maamme ja maaseutumme väkilukua lisäämään, on meidän pyrittävä siihen, että meillä on suurviljelmien sijasta lukuisa joukko omistusoikeudella hallittavia pienviljelmiä. Meillä on aina puhuttu paljon siitä, että maamme väkiluku on pieni eikä voi vastustaa suurta itäistä vihollista, että sen sana maailman asioissa merkitsee kovin vähän, että voimme pystyssä pysyä vain suurten kansojen armoilla j. n. e. Nyt tällä hetkellä puhutaan ja vielä enemmän uneksitaan Suur-Suomesta, joka ei olisi niin pieni ja mitätön, kuin se, mistä meillä aikaisemmin on puhuttu. Minä

puolestani tahdon sanoa, että pitäkäämme huolta siitä, että meidän väkilukumme saadaan nousemaan kolmesta miljoonasta neljään miljoonaan, pankaamme sitä varten toimeen suuria ja pitkälle meneviä agraarireformeja ja siinä ennen muuta torpparikysymyksen järjesteleminen, silloin pääsemme paljon lähemmäksi Suur-Suomipäämäärää, kuin nyt olemme. Silloin voimme asettaa kolmanneksen enemmän sotaväkeä, voimme suorittaa yleisiin tarpeisiin kolmanneksen enemmän veroa, silloin olemme ulkonaisesti kolmanneksen väkevämpiä kuin nyt ja valtakuntain neuvostopöytäin ääressä asioita järjestettäessä painaa sanamme tuntuvasti enemmän kuin nyt. Mutta jos me näihin tällaisiin päämääriin tahdomme päästä, on ennen muuta aikaansaatava tekoja, jotka siihen suuntaan johtavat, ja torpparikysymyksen ratkaisu on yksi niitä, jotka siihen suuntaan mennessä ovat välttämättömiä. Meidän on huomattava, että ulkomaat, Saksa, Englanti, Venäjä ja monet muut ovat viime vuosikymmenien aikana järjestäneet maakysymystään ja luoneet uusia pientiloja m. m. tehdäksensä itsensä voimakkaammiksi siinä suuressa kamppailussa, jonka ovat nähneet tulevan ja joka nyt paraikkaa riehuu. Tuo sama sisäinen ja ulkonainen syy vaatii toimenpiteitä meiltäkin.

Kun sen lisäksi mitä maatalousvaliokunnan mietinnössä on reformin syistä esilletuotu, ottaa huomioon sellaisia näkökohtia, joita tässä olen maininnut, käy selväksi, ettei se uudistusehdotus, jota nyt eduskunnalle hyväksyttäväksi tarjotaan, ole mikään sellainen erillinen toimenpide, jonka hyväksyminen perustuisi vähäpätöisiin, torpparikysymykseen sellaisenaan kuuluviin syihin, vaan että ehdotus muodostaa osan laajapiirteisestä maatalous-, yhteiskunta- ja ulkopoliittisten syiden nojalla tarpeelliseksi katsottavasta toimenpiteiden sarjasta. Tähän toimenpiteiden sarjaan kuuluu muitakin suunnitelmia, jotka ovat täydessä sopusoinnussa nyt kysymyksessäolevan reformin kanssa. Niistä mainittakoon tässä maan hankinta niille tilattomille, joilla ei ole mitään viljelmää, käyttämällä valtion viranomaisten toimintaa ja välitystä valtion varoilla sekä erinäisissä tapauksissa pakkolunastusmenettelyä, niihin kuuluu myös lainsäädäntötoimenpiteet yhtiöiden maanhankinnan estämiseksi, joiden lainsäädäntötoimenpiteiden tarpeellisuuden äsken hyväksymämme rauhansopimus Saksan kanssa olisi pitänyt tehdä entistä selvemmäksi niillekin, joille se ei ole sitä vielä tähän menessä ollut, niinikään kuuluu niihin maalaistyöväen asunto-olojen parantaminen, muita mainitsematta. Kuten sanottu, on nyt kysymyksessäoleva toimenpide täydessä sopusoinnussa muiden niiden toimenpiteiden kanssa, jotka olen tässä maininnut ja jotka varmasti tulevat lähivuosina olemaan polttavina päiväjärjestyksessä ja eduskunnassa lainsäädäntötoimenpiteiden alaisina.

Kysytään ehkä, miten tekeillä oleva uudistus suhtautuu niihin päiväjärjestyksessä oleviin uudistuksiin, jotka ovat valmistuksen alaisina ja läheisesti liittyvät maakysymyksen järjestämiseen.

Siten on meillä polttavana päiväjärjestyksessä kysymys maaveroreformin aikaansaamisesta ja onkin julkisuudessa esitetty vaatimus, että erinäisiä tähän uudistukseen koskevia kysymyksiä olisi jo nyt kysymyksessäolevan lainsäädännön yhteydessä torpista muodostettaviin uusiin tiloihin nähden huomioon otettava ja ratkaistava. Tämänsuuntaisiin vaatimuksiin nähden on huomattava, että maaverojen kokonaan poistaminen uuden lainsäädännön mukaan muodostettavilla tiloilla kyllä tekisi uudistuksen jonkun verran yksinkertaisemmaksi ja jonkun verran pienemmällä työllä toteutettavaksi, mutta toiselta puolelta pitäisi olla selvä, että maaveroreformin pienimmänkään osan nyt kysymyksessäolevaan järjestelyyn sekoittaminen on omiansa tekemään puheenaolevan, jo muutenkin vaikeasti ratkaistavan ja monimutkaisen kysymyksen vielä paljon monimutkaisemmaksi ja sekavammaksi. Nämä molemmat suuret kysymyksen ovat, jos niissä tahdotaan tuloksiin päästä, hoidettava toisistaan erillään, torpparikysymys ensin ja maaveroreformikysymys sitten. Lisäksi se pyrkimys, joka, sikäli kuin olen voinut havaita, varsinaisesti on määräävänä niiden taholla, jotka tuollaisen vaatimuksen ovat tehneet, on pyrkimys päästä uusia tiloja eroitettaessa manttaalin ja osaluvun laskemisesta. Minä puolestani olen valmis myöntämään, että tästä olisi jonkun verran etua ja että meilläkin olisi tultava siihen, ettei meillä oltaisi entiseen tapaan kiinteästi sidottuja talojärjestelmään sellaisena, kuin miksi se on meillä muodostunut, vaan että maaomaisuuksien n. s. rekisteröimisjärjestelmä olisi saatava samaan tapaan, kuin se on saksalaisten katasterissa ja kiinteistökirjoissa järjestetty. Siihen pääseminen ei kuitenkaan ole nykyhetkellä mahdollista, vaan vasta sitten kuin yleinen maaveroreformi ja kiinteistökirjat on saatu meillä aikaan. Meidän on nimittäin huomattava, ettei kiinteistöjen n. s. rekisteröimisessä saa päästää sekaannusta vallalle. Nyt jo on sitä tarpeeksi olemassa, kun maarekisteri ja lainhuu-

datusasiakirjat eivät aina tarkasti vastaa toisiansa ja kun erityisesti palstatilalaitos ja sen erikoisuudet ovat aiheuttaneet sekaannusta tilojen osalukujen ja manttaalien merkitsemisessä maarekisteriin ja lainhuudatusasiakirjoihin. Sitäpaitsi täytyisi vastakin joka tapauksessa toimeenpanna uusien tilojen eroittaminen siten, että rajat olisi tarkalleen merkittävä karttoihin ja pyykitettävä maalle sekä toimitettava alojen laskeminen, annettava uusille tiloille niiden tunnusmerkit ja laadittava eroittamiskirjat. Nämä toimenpiteet jo vaativat asiassa pitkälle menevää toimintaa maanmittauslaitoksen taholta. Lisäksi uuden jakolainsäädännön ja siihen liittyväin hallinnollisten asetusten kautta on tilojen lohkomalla eroittaminen tehty huomattavasti yksinkertaisemmaksi siitä, mitä se aikaisemmin on ollut, kun m. m. eroittamiseen ei useimmiten vaadita karttaa muusta kuin eroitettavasta alueesta ja kun tilan muut tilukset voidaan ottaa huomioon saatavissa olevien summittaisten selitysten perusteella. Kun tämän ottaa huomioon, täytyy tulla siihen tulokseen, että se, mitä manttaalien ja osalukujen laskemisen poisjättämisellä saavutettaisiin, on siksi vähäistä, ettei nyt puheenaolevan reformin aikaansaamista ole tuon pienen hyödyn tähden pantava riippuvaksi niin monimutkaisiin asiohin koskemisesta, kuin maavero- ja rekisterijärjestelmä on. Meillä on jo valmisteluja olemassa maaverojärjestelmän muuttamiseksi, ja kiinteistökirjalainsäädännön aikaansaamiseksi ovat aikaisemmin laaditut lakiehdotukset pari vuotta sitten saatetut senaatissa sellaiseen asuun, että niiden perusteella verrattain vähäisellä vaivalla voidaan saada asiasta esitykset eduskunnalle. Nämä kysymykset on viisainta jättää tuollaisten valmistelujen ja aloitteiden varaan ja hoitaa nyt esillä oleva kysymys niistä kokonaan riippumatta.

Myös eräällä toisella taholla on ero tämän kysymyksen ratkaisun ja muiden maareformikysymyksien välillä pidettävä selvänä. Tämä kysymys, jota nyt on esillä, tarkoittaa entisten jo olemassaolevien viljelmien hallintamuodon muuttamista. On luonnollista, että moniin vallan pieniin viljelmiin olisi tarkoituksenmukaista saada lisää tiluksia ja sitä tarkoitusta silmällä pitäen on julkisuudessa esitetty, että säännöksiä tällaisten lisätilusten pakkolunastamisesta olisi otettava nyt käsiteltävänä olevaan lakiin. Tällaiset säännökset kuuluvat kuitenkin oleellisesti toisen lainsäädännön alaan, nimittäin sen, jonka tarkotuksena on hankkia uutta maata niille, joilla sitä ei ennestään ole tai joilla sitä on liian vähän. Tämänsuuntaisesta lainsäädännöstä on tehty alotteita jo näitä edellisillä sekä näillä valtiopäivillä ja tulevat sensuuntaiset lainsäädäntötoimenpiteet kyllä lähitulevaisuudessa varmasti käsittelyn alaisiksi. Mutta niiden sekoittaminen nyt kysymyksessäolevaan lainsäädäntötoimenpiteeseen ei ole paikallansa, vaan tekee tämän asian paljon monimutkaisemmaksi ja vaikeammaksi, kuin mitä se muuten olisi. Jos tämä reformi tahdotaan aikaansaada, on se pysytettävä tarkoin erillään tällaisista, itsessään hyvistä ajatuksista, jotka tämän reformin yhteyteen kytkettyinä ovat omiansa sitä vain sotkemaan.

Muuten minusta näyttää, että mielipiteet sensuuntaisen reformin aikaansaamiseksi, kuin nyt on kysymyksessä, alkavat olla yleensä kypsät. Asiassa on nimittäin viime vuosina tapahtunut yleinen mielipiteiden muutos. Nykyisistä poikkeavia mielipiteitä hakiessamme meidän ei tarvitse mennä taaksepäin niin kauvas ja siihen aikaan muutamia vuosikymmeniä sitten, jolloin Suometar ryhtyi kiinnittämään yleisön mielipidettä torpparikysymyksen tärkeyteen, levittämään torpankontrahdin malleja torpparien käytettäväksi ja muuten herättämään torppareita ja yleisöä asian tärkeyttä havaitsemaan, jolloin tällainen toiminta synnytti mielenkiihkoa maamme ruotsinkielisissä sanomalehdissä ja aiheutti syytöksiä myyräntyöstä ja muusta sellaisesta. Kuvaavana mielipiteiden laadulle asiassa aikaisempina aikoina katson kuitenkin tarpeelliseksi mainita erään lausunnon, joka kerran sattui silmiini ja jonka Viipurin hovioikeus oli 25 päivänä huhtikuuta 1898 antanut silloin valmistuneesta komitean mietinnöstä laiksi maan vuokrauksesta maalla. Hovioikeus lausui silloin komitean, „tarkoituksessa saada aikaan parannusta vuokramiehen taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa asemassa aivan liian suuressa määrässä pitäneen näiden puolta maanomistajain kustannuksella, jollaisen suhtautumisen hovioikeuden mielestä ei voitu katsoa olevan omiansa edistämään vuokranantajan ja vuokramiehen välistä hyvää suhdetta sekä helpottamaan tilattoman väestön maahan kiinnittämistä". Näin siis hovioikeus silloin, ja kuitenkin oli mainitun ehdotuksen perusteella aikaansaatu lainsäädäntö vain lapsenleikkiä siihen verraten, mitä nykyään jo yleisesti myönnetään vuokranantajan ja vuokramiesten suhteiden järjestämisessä olevan tarpeen. Mielipiteitten muutoksen kuvaamiseksi mainittakoon myös suhtautuminen kysymykseen 5 vuotta sitten, asian ollessa toisessa muodossa eduskunnassa esillä. Kun maan-

vuokrakomitea 1913 vuoden alussa julkaisi ehdotuksensa 1909 vuoden takautuvassa asetuksessa säädetyn vuokrasopimusten pitennysajan lailla jatkamisesta, kävi eduskunnan suuri enemmistö asiasta laadittua hallituksen esitystä käsitellessä ankarasti tuon ehdotuksen kimppuun, katsoen sen mahdottomaksi ja saaden aikaan sen hylkäämisen. Vastustuksen etunenässä esiintyivät herrat Jonas Castrén ja Renvall. Herra Castrénin nykyistä mielipidettä en tiedä, mutta katson tarpeelliseksi panna merkille, että silloinen edustaja Renvall on ollut mukana senaatissa laatimassa sitä hallituksen esitystä, jonka perusteella asia nyt on maatalousvaliokunnassa käsitelty, ilman että hän minun tietääkseni on ilmoittanut eriävää mielipidettään tämän esityksen antamiseen nähden. Muistaakseni niissä sananvaihdoissa, joita silloin oli senaatin nykyisen varapuheenjohtajan ja toiselta puolen herrojen Renvallin ja Castrénin välillä, ensinmainittu lausui muun muuassa, että se nauraa parhaiten, joka viimeksi nauraa. Minusta on nyt tullut se aika, jolloin senaatin nykyinen varapuheenjohtaja voi tämän naurunsa nauraa, mutta nauravatko herrat Renvall ja Castrén, sitä en tiedä.

Vielä silloin, kun maanvuokrakomitea vuonna 1914 julkaisi mietintönsä ja ehdotuksensa, jotka tiesivät asiassa paljon vaatimattomampia uudistuksia, kun nyt on kysymyksessä, kävi suuri osa maamme sanomalehdistöä noitten ehdotusten kimppuun, puhumattakaan siitä, että erinäiset vanhoilliset maanomistajapiirit koettivat vaikuttaa mielipiteitten muodostamiseksi ehdotettujen uudistusten vastaiseksi. Olen sittemmin tarkkaan seurannut mielipiteitten vaihtoa asiassa maan sanomalehdistössä ja hankkinut siinä tarkoituksessa käsiini useamman vuoden kuluessa kaikki maan sanomalehdissä siitä olleet kirjoitukset, ja minä voin vakuuttaa, että maan sanomalehdistö on ilman mitään poikkeuksia suosiollinen sen suuntaisille uudistuksille, joista nyt on kysymys. Vielä erityisesti viime aikoina on kauttaaltaan esiintynyt ehdottomana vaatimuksena, että kysymyksessä oleva uudistus on näillä valtiopäivillä välttämättömästi aikaansaatava. Erityisesti tahdon merkille panna, että sikäli kuin tunnen meidän maanomistajaluokkaamme, on se nyttemmin yleensä ja kauttaaltaan herännyt tajuamaan uudistuksen tärkeyden ja kiireellisyyden ei ainoastaan maaseudulle ja maalle yleensä vaan myös heille itsellensä. Tosin on joitakin soraääniä kuulunut aivan viime viikkoina, mutta minä olen puolestani vakuutettu, että ne ovat aivan poikkeuksellista laatua eivätkä voi eivätkä saa asian ratkaisuun vaikuttaa.

Mutta asia on myös muutenkin viime vuosien aikana kypsynyt. Meidän on erinomaisen tärkeäksi kysymyksessäolevan uudistuksen aikaansaamiselle arvosteltava se, että meillä on nyt maaseudulla yli koko maan olemassa vuokralautakuntalaitos, jonka keskuudessa on erinomaisen paljon perehtymistä näihin kysymyksiin sekä harrastusta niihin. Tämä vuokralautakuntalaitos muodostaa meille varmasti arvokkaan tekijän uudistusta toteuttaessa. Lisäksi on mainittava, että meillä saatiin uusi jakolainsäädäntö voimaan viime vuoden alusta ja on myös sen voimaansaaminen ollut yhtenä välttämättömänä edellytyksenä reformin toimeenpanemiselle. Kuluvan vuoden alusta saatin myös perustetuksi Asutushallitus, jolla tulee olemaan oma erityinen tehtävänsä uudistuksen toimeenpanossa ja jota ilman sitä myös olisi ollut vaikea ajatella mahdolliseksi. Ja vielä on juuri näinä päivinä saatu lopullisesti vahvistetuksi uusi asetus maanmittauslaitoksen järjestämisestä, joka järjestely myös on ollut uudistuksen aikaansaamiselle välttämätön. Uudistuksen täytäntöönpanoa nim. ei voida ajatella mahdolliseksi ilman melkoista työvoiman lisäystä maanmittauslaitoksen alalla, jossa muutenkin on työvoiman puutetta olemassa. Jos me lähivuosina voimme, kuten luulen, uuden asetuksen nojalla saada alun toista sataa maanmittaria toimimaan yksinomaan puheenaolevan uudistuksen alalla, niin luulisin, että noin 5 à 6 vuoden kuluttua olisi lähemmäs 100,000 uutta tilaa muodostettuna ja suuri osa nyt kysymyksessäolevasta reformista olisi saatu aikaan. Tällaisiin seikkoihin katsoen voidaan siis mielestäni sanoa, että puheenaoleva uudistus on todellakin sekä yleiseen mielipiteeseen nähden että muutenkin täysin kypsä putoamaan ja että maaperä sen vastaanottamiseen on valmis. Luonnollisesti tulee meillä, niinkuin muuallakin on ollut, esiintymään yksityisiä henkilöitä, jotka tulevat osoittamaan haluttomuutta uudistukseen alistumiseen ja vieläpä ehkä tekemään voitavansa sen vastustamiseksi. Kuvaavana esimerkkinä mainittakoon erästä vuokraolojen alalla Tanskassa 1700-luvun lopulla aikaansaadusta reformista, että eräs suurtilallinen siellä suuttui asiasta niin, että hän myi kaikki tiluksensa ja muutti ulkomaalle. Historia kuitenkin todistaa, että suurin osa tilallisista tyytyi olemaan tiloillansa ja nieli raivonsa siksi, kunnes he vähitellen rupesivat huomaamaan, että tuo vihattu reformi oli edullinen heille itsellensäkin ja lopullisesti tuntuvasti

lisäsi heidän omaisuuksiensa arvoa. Minä puolestani en epäile, että nyt kysymyksessäoleva reformi aikaansaa helposti joittenkuitten yksityisten maanomistajain taholta samanlaista suhtautumista, kuin edellä on Tanskan oloista mainittu. Tähän antavat tukea erityisesti muutamat kirjoitukset, jotka joku aika sitten Hufvudstadsbladetissa asiasta julkaistiin, mutta toiselta puolen on otettava huomioon ne kokemukset, jotka Tanskassa tällaisista reformeista yleensä on saatu ja samoin muualla. Niiden valossa eivät tällaiset yksityisilmiöt saa reformin aikaansaamista estää. Erityisesti on äskenmainitsemani reformin seurauksista Tanskassa lausuttu, että jo ensi vuosikymmenien aikana sen jälkeen oli selvästi havaittavissa maanviljelyksen edistyminen, satojen kasvaminen ja viljellyn maa-alan lisääntyminen. Siitä huolimatta, että kotimainen viljankulutus kasvoi tuntuvasti, lisääntyi viljan vienti jo ensimäisten kahdenkymmenen vuoden kuluessa reformin aikaansaamisen jälkeen kaksinkertaiseksi. Samalla karjaluku lisääntyi ja sen laatu parani. Kaikki tuotteiden hinnat kohosivat ja maaomaisuuksien arvo nousi melkein kolminkertaiseksi. Mainitaan, että niin hyvin suurtilalliset kuin talonpojatkin tunsivat kuinka rikkaus ja hyvinvointi kasvoi maassa ja että ennen tuntematon vilkkaus pääsi kaikessa maataloudellisessa toiminnassa valtaan, samalla kuin maan väkiluku tuntuvasti lisääntyi. Minä puolestani odotan samantapaisia seurauksia nyt esilläolevasta reformista meillä.

Mitä tulee siihen ehdotukseen, joka sisältyi maatalousvaliokunnan mietintöön, on huomattava, että se on kompromissin tulos eri mielipiteitten välillä, jotka mielipiteet eivät ole eronneet toisistaan päämäärään nähden eikä edes pääkohtien yleisiin piirteisiinkään nähden, vaan ainoastaan erinäisissä yksityiskohdissa. Kun on selvää, ettei tällaista reformia voida saada sellaiseksi, että se joka yksityiskohdassaan jokaisen yksityisen vaatimuksia tyydyttäisi, on kaikilla maatalousvaliokunnan jäsenillä ollut hartaana pyrkimyksenä koettaa löytää sellaisia keskiteitä näiden eri ajatussuuntien välillä, että jokainen voisi puolestaan hyväksyä lakiehdotuksen sellaisenaan, vaikka se ei häntä ehkä kaikissa yksityiskohdissa tyydyttäisikään. Se, että mietintöön ei ole liitetty yhtään vastalausetta, osoittaa, että valiokunnassa on tässä pyrkimyksessä onnistuttu. Minä puolestani olen vakuutettu, että ainoastaan samanlaista menettelyä käyttäen voidaan asia myös edelleen hoitaa niin, että siinä todella saadaan näillä valtiopäivillä tulos aikaan. Ja minun on syytä luulla, että tässä eduskunnassa tuskin lienee sitä, joka olisi valmis hylkäämään asian nykyisellä kannalla ollessa koko lakiehdotuksen mieluummin kuin hyväksymään sen siitä syystä, etteivät hänen omat henkilökohtaiset vaatimuksensa jossakin asian erikoiskohtiin kohdistuvassa kysymyksessä tule hyväksytyiksi. Tällaista on syytä varoa, sitä enemmän, kun voi olla varma, että uudistuksen viivyttäminen saa sen lopulta aikaan vielä radikaalisempana, kuin miksi sitä nyt ehdotetaan. Kokemukset ulkomaiden oloista osoittavat tämän sevästi, viimeksi Englannin maareformin historia parin viimeisen vuosikymmenen ajalta. Ja samaan pitäisi viitata sen kokemuksen, joka meidän omassa keskuudessamme tämän kysymyksen aikaisemmista vaiheista on.

Minä puolestani toivon puheenaolevasta reformista paljon. Minä tiedän ja olen selvillä siitä, että sen täytäntöönpano tuottaa paljon vaikeuksia ja äärettömän työtaakan niille, joiden hartioilla se tulee lepäämään. Mutta asia on suuriarvoinen ja sen hyväksi kannattaa työtä ja vaivaa uhratakin. Puolestani siis katson, jos sensuuntainen laki, kuin on ehdotettu, saadaan aikaan, asiassa tulevaisuuteen suurella luottamuksella.

Sen hallituksen jäsenen taholta, joka on hallituksen asianomaisen propositionin takana, on tuotu esille joukko huomautuksia maatalousvaliokunnan mietintöä vastaan. Minä en tahdo tässä lähteä arvostelemaan hallituksen esitystä ja siitähän ei tässä ole kysymys, vaikka se antaisi erinäisissä kohdissa siihen aihetta. Tahdon vain tehdä huomautuksia muutamiin kohtiin tämän hallituksen jäsenen lausunnon johdosta.

Hallituksen jäsen mainitsi, että maatalousvaliokunta olisi asiassa asettunut vapaan sopimuksen kannalle ja että uudistuksien aikaansaaminen on jätetty vapaaehtoisuuden varaan. Minä arvaan, että täällä tullaan toisten, useampien puhujien taholta huomauttamaan siitä, että tämä on pakkolainsäädäntöä, jossa mennään sangen pitkälle. Ja sitä se epäilemättä onkin, enkä minä ymmärrä, kuinka hallituksen jäsen voi puhua siitä, että tämä asia jäisi vapaaehtoisuuden varaan. On nimittäin jotakin toista vaatia sitä, että jommankumman asianomaisen tulee ottaa alote tällaisen järjestelyn aikaansaamiseksi, kuten laissa ehdotetaan, ja toista puhua siitä, että tämä asia on kokonaan vapaaehtoisuuden varassa. Maatalousvaliokunta on asettunut sille kannalle, että jos molemmat asianosaiset, sekä vuokramies että vuokranantaja, so-

pivat vuokra-alueen hallitsemisesta edelleenkin vuokraoikeudella, niin silloin ei ole viranomaisten taholta mentävä siihen heidän suhteeseensa koskemaan, kun kumpikaan heistä ei lunastamista tahdo, paitsi jos on kysymys todellakin suuremmista tiloista, joilla on suurempi määrä torppareita, jolloin tällaista pakollista järjestelyä, silloin kun sen joku on pannut alulle ei voitane muihinkaan nähden välttää ja joissa tapauksissa tarkoituksenmukaisuus vaatii kaikkien vuokra-alueiden samalla kertaa järjestämistä. Tässä kohden siis on kysymys jostain aivan toisesta kuin vapaaehtoisuuden tiestä.

Sitten puhui hallituksen arvoisa jäsen siitä pellon korkeimmasta alasta, joka tässä on ehdotettu vuokra-alueeseen yleisesti luettavaksi. Niinkuin hän lausui, on maatalousvaliokunta asettunut sille kannalle, että korkeimman pellon pinta-alan tulisi olla 10 hehtaaria ja erikoistapauksissa 15 hehtaaria. Esityksensä tueksi hallituksen arvoisa jäsen luetteli joukon numeroita siitä kuinka paljon jo perustetuilla pientiloilla viljellyn maan alaa on. Tämän johdosta minä tahdon huomauttaa, että ensiksikin maanvuokratilaston mukaan meillä kaikista 56,000 torpasta on vain 7,800 sellaisia, joihin kuuluu yli 10 hehtaaria viljeltyä maata. Niistä on noin 700 lampuotitilaa, joista, sikäli kuin voin edellyttää, suuri osa jää ehdotetun lain ulkopuolelle siitä syystä, että niiden vuokramies ei aina ole tilattomaan väestöön kuuluvaksi luettavissa siinä merkityksessä, kuin asetuksessa tilattomasta väestöstä puhutaan. Siis ainoastaan jonkun verran yli 7,000 vuokra-aluetta on, joita tämä määräys tulisi erityisemmin koskemaan. Siitä, kuinka suuri viljelty pinta-alamäärä yleensä on tarkoituksenmukaista vuokra-alueisiin lukea, siitä nähtävästi on eri mielipiteitä. Minä voin tueksi tälle valiokunnan kannalle muun muassa mainita, että sanomalehti „Uusi Aura" pani viime vuoden aikana toimeen kiertokyselyn torpparien keskuudessa, jossa kiertokyselyssä muun muassa kysyttiin, kuinka suuren pinta-alan he katsovat lunastettaville torpille tarpeelliseksi. Vastauksista käy selville, että useimmat katsoivat riittäväksi pinta-alan, joka oli 10 hehtaarin seuduilla. Siten eräs sanoi 4 a 6 hehtaaria riittäväksi, toinen sanoi 12 hehtaaria riittäväksi, kolmas sanoi 7 $^1/_2$ hehtaaria riittäväksi j. n. e.. Siis ei suinkaan näytä vallan vierasta olevan itse torppareillekaan se, että tällainen pinta-ala vallan hyvin tuohon tarkoitukseen riittää.

Muuten hallituksen jäsen mainitsi myöskin puunkulutuksesta Pohjois-Suomessa ja että siihen nähden olisi joitakin toisenlaisia määräyksiä paikallaan. Tämä kysymys oli valiokunnassa yksityiskohtaisen käsittelyn alaisena ja siitä keskusteltiin paljon, mutta keskustelun kuluessa tultiin tarkastaneeksi tilastonumeroita, joita maanvuokratilasto osoittaa täällä pohjoisessa olevista torpista, niiden suuruudesta, niihin käytetyn viljellyn pinta-alan laadusta j. n. e. Ja silloin tultiin puhtaasti asiallisten syiden perusteella siihen tulokseen, jonka valiokunta on mietinnössä esittänyt, ja minulla on syytä katsoa, että se tulos oli todella oikea ja onnistunut. Syiden yksityiskohtaiseen esittämiseen en katso tässä yhteydessä aihetta olevan.

Muuten mitä tulee asutushallituksen ja asutuslautakuntien toimintaan, niin minä luulen, että on virhe tässä ajatella sellaista menettelyä, kuin on ajateltu hallituksen esityksessä ja johon hallituksen arvoisa jäsen näytti viittaavan. Nim. on huomattava, että asutuslautakunnilla, joka on aivan uusi laitos, tulee minun nähdäkseni olemaan niin paljon tehtävää muussa asutustoiminnassa ja sen lainsäädännön sovelluttamisessa, joka arvattavasti saadaan aikaan aivan lähiaikoina maan hankkimisesta niille, joilla ei minkäänlaisia viljelmiä vielä ole, ja myös kruununmaiden asuttamistoiminnassa, että jos asutuslautakunnat lisäksi pannaan näihin tehtäviin, jotka tässä ovat kysymyksessä, niin niiltä jommatkummat tehtävät jäävät kokonaan suorittamatta. Mutta lisäksi on huomattava juuri se mitä olen vuokralautakuntaitoksesta sanonut ja siitä asiantuntemuksesta, mikä niillä näistä asioista on ja jota ei ole asutuslautakunnilla. Kun sen ottaa huomioon, niin minun nähdäkseni ei voi tulla muuhun tulokseen, kuin että vuokralautakuntien jäseniä tässä on käytettävä. Lisäksi on otettava huomioon se, että vuokralautakuntien toiminnassa on menettelytavoista vuokra-asioita käsiteltäessä yksityiskohtaisia määräyksiä olemassa 1909 vuoden maanvuokra-asetuksessa. Vuokralautakunnat ovat saavuttaneet pitkälle menevän kokemuksen tässä menettelyssä ja vissit muodot, jota vastoin asutuslautakuntiin nähden ei ole minkäänlaisia määräyksiä tässä suhteessa olemassa. Kun kaiken tämän ottaa huomioon, niin minusta ei voi olla muuta mahdollisuutta, kuin että tässä asiassa todella vuokralautakuntia käytetään ja asutuslautakunnat pidetään vapaina muihin tehtäviin, joita niillä on ja tulee olemaan runsaasti.

Hallituksen jäsen mainitsi lisäksi vielä siitä pykälästä, joka tässä kohdistuu niihin, jotka ovat ottaneet osaa viimeaikaiseen kapinaan, ja joka pykälä tietää sitä, että jos torppari on tuo-

mittu vähintään 10 vuodeksi kansalaisluottamuksensa menettäneeksi tai kuolemanrangaistukseen, joka on pantu täytäntöön, niin torpparilla ei olisi sitä lunastusoikeutta, jonka tämä laki muuten torpparille myöntää. Minun nähdäkseni ne syyt, jotka tällaiseen säännökseen ovat olemassa, ovat niin painavia, että niitä vastaan on vaikea päteviä huomautuksia tehdä. Sen sijaan voi kyllä olla totta, että on joitakin tapauksia, joissa todellakin vuokramiesperhe ehkä ansiottomasti tulisi tässä kärsimään. Mutta minä olen vakuutettu, että vielä lukuisampia ovat ne tapaukset, joissa tällainen kärsiminen ei tule ansiottomasti, ja joissa päinvastoin toinen menettely olisi omansa siinä määrässä loukkaamaan kansalaisten oikeudentuntoa ja näiden käsitystä lainsäätäjän suhtautumisesta heihin, että tällaista määräystä ei voida välttää. Ja minä erityisesti huomautan, että niille kunnollisille vuokramiesperheille, jotka ehkä tällä tavalla joutuisivat menettämään tämän lunastamisoikeuden, voidaan valtion muun asutustoiminnan kautta järjestää uusia tiloja ja pitää huolta, että ennen kaikkea niiden tarve tässä suhteessa tulee tyydytetyksi, ja minä luulen, että sitä tietä asiassa voidaan päästä onnellisempiin tuloksiin kuin jättämällä sensuuntaiset määräykset, kuin valiokunta on lakiehdotukseen ottanut, siitä kokonaan pois.

Uusia hallituksen esityksiä.

Eduskuntaan saapuu v. t. esittelijäsihteeri Max Dittmarin saattamana senaattori K a l l i o ja lausuu:

Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen Senaatin määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää suomen- ja ruotsinkielisinä seuraavat Hallituksen esitykset, nimittäin: N:o 63. Esitys eräistä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen selvittelevistä määräyksistä; N:o 65. Esitys laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, N:o 66. laiksi elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa; N:o 67. Esitys poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta; N:o 68. Esitys laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta.

P u h e m i e s: Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäviksi sinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksessä määrätään.

Keskustelua jatkuu:

Ed. W r e d e: Den nu föreliggande frågan eller den s. k. torparfrågan kan med skäl betecknas som vår lagstiftnings sorgebarn och ville man mäta vår lagstiftnings kompetens under de senaste 10 åren efter prestationerna i denna fråga, så komme vitsordet att ställa sig synnerligen lågt. Den lag i ämnet, som år 1909 efter stora svårigheter ficks till stånd och hvilken utgjorde den förnämsta och nära nog enda betydande lagstiftningsprodukten under flere år, har ännu knappast fullständigt trädt i tillämpning, och redan är man beredd att slå in på en alldeles annan kurs, att helt och hållet kasta öfverbord allt hvad man genom denna lag ville åstadkomma och jämväl åstadkommit. Medan 1909 års lagstiftning gick ut på att genom kontrakt på minst 50 år göra jordlegoförhållandena så varaktiga som möjligt, ja, jag vore frestad att säga eviga, så vill man nu tvärtom helt och hållet förinta dessa förhållanden och upphäfva hela institutionen. En mera tvär omkastning kan man knappast tänka sig, och om denna omkastning är berättigad, så är ju också därmed domen fälld öfver 1909 års lagstiftning. Den var, såsom mången också då redan förutsade, föga lyckad. Hurudant det nuvarande förslaget är skall jag strax med några ord be att få angifva.

I ett afseende stå 1909 års lagstiftning och det förslag, som nu föreligger, dock på samma ståndpunkt, nämligen däri, att båda kränka enskild rätt. De gå ut på att ingripa i rättsförhållanden, som enskilda hafva ingått med stöd af lag och i enlighet med lagens bestämmelser. De bryta således mot den i alla civilicerade länder gällande grundsatsen, att lag icke bör gifvas återverkande kraft, att den icke borde ingripa i bestående rättsförhållanden mellan enskilda, en regel, som har vunnit ända till den grad erkännande, att undantag från densamma anses tillåtna endast i sådana utomordentliga fall, då statens säkerhet eller välfärd uppenbarligen står på spel, och i en del länder icke ens då.

Också i Finland har denna grundsats förut varit erkänd, och under ständerlandtdagarnas tid förfor man ytterst försiktigt då det gällde ingripande i enskild rätt. Jag ber blott att få erinra om den på 1860-talet beslutna inlösen af de s. k. donationslägenheterna i Viborgs län. Här förelågo dock uppenbara missförhållanden.

De lägenhetsinnehafvare, åt hvilka det gällde att då skaffa äganderätt till jord, hade till stor del tidigare varit skattebönder med äganderätt till denna jord, men beröfvats sin rätt och gjorts till frälselandbönder, medan jordägarens rätt var i hög grad tvifvelaktig. Detta oaktadt drog man sig dock, och det med rätta, på grund däraf att förhållandena länge ägt bestånd, för att utan vidare tvångsvis afhända de dåvarande ägarna deras jord. Man inslog i stället frivillighetens väg, och det med sådan framgång, att alla donationslägenheter blefvo på denna väg inlösta och frågan löst.

Annorlunda förfor man 1909. Den rätt, som jordägare på grund af kontrakt och förut gällande lag hade till sin jord, beröfvades honom genom den lag om återverkande tillämpning af den då antagna jordlegolagen, och detta förfarande har sedan upprepats ända till nuvarande tid, så att jordägaren ännu icke trädt i utöfning af den rätt, som honom då beröfvades. Nu återigen, sedan ett stort antal jordägare ingått långvarigt kontrakt på grund af 1909 års lagstiftning, sedan de med stora kostnader verkställt det nyordnande af förhållandena på egendomen, som påkallades af förändringen, nu kommer lagstiftningen och säger: dessa på lång tid ingångna kontrakt hafva vidare ingen kraft och giltighet, de förhållanden, som genom dem i enlighet med lagstiftarens egen uttalade vilja ingåtts, dessa förhållanden skola nu upphäfvas. Jag kan icke underlåta att här citera ett yttrande af den bekanta franska författaren Gaston Boissier. Han säger i ett af sina arbeten: „Ingenting synes oss orättfärdigare än att lagen själf sönderrifver öfverenskommelser, som stå under dess hägn." Detta uttalar han som en allmän i hans hemland rådande uppfattning, och det är således i revolutionernas hemland Frankrike, som man anser, att lagstiftaren bör respektera enskild rätt och icke hårdhändt ingripa i den, om inte statens bestånd det fordrar.

Vid sådant förhållande kan man inte underlåta att ställa till sig den frågan: Äro nu förhållandena hos oss verkligen så förtviflade att medel, så våldsamma som dessa, måste tillgripas för att reglera dem? Då det gäller att svara på denna fråga, vill jag oförbehållsamt medgifva, att missförhållanden på detta område på många håll äro rådande, ehuru de dels blifvit öfverdrifna, dels icke existera öfverallt, utan förhållandena på en del ställen kunna anses tillfredsställande. Att situationen blifvit så spänd som den verkligen är beror enligt min tanke, ehuru senator Pehkonen här uttalat en helt annan uppfattning, till stor del på den hänsynslösa agitation, som satts i gång för att få torparbefolkningen öfver på den socialdemokratiska linjen, hvilket också lyckats till den grad, att den så godt som mangrant röstat på socialdemokratiska kandidater och också till stor del ställt sig på den röda sidan under det nyss kufvade upproret. Det är detta förhållande, som man vill undanrödja. Man vill, såsom här också sagts, i stället för dessa missnöjde torpare skapa förnöjda småbrukare, som äro ägare af sin egen jord, och i stället för att vara en fara för samhället, skola blifva ett stöd för detsamma. Jag vill härvid också oförbehållsamt erkänna, att frågan är i behof af lösning. Sakerna hafva blifvit bragta till den ståndpunkt, att det närvarande förhållandet icke kan få fortfara, utan måste förändras. Men hvad jag drager i tvifvelsmål är, huruvida så drastiska åtgärder, om jag så får uttrycka mig, verkligen hade varit af nöden. Enligt hvad här nämndes och jag också tror att är förhållandet, hafva jordägarna öfver allt själfva kommit till insikt om, att det lyckligaste är, att torparinstutionen i vidsträckt mån upphäfves och torparna skaffas äganderätt till sin jord, och det är också kändt, att ett stort antal jordägare redan frivilligt vidtagit åtgärder i sådant syfte. Jag tror därför att man på frivillighetens väg kunde komma till resultat också här. I synnerhet efter det den röda revolten visat i ett blixtljus så att säga hurudan situationen i verkligheten är, tror jag icke, att det skall finnas många jordägare, som skulle sätta sig emot en inlösen på frivillighetens väg af dem tillhöriga torplägenheter.

Hvad åter torparna beträffar, så är det icke sagdt, att de i alla fall blefve så synnerligen nöjda med det sätt, hvarpå frågan nu blefve löst. Tänka vi oss en torpare, som haft t. ex. 25 à 30 hektar odlad jord, hvilket på många håll icke är sällsynt, som har obegränsad rätt att använda skogsprodukter, hvilket också icke är sällsynt, och hvilken har sitt legovederlag bestämdt i ett lågt penningearrende, blir hans ekonomiska ställning vida oförmånligare, då han får 10 hektar odlad jord och 10 à 15 hektar skog och måste för öfrigt reda sig själf samt betala lösen för sitt torp. Jag har mig också bekant, åtminstone några sådana fall, att småbrukare, som förut varit torpare och nu med full äganderätt besuttit sin jord, dock deltagit i upproret. Den afsedda omvändelsen i tänkesätten hos dem skall man därför icke alldeles bestämdt räkna på. Det framstår således för mig som i viss mån tvifvelaktigt, huruvida dessa tvångsåtgärder,

som nu föreslås, varit nödvändiga och om icke hellre frivillighetens väg hade bort också här anvisas, därvid staten dock hade kunnat i betydlig mån hjälpa till genom att leda operationerna och på annat sätt också understöda dem, i synnerhet genom hjälp åt småbrukarna.

Hvad jag nu anfört hänför sig till lagförslaget öfver hufvud. Jag ber att ännu få beröra några enskildheter och går då först till frågan om löseskillingen. Denna har i förslaget bestämts sålunda, att det i hufvudsak är lägenhetens pris år 1914, som lagts till grund därför med särskilda afdrag också från detta värde. En följd häraf är, att jordägare, som icke, medan de hade rätt att afhysa torpare, begagnat sig af denna rätt, utan låtit dem bo kvar och ofta underkastat sig stora kostnader för att reglera deras förhållanden, nu straffas med att beröfvas de ägor, som till torpare hafva varit utarrenderade, och detta delvis utan ersättning. Utskottet beräknar själf, att den förlust, som härigenom drabbar jordägarna, kommer att belöpa sig till vida öfver 100 miljoner mark. Man kan fråga sig, om det är rättvist, då samhället fordrar, att jordägarna afstå sin jord, emedan det allmänna bästa fordrar detta, att jordägarna skola lida den förlust, som uppstår genom att priset bestämmes lägre än det verkliga värdet, och om det icke tvärtom vore statens skyldighet, då det allmänna bästa anses kräfva en sådan åtgärd, att ikläda sig kostnaderna. Utskottet säger visserligen, att jordägarna skola kunna bära förlusten. Jag tror också, att det i de flesta fall blir möjligt för dem att bära denna förlust. Men först och främst är frågan oriktigt uppställd, om man ställer den så, att den afser, huruvida jordägarna förmå bära förlusten eller icke, i stället för att man borde fråga, om det är rättvist, att ägaren skall bära denna förlust. Vidare är det icke säkert, att han i alla fall kan göra detta. Det ges många fall, då egendomar, som hafva torpare, blifvit köpta under krigstiden. Jordägaren har då betalat ett högt pris och måste nu afstå jorden för det pris, som var gällande 1914, och som kanske uppgått endast till hälften af det pris han betalt. Detsamma gäller också beträffande byggnader. Enligt 17 § i lagförslaget beräknas också byggnadernas pris efter prisförhållandene före kriget. Men det finnes åtskilliga fall, då jordägaren senare, efter krigets utbrott, just under den dyra tiden uppfört torpbyggnader. Också i detta fall lider han en afsevärd förlust utan sin förskyllan. Detta synes man nu icke hafva tänkt på, icke heller på den omständigheten, att då torparen får jorden afsevärdt billigare än enligt gängse pris, den lägenhet, som han inlöst, lätt blir föremål för jobberi. Det har redan nu inträffat i flere fall, att torpare, åt hvilka jordägaren frivilligt afstått äganderätten till deras jord, strax därefter sålt samma lägenhet för dubbla eller tredubbla priset. Ett sådant jobberi uppmuntrar man också genom det nu föreliggande förslaget.

I samband härmed ber jag att få beröra en annan detalj, som också synes mig obillig. Det stadgas i 24 § angående säkerhet för löseskillingen, att såväl staten som jordägaren har ogulden köpeskillingsrätt i den af torparen lösta jorden, men sålunda, att staten kommer i första rummet och jordägaren i andra. Det är svårt att fatta, hvarför jordägaren, som i flere fall mot sin vilja måste afstå sin jord för ett pris, som icke motsvarar dess värde, skall hafva den sämre säkerheten och staten, för hvars intresse detta sker, den bättre.

En omständighet, som jag vidare anser utgöra en svaghet i detta lagförslag, är, att det är legonämnderna, som i flertalet fall äro ombetrodda med den svåra förrättningen att afskilja lägenheterna och värdera dem. Jag tror nämligen icke att lägonämnderna, åtminstone i alla fall, äro härtill kompetenta. De äro icke öfver allt så sammansatta, att de skulle hafva tillräckliga insikter för detta ändamål. Här har visserligen af den föregående ärade talaren anförts, att legonämnderna nu under 10 år förvärfvat sig betydande erfarenhet, men denna erfarenhet hänför sig alls icke till sådana uppgifter, om hvilka här nu är fråga.

Vidare stadgas i 58 § af lagförslaget, att då torpare anmält, att han vill lösa jorden till full ego åt sig, skyldigheten att betala vederlag åt jordägaren upphör den 1 november följande år. Häraf blir följden i det fall, då vederlaget utgått i dagsverken, hvilket ännu torde vara fallet på en mängd egendomar, att jordägaren blir tvungen att under loppet af ett enda år utföra de stora byggnadsföretag, som erfordras för anskaffande af bostäder åt den arbetsstyrka han till följd häraf kommer att behöfva på sin egendom, stallrum för större antal hästar o. s. v., och dock är det ju kändt, att under nuvarande tid det är icke blott ytterst dyrt, utan mycket svårt, ofta nästan omöjligt, åtminstone på flere orter, att utföra så vidlyftiga byggnadsföretag. Denna tid hade därför billigtvis bort något förlängas.

Slutligen ber jag att få beröra stadgandet i 64 §, enligt hvilket besvär öfver egodelningsrättens utslag i sådana ärenden, hvarom här är fråga, skulle gå till högsta förvaltningsdom-

stolen. Detta synes mig vara oegentligt både i anseende till sakens beskaffenhet, som icke gäller någon förvaltningsrättslig fråga utan rättsfrågor af betydelse, och särskildt med hänsyn därtill, att det är justitiedepartementet, framdeles högsta domstolen, som framgent liksom hittills kommer att handlägga besvär öfver egodelningsrätternas utslag. Hvarför skola då besvär öfver egodelningsrätternas utslag i dessa fall afgöras af högsta förvaltningsdomstolen, hvars medlemmar ingen erfarenhet hafva i behandligen af sådana mål?

Åtskilligt annat kunde anmärkas angående detaljerna, men detta skulle taga för lång tid i anspråk. Jag ber därför blott att beträffande agrarutskottets betänkande i öfrigt få, i afvikelse från hvad senator Pehkonen yttrat, uttala den meningen, att i sak utskottet i väsentlig mån förbättrat förslaget. Flere af de stadganden, som varit de mest odiösa i detta förslag, hafva blifvit ändrade i sådan riktning, att de kunna godkännas. Men en sak, som utskottet tyvärr icke mäktat med, är, att gifva lagförslaget en sådan form, som anstår en lag. Vi hafva ju varit vana vid mycket svaga lagstiftningsprodukter under enkammarlandtdagarnas tid och fått betydligt sänka de fordringar man ställt på lagtexten under ståndslandtdagarnas tid, men ett så svagt arbete i formellt hänseende som detta, har jag dock sällan sett. Både hvad tekniken och lagstilen beträffar fyller det icke ens små anspråk. Jag vill dock icke därför kasta skulden på utskottet, enär det öfver hufvud taget måste anses öfverstiga ett utskotts krafter, om där icke råkar händelsevis finnas en person, som är förtrogen med sådant arbete, att åstadkomma tillfredsställande lagstiftningsverk af den omfattning, hvarom här är fråga. Ty det är icke allom gifvet att skrifva lag, ehuru den allmänna uppfattningen nu för närvarande torde vara sådan. Särskildt är det beklagligt, att den svenska texten till lagförslaget blifvit sådan, att den är rent af omöjlig. Flera satser äro endast finska konstruktioner med svenska ord och äro så svårförstådda, att också den, som har vana att läsa lag, har ytterst svårt att få reda på hvad meningen är. Också för detta vill jag icke skylla utskottet och ännu mindre svenska kansliet, då det vore en alldeles obillig fordran att något kansli skulle kunna i sådan hast, som här vanligen råder, åstadkomma en tillfredsställande öfversättning af ett vidlyftigt lagförslag. För att göra detta måste man vara inne i ämnet, hafva följt med hela sakens beredning, hvilket ju kansliet icke haft tillfälle att göra. Skulden härtill ligger i det sätt att lagstifta, hvartill vi kommit, nämligen det att det skall skyndas till ytterlighet alldeles utan afseende på om produkterna bli dugliga eller odugliga. Jag ber såsom ett exempel på huru svårförstådt lagförslaget är, att få hänvisa till det stadgande, som finnes i 1 §:ns 2 mom. samt 26 §:ns 3 mom. angående hvad som förstås med torp och med småbrukslägenheter. Om man jämför dessa stadganden, kan man icke komma till annat resultat beträffande sådana områden, som äro mindre än 2 hektar och, där byggnaderna icke tillhöra brukaren, utan jordägaren, än att dessa betraktas som backstuguområden; åtminstone kan icke jag läsa dessa stadganden annorlunda. Men på sid. 37 i betänkandet säges att de icke falla under denna lag. Det är också beträffande flere andra ställen fallet, att man endast genom att läsa motiven kan komma under fund med hvad meningen verkligen är.

På grund af allt detta kan jag icke annat än rekommendera åt stora utskottet att såväl i sakligt som i synnerhet i formellt hänseende egna detta lagförslag en synnerligen ingående och grundlig granskning. Jag är, såsom jag redan sagt, icke emot själfva reformen i sakligt hänseende. Jag anser tvärtom, att det är på tiden, att frågan löses, men jag tviflar högeligen på, huruvida den skall kunna lösas på grund af detta förslag, och om det icke vore bättre att låta det falla och anhålla hos regeringen, som har större tillgång till sådana krafter, som förmå utföra lagberedningsarbete, att den ville inkomma med en ny proposition i ämnet till 1918 års landtdag.

Beträffande denna fråga vill jag dock icke fatta någon bestämd ståndpunkt, innan lagförslaget kommer ifrån stora utskottet. Det kan ju hända, teoretiskt åtminstone, att förslaget blir i så hög grad förbättradt, att alla betänkligheter falla, och då är jag mycket villig att godkänna detsamma, men jag förbehåller mig i alla fall att vid andra läsningen få göra det yrkande, hvartill sakens beskaffenhet föranleder.

Ed. K a i r a m o: Siinä lyhyessä ajassa, jonka mietintö on ollut edustajille jaettuna, en ole pystynyt riittävästi perehtymään sen sisällykseen. Syynä tähän on osaksi se, että mietintö sisältää joukon minulle ainakin uusia ehdotuksia, osaksi myös, että sekä perustelut että lakiteksti ovat stilistisesti hyvin raskaasti kirjoitetut ja erinäisissä suhteissa epäselvät. Tämän

johdosta rohkenen ehdottaa, että mietintö pantaisiin pöydälle ensi torstain istuntoon.

Ed. K. R. Häkkinen: Minä yhdyn ed. Kairamon pyyntöön, että mietintö pantaisiin pöydälle ensi torstain istuntoon.

Puhemies: Kun kaksi edustajaa on pyytänyt asiaa pantavaksi pöydälle, on se V. J:n 56 §:n mukaisesti pöydälle pantava. Pyydän kysyä, haluaako kukaan käyttää vielä puheenvuoroa pöydällepanosta eli ajasta, joksi mietintö on pöydälle pantava?

Ed. Pullinen: Kun pöydällepanoa ei voida estää, ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle huomispäivän istuntoon. Jos asia jää pöydälle torstaihin, on varsin täpärää, voidaanko tämän asian lähetekeskustelu suorittaa ennen lomaa. Jos se taas jää loman jälkeen, on epävarmaa, saadaanko koko asia näillä valtiopäivillä suoritetuksi. Olisi siis varsin tärkeä, että asia saataisiin huomenna esille.

Ed. Kotila: Minä pyydän saada kannattaa ed. Pullisen tekemää ehdotusta.

Ed. Roos: Jag anhöll om ordet för att göra samma förslag som landtdagsman Pullinen, hvarför jag understöder hans förslag.

Ed. Antila: Minä luovun. Aion myös kannattaa ed. Pullista.

Ed. Juutilainen: Kannatan myös ed. Pullisen ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kairamo ed. Häkkisen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstaina pidettävään täysi-istuntoon. Kutsun tätä ed. Kairamon ehdotukseksi. Ed. Pullinen taas ed. Kotilan kannattamana on ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomispäivänä pidettävään täysi-istuntoon. Kutsun tätä ehdotusta ed. Pullisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Pullisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt ed. Pullisen ehdotuksen mukaan panna asian pöydälle huomispäivänä pidettävään täysi-istuntoon.

6) Ehdotuksen laiksi säästöpankeista

sisältävän hallituksen esityksen n:o 28 johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 5, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Lantto: Tämän nyt esillä olevan pankkivaliokunnan lakiehdotuksen uudeksi säästöpankkilaiksi käsittelyyn osaaottaneena, rohkenen toivoa saavani erittäinkin noiden vastalauseiden johdosta valiokunnan lakiehdotusta muutamilla sanoilla puolustaa.

Olemmehan aina iloinneet siitä, että yhteiskunnallinen elämämme on monilla muillakin aloilla saanut rakentua mitä laajimman kuntien vapaan itsehallinnon pohjalle.

Tätä samaa periaatetta, mikäli mahdollista, on pankkivaliokuntakin tässä lakiehdotuksessaan pyrkinyt noudattamaan, sallimalla tämän lakiehdotuksen puitteissa säästöpankeille itselleen omain paikallisolojen tuntemuksen pohjalla mitä laajimmat sääntöjensä laatimisvapaudet.

Näin on voitu menetellä jo senkin perusteella, kun 12 §:n mukaan niin säästöpankin isännät, joita tulee olla vähintään 10, kuin hallintokin ovat vastuunalaiset säästöpankille uskotuista varoista, sekä kun vielä 13 §:n mukaan senaatin aisana on määrätä miten säästöpankkien kirjanpito ja julkinen tarkastus ovat järjestettävät.

Nämät seikat huomioon ottaen, eihän voitane ihmetelläkään, jos säästöpankeille onkin voitu antaa mitä laajimmat liikkumismahdollisuudet.

Niinpä 1 §:n mukaan tunnustetaan säästöpankit yleisiksi rahalaitoksiksi, ettei ole enää mitään esteitä enempää kunnallisten kuin seurakunnallistenkaan rahastojen sijoittamiselle säästöpankkeihin, kuten tähän asti on ollut.

Sitten 4 §:n mukaan saavat ne itse sääntöjä laatiessaan määritellä, ei ainoastaan pankin hallintoa, toimintaa ja tarkastusta koskevista asioista, vaan myöskin sivu entisten sääntöjen, esimerkiksi kuinka suuriksi säästöönpanot yhden tallettajan tilillä saavat nousta sekä tuleeko

säästöpankki shekki- ja vekseliliikettä käytäntöön ottamaan.

Kuten luonnollistakin, tämä viimeksimainittu eli vekselien diskonttausoikeuden myöntäminen säästöpankeille synnytti enimmän eriäviä mielipiteitä valiokunnassa, minkä mietintöä seuraava herrojen Schybergsonin, Lagerlöfin y. m. vastalausekin osoittaa.

Kieltämättä onkin arvoisilla vastalauseen tekijöillä omat painavat syynsä. Ensinnäkin pankkien turvallisuuteen nähden, etteivät nuo mahdollisesti sattuvat vekseliprotestit pääsisi säästöpankkien vanhaa hyvää mainetta horjuttamaan, kuin myöskin senkin takia, kun säästöpankeilla on jo oikeus antaa lyhytaikaisia, kuuden kuukauden lainoja, joten vekselien käyttöoikeutta, — heidän käsityksensä mukaan, — ei olisi säästöpankeille sallittava. Mutta kuitenkin on valiokunnan enemmistö — nämäkin esitetyt seikat tarkoin punnittuansa, — asettunut sille kannalle, että niillä rajoituksilla, jotka 20 §:n 2 momentissa sanotaan, — nimittäin että säästöpankit saavat lyhytaikaisiin lainoihin ja vekseleihin käyttää ainoastaan neljännen osan säästöönpanijain saamisista, — on säästöpankeille sallittava vapaat kädet omain paikallisolojensa tuntemuksen pohjalla ja johtavain henkilöittensä vastuulla — toimia paraansa mukaan.

Luonnollisestikaan eivät pienemmät, kerran tai kahdesti kuukaudessa auki olevat säästöpankit pyrikään tämmöistä vekselioikeutta käyttämään, mutta kun on olemassa maassamme, kuten tiedämme, sangen monia hyvinkin suuria ja hyvästi järjestettyjä säästöpankkeja, niin olisihan kokonaan väärin sulkea niiltä tämmöinen tärkeä oikeus, jota etua kuitenkin kaupunkilaisrahalaitosten haarakonttorit saavat siellä pitkin maaseutua nauttia, kulettaen täten suuria voittosaaliita maalaisilta kaupunkilaisuuden hyväksi.

Tämän lisäksi tunnettuahan on kuinka maamiehet niin koneiden kuin apulantain ynnä muiden ostoksiensa takia ovat tulleet yhä yleisemmin vekselien kanssa tekemisiin, joten omiin rahalaitoksiinsa turvautuminen näissäkin suhteissa olisi heille mieluisinta, niin että voisivat itse rahat pankista omilla vekseleillään nostaa ja vaatia tavarain myyjiltä 2—3 prosentin kassa-alennuksetkin, joita ne käteisostajille mielellään myöntävätkin, — kun sen sijaan nyt saavat lunastaa vekseleitään milloin minkin kaupunkilaispankin huostasta.

Sanotaan kyllä, että ottakoot lyhytaikaisia velkakirjalainoja. Mutta nuo velkakirjoihin monien takuumiesten rukoilemiset ja monien todistajain haalimiset ovat liian kankeamuotoisina ja liian paljon yksilön taloudellisia asioita paljastavina jo aikoja sitten kaupunkilaistenkin liikemieselämästä syrjäytetyt.

Näin ollen, kun on aivan luonnollista, että maaseutulaistenkin tulee saada nauttia itse omien rahaliikkeittensä tuottamat voitot, on meidän, vastalauseesta huolimatta, valiokunnan lakiehdotuksen kannalla pysyttävä ja säästöpankeille sallittava vekselien diskonttausoikeus niillä rajoituksilla, jotka tämän lakiehdotuksen 20 §:ssä mainitaan.

Mitä taasen tulee toiseen vastalauseeseen, jonka allekirjoittajina ovat herrat Hästbacka ja von Rettig, ettei isännistöön saisi kuulua edes kolmatta osaa hallinnon jäsenistä, koska ovat pankin hallinnosta vastuuvelvolliset, ei ainakaan vastalauseessa tehtyjen perustelujen nojalla ole syytä valiokunnan mielipiteestä poiketa, koska 9 §:n 4 momentissa selvästi sanotaan, että isäntä, joka samalla on hallituksen jäsen, ei saa olla tilintarkastajia valitsemassa eikä hallinnon vastuuvapaudesta päättämässä.

Kuitenkin, kun nykyään käytännössä olevassa säästöpankkilaissa ei ole millään määrittelyllä rajoitettu, kuinka monta hallituksen jäsenistä todellakin voipi kuulua isännistöön, tahtoi valiokunta 8 §:n 2 momentissa selvästi sanoa, että hallinnon jäsenistä saa vain korkeintaan $^1/_3$ kuulua isännistöön.

Tämän mukaan siis, jos esimerkiksi hallinnon 5 jäsenestä korkeintaan 1 saapi kuulua vähintään 10-henkiseen isännistöön, ei hän siellä suurtakaan ylivoimaa saa, eikä hän suinkaan siellä, kuten aivan hyvin 9 §:n 4 momentista käypi selville, — millään tavoin voi vähentää hallinnon vastuuvelvollisuutta!

Mutta kun kuitenkin, — saavutettujen kokemusten pohjalla, ainakin muutamien hallinnon jäsenten läsnäolo ja yhteistoiminta isäntäin kokouksissa on näyttäytynyt aivan välttämättömältä, on valiokunta katsonut aivan luonnolliseksi tuommoisen jo vakiintuneen toimintatavan edes rajoitetussa muodossa lakiin sovittaa, jättäen säästöpankeille itselleen tässäkin suhteessa vapauden käyttää tätä oikeutta, jos sen tarpeelliseksi havaitsevat. Pakkoa nimittäin ei ole, sillä mainitun 8 §:n 2 momentissa sanotaan, että isännistöön saa kuulua j. n. e. eikä suinkaan niin, että isännistöön tulee kuulua vähintään $^1/_3$ hallinnon jäsenistä, joten tuo vastalauseessa tehty muutos eli poistoehdotus voidaan täten aivan hyvin aiheettomana sivuuttaa.

Näin ollen uskallan toivoa, että tämä lakiehdotus, pankkivaliokunnan mietinnön pohjalla,

saavuttanee niin suuren valiokunnan kuin koko eduskunnankin kannatuksen, jotta vihdoinkin säästöpankkienkin toiminnan alalla pääsisi uusi kansanvaltaisempi henki vallitsemaan ja että kansa omain rahalaitostensakin suhteen vihdoinkin pääsisi liiallisesta holhuunalaisuudesta vapautumaan.

Ed. Lahdensuo: Vekselioikeuteen nähden olen samalla kannalla, kuin vastalauseen tekijät. Erityisesti pyydän vielä huomauttaa sitä kohtaa, että laki olisi ehkä vaarallinen säästöpankeille, sillä kuten tunnettua on, käytetään vekseleitä ilman todistuksia. Sitä vastoin käytetään velkakirjoissa valituita henkilöitä, jotka todistavat velkakirjat, että niihin voisi luottaa. Siltäkin kannalta tämä näyttää hyvin vaaralliselta vekseliin nähden.

Sitten 4 §:n 9 kohdassa puhutaan vähimmästä talletusmäärästä. Minun käsittääkseni tämä kohta on aivan tarpeeton. Samoin määräys suurimmasta saatavasta, jolle korkoa luetaan. Sitäkään ei tarvita, sillä kukaan ei pankkiin pane enemmän, jos kerran täytyy olla ilman korkoa. Samoin määräys siitä, kuinka paljon yhdellä henkilöllä saa olla. Siinä suhteessa nykyään kierretään lakia. Pannaan toisten henkilöiden nimiin. Niin että tämä 9 kohta on käsittääkseni aivan tarpeeton. 19 §:ssä on kohta, jossa sanotaan, että talletuksia annetaan sille, jonka hallussa vastakirja on. Tämä on minusta hyvin vaarallista, vaikka samoin on vanhassa asetuksessakin, sillä vastakirjan voi monessa tapauksessa saada toinenkin henkilö käsiinsä ja sillä rahoja nostaa, koska rahoja annetaan ilman irtisanomistakin. Monta kertaa on tapahtunut, että toiset henkilöt ovat toisen vastakirjalla rahoja nostaneet ilman luvattakin.

20 §:n 5 kohdassa sanotaan, että säästöpankilla olkoon lupa sijoittaa omia varojaan sellaisen pankkilaitoksen osakkeihin, joka on perustettu säästöpankkitoiminnan edistämiseksi. Mielestäni tämä kohta, että vain omia varoja saa sijoittaa tällaisiin tarkoituksiin, on liian ahdas. Nykyäänkin monissa pankeissa on suuret määrät yli omien varojen sijoitettuina pankkien osakkeisiin. Siis jos tällainen laki astuu voimaan, tekee se suurta häiriötä niille pankeille, jotka ovat jo olemassa.

21 §:n mukaan säästöpankin varoista on vähintään $^1/_{10}$ säästöönpanijain saatavasta viime tilinpäätöksen mukaan pidettävä sijoitettuna varman pankkilaitoksen talletuksiin, jotka voidaan helposti muuttaa rahaksi, tai valtion, pankkien, hypoteekkilaitoksen, kuntain tai seurakuntain obligatsiooneihin. Tämä on nykyään voimassaolevassa laissa määrätty $^1/_5$ osaksi, josta puolet on oikeus sijoittaa kiinnityksiin, maatiloihin ja muihin laitoksiin. Tämä kohta käsittääkseni voisi olla siten, että näitä varoja voisi sijoittaa muihinkin, ei vain pankkitalletuksiin. Pidä yhtä varmana sijoittamista pankkien ja muiden varmojen laitosten osakkeihin sekä kiinnityksiin, joihin nykyäänkin on sijoitettu säästöpankkien varoja suuret määrät. Tämä säännös lakiehdotukseen on minusta liian ahdas käsite, sillä näillä pankkien osakekirjoilla y. m. voi yhtä helposti rahoja saada, kun ne panttaa. Toivoisin, ettei tätä pykälää näin ahtaaksi muodostettaisi.

Nämä kohdat pyydän suuren valiokunnan ottamaan huomioonsa.

Ed. Ahmavaara: Pankkivaliokunta on mielestäni ylipäänsä hyvin onnistunut ehdottaessaan muutoksia voimassaolevaan säästöpankkilakiin. Tärkein muutos siinä on ensinnäkin se, että tämän ehdotuksen mukaan säästöpankille tulee oikeus harjoittaa shekkiliikettä. Siinä näkyy valiokunta olleen yksimielinen eikä muuta voi odottaakaan, sillä epäilemättä nykyaika vaatii säästöpankeilta tällaisen liikkeen harjoittamista. Jokainen, joka on ollut säästöpankin hallituksessa, on tullut huomaamaan miten kankeata ja rahaliikkeissä vaikeuksia tuottavaa on ollut se, että säästöpankeilla ei ole ollut shekkiliikeoikeutta.

Ehdotuksen mukaan annetaan säästöpankeille oikeus niillä rajoituksilla, kuin 20 §:ssä sanotaan, harjoittaa myöskin vekseliliikettä. Tämä kohta, niinkuin tästä lyhyestä evästyskeskustelusta ja valiokunnan mietinnöstä käy selville, on herättänyt erimielisyyttä. Minä luulen kuitenkin, että pelko uskoa säästöpankeille vekseliliikkeen harjoittamista siinä rajoitetussa määrässä, kuin tässä laissa on ehdotettu, ei ole hyvin perusteltu. Jos olisi kysymys siitä, onko ylipäänsä tuo vekseliliike maalaisoloissa katsottava suotavaksi vai ei, silloin saattaisi olla enemmän tukea kieltää säästöpankeilta vekseliliikkeen harjoittaminen. Mutta kun näin ei ole asianlaita, vaan kun useissa vilkasliikkeisissä maalaiskunnissa jo on olemassa kauppapankkien konttoreita, joissa vekseliliikettä harjoitetaan, niin ei suinkaan, kieltämällä säästöpankeilta tämä oikeus, voi enää tätä lainaustapaa ehkäistä, enkä minä puolestani ymmärrä, mitä syytä sitä olisikaan ehkäistä. Lainan otto ja lainan myöntäminen on vekseliä vastaan usein paljon sujuvampi ja helpompi kuin vel-

kakirjalla. Luottoon nähden on myöskin paljon helpompi antaa vekselilainoja kuin pitempiaikaisia lainoja, sillä vekselillä annetaan vain muutamiksi kuukausiksi laina ja silloin asianomaisten lainaajain puolelta voidaan asiaa paremmin arvostella, sillä noissa muutamissa kuukausissa ei lainaajan olosuhteet ehdi paljon muuttua, kun sitä vastoin pitempiaikaisilla velkakirjoilla lainoja annettaessa voivat lainanottajan olosuhteet paljonkin muuttua. Katson siis, että on suuri edistysaskel säästöpankkialalla vekseliliikkeen harjoittamisoikeus. Ja kuten edellä sanoin, en näe siinä mitään vaaraa vaan päinvastoin hyötyä.

Vastalauseessa on huomautettu, että pitäisi asettaa etukäteen tallettajien varmuus eikä säästöpnkkien rahaliikkeen kehitys. Siitä mitä edellä lyhyesti sanoin, käy selville, etten voi käsittää, mitenkä vekselilainan antamisella heikonnettaisiin myöskään säästöpankin turvallisuutta. Kyllä ylipäänsä maalaissäästöpankkien hallituksissa on varovaisuuspuoli edustettuna sangen vahvasti, se on minun käsitykseni; säästöpankkien hallituksissa ollaan paljon varovaisempia kuin koskaan liikepankeissa, ja se takaa, ettei vekseliliike tuota turmiota näille pankeille.

Ehdotus, että säästöpankeilla olisi oikeus antaa kassakreditiivi- ja konttokuranttilainoja, on myös katsottava edistykseksi ja on sitä ilolla tervehdittävä. Niinikään on tässä ehdotuksessa määrätty, että irtisanomattomia kuoletuslainoja saa antaa 20 prosenttia säästöönpanijan saamisista. Siinäkin on parannus entiseen, kun on rajoitettu, missä määrin tällaisia irtisanomattomia kuoletuslainoja voidaan antaa. Minusta on valiokunta osunut siinäkin oikeaan, kun se lainojen vakuutena olevia osakkeita ei ole suoraan mennyt määräämään että niitä on käytettävä, tahi että siihen ollaan velvollisia, vaan on selittänyt että niitä on tähänkin asti käytetty ja voidaan vastakin käyttää.

Niinikään on säästöpankkiliikkeelle hyödyksi, kun on määrätty, että hyväntekeväisyys- ja yleishyödyllisiin tarkoituksiin voidaan käyttää neljäs osa vuosivoitosta. Tässäkin on olemassa hyvä tuommoinen rajoittava määräys, joka on samalla myöskin pankin hallitukselle ohjeena menettelyssään. Parannus on myöskin siinä tehty, että korkeimmasta määrästä, mistä samalle hekilölle maksetaan korkoa, joka nykyisin on 25,000 markkaa, ei tarvitse yleisessä laissa määrätä vaan pankin ohjesäännössä. Sekin on minusta asianmukaista, sillä ohjesäännöt laaditaan erikoisesti kutakin pankkia varten ja siinä voidaan pankin varallisuuteen ja muihin seikkoihin nähden määritellä, kuinka isoista summista korkoa maksetaan. Minä en tosin pelkäisi, vaikkei rajaa olisi ollenkaan olemassa, sillä kyllä säästöpankkihallitus osaisi asiaa käytellä, sillä silloin, kun olisi liiaksi rahaa, ei otettaisi vastaan suurempia talletuksia, ja silloin taaskun olisi vähän rahaa, otettaisiin suurempiakin talletuksia. Mutta tuskinpa on vahingoksi, jos se säännöissä määrätäänkin. Edistykseksi on myöskin katsottava, että säästöpankit nyt ovat suoraan laissakin julistetut sellaisiksi yleisiksi rahalaitoksiksi, joissa m. m. voidaan seurakuntien ja kuntien varoja säilyttää, josta ennen on ollut monta eri mieltä. Lainoppineelta taholta, kun on selitetty, että nykyisen säästöpankkilain mukaan ei olisi oikeutta säilyttää siellä seurakuntien ja kuntien varoja, säästöpankit kun eivät ole olleet julistetut yleisiksi laitoksiksi.

Mitä sitten siihen tulee, josta edellinen arvoisa puhuja mainitsi, ettei olisi paikallaan, että vastakirjaa vastaan ilman valtakirjaa saisi nostaa rahoja säästöpankista, niinkuin valiokunta ehdottaa, niin minä tässäkin olisin valiokunnan kannalla. Minä luulen, että aniharvoin on tullut tämän kautta rettelöitä, harvoin lienee tapahtunut se, että väärä henkilö on tullut vastakirjalla nostamaan rahoja, mutta sen sijaan, jos kielletään tämä ja vaaditaan erityinen valtakirja, niin se maalaisoloissa usein tuottaa melkoisia hankaluuksia, sillä eivät kansalaiset aina osaa valtakirjaa kirjoittaa sellaiseen lailliseen muotoon, että voisivat rahoja sillä saada, vaan joutuvat valtakirjan vajavaisuuden takia monta kertaa pankissa käymään, niinkuin on tapahtunut ainakin siinä pankissa, jossa minulla on ollut kunnia olla pankin hallituksen jäsenenä. Jos taas epäilyksiä syntyy, että vastakirja olisi väärällä henkilöllä, niin nykyisenkin ohjesäännön mukaan hallitus voi kieltää sille rahoja antamasta. Minä hyväksyisin tässäkin suhteessa valiokunnan ehdotuksen.

Ed. Schybergson: Näyttää siltä, kuin arvoisat edelliset puhujat pelkäisivät, että tämä minun ja muutamien muiden allekirjoittama vastalause pääsisi voitolle, sillä muuten he tuskin olisivat käyttäneet puheenvuoronsa suurimmaksi osaksi sitä vastaan. Ei kukaan ole sitä vielä täällä kannattanut, eikä siis olisi ollut syytä sitä vastustaa. Asianlaita on se, että lyhytaikaiset velkakirjat tekisivät aivan saman hyödyn kuin vekselit, olisivat vähän epämukavammat, sehän olisi niiden ainoa vika. Mutta

vekseleistä voisi olla haittaa myöskin sellaisille säästöpankeille, jotka eivät sitä käytä.

Ed. Takkula: Se kohta mietinnössä, jossa annetaan vekselioikeus säästöpankeille, on mielestäni aivan välttämätön, sillä säästöpankit eivät ole tähän saakka hyvästä tahdostakaan huolimatta voineet tyydyttää lainanottajia, ja minä olisin sen vuoksi sitä mieltä, että tämä kohta säilytettäisiin. Kannatan siis mietintöä täydellisesti.

Ed. Pennanen: Minä olen tässä asiassa ensimäisen vastalauseen kannalla. Täällä on vastustettu ensimäistä vastalausetta m. m. sillä perusteella, että vekselin käyttöoikeuden myöntämisestä säästöpankeille ei olisi mitään vaaraa. Se perustelu luonnollisesti ei kuitenkaan yksinään riitä, sillä jostakin säädöksestä täytyy olla myöskin jotain hyötyä, ja sellaista hyötyä vekselioikeuden käyttämisestä en minäkään näe. Ei siitä ole nähdäkseni hyötyä tallettajille, ei siitä ole hyötyä myöskään säästöpankeille itselleen, kun ne ainakin normaalioloihin päästyä saanevat aivan helposti muutenkin rahansa sijoitetuiksi. Ei siitä ole myöskään hyötyä säästöpankin asiakkaille, ne kun, kuten ed. Schybergson huomautti, voivat tilapäisen rahatarpeensa tyydyttää ottamalla lyhytaikaisen lainan velkakirjaa vastaan.

Ed. Ahmavaara: Pyytäisin ed. Schybergsonille huomauttaaä että hän on oikeassa arvellessaan, että me pelkäämme ja tähän on meillä täysi syy siihen nähden, että tähän astikin ovat aina varsinkin pankkiherrat ja osittain muutkin kaupungin rahamiehet kivenkovaan vastustaneet säästöpankeille tällaisen oikeuden myöntämistä, ja minä käsitän hyvin, että heidän etunsa kannalta sitä on vastustettava. Kun meillä nyt on suuressa valiokunnassa samoja eteviä henkilöitä, jotka ovat panneet vastalauseen ja tulevat kyllä siellä pitämään huolen, että tämä asia tulee siellä esille, jollei se täällä tulisikaan, niin minä luulen, että meillä on oikeus täällä heikolla äänellämme evästää tätä asiaa ja huomauttaa, ettei ole ainakaan yksimielistä säästöpankkimiesten piirissä se, että säästöpankkeja yhä holhottaisiin samoilla kestämättömillä syillä, kuin joku vuosikymmen takaperin. Kun tuli tästä vekseliliikkeestä kysymys, huudettiin kovasti pankkimiesten taholta, etteivät kykene säästöpankkihallitukset tällaista liikettä hallitsemaan, joten on kaksiteräinen miekka antaa niille tällaiset oikeudet. Minä olen vakuutettu, että säästöpankkien hallitukset ovat kyenneet osoittamaan paljon surempaa kykyä kuin nuo herrat, jotka käyvät varsinaisten raha-asiain tuntijoista, ovat olettaneet.

Ed. Schybergson: Tahtoisin vain herra Ahmavaaralle vastata, etten ole pankkimies enkä mikään rahamies. Olen ollut pankkimies ja siitä ajasta lähtien minulla vielä on pankkitirehtöörin arvo ja nimi, jota minä muuten en pidä aivan arvokkaana. Minä olen suuren osuustoimintaliikkeen päämies, se on minun virkani, ja säästöpankkiasiassa minä olen aina seissyt säästöpankkiliikkeen puolella ja juuri säästöpankin hyödyn tähden minä tahtoisin, ettei se ottaisi vekselimuotoa liikkeeseen, sillä se antaisi sillä tavoin juuri pankkimiehille syytä siihen moitteeseen, että säästöpankit eivät enää ansaitsisi yleisön luottoa.

Ed. Niukkanen: Meidän maamme pankkiherrat ja niiden hyvät lypsylehmät, kaupunkilaispankit, ovat yhä enemmän alkaneet perustaa maaseudulle haarakonttoreita, joilla ne tahtovat koota maalaisten varoja itsellensä. Minusta on luonnollista, että kun kerran säästöpankkiliikettä pyritään kehittämään ja tämä laki siinä tarkoituksessa laaditaan, säästöpankeille, jotka tavallansa ovat maalaisten suojelijoita meidän pankkiherroja vastaan, annetaan aivan samat oikeudet, kuin mitä on kaupunkilaispankeilla, siis myös vekselioikeus.

Ed. Pullinen: Luulen, että pelko siitä, että jos vekselioikeus annetaan säästöpankeille, se tulisi vaikeuttamaan ja vahingoittamaan säästöpankkiliikettä, on turha. Luulen nimittäin, että säästöpankit kyllä pystyvät hoitamaan tämän liiketoiminnan ja että ne tulevat siinä menettelemään suurella varovaisuudella, sekä että sitä tulevat käyttämään ainoastaan ne pankit, jotka ovat sekä taloudellisesti että aenkisesti kehittyneemmällä kannalla, ja että pienemmät pankit eivät ollenkaan tällaiseen toimintaan ryhdy. Tähän tulokseen luulen jouduttavan senkin takia, että käsitykseni mukaan yleensä vekselitoimintaa suuremmassa määrässä säästöpankkiliikkeessä ei tarvita. Nykyisellä liiketoiminnalla ja lyhytaikaisilla velkakirjalainoilla voidaan kyllä lainaustarve tyydyttää kuten tähänkin saakka. Vekselioikeutta tulevat ainoastaan suuremmat säästöpankit käyttämään ja niissä se on ehkä hyvinkin tarpeellinen. Velkakirjaluotto kyllä korvaa maaseudulla vekseliluoton, sillä sellainen henkilö, jolle voidaan vekselillä rahaa antaa, on aina hyvin helposti tilai-

suudessa saamaan kaksi pätevää henkilöä takaukseen ja siis takauksen hankkiminen ei sille tuota minkäänlaista hankaluutta. Minä yhdyn kannattamaan valiokunnan mietintöä.

Ed. Tanttu: Minä myös pidän tarpeettomana tuota pelkoa, sillä ne säästöpankit, jotka eivät kykene tätä liikettä käyttämään, ne ovat sitä kai omasta tiedostaan jo tekemättä. On kyllä totta, että on säästöpankkeja, joihin nähden voi vastalauseen mukaan olla syytä olla epäilevällä kannalla, mutta luultavasti ne säästöpankit eivät tule tätä liikettä käyttämään ja voivat, niinkuin ed. Pullinen jo huomautti, sen sivuuttaa tavallisella velkakirjalla. Minä pidän, että pankkivaliokunta on hyvin onnistunut tässä, ja toivon, että suuri valiokunta sen hyväksyy.

Ed. Ahmavaara: Minä vielä ed. Schybergsonille pyydän huomauttaa, että odotin kyllä, että hän sanoisi juuri sen, mitä hän sanoikin, että hän on säästöpankin edun tähden sillä kannalla, kuin hän on. Mahdollisesti hän niin onkin. Mutta niinhän holhooja aina sanoo, että hän valvoo holhottinsa etua, mutta minä pyytäisin, että jätettäisiin säästöpankkimiesten holhous ja pidettäisiin heitä aivan niinkuin täysikäisinä ihmisinä.

Ed. A. Manner: Lukiessani tähän mietintöön liittyvää toista vastalausetta tulin ajatelleeksi, että sen jälkeen, kun eduskunta on muuttanut näillä valtiopäivillä osuustoimintalain 19 §:n, myös osuustoiminnallisilla aloilla saattaa toistua samanlainen tapaus, kuin mitä tämän säästöpankkiasetuksen 8 §:ssä edellytetään. Osuustoimintalain 19 §:n tultua muutetuksi voi nimittäin osuustoiminnallisissa yrityksissä sattua, että n. s. edustajiston jäsen osuuskunnissa voi myöskin kuulua osuuskunnan hallintoon. Tällainen tapa, että tuollainen jäsenten edustajiston jäsen kuuluu hallintoon, on siis toisillakin toiminta-aloilla käytännössä. Samaten se on tällä kertaa käytännössä täällä eduskunnassakin, kun eduskunnan jäseniä on hallituksessa. On vielä otettava huomioon se seikka, että maaseudulla on äärettömän vaikeata saada asioihin perehtyneitä henkilöitä niin suurta määrää, kuin mitä isännistössä ja hallinnosso tarvitaan, ja että senkin vuoksi olisi tarpeellista että isännistö ja hallitus voisivat toimia yhdenmukaisesti ja siksi olisi hyvä, että hallituksen jäseniä kuuluu isännistöön. Siis pidän 8 §:n 2 kohdan säännöstelyä välttämättömänä tässä laissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotuksen kyytilaiksi

sisältävien ed. Pennasen y. m. eduskuntaesityksen n:o 3, Saarelaisen y. m. eduskuntaesityksen n:o 6, Gäddan y. m. eduskuntaesityksen n:o 7 ja Pullisen y. m. eduskuntaesityksen n:o 8 johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ensimäiseen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Saarelainen: Jo vanhoista ajoista asti katsoivat vallanpitäjät, että talonpoikain velvollisuus on antaa kuninkaalle ja hänen kamariherroilleen sekä niille ylimyksille, jotka matkustavat kuninkaan käskystä, ilman minkäänlaista korvausta ei ainoastaan kestitystä, s. o. ravintoa ja majaa, vaan myös kyydityksen. Tätä kuninkaan ja hänen ylimystönsä monopoolioikeutta olivat ruvenneet muutkin suurmiehet, etupäässä aatelisto, käyttymään ilman oikeudellista perustetta ja vaatimaan tässä suhteessa kuninkaallisia oikeuksia. Mutta tämä talonpoikien rasitukseksi käynyt ylimysten menettely estettiin osaksi kuninkaallisella säännöksellä 1680, jonka mukaan ei kellään ollut valtaa ottaa talonpojilta vapaakyytiä, paitsi kuninkaalla ja hänen virkamiehillään sekä niillä, joille kuningas oli antanut erityisen lupakirjan. Samalla määrättiin, että kihlakunnan tuomarin on yhdessä lautakuntiensa kanssa yleisten teiden varsille asetettava majataloja eli n. k. taverneja. Näiden majatalonhoitajien velvollisuus oli antaa maja matkustajille sekä myydä heille ravintoaineita kuin myöskin hevosenrehuja. Jos majataloon saapui niin paljon matkustajia, etteivät he siihen mahtuneet, tuli majatalon pitäjän osottaa heidät lähimpiin kyliin, kunkin talonpojan luo niin paljon kuin kussakin talossa voi sijoittaa. Kaupungeissakin piti kuninkaankaaren 13 luvun mukaan olla kaksi majataloa, joiden, samoin kuin maaseudun kyytilalojen, velvollisuus oli antaa matkustajille suojaa, myydä ihmisten ja eläinten ruokaa y. m. tarpeita. Sitä vastoin tällä kertaa oli sekä maalla että kaupungeissa olevat majatalot vapaat kyydistyksen antamisesta. Kuninkaalliset maalait eivät enää sisältäneet määräyksiä kyydityksestä ja kestityksestä. Kuitenkin katsottiin edellä esitetyn määräyksen talonpoikien velvollisuudesta kuninkaalle ja muille hänen

asioillaan matkustaville olevan edelleen voimassa. Vapaa kyyti- ja kestitsemisvelvollisuus oli etenkin niiden väärinkäytöksien tähden, joihin se aiheutti, suurempia talonpoikien rasituksia. Sentähden oli sen poistaminen tai rajoittaminen ja rahaveron järjestäminen sen sijaan kansan suoritettavaksi aina vuodesta 1561 alkaen yhtämittaisten yritysten alaisena. Mutta vasta 90 vuoden kokeilujen jälkeen voitiin se valtiopäivillä saada perille ajetuksi. Samoilla Tukholman valtiopäivillä 1649, jolloin vapaa kyyditseminen ja kestitseminen poistettiin, pantiin myöskin kestikievarilaitoksen koko uudistus toimeen. Mainituilla valtiopäivillä otti talonpoikaissääty suorittaakseen rahaveron, n. s. kyytiveron ja sen kautta lunastivat itsensä kuninkaiden asettamasta raskaasta kyydityksestä ja kestityksestä. Ainoastaan siinä tapauksessa, kun sotaväki joko rykmentittäin tai lippukunnittain matkusti maassa, oli vieläkin vapaata kyyditystä ja kestitystä annettava. Niinikään oli kuningasta ja hänen hoviinsa kuuluvia maksutta kyydittävä. Mainitun asetuksen mukaan majatalon ylläpitäminen kuului kruunulle ja majatalonpitäjä, jos ei itse halunnut pitää kestikievaria, oli velvollinen korvausta vastaan luovuttamaan sen kruunulle. Ottamalla suorittaakseen kyytiveroja, piti talonpoikain päästä vapaaksi kaikesta kyytirasituksesta. Mutta niin ei kuitenkaan tapahtunut, sillä käytäntö oli sellainen, että talonpojat edelleen olivat velvolliset rakentamaan majataloja. Sen jälkeen kuin mainittu kestikievarilaitoksen uudistus päätettiin toimittaa, oli kyytilaitos pääasiallisesti kannatettava niillä tuloilla, joita kestikievaritalonpitäjä sai kyydityksen kautta, sekä niistä eduista ja maksuista, jotka valtio hänelle luovutti. Kyytirasitus oli siis 1600-luvun keskipaikoilla annettujen asetusten mukaan pääasiassa itse liikenteen ja sitä lähinnä valtion kannattama. Tässä tapahtui kuitenkin 1700-luvun alkupuolella oleellinen muutos, jonka mukaan katsottiin maanomistajan velvollisuudeksi ei ainoastaan rakentaa, vaan myöskin korjausten kautta ylläpitää kestikievarihuoneustoa. Tästä rakennus- ja kunnossapitokustannuksista säädetään 1727 valtiopäiväin päätöksessä edelleen, että talollisen on rakennettava ja ylläpidettävä rakennukset kestikievarilaitoksille. Myöskin kyydityksessä tapahtui 1700-luvun alkupuolella sellainen muutos, kun lähimpäin talonpoikain tehtävä kyyditys tuli sellaiseksi rasitukseksi, että katsottiin tarpeelliseksi ruveta sitä tasoittamaan kauvempina asuvien talonpoikain kesken. Tässä käytettiin samanlaista menettelyä, kuin vapaiden kyytien aikana oli ollut käytännössä, nimittäin sellaista, että kauvempana asuva kyytivelvollinen piti kestikievaritalossa tai sen läheisyydessä varalta hevosia kyyditsemistä varten. Tämä n. s. hollikyytijärjestelmä oli jo käytännössä 1660-luvulla. Täten siis jo 1600-luvun lopulla ja 1700-luvun alkupuolella on talonpoikain kyydityksen nähden ollut käytännössä lähimpäin naapureiden suoritettava kyyditys, jota sittemmin nimitettiin reservikyydiksi, sekä kestikievaritalosta kauvempana asuvan suoritettava hollikyyditys. Kehitys oli siis jälleen talonpoikain niskoille siirtänyt kyytirasituksen kantamisen. Tämä rasitus tosin sisälsi velvollisuuden ainoastaan kestikievarien rakennusten ylläpitoon ja korvausta vastaan suoritettavaan kyydityksen. Mutta kuitenkin tuo korvaus ei enää 1700-luvullakaan näytä vastaneen todellista arvoa, koska talonpojat tekivät valituksia tässä asiassa itse kuninkaalle useamman kerran. 1800-luvulla kestikievarin pito ja kyyditys muodostuivat maanomistajille varsin raskaaksi, niin että heidän kärsimänsä kustannukset laskettiin 1864 1 ½ milj. markaksi. Huolimatta siitä, että talonpojat 1649 olivat ottaneet rahaveron maksaakseen, kuten jo sanoin, ja sillä lunastaneet itsensä vapaiksi kyytirasituksesta, olivat aikojen kuluessa noiden n. s. talonpoikaiskuningasten määräysten perusteella uudelleen kasvaneet kyytikustannukset käyneet raskaaksi taakaksi talonpojille. Kysymys tämän kansanluokan kannettavana olevan kyytirasituksen poistamisesta ja sen yleistämisestä kaikkien kansanluokkain rasitukseksi on ollut käsiteltävänä useammilla valtiopäivillä jälkeen vuoden 1809, jolloin nuo talonpoikia sietämättömän paljon rasittavat kuninkaat saivat väistyä Suomen asiain johdosta ja sijalle tuli Venäjän mahtava keisari. Vuonna 1864 kokoontuneille valtiosäädyille Venäjän keisarin antamassa esityksessä mainittiin m. m., että maanviljelyselinkeinon vapauttaminen välittömästä osallisuudesta kyytirasitukseen olisi ainoastaan siten mahdollinen, että valtio ottaisi huolekseen kaikki toimenpiteet matkustajain kuljettamiseksi, mutta että ne suuret kustannukset, jotka sen kautta tulisivat valtiolle, vaatisivat joko lisättyjä veroja tahi niin suurta kyytirahan koroitusta, että siitä olisi liikenteelle haittaa. Tätä rasitusta muuten voitaisiin helposti huojentaa ulottamalla se myös erioikeutettuun maahan sekä maalla oleviin teollisuuslaitoksiin ja maakauppiaihin, kuten myöskin kyytimaksun koroituksen kautta. Käsitellessään mainittua esitystä säädyt mainitsivat, etteivät voineet puol-

taa niin perinpohjaista muutosta, pääasiallisesti siitä syystä, kun puuttuu selvitystä niistä kustannuksista, joita se valtiolle tuottaisi. Tämän vuoksi valtiosäädyt anovat, että asetettaisiin komitea hankkimaan selvitystä ja valmistamaan ehdotuksen asiassa. Tämän johdosta asetettu komitea laski vuoden 1864 kustannukset kyydinpidosta, kyytirahaa, lukuunottamatta, noin 1 ½ miljoonaksi markaksi ja samalla katsoi sen vuoksi, ettei valtiorahasto voisi ottaa kyydinpitoa toimittaakseen. Sitävastoin ehdotti komitea, että kyyditysrasitus pantaisiin kokonaan liikenteen kannettavaksi siten, että se olisi yksityisille henkilöille myytävä urakalla toimitettavaksi sitä kyytirahaa vastaan, minkä kukin vaatii, ilman että hän olisi ollut oikeutettu saamaan mitään muuta korvausta. Mutta Hänen Majesteettinsa ei ehdotukseen suostunut, koska kyytiraha nousisi niin suureksi, että se arveluttavassa määrässä haittaisi liikennettä, vaan antoi taas uuden asetuksen, joka perustui sille periaatteelle, että kyytivelvollisuus ulotettaisiin niin, että siihen ottaisi osaa kaikki maanttaaliin pantu maa, kaivokset, teollisuuslaitokset, apteekit ynnä kauppiaat ja että kyytimaksu koroitettaisiin koko maassa. Vastauksessaan tähän esitykseen valtiosäädyt toivoivat, että maanviljelys niin paljon kuin mahdollista vapautettaisiin tästä rasituksesta, mutta kumminkaan tällä kertaa ei voida mitään muutosta asiassa tehdä. Talonpoikaissääty ja porvarissääty kyllä esityksen aina hyväksyivät. Mutta ritaristo ja aateli sekä pappissääty eivät koskaan hyväksyneet. Talonpoikaissäädyn vuoden 1872 valtiopäivillä tekemän anomuksen johdosta laati hallituksen asettama erityinen komitea uuden ehdotuksen kyydinpidon järjestämiseksi. Tämä komitea oli pääasiallisesti samalla kannalla kuin edellinenkin, ja epäili, tokko voitaisiin kyydityksen toimittaminen uskoa yksityisen yrittelevaisyyden varaan. Komitean mietinnön johdosta annettiin uusi esitys vuoden 1878 valtiopäiville, joka pääasiassa rakentui samoille periaatteille, kuin edellinenkin esitys. Vastauksessaan tähän esitykseen valtiopäivät lausuivat sen toivomuksen, että maanviljelyselinkeinoa olisi kyytirasituksesta vapautettava siten, että se tulisi yksinomaan liikenteen kannettavaksi ja sille perusteelle laati ehdotuksen, vaan Hänen Majesteettinsa ei sitäkään sitten hyväksynyt. Vuonna 1880 asetettiin taas jälleen komitea, joka laati sellaisen ehdotuksen, että kihlakunta muodostaisi kyytilahkon kyytimaksujen suorittamiseksi tarpeellisten maksujen kantoa varten, mitkä maksut näissä lahkoissa kannettaisiin samojen perusteiden mukaan kuin muutkin kunnalliset ulosteot. Mutta Hänen Korkeutensa ei noita perusteita hyväksynyt, vaan antoi taas mielensä mukaisen esityksen asiassa. Tämän perusteella valtiosäädyt päättivät pysyttää toistaiseksi periaatteen, että velvollinen suorittamaan hollikyytiä ja ylläpitämään kyytilaitosta maalla oli kaikki manttaaliin pantu maa, jota ei perustuslakisäännösten kautta siitä oltu vapautettu. Tämän mukainen asetus annettiin marraskuun 20 päivänä 1883. Kyydinpitorasituksesta johtuvat kulut kuitenkaan, senkään jälkeen, kuin 1883—1888 vuoden asetuksen kautta aikaansaadut muutokset pantiin käytäntöön, eivät pääasiassa olleet talonpojilta vähentäneet rasituksia. Tästä on johtunut, että talonpoikaissääty on tehnyt useita säätyesityksiä asiassa, mutta ne on yläluokkien taholta järjestelmällisesti hylätty. Vuoden 1900 valtiopäivillä tehtiin jälleen kaksikin anomusta, että kyytirasitus tykkänään poitettaisiin maanttaliin pannulta maalta. Asiaa selvittämään asetetun komitean mietinnön mukainen armollinen esitys annettiin tästä asiasta 1904—1905 vuoden valtiopäiville ja sitten, kun asia oli silloin jäänyt käsittelemättä, v. 1907—1908 valtiopäiville. Mutta eduskunta ei kumpaisillakaan valtiopäivillä ennättänyt asiaa lopullisesti käsitellä. Vuoden 1910 valtiopäiville jätettiin taas samassa asiassa hallituksen esitys, jonka johdosta eduskunta hyväksyi ja vahvistettavaksi lähetti ehdotuksen kyytiasetukseksi. Tämän niinkuin monen muunkin asian jätti suuriruhtinaamme vahvistamatta, joten taaskin hyvä yritys raukesi.

Nyt käsiteltävänä oleva laki- ja talousvaliokunnan mietintö on rakennettu sille perusteelle, että kyytilaitos on saatava itsensä kannattavaksi, että valtio vihdoin viimeinkin ottaisi kerta kaikkiaan kyydinpidon toimekseen, eli samoille perusteille, joille v. 1910 valtiopäivät olivat asettuneet. Kun nyt kysymyksessäolevan kyytilaitoksen järjestäminen ajanmukaiselle, oikeuden ja kohtuuden vaatimuksia vastaavalle kannalle vaatii etupäässä sen nykyään huutavan epäkohdan poistamista, että kyytirasitus on ollut jo vuosisatoja talonpojan eli maanomistajan erikoisrasituksena sekä että tämä rasitus jakautuu hyvin epätasaisesti eri seutujen kesken, niin minä puolestani toivon, että suuri valiokunta hyväksyisi mietinnön periaatteen semmoisenaan, sillä jo nyt on aika, että tämäkin maanviljelijäin erikoisrasitus ja oikeudentunnon loukkaus poistettaisiin. Olen täydellisesti laki- ja talousvaliokunnan kannalla.

Ed. Pullinen: Samalla kun pääasiassa kannatan tätä lakiehdotusta ja toivon, että tämä liian kauvan viivästynyt uudistus saataisiin vii-

pymättä voimaan, pyydän kuitenkin kiinnittää suuren valiokunnan huomiota pariin yksityiskohtaan.

Ensimäisen pykälän mukaan on kyytilaitos ylläpidettävä ei ainoastaan matkustajaliikettä vaan myös postilaitosta varten. Mielestäni olisi sekä postilaitokselle että kyytilaitokselle eduksi, että postilaitos kokonaan eroitettaisiin kyytilaitoksesta. Kokemus on osoittanut, että postinkulku ulkopuolella kyytilaitoksen tulee huokeammaksi ja paremmin hoidetuksi. Varmaan tulee se myös, jos se edelleenkin pysytetään yhdessä, kallistamaan myös kyytilaitosta. Luulen, että olisi asian järjestelylle parempi, varsinkin nyt, kun rautatieverkko ja laivaliike on niin kehittynyt, kuin se nykyään on, käyttää sellaisia teitä postinkuljetukselle, jotka eivät ole kyytilaitoksen kanssa yhteydessä. Kaikissa tapauksissa voipi postilaitos vain aniharvoissa tapauksissa käyttää kyytilaitosta hyväksensä, sillä useissa tapauksissa kyytilaitosta ei ole niillä teillä, joita postin on kuljettava.

Sitten 8 §:n mukaan jätetään maaherran harkintaan, onko se henkilö, joka huutokaupassa tekee alimman tarjouksen, katsottava sopimattomaksi tai sopivaksi saamaan kyydin urakalle. Tämä on samantapainen määräys, kuin aikaisemmassa kyytiasetuksessa, mikä on voimassa, ja tästä on aiheutunut paljon väärinkäsityksiä. Entiset kyytilaitoksenpitäjät eivät ole kilpailleet toistensa kanssa huutokaupoissa, vaan ovat aina jättäneet jollekin uudelle, ja käytäntö on useissa tapauksissa vienyt siihen, että kyytilaitos on annettu entisen kyytilaitoksenpitäjän haltuun. On katsottu, että hän on sopivampi kuin uusi. Nyt kun kyytilaitos tulee valtion huostaan, tulee tässä suhteessa varmaan vielä enemmän mentäväksi tälle tolalle ja sillä tavalla kyytilaitos tulee kallistumaan kohtuullista paljon korkeammalle. Olisi siis tällaisessa tapauksessa määrättävä uusi huutokauppa, ellei maaherra voi antaa huokeimman tarjouksen tekijälle, tai jätettävä se riippuvaksi kunnan viranomaisten lausunnosta, ettei se yksinomaan jäisi poliisiviranomaisten varaan.

Lisäksi on 26 §:ssä säädetty matkustajalle oikeus vaatia kyytilaitoksesta hevosta omien kulkuneuvojen kuljettamista varten. Tämä omien kulkuneuvojen käyttäminen on aikuisin niiltä ajoilta, jolloin kyytilaitoksessa käytettiin kyydit-semässä talonpoikia omilla hevosilla ja jolloin niillä ei ollut kaikilla sopivia kulkuneuvoja. Nyt kun kyytilaitoksenpito tarjotaan urakkahuutokaupalla, silloin samalla vaaditaan, että täytyy olla kohtuulliset, sopivat ja keveät ajokalut urakanpitäjällä käytettävinä. Jos annetaan oikeus matkustajalle käyttää omia, usein raskaita ajoneuvoja, se tulee tarpeettomasti kallistamaan urakkasummaa. Kun kerran kohtuulliset ajokalut vaaditaan, niin on myös kaikkien matkustavaisten velvollisuus tyytyä ajamaan näissä eikä kellään ole oikeutta vaatia itselleen erikoisia etuja. Pyydän, että nämä seikat, jos mahdollista, suuri valiokunta korjaisi.

Ed. Kotila on poissa.

Ed. Lantto: Minäkin pyytäisin, että suuri valiokunta ottaisi huomioon ensinnäkin 24 §:n, jonka 1 momentin lopussa sanotaan: „mitään maksua ensinnä kuletusta matkasta ei tarvitse sellaisessa tapauksessa suorittaa". Tämmöinen määritelmä on kohtuuton, sillä voisihan esimerkiksi 18 kilometrin matkan kuluttua äkkiä tulla kyytihevonen kipeäksi, joten olisi aivan kohtuutonta, ettei kyytimies niinkin pitkältä matkalta mitään maksua saisi.

Sitten 25 §:n 1 momentissa sanotaan, että sitä, joka matkustaa omilla ajoneuvoillaan, jos tahtoo itse ajaa tahi käyttää ajomiestä, älköön siitä kiellettäkö. Kuitenkin on selvää, ettei kukaan oikea hevosmies anna toisen ajaa hevostansa. Olen nähnyt, että tuommoisesta vaatimuksesta on johtunut tappelu. — Näin kävi muutamalla Tornion ja Oulun taipaleella. Herra kun kuomistaan pitkällä ruoskallaan löi hevosta, löi hän samalla aina piiskan varrella kyytimiestäkin kylkeen — ja vihdoin sieppasi ohjakset kyytimieheltä, josta syntyi niin kova tappelu, että olivat kumpikin henkensä heittää. Vielä tässä laissa sanotaan, että isännän tulee vastata kyytimiehensä teoista. Onhan kokonaan mahdoton vastata tuommoisten riitain seurauksista. — On siis poistettava laista tuommoiset suitsien vaatimiset. Tosinhan kyllä kyytihevosina on huonoja konejakin, joita kykenee kuka hyvää ajamaan, mutta sattuuhan usein, että isännänkin täytyy hyvällä juoksijaorillaan lähteä kyytiin. Luonnotontahan olisi, että silloinkin joku ajamaan tottumaton pakottaisi ajomiehen antamaan suitsia käsistään. Riitahan siitä tulisi.

Sitten mainitaan samassa pykälässä vielä, että jos joku matkustaja tarvitsee kolmekin hevosta, ei vastoin hänen tahtoaan saa olla enempää kuin yksi kyytimies. Tämäkin on aivan luonnotonta, sillä jos sattuisi kyytihevosissa olemaan vaikkapa kaksikin oritta, niin olisi yksi mies, etenkin palatessa, piankin aivan pääsemättömissä vastaantulijain y. m. suhteen.

26 §:ssä mainitaan, että kyydinpitäjän tulee varustaa kolme tai neljä hevosta j. n. e.

Tämähän näyttää kovin kuninkaalliselta, että Suomessa vaaditaan 3—4 hevosta yksien ajoneuvojen eteen.

Jos tuommoisia vaatimuksia tähän pykälään jätetään, niin keskievarien pitäminen tulee kovin kalliiksi, sillä harvassa paikassa onkaan edes kolmea, neljää hevosta. Valtio on piankin pääsemättömissä, jos tämmöisiä vaatimuksia laissa on.

Pyydän näin ollen, että suuri valiokunta ottaisi tämmöisiä vanhentuneita säännöksiä tarkemmin pohtiaksensa ja poistaisi ne.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Pöydällepano:

8) Ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöön panosta

sisältävä hallituksen esityksen n:o 57 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 12 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna k:lo 6 i p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 10,35 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

73. Keskiviikkona 19 p. kesäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Esitellään:

1) Ehdotuksen laiksi eräistä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä sisältävä hallituksen esitys n:o 63. 1383

2) Ehdotuksen laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa sisältävä hallituksen esitys n:o 65. ..... „

3) Ehdotuksen laiksi elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa sisältävä hallituksen esitys n:o 66. ..... „

4) Ehdotuksen laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta sisältävä hallituksen esitys n:o 67... 1384

5) Ehdotuksen valuuttakaupan harjoittamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 68. ..... „

Ensimäinen käsittely:

6) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta. ..... „

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.

7) Ehdotus laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten täytäntöönpanosta. 1421

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 57.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Arokallia, Leinonen, Lohi, Pehkonen, Pullinen ja Talas.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain takia ed. Retulainen tämän päivän istunnosta ja ed. Leinonen tämän ja huomispäivän istunnoista.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi eräistä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä

sisältävä hallituksen esitys n:o 63 esitellään.

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan laki- ja talousvaliokuntaan.

2) Ehdotuksen laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 65 esitellään.

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan elintarveasiainvaliokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi elintarveviranomaisista ja niitten toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 66 esitellään.

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan elintarveasiainvaliokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 67 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään elintarveasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Juutilainen: Minä pyydän saada merkitä, että kyseessäoleva esitys on erikoisen hyvä itse asiassa, mutta on kuitenkin myöhästynyt vähintään kuukauden. Mielestäni hallituksen olisi pitänyt tuoda tämä esitys aivan heti, kun valtiopäivät kokoontuivat, ja olisi työvelvollisuus pitänyt saattaa käytöntöön nyt jo tänä keväänä, niin sillä tavalla olisimme voineet torjua sitä nälän uhkaakin, mikä ensi talvena uhkaa entistä pelottavimmin. Siihen nähden on esitys auttamattomasti myöhästynyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään elintarveasiainvaliokuntaan.

5) Ehdotuksen valuuttakaupan harjoittamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 68 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin pankkivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag kan icke underlåta att vid remissen af denna proposition uttala ett klander öfver den årgärd af regeringen, som omnämnes i början på pag. 2 af propositionen, där det säges, att regeringen ansett sig tvungen att i administrativ väg utfärda särskilda stadganden rörande idkande af valutahandel. Regeringen åberopar sig här på stöd af lifsmedelslagen, hvilket icke på något sätt torde kunna gifva grundad anledning till dylika stadganden. Utom denna brist i berättigandet att vidtaga åtgärden kommer också att enligt meddelanden, som varit synliga i tidningarna, dessa administrativa stadganden redan tillämpats på ett sätt, som ingripit i enskilda personers näringsrätt. Det torde icke kunna till stöd för den åtgärd jag här antydt förebäras sådana missförhållanden, som skulle nödvändiggjort ett dylikt intrång.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan pankkivaliokuntaan.

6) Ehdotuksen laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 41 johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5, jonka käsittely edellisessä täysi-istunnossa keskeytettiin, esitellään mainitun lainsäätämisasian jatkuvaa ensimäistä käsittelyä varten.

Puhemies: Jatketaan edellisessä istunnossa keskeytynyttä keskustelua. Pyydän niitä edustajia, jotka silloin pyysivät puheenvuoroa, nyt uudistamaan pyyntönsä, jos tahtovat käyttää hyväkseen puheenvuoroa.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: Under intrycket af rådande politiska förhållanden harunder de gångna åren alltmera utbredt sig den vanföreställning, att förekomsten af torp eller jordarrenden vore ett missförhållande, som med det första borde undanröjas. Denna oriktiga uppfattning har inrotat sig i mångens uppfattning med hela styrkan hos en mass-suggestion. Man kan därför förutsätta att hvarje förslag till afskaffande af torparinstitutionen i vida kretsar hälsas med tillfredsställelse, oberoende däraf på hvilket sätt förslaget afser att lösa den brännande frågan och hvilka rättskränkningar detsamma än kan innebära. När därtill kommer något så ovanligt som att under denna tid af kif och tvedräkt kunnat vinnas enhällighet för det förslag agrarutskottet nu framlagt, vore det icke förvånansvärdt, om förslaget skulle omfattas med välvilja och hafva alla förutsättningar att vinna landtdagens bifall.

Ehuru det vid antydda förhållande är vanskligt att inkomma med anmärkningar och sannolikt föga utsikt att för dem vinna beaktande, kan jag dock icke undgå att redan nu anmäla, det jag för min del icke kan omfatta förslaget och att jag för öfrigt icke heller mera anser torparfrågan hafva det aktuella intresse, som före upproret var fallet, då man med reformen trodde sig kunna åtminstone bilda en motvikt mot anstormningen från socialdemokratiskt håll. Såsom skäl för min afböjande syn på saken må anföras följande:

Vid genomläsandet af agrarutskottets förslag finner man, att detsamma är grundadt ytterst på en tvångsinlösen af jordområde från ägaren till förmån för brukaren samt vidare, att denna tvångsinlösen skall ske till pris, understigande det gångbara.

Utskottets förslag hvilar således på principer, hvilka äro nya för vår gällande rätt, i det man här vill skrida till expropriation af fast egendom icke för ett allmänt behof, utan af politiska skäl från enskild ägare till förmån för enskilda brukare och detta icke mot full ersättning, enligt fastighetens högsta gångbara pris, såsom gällande lag om expropriation stadgar, utan till pris, som enligt nu rådande förhållanden måste stämplas såsom rent af underpris.

Man kan då icke värja sig för frågan i hvad mån lagförslagets ofvannämnda grunder, med hvilkas accepterande eller förkastande hela förslaget står eller faller, äro rättvisa och riktiga eller betingade af omständigheternas kraf.

Härvid kan det icke förnekas att jordarrendets förekomst under sekler gifvit möjlighet för tusenden af den obesuttna befolkningen att för egen räkning bedrifva landtbruk och föra en vida mera själfständig och oberoende tillvara än om de, i brist på eget kapital, som de varit, hade tvungits taga anställning som drängar eller statkarlar eller kanske drifvits in i industrins armar. Förhållandena på landsbyggden voro också hos oss hvad torparena vidkommer fullt normala, ända tills politisk agitation påbörjades bland torparena, först från rysk sida under Bobrikoff, senare från socialistikt håll med löften om gratis jord.

Under intrycket häraf och påverkan af socialistiska idéströmningar antogs så förordningen af den 12 mars 1909 angående lega af torp, landbolägenhet och backstuguområde, som redan innebar allvarsamma ingrepp i förvärfvade rättigheter. Lagstiftaren var dock fullt på det klara med, att den legolagen måste blifva förhatlig för den jordägande klassen, hvilken med det första görliga skulle söka blifva kvitt sina torpare. Därför antogs samma dag en s. k. retroaktiv förordning, som tvångsförlängde alla privata torpaftal till den 14 mars 1916.

Detta var det andra ingreppet i förvärfvade rättigheter. Före utgången af den sålunda utsatta 7-års fristen utfärdades åter en retroaktiv lag — det tredje ingreppet i förvärfvade rättigheter —, denna gång först af vår dåvarande ryska regering, men senare accepterad af landtdagen. Genom denna förordning förlängdes det interimistiska tillståndet till den 14 mars 1920.

Man skulle tycka, att efter denna serie af förordningar med retroaktiv verkan och efter allt som skett här i landet, icke minst vår befrielse från ryskt och sosialistiskt förtryck, det skulle vara hög tid på att öfvergifva tvångslagstiftningens vägar och inslå förfaranden mera värdiga fria medborgare i ett fritt land.

Det vore sannerligen icke för tidigt att nu försöka hvad som kan åstadkommas på frivillighetens väg.

Utan hvarje tvifvel äro flertalet jordägare beredda att frivilligt afstå jord åt en del af sina torpare och låta en annan del af dem förblifva arrendatorer, om legolagen därförinnan underkastas en grundlig revision.

Återstoden af torparna, som då eventuellt skulle uppsägas till afflyttning, kunde efter pröfning af deras lämplighet placeras på staten eller kommunerna tillhörig jord.

I hvarje händelse borde en fullständig revision af gällande legolag genomföras.

Med den arbetskraft, som genom det stora antalet krigsfångar står staten till buds, kunde nya kolonisationsföretag på statsjord vidtagas och torparfrågan säkert lyckligen lösas på sätt för hvarje del af riket kan vara förmånligast och för medborgarna nyttigast och mest rättvist.

Den andra för lagförslaget kännetecknande bestämmelsen är, som nämnts, att legoföremålet i hufvudsak skulle inlösas till pris under det gångbara.

Jämför man § 12 med § 13 och följande finner man, att utskottet visserligen tyckes anse, att jord i allmänhet borde inlösas till gängse pris, men gör utskottet ett undantag från regeln för hvarje legoområde beträffande tio hektar odlad jord och ända till 15 hektar skog.

Orsaken härtill är påtagligen den, att utskottet å ena sidan anser en småbrukare böra kunna reda sig på ett sådant område och å den andra, att utskottet anser brukaren böra få detta område billigt.

Utan att nu ingå på frågan, huruvida landbönder och torpare framför andra medborgargrupper och på dessas bekostnad äro berättigade till och förtjänta af gåfvor, må här endast beröras frågan, om det är riktigt, att jordägarena skola tvingas att gifva dessa gåfvor, och hvilka börder ett sådant offer innebär.

För bedömandet häraf måste man först och främst göra klart för sig, att där torpens arbetsprestanda till hufvudgården bortfalla, jordägarena måste anställa nya drängar och anskaffa flere hästar samt, där de nuvarande torpens öfverloppsjord intages till hufvudgården, flere kor.

Härför måste uppföras arbetarbostäder, stall och äfven ladugårdar eller de gamla förstoras och detta inom den korta tid, som i § 58 stadgas. Detta blir i många fall under pågående krig omöjligt eller i alla fall oerhördt dyrt. Cement, järn, trä och andra byggnadsmaterial, för att icke tala om arbetslönerna, hafva stigit med många hundra procent. Det kan därför icke anses annat än högst obilligt, att jordägarena skulle tvingas sälja sin egendom till 1914 års pris, men samtidigt vara tvungna att köpa materialier och betala dagsverken, kanske just åt torparena eller deras söner, enligt högsta krigspris.

Skall en rabatt i priset beviljas köparen, så är det då det allmänna, staten, som borde bära tungan, icke den enskilde. För öfrigt träffar tungan af denna obilliga bestämmelse jordägarena synnerligen ojämnt i det att sådana jordägare, hvilkas odlade areal i stor utsträckning utarrenderats, komme att tungt drabbas af lagförslagets ofvanberörda bestämmelser, medan andra gå alldeles fria. Och dock borde man ur allmän synpunkt sedt hafva skäl att se på förhållandena och ordna dem helt annorlunda.

En egendom, där jord af ägaren upplåtits till torp, har under årtionden, kanske århundraden beredt tillfälle åt talrika familjer af landets obesuttna befolkning att få ett eget hem och bruka dess torfva i generationer. Det är å dessa gårdar och hemman, som tiotusenden familjer haft sin lifslånga utkomst. Och dock är det just ägarena till dessa gårdar och hemman, som lagen nu skall drabba, medan öfriga jordägare, som aldrig haft torp eller i tid gjordt sig af med dem, kunna fritt disponera öfver sin jord och sin skog och sälja delar af dessa till fulla värdet, om de så önska, eller spara med till tider, då prisen äro ännu högre.

Denna omständighet allena kastar ett bjärt ljus öfver hela orättvisan af de grunder, på hvilka lagförslaget bygger.

En sak är att söka förskaffa egen jord åt duktiga och lagtrogna torpare, där sådant anses önskvärdt, en annan är att icke därför ledera andra medborgares rätt och intressen.

Ändamålet helgar icke medlen, icke ens i politiska ting.

Hvad ofvan framhållits är fullt tillräckligt att grunda ett yrkande på förkastande af förslaget, sådant det nu föreligger.

Men äfven ur rent praktisk synpunkt sedt är lagförslaget icke välbetänkt och löper risken, om det skulle antagas, att icke träffa målet.

Om lösningsafgiften fastställes lägre, än gängse pris såväl för odlingsmark (§ 12) som för skog (§ 14) och byggnader (§ 17), blifva dessa lätt spekulationsobjekt, där tredje man kan draga fördel af hela eller en del af den konstlade prisnedsättningen. Härpå föreligga många pregnanta exempel. Jag vågar i detta afseende nämna ett torp i Mäntsälä, som 1915 köptes af torparen för ett skäligt pris af 10,000 mark och såldes 1917 för 50,000. Ett annat torp på gränsen till Tusby köptes af torparen i sept. 1917 för 25,000 mark och såldes 3 månader senare för 40,000 mark. Flere sådana exempel kunde anföras.

Priset på torpen och deras skog kan icke genom någon lagbestämning hållas nere på viss nivå.

Sådana försök komma säkert att hämna sig och vi få i torpen nya jobberiobjekt till alla de många krigstiden har lyckliggjort oss med, och hvad värre är, de områden, som förslaget afsett till hem för idoga småbrukare, råka i händerna på helt andra personer, för att slutligen, kanske sköflade och utsugna, återbördas åt den ursprungliga ägaren.

Icke heller kan jag värja mig för allvarliga tvifvelsmål därom, huruvida statsverkets tillstånd nu, då så många nya kraf ställas på detsamma, är sådant, att landet har råd till en sådan ekonomisk uppoffring, som reformens genomförande dock kräfver. Icke heller är jag öfvertygad därom, att nyttan af reformen numera vore så påtaglig, att den skulle motsvara de stora uppoffringar den förutsätter.

Såvidt på mig ankommer skulle jag således icke vilja medverka till förslagets realiserande. Ifall, — hvilket jag emellertid fruktar —, stämningen och känslorna inom landtdagen äro sådana, att en lag kommer att stiftas på grundvalen af det föreliggande förslaget, hoppas jag i alla fall att detsamma under den förestående vidare behandlingen i stora utskottet må grundligt omarbetas, så att lagtexten, som i dess nuvarande skick tyvärr lämnar mycket öfrigt att önska, måtte bringas i det skick man kan fordra i ett fall, där så stora lifsintressen beröras, samt att de öfverklagade orättvisorna åtminstone i någon mån utjämnas.

Ed. Kairamo: Hallituksen aikanaan antama esitys torpparialueiden eroittamisesta itsenäisiksi tiloiksi kantaa selvästi kumousajan, alkavan kapinanhengen siihen painamaa leimaa. Eilisessä istunnossa on hallituksen jäsen jo myöntänyt, että tämä lakiehdotus oli kokolailla puutteellisesti valmisteltu. Ja saa kai sen ilman muuta sivuuttaa huomautuksella, että sen hyväksyminen epäilemättä olisi saanut aikaan sellaista häiriötä, että vuokraolojen tyydyttävä järjestäminen sen jälkeen olisi jo teknillisistä syistä arvatenkin käy-

nyt perin vaikeaksi, jos se olisi ollenkaan ollut mahdollinenkaan. On siis tyydytyksellä tervehdittävä, että valiokunnan mietintö on hylännyt nämä hallituksen esittämät, äärimäiset ja ymmärtääkseni turmiolliset periaatteet. Siitä on valiokunnalle annettava täysi tunnustus.

Kuitenkin täytyy valiokunnankin mietintöä vastaan tehdä vakavia muistutuksia. Yksin torpparialueiden järjestelyä koskevat lainsäädäntötoimenpiteet ovat niin laajakantoisia ja niin suuria ponnistuksia vaativia, että, niinkuin monivuotinen kokemus osoittaa, ne voivat meidän rikkinäisissä oloissamme käydä suorastaan ylivoimaisiksi. Minun mielestäni ei valiokunta sen vuoksi ole menetellyt viisaasti, kun se tähän suureen ja ylen vaikeaan tehtävään on kytkenyt n. k. mäkitupa-alueiden itsenäisiksi tekemisen. Mäkitupa- ja torpparikysymyksillä on tosin yhteistä se, että ne ovat molemmat maanvuokrakysymyksiä, mutta ne ovat muuten sekä luonteeltaan että tarkoitukseltaan niin suuresti eroavia toisistaan, että niiden yhdistäminen samaan lakiin lisää muutenkin suuria vaikeuksia. Jos asiaa tyyneesti harkitsee, täytyy myöntää, että itsellisten vakiinnuttaminen heidän hallitsemiinsa vakinaisiin asuntopalstoihin ei ole läheskään niin polttavan kiireellinen eikä edes niin riidattoman tarpeellinen asia, kuin on maanviljelystorpparien vapauttaminen. Kun nyt on tarkoitus lunastuksen suorittamisessa käyttää pääasiallisesti, ehkä yksinomaan, obligatsioneja, niin täytyy huomauttaa, että valtio tietysti voi näitä obligatsioneja laskea liikkeeseen niin paljo, kuin se hyväksi näkee, eikä yksityinen maanomistaja ole tilaisuudessa kieltäytymään niitä vastaanottamasta. Mutta ei pidä unohtaa, että kuta enemmän näitä suurelle yleisölle outoja papereita joutuu markkinoille, sitä vaikeammaksi käy yksityisen tarpeen tullen myydä ne ilman tuntuvaa agiotappiota, ja sitä suuremmat ovat myös ne taloudelliset häiriöt, jotka maanvuokrareformi saa yhteiskunnassa aikaan myöskin varsinaisten vuokranantajien piirin ulkopuolella. Mutta ei ainoastaan finansseerauksesta aiheutuvat vaikeudet vaan myöskin tehtävän laajakantoisuus ja arkaluontoisuus sekä siihen käytettävien voimien pienuus ja kokemattomuus kehoittaa tai niiden pitäisi ainakin kehoittaa varovaisuuteen. Yhdessä vuodessa ei tätä tehtävää missään tapauksessa ehditä suorittaa. Täytyy tyytyä siihen, että pian pääsee hyvään alkuun, ja alku olisi tietysti tehtävä siellä, missä tarve on kipein, siis torpparialueitten lohkaisemisessa. Valiokunta on, niin ainakin minusta näyttää, langennut siihen vikaan, että se on pelkästä hyvän harrastuksesta luonnut itselleen suuremman ohjelman, kuin mitä välttämätöntä oli. Se on lähtenyt oikotietä taivaltamaan toivossa siten päästä pikemmin perille. Mutta eduskunta on ennenkin kyllä saanut kokea, että tärkeitä ja suuria kustannuksia vaativia asioita ei pelkkä innostus vie perille. Muistutan vain oppivelvollisuuslaista ja useasta vakuutuslaista. Oikotie on kyllä mukava kulkea, kun saa vapaasti ja taakkaa kantamatta liikkua, mutta kun raskas kuorma on kuletettava, saattaa tapahtua, että juuri oikotiellä tie helpoimmin nousee pystyyn. Tässä suhteessa oli hallituksen esitys varovaisempi kuin valiokunnan mietintö.

Tärkein huomautus, minkä olen pakotettu tekemään, ei kuitenkaan ole tämä, vaan se koskee valiokunnan kantaa lunastuksen suorittamisen suhteen. Maanvuokra-asian aikaisemmista vaiheista olen minä eduskunnassa ja samoin maanvuokrakomiteassa johdonmukaisesti vaatinut, että yksityisen maanomistajan oikeus ei saa olla esteenä yhteiskunnalle välttämättömälle uudistustyölle. Tällä kannalla olen edelleen ja tahdon sanoa, että olisin valmis eräissä suhteissa menemään pitemmällekin, kuin valiokunta nyt on tehnyt, jotta viljelyskelpoiset maat todellakin saataisiin käytetyiksi tuotannon lisääntymistä varten. Mutta jos yhteiskunta on pakotettu kajoamaan yksityisen omistusoikeuteen, niinkuin tässä tapauksessa on asian laita, niin se saa sen tehdä ainoastaan sillä ehdolla, että omistajalle annetaan myös t ä y s i k o r v a u s. Ellei tätä ehtoa täytetä, joudumme ulkopuolelle sitä rajaa, joka eroittaa oikeusvaltion vähempiarvoisista yhteiskuntamuodoista. Minä en voi salata, että valiokunnan lakiehdotus ei mielestäni täytä tätä vaatimusta. Valiokunta ei yleensä arvostele vuokrasuhdetta tasapuolisesti. Kaikki edut, jotka vanhempi lainsäädäntö tahi eri sopimukset määräävät vuokramiehen hyväksi yli sen, mitä uusi lakiehdotus hänelle suo, se pidätetään hänelle huolellisesti, mutta vuokranantajan vastaavat edut riistää häneltä mietintö yhtä säännöllisesti. Arvioidessa vuokramiehen tekemiä parannuksia vaatii valiokunta lunastuksen aikana tavalliset hinnat, mutta kun on kysymys siitä, mitä vuokramies on vastoin sopimusta laiminlyönyt, silloin olisi tyydyttävä niihin arvoihin, jotka vallitsivat ennen sotaa. Vielä tärkeämpää on, että valiokunta yleensä tahtoo määrätä lunastussumman suuruuden niitten arvojen mukaan, jotka kuuluvat aikaan ennen maailmansotaa, siis ainakin 2 à 3 kertaa pienemmiksi kuin nykyiset käyvät hinnat. Siitä voidaan olla ja ollaankin eri mieltä, missä määrin rahan niin suuresti alentunut ostokyky vastaisuudessa voidaan jälleen nostaa. Varmaa on kui-

tenkin, että tätä nykyä rahan arvo menee huimaavaa vauhtia alaspäin, eikä näytä mitään pysähtymisen oireita. Jos kohta useat tärkeät tavaralajit vastaisuudessa todennäköisesti myydään halvemmalla kuin nyt, näyttää kuitenkin samalla uskottavalta, että nykyinen kallis aika yleensä tulee jatkumaan kauvan. Jos kehitys Suomessa muodostuu suotuisaksi — ja tällä optimistisella kannalla on ilmeisesti myös valiokunta —, niin täytyy pitää selvänä, että ainakaan maan arvo ei enää alene siihen, mitä se oli ennen sotaa, vaan että se päinvastoin pysyy korkeana, mahdollisesti vielä kohoaa siitäkin, mitä nyt pidetään kalliina. Ero silloisen ja nykyisen käyvän hinnan välillä muodostuu nyt valiokunnan ehdotuksen mukaan suoranaiseksi lahjaksi, joka otetaan maanomistajan taskusta ja annetaan vuokramiehelle. On tapauksia, jolloin maanomistaja on yksinomaan omalla kustannuksellaan rakentanut torpan huoneet vielä sodan aikanakin. Nyt hänen pitäisi luovuttaa ne kerrassaan polkuhintaan. Ja jos vielä sattuu niin, että vuokramies, joka nämä rakennukset saa, on toiminut kapinallisten riveissä, saa hän, kun vain on osannut välttää kansalaisluottamuksen menettämistä niin pitkäksi ajaksi kuin 10 vuodeksi, valiokunnan ehdotuksen mukaan suuriarvoisen palkinnon, jonka oikeutuksesta kuitenkaan tuskin voi olla muuta kuin yksi ajatus.

Valiokunnan kannan on ilmeisesti määrännyt pyrkimys hankkia vähävaraiselle maanviljelijälle mahdollisimman edulliset edut, toivossa, että hän sitten hyvin menestyisi ja kauvan eläisi maan päällä, että siten maan tuotantoa lisättäisiin uutteralla työllä verrattain suotuisissa oloissa ja että samalla yhteiskuntaa suojelevat voimat lujittuisivat ja kasvaisivat. Mutta tämän hyvän tarkoituksen saavuttaminen ei riipu siitä, että entinen torppari, osittain maanomistajan ja osittain valtion kustannuksella, asetetaan edullisempaan asemaan kuin muut maanviljelijät. Häneltä täytyy vaatia, että hän tulee toimeen samanlaisissa oloissa ja samojen rasitusten alaisena, kuin hänen naapurinsa, kun vain valtio hankkii hänelle saman turvallisen yhteiskunnallisen aseman, kuin näillä on, sekä tarpeellisen, hänelle sopivan luoton. Tunnettu tosiasia on, että lukemattomia maatiloja on myyty sota-ajan hintoihin ja niilläkin on maanviljelystä sittenkin edelleen jatkettava. Ainoastaan torppari tahdotaan nyt keinotekoisesti palauttaa niiden hintanoteerausten alaiseksi, jotka vallitsivat ennen sotaa, eli, niinkuin on tapana sanoa, „säännöllisiin oloihin". Mutta onko ensinkään uskottavaa, että torppari tahtoo jäädä noihin säännöllisiin oloihin? Eikö päinvastoin ole enemmän kuin todennäköistä, että kun torppari on saanut laillisen oikeuden maahansa, — monasti jo sitä ennen —, hän on yhdeksässä tapauksessa kymmenestä valmis muuttamaan rahaksi sen voiton, jonka hän on torpankaupassa saanut. Valiokunnan mietinnön mukaan ei voida estää, että torppari myy tilansa — 2—3—4 — kertaiseen hintaan ja rupeaa itse „vaariksi", mikä meillä niin usein pidetään ihmisonnen huippuna. Ennen pitkää on entisen torpparin sijalla siten uusi raataja, joka on veroilla ja koroilla rasitettu juuri niin raskaasti kuin päivän markkinahinnat suinkin sallivat. Kuta suurempi ero on asetuksen säätämän ja todellisen hinnan välillä, sitä nopeammin tämä muutos toteutuu. Mitä on silloin voitettu vuokramiestä yksipuolisesti suosivalla politiikalla? On syntynyt joukko syytinkivaareja, jotka muuten olisivat jääneet hyödyllistä työtä tekemään, mutta se pientilallinen, joka todellisuudessa vastaa tilasta, on saanut vain osan velastansa valtion välityksellä vakavalle pohjalle, kun suurempi osa siitä on irtisanottavissa muuttelevalla korolla ja siis hänelle tuntuvasti epäedullisempi, kuin jos asia heti olisi järjestetty oikealla tavalla. Viipurin läänin lahjoitusmaiden surullinen kohtalo on kyllä varoittava esimerkki siitä kuinka helposti ja kuinka laajassa mitassa kansanmies on valmis myymään tilansa, luopumaan maastansa, kun tilaisuus tarjoutuu saada käytettäväksi irtonaista rahaa. Oikein ja tarkoituksenmukaisin tapa arvostella suoritettavan lunastuksen suuruutta olisi mielestäni nykyisissä epävakaisissa oloissa se, että vuokralautakunta ja muut jäävittömät maatalouteen perehtyneet henkilöt saisivat vapaasti harkita asiaa, nojautuen etupäässä paikkakunnalla käypiin hintoihin. Sanomattakin lienee selvää, että poikkeuksellisesti koroitetut eli niin sanotut gulashihinnat eivät saisi tällaiseen päätökseen ollenkaan vaikuttaa. Toimitukseen olisi kuitenkin ryhdyttävä kun toinen tai toinen asianosaisista niin vaatii. Minusta tuntuu kuin mietintö olisi kirjoitettu virkamieskannalta ja siitä saanut vahvan värityksensä. Toiselta puolen on liian yksipuolisesti pidetty silmällä nykyisen vuokramiehen henkilökohtaisia etuja, jotavastoin maanviljelyksen yleisiä etuja, niin paljon kuin siitä käytetäänkin sanoja, on aika lailla syrjäytetty. Valiokunta pitää tarpeellisena, että myönnettävällä maanviljelyspientilalle kuuluu 10 hehtaaria viljelyskelpoista viljelysmaata, jotta siinä voitaisiin harjoittaa menestyksellistä ja itsekannattavaa maanviljelystä. Tämä lieneekin suunnilleen oikeata. Maanvuokrakomiteassa harkittiin asiaa samalla tavalla. Mutta nykyisistä torpista täyttää ainoastaan pienempi osa tämän vaatimuksen. Vuonna 1912 oli vuokra-

alueita, joihin kuului kaksi hehtaaria viljeltyä maata tai enemmän, kaikkiaan noin 44,500, mutta näistä on kokonaista 82 prosenttia pienempiä kuin 10 hehtaaria ja lähes 50 prosenttia ovat pienempiä kuin 5 hehtaaria. Suurin osa torpista on siis sellaisia että yksi pääehto menestyksellisen maanviljelyksen harjoittamiselle, riittävä peltoala, jää täyttämättä.

Suurten torppien suhteen tulee esille toinen epäkohta, joka monesti saattaa olla vielä suurempi kuin edellinen. Kun suurille torpille ei valiokunnan ehdotuksen mukaan tule eroitettavaksi enemmän kuin 15 hehtaaria viljelyskelpoista maata, tulee siitä olmaan seurauksena, että sekä rakennukset että maanviljelyskalusto, joka on tarkoitettu paljon suurempaa, toisinaan monin verroin suurempaa alaa varten, ei enää vastaa tarkoitustaan. Rakennuksiin on sidottu liian suuri pääoma ja niiden ylläpito käy tarpeettoman kalliiksi. Toiselta puolen täytyy taas niitä viljelyksiä varten, jotka jäävät lunastamatta, usein hankkia uusia rakennuksia tai laajentaa vanhoja. Tämä on selvää tuhlausta, joka ei kokonaisuuteen nähden ole merkitystä vailla. Vuonna 1912 oli koko maassa torppia ja lampuotitiloja noin 730, joilla oli 25 hehtaaria viljeltyä maata tai enemmän. Niissä oli yhteensä arviolta noin 30,000 hehtaaria maata, ja siis voi laskea, että valiokunnan ehdotuksen mukaan pyörein luvuin noin 22,000 hehtaarille on hankittava suureksi osaksi uusia rakennuksia ja uutta maanviljelyskalustoa useaan sataan eri paikkaan, vaikka jo löytyy samaan tarkoitukseen kelvollisia laitoksia, joita kuitenkaan ei voida muuta kuin osaksi käyttää.

Näiden epäkohtien välttämiseksi pitäisi koroittaa torpille eroitettavan viljelysmaan raja, mikä minusta voidaankin sallia ehdolla, että maanomistajalle annetaan siitä täysi korvaus. Maanvuokrakomiteassa määrättiin tämä raja 25 hehtaariksi ja sitä suuremmat tilat ovat itse asiassa senlaatuiset, etteivät ne sovellu torpparilain puitteisiin. Eroitettavien vuokra-alueiden haltijoista on tietysti melkoinen määrä sellaisia, etteivät he todellisuudessa pysty itsenäistä maanviljelystä harjoittamaan. Mitään harkintaa ei tässä valiokunnan ehdotuksen mukaan ole ajateltu eikä myöskään vaadita mitään takeita siitä, että tilaa vastaisuudessa hoidetaan hyväksyttävien periaatteiden mukaan. Sellaisia takeita voidaan kuitenkin syystä vaatia, kun on kysymys niin suuren hankkeen toteuttamisesta, kuin kymmenientuhansien uusien maanviljelystilojen perustaminen on. Ne kansalaiset, joiden laillinen oikeus syrjäytetään ja joiden omaisuutta aiotaan käyttää muiden hyväksi, voivat odottaa, että heidän uhrauksensa eivät ainakaan juokse hiekkaan.

Edellä viittasin siihen, että valiokunnan mietintö on laadittu huomattavasti virkavaltaisessa hengessä, ja olen ehkä velvollinen antamaan siitä todistuksia. Tahdon siis huomauttaa 28 §:stä, joka säätää, että vuokra-aluetta voidaan lisätä tahi vähentää, jos „viranomaiset" niin määräävät, sanamuodosta päättäen silloinkin, kun se tapahtuisi vastoin asianosaisten tahtoa. Ketkä ne viranomaiset ovat, joille näin laaja toimivalta ehdotetaan annettavaksi, sitä ei katsota tarpeelliseksi edes mainita. 9 §:ssä sanotaan, että torpparit lunastakoot vuokra-alueen viljelemiseen tarpeelliset vuokrantantajan rakennukset, mutta sitten sanotaan ilman muuta, että siitä voidaan toisinkin määrätä, jos se tarkoituksenmukaiseksi havaitaan. Tässäkään ei sanota, kenelle hankintaoikeus kuuluu, mutta perusteluista selviää, että valiokunta nytkin on arvellut lunastuskysymystä käsitteleviä „viranomaisia" ylimalkaan, „ingen gömd och ingen glömd". 35 §:n mukaan voidaan määrätä maanmittausinsinööri toimittamaan yhdellä kertaa kaiken vuokra-alueen järjestelyä sellaisen vuokrantantajan luona, jolla yhdellä tai useamalla eri tilalla samassa kunnassa on, niinkuin mietinnössä sanotaan, suurempi määrä maavuokra-alueita. Kuinka suuren tämän määrän tulisi olla sadakseen aikaan näin arveluttavan ankaran toimenpiteen, siitä ei edes perusteluissa anneta mitään tietoa. Valiokunta näkyy kuitenkin olevan tietoinen siitä, että tässä todellakin tarvittaisiin hiukan tarkempia määräyksiä, mutta se arvelee, että ne voidaan joskus vastaisuudessa antaa „hallinnollista tietä". Kun ajattelee, että tämä yleinen järjestely valiokunnan mielestä voidaan yhdistää isoonjakoon tai uusjakoon ja että siis koko tila sen johdosta saattaa tulla uuden mittauksen ja kartoittamisen alaiseksi, että maanmittarit apulaisineen voivat tapansa mukaisesti sellaiseen toimitukseen käyttää vuosikausia, kuljettaen linjojansa ristiin rastiin talon metsissä, kaataen aitauksia ja kasvavia puita, hän käsittää, että tämä niin viattomasti esitetty „vuokra-alueiden järjestely" saattaa muodostua suoranaiseksi onnettomuudeksi sille tilanomistajalle, jonka maaherra suvaitsee määrätä 35 §:n alaiseksi. Jos tämä pykälä hyväksytään, on tuhansia sivistyneissä maanviljelijäkodeissa syytä vavistuksella odottaa sitä hetkeä, jolloin tämä maatalousvaliokunnan ripustama Damokleen miekka pudotetaan ja sattuu heihin.

Eilen oli kamarissa väittelyä siitä, minne tämän asian johto ja ratkaisu lähinnä kuuluisi. Ymmärtääkseni on senaattori ed. Pehkonen teoreettisesti oikeassa, kun hän tahtoo uskoa tämän tehtävän asutushallitukselle, jonka koko toiminnan luulisi olevan sille paljoa lähempänä, kuin maanmittaushallitus on. Mutta ed. Haatajan kanssa

täytyy tunnustaa, että toistaiseksi me tiedämme sangen vähän siitä, mihin asutushallitus käytännössä pystyy. Ja siitä kaiketikin lopulta kaikki riippuu. Maanmittarilaitoksen toimituksista me sen sijaan tiedämme verrattain paljon. Me tiedämme, että ne usein ovat uskomattoman pitkäveteisiä ja kalliita, mutta samalla myöskin vähemmän onnistuneita. Omasta puolestani rohkenen toivoa, että tämä väittely, mikäli se koskee 35 §:ää osottautuu aiheettomaksi, sillä 35 § on siksi heikko ja siksi vaillinaisesti valmisteltu ja perusteltu, että sen hyväksyminen toivottavasti ei voi tulla kysymykseen.

On tavallista lopettaa tällaisia esitelmiä lausumalla toivomuksen, että suuri valiokunta ottaisi puhujan mielipiteet huomioonsa. Tällä kertaa en tahdo tällaista toivomusta lausua, sillä totta puhuen en luule, että suuri valiokunta on tilaisuudessa sellaista toivomusta toteuttamaan siitä yksinkertaisesta syystä, että suuri valiokunta ei voi muodostua komiteaksi. Ja ilman yksityiskohtaista komiteatyötä ei niin perusteellisia muutoksia nähdäkseni voida tehdä. Samasta syystä en myöskään saata yhtyä vapaaherra Wreden eilen lausumaan toivomukseen, että suuri valiokunta kiinnittäisi tavallista suurempaa huolta lain kielelliseen ja teknilliseen asuun, niin oikeutettu kuin tämä huomautus muuten asiallisesti onkin. Tyydyn siis siihen, että olen muutamissa kohdin perustellut eriävän kantani ja sillä pidättänyt itselleni vapaan harkinnan asian toista ja kolmatta käsittelyä varten.

Ed. Lagerlöf: Sanomalehdessä Hufvudstadsbladet oli tämän kuun 8 ja 9 päivänä julaistuna kaksi kirjoitusta edustaja, vapaaherra Wreden tunnetulla nimimerkillä, joissa kirjoittaja tahtoi osoittaa, että nykyisessä ajankohdassa tärkein tehtävämme on aikaansaada kuri ja lainkuuliaisuus, palauttaa oikeusjärjestyksen kunnioitus ja tehdä lain pyhyyden tietoisuus jälleen eläväksi. Tämä tehtävä, sanottiin, on kaikista tärkein, sillä jos sitä ei suoriteta, ei Suomi voi säilyä itsenäisenä valtiona.

Perustellessaan lausuntoaan on kirjoittaja kyllä arvostellut menneiden aikojen tapahtumia kannalta, jota en voi omaksua. Mutta tämän ohella on hän tuonut esiin huomautuksia, jotka minuun ovat vaikuttaneet melkein ilmestyksen tavoin. Tarkoitan sitä, mitä vapaaherra Wrede sanoo siitä vaikutuksesta, joka venäläisellä katsantotavalla meillä on ollut oikeustajuntaan ja käsitykseen oikeudesta ja laista. Tärkein ja syvin eroitus venäläisen ja länsimaisen kulttuurin välillä — sanoo vapaaherra Wrede — on oikeuskäsityksessä. Käsite „oikeus", tämän käsitteen länsimaisessa merkityksessä, valtion laeissa lausuttuna, yleisesti sitovana ja velvoittavana ohjeena, ei ole Venäjällä tunnettu. Lain sijassa on siellä ollut itsevaltiaan tahto tai ministerin, kuvernöörin tai muun virkamiehen mielivalta tai vallankumousaikoina kansanjoukon tai tilapäisen diktaattorin käsky. Että näiden yläpuolella olisi joku yleinen ohje, joka heillekin olisi sitova, ei ole ollut venäläisen tietoisuudessa. Sitävastoin oli germaanisissa maissa lailla vanhuudestaan semmoisen objektiivisen ohjeen tai säännön luonne, joka oli sekä kuninkaan että kansan yläpuolella, velvoitti niin suurta ja mahtavaa kuin pientä ja heikkoa ja muodosti sen laajan perustan, jolla koko yhteiskunta lepäsi. Tämä perussääntö, että laki yhteiskunnassa on kaiken muun yläpuolella, oli Suomenkin kansan tietoisuuteen juurtunut sen pitkän aikakauden kasvattamana, jonka maamme oli Ruotsin yhdistettynä. Mutta myöhemmin ovat käsitteet sekaantuneet ja ajatustapa laajoissa kansamme kerroksissa on muuttunut toisenlaiseksi kuin se ennen oli. Tämä on johtunut venäläisestä vaikutuksesta, joka on myrkyttänyt yleisen tietoisuuden. Bobrikoffilais-Seyniläinen hallinto jo semmoisenaan, oikeutta ja moraalia halveksivana vaikutti moraalia heikentävästi tietämättömissä ja arvostelukyvyttömissä joukoissa, varsinkin kun näitä houkuteltiin maanjaon ja muiden etujen lupauksilla. Vielä enemmän ovat sosialistiemme läheiset suhteet Venäjän vallankumouksellisiin puolueisiin suomalaisissa hävittäneet lain ja oikeuden kunnioituksen. Porvarillisiinkin lukeutuviin piireihin on ilmestynyt merkillepantava oikeudellisten näkökohtain halveksiminen.

Näin vapaaherra Wrede. Hän on epäilemättä oikeassa, mutta minä pelkään, että se turmelus, josta hän puhuu, on mennyt edemmäksi kuin hän sanoo, että se oikeuskäsitysten sekaannus, jota hän tarkoittaa, on voittanut jalansijaa ei ainoastaan porvarillisessa yleisössä vaan porvarillisissa lainsäätäjissäkin. Harva se päivä kuulee eduskunnassa lausuntoja, jotka lähtevät siitä edellytyksestä, että eduskunnalla — joskus sanotaan toki eduskunnalla ja eduskunnan asettamalla tai eduskunnasta riippuvalla hallituksella yhteisesti — on oikeus säätää lakeja ja määrätä kansalaisten suhteista, oikeudesta ja omaisuudesta miten eduskunta tahtoo, kun vain säädetyt muodot vaarin otetaan ja tarpeelliset määräenemmistöt tavalla tai toisella saadaan kokoon. Mutta tämä on aivan väärää. Eduskunnalla on tilaisuus — väliin on sillä valtakin — tehdä mitä se tahtoo. Mutta se käyttää asemaansa väärin, jos se säätää jotakin semmoista, joka horjuttaa tai vahingoittaa

oikeusjärjestystä. Tällaista on kumminkin monesti meillä tapahtunut. Mutta sitä ei saa jatkua. Eduskunnan on tässä tehtävä parannus ja palattava oikeusvaltion pohjalle.

Tähän voidaan vastata, että jonkin parannuksen eli reformin tarve voi olla niin suuri, että on pakko sen saavuttamiseksi menetellä väkivaltaisesti ja lainsäädännössä loukata sellaista oikeutta, jonka valtio on tunnustanut. Niin on. Mutta silloin tämä ei olekaan oikeusjärjestyksen perustusten loukkaamista, sillä oikeusjärjestyksen juurimainen perustus on se, jonka eräs vanha oikeuslähteemme lausuu kauniissa muodossa sanoessaan, että kaiken lain tulee olla sellaista, että se palvelee yhteisen kansan parasta, ja sen vuoksi, kun laki käy vahingolliseksi, se ei enää ole laki vaan laittomuutta, joka on pantava pois. Se on juuri tässä, kuin lainsäätäjän oikeuden raja kulkee. Ainoastaan yleisen edun, yhteiskunnan, valtion, kansan yhteisen edun sitä vaatiessa on lainsäätäjä oikeutettu koskemaan semmoiseen, jonka laki ja oikeusjärjestys on luvannut turvata. Eikä lainsäätäjän toimenpidettä saa ulottaa edemmäksi kuin tarve vaatii. Samoin ei saa ryhtyä semmoisiin lain turvaamia oikeuksia vaarantaviin toimenpiteisiin, jotka eivät ole kelpaavia sen tarkoituksen saavuttamiseksi, johon pyritään. Ja vihdoin, jos lainsäätäjä loukkaa lain suojaamaa yksityistä, saavutettua oikeutta, on lainsäätäjän pidettävä huoli siitä, että vahingosta suoritetaan täysi korvaus.

Se lakiehdotus, joka nyt on eduskunnan arvosteltavana, on arvosteltava näitä näkökohtia silmälläpitäen. Kaikissa länsimaissa on yksityinen omistusoikeus maahan tunnustettu ja asetettu yhdeksi yhteiskuntarakennuksen kulmakiveksi. Meillä on se perustuslaeissa mitä varmimmin ja juhlallisimmin maanomistajille pyhäksi ja loukkaamattomaksi vakuutettu ja vahvistettu. Yhden poikkeuksellisen oikeuden sitä rikkoa on valtio verrattain myöhäisen lainsäädännön kautta saavuttanut, nimittäin oikeuden pakkolunastaa maata, joka valtion omiin tahi muihin yleisiin tarkoituksiin tarvitaan. Kun lakiehdotus tarkoittaa mahdollisuuden luomista valtiolle hyvin suuressa laajuudessa polkuhinnasta ottaa maata omistajilta, luovuttaakseen sitä toisille yksityisille, on siis tarkastettava, onko olemassa sellaista yleistä tarvetta, että tämmöinen periaatteellisesti uusi lainsäädäntö on välttämätön. Tähän kysymykseen olen turhaan hakenut vastausta valiokunnan mietinnöstä. Kun lukee valiokunnan tyyntä ja välinpitämätöntä, tekisi mieli sanoa uneliasta selontekoa niistä perusteista, joilla valiokunta ehdottaa varsin väkivaltaisia toimenpiteitä maanomistajia vastaan, täytyy kysyä itseltään, eikö kaikkeen tähän sen suurempaa syytä ollutkaan, eikö tämä niin suurta huomiota ja katkeruutta herättänyt kysymys ollutkaan sen vakavampi, ja onko näin ollen syytä ryhtyä niin outoihin toimenpiteisiin, kuin valiokunta ehdottaa. Se, joka, niinkuin minä, on seurannut torppariasian ja torpparilainsäädännön kehittymistä parin viimeisen vuosikymmenen kuluessa, tietääkin, että toimenpiteiden laadun ja laajuuden ovat määränneet toiset syyt. Yleinen on nimittäin ollut se käsitys, että kun yhteiskunta on sietänyt, että torpparien ja muiden vuokralaisten asema on saanut jäädä huonoksi, kun yhteiskunta on sallinut, että vähäväkisiä toisen maan viljelijöitä on kauvan sorrettu ja pidetty väärin, on yhteiskunta velvollinen nyt uuden lainsäädännön kautta antamaan tälle luokalle hyvitystä siitä, mitä se luokka on kärsinyt, ja antamaan se hyvitys siinä muodossa, että nyt elävän polven esi-isien raivaamat viljelmät ilmaiseksi tai hyvin halvalla otetaan pois omistajiltaan ja luovutetaan niille, jotka muodostavat nykyisen torppariluokan. Tämä käsitys vaikutti lainsäätäjään vuonna 1908 ja se on vaikuttanut myös hallituksen lakiehdotukseen ja valiokunnan kantaan. Mutta tämä on aivan väärää. Vanhat vääryydet ovat vanhoja vääryyksiä. Mutta lainsäätäjä ei voi niille mitään. Mikäli vanhat vääryydet eivät ole tuomioistuinten korjattavissa, ei niitä voi korjata, vaan täytyy niiden jäädä korjaamatta. Lainsäätäjä voi ja lainsäätäjän tulee tehdä mitä on mahdollista torppariluokan kohottamiseksi, mutta lainsäätäjä ei pysty korjaamaan, mitä ennen on rikottu. Sitävastoin pystytään ja täytyy pystyä korjaamaan, mitä nykyisissä oloissa on huonoa.

Minä tiedän mimmoinen se asema on ollut, jossa torpparit ovat olleet suhteissaan maanomistajiin. Se on ollut huono. Pitkä on ollut, vuosisatoja on kestänyt se piinan, kärsimysten ja nöyryytysten vaellus, jonka kautta nykyiset torppamme ovat syntyneet. Harva on se vanhempi torppa, jonka historiassa ei voisi löytää esimerkkiä kovuudesta, armottomuudesta ja itsekkäisyydestä, joka isännän puolelta on tullut torpparin osaksi. Lukemattomat ovat ne käyhät vanhukset ja kokonaiset perheet, jotka eivät ole osanneet oikeuttaan puolustaa, vaan ovat joutuneet kohtuuttoman häädön uhriksi. Lukemattomat ovat ne torpparit, jotka ovat liikanaisten veropäivien taakan alle nääntyneet. Surullinen ja raskas, täynnä itsekkyyttä ja vääryyttä, köyhyyttä ja kärsimystä on ollut se kehitys, jonka kautta köyhät isännät ja köyhät torpparit vielä köyhempien ja vielä pahemmin pideltyjen palkollisten avulla

ovat luoneet sen maakulttuurin, joka Suomessa nyt on olemassa, koonneet sen pienen pääoman, joka köyhässä maassa on pystytty kokoomaan. Tämä kaikki täyttää meidät syvällä säälintunteella. Mutta lainsäätäjä ei saa sitä ottaa lukuun. Tämä kaikki on auttamattomasti ollutta ja mennyttä. Mikäli ihmisten välit, puheet ja sopimukset, laiminlyönnit ja rikkomukset eivät enää ole lain mukaan arvosteltavissa ja oiottavissa, ei valtiovalta voi eikä valtiovalta saa niihin koskea. Sillä voimakkaankin yhteiskunnan rakenne voisi käydä horjuvaksi, jos olisi sallittu repiä rikki jo tapahtunut kehitys ja menneiden polvien erehdyksistä vetää nykyiset kansalaiset vastuuseen. Tämän vuoksi ei saa tehdä taannehtivia lakeja eikä lakiin panna säännöksiä, joilla on taannehtiva vaikutus, eikä myöskään saa siihen päästää periaatteita, jotka tarkoittavat entisten vääryyksien hyvittämistä uusilla vääryyksillä.

Mutta niiden taloudellisten ja sosialisten epäkohtain korjaaminen ja poistaminen, jotka nyt meillä vallitsevat, tulee olla valtiovallan erityisen huomion esineenä. Ja mikäli yhteisen kansan, se on valtion, etu sitä vaatii, täytyy valtiolla olla oikeus tässä mennä niin pitkälle, kuin tarpeellista on.

Viimeisten vuosien kuluessa on meille selvinnyt, että maamme pystyssä pitämiseksi on välttämätöntä, että viljan ja muiden elintarpeiden tuotanto meillä lisätään ainakin niin suureksi, että se riittää kansamme elatukseen. Tämä on välttämätöntä, ei suinkaan, kuten valiokunta arvelee, sen vuoksi, että tuonti Amerikasta vähenee ja viljan hinta Euroopassa nousee. Vaan melkeinpä päinvastoin sen vuoksi, että ulkomaat myymällä tänne viljaa halvalla voivat hävittää maanviljelyksemme, joka kuitenkin on kaikista suurin ja tärkein elinkeinomme, ja sen vuoksi, että me emme saa toista kertaa jättää maatamme ja kansaamme sellaisen nälänhädän vaaran alaiseksi kuin nyt. Valtiovallan on pidettävä huoli siitä, että tämä tuotannon lisäys käy mahdolliseksi. Valtiovallan on järjestettävä maanviljelyksen ehdot niin edullisiksi, että maanviljelys kannattaa. Tähän kuuluu, että maanomistusolot järjestetään järkiperäiselle kannalle, että maataloustuotantoa suositaan ja että ryhdytään semmoisiin toimenpiteisiin, jotka tekevät tämän tuotannon halvaksi, niin halvaksi, että kotimainen viljan tuotanto on yhtä halpaa kuin ulkomainen. Viljan ja muiden elintarpeiden tuotannon lisäämiseksi on, kuten valiokunta oikein huomauttaa, osoittautunut tarpeelliseksi viljelykseen raivata yhä uusia aloja ja saattaa entiset viljelykset tarkoituksenmukaisemmin käytettäviksi. Tähän, sanoo valiokunta, on kaikkialla katsottu päästävän paraiten siten, että luodaan uusia omistusoikeudella hallittavia viljelmiä, jotka takaavat viljelijälleen kaiken viljelystyön tuotteen. Se menettely, jota näiden viljelmien luomisessa sivistysmaissa noudatetaan, on pakkolunastus. Jos katsotaan meillä olevan tarpeellista samalla tavalla luoda tuollaisia viljelmiä, ja se on katsottava tarpeelliseksi, ei sitä vastaan ole oikeudelliselta kannalta mitään muistuttamista. Se on yleistaloudelliseltakin kannalta katsoen luvallista, jos pidetään huoli kahdesta asiasta: Toinen on se, että kohtuullisella hinnalla voidaan luoda kelvollinen viljelmä, jota voi edullisesti viljellä; ja toinen on se, että viljelmä joutuu semmoisen viljelijän käsiin, joka pystyy sitä kelvollisesti viljelemään.

Meillä on torpissa sopiva aines tuommoisten uusien täydellä omistusoikeudella hallittavien viljelmien luomiseen. Jos siihen ryhdytään tarpeellisella taidolla ja tarmolla ja riittävässä laajuudessa, voidaan tällä tavalla vapauttaa torpat paljo lyhyemmässä ajassa ja saavuttaa taloudellisesti edullisemmat tulokset kuin valiokunnan ehdotuksen mukaan. Ja sen ohessa voidaan sama toimenpide ulottaa kaikkiin toisen maan kelvollisiin asukkaisiin.

Yleinen etu ja tarve vaatii nimittäin, että myös pienimmät vuokramiehet pääsevät oman kodin ja oman maan omistajiksi, mikäli he sitä haluavat ja pystyvät omaa asumusta pitämään. Me tiedämme kaikki, että työväki maalla hyvin yleisesti elää kurjuudessa. Heille ei riitä vierasta työtä ympäri vuoden eikä heillä ole omaa työtä väliajoiksi. Voidakseen ollenkaan tulla toimeen täytyy tämän työväen sillä ajalla, jolloin työtä on, ansaita niin paljon, että se ansio riittää työttömyydenkin ajaksi. Työpalkka tulee tämän kautta tuotantoon verraten nousemaan korkeammaksi kuin tuotanto siettää, vaikkakin työläinen, jonka työllä tuotanto tapahtuu, ei pysty parantamaan elintapaansa, vaan elää kurjuudessa. Kurjistuneen työläisen työ on vähän tuottavaa ja siis kallista. Ja kun työläinen ei enää pysty tekemään työtä, joutuu hän köyhäinhoidon elätettäväksi. Mimmoisia kansalaisia voi niistä olennoista tulla, joilla ei ole edessään muuta kuin tämä? He eivät voi olla kansalle ja valtiolle täydeksi hyödyksi, ennenkuin heidän asemansa on parannettu. Tätä vaatii siis valtion tarve, ja sen tarpeen tyydyttämiseksi on heille hankittava omat kodit ja omat asunnot. Mikäli he sitä haluavat, on heille hankittava maata pienen maanviljelyksen harjoittamista varten, josta he voivat saada osan ravinnostaan sen ohessa kuin he pääasiallisesti elävät palkkatyöstä. Tämä on tehtävä valtion toimesta, ja

valtio ei näihin varattomiin pikkueläjiin nähden saa rajoittua ainoastaan välittävään toimintaan, vaan valtion tulee suorastaan a u t t a a heitä. Valtion tulee pakkolunastaa heille tarpeellinen viljelysmaa eikä periä lunastusta takaisin, j o s a s u k k a a t o v a t k ö y h i ä. Pankaa merkille tämä ehto. Se on tässä, kuin minun käsitykseni mukaan maapolitiikkamme ydin tulee olla. Maapolitiikkamme tulee olla taistelua köyhyyttä vastaan. Sen vuoksi on torppariasia ratkaistava johdonmukaisesti silmälläpitäen, että kaikista torpista ja mäkituvista, jotka siihen kelpaavat, muodostetaan pieniä viljelystiloja, jotka voivat lisätä maatuotantoa. Nämä tilat tulee muodostaa pakkolunastustietä, ei ainoastaan sen vuoksi, että pakkolunastus on ainoa oikeudenmukainen menettely, vaan sen vuoksi, että se on joutuisa menettely ja on ainoa, joka tekee mahdolliseksi muodostaa sopivia, kelvollisia viljelmiä, koska pakkolunastus voidaan ulottaa yli päätilan rajojen naapurinkin maalle, missä tämä maa on sopiva ja joutilas. Torpparin oikeus torppaan on tietysti pakkolunastuksessa luettava hänen hyväkseen täydellä arvollaan. Missä varsinaista viljelystilaa ei voida luoda joko tilan huonouden tai viljelijän kykenemättömyyden vuoksi, siinä on koetettava luoda asuntotila, jossa on edes vähänkään omaa maanviljelystä asujan ravinnon avuksi. Valtion tulee avustaa, avustaa runsaasti, mutta tarkkaa kontrollia harjoittaen, niin että avustuksen ehdoksi aina jää rakentamis- ja viljelemisvelvollisuus, joka lisää tuotantoa ja varallisuutta ja siten takaa, ettei valtion avustus mene hukkaan.

Minä vastustan esillä olevaa lakiehdotusta siitä syystä, että se ei ole rakennettu niille periaatteille, joita minä olen koettanut esilletuoda. Ja tässä minä tulen takaisin siihen, jolla minä aloin. Minä vastustan tätä lakiehdotusta siitä syytä, että se ei ole rakennettu länsimaiden oikeuskäsitteen periaatteelle, vaan on rakennettu venäläisen katsantokannan pohjalle. Se ottaa maanomistajalta ilmaiseksi antaakseen torpparille ilmaiseksi. Se tekee tämän ainoastaan tyydyttääksensä torppareita, pitämättä huolta siitä, että se, minkä se antaa, kelpaa siihen, mihin sitä tarvitaan. Siinä on kaikki venäläisen luonteen mitattomuus ja muodottomuus. Se jakeluttaa maanmittausinsinööreillään yksityisten laillisesti ansaitun omaisuuden oikealle ja vasemmalle, köyhille ja rikkaille, tarvitseville ja niille, jotka eivät tarvitse. Se ryöstää ja hävittää, pirstoo ja jakaa, vähääkään huolehtimatta siitä, miten jaettu omaisuus sitten käytetään. Se on bolshevistinen lakiehdotus. Se on tekopyhä lakiehdotus. Se on perustuvinaan siihen, että se tahtoo vahvistaa yhteiskuntaa luomalla kelvollisen pienviljelijäluokan, mutta se ei sisällä säännöksiä, jotka osoittaisivat, että se pitäisi huolta niiden pienviljelijäin menestymisestä, joille se maata jakaa. Se sanoo tahtovansa poistaa sosialisia epäkohtia, mutta se jättää mäkitupalaiset asiallisesti samaan asemaan, jossa he ovat nyt, ja ehdottaa kiireelliseen tarpeeseen toimenpiteitä, jotka vaativat paljo aikaa. Se on virkavaltainen lakiehdotus, joka ei vähääkään välitä siitä, mitä ne, joita se suosii, itse tahtovat. Se on armoton lakiehdotus. Minä en ole tahtonut vaivata eduskuntaa luettelemalla erikoiskohtia, mutta yksi pykälä on minun mainittava. Katsokaa lakiehdotuksen viimeisen edellistä pykälää, §:ää 71. Israelin ankara Jumala tyytyi siihen, että hän kosti isien pahat teot lasten päälle kolmanteen ja neljänteen polveen, mutta lainsäätäjä 1918 ei tyydy tähän. Hän kostaa ja vainoo kuolemanrangaistuksen kärsineen pahantekijän koko heimoa ja verta niin kauvas kuin sitä riittää, aina haudan partaalla tutisevaan vanhukseen ja kehdossa lepäävään nälkäiseen lapseen asti. Tämä olisi inhottavaa, jos ei olisi silmin nähtävä, että se on vain sairaloista.

Minä vastustan siis koko tätä lakiehdotusta. Minä teen tämän sen vuoksi, että lakiehdotus on läpeensä rakennettu niin väärille perustuksille, että sitä ei voida suuressa valiokunnassa kelvolliseksi korjata. Teen sen siinä mielessä, että hallitus ehtisi jo ensi syksynä esittää eduskunnalle uuden, paremman ehdotuksen, joka on rakennettu oikeusjärjestyksemme pohjalle ja jossa noudatetaan niitä periaatteita, joihin olen viitannut.

Ed. L a n n e: Tarkastaessaan nyt tässä esillä olevaa maatalousvaliokunnan mietintöä tulee aivan pian huomaamaan, että siinä esitetty maavuokraolojen järjestely on suuren työn tulos. Kysymyksessä onkin peräti laajakantoinen uudistus meillä nykyisin erikoisen tärkeällä alalla, jonka vuoksi tässä nyt suoritettua työtä ja saavutettua tulosta voipikin suurella mielihyvällä silmäillä. Itsestään selvää kuitenkin on, että tällainen suuri reformi, joka niin kouraantuntuvalla tavalla koskettaa ikivanhoja omistusoikeudellisia oloja, ei tule kaikkia tyydyttämään ja että oikeutettujakin muistutuksia erinäisiin menettelykohtiin voidaan tehdä. Toiselta puolen täytyy kuitenkin huomauttaa, että ne epäkohdat, joita tässä esitetty laki koettaa poistaa, ovat niin suuret ja laajalle ulottuvat, että kipeästi sattuviakaan kosketteluja ei voida enää välttää. Se epäkohta, josta tässä pyydän erityisesti huomauttaa, on kuitenkin sellainen, ettei sitä ole aikaisemmin eikä kaikilla tahoilla vielä nytkään epäkohdaksi myön-

netty. Korkeintaan myönnetään tämä jonkunlaiseksi välttämättömäksi pahaksi, jota ei muka voitaisi välttää. Tarkoitan tällä epäkohdalla sitä periaatetta, jolle 1909 vuoden maavuokra-asetus rakentuu ja jonka periaatteen mukaan katsotaan torpasta saatavaa työvoimaa surimmille ja keskikokoisille tiloille niin tärkeäksi ,että ellei sellaista olisi saatavana, joutuisivat ei ainoastaan nämät vaan koko maanviljelystuotanto tästä suuresti kärsimään. Voimassaoleva maanvuokra-asetus tarkoittaakin etupäässä siis turvata suuremmille maanviljelystiloille kaikkina vuodenaikoina helposti sekä varmasti saatavaa työvoimaa, samalla kun siinä on koetettu turvata oikeudenmukaiset suhteet vuokranantajan ja -ottajan välillä. Käsitykseni mukaan ei näitä suhteita ole voitu eikä voidakaan millään lakisäädöksillä järjestää niin, että niihin voitaisiin olla molemmin puolin tyytyväisiä, jos edellämainitsemastani periaatteesta kiinnipidetään. Tämä käypi selväksi jo itse asian luonnosta. Eihän voitane ajatella tyytyväistä vuokramiestä, jota maanviljelijänä pakotetaan toisen, paremmassa asemassa olevan maanviljelijän apumieheksi, sillä ristiriidat tärkeimpänä työntekoaikana esiintyvät tässä siksi suurina. Mikä siis tässä olisi toiselle eduksi, käypi taas toiselle samaa ammattia harjoittavalle tuhoksi. Vaikkapa nyt oletammekin, että maanviljelys sellaisilla tiloilla, joita vuokramiehiltä saadulla työvoiman avulla viljellään, joissakin oloissa menestyy paremmin kuin päinvastaisissa tapauksissa, niin tällä ei kuitenkaan todisteta, että tuotantoa on yleensä voitu tätä tietä kohottaa. Omasta puolestani olenkin taipuvainen uskomaan että niin ei suinkaan ole asianlaita, koska saavutetut kokemukset niillä seuduin, joissa jo aikaisemmin on luovuttu torpparijärjestelmästä, puhuvat päinvastaista kieltä. Tähän suuntaan puhuvia yksityiskohtaisempiakin esimerkkejä voisi esitellä Etelä-Pohjanmaalta, mutta ne jääköön, kun en ole niiden esittämiseen erikoisesti varustautunut. Mainitsen kuitenkin jonkinlaisena esimerkkinä, että Ilmajoen kunnan alueella noin 30 vuotta takaperin löytyi vain puolivälin kolmattasataa itsenäistä maanviljelystilaa, torpparien luvun ollessa runsaasti kaksi kertaa enemmän. Suhteet ovat sitten aikain kuluessa suuresti muuttuneet. Itsenäisten tilojen luku lähentelee nykyään 1 tuhatta, jotavastoin torpat, ellei oteta lukuun papiston ja kruunun virkataloja, ovat tänä aikana hävinneet melkein olemattomiin, näistä kun on muodostettu itsenäisiä tiloja. Mutta vaikka onkin näin käynyt ja suuremmat tilat ovatkin jääneet vaille tuollaista vakinaista ja aina saatavaa työvoimaa, niin en voitane väittää, että tuotanto olisi näilläkin tiloilla taantunut, vaan pikemmin päinvastoin. Mutta kun ottaa tarkastaakseen näitä uusia itsenäisiä tiloja, jotka ovat muodostuneet entisistä vuokratiloista eli torpista, niin huomaa, että edistys näissä, tuotantoon nähden, on erikoisesti silmiinpistävä. Kokonaan turha on pelko, että maanviljelys tuotantoomme nähden tulisi tämän reformin toimeenpantua siitä jotakin kärsimään, vaan voimme olla täydellisesti vakuutettuja siitä, että tämän reformin toimeenpantuamme olemme astuneet vasta ensimäisen ja välttämättömimmän askeleen maanviljelystuotannon lisäämiseksi, ja toinen askel seuraa sitten kaikkien viljelmäin voimaperäisemmässä viljelemisessä. Mutta huomauttamani epäkohdan haitallisuudet eivät rajoitu yksinomaan tähän puoleen asiassa, vaan sisältää vuokrajärjestelmä sellaisena, kuin se nyt on, kuten valiokunta mietinnön perusteluissa aivan oikein huomauttaakin, arveluttavan yhteiskunallisen vaaran. Ja me olemmekin tästä vaarasta, ellemme sitä entuudestaan tietäisi, saaneet nyt viime aikoina hyvin muistettavia havaintoja sekä kokemuksia. Tämä puoli asiassa pitäisikin käsitykseni mukaan olla jo yksin riittävä saamaan meidät vakuutetuiksi tämän uudistuksen toimeenpanon välttämättömyydestä, vaikkapa yhä edelleen epäilisimmekin maanviljelystuotannon eteenpäin menoa. Olen siis, niinkuin tästä lausunnostani huomattanee, sitä mieltä, että kysymyksessäoleva uudistus on nyt aikaansaatava, jonka vuoksi olenkin suurimmalla mielihyvällä nähnyt, että maatalousvaliokunta esilläolevassa erittäin ansiokkaassa esityksessä on ollut yksimielinen. Tämä yksimielisyys olettaa toivomaan, että suuri valiokuntakin, jonne asia nyt menee, pääsee yhtä yksimieliseen tulokseen.

Ed. Wuokoski: On tunnettua, että viime vuosisadalla, varsinkin sen viimeisillä vuosikymmenillä, on Suomen talouselämässä tapahtunut suuri nousu. Ja talouselämän ollessa pohjana on sen rinnalla havaittavissa samoihin aikoihin henkisten arvojen suuri kohoaminen. Kun etsimme syitä tällaisille kansan elämässä niin tärkeille tapauksille, niin on merkille pantava eräät toimenpiteet maanomistusoloissa. On huomattava, että vuonna 1749 tuli luvalliseksi maiden lohkominen, ja sen toimenpiteen kautta ajanjaksona 1750—1805 syntyi Suomeen uusia tiloja 21,000 kappaletta. Samaan yhtäjaksoiseen omistusoikeuksien lisääntymiseen vaikutti myöskin talonpoikain oikeus ostaa perinnöksi kruununtiloja. Sen oikeuden saivat talonpojat 1789. Vaikkakin näin aikaisin oli lainsäädäntötoimin edistetty itsenäisten viljelmäin syntymistä, viljelmäin synty-

minen on kuitenkin huomattavissa verrattain myöhään, viime vuosisadan viimeisillä vuosikymmenillä ja vielä tämän vuosisadan alussa, nimittäin 1861—1913, on Suomessa annettu uusia perintöpäätöksiä yli 36,000. On siis näidenkin varsin vähäisten numerotietojen valossa kyllin selvästi käynyt toteen se, että maanomistusolojen korjaamisella on talouselämää ja sivistyselämää tässä maassa viety eteenpäin. Kun näin on asianlaita, niin on ilolla otettava vastaan tämä maatalousvaliokunnan nyt esilläoleva mietintö., ja on uskottavaa ja todenmukaista, että tämä uudistus vaikuttaa samalla tapaa, kuin nämä aikaisemmatkin toimenpiteet, kohottavasti, edistävästi talouselämään, samoin myös sivistykselliseen toimintaan. Tämän ohella en kuitenkaan voi sivuuttaa muutamia kohtia itse tästä lakitekstistä. Mielestäni on erinäisten tilojen suhteen otettava huomioon eräs seikka. Täällä edellytetään 6 §:n viimeisessä momentissa seuraavaa: „Jos metsämaata edellisen mukaan erotettaessa vuokranantajalle ei jäisi sitä kotitarvepuun saamiseen riittävästi, saakoon maanomistaja sitä ensin niin paljon, kuin hän normaalikasvun mukaan kotitarvepuun saamiseen tarvitsee." Tämän mukaan tulisivat siis nykyiset pikkutilat, jos niillä sattuisi olemaan torppareita, samaan asemaan kuin ne uutistilat, ne pikkutilat, joita tämän reformin mukaan aiotaan luoda. Minun nähdäkseni ei ole syytä mennä näin alas ja vahingoittaa jo ennestään pieniä tiloja pirstomalla ne yhä pienemmiksi. Minä toivoisin, että suuri valiokunta kiinnittäisi huomiota tähän kohtaan ja asettaisi jonkunmoisen rajan, mihin määrään asti tässä voitaisiin mennä pinta-alaan nähden sillä tilalla, josta uutistila eroitetaan.

Toinen kohta olisi 3 luvun 14 §:ssä esitetty metsän lunastushinta. Tässä sanotaan: „Jos luovutettavalla alueella on metsää, joka maasta mitaten 1,2 metrin korkeudelta on läpimitaten 20 cm tai enemmän ja jota ei ole otettu metsämaan arvoa määrättäessä huomioon, laskettakoon sen lunastushinta erikseen arvon mukaan lunastuksen tapahtuessa, siitä vähennettynä se määrä, jolla metsän arvo on nousut sen jälkeen kuin maailmansota alkoi vuonna 1914." Tässä mielestäni ei ole tarpeellista laskea hinnanalennusta sille suuremmalle metsälle, jolla on sillä paikkakunnalla aivan täyden rahan arvo sillä kertaa. Jos tällä tavalla saisi tapahtua, kuten tässä pykälässä edellytetään, niin voisi se vaikuttaa vahingollisesti metsän käyttöön. Täten joutuisi maanomistaja myymään kenties metsänsä aivan sopimattomaan aikaan, aikaan sellaiseen, jolloin hintasuhteet ovat huonommat, ja voisipa käydä niinkin, että järkiperäisen metsänhoidon kannalta katsoen kävisi kansantaloudelle vahingolliseksi hakata metsä pois, ellei uutisviljelijä sitä lunastaisi. Tässä olisi minun käsittääkseni laskettava täysi arvo metsälle ja silloin myöskin turvattaisiin samalla tämän näin syntyneen pikkutilan suuremman metsän tarve ja hänen taloudellinen asemansa ei sen kautta ollenkaan huonontuisi, koska hän voisi muuttaa sen rahaksi millä hetkellä tahansa.

Sitten on myöskin eräs tärkeä seikka 24 §:ssä jossa puhutaan vuokranantajan saamisen oikeudesta valtion saamisen oikeuden edellä saamista uuteen tilaan kiinnitettäessä. Tässä sanotaan: „Sillä vuokranantajan saatavalla, josta säädetään 13 §:ssä, olkoon samanlainen etuoikeus valtion saatavan jälkeen." Minä toivoisin, että „jälkeen" sanan tilalle pantaisiin „edellä" sana. Sillä käsittääkseni tässä tapauksessa täytyy maanomistajan saaminen asettaa valtion saatavan edelle. Maatalousvaliokunnan arvion mukaan tulevat maanomistajat jo yhteiskunnan hyväksi tämän reformin kautta lahjoittaneeksi 150 miljoonaa markkaa ja yhteiskunta käy vuokramiesten ja maanomistajain välille välittäjänä. Sen vuoksi yhteiskunnan asiaksi jääköön vastata siitä mahdollisesta riskistä, joka tämän toimenpiteen kautta voisi tulla. Toivoisin siis, että suuri valiokunta muuttaisi tämän „jälkeen" sanan „edellä" sanaksi.

Samoin myöskin eräs itsessään pieni seikka, mutta joka kuitenkin vaikuttaa melko laajasti, on 5 luvun 26 §:ssä sen 2 momentissa, jossa sanotaan: „Älköön lunastusoikeus myöskään koskeko kaupungin omistamaan tilaan kuuluvaa mäkitupa-aluetta eikä muuta mäkitupa-aluetta, joka on asemakaavan mukaan järjestetyssä tai asutustiheydeltään sellaiseen verrattavassa asumusryhmässä". Tähän täytyisi saada sana „vahvistettu" lisää, sillä tietääkseni löytyy melko pieniä kirkonkyliä syrjäisissä seuduissa, joissa on tavallaan asemakaava, ja jos tuota „vahvistettu" sanaa ei löydy tässä pykälässä, eikä sitä näy löytyvän myöskään perusteluissa, niin voipi jäädä sellaiset tilapäisten asemakaavojen varassa olevat mäkitupa-alueet tämän lain ulkopuolelle.

Nämä huomautukset ovat verrattain vähäiset, mutta vaikuttavat kokolailla ratkaisevasti itse asiassa. Toivoisin sen vuoksi, että suuri valiokunta kiinnittäisi niihin huomiota. Samalla pyydän saada mainita, että eduskunta, hyväksymällä tämän lain, samalla muodostaa ja asettaa tämän kansan tulevalle kehitykselle yhden sen lujimmista kulmakivistä, jonka päälle sopii tulevaista Suomea rakentaa.

Ed. Antila: Kun käsiteltävänä olevaan lakiehdotukseen on sisällytettynä eräs periaate, ni-

mittäin tunnustaminen torpparillekin jonkinlaista oikeutta siihen maahan, jonka päällä raataen hän on työvoimansa kuluttanut, niin sentähden tuntuu minusta ehdotus hyvin mielyttävältä ja siitä syystä niitten asiallisten ja oikeitten perustelujen lisäksi, joilla valiokunta ehdotustaan perustelee, tahdon mielipiteitteni tueksi esittää eräitä näkökohtia asiassa.

Rohkenen kuitenkin ensin mainita, että varhaisista poikavuosista asti olen ollut, sopii sanoa, melkein jokapäiväisessä tekemisessä torppariväestön kanssa ja että kokemukseni siis perustuu noin 50-vuotiseen ajanjaksoon. Jo vuoden 1907 valtiopäivän aikana, jolloin suomalaisen puolueen eduskuntaryhmän keskuudessa torpparien aseman parantamiskysymys otettiin päiväjärjestykseen, aloin huomata maanvuokraolojen parannusyritysten mahdottomuuden muilla keinoin kuin sillä tavalla sovittamalla käytäntöön alussa mainittu periaate, jota maatalousvaliokunta hallituksen esityksen perusteella nyt mietinnössään esittelee. Saadakseni eheämmän katsauksen asiasta katson olevani pakotettu palaamaan ajassa takaperin ja ottamaan huomioon ne olosuhteet, joissa torppariväestö aikaisemmin, kuin muistoni ulottuukaan, näyttää ainakin Pohjanmaalla eläneen. Tavallisto oli ollut silloin, että mies palveltuaan monta vuotta samassa talossa ja sitten tultuaan perheelliseksi sai isännältään torpan paikan, useimmiten jostain kolkosta korvesta. Ja kun mies, ja usein hänen vaimonsa, oli uutteruudella ja itseuhrautuvaisuudella palvellut monien vuosien kuluessa, hankki hän itselleen isäntäväen arvonannon ja kunnioituksen, ja kun maalla ja metsällä, jota hän torpan paikalla omakseen ja käytettäväkseen sai, ei ollut silloin suurta arvoa, niin olivat vuokraehdot useammasti hyvin helpot. Sitäpaitsi avusti isäntä tuollaista uutisviljelijää kaikin mahdollisin tavoin, josta luonnollisesti syntyi luottavaiset välit talollisen ja torppariperheen välillä. Näin ollen syntyi kaksipuolinen arvonanto ja kunnioitus, joka kasvoi kiinni väestöluontoon koko paikkakunnalla kestäen sitten useita miespolvia, eikä se vielä nykyäänkään kaikista ajan mukanaan tuomista mielialojen myllerryksistä huolimatta ole tykkänään hävinnyt. Mutta ajat muuttuivat, maitten ja metsien arvot kohosivat ja niin ei edellä kuvatuissa oloissa määrätyt vuokraehdot edes nimeksikään vastanneet sitä vapaata ja usein säälimätöntä metsänkäyttöä, jota torppari vuokraoikeutensa nojalla harjoitti. Maaperästä kaikkein useimmissa tapauksissa ei vuokranantaja saanut mitään veroa. Näin ollen, kun vuokrakausi loppui, joko maanomistaja otti torpan viljelykset omaan haltuunsa tai kohotti vuokramaksua. Että tähän oli maanomistajalla lainkirjaimen mukaan täysi oikeus, sitä ei voida kieltää, mutta torppari ei ollut kummassakaan tapauksessa tyytyväinen. Edellisessä tapauksessa menetti hän asuinpaikkansa, minkä hän joko kokonaan itse tai yhdessä isänsä kanssa, joka oli sen alkanut, ylivoimaisesti hallaa ja muita vaikeuksia vastaan ponnistellen, oli elinkautisella työllä itselleen ja lapsilleen valmistanut. Hänellä ei useissa tapauksissa vuokran lopussa ollut muuta kuin menettämänsä torppaan työn kautta kiintynyt pääoma, ja jos hän oli vanhuuden tähden työhön kykenemätön, ei mitään toimeentulon mahdollisuutta ollut. Varana oli siis vaivaishoito vanhuksille tai tukkityö, tehdastyö tai Amerikka nouremmille. Sillä harvoinpa kävi niin, että häädetty torppari olisi taipuvainen, ei sekään, joka oli vielä työkykyinen, toisen isännyydestä maatyöhön, josta oli tullut vastoin tahtoaan pois työnnetyksi. Siinäkin tapauksessa, kun vuokraa uusittiin, vaikka hyvinkin kohtuullisesti vuokramaksua korottamalla, oli torppari melkein joka tapauksessa tyytymätön. Hän oli tottunut alhaisiin vuokramaksuihin, oli järjestänyt elämänsä ja taloutensa hoidon kaavoihin, joita ei pystynyt muuttamaan, ja niin olojen kiristyessä syntyi hänessä tyytymättömyyttä. Päivätyöt tulivat vastahakoisesti ja veltosti suoritetuiksi, joten niistä ei ollut vuokranantajalle hyötyä. Näistä syistä hävisivät ne entisajan luottavat välit torppari- ja tilallisperheiden väliltä ja sijaan tuli karvasmielisyys. Onneksi pohjalaisen väestön oikeamielisyys ja edelläesitetyn luottamuksen rippeet vaikuttivat sen, etteivät varsinaiset talonpoikaisviljelijät, pohjalaismurteella niin sanottu istuntatalonpojat, suuremmassa määrässä panneet toimeen häätöjä eikä ylellisesti tuskin missään tapauksessa korottaneet vuokramaksuja. He ennemmin menettivät etuja, mitkä lainkirjaimen mukaan olisivat heille kuuluneet, kuin olisivat suostuneet ylenmäärin rasittamaan torppareita. Edellä esitetyistä syistä jo verraten varhain heräsi sekä torppareissa että tilallisissa tyytymättömyys torpparijärjestelmää vastaan eikä siitä siis päässyt kehittymään tekijää, joka olisi ollut välttämätön maatilojen hoidossa. Pohjalainen luovutti torpan lunastusta vastaan torpparille perinnöksi ennenkuin jatkoi kuvattuun suuntaan kehittynyttä yhteiselämää, s. o. riitaista yhteiselämää torpparinsa kanssa.

Mutta onnettomuudeksi esiintyi isäntinä Etelä-Pohjanmaalla muitakin kuin pohjalaisia istuntatalonpoikia. Tuli nimittäin muilta paikkakunnilta talonostajia, useita herrasmiehiäkin, jotka ostivat siellä taloja ja tulivat niiden isänniksi. Ja ollen vieraita, rikkoivat nuo edellä aikaisemmin kuvaamani sovinnaisolot torppariensa kanssa. Nämäkin uudet isännät noudattivat ainoastaan lail-

lisia oikeuksiaan, mutta tulokset olivat kuitenkin monessa tapauksessa surettavat, sillä häätöjen ja vuokramaksujen kohottamisen vaikutus oli ikävällä tavalla huomattavissa. Torppariväkeä joutui nimittäin oloihin verraten runsaasti vaivashoidon niskoille. Kenenkä syy tämä nyt oli? Isännät olivat noudattaneet laillisia oikeuksiaan, joiden mukaisia vaatimuksia torpparit eivät kuitenkaan pystyneet noudattamaan. En ymmärrä muuta, kuin että vika oli tässä torpparilaitoksessa itsessään, vuokrajärjestelmässä, joka ei täyttänyt niitä ehtoja, joiden mukaan pienviljelijät voivat tiloillaan elää.

Puhumatta siveellisestä rappeutumisesta ja henkisestä masennuksesta, jotka luonnonlain välttämättömyydellä seuraavat kuvatun kohtalon alaisiksi joutuneita henkilöitä ja niin myös torpparivaestöä, seuraa näitä vielä taloudellinen herpaantumisuus, jonka seuraukset näkyivät siinä, ettei häädetyllä torpparivanhuksella usein, niinkuin edellä olen sanonut, ollut muuta turvaa kuin vaivaishoito ja ettei torppari pystynyt sen perästä kunnolla elämään, kun vuokramaksut olivat ajan vaatimuksia vastaavasti kohotetut.

Se, joka oikein tuntee omaperäisesti kannattavan maatalouden elämisehdot, ei tätä kuitenkaan ihmettele, ja maanviljelijä, jolla ei ole muuta pääomaa kuin se maa, jota hän viljelee ja se työ, jota hän voi viljelyksensä hoitoon käyttää, hän tarvitsee lujan luottamuksen tulevaisuuteen, muuten into ja halu häviää ja velttous ja yhtäkaikkisuus saa vallan ja semmoisen viljelijän viljelys ei tuota ylijäämiä eikä siis kunnolla vastaa viljelijän perheen elämisehtoja, puhumattakaan kansantaloudellisten ja sivistyksellisten vaatimusten vastaamisesta.

Mutta kuinka voitaisiinkaan otaksua, että torppareilla olisi voinut olla taloudellisessa suhteessa luja luottamus tulevaisuuteen, kun hän aina silloin tällöin oli tilaisuudessa näkemään kuinka naapuri häädettiin torpastaan tai oli tilaisuudessa itse kokemaan kuinka hänen omia vuokramaksujan kohotettiin, jota kohotusta hän ei ollut osannut odottaa. Hänessä täytyi syntyä ajatus: jos hyvin asuisin, jos hyvin hoitaisin tämän torppani, saisin sen kyllä tuottavaksi, mutta silloin vuokra kohoaisi ja tulokseni suurista ponnistuksistani itse kohdaltani olisi samaa kuin tyhjää. Tämä on synnyttänyt, ei luottamusta tulevaisuuteen vaan masennusta ja velttoutta, ja se taas vaikuttaa sen, että maanviljelyksen vakava väkiperäisyys vuokramailla on perin alhainen ja niiden elintarvetuotanto ja vastavaisuus kaikin puolin mitättömän pieni.

Edellä kosketellut seikat pääasiassa ovat vaikuttaneet sen, että torpparilaitos Etelä-Pohjanmaalla yleisön käsityksessä maataloudellisena tekijänä, samoinkuin yhteiskunnallisena arvona, on menettänyt miltei kaiken merkityksensä. Siellä tietää nimittäin jokainen kansakoulupoikakin, että maanvuokralaitosta ei kannata enää yrittää korjata eikä paikkailla, ei yrittää korjausta siinä panna toimeen muuten kuin sillä tavalla, jota maatalousvaliokunta ehdotuksessaan esittää. Mutta epäilemättä muistutetaan, että voimassaoleva maanvuokralaki estää häädöt ja turvaa siis vuokraajan aseman. Sen se kyllä kaikkein useimmissa tapauksissa tekee, mutta toista vuokraajan painajaista, veronkoroitusta, aika-ajoin tapahtuvissa regleerauksissa ei se laki pysty poistamaan. Mitä tuo uuden ajan maanviljelystaloudessa vaikuttaa, siitä pyydän vielä lausua muutamia ajatuksia.

Kun vuokratilat yleensä ja torpat erittäin nykyaikanakin, niinkuin aina ennenkin, ovat olleet ja ovat sangen heikossa tuotantokunnossa, niin jos nyt joku vuokraaja tahtoo vuokraamaansa tilaa alkaa panna voimaperäiseen viljelykseen, mitä pitää hänen ensiksi tehdä? Puhumatta uuden ajan muokkaus- ja maanviljelyskaluista syvää kyntöä ynnä muuta varten, pitää hänen laittaa ajanmukaiset talousrakennukset kaikenlaisine suojineen, kaivoineen ja kouruineen, joissa tarvitaan kiviä, sementtiä ynnä muita kalliita rakennusaineita. Sitten pitää hänen hankkia runsas määrä hyvää karjaa, jolle pitää ostaa ainakin alkuvuosina, kunnes nuo vuokrapellot ovat voimistuneet, rehua, varsinkin väkirehua. Vieläkö mainitsen salaojat, jotka myös kuuluvat voimaperäiseen viljelykseen, ja kuitenkin ilman näitä salaojiakin kuluu edellämainittuihin laitoksiin sangen paljon rahaa. Mutta mistä torpan vuokraaja saa rahaa? Siihen asemaan ei alistu se, jolla rahaa on itsellään. Siis vuokraajan täytyy tehdä velkaa. Mutta kun vuokratilaa ei voi kiinnittää, pitää hänen saada takauksia. Tästä näkyy, että vaikeudet ovat miltei voittamattomat vuokraajalle, mutta jos niistä huolimatta joku uhkarohkea yrittäisikin semmoisessa asemassa ja kiinnittäisi takauksilla hankittuja vieraita pääomia vuokratilan voimaperäistyttämiseen, niin epäilemättä löytyisi joukko ystäviä ja kylänmiehiä, jotka vuoroin kävisivät tervehtimässä tuota yrittäjää, sanoen „olethan hullu" ja keskenään surkutellen häntä ilmoittaisivat hänen saamamiehilleen, että hullusti siinä epäilemättä tulee käymään. Kun nimittäin tulee vuokranregleeraus, kohotetaan vuokraa noin mahtavasti asuttuun torppaan suunnattomasti, joten siitä ei voida velkoja maksaa. Tämänlaatuisille sielunelämän vaikutuksille, jos niin tahtoo sanoa, alttiina on torppari, ja joka tämän kaiken huomattuaan vieläkin luulee, että

maanviljelystaloutta vuokraviljelmilläkin yleensä voidaan voimaperäistyttää, se ei ainakaan minun nähdäkseni pysty asiaa arvostelemaan. Suomen kansalla ei ole varaa antaa niin suurten viljelysalojen, kuin nykyiset vuokramaat ovat, eteenkinpäin maata siinä kurjan heikosti tuottavassa kunnossa, missä ne aina ovat olleet ja nykyäänkin ovat. Esteet viljelyksen kehityksen tieltä ovat poistettavat, ja yksi, kuten olen osoittanut, on torppien vuokrajärjestelmä, joka voidaankin poistaa esilläolevan maatalousvaliokunnan mietintöön liittyvän lakiehdotuksen hyväksymisellä. Tähän kehoittaa eduskuntaa myöskin poliitilliset syyt, sillä onhan kokemus osoittanut, että torppariväestö, jonka elinehdot ovat olleet muiden maanviljelijäin elinehtoja paljon heikommat, on ollut anarkistiselle kiihoitukselle altis ja siten osaltaan myötävaikuttanut sen valtiollisen surkeuden syntyyn, minkä Suomen kansa on vastikään saanut läpikäydä. Tähänkin katsoen on siis torpparilaitos muutettava itsenäisyyden kannalle.

Sitä kaikkea, mitä olen tässä esittänyt, olisin tuskin tullut sanoneeksi, jollen pulpetiltani olisi eilisen istunnon alkaessa löytänyt julkaisua „Torpparikysymys", joka lienee kaikille edustajille eilisessä istunnossa jaettu. Tuon julkaisun johdosta tulin muistaneeksi, ettei asia vieläkään, niin monivuotisen käsittelyn perästä kuin sitä onkin käsitelty, ole kaikille läheskään selvä, ja että osa maanviljelijöistä vieläkin pelkää tappioita, joita torppien pakkolunastus esitetyssä muodossa heille tuottaa. Pohjalaiset, rohkenen sen sanoa, eivät pelkää näitä tappioita eivätkä pelkää siitä syystä, joka voidaan huomata jo edelläkin esitetystä, että aikaisemmin ovat kärsineet suuria tappioita siinä, etteivät ole olleet tilaisuudessa kantamaan torppareiltaan korkeita vuokramaksuja eivätkä ole koskaan siihen suuresti pyrkineetkään. Ja tähän katsoen toivovat pohjalaiset yleensäkin, mikäli tunnen, että maatalousvaliokunnan ehdotus tulisi eduskunnassa, sen parempi mitä pikemmin, hyväksytyksi. Jos Etelä-Suomen maanviljelijät torpparilaitoksesta ovat nauttineet sellaista hyötyä, että he siltä kannalta ja kaiken uhalla tahtovat torpparilaitoksen yhä edelleen semmoisenaan pysyttää, on se yhteiskunnallisen rauhan kannalta kylläkin valitettava. Ja sentähden rohkenen lausua sen toivomuksen, että asianomaisilla tahoilla lojaalisesti voitaisiin alistua siihen uhraukseen, joka kysymykseen tulee, jos tämä maatalousvaliokunnan lakiehdotus tulisi hyväksytyksi. Suositan siis suurelle valiokunnalle, että se hyväksyisi maatalousvaliokunnan esilläolevan ehdotuksen.

Ed. Saarelainen: Maatalousvaliokunnan mietinnössä tarkoitettuja n. s. lampuoteja asuu ainakin pohjois- ja itä-Karjalassa enimmäkseen niillä tiloilla, joita omistavat n. s. tukkiyhtiöt, jotka niiden metsiä käyttävät keinotellaksensa yhtiöilleen suuret omaisuudet eikä tilat näin ollen tule käytyiksi heidän tahollaan maanviljelyksen hyväksi, niinkuin olisi suotava. Siitä, että esimerkiksi pohjois-Karjalassa tukkiyhtiöt omistavat maata noin 50 prosenttia ja muuallakin maassamme on suuret maa-alat heidän hallussansa, on seurannut suuri kansantaloudellinen epäkohta ja suuri vaara uhkaa koko maamme maanviljelystaloutta. Kunnalliset tulot vähenevät, samoin elintarpeittemme tuotanto vähenee, kun tilat rappeutuvat, ja irtolaisten luku myös kasvaa päivä päivältä, sillä nykyään tapahtuu myötänsä firmoille tilojen myyntiä. Tässä piilee niin suuri vaara, että siitä on hyvinkin arveluttavat seuraukset ainakin tulevaisuuteen nähden, ellemme ryhdy aikanaan tuolle vaaralle sulkuja rakentamaan. Minun käsitykseni mukaan pitäisi saada sellaiset lait, jotka estäisivät yksiin käsiin ja yhtiöille maatilojen kasaantumisen ja sitten kaikki tukkiyhtiöiden tilat, joita ei pääasiallisesti käytetä maanviljelykseen, pakkolunastuksen kautta otettaisiin vuokralaisille ja maan tilottomalle väestölle. Mutta nyt, kun ei ole kysymys koko tilojen pakkolunastuksesta, vaan ainoastaan vuokra-alueiden enintään 15 hehtaarin alan lunastuksesta, niin tahtoisin vain tähän osaan asiasta kiinnittää eduskunnan huomiota, mikäli se koskee mainittujen yhtiöitten vuokralaisia. Nämä vuokralaiset ovat käytännöllisen kokemuksensa kautta tulleet sen huomaamaan, että ainakin siellä pohjois-Karjalassa, jossa on karut maat, ne itsenäiset tilat ovat liian pieniä, joissa on pinta-alaa vain 15 hehtaaria, ainakin lampuotitilain vuokraajille, joilla voi olla niittyjä ja viljelysmaita enemmänkin kuin tuo mainittu ala. Näin ollen eroitettuihin itsenäisiin tiloihinsa eivät he saisi ollenkaan polttopuita eikä karjanlaidunta. Sentähden Enon kunnassa virmain tilain lampuodit ja torpparit ovat pitäneet kokouksen ja sen pöytäkirjan lähettäneet minulle, jonko pyydän saada tässä lukea. Pöytäkirja tehty lampuotien ja torpparien yhteisessä kokouksessa Enon pitäjän Luhtapohjan kylässä Kuisman kansakoululla kesäkuun 2 päivänä 1918. Ensiksi. Koska tietoomme on tullut, että valtio aikoo lunastaa vain 15 heht. alan maata jokaista lampuotia, torpparia ja mäkitupalaista kohti, mutta me Luhtapohjan renssin vuokramiehet, joita lampuoteja, torppareita ja mäkitupalaisia on yhteensä 156 perhettä eli ruokakuntaa, joiden henkilöluku yhteensä on 886 henkeä, pyydämme yksimielisesti anoa, että , jos mahdollista, valtio lunastaisi tämän renssin kokonaan eläjille, sillä meitä on tääl-

lä lampuoteja, jotka yksi suku on elänyt satoja vuosia samalla paikalla ja maksanut tilasta veroa, että virmat ovat saaneet nauttia vapaata tuloa. Toiseksi. Jos valtio ei voisi lunastaa koko renssiä, niin pyydämme, että eduskunta ja valtio pakottaisi virmoja myymään lisää maata senlaisilla ehdoilla, joilla valtiokin lunastaa sen eläjille, ainakin viljelyskelpoista maata ja metsää polttopuiksi, rakennustarpeiksi sekä karjanlaituheksi, sillä valtion lunastama maa-ala 15 hehtaaria on siksi pieni, etteivät sillä voi elää ainakaan lampuodit, joilla tulisi olla omaa maata vähintään 30 hehtaaria. Kokouksessa läsnäolleiden torpparien ja lampuotien nimiä on pöytäkirjan allekirjoittajina 74 henkeä.

Kuten luetusta torpparien ja lampuotien kokouksen pöytäkirjasta näkyy, on näiden vuokralaisten hartain toivo, että valtio heille lunastaisi koko tuon 16,000 hehtaaria käsittävän maa-alan. Mutta tällä kertaa, kuten jo sanoin, ei ole siitä kysymys, että tämän pakkolain nojalla lunastettaisiin kaikki tukkikeinottelijain, enemmän kuin muidenkaan, maanomistajain maat. Tähän siis nyt käsilläolevaan asiaan sisältyy mainitun pöytäkirjan 2 §:ssä lausutut toivomukset, joissa muun muassa sanotaan, että jos valtio ei kokonaan lunastaisi aluetta, niin pyytäisimme, että eduskunta ja valtio pakottaisi vuokralaisille firmoja myymään lisää maata ainakin 30 hehtaariin asti niillä hinnoilla, joilla valtiokin lunastaa. Siis näiden torpparien ja lampuotien tarkoitus näyttää olevan se, etteivät he toivo valtion lunastettavaksi enemmän kuin 15 hehtaarin alan, vaan että tämän lain kautta tukkiyhtiöt pakotettaisiin ainakin lampuodeille myymään kohtuushinnasta maata pöytäkirjassa mainittuun määrään asti, sillä muussa tapauksessa he jäisivät ilman karjanlaidunta ja polttopuumetsää. Tämän johdosta ja kun minäkin olen samaa mieltä, pyytäisiin kiinnittää suuren valiokunnan huomiota siihen, että valiokunta sovelluttaisi maatalousvaliokunnan 2 luvun 5 §:n 1 kohdan jatkoksi sellaisen määräyksen, että tukkiyhtiöiden tilalla olevien vuokramiesten pyynnöstä erityisistä syistä ja jos se tarkoituksenmukaiseksi havaitaan, olisivat osakeyhtiöt pakotetut myymään vuokralaisille lisämaata kohtuullisesta hinnasta niin paljon, että koko lunastettavan alueen pinta-ala olisi vähintään 30 hehtaaria, sillä minäkin puolestani olen sitä mieltä, että jos vuokralaisella ei ole oikeutta pakolla lunastaa enemmän maata kuin valtion lunastamat alat, niin silloin koko kansan parasta tarkoittava asia ei täytä tarkoitustaan siinä määrin, kuin olisi suotavaa. Sitten minulla olisi vielä toinen toivomus suurelle valiokunnalle, nimittäin se, että valiokunta lunastettavien alueiden hinnan suhteen asettuisi sille perusteelle, että maa-alueiden lunastushinta aina kulloinkin määrättäisiin olemaan normaalitasolla, eikä niin vähennettynä, kuin maatalousvaliokunnan mietintö edellyttää. Tästä olisi asialle monessa suhteessa suurta etua. Maanomistajat eivät tuntisi tässä silloin tapahtuvan nin suurta vääryyttä kuin silloin, jos heiltä pakolla ensin maa otetaan ja sitten ei vielä siitäkään makseta kohtuullista hintaa. Mutta jos ajanmukainen hinta maksettaisiin, niin silloin muun muassa maanomistajat aivan mielellään antaisivat lunastaa paljon suuremmatkin alat kuin nyt on kysymyksessä. Ja kun maanomistajat tällä tavalla saataisiin tyytyväisiksi, olisi siitä hyvin suuri merkitys koko tälle asialle. Maanomistajain tyytymättömyys vie koko asian vähemmän suotuisaan suutaan. Sentähden pitäisi edustajain tarkoin miettiä asiaa, ennenkuin laativat lain, jonka nojalla maanomistaja on pakotettu luovuttamaan maan vuokralaiselle liian alennetusta hinnasta. Kun maatalousvaliokunta mietintönsä 1 §:n perusteluissa selittää, että lain ulkopuolelle jäävät muun muassa sellaiset asuma-alueitten vuokraukset, joilla rakennukset ovat vuokranantajan omat, niin tämän johdosta myöskin lausuisin sen toivomuksen, että suuri valiokun tekisi lakiin selaisen muutoksen, ettei vuokranantajain rakennusten omistaminen saisi olla esteenä vuokra-alueitten eroittamiselle ainakaan firmojen tiloilla, sillä jos tämä kohta jää korjaamatta, silloin suuri osa tukkiyhtiöiden lampuoteja jää lain ulkopuolelle, ja tämä ei ollenkaan olisi suotavaa, kun tämänluontoisia yhteiskunnallisia, syviä leikkauksia maareformin alalla ensin olisi kohdistettava etupäässä niitä yhtiöitä kohtaan, jotka maata ovat keinotelleet muihin kuin maanviljelystarkoituksiin.

Ed. A l a m e n: Käsilläoleva laki vuokra-alueiden lunastamisesta on jotenkin tyydyttävään suuntaan muodostettu, varsinkin kun se pakon ohella myöntää myöskin sopimusmahdollisuuden maanomistajain ja vuokraajain välillä. Kuitenkin, ottaen huomioon olevat olot, ehdottaisin suuren valiokunnan kiinnittämään huomiota seuraaviin kohtiin.

Toisessa pykälässä mainitaan ne rajoitukset, jotka ovat esteenä torpan luovuttamiseksi torpparin omaksi. Saman pykälän 2 kohdassa oleva säädös: „Kun tilasta on ennen 1 päivää tammikuuta 1914 tehdyllä kaupalla tai vaihdolla luovutettu alue, jonka viljelykset joko kokonaan tai pääasiallisesti ovat torpan tiluksia, jos alueen eroittaminen on aloitettu ennen 1 päivää tammi-

kuuta 1918", ei ole kohtuuden ja oikeuden mukainen vuokranantajaan nähden. Maatalousvaliokuntakin näkyy sen oivaltaneen, mutta on johtuunt päinvastaiseen tulokseen, koska perustelmissa sanotaan, että „alueen eroittaminen on tullut panna alulla ennen v. 1918 alkua", — — „ettei ehdotettua poikkeussäännöstä voitaisi käyttää lain kiertämistarkoituksiin". Tilanomistajat ovat myyneet ja muuten yleensä lohkoneet tilojansa useampaan osaan viime vuosinakin. Näihin lokkoihin usein sisältyy torppa tai mäkitupa-alue sekä tilan ulkotiluksia, joita päätilan on ollut vaikea hoitaa. Kun torppari ei ole tahtonut lunastaa torppaansa itsenäiseksi, ovat torpan maat myyty lohkotilaan kuuluvaksi, syystä, että tilanomistaja on useinkin ollut siihen pakotettu toimeentulonsa tähden. On myös muodostettu tilan useammalle lapselle tilaisuus maanviljelykseen, luopumalla tavasta antaa tila kokonaan yhdelle lapselle. Tällaiseen lohkomiseen, ovat tilanomistajat olleet pakotetut perustuslain mukaan, siinä, nimittäin perustuslaissa, „perintötalonpojan omistusoikeus perintötaloon pidetään voimassansa aina rikkomatta, niinkuin myös se oikeus sitä hallita, joka on myönnetty ja vakuutettu". Jos nyt hyväksytään valiokunnan laatima 2 §:n 2 kohta, tehdään mitättömiksi kaikki jälkeen 1 päivän tammikuuta 1914 tehdyt lohkomiskaupat, vaikka ne olisivat jo laillisella tavalla lohotutkin ja saaneet asianmukaisen, vahvistuksenkin, ja vieläpä sen ajan edellisetkin, jos ne syystä tai toisesta ovat jääneet lohkomatta eli ei ole ryhdytty lohkomistoimiin. Voidaan väittää, että pysyköön lohkotilan kauppa voimassa, mutta torpalle tai mäkitupalaiselle on lohkaistava niille kuuluvat maat ja metsäalueet. On sekin kyllä monessa tapauksessa mahdollinen, mutta lieneekö käytännössä toteutettavissa. Kun lohkotila on emätilasta eroitettu, silmällä pitäen sitä mahdollisuutta, että se vuokra-alueen kanssa muodostaa pienemmän viljelystilan, johon kuuluu vain vähäinen osa metsämaata ja vuokra-alueen lisäksi joko viljelyksessäolevaa tahi viljelyskelpoista maata, on siitä mahdoton eroittaa torpparille eri lohkotilaa, sillä entisen lohkotilan maista jäisi riekale sinne, toinen tänne, joita olisi mahdoton viljellä. Tällaisessa tapauksessa tulisi lakien ristiriita. Voitaisiinko se tilanomistaja, joka lohkotilan on myynyt, velvoittaa korvaamaan lohkotilan omistajille täten syntynyt vahinko kaupan peruutumisen johdosta? Kun ei mainitsemiani perustuslain määräyksiä ole vielä kumottu, ei myös tätä ennen tehtyjä lohkotilan kauppoja voitane kumota.

Jos niin tapahtuu, joudutaan sellaiseen lakien ja oikeuskäntien ristiaallokkoon, että niistä on vaikea selviytyä. Tämä vältetään pysyttämällä kaikki ennen tammikuun 1 päivää 1918 tehdyt lohkotilankaupat voimassa. En tahdo tällä sitä, että myös vuokraajien etua loukattaisiin. Laadittakoon laki, joka myöntää täyden korvauksen täten vuokraoikeutensa menettäneille. Myöskin hyvin tietäen sen, ettei maareformin ratkaisulle ole eduksi kosketeltujen kauppojen tyhjäksitekemisestä, vaan että on ryhdyttävä mitä pikaisimpiin lainlaadintatoimiin maan hankkimiseksi tilattomalle väestölle, samanlaisella oikeudella niiden tilallisten tiloista, joilla nykyään ei ole torppia ja mäkitupia, viljelyskelpoiset kruununmaat ensi tilassa hallullisten asunto- ja viljelystiloiksi luovuttamalla sekä yhtiöiden virkatalojen ja pappilain maita ja valtion puolesta avustettava tällaisten tilain kuntoon saamista. Siis toisen kohdan ensimäisellä rivillä „1914" sijasta olisi oleva 1918 ja lause lopetetttava sanaan „tiluksia".

Metsämaa-alan ylin raja on 6 §:ssä asetettu 10 hehtaariksi siinäkin tapauksessa, vaikka viljellyn maan ala olisi 5 hehtaaria. Siis kahdenkertainen ala. Tämä johtaa kohtuuttomuksiin. Sillä hyvää kasvullista metsämaata luovuttamalla 10 hehtaaria torppaa kohden tilasta, joka on pieni, mutta on monta torppaa, vie helposti tilanomistajan vararikon partaalle, varsinkin, jos siinä oleva metsä 14 §:n mukaan on luovutettava sillä arvolla, mikä metsällä oli 1914. Siis korkeintaan sen nykyisestä ja maailmansodan jälkeen olevasta puolesta arvosta. Tämä pykälä olisi niin muodostettava, ettei 5 hehtaaria suurempaa kasvullista metsämaa-alaa olisi torpparille luovutettava vastoin tilanomistajan tahtoa.

Metsän hinta olisi 14 §:ssä määrättävä sen arvon mukaan, kuin lunastuksen tapahtuvassa ajassa metsällä on. 14 §:n ensimäinen lause olisi lopetettava viidennellä rivillä oliviin sanoihin „lunastuksen tapahtuessa".

Valtiolle ja tilanomistajalle maksamattoman kauppahinnan vakuudeksi olisi tila 24 §:n mukaan kiinnitettävä. Pidän kiinnityksestä tarpeettomana, suuria kustannuksia ja toimia tuottavana ja ehdotan sen poistettavaksi. Tämän vakuuden voi helposti järjestää kiinnityslakiin tehdyllä muutoksella. Siten tehden pykälä olisi kuuluva: „Valtion saatavalla on maksamattoman kauppahinnan etuoikeus lunastettuun tilaan ja sen jälkeen vuokranantajan saatavalla, josta säädetään 13 §:ssä muihin saamamiehiin nähden, ilman tilaa kiinnittämättä, vaikka se olisi siirtynyt uudelle omistajallekin."

Kaikesta huolimatta on torppareille annettava tilaisuus lunastaa torppansa itsenäisiksi, mutta lunastusmenettely on niin järjesteltävä, että ti-

lanomistaja saa täyden hinnan luovuttamastansa omaisuudesta. Torpparille kyllä on myönnettävä valiokunnan ehdottama hinnanalenus, mutta se osuus on valtion puolesta tilanomistajalle maksettava. Valtio, joka ei ole nykyisen torppariväestön hyväksi rikkaa ristiin laskenut, on siihen velvollinen. Olisi luonnotonta, että ehdotettu alennus, noin 100 miljoonaa markkaa ja ehkä enempikiin, jäisi tilanomistajain vahingoksi. On myös otettava huomioon, että tilalliset ovat saaneet huolehtia alustalaistensa toimeentulosta kovinakin aikoina. Sen ovatkin kehittyneemmät tilalliset pitäneet täydellisenä velvollisuutenansa. Nyt, kun torpat vaadittaisiin luovuttamaan puolesta hinnasta, nämäkin siteet katkeisivat. Torpista muodostettavat lohkotilat järjestyisivät myös viljelyksiin nähden periaatteellisemmalle kannalle silloin, kun tilanomistajat järjestäisivät maat, tiedossa, että he saavat niistä täyden hinnan. Muussa tapauksessa tulevat uudet tilat epäkäytännöllisiä. Jo yksin tämä seikka puhuu selvää kieltä siitä, millä tavalla vaikea torpparikysymys on ratkaistava. Valtion tähän tarkoitukseen käyttämät varat taasen eivät tulisi valtiota rasittamaan, sillä hyvinvoipa, oloihin tyytyväinen maanviljelysväestö ne pian valtiolle korvaisi. Sivumennen olkoon sanottu, ettei maantienteko- ja kunnossapito- sekä kyytirasitusten poistamisella, kuten on esitetty, ole mitään torpan alhaisella hinnalla luovuttamisesta seuraavaa vastiketta niille tilanomistajille, joilla on torppia, sillä se tulee koskemaan yhtä hyvin niitäkin tilallisia, joilla ei ole torppia. Sitäpaitsi on sanottu rasitus kohtuuttomasti ollutkin sälytettynä yksin tilallisten kannettavana, joten sen poistaminen, jos sellainen tulisi kysymykseen, ei ole mikään hyvitys. Kuitenkin luulen, että rasitus yleensä tulee muuttamaan vain muotoaan ja saamaan osanottajia toisistakin kansanluokista, jääden sittenkin osalta tilallisten kustannettavaksi. Olen sitä mieltä, että täydellisen lunastushinnan maksamalla tilallisille tulee torpparikysymys onnellisesti ratkaistuksi, eikä mikään muu ole esteenä sellaiselle ratkaisulle kuin tuo entinen pelko, joka ennenkin on torpparikysymyksen sosialistien taholta karille vienyt, että tilalliset sen kautta rikastuisivat.

Ed. K. E. Linna: En aikonut pyytää puheenvuoroa, koska suuren valiokunnan jäsenenä olen siellä tilaisuudessa lausumaan mielipiteeni, mutta kun täällä tehtiin tätä lakia vastaan siksi paljon hyökkäyksiä, että näyttää siltä kuin eräs osa eduskunnan jäsenistä tahtoisi tämän lain jo etukäteen tehdä sellaiseksi, että se menee kumoon, katson itseni pakotetuksi puheenvuoroa käyttämään.

Tätä kysymystä ratkaistaessa on mielestäni otettava huomioon kaksi nökökohtaa, ensiksi kysymyksen yhteiskunnallinen merkitys ja toiseksi se, mikä vaikutus sillä on taloudelliseen elämään, erityisesti maanviljelyksen vastaiseen kehitykseen. Näiltä näkökohdilta on suurissa piirteissä mielestäni lähdettävä, jos tahdotaan onnelliseen lopputulokseen päästä. Mitä ensinnäkin kysymyksen yhteiskunnalliseen puoleen tulee, on katsottava minkälaiset maanomistusolot meillä yleensä on. Tilattoman väestön alakomitean vuonna 1901 toimittaman tutkimuksen mukaan oli maaseudulla asuvista ruokakunnista omaa maata viljeleviä 110,629 ruokakuntaa eli 23 prosenttia; vuokramaata viljeleviä oli 165,525 ruokakuntaa eli 34 prosenttia ja ilman viljelystä olevia 206,988 eli 43 prosenttia kaikista ruokakunnista. Kun näin ollen ainoastaan vajaa $^1/_4$ maalla asuvista ruokakunnista omistaa omaa maata, ei tällainen asiain tila terveen yhteiskuntakehityksen kannalta ole luonnollinen. Vieläkin epäedullisemmaksi muodostuu suhde eräissä kunnissa maatamme, joissa ainoastaan 1—5 prosenttiin siinä asuvista ruokakunnista omistaa omaa maata, ja koko etelä-Suomen kolmessa läänissä, nimittäin Uudenmaan, Turun ja Porin ja Hämeen läänissä, joissa ainoastaan 11—13 prosenttia maalla asuvista ruokakunnista on maata omistavia. Useat taloustieteen tutkijat ovat kumminkin sitä mieltä, että vähintään puolet maalla asuvista perheistä pitäisi olla maata omistavia, jos yhteiskunnan rakenne mielitään terveenä säilyttää. Tämä mielipide saa parhaan todistuksen meillä äsken kukistetusta kapinasta. Juuri näihin maanomistusolojen epäkohtiin vetoomalla, niitä monin verroin suurentamalla ja olemattomiakin epäkohtia keksimällä sai meikäläinen sosialidemokratian johto torppariluokan kapina-aatteelle vastaanottavaksi. Ellei näin olisi käynyt, ei kapina koskaan olisi saanut sitä laajuutta, mikä sillä oli. Sillä muistettava on, että vuokraajaluokka, eritoten torpparit, muodostavat maalaistyöväestön aineellisesti vankimman ja usein henkisestikin valveutuneimman osan, ja millä tavalla nämä suhtautuivat kapinaan, sillä oli myöskin määräävä merkitys muun varsinaisen maalaistyöväestön suhtautumiseen. Että kaikesta tästä huolimatta torpparit kapinaan epäillen yhtyivät tai siitä jyrkästi kieltäytyivät, sitä todistavat ne lukuisat murhat, jolloin torppareita tai heidän poikiansa punaiset murhasivat eri seuduilla punaista Suomea. Mutta se todistaa myöskin toiselta puolelta, että tämä luokka sittenkin, kaikista sekä todellisista että liioitelluista epäkohdista huolimatta, pohjaltaan on yhteiskuntaa säilyttävää ainesta, vaikka suuri joukko tosin kyllä kiihoituksen yllyttämänä tähän kapinaan yhtyikin.

Mutta tämä myöskin antaa varmuuden siitä, että kun tälle osalle yhteiskuntaa valmistetaan tilaisuus päästä itsenäisiksi viljelijöiksi, samalla myöskin parhaiten valvotaan uuden Suomen yhteiskuntarakenteen varmuutta ja kestävyyttä. Sillä mitä tasaisemmin kansallisvarallisuus leviää, sitä suuremmaksi kasvaa yhteiskuntaa säilyttävien ainesten määrä ja sitä vaikeammaksi käy sellaisten yhteiskuntamullistusten yrittäminenkään kuin äsken kukistettu kapina oli. Kansallinen varallisuus taas leviää tasaisemmin silloin, kun mahdollisimman suuri määrä kansan jäseniä omistaa tuotantovälineitä, tässä tapauksessa niistä kaikkein tärkeintä, nimittäin maata. Jos maata omistaa ainoastaan perin harvalukuinen osa väestöstä, kuten meillä tilaston mukaan on asianlaita, tulee muu osa väestöstä näistä melkein kokonaan riippuvaksi ja varsinkin tällainen aika, jolloin miltei jokaisen maan täytyy tulla omillaan toimeen, osoittaa miten turmiollinen tämäkin seikka on koko yhteiskunnan kannalta katsottuna. Tällä en ollenkaan tahdo väittää sitä, että maanomistajat tietoisesti koettavat asemaa vaikeuttaa, mutta tilasto eri maissa osoittaa, että kuta suurempi jossakin maassa itsenäisten maanviljelijäin luku on, sitä suurempi siinä maassa myöskin on maataloustuotanto.

Mutta näin olenkin joutunut kysymyksen taloudelliseen puoleen. Mietinnön perusteluissa toteaa valiokunta, että keskimäärin 40 prosenttia vuokraviljelmistä on huonommin hoidettu kuin paikkakunnan maanviljelijäin omat viljelykset. Tämä ei suinkaan johdu siitä, että vuokramaksut olisivat ylipäänsä niin korkeat, ettei vuokraaja tämän vuoksi kykenisi viljelystään hyvin hoitamaan. Päinvastoin on asianlaita niin, että useissa tapauksissa vuokramaksu on siksi alhainen, että jos asianomainen vuokraaja olisi vapaalla kaupalla hankkinut itselleen tämän viljelemänsä maan, olisivat hänen vuotuiset korkoeränsä olleet paljon suuremmat niitä vuokramaksuja, mitä hän tästä maasta suorittaa. Pääsyynä tähän vuokraviljelmien alhaiseen viljelystasoon on se riippuvaisuuden ja epävarmuuden tunne, joka vuokramiehellä parhaimmassakin tapauksessa kieltämättä on. Nykyinen maanvuokralaki takaa tosin heille erinäisissä tapauksissa korvauksen vuokra-alueella tekemistään parannuksista, mutta se ei sinänsä anna heille sitä varmuutta, joka on voimaperäisen maanviljelyksen perusehto. Vuokrasuhteen päättyessä ovat he kaikissa tapauksissa pakotetut viljelmiltään siirtymään, jos vuokranantaja sitä vaatii, ja kun korvaus, minkä he tällöin tulevat saamaan, on hyvin epämääräinen, riippuen vuokralautakunnan harkinnasta ja arvioimisesta, on selvää, että tämä hyvin lamauttavasti vaikuttaa heidän viljelysyritteliäisyytensä ja siihen torppien viljelystasoon, millä viljelmät ovat. Ja ettei tämä torpparien pelko ole aiheeton, sitä todistaa se seikka, että vuoden 1901 ja 1912 välillä kokonaista 6,000 vuokraviljelmää on yhdistetty päätilan viljelyksiin ja niistä 4,000 itsenäisiksi muodostetusta vuokraviljelmästä on suuri osa joutunut muitten kuin noitten entisten viljelijäin hallittavaksi. Ovat nimittäin maanomistajat myyneet sellaisia torppia, joissa vuokrasuhde on joko päättynyt tai joista erinäisistä syistä on vuokraaja saatu häädetyksi. Ei ole näin ollen kummasteltava, jos viljelystaso onkin säännöllisesti vuokraviljelmillä alhaisempi kuin omistusoikeudella viljeltävillä alueilla. Vuokraviljelijältä puuttuu se pohja, millä seistä, mutta ennen kaikkea puuttuu häneltä se kiihoitin, jonka omistusoikeus antaa ja joka vasta saa heidät todella yrittämään kaikkensa saadakseen viljelemänsä maan mahdollisimman hyvään kuntoon. Sitäpaitsi hänellä ei ole, vuokraviljelijänä ollessaan, oikeutta maan arvon nousuun, joka tekee sen, että hän on paljon epäedullisemmassa asemassa itsenäiseen viljelijään nähden, tämä kun saa lukea työnsä tulosten lisäksi maan arvon nousun. Että tämä seikka on hyvin suurimerkityksellinen, lienee jokaiselle selvää, mutta samalla on myös selvää, miks'ei vuokraoikeudella maata viljelevä henkilö tee sitä samanlaisella innolla ja antaumuksella kuin omaa maata omistava. Vasta kun vuokraviljelijä tehdään itsenäiseksi, vasta silloin on myös luotu mahdollisuus viljelystason kohoamiseen ja suurempaan maataloustuotantoon. Mutta että tällöin myös hyviä tuloksia saavutetaan, siitä on ulkomaitten, erittäinkin Tanskan kehitys meille hyvänä esimerkkinä. Tanskassa olivat maanomistusolot viime vuosisadan keskivaiheilla ehkä huonommat kuin meillä, mutta samaa mukaa kuin maanomistusolot parivat, — vuokraviljelijät pääsivät itsenäiseksi —, ja tilattomalle väestölle valmistettiin tilaisuus kohtuullisilla ehdoilla oman maan saantiin, samaa mukaa maataloustuotanto lisääntyi ja on Tanska siinä suhteessa nykyään Euroopan ensimäisiä maita. Tosin ilmastosuhteet, maan laatu ja kansan yleinen kehitystaso ovat huomattavia tekijöitä, mutta mitä kahteen edelliseen tulee, eivät ne meillä ole niin epäedullisia, ettei meilläkin olisi suuria mahdollisuuksia viljelystason yleiseen kohoamiseen. Kansan yleinen kehitystaso taas riippuu tasaisen kansallisuusvarallisuuden olemassaolosta ja näin ollen on suoranainen seuraus parantuneesta taloudellisesta asemasta. Mikä tavattoman suuri merkitys maataloustuotannon kohoamisella kansalle kokonai-

suudessa on, siitä on nykyinen aika, jolloin, kuten edellä jo mainitsin, jokaisen maan on tultava omillaan toimeen, hyvänä todistuksena. Jos me olisimme voineet jo ennen maailmansodan alkua osaksikaan kohottaa maataloustuotantoa, olisi säästytty monilta viime ajan ikäviltä kokemuksilta. Tämä ei koske ainoastaan suoranaista nälänhätää, joka meillä nyt on, vaan se koskee myös äsken kukistettua kapinaa. Sillä kiihoitustyö, sanottakoon suoraan, puolinälkäisten keskuudessa kantoi paljon parempia hedelmiä kuin olisi ollut mahdollista, jos elämismahdollisuudet olisivat olleet tyydyttävämmät. Tällä en tahdo suinkaan väittää sitä, että vuokraviljelijäin itsenäistyttämisellä päästään yhdellä iskulla sellaisiin tuloksiin, että kaikki epäkohdat poistuvat taikka että se saattaa ratkaista nykyisen elintarvepulan, mutta tämä on yksi rengas siinä yhteiskunnallisten uudistusten ketjussa, jotka meillä on toteutettava, jos mieli itsenäisestä Suomesta luoda myöskin kestävä Suomi. Maailmansodan jatkumisesta riippuu, ehtiikö tämä uudistus vaikeata tilannetta auttamaan. Mutta tulee muistaa, että sodan jälkeenkin tulee maailman elintarvetuotanto olemaan normaalia pienempi, joten jokaisen maan on tämä tosiasia mielessään pidettävä ja sen mukaan olonsa järjestettävä. Kun meillä vuokraviljelijöillä on ollut 350,000 hehtaaria peltoa ja niittyä, on tämä sellainen määrä, että jos sillä osaksikaan saadaan viljelystaso kohoamaan, niin sillä varmasti myöskin koko elintarvetuotantoon nähden tulee olemaan suuri merkitys. Väitettäneen kyllä ja on väitetty täällä tämän uudistuksen vastustajain taholta, että koska vuokraajaluokka nytkin jo on viljelyksen palveluksessa, ei se seikka, että he tulevat maata omistamaan, vaikuta heidän viljelyksiensä intensiivisyyteen, mutta luulen edellä osoittaneeni, että niin on asianlaita. Käytäntö on nimittäin osoittanut, että heikosta vuokraviljelijästä on itsenäisenä tullut innokas ja alaansa pystyvä viljelijä, joka on aivan toisilla otteilla käynyt tehtäväänsä käsiksi kuin ennen, vuokraviljelijänä ollessaan. Nämä esittämäni seikat mielestäni osoittavat, että yhteiskunnalliset ja taloudelliset syyt tekevät välttämättömäksi vuokramiesten itsenäistyttämisen.

Täällä on tätä lakiehdotusta vastaan, valiokunnan ehdotusta vastaan tehty tavattoman paljon muistutuksia sekä oikealta että vasemmalta. Tässä keskustelussa senaattori Pehkonen väitti, että se korkein määrä viljelysmaata, 10 hehtaaria, jonka valiokunta on ehdottanut, on liian pieni. Jos laki laadittaisiin yksinomaan jotakuta paikkakuntaa koskemaan, varsinkin pohjois- ja keski-Suomea, niin minäkin sen myönnän. Mutta kun lain täytyy koskea koko maata, on mielestäni valiokunnan ehdotus 10 hehtaarin viljelysalasta siksi oikeaan osattu, että se suurin piirtein katsottuna paremmin kuin mikään muu numero vastaa todellisuutta. Meillähän on nimittäin nykyisissä torpissa jo suuri enemmistö pienempiä kuin 10 hehtaaria, ja jos se jonkun kerran pienentääkin suurempia torppia, niin se on asia, jota ei voida välttää, jos mieli kokonaisuutta silmälläpitäen lakia laatia. Sama koskee myöskin metsämaata ja sen korkeinta määrää. Täällä on toiselta puolen vastustettu niin suurta määrää kuin 15 hehtaaria, vastustettu sitä määrää, että se olisi viljelyspinta-alan kaksinkertainen määrä, toiselta puolen taasen pidetty 15 hehtaaria liian pienenä. Minä pidän juuri koko maan oloja silmälläpitäen kohtuullisena tuon valiokunnan ehdottaman pinta-alan.

Ed. Lagerlöf täällä taasen vastusti lakia tavalla, jota en olisi odottanut. Hän kuvasi torpparien kärsimyksiä niin räikein kuvin, että varmaan joku entinen tämän eduskunnan vasemmistolainen olisi kateudesta kalvennut tämän kuullessaan. Kumminkin kaikesta tästä huolimatta hän tuli torpparikysymykseen nähden aivan kielteiseen tulokseen. Tällainen katsantokanta, joka myöskin ilmenee täällä eilen edustajille jaetussa kirjelmässä, osoittaa selvästi, että tätä lakia vastustetaan sekä oikealta että vasemmalta. Mutta tämä mielestäni paraiten todistaa, että valiokunta on sittenkin osunut oikeaan tätä ehdotusta tehdessään. Sillä muistaa tulee, että tuskin missään lakiehdotuksessa niin vastakkaiset edut, kuin tässä, törmäävät toisiaan vastaan ja että näiden etujen yhdistäminen on sellainen tehtävä, että siitä tuskin voidaan paremmin selvitä kuin valiokunta on siitä selvinnyt.

Täällä on huomautettu usealta taholta, että tämä kysymys, tämä torpparien itsenäistyttäminen pitäisi jättää vapaaehtoisuuden varaan. Nyt kumminkin tilasto osoittaa, että meillä, jossa on noin 56,000 torpparia, vuosien 1901 ja -12 välillä eli siis 11-vuotiskaudella muodostettiin tällä tavoin itsenäisiksi tiloiksi 4,000 torppaa eli siis keskimäärin 366 torppaa vuodessa. Kun meillä nyt, kuten sanoin, on 56,000 torppaa, kestäisi tämän vapaehtoisuuden tien käyttäminen ei enemmän, mutta ei myöskään vähemmän kuin 150 vuotta, jos samaa menoa jatkuisi. Tällä tavoin nähtävästi päästäisiin siitä, ettei torpparikysymys ainakaan kesken joutuisi pois päiväjärjestyksestä, mutta päästäisiinkö myös hyviin tuloksiin, sitä uskallan epäillä. Sen kannan omaksuminen tietäisi samaa kuin torpparikysymyksen tappaminen. Vapaaehtoisuus ei vie minkäänlaiseen to-

delliseen tulokseen, sen on kokemus osoittanut. Eikä pakkolunastushinnoilla, jos ne torpparilta peritään, saada sellaisia viljelmiä syntymään, että ne yleisessä taloudellisessa kilpailussa kykenisivät kestämään.

Vielä on tätä kysymystä ratkaistaessa mielestäni otettava huomioon eräs seikka, vaikka sitä ei suinkaan ole pidettävä määräävänä. Huomautin jo, että paraana kiihoituskeinona sosialistit pitivät sitä väitettä, etteivät muka porvarit tahdokaan maanvuokraolojen parantamista — eivät tahdokaan tätä kysymystä ratkaista — vaan käyttävät sitä ainoastaan vaalien aikana agitatsioonivälikappaleena. Todellisuudessa kyllä oli asia aivan vastakkainen. Sosialistit itse pelkäsivät maanvuokrakysymyksen ratkaisemista, koska he täten menettäisivät paraan kiihoitusvälineensä, ja tämän vuoksi he äänestivät paraatkin porvarillisten taholta tehdyt uudistusehdotukset kumoon muka vuokramiehille epäedullisina. Tämä eduskunta, johon nämä kansankiihoittajat ovat osanotto-oikeutensa menettäneet, osoittaa tämän lain hyväksymisellä kaikkein paraiten, miten epärehellisiä ja todellisuudenvastaisia nuo väitteet ovat olleet ja miten juuri sosialistijohdon taktiikkapolitiikka on ollut maanvuokraajaluokan turmiollinen vastustaja. Omaa valta-asemaansa pöngittäessään he vähät välittivät minkälaisia kärsimyksiä se heidän kannattajilleen tuotti. Tämä mielestäni on paras todistus tästä asiasta.

Tämä uudistus valiokunnan ehdottamalla tavalla tulee maanviljelijöille aika raskaaksi. Valiokunta on laskenut maanviljelijäin tappion 150—190 miljoonaksi markaksi. Siis sellaiseksi summaksi, jommoisia meidän eduskuntamme ei ole uudistuskysymyksiä käsitellessään usein käyttänyt. Olisiko näin ollen syytä valtiovaroista enemmän, kuin valiokunta on ehdottanut, korvata maanomistajille täten syntyvä tappio? Luulisin, että sillä tavalla päästäisiin parempaan tulokseen, saatettaisiin tyytymystä maanomistajien kesken enemmän. Mutta vaikka ei näinkään olisi, uskallan väittää, että maanviljelijät, niiden paraimmisto, tämän kysymyksen ratkaisuun sittenkin myötämielisesti suhtautuu valiokunnankin ehdottamalla tavalla. Se ymmärtää, että tämä, kuten edellä sanoin, on yksi rengas pitkässä yhteiskunnallisten uudistusten ketjussa. Se tulee tässä tekemään raskaan uhrauksen korjatakseen koko yhteiskunnallisen lainsäädännön aiheuttaman epäkohdan. Mutta tällöin se myöskin ajan tullen vaatii, että senkin edut tullaan ottamaan huomioon ja ottamaan ne enemmän kuin tähän asti. Se tulee silloin vasta todellisuudessa muodostumaan tämän maan suurimmaksi luokaksi, ja silloin se myöskin, kuten sanoin, tulee vaatimaan, että tämän luokan edut on otettava huomioon lainsäädäntöasioissa. Se lunastaa nyt vekselin, mutta se asettaa toisia vastaisuutta varten ja vaatii, että myöskin muut omistavat luokat silloin, kun yhteiskunnalliset uudistukset koskevat suoranaisemmin heidän etujaan, että he myöskin silloin ovat yhtä valmiit uhraamaan kuin maanviljelijät tällä kertaa. Se rakentaa tällä tavoin uuden Suomen perustuksen, mutta se tulee myöskin valvomaan, että toiset yhteiskuntaluokat, omistavat luokat, tulevat sille perustukselle rakentamaan yhtäläisillä uhrauksilla, mutta silloin se myöskin tietää, että tällä tavoin saadaan luja ja kestävä Suomi.

Ed. Walkama: Olen lukenut valiokunnan lausunnon mielihyvällä, sitäkin suuremmalla syyllä, koska valiokunta on osannut onnellisesti keskuudessaan selvittää ne monet asiallisestikin eroavat ajatussuunnat, jotka tätä tärkeätä, suuriarvoista kysymystä käsiteltäessä ovat vaihdelleet. Valiokunnan yhteisymmärtämys näkyy myöskin siitä, että vastalausettakaan ei ole liitetty mietintöön, vaikkakin tämä lakiehdotus on laajimpia lainsäädäntömme alalla. Mielestäni kun ottaa samalla huomioon, että mietintö tekee harkitun ja pätevän vaikutuksen, todistaa tämä tulos sitä, että eduskunnassa nyt epäilemättä pystytään saamaan yksimielisyydellä enemmän aikaan kuin aikaisemmin.

Tätä kysymystä on teoreettisesti ratkaistu jo kauvan. Sanon, liiankin kauvan. Nyt vasta näytään päästävän siihen käytännölliseen, todelliseen ratkaisuun, joka olisi tarvinnut tapahtua paljon aikaisemmin tai ainakin jo vuonna 1909, jolloin uusi vuokralaki laadittiin. Jos olisi silloin ollut kaukonäköisyyttä enemmän, jotta tällainen torpparien itsenäistyttäminen olisi jo silloin toimeenpantu, olisi paljon vähemmän käsittääkseni ollut pohjaa sille yhteiskuntaa vastaan kohdistetulle kiihoitukselle, jolle kiihoittajat saivat tukea torppariväestönkin keskuudesta. Minusta tuntuu siltä, että kapinan valmistajilla oli kiire saada kapina aikaan, ennenkuin eduskunnassa sen enemmistöpuolueiden taholta ehdittäisiin hankkia maanvuokraajat oman maan omistajiksi. Olihan asia tässä eduskunnassa jo ennen kapinaa voimakkaasti vireillä ja jos olisi ehditty mahdollisesti jo valmista saada, olisi kapinalta torppariväestön keskuudessa suurelta osalta lyöty jalat alta. Tähän ajatukseen saa tukea, kun muistelee millä valheellisella vimmalla juuri torppariväestön kapinalliset vetosivat kapinaa valmistaessaan sekä myöskin kapinan aikana. Suuret joukot tästä väestöstä lankesivatkin viettelijäinsä

pauloihin, mutta meidän on myöskin muistettava, että monet torpparit ja torpanpojat sekä paljon muuta tilatonta väestöä otti tehokkaasti osaa kansamme vapaustaisteluun. Sitäkin suuremmalla syyllä on siis johdettava kysymyksessäoleva asia onnelliseen ratkaisuun, jotta epävapaassa asemassa olevat vuokramiehet saavuttavat haluamansa oman maan isännyyden. Asia jää mietinnön mukaan siinä kohden vieläkin vapaaehtoisuuden varaan, että jos torppari ei tahdo tällaista vuokramaata lunastaa, niin hänellä ei siihen ole pakkoa. Tämä on aivan luonnollista, että tämä mietinnössäkin sallitaan, sillä ei suinkaan ole sopivaa, että ketään pakotetaan vastoin tahtoaan vuokraamaansa maata lunastamaan. Mutta toiselta puolen on varmaa se, että torpparit eivät enää siinä määrässä, kuin ennemmin, vastusta oman maan hankintaa. He uskoivat aikaisemmin sosialisteihin siinä määrässä, että monetkin, jotka olisivat edullisilla ehdoilla saaneet vuokramaansa omakseen, eivät sitä lunastaneet, koska sosialistien taholta vakuuttamalla vakuutettiin ja luvattiin, että vuokraajat saavat nuo vuokramaansa ennen pitkää omakseen ilman mitään lunastushintaa. Monet torpparit tulivat tässäkin suhteessa siis suuressa määrässä petetyiksi.

Täällä on puhuttu kasvatustyöstä kansamme keskuudessa, jotta saataisiin lyödyt haavat umpeen ja jokainen eläjä tässä maassa taas tuntisi olevansa saman kansan lapsi. Tämän kysymyksen nopea ratkaisu on mielestäni mitä tärkein kasvatustyö. Se on sitä kasvatusta, jonka varmaan tuntee ja tajuaa jokainen, kenenkä osalle se vain kohdistuukin. Taloudellisen aseman korjaamisella ja köyhyyden poistamisella luodaan umpeen haavoja. Luodaan sitä yhteiskuntaa, joka kestää, sillä tällöin bolshevismi, saamatta kannatusta, viskautuu takaisin kylväjien omaksi tuhoksi.

Mitä suurempi on maata omistavien luku, sitä varmempi on yhteiskunnan kehitys ja turva. Ed. Antila äsken juuri viittasi tässä yhteydessä Pohjanmaan oloihin ja ne ovat mielestäni pätevä todistus osottamaan maanomistuksesta johtuvaa yhteiskunnan turvaa. Tämän oivaltavatkin ne maanomistajat, jotka eivät ota tätä asiaa itsekkäältä, vanholliselta ja taantumukselliselta kannalta, vaan ovat valmiit asiasta koituviin uhrauksiin, tajuten tämän kysymyksen mietinnön mukaisen ratkaisun kauvaskantavat, siunauksselliset seuraukset.

Näkyy, että välttämättömistä syistä on valiokunnan valitettavasti täytynyt jättää vielä huomioonottamatta kruununtilojen, puustellien ja pappiloiden torpparien itsenäistyttäminen. On kuitenkin mielestäni vältämätöntä, että ne, jotka näiden tilojen järjestelyä hoitavat, pyrkivät nopeasti käytännölliseen tulokseen, jotta näidenkin maiden vuokramiehet ennen pitkää saavat tilaisuuden kyntää omaa sarkaa. Yhtä suuresta merkityksestä on myöskin, että maan hankinta tilattomalle väestölle, johon myöskin mietinnössä viitataan, pannaan ripeästi käyntiin.

Yleispiirtein olen mietinnön kannalla, mutta olen tahtonut merkitä mielipiteeni tässä tärkeässä reformikysymyksessä.

Ed. K. R. Häkkinen: Me olemme pakosta joutuneet siihen, että maan hankinnassa tilattomalle väestölle on ollut alettava siitä, johon oikeammin vasta olisi tullut lopettaa. Valtion omistamat laajat viljelyskelpoiset maat ovat ja jäävät, ties mitenkä pitkiksi ajoiksi, viljelemättä. Mutta silti on käyty maan hankinnassa tilattomille loukkaamaan tähän asti yhteiskunnassamme kunnioitettua yksityisen omistusoikeutta. Valiokuntakin myöntää, että sen ehdotuksen toteutuessa jäisi vuokranantajien häviöksi ennen sotaa käytettyjen arvojenkin mukaan laskettuna kymmeniä miljoonia ja sodanaikaiset arvojen nousut lukuunotettuina 140—200 miljoonaa markkaa. Valiokunta on silloin laskenut sodan aikana tapahtuneen arvonnousun 50—70 %:ksi. Kun valiokunta ei ehdotuksessan yleensä laisinkaan ole ottanut huomioonsa sodan aikana tapahtunutta rahan arvon alentumista, ja vaikkapa tässä tapauksessa olisi niinkin asianlaita, kun se kuitenkin on otettu liian pieneksi, voidaan sanoa, että rahan nykyisen ostokyvyn mukaan on puheenaoleva vuokranantajain häviö arvioitava paljon suuremmaksi, ehkäpä aina 500 à 600 miljoonaksi markaksi.

Kun kysymyksessä eivät ole ainoastaan tärkeät kansalaisten omistusoikeutta koskevat periaatteet, joille koko tämä meidän paljon moitittu, niin sanottu porvarillinen yhteiskuntamme perustuu, vaan myöskin erittäin suuret aineelliset arvot, on asia arimpia ja vaikeimpia, mitä minkään kansan eduskunnan ratkaistavaksi milloinkaan saattaa joutua. Valiokunnan työkin on ollut sen mukaan vaikeata ja on kai yksimielisesti myönnettävä, että sillä on ollut hyvää halua saattaa tämä torppariasia vihdoinkin ainakin vuokramiehille hyvään päätökseen. Tästä halusta kai johtunee, että valiokunnan mietintö on yksimielinen. Kun valtiopäiväin alussa asiasta tehdyistä aloitteista päättäen eduskuntapiireissä, jopa valiokunnan jäsentenkin mielipiteet monessa yksityiskohdassa kävivät varsin hajalle, voi päättää, että valiokunnan ehdotus on monien sovittelujen tulos. Usein päästään sovitteluilla hyvään tulokseen,

mutta yhtä usein ovat tulokset sellaisia, että ne eivät oikeastaan ketään tyydytä. Minä rohkenen luulla, että tässä asiassa olisi päästy suotuisampaan loppuratkaisuun, jos ehdotukseen olisi sen valiokunnassa saapuessa liittynyt vastalauseita. Niiden ja mietinnön perusteella olisi asia niin hyvin suuressa valiokunnassa kuin eduskunnassa varmaankin saanut asiallisemman ja perinpohjaisemman käsittelyn, kuin mitä nyt voi olla asianlaita, kun erikoisvaliokunnan jäsentenkin, jotka ovat asiaan perinpohjaisemmin syventyneet, oikeat ja omat mielipiteet tulevat sovittelujen takia perusteluissa perinpohjin pyöristeltyinä ja itse laissa sangen epämääräisinä esille. Lakitekstissä puhutaan melkein joka pykälässä „erityisestä syystä", „tarkoituksenmukaisuudesta", „maataloudellisesta kohtuudesta", „hyvin järjestetystä maanviljelyksestä", „käyvästä hinnasta", „metsämaan järkiperäisestä käytöstä' j. n. e. Tällaisia lauseparsia on mukava ja usein varovaistakin käyttää tavallisessa puheessa ja kirjoituksessa, mutta lakitekstissä ei niillä päästä. Kerran niiden merkitys siinä tulee kussakin yksityistapauksessa ratkaistavaksi. Jos tämä ratkaisu joutuu — käyttääksemme tuomariohjeitten sanoja — „hyvälle tuomarille", tulee oikeus ja kohtuus huomioon otetuksi, ja ratkaisun liikuntavapaus puoleen tai toiseen on lopulta parempi kuin ehdottomasti noudatettava lain kirjain. Mutta tällaisia hyviä tuomareita en minä uskalla toivoa aina, esimerkiksi vuokralautakunnista. Ed. Haataja esitti täällä eilisessä puheessaan käsityksensä myöskin maamme vuokralautakunnista. Hän kiitti niiden kokemusta, kykyy ja hyvää tahtoa. Valitettavasti ei kaikkien kokemukset niistä voi olla yhtä hyvät. Monin paikoin maatamme ovat vuokramiehet valinneet edustajikseen vuokralautakuntiin kuntiensa tunnetuimmat kiihoittajat, jotka eivät ole edes vuokramiehiä, ja joilla ei senkään takia voi olla minkäänlaista kokemusta vuokrasuhteista. Sen sijaan, että tällaiset jäsenet olisivat koettaneet toimensa mukaisesti sovitella, he välistä ovat sen vähäisen, pintapuolisen tiedon nojalla, minkä he ovat voineet maanvuokralaista omaksua, vartavasten käyneet esittämässä vuokramiehille aiheita riitajuttujen nostamiseen vuokranantajia vastaan, yllytelleet veronmaksulakkoihin j. n. e. Kun tällaista on nähnyt ja kuullut, annettakoon anteeksi, jos epäilee, onko tällaisille välimiehille jätettävä sovellettavaksi lakia yksityistapauksissa. Asutuslautakunnista, joita myöskin voisi välimiehenä käyttää, ei minulla ole vielä kokemusta. Niiden kokoonpano lähentelee kuitenkin vuokralautakuntien kokoonpanoa.

Siinä eduskuntaesityksessä, joka valtiopäivien alussa jätettiin eduskunnalle ed. Haatajan ynnä muiden allekirjoittamana nimellä „laki erinäisten vuokra-alueitten pysyttämisestä erityisinä viljelminä", olivat mäkitupa-alueet jätetyt lakiehdotuksen ulkopuolelle. Tätä perustellaan, kun on ensin sanottu, että mäkitupa-alueita koskevat vuokrasuhteet ovat toisessa asemassa kuin torpat ja lampuotitilat, seuraavasti: „Ero johtuu siitä, että edelliset eivät ole, kuten jälkimäiset, varsinaisia viljelysalueita, vaan asuntoalueita. Kun tällaisten pienten alueiden haltijat eivät saa alueestaan edes huomattavaa osaa elatustaan, muodostavat he viljelmiensä omistajiksi saatettuina paikkakuntaan sidotun väestön, joka, jos riittävää työansiota puuttuu, on varsinaisesti edistysmahdollisuuksia vailla. Aikaisemmin on myöskin mainittu, että mäkitupien vuokramiehiä ei uhkaa sellainen vaara joutua vuokra-alueltaan pois kuin torppareita ja lampuoteja. Ja kun mäkitupa-alueen vuokramies saa omistajilta korvauksen rakennuksistansa mikäli ne eivät ole paikkakunnalla tavallisia työläisperheen asuinrakennuksia suuremmat, voi hän käyttää nämä varat uuden asuinrakennuksen rakentamiseen johonkin toiseen paikkaan, jonka saamiseen hänellä on tavallisesti tilaisuus. Vaikka olisikin suotavaa, että saataisiin aikaan toimenpiteitä mäkitupa-alueitten vuokramiesten saattamiseksi nykyistä parempaan taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan, ei niiden aseman järjestämistä tarkoittavilla toimenpiteillä kuitenkaan nykyhetkellä ole samaa merkitystä, kuin vastaavilla torppia koskevilla kysymyksillä on. Sitäpaitsi tekisi uusien toimenpiteitten ulottaminen myös mäkitupa-alueisiin niiden täytäntöönpanon saatavissaolevilla voimilla ja varoilla sangen vaikeaksi, ehkäpä kokonaan mahdottomaksi. Täten ovat puhtaasti käytännölliset seikat pakottaneet jättämään mäkitupa-alueet uusien toimenpiteitten ulkopuolelle."

Mielestäni ovat nämä samat syyt mäkitupa-alueitten saattaimsta lain ulkopuolelle vieläkin puoltamassa. Kun tämän esitysehdotuksen allekirjoittajatkin ovat nyt valiokunnassa asettuneet puoltamaan lain ulottamista myöskin niihin, he tietenkin sovinnon vuoksi ovat ruvenneet pitämään mahdotonta mahdollisena. Mielestäni he kuitenkin ovat uhranneet aivan liian paljon kompromisille ja ehkäpä sillä vaarantaneet koko ehdotuksensa ratkaisun.

Ed. Haataja mainitsi eilisessä puheessaan, että vuokranantajat, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, ovat valmiit siihen, että tämä niin sanottu torppariasia nyt kerta kaikkiaan ratkaistaan. Minäkin olen sitä mieltä, että asia, mitä varsinai-

siin torppiin tulee, on nyt ratkaistava ja että asia näihin torppiin nähden yleensäkin on kypsä ratkaistavaksi. Mutta minä en usko, että vuokranantajat yleensä ovat kypsät siihen, että asia ratkaistaan valiokunnan ehdottamalla tavalla. Heille on muualta kuin sosialistien ohjelmista uutta esimerkiksi juuri se, että laki ulotetaan myös mäkitupa-alueisiin ja että asia ratkaistaan vain siihen katsoen, että he „jaksavat tehtävän leikkauksen kestää". Pikemmin olen sitä mieltä, että he aivan yleensä ovat samalla kannalla, kuin sen esitysehdotuksen allekirjoittajat, joista äsken mainitsin, nimittäin, että lainsäätäjällä ei ole lupa ottaa maanomistajalta sitä, mitä hän entisten olosuhteiden perusteella on jo omakseen saanut ja josta hän ainakin useimmiten on suorittanut täyden vastikkeen", että „on toinen asia, onko vuokramiehelle lainsäädäntötietä hankittava hyvitystä siitä, ettei lainsäätäjä ole aikaisemmin hänelle turvannut korvausta kaikista parannuksista, joista sen mielestä olisi nyt korvaus turvattava, eikä osallisuutta maan arvon ansiottomaan nousuun ja että tällaisen hyvityksen antaminen on tietysti mahdollinen, mutta vastaavaa arvoa ei kuitenkaan saa ottaa maanomistajalta, vaan on se silloin koko yhteiskunnan otettava kannettavakseen.

Kuitenkin voisin minäkin puolestani tästä periaatteesta jonkun verran tinkiä vuokramiehen lunastettavalla vuokra-alueella tekemien parannusten arvoa hänen hyväkseen laskettaessa. Tämä joutukoon vuokranantajan suoritettavaksi. Samoin joutukoon sodan aikana tapahtunut vuokraesineen käyttöarvon nousu vuokramiehen hyväksi. Mutta määräys siitä, että lunastettavan alueen arvoa määrättäessä ei saataisi lainkaan ottaa lukuun sodanaikasta rahan ostokyvyn alenemista, on minusta tämän lakiehdotuksen kaikkein kohtuuttomimpia. Minä myönnän, että on sangen vaikeata löytää eroa, mitä itse tavaran käyttöarvo ehkä on noussut, ja mitä hinnan nousuun on rahan ostokyvyn pieneneminen vaikuttanut. Mutta kun tämä lakiehdotus kerran muutenkin pyrkii perustumaan etenkin vain kohtuussyille ja arvioille, voitaisiin ehkä tässäkin kohden edes jossain määrin arvioilla päästä lähemmäksi kohtuutta, kuin jättämällä rahan arvon aleneminen kokonaan huomioonottamatta.

Siitä, mitä äsken mainitsin, kävi kai selville, että pitäisin tärkeänä, että suuri valiokunta jättäisi lakiehdotuksen mäkitupa-alueita käsittelevän viidennen luvun kokonaan pois. Laki on siten kokoonpantu, että sen takia ei tarvitsisi suuriakaan muutoksia jälelle jäävään, varsinaiseen torppareita ja lampuotitiloja koskevaan osaan tehdä. Tämä saattaisi tapahtua sitäkin suuremmalla syyllä, kun hallituksen esitystä valiokuntaan lähetettäessä hallituksen jäsen, senaattori Pehkonen, ilmoitti, että hallituksella on aikomus piakkoin jättää eduskunnalle erittäin mäkitupalaisten aseman parantamista koskeva esitys.

Siltä varalta, ettei suuri valiokunta kuitenkaan pitäisi mahdollisena kysymyksessäolevan viidennen luvun poistamista, pyydän vielä tehdä muutamia sen määräyksiä koskevia yksityiskohtaisia muistutuksia.

26 §:ssä on mäkitupa, joka on asemakaavan mukaan järjestetyssä ja asutustiheydeltään sellaiseen verrattavassa asutusryhmässä, jätetty lakiehdotuksen ulkopuolelle. Tätä on perusteltu, paitsi muulla, sillä, että vuokra-alueiden omiksi lunastaminen voisi usein vaikeuttaa tällaisten alueiden vastaista järjestelyä, ennen muuta niiden siirtymistä kuntien ja yhdyskuntien omiksi, joiden haltuun joutuminen olisi niihin nähden useissa tapauksissa tarkoituksenmukaista. Minusta on tämä poikkeus perustelun syillä varsin välttämätön. Mainitsemani lain paikka jättää kuitenkin epätietoisuudelle tilaa siitä, minkälaista asemakaavaa ehdotuksessa tarkoitetaan, koska ja kenen laatimaa j. n. e., ja mitä muuta ehkä tällaiselta poikkeusasemaan jätetyltä mäkitupa-alueelta vaaditaan. Mietinnön perustelut kyllä asiata jonkun verran selvittävät, mutta ne ovat joka tapauksessa ainoastaan perusteluja, joita ei lakia sovellutettaessa ole pakko huomioon ottaa. Ratkaistaessa kussakin yksityistapauksessa sitä, onko mäkitupa-alue jätettävä lain ulkopuolelle, helpoittaisi ratkaisua se, että tällaista mäkitupa-aluetta lain ulkopuolelle vaadittaessa, pantaisiin vuokranantajan velvollisuudeksi määrätyssä ajassa laadituttaa alueelle asemakaava, ehdotus tonttijaoksi ja ehkäpä rakennusjärjestyssäännöksi, jotka olisi jonkun asutusviranomaisen vahvistettavat. Määräyksellä tehtäisiin samalla jonkunlainen alku maassamme jo useissa suuremmissa kylissä kaivattavalle lainsäädännölle rakennusjärjestyksestä ja naapuruudesta. Sen sijaan voitaisiin vaatimus siitä, että asemakaava tulisi olla valmiina anomusta alueen lainalaisuudesta vapauttamisesta tehdessä, jättää laista.

Mäkitupa-alueet talonpoikaistiloilla, varsinkin pienemmillä, ovat useasti sijoitetut aivan talon tontin läheiseen ympäristöön, viljelysten keskelle, laidunmaalle j. n. e. Tällaisissa tapauksissa on tietenkin vuokrasopimukseen kuulunut, että vuokramiehen velvollisuutena on ollut vuokra-alueensa aitaaminen, mikäli hän sitä on tahtonut suojella vuokranantajankin kotieläimiltä. Muuten ei tällaista vuokra-aluetta laisinkaan juuri

kotieläinten laiduntamisen takia olisi voinut syntyäkään. Kun tällaiset mäkitupa-alueet, joihin nähden ei tietenkään kaikkiin voi lunastusoikeutta kieltää, tulevat itsenäisiksi tiloiksi, siirtyy aitausvelvollisuus, kun mäkitupalaisilla itsellään ei kotieläimiä ole, päätilan velvollisuudeksi. Jos näitä mäkitupa-alueita on ollut useampia, johtuu tästä päätilalle rasitus, joka, ottamalla huomioon nykyiset korkeat aitausaineiden hinnat ja työpalkat, uhkaa tehdä talon vastaisen asumisen kokonaan kannattamattomaksi. Kun vuokranantaja tulee saamaan luovuttamastaan alueesta ehkä niin pienen hinnan kuin lakiehdotuksessa edellytetään, saattaa hänen jo ensi kerralla puheenaolevan alueen ympärille rakennuttamansa aita viedä lähes koko lunastussumman. Ja jos ajatellaan tavallisen aidan kestävän 10 vuotta, uudistuu tuo meno aina 10-vuosittain, ja tämä kaikki oppirahana siitä, että maanomistaja kerran ehkä säälistä on tullut avustaneeksi jotakin tilatonta saamaan omaa kattoa päällensä. Vaikka tässä onkin kysymys ainoastaan aidasta, pyydän minä suuren valiokunnan luomaan huomiota uhkaavalle epäkohdalle, jonka rinnalla kysymys alueen lunastushinnastakin jää kokonaan toisarvoiseksi.

Ed. T a n t t u: Tarpeetonta lienee edelleen todistaa kyseessäolevan asian suurta merkitystä varsinkin kun ei lukuisista puhujista kukaan ole sitä epäillyt. Toimeenpanon välikappaleista sen sijaan saattaa paikallisten olojen ynnä muun suhteen olla jonkun verran eri mieltä. Maatalousvaliokunnan mietintö tähtää koko vuokramuodon lopettamista ei ainoastaan torppiin vaan myös mäkitupiin, asuntotontteihin ynnä muihin sellaisiin tiloihin. Epäilemättä valiokunnan hyvä tarkoitus tässä tärkeimmässä kysymyksessämme lienee kuitenkin kyseenalainen, onko maassamme yleisen maatalouden kannalta katsoen sen lopettaminen parhaiten ratkaistava juuri mietinnössä esitetyllä tavalla, ainakin mikäli se koskee mäkitupa-asuntoja. Eri mieltä lietänee myöskin siitä, onko maanviljelijä, joka jo on ehtinyt asutusasiaa eteenpäin viedä torppien tai asuntotilojen muodossa, ainoa pahin, jonka ensimäisenä täytyy uhrata, silloin kun maakysymyksessämme sekä valtio, yhtiöt että monet yksilöt laajojen asumattomien, viljelyskelpoisten maitten haltijoina jätetään odottavalle kannalle. Että tässä on uhraus, eikä aina niin pienikään, viittaan varsinkin niiden seutujen pientiloihin, joissa paikkallisolot, maanlaatu ynnä muut seikat pakottavat edelleen n. s. luonnontalouden järjestämiseen, kuten laidunmaan käytön, metsänhoidon j. n. e. Onhan usein ehkä työmieskin ostanut osittain velaksi pienen tilan, tietoisena siitä, että tilalla olevat torpat sekä mäkituvat ovat ainoastaan sovitun vuokra-ajan, saadakseen sen jälkeen muodostaa tilalle järjestelmällisemmän viljelysmuodon. Nyt ehdotetun lain mukaan saattaa kukin torppa ja mäkitupa kiistää yhtä hyvillä syillä kuin päätilakin itselleen tarpeellisen ja myönnetyn maa-alueen. Järjestelmä niin ollen voi houkutella maahamme lukuisia n. s. nälkätiloja, joissa omistajat vaihtuvat, kuten käytäntö on todistanut useilla seuduilla. Voipi olla tapauksia, jolloin päätilan suhde torppiin ja mäkitupiin on semmoinen, että lunastamisoikeus voidaan kieltää, mutta oikeudellinen harkinta saattaa joutua monasti sattuvan mielivallan mukaiseksi, kuten tässä edellä ed. Häkkinen jo viittasi. Luultavasti olisi asian onnellisemmalle kehitykselle ollut parempi, jos ei valiokunta olisi kytkenyt koko mäkitupakysymystä tähän torppien lunastamiskysymyksen yhteyteen. Yhdyn kaikin puolin äskeiseen ed. Häkkisen lausuntoon, että suuri valiokunta, niin paljon kuin tilaisuus olisi, hylkäisi mietinnöstä mäkitupia koskevan osan.

Ed. R e l a n d e r: Maanvuokraoloja koskeva mietintö on maatalousvaliokunnasta tullut ilman vastalausetta. Kun ottaa huomioon, että maanvuokrakysymys on kaikkein vaikeimmin järjestettäviä kysymyksiä sekä samalla muistaa, että maanvuokrakysymyksestä on meillä taisteltu ehkä enemmän kuin mistään muusta kysymyksestä, näyttää tällainen ykmielisyys odottamattomalta. Se on selitettävissä yksistään sen kautta, että valiokunnan jäsenet ovat olleet elävästi vakuutettuja siitä, että isänmaan etu, joka tässä on asetettava, kuten muissakin asioissa kaikkein yksityisten ja luokkaetujen yläpuolelle, vaatii, että maanvuokrakysymys ainakin tärkeimmiltä kohdiltaan tulee jo näillä valtiopäivillä ratkaistuksi.

Pyysin puheenvuoroa lausuakseni sen toivomuksen, että suuri valiokunta, johon tämä asia nyt menee, suhtautuisi siihen samalla tavalla, kuin millä maatalousvaliokunta on siihen suhtautunut. Kun minulla on puheenvuoro, katson asiakseni lyhyesti kosketella erästä niistä huomautuksista, joita maatalousvaliokunnan mietintöä vastaan on tehty. Tarkoitan huomautusta siitä, että lunastushinta, jolla vuokra-alue siirtyy vuokraajan omaksi, olisi liian alhainen. Tämän huomautuksen tekivät muun muassa edustajat Palmgren, Kairamo ja Lagerlöf lausunnoissaan. Lunastushinnasta sanotaan lakiehdotuksen 12 §:ssä: „Sen lunastushinnan määräämiseksi, joka on lunastettavasta alueesta suoritettava, on

ensin arvioitava alueen arvo lunastuksen tapahtuessa. Siitä arvosta on vähennettävä niiden parannuksien arvo, jotka torppari on tehnyt vuokra-alueeseen hallinta-aikanaan taikka jotka hän on perimällä lähimmältä edeltäjältään saanut tahi joihin hän on siirtosumman tälle suorittamalla oikeuden hankkinut, molemmissa viimeksimainituissa tapauksissa korkeintaan 20 viimeisen vuoden ajalta lunastuksen tapahtumisesta lukien, paitsi mikäli se sopimuksen ja aikaisemman lainsäädännön mukaan kuuluu pitemmältäkin ajalta vuokramiehelle. Lisäksi on siitä vähennettävä se määrä, jolla alueen arvo on noussut sen jälkeen kun maailmansota alkoi vuonna 1914, rahanarvon alenemisesta aiheutunnut nousu siihen luettuna." Mitä parannuksien arvon korvaamiseen torpparille tulee, uskallan toivoa, ettei täällä eduhkunnassa ole yhtään semmoista, joka ei pitäisi sitä oikeudenmukaisena. Kysymys on siis sotaajan arvonnoususta. Edustajat Palmgren, Kairamo ja Lagerlöf eivät katso oikeudenmukaiseksi, että tämä nousu lasketaan vuokramiehen hyväksi. Uskallan olla tässä asiassa toista mieltä. Syy, että torpparikysymys tulee, kuten nyt on todennäköistä, ratkaistavaksi aikana, jolloin tilapäinen, joskin hyvin huomattava maanarvon nousu on huomattavissa, ei ole suinkaan torpparin. Torpparia ei voida myöskään velvoittaa sitä suorittamaan, eritoten kun lisäksi ottaa huomioon, että tämä hinnannousu useissa tapauksissa ainakin suureksi osaksi jakaantuu myös sen viljelystyön ansioksi, jonka torpari vuokra-alueellaan on suorittanut. Olen muuten vakuutettu siitä, että lunastushinta, jos torpparikysymystä ei nyt ratkaista, kuten kaikesta päättäen edustajat Palmgren, Kairamo ja Lagerlöf toivoisivat, tulee varmasti asiaa myöhemmin ratkaistaessa, silloin kun tämän eduskunnan tyhjät tuolit ovat täyttyneet, vuokranantajalle paljon epäedullisemmaksi, kuin mitä se maatalousvaliokunnan nyt esillä olevassa mietinnössä on. Toivoisin senvuoksi, ettei maanomistajan omaa etua silmällä pitäen torpparikysymyksen ratkaisua tällä hintakysymyksellä jarrutettaisi.

Ennenkuin jätän tämän puhujapaikan, tahtoisin vielä lausua ihmettelyni sen lausunnon johdosta, jonka ed. Lagerlöf täällä antoi. Minua ihmetyttää, että ed. Lagerlöfin kaltainen mies voi suhtautua nyt esilläolevaan asiaan sillä kyynillisyydellä, millä hän siihen suhtautui. Hän sanoi, että maatalousvaliokunnan mietintö on bolshevikinen mietintö. Minun täytyy tähän vastata, että jos mikä on bolshevismia, niin se on juuri tämmöinen väite, jonka ed. Lagerlöf maatalousvaliokunnan mietinnöstä antoi.

Ed. Haataja: Olen pyytänyt puheenvuoroa muutamien lausuntojen johdosta, joita tässä asiassa on annettu sen jälkeen, kun minulla eilen oli puheenvuoro. Ensinnäkin antoi minulle ed. Wreden lausunto aiheen kosketella muutamiin kohtiin siinä. Ed. Wrede lausui, että se lainsäädäntötaso, joka yksikamarisessa eduskunnassa on tässä asiassa ilmennyt, on erinomaisen alhainen. Minä puolestani väitän, että se lainsäädäntötaso, jota aikaisemmat säätyvaltiopäivät tässä asiassa osoittivat, ei ainakaan ole korkeampi vaan monessa kohdassa ehkä vielä alhaisempi. Jo muodolliselta kannalta antavat silloiset lakimääräykset aihetta moniin oikeutettuihin huomautuksiin. Esimerkkejä voisi tuoda useita. Siten esimerkiksi 1892 vuoden asetuksessa maan vuokrauksesta maalla säädetään torppiin ja kokonaisiin tiloihin nähden, mikä merkitys suullisella ja mikä kirjallisella sopimuksella on, mutta mäkitupa-alueisiin nähden jätettiin suullisen sopimuksen merkitys kokonaan avoimeksi,siitä huolimatta, että se sekä lakiteknillisesti että asiallisesti olisi ollut erinomaisen tarpeenvaatima. Samassa asetuksessa on toinen muodottomuus. Siinä torppiin ja kokonaisiin tiloihin nähden määrätään sekä määräaikainen että elinkautinen vuokra sallituksi, mutta mäkitupa-alueeseen nähden sanotaan, ettei vuokrasopimus missään tapauksessa ole voimassa yli 50 vuoden, ei siis silloinkaan, jos asianosaiset olivat tehneet sopimuksen elinkautisesta vuokrasta. Tätä tällaista ei voi minun nähdäkseni nykyaikaisilla silmillä katsoen ymmärtää muuten kuin sekä muodollisesti että asiallisesti virheelliseksi. Ja kaikkein surkein esimerkki tästä lainsäätäjän aikaisemmasta muodollisesti ja asiallisesti huonosta suhtautumisesta asiaan on se tapa, jolla se suhtautui mäkitupa-alueitten vuokraukseen 1902 vuoden laissa, jossa suulliset sopimukset jätettiin kokonaan lain turvaa vaille, siitä huolimatta, että juuri näistä vuokra-alueista on suullisia sopimuksia erinomaisen suuri joukko. Ja mitä asian käsittelyn asialliseen puoleen aikaisemmilla säätyvaltiopäivillä tulee, on minun nähdäkseni se, että me nyt seisomme tämän kysymyksen edessä sellaisena, kuin se meillä nykyään esiintyy, parhaana todistuksena siitä, että meidän silloinen lainsäätäjämme ei ole tätä kysymystä ollenkaan ymmärtänyt ja että sen taso on siinä arvosteltava erinomaisen alhaiseksi. Se on sitä valitettavampaa, kun kansanmiesten taholta jo silloin ja pitkän aikaa tunnettiin, että asiassa olisi tehtävä jotain muuta, kuin mitä ne tekivät, joiden käsissä asiain hoito silloin oli, nimittäin se yhteiskuntaluokka. Meidän tarvitsee vain lukea läpi asian käsittelyä koskevat asiakirjat tammi-

kuunvaliokunnan ajoilta saakka, niin me saamme tuon käsityksen ilmielävänä. Se luokka, joka silloin asioita hoiti, laittoi vain muutamia muodollisia pykäliä, samalla kun asialliset parannukset jäivät aikaansaamatta. Se arvostelu, joka silloisen lainsäätäjän suhtautumisesta tähän asiaan annetaan, ei voi olla kyllin ankara. Niin ollen siis ed. Wrede ja minä arvostelemme lainsäädäntötasoa tässä asiassa eri aikoina aivan eri tavalla. Minun on syytä luulla, että minä en ole yksin sen käsityksen takana, jonka minä omistan, ja minä luulen, että näiden kahden käsityksen omistajat eivät koskaan tule sulautumaan käsitteissään toisiinsa.

Ed. Wrede mainitsi lisäksi, että on tapahtunut käänne lainsäätäjän kannassa, kun lainsäätäjä aikaisemmin 1909 vuoden maanvuokralaissa tahtoi sitoa maanvuokraajat pitkäksi ajaksi, mutta nyt tahtoo vuokramiehet kokonaan vuokra-alueen hallinnasta vuokramiehinä pois. Tämän johdosta tahdon palauttaa mieliin, että niissä keskusteluissa, joita 1908 vuoden toisilla valtiopäivillä asiasta oli, nimenomaan tuotiin esiin, ettei maanvuokrakysymyksen järjestämiseen riitä yksin mainittu laki, vaan että tarvitaan muitakin toimenpiteitä, että juuri niiden aikaansaamista varten olisi säädettävä 7 vuoden pitennys vuokrasopimuksille, joka n. s. takautuvalla asetuksella silloin säädettiin. Tällaisen lainsäädäntökysymyksen esiintyminen nyt tällä hetkellä ei siis tiedä poikkeusta lainsäätäjän silloisesta kannasta, kuten ed. Wrede väittää, vaan se tietää päinvastoin tämän lainsäätäjän silloisen kannan johdonmukaista seuraamista edelleen.

Mitä sitten tulee ed. Wreden tekemiin yksityiskohtaisiin huomautuksiin, niin hän lausui valiokunnan esittäneen kysymyksen lunastushintaan nähden väärin siinä kohden, että oli sanottu, että kyllä maanomistaja jaksaa kantaa sota-ajan arvon vähenemisen, kun hänen mielestään olisi pitänyt asettaa kysymys asiassa niin, että onko oikein, että tämä arvo vähennetään. Minun täytyy katsoa, ettei ed. Wrede ole täysin tarkoin lukenut valiokunnan mietintöä läpi, sillä valiokunta on koko pitkässä, toista lehteä sisältävässä esityksessä tästä kysymyksestä arvostellut asiaa juuri siltä kannalta, jolta ed. Wrede vaatii sitä arvosteltavaksi, nimittäin onko oikein ja kohtuullista puolin ja toisin, että tuo sota-ajan arvo lunastushinnasta vähennetään. Siis mielestäni ed. Wreden lausuntoon tässä kohden ei ole oikeutettua aihetta.

Ed. Wrede valitti vielä sitä, että lakiehdotuksen 58 §:ssä säädetään vain yhden vuoden aika vuokramaksun lakkaamiselle ja että maanviljelijä voi tulla pakotetuksi yhden vuoden kuluessa rakentamaan työväenasuntoja. Tähän nähden on huomattava, ettei määräys tässä kohden sisällä maanomistajalle mitään sen epäedullisempaa kuin nykyään on jo voimassa, sillä vuoden 1908 maanvuokra-asetuksen mukaan vuokramies voi milloin tahansa siirtyä päivätyövelvollisuudesta rahamaksukannalle, ja astuu tämä muutos voimaan vuoden kuluttua siitä palkollisten muuttopäivästä, joka ensimäiseksi seuraa sen jälkeen, kun hän on ilmoituksen tästä tehnyt. Nyt kyseessä oleva määräys, jota ed. Wrede moittii, on aivan tämän nykyisen määräyksen mukainen. Siinä säädettyä aikaa ei voida asiallisesti pitentää tekemättä muutosta vuoden 1909 maanvuokra-asetukseen, ja mikäli minä voin edellyttää, tässä kamarissa tuskin on monta sellaista, jotka ovat tällaiseen muutokseen valmiita.

Ed. Wrede katsoi myös, että valitukset näitä asioita koskevista maanjako-oikeuksien päätöksistä olisi lähetettävä korkeimpaan oikeuteen eikä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. On kyllä totta, että valitukset varsinaisissa maanjako-asioissa menevät maanjako-oikeudesta korkeimpaan oikeuteen. Nyt kysymyksessä olevat asiat ovat kuitenkin siinä määrin erikoista laatua, ettei siitä tarvitse välttämättömästi seurata noiden asioiden korkeimpaan oikeuteen meneminen. Mutta lisäksi on huomattava, että oikeudenkäynnin näissä asioissa täytyy muodostua nopeaksi, että ratkaisu tulee useimmiten perustamaan tarkoituksenmukaisuussyihin, ilman että lakipykälä tulevat antamaan johtoa sinne tai tänne, jotapaitsi asiat vaativat ratkaisijoiltaan pitkälle menevää perehtymystä yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin sekä myös agraarikysymyksiin, jos mieli tuomioiden käydä siihen suuntaan, kuin lain henki ja tarkoitus edellyttää. Minä näen puolestani korkeimman hallinto-oikeuden tässä kohden antavan tuntuvasti parempia takeita kuin korkeimman oikeuden. On nimittäin huomattavaa, että oikeustilaston mukaan kaikista nostojutuista noin 80 prosenttia viipyy nykyään senaatin oikeusosastossa yli vuoden; sen mukaan kuin olen kuullut usein aina 2 ja 3 vuotta. On myös huomattava, että meidän vanhat tuomarimme suurimmaksi osaksi ovat henkilöitä, jotka ovat kaiken elämänsä istuneet vain tuomarinpöydän takana ja siinä tuominneet ja jotka kyllä tuntevat lait ja pykälät, mutta joille yleiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset virtaukset ovat jääneet monessa suhteessa vieraiksi. Onhan tunnettua, kuinka lakimiesmaailma yleensä kaikkialla luetaan vanhoillisimpiin aineksiin, mitä yhteiskunnassa yleensä on, eikä asianlaita suinkaan ole meillä vähimmin

sellainen. Päinvastoin olen omastakin puolestani erityisesti juuri maanvuokra-asiain käsittelyssä saanut siitä monia kokemuksia. Minä en tahdo sanoa, etteivät tällaiset henkilöt olisi paikallansa tavallisissa tuomarintoimissa, mutta niitä erikoistehtäviä, jotka puheenaoleva uudistus asettaa viimeiselle instanssille, niitä en tahtoisi noihin käsiin uskoa. Luulisin, että korkein hallinto-oikeus siinä kohden tulisi paremmin vastaamaan asetettavia vaatimuksia.

Ed. Wrede antoi lisäksi erinomaisen ankaran arvostelun lain muodollisesta puolesta. Minä puolestani katson, ettei tämän lausunnon tarvitse huolestuttaa minua eikä muita maatalousvaliokunnan jäseniä, varsinkin kun sen tueksi ei tuotu muuta kuin yksi esimerkki ja sekin sellainen, joka mielestäni ei lakiehdotuksen suomenkielisen tekstin perusteella anna tällaiseen huomautukseen oikeutettua aihetta. On nimittäin huomattava, kuten ed. Wredekin lausui, että lain kirjoittaminen on erinomaisen vaikea tehtävä, ja kokemus on osoittanut, että muodollisesti täysin moitteettomia laajempia lakeja ei voida saada aikaan muuten kuin vuosikausia kestäneen valmistelun jälkeen, johon suurempi määrä erikoisen taitavia lakimiehiä ottaa osaa. Ja asian luonnolliseen kulkuunhan kuuluisi, että meillä saataisiin tällaiseen valmisteluun perustuvat lakiehdotukset hallitukselta eduskuntaan, joka ne sitten joko pienemmillä muutoksilla hyväksyisi tai hylkäisi. Me olemme kuitenkin monessa asiassa ja muun muassa tässä asiassa sellaisessa pakkotilassa, että tuollainen valmistelu ei ole mahdollinen. Siten hallituksen esitys tässä asiassa oli muodollisestikin sellainen, että siitä ei ole saanut varsinaisesti mitään tukea valiokunnan työlle. Sen sijaan antoi sellaista maanvuokrakomitean ehdotukseen liittyvä lakiehdotus, jota laatimassa on ollut mukana eräs tunnetuimpia ruotsalaiseen ainekseen lukeutuvia lainkirjoittajia ja jota valiokunnan mietintöä laadittaessa on mahdollisuuden mukaan seurattu. Lisäksi on huomattava, ettei meidän valiokuntiimme nykyään riitä kaikkiin edes yhtä lakimiestä ja jos joku riittää, on hän siinä yksin. Näin ollen monet valiokunnan lakiehdotukset eduskuntaan tullessaan jäävät kokonaan ilman sellaista juriidisen kolleegion tarkastusta, joka muodollisesti moitteettomalle laille olisi välttämätön, ellei sellaista valmistelua ole jo hallituksen toimesta niille aikaisemmin annettu. Mutta lisäksi on mielestäni otettava huomioon, että meidän äärimäinen oikeistomme on aina ollut valmis käymään sille vähemmän mieluisten lakiehdotusten kimppuun myös sillä perustuksella, että ne ovat muodollisesti heikot. Siten erityisesti 1909 vuoden maanvuokra-asetus joutui tässä suhteessa erittäin ankarain hyökkäysten alaiseksi jo lakia laadittaessa ja myöhemmin, ja kuitenkin oli siinäkin asiassa ollut hallituksen esitystä laatimassa sekä muutenkin mukana yksi ruotsalaisten huomatuimpia lainkirjoittajia. Ja kun lakia on sovellutettu on niillä, jotka ilman moittimistendenssiä sitä arvostelevat, käynyt selväksi, että laki itse asiassa on paljon parempi kuin sen moittijat tahtovat siitä väittää. Siten muun muassa maanvuokrakomitea lakia tarkastaessaan teki siihen vain suhteellisesti vähän muodollisesta puutteellisuudesta aiheutuvia muutoksia.

Tällaisia seikkoja huomioonottaen en voi päästä siitä, että meidän oikeistollemme vastenmieliset asiat saavat heidät usein vastahakoisiksi niihin muotoihin nähden, joissa asia esiintyy. En tahdo väittää, että se olisi jotakin tahallista ja pahansuopeudesta johtuvaa, vaan katson sen luonnolliseksi psykoloogiseksi ilmiöksi, joka tulee esiintymään aina, kun pitemmälle menevä uudistuslainsäädäntö tulee kysymykseen. Kun asia ei kerran asiallisesti sovi siihen systeemiin ja ajatuksen kulkuun, jonka oikeiston jäsenet ovat omistaneet, on vaikea löytää sellaisia muotoja, joissa asia näyttäisi edes muodollisesti hyvältä.

Kun ed. Wrede lausui, ettei lakia osaa kirjoittaa jokainen, joka luulee sitä osaavansa, olen puolestani valmis yhtymään häneen tässä. Kuitenkin katson tarpeelliseksi huomauttaa, ettei maatalousvaliokunnassa ole luultu sitä eikä tätä, vaan siellä on pyritty laatimaan lakiehdotus sellaiseksi, kuin on osattu, ja siinä vilpittömässä pyrkimyksessä ovat valiokunnan kaikki jäsenet olleet mukana. Meillä on tosin laadittu erityisesti 1890-luvulla joukko muodollisesti hyviä lakeja, mutta ne ovat laaditut suureksi osaksi ulkomaalaisten mallien mukaan, jotapaitsi niissä on ollut lakimieskollegio aina valmistelussa mukana. Nyt puheenaolevassa asiassa ei ole mitään ulkomaalaisia malleja olemassa, joten tehtävä on ollut siinäkin kohden erityisen vaikea. Ja ovathan monet aikaisemmatkin lakiehdotukset, joissa on ollut tällaisia malleja käytettävänä ja taitaviksikin katsottuja lainkirjoittajia niitä laatimassa, saaneet sangen ankaran arvostelun osakseen. Muistutan vain lainvalmistelukunnan ehdotuksesta jakolainsäädännöksi, jotapaitsi esitykseni alussa mainitut esimerkit vuokralainsäädännön alalla ovat siitä osoitteena. Ja lisäksi esimerkiksi nykyinen vesioikeuslaki on saanut erinomaisen paljon moitetta lakimiesten taholta juuri muodollisessa suhteessa, vaikka siinä on ollut monenlaisia valmistelujakin ja vaikka se on sen niin erinomaisen säätyvaltiopäivälaitoksen tuotteita.

Mietintö, joka nyt on kysymyksessä, olisi luonnollisesti voitu saada huomattavasti paremmaksi muodollisessa suhteessa, jos olisi ollut tilaisuus laittaa erityinen juristikollegio lakiehdotusta tarkastamaan, ennenkuin valiokunta toisessa lukemisessa sen lopullisesti hyväksyi. Sellainen olisi kuitenkin vienyt paljon aikaa ja aiheuttanut sen, että lakia tuskin olisi voitu ajatella saatavan valmiiksi näillä valtiopäivillä. Kun on tiedossa, että suuri, ehkä suurin osa edustajia kuitenkin katsoo, että sen valmistuminen näillä valtiopäivillä on välttämättömästi saatava aikaan, on luonnollista, että valiokunta mieluummin jätti tuollaisen tarkastuksen toimittamatta, silläkin uhalla, että lakiehdotukseen jäisi muodollisia puutteita. Tällaiset seikat huomioonottaen ei siis mielestäni, kuten sanoin, maatalousvaliokunnan jäsenten tarvitse olla huolissaan sen arvostelun johdosta, jonka ed. Wrede lakiehdotuksesta antoi. Minä valitan, ettei lakiehdotuksen ruotsinkielinen teksti ole ehtinyt tulla paremmalle kannalle, kuin mitä se on. Sen kääntämiseen on kuitenkin käytetty asiantuntevaa apua myös eduskunnan ulkopuolelta, ja joskin tulos on puutteellinen, niin voidaan ja on myöskin ollut tarkoitus saada se korjatuksi aivan lähitilassa. Muuten onhan toivottavaa, että suuri valiokunta saa lakiehdotukseen moniakin parannuksia, ja minä luulen, että kukaan ei parannuksista iloitse enemmän kuin jokainen maatalousvaliokunnan jäsen. Joka tapauksessa asia on saatava näillä valtiopäivillä läpi. Mitkään muodolliset puutteet eivät saa sen aikaansaamista näillä valtiopäivillä estää.

Sitten on minun tehtävä ed. Kairamon lausuntoon pari oikaisua. Ed. Kairamo muun muassa puhui vuokra-alueisiin luettavan viljellyn maan pinta-alasta ja lausui, että 10 ha on sopiva ja että maanvuokrakomiteakin asettui sille kannalle. Mutta sitten hän lausui, että joissakin tapauksissa suuriin torppiin nähden olisi isompikin pinta-ala sallittava, kuten maanvuokrakomiteakin on ehdottanut, aina 25 ha:iin. Kuitenkin on asianlaita niin, että maanvuokrakomitea ei ole ehdottanut mitään suurempaa hehtaarimäärää kuin 10 ha. Maanvuokrakomitean ehdotus tiesi sitä, että suurimmat vuokra-alueet, joilla on yli 25 ha viljeltyä maata, luonnonniittyä lukuunottamatta, jäisivät kokonaan lakiehdotuksen ulkopuolelle ja sitä pienemmät vuokra-alueet, mikäli niissä olisi maata yli 10 ha, nimittäin viljeltyä ja veljelyskelpoista maata, saataisiin pienentää mainittuun määrään. Niin ollen minä siis käsitän, että ed. Kairamon tuohon väitteeseen perustuva huomautus oli aiheeton. — Sitten ed. Kairamo puhui suurista torpista ja niiden rakennuksista ja luetteli, että on yli 700 torppaa, joilla on yli 25 ha viljeltyä maata, ja että nämä joutuvat vaikeaan asemaan siitä syystä, että rakennukset tulevat epäsuhteeseen viljeltyyn alaan, jos tuota viljeltyä alaa pienennetään. Tämän johdosta on minun huomautettava, että suurin osa näistä suurista vuokratiloista on lampuotitiloja, joiden vuokramiehet tuskin usein ovat sellaisia tilattomaan väestöön luettavia henkilöitä, joita valiokunnan mietinnön mukaan olisi asiassa autettava ja joiden turvaamiseksi lakiehdotus on laadittu, ja tulisivat siis monetkin näistä jäämään lakiehdotuksen ulkopuolelle. Huomautukselta siis tässäkin kohden katkeaa kärki. — Vielä ed. Kairamo väitti, että tämä on virkavaltainen mietintö, joka on virkamieskannalta otettu, ja toi osoitukseksi siitä määräyksiä, että oli mainittu kuinka on asioita käsiteltävä sillä ja silläkin tavalla, ilman että oli sanottu, mikä viranomainen ne käsittelee. Nyt on asianlaita niin, että maanvuokrakomitean laatimassa lakiehdotuksessa on aivan samanlaisia määräyksiä siinä osassa lakiehdotusta, joka koskee asian asiallisoikeudellista puolta. Siten muun muassa sanotaan 12 §:ssä, että „jos vuokranantaja vaatii vuokramiestä lunastamaan vuokra-alueen sijasta toisen alueen, johon vuokramiehen harkitaan kohtuuden mukaan voivan tyytyä, olkoon velvollinen uudelle alueelle siirtymään", siis aivan samansuuntainen määräys, johon ed. Kairamo vetosi. Siinä ei mainita, kuka harkinnan toimittaa, se on jätetty niiden viranomaisten tehtäväksi, jotka eri paikoissa lakia luetellaan. Samanlaisia määräyksiä on nyt laaditussa maatalousvaliokunnan ehdotuksessa. Ed. Kairamo sanoo tätä ehdotusta virkavaltaiseksi, mutta hänellä ei ollut mitään muistutuksia maanvuokrakomitean ehdotusta vastaan silloin, kun siinä oli aivan samanlaisia määräyksiä.

Sitten on minulla syy kosketella myöskin ed. Lagerlöfin lausuntoa. Ed. Lagerlöf lausui, että anarkismi on saanut sijaa porvarillisessa lainsäätäjäkunnassakin. Puolestani tahtoisin ed. Lagerlöfin lausunnon perusteella kohdistaa nämä sanat häneen. Sillä minusta tuntuu niin, että anarkismi ja bolshevismi oli saanut hänessä sijaa tässä asiassa. (Keskustasta ja vasemmalta: Oikein!) Meidän on muistettava, että ed. Lagerlöfin lausunnon alkuosa tiesi sitä, ettei minkäänlaisia uudistuksia olisi saatava aikaan. Lausunnon keskiosa tiesi sitä, että ed. Lagerlöf olisi valmis menemään paljon pitemmälle, kuin mitä meidän laatimassamme lakiehdotuksessa ehdotetaan, vieläpä hän olisi valmis ilmaiseksi luovuttamaan mäkitupalaisille, mikäli minä käsitin, ei ainoastaan heidän entiset alueensa vaan vielä pikkusen lisäksi. Ja sitten lausunnon lopussa

hän taas tuli siihen, että tämä mietintö tiesi kaikkea sitä pahaa, mitä lausuakseen hän sanoja löysi, ja että hänen ehdottomasti täytyy tällainen mietintö hylätä. Jos mikään on anarkismia ja bolshevismia, on tällainen lausunto. Siitä kuinka sekaisin ed. Lagerlöfin mielipiteet tässä asiassa näyttävät olevan pyydän mainita muutaman esimerkin, joka perustuu ed. Lagerlöfin itse laatimaan lakiehdotukseen tässä samaisessa kysymyksessä vuokra-alueitten lunastamisesta. Ed. Lagerlöf moitti sitä, että me olemme mietinnössämme ehdottaneet lunastushinnan sillä tavalla, kuin olemme ehdottaneet, nimittäin, että se olisi aina vissi hinta, nimittäin se hinta, joka saadaan, kun käyvästä hinnasta lunastuksen tapahtuessa vähennetään sodan alkamisen jälkeen aiheutunut arvonnousu. Toisin sanoen olemme ehdottaneet, että se olisi hinta ennen sotaa, mikä olisi määräävänä, ja siis että hinta olisi jotakin määrättyä. Ed. Lagerlöf ehdottaa, että kun maita vuokramiehelle pakkolunastettaisiin, niin maa ja rakennukset arvioitaisiin paikkakunnalla käyvän hinnan mukaan. Mutta sitten hän sanoo, huomioon ottaen vuokran suuruuden, sen ajan, jonka torppari vielä on oikeutettu torppaa hallitsemaan, sen kertakaikkisen vastikkeen, jonka torppari tai hänen edeltäjänsä ehkä on maanomistajalle suorittanut, torpparin tekemät parannukset sekä muut torpparin oikeutta vahvistavat asianhaarat, harkitaan erikseen, kuinka suuri osa arvioidusta hinnasta on pidettävä torpparin oikeutena lunastettavaan omaisuuteen ja tilan arvosta hinnan alennuksena vähennettävä. Siis ed. Lagerlöf saattaa näin moninkertaisten asiain perusteella arviomiesten vapaasti harkittavaksi, kuinka paljon kukin kussakin tapauksessa katsoo oikeaksi, että hinnasta on torpparin hyväksi luettava ja siis maanomistajalta otettava pois. Maatalousvaliokunta ei ole ollut valmis sellaiseen bolshevismiin. Sillä maanomistajan pitää tietää ennen kaikkea, minkä hinnan hän siitä saapi ja minkä arvon mukaan luovuttaminen tapahtuu, ja pitää tietää, että tämä harkinta ei jää minkään mielivallan varaan, vaan että siinä on vissi arvioperuste ja vissi konkreettinen pohja. Siihen valiokunta on tahtonut tulla. Ja nähdäkseni se on siinä jotakuinkin onnistunut, jotavastoin ed. Lagerlöfin vastaava ehdotus on aivan mahdoton. Muita samanlaisia esimerkkiä voisi tuoda esille ed. Lagerlöfin omasta ehdotuksesta, mutta en katso niitä tarpeelliseksi tässä esittää.

Silloin, kun ed. Lagerlöf esitti lausuntonsa, ajattelin, kun hän tuli lausunnon keskipaikkaan, että jos kehitys käy niin nopeasti kuin se lausunnon yhteydessä kävi, niin että hän kannaltaan lausunnon alkupuolella ehti lausunnon keskipaikoilla kokonaan toiselle kannalle, ajattelin ja toivoin, että hän kehittyy vielä niin, että ennenkuin lakiehdotuksen käsittely on lopussa, hän on valmis hyväksymään myös valiokunnan ehdotuksen. Mutta sen jälkeen, kun ed. Lagerlöf oli uudelleen päässyt loppuun, menetin toivoni ja katson hänet nyt parantumattomaksi. Muuten tässä asiassa on puhuttu erinomaisen paljon länsimaista ja omistusoikeuden pyhyydestä ynnä muista tällaisista seikoista. Panen erityisesti merkille ed. Lagerlöfin ja Palmgrenin puheet. Mutta voin herroille vakuuttaa, että kun olen tutkinut länsimaiden oloja, olen tullut siihen syvään vakaumukseen, että koko se kulttuuriluokka, joka meillä on viime vuosiin saakka ja siihen saakka, kunnes varsinainen suomalaisesta kansasta lähtenyt suomalainen aines nousi asioihin mukaan, koko tuo kulttuuriluokka on tuntenut länsimaista ainoastaan sen kaikkein rutivanhoillisimman puolen eikä mitään muuta. Juuri maakysymyksen alalla ei tänne ole koskaan tuotu mitään tuulahduksia niistä reformeista, joita on pantu toimeen ympäri Eurooppaa vuosisatojen kuluessa, eikä suinkaan vähimmän niiden vuosikymmenien kuluessa, joiden kuluessa meidän valtiolaitoksemme on toiminut. Niistä ei ole tuotu mitään tuulahduksia tänne. Mutta sen sijaan on täällä aina puhuttu omistusoikeuden pyhyydestä ja loukkaamattomuudesta j. n. e., juuri noista samoista väitteistä, joita länsimaiden kaikkein vanhoillisimmat ainekset ovat aina tuoneet esille ja joilla aina on vastustettu kaikkia niitä uudistuksia, joita juuri länsimaissa on saatu aikaan. Se on tämä länsimainen vanhoillisuus, jota täällä nämä herrat edustavat. Ja minä uskon, että heitä ei saa siitä vanhoillisuudesta erilleen, he kyllä tulevat sillä kannalla pysymään. Mutta tässä nyt on, minä käsitän asian niin, taistelu tämän vanhoillisen kulttuuriluokan ja varsinaisen suomalaisen kansanaineksen välillä, kysymys siitä, kumpi niistä tässä voittaa. Onko suomalainen talonpoikaisluokka, joka todella harrastaa edistystä ja tahtoo saada uudistuksia aikaan, onko se siinä määrässä voimakas, että se pystyy tämän uudistuksen nyt näillä valtiopäivillä viemään läpi. Jos se siihen pystyy, niin se on varmaa, että se tekee sellaisen työn, jonka jäljet tuntuvat vielä pitkät ajat tulevaisuudessa. Siitä tässä on kysymys. Ja minä toivon, että se luokka, joka täällä eduskunnassa suurimman osan muodostaa se osoittautuu tähän tehtävään päteväksi. (Keskustasta ja vasemmalta: Hyvä! Hyvä!)

Ed. Pullinen: Edellinen puhuja on aivan pätevästi vastannut kaikkiin niihen huomautuksiin, mitä täälä on tehty valiokunnan ehdotusta

vastaan, joten voin rajoittua vain muutamaan huomautukseen. Ensinnäkin tahdon mainita valiokunnan puolustukseksi sen seikan, että kun hallituksen esitys lähetettiin valiokuntaan, niin ei yksikään niistä puhujista, jotka nyt hylkäävät koko lakiehdotuksen, silloin antanut hallituksen esityksen johdosta mitään epäilevää lausuntoa, vaikkakin se nojautuu samoille periaatteille, kuin valiokunnankin ehdotus. Päinvastoin kehoitettiin valiokuntaa joudututtamaan tämän tärkeän asian ratkaisua ja käsittääkseni aivan samaan suuntaan kuin hallituksenkin esitys asiassa oli. Näyttää siis siltä muutamista lausunnoista, kuin eräät edustajat sillä aikaa, kun asia oli valiokunnassa käsiteltävänä, olisivat ainakin jossain määrin muuttaneet mielipidettänsä ja olisivat nyt valmiit tekemään toisenlaisen ehdotuksen, jopa hylkäämään koko asian ja siirtämään sen ratkaisun kaukaiseen tulevaisuuteen. Ed. Lagerlöf muun muassa lausuu nyt tänä päivänä, ettei saa millään tavoin koskea entisiin vääryyksiin juuri puhuessaan mäkitupalaisten aseman korjaamisesta. Jos siinä on ennen tehty vääryyksiä, niin niihin ei saa koskea. Mutta evästyskeskustelussa puhuessaan samasta asiasta hän lausui seuraavaa: „Tätä luokkaa ei saa jättää niin hoidotta, kuin se on jätetty tähän saakka; se käsitys alkaa olla yleinen niin porvarisstossa kuin vasemmistossakin, että sen aseman parantamiseen on valtion ryhdyttävä ja sillä tavalla, että se tuntuu." Siis aikaisemmin oli hän valmis korjaamaan vääryydet ja tekemään kaikki voitavansa, ja nyt hän asettuu sille kannalle, ettei entisiä vääryyksiä olisi ryhdyttävä korjaamaan. Mitä sitten ed. Kairamon lausuntoon tulee, niin tahtoisin siitäkin tehdä pari huomautusta. Ed. Kairamon ensimäinen huomautus kohdistui siihen, ettei ollut mitenkään sopivaa tässä yhteydessä ottaa ratkaistavaksi myöskin mäkitupalaisten asiaa, katsoen, että se puoli asiasta on valmistamaton. Valiokunta kuitenkin piti tämän sekä asiallisesti että myös asian järjestelyn vuoksi tärkeänä, sillä , kuten tiedämme, ovat mäkituvat ja torpat sekaisin keskenänsä, ja näiden molempien alueiden järjestely onnistuu paljon paremmin, kun se toimitetaan samalla kertaa. Ja juuri yksin tämä käytännöllinenkin syy on omansa puolustamaan sitä kantaa, jolle valiokunta tässä asettui, kun se ryhtyi mäkitupalaisten asiaa tässä yhteydesä ajamaan. Niistä asiallisista syistä, jotka tähän vaikuttivat, on mietinnön perusteluissa riittävästi lausuttu. Toinen ja tärkein syy, johon ed. Kairamo perusti hylkäämispäätöksensä, oli lunastushinnan arvioiminen. Hän lausui, että kun hintaa arvioidaan tällä tavalla, niin annetaan torppareille „suoranainen lahja". Tämä kumminkin sietää tarkistelua, sillä suoranaiseksi lahjaksi ei valiokunnan mielestä voi sanoa, jos torpparit suorittavat sen hinnat, kuin valiokunta ehdottaa. On ensinnäkin nimittäin otettava huomioon rahan arvon aleneminen, joka nyt sodan aikana on niin huomattavasti tapahtunut. Sillä ei ainakaan voi pitää varmana, ettei rahan arvo tulisi sodan loputtua nousemaan, ja sillä tavalla maanomistajille torpista saamansa raha tulee arvokkaammaksi ja torppareille taas tulee vaikeammaksi maksaa, kun niiden täytyy kalliilla rahalla lyhennyksiä maksaa. Hintaa määrätessä oli valiokunnan mielestä tämäkin seikka otettava huomioon ja se oli yhtenä syynä siihen, että katsottiin tarpeelliseksi vähentää sota-aikana tapahtunut arvonnousu maksettavasta hinnasta. Toisena vaikuttimena siihen, että sota-ajan arvonnousu vähennettiin hinnasta, oli se, että valiokunnan mielestä katsottiin vuokraajilla olevan vissejä oikeuksia vuokraamiinsa maihin ja että he tulisivat tyytyväisiksi ja tietäisivät jotakin saavansa näistä oikeuksistansa, niin heidän täytyisi tällainen hinnanalennus saada. Lainsäätäjäkin on myöntänyt, että vissejä oikeuksia heillä on, kun eduskuntakin kahdesti on säätänyt takautuvan lain. Sekin osoittaa, että heillä on vissejä oleellisia oikeuksia ja niistä oikeuksista he ovat oikeutettuja vissin korvauksen saamaan.

Hintaa arvosteltaessa on myös otettava huomioon se seikka, johon täällä on aikaisemmin viitattu, että kun erikseen arvostellaan maa ja erikseen rakennukset ja erikseen jossain määrin myös metsä, kokonaishinta tulee sillä tavalla todennäköisesti jonkun verran korkeammaksi, kuin jos tilaa kokonaistilana arvosteltaisiin. Ja ettei tässäkään suhteessa tulisi torppareille vääryyttä, on oikein ja kohtuullista, että tapahtuu käyvästä hinnasta vähennys, joka tämänkin mahdollisen epäkohdan tasoittaa. Myöskään ei voi jättää huomioon ottamatta maanviljelijäin yleistä mielipidettä, sitä arvostelua, jonka maanviljelijät tässä hintakysymyksessä ovat hallituksen esityksestä antaneet. Hallituksen esityksen ja valiokunnan ehdotuksen kanta tässä hintakysymyksessä on melkein sama, ja kun maanviljelijät yleensä sekä eduskunnassa että ulkopuolella eduskunnankin, sillä aikaa kuin asia on ollut valiokunnassa käsiteltävänä, ovat yleisesti hyväksyneet sen ehdotuksen, jonka asiassa hallitus on tehnyt, on se antanut tukea valiokunnalle luulemaan, että maanviljelijät yleensä ovat valmiita tästä hinnasta luovuttamaan ne alueet, jotka heillä nyt ovat vuokralla, ja että he ovat myöskin tämän arvostelun antaneet harkinnan perusteella; he ovat katsoneet siihen olevansa velvollisia yhteiskunnan

hyväksi sekä myöskin oman taloudellisen ja yhteiskunnallisen asemansa järjestämiseksi. Niin ollen ei voi ollenkaan sanoa, että se hinta, josta torpat luovutetaan, olisi suoranainen lahjahinta, vaan se on käsittääkseni harkinnan ja laskelmien pohjalla tehty hinta, joka toivottavasti tulee tyydyttämään sekä maanomistajia että vuokraajia, joka toivottavasti tulee tekemään sen, että vuokraajatkin ovat valmiit lunastamaan nämä torpat itsellensä eivätkä tule vastustamaan, niinkuin yleensä on koetettu ainakin aikaisemmin meillä väittää, että torpparit eivät ole koko tähän uudistukseen valmiit.

Ed. Kairamo sanoi, että tämä hinta on niin huokea, että seurauksena tästä tulee olemaan se, että torpparit, saatuaan tilat omikseen, tulevat myymään ne ja saamaan niistä suuret voitot sekä heittäytymään sitten elämään eläkkeellä eläkevaareina ja siten lisääntyy työttömien joukko. Tähän voin sanoa vastaukseksi, että niissä seuduissa, missä on pienviljelys yleistä, ei tällaista vaarijoukkoa ole ollenkaan olemassa. Näitä vaareja on muodostunut juuri niillä alueilla, joissa torpat ovat ja joissa on suurviljelystä, eikä niitä ole ollenkaan pienviljelysseuduissa. Ja jos nämä nykyiset torpparit muodostuvat pikkutilallisiksi, niin tätäkään vaaraa ei suikaan tule olemaan, eivät ainakaan olevat olot pienviljelijäseuduissa ole antaneet siihen vähintäkään viittausta.

Viimeinen huomautus, jonka ed. Kairamo teki lakiehdotusta vastaan, oli se, että tässä ei ole ollenkaan otettu huomioon maanviljelyksen etuja, vaan ne ovat jätetyt kokonaan syrjään. Tämän hän perusteli siihen, että toisaalta on tehty liian pieniä torppia, toisaalta taas on nykyisten suurten torppien alueita pienennetty liikaa ja sillä tapaa vahingoitettu heidän aikaisempaa talousjärjestelmäänsä. Mahdollista on, että muutamat torpat ja varsinkin muutamat mäkituvat maanviljelyksen kannalta ovat liian pieniä ja jos vain otetaan huomioon se alue, joka pakollisesti tulee niihin yhdistetyksi, silloin ne jäävätkin liian pieniksi. Mutta jos otetaan huomioon se seikka, jota tässä on edellytetty, että paitsi tätä niin sanottua pakkohintaa ulkopuolella vuokramiehet ovat tilaisuudessa ostamaan lisäksi maata, jos sitä nimittäin on tilalla sopivasti saatavissa, niin silloin kyllä tällaiset viljelykselle haitalliset seikat tulevat poistumaan. Ja kun täällä nyt on mainittu sellaistakin, että tämä asia olisi vapaaehtoisuuden tietä kyllä tullut järjestetyksi kokonaisuudessaankin, niin on hyvin luultavaa, kun näin optimisteja ollaan, että se edes näiltä pieniltä osiltaan tulee vapaaehtoisuuden tietä järjestetyksi ja tämä epäkohta tulee poistumaan. Varsinkin se seikka, että nämä suuremmatkin torpat ovat kyllä tilaisuudessa saamaan tätä tietä enemmän maata, takaa sen, että ne, joilla on suuremmat rakennukset ja suuremmat mahdollisuudet viljelykseen tulevat vapaaehtoisuuden tietä hankkimaan itselleen riittävästi maata. Liian suureksi ei valiokunta katsonut voivansa näitä torppien alueita puolustaa, vaan katsoi, että nykyisten pienviljelijäin kokoiset tilat tulevat paremmin vastaamaan tarkoitustaan. Tässä suhteessa oli ed. Kairamo evästyskeskustelussa aivan samalla kannalla, kuin valiokunta, ja hänen lausuntonsa nyt on aivan päinvastainen sen kanssa, mitä hän lausui silloin, kun asia lähetettiin valiokuntaan. Hän sanoi: „Luultavasti joku ylin raja lunastettavalle alueelle on välttämätön säätää. Ei voi olla oikein, että pakotetaan erinomaisen halvalla hinnalla maanomistajaa luopumaan niin suurista alueista, kuin eräissä tapauksissa torppien alueet ovat."

Lopuksi tahdon minäkin lausua puolestani, niinkuin edellinen puhuja, että valiokunnan käsityksen mukaan ei tämä laki suinkaan ole bolshevismia, vaan aivan päinvastoin. Tarkoituksena tällä lailla on kohottaa maan tuotantoa. Valiokunta on ollut tietoinen siitä, että nykyiset torpparien viljelykset tuottavat suhteellisesti paljon vähemmän kuin niitten maanviljelijäin viljelykset, joilla ne ovat omina omistettavina viljelyksinä. Myöskin ovat tilasto ja tutkimukset selvästi osoittaneet, että pienviljelminä viljelykset tuottavat runsaammin kuin suurviljelyksinä. Siis tuotannon kohoamisen kannalta oli valiokunnalla kaikki edellytykset tehdä ehdotuksensa. Myös yhteiskunnan rauhan ylläpitämisen kannalta on kaikki syy koettaa saada talonpoikaisluokka tässä maassa lisääntymän, sillä siitä ovat äskeiset esimerkit todistuksena, että se kykenee paraiten järjestyksen ylläpitämään. Kuten valiokunta perusteluissaan sanoo, niin ei tässä suhteessa riitä yksinään se, että vuokramiehet tehdään itsenäisiksi talollisiksi, vaan hallituksen on käytettävä kaikki mahdolliset keinot senkin jälkeen lisätäkseen itsenäisiä maanomistajia ja varatakseen tilattomalle väestölle maata itsellensä omistettavaksi. Jo osaksi tästäkin syystä on valiokunta luopunut siitä ajatuksesta, että yhteiskunnan varoja suorastaan käytettäisiin suuremmassa määrässä tämän torppariasian järjestämisessä, vaan että kaikki käytettävänä olevat varat varattaisiin jatkuvasti tilattoman väestön aseman järjestämiseksi ja tilallisluokan lisäämiseksi. Minä puolestani toivoisin, että suurelle valiokunnalle, vaikkakin vaivan kautta, tulisi mahdolliseksi tehdä riittävät muutokset maatalousvaliokunnan lakiehdotukseen, jotta eduskunta voisi sen sitten näillä

valtiopäivillä hyväksyä, ettei tämä tärkeä asia missään tapauksessa vain jäisi pitemmälle.

Senaattori Pehkonen: Kun minä eilen käyttämässäni lausunnossa tulin siihen, että valiokunnan mietinnössä esitetyn viljelyspinta-alan korkeinta rajaa olisi sallittava erinäisissä tapauksissa kohottaa, tein minä sen siitä syystä, että katsoin tämän olevan sekä yhteiskuntaolojen että toiselta puolen ja varsinkin maataloustuotannon kannalta lainlaadinnassakin huomioonotettava. Tilastonumerot osoittavat, että meillä löytyy huomattava määrä sellaisia vuokraviljelmiä, sellaisia torppiakin, puhumattakaan lampuotitiloista, joissa viljellyn maan pinta-ala on huomattavasti suurempi, kuin minkä valiokunta esittää korkeimmaksi rajaksi. Sillä lailla on vuoden 1901 tilaston mukaan 10—25 ha viljeltyä maata yli 9,000 vuokraviljelmällä ja yli 25 ha on 800:lla. Jos nyt valiokunnan ehdotus tulee laiksi, joutuu koko tämä määrä vuokraviljelmiä sellaiseen asemaan, että niiltä osa viljelyksistä voi joutua pois, ja kuitenkin näillä rakennukset esimerkiksi ovat tätä suurempaa pinta-alaa vastaaviksi rakennetut. Osa valmista pääomaa jää silloin ensinnäkin kuolleeksi pääomaksi. Mutta pienemmissäkin, jonkun verran alle 10 hehtaaria tai niillä paikkeilla olevissa vuokraviljelmissä jää saavuttamatta eräs varsin tärkeä tulos, johon asutustyössä ennen kaikkea täytyy pyrkiä. Meidän maamme viljelyskelpoisesta maa-alasta on toistaiseksi viljeltynä vain huomattavasti pieni osa, kun sen sijaan varsin laajat ja täysin viljelyskelpoiset maa-alat edelleen odottavat viljelijän kättä. On näin ollen, siten kun tuotantoa pyritään edistämään ja yhteiskuntaoloja sen perusteella järjestämään, tärkeätä, että tästä viljelyksen laajentumisesta erityisesti pidetään huolta. Käsittääkseni on silloin tätä kysymystä ratkaistaessa pyrittävä niin paljon kuin se on mahdollista saamaan aikaan olotila, jossa viljelijä voi, paitsi entisiä viljelyksiään syventämällä, myöskin uusia viljelyksiä raivaamalla palvella sitä päämäärää, johon tahdotaan tulla. Tästä voipi myös olla edullinen seuraus jatkuvaisuutta asiassa ajatellessa. Me emme tarvitse luulla, että yhteiskunnallinen kehitys rajoittuu siihen, että me saamme nykyiset vuokraviljelijätkin itsenäisiksi, vaan meidän täytyy ajatella, että kehitys kulkee voimaperäisempään suuntaan ja sitä mukaan, kuin siinä tuloksia saavutetaan, voidaan edelleen jakaa viljelmiä yhä pienempiin alueisiin. Ei ole näin ollen mahdotonta, ettei jonkun ajanjakson kuluttua kehitys menee tai voipi johtaa siihen että nykyään muodostetut viljelmät vielä voidaan jakaa esimerkiksi kahtia. Mutta jos nykyään muodostetuilla viljelmillä on voitu samalla laajentaa viljelyspinta-alaa, on tätä jakaantumista edistetty ja kehityksessä saatu huomattava tulos aikaan.

Jo eilen eräässä lausunnossa viitattiin siihen, että maataloustuotannolliselta kannalta on pienviljelysten suosiminen asetettava yhteiskunnalliseksi päämääräksi. Minä pyydän vielä omasta maasta saaduilla tuoreilla numeroilla lisätä tätä todistusta. Sodan aikana meillä toimeenpannuissa niin sanotuissa sota-ajan uutisviljelyskilpailuissa raivasi kaikista pienin viljelijäluokka, joka siinä oli mukana, 25 % entiseen viljelysalaansa lisää uutismaata, kun sen sijaan mukana ollut suurin viljelijäluokka raivasi keskimäärin ainoastaan 10 % entisiin viljelyksiinsä lisää. Tämä omasta maasta saatu tuore esimerkki osoittaa mitenkä tärkeätä on, että lainlaadinnassakin pidetään silmällä mahdollisuutta pienviljelijälle käyttää osa työvoimaansa, harrastustaan ja aikaansa myöskin uutismaan raivaamiseen. Kun minä käsitän, että silloin useimmissa tapauksissa, varsinkin jos viljelmätkin ovat suurempia, myös itse maanomistajalla on maata käsittääkseni enempi kuin hän ehkä voipi viljelläkään sitä edullisesti, en pitäisi niin vaarallisena, jos asiantuntijan harkinnasta riippuen vuokraajan viljelysalaa voitaisiin erinäisissä tapauksissa laajentaa enemmän, kuin mitä valiokunta on edellyttänyt. Samasta syystä ja tähän yhtyen olen esittänyt, että erinäisissä tapauksissa myöskin metsäalaa olisi voitava saada laajentaa siitä, mitä valiokunta on ehdottanut. Tämän myöskin osittain siitä syystä, että metsäalaan usein myöskin tulee kuulumaan laidunmaata ja siinä viljelyskelpoista maata, jonka viljelijä voipi vähitellen raivata sen mukaan, kuin hänen taloutensa kähittyy ja hän voi puunkuluttamista muulla tavalla järjestää, sitä mukaa myöskin metsäala voipi edullisesti pienentyä. Kun käsittääkseni tässä asettuu eräitä esteitä, jotka vuokraviljelijälle tekevät muutoksen vähemmän mieluisaksi, ja kun muutoksen lopullinen päätös on useissa tapauksissa harkittava verraten lyhyessä ajassa, katson, että tässä se vapaaehtoisuus, joka vuokraajalle joka tapauksessa on jätetty, voipi johtaa epäedullisiin tuloksiin, voipi johtaa siihen, että se aika, jonka kuluessa lunastamista voipi vaatia, menee ohi, varsinkin jos viljelijä tänä aikana, maanomistaja tänä aikana antaa hyvät lupaukset vuokrasuhteiden jatkumisesta.

Mitä siihen tulee, missä määrin se korvaus, joka tässä on esitetty, on riittävä tai vähemmän riittävä, se luonnollisesti on harkinta-asia, jossa eri

henkilöt voivat asettua aivan eri kannalle, ja myöskin asia, joka erinäisissä yksilötapauksissa on arvosteltava aivan eri lailla. Mutta kun tuollaisen uudistuksen läpiajaminen on siirtynyt niin pitkälle ja kun se joka tapauksessa nyt on nopeasti saatava menemään, ei voida välttää sitä, ettei eri tapauksissa tule jonkun verran erilainen korvauskin olemaan siinä, minkä arvoinen maa-alue luovuttajalle on. Mutta joka tapauksessa ei voida puhua varsinkaan valiokunnan mietinnön perusteella siitä, että maa ilmaiseksi joutuisi tämän mukaan.

Kun tammikuulla esitystä valmistettaessa käännyin muun muassa parin erinäisten rahalaitosten johtajan puoleen tiedustelemalla heidän mielipidettään esityksessä oleviin määritelmiin nähden kiinnityksen suhteesta tähän lunastushintaan, lausuivat molemmat nämä rahalaitosten johtajat sen ajatuksen, että se hinta, minkä hallitus oli esityksessä omaksunut, täysin turvaa kiinnityksen haltijan, että esitys siinä suhteessa on maanomistajia heidän käsittääkseen varsin hyvin tyydyttävä. Toinen puolestaan, rahalaitoksen johtajana on jo muutamien vuosien aikana arvostellut tiloja arvioitaessa torpat paljon vähemmänarvoisiksi, kuin mitä ne tässä ovat. Tämä lausunto käsittääkseni osoittaa sitä, että edellinen lainsäädäntökehitys ja olojen kehitys olisi pitänyt myöskin suur-maanomistajille selvästi osoittaa, mihinkä lopputulokseen tässä on tultava, ja heidän olisi pitänyt voida olevat olot tiloilla järjestää sellaisiksi, ettei tämä muutos, vaikka se nyt tulee näennäisesti pian, tuottaisi heille voittamattomia vaikeuksia, ja myös sitä, että vuokraajat ovat oikeutetut odottamaan, että he saavat alueensa lunastetuksi sellaisilla hinnoilla, joilla he olisivat saaneet, jos lainsäädäntö olisi tässä joutunut olevien olojen mukaan. Se seikka, että alueet joka tapauksessa tulevat lunastetuksi alemmasta, kuin nykyään käypä hinta tai gulashihinta on, voipi helposti johtaa keinotteluun ja siihen, että eräät torpparit muutaman tuhannen markan voiton himosta pyrkivät myymään uuden tilan toisiin käsiin. Valiokunta on kuitenkin tähän nähden merkinnyt ehdotukseen, että nämä tilat tulevat kuulumaan jo eduskunnassa aikaisemmin hyväksytyn pientilalain alaisiksi. Ilman tällaista ei voidakaan menestyksellä hoitaa koko asutustyötä. Vaikka kokonaisuuteen nähden voinkin puolestani yhtyä siihen lausuntoon, jonka tähän nähden ed. Pullinen antoi, on kuitenkin huomattavissa yksilötapauksia ja eri puolilla maata arveluttavassa määrin liian kevytmielistä uusilta tiloilta luopumista, ja tähän nähden tarvitaan ehdottomasti eri säännöksiä. Se pientilalaki, jonka eduskunta 1914 hyväksyi ja joka myös täytynee tulla ensimäiseksi perusteeksi tälle toiminnalle, on erinäisissä kohdin puutteellinen, ja on hallituksessa ryhdytty valmistaviin toimenpiteisiin muutosesityksen antamiseksi eduskunnalle tähän nähden. Se kuitenkin kaipaa hiukan harkintaa ja valmistelua, mutta käsittääkseni, jos ne edustajista, jotka täällä ovat pelänneet keinottelua, tahtovat sitä tällaisilla toimenpiteillä estää, se voidaan saada valmiiksi ja voimaan, ennenkuin tämä reformiasia käytännössä tulee toteutetuksi ainakaan siinä määrin että huomattavampi osa olisi itsenäiseksi tullut.

Mitä maanomistajien häviöön tähän hintaan nähden tulee, on osittain valiokunnan perusteluissakin käsittääkseni harhaanjohtava sanonta. Siellä on nimittäin vuokranantajan häviöksi luettu se hyvitys, jonka vuokraaja saa tekemistään töistä ja uudistuksista. Tämä luonnollisesti ei ole sanan varsinaisessa merkityksessä vuokranantajan häviö, koska se jo ainakin suurimmalta osalta aikaisemman lainsäädännön mukaankin on vuokraajalle kuuluva oikeus ja siis hänen omaisuuttaan. Samoin on myös se arvonnousu, joka täällä on merkitty näkyviin, enempi näennäinen kuin tosiasiallinen. Jos nimittäin lainsäätäjä pidentäisi oikeutta vuokraukseen ja samalla määräisi, kuten esimerkiksi kaupunkien asuntovuokrista on sanottu, ettei vuokramaksuja sotatilan vaikutuksesta saa kohtuuttomasti koroittaa jäisi näiden alueiden arvo maanomistajalle entiselleen tai ainakin lähelle sitä, mahdollisesti vielä eräissä tapauksissa puunkulutukseen nähden jo oikeuteen nähden sen ottamiseen vielä epäedullisemmaksikin. Mutta myös tällä ajalla kehitys voisi johtaa siihen, että maatilojen hinnat laskeutuisivatkin, ja tällöin luonnollisesti maanomistaja ei voisi lukea niitä arvoja hyväkseen, mitkä tässä ovat merkityt. Vaikka tällaista laskemista ei voitanekaan ainakaan lähitulevaisuudessa suuresti odottaa, ovat nämä arvot joka tapauksessa enempi näennäisiä kuin tosiasiallisia maanviljelijälle.

Mitä erityisesti mäkitupa-alueisiin tulee, niin on huomattava valiokunnan tekemä ehdotus siinä, jotta viranomaisilla, jotka tulevat käytäntöön panemaan tätä, on oikeus harkita, missä määrin mäkitupa-alueeseen on mahdollisesti lisättävä maata tai vähennettävä. Minä puolestani katsoisin joka tapauksessa yhteiskunnallisten syiden olevan vaikuttamassa siihen, että mäkitupa-alueisiin olisi pyrittävä liittämään keskimäärin enempi kuin $^1/_4$ ha, jonka valiokunta on edellyttänyt. On nimittäin pyrittävä siihen, että jokaisessa viljelmässä on perheelle, vaikkapa perheen

päämies kävisikin muualla ansioilla, työmahdollisuutta kotona ja lisäansion saamismahdollisuutta. Silloin täytyy pyrkiä, sikäli kuin kussakin tapauksessa olevat olot sallivat, siihen, että tällaisessa viljelmässä on riittävä puutarhamaa ja ainakin perheen tarpeeksi tarvittava perunamaa, ja silloin me tulemme isompaan keskimääräiseen alueeseen mäkituvissakin, kuin 1/4 ha on.

Minä vielä tahdon huomauttaa siitä, että me elämme nykyisin sellaista aikaa, jolloin se menettelytapa lakiehdotusten valmistamisessa, mitä ed. Kairamo toivoi vielä tähänkin lakiin nähden toteutettavaksi, nimittäin vanhanaikainen komiteatapa, ei sovellu. Nyt täytyy nähtävästi ensi aikoina tehdä lakeja, jotka lakiteknillisesti, ehkäpä pienemmiltä osilta asiallisestikin, ovat jonkun verran heikompia, mutta joiden tulokset käytännössä ovat sitä terveellisempiä ja sitä pitemmälle viepiä.

Ed. Pennanen: Valiokunta on mielestäni yleensä tyydyttävästi suoriutunut tehdessään ehdotuksensa tässä hyvin vaikeasti järjestettävässä ja ratkaistavassa asiassa. Oikeaan on valiokunta osunut ehdottaessaan niin torpparille kuin mäkitupalaisellekin tilaisuuden saada viljelemänsä ja nautinnossaan olevat alueet eräin rajoituksin omikseen. Samoin on mielestäni paikallaan, että vapaaehtoisille sopimuksille on asiassa jätetty riittävästi tilaa. Oikeaan on valiokunta edelleen osunut siinäkin, että se on ehdottanut vuokra-alueiden itsenäistyttämisen yleensä vapaaehtoiseksi, ainoastaan poikkeustapauksissa pakolliseksi, sallinut vuokrasuhteiden jatkuvan siellä, missä molemmat asianomaiset niin haluavat. Erityisesti minua miellyttää se, ettei valiokunta tahdo tehdä uusien vuokrasuhteiden muodostumista kerrassaan mahdottomaksi. Tähänastinen kokemus ei suinkaan ole vielä osoittanut, että vuokrajärjestelmä kaikissa muodoissa ja kaikissa tapauksissa olisi enemmän yhteiskunnan kuin yksityistenkään edun takia ehdottomasti kiellettävä.

Eräs yleisluontoinen muistutus on minullakin sentään tehtävänä valiokunnan ehdotusta vastaan ja rohkenin pyytää puheenvuoroa mainitakseni siitä jo tässä tilaisuudessa. Minusta näyttää, että se uhraus eli tappio, ehkä noin 150 miljoonaa markkaa, jonka vuokranantajat valiokunnan ehdotuksen mukaisesti joutuisivat kantamaan, ei niin suurena ole yhteiskunnan edun kannalta välttämätön, vaan voitaisiin sitä ainakin lieventää. Mainittuun lieventämiseen olisi syytä senkin takia, että tuo suuri tappio kohtaa vain niitä maanomistajia, jotka nykyisin ovat vuokranantajina, jota vastoin ne, jotka eivät ole maataan vuokralle ollenkaan antaneet, pääsevät aivan ilman mainittua tappiota. Samaten pääsevät ilman tappiota ne tuhannet maanomistajat, jotka viimeisten vuosikymmenien aikana ovat katsoneet eteensä, pitäneet varansa ja tavalla tai toisella hankkineet tilojensa vuokra-alueet omaan hallintoonsa. Kun yhteiskunnan etu vaatii maanomistajan luopumaan tilallaan olevien vuokra-alueiden omistuksesta, niin on siihen alistuttava nurkumatta. Mutta yhteiskunnan etu ei mielestäni suinkaan vaadi, että luovutus on tehtävä huomattavasti alle normaalihinnan. Eihän yksityistä pidä panna vastaamaan yhteiskunnan aikaisemmista synneistä. Kun esim. itä-Karjalan vähäväkinen pientilallinen joutuu luovuttamaan jo ilmankin ahtaasta tilastaan osan vuokraviljelijälle, joka on hänen kanssaan kaiketi jotenkin samanlaisessa taloudellisessa asemassa, niin on oikeus ja kohtuus, että tuo tilallinen saa luovuttamastaan alueesta osapuilleen kohtuullisen korvauksen. Helppoa ei ole tosin määrätä, mikä näissä tapauksissa olisi kohtuullista. Sen verran voitanee kuitenkin otaksua, että nykyiset maatilojen hinnat semmoisinaan eivät tulle olemaan pysyväisiä, vaan säännöllisiin oloihin päästyä jossain määrin laskeutuvat. Mutta ei ole syytä luulla, että hinnat enää koskaan laskevat siihen, mitä ne olivat vuonna 1914. Viljelystilojen merkitys tuotantovälineinä on sota-ajan opetusten johdosta pysyvästi kasvanut. Maatilojen kysyntä sekä tuotanto- että pääomainsijoitustarkoituksessa tulee olemaan suuri ja hinnat sen mukaiset. Etsittäessä siis kohtuullista laskuperustaa kysymyksessäoleville lunastushinnoille vuokra-alueita varten, luulisin osattavan lähemmäksi oikeutta ja kohtuutta, jos siitä erosta, joka on lunastusaikana käyvän hinnan ja 1914 vuoden hinnan välillä, ja eroa sanotaan sota-ajan arvon nousuksi, noin 1/4 luovutetaan lunastushintana maanomistajan hyväksi ja 3/4 vuokramiehille hinnan alennuksena. Täten tulisi maanomistajain tappio ei tosin poistumaan, vaan alenemaan ehkä noin 30 tai 35 miljoonalla markalla ja maanvuokraaja, joka tietysti tulisi saamaan hyväkseen tekemistään parannuksista aiheutuneen arvonnousun lunastusaikana käyvän hinnan mukaisesti, saisi vuokra-alueensa hinnalla, joka olisi ehkä noin 3/4 normaalihinnasta. Samaa, mitä olen sanonut maan lunastushinnasta, on myöskin sanottava rakennusten lunastushinnasta. Esittämäni muutos, jos se saavuttaisi kannatusta, ei rikkoisi ollenkaan valiokunnan ehdotuksen periaatteita eikä edes rakennettakaan, se olisi hyvin helposti sovitettavissa valiokunnan ehdotukseen.

Muuten olen asiaan nähden sitä mieltä, että erimielisyydet tässä asiassa eivät saa millään ehdolla

johtaa asian ratkaisun lykkääntymiseen. Erimielisyyksistä on sovittava. Pahin erehdys, mitä tässä asiassa saatettanee tehdä, on se, ettei mitään tehdä, vaan jätetään asia edelleen agitatsioonin välikappaleeksi. Lakiehdotuksen muodollista puolta on varsin pätevältä taholta ankarastikin arvosteltu. Mutta yksi hyvä puoli valiokunnan ehdotuksella on nähdäkseni muodollisessakin suhteessa. Ehdotus on kirjoitettu kansantajuisesti niin että sitä ymmärtää tavallinen talonpoika ja myöskin torppari. Käsitykseni siis on, että vähillä muutoksilla ja muodostuksilla tästä ehdotuksesta saadaan laki, joka omalta kohdaltaan tyydyttävästi ratkaisee tämän meillä jo kipeäksi käyneen maakysymyksen.

Ed. Heimonen: Lakiehdotuksen 5 §:ssä sanotaan, että lunastettavan alueen viljellyt ja viljelyskelpoiset tilukset, tonttialue siihen luettuna, tulisi olemaan korkeintaan 10 hehtaaria. Jos vuokramies erityisestä syystä vaatii ja se tarkoituksenmukaiseksi havaitaan, lunastettakoon suurempi alue, ei kuitenkaan enempää kuin 15 hehtaaria. Mitä lakiehdotuksessa sanotaan lunastettavan alueen viljelysmaasta, on se kyllin suuri etelä-Suomessa ja siellä missä viljelysmaat yleensä ovat hyvää ja kivetöntä maata, mutta Savossa ja osittain Karjalassa, jossa usein viljelysmaan pinta-alasta puolet riistää kivet ja kalliot, on lakiehdotuksessa mainittu pinta-ala liian pieni. Samoin myöskin 6 §:ssä mainitun metsämaan suuruus on myöskin mielestäni riittämätön laidunmaaksi ja kotitarvepuiden saamiseksi laihemmilla maanlaaduilla, missä puiden vuotuinen kasvuprosentti on pieni. Mainitsemiani näkökohtia silmälläpitäen tulisi suuren valiokunnan viljelysmaan pinta-alaa poikkeustapauksissa lisätä aina 20 hehtaariin ja metsämaan pinta-alaa 25 hehtaariin.

Ed. Tanskanen: Kyllä tässä asiassa on jo puhuttu puoleen jos toiseen, joten ei luonnollisesti enää kaivattaisi uusia puhujia kuulla. Mutta kun tämä asia on tärkeä ja sillä on kauvas kantava sekä kansantaloudellinen merkitys, niin pyydän saada käyttää eduskunnan kallista aikaa lausuakseni tässä asiassa sekä oman että valitsijaini mielipiteet. Me kai muistamme jokainen, jos tahdomme muistaa, että koko meidän yksikamarisen eduskuntamme olemassaolon aikana on kaikkien puolueiden vaalitunnussana kaikille tuttu lause: maata maattomille. Tuntuu sentähden vähän niinkuin kummeksuttavalta, kun eräät puhujat nyt näkyvät olevan kokonaan vastaan tätä lakiehdotusta. Kun maassamme on huomattavan suuri tilaton väestö sekä maan vuokramiehiä on myöskin suuri määrä, mikä näkyy vuonna 1912 annetusta tilastosta, jonka mukaan maassa ainakin sanottuna vuotena on ollut 151,926 vuokra-aluetta. Samasta tilastosta näkyy myös, että suurin määrä vuokra-alueita on Turun ja Porin, Waasan ja Hämen lääneissä. Tietysti johtunee tämä siitä, että näissä lääneissä on maanviljelys kehittyneempi sekä on suuria kartanoita, joilla on ollut jo kauvan aikaa käytännössä torpat ja mäkituvat ja minkälaiset vuokramiehet tahansa. Se voimakas ilmiö, joka maassamme viime vuosina on ilmennyt torpparien vapauttamisen puolesta, on omansa todistamaan, että vuokramiehet ovat kyllästyneet jo useita miespolvia kantamaansa vuokrataakkaan, joka, sanon minä, raskaasti painaa kyllä hyvin useaa vuokramiestä. Toiselta puolen on myöskin otettava huomioon sekin seikka, että melkein jokainen vuokramies mitä hartaimmin toivoo saavansa nähdä omat vaivannäkönsä jäävän perintönä täydellä omistusoikeudella jälkeläisilleen. Kun näin on, niin tähän kysymykseen ei ole kylmästi suhtauduttava, minkätähden hallituksen esitys tästä asiasta on annettu mielestäni aivan oikeaan aikaan. Se maatalousvaliokunnan mietintö, joka tämän asian johdosta on annettu, käsittelee asiaa hyvin huomattavan monipuolisesti ja valaisevasti. Mutta niinkuin yleensä kaikki muutkaan ihmisten teot eivät koko laajuudessaan ole täydelliset, niin voipihan tässäkin valiokunnan mietinnössä syrjästä katsovan silmään pistää minkä mitäkin. Minulle esimerkiksi näyttää vähän jonkunlaiselta heikkoudelta siinä se, ettei siinä määritellä, kuinka pienestä tilasta torppa voidaan pakkotoimin eroittaa. Lakiehdotuksen 11 §:n viimeisessä momentissa puhutaan siitä, että jos tila on niin pieni, ettei siirtomahdollisuutta ole, ja jos torpan tilusten vähentäminen siitä, mitä 5 §:ssä säädetään tai yhdistäminen päätilan kotiviljelyksiin on hyvin järjestetyn maanviljelyksen harjoittamista varten päätilalla välttämätöntä, olkoon vähentämiseen tai lunastusoikeuden kieltämiseen oikeus. Tässä on mielestäni sellainen paragraafi, jota voidaan tulkita joko laajassa tai suppeassa mittakaavassa. Kun tämä momentti jättää määrämättä minkä kokoinen tila voidaan sanoa pieneksi, voipi sattua, että 50 hehtaaria käsittävää tilaa pidetään toisella paikkakunnalla suurena ja toisella paikkakunnalla pienenä. Kuten sanottu, momentti näkyy sen mukaan, kuin minä sitä ymmärrän, jättävän torpan eroittamista koskevan kiellon melkein kokonaan riippuvaksi siitä, missä määrin päätila itse tarvitsee järkiperäisen maanviljelyksensä harjoittamista varten tilansa kokonaisuudessaan. Hyvin luultavaa on,

että voipi olla tiloja, joissa on pinta-alaa vaikka parisataa hehtaaria ja tilalla saattaa olla hyvin järjestetty maanviljelys sekä karjatalous, niin että lehmiä voidaan elättää useita kymmeniä, ja kun kerran lehmäluku on kymmenissä, niin tietysti voidaan siltäkin näkökannalta väittää, että tämä tila ei voi mitenkään sietää maan poisluovuttamista, joten tämänluontoisessa tapauksessa tämä laki ei mielestäni täysin turvaa torpparin etua. Olisi sentähden ja tällaisten tapausten varalta syntyvien ristiriitaisuuksien välttämiseksi toivottavaa, jos voitaisiin jotakuinkin suunnilleen määrätä, minkäkokoinen tila katsotaan pieneksi. Tietysti on otettava tässä huomioon tilan maanlaatu sekä paikalliset näkökohdat.

Muutoin pidän valiokunnan mietintöä suurelta osalta onnistuneena sekä toivon, että suuri valiokunta korjailee, jos mitä puutteita siinä näkee olevan, ja muodostelee tämän lakiehdotuksen siten, että siitä tulee tasapuolinen laki, joka turvaa yhtä hyvin vuokramiehen kuin vuokranantajan oikeuden, sillä, kuten jo alussa tulin maininneeksi, nyt on meille maanomistajille tullut tilaisuus toteuttaa tuo kauvan aikaa kuulutettu tunnussana, jota melkein kaikissa valtiopäivämiesvaaleissa käytetyissä vaalilipuissa useat valitsijayhdistykset ovat tunnuslauseena käyttäneet ja joka kuuluu: „Maata maattomille." Maan hankkiminen tilattomille sekä vuokramiesten vapauttaminen kuuluu meidän inhimillisiin velvollisuuksiimme. Nyt viimeisen vapaussodan aikana hyvin moni vapaussotaan lähtenyt tilaton nuorukainen, joita olin tilaisuudessa näkemään hyvinkin useita ja puhuttelemaan, oli pahoillaan, kun heidänkin pitää isänmaata puolustaa, jota ei heillä kuitenkaan omaa ole. Tämä ynnä monet muut seikat viittaavat siihen, että aika on tullut, ettemme saa tätä kysymystä hylätä, vaan suotakoon heille kernaasti se oikeus, että he saavat käyvästä hinnasta ostaa vuokra-alueensa silloin, kun se ei tuota vähintäkään haittaa pienviljelijöille.

Lopuksi tahtoisin minäkin edustaja, herra Lagerlöfille huomauttaa, että kokonaan toisenlainen käsitys on meillä useammalla tästä asiasta, ja se johtunee kai siitä, että olemme olleet tilaisuudessa täysin tutustumaan ja perehtymään niihin huutaviin epäkohtiin, joita vuokraoloissamme on. Ja minä luulen, että jos herra Lagerlöf alentaa itsensä ja tarkastelee torpparioloja hieman eri kulmilta, niin hän ei koskaan torpparien vapauttamis- ja parantamis-toimenpiteitä nimitä bolshevismiksi eikä anarkismiksi.

Ed. Lagerlöf: Ed. Haataja on moittinut minua epäjohdonmukaisuudesta. Hän on eräässä julkaisemassani lentokirjasessa löytyvästä lakiehdotuksesta lukenut paikan, jossa tunnustetaan, että torpparilla on määrättävissä oleva oikeus torppaansa, ja ehdotetaan, että se on pakkolunastuksessa vähennettävä lunastussummasta. Tänään, sanoi ed. Haataja, en tahdo antaa mitään. Ed. Haataja erehtyi. Minä olen tänään sanonut, kuten tässä olevasta pikakirjoituspöytäkirjasta näkyy: „Torpparin oikeus torppaan on tietysti pakkolunastuksessa luettava hänen hyväkseen täydellä arvolla", siis aivan saman, vaikka lyhyemmin, kuin siinä lakiehdotuksen luonnoksessa, josta ed. Haataja yhden kohdan luki.

Ed. Pullinen taas sanoi, että ennen olen tahtonut avustaa mäkitupalaisia, nyt en. Pikakirjoituspöytäkirja osoittaa minun tänään sanoneeni: „Missä varsinaista viljelystilaa ei voida luoda joko tilan huonouden tai viljelijän kykenemättömyyden vuoksi, siinä on koetettava luoda asuntotila, jossa on edes vähänkin omaa viljelysmaata ravinnon avuksi. Valtion tulee avustaa, avustaa runsaasti, mutta tarkkaa kontrollia harjoittaen, niin että avustuksen ehdoksi aina jää rakentamisen ja viljelyksen velvollisuus, joka lisää tuotantoa ja varallisuutta ja siten takaa, ettei valtion avustus mene hukkaan." Samanlaista väärinkäsitystä oli kaikki muukin, minkä mainitsemani puhujat minusta sanoivat. Tekisipä mieleni sanoa, että osa siitä, mikä sanottiin, lähenteli vääristelyä. Minä en tahdo turhaan jatkaa keskustelua ja jätän sentähden muut oikaisut toiseen tilaisuuteen. Sitä kyllä tulee olemaan.

Ed. Yrjö-Koskinen: Ikävä kyllä, minunkin pitäisi käydä ed. Lagerlöfin kimppuun. Hän moitti mietinnön 71 §:ää barbaariseksi, mutta jos tarkemmin ajattelemme, niin se vasta olisi barbariaa, jos vastoin maanomistajan tahtoa myytäisiin torpan maat jollekin, joka on kapinassa ollut osallisena. Ajatellaanpa vaan, että torppari on rääkännyt ja murhannut isännän, ja emännän, lesken, pitäisi myydä torpan maa semmoiselle miehelle tai semmoisen perillisille ja saada tuollainen vihan pesä ihan kotinsa ääreen. Siitä luultavasti olisi seurauksena, että maanomistajan perhe möisi koko tilansa, sillä heidän kotielämänsä ja kotirauhansa ihan häviäisivät, jos heille tuollainen ikävä naapuri pakotettaisiin. Sitäpaitsi minä luulen, että semmoiselle harhaantuneelle henkilölle ja hänen perheelleen on parempikin joutua toiseen ympäristöön, jossa ikävät puolensa eivät ole tunnettuja. Ja ovathan lautakunnat tilaisuudessa järjestämään näille pientilan tai torpantilan jossakin muualla ja mahdollisimman kaukana siitä paikasta, missä nuo onnettomat olot

ovat olleet. Jokapäiväinen kokemus osoittaa, että hyvinkin harhaantunut henkilö, esimerkiksi Amerikassa, joutuessaan toisiin oloihin menestyy hyvin ja tulee kunnolliseksi ihmiseksi. Juuri noiden kärsineiden puolesta pidän ihan välttämättömänä, että tämä pykälä on ehdottomasti pysytettävä ja pyydän suurta valiokuntaa pitämään siitä huolta.

Ed. Snellman: Tilattoman väestön asuttaminen on valtiollinen ja yhteiskunnallinen asia eikä minkään yksityisen kansanluokan. Tässä laissa ehdotettujen itsenäisten pientilojen luominen tämän lakiehdotuksen mukaan tulisi suurelta osalta tapahtumaan pääasiassa maanomistajain ja erittäinkin niitten kustannuksella, jotka ovat suosineet ja edistäneet maan pääelinkeinon maanviljelyksen harjoittamista torpparilainsäädännön kautta, sillä tässä laissa ehdotettu korvaus maanomistajille on kovin alhainen ja lisäksi epäselvä. Voi toisissa tapauksissa käydä niinkin, josko maanomistaja saa sanottavaa korvausta luovutettavasta vuokraesineestä kun otetaan huomioon vuokraesineelle tehdyt parannukset ja arvonnousu sen jälkeen, kun maailmansota alkoi vuonna 1914. Vuokraesineen korvaus olisi laskettava pääasiassa käyvän hinnan mukaan, mikä on silloin, kun vuokraesine lunastetaan, sillä useassa tapauksessa vuokraesineen lunastaminen voi lykkäytyä pitkiksi ajoiksi eteenpäin, jolloin on sopimatonta ja luonnotonta, että lunastushinnan perusteena olisi vain vuonna 1914 ollut vuokraesineen hinta. Vuokraesineen arvonnousu maailmansodan aikana vuoden 1914 jälkeen olisi laskettava kahtia maanomistajalle ja vuokraajalle ja tähän lakiin olisi saatava selvät perusteet vuokraesineen lunastamiselle, että se ei jäisi yksin mielivallasta riippumaan. Vuokraesineen lunastus olisi tapahtuva valtion välityksellä siten, että lunastus ei tulisi liiaksi rasittamaan vuokraesineen lunastajaa ja että myös maanomistaja saisi kohtuullisen korvauksen vuokraesineestä. Toivoisin, että suuri valiokunta tekee näistäkin kohden lakiin asianmukaiset parannukset, jotta tämä tärkeä asutuskysymys saisi onnellisen ratkaisunsa.

Ed. Takkula: Täällä on arvosteltu ed. Lagerlöfin lausuntoa, mutta on ymmärrettävä, että ed. Lagerlöf on tuomari, suurmaanomistaja ja diplomaatti, niin että tässä asiassa täytyy ympäri käydä.

Ed. Ahmavaara: Minä sanon niinkuin ed. Lagerlöf, että en tahdo tällä kertaa pitemmältä puhua asiasta, koska siihen on yllin kyllin tilaisuutta vasta, mutta tahdon kuitenkin yhdestä kohdasta huomauttaa suurelle valiokunnalle. 14 §:ssä nimittäin sanotaan, että sitä metsää, mikä 1.2 metrin korkeudelta on läpimitaten 20 senttimetriä, ei lueta valtion lunastettavaan metsään, joten tämä siis katsotaan semmoiseksi, joka ei kuulu varsinaiseen torpanoikeuteen. Mutta siitä huolimatta tässäkin määrätään maanomistajalle vain se hinta, mikä on ollut ennen sotaa, siis sota-ajankorotukset pois. Minä en ole tätä säännöstä ymmärtänyt, vaikka olen koettanut perusteluistakin siihen syytä hakea. Tässä on suoranainen metsäkauppa kysymyksessä. Itse lainlaatijat tunnustavat, että tämmöinen metsä ei kuulu torpanoikeuteen, mutta siitä huolimatta otetaan maanviljelijältä polkuhinnasta metsää. Minä toivon, että suuri valiokunta tämän kohdan tulee korjaamaan. Se on kovin kohtuuton.

Ed. K. E. Linna: Minä tahtoisin huomauttaa ed. Ahmavaaran lausunnon johdosta, että maanomistaja on oikeutettu viemään tällaisen metsän pois, jos torppari ei tahdo sitä lunastaa.

Ed. Ahmavaara: Sehän on tietty, että tilanomistaja on oikeutettu viemään puut pois, jollei torppari niitä tahdo, mutta ei torppari ole niin tyhmä, ettei hän tilaisuuden tullen tee hyvää aääriä. Kun hänellä on oikeus ottaa puut alennetulla hinnalla, niin ei hän jätä niitä ottamatta. Valiokunnan jäsenetkään eivät näy olevan vielä itsekään oikein selvillä siitä, mitä tämä määräys sisältää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia menee suureen valiokuntaan.

7) Ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 57 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 12, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Åkesson: En af statens förnämsta uppgifter är skipandet af lag och rätt. Men rättskipningen består icke blott i dömande, därtill räknas äfven, åtminstone i en modern kulturstat, domens verkställande. Rättskipningens utöfvande är icke blott en staten tillkommande höghetsrätt, utan äfven en densamma åliggande plikt. Det kunde med

rätta betraktas som ett ödesdigert omen, ifall vår nyfödda stat allaredan i begynnelsen ville undandraga sig denna plikt. Ty som något annat kan man knappast beteckna den i lagförslagets 3 § ingående bestämningen, att frihetsstraff, som ådömts af de särskilda domstolarna för statsförbrytelser, kunde aftjänas i främmande land, ifall icke finsk statsmakt där kan göra sig gällande. Den af lagutskottet i propositionen vidtagna förändringen, att öfverflyttningen till främmande land kan äga rum blott med den dömdes samtycke, förändrar icke detta förhållande. Ty äfven i detta fall skulle ju straffverkställigheten öfverlämnas åt annat lands myndigheter, m. a. o. vår stat undandraga sig ofvanangifna plikt att utöfva straffjustiсen i dess helhet.

Jag vågar på grund häraf och under hänvisning i öfrigt till de skäl jag framhållit i min till betänkandet fogade reservation II uttala den förhoppningen att stora utskottet skall förena sig om att ur lagen utesluta § 3.

Ed. A. Manner: Niillä perusteilla, kuin tähän valiokunnan mietintöön liitetyssä toisessa vastalauseessa mainitaan, ehdotan minäkin, että lakiehdotuksessa oleva 3 § lakiehdotuksesta poistettaisiin. Samalla en malta olla huomauttamatta siitä, että valiokunnan mietinnössä 3 ja 4 sivuilla olevat perustelut myöskin johtaisivat tämän 3 §:n poistamiseen, vaikkakin valiokunta on tullut toisenlaiseen tulokseen.

Ed. Juutilainen: Vaikka minulla onkin suuressa valiokunnassa tilaisuus asiaa käsitellä, ilmoitan kuitenkin, että yhdyn ed. Åkessonin ja Mannerin lausumaan käsitykseen tämän esilläolevan lain 3 §:ään nähden. Pidän meidän kansallemme alentavana, että se aikoo lähettää osan jäsenistään pakkotyöhön vieraisiin maihin. Meidän asuma-alamme ovat vielä siksi väljät, että tämä pikkuinen kansa mahtuu täällä työskentelemään, ja itsenäisellä valtiolla pitää olla sen verran ryhtiä, että se kykenee hairahtuneet jäsenensä pitämään kurissa omassa maassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna kello 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy kello 11,50 illalla.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

74. Torstaina 20 p. kesäkuuta

k:lo 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Suomen valtion edustuksesta ulkomailla 1423

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 37 ja 37 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 54.

2) Ehdotus laiksi säästöpankeista 1424

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 42; pankkivaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 28.

3) Ehdotus kyytilaiksi 1433

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 43; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 3; ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 6; ed. Gäddan y. m. edusk. esit. n:o 7 ja ed. Pullisen y. m. edusk. esit. n:o 8.

Pöydällepanoa varten esitellään:

4) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5 teiden tekemistä ja kunnossapitoa maalla koskevain eduskuntaesitysten johdosta 1434

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka Wihersalo, Välisalmi, Arokallio, Colliander, A. Furuhjelm, Hälvä, Kallio, Leinonen, Lohi, Pehkonen, Puumala, Setälä, Talas, L. Typpö.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain vuoksi ed. Heikkinen tulevan viikon istunnoista ja ed. Colliander tämän päivän täysistunnosta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Suomen valtion edustus ulkomailla.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 37 a ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 37 ja perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 54, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen valtion edustuksesta ulkomailla.

Puhemies: Suuri valiokunta ehdottaa, että lakiehdotus hyväksyttäisiin suuren valiokunnan mietinnössä n:o 37 olevassa muodossa.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Såväl med beaktande af hvad regeringens representant uttalade vid ärendets första behandling som också med hänsyn till den då förda diskussionen i öfrigt ber jag att få föreslå, att landtdagen med förkastande af stora utskottets betänkande måtte vidblifva sitt tidigare beslut.

Ed. Ingman: Pyydän yhtyä herra Estlanderin ehdotukseen, että eduskunta pysyisi tässä asiassa ennen tekemässään päätöksessä, sitä enemmän, kuin suuri valiokunta ei ole esittänyt min-

käänlaista perustelua siihen, että eduskunta päätöksestään luopuisi.

Ed. Wrede: Jag ber också att få biträda ldgm. Estlanders förslag.

Ed. Wuorimaa: Ed. Ingmanin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että on esitetty syitä sekä valiokunnassa että täällä eduskunnassa miksikä suuri valiokunta on pysynyt entisessä päätöksessään. Suomi tulisi näin olemaan Venäjän kanssa ainoa maa, jossa ei eduskunnalla olisi minkäänlaista sananvaltaa ulkovaltain lähettiläitten määräämisessä. Kaikissa muissa maissa on kokemus osoittanut, että tämmöinen määräys on tarpeellinen. Meidän maamme jäisi siis siihen tilaan, missä Venäjä nykyään on. Minä toivoisin, että eduskunta hyväksysi sentähden suuren valiokunnan viimeisen päätöksen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan ehdotusta on ed. Estlander ed. Ingmanin kannattamana ehdottanut, että eduskunta, hyläten suuren valiokunnan ehdotuksen, pysyisi ennen tekemässään päätöksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 45 jaa- ja 48 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt pysyä ennen tekemässään päätöksessä.

Toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Laki säästöpankeista.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 42 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 28, joka sisältää ehdotuksen laiksi säästöpankeista.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö; ensin sallitaan yleiskeskustelua ja kun se on julistettu päättyneeksi, käsitellään lakiehdotus kohta kohdaltaan.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sjöstedt-Jussila: Kun suuri valiokunta on poistanut lakiehdotuksesta vekselimuodon, on se varmaankin tapahtunut samoilla perusteilla, jotka on mietintöön liitetyn ensimäisen vastalauseen allekirjoittajillakin ehdottaessaan mainittua vekselimuotoa säästöpankkilakiehdotuksesta poistettavaksi. Vastalauseen allekirjoittajat pelkäävät, että vekselioikeus säästöpankeille myönnettynä olisi omiansa vahingoittamaan säästöpankkiaatetta, jopa saattamaan niitä vararikon partaalle, ja luulevat vastalauseen allekirjoittajat, että yksi ainoa vekseliprotesti voisi aikaansaada arvaamattomia vahinkoja. Minusta tuo pelko on liioiteltu, melkein aiheeton, sillä kyllä säästöpankkien hallitukset tuntevat pankkinsa toimintapiirissä luottoa käyttävät henkilöt niin paljon, ettei siitä mitään vaaraa enemmän kuin muustakaan lainausliikkeestä voi pankille koitua, eikä siis säästöönpanijain turvallisuutta saateta tämän kautta vaaranliseksi. Mutta sen sijaan pankkia käyttäväin lainanottajain edun voisi vekselimuoto saattaa koko lailla mukavammaksi, varsinkin niissä seuduissa, joissa ei ole kauppapankkien konttoreita, sillä onhan tunnettua, että toisen henkilön saanti vekseliin on paljon huokeampi kuin tavalliseen velkakirjaan jo siitäkin syystä, että laina aina on lyhytaikainen ja sen takaisinperiminen pikaisempi. Kuulee myöskin väitettävän, että vekseli on vaarallinen ase kansan kädessä, mutta kun kauppapankilla on oikeus vekselimuotoa käyttää, miksikä sitten silloin kielletään säästöpankeilta, ja minun luullakseni kansa on jo siksi oppinut rahaa ja lainausliikettä käyttämään, ettei se tarpeettomasti mene rahoja lainaamaan, vaan ainoastaan tositarpeessa. Näin ollen ehdotan, että eduskunta päättäisi palauttaa mietinnön suureen valiokuntaan muodostettavaksi sellaiseksi, kuin se on pankkivaliokunnan mietinnössä.

Ed. Luopajärvi: Vaikka en pidäkään vekseliluoton käyttämistä varsinkaan maanviljelijöille minään erityisesti suotavana lainmuotona, pidän kuitenkin suuren valiokunnan menettelyn, kun se on poistanut vekseliluoton käyttämismahdollisuuden säästöpankeilta, johtuneen liian suuresta varovaisuudesta. On nimittäin huomioonotettava, että talouselämä maaseudulla on kehittynyt jo siksi vilkkaaksi ja monipuoliseksi, että paitsi tavallisia lainoja, myöskin vekselin käyttäminen saattaa olla aivan tavallinen, jopa välttämätön raha-asian järjestämismuoto. Sitä kai todistanee sekin, että esim. kauppapankit ovat viime aikoina yhä enenevässä määrässä sijoitta-

neet konttoreitaan myöskin tavallisiin maalaiskuntiin. Jos ainoastaan kauppapankeilla on vekselioikeus, niin tämä luottomuoto siirtyy silloin aivan pakosta kauppapankkien konttoreihin. Sen vuoksi säästöpankit joutuvat epäedullisempaan asemaan. Koska toisekseen ei ole mitään syytä siihen pelkoon, että säästöpankit joko puuttuvasta asianhoidon taidosta taikka puuttuvasta vakavaraisuudesta eivät voisi muka vekseliasioita hoitaa, niin on vekselinkäyttöoikeus saatava tähän lakiin, ja siitä syystä minä yhdyn ed. Sjöstedt-Jussilan lausuntoon. Kun yksityiskohtaiseen asian käsittelyyn käydään, ovat ne kohdat, joissa suuri valiokunta on tehnyt muutoksia, mikäli koskee vekseleitä, tähän lakiin palautettavat. Tulen siitä kullakin kohdalla tekemään asianomaiset ehdotukset.

P u h e m i e s: Ed. Sjöstedt-Jussila ed. Luopajärven kannattamana on ehdottanut, että asia palautettaisiin suureen valiokuntaan sensuuntaisen muutoksen tekemistä varten, että määräys vekseleistä poistettaisiin ehdotuksesta. Nojautuen V. J:n 57 §:n säännökseen katson, ettei asian palauttamisesta suureen valiokuntaan voida nyt päättää, kun lakia ei vielä ole yksityiskohtaisesti käsitelty. Näin ollen en voi myöskään tehdä ed. Sjöstedt-Jussilan ehdotuksesta päätösehdotusta.

Ed. S t å h l b e r g: Ehdotusta asian palauttamisesta suureen valiokuntaan sillä tavalla, kuin ed. Sjöstedt-Jussila on ehdottanut, kai ei voida tehdä erikoiskäsittelyssäkään. Ainoastaan siihen valiokuntaan, joka ensiksi on asian käsitellyt, asia voi uuden lausunnon antamista varten mennä toisen käsittelyn kuluessa. Jos taas eduskunta täällä päättää erikoiskäsittelyssä muutoksia lakiehdotukseen, niin asia menee itsestään suureen valiokuntaan takaisin.

Ed. S a a r e l a i n e n: Kun olen jo käytännölliseltäkin kannalta tullut siihen varmaan vakaumukseen, että säästöpankeille, samoin kuin esimerkiksi kauppa- ja teollisuuspankeille, olisi ihan välttämätöntä, jos mieli niiden täyttää tehtävänsä tyydyttävästi, että niillä olisi myöskin vekselidiskonttaamisoikeus, niin luettuani pankkivaliokunnan mietinnön tässä asiassa huomasin, että jo vihdoinkin tuo kauvan kaivattu parannus, vekselin diskonttausoikeus, on säädetty valiokunnan mietintöön. Tämä valiokunnan päätös oli siis aivan välttämätön ja niin muodoin valiokunta on tässä osunut aivan oikeaan. Luettuani tuon mietinnön johtui mieleeni ajatus, että niin kipeän tarpeen vaatimaa parannusta tuskin kukaan muu kuin ensimäisen vastalauseen tekijät tulisi vastustamaan. Mutta nyt suureksi hämmästykseksenі huomasin suuren valiokunnan mietinnöstä, että valiokunta on mainitun oikeuden — tietysti vekseliä käyttävien pankkien puolustajain painostuksesta — säästöpankeilta evännyt. Tämä suuren valiokunnan tekemä muutos osoittaa miten kaupunkikuntia ja liikekeskuksia pankkeineen ja muine rahalaitoksineen tahdotaan pitää siinä tilanteessa, että maalisten varoja vain luisuisi edelleenkin etupäässä kaupunkeihin ja niiden rahalaitoksiin, eikä tahdota vielä nytkään tässä suhteessa myöntää säästöpankeille samanlaisia oikeuksia, kuin kauppa- ja teollisuuspankeilla on jo kauvan ollut. Tahtomatta lähemmin kosketella sitä, missä suhteessa vekselinkäyttöoikeus säästöpankeille olisi välttämättömän tarpeellinen, mainitsen vielä, että ne väitteet, mitä vekselioikeuden vastustajain taholta on tuotu esiin tässä asiassa, ovat vain vastustamistarkoituksessa keksittyjä olettamuksia eivätkä todellisuuteen perustuvia. Sillä niiden säästöpankkien käytäntö, joilla vekselinkäyttöoikeus on ollut, ei vähimmässäkään määrässä anna aihetta sellaiseen. Sentähden olen pankkivaliokunnan kannalla ja kannatan tehtyä ehdotusta.

Ed. L a n t t o: Koska minä tästä lakiehdotuksesta olen ennen mielipiteeni lausunut, en tahdo sen pitemmälti nyt puhua. Ainoastaan vastustan suuren valiokunnan katsantokantaa ja toivon, että tämä asia palautetaan takaisin suureen valiokuntaan ja että lakiehdotus pankkivaliokunnan mietinnön pohjalla tulisi lopullisesti hyväksytyksi.

Ed. A h m a v a a r a: Minä pyysin puheenvuoroa huomauttaakseni ed. Sjöstedt-Jussilan ehdotuksesta sitä, mitä herra puhemies jo huomautti. Näin ollen en tahdo tällä kertaa muuta, kuin pidätän itselleni oikeuden, sitten kun tullaan asianomaiseen pykälään, tehdä muutosehdotukseni.

Ed. B e r g r o t h: Minä kuulun niihin, jotka eivät tahdo, että vekselimuoto otettaisiin säästöpankkiliikkeeseen. Vekselijärjestelmä on vastenmielinen ja voi olla vaarallinenkin. Se virittää kiusauksia heikkoluontoisen eteen ja voi johtaa rahaselkkauksiin, joista on hyvin vaikea päästä irti. Kannatan suuren valiokunnan päätöstä tässä suhteessa ja sen teen seuraavista syistä. Ensiksikin pidän vekselimuodon ottamista säästöpankkialalle tarpeettomana, kun voi sekä pitempiaikaisia että lyhempiaikaisia lainoja saada säästöpankista, toiseksi sentähden, että tämä vekseliluotto voi helposti saada pahaa aikaan, se houkuttelee monen

tarpeettomasti ottamaan lainoja, ja kolmanneksi sentähden, että minun luullakseni monen maalaissäästöpankin johtomiehet ovat kykenemättömiä tällaista vekseliliikettä johtamaan ja sen kautta voisi pankin liike tulla vaaranalaiseksi ja vielä senkin tähden, että vekselimuodon kautta kiskotaan luonnotonta korkoa, joka on ristiriidassa säästöpankkiaatteen kanssa. Kannatan suuren valiokunnan mietintöä tässä suhteessa.

Ed. Rantasalo: Kuten suuressa valiokunnassa, kannatan sitä mielipidettä, että 4 §:n 8 kohta poistettaisiin lakiehdotuksesta. Tämän teen erikoisesti syystä, koska vekselioikeuden antoa ei maamme säästöpankeille mielestäni olisi maamiehen ja maatalouden edunkaan kannalta annettava. Vekseliluotto ei maatalouden tarpeille sovellu, se on vain omansa edistämään kevytmielistä rahankäyttöä, ylellisyyttä ja keinotteluhalua. Sillä vekseliluotto, niin sopiva kuin se onkin kaupan ja teollisuuden ja keinottelun palveluksessa, ei yleensä sovellu määrätympiin tuloihin rajoittuvan maatalousliikkeen palvelukseen. Muussa liike-elämässä voivat lyhytaikaiset vekselilainat yhdellä kertaa ja hetkellä tuottaa koko tuon tarvittavan luottoerän, kun taas maatalouden tuotto rajoittuu vissiin määrään ja aikaankin, ja niin ollen edellyttää aivan ominaisia lainausmuotoja. Tästä syystä onkin maaseuduille syntynyt toinen maatalouselämää tyydyttävämpi lainaustapa. On niin ollen hyvin uskallettua viitoittaa säästöpankeille toimintamuotoa, joka ominaisuuksiltaan niin räikeästi eroaa siitä toimintamuodosta, jota osuuskassat erinomaisilla tuloksilla ovat maassamme kyenneet ja kykenevät aikaansaamaan. Se on nuo laitokset eikä säästöpankit, jotka paraiten kykenevät tuon lyhytaikaisen luottotarpeen maataloudessa tyydyttämään. Miksi minä erikoisesti en voisi säästöpankeille antaa vekselinantooikeutta, on se, että säästöpankit eivät voi toimeenpanna eikä niillä ole tarkoituskaan toimeenpanna tehokasta lainojen käyttötarkastusta, mikä kuitenkin on suotava. Tähän sitäpaitsi on säästöpankkien toiminta-alue liian laaja ja pankin toimintamuoto kankea. Ellei taas tällaista valvontaa ole, tulevat suunnitellut vekselilainat uudistuksina, painajaisina painamaan maamme vähävaraista väestöä. Voidaan nyt sanoa, että lainaa eivät tuollaiset vähävaraiset tule pankista saamaan. Silloin on astuttu polulle, joka ei perustu terveeseen luotonantamisen perusteiden ymmärtämiseen. Kun säästöpankit ovat kuitenkin suureksi osaksi maatalouden palveluksessa, ei siis asiassa olisi katsottava yksinomaan pankin omaa voittoa, vaan ennen kaikkea sen väestöryhmän etua, jonka käytettäväksi tämä uusi lainamuoto annetaan.

Täällä on puhuttu niistä eduista, joita vekselin diskonttaamiseen tarvittavien takuumiesten vähälukuisuus aikaan saa, vekselissä kun tarvitaan vain kaksi nimeä. Tässä tosin on kosketeltu hyvin huomattavaa etua, mutta samalla ei ole unohdettava sitäkään, että nuo mainitsemani kyläpankit ovat lyhytaikaisen luoton myöntämisessä ja erinomaisella menestyksellä antaneet lainoja maamiehelle ilman takuita. Siis tässä säästöpankeille tarjottava etu ei ole uusi eikä asiaa perilleviepä. Olkoon vielä sanottu, että ainoastaan maatalouselämä, sen läheinen ymmärtäminen voi menestyksellä vetää näihin rohkeita ääriviivoja poistamalla kokonaan takuujärjestelmän. Näin menettelevät rajattomalla lisämaksuvelvollisuudella varustetut osuuskassat. Kun nyt säästöpankeille annetaan oikeus myöntää kassakreditiivi- ja konttokuranttitilejä, joista otot tapahtuvat shekkejä vastaan, on mielestäni riittävä tähän pitkälle menevään uudistukseen, ja onkin näissä lainamuodot, joita maamieskin voi menestyksellä käyttää, sillä näillä muodoilla on vekselin etuja, mutta ei sen kaikkia varjopuolia. Jo näillä ehdotetuilla laajennuksilla ja uudistuksilla on säästöpankeilla suuret kehittymismahdollisuudet ja aivan riittävän laaja työmaa.

Ed. Ahmavaara: Puhe vekselilainan vaarallisuudesta ja kaikesta siitä, että sitä muka turhaan otettaisiin, tuntuu jotenkin ontolta, kun tietää, että meidän kaikki kauppapankkimme sitä lainausmuotoa käyttävät, joista ei siis ole suljettu ne maalaisetkaan, joita tahdotaan suojella. Tässä ei lopultakaan minun käsittääkseni jää muu puolustus, kuin se, että maalaisten rahaliikkeen pitää edelleenkin käydä kaupunkipankkien kautta, jotka laittelevat konttoreitaan jokaiseen maalaiskuntaan, missä on vähänkin suurempi liike. Ei siis tässä suinkaan turvata vekselien kevytmieliseltä käyttämiseltä kansaa, joten se on aivan luulottelua. Se oli vanhaan aikaan, kun ei uskottu kansan itsensä voivan mitään asioita hoitaa, kun tuollaisia mielipiteitä kuultiin. Kun täällä vielä hennotaan sanoa, että säästöpankkien hallitukset eivät kykene tällaista lainaustapaa hoitamaan, niin menee jo niin pitkälle tämä kansalaisten vapaan toiminnan arvostelu, että sitä on hyvin ikävä kuulla. Minä pyydän vielä niille arvoisille puhujille, jotka eivät vähäkään luota kansan kykyyn, huomauttaa, että he katselevat tämän lakivaliokunnan mietinnöstä numeroita, miten erinomaisesti säästöpankit ovat menestyneet, huolimatta

siitä, että niitä ovat hoitaneet niin kykenemättömät henkilöt. Jos ne todella olisivat niin kykenemättömiä, niin tuskimpa ne olisivat voineet hoitaa niin loistavasti tätä pankkiliikettä.

Mitä sitten tulee siihen, että ne ottaisivat korkeampaa korkoa vekselilainasta, niin ei suinkaan vekselilainasta ole pakko ottaa korkeampaa korkoa. Ja minä olen vakuutettu, että säästöpankit eivät käyttäisi tätä lainaustapaa sellaisena nylkemiskeinona, millaisena yksityispankit sitä käyttävät, sillä ne seuraavat tässäkin luoton tarvitsijain etua. Mitä taas osuuskassoihin tulee, että ne muka kykenisivät korvaamaan luoton tarpeen, niin sehän ei pidä paikkansa. Niille on kyllä tunnustus annettava, mutta sikäli kuin niitä vielä on ja niillä pääomilla, kuin niillä on, eivät ne vielä läheskään riitä tyydyttämään maalaisten luotontarvetta. Se on siis teoriassa mutta ei käytännössä. Toivotaan, että ne vastedes niin tulevat olemaan, mutta eivät nyt vielä ole.

Minä en tahdo tällä kertaa enempää puhua. Teen ehdotuksen, kun tullaan yksityikohtaiseen tarkasteluun.

Ed. Haapanen: Useampivuotinen kokemukseni säästöpankin kirjanpitäjänä niin maalaiskuin kaupunkiseudun säästöpankissa on minulle osoittanut, että vekselien diskonttausoikeus säästöpankeille on aivan välttämätön, joten asetun tässä pankkivaliokunnan mietinnön kannalle. Minä en tee tätä sen vuoksi, että tahtoisin puoltaa vekseliliikettä. Minä tunnen sen liikkeen suuret varjopuolet, joihin viitaten tämän oikeuden myöntämistä säästöpankeille on yleensä vastustettu. Minä tiedän, että vaikka tämä vekselien diskonttaamisoikeus myönnetään säästöpankeille, niin sitä oikeutta aivan harvat maaseudun säästöpankit tulevat käyttämään, mutta niissä paikoissa, missä kauppapankkien haarakonttoreita on, on tällaisen oikeuden myöntäminen säästöpankeille välttämätön, sillä muuten nämä eivät kestä kilpailua kauppapankkien kanssa. Jokainen tietää, kuinka kauppapankit perustaessaan haarakonttoreita maaseudulle käyttävät valttinaan juuri sitä, että näiden konttorien toiminta on paljon monipuolisempi kuin paikkakunnan säästöpankkien. Jotta siis säästöpankit kestäisivät kilpailussa, täytyy niiden saada vekselien käyttöoikeus. Tiedetään, että kauppapankit harjoittavat vekseliliikettä aivan ilman tarkastusta siitä, miten näitä varoja käytetään. Samanlainen menettely voisi tulla kysymykseen maalaissäästöpankeissakin, mutta minä olen vakuutettu siitä, että maalaissäästöpankit voivat, jos tahtovat, tarkastaa mitenkä tällä tavalla saatu luotto tulee käytetyksi. Ainakin maalaissäästöpankit voivat tarkastuksen toimittaa paljon paremmin kuin kauppapankit.

Niiden taholta, jotka täällä vastustavat puheenaolevan oikeuden myöntämistä säästöpankeille, tunnutaan harjoittavan eräänlaista säästöpankkien toiminnan holhousta, johon ei tänä aikana enää ole mitään syytä. Tässä holhousmielessä on turha myöskin suositella maalaisille osuuskassoja. Niiden toiminta on myös tarkoin tunnettu, mutta niillä on oma tärkeä tehtävänsä, joka ei ollenkaan estä säästöpankeille tämän puheenaolevan oikeuden myöntämistä.

Ed. Niukkanen: Ed. Rantasalo näkyy käsittävän säästöpankkien tehtävän aivan samaksi kuin osuuskassojen, nimittäin, että niiden tehtävä olisi vain myöntää pienissä erissä lainoja yksistään maataloustarkoituksiin. Minä käsitän säästöpankkien tehtävän paljon laajemmaksi. Niiden tehtävä on koko maaseudun rahatarpeen tyydyttäminen, samoin kuin myös suojella maalaisia kaupunkilaisilta pankkiherroilta. Ne nimittäin ovat pankkiensa välityksellä, samoin kuin vakuutusyhtiöittensäkin välityksellä ottaneet tehtäväksensä maaseudun nylkemisen. Jos säästöpankit tahdotaan sellaisiksi kehittää, että ne todellakin tehtäväänsä kykenevät, on niille myönnettävä aivan samat oikeudet, kuin mitä on kaupunkilaispankeilla, siis myös vekselioikeus. Minun käsittääkseni tässä on juuri se syy, minkätähden vekselioikeuden myöntämistä säästöpankeille vastustetaan. Ne perustelut, mitkä tähän mietintöön liitetyssä ensimäisessä vastalauseessa ovat, ovat aivan lapselliset. Niissä uskotellaan, että jos säästöpankeille myönnetään vekselioikeus, niin valtaa ne suuri koronkiskomishalu. Kumminkin tämän lakiehdotuksen ensimäisessä pykälässä jo sanotaan, että säästöpankki on sellainen yleinen rahalaitos, jonka tarkoituksena on perustajain tai heidän oikeuden omistajainsa saamatta voittoa liikkeestänsä harjoittaa tätä liikettä. Sen lisäksi vastalauseen lopussa peloitellaan kaikenlaisilla mitättömillä seikoilla.

Ed. Lantto: Minä tahdon vielä viitata siihen seikkaan, että pienimpienkin säästöpankkien isännistöön kuuluu vähintään 10 henkilöä ja hallintoon 5 à 6 henkilöä. Ja nämä ovat enimmältä osaltaan kuntien varakkaimpia miehiä ja edustavat ainakin yhden miljoonan markan omaisuutta tai enemmänkin.

Ovatko nyt nämä mitään pikkulapsia, että panisivat omaisuuttaan niin vaaranalaiseksi, että he ryhtyisivät vekseliliikettä harjoittamaan kevytmielisesti, koska he itse ovat täysin vastuuvelvol-

lisia, ja kun myöskin 13 §:n mukaan senaatilla on oikeus valvoa säästöpankkiliikettä.

Minusta on suuri loukkaus Suomen maataviljelevää väestöö kohtaan, — sen paraita aineksia kohtaan, että ne olisivat ikäänkuin pikkulapsia, joiden käsiin ei voi tulitikkuja antaa.

Ed. Wuorimaa: Suuressa valiokunnassa vastustettiin säästöpankkien vekselinkäyttöoikeutta sillä perusteella, että maalaiset eivät ole tottuneet vekseleihin ja että sen kautta syntyisi vaikeuksia. Mutta joka vähänkin tuntee maalaisoloja tietää, että siellä käytetään suuressa määrässä vekseleitä. Kaikki suuret liikkeet pääkapungissa ja muissa kapungeissa, varsinkin ne, joilla on asioita maaseudun kanssa, käyttävät agentteja, jotka kulkevat ympäri ja tarjoovat tavaroita vekselitunnustetta vastaan. Tuskin löytyy sitä torppaa nykyään, joka ei olisi tunnustanut vekseliä, ja on sentähden oppinut tuntemaan vekselin luonteen. Ja sitä käytetään sentähden, että se on paljon mukavampi kuin velkakirja ja myös paljon varmempi ja totuttaa maalaisväestön täsmällisyyteen raha-asioissa, sillä se pakottaa maksamaan määräajalla, johon ei velkakirja pakota.

Sitten on väitetty valiokunnassa, että säästöpankit ovat ainoastaan sitä varten, että säästöönpanijat saisivat panna sinne varojaan, siellä korollisiksi tehtäviksi. Täällä on jo huomautettu, että se on suuri erehdys. Säästöpankit eivät ole ainoastaan sitä varten olemassa, vaan ne ovat lisäksi tyydyttämässä maaseudun lainatarvetta. Ennen säästöpankkien ilmestymistä maaseudulla täytyi turvautua yksityisiin koronkiskureihin, joille täytyi maksaa kaikenlaisia hyväntekiäisiä, että saisi lainan. Sittenkun säästöpankit syntyivät, tulivat ne täyttämään sitä aukkoa, joka meidän taloudellisessa elämässämme maaseudulla oli, ja tulivat siis myös lainatarpeen tyydyttäjiksi. Kaupunkien kauppapankit ovat asettaneet nyt suuressa määrässä kaikkiin suurimpiin maaseutupaikkoihin konttoreita ja asettaneet niitä sinnekin, missä säästöpankit ovat toimessa. Sen kautta ne tekevät suurta haittaa säästöpankeille, kun niillä on vekselioikeus ja ne voivat paljon mukavammin antaa lainoja kuin säästöpankit, joihin tarvitaan aina kaksi takausmiestä, ja lainanottajan on usein vaikeata juosta ympäri saadakseen kaksi takausmiestä paikalle.

Mutta vielä tulee toinen vaikeus. Säästöpankkien pitäisi sijoittaa rahoja. Kun kauppapankit ottavat pois lainanottajia myös säästöpankeilta, niin säästöpankkien täytyy panna rahansa juoksevalle tilille näihin samaisiin kauppapankkien konttoreihin ja silloin he eivät voi maksaa sitä korkoa säästöönpanijoilleen, kuin he voisivat, jos niillä olisi samat oikeudet ja pätevyydet kuin kauppapankeilla. Sitäpaitsi säännös, jonka suuri valiokunta on poistanut, ei pakota säästöpankkeja vekselitoimintaan. Jos on sellaisia säästöpankkeja, jotka katsovat, etteivät ne kykene vekseleitä hoitamaan, ei niillä ole mitään pakkoa siihen. Mutta on jo paljon suuria miljoonapankkeja, joilla on varsinaiset kirjanpitäjät, jotka kyllä kykenevät siihen toimintaan. Miksikä kiellettäisiin nyt niiltä tätä oikeutta. Päästäisiinhän sen kautta jonkinlaisiin kokemuksiin, mitenkä säästöpankit voivat käyttää vekselioikeutta, jos eduskunta antaisi niille tilaisuuden sitä käyttää.

Muuten meidän säästöpankkimme tarvitsevat paljon kehitystä. Norjan säästöpankeissa esim. on talletettu yli seitsemänsataa miljoonaa markkaa, meillä vähän yli kolmesataa miljoonaa. Meidän kansamme on kuitenkin lukumäärältään suurempi kuin Norjan. Tämä riippuu siitä, että Norjan säästöpankeilla on paljon suurempi liikevapaus. Ne voivat käyttää vekselioikeutta ja muitakin rahatoimintoja, joita ei ole meidän säästöpankeilla. Minä sentähden toivoisin, että senteerattaisiin näitä periaatteita ja että ne, jotka nyt ovat niin kivenkovaan asettuneet kauppapankkien puoltajiksi, myös ottaisivat nämä periaatteet huomioon ja sallisivat säästöpankeillekin vapauden käyttää vekselioikeutta.

Ed. Päivänsalo: Minusta tuntuu, että Suomessa viime vuosikymmeninä on jouduttu siihen, että on ruvettu pitämään melkein rikoksena, jos joku yrittäisi säästää jotakin, ja miltei hyveenä, jos rahaa koettaa saadaa irti niin helposti kuin suinkin ja tuhlata sitä niin suuressa määrin kuin suinkin. Ja tämä piirre esiintyy minusta myös tässä asiassa. Sanotaan, että kun kaupungeissa käytetään vekseleitä, niin pitää ehdottomasti myös olla maalaisilla se oikeus, ja ed. Wuorimaa sanoi, että me osaamme jo käyttää vekseleitä ja jokainen torppari osaa käyttää vekseleitä. Minä tiedän kuitenkin, että siinä ei ole perää, että maalaisväestö vielä tänä päivänä käyttäisi vekseleitä siinä määrässä, kuin ed. Wuorimaa arveli. Ja jotta emme suorastaan johdattaisi Suomen vielä vakavaa maalaiskansaa kiusaukseen turhien vekselien käyttöön, niin vastustan sitä ehdotusta, joka on tehty, että säästöpankeille myönnettäisiin tämä oikeus. Ulkomailla ihmetellään nyt jo yleisesti sitä kevyttä tapaa, jolla Suomessa myönnetään lainoja. Voidaan saada verrattain helposti Suomessa irti rahaa ilman mitään suurempaa takuuta, ja jos tällaista vekselinkäyttötapaa koetettaisiin vielä juurruttaa maaseudulle, niin sai-

simme nähdä, että se toisi mukanaan sellaisiakin vaurioita, joita nyt ei oteta lukuun. Ei saa suorastaan sellaisia kiusauksia viedä kansan sekaan. Sanotaan, että te ette luota Suomen kansaan. Kyllä kansamme tarvitsee vielä kasvatusta ja suojelusta. Ei todellinen vapaus ole samaa kuin vallattomuus. Eikä kaikenlaisten turhanpäiväisten vekselioikeuksien myöntäminen kuulu tarpeelliseen vapauteen. Aina vedotaan siihen, että loukataan kansaa, jos ei kaikenlaisia vallattomia tapoja päästetä irti kansassa. (Vasemmalta: Hyvä!)

Ed. Pullinen: Ennenkuin meidän maassamme oli säästöpankkeja, tapahtui lainausliike pääasiallisesti velkakirjoja vastaan, joita yksityiset antoivat toisilleen. Tällöin vallitsi sellainen yleinen epäkohta, että kannettiin suuria korkoja ja suoritettiin erityisiä palkkioita lainan antamisesta ja lisäksi jäi lainanottaja epävarmaksi, milloin laina haetaan ulos. Säästöpankkien tultua yleisemmiksi ovat nämä epäkohdat poistuneet ja lainaus on siirtynyt ylipäänsä säästöpankkeihin, suureksi tyydytykseksi lainanottajille. Tästä huolimatta on kuitenkin viime aikoina ilmennyt vekseliliikettä suuressa määrin varsinkin maakauppiaiden ja yksityisten talollisten välillä, ja on myös yksityisiä henkilöitä, jotka vekseliä vastaan lainaavat varoja. Minä luulen, että jos säästöpankeille annetaan tilaisuus myös vekseliliikkeen harjoittamiseen, niin tämä yksityinen vekseliliikkeen väärinkäyttö tulee korjaantumaan, samoin kuin velkakirjalainausliike korjautui aikanansa. Luulen, että tällä tavoin teemme suuren palveluksen niille maalaisille, jotka yleensä luottoa tarvitsevat. Erässä toisessakin suhteessa luulen tästä tulevan hyötyä, sillä varsinkin sellaisena aikana, jolloin rahaa on niukasti, ovat liikepankit taipuvaiset pitämään talletus- ja lainauskoron välisen eron ehkä jonkun verran liian suurena. Jos säästöpankit rupeavat myöskin harjoittamaan vekseliliikettä, ja kun niiden tarkoitukseen ja päämäärään ei kuulu pääomien kerääminen ja suurien korkojen hankkiminen, niin voi olla mahdollista, että tulee myös tasoitus tässä suhteessa lainaus- ja talletuskoron välillä, ja luulen, että tulee olemaan onneksi, jos tässä suhteessa saadaan korjaus aikaan. Kannatan siis sitä ajatusta, että säästöpankeille annetaan vekselien käyttöoikeus. Minä olen kyllä sitä mieltä, että pienemmät pankit eivät tule sitä käyttämään eikä sitä pienemmissä paikoissa tarvita, mutta suuremmissa maaseutupaikoissa se on jo tarpeen eikä ole mitään syytä pelätä, että sitä tultaisiin väärinkäyttämään. Ed. Päivänsalon lausunnon johdosta pyydän lausua, että maatalous on jo nykyään sellainen toimintamuoto, että se pystyy käyttämään lyhytaikaista luottoa ja että se siis tarvitsee samanlaisia muotoja, kuin muukin liike-elämä.

Ed. Wuokoski: Säästöpankeille vekseli-oikeuden myöntämistä vastustetaan nimenomaan myös sillä perusteella, että vekselinkäyttö on turmiollinen maalaisväestön keskuudessa, ja ed. Päivänsalon antamassa lausunnossa sitä nimenomaan painostettiin. Sen vuoksi minä näkisin mielelläni, että koetettaisiin saada sellainen laki, joka kieltäisi liikepankkeja avaamasta konttoreitaan maaseudulle, jos kerran vekselien käyttö on turmiollista. Minkätähden annetaan silloin liikepankeille oikeus harjoittaa sellaista liikettä, joka vahingoittaa tämän kansan parhaimman aineksen menestystä? Kun kuitenkin asianlaita on niin, että maataloustuotannon pahimpia haittoja on ollut liikepääoman puute, on sen vuoksi mielihyvällä alleviivattava se pankkivaliokunnan mietinnön kohta, jossa myönnetään säästöpankeille oikeus vekselien käyttöön. Kannatan pankkivaliokunnan mietintöä.

Ed. A. Manner: Minustakin näyttää siltä, ettei ole mitään vaaraa tarjona siitä, että säästöpankeille myönnettäisiin vekselinanto-oikeus. Asiathan ovat olleet siten, että sellaiset luottolaitokset, jotka ovat lyhytaikaisia lainoja antaneet, nimittäin osuuskassat, eivät ole edes puolittainkaan kyenneet maatalouden luottotarvetta tyydyttämään. On ollut pakko varsinkin sellaisissa maatalouksissa, joita hoidetaan liikkeen tavoin, joissa nimittäin ostetaan ja myydään, käyttää vekseliluottoa ja silloin on jouduttu siihen, että tätä vekseliluottoa on tarvinnut käyttää kauppapankeissa. Ed. Wuorimaa taannoin juuri huomautti miten, jos osteaan luotolla maanviljelyskoneita tai apulannoitusaineita suuremmilta yksityisiltä liikkeiltä täältä kaupungista, niistä on annettava vekseli ja äärettömän suurta hankaluutta tuottaa se, että nämä vekselit useasti on hoidettava kaupungeissa tai hyvin etäällä niistä paikoista, missä tunnustaja asuu. Senkin vuoksi olisi toivottavaa, että sellaiset säästöpankit, jotka pystyvät vekseliliikettä harjoittamaan, voisivat paikkakunnallaan tämänkintapaisten vekselien välittämistä harjoittaa. Sen vuoksi minäkin yhdyn kannattamaan pankkivaliokunnan mietintöä.

Ed. Tukia: Samalla kun kannatan pankkivaliokunnan mietintöä, pyydän ed. Rantasalon lausunnon johdosta huomauttaa, että osuuskassa-

miehenä en tahtoisi rinnastaa osuuskassalainoja ja vekselilainoja mitä lainojen tarkastukseen tulee. Osuuskassat myöntävät lainoja määrättyjä tarkoituksia varten ja niihin nähden on tarkastus välttämätön. Mutta vekselilainat ovat ainoastaan tilapäisluottoa varten ja sellaisille muutaman kuukauden lainoille on mahdotonta järjestää tarkastusta, joka olisi kyllin tehokas. Mitä taas tulee siihen, että vekselilainat ovat vahingollisia maamiehille, ei sillä tavalla saada vekselilainoja loppumaan, että niiden anto-oikeus olisi yksinomaan kauppapankeilla. Asialla on kuitenkin periaatteellinen merkitys, sillä vekselinanto-oikeuden kautta säästöpankeille tulee rahaliike keskitetyksi maamiesten omaan pankkiin ja siten se kykenee paremmin kuin tähän saakka tyydyttämään maanviljelijäin luotontarvetta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä 1, 2 ja 3 § hyväksytään keskustelutta.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Ahmavaara: Kun suuri valiokunta on sen takia, että se on poistanut vekselioikeuden säästöpankeilta, päättänyt jättää 4 §:n 8 kohdan pois, niin pyydän ehdottaa, että se otetaan tähän sellaisena, kuin se on pankkivaliokunnan ehdotuksessa. Koska minulla on ajatus, kun tullaan 20 §:ään, ehdottaa, että hyväksyttäisiin sielläkin pankkivaliokunnan mietintö, niin olen pakotettu ehdottamaan tämän muutoksen jo tässä. Samalla kun minulla on puheenvuoro, pyydän ed. Päivänsalolle huomauttaa, kun hän sanoi, että ulkomailla muka ihmetellään meidän liiallista lainojen käyttöä, että ulkomailla ihmetellään ainoastaan sitä, että meillä lukijoille ja maistereille annetaan niin suurta luottoa. Nyt ei ole siitä kysymys. Nämä maisterilainat diskontataan kaupungin pankeissa ja ne eivät siis tässä merkitse mitään. Me maalaiset kyllä pidämme huolen, että maalaislainat käytetään oikeaan tarkoitukseen, mihin niitä nytkin on käytetty. Ei meidän kansamme ole niin kevytmielinen rahankäytössä, kuin mitä herrat usein luulevat. Jos ed. Päivänsalo ei maamiesten luoton käyttöä tunne, siihen kai on syynä se, ettei hän ole paljon maalla asunut. Kyllä vekseliluottoa käytetään aivan järjestään. Että kansa tarvitsisi turvaa vallattomuutta vastaan, se oli niin suuri sana, että minä odotin, että ed. Päivänsalo ehdottaisi, että vekselilainaliike maassamme kiellettäisiin.

Ed. Sjöstedt-Jussila: Kannatan ed. Ahmavaaran tekemää ehdotusta.

Ed. Luopajärvi: Luovun.

Ed. Nevanlinna: Keskustelussa vekselidiskontto-oikeuden myöntämisestä säästöpankeille tai sen kieltämisestä ei nähdäkseni ole otettu tarpeeksi huomioon sitä seikkaa, joka ainakin minulle on asiassa ratkaiseva. Terve talouselämä tarvitsee erilaisia rahalaitoksia. Kaikilla niillä ei voi olla samat tehtävät eikä sentähden myöskään samanlaiset toimintamuodot. Säästöpankki on yksi laji rahalaitoksia. Jos terveesti tahdotaan menetellä, ei voida antaa tälle rahalaitokselle kaikkia niitä tehtäviä, joita varten rahalaitokset ovat tarpeen. Säästöpankkien tehtävä on lähinnä kerätä pienet säästöt ja sijoittaa ne sillä tavoin, kuin näiden säästöjen luonne vaatii. Tähän luonteeseen ei sovellu varojen sijoittaminen vekselejä diskonttaamalla, niistä syistä, jotka ensimäisessä vastalauseessa ovat lyhyesti esitetyt ja joita tietysti olisi helppo laajemmin kehittää, mutta arvatenkaan se ei ole tarpeen.

Aivan totta on tietysti, että kieltämällä säästöpankeilta vekselien diskonttaaminen, me emme suinkaan kykene varjelemaan esimerkiksi maalaisia vekseliluoton väärinkäyttämiseltä. Syy on se, jota on huomautettu, että nimittäin maalaiskunnissa jo toimii toisia rahalaitoksia, joilla on tämä oikeus ja jotka sitä käyttävät. Mutta siltä kannalta, jolta minä lähden, ei tästä olekaan kysymys. Vaan kysymys on siitä, että me säädämme oikeat sijoitusmuodot semmoiselle rahalaitokselle, joka säästöpankki luonteeltaan on ja pitää olla, voidakseen täyttää erikoistehtävänsä. Lähdemme luullakseni väärälle polulle, jos tahdomme tehdä säästöpankin kykeneväksi tyydyttämään kaikkia luottolaitoksissa esiintyviä tehtäviä. Tosin on asianlaita kuitenkin niin, että vekseliluoton väärinkäyttö tulee yleisemmäksi, jos niiden rahalaitoksien lukumäärä, joilla on vekselindiskonttausoikeus, niin tuntuvasti lisätään, kuin tapahtuu, jos säästöpankit, joita on joka kunnassa, tulevat tästä toimintamuodosta osallisiksi. Kauppapankkejahan on suhteellisesti harvoissa maalaiskunnissa eikä niitä kai kehityksen mukanakaan tule jokaiseen syntymään, sitä vähemmän, kun luullakseni tässä asiassa on olemassa toisia tulevaisuusmahdollisuuksia, joita ainakin minä soisin laajassa mitassa käytettäväksi, nimittäin säästöpankkien ja osuuskassojen yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta. Tästä on tietääkseni jo suunnitelmia tehty; minulla on ollut tilaisuus tutustuakin johonkuhun niistä ja olen siitä saanut sen elävän vaikutuksen,

että tällainen yhteistoiminta voisi tulla maalaisoloillemme erinomaisen hedelmälliseksi, myöskin siinä suhteessa, että se voisi tehokkaammin kuin mikään muu, kuin osuuskassat yksin ja kuin säästöpankit yksin, pitää maanviljelysväestön erillään niistä vaaroista ja muista epäkohdista, joita kauppapankkien luoton käyttö maanviljelysväestön puolelta epäilemättä on omansa tuomaan mukanansa, jollei muuten, niin siten, että maanviljelysväestön hien ja vaivan tuotto voipi enemmän, kuin on tarpeen ja maan edun kannalta suotavaa, joutua kauppapankkeihin. Yhteistoiminnan perustuksena luullakseni pitää olla se, että säästöpankeilla on parempi tilaisuus kuin osuuskassoilla k o o t a maanviljelysväestön varat, mutta osuuskassoilla on suuremmat mahdollisuudet maanviljelysväestön, ainakin sen verrattomasti suurimman osan, etujen mukaisesti s i j o i t t a a nämä varat. Toivoisin, etteivät pikkumaiset näkökohdat säästöpankkimiesten puolelta eivätkä myöskään vastakkaisella taholla, jos semmoista esiintyisi, nostaisi esteitä tämän luullakseni erinomaisen hedelmällisen ja maalaisväestöllemme hyödyllisen yhteistoiminnan aikaansaamista vastaan. Mutta tämän päämäärän saavuttaminen ei luullakseni edisty, jos annetaan säästöpankeille vekselindiskonttausoikeus. Ed. Rantasalo, joka on osuuskassamies ja tuntee maanviljelysväestön luotontarpeen edistyneessä osassa maatamme, on jo puhunut siitä, että vekseliluotto ei ole omansa maanviljelyksessä käytettäväksi. Maanviljelysväestömme ei suinkaan tule mitään kärsimään, vaan pikemmin jotakin voittamaan, jos emme lainsäädännöllä, enempää kuin on välttämätöntä, edistä vekselimuodon käyttämistä maanviljelysväestön keskuudessa.

Tältä kannalta minä käsitän asian, ja sentähden minäkin tulen siihen, että nyt olisi hyväksyttävä suuren valiokunnan ehdotus, vaikka olen hyvin selvillä siitä, ettemme voi tällä täydellisesti pelastaa kansaamme vekseliluoton väärinkäytön vahingollisilta seurauksilta.

Ed. H a h l: Minä kuulun myöskin niihin, jotka tässä kohdassa kannattavat pankkivaliokunnan mietintöä, että nimittäin vekselindiskonttausoikeus myönnettäisiin säästöpankeille. Ja minä teen sen siitä syystä, että minun nähdäkseni myöskin maalaisväestölle on varattava kaikki ne liike-elämän mukavuudet, joita kaupunkilaisväestöllä on tarjona, sikäli kuin se näyttää mahdolliselta. Minä pidän tuota tarpeellisena sen takia, että maatalous yhä on kehittymässä rahatalouden kannalle. En myöskään voi edellyttää, että valistus maaseudulla huomattavammin pääsisi nousemaan, ellei talouselämä sitä ennen pääse kehittymään niin voimakkaaksi kuin mahdollista. Minä tulen samasta syystä, kuin ed. Päivänsalo, säästäväisyyssyistä, aivan toisenlaiseen tulokseen. Säästäväisyyden kannalta minä tahtoisin myöntää säästöpankeille vekselien diskonttausoikeuden. Minä nimittäin tiedän ja lähden siitä edellytyksestä, että vekselinkäyttöä ei enää nykyaikana millään tavalla voi välttää. Miksikä emme sallisi maamiehen, maanviljelijän diskontata vekseliä omassa säästöpankissa, vaan pakotamme hänet matkustamaan kaupunkiin, kukaties monta kymmentä kilometriä turhaan, ja sen lisäksi suorittamaan kauppapankille paljon suuremman koron, kuin millä hän voisi rahatarpeensa tyydyttää omasta säästöpankista. Tämän lisäksi minä vielä ajattelen sitä, minnekä nämä korot sitten lopulta joutuvat. Jos ne joutuvat säästöpankin huostaan, niin käyttää se niitä paljon inhimillisempiin tarkoituksiin, monasti yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Sen sijaan, jos ne joutuvat kaupungin liikepankkiin, jaetaan niistä siellä 15—20 prosenttia sellaisille henkilöille, jotka eivät lainkaan ole tuollaisen avustuksen tarpeessa. Minä käsitänkin tämän kysymyksen siltä kannalta, että tässä törmäävät vastakkain rahamaailman edut ja köyhemmän maalaisväestön etu, ja minun mielipiteeni on tästä syystä aivan selvä. Sitten on yhtenä syynä tätä vekselioikeuden myöntämistä vastaan mainittu myöskin se seikka, että osuuskassat jo myöntävät maalaisväestölle luottoa, joka on paljon sopivampi kuin vekseliluotto. Se on kyllä totta, että ne myöntävät luottoa, mutta toistaiseksi ainakin se luotto on aivan riittämätön. Eihän se liike käsitä kuin muutamia miljoonia, silloin kun pitäisi olla kymmeniä ja satoja miljoonia kysymyksessä. Minulle voidaan vastata, että osuuskassaliikettä voidaan kehittää ja kartuttaa. Niin kyllä voidaan tehdä, mutta emme voi sitä tehdä tällaisilla kielteisillä keinoilla, että estämme toisen rahalaitoksen kehittymistä, jolla on kukaties suuremmat kehittymismahdollisuudet. Ja tilasto sitäpaitsi osoittaa, että osuuskassoja ei ole vielä suinkaan lavealla Suomessa. On enin osa kuntia, joissa ei ole yhtään osuuskassaa. Mutta säästöpankkilaitos on levinnyt paljon laajemmalle. Minä olen myös tavallaan osuuskassamies ja olen ollut mukana alkuajoilta asti, mutta en pidä ollenkaan tätä säästöpankille myönnettyä vekselioikeutta sellaisena, että se tulisi osuuskassaliikkeen tielle.

Ed. S c h y b e r g s o n: Ahmavaarat ja Wuorimaat vakuuttakoot mitä tahansa, niin se vaara on lähellä, että säästöpankit, jos kerran saavat

käyttää vekselimuotoa, rupeavat korkoa kiskomaan. Olkoonpa niin, että maaseudulla on jo sellaisia laitoksia ja yksityisiä, jotka diskonttaavat vekselejä ja kiskovat korkoa, mutta jääköötkumminkin säästöpankit korkeammalle tasolle.

Jos minä olisin yksityispankin johtaja, siis itse asiassa eikä ainoastaan nimeksi pankin tirehtööri, niinkuin ed. Ahmavaara jo viime kerralla arveli .... (Ed. Ahmavaara: Osakkeet!) Ei yhtään pankinosaketta minulla ole ollut viimeisinä kymmeninä vuosina. Ed. Ahmavaara siis siinäkin on aivan väärässä. Jos minä olisin jonkun pienen maaseutupankin johtaja, niin minä mielelläni soisin, että maalaissäästöpankeilla olisi vekselindiskonttaamisoikeus, sillä minä voisin tallettajille sanoa, että säästöpankkeihin ei olisi luottamista, kun rupeavat vekselejä diskonttaamaan. Viimeinen puhuja katsoi vekselidiskonttauksen jonkunlaiseksi kaupunkilaisten eduksi, joka olisi maalaisten kadehtittava. Minä en voi sitä ymmärtää.

Ed. Hästbacka: Här ha flera talare framhållit, att vexelsystemets införande i sparbanksrörelsen skulle vara till nytta för bankerna och medföra en fördel för jordbrukarnas trängande penningetransaktioner. För min del vågar jag hysa en motsatt åsikt. Vexelsystemets införande i sparbanksrörelsen har till följd, att sparbankerna måste hålla sina kontor öppna dagligen för att utgifva lån och mottaga lånebetalningar. Detta åter medför en ökad utgift för bankerna, som öfverstiger fördelen af själfva vexelsystemet. För att kunna godtgöra den merkostnad, som följer med sparbankernas öppenhållande dagligen, måste bankerna taga högsta tillåtna diskonträntа eller upptaga konkurrensen med handelsbankerna och affärerna. Då det ofta är svårt för handelsbankerna, fastän de ligga i omedelbar närhet, att hålla reda på en affärs säkerhet, är det mycket värre för en sparbank på landsorten att vaka öfver kreditens säkerställande. Lägger man därtill att ju flere banker uppbära samma system desto strängare blir konkurrensen och säkerheten i samma mån svagare, och följden häraf är, att sparbankerna, som äro de svagare och hafva mindre säkerhet uti fonderna, icke kunna upptaga konkurrensen med de öfriga. Det är kändt att handelsbankerna årligen förlora större eller mindre belopp på sina affärskunder, och en sådan förlust kommer med all sannolikhet att blifva kännbarare för sparbankerna, hvaraf följden blir, att sparbankernas anseende som inlåningsanstalter för det besparade småkapitalet undergräfves.

Här har bland annat ldgm. Ahmavaara framhållit, att handelsbankernas filialkontor på landsbygden hafva medfört en nytta för penningetransaktionerna för landsbefolkningen. Äfven här har jag en afvikande åsikt. Man har sett att på landsorten, där handelsbankerna inrättat sina filialkontor, har ett afsevärdt jobberisystem uppstått. Handeln har vuxit och jordbruksnäringen har i afsevärd grad därigenom undergräfts. Ju möjligare tillgång man får på penningar, desto mer ökas affärerna, och ofta blir följden, att säkerheten för en penningeanstalt försvagas. Jag vågar därför hoppas att jordbrukarna i eget intresse afstå från fordran på vexelsystemets införande i sparbanksrörelsen.

Ed. Wuorimaa: Kun ed. Nevanlinna lausui äskeisessä lausunnossaan, että terveeseen talousjärjestelmään kuuluu myös se, että kauppapankit saavat diskontata vekseleitä, mutta ettei se ole terveellistä säästöpankeille, niin on siinä totta ainoastaan toinen puoli. Se on terveellistä kyllä kauppapankkien osakkeenomistajille ja kauppapankeille, jotka saavat ottaa 7, 8 jopa 9 prosenttia korkoa, mutta se ei ole terveellistä maaseudun väestölle, jotka saavat maksaa nämä liiat korot, kun saisivat omasta säästöpankistaan 6 prosentin korolla. Siis toinen puoli siitä oli totta ja toinen puoli oli valetta. Kun ed. Nevanlinna sen lisäksi sanoi, että on pidettävä maalaisväestöä erillään niistä vaaroista, joita vekseliliike tuottaa, niin se on tyypillistä sille yltiökonservatiiviselle näkökannalle, jota hän edustaa, että maalaisväestöä aina pitää pitää jonkun holhouksen alaisena, niinkuin lasta, joka ei itse osaisi hoitaa itseänsä. Mitä muuten tulee säästöpankkipiirien mielipiteisiin, niin pyydän huomauttaa, että säästöpankkien yhteisessä kokouksessa Tampereella esiintyi vaatimus, että säästöpankeille piti annettaman vekselioikeus eikä siellä epäilty sitä, että ne pankit, jotka kerran ottavat käyttääkseen sitä, eivät myöskään kykenisi käyttää sitä ja haikkia itselleen kykeneviä miehiä hoitamaan vekseliliikettä. Kun lopuksi ed. Nevanlinna vetosi niin suureen auktoriteettiin, kuin ed. Rantasalo on, niin siihen tietysti ei voi kukaan sanoa mitään. Auktoriteetti kuin auktoriteetti.

Ed. Ahmavaara: Luovun.

Ed. Nevanlinna: Ihminen erehtyy lakkaamatta. Olin todella luullut, ettei minun olisi tarvinnut edes ed. Wuorimaalle selvittää minkätähden terve talouselämä tarvitsee erilaisia luottolaitoksia ja mikä eroitus niiden välillä on. Syy minkätähden säästöpankit eivät soveliaasti käytä

diskonttomuotoa sijoituksena, on se, että niiden lainanotto ei ole sen mukainen. Niinkuin kauppapankkien täytyy käyttää niitä sijoitusmuotoja, jotka soveltuvat niiden lainanottoon, täytyy myös säästöpankkien ottaa tämä näkökohta huomioon, jos tahtovat pysyä terveinä laitoksina. Näitä kahta asiaa, lainanoton ja lainanannon luonnetta, ei voida terveessä rahalaitoksessa pitää toisistansa erillään. Olen jo edellä sanonut, että etupäässä tästä johtuu minun kantani tässä kysymyksessä. Ja toiseksi kyllä vielä siitä, että maataloustuotanto, jonka palvelijoita säästöpankkienkin minun nähdäkseni etupäässä tulee olla, ei eduksensa käytä vekselimuotoa. Ed. Rantasalon ed. Wuorimaa luullakseni aivan oikein leimasi tässä asiassa auktoriteetiksi. Minä olen ainakin varma siitä, että hän on paljon suurempi auktoriteetti tässä kysymyksessä sen kokemuksen nojalla, minkä hän on saavuttanut Suomen suurimman ja parhaimmin hoidetun osuuskassan johtajana, kuin kaikkein useimmat meistä muista, jotka olemme tässä keskustelussa esiintyneet.

Keskustelu 4 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ahmavaara ed. Sjöstedt-Jussilan kannattamana vastoin suuren valiokunnan ehdotusta ehdottanut, että puheenaoleva pykälä otettaisiin tähän sellaisena, kuin se on pankkivaliokunnan ehdotuksessa. Kutsun tätä ed. Ahmavaaran ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ahmavaaran ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 47 jaa- ja 48 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on pankkivaliokunnan ehdotuksessa.

5—7 §:t ja ensimäisen luvun otsikko hyväksytään.

8—13 §:t sekä toisen luvun otsikko hyväksytään.

14—19 §:t ja kolmannen luvun otsikko hyväksytään.

20 §.

Keskustelu:

Ed. Ahmavaara: Ehdotan, että tämä pykälä hyväksytään siinä muodossa, kuin se on pankkivaliokunnan ehdotuksessa, minkä jo äsken tehty päätöskin edellyttää.

Ed. Luopajärvi: Minä pyydän kannattaa ed. Ahmavaaran tekemää ehdotusta.

Ed. Kotila: Luovun.

Keskustelu 20 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ahmavaara ed. Luopajärven kannattamana vastoin suuren valiokunnan ehdotusta ehdottanut, että puheenaoleva pykälä hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on pankkivaliokunnan ehdotuksessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ahmavaaran ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohdin, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ahmavaaran ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puheenaolevan pykälän sellaisena, kuin se on pankkivaliokunnan ehdotuksessa.

21—23 §:t ja 4 luvun otsikko, 24—27 §:t ja 5 luvun otsikko sekä 28—31 §:t ja lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään.

Puhemies: Kun eduskunta ei ole muuttamatta hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta, palautetaan lakiehdotus suureen valiokuntaan.

3) Kyytilaki.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 43 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitelty ed. Pennasen y. m. eduskuntaesitys n:o 3, ed. Saarelaisen y. m. eduskuntaesitys n:o 6, ed. Gäddan y. m. eduskuntaesitys n:o 7 ja ed. Pullisen y. m. eduskuntaesitys n:o 8, jotka sisältävät ehdotuksen kyytilaiksi.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelua ja kun se on julistettu päättyneeksi, käsitellään lakiehdotus kohta kohdaltaan.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa yleiskeskustelua varten, ryhdytään käsittelemään lakiehdotusta yksityiskohdittain.

1—12 §:t sekä ensimäisen luvun otsikko, 13—30 §:t ja toisen luvun otsikko, 31—34 §:t ja kolmannen luvun otsikko, 35—44 §:t ja neljännen luvun otsikko, 45—50 §:t sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Asian toinen käsittely julistetaan suoritetuksi.

Pöydällepano:

4) Teiden ja siltain kunnossapitoa maalla

koskevain eduskuntaesitysten johdosta laaditun laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään ensi torstaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 4,30 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

75. Torstaina 27 p. kesäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi Suomen valtion edustuksesta ulkomailla 1436
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 37 ja 37 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 54.

2) Ehdotus kyytilaiksi ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 43; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Pennasen y. m. edusk.-esit. n:o 3; ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 6; ed. Gäddan y. m. edusk. esit. n:o 7 ja ed. Pullisen y. m. edusk. esit. n:o 8.

Ensimäinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla ..... „
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 2; ed. E. Saaren edusk. esit. n:o 4; ed. Luopajärven y. m. edusk. esit. n:o 5; ed Tågin y. m. anom. ehd. n:o 14 ja ed. Ottelinin anom. ehd. n:o 15.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Ahmavaara, Arffman, Arokallio, Colliander, Gädda, Haapanen, Heikkinen, Juutilainen, Kokko, Laine, H. I. ja K. E. Linna, Lohi, Nevanlinna, Nurmela, Paavolainen, Pehkonen, Pullinen, Rentola, Sinkko, Särkkä ja Talas.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Colliander sairauden takia lääkärintodistuksen nojalla tämän kuun 27 päivästä ensi heinäkuun 1 päivään, ed. Laine perheessä sattuneen sairauden tähden ensi maanantaihin asti sekä yksityisten asiain vuoksi ed. Rentola tämän päivän istunnosta, ed. Sinkko tästä päivästä ensi maanantai-iltaan, ed. Gädda tämän kuun 27 päivästä ensi heinäkuun 1 päivään, ed. Nevanlinna tämän päivän istunnon alkupuolesta.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Senaatin jäsen pyytää jättää eduskunnalle esityksiä.

V. t. esittelijäsihteeri Max Dittmarin seuraamana saapuu eduskuntaan Senaattori Sario ja lausuu:

Kunnioitettava Herra Puhemies!
Arvoisa Suomen Eduskunta!

Suomen hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset, nimittäin n:o 69, laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta ja n:o 70 esitys eräistä muutoksista 8-tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset esittelen eduskunnan käsiteltäväksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestys säätää.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi Suomen valtion edustuksesta ulkomailla

sisältävä hallituksen esitys n:o 54, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 12 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:rot 37 ja 37 a esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Asian kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

Puhemies: Asia on lopullisesti käsitelty.

2) Ehdotuksen kyytilaiksi

sisältävä ed. Pennasen y. m. eduskuntaesitys n:o 3, ed. Saarelaisen y. m. eduskuntaesitys n:o 6, ed. Gäddan y. m. eduskuntaesitys n:o 7 ja ed. Pullisen y. m. eduskuntaesitys n:o 8, joita on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 43, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

Laki- ja talousvaliokunnan mietinnön sivulla 24 oleva ponsi hyväksytään.

Niinikään hyväksytään saman mietinnön sivulla 26 oleva ponsi.

Puhemies: Asia julistetaan lopullisesti käsitellyksi.

3) Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla

sisältävien ed. Pennasen y. m. eduskuntaesityksen n:o 2, ed. Saaren y. m. eduskuntaesityksen n:o 4, ed. Luopajärven y. m. eduskuntaesityksen n:o 5, ed. Tägin y. m. anomusehdotuksen n:o 14, ed. Ottelinin y. m. anomusehdotuksen n:o 15 johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Senaattori Jalmar Castrén: Teiden rakentamiseen ja kunnossapitoon on vihdoin meilläkin alettu kiinnittää suurempaa huomiota, muualla maailmassa on tähän seikkaan jo aikaisin ryhdytty. Meillä on siihen sitä enemmän syytä, kun maamme on vielä niin harvaan asuttu, ja liike niin vähäistä, että rautateiden rakentaminen paikallisliikettä varten ei muuta kuin harvassa tapauksessa voi tulla kysymykseen. Sitä tärkeämpää on, että maantiet koetetaan panna sellaiseen kuntoon ja rakentaa sellaiset, että ne voivat niin paljon, kuin mahdollista, välittää paikkallisliikennettä. Siinä kohden on meillä kuitenkin hyvin paljon jätetty tekemättä. Tiemme viime aikoina rakennettuja lukuunottamatta, ovat tehdyt melkein ilman minkäänlaista perinpohjaisempaa teknillistä suunnitelmaa, ja sen takia ne ovatkin sekä mäkiset että muuten epämukavat, vaikka tällaisen tien rakentamiseen ei ehdottomasti olisi tarvinnut käydä. On ilman muuta selvää, että liikenteelle maanteillä on erittäin tärkeätä, että suuria nousuja vältetään, että tie on tarpeeksi leveä, että rummut ja sillat tehdään tarpeeksi kantavat, että ne kestävät raskaammankin kuorman, joka tiellä mahdollisesti tulee liikkuumaan. Sitäpaitsi on varsinkin nykyisin erittäin tärkeätä, että tien pinta on tasainen ja hyvässä kunnossa, sillä siitähän hyvin paljon riippuu se keveys, millä kuormia tietä pitkin voidaan kuljettaa. Keveitä kuormia varten ei tien pinta niin suuria varustuksia tarvitse, mutta jos kysymyksessä on vilkas liikenne nopeasti kulkevilla ja raskailla nykyaikaisilla automobiileilla, niin on asia jo kokonaan toinen. Siksipä juuri on viimeaikoina, erityisestikin ulkomailla, käyty kiinnittämään erityistä huomiota tien pinnan rakenteeseen ja tien korjaamiseen ja ylläpitoon. Aivan yleisesti on tähän työhön ruvettu käyttämään yksinkertaisia koneita, tien tasoittajia, jyriä sellaisia, joita melkeinpä missä tahansa vähäsen paremmin varustetussa konepajassa voidaan tehdä. Ainoastaan käyttämällä koneita on mahdollista monenkin työn suorittaminen, ja joka tapauksessa työ käy nopeammin, tulee parempi ja nykyaikaisten kalliiden työpalkkahintojen vallitessa varsinkin halvemmaksikin ja normaalioloissakin halvemmaksi kuin käsivoimaa käyttäen.

Jos valiokunnan ehdottamassa tielaissa olisivat tielautakuntien piirit otetut laajemmat, siten, että ne olisivat käsittäneet useampia kuntia, kenties kokonaisen kihlakunnan kokoisen alueen, niin

olisi käynyt meilläkin mahdollisekti järjestää teiden kunnossapito voimakkaammalle ja nykyaikaisemmalle kannalle, olisi käynyt helpommaksi niihin hankkia työkoneita, palkata erityinen ammattimies, jonka johdolla pahimmat paikat teistä olisi voitu korjata ja joka olisi voinut olla tiehallitukselle apuna teiden kunnossapitoa ja järjestelemistä koskevien kysymysten ratkaisussa. Valiokunnassa ei tämä ajatus näytä vielä saaneen tarpeeksi suurta kannatusta, jonka vuoksi valiokunta on ehdotukseensa ottanut ainoastaan mahdollisuuden useammallekin kunnalle yhtyä muodostamaan yhteisen tiehallituksen. Tämä ratkaisu on varmaankin varovaisempi mutta sitä tärkeämpänä on pidettävä, että jätetään edes tämä mahdollisuus siirtyä nykyaikaisempaan ja järkiperäisempään teiden kunnossapitotapaan. Tämä on sitä enemmän paikallaan, kun meidän yli 500 kunnasta monikin on niin pieni, että niissä on ainoastaan muutamia kymmeniä, 20—30, kilometriä tietä. Erityisten tiehallitusten perustaminen jokaiseen tällaiseen kuntaan tuntuu sen vuoksi tarpeettomalta hajoittamiselta ja käyttännöllisemmältä yhdistää useampia kuntia yhteiseen tiehallitukseen, joka sitten voisi edellämainitsemallani tavalla myös järkiperäisemmin harjoittaa teiden kunnossapitoa.

Mietinnöstä ei käy aivan selvästi esille, kenen tehtäväksi valiokunta on ajatellut uusien teiden rakentamisen. Viime aikoina on tie- ja vesirakennusten ylihallituksen johdolla suoritettu koko joukko maantierakennuksia, pääasiallisesti maan syrjäseuduilla. Asianmukaista olisikin mielestäni, että vastakin niin pääasiallisesti kävisi, sillä siten turvataan se, että tiet tulevat yhtenäisen suunnitelman mukaan tehdyiksi ja kaikki tekniliset seikat jo alunpitäen varteen otetuiksi. Tämän kautta saavutettaisiin juuri ne puolet, ne seikat, joista aikaisemmin mainitsin, ja voitaisiin tienteossa paremmin käyttää työkoneita ja tekniikan muita saavutuksia. Kuntien tielautakunnille eli tiehallinnoille jäisi kyllä tarpeeksi työtä teiden kunnossapidossa ja pienempien tieparannusten toimeenpanossa. Mutta jos asia näin järjestetään, niinkuin mielestäni olisi tarpeellista, niin on luonnollista, että määräämisvalta teknillisissä asioissa jää mainitun tie- ja vesirakennusten ylihallituksen käsiin, jota vastoin maaherrat määräisivät sellaiset puolet tiekysymyksissä, joissa paikkakuntien liikenneolojen ja tarpeiden yksityiskohtainen tunteminen tulee kysymykseen. Tältä pohjalta lähtien pyydän saada suuren valiokunnan huomioon kiinnittää muutamia muutosehdotuksia, joita mielestäni valiokunnan tekemään tielakiehdotukseen olisi tarpeen.

Toiseen pykälään, jossa valiokunnan mukaan määrätään, että tien nousu ei saa olla suurempi kuin kymmenen sadalle, elleivät erinomaiset luonnonesteet vaadi suurempaa nousua sallittavaksi, olisi mielestäni lisättävä semmoinen määräys, että „Tien suurin nousu määrättäköön maan luonteen ja liikenteen laadun mukaan, mutta älköön kuitenkaan olko suurempi kuin kymmenen sadalle j. n.e." Eroitus tässä on ainoastaan se, että suurin nousu ei olisi kerta kaikkiaan määrätty kymmeneksi sadalle, vaan voitaisiin määrätä maan luonteen mukaan. On nimittäin aivan selvää, että on varsin epäkäytännöllistä tasaisella maalla peninkulmien taipaleella ykt'äkkiä sallia lyhempää mäkeä, jossa nousu on niin suuri, että vetäjä tai kone ei jaksa vetää sen päälle kuormaa, joka muutoin tuolla tasaisemmalla pitkällä taipaleella helposti kulkisi. Tullaan samanlaiseen tilanteeseen, mihin nyt on tultu Haapamäen—Jyväskylän radalla, joka aikoinaan säästäväisyyssyistä rakennettiin likipitäen 2 kertaa niin suurella nousulla, kuin Suomen muut rautatiet, nimittäin siihen, että kun juna tulee Haapamäen asemalle, pitää se jakaa kahteen osaan, toisinaan kolmeenkin, jotta veturi voisi vetää junaa edelleen. Siitä syystä onkin, kuten tunnettua, Haapamäen—Jyväskylän välinen rata uudelleen rakenteella ja tasoitettavana. Tällainen suurimman sallitun nousun määrääminen maan luonteen mukaan olisi sentähden mielestäni aivan välttämätön. Sitäpaitsi olisi lisättävä erityinen momentti, jossa sanotaan: „Jos nousu jo tehdyllä maantiellä on suurempi kuin edellämainittu, jääköön sillensä, jos maaherra tie- ja vesirakennusten ylihallitusta kuultuaan katsoo asianhaarain sen sallivan." On tietysti aivan välttämätöntä jättää tällainen mahdollisuus, jotttei suuria korjaustöitä yht'äkkiä maantiellä tulisi, sillä, niinkuin tunnettua, on meidän maanteillämme hyvinkin tavaan suurempiakin nousuja kuin tässä on mainittuna, vaikka, niin kuin jo aikaisemmin sanoin, ne eivät joka paikassa suinkaan olisi maan luonteen takia olleet välttämättömiä. Kolmanteen pykälään on otettu muutosehdotus, joka koskee tieasiain käsittelyä. Tämän ehdotuksen mukaan olisi, kun herää kysymys maantien tekemisestä, siitä annettava hakemus maaherralle, jonka tulee, hankittuaan lausunnont asinomaisilta kunnilta, lähettää ne oman lausuntonsa kera tie- ja vesirakennusten ylihallitukseen. Jos maaherra on anomusta puoltanut, antakoon tie- ja vesirakennusten ylihallitus, jos katsoo sen tarpeelliseksi, alaisensa viranomaisen tai muun pätevän asiantuntijan toimeksi tutkia sopivin suunta ehdotetulle tielle j. n. e. Ei ole nimittäin aina välttämätöntä, että tie tutkitaan

koneellisesti, jotta sen kustannusarvio voidaan laatia ja jotta sen paikka voidaan jotakuinkin tarkkaan määrätä. Paikan määrääminen käy suurempaan kaavaan tehtyjen karttojenkin kautta ja korkeussuhteet voidaan jo monella seudulla löytyvien korkeuskarttojen mukaan jo toimistoissakin määrätä. Sitäpaitsi kustannukset usein voidaan aivan yhtä tarkkaan määrätä ennen samoilla seuduilla samanluonteiseen maahan tehtyjen teiden kustannusten perusteella, niinkuin rautateihinkin nähden on havaittu vallan hyvin käyvän päinsä. Tällä tavalla voitaisiin suuria tutkimuskustannuksia melkoisesti säästää, sillä tieanomuksia tehdään vuosittain melkoinen määrä, niin että jos maaherrat, niinkuin valiokunta on ehdottanut, määrää teistä useimmat tutkittaviksi, niin koituu siitä aivan tarpeettomasti menoja. Tieasiain käsittelyyn nähden on vielä ehdotettu sellainen menetelmä, joka tekisi työn sekä tie- ja vesirakennusten ylihallituksessa ja etenkin senaatissa, jonka ratkaistaviksi nämä asiat lopulta tulevat, yksinkertaisemmaksi ja helpommaksi. Ne ovat joka tapauksessa pääasiallisesti käsiteltävät menoarvion yhteydessä ja siten ne pääasiassa voitaisiinkin helposti kaikki yhdellä kertaa käsitellä ja jättää senaatin päätettäviksi. 4 pykälässä on tarkempi määritelmä tien leveydestä aivan välttämätön. Jos tie on aivan tasaisella maalla, niin silloin sen leveys kylläkin on jotakuinkin selvään määrätty, mutta jos tie on penkereellä tai leikkauksessa, niin tien leveys, jos sitä sanontatapaa käytetään, ei ole niinkään selvä. Sentähden on tässä ehdotettu sanottavaksi: „Maantien liikenteelle käytettävissä oleva leveys", siis tiepenkereen lakipinta tai leikkauksen pohja, joka voidaan liikenteelle käyttää. Sitten olisi oikeus sallia poikkeus määrätystä tien leveydestä jätettävä maaherralle tie- je vesirakennusten ylihallituksen lausun toa kuultuaan. Samoin 3 momenttiin pieni lisäys, joka jo edellämainitusta syystä on itsestään selvä. 5 §:ään katsoisin tarpeelliseksi tehdä sellaisen muutoksen, että maantiesillan, kosken, lautan, j. n. e. määrääminen tulisi tie- ja vesirakennusten ylihallituksen tehtäväksi, sittenkun se on hankkinut siitä maaherran lausunnon. Kysymyshän on puhtaasti teknillisestä seikasta ja on välttämätöntä, että kauttaaltaan määrätään samanlaiset vaatimukset samanluonteisille teille, sillä eihän ole järkevää, että jos kuorma siirtyy toisen maaherran määrättävältä alueelta toisen alueelle, se joutuu mahdollisesti silloille, joitten kantavuus on toisenlainen, kenties pienempi kuin toisen maaherran alueella, ja tämä olisi nyt sen kautta vältettävissä, että tie- ja vesirakennusten ylihallitus saisi määräämisvallan tässä kohden, sitä suuremmalla syyllä, kun tämän kantavuuden määrääminen vaatii jo verrattain tarkkoja tietoja sillan rakennustekniikassa, jotta eri tapauksissa ja eri siltarakenteissa voitaisiin sama liikennevarmuus saada määrätyksi.

6 §:ään, joka koskee ojia, on mielestäni tarpeellista määrätä, että ojien tarpeellisuuden arvostelee se viranomainen, jonka toimesta tie rakennetaan tai kunnossapidetään. Valiokunnan tielakiehdotuksen mukaan nim. muutamat tiet voisivat tulla kruunun välittömään hoitoon, mutta tässä pykälässä sanotaan kumminkin, että tiehallitus, siis kunnan tiehallitus, määrää, onko oja tehtävä vai ei.

7 §:ään olisi samantapainen lisäys tarpeellinen, sitäpaitsi määräys siitä, että tuo matka kolme metriä on luettava tieluiskan ulkosyrjästä. Samasta syystä tämä lisäys, kuin tarkempi määräys tien leveydestä. Se koskee sekä 7 että 8 §:ää.

12 §:ssä kosketellaan pakkolunastusta ja olisi siinä säilytettävä mahdollisuus käyttää pakkolunastusta myös maantien levittämiseen tarvittavaa maata varten tai myös muita tarpeita varten, joita mantienrakennuksella mahdollisesti tarvitaan.

14 §:ssä on kenties tärkeimmät muutokset ehdotettu. Siinä nim. ehdotetaan, että paitsi maanteitä ja niitten osia, jotka liikenteen tärkeyden, vilkkauden tai painavuuden, kuormien raskauden tähden tai muista syistä määrätään kokonaan tai määrätyksi ajaksi kruunun välittömään hoitoon otettaviksi, on huolenpito j. n. e. Mielestäni on nim. tarpeellista, että näitä tässä mainittuja näkökohtia silmällä pitäen kruunun välittömään huolenpitoon otetaan muutamia teitä ja muutamia tienosia joko koko kolmivuotiskaudeksi, joka on täällä urakkakaudeksi ajateltu, tai pitemmäksi tai lyhemmäksikin ajaksi. On nim. mielestäni varsin luonnollista, että kun kruunu suorastaan tulee rakentamaan uusia maanteitä ja on niitä varten hankkinut tientekokoneita, olisi vallan tarpeellista, että näitä samoja käytettäisiin erityisesti huonojen kohtien korjaamiseen teillä hyvään kuntoon, jotta ne sitten kerran hyvään kuntoon laitettuina voitaisiin jättää takaisin kuntien tiehallintojen ylläpidettäviksi yksinkertaisemmilla keinoilla. Tätä varten pitäisi olla mahdollisuus saada ottaa lyhyempikin tiepalanen lyhemmäksi aikaa kruunun välittömään hoitoon. Sitten olisi määrättävä, että sama olkoon laki uuden maantien rakentamisesta, vanhan levittämisestä ja kalleimmalla päällysrakenteella varustamisesta sekä mäkisen tai muutoin epämukavan maantien parantamisesta tai siirtämisestä ja uuden sillanlossin ja

lautan rakentamisesta. Aivan samasta syystä, mitä edellä mainitsin.

Seuraaviin pykäliin on pienempiä muutoksia. 16 §:ssä ainoastaan urakkahuutokaupan ilmoittamisesta sanomalehdissä ja vielä lisäys 4 momenttiin, joka valiokunnan ehdotuksessa kuuluu „Jos sanotun urakkakauden kuluessa uusi maantie valmistuu taikka jos muuten käy tarpeelliseksi suorittaa sellaista maantientekoon kuuluvaa työtä, jota yllämainitussa huutokaupassa ei ole edellytetty, on uuden tien kunnossapito saman ajanjakson loppuun asti tai mainitun työn suorittaminen myöskin urakalla annettava." Se sulkisi siis kokonaan pois sen mahdollisuuden, että kruunu ottaisi sen välittömään hoitoonsa.

18 §:ssä on ehdotettu, että huutokaupassa saisi ylläpitotarjouksia myöskin tehdä joku muu yhtymä paitsi yhtiö tai osuuskunta. 23 §:ssä on varsin luonnollinen ja välttämätön korjaus, samoin 25 §:ssä on lisäys, joka johtuu 14 §:n uudesta muodosta: „Jos kruunu urakkasopimuksen kestäessä tahtoo tiellä suorittaa 14 §:n 3 momentissa mainittuja töitä tai ottaa tien välittömään hoitoonsa, olkoon se sallittu, mutta saakoon urakoitsija, jos voi näyttää siitä vahinkoon joutuneensa, kohtuullisen korvauksen." Jotta nim. tuollaisia parannustöitä, joita äsken mainitsin, voitaisiin tehdä silloin, kun tarve vaatii, että tarvitsisi aina odottaa sitä, että urakoitsijan kolmivuotisurakkakausi on päättynyt.

Myöskin 54 §:ään ehdottaisin pienen lisäyksen, joten pykälä tulisi kuulumaan: „Tämän lain toimeenpanemista varten tarvittavat tarkemmat määräykset ja tekniliset ohjeet ovat hallinnollista tietä annettavat."

Olisi kenties somempaa, jos nimitys „tiehallitus", kun se tarkoittaa jokaiseen kuntaan asetettua laitosta, muutettaisiin sanaksi „tielautakunta". „Uskottumies" nimitys olisi kenties paremminkin muutettava „välitysmieheksi".

Niinkuin mainitsin, toivon, että suuri valiokunta tarkastaessaan mietintöä, ottaisi nämä seikat huomioon. Ne on tehty tarkoituksessa saada tämän tielain puitteissa mahdollisuus teknillisesti nykyaikaiselle kannalle järjestää maanteittemme rakentaminen ja kunnossapito.

Edustajille on jaettu painettuina ne muutosehdotukset laki- ja talousvaliokunnan tielakiehdotukseen, joita olen edellä kosketellut.

Pöytäkirjaan merkitään tämän johdosta, että edellämainittu edustajille jaettu asiakirja on näin kuuluva:

Muutosehdotuksia Laki- ja talousvaliokunnan tielakiehdotukseen.

2 §.

Maantie on tehtävä sinne, missä se on tarpeellinen ja mihin se voidaan tasaisimmin ja muutenkin sopivimmin tehdä. Tien suurin nousu määrättäköön maan luonteen ja liikenteen laadun mukaan, mutta älköön kuitenkaan olko suurempi kuin kymmenen sadalle, elleivät erinomaiset luonnonesteet vaadi suurempaa nousua sallittavaksi.

Jos nousu jo tehdyllä maantiellä on suurempi kuin edellä määrätty, jääköön sillensä, missä maaherra, tie- ja vesirakennusten ylihallitusta kuultuaan, katsoo asianhaarain sen sallivan.

3 §.

Kun herää kysymys uuden maantien tekemisestä, on siitä annettava hakemus maaherralle, jonka tulee, hankittuaan lausunnot asianomaisilta kunnilta, lähettää ne oman lausuntonsa kera tie- ja vesirakennusten ylihallitukseen. Jos maaherra on anomusta puoltanut, antakoon tie- ja vesirakennusten ylihallitus, jos katsoo sen tarpeelliseksi, alaisensa viranomaisen tai muun pätevän asiantuntijan toimeksi tutkia sopivin suunta ehdotetulle tielle sekä laatia suunnitelma ja kustannusarvio tien tekemistä varten, niin myös ehdottaa tien tekemiseen ja kunnossapitoon tarpeelliset soran-, hiekan-, kiven- ja savenottopaikat. Tie- ja vesirakennusten ylihallituksen on sen jälkeen vuosittain tehtävä yhdistelmä kaikista saapuneista hakemuksista ja ennen määräpäivää lähetettävä ne oman lausuntonsa kera Senaattiin. Erittäin tärkeistä ja kiirellisistä maantieasioista olkoon erillisen esityksen tekeminen Senaattiin kuitenkin sallittu.

(2:nen momentti kuten mietinnössä.)

4 §.

Maantien liikenteelle käytettävissä oleva leveys määrättäköön tiellä tapahtuvan liikenteen laadun ja suuruuden mukaan, ei kuitenkaan vähemmäksi kuin viideksi metriksi. Talvi- ja polkutie on tehtävä niin leveäksi kuin tarve vaatii.

Jos jo tehdyllä maantiellä on muu kuin nyt määrätty vähin leveys, jääköön sillensä, missä maaherra, tie- ja vesirakennusten ylihallitusta kuultuaan, katsoo asianhaarain sen sallivan.

Samoin on maaherran, asianomaista kuntaa ja tie- ja vesirakennusten ylihallitusta kuultuaan, päätettävä, onko tie koko leveydeltään ajoradaksi tehtävä.

5 §.

(1:nen momentti kuten mietinnössä.)

Maantiesillan, lossin ja lautan leveyden ja kantavuuden sekä muuten niiden laadun määrää tie- ja vesirakennusten ylihallitus, hankittuaan asiasta maaherran lausunnon; ja on päätös sellaisessa asiassa Senaatin tutkittavaksi alistettava.

(3:s momentti kuten mietinnssä.)

6 §.

Molemmin puolin maantietä on tehtävä riittävän leveät ja syvät ojat tarpeellisine viemäreineen, jollei se viranomainen, jonka toimesta tie rakennetaan tai kunnossapidetään, harkitse niitä tarpeettomiksi.

7 §.

Puut ja pensaat — — — —, missä ojaa ei ole, 3 metrin leveydeltä tieluiskan ulkosyrjästä, elleivät j. n. e. — — —, tai ellei se viranomainen, jonka toimesta tie rakennetaan tai kunnossapidetään, siitä poikkeusta myönnä.

8 §.

Aitaa ei saa j. n. e. — — —, 1 metrin päähän tieluiskan ulkosyrjästä, jollei se viranomainen, jonka toimesta tie rakennetaan tai kunnossapidetään, siitä poikkeusta myönnä. Älköön j. n. e. — — — kuin 3 metrin päähän tieluiskan ulkosyrjästä tai 2 metrin päähän ojan ulkoreunasta.

(2:nen momentti kuten mietinnössä.)

12 §.

Ellei sopimusta j. n. e. — — — maantien tekemistä tai levittämistä varten, on alue pakkolunastettava.

Sama olkoon laki j. n. e. — — — kuin 7:ssä §:ssä tarkoitetaan tai joka muutoin on maantietä varten tarpeellinen.

14 §.

(1:nen momentti kuten mietinnössä.)

Paitsi niitä maanteitä tai niiden osia, jotka liikenteen tärkeyden, vilkkauden tai painavuuden tähden tai muista syistä määrätään kokonaan tai määrätyksi ajaksi kruunun välittömään hoitoon otettaviksi, on huolenpito maanteiden kunnossapidosta oleva maalaiskuntain toimena niinkuin tässä laissa säädetään.

Sama olkoon laki uusien maanteiden rakentamisesta, vanhojen levittämisestä ja kalliimmalla päällysrakenteella varustamisesta sekä mäkisen tai muutoin epämukavan maantien parantamisesta tai siirtämisestä ja uuden sillan, lossin tai lautan rakentamisesta.

(4:s momentti kuten mietinnön 3:s momentti.)

16 §.

(1:nen momentti kuten mietinnössä.)

Huutokaupan toimitta j. n. e. — — — julkaistava vähintään kolmekymmentä päivää sitä ennen paikkakunnalla enimmän leviävässä sanomalehdessä sekä muutoin sillä tavoin j. n. e. — — —.

(3:s momentti muuttamatta.)

Jos sanotun urakkakauden j. n. e. — — — tai mainitun työn suorittaminen, ellei kruunu ota sitä tehdäkseen, myöskin urakalle annettava.

18 §.

Huutokaupassa j. n. e. — — — yksityinen henkilö, yhtiö, osuuskunta tai muu yhtymä, joka ennen huutokauppaa j. n. e.

(Muut momentit muuttamatta.)

23 §.

Joka tahtoo johtaa j. n. e. — — — luvan siltä viranomaiselta, jonka hoidettavana maantie lähinnä on, ja missä oja j. n. e.

25 §.

(1:nen ja 2:nen momentti kuten mietinnössä.)

Jos kruunu urakkasopimuksen kestäessä tahtoo tiellä suorittaa 14 §:n 3:nnessa momentissa mainittuja töitä tai ottaa tien välittömään hoitoonsa, olkoon se sallittu, mutta saakoon urakoitsija, jos voi näyttää siitä vahinkoon joutuneensa, kohtuullisen korvauksen.

54 §.

Tämän lain toimeenpanemista varten tarvittavat tarkemmat määräykset ja tekniliset ohjeet ovat hallinnollista tietä annettavat.

(2:nen momentti muuttumatta.)

Tiehallitus muutettava sanaksi tielautakunta. Uskottumies muutettava sanaksi välitysmies.

Ed. Ottelin: Uti lagförslagets § 55 ingår visserligen ett stadgande, att landshöfdingen äger bestämma, hvilka vägar skola framdeles underhållas såsom landsvägar, men detta stadgande är så diplomatiskt affattadt, att det tydligen är till för att dölja tanken. I § 56 säges det nämligen, huru en öfverflyttning af underhållsskyldigheten till kronan skall ske, men där talas ingenting om ett sådant fall, då gammal landsväg, som af kronan öfvertages, borde underhållas som byaväg, utan endast om det fall, då bygdeväg skall förklaras för landsväg. I ingendera paragrafen är det ens antydningsvis förutsatt det fall, att nu förekommande landsväg borde förklaras för bygdeväg. Icke ens i § 3 eller öfverhufvud i hela kapitel I, som dock handlar om indragning eller

förändring af väg, förutsättes, att landsväg kan förändras till bygdeväg. Och om man ändå tviflar på att utskottet verkligen skulle hafva ansett det omöjligt, att en landsväg skulle öfvergå till bygdeväg, får man säkerhet härom genom andra reservationen. Där säges nämligen att „Billighetsskäl synas även påkalla att regeringen lämnas rätt att innan lagen trädt i kraft förordna, att allmän landsväg skall underhållas såsom byaväg, om trafiken å densamma av en eller annan orsak erhållit fullkomligt lokal natur, och tvärtom." Det är således fullkomligt klart att utskottets flertal anser, att regeringen utan vidare äger öfvertaga alla de vägar, som för närvarande underhållas som landsvägar, samt att regeringen endast äger att enligt § 1 pröfva, hvilka ytterligare vägar böra hänföras till landsvägar för att sålunda af staten öfvertagas. Jag är en stor vän till landsvägstungans aflyftande från mantalet, men jag anser att det nu ifrågavarande lagförslaget ovillkorligen kommer att skjuta öfver målet. Jag vet nämligen särskildt från den del af landet, som jag bäst känner, sydliga Österbotten, särskildt många fall, där nu underhållna landsvägar alls icke äro förmedlare af allmän trafik eller varuforsling, utan tvärtom endast af lokal betydelse och således enligt min tanke icke borde af kronan underhållas. Jag vill i sådant afseende påpeka några fall.

När i tiden den allmänna trafiken från Tavastland och sydöstra Finland leddes upp till Österbotten, gick denna trafik utefter en väg, som genom Lappo och Härmä ledde till Jutas nära Nykarleby, där den förenade sig med den stora strandvägen. Denna trafik leddes invid Härmä kyrka medels en färja öfver Lappo älf, men färjtrafiken var i synnerhet under öfversvämningar och vårfloder besvärlig, och det var också svårt att därigenom förmedla en så stor trafik, som där framgick. Därför beslöts det att en ny väg skulle byggas från Härmä kyrka till Nykarleby. På sådant sätt blef det två landsvägar, en på norra och en på södra sidan om Nykarleby älf från Härmä kyrka till Nykarleby. Några år därpå byggdes Uleåborgs järnväg, och all genomgående trafik går nu utefter den. Det är endast, såvidt jag såsom kronofogde i Lappo härad i tiden varit i tillfälle att iakttaga, från tåget försenade ungdomar från Härmä, möjligen Kauhava, som med velocipeder sommartid och med sparkstötting vintertid fara utefter dessa landsvägar för att fylla sina tömda brännvinskuttingar i Nykarleby.

Ett annat liknande fall förekommer mellan Lappo och Nurmo kyrkor. Där har tidigare på norra sidan om älfven funnits en landsväg, men under de senare åren har också den på södra sidan af älfven förut såsom byaväg underhållna vägen blifvit förklarad för landsväg. En järnväg, Uleåborgska banan, löper emellertid fullkomligt parallellt med dessa vägar från Nurmo till Lappo kyrka. Jag anser att där icke behöfves mera än en af dessa vägar.

När Wasa-banan byggdes var det naturligt, att den största delen af Kristinestads och Kaskös trafik till järnvägen liksom också det sydligare Österbottens trafik leddes till närmaste järnvägsstation, Seinäjoki. Därigenom blef trafiken i Ilmola socken så ytterst stor, att det var omöjligt att vidare underhålla den enda vägen mellan Kurikka och Ilmola. Därför beslöt man bygga en väg på motsatta åstranden från Nikkola bro till Kurikka kyrka. Den blef färdig ungefär fem år innan sydösterbottniska banan byggdes. Nu går sydösterbottniska banan fullkomligt parallellt med dessa vägar, kanske på några tusen meters afstånd från dem, och all trafik, utom den lokala, förmedlas af naturliga skäl medels järnvägen. Jag anser att mellan Ilmola och Kurikka också en landsväg är fullkomligt tillfylles.

Att tidigare landsvägar blifvit förklarade för byavägar har förekommit flerfaldiga gånger. Jag vill också angående dem anföra några exempel. Tidigare var den väg, som jag också här omnämnde, från Lappo genom Härmä till Nykarleby, ledd förbi Kauhava kyrka till Alahärmä, men en ny väg byggdes med genare riktning. Därför blef sträckan Alahärmä till Kauhava förklarad för byaväg. Sträckan från Kauhava till Lappo underhålles invid hvardera kyrkan ett par kilometers väg som byaväg, och resten af vägen är nedlagd. Mellan Ylistaro och Lappo byggdes på 1860-talet en ny landsväg. Då nedlades den gamla landsvägen, som ledde öfver Simsiö bärg. Nu underhålles densamma som byaväg. Af sådana exempel kan man fullkomligt tydligt se, att det också i framtiden är nödvändigt att få möjlighet att förklara en landsväg för byaväg, och liknande exempel, som jag här anfört, kunde det uppräknas ännu många tiotal från Österbotten.

Genom att sådana landsvägar, som jag nu omnämnt, och andra liknande rundt hela landet fortsättningsvis underhållas såsom landsvägar, komma särskildt inlandssocknarna, de där äro glesare befolkade och där järnvägar förekomma mera sparsamt, att blifva lidande. Dessa inlandssocknar få nämligen underhålla i kustsocknarna landsvägar, som egentligen behöfvas endast för privat trafik, men hvilka alls icke äro behöfliga för den allmänna trafiken.

Dessa landsvägar, som jag föreslår att icke vi-

dare skulle underhållas såsom landsvägar, borde emellertid enligt min tanke icke förklaras för sådana bygdevägar, som lagförslaget innehåller, utan borde enligt min mening i stället en tredje grupp vägar bildas, till hvilka jag ville hänföra just dessa vägar och hvilka jag ville benämna bygdevägar, hvaremot de i lagförslaget såsom bygdeväg benämnda vägarna under sådana förhållanden kunde bibehålla sitt gamla namn byaväg. Sålunda kunde vi få tre grupper vägar: landsvägar, som underhålles af staten, bygdevägar, som underhållas af kommunerna, och byavägar, som underhållas af dem, som behöfva sådana vägar.

Den definition på landsväg, som förefinnes i 2 mom. af 1 § i lagförslaget, anser jag fullkomligt för vid och icke böra komma i fråga, utan ville jag hellre få ett koncist stadgande, hvaraf man genast kunde sluta, hvar en landsväg bör finnas och hvar icke. Sedan gammalt hafva våra städer varit trafikcentra för det landskap, hvari de ligga. Dessa städer hafva också sedan gamla tider varit förenade med landsvägar. Jag anser således, att dessa vägar böra fortsättningsvis bibehållas, d. v. s. de vägar, som i närmaste riktning förena två närbelägna städer. På landsbygden åter har kyrkan sedan gammalt varit midt i byn. Kring kyrkan har småningom uppkommit ett trafikcentrum, som oftast, nästan alltid, haft behof af att vara i förening med en grannsockens trafikcentrum invid gransocknens kyrka. Därför skulle jag yrka på, att de vägar, som i närmaste riktning förena två närgränsande församlingars kyrkor, också borde underhållas såsom landsvägar.

Ytterligare anser jag det vara principiellt oriktigt, att en landsväg upphör att vara landsväg därför att den, ledande från landsbygden, öfvergår ett stadsområdes gräns, oaktadt vägen har precis likadan natur på hvardera sidan om gränsen. Jag föreslår, att en landsvägs fortsättning på stads afhysta område från stadsrån och intill behörigen fastställd stadsplan, där gatuunderhåll vidtager, också borde underhållas såsom landsväg.

Under senaste decennier, när järnvägarna blifvit det förnämsta fortskaffningsmedlet, hafva naturligtvis järnvägsstationerna blifvit ytterst nödvändiga trafikcentra. Därför föreslår jag, att landsväg också skall byggas och underhållas från de tidigare landsvägarna till närmaste järnvägsstation, och detsamma är förhållandet med allmänna hamnplatser. De borde äfven från landsvägen vara medels landsväg förenade.

Ytterligare finnes det på riksgränsen vägar, som leda till gränsen, hvarest de förenas med gränsrikets landsvägsnät. Dessa vägar borde också förklaras för landsvägar.

Dessutom borde regeringen vara obetaget att för särskilda statsändamål, exempelvis försvarsändamål och dylikt, leda vägar, hvar regeringen anser sådana nödiga.

Till bygdevägar, den andra gruppen af vägar, skulle jag hänföra samtliga de äldre landsvägar, som staten icke anser sig enligt förestående grunder böra såsom sådana underhålla, och dessutom sådana vägar, som kommunerna möjligen kunna anse nödiga att såsom sådana underhållas. Underhåll af dessa vägar skulle tillkomma kommunerna.

Byavägar återigen skulle utgöras af de vägar, som enligt förslagets 1 § 3 mom. kallas bygdevägar.

Ytterligare borde i lagen ingå ett stadgande därom, att om staten framdeles underhåller och bygger en i direktare riktning ledande väg mellan tvänne orter, som tidigare varit med landsväg förbundna, bör samtidigt föreskrifvas angående den gamla vägens bibehållande som bygdeväg eller byaväg eller att vägen möjligen skall helt och hållet nedläggas.

Jag vill således föreslå en sådan ändring i lagförslaget, att början af § 1 skulle lyda: „De vägar, hvilka i denna lag afses, äro till underhåll i behörig ordning påbjudna landsvägar, bygdevägar och byavägar." I öfrigt skulle momentet blifva oförändradt. Sedermera skulle det heta: „Till landsväg hänföres sommar- och vinterfarvägar äfvensom för fotgängare och ryttare afsedda spångvägar, hvilka i närmaste riktningar förmedla samfärdseln

a) mellan närbelägna städer;

b) mellan kyrkorna i två angränsande socknar;

c) från sådan väg till riksgränsen, närmaste järnvägsstation eller allmän hamnplats.

Likställd med landsväg vare sådan vägs fortsättning å stads afhysta område intill behörigen fastställd stadsplan, där gatuunderhåll vidtager.

Regeringen vare dock obetaget att, i händelse densamma anser för statsändamål nödigt, anlägga landsväg äfven i annan riktning än ofvan föreskrifvits.

Såsom bygdeväg anses sådan tidigare som landsväg underhållen väg, hvilken på grund af förestående stadganden eller ändrade trafikförhållanden icke vidare befinnes nödig att såsom landsväg underhållas, äfvensom annan väg, som vederbörande kommun eller kommuner ansett till allmänt underhåll nödig.

Med byväg förstås sådan väg o. s. v. såsom i 1 § i utskottsbetänkandet.

I § 3 skulle jag önska få till ett tredje moment, som skulle lyda: „Då ny landsväg anbefalles till underhåll mellan orter, som tidigare varit i direkt landsvägsförbindelse med hvarandra, bör den tidigare landsvägen samtidigt förklaras för bygdeväg, om densamma icke anses vara af så ringa betydelse, att den bör såsom byaväg underhållas eller möjligen helt och hållet nedläggas."

I § 15 skulle såsom första moment införas: „Bygdeväg bör enhvar kommun underhålla inom sitt område"; 2 mom. och paragrafen för öfrigt skulle erhålla af utskottet föreslagna lydelse.

Mot betänkandet har jag ytterligare en oväsentlig anmärkning att göra. I § 1 kallas lagförslaget „förordning", hvilket naturligtvis bör vara „lag".

Vidkommande statsutskottets beräkning af statsutgifterna för vägaunderhållets öfvertagande ber jag att få påpeka att, ehuru jag tillhörde statsutskottet och till och med den delegation, som hade att bereda frågan, det undgick utskottet att enligt § 13 staten äger genom expropriation inlösa sådana jordområden, som behöfvas för grus-, sand-, sten- och lertäkt. I § 56 heter det visserligen, att de grustäktsplatser m. m., som hittills tillhört vägbyggnadslagen, nu skola öfvertagas af kronan, men enligt den erfarenhet jag har äro dessa grustäktsplatser så godt som uttömda öfverallt, och säkert blir det förhållandet år 1921. Staten bör således anskaffa sådana grustäktsplatser i ganska stor mängd, innan förordningen kan börja tillämpas, och af naturliga skäl böra dessa grustäktsplatser icke tagas alltför långt från hvarandra, emedan entreprenadsumman kommer att i väsentlig grad vara beroende på afståndet från grustäktsplatsen till landsvägsandelen. Jag tror mik icke misstaga mig stort, om jag i medeltal beräknar antalet grustäktsplatser i hvarje kommun till fem. Det finnes små kommuner, där det icke torde behöfvas mera än kanske ett par, tre grustäktsplatser, men det finnes därjämte ett ännu större antal kommuner, där icke ens tio grustäktsplatser äro tillräckliga. Kommunernas antal är omkring 500, och hvarje grustäkt, tror jag, kommer att kosta kronan omkring 2,000 mark. Jag anser således, att enbart för grustäktsplatser bör reserveras ett belopp af omkring 5 miljoner mark. Det är möjligt, att detta belopp icke genast första året behöfves, men åtminstone hälften däraf bör nödvändigtvis af statsverket reserveras.

Jag hemställer förty, huruvida det icke vore skäl att återremittera ärendet till statsutskottet för att kompletteras med afseende å de gjorda beräkningarna, så mycket mera som enligt § 56 staten jämväl bör öfvertaga alla de landsvägslags lån, som enligt lånevillkoren ännu äro oguldna, och hvilket belopp alls icke ingick i den beräkning, som statsutskottet gjorde. Utskottet har visserligen inberäknat, att reformen betingar anläggnings- och organisationskostnader till 500,000 mark, men däri ingår hvarken värdet på grustäktsplatser eller inbetalning af kommunala lån för landsvägsändamål, och dessa 500,000 mark räcka icke långt, då vi hafva 500 kommuner i landet, och det således blir endast 1,000 mark för hvarje vägbyggnadsnämnd att disponera öfver.

Ed. Ottelin: Kun toivon, että ehdotukseni tulee saamaan ainakin yhtä suuren kannatuksen suomenkielisiltä ryhmiltä, kuin oman ryhmäni puolelta, niin pyydän saada esittää suomen kielellä sen, jonka nyt olen lausunut ruotsiksi.

55 §:ssä sanotaan tosin, että maaherralla olkoon valta päätöksellä, joka on senaatin tutkittavaksi alistettava, määrätä mitkä tiet ovat maanteinä kunnossapidettävät sekä myöskin pitää tointa tiehallitusten valitsemisesta. Mutta tuolla ei tarkoiteta, että maaherralla olisi oikeus määrätä nyt maantienä kunnossapidettävää tietä vastaisuudessa kylätienä kunnossapidettäväksi, sillä 55 samoin kuin 56 §:ssäkään ei tuommoista valtaa ole jätetty maaherralle. Ei 3 pykälässäkään eikä koko 1 luvussa, joka kuitenkin sisältää määräyksiä tien tekemisestä, lakkauttamisesta tai muuttamisesta, ole mitään puhuttu tuommoisesta mahdollisuudesta. Ja jos vieläkin epäilisi, onko minun mielipiteeni oikea, niin saa varmuuden valiokunnan enemmistön mielipiteestä, jos lukee toisen vastalauseen, sillä siinä lausutaan nimenomaan: „Kohtuussyillä voidaan hallitukselle antaa oikeus jo ennen lain voimaanastumistakin määrätä, että yleinen maantie on paikallistienä kunnossapidettävä, jos liikenne sillä syystä tai toisesta on muuttunut kokonaan paikallisluontoiseksi, sekä päinvastoin." Olisi aivan järjetöntä, että vastalauseentekijät olisivat vastalauseen kautta tuommoisen mielipiteen tahtoneet saada lakiin otetuksi, jos enemmistö jo olisi ollut samaa mielipidettä. Minä tosin suuresti olen kannattanut ja kannatan yhä vieläkin maantietekorasituksen poistamista manttaaliinpannulta maalta, mutta olen sitä mieltä, että jos tämä uudistus saa niin laajan vaikutuksen, kuin tämä lakiehdotus edellyttää, niin tämä ei ole valtiolle hyödyksi. Tiedän nimittäin, että ainakin siinä maanosassa, etelä-Pohjanmaalla, joka on minulle eniten tuttu, nykyään löytyy semmoisia maanteitä, jotka eivät ole yleisliikenteelle eikä tavarankuljetukselle niin suuresta merkityksestä, että valtion kannattaisi

noita teitä kunnossapitää. Pyydän muutamia esimerkkejä tässä esittää.

Vanhaan aikaan, kun liikenne maantietä myöten Hämeestä ja koillis-Suomesta kulki Pohjanmaalle ja Ouluun maantietä myöten, välitti tuota liikennettä pääasiallisesti se maantie, joka Alavuudelta Lapuan ja Härmän kautta kulkee Uuteen-Kaarlepyyhyn ja sieltä yhä jatkuu suurena rantatienä pohjoiseen. Tuota liikettä välitti Lapuan joen poikki Alahärmän kirkon läheisyydessä lossi eli lautta. Tulvan ja jäiden lähdön aikana ja muutenkin, kun liike oli suuri, oli ääretömän vaikea tuota liikettä lautalla tyydyttää. Sen vuoksi päätettiin rakentaa uusi tie Härmän kirkolta Uuteen-Kaarlepyyhyn ja siten tuli olemaan kaksi tietä rinnakkain kummallakin puolella Lapuan jokea Uuteen-Karlepyyhyn asti. Muutaman vuoden perästä rakennettiin Oulun rata, joka kulkee vierekkäin näiden teiden kanssa. Koko yleisliikenne siirtyi tietysti rautatielle ja nyt en noilla teillä juuri mitään muuta yleisliikennettä ole nähnyt, kuin että nuoret miehet Kauhavalta ja Härmästä kesäisin polkupyörällä ja talvisin potkukelkalla kuljettavat tyhjiä viinalekkereitään tuota tietä myöten Uuteen-Kaarlepyyhyn täytettäviksi. Ainakin toinen noista teistä on sen vuoksi mielestäni lakkautettava tai vastaisuudessa kunnossapidettävä muulla lailla. — Lapuan kirkolta johtaa tie vanhuudestaan Nurmon kirkolle pohjoispuolitse jokea. Viime vuosina on luullakseni eteläpuolitse ennen kulkenut kylätie julistettu maantieksi; noiden teiden vieressä kulkee kuitenkin Oulun rata, jota pitkin kaikki yleisliikenne nyt kulkee. Sen vuoksi luulen, että tässäkään ei tarvita muuta kuin yksi maantie. — Vanhaan aikaan, kun liikenne Tampereen ja Waasan välillä pääasiallisesti kulki maantietä myöten, ei ollut olemassa muuta kuin yksi tie, joka Alavuuden, Kuortaneen ja Lapuan kautta johti Waasaan. Sen vuoksi kävi tällä tiellä äärettömän raskaaksi pitää kestikievari- ja semminkin kyydinpitoa voimassa. Tämän vuoksi rakennettiin noin 1870 kaksi uutta tietä, joista toinen kulkee Virroilta Peräseinäjoen ja Seinäjoen kautta Ylistaroon, toinen Alavuudelta Nurmoon sekä sieltä Ylistaroon. Nämä kaksi tietä eivät ole muuta kuin keskimäärin 7—8 kilometrin matkan päässä toisistaan. Rautatie kulkee vielä nykyään näiden teiden välissä, ja välittää tämä luonnollisesti kaiken yleisliikenteen, niin että nuo tiet, ainakin toinen niistä, on nykyään aivan tarpeeton. — Kun Waasan rata valmistui keskittyi luonnollisesti liikenne Kristiinasta ja Kaskisista ja muualtakin etelä-Pohjanmaalta Seinäjoen rautatienasemalle. Sen vuoksi tuli liikenne Ilmajoen rannalla siksi suureksi, että oli melkein mahdotonta Ilmajoen seurakunnan läpi kulkevaa tietä pitää kunnossa. Tästä syystä rakennettiin noin 10 vuotta sitten uusi tie Nikkolan sillasta Ilmajoella Kurikan kirkolle toistakin puolta jokea. Täten saatiin tierasitus jaetuksi ja oli tuo toimi erittäin tarpeellinen siihen aikaan, mutta nyt on saatu valmiiksi Suupohjan rata, jota pitkin kaikki liikenne nykyään kulkee. Siis on tietääkseni ainakin toinen näistä Ilmajoen ja Kurikan välisistä teistä tarpeeton.

Jos vieläkin epäiltäisiin, että ei sovi eikä ole tarpeen maantienä kunnossa pidettyä tietä alentaa alempiarvoiseksi tieksi, niin pyydän semmoisistakin tapahtumista lausua joitakin esimerkkejä. Ennen vanhaan, kun jo mainitsemani liike Hämeestä pohjoiseen päin kulki Lapuan ja Uuden-Kaarlepyyn kautta, oli olemassa tie, joka kulki Lapuan kirkolta Kauhavalle ja sieltä Alahärmään. Sittemmin rakennettiin tuolle matkalle uusi tie, jolloin Kauhavan ja Alahärmän välinen maantie muutettiin kylätieksi, sekä Kauhavan ja Lapuan välinen maantie suurimmaksi osaksi lakkautettiin; ainoastaan pieni osa siitä niin hyvin Lapuan puolella kuin Kauhavan puolellakin kunnossapidetään nyt kylätienä. Isoltajoelta Honkajoelle oli ennen olemassa vanha tie, mutta kun katsottiin tarpeelliseksi tietä lyhentää rakentamalla oikoisempi, uusi tie, niin tuo vanha tie jäi ensi aluksi aivan lakkautetuksi, nyttemmin on se taas osaksi määrätty kylätienä kunnossapidettäväksi. Samoin on sen vanhan tien laita, joka ennen yhdisti Lapuan ja Ylistaron pitäjät.

Jos nyt kaikki nämä mainitsemani tiet paikkakunnilla, joissa on rautatieliikenne, tulisivat kruunun kunnossapidettäviksi, niin on selvää, että semminkin ylämaan seudut, joissa ei ole rautateitä eikä muita kulkuneuvoja, tulisivat saamaan maantien kunnossapitämisvelvollisuutta niissä osissa maata, jotka jo ovat siunatut paremmillakin kulkuneuvoilla, ainoastaan tuon maakunnan yksityiseksi, mutta ei koko maan hyödyksi. Noilla entisillä maanteillä luulen kumminkin olevan niin paljon merkitystä, ettei niitä voisi heti julistaa niiden talokkaiden kunnossapidettäviksi, jotka niitä tarvitsevat, vaan olisi ne mielestäni kuntien kunnossapidettävä. Täten saataisiin kolme eri tieryhmää: ensimäinen olisi maantiet, jotka olisi kruunun ylläpidettävä; toista ryhmää pyytäisin minä saada kutsua paikallisteiksi ja ne olisi kuntien kunnossapidettävä; kolmas ryhmä olisi kylätiet, jotka olisi niitten kunnossapidettävä, jotka tietä tarvitsevat.

Mielestäni on myös maanteitä koskeva määrittely, semmoisena kuin se on ehdotuksen 1 §:n

2 momentissa, aivan liian laaja, sillä siihen sisältyisivät melkein kaikki tiet, mitä maassa voi ajatella. Vanhastaan ovat kaupungit olleet liikekeskuksia kukin maakunnassansa ja kaupungit ovat olleet yhdistetyt maanteillä keskenään. Ehdottaisin, että kaupungit vastedeskin olisi tuommoisilla maanteillä yhdistettävä. Maakunnassa taas on tunnetusti kirkko ollut keskellä kylää. Kirkon ympäri on syntynyt pitäjän liikekeskusta ja nuo liikekeskustat, mikäli ne ovat rajanaapureita, on mielestäni yhdistettävä maantiellä keskenään. — Luonnottomalta tuntuu minusta myöskin, että maantie muuttaa luontoansa, kun se johtuu maalta kaupungin rajan yli. Ehdottaisin, että maantien jatko kaupunkiin yhdistetyllä alueella tulisi olemaan maantienä ja semmoisena kruunun kunnossapidettävä aina kaupungin vahvistettuun asema-alueeseen asti. — Sittenkun rautatieliikenne on tullut meidän liikkeemme päävälittäjäksi, ovat luonnollisesti rautatienasemat tulleet peräti tärkeiksi liikekeskustoiksi. Sen vuoksi pitäisi maantieltä johtaa tie rautatienasemille ja olisi nuo tiet maanteinä kunnossapidettävä ja samoin olisi maantieltä yleiseen satamapaikkaan johtava tie kunnossapidettävä maantienä. — Valtakunnan rajaseuduilla löytyy teitä, jotka jatkuvat rajaan asti, missä ne yhdistyvät naapurivaltakunnan maantieverkkoon, ja olisi nämätkin valtakunnan rajalla olevat tiet niinikään maantienä kunnossapidettävä. — Hallitukselle olisi kuitenkin joka tapauksessa pidätettävä oikeus muillakin paikkakunnilla, kuin edellä on mainittu, pitää kunnossa maanteitä, jos se katsoo jonkun valtiotarkoituksen, esimerkiksi puolustuskysymyksen tai semmoisen syyn takia maantietä tarvittavan tuommoisella paikkakunnalla.

Paikallisteiksi kutsuisin kaikkia niitä vanhempia maanteitä, joita valtio ei katso tarvitsevansa vastaisuudessa kunnossapitää. Kyläteiksi taas semmoisia teitä, joita esityksessä kutsutaan paikallisteiksi. Pyytäisin sen vuoksi ehdottaa, että ensimäiseen pykälään tehtäisiin semmoinen muutos, että ensimäinen momentti tulisi kuulumaan: „Tässä laissa tarkoitetut tiet ovat asianmukaisessa järjestyksessä kunnossapidettäviksi määrätyt maantiet, paikallistiet ja kylätiet." Saman momentin jatko olisi samanmoinen, kuin se kuuluu esityksessä. Mutta seuraava momentti tulisi kuulumaan: „Maantieksi sanotaan kesä- ja talviajoteitä sekä jalkamiehille ja ratsastaville aiottuja polkuteitä, jotka välittävät liikennettä a) lähikaupunkien välillä, b) kahden lähipitäjän kirkon välillä, c) tämmöisiltä teiltä lähimmille rautatieasemille tai yleisiin satamapaikkoihin.

Maantienä pidetään myös tuommoisen tien jatkoa kaupunkiin yhdistetyllä alueella aina asianmukaisesti vahvistettuun kaupungin asemaan asti, missä kadun ylläpito alkaa.

Hallituksella olkoon kuitenkin valta, jos se katsoo valtion tarkoitukseen tarpeelliseksi rakentaa maantie muuallekin, kuin yllä on mainittu.

Paikallistienä pidetään semmoista ennen maantienä ylläpidettyä tietä, jota edelläolevien säännösten tai muuttuneitten liikesuhteitten takia ei enää katsota tarpeelliseksi maantienä ylläpidettäväksi, tai muuta tietä, jonka asianomainen kunta tai kunnat ovat katsoneet tarpeelliseksi yleisesti kunnossapidettäviksi." Viimeinen momentti tulisi samanmukaiseksi, kuin se on tässä lakiehdotuksessa, paitsi että nimi paikallistie muutettaisiin kylätieksi.

3:een §:ään olisi edelläolevien näkökohtien vuoksi lisättävä kolmas momentti, joka kuuluu: „Kun uusi maantie määrätään ylläpidettäväksi semmoisten paikkakuntien välillä, jotka ennemmin ovat olleet välittömässä maantieyhteydessä toistensa kanssa, on aikaisempi maantie samalla julistettava paikallistieksi, ellei se katsota olevan niin vähäisestä merkityksestä, että se on kylätienä kunnossapidettävä tai ehkä tykkänään lakkautettava." Ja 15 §:ään tulisi uusi ensimäinen momentti, joka kuuluisi: „Paikallistien on kunkin kunnan ylläpidettävä alueellansa" ja seuraava momentti kuuluisi: „Kylätiet ovat niinkuin" j. n. e.

Vielä pyytäisin huomauttaa, että vaikka valtiovarainvaliokunnassa olenkin ollut arvioimassa sitä määrää, johon tientekokustannukset on laskettu nousevan, niin en voi tyytyä siihen lopputulokseen, 11 miljoonaan markkaan, joka on valiokunnan mietintönä täällä ilmaistu, syystä että valiokunnalla oli siksi kiire, etteivät valiokunnan jäsenet, en ainakaan minä, tulleet huomanneeksi, että 13 §:n mukaan on sannan- ja soranottopaikat pakkolunastettava valtiolle. Tosin 56 §:ssä sanotaan, että ne entiset soranottopaikat, jotka maantietekolohkot ovat tähän asti omistaneet, tulevat lunkeamaan kruunulle. Mutta kokemukseni on, että tuommoisissa soranottopaikoissa on nykyään äärettömän vähän soraa, useimmat ovat tyhjennetyt, ja niin tulee olemaan asianlaita varmuudella silloin, kun tämä laki astuu voimaan. Sen vuoksi olen vakuutettu siitä, että valtion täytyy, ennenkuin tämä laki otetaan käytäntöön, lunastaa useita soranottopaikkoja, eikä niitä saa aivan harvaan määritelläkään, vaan täytyy niitä pakostakin ottaa hyvinkin tiheästi, syystä, että kunnossapitokustannukset tulevat suureksi osaksi riippumaan siitä,

kuinka pitkä soranvetomatka tulee olemaan. Kun maassa on 500 kuntaa — joista tosin osa pienempiä, mutta enimmäkseen laaja-alueisia — niin luulen, että keskimäärin tarvitaan ainakin 5 soranottopaikkaa kutakin kuntaa varten. Kukin soranottopaikka tulee maksamaan keskimäärin ehkä parituhatta markkaa. Täten tultaisiin siihen, että valtion tulisi soranottopaikkoja varten varata noin 5 milj. markkaa. Mutta kun ensi vuosina joku määrä soraa voidaan vielä saada noista vanhoista soranottopaikoista, niin ensimäisenä vuonna ehkä ei tarvittaisi tähän tarkoitukseen muuta kuin ehkä 2 $^1/_2$ miljoonaa markkaa. On sen vuoksi mahdollisesti tarpeen, että eduskunta palauttaa mietinnön valtiovarainvaliokuntaan uuden lausunnon antamista varten.

Ellei minun nyt tekemiäni ehdotuksia hyväksytä, niin pyydän saada puoltaa toista vastalausetta, sikäli kuin siinä on hallitukselle pidätetty oikeus jo ennen lain voimaanastumistakin määrätä, että maantie on paikallistienä kunnossa pidettävä. Mutta tässä suhteessa pyydän saada huomauttaa, että jos vastalauseen tekijäin mielipide tulee laiksi, niin 55 § tulee käytännössä mahdottomaksi syystä, että kahden vuoden kuluessa on aivan teknillinen mahdottomuus ehtiä ensiksi määrätä, että ennen maantienä kunnossapidetty tie on vastaisuudessa kunnossapidettävä paikallistienä ja sen jälkeen siinä järjestyksessä, kuin 5 luvussa sanotaan, määrätä, kenen tuo tie on vastaisuudessa paikallistienä kunnossapidettävä. Olen sitä mieltä, että jos toisen vastalauseen tekijäin ehdotus tulee hyväksytyksi, niin pitäisi aikaa pitentää ainakin kahdella vuodella.

Ed. Rosenqvist: Jag har begärt ordet icke för att göra några anmärkningar mot ifrågavarande lagförslag eller mot utskottets betänkande, hvartill jag har så mycket mindre skäl, som jag sitter i stora utskottet, till hvilket ärendet nu remitteras. Jag begärde ordet för ett uttalande angående denna landtdags lagstiftningsverksamhet i allmänhet, till hvilket uttalande ifrågavarande förslag synes mig gifva anledning. Lagförslaget angående byggande och underhåll af vägar kan svårligen räknas till de ärenden, hvilkas skyndsamma behandling kan anses påkallad eller nödvändiggjord af det nuvarande tidsläget eller af landtdagens däraf härflytande skyldighet att från sin sida verka för det fullständiga återställandet och tryggandet af rättsordningar. Detta och liknande lagförslag kunna och böra därför enligt min mening uppskjutas till en landtdag efter nyval. Därtill kommer att lagförslaget angående byggande eller underhåll af vägar i sin tillämpning kommer att kräfva större utgifter och en mer omfattande organisationsverksamhet från statens sida, än hvartill det för närvarande tyckes finnas råd på, hvarför äfven från denna synpunkt det synes vara skäl att icke brådska med denna angelägenhet. I likhet med herr Ottelin tror jag, att den kostnadsberäkning, som af statsutskottet presterats är alltför lågt tilltagen. Den kommer helt säkert att ökas. Under alla förhållanden synes mig ärendet saklöst kunna uppskjutas till hösten.

Ed. K. R. Häkkinen: Valiokunnan mietinnön lakiehdotuksen 14 §:ssä on huolenpito maanteiden kunnossapidosta suunniteltu maalaiskuntien toimeksi. Valiokunta on luultavasti lainannut ehdotuksensa jostakin muusta tämän asian järjestämisestä tehdystä ehdotuksesta, jossa ei vielä ole edellytetty maanteiden tekoa ja kunnossapitoa kokonaan valtion huostaan, vaan pääasiassa entisten tientekovelvollisten, kuitenkin lisättyinä ehkä erinäisillä muilla maksuvelvollisilla, edelleen kustannettavaksi. Tällöin onkin ehdotus kuntien huolenpidosta ollut paikallaan. Valiokunnan ehdotuksessa se mielestäni kuitenkin on epäjohdonmukainen, epäjohdonmukainen sen vuoksi, että siinä olisi valtio maksajana, kunnallinen viranomainen urakan antajana tai muuten työn teettäjänä.

Valiokunta perustelee ehdotustaan sillä, että muka kustannukset suuremmista töistä tulisivat valtion teettäminä kalliimmiksi, ja että kunnat näiden töiden teettämisessä voisivat paremmin käyttää eri paikkakunnilla saavutettua asiantuntemusta, ja että voitaisiin myöskin välttää uusien valtionvirkojen perustamista.

Mitä ensimäiseen syyhyn tulee, että valtion työt tulevat yleensä kalliiksi, niin pitänee se kyllä paikkansa yksityisten teettämiin töihin verraten, varsinkin ellei oteta huomioon, että valtion työt tehdään tavallisesti perusteellisemmin kuin yksityisten. Mutta yksityisten töihin niitä ei tässä voidakaan verrata, kun toisella puolella ovat kysymyksessä kunnallisten tiehallitusten teettämät työt valtion laskuun. Viimesyksyisen ja -talvisen kokemuksen kunnallisista töistä niissä kunnissa, joissa esimerkiksi hätäaputöitä on teetetty, pitäisi kuitenkin olla varoittavana esimerkinä siitä, että kunnan ei tarvitse olla ollenkaan taloudellisempi työnteettäjä kuin konsanaan valtion. Ennen koetettiin kyllä ainakin maalaiskuntien töissä tavallisesti noudattaa kaikkea mahdollista säästäväisyyttä, usein liiallistakin. Mutta minä ennustan nyt ajan muuttuvan. Meidän on nimittäin otettava huomioon, että kunnallisten asiain johto yleensä kaikissa kunnissa nyt siirtyy

toisiin käsiin. Ehdotuksenmukaisissa kunnallisissa tiehallituksissa tulee ainakin useimmissa maamme kunnissa olemaan kaksi sosialistia ja yksi n. s. porvari. Toisin sanoen mitä valtaa tiehallituksilla tuleneekin olemaan, sitä käyttelevät kunnan sosialistiset työväenjärjestöt.

Kotikunnassani taasen on jo ennätetty saada kokemusta sosialistien kunnallisten töiden, erittäinkin juuri teiden teettämisestä. Siellä asetettiin viime vuoden lopulla pari työttömyyslautakuntaa. Siinä seurattiin senaatin kulkulaitostoimituskunnan Työttömyyskeskuskomitean kunnallislautakuntien esimiehille osoittamassa, elokuun 28 päivänä v. 1917 päivätyssä kirjelmässä annettua ohjetta, että lautakuntien jäseniä valittaessa on pidettävä silmällä kunnan väestön yhteiskunnallista kokoonpanoa, ja valittiin enemmistö niihin työväenluokkaan kuuluvista henkilöistä. Kun mitään muita kunnallisia töitä ei ollut, joita olisi voitu hätäaputöinä teettää, päätti kunta rakennuttaa pari uutta tietä ja korjata vanhoja maanteitä. Työttömyyslautakunnat, joissa nyt siis oli enemmistö sosialisteja, ottivat työt niin välittömään johtoonsa, että niiden työläisjäseniä oli työnvalvojinakin. Palkat määrättiin niin korkeiksi, että yksityisten oli mahdotonta kilpailla, ja niinpä oli kunnassa talvisin tavalliset metsätyötkin kokonaan seisauksissa. Ja kun vaadittava työteho oli vielä täysin „vallitöistä" tunnetun työtehon tasalla, riensivät melkein kaikki kunnan työläiset näihin hätäaputöihin. Seurauksena oli, että yksin joulukuun aikana käytettiin kunnan tarkoitusta vartten lainaamia varoja näihin töihin 290,000 markkaa. Minulla ei ole tietoa, paljonko tammikuussa ennätettiin käyttää, mutta sen minä tiedän, että jolleivät työt kapinan takia olisi keskeytyneet, olisi Ruoveden kunta parina kolmena kuukautena hätäaputöihin käyttänyt koko omaisuutensa, noin 700,000 markkaa, minkä se on 50 vuoden kuluessa ennättänyt hankkia, ja joka on sen kansakoululaitoksessa, sairaaloissa, köyhäinkodissa, maatiloissa j. n. e. Minä olen kulkenut tällaista suurilla kustannuksilla korjattua tietä ja saatan vielä lisäksi vakuuttaa, että se nykyään on huonommassa kunnossa kuin ennen, ja ettei sitä voida pitää edes täysin kulkukelpoisena.

Sanotaan: mitä tämä kuuluu esilläolevaan asiaan? Se ei siihen suorastaan kuulu, mutta minä olen tällä kertomuksella tahtonut osoittaa minkälaista taloutta valiokunnan ehdottamat tiehallitukset ehkä saattavat ainakin välistä maanteistä huolehtiessaan ruveta noudattamaan. Vai luuleeko joku, että valtionvaroja pideltäisiin säästäväisemmin kuin oman kunnan varoja? Minä olen siis sitä mieltä, että sitä syytä ei ole olemassa, että nimittäin paikalliset tielautakunnat teettäisivät maantietöitä halvemmalla, kuin mitä ne valtion viranomaisten toimesta teetettäessä tulisivat maksamaan, mutta jolle edellytykselle valiokunta kuitenkin pääasiassa on ehdotuksensa rakentanut.

Mitä sitten tulee siihen, että tahdotaan vastustaa uusien valtionvirkain perustamista, niin siten onkin kyllä tehtävä, elleivät virat ole tarpeellisia. Tässä tapauksessa ne kuitenkin olisivat tarpeellisia. Eivätkä kustannukset tiehallituksista siitä pienene, että niitä perustetaan ehkä joka kuntaan, sen sijaan, että koko lääni olisi saman tiehallituksen piirinä. Varmaankin nousisivat maalaiskuntain yhteiset menot tiehallituksistaan ainakin samaan summaan kuin valtionkin läänittäin olevista. Samalla myös maalaiskunnat pääsisivät näistäkin oikeammin valtiolle kuuluvista kustannuksista, jos ne todella ovat aiotutkaan kuntia rasittamaan.

Vasta kun tiehallitukset olisivat läänittäin, pääsisivät täysin oikeuksiinsa ne edut, joita valiokuntakin mietintönsä 12 sivulla myöntää olevan suurista tiehallituspiireistä pienten rinnalla, nimittäin että silloin voitaisiin töitten johtoon kiinnittää teknillisesti sivistyneitä henkilöitä ja hankkia töissä tarvittavia koneita, kalliimpiakin. Siinä suomalaisten teknikkojen seuran kokouksessa lausutussa alustuksessa tieasiaan, joka painettuna jaettiin eduskunnan jäsenille samalla kertaa, kuin esillä oleva mietintö, on ehdotettu myöskin, että tiehallitukset olisi perustettava mieluummin läänittäin. Tämän alustuksen 5 sivulla oleviin syihin pyydän suuren valiokunnan jäsenille viitata.

Ellei suuri vauliokunta katso voivansa tiehallituksen piirejä ehdottaa perustettaviksi tarpeeksi suuriksi, jolloin piirijako läänittäin olisi luonnollinen, eikä maanteitten hoitoakin kokonaan valtion huostaan, olisi mielestäni syytä, kuten ensimäisessä vastalauseessa on ehdotettu, pysytellä kokonaan yhden kunnan piirissä. Valiokunnan vaihtoehto parin tai jonkun kunnan piiristä ei nimittäin vielä tarjoa suurten piirien etuja, vaan sen sijaan tuottaa ne haitat ja hankaluudet, joista manitussa vastalauseessa kerrotaan. Maanteiden rakentamisen ja kunnossapidon huoltamisen siirtäminen maalaiskunnilta, joilla kyllä on hoitamista omissakin asioissaan, valtiolle tuottaisi kyllä suuren joukon muutoksia valiokunnan ehdotukseen. Se älköön kuitenkaan olko esteenä muutoksille, jos suuri valiokunta sen muuten katsoo mahdolliseksi.

Vielä pyydän suosittaa 55 §:n otettavaksi lakiehdotukseen toisessa vastalauseessa esitetyistä syistä sen mukaisessa muodossa.

Ed. Luopajärvi: Se sitkeä taistelu, jota Suomen maanomistajat ovat joutuneet vuosikymmeniä käymään saadakseen kannettavanaan olevan erikoisrasituksen, nimittäin maanteiden rakentamis- ja kunnossapitovelvollisuuden siirretyksi valtion haltuun, näyttää nyt alkavan lähetä loppuaan. Esillä oleva laki- ja talousvaliokunnan mietintö on siitä todistuksena. On luonnollista, että sitä tulosta, johon valiokunta tehtyjä alotteita käsitellessään on päättänyt, on maanomistajain taholta tervehdittävä mielihyvällä. Minä uskallankin lausua toivomuksen, että kun asia nyt joutuu suuren valiokunnan käsittelyn alaiseksi, suuri valiokunta kysymykseen suhtautuisi samalla myötätunnolla, kuin mitä laki- ja talousvaliokunta on tehnyt, että tämä maanomistajain kannalta sangen tärkeä kysymys vihdoinkin saataisiin onnelliseen ratkaisuun.

Mitä tulee valiokunnan mietintöön sisältyvän lakiehdotuksen erinäisiin kohtiin, katson kuitenkin olevan syytä siinä suhteessa lausua vakavan toivomuksen, että suuri valiokunta kiinnittäisi huomiota mietintöön liitettyyn toiseen vastalauseeseen. Vastalause koskee lakiehdotuksen 55 §:ää. Tässä pykälässä määritellään se, missä järjestyksessä ja mitkä tiet on otettava valtion haltuun. Tämän pykälän mukaan tulee ottaminen riippumaan viranomaisten harkinnasta. Mielestäni määräys siinä muodossa, kuin mietinnössä sanotaan, jättää aivan liian suuren ja vapaan harkintavallan asianomaisille maaherroille. Jää kokonaan riippumaan heidän persoonallisesta harkinnastaan, mitkä tiet tulevat otettaviksi valtion haltuun, mitkä ei. Toisessa tapauksessa saattaa maaherra katsoa asiaa väljemmältä näkökannalta ja maantiet tulevat siinä läänissä suuremmassa määrässä otetuiksi valtion haltuun, kun taas jonkun toisen läänin maaherra saattaa katsoa „valtion etujen mukaiseksi" ottaa niin vähän kuin mahdollista. Täten syntyisi epävakaisuutta lain soveltamisessa, vieläpä laki olisi omiansa antamaan tilaisuutta pitkällekin menevälle mielivallalle asianomaisten viranomaisten taholta. Näistä syistä olisi mielestäni lakiin 55 § saatava sensuuntaisena, kuin mainitsemassani toisessa vastalauseessa ehdotetaan, että nimittäin nykyiset maantiet yleensä otetaan valtion haltuun ja sen jälestä vasta ryhdytään harkitsemaan, mitkä maantiet mahdollisesti voidaan joko korvata uusilla enemmän tarkoitustaan vastaavilla maanteillä taikka vastaisesti muuten siirtää tämän lain ulkopuolelle.

Sitten on mielestäni eräs pieni huomautus tehtävä lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentin johdosta. Siinä sanotaan, että huutokaupassa, joka 16 §:ssä mainitaan, saakoon tarjouksia tehdä yksityinen henkilö, yhtiö tai osuuskunta, joka ennen huutokauppaa antaa pätevän vakuuden tehtävänsä asianmukaisesta täyttämisestä. Tämä sanonta olisi muutettava niin, että tuon vakuuden voisi antaa myös huutokaupan aikana. Mahdollisesti vaatisi myös tarkistamista lakiehdotuksen 40 §, joka koskee paikallisteiden kunnossapitoa. Pykälän toisessa momentissa määritellään, että luonnossa suoritettavaan kunnossapitoon ovat velvolliset ne osakkaat, jotka omistavat tai hallitsevat manttaaliinpantua maata, palstatilaa tai omistavat vähintään 5 hehtaarin suuruisen ulkopalstan tai hallitsevat torppaa. Olisi mielestäni harkittava, eikö voisi luonnossa tapahtuvaa rasitusta ulottaa myöskin pienempiin ulkopalstoihin kuin 5 hehtaarin suuruisiin, varsinkin sen vuoksi, kun torpat ovat otetut luonnossa rasituksena suorittavien joukkoon, vaikka useassa tapauksessa torpparien kulkusuhde tiellä saattaa olla pitempi kuin sellaisen ulkopalstan omistajan, jonka palsta on vähempi kuin 5 hehtaaria.

Tahtomatta käydä sen enempien muutosehdotusten tekemiseen, pyydän lisäksi vähän koskettaa eräitä lakiehdotuksen johdosta nyt tehtyjä huomautuksia. Mitä ensinnäkin tulee niihin korjausehdotuksiin, joita hallituksen kulkulaitospäällikkö teki, tuntuvat ne mielestäni sellaisilta, mikäli ehdotuksiin, niissä muutamissa minuuteissa, kuin niihin on ollut tilaisuus tutustua, voi päästä syventymään, että ne yleensä ovat johtuneet asiantuntemuksesta ja niihin siitä syystä on suuren valiokunnan kiinnitettävä täysi huomio. Sen sijaan mielestäni ne huomautukset ja muistutukset lakiehdotusta vastaan, joita ed. Ottelin äskeisessä lausunnossaan teki, ovat monessa suhteessa sellaisia, että en katso voitavan niille antaa ratkaisevaa merkitystä. Ed. Ottelin nähtävästi otti kysymyksen aivan liian ahtaasti valtion etujen kannalta. Tätä kysymystä ratkaistaessa ei ole kuitenkaan pantava mielestäni pääpainoa siihen, että ainoastaan saataisiin ne tiet valtion haltuun, jotka välittävät yleistä liikennettä paikkakunnalta toiselle n. s. yleisinä liikenteen valtasuonina. Päinvastoin mielestäni on erittäin suuresta merkityksestä, että maantielaitokselle annetaan myös toisessa suhteessa tärkeä merkitys. Siinä tätä asiaa koskevassa alotteessa, jonka allekirjoittajista minä olin yksi, onkin huomautettu kysymyksen tästä puolesta. Siinä lausutaan m. m.: „Paitsi sitä merkitystä, mikä maantielaitoksella on liikenteelliseltä kannalta, on sille mielestämme annettava

ehkä yhtä suuri merkitys maamme maanviljelyksen kehityksen, varsinkin asutussuhteiden laajentamisen ja parantamisen kannalta. Kun viimeksimainittuihin näkökohtiin tietääksemme ei ole tähän asti tämän kysymyksen yhteydessä kiinnitetty ainakaan suurempaa huomiota, katsomme olevan syytä tässä saada mainituksi, että kaikkialla, mihin uusi maantie rakennetaan, jos sen varsilla vähänkin on mahdollisuuksia, uudisasutus hyvin nopeasti seuraa mukana ja entinen asutus elpyy. Paikkakunta, joka sitä ennen on tuntenut olevansa syrjäytetty ja unohdettu, saa ikäänkuin uutta verta suoniinsa päästyään välittömään yhteyteen muun maailman kanssa. Maanviljelys alkaa nopeasti virkistyä ja taloudellinen taso kohota." Kun tässä lausutulle näkökohdalle antaa sen ansaitseman tunnustuksen, niin ne esimerkit rinnakkaisteistä, joita ed. Ottelin kantansa tueksi luetteli, kadottavat silloin kokonaan merkityksensä.

Kun minä satun tuntemaan jonkun verran oloja myöskin sillä paikkakunnalla, josta ed. Ottelin esimerkkinsä otti, niin voin lausua tulleeni siihen käsitykseen, että niillä teillä, jotka hän mainitsi, yleensä on verraten tärkeä merkitys yhä edelleen, joskin saattaa väittää, että ne sen merkityksen, johon ed. Ottelin pääasiassa tahtoi painoa panna, ovat suuremmassa tai vähemmässä määrässä menettäneet. Esimerkiksi etelä-Pohjanmaan jokivarsilla useammassa tapauksessa, kuten on laita Lapualla ja Ilmajoella, joista ed. Ottelin muun muassa esimerkkejä mainitsi, on asutus kummallakin puolella jokea siksi vahva ja läpikulkuliikennekin siksi suuri, että joutuisi sangen vaikean tehtävän eteen määrätä, kumpi kyseessäolevista teistä määrättäisiin yleiseksi maantieksi. Ja kun kerran molemmilla on tavattoman tärkeä merkitys paikkakunnan taloudellisen elämän kannalta yleensä, niin on mielestäni aivan kohtuullista, että joen kumpaakin puolta kulkevat tiet tällaisessa tapauksessa edelleen pidetään yleisinä maanteinä. Sitäpaitsi on huomioonotettava, että yleensä nämä jokivarsitiet ovat rakennetut ja edelleen kunnossipidetyt jo pitemmän ajan, joten niillä on vankka pohja, niin että jatkuva kunnossapito tulee suhteellisesti huokeaksi. Niinikään tiet joutuvat monessa tapauksessa vastaavasti vähemmän rasituksen alaisiksi, jos niitä on useampia, ja siitä syystä kustannus tiekilometriä kohti tulee paljon huokeammaksi kuin siinä tapauksessa, että ainoastaan yksi tie olisi käytettävänä.

Mitä taas tulee esimerkiksi niihin teihin, joista ed. Ottelin mainitsi, jotka aikanaan ovat rakennetut Tampereen—Waasan välistä liikenneyhteyttä silmällä pitäen, niin olivat eräät ed. Ottelinin numerotiedot jonkun verran harhaan johtavia. Esimerkiksi se tie, joka kulkee Virroilta Peräseinäjoen kautta Seinäjoelle, ei olle niin lähellä, Alavuudelta Nurmoon kulkevaa tietä, kuin ed. Ottelin mainitsi. Mikäli minä tunnen, ei teiden väli ole 7—8 kilometriä keskimäärin. Ainoastaan teiden toisessa päässä, Seinäjoen aseman ja Nurmon kirkonkylän kohdalla, asia on näin. Päinvastoin näiden teiden väli suurimmalta osalta on 10—25 kilometriä. Tahtomatta kuitenkaan tälle esimerkille panna sen suurempaa huomiota olen katsonut olevan syytä esimerkkinä mainittuja numerotietoja vähän korjata.

Mitä tulee vihdoin ed. Ottelinin tekemään ehdotukseen, että kysymys palautettaisiin valtiovarainvaliokuntaan, jotta valtiovarainvaliokunta saisi tilaisuuden tarkistaa sitä kustannusarviota, jonka valiokunta tähän mietintöön liittämässään kirjelmässä on tehnyt, en katsoisi olevan sellaiseen palauttamiseen syytä. Ne arviomäärät, jotka valtiovarainvaliokunnan kirjelmässä mainitaan, ovat nimittäin mielestäni siksi korkeat, että niissä on varaa myös niihin kustannuksiin, joita ed. Ottelin nimenomaan mainitsi, nimittäin soranottopaikkain lunastamiseen. On nimittäin otettava huomioon, että soranottopaikat kerran lunastettuina kestävät sangen pitkiä aikoja, ja siis lunastuskustannukset jakautuvat pitkälle ajalle. Joskin siis soranottopaikkojen lunastamiseen ensi aluksi menisi varoja vähän huomattavampi määrä, olisi se kuitenkin ainoa tapaus pitkäksi ajaksi, ja siitä syystä ei tämän seikan vuoksi tarvitse asiaa palauttaa uudestaan valtiovarainvaliokuntaan. Kun minä hartaasti toivon, että suuri valiokunta pääasiassa johtuisi tässä asiassa, kuten jo alussa mainitsin, myönteisiin tuloksiin, toivon lisäksi, että suuri valiokunta kysymystä käsitellessään ottaisi huomioon niitä näkökohtia, joihin olen tässä viitannut, varsinkin mitä koskee lakiehdotuksen 55 §:ää.

Ed. Schybergson: Det förhåller sig nog så som ldgm. Rosenqvist anmärkte, att statsverket knappast kommer att rå med alla de bördor, som vi nu lägga på dess axlar och af hvilka den, som nu är i fråga, sannerligen icke är en af de minsta. Ty när det går ut på 10 miljoner mark om året och denna beräkning — herr Luopajärvi må därom säga hvad som helst — icke är för hög, utan snarare är för låg, såsom sådana beräkningar alltid visa sig vara, så är det en siffra i det unga finska rikets budget, som väcker synnerliga betänkligheter. Vi komma att hafva utgifter för vår militär, vi komma att få bära räntorna för all den upplåning, som nu egt rum, vi komma

icke att hafva stora inkomster att beskatta, som nu finnas till för detta ändamål, och det skall bli utomordentligt svårt för landtdag och regering att få debet och kredit att gå ihop. Men vi hafva dock den trösten, att allt detta är så att säga inomhus; vi hafva icke, tills vidare åtminstone, ens varit i tillfälle att öka vår utländska skuldbörda, och det gäller icke att besluta om nya utgifter, utan att förflytta utgifterna från dem, som nu burit dem, till andra. Detta är nu visserligen icke fullt sympatiskt, det är särskildt icke sympatiskt, att jordägarna, som hittills afstått sandtäkt gratis, nu skola i expropriationsväg få betalning härför. Och vi veta, huru det går till vid expropriation i vårt land. I den ställning, som jag har såsom chef för Finlands Hypoteksförening, har jag varit i tillfälle att se, hurusom jordägare för förmånen att få en ny väg inom sitt område eller en järnväg, få i expropriationsväg lyfta summor, som öfverstigit hela hemmanets värde, sådant det framgått af Hypoteksföreningens värderingar. Det förefaller som om man skulle kunna taga för sig, och så blir det väl med sandtäkterna och mycket annat.

Jordägaren förtjänar till en början, men när han har förtjänat tillräckligt, drabbas han af skattebördan. Också skatterna ha egenskapen att förflytta sig. De komma i en eller annan form öfver på dem, som förtjänat och förkofrat sig bäst, och jordägarna, — jag är det själf, har icke bankaktier, såsom hr Ahmavaara sade, men ganska stora intressen i jord — kunna förtjäna mer än jag skulle anse skäligt. Ty så förhåller det sig i närvarande tid. Jag skulle kunna lämna upplysningar från flera stora jordegendomar på något afstånd från Helsingfors, som varit utsatta för de rödas härjningar, som hafva förlorat kreatur i massa, som hafva blifvit bestulna på hö i stora mängder och som dock hafva förtjänat så mycket, att man skäms. Men må de nu yttermera förkofra sig på denna vägunderhållsskyldighets öfverflyttande på staten! Resultatet blir ändå inom ett antal år, att förmögenheten regleras, och om de komma att förfoga öfver förmögenheten i landet — hvilket måhända vore lyckligt och bra, ty jordägarna äro ändå de lugnaste elementen i ett land —, så är resultatet dock, att skattebördan kommer att drabba dem i en helt annan mening än den nu gör det. Därför kunna vi vara med på förevarande förslag, huru oskäligt det än till en början synes. Och må vi framför allt vara med om det därför, att vi må kunna hoppas, att våra vägar skola försättas i ett bättre skick än hittills.

Jag är till fullo ense om hvad kommunikationschefen nu yttrat. Det vore sannerligen en lycka, om vi komme ifrån de höga backarna och de dåliga vägarna och komme till sådana vägar som man till exempel har i Norge, sådana man där fått dem, trots det att naturförhållandena äro vida svårare än hos oss. Vi skola komma ihåg att den där tillsatta „vejkommissionen", som tillsattes redan i slutet af 50-talet, utfört storverk. Den nationalekonomiska vinningen af sagda landsvägsförbindelser är värd en betydande uppoffring från det allmännas sida, men må man dock gå sakta i backarna, som det heter, ty att statsverket med ens öfvertager denna börda är mer än finansiell försiktighet och mer än de tekniska förutsättningarna hos oss tillåta. Det är därför jag finner kommunikationschefens ändringsförslag vara värdt att i stora utskottet tagas i beaktande. Det innehåller, utom många andra goda sidor, också en välbehöflig begränsning av uppgiften. Jag hoppas att stora utskottet skall finna det möjligt att införa de af honom föreslagna förändringarna.

Om så sker, är jag för min del beredd att antaga lagförslaget, trots alla betänkligheter af finansiell art.

Jag är med om att godkänna förslaget, sålunda modifieradt, oaktadt landtdagen icke är komplett. Jag tror, att de af herr Rosenqvist i detta afseende framställda tvifvelsmålen i denna sak hafva mindre skäl för sig än på de flesta andra områden, ty landsvägstungan är sist och slutligen något, som icke drabbar den yttersta vänstern. Den ställde sig visserligen i dessa frågor på den förståndigare sidan, och intog beträffande jordens befriande från de bördor, som jorden hittills burit, en måttfullare ställning än jordägarna själfva. Men det oaktadt tror jag, att vi borgerliga kunna göra upp saken oss emellan.

Eftersom denna vägfråga är en sådan hjärteangelägenhet för den nya vänstern, är jag beredd att, såsom jag sade, antaga förslaget, därest det i hufvudsak ändras såsom kommunikationschefen föreslagit.

Ed. Lantto: Rohkenen olla päinvastaista mieltä, kuin ed. Rosenqvist ja Schybergson, ettei millään syillä voida enää tätä maantierasitusten siirtämistä valtion huostaan lykätä tuonnemmaksi, ei silläkään syyllä, kuten ed. Schybergson lausui, että talonpojat ovat nykyisin hyvin tienanneet. Huonoinakin aikoina he ovat koettaneet näitä rasituksia kestää, joten on tavallaan rumakin sellainen väitös, ettei valtio voisi semmoista rasitusta kestää, jota on täytynyt yhden kansanluokan kestää.

Me tiedämme, että jo vuoden 1863 valtiopäivillä, kuten lakivaliokunnan mietinnöstäkin näkyy, on tunnustettu se periaate oikeaksi, että

maantierasitusten tulee kuulua kaikkien kansalaisten kannettaviin rasituksiin, eikä suinkaan enää pidettävä talonpoikain yksinomaisena painona.

Sanotaanhan, että kun joku periaate eduskunnassa tunnustetaan oikeaksi, on myöskin mitä pikemmin ryhdyttävä noiden periaatteiden toteuttamiseen. Mutta tämän asian suhteen ei ainakaan niin ole menetelty, sillä sitä on lykätty valtiopäiviltä toisiin jo kokonaista 55 vuotta ja aina vain samalla syyllä, ettei tällä kertaa ole sopiva aika.

Tämä tuntuu sitäkin ikävämmältä, kun tiedämme, että nämä kaksi asiaa, nimittäin kyytivelvollisuuksien ja maantierasituksien järjestämiset koko kansan vastattaviksi ovat olleet miltei ainoita heidän oman asemansa parannuksia koskevia anomuksia — ja, kuten tiedämme, ovat heidän edustajansa kaikille herrainpäiville ja jokaiseen eduskuntaan näitten rasitusten uudelleen järjestämisestä anomuksensa jättäneet.

Kyytilaki onkin nyt tässä eduskunnassa toivottuun suuntaan hyväksytty.

Samoin rohkenen toivoa, että tämä eduskunta, joka tietää mitä Suomen talonpoika on nytkin vapautemme hyväksi tehnyt, vapauttaa myöskin Suomen talonpojan tuommoisesta vuosisataisesta orjuudesta, mihin se koko yhteiskuntamme taakankantajana on asetettu, ja että näin ollen eduskunta hyväksyy tämän lakiehdotuksen niillä vähemmillä muutoksilla, mitkä suuressa valiokunnassa mahdollisesti tullaan tekemään.

Suurelle valiokunnalle esittäisin minäkin, että 15 §:ään olisi kiinnitettävä erikoinen huomio. Siinä näet sanotaan, että kyläteiden ylläpitoon ottavat osaa ne, jotka niitä tarvitsevat ja niistä hyötyä nauttivat. Tiedän nimittäin monin paikoin kylän nurkkia, joissa on vain 2—3 taloa ja 3—4 torppaa ja niillä 8—10 kilometriä ylläpidettävää kylätietä. Itsestään selvää on, että nämä tulevat ylenmäärin rasitetuiksi, joten heidänkin asemaansa olisi jollakin tavoin muistettava, etenkin kun tähän liittyvä 40 § on jotenkin viekassisältöinen, se kun nähtävästi laskee vieläkin liikemiehet, huvila-asukkaat ja virkamiehet näiden rasitusten ulkopuolelle.

Sitten 46 §:n lopussa sanotaan, ettei konkurssipesällä ole näissä paikallistierasitusten taloa kohtaavissakaan asioissa äänioikeutta, tuntuu tuo kyllä hyvinkin tutuksi tullut lauseparsi tähänkin sovitettuna jotenkin sopimattomalta, sillä talolla ovat tietenkin velvollisuutensa, vaikka sen omistaja konkurssitilassa olisikin. Eikähän talo konkurssin vaikutuksesta häviä olemasta. Se vain vaihtaa omistajaa.

Mitä ensimäiseen vastalauseeseen tulee, jossa 34 §:n sisältöä on koetettu supistaa, etteivät nimittäin useammat kunnat saisi yhtyä yhdeksi tiehallinnoksi, niin yhtymällä senaatin edustajankin mielipiteeseen, että useampain kuntain yhtymiset voivat olla aivan välttämättömän tarpeellisiakin, katson mietinnön tässä kohden aivan oikeaan osanneen, kun se sallii kunnille vapaat kädet toimia omien olojensa mukaan miten parhaaksi näkevät.

Sitä vastoin toisessa vastalauseessa tehtyyn parannusehdotukseen voin yhtyä täydellisesti ja hyväksyn sen kannan, mikä siinä ilmenee ja on 42 sivulla merkitty pykäläksi 55.

Ed. Tanskanen: En olisi viitsinyt tässä asiassa astua tänne puhujalavalle, mutta kun sain sen käsityksen, että tästä asiasta taas oikeiston puolelta kuuluu samanlaisia ääniä, kuin niin usein ennenkin, niin katson tarpeelliseksi eduskunnan kallista aikaa menettää vähän lausuakseni mielipiteeni.

Mitä ensinnäkin siihen puheeseen, jonka ed. Ottelin täällä piti, tulee, niin hän mielestäni puhui tässä asiassa niin kuin se, joka yksinään tahtoo tietää kaikki ja yksinään määrätä kaikki. On mielestäni tarpeetonta ruveta seikkaperäisemmin arvostelemaan ja määrittelemään kaikkia valiokunnan ehdottamia tielain pykäliä ja lauseita, kun kerran suuri valiokunta kohtapuoleen antaa mietintönsä tästä asiasta. Pääpaino tässä asiassa on se, että kerrankin saadaan laki, tämä tekeillä oleva tielaki, joka vapauttaa maanviljelijän tästä vuosisatoja kestäneestä orjuudesta, jota, kuten tiedämme, olemme saaneet kantaa toisten kansanluokkain ollessa siitä vapaina. Nyt on valtiovarainvaliokunta arvioinut vuotuisen tierasituksen tekevän 11 miljoonaa markkaa. Tämä luku on jo siksi suuri, ettei pitäisi tässä asiassa ruveta saivartelemaan pykälistä eikä momenteista, sillä siitä saattaa luonnollisesti taas olla se seuraus, että tämä tärkeä asia tahdotaan nyt, kuten ennenkin, saada kuolemaan ja hautautumaan, ettei siitä vain tulisi lakia. Kuten jo sanoin, tierasitus on siksi raskas verotaakka, ettei ole ensinkään viisasta edelleen pitää sitä yhden kansanluokan kannettavana, vaan on se siitä vapautettava. Tämä nyt ehdotettu tielaki ei kokonaan vapautakaan meitä maanviljelijöitä tierasituksesta, vaan edelleen jää meille omat paikallis- ja kylätiet voimassapidettäviksi. Tällä tielailla tahdomme vain ottamaan osaa rasitukseen sen suuren ja mahtavan, tietä tarvitsevan yleisön, joka siitä on vielä vapaana. Muutoin ed. Luopajärvi jo puhui melkein samaa tässä asiassa, jota minäkin olen ar-

vellut ja kannattanut, joten supistan puheeni. Ed., herra Schybergsonin lausunnosta sain sen käsityksen, että hänellä näkyy olevan hyvin ahdas ja vanhoillinen kanta tässä asiassa. Luonnollistahan se lie, että se, joka Helsingin katuja kävelee ja automobiileillä ja rautatiejunilla ajelee, ettei hän saata käsittää koko tätä kysymystä, ja tulee puhumaan niin sopimattomasti, kuin herra Schybergson puhui. Hän piti tätä kysymystä pienenä maanviljelijöihin nähden, mutta kyllä hyvin suurena ja raskaana valtion varoihin nähden. Jos kerran tunnustetaan, että tämä kysymys on raskas valtion varoille, niin pitäisi toki tuosta johtua, että se on sitä raskaampi yksityiselle maanomistajalle, ja pitäisi johtua jo siitä ajattelemaan, että on jo tullut aika, että vapautetaan yksi kansanluokka kestämästä maantierasitusta.

Mitä sitten tulee tähän valiokunnan mietintöön liitettyyn toiseen vastalauseeseen, jonka allekirjoittajista minäkin olen yksi, niin olen katsonut tarpeettomaksi, että entisiä teitä vielä uudelleen arvioitaisiin ja tutkittaisiin, missä määrin ne tulevat otettaviksi valtiolle ja missä ei, kun kerran maanteitä rakennettaessa jo on kaikki tarpeelliset lausunnot näissä suhteissa vaadittu, on vaadittu kuntien lausunnot, kihlakunnanoikeuksien lausunnot ja läänin maaherrain päätökset, että näiden pitäisi jo riittää mielestäni niin paljon, että voitaisiin hyvällä syyllä näiden perusteella määrätä, mitkä tiet kuuluvat valtiolle ja mitkä eivät kuulu. Toivoisin sentähden, että suuri valiokunta ottaa huomioon silloin kuin tästä asiasta antaa mietintönsä, myös tämän toisen vastalauseen.

Ed. Saarelainen: Pyysin puheenvuoroa ed. Ottelinin ja Schybergsonin lausuntojen johdosta, joissa he katsoivat valtiolle tulevan liian kalliiksi, jos nimittäin teiden ja siltain kunnossapito tulisi laki- ja talousvaliokunnan mietinnön mukaisesti kuulumaan valtiolle. Sentähden olivat mainitut edustajat sitä mieltä, että nämä rasitukset edelleen olisivat manttaaliin pannun maan kannettavat, niinkuin ovat sille ennenkin kuuluneet. Se on kyllä totta, että tierasitus on maassamme aina vanhimmista ajoista saakka ollut etupäässä maahan ja maanviljelijöihin kohdistuva yleinen rasitus, ja sen'pätähden se periaate, jonka mukaan tientekorasitus kuului manttaaliin pannulle maalle, oli osaksi oikeutettu aikana, jolloin maanteiden tarkoitus oli täyttää etupäässä maanviljelyselinkeinon tarvetta. Mutta sanottua periaatetta ei voida nykyisissä kehittyneemmissä oloissa pitää yleistä oikeuskehitystä ja oikeustajuntaa vastaavana. Nykyisin ovat yhä suuremmassa määrässä maantiet joutuneet palvelemaan muiden elinkeinojen, m. m. kaupan ja teollisuuden tarpeita. Sentähden on aivan luonnollista, että tämä yhden kansanluokan, maanviljelijäin kannettavana oleva rasitus nyt vihdoin viimeinkin siirretään kaikkien yhteiskuntaluokkien kannettavaksi, kuten asianomaisen valiokunnan mietintö edellyttää. Sentähden toivon, että suuri valiokunta asettuu tähän asiaan nähden samalle kannalle, kuin laki- ja talousvaliokunta. Ed. Rosenqvist äskeisessä puheenvuorossaan oli myöskin sitä mieltä, ettei tällä asialla ole niin suurta kiirettä, että se jo näillä valtiopäivillä ratkaistaisiin, vaan että asia ehdittäisiin muka vielä ensi syksynäkin, jopa vaalienkin jälkeen, päättää. Tämän johdosta mainitsen, että minä puolestani olen aivan päinvastaisella kannalla, olen nimittäin sitä mieltä, että tämä asia, jos mikään, on nyt vihdoinkin kiireellisenä ratkaistava siihen suuntaan, että tiekustannukset on pantava koko yhteiskunnan kannettaviksi. Sentähden toivon viimeiseen asti, että nyt jo eduskunta vapauttaisi Suomen talonpojat tästä vuosisatoja kestäneestä erikoisrasituksesta.

Ed. Luopajärvi: Pyysin tämän puheenvuoron vastatakseni vähän ed. Schybergsonille. Hänen tuolinsa tosin näyttää olevan tyhjä. Siitä huolimatta lienee syytä pöytäkirjaan merkittäväksi lausua, että minä olen vakuutettu siitä, että Suomen talonpojat pyrkiessään pois maantierasituksen alaisuudesta, eivät tee tätä saadaksensa mitään erikoisetuja. Päinvastoin Suomen talonpojat, maanomistajat, pyrkivät vain siihen, että pääsevät muiden kansanluokkien kanssa tasasuhtaisesti ottamaan osaa niihin rasituksiin, joita valtio ja yhteiskunta jäsentensä kannettavaksi asettaa. Kun ed. Schybergson sanoi, että maanviljelijöillä on ollut viime vuosina niin suuria tuloja, että niiden pitäisi oikeastaan „hävetä" tulojensa suuruutta, niin olisi kai syytä asettaa kysymykseen, ovatko esimerkiksi meidän teollisuudenharjoittajamme hävenneet suuria tulojansa viime aikoina! Minä tiedän, että on olemassa eräitä teollisuusyhtiöitä, joiden vuositulot ovat niin suuret kuin monen kymmenen maataviljelevän kunnan kaikki maanviljelystulot yhteensä eikä yhtiöitten taholta ole mitään häpeämismahdollisuuttakaan lausuttu. Päinvastoin on näyttäytynyt erityinen virtaus varsinkin viime aikoina olevan käymässä siihen suuntaan, että pitäisi saada kaikki mahdolliset, jopa mahdottomat tuet suojaamaan näiden suurtuloisten teollisuudenharjoittajain tulojen jatkumismahdollisuutta. Jos Suomen talonpojat olisi-

vat osaksikaan niin häikäilemättömiä kuin monet muut yhteiskuntaluokat ovat osoittaneet olevansa, niin he eivät tyytyisi siihen, että maantiet tarjotaan valtiolle lahjaksi, vaan he vaatisivat niistä myös valtiolta korvausta. Jo monta kymmentä vuotta takaperin on maamme maanteiden arvo laskettu noin 300 miljoonaksi markaksi. Jos maanteiden arvoa jouduttaisiin rahaksi arvioimaan nykyään, niin Suomen talonpojat olisivat sellaisessa saamisessa valtiolta, että todella saattaisi kysyä, kykeneekö Suomen valtio talonpojille sitä velkaa maksamaan. Kun esimerkiksi maamme viinatehtailijat aikoinaan joutuivat lopettamaan turmiollisen teollisuutensa, jota harjoittivat ainoastaan vuodeksi kerrallaan tehdyn kontrahdin nojalla, olivat he kyllin „häpeämättömät" tekemään valtiolle korvausvaatimuksen, koska he muussa tapauksessa muka tulevat kärsimään suuren vahingon.

Olisin toivonut, että ed. Schybergson silloin kuin viinatehtailijat tuon vaatimuksen tekivät, olisi lausunut valittelunsa. Suomen maanviljelijöille sellaisen „häpeämättömyyden" lausuminen sellaisessa yhteydessä, kuin ed. Schybergson sen nyt teki, on syvä loukkaus.

Ed. Alkio: Minulla oli ajatus tehdä vain joitakuita huomautuksia tämän asian käsittelyn johdosta ja aioin jo luopuakin puheenvuorosta. Mutta koska eduskunnan oikeisto on mielenosoituksellisesti tyhjä, niin katson, että on tarpeellista puhua. Se oli juuri ed. Rosenqvistin lausunto, joka sai minussa sen ajatuksen heräämään, että täytyy sitä vastaan puhua, nimittäin se ajatus, ettei tällä asialla olisi kiirettä. Kun ed. Schybergson lisäsi samaan ajatukseen sen, että tälle asialle ei ole eduksi, että Suomen talonpojat, maanomistajat, ovat viime vuosina ansainneet, vaan että se syy sellaisenaan ikäänkuin olisi aiheena siihen, että maantielaki saisi jäädä toistaiseksi odottamaan.

Minun käsitykseni mukaan on tässä kysymys ei valtiotaloudellisesta vaan kansallistaloudellisesta asiasta. Kun ed. Ottelin otti asian siltä kannalta, että hänen mielestään silloin, kun valtio ryhtyi ottamaan huostaansa Suomen maanteitä, olisi näitä maanteitä vähennettävä, ainakin niitä, mitkä tulevat valtion huostaan, niin minusta tässä esiintyy sivistysvihollinen ajatus, joka sellaisenaan ei ole tarpeeksi perusteltu. Asia on nimittäin siten, että maantiet, kulkuneuvot kaikissa maissa ovat niitä välineitä, joitten avulla kulttuuri parhaiten leviää. Suomen nykyisen kansantaloudellisen heikkouden syy on siinä, että meillä on liian vähän maanteitä ja liian vähän rautateitä. Minä olen vakuutettu siitä, että jos täällä olisi 50 vuotta takaperin jo otettu maanteitä valtion huostaan ja silloin oltu niin kaukonäköisiä, että olisi ryhdytty rakentamaan maanteitä ja rautateitä toisella vauhdilla, kuin mitä täällä on tehty, tämän maan taloudellinen elämä olisi noussut sellaiseen kukoistukseen, että nykyään, kun maa on siinä tilassa, jossa se on, että kansan täytyy nälkää kärsien taistella itsellensä vapautta, saamme olla vakuutettuja siitä, että nyt olisimme siinä tilassa, jolloin maa tulisi toimeen omillaan ja maan itsenäisyystaistelu kävisi aivan toisissa merkeissä, kuin mitä se nyt on voinut käydä. Me voimme olla vakuutettuja siitä, että jos maanteitä olisi jo, niinkuin sanottu, 50 vuotta takaperin otettu valtion huostaan, se olisi kehittänyt täällä maanviljelysoloja sille kannalle, että ne yhteiskuntaloudelliset ristiriidat, jotka olivat perussyynä siihen, että punainen kapina täällä saattoi syntyä, nekin olisivat vähenneet siinä määrässä, että tuskin tätä punaista kapinaakaan olisi edes ollut olemassakaan. Mutta se jarrutus, joka täällä on ollut olemassa kaikessa, mikä on tarkoittanut maaseudun taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä, se jarrutus on aiheuttanut patoutuman, jonka korkeimpana kukkana on tullut olemaan ja muodostunut se kaupunkilaiselämä tuhlaavine kulttuurimuotoineen, jonka tuloksena olivat täällä ne taistelut, joittenka ohitse paraillaan olemme pääsemässä. „Punainen Suomi" se on muodostunut tämän taloudellisen ja yhteiskunnallisen patoutuman tuloksena. Siinä osassa maata, jossa tätä patoutumaa on vapaaehtoisesti koetettu poistaa yhteiskunnallisia ja taloudellisia oloja kehittämällä, siellä eivät ole myöskään nämä punaiset taistelut elämää häirinneet.

Olen tähän katsonut tarpeelliseksi viitata sen johdosta, että näen oikealta nousevan uhan, että maantielakiakin täällä uhkaa vaara, sen vuoksi, että maamiehet ovat viime vuosina ansainneet. Tämän lausuu yksin meidän kapitalistiemme varsinaisemmista johtomiehistä. Mitä merkitsee tämä huomautus? Se merkitsee sitä, että kun Suomen maamiehet monen sadan vuoden kuluessa pettuakin purren ja nälkää kärsien ovat rakentaneet ne maantiet, joita nyt vapaasti tarjotaan valtion käytettäväksi, kun he nyt tilapäisesti ovat muutaman vuoden kuluessa ansainneet, täältä oikealta ollaan valmiit viittaamaan siihen, että tätä muutaman vuoden ansiota he, kapitalistit, häpeävät. Maamiehet, varsinkin vauraammat, ovat ansainneet. Mutta minulla on tiedossani, että tälläkin kertaa tuhannet Suomen maantientekijät, talonpojat, purevat pettua, tuhannet Suomen talonpojat kärsivät tälläkin hetkellä nälkää, mutta

harvat meidän suurteollisuudenharjoittajista. Mutta nämä samat talonpojat, jotka maan sydämessä, köyhimmissä seuduissa nyt näkevät nälkää, niistä suurin osa on ollut vapauttamassa Suomea siitä tuhosta, joka sitä uhkasi sen vuoksi, että suurteollisuudenharjoittajat ja suutilalliset etelä-Suomessa ovat sillä tavalla kohdelleet työväkeänsä, kuin ne ovat kohdelleet, ja tämä hävettää. Minä ajattelen, että jos tätä lakia aiotaan hylätä, se merkitsee samalla iskua Suomen vapauttajille vasten silmiä. Ennenkun rintama aukesi, helsinkiläisetkin kohottivat hattua, mainitessaan Suomen talonpoikaisvapauttajain nimeä. Näyttää siltä, kuin olisi verrattain nopeasti unohdettu se, mitä tässä maassa on tapahtunut.

Kun suuri valiokunta lähtee tätä asiaa käsittelemään, olisi suotavaa, etteivät ne näkökohdat, joita ed. Schybergson ja Rosenqvist ovat asiassa esittäneet, vaikuttaisi suuren valiokunnan menettelyyn. Myöskin minä pyydän kannattaa toisessa vastalauseessa tehtyä muutosehdotusta siitä syystä, että jollei sitä oteta lakiin sellaisenaan, minä pidän, että tämä laki ei suuriakaan merkitse sen asian järjestämiseen nähden, josta on kysymys. Jos siis tahdotaan maantieasia järjestää sillä tavoin, että se tulisi jossain määrin tyydyttämään niitä, jotka tässä pyrkivät oikeutettuun päämäärään, erikoisista rasituksistaan vapautumaan, tämä muutosehdotus on otettava lakiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Pöydällepanot:

Ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamista

sisältävä hallituksen esitys n:o 69 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Eräitä muutoksia 8-tunnin työajasta 27 p:nä marraskuuta 1917 annettuun lakiin

tarkoittava hallituksen esitys n:o 70 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään ensi tiistaina kello 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy kello 9,25 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

76. Tiistaina 2 p. heinäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Esitellään:

1) Ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 69 1457

2) Ehdotuksen eräistä muutoksista kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin sisältävä hallituksen esitys n:o 70 ..... „

Toinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi säästöpankeista 1466

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 42 ja 42 a; pankkivaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 28.

4) Ehdotus laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten täytäntöönpanosta 1473

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 44; lakivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 57.

Pöydällepanoa varten esitellään:

5) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee suurten tulojen suostuntaveroa vuodelta 1917 1490

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Ahmavaara, Arokallio ja Rentola.

Ilmoitusasiat:

Vapautus valiokunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Ed. Tukia, joka on jäsenenä perustuslakivaliokunnassa, laki- ja talousvaliokunnassa sekä elintarveasiainvaliokunnassa pyytää vapautusta elintarveasiainvaliokunnan jäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Välikysymys kapinaan osallisuudesta vangittujen kohtelusta.

Puhemies: Eduskunnalle on jätetty kirjelmä, joka luetaan.

Suomen Eduskunnalle.

Ulkomaisessa sanomalehdistössä on näkynyt tietoja, että vankileireissä, joissa kapinaan osallisuudesta vangittuja säilytetään, on ilmennyt pahoja epäkohtia mitä ruokintaan ja terveydentilaan tulee, ja samanlaisia huhuja kiertelee yhteiskunnassa.

On ilmeistä, että hankaluudet vankien kohtelussa ovat olleet erinomaisia. Jo vangittujen suuren lukumäärän, joka vastaa enemmän kuin 2 % maan koko väestöstä, täytyy asettaa asianomaisten viranomaisten järjestelykyky kovalle koetteelle. Mutta lisäksi tulee kapinan aiheuttama

yleinen sekasorto ja melkein koko maassa vallitseva elintarpeiden puute, joka on jo monella taholla synnyttänyt todellista hätää. On sen vuoksi asian luonnon mukaista, että vankien kohtelu ei ole voinut tulla sellainen, kuin minkä he olisivat säännöllisemmissä oloissa saaneet, eikä siitä oikeuden mukaan voi asianomaisia syyttää. Mutta sekä erinäisten ulkomaisten sanomalehtien painattamat enemmän tai vähemmän tarkoitukselliset kuvaukset että miehestä mieheen kiertelevät tiedot ovat senlaatuisia, että niiden täytyy, jos niissä on perää, syvästi kuohuttaa tervettä oikeudentuntoa, minkä ohessa ne joka tapauksessa vakavasti vahingoittavat kansamme arvoa sivistyskansana. Näin on sitä suuremmassa määrässä laita, kun vangit eivät ole kaikki syypääksi todistettuja tai verekseltä tavattuja pahantekijöitä, vaan niiden joukossa täytyy olettaa olevan verraten viattomiakin henkilöitä, sillä vankileireihin suljettujen rikollisuusasteen tutkinta ei vielä ole päättynyt. Avoin ja arvovaltainen selitys sen vuoksi näyttää ei anoastaan toivottovalta vaan yleisen oikeudentunnon ja kansamme arvon takia välttämättömän tarpeelliselta.

Esitetyistä syistä pyytävät allekirjoittaneet Suomen Eduskunnan jäsenet, että Hallitus tahtoisi vastata seuraaviin kysymyksiin:

> Missä määrin on ollut mahdollista kapinaan osallisuudesta vangittujen kohteluun soveltaa vankien kohtelussa hyväksyttyjä yleisiä ihmisystävällisiä periaatteita, sellaisina kuin nämä periaatteet esiintyvät lainsäädännössämme; ja
>
> onko Hallitukselle tunnettua, että vankileireissä on ilmaantunut epäkohtia, jotka ovat johtuneet asianomaisten viranomaisten laiminlyönneistä, ja jos niin on laita, mihin toimenpiteisiin Hallitus on sen johdosta ryhtynyt?

Helsingissä, 20 päivänä kesäkuuta 1918.

Till Finlands Landtdag.

I den utländska tidningspressen ha varit synliga uppgifter om svåra missförhållanden i afseende å förplägnad och hälsotillstånd inom de fängläger, där de för delaktighet i upproret fängslade förvaras, och rykten af enahanda art cirkulera inom samhället.

Det är uppenbart, att svårigheterna vid fångarnas behandling ha varit utomordentliga. Redan det stora antalet fängslade, motsvarande mer än 2 % af landets hela folkmängd, måste ställa vederbörande myndigheters organisatoriska förmåga på ett allvarsamt prof. Men härtill komma ytterligare den allmänna oreda, som upproret förorsakat, och den i nästan hela landet rådande lifsmedelsbristen, som redan på många håll ledt till verklig nöd. Att fångarnas behandling icke kunnat blifva densamma, som under mera normala förhållanden hade kommit dem till del, ligger därför i sakens natur och kan icke rättvisligen läggas vederbörande myndigheter till last. Men såväl de mer eller mindre tendentiösa skildringarna i vissa utländska tidningar som de man och man emellan cirkulerande uppgifterna äro af sådan beskaffenhet, att de, om de äga grund, djupt måste uppröra en oförvillad rättskänsla, hvarjämte de under alla förhållanden allvarsamt skada vårt folks anseende som kulturnation. Detta är i så mycket högre grad fallet, som de fängslade icke utgöras uteslutande af öfverbevisade eller på bar gärning gripna missdådare, utan bland dem måste antas förekomma äfven jämförelsevis oskyldiga personer, enär rannsakningen angående graden af de i fånglägren internerades brottslighet ännu icke afslutats. En öppen och auktoritativ förklaring synes därför vara icke blott önskvärd, utan med hänsyn till den allmänna rättskänslan och vårt folks anseende oundgängligen nödvändig.

På anförda grunder anhålla undertecknade medlemmar af Finlands landtdag, att Regeringen ville besvara följande frågor:

> I hvilken mån har det varit möjligt att vid behandlingen af de för delaktighet i upproret fängslade tillämpa allmänna humanitära principer för fångars behandling, sådana dessa principer finnas i vår lagstiftning formulerade; och
>
> har Regeringen sig bekant, att inom fånglägren skulle ha yppats missförhållanden, beroende på vederbörande myndigheters försummelser, och om så är fallet, hvilka åtgärder har Regeringen med anledning häraf vidtagit?

Helsingfors, den 20 juni 1918.

Eirik Hornborg. G. G. Rosenqvist.
Annie Furuhjelm. Julius Sundblom.

Asia p a n n a a n p ö y d ä l l e ensi täysi-istuntoon.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Hallituksen jäsen pyytää jättää eduskunnalle esityksiä.

Senaattori Arthur Castrén: Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen Senaatin määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset, nimittäin:

n:o 71; esitys laiksi ulkomaalaisten ottamisesta Suomen kansalaisiksi;

n:o 72; esitys 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntien kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta;

n:o 73; esitys laiksi kaupunkien poliisitoimesta, ja

n:o 74; esitys maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset esittelen eduskunnan käsiteltäviksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksessä säädetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 69 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

2) Ehdotuksen eräistä muutoksista 8 tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin

sisältävä hallituksen esitys n:o 70 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: Sedan förevarande proposition emanerat, hafva ledande personer inom olika industrigrenar dryftat frågan, i hvad mån propositionen motsvarar industrins kraf. Därvid har enhälligt uttalats: att lagen af den 27 november 1917 angående 8 timmars arbetstid tillkommit under sådana förhållanden, att den utgör en ren produkt af revolutionen; att den till sitt innehåll är af absolut underhaltig beskaffenhet och att dess tillämpning, delvis eller helt och hållet, under nuvarande brydsamma tid vore liktydig med en ytterligare anledning till industrins ruinerande; att industrimän vid sådant förhållande förnummit en bitter missräkning däröfver, att regeringen icke direkt föreslagit undanröjandet af en slik revolutionsplanta, utan i stället gifvit den en sådan sanktion, som inneligger i tanken att förbättra en del paragrafer och låta de öfriga komma till full tillämpning; samt att det för öfrigt är högst tvifvelaktigt, i hvad mån ändringsförslaget, i synnerhet beträffande öfvertidsarbete, alls kan betecknas såsom en förbättring. I förhoppning att utskottet icke undandrar sig att ägna de synpunkter industrimännen framhållit behörig uppmärksamhet, anhåller jag att här få återgifva en del af desamma, samtidigt som jag ger dem mitt fullständiga understöd.

När det politiska genombrottet i Ryssland i mars 1917 försiggått, blef en utaf de nya maktinnehafvarenas första åtgärder att proklamera 8 timmars arbetstid för all näringsverksamhet. Revolutionsyran missledde dem därhän, att de trodde det vara möjligt att endast genom resolutioner på folkmöten förverkliga denna älsklingstanke, som socialister i alla länder länge närt, men som det icke varit möjligt att i nämnvärd utsträckning realisera ens i de näjder, hvilka varit de i industriellt afseende lyckligast lottade. De ryska socialistledarna ansågo detta moment af revolutionens vinningar vara af den bärvidd, att de icke nöjde sig med att hafva genomfört det endast i sitt hemland. De ville skynda att sprida reformen äfven utom deras gränser. Då ledarna af vår arbetarrörelse längre haft intima förbindelser med revolutionärerna i Ryssland, var det ganska självfallet att under det vidare samarbete, som följde på revolutionen, också drömmarna om 8 timmars arbetsdag skulle bringas till realiserande.

Under april månad 1917 gjorde socialdemokraterna gällande, att frihetsrörelsen också i Finland var ett verk af arbetarnas massåtgärder, att ar-

betarna vid sådant förhållande hos oss lika litet som i Ryssland vidare kunde nöja sig med den ställning de tidigare intagit i samhället, samt att de förty främst hade att arbeta för sina egna klassintressen. Efter öfverläggningar mellan organiserade lönearbetare i Ryssland och Finland beslöts, utom annat, att med gemensamma krafter drifva på införandet af 8 timmars arbetsdag vid näringslifvets samtliga områden i Finland. Då särskilda sammanslutningar för våra organiserade arbetare i början af april 1917 i detta afseende vände sig till arbetsgifvarnas organisationer, intogo de i sina skrifvelser också en antydan därom, hvilka allvarliga påföljder hotade industrin och samhället i dess helhet, därest arbetsgifvarna icke i godo gåfve med sig. I medlet af april 1917 behandlades frågan. Det är väl ännu hos enhvar i färskt minne att arbetarorganisationerna proklamerade strejk till de dagar, då frågan skulle förekomma, och anordnade stora demonstrationståg, hvilka företräddes af ryska militärmusikkårer samt i hvilka rysk militär och civila personer af rysk nationalitet deltogo; att ryska marinofficerare och matroser med gevär infunno sig till ett arbetsgifvaremöte för att påverka och påskynda frågans lösning; samt att det första aftalet om 8 timmars arbetsdag tillkom under sådant psykiskt och fysiskt tvång, att detsamma enligt normala grundsatser icke skulle hafva kunnat anses juridiskt bindande. Arbetsgifvarna ville icke utsätta sig och samhället för det uppenbara hotet om våld, utan gingo temporärt med på reformen, ehuru de insågo och eftertryckligt gåfvo tillkänna det vanskliga i att genomföra densamma, så länge arbetareförhållandena i Skandinavien voro ordnade enligt andra grundsatser. Regeringsmakten hade icke till sitt förfogande en sådan ordningsmakt, som hade kunnat skydda samhället mot de störingar i ordning och säkerhet, hvilka befarades kunna inträffa, ifall arbetsgifvarna häfdat sin öfvertygelse och bestämdt motsatt sig reformen samt utsatt sig för påföljderna af en omfattande strejk. Att man då alls kunde tänka på något så äfventyrligt som införande af 8 timmars arbetsdag vid industrin i Finland betingades nog icke så litet däraf, att man den tiden haft och ännu lefde i efterdyningarna af den exceptionellt gynnsamma konjunktur, som de två föregående åren medfört.

Så fort 1917 års första landtdag sammanträtt, upptogs frågan om 8 timmars arbetstid i densamma. Initiativet utgick emellertid den gången icke från den officiella regeringen, senaten, utan från den folkgrupp, som hade bakom sig den råa styrkan och utöfvade makten från Broholmen. Landtdagen hade icke att hålla sig till en regeringsproposition med tillbörlig utredning angående de på saken inverkande omständigheterna, utan till grund för dess lagstiftningsåtgärd låg en ytterst illa förberedd motion, med hvilken hufvudsaken var att få frågan upp och principen om 8 timmars dag fastslagen. Förslagsställarena bekymrade sig föga därom, hvilken inverkan sådan lagstiftning skulle utöfva på landets näringslif. Det behöfver icke nu närmare upprepas, huru frågan behandlades i landtdagen. Enhvar kommer ju ihåg, att landtdagen under november-revolutionen, i egenskap af just blifven innehafvare af högsta makten, förmåddes att stadfästa den lag, som landtdagen några månader tidigare under fullkomligt onormala förhållanden godkänt. Emot åtgärden protesterade med eftertryck särskilda landtdagsmän, bland dem jag. Lagen om 8 timmars arbetsdag är en utaf revolutionens synliga frukter och den är ingalunda den minst ödesdigra af revolutionens ännu olikviderade efterräkningar.

När upproret under senaste april månad blifvit kväfdt, gällde det att omedelbart undanrödja de värsta och mest påtagliga af de missgrepp, hvilka varit en direkt följd af revolutionen och upproret. Samhället skulle åter försättas i jämvikt, så att samhällsfred och arbetsro kunde återinträda. Därvid tvekade ingen att undanröja sådana yttringar af uproret som t. ex. röda gardet, folkkommissariatet m. m., men när det i näringslifvets och hela samhällets intresse gällde att få revolutionslagen angående 8 timmars arbetsdag ur tiden, ja, då ropades det från flere håll, att ett återställande af normala förhållanden i detta speciella fall möjligen kunde likställas med reaktion och därför måste man akta sig. De, som resonnerade så, voro uppenbarligen gärna med om att om det gällde, för tid och evighet offra industrin, ifall man blott kunde värja sig för skuggan af en misstanke att vara reaktionär. En mängd folk med mera ömhjärtenhet och välvilja än förståelse för praktiska värf höjde ett varnande finger för att bringa denna revolutionsplanta ur tiden. Det hjälpte till föga att för dessa idealister framhålla, att yrkandet på upphäfvande af revolutionslagen om 8 timmars arbetstid i själfva verket icke innefattade en reaktionär åtgärd utan var liktydig med att i detta afseende återförsätta näringslifvet i det normala läge, där man hade varit, ifall icke revolutionen mellankommit. Arbetsgifvarna voro nog beredda på en reglering af arbetstiden och därmed sammanhängande omständigheter, men sådant måste ske med beaktande af hvad frågans vikt kräfde.

Regeringen blef i anseende till sakens brådskande natur tvungen att temporärt taga ställning till frågan om 8 timmarslagen skulle tillämpas omedelbart eller därmed uppskjutas till den 27 augusti på det sätt lagen gjorde det möjligt. Genom att regeringen biföll alla ansökningar om förlängning, syntes den hafva markerat sin ståndpunkt i en för industrin gynnsam riktning.

För att få frågan under myndigheternas åtgärd inlämnade Arbetsgifvarnas i Finland Centralförbund den 8 maj 1918 till senaten en skrift, däri Centralförbundet på upptagna skäl hemställde: att Senaten ville vidtaga åtgärd därhän, att lagen af den 27 november 1917 om 8 timmars arbetstid blefve upphäfd; att tillämpningen af berörda lag emellertid måtte omedelbart inställas; samt att senaten, därest en revision af stadgandena om arbetstiden i lagen af den 18 augusti 1917 angående arbetet i industriella samt vissa andra yrken befinnes nödvändig, ville efter erforderlig, sakkunnig beredning af ärendet låta utarbeta en proposition i ämnet att landtdagen förelägga. — Förslaget relaterades i den borgerliga tidningspressen och upptogs där med förståelse. Man väntade af myndigheterna en skyndsam åtgärd i gynnsam riktning. Ungefär samtidigt hade Socialstyrelsen också ägnat frågan en allvarlig och allsidig pröfning. Man har försport, att Socialstyrelsen insett det lagen i fråga var af den art, att den icke borde komma i tillämpning, men att Socialstyrelsen å andra sidan dock icke velat förorda arbetsgifvarnas yrkande att hela lagen omedelbart skulle undanröjas. Det uppgafs att Socialstyrelsen kommit därhän, att Socialstyrelsen ansåge det vara bäst att framskjuta den tid, då lagen om 8 timmars arbetstid skulle blifva gällande, till den 1 maj 1919 och att man därförinnan skulle genom lagstiftningsåtgärder i behörig ordning lösa frågan om arbetstiden i de industriella yrkena. Detta hade visserligen icke varit hvad arbetsgifvarna hoppats, men det hade måhända i alla fall varit en åtgärd, som haft skäl för sig. Industrin hade vunnit att den icke åtminstone för det närmaste året skulle behöfva kämpa med den ödesdigra lagen. Socialisterna skulle åter hafva haft berättigad anledning till glädje däröfver, att deras 8 timmars lag i alla fall icke med ens förklarades för hvad den var, nämligen ett foster af revolutionen och på den grund dömd att förintas.

Till de formella och sakliga skälen för lagens upphäfvande kommer ännu, att de numera rådande konjunkturerna icke äro sådana, att de skulle tillåta några experiment i socialpolitiskt afseende. Enhvar vet i hvilket läge industrin genom upproret blifvit försatt. Vårt ekonomiska läge är i flere afseenden likasom flyttadt tillbaka flere decennier i tiden. Detta läge är så mycket mera bekymmersamt som åtgärder, hvilka tillkommit utan att industrins målsmän haft tillfälle att yttra sig öfver desamma, tyvärr så godt som omöjliggjort all export. Den bästa delen af skeppningssäsongen är redan förrunnen, men våra brädgårdar äro fortfarande lika svällande som tidigare. Alstren af pappers- och trämasseindustrierna kunna icke på lång tid vidare söka sig till transmarina länder eller ens till neutrala stater. Industrins bankkrediter ökas dag för dag.

Utan afseende å den enhälliga kritik, för hvilken 8 timmarslagen varit utsatt, och utan att beakta de sakliga invändningar. som gjorts mot den, eller de förhållanden, under hvilka industrin reder sig att upptaga arbetet, har regeringens proposition utgått från att lagen och hufvudprinciperna i densamma skulle förblifva gällande, d. v. s. trots allt komma i tillämpning samt att endast några lättnader skulle beviljas. På mig verkar det nästan naivt, när man i senare stycket på pag. 2 af motiveringen läser följande mening: „Frågan därom, huruvida åtta timmars arbetstid såsom normalarbetsdag betraktad bör frångås, kan dock icke ännu anses tillräckligt utredd." Lagen om 8 timmars arbetsdag blef visserligen formellt gällande under tiden för upproret, men den har af särskilda skäl ännu icke kommit i tillämpning. Det oaktat ställer sig regeringen på en sådan ståndpunkt, att denna revolutionsfrukt icke kan ändras, innan en ny utredning låter enhvar, t. o. m. de klentrogna, förstå, att man måste frångå principen om 8 timmars arbetstid såsom normalarbetsdag. Enligt mitt föremenande gäller det icke att framställa frågan, huruvida den lagen redan hunnit visa sig så pass omöjlig, att man på grund af vunnen erfarenhet måste frångå densamma. En rättvis syn på saken ger till resultat, att den revolutionslagen måste bringas ur tiden och att, när man skrider till behörig lagstiftning i frågan om arbetstidens längd, bör utredas, huruvida förhållandena inom vårt näringslif och vårt samhälle nu äro eller inom närmaste framtid kunnan blifva sådana, att vi hafva råd att frångå den arbetstid, som tidigare tillämpats, och öfvergå till någonting så nytt och opröfvadt som 8 timmars arbetstid. Det är på det sätt frågan skall utredas.

Hvad åter vidkommer själfva förslaget till lagändring, så besticker sig felet med detsamma främst däri, att man icke föreslår upphäfvande af hufvudprinciperna för lagen, utan tvärtom ger dem så mycket mera eftertryck, då man går till

lagändring på basen af dem. Propositionen går ut ifrån att 8-timmarsarbetsdagslagen i sina hufvuddelar förblir gällande, men att arbetsgifvaren det oaktadt, om han riktigt jonglerar med paragraferna, betalar ökad aflöning för öfvertid och lyckas förmå samtliga arbetare att gifva sitt gunstbenägna samtycke till öfvertid, skall kunna vingla sig fram till en sådan arbetstid, utan hvilken det icke är möjligt att komma till rätta. Det är en allvarlig sak. Här duga inga konstfinurliga krumbukter. Arbetsgifvaren måste få möjlighet att utöfva sin näring och att i detta afseende utan böneskrifter, utan välvilliga förord af yrkesinspektörer och utan ökade öfvertidsaflöningar ordna arbetena så att utan extra reservmanskap kunna genomföras tre skiften vid kontinuerlig drift och 10 timmars arbetstid i öfriga fall. Det är icke riktigt att fordra, att arbetsgifvare af arbetare skola anhålla om en grace, där det ligger i hvarderas intresse att förfara i en bestämd riktning. Det är också oskäligt att fordra ökad, i vissa fall dubbel aflöning för öfvertid, ifall man bibehållit den princip, att normalarbetsdagens längd är 8 timmar och att för den arbetstiden skall utgå sådan aflöning, att arbetaren äfven under nu rådande dyrtid skall kunna lefva med den. Följden blir, att arbetsgifvarena, där 10 timmars arbetstid bibehålles, borde betala en så hög lön, som industrin nu icke mäktar med. § 3 i förslaget måste därför betraktas såsom liktydig med att bota ondt med sjufaldt värre. Enhvar, som någon gång ägnat en tanke åt frågan om arbetstid, vet, att förfäktarna af 8 timmars arbetstid tidigare alltid gjordt gällande, att sådan vid kontinuerlig drift med 8 timmars arbetsskiften medför den fördel, att manskapet utan att öfverhöfvan betungas kan, där sådant erfordras, uppehålla arbetet hela veckan utan afbrott för söndag. På det sätt kan man af vattenkraft och maskiner draga största möjliga nytta samt genom produktionsökning nedbringa de allmänna kostnaderna per enhet. En mängd industrier såsom t. ex. kraftcentraler, gasverk, metallurgiska verk, mas-, flamm-, martin-, tjär- och andra ugnar, vissa kemiska industrier, delar af cellulosaindustrin, t. ex. kisugn, syrehus, cellulosakokare, porslins-, fajans-, cement-, glas- och kalkindustrierna m. fl. äro af den art, att det skulle kräfva stora svårigheter och uppoffringar, om driften afbrötes till söndagarna. Jag vet icke huru man t. ex. inom denna församling skulle ställa sig, ifall elektricitetsverket med föranledande af § 5 i lagen skulle till söndagarna inställa driften under minst 30 timmar. Där 8-timmars arbetstid införes, måste i all rimlighets namn möjlighet föreligga, att med tre arbetsskiften kunna komma till rätta. Sådant medgifver emellertid icke den nuvarande lagen eller förslaget till ändring af densamma. Lagen förutsätter i § 2 arbete endast 8 timmar i dygnet. För kontinuerlig drift i ofvannämnda industrier behöfves emellertid per vecka 7 gånger 8 timmar, d. v. s. 56 timmar. För att elektrisk belysning, gas m. m. skall kunna uppehållas, behöfves därför utöfver den fastställda tiden af 48 veckotimmar under årets 52 veckor 8 timmars arbetstid per vecka, d. v. s. inalles 416 timmar. Detta är mycket enkelt. Emellertid har senaten i förslaget till § 3 inskränkt öfvertiden till 200 timmar per år eller med inspektionsmyndigheternas begifvande till högst 150 timmar därutöfver. Jag vet icke hvarifrån och på hvems inrådan dessa godtyckliga siffror fixerats. I ingen händelse lösa de frågan. Industrin har heller ingen nytta af de siffrorna. Socialisterna komma heller knappast att skänka något erkännande därför, att senaten icke velat gifva industrin rättvisa, men å andra sidan varit benägen att undanskymma verkligheten genom ett sken af eftergift. Jag antar, såsom sagt, att siffrorna i propositionen tagits från luften. Ifall jag i detta afseende skulle misstaga mig, vore jag den första att glädja mig öfver, att det skulle finnas någon utväg att afhjälpa den svåra situation, i hvilken vi lefva. Af det sagda framgår således redan att förslaget till § 3 icke löser frågan. Därtill kommer ännu att öfvertidstimmar i lagen måste reserveras icke blott för att uppehålla normal drift, utan också för att göra det möjligt att med det ordinarie manskapet handhafva arbetet äfven under de tider, då någon eller några af manskapet till följd af sjukdom eller af annan orsak icke kan deltaga i arbetet. Lika negativt gestaltar sig förslaget för enkelt skifte i dagarbete. Om arbetet fördelas på 6 dagar med förkortad arbetstid under lördagen, kan 10 timmars normal arbetstid för året rundt icke fås till stånd med bestämningarna i förslaget till § 3.

Utan att vidare upptaga kammarens tid med detaljer, hvilka jag hoppas att utskottet skall utreda, vill jag endast framhålla att åsikterna på alla håll numera tyckas vara fullt eniga därom, att 8 timmars arbetstid icke kunnat tillämpas på en mängd af de slag utaf arbeten, hvilka lagen dock berör, t. ex. utdrifning och flottning af virke, lastning och lossning af varor m. m. Att vid utarbeten för närvarande ställa till endast 8-timmars arbetstid vore väl med nuvarande lifsmedelspris så godt som ogörligt. Det vore högst oekonomiskt att fordra att åt en utarbetare för 8 timmars arbete skall betalas så hög lön att där-

med skulle kunna bestridas nuvarande stora utgifter. Det behöfves mera arbete för att kunna lefva under dyrtid. Där dragare vid utarbeten behöfvas, skulle dessa icke heller kunna användas mera än 8 timmar, ehuru deras underhåll nu stigit till summor, som skulle betinga en ökning i den förra arbetstiden.

Sammanfattande hvad redan framhållits vågar jag ännu vördsamt hänvisa utskottet till den utredning och de synpunkter, hvilka väl framgå ur den i senaten i ärendet tillkomna akten, samt särskildt till den skrift Arbetsgifvarnas i Finland Centralförbund dit ingaf och till den framställning jag antar att Socialstyrelsen däri gjort. Jag vågar också uttala den förhoppning

att utskottet icke baserar sitt förslag på regeringens proposition, utan

att utskottet utgår från den grundsats, att ofta omordade revolutionslag upphäfves eller åtminstone i sin helhet bringas ur tillämpning samt

att proposition till ny lag om arbetstiden förelägges 1918 års landtdag.

Ed. Paasivuori: Minusta tästä esityksestä täytyy sanoa, että se on lievimmin sanoen omituinen. Eduskunta on puoli vuotta takaperin hyväksynyt tämän lain ja sitten sama eduskunta tulisi tekemään siihen semmoisia muutoksia, jotka ovat samaa kuin koko lain kumoaminen. Ainoastaan nimellisesti on kahdeksan tunnin laki silloin enää olemassa, mutta ylityötä lisätään siihen määrin, että ympäri vuoden tulee 300 työpäivälle yli 9 tuntia. 10 tuntia voidaan tehdä jokaisena muuna päivänä, paitsi lauvantaina tehdään vähän lyhempiä päiviä, niin kaikki mahtuu tuohon ylityön määrään ja säännölliseen työaikaan. Ja koska palkka vakituisista n. s. kahdeksasta tunnista ei ole määrätty, niin sitä voidaan maksaa niin vähän, että kannattaa maksaa noista ylitunneista sellainen korvaus, että ylituntien palkka ja vakituisten työtuntien palkka vastaavat tavallista työpalkkaa. Siis ylityötuntien nimellä on jatkettu työaika 10-tuntiseksi. Jos sitten tästä pykälästä vielä jäisi jotakin jäljelle, niin se on kaikki rangaistuspykälällä tehty mitättömäksi. Ne rangaistusmääräykset, jotka löytyvät työpäivälaissa, joissa sanotaan, että rangaistus on 5:stä 20 markkaan jokaista työntekijää kohti, jota on laittomasti pidetty työssä, ei kuitenkaan enempää kuin 10,000 markkaa, poistetaan nyt ja otetaan rikoslain mukaan alin sakkomäärä 3 markkaa, ylin sakkomäärä pysytetään 10,000 markkana, kun hyvin tiedetään, ettei 10,000 markan sakkoa koskaan tuomita. Kokemus osottaa, että esimerkiksi leipomolain mukaan, jossa alin sakkomäärä on 10 markkaa ja ylin 700 markkaa, ei ole koskaan 250 markkaa suurempaa sakkoa tuomittu. Se on ollut 10—25 markkaa. Jos suurempi liike on useamman kerran tehnyt samanlaisen rikoksen, on siitä ollut korkeintaan 250 markan sakko. Ammatintarkastajat, muun muassa Viipurin piirin ammatintarkastaja Lindberg, valittavat, että leipomolakia ei voida saada noudatetuksi, koska siinä on niin alhaiset sakkomäärät, vaikka tuon lain sallimaa korkeinta sakkomäärää ei ole koskaan yritettykään tuomita. Nyt Louhivuori ja nämä senaattorit jättävät nämä asiat kokonaan tuomarien mielivaltaan, ne saavat määrätä sakkoja sen mukaan kuin haluavat. Ja kun pieniä sakkoja sitten tuomitaan, on työnantajalle edullisempaa rikkoa lakia kuin noudattaa sitä. Tähän on kai haettu malli Amerikasta, tuosta humbuugimestarien kotimaasta, jossa myös löytyy tehokkaita työväen suojeluslakeja, mutta kun asetetaan pieniä sakkomääriä, ei kukaan noita lakeja noudata. Afäriedut rikkovat lakia. Sitten on vielä eräs huononnus tämän kaiken lisäksi se, että kun työpäivälaissa on senaatilla valta myöntää poikkeuksia 1 §:n toisessa kohdassa mainituilla teollisuusaloilla, niin nyt se laajennetaan niin, että se koskee kaikkia aloja. Annetaan avoin valtakirja senaatille myöntää poikkeuksia mielinmäärin. Mitä tästä laista sitten jää, herra Louhivuori, jäljelle? Ei mitään! Eikö olisi ollut rehellisempää, että olisitte ehdottaneet tämän lain kumottavaksi, kuin tuoda tämmöinen ehdotus tänne. Eduskunnan arvon mukaista ei mielestäni ole tässäkään eduskunnassa, vaikka se onkin vallankaappauseduskunta, että tämmöinen laki hyväksytään, joka puoli vuosi takaperin on täällä hyväksytty. Sanottakoon vain, että teitä on siihen pakotettu, mutta ettehän te jumalan nimessä anna itseänne pakottaa.

Ed. Hästbacka: I likhet med ldgm. Palmgren finner äfven jag den uti regeringens proposition omnämnda lagen om åtta timmars arbetstid vara den mest ödesdigra, som någon lagstiftande församling hittills godkänt, ty utom den onaturligt korta arbetstid den föreskrifver, bryter lagen samtidigt alla frihetsformer och lägger makten i partiledarnes händer. Den tvingar hela vår arbetarekår att ingå uti de fackliga organisationerna. De icke socialistiska arbetarne råka genom lagen i en problematisk ställning, ty ingen får träffa öfverenskommelse om arbete i strid med de bestämmelser, lagen innehåller. Arbetarklassens frihet och självbestämmanderätt öfver sitt eget arbete är begränsad af lagens föreskrifter

och arbetarorganisationers godtyckliga värdesättning.

Det skenbara undantaget rörande jordbruksarbete och dylikt skyddar hvarken arbetarne eller arbetsgifvarne för intrång i den personliga friheten från de organiserades sida.

Hittills har det ju varit så, att de icke-socialistiska arbetarne föredragit att stå helt utanför de fackliga organisationerna, för att fritt kunna förfoga öfver sig själfva, fastställa arbetstidens längd och löneförmåner. De ha med all önskvärd tydlighet sett, att de fördelar, den socialistiska fackföreningsrörelsen bringar sina medlemmar, varit mycket osäkra och således icke värda de uppoffringar af frihet, hvilka alltid måste göras genom sådana regleringar, som ifrågavarande lag innehåller.

Härmed har jag icke velat säga att en lagstiftning i samma riktning som 8-timmarslagen skulle sakna berättigande. Tvärtom är en sociallagstiftning om normalarbetstid berättigad, dock under förutsättning att den personliga friheten för såväl arbetare som arbetsgifvarne icke i alltför hög grad kränkes och behörig hänsyn tages till arbetsgifvarnes och landets förmåga att tillgodose vissa inskränkningar beträffande arbetstidens längd och andra sociala förbättringar.

Vi måste äfven beakta att uti arbetarefrågan finnas två parter, arbetsgifvarne och arbetstagarne, lika berättigade till samhällets skydd för sina rättmätiga kraf. Detta torde vara klart i det allmänna medvetandet och behöfver således icke här vidare påpekas. Men emellan dessa finnes en tredje intressent, allmänheten, som visserligen står utanför striden ifråga om arbete och kapital, men det oaktadt blir i hög grad lidande. De nationalförluster en förkortad arbetsdag inom industrin årligen vållar samhället äro stora och kunna uppskattas till flera miljoner mark; därmed följa dessutom oberäkneliga moraliska lidanden och skador. Anspråk på 8 timmars arbetsdag inom industrin medför äfven en mängd ödesdigra rubbningar i våra arbetareförhållanden, som vi måste undvika, om något bestående resultat af vårt lands produktion skall ernås. Jag vill i förbigående nämna att 8 timmars arbetstid inom industrin med nödvändighet medför en begränsning af arbetstiden vid jordbruksarbetet för att hindra arbetarne att lämna detta. Men alla veta vi ju att en lagstadgad arbetstid inom jordbruket är nästan omöjlig att i praktiken förverkliga utan ekonomiska uppoffringar, så stora att vår modernäring icke kan bära dem under normala tider.

Vi måste betänka, att vi ha att utstå en hård konkurrens med andra nationer, hvilka uti arbetet se lifvets uppgift, och som grundat sin sociala och ekonomiska lagstiftning på den sunda principen, att arbete och sparsamhet är grunden för ett folks välstånd samt att arbete syftar till högre uppgifter än att endast främja vårt eget lilla jags lycka och bekvämlighet.

Vi böra icke i likhet med dem, som ställt sig under socialismens banér, betrakta arbetet som ett nödvändigt ondt, som man skall söka komma ifrån så lindrigt som möjligt. Vi måste lära oss inse, att på vårt arbete och dess resultat hvilar vår ekonomiska ställning. Den socialistiska arbetarerörelsen sträfvar mera till att skrufva upp lönerna och skapa lättja genom en förkortad arbetsdag än att dugliggöra arbetaren personligen, så att hans arbetsduglighet blefve bättre. Klart är dock att det senare bör vara förutsättningen för det förra. Det är lätt att betala mera, då arbetet utföres med större fart och omsorg. Men det blir i längden omöjligt att vidare höja lönerna, då arbetet kanske snarare blir sämre än bättre utfördt. Genom den socialistiska taktiken, hvarpå äfven denna arbetslag hvilar, blir allt orimligt dyrt. Från grunden till taket stiga utgifterna. Och missnöjet växer genom alla samhällsklasser. Inga inkomster vilja räcka till. Under sådana omständigheter kan det aldrig bli någon verklig glädje i arbetet; omkostnaderna sluka dess resultat, liksom de magra nöten slöko de feta i Faraos dröm. Men vägen till bättre och drägligare förhållanden är icke alltid: kortare arbetsdag, högre lön, bättre betaldt — den är i många fall: genom en lång arbetsdag, mindre behof, omtanke, enkelhet och sparsamhet.

Får insikten härom genomträngа medvetandet bland alla samhällsklasser, skola vi också bli ett arbetande folk, som finner glädje i arbetet. Då skola vi äfven bli ett lyckligt folk. Ty endast den som arbetar kan vara verkligt lycklig. Sysslolösheten dödar lyckan och „fåfäng gå lärer mycket ondt".

Med hänsyn till hvad här framhållits anser jag att 8-timmarslagen gör för stort intrång uti den personliga friheten och tillika verkar hämmande på vårt näringslif gentemot den utländska produktionen, till skada både för arbetarne, arbetsgifvarne och landet i dess helhet. Lagen bör därför undergå en grundlig omarbetning i sådan riktning, att den tryggar arbetsfrihet äfvensom det fria aftalet mellan arbetare och arbetsgifvare angående lön och arbetstidens längd.

De förändringar, som regeringen föreslagit uti sin proposition, äro icke tillfyllest och rätta icke de missförhållanden, hvartill berörda lag kan ge anledning, och nödgas jag därför i likhet med herr

Palmgren yrka på att lagen så fort som möjligt upphäfves.

Jag gör detta med så mycket större skäl därför, att man under ett tryck, som är stridande mot L. O., blef tvungen att godkänna lagen utan att ens beredas tillfälle att genomläsa lagförslaget.

Man har all anledning fråga: har denna lag tillkommit på ett sätt, som står i öfverensstämmelse med L. O., och bör denna lag respekteras af folket? Då lagens giltighet således kan ifrågasättas på grund af dess tillkomst under våldets påverkan, är det så mycket större skäl att nu upphäfva densamma.

Jag förenar mig för öfrigt med herr Palmgren och understöder de af honom gjorda förslagen.

Ed. Louhivuori: Minun asianani ei tietenkään ole hallituksen puolesta asettua selittämään ja puolustamaan hallituksen esitystä, mutta koska minä olin vielä sosialitoimituskunnan päällikkönä silloin, kun senaatille laadittiin ehdotus siksi esitykseksi, joka sittemmin on valtiopäiville jätetty, ja senaatin valtiopäiville jättämä esitys on oleellisilta kohdiltaan sellainen, kuin sosialitoimituskunnan minun aikanani laatima ehdotus, niin katson olevan syytä muutamalla sanalla selittää omaa kantaani tässä asiassa.

Helsingin vapauduttua kapinallisten vallasta valmistettiin eduskuntaryhmien ja täällä olevien hallituksen jäsenten yhteisessä neuvottelussa valtiopäiväin lähin työohjelma, ja oli tätä ohjelmaa laadittaessa johtavana periaatteena, että ennen valtiopäiväin lomalle hajaantumista ratkaistaan vain kaikkein kiireellisimmät niistä monista kyllläkin tärkeistä kysymyksistä, jotka odottavat eduskunnan käsittelyä. Tätä silmälläpitäen oli lykättävä toistaiseksi useat sosialipolitiikan alaan kuuluvat esitykset, joita varten hallituksessa oli alustaviin toimenpiteisiin ryhdytty. Kuitenkin oli erinäisiä kysymyksiä tälläkin alalla, jotka eivät sietäneet mitään viivyttelyä. Näistä oli huomattavin muutosten aikaansaaminen viime syksynä hyväksyttyyn ja nyt voimassaolevaan lakiin 8 tunnin työpäivästä, koska nämä muutokset, sikäli kuin ne välttämättöminä pidetään, olivat saatavat aikaan ennen 27 päivää elokuuta tänä vuonna. Tosin laki 8 tunnin työpäivästä niin asiallisesti kuin muodollisestikin on sellainen, että mielestäni toisissa oloissa mikään muu kuin sen täydellinen kumoaminen tai korvaaminen toisella, olipa sitten 8 tunnin tai muun aikamäärän sisältävällä lailla, ei olisi tullut kysymykseen. Siitä ollaan yksimielisiä laajoissa piireissä ja sitä osoittavat ne lausunnot, joita erinäiset virastot ja järjestöt senaatille ovat asiasta antaneet. Mutta ottaen huomioon edellämainitun tälle eduskunnan istuntokaudelle hyväksytyn ohjelman ja sen seikan, että nykyisen hallituksen käytettävänä olevassa lyhyessä ajassa uuden lain valmistaminen tästä asiasta ei mitenkään olisi ollut mahdollista, oli tyydyttävä esittämään joko nykyään voimassaolevan 8 tunnin työaikalain kumoamista kokonaan tai määräajaksi, kunnes uusi laki olisi ehditty laatia ja sillä kumota tämä laki, tai muutamien välttämättömien muutosten tekeminen tähän lakiin. Mitä työaikalain täydelliseen kumoamiseen tulee, ei se enemmän taktillisista kuin asiallisista syistä ilman perinpohjaista valmistusta näyttänyt sopivalta. Saatetaan kyllä sanoa, ettei huonoa lakia ole taktillisista syistä suvaittava. Mutta sosialipolitiikassa on aina otettava huomioon niiden mieliala ja toiveet, joihin tämä sosialipolitiikka kohdistuu. Koko sosialipolitiikkahan on etupäässä työntekijäin ja työnantajain erilaisten, milloin luuloteltujen, milloin todellisten etujen yhteensoveltamista tarkoituksella edistää yhteiskuntakokonaisuuden hyvinvointia. Ja nimenomaan tällä hetkellä olisi väärin unohtaa, että meidän sisäinen historiamme vuodesta 1905 saakka osoittaa merkkejä siitä kostosta, minkä laiminlyönnit työväenlainsäädännön alalla säätyvaltiopäivien ajalla ovat tuoneet mukanaan. Mutta asiallisestikin lain kumoaminen olisi ollut hätiköimistä, koska sen seikan ratkaiseminen, onko itse yleisestä työaikaperiaatteesta luovuttava, vaiko ei, edellyttää laajempaa tutkimusta ja valmistusta, kuin mikä nyt on ollut mahdollista.

Lain kumoaminen määräajaksi olisi tietänyt asiallisesti samaa kuin sen täydellinen kumoaminen, sikäli kuin sitä olisi perusteltu sillä, että 8 tunnin normaalityöpäivä on meillä mahdoton, ja sen vuoksi olisi laadittava uusi laki toisille perusteille. Samalla se olisi tietänyt luopumista työjärjestelystä, joka useissa liikkeissä, varsinkin vuorotöissä, todellisuudessa on ollut voimassa pitemmän aikaa, ensin työväen vaatimusten johdosta ja sitten 8 tunnin lain johdosta, luopumista ehkä vain lyhemmäksi ajaksi. Edelleen se olisi tietänyt sitä, että eduskunnan olisi pitänyt päättää, että Asetus työstä teollisuudessa ynnä eräissä muissa ammateissa elokuun 18 päivältä 1917 on saatettava uudelleen voimaan niiltä osilta, joilta 8-tunnin laki sen on kumonnut.

Näistä syistä on näyttänyt sopivimmalta se menettely, että 8-tunnin laki muutetaan muutamilta kohdiltaan niin, että sen tuhoisimmat vaikutukset teollisuudelle saadaan vältetyiksi, samalla kun muuttamalla hallituksen esityksen mukaisesti 18 päivänä elokuuta 1917 ammattien tarkastuksesta annetun asetuksen 4 § 8-tunnin lain valvonta teh-

dään mahdolliseksi. Onko hallituksen ehdotus tälle periaatteelliselle kannalle asetuttaessa yksityiskohdissa mahdollisimman oikeaan osunut, on kysymys, johon minä en katso olevan syytä tällä kertaa tarkemmin kajota. Huomautan kuitenkin ed. Palmgrenin lausunnon johdosta, että hänen mainitsemansa esimerkit siitä, että hallituksen esityksen mukainenkin laki tuottaa ylen suuria vaikeuksia erinäisillä teollisuusaloilla, kuten kaasuteollisuudessa y. m., eivät aivan sellaisinaan ole perusteltuja, koska nyt annetun esityksen 12 §:n mukaan juuri sellaisilla aloilla hallituksen on mahdollisuus myöntää, ja se tietenkin tulee myöntämään, tarpeellisia poikkeuksia lain soveltamisesta.

Sitten minä myöskin pyydän mainita syistä siihen, miksi juuri nämä ylityömäärät ovat hallituksen esitykseen otetut, jotka siinä mainitaan. Niiden kautta tulee, edellyttäen, että lauantaisin työaika edelleen säilytetään noin 7-tuntisena, keskimääräinen työaika vuodessa olemaan noin 9 $^1/_2$ tuntia, kumminkin niin, että eri vuodenaikoina voidaan käyttää eri pitkiä työpäiviä, niinkuin ulkotöissä tietenkin lienee yleensä käytettäväkin. Mitä tas vuorotöihin tulee, niin lienee siinä pyrittävä pääsemään yleensä 8 tunnin vuoroihin.

Mainittakoon tässä muutoin, että viime kevänä voimaan astuvaksi on Norjassa säädetty työaikalaki, joka määrää normaalityöajaksi 10 tuntia päivässä ja 54 tuntia viikossa.

Asetuessani siis hallituksen esityksen kannalle edellytän minä, että hallitus pikimmiten ryhtyy valmistamaan esitystä asetukseksi työstä teollisuudessa y. m. sitä lähellä olevissa ammateissa ja että samalla kun tähänastisten, tarkoituksenmukaisiksi havaittujen säännösten yhteensulatus tapahtuu, otetaan kaikessa laajudessaan asianmukaisen valmistelun alaiseksi m. m. kysymys, onko pysyttävä sillä periaatteellisella kannalla, mille 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen kautta asetuttiin, nim. että normaalityöpäivän pituus on kerta kaikkiaan määrätty täysi-ikäisille työntekijöille, vaiko pyrittävä työolojen säännöstelyyn sitä tietä, että täysi-ikäisten työajan pituus jää yleensä riippuvaiseksi työnantajain ja työntekijäin välisestä sopimuksesta, mutta muutamilla laissa mainituilla aloilla tehdään poikkeuksia, kuten meillä esim. aikaisemmin oli tehty poikkeus työajasta leipurinammattiin nähden. Tällä vapaammalla kannalla ovat useat maat niiden joukossa sosiaalipoliittisella alalla hyvinkin edistyneitä maita, jos kohta useissa maissa on huomattavissa myöskin voimakasta pyrkimystä laissa määrättyä normaalityöpäivää kohti.

Ed. Palmgren: Ldgm. Paasivuori har antydt, att det vore inkonsekvent, om folkrepresentationen redan nu skulle ändra en lag, som stiftats för så kort tid sedan som under loppet af senaste år. Då invändningar i enahanda riktning ofta försports också från andra håll, har jag anhållit om ordet för att också här framhålla, att en sådan invändning saknar hvarje fog. Här är ju icke fråga om att ändra en vanlig lag, som tillkommit efter behörig förberedelse och med iakttagande af alla på saken verkande omständigheter, utan det gäller, såsom jag tidigare hade äran framhålla, att undanröja en lag, som tillkommit under så abnorma förhållanden, att den icke kunnat inträngа i folkets rättsmedvetande och att dess efterlefvande skulle medföra de mest menliga påföljder för näringslifvet. Sedan normala förhållanden återinträdt, är det för det borgerliga samhället en skyldighet att bringa ur tiden denna likasom öfriga frukter af revolutionen. De, som hafva genomdrifvit lagen om 8 timmars arbetstid, hafva nu att besinna den gamla regeln, att det med orätt fås med sorg förgås.

Senator Louhivuori har till stöd för propositionen framhållit särskilda synpunkter, hvilka strida emot hvad jag uttalat. Samtidigt som jag förutsätter att utskottet skall egna fullständig uppmärksamhet åt hvad senator Louhivuori sålunda anfört hänvisar jag till hvad jag derutinnan redan framhållit.

Senator Louhivuori framhöll att beträffande några af mig uppräknade speciella industrier kunde erhållas dispens från tillämpning af lagen genom en anhållan hos senaten i den ordning § 12 i förslaget upptar. Detta kan nog vara riktigt. Jag hade nog observerat, att förslaget till ändring af § 12 i lagen gifver stöd för ett sådant förfarande, men det är inte enligt min tanke tillfredsställande, att affatta en lag så, att den, som vill utöfva sin näring, skall nödgas gå in med en böneskrift till senaten och säga att han har sådana och sådana förhållanden och att han därför icke kan tillämpa denna lag. En lag bör vara affattad så, att den åtminstone i allt väsentligt är tillämplig på de fall den är afsedd att reglera. Lagen af den 27 november 1917 är emellertid affattad så, att den icke alls passar i praktiken och att på den grund dispenser i alltför stor utsträckning blifva nödiga. Detta är ytterligare ett skäl, hvarför jag anser, att lagen icke alls bör blifva gällande.

Ed. Walkama: Minun käsitykseni mukaan ei tämä esitys varsinaisesti koske luopumista 8-tuntisesta työpäivästä, ensinnäkin siitä syystä, että 3 §:n muutosehdotuksessa sanotaan työpäivän pidentämisen riippuvan työntekijän omasta suostumuksesta. Toiseksi, mitä tulee teollisuusalalla varsin tärkeään vuorotyöhön, niin jos työ-

päivää pidennettäisiin, ei tämä kuitenkaan johda siihen, että työpäivää voitaisi pidentää vuorotöissä. Työpäivän tarvitsee nimittäin, ollakseen 12-tuntinen, olla kaksivuoroinen ja 8-tuntisena kolmivuoroinen. Tässä ei siis ole mahdollisuutta sellaiseen pidennykseen, että vuorotöissä olisi mahdollisuus 12 tunnin työpäivään. Minusta on myös välttämätöntä, ettei tällaiseen muutokseen mennäkään, sillä onhan tiettyä että vuorotyössä, joka tehdasoloissa suoritetaan epäterveellisissä oloissa, epäterveellisessä ilmassa ja joka työ usein on sangen raskasta, ei mitenkään ole sallittava sitä, että uudestaan palataan 12 tunnin työpäivään eli työaikaan. Minä voisin vuorotyöstä mainita monia työaloja, jotka ovat niin epäterveellisiä, että muutamia vuosia sillä työalalla työskenneltyään ihmisen työvoima kokonaan murtuu. Samalla myös soisin, että tähän nimenomaan merkittäisiin, että mitään pidennystä ei sallittaisi vuorotyöläisille, vaikkakaan ei varsinaisia vuoroja voikaan pidentää, vaan sen vuoksi, että vuorotyöväkeä ei muissakaan töissä käytettäisi jälkeen 8 tuntisen työajan.

Tämä muutosehdotus sallii kylläkin sitä, että saatetaan esimerkiksi 2-viikkoisissa vuoroissa käyttää 10-tuntisia työpäiviä tai keskimäärin 9-tuntisia ympäri vuoden, jos lasketaan lauantaipäivät 7 tuntisina. Päivätöissä saattaa monesta työläisestä, joka on tottunut 8-tuntiseen työpäivään, tuntua ikävältä siirtyä pitempään työpäivään. Tätä onkin eräällä tehtaalla, jossa 8-tuntinen työpäivä oli käytännössä päivätöissäkin, ennenkuin tämä laki laadittiin, paheksuttu valkoisen työväen keskuudessa, joka pitää pidennystä jonkunlaisena rangaistuksena punaisten tekemistä virheistä. Tämäkään ei muuten olisi minustakaan ensinkään suotavaa eikä sallittavaakaan, mutta kun ottaa huomioon sen nykyään vaikean tilanteen, jossa ollaan, jossa pitäisi teollista tuotantoa saada aikaan ja toimeentulon mahdollisuuksia, sentähden saattaa ajatella työpäivän pidennystä päivätöissä hallituksen ehdottamassa muodossa, koska työväki saa täten, jos se tahtoo, paremmaa ansiota. Muuten yleensä ahkerampi työväestö jatkaa työpäiväänsä, jos se saa lisäansiota. Minä tunnen tätä ahkeraa työväkeä, joka kuuluu valkoiseen työväkeen. Tämä on 8 tunnin tehdastyöpäivän jälkeen monasti aikaisemmin mennyt lähelläoleviin maataloihin ojankaivuun, viljanleikkuuseen tai muihin töihin joksikin tunniksi ja ansainnut sievoiset summat. Tätä on tehnyt, kuten sanoin, uuttera työväestö, jota vastoin minun tietääkseni ei ainakaan sillä muulla työväellä ei ole ollut tästä 8-tuntisesta työpäivästä vastaavaa hyötyä, kun se on viettänyt joutoaikansa tanssimalla ja kapinan valmistuksella, niin että tähän saakka ei ainakaan siveellisessä suhteessa tällaisella työväellä ole tästä ollut vastaavaa toivottua etua. Niin, ei ainakaan sellaiselle päivätyöläiselle, joka on iltansa viettänyt kello 4:stä saakka puoleen yöhön joutilaisuudessa, jopa paheenkin harjoituksessa.

Työnjohtajiin nähden pyydän valiokuntaa evästää, tarkoitan alempia työnjohtajia, jotka ovat kuukausipalkalla, että nämä työnjohtajat saisivat työpäivän pidennyksen johdosta myös korkeampaa palkkaa. Työväelle nimittäin tämä ehdotus tietää, että he saavat koroitettua palkkaa, mutta alemmat työnjohtajat, jotka ovat jotenkin samalla palkka-asteella työntekijäin kanssa, jäisivät edelleen samalle palkalle. Olisi siis syytä, että tässä laissa heidän asemansa turvataan.

Edustaja Paasivuorelle huomautan siitä, että hän kutsui tätä eduskunta vallankaappauseduskunnaksi. Minä en tiedä millä oikeudella hän saattoi tälle eduskunnalle antaa sellaisen mainesanan, sillä ei suinkaan se ole tämän eduskunnan syy, että täältä ovat punakaartilaisedustajat poistuneet. Minä katson, että sellainen puhuja, joka tällaista puhetapaa käyttää, on täällä edelleenkin punakaartilaisten edustajana.

Ed. P a a s i v u o r i: Edustaja Walkamalle minä voin sanoa, että hän työväen edustajana, nimittäin suomettarelaisen, olisi sellaisen puheen voinut pitää Suomalaisen Työväenliiton kokouksessa. Minä luulen, että sielläkin huudettaisiin alas. Mikä edustaja Walkaman puheessa oli asiallista, oli se, ettei tämä ehdotus kumoa 8-tunnin työpäivälakia, koska pitemmän työajan tekemiseen vaaditaan työväen suostumus. Edustaja Walkama kai hyvin tietää, että työnantajilla on keinoja pakottaa semmoiset työntekijät, jotka eivät suostu tekemään ylityötä. He voivat yksinkertaisesti sanoa sellaisen työntekijän irti ja osoittaa porttia. Sillä siitä pääsee. Muuten ed. Louhivuorelle minun piti puhua, mutta ed. Walkamalle puhuin ensin. Hän sanoi, että taktillisista syistä ei tätä lakia ole ehdotettu kumottavaksi. Johan minäkin sanoin, että se on taktillisista syistä. Se olisi ollut niin suoraa, niin ulosnäkyvää, niin rehellistä. Sen olisivat ymmärtänneet yksinkertaisimmatkin työmiehet, mistä on kysymys, mutta nyt siinä säilytetään vielä 8-tunnin työpäivän nimi, ja Louhivuori ja hänen toverinsa tahtovat työväkeä pettää tällä nimellä. Louhivuori ei sanallakaan maininnut, mikä seuraus on tämän rangaistuspykälän muuttamisesta semmoiseksi, kuin se tässä ehdotetaan. Minä luulen, että Louhivuori tuntee, mitenkä työväen suojelusla-

keja, huonompiakin, rikotaan häikäilemättömästi. Jos ette tiedä, niin lukekaa tutkimusta Suomen sahateollisuudesta. Siinä ilmenee ensinnäkin, että lasten ikäraja-määräystä, joka on näihin asti ollut 12 vuotta, sitä on rikottu vuosien kuluessa enemmän kuin 800 eri tapauksessa. Yli 800 lasta eri sahalaitoksissa eri vuosina on pidetty vastoin sen asetuksen määräyksiä työssä. Niitä suojeluslakeja ei noudateta, jos ei siihen pakoteta, jos ei ole tarkastus tehokas ja rangaistukset myös sen mukaan.

Ed. Palmgren mainitsi, että tämä laki on vallankumouksen tulos. Niinhän se on, se on viime vuoden maaliskuun vallankumouksen tulos. Ja sitten nyt tämä ehdotus on vastavallankumouksen tulos, sen vastavallankumouksen, jonka porvaristo saksalaisten avulla pani toimeen. Ellei näin olisi, niin tällaista esitystä ei olisi, ei ainakaan näin pian, tänne tuotu.

Ed. Louhivuori: Mitä tulee ed. Paasivuoren viimeiseen lausuntoon, on siinä kaksi kohtaa, joihin kenties sietää vastata. Ensiksi hän valitti, että työväen suojeluslakeja rikotaan paljon. Sen minä kyllä tiedän, mutta sitä varten on olemassa nyt uusi ammattientarkastusasetus ja sen asetuksen kautta työväen suojeluslakien noudattamiseen on pyrittävä eikä suurten sakkojen avulla. Suuret sakkomääräykset eivät auta mitään, ellei ammattientarkastus ole tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Jos se taas on tarkoituksenmukaisesti järjestetty, on vähempi merkitys sillä, mitenkä suuret tai pienet minimisakot ovat. Pääasia on, että ammattientarkastuksella on käytettävissä keinoja pakottaa niskoitteleva työnantaja työväen suojeluslain määräyksiä noudattamaan. Mitä sitten tulee siihen, että tämä hallituksen esitys olisi työväen pettämistä, koska se muka todellisuudessa sisältää jotakin muuta kuin 8-tunnin lain, niin minä pyytäisin mainita, että myös tähänastisen 8-tunnin lain mukaan oli sallittu teettää ylityötä. Hallituksen esityksessä on ainoastaan ylityötuntien lukua jonkun verran lisätty ja mahdollisuudet soveltaa työaikaa eri teollisuuksien vaatimusten mukaan tehty joustavammiksi, kuin 8-tunnin työlaissa tähän asti on ollut. Periaatteellisesti nämä molemmat ovat samalla tavoin työväen „pettämistä", jos sitä nyt siksi tahdotaan kutsua, sekä herra Paasivuoren suosima laki että senaatin esitys.

Ed. Walkama: Koska tämä kerran riippuu työntekijän omasta tahdosta, tahtooko hän tehdä tällaisia työpäiviä vai ei, niin sillä perusteella tämä hallituksen esitys ei minusta tiedä luopumista kahdeksan tunnin työpäivästä, kuten ed. Paasivuori on väittänyt. Työnantajat eivät yleensä ole sellaisia, että he pakottamalla pakottaisivat työväkeä tekemään sellaisia työpäiviä, joita nämä eivät tahdo, varsinkin jos työväki suuremmassa määrässä asettuu sille kannalle, että he eivät pitempiä työpäiviä ryhdy tekemään.

Pidän tärkeimpänä tässä juuri sen, että vuorotyöaikaan ei ole koskettu. Olen sitä mieltä, että vuorotyöpäivää ei saa pidentää. Mitä tulee päivätöitten pidennykseen, ja kun on työväkeä, joka tahtoo hyvästä korvauksesta tehdä pitempiä työpäivä, — sitä työväkeä varmaan on, vaikka ei Paasivuori sitä tahdo —, niin sallittakoon heille tilaisuus tällaisesta lisäpalkasta tehdä pitempiäkin työpäiviä. Se työväki, jota minä edustan, ja mikäli olen siihen tutustunut, tekee usein pitempiäkin työpäiviä, kun se vain saa siitä hyvän korvauksen.

Ed. Schybergson: Det förefaller något underbart att man nu tvistar om 8 eller 10 timmars arbetsdag, nästan som om vi vore inne i den högkonjunktur, i hvilken vi befunno oss, då striden härom för ett år tillbaka blossade upp och ännu då lagen antogs. Nu är bekymret för den, som tänker i ekonomiska ting, huru vår industri alls skall få något arbete. Om det inget arbete blir, så kan det vara likgiltigt, om lagen bestämmer arbetstiden till 8 eller 10 timmar. Det är där frågans tyngdpunkt nu ligger, i all synnerhet efter det röda uppploppet, som gjort, att vår företagsamhet totalt håller på att upphöra.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

3) Ehdotus laiksi säästöpankeista.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 42 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 42 ja pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistavasti käsitelty hallituksen esitys n:o 28, joka sisältää ehdotuksen laiksi säästöpankeista.

Keskustelu:

Ed. Lohi: Minä ehdotan, että eduskunta pysyisi aikaisemmin tekemässään päätöksessä tämän lain 4 §:ään ja — niinkuin siitä seuraa — myös 20 §:ään nähden. Vekselioikeuden antaminen on jo aikaisemmassa keskustelussa näytetty aivan oikeutetuksi ulotettavaksi myös säästöpankkeihin ja sen vuoksi toivon, että eduskunta vastoin suu-

ren valiokunnan ehdotusta pysyy aikaisemmin tekemässään päätöksessä.

Ed. Wuorimaa: Minä kannataan edellisen puhujan tekemää ehdotusta, että eduskunta hyväksyisi tämän lakiehdotuksen semmoisena, kuin pankkivaliokunta on sen laatinut.

Ed. Lanne: Kun suuri valiokunta ei ole yhtynyt eduskunnan aikaisemmin tekemään päätökseen esilläolevassa asiassa ja kun kysymys meille maalaisille on kuitenkin tärkeä, niin rohkenen arvoisan eduskunnan huomiota kiinnittää vielä niihin kohtiin lakiehdotuksessa, jotka tässä ovat tulleet riidanalaisiksi. Pankkivaliokunnan ja eduskunnan tekemiä päätöksiä vastaan näissä kohdin on huomautettu ensiksi, että säästöpankin lainanoton tarkoituksena on pienien säästöjen kerääminen, josta johtuisi, että säästöpankin antolainauksessaan tulisi pitää pääasiana sijoitusten varmuutta, jota vekselilainat eivät aina sisällä. Lisäksi on huomautettu että vekselilainaus helposti johtaa kevytmieliseen lainanottoon eikä muutenkaan ole sopusoinnussa maalaisväestön, jonka keskuudessa säästöpankit suureksi osaksi toimivat, luoton tarpeen kanssa. Mitä ensiksimainittuun puoleen asiassa tulee, täytyy ihmetellä, että tuollaista ajatusta vekseliluoton vastustamiseksi ensinkään voidaan vakavassa mielessä esittää, kun on kysymyksessä säästöpankkien luotonanto verrattain suppealla toiminta-alalla, jossa pankin hallitukset verrattain hyvin tuntevat liiketuttavansa, jota ei voi aina sanoa kauppapankkien liiketuttavista, joille kuitenkin varmuussyistä esitetään vekseliluottoa ensi kädessä. Käsittääkseni täytyy sillä henkilöllä olla perin vähän kokemusta maalaisten lainausliikkeestä, joka uskoo tavallista takausta vastaan annettua pitempiaikaista velkakirjalainaa vekselilainoja varmemmaksi. On niin monta kertaa huomautettu kuinka tuollaisen pitempiaikaisen lainan aikana takausmiesten vakavaraisuus on tehnyt huomaamatta takaperoa ja saattanut siten lainan perimisen epävarmaksi. Tällaista ei niinikään helposti tapahdu lyhytaikaisessa vekselilainassa, jossa ollaan, niinkuin tavataan sanoa, aina paremman asian nerillä. Mitä sitten jälkimäiseen puoleen asiassa tulee, niin voidaan siinä olla paremminkin eri mieliä. Onhan kansan luonnekin velkaantumiseen nähden niin erilainen eri puolilla maatamme. Mutta asiaa ei voitane auttaa sillä, että estetään säästöpankkien vekselilainaus. Silloin olisi kiellettävä tämä lainausmuoto niillä seuduin myöskin kauppapankeilta, vaikka en usko, että tällaisella holhoomisella saavutetaan mitään tulosta. Muuten olen aina ollut siinä käsityksessä, että kevytmielisyydessä syntyvää velkaantumista voivat säästöpankit ja osuuskassat paraiten vastustaa. Mutta niille tulee antaa käytettäväksi myöskin keinoja, joilla tuommoinen velkaantuminen voidaan ehkäistä ja yksi sellainen keino on antaa säästöpankeille myöskin oikeus vekseliluoton käyttämiseen, koska siten voidaan välttää kauppapankkikonttorien liiallista syntymistä maaseudulla, joita jo täytyy pitää monella paikkakunnalla välttämättöminä laitoksina, koska maanviljelijätkin ovat jo muodostumassa liikemiehiksi, eivätkään enää tule toimeen ilman täydellisempää pankkilaitosta. Jos me siis muodostamme säästöpankit sellaisiksi, että ne tyydyttävät myöskin tätä tarvetta, niin olemme luoneet samalla ainakin jonkinlaisen takeen vekselilainan väärinkäyttämisen ehkäisemiseksi, sillä me voimme olla vakuutettuja siitä, että säästöpankki, jonka voittovaroja ei voida käyttää kenenkään yksityisen hyväksi, toimii tässä suhteessa paremmin kuin yksityispankki, jonka tulee etupäässä valvoa osakastensa etuja. Yhdyn siis kannattamaan sitä mielipidettä, että eduskunta hyväksyisi ennen tekemänsä päätöksen.

Ed. Hedberg: Landtdagen gör förvisso en dålig tjänst åt våra små sparbanker, ifall den bifaller vexelformen vid lånetransaktioner. Erfarenheten gifver vid handen, att vid våra små landsortssparbanker saknas personer, som vore skickliga till att sköta den bokföring, som står samman med skötandet af vexelportföljen. Den lilla sparbank, i hvars direktion jag sedan många år har äran att sitta, komme påtagligen att hafva ytterst svårt att få en kamrerare, då vexelformen blifvit införd. Det är utan tvifvel så att det på en hel del orter gifves personer, som äro skickliga för uppdraget, men dessa personer stå icke att få till det pris, att sparbanken kunde betala dem. Den ena procent, som utgör skillnaden mellan in- och utlåningsräntan, räcker icke till för att aflöna dem, hvarför det, som sagdt, blir svårt att få dem.

En annan omständighet bör påpekas, nämligen den att för närvarande de flesta sparbanker i landet hållas öppna endast en gång i veckan. Nu sammanfaller ju självfallet icke vexlarnas förfallodag med den dag, då banken är öppen. Följden blir den att vi finge med dryga kostnader hålla banken öppen hvarje dag eller underkasta oss att utställa vexlarna på en eller flere månader och två, tre, fyra dagar eller någon annan alldeles omöjlig tid.

Man har vidare sagt, att här icke föreligger tvång att införa vexelformen enligt denna lag.

Det är sant. Ett direkt tvång är det icke, men ett indirekt tvång föreligger. Infördes nu denna förändring med vexelformen, blefve följden däraf den, att de större bankerna och särskildt städernas sparbanker skulle komma att införa vexelformen, och i konkurrensen med de små landsortssparbankerna skulle de draga kunder åt sig. Redan nu hafva vi haft sorgliga erfarenheter i detta afseende. Vi hafva ytterst svårt att orka med denna konkurrens, och finge man ännu vexeltrumfen till på hand, ja, då är det „förkyldt". Jag vill t. o. m. gå längre och säga, att också bestämningen om checksystemet borde bortfalla, men har underlåtit att väcka direkt förslag därom, emedan jag hyser förhoppningar därom, att den bokföring, som står samman härmed, dock skall kunna nödtorfteligen skötas. Mina tvifvelsmål hyser jag i alla fall. Men i alla händelser är det en olycka för våra små sparbanker, ifall vi måste få vexelformen införd vid dem.

Ed. Löthman: Tämä esillä oleva laki avaa säästöpankeille maaseudun rahalaitoksina suuret kehittymismahdollisuudet. Ei ole vähäksi arvattava m. m. se oikeus — velvoittava oikeus sanoisin — jolla säästöpankit neljännen osan vuosisäästöstään voivat jakaa hyväntekeväisyystarkoituksiin. Siten sivistystarkoituksiin saadaan tämän uuden oikeuden nojalla säästöpankkien voitosta toivottavasti tuntuvatkin summat. Silloin kun näiden rahalaitosten oikeuksia laajennetaan oikeudella ottaa vastaan rahoja juoksevalle tilille, antaa kassakreditiivi-, konttokurantti- ynnä lyhytaikaisia lainoja, välittää maksumääräyksiä ja toimittaa rahojen perimisiä, niin onpa ihme, että näiden oikeuksien lisäksi niin monet tämän eduskunnan jäsenet tahtovat välttämättä säästöpankkien oikeuksia laajentaa vekselinanto-oikeudellakin, joka oikeus mielestäni on aivan vastoin säästöpankkien omaa luonnetta. On sanottu tämän oikeuden kieltämistä säästöpankeilta maalaisten holhoukseksi, jopa sellaisessa asiassa, josta jokaisessa mökissäkin, kuten täällä on sanottu, ollaan hyvinkin selvillä. Minä sanoisin, onneksi ei niin ole asianlaita. Vekseliluottoa käyttäessään tietää vakavarainen suurtilallinenkin käyttävänsä liian kallista luottoa ja pienviljelijälle se on aivan varmaan yhtä kallista, ellei kallimpaakin. Ja hänen ei tarvitsekaan siihen turvautua, sillä hänellä on osuuskassansa lyhytaikaisissa luotoissa ja pitempiaikaisissa säästöpankit. Vekselinkäyttöoikeuden varjopuolet ovat siksi sitovasti tässä eduskunnassa jo tulleet todistetuiksi, etteivät ne enää todistuksia kaipaa. Olen suuren valiokunnan kannalla.

Ed. Rantasalo: Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni suuren valiokunnan mietintöä säästöpankkien oman edun kannalta. Samaa mielipidettä oltiin säästöpankkimiesten kokouksessakin. Mitä tulee siihen ed. Lanteen väitteeseen, että ne henkilöt, jotka vastustavat vekselioikeuden myöntämistä säästöpankeille, eivät tunne maalaisolojen luotontarvetta ja millä tavalla se on syntynyt, täytyy minun huomauttaa, ettei asia niin ole, kuin oletetaan. Vaikka tiedän kyllä, että tämä syytös oli osaksi kohdistettu juuri minun viimeksi antamaani lausuntoa vastaan, en kuitenkaan tahtoisi omalla asiantuntemuksellani kerskua, mutta tahdon kuitenkin sanoa, että olen pitemmän aikaa kuulunut maamme suurimman maalaissäästöpankin hallitukseen ja siinä tullut aivan läheisesti seuraamaan tämän pankin lainaustapoja ja sitä tarvetta, mikä on sillä paikkakunnalla. Minä siis kannatan suuren valiokunnan mietintöä.

Ed. Luopajärvi: En aikonut käyttää puheenvuoroa tästä kysymyksestä ennenkuin yksityiskohtaisessa käsittelyssä, mutta koska yleisluontoista keskustelua on virinnyt ja koska siinä uudestaan tuodaan esiin niitä väitteitä, joita jo viime kerralla tämän asian esillä ollessa tehtiin, lienee syytä esille tuoda myöskin muutamia vastanäkökohtia, joihin täällä ei ole viitattu.

Ensinnäkin minun mielestäni on omituinen se väite, että säästöpankit ovat vain pienten säästöjen keräämislaitoksia ja että niillä siis vain tällainen erikoistehtävä saisi olla olemassa. Minkä vuoksi tahdotaan sitten kauppapankkien toiminta-alaa pitää niin paljon laajempana? Sillä jos kerran tahdottaisiin järjestää pankkitoiminta siten että kunkin laatuisilla pankeilla olisi rajoitettu oma toimialansa, niin kai silloin täytyisi vuorostaan järjestää niin, että kauppapankit eivät voisi ottaa vastaan senluontoisia säästöjä, jotka paremmin soveltuvat säästöpankeille. Sellaista määräystä ei kuitenkaan kauppapankkilaissa ole eikä tietääkseni ole kukaan ajatellut sitä pankkilakiin saada vastakaan sovellutetuksi. Jos siis sillä nojalla estetään säästöpankkien toiminnan harjoittamisen laajuus, niin säästöpankit joutuvat silloin epäedullisempaan asemaan kauppapankkeihin nähden. Ja mitä tulee asian käytännölliseen puoleen maaseudulla, on mielestäni asia varsinkin nyt jo kehittynyt enemmän kuin selväksi. Kauppapankkien konttoreita on perustettu kaikkiin suurempiin liikekeskuksiin, vieläpä melkein kaikkien vähänkin huomattavampain pitäjäin kirkonkyliin maalaiskunnissa. Kun kauppapankeilla on oikeus harjoittaa vekseliluoton antamista ja jos ei säästöpankeilla sellaista ole, johtuu siitä hyvin

helposti, että väljempänä raha-aikana paikkakunnan luoton tarvitsijat käyttävät vekseliluottoa kauppapankissa hyväksensä. Tavallinen menettelytapa on, että vekseliä voidaan uusia, jos siitä maksetaan puolet, kolmasosa tai vaikka vain neljäsosa kerrallaan, ja niin sama vekseli voi jatkua verrattain pitkiä aikoja. Mutta kun sattuu äkkiä tulemaan tiukka raha-aika, silloin aivan äkkiarvaamatta pankit ryhtyvät kieltämään näiden vekselien uusimista ja saattavat monessa tapauksessa pulaan tuollaisen vekselin käyttäjän. En suinkaan tällaisia vekselin käyttäjiä tahdo suositella, vaan tahdoin tämän esimerkin lausua sen vuoksi, että kauppapankit ovat tällaista vekselipolitiikkaa harjoittaneet vuosikymmenien aikana eikä siltä taholta ole tuotu esiin, että tässä olisi mitään epäkohtaa. Juuri sen vuoksi, kun kauppapankit nyt ovat ulottaneet toimintansa suorastaan maalaiskyliin, tämä mahdollisuus esiintyy entistä suurempana. Mutta jos vekselioikeus on säästöpankillakin, voivat luoton tarvitsijat käyttää sitä siellä ja säästöpankit ovat paljon paremmin tilaisuudessa hoitamaan tällaisten heikkojen lainaajainkin luoton tarpeen kuin kauppapankit, syystä, että säästöpankkien hoitajat persoonallisesti paljon paremmin tuntevat tällaiset luoton tarvitsijat, ja säästöpankkien hoitajilla on sitäpaitsi toinen rahapoliittinen näkökanta, kuin kauppapankkien hoitajilla. Kauppapankit tahtovat huonoina raha-aikoina vetää kaikki rahat palvelemaan pankin omia tarkoituksia, kun säästöpankit taas tahtovat määrätä rahoistaan itse, joten määrämisoikeus jää suuressa määrässä maaseudulle. Tämä on minusta yksi sangen tärkeä näkökohta, maaseudun rahatalouden kannalta.

Mitä tulee siihen, josta ed. Rantasalo äsken huomautti, että säästöpankkimiesten piireissä on olemassa asiassa myös vekselioikeutta vastustavaa mielipidettä, kuten hänen oma mielipiteensäkin kuului olevan, on asianlaita käsittääkseni sillä tavalla, että yleensä kaikissa asioissa on sekä puolustajia että vastustajia. Minulla on tilaisuutta tuntea hyvin useain säästöpankkialalla työskentelevien, riittävillä pätevyyksillä varustettujen henkilöiden mielipiteitä. Joskaan näiden pätevyydet ehkä eivät ole yhtä suuret kuin mahdollisesti ed. Rantasalon, ovat ne kuitenkin siksi päteviä, että voin heihin luottaa. Suurin osa näistä henkilöistä on sellaisia, jotka tahtovat vekselinanto-oikeuden säästöpankeille saada.

Ed. Hedberg väitti, että jos vekselinanto-oikeus annetaan säästöpankeille, niin suuret säästöpankit voivat epäoikeudellisesti päästä parempaan asemaan kuin pienet, koska pienet säästöpankit eivät voi käyttää vekselinanto-oikeutta hyväksensä, mutta suuret voivat. Jos tämä väite pitää paikkansa suurten ja pienten säästöpankien välillä, niin se pitää myöskin luonnollisesti paikkansa kauppapankkien ja säästöpankkien välillä. Toisin sanoen väite sisältää tunnustuksen siitä, että jos säästöpankkien vekselinanto-oikeus evätään, säästöpankit silloin joutuvat kauppapankkeihin nähden epäedullisempaan asemaan. Mitä taas tulee siihen ed. Hedbergin tekemään huomautukseen, että pienten säästöpankkien on vaikea saada kirjanpitotaitoisia kamreereita, jotka voisivat vekseliasioita hoitaa, on väitettä mielestäni verrattava siihen vanhanaikaiseen isännän väitteeseen, joka aikoinaan, kun oli kysymyksessä ostaa kylään ensimäinen kääntöaura, asettui sitä vastustamaan sen vuoksi, ettei kylässä muka löytynyt henkilöä, joka osaisi auraa ohjata.

Ed. Haataja: Pankkivaliokunnan mietinnön sivulla 5 sanotaan vekseliluotosta, että sitä käytettiin ennen nykyisen säästöpankkiasetuksen voimaanastumista eräissä maalaissäästöpankeissa, ja sitten sanotaan: „eikä näille siitä liene aiheutunut tappiota". Tämän johdosta katson tarpeelliseksi tämän yhteydessä mainita, mitä asiasta tänään kuulin maan säästöpankkien ensimäiseltä tarkastajalta. Hän sanoi ryhtyneensä toimeensa sinä aikana, jolloin säästöpankeilla oli oikeus vekselien diskonttaamiseen, ja hän sanoi silloin tarkastusmatkoilla havainneensa selvästi vekselinkäytön aiheuttaneen haitallisia seurauksia. Hän sanoi havainneensa, kuinka vekseleitä oli ruvettu käyttämään aivan mitättömistä velkasummista, kuinka helppo rahansaanti oli houkutellut väestöä käyttämään luottoa ilman varsinaista ja todellista luoton tarvetta ja että vekselien hoitaminen vekselisäännön edellyttämällä tavalla oli lyöty sangen lukuisissa tapauksissa laimin. Siten vekselit olivat jääneet useissa tapauksissa määräaikoina protesteeraamatta ja niitä oli sitten koetettu korvata tavallisilla velkakirjoilla, mikäli siihen oli mahdollisuuksia ollut, ja häviöitä oli tämän johdosta aiheutunut usein säästöpankeille. Muun muassa hän muisti erään pankin, joka erään lyhyemmän ajan kuluessa oli kärsinyt 15,000 markan tappion, mikä summa silloisiin oloihin nähden on katsottava huomattavan suureksi. Tämän olen katsonut tarpeelliseksi täällä mainita, koska pätevän henkilön antama ilmoitus antaa asiasta aivan toisenlaisen kuvan kuin pankkivaliokunnan mietintö. Puolestani katson, että eduskunnan olisi hyväksyttävä suuren valiokunnan päätös.

Ed. Niukkanen: Pyysin puheenvuoron vastatakseni ed. Hedbergille ja Rantasalolle,

mutta kun ed. Luopajärvi jo on sen tehnyt, niin en tahdo siihen pitemmälle kuluttaa eduskunnan aikaa. Mainitsen vain lyhyesti, että siitä huolimatta, että ed. Nevanlinna ja nyt ed. Rantasalo itse uudestansa ovat täällä vakuuttaneet ed. Rantasalon olevan huomatun osuuskassamiehen ja vetoovat hänen auktoriteettiinsa, en katso olevan sen takia syytä ennen ilmituomaani käsitystä asiassa muuttaa.

Ed. Lantto: Käydessäni Pohjanmaalla oli siellä kansa iloinen siitä, että heillekin on myönnetty nyt vapaus pankkiasioissakin. Pankkivaliokunnan mietintö kun nimittäin on sillä pohjalla, että he saavat itse määrätä, miten missäkin paikassa paraiten sopii säästöpankkiasiatkin paikallisten olojen mukaan järjestää. He tuntevat jo täyttäneensä 21 vuotta. Tulleensa siis jo lailliseen ikään ja pyytävät ed. Hedbergiä ja Löthmania merkitsemään kirjoihinsa, että niin on jo tapahtunut. Siellä on kyllä henkilöitä, joilla on varallisuutta takanansa sekä myöskin ymmärrystä hoitaa asiansa. Turhaa siis heitä enää hallita, kun eivät hekään pyri hallitsemaan kaupunkilaisten raha-asioita.

Ed. Saarelainen: Minä pyysin puheenvuoroa sen johdosta, kun täällä on taas ruvettu vastustamaan vekselinkäyttöoikeuden antamista säästöpankeille. Vekselioikeuden antamisen vastustajat täällä muun muassa väittävät, että säästöpankkien pääasiallinen tarkoitus on olla talletettajain varojen säästölaitoksena. Varsinkin ed. Nevanlinna tästä puhui viime kerran, kun tätä asiaa käsiteltiin, ja niin onkin. Mutta ne ovat samalla, kuten kauppa- ja teollisuuspankit, myös säästövarojen lainauslaitoksia, sillä kuka säästöpankkiin annetuista varoista suorittaisi korot, jollei niitä lainattaisi ja kannettaisi niistä korkoa. Tästä johtuu, että kaikilla pankeilla on aivan samat tarkoitukset tallettaa ja lainata rahoja. Sen tähden oikeudenmukaista on, että säästöpankeillakin lainaamiseen nähden on samat oikeudet kuin kauppa- ja teollisuuspankeilla. Mutta miksi sitten säästöpankkien vekselinkäyttöoikeutta vastustetaan? Siksi, että kaupunkien ja teollisuuden edustajat tahtoisivat aina vain edelleenkin pitää maalaisten pyrkimyksiä, esimerkiksi säästöpankkeja holhuunalaisessa asemassa, tahtoisivat rajoittaa edelleenkin säästöpankkien toiminnan niin, etteivät ne saisi samanlaisia oikeuksia, kuin maan muilla rahalaitoksilla on. Tämä oli muun muassa rouva Löthmanin kanta äskeisessä puheenvuorossa, mutta tämä menettely on väärä ja maalaisten käsityksen mukaan oikeudentuntoa loukkaava. Miksi ei tässäkin suhteessa maalaisille myönnettäisi samoja oikeuksia. Useat edustajat, muun muassa herra Päivänsalo, hyvin pessimistisesti täällä ensimäisessä istunnossa kuvailivat säästöpankkien vekselinkäyttöoikeutta sekä tässä istunnossa ed. Hedberg. Mutta jos se kerran on vaarallista, niin miksi sitten toisille rahalaitoksille on turvattu tuo vaarallinen menettelytapa ja toisilta sitä tahdotaan aina kieltää. Miksi sitten kauppa- ja teollisuuspankit, joilla on vekselinkäyttöoikeus, lakkaamatta perustavat ympäri maata haarakonttoreita harjoittamaan tuota niin sanottua vaarallista vekselikauppaa, joista sitten maanviljelijäinkin täytyy ottaa vekselilainoja? Tällä tavoin pakotetaan maalaiskansaa hyödyttämään kauppaa ja teollisuutta, eikä maatalouttа tai omia rahalaitoksiaan. Esimerkiksi Pielisjärvelle on viime aikana Pohjoismaiden pankki ja Kansallispankki perustaneet haarakonttoreja ja toisilla pankeilla on aikomus perustaa uusia haarakonttoreita, ja tiedän, että suuri osa esimerkiksi maanviljelijöitä käyttää noita rahalaitoksia eli toisin sanoen ottaa niistä vekselilainoja, kun säästöpankeilla ei ole semmoista oikeutta. Jos kerran vekselinkäyttöoikeus yleensä on vaarallista, niin kiellettäköön se kaikilta maamme rahalaitoksilta. Sehän olisi oikeusvaltion velvollisuus, että poistaa kaikilta vääryydenteko-oikeus, mutta eipäs esimerkiksi meidän eduskuntamme papit, jotka vekselinkäyttöoikeutta säästöpankeille vastustavat, ole sanallakaan maininneet siitä, että kauppa- ja teollisuuspankkien vekselinkäyttöoikeus on väärää tai vaarallista.

Ed. Pullinen: Kehitys säästöpankkiliikkeessä maassamme ja säästöpankkien tähänastinen toiminta ei käsittääkseni oikeuta niitä epäilyksiä, joista täällä on mainittu siltä taholta, että säästöpankeille annettaisiin vekselinanto-oikeus. Säästöpankit ovat onnistuneella tavalla kyenneet keräämään kätköistä suuria varoja viljelyksen palvelukseen. Samoin ovat ne myöskin kyenneet järjestämään lainausoloja maaseudulla velkakirjalainauksen avulla ja poistamaan niissä monia epäkohtia. Nyt kun kehitys varojen käytössä sekä muutenkin maatalouden alalla on mennyt eteenpäin, niin tarvitaan myöskin lainausoloissa edelleen jatkuvaa kehitystä eikä ole mitään syytä epäillä sitä, etteivät myöskin säästöpankit olisi kykenevät tätä kehitystä seuraamaan mukana ja täyttämään velvollisuutensa tässä suhteessa. Täällä ed. Haataja mainitsi, että on aikaisemmilta ajoilta tapahtunut vahinkoja, kun säästöpankeilla oli vekselinanto-oikeus. Tämäkään minusta ei oikeuta ollenkaan edellyttämään, että nyt tapah-

tuisi enää semmoista. Aikaisemmissa oloissa voi semmoista tapahtua, mutta nyt ovat olot kehittyneet ja nyt tällaiset vahingot voidaan välttää. Henkilöt, jotka ovat säästöpankkeja hoitaneet, ovat yleensä kehittyneitä ja raha-asioissa päteviä. Kun kerran maaseudulla harjoitetaan niin paljon vekseliliikettä, kuin nykyään harjoitetaan, niin luulen, että jos säästöpankit joutuvat mukaan tässä toiminnassa, niin ne tulevat vaikuttamaan edullisesti ja parantavasti sekä poistamaan niitä epäkohtia, joita nykyään vekseliliikkeessä maaseudulla on. Minä toivoisin, että eduskunta hyväksyisi aikaisemman päätöksensä.

Ed. Wuorimaa: Pyysin puheenvuoroa ed. Haatajan lausunnon johdosta, jossa hän esitti ensimäisen pankintarkastajan Leinbergin kertomuksen niiltä ajoilta, jolloin säästöpankeilla vielä oli vekselioikeus eikä ollut minkäänlaista valtion tarkastusta niiden ylitse. Se on totta, että siihen aikaan jotkut säästöpankit saivat vekseliliikkeestä vahinkoa, mutta hän ei maininnut siitä, että paljo suurempia vahinkoja tuli niille säästöpankeille, jotka eivät käyttäneet vekseleitä vaan velkakirjoja, että yksi niistä teki vararikonkin. Mutta ei yksikään niistä, jotka käyttivät vekseleitä, tehnyt vararikkoa. Silloin olivat olot alkuperäiset eikä ollut mitään tarkastusta. Nyt ovat olot aivan toisenlaiset ja on valtion tarkastus, joka pitää huolen myöskin siitä, että pankki säännöllisesti toimii. Tässä suhteessa siis eivät ed. Haatajan lausunnot ole valaisevia eikä ratkaisevia. Muuten myöskin on huomattava, että ed. Nevanlinna viime kerran koetti mahdollisilla ja mahdottomilla esimerkeillä osoittaa, kuinka mahdotonta on säästöpankeille myöntää vekselioikeutta, mutta että maalaiskansaa on vielä suojeltava siitä ja pidettävä holhouksen alaisena. Muun muassa hän esimerkiksi mainitsi Yläneen kunnan, jossa ed. Rantasalo hoitaa osuuskassaa. Mutta jos ne ilmoitukset ovat tosia, mitkä eilen siitä kunnasta olivat mainittuina sanomalehdissä, ei esimerkki ole ollenkaan kehoittava. Siellä mainittiin, että siinä kunnassa 3,000 asukkaasta joka 10:s kuului punakaartiin ja että siellä olevista 300 talollisesta 120 myös kuului punakaartiin. Jos olot ovat tämmöisiä siinä suhteessa, niin ei se auktoriteetti ole ollenkaan kehoittava. En sillä sano kuitenkaan, että tämä asia yksin olisi vaikuttanut siihen surulliseen tilanteeseen, mutta minä luulen, että se holhoustila, missä kaupunkilaiset tahtovat pitää maalaiskansaa kaikessa suhteessa, myös tässä, on vaikuttanut juuri siihen, että sosialismi on niin kehittynyt, kuin se on kehittynyt, ja että punakaarti on saanut sellaisen vallan, kuin se on saanut.

Ed. Tanskanen: Jos ed. Rantasalo olisi vastustanut säästöpankkien vekselinkäyttöoikeutta kauppapankkien etujen kannalta, niin olisi se minua tyydyttänyt, mutta kun hän sanoi vastustavansa sitä säästöpankkien edun takia, niin siinä hän joko puhuu vastoin parempaa tietoaan tai sitten on hän kokonaan johdettu väärään. On usein puhuttu tämän asian yhteydessä ja tätä asiaa käsiteltäessä vekselinkäytön olevan maalaisille sopimattoman lainausmuodon, mutta eipä sitä silloin varmaankaan niin puhuta eikä tulla puhumaan, kun kauppapankkien haarakonttoreja on perustettu ja yhä ollaan aikeessa perustaa maalaiskuntiin. Tässä johtuu mieleen, kuka tai ketkä sitten käyttävät näitä kauppapankkien haarakonttoreja luottolaitoksina. Tietysti eivät muut kuin maalaiset suurimmaksi osaksi. Niistä annetaan maalaisille lainoja ja käytetään silloin vekseleitä. Eikä silloin kertaakaan puhuta, niinkuin nyt puhutaan, että vekselilaina on kokonaan vaarallista laatua. Minäkin olen joskus sattunut ottamaan lainan kauppapankista eivätkä pankkiherrat ole silloin muistuttaneet minulle, että älä ota, tämä pankki on sopimaton laitos maalaiselle. Uskon kokonaan säästöpankkien vekselinkäyttöoikeuden vastustamisen johtuvan muista syistä eikä niistä, mitä täällä on esitetty. Lopetan puheeni ja kannatan ed. Lohen tekemää ehdotusta.

Ed. Schybergson: De föregående talarna hafva i allmänhet glömt den gamla goda satsen, att när hvar och en sin syssla sköter, så går oss bra ehvad oss möter. Till sparbankernas syssla hör sannerligen icke att taga 7, 8 och 9 %, hvilket helt säkert blir följden, ifall växeldiskontering införes.

Fru Löthman hade alldeles rätt, då hon sade, att det icke är skäl att locka de små jordbrukarna att använda kredit till dylika räntesatser, som kunna vara dryga nog äfven för de större jordegarne. Det är äfven riktigt hvad herr Nevanlinna vid ett föregående sammanträde yttrade, att sparbankerna hafva sin särskilda uppgift, handelsbankerna sin. Sparbankerna böra icke blifva handelsbanker.

Ed. Hahl: Pyydän vielä tuoda erään puolen tästä asiasta esille, sellaisen puolen, joka ei tällä kerralla, enemmän kuin edellisellekään kerralla, ole tullut mainituksi. Koko ajan on lähdetty siitä edellytyksestä, että tätä vekseliluottoa säästöpankeissa tulisivat käyttämään yksistään maanviljelijät ja vieläpä erikoisesti pienviljelijät,

joille se olisi vaarallista. Minä kuitenkin ajattelen, että tätä vekseliluottoa tulevat käyttämään myöskin ne taloudelliset yhtymät, joita maaseudulle toivomme syntyvän ja joita jo on syntynyt, nuo erilaiset osuuskunnat, joista sopii mainita osuusmeijerit, osuuskaupat, koneosuuskunnat ja muut sellaiset. Näissä on sellaisia, jotka nyt jo ovat kohonneet miljoonaliikkeiden joukkoon ja jotka tosin kyllä pyrkivät siihen päämäärään, että ne harjoittavat liikettä käteisillä rahoilla, mutta joskus ahdingon aikoina tulevat pakotetuiksi käyttämään vekseliluottoa. Nyt voi sattua niin, että heidät kyllä mielellään otetaan vastaan tavallisissa kaupunkilaisten liikepankeissa silloin, kun rahaa on runsaasti, mutta jos sattuu pulakausi, niin silloin voidaan sanoa, että emme me teitä tunne. Jos me haluamme johtaa asioita siihen suuntaan, että maalaisväestö tulee tässäkin suhteessa riippumattomaksi kaupunkien rahamiehistä, on meidän myönnettävä tämä vekselinantooikeus myös säästöpankeille. Sitä vaatii maaseudun taloudellinen nousu.

Tässä on peloitettu sillä, että säästöpankit tämän kautta tulisivat kärsimään suuria vahinkoja. Mainittiin, että 15,000 markan vahinko on tullut. Mitä se on sen rinnalla, mitä nämä suuret liikepankit ovat kärsineet! Me puhumme siellä kymmenistämiljoonista. Jos vertaamme noita pankkien hoitajia toisiinsa, niin ei se suinkaan ole kaupunkien liikepankkien eduksi. Kyllä siellä on otettu suuria tappioita myös. Minä luulen, että säästöpankkien hoitajat ovat luoton myöntämisessä ja yleensä liikkeensä valvomisessa varovaisempia kuin kaupunkien liikepankit, ettei niin suuret tappiot tule mahdollisiksi, kuin mitä kauppapankeista voidaan esittää.

Ed. Löthmanin lausunnon johdosta pyydän tehdä hänelle ainoastaan erään kysymyksen. Eikö hänestä olisi suotavaa, että pohjois-Savon miljoonasäästöpankit tulisivat tilaisuuteen voittovaroistaan myöntämään vuosittain muutamia tuhansia kannatusta pohjois-Savon kansanopistolle? Pitääkö hän sen sellaisena asiana, jolla ei ole mitään merkitystä, kun ratkaistaan tätä kysymystä.

Ed. Haapanen: On merkittävä, että vekselien käyttöoikeuden myöntämistä säästöpankeille vastustaa etupäässä eduskunnan oikeistoaines. Se koettaa näin estää säästöpankit saamasta erään oikeuden, joka heidän pankeillaan jo on ja jonka kautta he koettavat pitää säästöpankit alemmalla asteella. Tuo estely on maalattu siihen muotoon kuin sillä tahdottaisiin ajaa säästöpankkien etuja. Mutta muista eduista tässä oikeastaan on kysymys. Se on vanha holhoushalu, josta maaseudun on täytynyt aste asteelta riistäytyä irti ja josta se nyt tahtoo riistäytyä rahalaitoksiin nähden.

Oikealta tullut estely tässä asiassa on nyt erään sikäläisen edustajan kautta muuttunut suorastaan herjaukseksi säästöpankkeja vastaan, nimittäin väitteessä, että säästöpankit eivät kykene edes kirjanpidollisesti tätä asiaa hoitamaan. Tuollaisten väitteiden esittäminen juuri todistaa kuinka korkealta kannalta siellä tahdotaan asiaa katsoa. Tässä myöskin kokonaan unohdetaan se, että säästöpankkien kirjanpidolla ja muulla toiminnalla on valtion puolesta erittäin tehokas tarkastus, paljon tehokkaampi kuin kauppapankeilla, joten erehdykset ja väärinkäytökset aivan pian tulevat ilmi säästöpankeissa. Myöskin peloittelee oikeisto maalaisia niillä korkeilla vekselikoroilla, joita maalaiset joutuisivat maksamaan, jos puheenaoleva oikeus myönnettäisiin säästöpankeille. Tässä he paljastavat erään niitä keinoja, joita heidän pankkinsa näyttävät käyttävän.

Ed. Hahl jo huomautti ed. Löthmanille, kuinka hänen lausunnossaan oli ristiriitaa. Hän toivoi säästöpankkien toimintaa voimakkaaksi ja toivoi, että näiden kautta saataisiin varoja sivistystarkoituksiin, mutta juuri että säästöpankit saataisiin voimakkaiksi, tarvitsevat ne päästä toimimaan kaikilla niillä keinoilla, joilla voivat, kestääkseen kilpailua muiden pankkien kanssa. Jos säästöpankkien täytyy tässä alamittaisina kilpailla koettaakseen suoriutua kauppapankkien kanssa, jää niiden toiminta heikoksi, mutta jos tämä puheenaoleva oikeus myönnetään, niin siitä säästöpankkien taloudellinen asema vahvistuu ja ne voivat silloin jakaa suurempia voittovaroja. On muuten muistettava, ettei säästöpankkien ole pakko käyttää näitä oikeuksia, jolleivät tahdo. Niiden käyttö tulee riippumaan pankkien vapaasta harkinnasta. Se osataan kaikkialla suorittaa. Eduskunnan olisi tässä asiassa pysyttävä ennen tekemässään päätöksessä.

Ed. Kokko: Kun täällä on rinnastettu osuuskassoja ja säästöpankkeja toisiinsa ja sanottu, että osuuskassat voisivat maalaisten lainaustarpeita tyydyttää, pyydän vain huomauttaa muutamia seikkoja, joihin ei ole kajottu. Osuuskassat eivät anna lainoja muille kuin jäsenille ja jos kuka tahtoo pienemmänkin lainan ottaa, täytyy hänen ensin yhtyä jäseneksi johonkin osuuskassaan, ja maksaa osuuskassaan määrätty jäsenmaksu, 50—60 markkaa, ja sisäänkirjoitusmaksuksi menee 5—10 markkaa. Jos joku tarvitsisi kerran parin eläessään ottaa pienen lainan, niin täytyisi hänen liittyä osuuskassaan jäseneksi ja maksaa jäsenmaksut. Monelle on siis vastenmielistä liit-

työ osuuskassaan pienen lainan vuoksi, josta on kaikenlaisia haittoja. Osuuskassa ei voi täyttää maalaisten lainaustarvetta senkään vuoksi, että osuuskassain varat eivät siihen riitä, sillä niiden luotto tavallisesti on muutamia kymmeniä tuhansia markkoja. Osuuskassojen lainaus on niin tarkoin määrätty, että annetaan lainoja ainoastaan sitä mukaa, minkä verran työtä tulee tehdyksi lainaa vastaan. Monet eivät alistu tällaiseen tarkastukseen ja sentähden lainaajat käyttävät mieluummin vekseliä säästöpankissa. Mutta vekselien käyttö säästöpankeissa on suotava siitäkin syystä, että säästöpankkiliikettä kehitetään ja rahoja vähemmän joutuu häviölle ja enemmän säästöön, joita nyt säilytetään uuninloukoissa, kivien alla j. n. e. Kansa ei vielä ole oppinut säästämään eikä säästöjään käyttämään, kun säästöpankkiliike ei ole tuttu, niinkuin tulisi. Vekseliliikkeen kautta paremmin koottaisiin säästöpankkeihin ja sieltä maanviljelykseen ja liikkeeseen kaikki rahat, jotka, kuten sanoin, nykyään säilytetään uuninloukoissa. Kannatan ed. Lohen ehdotusta.

Ed. Roos: Frågan om rätt för sparbankerna att diskontera växlar synes vara en riktig virtusfråga, som framkallar, hvarje gång ärendet är uppe vid landtdagen, den ena talaren efter den andra och jag har icke kunnat undgå att fästa mig vid att särskildt bland representanterna för småbrukarklassen i landtdagen döljer sig ett så stort antal framstående finansierer, hvilka röra sig på det finansiella växelbrukets område med samma säkerhet och samma framstående begåfning, som de röra sig på växelbrukets område inom landtbruket. Jag har försökt lyssna till de visdomsord, som här blifvit uttalade, men jag måste säga, att jag icke blifvit öfvertygad om nödvändigheten och önskligheten af att sparbankerna erhålla rätten att diskontera växlar, och skulle jag vilja sätta pricken på i, så skulle jag säga, att ett af grundmotiven för detta yrkande är den motsats, som synes förefinnas mellan stads- och landsintressena, och denna barnsliga fruktan för att statsbankerna i något afseende kunde vinna terräng inom området för sparbankernas å landsbyggden verksamhet. Jag för min del förordar stora utskottets förslag.

Ed. Löthman: Vastaukseksi ed. Hahlille ja ed. Haapaselle pyytäisin sanoa, että mielestäni ne toiset suuret oikeudet, mitkä tämän lain nojalla säästöpankeille avautuvat, ovat siksi laajat, että ne hyvästi hoidettuina tulevat antamaan säästöpankeille niin paljon voittoakin, että niiden kyllä kelpaa osa siitä antaa kansanopistoillekin, kun taas pahoin pelkään, että jos vekselioikeus annetaan säästöpankeille, voi sattua, että suuretkin voitot sen oikeuden nojalla pienenevät.

Ed. Juutilainen: Täällä ovat papit, lukuunottamatta maalaisliiton pappeja, vastustaneet säästöpankeille vekselinmyöntämisoikeutta. Luulisin että, jos maalaiseläjien vuositulot olisivat niin hyvin järjestetyt, kuin ne ovat kirkkoherroilla, niin tuskinpa niiden liioin tarvitsisi vekseliä käyttää ja oikeutta sen käyttöön anella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Lohi ed. Wuorimaan kannattamana, vastoin suurta valiokuntaa, ehdottanut, että eduskunta päättäisi pysyä asiasta toisessa käsittelyssä ennen tekemässään päätöksessä. Kutsun tätä ed. Lohen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Lohen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 47 jaa- ja 58 ei-ääntä. Eduskunta on siis ed. Lohen ehdotuksen mukaan päättänyt pysyä asiasta toisessa käsittelyssä ennen tekemässään päätöksessä.

Asian toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

4) Ehdotus laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 44 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 57, joka sisältää ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, käsitellään lakiehdotus kohta kohdalta.

Yleiskeskustelu:

Ed. Lagerlöf: Kuten kaikki tiedämme, on mielipide yleisössä ja täällä eduskunnassakin

näihin saakka ollut semmoinen, ettei ole voinut julkisesti ekä eduskunnassakaan aivan vapaasti kosketella muutamia kapinan yhteydessä olleita ja siitä johtuneita asioita. Nyttemmin ovat olot ja mielet luullakseni sen verran tyyntyneet, että voidaan näitäkin asioita arvostella asiallisesti. joutumatta vahingoittamaan siinä, missä tahtoisi tehdä hyötyä. Tämmöinen arvostelu on tarpeellinen, jos tahdotaan välttää erehdystä siinäkin asiassa, joka nyt on eduskunnan käsiteltävänä.

Se seikka, että kapinassa otettujen vankien lukumäärä on niin suuri — se nousee kai tällä hetkellä vielä lähes 80,000 — tekee mahdottomaksi heidän kaikkien säännöllisen tutkimisen ja tuomitsemisen, puhumattakaan heidän kaikkien rankaisemisesta. Tämä on nyt jo kaikille selvää, ja sen vuoksi onkin perustettu kapinarikoksia varten erityiset tuomioistuimet ja annettu erityinen laki ehdollisista tuomioista. Mutta nämä lait eivät riitä. Niihin kuuluu täydennyksenä semmoinen laki, joksi nyt käsiteltävänä oleva on tarkoitettu. Tämän lain varsinaisena tarkoituksena ei ole uusien rangaistusmuotojen luominen. Sen tarkoitus on oikeammin semmoisen rangaistusmenettelyn säätäminen, jota yhteiskunta ja valtion elimet pystyvät noudattamaan, saattamatta yhteiskuntaa vaaraan. Sen vuoksi ehdotetaan m. m., että kuolemanrangaistus saataisiin toimeenpanna toisella tavalla, kuin yleinen rikoslainsäätömme määrää. On nimittäin katsottu, että lukuisat mestaukset ovat mahdottomia mestauksen julmuuden vuoksi. Ja tässä on oltu oikeassa. Jos tässä maassa tahdottaisiin panna suuri lukumäärä mestauksia toimeen, tulisi lyhyessä ajassa osoittautumaan mahdottomaksi niitä jatkaa. Turvautuminen ampumiseen on siis suoranaisen pakon vaatima, jos tahdotaan suurempaa lukua kuolemanrangaistuksia täytäntöönpanna.

Väärinkäsityksen välttämiseksi tullenee minun sanoa, että kuulun niihin, jotka periaattessa hyväksyvät kuolemanrangaistuksen, mutta ainoastaan yhteiskunnan äärimäisenä puolustuskeinona. Toisin sanoen olen edelleen siinä oikeuskäsityksessä, joka ennen kapinaa oli maamme tuomioistuimissa ja kansassamme yleinen ja kaikille yhteinen, että kuolemanrangaistus on hyvin harvoin pantava toimeen. Kapinan jälkeen on tämä käsitys muuttunut. On ollut ilmeistä, että on katsottu oikeaksi ja luonnolliseksi, että huomattava osa niistä, jotka kapinan yhteydessä ovat tehneet murhia, kärsivät kuolemanrangaistuksen. Ymmärrän hyvin miksi näin on ollut. Se on johtunut suorastaan kapinallisten harjoittamien julmuuksien suuresta lukumäärästä ja siitä petomaisuudesta, jota niissä on niin tärisyttävällä tavalla osoitettu usein aivan avuttomia ja kokonaan viattomia, hyviä ihmisiä kohtaan. Mutta kuitenkin olen sillä kannalla, että meidän on niin pian kuin mahdollista palattava entiseen oikeuskäsitykseen, että kuolemanrangaistus on hyvin harvoin pantava toimeen. Tämä on tarpeellista sen vuoksi, että kuolemanrangaistuksen hyvin yleinen käyttö auttamattomasti raaistaa sitä kansaa, joka sitä niin käyttää. Se on tarpeellista sen vuoksi, että meillä jo on ei ainoastaan kapinan aikana sotilaallisina välttämättömyystoimenpiteinä pantu toimeen hyvin suuri lukumäärä kuolemanrangaistuksia, vaan myöskin sen jälkeen, kun kapina julistettiin kukistetuksi ja järjestys ilmoitettiin palautetuksi, on jatkettu teloituksia, osaksi vastoin ylipäällikön päiväkäskyjä. Minä en tällä tahto ketään syyttää. Mahdollista on, ettei kukaan olisi voinut estää, mitä on tapahtunut. Mutta minä katson velvollisuudekseni tämän tässä sanoa, jotta minä panisin nämä kuolemanrangaistukset kaikkien meidän omalletunnolle siinä mielessä, että ne ovat luettavat yhteen niitten kuolemanrangaistusten lukumäärään, jotka aiotaan tuomioistuimien nojalla panna täytäntöön.

En voi tässä olla viittaamatta vielä yhteen vaikuttavaan asianhaaraan, siihen nimittäin, että oikeusmenettely valtiorikosoikeuksissa asian laadun vuoksi on hyvin summittainen. Vaikka valtiorikosoikeuksien jäsenet kaikki olisivat hyviä tuomareita, on pelättävä, että oikeuserehdyksiä tulee tapahtumaan. Olen lakivaliokunnan mietintöön liittänyt vastalauseen, jossa ehdotan lakiin pantavaksi säännöksen, joka puutteellisesta oikeusmenettelystä ehkä johtuvain erehdysten välttämiseksi, ainakin kuolemanrangaistuksissa, tarkoittaa näiden rangaistusten täytäntöönpanon tekemistä riippuvaiseksi hallituksesta, joka siten saisi tilaisuuden, jos syytä on, hankkia ylimmän vallan armoitus, ja minä rohkenen toivoa, että eduskunta tämän ehdotuksen hyväksyy.

Mitä lakiehdotuksen muihin osiin tulee, on minulla vähemmän sanottavaa. Tyydyn toteamaan, että me olemme siinä pakkotilassa, että valtio ei pysty lukuisista rikollisista pitämään semmoista huolta, kuin sivistyneeltä maalta voi vaatia. On käytettävä kaikkia käytettävissä olevia keinoja, joilla vankien lukumäärä voidaan saada vähenemään. Ei voi olla niin vaarallista, jos joku rikoksentekijä pääsisi rangaistuksetta tai rangaistaisiin liian lievästi, kuin olisi se, että koko kansamme tehtäisiin osalliseksi siihen rikokseen, joka tapahtuu, jos vangit tapetaan nälkään. Hallituksen asiaksi jää pitää tästä huolta. Erikseen jää oikeustoimituskunnan päällikön vastuulle huolenpito siitä, että uudet tuomioistuimet, jotka tuo-

mitsevat yhdessä ainoassa oikeusasteessa, tuomitsevat tavalla, joka vastaa sitäkin oikeuskäsitystä, joka ehkä puolen vuoden kuluttua maassa vallitsee, eikä ainoastaan sitä, joka on yleisin näin lähellä kapinaa.

Ed. Päivänsalo: Minusta hallituksen esitys on osannut tässä oikeampaan kuin valiokunta. Sillä hallituksen esitys puhuu vain siitä, miten yhteiskunnan tai kansamme tulee suojella itseänsä myöskin sillä äärimäisellä hätäkeinolla, mikä tämä kaikkein vaikein rangaistus on, josta 1 pykälässä on puhetta. Mutta hallituksen esitys ei sano, niinkuin valiokunnan mietintö, että kuolemanrangaistusta ei saisi toimeenpanna sotaväen kautta. Jos valiokunnan ehdotus tulisi hyväksytyksi, niin tietäisi tämä, että täytyisi palkata pyöveli, joka toimittaisi sen, mihin ei katsottaisi voitavan sotaväkeä käyttää. Ja tätä puolustettiin suuressa valiokunnassa sillä, että kuolemanrangaistuksen täytäntöönpano on sellainen asia, että kunnialliset kansalaiset eivät siihen ryhdy. Nyt meidän siis pitäisi säätää laki, joka vaatisi lain täytäntöönpanoa varten kunnottomia kansalaisia. Me säätäisimme lain, joka vaatisi pyövelin kättä, pyövelin, joka joutuisi yhteiskunnan hylkäävän tuomion alaiseksi, joka tulisi kansalaisten halveksimaksi, mutta joka panisi täytäntöön sen, minkä Suomen eduskunta olisi säätänyt. Suomen eduskunta vapauttaisi sotaväen panemasta täytäntöön sen, minkä me täällä kylmästi harkiten olisimme säätäneet, mutta jättäisimme sen pyövelin täytäntöönpantavaksi. Ja se minusta olisi väärin. Jos eduskunta päättäisi näin, niin minä en mitenkään voisi puolustaa kuolemanrangaistusta. Minun täytyisi ehdottomasti äänestää sitä vastaan. Sillä jos meidän tuomiomme eivät ole niin vanhurskaita, että myös niitten täytäntöönpano voi tapahtua vanhurskaan käden kautta, niin minusta on mahdoton silloin puolustaa kuolemanrangaistusta. Ei voida ajatella sellaista kaksinaista siveellisyyttä, toinen jolla säätää kuolemanrangaistuksen, ja toinen jolla jättää sen pyövelin, yhteiskunnan ja kansalaisten hylkäämän ja ylenkatsoman pyövelin toimeenpantavaksi. Pitää olla johdonmukaisuutta tässä. Ken säätää kuolemanrangaistuksen, hänen täytyy olla vakuutettu, ettei valtio eikä yhteiskunta voi suojella itseään niiltä hirvittäviltä rikoksilta, joita paatuneimmat rikokselliset suorittavat, ilman kuolemanrangaistuksen herättämää pelkoa. Ja jos me näin kerran ajattelemme, niin silloin meidän myös täytyy olla valmiit myöntämään, ettei valtion elinten ihmisarvo laskeudu sen kautta, että ne panevat täytäntöön sen, minkä kansan omatunto on tuominnut. Miltä tuntuisi julistaa haettavaksi pyövelintoimi jonkun päivän tai kuukauden kuluessa. Meidän tulee muistaa, että ne rikokset, joista nyt tuomittaisiin kuolemanrangaistukseen, ovat vallankumouksen tai verisen kapinan aikana tehtyjä ja ken silloin ajatteli, ettei Suomen sotaväki astuisi verisiä kapinoitsijoita vastaan, jos tarvitaan, myös ampumalla. Nämä eivät ole tavallisia rikoksentekijöitä, he ovat paatuneita anarkisteja. Ja vaikka minä toivon, niinkuin ed. Lagerlöf, ettei tarvittaisi tätä vaikeinta rangaistusta monasti käyttää, niin en katso kuitenkaan mitenkään, että tätä varten pitäisi olla erityinen pyöveli, sillä sitä en katsoisi mitenkään voivani puolustaa. Silloin minä äänestäisin, kuten sanoin, koko kuolemanrangaistusta vastaan. Toinen heikko kohta tässä valiokunnanehdotuksessa on se, joka ilmenee 3 §:ssä, että nim. vanki voitaisiin siirtää pakkotyöhön Suomen rajojen ulkopuolelle ainoastaan vangin omalla suostumuksella. Me käyttäisimme tässä vieraan vallan avustusta sillä lailla, että ensin me sanoisimme: no niin, minä en tiedä varmaan, tarvitsenko sinua, mutta jos minä nyt kysyn näiltä vangeilta ja yksi ja toinen mahdollisesti haluaa tulla luoksesi, niin sinä saat olla valmis ottamaan heidät vastaan. Minä en voi ymmärtää, miten voitaisiin ajatella, että ulkovalta, jota tässä ajatellaan, olisi valmis valmistamaan tilaa Suomen rikollisille ainoastaan sillä edellytyksellä, että kysyttäisiin, kuka tahtoo, suvaitsee lähteä sinne, ja tietämättä, kuinka moni niistä voidaan sinne lähettää. Siis ei voisi ollenkaan tämä vieras valta suunnitella valmistuksia sitä varten eikä sanoa, voiko se hyväksyä tätä tarjousta vai ei. Toiseksi ei oteta lukuun sitä, että Suomen kansa ei pysty hoitamaan näitä vankeja, ilman että ne joutuisivat kitumaan meidän hoitomme alaisina. Sanottanee, että loukataan Suomen kansaa, niinkuin monta kertaa ennen on sanottu. Mutta ei meidän pidä nyt sitä ruveta uskomaan, että Suomen kansa pystyy mihin tehtävään tahansa. Emme me ole pystyneet kasvattamaan noita punakaartilaislaumoja, koska tekivät tuollaisen verisen kapinan. Ja minä olen varma myös siitä ettemme nytkään pysty tekemään heistä ihmisiä. Sillä me luulemme ylipäänsä, että kasvaa yhdessä tai kahdessa polvessa sellaisia kasvattajia, jotka voivat vaikuttaa sielullisesti toiseen ihmiseen niin, että se omaksuu toisen elämänkatsomuksen ja tulee ikäänkuin uuteen henkiseen ilmapiiriin. Meidän sivistyksemme on hyvin nuori, ja meillä on niin rajoitetussa määrässä henkilöitä, jotka ylipäänsä ensinkään soveltuvat tällaiseen kasvatustehtävään.

On ollut hyvin vaikeata saada opettajia näille vangeille. On täytynyt ottaa koulunopettajia

suuri määrä, ja onneksi on ollut aika, jolloin koulut eivät ole käynnissä. Mutta koulujen täytyy alkaa toimintansa syksyllä, ja meidän lastemme ja nuorisomme kasvatus käy ennen vankien, opettajien täytyy siis alkaa koulutehtävänsä. On mahdotonta ajatella, että opettajat olisivat edelleen vankien kasvattajia ja opettajia. Mistä saadaan silloin suuri määrä opettajia, joka voi kymmeniätuhansia henkilöitä kasvattaa niin, ettei heidän vankinaoloaikansa tulee olemaan sulaa kidutusta ja niin, että heidän sieluelämänsä myös kohoaa, niin että he joutuvat ikäänkuin toiseen ilmapiiriin. Me emme yleensä ollenkaan punnitse Suomen kansan henkisiä voimia. Ne eivät suinkaan ole rajattomia. Me emme tiedä, että meidän täytyy kasvattaa polvi polvelta työntekijöitä eri aloille. Kun oli kysymys Suomen ensimäisen työsiirtolan johtajan valitsemisesta, sain tiedustella ylt'ympäri Suomea, mistä saadaan mies, joka pystyy nostamaan haaksirikkoutuneita ihmisiä, nostattamaan heitä henkisesti, siveellisesti ja hengellisesti, niitä ihmisiä,jotka eivät voi seistä omilla jaloillaan ei taloudellisesti, ei henkisesti, ei siveellisesti. Silloin sai ajatella kaikkia tunnetuita henkilöitä ja kysyä oikealta ja vasemmalta, mistä sellaisen henkilön saisi. Nyt luullaan, että kun on kasvatettava kymmeniätuhansia vankeja, niin otetaan kasvatusvoimia ikäänkuin puun oksalta. Minä olen varma siitä, että Suomessa ovat luetut ne miehet, jotka pystyvät kasvattamaan näitä henkilöitä niin, että voi sanoa, että se on vaikuttanut myös jalostavasti heidän sielunelämäänsä. Ja se ei kuitenkaan ole aivan mitätöntä, jäävätkö he ilman tätä kasvatusta vai ei. Mutta vanha kulttuurimaa, jossa jo vuosisatojen kuluessa on kasvanut tuollaisia henkilöitä, jotka ovat kypsyneet tällaisiin tehtäviin, siellä on aivan toisenlaiset edellytykset kuin meillä. Sen vuoksi jo tältäkin kannalta on minusta perin tärkeätä että me saisimme siirtää osan vankeja toiseen suureen kulttuurinmaahan, jossa niistä voisi tulla hyviä ihmisiä.

Toiseksi meillä yksinkertaisesti ei ole ruokaa. Nyt moititaan ja sanotaan, etteivät vangit saa riittävästi ruokaa. Vangit saanevat yhtä paljon suunnilleen kuin monet vapaat ihmiset. Ajatellaan kyllä, että voidaan järjestää elintarveasia, jos tahdotaan. Mutta mistä järjestetään, kun ei ole elintarpeita riittävästi. Eihän sitä ilmasta oteta. Ja millä niitä aiotaan ensi talvena ruokkia? Eivätkä vangit jaksa tehdä työtä ilman riittävää ruokaa. Ja millä tavalla aiotaan pukeaa heitä? Ne puvut, mitkä heillä päällänsä ovat, tulevat ennen pitkää ryysyisiksi, ne pitäisi desinfisioida. Mitä vaatteita pannaan 40,000—50,000 päälle, kun puvut ovat desinfisioitavina, Ovatkohan he sillä aikaa alastomina? Ja ryysyt eivät kauvan kestä. Mistä te, hyvät edustajat, silloin ajattelette, jos te äänestätte tämän valiokunnan ehdotuksen mukaan, mistä aiotte ottaa pukuja? Suomessa ei riitä kangasta siihen.

Jos minä ajattelen tuota asiaa elintarpeiden kannalta, kasvatuksen kannalta, vaatetuksen kannalta, niin en näe sitä mahdollisuutta, että voitaisiin hoitaa kunnollisesti kaikki nämä vangit. Minä olen ylipäänsä sitä mieltä ja katson, että voin sen avoimesti ilmi lausua, että luulen olevan siunaukseksi, jos voitaisiin vähemmän syyllisiä verrattain rohkeasti vapauttaa ja jälelle jääviä kunnollisesti hoitaa, mutta silloin myöskin niin, että olisi joitakin toiveita, että niistä tulisi kunnon ihmisiä. Meidän ei pidä pitää vankeja niin hirvittävän paljon, että kaikki menevät piloille. Ja, jos kasaamme ylen paljon ja kasaamme huonoon hoitoon ja ruokaan, kelvottomaan vatetukseen, niin teemme itsemme syypäksi erehdykseen, jota ehkä on mahdoton korjata. Me saisimme olla kiitollisia, jos saisimme osalle vankeja sitä hoitoa, jota suuri kulttuurimaa voisi niille antaa. Työtavat, työmuodot ja henkinen ilmapiiri on siellä toisenlainen, kuin meillä vielä nyt voi olla, ja se opetus, mitä siellä voitaisiin saada, se tulisi heille siunaukseksi, ei ainoastaan tässä polvessa vaan vielä tulevissakin polvissa, ja silloin kasvaisi kansa, joka luultavasti ei tahtoisi tarttua aseisiin samalla tavoin omaa isänmaatansa vastaan.

Ed. A. H. Virkkunen: Kysymys kymmeniintuhansiin nousevien kapinaan osallisuudesta vangittujen sotavankien rankaisemisesta ja siitä, miten heidän on rikoksensa sovitettava, on omiansa herättämään vakavaa huolta maan tulevaisuutta ajattelevissa kansalaisissa, eikä suinkaan vähimmin niissä, jotka käsittävät yhteiskunnallisen rauhan säilymisen meidän vastaisen elämämme tärkeimmäksi ehdoksi. Sillä onhan itsestään selvää, että jos ei tämän kysymyksen ratkaisussa osata oikeaan, tulee se herättämään mitä suurinta katkeruutta suuressa osassa maan väestöä ja siten estämään pääsemästä arpeutumaan niitä syviä haavoja, joita meidän yhteiskuntamme potee.

Epäilemättä olisi monessa suhteessa onnellisinta, että vangituista niin suuri lukumäärä, kuin suinkin on mahdollista, ja niin pian, kuin se on mahdollista, pääsisi vankileireistä ehdolliseen vapauteen. Sillä kymmenientuhansien vankien ylläpitäminen, vartioiminen ja tyydyttävä hoito on tehtävä, joka nyt jo on käynyt ja vastaisuudessa

on varmaan yhä enemmän käypä meille ylivoimaiseksi. Aikana, jolloin elintarpeiden puute maassa on yleinen ja jolloin vapaudessakin elävien on vaikea saada ravintotarpeensa tyydytetyksi, jolloin monissa osissa maatamme ihmiset elääkseen syövät petäjää, olisi suorastaan ihme, jollei noin suurelle vankimäärälle elintarpeiden saanti kävisi sangen vaikeaksi ja parhaimmallakin tahdolla olisi tulokseltaan sellainen, että ravinto on niukka. Lisäksi tulevat ne huomattavan suuret kustannukset, joita vankien ylläpitäminen ja hoito valtiolaitokselle tuottaa, puhumattakaan hukkaan menneestä työvoimasta. Ja vaikka tämän asian taloudellinen puoli jotenkuten voitaisiinkin järjestää, ei nykyisen vankimäärän hoito sittenkään meidän oloissamme pitemmän päälle olisi mahdollista. Meidän vankilamme ovat nim. varustetut kolmeatuhatta, korkeintaan neljäätuhatta vankia varten. Kun lukumäärä nyt on enemmän kuin kymmenkertainen, niin on itsestään selvää, että nykyinen tilanne on meillä tässä kohden nyt jo aivan ylivoimainen.

Sanotaan tähän, että yhteiskunnan turvallisuus on vaatinut tällaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä, näin suuren kansalaisjoukon vangitsemista, eikä olekaan kiellettävissä, että kukistetun kapinan jälkeen olojen rauhoittamisen vuoksi on ollut pakko ryhtyä kapinaan osaaottaneita vastaan sellaisiin toimenpiteisiin, että heistä ei ole yhteiskunnalle vaaraa. Mutta samalla kun tämä myönnetään, on kuitenkin otettava huomioon se, että, niinkuin hallituksen taholtakin on lausuttu, kapinallisten joukossa on paljon sellaisia, joiden osanotto kapinaan on tapahtunut lieventävien asianhaarojen vallitessa ja joiden entisyys on sitä laatua, että heiltä voidaan tulevaisuudessa odottaa moitteetonta elämää. Epäilemättä vangittujen joukossa ei ole vähäinen niidenkään lukumäärä, jotka suorastaan vastoin omaa tahtoansa ovat joutuneet rikollisten joukkoon ja joita nyt pidetään vangittuina yhdessä varsinaisten rikollisten kanssa. Nämä tällaiset olisi päästettävä vapaiksi, sen parempi, kuta pikemmin se voisi tapahtua. Ja niissäkin, joiden osallisuus kapinaan on sellainen, että he siitä tulevat tuomituiksi pitempiaikaiseen rangaistukseen, on epäilemättä niitä, eikä vähänkään, jotka yhteiskunnalle vaaraa tuottamatta voidaan sijoittaa rangaistustansa kärsimään vankileirien ulkopuolelle.

Mielihyvällä on senvuoksi otettava vastaan se hallituksen esitys tällaisille vangeille tuomitun rangaistuksen täytäntöönpanosta, joka nyt on käsittelyn alaisena. Tässä esityksessä ja myöskin lakivaliokunnan sen johdosta antamassa mietinnössä on asetettu sille kannalle, että valtiorikosoikeuksien tuomitsemat vapausrangaistukset saadaan panna täytäntöön pakkotyönä ja että tämä pakkotyö voidaan suorittaa, paitsi valtion työlaitoksissa, myöskin niiden ulkopuolella, valtion, kuntien tai yksityisten työssä tarkoitukseen soveltuvissa paikoissa. Valiokunta perustelee tämän kantansa sillä, että näitä rangaistuksia ei voida panna täytäntöön laissa määrätyllä tavalla, maan vankilat kun ovat tarkoitukseen riittämättömät, eikä myöskään ole mahdollisuutta vankien työvoiman käyttämiseen töihin, joilla olisi yleisempää merkitystä.

Hallitus on siten tässä asiassa tehnyt aloitteen, jonka toteuttamista on syytä toivoa ehdollista vapautusta suurelle osalle niitä onnettomia kansalaisiamme, jotka nyt ovat sullotut vankileireihin, ja työtuomion täytäntöönpanomahdollisuutta, niin suotuisissa oloissa kuin suinkin, suurelle osalle niistäkin vangeista, jotka rikoksensa sovitukseksi joutuvat kärsimään pitempiaikaista rangaistusta. Ne toimeenpiteet, joihin hallitus näinä päivinä on ryhtynyt määräämällä, että suuri joukko vangittuja on laskettava ehdolliseen vapauteen, todistaa ymmärtääkseni, että asia on kehittymässä hyvään suuntaan. On vain yhteiskunnan puolelta pidettävä huoli siitä, että ne edellytykset, jotka ovat hallituksen toimenpiteiden perustuksena, tulevat toteutumaan, s. o. että ehdolliseen vapauteen lasketuille vangeille hankitaan eri seuduilla maata sitä hyödyllistä työtä, mitä he välttämättömästi tarvitsevat voidakseen tulla toimeen ja yhteiskuntaa hyödyttämällä saadakseen tilaisuutta sovittaa niitä rikoksiansa, joihin he ovat syyllisiksi joutuneet. Epäilemättä voidaan, jos ei hyvää tahtoa puutu, niillä seuduin, joista vangit ovat kotoisin ja joihin he nyt hallituksen määräyksen johdosta tulevat palaamaan, hankkia sangen monelle työtä entisillä työmailla. Varmaan on näillä vangeilla eri paikkakuntain väestön keskuudessa, senkin väestön, joka voi työtä toiselle antaa, sellaisia, jotka he ennestään tuntevat ja jotka heidät, vaaraa taloilleen ja yhteiskunnalle tuottamatta, saattavat ottaa työhön ja siten suojella heitä siitä kulkurielämästä, joka olisi omansa tekemään heille suodusta ehdolliseen vapauteen laskemisesta lopun.

Lakivaliokunnan mietinnössä olevaa ehdotusta on suuri valiokunta puoltanut hyväksyttäväksi. En epäile, että sen eduskuntakin pääasiassa tulee hyväksymään. Ehdotuksen yksityiskohdissa voi olla jotakin muutettavaa, mutta pääsuunnaltaan se varmaan käsitykseni mukaan on oikeaan osattu.

Ed. Hornborg: Herr Päivänsalo har i sin filippik mot bödelståndet ställt sig på en ganska ensidig ståndpunkt. Han har tagit hänsyn blott

till den stora allmänhetens känslor gentemot bödeln, icke till känslorna hos de soldater, som enligt hans förmenande borde kommenderas att verkställa dödsstraffet. Den logik, med hvars tillhjälp han vill bevisa, att verkställandet av dödsstraffet är ett samhälleligt uppdrag af ungefär enahanda art, som hvilket annat som hälst, är alltför enkel för att icke vara misstänklig. Det finnes dock verkligen en hel del uppgifter, som äro af sådan beskaffenhet, att de, ehuru de äro nödvändiga, icke kunna påtvingas någon människa. Jag undrar hvarför särskildt soldaterna skulle utses till offer i detta fall. Antagligen därför att de bära vapen. Det skulle kanske då ligga närmare till hands att använda polisen för ändamålet. Man kunde också tänka sig andra möjligheter, t. ex. kirurgerna. Dödsstraffet är ju ett slags operativt ingrepp i samhällskroppen. Om man jämför det med ett operativt ingrepp i människokroppen, tror jag att saken skall klarna också för dem, som hylla herr Päivänsalos åsikt. Kirurgens yrke är åtminstone icke ett sådant, som ådrager sin utöfvare missaktning och förakt, utan tvärtom. Men om man frånser från den nödiga yrkesskickligheten och förutsätter, att denna icke behöfves, tror jag ändå icke, att man skulle kommendera hvem som hälst att utföra operationer. Detta är en fråga om nerver, en fråga om känslor. Man kan ju säga, och det har faktiskt sagts i stora utskottet, kanske också annars: man kan låta frivilliga soldater verkställa dödsdomar. Enligt min uppfattning vore detta ännu mycket värre. Att kommendera manskap till ett dylikt uppdrag vore inhumant, att låta frivilliga anmäla sig vore brottsligt. Vi må icke tro, att de män, som ha burit vapen i de hvitas led, äro fullkomligt fria från den primitiva mänskliga vildhet, som på ett så fruktansvärdt sätt har manifesterat sig i vårt land under de senaste tiderna. Att nu fortsätta den förvildande blodsutgjutelsen i den formen, att man skulle låta frivilliga anmäla sig att verkställa dödsdomar, det vore att uppfostra en klass af yrkesmördare. Det synes mig därför otänkbart, ur hvilken synpunkt man än ser saken, att ställa sig på en annan ståndpunkt än den, på hvilken stora utskottet nu har ställt sig. För verkställande af dödsstraff bör icke militär användas. Det är en beklaglig nödvändighet att i sådant fall använda verkliga bödlar, men det är bättre att använda ett fåtal bödlar än ett stort antal.

Hvad 3 § beträffar, så är den i själfva verket till sitt innehåll mycket betänklig. För egen del har jag icke lyckats komma till en för mig tillfredsställande definitiv lösning af den fråga, som där behandlas. Jag vill emellertid påpeka, att deportation, utstötande ur samhället, i ett fall som detta är en synnerligen logisk följd af det begångna brottet. I forna tider var, som kändt, ett sådant utstötande ur samhället en allmänt använd strafform. Att den har upphört att tillämpas torde väl åtminstone i icke ringa mån bero därpå, att förhållandena numera äro sådana, att ett samhälle icke kan blifva kvitt sina mindre lyckade element. Hvart skall man göra af med dem? Man kan helt enkelt icke kasta dem öfver till andra samhällen. Men om en utväg att förflytta dem till ett annat samhälle, som har utsikt att hålla dem i styr och möjligen uppfostra dem till dugligt folk, skulle yppa sig, så vore det måhända dock riktigast och bäst att begagna sig däraf.

Jag ber slutligen att få, hvad beträffar verkställandet af dödsstraff, ansluta mig till hvad här af herr Lagerlöf uttalats och understödja det af honom framställda förslaget.

Ed. Hultin: Voimassaolevaa rikoslakia säädettäessä istuin minä kuulijalehtereillä, kun oli keskustelu kuolemanrangaistuksesta, ja olin silloin jyrkästi niiden kannalla, jotka vastustivat kuolemanrangaistuksen ottamista maamme rikoslakiin. Minä ja harvalla poikkeuksella arvatenkin kaikki muutkin maassamme ovat tähän vuoteen saakka eläneet siinä luulossa, että kuolemanrangaistusta ei tarvittaisikaan Suomessa koskaan toimeenpanna. Nyt on meillä kuitenkin surullinen velvollisuus edessämme suostua siihen, että tämä rangaistusmuoto tulee käytäntöön otettavaksi, vaikka toivotaankin, ettei sen kovin useissa tapauksissa tarvitsisi tapahtua. Viime kuukausien aikana on, kuten tietty, tapahtunut semmoisia petomaisia ihmisteurastuksia ja kidutusmurhia, joiden tekijöille kuolemanrangaistus näyttää yleisestä oikeuskäsityksestä ainoalta mahdolliselta sovitukselta. Kuitenkaan en voi katsoa, että lakivaliokunta on onnistunut niissä muutoksissa, joita se on tehnyt hallituksen esitykseen. Selitykseksi siihen, että valiokunta on ensimäiseen pykälään lisännyt mestaamisen rangaistusmuotona ampumisen rinnalle, ilmoitetaan, että se on tapahtunut siksi, että voisi käydä vaikeaksi saada riittävää määrää henkilöitä toimeenpanemaan kuolemantuomioita ampumisella, jonka vuoksi muka olisi säilytettävä viranomaisille tilaisuus käyttää mestaustakin, ikäänkuin mestauksien toimeenpano olisi maassamme jotakin hyvin tavallista, vaikka yhtään semmoista ei ole sataan vuoteen tapahtunut. Minä yhdyn tässä ed. Päivänsalon esittämään pielipiteeseen, että tämä pykälä olisi hyväksyttävä hallituksen esi-

tyksen mukaan. Minusta näyttää, että ne syyt, joita on esitetty sen puolesta, ettei sotaväkeä saisi käyttää kuolemanrangaistuksen toimeenpanoon, eivät ole päteviä muussa suhteessa, kuin että sotamiehiä ei saisi komentaa tämmöiseen tehtävään vastoin heidän omaa tahtoaan. Sillä tämän minäkin pitäisin kokonaan paheksuttavana, mutta siitä sanoo valiokunta mietinnössään, että on pidettävä itsestään selvänä, ettei ketään saa pakottaa panemaan kuolemantuomioita täytäntöön. Jos tämä on itsestään selvä, niin ei ole tarvis tehdä semmoista poikkeusta sotaväen suhteen, minkä lakivaliokunta on tehnyt. Lisäksi minäkin samoilla syillä, kuin ed. Päivänsalo on esittänyt, katsoisin, että 3 § olisi hyväksyttävä hallituksen eistyksen mukaan. Kun kapinaliike tuli kukistetuksi, kuuli aivan yleisenä mielipiteenä lausuttavan, että paras keino selviytyä vaikeasta jälkisuorituksesta olisi, että sotavangit siirrettäisiin toiseen maahan, jossa he työnteolla voisivat sovittaa rangaistuksensa. Epäilyksiä ei silloin esiintynyt tällaista menettelyä vastaan ja luulen, että tuo vaistomainen mielipide oli aivan oikea. Jälestäpäin on lisäksi ilmaantunut erittäin painavia syitä, pääasiassa se, että suorastaan näyttää olevan mahdoton vallitsevissa ahtaissa oloissa tyydyttävästi hoitaa niin suurta vankijoukkoa, josta tässä on kysymys, joka vaatii sellaista menettelyä, kuin hallitus ehdottaa ja jota minäkin sen vuoksi puollan.

Ed. Niukkanen: Ed. Päivänsalo esitti sellaisen vaatimuksen, että teloittajain ammatti on pidettävä kunniallisena ammattina ja että teloittajan käsi on katsottava vanhurskaaksi kädeksi. Minun käsittääkseni ei kuitenkaan niin tule tapahtumaan. Teloittajaa ei tulla missään tapauksessa pitämään samanlaisena kuin jotakin muun ammatin harjoittajaa, ei ainakaan laajemmissa piireissä, vaikka ed. Päivänsalo ja muutamat muut kirkonmiehet hänen kanssaan sitä sellaisena pitänevätkin. Teloittajanammatti on ollut kaikkina aikoina ja kaikissa maissa halveksittu ammatti ja se tulee sitä epäilemättä olemaan myöskin meidän maassamme kaikesta huolimatta. Käsitykseni mukaan ei ainakaan sotilas tähän ammattiin sovi. Ampua aseettomia kiinnisidottuja ihmisiä ei sovi käsitykseni mukaan sotilaalle. Suuressa valiokunnassa on ehdotettu, että annettaisiin hallitukselle oikeus käyttää niitä sotilaita, jotka vapaaehtoisesti siihen suostuvat, teloittajina. Mutta tätä ehdotusta en ainakaan minä voisi hyväksyä. Ei yksikään kunnollinen sotilas tulisi siihen ilmoittautumaan. Ne olisivat vain jonkunlaisia edesvastuuttomia rakkareita, jotka sen tekisivät. Ei edes Venäjällä, jonka oloja yleensä on pidetty meidänkin maassamme hyvin barbaarisina, ole siviilioikeuksien tuomitsemia kuolemanrangaistuksia annettu sotilaiden täytäntöön pantavaksi. Sielläkin on tuomioita täytäntöön panemassa ollut erikoiset siihen tarkoitukseen suostuneet teloittajat. Meidän maassamme on aikaisemmin piiskureina käytetty yleensä mustalaisia ja näitä on katsottu ikäänkuin yhteiskunnan ulkopuolella oleviksi henkilöiksi. Ja luullakseni vastaisuudessakin, jos täällä teloittajanvirkoja täytyy pitemmän päälle käydä perustamaan, niiden hakijat tulevat olemaan tällaisia tavallansa yhteiskunnan ulkopuolella olevia. En luule kirurgien enempää kuin välskärienkään erikoisesti näitä virkoja kiiruhtavan hakemaan, mihin ed. Hornborg täällä viittasi. Minusta valiokunta on löytänyt tässä mietinnössä aivan oikean kannan. Jos tässä olisi kysymys kuolemanrangaistuksen poistamisesta rikoslaista, katsoisin olevani velvollinen kajoamaan asiaan laajemmin, mutta kun siitä ei ole kysymys, niin voin hyväksyä näin ollen valiokunnan mietinnön sellaisenaan.

Senaattori Talas: Mielihyvällä totean, että lakivaliokunta ja suuri valiokunta pääkohdissa ovat hyväksyneet hallituksen esityksen. Kumpikin valiokunta on kumminkin tehnyt eräitä muutosehdotuksia, joita minä puolestani en katso olevan riittävästi perusteltuja. Tarkoitan ne muutokset, jotka lakivaliokunta ja samoin suuri valiokunta ehdottavat lakiehdotuksen 1 ja 3 §:ään.

Mitä ensimäiseen pykälään tulee, niin hallituksen esityksen mukaan ei lähemmin säädettäisi, miten tämä ampumalla tapahtuva kuolemanrangaistus pantaisiin täytäntöön, ja minä puolestani olisin luullut, että tällainen säännös olisi riittänytkin, ja että tämän kysymyksen lopullinen järjestäminen olisi voitu jättää hallitukselle. Minä voin sanoa, että ei missään tapauksessa olisi tullut kysymyksen, että sotaväki olisi käytetty vasten asianomaisten sotamiesten tahtoa. Se sotilas, joka olisi kieltäytynyt kuolemanrangaistusta toimeenpanemasta tai pyytänyt siitä vapautusta, olisi ehdottomasti vapautettu siitä. Minun ei tarvitse tähän kysymykseen uhrata kovin paljon aikaa sentähden, että mielestäni ed. Päivänsalo jo varsin vakuuttavasti osoitti missä suhteessa valiokunta ei ole oikeaan osunut. Mutta minun täytyy sanoa, että minä en oikein jaksanut seurata ed. Hornborgin todistelua, kun hän katsoi, että jos sotilaat vapaehtoisesti saavat toimeenpanna ampumalla kuolemanrangaistuksia, niin tämä olisi suorastaan rikoksellista. Minä en ymmärrä, missä tämä rikoksellisuus piilisi. Minä olisin voinut käsittää, että ed. Hornborg olisi tehnyt sen johto-

päätöksen, että kuolemanrangaistusta ei yleensä ollenkaan saa panna täytäntöön. Minusta ne premissit, joista hän läksi, olisivat tällaiseen tulokseen johtaneet, mutta se tulos, johon hän tuli, se ei mielestäni loogillisesti seurannut hänen premisseistään.

Monin verroin tärkeämpi on kumminkin kysymys kolmannesta pykälästä. Voipi aivan hyvin käsittää, että tuntuu vastenmieliseltä ajatella, että osa kapinaan osaaottaneista lähetettäisiin ulkopuolelle maan rajojen kärsimään rangaistuksensa. Ja tältä kannalta minä varsin hyvin ymmärränkin, että valiokunta on katsonut tarpeelliseksi vaatia, että ainoastaan sellaiset tuomitut saadaan lähettää maan rajojen ulkopuolelle, jotka itse suostuvat siihen. Mutta meidän täytyy kumminkin lähteä olevien olojen pohjalta ja arvostella niitä vaikeuksia, jotka tällaisten tavattoman lukuisten vankien säilyttäminen kotimaassa tulee tuottamaan. Minä olen seikkaperäisesti tehnyt selkoa suuressa valiokunnassa siitä, mihin suuriin summiin kustannukset näiden vankien hoidosta tulevat nousemaan. Minä en tahdo tässä esittää samoja tietoja. Minä tyydyn ainoastaan siihen huomautukseen, että jos kaikki nämä vangit kotimaassa kärsivät rangaistuksensa, niin kustannukset siitä tulevat nousemaan aivan huimaaviin summiin. Voidaan tietysti sanoa että vangit tulevat nämä kustannukset ainakin suurimmaksi osaksi korvaamaan työnsä kautta. Tämä riippuu kumminkin siitä, voidaanko näille vangeille hankkia taloudellisesti tuottavaa työtä. Minä olen suuressa valiokunnassa myöskin tehnyt selkoa niistä mahdollisuuksista työtilaisuuksien hankkimiseksi, mitä tällä haavaa on saatavissa, ja minun täytyy sanoa, — minä tahdon sen täälläkin uudistaa — että minä pelkään — minä en tahdo sanoa sitä varmaan — mutta minä pelkään, ettei käy mahdolliseksi hankkia taloudellisesti tuottavaa työtä niin suurelle vankilaumalle. Ja työn hankinta näille käypi juuri sentähden niin erityisen vaikeaksi, että maassamme nyt vallitsee ja ensi vuonna varmaankin myös tulee vallitsemaan ankara elintarvepula. Elintarvepula sellaisenaan tekee, että työnkinhankinta tuomituille tulee kohtaamaan aivan suunnattomia vaikeuksia. Mutta elintarvepula vaikuttaa myöskin, että on mahdollista, että meille suorastaan tämän elintarvepulan johdosta käy mahdottomaksi elättää näitä tuomittuja.

Nyt voidaan tietysti sanoa, että 3 §:n mukaan sellaisena, kuin lakivaliokunta ja suuri valiokunta sen ovat ehdottaneet, ei ole mahdotonta lähettää tuomittuja ulkomaille, vaikkakin silloin voidaan lähettää ainoastaan ne, jotka itse siihen suostuvat. Minä luulen kumminkin, että meille olisi varsin haitallista, jos me saisimme lähettää ulkopuolelle maan rajojen ainoastaan ne, jotka siihen suostuvat, ja olisimme pakotetut säilyttämään täällä ne, jotka eivät suostu lähtemään. On huomattava, että tällä lähettämisellä voisi olla, jos se niin saisi tapahtua vastoin asianomaisen henkilön tahtoakin, varsin suuri disiplinäärinen, kurinpidollinen merkitys ja tämän merkityksen lähettäminen ulkopuolelle maan rajojen joka tapauksessa kadottaisi, jos 3 § saisi sen muodon, kuin lakivaliokunta ja suuri valiokunta ovat ehdottaneet. Onhan muuten luonnollista, että hallitus ei tulisi lähettämään ketään tuomittua maan rajojen ulkopuolelle, jollei siihen aivan välttämättömyys pakottaisi. Onhan aivan luonnollista, että hallitus ensi sijassa koettaisi sijoittaa nämä vangit kotimaahan ja jos, sittenkun valtiorikosoikeudet ovat suorittaneet tehtävänsä, osoittautuu, ettei tulekaan niin suuri joukko tuomituksi ehdottomaan vankeusrangaistukseen, kuin nykyään vielä täytyy otaksua, niin sijoittelu omassa maassa on mahdollinen. Mutta siltä varalta, että me tässä seisomme ylivoimaisen tehtävän edessä, siltä varalta olisi hallitukselle tällainen valtuutus annettava ja annettava siinä muodossa, kuin hallitus on sitä pyytänyt. Lakivaliokunta esittää perusteluissaan erinäisiä seikkoja, jotka olisi otettava huomioon, kun tuomittuja lähetettäisiin maan rajojen ulkopuolelle. Onhan nyt aivan selvää, ettei hallituskaan ole ajatellut, että näitä tuomittuja lähetettäisiin ulkomaille, ilman että pidettäisiin heistä riittävästi huolta. Hallituksen velvollisuus on pitää vangeista huolta, olivatpa ne kotimaassa tai ulkomaalla, ja minä uskallan vakuuttaa, että siinä suhteessa hallitus ei jättäisi velvollisuuttansa täyttämättä. Mutta minä olen puolestani vakuutettu siitä, että, päinvastoin kuin nähtävästi lakivaliokunta uskoo, niin voitaisiin, katsoen siihen elintarvepulaan, joka meidän maassamme vallitsee, ulkomailla saada vangeille paljon tai ainakin jonkun verran suotuisempiakin oloja kuin omassa maassa. Ja sitäpaitsi on varsin suuriarvoiseksi myönnettävä se vaikutus henkisessä suhteessa, mikä tällä oleskelulla toisessa maassa tulisi olemaan, josta eräs arvoisa puhuja täällä jo on puhunut.

Minä olen tahtonut tuoda esille nämä seikat, jotta eduskunnalla olisi täysi tieto siitä, että jos 3 § hyväksytään siinä muodossa, kuin lakivaliokunta ja suuri valiokunta ehdottaa, ja jos osoittautuu, että tuomittuja tulee olemaan niin paljon, kuin tällä haavaa otaksutaan, ja jos näistä suuri osa ei suostu vapaaehtoisesti maan rajojen ulkopuolelle lähtemään, niin eduskunnan täytyy myös

olla valmis myöntämään aivan suunnattomia summia näiden vankien ylläpitämistä varten omassa maassa.

Eräs arvoisa puhuja lausui, siirtyen tosin jonkun verran nyt esilläolevan kysymyksen ulkopuolelle, että oikeustoimituskunnan päällikön vastuulle jää, että valtiorikosoikeudet tuomitsevat niin, että sitä vielä puolen vuoden perästä hyväksytään. Tämän lausunnon johdosta katson tarpeelliseksi huomauttaa, että ei voi tulla kysymykseenkään, että hallitus ryhtyisi vaikuttamaan siihen tapaan, jolla valtiorikosoikeudet sovelluttavat lakia. Valtiorikosoikeuksien täytyy, niinkuin kaikkien oikeuksien, saada aivan vapaasti sovelluttaa lakia. Näidenkin oikeuksien täytyy olla riippumattomat. Hallituksella ei ole mitään valtaa antaa niille ohjeita kuinka niiden tulee tuomita; hallituksella ei olt myöskään mitään halua siihen. Heidän täytyy oman vakaumuksensa mukaan sovelluttaa Suomen lakia. Mutta toinen asia on, että oikeuksien kokoonpanon kautta on tahdottu pitää huolta siitä, että kansamme oikeustajunta todellakin oikeuksien toiminnan kautta tulisi tyydytetyksi. Kun näissä oikeuksissa on 2 lakimiestä, 2 maallikkojäsentä ja sitäpaitsi yksi sotilasjäsen, niin minä puolestani luulen, että siinä suhteessa on riittävästi takeita hankittu. Minä tahdon myös tässä yhteydessä huomauttaa, että tuskinpa olisi monessakaan maassa ajateltu järjestetyn oikeudenkäyntimenettelyn sovelluttamista tällaisessa tapauksessa. Meidän oikeuslaitoksemme on sellaisen jättiläistehtävän edessä, jommoista ei vielä missään maassa ole suoritettu. Toistaiseksi mekään emme vielä tiedä, miten me onnistumme tämän jättiläistyön suorittamaan. Mutta minä tahtoisin lausua sen toivomuksen, että tämän tehtävän suorittamista ei ainakaan vaikeutettaisi.

Ed. P a a s i v u o r i: Täällä on lausuttu, että näitä kuolemantuomioita ei olisi annettava sotilaiden tehtäväksi, mutta ei myöskään erityisen pyövelin. Näiden tuomioiden täytäntöönpano näyttää olevan vastenmielinen asia. Ja pitäisi eduskunnan näin ollen yhtyä siihen mielipiteeseen, jonka minä jo lähetekeskustelussa lausuin, että kuolemanrangaistukset olisivat kiellettävät. Kun kerran ei ole täytäntöönpanijoita — kunnialliset ihmiset eivät niitä hyväksy eivätkä semmoiseen alistu — niin miksi sitten tahdotaan semmoisia tuomioita toimittaa, joihin ei ole täytäntöönpanijaa. Sitäpaitsi nyt jo on pantu niin paljon kuolemantuomioita täytäntöön, että ne ovat vähintäin kymmenen kertaa se määrä, mitä punakaartilaiset tappoivat porvareita. Ainoastaan se väkivaltapolitiikka, jota te olette harjoittaneet toisten ihmisten suun tukkeamisessa, ja se uusi kuonokoppalaki, joka täällä hyväksyttiin, jonka perusteella senaatti on laatinut jonkunlaisen painovapausasetuksen, joka hakee vertaistaan, se voittaa kaikki bobrikoffilaisajan kamalimmatkin asetukset. Te saatte kiittää sitä väkivaltapolitiikkaa ja näitä kuonokoppalakeja, ettette saa totuutta tietääksenne. Kuolemantuomioita eri paikkakunnilla on pantu niin runsain määrin täytäntöön, että tosiaankin, kun ne kerran tulevat päivänvaloon, niin te ette niitä enää omista, te sanotte silloin, että se on suuri erehdys, että annettiin valta anarkistisille aineksille panna omalla luvallaan kuolemantuomioita täytäntöön miten paljon vain tahdotte ja miten raa'assa muodossa tahdotte. Yksin Vihdin pitäjässä kertovat Vihdin asukkaat, jotka ovat käyneet Helsingissä, on pantu yli sata kuolemantuomiota täytäntöön ja jotenkin raa'assa muodossa, ainakin yhtä raa'assa kuin ne punakaartilaisten toimeenpanemat murhat. (Keskustasta: Vale!) Valetta, aina kaikki on valetta, mikä on teille vastenmielistä! Siellä on kuopattu ihmisiä käsiraudat käsissä, kaivettu ylös ja siirretty Vihdin kirkkomaahan käsiraudat käsissä. On kaunista, kun ne nousevat viimeiselle tuomiolle käsiraudat käsissä. Nälkään on kuollut teidän vankiloissanne vähintäin yhtä paljon ja sen heikon ravinnon, mikä siellä annetaan, aiheuttamiin tauteihin. Te sanotte, että kaikki on valhetta. Ruotsin Sosialdemokratenissa oli tässä hiljattain kirjoitus ja sitä refereerattiin täällä m.m. Helsingin Sanomissa ja väitettiin, että se on vale. Minulla on tässä vankien kirje käsissä ja pyydän sen lukea, koska se on pyydetty saattamaan ihmisystäväin ja hallituksen tietoon, ja koska täällä on hallituksen jäseniä, pyydän sen lukea. Tämä on kyllä osoitettu minulle, mutta tämä on tullut sivu sensuurin. Tässä sanotaan: „Tämän päiväisessä Helsingin Sanomissa siteerataan Ruotsin Sosialdemokratenissa ollutta G. Möllerin lausuntoa m.m. valkoisten vankileirien kurjuudesta ja väitetään se perättömäksi. Me täällä viikkoja viruneet vangit voimme vaikka sydänverellämme vakuuttaa kaiken sen olevan totta mitä sanotussa kirjoituksessa sanotaan. Ensiksi parakki n:o 1:ssä on meitä sullottu 759 sellaiseen huoneeseen, jossa vankia kohti on lattiapinta-alaa alle yhden neliömetrin. Yli puolet meistä ulostaa verensekaista eläimen ulostusten kaltaista ulostusta. Jokainen meistä on joko enemmän tai vähemmän sairas. Vakinaisia sairaita, jotka eivät kykene liikkumaan, on noin

50, suurin osa sellaisia samassa huoneessa sekaisin terveiden kanssa. Minkäänlaisia vuoteita ei ole, niinikään juoma-astioita ei ole. Ruostuneista, rikkatunkiolta löytämistämme säilykepurkeista ja peltien palasista olemme tehneet astioita. Ruokahuoneessa ei ole edes pöytää, vaan porsaiden tavoin lattialla syödä nassuttelemme lipeäkalasta salpietarilla suolattua, härskistä rasvoista y.m. enemmän tai vähemmän ihmisravinnoksi kelpaamattomista aineista valmistettua soppaa. Lääkäri on kieltänyt heikkovatsaisia syömästä näitä ruokia. Alkuaikoina oli leipä aivan pilaantunutta, läpihomeessa. Lääkäri täällä käypi joka päivä, mutta yksi mies ei mahda mitään sellaisessa sairashuoneessa, jossa jokainen on avun tarpeessa. Kuolleita oli 26 päivään kesäkuuta mennessä 56 ja uusia kuolemantapauksia saattuu joka päivä. Neljä miestä valmistaa pyhät, aret lepokammioita, se on laatikoita ruumiita varten. Kerrotaan lääkärin lausuneen, että lääketiede ei mahda mitään silloin, kun yleinen nälkätyyfus vaivaa. Käykää joku ihmisystävä, punainen tai valkoinen, katsomassa, miten me elämme kuin porsaat pahnoissa ja mitä me syömme. Eräänä päivänä oli ruokanamme lipeäkalasoppaa, jossa jauhoina oli kuorineen jauhettuja kauroja. Peittelemättä sanoen sika ei olisi sitä kadehtinut. Nälissämme olemme keittäneet tallista varastettuja rehukakkuja (ne varastavat rehukakkuja!) ja meriheinää. Keittiöjätteitä syömme tunkiolta j.n.e. Palatakseni vielä sairashoitoon mainitsen, että sairaanhoitaja-vangit keräilevät toisilta vangeilta vanhoja alusvaatteita kääreiksi sairaille. Hallitus ei jaksa tällaisia kustantaa. Kohtelu on raakaa. Eräs kuopiolainen vartija Hyvärinen on todistettavasti piessyt pampulla vankia kasvoihin. Ainakin kaksi on ammuttu järjestysrikoksesta. Uhkana on aina: Saatte ottaa lapion mukaan ja mennä metsään omaa hautaanne kaivamaan!" Tämmöistä kirjoittavat nämä vangit ja näitä voin esittää vielä muita. Ja kun ei saa tässä maassa julkisuuteen näitä vankien kirjeitä ja vankien oloja eikä panna toimeen puolueetonta tutkimusta, niin silloin siitä täytyy kirjoittaa ulkomailla. Minä vastustan kuolemanrangaistuksia, koska niitä on jo, niinkuin sanoin alussa, hyvin runsaassa määrin pantu toimeen ja toisia tapettu nälkään ja kurjuuteen, josta tämä Koponen voisi kertoa, mitenkä siellä Viipurissa elettiin.

Ed. Koponen: Minulla ei ole ollut tilaisuutta ottaa osaa tämän asian aikaisempaan käsittelyyn syystä, että olen ollut väkivaltaisesti estettynä ottamasta osaa eduskuntatyöhön. Kun nyt on käsiteltävänä laki valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten täytäntöönpanosta, on kysymyksessä sellainen laki, jonka mukaan suuri kansanjoukko tulee tuomittavaksi rikoksesta, johonka perimmäisenä syynä on tavallaan olleet vaikuttamassa yhteikunnalliset syyt. Minun lausuntoani ei tarvitse käsittää siten, että minä olisin hyväksynyt sosialidemokraattisen puolueeen menettelyn aseellisesta toiminnasta niissä valtiollisissa oloissa, kuin meillä oli, mutta kaikessa tapauksessa on otettava huomioon, että sittenkin yhteiskunnalliset syyt ovat pohjalla olleet viemässä meidän kansaamme sellaiseen tilanteeseen, missä nyt on oltu ja minkä jälkiseurauksia nyt saadaan täällä kokea. Minä tahtoisin merkitä pöytäkirjaan, kun tässä ei enää ole tilaisuus muuttaa kuolemanrangaistusta miksikään muuksi, että minä omasta puolestani en voi hyväksyä kuolemanrangaistusta. Sillä minunkin käsittääkseni kuolemanrangaistusta on tässä maassa nyt jo pantu täytäntöön paljon. Minä persoonallisesti sain kokea sen kuukauden aikana, minkä olin vankilassa, sain nähdä sitä elämää, mikä siellä oli. Minä tulin käsittämään, että se on se elämä kurjaa. Terijoella, jossa meitä säilytettiin yhteiskoululla, ei voi moittia siitä, että huoneet olisivat olleet epäsiistit, olihan yhteiskoulun toisessa kerroksessa oleva kuudes luokka, jossa meitä säilytettiin, siisti huone, valoisa, ilmaa tarpeeksi. Tosin meillä ei ollut minkäänlaisia makuuvaatteita, mutta itsekukin makasi permannolla ja koetti etsiä itselleen mukavuuksia, minkä parhaiten taisi. Mutta ruuasta Terijoellakaan ei voi paljon puhua, sillä ruokaa se asiallisesti ei ollut. Kerran päivässä annettiin meille alkuaikoina kylläkin juurikkaista keitettyä soppaa, jossa oli pieni pala lihaa seassa, joskus annettiin hiukan leipää, mutta useita päiviä oltiin ilman leipää. Mutta kun juurikkaat loppuivat, oli vain nokkosista keitettyä vettä. Se vesi ei pysynyt vatsassa. Vankien vatsat menivät piloille, verta tuli ulostuksissa. Ne vangit, jotka olivat aikaisemmin tulleet Terijoelle, olivat järjestään jo pöhötyksissä, merkki siitä, että jos pitemmän aikaa ovat, varmasti kuolevat. Minä muistaakseni lähetin eduskunnan puhemiehelle kirjelmän, jossa selostin asemaa. En tiedä, onko se saapunut, mutta ainakin lähetin sen. Yksi vanki — minä en ollut silloin vielä Terijoella — sanottiin kuolleen nälkään. Lääkäri oli todennut sen kuolleen nälkään. Viipurissa olot taas olivat toisenlaiset. Siellä oli suuret kasarmit, joihin sijoitettiin noin 50 miestä aina huoneeseen.

Niissä oli kaksi kerrosta, kaksi lavaa, joissa päällekkäin nukuttiin. Sielläkään ei ollut minkäänlaisia makuuvaatteita, sielläkin saivat vangit hoitaa itsensä, niinkuin parhaiten taisivat. Kaksi kertaa päivässä annettiin ruokaa. Aamusella oli suolatuista silakoista keitettyä lientä, joskus oli pieni pala leipää, mutta hyvin katkeraa. Päivällä myöskin oli samanlaista suolaisista silakoista keitettyä lientä. Oltiin yksi aika sellaisen ruuan varassa, toista viikkoa oltiin, ettei saatu minkäänlaista leipää. Silloin alkoi todellakin siellä katsoa toistensa silmiin, mitenkähän tässä nyt käy. Nälkäkuolema varmasti uhkasi. Vankien sukulaiset, joilleka oli tieto tästä annettu vankien puolelta, koettivat tehdä voitavansa saadaksensa vangeille jotakin ruokaa. Viipurissa oli järjestetty pakettitoimisto, jonka välityksellä sai lähettää vangeille ruokaa. Mutta syystä tai toisesta paketit toimiston välityksellä eivät tulleet perille, ne hävisivät tielle. Minulta myös hävisi pari pakettia. Tässä pakettien jaossakin näytti olleen niin, että mitään varmaa ei ollut, mihinkä ne oikeastaan joutuivat.

Mitä kohteluun näissä vankiloissa tulee, niin minä omasta puolestani voin sanoa, että minua ei erikoisemmin raa'asti kohdeltu. Toisia kohtaan näytti olleen kohtelu huonompaa. — Mitä kuolemantapauksiin tulee, niin niitä siellä hyvin usein näki. Vankien keskuudessa oli sananpartena se, että kuolleet on lopullisesti tutkittuja. Se johtui siitä, että vankeja oli pidetty kauvan tutkimatta, ja jos joku kuoli joukossa, sanottiin että se on lopullisesti tutkittu.

Nämä kuvaukset, mitkä olen antanut sieltä. ovat minun persoonallisia kokemuksiani. Minä toivon, että eduskunnan jäsenet, jos tahtovat asiasta totuudenmukaisia tietoja, voivat kääntyä niiden lääkärien puoleen, jotka siellä ovat työskennelleet, ainakin luulisin, että he lääkäreinä antavat totuudenmukaiset tiedot. Sillä mikään tilapäinen tarkastus näissä vankileireissä ei voi antaa selvää kuvausta, varsinkaan, jos saadaan edeltäpäin tarkastuksesta tietää, voidaan silloin ehkä järjestää asioita vähän paremmin. Mutta sikäläiset lääkärit voisivat asiassa antaa aivan tarkan tiedon, niin että se kuvaus, jonka minäkin luin Helsingin Sanomain referaatista, joka on ollut ulkomaalaisessa sanomalehdessä, tuntu i minusta aivan oikealta, sentähden että se kokemus, mikä minulla oli, on sen kuvauksen kanssa yhdenmukainen.

Ed. Wuorimaa: Lähetekeskustelussa muutamat puhujat asettuivat jyrkästi vastaan sitä, että tuomitut henkilöt lähetettäisiin Saksaan työhön rangaistusajakseen. Toiset taas puolustivat sitä, ja perusti puolustuksensa muitten muassa eräs puhuja siihen, että silloin saataisiin Saksasta apulannoitusaineita, kun saksalaiset saisivat kalikaivantoihinsa työväkeä. Minä en voi hyväksyä näitä kumpiakaan enkä niitä materialistisia syitä, joidenka nojalla tuomituita ehdotetaan lähetettäviksi Saksaan. Mutta olen kuitenkin sitä mielipidettä, että heitä lähetettäisiin Saksaan sillä perustuksella, että käsitän vangeille tulevan siitä mahdollisimman suuret edut. Jos vangit pidetään rangaistusvuodet täällä Suomessa, niin painaa heitä aina maanpetturin leima senkin jälkeen, kun pääsevät pois vankityöstä ja leiristä vapauteen. Ei kukaan ihminen tahdo ottaa heitä työhönsä, ei millään ehdolla ja heidän kyläläisensä ja naapurinsa katsovat aina heitä suurella epäluulolla ja pelolla. Heitä tulee kohtaamaan sama kammo ja sama ylenkatse, joka kohtaa tätä ennen rikoksesta tuomituita kuritushuoneessa olleita. Nämä eivät saa työtä eikä heitä tahdo saada sijoitetuiksi mihinkään ja seuraus on, että suurin osa heistä lankee takaisin rikoksellisuuteen ja ainoastaan joku harva voi kestää heitä kohtaavaa ylenkatsetta ja pitkällisten vuosien parannetun elämän kautta voittaa takaisin yhteiskunnan ja ympäristönsä kunnioituksen. Mutta jos vangit joutuvat vieraisiin oloihin, tulevat vieraan kansan sekaan, jolla ei ole sellaista tunnelmaa heitä kohtaan, kuin Suomen kansalla, on heidän olonsa aivan toisenlainen. He tuntevat jo siellä itsensä vapaiksi siitä moraalisesta painosta, joka täällä painaa heitä, ja heille nousee vähitellen itsekunnioitus takaisin ja silloin myöskin toivo, että he voivat päästä takaisin palautumaan yhteiskunnan hyödyllisiksi jäseniksi. Ja kun sitten pääsevät vapaiksi pakkotyöstänsä siellä, on heillä varmaan suurimmalla osalla helppo saada joksikin aikaa ihmisten luona siellä työtä ja voittaa takaisin kunnioitusta ihmisten joukossa ja sitten uusina ihmisinä ja hyvällä omallatunnolla palata takaisin kotimaahan, jos sen tahtovat tehdä, tai jäädä sinne elämään niin onnellista elämää, kuin mahdollista. Tästä syystä pidän vangeille olevan suureksi eduksi, jos olisi mahdollista saada heidät Saksaan.

Äsken on ilmestynyt kaksi kirjasta Saksan vankileireistä. Toinen on erään saksalaisen sosiologin kirjoittama saksankielinen, joka löytyy myös täällä kirjakaupoissa. Toinen on erään ruotsalaisen sanomalehtimiehen, joka on ollut tilaisuudessa käydä tarkastamassa Saksan vankileirejä ja nämä kertomukset niistä pitävät

yhtä. Saksalainen kertoo kuinka alussa oli vaikeata järjestää vankilaoloja niin, että ne kaikenlaiset huonot elementit, joita tuli ympäriltä laajaa Venäjää, voitiin oikein hoitaa ja oikein järjestää. Mutta saksalainen tarmo ja järjestyskyky pian voitti nämä vaikeudet ja se sai järjestetyksi vangit näissä leireissä sellaiseen kuntoon, ettei siellä tarvinnut „komentaa", vaan siellä hallittiin. Niissä opetettiin vankeja alusta alkaen järjestettyyn elämään ja kuulemaan niitä neuvoja ja käskyjä, mitä annettiin ilman uhkauksia ja kovuutta. Ja seuraus oli se, että ihmiset, joilla ei ollut käsitystäkään puhtaudesta ja siisteydestä ja sivistyneen elämästä, niinkuin ylipäänsä oli venäläisten soturien ja sotavankien laita, niistä on tullut erittäin tyytyväisiä, puhtaita, työhön kykeneviä ja työhön haluavia ihmisiä. Samaa todistaa ihmetyksellä ruotsalainen kirjailija.

Ne käsitykset, mitkä saadaan Saksan vankileiristä, luovat aivan toisenlaisen tilanteen, kuin mitä olisi mahdollista vielä meillä Suomessa. Jos täällä sijoitettaisin kaikki tuomittavat vangit, niin se tulisi ylivoimaiseksi pienelle kansallemme. Jos 40,000 vankia tulisi täällä hoidettaviksi ja lisäksi ehkä 10,000, jotka nyt palajavat hätääntyneinä Venäjän paratiisista, mihin Paasivuoren eduskuntatoverit ovat heidät saattaneet, niin täällä on mahdotonta saada ensiksikin heille ruokaa ja toiseksi työtä, sillä meidän on muistettava, että täällä ei ole mitään sellaisia töitä, joita voisi esimerkiksi talvella tehdä. Voidaan sanoa, että rautateitä voitaisiin rakentaa talvellakin, mutta niihin rautateihin, mitkä nyt rakennetaan, on tavallisesti entisinäkin aikoina riittänyt 5,000 miestä ja silloin on koko rautatielinja ollut täyteen miehitetty. Ei tule kysymykseenkään siis, että saadaan enempää kuin pikkuinen prosentti rautatietöihin.

Soita ei voi kaivaa talvella eikä ole muutakaan sopivaa työtä, eikä lisäksi ole asumuksia, missä sellaiset määrät ihmisiä suojattaisiin talven pakkaselta. On myöskin huomautettu, että meidän on mahdotonta vaatettaa heitä, niinkuin onkin. Sentähden olisi suuri onni, jos hallitus voisi saada niin järjestetyksi, että niin suuri lukumäärä vankeja, kuin suinkin, saataisiin sijoittaa Saksaan ja että kotimaassa pidettäisiin ainoastaan niin paljon kuin voisi saada kunnollisia työnjohtajia ja kunnollisia vartijoita, kunnollisia asumuksia ja kunnollista ruokaa heitä varten. Silloin Suomen kansa pääsee vallan ylivoimaisesta tehtävästä, joka muuten saattaisi vangeille surkeutta ja myöskin maallemme huonoa mainetta.

Sitäpaitsi on huomioon otettava, että ne vangit, mitkä täällä tuomitaan, ovat valmistuneet edellisinä vuosina koulussa, joka on kuolettanut heistä kokonaan ihmisyyden. Ne ovat valmistuneet ryssien juoksuhaudoissa, ja siellä heistä on tehty petoja.

Semmoisia hirmutöitä, mitä he ovat tehneet, ei voi ajatella ajatuksissakaan mahdollisiksi, se on niinkuin unennäköä. Esimerkiksi ne työt, joita sosialistijohdon ja määräysten mukaan harjoitettiin Harjun koululla ja Kouvolassa, ovat niin pöyristyttäviä ja niin kauheita, ettei pakanamaailmassakaan ole sellaista kuultu. Tämä riippuu siitä, että näiltä ihmisiltä vähitellen 10 vuoden alituisen kiihoituksen kautta, jossa kaikki korkeimmat elämänarvot ovat riistetyt heidän sydämistään niillä valehtelemisillä ja vääristelevillä kirjoituksilla, joita sosialistien kirjoituksissa ja lehdissä ja agitaattorien kautta on levitetty, on riistetty kaikki korkeammat ihmisarvot pois. Raaimmillakin pakanoilla on kuitenkin joku jumala, jota he kunnioittavat, ja joitakin korkeampia arvoja joita he jumaloivat ja sentähden heissä ei voi tapahtua sellaisia kauheita töitä, kuin täällä.

On ollut jotakin kauheata nähdä niitä ruumiita, joita kaivettiin ylös Kouvolan soista. Oli jotakin niin hirmuista, ettei voinut ajatellakaan, että se oli totta.

Kuinka esimerkiksi rovasti Taube oli surmattu, tunnusti eräs hänen surmaajistaan. Hän kertoi, että hän oli yksi niistä, jotka pitivät häntä kiinni. Kun hän oli riisuttu alastomaksi, pitivät toiset hänen käsistään ja jaloistaan ja toiset hartioista. Sitten leikattiin puukolla auki hänen rintansa ristiin ja siihen kylvettiin suolaa. Kun hän valitti tuskissansa, niin tämä sama mies, joka tunnusti tämän, kertoo, kuinka hän potkasi häntä, ja sitten kun tämä ei ollut kylliksi, otettiin ja nylettiin hänen päänahkansa, sinne pantiin polttoöljyä ja sytytettiin tuleen. Ja kun hän vieläkään ei kuollut, vaan valitti, pistettiin hänen vatsansa auki pistimellä ja lopuksi hänen rintansa puhki. Hän tunnusti, että tämä kidutus kesti pari tuntia. Toinen uhri oli pastori Päiviö Luumäeltä, joka oli harras työväen ystävä ja tehnyt kaiken voitavansa, että työväestö menestyisi. Kun hän rääkkäyksen alla rukoili Jumalaa, että Jumala antaisi anteeksi noille onnettomille rääkkääjille ja hirmuisille ihmisille, niin he pitivät sen mitä kauheimpana loukkauksena ja kun hän ei hellittänyt rukoustaan toimittamasta, puristivat he pikdillä hänen alileukansa rikki ja sitten leikkasivat kielen pois ja antoivat hänen sillä tavoin kitua, kunnes kuoli. Opettaja Asikaisen he hau-

tasivat elävänä. Kun lääkäri teki ruumiitten avauksen, huomasi hän että oli hietaa hänen keuhkoissaan. Tämmöisiä hirmutöitä voisi luetella 70 eri kauheata rääkkäysmurhaa, paitsi niitä, mitkä rääkättiin ja työnnettiin Kymin virtaan. Nämä ovat niin pöyristyttäviä ja kauheita sosialismin kylvön tuotteita, että on mahdotonta enää tunnustaa maassamme ja hyväksyä semmoista puoluetta, joka semmoisia hedelmiä tuottaa. Täytyy otaksua, että inhimillisyys ja ihmistunto meidän maassamme näistä pöyristyttävistä töistä niin kohoa, että sosialismi voidaan pitää kuolleena maassa.

Työväenasia ja työväenjärjestöt sitä vastoin voivat nousta, mutta ei koskaan enää sosialismi ja ed. Paasivuoren toverit ja hänen kylvönsä, sillä ed. Paasivuori on ollut mukana kylvämässä tätä samaa hirveätä raakuutta, joka on tehnyt työväestömme onnettomaksi ja joka nyt puristaa kymmeniltätuhansilta onnettomilta leskiltä ja vaimoilta epätoivon kyyneleitä. (Vasemmalta: Hyvä, hyvä!)

Sitten on ed. Paasivuori ja osaksi hänen toverinsa täällä koettaneet kääntää asian niin, että porvarit tai yleinen yhteiskunta meidän maassamme on syyllinen ja nuo pahantekijät ovat syyttömiä raukkoja, joita julmat porvarit vankileireissä nyt kurittavat. Hän kertoo kuinka tuomiotta on ammuttu ihmisiä, ja että esimerkiksi Kymissä olisi ammuttu 100 ihmistä. Tämä on suoranainen valhe. Minä olen tarkastanut kirkonkirjaa siellä ja havainnut, että mitä ed. Paasivuori sanoi, on samanlaista valhetta, kuin mitä hän ja hänen puolueensa ovat levitelleet täällä eduskunnassa ja sanomalehdissä kymmenen vuotta. Ei ole tapahtumaa kerrottu semmoisena, kuin se todellisuudessa on, vaan on aina pantu lisää ja vääristelty ja samanlaista vääristelyä kehtaa ed. Paasivuori vielä jatkaa.

Sitten hän sanoo, että ravinto on huonoa. Mistä se tulee, että ravinto on huonoa? Eikö se tule juuri ed. Paasivuoren niistä tovereista, jotka hallitsivat Suomea täällä kolme kuukautta? Eikö se tule hänen päämiehestään Tokoista, joka viime syksynä englantilaiselle kirjeenvaihtajalle täällä ilmoitti, kun Suomen hallitus oli ostanut viljaa Amerikasta ja se oli jo lastattu laivoihin ja oli tulossa ja Englannin hallitus oli jo antanut kuljetusluvan, — että „älkää lähettäkö tänne viljaa, Venäjältä saadaan kylliksi ruokaa ja syömistä Suomeen tarpeeksi. Se vilja, joka tänne laivoilla tuodaan, tulee Saksan hallituksen hyväksi." Tämän johdosta Englannin ja Amerikan hallitukset kielsivät ja keskeyttivät heti lähetyksen ja käskivät purkaa lastin.

Ja kuinka ne joukot, jotka ovat totelleet siltasaaren seikkailijoita, ovat tehneet? He ovat polttaneet ja kaataneet jokeen viljaa, kaataneet niihin paloöljyä j. n. e. Jos nämä, jotka ovat siten tehneet, saavat syödä itse sitä pilaamansa viljaa, niin se ei ole muuta kuin aivan oikein. Ja pitäisikö niiden, jotka nyt syövät pettua tuolla sydänmaissa, pitäisikö niiden antaa viimeinen jauhonsa, mitä heillä on, ja syödä puhdasta pettua. Pitäisikö heidän viattomain antaa näille maanpettureille viimeinen viljansa? Sitä ei kukaan muu voi vaatia kuin ed. Paasivuori ja hänen toverinsa.

Mitä sitten puhtauteen tulee, josta Paasivuori on valittanut, niin minkänlaiset olivat säätytalo, minkälainen senaatti, minkälaiset nämä naisten huoneet täällä ylhäällä, kun ed. Paasivuoren mies- ja naistoverit olivat saaneet lähteä täältä kapinan jälkeen? Minä menin samana päivänä, kun he olivat lähteneet, säätytalolle. Siellä oli sellainen siivo, etten koskaan sikolätissäkään ole sellaista nähnyt. Siellä oli ulostuksia lattialle laskettu, siellä oli ryssien merimiesten lakkeja ja naisten paitoja yhdessä ja tuuman paksulta törkyä ja likaa joka paikassa.

Sitten puhui Paasivuori täällä vaatteista, ettei vangeille ole annettu vaatteita. Mihinkä on vaatteet viety? Ed. Paasivuoren toverit ja oppilaat ovat vieneet kymmeniä vaununlasteja vaatteita ja muuta tavaraa Siperiaan ja Venäjälle. Siellä ovat he niitä ryöstämiään vaatteita myyskennelleet. Samana päivänä, kun Helsingissä päästiin vapaiksi kauheasta hirmuterrorista, jonka ed. Paasivuoren toverit ja ystävät ja oppilaat olivat aikaansaaneet, niin uusmaalaisten ylioppilasten kokoushuoneen edustalla oli vielä suuria pakkalaatikoita, jotka olivat täynnä vaatetavaroita, jotka oli varastettu ja ryövätty eikä oltu vielä ehditty viedä pois, mutta jotka olivat menossa Pietariin ja Venäjälle. Sinne ovat vangit itse niitä kulettaneet ja nyt pitäisi rehellisten ja lainkuuliaisten Suomen kansalaisten riisua itsensä alastomiksi ja vaatettaa näitä ryöväreitä. Sosialistit eivät ole koskaan olleet työväen edustajia ja työväen ystäviä eikä työväenpuolue, vaan he ovat olleet työmiesten ja Suomen työkansan pahimpia vihollisia ja semmoinen on myös herra Paasivuori, mutta petettyjen vankien omaksi onneksi, että niistä vielä tulisi ihmisiä, minä kannatan sitä ehdotusta, minkä hallitus on tehnyt, että niitä saadaan rangaistusajaksi, jos Saksa suostuu, siirtää Saksaan, niin niistä vielä kerran tulisi oikeita ihmisiä, jotka voisivat tehdä työtä ja saavuttaa itsekunnioituksen. Minä kannatan hallituksen ehdotusta, jossa siirto ei riipu vankien

omasta mielipiteestä, vaan jossa hallitus saa lähettää ne, mitkä se katsoo tarpeellisiksi, ja minä perustan tämän kannatukseni siihen, että jos vangit itse saavat määräillä, josko he tahtovat vai ei siirtyä, niin on varmaa, että kaikki kelvolliset työmiehet ilmoittavat heti, että he tahtovat siirtyä Saksaan, mutta kaikki laiskurit ja huligaanit, jotka eivät ole tehneet muuta kuin pahaa ja joita ei ole opetettu tekemään muuta kuin pahaa, jäisivät tänne. Sentähden kannatan tätä ehdotusta, että juuri näistä kelvottomista, joista ei Suomessa ole voitu saada eikä saada oikeita työmiehiä, tulisi semmoisen komennon alla kunnollisia työmiehiä. Olen puhunut saksalaisten upseerien kanssa asiasta ja he ovat sanoneet, että niistä tulee kelvollisia ihmisiä ja työntekijöitä, mutta te ette osaa pitää niitä „unter Drück", ette ole lapsuudesta pitäneet heitä kurissa ja sentähden niistä on nyt tullut pahantekijöitä ja murhamiehiä, mutta kun ne tulevat oikean kurin alle, tulee suurimmasta osasta vielä kelpo ihmisiä.

Ed. K a i l a: Ei voida muuta kuin surulla todeta, että olemme tulleet sellaiseen asemaan, että kuolemanrangaistus ei ole enää mikään harvinainen tapaus vaan verrattain tavallinen ilmiö ja kuitenkin olemme tässä Suomenmaassa tulleet toimeen lähes 100 vuotta ilman sitä. Mutta tuosta ajanjaksosta oli suurempi osa sellaista, ettei sen kuluessa tässä maassa tunnettu sosialismia eikä jumalankieltämistä eikä materialismia. Siinä suhteessa ovat ajat suuresti muuttuneet. Muistan, kun noin kymmenen vuotta sitten luin professori Paulsenin etiikasta lauseen, jossa hän sanoo, että vastaisuudessa on näyttäytyvä, voidaanko kulttuurimaissa tulla toimeen ilman kuolemanrangaistusta. Kun luin tämän, ihmettelin lausuntoa suuresti, sillä minusta oli selviö, että hyvin tultiin toimeen sitä ilman. Mutta nykyinen aika on meille osoittanut sen, ettei ilman sitä tullakaan toimeen. Yhteiskunnan täytyy suojella itseänsä niitä aineksia vastaan, jotka tahtovat sen kumota. Me emme tahdo tehdä samalla tavalla, kuin Mannerin hallitus, joka toisella kädellä kumosi kuolemanrangaistuksen ja toisella kädellä pani sitä joka päivä häikäilemättä täytäntöön. Me tahdomme tässä laissa tunnustaa kuolemanrangaistuksen välttämättömyyden, mutta me kuitenkin toivomme, että sitä toteutettaisiin niin vähän, niin harvalukuisesti, kuin mahdollista. Mitä itse täytäntöönpanoon tulee, olen minä siinä valiokunnan kannalla. Minä en voi katsoa onnelliseksi sitä, että sotaväkeä voitaisiin komentaa kuolemantuomioita toteuttamaan. Minusta olisi jo inhoittavaa se että voitaisiin käskeä jotain ihmistä tappamaan eläintä. Kaikkeen tappamiseen vaaditaan erityisen vahvat hermot, vaaditaan kovempi luonto, kuin on jokaiselle annettu, ja kun on kysymys kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanosta, niin siihen vaaditaan erityisesti kovaa luontoa ja siitä johtuu se seikka, että teloittajat aina ovat olleet kansan silmissä erityisen kovuuden ja raakuuden maineessa. Siinä todellakin tarvitaan kovaa luontoa, jota ei kaikilla ole. Tähän tulee lisäksi se, että sotilailla on aivan toinen tehtävä. Sotilaitten tehtävä on puolustaa isänmaata ulkonaisia vihollisia vastaan. Sotilaat tietysti surmaavat vihollisia myös sisäisellä rintamalla, silloin kun kapina ja taistelu on käynnissä, mutta niin pian kun kapina on loppunut ja rauha on palautettu, niin ei kuulu enää sotilaallisiin tehtäviin kuolemaan tuomittujen teloitus. Olen täysin vakuutettu siitä, että kunnollisten teloittajien saaminen ei tule kohtaamaan mitään vaikeuksia.

Mitä 3 pykälään tulee, niin siinä olen eri mieltä valiokunnan enemmistön kanssa ja olenkin sentähden allekirjoittanut toisen vastalauseen. Tähän olen yhtynyt etupäässä kolmesta syystä.

Ensiksi, jos vangit lähetetään suorittamaan pakkotyötä jonkun ulkovallan alueelle, on siitä vastaisuudessa muodostuva sosialisteille erinomainen agitationiaihe. Tullaan ilman epäilystä syyttämään eduskuntaa siitä, että se on myynyt Suomen työväen orjiksi ulkomaille. Suurta eroitusta tässä ei vaikuta se seikka, että vienti valiokunnan ehdotuksen mukaan tapahtuu asianomaisten suostumuksella. Sillä vankeudessa olevalla ei ole suurta vapautta. Tätä agitationiaihetta ei meidän olisi sosialisteille suotava. Valtion velvollisuus on vastata vankien ja pakkotyöhön tuomittujen hengestä ja terveydestä, eikä se voi tätä vastuuta lykätä toisen valtion niskoille. Valiokunnan enemmistö on myöskin tunnustanut tämän ja sentähden suostumukseensa liittänyt ehtoja, joiden täyttämisestä valiokunnalla ei kuitenkaan ole mitään takeita annettavina. Sitäpaitsi voivat nämä ehdot aiheuttaa kaikenlaista hankausta ja ristiriitaisuuksia sen valtion kanssa, jolle mainitut vangit luovutetaan.

Toiseksi: minulla on ehdoton luottamus sen ystävällisen valtion hyvään tahtooon ja järjestämiskykyyn, jota tässä asiassa tiettävästi täytyy ajatella. Mutta juuri sentähden en tahtoisi sinne lähettää meidän vaikeimmin hoidettavia pakkotyöläisiä, puhumattakaan siitä, etteivät tällaiset

vangit varmaankaan siellä synnyttäisi edullisia käsityksiä maastamme ja kansastamme. Olen jotenkin varma siitä, että vankien oleskelu siellä synnyttäisi laajoissa työmiespiireissä vihamielisyyttä kysymyksessäolevaa valtiota kohtaan, mikä tietysti ei olisi toivottavaa. Mutta siihen tulee lisäksi, että bolshevistisia aineksia on olemassa kaikissa maissa ja vasemmistososialistit tulisivat käyttämään suomalaisten työläisten siellä oloa ikäviin hyökkäyksiin hallitusta vastaan. Sosialismi on siksi kansainvälinen liike, ettei tarvitsisi epäillä, ettei näin tulisi käymään, mikä taas olisi omansa asianomaisen maan hallituspiireissä synnyttämään kiusallista huomiota. Olemmehan juuri hiljan saaneet havaita, miten ulkomaiden sosialistit pitävät maatamme ja olojamme silmällä ja olemmehan juuri herra Paasivuorelta tänä iltana kuulleet, että täältäkin aiotaan agitationi ulottaa ulkomaille. Olisi sentähden syytä, mikäli mahdollista, välttää kaikkea, mikä voi aiheuttaa mainitunlaisten hankausten syntymistä.

Kolmanneksi katson, ettei meillä ole varaa lähettää arvokasta työvoimaa ulkomaille. Ensi aluksi tuottaa kentis pakkotyöläisten runsaus jonkun verran vaikeuksia, koska laajain työmaiden järjestäminen vaatii aikaa. Mutta kun suuret rautatie-, kanava- ja maantierakennukset ovat ensi sijassa suoritettavat, en usko pakkotyöläisten käyttämisen kotimaassa tuottavan voittamattomia vaikeuksia. Kun ensi vuoden kuluessa tarvitaan kaikki saatavana oleva työvoima, olisi kysymyksessäolevien pakkotyöläisten poislähettäminen ajattelematonta.

Ravintoahan nuo joukot joka tapauksessa tarvitsevat, vaikka olisivat vapaitakin, ja mitä vaatetukseen tulee, en suinkaan voi olla niin optimistinen, että ajattelisin jonkun ulkovallan huolehtivan näiden vaatetuksesta, kun tietää, miten ulkomailla kangastarpeet ovat tyyten loppuneet. Esim. Saksassa ovat kangastavarat vähenemässä enemmän kuin täällä. En myöskään voi uskoa, että ulkomailla pidettäisiin erikoista huolta vankien opetuksesta ja kasvatuksesta, näiden henkilöiden, jotka eivät ulkomaiden kieltä osaa. Kuka heitä siellä opettaisi ja kasvattaisi. Heistä tulisi siellä paariasluokka, jonka kanssa ei olisi kukaan muulla tavalla tekemisissä kuin komennuksessa.

Sentähden minä ehdotaan, että kolmas pykälä poistettaisiin.

Ed. Laine: Pyysin puheenvuoroa ed. Paasivuoren ja Koposen lausuntojen johdosta. Olen tänä päivänä ikäväkseni huomannut, että ed. Paasivuori lausunnoissaan puolustaa punakaartilaisia. Sitä en todellakaan olisi odottanut. Nämä punakaartilaiset, jotka nyt ovat vankiloissa, kärsivät seurauksia niistä teoista, mitä he ovat tehneet. Pyysin tämän puheenvuoron siitä syystä, että olen tänä päivänä ollut tilaisuudessa käymään Suomenlinnassa ja siellä saanut nähdä minkälainen olo siellä on. Voin mainita, että kävin siellä sairashuoneissa ja olivat nämä kerrassaan mallikelpoisessa kunnossa, niin puhtaat ja siistit, joissa ei minun nähdäkseni ollut minkäänlaista moitteen sijaa, päinvastoin. Näissä sairashuoneissa käydessäni meni mieleeni että täällä täytettiin käskyä „rakastakaa vihollisianne ja tehkää niille hyvää, jotka ovat teitä vastaan rikkoneet". Oli liikuttavaa nähdä, että näinkin pian oli osattu yhtyä parantamaan haavoja ja tekemään hyvää. Siellä näin kuinka hyvin hoidettiin, hierottiin noita sairaita, ja silloin tulin ajatelleeksi, että tuossa ovat juuri ne, jotka ovat meidän yhteiskuntaamme vastaan nousseet taisteluun ja tässä heitä parannetaan ja hoidetaan. Kävin myöskin vankileirissä ja olivat siellä vangit sekä puhtaat että kaikella tavalla hyvinvoivan näköisiä. Suuri joukko heitä oli, mutta en voinut huomata erikoisesti mitään suurempaa hätää.

Onhan kyllä aivan luonnollista, että epäkohtia on olemassa. Kuinka voisi muuten ollakaan tällaisena aikana, kun vankeja on niin tavattoman paljon, mutta onhan epäkohtia jo vähitellen korjattu ja edelleen korjataan.

Täällä on sanottu, että vangit ovat syöneet rehukakkuja. Niitä ovat syöneet myöskin kunnon ihmiset, jotka ovat tehneet tänä aikana työtä tässä maassa. Ei silloin ole kummeksuttava, jos niitä ravinnokseen käyttävät ne, jotka ovat turmelleet ja hävittäneet ruoka-aineita koko kansalta. Samat edustajat sanoivat myöskin, että vankiloissa oli huono leipä. Kyllä kai me täällä punaisen vallan aikana saimme kukin syödä huonoa leipää, eikä kovin paljon valituksia kuulunut. Ihmiset olivat siksi ymmärtäväisiä, että kun ei parempaa ollut, niin oltiin tyytyväisiä siihenkin. Sitten ed. Koponen puhui pakettien jaosta vankiloissa. En oikein selvästi kuullut tätä lausuntoa, mutta tulin ajatelleeksi, että jos sallittaisiin vapaa ruokapakettien jako vankiloihin, niin eiköhän tästä olisi seurauksena se, että ne vangit, jotka enemmän ovat jaksaneet varastaa, heidän omaisensa olisivat tilaisuudessa paremmin varustamaan omiaan ruokapaketeilla, kun taas vähemmän syylliset, jotka vähemmän ovat yhteiskunnalta anastaneet, olisivat vähemmin siihen tilaisuudessa. Siten saisi

enemmän syylliset parempaa ruokaa kuin vähemmin syylliset ja sehän ei voi olla oikeutettua. Täytyy siis katsoa asiata vähän toiseltakin puolelta.

Mitä itse tähän esilläolevaan lakiehdotukseen tulee, niin olen tässä valiokunnan lakiehdotuksen kannalla. Minun täytyy kyllä sanoa, että on ollut hyvin vaikeata tätä ensimäistä pykälää kuolemanrangaistuksesta hyväksyä, mutta siihen on ollut pakko näissä tällaisissa oloissa. Kolmas pykälä ei minusta ole ollut niinkään vaikea hyväksyä. Minusta ei tunnu niin kovin vaikealta, että lähetetään ihmisiä työhön, vaikka toiseen maahan. Tässähän on pantu vielä ehdoksi, että se tapahtuu heidän omalla suostumuksellaan. Luulen, että monet menisivät sinne mielellään ja saisivathan ehkä siellä vähän paremman ravinnon, kuin mitä meidän maassamme voidaan saada tällaisten olojen jälkeen. Muuten tämän yhteydessä tahdon mainita vielä, että minusta yleensä tuntuu, että meidän maassamme on kuri ollut tähän asti liian höllä, että pitäisi kuria ja rangaistusta joka paikassa koventaa, että ihmiset vähän enemmän pelkäisivät tehdä rikoksia. Kun on liian heikot rangaistukset, niin joudutaan enemmän rikoksen tielle.

Ed. Päivänsalo: Pyydän vain saada oikaista ed. Niukkasen lausuntoa. Ed. Niukkanen mainitsi minun sanoneen, että pitäisin muka teloittajan ammattia kunniallisena. Päinvastoin minä vastustin erityisen pyövelin asettamista.

Ed. Alkio: Olemme joutuneet täällä Suomessa vaikeaan asemaan. Kun sellainen henkilö, joka on jokseenkin koko elämänsä ollut sotaa vastaan, joutui sellaisten olosuhteiden eteen, mitkä meillä syntyivät tammikuulla, jolloin tässä eduskunnassa taisteltiin siitä, oliko järjestettävä sotalaitos Suomeen, joka takaisi täällä yhteiskunnallisen järjestyksen, sellainen henkilö, joka on elämänsä ollut sotaa vastaan, joutui silloin ankaraan ristituleen. Ennenkuin tammikuu oli loppunut, täytyi tulla sydämestään vakuutetuksi siitä, että sotien ja sotaväen aika ei ollut vielä loppunut, sillä täällä ryhtyivät sota-aseisiin hirmuisimmalla tavalla, mitä missään maassa koskaan on sattunut, juuri ne, jotka olivat korkeinta ääntä tässä eduskunnassa pitäneet sota-aseita vastaan, sotaväen maahan järjestämistä vastaan.

Nyt olemme tulleet tämän lakiehdotuksen kanssa tekemisiin toisen kriitillisen kysymyksen kanssa: onko kuolemantuomio sallittava vai ei? Ja minun täytyy sanoa, että minä olen ollut myös kuolemantuomioita vastaan koko elämäni. Mutta niiden tosiasiain edessä, mitkä tässä maassa ovat tapahtuneet, olen minä katkeraksi surukseni saanut huomata, että mielipiteeni kääntyvät siihen, että ihmiskunta ei ole vielä sillä asteella, jolloin kuolemantuomioiden täytäntöönpano olisi lopetettava. On kyllä totta, että kuolemantuomio eräissä tapauksissa näyttää kostoteolta, mutta se ei aina tarvitse sitä olla. Se on eräissä tapauksissa myöskin yhteiskunnan puolelta yhteiskuntaa suojeleva teko, ja kun sellaisissa oloissa eletään, kuin meillä on eletty viime talvena, täytyy jokaisen jo myöntää, että kaikkiin yhteiskuntaa suojeleviin tekoihin on täällä käsiksi käytävä. Minun täytyy siis hyväksyä se laki, joka tässä on esillä, ja hyväksyä se valiokunnan mietinnön mukaan. Mutta sillä nimenomaisella ehdolla ja edellytyksellä, että tätä lakia sovelletaan sillä tavoin, kuin meidän rikoslakimme tämän lain soveltamisesta säätää, jolloin minä edellytän, että kuolemantuomioita tullaan panemaan toimeen vain kaikkein äärimäisimmässä tapauksessa. Että tuomiot tulisivat joka tapauksessa tarkoin harkituiksi, yhdyn kannattamaan ed. Lagerlöfin mietintöön liittämää vastalausetta, sillä minä edellytän, että silloin tulee mahdollisimman täydellinen tarkastus tässä suhteessa aikaansaaduksi.

Mitä tulee sitten siihen, mistä syystä on meidän sotavangeillamme — jos niitä siksi sanotaan — nyt nälkä, niin minä haluaisin ed. Paasivuoren lausunnon johdosta viitata erääseen vanhaan sanantapaan, joka kuuluu: „Sitä, mitä ihminen kylvää, sitä hän saa niittää." Kun tässsä maassa oli viime vuonna täydellinen sosialidemokraattinen valta voimassa, oli meillä se käsitys, että me tulemme ennen pitkää näkemään tavan, millä sosialidemokratia järjestää maan olot paremmin kuin mihin kapitalistit olivat siinä kyenneet. Ja meidän täytyi nähdä se, että meidän sosialidemokraatit olivat valmiit syöksemään oman isänmaansa turmioon sellaisena koekaniinina, jonka tarkoituksena oli osoittaa maailmalle sosialidemokratian toteutumisen viimeinen aste. Silloin ei sosialidemokratian taholta, kun näitä suunnitelmia tehtiin pitkin viime kesää ja syksyä, tämän maan ruokatuotannon lisäämiseksi tehty yhtään mitään. Kun täällä hallitsi sosialidemokraattinen enemmistö eduskunnassa, kun täällä oli sosialidemokraattinen hallitus, silloin tuotiin meidän puoleltamme voimakkaasti esiin vaatimus, että tässä maassa oli tehtävä jotakin ruokatuotannon lisäämiseksi.

Mutta sosialidemokraattiset järjestöt, sosialidemokraattinen hallitus ja sosialidemokraattinen enemmistö eduskunnassa pilkkasivat kaikkia tähän suuntaan tähtääviä meikäläisten yrityksiä. Heidän käsityksensä mukaan oli ruokaa tähän maahan kyllä saatavissa sillä vain, että talonpojilta ja maanviljelijöiltä lypsetään, otetaan pakkolainsäädännön kautta kaikki, mitä suinkin heiltä ihosta irti pääsee. Heillä oli se usko, että kyllä sitä siellä on viljaa, kaikenlaisia elintarpeita, kun vain yhteiskunta ottaa ulos. Niin säädettiin täällä yhteiskunnallinen ulosottolaki emmekä me tahtoneet sitä silloin vastustaa siitä syystä, että me tahdoimme näyttää, että ulosotto sellaisessa pesässä, jossa ei mitään ulosottamista enää ole, ei täytä vaatijan kättä.

Nyt ollaan siinä tilassa, jolloin on saatu kokea, niin porvarit kuin sosialidemokraatitkin, että oli surullinen erehdys luottaa siihen että vain pelkkien aatteiden toteuttamisella, ilman että ruokatuotannon lisäämiseksi tehtäisiin mitään muuta työtä, saataisiin tähän maahan ruokaa. Olen viitannut tähän siitä syystä, että meidän yhteiskuntamme on nyt joutunut tämän sosialistien toimeenpaneman kapinan kautta siihen tilaan, että täällä paraillaan kuolee hyvin paljon ihmisiä nälkään. Niitä kuolee semmoisia, jotka ovat elämänsä tehneet raskasta työtä ja joilta useilta on aikanaan myöskin pakkoluovutuksen kautta otettu elintarpeita niiden tarpeiksi, jotka eivät ainakaan ole tehneet raskasta työtä. Tässä maassa on talollisia, jotka nyt syövät pettua. Täällä on sivistyneitä miehiä, perheitä, jotka syövät pettua ja täällä Helsingin kaupungissa syötiin myöskin rehukakuista tehtyä leipää viime talvena usein, ainakin pari viikon aikana. Syötiinkö pettua, en tiedä, sillä aina ei tietänyt, mitä siinä leivässä oli, mitä saatiin. Jos täällä siis ovat joutuneet ne, j o t k a o v a t v a r s i n a i s e t s y y l l i s e t s i i h e n, että tilanne muodostui tällaiseksi, jos ne ovat joutuneet nälkää kärsimään, se ei minun käsittääkseni johdu siitä ettei tämä yhteiskunta ja valtio tahtoisi heitä ravita, jos olisi mitä antaa. Olen katsonut ympärilleni ja luullut huomaavani, että hallitus on tehnyt kaikki voitavansa saadakseen tyydytetyksi tässä maassa leivän tarpeen, mutta ne yritykset eivät ole tuottaneet toivottua tulosta. Ja jos tässä suhteessa ovat sittenkin jääneet vähille sellaiset kansankokoomuspaikat kuin vankilat, voin vielä senkin myöntää, että jossakin vankilassa voi olla jonkun verran johdossakin vikaa, mutta pääsyy siihen, että täällä nyt nähdään nälkää, sekä vapaat että vankilassa olijat, on sosialidemokraattien aikaansaama. Tällaista huutoa ei kuulunut, vaan huudettin silloin „hyvä". Kun asianlaita on tällainen, ei mielestäni voisi puhua niinkään paljon siitä, että täällä tehdään vääryyttä silloin kun jotkut niistä kärsivät myöskin nälkää, jotka ovat aiheuttaneet nämä tilanteet.

Mitä tulee näihin ulkomaalaisten arvosteluihin meidän nykyisestä asemmastamme, en pane sille suurta arvoa. Mikään maa Euroopassa ei ole kärsinyt eikä kestänyt sitä, minkä Suomi on ollut pakotettu kestämään viime talvena. Olemme kärsineet täällä sellaisen leikkauksen, jonka seuraukset varmasti tulevat vaikuttamaan koko Euroopan historiaan. Suomi on lyönyt bolshevismin alas ja sen kokeen jälkeen, mikä Suomessa on tehty, ei bolshevismi Euroopassa nouse. (Ed. Paasivuori: Tehtiin saksalaisten avulla!) Kun tämä on sanottu, on vain lisättävä, että niillä, jotka ovat jouten, niinkuin esimerkiksi Ruotsissa, syrjästä katsoneet, mitä täällä on tapahtunut, ei ole oikeutta arvostella, miten meillä asiat ovat. Ainoa valta Euroopassa on Saksa, joka on ymmärtänyt, mistä on kysymys. Ja kun Saksa on tarttunut siihen käteen, joka Suomen puolelta kurotettiin silloin, kun Suomella oli hätä, Saksa ymmärsi, että tässä ei ole kysymyksessä vain tuon omille jaloille yrittäneen kansan jaloilleen pääseminen, vaan kysymys on pysäyttää se bolshevismin virtaus, joka Venäjän onnettomista oloista oli Suomen kautta lähtenyt virtaamaan Eurooppaan, pysäyttää tämä virtaus ja samalla vapautta Euroopan ei ainoastaan porvarit vaan sosialidemokraatit siitä kirouksesta, jolla tämä virtaus koko Eurooppaa uhkasi. Saksa käsitti tämän ja osoitti siinäkin, että saksalainen elämäntajunta on korkeammalla kuin niiden valtioiden, jotka tälläkin hetkellä ovat valmiit tukemaan bolshevistisia pyrkimyksiä ei ainoastaan Venäjän vaan myöskin Suomen tuhoksi. (Hyvä!) Yleensä ulkomaalaisten arvostelu sellaisista oloista, joissa me elämme, ei ole sellainen asia, jonka edessä meidän tarvitsee kumartaa. Meidän on yksinkertaisesti koetettava tajuta tilanne omien elimistöjemme kannalta. Kun tällaisessa tapauksessa joudumme arvostelemaan sitä tekoa, josta nyt on kysymys, nimittäin, millä tavalla me voisimme järjestää paraiten niiden kansalaisten elämän, jotka ovat langenneet tähän kapinaan ja nyt ovat vangittuina, niin tässäkään ei ulkomaalaisten asiaan sekaantuva arvostelu riitä, ei ainakaan niiden, jotka ovat kaikki voitavansa tehneet estääksensä meidät vapautumasta siitä kapinatilasta, joka meillä vallitsi. Kun tältä

kannalta otan asian, näyttää minusta selviöltä, että Suomi ei jaksa tulla toimeen kaikkien näiden vankien kanssa. Täytyy olla jokin paikka, johon heidät sijoitetaan. Onko se paikka, jonka Suomi voi vastedes valtiollisten rajainsa uudestaan määräämisen kautta itsellensä hankkia, onko se jokin toinen valtio, se on nyt tässä enemmän toisarvoinen kysymys. Pääasia on se, että näiden kansalaisten niitä yhteiskunnallisia oikeuksia, joita jokaisessa oikeusvaltiossa rikoksentekijällekin taataan, ei loukata. Se taas edellyttää, että jos Suomi tulee näitä nyt vangittuja rikoksentekijöitä sijoittamaan johonkin toiseen valtioon, sen täytyy silloin tapahtua sellaisen sopimuksen kautta, jossa selvästi määrätään, että niistä ei saa tulla mitään orjia eikä mitän paariasluokkaa, vaan että ne tulevat siellä olemaan työntekijöitä, jotka saavat itse nauttia palkan siitä työstä, minkä he tekevät. Kun he tulevat siihen tilaan, silloin kun tämän mietinnön mukaan tuomioita hallitus järjestää, ei ole syytä valittaa, että heille on tehty vääryyttä. Minulla on se usko, että useat näistä tulevat mielellänsä menemään tällaisissa olosuhteissa toiseen valtakuntaan. Siitä on se etu heille itselleen, että he tulevat silloin saamaan myöskin elää siellä enemmän vapaissa oloissa, kuin mitä kotimaa vastaavissa oloissa vastaavan tuomion täällä toimeenpantua voisi heihin nähden toteuttaa. He voivat myös ansaita oman ja perheittensä elatuksen. Täällä äsken sanottiin, että on vaikeata järjestää heille kasvatusta näissä ulkomaalaisissa oloissa. Mutta tässäkin suhteessa voi kotimaa tehdä heille jotakin. On hyvin luultavaa, että näitä työläisiä tultaisiin järjestelemään jonkinlaisiksi siirtokunniksi. Kotimaan velvollisuus on silloin pitää huolta siitä, että näissä siirtokunnissa on sekä opetus että sielunhoito aivan sellainen, minkälainen se kunnollisessa suomalaisessa yhteiskunnassa on. Ja sitä vastaan minun käsitykseni mukaan sillä valtakunnalla, johon mahdollisesti tultaisiin tällä tavalla näitä rikoksentekijöitä siirtämään, sitä vastaan sillä ei saata olla mitään. Täten voidaan siis kasvatuskysymys järjestää. Se on siis sellainen asia, jonka Suomen valtio kyllä voi järjestää.

Siis kannatan tätä valiokunnan mietintöä ja edellytän, että se toimeenpantuna niillä huomautuksilla, joihin lausunnossani olen viitannut, tulisi olemaan hyödyksi myöskin niille kansalaisille, jotka väärän yhteiskunnallisen opin langettamina ovat joutuneet niin syvästi rikkomaan isänmaatansa vastaan.

Puhemies: Asian enempi käsittely keskeytetään, kun istunto myöhäiseksi kuluneen ajan takia nyt on lopetettava. Kuitenkin toimitetaan päiväjärjestyksessä oleva pöydällepano.

Pöydällepano:

Suurten tulojen suostuntaveroa vuodelta 1917

koskevan hallituksen esityksen n:o 46 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 11,55 illalla.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

77. Perjantaina 5 p. heinäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi säästöpankeista 1507
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 42 ja 42 a; pankkivaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 28.

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten täytäntöönpanosta 1508
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 44; lakivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 57.

Ensimäinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi suurten tulojen suostuntaverosta 1526
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; hallituksen esitys n:o 46.

Esitellään:

4) Ehdotuksen laiksi ulkomaalaisen ottamisesta Suomen kansalaiseksi sisältävä hallituksen esitys n:o 71 1528
5) Ehdotuksen laiksi 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä erinäisissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä

Siv.

laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 72 1528
6) Ehdotuksen laiksi kaupunkien poliisitoimesta sisältävä hallituksen esitys n:o 73 1529
7) Ehdotuksen maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi sisältävä hallituksen esitys n:o 74 ..... „

Toinen käsittely:

8) Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 45; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 2; ed. E. Saaren edusk. esit. n:o 4; ed. Luopajärven y. m. edusk. esit. n:o 5; ed. Tågin y. m. anom. ehd. n:o 14 ja ed. Ottelinin anom. ehd. n:o 15.

Pöydällepanoa varten esitellään:

9) Lakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia 1529
10) Lakivaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta ..... „
11) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 6 edustaja Onni Rantasalon y. m. anomusehdotuksen johdosta, joka koskee Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiölle Suomen Pankista myönnettyjen lainojen irtisanomista ..... „

Siv.

12) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 7, koskeva kapinan aikana Suomen Pankin nimessä liikkeeseen laskettujen setelien käypäisyyttä 1530

13) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 8 koskeva palkanlisien myöntämistä Suomen Pankin virkailijoille ..... „

14) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 9, sisältävä ehdotuksen laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinantooikeudesta ..... „

15) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 10, koskeva Suomen Postisäästöpankin tilaa ja hoitoa vuonna 1916 ..... „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Kallio, Kotila, K. E. Linna ja Louhivuori.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta yksityisten asiain takia tämän päivän täysi-istunnosta saa ed. Kotila.

Välikysymys vankileireissä vallitsevista oloista.

P u h e m i e s: Esitellään ed. Hornborgin y. m. allekirjoittama, viime täysi-istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu välikysymys, joka koskee vankileirissä vallitsevia oloja. Tämän johdosta on minun ilmoitettava, että 22 eduskunnan jäsentä, kysymyksen tekijät niihin luettuina, on puhemiehelle annetussa kirjelmässä ilmoittanut yhtyvänsä kannattamaan tätä välikysymystä ja että kysymys näin ollen on puhemiehen toimesta annettu tiedoksi asianomaiselle hallituksen jäsenelle, joka on ilmoittanut tässä istunnossa aikovansa antaa vastauksen välikysymykseen. Sittenkuin tämä vastaus on annettu ja sen johdosta ehkä aiheutunut keskustelu julistettu päättyneeksi, esitän sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, josta säädetään Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ssä, sellaisena, kuin se kuuluu 31 päivänä joulukuuta 1917 annetussa laissa. Silloin vielä on tilaisuus niillä, jotka ehkä eivät hyväksy yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen, tehdä ehdotuksensa.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Senaattori T h e s l e f f: Eduskunta on esittänyt hallituksen vastattaviksi seuraavat kysymykset:" Missä määrin on ollut mahdollista kapinaan osallisuudesta vangittujen kohteluun soveltaa vankien kohtelussa hyväksyttyjä yleisiä ihmisystävällisiä periaatteita, sellaisena, kuin nämä periaatteet esiintyvät lainsäädännössämme" ja „onko hallitukselle tunnettua, että vankileirissä on ilmaantunut epäkohtia, jotka ovat johtuneet asianomaisten viranomaisten laiminlyönneistä, ja jos niin on laita, mihin toimenpiteisiin hallitus on sen johdosta ryhtynyt?"

Koska sotavankilaitos, oltuaan aikaisemmin armeijan ylipäällikön alainen, viime kesäkuun puolivälistä asti kuuluu sota-asiaintoimituskuntaan, kunnes vankien tultua tuomituiksi, heitä koskevat asiat siirtyvät oikeustoimituskuntaan, saan minä eduskunnalle kunnioittaen esittää seuraavaa:

Kapinan johdosta vangittuja on nykyään kaikkiaan 72,589 henkilöä, niistä 68,014 miestä ja 4,575 naista. Vangit säilytetään etupäässä lääninhallituskaupungeissa sekä Tampereella, Riihimäellä, Tammisaaressa ja Lahdessa olevissa vankileireissä. Suurimmat ovat Helsingin, nim. Suomenlinnan, sekä äskenmainittujen paikkojen vankileirit; niissä on kussakin noin 8,000 à 9,000 vankia.

Vankien alustavan kuulustelun ovat suorittaneet lainopillisesti sivistyneet henkilöt ja tulee se työ parin viikon kuluessa loppuunsuoritetuksi. Tutkintotuomarit ovat tutkinnon perusteella jakaneet vangit kahteen ryhmään: ensimäiseen ne, jotka ovat katsottavat vaarallisimmiksi, kuten johtajat tai muut törkeät rikoksentekijät, sekä toiseen ryhmään vähemmän syylliset. Alustavissa tutkinnoissa on kokonaan vapautettu noin 10 % kuulustelluista. Ensimäiseen ryhmään tulee tutkimustyön päätyttyä kuulumaan noin 10—15,000 vankia, toiseen noin 65,000 vankia. Kun laaja todistusaineisto on näinä päivinä läpikäyty ja järjestetty, lasketaan ne vangit, jotka poliisiviranomaisten tai suojeluskuntien antamien lausuntojen tai muun luotettavan selvityksen nojalla havaitaan vaa-

rattomiksi, senaatin päätöksen nojalla toistaiseksi pois vankiloista, mutta tulee heidän kutsun saatuaan viipymättä saapua oikeuden eteen. Kaikista vankiloista arvioidaan tulevan täten laskettaviksi pois noin 20,000 vankia. Kun tämä joukko käsittää ne, jotka pakotuksesta tai muuten harhaan johdettuina ovat joutuneet kapinaan osallisiksi, ei se voi olla yhteiskunnan turvallisuudelle vaarallinen, varsinkin kun vapaalle jalalle pääsevät tulevat olemaan tarkan silmälläpidon alaisina. On vain toivottava, että yhteiskunta valmistaa näille poispääseville tilaisuuden hyödylliseen työhön, johon suuri osa vangeista on ilmoittanut halukkaaksikin ja jota nykyisenä vuodenaikana on kyllä tarjolla.

Mitä sitten tulee oloihin vankileireissä, joihin edelleen jää suuri joukko vankeja, niin on luonnollista, etteivät ne joka suhteessa voi olla tyydyttäviä; eikä sitä voida odottaakaan aikana, jolloin lähes toinen puoli kansaamme syö pettua. Ravitsemistilan ollessa epätyydyttävän, on myös taudin vaara lähellä ja kun ottaa huomioon, että kapinalliset olivat läheisessä tekemisessä idästä saapuneiden joukkojen kanssa ja siten ovat saaneet Venäjällä raivoavien kulkutautien tartunnan, niin on ymmärrettävää, että terveydelliset olotkaan eivät voi vankileireissä olla tyydyttävät.

Saadakseen selville vankileireissä vallitsevan tilan, on senaatti viime kuun alussa määrännyt kaupunginviskaalin A. Mestertonin sekä senaatiin prokuraattori puolestaan hovioikeudenviskaali O. Möllerin toimittamaan tarkastuksen kaikissa vankileireissä, joissa kapinan johdosta vangittuja säilytetään. Tarkastus on aloitettu viime kesäkuun 6 päivänä Oulun vankileirissä ja kesäkuun kuluessa jatkettu, niin että nyt ovat lähes kaikki leirit tarkastetut. Helsingin ja Tammisaaren sekä Sortavalan ja parin muun pienemmän leirin tarkastuksista ei vielä ole saapunut kertomusta.

Tarkastajat ilmoittavat kertomuksissaan, että vankien saama ravintomäärä on jokseenkin riittävä; nimenomaan mainitaan se siksi, että vankien saama ravintomäärä on jokseenkin riittävä; nimenomaan mainitaan se siksi Tampereen, Turun ja Kuopion suurista vankileireistä. Lahden vankileireissä annettu ruoka vastasi yli 2,000 lämpökaloriaa; Riihimäellä sai työssä oleva vanki noin 2,700 ja työtön 1,872 kaloriaa vastaavan ravinnon päivässä. Mikkelissä vaihteli työttömän vangin ravinnon kaloriamäärä 1,407—1,679 ja työtätekevän 1,814—2,134; Lappeenrannassa oli se hiukan yli 1,500, Viipurissa, jossa, kuten tunnettu, on kauvan vallinnut erityisemmän ankara elintarvepula ja josta vankeja sen vuoksi on alettu siirtää pois, oli kyllä tapahtunut, kuten kesäkuun 17 päivänä pidetystä tarkastuksesta annetusta kertomuksesta ilmenee, että vangit eivät viiteen päivään olleet saaneet annokseen kuuluvaa leipää, jauhoja eikä voita, mutta että näitä ravintoaineita oli kuitenkin saapunut, joten ruokaa seuraavana päivänä oli voitu parantaa.

Yleisen siisteyden ja puhtauden kannalta eivät tarkastajat ole havainneet olleen aihetta tehdä muistutuksia, päinvastoin arvostellaan se hyväksi useimmissa leireissä, Kuopiossa nimenomaan kiitettäväksikin. Tarttuvia tauteja, kuten isoarokkoa ja tulirokkoa potevia, ja muitakin lievempiä tauteja oli kuitenkin vankileireissä esiintynyt. Lahden vankileirissä oli 9,896 vankia — 243 sairasta, paitsi haavoittuneita, ja näistä oli 81 isoarokkoa sairastavaa; Tampereen leirissä 6,894 vangista oli noin 400 sairasta, niistä isossarokossa 79 ja tulirokossa 50; Riihimäellä oli 8,490 vankia — sairaana 264, mutta vain 5 isossarokossa, tulirokossa sitävastoin 69. Sairaat olivat eroitetut terveistä sekä olleet lääkärien ja sairaanhoitajien hoidossa. Kulkutautien enempää leveämistä on koetettu estää, muutamissa vankiloissa on se jo onnistunutkin.

Tarkastuksen tulos siis kyllä osoittaa, että vankien ravitsemistila ei, varsinkaan kaikissa vankileireissä, ole ollut täysin tyydyttävä. Mutta olot ovat kuitenkin yleensä parempaan päin kehittymässä. Niin esimerkiksi viime kesäkuun 22 päivänä käsitti vangeille annettu ravinto, sotavankilaitoksen, muonitusosaston päällikön Otto Lumpeen ilmoituksen mukaan, keskimäärin 1,517 lämpökaloriaa; saman kuun 26 päivänä oli vastaava luku noussut 1,662:een ja viimeisen raportin mukaan sisältää työttömän vangin päivämuona keskimäärin 1,717 sekä työtätekevän 2,281 lämpökaloriaa. Työtätekemättömän miehen katsotaan tarvitsevan noin 2,000 ja työtätekevän noin 3,000 kaloriaa päivässä, joten siis vankien ravinto voidaan pitää verrattain tyydyttävänä.

Tavattoman vankimäärän vuoksi ja kun maa ei ollut varustautunut vastaanottamaan niitä vankilaumoja, jotka kapina on tuottanut, on vankiloissa myös ilmakuutiomäärä yleensä ollut pienempi, kuin mitä kasarmissa asuvalle miehistölle katsotaan tarpeelliseksi, nimittäin päivällä vähintään 8 ja yöllä vähintään 13 kuutiometriä. Vankiloissa on vastaava kuutiomäärä ollut 8,7 ja 6 kuutiometriä vankia kohti, jossakin vankilassa vieläkin pienempi. Tämä ilma-

kuutiomäärän pienuus on kuitenkin tullut korvatuksi siten, että ikkunoita on kesänaikana pidetty auki. Sitäpaitsi ovat vangit saaneet päivisin olla ulkosalla.

Suuria vaikeuksia on liina- ja sänkyvaatteiden puute tuottanut. Alkuaikoina tapahtui muutamissa vankiloissa, etteivät vangit viikkokausiin voineet saada puhtaita liinavaatteita ja olivat pakotetut makaamaan lattialla vaatteissaan.

Että tarttuvia tauteja on päässyt leviämään, on ymmärrettävää, kun ottaa huomioon, että tauteja oli kapinan aikana liikkeellä, eikä vähimmin juuri kapinallisten keskuudessa, etupäässä heidän asetoveriensa venäläisten levittäminä. Tarttuvista taudeista on varsinkin isorokko saanut jalansijaa leireissä. Hämeenlinnan leirissä, jossa olot ovat olleet huonoimmat, olivat kaikki vangit jo toukokuun 15 päivään mennessä rokotetut, mutta siitä huolimatta nousi isorokkotapausten luku, oltuaan saman kuun 17 päivänä 14, seuraavan kesäkuun 1 päivänä 63:een, 18 päivänä oli se 430 ja kuluvan kuun 1 päivänä 560. Paitsi isoarokkoa, on vankiloissa ilmennyt myös tulirokkoa. Kaikissa vankiloissa on kuitenkin ryhdytty tarmokkaaseen työhön tautien vastustamiseksi ja toivottavaa on, että epäkohdat saadaan piakkoin poistetuiksi. Työtä vaikeuttaa lääkärien ja sairaanhoitohenkilökunnan puute; valtion palveluksessa olevat eivät voi tarvetta tyydyttää, sillä sairaloisuuden levenemisen vuoksi on lääkärin tarve yleinen; yksityislääkäreitä taas ei ole ollut riittävästi työhön saatavissa.

Vankien kasvatustyöstä pitävät huolta sitä varten asetetut virkailijat sekä papit. Vankileirejä varten toimitettu lehti ilmestyy kerran viikossa 6,000 kappaleen suuruisena painoksena ja jaetaan sitä kaikkiin vankiloihin. Kirjallisuutta on koottu suuret määrät ja 57 suurta kirjalähetystä on toimitettu vankien kasvatusvirkailijoille.

Vankeja on viime aikoina alettu lähettää töihin yksityisten työnantajien ja valtion työmaille, nykyään työskentelee tällaisissa vankityösiirtoloissa, samoin kuin sisätöissä vankileireissä, yhteensä noin 10,000 vankia. Viime aikoina on vankityövoiman kysyntä ollut suuri, ja kun vankeja on tullut suurempi joukko tuomituksi, tullaan heitä laajemmassa määrin siirtämään valtion soille kuivaus- ja maanviljelystöihin, rautatie- ja kanavoimistöihin y.m.; vankileireissä tullaan myös aikaa myöten laajemmassa määrässä järjestämään sisätyötä vangeille, varsinkin sotaväen varustamista varten.

Esittämäni selostus osoittaa, etteivät olot ole kaikin puolin tyydyttävät, mutta on otettava huomioon, että tehtävä, varsinkin alussa, oli ylivoimainen. Lyhyessä ajassa, muutamissa päivissä, oli sijoitettava kymmeniätuhansia vankeja, vartioiminen järjestettävä ja ravintoa hankittava — kaikki aikana, jolloin esim. liikenneolot eivät vielä olleet ehtineet järjestyä ja vakaantua. Mitä erityisesti vankien ravintoon tulee, ei se, vaikka parannusta siihen yleensä onkin saatu, vielä ole riittävä, varsinkin kun vangit pitemmän aikaa ovat olleet heikosti ravittuja, mutta tämän rinnalla on, kuten jo mainittiinkin, huomattava, että maassa yleensä vallitsee ankara puute elintarpeista ja että suuri osa kansaamme sen vuoksi syö pettua leivän asemesta eikä voi toivoakaan ravintonsa parantamista ennen uutista. Elintarvepulasta saa sotaväkemmekin kärsiä, senkin annokset ovat liian pienet. Ravinnon niukkuus aiheuttaa myöskin sen, että maassa vallitsee yleinen sairaudentila, kulkutauteja on liikkeellä ja ihmiset ovat yleensä heikkoja ja vastustuskyvyttömiä; sitä valittavat niin hyvin yksityiset kuin yleiset laitokset ja liikkeet.

Tilannetta vankileireissä tulee toivottavasti paljon helpottamaan se, että, kuten jo mainittiin, noin 20,000 vankia lähipäivinä lasketaan vapaalle jalalle. Tähän toimenpiteeseen ei aikaisemmin ole voitu ryhtyä, sillä toukokuussa ja vieläpä kesäkuun alussakin vallitsivat maassa siksi epävarmat olot, että ei voinut tulla kysymykseen laskea vankeja pois vankiloista. Niin pian kun siihen katsottiin voitavan ryhtyä, on neuvotteluja asiasta pidetty ja tehty yleensä se, mikä nykyoloissa on ollut mahdollista. Kun nämä 20,000 vaaratonta vankia ehditään päästää vapaiksi ja kun todennäköistä on, että työhönsä ryhtyneet valtiorikosoikeudet tulevat laajasti käyttämään ehdollisia tuomioita, niin tulee vankimäärä läheisessä tulevaisuudessa huomattavasti vähenemään ja jäljelle jäävien hoito samalla käymään helpommaksi.

Mitä tulee taas vankilaviranomaisten toimintaan, niin ei mitään suurempia laiminlyömisiä ole siinä havaittu. Totta on, että kun toimihenkilöitä oli kiireesti saatava, ei aina voitu osua sopivaan henkilöön, mutta missä virheitä on tehty, on sopimaton virkailija poistettu ja koetettu tilalle saada tehtävänsä tasalla oleva henkilö. Havaitut epäkohdat ovat niinikään mahdollisuuden mukaan poistetut heti, kun niistä on tieto saatu. Senaatti on myös, tarpeellisen yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi, asettanut erityisen virkamiehen esittelemään kapinan johdosta vangittuja henkilöitä koskevia

asioita sekä tarkastamaan sanottujen vankien hoitoa.

Keskustelu:

Ed. Hornborg: Jag ber att å interpellanternas och — jag tror mig våga säga det — å vårt samhälles vägnar få tacka regeringen för det svar på den gjorda interpellationen, som nu har lämnats. Det svar, som gifvits, har ytterligare bidragit till att öfvertyga mig om att det var fullt på sin plats, ja till och med nödvändigt, att en interpellation i denna fråga framställdes.

Den sakliga och öppna förklaring, som landtdagen nu fått höra, har enligt min uppfattning till fullo bekräftat, hvad man på förhand kunde antaga beträffande förhållandena inom fånglägren. Missförhållanden hafva faktiskt förekommit, förekomma delvis ännu, men i allt väsentligt ha dessa missförhållanden berott på det i landet rådande tillståndet. De hafva icke kunnat undvikas och ha endast småningom kunnat afhjälpas. I någon mån hafva själffallet missförhållandena vid fångarnas behandling berott dels på den kvantitativa, dels också på den kvalitativa bristfälligheten hos den personal, som varit tillgänglig i och för fångarnas bevakning och vård. Att denna personal icke i alla afseenden kunnat fylla måttet, är alldeles själffallet, med hänsyn till den hast, som var nödvändig, då det gällde att ordna frågan om fångarna, och med hänsyn till de fängslades oerhörda antal, som ju i själfva verket närmar sig 2½ % af landets hela folkmängd. Såvidt jag kunnat bilda mig en riktig föreställning i denna fråga, har verklig vårdslöshet spelat en jämförelsevis ringa roll beträffande de missförhållanden, som rådt. En mindre roll har afsiktlig vårdslöshet, förestafvad af hätskhet eller hämndlystnad, spelat. Det kan ju hända, att dylikt i enstaka fall, i enstaka detaljer kunnat påvisas, men, som sagdt, någon roll i det stora hela synes detta icke ha spelat.

Jag tror mig kunna tillägga till den förklaring regeringen har afgifvit, att i vissa detaljer de bristfälliga hygieniska anordningarna i de ryska kasernerna i sin mån bidragit till att försvåra vården af fångarna. Jag känner ett och annat dylikt fall.

Den afgifna förklaringen måste, synes det mig, i alla afseenden betecknas såsom tillfredsställande.

Jag ber att ytterligare få framhålla ett par synpunkter för bedömandet af det svåraste missförhållandet, nämligen lifsmedelsbristen. Det är icke nog att uppskatta fångarnas näring i kalorier och jämföra kaloritalet med det, som anses vara normalt. För att en jämförelse i detta fall skall blifva rättvis, måste fångarnas näring jämföras med den, som icke fängslade personer i detta land under de gångna månaderna lefvat af. Jag tror att, om en sådan jämförelse kunde göras, det skulle visa sig, att fångarna haft det jämförelsevis vida mindre illa ställdt än man nu är böjd för att antaga.

En annan omständighet, som måste tagas i betraktande, är den, att i ett fall sådant som detta rykten alltid à priori måste antagas vara i mer eller mindre hög grad öfverdrifna. Jag kan icke underlåta att här nämna ett belysande exempel. Alldeles nyligen har ju en person, som dock borde vara vederhäftig, offentligen talat om en „mördad" medlem af Finlands landtdag, fröken Hulda Salmi. Strax därpå föreligger det ett egenhändigt bref af samma före detta medlem af Finlands landtdag, som i själfva verket befinner sig i lifvet och förklarar sig hafva det efter omständigheterna väl ställdt. Det är skäl att, då man hör sensationella rykten rörande fångars behandling, minnas ett fall sådant som detta.

Huru som hälst, huru förklarliga missförhållandena än må vara, så äro de dock beklagliga. Men i stort sedt kunna de icke tillskrifvas brottslig försummelse. Allra minst torde sådan försumlighet kunna läggas regeringen till last. Regeringen har i själfva verket under de gångna tiderna stått inför en sådan massa svårlösta problem, att den icke kunnat egna ett och hvart af dem den uppmärksamhet, som det i och för sig hade förtjänat. Under sådana förhållanden synes det mig, att regeringen gjort hvad man rimligtvis kan begära för ordnandet af frågan om fångarnas behandling, och efter den förklaring, som nu har afgifvits, tror jag att man kan vara förvissad om, att regeringen skall göra hvad på den ankommer för att såvidt möjligt afhjälpa de ännu bestående missförhållandena. Detta är ur mera än en synpunkt nödvändigt. Det är nödvändigt med hänsyn till vårt anseende som kulturnation, det är också nödvändigt med hänsyn till det framtida förhållandet mellan olika partier och olika kretsar inom vårt folk.

Ed. Paasivuori: Herra ministerin selostuksesta asiain tilasta vankeinhoidon alalla käy jo osittain ilmi, että ravinto on niukka, vaikka ei siitä käykään ilmi, että se on samalla huono.

Tautisuus sen johdosta on tavattoman suuri ja samoin kuolevaisuus. Mutta kun ravinto on näin niukka, niin minkätähden sitten on estetty pitkän aikaa vankien omaiset lähettämästä tutkintovangeille ruokaa ja rahaa? Minulla on eräitä vankien kirjeitä, joissa he sanovat, että kaikki ruoka ja raha, minkä omaiset lähettävät, takavarikoidaan heti. Jos kerran omaiset voivat kustantaa ja lähettää tutkintovangeille ruokaa, niinkuin asetuksen mukaan siihen on oikeus tutkintovangeilla saada ruokaa ostaa omalla rahallaan tai heidän omaistensa lähettämänä, niin miksi sitä estetään? Ja sitähän on tehty julkisilla kuulutuksilla, ettei mitään semmoista saa lähettää. Vasta viime aikoina on taas sallittu joinakin päivinä viikossa omaisten lähettää ruokaa. Pakettien lähetys tänne, esim. Suomenlinnaan, on ollut jotenkin vaikeaa, niin että paketeista usein on saapunut ainoastaan päällyskuori, osoitelappu, eikä mitään tavaroita sisällä, joten siinä on ilmeinen epäkohta olemassa. Samoin makuuhuoneet, kova lattia, vieläpä epätasaiset laudat, niinkuin Pietarsaaren vankilassa on ollut, monessa kerroksessa samassa huoneessa, suoraan sanoen niinkuin sillit tynnyrissä, eikä minkäänlaisia makuuvaatteita, ainoastaan omia pitovaatteita ovat saaneet levittää allensa. Samoin on asianlaita, että samaan huoneeseen on vankeja pieneen lattian pinta-alaan pantu liian paljo, niinkuin monestakin heidän kertomuksestaan käy ilmi, että korkeintaan yksi neliömetri pinta-alaa on vankia kohti, joten yön aikana permanto on täynnä makaajia, niin että jos ulos tahtoo mennä, ei pääse mihinkään. Se ei paljo merkitse, että korkeista huoneista otetaan kuutiometrimäärät, sillä senhän terveydenhoitomiehet tietävät, että raskas ilma pysyy alhaalla ja jos tervettä ilmaa ylhäällä on, niin alhaalla oleva ihminen ei saa sitä hyväkseen käyttää. Se ei ole mikään naurunasia, sen todistavat myös lääkärit, että raskas ilma laskee alas ja terve ilma on ylhäällä. (Keskustasta: Ei hallitus voi sitä estää.) Silloin on hankittava suurempia huoneita, jos kerran vankeja pidetään. Jos kerran niin suuri tilanahtaus on, niin miksi välttämättömästi pitää ottaa aivan syyttömiä ihmisiä sinne, niinkuin asianlaita on monialla? Minkätähden sitten pidetään 4—5 kuukautta ihmisiä ja lopuksi vapautetaan, niinkuin oli esim. Kurkisen laita. Hän vangittiin viime helmikuun alussa, kuljetettiin Pietarsaaren vankilaan ja sai virua siellä kurjuudessa, elättäen kirppuja ja täitä, ja sitten siirrettiin Tammisaaren vankileiriin, josta vasta juhannuksen jälkeen pääsi vapaaksi. Niitä on monia samanlaisia.

Sitten ne viralliset tarkastukset. Kuinkahan nämä tarkastukset pidetään, millaisia ne oikeastaan ovat olleet? Eräs mies, joka oli ollut Viipurissa, kun tarkastus toimitettiin, on kertonut, että vangeille oli ilmoitettu, että ne, jotka tekevät valituksen, ne siirretään ensimäiseen luokkaan, jossa luokassa tulee useimmille kuolemanrangaistus. (Vasemmalta: Kuka se oli?) Ei minun tarvitse siitä nyt tehdä ilmiantoa. Ja on luonnollista, että vähemmänkin painostuksen alaisena eivät ihmiset uskalla julkilausua sitä, mikä totuus on. Eiväthän työläiset uskalla esimerkiksi tehtaissa ammatintarkastajalle aina sanoa, että täällä on niitä ja niitä epäkohtia, koska siitä olisi seurauksena heti työstä eroittaminen. Ja siksipä täytyykin semmoiset ilmiannot ja epäkohtain valittelemiset järjestää aivan toisella tapaa, kuin mitä nyt on tehty ja tahdottu päästä viralliseen lausuntoon, jolla kaikki nämä epäkohdat julistetaan mitättömiksi.

Minä voin puhua omasta kokemuksesta, minähän olin siellä tiedusteluosastossa, valkoisten ohraanassa, kolme vuorokautta. Ruoka talon puolesta ei ollut niin erinomaista: happamia, suolattuja silakoita aamiaiseksi ilman leipää, päivälliseksi hapankaalia ilman leipää, illalliseksi kalasoppaa, vesilientä, jossa lautasella oli pari silakanpäätä, ilman leipää. Tämä oli ensimäisen päivän ravinto. Teetä ilman sokeria. Toisena päivänä annettiin pikkanen pala leipää, silakka ja kaalisoppa samanlainen kuin edellisenä päivänä. Tosin se oli vähän parempi kuin ensimäisenä päivänä. On selvää, että se oli jotenkin huono, ettei siitä huoli lähteä puolustuspuheita pitämään. Sinne tuotiin henkilöitä, jotka oli Viaporista vapautettu, mutta sitten uudestaan otettu kiinni. He kertoivat, että Viaporissa oli aikaa kokonainen viikko, jolloin ei saanut leipää ollenkaan, ja joiden miesten kasvot todistivat, että heitä oli nälässä pidetty. No, entä sitten muissa vankileireissä. Minulla on tässä Lahdesta saapuneesta kirjelmästä otettu muutamia seikkoja, jotka kuvaavat oloja siellä. Täällä sanotaan, että ruokajärjestelmä on kerrassaan huono, useat ravintoaineet ovat mädäntyneitä, kuivatut kalat y. m. s., että keitto niistä yleensä on ihmisravinnoksi kelpaamaton. Samoin sillit, joita heille ravinnoksi annetaan. Siitä johtuu sairauksia, joista on kuolema seurauksena. Keskimäärin 15 henkilöä kuolee päivässä. Kohtelun yleensä valitetaan olevan epäinhimillistä. Ei tarvitse juuri säännöistä paljoakaan poiketa, kun

pannaan piinapenkkiin, johon mies asetetaan vatsalleen, riisutaan alasti, annetaan 10—20 ruoskaniskua tai keppiä. Sairashoito on puutteellinen tai oikeastaan kelvoton. Kun sairaat viedään sairasosastoon, niin ne saavat siellä virua kovalla sementtilattialla ja ne oikeastaan sinne viedään kuolemaan eikä saamaan hoitoa. Että vankien ampumisia on tapahtunut, siitä ei herra ministeri puhu, ei sanallakaan mainitse mitään näistä omavaltaisista vankien teloittamisista. Viimeiset teloitukset sanotaan tapahtuneen kesäkuun 14 päivän vastaisena yönä, jolloin losettijonossa olleista 4 miestä ammuttiin ikkunan läpi ilman edelläkäypiä varoituksia. Ja 16 päivänä ruokailuhuoneessa ruoka-aikana kerrotaan ammutun yhden miehen.

Nämä tällaiset seikat nehän selviävät myös Viipurin läänin kuvernöörin virallisesta julistuksesta, joka hiljattain oli sanomalehdessä julaistuna, m. m. Helsingin Sanomissa, jossa sanottiin paljon enemmän ja monipuolisemmin, kuin mitä tässä minä olen esittänyt. Tässä on minulla eräs paperi, jonka äsken eräs neitonen minulle toi. Siinä sanotaan, että meriväen kasarmissa on päivätty eräs kirje heinäkuun 3 päivältä 1918, josta esitän seuraavat kohdat: „Mitä tulee oloihin vankilassa, en voi muuta ymmärtää, kuin että on tulossa katastroofi. Tänään pyörtyi yhdessä ainoassa ruokajonossa 3 henkilöä soppaa jonottaessaan. Näin sen omin silmin. Tänään kutsuttiin ensi kerran koko aikana erään huoneen pihalle voimistelemaan noin 50 miestä, 20 oli niin heikkoa, että he eivät voineet ottaa osaa tähän voimisteluun. Kun upseeri oli selittänyt ensimäiset käsivarsiliikkeet, kädet ylös ja taaksepäin ja komensi ylös, pyörtyi kohta eräs ja oli kannettava pois. Tämän ensimäisen käsivarsiliikkeen johdosta oli moneń miehen pakko poistua rivistä ja kun liike oli uusittu, piti koko voimistelu keskeyttää. Kaikkien voimat loppuivat lopen. Tohtori Rosvall oli täällä ja sanoi, että terveyssuhteet ovat huonommat, kuin mitä ne ovat olleet pitkään aikaan. Kuumuus tulee ehdottomasti murtamaan useimpien heikot voimat. Järjestys on, kiitos luutnantti Stenmanin, mahdollisimman ankara. Joka päivä saavat kymmenet henkilöt ruumiillista kuritusta kaikkien nähden ja kellareihin viedään usein ylimääräisiä rangaistuksia saaneita pienimmistäkin rikoksista. Sitten kerrotaan tuomioista täällä. Eräs Juho Sahlgren on täällä tuomittu kymmenen vuoden kuritushuoneeseen sellaisesta rikoksesta, jonka joku Juho Sahlgren oli tehnyt, ilman että tuomitun on sallittu edes todistaa erehdyksen tapahtuneen. Hän ei saa vedota tuomiosta, ainoastaan pyytää armoa ja osoittaa katumusta." Toisessa kirjeessä, joka tuli aikaisemmin, kerrotaan, että lueteltujen henkilöiden rangaistukset olivat: yksi tuomittu kuolemaan, kolme elinkautiseen kuritushuoneeseen, viisi 10 vuodeksi, yksi 9 vuodeksi, kymmenen 8 vuodeksi, kaksi 4 vuodeksi, yksi $3^1/_2$ vuodeksi. Jokainen tavallinen punakaartilainen, joka on kivääriä kantanut, saa 8 vuotta ja kirjoittaja lisää: „Tuomiot ovat niin suhteettomat, ettei kukaan voi ottaa niitä vakavalta kannalta."

Ed. Rosenqvist: Den senaste talarens uttalande har icke ändrat min uppfattning af den afgifna förklaringen. I likhet med herr Hornborg anser jag denna förklaring tillfredsställande och uttalar, liksom han, den förhoppningen, att regeringen måtte göra allt hvad i dess förmåga står för att aflägsna de missförhållanden, som ännu finnas. Vill man objektivt och rättvist bedöma förhållandena i våra fångläger, har man att taga hänsyn till den allmänna nöden i landet och icke minst till de olyckliga förhållanden, som den röda revolutionen skapat. I dessa ligga innerst roten äfven till de lidanden, som dessa fångar fått genomgå.

Ed. Rentola: Välikysymyksen teko kyseessäolevasta asiasta on ollut paikallaan, ei sentähden, että suomalaisella yhteiskunnalla olisi tunnollaan tässä asiassa erikoisempaa kuin muissakaan maamme yleisten asiain hoitamiseen kuuluvissa asioissa tänä poikkeuksellisena aikana. Vaan sentähden, että ne suuresti liioitellut kuvaukset, joita vankilaoloistamme on levitetty sekä kotimaassa että ulkomailla, tulisivat torjutuiksi. Sillä sehän on meille kaikille tunnettua millaisella intohimolla ulkomailla sekä meidän pakoonpäässeet kapinalliset että heidän ystävänsä, joku Tukholman pormestari ja muut sen sellaiset, kuvaavat meidän vankilaolojamme mitä synkimmillä, mustimmilla väreillä ja koettavat saada Suomen nykyisen hallituksen ja Suomen oikeusvaltion sinänsä aivan epäedullisesti arvostelluksi ulkomailla. Tuota ei nähdäkseni voida olla torjumatta, ellemme tahdo asettaa jotakin valtion arvosta vaaranalaiseksi ja siihen nähden katson tämän välikysymyksen vastaavan tarkoitustaan. Hallituksen puolelta on nyt annettu tietääkseni, mikäli omista vähäisistä kokemuksistani voin johtopäätöksiä tehdä, totuudenmukainen selostus. Siitä syystä minäkin puolestani katson, että hallitus on tyydyttävästi voinut Suomen

kansan maineen tässä asiassa pelastaa, sillä sitä on vakavasti uhattu erityisesti maamme rajain ulkopuolella. Ed. Paasivuoren esiintuomat varjopuolet vankilaoloistamme voivat olla tosia. Mutta perin paljon myöskin valopuolia, joita hallituksen edustajan vastauksessa ei esitettykään, vielä voisi vankilaolojemme kehityksestä mainita. Olen ollut tilapäisenä sielunhoitajana Suomenlinnassa ja olen siellä tavannut muutamia vankileirejä, joissa on ollut nähdäkseni aivan mallikelpoinen järjestys. Voisin mainitakin, mitkä ne ovat: N:o 108, 111 ja 112. Siellä on toteutettu vankien itsehallintojärjestelmä niin erinomaisella tavalla, että se oli siveellisestikin kohottanut kaikkia näiden ryhmien vankeja, niin etten tietänyt ennenkuin pois sieltä lähtiessäni, että minulla ei ollut ympärilläni yhtään vapaata kansalaista, jonka kanssa olisin ollut tekemisissä. Luulin niitä, jotka hoitivat järjestystä näissä vankileireissä, vanginvartijoiksi ja päällysmiehiksi, he kun ohjasivat ja kuljettivat vankeja. Mutta he itse sanoivat, että vankeja he ovat kaikki. Heillä siis oli tällainen järjestely ja siihen he olivat minun nähdäkseni aivan tyytyväisiä. Kun ainakin muutamissa muissakin paikoissa, kuten olen kuullut vankileireissä käyneiltä, on samanlaisia tuloksia saavutettu, niin nämäkin seikat on otettava huomioon sen varjomaalauksen vastapainoksi, mitä ed. Paasivuori tässä on esittänyt. En niin ollen katso, että suomalaisen yhteiskunnan olisi erikoisesti pahaa omaatuntoa kantaminen, vaikka on myönnettävä, että vielä paljon on tehtävä vankileireissä. Minä erityisesti pyytäisin tässä tarkastaa kasvatustoimenpiteitä vankileireissä ja sulkea hallituksen huomioon ne, sillä tullessani tuttavuuteen Suomenlinnan vankilasiirtolan kasvatustyön ylijohdon ja toimihenkilöiden kanssa, olen saanut tietää, että kasvatustyö siellä on tuottanut hyviä tuloksia osaksi puhtaasti uskonnollisessa, mutta myös yhteiskunnallisessa suhteessa, ja silloin kuin tällä alallakin tapahtuu vielä se laajennus ja työn syventäminen, mikä on mahdollista, kunhan työvoimia lisää saadaan, niin vankien hoito muutenkin käy paremmaksi ja sen kautta kasvatustyön tehostamisen vuoksi näissä vankileireissä tullaan myös voimallisemmaksi vastustamaan sitä yksityisten mielivaltaa, jota muutamilla vanginvartijoilla kieltämättä siellä on ollut. Sellaisia tapauksia nimittäin on sattunut, että jotkut vanginvartijat ovat ylittäneet heille annettuja valtuuksia, ja missä määrin sitten heitä on siitä rangaistu, sitä en tiedä, mutta nekin epäkohdat pitäisi ehdottomasti saada pois. Mainitsin, että jos vankien kasvatus järjestyy siile kannalle, että vankien siveellinen taso nousee, niin vanginvartijoillakin on vähemmän houkutusta kohdella vankeja epäinhimillisesti. Missään tapauksessa, vaikka tuollaisia muutamia valitettavia seikkoja on, joihin seikkoihin kasvatustyöntekijät ovatkin kiinnittäneet huomiota, että nimittäin vanginvartijatkin tarvitsisivat kasvatusta, eivät nuo epäkohdat ole sellaisia, että Suomen oikeusvaltion ja suomalaisen yhteiskunnan olisi pienimmässäkään määrässä sietäminen sitä herjausta, sitä maineensa alentamista ja sitä eri kansankerrosten toisiaan vastaan kiihoittamista, mitä on harjoitettu, kun on kuvattu vankilaolojamme mahdollisimman synkillä väreillä. Edistystä on jo suuressa määrin muutamien viikkojen järjestelyn kautta saatu vankileireissä huomata, eikä ole mitään syytä epäillä, etteikö edistys tuota edelleen aivan tyydyttäviä tuloksia.

Ed. Bäck: I likhet med interpellanten, herr Hornborg känner äfven jag mig fullkomligt tillfredsställd med den förklaring, som afgifvits af regeringens medlem. Att herr Paasivuori icke kan göra det är ju alldeles naturligt. Han har här framkommit med åtskilliga beskyllningar beträffande den behandling, som kommit de röda fångarna till del. Så har han talat om den brist på mat, som rådt i de röda fånglägren. På denna invändning har såväl regeringsmedlemmen som herr Hornborg redan svarat. Huru kan man fordra att det skall finnas öfverflöd på föda i fånglägren, då allmän nöd råder i landet?

Vidare nämnde herr Paasivuori i sitt andragande, att man har förhindrat fångarnas släktingar och närstående att tillföra dem lifsförnödenheter. Jag vet icke, huru det förhåller sig med saken i antydt afseende, men man kan i alla fall i någon mån förstå, att vederbörande myndigheter varit försiktiga, då det gällt att taga emot försändelserna, afsedda för de röda. Tidningspressen har åtminstone vetat berätta, att uti bröden ofta funnits inbakade vapen och sprängämnen. Det är icke länge sedan man hörde att i ett rum fanns, om jag icke missminner mig, ett fyrtiotal knifvar, och då sådant sker, är det ju klart, att vederbörande måste iakttaga försiksighet.

För öfrigt borde herr Paasivuori, då han går att anklaga regeringen för att den pinar och plågar de röda fångarna, påminna sig, huru det var under den röda tiden. Huru gick det ofta med den mat, som tillsändes de fängslade?

Det är ju allmänt kändt, att de hvita fångar, hvilka befunno sig i svenska reallyceum, ingalunda fingo den dem tillsända maten, och det torde också vara allmänt kändt att, då fångarna i sagda lyceum sist och slutligen efter Helsingfors' befrielse släpptes ut, de liknade en hop raglande, svaga åldringar.

Herr Paasivuori nämnde också, att man icke lyckats bereda de röda fångarna tillräckligt rum. Detta är ju mycket sorgligt, och jag är den första att beklaga det. Herr Paasivuori borde dock äfven i detta afseende vara något försiktig. Jag har haft äran att under den röda tiden få fritt logi hos de röda, och jag kan försäkra, att det icke var så väl ställdt med rumytan då. I den cell, i hvilken jag befann mig — vi voro 9 fångar — fanns det ingalunda öfverhöfvan mycket rum. Cellen torde hafva varit 5 meter bred och 6 meter lång. Vi hade aldrig tillfälle att vistas ute i fria luften. Någon gång fingo vi ju, om vakterna, hvilka sågo efter oss fångar, voro något så när hyggliga, promenera ute i korridoren, men om någon af de rödas „esimiehiä", som de kallades, kom in i fängelset, blef det en allmän stormlöpning till vederbörande cell.

Herr Paasivuori nämnde också om den tortyr, som kommit till användning under den s.k. „hvita terrorn". I detta afseende kan jag icke säga någonting, men jag kan nämna något om den tortyr, som kom till användning under den „röda terrorn". Herr Paasivuori hade bort besöka det röda likmagasinet på Kouvola station, där det fanns ett trettiotal lik, sargade och torterade på ett så ohygligt sätt, att man ännu bäfvar, då man tänker på den syn, som mötte en, när man öppnade dörren till det röda likhuset.

Vidare har herr Paasivuori sagt, att röda fångar blifvit dödade utan föregående dom. Om så har skett, så är jag den första att beklaga och fördöma det, då ju rannsakan bör anställas och dom fällas, förrän domen går i verkställighet. Men huru var det under den röda tiden? Hvem dömde t. ex. landtdagsman Mikkola till döden? Hvem har dömt alla dem, hvilka under den röda terrorn fingo sätta lifvet till blott därför att man var förvissad därom, att de icke hörde till det röda folket. Det var riktigt vidrigt att i de rödas tidningar läsa om den indignation, som kantänka hade gripit de rödas ledare, då t. ex. doktor Rosenqvist här i vår stad blef dödad och då det hemska mordet på värnlösa fångar i Norrmark skedde.

Med detta har jag ingalunda velat taga i försvar de missförhållanden, som rådt under den hvita tiden. I likhet med regeringsmedlemmen och herr Hornborg är jag skyldig och villig att uttala mitt djupa beklagande öfver att missförhållanden rådt, men i likhet med dem kan jag väl förstå, att man icke kunnat i hast ställa det så mönstergillt för dessa tiotaltusen fångar, hvilka blifvit tagna.

För öfrigt märker man ju klart och tydligt, huru färglagda de beskrifningar om tillståndet i de rödas fängläger varit, som hafva synts i dagspressen. Huru egendomligt verkar det icke, då till och med en sådan man, för hvilken vi borgare hyst stort förtroende, före detta senator Tanner, i sin skrift till prokuratorn uttryckligen nämner, att före detta representaten Hulda Salmi var död och att suppleant för henne borde inkallas. Jag är öfvertygad därom, att det i detta afseende, då det gällt de röda fångarna och bedömandet af förhållandena inom fånglägren, varit alltför mycket rop och från de borgerligas sida alltför mycket semtimentalitet. Jag tager mig friheten föreslå, att landtdagen, efter att hafva åhört regeringmedlemmens svar på interpellationen, måtte besluta att öfvergå till dagordningen.

Ed. Hornborg: Jag ber att få göra ett par anmärkningar i anledning af det uttalande, som af ldgm. Paasivuori gjorts. Han anförde som bevis på de olyckliga följderna af lifsmedelsbristen, att det händer att fångar svimma i matköerna. Detta är ju beklagligt, men för att man skall få den rätta utgånspunkten för en jämförelse bör man komma ihåg, att exempelvis i Helsingfors ett icke ringa antal poliskonstaplar torde hafva svimmat under tjänsteutöfning.

Hvad beträffar utrymmet i bostäderna och anskaffningen af sängkläder m.m. så kan väl enhvar, som sökt sätta sig in i hvad det vill säga att plötsligt taga vård om 75,000 fångar, förstå, att i det afseendet missförhållanden måste äga rum.

Man kan då fråga: hvarför hafva icke tidigare fångar i större antal frigifvits? Det har varit två omständigheter, som förhindrat detta. Den ena är den, att rannsakningen på grund af fångarnas stora antal icke kunnat slutföras så hastigt, och man kunde icke riskera att lössläppa tusentals farliga brottslingar. Den andra orsaken är åter den, att de upproriskas vilda framfart hade väckt till lif en sådan sinnesstämning inom den allmoge, som varit offer för deras våldsdåd, att det helt enkelt för de fängslade upprorsmännens egen skull var bäst att hålla dem i förvar, till dess stämningen

något lugnat sig. Denna orsak antydes också i regeringens svar. Det var nog ett skydd för fångarna själfva och på samma gång ett skydd mot ytterligare förvildning af vårt samhälle, att fångarna icke frigåfvos för tidigt. Naturligtvis äro — jag upprepar det — missförhållandena beklagliga, och detta dubbelt därför att man måste antaga, att bland fångarna funnits ett betydande antal jämförelsevis oskyldiga och säkert också ett antal helt och hållet oskyldiga, men också detta har under det rådande tillståndet icke kunnat undvikas.

I likhet med herr Rosenqvist vill jag betona, att hela eländets yttersta grund och upphof är upproret.

Hvad slutligen beträffar herr Bäcks jämförelse mellan förhållandena nu och förhållandena under den tid, då upprorsledarne härskade i södra Finland, så må den vara i sak berättigad; i princip är den oriktig. Hela vår sak hvilar ju dock ytterst på att vi icke skola behöfva göra den jämförelsen.

Ed. Koponen: Hallituksen jäsenen vastauksessa tehdyn välikysymyksen johdosta todettiin se seikka, että ruoka on näissä vankileireissä puutteellinen ja että se on ollut jopa riittämätönkin, mutta että kumminkin nyt jo pyritään siinä suhteessa parempaan päin. Samassa vastauksessa mainittiin myös, että niitä ruoka-annoksia, joita vangeille on tarkoitus antaa, ei ole voitu jakaa siitä syystä, että elintarvepula maassamme on yleinen ja että ulkopuolella vankiloiden ihmiset kärsivät nälkää j.n.e. Näissä vankileireissä ei olla tietoisia siitä minkälaisia ruoka-annoksia on vangeille määrä antaa, vankien keskuudessa kulkee nimittäin huhuja, että olisi tarkoitus antaa voita, mutta hyvin harvoin sellaista tavaraa vankileireissä saa. Siellä oloajalla olin Viipurissa paraatikentän vankileireissä, sain 3 kertaa noin kuutiosenttimetrin kokoisen voipalan. Yleensä rasvan määrä täällä on niin pieni, joten siinä on tässä kohden hyvin suuri puute. Hallituksen jäsen myöskin mainitsi vastauksessaan sen, että 5 päivään Viipurin vankileirissä ei voitu jakaa leipää. Se on totuudenmukaisesti siihen asti, mutta sitten välillä kai annettiin jonkun verran. Sitten jatkui nälkäkuuria, toista viikkoa sai pienillä poikkeuksilla olla jokseenkin ilman suurusta. Mitä viime aikoina annettiin, oli pääasiassa kuorineen jauhettua, kauroista tehtyä leipää. Yksi kerta annettiin ainakin leivän tapaan tehtyä leipää, toisen kerran oli pöytään pantu leipää pikkuinen kasa ja siitä sai ottaa ja syödä. Lipeäkalaa viime aikoina keitettiin, mutta kalaa keitossa harvoin tapasi, joskus oli pala, mutta hyvin vähän sitä oli. Joskus oli sekoitettu keittoon kuorineen jauhettuja kaurajauhoja, mutta hyvin harvoin sitäkin. Vankien keskuudessa oli ilahduttavaa, kun senkin verran ruvettiin antamaan, sillä se oli pelastus siitä nälkäkuolemasta, joka ihan varmaan uhkasi, sillä niinä päivinä kuolevaisuus vankien keskuudessa suureni. Myötäänsä vankitoverit veivät sairashuoneelle sellaisia, jotka olivat jo aivan siinä tilassa, etteivät kyenneet liikkumaan, ja sitten nähtiin, että niitä sairaalan puolelta siirrettiin muualle. Ne olivat lopullisesti kuolleet.

Mitä sitten ruoka-astioiden siisteyteen tulee, niistä nyt ei vankilaoloissa liene paljon puhumista, mutta voin mainita lisäksi sen, että toisissa kasarmeissa, joissa jaettiin ruokaa, oli kyllä jonkinlaiset peltiastiat, mutta toisissa kasarmeissa oli sellaisia astioita, jotka oli tehty vanhoista kattopelleistä, jotka oli aikaisemmin tervattu, ne olivat käännetyt ropeen tavoin ja niistä annettiin vangeille ruokaa. Useita satoja henkiä söi peräkkäin näistä ruoka-astioista, ja olihan luonnollista, etteivät kaikki olleet aivan terveitä, joten saattoi taudin basilleja päästä astioihin ja siten tautia levitä vankien keskuuteen. Siinä kasarmissa, missä minä olin loppuaikoina, muutettiin ruoka-astioita, tuotiin porsliiniastioita ja järjestettiin niin, että naisvangit rupesivat järjestämään ja ruokaa yleensä jakamaan. Se oli jo silloin suuri parannus niissä oloissa. Kurjuus näiden vankileirien keskuudessa on ollut tavattoman suuri, epäsiisteys tavattoman suuri varsinkin ruoka-astioihin nähden, joten siitä on johtunut tauteja ja levinnyt terveisiin henkilöihin. Ed. Rentola täällä mainitsi, että tällä välikysymyksellä on tarkoitus pelastaa suomalainen yhteiskunta siitä häpeästä, mihin maa olisi joutunut ulkomaalaisen sanomalehdistön silmissä.

Minä jo aikaisemmassa puheenvuorossani mainitsin, että se on pääasiassa ollut totta, mitä oli Helsingin Sanomissa kerrottuna ulkomaalaisissa lehdissä olevaksi. Se, että tällä välikysymyksellä ja vastauksella tämä olisi autettu, se on tällä kertaa, mutta sieltä voi, sittenkun olot kehittyvät, tulla tietoja, jotka ovat hyvin epäedullisia. Minä toivoisin, ettei tämä asia tällä kertaa eduskunnassa päättyisi, vaan että asia menisi valiokuntaan ja että niiltä henkilöiltä, lääkäreiltä, jotka siellä työskentelevät, otettaisiin varma selvyys, kuinka suuri on kuolevaisuus, mikä on johtunut puhtaasti huo-

nosta ravinnosta. Se vasta voisi pelastaa suomalaisen yhteiskunnan siitä häpeästä, että on kohdeltu vankeja huonosti. Se olisi todenmukainen tieto.

Ed. Ahmavaara: On hyvä, että tämä asia on eduskunnan kautta saatettu julkisuuteen, ja hyvä, että siihen on saatu hallituksen vastaus. Se on hyvä meidän oman kansamme takia, mutta se on tärkeä etupäässä ulkomaiden takia. Me olemme nähneet minkälaisia liioiteltuja, jopa suorastaan valheellisiakin juttuja naapurimaan Ruotsin, varsinkin sosialistisissa lehdissä on ollut, kuinka täällä muka aivan barbaarimaisella tavalla kohdellaan vankeja, ja surullista on tietää, että näitä juttuja omat kansalaisemme levittävät siellä. Ne sosialistit, jotka ovat ulkopuolella vankiloiden, ovat yhtä punaisia kuin ne, jotka ovat vankileirien sisällä, ja viimeksimainitut ovat levittäneet tällaisia valheellisia juttuja ja häväistystä omasta kansastamme, he ovat osoittaneet olevansa yhtä pahoja kansamme vihollisia kuin ne, jotka nyt ovat lukkojen takana.

Mitä hallituksen antamaan selvitykseen tulee, niin minä puolestani olen siihen täysin tyytyväinen. Se oli asiallinen, tyyni ja puolueeton, jonka vuoksi oli hauskaa sitä kuulla. Siinä ei kielletty ettei epäkohtia ole olemassa ja ettei parannuksille ole sijaa. Mutta siinä osoitettiin myöskin kuinka luonnollista on, että näin äärettömille vankilaumoille ei ole voitu lyhyessä ajassa saada sellaisia oloja kuin suotavaa olisi ollut. Ja tämä on hyvä tietää kaikkien niiden, jotka tahtovat rehellisesti asiasta mielipiteensä muodostaa.

Edustaja Paasivuorella ja hänen tovereillaan ei ole ollut yhtään paheksuvaa sanaa lausuttavana syksyllisistä murhajoukoista, jotka kulkivat ympäri maata, murhaten ja ryöstäen, eikä heillä ole ollut kapinallisista yhtään vakavaa vastalauseen sanaa sanottavana, myöskään niistä julmista ihmiskidutuksista ja murhista, joita nuo punaiset pedot ovat pitkin talvea harjoittaneet; niistä ei, kuten sanoin, ed. Paasivuori ole täällä yhtään vastalausetta lausunut eikä paheksunut heidän menettelyään. Mutta nyt hän näkee paljon olevan moittimisen ja vastalauseen sijaa, kun noille maansa ja kansansa pettäjille ei ole voitu valmistaa vankiloissa, niiden äärettömän paljouden tähden, aina edes siedettäviä oloja, vielä vähemmän sellaisia, kuin ed. Paasivuori tahtoisi niille valmistettaviksi. Hänen mielestään on siellä, niinkuin hän sanoi, suuri osa syyttömiä ihmisiä, joita pitäisi kohdella sen mukaan ja laittaa niiden ruokalaja asunto-olot paremmiksi kuin mitä muilla kansalaisilla nykyään on. Täällä on m. m. puhuttu leivänpuutteesta. Mutta kyllä me jokainen kansanedustajakin, jotka täällä Helsingissä jouduimme olemaan kapinan aikana, tiedämme minkälaista leivänsaalis täällä oli, ja se näkyi useimpien kasvoistakin, jotka olivat täällä. Jos jossain oli ruokaa saatavissa, niin sinne ei noiden petojen tähden uskaltanut mennä, nimittäin julkisiin ruokapaikkoihin, sillä pian olisi henki ollut mennyt. Eikä leipää aina ollut niissäkään saatavissa. Monen edustajan kuulin sanovan — minä en sattunut olemaan niin onneton — olleensa päiväkausia ilman leipää, ja tällaista on ympäri maan, pettua syödään joka päivä ja silloin vaadittaisiin, että noille kansansa kavaltajille pitäisi laittaa hyvät herkkupöydät, yhtä herkulliset, kuin mitä he talvella viettivät, kun mässäsivät ja kuluttivat tämän kansan vähäisiä ruokavaroja. Minusta tämä on jo julkeaa ja enemmän kuin sietämätöntä. Tällaista huonoa moraalia ja kataluutta vastaan täytyy panna vakava vastalause.

En ole itse puolestani niitä julmia huhuja, joita vankien kohtelusta on liikkunut, uskonut, sillä minulla on ollut tilaisuus ottaa niistä useamman kerran selvää. Olen käynyt kerran senaatissakin ryhmäni lähettinä keskustelemassa asiasta ja saanut siellä haluamani selvityksen asiaan. Olen myös käynyt Suomenlinnassa, ja vaikka en siellä erityisesti vankilaoloja joutunut tarkastamaan, niin tuli niistäkin puhe, ja täytyy ihmetellä, että siellä oli lyhyessä ajassa saatu niin paljon aikaan. Se vankien itsekasvatus, josta ed. Rentola puhui, oli vankien keskuudessa, kuten sanottiin, tuottanut suurta tyydytystä.

Kun asia nyt on selvitetty ja todettu, ettei täällä suinkaan ole tahallisesti koetettu vankien oloja pitää huonoina, vaan on tehty kaikki voitava niiden olojen parantamiseksi, niin minä toivoisin, että ne, jotka ovat ulkomaille levittäneet vääriä tietoja, edes nyt katsoisivat rehellisyyden velvoittavan heitä oikaisemaan ne. Mutta siitä ei minulla ole suurta toivoa, sillä eilen viimeksi kuulin kuinka eräs sosialistimaisteri oli kehunut, että heillä on keinoja, joita te — porvarilliset —ette voi estää, me kun käytämme ulkomaalaista julkista sanaa ja osaamme kyllä teitä siellä kuvata ja maalata. Kun tällaisia uhkauksia latelee sivistystä saanut mies ja kehtaa kehua vielä kuinka osaa omaa kansaansa mustata ulkomaalaisten sil-

missä, niin on tämä joukko todella sellaista, että mitään oikaisua minkään rehellisyyden nihessä ei voi odottaa, mutta minä toivon kuitenkin, että asian todellisuudesta tulee tieto ulkomaillekin ja että siellä osataan antaa valheellisille jutuille se arvo, mikä niille on annettava.

Ed. Kairamo: Eduskunnan viime täysistunnossa lausui ed. Laine tunnustuksensa hallitukselle siitä järjestyksestä, jonka hän oli huomannut vallitsevan Suomenlinnassa, jossa hän äsken oli käynyt. Vähäiseksi täydennykseksi tälle ed. Laineen kertomukselle katson asiakseni tässä yhteydessä mainita, että minä jo paljon aikaisemmin, nim. toisena helluntaipäivänä, toukokuun 20 päivänä, sain tilaisuuden käydä Suomenlinnassa ja siellä useassa vankilaosastossa. Kaikkialla huomasin jo silloin mitä täydellisimmän järjestyksen ja moitteettomimman puhtauden sekä kaduilla että vankilojen sisäpuolella. Puhtaus saattoi kenties tuntua hyvinkin kiusalliselta monelle näistä vankiraukoista, jotka jo pitkän ajan kuluessa oli suorastaan kasvatettu siivottomuuteen, epäjärjestykseen ja kaikkinaiseen sotkuun. Se oli mitä täydellisin vastakohta sille kuvalle, joka tarjoutui minulle, kun muutamaa viikkoa aikaisemmin kävin Riihimäen kasarmeissa, joku päivä sen jälkeen, kun paikka oli vapautettu punaisten hirmuvallasta. Siellä näin ne vankilat, joissa viattomia henkilöitä oli kauvan aikaa kidutettu ja joissa punaisten naiset petomaisella tavalla olivat heitä surmanneet. Siellä oli mitä kauhein epäjärjestys ja sanomaton saasta, niin että olo näissä kylläkin suurissa huoneissa ajan mittaan oli suorastaan mahdoton. Suomenlinnassa kävin useassa sairaalassakin ja ihmettelin suorastaan sitä moitteetonta tilaa, missä vangit siellä silloin jo olivat. Ne makasivat puhtaissa, kahdella lakanalla varustetuissa vuoteissa, joka teki sitä suuremman vaikutuksen, kun samalla sain kuulla, että Helsingin vapauttajat, saksalaiset esikuntaupseerit, olivat saaneet viikkokausia nukkua ilman lakanoita. Samassa tilaisuudessa sain myös todeta kuinka perättömät monet niistä ryövärijutuista olivat, joita siihen aikaan, niinkuin nytkin, sosialistien taholta levitettiin oloista tässä Suomen suurimmassa vankileirissä.

Minä puolestani olen, niinkuin useat muutkin puhujat, kiitollinen hallitukselle siitä tyhjentävästä ja asiallisesta selityksestä, jonka se on eduskunnalle antanut ja jonka minun mielestäni pitäisi tyydyttää kaikkia, jotka eivät, niinkuin ed. Paasivuori ja hänen kumppaninsa, ole kerrassaan mahdottomia tyydyttää. Minäkin rohkenen siis puoltaa yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Pykälä: Minä olen kuullut Käkisalmesta huolestuttavia tietoja, mutta en tahdo puhua niistä, koska en tunne niitä omakohtaisesti. Muutamiin kohtiin ed. Paasivuoren puheessa tahtoisin kosketella. Hän puhui muistaakseni, että kun vankilan tarkastajat olivat Viipurissa, niin siellä kiellettiin vankeja tekemästä minkäänlaisia valituksia, uhalla, että heidät siirretään ensimäiseen vankiluokkaan ja että vankeja on piesty. Minä en tiedä, miten lienee muualla, mutta kun muutamia päiviä takaperin olin menossa Santasaaren naisvankilaan tutustumaan oloihin siellä, olin tilaisuudessa keskustelemaan niitten vangittujen miesten kanssa, jotka olivat majoitetut Katajanokalle. He matkustivat kanssani samalla laivalla töihin Santasaarelle. Tällöin eräs maalari sanoi tulleensa vangituksi oltuaan työväentalolla lattiaa maalaamassa, ja kertoi oloistaan. Ruuan sanoi hän olevan heikonpuoleista, mutta kun tuli m. m. kurituksesta puhe, sanoi hän, että silloin, kun saksalaiset olivat heitä vartioimassa ja käyttivät heitä työssä, jos jotkut laiskottelivat tai eivät jaksaneet, niin käytettiin jonkinmoista rangaistusta, lyötiin, kuten hän sanoi. Kysyin nimenomaan, lyödäänkö teitä nyt, ovatko suomalaiset samanlaisia, niin hän kielsi tämän jyrkästi. Sitten vankilaan jouduttuani en tullut siihen käsitykseen, että täällä olisi kielletty vankeja tekemästä mitään valituksia. Heti kun tulin sinne, ympäröivät kaikki minut valituksineen ja yhteistä kaikkein valituksissa oli, että he tahtoivat päästä vapaiksi ja että heidät tutkittaisiin mahdollisimman pian ja tuomittaisiin, jos heidät havaitaan syyllisiksi. Tähän heidän toivomukseensa minäkin yhdyn, mikäli se koskee tutkinnon ja mahdollisen tuomion tai vapaaksi pääsyn jouduttamista. Ed. Paasivuori on leivän sanonut olleen huonoa ja ettei sitä välistä ole ollenkaan annettu. Muualla on saattanut olla huonoa. Nämät vangit myös valittivat, että leipä on huonoa ja raakaa ja sitä annetaan vähän. Täällä oli juuri aamiaisen aika ja jaettiin ruokaa. Minä tutkin parista isosta korista leipiä. Ne olivat paistetut 100 gramman painoisina kappaleina. Tämä leipä oli hyvää, parempaa kuin eduskunnan ravintolassa. Raa'aksi en huomannut kuin kaksi kappaletta tarkastaessani pari suurta korillista. Tavallisille vangeille annettiin 50 gramman palanen leipää ja viisi, kuusi silakkaa. Leipä annet-

tiin käteen ja kalat paperille. Astioita en nähnyt. Työssä oleville naisille annettiin 100 gramman leipä ja 50 gramman suuruinen palanen sen lisäksi, niin että aamiaiseksi tulivat saamaan 150 grammaa. En tiedä, kuinka paljon klo 5 aikaan annettiin leipää, jolloin oli toinen ateria. Sanottin annettavan keittoa. En tullut kysyneeksi, minkälaisissa astioissa tätä keittoa annetaan.

Eräässä salissa, jossa sanottiin olevan vähemmän sairaita, sairaat, heidän kipuaan kysyttyäni, sanoivat itseänsä väsyttävän ja pakottavan päätänsä. Sairashuoneella, mitä siellä sairaita oli, olivat hyvin puhtailla lakanoilla ja makuuvaatteilla varustettuja. Mitä yleensä puhtauteen vankilassa tulee, siinä on tietysti toivomisen varaa. Puhuin tästä vankilan päällikön kanssa ja ehdotinkin, eikö voitaisi niin järjestää, että naisvangit, jotka jaksavat, voisivat itse pestä omiansa ja toisten pitovaatteita ja myöskin eikö heitä voitaisi laskea rantaan pesemään ja uimaan, johon hän huomautti, että vartijoiden vähälukuisuus tekee sen mahdottomaksi, sillä karkaamisen halu näissä vangeissa on tavattoman suuri. Esimerkkinä hän mainitsi, että jos 10 vankia lasketaan kaivolle vettä hakemaan, niin viisi vain palaa takaisin, vaikka lähtiessään ovat vannoneet henkeen ja vereen asti kaikki palaavansa. Tämä sama päällikkö kertoi, että suomalaiset ja saksalaiset sotilaat ovat joskus mukana päästämässä näitä vankeja vapaaksi, niin että juuri näiden karkaamisyritysten vuoksi ei voi toteuttaa ehdottamaani toimenpidettä. Sitten mikä minun mielestäni sietäisi toivomisen varaa, ja mitä he itsekin toivoivat, oli, että näille vangeille hankittaisiin työtä, sillä suurin osa heistä oli aivan työttömänä. He olivat nuoria, keskimäärin 20 korvissa olevia tyttöjä suurin osa. Nämä helposti oppisivat ja toiset jo osasivatkin ompelutyötä hyvin tehdä. Ei olisi suuri työ hankkia sinne satakunta ompelukonetta ja kutomakoneita ynnä kangasta, ja silloin nämä voisivat, puhumatta omista vaatteistaan, tehdä muillekin vaatteita. Se on nykyoloissa vaikeata, mutta toivoisin, että tähän suuntaan mahdollisimman pian ryhdyttäisiin oloja järjestämään. Silloin näiden vankien ylläpitokustannukset eivät tulisi läheskään niin kalliiksi, kun niiden työt tuottaisivat jotakin.

Ainakaan minä käynnilläni täällä vankilassa en tullut aivan huonoihin tuloksiin, vaikka toivomisen varaa tietysti on. Yleensä tuo valitus, että leipää annetaan vähän, minkä siellä kuulin, se ei ole meidän syymme, enkä tiedä, kenenkä lie syy, että meillä tällä kertaa on leipää vähän. Meidän velvollisuutemme tietenkin olisi hoitaa nämä vangit niin hyvin kuin voimme, koska nämä ovat meidän toimestamme otetut kiinni ja ovat hoidossamme. Mutta jokainen nyt tietää miten tällaisissa oloissa on vaikeata näitä kaikkia toivomuksia täyttää, niin että minä ainakin olen tyytyväinen hallituksen taholta tulleeseen selitykseen, koska se mielestäni hyvin peittelemättä ja kaunistelematta toi esille tilanteen ja ne puutteet, mitä siellä on olemassa.

Ed. Hultin En aikonut käyttää puheenvuoroa tässä keskustelussa, koska minustakin hallituksen jäsenen antama selitys on varsin tyydyttävä niihin vaikeisiin olosuhteisiin nähden, joissa maassamme eletään. Mutta kahden, herra Paasivuoren ja Koposen antaman lausunnon johdosta tahdon tehdä pari huomautusta. En tosin kuullut kaikkia niitä valituksia, joita he esittivät, mutta huomasin m.m. herra Paasivuoren valittavan, ettei näille tutkimusvangeille omaiset saa viedä ruokaa. Minä ja monet muut mielellään näkisimme, että näillekin tutkimusvangeille heidän omaisensa saisivat toimittaa ruokaa, jos se suinkin käy päinsä. Mutta toiselta puolen minä kyllä käsitän, että tämän asian järjestelyssä mahtaa olla hyvin suuret vaikeudet voitettavina. Nämä vaikeudet tulivat aikoinaan näkyviin myöskin punaisille, vaikkapa heillä oli vain muutamia satoja vankeja täällä Helsingissä. Ed. Bäck on jo huomauttanut oloista ruotsalaisessa realilyseossa, jonne vangiksi joutuneet n.s. kirkkonummelaiset suojeluskuntalaiset olivat suljettuina. Aluksi punaiset sallivat omaisten viedä näille ruokaa, mutta joidenkuiden päivien jälkeen tuli kielto. Syyksi ilmoitettiin, että punaiset pitivät kohtuuttomana, että jotkut vangit saivat ruuan parannusta ja toiset jäivät ilman. Minä ajattelen, että, paitsi käytännölliset vaikeudet, sama voipi olla syynä nytkin siihen, ettei ole sallittu ruokaa viedä vangeille. Palatakseni kirkkonummelaisiin, kävi niin, että punaisten pian kävi mahdottomaksi ollenkaan toimittaa ruokaa näille vangeille. He ilmoittivat yksinkertaisesti, ettei heillä ollut ruokaa annettavana. Silloin oli vankien omaisten ja heidän ystäviensä pakko yhtyä toimittamaan ruokaa kaikille vangeille yhteisesti. Mutta ei siinä kyllin, että vankien omaisten ja muiden ulkopuolisten henkilöiden täytyi pitää huolta heidän ruuastaan, heidän täytyi myös toimittaa vankien vartijoille ruokaa, sillä muuten, sanottiin,

vangit eivät saa osakseen kaikkea sitä ruokaa, mikä heille lähetetään, vaan vartijat syövät siitä ensin päältä osansa. Tähän täytyi tyytyä ja, niinkuin ed. Bäck sanoi, ei se elatus ollut häävi, sen osoittivat vankien kalpeat kasvot, kun he viimein vankeudesta pelastuivat.

Pari sanaa vain lisäksi. Ed. Koponen valitti m.m. sitä, että Viipurissa vangeille ei ole toimitettu enemmän voita. Pyydän huomauttaa arvoisille edustajille, että Helsingin asukkaille koko viime kevättalven ja kevään aikana ei jaettu voita muuta kuin kahdesti, helmikuun keskivaiheilla 200 gr. henkilöä kohti ja sama määrä vasta toukokuun lopussa. Jos nämä määrät jaetaan päivää kohti, ei siitä tule montakaan grammaa. — Puhtaus on tietysti erinomaisen tärkeä terveydenhoidolle, varsinkin paikoissa, joihin on koottuna niin suuria ihmisjoukkoja kuin näihin vankileireihin. Mutta tässäkin on otettava huomioon ja on käsitettävä, ettei Suomen yhteiskunta luonnollisesti ollut varustautunut toimittamaan asumuksia näin tavattoman suurelle vankijoukolle. Kun varsinaiset vankilat ovat valmistetut vain noin 4,000 vankia varten, on nyt pitänyt hankkia sijaa 20 kertaa suuremmalle määrälle. Oli suorastaan pakko sijoittaa vankeja venäläisiin kasarmeihin ja missä kunnossa ne olivat, siitä on ed. Kairamo äsken antanut valaisevan kuvauksen. Mutta muistettakoon myös, että nämä punaiset vangit — ja varsinkin naisvangit — vapaina ollessaan sangen mielellään vierailivat juuri näissä samoissa likaisissa venäläisissä kasarmeissa, joita he nyt moittivat. Näitä kasarmeja on kyllä koetettu puhdistaa, mutta se on ollut vaikea tehtävä, ja tietysti se ei voinut tapahtua aivan pian.

Lopuksi pyydän minäkin omien Suomenlinnassa näkemieni johdosta yhtyä siihen lausuntoon, jonka ed. Laine täällä edellisellä kerralla antoi. Minäkin ehdotan, että eduskunta nyt siirtyisi yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. Walkama: Olen kirjoittanut tämän välikysymyksen alle kahdesta syystä, ensinnäkin siitä, että saisin kuulla hallituksen virallisen selostuksen vankileireissä vallitsevasta tilanteesta, koska tästä asiasta niin paljon puhutaan, ja toiseksi sentähden, että eduskunta myös saisi sanoa sanottavansa, samoin kuin hallituskin, tästä kysymyksestä, josta on tehty suurta numeroa maamme ulkopuolellakin, koettaen kansamme yhteiskuntaa säilyttävien ainesten toimintaa ja tekoja vankijutun suhteen saada huonoon valoon. Saatan luopua muuten puheenvuorosta sen jälkeen, kun ed. Ahmavaara käytti puheenvuoroa. Hän lausui juuri samoja ajatuksia, jotka aioin sanoa. Kuultuani täällä hallituksen arvoisan edustajan selostuksen asiasta, luotan siihen, että hallitus edelleenkin tekee parhaansa tässä, melkeinpä ylivoimaisessa tehtävässä, ja sentähden yhdyn niihin, jotka ovat ehdottaneet siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Tanskanen: Minäkin myönnän, kuten edellinen puhuja, että tämän välikysymyksen tekeminen oli tarpeellinen, sillä sanotaan, puhuen asiat selviävät, mutta vaieten piilossa pysyvät. Se, mitä täällä on puhuttu vankien leivänpuutteesta ja nälästä, on kyllä itsessään ikävä asia, mutta minä kuitenkin luulen, että tämä asia ei paljoakaan pitkillä puheilla parane. Ainoa keino parantaa tämä epäkohta olisi se, että saataisiin mitä pikimmin runsas viljavarasto maahan. Tässä en voi olla sivumennen mainitsematta siitä huutavasta leivänpuutteesta, joka on yleinen maassamme kaikkialla, eikä ainoastaan vankileireissä. Voin mainita muutaman esimerkin vain. Johtuvat mieleeni tämän eduskuntatalon vahtimestarit, jotka saavat tehdä toisinaan 23 tuntia päivässä, eivätkä saa leipää sen vertaa, että se riittäisi kunnolleen edes puolelle verolle. Hekin saavat viettää, niinkuin vangit, milloin neljä ja viisikin päivää ilman leipää. Tämä on sivumennen sanottuna yksi esimerkki. Maassamme löytyy, kuinka paljon löytyykään, ihmisiä, joilla ei ole joka päivä leipää. Kun jokainen tiedämme kuinka vähäiset leipävarat meillä ovat, johtuu siitä varmaan leivänpuute, niinkuin se nykyään on. Hallituksen puolelta tehtyyn vastaukseen jo ed. Rentola vastasi asiaankuuluvalla tavalla, joten katsoisin parhaaksi palata yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Muuten kukaan puhujista ei ole voinut tehdä ehdotusta siitä, minkälaisiksi vankilaolomme olisivat laitettavat. Toivon kuitenkin, ettei vankiloita meillä tehtäisi vähemmän syyllisten ihmisten kidutuslaitoksiksi, eikä huviloiksi, sillä jos meidän vankilat varustetaan runsailla ruokavaroilla ja mukavilla elintavoilla, niin ajattelen, että meillä vastaisuudessakin kaikki laiskat ihmiset toimivat niin, että joutuvat vankilaan.

Ed. Ala-Kulju: On aivan luonnollista, ettei niin monen kymmenentuhantisen vankijoukon hoitoa voida kädenkäänteessä saada mallikelpoiseksi. Sen ed. Paasivuorikin kyllä tietää, ja siksi hän esittää vaatimuksen: „miksei

heitä päästetä vapauteen". Mutta tämä ei mielestäni ole mahdollista ilman tutkintoa, ja se vie aikaa. On varmaa, että siellä on myöskin vähemmän syyllisiä, mahdollisesti syyttömiäkin, mutta niiden joukossa on yhteiskunnalle vaarallisiakin aineksia. Sain siitä elävän kuvan viime keskiviikkona laivassa, jossa vietiin miehiä vankitöihin Santahaminaan. Rupesin keskustelemaan vankien kanssa, he olivat mielestänsä aivan viattomia ja sanoivat, ettei punakaarti ole tehnyt mitään sopimatonta eikä rikollista, sillä siihen tekoon olivat he pakotetut yhteiskunnan tähden. Ja että kansa vaati heidät nousemaan aseisiin ja kansan tahtoa ei voida vastustaa. Selitin, ettei se ollut kansa, joka heitä kapinaan vaati, vaan heidän johtajansa heitä siihen kiihoittivat, jotka nyt ovat paenneet ulkomaille ryöstetyillä varoilla herrastelemaan. He sanoivat, että johtajat tekivät aivan oikein, heillä oli oikeus lähteä pakoon ja ryöstää valtion omaisuutta. He lausuivat, että „mellastakaa nyt hetkisen, ei se kauvan kestä, sillä pian tulee teidän vuoro". Jos semmoiset päästetään vapaiksi, on siitä suuri vaara yhteiskunnalle ja sentähden on tutkittava ennen vapauttamista. Yhdyn ed. Pykälän lausuntoon siinä, mitä hän kertoi Suomenlinnassa samoinkuin Santahaminassa käydessämme nähneensä, nimittäin, että olot näissä vankileireissä ovat siedettävät, joskaan eivät semmoiset, kuin vangeilla oli silloin, kun he olivat vapaina mellastamassa. Eräs Suomenlinnasta vapaaksi päästetty henkilö oli sanonut, että sai vankilassa edes vähän leipää, mutta nyt ei saa ensinkään, Santahaminassa käydessäni kiintyi huomioni siellä olevien vankien ikärajaan. Siellä oli toistatuhatta naisvankia, joista 85 prosenttia oli 15—20 ikävuosien välillä olevia. Luulen, että nämä eivät ole vielä niin paatuneita, ettei niistä voisi toisenlaisissa oloissa vielä tulla kunnon ihmisiä ja sentähden toivoisin, että naisvankien keskuudessa tutkintoa kiirehdittäisiin, että nämä nuoret mitä pikimmin tulisivat päästetyiksi, jos mahdollista, toisenlaisiin oloihin, voidakseen kehittyä yhteiskunnalle hyötyä tuottaviksi kunnon ihmisiksi. Muuten olen täydellisesti tyydytetty hallituksen edustajan lausuntoon ja toivon, että eduskunta siirtyisi yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. Astala: Hallituksen arvoisa edustaja on täällä jo tuonut esille ja todennut sen tosiasian, että hallituksen puolesta on ryhdytty kaikkiin niihin toimenpiteisiin, jotka parantavat vankien tilaa sellaiseksi, kuin se on mahdollista nykyisissä oloissa. En tähän asiaan tahdokaan kajota. Pyysin puheenvuoroa lausuakseni ed. Paasivuorelle muutamia huomautuksia hänen lausuntonsa johdosta. Lausun näitä omasta kokemuksestani. Hän täällä moitti, minkälaista on vankien kohtelu, vankien ruoka ja vankien olosuhteet nykyisissä vankiloissa. Pyydän ed. Paasivuorelle mainita, ettei punaisten aikana ja heidän vankiloissaan suinkaan ollut parempaa. Tämän mainitsen omasta kokemuksestani. Kun minut vangittiin, niin ensimäinen vuorokausi rääkättiin ja kohdeltiin, että tuskinpa ihmistä voidaan pahemmin rääkätä. Tämä tehtiin kaikki siksi, että minut viattomana olisi saatu tunnustamaan semmoista, joka oli selvään sanoen heidän valheellisesti sepittämäänsä juttua. Ja tämän raakuuden perästä suljettiin minut ja 10 muuta yhtä viatonta kansalaista vankikoppiin. Meitä suljettiin 7 sellaiseen koppiin, joka oli rakennettu yhtä ainoata vankia varten. Ei suinkaan täällä voinut olla ilma kovinkaan paljoa parempaa eikä sellaistakaan, mitä nykyisissä vankiloissa on, koska koppi oli, kuten mainitsin, pieni, yhtä henkeä varten rakennettu ja tähän sijoitettiin 7 henkeä. Pelkällä kovalla lattialla saatiin maata, siellä ei ollut edes minkäänlaisia makuulavereita, pöytiä tahi tuoleja. Kun sitten parin, kolmen vuorokauden perästä meidät tutkintovangit siirrettiin Toijalaan, siellä meitä 11 sijoitettiin pieneen siirtovankien koppiin, jossa ei myöskään mistään vuoteista ollut tietoa. Täällä meitä pidettiin edelleen tutkintovankeina, ja vihdoin viimein, kun kuulustelu pantiin toimeen, niin meidät kuulustelun loputtua syyttöminä punaisten sotaoikeus vapautti. Tämä oli siis todistus siitä, että olimme viattomia kansalaisia, mutta viikkoja saimme vielä kotona kärsiä rääkkäyksen tuskia vuoteella, sillä sillä tavalla oli rääkätty useimmat meistä, ettei makuu voinut tulla kysymykseenkään, täytyi levätä istuallaan ja milloin missäkin asennossa. Ei siis punaisten kohtelu ole ollut muuta kuin kidutusta eikä siellä todella koetettukaan saada aikaan mitään inhimillisyyttä, vaan siellä koetettiin päinvastoin aikaansaada mitä kaikkea kurjuutta voi olla toisten ihmisten kohtelussa. Nyt toki koettaa hallitus tehdä voitavansa vankien tilan korjaamiseksi mikäli se näissä oloissa on mahdollista.

Ed. Relander: Pyysin puheenvuoroa lausuakseni mielihyväni sen vastauksen johdosta, jonka hallituksen edustaja on tässä asiassa eduskunnalle antanut. Se oli asiallinen ja

siitä kävi selvästi esille, että hallitus vankien asiassa on tehnyt kaiken voitavansa, kaiken, mitä tehtävissä on ollut. Erikoisesti minua miellytti se osa tässä vastauksessa, jossa hallituksen edustaja kiinnitti huomiota niihin toimenpiteisiin, joita vastaisten työkomppaniain järjestelyyn nähden on hallituksessa suunniteltu. Kun minulla on puheenvuoro, en voi olla samalla lausumatta valitteluani niiden lausuntojen johdosta, joita täällä edustajat Paasivuori ja Koponen ovat antaneet. Niistä lausunnoista ei mielestäni käy selville, että nämä edustajat tahtoisivat tehdä voitavansa tilanteen palauttamiseksi säännölliseen uomaansa. Minä toivoisin, että nämä edustajat vastaisissa lausunnoissaan esiintyisivät sillä tavalla, että niistä voisi tehdä sen johtopäätöksen, että he ovat täällä Suomen kansan edustajia eikä punakaartilaisten edustajia. (Hyvä!)

Ed. Koponen: Useat puhujat ovat erikoisemmin maininneet siitä, ettei puheenvuoroissa ole paheksuttu punakaartilaisten tekemiä julmuuksia. Minä jo viime istunnossa mainitsin, etten ole ollut sillä kannalla, siis siitä voi vetää sen johtopäätöksen, etten hyväksy sitä, mitä punakaarti on tehnyt. Ja kun minä olen tällä kannalla, niin siitä johtuu myös se, etten ole ottanut osaa siihen liikkeeseen siitä syystä, etten ole hyväksynyt sitä.

Ed. Paasivuori: Minulle on täällä melkein jokainen puhuja koettanut vastata, mutta kuitenkaan pystymättä kumoamaan niitä tosiasioita, joista minä olen maininnut. On vedottu ainoastaan siihen, että niin punaisten aikana tehtiin. Eikö se punaisten aika ollut alusta loppuun laittomuushallitus? Ja eikö nyt olla laillisissa oloissa ja eikö niihin tahdota pyrkiäkään? Nyt puolustetaan samanlaisia laittomuuksia ja raakuuksia, mitä punakaarti harjoitti, valkoisten tekeminä, ja ehkä vielä kamalampia, sillä, että niinhän punakaarti teki. Missä on teidän laillisuutenne? Kukaan ei nyt pyydä muuta kuin laillisuutta, asetusten noudattamista. Laskekaa Jumalan nimessä vapaiksi ne, jotka eivät ole syyllisiä, pankaa rikoslain määräys voimaan. Mutta ihmisiä pidetään 5—6 kuukautta vangittuina eikä heitä tutkita ollenkaan. (Eduskunnasta: Koko ajan on tutkimus käynnissä.) Koko ajan, niin on, Nurmista tutki yhden ainoan kerran Sortavalassa helmikuun 20 päivänä kolme tuomaria, jotka vapauttivat hänet, mutta hänet vangittiin uudelleen ja vielä istuu hän Tammisaaren vankileirissä. Samalla tavalla menetellään yleensä kaikkien sosialistiedustajien kanssa, jotka ovat vangitut. Visseistä syistä niitä siellä pidetään, olkoot sitten syyllisiä tahi ei. Onko se asetusten mukaista? Onko se asetusten mukaista, ettei vankien omaiset saa viedä ruokaa ja lähettää rahaa omaisilleen? Minä olen lukenut vartavasten rikoslain voimaanpanoasetusta, ja on sellainen oikeus tutkintovangeilla, jos asetusten mukaan häntä kohdellaan. Te puolustatte laittomuuksia, vaikka kuinka, kun niitä vain teidän puoleltanne harjoitetaan. Sitten on sanottu, etten minä muka ole lausunut punakaartin menettelystä paheksumista. Minä viime syksynä, kuten ed. Relander muistaa, pidin erään maalaisliittolaisen puheen tässä eduskunnassa, josta minä tuossa ovensuussa huomautin ed. Relanderille. Eikös se ollut maalaisliittolaisen se puheeni? Sanoin silloin ja se löytyy pöytäkirjassa, että minä en ole punakaartia perustanut enkä asestanut ja porvaristo huusi minulle hyvä, lausuin paheksumiseni punakaartin laittomasta menettelystä ja julmuuksista. Se löytyy pöytäkirjassa. Minä olen merkinnyt kantani aivan selvästi silloin ja turhaa on sanoa, että kannatan niitä ja olen niiden kannalla. Minä olen ollut jo viime kesänä vastaan sitä vallankumoustouhua, jossa monet porvaritkin täällä lähtivät sosialisteja kannattamaan.

Minä en tullut tänne puhujalavalle sanoakseni tätä. Minulle tuotiin äsken eräs paperi, jossa on useita nimiä, jotka sanovat valaehtoisesti todistavansa sitä, mitä kertovat. Nämä olivat joutuneet rääkkäyksen alaisiksi suomalaisella realilyseolla, Antinkadun varrella, 6 p:nä toukokuuta. Heidän nimensä ovat: kasvatuslaitoksenkatsastaja Sainio, leipuri Moberg, asemamies Takola, savenvalaja Helenius, kaupanhoitaja Lindqvist ja torpparinpoika Lindqvist Tuusulan Vanhastakylästä. Kapteeni Hjelt oli tullut säilytyshuoneeseen ja huutanut näiden miesten nimet, vienyt heidät yläkertaan ja vaatinut heiltä tietoja, kuka on surmannut hänen veljensä Hjeltin Keravalla. Kun miehet, joita hän yhtä kerralla kuulusteli, eivät sanoneet tietävänsä, niin hän iski nyrkillä vasten kasvoja. Kun tästä ei ollut apua, niin hän kertomuksen mukaan sotilasvyöllä, jossa oli messinkisolki päässä, löi paljaalle iholle näitä henkilöitä, ottaen käsiinsä yhden kerrallaan, niin että rääkätyt olivat kaikki verissä, kun siitä pääsivät. Näistä rääkätyistä tämän mukaan kaupanhoitaja Lindqvist teki valituksen tutkintotuomarille. Nämä henkilöt ovat kaikki lasketut vapaiksi ja kuitenkin heitä on tällä

tavalla rääkätty. Tässä sanotaan vielä, että tämä kapteeni Hjelt ei kuulunut edes vahtihenkilökuntaan, vaan kokonaan sivulta oli tänne vankihuoneeseen tullut. Te tietysti hyväksytte kaiken tämän, alatte puolustaa kaikkea laittomuutta ja olette valmiita sanomaan, ettei mitään epäkohtia ole olemassa. Minä en vaadi yhtään enempää, kuin mitä asetukset vangeille myöntävät. Kohdellaanko heitä asetusten mukaan? Viimeiset tuomiot, joita on annettu, niinkuin eräs henkilö, joka on ollut jossain kunnan esimiehenä 3 viikkoa, on tuomittu 9 vuodeksi kuritushuoneeseen ja kuusi vuotta olemaan sen jälkeen kansalaisluottamusta vailla — onkohan nämä tuomiot oikeudentunnon mukaisia? Eivätkö ne ole kostotuomioita?

Ed. Haataja: Tänne on meille tullut saarnaamaan moraalia ed. Paasivuori, joka on koko sen ajan, kuin sosialistinen johto on täällä valmistanut sitä mätäpaisetta, josta kaikki ne ilmiöt ovat seurauksena, mitkä nyt ovat kysymyksessä, istunut tässä samassa johdossa ja toiminut sen mukana, on ollut tuossa ryhmässä johtavassa asemassa, ilman että hän yhtään ainoaa kertaa on yhdelläkään sanalla julkisuudessa asettunut tuota johtoa vastustamaan. (Oikein!) Ei hän ole tehnyt sitä, ei eduskunnassa eikä eduskunnan ulkopuolella, sikäli kuin siitä on tietoa julkisuuteen tullut. Nyt hän tulee tänne ja rupee puhumaan siitä, että hän on ollut punaista kapinaa vastaan. Riittääkö se ed. Paasivuorta oikeuttamaan esiintymään täällä sillä tavalla, kuin hän täällä esiintyy? Ja sitten hän tulee tänne lukemaan noiden rikollisten hänelle lähettämiä papereita, ilman että hän ollenkaan on ottanut selvää, onko näissä tiedoissa, joita hän täällä esiintuo, onko niissä tapauksia, joissa joku olisi todellakin oikeudettomasti ja aiheettomasti johonkin rangaistukseen tuomittu tai rangaistuksen kärsinyt. Niin kauvan kuin ed. Paasivuori ei tuollaisesta näkökohdasta ole selvillä, hänellä ei ole mitään oikeutta tuoda tuollaisia papereita esille eikä ole edustajan tehtävän arvon mukaista sellaisia täällä esittää. Jos joku täällä on siinä asemassa, että hänelle voidaan moraalia saarnata, niin kyllä se on ed. Paasivuori eikä me. (Hyvä!) Lisäksi minä huomautan, että sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ja sosialidemokraattisen johdon toiminta viime aikoina sekä julkisuudessa että eduskunnassa osoitti, että häpy oli siltä joukolta kokonaan poissa. Se oli käsite, jota se ei tuntenut, ja minusta näyttää, että sama ilmiö esiintyy niissä henkilöissä, jotka täällä vielä sosialidemokratiaa edustavat.

Ed. Hornborg: I ett tidigare andragande nämnde jag de kvalitativa bristerna hos fångvårdspersonalen. I anslutning härtill ber jag att få läsa upp några ord ur ett bref från en med förhållandena inom ett af fånglägren väl förtrogen person, ett bref, som jag fick under diskussionens lopp. Denna brefskrifvare sammanfattar sin uppfattning i följande ord: „Fångvårdsmanskapet, som har en ytterst ansvarsfull uppgift, borde nödvändigt väljas med större urskillning. Lönen är ju god, så det bör ej möta stora svårigheter att få dugligt folk." Detta uttalande tar jag mig friheten bringa till regeringens kännedom. Jag tror nämligen, att brefskrifvaren har skäl för denna påminnelse. Jag ber att få uttala den förhoppningen, att regeringen skall taga ifrågavarande omständighet i beaktande och i berörda hänseende låta med största omsorg inspektera fånglägren.

Keskustelu välikysymykseen annetun vastauksen johdosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan, sellaisena, kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1917 annetussa laissa, esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: „Kuultuansa annetun selityksen, eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen."

Kukaan ei halua enää käyttää puheenvuoroa ja eduskunta hyväksyy puhemiehen ehdottaman päiväjärjestykseen siirtymisen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi säästöpankeista

sisältävä hallituksen esitys n:o 28, jota on valmistelevasti käsitelty pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 42 ja 42 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Eduskunta hyväksynee lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty?

Hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely on päättynyt.

Puhemies: Eduskunta hyväksynee myös pankkivaliokunnan lausuman sen mietinnön n:o 5 sivulla 22, joka kuuluu: Valiokunta kuitenkin mielipiteenään esiintuo, että säästöpankkien tarkastusta ei voida saada kyllin tehokkaaksi, jollei maata jaeta eri tarkastuspiireihin omine piirissään asuvine tarkastajineen?

Lausuma hyväksytään.

Puhemies: Asia on lopullisesti käsitelty.

Uusi hallituksen esitys tuodaan.

Puhemies: Hallituksen jäsen pyytää tuoda esityksiä eduskunnalle.

Eduskuntaan saapuu kanslisti Eero Koskimiehen seuraamana senaattori Onni Talas, joka lausuu: Kunnioitettava herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen Senaatin määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää hallituksen esitys n:o 75 Suomen Pankin aseman vahvistamisesta.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyn esityksen tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäväksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestys määrää.

---

2) Ehdotus laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta.

Jatketaan suuren valiokunnan mietinnön n:o 44 johdolla siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitellyn hallituksen esityksen n:o 57 viime täysi-istunnossa keskeytynyttä toista käsittelyä, mikä esitys sisältää ylempänä mainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Jatketaan viime täysi-istunnossa keskeytynyttä yleiskeskustelua. Ensinnäkin minun on ilmoitettava, että ed. Lagerlöfin ja Kailan tekemät ehdotukset, jotka tarkoittivat muutoksia erityisiin lain yksityiskohtiin, on uudistettava silloin, kun vastaavat lainkohdat erikoiskäsittelyssä tulevat käsittelynalaisiksi.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Paavo Virkkunen: Kova ja raskas aika, jonka me olemme eläneet, on epäilemättä pakottanut itsekutakin tarkistamaan ja muuttelemaankin useita käsityksiä, joita aikaisemmin olemme suosineet. Minulla ei tosin ennenkään ole ollut epäilyksiä kuolemanrangaistuksen oikeutuksesta äärimäisessä tilanteessa rikoksen sovittamiseksi ja yhteiskunnan turvaksi. Mutta olen totuttanut itseäni siihen ajatukseen, ettei tämän rangaistuksista viimeisen ja ankarimman tarvitsisi tulla kysymykseen muutoin kuin joissakin aniharvoissa tapauksissa, niin harvoissa, että esim. nykyinen sukupolvi ei kokemuksesta ollenkaan tunne tämän rangaistuksen täytäntöönpanoa Suomessa. Ahdistavan tunteen herättää nyt se tosiasia, että yhteiskunnallinen ja lainalainen elämämme on päässyt sillä tavalla rappeutumaan ja raaistumaan, ettei ole muuta neuvoa kuin säätää laki kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon uudesta tavasta, hyvin tietäen, että tämä laki on käytännöllisen tarpeen vaatima. Tämä laki on säädettävä; mutta olkaamme selvillä siitä, että tällaisen lain välttämättömyys on sekä meille, jotka sen säädämme, että tulevallekin ajalle oleva nöyryyttävänä todistuksena siitä miten syvälle epäinhimillisyyteen ja rikollisuuteen kansamme laajat piirit ovat vajonneet. Sentähden on tämä lainsäädännöllinen toimi raskas; mutta se on välttämätön. Lainsäätäjän täytyy kuitenkin samalla huolehtia siitä, että mahdollisimman pätevät takeet on olemassa siitä, että kuolemantuomion toteuttaminen nojautuu kaikkein kypsyneimpään, kaikkia asiaan vaikuttavia eri seikkoja punnitsevaan harkintaan, niin täydelliseen harkintaan, kuin se inhimillisissä oloissa on mahdollista. Tämän takeen hankkimisen välttämättömyyttä kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanossa teroittaa ensimäinen vastalause mielestäni hyvällä syyllä, jonka tähden minä sitä kannatan, sitä mieluummin, kun käsittääkseni ei tuota suuria käytännöllisiä vaikeuksia sen ehdottama säädös, että rangaistusten täytäntöönpano jää riippuvaksi senaatin luvasta.

Sekä valiokunta että varsinkin toisen vastalauseen allekirjoittajat ovat epäilleet esityksen 3 §:n määräystä pakkotyön suorittamisesta Suomen rajojen ulkopuolella, vastalauseen tekijät epäilleet siihen määrään, että ehdottavat tämän pykälän kokonaan poistettavaksi. Minä puolestani en ymmärrä enkä voi hyväksyä näitä epäilyksiä; päinvastoin on minun mielestäni hallituksen esitys nykyoloissa aivan paikallaan, jopa se on välttämätönkin. Se on paikallaan, sillä minä pidän hyvänä, että ne rikokselliset kansalaisemme, joilla kotoinen maa nykyään joka tapauksessa polttaa jalkojen alla, joutuvat joksikin aikaa uuteen, vie-

raaseen ympäristöön, joka ei voi olla heihin kasvatuksellisessa suhteessa edullisesti vaikuttamatta. Heille tarjoutuu siellä se, mikä heille täällä kotona työläästi, jos ollenkaan, on tarjona: tilaisuus joutua sellaisen vakavan kurinpidollisen ja kasvatuksellisen käsittelyn alaiseksi, jota he tarvitsevat, ja tilaisuus paremmin kuin täällä tottua todelliseen, säännölliseen työhön, josta vallankumouksen aika ja varsinkin viime aikojen mellastus heidät on vieroittanut. Oleskelua kaukana kotimaan rajojen ulkopuolella, paljon kauvempanakin merten takana, kuin mistä nyt on kysymys, ei meidän päivinämme pidetä minään tavattomana, päinvastoin vallan tavallisena asiana. Tällainen oleskelu koituu silloinkin, kun se ei tapahdu sellaisen valvonnan alaisena, josta kysymyksessäolevassa tapauksessa on oleva takeita, usein hyväksi asianomaisen vastaiselle elämälle. Tosin tulee t ä m ä oleskelu, josta nyt on puhe, olemaan pakollista, tuomitun pakkotyön suorittamista, mutta tätä suunniteltua maastavientiä ei ole katsottava samanlaatuiseksi, kuin mitä on varsinainen deportatio-rangaistus jollekin Pirunsaarelle tai muuhun pahan maineen saavuttaneeseen paikkaan. Sellaista ei tämä hallituksen suunnittelema maastavienti tarkoita olla, eikä se sellaista tule olemaan. Maasta vietävät joutuvat vanhan sivistyskansan hoidettaviksi, kansan, joka osaa heille — ja minä tunnustan suoraan: osaa paremmin kuin me täällä kotona nykyään — opettaa kuuliaisuutta ja työtä ja yksistään niihin perustuvaa siveellistä vapautta. Ja onhan selvää, että kotimaa, meidän hallituksemme ja suomalainen yhteiskunta, tulee tarkasti muistamaan omat velvollisuutensa antaakseen näille harhautuneille lapsilleen vieraalla maalla kaikkea sitä ohjaavaa, sielunhoidollista, omakielistä tukea, mikä mahdollista on. Minä puollan hallituksen ehdotusta tässä kohden, koska olen vakuutettu siitä, että siinä suunniteltu toimenpide on asianomaisille hyvä ja kasvattava, jolla heidät paremmin, kuin mitä täällä kotimaassa nykyoloissa voisi tapahtua, voidaan pelastaa paremmalle tulevaisuudelle ja myöskin isänmaalle.

Näillä syillä katson, että tämä ehdotus on osunut paikalleen. Mutta se on välttämätöntäkin, sillä on pakko avonaisesti tunnustaa sekin, että hallituksemme ja kansamme eivät kykene yksin ja omin voimin suorittamaan sitä tehtävää, jota näiden rikollisten hoitaminen tietää, varsinkin enemmän syyllisten heidän joukossaan, joita nyt kymmenintuhansin valitettavasti on kasaantunut valtion ja yhteiskunnan käsiteltäviksi rikoslain mukaan. Sotaministerin antamasta, äsken kuullusta selonteosta kävi ilmi, että vaikkakin kymmeniätuhansia tullaan lähiaikoina laskemaan ehdolliseen vapauteen, niin joka tapauksessa jää jäljelle puoliväliin toistakymmentätuhatta tai enemmän pahemmin rikollisia, joita ei voida asettaa ehdolliseenkaan vapauteen. Mutta heidän lukunsa, lisättynä vielä muiden vankeuteen jätettävien määrällä, on niin suuri, ettei meidän yhteiskuntamme kykene heitä rikosrangaistuksellisesti hoitamaan. Niin pian kun kylmä vuodenaika on käsissä, on niin suuren vankimäärän pidättäminen luullakseni oleva toivoton yritys, samalla kun se rahallisestikin on nykyisissä ahtaissa oloissamme käypä yleensä ylivoimaiseksi. Asema on nyt sellainen, että joko on hallituksen suunnittelema toimenpide hyväksyttävä tai on hallitus ja eduskunta ennen pitkää oleva pakotettu laskemaan irti suuri osa sellaisia rikoksellisia, jotka yhteiskunnalle lähiaikoina tulevat aivan vaarallisiksi. Sentähden ei heitä liioin voi eikä saa laskea vapaiksi. Jollei hallituksen esitystä sellaisenaan hyväksytä, en käsitä muuta, kuin että kysymys rikoksellisten hoidosta joutuu semmoiseen umpikujaan, josta me emme kykene johtamaan sitä ulos. Tehdä taas maastavienti riippuvaiseksi asianomaisten omasta suostumuksesta tietäisi mielestäni ensiksikin riistää tältä toimenpiteeltä suurta osaa sen rikosrangaistuksellisesta luonteesta, ja sitäpaitsi se varmaankaan ei johtaisi suunniteltuun tulokseen, sen käsittää enemmittä puheitta jokainen. Minä toivon, että eduskunta hyväksyy 3 §:n esilläolevassa mietinnössä hallituksen esittämässä muodossa.

Ed. S j ö s t e d t-J u s s i l a: Kun lakiehdotus viime istunnossa oli eduskunnassa käsittelyn alaisena, toivat edustajat Paasivuori ja Koponen lausunnoissaan esille vankileireissä muka ilmeneviä puutteita ja epäkohtia, varsinkin vankien huoneisiin sijoituksiin, puhtauteen ja ruokaan nähden. Mitä ensinnäkin sijoitukseen tulee, niin täytyy kai meidän kaikkien sentään myöntää, että on aivan ylivoimaista sijoittaa monet kymmenettuhannet vangit niin, ettei siinä olisi sanan sijaa ja toivomisen varaa, mutta lämpöisen vuodenajan ollen, jolloinka ulkoilmamukavuutta voidaan heille antaa runsaasti, ei terveyshaittoja pitäisi siitä seurata. Puhtauteen nähden luulen valitukset olevan enempi aiheettomat, sillä olen kuullut henkilöiltä, jotka ovat käyneet vankileireissä, että puhtaus suurin piirtein katsottuna on hyvä, ja jos vertaa sitä siihen puhtauteen, joka kaikkialla punaisten paikkakunnalta poistuttua oli nähtävänä heidän omissa jäljissään, voidaan sanoa sen olevan erinomaisen. Mitä ruokaan tulee, ei käyne kieltäminen, etteikö se olisi niukka, mutta meidän

tulee muistaa, että vapaiden, raskasta maatyötä tekeväin työntekijäin ruoka-annokset ovat jo elintarpeiden niukkuuden vuoksi siksi vähiin vähennetyt, etteivät hekään enää saa tarpeekseen ravintoa, vaan ovat pakotetut suorastaan sanoen kärsimään nälkää, jopa kerrotaan muutamin paikoin maassamme nälkäkuolemiakin tapahtuneen. Ed. Paasivuori ja toverinsa hyvin tietävät, mistä on lähtöisin se oppi, jota edesvastuuntunnetta vailla olevat kansankiihoittajat keväällä 1917, kulkien Hämeen ja Länsi-Suomen pitäjissä, saarnasivat, yllyttäen rauhallista maatyöväestöä työrettelöihin, jopa raastoivat rauhallisia työntekijöitä pois pelloiltakin, juuri kun nälänhädän uhatessa maata olisi mitä suurimmalla tarmolla pitänyt käydä käsiksi peltotöihin. Tästä olikin seurauksena, että paljon peltoja jäi kylvämättä tai tulivat siksi myöhään kylvetyiksi, etteivät ehtineet valmistua ennen halloja, ja näin tuli vuoden sato entisestään paljon niukempi. Ja varmaankin herrat Paasivuori ja toverinsa ovat kuulleet mitenkä kapinan aikana punaiset kaikkialla „takavarikoivat", niinkuin heidän oli tapana kutsua toimitusta, joka itse asiassa oli selvä ryöstö, varsinkin kaikki vaatetus- ja ruokatarpeet ja kuljettivat mukanaan tiesi minnekä; mitä ei saatu mukaan, se hävitettiin. Kun nyt tätä rikollista joukkoa kymmenintuhansin on rikoksistansa vangittuna, pitäisikö heidän tyhjäksi ryöstämänsä maan voida antaa heille muka yltäkylläinen ravinto silloinkin, kun monet lainkuuliaiset kansalaiset maassa ovat nälkään näintymässä? Ollessani viime viikolla Hämeenlinnassa näin, kun sotilaspatrulli kuljetti useampaa sataa naisvankia, jotka kaikki olivat hyvin reippaalla tuulella, eikä ainakaan näitä ollut nälkä suuresti rasittanut. Että vankileireissä on alkanut tapahtua useita kuolemantapauksia, on ikävä asia, mutta luullakseni johtuu se siitä, että tarttuvia tauteja on alkanut liikkua niiden keskuudessa ja pitempiaikaisen yleisen elintarvepulan vallitessa ovat he tulleet taudeille vastaanottavammiksi.

Ed. Paasivuori vastustaessaan kuolemanrangaistuksen käytäntöönottamista kylmästi rinnastaa toisiinsa punakaartilaisten tekemät kauheat kidutusmurhat, joidenka alaisiksi useat sadat viattomat ja lainkuuliaiset ihmiset ovat joutuneet, sekä ne tapaukset, jolloinka valkokaartilaiset sotalakien mukaan ovat ampuneet kiinnisaatuaan murhiin, murhapolttoihin ja ryöstöihin osaaottaneet punakaartilaiset, ja tulee tulokseen, että rikollisia on jo tarpeeksi surmattu. Mutta mikäli alustavissa tutkinnoissa on tullut ilmi, on vankileireissä vielä monta raakaa murhamiestä ja varmaankin on monelle sellaiselle onnistunut vielä piileillä vapaana, joilla ei minkään ihmisyyden nimessä voi olla oikeutta välttää kuolemanrangaistusta.

Suuren valiokunnan mietinnön johdosta tahdon vielä lausua muutaman sanan. Valiokunta lakiehdotuksen 1 §:ssä kieltää kuolemanrangaistuksen toimeenpanemisessa sotaväen käytön ja näin ollen tulisi tuomioita täytäntöönpanemaan asetettaviksi erityisiä henkilöitä. Kun minusta kuolemaantuomitullekin tulee antaa kunniakas kuolema eikä sellainen, jonka toimittaa kansan halveksima erityinen henkilö, niin minun mielestäni tämä tehtävä soveltuu sotilaille ja jo senkin perusteella kuuluu heille, että kyseessä on sotavankien kuolemantuomion täytäntöönpano, minkä tuomion on langettanut tuomioistuin, jossa yhtenä oikeudenjäsenenä on sotilashenkilö.

Lakiehdotuksen 3 §:ssä ehdottaa valiokunta, että pakkotyöhön määrätty vanki saatakoon Senaatin päätöksellä siirtää hänen omalla suostumuksellaan pakkotyötään suorittamaan Suomen rajojen ulkopuolelle. Minusta ei tätä Suomen rajain ulkopuolelle pakkotyötään suorittamaan lähettämistä pitäisi panna riippumaan omasta suostumuksesta juuri nyt, kun seisomme uhkaavan elintarvepulan, melkeinpä nälkäkuoleman partaalla, sillä on muistettava, että vaikkakin ruisviljan sadon suuruus kautta maan laskettuna näyttääkin tulevan keskinkertainen, kun olemme pakotetut ennen uutiseen pääsemistä käyttämään syksyä varten varatun siemenviljan, vähentää se suuresti ravinnoksi käytettävää osuutta. Kun myöskin ulkoapäin saatava avustus näyttää varsin toivottomalta ja maatamme näin ollen uhkaa suorastaan täydellinen elintarvepula, on minusta hallitukselle annettava oikeus osa vangeista siirtää pakkotyötään suorittamaan maan rajain ulkopuolelle, riippumatta lähetettävän omasta tahdosta, koska niitä siellä voidaan käyttää hyödylliseen työhön paremmin kuin kotimaassa, tilanteen ollessa tällainen. Olen siis 1 ja 3 §:iin nähden hallituksen esityksen kannalla, jotka toivon eduskunnankin hyväksyvän.

Ed. J u u t i l a i n e n: Asian ollessa viime kerralla esillä pyysin puheenvuoroa voidakseni ilmoittaa yhtyväni ed. Kailan lausuntoon ja hänen tekemäänsä ehdotukseen, joka sisältää sen, että 3 § esilläolevasta mietinnöstä poistettaisiin. Olen asian suhteen eriävällä kannalla ryhmääni nähden, johon kuulun, ja sen vuoksi olen tahtonut sen näin merkitä. Pidän ed. Kailan perusteluja erinomaisen asiallisina. Niissä viitataan myös niihin ulkopoliittisiin selkkauksiin, mihinkä mah-

dollisesti joudutaan, jos vankeja Saksaan siirretään.

Toiseksi en voi hyväksyä sitä käsityskantaa, että kapinoitsijat, jos ne Saksaan viedään, siellä saavat niin erinomaisen kohtelun ja kasvatuksen osakseen. Niitä ei pidetä siellä sotavankeina, eikä siirtolaisina, mutta luulen, että se suhde lähentelee hyvin lähelle erästä suhdetta, jota sivistysvalloista on koetettu poistaa. Myöskään en pidä niitä perusteluja pätevinä, että meillä on elintarvekysymys niin ankara, että sen vuoksi pitää joku kymmenisen tuhatta lähettää maasta pois. Luulen, ettei elintarvekysymys sillä yhtään korjaannu, jos kolmemiljoonaa käsittävästä asukasluvusta kymmenen- tai kaksikymmentätuhatta lähetetään sinne. Toiseksi meillä ei ole liikaa työvoimaa; sitä ei kannata lähettää tästä maasta yhtään ulos ja sen vuoksi ei pitäisi hetkellisten syiden vuoksi, hetkellisten vaikeuksien vuoksi tyytyä tuohon tällä kertaa helpolta näyttävään ratkaisuun, että lähetetään tämä työvoima maasta pois, vaan olisi ponnisteltava kaikki voimat, että se voitaisiin sijoittaa työtä tekemään omassa maassa ja siten hyödyttämään maatamme vastaisuudessakin. Mistä sitten puvut saadaan näille sotavangeille Saksassa? Luullaanko, että siellä niin erinomaisen suuret pukuvarastot ovat. Yleensä kerrotaan, että valloitetuilta alueilta on otettu asukkailta toiset puvut takavarikkoon. Luulen, että jos Suomessa ryhdytään järjestämään vaatetuskysymystä, niin me voimme täällä vaatettaa myöskin nämä vangit. Niinkuin jo sanottu, minä vastustan vankien Saksaan lähettämistä sillä perusteella, etteivät tosiasialliset syyt sitä vaadi ja toiseksi meillä ei ole varaa lähettää työvoimaa maasta pois.

Ed. Saarelainen: Ennen punaisten toimeenpanemaa kapinaa olin aina ollut kuolemantuomioihin nähden kielteisellä kannalla ja periaatteellisesti vielä nytkin omaksun sen kannan. Mutta kyllä tässä tapauksessa, kun maamme työläiskansan niiden johtomiehet ovat vallananastustarkoituksessa myrkyttäneet niin sanotulla bolshevistis-anarkistisella taudilla, josta sairaloisuudesta johtuivat niin surulliset seuraukset, että koko kansamme, nuori valtiomme oli kokonaan tulla tuhotuksi. Saadaksemme tuon hirvittävän taudin basillit häviämään tai edes vähän paranemaan, täytyy tehdä syviäkin leikkauksia ja johan nykyinen voimassa oleva rikoslaki edellyttää kuolemantuomioita raskaimmissa rikoksissa, ja semmoisina raskaina rikoksina on juuri pidettävä maankavallusrikoksia, joista tässä laissa puhutaan. Näin ollen ja kun kansamme turvallisuus näyttää sitä vaativan, niin olen lakivaliokunnassa asettunut kuolemanrangaistuksen kannalle, vaikka vastenmielisesti. Kuitenkin minulla on se toivo, että vähemmän syylliset vangit heti päästettäisiin ehdolliseen vapauteen ja ainoastaan raskauttavimmissa tapauksissa katalimmille kiihoittajille tai johtomiehille pantaisiin kuolemanrangaistus täytäntöön. Sillä minä olen sitä mieltä, että johtomiehet, nuo työläisten kiihoittajat ovat melkein yksinomaan olleet syylliset kapinan syntymiseen ja täytäntöönpanemiseen. Mitä muuten vankien ulkomaille pakkotyöhön lähettämiseen tulee, olen asettunut vapaaehtoisuuden kannalle m. m. siitä syystä, että jos missä, niin juuri tämänluontoisessa asiassa on käsittääkseni asetuttava sovittavalle tai välittävälle kannalle. Sovitteleva kanta vankeihin nähden on tässä asianosassa mielestäni oikeampi kuin hallituksen esityksen pakollinen kanta ja muutenkin olisi tulevaisuuteen nähden näissä asioissa välittävä kanta parempi kuin pakkokeinot. Jos emme tällaista kantaa omaksu, vaan tahdomme tehdä asetuksia ja lakeja, joihin sisältyy kostotoimenpiteitä, niin ennen pitkää joudumme korjaamaan helposti jatkuvia kansalaisvihan hedelmiä. Vapaaehtoisuuden kannan olen ottanut senkin vuoksi, kun oletan, että ne vangit, jotka ovat tuomitut esimerkiksi 3 vuodeksi ja pidemmäksi ajaksi pakkotyöhön, mielellään suostuvat menemään ulkomaalle rikostaan sovittamaan. Ainakin tällainen ajatus täällä Helsingissä vapaudessa olevien työläisten piirissä on vallalla. Jos mietinnön 3 § poistettaisiin, kuten toisen vastalauseen allekirjoittajat ehdottavat, niin silloin koko tämän lain kokonaistarkoitus vankeihin nähden tulisi liian paljon rajoitetuksi, joten ei niitäkään vanheja, jotka tahtoisivat mennä ulkomaalle, hallitus voisi sinne lähettää. Sen vuoksi olisi suotavaa, että eduskunta hyväksyisi lakivaliokunnan mietinnön muuttamatta.

Ed. Pennanen: Päästyäni nyt lopulta minäkin yhteen päiväjärjestyksen kanssa, pyydän lyhyesti jo tässä yleiskeskustelussa mainita, että minä pääasiassa olen hallituksen esityksen kannalla tähän kysymykseen nähden. Jos olisi kysymys rikoslain muuttamisesta, niin silloin voitaisiin esittää eri mielipiteitä kuolemanrangaistuksen sopivaisuudesta ja suotavuudesta. Mutta nyt ei ole kysymys siitä, vaan on kysymys tuomitun kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanosta. Ja siinä minä olen sillä kannalla, että myös sotaväkeä, samaten kuin muitakin kansalaisia, voidaan vapaaehtoisesti käyttää tätä tuomiota täytäntöönpantaessa. Hallituksen esityksessä siitä ei ole nimenomaan mainittu, ettei vasten tahtoa voida

sotaväkeä käyttää tuomioita täytäntöönpanemassa, mutta hallituksen edustajahan on selittänyt, että tarkoitus on ollut, ettei väkisin siihen ketään pakoteta. Mitä tulee lakiehdotuksen 3 §:n säännökseen, niin siinä minä olen täydellisesti hallituksen esityksen kannalla. Minä ainakaan en voi ottaa vastuulleni sitä, että hallitukselta kielletään mahdollisuus välttämättömän tarpeen vaatiessa lähettää näitä rangaistusvankeja suorittamaan rangaistustaan maan rajojen ulkopuolelle, kunhan on tarpeelliset takeet siitä, että vankien kohtelu tulee olemaan sellainen, ettei valtiomme sivistysvaltiona siinä suhteessa joudu kärsimään, ja hallituksen edustaja on jo täällä eduskunnassakin maininnut, että tästä asianpuolesta tullaan hallituksen taholta huolta pitämään.

Ed. L. Typpö: Olin ensin lakivaliokunnassa hallituksen esityksen kannalla, mutta sitten asiaa käsiteltäessä suhtauduin siihen suuntaan, kuin lakivaliokunnan mietinnössä. Kuitenkin nyt jälestäpäin on käynyt selville, ettei vankien hoitoa ole mahdollista muutoin järjestää, kuin siirtämällä heitä ulkomaille, ja kun vapaaehtoisesti sinne tuskin montakaan saataisiin, niin yhdyn kannattamaan hallituksen esitystä, vaikka se tuntuukin niin vastenmieliseltä, vankien siirto oman maan ulkopuolelle, niin sitä ei voida auttaa, sillä nälkä uhkaa ei ainoastaan vankeja, vaan yhteisesti koko Suomen kansaa. Ja niin ollen on tehtävä se, mitä pidetään tällä hetkellä parhaimpana.

Ed. Haapanen: Esillä olevassa mietinnössä on kaksi kohtaa, joita tahdon lyhyesti kosketella. Mitä tulee ensimäiseen pykälään, niin siihen nähden minusta hallituksen esitys on onnistuneempi. Kysymys rangaistuksen toimeenpanosta on siinä ratkaistu sopivammalla tavalla kuin valiokunnan ehdotuksessa. Yleensä tätä pykälää hyväksyessä täytyy luonnollisesti edellyttää, että kuolemanrangaistusta sovellutetaan ainoastaan kaikkein äärimäisessä poikkeustapauksessa. Kolmannessa pykälässä ehdotettu rangaistusvankien lähettäminen Suomen rajain ulkopuolelle voi mielestäni tulla kysymykseen ainoastaan tuomittujen oman vapaan suostumuksen perusteella. Jos sitä puuttuu, saa vankien siirto näiden ihmisarvoa ja koko maan kunniaa alentavan luonteen.

Tosin kyllä käsitän, että kymmentuhantisten vankimääräin käsittely kotimaassa tuottaa suuria vaikeuksia, mutta voittamattomia ne eivät kuitenkaan käsittääkseni ole. Suurinta vaikeutta tuottaa vankien ravinnon järjestäminen, mutta täytyisihän näiden vapainakin ollen kuitenkin täällä kotimaassa tulla toimeen, jota paitsi vankien vaatimukset pakostakin jäävät ainakin hiukkasen lievemmäksi kuin vapaiden kansalaisten. Myöskin asumusten ja vaatetuksen puolesta tulee olemaan vaikeuksia, mutta vaikeuksia kärsivät vapaatkin kansalaiset. Tässä täytyy menetellä niin, että vangit rakentavat vaikkapa tilapäisiä asumuksia itselleen työpaikkojensa läheisyyteen. Tärkeätä on, että näitä vankeja, mikäli mahdollista, käytetään tuottavaan työhön, ja se on tapahtuva kotimaassa, jolloin työn tulokset tulevat meidän oman yhteiskuntamme hyväksi. Kun kerran koko kansan on työn kautta hankittava leipänsä, täytyy sen olla mahdollista myös työkykyisille vangeille. Edellisestä käy ilmi, että puheenaolevan ehdotuksen 3 § olisi mielestäni hyväksyttävä lakivaliokunnan mietinnön mukaisesti.

Ed. Takkula: Minä pyysin puheenvuoroa vain lakivaliokunnan jäsenenä merkitäkseni kantani, koska en ole kirjoittanut nimeäni vastalauseisiin. Olen ollut valiokunnassa sekä ensimäisen että toisen vastalauseen kannalla. Ensimäisen vastalauseen suhteen, joka koskee kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanemista, olen ollut valiokunnassa koko ajan sillä kannalla, kuin ed. Lagerlöf, jonka perustelut vastalauseessa ilmenevät. Toisen vastalauseen, joka koskee vankien siirtämistä ulkomaille, hyväksyn myös, sillä minun mielestäni on suoranainen köyhäintodistus hallitukseltamme se, että se ei kykene järjestämään kotimaassa töitä ja toimintaa sille vankilaumalle, joka on meidän kotimaastamme tullut ja jolle kautta aikojen on ollut töitä vaikka kuinka paljon. Sillä suuret suot odottavat meillä perkaajaa hallaa uhkuvina, joita varten useampia tuhansia vankeja tarvitaan, kun vain niitä niihin käytettäisiin.

Sitäpaitsi on meillä kulkuteistä suuri puute ja ne ovat huonossa kunnossa, joiden korjaamiseen voitaisiin käyttää vankeja, kun vain olisi hallituksella kykyä niitä järjestää ja käyttää. Mitä elintarvepulaan tulee, niin se on kai kaikkein kipeimmillään ja vaikka me kuinka joutuisasti toimisimme ulkomaille lähettämisessä, niin se vaatii sittenkin aikaa ja valmistusta, joten on parasta koettaa järjestää elintarvekysymys niin, että vangit täälläkin saisivat ruokaa ja työtä. Toivoisin, että tämä kolmas pykälä mietinnöstä poistettaisiin.

Ed. Paasivuori: Viime istunnossa, kun tämä asia oli esillä, lausui ed. Wuorimaa, että minä muka lausunnossani olisin sanonut „Kymissä", mutta kukaan muu ei kai ole kuullut minun puhuvan Kymistä mitään ja todistaa pikakirjoi-

tuspöytäkirja, että Kymistä en puhunut sanallakaan, joten ed. Wuorimaa — paha kyllä, että hän on poissa täältä — joko tahallaan vääristeli minun puhettani, tai valehteli, koska minä lausuin, että Vihdissä on tapahtunut murhia. Ja siihen osaan puhetta, mitä Vihdistä kerroin, on minulle eräältä taholta huomautettu, että siinä oli ainoastaan se virhe, että siellä ei ole ainoastaan yli sata ammuttu, vaan yli kolme sataa.

Mitä sitten tulee Kouvolan hirmutekoihin, joita punakaartilaiset siellä ovat harjoittaneet ja tehneet, niin kävi ed. Wuorimaan lausunnosta ilmi ikäänkuin minä olisin ollut järjestämässä murhat siellä. Minä voin sanoa teille kaikille, että minä maksan teille vaikka mitä, vaikka koko omaisuuteni, jos te löydätte rehellisen todistajan siihen, että minä olisin kahteen vuoteen käynyt Kouvolassa. En myöskään Kymissä enkä Kotkassa ole käynyt, sillä ainoastaan vuonna 1916 vaalien edellä olin siellä kiihoitusmatkalla yhden viikon, puhuin työväen suojeluslaeista ja työväen vakuutuksesta, siis yhteiskunnallisista kysymyksistä, ja ne puheeni voin hyvin omistaa vieläkin, mitä minä näistä asioista puhuin. Viime vuonna ja viime vaalien aikana en pitänyt ainoatakaan vaalipuhetta, joten ed. Wuorimaa voi minua silloin haukkua vaikka kuinka paljon ja ihme kyllä, että minä tulin valituksi. Tehtiinhän Työmiehessä ehdotus minun puolueesta eroittamiseksi, ja niinkin vaikutusvaltainen mies kuin Manner kirjoitti, että mitä Paasivuori meinaa, istuuko se kahdella tuolilla vai eikö se lähde? Ja kuitenkin siitä huolimatta, vaikka niin vaikutusvaltainen lehti teki ehdotuksen minun puolueesta eroittamisesta, tulin valituksi, tarvitsematta ollenkaan siellä käydä kiihoituspuheita pitämässä ja ed. Wuorimaata tai hänen tovereitaan haukkumassa.

Mitä tulee Kouvolan hirmutekoihin, on minulle ruotsinkieltä taitavalta taholta kerrottu, että eräässä ruotsinmaalaisessa lehdessä on kerrottu, että Tampereella tapahtuneet valkoisten hirmuteot ovat sen mukaiset, kuin niistä on kerrottu. Pääasiassa ovat kuvaukset oikeat, vaikkakin väritetyt. Ja tämä ruotsinmaalaisen porvarillisen lehden kirjeenvaihtaja on esittänyt, että Kouvolan tapaukset voidaan katsoa olevan seurauksia Tampereen tapauksista, joiden tapausten kanssa ei minulla ole mitään tekemistä.

Mitä sitten tulee itse tähän ehdotukseen, niin edelleenkin vastustan kuolemanrangaistuksia ja myöskin sitä ehdotusta, että sotavankeja lähetettäisiin heiltä kysymättä vieraaseen maahan pakkotyöhön. Se on minun mielestäni orjakauppaa ja siksi sen ulkomaalla, luultavasti myöskin Saksassa, puoluetoverit tulevat leimaamaan. Viime istunnossa täällä muistaakseni ed. Kaila lausui, ettei anneta sosialisteille tästä kiihoitusasetta ja minä yhdyn siihen, älkää antako meille kiihoitusasetta, sillä kyllä me olemme kilttejä, emmekä silloin hauku teitä, emmekä arvostele, kun teette oikeita päätöksiä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ryhdytään lakiehdotusta yksityiskohtaisesti käsittelemään.

§ 1.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Rohkenen ehdottaa, että eduskunta päättäisi, että tähän pykälään, hyväksyttiinpä se hallituksen esityksen tai valiokunnan mietinnön mukaisena, lisätään semmoinen säännös, kuin mietintöön liitetyssä vastalauseessa n:o 1 olen ehdottanut.

Ed. Päivänsalo: Niillä syillä, jotka viime istunnossa esitin, pyydän saada ehdottaa, että 1 § hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä.

Ed. Paavo Virkkunen: Pyydän kannattaa ed. Lagerlöfin tekemää ehdotusta.

Ed. Ståhlberg: Yhtyen siihen ajatukseen, jonka ed. Pennanen lausui yleiskeskustelussa, ehdotan 1 §:n toisen lauseen kuuluvaksi: „Tähän älköön käskettäkö sotaväkeen kuuluvia älköönkä käytettäkö alaikäisiä tai vangittuja henkilöitä." Kun täällä on ehdotettu ja sitä ehdotusta kannatettu, että 1 §:ään liitettäisiin ensimäisessä vastalauseessa ehdotettu säännös, että kuolemanrangaistusta ei saa panna täytäntöön, ennenkuin senaatti on antanut siihen luvan, tahtoisin huomauttaa, että laillisen oikeuden antaman tuomion täytäntöönpanoa ei voida tehdä riippuvaksi senaatin luvasta, sillä se merkitsisi, että senaatti harkintansa mukaan saisi myöntää tai kieltää täytäntöönpanon. Jos taas tarkoitus olisi, että tuomio on alistettava senaatin tutkittavaksi, joka silloin olisi niin sanottavakin, niin sekään ei ole mahdollista, koska senaatin talousosasto ei mitenkään sovellu ylimmäksi oikeusasteeksi tällaisissa rikosasioissa.

Ed. Alkio: Minä pyydän saada kannattaa myöskin ed. Lagerlöfin tekemää ehdotusta. Minä otaksun, että tällaisen kohdan lisääminen tähän

pykälään voi aiheuttaa sen riittävän tarkistuksen, joka kuolemantuomioiden toimeenpanossa on aivan välttämätön. Minä toivon, että sitä voitaisiin sitten sovelluttaa huolimatta siitä, mitä ed. Ståhlberg on sitä vastaan muistuttanut.

Ed. Takkula: Luovun.

Ed. Hultin: Minä yhdyn ed. Päivänsalon ehdotukseen.

Ed. Pennanen: Minä kannatan ed. Ståhlbergin ehdotusta.

Ed. Ahmavaara: Minä myöskin kannatan ed. Ståhlbergin ehdotusta ja pitäisin sangen ikävänä virheenä, jos meidän lainsäädännössämme tulisi määrättäväksi, että hallitus voi kumota tai muuttaa korkeimman oikeuden päätöksiä, siis sekaantua tuomarintehtäviin. Minusta olisi, kuten sanoin hyvin onnetonta, jos tällainen periaate otettaisiin käytäntöön.

Ed. Talas: Koska ed. Lagerlöfin ehdotusta on täällä kannatettu, niin katson minäkin tarpeelliseksi erityisesti vastustaa tätä ehdotusta niillä syillä, jotka ed. Ståhlberg toi esille. Jos ed. Lagerlöfin ehdotus hyväksytään, niin merkitsee se asiallisesti, että hallituksesta tehdään oikeusaste näitten valtiorikosoikeuden eri osastojen yläpuolelle.

Ed. Haataja: Minä puolestani katson ed. Lagerlöfin ehdotuksen mahdottomaksi. Mitä taas tulee muihin ehdotuksiin, niin minä katson, että hallituksen ehdotus olisi tässä kohden paras ja siis olisi parasta, että tähän ei sekoitettaisi ollenkaan kysymystä, miten sotaväen suhteen tässä menetellään, vaan että se sivuutettaisiin. Kun kuitenkin toiset sitä vaativat, niin olen valmis siinä kohden yhtymään ed. Ståhlbergin ehdotukseen ja pyydän siis sitä kannattaa.

Ed. Lagerlöf: Minun ehdotustani vastaan on tässä tehty huomautuksia. Tärkein niistä oli kai se, että hallituksesta tehdään joku uusi, korkein oikeusaste. Tämän johdosta saan huomauttaa, että tämä laki koskee ainoastaan täytäntöönpanoa. Siis olisi aivan luonnotonta siihen lakiin panna säännöksiä armoitusoikeuden käyttämisestä. Mutta on aivan luonnollista, että siihen lakiin pannaan säännös, joka tekee hallitukselle mahdolliseksi niissä tapauksissa, joissa se näyttää tarpeelliselta, hankkia ylimmän vallan armoitus kuolemanrangaistusasioissa. Tämä on tämän säännöksen ainoa tarkoitus, ja täytyy saada edellyttää, että hallitus käyttää sitä valtaa, jonka se tässä saisi, oikein. Minä olen valmis myöntämään, että tämmöinen säännös olisi ollut paikallaan laissa valtiorikosoikeuksista. Miksi ei? Mutta minä saan suoraan sanoa, että silloin kun se laki tehtiin, oli mieliala maassa ja eduskunnassa semmoinen että yritys saada se säännös lakiin, ei olisi onnistunut. Sitävastoin luotan siihen, että eduskunta sen nyt hyväksyy, sillä se on hyvä säännös. Ja kuten minä sanoin, se säännös on aivan paikallaan tässäkin ainoastaan täytäntöönpanoa koskevassa laissa. Se ei tiedä muuta kuin tilapäisen tarpeen vaatimaa poikkeusta yleisestä säännöstä, että maaherra panettaa tuomion täytäntöön, kun tuomio on voittanut lain voiman. Poikkeus on riittävästi perusteltu ylimääräisten tuomioistuinten ja niissä käytetyn ylimääräisen menettelyn laadun kautta.

Ed. Juutilainen: Hallituksen esityksestä, sittenkun hallituksen jäsen on sitä suullisesti eduskunnassa täydentänyt, käy esiin se ajatus, että sotaväkeä sittenkin haluttaisiin käyttää teloituksia toimeenpanemaan. Ei sitä tosin tehtäisi pakolliseksi, vaan tultaisiin tekemään tarjouksia erinäisille joukko-osastoille, jos ken sieltä haluaisi lähteä teloitusta toimeenpanemaan. Samaa tietää myös ed. Ståhlbergin ehdotus, kun siinä sanotaan, ettei tehtävään käsketä sotaväkeä, mutta senkin mukaan jää hallitukselle tilaisuus tehdä sotilaille mainitsemani tarjous. Minusta sellainen on alentavaa kunnialliselle armeijalle, jollainen Suomessa on. Täällä on jo huomautettu, ettei minkään maan, ei edes Venäjän armeijaa ole käytetty siviilioikeuden antamia kuolemantuomioita täytäntöönpanemaan. Nyt tahdotaan vetää Suomelle vapauden hankkinut armeija alemmalle tasolle, kuin muiden maiden armeijat ovat. Tämän vuoksi minä vastustan mainitsemiani ehdotuksia. Kunnialliselle sotamiehelle on varsin vastenmielistä kuulla, kun hänelle tullaan tekemään tarjous, haluaako hän lähteä teloittamaan vai ei. Minä tiedän tapauksia kapinan jälkeen, jolloin kenttäoikeudet vielä toimivat, että on synnyttänyt hyvin pahaa verta jo eräissä joukko-osastoissa, kun heitä on teloittamiseen käytetty, ja minä tahdon mainita, että jo silloin on käytetty alentavia keinoja tähän työhön lähteneihin nähden. Semmoiseen ei saa alentaa meidän armeijaa.

Ed. Wrede: Beträffande denna paragraf ber jag att få förorda till antagande den lydelse den har i propositionen. I sak har jag visserligen icke synnerligen mycket att anmärka mot den af herr

Ståhlberg föreslagna redaktionen, men den går enligt min tanke mer i detalj här än hvad nödigt är, medan propositionen lämnar större utrymme för regeringen att förfara såsom lämpligast synes.

Hvad sedan beträffar herr Lagerlöfs förslag, så måste äfven jag, liksom flera andra här gjort, bestämdt motsätta mig detsamma. Den uppgift han vill anförtro regeringen, för närvarande senatens ekonomiedepartement, är för densamma fullkomligt främmande. Ekonomiedepartementet har aldrig haft att taga befattning med frågor angående benådning från straff. Justitiedepartementet har haft att handlägga sådana frågor och har därvid t. o. m. haft afgörandet såtillvida, att departementet egt afslå nådeansökningar, hvaremot beviljandet af nåd icke ankommit på departementet, utan på monarken personligen, samt dödsdomar alltid måste underställas monarkens pröfning.

Emot detta stadgande talar för öfrigt också att det skulle komma i direkt motsägelse mot den lag, som landtdagen nyss antog angående domstolar för statsförbrytelser. Enligt denna öfverlämnas nämligen det slutliga afgörandet beträffande nådeansökningar åt den högre instansen, öfverdomstolen för statsförbrytelser. Genom herr Lagerlöfs förslag skulle denna bestämning ändras, om landtdagen nu ställde sig på en annan ståndpunkt och öfverlämnade i viss mån pröfningen af dylika frågor åt senatens ekonomiedepartement. Till en sådan förändrad ståndpunkt inom föga mer än 8 eller 14 dagar finner jag icke någon anledning föreligga. Jag förordar därför att paragrafen antages enligt propositionen.

Ed. Niukkanen: Kyllä minunkin mielestäni kuolemanrangaistustuomion, ennenkuin se pannaan täytäntöön, tulee kulkea maan hallituksen kautta. Hallituksen täytyy kyetä vastaamaan niistä kuolemanrangaistuksista, joita sen hallitsemassa maassa täytäntöön pannaan; ei sillä ole oikeutta koettaa vetäytyä niistä johtuvasta edesvastuusta syrjään. Tämä on minusta jo kontrollinkin vuoksi aivan välttämätön, joten minäkin kannatan tässä kohden ensimäistä vastalausetta.

Ed. Lagerlöf: Ed. Wreden lausunnon johdosta pyydän saada huomauttaa, että tämä säännös ei ole ristiriidassa sen säännöksen kanssa, joka on laissa valtiorikosoikeuksista. Siinä säädetään nim., että valtiorikosylioikeuden tulee lopullisesti harkita armonanomuksia. Tämä on jotakin aivan toista. Tämä säännös ei edellytä minkäänlaista armonanomusta ollenkaan. Aivan väärin on ymmärtääkseni tulkita säännöstä valtiorikosoikeuslaissa sillä tavalla, että ylimmän vallan armoitusoikeus olisi kokonaisuudessaan luovutettu valtiorikosylioikeudelle. Lakihan sanoo jotakin aivan toista. Hallitukselle minun ehdottamani tehtävä sopii vallan hyvin, myös katsoen niiden rikosten laatuun, joista on puhe. Minusta täytyy tässä ottaa myöskin poliittisia näkökohtia huomioon ja ehdottamani säännös on tarkoitettu pääasiallisesti varovaisuustoimenpiteeksi hyvin monessa suhteessa.

Ed. Wrede: Det är ju alldeles riktigt, att herr Lagerlöfs tilläggsförslag icke nämner ordet benådning, men lika uppenbart är det, att den åtgärd af senaten, som han åsyftar, icke skulle kunna bestå i något annat än en benådningsakt. Detta innebär emellertid ett ingripande i rättskipningen, hvarmed senatens ekonomiedepartementet icke har och icke bör hafva någonting att skaffa.

Ed. Lagerlöf: Minä en voi luopua siitä käsityksestä, että oikeushoidon valvominen on semmoinen asia, joka kuuluu hallitukselle.

Keskustelu 1 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Päivänsalo ed. Hultinin kannattamana ehdottanut, että kysymyksessäoleva pykälä saisi sen sanamuodon, mikä sillä on hallituksen esityksessä. Kutsun tätä ed. Päivänsalon ehdotukseksi. Ed. Ståhlberg ed. Pennasen kannattamana on ehdottanut, että 1 § tulisi kuulumaan seuraavaisesti: „Valtiorikosoikeuden ja valtiorikosylioikeuden tuomitsema kuolemanrangaistus pannaan täytäntöön mestaamalla tai ampumalla. Tähän älköön käskettäkö sotaväkeen kuuluvia älköönkä käytettäkö alaikäisiä tai vangittuja henkilöitä j.n.e." Kutsun tätä ed. Ståhlbergin ehdotukseksi. Sen lisäksi on ed. Lagerlöf ed. Paavo Virkkusen kannattamana ehdottanut, että tähän pykälään, saakoonpa se minkälaisen näistä ehdotetuista muodoista tahansa, lisättäisiin sellainen määräys, kuin lakivaliokunnan mietintöön liitetty ensimäinen vastalause osoittaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Etsittäessä vastaesitystä valiokunnan ehdotukselle olisi mielestäni ensin äänestettävä edustajain Päivänsalon ja Ståhlbergin ehdotusten välillä. Se näistä, joka voittaa, asetettaisiin sen jälkeen vastaesitykseksi

valiokunnan ehdotukselle. Sen jälkeen olisi erikseen äänestettävä sen ehdotuksen välillä, mikä viimeisessä äänestyksessä on voittanut, ja ed. Lagerlöfin lisäysehdotuksen välillä.

Ehdotettu menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Päivänsalon ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Ståhlbergin ehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotukselle hyväksyä ed. Päivänsalon ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Päivänsalon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 42 jaa- ja 53 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Päivänsalon ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat:

Ed. Lantto: Pyydän ilmoittaa vastalauseen pöytäkirjaan tämmöisen päätöksen johdosta. Se alentaa armeijan kunniaa.

Ed. Joukahainen: Yhdyn edelliseen.

Ed. A. Manner: Minäkin yhdyn ed. Lanton vastalauseeseen.

Ken hyväksyy 1 §:n sellaisena, kuin se edellisellä äänestyksellä päätettiin, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Lagerlöfin lisäysehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 62 „jaa" ja 33 „ei" ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puheenaolevan 1 §:n sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä.

2 § hyväksytään keskustelutta suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Päivänsalo: Viime istunnossa esittämilläni perusteilla pyydän saada esittää, että tämä 3 § hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisesti.

Ed. Ingman: Minäkin pyydän puoltaa tämän pykälän hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisena. Niissä lausunnoissa, joissa tämän pykälän sisältöä aikaisemmin on kosketeltu, ei mielestäni ole riittävästi alleviivattu sitä, mikä tässä nähdäkseni on pääasia. Se nimittäin on pääasia, että joko on suostuttava siihen ehdotukseen, minkä hallitus tekee, tai on alistuttava siihen, että ne rikolliset, joista tässä on puhe, on päästettävä vapaiksi. Kolmatta mahdollisuutta minun nähdäkseni ei ole. Sillä mielestäni on selvää, että sellaisen rikollisten joukon hoitaminen, jollaisesta tässä on kysymys, ei täällä meidän oloissamme ole mahdollinen. Minä käsitän, että tämä on pääsyy hallituksen ehdotukseen. Sillä ei suinkaan hallituksella ole mitään erityistä halua lähettää näitä rikollisia pakkotyöhön muualle, kulettaa pois työvoimaa maasta, ja mitä tässä lie mainittu, vaan hallitus, jolla on kokemusta tässä asiassa, on tullut siihen käsitykseen, että tätä asiaa ei voida millään muulla tavalla hoitaa. On kyllä mainittu, että se on köyhyyden todistus; mahdollista, mutta minä olen vakuutettu, että paremmin kuin nykyinen hallitus ei mikään muukaan hallitus osaa tätä asiaa hoitaa. Vaikeudet ovat yksinkertaisesti tässä ylivoimaiset. 15—20,000 ehkä 30,000 tällaista rikollista ei voida ajan pitkään tässä maassa säilyttää ja hoitaa, vaan ne on, ellei hallituksen ehdotukseen suostuta, päästettävät vapaiksi. Ja tätä mahdollisuutta minä pidän varsin arveluttavana. Se on sitä yhteiskunnan kannalta, sillä mitä oikeutta yhteiskunnalla enää olisi säilyttää pienempiä rikollisia vangittuina, kun nämä suurrikolliset, jotka ovat astuneet koko yhteiskuntajärjestystä ase kädessä tuhoamaan ja suureksi osaksi siinä tehneet itsensä syypäiksi muihinkin törkeisiin rikoksiin, päästettäisiin vapaiksi? Kaikilla pikkuvarkailla ja muilla semmoisilla olisi toki ennen näitä oikeus päästä vapaiksi; voitaisiin aina, kun rikoksesta tuomittaisiin, vedota siihen, että ovathan nämä suurrikolliset päästetyt vapaiksi. Mutta minä luulen, että näiden rikollisten oman edunkin tähden ei olisi hyvä, että ne pääsisivät vapaiksi. Minä pelkään nimittäin, että asiat tulisivat kehittymään sellaisiksi, että ne hyvin pian joutuisivat, ehkä olojen pakosta, rikollisuuden tielle, ja pelkään, että niin kiihtynyt, kuin mieliala heitä kohtaan on, voisi siinä tapahtua sangen ikäviä ja valitettavia kansantuo-

mioiden toimeenpanoja, joita olisi kaikella muotoa vältettävä.

Se ehdotus, minkä lakivaliokunta on tehnyt ja jota suuri valiokunta on kannattanut, ei mielestäni vie käytännöllisiin tuloksiin. Sillä tietenkin nämä rikolliset, yhtä hyvin kuin mekin, käsittävät, että ellei kukaan heistä anna suostumustaan siihen, että hän suorittaa pakkotyönsä ulkomailla, niin he kaikki pääsevät vapaiksi tai ainakin suuri osa heistä, ja sehän on selvää, että tämä tietoisuus tulee tekemään, että he eivät anna suostumustaan. Kaikki sen kieltävät, sillä tuloksella, että heidät on vapaiksi päästettävä. Näin ollen ei mielestäni ole muuta neuvoa, kuin hyväksyä tässä hallituksen esitys. Minä olen aivan vakuutettu siitä, että hallitus ei tule käyttämään sitä oikeutta, minkä hallitus täten saa, muuten kuin jos olot käyvät, niinkuin ne nähtävästi käyvät, hallitukselle aivan ylivoimaisiksi, toisin sanoin, jos niin käy, että hallituksen on valittava joko sen välillä, että nämä lähetetään suorittamaan pakkotyönsä muualla tai että he ovat päästettävät vapaiksi. Mitä muuten näiden vankien oloihin tulee, jos heitä lähetetään pakkotöitä muualle suorittamaan, niin olen samaa mieltä, kuin useat edelliset puhujat: minä olen varma, että hallitus pitää huolen siitä, että saadaan täysiä takeita siitä, että heillä on täysin inhimilliset olot siellä, minne heidät lähetetään. Näin ollen minä puollan hallituksen esityksen hyväksymistä.

Ed. W r e d e: Äfven jag ber att beträffande denna paragraf få förorda propositionens förslag. Det är ju alldeles riktigt, såsom herr Åkesson säger i sin reservation, som går ut på utmönstrande af hela denna paragraf, att vår tids uppfattning af straffrättens grundsatser, liksom också dess uppfattning af de medborgerliga rättigheterna, icke öfverensstämmer med ett sådant förfarande, att brottslingar, som äro dömda till straff, deporteras utom landet för straffets undergående, men detta gäller såsom allmän regel; i utomordentliga fall måste ovanliga medel tillgripas. Jag behöfver väl icke påminna om, huru Frankrike förfor efter kommunarduppprorets kufvande 1871. De kommunarder, som icke hade blifvit omedelbart skjutna, sändes till Cayenne och Nya Kaledonien. Man skall kanske säga, att de dock voro under uppsikt af eget lands myndigheter, men detta betyder föga i jämförelse med de lidanden, som det tropiska klimatet förorsakade och som gjorde, att de där dogo som flugor. I detta fall har regeringen, såvidt jag förstår, full möjlighet och skall äfven anordna saken så, att de brottslingar, om hvilka här är fråga, icke komma att underkastas några särskilda lidanden. Det är icke fråga om deras sändande till ett osundt klimat eller något sådant. De komme under myndigheternas i en civiliserad stat öfvervakning och, såsom här redan nämndes, kan vistelsen under sådana förhållanden t. o. m. för dem vara nyttig genom att de vänjas vid flit och ordning, hvarom de flesta af dem icke hafva något begrepp. Då saken, såsom senast herr Ingman på ett öfvertygande sätt ådagalagt, icke kan praktiskt ordnas sålunda, att de skulle utstå sitt straff inom landet, hyser jag för min del icke några betänkligheter att godkänna propositionens förslag, och jag vill blott tillägga, att utskottets förslag i denna del, eller att åtgärden skulle bero på de bestraffades eget begifvande, alls icke här för till målet.

Ed. Å k e s s o n: På de skäl, som jag tidigare framhållit och som vid senaste plenum på ett klart och öfvertygande sätt närmare utvecklades af ldgm. Kaila, får jag också föreslå, att § 3 skulle ur lagförslaget utgå.

Jag hade gärna inskränkt mig härtill, men ett yttrande vid senaste plenum af herr Hornborg, ett yttrande, som till min förvåning återhämtades af friherre Wrede, gifver mig anledning att yttra några ord. Herr Hornborg betecknade den straffåtgärd, som afses i § 3, såsom deportation. Det är alls icke riktigt. Deportation förutsätter, att straffverkställigheten, om den också försiggår utanför det egna landets gränser, dock handhafves af landets egna myndigheter. Så blefve icke fallet vid tillämpningen af denna § 3. Jag har redan tidigare framhållit, att genom tillämpning af § 3 undandroge sig den finska staten straffverkställigheten i särskilda fall och öfverläte den åt en annan stat. Detta är något helt annat än deportation. Det är ett erkännande af vår underlägsenhet i en grad, som man på det bestämdaste måste motsätta sig. Här har talats om att det vore omöjligt att ordna straffverkställigheten inom det egna landet. Jag för min del kan omöjligt tro, att så är fallet. Jag kan icke tro, att regeringen vill erkänna att den icke vore kapabel att fylla denna den enklaste plikt, som åligger ett kultursamhälle.

Jag vill i detta sammanhang också beröra ett yttrande, som vid senaste plenum fälldes af ldgm. Wuorimaa. Han talade om fånglägren i Tyskland och framhöll deras tillfredsställande

beskaffenhet såsom ett skäl, som talar för bibehållandet af § 3. Jag kan icke underlåta att påpeka, att de brottslingar, som från Finland komma att öfversändas till Tyskland, ifall så kommer att ske, icke komma att interneras i dessa fångläger. De komma icke att behandlas som krigsfångar, allra minst som internationella krigsfångar. De äro brottslingar. Såsom sådana komma de att behandlas i Tyskland eller hvilket annat land som hälst, dit de sändas, och detta är någonting helt annat än den behandling krigsfångarna bruka få.

Ed. Rentola: Kun olen kuunnellut keskustelun kuluessa niiden lausuntoja, jotka ovat puoltaneet hallituksen esityksessä olevan 3 §:n hyväksymistä, niin olen tullut siihen käsitykseen, että he eivät ole puhutelleet ehkä koskaan esimerkiksi Saksassa pakkotyössä ollutta henkilöä. Voi olla, että niin on tapahtunut, mutta sitten kuitenkin heidän tapaamallaan henkilöllä ja minun tapaamallani Saksassa Westphalenin kivihiilikaivoksessa pakkotyössä olleella suomalaisella on aivan eri kokemus. Kotipitäjässäni on näet eräs jääkärien joukossa Saksaan mennyt henkilö, jonka hyvin tunnen, mutta joka ei Saksassa onnistunut jääkäripataljoonassa sillä lailla, että olisi saanut siellä olla vaan joutui saksalaisen kurinpidon alaiseksi ja päätyipä viimein Westphalenin kivihiilikaivoksiin. Nyt hän kuitenkin palasi tänä talvena muiden jääkärien mukana, mutta tuli ainakin ruumillisesti aivan kokonaan murtuneena ja henkisesti en nähnyt hänessä ollenkaan sellaisia tuloksia, joista ed. Wuorimaa täällä mainitsi. Hän oli kansanopiston käynyt mies ja osasi jonkun verran arvostella, mutta luonteensa oli kyllä sellainen, että hän ansaitsi nähtävästi pakkotoimenpiteitä. Hänen käsityksensä mukaan näiden ulkolaisten pakkotyövankien asia oli pelkkä „Geschäft" eikä mitään muuta. Ja mitenkä on ymmärrettäväkään, että Saksassa, josssa on vankeja niin monesta kansakunnasta tällä hetkellä, voisi olo muodostua sellaiseksi, mitä meidän kannalta toivotaan, nimittäin erityisen kasvatuksen antamiseksi suomalaisille punakartilaisille. Minusta ne tiedot, mitä on olemassa asiaa kokeneelta henkilöltä Saksassa pakkotyöläisenä, todistavat aivan päinvastaista, kuin mitä on puhuttu sillä alalla saavutettavista tuloksista, niin ettei missään tapauksessa ainakaan niihin kauniisiin kuvitteluihin saksalaisen pakkotyövankeuden vaikutuksesta meidän rikollisiimme ole perustaminen tämän hallituksen esityksen hyväksymistä.

Kun muitakin syitä mielestäni on siksi pätevästi tuotu hallituksen esitystä vastaan enkä minä tahdo niitä enempää toistaa, niin ilmoitan, etten voi mitenkään hyväksyä hallituksen esityksessä olevaa 3 §:ää. Mieluummin jäisin sille kannalle, ettei tässä asiassa annettaisi hallitukselle edes sitäkään valtuutta, minkä suuren valiokunnan ja lakivaliokunnan mietintö jättää sille, mutta missään tapauksessa ei ainakaan enempää valtuutta ole hallitukselle annettava tässä asiassa.

Ed. Lantto: Pyydän saada kannattaa tätä lakiehdotusta siinä muodossa, kuin sen lakivaliokunta ja suuri valiokunta ovat hyväksyneet.

Muuten tämä laki, vaikka se onkin lyhyt ja näyttää, ettei siinä ole mitään erinomaista, on se sittenkin semmoinen, että se antaa jälkeentulevaisillekin käsityksen, millä kannalla tämä eduskunta oli vuonna 1918, — minkälainen käsitys meillä oli omista kansalaisistamme, — minkälainen ihmisyydestä.

Mitä lakivaliokunnassa ja eduskunnassa olen tullut huomaamaan, olen huomannut sen, että lakimiehet kummassakin ovat asettuneet enemmän inhimilliselle pohjalle kuin papisto. Tätä olen kummastellut suuresti. — Lakimiehet ovatkin nousseet minun silmissäni päätään pitemmiksi entisestään.

Minä ihmettelen, että meidän papistomme on unohtanut Kristuksen rakkauden. Se on osoittanut täällä tämän lakiehdotuksen aikana pitkin matkaa, monissa puheissa, ääretöntä tylyyttä. Ei ole kumma, jos köyhät ovat paenneet pois kirkosta. Tuommoinen menettely, että täällä julkisissa puheissa puhutaan niin karkeasti, kuin monet ylimmät pappimme ovat puhuneet, tekee sen vaikutuksen, ettei meidän köyhä kansamme uskalla kirkkoa lähestyä. Minä olen kysynyt monilta sosialisteilta: Miksi te vihaatte kirkkoa ja pappia? Ja he ovat sanoneet: Siihen on syynä se, että papistomme on sotkenut kirkkoon paljon maallista pahaa ja että papistomme on vieläkin samalla kannalla, kuin kaksituhatta vuotta sitten. Kuitenkin minä sanon sen, että papiston täytyy kesyttää näitä onnettomia, harhaan joutuneita tuhlaajapoikia eikä osoittaa heille tuommoista tylyyttä.

Ed. Annie Furuhjelm: Jag har icke lyckats bli öfvertygad af de skäl, som här förebragts för nödvändigheten af att skicka våra fångar till tvångsarbete i främmande land. Ej heller har jag kunnat låta öfvertyga mig af de skönmålningar, som här af några talare gjorts,

då de framhållit, att detta skulle ha till följd fångarnas moraliska förbättring. Mig synes att äfven brottslingar hafva vissa elementära rättigheter, som man icke får kränka, och till dem anser jag hör, att fånge icke får skickas utom sitt eget land för aftjänande af straff. Jag vågar vara af den tro, att en sådan åtgärd är ett politiskt misstag, för hvilket vårt land i framtiden komme att få sota. Jag förenar mig därför om den andra reservationen.

Ed. Hornborg: Huru bittert det än är, ser jag mig dock tvungen att för min del godkänna propositionens ordalydelse i det ifrågavarande fallet. Jag tror, att vi icke eljes kunna komma ur svårigheterna med fångarna. Vi äro alla, hvita som röda, tvungna att böja oss för händelsernas hårda logik. Emellertid förutsätter jag för det första, att den åtgärd, som det nu är fråga om, kommer att vidtagas blott ifall det visar sig oundgängligen nödvändigt, och för det andra, att fångarna icke utan några närmare öfverenskommelser öfverflyttas till främmande land, utan att regeringen med detta främmande lands regering ingår en noggrann öfverenskommelse rörande deras användning och behandling. Jag ber att få i alla afseenden ansluta mig till hvad herr Ingman här har uttalat.

Hvad beträffar det ord, som jag vid senaste plenum nyttjade, enligt herr Åkessons uppfattning oriktigt, så vill jag gärna medgifva, att det var oegentligt. Jag hade ännu icke den gången slutat tala, förrän jag själf fann, att jag hade nyttjat ett olämpligt uttryck. Jag använde icke heller ordet som något slags juridisk term, utan blott i brist på ett lämpligare uttryck. Själfva saken hade jag fullkomligt klar för mig.

Senaattori Talas: Olen aikaisemmin laajemmin ollut tilaisuudessa esittämään ne syyt, jotka puhuvat hallituksen esityksen puolesta. Kun eräs arvoisa puhuja tänä iltana on lausunut, että hallitukselle ei voi olla mahdotonta huolehtia tällaisista vankijoukoista ja että hallitus kai ei tahdo väittää, että se tulisi rikkomaan ensimäistä velvollisuuttaan, niinkuin puhujan sanat olivat, niin tahdon minä sanoa, että hallitukselle varmaankaan ei kävisi mahdottomaksi huolehtia näistä vangeista kotimaassa, edellytyksellä että, jos eduskunta tänä iltana ei hyväksy hallituksen esitystä, se siinä tapauksessa sitoutuu myöntämään ne suunnattomat varat, jotka ovat välttämättömät näitten vankien ylläpitoa varten omassa maassa. Minä pyydän saada sanoa, että sen meno- ja tulosäännön mukaan, jonka Vankeinhoitohallitus on tehnyt, nousevat kustannukset yhtä vuotta varten hyvän joukon toisellesadalle miljoonalle markalle. Tulopuolelle tulee sitten kyllä, mitä voidaan saada näitten vankien työn kautta, mutta, niinkuin minä edellisessä laajemmassa esityksessäni huomautin, on varsin epätietoista, minkä verran taloudellisesti tuottavaa työtä näille vangeille voidaan saada. Minä pyydän sen tähden, että eduskunta ottaa huomioon, että jos hallituksen esitys tässä suhteessa hylätään, sitoutuu eduskunta samalla hankkimaan ne rahavarat, jotka vankien elättämiseksi ja vaatettamiseksi ovat tarpeen, sillä ainoastaan siinä tapauksessa hallituksella on mahdollisuus täyttää sen puhujan toivomuksen, joka katsoi, että tämä on hallituksen ensimäinen velvollisuus.

Ed. Ståhlberg: Sen vankijoukon hoitamisessa omassa maassa, joka on tuloksena kapinasta ja kansalaissodasta, on epäilemättä erittäin suuria vaikeuksia. Mutta niin mahdoton, kuin täällä on esitetty, se tuskin kuitenkaan on. Niistä tiedoista, joita hallituksen sota-asiaintoimituskunnan päällikkö esitti, kävi selville, että kymmeniätuhansia näistä vangeista osin on jo alustavan tutkinnon nojalla päästetty vapaiksi, osin pääsee vapaaksi ehdollisesti odottamaan tuomitsemistaan ja jälellä olevista ainoastaan vähempi osa on luettava vaarallisiin vankeihin, verrattomasti suurin osa vaarattomiin, ja näistä tulee aivan todennäköisesti suuri joukko tuomittavaksi ehdonalaisesti. Sittenkin jää kyllä epäilemättä varsin rasittavan suuri paljous vankeja, varsinkin sen vuoden ajaksi, jonka jälkeen vasta ehdollinen vapauttaminen voipi alkaa. Mutta näiden käsittelyn pitäisi kuitenkin käydä mahdolliseksi, joskaan ei voida täyttää kaikkia vankeinhoidollisia vaatimuksia. Mitä säilytyspaikkoihin tulee, niin onhan maassamme koko joukko kasarmeja, joita ei tosin voida saada sellaisiksi vankiloiksi kuin niiden säännönmukaisesti pitää olla, mutta joita hätätilassa kuitenkin voidaan säilytyspaikkana käyttää. Vartioimiseen ei myöskään ehdottomasti tarvitse palkata vartijoita niillä 24 miljoonalla markalla, jotka siihen lienee laskettu. Tässä tapauksessa, jos missään, on syytä siihen menettelyyn, jota muutenkin usein käytetään, nim. että sotilasvirka-apua käytetään pahantekijäin vartioimista varten. Siis on luultavasti mahdollista saada melkoisesti rajoitetuksi sitä kustannusarviota, jota näiden vankiloiden hoitamisesta on tehty ja joita tehtäessä luultavasti

ei ole otettu lukuun niin suurta vapautettavien joukkoa, kuin todellisuudessa tulee olemaan. Kaikista vaikeuksista huolimatta on mielestäni kuitenkin vähemmän arveluttavaa yritys niiden voittamiseen kuin turvautuminen siihen nykyajan valtiossa aivan tavattomaan keinoon, jota on täällä ehdotettu. On huomattava, että niitä henkilöitä, jotka Saksaan lähetettäisiin, ei sinne otettaisi säilytettäviksi ja kohdeltaviksi rangaistusvankeina vaan heidän työvoimansa käyttämistä varten, ja se on tämä seikka, joka tekee koko toimenpiteen niin erinomaisen vähän vastaavaksi nykyajan oikeusvaatimuksia. Näistä syistä minä puolestani kannatan valiokunnan ehdotusta.

Ed. Päivänsalo: Olen ollut kaksi vuotta Suomen kuritushuonevankien kanssa tekemisessä, ja olen nähnyt niitä äärettömiä vaikeuksia, joita suomalaiset vangit voivat tuottaa vanginhoitajilleen. Loppumattomasti disiplinäärisiä toimenpiteitä, ja suuresta osasta vankejamme on kuritushuoneissa tähän asti suurimmaksi osaksi tehty käsityöläisiä, ja suurimmasta prosentista on tullut laiskureita ja suuri prosentti on palannut takaisin varkaina ja muina rikoksellisina. On muistettava, että nyt on kysymys vähintään 3 vuoden pakkotyöstä. Pyydän edustajia miettimään, ei ainoastaan 3 vuotta vaan 5, 8 ehkä 10 vuotta eteenpäin ajassa ja ajattelemaan, että te Suomen muurien sisäpuolella kasvatatte pari, kolme-kymmentä tuhatta miestä, rikoksellista miestä, voitteko saada heille semmoista työtä, ettette ainoastaan säilytä heitä Suomen muurien sisäpuolella, vaan myös estätte heitä tulemasta laiskureiksi, vielä suuremmiksi kuin mitä tähän saakka ovat olleet, tai sellaisiksi, että suunnittelevat mitä infernaalisimpia varkaus- ja murhasuunnitelmia, joita nykyään säännöllisesti tapahtuu. Kun tapaa niiden henkilöiden suunnitelmia, joita nykyään jo kuritushuoneissa suunnitellaan, niin se kammottaisi edustajia kuulla edes joitakin piirteitä niistä suunnitelmista, joita vankien yhteishuoneissa keksitään, kun niitä kuritushuoneessa yhdessä hoidetaan vuosikausia. Kun pantiin osa nuorukaisia kaivamaan uuden vankilan perustuksia täällä kuritushuoneessa ja minä lähdin katselemaan sitä työtä ja sanoin vartijalle, miksi ei voida saada parempaa tahtia työhön, niin sanoi vartija: Ei sitä voi, sillä sellaisen vaatimuksen saisi maksaa hengellään. Suomessa ei saada sitä työkurssia, että täällä voisi kasvattaa vaikeanluontoista vankia ahkeraksi työntekijäksi, vaan kun hän pääsee vapaaksi vankilasta, hän ei monasti enää pysty työhön, ei ainakaan maatyöhön, korkeintaan loiseläjäksi tai kerjäläiseksi. Joka moittii papistoa siitä, että sillä on sydäntä lähettää miehiä ulkomaille, niin minun täytyy sanoa, että minulla pappina ei ole sydäntä kasvattaa Suomen miehiä suuremmiksi rikoksentekijöiksi kuin he ennen ovat olleet, että he varkaina ja murhamiehinä palaisivat Suomen vankileiriin. Minä olen omilla silmilläni eri osissa Saksaa ollut tilaisuudessa tutustumaan Saksan pakkotyölaitoksiin ja nähnyt niitä erinomaisia tuloksia, joita siinä maassa on saatu aikaan. Suuri prosentti sellaisistakin henkilöistä, jotka ovat olleet ihan haaksirikkoutuneita, ei ainoastaan ruumiillisen työn tekijöitä vaan myös rappeutuneita virkamiehiä, on nostettu Saksan työsiirtoloissa uusiksi ihmisiksi. On voitu luottaa heihin, niin että muistan erään lääkärin, joka oli ollut alkoholisti ja vuoden ollut siirtolassa, rahaposti voitiin uskoa hänelle, niin että hän vei sen asemalle, ja minä puhuttelin sitä miestä ja siirtolan hoitajaa, joka sanoi, että täällä kasvatetaan ulkotyöllä, maanviljelystyöllä ihmisiä uusiksi ihmisiksi. Ja sitäpaitsi on Saksassa nykyään monessa kohden tupajärjestelmä, jossa rikoksellisen tai haaksirikkoutuneen perheelle hankitaan tilaisuus asumaan, ja lopuksi Saksan valtio ja yksityiset yhdistykset hankkivat maata niille entisille vangeille, jos ovat käyttäytyneet hyvin, niin että niistä tulee kolonisteja, jotka voivat sitten maanviljelijöinä elättää itseään. Se on niin suurenmoinen kehitys, että ne jotka puhuvat ainoastaan hiilikaivostöistä ja lähettämisestä surman suuhun, eivät ole nähneet mitä Saksassa on saatu aikaan. Olen useammassa paikassa Saksaa nähnyt siirtoloita, nähnyt niitä enemmän kuin moni muu täällä. Olen käynyt pohjoismaissa ja Saksassa vain tutkiakseni tätä alaa ja se oli hämmästyttävä tulos, mitä tällä alalla näin, ja sentähden tiedän, että jos ne ottavat vastaan meidän miehiämme, niin ikinä emme voi meidän kuritushuoneen seinien sisällä kilpailla sen kehityksen kanssa, jota Saksan kulttuurikansa heille tarjoaa.

Ed. Alkio: Se lausunto, minkä ed. Rentola täällä äsken esitti arvostellessaan Saksan vankilaoloja, lankee kokonaan hänen yksityiselle tilillensä ja perustui hänen yksityisiin havaintoihinsa. Ryhmällä, johon hän kuuluu, ei ole mitään tekemistä tämän lausunnon kanssa. Minä pyydän tämän vain saada merkitä pöytäkirjaan.

Itse tästä asiasta lausuin jo viime kerralla mielipiteeni eikä minulla ole syytä tällä kertaa mielipidettäni muuttaa. Mutta viimeisen puhujan lausunnon johdosta minun täytyy surulla panna merkille, että hänen käsityksensä mukaan Suomen vankilaolot ovat niin onnettomat, että täällä ei voida vankilaolojen kehitystäkään ajatella vankien kasvatuksellista puolta silmälläpitäen. Minulla on sellainen ajatus, että Suomen täytyy tässäkin suhteessa ottaa esimerkkiä niistä maista, joissa on vankeinhoidon alalla päästy pitemmälle. Mikäli minä olen suomalaista vankeinhoitoa seurannut, olen ollut huomaavinani, että täälläkin perustetaan siinä kasvatuksen pohjalle ja että kehitys on menemässä siihen suuntaan.

Mitä sitten tulee kysymykseen, josko voitaisiin vankeja kotimaassa pitää siten, että ne työllänsä ansaitsisivat elantokustannuksensa, niin minä luulisin, ettei olisi mahdotonta nyt ottaa täällä se suuri alote, jonka kautta Suomen korvet näiden voimien avulla raivattaisiin viljelykselle. Tämän asian käsittely ei kuulu tähän yhteyteen, mutta minä vain viittaan siihen, että on otettava myöskin yhdeksi suunnattomaksi kansallistaloudelliseksi tappioksi, jos sellainen määrä työvoimaa täytyy lähettää ulkomaisille markkinoille. Sillä työvoima on tälle maalle lähimpinä vuosina niin kallisarvoista, että minun luullakseni pitää ennemmin ottaa oppia ja esimerkkiä työvoiman johtamiseen ja käyttämiseen ulkomailta kuin siirtää tuota työväkeä suuremmassa määrässä sinne.

Ed. Rosenqvist: Vi hafva endast genom bistånd af ett främmande rike förmått återställa rättsordningen, på ett snabbt sätt återställa rättsordningen i vårt land. Anlitandet af denna hjälp har sin förklaring och sitt rättfärdigande i det faktum, att äfven revolten hos oss kommit till stånd tack vare ett kraftigt understöd från ett väldigt rike utanför våra gränser. Men det synes mig motbjudande och icke särskildt vittnande om vår mogenhet för självständighet och frihet, om vi åter nödgades vända oss till en främmande makt för att denna måtte taga vård om och uppfostra våra egna fångar. Jag kan icke heller tro, att detta är nödvändigt. Det kommer naturligtvis att kosta, men på penningar synas vi i närvarande tid icke hafva någon brist, och må vi t. ex. för några år uppskjuta den tiotal miljoner i anspråk tagande landsväga-reformen för att kunna uppfylla denna vår närmaste plikt beträffande fångarna.

Från denna synpunkt, men icke på basen af motiveringen till den andra reservationen, kommer jag till samma resultat som denna reservation, nämligen att 3 § ur lagförslaget helt och hållet måtte utgå.

Senaattori Talas: Jos eduskunnalla todellakin on yleisesti se käsitys, että Suomen valtiolla on rahoja aivan riittävästi, jopa runsaastikin, niin silloin minä helpommin saatan käsittää, että hallituksen esitys nyt puheenaolevassa kohdassa ei tule hyväksytyksi. Katson kumminkin velvollisuudekseni vieläkin tehdä asiasta selkoa, jotta edustajat tuntien tosiasiat tekisivät päätöksensä. Tähän velvoittaa minut nimenomaan ed. Ståhlbergin lausunto, siinä kuin koetettiin esittää asia niin, ettei olisi kysymys niin suurista summista, kuin joihin minä olin viitannut. Minä pyydän saada mainita, että se menosääntö, jota minä tarkoitin, on laadittu 40,000 vankia varten. Tällä haavaa on vielä mahdotonta sanoa, kuinka paljon vankeja lopullisesti jääpi, mutta jos perustaa jotakin niihin tuomioihin, jotka nyt jo on langetettu, niin tämä lukumäärä 40,000 ei liene liian suuri. Mutta koska tuomioita toistaiseksi ei ole kovin paljon langetettu, niin minä myönnän, että mitään varmoja johtopäätöksiä ei voi tehdä, mutta varovaisinta on joka tapauksessa tehdä laskelmat tällä pohjalla. Mitä tämä merkitsee, selviää, kun ottaa huomioon, että säännöllinen vankilabudjetti, nimittäin tavallisia vankeja varten, keskimäärin 4,000 vangille, on laskettu 14,000,000 markaksi. Jos siis 40,000 vangille menosääntö menee yli 100 miljoonan, niin tämä ei ole suhteetonta, varsinkin kun vielä ottaa huomioon, että tavallisia vankeja varten löytyy yleensä vaatteita, verrattain vähän tarvitsee niitä hankkia, jotavastoin noille 40,000 vangille on hankittava vaatteet melkein alusta asti.

Sen summan, johon ed. Ståhlberg viittasi, nimittäin 24 miljoonaa markkaa, joka tähän menosääntöön sisältyy vartijoita varten, minä puolestani jo suuressa valiokunnassa ilmoitin voitavan todennäköisesti suurimmaksi osaksi poistaa, koska vartijat voidaan minunkin mielestäni suureksi osaksi, ei tietysti kokonaan, mutta suureksi osaksi korvata sotilailla. Mutta pyydän saada huomauttaa, että sittenkin nämä vartijat tulevat maalle maksamaan hyvinkin paljon, sillä on laskettu tarvittavan 4,000 vartijaa ja jos tarvitaan niin monta vartijaa, niin sen mukaan kuin sotilastoimituskunnan päällikkö on minulle ilmoittanut, seuraus tästä on, että yksi ikäluokka on pidettävä palveluksessa

kauemmin kuin muuten olisi tarpeellista, joten ei siis pidä otaksua, että vartijat saadaan aivan ilmaiseksi.

Ed. Ståhlberg lausui edelleen, ettei pitäisi olla mahdotonta saada näitä vankeja sijoitetuiksi, koska meillä kyllä on vapaita kasarmeja. Kasarmeja kyllä löytyy, joskin ne suureksi osaksi ovat tarpeen sotaväkeä varten, mutta minä en tahdo kieltää etteikö kasarmeja tätäkin tarkoitusta varten löytyisi. Mutta on huomattava, että jos tahdotaan vangeilla teettää taloudellisesti tuottavaa työtä, niin heitä ei voida sijoittaa kasarmeihin, sillä vangeista on ainoastaan pieni prosentti ammattitaitoista väkeä, siis sellaista, jota voidaan taloudellisesti tuottavasti käyttää sisällä työssä. Suurimmaksi osaksi nämät ovat sellaista väkeä, jota voidaan käyttää taloudellisesti tuottavasti ainoastaan, jos ne voivat saada tehdä ulkotyötä. Tulee silloin etupäässä kysymykseen kulkulaitostyöt ja suonkuivatustyöt. Mitä kulkulaitostöihin tulee, niin on kyllä mahdollista saada kokolailla suuria joukkoja niihin, ei kumminkaan niin suuria, kuin on tarpeellista, mutta ainoastaan edellyttämällä, että valtio on valmis rakentamaan rautateitä ja kanavia satojenmiljoonien markkojen edestä, sillä niin suureksi nousevat näiden rakennettavien rautateiden ja kanavien kustannukset, jos todellakin niissä on valmistettava työtilaisuutta kymmenilletuhansille henkilöille. Mitä sitten suonkuivatustöihin tulee, niin sellaisia valmistamaan on ryhdytty ja tullaan joka tapauksessa ryhtymään. Mutta niihin mahtuu sittenkin ainoastaan tuhansissa luettavat vangit.

On muuten selvää, olen sen toistanut sekä suuressa valiokunnassa että täällä aikaisemmin, että hallitus ei suinkaan tule käyttämään sitä valtuutusta, joka sille nyt toivottavasti annetaan, muuta kuin aivan välttämättömyyden pakosta. Onhan luonnollista, että jos laskelmat osoittautuvat toisenlaisiksi, jos jää paljon vähemmän vankeja, niin silloin ei turvauduta tähän valtuutukseen, vaan sijoitetaan vangit omaan maahan. Mutta jos nämä laskut sellaisina, kuin minä olen esittänyt, osoittautuvat todenoloihin perustuviksi, niin hallituksella pitää olla käsissään keinot voittaa nekin vaikeudet, sillä me emme saa ajaa asioita siihen, että meidän täytyisi päästää vapaiksi nämä vangit suorastaan vain sen takia, että me emme voi heitä pitää. Sehän on luonnollista, kuten myöskin olen aikaisemmin lausunut, että hallitus ei tulisi luopumaan missään tapauksessa huolenpidostaan näistä vangeista. Kyllä ne tulevat olemaan hallituksen huolenpidossa joka tapauksessa, olivat ne ulkomailla tai omassa maassa.

Ed. A. Manner: Koska ryhmätoverini, kuten täällä ilmoitettiin, ovat ryhtyneet kannattamaan lakivaliokunnan mietintöä, pyydän mainita, että minä niillä syillä, jotka lakivaliokunnan mietintöön liitetyssä toisessa vastalauseessa mainitaan, kannatan ed. Kailan ehdotusta, että 3 § lakivaliokunnan ehdotuksesta poistettaisiin. Sitä paitsi olen sitä mieltä, että työvoiman puute sen jälkeen, mitä viime talvena on tapahtunut, tulee niin suureksi, että luullakseni kaikki voimat, mitä hallituksella olisi käytettävissä, tarvittaisiin poistamaan työvoiman puutetta. Ja luulenpa, että se työvoiman puute tulee niin suureksi, että Turun kasarmi jää pysyväksi muistomerkiksi Helsingin valloituksesta, ellei sitä aivan heti saada puretuksi.

Ed. Juutilainen: Pyysin puheenvuoroa senaattori Talaksen puheenvuoron johdosta. Hän siinä aivan avoimesti kerta kaikkiaan kumosi kaikki ne perusteet, joilla vankien maasta poislähettämistä on tähän asti perusteltu. Meillä on siis elintarpeita, löydetään vaatteita, asuntoja, vartijoita ja työtä vangeille, kun vain on rahaa. Siis edustajain Virkkusen, Ingmanin y. m. perustelut, kun he ovat esittäneet, että asema on aivan ylivoimainen ja ettei vankien hoitoa millään tavalla voida omassa maassa järjestää, ne eivät pidä paikkaansa. Senaattori Talaksen antama esitys muuttaa vankien poisviennin yhäkin vastenmielisemmäksi, kun se tunnustetaan olevan puhdas rahakysymys.

Ed. Åkesson: På sätt senator Talas framhöll är det onekligen en tung börda, som lägges på vårt samhälle genom vården af dessa flere tio tusentals fångar. Men jag kan icke i likhet med senator Talas och många andra talare anse, att vi hafva att välja endast emellan att godkänna paragrafen i fråga eller betala. Det synes mig otvifvelaktigt att det också kunde finnas andra sätt att minska trycket af denna börda. Jag har tidigare i ett annat sammanhang framhållit ett dylikt sätt. Jag tviflar icke på att det också skulle finnas andra och det synes mig, att det varit regeringens skyldighet att först försöka anordna saken på annat sätt än att gripa till ett sådant farligt palliativ, som propositionen i denna del innebär.

Ed. Rentola: Olen varma siitä, että ilmankin ed. Alkion viimeistä lausuntoa kaikki, jotka kuulivat minun viimeisen lausuntoni, tulivat siihen käsitykseen, että puhuin aivan

yksityisenä edustajana tosiasiasta, jonka tiedän. Siitä syystä ei ehkä olisi tarvinnutkaan alleviivata sitä, että mainittuun lausuntooni ei ryhmäni valtuuttanut minua, niinkuin ei ole laita ollutkaan, mutta jos se pöytäkirjaankin alleviivataan, niinkuin ed. Alkio vaatii, niin asia on yhtä hyvä, sillä tosiasian takana voin yhtä hyvällä omalla tunnolla olla yksityisenä edustajana. Mainitsin myös siinä lausunnossani, että niillä, jotka ihailevat ulkomaalaisia oloja pakkotyön alalla, voi olla toisenlaisia kokemuksia ja toisenlaisia tietoja, kuin minulla. Ja sen vastapainona pyysin vain mainitsemani tapauksen esiintuoda, joka mahdollisesti on poikkeuksena. Minä en katso terveeksi asian käsittelyksi, että suinpäin antaudutaan ylistämään joitakin ulkomaalaisia oloja, olkootpa ne kuinka malliksi kelpaavia tahansa, niinkuin ovatkin olot erityisesti siinä valtiossa, josta on ollut puhe. En katso kuitenkaan terveelliseksi suomalaisten asian ajamiseksi sellaista tapaa, jota ed. Päivänsalo käytti viimeisessä lausunnossaan. Hän puhui kokemuksesta rauhan aikana, ehkäpä jo ison aikaa taaksepäin tästä ajasta, ja puhui niistä pakkokasvatustoimenpiteistä, joita eräs suuri kulttuurikansa on omien jäsentensä keskuudessa toimeenpannut ja siinä erityisesti onnistunut. Nyt on kysymyksessä ei tavallisten sotavankien - lähettämisestä vieraaseen maahan vaan sellaisten vankien, joiden niin sanoakseni moraaliselle ja juriidiselle asemalle ei juuri nimeä keksi. Sellaisten henkilöiden lähettämisestä on kysymys. Ei mikään valtio tule niitä kohtelemaan samalla tapaa, kuin omia kansalaisiansa. Kun on liioiteltu tässä suhteessa sitä, että suomalaiset punakaartilaiset tulisivat saamaan niin erinomaisen kohtelun ulkovalloissa, niin esitin tuon yksinkertaisen esimerkin voidakseni todistaa toisenkin puolen mahdolliseksi. — Pyydän sitten viitata siihen, mihin ed. Juutilainenkin käsitellessään senaattori Talaksen lausunnoita, jotka ovat minusta olleet valaisevia ja hyväksi tämän asian käsittelyssä. Jos tämä asia on pelkkä rahakysymys, kuten vankien työvoiman avulla suomme kuivataan, korpemme raivataan ja rautateitä tehdään, niin sepä on kumma, ellei raha ole sitä mukaa yhteiskuntaamme hyödyttävänä omaisuutena, kuin se on pantu näihin yrityksiin. Vangit ovat paikallansa muitakin töitä toimittamaan, sen mukaan kuin hallitus pystyy organiseeraamaan vankijoukkoja erilaisiin töihin; ja tulevaisuudessa saa yhteiskuntamme suurimmassa määrässä hyötyä siitä toimenpiteestä, että Suomen valtio itse huolehtii omista rikollisistaan ja säilyttää arkaluontoiset ulkopoliittiset suhteensa ehkä parempina ja terveempinä, kuin muissa tapauksissa. Senaattori Talaan lausunto, kun otetaan asia siltä kannalta, että Suomen valtio voi uhrata jotakin tulevaisuuden hyväksi, puhui sen puolesta, että hallituksen esitystä tässä kohden ei ole hyväksyttävä, vaan on asetuttava suuren valiokunnan ehdotuksen kannalle.

Ed. R o o s: Jag för min del kan icke betrakta denna fråga ur endast finansiella och ekonomiska synpunkter. För min del anser jag, att man tvärtom måste i främsta rummet hafva såsom ögonmärke fångarnas förbättring, deras återvinnande åt sanhället och familjen. Det är på grund af dessa skäl jag i lagutskottet omfattat förslaget, att fångarna kunde öfverflyttas utom Finlands gränser till utförande af sitt tvångsarbete. Jag tror att, om dessa fångar skulle blifva sända till kulturstaten Tyskland, de där skulle lära sig lydnad, ordning och flit, och att detta, att de sålunda komme i alldeles nya förhållanden och ny omgifning, skulle verka därhän, att de återvända därifrån förbättrade.

Ed. H e d b e r g: Jag blef i det väsentligaste förekommen af den senaste talaren. Jag ber dock att få tillägga några ord. I likhet med landtdagsman Ingman är äfven jag genomträngd af den öfvertygelsen, att krigsfångarna icke kunna hållas i arbete här hemma. Därtill hafva vi påtagligen icke tillräckligt mycket pengar.

Men det blir nödigt att antingen få dem i arbete utom landets gränser — nämligen om vi måste tänka på något produktivt arbete — eller också lösgifva dem. Men ett lösgifvande af dessa stora skaror skulle påtagligen hafva mycket ödesdigra följder med sig. Det är långt ifrån så att hätskheten, spänningen och hatet ute i bygderna skulle i sådan utsträckning hafva lagt sig, att icke där skulle börja florera ett krypskytte. Man har både gevär och patroner ännu i behåll, och hatet, som dess värre jäser, skulle nog komma att gifva sig uttryck, ifall man märkte, att landtdagen icke ville eller kunde utnyttja möjligheterna till bestraffning af dem, som hafva åstadkommit det gräsliga onda, som bygderna hafva lidit under den röda tiden. Självfallet är å andra sidan ingalunda uteslutet att icke sådant krypskytte i motsatt riktning äfven skulle komma att utöfvas. Detta är i ögonen fallande, då man träder fångarna något närmare och hör hvilket

sinnelag hos dem är rådande. Man väntar blott på ett tillfälle, då man återigen kan „börja den gamla dansen".

Ed. Koponen: Minä pyydän saada ilmoittaa, että kannatan tämän käsiteltävänä olevan 3 §:n poistamista.

Ed. Nevanlinna: Ainakin senaattori Talaan jälkimäisen lausunnon jälkeen ovat ilmeisesti ne, jotka vastustavat tässä kohden hallituksen esitystä, velkaa selvityksen siitä, millä muulla tavalla, kuin hyväksymällä hallituksen esitys, on mahdollista tämä asia hoitaa. Senaattori Talas oli ensimäisessä lausunnossaan kyllin kohtelias arvellaksensa, että asia on hoidettavissa, jos eduskunta vain aikanaan myöntää ne varat, jotka ovat tarpeen. Minä rohkenen olla sitä mieltä, että eduskunta yksinkertaisesti ei pysty hankkimaan niitä varoja. Sitä vekseliä, jonka eduskunta lupaa lunastaa, jos se tässä hylkää hallituksen esityksen, eduskunta ei parhaimmalla tahdollaankaan — se on minun uskoni — kykene lunastamaan. Se nimittäin ei ole ainoa vekseli, joka tämän eduskunnan on pakko lunastaa, sanotaan kuuden kuukauden perästä. Niitä on hyvin monta. Armeija tulee maksamaan 150 miljoonaa markkaa vuodessa, on minulle ilmoitettu. Tässä on kysymyksessä suunnilleen samanlainen summa. Se on yhteensä 300 miljoonaa markkaa. Sitten meillä on vahinkoja, joita on hävityksen kautta synnytetty. Jos sanotaan, että tavalla tai toisella niihin on hankittava 25 miljoonaa markkaa, niin se ei ole paljon. Suomen Pankki vaatii aivan lähikuukausina 350 miljoonaa markkaa. Minä pyydän arvoisia edustajia laskemaan yhteen nämä numerot. Me emme ole kaukana miljaardista. Ja tässä on kysymyksessä menoja, joita ei mitenkään voida lainavaroilla ruveta tyydyttämään, sillä esim. vankikustannuksia emme voi lainavaroilla peittää, yhtä vähän kuin armeijan säännöllisiä kustannuksia. Sehän olisi samaa, kuin että meidän kansastamme 3—4 % elätettäisiin tekemällä velkaa pelkkien elatuskustannuksien kokoonsaamiseksi. Ennen sotaa arvioitiin — tosin jokseenkin raa'asti, kun meillä on niin huono tilastollinen aineisto toistaiseksi olemassa — Suomen koko kansallistulo tuskin paljon enemmäksi kuin miljaardiksi. Niinikään ennen sotaa kaikki Suomen valtion menot yhteensä eivät olleet sanottavasti yli 100 miljoonaa markkaa. Minä rohkenen kysyä, mistä luullaan, että nämä varat hankitaan? Ed. Rosenqvist ilmoitti, että rahasta ei tunnu olevan puute. Voisi sanoa: aivan oikein. Valitettavasti siitä ei ole puutetta, sillä setelien paljouteen on tämä maa kohta hukkumassa niinkuin Venäjäkin. Meillä oli ennen sotaa setelejä vajaata puolitoistasataa miljoonaa liikkeessä; nyt me kohta olemme miljaardissa. Jos näitä vankeja voisi elättää tarjoomalla niille aamiaiseksi ja päivälliseksi ja illalliseksi Suomen Pankin seteleitä, niin silloin kyllä voitaisiin tämä asia finansieerata. Luulen, että ed. Juutilaisenkin tulee olemaan helppo hankkia ne rahat tämän „pelkän rahakysymyksen" järjestämiseksi ainoastaan, jos hän onnistuu keksimään menettelytavat, joilla seteleistä voidaan ilman muuta valmistaa aterioita. Eihän tämä ole rahakysymys muuta kuin siinä tapauksessa, että tämä sana käsitetään järjellisesti. Kysymys on tietysti todellisista varoista, jotka on hankittava. Kysymys on niistä arvoista, joita tämä kansa pystyy luomaan. Sen pitää voida luovuttaa pelkästään tähän tarkoitukseen, näiden vankien ylläpitämiseen hyvin tuntuva osa, sanokaamme nyt varovasti $^1/_{20}$ siitä. Ja minä, niinkuin sanottu, olen vakuutettu, että jos tätä asiaa ei voida toisin hoitaa, kuin että se maksaa 140 miljoonaa markkaa vuodessa, niin tämä eduskunta ei parhaallakaan tahdolla kykene tähän tehtävään, sen se saa havaita jo kuuden kuukauden perästä.

Ed. Ahmavaara: Minä pyysin puheenvuoroa myöskin sen johdosta, että täällä useat puhujat huomauttivat, että tässä olisi vain rahakysymys, ja kun se on rahakysymys, niin se on heidän mielestään hyvin helppo järjestää. Huomautettiin rahaa olevan j.n.e. Pyytäisin arvoisille edustajille huomauttaa, että kun he tulevat näkemään kuluvan vuoden budjetin, panee se, niin luulen, rohkeimmankin mielen huolella kysymään: mistä nuo tarvittavat varat tulevat? Mikäli olen kuullut alkulaskelmia, kuuluu siellä olevan niin äärettömän suuret miinukset, ettei meidän budjetissamme sellaista koskaan ole ollut. Vankeinhoito yksistään, niinkuin senaattori Talas on täällä ilmoittanut, nousee ainakin yhtä suureen summaan kuin koko budjettimme ennen sotaa, joka oli noin 110 miljoonaa markkaa; näin ollen eivät nämä raha-asiat ole niin kevyesti syrjäytettävät, kuin täällä näytään luulevan. Tämä ei tosin ole yksistään rahakysymys, mutta rahakysymyksenäkin sillä on niin suuri arvo, että se siltäkin kannalta on tarkoin harkittava. On myös lausuttu, että suuret joukot näistä vangeista vapautetaan ja sillä saadaan helpoitusta. Toivottavasti niitä vapau-

tetaan, mutta kuinka suuri joukko pysyy vapaana, se on toinen asia. Minä puolestani luulen, että jo syksyn kuluessa, kun pimeä aika tulee, joka on kaikenlaisille rosvoille otollinen aika, suuret laumat tulevat takaisin sinne, mistä ne ovat vapauteen lähetetyt. Onhan joukossa tietysti toisenlaistakin väkeä, mutta kyllä niistä on suuri osa aivan luonteeltaan rikollisia, joista ei tule parempia, varsinkin kun ne joutuvat jälleen entisten johtajiensa kiihoituksen alaisiksi. Ei vielä sillä, että hallituksen esitys hyväksytään, ole sanottu, että vankeja todella lähetetään ulkomaille, vielä vähemmän, kuinka suuret joukot niitä lähetetään. — Tämä valtuutus on vain semmoinen hätäkeino, sellainen varaventtiili, josta löysätään liika höyry ulos. Ainoastaan siinä tapauksessa, ettemme jaksa itse vankejamme hoitaa emmekä pitää näitä kotimaassa, lähetettäisiin niitä ulkomaille. Olen kyllä sitä mieltä, että maassa tarvitaan työväkeä ja on suotavaa, että maanviljelys- ja kulkulaitostöitä teetetään vangeilla, mutta nämä työt kysyvät niin äärettömiä rahasummia, ettemme voi ykskaks semmoisessa määrässä panna käytäntöön näitä töitä. Sitä myöten, kuin rahavarat sallivat, voidaan näitä töitä laajentaa ja ottaa vankeja takaisin ulkomaalta. Kun vaatimukset vankeinhoitoalalla ovat myös suuret, kuten täällä tänä iltana on puhuttu — on tämä niin iso rahakysymyskin, että minä en uskalla kieltää vankeja ulkomaalle lähettämästä, vaan tulen kannattamaan hallituksen esitystä.

Ed. Juutilainen: Kun minä mainitsin senaattori Talaan puheen johdosta, että kysymys on rahakysymys, niin en ollenkaan kajonnut siihen puoleen, mitenkä vaikea se on hoitaa rahakysymyksenä. Minä en muuten tunne olevani raha-asioissa kelvollinen ed. Nevanlinnan kengännauhojakaan päästämään, mutta rohkenen huomauttaa siitä, että jollei täällä tuottavaa työtä ruveta tekemään, niin kyllä me saamme täällä syödä seteleitä jokainen jonkun ajan perästä. Käsitän yksinkertaisesti asian siten, että saattamalla Suomen teollisuuden käyntiin uusia maita ottamalla viljelykseen ja metsätuotteita kauppaa varten jalostamalla, johon kaikkeen tarvitaan työvoimaa ja johonka minä ja ed. Nevanlinna liioin emme kykene, vain siten tähän maahan tulee leipää ja meidän setelimme muuttuvat taas oikeaan arvoonsa. Nyt on käydyssä sodassa tuhoutunut ehkä kymmeniätuhansia parhaita käsivarsia. Suuri määrä työvoimaa viruu nyt vankileireissä, ja kenties kymmeniätuhansia parhaassa työvoimassa olevia miehiä tulee tästälähin seisomaan kasarmeissa, ja tähänkin asti on meillä työvoimasta ollut puute. Näin ollen ei siis ollenkaan ole turhaa puhetta se, jos puhutaan, että työvoimaa ennen kaikkea tässä maassa tarvitaan maan raha-asioittenkin kuntoon saamiseksi.

Ed. Yrjö-Koskinen: Minun piti vain sanoa, että kaikki järkisyyt puhuvat sen puolesta, että meidän pitää lähettää sotavangit Saksaan. Lisäksi tulee vielä se, että meidän tulee ajatella myöskin lukemattomia koteja yksinäisillä paikoilla ympäri maata. Jos nyt tämmöinen joukko pahantekijöitä äkkiä päästetään irti, herättää se pelkoa ja kauhua. Sekin seikka merkitsee laajoissa piireissä jotain, minkälaisissa oloissa kodit ympäri maata elävät ja työskentelevät. Jo tämäkin asia vaatii meitä käyttämään tilaisuutta lähettääksemme sotavankimme opintoretkelle Saksaan.

Keskustelu 3 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Päivänsalo vastoin valiokuntaa ehdottanut, että puheenaoleva 3 § tulisi sellaiseksi, kuin se on hallituksen esityksessä. Tätä ehdotusta on ed. Ingman kannattanut. Kutsun tätä ehdotusta ed. Päivänsalon ehdotukseksi. Sen lisäksi on ed. Åkesson ed. Furuhjelmin kannattamana ehdottanut, että 3 § poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestyksessä meneteltänee seuraavasti: Ensin äänestetään valiokunnan ehdotuksen ja ed. Päivänsalon ehdotuksen välillä. Sen jälkeen äänestetään sen ehdotuksen välillä, joka edellisessä äänestyksessä on voittanut, ja ed. Åkessonin ehdotuksen välillä.

Tämä äänestysmenettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Päivänsalon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 35 jaa- ja 63 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Päivänsalon ehdotuksen tässä kohden.

2) Ken hyväksyy 3 §:n sellaisena, kuin se edellisellä äänestyksellä päätettiin, äänestää

„jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Åkessonin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 67 jaa- ja 29 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 3 §:n sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä.

4—8 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta sekä samoin lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Kun eduskunta ei kaikin puolin ole hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta, palautettanee asia suureen valiokuntaan?

3) Ehdotuksen laiksi suurten tulojen suostuntaverosta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 46 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun verotuskysymyksen ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Luopajärvi: Yhdessä eräitten toisten valiokunnan jäsenten kanssa olen liittänyt vastalauseen valiokunnan mietintöön. Kuten vastalauseesta näkyy, koskee se niitä veron lieventämistä tarkoittavia poikkeuksia, joiden alaisiksi valiokunnan ehdotuksen mukaan tulisivat osakeyhtiöt ja osuuskunnat. Pyydän saada vastalauseessa esiintuotua mielipidettä lyhyesti perustella.

Valiokunta ehdottaa, että osakeyhtiöt vapautettaisiin maksamasta veroa siitä tulosta, joka vastaa 5 prosenttia osakeyhtiön osakepääomasta. Tämän mukaan jos esimerkiksi osakeyhtiön osakepääoma on yksi miljoona markkaa ja osakeyhtiötä kunnallisverotuksessa on verotettu 10 prosentilla eli 100,000 markan suuruisesta vuosivoitosta, yhtiö pääsee verovapaaksi 50,000 markan tulosta, tullen siis verotetuksi ainoastaan puolesta sen tulon määrästä, josta yhtiötä on kunnallisverotettu. Valiokunta, samoinkuin hallitus, on asettunut tälle kannalle sillä perusteella, etteivät osakkeenomistajat joutuisi verotetuiksi kahteen kertaan. Osakeyhtiöitä perustettaessa pyritään pääomia yhdistämällä aikaansaamaan voimakkaampaa taloudellista toimintaa. Tahtomatta tässä yhteydessä lähteä koskettelemaan niitä mielipiteiden eroavaisuuksia, joita yhteiskuntatieteilijöillä on olemassa osakeyhtiöiden kansallistaloudellisesta hyödyllisyydestä, tyydyn ainoastaan huomauttamaan, että yleensä osakeyhtiöitä perustettaessa yhtenä tärkeänä näkökohtana pidetään, että niihin kiinnitetty pääoma tulee edullisesti sijoitetuksi. Kun näin on laita ja kun myöskin tosiolot ovat todisteena siitä, että osakeyhtiöihin kiinnitetyille pääomille on saatu jopa moninkertaisia korkoja verrattuna esimerkiksi niihin korkoihin, joita pankit maksavat, niin ei ole riittävää syytä laskea osakeyhtiöitä sellaisen verovapauden alaisiksi, kuin valiokunnan laatima lakiehdotus sisältää. Vastalauseessamme esitetyn tämänmukaisen mielipiteen valaisemiseksi pyydän vedota seuraavaan laskelmaan: Ajatellaan edellämainitsemani yhden miljoonan markan osakepääomalla varustettua osakeyhtiötä, jaettuna kymmeneen sadantuhannen markan suuruiseen osakkeeseen. Ajatellaan lisäksi, että yhtiö, kuten edelläkin otaksuttiin, on tuottanut nettovoittoa kymmenen prosenttia, eli siis satatuhatta markkaa. Jos nyt tätä yhtiötä verotettaessa noudatetaan sitä periaatetta, jonka valiokunta on omaksunut, tulee vero kannettavaksi ainoastaan 50,000 markan tulosta, tehden perusverona ainoastaan tuhat viisisataa markkaa. Jos lisäksi kutakin yhtiön osakasta on kunnallisverotuksessa verotettu siitä 100,000 markan pääomasta, jonka hän on yhtiöön kiinnittänyt, viiden prosentin tulosta, tekee vero valtiolle kultakin osakkeelta 30 markkaa. Siis yhteensä vero valtiolle tekee yhtä osaketta kohti: $^1/_{10}$ 1,500 markasta, 150 markkaa, osakkaan persoonallisen kunnallisveron perusteella maksettava vero 30 markkaa, eli yhteensä 180 markkaa. Osakeyhtiön voitosta jakaantuu yhden osakkaan osalle $^1/_{10}$ eli 10,000 markkaa. Edellämainittu vero tästä lyhennettynä jää osakkaalle nettotuloa 9,820 markkaa. Jos meneteltäisiin sen mukaisesti, kuin vastalauseessamme ehdotetaan, että tuota koronlyhennysoikeutta, 5 prosentin osakepääomalle, ei olisi, niin silloin tulee laskelma sellaiseksi, että yhtiön veromäärä valtiolle nousee 5,500 markkaan. Tämä jaettuna 10 osakkaan kesken tekee vero kutakin osakasta kohti 550 markkaa. Kun tähän lisätään osakkaan persoonallisen kunnallisveron perusteella maksama vero 30 markkaa, tulee veroa maksettavaksi yhtä osaketta kohti yhteensä 580 markkaa. Tämä vähennettynä yhdelle osakkeelle jakaantuneesta yhtiön nettovoitosta 10,000 markasta tulee osakkaalle jäämään nettotuloa 9,420 markkaa, siis 400 markkaa vähemmän kuin siinä tapauksessa, jos valiokunnan ehdotuksen mukaan verotetaan. Mutta jos osakas

olisi sijoittanut 100,000 markkaansa pankkilaitokseen ja saanut siitä korkoa 5 prosenttia, olisi hänen tulonsa kerta kaikkiaan tehnyt ainoastaan 5,000 markkaa. Hän joutuisi siitä maksamaan kunnallisveronsa perusteella tämän lain mukaan valtiolle 30 markkaa. Se vähennettynä 5,000 markasta hänen koko nettotulonsa tuosta 100,000 markan pääomasta jäisi 4,970 markkaa. Vaikka osakeyhtiö joutuisi maksamaan veroa vastalauseemmekin mukaisesti, tuottaisi siis 100,000 markkaa siihen sijoitettuna lähes puolta eli 4,450 markkaa enemmän kuin pankissa. Tämä laskelma osoittaa kuinka paljon edullisempi on osakkaan pääomasijotus osakeyhtiöön, vaikka osakeyhtiön vuosivoitto on laskettu niin vaatimattomaksi kuin 10 prosentiksi, joka näinä vuosina yleensä saadaan pitää hyvin vähäisenä. Tämä mielestäni osoittaa, että osakeyhtiöt asiallisesti nykyoloissa ovat sellaisia laitoksia, että niihin pääoman sijoittaminen on omistajalleen siksi edullista, että osakeyhtiöitä ei ole syytä vapauttaa sillä tavalla veronmaksusta, kuin lakiehdotuksessa edellytetään, ja joka edelläolevan esimerkinkin mukaan vähentää veron lähes $^1/_4$ osaksi, eli 5,500 markasta 1,500 markaksi, vaan että osakeyhtiöt olisi velvoitettava maksamaan veroa kaikesta siitä tulosta, mistä ne ovat kunnallisverotuksessa verotetut. Lisäksi nimittäin on vielä huomioonotettava se seikka, että kunnallisverotuksessa ehkä harvemmin vain otetaan huomioon niitä verotettavien tuloja, jotka he saavat voitto-osinkoina osakkeista. Valiokunnan mietinnön perusteluissakin huomautetaan, että kunnallisverotusta toimitetaan monessa tapauksessa verrattain höllästi. Ja kun tiedetään, ettei ole tulojensa ilmoittamisvelvollisuutta sillä tavalla, että salaamisesta tai ilmoittamatta jättämisestä olisi minkäänlaista seuraamusta, niin joka tapauksessa, — sen on kokemus osoittanut — on kyseenalaista, josko todella ne pääomat, jotka ovat osakeyhtiöihin kiinnitetyt, läheskään kaikki tulevat verotetuiksi. Kun lisäksi otetaan huomioon se, että osakeyhtiöt monessa tapauksessa ovat monistaneet osakkeitaan, joka tuottaa todellisen voiton kirjoissa näkyvää paljon suuremmaksi, niin tämäkin vielä puhuu sen puolesta, että osakeyhtiöitä on verotettava löysistä tuloista.

Toiselta puolelta tahtoisin muutamalla sanalla kiinnittää myös suuren valiokunnan huomiota osuuskuntien verottamiseen. Siitä kyllä on vastalauseessa perusteluna lyhyesti huomautettu, että osuuskunnissa vararahasto yhdessä osuuspääoman kanssa oikeastaan vastaa osakeyhtiöiden osakepääomaa ja että siitä syystä myös osuuskuntien vararahastot olisivat vapautettava veronmaksusta samalla tavalla, kuin osuuskuntien pääomat. Mitä tulee siihen, että yleensä vastalauseessa on asetuttu sille kannalle, että osuuspääomat vapautettaisiin verosta, johtuu se siitä, että vastalausujat ovat sillä kannalla, että osuustoimintaa on saatava edistetyksi. Vastalausujat kiinnittävät huomiota siihen, että osuuskuntien verotus meidän maassamme on tullut kohtuuttoman raskaaksi ja tästä syystä edes tässä verotuksessa olisi osuuskunnille osoitettava sitä myötätuntoa verottajain puolelta, että osuuskunnat saisivat laskea tuon 5 prosentin alennuksen ei ainoastaan osuuspääomille vaan myös vararahastoille.

Toivon, että suuri valiokunta kiinnittää huomiota niihin näkökohtiin, joita ensimäisessä vastalauseessa on esiintuotu ja joiden valaisemiseksi olen tässä tahtonut muutamia lisäperusteitä esittää.

Ed. Nevanlinna: Minä pyytäisin saada suositella suuren valiokunnan huomioon toista vastalausetta. Sen lisäksi, mitä sen lyhyissä perusteluissa huomautetaan ehdotuksen tueksi, että verovelvollisuus nyt olisi ulotettava aina 3,000 markan tuloihin, pyytäisin vain huomauttaa, että kun kerran mennään niin alas, kuin 4,000:een, niin silloin on epäilemättä syytä mennä vielä alemmaksi. Meillä jääpi sittenkin joka tapauksessa varmasti, etenkin maalla, varsin vauraita eläjiä tästä verosta vapaaksi, sillä ei ole epäilystä, että varsin vauraitakin on, joita maalla kuitenkaan ei taksoiteta kolmenkaantuhannen markan tuloista. Valiokunnassa on ehdotusta vastustettu muun muuassa sillä perusteella, että juuri maata omistavalla väestöllä on vielä erikoisia rasituksia ja veroja maksettavina. Mutta jos kerran siitä huolimatta 4,000 markasta taksoitetut katsotaan kohtuulliseksi laskea tämän veron alle, niin varmasti ei ole mitään syytä vapauttaa myöskään niitä, joilla on 3,000 markan tulot.

Ed. Ahmavaara: Minä olen valiokunnassa ollut päinvastoin sitä mielipidettä, että valiokunnan ehdottama neljätuhattakin on aivan liian alhainen, katsoen tämän veron laatuun ja siihen, että nykyisin on rahalla kovin vähän arvoa ja että elämä tulee sen vuoksi kalliiksi. Kun siihen lisäksi tulee se, mihin edellinen puhuja viittasi, nimittäin maaverot ja muut välilliset maksut, niin on minusta kohtuutonta mennä tässä verotuksessa niin alas, kuin

muuten yleensä tuloverotuksessa voisi mennä. En ollut toisessa käsittelyssä valiokunnassa läsnä ja sen vuoksi jäi vastalauseeni mietintöön panematta, mutta toivoisin, että suuri valiokunta koroittaisi tuon veron alinta määrää 6,000 markkaan.

Ed. R. Furuhjelm: I likhet med herr Nevanlinna ber jag att få fästa stora utskottets uppmärksamhet vid andra reservationen. Till det, som anförts till förmån för det i reservationen ingående förslaget, ber jag ännu att få framhålla, att det framdeles icke kommer att blifva möjligt att uttaga tilläggsskatt, då framdeles knappast några större konjunkturvinster komma att finnas. Det blir därför nödvändigt att i framtiden, för att ersätta den inkomst, som af tilläggsskatten nu är att påräkna, alldeles förändra skalan för grundskatten. Det blir nödvändigt att göra procenten högre för de större inkomsterna och att utsträcka skatteskyldigheten allt lägre och lägre. För min del anser jag därför, att det är en mycket lämplig förberedelse till den inkomstskatt, som framdeles måste uttagas, om nu redan skattegränsen fastställes, såsom i reservation II föreslås, till 3,000 mark.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n mukaisesti suureen valiokuntaan.

4) Ulkomaalaisen ottamista Suomen kansalaiseksi

koskevan ehdotuksen laiksi sisältävä hallituksen esitys n:o 71 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Arokallio: Valiokunnan harkittavaksi ehdotan, että tämän lain 1 §:n toinen kohta muutettaisiin niin, että ehdoksi Suomen kansalaisoikeuden saamiseen määrättäisiin pitempi keskeytymätön asuminen Suomessa, kuin hallitus on esittänyt. Hallituksen esittämän 5 vuoden sijaan voisi mielestäni määrätä vaikka 10:kin vuoden ajan, eikä sekään ole liian pitkä siinä asemassa, jossa me olemme läheiseen Venäjään nähden. Ellei vaadita pitempää maassaoloaikaa, kuin mitä hallitus on ehdottanut, on se vaara tarjona, että venäläinen asutus tässä maassa liiankin suuressa määrässä kasvaa, joka tuskin lienee toivottavaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään lakivaliokuntaan.

5) Ehdotuksen laiksi 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä erinäisissä tapauksissa annetun asetuksen järjestämisestä ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 72 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Estlander: De förhållanden, under hvilka dessa kommunallagar tillkommo i slutet af senaste år, äro alltför kända att här behöfva beröras. Men det torde icke vara för mycket sagdt, att de författningar, som på detta sätt tillkommo, icke erhållit den auktoritet, som lag af gammalt tillhör i vårt land. Och detta icke endast, om också i främsta rummet, på grund af de af mig anförda omständigheterna, utan också på grund af det synnerligen bristfälliga innehåll, som karakteriserar dessa lagar. Det har också redan visat sig att, dels på grund af dessa förhållanden, dels också till följd af mellankomna yttre omständigheter, nämnda lagar icke kunnat bringas i gällande kraft i vårt land. I sammanhang härmed står, att deras bringande i kraft icke heller nu kan utan vidare påbjudas, utan att det befunnits nödvändigt att åtminstone vissa ändringar i dem vidtagas, innan man kan tänka på att de skulle komma att här tillämpas. Regeringen har också ställt sig på denna ståndpunkt och framställt proposition om vissa förändringar i desamma. Emellertid äro icke dessa förändringar så genomgripande som skäl hade varit att göra desamma, ty det torde icke vara annat än en mening därom, att dessa lagar såsom produkt af lagstiftning icke fylla ens anspråkslösa fordringar. Då emeller-

tid icke tiden räckt till för en fullständig omarbetning af förslagen, antydes i propositionen, att med större reformer af desamma skulle få anstå tills vidare. Enligt min tanke hade det dock varit bättre, om propositionen inslagit en annan väg, hvilken visserligen beröres i densamma, men endast i förbigående. Här antydes nämligen att det måhända hade kunnat vara ändamålsenligast att uppskjuta de nya lagarnas tillämpning och att under tiden åstadkomma denna väsentliga reform af desamma, som erkännes vara nödvändig. Men regeringen har i sin proposition dock icke gått in härpå. Endast i ett afseende har den funnit sig nödsakad att använda denna utväg, i det att det nämligen antydes, att de tidigare gällande kommunalförordningarna måste ånyo försättas i kraft med afseende å de nu närmast nödvändiga kommunala valen.

Jag hemställer till utskottets beaktande, huruvida det icke vore en lyckligare utväg att i stället för att ingående behandla propositionen skrida till uppgörande af ett sådant förslag, som innebure att de förra kommunallagarna i deras helhet skulle återigen försättas i kraft under någon viss tid framåt och emellertid de senast tillkomna lagarna suspenderas från den giltighet, till hvilken de för öfrigt, såsom jag antydde, icke hafva kommit och icke heller inom den närmaste tiden kunna komma. Detta skulle bespara landtdagen, som för närvarande har sin tid belamrad med en massa synnerligen viktiga och svåra lagförslag, en måhända icke så alldeles lätt genomförd diskussion och beslut rörande de ändringar, hvilka för närvarande borde vidtagas i kommunallagarna. Dessa ändringar skulle däremot lämpligen uppskjutas till höstsessionen, då tid funnes för deras grundligare genomseende. Och under tiden skulle de gamla kommunallagarna vara i kraft.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

6) Kaupunkien poliisitointa koskevan ehdotuksen laiksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 73 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

7) Maanpuolustuslaitoksen väliaikaista järjestämistä

koskevan ehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 74 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag vill för min del hemställa, huruvida icke grundlagsutskottet vore det riktigaste utskottet, då, bland annat, regeringen i propositionen hemställer om godkännande af dess tidigare för landets bästa vidtagna åtgärder, som stå i samband med det ämne propositionen behandlar, och denna pröfning enligt min tanke ankommer närmast å grundlagsutskottet.

Ed. Bäck: Jag ber att få understöda herr Estlander.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Kosk'ei esitystä yksimielisesti ole päätetty lähettää valiokuntaan, on se pantava pöydälle.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puhemies: Myöhäiseksi kuluneen ajan takia lopetetaan istunto. Kuitenkin toimitetaan pöydällepanot.

Pöydällepanot:

9) Ehdotuksen laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia

sisältävän hallituksen esityksen n:o 60 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 14 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

10) Ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 69 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 15 pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

11) Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiölle Suomen Pankista myönnettyjen lainojen irtisanomista

koskevan ed. Onni Rantasalon y. m. anomusehdotuksen n:o 87 johdosta laadittu pankki-

valiokunnan mietintö n:o 6 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

12) Kapinan aikana Suomen Pankin nimessä liikkeeseen laskettujen setelien käypäisyyttä

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 7 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

13) Palkanlisien myöntämistä Suomen Pankin virkailijoille

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 8 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

14) Ehdotuksen laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudessa

sisältävä pankkivaliokunnan mietintö n:o 9 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

15) Suomen Postisäästöpankin tilaa ja hoitoa vuonna 1916

koskevan kertomuksen johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 10 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisten asiain takia saa ed. Inborr lauvantaiksi t. k. 6 p:ksi ja maanantaiksi t. k. 8 päiväksi.

Seuraava täysi-istunto on tänään klo 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy klo 12,55 a.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

78. Lauvantaina 6 p. heinäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Esitellään:

1) Ehdotuksen maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi sisältävä hallituksen esitys n:o 74 1532

Ensimäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia ..... „

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 60.

3) Ehdotus laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta ..... „

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 69.

4) Ehdotus laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta 1533

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 9.

Toinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 45; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 2; ed. E. Saaren edusk.-esit. n:o 4; ed. Luopajärven y. m. edusk.-esit. n:o 5; ed. Tågin y. m. anom. ehd. n:o 14 ja ed. Ottelinin anom. ehd. n:o 15.

Ainoa käsittely:

6) Anomusehdotus, joka koskee Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiölle Suomen Pankista myönnettyjen lainojen irtisanomista 1538

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Rantasalon y. m. anom. ehd. n:o 87.

7) Ehdotus koskeva kapinan aikana Suomen Pankin nimessä liikkeeseen laskettujen setelien käypäisyyttä 1539

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 7:

8) Ehdotus koskeva palkanlisien myöntämistä Suomen Pankin virkailijoille .... „

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 8.

9) Kertomus Suomen postisäästöpankin tilasta ja hoidosta vuonna 1916 ..... „

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 10; sanottu kertomus.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Ala-Kulju, Alopaeus, Colliander, Hornborg, Hälvä, Inborr, Kairamo, Kallio, Koponen, Lanne, K. E. Linna, Louhivuori, Pehkonen, Pullinen, von Rettig, Sinkko, Snellman, Talas, Tanttu, Walkama, Wanhala, P. Virkkunen ja Wuokoski.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asian takia tämän päivän istunnosta ed. Alopaeus, Hornborg, Kairamo, Koponen, Walkama, Paavo Virkkunen ja Wuokoski, ed. Sjöstedt-Jus-

sila ensi maanantain täysi-istunnoista, ed. Lanne tästä illasta ensi tiistaiaamuun ja ed. Estlander ensi maanantain täysi-istunnoista.

Valiokuntien jäsenet.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet lähettävät täten kunniottaen Eduskunnalle kuluvan kuun 6 päivänä pitämänsä kokouksen pöytäkirjan, josta käy selville, että sittenkun eduskunta istunnossaan kuluvan kuun 2 päivänä oli myöntänyt ed. Tukialle eron elintarveasiainvaliokunnan jäsenyydestä, valitsijamiehet hänen tilalleen ovat valinneet sanottuun valiokuntaan ed. Hyökin.

Helsingissä, 6 päivänä heinäkuuta 1918.

J. Oskari Peurakoski.

H. I. Linna.

Muutos päiväjärjestykseen.

Puhemies: Tämän päivän päiväjärjestykseen on tehtävä sellainen lisäys, että 4:nnen asian jälkeen käsitellään toisessa käsittelyssä ehdotus laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten täytäntöönpanosta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 74, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Ehdotus hyväksytään.

2) Ehdotuksen laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia

sisältävän hallituksen estyksen n:o 60 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 14, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Ingman: Minä olen sekä hallituksen esityksestä että valiokunnan mietinnöstä turhaan etsinyt vastausta siihen kysymykseen, mitkä ne seikat ovat, jotka tekevät hallitukselle välttämättömäksi saada ne erikoiset valtuudet, joitten antamista tässä laissa ehdotetaan. On tunnettua, että uskonnonvapauslakia on valmisteltu ja että asiasta laadittu lakiehdotus on lykätty kirkolliskokoukseen lausunnon antamista varten. Kirkolliskokous kokoontuu lokakuussa, niin ettei ole kysymys muusta kuin muutaman kuukauden ajasta, ennenkuin eduskunnalla voi olla esitys eriuskolaislaiksi. Kun hallitus siitä huolimatta tahtoo valtuudet täksi väliajaksi, niin olisi odottanut vastausta siihen, mitkä ne kiireelliset seikat ovat, jotka tekevät tämän välttämättömäksi. Siihen, niinkuin sanottu, ei ole vastausta ei hallituksen esityksessä eikä myöskään valiokunnan mietinnössä. Valiokunnan mietinnössä ainoastaan sanotaan: „Kun kysymyksessä oleva lainsäädäntö kuitenkin voi olla tarpeellinen lähinnä roomalaiskatolista uskonoppia tunnustavain vuoksi" j. n. e. Lisäksi tulee, että lakivaliokunta ei näy pitäneen tätä asiaa erityisemmin kiireellisenä, sillä siitä huolimatta, että se on perustuslainluontoinen kysymys, valiokunta ei ehdota sitä kiireellisenä käsiteltäväksi, vaan arvatenkin ajattelee, että se on hyväksyttävä lepäämään yli seuraavien vaalien — jolloin meillä toivottavasti jo on olemassa uskonnonvapauslaki! Minä pyytäisin kiinnittää suuren valiokunnan huomion tähän, että suuri valiokunta koettaisi selvittää, onko tällainen lainsäädäntötoimenpide välttämätön vai eikö täällä ole mahdollisesti vähän liiaksi hätiköity.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n mukaisesti suureen valiokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 69 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 15, joka vii-

me täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Asia lähetetään keskustelutta V. J:n 57 §:n mukaisesti suureen valiokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta

sisältävä pankkivaliokunnan mietintö n:o 9, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelutta asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan mietintö ei ole vielä saapunut siinä asiassa, joka olisi ilmoitukseni mukaan nyt käsiteltävä, esitellään se sitten, kun n:o 5 kohdalla merkitty asia on loppuun käsitelty.

---

5) Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 45 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistavasti käsitelty ed. Pennasen y. m. eduskuntaesitys n:o 2; ed. E. Saaren eduskuntaesitys n:o 4; ed. Luopajärven y. m. eduskuntaesitys n:o 5; ed. Tågin y. m. anomusehdotus n:o 14 ja ed. Ottelinin anomusehdotus n:o 15, jotka koskevat teiden tekemistä ja kunnossapitoa maalla.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, käsitellään lakiehdotus kohta kohdaltaan.

Yleiskeskustelu:

Ed. Hästbacka: Jag har icke begärt ordet för att göra något ändringsförslag till denna väglag, och icke heller för att på något sätt söka motarbeta densamma. Jag hyser visserligen den uppfattningen, att statens öfvertagande af vägbyggnads- och underhållsbetungan medför för staten och jordbrukarna skada. Men då jordbrukarna själfva ställt denna fråga främst bland sina kardinalfrågor och då denna fråga alltid stått i främsta rummet som agitationsmedel, hvar helst det varit fråga om de besuttnas eller obesuttnas rättmätiga skyldigheter mot samhället, anser jag det vara på tid att denna fråga jämte den redan fastställda gästgifverifrågan bringas ur världen för att minska agitationsmedlen.

Vägfrågan har alltid framskjutits som en klassfråga och den, som vågat betvifla jordbrukarnas nytta af ifrågavarande reform, har stämplats som en afgjord fiende till bondeklassen. Själf har jag mången gång blifvit angripen för att jag vågat öppet säga att jag anser att landsvägarnas öfvertagande af staten är till skada för jordbrukarne själfva och orättvist mot den obesuttna befolkningen, och att reformen medför en minst lika orättvis skattetunga som den man inbillat sig ha genom vägtungan.

Jag vill ännu säga detta för att få mina ord antecknade till protokollet, så att jordbrukarna i framtiden skola finna att jag vid vägfrågans slutliga afgörande icke förändrat åsikt och ställt mig på en för staten, jordbrukarne och den stora allmänheten skadlig ståndpunkt.

Jag vet att min åsikt icke för tillfället delas af dem, som kämpat för vägtungans aflyftande mantalet, men jag fäster mig icke därvid utan håller mig till hvad jag enligt min uppfattning anser vara det rätta.

Betrakta vi vägfrågan från rättslig synpunkt, så är det klart att vägbyggnadsskyldigheten utgör en del af de onera, som följa med jorden, en afgäld till staten för de förmåner samhället afstått till enskilda bebrukare af jorden. Då det laga fång, hvarpå äganderätten hvilar, äfven innesluter en årlig afgäld till staten, hvaruti ingår vägbyggnadsskyldigheten, blir aflyftande af vägtungan till men för de obesuttna, hvilka äga sin naturliga grundrätt till jorden, hvarför grundräntan är en godtgörelse.

Således är vägtungans aflyftande jorden, sedt från rättslig och etisk synpunkt, orättvis.

Jag skall i det följande söka bevisa reformens skenbara för-, men reala nackdelar från nyttighetens synpunkt.

Man har anfört, att vägbyggnadsskyldigheten är orättvis, emedan den hvilar på jordinnehafvarne utan att andra samhällsmedlemmar drabbas af någon motsvarande beskattning. Man anför äfven att vägtungan blifvit mer och mer orättvis genom att trafiken ökats sedan vägtungan ålades mantalet, och man har äfven försökt bevisa att vägtungan icke hör till de onera, som äro nämnda bland de ursprungliga grundskatterna, och att

vägbyggnads- och underhållstungan därför är orättvis.

Jag vill härtill genmäla, att om vägtungan ökats, så har den icke ökats i förhållande till hvad jorden stigit i värde och de förmåner jordbrukarna fått genom den fullägaderätten till skogen, hvaröfver jordägarne vid vägtungans pålägganде mantalet endast ägde förfoganderätt för eget behof. Lägger man härtill den omständigheten att inom ett hemmans mantals ägoråer ligga en hel del impedimenter, numera värdefulla jordområden för odling, hvaröfver jordägarne numera äga full äganderätt utan den minsta ersättning till staten, godtgör dessa förmåner till fullo den merkostnad jordbrukarne fått genom den ökade vägtungan och andra förhöjda jordskatter.

Hvad åter beträffar det påståendet, att vägbyggnadstungan icke skulle höra till å mantalet hvilande skatter, får jag anföra:

Vägtungan har ända sedan urminnes tider varit bunden vid jorden och hvarje hemman har köpts och sålts med beaktande af att denna börda hvilar på mantalet. I medvetande om att denna börda hvilar på jorden har hemmanet mottagits och fastebref därå erhållits. Genom denna fortgående fastställelse af de förmåner och skyldigheter, som medfölja ett hemmans mantal, måste man äfven betrakta, från rättslig synpunkt, vägtungan som en på jorden hvilande realbörda. Skulle ifrågavarande reform bedraga till att gynna vår modernäring eller att fördela skattetungan jämnare, vore den i mången mån berättigad. Men då så ej är fallet, utan tvärtom, kan jag icke förstå, hvarför man så ifrigt yrkat på reformen. Att modernäringen kommit i en sådan ställning, att den under normala förhållanden icke gifver tillräcklig afkastning att betäcka arbetskostnaderna, skatter och onera samt en välbehöflig amortering på hemmanets pris och inventarier, är beklagligt. Men detta rubbar icke statens rättmätiga kraf på den årliga afgälden för öfverlåtna förmåner. Det är den privata spekulationen med jorden, hvilken gjort vårt jordbruk mindre räntabel och icke staten, ty grundräntan och vägbyggnadstungan hafva icke i nämnvärd grad ökats från det ursprungliga beloppet, kanske tvärtom.

Då så är förhållandet, måste jag fortfarande betrakta vägtungan jämte andra på jorden hvilande skatter rättvist, emedan jordägaren har, såsom redan sagts, tillförsäkrats privatäganderätt till jorden på villkor att denna realbörda betalas.

Man har äfven anfört att vägtungan skulle bli jämnare och rättvisare fördelad, om kostnaderna för densamma skulle ingå uti statsbudgeten och fördelas och uppbäras på sätt andra statsutgifter, genom direkta och indirekta skatter. Denna tolkning håller icke heller sträck, om man djupare begrundar individens sätt att direkt och indirekt betala statsutgifterna.

Vare sig den aflyftade vägtungan skulle betalas med bevillnings- och inkomstskatt, eller med inkomst- och förmögenhetsskatt, så träffar den nya skatten ändå hufvudsakligast direkt eller indirekt konsumenterna, förnämligast jordbrukarne.

Den fördel, som jordbrukarne tro sig vinna genom vägtungans aflyftande, är endast skenbar. Betalningen af de nya skatterna träffar i dubbel måtto jordbrukarne själfva — icke industrin och handelskåren. Jag behöfver blott anföra ett exempel för att bevisa att inkomsterna icke träffa affärerna såsom man åsyftar, utan konsumenterna.

Vi antaga, att en grossist importerat varor för två miljoner mark, för hvilken omsättning han beräknar sig hafva tiotusen mark i direkt skatt till staten. Han beräknar vidare att en del af dessa varor blir osåld till ett följande år och måste han således skydda sig för de förluster, som eventuellt därigenom kunna uppstå, och beräknar denna förlust till femtusen mark. Alltså höjer han varornas utsäljningspris med femtusen mark. Grossisten utminuterar varorna till landthandlande och andra återförsäljare, och alla dessa måste i likhet med grossisten höja varornas försäljningsvärde med den direkta vägskatten till staten. Och alla dessa förhöjda varuvärden få jordbrukarne och landtbefolkningen, som är den största konsumenten, hufvudsakligast betala. Samma förhållande är det beträffande industrialster och indirekta skatter, såsom tullar och dylikt. Grossistens, landthandlandens, fabriksägarens med fleras direkta skatter till staten för vägtungan blir bondens förhöjda indirekta skatter till staten. Dessutom får bonden själf för sin förmögenhet och inkomst från jordbruket en direkt vägskatt till staten, hvilken kommer årligen att stiga i förhållande till statens behof af pengar för nya vägbyggnader, för vägstyrelsen och en ingeniörkår, som skall undersöka behofvet af nya vägar. Det är äfven sannolikt att då staten skall bygga och underhålla vägarna, kommer ett stort anspråk att ställas på staten beträffande nya vägar, ty då staten skall bygga, vilja alla ha vägar för att få en godtgörelse för vägtungan till staten, och för att kunna ge ett tillfrädställande svar bör ju en teknisk undersökning verkställas för att konstatera behofvet af vägen och allt detta kostar stora summor. Ansvaret för kostnaderna blir mindre

genom att staten skall bestrida dem, än det hittills varit fallet, då mindre sammanslutningar, såsom vägbyggnadslagen, varit ansvariga för desamma.

Jordbrukets utveckling och jordens mervärde förmå sannolikt icke stiga i samma proportion som kostnaderna ökas för vägbyggnaden och den åsyftade förbättringen resulterar i en flerdubbelt mera betungande börda för vägarna än den nuvarande direkta vägbyggnadsskyldigheten utgjort.

Aflyftande af vägtungan medför således, att konsumenterna få betala handelns och industrins utgifter i form af högre varupris, på samma sätt man nu betalar tullafgifterna. Och detta är ju orätt gentemot den jordlösa befolkningen, särskildt de fattiga, ty de nödgas ju genom denna reform ge en del af sin förstfödslorätt till jorden åt de nuvarande innehafvarene af jorden.

Börjar jordbrukaren inslå ett sådant förfaringssätt ifråga om de öfriga grundskatterna, undergräfves jordeganderätten, ty man har sedan ingenting att framlägga till försvar för äganderätten till jorden än odling och häfd. Redan nu höjes röster i de länder, där grundräntan aflyftats, att jordbrukarne icke mer äga någon rättslig grund för sin privatägande rätt till jorden, ty grundräntan är aflyftad, och samhället eller staten eger återbörda jorden genom att ersätta odlingskostnaderna till de nuvarande jordegarne. Jag befarar att man äfven i vårt land genom denna reform ger anledning för den stora allmänheten att i en snar framtid göra anspråk på att jorden skall socialiseras.

Men reformen medför ännu en annan nackdel, som jag anser mig böra beröra.

Hittills har det ju varit så att vägbyggnadslagen, i stort sedt, fått själf bestämma om en vägs byggande. Härefter är det staten, som afgör denna fråga, och jag är öfvertygad om att detta föranleder till stora missnöjen. Man kan få bidraga till nya vägars byggande under decennier, utan att själf ha någon utsikt att få en ny väg. Då dessa frågors afgörande uteslutande beror på statens och de lokala myndigheternas godtyckliga afgörande, är jag öfvertygad om att åtminstone den svenska befolkningen i vårt land icke kommer till sin fulla rätt i detta afseende, men väl får betala kostnaderna.

En stor orättvisa kommer fortfarande att förbli rådande mellan jordbrukarne inbördes i fråga om vägar.

Genom landsvägarnas öfvertagande af staten kommer de jordbrukare, som bo utmed landsvägarna, att få fria ägo- och byavägar, medan de jordbrukare, som bo afsides få uppehålla sina ägo- och byavägar enskildt, men dessutom genom vägskatten till staten bidraga med icke endast jordafkastningen, utan hela sin förmögenhet att underhålla både ägo- och byaväg åt dem, som bo utmed statens vägar. Rättvisan och en jämn fördelning af vägtungan har således icke genom denna lag uppnåtts.

Det vore att ännu upprepa en mängd missförhållanden och direkta nackdelar, som denna lag medför för jordbrukarne, men jag skall sluta här.

För min del anser jag, att det hade varit lyckligare, om de skilda vägbyggnadslagen fått rätt att själf bestämma om sina vägar och deras underhåll samt dela kostnaderna mellan sina skattebetalande inom vägbyggnadslaget. Men då lagen nu synes vara tillfredsställande för jordbrukarne, är det icke skäl att komma in med ett ändringsförslag, då jag är medveten om att detta icke kan vinna flertalets understöd uti kammaren.

Jag har härmed velat konstatera

att jordbrukarne genom denna lag afstått sin bestämmanderätt att besluta om vägars byggande och öfverlämnat denna rätt åt en tjänstemannakårs godtyckliga afgörande,

att jordbrukarne komma genom denna reform att få en betydligt större vägtunga i form af direkta och indirekta skatter än den direkta vägunderhållningen hittills utgjort,

att man genom reformen orättvist belastat den jordlösa befolkningen med utgifter, som höra till hemmanens realbördor, utan att härmed kunna åstadkomma någon jämnare eller rättvisare fördelning af vägtungan mellan jordägarne eller den stora allmänheten,

att man genom reformen i väsentlig grad inslagit en väg, som undergräfver äganderätten till jorden.

Ed. Schybergson: Det förhåller sig med vägtungans aflyftande från de jordägande klasserna ungefär som då socialisterna yrka på att tungan af indirekta skatter, som träffa äfven dem, skola afskaffas. Dessa skatter måste ersättas med andra, låt oss säga då med direkta skatter. som icke träffa arbetarna omedelbart, utan arbetsgifvarna. Men såsom den senaste talaren har sagt, måste arbetsgifvaren göra sig på något sätt ersatt. Följden är att t. ex. alla byggnadsmaterialier, alla järnvaror m. m. stiga i pris och arbetarnas bosättningskostnader i förhållande därtill ökas. Det försiggår en cirkelgång i detta afseende i det stora ekonomiska lifvet, och man må icke tro — jag upprepar hvad jag sade senaste gång, när denna fråga var före — att man kan aflyfta en börda från den ena samhällsklassen till den

andra annat än för en öfvergående tid, ett par, tre år. Sedan har den på sätt eller annat återflyttats. Det enda sättet att få en lindring i skatterna är sparsamhet med statsutgifter, och detta att öfverflytta väglagningen på staten under fullt medvetande af att den på det sättet blir dyrare än eljes, det är att bättra ondt med hälften värre. Men då herr Castréns förslag i huvudsakliga delar blifvit af stora utskottet godkändt, då kan jag, såsom jag redan sade, vara med om förslaget, och jag är färdig att rösta för det.

Hvad jag egentligen begärde ordet för är den bedröfliga form, i hvilken den svenska texten nu igen framträder, beroende på att den finska ursprungliga texten icke heller den varit fullt tillfredsställande. Med sådana oriktigheter, som här förekomma, kan man komma till tolkningar, som äro rent af orimliga, och det kan hända, att till och med finskatalande begagna den svenska texten för att få till stånd en för sig förmånlig tolkning af lagen. Dessutom skola vi icke glömma, att den svenska texten är den, som företrädesvis läses utom vårt lands gränser. Vi skola då icke låta rent af orimliga formuleringar gå ut i världen. Jag förmodar att om de, hvilka i denna kammare äro mäktiga både svenska och finska språket, läsa igenom 14 § både på svenska och finska, så skola de finna att den svenska texten säger raka motsatsen mot hvad den finska innehåller. Den finska gifver vid handen, att det är endast de mindre vägarna, som skola underhållas af landskommunerna, den svenska däremot att både de viktiga vägarna och de mindre, d. v. s. samtliga vägar skola underhållas af komuunerna, utom att själfva språket är fullkomligt förfuskadt. Det har inom landtdagskretsar varit fråga om att enkammaren trots sina af vänstern vitsordade stora förtjänster dock kunde vara i behof vid sin sida af en lagberedning af tre personer, som skulle vara kammaren behjälplig med texternas affattande, och det förefaller mig som om detta förslag vore förtjänt att tagas under öfvervägande. Vid en af ständerlandtdagarna, då den finska texten ännu befann sig i samma oförmånliga läge som den svenska nu, tillsattes en sådan granskningsnämnd, bestående af professor Genetz, som ju var en öfverlägsen person på det språkliga området, vidare Favén, som också behärskade språket på ett utomordentligt sätt, med det resultat, att de finska texterna blefvo så goda, att de tjänade till rättelse äfven af de svenska texterna, som då ännu voro grundtexter. Någonting sådant borde fås till stånd. Jag ber i alla fall, att de värsta felen i detta lagförslag måtte korrigeras vid expeditionens affattning, och tillåter mig att i fråga om § 14 framhålla, att texten kunde få följande lydelse: „med undantag för de landsvägar eller delar af sådana, hvilka enligt därom på grund af trafikens betydelse, liflighet och vikt eller af annan orsak fattadt beslut skola helt och hållet eller för viss tid af staten underhållas, åligger landsvägarnas underhåll landskommunerna på sätt i denna lag stadgas". Men i lagförslaget ingå äfven andra paragrafer, som påkalla granskning. I sak är jag däremot som sagt beredd at godkänna lagförslaget.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Ryhdytään lakiehdotusta yksityiskohtaisesti käsittelemään.

Sen jälkeen esitellään järjestänsä 1—13 §:t ja hyväksytään keskustelutta, sekä samoin järjestänsä 1 luvun otsikko, 14—15 §:t ja 2 luvun otsikko, 16—33 §:t ja 3 luvun otsikko, 34—36 §:t ja 4 luvun otsikko.

37 §.

Keskustelu:

Ed. O t t e l i n: I ifrågavarande paragraf talas det om sådana möten, där jordägarna äga öfverenskomma angående bygdevägs byggande, och föreskrifves att landshöfdingen äger förordna ordförande för sådant möte samt, där kronan komme att i sådan väg för dess fastighet deltaga, utse ombud för bevakande af kronans rätt. Emellertid förekommer det nästan lika ofta som kronohemman på landsbygden ecklesiastika hemman, och angående dem säges i 332 § af Kyrkolagen, att konsistoriiombud bör bevaka präste- och klockareboställes rätt i mål, som angå dessas skyldigheter, och „ej må ombud i dessa mål något genom förlikning bortgifva". Emellertid talas det icke i denna paragraf något om anskaffande af konsistoriiombud till ifrågavarande slags möten, och synes det af paragrafen, att mötet emellertid äger ingå öfverenskommelse för samtliga jordägare. Om man nu också tänker sig, att ett sådant möte blir af ordföranden sammankalladt och ordföranden sedermera skulle märka, att ärendet äfven angår ett ecklesiastikt boställes rätt och af sådan anledning inkalla konsistoriiombud till ett ajourneradt möte, så blir det ganska tvifvelaktigt, huruvida ett sålunda utsedt konsistoriiombud äger befogenhet att ingå öfverenskommelse angående ifrågavarande bygdeväg. Jag skulle förty anse ett förtydligande af denna paragraf böra ifråga-

komma i sådan riktning, att landshöfdingen äfven bör se till, att konsistoriiombud blir utrekvireradt och att ett sålunda utsedt ombud äfven bör vara berättigadt att å bolets vägnar ingå en sådan förening, som i paragrafen afses.

Ed. Hedberg: Jag ber att få understöda det af landtdagsman Ottelin gjorda förslaget.

Keskustelu 37 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ottelin ed. Hedbergin kannattamana ehdottanut, että 37 §:n 2 kohdan jälkeen tehtäisiin seuraava lisäys: „Sekä antakoon myöskin, jos asia koskee papin tai lukkarin virkatalojen oikeutta, asianomaiselle tuomiokapitulille tilaisuuden valita tuomiokapitulin asiamies valvomaan tätä oikeutta, ollen asiamiehellä oikeus lopullisesti sopia tien rakentamisesta, jos hän katsoo sellaisen virkatalolle edulliseksi." Kutsun tätä ed. Ottelinin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ottelinin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa"-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

38—50 §:t ja 5 luvun otsikko, 51—52 §:t ja 6 luvun otsikko sekä 53—54 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

§ 55.

Keskustelu:

Ed. Kokko: Tämän 55 pykälän mukaan tielain pitäisi astua voimaan 1 päivänä tammikuuta 1921, mutta sitä ennen tulisi maaherrain kuitenkin erityisten virkamiesten avulla määrätä, mitkä tiet tulisivat yleisinä maanteinä valtion kunnossa pidettäviksi ja mitkä olisi jätettävä paikallisiksi teiksi ja siis paikallisteiden tarvitsijain ylläpidettäviksi. Siis jäisi vielä kerran tämä tieasia muutamien viranomasten mielipiteestä riippuvaksi. Kun tähänkin saakka kaikkia maanteitä rakennettaessa on pitänyt saada erityisten viranomaisten lausunto ja vahvistus aina senaattia myöten, ennenkuin maantie on saatu rakentaa, niin minusta pitäisi sen jo riittää ja ne tiet, mitkä nyt ovat jo maanteiksi vahvistetut, pitäisi ottaa valtion huostaan semmoisenaan ilman eri alistuksia. Nyt, jos vielä ruvetaan v:teen 1921 mennessä tutkimaan näitä teitä ja epäröimään, mitkä on otettava valtion haltuun ja mitkä jätettävä ulkopuolelle lain, niin vaikka olisi kymmeniä eri tievirastoja, niin tuskinpa v. 1921 mennessä sellaisia tutkimuksia kerittäisiin toimittaa. Olen siis sillä kannalla, että tämä 55 § olisi pitänyt tulla sellaiseksi, että kaikki nyt voimassaolevat maantiet toistaiseksi olisivat tulleet valtion haltuun, mutta kun näyttää siltä, ettei se ajatus saa sellaista kannatusta, että se menisi läpi, en tahdo asiaa enää viivästyttää, merkitsen vain pöytäkirjaan eriävän ajatukseni, tekemättä mitään erityistä ehdotus, syystä, niinkuin ja sanoin, ettei pykälä kumminkaan näytä vastalauseemme mukaisena menevän läpi.

Keskustelu 55 §:stä julistetaan päättyneeksi.

55 § hyväksytään suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

56—59 §:t ja 7 luvun otsikko esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Lakiehdotuksen otsikko ja alkulause esitellään.

Keskustelu:

Ed. Rosenqvist: Jag vill blott påpeka, att i den svenska upplagan till stora utskottets betänkande saknas ingressen till lagförslaget. Jag vill tillägga, att denna ingress saknas också i lag- och ekonomiutskottets betänkande.

Ed. Pennanen: Laki- ja talousvaliokunnan mietinnöstä kyllä puuttuu johtolause, mutta suuren valiokunnan mietinnössä se kyllä on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi, minkä jälkeen lakiehdotuksen alkulause ja otsikko hyväksytään ja asian toinen käsittely julistetaan loppuunsuoritetuksi.

5 a) Valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpano.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 44a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 44 ja lakivaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 57,

mikä esitys sisältää ylempänä mainitun lakiehdosen.

Puhemies: Koska suuren valiokunnan mietintöä ei ole painettuna jaettu edustajille, niin se luetaan.

Sihteeri lukee suomeksi ja ruotsiksi suuren valiokunnan mietinnön n:o 44a.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Ehdotan, että eduskunta, muuttaen eilen tekemänsä päätöksen, tahtoisi hyväksyä lakiehdotuksen 1 §:n muuten semmoisena, kuin lakivaliokunta on sen ehdottanut, vain sillä lisäyksellä, jonka minä olen ehdottanut lakivaliokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa. En tee tätä ainoastaan yleisistä inhimillisyyssyistä vaan yhtä paljon puhtaasti poliittisista. Olen nimittäin vakuutettu, että jos näin ei tehdä, tullaan meillä erehtymään kuolemanrangaistuksen väärinkäyttämiseen, ja sitäpaitsi olen vakuutettu, että monta oikeuserehdystä tulee tapahtumaan. Pelkään hyvin pahoin, että se hallitus, joka nyt tahtoo pykälän sellaisena, kuin suuri valiokunta on sen ehdottanut, jos pykälä semmoiseksi tulee, juuri sen kautta joutuu erinomaisen suuriin vaikeuksiin niin hyvin sotaväen suhteen kuin muutenkin.

Ed. Alkio: Luovun.

Ed. Ahmavaara: Minä jätän herra puhemiehen ratkaistavaksi, käypikö ollenkaan ottaa äänestyksen alaiseksi edustaja Lagerlöfin ehdotusta. Pyydän merkitä vain sen, että herra Lagerlöf näkyy luottavan ihmeellisen hyvin hallituksen oikeamielisyyteen ja auktoriteettiin lakiasioissa. Minä taas luotan enemmän meidän oikeuslaitokseemme kuin kulloinkin vallassa olevaan hallitukseen.

Ed. Alkio: Minä olin aikonut kannattaa ed. Lagerlöfin ehdotusta, mutta kun en tiedä, voiko se joutua äänestyksen alaiseksi enää, niin kannatan ainoastaan mikäli puhemies asian käsittää. Mutta kun ed. Ahmavaara teki äskeisen huomautuksensa, niin minäkin pyydän erityisesti panna painoa sille, että tässä ei ole kysymys mistään muusta kuin siitä, että kaikki mahdolliset varovaisuuskeinot tulisivat käytetyksi, ettei kuolemantuomioita erehdyksestä väärin panna toimeen. Se varokeino, joka tässä hallitukselle jätettäisiin, ei ole minun mielestäni ollenkaan arvosteltava sillä tavoin, kuin ed. Ahmavaara tuntui sitä arvostelevan.

Ed. Paasivuori: Minä olisin ehdottanut 3 §:n poistamista, mutta koska sillä ei ole kannatusta, pyydän kannattaa ed. Lagerlöfin ehdotusta.

Puhemies: Ed. Lagerlöf on tehnyt erään muutosehdotuksen, mutta kun V. J:n 57 §:n mukaan eduskunta asian toisessa käsittelyssä voi muuttaa ennen tekemäänsä päätöstä ainoastaan siinä tapauksessa, että suuri valiokunta on tehnyt toisenlaisen ehdotuksen, kuin eduskunta on päättänyt, mutta sellaista tässä tapauksessa ei ole olemassa, en voi tehdä ed. Lagerlöfin ehdotuksesta päätösehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi, minkä jälkeen eduskunta, todeten, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan toisessa käsittelyssä tekemään päätökseen, julistaa asian toisen käsittelyn päättyneeksi.

6) Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiölle Suomen Pankista myönnettyjen lainojen irtisanomista

koskevan ed. Rantasalon y. m. anomusehdotuksen n:o 87 johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 6, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Ståhlberg: Kun aiheena tämän asian vireille panemiseen on ollut erilainen tulkinta niistä lainaehdoista, joilla Osuuskassojen Keskuslainarahastolle on myönnetty Suomen Pankin voittovaroista lainoja, voisi syntyä epäilyksiä siitä, tarkoittaako pankkivaliokunnan ehdotus näiden lainaehtojen muuttamista. Se nähtävästi ei pankkivaliokunnan tarkoitus ole, mutta selvyyden vuoksi olisi mielestäni kuitenkin valiokunnan ehdottamaan ponteen, jota muuten kannatan, lisättävä se, että Keskuslainarahasto edelleenkin saa pitää nämä lainat entisillä ehdoilla. Ehdotan siis ponnen hyväksyttäväksi siinä muodossa, että sanottaisiin, „että Eduskunta päättäisi sallia Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiön edelleen entisillä ehdoilla pitää Suomen Pankista saamansa lainat sen estämättä, että Eduskunta vuoden 1917 valtiopäivillä kehoitti Pankkivaltuusmiehiä pitämään huolta siitä, että ellei mainittu Osakeyhtiö muuta yhtiöjärjestystänsä Eduskunnan määräämien lainaehtojen mukaiseksi, lainat sanotaan irti".

Ed. Rantasalo: Pyydän saada kannattaa ed. Ståhlbergin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin valiokunnan ehdotusta on ed. Ståhlberg ehdottanut, että valiokunnan ponsi tulisi kuulumaan seuraavaisesti: „että Eduskunta päättäisi sallia Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiön edelleen entisillä ehdoilla pitää Suomen Pankista saamansa lainat" j. n. e. Tätä ehdotusta on ed. Rantasalo kannattanut. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ståhlbergin ehdotukseksi.

Selonteon johdosta lausuvat:

Ed. Ståhlberg: Pankkivaltuusmiesten ponnessa ovat nämä sanat ruotsiksi: „på de tidigare villkor". Luulen, että se vastaa paremmin sanoja „entisillä ehdoilla".

Ed. Schybergson: Jag ber att få understöda förslaget.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy pankkivaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ståhlbergin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Ståhlbergin ehdotuksen.

Puhemies: Asian käsittely on loppuunsuoritettu.

7) Kapinan aikana Suomen Pankin nimessä liikkeeseen laskettujen setelien käypäisyyttä

koskevan pankkivaltuusmiesten esityksen johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 7, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ainoaan käsittelyyn.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Asian käsittely on loppuun suoritettu.

8) Ehdotuksen palkanlisien myöntämisestä Suomen Pankin virkailijoille

sisältävä pankkivaliokunnan mietintö n:o 8, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ainoaan käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy valiokunnan ehdotuksen keskustelutta.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

9) Suomen Postisäästöpankin tilaa ja hoitoa vuonna 1916

koskeva kertomus ynnä sen johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 10, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ainoaan käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy valiokunnan ehdotuksen keskustelutta.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

Seuraava täysi-istunto pidetään ensi maanantaina k:lo 11 a. p. ja sitten myöhemmin samana päivänä k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 8 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

79. Maanantaina 8 p. heinäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta, sisältävä ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi 1541

Esitellään:

1) Ehdotuksen Suomen Pankin aseman vahvistamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 75 1542

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 46; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.

Pöydällepanoa varten esitellään:

3) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta eräistä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä 1543

4) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksen johdosta eräistä muutoksista kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin 1544

5) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksen johdosta 18 päivänä elokuuta 1917 ammattientarkastuksesta annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi ..... „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurmimen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Antila, Astala, Colliander, Estlander, Hornborg, Inborr, Kaitila, Kallio, Koivisto, Laine, Lanne, Lantto, Louhivuori, Nurmela, Paasivuori, Paavolainen, Pehkonen, Rantasalo, von Rettig, Rosenqvist, Schybergson, Setälä, Sinkko, Sjöstedt-Jussila, Snellman, Talas, Tanttu, Tukia ja A. H. Virkkunen.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain vuoksi ed. A. H. Virkkunen ja Kaitila tämän päivän aamuistunnosta, ed. Hultin tämän päivän iltaistunnosta, ed. Antila tästä istunnosta, ed. Paavolainen tämän ja huomispäivän täysistunnoista.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi

sisältävän Hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14 esitellään ja pannaan pöydälle huomispäivän täysistuntoon.

Puhemies: Täysi-istunto keskeytetään ja jatketaan sitä tänä iltana k:lo 6.

Täysi-istunto keskeytyy k:lo 11,20 a. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 6 i. p.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Antila ja ed. Astala yksityisasiain vuoksi tästä istunnosta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Suomen Pankin aseman vahvistamista

koskeva hallituksen esitys n:o 75 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Puhemies: Kun seuraavaan asiaan kuuluvaa suuren valiokunnan mietinnön ruotsalaista kappaletta ei ole vielä ehditty jakaa, keskeytetään istunto joksikin aikaa. Soittamisella kutsutaan edustajat takaisin täysi-istuntoon.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 6,35 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7,20 i. p.

Vapautusta tämän istunnon jälellä olevasta osasta saa senaattori Louhivuori.

---

2) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 46 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 41, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelua, ja kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely.

Keskustelu:

Ed. Colliander: Föreliggande ärende måste väl anses vara ett af de viktigaste, som denna landtdag kommer att behandla. Under sådana omständigheter torde det icke kunna anses orimligt att begära, att landtdagens ledamöter åtminstone måtte hafva varit i tillfälle att genomläsa det betänkande, som föreligger som underlag för frågan. Hvad beträffar stora utskottets betänkande och därtill fogade reservationer, så hafva vi just nu fått dessa till oss utdelade, och jag har ännu icke varit i tillfälle att skära upp det. Jag var senaste höst tvungen att protestera mot att landtdagen då på enahanda sätt, som man nu har tänkt sig, behandlade den nya kommunallagen och lagen om 8 timmars arbetsdag, och jag kan icke underlåta att nu hos talmannen anhålla, att denna fråga icke vid dagens plenum måtte komma till behandling. Denna anhållan gör jag för att därigenom undgå att inlägga protest mot ett förfaringssätt, som jag skulle anse vara synnerligen olämpligt för viktiga frågors afgörande. Det är icke nog med att man får detta betänkande i hand, och det är icke nog att man möjligtvis under diskussionen mycket flyktigt kan genomläsa det. Man måste självfallet bli i tillfälle att noga afväga de skilda förslagen mot hvarandra och bilda sig en egen öfvertygelse, och sådant kan icke komma i fråga under de få ögonblick, som under diskussionen kunde stå till buds. Jag hoppas att herr talmannen vill beakta denna min anhållan och så begå, att ärendet blir bordlagdt till plenum i morgon.

Ed. Bäck: Ifall herr Colliander snällt hade suttit här i plenisalen, hade han möjligen hunnit skära upp betänkandet och reservationen. I ingen händelse hade han hunnit genomläsa sagda aktstycke. Jag är därför af alldeles samma mening som herr Colliander och får därför instämma i hans förslag.

Hvad jämförelsen mellan behandlingen af det nu föreliggande aktstycket och af kommunallagarna senaste höst vidkommer, anser jag, att denna jämförelse är ganska haltande.

Puhemies: Kun ed. Colliander ed. Bäckin kannattamana on tehnyt ehdotuksen asian pöydällepanosta ja tämän ehdotuksen hyväksyminen keskeyttää asian asiallisen käsittelyn, on kysymys siitä ratkaistava enempää keskustelua itse asiassa sallimatta. Pyydän siis kohdistettavaksi keskustelun kysymykseen asian pöydällepanosta.

Ed. Kairamo: Tavaksi on tullut, että suuren valiokunnan mietinnöt käsitellään samassa täysi-istunnossa, jolloin ne jaetaan, ja tämmöinen menettely lienee puolustettavissa, kun on ky-

symys lyhyestä mietinnöstä, jonka muutamassa minuutissa ehtii lukea läpi. Mutta kun on kysymys mietinnöstä, joka vastalauseineen käsittää yli 30 sivua, niin on minusta kohtuuton vaatimus, että edustajat pakotettaisiin lausumaan mielipiteensä siitä, varsinkin kun kysymys on ylen tärkeä ja monimutkainen, kuin nyt käsiteltävänä oleva asia on. Tähän tulee lisäksi, että mietintöä ei vieläkään liene jaettu kaikille edustajille. On ehdotettu, että mietintö pantaisiin pöydälle huomispäiväiseen istuntoon. Minä pyydän kuitenkin huomauttaa, että edustajain aika lienee täksi päiväksi jo otettu siksi tarkasti, ettei liene mahdollisuutta käyttää aikaa tähän asiaan, ja niille edustajille, jotka huomenna istuvat valiokunnissa, on siis jotenkin vaikea, ehkä mahdotonta, ollenkaan perehtyä koko asiaan, jos se otetaan esille jo huomenna illalla. Rohkenen sen vuoksi ehdottaa, että mietintö pantaisiin pöydälle keskiviikkona pidettävään istuntoon.

Ed. W r e d e: Jag ber att få biträda herr Kairamos förslag, att bordläggning måtte ske till onsdagens plenum.

Ed. B ä c k: Jag kan afstå från mitt understödande af herr Colliander förslag och omfatta herr Kairamos.

Ed. L o h i: Niinkuin jokainen tiedämme ja toivottavaa on, että eduskunnan istuntokausi saataisiin piakkoin loppumaan, ja nähtävästi tämäkin asia vie aikaa eduskunnassa ja paljon muitakin asioita on, niin minusta tuntuu epäilyttävältä, että tätä vielä lykättäisiin. Siihen ei ole myöskään aihetta, kun edustajilla on ollut tilaisuus jo aikaisemmin tutustua maatalousvaliokunnan mietintöön ja ne muutokset, mitä suuri valiokunta on siihen mietintöön tehnyt, ovat siksi vähäisiä, että niihin voi pian perehtyä. Kannatan sitä, että asia pantaisiin pöydälle huomiseen istuntoon.

Ed. C o l l i a n d e r: Jag vill anmäla, att det självfallet från min synpunkt endast är en fördel, om betänkandet bordlägges till onsdagens plenum. Jag ville icke anhålla om så pass lång tid för att därigenom icke göra landtdagen några svårigheter, men då förslag en gång är framställdt, kan jag frångå mitt ursprungliga förslag och förena mig om att ärendet bordlägges till onsdagen.

Ed. L a n t t o: Minä pyydän kannattaa ed. Lohen tekemää ehdotusta, että asia käsitellään huomisessa istunnossa.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Pöydällepanosta keskusteltaessa on ed. Lohi ed. Lanton kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomispäivän täysi-istuntoon. Kutsun tätä ehdotusta ed. Lohen ehdotukseksi. Ed. Kairamo ed. Wreden kannattamana on ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi keskiviikkona pidettävään täysi-istuntoon. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Äänestyksessä olisi mielestäni meneteltävä siten, että ensin äänestettäisiin ed. Lohen ja ed. Kairamon ehdotusten välillä ja se näistä, kumpi voittaa, pantaisiin vastaesitykseksi asian asiallista käsittelyä vastaan.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi asian asiallisen käsittelyn jatkamista varten hyväksyy ed. Lohen esityksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Kairamon ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 67 jaa- ja 27 ei-ääntä. Eduskunta on siis vastaesitykseksi asian asialliselle käsittelylle hyväksynyt ed. Lohen ehdotuksen.

2) Ken tahtoo jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää „jaa", jos „ei" voittaa, on ed. Lohen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt p a n n a asian p ö y d ä l l e huomispäivän täysi-istuntoon.

Pöydällepanot:

3) Eräitä 18 päivänä elokuuta 1917 annetun työväentapaturmavakuutusta koskevan asetuksen selittäviä määräyksiä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 esitel-

lään ja pannaan pöydälle huomispäivän istuntoon.

4) Eräitä muutoksia 8 tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 esitellään ja pannaan pöydälle huomispäivän täysi-istuntoon.

5) 18 päivänä elokuuta 1917 ammattientarkastuksesta annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna k:lo 1'1 a. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 7,50 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

80. Tiistaina 9 p. heinäkuuta

k:lo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten täytäntöönpanosta 1546
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 44 ja 44 a; lakivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 57.

Ensimäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi sisältävä eräitä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä ..... „
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 63.

3) Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annetun lain 3, 11 ja 12 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi ..... „
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 70.

4) Ehdotus laiksi ammattientarkastuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi 1548
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 58.

5) Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi.. „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 62.

Toinen käsittely:

6) Ehdotus laiksi suurten tulojen suostuntaverosta ..... —

Siv.

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 47; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; hallituksen esitys n:o 46.

7) Ehdotus laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 48; lakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 60.

8) Ehdotus laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 49; lakivaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 69.

9) Ehdotus laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 50; pankkivaliokunnan mietintö n:o 9.

10) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta 1549
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 46; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.

Kolmas käsittely:

11) Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 45; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 2; ed. E. Saaren edusk. esit. n:o 4; ed. Luopajärven y. m. edusk. esit. n:o 5; ed. Tågin y. m. anom. ehd. n:o 14 ja ed. Ottelinin anom. ehd. n:o 15.

Pöydällepanoa varten esitellään:

12) Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta,

Siv
joka sisältää ehdotuksen laiksi elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 1576
13) Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi ..... „
14) Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta ..... „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Koivisto, Paavolainen, Pehkonen, Setälä ja Talas.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta yksityisten asiain takia tämän päivän täysi-istunnosta saa ed. Koivisto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 57, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 12 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 44 ja 44 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia lopullisesti käsitelty.

2) Ehdotuksen laiksi sisältävä eräitä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 63 johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Asia lähetetään keskustelutta suureen valiokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi 8 tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annetun lain 3, 11 ja 12 §:ien muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 70 johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: Vid remissdebatten hade jag redan äran gifva uttryck åt den missräkning, som förnummits inom industrikretsar, sedan regeringspropositionen i ämnet blifvit bekant. Men därjämte återgaf jag den inom nämnda kretsar spridda förmodan, att socialstyrelsen mer än senaten uppskattat och velat befrämja de berättigade önskningsmål industrimännen härutinnan hyst samt att socialstyrelsen därför också på sin tid hos senaten föreslagit åtgärd därhän att den tid, då lagen af den 27 november 1917 skulle blifva gällande, måtte framskjutas till den 1 maj 1919 och att man därförinnan skulle i lagstiftningsväg ordna frågan om arbetstiden inom de industriella yrkena. Jag anhöll därför, att utskottet ville taga reda på huru härutinnan förhölle sig samt därefter afgifva ett förslag i den riktning industrimännen funnit af omständigheterna påkalladt. Med beklagande finner jag nu, att utskottet icke fäst afseende härå, utan inskränkt sig till att förorda propositionen, d. v. s. i det af mig föreslagna valet mellan socialstyrelsens förslag och propositionen funnit det förra för lätt. Dessa dagar förekommer till landtdagens behandling frågan om skatt på inkomster under 1917. Den i förslaget ingående skalan på progressiv beskattning går nog ut på att fortfarande bibehålla industrin såsom landets främsta skattdragare. En rättvis konsekvens däraf hade ju varit åtminstone någon uppmärksamhet för industrins kraf beträffande arbetstiden, synnerligast som dessa också i det afseendet sammangå med hela landets rätt och bästa, som en förkortad arbetstid eller en ökad aflöning för dagens nionde och tionde arbetstimme endast bidrager till att uppehålla den fruktansvärda dyrtid, hvari vi nu lefva och öfver hvil-

ken alla lager af befolkningen med fog beklaga sig.

Jag måste antaga, att denna nedslående utgång af saken främst beror däraf att arbetet de senaste veckorna tyvärr varit alltför forceradt. Denna fråga är emellertid af så stor bärvidd, att jag icke kan underlåta att anhålla det stora utskottet ville egna de af mig framställda synpunkterna behörig uppmärksamhet. Vi måste få en gräns i den stegring af alla pris, äfven på nödvändighetsartiklar, hvilken håller på att omöjliggöra tillvaron i detta land.

Här gäller nu att utan för mycken tidsförlust komma till en sådan praktisk lösning af frågan, som på bästa sätt skulle tillfredställa de olika meningsgrupperna. I sådant afseende vågar jag, med frångående af min förut häri intagna position, föreslå, att propositionen blefve antagen, men att landtdagen därutöfver skulle ändra § 13 i lagen af den 27 november 1917 i sådan riktning, att tillämpningen af meranämnda lag upphör för tiden till förslagsvis den 1 maj 1919, samt att landtdagen hos regeringen anhåller om omedelbart uppgörande af proposition till ny lag angående arbetstiden. Jag hoppas att stora utskottet benäget tager detta förslag under ompröfning.

Ed. Hästbacka: Jag ber att få ansluta mig till herr Palmgrens uttalande och understöder hans förslag.

Ed. Bäck: Då regeringens proposition förekom till behandling i lag- och ekonomiutskottet, tänkte man nog inom detsamma på ändringar af åtskilliga andra paragrafer än de i propositionen nämnda. Så t. ex. var det fråga om ändring af 2 § i lagen, men utskottet kom enhälligt till den slutsats, att det icke var berättigadt att upptaga till behandling andra paragrafer än sådana, hvilka funnos angifna i propositionen eller, med andra ord, att det var utskottets skyldighet att hålla sig inom propositionens ram. Detta torde hafva varit fallet äfven tidigare, och utskottet följde gammal praxis.

Ed. Paasivuori: Ryhtymättä pitemmälti tästä asiasta puhumaan, viittaan vain siihen lausuntoon, jonka annoin asiaa valiokuntaan lähetettäessä, ja pyydän suuren valiokunnan ottamaan harkittavakseen, eikö tätä lakiehdotusta voitaisi hylätä, jota minä toivon. Samalla en voi olla merkille panematta sitä lainsäädäntösuuntaa, mikä tässä eduskunnassa nyt vallitsee. Täällä on eduskunnalle jaettu jo viime tammikuun lopussa lakiehdotus työajasta maataloudessa. Sitä ei ole vieläkään otettu päiväjärjestykseen, ei edes ole lähetetty suureen valiokuntaan, vaan se edelleenkin makaa täällä odottamassa sitä aikaa, milloin sen vuoro tulee. Luultavasti se ei tule tässä eduskunnassa koskaan esille, vaan aiottanee se hiljaisesti tappaa, niin ettei siitä suurempaa ääntä tule. Minä paheksun semmoista menettelyä, että työväen etuja koskevat lakiehdotukset hiljaisesti haudataan, mutta työnantajille samalla tehdään suuria palveluksia.

Ed. Palmgren: Då jag gjorde mitt uttalande för en stund sedan, hade jag nog reda på den tanke, som inom lag- och ekonomiutskottet hade gjort sig gällande i fråga därom, huruvida en enskild paragraf i lagen skulle kunna blifva föremål för landtdagens åtgärd eller ej, då den icke ingått i propositionen. Att jag framställde mitt förslag berodde därpå, att jag ansåg lag- och ekonomiutskottets uppfattning i saken icke vara riktig och att det icke mötte något hinder från stora utskottets och landtdagens sida att ingå på en pröfning af ett sådant förslag.

Ed. Wrede: Liksom herr Palmgren ber äfven jag att få uttala mig emot den uppfattning af landtdagens och dess utskotts befogenhet att pröfva regeringens propositioner, som herr Bäck här uttalade och som synes hafva gjort sig gällande i lag- och ekonomiutskottet. Denna går ut därpå, att, då regeringens proposition innebär förslag till ändring af vissa paragrafer i en lag, utskottet icke vore berättigadt att utsträcka sin granskning och föreslå ändringar beträffande andra paragrafer än de i propositionen berörda. En sådan begränsning af utskottets och landtdagens befogenheter skulle leda därtill, att, om ock ett stadgande står i alldeles uppenbart sammanhang med ett stadgande i en annan paragraf, som icke ingår i regeringens proposition, detta senare icke skulle kunna ändras. Såvidt jag känner har både under ståndslandtdagarnas tid och jämväl vid enkammar-landtdagarna den uppfattning allmänt gjort sig gällande, att utskott och landtdag härvid haft fria händer, och det finnes intet skäl att i detta afseende begränsa deras befogenhet mera än nödigt är.

Ed. Pennanen: Laki- ja talousvaliokunnassa lausuttiin kyllä se käsitys, josta ed. Bäck tässä mainitsi, mutta se käsitys ei ollut suinkaan valiokunnassa yleinen. Yksimielisiä muistaakseni oltiin siitä, ettei enemmälti olisi kajottava 8 tunnin työaikalain sisältöön, mutta tähän yksimieliseen mielipiteeseen tultiin vallan erilaisista syistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi ammattientarkastuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 58 johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämiskysymyksen ensimäistä käsittelyä varten.

Asia lähetetään keskustelutta suureen valiokuntaan.

5) Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 62 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Ståhlberg: Tätä tärkeää asiaa käsiteltäessä ei perustuslakivaliokunnassa ole voitu tulla pääasiastakaan yhtenäiseen tulokseen, vaan mielipiteet valiokunnassa ovat, niinkuin eduskunnassa ja yhteiskunnassa sen ulkopuolellakin, käyneet erilleen. Varsinaisesti kahtaalle menevät eri käsitykset ovat esiintuotuina valiokunnan mietinnössä ja siihen liitetyissä vastalauseissa ehdotuksineen. Asian nykyisessä vaiheessa, kun se päätöksiä tekemättä on menevä suureen valiokuntaan, ei liene tarpeellista eikä käsiteltävänä olevan asian eduksi ja maalle hyödyksi, että siitä ryhdyttäisiin eri mielipiteiden kesken otteluun täällä eduskunnassa. Pyydän sentähden omasta puolestani vain viitata viidenteen vastalauseeseen, toivoen, että suuressa valiokunnassa se otettaisiin huomioon ja siinä oleva ehdotus Suomen hallitusmuodoksi ehdotettaisiin eduskunnan hyväksyttäväksi. Samalla on minun oikaistava pari painovirhettä. Sivulla 61, rivi 14 alhaalla, sana „liikesuhteista" on oleva „liittosuhteista" ja sivulla 64, rivit 6 ja 7 ylhäältä, on yksi rivi jätettävä pois, niin että lauseen loppupuoli tulee kuulumaan: „jossa päämiehenä aluksi olisi vieras, olojamme tuntematon hallitsija ja jossa tämän jälkeläisten käsiin, olivatpa ne minkälaiset tahansa, hallituksen ohjat ainaiseksi olisivat sidotut". Vastalauseen ruotsinnoksesta on tänään eduskunnan jäsenille jaettu oikaistu painos.

Ed. Alkio: Viittaamalla mietintöön liitettyyn viidenteen vastalauseeseen perusteluineen minäkin suosittelen sitä suuren valiokunnan ehdotettavaksi eduskunnan hyväksyttäväksi. En katso tarpeelliseksi tässä ryhtyä pitemmältä mielipiteitäni julkilausumaan, koska ne mainitussa vastalauseessa ovat pääasiallisesti esiintuodut.

Ed. Estlander: Jag anhåller om att få fästa stora utskottets uppmärksamhet vid reservationen n:o 2 och de däri framställda önskningsmålen angående ändringar i utskottets betänkande äfvensom särskildt å denna reservations uttalanden beträffande §§ 34, 55 och 71. I dessa paragrafer ingå stadganden, som visserligen icke beröra den stora fråga, hvilken för närvarande delar landtdagen i denna sak, men som likväl torde böra tillmätas en väsentlig betydelse i denna sak.

Ed. Hultin: Minä pyydän saada sulkea kolmannessa vastalauseessa esittämäni ehdotuksen suuren valiokunnan huomioon.

Ed. Paasivuori: Minä voin ilmoittaa olevani ensimäisen vastalauseen kannalla, niin harvinaista kuin onkin, että minä professori Rosenqvistin kanssa olisin samaa mieltä. Mutta nyt sattuu sellainen tilaisuus. Minä voin kannattaa tätä ensimäistä vastalausetta. Ei minun mielestäni eduskunta nykyisessä kokoonpanossaan ole oikeutettu päättämään niin tärkeästä asiasta, kuin hallitusmuotokysymyksestä. Jos siitä täällä päätös tehdään, niin tuskimpa se oikeaan tulee osumaan. Jos tahdotaan tälle hallitusmuotokysymykselle pysyväisyyttä saada ja sisällistä rauhaa rakentaa, niin ehdottomasti on mielestäni pantava uudet vaalit toimeen, ennenkuin siitä lopullisesti päätös tehdään. Vaikkakin eduskunnalla juriidisesti olisikin oikeus tehdä päätöksiä tästä asiasta, niin ei se tule tyydyttämään sitä kansan osaa, joka ei ole täällä edustettuna. Sanottakoon siitä mitä tahansa, mutta tyytymättömyyttä minun käsittääkseni tulee olemaan ja mikäli minä tiedän työväestön mielipiteitä, niin ovat ne ehdottomasti ja jyrkästi tasavaltaisen hallitusmuodon puolella, vaikkakin se tasavaltainen hallitusmuoto, jota viidennessä vastalauseessa esitetään, ei tyydytä. Se on rakennettu harvainvallalle ja siinä annetaan presidentille yhtä laajat oikeudet kuin kuningasmielisten ehdotuksessa annetaan kuninkaalle, jollaista valtaa työväestön taholla ei tultaisi presidentillekään antamaan. Sen vuoksi minä rohkenen olla sitä mieltä, että tästä asiasta päättäminen jätetään siksi, kunnes on toimitettu uudet vaalit.

Ed. Ingman: Pyydän puolestani vain lausua sen toivomuksen, että suuri valiokunta laatisi ehdotuksensa perustuslakivaliokunnan enemmistön ehdotuksen pohjalla ja samalla kiinnitän huomiota neljänteen vastalauseeseen. Ed. Paasivuoren huomautuksen johdosta saanee sanoa, että ed. Paasivuorta tuskin tyydyttäisi muu kuin kansankomisariaatin laatima hallitusmuotoehdotus.

Ed. Yrjö-Koskinen: Luullakseni herättää ihmettelyä ja paheksumista laajoissa kansalaispiireissä ja varsinkin naispiireissä se seikka, että kruunuperimys on rajoitettu ainoastaan kuningassuvun miespuolisiin jäseniin ja naispuoliset ovat siitä poissuljetut. Siihen ei ole ollut ollenkaan syytä. Jos naishallitsija olisi niin kokonaan uutta ja koettelematonta, kuin naisten toiminta monilla muilla valtiollisilla toiminta-aloilla, silloin sitä ei lainkaan ihmettelisi. Mutta historia antaa mitä kauniimpia todistuksia naisten hallituksesta. Muistakaamme vain Englannin Elisabetia, Unionin Margareettaa, Venäjän Katarina II ja Itävalta-Unkarin Maria Theresiaa sekä viime vuosisadalta Englannin Victoriaa. Nykyaikaisista hallitsijoista on Hollannissa Vilhelmina, joka läheisenä sotanaapurina on hyvin läpäissyt tämän vaikean ajan kaikki koettelemukset ja on erittäin kansansa rakastama. Pyydän siis suurta valiokuntaa kiinnittämään huomiota ed. Hultinin kolmannessa vastalauseessa oleviin 10 ja 13 §:iin ja samalla pyydän suuren valiokunnan huomioon sulkea naidun naisen kansalaisoikeuksien säätämistä koskevan 27 §:n ja naisten asevelvollisuutta koskevan 71 §:n.

Ed. Luopajärvi: Kun esilläoleva kysymys nyt on menossa suureen valiokuntaan, pyydän saada evästyksenä suurelle valiokunnalle lausua eräitä seikkoja, joille toivon huomiota.

Valtiomuodon avulla pyritään lujittamaan Suomen nuorta itsenäisyyttä. Minun käsittääkseni itsenäisyytemme lujin turva perustuu kansamme mahdollisimman suureen sisäiseen eheyteen. Sillä sisäisestä eheydestä johtuu myöskin ulkonainen voima. Äskeisen kapinan kukistanut valkoinen armeija on antanut mitä loistavimman todistuksen siitä, mitä yksimielisyys ja innostus saa aikaan. Suomen kansa on sen taistelun kautta, jonka valkoinen armeija kapinaa kukistaessaan suoritti, noussut entistä paljon korkeammalle Euroopan kaikkien kansojen silmissä. Toiselta puolen on itsenäisyytemme lujana turvana mahdollisimman voimakas taloudellinen elämä maassamme. Tämäkin saavutetaan vain sitä tietä, että kansa on yhtenäinen ja luja, ettei se ole sisällisen eripuraisuuden ja riitojen rikkirepimä ja alinomaisten sisäisten taistelujen heikentämä. Nämä ovat ne näkökohdat, jotka mielestäni on pidettävä perustana silloin, kun tahdotaan hallitusmuodon avulla saada lujitetuksi Suomen nuorta itsenäisyyttä. Suomi on joka tapauksessa siksi heikko valtio, että sen tarvitsee turvautua ulospäin. Mielestäni Suomi voi parhaimmalla menestyksellä hankkia turvaa ulkoapäin silloin, kun se kykenee itse puolestaan osoittamaan mahdollisimman lujaa todellista itsenäisyyttä, eheyttä ja toimintakykyä. Kun kaikki seikat minun mielestäni puhuvat sen puolesta, mitä esilläolevaan mietintöön liitetty tasavaltainen eli 5:s vastalause lähimmin edellyttää, että ne tekijät Suomen itsenäisyyden turvaamiseksi, joihin yllä viittasin, ovat saavutettavissa, niin tästä syystä pyytäisin saada suurelle valiokunnalle suosittaa sanottua vastalausetta, toivoen, että suuri valiokunta rakentaa mietintönsä tämän vastalauseen pohjalle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asia lähetettäneen suureen valiokuntaan? Ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Kun asioihin, jotka päiväjärjestyksessä ovat merkityt numeroiden 6, 7, 8 ja 9 kohdalle, ei ole vielä saapunut suuren valiokunnan mietintöä, käsitellään numeron 10 kohdalla merkitty asia.

10) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 46 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 41, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu, ja kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely.

Yleiskeskustelu:

Ed. K. R. Häkkinen: Käsittääkseni olivat maamme porvarilliset puolueet, päinvastoin kuin sosialidemokraattinen, tässä torppariasiassa vielä ennen viime vaaleja pääasiallisesti sillä periaatteellisella kannalla, että vuokranantajien on saatava täysi korvaus luovutettavasta vuokraesinees-

tä ja että niin sanotut mäkitupa-alueet eivät laisinkaan olisi lunastuksenalaisia. Tämän vuoksi olin minä odottanut, että jo maatalousvaliokunnan lakiehdotus olisi ollut muun muassa näille periaatteille rakennettu. Niin ei kuitenkaan ollut. Eipä vielä suuren valiokunnan ehdotuksessakaan ole niitä seurattu. Molemmissa niissä on nimittäin mäkitupa-alueetkin otettu lunastuksenalaisiksi ja lunastushinta ehdotetaan ainoastaan noin $^1/_3$:ksi tai $^1/_4$:ksi lunastettavien esineiden arvosta. Jo maatalousvaliokunnan mietinnössä odotin ehdotettavan asialle täydellisesti porvarillista ratkaisua, etenkin kun kapinan jälkeen sen kaikki jäsenet ovat olleet porvarillisin puolueisiin lukeutuvia. Minä tiedän, että edustaja valtiopäivämiestoimessaan on sidottu yksinomaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Mutta eikö edustaja asettuessaan jonkun puolueen ehdokkaaksi, jolla jo ennen vaaleja on ollut määrätty kanta asiassa, ole ilmoittanut pitävänsä oikeana ja totena juuri puolueen ohjelmaa asiassa ainakin pääperiaatteissa?

Valtiopäivien alussa jätetyt eduskuntaesitykset osoittavatkin, että silloinkin vielä kukin edustaja, joka oli ollut alotteita tekemässä, on pitänyt asian ratkaisun mahdollisena pääasiallisesti puolueensa kannan mukaisesti. Mitä sen jälkeen on tapahtunut, on kyllä tavatonta, mutta se on ollut vain omansa antamaan takeita, että asia niitäkin periaatteita seuraten, joita ennen on pidetty loukkaamattomina tai oikeina, olisi tullut tyydyttävällä tavalla ratkaistuksi. Väärinkäsitysten välttämiseksi tulkoon tässä mainituksi, että minun tarkoitukseni tällä ei suinkaan ole, että asia sosialistien poissaolon takia eduskunnasta olisi ratkaistava oikeammalle, siis näpistellen siitä, mitä ennen vaaleja porvarillisten puolelta on luvattu, mutta ei myöskään vasemmalle siirtymistä olisi saanut tapahtua.

Kun ed. Lagerlöf mietinnön ensimäisessä käsittelyssä moitti tätä lakiehdotusta „bolshevistiseksi", herätti se pontevia vastaväitteitä. Sitä ei kuitenkaan voida vääräksi väittää, etteikö valiokunta tosiasiallisesti ehdota „ilman otettavaksi ja ilman annettavaksi".

Ei valiokunta suoraan sano mitään ilman otettavan, päinvastoin se ehdottaa, että vuokra-alueet on arvioitava käypiin hintoihin ja niistä vähennettävä vuokramiehen tekemien parannusten arvo j. n. e. Ja tähän asti onkin kaikki oikein, mutta kun lunastushintaan päästäkseen vielä tulee „vähentää se määrä, jolla alueen arvo on noussut sen jälkeen, kun maailmansota alkoi vuonna 1914", astutaan epämääräisyyteen, suureen tuntemattomaan ja suorastaan kohtuuttomuuteen, kun siihen vielä lisätään „rahanarvon alenemisesta aiheutunut nousu".

Ellei maailmansotaa olisi tullut eikä sen seurauksesta rahan ostokyvyn suurta alenemista, ei minun nähdäkseni tässä lunastushintakysymyksessä laisinkaan tarvittaisi olla eri mieltä. Erimielisyys johtunee yksinomaan siitä, että itse tuo ilmiö, rahanarvon aleneminen ja hintojen nousu, käsitetään eri tavalla. Valiokunta on mietintönsä perusteluista päättäen sillä kannalla, että yleinen hintojen kalleus on jotakuinkin heti sodan mukana ohimenevää, ja että maan, metsän ja rakennustenkin hinta laskee ehkä lähimain entiselleen ja että rahalla siis tulee olemaan jotenkin entinen ostokykynsä. Toisen mielipiteen mukaan saattavat kyllä eräiden tavaroiden hinnat, joiden nousu on riippunut etenkin kuljetusvaikeuksista, ehkä halventua, mutta luultavaa on, että yleinen hintataso pysyy yhä korkeana. Itse näistä teorioista tuskin kuitenkaan hyödyttää puhua. Vakuuttavampaa lienee vain huomauttaa, että ainakin maan, metsän ja rakennusten hinnat, joiden luovuttamisesta tässä on kysymys, eivät sodan jälkeen tule ainakaan laskemaan, maan, syystä että sitä on pakko meilläkin ruveta entistä enemmän käyttämään elintarpeiden tuottamiseen, tullaksemme omillamme toimeen, metsän, koska sitä odottaa tavaton ulosvienti, ja rakennusten, koska metsä ja työpalkat ovat kalliit. Ei siis ole odotettavissa, kuten maatalousvaliokunta pelkää, että lunastettavien alueiden hinnat vastaisuudessa laskisivat, ja että sen takia kävisi kohtuuttomaksi panna vuokramiestä niistä maksamaan lunastusajan hintaa.

Minä en tiedä, onko valiokunnissa, kummassakaan, koetettu arvioida puheenaolevan rahanarvon alenemisen määrää, mutta jos se on tahdottu merkitä 50—70 prosentiksi, mitkä luvut ovat maatalousvaliokunnan mietinnön 33 sivulla osoittamassa maailmansodan jälkeen tapahtunutta vuokra-alueiden arvon nousua, on tämä arvio liian alhainen. Jospa lunastushintaa lopullisesti määrättäessä arvioitaisiinkin sodanaikainen rahan ostokyvyn aleneminen vain näin pieneksi, olisi vuokranantajalle koituva tappio verraten vähäinen. Hänhän ei menettäisi muuta kuin vähintäin neljänneksen, ehkä korkeintaan vain vajaan $^3/_8$ alueitten täydestä arvosta. Mutta kun lakia sovelluttavien viranomaisten täytyy kunkin omasta kokemuksestaan tietää, ettei mitään tavaraa, jonka hinnat voidaan ottaa lukuun yleistä hintatasoa määrättäessä, saada nyt ainoastaan 50—70 prosentin koroituksella siitä, millä niitä ennen sotaa saatiin, vaan on kaiken hinta 300, 400, 500, jopa 1,000 prosenttia kalliimpi, eivät he voi, vaik-

ka tahtoisivatkin, muuta kuin määrätä vuoden 1914 lunastushinta ainoastaan kolmannekseksi tai neljännekseksi arvioidusta käyvästä hinnasta.

Ettei tässä tarvitse olla kysymys edes aina pienistä arvoista, saatetaan helposti huomata. Ottakaamme esimerkki. Torpassa on 10 hehtaaria peltoa. Se arvioidaan 1,800 markaksi hehtaarilta. Siihen määrätään luovutettavaksi samaten 10 hehtaaria metsämaata. Tämän ja sillä olevan luovutuksenalaisen metsän arvo on 2,000 markkaa hehtaaria kohti eli yhteensä 20,000 markkaa. Rakennukset arvioidaan 12,000 markaksi. Alueen nykyinen arvo on siis 18,000+20,000+12,000 eli siis yhteensä 50,000 markkaa. Kun tässä lunastustapauksessa ei asianomaisilla ole tehtävänä mitään korvausvaatimuksia enempi rappeuden kuin parannustenkaan suhteen, saadaan lunastusarvo siten, että summsta vähennetään sodanaikainen arvonnousu. Se on, kuten äsken osoitin, yleensä vähintään 300 prosenttia, kun rahanarvon aleneminenkin on otettava huomioon. Lunastushinnaksi saadaan siten, kun talonkaupassa ei kannata ottaa lukuun pennejä, 16,666 markkaa. 50,000 —16,000 = 33,334. Jäännös osoittaa siis nyt sitä arvoa markoissa, jonka vuokranantaja kysymyksessäolevan torpan lunastuksessa kärsii. Vaikkei samanlaisia torppia lunastettaisikaan muuta kuin 4 samasta talosta, nousisi omistajan häviö sittenkin jo 133,336 markkaan. Ajatellaanpa tuohon lisäksi, että talo on sodanaikaisella hinnalla ja lainavaroilla ostettu, että se on ollut ainoastaan keskikokoinen, ja että, mikä ikävämpi, „punaiset" ovat vielä kapinan aikana polttaneet sen kaikki rakennukset! — Voiko maatalousvaliokunta sittenkin tällaisistakin vuokranantajista vakuuttaa, kuten se mietintönsä perusteluissa tekee, että he jaksavat valiokunnan sälyttämän kuorman kantaa.

Minä olen aivan valmis myöntämään, että kuvaukseni oli karikeerattu, mutta sitä ei voida väittää, että siinä lunastushintaa laskettaessa olisi käytetty menettelytapoja, jotka eivät ole lakiehdotuksen mukaisia, tai hintoja, jotka eivät voisi olla mahdollisia. Ja siinäkin tapauksessa, että sodanaikainen rahanarvon aleneminen olisi vain 50 prosenttia, mikä olisi vähin määrä, — maatalousvaliokuntakin myöntää ainakin niin olevan — olisi vuokranantajan häviö kuitenkin vielä näistä 4 torpasta 50,000 markkaa.

Valiokunnan ehdotuksen lunastusmenettelyä noudattaen saatetaan johtua vielä odottamattomampaankin lopputulokseen. Käsittääkseni saatetaan johtua siihen, että vuokranantaja määrätään ei ainoastaan aivan ilmaiseksi luovuttamaan vuokra-alue, vaan jopa maksamaan vuokramiehelle. Tällainen voi lopputulos olla, jos vuokra-alue ilman vuokramiehen tekemiä parannuksia olisi sangen vähäarvoinen, mutta nämä parannukset sen sijaan suuret. Kun kaikissa muissa arvioissa olisi vähennettävä sodanaikainen arvonlisäys, mutta parannukset laskettava vuokramiehen hyväksi siitä arvosta, joka niillä on lunastusta vaadittaessa, saattaisi lopputuloksena olla edellämainitsemani järjettömyys.

Kun minun ehkä epäillään nyt puhuvan omiani, pyydän saada esittää vieläkin esimerkin. On uudistorppa. Se lunastetaan. Peltoa on 3 hehtaaria à 1,800 hehtaarilta. Rakennukset arvioidaan 6,000 markkaan, josta puolet eli 3,000 markkaa on pidettävä rakennusaineen ja toinen puoli työn arvona. Metsämaata ei torpalle voida laisinkaan päätilasta luovuttaa, mutta on torpan maiden rajalla oleva talollinen halukas sitä kohtuhinnasta myymään. Metsämaata ei siis tarvitse lunastushintaa laskettaessa laisinkaan ottaa huomioon. Noudattamalla valiokunnan ehdotuksen 11 §:ssä olevaa ohjetta saadaan pellon lunastushinta siten, että ensiksi vähennetään arviohinnasta torpparin tekemien parannusten arvo. Pellon arvo oli 1,800 × 3 eli 5,400 markkaa. Siitä on vähennettävä se määrä, jolla alueen arvo on noussut sen kautta, että torppari on tehnyt sen pelloksi, ei kuitenkaan sitä kustannusta enempää, mitä työn suorittamiseen lunastusta vaadittaessa olisi mennyt. Sinä ajankohtana, jolloin lunastusta vaaditaan, maksaisi kysymyksessä olevan alueen sellaiseksi pelloksi tekeminen, jollaisena se on, 1,200 markkaa hehtaarilta. Koko alueen parannuskustannukset olisivat 3 × 1,200 eli 3,600 markkaa. Tämä summa on vähennettävä 5,400 markasta, jolloin jäännökseksi saadaan 1,800 markkaa. Mutta tästä jäännöksestä on 11 §:n mukaan vähennettävä vielä, mitä alueen arvo on sodan aikana noussut. Rahan arvon aleneminen on vähintäin 300 prosenttia. Lunastushinnaksi peltoalueelle saadaan siis 600 markkaa. Rakennusten arvo lunastusta vaadittaessa oli, kuten sanottu, 6,000 markkaa. Päästäksemme lunastushintaan, on siitä vähennettävä taasen se määrä, jolla arvo on noussut sen jälkeen, kun maailmansota alkoi v. 1914. Rahan arvon aleneminen on tietenkin sama 300 prosenttia, joten rakennusten arvo ennen sotaa on ollut 2,000 markkaa. Pellon ja rakennusten ennen sotaa olevat arvot olisivat siis: pellon 600 ja rakennusten 2,000, yhteensä 2,600 markkaa. Mutta tästä summasta on vielä vähennettävä 16 §:n mukaan se osa, joka rakennusten arvosta on rakennustyön ja parannusten osalle tuleva, ellei torppari ole jo saanut niistä korvausta. Tässä tapauksessa, kun torppari ei ole saanut

korvauksia missään muodossa, on mainitusta summasta vähennettävä koko torpparin tekemien rakennusparannusten arvo. Esimerkin alussa jo mainitsin, että rakennusten arvosta kuuluu työn osalle 3,000, ja osottaa se siis torpparin tekemien rakennusparannusten korvausten määrän. Nyt on siis vuokranantaja saamassa lunastettavasta maasta ja rakennuksista yhteensä 2,600 markkaa ja vuokramies vielä korvausta rakennustöistä 3,000 markkaa. Jotta lakiehdotuksen mukaan kohtuus tapahtuisi, olisi vuokranantaja siis vielä maksamassa vuokramiehelle 400 markkaa. Tosin minä huomaan nyt vasta, että torpparin rakennustontti, jollaisena on 20 aaria viljelykselle kelpaamatonta kivikkoa, on jäänyt laskuista pois. Mutta kun sen lunastusarvo ei voi olla missään tapauksessa 100 markkaa suurempi, jää vuokranantaja kuitenkin joka tapauksessa vuokramiehelle velkaa 300 markkaa. Kyllä arviomiehet varmasti itsekin pitäisivät lopputulosta kohtuuttomana, mutta esittämänilaisessa tapauksessa, jossa ei esiinny mitään mahdotonta, lakiehdotuksen määräämät perusteet voivat johtaa sellaiseen.

Molemmat esittämäni esimerkit puhuvat sen puolesta, että ellei eduskunta päätä ed. Lagerlöfin vastalauseen mukaisesti kokonaan poistaa lakiehdotuksen pykäliä 11—16, olisi ainakin poistettava suuren valiokunnan ehdotuksen 11 §:n viimeinen lause. Tästä olisi sitten seurauksena, että myöskin lakiehdotuksen 12 § olisi poistettava.

Torppariasia on ollut meillä jo kauvan päiväjärjestyksessä ja lainsäädännönkin esineenä ilman, että siinä on pitkällekään päästy. Ei sen vuoksi ole ihmettelemistä, vaikka useat siitä lopulta olisivatkin saaneet kylläkseen ja valmiit sen ratkaisemaan, kunhan vain ratkaisulle olisi löydettävissä jokin yhteinen pohja. Kun nyt talousvaliokunnan mietintö ilmestyi yksimielisenä, ei ole myöskään ihmettelemistä, että moni ehkä iloitsi siitä, että tuo yhteinen pohja vihdoinkin oli löydetty. Mietinnön ensimäisessä käsittelyssä lausuin, että puolestani en pitänyt onnellisena ehdotuksen ilmestymistä vastalauseetta, kun pelkäsin, että se näennäinen yksimielisyys asian yksityiskohtiin nähden, joka maatalousvaliokunnassa oli saavutettu kompromisseilla, ei olisi omiansa tarjoomaan kylliksi alustusta asian perinpohjaiselle käsittelylle suuressa valiokunnassa.

Pelkoni onkin osoittautunut täysin oikeutetuksi. Ne muutokset, mitä suuri valiokunta on lakiehdotukseen tehnyt, ovat kyllä parannuksia, mutta enimmäkseen vain muodollista laatua. Asiallisessa suhteessa on ehdotus parantunut, nimittäin sikäli, että sen 13 §:ssä mainittu metsän läpimitta on alennettu 20:stä 15 senttimetriin, ja että nyt sitäpaitsi ehdotetaan suuremman metsän lunastushinnaksi käypää hintaa. Mutta suuren valiokunnan olisi pitänyt mennä pitemmälle. Minulla on täysi syy luulla, että valiokunta ei ole tullut ottaneeksi huomioon, että vielä senkin ehdotuksen mukaan aiotaan vuokranantajalta siirtää huomattava omaisuus ilmaiseksi vuokramiehelle. Jos hehtaarin alalla maata kasvaa täysin hyvä, 15 senttimetriä rinnankorkeudelta juuri täyttämässä oleva nuori havumetsä, saattaa sen puumäärä olla jopa 150 kuutiometriä. Tämän puumäärän kauppa-arvo pystyssä voi olla hyvinkin 1,800 markkaa ja viljelys- eli kulttuuriarvo ehkä 2,200 markkaa. Vastaavat arvot, joitten ei ollenkaan tarvitse perustua edes arvioon, olivat ennen sotaa noin 550 ja 700 markkaa. Jokaista hehtaaria kohti saattaa siis siirtyä metsää jopa 1,500 markan edestä ilman minkäänlaista korvausta vuokramiehelle. Kun lunastettava metsäala torppaa kohti voi nousta aina 10 hehtaariin, voi tämä arvonalennus paraissa, joskin harvinaisissa, tapauksissa nousta 15,000 markkaan torppaa kohti. Kun vuokranantajan häviö on luonnollisesti sitä pienempi, mitä huonompaa metsä sattuu olemaan, joudutaan kaiken muun hyvän lisäksi siihen, että metsän kasvattaja ja hoitaja on tullut sitä vahingokseen kasvattaneeksi, kun taasen naapuri, joka on metsänsä esimerkiksi sodan aikana hakkauttanut, pääsee vallan vahingotta. Mainitsemieni kohtuuttomuuksien ainakin lieventämiseksi rohkenen siis ehdottaa, että suuren valiokunnan jo muuttama 13 §:ssä oleva läpimittamäärä 15 senttimetriä olisi vielä alennettava aina 10 senttimetriin. Tällaisen ehdotuksen saatan tietysti tehdä ainoastaan siinä tapauksessa, että eduskunta ei ole hyväksynyt ed. Lagerlöfin vastalauseen mukaisesti koko tämänkin pykälän poistamista. Parhaissa tapauksissa saattaa vielä minunkin ehdotukseni mukaan jäädä torpparille muutaman sadan markan arvosta puuta hehtaaria kohti noin kolmannesta osasta sen oikeasta hinnasta.

Mietinnön ensimäisessä käsittelyssä minä lausuin sen toivomuksen, että suuri valiokunta jättäisi mäkitupa-alueet kokonaan tämän lain ulkopuolelle. Minä olen yhä sitä mielipidettä, että niitä oli tarpeetonta tähän ottaa, samoilla perusteilla, jotka silloin esitin sanasanaisesti ed. Haatajan y. m. eduskuntaesityksessä n:o 39 olleitten perusteiden mukaan. Tätä torpparireformia on meillä totuttu pitämään melkein ainoana lääkkeenä maaseutuväestön „punatautia" vastaan. Onko se ollut sellaista, mitä nykyisiin torppareihin tulee, sen kai nyt tulevaisuus osoittaa. Että sellaiset palstatilalliset, jollaisia

nykyisistä mäkitupalaisista ehdotetaan tehtäviksi, eivät vielä tuon maakappaleensa takia pidä itseään omistavaan luokkaan kuuluvana, pitäisi olla jokaiselle maaseutulaiselle tunnettua ja nykyisin muodostuva punakaartilaistilasto tulee sen myöskin todistamaan. Varmaan on kapinassa ollut suhteellisesti enemmän palstatilallisia kuin esimerkiksi nykyisiä torppareita. Ed. Wuorimaa toi säästöpankkien vekselioikeusasian yhteydessä esille Ylänteen punakaartilaistilaston. Kun sen esittäminen menossa olevan asian yhteydessä on ainakin yhtä valaiseva, voinen muistuttaa, että Ylänteen kunnan 322 punakaartilaisesta oli 120 juuri noita palstatilallisia.

On tietysti selvää, ettei mäkitupa-alueen pakkolunastaminen useassa tapauksessa tuota tälle sellaistakaan vahinkoa ja haittaa, kuin torpan lunastaminen. Mutta toiselta puolen voi taasen olla päinvastaisiakin tapauksia. Minä tarkoitan noitten talojen viljelyksien jopa tontin piirissä olevain mäkitupa-alueitten lunastamisia, joitten ei kyllä vielä huomaa olevan, käyttääkseni lakiehdotuksen oppinutta kieltä, „päätilan tiluksien tarkoituksenmukaiselle sijoittamiselle" haitaksi, mutta saattavat sellaisiksi kyllä viljelysten laajetessa muuttua.

Ensimäisessä käsittelyssä tein huomautuksen muun muassa siitä, että lunastettavien mäkitupa-alueitten aitausvelvollisuus uhkaa siirtyä kantatilan omistajalle, ja mihinkä se johtaisi. Minä pelkäsin kyllä, että tällaisen luonnollisesti ainoastaan maamiehen tärkeäksi tietämän seikan esittäminen suuren yhteiskunnallisen asian ratkaisun yhteydessä antaisi vain „suurpiirteisesti" ajattelemaan tottuneille aihetta leimata ehdotukseni pikkumaiseksi ja „vanhoilliseksi". Sitä suurempi on tyytyväisyyteni, kun olen huomannut, että suuren valiokunnan lausunnossa ehdotetaan lakiin huomauttamani epäkohta lieventävä korjaus. Muutos on sangen tärkeä asiallinen parannus, ja minä luulen, että monet sadat talonpoikaistiloja omistavat vuokranantajat, joilla mäkitupalaisia enimmäkseen talojensa lähimmässä ympäristössä on, jos tietäisivät, että asia on ajateltu toisin järjestää, ovat kiitollisia suurelle valiokunnalle tästä korjauksesta. Minä sanon tarkoituksella kiitollisia, sillä tosiaankin näyttää kiitollisuus olevan tarpeen kaikesta siitä kohtuudestakin, jota vuokranantajalle tässä lakiehdotuksessa suodaan, ja siitä, mikä hänen annetaan omanaan pitää.

Ed. Lagerlöf: Liioittelematta voi sanoa, että se eduskunta, joka meillä nyt on 11 vuotta ollut, yleensä ei ole onnistunut hyvin toimenpiteissään taloudellisen lainsäädännön alalla. Syy tähän säännölliseen epäonnistumiseen on melkein poikkeuksetta ollut se, että lainsäädännössä ei ole noudatettu taloudellisia näkökohtia vaan taktillisia, yleisen sisäpolitiikan tilapäisiä pyyteitä. Suurimpia tähän alaan kuuluvia yrityksiä oli 1909 vuoden maanvuokralaki. Kun tätä valmistettiin, julkaisin minä syksyllä 1908 Aika-lehdessä muutamia kirjoituksia, joissa minä oikean maareformin ensimäisenä edellytyksenä vaadin, että torppareille valmistettaisiin tilaisuus päästä torppiensa omistajiksi; että maanomistajat vapautettaisiin maaveroista ja yleisistä manttaalirasituksista ja että maanomistussuhteet muodostettaisiin sellaisiksi, että kiinteä omaisuus saadaan niin liikuteltavaksi, kuin suinkin on mahdollista, jota varten manttaali oli kokonaan lopetettava olemasta ei ainoastaan veronmaksuperusteena vaan myöskin jakoperusteena kylässä. Minä varoitin odottamasta suuria tuloksia maanvuokralaista. Minä kirjoitin muun muassa:

„Uusi maanvuokralaki ei tule tyydyttämään maanomistajia. Muistettakoon, että ne maanomistajat, jotka tiloillaan ylläpitävät torpparijärjestelmää, yleensä eivät tee sitä saadakseen tuloja maanvuokrista vaan ollakseen varmoja, että heillä maanviljelyksensä tarpeeseen on saatavana riittävä työväki. Kun uusi maanvuokralaki jättää torpparin valtaan lyhyen irtisanomisajan kuluttua milloin tahansa siirtyä päivätöistä rahaverolle, tietää tämä hyvin tuntuvaa muutosta niihin edellytyksiin, joille torpat on perustettu ja pidetty, ja hyvin moni maanomistaja tulee väkivaltaiseksi ja kohtuuttomaksi katsomaan lainsäädäntötoimenpidettä, jolla hänen käytettävänään ollut, hänelle tuiki tarpeellinen työnsuoritus vaihdetaan rahaveroksi, joka ei riitä saman työnsuorituksen hankkimiseen palkkaamalla. Eikä uusi maanvuokralaki pystyne tekemään loppua siitä torpparien ja maanomistajien välien kireydestäkään, joka on astunut entisen perheenomaisen suhteen sijalle. Epäilemättä tulee siirtyminen rahaveron kannalle vähentämään torppien nykyistä riippuvaisuutta talosta. Mutta itse veronalaisuus jää pysyväiseksi ja sen ohessa moninainen tilusten, maiden ja muiden etujen yhteinen nautinto, jossa talon ja torpan oikeudet toki aina tulevat esiintymään melkoisesti erilaatuisina. Näin ollen tulee myöskin säilymään se pienten nöyryytysten yltäkylläisyys, joka enemmän kuin suurimmat vääryydet katkeroittaa torpparien mieliä ja kasvattaa heissä tyytymättömyyttä vain sitä enemmän, kuta paremmaksi heidän toimeentulonsa ja kuta suuremmaksi heidän varallisuutensa karttuu verrattuna heidän ulkonaiseen asemaansa yhteiskunnassa.

Miltä puolelta katselenkin uudesta maanvuok-

ralaista odotettavaa vaikutusta, jään siihen vakaumukseen, että se ei tule olemaan niin suuri eikä niin edullinen, kuin lienee toivottu. Olen sitä mieltä, että torpparijärjestelmä meillä on elänyt yli aikansa ja ettei sitä, mitä suojeluskeinoja keksitäänkin, enää koskaan voidakaan saada semmoiseksi, että maalaisväestö siihen tyytyisi. Luulen sentähden, että pyrkiessämme luomaan sellaisia maaoloja, joissa voisi viihtyä pienviljelijäväestö, emme onnistu muulla tavalla kuin siten, että tämän väestön annetaan omaksi hyväkseen käyttää kaikkia niitä mahdollisuuksia, joita maanviljelys karussa maassa yleensä voi tarjota, ja siis myös sitä etua, jota maan omistaminen sinänsä tuottaa maanarvon nousumuodossa."

Minua ei tahdottu kuulla vuonna 1908. Luultiin maanvuokralailla voitavan tyydyttää torppareita ja sen vuoksi se laki oli tehtävä, vaikka se ei vastannut tarkoitustaan. Kokemus on osoittanut, että minä olin oikeassa. Näillä valtiopäivillä olen koettanut ajaa laajempaa maareformia, kuin nyt esilläoleva lakiehdotus käsittää. En luule, että minua voidaan moittia siitä, että olisin tähän käyttänyt liian vähän energiaa. Olen koettanut kaiken voitavani ensiksi yksityisesti sen hallituksen jäsenen luona, joka valmisti esityksen, sitten maatalousvaliokunnassa, julkisuudessa, eduskunnassa ja suuressa valiokunnassa. Ainoa, jonka olen saavuttanut, on se, että minut leimataan reformin vastustajaksi. Tästähän minulla ei ole aihetta valittaa. Sehän on se tavallinen demogooginen temppu. Mutta minun on kuitenkin tässä sanottava vähän itse asiasta.

Minä olen vastustanut tätä lakia, mutta minä en vastusta reformia. Kun en nyt saa sitä semmoiseksi, kuin minä olen sen tahtonut, koetan voimieni mukaan parantaa lakiehdotusta, vaikka pelkään, ettei se onnistu. Viittaan suuren valiokunnan mietintöön liittämääni vastalauseeseen ja tulen tekemään ehdotukseni erikoiskeskustelussa. Nyt jo tulee minun lausua ne epäilykset, jotka minulla on lakiehdotusta vastaan kokonaisuudessaan arvosteltuna. Voin sen tehdä lyhyesti. Laki suosii ainoastaan niitä torppareja, joilla on enemmän kuin 2 vaan vähemmän kuin 10 hehtaaria viljeltyä maata. Näitä se suosii maanomistajain kustannuksella, maanomistajain, jotka usein eivät ole paremmassa taloudellisessa asemassa kuin torpparit. Sitävastoin se asettaa suurempain torppain haltijat asemaan, joka monessa suhteessa on huonompi kuin heidän nykyinen. Ja peräti huonosti kohtelee laki pieniä torppareita ja mäkitupalaisia, joita kuitenkin on enin ja jotka paremmin kuin muut tarvitsevat avustusta. Voi sen vuoksi nyt jo varmuudella sanoa, että tämä laki, joka pieneksi pilaa suuren reformin, tulee herättämään enemmän tyytymättömyyttä kuin tyytyväisyyttä.

Yksi hyvä puoli täällä lakiehdotuksella on, mutta se on kokonaan negatiivinen hyvä puoli. Siinä säädetty menettely on niin hidas ja vie niin heikkoihin tuloksiin, että ihmiset varmasti väsyvät odottamaan sen tuloksia ja järjestävät välinsä yksityisillä sopimuksilla. Tähän antaa lakiehdotus tilaisuuden ja toivottava on, että tätä tilaisuutta ruvetaan hyvin yleisesti käyttämään. Mitään suurta reformia laki ei merkitse; jos siitä sitä odotetaan, erehdytään. Mitä suureen reformiin tarvitaan, on koko maanomistusjärjestelmän reorganisatsiooni. Varsinaisten agraaribramiiniemme suunnitelmat tällä alalla ovat kuitenkin semmoisia, että Jumala meitä niistä varjelkoon. Ne rakentuvat juuri samanlaisiin puolinaisiin, puolikypsiin teoreettisiin ja väkivaltaisiin toimenpiteisiin kuin tämäkin laki.

Ed. Hästbacka: För mig har ofta uppstått den frågan: kan torparnas frigörande förverkligas genom denna lag utan att den privata äganderätten kränkes på ett sätt, som för samhället blir ödesdigert, och utan att man erkänner ett system, hvarigenom staten i framtiden kan anse sig berättigad att tillegna sig enskild egendom utöfver hvad expropriationslagen medger?

På dessa frågor har jag icke kunnat erhålla ett tillfredsställande svar, då jag jämfört torparlagen med bestämmelserna om individens rättsliga ställning till staten ifråga om den privata äganderätten. Då så är fallet, vill jag i sammanhang härmed framföra frågan för att om möjligt få den beaktad, då landtdagen nu står i beråd att besluta sig för att antingen godkänna eller förkasta lagen.

Jordäganderätten har i alla tider varit föremål för en vidtomfattande diskussion och mer eller mindre vetenskapliga utredningar. Frågan har behandlats af nationalekonomer och sociologer, och man har i vidsträckt bemärkelse kommit till den uppfattningen, att äganderätten till jord, om den ock i vissa afseenden, med hänsyn till den säregna beskaffenheten af dess föremål, skiljer sig från äganderätt af annat slag, likväl icke är af grundväsentligt annan natur än äganderätten till hus, bohag eller annat.

Oberoende af huru man teoretiskt konstruerat jordäganderätten, har dock denna rätt historiskt utvecklat sig på detta sätt i alla länder, och såsom en sådan rätt har den i vårt land af gammalt betraktats och af lagstiftningen omhägnats med grundlags hägd.

I motsats härtill står den ortodoxa marxistiskt socialdemokratiska uppfattningen, hvars allmänna grundsatser kräfva, att jorden skall göras till samhällelig egendom.

Äfven denna uppfattning har i vidsträckt bemärkelse fått vika för de Georgistiska teorierna, hvilka äfven djupast torde ligga till grund för denna lag, ehuru icke i den utsträckning läran afser beträffande jordskattesystemet.

Men andan uti betänkandet och lagen vittnar om, att samma uppfattning om äganderätten till jorden, hvilken Georgisterna förfäkta, legat som grund vid utarbetandet af denna lag.

De Georgistiska teorierna hvila på följande principer: att jorden är allas, d. v. s. samhällets egendom, hvad nämligen beträffar det nakna jordvärdet, d. v. s. jordens värde i närvarande tid med afdrag af värdet för de under tidernas lopp af innehafvarna utförda förbättringar. Man bör alltså frändraga värden, som uppstått genom innehafvarnas eget arbete — resten är samhällets och bör till samhället utan konsideration återbördas.

Den här antydda grundprincipen genomgår hela den s. k. torparlagen, och man anser sig på grund häraf berättigad att utan konsideration åsidosätta alla privilegierade urkunder och laga kraft vunna handlingar, hvarpå den privata ägande- och självbestämmanderätten grundar sig.

Jag erkänner att jordägarne ofta nog på ett legärt sätt bekommit full äganderätt till en del af sådana jordområden, som under de första stadierna af vår jordäganderätts utveckling stodo på allmännings- och förmånsrättens stadium. Men efter detta har äganderätten till alla jordområden, som ligga inom de ursprungliga rågränserna för en jordegendom, blifvit erkänd uti vår lagstiftning. Jag kan därför icke finna det vara välbetänkt, att så godtyckligt ingripa uti den privata äganderätten, som lagen ifråga gör, ty man skapar därigenom ett system, som i framtiden kan undergräfva den privata äganderätten och hela vår nuvarande samhällsbyggnad.

Man har sagt att arbete skapar äganderätt, och på grund af detta axiom har en del sociologer förklarat, att torparne genom sitt nedlagda arbete på jorden skapat sig äganderätt till torplägenheterna. Denna Georgistiska tolkning af äganderättsbegreppet synes mig stå i strid med de grundrättigheter, hvarpå vår privatäganderätt stöder sig. Vare sig man utgår från de rättsprinciper, som lågo till grund för ättstaternas eller småstaternas jordäganderätt, från helstatens öfvervägande rätt eller från de grunder, hvarpå territoriell, publik och privat jordäganderätt hvila, så är jordäganderätten byggd på sådana privilegierade urkunder och fastställd genom sådana rättssatser, som böra lända till efterrättelse i staten.

Enligt mitt förmenande kan statsingripande på äganderättsområdet medföra betänkliga konsekvenser och t. o. m. leda därhän, att man genom denna torparlag fastställer ett verkligt statsröfveri gentemot den enskilda. Ur samhällsbevarande synpunkt vore dylika åtgärder att betrakta ej blott som ett brott, utan som en dumhet, alldenstund erfarenheten visar, att det enskilda initiativet och den enskilda förvärfsrätten äro oumbärliga driffjädrar i det ekonomiska lifvet. Och utan den enskilde medborgarens självverksamhet kan i längden dock intet statssamhälle blomstra eller ens bestå.

Härmed har jag icke åsyftat att motarbeta torparnes frigörelse, utan att uttala en önskan att få lagen i ett sådant skick, att den i framtiden tryggar själväganderätten.

Jag uppskattar till fullo den nationalekonomiska, sociala och politiska betydelse torparnes frigörelse har i såväl inre som yttre afseende för vårt land. Och med hänsyn till den sociala strukturen är det närmast af stor vikt, att de självständiga jordbrukarnas antal är relativt större än den del af befolkningen, som ägnar sig åt handeln och industrin, att det jordbrukande medelståndet i det stora hela taget bär en väsentligt annan prägel än den alltid större blifvande delen af städernas i beroende ställning varande medelståndsbefolkningen. I antydt afseende är det därför af väsentlig och stor betydelse för den inre politiska gestaltningen, att torparne förvandlas till självständiga jordbrukare.

Vid kampen på världsmarknaden om världsmakten och kapital ligger hufvudvapnet i stegrandet af produktionsförmågan genom den produktiva människokraftens förökande. En sund agrar- och socialpolitik torde därför vara det bästa medlet att äfven stärka vårt anseende utåt på samma gång en sådan politik utjämnar förhållandena mellan jordbruket och industrin inbördes.

Det torde icke gå att genom konstgjorda medel nedbringa landsflyttningen, utan att med organiska medel verka för landsbefolkningens tillväxt. Det faktum, att landsbygdens vandringslust är störst inom större jordegendomars kretsar, tyder på, att landsflyttningen bäst kan mötas genom ett uppmuntrande af småbruken.

Det är ju en absurditet att landsbygden producerar så mycket människokrafter och dock lider af människobrist, men det är också en absurditet att å ena sidan en stark landsflyttning och å andra sidan en viss jordhunger råder. Det gifna medlet, att här ingripa ut-

jämnande, är åstadkommandet af en bättre social fördelning af jordegendomarna — med andra ord: det dådkraftiga genomförandet af en inre kolonisation.

Af såväl ekonomiska som politiska skäl måste vi eftersträfva, att hvad näringsmedelsanskaffningen angår, så litet som möjligt vara beroende af utlandet. Liksom en såvidt möjligt stark och talrik självständig landtbefolkning är önskvärd med hänsyn till upprätthållandet af en inre politisk jämnvikt mellan de olika yrkesområdena, med hänsyn till vår blifvande härs rekrytering och den sunda kompletteringen af städernas industriella befolkning, så är en så mycket som möjligt talrik och köpstark inre marknad, framställd genom landsbygdens bondebefolkning, i den nationella hushållningens intresse lika så önskvärd. Erfarenheten visar ju äfven, att småbruken lämna i förhållande till arealen en jämförelsevis större afkastning än storbruken.

Betrakta vi med öppna ögon dessa saker från folkvetenskaplig synpunkt, så finna vi, att vår uppgift är att arbeta för en ekonomiskt och fysiskt sund landsbefolkning, och detta kan bäst uppfyllas genom skapande af självständiga småbruk.

Ehuru det för statens välbefinnande kan vara nödvändigt att skapa självständiga småbruk, synes det mig vara skadligt att gå alltför långt i statsingripandet på äganderättsområdet. Dylika åtgärder måste stämplas som ett upprörande våld mot den enskildes rätt. Äfven om man ville medge, att jorden på grund af sin egenskap af naturtillgång samt den genom utvecklingen uppkomna värdestegringen borde vara allmän egendom, så är det uppenbart, att praktiskt taget så godt som hvarenda nuvarande jordägare så att säga tillbytt sig sin jord för genom eget arbete inbesparadt kapital. Att beröfva jordägaren hans jord eller en del af värdet af hans jord är precis detsamma som att konfiskera de besparingar medlemmarne af en annan samhällsklass kunna insätta i bank. Hvarför skulle jordägaren ensam beröfvas sitt kapital, under det alla andra få behålla sitt? Inga som helst teorier kunna berättiga eller öfverskyla ett sådant tillvägagående.

Då jag, såsom af det sagda framgår, hyser den fasta öfvertygelsen, att ifrågavarande lag kränker den privata äganderätten på ett sätt, som kan härleda till undergräfvandet af den självfägande bondeklassen och medföra skadliga följder för det borgerliga samhället, synes det mig nödvändigt, att lagen bör undergå en sådan förändring att självfäganderätten icke kränkes.

Öfverlåtelsen af torplägenheterna till självständiga jordbruk med full äganderätt borde ske på frivillighetens väg mellan jordbrukarne och torparne. Staten kan och bör träda emellan vid förmedlingen och tillskjuta behöfliga medel till billig ränta och fördelaktig amortering, dock under förutsättning, att lösesumman icke öfverstiger det för tillfället varande verkliga värdet.

Jag vill ännu framhålla, att jordäganderätten bör respekteras vare sig det gäller stora eller små jordägare eller reglering af förhållandet mellan jordägarne och torparne. Jag är öfvertygad om att de flesta jordbrukare äro villiga att på frivillighetens väg göra vissa inskränkningar i sin äganderätt mot skälig ersättning, som det allmänna kan lämna.

Med hänsyn till de omständigheter jag här framhållit, vågar jag föreslå, att lagförslaget återremitteras till agrarutskottet för att omarbetas i den riktning, att öfverlåtelse af torplägenheter sker på frivillighetens väg mellan jordbrukarne och torparne och att staten träder emellan vid förmedlingen och tillskjuter behöfliga medel till billig ränta och fördelaktiga amorteringslån under förutsättning, att löseskillingen icke öfverstiger det verkliga jordvärdet vid tiden, då öfverlåtelsen sker.

Ed. Sjöstedt-Jussila: Kun silmäilee suuren valiokunnan mietintöä, huomaa, että valiokunta on verrattain vähän tehnyt muutoksia maatalousvaliokunnan mietintöön, joka olikin luonnollista, sillä varsin vähäpätöisiä olivat niidenkin lakia vastaan tekemät huomautukset, jotka lakiehdotusta suureen valiokuntaan suurella puhetulvalla evästivät, jopa muutamat vetosivat aina Israelin jumalaan saakka. Kieltämättä on se ikävä asia, että lainsäätäjän on lainpakolla lähdettävä järjestämään omistusoikeutta koskevia oloja, sillä sehän on omansa järkyttämään koko kansamme oikeustajuntaa ja käyhän kyseessäoleva laki määräyksineen siksi syvälle perustuslaeissamme taatun yksityisomaisuuden piiriin. Mutta meidän tulee muistaa, että yhtenä yhteiskuntamme kipeimpänä epäkohtana on kauvan aikaa jo ollut, ettei torpparikysymystä ole voitu aikaisemmin ratkaista, sillä onhan tunnettua miten vuokrajärjestelmä monine puutteineen ei viime vuosikymmenien aikana enää ole kyennyt tyydyttämään enempää vuokranantajaa kuin vuokranottajaakaan, vaan on suoraan sanoen muodostunut ilmeiseksi tyytymättömyyden lähteeksi, jopa siihen määrin, että suuret joukot torppareitakin olivat valmiit yhtymään maankavalta-

jien riveihin. Kun torpparikysymystä ja sen ratkaisua ovat jo monet komiteat tutkineet ja eduskunnassa se on ollut esillä kaikilla valtiopäivillä, luulisin sen jo olevan kypsän ratkaisuun. Maatalousvaliokunnassa onkin oltu aivan yksimielisiä siitä, että nyt olisi saatava aikaan laki, joka tekee torppareista itsenäisiä, omistusoikeudella hallitsevia tilanomistajia. Vaikkakin myönnän, ettei lakiehdotus kaikissa kohdin tyydytä, varsinkin mitä tulee lunastettavan maan hintaan, jonka katson käyvän jonkun verran alhaalta, niin on minun käsitykseni kyseessäolevasta lakiehdotuksesta kuitenkin se, että laki olisi nyt eduskunnan hyväksyttävä, sillä torpparien itsenäistyttäminen on yhteiskuntamme suurimpia velvollisuuksia ja lujimpia rauhallisen elämän takeita. Toivon, että asia nyt viedään perille katsomatta niihin uhrauksiin, joita se vaatii sekä valtion että yksityisten taholta. Muistakaamme —, että hetket kuluvat ja me olemme niistä edesvastuussa.

Ed. Schybergson: Enkammaren är i sin nuvarande sammansättning fåtalig äfven eljes, men ju mer sommaren skrider framåt, synas icke heller de, som låtit anteckna sig vid namnuppropet, vara tillstädes, och det är lagom tillfredsställande att tala för toma bänkar och toma läktare. Men det är för mig en så kär fråga denna om torparreformen, att det i alla fall må tillstädjas mig att säga någonting.

Jag vill då först som sist framhålla, att om man tror att torparna blifva tillfredsställda med reformen, så misstager man sig. Om man tror, att man skapar allmän förnöjsamhet i deras led, tager man miste, ty då man nu gifvit dem en belöning för deras förhållande under den röda tiden, så följer däraf, att de naturligtvis försöka på samma sätt för att komma till yttermera fördelar, och då deras lägenheter bli intecknade statsverket till säkerhet, ligger det nära till hands att de kräfva först en nedsättning af räntan, sedan ett efterskänkande af räntan och slutligen afskrifvande af kapitalet. Allt på samma goda grund att blott man ställer sig upp mot den lagliga ordningen, så får man belöning därför. Icke må de, som nu stå bakom detta betänkande, tro, att vi hafva att räkna med understöd för den lagliga ordningen af de element, som nu hafva litat sig till proletariatets diktatur, utan nog kommer ungefärligen samma självsvåld som hittills att råda i dessa kretsar. Med lika liten anledning, ty herr Lagerlöf har rätt, då han påstod, att torparna i flere delar af landet i ekonomiskt afseende hafva det många gånger bättre än jordägarna, hittills åtminstone, haft det, så länge priserna på jordbruksartiklar ännu voro normala. Det är en annan omständighet som också gör att jag i motsats till andra är mindre intresserad af reformen nu än förut, och det är det, att jordägarna blifvit så leda på sina torpare, att reform skulle kunna genomföras lagstiftningen förutan, och om man är öfvertygad om det, så vill man ogärna bidraga till en lagstiftning, som i så hög grad, som denna lag, ingriper i äganderätten. Det är endast då det är hård nödvändighet, som man skrider till lagar om expropriation m. m. Sedan vi genomlefvat den röda tiden och, såsom jag väl måste antaga, icke i första hast hafva att motse någonting liknande, så har också ett af hufvudskälen för hela reformen fallit bort.

Men det lönar sig icke att söka göra dessa åsikter gällande, sedan alla de, som förut varit mot denna reform, nu urplötsligt kommit i det motsatta lägret och tro, att reformen medför all möjlig lycka och välsignelse. Jag finner därför, att herr Lagerlöf i sin reservation har ställt sig på den riktiga ståndpunkten. Han tager för gifvet att lagförslaget, så misslyckadt det än i många afseenden är, kommer att i hufvudsak godkännas, och han gör därför endast några ändringsförslag, hufvudsakligen i prisfrågan. Det är i detta afseende jag också skulle be att få yttra några ord. Antingen bli våra sedlar för en lång tid framåt, om icke värdelösa, så mindre värda än hvad de hafva varit förut, och då är det utan tvifvel orättvist, att jordägarna skall få likvid i dessa sedlar efter det jordvärde, som rådde 1914, sålunda innan nedgången i sedlarnas värde. Det kan å andra sidan inträffa, och jag hoppas att det skall bli fallet, att vi några år efter kriget åter komma till metallcirkulation, och då är den orättvisan undanskaffad. Men hvarför bestämma 1914 års pris såsom det normgifvande? Vi måste gå ut från den synpunkten, att själfva denna reform kommer att draga ut åratal, kanske årtionden — herr Lagerlöf har påtagligen rätt i det afseendet som i så många andra för öfrigt — och då måste man kunna räkna med, att jordvärdet efter det kriget är slut åter nedgår från dess nuvarande nivå. Men vi få troligen dock ett högre jordvärde än 1914, ty utsikterna för jordbruket att löna sig komma ändå att vara så pass stora för den närmaste framtiden, att en varaktig förhöjning af jordens värde kommer att äga rum. Hvarför skall då torparen få denna sig helt och hållet till godo? Han får räkna sig till

godo alla förbättringar och jämväl värdet af besittningsrätten. Skall han dessutom få denna extra belöning för sitt välförhållande under den röda tiden? Det är att totalt skämma bort honom. Jag håller därför på herr Lagerlöfs ändringsförslag, men för fridens skull kommer jag att, om detta icke antages, godkänna lagförslaget.

Jag ber att i anslutning till hr Lagerlöf få framhålla, att lagförslaget har en förtjänst, den negativa, att dess genomförande är förenadt med så många omgångar, att förslaget kommer att bana väg för de frivilliga öfverenskommelserna, och det kan hända, att den kommer att bidraga till uppgörelserna äfven såtillvida att den vid bedömandet af den svåra frågan om priset lämnar en utgångspunkt, som gör det lättare för förmedlaren att få jordägaren och torparna att komma öfverens.

Det blir väl med denna lag som det var med arrendelagen. Den var ämnad att befästa torparinstitutionen och tog lifvet af den. Denna lag är ämnad att medföra ett statens genomförande af torpreformen, och den kommer att i stället befrämja de frivilliga öfverenskommelserna.

Herr Lagerlöf — jag måste ännu en gång förena mig med honom — har så rätt i, att lagstiftningen i denna kammare vanligen leder till motsatt resultat mot hvad som åsyftas, och det är bra det.

Ed. W r e d e: Då jag vid denna frågas första behandling afgaf ett tämligen strängt omdöme om det föreliggande lagförslaget, anser jag mig böra öppet erkänna, att förslaget blifvit icke obetydligt förbättradt i stora utskottet, såväl i sakligt som i synnerhet i formellt hänseende. Bland förbättringar i sakligt hänseende är enligt min tanke den viktigaste, att skogens pris, enligt stora utskottets förslag, skulle bestämmas enligt en rättvisare grund än enligt agrarutskottets. Hvad det formella återigen beträffar, så måste det erkännas, att de svåraste oegentligheterna äro aflägsnade, dock återstå ännu några sådana. Jag ber att få nämna ett par exempel. I 1 § stadgas, att torp skall med allt hvad därtill hör till torparens ego inlösas. Af det följande framgår emellertid, att om torpet är stort, så att det omfattar 20 à 30 ha odlad jord, ungefär hälften däraf icke kommer att inlösas. I 36 § står att legonämnd eger afgöra ärendet genom utslag och i det nya moment, som införts, talas om att part icke nöjes med legonämnds beslut, hvilket sistnämnda uttryck troligen afser samma som utslag i första mom. Men jag vill icke uppehålla mig härvid.

Hvad det sakliga innehållet beträffar, kvarstå emellertid väsentligen de anmärkningar, som jag framställde vid sakens första behandling, såsom fullt berättigade, liksom också mycket af hvad här i dag anförts mot förslaget har sin goda grund. Såsom här också anförts, måste det i synnerhet betraktas såsom en orättvisa, och därtill en godtycklig sådan, att priset såväl för jord som för byggnader bestämmes efter förhållandena år 1914, ehuru priset vid den tid, då inlösen sker, kan vara tre gånger högre än då. Också den bestämningen, att staten för sin fordran har förmånsrätt framför jordägaren kvarstår i förslaget. Det är därför långt ifrån, att detta förslag vore tillfredsställande, och jag kan i hufvudsak förena mig om hvad därom yttrats af herrar Lagerlöf och Schybergson. Emellertid vill jag icke i sakens nuvarande skede yrka på någon åtgärd i den riktning herr Hästbacka föreslog, utan skall nöja mig med att vid specialbehandlingen understöda de förslag till ändringar, som möjligen göras och finnas påkallade.

Jag är därför beredd att godkänna lagförslaget och förmås härtill ytterligare af tvänne omständigheter. Den ena är den, att det är motbjudande för den, hvilken på sätt och vis är part i saken, att sätta sig mot bestämmelser, hvilka han anser vara orättvisa för den samhällsgrupp han tillhör, om nämligen andra anse dem kunna godkännas, och vidare därför, att jag icke tilltror denna kammare att vid en följande landtdag få till stånd ett bättre lagförslag, äfven om proposition till ett sådant bättre förslag skulle föreligga från regeringens sida. Erfarenheten visar, att rättsprinciper i denna kammare i allmänhet icke tillerkännes stor betydelse och att förmågan att lagstifta här icke heller är stor.

Ed. E s t l a n d e r: Grundprincipen i detta lagförslag är det tvång, hvarmedels jordägaren skulle förpliktas afstå sin jord. För min del kan jag icke godkänna denna princip, utan anser, att frivillighetens väg borde anlitas, och att denna väg jämväl under nuvarande förhållanden stode öppen. Vid sådant förhållande vill jag icke ingå i någon detaljgranskning af lagförslaget, sådant det nu föreligger i stora utskottets formulering. I öfverensstämmelse med min uppfattning vore det mest konsekvent att yrka på återremiss af lagförslaget till agrarutskottet i och för dess omarbetande i den rikt-

ning jag här antydt. Ett sådant förslag vore emellertid i kammaren lönlöst, och vill jag därför icke heller framställa detsamma. Jag förbehåller mig i tredje läsningen eventuellt göra de yrkanden, som föranledas af min afvikande principiella ställning.

Ed. Rantasalo: Korjaan erään ed. Häkkisen lausunnon johtopäätelmän. Hän näet vetosi joka asiassa asiantuntijana esiintyvän ed. Wuorimaan täällä esittämään tilastoon siitä, miten monta Yläneen 322 punakaartilaisista on ollut tilallisia tai heidän poikiaan. Tilasto paremmin ed. Wuorimaan käyttämässä tarkoituksessa kuin tässäkään ei puhu mitään. Ne monet sadat torpparit, joista on pientilallisia tehty, ovat kaikki olleet sosialisteja, mutta samassa määrässä kuin asuttaminen on tapahtunut, on sosialistiaines vähentynyt. Pätevä tilasto, mikä tässä on puhuva, on vaalitilastot useammalta vuodelta, esimerkiksi Yläneen Uudenkartanon vaalialueelta, jossa suuremmassa määrässä näitä pientiloja on. Tämä tilasto todistaa päinvastoin, kuin mitä ed. Häkkinen on esittänyt. Sitä paitsi miltei kaikki ne pientilalliset, joita on yli 100, jotka Yläneellä ovat punaisiksi merkityt, ovat entisten torpparien poikia ja useatkin poissa kotoaan. Entisillä torpparialueilla Yläneellä on hyvinvoipia pientiloja. Jos kuitenkin ed. Häkkinen ja Wuorimaa haluavat varmuutta siitä, että asiat ovat näin, voivat he saada asiasta vakuutuksen valtion asutustarkastajalta. Se seikka taas, että kaksi varakasta suurempaa tilallista Yläneen kirkonkylästä on ollut punaisessa liikkeessä mukana, ei sovellu esimerkiksi ei edes ed. Häkkiselle paremmin kuin Wuorimaallekaan heidän käyttämässään tarkoituksessa.

Ed. Haataja: On luonnollista, että sellaisessa kysymyksessä, joka meillä nyt on esillä, ollaan tällaisessa seurassa hyvinkin eri mieltä. Sikäli kuin olen huomannut, niin aina, missä vain tällaisia reformeja on ollut kysymyksessä, ovat mielipiteet törmänneet äärimäisen kovasti vastakkain. Siellä on vuosikausia, vuosikymmeniäkin asiasta riidelty, oltu äärimäisen kiihkeitä, ja riidat itse asianomaisissa parlamenttien istunnoissa ovat olleet monin verroin kiihkeämpiä kuin mitä meillä tässä nyt on. Sillä minun nähdäkseni tässä ei ole meillä mistään kiihkosta ollut edes puhetta. On siis luonnollista, että meillä tässä erimielisyyksiä ilmenee. Kuitenkin minusta on ollut ilolla pantava merkille, että sellaisia ääniä, jotka vielä ehdottomasti vaatisivat pysymään asiassa yksinomaan vapaaehtoisuuden tiellä ja kokonaan kaikki pakkotoimenpiteet hylkäämään, on kuulunut vain muudan harva ja nekin vain äärimäisestä oikeistosta. Siis minusta näyttää voitavan katsoa, että eduskunta, muutamia aivan harvoja lukuunottamatta, on sillä kannalla, että tämä kysymys on todellakin nyt pakkolainsäädännön kautta järjestettävä ja että mitään muuta mahdollisuutta tämän asian hoitamiseen ei ole, ja että tämä asia on ehdottomasti nyt hoidettava. Niille, jotka tässä ovat edelleen puhuneet vapaaehtoisuuden tiestä ja omistusoikeuden pyhyydestä ynnä sellaisista seikoista, minä katson tarpeelliseksi huomauttaa, että sikäli kuin on tullut julkisuuteen erinäisten suurmaanomistajapiirien ajatuksia, niin vapaaehtoisuuden tiellä ei tässä asiassa päästä mihinkään. Täällä on sanottu, että maaperä olisi siihen nyt otollinen ja että se kyllä riittäisi asiaa auttamaan. Niin kyllä, jos maanomistajapiirit yleensä olisivat halukkaat pysyttämään torpparit viljelmillänsä ja myymään ne kohtuullisesta hinnasta ja sellaisesta hinnasta, että vuokramiesten kannattaa niihin ostamiaan viljelmiä hoitaa, vuokramiesten omiksi. Mutta kun me asetamme kysymyksen, onko asianlaita tällainen, niin emme voi saada asiaan muuta kuin kieltävän vastauksen. Minulla on tässä edessäni eräs maanviljelijäpiirien taholta asetetun komitean mietintö, jossa sanotaan kuinka maanomistajain kuulee avonaisesti vakuuttavan, että he eivät vuokra-ajan kuluttua tule uudistamaan nyt voimassaolevia vuokravälipuheita eivätkä myöskään tekemään uusia torpparien ja mäkitupa-alueiden vuokrausta koskevia sopimuksia. Se on heidän taholtansa annettu oma todistus ja siitä meidän on pidettävä kiinni. Ja siitä, että he taas olisivat halukkaat kohtuullisestakaan hinnasta myymään näitä alueita vuokramiehille, siitä minun nähdäkseni ei ole minkäänlaisia takeita, vaan päinvastoin on viittauksia kokonaan toiseen suuntaan. Meidän on huomattava, että esim. sotaajan aikaiset hinnat eivät ole sellaisia, jotka olisivat kohtuullisia ja joihin ostettua maata todellakin pienviljelijä voisi tarkoituksenmukaisesti viljellä. Ja onhan nyt nimenomaan täälläkin sanottu, että se on se hinta, joka pitää maasta saada. Ei ole mahdollista ratkaista tätä kysymystä näiden hintojen perusteella. Ja sitten muutenkin vuokra-alueiden myyminen siinä määrässä, kuin tässä on kysymyksessä, ei voi tapahtua vapaaehtoisuuden tietä. Sillä mei-

dän on huomattava, että tässä on kysymys noin 50 à 60,000 torpasta. Niiden järjestäminen, asian finanssieeraus j.n.e. on tehtävä, joka ei kulje ilman muuta. Se ei kulje ilman, että sitä valtion taholta organiseerataan ja järjestetään yksityiskohtaisesti.

Mitä tulee puheeseen omistusoikeuden loukkaamisesta j.n.e., niin minä pyydän huomauttaa, että näitä tällaisia aivan samoissa sanoissa kulkevia lausuntoja on aikanaan annettu kaikista niistä agraarireformeista, joita eri maissa on tehty. Minulla eritoten kiintyi huomioni ed. Hästbackan lausuntoon, jossa hän leimasi tämän reformin liikuttavaksi mielivallaksi yksityisten omistusoikeutta vastaan. Minä pyydän tämän johdosta mainita, että jos ed. Hästbacka tutkii Preussin vuosien 1848—49 valtiopäiväin ensimäisen kamarin pikakirjoitusmuistiinpanoja sivuilta 2,468—2,469, niin hän sieltä löytää erään puhujan, edustaja von Zanderin lausunnon silloisesta Preussin agraarireformia koskevasta asiasta, jossa tämä edustaja lausui äänestävänsä lakiehdotusta vastaan, „koska laki loukkasi omistusoikeutta ja lakiin perustuvaa oikeutta saada suojatuksi voimassaolevat oikeudet", ja teki sen vielä niin törkeästi, että lain prinsiipin voi pukea sanoihin: Hädässä, jossa me nyt olemme, käy väkivalta oikeuden edellä. Siis jotakuinkin samoja sanoja, mitä ed. Hästbacka käytti. Ja samoissa pikakirjoitusmuistiinpanoissa sivulla 2,480 eräs toinen puhuja von Gerlach sanoi oltavan „vallankumouksellisen todistelman pohjalla, jossa raaka väkivalta sellaisenaan ratkaisee". Ne ovat siis aivan samanlaisia lausuntoja, kuin ed. Hästbacka antoi. Mutta reformi katsottiin välttämättömäksi. Siihen täytyi olojen pakosta ryhtyä, sillä olot olivat kehittyneet siihen, että sikäläinen yhteiskunta ei päässyt eteenkäsin ilman tuollaista reformia. Ja myöhempi olotila ja myöhempi historia on todistanut, että se oli välttämätön.

Minulla oli viimeksi tänä aamuna luonani eräs korkeampi saksalainen upseeri, joka, kun tuli puhe näistä asioista, nimenomaan sanoi, että Preussi ja Saksa ei olisi voinut tehdä kaikkea sitä, mitä se nyt on tehnyt, jollei näitä kysymyksiä olisi aikoinaan järjestetty. Eikä se olisi voinut suorittaa sitä suoritusta mitä se on tehnyt, jollei juuri viimeistenkin vuosikymmenien aikana sen jälkeen, kun suuri agraarireformi oli aikaansaatu, olisi tehty niin äärettömän paljon työtä ja uhrattu varoja juuri pienviljelijäin, talonpoikaisluokan luomiseen ja näiden agraarikysymysten hoitamiseen. Nyt, kun meillä on elämä ohjattava uusille urille, niin meidän on tämä muistettava, ja ne puheet, mitä täällä puhutaan tällaisista omistusoikeuden loukkaamisista, eivät saa olla esteenä sille, mitä meidän on tässä asiassa tehtävä.

Muuten on luonnollista, että lakiehdotuksen yksityiskohdista ovat hyvinkin eri mieltä ne, jotka lakiehdotusta periaatteessa ajavat siihen tapaan ja siihen suuntaan, kuin tässä nyt on kysymys. Tässä on jo tässä istunnossa tuotu tällaisia erimielisyyksiä esiin. Erityisesti on puhuttu siitä, että tätä lakiehdotusta ei saa ulottaa niin laajalle, kuin se on tarkoitettu, eikä mäkitupa-alueiden vuokrasuhteisiin. Niinkuin olen aikaisemmin toisessa yhteydessä lausunut, niin minäkin myönnän, että kysymys siitä, onko mäkitupa-alueet tähän lakiin otettava mukaan vai ei, on sellainen, josta syystä voi olla eri mieltä. Kuitenkin minä tahdon kiinnittää huomiota siihen, että niiden piirissä, jotka tämänsuuntaista uudistusta ajavat, ei olla eri mieliä siitä, vaatiiko mäkitupa-alueidenkin aseman järjestely lainsäädäntötoimenpiteitä vai ei. Päinvastoin ollaan selvillä siitä, että myöskin mäkitupa-alueiden järjestely vaatii erityistä lainsäädäntöä. Minä pyydän huomauttaa, että valtion maanvuokrakomitea, vaikka se ulottikin ehdotuksensa ainoastaan torppiin, ei suinkaan asettunut asiassa sille kannalle, että mäkitupa-alueisiin nähden ei mitään toimenpiteitä tarvittaisi, vaikka se silloisiin oloihin ja asian erikoislaatuun katsoen katsoi, että nämä toimenpiteet olisi järjestettävä erityisellä lainsäädännöllä. Samaten hallituksen esityksessä ollaan samalla kannalla. Ja samalla kannalla olin minäkin puolestani silloin, kun nämä valtiopäivät alkoivat viime vuoden lopulla. Kuitenkin olen tullut asiassa myöhemmin toiseen tulokseen, nim. siihen, että mäkitupa-alueet voidaan ottaa tässä lakiehdotuksessa mukaan ja että niiden tähän lainsäädäntöön mukaanottaminen on onnellisempaa kuin niiden nyt tästä yhteydestä poisjättäminen. Tämä on edullisempaa sekä käytännölliseltä että lakiteknilliseltä kannalta. Se lainsäädäntö, joka tultaisiin mäkitupa-alueista laatimaan, tulisi varmasti kulkemaan suurimmalta osaltaan samalla pohjalla, kuin se lainsäädäntö, joka tässä on kysymyksessä, niin että eroavaisuudet tulisivat olemaan aivan pienet. Mutta sitäpaitsi uudistusten käytännössä perilleajaminen on monessa kohden tuntuvasti helpompi, jos on samalla aikaa olemassa lainsäädäntö molemmista, niin että esim. sellaiset suurten kartanoiden vuokra-alueet, joilla järjestelyjä tulee, voidaan kokonaisuudessaan kaikki samassa yhteydessä panna järjes-

telyn alaisiksi, ilman että täytyy jättää toisia vuokra-alueita järjestelyn ulkopuolelle ja sanoa että jätetään nuo odottamaan sitä, kunnes eduskunta niistä saa toisen lainsäädännön aikaan, joka tosin tulee sekin olemaan pääasiallisesti samanlainen kuin tämä, mutta kun sitä ei vielä ole, niin me emme voi vielä näihin vuokra-alueisiin kajota. Minä olen vakuutettu, että jos me tuolla tavalla jättäisimme asian tuollaisen vastaisen lainsäädännön varaan, niin se tulisi tuottamaan huomattavia käytännöllisiä vaikeuksia. Mutta lisäksi on mäkitupa-alueisiin nähden huomattava, että niitten järjestäminen on monessa suhteessa tärkeä saada nyt välittömästi aloitetuksi aivan pian, ei siinä mielessä, josta ed. Schybergson täällä mainitsi, että niiden vuokramiehet mahdollisesti siten saadaan erinomaisen tyytyväisiksi tai että olisi edes tarkoitus saada ne erinomaisen tyytyväisiksi ja saada sosialistinen oppi niistä tämän parannuksen kautta pois j.n.e., sillä minä voin suoraan sanoa, että en minä usko, että sellainen oppi, jota on vuosikymmenien kuluessa sillä tavalla istutettu, kuin meillä on tehty, tällaisten toimenpiteiden kautta vielä ilman muuta lähtee. Sen lähdettäminen niistä vaatii pitempiaikaista työtä, jossa tämä niitten maanomistajaluokkaan saattaminen on yhtenä tärkeänä tekijänä. Mutta sen sijaan minä olen vakuutettu siitä, että näitten mäkitupalaisten asema sekä taloudellisesti että yhteiskunnallisesti melkoisesti tulee paranemaan, jos ne pääsevät alueittensa omistajiksi. Suurimmalla osalla mäkitupalaisia on joukko viljeltyä maata, toisilla hiukan pienempi, toisilla melkoisen suurikin osa, ja sen parantaminen, siihen työn uhraaminen, omalla pohjalla olevien rakennusten hoitaminen ynnä kaikki sellainen, se pakoittaa ja vie nämä ihmiset työhön, voimakkaaseen ja tarmokkaaseen työhön asemansa parantamiseksi, ja se työ luo todellisia taloudellisia arvoja, sellaisia, joitten luomista meidän maassamme totta tosiaan tarvitaan. Se on tuohon, kun minä uskon mäkitupa-alueitten lunastamisella päästävän, ja se on minun mielestäni niitä tärkeimpiä tekijöitä, joita meidän on otettava tässä asiassa huomioon.

Sitten minä huomautan eräästä seikasta. Jos mäkitupa-alueet jätettäisiin tämän lain ulkopuolelle, niin meidän pitäisi raja torppien ja mäkitupa-alueiden välillä olojen pakosta määrätä vielä alhaisemmaksi, kuin miksi se nyt on ehdotettu. Ja meillä tulisi alueita, jotka ovat pääosaltaan asuntoalueita, mutta joihin kuuluu lähes 2 hehtaaria viljeltyä maata, käsiteltäviksi samalla tavalla kuin torpat, vaikka niitten luonne on huomattavasti toisenlainen ja vaatii samansuuntaista käsittelyä, kuin mäkitupa-alueitten osalle tämän lain mukaan tulee. Tämä seikka on minusta myös erittäin tärkeä ja sellainen, jota ei saa sivuuttaa ja joka hyvin tärkeänä painaa sen puolesta, että mäkitupa-alueet ovat otettavat tässä laissa huomioon.

Sitten, kuten odottaa sopii, on tässä puhuttu hyvin paljon siitä hinnasta, johon maatalousvaliokunta ja suuri valiokunta ovat ehdottaneet vuokra-alueet lunastettaviksi. Kun puolestani olen asettunut näitten valiokuntien ehdotusten kannalle, ovat minulle olleet määräävinä seuraavat syyt. Ensinnäkin, kuten jo olen maininnut, itse reformin onnistumisen kannalta on välttämätöntä, että vuokramiehet saavat vuokra-alueensa sellaisesta hinnasta, että siihen hintaan ostettua maata yleensä kannattaa viljellä. Jokainen tietää, että nykyiset sota-ajan hinnat eivät ole sellaisia. Ne ovat niin korkeita, että tilattoman, joka on työllänsä rahansa ansainnut, ei kannata maata sellaisiin hintoihin viljelläkseen ostaa. Tähän tulee lisäksi se, että jos hän ostaa maan nykyisiin hintoihin, niin hän myöhemmin joutuu kalliilla rahalla maksamaan nykyään huokeassa rahassa arvosteltuja hintoja, nimittäin hän joutuu siihen suorittaessaan kuoletusmaksuja, sitä mukaa kuin rahan arvo nousee. Täten siis maa tulisi hänelle kaksinverroin kalliiksi ja tällaisen hinnan määrääminen vuokramiehen suoritettavaksi tekisi yksinkertaisesti reformin täytäntöönpanon kokonaan mahdottomaksi. Lisäksi on mielestäni tässä asiassa otettava huomioon, että maassamme on viime vuosien kuluessa levinnyt voimakas mielipide siihen suuntaan, että myöskin vuokramiehellä on vuokra-alueeseen erinäisiä oikeuksia, joihin vuokra-alueitten pitkäaikainen hallinta hänet oikeuttaa. Siten on voimakkaasti porvarillisissakin piireissä puhuttu siitä kuinka vuokramiehellä on oikeus vuokra-alueilla tehtyihin parannuksiin ja maan arvon ansiottomaan nousuun. Tästä on kirjotettu lentokirjasia ja yksin tiedemiehen auktoriteetilla on käyty tätä ajatussuuntaa ajamaan. Sanomalehdet ovat kirjoittaneet siihen suuntaan ja puoluekokoukset ovat yksi toisensa perästä tehneet siitä päätöksiä. Omasta puolestani minä en ole voinut tätä mielipidettä sellaisenaan omistaa, koska mielestäni on selvää, että vuokramiehellä ei ole noihin etuihin mitään välitöntä oikeutta. Mutta toiselta puolelta minä en voi kieltää, että kohtuussyyt vaativat lainsäätäjää ja yhteiskuntaa lukemaan

tuollaiset edut vuokramiehen hyväksi. Ei voi nimittäin kieltää sitä, että meidän yhteiskuntamme on menetellyt erinomaisen huonosti, kun se ei ole aikanaan pitänyt huolta siitä, että sellainen kokonainen yhteiskuntaluokka, jollainen torppariluokka on, saisi työnsä arvon kokonaan omakseen sekä sen maan arvon ansiottoman nousun, joka hänen hallitsemansa alueen osaksi on tullut. Kun minä katson sen kohtuulliseksi. on luonnollista että nyt, kun tämä reformi on kysymyksessä, minä vaadin tuon reformin toimeenpanemista niin, että tuo kohtuusvaatimus tulee täytetyksi. Ja niille taasen, jotka ovat asettuneet niiden puolueiden ja puoluekokousten taakse, jotka ovat lentokirjasissa ja sanomalehdissä puhuneet torpparien oikeuksista noihin etuihin, niille piireille on sitten tullut asetetuksi sellainen vekseli, jonka lunastaminen nyt on kysymyksessä. Se teoria on opetettu, sitä teoriaa on nyt noudatettava.

Tässä hintakysymyksessä pitää siis päästä siihen, että maanarvon nousu tai osa siitä pitemmältä ajalta luetaan vuokramiehen hyväksi. Toiset ovat lausuneet, että se on luettava koko hänen hallinta-ajaltaan, toiset, että se on luettava hänen edeltäjiensäkin hallintakaudelta j. n. e. Kuitenkin on asianlaita niin, että kun tällaista reformia täytäntöön pannaan, niin pitemmän ajan kuluessa tapahtuneen maan arvon ansiottoman nousun laskeminen on käytännöllisesti mahdoton. Jos tässä tahdotaan johonkin päästä, niin sellaisten määräysten antaminen, joilla tuollaiseen tulokseen tullaan, on minun nähdäkseni viepä mahdottomuuteen. Ja sota-ajan alkamisen jälkeen aiheutuneet hintasuhteiden ja raha-arvon muutokset ovat tämänsuuntaiset määräykset tehneet vielä mahdottomammiksi, kuin mitä ne ilman sotaa olisivat olleet. Näistä vaikeuksista on valiokunta katsonut parhaiten päästävän siten, että, sen sijaan, että maan arvon noususta pitemmän ajan kuluessa puolet luettaisiin vuokramiehen hyväksi, luetaan hänen hyväkseen koko maan arvon nousu sota-ajan jälkeen aiheutuneelta ajalta. Tosin täten tulokset eivät ole tarkoin samat, kuin mitä olisivat, jos meneteltäisiin toisin. Mutta sellaisessa reformissa, mikä nyt on kysymyksessä, ei voi yksityiskohtia aina saada pikkuseikkoja myöten tarkoiksi, vaan reformi täytyy suurin piirtein ratkaista.

Mitä sitten tulee maanomistajan asemaan tässä hintakysymyksessä, niin minä katson tarpeelliseksi ensinnäkin kiinnittää huomiota siihen, että hän saa tästä alueesta, jota hän voisi vain viljelystarkoituksiin käyttää, hinnan, joka, jollei se nyt ole aivan samanlainen, niin se kuitenkin on osapuilleen sellainen, joka alusta viljelystarkoituksiin käytettynä normaalioloissa saavutettaisiin. Hinta on tosin laskettu nykyajan halvassa rahassa. Mutta nykyajan halpa rahan arvo johtuu aivan poikkeuksellisista oloista ja tulee nousemaan sen mukaan kuin säännöllisiin oloihin palataan. Sitä mukaa siis myös nykyisten hintojen mukaan laskettu lunastushinta edustaa suurempaa ja suurempaa arvoa vuokranantajalle ja tämä arvo lähenee sitä arvoa, mikä vuokra-alueella todella on silloin, kun normaaliolot tulevat. Lunastuksen toimeenpaneminen nykyisen sota-ajan hintoihin muodostuisi kyllä luonnollisesti vuokranantajalle erinomaisen hyväksi ja vuokramiehelle erinomaisen huonoksi afääriksi. Mutta minun nähdäkseni se veisi vuokranantajan vallan kohtuuttomaan voittoon ja vuokramiehen kohtuuttomaan häviöön. Meidän on huomattava, että se hinta, jonka vuokranantaja nyt saa tämän ehdotuksen mukaan, tulee jonkun ajan kuluttua, kun rahan arvo alenee, ainakin olemaan lähellä sitä arvoa, mikä alueella todella viljelysolojen perusteella silloisten olosuhteitten mukaan on. Jos me nyt määräämme sota-ajan erikoishinnat, niin maanomistajalla tulee olemaan tuntuvasti suurempi arvo jonkun ajan kuluttua hallussaan, kuin mitä vuokra-alue silloin vastaa, ja siihen minun nähdäkseni me emme saa mennä. Meidän on lisäksi huomattava, että maiden hinnat jo ennen sotaa olivat maiden suuren kysynnän ynnä erinäisten muiden syiden johdosta nousseet niin korkeiksi, että silloinkin jo katsottiin, ettei niihin hintoihin kannata maata viljeltäväkseen ostaa. Tämä seikka minun nähdäkseni oikeuttaa katsomaan todennäköiseksi, että hintojen täytyy olojen pakosta palautua jotenkin lähelle hintoja ennen sotaa, niin pian kuin tästä normaalioloihin päästään.

Jos nyt annettaisiin maanomistajille noita sodanaikuisia hintoja vastaava etu, tietäisi se, että hänelle lainsäädäntötietä ja valtion välityksellä valmistettaisiin erinomainen afääri, ja siinä minä puolestani en tahtoisi olla mukana. Minä arvaan, että monet sanovat sitä, että maanomistajalla olisi vapaassa kaupassa tilaisuus kuitenkin joka tapauksessa saada nämä sota-ajan hinnat. Aivan niin, niin kauvan kun on yksi tai kaksi vuokra-aluetta siellä täällä myytävänä, mutta niin pian kuin tulee 150,000 vuokra-aluetta myytäväksi yhdellä kertaa ja olosuhteet tulevat sellaisiksi, että maanomistajat joutuisivat vapaassa kaupassa nämä

150,000 vuokra-aluetta tarjoamaan vuokramiehille, on olotila varmasti toinen. Se on juuri maanomistajien maamonopooli, joka on koroittanut maiden hinnat siihen, mitä ne nykyään ovat, ja pitää niitä korkealla. Tällä lainsäädännöllä on juuri tarkoitus tässä kohden murtaa tämä monopooli ja saada omistusoikeuden siirto näihin viljelmiin aikaan, saada ne siirretyiksi viljelmiensä haltijoille. Ja minä luulen, että ne hinnat eivät tulisi paljoa poikkeamaan siitä, mihin tullaan nyt maatalousvaliokunnan ehdotuksien perusteella, jos tällaisia suurempia alueita tulisi yht'aikaa kaupaksi ja jos siinä todella olisivat puhtaat maataloudelliset arvot määräävinä. Sitten minä tahtoisin vielä lisäksi kiinnittää huomiota siihen, että sota-ajan erikoishinta ei suinkaan ole mitenkään maanomistajien oman ansion tuotetta. Suuri osa siitä johtuu rahan arvon alenemisesta ja toinen osa puhtaasta maan arvon ansiottomasta noususta, joka on yhteiskunnan ja olosuhteiden aikaansaama.

Lisäksi minä tahdon kiinnittää huomiota siihen, että ne edut, joita maanomistajaluokka nyt on saanut tienteko- ja kyytilainsäädännön kautta, sen kautta, että ne otetaan valtion haltuun, nousevat tuntuvasti raha-arvoltaan suuremmiksi kuin se, mikä maanomistajien voidaan katsoa menettävän tämän maan arvon määräämisen kautta sillä tavalla, kuin valiokunta on ehdottanut. Tienteko- ja kyytilaitoksen ottaminen valtion haltuun tietää noin 300—400 miljoonan markan raha-arvon tulemista maanomistajaluokan hyväksi, kun taas tässä vuokra-asiassa, jos valiokunnan ehdotus menee läpi, tulee maatalousvaliokunnan ehdotusten mukaan ainoastaan noin 100—150 miljoonaa luetuksi vuokramiesten hyväksi, ja sekin arvo sillä edellytyksellä, että kaikkien vuokra-alueiden lunastaminen tapahtuisi verrattain pian, jota ei voi, niinkuin täällä on mainittu, ajatella mahdolliseksi, vaan tulee suuren joukon vuokra-alueita lunastaminen lykkääntymään, ehkä joidenkuiden hyvinkin kaukaiseen tulevaisuuteen.

Sitten minä katsoisin tarpeelliseksi tähän hintasuhteeseen nähden huomauttaa siitä, ettei se reformi, joka tässä on kysymyksessä, ole suinkaan, sikäli kuin minä sitä käsitän, reformi ainoastaan vuokramiesten ja yhteiskunnan hyväksi, vaan kyllä se on reformi myöskin maanomistajaluokan hyväksi. Meidän maanomistajaluokkamme ei voi menestyksellisesti elää ja toimia, jollei tämänsuuntaista reformia saada aikaan. Se on sille välttämättömän tarpeellinen, sen täytyy saada jokin tie, jolla se pääsee torppariluokasta ja pääsee sillä tavalla, että torpparit pysyvät viljelmien omistajina. Kun asiaa laajoin piirtein katsoo, ei mihinkään muuhun tulokseen voi asiassa tulla, ja tämän tien löytäminen ja aikaansaaminen on sellainen etu, jonka hyväksi maanomistajien kannattaa jotakin uhrata. Se uhraus, mikä heillä tämän kautta on, ei ole minun nähdäkseni niin suuri, että sitä kannattaisi maanomistajaluokan taholta pelätä. Ja sikäli kuin olen huomannut, sitä ei niiden taholta pelätäkään, vaan joillakin toisilla tahoilla.

Tulen siis tähän hintakysymykseen nähden siihen, että maanomistajat eivät voi kohtuuden mukaan vaatia suurempia hintoja näistä vuokra-alueista, kuin mitä maalla normaaliaikana maataloustuotannon perusteella on, ja että mitkään keinotteluhinnat ja sodanajan erikoishinnat eivät voi tässä tulla kysymykseen. Tulen niin ollen hintasuhteisiin vuonna 1914.

Täällä on ed. Häkkinen esiintuonut laskelmia siitä, että tämän hintasuhteen noudattaminen vie mahdottomuuksiin, vieläpä siihen, että vuokranantaja voi tulla jotakin vuokramiehelle maksamaankin. Hän itse sanoi, että hänen laskelmansa oli karikeerattuja ja siltä kannalta minä hänen esityksensä otankin. Jos hän vakavasti ryhtyy ajattelemaan sitä, mitä nämä hintasuhteet tietävät ja mihin niissä tullaan, hän ei voi tulla niihin tuloksiin, jotka hän täällä mainitsi. Hänen laskelmansa olisivat oikeat ainoastaan sillä edellytyksellä, että maalla ja rakennuksilla ei olisi ollut ennen sotaa mitään arvoa. Mutta minä en luule, että ed. Häkkinenkään sitä voi väittää. Päinvastoin minä luulen, että hänen täytyy myöntää, että yleensä niissä piireissä, joissa maata on ostettu ennen sotaa ja joissa maakysymyksiä on harkittu, on oltu valmiita myöntämään, että hinnat ennen sotaa olivat jo niin korkeat, keinottelun ynnä erinäisten muiden seikkain johdosta, että niihin hintoihin ostettua maata ei useinkaan kannattanut viljellä. Jos hän tämän myöntää, niin silloin hänen väitteensä käyvät aiheettomiksi, sillä maanomistajalle turvataan koko se arvo, mikä kaikella omaisuudella oli ennen sotaa, vieläpä turvataan metsästä täysi arvo.

Täällä muuten sekä ed. Häkkinen että ed. Lagerlöf ja erinäiset muutkin edustajat ovat suositelleet sitä hintaehdotusta, jonka ed. Lagerlöf on laatinut. Minä en oikein ymmärrä, kuinka nämä henkilöt, jotka moittivat valiokunnan ehdotusta siinä, että se ei anna tar-

peeksi hintaa, voivat sitten katsoa, että tämä toinen ehdotus sen antaa. Minun nähdäkseni täytyy tähän toiseen ehdotukseen nähden ottaa huomioon, että se ei anna mitään tarkkaa perustetta siihen, miten hinta on laskettava, eikä sano, mitä maanomistaja saapi ja mitä vuokramiehen on siitä suoritettava. Se antaa tilaisuuden arviomiehille harkita vapaasti, miten otetaan huomioon se aika, jonka vuokramies on aluettaan hallinnut, miten otetaan huomioon vuokramiehen tekemät parannukset sekä „muut vuokraajan oikeutta vahvistavat asianhaarat", niinkuin ed. Lagerlöf pykäläehdotuksessaan sanoo. On luonnollista, että tällainen harkinta, josta laissa ei sanota mitään, sanotaan vain, että ne on otettava huomioon, että tällainen harkinta vie siihen, että yksi harkitsee asian yhdellä tapaa ja toinen toisella tapaa. Joka on viime vuosien aikana seurannut julkista keskustelua tässä vuokrakysymyksessä ja niitä ehdotuksia ja ajatuksia, mitä niissä on erityisesti hintaan nähden esilletuotu, se ei voi olla huomaamatta kuinka erilainen käsitys siitä on, mikä on kohtuullista puolin ja toisin, ja miten nämä parannukset ja vuokra-aika ja muut vuokramiehen oikeutta vahvistavat asianhaarat, kuinka erilaisilla tavoilla ne on otettava huomioon. Niinkuin sanottu, toinen lukee kaiken maanarvon ansiottomasta noususta tulevan arvonnousun vuokramiehen hyväksi, toinen lukee sen vuokranantajan hyväksi j. n. e. Jos me täällä laatisimme sellaisen pykälän, joka jättäisi kaikki nämä hintasuhteet tuollaisten vapaitten harkintain varaan, niin me laittaisimme sellaisen sekamelskan, että siitä olisi mahdoton mihinkään päästä. Meillä täytyy olla laissa tarkat määräykset siitä, miten hinta arvioidaan, kuinka paljon siitä on maksettava ja siis minkä vuokranantaja saapi, minkä vuokranantaja maksaa. Se täytyy olla asianosaisille itselleen selvillä ja se täytyy olla myös lainsäätäjälle selvillä. Siihen on valiokunnan ehdotuksessa pyritty ja sen se vakavasti määrää. Itse arvio sellaisenaan on arviomiesten vapaan harkinnan varassa, mutta peruste siihen on selvä ja varma.

Täällä ed. Lagerlöf valitti sitä, että häntä ei tahdottu kuulla vuonna 1909 ja että häntä ei nähtävästi tahdota kuulla nytkään. Asianlaita on nyt sillä lailla, että kiittämättömyys on maailman palkka, ja minusta näyttää siltä, että niin käy siihenkin työhön nähden, jonka ed. Lagerlöf on tässä asiassa tehnyt. Mutta minulle antaa syytä kiinnittää erikoisesti huomiota tähän puoleen ed. Lagerlöfin lausunnossa se, että asiain tila oli vuonna 1909 sama kuin nyt, nimittäin, että ed. Lagerlöfillä oli silloinkin omia ajatuksia ja suunnitelmia, jotka eivät ollenkaan käyneet yhteen eduskunnan enemmistön suunnitelmien kanssa sillä hetkellä. Niin on asianlaita nytkin nykyhetkellä. Ed. Lagerlöfillä on ajatuksia, jotka koskevat maareformia ja joissa hän on kokonaan toisella kannalla, kuin eduskunnan enemmistö. Sikäli kuin minä olen voinut huomata ja sikäli kuin minä tunnen, niin hänen ajatuksensa nykyhetkellä katsotaan mahdottomiksi ja asiaan sopimattomiksi. Kuitenkin minä tahdon kiinnittää huomiota siihen, että vuonna 1909, kun ed. Lagerlöf lausui että hänen mielestään jo silloin tuli ottaa huomioon torpparien saaminen maanomistajiksi, niin ei se ajatus, jonka hän sitten esille toi, suinkaan ollut outo silloiselle lainsäätäjälle. Päinvastoin vuoden 1908 valtiopäiväin pöytäkirjat nimenomaan osoittavat, että silloin lainsäätäjäin keskuudessa kyllä oli tuo asia tunnettua ja siellä katsottiin, että sellainen toimenpide on todellakin välttämätön, mutta että sillä hetkellä siihen ei voitu päästä, vaan että sillä hetkellä oli laadittava silloinen vuokralaki ja sitten vähitellen päästävä siihen, että torpparit saadaan maittensa omistajiksi. Pian sen jälkeen lähdettiin lainsäädäntöä siinä kohden valmistamaan, ja nyt meillä on kysymyksessä sellaisen lainsäädännön aikaansaaminen, jonka ed. Lagerlöf silloin katsoi tarpeelliseksi. Nyt taas tässä asiassa ed. Lagerlöf katsoo, että meidän pitäisi poistaa me manttaalit ja osaluvut lunastettavilta tiloilta. Myöskin siitä ollaan selvillä, että siihen on päästävä, mutta katsotaan, että se ei voi tapahtua nyt tällä hetkellä ja tämän reformin yhteydessä, vaan että se on kokonaan eri kysymys, joka on hoidettava myöhemmin erikseen. Siis on aivan sama suhde ed. Lagerlöfin erikoisten ajatusten kanssa vuonna 1909 ja nyt hänen ja eduskunnan enemmistön välillä.

Muuten täällä on puhuttu siitä, että menettely tässä asiassa tulee olemaan hidas ja monimutkainen. Minä olen valmis myöntämään, että menettely ei tule olemaan mikään aivan nopea, mutta mitään sen nopeampaa emme voi saada. Tämmöisten asiain täytyy kulkea vississä järjestyksessä. Menettely tässä kulkee samalla pohjalla, jolla maanvuokrakomitea aikoinansa ehdotti sen kulkemaan, ja ainakaan tähän saakka ei ole vielä esitetty mitään parempaa ja nopeampaa menettelyä. Niiden, jotka ovat valmiit moittimaan tätä menettelyä, tulee esittää joku parempi. Minä luulen, että ne, jotka tätä kysymystä ovat ajaneet, ovat erin-

omaisen valmiit sen paremman ottamaan, mutta sitä ei ole tähän päivään mennessä vielä tarjottu. Muuten mitä tulee siihen, että tämä tulee edistämään vapaaehtoisten sopimusten syntymistä vuokra-alueista, niin minä olen yhtä mieltä niiden kanssa, jotka ovat sen lausuneet, sillä minä uskon myöskin, että hyvin monet tulevat vapaaehtoisesti järjestämään vuokrasuhteet ja siis siitä pakollisesta järjestelystä, jonka tämä laki säätää, sillä tavalla päästään. Mutta minä nimenomaan väitän, että nämäkään eivät järjestäisi vapaaehtoisesti näitä vuokra-alueitansa, ellei tällaista pakkolainsäädäntöä olisi, ainakaan useimmat heistä. Ja se on siinä, kuin tämän lainsäädännön merkitys on. Se ei suinkaan tahdo kieltää eikä estää maanomistajia vaapaaehtoisesti järjestämästä suhteita, sehän on niillä avoinna edelleen, mutta siltä varalta, että maanomistajat eivät vapaaehtoiseen järjestelyyn suostu, vaan pyrkivät häätämään vuokramiehiä, siltä varalta tällainen lainsäädäntö on tarpeen.

Muuten, kun täällä on käyty suoranaisesti vastustamaankin tätä reformia, on sanottu, että lakiehdotus olisi lähetettävä takaisin valiokuntaan toiseen suuntaan muodostettavaksi, niin pyydän käsityksenäni lausua, että se ei tule asiaa auttamaan. Sillä valiokunta ei voi sitä toisenlaiseksi muodostaa ja täytyy tulla kokonaan toiset miehet, toinen eduskunta ja kaikki toisenlaiseksi, jos mieli sitä tietä tässä toisenlaiseen tulokseen päästä. Nykyisin ja nykyisissä oloissa siihen ei tulla, se ei siis ole omiaan asiaa auttamaan. Mutta tällaisten vaatimusten johdosta katson tarpeelliseksi mainita, että minä en ymmärrä, kuinka todellakaan ei vielä ole saatu sen verran kokemuksia meidän oloistamme ja niistä tarpeista, joita tässä on tyydytettävä, että tuollaisia vaatimuksia voidaan täällä vielä esille tuoda ja vaatia sitä, että tämä alote olisi kokonaan jätettävä nyt raukeamaan. Minä luulin ja toivoin punakaartilaiskapinan aikana, että nyt ainakin oli mielipiteiden kypsyys tullut sellaiseksi, että sellaista kysymystä, kuin maanvuokrakysymys on, ei yksikään ääni enää nouse eduskunnassa vastustamaan. Mutta minä olen nähnyt aivan päinvastaista. Muutamia on noussut ja se on, minun täytyy sanoa, tuottanut minulle sangen suurta pettymystä. Ja minä voin samalla mainita, että sikäli kuin minä käsitän, niin ainakin osaltaan nämä äänet ovat ilmaisseet aivan suurta tietämättömyyttä ja sokeutta asioista, lausunnot ovat olleet sitä laatua. Lausunto siitä, että täällä on pyrittävä yksinomaan vapaaehtoisuuden tietä asiata hoitamaan, maata yksinomaan nykyisen sota-ajan käypiin hintoihin luovutettava, maanomistusoikeuden pyhyydestä y. m. s., ne ovat sellaisia, että minä olisin toivonut, että niitä ei olisi tässä yhteydessä esille tuotu.

Niinkuin sanottu, eri kohdista luonnollisesti voidaan olla eri mieltä, mutta sikäli kuin olen huomannut ja havainnut, niin ainakaan mitään parempia ehdotuksia, kuin mikä tässä nyt on suuren valiokunnan mietintönä esillä, ei ole esille tuotu, ja niin kauvan kuin ei parempia esille tuoda, täytyy sillä tiellä pysyä. Hintasopimusten järjestäminen niin, että konjunktuurihinnat pantaisiin asiaa määräviksi, se on mahdottomuus. Se on jo käytännöllisesti mahdottomuus siitä syystä, että reformin jättäminen riippuvaksi siitä, milloin hintasuhteet ovat maanomistajalle ja milloin vuokramiehelle edullisemmat, veisi semmoiseen ristiriitaan näiden molempien asianosaisten kesken, että se olisi reformin aikaansaamiselle erinomaiseksi vahingoksi.

Ed. Hahl: Käsilläoleva mietintö hallituksen esityksen johdosta, joka koskee erinäisten vuokra-alueiden eroittamista itsenäisiksi tiloiksi, on sovittelun tulos ja siitä syystä ei luonnollisesti voi täydellisesti tyydyttää montaakaan niistä edustajista, jotka ovat kuitenkin sen mietinnön takana. Pyydän lyhyesti kosketella eräitä kohtia, joissa suhteissa minä olisin jossain määrin eriävällä kannalla, kuin mille tämä suuren valiokunnan mietintö asettuu.

Ensiksikin se seikka, että tässä on kysymyksessä suuri yhteiskunnallinen uudistus, mielestäni pitäisi vaikuttaa siihen suuntaan, että valtion tulisi suuremmalla osalla uhrata varojaan tähän toimenpiteeseen, kuin mitä tämän mietinnön mukaan tulee kysymykseen. Valtionvarojen käyttö mietinnön mukaan supistuu pääasiassa siihen, että valtio suorittaa varsinaisia toimitus-, eroittamiskustannuksia, ynnä muita sentapaisia, mutta se ei ota osaa suorastaan vuokra-alueiden lunastamiseen maanvuokraajain omiksi. Lunastuksen suorittaminen jää maanomistajan ja vuokramiehen väliseksi asiaksi. Ainoastaan siinä on valtio osallinen, että välittää tätä hinnansuoritusta omilla korkoakasvavilla obligatiooneilla.

Tästä johtuu, että osaltaan maanomistaja tulee kärsimään siitä, että se ei saa täyttä korvausta omistamastaan maa-alueesta. Minunkaan mielestäni ei maanomistajan tarvitsekaan saada siitä aivan päivänhintoja, mutta kukaties olisi ainakin jossain tapauksessa voinut toivoa, että maanomistaja tulisi saamaan hiukan paremman hinnan, kuin mihin tämä mietintö viittaa.

Mitä vuokramieheen tulee, niin tulee hän myöskin tästä kärsimään sillä tavalla, että hän tulee suorittamaan suhteellisesti sittenkin korkean hinnan tästä vuokra-alueestaan. Hän tulee maksamaan niistä obligatiooneista tai siitä lainasta, minkä hän valtiolta saa tämän alueen lunastamiseksi, jotenkin täyden koron, 5 prosenttia. Minä olen valiokunnassa ehdottanut sen alentamista puolella prosentilla, 4 ½:ksi, sillä perusteella, että se olisi silloin tullut enemmän yhdenmukaiseksi entisen käytännön kanssa. Tiedetään nimittäin, että valtio asutustoiminnassaan käytetystä rahasta vaatii vuokramieheltä ainoastaan 4 ½ prosentin korkoa ja monesta maanviljelystarkoitukseen myönnetystä lainasta vähemmänkin. Ei minun mielestäni ole mitään syytä nostaa tuota korkokantaa, niinkuin valiokunta on tehnyt, 5:een saakka. Sitä vastaan puhuu sekin seikka, että maatalous ylimalkaan on niin vähän tuottava elinkeino säännöllisissä oloissa, että harvoissa tapauksissa se tuottaa 5 prosenttia siihen sijoitetulle pääomalle. Tämän vuokra-alueiden eroittamisen kautta tulee useassa tapauksessa entinen vuokramies kärsimään myöskin siinä suhteessa, ettei se tule saamaan omakseen tämän lain perusteella kaikkea sitä, mitä se entisen vuokrasopimuksen perusteella on nauttinut. Osa viljellystäkin maasta, ainakin suuremmissa torpissa, tulee jäämään tämän toimenpiteen ulkopuolelle. Mäkitupa-alueisiin nähden voi myöskin osa hänen entisistä oikeuksistaan tulla supistetuksi. Ne ovat sellaisia seikkoja, joita kyllä ei kaikissa tapauksissa voida auttaa, mutta valtion väliintulon kautta olisi kukaties jossain määrin toisenlainen järjestely voinut tulla kysymykseen.

Eräissä suhteissa on suuri valiokunta huonontanut maatalousvaliokunnan mietintöä. Eräs puhuja täällä kosketteli sitä kohtaa, jossa määrätään ne kasvavat puut, jotka luovutettavalla alueella 1 metrin 20 senttimetrin korkeudella maasta lukien täyttävät 15 senttimetriä läpimitasta, ja siitä ylöspäin paksummat puut tulevat lunastettaviksi täydestä hinnasta. Puhuja sanoi, että se oli hänen mielestään parannus. Minun mielestäni se oli huononnus. Ne puut ovat jo verrattain pieniä, mitkä lankeevat 15—20 senttimetrin välille, niin että olisi ollut täysi syy jättää nämä maapohjan mukana entiselle vuokramiehelle. Sillä ei kai ole tarkoitus jättää entiselle vuokramiehelle tätäkään metsäaluetta aivan paljaaksi otettuna, niinkuin se hyvin monessa tapauksessa tulee menemään, jos puut näin pieneen otetaan siitä pois, elleivät vuokramiehet suostu niitä täydestä hinnasta lunastamaan. Toinen huononnus tapahtui suuressa valiokunnassa siinä suhteessa, että mäkitupa-alueita koskeva aitausvelvollisuus muutettiin ristiriitaiseksi sen yleisen periaatteen kanssa, mikä ennestään on tilusten rauhoittamisesta voimassa, jonka mukaan kumpikin osakas ottaa puolella rasitukseen osaa. Tämä aitausvelvollisuus siirrettiin kokonaan mäkitupa-alueen tulevan omistajan rasitukseksi. Kuitenkin on mainittava joku parannuskin, mikä suuressa valiokunnassa saatiin. Tarkoitan sitä parannusta, että mäkitupa-alueita lunastettaessa vuokramies saa lyhentää valtiolle suoritettavaa velkaansa hiukan pitemmän ajan kuluessa. Sen sijaan, että maatalousvaliokunnan mietinnössä on prosentti määrätty 13, josta 5 oli korkoa ja 8 lyhennystä, muutettiin se suuressa valiokunnassa 8 prosentiksi, josta 5 on korkoa ja 3 lainan kuoletusta. Eräs huono puoli, joka tässä mietinnössä myöskin on ja jota minä jo suuressa valiokunnassa koskettelin keskustelussa, on se, että tämän mietinnön mukaan osa vuokra-alueista jää kokonaan tämän toimenpiteen ulkopuolelle, vastaisen toimenpiteen varaan. Samoin kuin jo äsken huomautin, osa eroitettavastakin torpanalueesta jää ulkopuolelle tämän lunastustoimenpiteen. Tämä voi synnyttää ristiriitoja ja suorastaan taantumusta maataloustuotannossa. Se kai ei ole tarkoitus. Minua lohdutettiin kuitenkin tässä asiassa sillä, että aivan heti on ryhdyttävä toisenlaisiin toimenpiteisiin uusilla alotteilla, joitten kautta nämä kohdat järjestetään.

Sitten minä vielä haluaisin kosketella erästä puolta tässä asiassa, joka on nyt tapahtuneissa keskusteluissa tuotu esiin. Muutamat puhujat ovat väittäneet, että tämä uudistustoimenpide ei tulisi tyydyttämään niitäkään maanvuokraajia, joiden vapauttamista tässä tarkoitetaan. Heidän etujaan ja mielipiteitään näihin saakka sanotaan sosialidemokraattisen puolueen ajaneen. Sen ohjelma on tässä suhteessa kuitenkin keskeneräinen ja vajanainen, se ei ole lopullista kantaansa tässä määrännyt. Siinä on kuitenkin muutamia kohtia, joista selviää, mitä sillä taholla tästä kysymyksestä ajatellaan. Siellä sanotaan, että „puolue vastustaa kaikkia niitä toimenpiteitä, jotka hidastuttavat nykyisen yhteiskunnan välttämätöntä kehitystä edellytysten kypsyttämiseksi sosialidemokraattisen yhteiskunnan jouduttamiseen". Sitten sanotaan, ettei ole laisinkaan selvitetty, tulisivatko nämä vuokraajat ollenkaan parempaan asemaan, jos ne tulisivat itsenäisiksi pienviljelijöiksi. Siitä johtuu, että puolue asettuu tavallaan puolueettomalle kannalle. Se ei kehoita eikä myöskään kiellä ketään ryhtymästä pienviljelykseen ja maataloutta harjoittamaan. Se epäilee, tokko maalaisköyhälistö pienviljelijöinä tulisi senkään verran siedettävään asemaan ja työväenluo-

kan taisteluun niin kykeneväksi, kuin mitä se palkkatyöläisinä voisi olla. Sillä tavalla perustelee sosialidemokraattinen puolue kantaansa tässä suhteessa.

Mutta minä en annakaan sosialidemokraattisen puolueen ohjelmalle tässä suhteessa ratkaisevaa merkitystä, vaan jonkun verran enemmän merkitystä on annettava eräälle maanvuokraajain kokoukselle, joka pidettiin Tampereella lokakuun lopussa ja marraskuun alussa vuonna 1911. Siellä oli torpparien vapauttaminen myös ohjelmassa ja tämä kysymys lähetettiin erityiseen valiokuntaan, joka laati seuraavankaltaiset ponnet: „On saatava aikaan erikoinen lainsäädäntö, minkä avulla torppariväestö vapautetaan siitä erikoisesta riiston ja mielivallan alaisuudesta, jossa he vuokramiehinä ovat. Tällaisen lainsäädöksen kautta tulisi torppareille hankkia oikeus torppansa itsenäiseksi lunastamiseen, milloin he sitä haluavat ja eduilleen paraimmaksi huomaavat.

Torppien itsenäiseksi lunastamista varten toimitettava arvio tulisi antaa puolueettoman lautakunnan tehtäväksi, mihin torpparit saisivat valita vähintään puolet jäsenistä. Tällaista arviota tehdessä saisi toiselta puolen ottaa huomioon lunastettavan maan todellisen arvon, sen laadun ja tuotannon mukaan, kun taas toiselta puolen tulisi ottaa huomioon torpparien asumaoikeus, se oikeus minkä torppari työnsä kautta on maahan hankkinut, kuin myös ne rasitukset ja maksut, mitä torppari on taloon suorittanut ja mitä maan todellisen arvon mukaan voidaan laskea ja kuinka paljon torppari täten suoritettujen verojen muodossa on torpan arvoa itselleen lunastanut, mitkä kaikki tulisi torpparin hyväksi lukea ja lunastettavan maan arvosta vähentää. Loppu lunastushinnasta olisi maanomistajan suoritettava.

Tätä toimenpidettä helpottaakseen ja edistääkseen tulisi valtion etukädessä suorittaa maanomistajalle mahdollisesti tuleva korvaus, esimerkiksi määräaikana kuoletettavissa obligatiooneissa, minkä summan ja sen koron, mitä valtio tässä suhteessa maksaa, saisi torppari itsenäiseksi tultuaan pitempiaikaisiksi järjestetyillä vähittäismaksuilla kuolettaa. Kuitenkin pysyisi tila valtion suorittamien maksujen vakuutena siksi kunnes velka tulisi loppuun suoritetuksi. Maanomistajalla ei kuitenkaan saisi olla oikeutta pakottaa tällaiseen itsenäiseksi lunastamiseen niin kauvan kuin torpparin vuokraoikeus kestää."

Mietintö hyväksyttiin sellaisenaan keskustelutta.

Sillä tavoin ajattelivat maanvuokraajat tässä kokouksessa Tampereella lopulla vuotta 1911. Se on jotenkin selvään sanottu, ja on sillä suurin piirtein katsoen lähinnä sama kanta, kuin mille tämä suuren valiokunnan mietintö asettuu. Ja sen perusteella minä väitän, että tämä pääkohdissaan tyydyttää siis maanvuokraajankin ajatuksia.

Kaikista niistä vastaväitteistä huolimatta, mitä yleiskeskustelussa on mietintöä vastaan tuotu, ja myöskin niistä muutamista mielestäni vähemmän onnistuneista puolista huolimatta, joita minä omasta puolestani olen esiintuonut, olen minä kumminkin yhtynyt kannattamaan suuren valiokunnan mietintöä.

Ed. Ahmavaara: Siltä lainsäädännöltä, joka nyt on käsiteltävänä, odotetaan muutamissa piireissä hyvin paljon, odotetaan, että torpparit, jotka tähän asti ovat olleet yhteiskunnalle vihamielisiä, kääntyvät ikäänkuin taikasauvalla yhteiskuntaa suojeleviksi aineksiksi, muusta puhumattakaan. Minä en odota tältä lailta näin paljoa. Minusta ne, jotka tällaista puhuvat, sanoen suoraan, ovat sellaisia teoreetikoita, joiden väitteitä käytäntö ei luullakseni tule todistamaan oikeaksi Eikä minusta lailta tarvitsekaan tätä odottaa. Pääasia on minusta, että koetetaan korjata ne epäkohdat, joita epäilemättä maanvuokra-asioissa meillä on. Mitä laki mahdollisesti vaikuttaa myöskin hyvää yhteiskunnan kannalta, on tietysti mahdollista jonkunlaisena seurauksena siitä, mutta se ei ole pääasia. Minusta myös tässä lakiehdotuksessa on useita kohtia, jotka ovat liiaksi säännösteltyjä, kuten esimerkiksi lunastushinnan määrääminen. Minä puolestani luulen, ettei ole niinkään helppoa määrätä käytännössä, mikä oli maan arvo v. 1914 ja mikä todella on rahan arvon alennus, ja muut sellaiset seikat. Luulen, että nämä määräykset ovat hyvin suuressa määrässä omiansa ehkäisemään ja vaikeuttamaan harkintaa, joka tässä asiassa kaikessa tapauksessa lopultakin tulee pääasiaksi. Mutta kun minä nyt en toivokaan saavani näissä kohdin muutoksia aikaan, niin en tule niitä ehdottamaan.

Oikeastaan pyysin puheenvuoroa huomauttaakseni siitä, että minusta on tässä menty tarpeettoman pitkälle siinä, että on myöskin mäkituvat otettu tämän lain piiriin ja puitteisiin. Täällä on ed. Haataja viimeksi osoittanut kuinka välttämätöntä tämä oli. Mutta ei minusta hänenkään perustelunsa olleet ratkaisevia, sitäkin vähemmän ne ovat ratkaisevia, kun suuri osa mäkituvista jää kuitenkin ulkopuolelle tämän lain, nimittäin kaupunkialueella ja taajaväkisissä yhteiskunnissa sekä virkatalojen tiloilla sijaitsevat mäkituvat. Olisi ollut mielestäni parempi, että mäkitupakysymys olisi jätetty vähän tuonnemmaksi ja sitten yht'aikaa, yhteisellä lainsäädän-

nöllä kaikki mäkitupa-asiat otettu järjestettäviksi. Mikäli minä tunnen oloja ainakin pohjois-Suomessa, pelkään, että tällä lailla luodaan siellä mäkitupalaiskysymys, jota siellä tähän saakka ei ole ollut. Vuokrat ovat siellä mäkituvilla olleet niin alhaiset, etteivät ne ole herättänet mitään tyytymättömyyttä, mutta kun mäkitupia nyt tällä tavalla ruvetaan säännöstelemään ja lunastamaan, niin pelkään, kuten sanoin, että mäkitupakysymys tulee siellä heräämään. Eikä mäkitupalunastuksilla mielestäni vähintäkään edistetä uusien maanviljelystilojen syntymistä, sillä ne ovat ja pysyvät kerta kaikkiaan asutustontteina eikä niillä siis ole sanottavaa merkitystä silloin, kun on kysymys pienviljelyksen edistämisestä maassamme. Mutta kun mäkituvatkin on otettu tähän lakiehdotukseen ja kun minulla ei ole toivoa saada niitä tästä poistetuiksi, niin minun täytyy siinäkin suhteessa jättää asia tämän lausunnon varaan. Pelättävää on vielä, että tällä mäkitupakysymyksellä viivytetään tuota tärkeämpää asiaa, nimittäin torpparien lunastamista, melko paljon. Jo yksistään mäkitupajärjestelytyön suorittaminen vaatii niin paljon aikaa, puhumatta rahavaroista, että sillä kenties tehdään huono palvelus itse torppariasialle, joka tässä kuitenkin on ja täytyy olla pääasia. Kuitenkin myönnän, että itse tällä torpparilailla on paljon hyviä puolia ja että olevat olot vaativat sellaista, ja sen vuoksi en minä tätä uskalla esittää hylättäväksi, koska sillä ei tehtäisi hyvää palvelusta tälle tärkeälle asialle. Tulen siis äänelläni kannattamaan tämän lain hyväksymistä, vaikka, niinkuin sanoin, olisin suonut, että sitä ei olisi laajennettu mäkitupia koskevaksi.

Täällä ed. Haataja lohdutteli maanomistajia sillä, etteivät ne muka tule mitään tässä uhraamaan, koska tie- ja kyytilain uudistus tuottaa heille hyötyä yhtä paljon ja ehkäpä enemmän, kuin mitä he tässä menettävät. Olisin suonut, että tällaiset perustelut olisi jätetty syrjään, koska ne eivät ole mitään perusteluja tälle asialle. Ei minun käsittääkseni se ole mikään lahja, että maanomistajien niskoilta nyt otetaan pois se rasitus, joka epäoikeutetusti on heidän hartioillaan ollut tähän asti. Se, että tämä epäkohta korjataan, ei suinkaan oikeuta maanomistajille laskemaan uutta, ehkä vieläkin suurempaa rasitusta. Kun vielä ottaa huomioon, että maanomistajat tulevat edelleenkin kaikessa tapauksessa maksamaan suurimman osan maantie- ja kyytilaitoksesta, niin ei tämä ed. Haatajan esilletuoma näkökohta merkitse suinkaan sitä, mitä hän katsoi sen merkitsevän. Ei voida kieltää, että maanomistajat tulevat tässä yhteiskunnalle luovuttamaan satoihinmiljooniin nousevan omaisuuden, eikä sitä ole tarviskaan kieltää. Kun maanomistajat itse siihen suostuvat, niin se osoittaa, että he ymmärtävät velvollisuutensa ja tietävät, että yhteiskunta heiltä tätä odottaa. Miksi tätä sitten himmennettäisiin tuollaisilla vertauksilla, jotka eivät pidä paikkaansa. Tein evästyskeskustelussa erään huomautuksen, joka koski 14 §:n säännöstä metsäasiassa, mutta siinä on suuri valiokunta 13 §:ään tehnyt muutoksen, vielä hiukan pitemmälle menevän, kuin minä silloin ehdotinkaan. Ehdotin nimittäin, että 1.2 metrin korkeudesta 20 sentin vahvuisille puille olisi laskettu lunastus käyvän hinnan mukaan. Suuri valiokunta on hyväksynyt tämän ja sen lisäksi pienentänyt tuota mittamäärää. En tahdo tätäkään vastustaa, sillä luulen, että useimmissa tapauksissa arvostelussa tullaan määräämään, että tämäkin metsä on torpparin lunastettava, koska tässä laissa sanotaan, että sikäli kuin tällaisen metsän hakkuun katsotaan olevan metsänhoitoperiaatteita vastaan, määrättäköön torppari sen vuokra-alueeseen lunastamaan. Näin ollen olen valmis tämänkin hyväksymään.

Ed. Roos: Vid genomförandet af betydelsefulla reformer har ofta den invändningen gjorts, att de komma att gifva anledning till missförstånd och misstydningar, att en tillräckligt stark opinion för desamma icke förefinnes och att de skola åstadkomma konflikter af flere olika slag. Samma är förhållandet med den förevarande reformen, hvarom diskussionen såväl vid remissdebatten som i dag bär tydligt vittne. Reformens genomförande skall, så har det sagts, framstå såsom ett premierande af torparbefolkningen för dess anslutning till revolutionen, opinionen har ännu icke stadgat sig, missnöje skall härflyta härur både bland jordägare och torpare och denna reform skall särskildt kränka de förras rätt.

Om jag också erkänner dessa invändningar vara befogade, kan jag dock icke gifva åt dem en så stor betydelse, att jag för deras skull vore beredd att förkasta hela förslaget.

Dess förverkligande kräfver visserligen stora offer såväl från det allmännas som från enskildas sida, men det gäller, synes det mig, så stora värden, att för deras nående äfven stora offer kunna och böra göras. Det gäller att undanrödja det missnöje med sin ställning, den misstro mot de besittande klasserna och den känsla af otrygghet, som är rådande bland jordlegotagarna i vårt land och som varit en af grundorsakerna till att de anslutit sig till revolutionen och utgjort ett så tacksamt föremål för det upphets-

ningsarbete och den agitation, hvilken från samvetslösa agitatorers sida bedrifvits bland landsbefolkningen och jordbruksarbetarna under flere decennier. Det gäller att bryta udden af denna agitation, att bereda dessa tusental legotagare en tryggad ställning och sätta dem i sådant läge, att deras egna intressen sammangå med de samhällsbevarande klassernas intressen och därigenom förebygga ett upprepande af senast inträffade sorgliga företeelser och händelser. Och för detta måls vinnande kunna stora offer frambäras. Och jag hoppas att statsverket skall gå i land med de betydliga penningeutgifter, hvilka för reformens genomförande erfordras. Jag hyser också det förtroende till den jordägande klassen i vårt land, att, såsom den gått i spetsen för andra, då det gällt att med stora offer kufva det utbrutna upproret, den nu, när det gäller att trygga den vunna segern, att befästa den återupprättade samhällsordningen och väcka samhörighetskänslan mellan de olika samhällsklasserna, skall vara villig att bära de offer samhället kräfver af densamma och icke kan knot afstå från den ägande- och besittningsrätt till sin jord, som grundlag tryggar den vid. Och jag tror att egendomsägarna äfven hafva fördel af reformen genom att därefter friare kunna utnyttja den jord, som stannar i deras hand, och beredes möjlighet att på ett fullt rationellt sätt utnyttja och bruka sin skog. Och det skall i framtiden skänka dem en stor inre tillfredsställelse, då de få bevittna huru af dessa håglösa, alltid missnöjda torpare och backstugusittare uppstår en idog, förnöjsam småbrukarklass, som med förtroende blickar upp till egendomsägaren och gärna följer hans exempel vid genomförandet af förbättringar på jordbrukets område. De farister, hvilka ännu vidlåda lagförslaget, torde lagstiftningen framdeles kunna afhjälpa. Jag för min del kommer därför att rösta för lagförslagets godkännande.

Ed. Kairamo: Katson tarpeelliseksi ilmoittaa, että minä en ole ollut tilaisuudessa riittävästi tutustumaan suuren valiokunnan mietintöön. Minä vapauduin tärkeästä valtiopäiväyöstä viime yönnä kello 2 aikana ja eilen jaettiin edustajille, paitsi tätä mietintöä, myöskin mietintö hallitusmuodosta ynnä useita muita asioita, jotka myös oli tarkoitettu heti luettaviksi. Minä sen vuoksi en ole ehtinyt muuta kuin hätäisesti lukea mietintöä läpi, mutta en voinut sen yksityiskohtia kaikinpuolin harkita. On tosin tullut tavaksi, että varsinkin valtiopäiväkauden loppupuolella tällä tavalla joudutetaan tärkeitäkin asioita, niin että edustajalta todellisuudessa riistetään se oikeus, joka hänelle valtiopäiväjärjestyksen mukaan kuuluu, nimittäin, että hänelle suodaan tarpeellinen aika voidaksensa asioihin edes jonkun verran perehtyä. Tällainen hätiköivä työtapa, joka tekee hyödyn pöydälleponosta illusoriseksi, ei voi olla edullinen eduskunnan työlle, vaan päinvastoin se on omansa vähentämään sitä arvoanantoa, joka sille kuuluu. Minun käsitykseni mukaan se on suorastaan ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen hengen ja tarkoituksen, joskaan ei sen kirjaimen kanssa.

Se lakiehdotus, joka nyt on suuressa valiokunnassa valmistunut, poikkeaa muutamissa tärkeissä kohdissa siitä, mitä ennen porvarillisissa ryhmissä on ajateltu mahdolliseksi, nimenomaan siitä, mitä suomalaisen puolueen keskuudessa on ajateltu ja valmisteltu monen vuoden kuluessa ja joka m. m. yksimielisesti hyväksyttiin noin 4 vuotta sitten siinä muodossa, joka valmistettiin silloin tohtori Tulenheimon ollessa valtiopäivämiehenä. Eroitus on ensinnäkin siinä, että silloin tahdottiin eroittaa mäkitupalaiset ja valmistaa niistä erityinen laki. Minusta olisi ollut parempi, että tästä nytkin olisi pidetty kiinni, sillä vaikeudet ovat joka tapauksessa niin suuret, että torpparien vapaaksilunastaminen ei voi missään tapauksessa tapahtua lyhyen ajan kuluessa, ja jos siihen vielä nyt liitetään mäkitupalaiset, niin on selvä, että vaikeudet vain kasvavat ei ainoastaan lakiteknillisesti — se on verrattain pieni asia — mutta varsinkin käytännössä ja että siis sitä maareformia, jota täällä lainsäädännöllä tarkoitetaan, itse asiassa vahingoitetaan, eikä edistetä.

Toinen kohta, joka kokonaan eroittaa nykyisen lakiehdotuksen siitä, mitä ennen on ajateltu, on korvaus- eli lunastussumman määräämistapa. Ed. Hästbacka on asettunut maanomistusoikeuden koskemattomuuden kannalle ja pitkässä lausunnossaan on ed. Haataja torjunut tämän katsantokannan. Minun ei liene tarvis mainita, että minunkaan kantani ei ole sama kuin ed. Hästbackan. Niissä piireissä, missä minä olen saanut vakaumukseni näissä asioissa, on aina tunnustettu, että valtio on oikeutettu lunastamaan maata sellaisiin tarkoituksiin, jotka ovat valtion edun kannalta välttämättömät, mutta tämän täytyy tapahtua ainoastaan täyttä korvausta vastaan, ja tässä suhteessa ei suuren valiokunnan mietintö täytä mittaa. Se lähtee mielivaltaiseti valitusta lähtökohdasta, vuodesta 1914, ja vaatii, että korvaus on sen mukaan määrättävä. Mikäli minä ymmärrän, on koko lakiehdotus juuri tämän kautta

tuntuvasti lisännyt vaikeuksia. On valitettava asia, että torpparikysymyksen ratkaisua ei voitu saada aikaan, ennenkuin sota alkoi, silloin kun maan hinnat olivat kutakuinkin pysyväiset, jos kohta siihenkin aikaan kohoavassa suunnassa, mutta kuitenkaan eivät olleet sellaisten äkkinäisten ja laskemattomien vaihtelujen alaisia, kuin ne nyt ovat. Se ajankohta, jolla tämä tärkeä uudistus on ajateltu toimeenpantavaksi, ei tosiaan ole sille edullinen. On lausuttu mielipiteitä siitä, minkälaisiksi maan hinnat muuttuvat sodan jälkeen, mutta kaikki nämä mielipiteet eivät ole muuta kuin arveluja ja meidän täytyy siis nyt näin tärkeässä kohdassa rakentaa yksinomaan arvelujen pohjalle. Se ei voi olla asialle edullista ja jos me siinä erehdymme, niin se on tietysti vahingoksi asianomaisille, olipa silloin kysymys torppareista taikka maanomistajista. Puolestani en sen vuoksi katso välttämättömäksi, että torpparilaki juuri näillä valtiopäivillä tulee hyväksytyksi. Minä en ainakaan huomaa, että mitään suurempaa vahinkoa siitä olisi, jos laki lykkääntyisi esim. syksyyn. En kuitenkaan tahdo, eikä ole tarpeellistakaan lausua, miten lopullisessa äänestyksessä on meneteltävä; se riippuu siitä, minkälaisia muutoksia mahdollisesti vielä saadaan eduskunnassa aikaan, ja toivottavasti ne, jotka ovat täällä lakiehdotusta eri näkökohdilta moittineet, ovat valmiit kannattamaan sellaisia muutoksia, jotka menevät heidän toivomaansa suuntaan. On lausuttu, että torppaa ei kannata viljellä siinä tapauksessa, että lunastussumma tulisi sellaiseksi, että se vastaisi nykyisiä todellisia hintoja, vaan katsotaan sen vuoksi, että torppari ja tietysti myöskin mäkitupalainen on asetettava erikoisasemaan muiden maanviljelijäin suhteen. Kukaan ei tule muita maanviljelijöitä suojelemaan, jos heidän maanviljelyksensä ei sodan jälkeen kannata. Lukemattomat talot ovat sodan aikana vaihtaneet omistajia. Ne eivät suinkaan ole olleet ainoastaan n. s. huijareita ja jobbareita, jotka ovat ostaneet itselleen maatiloja. Nykyisiin maanomistajiin kuuluu paljon niitä, jotka ovat ostaneet todellisessa tarkoituksessa, aikoen niitä pitää, viljellä ja viedä eteenpäin. Heidänkin asemansa tulee tietysti hyvin tukalaksi, jos se mielipide osoittautuu oikeaksi, että hinnat tuntuvasti alenevat. Minä en käsitä, että torppari on ansainnut tulla toisenlaisen ja suuremman huolenpidon esineeksi valtion puolelta, kuin muut maanviljelijät. Kärsiköön hän samat vaikeudet kuin muut, jos asianhaarat kerran sellaisiksi muuttuvat. Minä olisin omasta puolestani valmis uhrauksiin, jos todellakin voitettaisiin se etu, että tämän lain kautta saataisiin aikaan suuri luokka pienviljelijöitä, jotka eläisivät suhteellisesti onnellisissa ja helpoissa oloissa. Mutta minä olen vakuutettu siitä, että näin ei tule käymään, vaan että päinvastoin niin pian kuin eduskunnan päätös, sellainen kuin se todennäköisesti nyt tulee olemaan, tulee tunnetuksi, niin pian ja kenties jo aikaisemminkin nykyiset torpparit myyvät oikeutensa, muuttavat luokkaoikeutensa rahaksi, kun he kerran voivat sen edullisesti tehdä. Lakiehdotuksessa on tosin koetettu erikoisilla säädöksillä semmoista estää. En kumminkaan ole tullut vakuutetuksi siitä, että tämä tarkoitus nyt enemmän kuin niin monessa muussakaan tapauksessa onnistuu, vaan kyllä ne, jotka tahtovat oikeutensa kanssa huijata, tulevat löytämään siihen myös sopivat keinot ja sopivan tien. Ja silloin tullaan siihen, että se torppari eli uusi pienviljelijä, joka entistä torppaa viljelee, hän tulee paljon huonompaan asemaan, kuin missä hän olisi ollut, jos asia heti kohtuuden mukaan olisi järjestetty. On väitetty, että tämä epäkohta, joka tunnustetaan uhkaavaksi, kuitenkaan muka ei olisi niin suuri silloin, kun yhtä aikaa hyvin suuri määrä torppia ja mäkitupalaisia joutuu vapaaksi ja kysyntä siis voidaan runsaassa määrässä tyydyttää. Mutta tahdon vain huomauttaa tätä vastaan, että, niinkuin kaikki nykyisin kuitenkin myöntävät, uudistus ei ole lyhyessä ajassa toteutettavissa, vaan se voi tapahtua ainoastaan monen vuoden kuluessa, ja siis kysyntä myös tulee jakautumaan moneen vuoteen, ja silloin, jos, niinkuin nyt näyttää, hinnat yhä vain kohoavat, kuta enemmän aikaa kuluu, sitä suuremmaksi myöskin kasvaa se epäkohta, johon olen viitannut, sitä suuremmaksi tulevat myöskin vaikeudet.

Ed. Sjöstedt-Jussila ja, ellen väärin ymmärtänyt, myös äsken ed. Roos viittasi siihen, että jos tämä laki hyväksytään, niin on muka toivoa, että torpparit vastaisuudessa eivät, niinkuin ne nyt valitettavasti suureksi osaksi ovat tehneet, olisi valmiit liittymään kapinallisiin ja laittomiin yrityksiin. Jos nyt minkään pitäisi olla varmasti todistetun, niin se on se, että epäoikeutettuja vaatimuksia ei voida välttää tai lamauttaa, saatikka poistaa minkäänlaisilla myönnytyksillä. Ne isännät, jotka olivat erityisesti tunnetut suopeudestaan ja huolenpidostaan torppareja kohtaan, ne eivät suinkaan saaneet sen parempaa kohtelua osakseen punaisten puolelta kuin ne, jotka olivat olleet ankaroita ja vaativaisia. Yhtäläisesti he murhattiin, huo-

limatta siitä, minkälaiset heidän suhteensa olivat olleet alustalaisiin. Minä toivon, että tämä tärkeä uudistus piakkoin voidaan panna toimeen, mutta se on siunausta tuottava ainoastaan, jos se pysyy oikeuden ja kohtuuden rajoissa, jotavastoin sellaiset myönnytykset, erityiset lahjat ja edut, jotka suuren valiokunnan mietinnön mukaan luvataan torppareille ja mäkitupalaisille, päinvastoin ovat omiansa kiihoittamaan heitä, synnyttämään uusia epäoikeutettuja ja vääriä vaatimuksia — ja synnyttämään niitä ei ainoastaan torpparien keskuudessa vaan myös muissa piireissä, ties missä muodossa ja mihin päin ne sitten suuntautuvat.

Ed. Haataja lausui, että se ehdotus, jonka ed. Lagerlöf on esittänyt lunastussumman määräämistavan suhteen, on hylättävä siitä syystä, että se niin suuressa määrin antaa aihetta mielivaltaan. Tämä huomautus on minusta muodollisesti oikea, mutta ei ole vaikea osoittaa, että sama huomautus voidaan yhtä hyvällä syyllä kohdistaa suuren valiokunnan mietintöön. Joka paikassa, melkein joka sivulla käytetään sanoja sellaisia kuin „mikäli se on tarkoituksenmukaista", „jos niin hyväksi katsotaan", „mikä on tarpeen vaatimaa" j. n. e. Esimerkiksi 8 §:ssä sanotaan: „Voidaan kuitenkin *toisin määrätä*, jos se *tarkoituksen mukaiseksi havaitaan*." Se on täydellinen vapaa harkinta, joka täällä jätetään viranomaisille, ja niin se pitääkin olla. Tällaisessa asiassa täytyy olla harkintavapaus. Ei tällaisia asioita missään tapauksessa voida järjestää tarkoin määrättyjen ohjeiden mukaan, vaan siinä täytyy olla suuri harkintavapaus; ellei sitä ole, niin koko toiminta tulee mahdottomaksi. Minä en siis voi nähdä, että ed. Lagerlöfin ehdotus tässä suhteessa olisi ollenkaan huonompi kuin suuren valiokunnan mietintökään ja olen puolestani valmis mieluummin sitä kannattamaan.

Ed. Haataja koetti tukea mietintöä sillä, että maantientekolaki ja kyytilaki, kun ne joutuvat käytäntöön, muka korvaavat maanviljelijälle sen tappion, joka hänelle koituu torpparilain hyväksymisen kautta. Nyt on kuitenkin huomattava, että jos tämä laki hyväksytään, niin sen toimeenpanemisesta ei löydy mitään epäilyksiä, mutta epätietoista on, milloin ja millä tavalla maantientekolaki ja kyytilaki saadaan todella voimaan ja käytäntöön, ja vielä vähemmän voimme nyt nähdä ja päättää, kuka ne kustannukset todellisuudessa maksaa, jotka niistä aiheutuvat. Hyvin helposti voipi käydä niin, että itse asiassa nekin kustannukset ovat otettavat juuri maanviljelijäin taskusta ainakin pääasiallisesti. Minun täytyy todellakin kysyä, onko tämä lakiehdotus todellakin niin heikko, että tällaisiakin halpamaisia syitä täytyy sen tukemiseksi hakea.

On kyllä useampiakin seikkoja, joihin tahtosin vielä kajota, mutta siihen on yksityiskäsittelyn aikana tilaisuus.

Ed. *Luopajärvi*: Täällä on jo lausuttu, että kun käsiteltävänä on niin suuri yhteiskunnallinen lainsäädäntöuudistus, kuin esilläoleva, on luonnollista, että mielipiteet törmäävät vastakkain ja että lopulliseen tulokseen ei kukaan ole oikein tyytyväinen. Yhtyen tähän, mikäli se koskee lain yksityiskohtia, voin kuitenkin lausua, että suurin piirtein katsoen tulosta saattaa pitää jotakuinkin tyydyttävänä.

En kuitenkaan voi vaikenemalla sivuuttaa sitä, että tätä kysymystä ratkaistaessa eräs tärkeä periaate ei mielestäni ole tullut riittävästi huomioonotetuksi. Kuten nimittäin tiedetään, ovat maanomistusolot maamme eri osissa aivan erilaiset. Pohjanmaalla ja Karjalassa, voipa sanoa yleensä koko pohjois- ja itä-Suomessa, on maanomistus järjestynyt enemmässä tai vähemmässä määrässä pienviljelykseksi. Samassa suhteessa torppariasutus on vähentynyt ja lisäksi, mikäli torppariasutusta on olemassa, käytäntö on vakaantunut siksi, että torpparien asumaoikeudet ovat yleensä järjestetyt täsmällisillä kirjallisilla sopimuksilla jo pitkiä aikoja, vuosikymmeniä takaperin, niin että minkäänlainen epämääräisyys ja tilapäisistä olosuhteista johtuva mielivaltaisuus ei ole saattanut suurestikaan tulla kysymykseen. Vakinaisilla torppariseuduilla etelä- ja länsi-Suomessa on asia tässä suhteessa ollut päinvastainen. Maanomistajia on verrattain pieni prosentti torpparien ja mäkitupalaisten lukumäärään verraten ja vuokrasuhteitten määrääminen on myös ollut aivan vapaan harkinnan varassa. Tietääkseni kirjallisten sopimusten tekeminen on ollut ainoastaan poikkeuksena. Näistä oloista nähdäkseni ja yleisen tunnustuksen mukaan onkin pääasiallisesti johtunut se varsinainen syy tämän torpparikysymyksen ratkaisemisen tarpeellisuuteen ja on näistä oloista johtunut se, että tämä kysymys on saanut niin tavattoman tärkeän yhteiskunnallisen luonteen. Kun olot näin ollen ovat niin erilaiset, kuin viittasin, olisi mielestäni lainsäätäjän lähtiessään tällaisia oloja lain kautta järjestämään ollut enemmän, kuin mitä tässä laissa on tapahtunut, otettava huomioon näitä maan eri osien erilaisia oloja. Minun käsittääkseni, kun tätä ei ole otettu riittävästi

huomioon, on tultu siihen, että tässä laissa pääasiallisena, sanoisinko yleispiirteisenä virheellisyytenä on se, että pohjois- ja itä-Suomen pientilalliset, joilla tosin torppareita sellaisenaan on vähän, joutuvat niissä kohdin, missä he joutuvat tämän lain alaisiksi, kärsimään suhteellisesti enemmän kuin etelä-Suomen suurtilalliset, joita varten ja joitten keskuudessa vallitsevia olosuhteita silmällä pitäen tätä lakia pääasiallisesti on säädetty. On muistettava, että torpat etelä-Suomessa monessa tapauksessa ovat suurempia, torpparit vauraampia viljelijöitä kuin pohjois-Suomessa, monessa tapauksessa niin vauraita, että tämän lain avulla erotetaan viljelmä itsenäiseksi vauraammalle torpparille, kuin on pohjois-Suomessa oleva moni talollinen, jolta taas otetaan hänen torpparilleen viljelmä itsenäiseksi. Tämä on mielestäni juuri se pääasiallinen periaatteellinen virheellisyys, joka tässä laissa on olemassa. Tämän asian käsittelyn kuluessa maatalousvaliokunnassa, osaksi ehkä myös suuressa valiokunnassa, on tätä periaatteellista virhettä tosin koetettu korjata ja saatukin se ainakin jossain määrässä lievennetyksi. Kun näin on laita, niin täytyy tähän lakiin tässäkin muodossa alistua myös niitten, jotka katsovat, että ne näkökohdat, joihin olen tässä viitannut ja jotka mielestäni olisivat olleet oikeat, eivät ole tulleet saamaan riittävää huomiota. Suurin syy tietääkseni, miksi näin on laita, on nimittäin siinä, että valtion osanotto tätä kysymystä ratkaistaessa on osoittautunut mahdottomaksi ja siis, jos olisi koetettu kysymystä järjestettäessä saada tasausta aikaan valtiovaroilla, se olisi saattanut ajaa koko kysymyksen auttamattomasti karille. Täytyy siis kahdesta pahasta vähempi paha kantaa. Joka tapauksessa tämän lain avulla saadaan torpparikysymys suurin piirtein korjatuksi ja sen vuoksi olen puolestani siinä käsityksessä, että Suomen maanvuokraajat tulevat ainakin vastaisuudessa olemaan tähän lakiin tyytyväisiä ja että tämän avulla saadaan pääasiassa aikaan se, mitä sillä on tarkoitettu. Vaikka eräissä tapauksissa tämän lain kautta varsinkin pienempiä maanomistajia tullaan loukkaamaan sillä tavalla, että he syystä voivat tuntea ja tuntevat kärsivänsä vääryyttä, niin kuitenkin katson, että tästä johtuva tyytymättömyys ja tyytymättömyyden syy ajan pitkään tulee vähitellen poistumaan tai ainakin haihtumaan. Sitäpaitsi on mielestäni mainittava eräs seikka, joka tulee tähän asiaan lieventävästi vaikuttamaan, nimittäin se, että tällä hetkellä maanomistajain taloudessa on olemassa nousu ja että maanomistajain olot nykyaikana ovat väljemmät, kuin ne olivat joitakuita vuosia takaperin. Tämä on jonkinlaisena siveellisenä tyydyttäjänä niille maanomistajille, jotka joutuvat todellista vääryyttä kärsimään.

Torpparit taasen, vaikka joutuvatkin eräissä tapauksissa maksamaan lunastushinnan niin korkeana, että se saattaa asettaa heidän eteensä kysymyksen, uskaltavatko lunastukseen ryhtyä, ymmärtääkseni käyvät siihen rohkeampina myöskin vastaavasti samasta syystä, johon edellä viimein viittasin maanviljelijöihin nähden.

Äsken ed. Haataja lausunnossaan, jossa muuten oli kokonaisuudessaan asiallisuutta ja sisälti sangen tärkeitä näkökohtia, eksyi viittaamaan erääseen seikkaan, joka oli lievimmin sanoen vähemmän harkittu, nimittäin siihen, että maantierasituksesta vapautuminen ehkä antaisi maanomistajaluokalle korvauksena enemmän arvoja kuin mitä torpparit tulevat saamaan maanomistajilta tämän torpparilain avulla. Kun kuitenkin tähän ed. Haatajan lausunnon kohtaan on jo parikin aikaisempaa puhujaa kiinnittänyt huomiota ja torjunut siinä lausutun väitteen, en tahdo lähteä vastahuomautuksia toistamaan. Katson riittävän kun ilmoitan yhtyväni siihen, mitä tässä suhteessa ed. Haatajaa vastaan on lausuttu.

Yksi kohta lakiehdotuksessa kuitenkin on sellainen, johon tahdon jo tässä yleiskeskustelussa puuttua, koska sillä, niin pieni ja yhteen pykälään kohdistuva kuin se näyttää olevankin, on tavattoman tärkeä periaatteellinen merkitys. Jos sanottu pykälä jää sellaisekseen, niin tämä laki menettää ainakin hyvin suuren osan sitä merkitystä, joka sillä muuten on olemassa, ja se antaa tälle lailleen siveellisessä suhteessa suorastaan epäilyttävän leiman. Tarkoitan suuren valiokunnan mietinnössä olevaa 62 §:ää, joka koskee torpparin lunastusoikeuden menettämistä. 62 §:ssä sanotaan: „Jos vuokramies on tuomittu ennen lunastuksen tapahtumista kansalaisluottamuksensa menettäneeksi vähintään 10 vuodeksi tai kuolemanrangaistukseen, älköön vuokra-aluetta tämän lain mukaan lunastettako vastoin vuokranantajan tahtoa, älköönkä lunastusoikeus myöskään kuuluko sille, jolle tällaisen vuokramiehen vuokraoikeus on rangaistuksesta aiheutuneen teon jälkeen siirretty".

Tässä määräyksessä on ensinnäkin mielestäni suuri epäjohdonmukaisuus sinänsä. Tässä rinnastetaan kansalaisluottamuksen menettäminen ja kuolemanrangaistus. Mutta ei puhuta mitään vankeusrangaistuksesta. Jos tässä olisi kysymyksessä esimerkiksi tuomitseminen 10 vuodeksi vapausrangaistukseen tai kuoleman-

rangaistukseen, sitä saattaisi käsittää. Mutta kun saattaa tapahtua, että esimerkiksi tuomitaan vuodeksi, kahdeksi tai kolmeksi vapausrangaistukseen ja lisäksi tuomitaan 10 vuodeksi kaikkiaan kansalaisluottamuksensa menettäneeksi, niin täten verrattain lievän vapausrangaistuksen ohella tuomittu kansalaisluottamuksen menettäminen vaikuttaisi sellaisen seuraamuksen, että tuomittu menettää ei ainaostaan omat oikeutensa vaan vieläpä lastensa oikeuden. Jos ei ole kysymys sen raskaammasta rikoksesta, kuin että pääasiallisin rangaistus siitä on ainoastaan kansalaisluottamuksen menettäminen, niin ei ole oikein, että rangaistus kohdistetaan ei ainoastaan rikoksen tekijään vaan myöskin hänen lapsiinsa. Mikäli minä kykenen tämän lainkohdan käsittelyn kehitystä käsittämään, on tässä tapahtunutkin jos ei virhe, niin ainakin teko, johon ei ole kiinnitetty riittävää huomiota. Maatalousvaliokunnan mietinnössä sanotaan nimittäin 71 §:ssä, joka vastaa suuren valiokunnan mietinnön 62 §:ää: „Jos vuokramies on tuomittu ennen lunastuksen tapahtumista kansalaisluottamuksensa menettäneeksi vähintäin 10 vuodeksi, älköön vuokra-aluetta tämän lain mukaan hänen omakseen luovutettako vastoin vuokranantajan tahtoa." Hän menettää siis itse vuokraoikeutensa, jos hän on tuomittu kansalaisluottamuksensa menettäneeksi 10 vuodeksi, mutta sitten jatketaan eri lauseessa: „Tämä olkoon voimassa luovuttamisesta *vuokramiehen perilliselle*, jos vuokramies on *tuomittu kuolemanrangaistukseen*." Siis vasta kuolemanrangaistustapauksessa tämän pykälän mukaan rangaistus ulottuu myös perillisiin, mutta ei siinä tapauksessa, jos rikoksellinen on tuomittu ainoastaan kansalaisluottamuksensa menettäneeksi. Pykälän viimeinen lause kyllä kuuluu aivan samoin kuin suuren valiokunnankin vastaavassa pykälässä: „Älköön lunastamisoikeus myöskään kuuluko sille, jolle tällaisen vuokramiehen vuokraoikeus on rangaistuksen aiheuttaneen teon jälkeen siirtynyt." Mutta kun tämä viimeinen lause on tähän pykälään pantu erilleen sen jälkeen, mitä on sanottu kuolemanrangaistustapauksessa perillisiin kohdistuvasta oikeudenmenettämisestä, niin minä käsitän, että tässä tapauksessa tämä viimeinen lause tarkoittaa sitä, jos vuokraoikeus on oston kautta tai muuten siirtynyt jollekulle sivulliselle henkilölle, eikä siis saata tarkoittaa perillistä. Nyt suuri valiokunta on poistanut tuon keskimäisen lauseen ja lisännyt ensimäiseen lauseeseen sanat „tai kuolemanrangaistukseen" ja kuittaa siis viimeisellä lauseella sekä kansalaisluottamuksen menettämisen että kuolemanrangaistuksen, antaen asialle sen tulkinnan, että lause kykenee ulottumaan myös rangaistun perillisiin tai puolisoon. Siis tässä on käsittääkseni ehkä tarkoittamatta tapahtunut täydellinen asiallinen muutos, joka on tehnyt pykälän aivan mahdottomaksi. Jos tahdottaisiinkin, sen lisäksi, että henkilöä rangaistaan teoistaan, tähän rangaistukseen liittää rangaistavan ja hänen perillistensäkin sellaisten oikeuksien menettäminen, kuten lakiehdotus sisältää, olisi kuitenkin mielestäni harkittava, miten raskas tuomio on rikoksesta muuten annettu. Kansalaisluottamuksensa menettäminen 10 vuodeksi ei sellaiseen ole mielestäni riittävä. Jos esimerkiksi pykälä kuuluisi: „Joka on tuomittu 10 vuoden vapausrangaistukseen tai kuolemanrangaistukseen, menettäköön j. n. e.", silloin tätä saattaisi käsittää ja silloin sitä saattaisi puolustaa rangaistuun itseensä nähden, mutta missään tapauksessa tätä pykälää ei olisi sovitettava rangaistavan perillisiin niin, että tulisi toteutetuksi vanha Mooseksen laki, että rangaistaan kolmanteen ja neljänteen polveen. Se ei ole mielestäni nykyaikaisen oikeusvaltion arvon mukaista. Mutta jos kaikesta huolimatta kuitenkin tahdottaisiin tämänsuuntainen määräys pysyttää, olisi silloin lisättävä säädös, mitenkä tällaisessa tapauksessa vuokratilan suhteen on meneteltävä. Olisi määrättävä, kenellä on oikeus sen lunastamiseen, eikä jätettävä asiaa siihen, että tällaisessa tapauksessa maanomistaja, vuokranantaja, pääsee vapautumaan kokonaan lunastamisoikeuden alaisuudesta. Jos asia jää sillensä ja varsinkin jos asia jää siihen, mitä suuren valiokunnan ehdotus sisältää, niin saattaa käydä siten, että 10 vuodeksi kansalaisluottamuksensa menettäneitä torppareita tulee olemaan hirveän paljon, varsinkin juuri niillä seuduin, joiden oloja varten tätä lakia on tahdottu ja tahdotaan säätää. Seuraus saattaisi olla, että samalla kun laki kohtaa liian raskaasti sitä pohjois- tai itä-Suomen pienviljelijää, joka lähdettyään vapauttamaan etelä-Suomen suurtilallisia punaisen kapinan käsistä, on saanut surmansa, jota vastoin etelä-Suomen suurtilallinen vapautuu tämän lain alaisuudesta sen vuoksi, että hänen punainen torpparinsa tulee tuomituksi 10 vuodeksi kansalaisluottamuksensa menettäneeksi. Olen kuullut, kun olen puhunut tästä eräille edustajille, tätä pykälää puolustettavan sillä, että on aivan mahdotonta torpparille, joka on esimerkiksi murhannut isäntänsä, antaa siitä

teosta palkkioksi oikeutta torpan lunastamiseen. Minä vastaan tähän, ettei suinkaan torppari, joka on murhannut isäntänsä, tästä teosta pääse niin lievällä rangaistuksella, että häneltä tuomittaisiin vain kansalaisluottamus 10 vuodeksi. Kai sellaisesta seuraa muutakin rangaistusta, siis vähintään 10 vuoden vapausrangaistus, jollei enemmän. Näillä syillä minä katson, että tämä pykälä ainakin nykyisessä muodossaan on aivan mahdoton, tehden tämän lain mahdollisesti tarkoituksettomaksikin monessa tapauksessa ja tekee sen joka tapauksessa sellaiseksi, että siihen jää hyvin epäiltävä kohta. Siitä syystä aion yksityiskohtaisessa keskustelussa tähän pykälään tehdä muutosehdotuksen.

Ed. Leinonen: Vaikka tämä lakiehdotus ei mielestäni vastaakaan sitä päämäärää, mihin meidän olisi tätä maakysymystä ratkaistaessa tultava, niin tulen minä kuitenkin äänestämään tämän lakiehdotuksen puolesta, sillä onhan tässä paljon hyvää, jota ei voi kieltää. Ed. Lagerlöf täällä aikaisemmassa puheenvuorossaan lausui, että hän olisi tämän lakiehdotuksen tahtonut laajemmalle ulottuvaksi, kuin miksi se on tullut, ja samaa osoittaa myös se vastalause, jonka hän suuren valiokunnan mietintöön on tehnyt. Olen tässä kohden ed. Lagerlöfin kanssa samaa mieltä, mutta siinä lienee meillä eri mielipide, millä tavoin tuo laajennus olisi toimeenpantava. Minun mielestäni olisi pitänyt lähteä tätä maakysymystä ratkaisemaan siltä pohjalta, että tässä olisi tullut otetuksi huomioon myös meidän maataloutemme kehitys eikä yksinomaan torpparien edut. Tätä kysymystä ratkaistaessa olisi pitänyt tehdä niin suuri valmistustyö, ennenkuin tämä olisi saatu onnelliseen ratkaisuun, ettei tällä kertaa siihen ole edellytyksiä. Olisi mielestäni annettava oikeus lunastaa viljelijäin omaksi kaikki ne vuokra-alueet, niin torpat kuin mäkitupa-alueetkin, jotka sijaitsevat semmoisilla tiloilla, olivatpa ne sitten kruunun, yhtiöitten, pappilain, puustellien tai yksityisten omistamilla mailla, joiden eroittamisella ei päätila tulisi menettämään arvoansa järkiperäistä ja kunnollista maanviljelystä toimeenpantaessa. Minä on tahdo tätä mielipidettäni tulkita siten, että kaikki ne torpparit ja mäkitupalaiset, jotka eivät ole onnistuneet pääsemään sellaisille suurtiloille, jätettäisiin oman onnensa nojaan. Ehdottomasti olisi myöskin näille saatava tilaisuus oman maan omistamiseen. Näille olisi hankittava maanviljelykseen tilaisuus sillä tavalla, että niiltä yhtiöiltä, pappilain puustelleilta ja yksityisten mailta, joilla on hyviä viljelyskelpoisia maita runsaasti, olisi pakkoluovutuksella otettava samalla tapaa kuin niiltäkin, joitten mailla nykyisin torppareita ja mäkitupalaisia on. Silloin ei voitaisi syyttää, että loukataan niiden oikeutta yksinään, jotka aikaisemmin ovat ottaneet torppareita ja mäkitupalaisia, ja useat hyvinkin alhaisilla vuokraehdoilla, jotka saavat palkakseen sen, että hyvästä työstä heiltä pakkoluovutuksella otetaan heidän maansa, ja sitävastoin ne, jotka ovat häätäneet pois torpparinsa, sekä ne, jotka eivät ole antaneet maataan viljeltäväksi, jäävät kokonaan tämän rasituksen ulkopuolelle. Nyt kun tämä laki astuu voimaan, tietää se sitä, että tilattoman väestön asutuskysymys tulee meillä hyvin kireäksi. Minä siis toivon, että hallitus alkaa jo pian toimia siihen suuntaan, ettei meillä asutuspula kerkiäisi tulemaan, sillä tämän lain voimaanastumisen jälkeen ei kukaan enää halua uusia torppareita ja mäkitupalaisia itselleen ottaa. Muuten pyydän lausua saman ajatuksen, kuin ed. Luopajärvi täällä, siihen lain kohtaan, jossa kielletään niiltä vuokralaisilta tilaisuus lunastaa vuokra-aluetta, jotka ovat itsensä tehneet syypäiksi sellaiseen rikokseen, josta on seurannut 10 vuoden kansalaisluottamuksen menettäminen, ettei minunkaan mielestäni ole aivan paikallaan sellaisenaan se pykälä, josta en kuitenkaan tahdo tällä kertaa mitään ehdotusta tehdä, kun yksityiskohtaisesti asiaa käsitellessä on siihen tilaisuus.

Ed. Haataja: Täällä ed. Kairamo mainitsi käsityksensä olevan, että hänen mielestään ajankohta tälle lunastuksen aikaansaamiselle ei olisi nyt edullinen. Pyydän käsityksenäni mainita, että nähdäkseni päinvastoin nykyinen ajankohta on monessa suhteessa edullisempi tämän lunastuksen aikaansaamiselle kuin mikään muu. Nimittäin lunastukseen nähden on aina ollut hankaluuksia kiinnityksien järjestämisessä. Tällä hetkellä maiden hinnat ovat erinomaisen korkeat ja kun jälellä olevan tilan arvo, kun vuokra-alue on siitä lunastettu, tuntuvasti nousee korkeammalle sitä, mitä aikaisemmin on ollut, käy kiinnityksen järjestäminen monta vertaa huokeammaksi, kuin mitä se on aikaisemmin ollut, eikä nähdäkseni kohtaa varsinaisia vaikeuksia ja tämä on minusta otettava erinomaisen tärkeänä huomioon. Lunastushintaan nähden katson vielä tarpeelliseksi mainita yhden seikan. Nimittäin maanomistajille turvataan nyt 5 %:n korko näiden vuokra-

alueiden pääoma-arvosta sen lunastushinnan mukaan, joka tässä laillistetaan. Sikäli kuin laskelmat maatalouden kannattavaisuudesta osoittavat ja kuin maanomistajain omat lausunnot tästä puolesta yleensä osoittavat, maanomistajat eivät saisi yleensä maansa pääoma-arvolle 5 %:ia vaan paljon alhaisemman prosentin, 3 ja korkeintaan 4 %. Tämä on nähdäkseni etu, joka on vallan huomattavana otettava maanomistajain taholla huomioon. Sitten täällä ed. Kairamo vetosi siihen, että nyt ovat monet ostaneet tilan sota-aikana sota-ajan hintaan, että tällaisia ostajia ei nyt millään tavalla auteta, ja että vuokramiesten auttaminen myöskään ei ole näin ollen kohtuullinen eikä tarpeellinen. Minä katson tarpeelliseksi tämän johdosta huomauttaa, että kyllä ne, jotka ovat sota-ajan hintoihin tiloja ostaneet, ovat säännöllisesti varakasta väkeä, jotka voivat taloihinsa varoja uhrata, ilman että se heille suuremmassa määrässä tuntuu. Sitäpaitsi he ovat useimmiten ostaneet tilansa huokeilla rahoilla, jotka on saatu entisen tilan myynnin kautta tai muuten sota-ajan keinotteluilla. Sen sijaan vuokramiesluokka on vähävaraista luokkaa, joka työllänsä on ansainnut rahansa ja on siinä suhteessa vallan toisessa asemassa, eikä yhteiskunta voi näiden asemaa parantaa, ellei se ryhdy pitkällekin meneviin toimenpiteisiin siihen suuntaan, kuin on ehdotettu. Muuten mitä tulee ed. Kairamon mainitsemiin tarkoituksenmukaisuusarvioihin, on aivan oleellinen ero sen välillä, onko tarkoituksenmukaisuussyiden perusteella vapaasti harkittava esim. sellainen kysymys, voidaanko katsoa vuokra-alueen siirto tarkoituksenmukaiseksi, miten vuokra-alueen tilukset sijoitetaan j. n. e., vai muullainen kysymys. Siinä ovat konkreettiset seikat aina arvion pohjana, mutta kun on kysymys vuokra-alueen lunastushinnasta, ovat tarkoituksenmukaisuusseikat kokonaan toiset. Sillä siinä ei ole enää konkreettisia perusteita pohjana, vaan yksi harkitsee tarkoituksenmukaisuuden yhdellä, toinen toisella tavalla, ja se on siihen, kuin minun nähdäkseni on mahdoton asiaa päästää.

Täällä ovat useat puhujat käyneet sen kimppuun, että minä lausunnossani mainitsin siitä edusta, mikä tie- ja kyytilainsäädännön kautta tulee meidän maanomistajillemme. Minä en maininnut sitä siinä merkityksessä, että pitäisin sitä ehdottomana edellytyksenä tämän reformin aikaansaamiseksi. Mutta kun täällä on valitettu sitä, että maanomistajille ei anneta nyt kaikkea maan arvoa ja siis että eduskunta ja ne piirit, jotka tätä kysymystä ajavat, ovat maanomistajille kylmäkiskoisia, eivät ota huomioon ollenkaan heidän etujaan, niin minusta lankeaa asian luonnosta, että paralelleja tässä kohden ihminen vetää, ja mainitsin sen, että jos toisella taholla otetaan, niin toisella taholla annetaan. Ei siinä mielesssä, että tämän reformin aikaansaaminen olisi tavalla tai toisella riippuvainen tie- ja kyytilain ratkaisusta. Päinvastoin tämä on saatava aikaan erillään niistä molemmista, samaten kuin tie- ja kyytilakikysymys on hoidettava erillään maanvuokrakysymyksestä. Mutta on huomattava, että nämä molemmat reformit sattuvat olemaan tässä eduskunnassa esillä ja minun nähdäkseni seuraa asian luonnosta, että ajatus johtuu yhtä kysymystä arvosteltaessa näihin kaikkiin yht'aikaa.

Ed. Paasivuori: Täällä ed. Relander, silloin kun tämä asia lähetettiin suureen valiokuntaan, lausui tämän lakiehdotuksen johdosta, suositellessaan sitä eduskunnan hyväksyttäväksi, että tämä reformi on nyt aikaansaatava, kun vasemmiston tuolit ovat täällä tyhjät, ja siinä tapauksessa, kun ne täyttyvät, tämä reformi tulee silloin radikaalisemmin ja jyrkemmin toteutettavaksi. Ed. Relander mielestäni oli tässä aivan oikeassa. Se oli mielestäni aivan totuudenmukaista, että niin tulee käymään. Jos reformia ei nyt toimeenpanna, niin kauvan kun vasemmiston paikat täällä ovat tyhjinä, niin kun ne täyttyvät, silloin tämä reformi tulee voimaan jyrkemmässä muodossa. Tämä ed. Relanderin perustelu ja ajatus ei ole mikään uusi. Näitä aatteita esitti aikanaan Yrjö-Koskinen silloin, kun tässä maassa puuhattiin ensimäistä työväensuojeluslakia. Silloin sanoi Yrjö-Koskis-vainaja eräässä kirjoituksessaan, että tämmöisiä uudistuksia on pantava toimeen, etteivät sosialistiset aatteet tulisi meidän maahamme. Tuo reformi pantiin toimeen, huono siitä kyllä tuli, mutta ei se myöskään sosialistien tänne tuloa ole voinut estää. Ja näitä samoja periaatteita esitti professori Hannes Gebhard silloin, kun maalaisliittopuolue perustettiin, joita aatteita hän on julistanut myös kirjassaan „Pienviljelijät kokoon", jossa kirjasessa esitetään, että maanomistajain on suostuttava nyt niihin muutoksiin, jotka 1909 vuoden maanvuokralaissa toteutettiin. Ja elleivät nyt maanomistajat tähän suostu, niin tulevat sosialistit ja panevat sen toimeen niin jyrkässä muodossa, ettei se ole maanviljelijöille eduksi. Samaa periaatetta esittää nyt ed. Relander. Minä en sano, että se on väärä, vaan sanon, että se on oikea periaate, että nyt porvaristo käyttää ti-

laisuutta hyväkseen, kun vasemmiston penkit ovat tyhjät, ja panee reformin toimeen, jolloin se on porvariston edulle vielä mukavaa. Minun pitäisi sosialistina äänestää tätä ehdotusta vastaan, koska nyt uskotaan, että tämä reformi vähentää sosialistien ääniä. Kuitenkaan en tule sitä tekemään, en tule oikeistoporvarien kanssa estämään tämän uudistuksen toimeenpanoa, vaan äänestämään lakiehdotuksen puolesta. Jos sosialistien äänimäärä vähenee, vähäpä sillä, kunhan uudistuksia ja köyhälistön oloissa parannuksia saadaan aikaan.

Ed. Relander: Jos ed. Paasivuori tutustuu uudelleen ja tarkemmin siihen lausuntoon, jonka tästä asiasta annoin silloin, kun asia aikaisemmin oli esillä, niin hän tulee huomaamaan, että hän äskeisessä puheenvuorossaan tulkitsee minun lausuntoani kokonaan väärin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Hästbacka ehdottanut, että asia palautettaisiin maatalousvaliokuntaan. Kun tätä ehdotusta ei kuitenkaan ole kannatettu, niin se on pidettävä rauenneena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Täysi-istunto on nyt lopetettava. Kuitenkin toimitetaan sitä ennen pöydällepanot.

Pöydällepanot:

12) Ehdotuksen laiksi elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeusoloissa

sisältävän hallituksen esityksen n:o 66 johdosta laadittu elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 5 esitellään ja pannaan pöydälle huomispäivän iltapäiväistuntoon.

13) Ehdotuksen laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 65 johdosta laadittu elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 esitellään ja pannaan pöydälle huomispäivän iltapäiväistuntoon.

14) Ehdotuksen laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta.

sisältävän hallituksen esityksen n:o 67 johdosta laadittu elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 esitellään ja pannaan pöydälle huomispäivän iltapäiväistuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomispäivänä k:lo 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 4,10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

81. Keskiviikkona 10 p. heinäkuuta

k:lo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla 1578

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 45; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 2; ed. E. Saaren edusk. esit. n:o 4; ed. Luopajärven y. m. edusk. esit. n:o 5; ed. Tågin y. m. anom. ehd. n:o 14 ja ed. Ottelinin anom. ehd. n:o 15.

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksen johdosta laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta 1582

3) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksen johdosta postisäästöpankista 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi ..... ,,

4) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen johdosta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain soveltamisesta ..... ,,

---

Nimenhuodossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Haataja, Kallio, Koivisto, Relander, Setälä, Talas, Wuorimaa ja Åkesson.

Ilmoitusasiat:

Uusia hallituksen esityksiä tuodaan.

Puhemies: Hallituksen jäsen ilmoittautuu jättääkseen eduskunnalle esityksiä.

V. t. kanslistin Eero Koskimiehen seuraamana saapuu eduskuntaan senaattori Jalmar Castrén ja lausuu:

Kunnioitettava herra puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen Senaatin määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset nimittäin:

n:o 76; esitys Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymisestä;

n:o 77; esitys Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä ja

n:o 78; esitys leveäraiteisen rautatien rakentamisesta Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset tulen esittelemään eduskunnalle siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestys säätää.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla

sisältävä ed. Pennasen y. m. eduskuntaesitys n:o 2, ed. E. Saaren y. m. eduskuntaesitys n:o 4, ed. Luopajärven y. m. eduskuntaesitys n:o 5, joita on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 45, esitellään kolmanteen käsittelyyn sekä samassa mietinnössä käsitellyt ed. Tågin y. m. anomusehdotus n:o 14 ja ed. Ottelinin anomusehdotus n:o 15 ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Rosenqvist: Jag är icke öfvertygad om att detta reformförslag är väl betänkt. Jag fruktar, att det mer tillgodoser klassintressen än det allmänna bästa. Jag kan icke heller anse, att tidpunkten för genomförandet af en så kostbar reform som denna är väl vald, nu då statens alla tillgängliga medel måste användas för uppgifter, som äro absolut nödvändiga. Men äfven om dessa betänkligheter kunna skingras, finner jag det icke riktigt, att nu sittande landtdag afgör denna fråga, hvars hastiga afgörande på intet sätt kan anses påkalladt utaf det nuvarande tidsläget. Jag tror, att vi böra undvika t. o. m. skenet af att vi, som nu sitta här kvar, ville genomtrumfa lagförslag, som med eller utan skäl kunna anses gagna klassintressen och hvilka måhända i en normalt sammansatt landtdag skulle stöta på ett allvarligt motstånd. På anförda skäl ber jag att få föreslå, att detta ärende måtte lämnas hvilande till en landtdag efter nya val.

Ed. Wrede: Jag är i väsentliga delar af samma åsikt som herr Rosenqvist. Visserligen tror jag, att den tid skall komma, då åtskilliga utaf de onera och skatter, som nu hvila på jorden, komma att aflyftas, i synnerhet därför att de på grund af mantalssättningens beskaffenhet tynga jorden synnerligen ojämnt, och att hela jordbeskattningen därför måste fotas på en rättvisare och jämnare grund. Därtill kommer att kommunikationerna i ett land, då det är fråga om mer betydande sådana, såsom landsvägar mellan hufvudorter o. s. v., äro af den vikt för hela landet, att de måste framdeles öfvertagas af staten, särskildt om man vill hafva dem i ett tillfredsställande skick. Men i öfrigt är jag, som sagdt, af samma åsikt som herr Rosenqvist, och ville ytterligare tillägga, att det samband, hvari den nyss behandlade torparlagens främsta främjare, jag ville säga fader, herr Haataja, ställde landsvägsfrågan med torparlagen, ytterligare styrker mig i att omfatta herr Rosenqvists förslag. Han framhöll nämligen denna lags godkännande såsom en godtgörelse åt jordegarne för att de gå in på torparlagen, hvilket således innebar ett slags köpslående. Alla sådana synpunkter äro synnerligen osympatiska och ovärdiga. Också på denna grund och i främsta rummet på de af herr Rosenqvist framhållna skälen ber jag att få biträda hans förslag. Af dessa skäl är enligt min tanke det viktigast, att landets finansiella läge är sådant, att man icke nu bör ikläda statsverket en betydande utgift, som för närvarande alls icke är nödvändig.

Ed. Pennanen: Jos eduskunnalla olisi oikeudestaan, vaikkapa moraalisestakaan oikeudestaan käsitellä tärkeitä asioita, sama käsitys, kuin ed. Rosenqvistillä, niin kaiketi täältä olisi ollut jo aikoja sitten hajaannuttava kotiin. Olisiko se sitten ollut enemmän maan etujen mukaista, siitä saattaa olla vakavasti eri mieltä. Käsitykseni on siis, että eduskunnalla niin tähän kuin muihinkin asioihin nähden on ja tävtyy olla oikeus käsitellä asiaa siten, kuin parhaaksi näkee. Mitä itse asiaan tulee, niin siitä on tietääkseni käytetty yksikamarisessa eduskunnassa yli 600 puheenvuoroa. Minä en tahdo siis asian asialliseen puoleen sen enempää kosketella.

Ed. Alkio: Ainoastaan luokkaedut vaativat, että maanteiden tekemistä edelleen pidettäisiin maatalouden hartioilla. Minä käsitän siis, että ed. Rosenqvistin esiintyminen johtuu tällaisten luokkaetujen säilyttämisvaistosta. Maanteiden tekeminen ja kunnossapitäminen on yhteiskunnan asia ja sen vuoksi, kun tässä on nyt vihdoinkin 55-vuotisen taistelun jälkeen saavuttu siihen, että olisi mahdollisuus tämä toteuttaa, ed. Rosenqvist ei ole vieläkään valmis asiaa päättämään siitä syystä, että hän seisoo täällä niitten luokkaetujen valvojana, jotka tulisivat nyt velvoitetuiksi maanteiden tekemiseen. Minä olen tahtonut tämän vain saada merkityksi antaakseni ed. Rosenqvistin lepäämään vaatimukselle oikean perustelun. Luonnollisesti vastustan sellaista vaatimusta.

Ed. Ahmavaara: Ed. Pennanen ja Alkio ovat jo huomauttaneet siitä, mistä minäkin aioin huomauttaa. Tahdon kuitenkin vielä

mainita, että puhe luokkaeduista tässä yhteydessä on niin epäonnistunnut, kuin se koskaan saattaa olla. Se juuri on, niinkuin ed. Alkio sanoi, luokkaetujen ajamista, että täällä koetetaan yhä säilyttää tuota oikeutetonta rasitusta yhden luokan hartioilla. Että tässä asiassa julietaan vedota tämän eduskunnan muka epäoikeuteen päättää asiasta, se minua hämmästyttää, ja sitä enemmän, että niin suuri auktoriteetti kuin ed. Wrede voi tähän yhtyä. Me olemme päättäneet tässä eduskunnassa paljon tärkeämpiä ja suurempia asioita, ilman että kellekään on tullut mieleen, ettei tämä eduskunta laillisesti ja siveellisesti olisi ollut oikeutettu niistä päättämään. Mutta nyt kun tulee esille asia, joka on muutamille edustajille epämieluinen, he viitsivät tässä vedota muka eduskunnan epäoikeuteen päättää asiasta. Tällähän annetaan punakartilaisille erinomainen tunnustus toimistaan, kun myönnetään, että he ovat saattaneet tämän eduskunnan siveellisesti katsoen epäoikeutetuksi päättämään asioista. En voi uskoa, että eduskunta tälle huonolle ajatukselle antaa tunnustuksen.

Mitä sitten puhutaan raha-asiain kireydestä, kuinka ne ovat nyt muka sellaiset, ettei tällaista rasitusta voi valtion hartioille laskea, niin semmoisia olen kuullut väitteitä niin kauvan, kuin minulla on ollut kunnia, noin 25 vuotta, olla tässä mukana. Aina ovat raha-asiat olleet niin kireät, ettei ole katsottu voitavan valtiolle tätä rasitusta siirtää. Huomautan vain tähän, ettei tämä rahantarve nyt tule aivan pian esille sillä, niinkuin laissa selvään sanotaan, tulee laki voimaan vasta vuonna 1921, ja siksi ovat raha-asiat voineet muuttua melko paljon.

Ed. Kokko: Minä ajattelin sanoa samaa, mitä ed. Ahmavaara ja Alkio jo sanoivat. Kun maantiet otetaan valtion kannatettaviksi, silloin ei ajeta luokkaetuja, mutta ed. Rosenqvist juuri ajaa luokkaetuja, kun hän tahtoo muutamat luokat jättää pois sellaisesta yleisrasituksesta, kuin maantiet ovat, joita kaikki tarvitsevat. Minä tahtoisin tietää, kuinka monta ihmistä löytyisi, jotka eivät ole maanteitä käyttäneet. Ehkä ed. Rosenqvistikin on niitä, koska hänen luokkaansa kuuluvat henkilöt tahtovat olla vapaat tierasituksesta. Ihmetellä täytyy, että tällaisena aikana, jolloin maalaiset ovat pelastaneet maan punaisesta vaarasta, puhutaan luokkaeduista ja tahdotaan sen kannettavana edelleen säilyttää sellaisia verotaakkoja, jotka kuuluvat yhteisesti aivan kaikille. Kun maalaiskansa on tällaisen taistelun läpikäynyt ja valmis kaikenlaisiin muihinkin uhrauksiin, ei pidä jättää sen niskoille sellaisia taakkoja, jotka eivät sille kuulu. Tästä tieasiasta on niin paljon puhuttu, ettei enää tarvitse nyt perustella, minkätähden tierasitus kuuluu kaikille. Raha-asian vuoksi ed. Rosenqvistin ei kannata tielakia vastustaa, niin vakava kuin se puoli asiassa onkin, sillä rahat tulevat kysymykseen vasta vuonna 1921, jolloin raha-asiat ovat jo ehtineet niin tasaantua, että tämä asia mukana menee. Raha-asioista puhuttaessa johtuu mieleen, että tielain 55 § olisi pitänyt muuttaa semmoiseksi, että kaikki maantiet olisivat tulleet valtion kannatettaviksi, niin nekin tutkimuksiin menevät miljoonat olisivat säästyneet itse teiden kustannuksiin.

Vastustan vaalien jälkeen lykkäämistä.

Ed. Pullinen: Minäkin pyysin puheenvuoron lausuakseni toivomuksen, ettei täällä tämän lain hyväksymistä kohtaavat epäilykset millään tavalla tulisi vaikuttamaan asian lopulliseen ratkaisuun. Tässä ei ole kysymys luokkaetujen ajamisesta. Tässä on kysymys yhtä luokkaa koskevan kohtuuttoman rasituksen tasoittamisesta, siis aivan päinvastainen toimenpide, kuin ed. Rosenqvist täällä huomautti. Mitä tulee ed. Wreden huomautukseen siitä, että tämä uudistus olisi jonkunlainen palkkio maamiesten muista uhrauksista, niin tahdon sanoa, että sitä se ei myöskään ole. Tämän parannuksen aikaansaaminen itsenäisenä asiana puolustaa itsensä ja on sellaisenaan läpiajettava eikä sotkettava mihinkään muuhun.

Ed. Tanskanen: Ed. Rosenqvistin lausunto teki minuun, niinkuin moneen muuhun, hyvin ikävän vaikutuksen, sillä nyt juuri tällä hetkellä, jolloin on tämä tärkeä laki saatava täytäntöön, aletaan laulaa sitä vanhaa viisua, mitä ennen tämä asian johdosta on oikeiston puolelta laulettu.

Ed. Rosenqvist viittasi m. m. siihen että valtionvarat eivät salli tällaista uudistusta, mutta minä luulen kumminkin, että syyt ovat toiset. Minäkin luulen, niinkuin moni muu puhuja, että tällä vastustuksella tahdotaan yhä edelleen pitää muut yhteiskuntaluokat tästä verotaakasta erillää, luulen, että tämä ajatus johti ed. Rosenqvistinkin lausuntoon asiassa, eikä säälittely valtionvarojen käyttöön nähden. Mitä sitten valtionvarojen ja -rahastojen huonoon tilaan tulee, sen jokainen tietää, mutta ei suinkaan maantierasitus ole sitä aiheuttanut. Ja niinkuin moni puhuja on huomauttanut, eivät tämän uuden lain

tähden valtion rahastot tule aivan ensi vuosina kärsimään. Ilman pitemmittä puheitta toivoisin, että tämä tärkeä lakitekele nyt vihdoinkin päättyisi tässä eduskunnassa ja ettei kukaan oikeiston puolelta nyt enää kannattaisi eikä esittäisi tämän asian yli vaalien lykkäämistä.

Ed. Rosenqvist: Herr Pennanen gjorde den anmärkningen, att om landtdagen skulle ställa sig på min ståndpunkt, den hade bort skingras och icke behandla något enda lagförslag. Herr Pennanen har då alldeles missuppfattat min ståndpunkt. Jag har tvärtom hållit på, att landtdagen bör sitta för att afgöra alla de lagförslag, som äro nödvändiga för rättsordningens fulla återställande och för dess fortsatta tryggande. Men ifrågavarande lagförslag är icke af denna art. Det påkallar dessutom så stora utgifter, att staten i nuvarande läge bör för mera nödvändiga ändamål använda sina medel.

Herrarna Alkio, Kokko, Pennanen, Ahmavaara m. fl. hafva gjort gällande, att det är jag, som här förfäktar klassintressen. Jag ber då att få upplysa om, att jag tillhör jordbrukarklassen. Jag råkar ega en egendom, som jag tror är större än herrarna Alkios, Pennanens, Ahmavaaras, Kokkos m. fl:s. Det råkar dessutom vara så, att denna egendom, hvad dess mantal beträffar, i förhållande till arealen är utomordentligt stor, hvarför mina onera för landsvägar icke äro små. Jag har således åtminstone icke förfäktat mina egna klassintressen.

Dessutom ber jag att få säga, att herrarna delvis fått en oriktig uppfattning af mitt uttalande, detta förorsakadt måhända däraf, att öfversättningen icke var fullt korrekt. Jag har icke sagt, att detta lagförslag endast förfäktar klassintressen. Jag förstår mycket väl, att här finnas äfven allmänna intressen, t. ex. det allmänna intresset, att vi få bättre landsvägar, men jag har sagt, att jag hyser betänkligheter beträffande detta lagförslag och att jag fruktar, att det i någon mån äfven är influeradt och påverkadt af klassintressen och icke har tillräckligt tagit hänsyn till det allmänna intresset under nuvarande tidsläge.

Jag hoppas nu att jag förstås och icke misstydes. Men man må icke komma fram med sådana insinuationer, att jag här förfäktar mina egna eller mina klassintressen. Jag har tvärtom uppträdt mot dessa intressen.

Ed. Wrede: Att här börja diskutera landsvägsfrågan har naturligtvis icke något skäl för sig, men ett par anmärkningar må det tillåtas mig göra i anledning af de yttranden, som här fällts. Då herr Ahmavaara sade att jag skulle anse landtdagen i dess nuvarande sammansättning icke befogad att behandla denna fråga, så förstår jag icke, hvarpå han grundade en sådan förmodan. Jag har alldrig yttrat, såvidt mig är veterligt, någonting i den riktningen, utan anser landtdagen vara fullt berättigad att behandla och afgöra såväl denna som andra frågor.

Hvad åter beträffar beskyllningen mot herr Rosenqvist och mig att drifva klassintressen, så har ju herr Rosenqvist redan bemött den. Jag är i fråga om jord i samma läge som herr Rosenqvist, nämligen att vara egare af jord, som är åsatt ett jämförelsevis mycket högt mantal, och därför hafva en mycket vidsträckt landsvägsbyggnadsskyldighet, och jag förstår icke huru den, som vill bibehålla en sådan skyldighet för den samhällsgrupp han tillhör, främjar klassintressen, men de, som vilja slippa en sådan skyldighet, företräda osjälfviska intressen.

Slutligen, då här nämndes af herr Ahmavaara, att landets finanser alltid framställts såsom skäl mot denna reform, hvilken jag principiellt icke heller har motsatt mig, vill jag tillägga, att herr Ahmavaara såsom medlem af statsutskottet borde hafva reda på, att landets finansiella läge för närvarande är ett helt annat än det varit, då denna fråga förut varit å bane.

Ed. Hahl: Kun ed. Rosenqvist perusteli lepäämäänjättämisehdotusta sillä, että valtio ei muka jaksaisi kestää tätä rasitusta, johtuu siitä, että hänen pitäisi ajatella, että maanomistajat ovat voimakkaammat kestämään tätä rasitusta kuin koko valtio. Tätä minä en kuitenkaan pidä perimmäisenä ajatuksena, perimmäisenä syynä tässä; pe täytyy olla toisaalta haettavissa. Kun minä kuulin ed. Rosenqvistin ehdotuksen, johtui minulle mieleen eräs tapaus muutama vuosi sitten, jolloin olin tilaisuudessa toteamaan miten eräs nimismies, joka puhui ruotsinkieltä, niinkuin yleensä virkamiehet vielä puhuvat, lohdutti erästä toista virkamiestä, joka pyrki moittimaan tätä nimismiestä siitä, että hän rasitti talonpoikia liiaksi tienteko asituksella. Tuo nimismies sanoi toverilleen ruotsinkielellä „låt tupparna betala", se on suomeksi „antaa moukkain maksaa".

Ed. Ahmavaara: Ed. Rosenqvist viimeisessä lausunnossaan veti tämän keskustelun jotenkin alas, kun hän veti sen persoonakysymykseksi. Me emme ole puhuneet herra Rosenqvistin persoonasta yhtään sanaa, emmekä ole ottaneet tutkiaksemme, kuuluuko hän maan-

omistajiin vai ei. Olemme puhuneet vain siitä, että luokkaedut eivät ole tässä kysymyksessä.

Muuten on tunnettu asia, että etelä-Suomen maanviljelijät vastustavat tätä lakia, joten se ei nyt tapahdu ensi kertaa, vaan pitkin matkaa on se ollut tunnettu ja syy tähän on luonnollinen. Etelä Suomen tiheään asutuilla seuduilla on tämä rasitus niin mitätön, ettei se heitä suuresti rasita, ja sen vuoksi he eivät ole niin innokkaita tätä asiaa ajamaan. He tietävät, että uuden järjestelmän kautta se tulee heille enemmän maksamaan kuin nyt. Se käy selville valtiopäiväasiakirjoista eikä se siis ole mitään outoa. Mitä sitten tulee siihen, kun ed. Wrede sanoi, ettei hän ole koskaan pannut epäilyksen alaiseksi tämän eduskunnan päätäntöoikeutta, niin kun hän sanoi, että hän yhtyy kaikessa pääasiassa ed. Rosenqvistiin, minä käsitin, että hän yhtyy myös siinä, ettei tämä eduskunta ole pätevä tätä asiaa päättämään, ja minulla näin ollen oli täysi syy tähän käsitykseen. Ettei valtion raha-asiain tila ole nyt verrattavissa entiseen, on kyllä myönnettävä, mutta minähän sanoinkin, että aina on rahallisia syitä tuotu esiin, silloinkin, kun ne ovat olleet parempiakin. Kummahan näin ollen olisi, ettei näillä syillä asiaa nyt vastustettaisi. Mutta samalla huomautin, ettei ole kysymys näistä lähivuosista, koska laki ei astu ensi vuosina voimaan, ja siksi, kunnes se astuu voimaan, saattavat raha-asiat olla paremmat ja silloin kyllä löytyy keinoja verotuksella, joka sekin kohtaa pääasiallisesti maamiehiä, hankkia varoja. Ehdotan, ettei tästä asiasta enää paljon keskusteltaisi, sillä kun viivytetään asiaa. (Yleistä hilpeyttä.)

Ed. Schybergson: När en sådan pratmakare som herr Ahmavaara vill, att vi skola afsluta diskussionen, så borde jag väl rätteligen ställa mig hans uppmaning till efterrättelse, men må det nu ändå tillåtas mig att säga några ord i denna fråga.

Såsom jag redan vid andra behandlingen af densamma framhöll, kommer jag att rösta för förslaget och sålunda icke att biträda yrkandet på att lagen skall bli hvilande till nästa landtdag efter nya val. Jag gör det måhända därför att jag är mindre osjälfvisk än herrarna Rosenqvist och Wrede. Jag har nämligen också så godt som alla mina ekonomiska intressen i jord på landet och såge därför gärna, att jag sluppe vägaunderhållsbördan, men nog är det väl ändå hufvudsakligen därför jag röstar för lagförslaget, att denna skattetunga, såsom jag senaste gång framhöll, går ut från ena dörren och kommer in genom den andra. Hvad statsverket får vidkännas i ökade utgifter, det får det in på annan väg och åtminstone till stor del, om också icke direkte, så indirekte af samma personer. Det är otvifvelaktigt, att förslaget får en afgjord majoritet för sig. Hvarför då dessa utfall mot herrar Rosenqvist och Wrede? Beror det möjligen på samvetsbetänkligheter? Har möjligen flertalet känslan af att man passar på att få saken genomdrifven, så länge landtdagen har sin nuvarande sammansättning, då man vet, att det vore omöjligt att genomdrifva den, sedan landtdagen får en annan sammansättning?

Ed. Niukkanen: Minustakin ed. Haatajan y. m. käsitys siitä, että tässä olisi kysymys valtion puolelta maanviljelijöille annettavasta lahjasta, on väärä ja epäoikeutettu. Kyllä tässä on kysymys aivan päinvastaisesta, nim. siitä, että maanviljelijät taasen tahtovat antaa valtiolle suuren lahjan. Torpparivapautuskysymyksessä maanviljelijät luopuvat monien satojenmiljoonien markkojen arvoisesta yksityisomaisuudestaan tämän suuren yhteiskunnallisen reformin hyväksi. Tässä he ovat valmiit luovuttamaan valtion yhteisiin tarpeisiin käytettäviksi 30,000 km. rakentamaansa maantietä ilman mitään korvausta, ja kyllä olisi kovin epäkiitollista, jos ei valtio varsinkaan tällaisena tukalana aikana tahtoisi tätä lahjaa kiitollisuudella vastaanottaa.

Ed. Pullinen: Luovun.

Ed. Paasivuori: Minä vastustan, että valtio ottaa mitään lahjaa vastaan maanteiden muodossa ja kannatan ed. Rosenqvistin ehdotusta.

Ed. Juutilainen: Ed. Paasivuorelle pyydän huomauttaa, että kyllä hänen puoluetovereittensa johtama liike on tarvinnut viime kevännä teitä varsin paljon ja jos ne olisivat olleet paremmin rakennetut kuten ne valtion velvollisuutena ollessa olisivat olleet, olisivat heidän joukkonsa päässeet ehkä paremmin peräytymäänkin, kuin mitä nyt kävi.

Ed. Lantto: Niin vasemmalla kuin oikealla on syytä antaa Suomen talonpojalle arvoa niin paljon, että se orjantilasta päästetään vapaaksi vihdoin viimeinkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Koska ed. Rosenqvist on täällä tehnyt ehdotuksen, että asia jätettäisiin lepäämään ja tätä ehdotusta on kannatettu, on asia V. J:n 57 §:n 5 kohdan mukaan pantava pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Asia pannan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Pöydällepanot:

2) Valuuttakaupan harjoittamista

koskevan hallituksen esityksen n:o 68 johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 11 esitellään ja pannan pöydälle seuraavaan istuntoon.

3) Postisäästöpankista 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi

koskevan hallituksen esityksen n:o 51 johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 11 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

4) 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

5) Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä

koskeva hallituksen esitys n:o 76 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

6) Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä

koskeva hallituksen esitys n:o 77 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

7) Leveäraiteisen rautatien rakentamista Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun

koskeva hallituksen esitys n:o 78 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään tänään klo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 12.10 päivällä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

82. Keskiviikkona 10 p. heinäkuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Ensimäinen käsittely:

Ehdotus laiksi elintarveasiain järjestelystä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 1584
Asiakirjat: Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 66.
Ehdotus laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 1607
Asiakirjat: Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 65.
Ehdotus laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta .. 1609
Asiakirjat: Elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 67.
Ehdotus laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta 1610
Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 68.
Ehdotus laiksi postisäästöpankista 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi „
Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 51.
Ehdotus laiksi 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta 1610
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 72.

Esitellään:

Ehdotuksen Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymisestä sisältävä hallituksen esitys n:o 76 ..... „
Hallituksen esitys n:o 77 Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä ..... „
Hallituksen esitys n:o 78 leveäraiteisen rautatien rakentamisesta Nurmeksesta Waalan kautta Ouluun ..... „

Toinen käsittely:

Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 46; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.
Ehdotus laiksi suurten tulojen suostuntaverosta ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 47; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; hallituksen esitys n:o 46.
Ehdotus laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia ..... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 48; lakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 60.
Ehdotus laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta ..... —

Siv.

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 49; lakivaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 69.

Ehdotus laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta .... —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 50; pankkivaliokunnan mietintö n:o 9.

Ehdotus laiksi sisältävä eräitä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä ..... —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 51; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 63.

Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annetun lain 3, 11 ja 12 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi ..... —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 52; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 70.

Ehdotus laiksi ammattientarkastuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 53; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 58.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla ..... —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 45; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Pennasen y. m. edusk.-esit. n:o 2; ed. E. Saaren edusk. esit. n:o 4; ed. Luopajärven y. m. edusk. esit. n:o 5; ed. Tågin y. m. anom. ehd. n:o 14 ja ed. Ottelinin anom. ehd. n:o 15.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnäoleviksi kaikki ne edustajat, jotka olivat läsnä aamupäivän istunnossa, sekä ed:t Koivisto, Åkesson ja Haataja.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi elintarveasiain järjestelystä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa

sisältävän hallituksen esityksen n:o 66 johdosta laadittu elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 5, joka eilispäivän istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Senaattori Paloheimo: Kun se uuden elintarvelain esitys, joka nyt on eduskunnassa käsiteltävänä, jossakin tärkeässä kohdassa poikkeaa nykyään voimassaolevasta elintarvelaista, näyttää olevan syytä kiinnittää arvoisan eduskunnan huomiota muutamiin tärkeimpiin eroavaisuuksiin ja johtaviin periaatteisiin, jotka esitystä laadittaessa ovat olleet määrävinä. Kesäkuun 2 päivänä 1917 annettu elintarvelaki, jonka eduskunta hiljakkoin hyväksyi toistaiseksi edelleen vaikutukseltaan jatkuvaksi, on joutunut erittäin huonoon huutoon ja tullut varsinkin tuottajille sangen vastenmieliseksi. Syynä tähän ovat tosin erinäiset puutteellisuudet ja epäonnistuneet säännökset itse laissakin. Mutta sittenkin on mainitun lain synnyttämään vastenmielisyyteen käsittääkseni enemmän vaikuttanut se tapa, jolla lakia on käytännössä toteutettu, eli toisin sanoen niitä valtuuksia käytetty, jotka tässä laissa hallitukselle myönnetään. Sellainen elintarpeitten saantia ja niitten tasaista jakaantumista hyödyttävä, mutta tuottajaa aivan kohtuuttomasti rasittava, jotten sanoisi sortava toimenpide entisen järjestelyn aikana oli se, että suorastaan määrättiin missä tuottaja sai omiksi tarpeikseen käyttää niitä elintarpeita, jotka hän omalla työllään tai kustannuksellaan tuotti. Määräyksethän olivat sellaiset, että tuottaja ei saanut omalta tilaltaan edes itseään varten kuljettaa pois mitään. Jos hän siirtyi toiselle paikkakunnalle, esim. kaupunkiin, niin häntä estettiin sinne kuljettamasta omalta maatilaltaan, mitä hän elatuksekseen tarvitsi.

Tarkoitus tietysti oli se, että täten koetettiin estää sellaista väärinkäyttöä, että tuottaja mahdollisesti voisi sillä paikkakunnalla, johon hän sijoittui, saada osuutensa siellä jaettavista elintarpeista, huolimatta siitä, että hän niitä oli toiselta paikkakunnalta itsellensä varannut. Elintarpeiden kuljetuksen kieltomääräys ei kuitenkaan ole tarpellinen kosketellun väärinkäytöksen estämiseksi, sillä asia voidaan järjestää ja hoitaa paljon yksinkertaisemmalla ja kenenkään etuja loukkaamattomammalla tavalla. Pääasia on tietysti se, ettei kukaan saa käyttää elintarpeita enempää kuin toinenkaan eli enempää, kuin minkä laki hänelle myöntää. Toisarvoinen asia on, missä hän niitä käyttää. Puheenalaisen epäkohdan poistamiseksi ei tarvitse muuta

kuin velvoittaa toiselle paikkakunnalle muuttaja ilmoittamaan sikäläiselle elintarvelautakunnalle mitä elintarpeita hän aikoo muualta tuoda. Jos hän lisäksi velvoitetaan näyttämään tämä ilmoitus oman kuntansa elintarvelautakunnalle, niin hän saa tarpeellisen vientiluvan, mutta ei korttia siitä kunnasta, mihin hän siirtyy, sille tavaralle ja tavaramäärälle, jota hän täten on siirtänyt. Kun asia järjestetään tällä tapaa, niin poistuu luullakseni yksi ja sangen laajalle levinnyt tyytymättömyyden aihe tähän saakka noudatettua elintarpeiden järjestelyä vastaan.

Järjestelmään on kuulunut toinenkin määräys, joka ehkä vielä suuremmassa määrässä on erinäisiä kansanryhmiä luokannut ja herättänyt tyytymättömyyttä erittäinkin niissä työnantajissa, joilla on sekä maanviljelys- että muuta työväkeä. Työnantajia on nimittäin estetty käyttämästä tuottamiaan elintarpeita muulle työväelle kuin sille, joka on näiden tarpeiden tuottamistyössä. Tällainen ehkäisy on näyttäytynyt erittäin haitalliseksi elintarpeiden tuotannolle ja siten koko yhteiskunnalle. Sen kautta on otettu pois se kannustin, mikä liikemiehillä olisi saattanut olla varojensa käyttämiseen maatalouden parantamiseksi. Onhan useilla liikemiehillä, esimerkiksi tehtailijoilla ja varsinkin puunjalostusteollisuudenharjoittajilla laajoja maatiluksia eri paikkakunnilla. Ei voi kukaan odottaa, että tällaiset liikkeenharjoittajat ainoastaan yhteiskunnan hyödyn vuoksi rupeaisivat tehokkaammin viljelemään noita maatilojansa, jollei heille sen kautta hankita mahdollisutta myöskin muun kuin maanviljelystyöväkensä toimeentulon turvaamiseen. Seurauksena siitä olotilasta, mikä meillä tähän saakka tässä kohden on ollut olemassa, on se, että yhteiskunta on saanut hankkia elintarpeita myöskin tehdastyöväelle, sen sijaan, että tämän työväen käyttäjät, ainakin melkoinen määrä heistä, olisi voinut hankkia toimeentulon, paitsi omalle työväelleen, huomattavaksi osaksi myöskin muille. Voi toivoa, että järjestelmä vastaisuudessa tulee muuttumaan, sillä uusi elintarvelain esitys sisältää 13 §:ssä nimenomaan määräyksen, että sille, joka harjoittaa elintarpeiden tuotantoa, on hänen tuottamistaan elintarpeista jätettävä myös se, mitä hän välttämättä tarvitsee tuotantonsa ylläpitämiseksi sekä hänen työssään olevan väen elättämiseksi, joskin tämä väki olisi muussa työssä kuin elintarvetuotannon palveluksessa.

Toinen tärkeä periaatteellinen työväkeä koskeva ero vanhassa ja uudessa laissa on myöskin se, että työväki, joka käytetään raskaassa maatyössä, on saapa riittävän ravinnon, mikäli mahdollista, silloinkin, kun maassa olevat varastot eivät sallisi elintarpeita täysin riittävästi jaettaviksi kaikkien kesken. Tämä maanviljelystyöväelle myönnetty etuoikeus on pidettävä täysin oikeutettuna.

Sillä tulee muistaa, että yhteiskunta käy nyt ankaraa taistelua, sotaa nälkää vastaan. Ja kaiken sodan menestyksellisen käynnin ehtona on, että rintamamiehet asetetaan eri asemaan kuin rintaman takana olevat eli siviiliväestö. Jos rintamaväestö nääntyy, kuihtuu myös muu väestö. Yhtenä eikä vähän vaikuttavana syynä vanhan elintarvelain huonoon tehokkuuteen on edelleen ollut se seikka, että elintarveasiain johto, t. s. hallitus täällä Helsingissä luuli lain sinänsä ilman tarkkaa valvontaa voivan vaikuttaa sitä, mitä sillä oli tarkoitettu. Hallitus koetti itse suoraan sovelluttaa lain määräyksiä kautta maan, käyttämättä tarpeeksi apunansa paikkakunnallisia elimiä, jotka tietysti paremmin paikkakunnan oloja tuntien olisivat ymmärtäneet lakia sovelluttaa. Vanhassa laissa ei lääninkomiteoille eli elintarvetoimistoille, niinkuin niitä mietinnössä nyt nimitetään, annettu juuri mitään tehtäviä, joten nämä toimistot jäivät jotenkin välinpitämättömiksi koko elintarpeiden hoidosta. Elintarvetoimistoilla tulee olla pääasiallisin valvonta elintarveasiain järjestämisessä. Hallituksen on pidettävä käsissään vain asiain yleinen valvonta. Vasta kun epäkohtia elintarvelautakuntien ja muitten paikallisten elimien toiminnassa jossain ilmenee, on hallituksen syytä omien tarkastajiensa kautta kajota asiaan. Jos elintarvetoimistojen mieli pysyä virkeinä, on niille annettava todellista työtä, missä ne näkevät toimintansa tuloksen, eikä yksistään poliisitointa siirrettävä niitten niskoille. Sellainen työ, mikä elintarvetoimistot pitää virkeinä, on esim. viljan kerääminen elintarvelautakuntien kautta ja tämän keräämisen johtaminen niin pitkälle, että kaikki läänissä löytyvä ylimääräinen vilja on saatu kootuksi valtion määräämiin varastopaikkoihin. Tämän viljan keräsi ennen tuontikunta elintarvelautakuntien kautta ja kaikki edesvastuu keräyksen onnistumisesta oli siirretty pois elintarvetoimistoilta.

Sitäpaitsi on lainrikkomusten valvonta niin hyvin elintarpeiden tuottajiin kuin keinottelijoihin nähden tapahtunut ilman riittävää tehoa. Siinä on välttämättömästi saatava aikaan parannus, jos mieli annettujen määräysten käytännössä vastata tarkoitustaan. Me tiedämme hyvin, että nykyistä elintarvelakia harvat tässä maassa ovat seuranneet ja on tämän lain rikko-

minen muutamissa suhteissa kehittynyt suoranaiseksi yhteiskuntaa turmelevaksi taudiksi. Meidän on tehtävä kaikki voitavamme poistaaksemme, niin paljoa, kuin se lain avulla yleensä on poistettavissa, tämä yhteiskuntaa turmeleva pahennus. Ja tässä suhteessa luulen ylempänä mainitsemani lainmuutosten jo vaikuttavan tuntuvasti parempaan päin. On väitetty, että suurin vika vanhassa laissa elintarvevalvontaan nähden olisi sakkojen pienuudessa; niitä olisi muka lisättävä suuresti. Suotakoon minulle anteeksi, että minun käsitykseni asiassa on toinen. Sakkojen pienuus ei ole pääsyynä, että lakia ei ole noudatettu, vaan pääsyy tähän on ollut lain valvonnassa. Ei ole käytännössä sovellutettu rikoksentekijöihin edes niitäkään sakkoja, mitä nyt voimassaoleva laki säätää. Sentähden pidän minä lain valvonnan parantamiselle pääasiana, että ne henkilöt, joiden velvollisuutena on valvoa, että lakia noudatetaan, todellakin saadaan niin tekemään, saadaan toimintaansa innostumaan. Ja tässä suhteessa hallitus ei ole keksinyt mitään muuta tehokkaampaa keinoa kuin sen, minkä muutkin kansat ovat olleet pakotetut käytäntöön ottamaan. Jos kohtakin keino meidänkin nykyisestä rikoslaistamme on joku aika sitten tavallansa poistettu, mutta kansallemme vieras, sen käsityskannalle vieras se ei ole. Tämä keino on se, että yleiset syyttäjät saatetaan osallisiksi sakkoeristä ja hallituksen keskuudessa on menty niinkin pitkälle, että myöskin se henkilö, joka yleistä syyttäjää on avustanut rikoksen selville saamiseksi, on asetettu jotakuinkin samanlaiseen asemaan, kuin yleinen syyttäjäkin. Hän tulisi myös saamaan osansa tuomittavista sakkoeristä. Tätä ehdotusta vastaan väitetään, että se kasvattaa ilmiantajia ja matkaansaa useinkin turhia rettelöitä. Näissä väitteissä myönnettäköön kernaasti voivan olla jonkun verran perää, mutta kun tilanne on kehittynyt maassamme sellaiseksi, kuin se nyt on kehittynyt, niin täytyykin toimenpiteiden, joiden tarkoituksena on poistaa sellainen paha, jota varten laissa olevat sakkomääräykset ovat määrätyt, olla tavallisuudesta poikkeavat.

Yleiseen syyttäjään nähden, mitä hänen osallisuuteensa sakkoihin tulee, ei meidän tarvitse kovinkaan kauvas ajassa mennä, ennenkuin löydämme meidän vanhassa rikoslaissamme vastaavan määräyksen ja on se siellä tavallansa vieläkin, kuten äsken mainitsin. Nykyisestä polvesta muistaa vielä suurin osa, että syyttäjät tulivat osallisiksi sakoista, joita määrättiin väkijuoma-asetuksen rikkomisesta. Nämä rikokset yhteiskunnassa olivat sentään sittenkin harvinaisia, niihin lainrikkomisiin tekivät itsensä syypäiksi ainoastaan muutamat kuntien jäsenet ja nämä jäsenet kuuluivat tavallisesti siihen yhteiskuntaluokkaan, jossa yleisellä syyttäjällä aniharvoin oli tuttavapiirinsä, sitä vähemmän ystäväpiirinsä. Ne lainrikkomiset, joita nyt kysymyksessäolevat sakkomääräykset ja niiden valvonta koskee, eivät kuulu yksinomaan sen yhteiskuntapiirin tekemiin rikoksiin, johon väkijuomalainrikokset ennen kuuluivat, vaan kuuluvat näiden rikosten tekijät nyt myöskin aivan toisiin piireihen, ne kuuluvat niihin piireihin, joihinka yleinen syyttäjä itse kuuluu. Nämä rikokset kuuluvat niihin piireihin, ikävä mainita, joidenka juuri tulisi ensimäisinä valvoa tämän lain noudattamista. Näiden rikollisten piiriin kuuluu, kuten sanoin, vieläpä joku, ja on ikävä mainita, vieläpä joku elintarvelautakuntakin. Kun näin surkea tilanne yhteiskunnassamme nykyään on, niin ei ole ihme, että yleiset syyttäjät sangen vastenmielisesti ovat ryhtyneet kanteiden nostoon näitä lainrikkojia vastaan. Sentähden pidänkin välttämättömänä, että erikoisiin toimenpiteisiin on ryhdyttävä, jos tahdomme saada käsiteltävänä olevan elintarvelain ja sen johdosta laaditun toisen lain, joka yksinomaan koskee kohtuuttomien hintojen ehkäisemistä, tehokkaiksi. Syyttäjän oma etu on ehdottomasti asetettava tässä myös kiihoittajaksi hänen toimissaan, mutta samalla on hänen toimintaansa helpoitettava sillä määräyksellä, että se, joka avustaa häntä rikoksen selville saamisessa, on myöskin saapa osan sakosta. Kun tällainen järjestelmä tulee käytäntöön, on yleisen syyttäjän paljon helpompi haastaa oikeuteen vaikkapa hyvä ystävänsäkin, sillä silloin voi hän aina puolustaa itseään sillä, että hän on pakotettu tätä tekemään, koska rikos on hänelle ilmoitettu kanteen nostamista varten. Myönnän kyllä, että miellyttävä tämä muutos lakiin erinomaisesti ei ole, mutta en myöskään näe mitään muuta keinoa niiden epäkohtain poistamiseksi yhteiskunnasta, mitkä välttämättömästi ovat poistettavat, jos tahdomme saada järjestystä elintarvealalla meidän yhteiskuntaamme. Ja voimmehan lohduttaa itseämme myös sillä, että me emme ole ensimäinen kansa maailmassa, jonka on täytynyt tähän keinoon turvautua, vaan sen on tehnyt jo suurempi kansa, meidän naapurimaamme Ruotsi, ja se on näissä määräyksissä mennyt vielä pidemmälle kuin me. Se tekee yleisen syyttäjän osalliseksi tuomitun tavaran arvosta aina 5,000 kruunuun asti. Jos Ruotsi on näin tehnyt, jossa

elintarvepulaa ei voi verratakaan meidän elintarvepulaamme, niin luulen, että sivistynyt maailma käsittää, että tämä toimenpide hallituksen ja kansan puolelta, jota hallituksen esityksessä syyttäjiin nähden ehdotetaan, ei ole muuta kuin yhteiskunnan onnettomasta tilanteesta johtuva pakollinen seuraus.

Ylempänä kosketeltu kohta on minusta tärkein niistä muutoksista, mitä arvoisa valiokunta on lakiin esittänyt, ja olen asiata sentähden vähän monisanaisemmin kosketellut. Myöskin on valiokunta ehdottanut sakkoja suurennettaviksi ja tätä muutosta ei hallitus tahdo vastustaa, vaikka ainakin minä yhä edelleen olen sitä mieltä, että sakkojen suuruus laissa ei ole pääasia.

Ensimäisessä vastalauseessa asettuvat sen allekirjoittajat vastustavalle kannalle takavarikoimiseen nähden, jos takavarikoitu omaisuus koskee kauppaa ja merenkulkua. Pyydän huomauttaa, että tämä kohta elintarvelakiin on pääasiassa johtunut kauppa- ja teollisuustoimituskunnan tekemästi alotteesta, joka tammikuun 18 päivänä 1918 hallituksen esityksessä n:o 42 oli tehnyt samansisältöisen esityksen eduskunnalle, mutta joka ei tullut vahvistetuksi. Hallitus asettui nyt sille kannalle, että samaa asiaa koskeva lainsisältö voitiin sovelluttaa nyt kysymyksessäolevaan elintarvelakiin, ja pyydän vastalauseen tekijöille huomauttaa, että tätä kohtaa laissa ei tule valvomaan elintarvehallitus, kuten vastalauseen tekijät väittävät, sillä sellaistahan ei enää löydy, vaan lakia tulee yleensä valvomaan Suomen senaatti.

Kolmannen vastalauseen allekirjoittajat asettuvat pääasiassa vapaakaupan kannalle ja pyydän näille herroille sen johdosta huomauttaa, että tästä kannasta ovat kaikki ne kansat luopuneet, joissa elintarveasiat ovat paraiten hoidetut, ja kuta suurempi elintarpeitten puute maassa on, sitä vähemmän on kansalla tilaisuutta sallia tällaista vapaakauppaa, vaan on siinä valtion ehdottomasti asetuttava säännöstelemään kauppaa. Säännöstelyssä kauppaan nähden on kuitenkin pidettävä huolta niin paljon kuin mahdollista siitä, että yksityisten yritteliäisyyttä, maassa löytyvän kauppiaskuntamme suurta kokemusta ja taitoa kauppa-alalla ei syrjäytetä. Tällaisen järjestelmän luuleekin hallitus löytäneensä siinä, että se on uskonut esim. maahantuonnin maamme kauppiaskunnan yhtymälle, tuontikunnalle, johon ovat liittyneet maamme suurimmat ja taitavimmat kauppahuoneet ja johonka vieläkin on tilaisuus toisten liittyä. Sitä paitsi voin ilmoittaa, että Suomi on tavallansa pakotettukin ainakin muutamissa maissa täten järjestämään ulkomaalaiset ostonsa. Sitä vaativat muutamat niistä kansoista, joista Suomi elintarpeensa ostaa. Neljännen vastalauseen tekijät vaativat, että viljelijälle on jätettävä tarpeellinen siemen, sillä muuten hänen maanviljelyksensä ei ole turvattu. Tämä vaatimus on aivan oikeutettu. Mutta silläkin vaatimuksella täytyy olla rajansa. Jos äärimäinen pakko, kuten tänä vuonna on ollut, saadaksemme kansan hengissä uuteen satoon, on pakottanut ottamaan osan siemenviljaa viljelijältä myös syömäviljaksi, niin toivon, että tätä toimenpidettä ei kansan puolelta arvosteltaisi kovin ankarasti. Koska hallitus on tehnyt sen siinä toivossa, että etelässä sato valmistuu niin ajoissa, että eteläSuomi voi tehdä kylvönsä uudella siemenellä ja etelä-Suomessa olevat säästyneet siemenvarat koetetaan säästää niin paljon kuin mahdollista pohjois-Suomen siementarpeiksi. Sitäpaitsi otaksuvat saman vastalauseen tekijät, että maanviljelijät eivät saisi pidättää viljaa tilapäistä työväkeänsä varten. Siinä suhteessa he erehtyvät, sillä sellaista kieltoa ei ehdotettu laki maanviljelijöille sisällä. Viimeisessä kohdassa he syyttävät, että hallitus on ehdottanut liian alhaiset hinnat luovutettaessa elintarpeita luovuttajille ja että hallitus on maksanut tuntuvasti korkeampia hintoja niistä elintarpeista, mitä se ulkoa on tuottanut. Tässä kohden ovat vastalauseen tekijät osaksi myöskin erehtyneet ja osaksi asettuneet minusta väärälle periaatteelliselle pohialle luovutushintoihin nähden. Pyydän ensiksi huomauttaa, että esim. viljaan nähden, jota hallitus on maahan tuottanut, on sen viljan hinta, jonka olemme saaneet Saksasta ja Tanskasta, tuntuvasti halvempi kuin se hinta, minkä hallitus on rajahinnaksi ja vieläpä minimihinnaksi asettanut. Voin ilmoittaa, että se ruis, jonka valtio Saksasta tähän asti on tuottanut, ei ole tullut kansalle maksamaan kuin noin 60 pennin seuduissa kilolta ja hallitus on tarjonnut tuottaille siitä viljasta, mitä se syksyllä ensimäiseksi ottaa, 2 markkaa kilolta. Pidän siis vastalauseen tekijäin väitettä vähemmän oikeaan osattuna. Yksi tavara, josta myönnän, että valtio on korkeampia hintoja maksanut ulkomaille, on liha. Mutta pidänkin sen välttämättömänä, että lihan hinta Suomessa ei nouse niin korkealle, että karjanhoitaja näkisi etujensa mukaiseksi lihan hintojen ollessa korkealla teurastaa ylenmäärin karjaa ja siten tulisi maalle mahdottomaksi saada noita tärkeitä rasvatuotteita, maitoa, voita ja juustoa, jotka kan-

san elämälle ovat niin välttämättömät ja joista voi ja juusto ovat arvokkaimpia vastiketavaroita, mitä maahamme tuotavista elintarpeista voimme ulkomaille tarjota.

Pyydän vielä mainita muutaman sanan elintarvetuotannon lisäämisestä. Se edullinen poikkeuksellinen asema, mihin uusi elintarvelaki asettaa elintarpeitten saantiin nähden maanviljelystyöväen on yhtenä tekijänä siinä oman maan tuotannon lisäämisen yrityksessä, mikä on kysymyksessäolevan lain pyrkimyksenä. Muuallakin maailmassa, kuten Skandinavian maissa ja Saksassa, on mitä tarmokkainta toimintaa kohdistettu elintarvetuotannon lisäämiseksi. Monissa maissa puuttuu tähän edellytyksiä, sillä viljelyskelpoinen maa on jo ennen ehditty viljelykseen ottaa. Siitä syystä monet kansat ovat voineet elintarpeiden tuotantoa kartuttaa vain keinotekoisesti eli lisäämällä apulantain käyttämistä runsaassa määrässä tai turvautumalla kemialliseen teollisuuteen. Sen avulla on elintarpeiksi kelvottomia raaka-aineita voitu jalostaa niin, että niistä on saatu ihmisten ja eläinten ravinnoksi kelpaavaa. Suomi on tässä suhteessa edullisemmassa asemassa. Meillä on vielä suuret mahdollisuudet laajentaa viljelyksiämme ottamalla uutta, viljelykseen kelpaavaa maata auran alle. Mutta tämän työn edellytyksenä on, että uutisviljelys kannattaa. Toisin sanoen yhteiskunnan täytyy taata viljelijälle hänen työnsä tuloksista eli sadosta sellaiset hinnat, että viljelijä turvallisesti voi sitoa siihen sekä pääomaa että työtä ja huolta. Sen vuoksi on minimi- ja rajahinnat määrättävä sellaisiksi, että viljelijä ei joudu miksikään yhteiskunnan hyväntekijäksi, niinkuin oli laita vanhan elintarvelain ensi ajalla, vaan että hän tuntee, samalla kun tietää toimivansa yhteiskunnan hyödyksi, tekevänsä hänelle itselleenkin yksityisesti kannattavaa työtä. Vaikka yhteiskunta tulisikin maksaneeksi omassa maassa tuotetuista elintarpeista jonkun verran suuremman hinnan kuin ulkomailta tuotetuista, niin on muistettava, että tämä näin uhrattu raha jää maahan, jossa se uudelleen etsii uusia työaloja ja siten lopultakin jää maalle hyötyä ja siunausta tuottavaksi. Sen sijaan ovat ne varat, joita kansa uhraa ulkomailta tuotettuihin elintarpeisiin, maasta ainiaaksi hävinneet ja heikontavat siten kansantaloudellista asemaa. Meidän on koetettava laajentaa viljelyksiämme niin paljon kuin mahdollista ja saattaa voimaperäiseen kasvukuntoon vanhat viljelyksemme. Sen ohessa on nykyisiä viljelyssuunnitelmia muutettava, niinkuin muutkin kansat ovat tehneet, vähennettävä heinänviljelystä ja viljanviljelystä lisättävä. Tällöin tietysti karja tulee saamaan jonkun verran vähemmän heinää, mutta sen sijaan runsaammin muuta korsirehua. Ja ottamalla esimerkiksi yleisempään käytäntöön juhannusrukiin viljelyksen, joka jo ensi syksynä tuottaa hyvän vihantarehun, korvaa maanviljelijä huomattavasti vähentynyttä heinäsatoaan. On tiedossani monta maanviljelijää, jotka ainoastaan muuttamalla viljelysjärjestelmäänsä ovat lisänneet viljatuotantonsa kaksinjopa kolminkertaiseksi, vähentämättä tai heikontamatta sillä karja- ja maitotalouttaan. Jos näin tekisivät kaikki Suomen maanviljelijät, minä olen varma, että me tulisimme omalla leipäviljallamme toimeen.

Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan auta meitä nyt tällä hetkellä eivätkä ensi talven kuluessa. Mutta koska meidän on varustauduttava pääasiassa omillamme tulemaan toimeen, on meidän ryhdyttävä, mikäli mahdollista, sellaisiin toimenpiteisiin, että me niiden kautta edes jossain määrässä saisimme apua jo ensi talvena, ensi vuoden kuluessa, ennenkuin uutta satoa vuodeksi 1919 olemme saaneet. Nämä toimenpiteet eivät saa olla mitään kokeiluja, vaan meidän on käytettävä hyväksemme sellaisia menettelytapoja, joihin varakkaammat kansat jo ovat kokeilut uhranneet, päästen niissä varmoihin käytännöllisiin tuloksiin. Sellaisista mainittakoon esimerkiksi selluloosan käyttö eläimille, jolla voimme saada varmuudella ravintoa niille suuressa määrässä, ja jalostamalla sitä mahdollisesti myöskin ihmisille. Se onkin juuri selluloosan jalostus, olkien jalostus selluloosaksi, jolla voimme korvata tuntuvia määriä niistä kauroista, joita tähän saakka olemme eläimille syöttäneet. Jos vielä mainitsen, että Saksassa viime vuoden kuluessa itäisellä rintamalla hevosten väkirehuna pääasiallisesti käytettiin luusta kemiallisen menettelyn kautta valmistettua munanvalkuaista runsaasti sisältävää väkirehua, niin luulen tuoneeni esiin menettelytapoja, joita meillä, yhtä hyvin kuin Saksassa, voidaan käyttää eläimille syötettävän viljamäärän säästämiseksi.

Edelläsanotusta selviää, että meidän vanha elintarvelakimme on tavallaan tosin kyllä vaikuttanut siihen, että elintarvepulamme on tällä hetkellä niin suuri, kuin se todella on. Pääasiallisin syy siihen, että nykyinen tilanne on meillä niin tukala, on sittenkin etsittävä kauvempaa ja aivan toiselta taholta. Pääsyyn nykyisestä onnettomasta asemasta kantaa kansa itse, sen edesmenneiden aikojen hallitus. Kansa

ei ole ymmärtänyt hoitaa ja turvata pääelinkeinoansa maanviljelystä, vaan sitä on aina meidän maassamme kohdeltu lapsipuolen tavoin. Kaikki muu työ on ollut turvattu ulkomaiselta kilpailulta tulleilla, mutta kansamme pääelinkeino, maanviljelys, on ollut aivan ilman tällaista turvaa, joten sen on ollut pakko kestää koko maailman kilpailu elintarvetuotannon alalla. Ja sentähden olotila on ollut sellainen, että maanviljelystyö ei ole erikoisemmin vetänyt puoleensa, vaan joka talossa on syntynyt niin rakkaus omaan kontuun on useinkin viljelijän pojan siinä säilyttänyt, mutta ei se kannattava työ, jota hän maanviljelyksessä on harjoittanut. Pitkän aikaa oli meillä maanviljelyksemme sellainen, että viljelijä, jolla oli jonkunlainen kirjanpito, näki sen selvästi: se ei kannattanut, mutta siinä elettiin, elettiin entisten vanhempien sukupolvien säästöillä. Me elimme metsien tonnalla, me muutimme pääoman, jonka esi-isämme, vanhempamme olivat jättäneet meille metsien muodossa, rahaksi, me muutimme metsämme rahaksi ja sillä tapaa suuri osa Suomen maanviljelystä eli pitkät ajat. Mutta maanviljelys itsessään oli kannattamaton liike ja työ.

Niin, kansa ei ole ymmärtänyt, minkä arvoinen korkealle kehittynyt maatalous sen elämälle on. Jos se sen olisi käsittänyt, ei Suomen kansan tällä hetkellä tarvitsisi elää niistä armopaloista, joita vieraat kansat hyvästä tahdosta suvaitsevat meille myydä, vaan kykenisi se varmaan tänä aikana elättämään omalla tuotannollaan itsensä, vieläpä siltä riittäisi muillekin kansoille elintarpeita jakaa. Elävänä esimerkkinä siitä, mitä maa, jossa maatalous on korkealla kannalla, pystyy aikaansaamaan, on Tanskan maa. Kun suomalainen näinä aikoina kulkee tuossa maassa, jonka pinta-ala tuskin on yhden keskikokoisen Suomen läänin suuruinen ja joka tällä pinta-alalla kykenee elättämään lähes yhtä suuren asukasmäärän kuin Suomi, niin ei ole ihme, että häneäntunne valtaa mielen, kun vertaa omia olojamme, oman maamme nykyistä tilaa tuohon pieneen, mutta voimakkaaseen, yrittävään maahan. Muistakaamme nykyisenä kovana aikana suunnitellessamme taistelua uhkaavaa nälkää ja puutetta vastaan ensimäiseksi ja viimeiseksi se totuus, että ainoa tehokas apu on se, minkä me itse osaamme itsellemme antaa. Mikään muu ei meitä voi pysyväisesti auttaa, jollemme itse ymmärrä auttaa itseämme. (Oikein! Hyvä!)

Ed. Sundblom: När för en tid sedan i Helsingfors hamn sjönk en gammal ångare, antagligen på grund af sin egen skröplighet, väckte saken stor uppmärksamhet i vissa landtdagskretsar. En interpellation framställdes, hvarpå följde en stort anlagd diskussion, som dock var så blottad på verkliga sakskäl, att man knappast kunde fästa sig vid de många och långa inläggen. Jag var då benägen tro, att inom landtdagen ett nyvaknadt intresse för sjöfart och rederirörelse kunde skönjas. Men jag blef tagen ur denna min villfarelse, när lifsmedelsutskottet företog till behandling propositionen n:o 66 med bestämmelse därom, att fartyg eller fartygsdelar icke må till utlandet försäljas. Regeringens proposition saknade så godt som hvarje motivering. Likväl var lifsmedelsutskottet tämligen enigt om att godkänna den föreslagna åtgärden och egnade densamma i sin tur endast ett par, tre korta rader. Nu kan mot mig invändas att i en annan regeringsproposition, n:o 42, som dock icke kommit under landtdagens behandling, en utförligare motivering för den påyrkade åtgärden förebragts, men jag måste säga, att jag icke skulle kunnat ändra ståndpunkt, äfven om motiveringen varit så pass utförlig, som den befinnes uti förenämnda proposition, hvilken är dagtecknad den 18 jan. 1918. Där heter det: „Finlands handelsflotta har under värdskrigets gång drabbats af tunga förluster. Af handelsflottans totaltonnage, som uppgår till 286,400 bruttoregisterton, hafva genom sänkningar och beslag förlorats 26 ångfartyg och 62 segelfartyg, varförutom största delen av Finlands ångbåtsflotta tvångsrekvirerats dels för ryska, dels för engelska marinens räkning. Totalsumman av det förlorade tonnaget utgör 72,492 bruttoregisterton, de tvångsrekvirerade fartygens tonnage däri icke inbegripet. För att efter fredsslutet verksamt kunna upptaga konkurrensen med övriga sjöfartidkande länder blir det nödvändigt att vidtaga energiska åtgärder för skeppsbyggerinäringens höjande och handelsflottans ökning. Alla åtgärder, som avse en ytterligare minskning av vår handelsflotta, böra däremot med alla till buds stående medel förhindras". Jag erkänner riktigheten af den sista meningen, men samtidigt måste jag göra mig frågan: har regeringen å sin sida vidtagit alla de åtgärder som varit nödvändiga för att hindra en fortsatt minskning af Finlands handelstonnage? Hvad har regeringen gjort för att förhindra tvångsrekvisition såväl i England som i Amerika och, om jag ej misstager mig, även i Frankrike af finska fartyg, ehuru Finland förklarats neutralt och våra fartyg följaktligen icke kunna underkastas sådan rekvisition? Jag vill gärna förutsätta, att regeringen i

detta afseende ingenting försummat, ehuru intet därom kommit till allmänhetens kännedom. Faktum är i alla fall att den af regeringen föreslagna åtgärden, förbud mot försäljning af tonnage till utlandet, icke under nuvarande förhållanden är egnad att hjälpa upp saken, utan snarare tvärtom. Förhållandena hafva nämligen utvecklats på det sättet, att Finlands redare sannolikt komma att förlora sina fartyg och samtidigt gå miste om ersättningen för desamma. Det finnes åtskilliga exempel på brutal tvångsrekvisition af finska fartyg efter den tidpunkt Finland blef förklaradt neutralt. Man har vetat att myndigheterna i England gifvit fartygsbefälhafvare och besättning endast 2 timmars frist för att gå i land; därefter har engelskt befäl och manskap gått ombord. Och huru har saken ställt sig, när det gällt att utfå i bank insatta penningebelopp, hvilka man genom frakter införtjänat? Jo, mången befälhafvare har trott sig säker för sina frakter, när han deponerat pengarna i Englands Bank, men när det gällt att uttaga dessa penningar, har detta förvägrats; man har sålunda blifvit af med sitt fartyg, i hvarje fall nytjanderätten, och icke heller kunnat utfå redan införtjänade frakter. Dessa omständigheter äro enligt min tanke värda stor uppmärksamhet med tyåtföljande regeringsåtgärder.

Nu är saken den: när fartyg — jag afser närmast segelflottan — rekvireras, sakna vi på samma gång möjlighet att skydda dem mot undergång. Man kan häremot invända, att det står redaren fritt att krigsförsäkra sitt fartyg och därigenom skydda sig för förlust, om fartygen sänkas i farezonen. Men hvarifrån skall redaren taga penningar att betala de oerhördt höga krigsförsäkringspremierna med, när han icke har någon inkomst från sina fartyg och icke vet, om eller när han erhåller sådan. Dessutom måste han räkna med, om politiska komplikationer tillkomma, att han helt och hållet går förlustig sitt fartyg.

Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att regeringens motivering bort vara betydligt utförligare samt kunnat stöda sig på utlåtanden från sakkunnigt håll. Det kan vara riktigt, såsom lifsmedelschefen nyss antydde, att man äfven inom sjöfartskretsar hyllat den åsikt, att försäljningsförbud borde utfärdas, men detta måste hänföra sig till januari månad, då propositionen n:o 42 kom till. Då trodde man nämligen, sedan Finland förklarats självständigt och straxt därpå neutralt, att detta utgjorde ett skydd för vår handelsflotta och att denna fritt kunde segla på världshafven. Detta har emellertid icke visat sig vara förhållandet; följaktligen saknas numera förutsättningarna för en dylik åsikt.

Naturligtvis måste man ställa sig på den ståndpunkten, att, för den händelse en fartygsredare säljer bort sitt tonnage till utlandet och placerar penningarna i bank för att njuta en visserligen mindre, men säkrare inkomst, han därmed gör vår sjöfart en björntjänst, men en verklig redare, det vågar jag försäkra, brukar icke handla på det sättet. Han säljer bort gammalt, olämpligt och opraktiskt befunnet tonnage och förvärfvar i stället nytt och bättre, allt till gagn för landets ekonomiska lif och särskildt dess sjöfart. Skulle redarne nu vara i tillfälle att till neutrala länder försälja sitt i utlandet upplagda, i oceanfart stadda eller rekvirerade tonnage, skulle därigenom erhållas betydliga belopp, hvilka, efter det fred blifvit sluten, kunde användas till inköp af nytt tonnage, som sannerligen utomordentligt väl kommer att behöfvas. Men nu blir, såsom jag redan antydde, redaren af med både fartyg och det i detsamma nedlagda kapitalet, för att icke tala om den osäkra inkomst han påräknat som ersättning för gjord tvångsrekvisition.

Huru man i redarkretsar ser dessa förhållanden skall jag be att få belysa genom ett meddelande, som kommit mig till handa från en af våra största skeppsredare — jag talar fortfarande om rederirörelse med segelfartyg. Han är jämte några medredare ägare af bl. a. trenne förstklassiga stålskepp, hvilka tillsammans representera icke mindre än 9,800 ton d. w. Af dessa fartyg hafva två rekvirerats i Amerika, det tredje ligger i Frankrike i Brest, utan möjlighet att därifrån utlöpa. Det är sålunda ett ganska stort tonnage, som icke bringar redaren någon som hälst säker inkomst, men ställer honom inför utsikten att totalt förlora hvad han nu äger. Enligt nu gällande pris — det bjudes från 1,000 till 1,200 mark per ton d. w. — skulle dessa fartyg representera ett värde af 11,760,000 mark, hvarken mer eller mindre. Låt vara att värderingen är något hög; i hvarje fall är det betydande kapital, som här stå på spel. Ägaren af dessa fartyg framhåller, att ingen som hälst möjlighet finnes att under nuvarande tid och med största sannolikhet icke heller inom en nära framtid kunna använda fartygen i nyttig fraktfart. Tvärtom tager han för gifvet, att förhållandena komma att tillspetsa sig så, särskildt i händelse af förvecklingar af politisk art, att de alla komma att gå förlorade

för rederiet utan någon som hälst ersättning. Äfven genom fartygens tvungna overksamhet åsamkas redaren oerhörda förluster, hvilka inom kort komma att verka ruinerande. Må man endast betänka, att utgifterna för de tre fartygen stiga till minst 800 mark om dagen samt att räntorna å de oguldna köpeskillingarna för en del af fartygen växa till väldiga summor, hvilka alla skola punktligt betalas. Å ett af fartygen är rederiet skyldigt 2,500,000 mark å köpeskillingen och har icke hunnit få in någonting till dess betalning, hälst äfven de tillgodohafvanden rederiet har i England, icke få hit öfverstyras, men räntan icke desto mindre skall behörigen erläggas.

Ägaren af detta tonnage kan ingalunda beskyllas för att vilja begagna sig af tillfället för att genom försäljning af dessa goda och dugliga fartyg ernå stor handelsvinst. Tvärtom har hans intresse gått ut på att genom inköp af förstklassiga fartyg höja vår handelsflottas kvalitet. Men detta intresse har dock sina gränser och torde icke kunna utsträckas så långt, att han därigenom skulle med klara fakta för ögonen gå mot fullständig ruin. Detta blir emellertid följden, om han förvägras rätt att försälja ifrågavarande fartyg.

Till följd af de rådande förhållandena är det omöjligt att sälja fartygen inom landet. Däremot är efterfrågan å sådana fartyg i utlandet och särdeles i Skandinavien för närvarande synnerligen liflig och prisen växla mellan 1,000 och 1,200 mark per ton. Fartygen representera efter sistnämnda prisberäkning, såsom jag redan nämnde, ett värde af 11,760,000 mark, hvilket kapital för närvarande ligger fullkomligt ofruktbart och som med all sannolikhet kommer att gå förloradt, i fall fartygen ej få säljas till hugade köpare. Med ett sådant kapital kunde däremot i framtiden, då efter krigets slut normal seglation åter vidtager, afsevärdt tonnage inköpas, ty afsikten är naturligtvis att använda penningarna till inköp af nytt tonnage, såsom hvarje omtänksam och klok redare gör.

En omständighet må ännu framhållas, nämligen att ifrågavarande fartyg på grund af sin storlek ytterst sällan, en del aldrig, besökt finska hamnar, utan hafva de ständigt gått i fraktfart å världshafven mellan främmande länder och under kriget enbart till nytta för de allierade makterna. De kunna således icke användas vare sig för att importera lifsmedel till landet eller därifrån utföra kompensationsvaror, hvarför de af regeringen och lifsmedelsutskottet anförda motiven icke äro å dem tillämpliga. I sådant afseende lider alltså landet ingen förlust på fartygens försäljning till utlandet. Däremot blir förlusten oerhördt stor, i fall såväl fartyg som kapital genom händelser af utrikespolitisk art gå förlorade.

Nu kan naturligtvis invändas, att möjligheten till erhållande af licens för fartygens försäljning till utlandet står öppen, men jag vågar invända, att omgångarna för erhållande af licens ingalunda äro så små, som man i första ögonblicket antager. För öfrigt gäller det vid försäljning af sådan värdefull egendom som fartygstonnage att hastigt kunna fatta ett beslut, icke vänta därmed i veckotal, kanske månader.

Härtill kommer ännu en omständighet, som jag ogärna skulle berört, men som jag dock icke kan förtiga. Redan i slutet af februari, alltså innan senatens förordning, som är daterad den 1 mars, utkom, försåldes en motorskuta till ett rederi i Sverige. För att uppfylla alla formaliteter — köparen ställde därvidlag stora anspråk på säljaren — anhölls hos Finlands senat om tillstånd att från landet utföra ifrågavarande till Sverige tidigare och lagligt försålda fartyg. Det räckte ganska länge att få besked; men sist och slutligen medgafs licens, hvarvid dock samtidigt meddelades den öfverraskande upplysningen, att säljaren hade att af köpesumman erlägga åt staten 5 procent. Om man kallar detta provision eller arvode, är det en sak, som jag icke känner till, men väl har det väckt den största förvåning, för att icke använda ett skarpare uttryck, att regeringen för en fartygslicens betingar sig provision på försäljningssumman. Skulle den redare, jag tidigare nämnt, nämligen sjökapten Gustaf Erikson i Mariehamn, erhålla tillstånd att sälja sina fartyg, komme han sålunda att till staten erlägga icke mindre än 588,000 mark. Kan detta vara riktigt och rimligt i samma ögonblick man är färdig att besluta en mycket kännbar skatt på stora inkomster och framför allt på inkomstökning, en skatt, som redarna till stor del hafva att bära?

När jag i min reservation tillåtit mig framhålla vikten af att en särskild regeringsproposition måtte i denna sak framställas, anser jag verkligen, att denna min anhållan är rimlig och att den stöder sig på förnuftiga skäl. Finlands regering har icke velat på grund af lifsmedelslagen i densamma inrymma bestämmelse om förbud för enskilda att drifva handel med valuta, utan har regeringen härom öfverlämnat en särskild proposition som af bankutskottet pröfvats. Men när det gäller så stora värden,

som handel och sjöfart representera, då anser man sig kunna med några få ord affärda hela motiveringen. Jag frågar, om icke min uppfattning är riktig, då jag gör gällande, att ett sådant viktigt spörsmål borde förberedas på ett helt annat sätt, innan det föreläggas landtdagen till godkännande, och framför allt en sådan bestämmelse, som i lifsmedelslagens 11 §, 4 mom. nu influtit, göras till föremål för en särskild proposition, hvarvid utlåtande skulle inhämtas från sakkunnigt håll?

Jag anhåller på grund af hvad jag här anfört, att stora utskottet måtte ägna min reservation rimlig uppmärksamhet.

Senaattori Setälä: Minä valitan, ettei saapuvilla ole sitä tai niitä hallituksen jäseniä, jotka voisivat paraiten vastata niihin muistutuksiin, joita edellinen puhuja teki. Minä tahdon kuitenkin ensinnä huomauttaa, että tämä ehdotettu 11 §, 4 momentti ei suinkaan sisällä kieltoa Suomen kansalaisille tai suomalaisille yhtiöille kuuluvan laivan myynnistä, vaan siinä ehdotetaan, että hallituksella on oleva valtuus antaa tällainen kielto. Että tällainen valtuus on tarpeellinen, sen pitäisi olla selvää, sillä onhan ilmeistä, että nykyiset poikkeuksellisen korkeat hinnat helposti voivat viekotella semmoisiin kauppoihin, jotka erinomaisen haitallisesti ja turmiollisesti saattavat vaikuttaa Suomen tonniston vähenemiseen. Ja edelleen on kuitenkin välttämätöntä, että valtuus tämän kiellon antamiseen on hallituksella. Eihän ole mahdollista, että eduskunta voisi kussakin yksityistapauksessa arvostella, milloin olisi myynti kiellettävä ja milloin se olisi myönnettävä. Minä en voi käsittää, mitenkä erityisesti tätä asiaa koskevalla entisellä esityksellä voitaisiin tässä suhteessa antaa seikkaperäisempiä määräyksiä. Edellinen puhuja on huomauttanut, että Suomen tonnisto arveluttavalla tavalla saattaa vähentyä takavarikoimisen johdosta, ja kysynyt, mitä hallitus sen johdosta on tehnyt. Minä ei tässäkään voi antaa seikkaperäistä vastausta, mutta tahdon huomauttaa vain, että useiden muiden puolueettomien maiden laivat ovat joutuneet tällaisen takavarikoimisen alaisiksi ja että pienillä kansoilla tässä tuskin on ollut tai on käytettävänään kyllin tehokkaita keinoja sen voimakkaamman oikeuden estämiseksi, jota suuret kansat pieniä kohtaan harjoittavat.

Mitä nyt viimein tulee siihen, että eräässä tapauksessa on määrätty lisensistä maksettavaksi erityinen suoritus valtiolle, silloin kun lisenssi myönnetään, niin tämähän on semmoista, joka on aivan yleistä. Silloin kuin aivan poikkeuksellisia hintoja maksetaan ja on tilaisuus niitä saada, silloin ei ole kohtuullista, että tällaiset suuret liikevoitot tulevat ainoastaan yksityisille. Minun tietääkseni on valtio kaikissa maissa tällaisissa tapauksissa lisenssiin kiinnittänyt määrättyjä rahallisia ehtoja, milloin se on katsottu kohtuulliseksi.

Ed. Takkula: Se käsityskanta, jota minä valiokunnassa kannatin, ilmenee viimeisessä vastalauseessa. Tämän olen tehnyt yhdessä mainitun vastalauseen allekirjoittajien kanssa mielestäni eräistä pätevistä syistä ja katson, että suuren valiokunnan olisi kiinnitettävä niihin huomiota. Onhan selvää, että jos joku elintarpeiden alalla työskentelijä, tuottaja, ei saa osapuilleenkaan riittävää ruokaa, ei elintarvetuotanto voi jatkua menestyksellä. On sen vuoksi paikallaan, että jo lakiin pannaan se määräys, että elintarvetuotannon alalla työskentelevä saa määrätyn elintarveannoksen ympäri vuotta välittämättä siitä, josko eräillä toisilla työaloilla ei olisikaan riittävää leipäannosta annettavissa. Tosin kyllä valiokunnan mietinnön kolmannentoista pykälän viime kohdassa jotakuinkin selvästi puhutaan samaa mutta siihen on kuitenkin pantu liikasana „mikäli mahdollista", ja voi hallitus käyttää sitä hyväksensä ja tulkita mielivaltaisesti, joten minä soisin, että suuri valiokunta, ainakin mitä 13 §:ään tulee, kiinnittäisi huomiota tähän vastalauseeseen. Samoin on tuossa vastalauseessa myöskin tuotu ilmi se, että elintarpeiden hinnat olisi pidettävä jotakuinkin yhtäläisinä niiden elintarpeiden kanssa, joita tuotetaan ulkomailta ja joita keinotekoisesti kotimaassa valmistetaan. Hallituksen jäsen on ilmoittanut, että elintarpeita on ulkomailta voitu saada niinkin halvalla, että on tarvittu maksaa vain 60 penniä kilolta. Tämän minä uskon, mutta uskon myös, että samalla on tuotu sellaisia elintarpeita, jotka ovat maksaneet kymmenkertaisesti, niin että jos keskihinta näistä otettaisiin, olisi se paljon suurempi. Samaten hallituksen jäsen sanoi, että tämän vuoden viljan siemenistä on otettu osa syömäviljaksi sillä edellytyksellä, että eteläSuomessa joutuu ruis jo pohjois-Suomeen kylvettäväksi tänä syksynä. Tämäkin on totta, mutta kuitenkin on muutakin siementä, ei ainoastaan rukiin siementä niinkin kaukaa pohjoisesta kuin Oulun läänin pohjoisesta osasta viety syömäviljaksi ja siellä ei ruis ehdi tänä vuonna uudestaan kylvettäväksi. Ja koska on viety ei ainoastaan ruista vaan ohraa ja kauraa,

on itsestään selvää, että tämäkin on vaikuttanut suuresti tämän vuoden satoon. Toivoisin, että suuri valiokunta kiinnittäisi ainakin, mitä tulee 13 §:ään, sitä huomiota, mitä neljännessä vastalauseessa sanotaan.

Ed. Relander: Pyysin puheenvuoroa lausuakseni suuren valiokunnan jäsenille, joiden käsiteltäväksi esilläoleva lakiehdotus nyt joutuu, erään toivomuksen. Tahtoisin kyseessäolevan valiokunnan jäsenten huomion kiinnittää 10 §:n 6 kohtaan. Kyseessäolevassa kohdassa myönnetään hallitukselle oikeus määrätä n. k. minimihintoja erinäisille maataloustuotteille. Tämä määräys on minun käsitykseni mukaan tässä lakiehdotuksessa otettu liian ahtaaksi. Se on ahdas niinhyvin siihen aikaan nähden, jona tuotettuja tuotteita se käsittää, kuin myöskin siihen sisältyviin tuotteisiin nähden. Minun mielestäni olisi välttämätöntä, että tämä minimihinnan määräämisoikeus ulotettaisiin kotimaassa viimeistään vuonna 1923 tuotettuihin maataloustuotteisiin.

Esittämäni laajennus on eritoten tärkeä silloin, kun ryhdytään järjestelytoimenpiteisiin, jotka tarkoittavat uudisviljelyksen edistämistä tässä maassa. On nim. luonnollista, että kun tahdotaan maanviljelijälle antaa takeita niistä uhrauksista, joita se uudisviljelyksiinsä tekee, takeet annetaan ennen kaikkea siinä muodossa, että hallitus takaa näistä uudisviljelyksistä saaduille sadoille minimihinnat pitemmälle ajalle kuin muista viljelyksistä saadulle sadolle. Mitä sitten tulee näihin tuotteisiin, jotka sisältyvät tähän 6 kohtaan, tahtoisin saada tämän kohdan laajennetuksi niin, että se tulisi myös koskemaan kotimaassa tuotetuista sokerijuurikkaista valmistettuja teollisuustuotteita. Nyt juuri suunnitellaan toimenpiteitä kotimaisen sokerijuurikasviljelyksen aikaansaamiseksi tässä maassa ja silloin on aivan välttämätöntä, että niille, jotka tähän yritykseen käyvät kiinnittämään pääomia, ja niille maanviljelijöille, jotka käyvät muuttamaan viljelyksiään tätä tuotantoa silmällä pitäen, myös tällainen hallituksen takuu myönnetään. Niinikään tahtoisin kiinnittää suuren valiokunnan jäsenten huomiota siihen, eikö olisi paikallaan sisällyttää näihin maataloustuotteisiin, joille hallitus on oikeutettu minimihinnan määräämään, myös voi. Tässä on yksistään myönnetty hallitukselle oikeus määrätä minimihinnat kasviviljelystuotteille. Mielestäni olisi parempi, jos 10 §:n 6:ta kohtaa laajennettaisiin käsittämään myös jonkun karjantuotteen. Luulen nim., että jos tällaiset takuut annetaan yksistään kasviviljelystuotteille, voidaan mahdollisesti saada tässä maassa sellainen kehitys maatalousalalla, joka yksipuolisena ei ole luonnollinen. Käsittäkseni se laajennus, minkä tähän pykälän kohtaan tahtoisin, on sellaista laatua, ettei mikään järkevä hallitus tulisi sitä väärin käyttämään. Toivoisin sen takia, että suuri valiokunta ottaisi ne näkökohdat, joita tässä olen tuonnut esille, arvoisaan huomioonsa.

Senaattori Kallio: Kun niistä lausunnoista, joita on tässä asiassa annettu, on käynyt ilmi se ajatus, niinkuin kaikki se, mitä puutteita tässä elintarveasiassa on ollut, olisi ollut vanhan elintarvelain syy, niin pyytäisin asiaa kosketella muutamalla sanalla.

Voimassa olevassa elintarvelaissa ei ole mielestäni niin paljon puutteita, kuin täällä on koetettu osoittaa. Päinvastoin on se muutamissa suhteissa milteipä viljelijää turvaavampikin, jos se sanallisesti otetaan, kuin tämä ehdotus. Vaan luonnollista on, että jotakin me olemme myös oppineet, kun toista vuotta olemme tällä lailla kokeilleet. Kun ottaa huomioon sen, millä pohjalla nykyinen elintarvepolitiikka on levännyt, niin on jossain määrässä ymmärrettävää myös se siveellinen rappeutuminen, mikä ilmenee jokapäiväisessä elämässä. Seynin aikainen hallitus antoi lainvastaisia määräyksiä tässä suhteessa, joka koko kansa tiesi lainvastaisiksi, ja noudatti niitä ainoastaan pelosta, ei suinkaan kunnioituksesta, ja siitä johtui, että niitä määräyksiä ruvettiin kiertämään. Ja kun 1917 maaliskuun lopulla tuli uusi kotimainen hallitus, niin ei voitu saada uutta elintarvelakia, johonka olisi voitu nojautua, vaan täytyi hoitaa näitäkin asioita ilman säännöksiä, kunnes kesäkuussa vasta saatiin se elintarvelaki, johon nykyiset säännökset nojautuvat. Kun kansa tiesi, että ne määräykset olivat laittomia, joita siihen asti oli annettu, niin oli se myös vakuutettu siitä, ettei tulla rankaisemaan, vaikka ei niitä säännöksiä noudatettukaan, kuten luonnollista olikin, ja se suunta, joka oli päässyt vallalle, näin jatkui. Ja kun saatiin uusi elintarvelaki, niin oli luotava uudestaan koko järjestelmä ja se vei oman aikansa, jolloin olosuhteet kehittyivät kehittymistään samaan suuntaan. Kun lisäksi järjestysvaltaa ei ollut, sittenkään kun järjestelmäkin saatiin voimaan, ei järjestystä ole saatu aikaan tällä alalla tähän päivään asti. Mutta elintarvelaki kyllä oikeuttaa tässä suhteessa antamaan säännöksiä ja määräsi myös sakkoja, mutta, merkillistä kyllä, oikeudet eivät

käyttäneet reippaalla kädellä näitä säädöksiä, joita tässä suhteessa oli. Meillä on sanomalehdissä ollut hyvin usein mainittuna minkä veran sakkoja on se ja se gulashi saanut, ja on täytynyt pitää suorastaan olosuhteiden pilkkaamisena niitä sakkoja, mitä on annettu. Viime viikolla näin minä m. m. sanomalehdessä, että kun joku gulashi oli perinyt saippuakilosta 100 markkaa kilolta, niin Helsingin raastuvanoikeus sakotti häntä 20 markalla. Minun mielestäni häntä olisi ollut sakotettava, vaikka hän ei olisi ottanut muuta kuin 20 markkaa, vähintäin 100 markalla, kun rajahinta oli 11 markkaa. Sellainen gulashi olisi tarvinnut 5,000 tai 10,000 markkaa sakkoa ja lisäksi linnaa. Ei se tauti lähde ihmisistä, ellei pidetä reippaalla kädellä kiinni lainsäädöksistä. Niin syvään ovat pahan juuret menneet kansaamme.

Täällä on eräässä vastalauseessa myös valitettu sitä, että nykyinen elintarvelaki ei viljelijän työväelle turvaa kylliksi ravintoa. Sen kyllä tosin laki tekee. Uskallanpa väittää, että se tekee sen vielä reippaammin kuin tämä elintarvelaki, joka on nyt käsiteltävänä. Sillä vanhan elintarvelain 3 §:ssä sanotaan, että sille, joka harjoittaa elintarpeiden tuotantoa, on jätettävä yli 1 §:ssä säädetyn määrän myös mitä hän tarvitsee tuotannon edelleen kehittämiseksi ja vakinaisen ja tilapäisen työväen elättämiseksi ja palkkaamiseksi. Kyllä se on selvästi sanottu, että niinhyvin vakinaiselle kuin tilapäiselle väelle on ravintoa varattava, ja niin aluksi tehtiinkin, kun kesällä ensimäiset säännökset annettiin. Valitettavasti senaatti tilapäiseen väkeen nähden syksyllä, kun se antoi ohjeita lain käyttämisestä, teki tässä poikkeuksen. Asiaa käsiteltäessä panin minä senaatin pöytäkirjaan vastalauseen, vaikka tosin myönnän, että tilapäisen väen ruaan varaaminen oli tuottanut visseissä suhteissa epäkohtia, sillä sehän on kaikessa tapauksessa venyvä määrä, ja täytyy sen tapahtua tilitystä vastaan elintarvekorttien perusteella. Senaattori Tanner, joka silloin oli virkaatekevänä elintarvepäällikkönä, asettui sille kannalle, jonka senaatti hyväksyi, että kun jokainen maanviljelijä saa omavaraistalouteensa ottaa työväkeä niin paljon kuin tahtoo, kuten toisin paikoin on otettukin, niin voidaan näin turvata niidenkin leipäannos, jotka eivät aina ole talossa, ja taas niillä, jotka ovat aivan satunnaisia, on jo leipäkortti olemassa ja niille voidaan annos saada elintarvelautakunnan kautta, jos ei varastossa ole kylliksi tätä varten. Ja lakiahan saattaa tulkita tosiaankin näinkin. Minun mielestäni olisi ollut, kuten minä puolustin senaatissa, varattava jokaiselle maanviljelijälle viljelyksen suuruuden mukainen määrä, josta hän olisi ollut velvollinen tilittämään niiden korttien perusteella, jotka hän olisi tilapäiselle työväelle annettaessa leikannut kupongeista. Kun minä olen sanonut, että nykyinen laki on melkein turvaavampi maanviljelijälle kuin nykyinen, niin minä olen tehnyt sen juuri sillä perusteella, että tässä nimenomaan mainitaan tilapäinen työväki. Nykyisessä asutuksessa on eräs periaate samassa pykälässä tuotu esiin, että se, joka viljelee maata, saa tuoda viljaa sitäkin väkeä varten, joka ei maanviljelyksestä elä, toisin sanoen tehdasteollisuuden edustajille on varattu myös tilaisuus, että he saisivat maatiloiltaan kuljettaa viljaa tehdastyöläisille; olkoon se sallittu. Mutta senaattori Paloheimon kanssa olen minä siinä kohden jyrkästi eri mieltä, kun hän lausui, ettei voi vaatia, että tällaiset teollisuudenharjoittajat yhteisen hyvän vuoksi vain viljelisivät maata, kun he tietävät, että viljaa tulee elintarvelautakunnille eivätkä he saa sitä suorastaan väelleen kuljettaa, sillä se on juuri sitä maahengen puutetta, jota ei saisi olla niin sivistyneissä kansalaisissa, kuin teollisuudenharjoittajat ovat, ja se on juuri se maahengen puute, joka heissä on ollut ja joka on vienyt siihen, että heidän peltonsa monin paikoin kasvavat metsää. Nyt täällä on nähty nälkää, ja minä toivon, että kun tällainen kohta on otettu lakiin, jota minä en ole vastustanut, teollisuusmiehetkin nälän kourissa ovat siksi viisastuneet, etteivät he enää petäjiä kasvata pelloillaan. Mutta sittenkin minä väitän, että se on maahenki, joka meistä on puuttunut, sillä valistunut yhteiskunnan jäsen juuri yhteisen hyvän vuoksikin viljelee maata, ja sitä on myös maanviljelijöiltä vaadittu.

Mitä sitten tulee siihen, että nykyisen elintarvelain aikana ei ole riittävää ravintoa antaa maataviljelevälle väestölle ja sen työväelle, s. o. rintamaväelle, jota sanaa elintarvepäällikkö tässä käytti, niin tarkoitus hallituksella on ennenkin ollut se, ja varattiinhan syksyllä 10 kg henkilöä ja kuukautta kohti, joka täytyy katsoa tällaisissa oloissa riittäväksi ravinnoksi. Se oli runsaampi kuin korttitalouksissa. Mutta olosuhteet muodostuivat vallan toisiksi, kuin oli oletettu, sillä ei saatu maahan sitä viljaa, joka oli ostettu ja toivottiin saatavan. Ja kun meille syntyi toinen rintamamiehistö, jota ennen kaikkea oli pidettävä kunnossa, kun sota syttyi, niin silloin täytyi maanviljelijöiltäkin annos pienentää ja he iloilla antoivat sen pohjoispuolella rintaman niin pieneksi, että se valitettavasti on

aivan riittämätön, ja suokoon Jumala, ettemme toista kertaa siihen tilanteeseen tulisi, että täytyisi niin pieneen pienentää. Mutta tämä on ollut juuri olosuhteiden pakko, ja sama on ollut myöskin syynä, että on täytynyt puuttua siemenviljaan, sellaiseenkin joka ehdottomasti tarvittaisiin. Niinpä on puoli rukiinsiementä otettu pohjois-Suomessakin seudulta, jossa ei vilja koskaan kypsy niin aikaiseen, että se siemeneksi joutuisi, ja myös muun viljan siemenmäärää pienennettiin niistä suunnitelmista, mitkä syksyllä sallittiin pidättää. Se ei ole kumminkaan lain syy, vaan se on olosuhteiden pakko, sillä kaikkien meidän on koetettava päästä hengissä uuteen satoon, ja silloin yhteisen hyvän ja kansan edun vuoksi täytyy mennä siihenkin, mihin olosuhteet nytkin ovat meitä pakottaneet.

Täällä on ed. Sundblom ensimäisessä vastalauseessaan ja sen jälkeen myös lausunnossaan pitänyt kohtuuttomana sitä, että tähän elintarvelakiin on otettu säädös siitä, että voitaisiin tämän lain perusteella estää tonniston vähenemistä maassa, ja sehän on kieltämättä yhteydessä tämän lain kanssa, sillä meillä elintarpeiden saanti maahan ei riipu yksistään tuonnista, vaan se riippuu myös viennistä ja tähän tarvitaan tonnistoa. Toinen syy on myöskin, että täytyy olla hallituksen kontrollin alla tällainen tärkeä liikeväline kuin laivatonnisto, jo siitäkin syystä, että jos katsottaisiin jossakin tapauksessa mahdolliseksi niitä myydä, niin täytyy kuitenkin valtion saada käsiinsä se ulkomaalainen valuutta, mikä niistä saadaan, jotta niillä voitaisiin hankkia elintarpeita ulkomailta, sillä sitä me näissä kaupoissa tarvitsemme, mikäli meillä ei vastikekaupan kautta voida sitä riittävästi saada. Senattori Setälä jo viittasi tähän asiaan, joten en tahdo tässä asiassa sen pitemmälle viipyä. Kolmannessa vastalauseessa ovat ed. Hästbacka, Sundblom ja Rettig asettuneet puoltamaan vapaakauppaa ja he ovat lausuneet sen mielipiteen, että yksinoikeutta ei saisi tällä elintarpeiden alalla antaa, vaan antaa vapaakaupalle niin suuri liikkumismahdollisuus, kuin suinkin mahdollista, ja lausuvat sen mielipiteen, että yksinoikeus lienee suuressa määrin vaikuttanut elintarpeiden puutteeseen sekä huomattavasti koroittanut elintarpeiden hinnat, kytkemällä vapaan kilpailun, jolla tavallisesti on se etu, että se tuo kauppaan riittävän määrän huokeahintaisia tavaroita. Kyllä tämä lausunto pitäisi jossain määrin paikkansa, jos se olisi kirjoitettu muutama vuosi sitten, jolloin oli riittävästi elintarpeita maassa, mutta se on vallan paikkansapitämätön oloissa, jolloin ei ole riittävästi elintarpeita, vaan täytyy nälkää suorastaan säännöstellä. Kauppavapaus aikana, jolloin ei ole riittävästi tavaraa, se vie suorastaan kohtuuttomuuten, siitä meillä on kylliksi kokemusta, sillä gulashien hinnat antavat siitä mitä räikeimmän kuvan, niin että näissä oloissa ei vapaata kauppaa kukaan voi puolustaa, joka todella aikoo säännöstellyissä hinnoissa pysyä. Ei nidä paikkaansa se väite näissä oloissa, että tällainen monopoliseeraus on myös lyhytnäköistä. Päinvastoin juuri sen kautta voidaan pitää kontrollia niiden luona, joille tällainen oikeus annetaan, sillä näille valtio voi asettaa valvojia, jotavastoin vapaata kauppaa ei voi valvoa mikään. Väitetään, että vapaalla kaupalla on se hyvä puoli, että se tasoittaa yksityisten tekemät erehdykset ja siten pitää tavarain hinnat jokseenkin yleisen markkina-arvon tasolla. Kyllä, jos vain markkina-arvosta voi puhua, mutta minusta ei siitä voi puhua näissä oloissa, sillä markkina-arvo on Karjalassa nyt esimerkiksi viljalle 12—16 markkaa. Onhan puhuttu sellaisestakin markkina-arvosta, että on maksettu 1,000 markkaa hehdosta rukiita, ja pannapa silloin vapaa kauppa ja kilpailu, kun tällaisia markkina-arvoja esiintyy oloissa, jolloin vapaa kauppa on kielletty ja rangaistuksen alainen. Näin ollen vapaata kauppaa ei voi, jos vain säännöstelyä tässä asiassa tahtoo, puolustaa. Vaikka vapaa kauppa näennäisesti olisi käyvinään säädettyjen rajahintain mukaankin, niin hiljaisuudessa tuossa vapaassa kaupassa epäilemättä maksettaisiin huomattavia summia ja järjestelyä tällä alalla ei voitaisi saada millään tapaa aikaan.

Edellä olen mielestäni vastannut jo myöskin suureksi osaksi neljänteen vastalauseeseen, mikä kuuluu tilapäisen työväen varattavaan ruoka-annokseen, jota minäkin pidän tärkeänä, samoin myöskin siemeneen nähden. Niiden varaaminen on ollut vanhan lainkin tarkoitus vaikka olosuhteet ovat johtaneet toisiin tuloksiin, mutta olosuhteiden pakko on vienyt käytännössä siihen, mihinkä tässä on jouduttu.

Minä toivon, että suuri valiokunta hyväksyisi elintarvevaliokunnan mietinnön, joka kauttaaltaan mielestäni on hyvä. Tosin olen ilman vastalausetta senaatissa suhtautunut tähän yleiselle syyttäjälle myönnettävään korvaukseen, vaikka sanon sen suoraan, että minä olen pitänyt tämän hallituksen esityksen epäiltävimpänä kohtana juuri tätä, vaan kun pahan juuret ovat niin syvällä, niin ehkä senkin voisi kumminkin näissä oloissa hyväksyä.

Ed. K. E. Linna: Minun huomioni kiintyi elintarvepäällikön senaattori Paloheimon lausunnon siihen kohtaan, missä hän huomautti

niistä virheistä, mitä edellinen elintarvehallitus oli tehnyt, varsinkin mitä tulee sen suhtautumiseen elintarvetoimistoihin- entisiin lääninkomiteoihin. Erittäinkin hän valitti sitä seikkaa, ettei hallitus tarpeeksi turvautunut lääninkomiteain apuun, vaan syrjäyttäen niiden järjestävän toiminnan jätti niille vain asetuksen poliisivalvonnan. Hän huomautti, että nyt niille jää kaikki viljankeruu ja hankinta, joten tuontikunnalle, joka ennen suoritti kaiken viljan kaupan säännöstelyn, nyt jää ainoastaan viljan jakelu ja järjestely. Ettei tämäkään järjestelmä tyydytä lääninkomiteoja, siitä on todistuksena ne yleiset vastalauseet, joita läänintoimistojen taholta on edellämainittuun järjestelyyn kohdistunut. Olisi näin ollen olettanut, että elintarvepäällikkö olisi astunut täyden askeleen alkamaansa suuntaan, jättämällä kaiken kotimaisen viljankaupan ja järjestelyn lääninkomiteain tehtäväksi. Täten olisi todella saavutettu se tulos, mihin on pyritty, olisi herätetty yhtenäisyydentunnetta ja saatu tuottajatkin mukaan taisteluun nälkää vastaan. Sillä puolinaisella toimenpiteellä, johon senaattori Paloheimo puheessaan viittasi, ei ole sanottuun päämäärään päästy, sillä yhä edelleen katsovat tuottajat, joiden edustajina ovat läänintoimistot, että tuontikunta, jonka käsiin varsinainen kauppa on jätetty, ei pysty tätä tehtävää täyttämään ja saamaan kaikkea viljaa kuluttajien käsiin. Tuontikunta nim. ei nauti elintarvelautakuntain ja lääninkomiteain taholta ja keskuudessa sitä luottamusta, joka on asian onnistumiselle välttämätön. Mistä tämä luottamuksen puute johtuu, siihen en tässä yhteydessä tarvitse mennä syytä hakemaan. Tällainen epäluottamus on nyt kumminkin olemassa ja se olisi poistunut, jos tuontikunnalle olisi jätetty vain yksinomaan ulkomaisen viljan kauppa ja kotimaisen viljan järjestely kokonaisuudessan olisi jätetty läänintoimistoille, joita maanviljelijät — tuottajat — pitävät edustajinaan.

Toinen kohta, johon senaattori Paloheimo niinikään kiinnitti huomiotani, oli kysymys vastikerehun käyttämisestä takavarikoitavan kauran asemasta. Minäkin pidän tämän vastikerehun käyttämistä välttämättömänä, koska luullakseni kaikki vilja tarvitaan tyystin, jos mielitään ensi talven yli päästä. Mutta kun näin menetellään, on maanviljelijällä toiselta puolen oikeus vaatia, ettei se vastikerehu, jota maanviljelijä on pakotettu eläimille ostamaan, tai ne kemikaliot, joita hän on pakotettu, jos hän itse rehua valmistaa, tähän valmistukseen hankkimaan, nouse sellaisiin hintoihin, että hänen viljastaan saamansa hinta on ainoastaan murto-osa tästä. Että tällainen pelko on aiheutettu, siitä on todistuksena esim. se hinta, johon nykyisin valmistettu selluloosarehu on noussut, joka hinta on moninkertainen verrattuna viljan hintaan, jota se ravitsemisarvoltaan ei läheskään vastaa. Niinikään tuntuvat ne hinnat, joita on vaadittu olkirehun valmistamiseen tarvittavista aineista, kuten soodasta y. m., niin huimaavilta, että tällä tavalla tulee olkirehu kauroja paljon kalliimmaksi. Koska tällaisessa hintain nousussa hyvin huomattavaa osaa näyttelevät erinäiset renkaat ja yhtymät, jotka kilpailun puutteessa voivat vaatia tavaroistaan minkälaisia hintoja tahansa, on välttämätöntä ja maanviljelijöillä on oikeus sitä vaatia, että valtio ottaa näiden tavarain valmistuksen omiin käsiinsä ja myy niitä maanviljelijöille sillä hinnalla, että se vastaa takavarikoidun kauran rehuarvohintaa. Ellei näin menetellä, tuskin uudellakaan lailla tullaan saamaan sellaisiakaan tuloksia, kuin vanhalla, vaan päinvastoin. Maanviljelijät saavat nimittäin tällöin väkistenkin sen käsityksen, että heiltä pakolla vaadittu uhraus käytetään jonkun yksityisten tai eräiden yhtymien rikastuttamiseksi. Tämä käsitys on hallituksen saatava poistetuksi, jos se toivoo elintarvelain käytännössä onnistuvan. Laki tarjoo kaikki mahdollisuudet onnistumiseen, riippuu vain siitä, millä tavalla sitä käytetään, sellaisia tuloksia siitä myöskin saadaan.

Ed. Bäck: Senator Paloheimo syntes hafva stora förhoppningar beträffande de förbättringar på lifsmedelsområdet, som den nu under behandling varande lifsmedelslagen komme att föra med sig. Jag måste erkänna att jag icke kan vara lika optimistisk som han. Jag fruktar att oredan och depravationen bland befolkningen, då det gäller uppfyllandet af den ena eller andra lifsmedelslagen, redan blifvit så stor och djupt gripit omkring sig, att det torde vara omöjligt att råda bot på det onda. Hvari nu orsaken till det beklagansvärda tillstånd, som i vårt land på antydda område råder, ligger, torde vara svårt att påfinna.

Som en orsak skulle jag för min del antyda den, att den lifsmedelslag, som vi sist och slutligen fingo, var så affattad, att det var nästan omöjligt att följa densamma. Jag vågar påstå, att det i vårt land icke finnes en enda person, som ej i ett eller annat afseende vore brottslig mot sagda lag. Äfven regeringen torde i sin mån bära skulden till eländet på lifsmedelsområdet. Vi fingo tidt och ofta ständigt vexlande maximipris. Dessa maximipris utgjorde också till stor del orsaken därtill, att man sist och slutligen icke viste hvad man finge göra eller icke. Dessutom är det ju

kändt att styrelsen i landet gaf extra fullmakter åt uppköpare, hvilka färdades land och rike omkring och uppköpte lifsmedel till pris, hvilka betydligt öfverstego maximiprisen. Detta hade till följd, att, då t. ex. i en kommun lifsmedelsnämnden gick att fylla sitt värf och förse kommunens medlemmar med lifsmedel, det för sagda institution var omöjligt att göra det. Det var ju klart, att ingen jordägare ville sälja sin spannmål till lifsmedelsnämnden för ett lägre pris än det, hvilket han erhöll af ofvan nämnda uppköpare. Jag kan i detta fall nämna den kommun, hvarest jag är bosatt. Det var där absolut omöjligt för lifsmedelsnämnden att anskaffa den spannmål, som kommunen behöfde. Lifsmedelsnämnden var tvungen sända till senaten representanter för att anhålla om tillstånd att betala ett högre pris för spannmålen än det, som hade bestämts genom förordningen angående maximiprisen. Detta tillstånd erhölls, och blott sålunda fingo kommunens medlemmar den behöfliga brödfödan. Att åklagarna under sådana förhållanden icke kunde fullfölja sina plikter, är ju lätt fattligt. Jag tänker att de voro lika vimmelkantiga som alla andra. En dag fick man höra, att priset för spannmål var ett, andra dagen att det var ett annat.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att lifsmedelschefen tycktes fästa stort afseende vid den paragraf i betänkandet, som bestämmer, att åklagare skall erhålla sin beskärda del af de böter, som komma att ådömas brottslingar mot det föreliggande lagförslaget. Jag kan icke förstå annat än att en sådan bestämmelse komme att vara högst demoraliserande för vårt folk. Den komme att åstadkomma helt enkelt, att det uppstode öfverallt angifvare, och det finnes ju, gud nåde så visst, redan i vårt land personer, hvilka lefva på angifvarens fula värf. Jag vill icke mer ingå på lagförslaget, men vågar dock uttala förhoppningar, att mina farhågor beträffande detsamma måtte vara ogrundade.

Ed. Niukkanen: Olen uuden elintarvepäällikön kanssa aivan samaa mieltä siitä, että siitä lähtien, kun maassamme alettiin nykyistä n. s. sota-ajan elintarvejärjestelyä toteuttaa, on se täydellisesti epäonnistunut. Sillä ei ole saavutettu sitä, että oman maan tuotanto olisi kehittynyt sellaiseksi, että se olisi kyennyt edes osapuilleen tyydyttämään ravintotarvetta, samoin kuin sitäkään, että hinnat olisivat pysyneet kohtuuden rajoissa, puhumattakaan ravintoaineilla ja muilla välttämättömillä tarveaineilla suoritetun, suunnattomasti paisuneen gulasheerauksen lopettamista. Ja yhtenä tärkeimmistä syistä tähän pitäisin minä monien muiden syiden lisäksi m. m. sitä, että hallituksen toimenpiteet, niinkuin useasti siitä on huomautettu, ovat olleet niin yksipuolisia, niin epäoikeutetusti ainoastaan yhden kansanluokan, maanviljelijäin, toimintavapautta ja omistusoikeutta loukkaavia, että ne ovat sen vuoksi menettäneet koko arvovaltansa ei ainoastaan maanviljelijäin vaan kaikkien kansalaisten silmissä. Hallituksen toimenpiteillä, sen antamilla määräyksillä ja ukaaseilla ei ole enää pitkään aikaan ollut minkäänlaista auktoriteettia kansan silmissä. Kukaan ei ole niitä ottanut edes vakavalta kannalta, vaan jokainen, ken vain on ollut siihen tilaisuudessa, on niitä rikkonut. Minä epäilen, liekö tässä maassa edes yhtään tuomaria, joka antaisi niille täydelleen lain kunnioituksen ja ei itsekin niitä olisi rikkonut, ja kykenisi siis muita ihmisiä niiden nojalla tuomitsemaan. Rehelliset talonpojat ovat koettaneet viimeiseen asti kunnioittaa lakia lakina tässä, niinkuin monessa muussakin suhteessa. Siitä huolimatta, että he ovat nähneet, että ainoastaan heidän aittansa tyhjennetään ja heidän työnsä tulokset otetaan puoliilmaiseksi ja että kauppiaat ja gulashit saavat vapaina, ilman minkäänlaisia rajoituksia, mellastaa. Mutta he ovatkin joutuneet sen johdosta useasti aivan säälittävään asemaan. He ovat hallituksen surullisen, liian alhaisen rajahintapolitiikan kautta johtuneet m. m. sellaiseen asemaan, että he, luovutettuaan valtiolle esimerkiksi rukiinsa 65 pennistä kilon, ovat joutuneet ostamaan valtiolta sijaan rehukakkuja 3 markalla kilon. Tai kun heiltä, esimerkiksi viime kevänä, ainakin Karjalassa, pakkoluovutettiin 2 markalla kilo melkein kaikki syömäviljakin, joten he annosta kovin vähäiseksi pienentämällä voivat kestää ainoastaan heinäkuun puoliväliin, käytettyään osan välttämättä kevätkylvöjäkin varten tarvittavasta siemenestä, on heidän ollut ehdoton pakko voidaksensa elää ja saada raskaat maatyöt suoritetuiksi, ostaa gulasheilta sijaan syömäviljaa tuhannella markalla hehtolitralta, sekä saadaksensa hankituksi heiltä otettujen toukoviljansiementen sijaan uutta siementä, on heidän täytynyt maksaa siitä gulasheille aina 5 markkaa kilolta, koska valtio ei kyennyt heille ajoissa siemenviljaa ottamansa siemenen sijaan toimittamaan, vaikka oli sen luvannut. Tällaiset kokemukset eivät totisesti ole omiansa edistämään tämän lain kunnioitusta talonpojissa, ja hallituksella on syytä varoa, ettei se yhä edelleen anna rehellisille maanviljelijöille, jotka lakia tahtoisivat vielä noudattaa ja kunnioittaa, tällaisia kokemuksia. Hallituksen täytyy kyetä osoitta-

maan, että lailla ei tahdota ainoastaan maanviljelijää kiristää ja vapauttaa kaikki muut niistä velvollisuuksista, mitkä elintarvekysymyksen järjestämiseen kaikkien kannettavaksi oikeudenmukaisesti asettaa, vaan että tahdotaan todellakin velvoittaa yhtäläisesti kaikkia kansanluokkia. Hallituksen on kyettävä tekemään gulasheerauksesta loppu, ei ainoastaan gulasheerauksesta elintarpeilla vaan kaikilla välttämättömillä tarveaineilla ja sen on maksettava maanviljelijöille riittävä hinta niistä elintarpeista, mitä se heiltä ottaa. Samoin on ehdottomasti taattava maanviljelijöille siemen seuraavaa kylvöä varten. Elintarvepäällikkö ei katsonut sitä joka tapauksessa aivan välttämättömäksi, vaan arveli, että voidaan eräissä tapauksissa ottaa siemenkin ja sitten, jos uutinen ei siihen pohjois-Suomessa joudu, etelä-Suomesta lähetetään pohjois-Suomeen rukiinsiementä. Tämä on hyvin epäilyttävä toimenpide. On otettava huomioon, että etelästä pohjoiseen viety siemenvilja ei ole yhtä taattua, kuin paikkakunnalla kasvatettu. Joka tapauksessa tämmöinen toimenpide tulee synnyttämään maanviljelijöissä ääretömän suurta epävarmuudentunnetta. Myöskään ei elintarvepäällikkö katsonut tarpeelliseksi sitä neljännessä vastalauseessa ehdotettua selvennystä, että laissa mainittaisiin myöskin tilapäisestä työväestä, koska se muka muutenkin on selvä. Täällä senaattori Kallio on jo huomauttanut, että entisen elintarvelain sanamuoto on tässä kohden parempi kuin valiokunnan ehdotuksen sanamuoto. Mutta siitä huolimatta minä voin vakuuttaa, että hyvin useassa tapauksessa ei entistä elintarvelakia sovellettaessa ole maanviljelijöille jätetty syömäviljaa tilapäistä työväkeä varten. Useat elintarvelautakunnat ovat tulkinneet lain siten, että maanviljelijä on oikeutettu pidättämään syömäviljaa ainoastaan sitä työväkeä varten, mikä takavarikon tapahtuessa on hänen työssään, toiset taasen siten, että maanviljelijän, jos hän tahtoo tilapäistä työväkeä varten syömäviljaa pidättää, on tarkalleen voitava mainita työntekijäin nimet ja se aika, milloin he työssä tulevat olemaan. Tätä taas pienviljelijä ei voi luonnollisesti tehdä, ja niin on häneltä otettu vilja niin tarkoin, että hän ei ole saanut töitänsä kunnollisesti suoritetuiksi, koska hänen on pakko olosuhteittensa vuoksi teettää työnsä yksistään tilapäisellä työväellä. Myöskin on 4 vastalauseessa, samasta 15 §:stä, sen viimeisen edelliseltä riviltä, ehdotettu poistettavaksi sanat „mikäli mahdollista". Tämä korjaus on myöskin ehdottomasti tarpeenvaatima. Sille, joka tekee raskasta työtä leivän kasvattamiseksi, on ehdottomasti jätettävä välttämätön ravinto hänen omista kasvattamistansa elintarpeista ja siinä suhteessa on pykälä korjattava. Elintarvepäällikön vakuutuksista huolimatta uskallan minä yhä edelleen olla sitä mieltä, että ulkoa tuodut elintarpeet ovat useassa tapauksessa tulleet kalliimmiksi valtiolle, kuin mitä se on maksanut oman maan maanviljelijöille heiltä takavarikoimastaan viljasta. Ainakin jo aikaisemmin mainitsemani rehukakut ovat sitä olleet. Vaan koska ed. Linna on jo kajonnut tähän kysymykseen, niin en tahdo siihen enää kajota. Mitä elintarpeet aivan viime päivinä ovat Saksasta tuotuina tulleet maksamaan, sitä minä en voi tietää, samoin kuin sitäkään, minkä suunnan uusi elintarvepäällikkö tulee tässä hintapolitiikassa ottamaan. Hänen vakuutuksensa tuntuivat kylläkin lupaavilta. Mutta kun otetaan huomioon se, ettei voi olla vakuutettu siitä, että hän aina tulisi tässä virassa olemaan tämän lain voimassaoloaikana, vaan että elintarvepäällikkö voi muuttua, niin sen vuoksi laki olisi joka suhteessa tehtävä mahdollisimman selväksi. 4:ssä vastalausessa ehdotetut korjaukset tekisivät samalla lain sellaiseksi, ettei mitään epäilyksiä voisi syntyä paikallisissa elintarvelautakunnissa sen tulkinnasta, ja jos kerran tahdotaan olla niitten periaatteiden takana, mitä siinä esille tuodaan ja mitä myös valiokunnan enemmistö perusteluissaan vakuuttaa, niin miksi ei näitä ajatuksia voi suorastansa panna lakipykälään.

Suosittelen allekirjoittamaani vastalausetta.

Ed. A. H. Virkkunen: Käsitykseni on, että uusi elintarvelaki, tarkoituksenmukaisesti toteutettuna, tulee ehkäisemään niitä monia ja suuria epäkohtia, joita meillä elintarveasiain alalla on esiintynyt. Tämä riippuu kuitenkin siitä, että lakia käytännössä noudatetaan. Jollei niin tapahdu, eivät parhaimmatkaan säännökset merkitse yhtään mitään. Hallituksen esityksessä on koetettu lain noudattamista tai sitä vastaan tehtyjen rikkomusten syytteeseen saattamista edistää sillä, että rikkomuksista tuomituista sakkorangaistuksista syyttäjä ynnä se, joka hänelle ilmiantaa rikoksen, on oikeutettu saamaan määrätyn osuuden. Valiokunta on lakiehdotuksesta poistanut tämän säännöksen ja perustelee mietinnön sivuilla 4 ja 5 tätä menettelyänsä. Siinä väitetään, että rahapalkintojen avulla tarkoittavaa houkuttelua virkatehtävien suorittamiseen on ennen esiintynyt Suomen laissa, mutta että tällainen sittenkin on aivan vierasta ja vastenmielistä meidän kansamme oikeuskäsitykselle. Elintarveasetukset voivat, huomauttaa valiokunta, jos tällainen säännös lakiin otetaan, johtaa tarpeet-

tomiin syytteisiin ja osittain mitä ikävimpiin ja vähäpätöisimpiin ilmiantoihin.

Asia on niin, että meidän vanhempi lainsäädäntömme myönsi yleensä kaikista sakoista asianomistajalle osan ja viralliselle syyttäjälle niistä sakoista, jotka hänen syytteensä johdosta tuomittiin, saman osan kuin muille asianomistajille, tavallisesti kolmannen osan. Ulkomaitten esimerkin mukaan on tästä meillä verraten myöhään yleensä luovuttu. Mutta sekä meillä että muualla on kuitenkin edelleen pidetty oikeana antaa syyttäjälle joku osuus sakkoihin tai sakkojen suuruuden mukaan muu palkinto. Tarkoitus on tietysti ollut täten kehoittaa syytteiden tekemiseen. Varsinkin on tämmöistä menettelyä noudatettu kaikenlaisten rikosten suhteen, jotka tarkoittavat valtion rahastolle tulevien maksujen kavaltamista. Sellaista on esiintynyt tulli-, aksiisiynnä muihin sellaisiin maksuihin nähden. Samoin on sitä käytetty rikkomuksissa väkijuomalainsäädäntöä vastaan. Luonteeltaan samanlainen on se etu, joka on suotu revisionikonttorin virkamiehistölle; he saavat nim. puolet siitä, mitä he voivat osoittaa väärin tilitetyksi valtiolle, ja sen, mikä on väärin tilitetty, on asianomainen tilittäjä kokonaisuudessaan velvollinen suorittamaan. Yleensä ovat nuo rikkomukset sellaisia, joita ei yleinen mielipide katso varsinaisiksi rikoksiksi, vaikka ne ovat vaarallisia valtion tarkoituksille. Elintarveasiat ovat käsittääkseni juuri tuollaisia asioita. Jos ei niitä koskevissa rikkomuksissa anneta sakkojen osuutta tai jotain muuta vastaavaa hyvitystä syyttäjälle, ei luullakseni ole mahdollista saada lakia noudatetuksi.

Se, mitä tässä olen sanonut, riittänee osoittamaan, että sakko-osuuden myöntäminen syyttäjälle, joka meidän lainsäädännössämme vielä nytkin tavataan, ei ole mitään vierasta meidän kansamme oikeudentunnolle. Valiokunta pelkää sitä, että sakko-osuuksien myöntäminen syyttäjille aiheuttaisi tarppeettomia syytteitä ja voisi viedä ikäviin, vähäpätöisiin ilmiantoihin. Minä luulen, että meidän yhteiskuntamme on niin täynnä sellaisia aiheita, joista tässä tarkoitettuja syytteitä voidaan tehdä, ettei ole mitään pelkoa siitä, että syyttäjäviranomaiset, jos heillä on jotain palkinnon toivoa syytteensä perilleviemisestä, tulevat aivan turhanpäin syytteitä nostamaan. Mutta jos asetutaan valiokunnan kannalle, nim. sille, että syyttäjillä ei ole minkäänlaista aineellista etua siitä, miten he tehtävänsä toimittavat, niin minun mielestäni pitäisi olla se vaara lähempänä, että he syyttävät umpimähkään, välittämättä siitä, tuleeko heidän syytteestänsä mitään tulosta. Se pitäisi olla jokseenkin järkeenkäypä asia.

Valiokunta on etsinyt tukea sille käsitykselleen, että sakko-osuudet olisivat poistettavat. — ei tosin mietinnössä, mutta keskustelussa valiokunnassa — siitä, että sakko-osuuden määrääminen eli virkamiehen palkitseminen on ruma teko. Käsittääkseni ei ole vähääkään kauniimpi se valiokunnan teko, että se on tällaisen lain hyväksynyt ja lähettää sen eduskunnalle; rumaa on sekin, että suorastaan epärehellisyydet ja lainrikkomukset yhteiskunnalle välttämättömissä asioissa ovat niin tavallisia meidän keskuudessamme, että tällainen laki täytyy säätää, että niitä koetetaan tukahduttaa määräämällä niistä kymmenientuhansien markkojen sakkoja.

Edelleen valiokunta käsityksensä tueksi huomauttaa mitenkä virkamiehen on täytettävä velvollisuutensa ilmankin sitä kannustinta, joksi rahasakko on tarkoitettu; se huomauttaa mitenkä uudelle pohjalle perustuvaan elintarvelakiin tullaan yleisesti suhtautumaan kokonaan toisin kuin aikaisempaan lakiin ja miten yleisesti tullaan katsomaan lain noudattamista kansalaisvelvollisuudeksi. Minun täytyy sanoa, että nämä ovat kauniita sanoja, joilla tosioloissa on hyvin vähän vastinetta. Kun, niinkuin jo sanoin, yhteiskunta on siinä tilassa, että voidaan sanoa ainoastaan harvassa enää löytyvän niitä, jotka eivät elintarvelakia ole jollakin tavalla rikkoneet, niin vetoaminen virkamiehen velvollisuuteen sen epäkohdan poistamiseksi on luullakseni kauniita sanoja vain. On mielestäni kohtuutonta vaatia ketään yksityistä ihmistä, olkoonpa hän virkamies tai muu, että hänen tulee antautua kaiken sen vastenmielisyyden, suoraan sanoen sen vihan alaiseksi, jonka yleinen syyttäjätoimi tällaisissa asioissa tulee synnyttämään, ilman että hänelle suodaan edes pientä aineellista korvausta siitä, että hänen täytyy yhteiskunnan hyvän vuoksi antautua tällaiseen tehtävään. Ja minulle on hyvin vaikeata ymmärtää sitä valiokunnan luottamusta, että nyt muka tullaan suhtautumaan tähän uuteen elintarvelakiin kaikella kunnioituksella ja sitä noudattamaan, kun minä tiedän ja me kaikki tiedämme siitä, mitä sanomalehdet aina muutamien päivien takaa meille kertovat, että sotilasviranomaiset, joiden on huolehdittava Suomen nuoren armeijan hengissä pysymisestä, ovat julkaisseet yhden hätähuudon toisensa jälkeen siitä, mitenkä maanviljelijät niillä seuduin, joista viljaa tuotetaan ja joissa tätä nykyä leipäviljaa on, vaikka se pidetään salassa, eivät suostu kohtuhinnasta antamaan tätä viljaa Suomen nuorelle armeijalle, vaan kernaammin kohtuuttomasta hinnasta myyvät sen keinottelijoille. Kun on tällaisia esimerkkejä silmäin edessä, niin luuleeko kukaan,

että ne samat tuottajat, jotka antavat Suomen nuoren armeijan kuolla vaikka nälkään, tulevat suhtautumaan elintarvelakiin sillä velvoittavalla kunnioituksella, ettei tarvita minkäänlaisia pakkokeinoja. Minä en usko, että tuosta yhteiskuntaa rasittavasta epäkohdasta, suorastaan taudista, joka meidän keskuuteemme on levinnyt, siitä ei päästä millään muulla kuin kovalla pakolla, ja tämän pakon ulkonaisena osoitteena ovat ankarat rangaistukset. Niitä ei voida panna toimeen muulla tavalla kuin siten, että syyttäjäviranomaiset saadaan niin edulliseen asemaan, että he viitsivät yhteiskunnan hyväksi ruveta sellaiseen toimeen ja tositarmolla ajavat sellaista vastenmielistä tehtävää, kuin syyttäjän toimi tällaisissa oloissa on. Minä pyydän sen vuoksi, kun olen vakuutettu siitä, että elintarvelaki suureksi osaksi tulee menettämään tehokkuutensa, jos valiokunnan lakiehdotus hyväksytään, saada kiinnittää suuren valiokunnan huomion asiaan ja toivon, että suuri valiokunta lakiehdotuksen 27 §:ään palauttaa ne säännökset, jotka valiokunta siitä on poistanut. Minä siis toivon, että se käsitys, jonka m. m. minä olen lausunut toisessa vastalauseessa, tulee suuressa valiokunnassa hyväksytyksi.

Ed. H. I. Linna: Valiokunta on ainoan huomattavamman muutoksen hallituksen lakiesitykseen tehnyt juuri siinä kysymyksessä, jota niinhyvin elintarvepäällikkö kuin edellinenkin puhuja lausunnoissaan ovat verrattain laajasti kosketelleet: lakiin kohdistuvista rikoksista tuomittavien sakkorahojen osittamisesta valtion, syyttäjän ja poliisiviranomaisten kesken. Tämä lainkohta se valiokunnassakin aiheutti kaikkein eniten mielipiteiden vaihtoa, johtaen siihen, että enemmistö, neljätoista seitsemästätoista, poisti lakiehdotuksen 27 §:stä ne momentit, joiden mukaan 1/3 perityistä sakkorahoista oli tuleva syyttäjän ja poliisiviranomaisen tai jonkun muun lain noudattamista valvomaan asetetun henkilön kesken jaettavaksi, pienen vähemmistön asettuessa noiden momenttien kannalle muuttamattomina.

Niinhyvin elintarvelakiin kuin sen kanssa mitä läheisimmässä yhteydessä olevaan n. k. keinottelulakiin nähden on ehdottomasti päästävä siihen, että niitä joka suhteessa noudatetaan siitä päivästä alkaen, jona ne voimaan astuvat. Ellei tähän päästä, on entistäkin kovempi ja hirveämpi aika edessämme. Olkoon laki kuinka hyvä ja kuinka tarkoituksenmukainen tahansa, jommoiseksi nyt kysymyksessäolevaa lakiehdotusta varsinkin aikasempaan verrattuna melkoisen yleisesti katsottaneen, ei se suinkaan nälkäämme karkoita eikä olojamme paranna enemmän yhdessä kuin toisessakaan suhteessa, jos se jätetään käytäntöön panematta. Niin kävi aikaisemman, vielä tänäkin päivänä voimassaolevan, lain kanssa. Elintarpeittemme kotimainen tuotanto, niiden saanti muualta, niiden jaoittelu niinhyvin parempi- kuin huonompiosaisten kesken, — sanalla sanoen elintarveasia kokonaisuudessaan ei olisi ollut lähestulkoonkaan siinä määrässä huono, kaikkien moittima ja jokaisen haukkuma tämänkään lain aikana, jos vain lain ja sen johdosta annettujen asetusten ja määräysten julkaisija olisi alunpitäen tositeossa tavoitellut lain toteuttamista nimenomaan kotimaisen tuotannon lisäämiseksi ja samalla ennen kaikkea ja ehdottomasti alusta alkaen pitänyt huolen siitä, että lain ja asetusten määräyksiä oli todella noudatettava. Maamme ja kansamme olemassaolo ja mitä kovimmista koettelemuksista säästyminen vaatimalla vaatii, että nimenomaan tässä suhteessa on saatava muutos aikaan, on alusta alkaen asetuttava vääjäämättömästi sille pohjalle, että uutta, nyt säädettävää lakia on toteutettava ja noudatettava, niinhyvin lain säätäjään ja sen julkaisijan kuin kaikkien heidän alaistensa viranomaisten ja yksityisten kansalaisten, s. o. yhteiskunnan kokonaisuudessaan on tämä pohja omaksuttava.

Tämä pohja ei lujitu, vain päinvastoin höltyy sen kautta, että hallituksen esittämällä tavalla ruvetaan rahalla palkitsemaan yksityisiä henkilöitä siitä, että he tekevät sen, mikä heidän tehtäviinsä kuuluu. Minä en voi kansaamme, enemmän kuin sen virkamiehiinkään, nähden asettua niin peräti toivottamalle kannalle, että tehtävät suoritetaan ja velvollisuudet täytetään vain rahallisten houkuttelujen avulla. Ja sitäkin vähemmän minä toivoisin sitä, että yksin lakia säätämällä yhteiskunnan jäseniä, olivatpa missä kansalaisasemassa tahansa, kasvattamalla kasvatetaan näin peräti heikkoon velvollisuutensatunnon tuntemiseen. Viimeaikaiset tapahtumat kylläkin todistavat, että perin huonoakin ainesta kansassamme on, mitä lain ja oikeuden pyhänäpitämiseen tulee, olemassa, mutta samalla nuo tapahtumat mitä kauneimmin todistavat senkin, että paljon, moninverroin enemmän on niitä, jotka kilvan rientävät kaikkein vaikeintakin velvollisuuttaan ilomielin täyttämään, ilman pienintäkään houkuttelua, rahallisesta kannustamisesta puhumattakaan.

Ennen kaikkea juuri tältä kannalta, oikean ja samalla lujan pohjan kannalta, asiata katsoen en ole voinut enkä voi hallituksen lakiesitystä kysymyksessäolevassa kohdassa hyväksyä. Tuollainen niin yhden kuin toisenkin yhteis-

kunnan jäsenen velvollisuudentuntoa alentava rahallinen kannustaminen, usuttaminen niin sanoakseni, ei ole hyvän tuloksen saavuttamiseksi lainkaan tarpeenvaatima, saatikka välttämätön. Mielestäni saa täydellä syyllä omaksua valiokunnan perusteluissa esitetyn olettamuksen, että uusi elintarvelaki, joka kaikessa tähtää kotimaisen tuotannon lisäämiseen ja asettaa maanviljelyksenharjoittajat työväkineen oikeutettuun erikoisasemaan, saa osakseen yleisen kannatuksen ja myötätunnon, — tosiasia tämä, joka lain noudattamisenkin kannalta katsottuna on erikoisen suuriarvoinen. Tästä johtuu nimittäin, että elintarvetuottajat, sekä yksityiset että suurivoimaiset yhtiöt, tekevät mielihyvällä kaikkensa tuotannon valmistamiseksi ja kartuttamiseksi, samalla kun nimittäin heidän ja heidän työväkensä toimeentulo suorittamansa työn tuloksilla taataan, mikäli maan elintarvemäärät sen suinkin sallivat, paremmaksi kuin toisten elinkeinojen harjoittajien, samalla he näin ollen entiseen verraten mielihyvällä alistuvat luovuttamaan kaiken tuotantoylijäämänsä yhteisesti käytettäväksi, joten tähänastisesta salaamisesta huomattavassa määrässä vapaudutaan ja laki tulee siltä osaltaan ilman muuta noudatetuksi. Se on niin, siitä ei päästä mihinkään, että tämä koskettelemani salaaminen voidaan ainoastaan tätä vapaaehtoisen alistumisen tietä saada vähenemään ja poistumaan, pakkokeinot, olkoot miten ankarat ja miten tarkkaan valvontaan perustuvat tahansa, antavat joka tapauksessa monin verroin huonomman tuloksen. Tämä soveltuu myös rajahintain ylittämiseen, jopa kaikkiin muihinkin elintarvelain rikoksiin.

Toisestakin syystä ollaan oikeutettuja olettamaan, että elintarvelakiin yleisesti suhtaudutaan täst'edes toisin kuin aikaisemmin. Saatu kokemus, jota vuosi takaperin ei ollut, on ollut omansa vakuuttamaan itse kullekin, että järjestely ja elintarpeiden tasoittelu on välttämättömyys. Kun tämä vakaumus on niinhyvin yhteiskuntaan kokonaisuudessaan kuin jokaiseen yksityiseen perustuvan kokemuksen antama, ei voi olla toisin, kuin että lain määräyksiin suhtaudutaan varsin huomattavasti vähemmällä vastenmielisyydellä ja katkeruudella kuin nykyisen lain voimaanastuessa.

Kun näin lausumani lisäksi kiinnittää huomion vielä siihen, että elintarveasioiden järjestelyn käsittelemiseen perehtyneitä henkilöitä on nyt kaikkialla olemassa, että tämän järjestelyn vaatimat varsinaiset viranomaiset muodostavat käsilläolevan lakiehdotuksen mukaan entiseen verraten kiinteän — senaatin elintarvetoimituskuntaan, läänien tai jonkun verran pienempien alueiden elintarvetoimistoihin ja kunnallisiin elintarvelautakuntiin perustuvan — järjestön, jonka eri elinten toimihenkilöt ovat kyvyn ja asiantuntemuksen sekä asianharrastuksen nojalla valitut, ja että valiokunnan hyväksymä lakiehdotus lakitilaan velvoittaa elintarvelautakunnat, siis juuri ne järjestöelimet, jotka verrattain pienellä alueella toimien ehdottomasti parhaiten tuntevat niinhyvin paikkakuntansa väestön kuin paikkakunnalliset olot ja tapahtumat, velvoittaa nämä erikoisesti pitämään silmällä, että lakia noudatetaan ja että sitä vastaan tehdyistä rikoksista nostetaan syytteet, velvoittaa toisin sanoen valvomaan, että syyttäjäviranomaiset tekevät tehtävänsä, — kun kaikkeen tähän kiinnittää huomionsa, täytyy saada asettua sille kannalle, että elintarvelain tarkoitus saavutetaan paljon paremmin kuin sisällyttämällä lakiin sellaista, joka valiokunnan sanojen mukaan todella on, sanottakoon siitä mitä tahansa, harvoihin poikkeustapauksiin perustuen, joka tapauksessa varsinaisen kansamme oikeuskäsitteille vierasta ja mitä suurimmassa määrässä vastenmielistä.

Valiokunnan ehdotus, että puolet sakkorahoista suoritetaan sille kunnalle, jonka piirissä kulloinkin kysymyksessäoleva rikos on tapahtunut, on, katsoen siihen, että kunnille aiheutuu hyvinkin tuntuvia menoja elintarvelain ja sen nojalla annettavien lukuisten määräysten toteuttamisesta ja valvomisesta, täysin oikeudenmukainen ja paikallaan, — näin on sitäkin suuremmalla syyllä, kun sakkorahain antamisessa johonkin kunnalliseen tarkoitukseen ei suinkaan ole mitään vierasta eikä vastenmielistä vallitseville käsitteille ja kun kuntien elintarvetoimihenkilöt saavat täten terveellistä yllykettä tekemään kaiken voitavansa kuntansa edun kannalta mahdollisten rikosten ilmisaamiseksi ja samalla valvoakseen että niinhyvin yksi kuin toinenkin viranomainen, syyttäjä niihin kuuluen, täyttävät velvollisuutensa.

Mitä neljänteen vastalauseeseen tulee, ei siinä olevissa pykälämuodosteluissa esiinny paljoakaan sellaista, jota valiokunnan enemmistö ei omaksuisi ja hyväksyisi ja joka ei selviäisi vastaavista mietintöpykälistä, varsinkin kun ottaa perustelut huomioon. 13 §:n 2 momentissa esiintyvä muutos on kuitenkin senlaatuinen, ettei se oikeuden ja kohtuuden nimessä voi tulla vastalauseentekijäin esittämässä muodossa hyväksytyksi, siinä kun vaaditaan elintarpeitten tuotannossa työskenteleville varattavaksi joka tapauksessa riittävästi ravintoa, — riittävästi silloinkin, jolloin muiden on mahdollisesti kuoltava nälkään.

Ed. Ottelin: Emedan lifsmedelschefen, liksom också särskilda andra talare, här ha anmärkt om att i lagförslaget icke intagits stadgande om

att åklagare finge del af de ådömda böterna, får jag, såsom f. d. allmän åklagare och delvis också på grund af den erfarenhet, som jag fått såsom domare på landet, meddela den inverkan, som i sådan form utgående premiering af åklagarens arbete enligt min mening haft. Det finnes ingenting som vårt folk ringaktar så mycket som yttringar af egennytta hos tjänstemännen, och om allmänheten endast misstänker egennyttiga motiv, blir genast förhållandet mellan tjänstemannen och befolkningen dåligt. Jag vill påminna om den tid, då alla brännvinsböter och värdet på beslagtagna brännvinspartier tillföllo åklagarena och vederbörande polismyndigheter. Under denna tid, som sträckte sig ända till förra hälften af 1890-talet, hände sig i sydliga Österbotten, att särskilda åklagare försökte få stäfjade de därstädes allmänna s. k. brännvinsbröllopen. Länsmännen försökte på allt sätt förhindra sådana, gjorde beslag på brännvinslager och åtalade förbrytelserna, men misslyckades i det stora hela totalt. I synnerhet verkade det på allmogen mycket uppretande, att beslagen verkställdes. Ungdomen å ifrågavarande orter sportade bokstafligen i att spela länsmännen och polismännen alla möjliga spratt, när de voro på sina beslagsresor. Icke heller var det möjligt att få vittnen i brännvinsförsäljningsmål, hvarför, såsom jag tidigare antydde, brännvinsbröllopen florerade i alldeles otrolig grad. I början af 1890-talet kommo till dessa trakter två unga länsmän, som inslogo ett annat förfaringssätt. De läto brännvinsbröllopen försiggå. Ofta voro de med på bröllopen och dansade, ja, jag tror icke heller, att de precis vägrade att taga åt dem erbjuden traktering på dessa bröllop. Inga beslag kommo någonsin i fråga. Däremot åtalades hvarenda bröllopsfirande vid följande ting. Den ena af dessa länsmän hade under förloppet af ett år 32 brännvinsbröllopsfirande instämda för deras förseelse. Allmogen insåg, att dessa länsman icke gjorde sin skylldighet för egen vinnings, utan för själfva sakens skull. Inom några månader hade länsmännen på sin sida hela den rättänkande allmänheten. Inom ett år hade i det ena länsmansdistriktet, inom ett par år inom det andra alla brännvinsbröllop upphört. Jag tror att, om man nu gifver åt länsmännen och åklagarena del i dessa böter och möjligen i beslagtaget gods, skall verkan däraf nu blifva alldeles densamma som en sådan åklagarenas premiering tidigare visat sig hafva haft. Däremot anser jag, att styrelsen har ett annat medel att ersätta dessa åklagarenas och polismyndigheternas besvär och mer arbete genom att ålägga dem en viss skyldighet att redovisa öfver sina åtgärder i anledning af beifrande af brott mot lifsmedelslagen och, sedan dessa uppgifter från vederbörande orter inkommit, gifva åt åklagarena liksom åt polismyndigheterna någon särskild penningegratifikation för visadt synnerligt nit i beifrandet af sådana brott. Sådant förekommer ännu med afseende å brännvinsförfattningarna, och det väcker ingalunda hos allmogen sådan illvilja, som ett tillförsäkrande åt dem af andel i böterna skulle väcka. Dessutom borde, såsom af lifsmedelschefen framhölls, vederbörande domstolar utmäta betydligt högre straff än de nu göra, då de, oaktadt strafflatituden är vid, så godt som alltid ådöma straff närmast minimigränsen.

Ed. Kairamo: Samoin kuin useat edelliset puhujat, en minäkään kuulu niihin, jotka erityisellä luottamuksella katsoisivat uusia elintarveasetuksia ja niissä olevia seikkaperäisiä määräyksiä. Omasta kokemuksestani tiedän kuinka äärettömän vaikeata niiden noudattaminen monasti saattaa olla silloinkin, kuin on hyvää tahtoa sitä tehdä. Mutta minä tiedän myöskin, että välinpitämättömyys ja suoranainen asetusten määräysten halveksiminen on siksi syvälti juurtunut kansaamme, että on välttämättömästi käytettävä karkeita keinoja, jos on mieli saada muutosta aikaan. Tärkein kohta, jossa valiokunnan mietintö eroaa hallituksen esityksestä, on epäilemättä 27 §. Olen tarkkaavaisesti lukenut mitä valiokunta esittää kantansa tukemiseksi, mutta en ole voinut tulla vakuutetuksi siitä, että ne syyt, jotka valiokunta esittää, olisivat riittäviä. Valiokunta sanoo, että sellainen määräys on kansallemme vieras ja vastenmielinen ja ikävä. Jaa, se on kyllä totta, se on hyvinkin totta. Mutta me emme nyt ole siinä asemassa, että tärkeiden asiain ratkaisemisessa voisimme antaa päätöksemme riippua siitä, mikä on vastenmielistä tai ikävää ja mikä on mieluisaa. Meillä on rautainen todellisuus edessämme ja meidän on toimittava sen mukaan. Tällainen määräys on kyllä kansallemme vieras. Mutta se ei auta. Me tiedämme, että kansa monasti muissakin tapauksissa vastustaa sitä, mikä on välttämätöntä. Varkaudet kruunumetsissä olivat kyllä kansan yleisen käsityksen mukaan aivan luvallisia tekoja, mutta ne täytyi kuitenkin lopettaa ja metsänhoitajakunta suoritti siinä hyvän tehtävän, vaikka se oli kansan käsityksen vastaista. Valiokunta pelkää, että tämmöinen säännös johtaa tarpeettomiin syytteisiin ja vähäpätöisiin ilmiantoihin. Mutta jos syyte on aiheeton, niin meillä on laki, joka rankaisee väärät ilmiannot. Ja jos ilmianto on vähäpä-

töinen ja mitätön, niin tuskin kukaan järkevä ihminen silloin sen pienen sakko-osuuden toivossa, joka hänelle saattaa tulla, alistuu niihin ikävyyksiin, jotka joka tapauksessa uhkaavat ilmiantajaa. Valiokunta sanoo edelleen, että virkamiehen on täytettävä velvollisuutensa ilman tätä kannustettakin. Se on myöskin oikein ja kauniisti sanottu, mutta kokemus osoittaa, etteivät virkamiehet tätä tee ainoastaan velvollisuudentunnosta. He tarvitsevat siihen jotakin muuta ja hallitus on sen uuden keinon meille esittänyt. Ellei oteta huomioon niitä kauniita fraaseja „kansalaisvelvollisuudesta", joihin tämä perustelu loppuu ja joille minä tietysti syvästi kumarran, niin ei jää perusteluista, jotka tukevat valiokunnan mielipidettä mikään muu jälelle kuin se oletttamus, että virastot, jotka käsittelevät näitä asioita, vastaisuudessa tulevat paremmin kokoonpannuiksi kuin tähän asti. Mutta emme voi tämmöisessä tärkeässä asiassa rakentaa jotakin pelkille olettamuksille.

Täällä on sanottu myöskin, että tällainen määräys sakon osuudesta on omansa alentamaan kansamme moraalia. Meillä nyt on ollut niin väkeviä vaikuttimia, jotka ovat vaikuttaneet kansamme moraaliin, että tuskin tämä seikka tulee muuttamaan sen moraalia toiseen tai toiseen suuntaan siitä, mitä se nyt kuitenkin tätä nykyä on. Muut kansat ovat tulleet siihen käsitykseen, että tämmöiset keinot ovat tarpeelliset, ja me saamme kai olla tyytyväisiä, jos me tässä asiassa jaksamme pysyä muiden rinnalla, emme sen kautta huonommiksi ainakaan tule, ja se ainakin minulle täydellisesti riittää.

Minä en siis voi tulla muuhun käsitykseen, kuin että vaikka se onkin vastenmielinen, — minulle se on myös vastenmielinen, niinkuin oikeastaan koko tämä asetus on aikalailla vastenmielinen — en minä siihen suostuisi, ellei se olisi tarpeellinen ja välttämätön — vaikka se siis on vastenmielinen, niin minä en voi tulla muuhun, kuin että täytyy toivoa, että suuri valiokunta ottaa huomioonsa toisen vastalauseen ja palauttaa 27 §:n yhtäpitäväksi sen kanssa, mitä hallitus on siinä suhteessa esittänyt. Me olemme arvatenkin mielihyvällä äsken kuulleet, että elintarveasiain johdossa tätä nykyä vallitsee suurempi ymmärrys tuottajia kohtaan kuin mitä ennen siellä on ollut ja meidän täytyy kai myöskin katsoa, että se johto, joka katsoo tämänkin pykälän välttämättömäksi, saa käsiinsä ne keinot, jotka se tarvitsee, jotta elintarvepula voitaisiin edes välttävällä tavalla johtaa ensi talven uhkaavista vaaroista huolimatta.

Ed. Saarelainen: Pyysin puheenvuoroa etupäässä sentähden, että elintarveasiainvaliokunta on mielestäni osunut aivan oikeaan, mikäli koskee hallituksen esityksessä olevan 27 §:n poistamista, mutta sitä toimenpidettä on täällä moitittu. Esilläolevaan elintarveasiain valiokunnan mietintöön liitetyssä toisessa vastalauseessa ehdotetaan, että mainitun lakiehdotuksen 27 § säilytettäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä. Vastalauseentekijät sekä elintarveasian päällikkö, kuin myös ed. Virkkunen ja Kairamo, lausuntojensa mukaan ovat sitä mieltä, että jos laista poistetaan ne säännökset, joiden mukaan viranomaiselle tai yleensä sille, joka toimenpiteellään on aikaansaanut syytteen, myönnetään osa rikkomuksesta tuomituista sakoista, tämä toimenpide suuressa määrin vähentäisi sitä tehokkuutta, jolla tämä laki voisi vaikuttaa niiden epäkohtien poistamiseksi, joita elintarpeiden alalla on ilmaantunut. Minä myönnän, että palkkion antaminen syytteeseen saattajalle vaikuttaa sen, että syytteitä tulisi olemaan enemmän kuin ilman palkkioita. Sehän on sitten toinen asia, sattuisivatko ne syytteet aina syylliseen. Mutta tuollainen virkamiesten ja muitten kansalaisten velvollisuudentuntoa ja oikeuskäsitettä luokkaava rahallinen kiihoitus ei ole ainakaan tällä alalla tarpeenvaatima, kun se ei kerran muillakaan aloilla ole osoittautunut sellaiseksi. Esimerkiksi väkijuomarikosten alalla, josta m. m. arvoisa elintarveasiainpäällikkö mainitsi, ei palkintojen anto syytteeseensaattajille ole vähimmässäkään määrässä kyennyt täyttämään tarkoitustaan. On siitä kumminkin johtunut se ikävä ilmiö, että paljon syyttömiä kansalaisia on tällä tavoin saatettu syytteenalaisiksi ja sekä yksityisten että valtion varoja on niin muodoin paljon hukkaan kulutettu ja turhaan oikeutta käyty. Ja jos muilla aloilla tämä palkkiojärjestelmä olisikin paikallaan, niin ei se kumminkaan sovi elintarvelain alalla, sillä sen me kaikki tiedämme, että tässä liikutaan omistusoikeuteen nähden perustuslain turvaamia oikeuksia loukkaavalla alalla, jossa ei minun käsitykseni mukaan saa olla tuollaista alentavaa ja kiihoittavaa palkkiojärjestelmää, jo senkin tähden, että se synnyttäisi varsinkin tällä alalla turhaa oikeudenkäyntiä ja maanviljelijäin mielenkatkeruutta. Sentähden toivoisin, ettei suuri valiokunta ottaisi huomioon toisessa vastalauseessa ehdotettua palkkiojärjestelmää. Sitävastoin ne näkökohdat, joita 4 vastalauseen tekijät esittävät, ovat mielestäni välttämättömän tarpeen vaatimia, jos kerran tahdotaan tuotantoa lisätä. Onhan aivan luonnollista, että siemen, jota vastalauseessa ehdotetaan jätettäväksi takavarikoitavasta viljasta, on tärkein peruste viljantuotannolle. Jos tämä peruste säädetään kulloinkin riippuvaksi

viranomaisten määräyksistä, voi vastaisuudessa tapahtua, niinkuin viime kylvöjen aikana sattui pohjois-Karjalassa, että osa kylvömaista täytyi jättää kylvämättä siemenen puutteessa, joka puute johtui siitä, että hallituksen määräyksen mukaan piti puolet rukiin ja 1/5 suviviljan siemenestä viedä elintarvelautakuntaan. Turhaa on näin ollen puhua ainakin pohjois-Suomeen nähden, jos tällä lailla siementä ei turvata, elintarvetuotannon lisäämisestä, turhaa on myös, että säädetään tästä elintarvelakiin määräyksiä, kun kerran toiminta on päinvastainen. Tuotannon lisäämiseksi olisi myös aivan välttämätöntä, että maanviljelijän tilapäisenkin työväen ruokkimiseksi jätetään viljaa riittävä määrä, sillä se, että maanviljelijä voi antaa ravinnon työväelleen, on nykyoloissa ensimäinen ja viimeinen ehto työväen saamiseen. Sentähden lausun sen toivomuksen, että suuri valiokunta ottaa huomioonsa 4 vastalauseessa esitetyt näkökohdat.

Ed. Hultin: Minulla ei ollut tilaisuutta kuulla tämän keskustelun alkua, mutta kuulin senaattori Kallion mainitsevan, että viljan hinta jo noteerataan eräillä paikkakunnilla tuhanteen markkaan hehdolta. Tämä salakaupassa. Mikäli eilen kuulin eräältä henkilöltä, on tämä huippu jo aikoja sitten melkoisesti sivuutettu. Kertojan paikkakunnalla, eräässä Itä-Suomen kunnassa, on jo maksettu 100 markkaa kapalta, mikä tekee 2,500 markkaa hehdolta. Huimaavat hinnat johtuvat siitä, että paikkakunnalla vallitsee kova puute syömäviljasta. Monilla tilattomilla ei ole mitä suuhun panna. Ryöstöhintojen vaatijoina eivät ole mitkään juutalaiset, vaan paikkakunnan omat tilalliset. On paikkakuntia, joissa näkyy vallitsevan vieläkin suurempi hätä. Sellainen on esim. Impilahti, josta on jo huhtikuusta alkaen satoja ihmisia lähtenyt kerjuuseen naapuripitäjiin. Kesän tullen miehet saivat työtä taloissa, mutta monet niin huonoilla ehdoilla, että täytyy tehdä työtä vain ruokapalkalla, korkeintaan markan päivärahasta, ja perheiden on pakko elää kerjuulla. Tuntuu kuitenkin vielä löytyvän maassa paikkakuntia, joissa vallitsevat kohtuulliset hinnat ja joista luultavasti riittäisi viljaa luovutettavaksikin. Minä en tiedä, kenessä on syy, ettei näitä liikeneviä varoja saada siirretyiksi niille paikkakunnille, joissa nyt vallitsee näin huutava hätä. Toivon, että se elintarvelaki, joka nyt on säädettävänä, tulee tehokkaammaksi kuin entinen.

Siinä ehdotetaan 4 §:ssä, että elintarvelautakuntain tulee erikoisesti pitää silmällä että lakia noudatetaan ja että sitä vastaan tehdyistä rikoksista nostetaan syyte. Kyllä minustakin tuntuu, että tämä säännös jää vain paperille, jos ei järjestetä niin, että nämä rikkomukset entistään tarmokkaammin saatetaan syytteeseen, ja minä pelkään, että ne eivät tule syytteeseen saatetuiksi, jos asia jätetään sille kannalle, kuin valiokunta ehdottaa.

Ehdotus sisältää m. m., että valtio ensi syksynä ennakolta vahvistamastaan kohtuhinnasta tulee viljelijöiltä lunastamaan heidän satonsa. Tämähän näyttää hyvin järkevältä, mutta on vain katsottava, että määrätään hinta, josta sitten todellakin voidaan pitää kiinni, ettei käy niin kuin kävi viime syksynä, jolloin määrättiin hinta, josta pakotettiin maanviljelijöitä luovuttamaan viljansa, mutta myöhemmin nostettiin rajahintoja, josta oli seurauksena, että ne, jotka luovuttivat viljansa, joutuivat vahinkoa kärsimään. Heille on heti rehellisesti kyllä jälestäpäin luvattu korvausta, mutta tietääkseni he eivät tähän saakka ole korvausta saaneet ja ovat siitä katkeralla mielellä.

Ed. A. Manner: On ilolla merkittävä, että uusi elintarvelaki turvaa eräissä suhteissa elintarvetuotantoa enemmän kuin voimassaoleva laki. Kokonaan ei uusi elintarvelaki vanhan puutteita kuitenkaan poista. Ainakaan se ei tyydytä minua, koska edellytän, että ainoa keino saada hallituksen tulevaisuudessa tämän lain nojalla antamat säännökset kohtuullisiksi, on, että lailla edes osittain, ainakin sikäli, kuin se on mahdollista, säännöstellään ne rajat, joiden puitteissa hallinnolliset säännökset on annettava.

Senaattori Kallio jo huomautti siitä, että uusi elintarvelaki ei takaa oikeutta maanviljelijöille pidättää elintarpeita tilapäisen työväen elatukseen. Tämä on uuden elintarvelain suurimpia puutteita. On ilman muuta selvää, että jos tahdotaan elintarvetuotanto saada pikaisesti kohoamaan, on siinä käytettävä yksinomaan tilapäistä työväkeä, koska muita keinoja, kuten apulantoja ja konevoimaa, ei ole tällä kertaa juuri nimeksikään lisäksi saatavissa. Tilapäisen työväen avulla voidaan saada kylvö ja sadon korjuu, joista sadon suuruuskin paljon riippuu, aikanaan toimitetuiksi. Tilapäisen työväen avulla niinikään voidaan lisätä viljelysmaata. Senaattori Paloheimo väitti, ettei ole kielletty viljaa tilapäisen työväen elättämiseksi käyttämästä, mutta minä pyydän huomauttaa, ettei sitä etua ole uudessa elintarvelaissa elintarvetuottajille ainakaan myönnetty. Yhä selvemmäksi käy mainitsemani puute, kun otetaan huomioon, että nyt voimassaoleva elintarvelaki myönsi

tuottajille tämän oikeuden, mutta että silloinen senaatti, kuten senaattori Kallio huomautti, hänen vastalauseistaan huolimatta antoi sellaisia ohjeita paikallisille viranomaisille, että tuottajat jäivät lailla vakuutettuja etujaan vaille. Minä odotan senaattori Paloheimon toimista tällä kertaa pelkkää hyvää, ainakin tässä suhteessa. Mutta se, mitä senaattori Paloheimo neljännen vastalauseen johdosta huomautti, ei minun uskoani vahvista.

Neljännen vastalauseen perusteina pyydän vielä tehdä seuraavia huomautuksia. Niin tärkeitä kuin rajahinnat nykyään ovatkin, on hallitus mielestäni jo tähän mennessä erehtynyt, säätäessään rajahinnat eräille karjantuotteille. Kun maatiaisvoin rajahinta on määrätty 12 markaksi ja meijerivoin 18 markaksi kilolta, on tästä odotettavissa, että maatiaisvoi katoaa markkinoilta sen vuoksi, että sen hinta, paitsi sitä, ettei se ole kohtuullinen rehujen ja maidon rajahintoihin nähden, on perin alhainen meijerivoin rajahintoihin nähden. Maatiaisvoin rajahinta on ilmoitettu säädetyksi halvemmaksi sen vuoksi, että eräät suuret meijeriosakkaat ovat sen avulla keinotelleet kohtuuttomia hintoja. Mutta tämän rajahinnan kautta saatetaan pienviljelijät, jotka maatiaisvoita pääasiassa tuottavat, huonompaan asemaan, sekä seudut, joissa syystä tai toisesta ei meijeriä löydy, kärsimään. Senaatin määräämät viljanluovutushinnat ovat myös kohtuuttomia eräisiin vastikeainehintoihin nähden. Sitäpaitsi voivat koneiden apua viljan puinnissa ja korjuussa käyttävät suurviljelijät saada ensin tuotteensa markkinoille ja niistä korkeammat hinnat kuin pienviljelijä.

Vielä pyydän huomauttaa siitä, että senaattori Paloheimon ehdotus, että maanviljelijät ostaisivat karjalle selluloosarehua ja luovuttaisivat sitä vastaavan viljan kuluttajille, on hyvä teoria, mutta voidaan hyvällä syyllä epäillä, mihin se monessa kohdassa käytännössä johtaa, koska luulen, että selluloosarehun hinta on viljan hintaa suurempi, mutta ravintoarvo pienempi. Minäkin suosittelen suuren valiokunnan mietinnön neljättä vastalausetta ja pyydän huomauttaa, että koska hallinnollinen säännöstely saa tässäkin laissa suuren vallan, on siitä seurauksena, että säännöstelyn käytännöllinen pätevyys voi saada todellista parannusta elintarvelain noudattamisessa aikaan ja luonnollista on, että säännöstelyjen pätemättömyys voi saada tehottomaksi lailla aiotut parannukset.

Ed. Wuorimaa: Edellisen elintarvelain aikana on elintarveasiain hoito ollut sangen epätyydyttävällä kannalla. Ryssäläissosialistinen järjestelmä, jonka yksinomainen tarkoitus oli kuluttajain eduksi kuristaa maataviljelevää kansaa, on saattanut maan semmoiseen elintarvetilaan, jossa sekä kuluttajat että tuottajat ovat yhtä paljon saaneet kärsiä. Ne monenlaiset monopoliseeratut tuontikunnat ja osuuskunta-nimiset välittäjät ja komisionit, komiteat, lautakunnat, laboratoriot ja hallitukset, joita on asetettu, ne monet puolinaisiksi jääneet tarkastukset, kuljetuskiellot ja muut kiellot ovat maksaneet suunnattomia summia, saamatta järjestettyä tuontia, tuotantoa ja jakelua aikaan. Koko vuonna joka päivänä ympäri Suomen ovat seisoneet jonotukset, joissa on kulutettu ja kulutetaan tyhjänpäiväiseen jonotukseen satojatuhansia työpäiviä, ja tämä jo yksin todistaa yksinkertaisimmankin järjestyksen puutetta.

Edellämainitut kiellot ja monessa suhteessa aiheettomat rajoitukset ovat sitäpaitsi soorastaan pakottaneet lainrikkomisiin ja suunnattomasti lisänneet tavarain hintaa sekä kasvattaneet gulasheja. Kun kuluttajat eivät elintarvelautakunnilta ole saaneet korteillakaan luvattuja elintarpeita tai heille on ollut mahdotonta kuluttaa päivänsä jonottamiseen, on heidän, mieluummin kuin kuolevat nälkään, ollut pakko itse hankkia elintarpeita sieltä, missä niitä on ollut saatavissa. Siten suuret ihmislaumat ovat vuoden mittaan kulkeneet pitkin rautateitä ja maanteitä kaukaisillakin maaseuduilla itse varkain ostelemassa ja varkain kuljettamassa elintarpeita ja ne, joilla on ollut enemmän varoja tai joille on ollut mahdotonta itse kulkea, ne ovat ostaneet välittäjiltä, jotka, käyttäen tarvitsijain hätää, ovat kiskoneet suunnattomia hintoja. Siten on gulasheja syntynyt.

Tällaiset elintarveviranomaisten takaperoiset menettelyt ovat menneet niin pitkälle, että kuulin kuinka eräs maaherrakin lausui: „Kuinka voin kovistaa alaisiani syyttämään ihmisiä ruokatavarain hankkimisesta henkensä pitimeksi, kun minun itsenikin on ollut pakko itselleni vastoin määräyksiä hankkia ruokatavaroita!"

En tahdo enemmän yksityiskohtaisesti koskettella kaikkiin niihin epäkohtiin, joita on löytynyt nykyisessä järjestelmässä. Jokaisella on siitä kyllä oma kokemuksensa. Mutta tahdon lisäksi vain huomauttaa, kuinka vähän on pidetty huolta m. m. tuotannonkin lisäämisestä. Minimihintoja esimerkiksi, joita jo vanhaa elintarvelakia säädettäessä kuvailtiin, ei ole pantu käytäntöön ennenkuin nyt vasta viimeisinä päivinä uuden elintarvepäällikön toimesta. On sentähden ollut lohdullista kuulla nykyisen elintarvepäällikön täällä

esittämät uudet elintarvesuunnat, jotka ovat rakennetut maataloutemme nostamiseen siitä sivuutetusta tilasta, jossa sitä tähän asti on pidetty, ja jotka avaavat minusta uuden tulevaisuuden tuotannolle, ja sentähden myös maan elintarveasiain oikealle järjestämiselle, jos hän niitä johdonmukaisesti tulee toimeenpanemaan, niinkuin hän täällä on lausunut. Voin sentähden ilmoittaa, että olen mielihyvällä seurannut hänen esitystään ja tulen puolestani periaatteessa kannattamaan niitä periaatteita, joita hän täällä on esittänyt.

Ed. Ahmavaara: Viime vuonna hyväksytyssä elintarvelaissa säädettiin m. m., että viljansiirrot ja -jakelut eri kuntien välillä toimittavat lääninkomiteat. Mutta tästä huolimatta tuli senaatista kiertokirje lääninkomiteoille, jossa niiltä kiellettiin tämä toimi vastoin lakia ja ilmoitettiin, että sen tulee suorittamaan tuontikunta. Tässä minusta tehtiin hyvin paha virhe, ja kun nyt taas aiotaan tavallaan uudistaa tämä virhe, niin olen tahtonut tästä huomauttaa. Nyt tosin on määrätty, että lääninkomitea tai miksi sitä nyt nimitettäneen, tulee kyllä paikkakunnalta saatavan viljan siirrot määräämään ja järjestämään, ja se on hyvä, mutta tuontikunta minusta ei saisi ollenkaan sekaantua näihin siirtoihin. Ainakin minulla lääninkomitean puheenjohtajana oli se kokemus viimekesäisestä tämän tuontikunnan toiminnasta, että se oli kaikkea muuta kuin tyydyttävää. Kun kirjoitimme ja sähkötimme eri kuntain viljantarpeista, niin vastausta sai odottaa ja odottaa ja usein käydä persoonallisesti puhuttelemassa tuontikunnan jäseniä, ja siitä huolimatta sai viljaa odottaa ja tuli usein aika pahoja virheitä ja erehdyksiä. Sehän onkin luonnollista, ettei tuontikunta tunne oloja niin laajassa maassa kuin meidän, eikä siis voi paraalla tahdollakaan tyydyttävällä tavalla toimittaa viljansiirtoja sillä asiantuntemuksella, kuin se vaatisi. Minä siis kehoittaisin, että hallitus koettaisi kaikki viljansiirrot jättää läänintoimistoille ja ainoastaan ulkoa tulleen viljan oston voisi jättää tuontikunnalle.

Tahtoisin vielä kosketella erästä kohtaa. Tuo rajahintapolitiikka on minusta niin tärkeä tässä elintarveasiain järjestelyssä, että sille ei tarpeellista huomiota ole kiinnitetty. Rajahinnat useimmiten ovat olleet liian pienet. Ne tosin ovat suuret verrattuina entisiin hintoihin, mutta ne ovat sittenkin pienet verrattuina nykyisiin tarpeisiin ja maanviljelyskustannuksiin. Hallitus on nytkin asettanut rajahinnat ensi syksynä saatavaa viljaa varten, mutta minusta ja monen muun maamiehen mielestä ne ovat liian alhaiset. On vedottu siihen, että meidän täytyy jossain määrin seurata ulkomaisia hintoja, mitä esimerkiksi saksalainen vilja maksaa j. n. e., mutta tässä ei ole otettu huomioon sitä seikkaa, että Saksassa on hallitus uhrannut äärettömän paljon maanviljelystuotannon hyväksi ja kaikella tavalla koettanut tuotantoa edistää ja auttaa, joten siellä siis ei tule vilja niin paljo maksamaan, kuin se meillä tuottajalle maksaa. Tämä ulkomaalainen esimerkki viljan hinnoista ei siis minun mielestäni ole paikallansa ottaa täällä seurattavaksi sinänsä. Asia on nyt sillä tavalla, että jos tuottaja tuntee, että hänen tuotteensa poljetaan alemmaksi, kuin mitä ovat muiden tärkeiden tarveaineiden, esim. tehdasteollisuuden tuotteiden hinnat, niin se saattaa ihan itsestään varsinkin sellaista tuottajaa, jonka rehellisyys ei ole aivan ehdoton, houkutella keinottelijain ja salakauppiaiden kundiksi ja tällä tapaa edistetään juuri tätä salakauppaa, joka on kaikkein turmiollisin koko tässä elintarveasiain järjestelyssä. Jos maanviljelijä tuntisi, että hän saa kohtuullisen, nykyaikoja vastaavan hinnan, niin vähemmän, luulisin minä, voisivat vaikuttaa tällaiset salaostelijat häneen, kuin mitä ne tulevat vaikuttamaan silloin, jolloin tuottaja itse on tyytymätön määrättyihin hintoihin. Vaikka asetettaisiin kuinka suuria sakkoja, niinkuin nyt on tehty seuraavassa elintarveasioita koskevassa mietinnössä, joka kohta tulee esille, niin niillä ei voida tätä valitettavaa epäkohtaa poistaa, sillä tuo kauppa toimitetaan aina salassa, sekä myyjät että ostajat tekevät sen salassa, ja sitä ei voida minun käsittääkseni millään rangaistusuhalla estää, ei ainakaan suuremmassa määrässä. Sen vuoksi minusta olisi pantava suuri paino sille, että luovutettavalla viljalla olisi sellainen oloja vastaava hinta, että se ei houkuttelisi tuottajaa salakauppoihin. Luonnollisesti en tarkoita sitä, että hinnat pitäisi nostaa sellaisiin määriin, mitä salakauppiaat maksavat, nehän ovat mahdottomia.

Täällä on puolustettu 27 §:ää hallituksen esityksessä, nimittäin että syyttäjille tulisi osa sakoista. Minusta se niistä syistä, mitä valiokuntakin sanoo, olisi huono palvelus tälle asialle. Ja kun sen lisäksi vielä tässä hallituksen esityksessä on säädetty, että niille muille, jotka ovat olleet avullisina ilmiantoihin ja syytteisiin, tulee puoli näistä syyttäjälle tulevista sakkorahoista, niin on se jo omiansa saattamaan epäjärjestystä ja sotkua tällä alalla, sillä siitä tulee syyttäjien ja niiden toisten ilmiantajain ja apurien välillä ilmeisesti olemaan riitoja siitä, mikä osuus kullakin on asiassa, ja se kai ei olisi suotavaa. Mutta pääasia on se, että niin pian kuin yleinen syyttäjä saa osan sakosta, kansan katsantokanta muuttuu

aivan toisenlaiseksi. Kansa katselee silloin, että tuo mies ajaa vain omaa etuansa, ja silloin eivät ylipäänsä kunnialliset kansalaiset tahdo mennä tuollaisen syyttäjän kanssa tekemisiin ja vielä vähemmin sille ilmiantoja tekemään. Aivan toista on, jos havaitaan, ettei syyttäjä oman edun kannalta aja syytteitä, vaan yleisen edun kannalta. Silloin hän saa tukea ja kannatusta kansalaisilta ja se on paljon suuremmasta merkityksestä, kuin että syyttäjä saa osan sakoista. Enkä minä puolestani luule, että voidaan yleisesti todistaa, että meidän syyttäjämme, mikäli niiden tietoon on asioita tullut, eivät olisi rikoksellisia syyttäneet. Kyllä minä luulen, että he ovat täyttäneet velvollisuutensa tässä suhteessa, mutta syy on ollut siinä, että valitettavan vähän on saatettu näitä asioita syyttäjän tietoon.

Ed. P a a s i v u o r i: Ed. Wuorimaa tässä lausui, että se elintarvejärjestely, mikä tähän asti on ollut vallalla, on ryssäläissosialistinen järjestely. Mutta nyt on asianlaita niin, että sosialistit eivät ole ottaneet elintarveasiain hoitoon osaa sitten kun viime vuoden elokuun loppupuolella. Sen jälkeen se on ollut kokonaan porvarien hoidettavana. Ja kun Tanner siltä paikalta läksi, oli siinä kai ed. Kallio vähän aikaa ja sitten Åkerman ja tuo Åkermanin aika kai pitäisi tyydyttää myöskin Wuorimaata, sillä se ei nyt ainakaan noudattanut sosialistista järjestystä, vaan koetti kaikin tavoin pitää huolta juuri tuottajain eduista, ja hänen aikanansa se trokaus pääsi suurempaan kukoistukseen, kuin mitä se koskaan on ollut. Silloin tuli passitusjärjestelmä käytäntöön ja satoja trokareja kävi ympäri pitäjiä, tarjoten toinen toisensa kilvalla yhä suurempia hintoja. Seuraukset tulivat näkyviin ja Åkermanin aika tuli olemaan lyhyt ja kukaan ei enää viitsinyt Åkermania puoltaa eikä tunnustaa häntä omakseen. Ei suinkaan ed. Wuorimaa ole unohtanut kokonaan tätä Åkermaninkaan aikaa. Viime vuonna huomattiin kyllä jo, etteivät syyttäjäviranomaiset tee tehtäväänsä, ja senaatti kiertokirjeellä yleisiä syyttäjiä huomautti siitä, että niitten pitäisi tehdä syytteitä, ja huomautti myös, että tuomioistuimet suhtautuvat elintarvelainrikoksiin tavalla, ettei sanottua lakia voitu pitää voimassa olevana. Tuomittiin näet niin pieniä sakkoja suuristakin rikkomisista, että se kehoitti yhä jatkamaan ja jatkamaan rikkomisia. Kun täällä Suomessa otetaan nykyään hyvin paljon esimerkkejä kaikissa suhteissa Saksasta, niin minä hiljattain luin sanomalehdestä erään esimerkin, miten Saksassa rangaistaan pienistäkin rikoksista jotenkin ankarasti elintarvelain rikkojia. Se esimerkki oli eräästä ravintolasta, jossa ravintolapalvelijat olivat säästäneet elintarvekorttinsa, myyneet ne ravintolanhoitajalle ja ravintoloitsija tuomittiin vuodeksi vankeuteen tästä elintarvelain rikkomisesta. Meillä semmoista tapahtuu hyvin paljon ja näin ankaria rangaistuksia jos täällä tuomioistuimissa annettaisiin, nousisi siitä aika meteli. Minä suosittelen tätä saksalaista järjestelmää rangaistaessa elintarvelainrikoksia.

Ed. W u o r i m a a: Ed. Paasivuori näkee yhäti kaikki asiat vinossa, mutta niin hän on tottunut ennenkin näkemään ja myöskin tässä asiassa. Vanha elintarvelaki on Borovitinowin ja Tokoin alkuperäinen luoma ja se on sille, jolle on rakennettu se järjestelmä, mikä nyt tämän uuden elintarvelain kautta kumotaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään s u u r e e n v a l i o k u n t a a n.

2) Ehdotuksen laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa

sisältävän hallituksen esityksen n:o 65 johdosta laadittu elintarvevaliokunnan mietintö n:o 6, joka eilispäivän täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian e n s i m ä i s t ä k ä s i t t e l y ä varten.

Keskustelu:

Ed. H e d b e r g: Lifsmedelsförordningarna hafva i allmänhet härintills mottagits med föga välvilja. Och det måste kanske så vara med sådana lagar.

Emellertid torde missnöjet med dessa lagar berott icke så mycket af själfva lagarna som af deras tillämpning. Dels har denna tillämpning skett på ett mindre ändamålsenligt sätt, dels har en tillämpning icke alls kommit till stånd. Om nu den omständigheten att lifsmedelslagarna i allmänhet icke kommit att tillämpas varit egnad att misskreditera desamma, så blefve detta särskildt fallet met den föreliggande s. k. „jobbarlagen", som ju dock enhvar — utom jobbarna — önskade få i all sin stränghet tillämpad. Det är därför att beklaga att lagen helt saknar bestämningar, som vore egnade att främja dess efterlefnad. De höga straffbestämningarna, som utskottet infört, komma själffallet att verka snarare hämmande på åklagaremaktens goda vilja än befrämjande och äro de sålunda i sin mån egnade att äfventyra lagens tillämpning.

I regeringens proposition ingå äfven i denna lag bestämningar, som åtminstone i någon mån vore egnade att afhjälpa den påvisade bristen. Jag afser stadgandena i § 8 om att en del af bötesbeloppet skulle tillfalla den åklagande myndigheten, samma bestämning, som nyss vidlyftigt diskuterades och ingår i § 27 af lifsmedelslagen.

Lifsmedelsutskottets majoritet har tagit afstånd från denna bestämning och motiverar sin åtgärd med en hänvisning till motiveringen till § 27 i lifsmedelslagen. Här erinras om det motbjudande och för vår „rättsuppfattning fullkomligt främmande" att genom penningebelöningar sporra tjänstemännen att fullgöra sin skyldighet. Utskottet tryggar sig vidare vid de blifvande lifsmedelsmyndigheternas större kompetens äfvensom den stora allmänhetens större benägenhet att underordna sig dessa på ny grund baserade lifsmedelslagar, hvilkas efterlefnad „bör betraktas såsom en medborgerlig skyldighet".

Det må medgifvas att det kännes motbjudande att belöna åklagaremakten med andel i de ådömda bötesbeloppen. Men det är likaså motbjudande att måsta stadga böter i sådana angelägenheter som denna. Och dock är detta påtagligen nödvändigt.

Uttalandet att bestämningar af detta slag vore „fullkomligt främmande för vårt folks rättsuppfattning och blott tidigare förekommit i finska lagar", håller ju icke sträck.

Väl aflägsnar vår nu gällande strafflag från åklagare befogenhet att erhålla andel i sådana utdömda bötesbelopp, i hvilka han enligt tidigare lagstiftning erhållit del. Men principen om åklagares andel i bötesbeloppen, där sådant anses af behofvet oundgängligen påkallat, är dock fortfarande gällande. Nämnas må i detta hänseende brännvinslagarna, tullförordningarna m. fl., och hafva dessa bestämningar, enligt mitt förmenade visat sig ändamålsenliga och påtagligen oumbärliga.

Jag betviflar för öfrigt, att med skäl skall kunna göras gällande att en länsman, som beifrar förbrytelser mot brännvinslagarna, eller en tullnär, som ansätter lurendrejaren, är mindre aktningsvärd tjänsteman därför, att detta beifrande åtföljes af andel i det beslagtagna godset. Eller är en postrevisor mindre aktningsvärd såsom tjänsteman därför, att han uppbär särskild belöning för fel i räkenskaperna, som han finner.

För min del kan jag icke finna att så är fallet, lika litet som en affärsmans värdighet och anseende nedsättes därigenom, att hans energi belönas med tantiem i stället för en säkert utgående lön.

Andelen i bötesbeloppen är egnad att sporra energin, så mycket mer här befogadt och af behofvet påkalladt, som ett öfvervakande af „jobbarlagens efterlefnad" är egnadt att åt beifraren af öfverträdelserna skapa sådana obehag, som betinga en godtgörelse. I detta sammanhang må understrykas att det icke är enskilda angifvare här är fråga om, utan om af myndigheterna tillsatta beifrare af lagöfverträdelserna. Således intet befrämjande af angifveriet.

Att de i utsikt ställda nya lifsmedelsmyndigheternas förändrade sammansättning skulle skapa ökade garantier med hänsyn till lagens efterlefnad torde icke vara att vänta. Lifsmedelsnämnderna komma väl att blifva med hänsyn till sakkunskapen bättre sammansatta än härförinnan, men glömmas må ej att i dessa nya lifsmedelsnämnder, i hvilka åt representanter för den arbetande befolkningen icke reserverats plats, just de element komma att saknas, som företrädesvis haft anledning intressera sig för kontrollen öfver lifsmedelslagens efterlefnad. Och det att allmänheten skulle i afsevärdt högre grad „känna efterlefnaden af denna lag såsom en medborgerlig skyldighet" träffar kanske allmänheten men icke jobbarne, som enligt all sannolikhet komma att söka undandraga sig lagens efterlefnad.

Det vore ju lyckligt, om vår tjänstemannakår och öfvervakande myndigheter vore sådana ideal för plikttrogen tjänsteverksamhet, som utskottsmajoriteten förutsätter. Men vi böra nu äfven i denna sak taga personer och ting sådana som de i allmänhet äro. Och det vore olyckligt, om landtdagen äfventyrade denna maktpåliggande lags verkningar genom en öfverskattning, ett självbedrägeri, hänförande sig till såväl de öfvervakande myndigheterna som vår medborgaranda i allmänhet.

Det blir ju slutligen lagöfverträdarnes böter, som komma beifraren till del. Sådana lagöfverträdare komma sannolikt att finnas. Och funnes de ej, ja, då hafva ju bestämningarna om andel i bötesbeloppen inte ens kunnat uträtta något ondt.

Jag uttalar den förhoppningen att stora utskottet skall finna möjlighet öfvergå på regeringens propositions ståndpunkt, som är egnad att skapa någon garanti för att ej det föreliggande lagförslaget, om det vinner antagande, blott får ett platoniskt värde, egande ingen eller högst ringa praktisk betydelse. Beder slutligen få erinra om den stora skilnad, som är rådande mellan denna och det nyssbehandlade förslaget till lifsmedelslag. Skilnaden är så stor, att jag föreställer mig, att de medlemmar af landtdagen, som

hysa betänkligheter rörande § 27 i lifsmedelslagen, dock skola känna sig manade att ställa sig på regeringspropositionens ståndpunkt rörande § 8 i denna lag.

Ed. Takkula: Minä pyytäisin saada suositella suurelle valiokunnalle 8 §:n hyväksymistä sellaisessa muodossa, kuin se on hallituksen esityksessä. Selitykseksi siitä, etten ole voinut yhtyä elintarvelain 27 §:ään, mainitsen, että se johtuu siitä, että tämän pykälän sovelluttaminen kohdistuu tässä laissa gulashiin ja elintarvelaissa kohdistuu se elintarveviranomaisiin. Kun täytyy olettaa, että elintarveviranomaisen moraali on paljon korkeammalla kuin gulashin, niin olen sitä mieltä, että tähän lakiin sovellutettaisiin se, mitä hallituksen esityksen 8 §:ssä on. Sillä jos missään laissa voidaan sovelluttaa tätä periaatetta, niin sitä on sovellutettava kohtuuttomien hintojen kiskomislaissa. Ja kun kerran meillä jossain määrin sovellutetaan sitä paloviinalaissa, niin minä pidän tämän lain sellaisena, jonka rikkominen on paljon suurempi rikos kuin paloviinalain rikkominen, siitä syystä, että tässä kohdistuu tämä rikos siihen periaatteeseen, että kansan elintarpeiden hintoja ylitetään ja tarpeettomasti kohotetaan, joten kansa näin ollen kärsii tästä, kun sitävastoin paloviinalain rikkomisesta kärsii vain osa kansasta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 67 johdosta laadittu elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 7, joka eilispäivän täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Louhivuori: Tämä lakiehdotus on saanut valiokunnassa muodon, joka ei eräissä suhteissa tunnu tarkoituksenmukaiselta. Ensiksikin, mitä tulee 6 §:ään, ehdottaa valiokunta, että työvelvollisen olisi suoritettava työtä maataloudellisen tuotannon edistämiseksi vuotta kohti enintäin kolme kuukautta ja perustelee valiokunta tätä muutosehdotusta hallituksen esitykseen sillä, että maataloustyöt kestävät yleensä yli kahden kuukauden, nim. sellaiset voimaperäiset työt, joita varten tätä työvelvollisuutta tarvittaisiin. Ei kumminkaan ole luultavaa, että koko se väestö, johon työvelvollisuus kohdistuu, tarvittaisiin yhdellä kertaa näitä maataloustöitä suorittamaan, vaan kyllä kai on ajateltavissa, että niinhyvin eri vuosiluokkia kuin erilaisissa toimissa olevia vuorotellen käytetään niihin. Jos siis laissa onkin määräys, että maataloustyöhön työvelvollisia käytetään korkeintaan 2 kuukautta, niin se ei suinkaan merkitse sitä, että maatalouden täytyy olla vailla työvelvollisia sen ajan, mikä tällaista työtä tarvittaisiin yli kahden kuukauden.

Mitä sitten tulee siihen, että valiokunta ehdottaa maanpuolustusta varten suoritettavan työn enintään kuudeksi kuukaudeksi vuodessa, niin siitähän voi sanoa, että tätä aikaa on vaikea etukäteen määrätä. Mutta jos näyttää siltä, että todella niin pitkäaikaista työtä tarvittaisiin, toisin sanoen jokaisen työvelvollisen pitäisi olla työssä joka toinen kuukausi läpi vuoden, niin luulen, että eduskunta ennättäisi sellaista tapausta varten säätää muutoksen tähän lakiin. Riittäisi nyt aluksi kolme kuukautta. Minusta tuntui siihen nähden, että tämä laki tulee aivan erityisesti koskemaan kansalaisten persoonallista liikuntavapautta ja työvapautta, turvallisemmalta, että siihen ei panna ylen suuria maksimimääriä.

Erityisesti minusta tuntuu sopimattomalta se muutos, jonka valiokunta ehdottaa tämän lain 7 §:ään, nimittäin, että kustannukset työntekijän matkasta työpaikalle ja takaisin suoritetaan yleisistä varoista, jos matka sinne on enemmän kuin 15 kilometriä työntekijän asuinpaikasta. Hallituksen esityksessä oli 30 km. Tuntuu siltä, ettei ole liikaa, jos henkilö kulkee tällaista isänmaallista työvelvollisuutta suorittamaan omalla kustannuksellaan vähän pitemmänkin matkan kuin 15 km. Useimmat kunnat maassa ovat alueeltaan niin laajat, että jo saman kunnan alueella on kuljettava työpaikkaan pitemmältä kuin 15 km., puhumattakaan siitä, jos on siirryttävä naapurikunnasta toiseen. Vähintäin on vaadittava se, että asianomainen työntekijä siirtyy oman kunnan alueella työpaikkaan ilman, että hän esittää valtiolle laskun. Jos hyväksytään valiokunnan ehdotus, niin saadaan olla varmoja siitä, että tulee olemaan tuhansittain laskuja 16—17—18 km. matkoista ja se ei näytä sopivalta. Jo hallituksen esityksessä oleva 30 km:kin ehkä saattaa olla liika vähän, mutta nykyisiin oloihin katsoen on kumminkin katsottu se sopivaksi. Minä ehdottaisin siis, että suuri valiokunta hyväksyisi näissä kohdin hallituksen esityksen eikä valiokunnan.

Ed. Ala-Kulju: Esilläolevan lakiehdotuksen 4 §:ssä ehdotetaan, että tarpeen vaatiessa voidaan työväkeä siirtää toisille paikkakunnille työvelvollisuuttaan täyttämään, alkaen nuorimmasta ikävuodesta. Siis 16-vuotiaat pojat ja tytöt olisivat velvolliset menemään pois omalta paikkakunnaltaan toisille paikkakunnille töihin. Minun mielestäni nämä ovat liian nuoria lähetettäviksi pois omalta paikkakunnalta, varsinkin mitä tyttöihin tulee. Ne jäisivät ilman sitä valvontaa, jota semmoinen tyttö vielä tarvitsisi kodissaan ja omalla paikkakunnallaan saada, ja myös 16-vuotiset pojat ovat vielä siksi heikkoja, että he eivät voi täyden miehen päivätyötä tehdä, niin että hekin minusta olisivat liian nuoria siirrettäviksi toiselle paikkakunnalle työvelvollisuuttaan täyttämään. Pyydän suurta valiokuntaa erityisesti kiinnittämään huomiota tässä pykälässä löytyvään ikä-rajaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 68 johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 11, joka eilispäivän täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Asia lähetetään keskustelutta suureen valiokuntaan.

5) Ehdotuksen laiksi postisäästöpankeista 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §§:n muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 51 johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 12, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Asia lähetetään keskustelutta suureen valiokuntaan.

6) Ehdotuksen laiksi 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain

sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta sisältävän hallituksen esityksen n:o 72 johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Asia lähetetään keskustelutta suureen valiokuntaan.

7) Ehdotuksen Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 76 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Ehdotus hyväksytään.

8) Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymisen

sisältävä hallituksen esitys n:o 77 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

9) Leveäraiteisen rautatien rakentamista Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun

sisältävä hallituksen esitys n:o 78 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

10) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 46 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 41, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Yleiskeskustelu on jo julistettu päättyneeksi. Ryhdytään lakiehdotusta yksityiskohtaisesti käsittelemään.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Pyydän saada ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi 1 §:n siinä muodossa, jonka minä olen ehdottanut vastalauseessa, ja pyydän erittäin saada huomauttaa, että ehdottamani sisällys ei missään suhteessa sodi valiokuntien ehdotusten tarkoitusta vastaan, vaan ainoastaan tarkoittaa epäselvyyksien poistamista. Suuressa valiokunnassa on kyllä katsottu, että minun ehdottamani selvennys olisi tarpeeton. Minä luulen kumminkin, että siihen on täysi syy ja myöskin että vastalauseessani olen sen syyn näyttänyt, ja kaikessa tapauksessa pitäisi niiden, jotka tästä hyvää lakia tahtovat, olla vastustamatta säännöstä, jota vastaan heillä ei ole mitään muuta huomautettavaa, kuin että voi tulla toimeen ilman sitä, jos laki tulkitaan oikein.

Keskustelu 1 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Koska ei ed. Lagerlöfin ehdotusta ole kannatettu, on se pidettävä rauenneena.

Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään muuttamattomana.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Kairamo: Hallituksen asettama maanvuokrakomitea oli sitä mieltä, että torpparilain ulkopuolelle olisi jätettävä sellaiset suuret vuokratilat, jotka lähentelevät tavallisen maatilan suuruutta, muistaakseni 25 ha suuruiset ja siitä yli. Minä olen omasta puolestani edelleen sitä mieltä, että tällaiset tilat eivät sovellu tämän lain puitteisiin, mutta koska tämä näkökohta ei ole suuressa valiokunnassa saanut mitään kannatusta, en tahdo tässä tehdä ehdotusta toiseen suuntaan, vaan tyydyn merkitsemään tällä tavoin kantani.

Keskustelu 2 §:stä julistetaan päättyneeksi ja 2 § hyväksytään muuttamattomana.

3 § hyväksytään keskustelutta sekä 1 luvun nimike.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Kairamo: Pykälän toisessa kappaleessa sanotaan: „viljelyskelpoista maata, ei kuitenkaan enemmän kuin että se yhdessä viljellyn alan kanssa muodostaa 10 hehtaaria". Minä olen otaksunut, että tällä tarkoitetaan sellaista lisäystä, joka on välittömässä yhteydessä torpan entisten viljelysten kanssa, että siis ei tarkoiteta muualta saman tilan tiluksista eroitettaviksi uusia alueita torpparin käytettäviksi. Minä pyydän sen vuoksi ehdottaa, että tähän paikkaan lisättäisiin seuraava lause sanojen „vastaava ala viljelyskelpoista maata" jälkeen: „jos sellaista voidaan torpan entisiin tiluksiin välittömästi liittää, ilman että siitä on päätilan taloudelle haittaa."

Ed. K. R. Häkkinen: Minä kannatan ed. Kairamon tekemää ehdotusta.

Keskustelu 4 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kairamo ehdottanut, että 4 §:n toiseen kohtaan „vastaava ala viljelyskelpoista maata" sanojen jälkeen lisättäisiin näin kuuluva lause: „jos sellaista voidaan torpan entisiin tiluksiin välittömästi liittää, ilman että siitä on päätilan taloudelle haittaa." Tätä ehdotusta on ed. K. R. Häkkinen kannattanut. Kutsun ehdotusta edustaja Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

5 §.

Keskustelu:

Ed. Kairamo: Ensimäisen kappaleen viimeisessä lauseessa ehdottaa valiokunta, että torpalle annetaan lisää metsämaata siinä suhteessa, kuin viljelysmaan pinta-ala kasvaa. Tällainen suhde ei minusta ole todellisen tarpeen vaatima, eikä siis paikallaan. On selvää, että 5 hehtaarin torppa tarvitsee puuta jotakuinkin yhtä paljon kuin 6 tai 7 hehtaarin suuruinen torppa. Jos edellinen tulee toimeen sillä määrällä, joka on ehdotettu, niin voi myöskin 6 tai 7 hehtaarin torppa sillä tulla toimeen. Valiokunta ei ole myöskään voinut ehdotustaan perustella muulla kuin kate-

gorisesti vakuuttamalla, että se „on oikein". Ei olisi kuitenkaan onnellista noudattaa tällaista suorastaan pedanttimaista tarkkuutta, joka erityisissä tapauksissa voi tehdä toimituksen vaikeaksi ja jota ei todellinen tarve myöskään vaadi. Vasta jos torpan viljelysmaa on melko suurempi, olisi syytä lisätä metsäalan pinta-alaa, ja siinä suhteessa katsoisin edulliseksi, että annettaisiin, samoin kuin pienemmänkin torpan suhteen, suurempi harkintavapaus pinta-alan määräämisessä. Tämän nojalla pyydän saada ehdottaa, että 5 §:n ensimäisen kappaleen toinen ja kolmas lause hyväksyttäisiin näin kuuluvina: „Näin eroitettava metsäala älköön kuitenkaan olko suurempi, kuin mitä tilan välttämättömän kotitarvepuun saamiseen tarvitaan eikä yli 10 ha kasvukelpoista metsämaata. Jos torppaan kuuluu yli 10 ha viljeltyä maata, voidaan kuitenkin siten annettava metsäala koroittaa, ei kuitenkaan yli 15 ha." Tämä ehdotus eroaa valiokunnan ehdotuksesta myös siinä, että kotitarvepuun saaminen riippuisi siitä, mitä torppa välttämättömästi tarvitsee, eikä siitä, mikä paikkakunnalla on „tavallista".

Ed. L a n t t o: Mikäli minä maanviljelijänä ja vuokralautakunnan jäsenenä olen tullut huomaamaan, niin käsittääkseni tässä 5 §:ssä mainittu metsäedun järjestäminen tuottaa vaikeuksia.

Se tuottaa vaikeuksia ensin sangen lukuisille tilanomistajille, joiden tulee uusille pientiloille lohkaista osa metsästä eri palstoiksi. Se tuottaa vaikeuksia myöskin enimmille torppareille, joilla on ollut lupaa ottaa maassa olevaa puuta ja niiden lisäksi vähempiarvoista lehtipuuta, joten metsäetujen nautinto ei ole niinkään taloa rasittanut. Mutta tämän lain johdosta, kun erityiset metsäpalstat leikataan tilalta ehkä kymmenillekin torppareille, voipi tuo menettely laskea talon arvon joissakin paikoin sangen vähiin, ainakin monin verroin tuntuvammin, kuin mitä korvauksia asetettaessa voidaan huomioonottaa, ja niin moni nykyisin velkarahalla tilansa ostanut tilallinen voipi joutua huonoon asemaan.

Toiseksi on kylläkin uusille pientiloille hankittava metsää tavalla tai toisella, sillä minkäänlaista itsenäistä maanviljelystilaa ei voida ajatella ilman metsää. Paitsi polttopuiden tarvetta, on aitojen ja rakennusten teko ja kunnossapito aina huomioonotettava, joten toisen pykälän sanat, että sitten „on harkittava, voidaanko laisinkaan tai minkä verran jäljellä olevasta metsämaasta vuokramiehelle metsää luovuttaa", tekee sangen kylmän vaikutuksen. Tässä kohden olisi laissa sanottava, miten semmoisten tapausten sattuessa olisi meneteltävä, eikä suinkaan niin ikävää tyhjyyttä tähän lakiin heittää, sillä huomatkaamme, ettei tuommoisista metsättömistä pienviljelijöistä koskaan täysin porvarillisia tule, vaan ne jäävät entiselleen tyytymättömien laumojen joukkoon.

Käsittääkseni olisi tämmöisessä tapauksessa asutuslautakunnan koetettava saada metsämaata kohtuullisin hinnoin, joko kunnan mailta tai toisten talojen omistajilta, näiden pikkutilallisten metsäntarpeen tyydyttämiseksi. Tämä olisi kyllä ollut otettava lakiin, mutta en tahdo tätä itsepintaisesti ajaa enää, kun luulen, ettei tämä muutenkaan palaa enää suureen valiokuntaan. Mutta jos jotkut muutkin luulevat, että tämä on semmoinen epäkohta, että se, kuten oletan, tuottaa sangen suuria ikävyyksiä, niin olisi kai tämä virhe jo aikanaan korjattava, sillä jokainen ymmärtää, että pientilalliselle, jos sillä ei ole metsää, käypi samoin kuin sellaisille torppareille, joilla ei ole metsää ollut, että ne menevät turmiolle. Tunnen Pohjanmaalla torpparioloja melko paljon ja olen huomannut, kuinka monetkin, kun ovat niittymaata ottaneet asuakseen toisen talon metsän viereen, niin isä poikineen on oppinut varastamaan toisten talojen metsistä puita ja niin on kasvanut huligaaneja näistä torppareista. Jos nämä pikkuviljelijät jäävät ilman metsää, niin luonnollisesti heillekään ei tule mitään pysyväistä elämää, vaan jäävät samaan entiseen ikävään asemaan, missä ovat olleetkin.

Ed. W r e d e: Jag ber att få biträda herr Kairamos förslag.

Ed. P u l l i n e n: Ed. Kairamon ehdotuksen johdosta pyydän huomauttaa, että tila, johon kuuluu 5 hehtaaria tai sitä enemmän viljeltyä maata, on käsittääkseni siksi suuri, että siihen olisi varattava mahdollisuus antaa enemmänkin metsää kuin korkeintaan 10 hehtaaria eli jätettävä metsäaluetta määrättäessä 5 hehtaarin liikkuma-ala. Se olisi tärkeä ensinnäkin sen takia, kun tässä laissa ei ole erityisesti määrätty laidunta eroitettavaksi, vaan metsämaa kasvaa laidunta, ja jos luovutettava maa sattuu olemaan sopimatonta laitumeksi, niin olisi jätettävä mahdollisuus antaa jonkun verran runsaammin metsämaata. Myöskin voipi metsä kasvultaan olla toisin paikoin parempaa, toisin paikoin huonompaa. Siitäkin syystä olisi tällainen liikkuma-ala tarpeen. En siis pitäisi hyödyllisenä asialle, jos ed. Kairamon ehdotus voittaisi, vaan pitäisin valiokunnan ehdotusta parempana. Myöskin mitä tulee muutokseen 5 §:n ensimäisen kappaleen toiseen lauseeseen, niin en pidä sitäkään parannuksena. Siinä annetaan

liika tarkat ohjeet lainsäätäjälle ja sidotaan hänen kätensä. Kyllä pikkutilallisen täytyy saada tavallinen eikä vain välttämätön kotitarvepuunsa. Minä siis toivon, ettei ed. Kairamon ehdotusta hyväksyttäisi.

Ed. H a a t a j a: Sen lisäksi, mitä ed. Pullinen on tässä maininnut, pyydän saada kiinnittää huomiota siihen, että kun on kysymys siitä, kuinka paljon metsämaata vuokramiehelle annetaan, niin määräävänä on ensin, mitä vuokramies on aikaisemmin metsämaasta saanut. Ja tässä on tarkoituksena antaa määräyksiä vain siitä, mikä on korkein raja siihen, mitä vuokramiehelle voi tulla, ja siis korkeimmasta rajasta, johon vuokramiehen metsänsaantioikeus voidaan supistaa siinäkin tapauksessa, että hän aikaisemmin on saanut enemmän, kuin mitä hän tämän korkeimman rajan mukaan tulisi saamaan. Siis tämä korkein raja tarkoittaa nimenomaan vuokramiehen metsänkäyttöoikeuden supistamista pienemmäksi, kuin mitä se ennen on ollut. Se siis ei ole mikään itsenäinen määräämisperuste, vaan on ensi sijassa määräämisen perusteena se, mitä vuokramies aikaisemmin on saanut. Mitä sitten tulee pinta-alaan, niin ed. Kairamo vertasi viiden, kuuden ja seitsemän hehtaarin torppia. Minä tahdon kiinnittää huomiota siihen, että tässä on asetettava vastakkain 2—3 ja 7—9 hehtaarin torpat, ja kyllä tällaisilla torpilla on huomattava ero metsätarpeeseen nähden, mikä niillä tulee käytännöllisessä elämässä olemaan. Ja minä luulen, että ei olisi onnellista näiden vastaisten pientilain kannalta, jos tällaisten 8—9 hehtaarin torppain metsäalaa rajoitettaisiin sillä tavalla, kuin ed. Kairamo on ehdottanut ja tehtäisiin se, siinäkin tapauksessa, että ne aikaisemmin ovat saaneet nauttia paljon laajempaa metsänkäyttöoikeutta, kuin mikä tätä pinta-alaa vastaa. Minä luulen, ettei näille torpille tule missään tapauksessa liikaa metsää, jos ne tällaisen alueen saavatkin, jotapaitsi sekin tulee niille annettavaksi ainoastaan siinä tapauksessa, että vuokranantajalla on metsää yli hänen kotitarpeensa. Kun nämä seikat ottaa huomioon, niin minusta tuntuu, että valiokunnan ehdotus ei ole kohtuuton. Niitä torppia, joihin kuuluu 5—10 hehtaaria viljeltyä maata, on kaikkiaan 15,000, ja niiden jättäminen tässä metsäasiassa siihen asemaan, kuin ed. Kairamo on ehdottanut, tulee luullakseni olemaan näille torpille sangen epäedullista ja vaikeuttamaan niiden vastaista toimeentuloa. Muuten mitä tulee siihen, mitä ed. Lantto mainitsi, niin on valitettavaa, että kaikissa tapauksissa ei voida torpille antaa metsämaata niin paljon kuin ne tarvitseisivat, nim. silloin, kun maanviljelijällä itsellänsä ei ole riittävää kotitarvemetsää, jos torpparille siitä alue lohkaistaan. Mutta sitä ei voi auttaa, sillä on parempi järjestää asia sillä tavalla, että molemmat eivät tule metsää ostamaan, ja myöhemmin voidaan, mikäli se suinkin on mahdollista, erityisillä valtion toimenpiteillä koettaa pitää huolta siitä, että tällaisetkin torpparit saavat metsämaata vapaaehtoisilla sopimuksilla. Minä puolestani katson, että valiokunnan mietintöä olisi tässä kohden puollettava.

Ed. K a i r a m o: Yksi kaikkein pahimpia epäkohtia, jotka rasittavat kansantalouttamme, on se tuhlaavainen menettely, joka on yleisesti vallalla puutavarain suhteen. Niitä kulutetaan, varsinkin maaseudulla, paljon enemmän, kuin mitä olisi välttämätöntä. Jos nyt pannaan perusteeksi siihen, mitä on annettava metsämaata, se tapa, mikä kullakin paikkakunnalla vallitsee, niin annetaan tunnustusta sille tuhlaavaisuudelle, jota päinvastoin olisi vastustettava. Ja kun pakolla otetaan maanomistajalta se, mikä hänelle oikeastaan kuuluu, niin se on ainoastaan johdonmukainen sovelluttaminen siitä periaatteesta, johon olen yleensä asettunut, kun vaadin, ettei saa ottaa enemmän, kuin mitä on välttämätöntä. — Ed. Lantto näkyy tulleen siihen käsitykseen, että jos mökkiläinen on oppinut varastamaan naapurin metsästä, hänelle pitää antaa palkinnoksi omaa metsää.

Ed. L a n t t o: En toki, edustaja, herra Kairamo, minä tahdo missään tapauksessa varkaita hyvittää, vaan tahtoisin ajoissa estää ketään puitten puutteessa pakkasten käsissä semmoisiksi sortumasta.

En olisi muuten tähän asiaan laisinkaan koskenut, mutta kun 64 §:ssä sanotaan, että „jos vuokranantaja vaatii vuokramiehen tämän lain mukaan vuokra-alueensa lunastamaan, mutta vuokramies siitä kieltäytyy j. n. e. .... olkoon vuokramies velvollinen muuttamaan vuokra-alueelta sinä lähtöpäivänä, joka vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä ensiksi seuraa".

Nyt jos vuokra-alueelta 5 §:län mukaan itsenäiseksi tullessaan poistetaan nekin vähäiset metsäedut, nimittäin maassa olevan roskapuun ja halvempiarvoisen lehtipuumetsän käyttöoikeudet, ei hän luonnollisestikaan voi pyrkiäkään aluettaan itsenäiseksi lunastamaan, edut kun vain siten huononisivat, joten häätöä tämmöisten syiden takia pidän enemmän huonoina tekoina, kuin torppareita vapauttavina hyvinä tekoina, ja näin ollen olisin suonut tuon metsänkäyttöoikeutta koskevan

kohdan tulevan laissa niin järjestetyksi — kuntain yhteistoimintaankin vedoten, — ettei tuommoisia ristiriitaisuuksia syntyä voisi.

Keskustelu 5 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kairamo ed. Wreden kannattamana ehdottanut, että 5 §:n ensimäisen kappaleen toinen ja kolmas lause tulisivat kuulumaan: „Näin eroitettava metsäala älköön kuitenkaan olko suurempi, kuin mitä tilan välttämättömän kotitarvepuun saamiseen tarvitaan eikä yli kymmenen hehtaaria kasvukelpoista metsämaata. Jos torppaan kuuluu yli kymmenen hehtaaria viljeltyä maata, voidaan kuitenkin siten annettava metsäala korottaa, ei kuitenkaan yli viisitoista hehtaaria." Kutsun tätä ehdotusta ed. Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on tässä kohden päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

6 §.

Keskustelu:

Ed. Pullinen: Suuri valiokunta on tähän pykälään tekemänsä muutoksen nojalla määrännyt, että mudan, saven tai sammalkuivikkeen ottopaikka eroitetaan uudelle tilalle ainoastaan siinä tapauksessa, että torpparilla ennen on ollut tällaiseen alueeseen käyttöoikeus. Nyt kuitenkin mudan, saven sekä sammalkuivikkeen käyttämistapa on myöhemmältä ajalta monessakin seudussa ja monet torpparien välipuheet on tehty sellaisiksi, että niissä ei ole torpparille ollenkaan myönnetty näiden käyttöoikeutta ja monella torpparilla on myös viljelystapa vanhanaikuinen, niin ettei hän ole näitä tarvinnut käyttää. Näin ollen voisi syntyä erimielisyyttä maanomistajan ja torpparin välillä, onko luovutettava näitä alueita vaiko ei. Lisäksi voipi tehty muutos vaikeuttaa vastaista viljelystä, sillä järkiperäisen viljelyksen edistämiseksi on nykyoloissa tärkeätä, että tilalla on näitä tarvikkeita saatavissa. Olisi siis vastaisuutta silmälläpitäen järjestettävä niin, että kullakin tilalla tulisi näitä, mikäli mahdollista, olemaan. Tähän suuren valiokunnan ehdotus on esteenä ja maatalousvaliokunnan mietintö tässä suhteessa paljon parempi. Minä ehdotan, että tämä pykälä muutettaisiin sellaiseksi, kuin se on maatalousvaliokunnan mietinnössä.

Ed. Relander: Pyydän saada kannattaa ed. Pullisen tekemää ehdotusta.

Ed. Haataja: Minä luulen, että ed. Pullinenkaan ei tarkoita sitä, että tästä pykälästä pitäisi poistaa sanat: „viidennessä pykälässä säädetyn alueen lisäksi". Jollei niitä sanoja ole, käy asetus jossakin määrin epäselväksi ja noiden sanojen pysyttäminen olisi minun mielestäni välttämätöntä.

Ed. Ståhlberg: Koko tämä lainsäädäntöhän perustuu siihen, että torpparille eli vuokramiehelle on omaksi eroitettava se alue tai sellaisia etuja, joita hänelle ennestään on kuulunut. Sen kanssa olisi aivan ristiriidassa, jos hänelle nyt puheenaolevia etuja eroitettaisiin siinäkin tapauksessa, että hänellä ei niitä ole ollut nimenomaisen vuokrakirjan nojalla tai käytännössäkään. Silloin on aivan yhtä oikein ottaa tämän mudan, saven ja sammalkuivikkeen saantipaikka minkä muun läheisen tilan alueelta tahansa kuin sen päätilan alueelta, joka on torpan vuokralle antanut. Pidän sentähden tarpeellisena suuren valiokunnan tekemän lisäyksen, jotta tämäkin säännös olisi sopusoinnussa tämän lain yleisten periaatteiden kanssa.

Ed. Pullinen: Ed. Ståhlbergin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että kun tähän pykälään silti jää sellainen määräys „mikäli se voi tarkoituksenmukaisesti tapahtua", niin se tarkoittaa, ettei se voi häiritä suuremmassa määrässä päätilaa, vaan se tapahtuu ainoastaan siinä tapauksessa, jolloin päätila ei tule erityisesti kärsimään. Mitä sitten tulee huomautukseen siitä, että tämä laki kokonaan perustuu siihen, että luovutetaan torpparille se, mikä hänelle entisestään kuuluu, niin tässä on otettava huomioon, että se omaisuus, mikä luovutetaan torpparille, voidaan kunnollisesti käyttää vastaisuudessa hyväksi, ja viljelysjärjestelmä on muuttunut sellaiseksi, että maan käyttäminen viljelystarkoitukseen ilman näitä välineitä on vaikea, ja kun se helposti voidaan luovuttaa, niin siihen on tilaisuus hankittava eikä sillä vaikeuteta tätä lainsäädäntöä.

Mitä tulee ed. Haatajan huomautukseen pykälän kolmannella rivillä olevasta muutoksesta eli

lisäyksestä „viidennessä pykälässä säädetyn alueen lisäksi", niin minä kyllä pidän mahdollisena, että tämä alue otetaan ulkopuolelta aikaisemmassa pykälässä määrätyn alueen. Mutta en kuitenkaan tahdo siinä tehdä muutosta.

Ed. Lohi: Minä kannatan myös ed. Pullisen tekemää ehdotusta. Nämä saven- ja mudanottopaikat ovat niin tärkeitä välineitä pikkutilalliselle, että ne ovat nykyisessä maanviljelyksessä elinehtoja, missä suinkin on siihen tilaisuutta. On myös otettava huomioon, niinkuin ed. Pullinen huomautti, että aikaisemmin torppien kontrahtia tehtäessä ei ymmärretty vielä niitä torppien kontrahteihin ottaa, ja kun maatalousvaliokunnan ehdotuksen mukaan kaikissa tapauksissa jätetään maanomistajalle oma tarve, niin minusta ei ole mitään vaaraa, jos tämä hyväksytään siinä muodossa, kuin maatalousvaliokunnan mietintö on sen ehdottanut.

Ed. Kairamo: Se muutos, jonka suuri valiokunta on tehnyt tähän pykälään, on ilmeisesti parannus, ei ainoastaan niistä syistä, jotka ed. Ståhlberg mainitsi, vaan myöskin muista. On tietysti pientilalliselle, yhtä hyvin kuin maanviljelijälle yleensä, suotavaa, että hänellä on tällaisia etuisuuksia, mutta yleiseltä kannalta ei ole suotavaa, että luodaan päätilalle uusia servituutteja, jotka sitten tietysti aina häiritsevät ja aikaansaavat ikävyyksiä naapurusten kesken. On lukemattomia talojakin, joilla ei ole tällaisia etuisuuksia, mutta heidän on täytynyt oppia tulemaan toimeen ilman niitä ja siihen täytyy pientilallisen tottua, niinkuin muunkin maanviljelijän.

Ed. K. E. Linna: Kuten ed. Ståhlberg huomautti, on se muoto, jonka pykälä on suuressa valiokunnassa saanut, oikeampi kuin aikaisempi maatalousvaliokunnan ehdotus. Minun mielestäni on selvää, että jos kerran torpparille myönnetään mudan, saven ja sammalkuivikkeen saantioikeus, silloin kun hän on sitä käyttänyt joko kontrahdin perusteella tai muuten saanut sellaisen nautinta-oikeuden vuokrasuhteen kestäessä, niin mitään vääryyttä tässä ei tapahdu. Päinvastoin, jos se muutos tehdään, jota ed. Pullinen ehdotti, on vaikeampi päästä oikeaan tulokseen. Siinä ei ole mitään vaaraa, että torppari menettäisi oikeuden, mikä hänellä on ollut, sillä kaikki torpparit ovat käyttäneet näitä tarvikkeita, jos tilan alueella niitä on ollut. Ellei sellaisia ole ollut, niin niitä on mahdoton myöntää, laadittakoon lakipykälä minkälaiseksi tahansa.

Keskustelu 6 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Pullinen ed. Relanderin kannattamana ehdottanut, että puheenaoleva pykälä saisi sen sanamuodon, kuin mikä sillä on maatalousvaliokunnan mietinnössä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Pullisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Pullisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

7 §.

Keskustelu:

Ed. Kairamo: Olisin toivonut, että suuri valiokunta olisi yhtä johdonmukaisesti muodostanut tämän pykälän, kuin edellisenkin. Täällä on kuitenkin käytetty epäselvää sanontatapaa. Maatalousvaliokunnan mietinnön perusteluista nimittäin käy selville, että nyt tarkoitetaan sellaisiakin tapauksia, jolloin vuokramies on käyttänyt isännän kalavettä hyväksensä ilman varsinaista oikeutta siihen, vaikka isäntä tosin ei ole sitä estänyt. Jos pykälä tällaisena hyväksytään, niin seuraa siitä, että hyväntahtoinen isäntä saa palkinnoksi siitä, että hän ei ole tahtonut luvatonta kalastusta suorastaan estää, sen, että hän menettää kalavetensä, kun taas isäntä, joka on ylläpitänyt ankaraa järjestystä alallaan, säilyttää kalavetensä. Tämä ei ole oikein. Olen sitä mieltä, että pienten kalavesiosuuksien eroittaminen ei ole omansa edistämään kalavesien järkiperäistä hoitoa. Ja olisin suonut, että koko torpparin kalastusoikeus olisi supistettu niin vähäksi kuin mahdollista. Kuitenkin pyydän vain ehdottaa, että 7 §:n alkulause muutettaisiin näin kuuluvaksi: „Jos torpparilla on ollut oikeus harjoittaa kalastusta vesialueella, joka kuuluu vuokranantajalle" j. n. e. Siten se tulisi sopusointuun sen kanssa, mitä yleensä on tällä lakiehdotuksella tarkoitettu, että säilytetään torpparille hänen lailliset eli hänelle vanhastaan kuuluvat oikeutensa.

Ed. Ahmavaara: Minä pyydän saada kannattaa ed. Kairamon ehdotusta. Huomautan vielä,

että minulla on kokemusta näissä vesien jaoissa ja ne ovat jo nykyistenkin tilojen välillä usein melkein mahdottomia jakaa, ja käyvät tietysti vielä mahdottomammiksi, kun tulee paljon tällaisia pikkutiloja.

Ed. Haataja: Minä pyydän ed. Kairamon ehdotuksen johdosta ensinnäkin huomauttaa, että nykyinen jakolainsäädäntö on sillä kannalla, että jokaisella lohkomalla eroitetulla tilalla on lohkoansa vastaava vesiosuus ilman muuta. Kun jakolainsäädäntö on tällainen ja kun ilmeisesti ei voi vuokratorppien järjestelyä rakentaa sille pohjalle, että torppaan joka tapauksessa luetaan kalavesiosuus, silloinkin kun torpparilla ei ole ollut aikaisemmin mitään mahdollisuutta veden käyttämiseen, on näyttänyt välttämättömältä tässä laissa säännöstellä lähemmin ne tapaukset, joissa torpparille vettä annetaan ja joissa ei. Tällöin on näyttänyt oikeimmalta se, että määräväksi pannaan siinä se, niinkuin ed. Kairamonkin ehdotus on, että onko torpparilla ollut oikeus vettä aikaisemmin käyttää vai ei. Minä pyydän nimenomaan huomauttaa, että tämä oikeus ei suinkaan aina perustu nimenomaiseen määräykseen vuokrasopimuksessa. Sillä meillä on suuri joukko vuokrasopimuksia, jotka ovat suullisia sopimuksia ja joissa vuokranantajan ja vuokramiehen yksityiskohtaiset suhteet ovat usein tulleet määrätyiksi ei nimenomaisten sopimusten määräyksillä, vaan sen perusteella, miten näitä oikeuksia on käytännössä käytetty. Tällaisen pitempiaikaisen käytännön kautta on saatu vissillä tavalla konstateeratuksi nämä vuokranantajan ja vuokramiehen keskinäiset oikeudet, ja sikäli kuin minä asiaa käsitän ja katson, että se on juriidisesti käsitettävä, näin muodostuneet oikeudet on asetettava aivan samanvertaisiksi, kuin jos niistä olisi yksityiskohtainen sopimus olemassa. Ja siihen nähden minusta ei voi asettua muulle kannalle, kuin millä ed. Kairamonkin sanamuotoehdotus on ja joka lankee yhteen sen sanamuodon kanssa, mikä tässä 7 §:n alussa on, nim., että jos torpparilla on sellainen oikeus, nim., että hän on siinä tällaista oikeutta harjoittanut joko nimenomaisen sopimuksen määräyksen perusteella tai suullisen sopimuksen nojalla, tai muuten pitemmän aikaa, ilman että vuokranantaja on sitä ryhtynyt estämään, niin että se on siis katsottava hänen oikeudekseen, on tuollainen vesioikeus hänelle myönnettävä. Mitä tulee siihen, että vettä on mahdoton jakaa, niin ei tässä siihen mennäkään, vaan jako tulee tapahtumaan vasta sitten, kun ja jos tällainen vuokramies vaatii osuuttansa erillensä ja se voi tapahtua niiden säännösten perusteella, joita yleisestä vesialueiden jaosta on voimassa. Tämä ehdotus ei siis edellytä vesialueen eroittamista, vaan ainoastaan, että vuokramiehelle siinä tapauksessa osalukua vastaava osuus myönnetään. Minä puolestani katson, että tämä pykälä voidaan hyväksyä sellaisenaan. Jos siihen tahdottaisiin sensuuntainen muutos, jota ed. Kairamo ajaa takaa, niin se olisi minun nähdäkseni kirjoitettava toisella tavoin, kuin hän on ehdottanut.

Ed. Pullinen: Minä kannatan, että pykälä pysytettäisiin tällaisenaan. Minun täytyy kyllä myöntää, että johdonmukaisuus 6 §:n kohdalla tehtyä päätöstä kohtaan vaatisi muutosta, jota täällä on ehdotettu. Minä valitan, että sellainen muutos tuli 6 §:ään, mutta kun sen kautta torpparilta otetaan mudan, saven ja sammalen otto-oikeus, niin toivon, että edes kalanpyyntiin sille jäisi mahdollisuus.

Ed. Ståhlberg: Muutos 6 §:ään tehtiin suuressa valiokunnassa juuri 7 §:n mukaan. Ei 6 §:ään tässä muutetussa muodossa pantu mitään „oikeus"-sanaa, jossa viitattaisiin nimenomaiseen vuokrakirjan määräykseen. Kun 6 §:ssä puhutaan siitä, että torppari on „saanut" siinä mainitut etuudet tilan alueelta, niin se on ihan samaa, kuin että torppari „on luvallisesti harjoittanut" 7 §:ssä mainittua etua.

Keskustelu 7 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kairamo ed. Ahmavaaran kannattamana ehdottanut, että puheenaolevan pykälän ensimäisen lauseen alkupuoli tulisi kuulumaan näin: „Jos torpparilla on ollut oikeus harjoittaa kalastusta vesialueella, joka kuuluu j. n. e." Kutsun tätä ehdotusta ed. Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt tässä kohden hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

8 ja 9 § hyväksytään keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. Kairamo: Pykälän kolmannessa kappaleessa sanotaan, että „jos tila on niin pieni, ettei siirtomahdollisuutta ole" j. n. e. Ei lakitekstissä eikä myöskään maatalousvaliokunnan perusteluissa huomaa tarkempaa määräystä siitä, minkälaiseksi valiokunta oli ajatellut tilaa, kuinka suureksi se katsoo, että päätila olisi jätettävä tämmöisessä tapauksessa. Tuntuu kuin se harkintavapaus, joka on sallittava, kun määrätään siirtoja ja tulevia vuokraehtoja, voitaisiin tässä tapauksessa jossain määrin tarkemmin rajoittaa. Eihän liene tarkoitus sillä tavoin päätilaa vähentää, että se tulee vuorostansa taloudellisesti heikoksi. Sen vuoksi olisi tähän otettava säännös siitä, että päätilaa ei saa aivan vähäiseksi tehdä torpan eroittamisen ja siirron vuoksi. Raja olisi kai asetettava jonkun verran korkeammaksi kuin torpan ylin raja. Sitä vaatii ei ainoastaan kohtuus maanomistajaluokkaa kohtaan, vaan myös tarpeellinen huolenpito maatalouden häiritsemättömästä jatkumisesta entistään olemassaolevalla tilalla, jota ei nyt sentään liene aikomus hävittää. Pyytäisin sen vuoksi ehdottaa, että pykälään otettaisiin lisämääräys siitä, että „jos tila on niin pieni, ettei siirtomahdollisuutta ole ja jos päätilalle lunastuksen tapahduttua ei jäisi viljelysmaata tai viljelykseen kelpaavaa maata enemmän kuin 25 hehtaaria" j. n. e. Siis joka tapauksessa varattaisiin päätilalle vähintäin 25 hehtaaria viljelyskelpoista maata, ennenkuin torpparille myönnetään siirto.

Ed. K. R. Häkkinen: Kannatan ed. Kairamon tekemää ehdotusta.

Ed. A. Manner: Pyydän huomauttaa, että m. m. Joutsenon ja Ruokolahden pitäjissä on olemassa paljon tiloja, joissa kyllä on torppia, jotka voidaan niistä eroittaa, mutta jos laitetaan tällainen ylin raja, että 25 hehtaaria viljeltyä tai viljelyskelpoista maata pitäisi olla, ennenkuin voidaan torppa eroittaa, niin voidaan johtua siihen, ettei näissä pitäjissä yksikään torppa pääse itsenäiseksi.

Ed. Haataja: Kysymys siitä, että tässä olisi säädettävä joku vissi pinta-alamäärä, siihen suuntaan kuin ed. Kairamo ehdotti, on kyllä ollut harkinnan alaisena. Mutta on otettava huomioon se, mikä tässä jo mainittiin, että on hyvin suuri määrä sellaisia tiloja, joiden viljelty pinta-ala ei mene yli 25 ha ja joista 2—3—4 hehtaarin torppa voidaan ilman vaikeuksia eroittaa ja siirtää myös toiseen paikkaan. Näiden torppien asettaminen kokonaan siirto- ja lunastusmahdollisuuksien ulkopuolelle voisi viedä arveluttaviin seurauksiin, niin että näyttää siltä, että tuollaisen vissin pinta-alamäärän määrääminen ei olisi onnistunut.

Muuten mitä tulee siihen, että tämä lause, „ettei siirtomahdollisuutta ole", olisi epäselvä, niin minä nimenomaan huomautan sitä, että kun sitä vertaa aikaisempiin momentteihin, pykälän ensimäiseen ja toiseen momenttiin, niin huomaa, että niissä puhutaan nimenomaan siitä, että jos tällainen siirtäminen päätilan tilusten tarkoituksenmukaisellle sijoittamiselle on tarpeellinen, niin se tulee kysymykseen. Kun vielä ottaa huomioon näiden momenttien muun sisällyksen, niin käy selväksi, että tämä siirtomahdollisuus on sen mukaan arvioitava. Onhan mahdollista, että tila on niin pieni, että siinä, nämä seikat huomioon ottaen, ei ole mitään siirtomahdollisuutta, mutta ei myöskään sen oleminen sillä paikalla ole mahdollinen, jos mieli päätilaa tarkoituksenmukaisesti viljellä. Minusta nämä seikat huomioonottaen näyttää siltä, että momentti voi pysyä sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, ilman että sen tarvitsee mitään epäselvyyttä ja häiriöitä aiheuttaa.

Keskustelu 10 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kairamo ed. K. R. Häkkisen kannattamana ehdottanut, että puheenaolevan pykälän kolmannen kappaleen alkupuoli tulisi kuulumaan seuraavaisesti: Jos tila on niin pieni, ettei siirtomahdollisuutta ole, ja jos päätilalle lunastuksen tapahduttua ei jäisi viljelysmaata tai viljelykseen kelpaavaa maata enemmän kuin 25 hehtaaria, ja jos torpan tilusten vähentäminen" j. n. e. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

Toisen luvun nimike hyväksytään keskustelutta.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Pyydän saada ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi tämän 11 §:n senmuotoisena, kuin se on suuren valiokunnan mietintöön liittämässäni vastalauseessa. Ehdotustani vastaan on esiintuotu moitteita. Sitä on moitittu siitä, että se on epämääräinen ja jättää lunastushinnan kokonaan riippuvaksi arviomiesten vaihtelevasta käsityksestä, heidän subjektiivisesta arvostelusta. Sitävastoin kuuluvat valiokunnan ehdottamat säännökset asettavan varmat ohjeet, joiden mukaan turvallisesti pystytään määräämään oikeat arvot. Tosi on, että minä oikeastaan olen ehdottanut, niinkuin tässä 11 §:ssäkin ehdotetaan, aivan vapaan harkinnan, lunastushinnan määräämisen aivan vapaan harkinnan mukaan. Mitä §:ssä luetellaan siitä, mitä arviomiesten tulee huomioonsa ottaa, on ainoa, joka on epämääräistä, mutta se on lueteltu siinä ainoastaan tarkoituksessa antaa esimerkki ja semmoisten esimerkkien antaminen laissa on luvallista ja myöskin joskus terveellistä. Minähän olisin voinut sanoa, että „lunastettavat maat ja rakennukset arvioidaan paikkakunnalla käyvän hinnan mukaan" ja siihen lisätä ainoastaan, että „erikseen harkitaan, kuinka suuri osa arvioidusta hinnasta on pidettävä vuokraajan oikeutena lunastettavaan omaisuuteen ja tilan arvosta hinnanalennuksena vähennettävä". Ja tämä olisi sisältänyt sen saman. Asiasta sitävastoin, jos tahdotaan arvostella oikein, ei voi olla eri mielipiteitä.

Kun nim. katselee valiokunnan säännöksiä ja lähtee tarkastamaan, missä määrin ne ovat „varmoja ohjeita", mitä nämä säännökset sisältävät, niin tulee väkisinkin ajatelleeksi runoilijan sanoja, että „turhuutta on paljon, mitä me jumaloimme". Sille turhuudelle, joka tässä puheessa siitä, että nämä ohjeet nyt olisivat varmoja ja luotettavia, on pidetty, sille on antanut erityisen nimen aikanaan eräs tunnettu kunnianarvoinen vanha englantilainen herra. Hänen ei aivan tuntematon nimensä oli Pickwick, ja se nimi, jonka hän antoi tämmöisten tapausten varalle, oli: humbugi. Asia oli nim. se, että semmoisia säännöksiä, jotka sopisivat kaikissa tapauksissa ja kelpaisivat arvioimisen luotettaviksi ohjeiksi, semmoisia sääntöjä yksinkertaisesti ei voi tehdä. Minä olen nuorempana ollut mukana arvioimassa maata verrattain usein ja hyvin erilaisissa olosuhteissa. Arvioimiset ovat tapahtuneet hyvinkin tarkkojen säännösten mukaan, säännösten mukaan, jotka ovat olleet voimassa julkisten kassojen lainanantoa varten, ja niiden säännösten mukaan, joita noudatettiin ennen nykyistä ulosottolakia kiinteistöä pakollisesti myytäessä. Ja minä olen aina tehnyt sen huomion, että arvioiminen, kun se tarkasti noudattamalla näitä sääntöjä on tehty, on vienyt niin väärään tulokseen, että kun loppusumma on nähty, ovat arviomiehet rehellisinä miehinä sanoneet, että kyllä tässä nyt joku virhe on tullut. Ja niitä arvioimisia on sitten peukaloitu ja jenkattu semmoisiksi, että ne vastaavat sitä, mikä arviomiesten oikea käsitys arvioitavan tilan arvosta on ollut. Ja niin tulee menemään myös jos ruvetaan noudattamaan näitä säännöksiä, mikäli nämä säännökset nim. antavat millekään oikeudenmukaiselle tulokselle tilaa. Itse asiassa sisältävät nämä säännöt esim. 11 §:ssä, että lunastushinnan määräämiseksi on ensiksi arvioitava alueen arvo silloin, kun lunastusta vaaditaan. Minä otaksun, että se on arvioitava vapaan harkinnan mukaan. Siitä arvosta on vähennettävä parannusten arvo. Se on myöskin tehtävä vapaan arvion mukaan. Sitten on vähennettävä se määrä, jolla alueen arvo on noussut sen jälkeen, kun maailmansota alkoi v. 1914, rahan arvon alenemisesta johtunut arvonnousu siihen luettuna. En tiedä, miten sitä on arvioitava sen arvon mukaan, mikä vuokraesineelle on parannusten kautta tullut. Sekin on arvioitava vapaan harkinnan mukaan, mutta eräällä rajoituksella. Toinen rajoitus on 16 §:ssä. Siinä määrätään nim., että arvioidaan ensin rakennusten arvo lunastusta vaadittaessa ja siitä vähennetään se määrä, jolla arvo on noussut sen jälkeen, kun maailmansota alkoi v. 1914. Itse asiassa arvioidaan näidenkin säännösten mukaan muuten aivan rajattomasti vapaan harkinnan mukaan, sillä ainoalla eroituksella, että ei saa panna sitä hintaa, joka vallitsee arvioimisen aikana, vaan on pantava 1914 vuoden hinta.

Tämä määräys, että 1914 vuoden hinta on pantava pohjaksi, on toiselta puolen väärä ja toiselta puolen taas epäkäytännöllinen. Vaatimus, että otetaan se hinta, joka vallitsi v. 1914, johtuu tietysti siitä, että arvot sen jälkeen ovat nousseet hyvin paljon ja pelätään, että nämä arvot eivät tule pysyväisiksi ja että jos lunastettavia torppia arvioidaan näiden hintojen mukaan, torpat tulevat liian kalliiksi, kun arvot piakkoin laskevat entiselleen. Koko säännöksen oikeudenmukaisuus, jos siitä voidaan puhua, riippuu siis siitä olettamuksesta, että hinnat tulevat yhtä paljon laskemaan nykyisistä. Sehän on mahdollista, että sellainen lasku tulee tapahtumaan. Varmaa se ei ole. Jonkun verran tulevat hinnat varmasti laskemaan, mutta minkä verran, sitä on nyt tällä hetkellä aivan mahdoton lähimainkaan arvata. Jos saa vetää johtopäätöksiä siitä, mitä sodat en-

nen ovat vaikuttaneet, niin tulee tämä aleneminen nykyisistä hinnoista olemaan rajoitettu. Ainoa esimerkki, joka pikkusenkaan kelpaa verrattavaksi nykyiseen sotaan, olisi kai 30-vuotinen sota. Se oli tietysti paljon pienempi, mutta se oli verraten ajan oloihin suurin, minkä me tunnemme niin tarkoin, että voimme sen nojalla johtopäätöksiä tehdä. Silloin nousivat hinnat 100 prosentilla, ja ne eivät koskaan siitä laskeutuneet. Myöskin muut sodat yleensä ovat osoittaneet saman seurauksen. Ne poikkeukset, jotka tunnetaan, vahvistavat oikeastaan sääntöä. On totta, että esimerkiksi Napoleonin sodan jälkeen ja Krimin sodan jälkeen viljan hinta ei suuresti noussut. Mutta kumpaisessakin tapauksessa voi aivan selvästi näyttää, että se oli Amerikan vaikutus, joka teki, ettei tätä nousua tullut. Oli miten oli, on itsestään selvä, ettei kukaan meistä voi sanoa, missä määrin nykyiset hinnat tulevat laskeutumaan. Ja selvää on myös, että jos oletetaan, että ne laskisivat edes likimain siihen, missä ne olivat ennen sotaa, niin tehdään erehdys, ja että kaikki lainsäädäntö, joka tapahtuu tuommoisen kalkyylin varassa, on selvää hasardia. Paljon rehellisempi kuin tällainen menettely olisi se, jos lakiin suoraan pantaisiin määräys, että maksettakoon vapaan harkinnan mukaan arvioidusta torpasta puolet tai kolmasosa. Silloin tiedettäisiin edes jotakin, nyt ei tiedetä yhtään mitään, mitä maanomistaja on saapa. Pyydän saada huomauttaa, että minun ehdottamani arviomenettely ei välttämättömästi tarvitse viedä erityisen korkeisiin hintoihin. Olen nimittäin ehdottanut, että torpparin oikeus — joka asian laadun että ehdottamani pykälän suoran osoituksen mukaan olisi arvioitava torppariin nähden runsaasti — että se myös tehtäisiin nykyisten hintojen mukaan; ja se tulisi muodostamaan verrattain korkean määrän. Että se tulisi nousemaan korkealle, näkyy siitä, että torpista näinä vuosina on saatu ja edelleen saadaan korkeat hinnat, vaikka ei vielä tiedetä, millaisen oikeuden torpparit tulevat saamaan.

Minä sanoin, että 1914 vuoden hintain käyttäminen on epäkäytännöllistä. Noudattaen sitä menettelytapaa, joka nyt on ehdotettu, ei voi ajatella, että se reformi, jota nyt tahdotaan ja joka tämän lain kautta tulee säädetyksi, että se reformi, jos sitä ihmiset todella rupeavat hyväkseen käyttämään, voisi olla loppuunsaatettu, ennenkuin on kulunut monta kymmentä vuotta. On ymmärrettävissä, miten helppo esimerkiksi 1940 tai jo 1930 on määrätä, miten hinnat ovat muuttuneet vuodesta 1914 ja kuinka suuri osa siitä hinnasta, jota näin pitkän ajan perästä oikeaksi arvioidaan, on luettava maailmansodan aiheuttamaksi nousuksi.

Minun täytyy, ennenkuin lopetan, vielä viitata yhteen seikkaan, johon eräs toinen puhuja varemmin on eduskunnassa viitannut. Siihen nimittäin, että jos torpparit saavat torppansa hyvin halvalla hinnalla, siitä voipi seurata se vaara, että he rupeavat hyvin yleisesti myymään torppiansa muille. Meidän kansassamme on ilmeinen suuri taipumus ruveta vaariksi. Ja minä pelkään, että näissä torppareissa tulee olemaan hyvin monta, jotka vielä nuorina pitävät edullisena muuttaa torppansa rahaksi, pistää joku kymmentuhat taskuunsa ja jättää velaksi ostetun torpan toisen vastattavaksi. Älköön minua lohdutettako sillä, että lakimääräyksillä pidetään huolta siitä, että tämä on mahdoton. Minä olen liian monta valekauppaa maailmassa nähnyt uskoakseni semmoiseen lohdutukseen.

Ed. Schybergson: Herr Lagerlöfs yttrande påminte mig om en af mina tidigare vänner, en framstående jurist och advokat här i Helsingfors, som sade, att ju mer saklig, fullständig och riktig hans bevisföring var, desto mer öfvertygad var han, att rådstufvurätten i Helsingfors skulle förkasta hans talan. Jag misstänker att det går så också med herr Lagerlöfs förslag. Det är ju rent af skamligt, att en stor del af den nog så fåtaliga landtdagen går ut för att icke behöfva höra på honom. Man borde dock veta att herr Lagerlöf egnat denna fråga ett större och mer ingående intresse än kanske någon annan. För mig återstår endast att förena mig om hans förslag.

Ed. K. R. Häkkinen: Ed. Lagerlöfin ehdotus eroaa suuren valiokunnan lausunnosta tässä kohden siinä, että ed. Lagerlöf ehdottaa vuokranantajalle täyttä korvausta siitä, mitä tältä otetaan. Sitä moitittiin eilen siitä, että sen mukaan jää lunastushinnan määrääminen kokonaan arvion varaan. Minä pidän tätä etuna valiokunnan ehdotuksen rinnalla, kun valiokunnan ehdotuksenkin mukaan kuitenkin lopulta kaikki jää arviolle, mutta ne perusteet, joihin valiokunnan määräysten mukaan arvion tulee perustua, ovat sellaisia, että ne erinäisissä tapauksissa ovat tuomitut johtamaan enemmän kuin kohtuuttomuuteen. Minä osoitin tämän eilen parilla esimerkillä. Ed. Haataja silloin tosin väitti, että esimerkkini lähtivät siitä edellytyksestä, ettei maalla eikä rakennuksilla muuten olisi ennen sotaa ollut mitään arvoa. Mutta joskin niissä käyttämäni ennen sotaa olleet arvot eivät olleet suuria, olivat ne kuitenkin sellaisia, että niitä hintoja on sodan edellisinä vuosina käytetty maata myytäessä tilattomalle väestölle. Minä olen itse käyttänyt sellaisia hintoja

myydessäni useita torppia ja ed. Haataja voi tulla vakuutetuksi, että sellaisia hintoja on käytetty, jos hän ottaisi vaivaksi tutustua „Tilattoman väestön lainarahaston" lainapapereihin esim. siltä paikkakunnalta, jolta olen kotoisin. Siellä on ennen sotaa tällaisissa tapauksissa myyty valmista peltoa 400—500 markasta hehtaari. Eikä maatalouden tuottama huono korko meillä suinkaan ole riippunut maan korkeasta arvosta. Kun minulla ei kuitenkaan ole minkäänlaista toivoa, että tämä eduskunta hyväksyisi suuren valiokunnan lausuntoon niin perinpohjaista muutosta, kuin ed. Lagerlöfin ehdotus tietää, rohkenen ehdottaa, jotta maatalousvaliokunnan ja suuren valiokunnan ehdotuksien kaikkein kohtuuttomin määräys tulisi korjatuksi, että esillä olevan 11 §:n viimeinen lause poistettaisiin.

Ed. Haataja: Huolimatta siitä, mitä ed. Schybergson sanoi täällä moraalista ja järjettömyydestä, minä kuitenkin uskallan olla edelleen toista mieltä kuin ed. Lagerlöf ja Schybergson. Minä tahdon ed. Lagerlöfin ehdotuksen johdosta ensinnä huomauttaa, että se lähtee minun nähdäkseni periaatteellisesti aivan väärältä pohjalta ja sellaiselta pohjalta, jota minun nähdäkseni ed. Schybergsonin ja ed. Lagerlöfinkään ei pitäisi voida lainkaan hyväksyä. On huomattava, että ed. Lagerlöfin ehdotus lähtee siltä pohjalta, kuten hänen pykälänsä lopussa sanotaan, että arvioidusta hinnasta on vähennettävä joku osa, nim. se, joka on pidettävä vuokraajan oikeutena lunastettavaan omaisuuteen. Nyt ensinnä minä en käsitä, että osa hintaa voidaan pitää vuokraajan oikeutena lunastettavaan omaisuuteen. Siinä on jo itse asiassa jotakin ristiriitaista. Mutta toiseksi minä puolestani olen kaiken aikaa ollut sillä kannalla, että vuokraajalla ei ole mitään oikeutta lunastettavaan omaisuuteen sellaisenaan, hänellä on oikeus asua vuokramaksua vastaan vuokra-aluetta, ja kun se on päättynyt, niin hänen oikeutensa vuokra-alueeseen lakkaa. Hänellä ei ole lunastettavaan alueeseen mitään oikeutta, ja sikäli kuin minä olen käsittänyt niitä täällä olevia edustajia, jotka ovat olleet m. m. valtion maanvuokrakomiteassa mukana, niin he ovat nimenomaan asettuneet tuolle kannalle, joka on aivan toinen kuin se, millä ed. Lagerlöfin ehdotus lepää. Sitten täällä on puhuttu paljon siitä, että myös tässä suuren valiokunnan ehdotuksessa asia jätetään vapaan harkinnan varaan ja että tämä harkinta pitää olla vielä vapaampi sen mukaan, kuin ed. Lagerlöf tässä ehdottaa. Minä huomautan, että on aivan eri asia jättää itse jonkun vissin arvon määrääminen vapaan harkinnan varaan ja jättää itse arvioperusteet vapaan harkinnan varaan. Ed. Lagerlöfin ehdotus nimenomaan jättää arvioperusteet vapaan harkinnan varaan, ilman että se niistä mitään tarkempaa ohjetta sanoo. Sen sitten arviomiehet ottavat huomioon sen mukaan, kuin he kukin tarkoituksenmukaiseksi ja oikeaksi katsovat. Niinkuin on jo sanottu, tämä tarkoituksenmukaisuus ja oikeus on tässä asiassa erinomaisen erilainen. Muuten minä huomautan, että jos mentäisiin ed. Lagerlöfin ehdotukseen, niin esim. ei olisi mitään lähempiä määräyksiä siitä, miten parannuskorvaukset ja mitkä parannuskorvaukset on luettava vuokramiehen hyväksi, onko vuokramiehen hyväksi luettava ainoastaan ne parannuskorvaukset, jotka laki hänelle myöntää, vai onko luettava korvaukset myös pitemmältä ajalta ja minkä perusteen mukaan. Näihin kaikkiin nähden jättää ed. Lagerlöfin pykäläehdotus asian avoimeksi. Ja sitä kohtaa me emme myöskään saata jättää epävarmuuden varaan. Sitten ehdotuksessa nimenomaan jätetään aivan vapaan harkinnan varaan kysymys siitä, mitkä ovat nämä muut vuokraajan — tarkoitettaneen vuokramiestä — oikeutta vahvistavat asianhaarat. Kun puhutaan vuokraajan oikeutta vahvistavista asianhaaroista, niin on luonnollista, että ne käsittää yksi yhdellä, toinen toisella tavalla. Kun me otamme huomioon, mitä erilaisia aineksia tulee olemaan näitä kysymyksiä käsittelemässä olojen pakosta, niin on selvää, että tuo seikka harkitaan aivan eri tavoin. Siitä täytyy saada tarkemmat määräykset, kuin mitä ed. Lagerlöfin ehdotus sisältää. Minä puolestani olisin valmis parantamaan näitä pykäliä, jos todellakin parantava ehdotus tehtäisiin. Mutta sikäli kuin minä olen havainnut, niin sellaista ei ole tehty.

Ed. Häkkisen ehdotus, että vuokra-alueesta maksettaisiin täysi arvo silloin, kun lunastaminen tapahtuu, on minun nähdäkseni mahdoton niistä syistä, jotka olen jo aikaisemmin esiintuonut ja jotka ovat myös maatalousvaliokunnan perusteluissa. Ja ed. Lagerlöfin ehdotus taas on minun nähdäkseni mahdoton juuri sen epävarmuuden tähden, johon se asian saattaa ja jossa se ei sano ollenkaan, mitä maanomistaja saa ja mitä hän ei saa ja mitä vuokramiehen tulee maksaa. Kaikki nämä seikat vaikuttavat, että minun täytyy olla edelleen suuren valiokunnan ehdotuksen kannalla, kunnes joku parempi ehdotus tuodaan. Tähän saakka sitä ei ole tuotu.

Muuten ed. Lagerlöf puhuu runoilijoista ja englantilaisista herroista j. n. e. Mitä niillä on tekemistä tämän asian kanssa, sitä minä en ymmärrä.

Ed. K a i r a m o: Suuren valiokunnan 11 §:llä on keskeinen merkitys lakiehdotuksessa. Se oikeuttaa sen vuoksi jokaisen asettumaan määrätylle kannalle koko lakiehdotukseen nähden, riippuen siitä, minkälaiseksi tämän pykälän lopullinen sanamuoto tulee. Minun ei kuitenkaan ole tarvis tällä kertaa käyttää pitkää puheenvuoroa, vaikka olenkin puhujalavalle noussut. Minä yksin viittaan siihen, mitä minulla on ollut kunnia asian aikaisemmassa käsittelyssä lausua. Pyydän vain huomauttaa, että myös torpparin kannalta katsottuna olisi tärkeätä, että asia, silloin kun lunastaminen tapahtuu, järjestetään pysyväiselle kannalle, niin ettei ensimäinen asukas pääse syytinkivaarina elämään todellisen torpparin rasituksena ja esteenä maanviljelyksen kohoamiselle. Tämä tulee epäilemättä — siitä minä olen samaa mieltä ed. Lagerlöfin kanssa — hyvin monessa tapauksessa tapahtumaan, jos torppari saa tilansa suureksi osaksi lahjaksi ja siis voi helposti muuttaa sen rahaksi. Toiseksi täydellisen korvauksen myöntäminen maanviljelijälle on helppo finansieerata, kun kerran suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan ilmeisesti on aikomus, ainakin oikeus, suorittaa maanviljelijälle koko hänelle tuleva hyvitys yksinomaan obligatsiooneina. Tältä kannalta ei täydellisen korvauksen myöntäminen tarjoa mitään vaikeuksia.

On täällä ennen viitattu myös ulkomaiden esimerkkeihin, viitattu siihen, että ulkomaallakin katsotaan mahdolliseksi ja oikeaksi pakkoluovuttaa maata, kun valtion etu niin vaatii. Minä pyydän tässä vain viitata erityisesti Englannin esimerkkiin, missä sellainen oikeus on annettu kunnille, mutta missä samalla määrättiin, että maanomistajalle on suoritettava täydellinen korvaus. Vuotuinen vuokra kapitalisoitiin ja siihen vielä lisättiin melkoinen määrä, muistaakseni 12 ½ prosenttia pääomasta. Minä olisin omasta puolestani, siitä huolimatta, mitä ed. Haataja nyt, niinkuin monta kertaa ennenkin, on esittänyt, valmis mieluummin kannattamaan ed. Lagerlöfin ehdotusta, jolla on samat edut kuin suuren valiokunnan ehdotuksella, mutta joka on oikeudenmukaisempi. Olen kuitenkin vakuutettu siitä, että eduskunta nähtävästi jo on määrännyt kantansa eikä tule hyväksymään näin perinpohjaista muutosta. En sen vuoksi voi yhtä johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti perustella kantaani, kuin ed. Lagerlöf on tehnyt. Minä pyrin ennen kaikkea siihen, että korvauksen arvioiminen niin paljon kuin mahdollista lähentelisi sitä, mitä minä katson oikeaksi. Ehdotan siis, että suuren valiokunnan pykälän sanamuotoon tehtäisiin sellainen muutos, että se vähennys, joka on tehtävä maanomistajalle tulevaan korvaukseen, määrättäisiin p u o l e k s i siitä, jolla alueen arvo on noussut. Tämä on kompromissi ja sellaisena johdonmukaisuutta vailla, mutta katson kuitenkin oikeaksi tarjota sellaisen. Sitäpaitsi tahtoisin tehdä sen muodollisen muutosehdotuksen, ettei käytettäisi tuota outoa määräystä „siitä, jolloin maailman sota alkoi vuonna 1914", vaan että mieluummin käytettäisiin määrättyä päivää, esim. elokuun 1 päivää ja sanottaisiin se suoraan. Näillä perusteilla pyydän ehdottaa, että 11 §:n viimeinen lause hyväksyttäisiin näin kuuluvana: „Lisäksi on siitä vähennettävä puoli siitä määrästä, jolla alueen arvo on noussut jälkeen 1 päivän elokuuta 1914."

Ed. Häkkinen on yleiskeskustelun aikana osoittanut, että se tapa, jolla lunastussumma määrätään, erityisissä tapauksissa voi johtaa siihen, että maanomistaja ei ainoastaan jää kaikkea hyvitystä vaille, vaan että hän saa vielä vuokramiehelle maksaa siitä, että torppa eroitetaan. Minä olen aikaisemmin itsekin tullut samaan käsitykseen, että sellaisia tapauksia voi sattua. Täytyy kai otaksua, ettei edes ed. Haataja ole aikonut sellaista sallia; ellen väärin muista, niin ovat myös sosialistitkin aikanaan myöntäneet, että heidän laskunsa mukaan sellainen saattaisi joskus tulla kysymykseen eivätkä hekään ole tahtoneet sellaista vääryyttä sallia. Sen vuoksi pyytäisin ehdottaa, että pykälään tehtäisiin seuraava lisäys: „Torpparille tulevaa hyvitystä vuokra-alueella tehdyistä parannuksista älköön kuitenkaan määrättäkö vuokranantajalle tulevaa lunastusta suuremmaksi."

Ed. S n e l l m a n: Pyydän saada kannattaa ed. Häkkisen tekemää ehdotusta, että pykälän viimeinen lause poistetaan, johon suuntaan jo lausuin ajatukseni silloin, kun asia oli evästyskeskustelussa suureen valiokuntaan lähettämistä varten.

Ed. L a g e r l ö f: Ainoastaan pieni repliikki ed. Haatajalle. Ed. Haataja on väittänyt, että minun ehdotukseni on rakennettu periaatteellisesti väärälle pohjalle. Vuokraajalla nim. ed. Haatajan mielestä ei ole mitään oikeutta lunastettavaan omaisuuteen. Tämänhän voisi ymmärtää, jos tarkoitettaisiin sitä, ettei hänellä ole mitään oikeutta siinä mielessä, että hän voisi sen siitä ottaa ulos nykyisen lainsäädännön mukaan. Mutta väite on väärä, jos tahdotaan sanoa, että hänellä ei ole siinä omaisuudessa oikeutta. Jos hänellä ei sitä ole, mille oikeusperusteelle rakentuu koko tämä laki? Sehän tietysti rakentuu sille olettamukselle, joka muuten on oikea, että

torpparilla on oikeus siinä omaisuudessa. Lain mukaan hänellä on oikeus korvauksiin. Sitäpaitsi hänellä on eittämätön oikeus saada kontrahtinsa uusituksi ja lopuksi hänellä hyvin monessa tapauksessa itse kontrahdin nojalla, itse alkuperäistä kontrahtia tehtäessä esiintyneisiin asianhaaroihin nähden, on aivan erityinen oikeus, joka on erilainen eri torpissa. Hyvin monessa vanhassa torpassa esiintyy tämä aivan riidattomana. Että hänellä on semmoinen oikeus siihen, näkyy siitä hinnasta, johon hän voi sen myydä. Minä en tahdo tässä ruveta riitelemään selvästä asiasta, jota ei voida kieltää, vaan jolla tahdotaan ainoastaan antaa asialle väärä varjo.

Ed. P u u m a l a: Minä pyydän kannattaa ed. Kairamon sitä ehdotusta, joka tarkoitti, että lunastushinnasta on vähennettävä puoli siitä määrästä, jolla alueen arvo on noussut sodan aikana. Pidän kohtuullisena, että maanomistaja saa sentään puolet tästä noususta. Ei silläkään vielä suinkaan tehdä millään tavalla mahdottomaksi tämän reformin vaikutusta. Koska maataloustuotteiden hinta on kohonnut viime aikoina ja vielä suuremmassa määrässä kuin maan hinnat ja koska varsinkin ymmärtääkseni karjan hinta tulee kokolailla pitkän ajan eteenpäin pysymään verrattain korkealla ja kun torpparit eivät ole joutuneet ottamaan osaa ryssien eikä myöskään punaisten toimeenpanemiin pakko-ottoihin, on heillä karjaa myytävänä ja sentähden he voivat kaikkein useimmissa tapauksissa lyhentää kohta suuren osan lunastushinnasta. Olen tässä omakohtaisesti saanut kokemusta.

Senaattori P a l o h e i m o: Koska minä aikoinani myöskin olen ottanut osaa tämän kysymyksen käsittelyyn ja koettanut myöskin tehdä parastani saada sitä kysymystä ratkaisuun, niin suotakoon minulle anteeksi, jos minä myös tässä tilaisuudessa lausun muutaman sanan. Sanon sen heti, että tämä kysymys on ratkaistava, yhteiskunnan täytyy saada tämä kysymys pois päiväjärjestyksestä. Meidän on saatava maataomistava luokka lisääntymään meidän maassamme, sillä siten me lisäämme yhteiskuntaa suojelevaa tervettä kansanainesta. Mutta samalla kuin minä omaan nämä mielipiteet, niin samalla minä yhä edelleen olen samalla kannalla kuin ennenkin, että tällaista suurta reformikysymystä ratkaistaessa täytyy yhteiskunnan käyttää tunnollista, omantunnontarkkaa menettelyä kumpaakin asianosaista kohtaan niin paljon kuin mahdollista. Luovuttajan, maanomistajan, tällaisissa suurissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä, missä yhteiskunnan etu tulee kysymykseen, täytyy jäädä heikommalle puolelle, hänen täytyy jossain määrin uhraantua yleisen hyvän eteen. Mutta älköön tätä uhraantuvaisuutta, älköön tätä taakkaa säilytettäkö hänen niskoilleen liika suurena, älköön häneltä vaadittako turhanpäin kohtuuttomasti liian paljon. Jo se asia itsessään, että hänen omistusoikeutensa tulee siksi loukatuksi, niinkuin se tulee tämän lain kautta, on suuri kolaus hänelle. Mutta jos se koskee sitäpaitsi taloudellisesti vaikeasti häneen ja niinkuin minä pelkään, jos nyt tämä laki ratkaistaan tähän suuntaan, kuin valiokunta on sitä ehdottanut, pelkään, että se ratkaisu tulee olemaan liian vaikea. Meidän yhteiskuntaamme tulee taasen jäämään toinen sairaloinen aines, se on tämä luovuttava, maataomistava luokka, sillä minä olen varmasti vakuutettu, että jos se näin ratkaistaan, niistä tulee toisia maanomistajia, joiden taloudellinen asema tulee suorastaan epävarmaksi, ja minusta tätä kysymystä ratkaistaessa ei tarvitse tällaisia tapauksia tulla kysymykseen. En lainkaan ihmettele, että silloin, kun tämä kysymys herätettiin, asetuttiin sille kannalle, että lunastushinnan tulee olla 1914 vuoden hinta. Silloin me kaikki elimme vielä siinä uskossa ja siinä toivossa, että maailmansota loppuisi pian, arvot tasaantuisivat pian, menisivät takaisin siihen, mitä ne olivat ennen sotaa. Mutta kumpaisessakin olemme erehtyneet kaikki. Maailmansota kestää yhä edelleen, hinnat ovat vuosi vuodelta nousseet. Ei mitään merkkiä löydy siihen suuntaan, että hintojen tasoitusta tulisi, että hinnat palautuisivat entiselleen, päinvastoin kautta maailman näemme saman ilmiön: rahanarvo alenee, reaaliarvot nousevat. Jos olisin vakuutettu, että läheisessä tulevaisuudessa tulisimme normaalihintaan, että rahanarvo nousisi, silloin en puhuisi mitään, vaikka tämä kysymys ratkaistaisiin näin, ja silloin se olisi oikein ratkaistu. Mutta kun me elämme sellaisessa ajassa, jolloin meidän täytyy kaikkien, jos rehellisesti asiaa punnitsemme, tunnustaa, ettei meistä kukaan ole siksi kaukonäköinen, että voisi sanoa, koska tämä onneton maailmansota loppuu, meistä ei voi kukaan sanoa, koska raha tulee siihen arvoon, kuin se oli 1914, vaan päinvastoin meidän täytyy tunnustaa, että pelkäämme, että kehitys käy vieläkin samaan suuntaan, arvot nousevat ja rahanarvo laskee. Kun näin on, niin pelkään, että tässä tapahtuu verinen vääryys maanomistajalle. Jos herra Haataja on varma siitä, että maanarvo todellakin menee alaspäin, niinkuin on otaksuttu, ja voi sen vakuuttaa, silloin minä pidän asian ratkaisun, jos asia ratkaistaan tähän suuntaan, oikeana, mutta jolleivät ne henkilöt, jotka tätä suun-

taa edustavat, voi sitä ottaa omalletunnolleen, että näin on asia, niin minä kehoittaisin, että asiaa ei ratkaistaisi näin. Tällaisessa kysymyksessä on tietysti koetettava saada sovinto aikaan. Tämä kysymys on, niinkuin sanoin, sellainen kysymys, että on ollut kirous, ettei se ollut ratkaistu paljon aikaisemmin, ja toivoisin, ettei se jäisi enää ratkaisemattomaksi. Mutta toivoisin samalla, että kun tämä näin tärkeä yhteiskunnallinen suuri reformikysymys ratkaistaan, olkaamme siinä omantunnontarkkoja, älkäämme pitäkö kiinni siitä, mitä mahdollisesti olemme väittäneet ja kiivaudessa tahtoneet ajaa läpi. Tässä on tehty välitysehdotus, joka tarkoittaa, että näiden maiden lunastushinnaksi tulisi keskihinta, nykyisen ja 1914 vuoden keskihinta. Ja minä voin vakuuttaa, jos näin asia ratkaistaan, niin on ratkaisu sittenkin tuntuvasti saajan puolella, vuokramiehen puolella. Olen ollut itse tilaisuudessa näkemään millä tavalla vuositulo, kun se nykyään muutetaan rahaksi torpassa, minkälaisen uskomattoman summan sellainen torppa esim., jossa on, sanotaan 30 tynnyrinalaa viljeltyä maata, millaisen uskomattoman summan siitä vuodentulosta saa. Olen viime vuoden kuluessa lunastunut sellaisia torppia muutaman. Ja kun vuokramies on myynyt vuositulon viime syksynä, hän myi vuositulon ja me arvostelimme, hän ei kaikkia myynyt, mutta me arvostelimme, mitä se vuositulo teki, se teki sellaisessa torpassa 15—20,000 markan välillä. Mutta siitä torpasta ei olisi kukaan 1914 maksanut 20,000 markkaa. Onko silloin oikein, että arvostelun perustaksi pannaan tämä, mikä nyt mietinnössä on ehdotettu? Tällaiset torpat olisivat kahdessa vuodessa saaneet puhtaalla vuositulolla enemmän kuin maksavat koko torpasta. Kun näin on asia ja tämä on todellisuudesta otettu esimerkki ja luulen, että meidän täytyy myöntää kaikki, että me emme näe mitään esimerkkiä siihen suuntaan, että asiat kehittyisivät toisellla tavalla, että rahan arvo nousisi, vaan päinvastoin ainakin minulla puolestani on vakaumus, että vielä mennään samaan suuntaan, kuinka kauvan, sitä on tietysti vaikea sanoa, minä pyytäisin ehdottaa rauhan nimessä, että kun tämä asia nyt kerran tulee ratkaistavaksi, että sitten jälkeenpäin myöskin ne, jotka tulevat tästä ratkaisusta olemaan osallisina, maanomistajat ja vuokramies, että ne voisivat naapureina katsoa toisiansa ystävällisesti silmiin eikä väli jäisi kieroksi, vihamieliseksi koko niille sukupolville. Jos ratkaisu tapahtuu, niinkuin nyt on ehdotettu mietinnössä, niin tilanne tulee sellaiseksi. Mutta sitä katkeruutta voidaan välttää. Me voimme saada niistä rauhalliset, hyvät naapurit, ja olen vakuutettu, vuokramiehistä ei kukaan tule sanomaan, että tämä hinta, jonka he täten tulevat suorittamaan niillä ehdoilla, on liian korkea. Tässä ei tule käteisraha kysymykseen, vaan tässä saa luovuttaja vielä sellaisessa paperissa rahaa, jonka arvoa emme myöskään tiedä varmaan sanoa, minkälainen se tulevaisuudessa on. Sen me tiedämme nyt sanoa varmaan, että niitä ei muuteta rahaksi. Mahdollisesti saamme sille rahalle koron.

Ed. Haataja: Minä pyydän senaattori Paloheimon lausunnon johdosta mainita, että se ehdotus, mikä tässä kohden on suuren valiokunnan mietinnössä, on kompromissiehdotus, johon on koetettu päästä, jotta saataisiin sovinto aikaan, niinkuin senaattori Paloheimo mainitsi. Maatameneviä ehdotuksia, kuin mitä valiokunnan mielousvaliokunnassa on ollut paljon pitemmälle tintöön tässä kohden lopullisesti tuli. Näiden ja vähemmän radikaalisten ehdotusten välillä on kompromissoitu ja se tulos, joka tässä nyt on, on juuri kompromissiehdotuksena esillä. Nämä radikaalisemmat ehdotukset eivät suinkaan olleet ainoastaan silloin valiokunnassa esillä, kun valiokunnassa oli sosialistinen aines mukana, vaan ne olivat valiokunnassa esillä myöhemmin kapinan jälkeen, silloin kun valiokunnassa oli yksinomaan porvarillinen aines. Onko tämä kompromissiehdotus täysin onnistunut vaiko ei, sitä on minun vaikea sanoa. Minun subjektiivinen ajatukseni on ollut, että tämä on sellainen kompromissiehdotus, johon minä voin mennä ja jossa muodossa minä voin lakiehdotuksen hyväksyä. Mutta että lakiehdotuksesta voi olla tässä kohden eriäviä mielipiteitä, sen minä vallan hyvin ymmärrän, sillä tämä kysymys on, niinkuin täällä tänä iltana on sanottu, keskeinen kysymys tälle lakiehdotukselle.

Ed. Pullinen: Täällä on tehty ehdotus, että siitä hinnannoususta, joka on tapahtunut maailmansodan jälkeen, vuokramiehet pantaisiin vastoin valiokunnan ehdotusta maksamaan toinen puoli. Kun valiokunnassa tätä asiaa käsiteltiin, niin oltiin tähän nousuun nähden sitä mieltä, että se on hyvin epämääräinen ja epävarma. Se on eri seuduilla aivan erilainen ja se ei ole saavuttanut minkäänlaista vakaantumista eikä toiselta puolen voi myöskään olla mitenkään varma sen pysyväisyydestä. Tämäkin oli yhtenä syynä muiden lisäksi siihen, että valiokunta lopulta tuli siihen kompromissiehdotukseen, että tämä nousu jätettäisiin kokonaan torpparien hyväksi. Tämä tuli myös korvaukseksi siitä ansiottomasta arvonnoususta, joka aikaisemmin oli ajateltu torppareille

luettavaksi koko sen vuokra-ajan hinnan noususta, jonka torppari oli vuokramaalla asunut. Luulisin näin ollen, että tämä valiokunnan ajattelema sovitteluehdotus on onnellisempi kuin täällä nyt esiintuotu, jolle ei ole käsittääkseni esitetty riittäviä perusteluita. Kun minulla on puheenvuoro, niin tahdon mainita ed. Häkkisen tekemän ehdotuksen johdosta, että se minun käsittääkseni sisältää saman kuin lakiehdotuksen hylkääminen ja olisi ollut sopivampi tehdä kolmannen lukemisen yhteydessä, sillä ellei torpparin oikeudesta mitään hänelle lueta hyväksi, se on sama kuin jättää tämä lakiehdotus tekemättä. Täällä on kuitenkin yleisesti lausuttu se toivomus, että tämä kysymys saataisiin sillä tavalla ratkaistuksi, että se tulisi käytäntöön sovellutetuksi. Tämä ed. Häkkisen ehdotus on minusta melkein sama, kuin ed. Kairamon täällä ivalla tekemä ehdotus tämän pykälän lisämomentiksi.

Ed. Bäck: Äfven jag biträder det förslag, som gjorts af ldgm Lagerlöf. Jag hörde i dag talas om ett torp i Helsinge socken, för hvilket i början af 1914 hade betalats 18,000 mark. I dessa dagar har man för sagda torp bjudit 60,000 mark. Ifall lagförslaget, sådant det nu är affattadt, blir godkändt, komme jordägaren att vara tvungen att betala till sin torpare 42,000 mark därför att denne mottoge torpet. Det är nämligen kändt om nämnda torp, att inga förbättringar alls blifvit gjorda på detsamma under den tid, som den nuvarande innehafvaren har besuttit detsamma.

Ed. K. R. Häkkinen: Minä kehoittaisin ed. Pullista ainoastaan lukemaan lakiehdotuksen 11 §:n. Sen luettuaan hän pääsee selville siitä, mitä minä olen täällä ehdottanut.

Senaattori Kallio: Kun tätä esitystä valmisteltiin hallituksessa viime tammikuulla, niin asetuttiin siellä, kuten arvoisat edustajat hyvin tuntevat, sille kannalle, että perustaksi tätä hintaa arvioidessa olisi otettava se hinta, joka vakiintuneissa oloissa oli katsottu paikkakunnilla hintana olevan kohtuullisen. Ja siinä mentiin niin pitkälle, että ei tyydytty edes yhteen vuoteen, vaan otettiin keskihinta neljän vuoden ajalta 1910—1914. Tätä asiaa arvostellessa täytyykin katsoa, että hinta on suhteellinen siihen katsoen, että torppari on pitemmän ajan viljellyt maata, jolloin ansiottomaan arvonnousuun hänelle katsotaan myös olevan oikeutta. Tämä kohta tässä laissa on epäilemättä, kuten täällä on sanottu, tämän lain keskeisin kohta. Täällä ovat useat puhujat tuoneet esiin sen mielipiteen, että tämä asia olisi ollut ratkaistava jo vuosia sitten, siis silloisten arvojen mukaan. Olen samaa mieltä, mutta silloinhan olosuhteet olisivat tuoneet torpparille itsenäisenä sen etuuden, minkä nämä olot ovat myöskin maanviljelijälle tuoneet. Ja siitä syystä tuntuu kohtuulliselta, että otetaan pohjaksi nuo säännölliset olot eikä nyt olevat epävakaiset olot, jotka toisin paikoin ovat maanhinnat nostaneet hyvin kohtuuttomiksi, kun toisin paikoin sen sijaan ovat pysyneet kohtuullisina.

Kaikissa niissä ehdotuksissa, jotka vuosien kuluessa on tässä asiassa tehty, on tämä lunastushinta ollut aina muuttuvaisuuden alainen. En muista koskaan aivan tässä ehdotuksien olleen vuodesta vuoteen samanlaisia, vaan ovat ne aina muuttuneet olosuhteiden mukaan, ja nyt sen takia arvioiminen tällaisen ajan jälkeen on sitä vaikeampi kuin ennen. Siitä syystä ei ole ihmeteltävä, jos tässä viimeisellä hetkelläkin tulee useammanlaatuisia ehdotuksia tässä asiassa. Hallituksen ehdotus on jonkun verran toisenlainen kuin se ehdotus, jonka valiokunta on täällä esittänyt, mutta periaatteellista eroa minun ymmärtääkseni arvioon nähden ei tässä suuressa määrin ole. On totta, että kun torpan tuotteiden hinnat ovat nyt hyvin korkeat, tuotteilla voidaan hyvin helposti korvata ja joutuin lyhentää sitä lunastushintaa, mikä näin tulee olemaan, mutta kieltämätön tosiasiahan on, että torppari on niihin tuotteisiin itse työllään vaikuttanut tekijänä. Siitä syystä sallittakoon näihin oleviin oloihin se etuus torpparillekin, minkä olevat olot ovat tuoneet, ja sentähden minä en katso voivani asettua tässä eri kannalle kuin suuri valiokunta, jonka mietintö pääasiassa lepää samalla pohjalla, kuin hallituksen esitys.

Ed. Lohi: Aivan oikein senaattori Paloheimo huomautti, että tämä kysymys on niin suuresta merkityksestä, että tässä täytyy ennen kaikkea koettaa omantunnon tarkasti ottaa huomioon asia puolilta ja toisilta. Mutta minun käsitykseni on se, että sekä maatalousvaliokunta että suuri valiokunta tässä suhteessa ovat osuneet parhaiten oikeaan. Onhan huomattava, että suurin osa näitä torppia on perustettu jo miespolvia sitten. Kaikki se työ, mikä niissä on tehty, on useissa tapauksissa torpparin tekemä. Tämän lain mukaan parannuksia ei lueta muuta kuin 20 vuoden ajalta torpparille. Siis sitä aikaisemmat työt, joita lainsäädäntö ei ole turvannut, ne jäävät maanomistajan hyväksi. Onhan toiselta puolelta melkein kaikille tunnettu, että suuressa osassa torpparipiireissä on ikäänkuin vakiintunut jo se käsitys,

että tuo peruspääoma, maanpohja, olisi tuleva heille jo ilmaiseksi. He ovat niin paljon verona maksaneet ja he ja heidän esivanhempansa työn tehneet, niin että niistä ei olisi enään maksettava. Tässä eduskunnassa on ollut sellaisia edustajia, jotka ovat tätä periaatetta ajaneet. Tämä valiokunnan ehdotus poikkeaa paljon siitä. Tunnustaa täytyy kyllä sekin, että maanomistajan juriidista oikeutta loukataan vieläkin. Mutta minun mielestäni on otettava huomioon myös torpparien oikeuskäsitys ja myös hyvät naapurisuhteet vastaisen varalle, että nämä torpparit tuntisivat, että me Suomen eduskunta ja Suomen maanomistajat vielä sittenkin, kun se punainen valta, johon he ovat luottaneet, on sortunut pois, emme tahdo pitää kiinni niistä juriidisista oikeuksista, jotka meillä on, vaan me tahdomme vielä pitää heitä ihmisinä ja koettaa saada yhteiskunnallisia epäkohtia korjatuiksi ja niin paljon heidänkin etuaan silmällä pitää, kuin se on mahdollista. Näitä näkökohtia silmällä pitäen minä kannatan suuren valiokunnan ehdotusta.

Ed. K a i r a m o: Antaessaan viimeisen lausuntonsa unohti senaattori Kallio nähtävästi sen tosiasian, että neljän viime vuoden kuluessa suuri osa maatiloista on vaihtanut omistajia, ei ainoastaan kaupan, vaan myöskin perinnönjaon kautta, ja yksin tämä seikka on sitä laatua, että se oikeudenmukaisesti estää, ainakin pitäisi estää, hyväksymästä suuren valiokunnan kantaa.

Ed. Pullinen on vastustanut minun ehdotustani sillä, että tämä käsite on niin epämääräinen ja että sen vuoksi on vaikea määrätä, mikä arvonnousu oikeastaan on. Kuitenkin tarvitsee myös suuri valiokunta saman selvityksen, ja kyllä kai ed. Pullinen on siksi fiksu mies, että kun hän tietää kokonaissumman, niin hän osaa laskea myös, mitä puoli siitä tekee.

Keskustelu 11 §:stä julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ehdotettu seuraavaa: Mikäli koskee pykälän viimeistä lausetta, on ed. Kairamo ed. Puumalan kannattamana ehdottanut, että viimeinen lause tulisi näin kuulumaan: Lisäksi on siitä vähennettävä puoli siitä määrästä, jolla alueen arvo on noussut jälkeen 1 päivän elokuuta 1914. Kutsun tätä ed. Kairamon ehdotukseksi. Ed. K. R. Häkkinen taas on ed. Snellmanin kannattamana ehdottanut, että koko viimeinen lause poistettaisiin. Vihdoin on ed. Lagerlöf ed. Schybergsonin kannattamana ehdottanut, että 11 §:lle annettaisiin se sisältö, joka siitä on suuren valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa. Sitäpaitsi on ed. Kairamo ehdottanut, että 11 §:ään tehtäisiin lisäys, mutta kun sitä ehdotusta ei ole kannatettu, rauennee se ilman muuta.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Äänestyksessä lienee meneteltävä siten, että ensin äänestetään suuren valiokunnan ja ed. Kairamon ehdotusten välillä. Pykälää vastaan, sellaisena kuin se on tässä äänestyksessä päätetty, asetetaan ed. K. R. Häkkisen ehdotus. Viimeksimainitussa äänestyksessä päätettyä pykälää vastaan asetetaan vihdoin ed. Lagerlöfin ehdotus.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

P u h e m i e s: Ensimäinen äänestys koskee yksinomaan viimeistä lausetta 11 §:ssä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on tässä äänestyksessä ed. Kairamon muutosehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 65 jaa- ja 34 ei-ääntä. Eduskunta on siis tässä äänestyksessä päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on tässä äänestyksessä hyväksytty ed. K. R. Häkkisen muutosehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt tässäkin äänestyksessä hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Lagerlöfin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 11 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

12 §.

Keskustelu:

Ed. K a i r a m o: Pyydän ehdottaa, että, samoin kuin suuri valiokuntakin on ajatellut, määrättäisiin lunastushinta ylimenevältä osalta myös-

kin metsämaasta, jos sellaista eroitetaan torpparille enemmän kuin 10 hehtaaria. Olen ainakin lukenut pykälän sillä tavalla, että jos metsämaata annetaan enemmän kuin 10 hehtaaria, niin ei ole mitään määräystä siitä, että ylimenevältä osalta hyvitettäisiin käyvän hinnan mukaan, niinkuin on määrätty viljelysmaasta. Ehdotan siis, että pykälä hyväksyttäisiin näin kuuluvana: „Jos uuteen tilaan eroitetaan viljeltyä ja viljelyskelpoista maata yli 10 hehtaaria tai metsämaata yli 10 hehtaaria, määrätään lunastushinta, mikäli se kohdistuu ylimenevään osaan, kummastakin maasta käyvän hinnan mukaan."

Ed. Peurakoski: Pyydän saada kannattaa ed. Kairamon tekemää ehdotusta.

Ed. Ståhlberg: Eiköhän silloin olisi myöskin muutettava toinen momentti, kun siinä puhutaan 5—8 pykälistä? Sillä 5 §:ssä tarkoitetaan juuri metsämaata ja tämän 12 §:n 2 momentin kautta tulee pykälä sisältämään säännöksen ihan samasta asiasta, mistä ed. Kairamo ehdottaa pantavaksi säännöksen ensimäiseen momenttiin. Jos metsämaa siirretään ensimäiseen momenttiin, niin pitäisi kai viitonen 2 momentissa muuttaa kuutoseksi.

Keskustelu 12 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kairamo ed. Peurakosken kannattamana ehdottanut, että 12 §:n ensimäinen kappale muutettaisiin näin kuuluvaksi, „Jos uuteen tilaan eroitetaan viljeltyä ja viljelyskelpoista maata yli 10 hehtaaria tai metsämaata yli 10 hehtaaria, määrätään lunastushinta, mikäli se kohdistuu ylimenevään osaan, kummastakin maasta käyvän hinnan mukaan." Kutsun tätä ehdotusta ed. Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

13 §.

Keskustelu:

Ed. K. R. Häkkinen: Sen perusteella, mitä yleiskeskustelussa esitin, ehdotan, että eduskunta päättäisi alentaa pykälässä olevan 15 sm määrän 10 senttimetriin. Minusta on nyt tullut oikea hetki „kompromisseille" tässä asiassa, ja sen vuoksi olen minäkin tällaisen sovitteluehdotuksen tehnyt, joskin sen mukaan useassa tapauksessa saattaa vieläkin joutua tuhansien markkojen edestä nuorta metsää vuokramiehelle noin $^1/_3$ osalla sen käyvästä hinnasta. Eduskunta saattaisi tämän ehdotuksen hyväksyä sitäkin suuremmalla syyllä, kun 11 §:ään tehdyt muutokset kaikki hylättiin. Minusta on tarpeellista pitää myös mielessä, että tämän lakiehdotuksen kohtalo saattaa riippua siitä, tehdäänkö siihen nyt ollenkaan muutoksia.

Ed. Retulainen: Oltuani suuressa valiokunnassa samaa mielipidettä, kuin edellinen puhuja, kannatan hänen ehdotustaan.

Ed. Peurakoski: 13 §:n toisessa momentissa velvoitetaan vuokraaja lunastamaan metsää siinä tapauksessa, että hakkaaminen, joka ensimäisessä momentissa edellytetään, olisi ristiriidassa metsämaan järkiperäisen käyttämisen kanssa. Minä en ole täysin selvillä, mitä näillä sanoilla „ristiriidassa metsämaan järkiperäisen käyttämisen kanssa" tarkoitetaan. Luultavasti on tarkoituksena kieltää sellainen metsän hakkaaminen, joka on ristiriidassa toimenpiteistä metsän hävittämisen ehkäisemiseksi 2 päivänä marraskuuta 1917 annetun asetuksen kanssa. Jos tämä on tarkoituksena, olisi se selvästi sanottava. Tällaisenaan määräys ei ole kohdallaan. Se ei nim., jos se tämmöisenä pysytetään, kiellä metsän hakkaamista aina silloin, kun mainitsemani asetus saattaa sen kieltää. Ymmärrän kyllä, että tämä määräys, yhdistettynä ehdottamaani määräykseen, voi johtaa siihen, että vuokraaja voidaan velvoittaa lunastamaan muutakin metsää, kuin mitä on kielletty hakkaamasta mainitsemani asetuksen mukaan, mutta kun oletan, että se ei ole ollut tarkoituksena, niin ehdotan, että tämä toinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: Jos sellaisen hakkaamisen, josta edellä on säädetty, katsotaan olevan ristiriidassa toimenpiteistä metsän hävittämisen ehkäisemiseksi 2 p:nä marraskuuta 1917 annetun asetuksen määräyksen kanssa, määrättäköön metsä kuitenkin vuokramiehen lunastettavaksi.

Ed. Pullinen: Katson tämän ed. Peurakosken ehdotuksen selvennykseksi ja kannatan sitä.

Ed. Hahl: Minusta sen sijaan on ed Peurakosken ehdotus jotenkin turha. On jotenkin itsestään selvää, että tämmöinen määräys tässä tar-

koittaa, että torpparille luovutetaan metsämaata ei saa käytellä sillä tavalla, että se tulee ristiriitaan voimassaolevan lain kanssa, ja silloin tulee lähinnä kysymykseen se laki, mitä ed. Peurakoski mainitsi, joka koskee tämmöistä yksityisten metsänkäyttöä. Sen käsityksen mukaan selviää myös tästä määräyksestä, mitä tässä momentissa tarkoitetaan.

Ed. Peurakoski: Olen kaikesta päättäen arvannut oikein sen tarkoituksen, joka tässä on ollut. Ed. Hahlin lausunto viittasi siihen. Mutta että tällä sanamuodolla sitä tarkoitettaisiin, ei voi pitää paikkaansa. Kukaan ei voi käsittää, jos puhutaan metsämaan järkiperäisestä käyttämisestä, sitä, että ei saa hakata sillä tavalla, että se on ristiriidassa erinäisten metsänhävittämistä koskevien määräysten kanssa.

Ed. Haataja: Pyydän käsityksenäni ed. Peurakosken lausunnon johdosta mainita, että tällä säännöksellä, joka on 13 §:n 2 momentissa, ei luonnollisesti ole tarkoitettu vähimmälläkään tavalla kajota niihin määräyksiin, jotka ovat voimassa metsänhävittämisen ehkäisemisestä ja on siis edellytetty, että missään tapauksessa metsänhävittäminen vastoin näitä määräyksiä ei voi tulla kysymykseen. Mutta on otettava huomioon, että tämmöisissä tapauksissa, joissa pieniä metsäalueita eroitetaan vuokramiehen omiksi, voi metsänhävittämisen ehkäisemistä tarkoittavien määräyksien noudattaminen olla ristiriidassa tämän pienen metsämaan järkiperäisen käytön kanssa ja sen kanssa, mitä siihen nähden vaaditaan. Voisi olla niin, että hakkuuoikeus pitää tuossa tapauksessa, jos metsämaa järkiperäisesti käytetään, supistua vielä pienemmäksi, kuin mitä se tämän lainsäädännön kautta olisi. Kun tämä on otettu huomioon, on tultu siihen sanontatapaan, mikä tässä on, ja minusta tuntuu, ettei olisi mentävä siihen, mitä ed. Peurakoski ehdottaa. Jos asian katsoisi jossakin kohdin epäselväksi, voisi ajatella sen lisäämistä, että metsänhävittäminen ei saa tapahtua vastoin niitä määräyksiä, joita laki metsänhävittämisen ehkäisemiseksi sisältää, eikä ole vastoin metsän järkiperäisen käytön kanssa ristiriidassa. Mutta minusta näyttää, että asia on selvä ilman lisäystä, joten olisin valmis edelleen kannattamaan toista momenttia sellaisena, kuin se on.

Ed. Peurakoski: Kyllä minun täytyy puolestani valittaa sitä, että sain jo täällä eduskunnassa istuvilta jäseniltä, joiden pitäisi tämä asia tuntea, kolmannen selityksen. Sellaisena ei määräys voi olla selvä, niin että sitä voisi joku ulkopuolella eduskunnan vielä oikein ymmärtää. Minä saattaisin kyllä itse puolestani olla valmis yhtymään siihen ajatukseen, jonka ed. Haataja lausui, ja olin jo muodostanutkin tämän pykälän 2 momentin sensuuntaiseksi. Mutta kun minulle vakuutettiin toisaalta, että se ei ole tarkoitus, vaan että tarkoituksena ainoastaan on ehkäistä metsänkäyttämistä sikäli, kuin se on ristiriidassa mainitun asetuksen kanssa, niin minun täytyi tehdä ehdotukseni siten, kuin oli selitetty, että tarkoitus oli ollut.

Keskustelu 13 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. K. R. Häkkinen ed. Retulaisen kannattamana ehdottanut, että 13 §:n alkupuoli tulisi kuulumaan: „Jos lunastettavalla alueella on metsää, joka maasta mitaten 1,2 metrin korkeudella on läpimitaten 10 senttimetriä" j. n. e. Kutsun tätä ed. Häkkisen ehdotukseksi. Ed. Peurakoski ed. Pullisen kannattamana on ehdottanut, että 13 §:n toinen kappale tulisi kuulumaan: „Jos sellaisen hakkaamisen, josta edellä on säädetty, katsotaan olevan ristiriidassa toimenpiteistä metsän hävittämisen ehkäisemiseksi 2 päivänä marraskuuta 1917 annetun asetuksen määräysten kanssa, määrättäköön metsä kuitenkin vuokramiehen lunastettavaksi." Kutsun tätä ed. Peurakosken ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestettäessä lienee meneteltävä siten, että ensin äänestetään valiokunnan ja ed. Häkkisen ehdotuksen välillä ja sen jälkeen äänestetään erikseen suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Peurakosken ehdotuksen välillä? Nämä ovat näet toisistaan riippumattomia.

Tämän johdosta lausuu

Ed. Peurakoski: Tekemäni lisäysehdotus on kai sovellutettavissa kummassakin tapauksessa, voitti ed. Häkkisen tekemä ehdotus tai suuren valiokunnan ehdotus ensimäisessä äänestyksessä. Tämän vuoksi olisi tekemäni ehdotus siis asetettava ensimäisessä äänestyksessä voittanutta vastaan.

Puhemies: Sen takia siitä äänestetäänkin juuri riippumatta siitä. Ed. Peurakosken ehdotus koskee toista osaa ja ed. K. R. Häkkisen ehdotus

toista osaa pykälästä, joten äänestys niistä toimitetaan erikseen.

Puhemiehen ehdottama menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Häkkisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis tässä kohden päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Peurakosken ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis tässäkin kohden päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

§§:t 14—15 hyväksytään keskustelutta.

16 §.

Keskustelu:

Ed. Puumala: Tässä pykälässä ehdotetaan rakennusten lunastushinnan määräämisessä erilainen menettely, kuin 11 §:ssä on määrätty maan arvon lunastushintaa määrättäessä. Tässä nimittäin määrätään, että ensin arvostellaan nykyinen hinta, siitä lasketaan kohta pois arvonnousu ja sitten vasta torpparin tekemät parannukset. 11 §:ssä on järjestys sellainen, että ensin määrätään nykyinen hinta, siitä kohta pois torpparin tekemät parannukset ja sitten vasta arvonnousu. Minä ehdottaisin, että tässäkin järjestys muutettaisiin samaksi, koska muuten voi muutamissa erikoistapauksissa sattua niin, että rakennuksien hinnasta tulee isäntä maksamaan eikä torppari. Ehdotan siis pykälän näin kuuluvaksi: „Lunastettavien vuokranantajan rakennuksien lunastushinnan määräämiseksi arvioidaan ensin rakennuksien arvo lunastusta vaadittaessa. Jos torppari on hallintakautensa aikana ne rakentanut tai tehnyt niihin parannuksia taikka jos hän on sellaisiin saanut lähimmältä edeltäjältään oikeuden joko perimällä tai siirtosumman suorittamalla, vähennettäköön näin saadusta lunastushinnasta se osa, joka rakennuksien arvosta on rakennustyön ja parannuksien osalle tuleva, ellei torppari ole jo saanut niistä korvausta 14 §:ssä säädetyllä tavalla. Lisäksi on siitä vähennettävä se määrä, jolla rakennusten arvo on noussut sen jälkeen, kun maailmansota alkoi vuonna 1914."

Ed. K. R. Häkkinen: Minä kannatan ed. Puumalan tekemää ehdotusta.

Ed. Kairamo: Mikäli olen kuullut, on sellaisiakin tapauksia, jolloin maanomistaja on sodan jälkeisenä aikana itse rakentanut torpan rakennuksia, jopa kokonaisia torppia. Kenties joku, joka ei muuten tahdo suoda maanomistajalle mitä hänelle oikeudenmukaisesti kuuluu, kuitenkin olisi taipuvainen tunnustamaan, että ainakin tällaisessa tapauksessa olisi kohtuudenmukaista, että lunastussumma määrätään käyvän hinnan mukaan. Minä rohkenen ehdottaa, että pykälään tehtäisiin seuraava lisäys: „Rakennus, jonka vuokranantaja on itse rakentanut sodan aikana, arvioidaan täyden käyvän hinnan mukaan."

Ed. Pullinen: Minä kannatan ed. Kairamon tekemää ehdotusta. Tämä on „fiksumpi" kuin hänen aikaisempi ehdotuksensa.

Ed. Haataja: Mitä ed. Puumalan ehdotukseen tulee, niin minä en ole täysin selvillä siitä, aiheuttaako hänen ehdotuksensa asiallista muutosta tähän pykälään. Mutta siihen nähden, että se tekee tämän 16 §:n muodollisesti yhdenmukaiseksi sen kanssa, mitä 11 §:ssä säädetään, olen minä valmis puolestani hänen ehdotuksensa hyväksymään. Mitä tulee ed. Kairamon ehdotukseen, niin valiokunnassa ei ole tullut esille se ajatus, että mahdollisesti voi olla sellaisia tapauksia, joissa todellisuudessa on maailmansodan aikana joitakin tuollaisia rakennuksia vuokranantajan toimesta rakennettu. Mutta kun täällä nyt on ilmoitettu, että sellaisia tapauksia on, niin ainakin minä olisin, jos sellainen ajatus olisi valiokunnassa tuotu esiin, asettunut sille kannalle, jonka ed. Kairamo on esiintuonut, ja olen valmis hänen ehdotustansa nyt kannattamaan. Siinä tosin sanontatapa poikkeaa hiukan siitä, mitä valiokunnan mietinnössä on yleensä käytetty, sillä mietinnössä ei puhuta sodasta yleensä, vaan „maailmansodasta, joka alkoi vuonna 1914", mutta minä luulen, että siinä suhteessa ei sekaannusta synny, niin että lisäehdotuksen sanamuotoonkin voin yhtyä.

Ed. K. E. Linna: Minä pidän asialle aivan yhdentekevänä todellisten tulosten saavuttamiseksi, hyväksytäänkö tämä pykälä siinä muodossa, kuin ed. Puumala ehdotti, vai suuren valiokun-

nan ehdottamassa muodossa, käytännöllisiin tuloksiin se ei vaikuta mitään. Mutta kun asia tämän johdosta, jos ed. Puumalan ehdotus hyväksytään, menee suureen valiokuntaan ja minä pidän asian joutumiselle välttämättömänä, ettei se sinne palaa, niin pidän parempana pysyttää tämän pykälän sellaisena, kuin se on, sillä, kuten sanottu, asiallista muutosta ei synny.

Mitä ed. Kairamon ehdotukseen tulee, niin minä en tiedä, tekikö hän sen leikillä vai tosissaan, sillä minun nähdäkseni on vaikea arvostella sellaisen rakennuksen arvoa ennen sotaa, joka silloin ei vielä ollut rakennettukaan.

Ed. Hahl: Minäkin kiinnitin huomiota ed. Kairamon ehdotukseen. Minä en käsitä, mitä se oikein sisältää. Tämän pykälän alkuosa sisältää sen, että jos rakennus tosiaan on rakennettu sodan aikana, silloin se lunastetaan täydestä arvostaan. Ennen sotaa ei sillä ole ollut mitään arvoa. Sillä on se arvo, mikä sillä on, kun se on rakennettu, sen arvo ei ole voinut nousta sen jälkeen, kun maailmansota alkoi, kun sitä ei silloin ollut olemassakaan.

Keskustelu 16 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Puumala ed. K. R. Häkkisen kannattamana ehdottanut, että 16 § tulisi kuulumaan näin: Lunastettavien vuokranantajan rakennusten lunastushintaa määrättäessä arvioidaan ensin rakennusten arvo lunastusta vaadittaessa. Jos torppari on hallintokautensa aikana ne rakentanut tai tehnyt niihin parannuksia taikka jos hän on sellaisiin saanut lähimmältä edeltäjältään oikeuden joko perimällä tai siirtosumman suorittamalla, vähennettäköön näin saadusta lunastushinnasta se osa, joka rakennuksien arvosta on rakennustyön ja parannuksien osalle tuleva, ellei torppari ole niistä jo saanut korvausta 14 §:ssä säädetyllä tavalla. Lisäksi on niistä vähennettävä se määrä, jonka rakennusten arvo on noussut sen jälkeen, kun maailmansota alkoi vuonna 1914. Sen lisäksi on ed. Kairamo ed. Pullisen kannattamana ehdottanut, että pykälään tehtäisiin näin kuuluva lisäys: Rakennus, jonka vuokranantaja on itse rakentanut sodan aikana, arvioidaan käyvän hinnan mukaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestyksessä lienee meneteltävä siten, että ensin äänestetään suuren valiokunnan ehdotuksen välillä tässä kohden ja ed. Puumalan ehdotuksen välillä? Sellaisena, kuin tämä lainkohta tulee kuulumaan edellisen äänestyksen mukaan, asetettaisiin se sitten ed. Kairamon lisäysehdotusta vastaan.

Tämä menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Puumalan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 66 jaa- ja 30 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon lisäehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden muuttumattomana.

Puhemies: Myöhäisen ajan takia keskeytetään asian käsittely ja täysi-istunto lopetetaan.

Seuraava täysi-istunto pidetään ensi perjantaina kello 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy kello 2.12 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

83. Perjantaina 12 p. heinäkuuta

k:lo 2 päivällä

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta 1631

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 46; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.

Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi 1648

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 54; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 62.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä 1668

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä ..... „

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 a hallituksen esityksen johdosta, joka koskee Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä ..... „

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee Suomen Pankin aseman vahvistamista ..... „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi ja Pehkonen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 46 ja jatketaan siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitellyn hallituksen esityksen n:o 41 toista käsittelyä, joka esitys sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Jatketaan lakiehdotuksen yksityiskohtaista käsittelyä.

17 ja 18 §:t hyväksytään keskustelutta.

19 §.

Keskustelu:

Ed. Kairamo: Saanee otaksua valiokunnan tarkoituksena olevan, että lunastuksena annettavat obligatsioonit olisivat sellaisia, joista ei ole valtiolle suoritettava veroa. Tätä ei kuitenkaan ole pykälässä nimenomaan lausuttu ja sellaiset, kuin asiat meillä nykyään ovat, täytyy pelätä, että vast'edes tehdään yritys ankaran verotuksen kautta tehdä sekin pieni hyvitys, joka nyt maanomistajille myönnetään, enemmän tai vähemmän illusooriseksi. Poistaakseni tämän puutteen, joka lienee huomaamattomuudesta jäänyt, pyydän ehdottaa, että pykälän ensimäiseen lauseeseen tehtäisiin lisäys, niin että sen

loppuosa tulisi näin kuuluvaksi: „Obligatsiooneissa, jotka ovat vapaat nykyisistä ja vast'edes säädettävistä veroista ja maksuista taikka osaksi kummassakin."

Ed. Lagerlöf: Minä pyydän saada kannattaa ed. Kairamon tekemää ehdotusta.

Ed. Peurakoski: Luovun.

Keskustelu 19 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kairamo ed. Lagerlöfin kannattamana ehdottanut vastoin valiokuntaa, että 19 §:n jälkiosa saisi tämän sanamuodon: „Korkoa kasvavissa obligationeissa, jotka ovat vapaat nykyisistä ja vast'edes säädettävistä veroista ja maksuista taikka osaksi kummassakin." Kutsun tätä ehdotusta ed. Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis tässä kohden päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

20 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin järjestänsä 21—24 §§ ja 3 luvun otsikko.

25 §.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Pyydän saada ehdottaa, että 25 § hyväksyttäisiin semmoisena, kuin se on ehdotettu minun vastalauseessani, sillä pienellä muutoksella, että sanan „asuntoaluetta" sijaan pannaan „mäkitupa-aluetta".

Ed. Kairamo: Yleiskeskustelun aikana olen esittänyt ne syyt, jotka minusta puhuvat sen käsityksen puolesta, että mäkitupa-alueiden vuokraolot mieluummin olisi järjestettävä erityisen lain kautta. Viitaten näihin lausuntoihini pyydän tässä vain merkitä kantani uudestaan, mutta koska eduskunta ei näy hyväksyvän minkäänlaisia muutoksia, olivatpa ne kuinka kohtuullisia tahansa, niin, vaikka edelleen olen sitä mieltä, että pykälä, niinkuin koko tämä lukukin, olisi hylättävä, en ajan säästämiseksi tahdo tehdä siitä varsinaista ehdotusta.

Keskustelu 25 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Lagerlöf ehdottanut muutoksen puheenaolevaan pykälään, mutta kun tämä ehdotus ei ole saanut kannatusta, pidettänee ehdotus rauenneena?

Pykälä hyväksytään suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan.

26—32 §§ ja 4 luvun otsikko hyväksytään järjestänsä keskustelutta sekä samoin 33 §.

34 §.

Keskustelu:

Ed. Kairamo: 34 § kuuluu lakiehdotuksen tärkeimpiin, sen kantavuus on suuri ja seuraamukset sen noudattamisesta saattavat olla erittäin vakavaa laatua ja maanomistajille suorastaan turmiollisia. Tämän pykälän yhteydessä ovat seuraavat pykälät, varsinkin 35 §, jossa m. m. sanotaan, että on lupa „vaihtaa tiluksia sekä toimittaa muidenkin kuin tässä laissa tarkoitettujen vuokra-alueiden siirtoja ja vuokrasuhteiden muutoksia, mikäli se sopivan tilusjärjestyksen aikaansaamiseksi on tarpeen". Tämmöiset laajat ja epämääräiset valtuudet annetaan maanmittarille, joka sillä tavoin saa tilaisuuden toimeenpanna varsinaisen isonjaon tiloilla, joissa on enemmän vuokra-alueita, eikä ainoastaan sillä tilalla, missä näitä vuokra-alueita löytyy, vaan myös toisellakin tilalla, jossa kenties vuokralaisia ei ole lainkaan, siinä tapauksessa, että se kuuluu samalle omistajalle, kuin ensinmainittu tila. On varmaa, että pykälä siten aikaansaa suuria häiriöitä ja on omansa lamauttamaan tuotannon suurilla maatiloilla kautta maan. Erityisenä puutteellisuutena pidän, että täällä ei sanota, ei lakitekstissä eikä edes perusteluissa, mitä tarkoitetaan sanoilla „suurempi määrä vuokra-alueita". Tarkoitetaanko sillä 5 kappaletta tai 10 tai 20, se jää ilman muuta harkinnan varaan. Näillä syillä ja viitaten siihen, mitä minä olen yleiskeskustelun aikana lausunut, ehdotan, että tämä pykälä hylätään.

Ed. Lagerlöf: Pyydän saada kannattaa tätäkin ed. Kairamon ehdotusta.

Ed. K. R. Häkkinen: Luovun.

Ed. Haataja: Minä pyydän mainita, että maatalousvaliokunnassa on kyllä kiinnitetty huomiota siihen, että tämä pykälä on jonkun verran epämääräinen, mutta on katsottu, että mitään ehdottomasti tarkkoja säännöksiä sellaisten tapausten varalle, joita tässä pykälässä tarkoitetaan, on aivan mahdotonta antaa, yhtä vähän kuin jakolainsäädännössä voidaan antaa tarkkoja määräyksiä siitä, missä tapauksissa jaon järjestelyt ja tilusvaihdot saavat tulla kysymykseen, vaan ne on jätettävä tarkoituksenmukaisuusharkinnan varaan kussakin erikoistapauksessa. Samoin on katsottu olevan laita niissäkin tapauksissa, joita tämä pykälä tarkoittaa. Muuten on otettava huomioon, että suurilla tiloilla, joissa on suuret määrät vuokra-alueita, on mahdoton saada tarkoituksenmukaista tilusjärjestelyä aikaan, jollei samalla kertaa järjestetä kaikkia niiden vuokra-alueita, ja siihen ei ole mitään mahdollisuutta, ellei lakiin oteta sensuuntaista pykälää, kuin tässä nyt on kysymyksessä. Mitä taas tulee siihen, että olisi tässä laissa tarkemmin määriteltävä, missä tapauksessa tällainen järjestely tulee kysymykseen ja missä tapauksessa ei, niin on huomattava, että lain johdosta tullaan antamaan lähempiä hallinnollisia määräyksiä ja niissä voidaan kyllä tarkemmin pitää asiasta huolta, jolloin määräykset tässä kohden voidaan sen kokemuksen perusteella, joka lakia sovellettaessa saadaan, vähällä vaivalla tarpeen mukaan muuttaa, jos näyttää haitallisia seurauksia aikaisemmista määräyksistä olevan. Sitävastoin jos tähän otetaan yksityiskohtaisia sitovia määräyksiä, joita ei ainakaan valiokunnan taholta ole voitu löytää, vaikka niitä on harkittu, niin se voi viedä tulokseen, joka ei suinkaan ole epäedullinen ainoastaan vuokramiehille vaan myös vuokranantajille. Sitten on otettava huomioon, että kaikissa näissä tapauksissa, jotka tässä ovat kysymyksessä, voidaan saada menettelyn tarkoituksenmukaisuus asianmukaisessa järjestyksessä ylempien instanssien tutkittavaksi, joka siis antaa takeita siitä, että lain säännöksiä pakollisuudesta ei tulla noudattamaan, ellei sitä todellakin sitovat tarkoituksenmukaisuussyyt vaadi. Yleensä sellaisissa kysymyksissä, jotka tässä pykälässä ovat kysymyksessä, on, kuten jo mainitsin, yksityiskohtaisten sitovain määräysten antaminen mahdotonta. Siinä täytyy jättää varaa tarkoituksenmukaisuusharkinnalle. Minä puolestani katson, että tämänsuuntainen pykälä on laissa välttämätön.

Ed. Kairamo: Lakiehdotukseen on kyllä sen eri kohtiin otettu yksityiskohtaisia säännöksiä, huolimatta siitä, että nekin ovat sitä laatua, että harkinta on jossain määrin tarpeen. Tässäkin olisi kyllä voitu sanoa, että vähintään niin ja niin monta vuokra-aluetta tarvitaan, ennenkuin järjestelyyn saa ryhtyä. Kun ei sitä tehdä, jää koko asia mielivallan alaiseksi. Ed. Haataja on kyllä selittänyt, että tämä muka olisi mahdotonta tehdä, mutta hänen lausunnostansa kävi kuitenkin ilmi, että se ei olisi suinkaan mikään mahdoton asia, hän tahtoo ainoastaan, että nämä säännökset annetaan hallinnollista tietä. Ero minun ja ed. Haatajan esitysten välillä on siis oikeastaan se, että minä olisin toivonut, että tämä tärkeä määräys olisi annettu lain kautta eduskunnan myötävaikutuksella, eikä hallinnollista tietä.

Ed. Relander: Pyydän vastustaa ed. Kairamon tekemää ehdotusta, että tämä pykälä jätettäisiin kokonaan tästä lakiehdotuksesta pois. Silloin kun maanvuokrakysymystä on maatalousvaliokunnassa käsitelty, on siellä torpparivapautuksen toimeenpanoon nähden esiintynyt kaksi selvästi toisistaan eroavaa käsitystä. Toiset ovat asettuneet ehdottoman pakollisuuden kannalle ja toiset ovat tahtoneet mennä vapaaehtoisuuden tietä. Sen kautta, että tähän lakiehdotukseen on otettu 34 §, on voitu saada aikaan sovittelutulos näiden kahden suunnan välillä. Jos tämä pykälä tästä jätetään pois, niin koko tämä sovittelu käy mahdottomaksi.

Ed. Haataja: Osoitteena siitä, kuinka vaikeata tähän lakiin on ottaa sellaista määräystä, kuin ed. Kairamo tässä mainitsi, on minun nähdäkseni se, ettei ed. Kairamokaan siihen sensuuntaista määräystä ehdottanut.

Keskustelu 34 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kairamo ed. Lagerlöfin kannattamana ehdottanut, että puheenaoleva pykälä poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kairamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kairamon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

35 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin järjestänsä 36—41 §:t ja viidennen luvun otsikko.

42 §.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Pyydän saada ehdottaa, että 42 §:n ensimäiseen momenttiin lisättäisiin semmoinen lause, kuin minun vastalauseessani on ehdotettu, ja joka kuuluu: „Älköön tilalle kuitenkaan talolukua tai manttaalia pantako älköönkä siihen kuuluvaksi luettako muita tiluksia tai etuja kuin siihen nimenomaan erotetaan tai tämän lain mukaan muuten kuuluu."

Ed. Kairamo: Pyydän kannattaa tätä tehtyä ehdotusta.

Ed. Haataja: Kun asia oli yleiskeskustelussa esillä, mainitsin jo silloin, että minäkin luulen, että meidän maanomistusoikeudellinen järjestelymme tulee menemään siihen suuntaan, että osittelu saadaan toimitettua niin, ettei manttaalia ja osalukua tarvitse tiloille laskea. Mutta sellaisena, kuin tämä järjestelmä nyt on, minusta näyttää mahdottomalta tässä yhteydessä ed. Lagerlöfin ehdotusta hyväksyä, sillä se tietäisi siksi suurta mullistusta ja muutosta siihen, että sen seurauksia olisi vaikea nyt edellyttää. Eikä tällainen määräys niihin seurauksiin nähden tällä hetkellä olisi otollinen. Minä uskon, että lainsäädäntö, jolla tällainen muutos saadaan säädettyä omistusoikeudelliseen järjestelmään yleensä, tulee piakkoin eduskunnassa esille ja silloin saadaan koko nykyinen systeemi muutetuksi. Mutta nyt systeemin muuttamiseen niissä poikkeuksellisissa tapauksissa, joita torppien muodostaminen itsenäisiksi tiloiksi tietää, ei minun nähdäkseni voi tapahtua. Olen siis pakotettu vastustamaan tätä ehdotusta tässsä yhteydessä.

Ed. Lagerlöf: Pidän tätä muutosta tärkeänä sen vuoksi, että ellei tällaista säännöstä panna lakiin, siitä seuraa, että uudestimuodostettavat pienet tilat tulevat saamaan osuuden kaikkeen sellaiseen jakokuntien yhteiseen omaisuuteen, josta ei heitä nimenomaisella säännöksellä ole tässä laissa eroitettu, ja semmoista omaisuutta voi olla, joka ei eroittavien säännösten alle lankea. Säännös on pantava lakiin jo varovaisuuden vuoksi, paitsi sen vuoksi, että minä pitäisin asiaa muuten edullisena ja oikeana.

Ed. Kairamo: Pyydän huomauttaa, että tässä ei, kuten ed. Haataja sanoi, ole kysymys vain torpista, vaan myös mäkitupa-alueista, ja niinkuin nyt on ehdotettu, niin on seurauksena, että jokaisesta pienestä hökkelistä, jossa ei ole edes aina perunamaata, tehdään manttaaliinpantu kantatila. Olisin toivonut, että jotakin vähemmän kömpelöä menettelyä olisi valiokunnassa voitu keksiä, varsinkin koska valiokunnalla on ollut asiassa käytettävänään asiantuntija.

Ed. Lagerlöf: Minulta unohtui huomauttamatta eräs pieni näkökohta. Jos tätä säännöstä tähän ei panna, seuraa siitä m. m., että jokaisesta tämmöisestä pienestä tilasta on suoritettava papistolle ne maksut, jotka menevät manttaalin mukaan. Toisin paikoin menevät nämä maksut huomioonotettavalla määrällä myös erinomaisen pieniltä manttaalin osilta. Ei ole toivottava, että sellainen lainsäädäntö pannaan toimeen, joka tuo tämän tuloksen.

Ed. Haataja: Ed. Lagerlöfin ensimäisen huomautuksen johdosta minä pyydän mainita, että lain 50 §:ssä on nimenomaan sanottu, että täten eroitettavalla uudella tilalla älköön olko osuutta tuollaiseen yhteiseen etuuteen, ellei sitä ole nimenomaan eroittamisen yhteydesssä myönnetty, niin että hänen huomautuksensa tässä kohden ei pidä paikkaansa. Mitä tulee hänen toiseen huomautukseensa, että näillä pientiloilla tulee olemaan osuus maaveroista ja manttaalirasituksista, niin nimenomaan 74 §:n 2 momentissa on sanottu, että tällaista osuutta maaveroista ja manttaalirasituksista ei tällaisella erotettavalla tilalla ole. Sitten mitä tulee siihen ed. Kairamon huomautukseen, että tässä tulee eroitettavaksi niinkin pieniä tiloja, joille tulee aivan pieni manttaaliosuus, niin se on meidän nykyisen maanjakosäädäntömme kanta ja minä katson, että siitä on mahdoton asettaa poikkeukselliseen asemaan muutamia pieniä tiloja ja toisia jättää yleisen jakolain alaisiksi. Tässä täytyy olla vissi yhdenmukai-

suus ja niin ollen minä en näe muuta mahdollisuutta, kuin että tämä laki on laadittava näin. Kun lähivuosina saadaan yleinen muutos aikaan, voi tämäkin epäkohta muuttua.

Ed. Lagerlöf: Olen pakotettu huomauttamaan, että ed. Haatajan huomautus ei ollut aivan oikea. 50 §:ssä puhutaan nimittäin kyllä siitä, että „tämän lain mukaan eroitettuun tilaan älköön luettako osuutta sellaiseen erityiseen etuuteen kuin kivilouhokseen, koskeen tai muuhun vesialueeseen, joka kuuluu tilaan, josta eroittaminen tapahtuu, tai johon sillä on osuus yhdessä muiden tilojen kanssa, ellei lunastamisessa ole nimenomaan toisin määrätty". Mutta useissa jakokunnissa löytyy muita yhteisiä etuja, jotka eivät ole sitä laatua, kuin ne, jotka tässä ovat luetellut.

Ed. Haataja: Jos ed. Lagerlöf olisi lukenut pykälää eteenkäsin, olisi hän löytänyt vielä sanottuna: „Sama olkoon laki metsämaasta ja vesijätöstä", jotka ovat juuri niitä etuja, jotka tavallisesti yhteisinä ovat. Jos hän katsoo, että tätä pykälää on vielä jossakin kohdin lisättävä ja että siis on joitakin semmoisia etuja, jotka eivät tässä pykälässä ole lueteltuja ja jotka olisi jätettävä pois, on hyvin mahdollista, että minä olen hänen ehdotustaan pykälään nähden valmis siinä kohden kannattamaan. Me valiokunnassa emme ole löytäneet muita sellaisia yhteisiä etuja, jotka olisi tarvinnut jättää tästä pois.

Ed. Lagerlöf: On aivan mahdotonta tässä pykälässä luetella kaikkia niitä yhteisiä etuuksia, joita voi olla olemassa. Tahdon tässä vain huomauttaa, että on olemassa semmoisia. On esim. maan pohjoisimmissa osissa semmoisia oikeuksia, joita pitäjät ovat toistensa rajojen sisällä nauttineet.

Keskustelu 42 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Lagerlöf ed. Kairamon kannattamana ehdottanut, että puheenaolevaan pykälään tehtäisiin sellainen lisäys, kuin suuren valiokunnan mietintöön liitetty vastalause osoittaa. Kutsun tätä ed. Lagerlöfin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Lagerlöfin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

43—53 §§:t ja 6 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

Sen jälkeen puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Lagerlöf: Ennenkuin herra puhemies esittää 54 §:n, on minun huomautettava, että vastalauseessani olen ehdottanut, että tämän pykälän edelle pantaisiin kaksi uutta pykälää. Sen kokemuksen vuoksi, jonka olen saanut siitä, mitä eduskunta tahtoo niissä asioissa, joita minun ehdotukseni sisältävät, luovun kumminkin tämän ehdotuksen tekemisestä.

Keskustelu ed. Lagerlöfin ehdotuksesta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Lagerlöfin ehdotus kahden pykälän lisäämisestä lakiehdotukseen ei ole saavuttanut kannatusta ja pidetään siis rauenneena.

54—57 §:t sekä 7 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

58 §.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Ehdotan, että tämän pykälän toinen momentti poistetaan. Lampuotitilat ovat aivan toisessa asemassa, kuin torpat. Ne ovat aivan itsenäisiä tiloja omalla numerolla ja manttaalilla. Lampuodit eivät ole mitään muuta kuin tavallisia arentimiehiä, jotka ovat maanomistajiin ainoastaan puhtaassa afäärisuhteessa. Niitten suhteen ei ole olemassa minkäänlaisia sellaisia sosiaalisia näkökohtia, kuin torppareitten. Että niistä tässä ollenkaan on noussut kysymystä, riippuu luultavasti vain siitä, että heidän asemansa on verrattain vähän tunnettu, kun niitä ei maassa paljon ole. Varsinkin on ainoastaan hyvin muutamia semmoisia lampuoteja, joista puhutaan vuokralaissa. Yleistaloudelliselta kannalta on katsottava vahingolliseksi, tekisi mieli

sanoa järjettömäksi, että lampuotitilasta, joka usein on verrattain suuri, väliin sisältää satoja hehtaareja, hyvin usein monta kymmentä hehtaaria, eroitetaan suurta maanviljelystä varten rakennetut huoneet ja muut rakennukset, vaan ainoastaan 10 à 15 hehtaaria maata ja loput maasta jätetään täydellisesti ajelulle. Tämä ei olisi mitään muuta kuin maatilojen mieletöntä turmelemista.

Ed. Palmgren: Jag finner herr Lagerlöfs förslag synnerligen beaktansvärdt och ber därför att få understöda detsamma.

Ed. Pennanen: Minä yhdyn myös kannattamaan ed. Lagerlöfin ehdotusta. Voitaisiin kyllä ajatella sellaista väliehdotusta, että ainoastaan pienemmät lampuotitilat jostakin vissistä viljellyn maa-alan rajasta lähtien jätettäisiin kuulumaan tämän lain alle. Mutta minusta tässä on mentävä juuri siihen, jota ed. Lagerlöf ehdotti. Itä-Suomessa on nimittäin tietääkseni paljon sellaisia tiloja, joista voi olla vaikea päättää, onko ne katsottava lampuotitiloiksi vai ei. Tilathan siellä, kuten tunnetaan, ovat yleensä pienenlaisia ja monet maanviljelijät ovat katsoneet tarpeen vaatimaksi hankkia sivutiloja, aputiloja, joita sitten osaksi viljelevät itse, osaksi ovat vuokranneet viljeltäviksi toisille, jopa luonnossa suoritettavaakin vuokraa vastaan. Nämä tilat olisi mielestäni säilytettävä edelleen nykyisten päätilojen aputiloina, taikka, kuten usein on tarkoitettu, myöhemmin joutuviksi maanomistajain perillisten vastaisiksi kotitaloiksi. Näistä syistä minä kannatan ed. Lagerlöfin ehdotusta. Pelkään, ellei tähän mennä, että itä-Suomessa tulee syntymään kiistoja siitä, onko se tai tämä tila katsottava lampuotitilaksi vaiko ei.

Ed. Hedberg: Det ser visserligen ut som om föreliggande lagförslag skulle af landtdagen nästan anses såsom okränkbart och som om landtdagen skulle hafva tagit på entreprenad att antaga det oförändradt. Jag ber att i detta hänseende få erinra om att vid senaste plenum försiggångna behandling af en paragraf densamma tillät tre olika tolkningar gjorda af medlemmar i samma utskott, som behandlat densamma. Ett ändringsförslag gjordes, fullt tillfredsställande, men det tillbakavisades utan vidare. Det ser ut som om man vore ända därhän rädd för att få lagförslaget tillbaka till stora utskottet, att man föga frågar efter om lagen blefve sämre eller bättre, blott man får den trumfad igenom. Nu föreligger återigen ett förslag till ändring af en paragraf, hvilken ändring är liktydig med att få åtminstone en „groda" dödad i lagen. Jag älskade tro, att man nu i alla fall skulle frångå det tidigare följda tillvägagångssättet och omsider antaga en förändring, som påtagligen är en förbättring, och understöder därför herr Lagerlöfs förslag.

Ed. Ståhlberg: Myöskin minä kannatan sitä ehdotusta, että 58 §:stä jätettäisiin 2 momentti pois. Siinä puheenaolevat lampuotitilat ovat sekä oikeudellisesti että useimmissa suhteissa myös käytännöllisesti toisessa asemassa, kuin torpat ja mäkitupa-alueet. Ne ovat erillisiä tiloja eivätkä toiseen tilanosaan kuuluvia alueita. Ne ovat yleensä suurempia ja suuremmilla rakennuksilla varustettuja, jotenka niin pienen alueen eroittaminen niitä varten, kuin torpista on tässä säädetty, tulisi epäkäytännölliseksi. Niinikään niiden vuokraamista useissa tapauksissa pidetään enempi liikemäisenä yrityksenä kuin torpan ja mäkituvan hallintaa. Kaikista näistä syistä on syytä, samaten kuin aivan erillään olevien itsenäistilojen vuokraus säilytetään, myös sallia lampuotitilojen edelleen vuokratiloina pysymistä. Kannatan sentähden, että nämä tilat eroitettaisiin pois siitä uudistuksesta, joka nyt on osan tilan alueesta muodostaviin vuokratiloihin nähden tekeillä.

Ed. Kairamo: Lähetekeskustelussa olen tehnyt selkoa niistä syistä, joiden nojalla minäkin olen katsonut, että lampuotitilat eivät yleensä sovellu tämän lain puitteisiin. Valiokunta ei puolestansa ole tahtonut ottaa huomioonsa, että maatila todellisuudessa on verrattava elävään organismiin, jota ei voida mielin määrin silpoa ja raadella, ilman että siitä tulee suuria tappioita ja vaurioita. Tämän pykälän toinen kappale on mitä loistavin esimerkki siitä, mikä muutenkin monasti esiintyy tässä lakiehdotuksessa, että nimittäin valiokunnalta on puuttunut riittävä ymmärrys näissä asioissa. Jos missään, niin lakiehdotus tässä kohden ampuu yli maalin. Minäkin siis kannatan tätä ed. Lagerlöfin ehdotusta.

Ed. Hahl: Yleiskeskustelussa minä kyllä sanoin, että olen yhtynyt suuren valiokunnan mietintöön, samalla kuitenkin huomauttaen, että minä olin siihen mietintöön tyytymätön siinä suhteessa, että se ei tee poikkeusta suurimpien

vuokra-alueiden suhteen. Ja tämän mietinnön perusteella tulisi suurimpien vuokra-alueiden talous kokonaan rikotuksi. Mutta koska nyt toiselta taholta on tehty ehdotus, joka käy tähän samaan suuntaan, niin pyydän minä siihen yhtyä osiksi, en kuitenkaan, että menisin aivan niin pitkälle, että kaikki nämä lampuotitilat, huolimatta siitä, ovatko ne isoja vai pieniä, jätettäisiin tästä pois, vaan että sitä muodostelteisiin siihen tapaan, että tämä lakiehdotus tulisi koskemaan pienempiä lampuotitiloja, mutta ei suurempia. Tämä toinen momentti tulisi sen mukaan kuulumaan näin: „Tämän lain säännökset torpasta ja torpparista olkoot myös voimassa lampuotitilasta ja lampuodista, jos lampuotitilaan kuuluu vähemmän kuin 25 hehtaaria maata, luonnoniittyä lukuunottamatta".

Ed. Niukkanen: Maassamme on olemassa koko joukko sellaisia pieniä lampuotitiloja, jotka aivan hyvin voidaan panna samojen säännösten alaisiksi, kuin torpat ja mäkituvat, ja sen vuoksi ei ole mitään syytä jättää niitä tämän lain ulkopuolelle. Täällä on kumminkin ehdotettu, että lampuotitilat yleensä jätettäisiin tämän lain ulkopuolelle sillä perusteella, että ne pienenisivät liian pieniksi tämän lain säännösten kautta. Minä pyytäisin siihen huomauttaa, että tämän maatalousvaliokunnan mietinnön mukaan suurimmat lampuotitilat eivät yleensä ollenkaan tule kuulumaan tämän lain alle. Perusteluissa sivulla 36 sanotaan: „Lain ulkopuolelle jäävät sellaisten asuntoalueiden vuokraukset, joilla rakennukset ovat vuokranantajan omat." Nyt on tunnettua, että kaikilla suuremmilla lampuotitiloilla rakennukset ovat vuokranantajan omat; myöskin tukkiyhtiöiden tiloilla on entiset talon rakennukset. Ed. Hahlin muutosehdotus on senvuoksi tarpeeton.

Ed. Haataja: Tämä pykälä osoittaa, että tässä tarkoitetaan sellaisia lampuotitiloja, joita tarkoitetaan 1909 vuoden maanvuokra-asetuksessa. Tämä tietää sitä, että näiden lampuotitilojen tulee kuulua johonkin sellaiseen tilakokonaisuuteen, jossa on useampia tiloja yhdysviljelyksessä ja joista yksi on annettu vuokralle, joka vuokralle annettu tila on samassa suhteessa päätilaan, kuin torppa on päätilaan. Nämät vuokrasuhteet eivät siis koske sellaisia itsenäisen tilan vuokrasuhteita, jotka eivät ole tällaisessa asemassa. Tällaisia vuokra-alueita on sangen vähän, kaikkiansa noin 1,500. Tällaisista vuokra-alueista ovat pienemmät yleensä samassa asemassa, kuin torpat, eikä niiden vuokramiehillä ole sitä suuren itsenäisen tilan vuokramiehen asemaa, josta tässä on lampuotitilan vuokramiehellä yleensä mainittu olevan, ja tällaisten pienten lampuotitilojen jättäminen lakiehdotuksen ulkopuolelle ei olisi minusta oikein ja kohtuullista niiden vuokramiehiä kohtaan. Suurempien lampuotitilojen vuokramiehet taas säännöllisesti ja useasti eivät minun nähdäkseni kuulu sellaiseen tilattomaan maalaisväestöön, jota tässä laissa tarkoitetaan, niin että minusta tuntuu, että ilman tätä pykälää muuttamattakin tällaisten suurten lampuotitilain vuokramiehet jäisivät lain ulkopuolelle. Jotta tässä ei kuitenkaan jäisi mitään epäselvyyttä, olisin puolestani kuitenkin valmis muodostamaan tämän viimeisen momentin sellaiseksi kuin ed. Hahl tässä ehdotti, siis että tämän lain ulkopuolelle jäävät sellaiset lampuotitilat, joihin kuuluu enemmän kuin 25 hehtaaria viljeltyä maata, luonnonniittyä lukuunottamatta. Silloin laki tulisi tässä kohdin aivan samanlaiseksi, kuin maanvuokrakomitean lakiehdotus aikanansa oli, joka lakiehdotus siellä tosin äänestyksen jälkeen sai tässä kohden sen muotonsa, kuin tässä mainitsin, mutta joka voitanee pitää tarkoituksenmukaisena ja senkin tarkoituksen mukaisena, mihin valiokunta on tällä lainsäännöksellä pyrkinyt. Minä siis puolestani pyydän kannattaa ed. Hahlin tekemää ehdotusta.

Ed. Nissinen: Pyytäisin saada kannattaa ed. Lagerlöfin tekemää ehdotusta. Meillä itä-Karjalassa on suuresta merkityksestä, että lampuotitilat eroitetaan pois tästä lakiehdotuksesta.

Senaattori Kallio: Minusta tuntuu, että tämä pykälä tarvitsee vielä tarkistusta, ja koska ed. Hahl on tehnyt ehdotuksen, jonka mukaan se tulisi vielä suuressa valiokunnassa lähemmin harkittavaksi, niin katson minäkin voivani kannattaa ed. Hahlin tekemää muutosehdotusta, vaikka minusta tuntuu, että Hahlin ehdotuksessa viljellyn maan pinta-ala on pantu melkein liian suureksi.

Ed. Wrede: Då äfven herr Haataja biträdt herr Hahl förslag, ber jag att få hemställa, huruvida icke paragrafen kunde ändras så, att det undantag, som han föreslår för landbolägenhet, hvars odlingar äro större än 25 ha, under samma villkor, skulle gälla också torp, ty det finnes

faktiskt sådana torp, som hafva mer än 25 ha odlingar, och samma eller i det närmaste samma skäl tala för undantag beträffande dem, som för undantag beträffande landbolägenheter af denna storlek, i synnerhet i de fall, som också numera förekomma, att torparens afrad är bestämd icke i dagsverken utan i penningar. Då är han ungefär i samma läge som en landbo, och att då stycka åt honom ett område på 10 ha är icke sakenligt.

Ed. Kairamo: Se ehdotus, jonka vapaaherra Wrede teki, vastaa täydellisesti sitä kantaa, jolle minä olen asettunut, ja pyydän sen vuoksi saada sitä kannattaa. Minä käsitän asian nimittäin niin, että vapaaherra Wreden ehdotus on erillinen siitä, mitä ed. Lagerlöf on esittänyt.

Keskustelu 58 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Hahl ed. Niukkasen kannattamana ehdottanut, että 58 §:n toinen momentti tulisi kuulumaan näin: „Tämän lain säännökset torpasta ja torpparista olkoot myös voimassa lampuotitilasta ja lampuodista, jos lampuotitilaan kuuluu vähemmän kuin 25 hehtaaria maata, luonnonniittyä lukuunottamatta." Kutsun tätä ehdotusta ed. Hahlin ehdotukseksi. Ed. Wrede ed. Kairamon kannattamana on ehdottanut, että pykälä tulisi kuulumaan: „Tämän lain säännökset torpasta ja torpparista olkoot myös voimassa lampuotitilasta ja lampuodista, jos lampuotitilaan tai torppaan kuuluu vähintäin 25 hehtaaria maata, luonnoniittyä lukuunottamatta."

Puheenvuoron saatuaan lausuu selonteon johdosta

Ed. Hahl: Ehdotukseni mukaan pitäisi olla: „25 hehtaaria viljeltyä maata".

Puhemies: Ed. Hahlin ehdotuksessa ei ole kuin „maata". Sellainen ehdotus on tehty ja keskustelu on jo julistettu päättyneeksi.

Puheenvuoron vielä saatuaan lausuvat:

Senaattori Kallio: Voi olla mahdollista, että ed. Hahl ei maininnut, että hän tarkoitti viljeltyä maata, mutta sekä ed. Haataja ja minä kannatimme hänen ehdotustaan nimenomaan sillä edellytyksellä, että hän sitä tarkoitti ja mainitsimme myöskin sen nimenomaan.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Hahl ehdottanut, että puheenaolevan pykälän toinen momentti tulisi kuulumaan näin: „Tämän lain säännökset torpasta ja torpparista olkoot myös voimassa lampuotitilasta ja lampuodista, jos lampuotitilaan kuuluu vähemmän kuin 25 hehtaaria maata luonnonniittyä lukuunottamatta". Tätä ehdotusta sellaisenaan ei ole kannatettu, vaan on ed. Haataja ed. Kallion kannattamana ehdottanut muutoin muutoksen samanlaiseksi, paitsi että 25 hehtaaria tarkoittaisi viljeltyä maata ja että ehdotus tulisi siis kuulumaan: „Tämän lain säännökset torpasta ja torpparista olkoot myös voimassa lampuotitilasta ja lampuodista, jos lampuotitilaan kuuluu vähemmän kuin 25 hehtaaria viljeltyä maata, luonnonniittyä lukuunottamatta". Kutsun tätä ehdotusta ed. Haatajan ehdotukseksi. Ed. Wrede on kannattanut tätä ehdotusta sillä lisäyksellä, että määräys koskisi myös torppaa ja tulisi hänen ehdotuksensa mukaan puheenaolevan pykälän toinen momentti kuulumaan näin: „Tämän lain säännökset torpasta ja torpparista olkoot myös voimassa lampuotitilasta ja lampuodista, jos lampuotitilaan tai torppaan kuuluu vähemmän kuin 25 hehtaaria viljeltyä maata luonnonniittyä lukuunottamatta". Kutsun tätä ehdotusta ed. Wreden ehdotukseksi. Vihdoin on ed. Lagerlöf ehdottanut, että puheenaolevan pykälän toinen momentti poistettaisiin.

Tämän johdosta lausuu puheenvuoron saatuaan

Ed. Wrede: Jag begick det felet att icke formulera mitt förslag, då jag framställde det. Det var därför att jag icke väntade understöd för detsamma. Till följd häraf har förslaget enligt min tanke icke blifvit alldeles riktigt annoteradt af herr talmannen. Jag anhåller att få föreslå följande lydelse för momentet: „Denna lags stadganden angående torp och torpare gälle äfven beträffande landbolägenhet och landbonde", såsom i paragrafen står, samt därefter som en särskild sats: „Dock må icke enligt denna lag inlösas lego-område, till hvilket hör mera än 25 hektar odlad jord, naturliga ängar icke inberäknade."

Puhemies: Keskustelu on julistettu päättyneeksi. Mutta ehkä eduskunta tahtoo hyväksyä tämän täydennetyn ehdotuksen teon?

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Ståhlberg: Järjestetyn asian käsittelyn vuoksi minä puolestani en pitäisi sitä mahdollisena, ja asiallisesti ei myöskään mitään menetetä, koska vielä on tilaisuus saada tämä ehdotus esille suuressa valiokunnassa.

Keskustelu puhemiehen selonteosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin puhemiehen selostusta on ed. Wrede ehdottanut, että hänen ehdotuksensa itse asiassa olisi näin kuuluva: „Älköön kuitenkaan tämän lain mukaan lunastettako vuokra-aluetta, johon kuuluu enemmän kuin 25 hehtaaria viljeltyä maata, luonnonniittyjä lukuunottamatta." Tämän ehdotuksen huomioonottamista on täällä vastustettu.

Tämä puhemiehen selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiehen selonteon asiasta, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wreden oikaisuehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt, että äänestys on tapahtuva puhemiehen tekemän selostuksen nojalla, mikäli koskee ed. Wreden ehdotusta itse asiassa. Selonteko asiasta pidettänee oikeana?

Selonteko asiasta myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestyksessä olisi meneteltävä siten, että koska kaikki tehdyt ehdotukset ovat vastakkaisia, olisi vastaesityksen löytämiseksi valiokunnan ehdotukselle meneteltävä seuraavasti: Ensin olisi äänestettävä ed. Haatajan ja ed. Wreden ehdotuksien välillä; kumpi näistä voittaa, pannaan vastaesitykseksi ed. Lagerlöfin ehdotukselle ja se, joka näistä voittaa, vastaesitykseksi mietinnölle.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Haatajan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on tässä äänestyksessä ed. Wreden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt tässä äänestyksessä hyväksyä ed. Haatajan ehdotuksen.

2) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Haatajan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Lagerlöfin ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 60 jaa- ja 49 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyä ed. Haatajan ehdotuksen.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Haatajan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä pykälän sellaisena, kuin se kuuluu ed. Haatajan ehdotuksen mukaan.

Uusia hallituksen esityksiä tuodaan.

Puhemies: Hallituksen edustaja pyytää tuoda eduskunnalle esityksen.

Eduskuntaan saapuu Senaattori Arajärvi, joka lausuu:

Kunnioitettava herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Suomen senaatin määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset, nimittäin esitys n:o 79, Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä, esitys n:o 80, sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneiden avustamisesta.

Puhemies: Eduskunalle nyt jätetyt esitykset tulen esittelemään eduskunnan käsiteltäviksi siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestys säätää.

Jatketaan

suuren valiokunnan mietinnön n:o 46 käsittelyä.

59 § hyväksytään keskustelutta.

60 §.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Pyydän saada ehdottaa, että 60 § hyväksyttäisiin semmoisena, kuin minä olen sen ehdottanut vastalauseessa.

Keskustelu 60 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Lagerlöfin tekemää ehdotusta ei ole kukaan kannattanut. Se saanee siis raueta?

Ehdotus raukeaa ja suuren valiokunnan ehdotus 60 §:ksi hyväksytään.

61 § hyväksytään keskustelutta.

62 §.

Keskustelu:

Ed. Lagerlöf: Viitaten vastalauseeseeni, pyydän saada ehdottaa, että tämä pykälä poistettaisiin.

Ed. Päivänsalo: Tämä pykälä ei tyydytä minua sentähden, että tässä tulisi rangaistuksi ei ainoastaan sellainen vuokramies, joka on tehnyt itsensä syypääksi törkeään rikokseen, vaan myöskin hänen perillisensä, ja kuitenkin on tapauksia, jolloin lapset eivät ole olleet samalla kannalla, kuin isä, ja minusta on kaikissa tapauksissa kohtuutonta, että myöskin perillisiä kaiken vastaisuuden varaltakin rangaistaisiin tämän pykälän määräyksen kautta. Ehdotan siis, että pykälästä poistettaisiin jälkimäinen lause ja että ensimäisestäkin lauseesta poistettaisiin sanat „tai kuolemanrangaistukseen" sillä ken kerran on tuomittu kuolemanrangaistukseen, on omalla hengellään hyvittänyt rikoksensa eikä pyydäkään lunastaa vuokra-aluetta. Pykälä tulisi sen mukaan saamaan seuraavan muodon: „Jos vuokramies on tuomittu ennen lunastuksen tapahtumista kansasalaisluottamuksensa menettäneeksi vähintään 10 vuodeksi, älköön vuokra-aluetta tämän lain mukaan lunastettako vastoin vuokranantajan tahtoa. Kuitenkin olkoon tällaisen vuokramiehen jälkeenjääneillä, kansalaisluottamusta nauttivilla perillisillä hänen kuoltuaan sellainen lunastamisoikeus."

Ed. Joukahainen: Vaikka olenkin periaatteellisesti sitä mieltä, että tämä pykälä ei oikeastaan kuuluisi ollenkaan tähän lakiin, niin huomioon ottaen, että yleinen oikeustajunta maassa, niin puolelta kuin toiseltakin, vaatii tyydytystä, katson ed. Päivänsalon ehdotuksen sellaiseksi, että voin sitä kannattaa.

Ed. Leinonen: Pyydän tähän pykälään ehdottaa näin kuuluvan lisämomentin: „Täten lunastamatta jääneen vuokra-alueen lunastamisoikeus annettakoon jollekin tilattomaan väestöön kuuluvalle asutuslautakunnan hyväksymälle henkilölle." Tämän ehdotuksen teen siitä syystä, kun oletan, että äsken olleen kapinan aikana etelä-Suomessa punaisten alueella on paljon sellaisia vuokra-alueita, jotka tämän pykälän mukaan menettävät vuokraoikeutensa, ja näin ollen jäävät nämä vuokra-alueet ilman lunastusta ja jäisivät silloin maanomistajalle itselleen, vaan jos tähän pykälään lisätään tämä minun ehdottamani lisämomentti, niin silloin voitaisiin lunastamatta jääneet vuokra-alueet antaa jollekin toiselle tilattomaan väestöön kuuluvalle henkilölle, mahdollisesti sellaiselle, joka on vapaustaistelussa ollut mukana kapinaa kukistamassa.

Ed. Relander: Pyydän ehdottaa, että tämän pykälän ensimäinen lause tulisi saamaan seuraavan muodon: „Jos vuokramies on tuomittu ennen lunastuksen tapahtumista vapausrangaistukseen vähintäin 6 vuodeksi tai kuolemanrangaistukseen, älköön vuokra-aluetta tämän lain mukaan lunastettako vastoin vuokranantajan tahtoa."

Ed. Lohi: Kannatan ed. Lagerlöfin ehdotusta, että koko tämä pykälä poistetaan. Minun mielestäni ei ole oikein, että yhteiskunnallisella lainsäädännöllä täydennetään rikoslakia.

Ed. Bergroth: Pyydän kannattaa ed. Päivänsalon tekemää ehdotusta.

Ed. Walkama: On sellaisia tapauksia, että vuokramies on saanut torpan haltuunsa vanhemmiltaan, jotka vielä ovat elossa ja asuvat tuossa torpassa. Nämä vanhukset saattavat nyt joutua, jos 62 § hyväksyttäisiin, pois tuosta torpasta, maantielle ajetuiksi. Ettei näin tapahtuisi ja myös siitä syystä, mikäli pykälä koskee kansalaisluottamuksensa menettäneiden tai kuolemantuomion saaneiden perillisiä, kannatan minäkin ed. Päivänsalon ehdotusta.

Ed. Luopajärvi: Kuten yleiskeskustelussa esittämässäni lausunnossa mainitsin, olen sitä mieltä, että tämä pykälä olisi kokonaisuudessaan

poistettava. Siltä varalta kuitenkin, ettei, käsittääkseni, ole mahdollisuuksia saada tätä pykälää poistetuksi, tuskinpa mahdollisuuksia siihenkään, että saataisiin tämän pykälän viimeinen lause poistetuksi, yhdyn kannattamaan sitä ehdotusta, jonka ed. Relander teki. Tämän ehdotuksen mukaan kuitenkin päästään siihen, että rikos, josta tämän pykälän mukainen seuraamus tulee rangaistukseksi, täytyy olla verrattain raskas, joten tapaukset jäävät harvemmiksi.

Ed. Salovaara: Luovun.

Ed. Päivänsalo: Ed. Relanderin tekemä ehdotus merkitsee sitä, että tällainen torppari voisi myydä torppansa jollekin kolmannelle ja se kolmas saisi sillä lailla oikeuden lunastaa sen, sillä silloin ei rajoitettaisi ollenkaan sitä mahdollisuutta. Siinä tulisi kolmas henkilö myös tilaisuuteen sekaantua asiaan ja hän tulisi edullisempaan asemaan kuin muut tämän lain mukaan, sillä tässä laissa on kielletty niitä, jotka saavat lunastaa torppia, myymästä niitä 20 vuoden kuluessa. Ed. Relanderin ehdotus asettaisi siis nämä torpat edullisempaan asemaan, kuin muut torpat.

Minä kyllä mietin paljon sitä asiaa, jota ed. Relander ehdotti, mutta tulin siihen tulokseen, että se on mahdoton.

Ed. Louhelainen: Kun eduskunta on asettanut erityiset tuomioistuimet tuomitsemaan sellaisia rikoksellisia, joita tässä pykälässä nähtävästi tarkoitetaan, niin mielestäni nyt pitäisi eduskunnan luottaa noihin tuomioistuimiinsa niin paljon, että se uskoo niiden kykenevän rankaisemaan rikoksellisia tarpeeksi ankarasti, eikä olisi mielestäni syytä antaa yksityisille oikeutta ryhtyä niiden suhteen mihinkään erityisiin rankaisu- tai kostotoimenpiteisiin. Niissäkin tapauksissa, joissa ehken vuokramies on surmannut vuokranantajan tai tuottanut hänelle muuta vahinkoa, niin kaiken ihmisyyden ja vallitsevan oikeuskäsityksen mukaan pitäisi rankaisemisen ja kostamisen kuulua ainoastaan laillisille tuomioistuimille, varsinkin kun useissa tapauksissa tämän pykälän myöntämä kostotoimenpide ei kohdistuisi rikolliseen itseensä vaan hänen perillisiinsä tai muihin oikeudenomistajiin, jotka mahdollisesti ovat aivan kokonaan syyttömiä niihin rikoksiin, joista tässä pykälässä mainittu vuokramies ehkä on tuomittu rangaistukseen. Minäkin ehdotan sentähden tämän pykälän hylkäämistä.

Ed. Niukkanen: Kysymyksessä on hyvin ruma pykälä. Se perustuu sille vanhalle ja julmalle Mooseksen-aikaiselle kostoperiaatteelle. Käytännössä toteutettuna tietäisi se sitä, että etelä-Suomen suurviljelijät, torppariensa kiusaajat ja monessa suhteessa varsinaiset punakaartilaistehtailijat, saadessansa tämän nojalla vuokra-alueensa kysymyksessäolevan lain ulkopuolelle, hyötyisivät sen vuoksi, että pohjois-Suomi on saanut vuodattaa verensä siinä tarkoituksessa, että yhteiskunta pääsisi heidän kasvattamiansa punakaartilaisia rankaisemaan. Minun mielestäni ed. Päivänsalon ehdotus olisi kyllä hyvä parannus tähän pykälään, ellei siinä olisi sanottu, että perillinen on oikeutettu lunastamaan torpan ainoastaan isänsä kuoltua. Sanat „kuoleman jälkeen" pilaavat kokonaan tämänkin ehdotuksen. Yhdyn ed. Lagerlöfin ehdotukseen, että tämä pykälä poistettaisiin.

Ed. Haataja: Ed. Päivänsalon viimeisen lausunnon johdosta pyydän ensinnäkin mainita, että ed. Relanderin ehdotus tiesi ainoastaan muutosta pykälän ensimäiseen lauseeseen eikä pykälän toisen lauseen poistamista. Näin ollen ed. Relanderin ehdotus ei anna aihetta sellaiseen huomautukseen, kuin ed. Päivänsalo täällä teki. Ed. Leinosen ehdotuksen johdosta pyydän mainita, että tässä on kysymys ainoastaan entisten vuokramiesten aseman järjestämisestä, mutta ei maan hankkimisesta muille tilattomille, siis sellaisille, jotka eivät ole nykyään vuokramiehiä. Niin ollen en katso, että tätä lakiehdotusta voitaisiin ulottaa niin laajalle, kuin ed. Leinonen ehdotti, vaan on se pyrkimys, johon hän ehdotuksellaan tähtää, järjestettävä niillä toisilla laeilla, joita aikanaan tullaan säätämään tilattoman väestön maanhankinnasta. Ed. Louhelaisen lausunnon johdosta pyydän käsityksenäni mainita, että tässä ei ole kysymys minkäänlaisesta rankaisemisesta, vaan tässä on kysymys siitä, missä tapauksessa on oikein ja kohtuullista myöntää vuokramiehelle oikeus vuokra-alueen lunastamiseen. Ja ne, jotka katsovat, että tähän lakiin on tämänsuuntainen pykälä otettava, katsovat, että juuri ihmisyyden nimessä, josta ed. Louhelainen puhui, ei voida tällaista pykälää jättää tästä laista pois. Muuten minusta tuntuu, että ed. Relanderin ehdottama muoto tälle pykälälle on parempi kuin se, mikä on suuren valiokunnan mietinnössä, ja voin puolestani sitä kannattaa.

Ed. Päivänsalo: Pyydän saada oikaista edellistä lausuntoani. Se ei koskenut ed. Relanderin, vaan ed. Leinosen ehdotusta. Mutta jos ed. Relanderin ehdotus hyväksyttäisiin, niin tietäisi se sitä, että perilliset eivät saa lunastaa torppaa, niin että se ei tyydyttäisi sitä ajatuskantaa, jota esitin. Minusta olisi väärin rangaista lasta isän

pahoista töistä. Mitä ed. Niukkasen lausuntoon tulee, niin mielelläni jättäisin pois sanat „hänen kuoltuaan", mutta ei ole mahdollista perillisten lunastaa ennen isän kuolemaa. Sen esteen olisin mielestäni jättänyt pois, mutta se ei käy päinsä. Mutta tämä pelastaa sen, mitä voi pelastaa. Se tyydyttää oikeuskäsitystä.

Ed. Ahmavaara: Kun ed. Päivänsalon ehdotusta on täällä moni kannattanut, pyydän huomauttaa, että se tekee mielestäni mahdottomaksi hyväksyä tämän pykälän, hän ehdottaa näet, että vasta rikoksellisen kuoleman jälkeen saisivat perilliset lunastaa torpan. Jos vuokra-aika päättyisi ennen, niin perikunta häädettäisiin pois torpasta ja silloin olisi vähäinen tyydytys perillisille, jos he vasta monen vuoden päästä saisivat torpan jälleen haltuunsa.

Ed. Alkio: Minä käsitän tämän pykälän niin, että jos se jää tähän lakiin, sitä voidaan sovelluttaa vain pääasiassa valkoisessa Suomessa. Sillä punaisessa Suomessa epäilemättä tavattoman suuri määrä maanvuokraajia, varsinkin heidän lapsiaan, joutuu siihen tilaan, että he eivät saakaan enää ollenkaan maata silloin kun tätä pykälää sovellutetaan. Kun olen siinä käsityksessä, että suureksi osaksi ne syyt, jotka ovat aiheuttaneet tämän kapinan maaseudulla, johtuivat onnettomista vuokraoloista punaisessa Suomessa, käsitän, että myöskin tilanomistajilla on ollut osaltansa syytä siihen, että niin monet torppien omistajatkin ovat kapinaan langenneet. Minä sen vuoksi kannatan myöskin sitä ehdotusta, että tämä pykälä poistettaisiin, koska käsitän, että tuomio sellaisenaan, joka rikoslain mukaan langetetaan rikoksesta, pitäisi olla jo täysin riittävä eikä tämän lain kautta, joka tarkoittaa yhteiskunnallisten olojen uudistamista, tarvitse tuomioiden ankaruutta lisätä.

Ed. Päivänsalo: Ed. Ahmavaaran muistutus ei ollut aiheutettu, sillä eihän heitä häädetä pois torpista, vaan he eivät saa lunastaa torppaa omaksi tilaksi. Minun ehdotukseni tyydyttää käsittääkseni ed. Ahmavaaran ajatuskantaa.

Ed. A. Manner: Minä pyydän kannattaa ed. Leinosen tekemää ehdotusta.

Ed. Koponen: Minä pyydän myöskin saada kannattaa sitä ehdotusta, että tämä pykälä kokonaan poistettaisiin.

Ed. Ahmavaara: Minä lausuin kyllä vähän erehdyttävästi. Tarkoituksenani oli sanoa, että jos vuokrasuhde loppuu, ennenkuin vankina oleva kapinallinen on kuollut, niin siinä tapauksessa ed. Päivänsalon ehdotuksen mukaan joutuu perhe torpasta pois.

Ed. Kokko: Minun mielestäni ei pitäisi millään tavalla tämän lain sekaantua edelläkäyneisiin punaisiin juttuihin eikä pitäisi ihmistä kahta kertaa samasta rikoksesta tuomita. Jos ihmistä tuomitaan rikoslain mukaan rikoksesta, jonka hän on tehnyt, niin sen pitäisi riittää eikä pitäisi toisen asian yhteydessä enää häntä tuomita. Minä kannatan siis niitä, jotka ovat ehdottaneet tämän pykälän poistamista.

Ed. Juutilainen: Minä merkitsen myös mielipiteenäni, että tämä pykälä olisi poistettava.

Ed. Paasivuori: Minä kannatan ed. Lagerlöfin ehdotusta, että tämä pykälä poistetaan ja yhdyn myöskin hänen perusteluihinsa, jotka hän silloin lausui, kun tämä ehdotus lähetettiin suureen valiokuntaan. Hän muistaakseni silloin lausui, että tämä pykälä on ankarampi kuin Israelin jumalan laki, joka isäin pahoista teoista rankaisee lapsia kolmanteen ja neljänteen polveen. Tämä menee vielä pitemmälle siinä suhteessa.

Keskustelu 62 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Päivällisloman takia keskeytetään asian käsittely ja niin myös istunto. Istuntoa jatketaan k:lo 7 i. p.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 4,45 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7 i. p.

Puhemies: Jatketaan käsilläolevan suuren valiokunnan mietinnössä n:o 46 käsitellyn lakiehdotuksen yksityiskohtaista käsittelyä.

Keskustelu 62 §:stä on julistettu päättyneeksi. Keskustelun kuluessa on ed. Relander ed. Luopajärven kannattamana tehnyt ehdotuksen, joka koskee vain puheenaolevan pykälän ensimäistä lausetta. Sen ehdotuksen mukaan olisi pykälän alku näin kuuluva: „Jos vuokramies on tuomittu en-

nen lunastuksen tapahtumista vapausrangaistukseen vähintään kuudeksi vuodeksi tai j.n.e.", kuten mietinnössä sanotaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Relanderin ehdotukseksi. Ed. Päivänsalo ed. Joukahaisen kannattamana on tehnyt muutosehdotuksen, joka taas koskee koko 62 §:ää, ja on ehdotus näin kuuluva: „Jos vuokramies on tuomittu ennen lunastuksen tapahtumista kansalaisluottamuksensa menettäneeksi vähintään kymmeneksi vuodeksi, älköön vuokraoikeutta tämän lain mukaan lunastettako vastoin vuokranantajan tahtoa. Kuitenkin olkoon tälläisen vuokramiehen kansalaisluottamusta nauttivilla perillisillä hänen kuoltuaan sellainen lunastamisoikeus." Tätä ehdotusta on ed. Joukahainen kannattanut ja kutsun sitä ed. Päivänsalon ehdotukseksi. Vielä on ed. Leinonen ed. A. Mannerin kannattamana ehdottanut pykälään tehtäväksi näin kuuluvan lisäyksen: „Täten lunastamatta jääneen vuokra-alueen lunastusoikeus annettakoon jollekin tilattomaan väestöön kuuluvalle asutuslautakunnan hyväksymälle henkilöille." Kutsun tätä ed. Leinosen ehdotukseksi. Ja lopuksi on ed. Lagerlöf ed. Lohen kannattamana ehdottanut, että puheenaoleva 62 § kokonaisuudessaan poistettaisiin. Kutsun tätä ed. Lagerlöfin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Äänestyksessä olisi mielestäni meneteltävä seuraavalla tavalla. Ensin olisi äänestettävä suuren valiokunnan ehdotuksen välillä, mikäli tämä ehdotus koskee pykälän ensimäistä lausetta, ja ed. Relanderin ehdotuksen välillä. Sen jälkeen olisi äänestettävä suuren valiokunnan ehdotuksen välillä sellaisenaan taikka siinä muodossa, kuin se on päätetty edellisessä äänestyksessä, ja ed. Päivänsalon ehdotuksen välillä. Sittemmin olisi äänestettävä suuren valiokunnan ehdotuksen välillä sellaisenaan tai siinä muodossa, kuin se on päätetty viimeisessä äänestyksessä, ja ed. Leinosen lisäysehdotuksen välillä. Vihdoin olisi äänestettävä suuren valiokunnan ehdotuksen välillä sellaisenaan tai siinä muodossa, kuin se on saanut viimeisessä äänestyksessä, ja ed. Lagerlöfin hylkäävän ehdotuksen välillä.

Ehdotettu äänestysmenettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Relanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt tässä kohden hyväksyä ed. Relanderin ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen viime äänestyksessä tehdyllä muutoksella, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Päivänsalon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen edellisessä äänestyksessä tehdyllä muutoksella. Ed. Päivänsalon ehdotus on hylätty.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen siten muutettuna, kuin se on päätetty, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Leinosen lisäysehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 77 jaa- ja 29 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen siten muutettuna, kuin on päätetty. Ed. Leinosen ehdotus on hylätty.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen siten muutettuna, kuin on päätetty, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Lagerlöfin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 55 jaa- ja 51 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen siten muutettuna, kuin aikaisemmin ed. Relanderin ehdotuksen mukaan on päätetty.

Päätöksen johdosta lausuvat:

Ed. P a a s i v u o r i: Minä panen vastalauseen tehtyä päätöstä vastaan.

Ed. K o p o n e n: Minä yhdyn ed. Paasivuoren vastalauseeseen.

Ed. L o u h e l a i n e n: Minä myöskin pyydän yhtyä vastalauseeseen.

63 § hyväksytään keskustelutta.

64 §.

Keskustelu:

Ed. K o p o n e n: Kun tämä pykälä on yksi niitä, joiden perusteella torpparit voidaan häätää pois, jos hän syystä tai toisesta ei tahtoisi tämän lain mukaan itselleen sitä maatilaa

lunastaa, niin minä ehdotan, että tämä pykälä laista poistetaan.

Ed. P a a s i v u o r i: Minä kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu 64 §:stä julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Vastoin valiokunnan ehdotusta on ed. Koponen ed. Paasivuoren kannattamana ehdottanut, että 64 § poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Koposen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Koposen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

65—73 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

74 §.

Keskustelu:

Ed. K. R. H ä k k i n e n: Esilläolevan pykälän toisen momentin mukaan ehdotetaan niiden uusien itsenäisten tilojen valtiolle menevät maaverot ja manttaalirasitukset, joiksi nykyiset mäkitupa-alueet muodostuvat, yhä rasittamaan kantatilaa. Maatalousvaliokunta perustelee ehdotustaan, jonka suuri valiokunta sellaisenaan on hyväksynyt, ja joka on täydellinen poikkeus siitä menettelystä, jota tähän asti on lohkotilojen suhteen noudatettu, sillä, että manttaalirasitusten jakaminen monien aivan pienten tilojen kesken voisi tuottaa vaikeuksia, toisin sanoen, että se erinäisille virastoille ja virkamiehille olisi epämukava. Perustelut ovat siis sangen heikot, kun ottaa huomioon, että kysymyksessä on toisen tilan rasitusten jättäminen toisen vastattavaksi ilman minkäänlaista hyvitystä. Tähän kohtaan nähden siis ainakin pitää paikkansa, mitä ed. Kairamo asian ensimäisessä käsittelyssä ehdotuksesta lausui, että se nimittäin on virkavaltainen. Valiokunta on arvattavasti toisekseen ollut sitä mieltä, että asialla ei ole vuokranantajaan nähden sanottavaa käytännöllistä merkitystä. Sillä voi kuitenkin olla käytännöllistä merkitystä, harvinaisissa tapauksissa hyvin huomattavakin. Onhan nimittäin tiloja, joiden pinta-alasta eroaa nyt runsas prosentti kysymyksessäoleviksi lohkotiloiksi. Sanotaan myös, että joskin kantatila saisi näiden uusien lohkotilojen veroja maksella, niin monena vuonna sen ei kuitenkaan tarvitsisi tapahtua, kun maavero kuitenkin aiotaan poistaa. Maaveron uudistus saattaa kuitenkin tavallisessa kokoonpanossaan olevassa eduskunnassamme viedä hyvinkin kymmenen vuotta eikä sittenkään suinkaan saata olla varmaa, vaikka se yhtä hyvin nostettaisiin kuin poistettaisiin. Minä puolestani soisin kyllä virastoille sen huojennuksen, ettei puheenaoleville tiloille tarvitsisi manttaaliveroja jakaa, mutta tapahtukoon se v a l t i o n eikä vuokranantajan kustannuksella; syntyköön vain näistä tiloista jonkunlaisia uusia vapaatiloja, mutta älköön kantatiloista tulko niiden aputiloja. Minusta tuntuu koko ehdotus suorastaan ylimielisyyden osoittamiselta vuokranantajia kohtaan, ja on se siinä suhteessa täysin rinnastettava sen maatalousvaliokunnan ehdotuksen kanssa, että olisi ollut käytettävä eri mittapuuta parannusten ja rappeuden määriä arvosteltaessa. Sentähden minä ehdotan, että kysymyksessäolevasta toisesta momentista kokonaan poistettaisiin sen viimeistä „ja"-sanaa seuraava loppulause.

Ed. L a n t t o: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Ed. K a i r a m o: Kannatan ed. Häkkisen tekemää ehdotusta.

Ed. H a a t a j a: Minä kyllä käsitän ed. Häkkisen tarkoituksen ja myönnän, että hänen ajatusjuoksussansa on osaksi aihetta, mutta minä luulen sittenkin, että tämä ratkaisu siihen suuntaan ei ole onnellinen, nimittäin yleisenä määräyksenä. Tässä tulee eroitettavaksi suuri määrä pieniä tiloja, joiden manttaalimäärä tulee olemaan aivan pieni, joku kymmentuhannesosa manttaalia, ja joiden vastaavat veromäärät ovat aivan pienet, ja semmoisia tapauksia taas, joissa samalla tilalla on hyvin suuret määrät mäkitupa-alueita, tulee olemaan hyvin vähän, sentähden, että tiheät asumusryhmät tulevat jäämään lain ulkopuolelle. Kun ottaa huomioon, että, sikäli kuin voidaan edellyttää, kaikkein rasittavimmat manttaalirasitukset tulevat jäämään pois ja että maaverot yleensä ovat aivan pienet, niin sitä suurta työtä ja sekaannusta tähän maaverojärjestykseen, mikä tulisi, jos näitä pieniä tiloja vastaavat

veromäärät pitäisi vähentää päätilan veroista kaikissa erikoistapauksissa, sitä minun mielestäni on vaikea tässä säätää. Asia voidaan paremmin järjestää sillä tavalla, että jos tästä nähdään joitakin suuria vaikeuksia tulevan, myönnettäköön myöhemmin valtion varoista asianmukainen erikoinen hyvitys maanomistajalle siinä tapauksessa, että erikoiset tarpeet sitä vaativat, mutta yleisenä määräyksenä en luule, että ehdotettu menettely on onnellinen. Minä kannatan valiokunnan ehdotusta.

Ed. Kairamo: Se hyvitys, jota ed. Haataja lupailee vuokranantajalle valtion varoista, se nyt taitaa olla sitä laatua, ettei siihen voi panna minkäänlaista merkitystä. Se on tulevaisuuden asia, tuleeko siitä mitään; luultavasti ei tule. Tämä pykälä on sekin yksi esimerkki siitä, mihin tullaan, kun tahdotaan pakottaa yhtä hyvin pienet mökkipahaset kuin suuren talon tapaiset torpat saman armottoman kaavan mukaan eroitettaviksi.

Ed. Ahmavaara: Ed. Häkkisen ehdotus on minusta varsin oikea. Onhan periaatteellisesti aivan väärin, että tila jää vastaamaan siltäkin osalta maaveroista, joka tilasta luovutetaan pois. Kun sen ohessa 7 §:n mukaan torppari saa osuuttansa vastaavan osan muun muassa vesijaossa, jos osa on niin suuri, että se on mahdollista jakaa, ei silloin ole katsottu vaikeaksi jakaa torpparille etuja torpan pienen osuuden mukaan, joka on minun mielestäni vaikeampi kuin tämä veron jako tai ainakin yhtä vaikea. En ymmärrä, että tässäkään nuo käytännölliset vaikeudet saisivat estää sitä, että tämä oikea periaate lakiin otettaisiin. Vaikkakaan tämä vero ei aina rahallisesti ole iso, on minusta kohtuuton sellainen lainsäädäntö, että ulosteoista jää tilanomistaja vastaamaan, vaikka hän menettää osan tilasta. Sellaisilla tiloilla, joilla on paljon mäkitupia, saattaa tämä vero tuntua jo rahallisestikin.

Ed. Haataja: Ed. Kairamon lausunnon johdosta minä pyydän huomauttaa, että tämä on yksi niitä pykäliä, joissa näitä pieniä vuokra-alueita ei ole asetettu samaan asemaan, kuin suuret. Ed. Ahmavaaran lausunnon johdosta huomautan, että nimenomaan 7 §:n ensimäisen momentin toisessa lauseessa on määrätty, että aivan pienille manttaalin osille ei anneta mitään vesialuetta. Ei siis niille mikään vesijakokaan voi tulla kysymykseen.

Keskustelu 74 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin valiokunnan ehdotusta on ed. K. R. Häkkinen ed. Lanton kannattamana ehdottanut, että puheenaolevan pykälän 2 momentti tulisi näin kuulumaan: „Jos 4 luvussa mainittu vuokra-alue eroitetaan vuokramiehen omaksi, olkoon siitä muodostettu uusi tila vapaa tilalta valtiolle suoritettavista maaveroista ja manttaalirasituksista." Kutsun tätä ehdotusta ed. Häkkisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotukseen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Häkkisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 41 jaa- ja 65 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puheenaolevan 74 §:n siinä muodossa, kuin ed. K. R. Häkkinen on ehdottanut.

75 §.

Keskustelu:

Ed. Lohi: Ehdotan, että tämä pykälä poistetaan. Tämä on mielestäni väärä. Tässä määrätään mäkitupalainen aitaamaan sen aluen, joka sille eroitetaan, vaikka hän ei ole tullut saamaan metsää aidaksiksi ja vaikka yleinen laki määrää raja-aidan yhteisesti pantavaksi. Tämä on mielestäni väärin, eikä ole syytä ottaa tähän lakiin poikkeusta yleisestä säännöstä aitauksesta, joka on kokonaan toisen lain alaan kuuluva. Sitäpaitsi on meillä uusi aitausasetus tekeillä, joka pian on saatava valmiiksi, josta komitean mietintö on olemassa. Tämä pykälä joutaa pois, se keksittiin suuressa valiokunnassa ja se siellä tuli tähän pienellä enemmistöllä.

Ed. Takkula: Kannatan ed. Lohen ehdotusta.

Keskustelu 75 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Lohi ed. Takkulan kannattamana ehdottanut, että 75 § poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Lohen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Lohen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 76 jaa- ja 31 ei-ääntä. Eduskunta on siis hyväksynyt 75 §:n suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

76 § hyväksytään keskustelutta.

Puheenvuoron saatuaan lausuu tämän jälkeen:

Ed. Lagerlöf: Kun eduskunta nyt on mennyt läpi tämän lakiehdotuksen, paitsi viimeistä pykälää, niin voi kukin saada käsityksen siitä, minkälaiseksi tämä laki tulee. Ei voi olla eduskunnan enemmistölle tuntematonta, että eduskunnassa on verrattain huomattava vähemmistö, joka ei ole tähän lakiin, semmoisena, kuin se on nyt muodostunut, varsin tyytyväinen. Omasta puolestani pidän minä tärkeänä, että laki tulisi hyväksytyksi. Mahdollista kumminkin on, että se vähemmistö, josta minä puhuin, on niin suuri ja niin päättäväinen, että se asettuu lain kiireelliseksi julistamista vastaan, ellei lakiin vielä saada joitakin korjauksia. Suurin on tyytymättömyys niihin säännöksiin, joiden kautta järjestellään se lunastushinta, joka torpista ja mäkituvista on suoritettava. Nämä säännökset on pantu niin riippuviksi siitä raha-arvon vaihtelusta, joka on seurannut ja edelleen tulee seuraamaan maailmansodasta, että tällä hetkellä ei ollenkaan voi sanoa, minkä verran korvausta maanomistaja tulee saamaan siitä maasta ja niistä rakennuksista, jotka hän lain mukaan tulee luovuttamaan. Jotta minä olisin tehnyt kaiken, minkä minä voin, turvatakseni, että tästä laista tulee laki, pyydän minä sentähden saada ehdottaa 76 §:n jälkeen uuden pykälän, joka olisi näin kuuluva: „77 §. Maanomistajalle 11—16 §§:ien mukaan suoritettavaa lunastusta älköön määrättäkö alhaisemmaksi kuin kolmanneksi osaksi lunastettavan omaisuuden koko arvioidusta arvosta lunastusta vaadittaessa." Tämä suojaisi maanomistajaa ainakin siitä, että hänen maansa menisi kokonaan ilmaiseksi tai hinnasta, joka olisi niin alhainen, että sitä ei hinnaksi ollenkaan voitaisi katsoa. Ehdotukseni tarkoittaa tilaisuuden valmistamista suurelle valiokunnalle ottaa selvää siitä, onko kompromissi eduskunnassa mahdollinen aikaansaadt tälle pohjalle vaiko ei. Jos se osoittautuu mahdottomaksi, ei mikään estäisi eduskuntaa ottamasta sitä säännöstä pois, kun asia palaa suuresta valiokunnasta.

Ed. Palmgren: Under diskussionen, innan ärendet remitterades till stora utskottet, framhöll jag redan, att jag ställde mig mycket tveksam till det föreliggande lagförslaget, bl. a. på den grund, att den ersättning, som enligt detsamma borde tillkomma jordägaren, i de flesta fall skulle ställa sig synnerligen oförmånlig för denne. Ifall det af herr Lagerlöf nu framställda tillägget skulle godkännas, blefve i alla fall utstakad åtminstone någon gräns, under hvilken priset icke finge gå. I så fall vore det mindre motbjudande att rösta för lagen. Jag understöder därför herr Lagerlöfs förslag och hoppas, att det skall vinna landtdagens godkännande.

Ed. Hahl: On tietysti verrattain vaikea näin äkkiä sanoa, mitä tämä ed. Lagerlöfin ehdotus käytännössä sisältäisi. Minä sen nyt ensimäisen kerran kuulen, mutta sen verran kuin käsitän sitä, rikkoisi se koko sen hinnoittelujärjestelmän, mihinkä perustuu tämä lakiehdotus. Siinä järjestelmässä on pohjahinnaksi asetettu ne verrattain vakavammat hinnat, mitkä olivat ennen sotaa 1914. Jos minä käsitin oikein, niin ed. Lagerlöfin ehdotus sisälsi, että ainoastaan $^1/_3$ jostakin hinnasta sen mukaan maksettaisiin. Minä arvelen, että tämä kukaties voipi monessa tapauksessa tulla päinvastoin epäedullisemmaksi maanomistajalle, kuin mitä ehdotuksen tekijä tarkoitti. Minä en olisi valmis tällaista ehdotusta hyväksymään. Nämä 11 ja 16 §§:t, joihin hän viittasi, ovat niin monilta eri puolilta jo harkitut sekä maatalousvaliokunnassa että suuressa valiokunnassa, että niihin ei noin yht'äkkiä voine mennä hyväksymään suoranaista muutosta jostakin kolmasosasta tai puolesta tai jostakin sellaisesta. Siten menisi minun käsitykseni mukaan tämä asia sekavammaksi.

Jonkinmoiseksi tueksi mielipiteelle, että sekä maatalousvaliokunnan että suuren valiokunnan ehdotus on jotenkin paikallaan ja että niin ajatellaan myös sellaisessa sivistysmaassa, kuin Saksassa, tuon esiin sen tiedon, mikä on näkynyt sanomalehdissä, että saksalaiset Itämerenmaakunnissa, ainakin Kuurinmaalla, tällaisen hinnoittelun perusteella ottavat suurviljelijöiltä sen maan, mikä on tarpeen asuttamistarkotuksiin. Minä vastustan ed. Lagerlöfin ehdotusta.

Ed. Lagerlöf: Koska ed. Hahl aivan suoraan minulta pyysi tarkempaa selvitystä ja puhui ymmärtämättömästi siitä, mitä Kuurinmaalla tehdään, täytynee minun antaa se selitys. Minun ehdotukseni sisältää sen, että säilytetään se arvioimismetoodi, se arvioimistapa, joka tässä laissa on päätetty, kokonaisuudessaan, mutta säädetään, että jos se arvioimistapa vie semmoiseen tulokseen, että torpasta tulee maksettaväksi hinta, joka on pienempi kuin kolmasosa siitä, joka on lunastettaessa arvioitu oikeaksi hinnaksi, niin silloin on se lunastushinta koroitettava niin, että se vastaa tätä kolmattaosaa. Pyydän saada lisätä, että tämä laadultaan on samaa, kuin Saksa on tehnyt Kuurinmaalla. Jos olen ymmärtänyt asian oikein, otetaan siellä $^1/_3$ ilmaiseksi, tosin maanomistajain suostumuksella.

Ed. Haataja: Minä puolestani käsitän asian niin, että sillä ehdotuksella, jonka ed. Lagerlöf täällä toi esiin, ei tule olemaan varsinaisesti mitään käytännöllistä merkitystä. Minä käsitän sen aiheutuneen niistä laskelmista, mitä on esiintuotu, mutta puolestani katson, että ne laskelmat ovat aivan mahdottomia, sillä ne lähtevät siitä, että maapohjalla ja maalla ei olisi vuonna 1914 ollut mitään varsinaista arvoa. Kuitenkin nyt tiedetään yleensä ja kaikkialla, että maiden hinnat oli jo vuonna 1914 yleensä arvioitu niin korkeiksi, että, kuten on mainittu, yleensä on käsitetty, että niin korkeisiin hintoihin arvioituja maita ei yleensä ole kannattanut viljelystarkoituksissa ostaa. Ja kun tämän ottaa huomioon, niin minusta tuntuu, että se ehdotus, jonka ed. Lagerlöf teki, ei ole omiansa tätä lakiehdotusta parantamaan ollenkaan. Minä en puolestani voi sitä kannattaa.

Ed. Lohi: Tämä ed. Lagerlöfin ehdotus koskisi minun nähdäkseni ainoastaan sellaisiin tapauksiin, missä torpassa työt ja parannukset ovat miltei kaikki torpparin omat, nimittäin rakennukset ja viljelemättömästä maasta viljelykselle raivatut viljelykset. Siis suurimpana tekijänä siihen, että noin alhaiseen voisi mennä perushinta, täytyy olla torpparin oma työ. Ed. Lagerlöfin ehdotuksen kautta tultaisiin siihen, että torppari pakotettaisiin muutamissa tapauksissa omaa työtään ostamaan. Mutta se ei kuulu ollenkaan tämän lain tarkoitusperiin. Vastustan siis ed. Lagerlöfin ehdotusta.

Ed. K. E. Linna: Sen lisäksi, mitä ed. Haataja huomautti maanarvon noususta v. 1914, tahtoisin huomauttaa, että maanarvo sinänsä ei ole niin paljon noussut. Sen suuren hinnannousun on aiheuttanut metsien arvon suunnaton nousu. Se tekee, että jo ennen sotaa arvioitiin maan hinta useinkin niin korkeaksi, että useissa tapauksissa maanviljelijät itse väittivät, ettei kannata maanviljelystarkoituksiin maata ostaa. Kun näin on asianlaita, niin ed. Lagerlöfin ehdotus ei merkitsisi käytännössä mitään, mutta siten tahdottaisiin saada maanviljelijöissä syntymään yhäkin suurempaa epäilystä tätä lakia vastaan. Lainsäätäjä jo etukäteen ikäänkuin pelkäisi, että useissa tapauksissa ei tultaisi maksamaan $^1/_3$:kaan maan hinnasta ja sentähden tahdotaankin ikäänkuin sormin osoittaa, että tässä on suuri vääryys maanomistajaa kohtaan, kavahtakaa lakia, ja tämä onkin ehdotuksentekijän todellinen tarkoitus.

Ed. Pennanen: Minä olen sen ajatuksen takana, jota ed. Lagerlöf tässä lisäehdotuksessaan on esittänyt. Olen jo aikaisemmin maininnut, että lunastushinnan pitäisi olla osapuilleen käyvän hinnan mukainen, jonkun verran sitä alempi. Minä yhdyn kannattamaan ed. Lagerlöfin ehdotusta sellaisenaan, voidakseni suuressa valiokunnassa vaikuttaa, että taattaisiin maanomistajalle vähintään puolet käyvästä hinnasta. En tahdo täällä käydä uusia ehdotuksia tekemään.

Ed. K. R. Häkkinen: Ed. Haatajan ja Linnan väitteitten johdosta, että maanhinnat jo ennen sotaa olisivat olleet niin korkeat, että saattaa panna kysymyksenalaiseksi, olisiko sellaisillakaan hinnoilla ostettua maata enää kannattanut viljellä, minä pyydän uudistaa sen, mitä jo eilen sanoin, nimittäin että paikkakunnalla, jonka oloja minä tunnen, myytiin viljelysmaata, valmista peltoa 300—400—500, jopa 200 markalla hehtaari juuri tilattomalle väestölle. Kun minä olen itse tällaisia hintoja käyttänyt, niin minä tiedän sen vakuuttaa, ja joka ei usko minun vakuutustani, hän voi tutustua „Tilattoman väestön lainarahaston" asiapapereihin tältä paikkakunnalta.

Ed. K. E. Linna: Ed. Häkkisen viimeisen lausunnon johdosta tahtoisin huomauttaa, että yksistänsä lainoja saatiin ensiluokan peltoa kohti 800 markan mukaan hehtaarilta. Tämä on Hypoteekkiyhdistyksen arvio ja tämä todistaa, että maa oli verrattain korkeassa arvossa. Tosin myytiin eräissä tapauksissa halvem-

malla, mutta mikään käypä hinta ei tämä ed. Häkkisen mainitsema hinta ollut.

Ed. Häkkinen: Ehkei voi sanoa käyviksi hinnoiksi koko maassa niitä hintoja, joita minä esitin. Mutta minun esitykseni todistaa kuitenkin sitä, että maanarvot eri osissa maata ovat kovin erilaiset, ja että lakiehdotuksen arvioperusteet ainakin muutamilla paikkakunnilla johtavat harhaan.

Keskustelu ed. Lagerlöfin ehdotuksesta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Lagerlöf ed. Palmgrenin kannattamana ehdottanut, että 76 §:n jälkeen 77 §:nä lisättäisiin näin kuuluva määräys: „Maanomistajalle 11—16 §:äin mukaan suoritettavaa lunastusta älköön määrättäkö alhaisemmaksi kuin kolmanneksi osaksi lunastettavan omaisuuden koko arvioidusta arvosta lunastusta vaadittaessa." Kutsun tätä ehdotusta ed. Lagerlöfin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden muuttamattomana, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Lagerlöfin lisäysehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 50 jaa- ja 56 ei-ääntä; eduskunta siis on päättänyt lakiehdotukseen tehdä sellaisen lisäyksen, kuin ed. Lagerlöf on ehdottanut.

Seuraava pykälä, joka on suuren valiokunnan mietinnössä määrätty 77:ksi sekä 8 luvun nimike, lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Kun eduskunta ei ole hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta kaikissa osissa muuttamattomana, palautetaan asia suureen valiokuntaan.

2) Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 54 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 62, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu, ja kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely.

Yleiskeskustelu:

Ed. Wrede: Vid diskussionen angående ny regeringsform för Finland har man i regeln rört sig med allmänna satser angående den monarkiska och den republikanska statsformens inbördes företräden och olägenheter. Med ett sådant grepp på saken kommer man dock enligt min tanke icke stort längre än man kommit redan på Aristoteles och Ciceros tid, ty dessa hade tämligen fullständigt i teoretiskt hänseende utredt de olika statsformernas relativa värde. Sådana uttryck, som man understundom finner i tidningarna om „en på fullt moderna grundsatser byggd statsförfattning", äro enligt min tanke ett rent nonsens. Värdet af en statsförfattning, en viss statsform för ett land beror nämligen icke på allmänna teoretiska grunder utan på historiska, sociala och kulturella förhållanden, hvilka det gäller att pröfva och lägga till grund för bedömandet af det föreslagna statsskicket.

Hos orientaliska folk, inom hvilka sinnet för själfstyrelse icke ännu är utveckladt, är den absoluta monarkin den enda praktiskt möjliga statsformen. I sådana stater, som bestå endast af en stad, såsom de grekiska staterna i antiken, är åter den republikanska statsformen den naturliga, och den kan där till och med förekomma i den rena demokratins form sålunda, att folket icke genom ombud, utan i sin helhet afgör de frågor, som ankomma på dess afgörande. Ungefär ett enahanda förhållande har också ägt rum i Schweitz, där under medeltiden de enkla, små herdesamhällena i dalbottnen åtskildes från hvarandra genom otillgängliga berg. Här var den republikanska statsformen i ytterligt demokratisk riktning helt naturlig, och under den följande tiden har den vidare kunnat där utvecklas och bibehållas utan skada för landet. I våra dagar hafva vi den stora nordamerikanska republiken, som synes erbjuda ett synnerligen godt exempel för dem, som svärma för republik. Men också här är förhållandet alldeles egenartadt och ovanligt gynnsamt för republiken. Landets afskilda läge, som gjort fientliga anfall praktiskt så godt som omöjliga, så att de knappast alls förekommit, vidare områdets storlek, som erbjuder alla na-

turliga förmåner, så att republiken för sitt näringslif icke är beroende af utlandet och slutligen den federativa statsformen, alla dessa tre omständigheter äro betingelser för republiken, som icke lätteligen återfinnas annorstädes. I den till betänkandet fogade V reservationen åberopas dessutom Frankrikes exempel. Emellertid är det fallet att Frankrikes största tänkare och ädlaste medborgare hafva en helt annan uppfattning om lycka att hafva en sådan statsform, som Frankrike, och denna uppfattning, som dess bästa män redan länge uttalat i skrifter, som också i vårt land hafva vunnit beaktande, har, om jag icke är orätt underättad, börjat tränga in äfven i icke så små lager af folket.

Om man icke vill taga hänsyn till de säregna förhållanden, som betinga ett lands statsförfattning, kommer man till sådant resultat som Central-Amerikas republiker visa, där statsförfattningen kan vara på pappret utomordentligt framstående, verkligen byggd efter moderna principer, men där man förgäfves söker efter ett sundt och normalt statslif.

Om jag nu efter dessa allmänna reflexioner går till den germanska kulturvärlden, måste vi ju erkänna, att inom denna den konstitutionella monarkin är den statsform, som allmännast vunnit erkännande och blifvit rådande. Till detta kulturområde hör ogensägligen Finland, ty hvad i Finland finnes af kultur, det är så godt som helt och hållet utaf germanskt ursprung, närmast svenskt, men äfven från annat håll, och det vore ju då eget, om icke samma regel skulle gälla för Finland som för andra germanska kultursamhällen.

Finlands samhällsskick, sådant det framgått ur en långvarig historisk utveckling, hvilar enligt min tanke på fyra, eller må vara fem hufvudprinciper eller, att jag så må säga, grundstenar, af hvilka hvar och en är af den vikt, att om någon af dem bortryckes, samhället skall skakas i sina grundvalar och icke kunna äga bestånd sådant det förut varit. Såsom den första af dessa hufvudprinciper ville jag räkna den protestantiska eller evangeliska religionsformen, hvilken möjliggör en allsidig harmonisk utveckling af personligheten och därjämte, rätt tolkad, gynnar den fria forskningens princip. Såsom den andra grundstenen räknar jag tillvaron af ett fritt bondestånd, som aldrig burit lifegenskapens bojor, ty detta förhållande har hos oss möjliggjort sunda sociala förhållanden. Såsom den tredje räknar jag att landet styres af en konung, som är bunden af lagen, och såsom den fjärde att folket genom sina ombud deltager i lagstiftningen och utöfvar beskattningsrätten. Om man vill, kunde man såsom den femte ännu nämna att såväl konung som folkrepresentationen och folket i sin helhet, samt hvarje medborgare, är underkastad lagens herravälde, men detta följer redan af de två sista. Att man insett vikten af dessa hufvudprinciper synes däraf att, så snart någon af dem stått i fara, folket alltid har varit beredt att resa sig till dess försvar och gladt offrat lif och blod för att bevara dessa dyrbara förmåner, och det blod, som för dem offrats, har icke flutit förgäfves, ty därigenom har Finland kunnat upprätthållas och gå en ljus framtid till mötes.

Jag nämnde bland dessa hufvudprinciper eller grundstenar konungamakten, och jag vidhåller att den är af samma betydelse, som de öfriga. Jag ber att i detta afseende få åberopa en svensk auktoritet på statsrättens område, professor Reuterskiöld i Uppsala. Han har uttalat den satsen, att det finnes vissa bestämmelser, vissa grundprinciper i statsskicket, som icke kunna ändras ens genom monarkens och folkrepresentationens samstämmande beslut, och till dessa hör enligt hans mening att Sverige skall hafva en konung och att Sverige skall hafva en riksdag. Jag lämnar därhän, om denna åsikt i denna form är teoretiskt riktig, men hvad som däraf framgår, är i alla fall det, att också konungens myndighet är en sådan hufvudbeståndsdel i samhället, utan hvilken detta icke kan äga bestånd utan kommer att rubbas. Och jag går ännu längre. Enligt min öfvertygelse, till hvilken jag kommit vid studium af 1772 års regeringsform, står också dennas stiftare på samma ståndpunkt som professor Reuterskiöld. Jag ber att få rekommendera till begrundande 38 §, jämförd med 37 och 39 §§. Jag trotsar att man skall kunna komma till något annat resultat än det, att riksdagen icke är berättigad att antaga någon annan regeringsform än en monarkisk. Detta är våra grundlagars ståndpunkt, sådan är deras anda och mening.

Såvidt jag förstår, är denna urgamla uppfattning fortfarande oförändrad. I reservationen betviflas detta och säges att monarkerna genomgående varit för finska folket främmande. Detta påstående är icke riktigt. Den, som läst skildringen af Alexander I:s resa i Finland 1819, den, som känner till huru vördad och älskad, jag ville nästan säga dyrkad — ty däri låg ett religiöst moment — Alexander II var, den kan icke underskrifva ett dylikt påstående. Också i denna församling finnas

väl de, hvilka erinra sig den allmänna sorg hos hög som låg i hela landet, som ägde rum efter Alexander II:s död. En sådan ställning kan en president i en republik Finland aldrig komma att intaga. Jag har svårt att tro, att den uppfattning, som sålunda förut har gjort sig gällande, nu skulle hafva alldeles försvunnit från Finlands folk. Jag har svårt att tro, att detta folk nu vore så hängifvet republiken, som man vill påstå. Väl är det sannt, att på senaste tid en stark republikansk strömning har gjort sig gällande. Men denna beror på tillfälliga omständigheter, främst på den senaste monarkens vanstyre, för att icke begagna ett starkare uttryck, och vidare på inflytandet af den ryska revolutionen, den sinnesberusning och massuggestion, som denna verkat och som hos stora lager af folket framkallat ett nära nog patologiskt tillstånd, hvilket stundom gjort sig gällande också i denna kammare. Jag är likväl öfvertygad om att denna sinnesstämning snart skall gifva vika och folkets sunda instinkter, som alltid funnits på djupet och aldrig varit utplånade, åter skola framträda och med makt göra sig gällande. Många tecken tyda därpå, att man redan börjar vakna från den mardröm, hvari den ryska revolutionen försänkt vårt folk, och vakna från den också i det afseendet, hvarom nu är fråga. Såvidt jag kan finna, finnes i landet tvänne slag af republikaner. Den ena mycket talrika kontingenten består af sådana, som äro fientligt sinnade mot hvarje samhällsordning, och därför, då det gäller att välja mellan tvänne statsskick, hälst väljer det, som är svagare och lättare kan omstörtas. Den andra delen består af sådana, som på grund af teoretiska principer och synpunkter äro anhängare af republiken och icke taga hänsyn till faktiskt bestående förhållanden. Dessa senares patriotism, deras goda tro och goda vilja vill jag ingalunda förneka, men kan icke prisa deras omdöme i denna fråga.

Frågan är således: skall Finlands folk nu till följd af en dylik tillfällig strömning öfvergifva en utveckling, som det följt uti trekvart årtusende, och sålunda utsätta landet för följderna af ett vådligt experiment, ty, jag vill understryka detta, det gäller icke, såsom i reservationen V säges, att öfvergifva det republikanska statsskicket, — man kan icke öfvergifva någonting, som man icke haft — utan frågan är om vi skola öfvergifva vårt monarkiska statsskick och antaga ett republikanskt.

Jag har vid ett föregående tillfälle — det var vid remissen af den nu föreliggande propositionen — sökt visa, att det republikanska statsskicket aldrig blifvit i Finland infördt. Det enda landtdagen gjort är att den uttalat sig i allmänna ordalag för en viss princip, en viss bas för lagstiftningen på detta område, men för en lagstiftning, som sedan aldrig ägt rum. Den omständigheten, som i reservationen n:o V åberopas, att den hvita hären aflade ed åt republiken, är härvidlag af ingen betydelse, lika litet som om, hvilket påstås, uttrycket „republiken Finland" skulle hafva blifvit begagnadt i en eller annan offentlig akt. Det är icke på detta sätt, som ett statsskick ändras, om man vill följa våra grundlagar.

Det säges också i reservationen V, att Finland äfven sedermera, d. v. s. sedan landtdagen antog sagda princip, styrts såsom en oafhängig republik och att för en dylik utverkats internationellt erkännande samt att „sålunda enhälligt godkänts samt jämväl i praxis såväl inåt som utåt förverkligats grundsatsen, att Finland skall utgöra en oafhängig republik". Hvad beträffar det internationella erkännandet kan det ju enligt sakens natur icke hänföra sig till statsformen, utan endast till oafhängigheten, ty statsformen bestämmes af hvarje lands egna lagstiftande organ. Erkännandet hänför sig, som sagdt, endast till oberoendet. Och hvad sedan beträffar påståendet, att Finland skulle hafva styrts såsom en oberoende republik, så är detta, för att icke begagna ett starkare uttryck, en sanning med modifikation. Redan den tid, då högsta makten enligt landtdagens beslut af den 15 november utöfvades af landtdagen, gjorde landtdagen detta icke såsom en republikansk församling, utan den utöfvade kejsaren och storfurstens makt, såsom det uttryckligen heter i beslutet; landtdagen beklädde sig själf med monarkens makt. Redan under den tiden var Finland icke republik. Och när sedan landtdagen ett halft år senare, den 18 maj, öfverlämnade högsta maktens utöfning åt senatens ordförande, så var det icke i egenskap af president för en finländsk republik som han erhöll den, utan det var också då den makt, som tillkommer monarken, såvidt den icke förut blifvit öfverlåten åt senaten. En statsföreståndare, som styr landet enligt 1772 års regeringsform och våra öfriga grundlagar, är icke ett republikanskt organ, utan ett monarkiskt organ; därom kan något tvifvel alls icke råda. Något republikanskt statsskick har därför icke i Finland tillämpats.

Om nu landtdagen, då proposition angående regeringsform förelagts densamma, godkänner

en monarkisk regeringsform, så ställer den sig därmed på det förflutnas och det närvarandes grund, landtdagen fäster då afseende vid historiska och faktiskt bestående förhållanden. Om landtdagen åter beslutar sig för republiken, så öfvergifver landtdagen denna grund, då bortkastar den en af grundstenarna för vårt samhällsskick; den inlåter sig, såsom jag redan sade, på ett vådligt experiment. Till ett sådant val är landtdagen formellt befogad, men jag tillägger det, om landtdagen så gör, handlar den mot våra grundlagars anda och mening, enligt hvad jag nyss yttrade.

Vid bedömandet af föreliggande fråga måste man enligt min tanke äfven taga hänsyn till den närvarande tidpunkten, till det läge, i hvilket Finland nu befinner sig. Sällan torde ett folk under lika kort tid hafva genomgått så många och så stora hvälfningar som Finlands folk under det senaste året och första hälften af innevarande år. Först hade vi den ryska själfhärskarmaktens förtryckspolitik, därefter bevittnade vi störtandet af denna makt och återställandet af Finlands rätt; sedan hade vi socialiststyret i landet och sågo anarkismen här utbreda sig; därefter sammanstörtade också den nya ryska regeringsmakten, och landtdagen liksom äfven regeringen kom i tillfälle att förklara Finland oafhängigt och jämväl ernå erkännande från utlandet åt denna oafhängighet. Därpå följde det röda upproret, folkresningen mot detta uppror och dess kufvande samt återställandet af den lagliga ordningen och landets frihet. Allt detta inom loppet af föga mer än ett år. Man torde kunna med skäl säga, att den stund, hvari vi nu lefva, är Finlands ödestimme, och det gäller för landtdagen att handla i medvetande om att tidpunkten är sådan, och att på dess beslut beror landets framtid och lycka. Det gäller att uppresa ur gruset och spillrorna vår nära nog sammanstörtande samhällsbyggnad, och härvid resa sig många svårigheter. Jag behöfver blott antyda, huru redan Finlands förhållande till främmande makter är egnadt att göra vår ställning ytterst svår. Jag vill icke beröra frågan om Ryska Karelen, därom har kanske redan talats för mycket, men också den frågan och många andra hithörande frågor äro af den beskaffenhet, att de lätt blifva ytterst ömtåliga. Vårt land kan råka i förvecklingar med främmande makter. Det behöfves en stark hand för att styra statsskeppet bland de bränningar, som det allmänna världsläget bildar. Och huru är det med våra inre förhållanden? Här finnas problem, det ena svårare än det andra. Den viktigaste uppgiften är visserligen nu, såsom alltid efter en ofärdstid, att återställa lag och laga ordning i landet, men därjämte finnas många andra uppgifter, som icke äro mindre svåra. Jag behöfver blott nämna om behandlingen af deltagarna i upproret, hvilkas antal uppgår till omkring 80,000, om organisationen af militären, så att den finge erforderlig diciplin och utbildning, hvilket den för närvarande saknar, om lifsmedelsnöden i landet, om finansernas nära nog förtviflade tillstånd, om huru näringslifvet ligger nere och behöfver kraftiga åtgärder för att kunna upprättas ur sitt förfall.

Alla dessa omständigheter påkalla en lösning med säker och kraftig hand och utan dröjsmål, och en sådan lösning är icke möjlig utan att en fast regeringsmakt skapas och att den uppslitande agitationen ibland folket bringas att upphöra. Detta kan endast ske genom antagande af en monarkisk regeringsform. Det säges visserligen i reservationen V, att det icke är omöjligt att skapa en stark regeringsmakt också med en republikansk statsform, och häruti ligger mycken sanning. Men den republikanska statsform, som här erbjudes oss, är icke en sådan, som skapar en stark regeringsmakt. Den är tvärtom en sådan, som icke gifver statschefen någon själfständig ställning, utan gör honom helt och hållet beroende af riksdagen, så att denna till och med kan med enkel majoritet genomföra hvilka lagförändringar som hälst, utan att han förmår därvid göra något. Presidentens ställning enligt detta förslag är sådan, att han icke heller vore i stånd att hindra ett majoritetsförtryck, sådant som uti parlamentariska demokratier lätt uppstår och hvilket är vida svårare och farligare än förtrycket af enväldshärskare, därför att massan icke känner sig bunden af de hänsyn, hvilka en ensam person, han må nu vara också själfhärskare, alltid måste taga. Härtill komma ännu våra partiförhållanden, hvilka, såsom här också förut påpekats, verka att det icke finnes någon inhemsk man, som skulle hafva den auktoritet, att en sådan stark statsmakt kunde af honom handhafvas.

Om vi däremot gå till det förslag, som i propositionen bjudes, så torde vi finna, att detta, om man också beträffande enskilda punkter kan hysa olika åsikter, kan anses vara i hufvudsak tillfredsställande. Mot propositionen framställes visserligen i den V reservationen ett antal anmärkningar, men de äro alla af den beskaffenhet, att jag icke kan tillmäta dem någon egentlig betydelse. Jag förbigår nu så-

dana anmärkningar, som angående ärftligheten och myndighetsåldern o. s. v. och hvilka knappast kunna vara allvarligt uttalade, och vill hålla mig till några andra där gjorda anmärkningar.

Reservanterna anse, att konungen i propositionens förslag fått en så vidsträckt makt, att den är rent af vådlig, och anföra därpå följande bevis. Ett sådant bevis vore att grundlagsändringar icke kunna komma till stånd utan monarkens samtycke. Detta är emellertid en princip, som gäller i alla länder, utom i Norge sedan 1913, och som är så utmärkande för monarkin att, där denna icke gäller, visserligen statsskicket formellt är monarkiskt, men i verkligheten republikanskt. Det anfördes vidare i sammanhang härmed att monarkens suspensiva veto beträffande lag, som icke är grundlag, eller lag om landt- och sjöförsvarets organisation, har så gestaltats, att en dylik lag blefve gällande utan sanktion, endast, om den efter nyval antagits med $^2/_3$ pluralitet. Häruti går emellertid förslaget till regeringsform längre i demokrati eller inskränkande af monarkens makt än, såvidt mig är bekant, någon statsförfattning, ty i Norge, där visserligen enkel majoritet är gällande, fordras två nya val och att lagen antagits af tre storting med tvänne mellanliggande storting. Propositionens förslag omfattandes ock i grundlagskomittén af dess ordförande, som nu underskrifvit reservationen V.

Som särskildt betänkligt anföres stadgandet uti 65 §, enligt hvilket stadgande under vissa förutsättningar monarken skulle hafva rätt, om statsförslaget icke blir fastställdt, att det oaktadt provisoriskt uppbära skatter, som eljes skulle upphöra, och att bestrida nödiga utgifter. Härvid är emellertid att märka, att det helt och hållet skulle bero på riksdagen, huruvida monarken skall kunna utöfva en sådan rätt eller icke, ty stadgandet gäller endast under den förutsättningen, att statsförslaget meddelats riksdagen minst två månader före utgången af riksdagens sessionstid, och om riksdagen då icke fastställt ett statsförslag, är det ju riksdagens eget fel, om dessa skatter komma att uppbäras och utgifterna att bestridas. Denna anmärkning har således ingen grund.

En anmärkning ytterligare hänför sig till konungens rätt att börja krig, men då denna är ändrad i stora utskottet, vill jag icke uppehålla mig därvid.

En opartisk granskning torde i själfva verket ådagalägga, att det föreliggande förslaget till regeringsform ingalunda syndar däruti, att monarkens makt enligt den vore för vidsträckt. Den är tvärtom enligt detta förslag mycket starkt inskränkt, och de röster från Sverige, som förekommit i tidningspressen, hafva rörande detta förslag uttalat det omdömet, att det är synnerligen demokratiskt.

För öfrigt, då man bedömer denna fråga, så är det riktigast att också taga hänsyn till den statsförfattning vi nu hafva, nämligen 1772 års regeringsform, ty frågan gäller ju praktiskt detta; skola vi bibehålla 1772 års regeringsform eller skola vi antaga en ny regeringsform, som gifver riksdagen de vidsträcktaste befogenheter, bland annat med afseende å beskattningsrätten och fastställandet af budgeten. Detta gäller saken praktiskt, ty att republik skulle här införas, det är enligt min tanke någonting, som knappast mera ligger inom möjlighetens område. I december senaste år och i januari detta år skulle det hafva varit mycket lätt att införa republiken i Finland. Knappast någon röst skulle hafva höjt sig däremot, emedan förhållandenas tvång var så starkt, att man icke hade kunnat motsätta sig det. Men nu ligger saken annorlunda. Tiden för införande af republik i Finland är försutten, ohjälpligt försutten, kanske för alltid, men åtminstone för en öfverskådlig framtid. Det kan dröja innan vi få en ny regeringsform. Republikanerna, hvilka, såvidt jag vet, i landtdagen utgöra minoritet, kunna hindra införandet af en ny regeringsform — vi få då lefva med 1772 års regeringsform — men de kunna icke genomföra en republikansk statsform och därigenom störta landet i äfventyr. Därtill finnes, såvidt jag kan se, icke mera någon möjlighet.

Frågan måste således afgöras i monarkisk riktning på ett eller annat af de af mig antydda sätten, och vidare, frågan måste afgöras vid denna landtdag. Hvad som anförts för en motsatt åsikt, eller att den nuvarande landtdagen icke vore befogad att här fatta beslut, det har enligt min tanke icke något fog. Då jag nu således vänder mig mot reservationen n:o I, kan jag icke låta bli att citera den gamla satsen „amicus Plato sed magis amica veritas". Den nuvarande landtdagen har blifvit vald af Finlands folk för att förverkliga landets oberoende, för att gifva landet en ny regeringsform. Landtdagen är pliktig att lösa dessa uppgifter. Den är icke berättigad att skjuta afgörandet från sig. Om en del landtdagsmän till följd af sitt förhållande till upproret förlorat sina platser i landtdagen, så befriar detta

icke de öfriga från skyldigheten att fullgöra sitt värf, och de återigen, hvilka valt dessa landtdagsmän, hvilka sändt sådana representanter till landtdagen och vore färdiga att göra det ännu, de hafva ingen rätt att deltaga i afgörandet af landets öden. Att vädja till nya val vore att lägga afgörandet i deras händer, som äro fiender icke blott till monarkin, utan till hela vårt samhälle öfver hufvud.

Härtill kommer ännu, att de nuvarande förhållandena äro sådana, att man under dessa förhållanden icke gärna kan gå till nya dylika. Jag förbiser icke, att den ärade reservanten förordat nya val, „så snart förhållandena det tillåta". När detta kommer att ske, vet man emellertid icke, men hvad man vet, är att förhållandena nu äro sådana, att de icke tillåta något uppskof med denna fråga, de äro sådana, att frågan om Finlands statsskick nu ändtligen måste bli löst. I annat fall lämna vi statsskeppet att drifva, en lekboll för vind och vågor, utan roder, eller utan tillräckligt starkt roder åtminstone. Det är — jag måste säga det — ett oerhördt ansvar, som minoriteten i landtdagen tager på sig, om den nu vill emot majoritetens vilja, hvilken — jag är därom öfvertygad — också uppbäres af majoriteten af vårt folk, åminstone om man frånräknar de röda upprorsmännen, om minoriteten vill, säger jag, hindra lösningen af landets viktigaste, mest vitala fråga i en stund, då denna fråga oafvisligen kräfver lösning. Om detta sker, skall det, tänker jag, sägas om landtdagen, att den icke varit situationen vuxen, att den icke förstått, att landets ödestimma är inne, och det kommer kanske också att sägas, att Finlands folk, som fått friheten såsom en gåfva genom värdshändelsernas utveckling, icke varit noget för sitt oberoende. Jag vill emellertid hoppas, att ett sådant omdöme icke skall behöfva fällas. Oaktadt allt, som framkommit, hyser jag ännu den förhoppningen, att det skall lyckas landtdagen att, såsom i regeringsformen säges, skydda och trygga rikets frihet. (Bra- ja hyvä- huutoja eduskunnasta.)

Ed. Arokallio: Pienessä, asukasluvultaan vähäisessä valtiossa, missä asujamiston isänmaallista mieltä kannattaa vahva sivistyksellinen pohja, on kansanvaltainen, n.s. tasavaltainen valtiosääntö menestyksellisesti toteutettavissa. Todistuksena tästä on Euroopassa Sweitsin liittotasavalta, jossa kansan yleinen sivistystaso on verrattain korkea ja jossa monien vapaustaistelujen kautta vuosisatojen kuluessa koeteltu isänmaallinen mieli on yleinen. Sweitsin tasavalta, samoin kuin sen ulkopolitiikkakin, on lisäksi turvattu senkin kautta, että maa on neljän suurvallan ympäröimä, joiden jokaisen oma etu vaatii sen koskemattomuuden säilyttämistä.

Suomessa vasta kukistettu, julmuudessa vertaistaan hakeva kapinaliike on osoittanut, että suurelta osalta kansaamme puuttuu sekä sivistyksellinen että siveellinen pohja ja että roomalaisen historioitsijan Tacituksen arvostelu fennien raakuudesta valitettavasti vieläkin osaksi pitää paikkansa. Mitä kansamme isänmaallisuuteen tulee, ei sitäkään ole kehumista, sen jälkeen, kun suuri osa kansastamme on voinut veljeytyä kaulatusten kulkemaan perivihollistemme ryssien kanssa maamme itsenäisyyden tuhoamistyössä. Maantieteelliseen asemaansa nähden Suomi on aina ollut ja on alituisen vaaran alaisena. Lännessä sillä on heikko Ruotsi, jossa liberaalit ja sosialistit ovat Venäjän, jos ei parhaita ystäviä, niin ainakin nöyrimpiä palvelijoita. Itäisen naapurin Venäjän vehkeet Suomeen nähden ovat ennallaan, joskin tällä kertaa jonkun verran vaimenneina. Niin kauan kun Venäjän valtakuntaa on nimeksikään, ei sieltäpäin heretä punomasta juonia Suomea vastaan.

Vaikka Suomella näin ollen nykyään ei olekaan niitä edellytyksiä, joita kansanvaltaisesti tasavaltaisen valtiosäännön menestymiseen tarvitaan, on luottamukseni kansamme terveeseen ainekseen, varsinkin sen maataviljelevään väestöön, niin suuri, että, huomioonottaen maalaisväestössä nykyään vallitsevan mielipiteen, uskaltaisin, sisäisen ja ulkonaisen vaarankin uhalla, äänelläni kannattaa Suomelle säädettäväksi kansanvaltaisesti tasavaltaista valtiosääntöä, jotenkin senlaatuista, kuin on Sweitsin liittotasavallalla, jossa kaksikamarinen kansaneduskunta valitsee kolmeksi vuodeksi seitsemänmiehisen hallituksen, liittoneuvoston, sekä sen keskuudesta vuodeksi kerrallaan nimittää liittoneuvoston puheenjohtajan, joka siksi vuodeksi saa Sweitsin liittotasavallan presidentin arvonimen. Tällaista tai tämänsuuntaistakaan valtiosääntöä ei ole eduskunnassamme edes ehdotettu niidenkään puolelta, jotka nyt ovat tahtoneet esiintyä kansan ja tasavallan varsinaisina asianajajina „taantumuksellisia" vastaan. Perustuslakivaliokunnan mietintö, niinkuin suurenkin valiokunnan mietintö, samaten kuin siihen liitetty vastalausekin, asettaa yhden henkilön käsiin varsin suuren korkeimman vallan. Mietintö kulkee monarkian, vastalause tasa-

vallan nimellä, mutta sanan varsinaisessa merkityksessä viimeksimainittu ei ole ensinmainittua tasavaltaisempi. Molempia voi yhdenlaisista syistä nimittää y k s i n v a l t a i s i k s i, vaikka tosin niin toinen kuin toinenkin on laajalle kansanvaltaiselle pohjalle rakennettu. Asiallinen sisällys kummassakin on sellainen, että ne muutamilla muodollisilla muutoksilla voidaan toisiinsa vaihtaa, niin että monarkisen hallitusmuodon teksti voidaan panna tasavaltaisen hallitusmuodon tekstiksi ja päinvastoin. Periaattellinen ero ehdotusten välillä on siinä, että toisen ehdotuksen mukaan valtion päämiehelle annettava valta jatkuvasti joutuu kerran valitulle henkilölle, vieläpä siirtyy hänen miespuoliselle jälkeläiselleen, ja että tätä vallan haltijaa kutsutaan kuninkaaksi, jotavastoin toisen ehdotuksen mukaan miltei sama valta annetaan 6 vuodeksi valitulle n. k. presidentille. Kun useampia ehdotuksia nyt ei ole olemassa, rajoittuu vaali pakostakin näihin kahteen. Valittava näistä on mielestäni se, joka nykyisissä oloissamme on maallemme edullisin, eli toisin sanoen se, joka tarjoo varmimmat takeet siitä, että maamme saa valtionpäämieheksi sellaisen arvovaltaisen henkilön, joka parhaiten voi turvata ja säilyttää maamme ulkonaisen ja sisäisen rauhan. Tällä hetkellä pitäisi silmiemme edessä mielestäni olla ainoasti yksi päämäärä, nimittäin se, että voisimme jatkuvasti pysyä itsenäisenä valtiona ja että saisimme arvovaltaisen ja lujan hallituksen, joka voisi estää vuosikymmeniä kestäneillä kärsimyksillä ja uhrauksilla sekä sankariemme sydänverellä ostettua vapaan Suomen hallitusvaltaa joutumasta niille, jotka syypäinä valtio- ja maapetokseen ovat olleet myymässä isänmaatansa ryssille. Nämä molemmat seikat ovat mitä likeisimmässä suhteessa toisiinsa ja ne määrävät minun kantani tässä asiassa. Muut näkökohdat, niin tärkeät kuin itsessään voivatkin olla, ovat näiden rinnalla tänä aikana ja pitkät ajat eteenkinpäin toisarvoisia.

Venäjästä r i p p u m a t t o m u u t e m m e ei voi olla pysyväinen, ellei itäiselle rajalle saada rakennetuksi ylipääsemätön muuri, jolla seisova vartiosto joka hetki on valmis torjumaan idästä päin tunkeutuvaa ruttoa, ilki- ja väkivaltaa. Kun veljeskansamme Kauko-Karjalassa useasti ja monella tapaa on ilmaissut haluavansa yhtyä Suomeen ja pyytämällä pyytää Suomen apua bolshevikilaista rosvoutta ja ryöstöä vastaan, olisi Suomen rientäminen heimokansojensa avuksi. Noudattaessa tätä velvollisuuttaan voisi Suomi saada nykyisen suunnattoman pitkän itäisen rajansa puolta lyhyemmäksi, samalla kuin raja täten tulisi kulkemaan suomalaisen asutuksen mukaan luonnollisessa uomassaan. Anastus- ja valloitushankkeisiin ei kuitenkaan olisi ryhdyttävä, vaan tämä oikeutettu kaukokarjalaisten toivomus ja heille tärkeä kansallinen elinkysymys olisi koetettava saada selvitetyksi Suomen valtionpäämiehen kautta diplomaattista tietä sen kansain itsemäärämisoikeuden pohjalla, jonka Venäjä koko maailmalle on julistanut määräväksi perustaksi kansainvälisten suhteitten järjestämisessä. Tällainen diplomaattinen asiain selvittely ei kuitenkaan, niikuin monet seikat jo ovat ehtineet osoittaa, johtaisi käytännölliseen tulokseen, ellei Suomen valtionpäämiehellä i t s e l l ä ä n ole sitä arvovaltaa ja t a k a n a a n sitä voimaa, joka nykyisen Venäjän silmissä jotakin merkitsee. Luulen omasta puolestani, että suomalaisen puolue-presidentin sanat ja esitykset tässä suhteessa eivät paljoakaan painaisi. Myöskin Suomen läntisellä rajalla merkit näyttävät, ettei turvallisuus sielläkään päin ole kovin luotettavaa laatua. Tämänkin rajan eheänä pitäminen Suomen valtakunnalle turvallisuuden kannalta välttämättömästi kuuluvine Ahvenanmaan saariryhmän linnoituksineen tuskin pitkään aikaan on mahdollista ilman ulkoapäin saatavaa apua ja ilman, että Suomen valtionpäämiehenä on henkilö, jonka takana on muutakin, kuin mitä Suomi itse voi aikaansaada. Ahvenanmaan kysymyksen lopullinen ratkaisu tapahtunee maailmansodan jälkeisessä rauhankongressissa. Jos ja kuinka Suomi tulee siellä edustetuksi, riippuu suurimmalta osalta siitä, kuka ja minkälainen Suomen valtionpäämies silloin on.

Mitä s i s ä i s i i n o l o i h i m m e, kotoisen rauhan turvaamiseen ja pysyväisen, lujan järjestyksen aikaansaamiseen maassamme tulee, niin tämä käy vaikeaksi, jopa mahdottomaksikin, jollei valtionpäämieheksi saada henkilöä, joka on ulkopuolella puolueitamme ja jolla on auktoriteettia ei ainoastaan persoonallisuutensa vaan myös puolueista rippumattoman varman asemansa kautta. Puolueiden valitsemalla presidentillä ei ole arvovaltaa maassa, jossa pitkällisen laittomuuden, anarkian ja muitten omavaltaisuuksien kautta miltei kaikki auktoriteetti on hävitetty ja hävinnyt. Jo vaaleissa ovat vastapuolueet kyllä pitäneet huolen siitä, että valittu presidentti on saanut kuulla kunniansa ja virassaoloaikanaan jatketaan vastapuolueen taholta panettelua ja hangoittelua, jotta seuraavissa vaaleissa oma mies saataisiin valituksi. Pienissä meikäläisissä oloissa tämän

lisäksi tulee, että pikkumaisuus ja kateus on alaspainamassa sitä, joka edes jonkun verran on yleistä tasoa korkeammalla, joten yleistä suurempaa arvovaltaa nauttivaa kotimaista miestä valtionpäämieheksi ainakaan pitkiin aikoihin Suomessa ei olisi saatavissa.

Useammalta kun yhdeltä taholta on korostettu että viime kapinan aikuiset ilmiöt ovat ohimenevää laatua ja ettei sitä aikaa enää ole, jolloin kiihoitusta entiseen tapaan harjoitetaan. Onpa niinkin pilvissäeläviä, jotka kuvittelevat sosialistien punaisuudenkin hävinneen miltei olemattomiin. Tämä katsantokanta on etenkin yleinen valkoisessa Suomessa, joka kärsi punaisesta terrorista paljon vähemmän kuin Eteläs-Suomi, jossa sentähden yleensä nykyisen aseman arvostelukin on kaikissa kohdin lähempänä todellisuutta. Etelä-Suomessa kapinan jälkeistä menoa seurannut, joka tuntemattomana on liikkunut syvien rivien seassa, tietää, että myyräntyö entiseen suuntaan on täydessä käynnissä. Ei ainoastaan aikuisissa vaan nuorisossa ja lapsissakin vallitsee koston- ja vihanhenki, jota tunnottomat agitaattorit yhä lietsovat ja joka otollisen ajan tullen kantaa katkeran hedelmän, ellei sitä vastaan ajoissa saada sulkua asetetuksi. Monet merkit viittaavat siihen, että toiminnassa on vihollisvoimia, joilla on käytettävinään monenlaista rahaa ja monia muita keinoja tarkoitustensa toteuttamiseksi. Työläisten tyytymättömissä piireissä ikävöidään takaisin punaryssien kultaista aikaa. Aivan yleinen on siellä usko menetetyn onnellisen ajan jälleenpalautumisesta. Joskin toiset ankarasti tuomitsevat johtomiestensä pakoon livistämistä, ovat toiset siitä hyvillään, kun odottavat heidän voittoisaa Suomeen takaisintuloaan suurten venäläisten ja ulkomaalaisten sotajoukkojen etunenässä porvariston sukupuuttoon lopettamista varten. Ei venäläinen eikä muukaan Suomen itsenäisyyden vihaaja saata olla edukseen käyttämättä tällaista mielialaa eikä kauvan tulisi kestämään, ennenkuin Suomen tasavallan presidentinistuimella olisi joku venäläismielinen henkilö siitä puolueesta, jossa kaipauksella muistellaan „tavaritsien" valtaa tässä maassa. Että bolshevistiläishenki on tartuntana laajalle levinnyt ei-sosialistiseenkin kansankerrokseen, todistaa m. m. se, että, kuten eduskunnassakin jo on mainittu, täällä käyneet maalaislähetystöt eivät ole ujostelleet säikytellä uudella kapinalla, jollei eduskunnan päätös valtiomuodosta tulisi lähetystöjen lähettäjäin toivomusten mukaiseksi.

Kansallemme ominainen demokraattinen ajatustapa ei ole minullekaan tuntematon. Välittömän tunteen valtaamana on maamies hermostuneesti asettunut monarkista hallitusmuotoa vastaan, kun hän on käsittänyt sen despoottiseksi yksinvallaksi, sellaiseksi, jota venäläinen keisari harjoitti. Mutta tosin on oleva asia, kun hän vapautuneena keisaripelosta pääsee selville siitä, mitä on sellainen perustuslain kautta rajoitettu kuninkuus, jota perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta ehdottavat. Epäilemistä tosin ei ole, ettei kansanäänestyksessä valiokunnan vähemmistön ehdotus saisi kansan enemmistön äänet osakseen, sillä t ä l l ä puolellahan sosialistit tietysti ovat. Mutta tuskin erehtyy otaksuessaan, että maamme porvarillisen väestön enemmistö asettuu kannattamaan mietinnön ehdottamaa perustuslaillista kuninkuutta, sillä kuningasmielisten maanviljelijäinkin luku on kaikkialla kasvamassa ja erittäin Länsi- ja Etelä-Suomessa sekä Hämeessä, joissa kuninkuuden kannattaminen maanviljelijäin keskuudessa on ollutkin jotenkin yleinen. Olen niinikään vakuutettu siitä, että jos eduskunnassa saadaan säädetyksi monarkinen hallitusmuoto, niin ennen pitkää tämän saman hallitusmuodon vahvin ja lujin tuki tulee olemaan maamme maataviljelevä väestö, se väestö, jota ennen vanhaan mainittiin kunnianimellä „talonpoikaissääty". (Vasemmalta: Ei koskaan!)

Luonnollista on, että viime syksynä tämän eduskunnan porvarillinen enemmistö vallankumousvuoden yleisen tunnelman jälkimainingeissa olisi hyväksynyt hallituksen esityksen tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi. Mutta uutta hallitusmuotoa ei sittenkään silloinkaan olisi saatu. Osoittihan sosialistien vitkastelu asian käsittelyssä jo silloin, että heillä oli mielessä oma bolshevikkilais-tasavaltainen valtiosääntönsä, jonka sitten kapinan aikana julkaisivat. Muuten on merkille pantava, että tässäkin sosialistien valtiosäännössä esitetään k u m o t t a v i k s i sekä hallitusmuoto vuodelta 1772 että Yhdistys- ja vakuuskirja vuodelta 1789. Nämä perustuslait siis sosialistienkin mielestä edelleenkin ovat voimassa, huolimatta siitä, että hallituksen esitys tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi viime joulukuussa oli eduskunnalle jätetty. Koskettelematta lähemmin asian tähän puoleen, totean ainoastaan sen, että eduskunta valitsemalla valtionhoitajan on käytännössä asettunut entiselle monarkiselle kannalle ja että entinen monarkinen hallitusmuoto on Suomessa juriidisesti voimassa, kunnes se valtiopäiväjärjestyksen säätämässä järjestyksessä kumotaan ja uusi sen sijalle säädetään.

On ymmärrettävissä, miksi Venäjä ja ympärysvallat soisivat epäjärjestyksen Suomessa jatkuvan ja että he siinä tarkoituksessa vastustavat monarkista hallitusmuotoa, jonka kautta Suomen sisäinen ja ulkopoliittinen asema vahvistuisi ja vakaantuisi, erittäinkin kun Suomi kuningaskuntana saisi Saksan voimallista tukea. Ymmärrettävissä on, etteivät pelkää mitään pahaa Venäjältä ne, joiden mielestä Suomelle on edullisempaa olla riippuvainen heikosta Venäjästä kuin voitollisesta Saksasta, kuten mainitaan erään maamme politikon lausuneen arvostellessaan nuorisoamme, joka Saksan sotaväkeen menemällä uhrautui ruumiillaan ja hengellään Suomen vapauttamistyöhön. Ymmärrettävissä on sekin, että ne, joiden toiminnan suunta perustuu teoriohin ja tunneeikä järkisyihin, voivat mielikuvituksessaan ihannoida Suomen vastaista kehitystä mitä valoisimmaksi, vaikka edellytyksiä siihen kansamme nykyisen eripuraisuuden tähden on sangen vähän, kun tähän lisäksi tulee, että toinen puoli kansastamme on ollut ja on edelleen kapinanhengessä yhteikunnallista järjestystä ja esivaltaa vastaan. Mutta se on käsittämätöntä, että ne, joille Suomen täydellisen itsenäisyyden saavuttaminen on ollut sydämenasiana, jonka eteen kaiken voimansa ovat uhranneet, nyt pitävät mahdollisena säätää Suomelle sellaisen hallitusmuodon, joka on omiansa antamaan tilaisuutta monenlaisille vehkeilyille sisäisissä oloissamme ja siten heikontaa maamme itsenäisenä säilymisen mahdollisuuden.

Totean, mitä jo alussa mainitsin, että uskaltaisin, sisäisen ja ulkonaisen vaarankin uhalla, kannattaa sellaista puhdasta kansanvaltaista valtiosääntöä, jossa presidentin valta on rajoitettu siihen, että hän on kansaneduskunnan määrävuosiksi valitseman hallituksen puheenjohtaja, mutta en voi hyväksyä sellaista hallitusmuotoa, jonka mukaan s u u r i y k s i n v a l t a joutuu aika ajoittain valittavalle henkilölle, joksi piankin voi tulla valituksi ala-arvoinen, jopa valtakunnalle vahingollinenkin mies. Sellaisen hallitusmuodon säätäminen nykyisissä vaikeissa oloissamme olisi minun mielestäni harha-askel ja erehdys, johon meillä ei ole varaa. Se olisi vaarallista kokeilua, „vådligt experiment", kuten vapaaherra Wrede äskeisessä loistavassa lausunnossaan sanoi.

Valittavana olevasta kahdesta ehdotuksesta valitsen näin ollen esittämilläni syillä valiokunnan enemmistön ehdottaman hallitusmuodon, yhtyen pääasiassa hallituksen esityksessä oleviin perusteluihin, joita vastalauseentekijät eivät ole voineet kumota. Olisin sitä enemmän vakuutettu valiokunnan nyt ehdottaman perustuslain kautta rajoitetun monarkisen hallitusmuodon etevämmyydestä maallemme nykyisessä asemassa, jos olisi varmuutta siitä, että Suomen ensimäiseksi kuninkaaksi olisi saatavissa saksalainen prinssi, joka on likeisimmässä sukulaisuussuhteessa mahtavan Saksan valtakunnan hallitsijaan, jota meidän lähinnä jumalallista kaitselmusta on kiittäminen vasta saavutetusta vapaudestamme.

Saksa oli ainoa valtakunta, joka tuli avuksemme hädän hetkellä. Se tuli tänne humanitäärisessä tarkoituksessa ja ystävänämme. Ainoastaan sen avulla voi Suomi vast'edes turvata ja säilyttää vapautensa, ainoastaan läheisessä liitossa Saksan kanssa voi Suomi saada luottoa siihen ainakin yhden miljardin markan valtiolainan saantiin, jota nyt ensi tilassa tarvitaan rappiolle joutuneen valtiotaloutemme tasapainoon saattamiseksi. Saksan taitavaa johtoa ja voimakasta apua tarvitsee nuori Suomi-valtio edelleen muissakin suhteissa pitkäksi aikaa. Jo itsesuojelemisvaiston pitäisi saattaa Suomen monarkisella hallitusmuodolla ja mitä läheisimmillä siteillä itsensä kiinnittämään Saksaan ja sen hallitsijasukuun, sillä — älkäämme enää koskaan sitä unohtako — Suomen itäisellä rajalla on Venäjä. (Oikealta ja vasemmalta: Hyvä, hyvä!)

Ed. E s t l a n d e r: Det är inte min afsikt att yttra mig om den afgörande grund, på hvilken vår regeringsform bör byggas. Jag står i detta afseende på samma ståndpunkt som grundlagsutskottets majoritet, till hvilken också stora utskottets majoritet numera anslutit sig. Däremot anser jag mig böra under den allmänna delen af debatten göra ett uttalande angående en fordran, som den svenska befolkningen i landet fattar såsom synnerligen betydelsefull för dess framtid och som den svenska landtdagsgruppen inom landtdagen därför gjort till sin.

Då vid denna tidpunkt landets yttre såväl som inre angelägenheter skola ordnas på ett, som man ju ville hoppas, rättvist och bestående sätt, är det af vikt, att förhållandet mellan landets tvenne språkgrupper, såvidt detta kan ske genom lagstiftning, göres till föremål för reglering i samband med den blifvande regeringsformen. Såsom en af de säkrast diagnostiserade anledningarna till split och svaghet inom en stat ha för länge sedan, men särskildt tydligt under detta världskrig, framträdt misshäl-

ligheter och slitningar mellan olika nationaliteter inom statssamhället, då dessa vållas af mer eller mindre uppsåtligt förtryck från den starkares sida. Äfven där denna starkare part, såsom ju vanligt är, icke förmår rätta sig in i den andra partens ställning och förstå dennas känslor och sträfvanden, äfven där måste ju dock omsorgen om samhällets styrka och framtida trefnad kraftigt mana till att öfva självbehärskning och tillmötesgående. Uti grundlagen bör därför uttryck gifvas åt den principiella likställdheten nationaliteterna emellan, hvilken hädanefter måste råda, icke endast emellan suveräna folk och stater, utan äfven mellan kulturellt och politiskt självmedvetna nationaliteter, som tillhöra ett och samma folk. Framtidens folkrätt skall, om nämligen öfverhufvudtaget rättsnormer komma till väldet mellan nationerna, säkerligen finna utvägar att skänka äfven dylika förhållanden inom staterna sin uppmärksamhet och sitt skydd genom att utsträcka skiljedomsinstitutets tillämplighet också till sådana förhållanden. Detta är en tanke, som redan flerstädes vunnit anslutning. Men utan tvifvel bör det väl skattas lyckligast, om en stat, där olika nationaliteter skola lefva sida vid sida med hvarandra, förmår i godo parterna emellan uppgöra inre misshälligheter och intressemotsatser.

Förhållandet mellan den svenska och finska nationaliteten i Finland måste nu ordnas, på det att den alltjämt ännu förefintliga misstron må gifva vika och de slitningar undgås, som oudgängligen följa af, att en del af samhällets medborgare känner sig hotad och oviss beträffande sin framtid. Finlands svenska stam har i alla tider utgjort ett bärande kulturelement, och under de senaste decenniernas fosterländska kamp allt intill den dag som är har den svenska befolkningens insats, kulturellt och politiskt, varit för hela landet betydelsefull vida utöfver hvad dess numerär skulle gifvit vid handen. Den svenska befolkningen, dess språk och bildningsintresse, kräfver att åt densamma beredas rätt och möjlighet till utvecklad självstyrelse inom språkligt enhetliga områden. Grundsatsen härom bör erkännas och införas i regeringsformen såsom norm för den lagstiftning, hvarigenom denna självstyrelse sedermera skall förverkligas. I den mån ju likväl tvåspråkiga områden komma att fortfarande förefinnas, liksom också i afseende å de områden af samhället och statsverksamheten, som komma att af styrelsen direkt handhafvas och som äro af natur att omfatta hela landet, bör åt båda språken och nationaliteterna tillerkännas principell jämbördighet och all erforderlig praktisk jämställdhet. Ett särskildt ömtåligt område, där slitningar och svårigheter mellan nationaliteterna, enligt hvad erfarenheten tyvärr redan gifvit vid handen, icke lätteligen kunna undvikas och äfven för framtiden måste emotses, om icke genom lagstiftningen anledningarna härtill snabbt aflägsnas, är det militära området. Här bör i största möjliga utsträckning hänsyn tagas till de två nationaliteternas olika individualitet, och båda de inhemska språkens likställighet på det noggrannaste beaktas.

Åt dessa allmänna grundsatser och de däraf härflytande skäliga och billiga konsekvenserna hoppas den svenska landtdagsgruppen, att landtdagen nu skall skänka sitt erkännande.

Ed. Tåg: Sedan det finska folket genom ödets lott lyckats afskudda sig det ryska förtrycksoket, som i öfver 100 års tid hvilat öfver detsamma, och går till verket att på det bästa förverkliga sin självständighet såsom stat, är det af stor vikt att grunden till sådan självständighet lägges på ett sätt, som kommer att göra landet så starkt som möjligt både inåt och utåt. För ernående af detta mål bör särskild vikt fästas därvid att alla olika samhällsklassers såväl som nationaliteters lifsintressen för framtida existens i största utsträckning tryggas. Då nu landtdagen står inför afgörande att antaga en ny regeringsform för landet, som icke är ett stundens verk, bör densamma hafva dessa viktiga synpunkter för ögonen. Särskildt bör tillses, att de olika nationaliteternas i landet inbördes förhållande till hvarandra icke på något sätt äfventyras, hvilket skulle ha till följd att den gammalt kända och förhatliga språkstriden icke kan skaffas ut världen.

Närmast gäller detta att uti det nu föreliggande förslaget till regeringsform få infördt sådana stadganden, som vore ägnade att trygga den svenska befolkningens i landet ställning.

Om man blickar tillbaka på den gångna ofärdstiden, hvarunder det lilla finska folket lefvat i jämt förtryck under stora Ryssland, får man sig en föreställning om, huru den svenska befolkningen skall känna sig för all framtid besviken och skyddslös uti detta land, om sådana tillfredsställande stadganden, som för framtiden trygga dess tillvaro såsom nation, icke blifva intagna uti regeringsformen. Med den kännedom, som jag har om den svenska befolkningens tänkesätt uti den landsdel, hvarifrån jag är, nämligen Österbotten, som kanske

mer än landets öfriga befolkning är van att lefva ett fritt, men tillika ett godt samfundslif, kommer landtagens beslut om antagande af ny regeringsform att på denna befolkning verka nedslående, ja, kanske till och med bittert, såvida icke dess rätt att lefva som nation blir tryggad.

Uti den frihetsstrid, som den samhällsbevarande delen af vårt folk kämpat, för att återställa ordning och rätt, kan väl knappast påstås, att icke den svenska befolkningen i lika stor, ja, ännu större mån deltagit, som den finska. Därvid har denna befolkning icke undandragit sig offer, utan med tydlighet visat, att Finland är dess fädernesland.

Vill man nu skapa en stark stat utaf detta vårt Finland, så bör man också tillse, att äfven den svenska minoritetens rättvisa och billiga kraf uppfyllas.

Oaktadt de förslag, som i sådant syfte intagits uti §§ 34, 55 och 71 af regeringens proposition, icke äro fullt tillfredsställande, kan jag ändå omfatta desamma. Detta förutsätter således, att stora utskottets förslag uti dessa paragrafer ersättas med propositionens förslag.

Jag hoppas att landtdagens finskatalande majoritet förstår den svenska befolkningens rättmätiga fordran härutinnan, så att de af mig här föreslagna ändringarna kunna blifva godkända under lagförslagets detaljbehandling.

Ed. Pennanen: Kansamme ei ole saanut säästyä siltä yleiseltä kohtalolta, että elämän suurimpaankin onneen liittyy elämän vakavimmat huolet. Vapaa, itsenäinen Suomi on ollut kansamme unelma, toivo ja pyrkimysten päämäärä. Meille, nyt eläville, on suotu se onni, että olemme vapaudenpäivän nähneet. Mutta heti kun meidän oli ryhdyttävä laskemaan perustusta itsenäiselle valtiorakenteellemme, tapaamme itsessämme hajanaisuutta, joka ei voi olla vaikuttamatta vahingollisesti ja lisäämättä niitä vaikeuksia, joita kestämäimme myllerrysten jälkeen muutenkin on ollut olemassa.

Kansalaistemme ja lähinnä meidän, edustajain, tehtäväksi on tullut koettaa luoda valtiollemme rakenne, jonka nojalla pystyisimme voittamaan vaikeudet, olivatpa ne sitten omia aiheuttamiamme tai meistä riippumattomia. Kumpiko hallitusmuoto, tasavaltainen vai monarkinen, tähän nähden olisi suotavampi, siitä nyt kysymys. Käsitykseni on, ettei toinen tai toinen hallitusmuoto sisänsä ilman muuta takaa meille ehdotonta onnea, tai tuota meille ehdotonta turmiota. Vastainen menestymisemme riippuu niin paljosta muusta, m.m. kansamme elinvoimasta, valtiollisesta älystä, taloudellisesta ja sivistyksellisestä vahvuudesta. Kieltämätöntä kuitenkin on, että mitä suurin merkitys on silläkin minkänlainen hallitusmuoto, minkälainen valtiorakenne meillä on. Eräs arvoisa edellinen puhuja on nähdäkseni vähemmän tarkkaavasti vertaillut perustuslakivaliokunnan ehdotusta ja 5 vastalauseen ehdotusta, kun hän katsoo kuningasvallan ja presidenttivallan näitten ehdotusten mukaisesti melkein samanlaisiksi.

Mitä nyt näihin eri valtiomuotoehdotuksiin tulee, niin minä katson, että tasavaltainen hallitusmuoto olisi meille verrattomasti sopivampi. Minkätähdenkö? Lyhimmittäin sanoen sentähden, että se lähimmin nojautuu kansaan, vastaa kansan toiveita ja käsitteitä, on n. s. samaa lihaa ja verta kansan kanssa. En pyri ihailemaan sokeasti kansaa. Mutta uskon, että se valtiomuoto on sittenkin paras ja vahvin, joka jo alunpitäen voi parhaiten pohjata kansaan ja, lisään sen erään edellisen puhujan lausunnon johdosta, pohjata kansan talonpoikaiseen ainekseen ja jolla olisi suurimmat mahdollisuudet saavuttaa myös myötämielisyyttä yleensäkin n.s. syvien rivien lainkuuliaisissa kansalaisissa. En pyri yrittämäänkään tunteilemaan, mutta en malta olla tässä tilaisuudessa viittaamatta tuoreimpaan esimerkkiin siitä, mitä kansan tuki valtiolle merkitsee. Koskaan ei kotimainen hallitus ole ollut vaikeammassa asemassa kuin viime talvena. Maa oli hädässä. Hallitus vetosi kansaan ja kansa vastasi tavalla, jota suuremmoisempaa kannatusta ei kukaan kruunupää ole kansaltamme saanut.

Kuningasmieliset tietysti katsovat hallitusmuotoasiaa toiselta kannalta. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä, sen 8 sivulla puhuessaan suhteestamme Saksan mahtavaan maailmanvaltaan, valiokunnan enemmistö m.m. sanoo, että „monarkinen valtiomuoto, jossa valtioasiain hoidossa ei ole pakko ainakaan samassa määrin ottaa huomioon sellaisia äkillisiä suunnanmuutoksia, joita tasavaltaisissa maissa valtiollisten puolueiden vaihtuva valta-asema ja presidentinvaihdokset voivat tuoda mukanaan, takaa varmemmin kuin tasavaltainen valtiomuoto mainittujen suhteiden säilymisen". Mutta asianlaitahan on niin, että meidän porvarilliset puolueemme ovat suhteistamme mahtavaan Saksaan aivan yksimielisiä, ja ettei se mielipide tule muuttumaan, siitä ovat takeena oma itsesäilytysvaistomme sekä se kunnioitus

ja kiitollisuus, jota tunnemme Saksaa kohtaan siltä jo saamastamme avusta. Kuka meistä nyt uskoo että, niin kauan kuin Suomen historiaa kirjoitetaan, me tai meidän lapsemme voisivat unohtaa sen avun, jonka me hädän hetkellä Saksalta saimme!

Mitä sitten taas sosialistien vastaisiin mielipiteisiin tulee, niin totta kai siinä puolueessa, jos se tahtoo ollenkaan ollakseen, täytyy tapahtua jotenkin perinpohjainen uudestisyntyminen, muutenhan sen on mahdotonta selviytyä täydellisestä haaksirikostaan. Mitä Saksaan tulee, niin se on antanut meille voimakasta apuaan jo silloin, kun kuninkaanajatus oli täällä vielä aivan kehdossaan. Onko nyt sanottu, että Saksan vastaisen avun ja ystävyyden edellytyksenä on monarkinen hallitusmuotomme niin ehdottomasti, että meidän sentakia olisi hyväksyttävä hallitusmuoto, jota sisäisiä olojamme silmälläpitäen emme ehkä pitäisi suotavana. Minä en tiedä näin olevan. Mutta meidän monarkistimme sanovat m.m. perustuslakivaliokunnan mietinnössä sivuilla 8 ja 9, että sisäisiä olojamme silmälläpitäen, sisäisen lujuuden ja eheyden kannalta, olisi monarkinen hallitusmuoto parempi, se kun heidän mielestään on, kuten sanat kuuluvat, „juurtunut kansamme käsitykseen". Minun mielipiteeni kansan käsityksestä on päinvastainen ja minä puolestani katsonkin, että kansan mielipiteen toteamiseksi olisi kaiketi paras vedota itseensä kansaan mieluummin n. s. kansanäänestyksen kautta. Omasta puolestani olen kyllä vakuutettu kansan käsityksestä. Jos tuo tasavaltainen ajatussuunta on niin ohimenevä ilmiö, kuin eräs edellinen arvoisa puhuja arveli, silloin kai ei olisi asiaa kiirehdittävä, kuten puhuja piti välttämättömänä, vaan olisi kaiketi parasta lykätä asian ratkaisua, jotta tuo tilapäinen ilmiö haihtuisi.

Edelleen sanovat kuningasmieliset, että monarkia täällä nojaa historialliselle pohjalle. Niin kylläkin. En tahdo enkä voikaan sitä kieltää. Mutta minkälainen se useimmiten on ollut se historiallinen pohja? Eivätkö ne ole historialliset olot, jotka täällä ovat synnyttäneet juuri tasavaltaisen ajatuksen? Se ajatus liittyy suureen vapautukseemme aivan kuin asiaan kuuluvana, nostattavana ja täydentävänä sitä.

Perustuslakivaliokunnan mietinnön 9 sivulla sanotaan, että tasavaltainen hallitusmuoto presidentin valinnan kautta heti syöksisi maamme puoluetaistelun pyörteeseen eikä siis voisi luoda sitä voimakasta hallitusvaltaa, jota kaipaamme. Tähän on sanottava: miksikä puolueiden johtajat nyt katselevat puolue-elämää pelkältä nurjalta puoluelta? Minun käsitykseni, jopa kokemuksenikin on, että pahimmasta olemme jo päässeet puolue-elämässäkin ja että yhteiset vaarat ja vastukset ja yhteiset pyrkimykset ja yhteinen päämäärä yhä edelleen lujittavat yhteiskuntaa säilyttävien kansalaistemme rintamaa.

Perustuslakivaliokunnan mietinnön 9 sivulla vertaillaan myös presidentin ja kuninkaan arvovaltaa ja tullaan siihen, että tasavallassa hallitusvallan päämies ei omistaisi sitä kaikkien kansalaisryhmien myötätuntoa ja luottamusta, joka monarkisessa hallitusmuodossa v o i tulla hallitsijan osaksi. Ehkä niin. Myötätunto ja luottamus v o i kyllä tulla hallitsijankin osaksi, mutta v o i myös olla tulematta. Samoin saattaa olla presidentinkin laita ja kumpikin asia riippuu ei niinkään paljoa valtion päämiehen asemasta vaan toiminnasta. Ja arvelut siitä, kumpaisessako saisimme sopivimman henkilön, me saanemme lykätä tällä kertaa syrjään, sillä tietääkseni on vielä puussa pohjat, petäjässä liisteet kumpaiseenkin ehdokkaaseen nähden, niin ettei siitä voi tällä kertaa mitään sanoa.

Kun minun täytyy katsoa, että tasavaltainen hallitusmuoto parhaiten sopii meille ominaisiin oloihimme, kun se vakaumukseni mukaan on parhaiten toivottava maan edun kannalta, rohkenen jo asian tässä vaiheessa ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä viidennessä vastalauseessa ehdotetun tasavaltaisen hallitusmuodon.

Ed. A l k i o: Kun on niin perin erilaiset maailmankatsomukset, kuin on tässä maassa, tässä eduskunnassa nykyäänkin olemassa oikeiston ja vasemmiston välillä, on hyvin ymmärrettävää, että niin suuresta kysymyksestä kuin hallitusmuotokysymyksestä saattaa syntyä niinkin jyrkät eri mielipiteet, kuin tässä nyt ovat yhteentörmänneet. Toisethan meistä turvaavat kuninkaisiin ja tämän turvan perustuksena on peritty historiallinen käsitys, joka rakentaa tulevaisuuden samoja periaatteita noudattaen, millä tavalla valtakuntien ja kansojen elämä on edellisinä menneinä aikakausina muodustunut ja kehittynyt. Toiset meistä rakentavat tulevaisuuden kansojen syvien rivien kehityksen pohjalle. Tämä syvien rivien kehitys on saanut viime vuosisadalla aivan erikoista vauhtia. Se on kehittymässä nykyään sille asteelle, että sanottakoonpa mitä tahansa, kun maailmaa taasen ruvetaan rauhallisen työn kautta rakentamaan, näiden syvien rivien sa-

nanvalta täytyy tulla olemaan sangen syvälle menevä, pitkälle kantava ja ratkaiseva siinäkin, millä tavalla kansoja hallitaan. Ne, jotka luulevat, että luja kuninkuus, monarkia, tulee 20 vuosisadan kansojen elämänjärjestyksessä olemaan samanlaisena tekijänä, kuin mitä se on ollut edellisinä vuosisatoina, ne kaiken todennäköisyyden mukaan erehtyvät siitä, mihinkä suuntaan maailmassa kehitys käy. Tältä pohjalta minä otan ratkaistakseni tätä kysymystä. Minä näen ihmiskunnan nykyään olevan suuressa käännekohdassa. Parhaillaan kaatuu maailmassa vanhaa, hyvääkin, ja tämän kaatuneen raunioilta tulee ennen pitkää nousemaan uutta, pahaakin. Mutta me emme voi sitä välttää. Niiden jotka seisovat luomassa uutta valtakuntaa siinä myrskyssä, joka Euroopassa nykyään käy, ei ole lupa rakentaa tämän uuden pienen valtakunnan, jonkalainen Suomi on, tulevaisuuden suunnitelmia niiden periaatteiden mukaan, joidenka päivät näyttävät monessa tapauksessa jo olevan luetut. Kun lähden tältä pohjalta, olen sitä mieltä, että Suomen, suunnitellessansa valtiollista tulevaisuuttansa, täytyy rakentaa voimansa kansansa kehitykseen, kansan sisälliseen voimaan, kansan kasvatukseen, ja sellaiseen valtiomuotoon, jossa kansanvalta toteutetaan. Niin pieni maa kuin Suomi ei voi koskaan tulla sotilasvaltioksi. Voimakas kuninkuus on voitu maailmassa luoda aina vain sen kautta, että sillä on ollut mahtavat sotajoukot, joiden avulla se on lyönyt naapurivaltiot ja lumonnut oman kansansa. Kaikki tietävät, että historia esittää meille joukon hyviäkin hallitsijoita, jotka eivät ole olleet sotilaita, ja niiden hallituskausi ei ole tullut niin mahtavaksi ja loistavaksi kuin sotilaskuninkaiden. Kun asian ottaa tältä kannalta, on ratkaistava samalla kysymys myöskin siitä, suunnitellaanko Suomesta sotilasvaltio vai suunnitellaanko Suomesta valtio, joka elää pääasiassa omaa itseänsä, kansansa onnea varten. Minä käsitän Suomen tulevaisuuden verrattain vaatimattomaksi. Ja vaatimattomissa oloissa voin edellyttää, että se samalla voi tulla olemaan myös siveellisesti, jopa taloudellisestikin onnellinen, sillä maailmassa on valtakuntia, joilla ei ole suurtakaan ulkonaista mahtia ollut, mutta jotka silti ovat voineet luoda kansoillensa onnellisen elämän. Elämme nykyään sodan merkeissä. Kohtalo on määrännyt, että Suomenkaan valtio ei saattanut muodostua ilman miekkaa käyttämättä. Tässä taistelussa olemme voineet osoittaa, että suomalainen osaa käyttää miekkaa. Toistaiseksi meillä on kumminkin se valitettava Kainin-merkki otsallamme, että kansamme keskuudessa on ollut niitä, jotka ovat langenneet miekkaa käyttämään oman kansallisuutensa hävittämistarkoituksessa. Mutta tässä huoneessa on jo moneen kertaan lausuttu ilmi myöskin se ajatus, että tämä oli tilapäinen lankeemus, että se oli historiallinen hyökylaine, jonka turmionalaiseksi Suomi tällä kohtalokkaalla hetkellä joutui. Kun on kuitenkin tahdottu väittää, että Suomen kansa on menettänyt luottamuksensa niiden tämän kansan keskuudesta nousseiden sivistyneempien, auktoriteetillisempien kansalaiskerrosten silmissä, jotka esiintyvät kansan kokonaisuuden säilyttäjinä, yhteiskunnallisen rauhan turvaajina, niin saattaa ymmärtää, että ne, jotka kansan elämää katselevat enemmän syrjästäpäin, eivät itse elä sitä, että ne voivatkin tällaisessa tapauksessa joutua ristiriitaan omassa itsessään, kun asettavat kysymyksenalaiseksi, voiko tämän kansan käteen antaa sitä valtaa, että se itse hallitsisi itseänsä. Mutta samalla kun tämän mainitsen, on minun sanottava, että minä en ole joutunut, eläen kansan keskuudessa, seisoen kansan kanssa samalla tasolla, minä en ole joutunut kertaakaan vielä epäilemään sitä, ettei tässä kohtalokkaassa ajankohdassa valtaa edelleenkin täällä olisi uskottava kansalle itselleen. Minä tulen siihen sen johdosta, että en usko, että Suomesta tulee valtakunta, jollei kansaan luoteta. Ei tätä valtakuntaa luo mikään muu mahti kuin tämä kansa itse. Jos me saamme ulkomaalta kuninkaan, hänellä saattaa olla vain edellytyksiä organiseerata tämä kansa, mutta kaikki ainekset täytyy tässä kansassa itsessään löytyä. Jos taas nämä ainekset ovat kelvollisia, jos niistä voi valtion muodostaa, rohkenen minä mennä niin pitkälle, että otaksun sellaisen kansan pystyvän omasta keskuudestaan myöskin luomaan, esittämään ne järjestäjät, jotka tämän valtakunnan asiat järjestävät niin, että se voi seisoa ajan myrskyissä.

Täällä on huomautettu, että me tarvitsemme varsinkin ulkopolitiikkaan nähden sellaista persoonallisuutta, jota kuninkuus tulisi edustamaan. Enkä minä tahdo kieltää, ettei tällä ajatuksella ole huomattava perustus. Mutta olen täällä jo ennen esittänyt sen ajatuksen, että tulevaisuuden kansojen välinen ulkopolitiikka ei tule olemaan enää kuningasten politiikkaa, vaan se tulee olemaan kansain politiikkaa. Se saattaa näyttää siltä, että meillä ei ole voimia nykyhetkellä harjoittaa varsinaista kansanpolitiikkaa niiden kansojen kanssa, joiden kanssa olemme tekemisissä. Tämän vaikeuden syn-

nyttää juuri se seikka, että meillä on äskettäin ollut sisällinen kapina, joka on synnyttänyt epäilyksen siitä, josko tämä kansa koskaan voi tulla siihen, että se ulkopolitiikkaansa voipi hoitaa yhtenäisenä kansanpolitiikkana. Mutta tämä epäkohta on olemassa edessä myöskin kuninkaalla niin kauvan, kun tässä maassa on olemassa eduskunta, joka on sillä tavalla kokoonpantu, kuin tämä eduskunta. Täällä ei tule kansan ääni, onko se sitten oikea vai vahingollinen, pidetyksi salassa. Ja jos eduskunnassa tulee esiintymään ulkopolitiikkaan nähden toisenlainen ajatustapa kansan edustajain enemmistön käsityksenä kuin se ajatustapa, jota mahdollisesti tuleva kuninkaamme tulisi edustamaan, luuleeko kukaan, että minkäänlainen kuningasnero pystyy silloin johtamaan ulkopolitiikkaa niiden henkilökohtaisten perusteiden mukaan, jotka hän omistaa. Minä tulen siihen, että Suomen valtio on, sen on pakko, aivan ensi otteistaan saakka ulkopolitiikkaankin nähden ruveta noudattamaan sitä politiikkaa, minkä eduskunta määrää. Minä uskon, että eduskunnan politiikka ei tule olemaan väärä. Sillä tulee olemaan vain tavallisen diplomaattisen ulkopolitiikan kanssa se eroavaisuus, että se on suoraviivaista ja julkista. Salattu politiikka sellaisena, kuin sitä on näihin saakka valtioiden välillä harjoitettu, tuskin tulee menestymään sen jälkeen, kun Euroopan sota on loppunut, sillä minä näen, että tämä sodan jälkeen kaikkialla kansojen valta ja vaikutus nousee. Kansat tulevat pyrkimään keskinäiseen rauhaan ja sopuun. Se kouluutus, minkä tämä nykyinen sota on kansoille antanut, tulee olemaan kasvattavampi, kuin mitä me nykyhetkellä uskallamme toivoakaan. En sano, että me olemme vielä ikuisen rauhan portaalla, mutta maailma on astumassa sellaisen edistysaskeleen, että tätä seuraava aikakausi saa perinnöksi tältä sodalta ikuisen rauhan valmistamisen aatteen. Jos Suomi siis nykyään, muodostuessaan valtioksi, joka saa ja jonka tulee ottaa tehtäväkseen toteuttaa uuden ajan kansanvaltaisesti hallitun valtion periaatteita, jos se ryhtyy nyt rakentamaan hallitusmuotoansa niiden periaatteiden mukaan, jotka ovat edellisillä vuosisadoilla, edellisinä aikoina huomatut monta kertaa hyviksi, mutta jotka periaatteet luonnollinen valtiollinen, yhteiskunnallinen ja inhimillinen kehitys vähitellen jättää taaksensa, niin pidän, että se on jo yksin ulkopolitiikkaankin nähden erehdys, josta maa tulee lähimpinä aikona huomattavasti kärsimään.

Minun on tämän yhteydessä heti merkittävä, että me olemme Saksan kanssa nykyään sellaisessa liittosuhteessa, joka ehdottomasti Suomea velvoittaa pitämään lujasti kiinni siitä kädestä, minkä Saksa on ojentanut auttaakseen Suomen valtion muodostumista. Tämä merkitsee sitä, että puhuessani Suomen tulevaisuuden ulkopolitiikasta myöskin pidän selvänä ja varmana asiana, että sellainen valtio kuin Saksa ei tule jäämään myöskään tulevaisuudessa kansanvallan kehityksessä jäljelle muista valtioista, vaan että se tulee siinä suhteessa kulkemaan edellä muita. Me olemme äsken olleet tilaisuudessa toteamaan, että siinä maassa, jossa ei vielä ole ennen ollut kansan yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta, Preussissa, siellä on mahtava hallitsija juuri tämän sodan aikana, sen opettamana, itse ryhtynyt ajamaan kansanvaltaista reformia eduskunnan äänioikeusoloihin. Että sielläkin vanhoillisemmat ryhmät ovat ryhtyneet taisteluun tätä hallitsijan kaukonäköistä pyrkimystä vastaan, se vain osoittaa enemmän kuin moni muu esimerkki, että voi olla hallitsijoita, jotka astuvat paljon korkeammalle kuin ne hallitsevat luokat ja ryhmät, jotka luulevat olevansa joitakin tekijöitä jonkun valtakunnan suuruuden luomisessa. Saksan valtakunta, se on nykyään maailman ensimäinen, ja meidän on ilo tunnustaa, että tämä valtakunta on ollut apuna luomassa Suomen uutta valtiota. Samalla kun tämän tunnustamme, samalla meidän on myöskin merkittävä, että Saksan tarkoituksiin ei ole kuulunut sekaantua myöskään meidän sisällisiin asioihimme. Kun Saksassa, jossa yleinen monarkistinen ajatustapa on perin juurtunut, tietysti mielellänsä nähdään, että Suomikin muodostuu näiden periaatteiden mukaan, sen me ymmärrämme. Mutta kun me otamme huomioon sen, että saksalaiset eivät tunne Suomen kansan ajatustapaa, on meidän ystävillemme ja avustajillemme ilmoitettava ja selitettävä, että tämä kansa on joutunut siihen käsitykseen, että sellainen hallitusmuoto, joka saksalaisen yleisen mielipiteen mukaan on parhain Saksalle, ei ole parhain Suomelle. Olen vakuutettu siitä, että saksalaistenkin pääpyrkimys Suomen tulevaisuuden luomisessa on se, että täällä saadaan sellainen hallitusmuoto, joka nojaa kansaan ja jota kansa kannattaa. Ja minä lisään, joka nojaa myöskin siihen työtätekevään kansaan, jonka edustus tässä eduskunnassa nyt on poissa. Minä pidän nimittäin asian sellaisena, että tulevaisuuden suuntia Suomelle luotaessa pitää aina pitää muistissa se, että jos me nyt säädämmekin lakeja, joiden kauvaskantavuuden jokainen ta-

juaa, meidän on aina muistettava se, että niiden lakien alla, mukaan, täytyy tulla elämään myös niiden kansalaisjoukkojen, joiden edustus äsken lankesi niin raskaaseen syntiin kansaamme kohtaan. On täällä monta kertaa sanottu, että niiden mielipiteitä ei tarvitse ottaa huomioon valtiomuotoa rakennettaessa. Minä olen aivan toisella kannalla. Samalla tavalla kuin silloin, kun on sota kahden vieraan valtakunnan välillä, kun rauhanneuvottelut alkavat, täytyy ottaa huomioon kumpaisenkin taistelleen toivomuksia, samoin täytyy rakentaa tulevaisuus sille pohjalle, että kaikki riidan syytkin poistuvat. Kuinka paljon enemmän aihetta ja syytä onkaan sellaiseen silloin, kun on kysymyksessä sellaisen rauhan tekemisestä, joka nykyään Suomessa on kysymyksessä, sisällisen kansalaisrauhan vakaannuttamisesta.

Olen tullut näin sisäpolitiikan alalle. Tärkeintä meidän sisäpolitiikassamme on saada täällä pysyväinen rauha. Ja sen rauhan tärkeimpänä ehtona on se, että täällä kansanvaltaiselle edistykselle annetaan vapaus ja sitä autetaan eteenpäin. Tätä pelkäävät monet, joiden mielestä kansanvaltaisen kehityksen tuloksena oli punainen kapina. Minä en pelkää. Minä nimittäin väitän, että punainen kapina ei ollut kansanvaltaisen kehityksen tuloksena, vaan se oli, niinkuin olen monasti jo sanonut, henkinen rutto, yhteiskunnallinen sairaustapaus, joka oli syntynyt Venäjän äärimäisessä monarkistisessa maaperässä ja joka sieltä syöksyi tänne ja nielasi tämän maan työväen. Minä olen siinä luulossa, että Suomen työväki on nouseva, niinkuin Feeniks-lintu tuhasta, jos tämän maan porvaristo kykenee ymmärtämään tätä etsikkoaikaansa oikein. Uskon, että se nousee tuhkistaan jalostuneena ja näyttää vielä kerran, että se ansaitsee tässä maassa kansalaisluottamusta. Ellei näin tule käymään, ei meitä kuningas siitä ainakaan pelasta. Me olemme silloin tuomitut kansalliseen häviöön, ellei näin käy. Mutta mitään kansaa ei kasvateta pelkällä rankaisemisella eikä myöskään mitään kansanluokkaa. Kasvattajan täytyy perustaa psykologisiin syihin, ja meidän kansanedustajain, joiden on vastattava ennen kaikkea nykyisen polven edessä siitä, millä tavalla me järjestämme tämän kansan kasvatuksen niitä lakeja laatimalla, säätämällä, jotka nyt olemme saaneet tehtäväksemme, meidän on otettava myöskin tämä kysymys psykologisena ja koetettava ymmärtää niitä, jotka ovat rikkoneet. Sisäpolitiikan alalla siis luulen, että kuninkaalla ei ole suurtakaan vaikutusvaltaa. Kuningas ei voi sisäpolitiikan alalla tehdä mitään muuta kuin — käskeä. Kaikki kuitenkin jää eduskunnan suoritettavaksi. Mutta jos kuninkaan ympärille muodostuu vaikutusvaltainen piiri, joka esittää hänelle mielipiteitä, jotka heidän mielestään ovat parhaat tämän maan olojen järjestämiseksi, sellainen piiri saattaa olla puolue, jonka vaikutusvaltaa kuninkaallinen majesteettikaan ei pysty murtamaan. Sillä me kaikki ihmiset, kerjäläisistä kuninkaaseen saakka, me olemme ihmisiä, joiden ominaisuuksista voi sanoa, että „sano minulle kenen kanssa seurustelet ja minä sanon mikä sinä olet". Kuningas siis ei voisi syventyä tämän maan talonpoikien eikä työväen psykologiaan. Hänen täytyisi määrätä hallitusperiaatteensa niiden piirien mukaan, jotka hänen ympärillänsä muodostuisivat sekä epävirallisiksi että virallisiksi neuvonantajiksi. Usein on kerrottu ulkomaiden hovipuolueista ja niitä on kuvattu kaiken pikkumaisuuden, kaikenlaisen vähäpätöisyyden varsinaisiksi ahjoiksi. Jos meille tulee kuningas, josta otaksutaan, että hän ei nykyisiin puolueisiin sekaannu, saatamme olla vakuutettuja siitä, että hovipuolueesta ei hänkään pääse irti. Sellaisen puolueen vaikutus, huolimatta sen suppeudesta, voi tulla sangen raskaaksi tälle kansalle. Kun siis kuningas saattaa tällä tavalla joutua eristetyksi kansasta, hänen vaikutuksensa sisälliseen rauhaan voi jäädä hyvinkin vähäiseksi. Ainoa, jota hän sisällisen rauhan palauttamiseksi saattaa tehdä, on silloin järjestää toimenpiteitä yleisen rauhan palauttamiseksi maahan, joita toimenpiteitä tavallisella kielellä sanotaan poliisitoimenpiteiksi. Mutta kun minulla on aivan toinen käsitys siitä, millä tapaa kansaa rauhoitetaan, niin minä suoraan sanoen pelkään niitä suunnitelmia, jotka Suomen tulevaisen rauhan perustavat poliisitoimiin. Ne eivät onnistu. Siitä ei nyt pääse yli eikä ympäri, että kuninkuudenasiaa täällä ajetaan siksi, että siitä tulisi jonkunlainen vastapaino kansan tahdolle. Mutta jos täällä ajetaan kuninkuutta tässä hengessä, minkätähden Preussissa mahtava hallitsija pyrkii siihen, että hän pääsisi lähempään suhteeseen Saksan kansan kanssa, että Preussin kansan vaikutus eduskunnan kokoonpanoon tulisi laajemmaksi, kuin mitä siellä on ennen ollut? Hän pyrkii siihen siksi, että kansa pääsisi hallitsijan kanssa lähempään vuorovaikutukseen eduskunnan kautta. Se on kaukonäköistä politiikkaa ja kuinkapas Saksan mahtava hallitsija muuten olisikaan nykyään mahtavimman valtakunnan

hallitsija, ellei hän näkisi pitemmälle ja kauvemmaksi kuin ne luokkapolitikoitsijat, jotka Preussissakin kynsin hampain vastustavat tätä hallitsijan reformia!

Kaikissa valtioissa nykyään harrastetaan sosialista lainsäädäntöä. Minkätähden? Hyväntahtoisuudestako? Tehdäksensäkö työtätekeville syville riveille ja talonpojille vain hyvää? Ei suinkaan! Kaikki johtuu siitä, että syvien rivien elintaso on noussut, että ne esittävät itsetietoisia vaatimuksia siitä, mitenkä valtiossa pitäisi yhteiskunnalliset olot järjestää niin, että ne vastaisivat heidänkin elämäntoiveitansa. Ja tätä ei missään kielletä, tämän oikeutta nimittäin. Mutta tällaisten lakiuudistusten toteuttamista kyllä kynsin hampain vastustetaan kaikkialla. Ketkä vastustavat? Pääasiassa sitä vastustavat eduskuntain oikeistot, ne, joiden luokkaeduille on vahingollista, että kansa nousee. Miksi kaikkialla maailmassa pyritään kansansivistystä kohottamaan? Ei suinkaan vain sitä varten, että kansa osaisi paremmin kumartaa, kauniimmissa puvuissa esiintyä, filosofeerata? Kansansivistystä kohotetaan yksinkertaisesti siitä syystä, että kansa itse sitä vaatii. Ja tässä vaatimuksessa esiintyy syvä inhimillisyyden nousu. Kansansivistys niinikään tunnustetaan kaikkialla oikeutetuksi. Mutta kuinka paljon siihen työhön ottavat osaa yhteiskunnan parempiosaiset? Jos kansa itse ei vaatisi itselleen sivistystä, kyllä se saisi siihen alkeelliseen tilaansa jäädä, ainakin niiden luokkien alotteen oton puolesta, jotka yhteiskunnassa silloin hallitsevat, kun siellä ei hallitse kansanvalta.

Miksi monarkistitkin vakuuttavat, että kuningasvalta voi olla yhtä kansanvaltainen kuin tasavaltakin? Eikö se johdu siitä, että tahdotaan kansalle sanoa näin: Ei teidän valtaanne tahdota vähentää, tahdotaan vain se toisin järjestää, millä tavoin te saatte valtaanne käyttää. Tosiasiassa kumminkin on niin, että kun väitetään kuninkuuden voivan olla yhtä kansanvaltaisen kuin tasavallankin, niinkuin minäkin uskon sen v o i v a n olla, niin siinä on kuitenkin se pikkuinen eroitus, että kansa saa tasavallassa valita luottamusmiehensä sille määrätylle presidentin paikalle, joka määrätyt vuodet johtaa valtakunnan asioita eduskunnan antaman politiikan mukaan. Kun perustuslaillinen kuninkuus on aivan samassa suhteessa eduskuntaan kuin presidenttikin, ollaan siinä, että kuninkaan ulkopolitiikka enempää kuin sisäinen hallintopolitiikkakaan ei voi olla muuta kuin eduskunnan politiikkaa, ellei ikuinen, loppumaton riita vallitse. Samalla tavalla on myöskin laita presidentin politiikan, joten siis tullaan tässä yhteen. Ero on vain siinä, että kuninkuus on perinnöllinen, presidentti voi vaihtua. On sanottu, että on vaikea löytää joka kuudes vuosi hyviä presidenttejä. Mutta minä luulen, että jokaisen kansakunnan täytyy olla siinä määrin itsetietoinen, että se luottaa niin paljon itseensä, että sen keskuudessa pitää löytyä miehiä, jotka se asettaa johtajakseen, ettei niitä tarvitse hakea ulkomaalta. Sen jälkeen, kun kuninkuus peritään, on tämänkin väitteen kärki jo poissa. Silloin on maan hallituksen valtikka kädessä, jonka Jumala yksin tietää, ja sattumus määrää, minkälainen se käsi on. Kansalla ei ole mitään valitsemis- eikä määräämisoikeutta enää, hallitusmuoto ei voi hänen valtuuksiansa rajoittaa. Hän voi toimittaa paljon pahaa ulkopuolella eduskunnan, sellaista, joka ei kyllä saata olla lain kanssa ristiriidassa, mutta joka on valtakunnalle vahingoksi. Meillä on julkisuudessa viime aikoina esitetty väite, että hyvä kuningas voi tehdä paljon hyvää, mutta huono kuningas voi tehdä vain hyvin vähän pahaa. Tämä ei ole totta. Venäjän Nikolai Romanow teki hyvin paljon pahaa ja hän oli huono hallitsija. Ja niitä on maailmassa ollut paljon huonoja hallitsijoita, jotka ovat kansoillensa tehneet paljon pahaa. Minä myönnän, että niitä on hallitsijoita, jotka voivat tehdä kansoillensa myöskin hyvää. Mutta aina on muistettava, että silloin kun kansa saa valita johtajansa määrätyiksi vuosiksi, se voi silloin kumminkin pyrkiä aina valitsemaan paraansa. Ja jos se kerran joutuu onnistuneesti löytämään hyvän, ei mikään estä sellaista valitsemasta yhä uudelleen, jolloin hallituksen hyvä yhtäjaksoisuus on varmasti, ainakin yhtä varmasti taattu, kuin se on monarkistisessa perinnöllisessä kuninkuudessa.

Jos kuninkuudesta tällaista voisi toivoa, olisi palattava itsevaltiuteen. Kaikissa maissa on kuitenkin tultu jo siihen, että itsevaltiutta rajoitetaan eduskunnallisen vallan kautta. On siis tultu parlamenttarismiin, joka ei ole mitään muuta kuin kehitystä tasavaltaa kohti. Parlamenttarismin takana kaikkialla häämöittää tulevaisuuden tasavaltaisuus, väitettäköön muuten mitä tahansa. Ja jos nyt asettaa vastattavaksi itsellensä kysymyksen: kumpi ennen kaatuu, parlamenttaarisuusko vai kuninkaallisuus historiassa, luulisi jokseenkin jokaisen tulevan siihen käsitykseen, että kyllä parlamenttaarisuus tulee elämään pitemmälle kuin

kuninkuus. Jollei näin kehitys mene, silloin tulee taantumus, parlamenttaarisuus häviää yksinvallan alle. Kansanvalta noustessaan takaa parlamenttaarisuudelle tulevaisuuden. Kun näin on asianlaita, ei uudessa valtiossa, joka tulevaisuutta silmällä pitäen rakentaa itsellensä hallitusmuodon, sovi rakentaa muuten kuin sille pohjalle, jolla tulevaisuuden kehitys on mahdollinen.

On monasti huomautettu siitä, että maan taloudellinen elämä ei pääse kulkemaan, ellemme saa itsellemme monarkistista hallitusmuotoa. Tässäkin suhteessa on minulla toinen käsitys. Me emme tässäkään saa perustaa nykyajan olotilaan. Meidän valtiomme taloudellinen ahdinko riippuu nykyään oloista, joita mikään kuningaskaan ei voisi korjata. Olemme tämän ahdingon saaneet tuloksena maailmansodan jalkoihin joutumisestamme, äskeisestä punaisesta kapinasta ja yleensä nykyisistä maailman taloudellisista seikoista. Meidän täytyy kyetä tämä järjestämään ilman ulkomailta tulevaa hallitsijaa. Jos se kyetään järjestämään, siihen ennen kaikkea edellytetään, että maassa löytyy taloudellisia voimia, joitten käytäntöön ottamisen kautta maan taloudellinen elämä nostetaan. Kuningas ei näitä voimia voi loihtia esiin. Hän voi korkeintaan olla toteuttajana niille toimenpiteille, joita kansaneduskunta ja maan hallitus suunnittelevat. Mutta ellemme usko pystyvämme tähän toteuttamiseen, samalla kun ajattelemme pystyvämme suunnitteluihin, silloin uskomme liian vähän itseemme. Tällä maalla on minun ymmärtääkseni kokolailla taloudellisia voimia. Niiden liikkeellepaneminen on hallituksen ja eduskunnan asia. Mutta ei ainoastaan niiden, vaan se on kaikkien tämän maan kansalaisten asia. Liike-elämä on saatava uuteen vauhtiin. Maanviljelys on kohotettava, työlle on saatava aivan uusi kurssi. Suomen pitää oppia Saksalta, millä tavalla maassa tällaisia asioita järjestetään. Se on tärkeintä, mitä me voimme Saksalta esimerkkiä ottaa. Ja kun me tämän opin sieltä otamme, saamme olla aivan vakuutettuja siitä, että heti kun tätä ryhdytään toteuttamaan, Saksan tuki Suomen valtiolle, vaikka se onkin tasavalta, tulee olemaan aivan varma.

On eräs seikka, johon vielä pyydän kajota. Usein on pidetty hyvin tärkeänä sitä, että hallitsijan sukulaisuussuhteet voisivat vaikuttaa edullisesti maan ulkopolitiikkaan. Mutta äsken jo huomautin siitä, että tulevaisuuden ulkopolitiikka on suureksi osaksi oleva kansojen politiikkaa ja että hallitsijain sukulaisuussuhteet siinä voivat tulla olemaan vähän vaikuttavia. Ne voivat olla vaikuttavia, jos hallitsija on persoonallisesti sellainen henkilö, joka samalla persoonallisuudellaan ja kyvyllään voi vaikuttaa sukulaissuussuhteitten rinnalla. Mutta useissa tapauksissa on kai myönnettävä, että jos maan menestys ja sen suhteet ulkovaltoihin täytyy perustaa niin epämääräiselle pohjalle, silloin ollaan verrattain hyllyvällä pohjalla.

Ed. Wreden muutamiin lausunnonkohtiin minä pyytäisin vielä kajota. Ed. Wrede mainitsisi nim. että täällä on kahdenlaisia tasavaltalaisia, toisia, jotka eivät tahtoisi mitään laillista yhteiskuntajärjestystä, toisia, jotka ovat laillisen yhteiskuntajärjestyksen kannalla. Ja niinhän asia valitettavasti on. Meidän sosialidemokraateistamme sen jälkeen, millä tavalla he esiintyivät viime talvena, täytyy surulla sanoa, että heistä ei voi nykyään saada tukea tämän maan lailliselle yhteiskuntajärjestykselle, jos tämä liike järjestyy entisellä pohjallaan. Mutta minä viittaan aikaisempaan kohtaan lausunnossani siinä, jossa esitin sen ajatuksen, että tämä sosialidemokratia, tahi ne joukot, jotka ovat olleet sosialidemokratian vaikutuksen alaisina, ne on uuden kasvatuksen, uuden yhteiskunnallisen kehityksen, hyvän valtiollisen hallinnon kautta saatava siihen tilaan, että ne huomaavat äskeisen erehdyksensä ja tulevat tuntemaan itsensä tämän maan kansalaisiksi. Ellemme tähän pääse sellaisen kehityksen kautta, johon viittasin, minä pelkään, että kuningasvalta on kaikkein vähimmin omiansa täällä rauhaa rakentamaan siinä taistelussa, joka silloin syntyy, kun nämä nousevat oppositioniin monarkiaa vastaan. Sen vuoksi siis on otettava asia siten, että sen jälkeen, kun tasavaltainen hallitusmuoto on täällä valmis, myöskin tämän maan monarkistit lojaalisesti asettuvat tasavallan kannalle, jolloin tässä maassa on varmasti voimakas enemmistö, joka tukee tätä yhteiskuntaa ja joka tasavaltaisen valtiomuodon puitteissa myöskin pystyy ja kykenee kasvattamaan ja kurissa pitämään niitä maan kansalaisia, jotka eivät tahdo olla lojaalisia järjestetylle yhteiskunnalle. Tämä on parempi keino kuin se, että täällä saatetaan voimaan monarkia, jonka valta tässä suhteessa rajoittuu vain poliisitoimintaan.

Vapaaherra Wrede mainitsi erään väitteen, jota täällä on viime aikoina usein esitetty, nimittäin, että Suomi ei ole laillisesti vielä tasavalta, ja että ulkovallat eivät ole tunnustaneet Suomen tasavaltaa, vaan Suomen itsenäisyy-

den. Asianlaita on kumminkin sillä tavalla, että siihen aikaan, kun sanomalehdissä esiintyi tieto siitä, millä perusteilla esim. Saksa, Itävalta-Unkari y.m. olivat tunnustaneet Suomen itsenäisyyden, näissä mainittiin aina, että ne olivat tunnustaneet Suomen tasavallan itsenäisyyden. Olivatko sanomalehtiuutiset vääriä, minä en ole tilaisuudessa tässä sitä tarkistamaan. Mutta yleinen käsitys oli se, että tunnustus oli annettu Suomen riippumattomalle tasavallalle.

Edelleen mainitsi vapaaherra Wrede, että Suomen elämä on perustunut ja tulee edelleen perustua neljälle kulmakivelle: evankelis-luterilaisen uskonnon, talonpoikaisluokan, kuninkaan ja eduskunnan. Ja niin asia onkin. Täällä on perustettava näille neljälle kulmakivelle valtion tuleva menestys: uskonnon, talonpoikaisuuden, hallitusvallan ja eduskunnan. Minä siis muutan ainoastaan yhden vapaaherra Wreden kulmakivistä. Asetan hallitusvallan, tasavaltaisen hallitusvallan sille sijalle, mille hän asetti monarkistisen hallitusvallan. Ja tämän teen siitä syystä, että minun tietämykseni mukaan Suomen talonpoikaisväestön suuri enemmistö on nykyään tasavaltaisen hallitusmuodon kannalla. Se otaksuma, että talonpoikainen väestö tulisi sittemmin, kun kuningas on maahan saatu, asettumaan kuninkaan taakse, se on mielikuva. Mutta siitä meillä on jo olemassa todistuksia, että tasavallan kannalle tämä kansa asettuu, ja siitä on todistuksena se, että viime joulukuun 6 päivänä, kun tässä eduskunnassa koko eduskunta yksimielisenä päätti, että Suomi on oleva itsenäinen r i i p p u m a t o n t a s a v a l t a, koko kansa ikäänkuin yhtenä kaikupohjana vastasi siihen tyytyväisyydellä. Jos me nyt säädämme täällä tasavaltaisen hallitusmuodon, silloin voimme sanoa: tämän valtion olemus perustuu uskonnon, talonpoikaisuuden, eduskuntavallan ja hallitusvallan järjestetyn yhteistoiminnan neljälle mahtavalle kulmakivelle.

Edelleen vapaaherra Wrede lausui sen ajatuksen, ettei ole mahdollisuutta löytää kotimaasta sellaista miestä, joka saisi riittävää arvovaltaa presidenttinä. Niin huonoksi en minä tätä kansaa usko. Täällä on miehiä sellaisia, kunhan ne vain ehtivät nousta. Tämä valtio ei ole pitkäikäinen vielä. Sen viime vuosikymmenien politiikka, julkinen valtiollinen elämä on ollut sellaista, että se ei ole ollut omiansa kasvattamaan hallitsijakykyjä. Mutta minä olen vakuutettu siitä, että nyt, kun tämä valtio on tullut itsenäiseksi, se myöskin samalla on saanut tehtäväkseen kutsua keskuudestansa esiin parhaat voimat, mitä sillä on. Sillä on tilaisuus nyt antaa kouluutusta näille voimille ja minä uskon varmasti, että 10 vuoden kuluttua, kun tämä valtio on harjoittanut ulkopolitiikkaa, sisällistä hallintopolitiikkaa, käyttänyt miehiänsä ja tarvinnut käyttää miehiänsä yhdessä ja toisessa sellaisessa tehtävässä, jossa tällaiset kyvyt voivat esiintyä ja kehittyä, minun varma vakaumukseni on, että niin köyhä tämä kansa ei ole kyvyistä, ettei se kykene sellaista miestä löytämään keskuudestaan, jonka se voisi asettaa presidentiksi. Minä en edelleen myöskään usko, että tämä kansa on niin eripurainen ja niin kyvytön omaa etuansa ymmärtämään, ettei se tällaisissa asioissa voisi unhoittaa niitä pikkumaisia eripuraisuuksia, jotka puolueitten tai henkilöiden kesken saattaisivat tulla kysymykseen, silloin kun on kysymyksessä valita yksi maan johtajaksi. Minä nimittäin otaksun aivan yksinkertaisesti, että Suomen presidentin vaalissa on asetettava vaatimus kokolailla korkealle, että puoluenäkökohdat eivät siinä saa tulla olemaan ratkaisevia muuta kuin siinä suhteessa, e t t e i s o s i a l i d e m o k r a a t t i s a a k o s k a a n t u l l a t ä m ä n m a a n p r e s i d e n t i k s i! Se on estettävissä, se on estettävissä sillä tavalla, että täällä tehdään sosialidemokratian leveneminen mahdottomaksi ja että tämän ymmärtävät ne, jotka täällä nyt valtaa pitävät. Niiden tulee osata käyttää valtaansa niin, että se kansa, ne syvät rivit, jotka ovat täällä olleet sosialidemokraattien valitsijoina, tulevat huomaamaan, että heillä on etujen valvojia tässä eduskunnassa muutenkin, ettei heidän tarvitse käydä täällä luokkataistelua. Riippuu siis Suomen porvaristosta, valitsevatko he keskuudestaan parhaansa presidentiksi vai ei. Jos ei niin tule käymään, silloin täytyy minun muistuttaa eräästä kyllä ankarasta sananparresta, mutta joka sellaisenaan voi toteutua: Jokaisella maalla on sellainen sosialidemokratia, kuin sen porvaristo ansaitsee. Tämän maan porvaristokin elää nyt etsikkoaikaansa eikä ainoastansa sosialidemokratia, ja sen on koetettava ymmärtää tämä etsikkoaikansa oikein.

Minä pyydän vielä huomauttaa ed. Arokallion eräästä ajatusvirheestä. Hän nimittäin olisi ollut valmis kannattamaan tasavaltaista hallitusmuotoa, jos se olisi ollut sweitsiläiseen malliin rakennettu. Sitä samaa hallitusmuotoa hyvin kiihkeästi ajoivat täällä punaiset, etupäässä ed. Sirola. Me emme voineet asettua sweitsiläisen hallitusmuodon kannalle juuri

siitä syystä, että pidimme sitä hallintovaltaan nähden niin heikkona. Meitä on opettanut tämä viime talven kokemus, että tasavallan presidentille on annettava valtaa, hänelle on keskitettävä paljon hallintovaltaa, mutta kansan on pidettävä itsellänsä lainsäädäntövalta. Joskin Sweitsissä käy laatuun sellainen hallitusmuoto, kuin siellä on, se ei käy laatuun meillä, varsinkaan viimetalvisen kapinan jälkeen. Mutta kun ed. Arokallio on tässä valmis hyppäämään heti monarkian kannattajaksi, niin se on se, jossa on suuri ajatusvirhe. Ed. Arokallio ilmeisesti ei ole itsellensä selvittänyt, mistä tässä on kysymys.

Millä tavalla sitten tullaan tämä asia lopullisesti ratkaisemaan? Minä käsitän, että meillä on oikeus säätää täällä tasavaltainen hallitusmuoto siitä syystä, että meillä on jo olemassa eduskunnan yksimielinen päätös, jolla sitä on kannatettu. Mutta tällä eduskunnalla ei ole oikeutta säätää monarkista hallitusmuotoa sen jälkeen, kun täällä on saatu aikaan se myrsky, joka on kansan hajoittanut siihen määrin kahtia riiteleviin puolueisiin, kuin on tapahtunut. Minun käsitykseni mukaan, saadaksemme rauhan tähän maahan, on hallitusmuotokysymys annettava kansanäänestyksellä ratkaistavaksi. Mitä ratkaisuksi silloin tulleekin, siihen on niiden, jotka ovat alakynteen joutuneet, lojaalisesti alistuttava. Minä luulen, että tästä taistelusta, joka täällä nyt on virinnyt, ei auktoriteetillistä päätöstä muuten saada kuin tällaisella menettelyllä. (Eduskunnasta: Hyvä on! Ei hyvä!)

Ed. Ståhlberg: Kannatan ed. Pennasen ehdotusta, että eduskunta hyväksyisi perustuslakivaliokunnan mietinnön viidennessä vastalauseessa olevan ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi, ja edellytän, että tämä ehdotus tulee äänestyksenalaiseksi sitten, kun suuren valiokunnan ehdottama hallitusmuoto on yksityiskohtaisesti tarkastettu.

Samalla pyydän minäkin kosketella muutamia kohtia sen arvoisan puhujan lausunnossa, joka aloitti tämän keskustelun, vaikka siihen nähden yleensä voikin viitata siihen, mitä täällä eduskunnassa ja myös valiokunnan mietinnön vastalauseessa jo on esiintuotu. Että tätä kysymystä arvosteltaessa ei ole perustauduttava yleisiin lauselmiin toisen tai toisen valtiomuodon etevämmyydestä vaan kunkin kansan oleviin oloihin ja todellisuudessa saavutettuihin kokemuksiin, on kyllä oikein. Mutta kokemuksen opetuksiakaan ei ole otettava yksipuolisesti. Jos lännestä, keski-Amerikasta voi löytää onnistumattomia tasavaltoja, niin kyllä idästä voi löytää onnistumattomia monarkioita. Ja kun sanotaan, että Ranskan kansan paraimmisto on tyytymätön tasavaltaan, niin on huomattava, että valtiosääntöä ei nykyaikana rakenneta jonkun ryhmäkunnan, hyvänkään, tarvetta varten, se rakennetaan kansaa varten ja Ranskan kansa on puolen vuosisataa pitänyt ja säilyttänyt tasavaltaisen hallitusmuotonsa, huolimatta siitä, että sillä on kotimaisia hallitsijasukuja valtaan pyrkimässä. Eivätkä merkit suinkaan osoita, että se siitä nytkään piakkoin tulee luopumaan. Se luulo, että Ranskassa nyt kävisi suunta, niin vallitseva suunta, että se voisi asioihin vaikuttaa, kuninkuuteen, yksinvaltaan päin, nojautuu luullakseni enemmän subjektiivisiin toivomuksiin kuin tosiasioihin. Germaanisessa sivistysmaailmassa taas on kyllä vallalla monarkinen hallitusmuoto, mutta siellä se on yleensä vallalla historiallisen kehityksen nojalla jo vanhastaan. Näissä maissa on valtaistuimella jo omaan kansaan kotiutuneet tai sen keskuudesta nousseet hallitsijasuvut. Jos näissä germaanisissa maissakin olisi tullut sellainen katkelma oleviin olihin, sellainen valintaoikeus valtiosäännön omaksumisesta, kuin Suomen kansalla nyt on, ei olisi niinkään varmaa, mitenkä kaikissa näissäkin maissa valinta tapahtuisi. Mutta ratkaiseviahan meille kysymyksestä päätettäessä ovat Suomen olot. Niistä neljästä yhteiskunnan tukipylväästä, jotka ed. Wrede täällä mainitsi, evankelinen uskonto, vapaa talonpoikaissääty, lakia säätävä ja valtiotaloutta järjestävä eduskunta voivat aivan yhtä hyvin olla tasavallassa kuin monarkiassa. Mutta neljännen kulmakiven, kuninkaan vallan, ed. Wrede asettikin erikoisasemaan, jopa sellaiseen erikoisasemaan, että sitä ei voisi laillisella tavalla ensinkään muuttaa. Nyt on kuitenkin muun muassa perustuslakikomitean ehdotuksesta, jonka on allekirjoittanut sama arvoisa puhuja, ehdotettu, että tänne säädettäisiin tasavaltainen hallitusmuoto Suomen eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka tehtäisiin valtiopäiväjärjestyksen 60 pykälässä määrätyllä tavalla. En usko, että ed. Wrede on tahtonut tällä ehdotuksellaan kehoittaa Suomen eduskuntaa perustuslainvastaiseen tekoon. Se käsitys, että ei voitaisi monarkiaa Suomessa laillisessa järjestyksessä toiseksi muuttaa, on kotoisin niiltä ajoilta, jolloin vielä oltiin säätävinänsä kansoille ikuisia hallitusmuotoja, joita ei luultu koskaan muuttuviksi. Mitä nykyiseen olotilaan tulee, on täällä nyt, niinkuin joskus ennenkin, esitetty, että

Suomi ei ole tosiasiallisesti ollut eikä ole nykyään tasavalta. Minkälaisiin johtopäätöksiin tämä käsitys kuitenkin vie, näkyy siitä, että ed. Wrede johtopäätöksenä siitä tuli siihen, että Suomen eduskunta oli ja toimi täällä monarkistisena hallitsijana silloin, kun sillä oli korkein valta käytettävänään. Asianlaitahan nyt kuitenkin on niin, että täällä syntyneen välitilan aikana on täytynyt noudattaa, mutta ainoastaan soveltuvin osin noudattaa entistä monarkistista hallitusmuotoa, joka kuitenkin sisältää paljon muutakin, kuin sen, että valtio on oleva monarkinen. Siitä seuraa, että kun uusi hallitusmuoto säädetään, olkoonpa monarkinen tai tasavaltainen, niin entinen 1772 vuoden hallitusmuoto siihen tehtyine muutoksinensa on nimenomaan uuden kautta kumottava. Että nyt entinen monarkinen hallitusmuoto on sellaisenaan aivan soveltumaton ja tärkeiltä osiltaankin huonosti soveltuva siihen tilaan, joka Suomessa on päälle puoli vuotta ollut olemassa, pitäisi olla ilmeistä. Eikä sillä sentähden voida saada kumotuksi sitä tosiasiaa, jonka eduskunta itsekin on todennut, että Suomi on oleva tasavalta.

Nykyään on Suomella epäilemättä suuria sekä ulkonaisia vaikeuksia että tärkeitä ja vaikeasti ratkaistavia sisällisiä tehtäviä. Mutta käsitykseni mukaan näiden ulkonaisten vaikeuksien voittaminen ja pysyväisesti niistä selviytyminen olennaisesti riippuu siitä, että Suomi on myöskin sisällisesti eheä ja luja ja tämä taasen riippuu siitä melkoiseksi osaksi, että sillä on valtiorakennus, jolla on takanansa mahdollisimman laaja ja eheä kansan kannatus. Tämä sama edellytys se myös paraiten takaa sisällisten tehtävien onnellisen ratkaisun. Niistä muistutuksista, joita tehtiin valiokunnan vähemmistön hallitusmuotoesitystä vastaan, oli yksi se, että sen mukaan laki voisi tulla voimaan ilman hallituksen vahvistustakin. Ja vastakohdaksi siihen esitettiin kuinka monarkioissa ei ole niin laita. Nyt on kuitenkin huomattava, että monissa monarkioissa, sellaisessakin kuin Englannissa, hallituksen vahvistuksen tarpeellisuus lain aikaansaamiseen on ainoastaan muodollinen, ei asiallinen, vähintäinkin yhtä vähän asiallinen, kuin että Norja ei olisi asiallisesti kuningaskunta, sentähden, että siinä ei kuningas saa ehdottomasti määrätä valtiosääntöä koskevien uudistusten sallimista ja kieltämistä. Tasavaltaisen hallitusmuotoehdotuksen mukaan tulisi laki voimaan ilman hallituksen vahvistustakin, mutta sillä tavoin, että sen takana olisi näyttäytynyt olevan vakautunut kansan tahto. Kun tässä on pidetty riittävänä yksinkertaista äänten enemmistöä uusien vaalien jälkeen perustuslakiasiassakin, niin se johtuu siitä, että perustuslakimuutosten käsittelyssä on jo itse valtiopäivillä olemassa takeita, jotka estävät siinä kypsymättömän, huonosti harkitun päätöksen aikaansaamisen. Vaaditaanhan $^5/_6$ ja $^2/_3$ äänten enemmistö taikka uusien vaalien jälkeen lepäämään jättäminen ja sitten kaksi kolmattaosaa, ennenkuin eduskunnan päätös perustuslakiasiasta voi syntyä. Sen jälkeen pitäisi olla riittävää se, että vieläkin tarvitaan uudet vaalit, jonka jälkeen uusi eduskunta enemmistöllänsä yhtyy edellisen eduskunnan päätökseen.

Mitä tulee siihen valtiotaloutta koskevaan ehdotukseen, joka on monarkisen hallitusmuotoehdotuksen 65 §:ssä, on huomattava, että tämä menee valtion tulopuoleen nähden pitemmälle hallitusvallan ulottamisessa kuin 1772 vuoden hallitusmuoto. Siinäkin tosin voi suostunta tulla määräaikansa jälkeenkin jatkettavaksi, jos eduskunta oli hajaantunut, mutta ainoastaan, jos eduskunta ei ollut kieltänyt tuota suostuntaa. Valiokunnan enemmistön ehdotuksen mukaan eduskunta ei saa kieltää suostunnan jatkamista. Vaikka eduskunta nimenomaan päättäisikin evätä suostumuksensa tulo- ja menoarvion tulopuolelta, niin kuitenkin, pykälässä säädetyllä edellytyksellä, saa hallitus kantaa tuota suostuntaveroa sivu määräajasta. Ja tulopuolella taasen hallitus saisi, myöskin säädetyn edellytyksen sattuessa, suorittaa mitä menoja, uusiakin menoja, tahansa, joita ei entisessä menoarviossa ole ollutkaan, kunhan vain itse harkitsisi ne tarpeellisiksi. Että tämä on aivan soveltumatonta siihen, mitä nykyaikaisessa valtiossa pidetään välttämättömänä tulo- ja menoarvioon nähden, pitäisi olla ilmeistä.

Täällä vakuutettiin, että nyt on valittavana ainoastaan joko 1772 vuoden hallitusmuoto — minä otaksun, että kuitenkin tarkoitettiin, että mukaan saisivat tulla ne uudistukset, joita 1772 vuoden jälkeen jo on säädetty — tai toiselta puolen uusi, nyt ehdotettu monarkinen hallitusmuoto. Minun luullakseni on valittavana nyt monarkiselle pohjalle tai tasavaltaiselle pohjalle rakennettuja uusia perustuslainsäännöksiä, jos ei tahdota edelleenkin jäädä siihen sekä ulkonaisesti että sisäisesti erinomaisen arveluttavaan välitilaan, jossa me nyt olemme. Vakuutettiin kyllä, että tasavaltainen valtiosääntö ei Suomessa enää ole mahdollinen, että sen aika on jo mennyt ohi. Tämä kai nyt

kuitenkin riippunee ei väitteistä eikä vakuutuksista, vaan siitä, mitä perustuslaillisessa järjestyksessä tästä asista päätetään. Sillä siitä kai lietänee yhtä mieltä, että Suomen uusi valtiosääntö on laillisessa järjestyksessä aikaansaatava. On tässä kohden jyrkästi nojauduttu siihen, että monarkisella hallitusmuodolla on tässä eduskunnassa enemmistö. Eiköhän kuitenkin olisi oikeinta, että tällä enemmistöllä ei kovinkaan paljon ylvästeltäisi. Suuressa valiokunnassa enemmistön muodosti yksi ainoa ääni. Täällä eduskunnassa taas on saapuvilla ainoastaan puolet siitä, mitä Suomen eduskunnassa valtiopäiväjärjestyksen mukaan säännönmukaisesti on. Satunnaiset seikat voivat vaikuttaa, että tuo enemmistö ehkä muuttuu vastakohdaksensa. Ei tarvitse mitään muuta, kuin että mahdollisesti havaitaan, että joitakin edustajia, jotka nyt ovat vangittuina, tuomioistuimen päätöksen mukaan havaitaan syyttömiksi. Silloin enemmistö ei ole sillä puolella, jolla sen nyt on väitetty olevan. Se seikka, kuka on menettänyt oikeutensa ottaa osaa Suomen eduskunnan tehtäviin ja eduskunnan valitsemiseen ja valtiolliseen elämään, se riippuu yksinomaan siitä, mitä Suomen laki säätää. Sen nojalla on myöskin ratkaistava se seikka, missä määrin työväestöllä, niillä kansankerroksilla, jotka nyt ovat edustajitta tässä eduskunnassa, tulee olemaan osallisuutta asioihin. Ja että tämä kansanaines tulee sekä yhteiskunnassa että valtioelämässämme olemaan mukana, sitä ei pitäisi jättää huomioonottamatta uutta hallitusmuotoa tälle kansalle säädettäessä.

Edelleen väitetään, että nyt on hallitusmuotokysymys ratkaistava ehdottomasti monarkistiseen suuntaan ja ratkaistava näillä valtiopäivillä. Olen yhtä mieltä siitä, että olisi erinomaisen tärkeää ja suotavaa, että tämä asia saataisiin nopeaan ratkaisuun, ja myöskin siitä, että muodollinen päätösoikeus eduskunnalla nykyisessä kokoonpanossaankin tässä asiassa on. Mutta siitä en ole varma enkä pidä sitä edes todennäköisenä, että täällä laillinen enemmistö saadaan kummankaan hallitusmuotoehdotuksen puolesta. Silloin, niinkuin ennen olen huomauttanut, nopein ja varmin ja parhaiten selvyyttä aikaansaava ratkaisutapa olisi se, että asia jätettäisiin perustuslaillisessa järjestyksessä tehdyllä päätöksellä kansanäänestyksen ratkaistavaksi. (Eduskunnasta: Hyvä!)

P u h e m i e s: Kun aika jo on kulunut myöhäiseksi ja toivottava on, että päiväjärjestyksessä olevat pöydällepanot suoritetaan ja niissä mainitut asiat saadaan ensimäiseen käsittelyyn jo tänä iltana, keskeytetään esilläolevain asiain käsittely ja toimitetaan pöydällepanot. Sen jälkeen lopetetaan tämä istunto ja seuraava täysi-istunto alotetaan 10 minuuttia myöhemmin, jolloin pöydällepantujen asioiden ensimäinen käsittely suoritetaan.

Pöydällepanot:

3) Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymisen

sisältävän hallituksen esityksen n:o 76 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

4) Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä

koskevan hallituksen esityksen n:o 77 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

5) Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä

koskevan hallituksen esityksen n:o 55 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 a esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

6) Suomen Pankin aseman vahvistamista

koskevan hallituksen esityksen n:o 75 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

P u h e m i e s: Vielä voidaan esitellä myöskin seuraavat kaksi hallituksen esitystä, jotka ovat edustajille jaetut.

Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä

koskeva hallituksen esitys n:o 79 esitellään ja lähetetään p e r u s t u s l a k i v a l i o k u n t a a n.

Sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneitten avustamista

koskeva hallituksen esitys n:o 80 esitellään ja lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Seuraava täysi-istunto alkaa kello 12,50 tänä yönä.

Täysi-istunto päättyy kello 12,40 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

84. Lauvantaina 13 p. heinäkuuta

k:lo 12,45 yöllä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Ensimäinen käsittely:

Ehdotus, joka koskee Suomen Pankin aseman vahvistamista 1671

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20; hallituksen esitys n:o 75.

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä ..... „

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 76.

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Turkin rauhansopimuksen hyväksymistä ..... „

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 77.

Ainoa käsittely:

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä..... 1672

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietinnöt n:rot 11 ja 11 a; hallituksen esitys n:o 55.

Ilmoitusasiat:

Puhemies: Nimenhuudon sijasta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka olivat saapuvilla viime täysi-istunnossa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen, joka koskee Suomen Pankin aseman vahvistamista

sisältävän hallituksen esityksen n:o 75 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasiain ensimäistä käsittelyä varten.

Kukaan ei halua puheenvuoroa. Asia lähetetään V. J:n 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

2) Ehdotuksen, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 76 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Kukaan ei halua puheenvuoroa. Esitys lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotuksen, joka koskee Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 77 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Kukaan ei halua puheenvuoroa. Esitys lähetetään V. J:n 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

4) Ehdotuksen, joka koskee Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 55 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 a, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ainoaan käsittelyyn.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

Seuraava täysi-istunto pidetään tänään päivällä kello 12.

Täysi-istunto päättyy kello 1,05 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

85. Lauvantaina 13 p. heinäkuuta

k:lo 12 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi 1673
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 54; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 62.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä..... 1698

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo ja Välisalmi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi.

Esitellään edelleen suuren valiokunnan mietintö n:o 54 ja jatketaan siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitellyn yllämainitun lakiehdotuksen sisältävän hallituksen esityksen n:o 62 toista käsittelyä.

Puhemies: Jatketaan asiassa keskeytynyttä yleiskeskustelua. Pyydetyt, mutta vielä käyttämättä olevat puheenvuorot uudistettanee.

Keskustelu:

Ed. Rosenqvist: Jag begärde ordet redan i går, men gjorde det icke i syfte att tala för den ena eller andra regeringsformen, för monarki eller republik, eller i syfte att på basen af politiska kombinationer och s. k. storstilade framtidsmålningar söka bevisa nödvändigheten af det ena eller andra statsskicket. Än mindre begärde jag ordet för att bemöta eller gendrifva de satser, hvarmed friherre Wrede sökte visa, att den monarkiska statsformen vore den enda för oss möjliga. Jag tror fastmer att ett bevis, ett värdigt bevis till förmån för nämnda statsform i hufvudsak måste inslå den riktning friherre Wrede angifvit och icke vandra vägar, på hvilka nämnda bevisföring de senaste tiderna mestadels mött oss. Jag är ock i åtskilliga punkter fullt ense med friherre Wrede, främst därutinnan, att en statsforms lämplighet för ett folk beror af historiska, sociala och kulturella förhållanden. Men jag kan icke fullt försona mig med den kategoriska ton, som i viss mån vidlådde äfven sådana påståenden, hvilka, såsom det synes mig, icke äro odisputabla, och mest förundrade det mig, att samma man, som ännu den 3 oktober 1917 i ett officieltt akstycke tillstyrkte regeringen att bygga landets statsskick på republikansk bas, motiverande detta med skäl, sådana som att det republikanska statsskicket är egnadt att uppbäras af och visa sig lämpligt för ett folk med så demokratisk läggning, som det finska, „att ett dylikt styrelsesätt utan tvifvel i vida kretsar bäst motsvarar det finska folkets förhoppningar och behof", „hvadan Finlands blifvande statsskick icke kan utfalla annorlunda, än att Finland blir republik", att samma

person, hvilken för några veckor sedan efter revolten vid ärendets behandling i grundlagsutskottet, i likhet med utskottets alla öfriga medlemmar, omfattade regeringens i enlighet med grundlagskommitténs förslag på republikansk bas uppbyggda proposition om antagandet af ny regeringsform, att samma man, säger jag, nu räknar konungadömet jämte vår protestantiska religion, vårt fria bondestånd m.m. till grundprinciperna i vårt samhällsskick och låter förstå att de som icke vexlat mening, nu äro beredda att bortkasta en af grundpelarna för vår samhällsbyggnad, på samma gång han ur revolutionsyra och patologiska symptomer, bristande omdöme o. s. v. söker härleda och förklara de i vårt land vidt utbredda sympatierna för det republikanska statsskicket.

Men, som sagdt, jag begärde icke ordet för att söka gendrifva eller bemöta skälen för monarkin, hvartill jag för min del har ingen anledning, allra minst för att polemisera mot friherre Wrede, utan endast för att med några ord förtydliga och motivera min egen i den första reservationen endast i korthet antydda ståndpunkt.

Äfven mig föresväfvar såsom framtidsmål ett „Stor-Finland", men en storhet, mätt icke med geografiska eller landtmätarmått och icke hvilande på y t t r e, utan på i n r e betingelser. Äfven jag tror på folkens, äfven små folkens historiska mission och uppgift, men villkoren för fyllandet af denna uppgift äro bestämda af en e t i s k makt, hvilken i första hand icke frågar efter vexlande politiska associationer, utan efter individernas och folkens genom trohet mot högre normer fostrade halt. Hos vårt folk sjelft, i dess karaktärsdaning, själsodling och moraliska uppfostran måste jag söka hufvudbetingelserna för landets framtid och lycka. I inre split och tvedräkt, i öfvermod och annan moralisk undermålighet ser jag de största farorna för att trots alla storstilade mål misslyckas. Framom en på osäkra beräkningar hvilande utrikespolitik ställer jag därför ock såsom en betydelsefullare faktor vid tryggande af vår framtida ställning och nyss vunna politiska frihet en vidsynt af etisk anda och ridderlig storsinthet buren inrikespolitik. Detta är utgångspunkten för min i den första reservationen intagna ståndpunkt, hvilken icke kan förstås och måste vantolkas af dem, för hvilka en dylik lifssyn är främmande.

Jag hör visserligen icke till de „ invigda", som fått del af eller känna „alla på saken verkande omständigheter", såsom formeln lyder, omständigheter, hvilka för de utanför stående merendels utkristalliseras i ett kategoriskt kommando: Så, just så, nu, just nu, i detta ögonblick måsten I handla, om I viljen „bevara vårt lands anseende utåt", handla fosterländskt o. s. v. Om afgörandet för mig är svårt, så hvilar detta alldeles icke på oinvigdhet i hemlighetsfullt antydda omständigheter, utan på helt andra skäl, främst därpå, att jag icke ansåge mig handla rätt, handla i öfverensstämmelse med andan i våra grundlagar, om jag, tillhörande endast en återstod af 1917 års landtdag, träffade ett afgörande, som enligt min mening kan och bör träffas af en landtdag så sammansatt, som våra grundlagar förutsätta, ett afgörande, som innebär ett kullkastande af en princip, hvilken enhälligt omfattades af nämnda landtdag i dess normala sammansättning, om jag träffade ett val, som icke kan blifva lyckligt, utan fastmer en källa till ständiga strider och ödesdigra komplikationer, i fall det icke uppbäres af vårt folks vilja, motsvarar dess karaktär och önskningar. Jag kan icke för min del anse det vara som sig bör, att vi i denna stund, då närapå hälften af 1917 års landtdag till följd af ett djupt syndafall, beträffande hvilket ingen af oss kan fritaga sig från all skuld, utplånats, begagnande oss af en tillfälligt gynnsam maktställning, bröte med en ståndpunkt, som för några månader sedan enhälligt i ett högtidligt ögonblick omfattades af samma landtdag i fullständig och normal sammansättning. Detta öfverensstämde icke med mina begrepp om lojalitet gentemot landets representation och ridderlighet gentemot politiska motståndare, den formella rätten må vara huru säker som hälst. Jag kan nämligen icke dela den äfven i går af friherre Wrede uttalade meningen, att hela den till flere hundratusen uppgående valmanskåren, utgörande så godt som hela vår arbetarbefolkning, som sändt socialister till landtdagen, icke har „någon rätt att deltaga i afgörandet af landets öden", att de visat sig vara fiender icke blott „till monarkin, utan till hela vårt samhälle öfver huvud". En stor del, för att icke säga största delen af denna valmanskår är dock, skulle jag tro, fullkomligt oskyldig till upproret, och äfven de många mer eller mindre skyldiga kunna ej utan laga ransakan och dom beröfvas ofvannämnda rätt. Äfven nu sitta några socialistiska representanter i landtdagen, och efter någon vecka skall med all sannolikhet antalet ökas. I ofvananförda uttalande af friherre Wrede ligger, skulle jag tro, den vä-

sentliga orsaken till hans och min olika ställning till föreliggande fråga. Jag kan omöjligt i denna punkt ställa mig på friherre Wredes ståndpunkt, och jag tror att det vore en betydligt lättare uppgift att visa, det min uppfattning öfverensstämmer med våra grundlagars anda och mening än att med friherre Wrede söka bevisa satsen, att vi, om vi nu i laga ordning valde ett republikanskt statsskick, skulle. oaktadt all formell rätt, handla i strid med våra grundlagars anda och mening. Såsom medlem i grundlagskommittén har ock friherre Wrede tillstyrkt skapandet af en regeringsform på republikansk bas.

Ingenting, jag säger det uppriktigt, har så förvånat mig som framförandet af den anförda här citerade satsen af en man med friherre Wredes rättskänsla och ridderliga sinnelag. Att realpolitiker af vulgär typ förklara: endast vi, som nu sitta i landtdagen, ha rätt att taga landets öden i våra händer och vi böra nu begagna oss af detta gynnsamma tillfälle, som kanske blott för några veckor, i alla fall med all sannolikhet icke mer vid en landtdag efter nya val erbjuder sig för oss, att afgöra landets mest vitala frågor, ja att kullkasta beslut och ändra lagar, som vi själfva för några månader sedan i en fullsutten, normalt sammansatt landtdag voro med om att omfatta och antaga, det förstår jag. Men att en man med friherre Wredes personliga egenskaper, genom uttalanden, sådana som det anförda, skulle komma att gifva stöd åt en dylik tankegång, det hade jag icke väntat. I alla fall, här ligger klyftan mellan friherre Wrede och mig och den förklarar till fullo vår olika ställning till nu föreliggande fråga.

Där man har den öfvertygelsen, att den nu rådande strömningen till förmån för republik blott är förklarlig ur tillfälliga orsaker, medan monarkin har den fasta basen i hela vårt folks sunda kärna och där man uttalar den förhoppningen att de sunda instinkterna snart åter skola komma till herravälde, där borde man ock, synes det mig, icke kunna hafva något emot nyval.

Emellertid kunde jag för min del först sedan en ny landtdag kommit till stånd, på sådant sätt L. O. föreskrifver, fritt och obunden af det föregående träffa mitt val. Först då vore också en för mig vid detta val afgörande instans gifven, gifven visserligen icke på ett fullt säkert och odisputabelt sätt, men på det enda sätt våra ännu icke ändrade grundlagar känna, nämligen vårt odelade folks vilja och önskningar.

Jag har icke fått den profetiska intuitionens gåfva, kan icke loda djupen i folksjälen och jag hyser icke någon auktoritetskänsla — jag bekänner det uppriktigt — gentemot dessa politiker, hvilka i syfte att motivera det republikanska statsskickets nödvändighet den ena dagen framhålla och åberopa vårt folks väsende och karaktär, men den andra dagen slå om och finna monarkin absolut nödvändig. För att icke missförstås vill jag säga att jag icke räknar friherre Wrede till dessa politiker. Jag hyser icke heller synnerlig respekt och beundran för självständighetsmän, hvilka i dag ropa eläköön åt en maktlysten, enväldig folkrepresentation, men den andra förknippa alla jordens, för att icke säga himmelens fördelar vid konungadömet.

Därmed har jag för ingen del velat säga att alla de, som anse den monarkiska statsformen för oss nödvändig, vore dylika politiker. Jag vet fastmer att många fullt objektiva och sakliga skäl tala för densamma och om jag icke vetat det, hade äfven friherre Wredes andragande i går därom öfvertygat mig, och jag tror att de nu rådande sympatierna för monarkin mångenstädes rota i en icke alldeles omotiverad känsla af behof af större säkerhet och trygghet för vårt af partier och inre strider splittrade och försvagade folk.

Då jag, förrän jag träffade mitt afgörande, ville att vårt folk genom nya val läte sin vilja komma till uttryck, så är hvarken folk eller folkvilja för mig några demagogiska begrepp, och äfven jag tror mig förstå den visdomen, att den verkliga, konstanta folkviljan icke i en enligt våra grundlagar sammansatt landtdag nödvändigt har ett säkert och odisputabelt uttryck. Folket är för mig icke ett mekaniskt, utan ett organiskt begrepp, icke en hop individer såsom sandkornen i sandhög, utan en organism, och dess vilja är icke lika med tyngden hos den större mängden. Men just därför vill jag icke utesluta ett så viktigt och betydelsefullt organ i vårt folks organism, som vår arbetarklass är, från afgörandet. Dess inflytande och vilja äro icke lamslagna därför, att vi nu i hast begagna oss af en några veckor eller några månader varande konjunkturställning. Vi böra icke, synes det mig, likna haren, som tror sig vara skyddad, när den för ögonen icke har den omgifvande verkligheten. Det icke-riktiga skall äfven här, såsom alltid, visa sig vara det okloka. Folkväldets och demagogins principer hafva för mig i denna fråga, lika litet som i andra frågor, varit bestämmande. Vårt folks viktigaste angelägenheter afgöras enligt

L. O. af en folkrepresentation, där de skilda samhällsgrupperna äro företrädda. Finlands landtdag, så sammansatt som lagen föreskrifver, representerar det finska folket.

Man har sagt mig: Du står ensam eller så godt som ensam inom din egen grupp och dina valmän eller flertalet af dina valmän önska en kung o. s. v. Jag svarar härtill: Den svenska gruppens ära och styrka ha alltid varit den att man där f å t t stå ensam, likasom den ock själf mestadels fått stå ensam. Under andra förhållanden hade jag aldrig kunnat tillhöra denna landtdagsgrupp. Hvad mina valmän beträffar, så tror jag, att, om de öppet finge veta „alla på saken verkande omständigheter", som termen lyder, finge en noggrann kännedom om de framtidsmål, för hvilkas vinnande man nu så tvärsäkert förklarar oss behöfva en kung, så skulle de betacka sig för en sådan. Men för öfrigt, jag ansåge mig icke värdig mina valmäns förtroende, om jag hemtade normerna för mitt handlande ur de mer eller mindre oklara och uppagiterade opinionerna vid tillfälliga folkmöten, liksom jag i sådant fall uppenbart bröte mot L. O:s föreskrift, enligt hvilken landtdagsman är skyldig att handla såsom rätt och sanning bjuda, såsom grundlagarna föreskrifva, och icke bunden af några andra föreskrifter. Genom att yrka på nya val lämnar jag ock mina valmän frihet att utse andra deras förtroende mera motsvarande representanter.

Allt det där anförda säger man måhända kan vara teoretiskt riktigt, men tager icke hänsyn till realiteterna, tager icke hänsyn till stundens förpliktande kraf. Det gifves historiska ögonblick, man har kallat dem ödestimmar för folken, då vi m å s t e handla, då vi m å s t e taga ansvaret på oss och då ett underlåtande att fatta position, att icke begagna sig af ett gynnsamt läge, innebär obetänksamhet eller omdömeslöshet eller lättsinne. Jag har dessa dagar till öfverflöd hört och läst ett dylikt tal. Äfven jag känner ett m å s t e, men det hvilar på andra förutsättningar än politiska konstruktioner och beräkningar eller direktiv från det ena eller det andra hållet. Äfven jag föreslår en väg till frågans afgörande, hvarvid slutresultatet med all sannolikhet icke mer fördröjdes, än om vi nu med några rösters majoritet skulle omfatta det ena eller andra statsskicket. Ett sådant afgörande har icke fört oss närmare slutmålet, kanske tvärtom aflägsnat oss från detsamma. Må de, som anse, att frågan om regeringsformen vid denna landtdag m å s t e afgöras, visa hvilken väg de vilja vandra och jag skall följa dem på hvilken väg som helst, som icke kränker mitt rättsmedvetande. Hos friherre Wrede har jag icke funnit, såvidt jag förmått uppfatta hans andragande, någon anvisning, huru detta „måste" skall förverkligas. Jag kan nämligen icke tro, att friherre Wrede skulle hålla före, att de, som af öfvertygelse och enligt sitt samvete tro sig böra omfatta det republikanska statsskicket och hvilka han icke frånkänt fosterlandskärlek och god vilja, om ock de sakna omdöme, utan vidare skola kasta sin öfvertygelse öfver bord och rätta sig efter m å s t e-stampningarna. Hvad mig beträffar är det vissaste i lifvet det, att jag är på den riktiga vägen, om jag i det, som bör vara, söker grunden icke blott till det, som är, utan äfven till det, som varaktigt b l i f v e r, liksom de afgörande realiteterna för mig ligga på ett helt annat plan än de politiska konjunkturernas. Ett tvärsäkert, kategoriskt m å s t e utifrån, stödt af tryck och hot, verkar på mig rakt motsatsen till hvad det afser.

Det pinsammaste och det för folkrepresentationen enligt min mening mest nedsättande under den beryktade mannerska landtdagen voro de ständiga direktiven och hotelserna utifrån. Må det en gång för alla vara slut med ett dylikt „måste". Hvarken framtida storhetsdrömmar eller hot om regeringskris, om att blifva öfvergifna af hjälpande vänner o. s. v. skall för mig diktera det slutligt afgörande „måste".

Jag är optimist beträffande vår, ja, hela mänsklighetens utveckling, är det icke på grund af naturell, utan till följd af lifsåskådning. Jag kan därför icke instämma i det nu på många håll pessimistiska, rent af schablonmässiga nedsättandet af vårt folk och vår folkrepresentation m. m. Jag ser, skulle jag tro, felen och bristerna lika skarpt som andra, men jag behöfver icke pessimismen för att motivera den ena eller andra statsformen, lika litet som jag förut känt behof att instämma i jubel- och eläköön-ropen af dem, som nu äro pessimister.

Ed. I n g m a n: Se perusväite, joka on esitetty tasavaltaisen hallitusmuodon säätämisen puolesta, on, että kansa sitä tahtoo. Tämän on kuullut yksityisessä ja julkisessa keskustelussa aikaisemmin ja myöskin nyt kerta toisensa jälkeen keskustelussa eduskunnassa. Sanottiin eilen, että tasavaltainen hallitusmuoto on se, joka lähimmin nojautuu kansaan, se, joka vastaa kansan toiveita ja kansan käsitteitä, on lausuttu, että se ja yksin se vaikuttaa eheyttävästi, kokoavasti kansaan, sanalla sanoen: Se on sää-

dettävä sentähden, että tämä on se hallitusmuoto, jota kansa tahtoo.

Minä rohkenen suuresti epäillä, pitääkö tämä pääperuste paikkaansa.

Kun sanotaan, että kansa tätä hallitusmuotoa tahtoo, niin ensinnäkin ei oteta huomioon, että on huomattava osa kansaa, josta nimenomaan ja selvästi tiedetään, että se ei sitä tahdo, nimittäin se osa kansaa, joka on asettunut monarkista hallitusmuotoa jyrkästi puolustamaan. Tämän kansanaineksen merkitystä on julkisessa keskustelussa koetettu halventaa. On puhuttu siitä, että monarkinen ajatus on joidenkin Helsingin herrain keksimä, herrain, jotka kapinan aikana piileksivät kellarikerroksissa, sitten tulivat niistä ylös kapinan jälkeen ja tahtovat nyt onnellistuttaa kansaa monarkisella hallitusmuodolla. On puhuttu edesvastuuttomista piireistä, jotka aikovat kerääntyä tulevan hallitsijan ympärille hänen neuvonantajikseen. Minä olen kuullut perustuslakivaliokunnan pöydän äärestä mitä syvimmällä halveksumisella torjuttavan sen ajatuksen, että kuningasvallan kannattajat toimisivat puhtaasti isänmaallisista motiiveista. Ehkä me, jotka olemme joutuneet julkisuudessa käymään jollain tavoin etunenässä tässä asiassa, ansaitsemme kaikkea tätä halveksumista. En tahdo ainakaan lähteä meitä puolustamaan. Mutta monarkian kannattajina on muutakin kansanainesta. Monarkian kannattajain joukossa on kovaa kokenutta Suomen kansaa. Minä voin sanoa omista valitsijoistani, että ne ovat kestäneet kapinan aikana sen, minkä mikään muu osa Suomen kansaa on kestänyt. Satakunnan laajoilla alueilla todistavat äsken vasta savuamasta lakanneet rauniot ja valkoiset ristit hautausmailla siitä, mitä se kansanaines on saanut kärsiä, ja tämä kansanaines on kuningasmielistä. Minulle ei ole tullut valitsijaini piiristä yhtään ääntä, joka olisi kehoittanut minua toimimaan tasavallan puolesta. Tähän kansanainekseen eivät ainakaan ne saa nojautua, jotka tahtovat tasavaltaista hallitusmuotoa säädettäväksi. Heidän on ehdottomasti tunnustettava, että tämä osa kansaa ei tahdo tasavaltaista hallitusmuotoa.

Mutta onhan sellaistakin kansanainesta, joka sitä tahtoo. Sitä on pääasiallisesti kaksi ryhmää: sosialistit ja porvarilliset tasavaltalaiset. On selvää, että sosialidemokraatit kannattavat tasavaltaa, mutta he eivät kannata sitä tasavaltaista hallitusmuotoa, jota eduskunnassa nyt tahdotaan säädettäväksi. Minä pidän päinvastoin aivan selvänä, että vaikkakin he kansanäänestyksessä, kun olisi valittava monarkistisen ja tällaisen tasavaltaisen hallitusmuodon välillä, äänestäisivät jälkimäistä, niin he tulisivat sittemmin kynsin hampain taistelemaan tätä kansanvaltaista hallitusmuotoa vastaan, he tulisivat tahtomaan siihen perinpohjaisia muutoksia. Onhan eduskunnassakin kuulunut ääniä, jotka selvästi ovat tämän lausuneet. Ed. Pennanen uskoo, että sosialidemokraattinen puolue maassamme tulee tekemään perinpohjaisen parannuksen. Toivottavaa se olisi, mutta ne äänet, jotka siltä taholta on kuultu täällä eduskunnassa näinä viikkoina ja eduskunnan ulkopuolelta, eivät totisesti anna aihetta toiveisiin siinä suhteessa. Minä olen vakuutettu siitä, että hallitus, jonka pitäisi nojautua tasavaltaiseen porvaristoon ja tasavaltaisiin sosialisteihin, tulisi sillä tavoin istumaan kahdella tuolilla, että vähänkään tarmokas toiminta olisi sille kokonaan mahdoton. Kun siis sanotaan, että sosialistit kannattavat tasavaltaista hallitusmuotoa, niin se ei pidä täysin paikkaansa, kun nimittäin tasavaltaisella hallitusmuodolla tarkoitetaan sitä tasavaltaista hallitusmuotoa, jonka säätämisestä nyt on kysymys.

On sitten lopuksi ryhmä porvarillisia edustajia ja valitsijoita, jotka kannattavat sensuuntaista tasavaltaista hallitusmuotoa, kuin se, mikä 5:nnessä vastalauseessa on ehdotettu säädettäväksi. Mutta minä kysyn: miksi he sitä kannattavat? Tietysti sentähden, että he uskovat, että se on hyvä. He uskovat, että sellainen hallitusmuoto paraiten tulee takaamaan meille rauhalliset olot ulospäin ja sisäänpäin. Heidän enemmistönsä haluaa, että politiikkamme olisi johdettava läheisessä vuorovaikutuksessa Saksan kanssa. He, jotka eivät sieltä maaseudulta asioita voi arvostella sillä tavoin, kuin me täällä, he ovat varmaan vakuutettuja siitä, että tasavaltainen hallitusmuoto paraiten takaa tämänsuuntaista ulkopolitiikkamme johtoa. Mutta voimmeko me, jotka asioita lähemmin tunnemme, olla samaa mieltä? Emmekö me tiedä, mistä päin ulkomailta päinvastoin mitä jyrkimmin juuri tasavaltaisen hallitusmuodon säätämistä täällä on vaadittu? He uskovat edelleen, että tasavaltainen hallitusmuoto vie sisäiseen rauhaan. Mutta voimmeko me sitä uskoa? Voimmeko me uskoa, että se, presidentinvaaleineen, tulee vaikuttamaan eheyttävästi kansaamme, kokoamaan kansaa? He uskovat, että se vie valtion talouden lujalle pohjalle, että se vie maan elinkeinoelämän, kaupan, maanviljelyksen turvalliseen kehitykseen.

Voimmeko me täällä myöskin uskoa sitä? Minä puolestani myönnän, että minä en sitä usko. Minä olen päinvastoin vakuutettu siitä, että tasavaltainen hallitusmuoto vie horjuvaisuuteen ulkopolitiikassa, arveluttavaan horjuvaisuuteen, ja että se vie meidät äärimäiseen sisäiseen heikkouteen, jyrkkiin puoluetaisteluihin ja sen kautta kurjuuteen, häpeään ja häviöön. Kun niin käy, silloin ei päästä sen taa, että kansa on tasavaltaista hallitusmuotoa muka tahtonut. Ei päästä edes kansanäänestyksen taa, vaan silloin asetetaan ne, joitten on ollut päätös tässä tehtävä, tilille. Minä en ainakaan puolestani voi ottaa sitä edesvastuuta päälleni, että äänestäisin hallitusmuotoa, jonka etuja en voi parhaimmallakaan tahdolla nähdä, mutta josta olen varma, että se vie kansamme sellaisiin oloihin, että kansamme paraimmisto ei voi sitä tahtoa.

On sanottu, että ne, jotka ovat sillä kannalla, millä minä olen, perustuslaillisesti rajoitetun kuninkuuden kannalla, tahtovat luovuttaa korkeimman hallitusvallan Suomessa vieraalle kuninkaalle. Tämä tietysti vaikuttaa agitatoorisesti: vieraalle kuninkaalle, sehän on jotakin aivan peloittavaa! Mutta tämä väite nojautuu täydelliseen epätoivoon siitä, että me, että Suomen kansa, jaksaisi, vaikka se ottaisi ensimäisen kuninkaansa ulkomaalta, kuitenkin pystyttää kansallisen kuninkuuden. Monet muut kansat ovat ottaneet kuninkaan muualta ja siitä huolimatta saaneet kansallisen kuninkuuden. Vai tahtooko kukaan väittää, että Ruotsin kuninkuus nykyään olisi vieras kuninkuus? Mutta tasavaltalaisemme ovat sitä mieltä, että Suomen kansa on niin heikko, se on niin kurja, että se ei pysty sulattamaan kuninkuutta itseensä, se ei pysty luomaan kansallista kuninkuutta. Nythän on totta, että me olemme kansallisesti heikkoja ja rikkinäisiä, mutta en kuitenkaan usko meitä näin heikoiksi. Minä päinvastoin uskon, että me, niinkuin monet muutkin kansat, voimme saada aikaan kansallisen kuninkuuden. Siihen ei tarvita muuta, kuin että sen kuninkaan ympärille, jonka me valitsemme, sitä kannattamaan ja tukemaan liittyvät kaikki yhteiskuntaa säilyttävät voimat. Yhteiskuntaa säilyttävistä voimista on ensi sijassa mainittava Suomen maataviljelevä väestö. Maataviljelevä väestö se on, joka meillä edustaa ylläpitävää, koossapitävää ja säilyttävää voimaa valtiossa. Se on sen osoittanut viimeksi äskeisen kapinankin aikana. Ja ensi sijassa juuri tähän väestöön tulee kuninkuuden nojautua. Kuninkuus merkitsee sentähden mielestäni sitä, että vapaa hallitusvalta, mikä kansamme paraimmiston verellä on hankittu ja voitettu, että se tulee ensi sijassa sen kansanaineksen vaikutuksen alaiseksi, joka tämän vapaan hallitusvallan on hankkinut, että ratkaisuvalta maan asioissa tulee pysymään maataviljelevän väestön käsissä. Siinä minä näen hyvän turvan kansamme tulevaisuudelle. Jos, niinkuin minä toivon, kuninkuus osoittautuu tällä pohjalla muodostuvansa kansalliseksi ja osaavansa johtaa maamme asiat kansamme onneksi, niin olen varmasti vakuutettu siitä, että kansamme tulee sitä myöskin tahtomaan ja tulee kiittämään niitä, jotka ovat asiat siihen johtaneet. (Eduskunnasta: Hyvä, hyvä!)

Ed. Hultin: Minunkaan mielestäni ei tässä tilaisuudessa voi tulla kysymykseen jatkaa väittelyä tasavaltaisen ja monarkisen hallitusmuodon ansioista ja epäkohdista yleensä. Siihen meillä on jo aivan liian paljon sanoja tuhlattu. Ei edes siitäkään, kumpi valtiomuoto ylipäänsä olisi Suomen kansalle, sen luonteeseen ja kehitykseen katsoen, soveliain. Siitä olisi meidän luullakseni verraten helppo päästä yksimielisyyteen. Käsittääkseni kansamme koko luonteesta ja kehityksestä johtuu, että tämän tulee rakentua kansanvaltaisille periaatteille. Tämä onkin ollut kaikille niin selvä, että se on samassa määrässä otettu huomioon sekä perustuslakivaliokunnan enemmistön että vähemmistön valmistamassa hallitusmuotoehdotuksessa. Joka ottaa vaivakseen tarkastaa molempia, on huomaava, että pykälät, jotka koskevat kansalaisten yleisiä oikeuksia, eduskunnan valtaa säätää lakeja, määrätä valtion tuloista ja omaisuudesta ja valvoa virkamiesten lain noudattamista, niin myös valtioneuvoston, s.o. hallituksen vastuunalaisuutta eduskunnalle ynnä monet muut pykälät ovat molemmissa ehdotuksissa melkein sanasta sanaan yhtäpitävät. Jos hallitusmuodon valinnassa saisi ottaa huomioon vain oman mielitekonsa, kallistuisin minä puolestani epäilemättä tasavallan puolelle. Mutta tässä ylen vakavassa asiassa ei kysymys ole yksityisen mieliteosta tai sympatiasta toiseen tai toiseen suuntaan, käsittääkseni valitettavasti ei edes siitäkään, mikä hallitusmuoto olisi Suomen kansan tai sen enemmistön mielestä sille otollisin, vaan, mikäli minä olen voinut valtiolliseen asiaintilaan perehtyä, kysymys on suorastaan siitä, mikä hallitusmuoto on kansamme turvallisuudelle, sen itsenäisyyden säilymiselle välttämätön. Tämä päätarkoitus silmämääränä olen pitkällisen harkinnan jälkeen tullut siihen

päätökseen, että Suomi paremmin monarkiana kuin tasavaltana kykenee säilyttämään itsenäisyytensä Venäjän vaarallisessa naapuruudessa. Idästä päin alati uhkaava vaara on se, mikä on pakottanut minut varsinkin karjalaisena edustajana antamaan perustuslakivaliokunnassa ääneni sen ehdotuksen puolesta, että Suomesta on tehtävä riippumaton perustuslaillinen kuningaskunta. Onhan selvää, että ijankaiken olot Venäjällä eivät voi jäädä siihen sekasorron tilaan, missä ne nyt ovat. Tietämätöntä on vielä, syntyykö siellä järjestyksen palattua suuri liittotasavalta, jommoista vasemmistopuolueet vielä viime vuonna uneksivat, vai palauttavatko tasavallan melskeisiin kyllästyneet piirit monarkian. Jos Venäjän muuttuessa liittotasavallaksi Suomi on tasavaltana, on se vaara lähellä, että idästä käsin alituiseen tullaan punomaan juonia Suomen houkuttelemiseksi rupeamaan jäseneksi tuohon samaan liittoon. Ja äskeisten katkerien kokemustemme johdosta on pelättävä, ettei maassamme tulisi puuttumaan aineksia, jotka tällaista liittymistä kannattaisivat. Tarvitsee vain Suomessa sattua huono sato, katovuosi, kun jo ehkä pantaisiin salakähmäinen agitatsioni kiertämään, että Venäjän liitossa ei Suomella olisi leivästä puutetta. Varsinkin tulisivat presidentinvaalit tarjoamaan tällaisille lähentymispuuhille virikettä ja varma on, että niitä ympärysvallat suosisivat. Perinnöllisenä kuningaskuntana maamme sen sijaan luonnollisesti olisi suojattu tällaisilta kosimisyrityksiltä. Vielä vaarallisemmaksi tilanne muuttuisi meille, jos Venäjällä palautetaan keisarivalta, sillä se on oleva varma merkki Venäjän voimistumisesta ja sen laajennushalun uudelleen elpymisestä. Silloinkin on Suomi kieltämättä oleva sekä poliittisessa että puolustussuhteessa paremmin turvattu idän vaaraa vastaan perinnöllisenä kuningaskuntana kuin tasavaltaisena. puolueiden voimasuhteista riippuvine presidentteineen, varsinkin jos hallitsija valitaan meille maasta, josta meille on vahva aineellinen turva. En myöskään ole voinut tässä jättää huomioon ottamatta, että hallituksemme, joka vielä joulukuussa katsoi tasavaltaisen hallitusmuodon maallemme mahdolliseksi, tultuaan sitten käytännössä kokemaan maamme ulkovaltiollisen aseman suuria vaikeuksia, on tullut siihen vakaumukseen, että Suomen vaarallisessa maantieteellisessä asemassaan on tasavaltana vaikea säilyttää itsenäisyytensä.

Eilen ed. Alkio pitkässä puhessaan kosketteli useita seikkoja, joiden yhteenkuuluvaisuutta tämän valtiomuotokysymyksen kanssa minä en oikein käsitä. Hän puhui m. m. sivistyksen tarpeellisuudesta kansallemme. Sitä ei kukaan tietysti tässä eduskunnassa eikä koko maassamme kiellä, mutta tämä asiahan on aivan samassa määrässä otettu huomioon niissä hallitusmuotoehdotuksissa, joiden välillä on valittava. Hän puhui myös paljon ulkopolitiikasta. Sanoi, että tulevaisuuden ulkopolitiikka ei tule olemaan kuninkaiden vaan kansojen politiikka. Minäkin olen sitä mieltä, että kansainvälinen ulkopolitiikka kaipaa paljon parannusta, mutta minkälaiseksi se tulevaisuudessa muodostuu, siitä minulla ei tällä haavaa vielä ole mitään varmuutta. Yhdysvaltain presidentti Wilson on äskettäin pitänyt puheen, jossa hän on teroittanut yleisen kansainliiton tarpeellisuutta ja suotavuutta. Siihen on Sweitsin tasavallan presidentti vastannut, ettei tämä ole hänen mielestään toivottavaa. Hän katsoo, että ainakin Sweitsin on pysyttävä siitä erillään. Mitä ulkopolitiikkaan tulee, niin senkin asian hoitoon järjestettynä aivan samalla lailla sekä nyt käsiteltävänä olevassa monarkiselle pohjalle että tasavaltaiselle rakennetussa valtiomuotoehdotuksessa. Säännös siitä on sanasta sanaan samoin kuuluva. Mitä sisäpolitiikkaan tulee, ed. Alkio lausui, että kuninkaan toiminta Suomessa tulisi rajoittumaan pelkkiin poliisitoimenpiteisiin. Kuitenkin hän lausunnossaan suuresti ylisteli Saksan politiikkaa, Saksan kehitystä sivistyksellisessä ja valtiollisessa suhteessa. Ja hän korosti, että Saksan hallitsija on kulkenut uudistusten etunenässä, viimeksi, mitä koskee äänioikeutta. Tästä hänen luonnollisesti olisi pitänyt tehdä se johtopäätös, että monarkillinen hallitusmuoto ei suinkaan pane edistykselle esteitä, niinkuin Saksan esimerkki erittäin voimakkaasti, mutta myös muiden maiden esimerkki, osoittaa. Sen sijaan hän otaksui, että kuningas meillä tulisi olemaan vain jonkinlainen poliisiviranomainen. Koska aina on hyvä ottaa oppia muiden kokemuksista, sekä hyvistä että huonoista, on mielestäni syytä muistella Norjaa, jonka yhteiskunnalliset olot ehkä eniten ovat meikäläisten kaltaisia. Kun sen erotessa Ruotsista vuonna 1905 oli laskettava itsenäisyydellensä perusta, valitsi se kuningaskunnan eikä tasavallan, jolla jälkimäisellä aluksi näytti olevan maassa hyvin paljon kannatusta. Norjassa käsitettiin, että edellinen takaisi maalle turvallisemman tulevaisuuden. Mikäli tiedetään, eivät norjalaiset ole koskaan katuneet tätä päätöstään, vaan ovat päinvastoin vakuutetut siitä, että se on pelastanut heidän valtiolaivansa haaksirikkoon joutumasta. Onpa

eräs Suomen ystävä sieltä suorastaan lähettänyt meille kehoituksen, että tekisimme valintamme samaan suuntaan. On kuitenkin huomattava, että Norjan ulkovaltiollinen asema ei ole lainkaan yhtä vaarallinen kuin Suomen. Kansanvaltaisuudestaan kuulu Norja myös osoittaa, miten typerä ja perätön on luulo, että kansanvaltaisuuden toteuttaminen olisi ainoastaan tasavallassa mahdollinen.

Vaikka Suomella aina on ollut monarkinen hallitusmuoto, ei hallitusta historiallisten olosuhteiden vuoksi tähän saakka yleensä ole hoidettu yksinomaan tämän maan etuja silmällä pitäen. Tuskin koskaan aivan yksinomaan. Eikä täällä ole koskaan ollut oman kansan keskuudessa asuvaa hallitsijaa, johon kansa olisi voinut persoonallisesti kiintyä. Mielestäni ei sen vuoksi ole ihmeellistä, varsinkin kun verekseltään muistaa Nikolai II:sen sortotoimenpiteitä, jotka tapahtuivat venäläistyttämistarkoituksessa, Venäjän etuja silmälläpitäen — niin mielestäni ei ole ihmeellistä, että Suomessa tätä nykyä ei ole olemassa kuningasmielisyyttä sanan varsinaisessa merkityksessä. Mutta tästä ei suinkaan saa tehdä semmoista johtopäätöstä, etteikö Suomessa, sen saatua hallitsijan, joka asuu kansansa keskuudessa ja omistaa yksinomaan tämän maan etujen ajamiselle kaiken huolenpitonsa, käyttää sen hyväksi kaiken vaikutusvaltansa, mikä luonnostaan on suurempi kuin presidentin, tulisi kuninkaan ja kansan kesken syntymään samanlainen hyvä ja luottamuksellinen väli, mikä vallitsee muissa perustuslakien rajoittamissa monarkioissa, ellei nyt tahdo erikoista arvoa panna kaikissakin maissa tavattavien vallankumouksellisten ainesten vihanpurkauksille. Minusta tuntuu, ettei tällaisten vihanpurkausten pelko pitäisi päästä meilläkään tätä asiaa ratkaisemaan. Olemmehan nähneet, että äärimäissuunnan vaatimuksia me emme kykene millään järjellisellä tavalla tyydyttämään. Sille on vähemmistön ehdotus melkein yhtä monarkismielinen kuin enemmistönkin, sen saimme jo aikanaan perustuslakivaliokunnassa kuulla, silloin kun oli kysymys siitä hallitusmuodosta, jonka perustuslakivaliokunnan vähemmistö nyttemmin on itselleen omistanut.

Pelkkä agitatsionitemppu on, kun Suomen yksinkertaisuutta rakastavaa kansaa vielä peloitellaan, niinkuin viidennessäkin vastalauseessa tehdään, hovitapojen loistolla, ikäänkuin kuninkaat aret ja pyhät kävisivät kruunu päässä ja purppuraviitta hartioilla, vaikka hyvin tiedetään, että hallitsijat perheineen tähän maailmanaikaan monessa suhteessa viettävät paljon yksinkertaisempaa elämää kuin monet yksityiset kansalaiset ja että ne harvat juhlamenot, jotka ovat käytännössä, ovat historiallisia muinaismuistoja, joista juuri sentähden, kansallisista syistä, ei ole tahdottu luopua. Meillähän tällaisilla juhlamenoilla ei olisi historiallisen jatkuvaisuuden puolustusta eikä muitakaan edellytyksiä niiden käytäntöönottamiseen, jotenka niistä ei tulisi olemaan pelkoa.

Kysymys suomalaisesta kuningaskunnasta on ainakin minulle tällä haavaa yksinomaan poliittisen varovaisuuden asia. Mutta siihen liittyy rohkea tulevaisuuden toivomus, että Suomi itsenäisenä kuningaskuntana sisällisesti lujittuisi ja voimistuisi, sivistyksessä sekä arvossa että vaikutusvallassa kohoaisi vertaistensa vanhempien sivistysvaltioiden rinnalle, että se lisäksi vielä pystyisi suojaansa kokoamaan koko suomalaisen heimon Auran rannoilta Äänisjärveen ja Suomenlahdelta Ruijaan saakka. Jos tämän toivomuksen toteutuminen yleensä on mahdollinen, näyttää se käyvän päinsä vain kuningaskunnan puitteissa. Nyt tarjoutuu Suomen kansalle, jos se on tulevaisuudentehtäväsästään tietoinen ja valmis sen hyväksi jotain uhraamaan, tilaisuus laskea itsenäisyydelleen ja tulevaisuudelleen hyvä ja luja pohja.

Perustuslakivaliokunnan mietinnön johdannosta näkyy, että lähes 55 vuotta on kulunut siitä, kun meillä hallitusmuodon uudistuksen tarpeellisuus ensi kerran virallisesti tunnustettiin. Sen jälkeen on tämä kysymys muutamia kertoja pitkillä väliajoilla ollut päiväjärjestyksessä, mutta aina ylivoimaiset, meistä riippumattomat esteet ovat vaikuttaneet, että uudistukseen kiinnitetyt toivomukset ovat rauenneet. Nyt tarjoutuu ensi kerran Suomen kansalle tilaisuus eduskuntansa kautta itsenäisesti päättää tämä asia. Meihin lankeaa siis edesvastuu siitä, jos asia tällä kertaa ei onnistu, jos päätöksessämme osumme harhaan tai jos emme saa mitään päätöstä aikaan. On lausuttu tyytymättömyyttä siitä, että hallitus, joka joulukuussa esitti eduskunnalle tasavallan periaatteelle rakennetun hallitusmuotoehdotuksen, neljä kuukautta myöhemmin on peruuttanut tämän ehdotuksensa ja esittänyt, että olisi säädettävä monarkinen valtiomuoto. Minä puolestani olen sitä mieltä, että hallitus ei ole ainoastaan ollut tähän oikeutettu, vaan velvollinenkin näin menettelemään, jos se, kuten on ilmoittanut, katsoi maan edun ja turvallisuuden tällaisen muutoksen vaativan. Samoin on mielestäni yksityisen edustajan velvollisuus

tarkistaa kantansa, jos huomaa väliintulleiden asianhaarain sitä vaativan. Ja jos hän tarkistuksessaan tulee toiseen päätökseen, kuin alussa, ei sitä ole leimattava kannan muutokseksi, vaan on se olosuhteiden vaatima kannan oikaisu. Olen itse tällaisen kiirastulen läpikäynyt ja olen sitä mieltä, että käsiteltävän asian tärkeys vaatii, että yleensä jokaisen ennakkoluulottomasti kaikkia esiintyneitä asianhaaroja huomioonottaen tulee antautua uudestaan punnitsemaan tätä asiaa. Mikään turhamainen ylpeys ei saa estää edustajaa, yhtä vähän kuin muita kansalaisia, tästä. On myöskin valitettu, että laisinkaan on herätetty kysymys kuningaskunnasta, koska se on saanut maassamme aikaan erimielisyyttä. Erimielisyys on tietysti meidän oloissamme, mutta vielä enemmän valitettavaa olisi, jos liian myöhään, asian ratkaisun tapahduttua, tosielämän opetuksista huomattaisiin, että on väärään osuttu. Puolestani olen samalla kannalla, kuin perustuslakivaliokunnan enemmistö, lukuunottamatta niitä pykäliä, joihin vastalauseessani olen viitannut ja joista myöhemmin tulee kysymys.

Ed. R. Furuhjelm: Jag hoppas att Finland skall ernå yttre och inre styrka genom att landtdagen nu antager den monarkiska regeringsformen. En af betingelserna för denna styrka är emellertid också, att alla, som bygga och bo i detta land, hafva en känsla af att de här hafva sitt fädernesland. Den, som icke har denna känsla, den, som icke är medveten om, att han inom rikets gränser har en så varaktig stad, som jordiska förhållanden öfver hufvud kunna gifva, han är som en planta utan rot. Den, som icke, när andra länders varmare sol någon gång lockar, kan ur djupet af sin själ säga: „För mig finns ingen väg från hemmets dörr", den är en olycklig man. Och olyckligt är det folk, som inom sig hyser låt vara ett mindretal medborgare, som icke känna sig fastvuxna vid sina fäders jord.

De svenska i detta land hafva härintills betraktat Finland såsom det rätta fäderneslandet. De hafva kämpat för dess frihet i dessa dagar liksom ock tillförene, och ingenting kan vara dem kärare än Finlands nyvunna självständighet. Men med oafhängigheten följer, att nu äntligen en säker grund kan läggas till ett slutligt ordnande af de ömsesidiga förhållandena mellan landets två nationaliteter. Sker detta ordnande icke nu, då ett aldrig återkommande tillfälle därtill erbjudes, då komma de svensktalande i detta land att känna ett band brista mellan sig och riket. Om däremot flertalet nu visar sin goda vilja till samförstånd, då skola de svenska framdeles, såsom härintills, med glädje arbeta icke blott för den svenska stammens fortbestånd, utan ock för hela landets förkofran i medvetandet, att det goda de till äfventyrs förmå verka också blir till gagn för det finska elementet i landet.

Det är därför en oafvislig nödvändighet att i regeringsformen intagas stadganden, afsedda att trygga mindretalets rätt. Detta anse de svenska i detta land sig hafva rätt att kräfva. Regeringens proposition i detta afseende gifver icke fullt så mycket, som vi anse vara rättvist, men i endräktens namn äro vi med om att godkänna dess förslag. Däremot kunna vi icke förena oss om den formulering af ifrågavarande stadganden, som den fjärde reservationen gifver. Skillnaden mellan denna formulering och propositionens kan vid första ögonblicket förefalla obetydlig, men vid närmare granskning finner man, att reservationen de facto icke garanterar de svensktalande samma rättigheter som propositionen. Af mycket framgår, att den svenska befolkningen icke är tillfreds med herr Ingmans paragrafer. En företrädare för den svenska allmogen, herr Tåg, har redan gifvit uttryck åt detta. Därför hoppas vi icke blott, vi yrka, att regeringens proposition i detta afseende af landtdagen godkännes.

Finland har nu inträdt i de suveräna staternas led. Det vore högsinnadt, om de bestämmande i detta nya suveräna rike icke i ord blott, som flere af världens stormakter, utan i handling visade sig vara förmögna att skydda den svagas rätt. (Bra! Bra!)

Ed. Juutilainen: Hallitusmuotokysymyksen vaiheet ovat olleet erittäin moninaiset. Viime kesänä perustuslakikomitea, jossa oli edustettuina maan parhaat valtiomiehet, hyväksyi tasavaltaisen hallitusmuotoehdotuksen. Syksyllä hallitus ja eduskunta yksimielisesti hyväksyi myös Suomen tasavallaksi. Eduskunnan joulukuun 6 päivän istunnossa esitettiin kaikkien puolueryhmien hyväksymä ja sitä esittämään valtuutettujen eduskunnalle jättämä kirjelmä, jossa hyyväksytään hallituksen kahta päivää ennen jättämä esitys, että Suomi julistetaan tasavallaksi, ja pyydetään, että hallitus ryhtyisi hankkimaan tälle tasavallalle ulkovaltojen tunnustuksen. Kirjelmän alla ovat nimet Santeri Alkio, Pekka Ahmavaara, Ernst Estlander, Kyösti Haataja ja Erkki Pullinen. Eduskunta, niinkuin sanottu, hyväksyi tämän

heidän kirjelmänsä. Sen jälkeen on perustuslakivaliokunta käsitellyt hallitusmuotokysymystä useaan eri kertaan. Ensin käsiteltiin se tammikuulla, jolloin perustuslakivaliokunta oli jäseniltään täysilukuinen. Silloin olivat kaikki valiokunnan jäsenet tasavallan kannalla, joskin osa valiokunnan jäsenistä vaati siihen sellaisia säännöksiä, joita silloinen enemmistö ei hyväksynyt. Perustuslakivaliokunta pääsi silloin jo asian käsittelyssä melkein loppuun. Tunnettu kapina katkaisi sitten asian käsittelyn ja se siirtyi joku kuukausi eteenpäin. Jo kapinan aikana pienempi perustuslakivaliokunnan jäsenistä kokoonpantu jaosto käsitteli asiaa ja hyväksyi siihen silloin erinäisiä muutoksia. Jaosto oli silloin vielä tasavallan kannalla ja kukin puolueryhmä oli tässä jaostossa edustettuna. Tämä oli asian toinen vaihe. Kun kapina oli kukistettu ja Helsinki päässyt vapauteen, kokoontui perustuslakivaliokunta sellaisena, kuin se voi kokoontua, ja epävirallisesti, mutta itse asiassa valiokunta oli sitä mieltä, että käsittely vastaa virallista käsittelyä, käsiteltiin hallitusmuotoesitys kahdessa lukemisessa ja vielä oltiin silloinkin tasavallan kannalla. Silloin jätettiin ehdotuksen erinäisiä pääkohtia eduskuntaryhmien käsiteltäväksi. Ne käsittelevät sitä ja huhtikuun lopulla hyväksyttiin kaikissa puolueryhmissä seuraavat säädökset valtiomuotoon, jotka nyt ovat viidennessä vastalauseessa aivan sellaisinaan sinne otetut. Minulla on se mietintö, joka silloin jaettiin, mikäli se koskee näitä muutoksia ja missä sanotaan otsikossa: Muutokset, joita perustuslakivaliokunnan porvarilliset jäsenet sekä vanhasuomalaisen, nuorsuomalaisen, ruotsalaisen sekä kansanpuolueen eduskuntaryhmät ovat huhtikuun lopulla 1918 hyväksyneet Suomen hallitusmuotoa koskevaan esitykseen n:o 1. Siinä sanotaan 2 §:län muutoksena: „2 §. Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta." Sitten 14 §:ään hyväksyttiin seuraava muutos, se koskee lakien vahvistamista. „jollei presidentti lakia vahvista. niin astuu laki voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen enemmistöllä annetuista äänistä, muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi". Edelleen hyväksyttiin silloin 22 §:ään uusi momentti; se koskee presidentin valtuuksia ja kuuluu „4) määrätä uudet vaalit toimitettaviksi ja hajoittaa eduskunta." Tässä on ehdotettu ja hyväksytty ne pääasiallisimmat muutokset, mitä hallituksen antamaan tasavaltaiseen hallitusmuotoon on tehty. Ja ne on silloin, viime huhtikuun lopulla, hyväksytty perustuslakivaliokunnassa yksimielisesti. Ruotsalainen ryhmä tosin jätti viimeisen sanansa sanomatta. Erimielisyyttä kyllä oli eräissä pienemmissä seikoissa, m. m. vanhan suomalaisen puolueen enemmistö tahtoi, että korkeimman oikeuden ja hallinto-oikeuden jäsenet ja hovioikeuksien presidentit oli nimitettävä ilman korkeimman oikeuden esitystä. Maalaisliiton eduskuntaryhmä esitti tällöin kyllä sellaisia muutoksia, jotka tarkoittivat presidentin vallan rajoittamista, mutta sittemmin on maalaisliiton eduskuntaryhmäkin yhteisen sovittelun aikaansaamista varten näistäkin vaatimuksista luopunut ja asettunut kannattamaan tasavaltaista hallitusmuotoa siinä muodossa, jollaisena se viime huhtikuun lopulla perustuslakivaliokunnassa hyväksyttiin.

Koska sitten on kuningasmielinen ajatus tullut esiin? Ed. Ingman kyllä koetti väittää, ettei se olisi viime kevään tuotetta. Hyvin mahdollista, että syvemmällä kuningasmielisten mielialojen uumenissa ovat sellaisetkin ajatukset olleet piilossa, mutta niitä ei ole käynyt ennen viime kevättä esiintuominen enää meidän maassamme, sen vuoksi, että siihen asti täytyi rakentaa lait sille kannalle, että niitten takana on koko kansa. Nyt viime kevännä näytti kuningasmielisille tulleen aika, jolloin tuo periaate voidaan syrjäyttää ja ryhtyä laatimaan yksinpä sellaista hallitusmuotoakin, jonka taakse ei kaivatakaan edes koko kansaa, vaan että sen voi melkoisen pieni vähemmistö ajaa läpi. Ed. Ingman väitteli täällä sitä, että maataviljelevä väestö olisi enemmistönä monarkisen hallitusmuodon takana. Se ei pidä paikkaansa. Se ei pidä paikkaansa edes tässä eduskunnassakaan, joka ei ole kuin puolinainen. Ja siitä puolesta lukumäärästä ei ole kuin puolet monarkistisia. Vain $^1/_4$ tämänkin mukaan Suomen kansasta olisi monarkian takana ja se ei totisesti ole vahva perustus. Mutta mikäli voi ylimalkaan katsoa, ei tämän eduskunnan maataviljelevän väestön edustajain enemmistökään ole monarkistisen hallitusmuodon takana. Täällä löytyy monarkistisissakin puolueissa maanviljelijöitä, jotka ovat tasavallan kannalla. Totta tosiaan kuningasmielinen ajatus heräsi juuri niihin aikoihin, kuin Helsingissä kellareista vapaaksi päästiin. Se on hyvin harvinainen yhteensattuma. Kun ensi kerran kuningasmielisten ajatuksia tuotiin esille julkisuudessa Helsingissäkin, tapahtui se erittäin varovaisessa muodossa. Ensimäiset sanomalehtikirjoitukset olivat hyvinkin varovaiseen muotoon laadittuja, ja

niiden pääperuste oli siinä, että valkoinen Suomi ja armeija muka haluavat monarkiaa. Siihen perustui m.m. nykyisen senaatin herra puheenjohtajan kirjoitus huhtikuun lopulla, kun hän nimenomaan asetti esille sellaisen mahdollisuuden, että armeijan äänestystä voitaisiin käyttää kansanäänestyksen asemasta hallitusmuotoa ratkaistaessa. Nyt kuitenkin tuo kuningasmielisten pääperuste, että valkoinen Suomi ja armeija tahtovat monarkiaa, on menettänyt merkityksensä. Siihen ei enää ole, sen jälkeen, kun valkoisen Suomen, samoin kuin myös armeijan tasavaltainen mieliala tuli tunnetuksi, ollenkaan vedottu.

Esilläoleva tasavaltainen ehdotus, jollaisena se esiintyy viidennessä vastalauseessa, on mielestäni niin hyvin vallankäyttöön nähden keskitetty, että sen parempaa keskitystä ei liene mahdollista tämän jälkeen saada. Siinä on presidentille annettu laaja valta ja nimenomaan meidän taholtamme on tehty siinä suhteessa myönnytyksiä. Oikeiston olisi oman käsityksensä vuoksi nyt se hyväksyttävä. Sillä jos me joudumme uusissa vaaleissa käytyä laatimaan uutta tasavaltaista hallitusmuotoehdotusta, niin on pelättävissä, että se tulee heikompi.

Täällä on useissa puheenvuoroissa vertailtu esilläolevia monarkista ja tasavaltaista hallitusmuotoehdotusta toisiinsa ja tehty se johtopäätös, että ne ovat jokseenkin samankaltaisia. Sellaisen vertailun teki ed. Arokallio ja ed. Hultin. Vertailu ei ole asianmukainen. Viittaan vain pariin kolmeen seikkaan, joissa tasavaltainen hallitusmuoto jyrkästi eroaa monarkistisesta. Perustuslakivaliokunnan mietinnön 13 §:ssä tahtoo perustuslakivaliokunnan enemmistö ja monarkistit laatia kerta kaikkiaan Suomelle ikuisesti pysyvän hallitusmuodon. Siinä estetään tulevilta sukupolvilta siinäkin tapauksessa, että kuningassuku joko sammuisi tai lahoaisi, niinkuin Venäjän hallitussuku lahosi loppuun, rauhallisin keinoin hallitusmuodon muuttaminen. Siinä näet kielletään perustuslain pyhyydellä hallitusmuodon muuttaminen sinä väliaikana, kuin kuningassuku mahdollisesti on sammunut. On vain valittava uusi kuningas. Tasavaltaisessa hallitusmuodossa sentään jää kansalle aina mahdollisuus tarkistaa kantansa ja hyväksyä valtion päämieheksi sellainen, kuin se kulloinkin sen hyväksi näkee. Sitten toinen kohta, jossa myöskin erittäin jyrkästi eroavat nämä ehdotukset, on 38 §. Siinä jätetään kuninkaalle se yksinvalta, jollainen monarkia itse asiassa on. Kuningas voi kaikki tärkeimmät lait, perustuslain muutokset ja selitykset jatkuvasti kumota. Eduskunta saa, vaikka aivan yksimielisesti, ne uudestaan ja uudestaan hyväksyä, kuningas yksinkertaisesti ne kumoaa ja sillä hyvä. Vielä jätetään monarkisessa hallitusmuodossa muihinkin lakeihin nähden kuninkaalle paljon suurempi yksinvalta kuin tasavallan presidentille. Nimittäin pieni vähemmistö, $^1/_3$ osa, voi eduskunnassa yhdessä kuninkaan kanssa kumota kaikki lait ja lainmuutokset, mitä eduskunta hyväksyy. On jo aikaisemmin viitattu perustuslakivaliokunnan 60 §:ään, mikä koskee valtiolainan ottoa. Siinä on taas menty toisaanne päin, kun jätetään valtiolainojen otto eduskunnan yksinkertaiselle enemmistölle, kun taasen tasavaltainen hallitusmuotoehdotus koettaa tässä velvoittaa eduskuntaa harkitsemaan ja sopimaan paremmin valtiolainan ottamisesta, kuin kuningasmielisten ehdotus tekee. Siinä näet vaaditaan eduskunnan $^2/_3$ osan hyväksyminen. Edelleen 65 §:ssä valtion tulo- ja menoarvio jätetään monarkisessa hallitusmuodossa miltei rajattomasti kuninkaan mielivallasta riippuvaksi. En tahdo erikoisesti kajota monarkisen hallitusmuodon kielipykäliin. Viittaan vain niihin sen verran, että niitä on pidetty monarkistienkin taholla tarpeettomina ja hajoittavina, jos ne siihen tulevat, eikä kokoavina. Mutta sen muodostelun jälkeen, jonka ed. Ingman on niille myöhemmin antanut, muuttuvatkin mielestäni nämä kielipykälät sellaisiksi diplomaattiseksi hetken politiikaksi. Kielipykäliin on koottu mahdollisimman laajat takaportit. Nyt näitä kielipykäliä tarvitaan sitä varten, että saadaan monarkinen rintama pysymään yksimielisenä, mutta on hyvin mahdollista, että sittenkun tämä kysymys on mennyt ohi ja kun on suomalainen hallitus, vaikkapa yksin vanhasuomalainenkin senaatti olisi, se yksinkertaisesti selittää: jaa, se tuottaa niin suuria vaikeuksia, ettei voida näitä kielipykäliä panna toimeen. Se on tuollaista hienoa politiikkaa, jossa mielestäni kaksi taitavaa politikoitsijaryhmää koettaa ehkä jonkun verran toisiansa huiputtaa. Sen vuoksi näitä voikin katsella jo jonkun verran levollisemmin kuin hallituksen esittämiä, sillä ne olivat laaditut täsmällisempään muotoon.

Sitten on puhuttu erittäin paljon täälläkin ja eduskunnan ulkopuolella tasavallan esiintymisestä ulospäin. Sallittakoon tästä tasavaltalaistenkin puolesta vielä jotakin mainita. On viitattu, että Suomessa täytyy saada voimakas sotilaallinen voima, ennenkuin se voi säilyttää

itsenäisyytensä. Mistä se sotilaallinen voima saadaan? Ovatko nykyiset monarkistit siitä vakuutettuja, että he voivat muodostaa täällä voimakkaan armeijan ja että siihen saadaan tasavaltaisten talonpoikien pojat ja myöskin suomalaiset työmiehet asetta kantamaan? Minä rohkenen olla sitä mieltä, että tasavaltaisten takana on Suomen kansan elävä voima. Ne antavat armeijalle sen voiman, mikä täällä voidaan saada aikaan. Ja sen vuoksi ei pitäisi yli olkain katsella niitten tasavaltaisen maalaisväestön piirien mielipiteitä eikä hyleksiä niitä niinkuin nyt tehdään.

Sitten on väitetty, että jollei kruunupäätä saada Suomeen, niin meidän ulkonainen esiintymisemme ei paljoakaan merkitse. Minä rohkenen huomauttaa, että kun viime talvena Suomen senaatin puheenjohtaja Svinhufvud meni Saksaan, ei hänellä ollut sitä suuriruhtinaan kruunua, joka hänellä nyt tosiasiassa on, vaan hänellä oli vain Suomen eduskunnan antama senaattorinvaltakirja taskussaan, ja kerrotaan, että Saksassa hänet otettiin aivan ruhtinaallisesti vastaan. Hän pääsi siellä aivan suoraan kaikkein korkeimpien saksalaisten piirien kanssa kosketuksiin ja siellä hänelle annettiin tunnustus s u o m a l a i s e n a valtiomiehenä, vaikkakaan, niinkuin sanottu, hänellä ei ollut noita ulkonaisia korkeita arvoja. Jos nyt Suomen kansa valitsee presidentin keskuudestaan, niin aivan varmaan hänelle avautuvat ovet niin Saksan kuin muidenkin valtakuntien hoveissa yhtä hyvin, kuin mitä mahdollisesti tekisivät sille kruunupäälle, joka varmojen tietojen mukaan lähtisi pienemmistä Saksan kuninkaallisen suvun hoveista. Tänneh'än ei saada ensimäisen luokan prinssejä, sen monarkistit aivan hyvin tietävät, vaikkeivät ole tahtoneet sitä täällä sanoa. Näin ollen minusta korutonkin suomalainen mies, presidentti, kun hänellä on Suomen kansa takana, on yhtä vaikutus- ja arvovaltainen ulkopolitiikkaa hoitamaan kuin konsanaan ulkomailta tänne lainattu pienen hovin prinssi.

Onko sitten Saksalla erikoisen hyvät kokemukset monarkisista liittolaisistaan? Kun sota alkoi, kuului Italia keskusvaltojen liittoon ja siellä on kuningas (Oikealta: Asiaan!), mutta tuo liittolainen ensimäiseksi petti liittonsa ja syöksi maansa turmioon. Tämä on hyvin opettavainen esimerkki siitä, ettei kuninkuus ole ainoa, joka ulkopolitiikan voi oikein johtaa.

Edelleen on uskoteltu, että niin pian kuin kuningas vain saadaan, kokoontuvat suomalaiset heimot yhdellä iskulla kokoon. Tämä on hyvä otaksuma, sitähän kaikki yleensä tässä maassa toivovat. Mutta sillä otaksumalla ei ole vielä mitään reaalista pohjaa. Monarkistit eivät ole kyenneet esittämään mitään muuta tässä suhteessa, kuin luulotteluja ja otaksumisia, että niin tulisi käymään. Sen sijaan mielestäni suomalaiset rodut voivat kokoontua yhteen vain siinä tapauksessa, että ne itse kykenevät siihen ja että Saksan asialliset edut vaativat auttamaan näiden heimojen yhteenkokoontumista. Ja siinä yhteenkokoontumisessa on, jos asia siksi kehittyy, Suomen tasavaltainen armeija aivan yhtä arvokas tekijä, kuin konsanaan mahdollinen suomalainen monarkistinen armeija, niillä ei ole siinä suhteessa mitään eroa. Sen vuoksi se uskottelu, että Suur-Suomi on niin helposti saatavissa, kuin monarkistit uskottelevat, on löyhää politiikkaa, ja siinä suhteessa syyttelyt tasavaltalaisia vastaan ovat myöskin yhtä löyhiä.

Täällä on sisäisiä vaikeuksia olemassa silloinkin, jos monarkia hyväksytään. Minä jo viittasin siihen, että sisäiset vaikeudet tulevat sitä suuremmiksi mitä pienempi vähemmistö monarkiaa on kannattamassa. Mutta täällä pitäisi saada myös armeija muodostetuksi ja minä uudestaan viittaan siihen, että siinä tulee olemaan monarkisteilla äärettömiä vaikeuksia, ennenkuin se on muodostettu. Mutta rakentamalla sille peruskivelle, joka täällä on esitetty, nimittäin maataviljelevään luokkaan, rakentamalla sen tahtoon voidaan tämä vaikeus mielestäni paremmin voittaa, kuin perustamalla siihen, että pidetään vain maataviljelevää väestöä kuuliaisena kansankerroksena, jota voidaan muovailla ylhäältä päin, miksikä milloinkin se haluttaisiin muovailla. Sellainen muovailu ei käy enää päinsä, siitä pitäisi ed. Ingmanin olla vakuutettu, kuin vain vilkaisee oman puolueensa historiaan ja lukumäärään hiukkasen.

Sisäisistä vaikeuksista on mainittu myös raha-asiat. Sallittakoon maallikon tässäkin tehdä se huomautus, että eiköhän tasavaltainen maataviljelevä väestö ole se, joka voi Suomen kansalle ja valtiolle taata luottoa paremmin kuin se monarkinen, pää-asiassa valtion ja yhteiskunnan varassa oleva irrallinen aines, jollaista se pääasiassa on.

Vielä pyydän huomauttaa siitä, että maataviljelevän väestön käsissä ovat tällä hetkellä elintarpeet ja tulevat olemaan myöskin sinä vaikeampana aikana, mikä meille lähiaikoina tulee. Sen vuoksi minä kehoittaisin, ettei erikoisesti kärjistettäisi maataviljelevän väestön ja monarkian kannattajain suhteita hallitus-

muotokysymyksen kautta, vaan että maataviljelevän väestön tasavaltainen mielipide otettaisiin hyvin vakavasti varteen.

Kun olen seurannut perustuslakivaliokunnassa sekä sittemmin muissa tilaisuuksissa keskustelua hallitusmuotokysymyksestä, on useasti näyttänyt siltä, että kuninkaanhakijat ovat hyvin lähellä sellaista taikauskoisuutta, että kuninkaan persoona voisi saattaa aivan ihmeitä aikaan meidän maassa. On näyttänyt aivan käsittämättömältä, kuinka vakavat valtiomiehet voivat ajatella, kuinka muka 18-vuotias kuningas, nuorukainen voisi hallita maata paljon paremmin kuin he itse, kuin ne suomalaiset valtiomiehet, joilla on monien kymmenien vuosien valtiollinen kokemus ja olojen tuntemus. Minä en voi käsittää suurempaa itseluottamuksen puutetta, kun mikä siinä esiintyy, ja se on minun mielestäni yksi kaikkein suurimpia heikkouksia monarkistisessa ajattelutavassa. Tasavaltalaiset, niinkuin olen maininnut, nojaavat tämän kansan elävään ja terveeseen voimaan ja luottavat siihen, mikäli minä käsitän tasavaltaista suuntaa, että meidän kansamme voi itse paremmin hoitaa niin ulkopolitiikan kuin sisäpolitiikankin, kuin että se hakee itselleen tuollaisen luulotellun epäjumalan ja kokoontuu sitten hänen ympärilleen. Minä kannatan viidettä vastalausetta ja toivon, että me täällä eduskunnassa yksimieliseti hyväksyisimme Suomen hallitusmuodoksi siinä esitetyn tasavallan.

Ed. Luopajärvi: Tämän kysymyksen ensimäisessä käsittelyssä lausuin sen ajatuksen, että nuoren valtiomme taatuin turva, niin ulos- kuin sisäänpäin, on sisällisessä eheydessä ja voimakkaassa talouselämässä, koska nämä yhteensä kasvattavat oikeaa omasta arvostaan ja kykeneväisyydestään selvillä olevaa kansallistuntoa ja kykenevät antamaan ulkoisille ystävillemme lopullisesti parhaat takeet siitä, että heidän ei tarvitse meihin nähden toiveissaan pettyä. Mikäli tämän turvan saavuttamiseksi voidaan vaikuttaa valtiolle omaksuttavan hallitusmuodon avulla, oletan tasavaltaisen hallitusmuodon antavan varmemman edellytyksen kuin monarkisen, koska ensiksimainittu lähemmin nojaa kansaan. Tästä syystä yhdyin suurelle valiokunnalle suosittelemaan perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyä viidettä vastalausetta. Kun asia nyt on palannut suuresta valiokunnasta saamatta sitä käännettä, jota me tasavaltaa kannattavat toivoimme, on sitä mielestäni pidettävä onnettomuutena. Sillä ne julkiset ja yksityiset vakuutukset kuningasvallan paremmuudesta ja se painostus, jota kuningasvallan vaatijain puolelta on harjoitettu, eivät ole voineet horjuttaa tasavaltaista vakaumustani. Tällä minä en tahdo suinkaan lausua sitä, että ne kaikki todisteet ja syyt, joilla meitä on yritetty taivuttaa, olisivat sellaisia, että olisi asetuttava niihin nähden aivan kuuroiksi. Päinvastoin on näin erinomaisen tärkeässä ja suurikantoisessa kysymyksessä myöskin vastustajain esittämille näkökohdille annettava kaikki huomio. Mutta juuri siitä syystä, että, ainakin mitä itseäni koskee, olen koettanut näin tehdä, olen jäänyt edelleen siihen käsitykseen, että esitetyillä syillä ei ole ollut riittävää todistusvoimaa. Ennen kaikkea on esitetyiltä perusteluilta, sanoisinko puuttunut riittävää johdonmukaisuutta ja yhtenäisyyttä. Näitä kumpaakin, johdonmukaisuutta ja yhtenäisyyttä, niillä tosin on yhdessä suhteessa, nimittäin siinä, että kaikki ne ovat päättyneet samaan lopputulokseen, kuninkaaseen, mutta se yksin ei riitä. Minä saatan ainoastaan mainitsemalla sivuuttaa sen epäjohdonmukaisuuden hallituksen menettelyssä, että muutama kuukausi sen jälkeen, kuin hallitus eduskunnalle ja kautta Suomen, kirkkoihin naulauttamillaan „vakuutuskirjoilla" juhlallisesti julisti, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta, hallitus tämän julistuksensa ja eduskunnan päätöksen perusteella antamansa tasavaltaisen hallitusmuodon tilalle antoi eduskunnalle uuden, kuningasvallan pohjalle rakennetun. Tämä hallituksen tekojen ristiriita on jo tullut riittävästi eduskunnan pöytäkirjoihin todetuksi. Sen sijaan on mielestäni palautettava mieliin eräitä toisia seikkoja. Kun valkoisesta Suomesta Helsinkiin tien auettua, täältä ensimäiset viestit kuningasajatuksesta alkoivat saapua, painostettiin niissä sitä, paitsi muilla perusteluilla, hyvin juhlallisesti sillä syyllä, että Pohjanmaan ja Karjalan talonpojat, jotka ovat maan vapauttaneet punaisesta terrorista, v a a t i v a t kuningasta. Kun tämä vielä osoittautui epätodeksi, niin syntyi väitös, että v a l k o i n e n a r m e i j a tahtoo kuningasta, ja varsinkin tälle väitteelle rakennettiin paljon. Auktoriteettia vaativat nimet kirjoittivat sanomalehdissä leimuavia kirjoituksia, vaatien nuorelle sankariarmeijalle kunnian määrätä vapauttamansa maan hallitusmuodosta. Mentiinpä niin pitkälle, että eräässä pääkaupungin sanomalehdessä jo uhattiin asevoimalla kuninkuudensaantia ajaa. Mutta kun armeijan mieliala ei ollutkaan sellainen, miksi sitä luultiin, muuttui väittäjäin mielipide taas nopeasti ja jyrkästi, jopa siinä määrässä, että k i e l l e t t i i n armeijaa sekaantumasta hallitusmuotokysymykseen. Vasta

sen jälkeen ja, mikäli on näyttänyt, sitä mukaa, kuin edustajain mielipiteisiin on voitu vaikuttaa, ovat kuningasvallan vaatijat alkaneet nojautua alussa sivuuttamaansa eduskuntaan.

Tämä lyhyt katsaus kuningasvallan perusteluihin, mikäli ne nojautuivat kansaan, muistuttaa meitä perustelujen nopeasta muuttuvaisuudesta.

Mutta vaadittanee kiinteämpiä, eduskuntaa ja hallitusta lähempänä olevia esimerkkejä. Pyydän esittää erään sellaisen. Siinä puheessa, jolla senaatin varapuheenjohtaja viime kesäkuun 12 päivänä uutta hallitusmuotoa eduskunnalle evästi, hän eräässä kohdassa lausui: „Jos todenteolla tahdomme, noudattamalla veljeskansan pyyntöä, koota rajan takana olevat heimomme yhdeksi kansaksi ja yhdeksi valtakunnaksi, joka voi omilla jaloillaan seisoa, kykenee vain monarkinen hallitusvalta tämän tehtävän perille viemään ja saavutukset tulevaisuudessa säilyttämään." Rinnastakaamme tämän lausunnon kanssa eräs tosiasia. Sillä taholla, jossa monarkismi maassamme, varsinkin täällä eduskunnassa, näyttää olevan voimakkain, tuota rajantakana olevan veljeskansan kokoamista pidetään „kevytmielisenä seikkailuna". Sitä vastoin samalla taholla on näkynyt oireita pyrkimyksestä päästä liittymään siihen veljeskansaan, jolla tiedetään olevan voimakas taipumus päinvastoin laajentamaan aluettaan koettamalla saada meiltä Ahvenanmaa. Kuten tästä huomaamme, senaatin varapuheenjohtajan väite ja viittaamani tosiolot, käyden aivan eri suuntiin, osoittavat epäjohdonmukaisuutta, eivätkä niin ollen vaikuta vakuuttavasti monarkian eheyden ja lujuuden hyväksi, ainakin mitä meihin sisällisesti tulee.

Mihin sitte nojautuu monarkia veljeskansan kokoamiseksi? Valkoiseen armeijaanko? Armeijan voiman, paitsi teknillistä kykyä, muodostaa pääasiassa sen sisäinen henki. Parhaana ja tuoreimpana todistuksena siitä on juuri valkoisen armeijamme äsken suorittama työ. Nyt armeijan henki on lamassa ja epäiltävää on, kykeneekö monarkia, jos kansa pakotetaan vastahakoisesti se vastaanottamaan, armeijan henkeä kohottamaan. Sitä minä uskallan epäillä. Mikäli siis ainakin omista voimistamme riippuu, ei monarkia näytä voivan antaa niinkään suuria takeita veljeskansan vapauttamiselle, kuin mitä kykenee siihen tasavalta, joka nojaa kansaan ja jonka kansa, samoin sen nuori armeija, omaksuu.

Sivuuttamalla monet muut näkökohdat riittävästi valaistuina, katson olevan syytä tarkastaa, kumpi nyt eduskunnan hyväksyttäväksi tarjolla olevista hallitusmuotoesityksistä, monarkistinenko, valiokunnan enemmistön laatima, vaiko tasavaltainen, viidennessä vastalauseessa esiintyvä, takaa meille paremmat edellytykset terveen yhteiskuntaelämän kehitykselle. Tässä katsauksessa on jätettävä tietysti syrjään kaikki teoriat, tyhjät olettamukset monarkisen tai tasavaltaisen hallitusjärjestelmän kansanvaltaisuus mahdollisuuksista. On kiinnitettävä päinvastoin huomio ainoastaan siihen, mitä kumpikin tosiasiassa sisältää. Äsken mainitsemassani puheessa senaatin varapuheenjohtaja lausui eräässä toisessa kohdassa sanottua puhetta: „Kokemus on jälleen osoittanut todeksi sen, mitä historia kaikkialla jo ennen on todistanut, nim. että valtion lujin perustus on maataloudessa, maataomistavassa kansanluokassa." Samaan suuntaan käypää tunnustusta Suomen talonpojalle ovat sisältäneet ne lausunnot, joita ed. Wrede ja Ingman ovat täällä esittäneet. Kun tästä päättäen siis heidän kaikkien kannaltaan katsoen talonpojan etu vastannee lähiten koko kansan etua, niin on syytä katsoa, mitä heidän ajamansa esilläoleva monarkinen hallitusmuoto tietää talonpojalle. Tässä hallitusmuodossa on kuninkaalla oikeus lopullisesti kieltää vahvistuksensa lailta, jos on kysymyksessä perustuslain muutos. Niinikään vaatii tavallisen lain hyväksyminen $^2/_3$ äänen enemmistön tullaksensa laiksi, jos kuningas on asettunut sitä vastustamaan. Kenelle tästä on suurin vaara? Kokemus todistaa, että vaara on suurin talonpojalle. Suomen talonpoika on nyt yli puoli-vuosisataa taistellut saadakseen m. m. maantierasituksen pois hartioiltaan. Nyt, kun asia oli saavuttamassa lopullisen ratkaisunsa, ehdotettiin eduskunnan oikeistosta sen lykkäämistä yli vaalien. Ehdotusta kannatettiin äärimäisellä vasemmalla. Molemmilla tahoilla tiedettiin, että jos uusien vaalien kautta tänne onnistutaan saamaan ehkä 45 à 50 sosialistia nykyisen kolmen sijaan, niin talonpojan pyrkimys jää tyhjäksi unelmaksi. Jos nyt tarjolla oleva hallitusmuoto $^2/_3$ äänen enemmistövaatimuksineen tavallisiin lakeihin nähdenkin hyväksytään, jäävät talonpojan toiveet aina eteenkinpäin vain unelmiksi. Sen todistaa meille viime vuosikymmenien kokemus monilla esimerkeillä. Muistakaamme ketä suosi Venäjän monarkia täällä viime vuosikymmeninä. Toiselta puolen teollisuutta, toiselta puolen teollisuus- ja kaupunkilaistyöväkeä. Kun elintarveasiat alkoivat sotavuosina kiristyä, asettui Borovitinowin hallitus nojautumaan helsinkiläiseen työväestöön, sen vaatimuksiin ja talonpojat olivat pakotettuja myymään voinsa 3 m:ksta 60 p:stä kilon, samalla kuin he ostettavista kulutustarpeista joutuivat jo silloin maksamaan moninkertaisia hintoja. Tä-

män tekivät Borovitinow ja Seyn, jotta helsinkiläinen työväestö olisi „pysynyt rauhallisena". Toiselta puolen sama hallitus nojautui suurkapitalisteihin, jotka Suomen teollisuuden menestymisen nimessä olivat valmiit uhraamaan Suomen Pankin varoja. Aateliset y. m. „piirit" ja pääkaupungin työläisarmeijan mielenosoituskulkueet ovat kulkeneet kuninkaitten luo pellolla ahertavan rauhallisen „järjestyskyvyttömän" talonpojan ohi niin muualla kuin myöskin meillä. Jos Suomen talonpoikaisedustajat nyt hyväksyvät tarjollaolevan monarkisen hallitusmuodon, sellaisena, kuin se on esitetty, asettavat he vapaaehtoisesti kaulaansa hirttonuoran, joka saattaa ajanpitkään olla paljon vaarallisempi kuin ehkä aikoinaan olisi ollut maamme eräälle puolueelle se „hirttonuora", josta eräs nykyisen hallituksen johtajista puolueen silloin pelasti, ruveten varoittamaan menemästä liian lähelle sosialisteja.

Suomen talonpoikana olen siis velvollinen kavahtamaan nyt tarjollaolevan monarkisen hallitusmuodon hyväksymistä. Jos sen luojat ja ajajat todella tarkoittaisivat Suomen talonpojan parasta, jos heitä, kuten nyt viimeksi on alettu kiihkeästi väittää, monarkisen hallitusmuodon hyväksymiseen p a k o t t a a yksinomaan lujemman ystävyyssuhteen aikaansaaminen ja säilyttäminen mahtavan suojelijamme Saksan kanssa, niin meille olisi tarjottava hallitusmuoto, joka olisi käytännössä rakennettu niin kansanvaltaiselle ja talonpoikaa suojaavalle pohjalle, kuin monarkisen hallitusmuodon voi rakentaa, siis kuninkaalle ainoastaan samat valtuudet, kuin kansanvaltaisissa kuningasvalloissa, esim. nuoressa Norjassa y. m. on. — Kun te, arvoisat monarkismin johtajat, sitä ette ole tehneet, kun te ette nyt enää jaksa muistaa, että valkoisen Suomen talonpoika, joka taisteli ja kaatui maansa vapauden puolesta, samalla kaatui ja kärsi myöskin teidän puolestanne, jotka täällä Helsingissä silloin päänne ja myöskin omaisuutenne pelastamiseksi haudoitte mielessänne sovinnon hieromista punaisten roistojen kanssa, niin teillä ei ole harjoittamaanne painostukseen edes siveellistä oikeutta.

Minä en tahdo moittia tämän maan ruotsalaisia. Heitä ohjaavat rotuvaistonsa. Kaikkein vähimmin on minulla syytä moittia ruotsinkielisiä talonpoikia. Mutta suomalaisena talonpoikana minä en voi, minä en saa ummistaa silmiäni sille, että samalta taholta, josta nyt suomalaisina kiivaimmin kuningasta vaaditaan ja josta suomalaisille talonpojille vuosikymmenen on tahdottu uskottaa, että hänen vaarallisin vihamiehensä on ruotsalaisuus, nyt hänen uskonsa palkitaan vaatimalla puumerkkiä valtakirjaan, jolla ruotsalaisuus tässä maassa lopullisesti vahvistetaan. Tietysti käsitätte, että minä tarkoitan niitä hallitusmuodon pykäliä, joilla ruotsalaisille maassamme taataan „valtio valtiossa". Suomalaisen talonpojan nimissä tämä ei saa tapahtua, varsinkaan sen jälkeen, kun juuri suomalainen talonpoika on suorittanut raskaimman veriuhrin maansa vapauttamiseksi. Viimeksi mainittujen sanojeni tueksi olkoon mainittuna, että vapaustaistelussa, jossa kaatuivat monet suomalaiset, ja tietysti myöskin monet ruotsalaiset, kaatuneiden luku on suurin juuri Karjalan ja Pohjanmaan suomalaisissa pitäjissä. Lapuan kirkkomaalla nukkuu kuudettakymmentä, Kauhajoen ja kotipitäjäni Jalasjärven kirkkomailla kummallakin viidettäkymmentä ja pienten Ylihärmän ja Peräseinäjoen kummallakin kirkkomaalla parikymmentä vapaussankaria, samalla kuin Vöyri on tietääkseni päässyt puolellakymmenellä ja niinikään suuri Närpiö puolellatoistakymmenellä uhrilla. Tällä en tahdo sanoa, että suomalainen talonpoika tahtoisi taikka suomalaisen talonpojan nimessä saisi sortaa ruotsalaista veljeä, mutta vaatia suomalaisen talonpojan ennakkopuumerkkiä kieliasiassa kuninkuuden pantiksi, se on liikaa. Sellaista epäluottamusta suomalainen talonpoika ei ole teoillaan ansainnut.

Hyvät herrat, kuningasmielisten johtajat! Kun te muistatte, millä syillä alkuaan olette kuningasvallan paremmuutta kansan edessä puolustaneet ja todistaneet, kuinka vähemmän kauniita keinoja käyttäneet, kun muistatte kuinka tärkeänä piditte korkeimman vallan siirtämisen eduskunnalta valtionhoitajalle ja kuinka tärkeänä siinä siirrossa piditte oikeuden lain vahvistamiskieltoon, kun lisäksi tiedätte kuinka kaukana nyt esillä oleva hallitusmuotoehdotuksenne on kansan vallasta, niin älkää oudoksuko, jos ajatteleva Suomen talonpoika nyt, kun te vihdoin tätä t e i d ä n e d u i l l e n n e erittäin edullista valtiomuotoa pakotatte hyväksymään sillä syyllä, että siitä riippuu Saksan ystävyys, kun muistatte tämän, niin älkää oudoksuko, jos talonpoika joutuu katsomaan teihin, voipa sanoa, epäluulolla. Poistakaa tämän epäilyksen syy. Hoitakaa asianne niin, että teillä on tarjottavana meille yhtä kansanvaltainen, yhtä suuressa määrässä talonpoikaa suojaava hallitusmuoto, kuin meidän kannattamamme tasavaltaisuuteen perustuva, ja tulkaa vasta sitten uudelleen selittämään, että tämä on välttämätöntä, jotta saksalaiset pysyisivät hyvinä ystävinä ja jotta meillä olisi mahdollisuutta veljeskansamme vapauttamiseen. Vasta silloin teillä on edes siveellinen oikeus toivoa Suomen talonpoikain kannatusta. Siihen asti ei. Koska oirettakaan sellaiseen ei teidän taholtanne ole näkyvis-

sä, ja koska minulla puolestani on täysi luottamus viidennessä vastalauseessa olevan hallitusmuotoehdotuksen mukaisesti järjestetyn tasavallan sisäiseen ja ulkonaiseen voimaan, niin minä yhdyn tehtyyn ehdotukseen viidennen vastalauseen hyväksymisestä. Jos eduskunta siihen ei voi suostua, on mielestäni parhain ratkaisumuoto kansanäänestys.

Ed. W r e d e: Några uttalanden i de här afgifna yttrandena tvinga mig att taga kammarens tid och uppmärksamhet i anspråk för en kort replik.

Jag ber att först få rätta en vantolkning eller missuppfattning af mina ord, till hvilka herr Ståhlberg gjorde sig skyldig. Han yttrade, att jag skulle hafva förklarat, att landtdagen icke vore lagligt berättigad att nu införa ett republikanskt statsskick. Något sådant har jag icke sagt. Då jag relaterade professor Reuterskiölds uppfattning, uttalade jag icke, att jag biträdde den, utan jag sade tvärtom uttryckligen, att jag lämnade därhän, huruvida den är riktig. Jag sade också uttryckligen, såsom jag efteråt kunnat konstatera ur stenogrammet, att landtdagen nu är formellt berättigad att antaga republikansk statsförfattning, ehuru jag tillade, att detta strider mot våra grundlagars anda och mening. Hvad herr Ståhlberg med anledning häraf yttrade om min förändrade rättsliga ståndpunkt saknar således all grund.

Då jag nämnde, att republiken numera icke kan här införas och jag äfven nu vidhåller detta, så grundar jag det därpå, att den pluralitet, som landtdagsordningen fordrar för en sådan lagstiftningsåtgärd, icke mera skall kunna vid landtdagen uppbringas. Den monarkiska pluralitet, som här nu finnes, kan väl genom nya val förändras till minoritet — det vill jag ingalunda bestrida —, men denna minoritet kommer, om jag icke bedömer förhållandena alldeles orätt, dock alltid att blifva så stark, att den kan hindra införandet af en republikansk regeringsform. Detta är ock vår skyldighet, då vi inse, att en sådan skulle lända till landets skada och fördärf.

När herr Ståhlberg sökte visa, att propositionens förslag i 65 § regeringsformen angående den fortfarande giltigheten af det föregående årets statsförslag, skulle gifva konungen en större makt än 46 § R. F. ger honom, så måste jag erkänna, att jag oaktadt allvarliga bemödanden icke kunnat följa hans tankegång, ja, jag förstår helt enkelt icke, huru man kan göra ett sådant påstående. Förhållandet är att enligt ifrågavarande och öfriga stadganden i regeringens förslag till regeringsform riksdagen skulle hafva i sin hand att bestämma budgeten, och det skulle också bero på riksdagen att, om den vill, hindra en sådan fortsatt giltighet af det föregående årets statsförslag, hvarom här är fråga. Lika litet kunde jag fatta den bevisföring, som herr Ståhlberg presterade för det påståendet, att Finlands statsskick under det senaste halfåret i verkligheten skulle hafva varit republikanskt. Jag vill icke upprepa hvad jag häremot redan anfört, men kan icke tillbakahålla ett uttalande af förvåning däröfver, att man så ifrigt söker förklara, att vi verkligen haft ett republikanskt statsskick. Fallet är ju ändå att det sätt, hvarpå landtdagen utöfvade högsta makten, då den t. ex. vid en nattlig session sanktionerade kommunallagarna och lagen om 8 timmars arbetstid, ehuru en del af landtdagens medlemmar icke ens hade sett dessa lagförslag, ingalunda utgör en rekommendation för republiken, om man nämligen anser, att landtdagen då fungerade som en republikansk församling.

På åtskilliga yttranden från det nuvarande vänsterhållet anser jag mig icke behöfva ingå, emedan hvad i dem framställts icke verkar på saken. Jag kan dock icke underlåta att med ledsnad konstatera, huru några af dessa andraganden buro vittne om en hätskhet mot de borgerliga eller högern, som man uttryckte sig, hvilken socialisterna kunde haft skäl att afundas den nuvarande vänstern.

Däremot bör jag beröra ett uttalande, som gjorts såväl af herr Ståhlberg som af ett par andra därom, att den förevarande frågan angående regeringsform borde lösas genom frågans hänskjutande till afgörande genom folkomröstning, således genom ett slags referendum. Nu framgår det visserligen icke af uttalandena i denna riktning, huruvida meningen varit, att ett fullständigt lagförslag skulle föreläggas väljarena, ja, icke ens om det skulle föreläggas dem, som äro berättigade att välja till landtdag, eller medborgare öfverhufvud, kanske vid 18 års ålder. Man vet icke huruvida ett fullständigt förslag skulle föreläggas eller om meningen vore att, såsom skedde i Norge 1905, endast öfverlämna till omröstning själfva principen om monarki eller republik. Men hvilketdera syftet nu än må vara, så kan jag i hvarje fall säga — och bör säga för att icke åter missförstås —, att det från formellt laglig synpunkt är möjligt att stifta en lag om ett sådant förfa-

rande i den ordning 60 § landtdagsordningen stadgar. Men jag måste också här tillägga, att detta skulle strida mot våra nuvarande grundlagars anda och mening och det i mera än ett hänseende. Om förslaget går därpå ut, att folkomröstningens resultat vore bindande för landtdagen och landtdagen sedan skulle rätta sig därefter, då strider ett sådant förfarande alldeles uppenbart mot landtdagsordningens stadgande i 9 §, enligt hvilken landtdagsmännen äro pliktiga att vid fullgörandet af sitt vårf iaktaga grundlagarna och icke äro brundna af några andra föreskrifter. Det är en grundsats i nu gällande landtdagsordning liksom också i den tidigare, att landtdagsman har att följa sin öfvertygelse om hvad som rätt och sanning bjuda och hvad som för landet är bäst och nyttigast och icke någonting annat.

Vidare kommer här i betraktande en annan omständighet. Såsom jag förstått dessa i allmänna ordalag framkastade förslag, vore väl meningen, att enkel röstpluralitet här skulle afgöra. Nu är det en grundsats, som sedan gammalt genomgår våra grundlagar, att lagstifning rörande grundlag icke kan äga rum på detta sätt, utan endast med kvalificerad röstpluralitet. Det vore därför ytterst betänkligt, äfven om det vore fråga om en mindre betydande ändring af grundlag, att låta den försiggå genom ett referendum, därvid afgörandet skulle fattas med enkel röstpluralitet. Huru mycket mera betänkligt är det då icke, om fråga är om en så väsentlig förändring, som att utbyta vårt sedan 7 à 800 år existerande monarkiska statsskick mot ett republikanskt.

Utom dessa rättssynpunkter finnas det också andra af mera praktisk eller politisk art, som tala mot ett sådant förslag. Härigenom skulle, såsom jag i går redan antydde, afgörandet uti en fråga, som beror af landtdagen och bör af landtdagen självständigt pröfvas, öfverlämnas till afgörande åt valmän, som utan ansvar komma att fatta beslut i saken. Man måste vidare för att bedöma hvad detta innebär också taga hänsyn till den nuvarande tidpunkten. Vi befinna oss ju icke i en normal tid; vi befinna oss ännu i svallvågorna efter den ryska revolutionen och det röda upproret. Man kan icke tänka annat än att, om en sådan folkomröstning nu skulle anställas, landets fiender, både de inre och de yttre fienderna, skulle begagna alla medel, också de mest förkastliga för att få till stånd ett sådant resultat, som från deras synpunkt vore önskvärdt, nämligen republiken. Huru man under sådana förhållanden vill välja ett sådant medel, det har jag svårt att förstå, och jag hoppas också, att i landtdagen pluralitet därför icke skall kunna vinnas.

Med hvad jag senast yttrade har jag också i viss mån bemött hvad herr Rosenqvist anförde till grund för sitt förslag, att frågan icke nu skulle afgöras, utan lämnas beroende till efter nästa val. Om nämligen landtdagsmännen, såsom jag anser, äro pliktiga att i hvarje situation rådfråga endast landets grundlagar och sin öfverstyrelsen i saken, så äger landtdagen också i detta fall handla på sitt eget, visserligen tunga, ansvar, men ett ansvar, som den icke kan undandraga sig. Förhållandena äro ju sådana, att på samma grund, som en folkomröstning nu vore ytters olämplig, så kan ju icke heller landtdagsval för närvarande anställas. Frågan om statsskicket kan återigen icke uppskjutas till en obestämd framtid, och då måste ju landtdagen fatta beslut i saken.

Härvid finnes ännu en omständighet, som jag bör beröra och beträffande hvilken jag icke kan förstå herr Rosenqvists ståndpunkt. Om det så förhåller sig, att man anser landtdagen i dess närvarande sammansättning vara alltför svag för att fatta beslut af ödesdiger eller stor bärvidd, så borde väl konsekvensen däraf vara den att man, då det gäller att välja mellan det statsskick, som af ålder, ja alltid varit bestående i Finland, och någonting nytt och opröfvadt, skulle anse det vara riktigt och försiktigast att i landtdagens närvarande sammansättning hålla sig till det nuvarande, till det gamla och bepröfvade och icke inlåta sig på experiment med någonting nytt och opröfvadt. Jag har svårt att förstå att man, såsom herr Rosenqvist dock gjort, vid sådant förhållande ändå vill kasta sig på det nya och opröfvade och rösta för republik. Det skall kanske anmärkas, att landtdagen redan beslutit sig för republik, men jag måste då upprepa hvad som är sagdt redan förut, att beslutet af 6 december icke i detta hänseende har någon betydelse. Det är på intet sätt bindande.

För öfrigt kan jag i många delar till fullo instämma i hvad herr Rosenqvist yttrade, liksom också han kunde instämma i mycket af hvad jag sagt. En personlig fråga, som herr Rosenqvist berörde, nämligen den att jag skulle ändrat ståndpunkt, inverkar egentligen icke alls på saken, ty saken blir icke en annan, om jag har handlat konsekvent eller inkonsekvent, och en landtdagsmans främsta skyldighet är icke heller att handla konsekvent, utan att handla till landets gagn och bästa. Men jag vill

dock nämna att, då grundlagskommittén uppgjorde förslaget till regeringsform, så fanns, såsom vi då fattade saken, icke mera än två möjligheter att välja emellan, då man tog för gifvet, att Ryssland skulle blifva republik. Det ena var att ryska republikens president tillika skulle vara president uti Finland på samma sätt som Rysslands kejsare hade varit Finlands storfurste, det andra att Finland skulle bilda en särskild republik med egen president, och under detta förhållandenas tvång var naturligtvis det senare det bättre. För min del kan jag säga, ehuru detta icke inverkar på saken, att jag såväl under arbetet i grundlagskommittén som också, såvidt jag kan påminna mig, under hela min lifstid varit monarkist, och hvad motiven till ett lagförslag innehålla det kan icke hvarje enskild medlem af en kommitté svara för.

Jag vill ännu tillägga, att icke heller jag anser att landtdagen skall handla på grund af hot eller yttre påtryckning. Jag är icke heller en vän af konjunkturpolitik, och ett sådant resonemang är mig i allmänhet mycket motbjudande, att man skall gripa ögonblicket i flykten för att vinna en fördel, som man under andra förhållanden icke skulle vinna. Men hvad jag anser är att man måste taga hänsyn till landets behof, sådana som de för närvarande framstå, liksom också att man måste taga på sig ansvaret att fatta afgörande beslut, äfven då detta ansvar, såsom i förevarande fall, kan kännas tungt nog.

Ed. Wuorimaa: Suomen eduskunta seisoo nyt erinomaisen tärkeän ratkaisun edessä, ratkaisun, joka voi maalle tuottaa rauhallisen kehityksen ajan tai rauhattomien taistelujen ja mullistuksien. Sentähden olisi jokaisen kylmäverisesti ja tyynesti harkittava asiaa eikä annettava uskottelun, peloittelun ja kiihoittavan painostuksen vaikuttaa itseensä. Vapaaherra Wrede, joka edustaa menneen ajan aristokraatista näkökantaa ja sen ihanteita, on luonnollisesti asettunut monarkian kannalle ja tuo historiasta esille monarkian hyviä puolia ja sen pitkäaikaisuutta maassamme. Hän huomautti m. m. kuinka Aleksanteri I ja II olivat Suomessa kansan syvien rivien rakastamat ja kunnioittamat, ja siinä hän on kyllä oikeassa. Mutta hän ei huomaa, miksi Aleksanteri I hallituksensa alussa ja Aleksanteri II olivat rakastetut. He eivät suinkaan olleet rakastettuja sentähden, että he olivat monarkeja, vaan sentähden, että he osoittivat ymmärtävänsä Suomen kansan kansallisia pyrkimyksiä ja heidän tekonsa olivat yhtäpitäviä Suomen kansan kansallisten ja kansanvaltaisten toivomusten mukaan. Mutta huomattavissa on että Aleksanteri I jo hallitusaikansa loppuajoilla suuressa määrässä menetti myös Suomen kansan ihailun. Jos nämä monarkit olisivat olleet presidenttejä ja esiintyneet samalla tavalla, niin kansa olisi aivan varmaan samalla tavalla esiintynyt heitä kohtaan.

Kun arvostellaan monarkiaa, ei ole otettava esimerkiksi vain muutamia harvoja kansanvaltaisuuteen taipuvia monarkeja vaan kaikki yleensä. Kun näin tehdään ja arvostellaan kriitillisesti esimerkiksi Suomen hallitsijoita neljän vuosisadan kuluessa, Kustaa Waasasta asti, on 18 hallitsijasta merkittävä korkeintaan 6, jotka voidaan sanoa hyviksi ja kansanvaltaisiksi, kun sitävastoin $^2/_3$ on vienyt valtakunnan äärettömiin kärsimyksiin ja perikatonsa partaalle sekä synnyttänyt valtiokaappauksia ja ristiriitoja maan asukasten kesken.

Tältä objektiiviselta kannalta monarkiaakin on arvosteltava eikä siltä naiivilta, joka näkee kuninkaassa pelastuksen kaikesta. Ja kuningas kumminkin on vain heikko ihminen, ehkä hyvinkin kykenemätön ilman kansan kannatusta ja luottamusta. Monarkia semmoisenaan ei siis voi mitään pelastaa, ei poliittisessa eikä taloudellisessa suhteessa.

Kun ed. vapaaherra Wrede vakuutti vakuuttamalla, että monarkia on Suomen pelastus, niin ei tälle vakuutukselle voi panna kovinkaan suurta merkitystä jo senkin tähden, että hän yhtä suurella varmuudella vuosi sitte vakuutteli, että Suomella yksin Venäjän yhteydessä on varma turva ja että kaikki itsenäisyyspyrkimykset vievät maan varmaan perikatoon. Jos hänen valtioviisauttansa olisi silloin noudatettu, olisimme nyt Venäjän bolshevismin vallassa.

Monarkia on hyvä ainoastaan, jos on takeita siitä, että aina saadaan ryhdikäs ja kansanvaltainen kuningas ja hänen takanaan on koko kansa. Mutta mitä takeita on siihen, ettei tuleva kuningas ole heikko ja ylimysmielinen ja joutuu helposti n. s. hovipiirien vaikutuksen alle? Ei siihen ole minkäänlaisia takeita. Päinvastoin on suuria edellytyksiä siihen, että hän heti joutuu Helsingin byrokraattisten piirien vaikutuksen alle, etenkin kun aristokraattiset ja byrokraattiset piirit niin suurella kiihkolla ajavat monarkiaa, kun sitävastoin kansanvaltainen kansanaines, etupäässä juuri se kansanosa, joka äsken pelasti Suomen ja sen ylimystön tuholta, seisoo tasavallan kannalla.

On vedottu Saksan esimerkkiin, ja se on aivan oikea esimerkki. Hohenzollernien suvussa on melkein poikkeuksetta — mutta se onkin melkein ainoa poikkeus maailmanhistoriassa — ollut kelpo ruhtinaita ja kansan ystäviä. Ja semmoista, kuin nykyistä Saksan keisaria, synnyttää historia vain yhden vuosisatain kuluessa. Mutta meillä ei olekaan toivoa saada tämän suvun jäsentä kuninkaaksi, ja mitenkä on muiden ruhtinassukujen laita ja niiden jäsenten, se on aivan hyvin tiedettävissä jokaiselle tämänkin kansan eduskunnan jäsenelle.

Ei se kuningas yksinään voi meitä pelastaa, ellei kansa itse kykene sitä tekemään, eikä monarkistinen hallitusmuoto sitä voi tehdä. Eivätpä Portugalinkaan kuninkaat voineet pelastaa kansaansa, päinvastoin monarkistiset hallitukset suorastaan myivät maansa englantilaisille ja synnyttivät siten siellä sellaisen pingoituksen, sellaisen taistelun kansassa, joka kaatoi monarkian ja asetti Portugalin sangen kurjiin oloihin.

Monarkia on senkintähden heikompi kuin tasavalta, että huonosta kuninkaasta ei päästä ilman kansalaissotaa. Mutta jos on huono presidentti, on helppo hänen hallitusvuotensa perästä saada parempi tai muuttua kuningasvallaksi. Suomen kansa nyt kuitenkin on luonteeltaan ja kasvatukseltaan tasavaltainen, sitä ei voi kenkään kieltää, ja sitä täällä useat monarkistisetkin puhujat ovat todistaneet. Ja ne ilmaukset monarkiaan, jotka siellä täällä ovat huomattavissa, ilmenevät pääasiassa virkamiehistössä, ylimystössä, rahamiesten piireissä ja yhdessä ja toisessa heistä riippuvassa tai kiihoitetussa rusthollarissa. Rauhatonta aikaa kohti tosiaan mentäisiin, jos eduskunta nyt kuulustamatta kansan mielipidettä päättäisi asettua monarkian perustukselle. Se merkitsisi, että keskiajalta sitkeästi peritty aristokratia ja sen myöhempi seuralainen byrokratia tulisivat viemään maatamme taantumusta kohti ja uusiin sisäisiin mullistuksiin. Tässä taistellaan ei monarkiasta ja tasavallasta, vaan ylimysvallasta ja virkavallasta toiselta puolen ja kansanvallasta toiselta puolen. Tämä selittää, miksi taistelu on niin kiivas.

Vapaaherra Wrede viittasi siihen seikkaan, ettei löydy presidentiksi sopivaa henkilöä, jolla olisi maassa kannatusta ja ulospäin auktoriteettia. En tahdo mainita mitään henkilöitä, mutta väitän niitä löytyvän useitakin. Vapaaherra Wreden väite tästä on samanlainen, kuin monarkistien yleinen väite heidän sanomalehdissään, että yksin suomalainen ja ruotsalainen puolue pystyvät järjestämään tälle maalle hallitusta, mutta eivät muut. Vielä on peloteltu, että liittolaisemme Saksan kansa tahtoo painostaa monarkiaa, mutta Saksan taholta on useasti ilmoitettu, ettei se sekaannu sisäisiin asioihimme, ja valtiomuotomme on semmoinen sisäinen asia. Liittolaisemme Saksa on ystävämme eikä tahdo meitä hegemoniansa alle eikä sentähden pyri sotkeutumaan sisäisiin oloihimme, kuten ententen vallat ovat tehneet, mutta ne ovatkin osoittautuneet itsenäisyytemme vihamiehiksi. Onpa monarkistisessa kiihoituksessa menty niinkin pitkälle, että on koetettu leimata tasavaltalaisia ententen puoltajiksi. Tämmöisillä kiihoituksilla ja väitteillä vahingoitetaan koko maata, vahingoitetaan ei ainoastaan tasavaltalaisia vaan vielä monarkistejakin tässä maassa, ja niiden, jotka tämmöistä ajattelematonta vääristelyä lietsovat, olisi paras muistaa mitä vahinkoa he tekevät. Mutta ennenkuin vapaaherra Wrede ja nykyiset innokkaat monarkistit olivat saksalaismielisiä, vaativat esimerkiksi maalaisliittolaiset, jotka poikkeuksetta ovat tasavaltalaisia, lujaa liittoa Saksan kanssa, jossa he lähinnä Jumalan apua näkivät ja näkevät Suomen itsenäisyyden takeet.

Mutta kun on selvää, ettei nyt voida saada riittävää enemmistöä toisen tai toisen valtiomuodon saamiselle ja sen saaminen on kuitenkin lähimmässä tulevaisuudessa välttämätön ja turha illusiooni on monarkistien puolelta uskotella itselleen, että tasavaltalaiset viimeinkin perääntyisivät vakaumuksestaan, niin ei löydy muuta keinoa asian selvittämiseksi kuin, seuraten Norjan esimerkkiä, vedota kansanäänestykseen. Jos eduskunta voisi siihen yhtyä, voisi äänestys tapahtua vielä elokuun kuluessa ja eduskunta syyskuun kuluessa viikon ajaksi kokoontua vahvistamaan valtiomuotoa kansanäänestyksen tuloksen pohjalla. Tämä olisi ainoa ja suorin pääsy säännöllisiin oloihin ja siten kansa itse, jonka hallitusmuodosta nyt on kysymys, pääsisi ratkaisemaan, millä lailla se tahtoo itseänsä hallittavaksi. Tähän on sitä suurempi syy vielä varsinkin suomalaisella puolueella, koska sen pää-äänenkannattaja tänäkin päivänä väittää, että kansan suuret kerrokset, maalaisväestö, alkavat olla kuningasmielisiä. Silloin kansanäänestyksen kautta he luonnollisesti saisivat monarkistisen hallitusmuodon toteutetuksi.

Ed. Wrede on viimeisessä lausunnossaan puhunut tämmöisen äänestyksen vaikeudesta ja mahdottomuudesta. Mitään perustuslain mää-

räystä kyllä kansanäänestyksestä ei löydy, mutta perustuslaki ei estä, että hallitus esittää ja eduskunta hyväksyy lain kansanäänestyksestä. Se äänestys koskisi, kuten Norjassakin oli laita, yksinomaan vain periaatteessa monarkiaako vai tasavaltaako kansa tahtoo, mutta ei valtiomuotoja, joiden muodostaminen kuuluu eduskunnalle. Muistaakseni Norjassa tämä kansanäänestys pantiin toimeen lailla, jossa oli 9 pykälää. Täällä, jossa on jo valmis vaalilaki, riittäisivät vielä harvemmatkin pykälät. Kun koetetaan väittää tämän toteuttaminen perustuslain kannalta mahdottomaksi, on se mielestäni samaa juristeriaa, jolla taantumus on aina koettanut estää sille epämieluisia uudistuksia syntymästä aikanaan ja siten pakottanut vihdoin henkisen tulvan syntymisen, vallankumouksen puhkeamisen, niinkuin esim. suurlakon aikana, jolloin täytyi kiireessä antaa paljon enemmän, kuin olisi ollut muuten tarvis. Jolleivät monarkistit nyt suostu tähän ainoaan selvitykseen, joka on mahdollinen, niin he myöskin ovat edesvastuulliset historian edessä siitä, ellei synny meille valtiomuotoa ja säännöllisiä oloja.

Ed. Niukkanen: Monarkistiemme ehdottaman hallitusmuodon 6 §:n toisessa momentissa sanotaan sen kuninkaasta, että hänen tekonsa eivät voi olla syytteenalaisia, ja saman ehdotuksen 10 § säätää, että hän on täysi-ikäinen jo 18-vuotiaana, siis paljon nuorempana kuin mitä meidän sosialistitkaan uskalsivat mennä myöntämään kunnallisissa vaaleissa äänioikeutta. Hänellä on lakiehdotuksen mukaan kumminkin hyvin suuri ja useissa tärkeämmissä kysymyksissä ehdoton yksinvalta. Hänellä on m. m. valta hylätä kaikki eduskunnan säätämät lait, jotka koskevat perustuslakia, jotka sisältävät sen muutoksen, selityksen tai kumoamisen tai poikkeuksen siitä, jonka häntä ympäröivät hovijuristit nimittäin sellaiseksi selittävät. Myöskin on hänellä valta hylätä kaikki eduskunnan päätökset ja lait, jotka tarkoittavat sotaväen ja maanpuolustuksen järjestämistä, siis ratkaiseyasti vaikuttaa myös sotilaslaitosta koskevaan lainsäädäntöön ja sen kautta pääasiassa yksin määrätä sitä koskevista asioista, siitä huolimatta, että sotalaitos on ilmoitettu hallituksen puolelta tulevan maallemme hyvin raskaaksi, m. m. sen kulut vuosittain 150 milj. markkaa säännöllisissäkin oloissa. Myöskin kuuluu kuninkaalle yksinomainen nimitysoikeus kaikkiin tärkeimpiin virkamiehiin nähden, jotka tietysti, samoin kuin kuningas itsekään, eivät ole teoistansa kansalle vastuunalaisia. Yleensä koko se valtiojärjestys, joka herrojen monarkistien ehdotuksella tahdotaan luoda, tarkoittaa edesvastuuttoman, virkavaltaisen taantumusjärjestelmän pystyttämistä tähän maahan, järjestelmän, joka ei ylimmästä alimpaan asti olisi kansalle teoistansa minkäänlaisessa vastuussa. Se tarkoittaa siis valtiovallan ottamista pois kansalta ja sen siirtämistä edesvastuuttomalle kuninkaalle ja edesvastuuttomalle virkakunnalle. Tasavaltalaiset asettuvat ehdotuksessaan taas aivan toiselle kannalle. Heidän hallitusmuotoehdotuksensa 2 §:ssä sanotaan: „Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta." Sen mukaan tulee valtion päämies, kansan itsensä hallitusistuimelle asettamana, olemaan vastuussa kansalle teoistansa, samoin hänen alaisensa maan muukin hallintoja virkakunta. Se tarkoittaa siis, tosin lujalla hallintovallalla varustetun, mutta kansanvaltaisen, kansaan nojautuvan ja sille vastuunalaisen hallintojärjestelmän pystyttämistä. Tässä on mielestäni näiden ehdotusten pääasiallinen periaatteellinen ero.

M. m. viime kesänä tasavallan pohjalle laatimassaan perustuslakikomitean mietinnössä ne samat herrat, jotka nyt kiihkeimmin virkavaltaa ja yksinvaltaista hallintojärjestelmää ajavat, sanovat hekin Suomen kansan kansanvaltaisuuteen taipuvaksi kansaksi, mikä onkin aivan luonnollista, kun otetaan huomioon ne katkerat kokemukset ja vääryydet, mitä tämä kansa vuosisatojen kestäessä virkavallan ja yksinvallan alaisena ollen on saanut kokea. Nämä samat herrat siis itsekin käsittävät, että se valtiomuoto, jota he ajavat, ei ole tälle kansalle mieluisa eikä sen ajatussuuntaa vastavaa. Mutta he ajavat sitä sittenkin. Tämä on jotain omituista. Eikö siitä voida täydellä syyllä vetää sitä johtopäätöstä, että herrat ainakin tässä asiassa ajavat jotain muuta kuin kansan asiaa, jota ajamassa he sanovat olevansa? Ainakin heidän pitäisi olla täällä säätämässä lakeja Suomen kansaa varten, Suomen kansalle soveltuvia lakeja.

Meidän vanhasuomalaisen puolueen, jonka olemassaolo pääasiassa perustunee siihen, että yllyttää suomalaisia ruotsikkoja vastaan, tunnuslause kuului aikoinaan: Suomalaisuus voittoon ja kansa valtaan! Nyt tämän puolueen tunnuslauseen, sen asettuessa ajamaan yksinvaltaa ja n. s. ruotsalaisuuspykäliä, pitäisi minun käsittääkseni kuulua: Ruotsalaisuus voittoon ja pystyyn yksinvaltaan perustuva taantumuksellinen virkavalta! Eikö tämä näin

perinpohjainen ero kansalle annettujen vakuutusten ja tekojen välillä pitäisi tuntua arveluttavalta vanhasuomalaiseen puolueeseenkin lukeutuvasta edusmiehestä? Täällä m. m. ed. Ingman väitti, että vanhasuomalaisen puolueen valitsijat ovat yleensä heidän kannallansa tässä monarkiakysymyksessä. Minä kumminkin olen vakavasti toista mieltä. Minulla on tässä käsilläni eräs kansalaiskokouksen pöytäkirja, tehty Kemijärven Ylikylässä 16 päivänä kesäkuuta. Tässä on allekirjoittajina 188 henkilöä, jotka paikkakuntalaisten vakuutuksen mukaan suurimmalta osaltansa ovat vanhasuomalaisen edusmiehen Runtin valitsijoita. M. m. tämän kokouksen sihteeri ja toimihenkilö M. A. Kulpakko on vanhasuomalaisen puolueen eduskuntaehdokas. Tässä pöytäkirjassa kokous tinkimättä vaatii: 1) Että Suomessa on eduskunnan aikaisemman $^{6}/_{12}$ 1917 tehdyn päätöksen mukaan säilytettävä ja voimaansaatettava tasavaltainen hallitusmuoto; jos eduskunta ei voi pysyä päätöksensä takana, niin hajaantukoon ja valittakoon uusi eduskunta. 4) M. m. järjestyslaitos ja maan sotalaitos on kehitettävä mieleltään ja kieleltään suomalaiseksi tasavallan ja oikeuden turvaksi. Se on siis aivan toista, kuin mitä ed. Ingman väittää. Minun käsitykseni mukaan koko se ajatuksen juoksu, jolle meidän monarkistimme asettuvat, on vieras koko nykyaikaiselle maailmankäsitykselle. Se on peräisin niiltä edesmenneiltä ajoilta, jolloin ihmiset tarvitsivat voidella itselleen jonkun kuninkaaksi, kunnioittaakseen häntä tavallista kuolevaista ylempänä olentona ja ollakseen hänen uskollisia alamaisiaan, hallitsi hän heitä miten tahansa. Nykyajan käsityksen mukaan ei voitane sulattaa esimerkiksi sitä monarkistien ehdotuksen 6 §:ssä olevaa ajatusta, että jotakin, vaikkapa sitten Saksastakin otettua henkilöä tulisi kunnioittaa siitä huolimatta, että hän tekisi hyvin kunniattomia tekoja ja että hän olisi katsottava niin syyntakeettomaksi, ettei hän voisi teoistansa olla minkäänlaisessa vastuussa. Täällä on jo viitattu siihen, että yleensä vierovat nykyajan kansat yksinvaltakäsitettä ja pyrkivät tasavaltaiseen valtiojärjestykseen. Suomen kansa on todellakin, niinkuin herrat monarkistitkin selittävät, kansanvaltaisuuteen taipuva kansa. Sen sivistystaso on myöskin verrattain korkea. Se on käynyt myöskin kovimman yhteiskunnallisen ja poliittisen koulutuksen kuin mikään muu kansa maailmassa. Kaikista vähemmän siis se voisi tämän kaiken jälkeen tällaista vanhentunutta ja näyttämöltä poistuvaa käsitystä sulattaa ja kaikista vähimmän sille voisi siis herrojen monarkistien työntämä valtiojärjestys olla onnellinen. Meidän kansamme ja juuri meidän kansamme lainkuuliainen osa on sen lisäksi viime talvena kuten täällä on jo mainittu, osoittanut miten kallis sille on kansanvaltainen ja tasavaltainen valtiojärjestys. Se on kansanvallan puolesta, sillä kertaa kylläkin alhaaltapäin asetettua harvainvaltaa vastaan taistellessaan, antanut sellaisen miehuuden näytteen, että monarkisteistammekin olisi pitänyt lähteä sen luulon, että tämä kansa on myöskään ylhäältä päin asetetun yksinvallan ja siihen nojautuvan taantumuksen ja virkavallan avulla hallittavissa, joka on heidän tarkoituksensa.

Täällä eilisessä keskustelussa ed. Arokallio lausui eräitä ajatusvirheitä, joita jo ed. Alkio osittain oikaisi. Mutta kun ed. Arokallio, samoin kuin muutkin monarkistit, heitteli niitä tavallisia syytöksiä tasavaltalaisten päälle, nimittäin, että muutamat porvarit ovat niin auliit bolshevismin aatteelle ja herrat monarkistit huusivat hänen puheellensa hyvä, sekä alhaalta että ylhäältä, niin pyydän mieliin muistuttaa, että viime joulukuun 21 päivänä, jolloin täällä keskusteltiin myöskin Suomen itsenäisyydelle hyvin tärkeästä kysymyksestä, nimittäin asevelvollisuusasian järjestämisestä ryssäläis-bolshevistiläiskapinan ollessa silmien edessä, silloin myöskin sama ed. Arokallio puhui, mutta puhui siihen tapaan, että tämä kansa ei koskaan saa turvautua aseelliseen mahtiin, vaan yhteisymmärrykseen bolshevistien kanssa. Ja silloin bolshevistit vasemmalla huusivat hyvä ja että on toki yksi rehellinen pappi Suomessa. Mielestäni myöskin ne monarkistien heittämistä syytöksistä, että tasavaltalaiset olisivat venäläis-englantilaisten ystäviä, voisivat useassa tapauksessa, aivan samoi kuin ed. Arokallionkin syytös, paraiten kohdistua heittäjään itseensä, jos heidän entisyyttänsä käytäisiin penkomaan esimerkiksi maailmansodan alkuajoilta.

Ed. A n t i l a: Vaikka kuulunkin siihen monarkistiseen irtolaissakkiin, jolle maanviljelijä (!) ja kansanedustaja Juutilaisen lausuntoon sisältyvän sävyn mukaan sananvalta tässä asiassa tuskin kuuluisi, rohkenen kuitenkin lausua muutaman sanan monarkistisen hallitusmuodon puolesta. Ensiksikin lausun ihmettelyni siitä, että maanviljelijä (!) Juutilainen ynnä useat muut hänen kumppaninsa asettuvat sille kannalle, jonka mukaan maanviljelijät olisivat poikkeuksetta tasavaltalaisia ja tasavaltaisen hallitusmuodon kannattajia. Heidän nyt kuitenkin

pitäisi tietää, että esimerkiksi etelä-Pohjanmaan suurten rintapitäjäin maataviljelevän väestön enemmistö on monarkisteja. Jos nyt ed. Juutilaisen lausunto hänen valitsijakuntansa arvostelun alaisena ollessa löydetään täysipainoiseksi, jota minä en kuitenkaan usko, niin silloin olisi Suomen kansan asia todellakin heikolla kannalla. Ei meillä luullakseni silloin olisi suurtakaan toivoa siitä, että asiat missään vaiheissa tulisivat oikein arvostelluiksi ja oikein ratkaistuiksi.

En rupea kertaamaan sitä, mitä useat puhujat ovat monarkistisen hallitusmuodon puolesta jo tässä keskustelussa lausuneet, tahdon ainoastaan huomauttaa eräästä asian puolesta.

Hallitusmuodosta syntyneen erimielisyyden tahtovat tasavaltalaiset sen mukaan, kuin heihin kuuluvat puhujat ovat tämänkin keskustelun kuluessa mielipiteitä ilmaisseet, jättää kansanäänestyksellä ratkaistavaksi. Olen tätä asian kohtaa moneen kertaan ajatellut ja yhä uudelleen joutunut pysähtymään parin kysymyksen eteen, joiden ohi en voi päästä. Kun kansan eduskunnan jäsenet, joilla on ja täytyy olla tietoja erikoisista valtiollisista asioista enemmän kuin yksityisillä kansalaisilla, joilla ei ole aikaa eikä tilaisuuttakaan kaikkiin asianhaaroihin syventyä, mutta joihin kuitenkin välttämättä olisi tarpeellista syventyä, jos tahtoo muodostaa itselleen vakaumukseen perustuvan mielipiteen tästä kysymykseen tulleesta kansan elinkysymyksestä, ja kun nyt me edustajat siitä huolimatta, että meillä on kaikki mahdolliset tiedot, emme pysty saavuttamaan yksimielisyyttä, joka kuitenkin nyt olisi niin kipeästi tarpeen, emmekä siis kykene miehissä arvostelemaan, mitä Suomen kansan rauha tällä tärkeällä ajanhetkellä vaatii, niin kuinka voimme odottaa, että tietoihin nähden vähempiosaiset kansalaiset voisivat asian äänestyksellä johtaa onnelliseen ratkaisuun. Tämä on kysymys, johon en ole voinut löytää vastausta. Toinen kysymys, kuinka voimme vyöryttää edesvastuun asian ratkaisusta kansan syvien rivien kannettavaksi silloin, kun emme eduskuntana siihen itse pysty. Näihin kysymyksiin olen turhaan, niinkuin olen jo pariin kertaan huomauttanut, etsinyt vastausta. En ole nimittäin yrittänyt pyrkiä vyöryttämään edesvastuuta tulevaisuuden ja kansan edessä kansan syvien rivien niskoille, edesvastuuta, johon itse omalta osaltani täydyn ehdottomasti alistua. En voi perustaa päätöstäni paljastaan sen tunne-elämän pohjalle, johon kansan johtopäätökset asiassa tulevat perustumaan, jos sen ratkaistavaksi tämä asia jätetään. En tahdo jatkaa. Minä luulen, että kun tämä puoli asiasta otetaan tunnollisen harkinnan alaiseksi, niin silloin kyllä edustajat tietävät, mitä heidän velvollisuuteensa kuuluu. Minä puolestani olen juuri näiden kysymysten edessä ja niiden johdosta ja oman vastuunalaisuudentuntoni pakosta johtunut siihen päätökseen, että kannatan monarkistiselle pohjalle laadittua hallitusmuotoa.

Ed. Schybergson: Jag begärde ordet, då en af talarna från agrarhåll förklarade, att vår militär icke skulle vara pålitlig, i händelse statsformen icke blefve republikansk. Om så är fallet, så är det en anledning till att göra den monarkisk. Om verkligen självsvåldet kommer att fortfara liksom hittills, om disciplinen i trupperna icke blir tillfredsställande, så måste statsöfverhufvudet hafva den auktoritet, att han kan få till stånd nödig disciplin, och det förmår en furste, som är förbunden med det tyska kejserliga huset. Han behöfves icke minst för detta ändamål, och jag vill tillägga att mycket inom vår unga militär förefallit, inom den ena som den andra nationaliteten, hvilket gör, att denna fordran dag för dag blir alltmer befogad. Om däremot statsöfverhufvudet har den nödiga auktoriteten, så hafva vi råd att tillåta oss åtskilligt, som eljes kunde leda till vårt fördärf. Öfver hufvud taget är det så att, blott man bygger grunden stark, så kan man tillåta sig ett och annat i fråga om öfverbyggnaden, men blir grunden dålig, då kan allt bli fallfärdigt. Jag vill därför helt enkelt säga, att en regering, låt oss säga en Edénsk regering — jag vill icke nämna något inhemskt namn —, mycket väl låte tänka sig, i händelse vi få en monarkisk statsform och en monark med verklig auktoritet.

Det skulle visserligen efter all sannolikhet gå med en sådan regering såsom med den tokoiska. Jag var i tillfälle att följa med dess utveckling, emedan jag hörde till dem, som ansågo den tokoiska regeringen under dåvarande förhållanden vara den enda riktiga, och var i tillfälle att närvara vid konferenser, där Tokoi presiderade. Jag var i tillfälle att äfven personligen tala med honom om förhållandena, och jag fann, att hans afsikt till en början var att försöka förhindra alla lagöfverträdelser. Men då man, såsom han, stöder sig på ett element, som är opålitligt och självsvåldigt, så drages man efter hand med i hvirfveln, och så skulle det gå med en dylik Edénsk regering också. Vi borgerliga eller högern bland de

borgerliga skulle stödja dess sträfvanden att upprätthålla ordningen, men länge skulle det icke hjälpa. Om vi däremot få en monarkisk statsform, kunna vi hafva råd till sådana experiment; med en republikansk skulle de leda till vårt fördärf.

Hvad som är det märkligaste af det, som jag har hört under denna debatt, är emellertid att man anser, att en republikansk regering hos oss äfven på utrikespolitikens område skulle reda sig lika bra som en monarkisk. Det talades något om att en president naturligtvis skulle röna ett artigt bemötande i utlandet. Utan tvifvel. Oartig skulle man icke vara mot honom, men när det gällde att t. ex. underhandla i Reval, deltaga i de fredsunderhandlingar, som där komma att äga rum, så lära vi omedelbart få erfara, hvad skillnaden är, om vi i spetsen för vår unga stat ha en konung, som stödjer sig på det tyska riket eller endast en inom oss vald president. Herr Alkio sade visst att vi efter tio år komma att vara en nation af idel presidentämnen, men åtminstone i närvarande stund är det nog så knappt om dem, och i ingen händelse lära de i den situation, som fredsslutet med Ryssland och sedermera världsfreden innefattar, kunna förmå någonting.

Herr Arokallio har talat om den murmanska och om den åländska frågan. Det är en annan sak, som står mig kanske närmare, nämligen frågan om den ekonomiska uppgörelsen med Ryssland. Jag vill för ingen del säga, att hufvudvikt skall fästas vid den, ty om Finland vid denna uppgörelse får några hundra miljoner mindre, än hvad den har anspråk på, så betyder det ändå intet annat än att vi ett tiotal år få draga till svältremmen för att betala räntorna. Det är bekymmersamt nog, men dock någonting, som vi måste underkasta oss, ifall det är nödvändigt, för att vår framtid skall tryggas och för att andra intressen skola kunna tillgodoses. Men gärna efterskänker man dem icke.

Jag hör icke till dem, som äro pessimister i fråga om vår ekonomiska ställning. Jag vet så väl, att blott vi bruka vår jord bättre, blott vi sköta våra skogar bättre, blott vi se till att våra sjöar gifva mera än de nu gifva, så skola debet och kredit gå ihop till och med under förutsättning af de ökade utgifter, som militär och andra nya institutioner kräfva. Den skuldsättning, som äger rum, är sist och slutligen ändå en skuldsättning endast inom eget land. Men om vi i förhållande till Ryssland eller andra utländska makter få bördor eller icke komma till vår rätt, icke få likvid för de obligationer, som Finlands Bank har till ett belopp af 300 miljoner mark, då blir det ändå för oss rätt bekymmersamt. Republiken kostar oss i sådan händelse alltför mycket, längt mera än den är värd.

Vi skola komma ihåg, att för det närvarande en orientering gentemot Tyskland äger rum från kadetthåll i Ryssland. Våra föreställningar om att Ryssland skall blifva ett kaos, en konkursmassa, där vi få vara med bland administratorerna, det hör till den högfärd, som vi bestå oss nu för tiden och som icke äger någon grund. Det första det borgerliga Ryssland besluter sig för att sträcka handen åt Tyskland såsom kadetterna nu göra, så är Ryssland återigen en storhet, som man måste räkna med, och vi skola komma ihåg, att kadetterna icke äro våra vänner och att Tyskland af de sakliga skäl, som utan tvifvel leda dem mera än sympatierna för oss, har all anledning att för att vinna goda relationer till det borgerliga Ryssland jämka på sitt intresse för oss. Jag vill icke säga att de offra upp vår självständighet. Den hafva de förbundit sig att upprätthålla, men det kan mycket lätt hända, att de i frågor, sådana som just den om Ryska Karelen, om Åland och om den ekonomiska uppgörelsen icke gifver oss det stöd, som vi skulle hafva att påräkna, ifall vi genom vår monark skulle vara förbundna med det tyska kejserliga huset.

Här berördes också en fråga, som jag kan gifva besked om. Jag tror det var herr Juutilainen, som försäkrade, att vi skulle få kredit i utlandet, ifall vår republikanska allmoge stode bakom den. Men det är så med penningkretsarna i utlandet, att de hafva en annan syn på saken. Det är ett par personer, som fått i uppdrag att, så snart landtdagen afslutas, försöka få något slags ordning i fråga om det finska myntets värde i utlandet, försöka komma till öfverenskommelser, som skulle i någon mån hjälpa upp kursen, och hvad det betyder, det lär väl stå i öppen dag för enhvar, och jag försäkrar, att uppdraget skulle vara betydligt lättare att utföra, om vi skulle kunna säga, att Finlands landtdag beslutit sig för monarkisk statsform.

Jag förstår så väl dem, som med oro se framtiden an. Jag hör också till dem. Det kan icke komma i fråga annat än att våra arbetare återigen få utöfva inflytande på landets angelägenheter. Det kunna vi icke förhindra, det vilja vi icke förhindra. Det ligger nära till hands att gentemot deras förnyade kraf slå in på en väg af lämpor och reformer, och jag skall obetingadt sluta mig till dem, hvilka yrka

härpå. Men, såsom jag redan sagt, kunna vi göra det med större lugn och utan fara för samhället, om den grund vi lagt för vår unga stat är fast och stark. Äfven om den monark, vi välja, till efterträdare i första, andra eller tredje led får en, som icke fyller måttet, så har det icke vidare så mycket att betyda, ty när ett företag en gång är väl grundadt och väl i gång, så kan man stå risken att dess ledning kommer i svagare händer.

Jag har en hälsning att framföra från det stora landsting, som den svenska befolkningen höll för några veckor tillbaka i Wasa. Den hälsningen går ut på att man önskar arbetsfrid för att få arbetslust. Och jag kan från det område, som är mitt, försäkra, att här finnes en företagsamhet, som är färdig att gripa nybyggnadsverket an, som icke önskar bättre än att på jordbrukets, på industrins och kommunikationernas område hjälpa till för att få detta land ekonomiskt starkt, men denna företagsamhet är lamslagen, om vi icke få ett statsöfverhufvud med tillräcklig makt och auktoritet.

Till slut några repliker. Jag tror det var herr Luopajärvi, som talade om, huru stor del af de svenska, huru stor del af de finska hade stupat i den gemensamma striden. Hvarför besparade han oss icke detta? Skola vi nu börja räkna, huru många, som hafva fallit på den ena sidan, huru många på den andra uti denna gemensamma strid? Är det icke hufvudsaken, att den varit gemensam och äro icke förlusterna gemensamma? Jag har också i detta afseende att framföra en hälsning från landstinget i Österbotten. Man sade där, att de svenska och finska kommunerna gingo sida vid sida och med fullständig förståelse till strid. Och de tvekade icke att trots den ovilja som språkhetsen i Helsingfors framkallat hos dem, fortfarande erkänna de finska kommunernas stora insats i befrielsekriget och de finska truppernas tapperhet.

Sist och slutligen en anmärkning. Herr Juutilainen — jag vet icke om han själf är jordbrukare — talar såsom om han och agrarerna vore den grupp i landtdagen, som företrädesvis skulle föra jordägarnas talan. Vi hafva emellertid räknad ut att, om också herr Wuorimaa med hans prästgård inräknas, så finnes det knappast ett tiotal jordägare inom agrargruppen. Det är de öfriga grupperna, som hafva de flesta jordägarna inom sig. Det är också någonting att lägga märke till. (Eduskunnasta: Bra!)

Ed. Koponen: Minä pyydän saada pöytäkirjaan merkitä että minä olen kansanvaltaisen tasavaltaisen hallitusmuodon kannalla, mutta kun tämän eduskunnan kokoonpano ei tällä kertaa vastaa kansan todellista mielialaa, sillä täältä on niin suuri joukko meikäläisten edustajia poissa, niin siitä syystä yhdyn kannattamaan perustuslakivaliokunnan mietinnössä olevaa ensimäistä vastalausetta, jossa ehdotetaan uusien vaalien toimeenpanemista. Mutta todellisen kansan mielialan saamiseksi uusissa vaaleissa täytyy myös olla takeita siitä, että tässä maassa valtiopäiväjärjestystä samoinkuin vaalilakia ehdottomasti noudatetaan, että lailliset olot. silloinkun vaaleihin käydään, vallitsevat, että kansalla on tilaisuus vapaasti silloin saada lausua mielipiteensä. Täällä on vedottu siihen, että tämä asia on jätettävä kansanäänestyksen ratkaistavaksi. Minä en yleensä vastusta kansanäänestystä, mutta tässä kysymyksessä minun mielestäni ei kansanäänestys viene asiallisesti niihin tuloksiin, joita tässä asiassa täytyisi saada. Kansanäänestyksessä voidaan ainoastaan määrätä periaatteet, tuleeko kuningasvalta vai tasavalta. Mutta jos eduskunta tämän periaatteellisen ratkaisun perästä ryhtyy tässä kokoonpanossaan laatimaan uutta hallitusmuotoa, ei se myöskään vastaa kansan todellista mielialaa. Sen perusteella yhdyn kannattamaan sitä, että tässä maassa toimitetaan uudet eduskuntavaalit.

Ed. Ståhlberg: Ed. Wrede kaipasi tarkempaa selitystä siitä, minkälaista kansanäänestystä olen, viitaten aikaisempaan lausuntooni, tarkoittanut hallitusmuotoasian ratkaisemista varten. Sen johdosta tahdon mainita, että mielestäni olisi kansanäänestys niiden toimitettava, joilla valtiopäiväjärjestyksen mukaan on valtiollinen äänioikeus. Siinä olisi valittava kahden täydellisen hallitusmuotoehdotuksen välillä, jollaiset tämän toisen käsittelyn lopussa tulevatkin olemaan vastakkain perinpohjaisesti valmistettuina. Se näistä kahdesta ehdotuksesta, joka kansanäänestyksessä saisi enemmistön, olisi silloin lopullisesti hyväksytty ja ilman muuta julkaistava ja voimaansaatettava. Tämän menettelyn voi oikeuttaa se, jos uuden hallitusmuodon aikaansaaminen katsotaan välttämättömäksi, mutta ei ole muutoin mahdollinen, ja kun se menettely olisi erityisesti puheenalaista asiaa varten säädetty siinä järjestyksessä, kuin perustuslain muuttamisesta on voimassa, niin silloin eivät olisi esteenä valtiopäiväjärjestyksen säännökset eikä se menettely, jota tavallisesti on noudatettava perustuslakia säädettäessä. Että kansanäänestys erityisesti valtiosääntöasioissa on käytännöllisesti mahdollinen sekä säännöllisenä laitoksena että jossakin erityisen tärkeässä käännekohdassa, on kokemuskin muualla osoittanut.

Senaattori Paasikivi: Minä en tahdo jatkaa tätä yleiskeskustelua ryhtymällä laajemmin

koskettelemaan pääkysymystä, joka tässä nyt on eduskunnan ratkaistavana. Minulla on jo lähetekeskustelussa ja lisäksi muussa yhteydessä ollut tilaisuus esiintuoda ne syyt, joiden vuoksi hallitus katsoo Suomen kansan menestykselle, Suomen itsenäisyyden säilyttämiselle ja Suomen tulevaisuuden turvaamiselle välttämättömäksi hallitusmuotokysymyksen ratkaisun monarkisen periaatteen pohjalla. Me olemme koettaneet osoittaa, että ainoastaan monarkinen hallitusmuoto vastaa maan sekä sisä- että erittäinkin ulkopoliittisia vaatimuksia, jotavastoin tasavaltainen hallitusmuoto ei voi luoda edellytyksiä tulevaiselle onnelliselle menestykselle, vaan tulisi johtamaan maan mominaisiin ylivoimaisiin vaikeuksiin ja saattaisi meidän äsken saavutetun vapautemme ja itsenäisyytemme tulevaisuudessa vaaranalaiseksi. Hallitus sen vuoksi viimeiseen asti toivoo, että eduskunnassa on voimaa ja on kykyä viedä tämä asia onnelliseen ratkaisuun sillä tavalla, kuin hallituksen esityksessä ja perustuslakivaliokunnan sekä nyttemmin myös suuren valiokunnan mietinnössä esitetään, monarkian pohjalla.

Mutta minä en saata olla tässä tilaisuudessa lausumatta tyytyväisyyttäni siitä, että suuri valiokunta on eräässä tärkeässä kohdassa asettunut toiselle kannalle kuin perustuslakivaliokunnan enemmistö ja on siten osoittanut mielestäni paremmin ymmärtävänsä, mitä nykyhetki vaatii, nimittäin kysymyksessä suomen- ja ruotsinkielen keskinäisestä asemasta tulevaisuudessa. Suuri valiokunta on siinä kohden hylännyt perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä 4:ssä vastalauseessa olevat säännökset. Nämä säännökset tähtäävät samaan päämäärään, kuin mitä hallituksen esitykseen otetuilla säännöksillä tarkoitetaan. Tämä tarkoitus on myös selvästi lausuttu perustuslakivaliokunnan 4:nnen vastalauseen perustelmissa. Siinä sanotaan, että itsenäisen Suomen valtion pystyssä pitämiseksi on nykyään aivan välttämätöntä, että kaikki yhteiskuntaa säilyttävät ainekset liittyvät mahdollisimman lujasti yhteen ja siinä edelleen osoitetaan välttämättömäksi, että uuteen hallitusmuotoon on otettava sellaisia säännöksiä kielellisen vähemmistöryhmän oikeuksista, että myös ruotsinkielinen kansanaines täyden turvallisuuden tunnossa voi työskennellä yhteisen isänmaan vapauden lujittamiseksi ja turvaamiseksi. Nämä ajatukset ja tämä tarkoitus ovat juuri myös ohjanneet hallitusta, kun se on suomen- ja ruotsinkielen keskinäisten suhteiden järjestämistä koskevat ehdotukset esitykseensä ottanut. Eroavaisuus yhdeltä puolen hallituksen ehdottamien säännösten ja toiselta puolen perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyn 4:nnen vastalauseen ja suuren valiokunnan mietinnön säännösten asiallisessa sisällyksessä on minun nähdäkseni jotenkin pieni. Mutta minun mielestäni kuitenkin hallituksen esityksessä ehdotetut määräykset ovat paremmat kuin suuren valiokunnan ehdottamat ja hallituksen esitys tässä kohden senvuoksi mielestäni paraiten vastaisi nykyisen hetken ja myös tulevaisuuden vaatimuksia.

Ed. Laine: Elämän kultaisena ohjeena olen pitänyt sitä, että tarpeeksi edeltäpäin ajattelee sanottavansa, punnitsee sanansa. Jos tämä on tarpeenvaatimaa tavallisessa jokapäiväisessä elämässä, on se vieläkin tarpeellisempaa, kun valtiollisista asioista mielipiteitä vaihdetaan. Ajattelematon sana voi silloin olla vaarallinenkin, sitä ei voi koskaan saada takaisin. Kiihkeämieliset sanat vahingoittavat ainä sitä asiaa, jota puhuja ajaa. Aiheen lausua nämä ajatukset olen tällä kertaa saanut ed. Juutilaisen lausunnon johdosta. Kun hallitusmuotokysymyksessä hän on tasavallan kannalla, niinkuin minäkin, siis kuulumme tässä asiassa samaan leiriin, en minä omasta puolestani hyväksy enkä kannata sitä tapaa, jolla hän tätä vakavaa asiaa ajaessaan käytti puheenvuoroa. Ken omantuntonsa mukaan koettaa isänmaan tärkeitä asioita ratkaista, hänen täytyy mielestäni rauhallisesti suhtautua asiain kulkuun ja alistua vähemmistöön jäädessäänkin. Sillä rinnakkain, sovussa täytyy meidän kaikkien olla, niin niitten kanssa, jotka ovat edustettuina tässä eduskunnassa, kuin niitten, jotka eivät sitä ole. Me rakennamme tätä maata parhaiten, jos emme pyri loittonemaan vaan liittymään yhteen, yhtenäiseksi kansaksi. Sentähden ei mitään loukkauksia toisin ajattelevia vastaan. Kun minulla ei ole taitoa pukea sanoiksi sitä, mitä ajattelen ja tunnen, tahdon sanoa, että hyväksyn ne periaatteet edustajain toiminnalle, joita ed. Rosenqvist niin selvästi ja kauniisti on lausunut. Olen ollut aina tasavallan kannattaja enkä ole tähän asti kuullut vielä mitään sellaista syytä tuotavan esiin, joka olisi saanut minut siitä luopumaan.

Ed. Juutilainen: Täällä on useissa lausunnoissa tänäkin päivänä väitetty, että kansa ei tiedä eikä ymmärrä niin paljon kuningasvallan hyviä puolia kuin me täällä ja sen vuoksi ei se sitä ehkä niin kiihkeästi kannata. Minä pyytäisin kysyä, mitä me oikeastaan täällä tiedämme niistä olemattomista salaisimmista hyvistä puolista? Luultavasti on tasavallan kannan edustajille esitetty kaikki mahdolliset, jopa mahdottomatkin hyvät kuningasvallan puolet, tilatut ja tilaamattomat sähkösanomat, mutta minun täytyy ainakin sanoa, että me emme totisesti tiedä asiallisesti mitään, mitkä ne erinomaiset, aivan reaaliset tosiasiat ovat, jotka puhuisivat kuningasvallan puolesta. Ei ole mitään reaalisia tosiasioita voitu esittää Suur-Suomen saamiseksi, jos kuningas otetaan, parem-

min kuin tasavallankaan kautta. Samoin ei ole ulkopolitiikan hoidon etevämmyyttä voitu millään tavoin osottaa kuninkaanvallan kautta, kuin mitä on tasavallassa myös mahdollista.

Ed. Björk: Min afsikt är icke att öfverhöfvan förlänga diskussionen i denna fråga. Jag afstår därifrån dels därför, att jag väl inser. att de ord jag möjligen kunde hafva att säga här, icke nämnvärdt skulle inverka på den enas eller andras uppfattning i frågan, och dels också därför, att ju, såsom en regeringsmedlem nyligen i ett offentligt andragande antydt, vi icke hafva full frihet att yttra oss om alla de omständigheter, som i väsentlig grad inverka på flera landtdagsmäns ställningstagande till nu ifrågavarande viktiga ärende. Jag vill endast inför protokollet uttala, att jag ansluter mig till dem, som hålla före, att det vore lyckligast för land och folk, om vi kunde förena oss om ett republikanskt statsskick. Denna min ståndpunkt ärnar jag ej, såsom jag antydde, närmare utlägga.

En omständighet måste jag dock beröra. På monarkistiskt håll har det upprepadt yttrats, att omfattandet af en republikansk åsikt bevisar brist på ansvarskänsla. Flere af de talare, som också nu uppträdt i debatten, hafva icke kunnat undvika all delaktighet i denna beskyllning. Emellertid kan jag icke förstå hvad som berättigar därtill. Jag kan icke förstå hvad som berättigar de monarkistiskt sinnade att på detta sätt utmäta ansvaret för anhängarene af den ena eller den andra meningsriktningen. Vi äro väl alla som folkvalda representanter lifligt medvetna om det ansvar, som för närvarande hvilar på landtdagen och särskildt vid afgörandet af denna fråga.

Då man på monarkistiskt håll velat göra gällande, att annorlunda tänkande, för att undvika detta stora ansvar, borde öfvergifva sin egen öfvertygelse och antaga en främmande, så har man velat motivera detta därmed, att de monarkistiskt sinnade, och endast de hafva förmåga att uppfatta och förutsättning för att förstå landets fördel och bästa, att endast de sitta inne med insikter och vetande i politiska ting, och att de på den grund anse sig berättigade att fordra, det de, som icke tänka såsom monarkisterna, vore skyldiga att afstå från sin öfvertygelse. De vilja sålunda tillegna sig själfva en ofelbarhet, för hvilken de likväl icke kunna lämna, såvidt jag kan förstå, några påtagliga bevis. Tvärtom tror jag, att denna ofelbarhet kan ifrågasättas. Jag vill blott taga ett exempel. Det är allmänt bekant, att monarkisterna grunda sin ståndpunkt också i denna fråga i väsentlig grad på den uppfattning om det blifvande politiska läget i Europa, som de skapat sig. Emellertid torde det vara oomtvistligt, att det politiska läget i Europa är sådant, att icke ens världens ledande statsmän kunna tilltro sig att med någon säkerhet förutspå, hurudana de politiska förhållandena skola te sig ens i näraliggande framtid. Vi hafva ju inga statsmän här i den bemärkelse, hvari ordet i allmänhet fattas. Jag tror, att våra politiska ledare, jämväl på monarkistiskt håll, hafva befunnits sakna förmåga att ens för en kort framtid, för några månader framåt kunna öfverblicka händelserna ens här hemma, särskildt under de senaste tiderna. Om nu våra monarkister under sådana förhållanden tilltro sig att kunna bygga Finlands framtid på dessa politiska spekulationer och om en annorlunda tänkande då icke kan följa dem, utan förbehåller sig kritik och rätt att icke behöfva skatta åt auktoritetstro, så skulle jag anse, att tillräckliga skäl härför finnas. I hvarje fall tror jag ej, att en auktoritetstro af antydd art befriar från det ansvar, hvarom herrar monarkister så ofta påminna. Jag tror, att det finnes endast ett sätt att bära det ansvar, hvarom här är fråga, så att det kan försvaras inför nutid och eftervärld, och det är, att enhvar så godt han kan, samvetsgrannt söker vinna en öfvertygelse om hvad för landet är bäst och att han sedan, utan dagtingan och utan att låta påverka sig af inflytandet från håll, som kanske är främmande för vårt land, i handling följer den öfvertygelse han har vunnit. Att under rådande förhållanden monarkisterna skulle hafva lättare att gå denna pliktens väg än de republikanskt sinnade, det kan jag icke förstå.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskeytetään asian enempi käsittely. Toimitetaan päiväjärjestyksessä oleva pöydällepano.

Pöydällepano:

2) Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä

koskevan hallituksen esityksen n:o 79 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään tänään k:lo 4,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

86. Lauvantaina 13 p. heinäkuuta

k:lo 4,55 i. p.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnäoleviksi kaikki ne edustajat, jotka olivat saapuvilla viime täysi-istunnossa.

Ehdotuksen laiksi Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 79 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17 esitellään mainitun kysymyksen ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelutta asia lähetetään V. J:n 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto pidetään tänä iltana k:lo 7.

Täysi-istunto päättyy klo 5 i.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

87. Lauvantaina 13 p. heinäkuuta

k:lo 7 i. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Toinen käsittely:

Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi 1701
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 54; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 62.
Ehdotus laiksi suurten tulojen suostuntaverosta 1718
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 47; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; hallituksen esitys n:o 46.

Nimenhuudon sijasta merkitään saapuvilla oleviksi kaikki ne edustajat, jotka olivat läsnä aamupäivän istunnossa.

---

1) Suomen Hallitusmuoto.

Jatketaan suuren valiokunnan mietinnön n:o 54 johdolla siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitellyn, ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi sisältävän hallituksen esityksen n:o 62 toista käsittelyä.

Puhemies: Yleiskeskustelu käsilläolevassa asiassa on julistettu päättyneeksi.

Keskustelun kuluessa on ed. Pennanen ed. Ståhlbergin kannattamana ehdottanut, että hyväksyttäisiin perustuslakivaliokunnan mietinnön viidennessä vastalauseessa oleva ehdotus Suomen hallitusmuodoksi. Kun kuitenkin tämä muutosehdotus tarkoittaa lakiehdotusta kokonaan, otetaan se huomioon, sittenkuin lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely suuren valiokunnan ehdotuksen pohjalla on loppuunsuoritettu. Silloin teen ehdotuksen päätösehdotukseksi.

Ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—9 §:t hyväksytään keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. Åkesson: Den praktiska grunden för stadgandet i ifrågavarande paragraf, som afser att göra undantag i fråga om myndighetsåldern för konungen och andra medlemmar af det kungliga huset, torde vara den, att man önskar inskränka en eventuell förmyndarregerings tillvaro till så kort som möjligt. Måhända kan därjämte en teoretisk grund för detta stadgande sökas däri, att man ansett konungen vara tidigare än andra utvecklad för sitt kall. Båda synpunkterna grunda sig emellertid på ett föråldradt betraktelsesätt. De hafva tillkommit på en tid, då konungens regemente varit hvad man kan kalla personligt, åtminstone i betydligt högre grad än numera under moderna förhållanden kan komma i fråga. Det synes mig som om några skäl att stadga ett dylikt undantag icke föreligga, utan också beträffande konungen och andra medlemmar af det kungliga huset den myndighetsålder, som gäller för vanliga medborgare, borde komma i fråga. Jag får på den grund föreslå, att ifrågavarande paragraf blefve ur lagförslaget utesluten.

Ed. Kaila: Minä pyydän saada kannattaa ed. Åkessonin ehdotusta ja hänen perusteluihinsa lisätä vielä sen, että kun valtiollisessa äänioikeudessa ikäraja on 24 vuotta, niin soveltuu hyvin huonosti, että kuningas olisi täysi-ikäinen jo 18 vuoden iässä.

Ed. Tavastähti: Tämän ja 13 §:n mukaan tulee mahdollisuus, että nainen istuisi valtaistuimella, poissuljetuksi. Pyytäisin ehdottaa, että tämä pykälä hyväksyttäisiin 3:nnen vastalauseen

mukaisesti. Teen sen sentakia, että sellainen järjestely, jota lakiehdotuksen 10 §:ssä edellytetään, minusta sotii monarkisen hallitusmuodon tarkoitusta vastaan. Mielestäni sen tarkoituksia vastaa paraiten sellainen järjestely, joka takaa, että sama kuningassuku mahdollisimman kauvan pysyy valtaistuimella. Tällainen on omiansa liittämään kansaa ja kuningassukua toisiinsa lujilla siteillä. Sellainen välitila, joka syntyy, kun kuningassuku kuolee ja toista on muualta haettava, on omiansa saamaan aikaan epävarmuutta ja epäjärjestystä valtiollisessa elämässä. Me olemme nyt jo saaneet kokea, kuinka se seikka, että kuningas on tuotava muualta, on ollut agitatsionikeinona monarkista hallitusmuotoa vastaan. Näistä syistä olen vastalauseen kannalla. En aja tässä mitään tasaarvoisuusperiaatetta. Jos minulle voidaan todistaa sellaisen järjestely, että nainen astuu valtaistuimelle, jos kuningassuku miehen puolelta kuolee, olevan isänmaalle vaarallista taikka sen etujen vastaista, olen valmis mielipiteistäni luopumaan, mutta luulen, että sitä ei voida minulle osoittaa. Historia ei ainakaan sitä tee ja sen todistukseen meidän mielestäni tulee tällaisessa asiassa nojautua eikä mahdollisiin teorioihin.

Ed. Hultin: Lähetekeskustelussa minulla oli tilaisuus suosittaa kolmatta vastalausetta, jonka mukaan nainenkin olisi oikeutettu kruunua perimään. Suuri valiokunta ei ole ottanut tätä ehdotusta huomioon, vaan pykälä palaa sieltä entisellään. Kuitenkin tiedän, että valiokunnassa sangen suuri vähemmistö on kannattanut muutosta, joten toivon, että se täällä voisi saavuttaa enemmistön.

Tässä pykälässä on kysymys siitä, missä iässä kuningas ja kruununperillinen on tuleva täysi-ikäiseksi. On tehty suuri agitatsioninumero siitä, että kuningas ja lähin kruununperillinen saavuttavat täysi-ikäisyyden 18 vuoden ikäisinä. Aiotaan muka jättää hallituksen ohjat kokemattoman nuorukaisen käsiin, mikä on sitä oudompaa, sanotaan 5:ssä vastalauseessa, kun tarvitaan 24 vuoden ikä vatiollisen äänioikeuden saavuttamiseen ja kun äskettäin kunnalliselle äänioikeudelle säädettyä 20 vuoden ikääkin varsin yleisesti on pidetty liian alhaisena. Täysi-ikäisyys ja valtiollinen arvostelukyky sekä hallitsemiskyky ovat tietysti aivan eri asioita. On selvää, että näitä kykyjä ei voida loihtia esiin millään ikärajamääräyksellä. Eihän äänioikeuttakaan koskevilla ikämääräyksillä tahdota väittää, että kaikki ne, jotka ensi kerran ottavat äänestykseen osaa, olisivat valtiollisiin asioihin yhtä perehtyneitä, kuin ne, jotka ovat koko ikänsä sellaisia hoitaneet. Ei tästä säännöksestä myöskään seuraa, että kuningas siinä iässä aina nousisi valtaistuimelle. Päinvastoin lienevät tällaiset tapaukset poikkeuksia. On kuitenkin sellaisiakin tapauksia, jolloin hallitsija vieläkin aikaisemmassa iässä on noussut hallitusistuimelle. Tahdon vain muistuttaa esim. Kustaa II Adolfia, joka on luettava Suomen ja Ruotsin parhaimpiin hallitsijoihin. Hän jo 9 vuoden ikäisenä istui valtakunnanneuvostossa, 13 vuoden ikäisenä otti osaa hallitustoimiin sekä keskusteli ulkomaisten lähettiläiden kanssa ja nousi valtaistuimelle 17 vuoden ikäisenä. Jo sitä ennen hän oli ottanut osaa sotatoimien johtoon.

Eräs puhuja on jo huomauttanut, mistä syystä tämä ikämääräys, joka muuten on sama kuin useimmissa muissa nykyaikaisissa valtiosäännöissä, on otettu tähän lakiin. Se johtuu siitä, että on tahdottu välttää holhoojahallituksen eräitä epäkohtia. Nämä epäkohdat eivät kuitenkaan liene niin suuria, ettei, jos tämä ikäraja katsotaan liian alhaiseksi, se kernaasti minunkin puolestani voida koroittaa samaan, mikä se on muilla kansalaisilla. Tahdon kuitenkin huomauttaa, että poikkeuksia on meillä jo vanhastaan olemassa siitä määräyksestä, että mies sekä nainen tulee täysi-ikäiseksi 21 vuoden vanhana. Jo v. 1745 sallittiin Lapin miehen 17 vuoden ikäisenä ja Suomen miehen, kun hänellä oli tilanosa tai torpanpaikka viljeltävänä, 18 vuoden ikäisenä mennä naimisiin, jonka kautta hän pääsi täysi-ikäiseksi. Jälestäpäin on sama oikeus myönnetty sille, joka on vakinaisessa vuosipalveluksessa tai harjoittaa käsiammattia tai muuta työtä. Nämä eivät ole tosin mitään kuninkaanalkuja eikä toisaalta myöskään valtakunnan hallitseminen ole samaa kuin vaimonsa holhoominen tai edusmiehyys, mutta pidetäänkin toisaalta yleensä parempaa huolta kruununperillisten kuin Lapin miesten kasvatuksesta. Muutamien maiden valtiomuodossa onkin nimenomaisia määräyksiä siitä, että kruununperijälle on annettava semmoinen kasvatus, joka valmistaa häntä tärkeään tehtäväänsä. Mielestäni voitaisiin ottaa samanlainen säännös myös siihen kruununperimisjärjestykseen, joka meillä tulee säädettäväksi, jos tämä hallitusmuoto tulee hyväksytyksi Mutta, niinkuin sanottu, minä en pane erikoista arvoa sille, että ikäraja pysytetään 18 vuodessa, vaan puolestani kernaasti voin suostua siihen, että se korotetaan 21:een. Ja siinä tapauksessa minun tarkoitukseni saavuttamiselle on riittävää että tämä pykälä poistetaan, koska sen kautta samalla poistuu siitä kohti säännös, ettei kuningassuvun naisjäsen voi päästä valtaistuimelle. Voin yhtyä ed. Åkessonin ehdotukseen.

Ed. Arokallio: Pyydän saada kannattaa ed. Åkessonin ehdotusta tämän pykälän poistamisesta.

Ed. Schybergson: När detta samma yrkande på höjd myndighetsålder framträdde på det af mig förut omtalade landstinget i Wasa, åberopade jag att redan Topelius i „Kung Karls jakt" säger: „Man mognar tidigt under kronans tyngd", och därmed var den saken på det mötet klarerad. Men jag har funnit, att man fäster mycken vikt vid att denna bestämning utgår ur lagen, och då jag, i likhet med fröken Hultin, icke fäster vikt på dess bibehållande, kan jag gärna vara med om en höjning af myndighetsåldern till 21 år. I förekommande fall kan väl saken ordnas såsom förhållandena det kräfva. Jag har heller ingenting emot, att tronföljden utsträckes äfven till kvinnosidan. Jag förenar mig om herr Åkessons förslag.

Ed. Wrede: Jag delar visserligen icke alldeles herr Åkessons uppfattning, utan anser nog, att stadgandet, sådant det är affattadt i propositionen, har skäl för sig, men då det å andra sidan är af ytterst ringa praktisk betydelse och frågan sannolikt kommer att lösas in casu, i det enskilda fallet, vill jag icke motsätta mig det gjorda förslaget och det så mycket mindre som en bestämmelse af denna innebörd rätteligen icke hör till regeringsformen, utan till den blifvande lagen om successionsordningen.

Ed. Estlander: Herr Åkesson framhöll såsom stöd för sitt förslag, att den låga myndighetsålder, som i denna paragraf föreslagits, egentligen hör samman med forna tiders personliga monarkiska regemente och att nu för tiden, då styrelsen är konstitutionell eller parlamentarisk, densamma vore antikverad. Jag kan icke finna annat än att man kunde med större skäl säga raka motsatsen. I forna tider, då konungen kunde personligen i högre grad inverka på styrelsen, var verkligen en viss fara förbunden med en låg myndighetsålder, såsom t. ex. den ifrågavarande 18-årsåldern. Men då numera, såsom herr Åkesson riktigt anmärkte, den kungliga makten är begränsad och rör sig inom stadgade former, kan en dylik farhåga icke mer göras gällande som ett skäl mot en låg myndighetsålder. Däremot tala för det tidigare myndigblifvandet en del ganska viktiga omständigheter, som jag dock icke bryr mig om att nu i detalj framhålla. För min del anser jag, att friherre Wrede har angifvit det enda egentliga skäl, som talar för att utesluta hela denna lagbestämning ur regeringsformen och öfverföra den till successionsordningen. I öfrigt finnes det ännu ett skäl — och jag tänker mig, att det är det mest verksamma — som talar för att tillmötesgå herr Åkessons förslag. Och det är det, att man därigenom skulle borttaga grunden under den rent af löjeväckande agitation, hvilken man med den låga myndighetsåldern som argument drifver mot en monarkisk regeringsprincip öfver hufvud.

Keskustelu 10 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Åkesson ed. Kailan kannattamana ehdottanut, että puheenaoleva 10 § poistettaisiin. Sen lisäksi on ed. Tavastähti tehnyt ehdotuksen, että 10 § hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin kolmannessa vastalauseessa ehdotetaan. Tätä ehdotusta ei kuitenkaan ole kannatettu. Se siis raukeaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Åkessonin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt ed. Åkessonin ehdotuksen mukaan poistaa 10 §:n.

11 ja 12 §:t hyväksytään keskustelutta.

13 §.

Keskustelu:

Ed. Hultin: Myös 13 § rajoittaa kruunun perimyksen kuningassuvun miespuolisiin jäseniin. Niillä syillä, joita ed. Tavastähti on täällä esittänyt ja joita vastaan ei ole esiintuotu minkäänlaisia muistutuksia, pyydän ehdottaa, että tämä pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, mikä sillä on 3:nnessa vastalauseessa.

Ed. Tavastähti: Kannatan ed. Hultinin ehdotusta.

Ed. Alkio: Minä pyydän ainoastaan huomauttaa siitä, että tämä pykälä sellaisenaan sisältää tämän koko lakiehdotuksen heikoimman kohdan, siinä nimittäin, että jos tämä sellaisenaan hyväksytään, johtuu siitä, että holhoojahallituksien aikana joutuu valtakunta pitkiksi ajoiksi tuuliajolle tai toisin sanoen sellaisten hallitusorgaanien käsiin, joista ennakolta ei voi tietää millä tavoin ne tulevat olemaan kokoonpantuja.

Valtakunnalta puuttuu silloin ainakin sitä johdonmukaista johtavaa kättä, jota edustajain Hultinin ja Tavastähden ehdotus sisältää, että esimerkiksi nainen saisi tänä aikana olla valtakunnan johtajana. Minä en tahdo mitään ehdotusta tehdä, mutta huomautan siitä, kun kerran lujaa järjestysvaltaa valtakuntaan halutaan. Jos saattaa tulla lähes parikymmentäkin vuotta kestävä sellainen välitila, jolloin maassa ei saa ryhtyä hallitusmuotoa koskeviin perustuslain muutoksiin eikä hallituksen järjestämiseksi vakavammalle pohjalle, niin pyydän niille huomauttaa, jotka ottavat tämän lain vastuulleen, tästä heikkoudesta.

Ed. Ingman: Ed. Alkio on tosiaan omituisella tavalla lukenut tämän pykälän. Tässä pykälässä ei ole kysymys holhoojahallituksesta ollenkaan, kaikkein vähimmin kymmenvuotisesta holhoojahallituksesta, vaan kysymys on siitä tapauksesta, että koko kuningassuku kuolisi, ja sanotaan, että jos niin tapahtuisi, niin on eduskunta viipymättä kutsuttava koolle valitsemaan uusi kuningas. Jos tämä säännös on pahin vika tässä hallitusmuodossa, niin kyllä se on sitte hyvä.

Ed. Wrede: Jag har för afsikt att göra samma anmärkning, att herr Alkio uppenbarligen icke läst ordenligt genom paragrafen, då han kunnat föreställa sig, att här var fråga om någon förmyndarstyrelse eller någon längre mellantid, under hvilken icke ändring i grundlag skulle få göras. Tvärtom stadgas att, om konungaätten utgår, en konung omedelbart skall utses af riksdagen. Hvad sedan beträffar det gjorda ändringsförslaget, ber jag att få motsätta mig detta och förorda propositionens förslag. Något annat motiv härför behöfver ju icke nämnas, än att ett mål, hvartill man med denna regeringsform sträfvar, är, att få till stånd en fast regeringsmakt, hvilket icke blefve fallet, om också de kvinnliga medlemmarna af konungahuset hade rätt till tronföljden.

Ed. Hultin: Pyydän vain lyhyesti huomauttaa, että esim. Maria Teresia ja Katariina II ovat olleet sangen lujia hallitsijoita.

Keskustelu 13 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Hultin ed. Tavastähden kannattamana ehdottanut, että 13 § hyväksyttäisiin siinä muodossa, mikä sillä on kolmannessa vastalauseessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Hultinin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hultinin ehdotus hyväkytty.

Äänestyksessä annetaan 68 jaa- ja 32 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

14—15 §:t hyväksytään keskustelutta.

16 §.

Keskustelu:

Ed R. Furuhjelm: Jag ber att få föreslå till § 16 2 mom. ett sålydande tillägg: „Vid föredragning af ärenden, som röra universitetet, skall jämväl universitetets kansler närvara."

Till motivering af detta förslag ber jag att få yttra några ord. Universitetet har härintills åtnjutit självstyrelse i rikt mått och tack vare sin självstyrelse har högskolan kunnat under tidernas skiften förblifva oberoende eller så godt som oberoende af yttre politiska växlingar. Det ligger också i sakens natur, att ett område, sådant som vetenskapens, skall vara i så hög grad som möjligt obundet af yttre förhållanden. Om föreliggande proposition oförändrad antages, så kommer denna självstyrelse att i betydlig grad inskränkas. Tidigare har universitetet rörande ärenden dels afgjorts af, dels föredragits af universitetets kansler. Enligt den föreliggande propositionen komme sådana ärenden att inför konungen föredragas, icke af kansler, utan af kultusministern. Såsom herr Estlander och friherre Wrede i sin reservation beträffande § 73 hafva framhållit, vore det helt naturligt, att universitetsärenden, för hvilkas afgörande ofta en alldeles speciell kompetens måste förutsättas, föredroges af universitetets kansler inför konungen. Jag ansluter mig alltså till denna uppfattning. Då det emellertid, att döma af det ringa understöd ifrågavarande reservation har fått, icke synes sannolikt, att den kommer att vinna landtdagens godkännande, ber jag att få göra det förslag, som just framställdes och som är af den beskaffenhet, att alla böra kunna förena sig därom. Vid före-

dragning af universitetsärenden skulle enligt förslaget utom vederbörande minister och två andra medlemmar af statsrådet äfven universitetets kansler äga märvara. Det vore redan mycket vunnet, om kansler, som kunde gifva närmare upplysningar uti de svåra, ofta delikata universitetsärendena, hade tillfälle att yttra sig i närvaro af konungen, om ock han icke direkte föredroge dessa ärenden. Jag upprepar, att jag icke kan finna någon rimlig orsak till att detta billiga anspråk icke tillfredsställes och jag uttalar den förhoppningen, att mitt förslag blefve af landtdagen antaget.

Ed. Hornborg: Jag ber att få understödja det af herr Furuhjelm framställda förslaget, hvarvid jag dock ber att få till förslagsställaren hemställa, huruvida icke den af honom föreslagna nya meningen kunde lämpligen placeras som ett särskildt moment efter det andra momentet.

Senaattori Setälä: Minä puolestani en ole voinut yhtyä siihen ehdotukseen, että yliopiston kansleri hallitsijalle esittelisi yliopiston asiat. Minä en tee sitä siitä syystä, etten pitäisi kansleria siihen kyllin pätevänä ja ehkä useimmissa tapauksissa enemmänkin pätevänä kuin valistusministeri on. Mutta on huomattava, että kansleri ei ole kenellekään vastuunalainen, ja koko se järjestys, jota tämä hallitusmuoto edellyttää, perustuu siihen, että hallitustoimia harjoittavat eduskunnalle vastuunalaiset henkilöt. Yliopiston n. s. autonomia on ollut ainoastaan opettajien autonomiaa. On kuitenkin huomattava, että yliopistossa on muitakin asioita, joista myös on huolta valtiovallan puolelta pidettävä, nimittäin yliopiston oppilaiden edut, ja valtion edut, ja sen vuoksi onkin minusta paikallaan, että se ministeri, joka maan valistusasioista yleensä vastaa ja valtiovaltaa näissä asioissa edustaa, että hän myöskin esittelee nämä asiat hallitsijalle. Sitävastoin on varsin paikallaan, että yliopiston kansleri on saapuvilla valtioneuvostossa noita asioita käsiteltäessä, niinkuin nykyäänkin voimassa oleva senaatin ohjesäännön mukaan yliopiston kansleri on saapuvilla senatin istunnossa, kun yliopiston asioita ratkaistaan. Minun mielestäni pitäisi näiden asiain käsittelyn edelleenkin näin tapahtua. En ollut puolestani ajatellut sitä, että tämä tulisi perustuslaissa mainittavaksi, vaan että sen maininta pikemmin kuuluisi hallinnollisiin asetuksiin, paraiten vastaiseen valtioneuvoston ohjesääntöön. Mutta minulla ei kuitenkaan ole mitään sitä vastaan, että sellainen lisäys, kuin ed. Furuhjelm on tehnyt, perustuslakiinkin otetaan.

Ed. R. Furuhjelm: Då herr Hornborgs modifikation af mitt förslag synes mig innebära en förbättring, är jag själffallet villig att vara med om förslaget i hans formulering.

Keskustelu 16 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Furuhjelm ed. Hornborgin kannattamana ehdottanut, että 16 §:n kolmanneksi kappaleeksi hyväksyttäisiin näin kuuluva lisäys: „Yliopistoa koskevia asioita käsiteltäessä on yliopiston kanslerin oltava saapuvilla." Kutsun tätä ehdotusta ed. R. Furuhjelmin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. R. Furuhjelmin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 70 jaa- ja 36 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

17 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin 18 §.

19 §.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Beträffande denna paragraf ber jag att få förorda propositionens förslag. Såsom paragrafen nu är affattad, att nämligen konungen alls icke får börja krig utan riksdagens samtycke, är följden af stadgandet den, att, om anfall göres öfver landets gräns, och riksdagen icke är samlad, monarken är hindrad att vidtaga de nödiga försvarsåtgärderna, innan riksdagen hunnit samlas, och sådan åtgärd kan, då fara är å färde, icke uppskjutas ens på en enda dag. Det har häremot anförts, att skillnad icke alltid kan göras mellan anfalls- och försvarskrig, och denna anmärkning är riktig, men den skulle då leda därtill, att såsom i monarkier öfver hufvud är fallet, fattandet af beslut i fråga om krig och fred beror på regeringen ensam. Riksdagen har ju i alla fall i sin hand att inverka på beslutet genom

sin skattebevillningsrätt. För min del skulle jag därför helst utesluta 2 mom. i paragrafen helt och hållet, men då ett sådant förslag icke har utsikt att vinna framgång, ber jag att få förorda propositionens förslag, enligt hvilket konungen icke är berättigad att utan riksdagens samtycke börja anfallskrig, men väl är berättigad att, då landet anfalles med krig, mota detta anfall.

Ed. Päivänsalo: Pyydän saada kannattaa ed. Wreden tekemää ehdotusta.

Ed. Estlander: Äfven jag ber att få understöda friherre Wredes förslag och således förorda propositionen och grundlagsutskottets betänkande. Den bestämmelse, som här ingår, om att konungen icke må börja anfallskrig, innehåller en fullkomligt tillräcklig och tydlig limitation, om det också i något enskildt fall kunde yppa sig svårigheter att afgöra, huruvida ett krig är ett anfalls- eller ett försvarskrig.

Ed. Hornborg: Jag har i stora utskottet röstat för strykande af ordet „anfalls". Jag har gjort det därför, att jag anser ett sådant uttryck som „anfallskrig" alltför obestämdt och sväfvande för att vara på sin plats i en lagtext. Jag har gjort det också därför, att jag icke kunnat tänka mig, att den tolkning, som friherre Wrede angifvit, verkligen kunde komma i fråga. Försvarsåtgärder kunna ju icke inbegripas under begreppet börja krig. I 72 § heter det också: „Om finska truppers ställande på krigsfot besluter konungen i statsrådet." Då jag emellertid kommit till den uppfattningen, att den af friherre Wrede angifna tolkningen tyckes vara allmän, så finner jag för min del, att det vore lyckligast, om man i ifrågavarande afseende återginge till grundlagsutskottets förslag.

Ed. Kaila: Minäkin pyydän saada kannattaa ed. Wreden ehdotusta. Suomi tulee olemaan vastaisuudessa kylläkin arkaluontoisessa poliittisessa asemassa ja vaara tulee meitä uhkaamaan semminkin idästäpäin. Näin ollen täytyy kuninkaalla olla täysi valta ryhtyä puolustussotaan semmoisessa tapauksessa, jolloin asianhaarat sitä vaativat. Jos sana „hyökkäyssota" poistetaan, tulee kuningas olemaan hyvinkin sidotussa ja avuttomassa asemassa.

Ed. Rosenqvist: För min del skulle jag fortfarande hålla på stora utskottets förslag. I regeringens första förslag till proposition på republikansk bas egde icke heller presidenten rätt att börja krig utan landtdagens samtycke. Det synes mig vara fullt lika mycket, kanske ännu mera skäl att bibehålla en sådan bestämning då det är fråga om konung, hvilken står i många relationer till utländska furstehus och utländska furstesläkter.

Keskustelu 19 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Wrede ed. Päivänsalon kannattamana ehdottanut, että puheenaoleva pykälä hyväksyttäisiin sellaiseksi, kuin se on hallituksen esityksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Wreden ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wreden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 53 jaa- ja 54 ei-ääntä. Eduskunta on siis ed. Wreden ehdotuksen mukaisesti päättänyt hyväksyä 19 §:n sellaiseksi, kuin se on hallituksen esityksessä.

20 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin järjestänsä 21—33 §:t.

34 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: I anslutning till hvad jag vid den allmänna diskussionen yttrade ber jag att nu få föreslå, att 34 § måtte antagas i den ordalydelse den har i propositionen. Jag förbiser härvid icke, att stora utskottet nu vidtagit en förändring i grundlagsutskottets förslag, hvilken innebär ett visst mått af tillmötesgående mot de yrkanden, som från svenskt håll här hafva gjorts. Men jag finner dock icke den af stora utskottet föreslagna formuleringen tillfyllestgörande. I öfverensstämmelse med naturen af stadganden, som ingå i regeringsformen, bör icke heller detta stadgande innehålla alltför många limitationer eller bestämningar, som redan på förhand så att säga inrikta tolkningen på en viss väg, utan bör detta lämnas åt den speciella lagstiftning, som skall ansluta sig till detta stadgande. Då det synes mig, att stora utskottets formulering alltför mycket

kringskär möjligheterna för denna speciallagstiftning, så nödgas jag påyrka och särskildt fästa vikt vid, att denna paragraf antages i öfverensstämmelse med den ordalydelse den har i propositionen. Det är också på sin plats, att jag här erinrar om det tillmötesgående, som regeringen i detta afseende visat. Jag har dock nödgats anmärka, att icke heller regeringens proposition i alla afseenden är tillfredsställande.

Ed. G ä d d a: Jag ber att få understöda det förslag, som senast gjordes af herr Estlander.

Ed. W r e d e: Också jag understöder herr Estlanders förslag och vill erinra om, att regeringschefen i det yttrande han afgaf på förmiddagen också uttalade den uppfattningen, att stadgandet, sådant det lyder i propositionen, har ett afgjordt företräde framför stadgandet enligt den lydelse det har i stora utskottets betänkande.

Ed. H a a t a j a: Minä puolestani olisin katsonut sekä hallitusmuotokysymykselle että kielikysymykselle onnellisemmaksi, että kielikysymystä koskevia säännöksiä ei olisi otettu hallitusmuotoon ollenkaan. Näin en katso siitä syystä, etten katsoisi, että kielikysymys vaatii perustuslainluontoista järjestelyä. Ofan huomioon, että suomalaisen puolueen ohjelmassa on vanhastaan kohta, jossa edellytetään, että pääperusteet kielikysymyksen järjestelylle ovat säädettävät perustuslainluontoista tietä. Ja minäkin katson, että niin on oikein. Mutta minun mielestäni kysymys hallitusmuodosta on jo itsessään niin monimutkainen ja vaikea, että sen vaikeuksia ei olisi ollut syytä lisätä sekoittamalla siihen kielikysymystä, joka myöskin on jo itsessään erinomaisen vaikea. Kun kuitenkin ruotsalaisen aineksen taholta on nimenomaan vaadittu kielipykälien ottamista hallitusmuotoon, niin en katso voivani asettua muulle kannalle, kuin että tätä vaatimusta on noudatettava. Nimittäin onhan ruotsalaisen aineksen taholta viime aikoina leviteltу sitä käsitystä, että kielipykälien poisjättäminen hallitusmuodosta tietäisi osoitusta siitä, että ruotsalaisen kansanaineksen kohtuullisia vaatimuksia tahdotaan suomalaisen aineksen taholta sortaa. Tämä on esiintynyt ruotsalaisissa sanomalehdissä oman maan rajojen sisällä ja se ajatussuunta on myöskin ilmennyt ruotsinkielisissä sanomalehdissä maan rajojen ulkopuolella. Sikäli kuin minä tunnen ajatussuuntaa suomalaisen kansanaineksen keskuudessa, niin mitään pyrkimystä siihen suuntaan, että mitään sortoa toista kieliryhmää vastaan tahdottaisiin harjoittaa, ei ole olemassa, ja minä katson, että ne kirjoitukset ja se julkinen esiintyminen, mitä asiassa ruotsalaisen aineksen taholta on ollut sanomalehdissä, on ollut aivan aiheetonta ja sellaista, jota ei olisi pitänyt esiintyä. Sillä siltä on puuttunut oikeutettu peruste, jotapaitsi se on ollut omiansa myöskin vahingoittamaan, sikäli kuin käsitän, maamme asiaa ulkonakin. Mutta kun tuollainen vaatimus nyt on tehty, niin jotta poistuisi se ajatuskin, että tällaista sortoa tahdotaan harjoittaa, olen valmis siihen, että kielipykälät tähän hallitusmuotoon otetaan. Kuitenkin katson, että se sanamuoto, joka hallituksen esityksessä tässä asiassa on, on siinä määrin epätarkka, ja jo sellaisenaan antaa aihetta erilaiseen tulkintaan, että se sanamuoto ei ole onnistunut. Siinä kohdin on täsmällisempi se sanamuoto, joka esiintyy perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä neljännessä vastalauseessa ja on sittemmin otettu suuren valiokunnan lakiehdotukseen. Puolestani katson, että tämä pykälä olisi suuren valiokunnan mietinnön mukaisesti hyväksyttävä.

Ed. C o l l i a n d e r: Om den framställning den senaste ärade talaren gaf af den gammalfinska gruppens hållning till detta spörsmål får tagas som ett uttryck för hela gruppens hållning i denna fråga, behöfde man ju icke befara det, som innelåg t. ex. i herr Juutilainens tolkning af det föreliggande förslaget, däri han med öppen cynism uttalar, att han icke var orolig för denna paragraf, då den var så affattad, som den var i föreliggande af herr Ingman gjorda förslag. Men om så är, att man från finskt håll ärligt vill tillmötesgå de mycket berättigade och anspråkslösa kraf, som från svenskt håll framställas, kan jag icke förstå, hvarför man är orolig för att godkänna det i regeringens proposition föreliggande förslaget. Det förslaget är icke af den art, att det kunde säkerställa det svenska elementet och af detsamma helt omfattas. Men i hopp om att åstadkomma enighet har dock det svenska elementet förklarat sig tillfreds med detsamma, och det vore därför lyckligt, om landtdagens finska majoritet kunde förena sig om förslaget, därmed bortskaffande alla tankar på en tolkning i den riktning, som jag antydde att herr Juutilainen hade inlagt i herr Ingmans förslag.

Ed. A l k i o: Ruotsinkielen asema tässä maassa on aina ollut hallitseva. Mistään sorrosta suomalaisten taholta ei ole saattanut olla kysymystäkään. Sen ryhmän taholla, johon minä kuulun, ei ole kielipolitiikka sellaisenaan varsinaisesti kuulunut sen valtiolliseen ohjelmaan. Sillä meille on ollut aina selvää, että suomalainen maamies ei

koskaan ryhdy täällä sortamaan ruotsalaista maamiestä, enempää kuin päinvastoinkaan on tapahtunut. Koko kielipolitiikka on täällä ollut tuloksena historiallisista oloista, joita aikanaan eivät tässä maassa ruotsalaisten kulttuuria omaavat yläluokat ole oikein ymmärtäneet. Kun viime vuoden vaihteessa ryhdyttiin täällä uutta hallitusmuotoa rakentamaan, silloin ei ruotsalaistenkaan taholla huomautettu tällaisten kielipykälien tarpeellisuudesta, jotka nyttemmin ovat ilmestyneet tähän monarkistiseen esitykseen. Silloin oltiin tyytyväisiä siihen, että hallitusmuodossa määriteltäisiin kielilain säädännöstä siten, kuin tasavaltahallitusmuotoesityksessä oli määritelty. Kun sittemmin tämä kapina tapahtui ja hallitusmuotoa ruvettiin monarkistiselle pohjalle suunnittelemaan, heräsi täällä Helsingissä ajatus, että tällä kerralla on tapahtuva jonkinlainen lisätoimenpide siihen suuntaan, mikä täällä maassa oli edellisenä vuonna ruotsalaisen kulttuurin edustajain puolelta tapahtunut, nimittäin jollakin tavalla toteuttaa „hyökkäävää ruotsalaisuutta". Sellaisena ilmestyi tähän hallitusmuotoon myöskin vaatimus siitä, että olisi saatava järjestää erikielisiä läänejä maahan, samaten myöskin varattava tilaisuutta erikielisille sotilaille harjoittautua eri ryhmissä. Meidän suomalaisten kannalta katsoen ei ollut tässä mitään pelättävää ruotsalaisen kansanaineksen pyrkimyksiin nähden, mutta siihen nähden millä tavalla ruotsalaisuuden politiikkaa tässä maassa on hoidettu. Ja me pelkäsimme, pelkäämme edelleenkin, löytävämme tässä pyrkimyksen toteuttaa „hyökkäävää ruotsalaisuutta". Me pelkäämme, että tässä maassa tulee edelleenkin muodostumaan sellaisia ryhmiä ruotsalaisten keskuudessa, jotka yhä koettavat eristää suomalaista ja ruotsalaista kansaa toisistansa. Meillä maalaisliittolaisilla on aikomuksena koettaa saada ruotsalainen maalaisaines ymmärtämään meidän pyrkimyksiämme ja päästä siten niiden kanssa yhteen ja koettaa saada näiden kansanainesten kesken sellainen yhteisymmärrys aikaan, että he tuntisivat itsensä samaksi kansaksi. Silloin ei mikään kielitaistelu tässä maassa ole enää mahdollinen. Mutta sen tekee mahdolliseksi, jos tähän lakiin tulevat sellaiset kielipykälät, joita nyt asianomaiselta taholta siihen ajetaan. Sillä minä pelkään, että sillä taholla ei ole vielä niin paljon opittu tämän maan rauhallista järjestystä silmälläpitämään, että siellä rauhallisella tavalla tyydyttäisiin järjestämään nämä sisäiset olomme niin, etteivät suomalaiset joutuisi kärsimään edelleenkin sitä sortoa, jota ruotsalaiset tulisivat harjoittamaan silloin, jos nämä kielipykälät sellaisenaan jäisivät lakiin.

Tältä kannalta katsoen siis minä pyydän vakuuttaa, että meitä sellaisenaan ei johda kielifanaattinen pyrkimys. Me emme ole siltä kannalta koskaan, niinkuin sanoin äsken, ottaneet kielipolitiikkaa. Me pyrimme rauhaan ja minä olen vakuutettu siitä, että se kansallisrauha saavutetaan, ellei tässä tehdä sen eteen esteitä.

Ed. Schybergson: Jag tager i allmänhet dessa frågor med största lugn, emedan jag vet, att det icke är lagparagrafer, som äro de afgörande, utan de båda nationaliteternas inbördes täflan i arbetet på det kulturella och ekonomiska området. Blott det svenska elementet arbetar bra, så håller det också upp sig och håller sitt språk vid makt. Men jag kan dock icke underlåta att nämna för dem, som icke voro med då eller som hafva glömt det, att vid en af de första enkammarlandtdagarna från ledande finskt håll yttrades, att åt det svenska elementet möjligen kunde lämnas någon undervisning i religion och lagfarenhet vid universitet, men detta vore också allt. Man kan vid sådant förhållande förstå, att det svenska elementet är ömtåligt, och jag tror det vore lyckligare, om regeringens proposition skulle af landtdagen godkännas.

Ed. Ottelin: Ed. Haataja on täällä huomauttanut, että hän ei ole kuullutkaan, että ruotsalaisia tässä maassa sorrettaisiin. Ed. Alkio on päinvastoin sanonut, että ruotsalaiset tässä maassa sortavat suomalaisia. Minä pyydän todistaakseni sen, että ne vaatimukset, jotka ruotsinkielinen ryhmä täällä on tehnyt, ovat aivan oikeutetut, kertoa erään esimerkin, joka hiljakkoin oli sanomalehdessä. Eräs sotilas Närpiöstä kääntyi hiljakkoin ruotsinkielisellä kirjeellä Pohjois-Hämeen kolmannen pataljoonan päällikön puoleen saadakseen palkkansa. Hän sai seuraavan vastauksen: „Koska virallinen kieli Suomen sotaväessä asetusten mukaan on suomi, en minä katso olevani velvollinen vastaamaan ruotsinkielisiin kirjeisiin. Käskystä: J. Suominen. Pataljoonan Ajutantti."

Ed. Colliander: Det är tråkigt att förlänga diskussionen, men då ett sådant andragande som herr Alkios kan afgifvas, såsom jag förstår, å hans grupps vägnar, tarfvar det ett bemötande. Han har sökt göra troligt, att detsvenska elementets i landet fordringar vore att förlikna vid en öfverklassplanta, någonting, som man här i Helsingfors uppfunnit, och att tidigare dessa kraf icke hafva framställts, då frågan om statsformen senast var uppe. Jag vill härtill anmärka, att denna fråga om statsformen icke varit uppe under landtdagsbehandling tidigare, och att i ut-

skottet frågan icke kom före beror antagligen på, att de svenska representanterna i landtdagen icke då ville framställa detta, men nu under trycket af den svenska opinionen och enkannerligen den svenska opinionen ute i de bygder, som herr Alkio dock säger sig räkna med, fordrar, att detta skall ske. Det svenska folket, de svenska bönderna, de svenska småbönderna och de svenska obesuttna hafva vaknat till insikt om, att här pågår ett oerhördt försök till förtryck mot det element i landet, som dock har gjort sin fosterländska plikt lika väl som något annat, och det är på fordran af detta element, som är det enda element, hvilket herr Alkio tillmäter någon betydelse och skänker någon aktning, som den svenska landtdagsgruppen nu framställt de önskningsmål och de fordringar den har gjort. Vill det finska elementet i landtdagen icke tillmötesgå detta, blir det ett slag i ansiktet just på denna samma klass, som herr Alkio värderar så högt. Jag ber att få uttala mitt beklagande öfver, att ett parti, som jag tror skall kunna gå en god och hedrande framtid till mötes, — det agrariska partiet— skall kunna se så trångt och smått på en sådan fråga, som den nu under behandling varande.

Ed. Hornborg: Jag måste beklaga, att diskussion i denna fråga har utspunnit sig. Det hade icke varit min afsikt, att bidraga till en sådan, men då diskussion faktiskt har uppstått, anser jag mig föranlåten att yttra några ord. Jag vill då först och främst förklara, att jag nu icke ser på denna fråga såsom en af de svenska i Finland. Jag ser icke på den, då jag nu uttalar mig, såsom representant för det parti, som vid sidan af sina allmänna fosterländska uppgifter — eller rättare såsom en af sina allmänna fosterländska uppgifter — på sitt program upptagit vidmakthållandet af den svenska nationaliteten, det svenska språket och den i svensk språkdräkt klädda kulturen i detta land. Det är mig så mycket lättare att se objektivt på denna sak — ehuru jag under alla förhållanden skulle hafva kunnat göra det — som jag i allo delar herr Schybergsons uppfattning. Det är icke lagparagrafer, som afgöra förhållandet emellan de två folkelementen i detta land. Men ställningen är nu sådan, att det svenska folkelementet känner sig oroligt. Detta faktum kan icke förändras däraf att man förklarar, att man icke anser något skäl till sådan oro föreligga. Man frågar sig då: är det icke en fosterlänsk uppgift, en fosterländsk plikt att söka göra slut på denna oro, att söka för framtiden förebygga åtminstone sådana slitningar och tvister, som kunna bero på ren nervositet. Det synes mig vara fullkomligt klart, att man måste söka göra hvad rimligtvis göras kan för att ställa tillfreds ett folkelement, som icke är starkt nog för att på något sätt kunna hota den finsktalande majoriteten af vårt folk, men som dock är starkt nog för att betyda någonting i detta land och som därtill ytterligare alltid och senast under detta år visat, att det känner sig såsom hemma i detta land, trots allt som har talats om det smala svenska fosterlandet. Det gläder mig också att se, att en stor del af den finsktalande majoriteten har insett det, som jag för min del anser vara en så klar sak, men det är synnerligen bedröfligt, ja det är mer än bedröfligt, det är helt enkelt ett olycksbådande tecken på bristande blick för verkligheten och dess kraf, att en så stor del af landtdagen icke synes fatta hvad läget kräfver. Man har strängt taget icke anfört någonting af betydelse mot dessa stadganden, som äro afsedda att lugna det svenska folkelementet. Man har företrädesvis sagt, att de icke äro lämpliga i regeringsformen; de borde få rum annorstädes. Men om det nu blott är fråga om hvad man tycker är mer eller mindre lämpligt, så kan jag icke finna, att därmed någonting vägande har anförts mot stadgandenas intagande. Skada kunna de icke i regeringsformen, i händelse de i alla fall skulle komma in i någon annan grundlag.

Jag sade, att intet af betydelse, intet af vikt anförts mot de yrkanden, som å det svenska folkelementets i Finland vägnar ha framställts af Svenska folkpartiets landtdagsgrupp. Jag vågar verkligen uttrycka mig så, ty jag kan icke med bästa vilja i världen taga på fullt allvar herr Alkios tal om det af honom fruktade svenska förtrycket. Jag ber att få påpeka det faktum, som borde vara kändt, att svenskarna i Finland numera icke ens utgöra fullt 12 % af hela befolkningen, och det är för alla alldeles uppenbart, och icke minst för oss svenska i Finland, att den tid är förbi, då vi spelade något slags dominerande roll i detta land. På vissa områden ha vi ännu kvar ett större inflytande än man kunde anse motsvara vårt relativa antal. Det beror självfallet dels därpå, att de historiska förhållanden, hvilka herr Alkio också själf erkände, ännu icke — och helt naturligt för öfrigt — helt och hållet försvunnit. Men det är en fråga om tid och om en ganska kort tid, när förhållandena i detta afseende skola ha utjämnat sig. Dels beror åter den af mig berörda omständigheten på att det svenska folkelementet i afseende å förmögenhet och insikter förfogar öfver relativt större kraft än det finska folkelementet, relativt taget, således i förhållande till sitt antal. Också detta sammanhän-

ger med de historiska förhållandena. Det är verkligen vemodigt att nödgas utveckla så uppenbara och så kända sakförhållanden, men jag är ju tvungen till det, när man kommer fram med någontig så absurdt som ett hotande svenskt förtryck i detta land — nu. I själfva verket är det ju så, att åtminstone tvänne af de tre stadganden, som det är fråga om, ifall de tillämpas i praktiken direkte skulle leda till följder, som ur praktisk synpunkt vore mycket lyckliga. Det är emellertid icke nu på sin plats att inlåta sig därpå, då det är fråga blott om 34 §. Stadgandet i 34 §, som Svenska folkpartiets landtdagsgrupp yrkat på att få infördt, åsyftar att trygga de svensktalande i landet vid en enkel rättighet. Huru man ur detta stadgande skall kunna utläsa något slags anfallsförsök från svensk sida, någon förberedelse till ett stundande svenskt förtryck, det kan jag icke fatta.

Ed. Relander: Kun käsitykseni mukaan ei ole kansallemme kokonaisuudessaan onneksi, että tässä maassa kieliriita edelleen jatkuu ja kun mielestäni ruotsalaisella kansanaineksella, ei vähimmin sen perusteella, mitä tämä kansanaines on vapaustaistelussa suomalaisten rinnalla suorittanut, on oleva oikeus tuntea tämä maa samalla tavoin isänmaakseen, kuin meillä suomalaisilla, toivoisin, että tämä pykälä saisi sen muodon, kuin sillä on hallituksen esityksessä.

Ed. Ingman: Pyysin puheenvuoron ed. Schybergsonin ja Ottelinin lausuntojen johdosta lausuakseni sen toivomuksen, ettei tätä keskustelua vedettäisi alas sille tasolle, että ruvetaan kertomaan, mitä joku joskus on sanonut, tai minkä vastauksen joku joltakin toiskieliseltä on saanut. Herrat hyvin tietävät, että jos meidän taholtamme ruvettaisiin siitä asiasta puhumaan, niin niillä kertomuksilla voitaisiin täyttää niteitä, mutta tällä puolella toivottavasti ei ole mitään halua siihen.

Mitä itse asiaan tulee, niin minun nähdäkseni tämä pykälä ja seuraavat, jotka koskevat samaa asiaa, tarjoavat ruotsalaiselle kansanaineksella sitä turvaa sortoa vastaan, jota se voi kohtuudella vaatia, siinä muodossa, mikä niillä on suuren valiokunnan mietinnössä. Ellei tämä muodostelu kelpaa ruotsalaiselle eduskuntaryhmälle, niin minä sitä valitan. Minä olen kuitenkin, viimeksi kirjoituksesta tämän päivän Svenska Tidningissä, nähnyt, että asiaa arvostellaan myöskin toisin, johtavalla nuorruotsalaisten taholla, ja olen vakuutettu siitä, että puheenalaiset pykälät hyväksyttyinä siinä muodossa, minkä suuri valiokunta on niille antanut, tulevat tuomaan ruotsalaiselle kansanaineksella sen turvallisuuden ja rauhallisuuden tunteen, jonka syntymistä minäkin pidän tarpeellisenä. Puollan sentähden pykälän hyväksymistä suuren valiokunnan esittämässä muodossa.

Ed. Ahmavaara: Pyysin myös puheenvuoroa ed. Ottelinin lausunnon johdosta huomauttaakseni juuri samaa, kuin edellinen arvoisa puhuja. Eiköhän olisi paras, ettei mentäisi tällaisia esimerkkejä luettelemaan; kyllä me voisimme tuoda esiin samanlaisia kymmenen yhtä vastaan. Se kohtelu esimerkiksi, jonka alaiseksi 7—8 suomalaista kansanedustajaa äskettäin Suomenlinnassa joutui, kannattaisi tuoda esiin, mutta kun asia on sovittu, en tahdo sitä tuoda esiin, mutta pyytäisin, ettei näin kiihoittaviin asioihin tämän yhteydessä kosketeltaisi.

Mitä sitten tulee itse tähän asiaan, niin totta puhuen minä en ymmärrä, mistä tässä riidellään. Kaikissa näissä kolmessa, nimittäin hallituksen esityksessä, perustuslakivaliokunnan ehdotuksessa ja suuren valiokunnan ehdotuksessa on pykälän ensimäinen momentti minun käsittääkseni aivan sama. Kaikissa näissä sanotaan, että Suomen kansalaisilla olkoon valta oikeudessa tai valtion hallintoviranomaisten luona omassa asiassaan käyttää suomalaista tai ruotsalaista äidinkieltään, niinkuin siitä laissa säädetään. Kaikissa näissä siis on edellytetty, että tarvitaan tarkempaa lainsäädäntöä tässä asiassa, ja samaan se jää, jos hallituksen esityskin hyväksytään, niin kyllä sittenkin kaivataan erikoislainsäädäntöä. Minusta siis on tässä kysymys pääasiassa muotoasioista, ja kuitenkin ollaan niin kiihtyneitä. Sen vuoksi minusta voisi jättää rauhaan tämä asia, sillä hyväksyttiinpä näistä nyt mikä tahansa ja, muutahan ei ole esitetty, niin vähemmistön kielelliset oikeudet ovat turvatut. Minä olen valmis hyväksymään suuren valiokunnan ehdotuksen.

Ed. Gädda: I anledning af den försäkran, som herr Alkio afgaf, ber jag att få påpeka, att senaste år en enbart finskspråkig person blef förordnad till guvernör i ett län, där en stor del af befolkningen var rent svensk, och att detta sakförhållande hade sitt upphof på den finska landsbygden, äfvensom att detsamma verkade synnerligen beklämmande på landets svenska allmoge. Det är därför icke utan skäl, som man söker ett tillfälle som detta för att få garantier för minoritetens rätt. Det ligger så nära till hands och har visat sig öfverallt, att majoriteten ändå i många fall har lätt att utöfva förtryck mot mindretalet. Huru skulle man icke äfven här tänka sig sådant?

Vi hafva ju gemensamt länge haft känningar af den starkares makt. Vi borde därför, då vi sluppit lös från detta, göra allt för att utesluta majoritetsförtryck, och detta kan göras icke med toma löften från majoritetens sida, utan med handling och lämpligast genom att i grundlag stadga sådana garantier. Det vore väl, om andra inom landtdagsmajoriteten kunde se på saken såsom herr Relander nyss gjorde. Det vore helt säkert till fromma för båda parterna.

Ed. Alkio: Ed. Gäddalle pyydän sanoa, että se henkilö, jota hän tarkoittaa, osasi ruotsinkieltä. Mutta minä olen nähnyt Waasan läänissä kuvernöörejä, jotka eivät ole osanneet suomenkieltä. Ed. Ottelinille myöskin, samalla tavalla kuin ed. Ahmavaara ja Ingman jo ovat huomauttaneet, pyydän sanoa, että samanlaisia esimerkkejä aivan näiltä viikoilta sekä koko viime vuosisadan ajalta voisi suunnattomat määrät ladella herrojen eteen, mutta siihen ei ole tarvis eikä mahdollisuutta. Ed. Collianderille pyydän sanoa, että ruotsalaista kansaa kielellisessä suhteessa ei tässä maassa uhkaa mikään vaara silloin, kun tämän maan talonpoikaisaines saa vapauden valistua ja hankkia itsellensä käsiinsä lainsäätäjävaltaa tässä eduskunnassa, sillä tämä aines ei ole kielifanatikkoa. Kielitaistelu tässä maassa ei ole syntynyt suomalaisen aineksen puolelta, se on syntynyt ruotsalaisen aineksen pakotuksesta ja tämä pakotus on myöskin synnyttänyt täällä puolueita, joiden on täytynyt pääasiassa kohdistaa taistelunsa tätä pakkoa vastaan. Mutta täällä on tuleva sellainen aika, minä uskon sen, että suomalainen ja ruotsalaisen kansa pääsee välittömämpään yhteisymmärrykseen, jolloin kielitaistelu loppuu. Olen edelleen sitä mieltä, että tähän lakiin ei ole kielilainsäädäntöä noin vain ylimalkaisissa piirteissä sisällytettävä siitä syystä, että ruotsalaisen yläluokka-aineksen tapa käyttää tällaisen kielilainsäädännön aiheuttamia etuoikeuksia, se tapa, jolla tämä yläluokka käyttää niitä oikeuksia, joka täten heille tarjoutuvat, se on sellainen, joka täällä mahdollisesti voi vastaisuudessa aiheuttaa vahinkoa ruotsalaiselle kansallisuudelle. Kun minä tahtoisin päästä tästä kielitaistelusta, johon minä vakuutan, minulla ei ole koskaan ollut varsinaista innostusta, niin minä toivoisin, ettei tähän lakiin tällaista kielitaistelun aihetta sisällytettäisi, jonka minä ymmärrän siihen tulevan, jos hallituksen esitys sellaisenaan hyväksytään.

Ed. Estlander: I anledning af herr Collianders uttalande ber jag att få framhålla, att orsaken, hvarför frågan om dessa skyddsparagrafer icke under den närmast föregående tiden tagits till tals i samband med regeringsformen, har varit den, att några utsikter att få desamma införda icke i landtdagen förefunnits och att vid sådant förhållande vi icke önskat väcka språkstriden. Nu, sedan en dyrköpt erfarenhet mellankommit och isynnerhet då den nuvarande regeringens framsynta sätt att betrakta förhållandena tyckts erbjuda möjlighet att på detta håll ernå understöd, har det också varit inom den svenska landtdagsgruppen, som initiativet till dessa stadganden tagits.

Ed. Inborr: Då vi svenskar hafva framställt önskan på att få i den nya regeringsformen garantier införda för att säkerställa det svenska språkets rätt i detta land, stod bakom detta kraf icke några därför särskildt intresserade personer utan hela den svensktalande befolkningen i detta land, och jag är öfvertygad om att i denna stund, då ärendet är under behandling i kammaren, följes detta ärendes behandling, så långt som svensk bosättning går och öfverallt där man talar det svenska språket, med det allra spändaste intresse och äfven bekymmer. För den finsktalande befolkningen, som utgör majoriteten, kan det icke vara af så synnerligen stor betydelse, huru denna fråga afgöres, men för den svenska befolkningen, som är en ringa minoritet och på grund af detta sakförhållande måste finna sin ställning ofta bekymmersam, ställer sig saken helt annorlunda. Det skulle därför vara ytterst önskvärdt, och jag tror det skulle ännu ganska mycket bidraga till att stärka samhörighetskänslan i detta land, hvilket under närvarande förhållanden är af allra största vikt, om den finsktalande befolkningen kunde hafva förståelse för de svenska fordringarna i denna sak. Jag hoppas att majoriteten allvarligt vill taga saken under öfvervägande och såvidt möjligt tillmötesgå de svenska krafven.

Hvad sedan vidkommer själfva affattningen, sådan den nu ingår i stora utskottets förslag, skiljer den ju sig icke alltför väsenligt från regeringens proposition, men såvidt jag kan förstå saken, är ändå regeringens proposition mycket klarare och därför att föredraga. Jag ber därför få understöda förslaget om att stora utskottets förslag utbytes mot regeringens förslag.

Ed. Louhivuori: Yhtyen siihen periaatteelliseen käsitykseen, minkä julkilausui ed. Haataja, pyydän minä kiinnittää huomiota sii-

hen parannukseen, mikä sisältyy suuren valiokunnan ehdotukseen tämän pykälän toiseksi momentiksi, verrattuna vastaavaan kohtaan hallituksen esityksessä, jota vastaan sellaisenaan minä katsoin täytyväni äänestää senaatissa. Hallituksen esitys näet sanan mukaan tulkittuna tietää sitä, että jossakin aivan suomalaisella seudulla olevassa ala-arvoisessa virastossa on pakko olla varustettuna siltä varalta, että joku ruotsinkielinen ehkä kerran vuodessa tai joka toinen vuosi tai ehkei niinkään usein pyytää toimituskirjaa ruotsinkielellä; sillä mahdollistahan tällainen varuillaanolo on joka tapauksessa, vaikka se ei olisi tarpeellistakaan. Minä puolestani en voi nähdä, että ruotsinkieliselle kansanainekselle tällainen olisi välttämätöntä ja että se olisi maan etujen mukaista, vaan katson, että pykälän toinen kohta sellaisena, kuin se esiintyy suuren valiokunnan ehdotuksessa, turvaa täydellisesti ruotsinkielisen kansanaineksen tarpeet tässä suhteessa. — Mitä pykälän kolmanteen momenttiin tulee, niin minä puolestani en näe siinä niin suurta eroa hallituksen esityksen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä, että siitä kohdasta tarvitsisi mielipiteitä vaihtaa.

Ed. v. Rettig: Om jag förstått herr Alkio rätt, uttalade han, att den finska landsbefolkningen icke ville på något sätt förtrycka den svenska landsbefolkningen. Med anledning häraf ville jag upplysa herr Alkio om, att den svenska landsbefolkningen anser, att de finsktalande vilja dem något ondt i språkligt hänseende. Jag gör detta uttalande med den styrka, som jag har i att jag representerar den nyländska svenska landsbygden och mycket väl känner denna befolkning. Vill nu herr Alkio och den finska agrargruppen tillmötesgå den svenska landsbefolkningen och då den svenska landsbefolkningen anser, att den enda styrka den har är att i denna regeringsform intagas paragraferna i den stilisering, som regeringens proposition har, följer däraf, att den finska agrargruppen bör godkänna regeringens proposition. Gör den det icke, har den gifvit den svenska landsbefolkningen en tydlig fingervisning, att den icke vill stå på god fot med den svenska landsbefolkningen.

Herr Ahmavaara har yttrat, att han icke ser någon skillnad mellan dessa olika stiliseringar, men han har det oaktadt icke velat godkänna den stilisering, som den svenska gruppen ser såsom den enda möjliga, utan han har velat godkänna en annan. Detta bevisar, att herr Ahmavaara ingalunda, såsom han påstår, vill tillmötesgå den svenska gruppen.

Herr Haataja har erkänt, att man på finskt håll vill tillmötesgå den svenska språkgruppen, och jag har ingen anledning att tro, att han icke menar ärligt, men det finnes likväl många omständigheter, som göra, att de svenska med misstroende måste se på de försäkringar, som hafva afgifvits, och för att undanrödja detta, är det landtdagens plikt att godkänna denna paragraf i den stilisering, som de svenska kunna godkänna.

Ed. Rentola: Jos kielikiistan päiväjärjestyksestä poistoimittaminen kävisi niin yksinkertaisesti, että otetaan hallituksen esityksen mukaisesti hallitusmuotoon nämä kyseenäolevat pykälät, niin nähdäkseni kaikkien velvollisuus olisi äänestää hallituksen esityksen puolesta tässä kohden. Kielikysymyksen oikealla tavalla päiväjärjestyksestä saattaminen on näet niin suuri asia. Mutta merkit eivät ole pienemmässäkään määrässä nykyään osoittaneet sitä, että niin tulisi käymään, eikä olisi loogillisesti ajateltua väittää, että näin yksinkertaisella asialla kahta eri kieltä puhuvan kansanryhmän väliset hankaukset olisi poistettu. Kun esim. täällä joku ruotsalaisen kansanpuolueen edustaja, muistaakseni ed. Inborr, nimenomaan sanoi, että suuren valiokunnan mietinnön ja hallituksen esityksen välillä tässä suhteessa ei ole kovinkaan paljon eroa, niin pyydän huomauttaa, että sen jälkeen, kun suuren valiokunnan mietintö tässä asiassa oli tullut tietoon, käytiin ruotsinkielisissä lehdissä kuitenkin mitä kiihkeintä agitatsionia sen hyväksi, että edelleen taistelun täytyy jatkua, koska suomenkieliset muka eivät aio ensinkään tyydyttää ruotsinkielisten vaatimuksia. Ruotsinkieliset lehdet eivät siis välitä siitä, että suuren valiokunnan mietintö antaa vähemmistön kielelle samanlaatuiset takeet, kuin hallituksenkin esitys, kuten ed. Inborr myönsi. Se on siis merkki siitä, ettei kielikysymys tule saatetuksi pois päiväjärjestyksestä silläkään, että hallituksen esitys hyväksytään. — Mutta nähdäkseni ei siitä ole mitään vaaraa, vaikkapa hallituksen esityskin hyväksyttäisiin, sillä paljoa enemmänhän ruotsinkielisillä nytkin on etuoikeuksia, kuin mitä hallituksen esityksessä vähemmistölle myönnetään. Tottapa vähemmistölle voi lailla taata vähemmän oikeuksia, kuin mitä he käytännössä nauttivat, ollessaan etuoikeutettuna ryhmänä. Minä en siis asiallisten syitten vuoksi vastustaisi sitä ollenkaan, että hallituksen esityksen mukaisesti nämä kielipykälät muodostellaan, mutta sen tavan vuoksi, jolla ruotsalaiset ovat asiaa ajaneet,

niiden aiheettomien hyökkäyksien vuoksi suomenkielisiä vastaan tässä asiassa, tuntuu vastenmieliseltä hyväksyä hallituksen esitys. Ja muutoinkin olen periaatteessa sitä mieltä, että hallitusmuotoa ei tarvitsisi kuormittaa kielipykälillä, joista saisi huolehtia erikoinen kielilainsäädäntö. Mutta koska ruotsinkieliset väittävät, että he tulevat erityisen suurella rakkaudella suhtautumaan sitten suomenkieliseen ainekseen, kunhan vain hallituksen esitys tulee päätökseksi, niin tahdonpa koettaa uskoa hyvää heistä; ja kun he kerran lupaavat tehdä suuren parannuksen, jos vain hallituksen esitys voittaa, niin tahdon auttaa heitä parannuksen teossa ja tulen siis äänestämään hallituksen esityksen puolesta tässä asiassa.

Keskustelu 34 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Gäddan kannattamana ehdottanut, että 34 § hyväksyttäisiin sellaiseksi, kuin se on hallituksen esityksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 78 jaa- ja 30 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

35 ja 36 §:t hyväksytään keskustelutta.

37 §.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Jag ber att beträffande denna paragraf få förorda den lydelse, som den har i andra reservationen. Motiven för detta förslag äro framställda i reservationen, visserligen i korthet, men så att de borde klart framgå. Om paragrafen blir antagen, sådan den föreligger i betänkandet, blir följden däraf, att monarkens s. k. administrativa eller ekonomiska lagstiftningsrätt, d. v. s. hans rätt att utfärda förordningar i administrativ väg, kan helt och hållet upphäfvas utan hans samtycke och således en viktig grundlagsförändring verkställas af riksdagen ensam. Detta undvikes genom det förslag, som förekommer i andra reservationen.

Ed. Estlander: Jag ber att få understöda friherre Wredes förslag.

Keskustelu 37 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Wrede ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että 37 § hyväksyttäisiin sellaiseksi, kuin se on toisessa vastalauseessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Wreden ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wreden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

38 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag vill såsom min åsikt uttala, att monarken borde tillerkännas en absolut stadfästelserätt, men då icke någon utsikt finnes för att ett sådant förslag skulle i landtdagen accepteras, underlåter jag att härom väcka förslag.

Keskustelu 38 §:stä julistetaan päättyneeksi ja suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään.

39—41 §:t hyväksytään keskustelutta.

42 §.

Keskustelu:

Ed. Juutilainen: Minun mielestäni olisi 42 § hallituksen esityksessä, mikäli se koskee tämän eduskunnan oikeusasiamiehen pätevyysvaatimuksia, parempi. Siinä nim. sanotaan, että oikeusasiamieheksi on „valittava lainopillisista tiedoista ja erinomaisesta rehellisyydestä tunnettu" mies. Minusta tuommoinen määrittely olisi luotettavampi, kuin mitä tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä esitetään.

Keskustelu 42 §:stä julistetaan päättyneeksi. Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään.

43—54 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

55 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Också i afseende å denna paragraf nödgas jag göra ett ändringsförslag och påyrka, att densamma erhölle den formulering, som den har i propositionen. Den omstilisering, som 3 mom. erhållit i stora utskottets förslag, är nämligen sådan, att vid en icke fullt opartisk tolkning lätteligen kan göras om intet själfva det erkännande, som uti stadgandet dock väl anses inneligga.

Ed. Sundblom: Då jag finner, att § 55 enligt stora utskottet formulering icke kan tillfredsställa den svenska befolkningens rättvisa kraf, ber jag att få förena mig om professor Estlanders förslag, att paragrafen måtte af landtdagen godkännas i den form, hvari den förekommer i regeringens proposition.

Ed. Haataja: Se muoto, joka tällä pykälällä on hallituksen esityksessä, antaisi aihetta helposti siihen käsitykseen, että heti tämän lakiehdotuksen voimaan astuttua olisi ryhdyttävä järjestämään läänijakoa kokonaan uudelle pohjalle ja sillä tavalla, että rajat tarkoin määrättäisiin kulkemaan pitkin kielialueiden rajoja. Kun minä käsitän, että tämä ei ole ollut edes hallituksen tarkoitus tällä pykälällä, en puolestani voi hyväksyä pykälää siinä muodossa, kuin se on hallituksen esityksessä, vaan katson, että se olisi hyväksyttävä siinä muodossa, joka sillä on suuren valiokunnan ehdotuksessa, koska se mielestäni paremmin vastaa sitä tarkoitusta, mikä tällä pykälällä on.

Ed. Estlander: Jag vill såsom min mening framhålla, att det önskningsmål, som här afses, bör realiseras i samband med lagstiftningen angående kommuner af högre ordning och utsträckt kommunal själfstyrelse, hvilken reform veterligen redan står på dagordningen, och föreställer jag mig, att den affattning propositionen erhållit just åsyftar att i samband härmed realisera nu ifrågavarande önskemål.

Ed. Sundblom: Vid genomläsandet af 55 § och särskildt den motivering, på hvilken paragrafen, formulerad af herr Ingman, hvilar, måste jag få den uppfattningen, att det blir synnerligen svårt, för att icke säga omöjligt, att åstadkomma sådana enspråkiga förvaltningsområden, som i denna paragraf afses. Den kommer att i mycket hög grad försvåra de åtgärder man på svenskt håll syftar till.

Ed. von Rettig: För att åstadkomma språkfred i en del af våra landskommuner är det nödvändigt att få en reglering af gränserna till stånd. Får denna paragraf den affattning, som stora utskottet här har gifvit den, följer häraf att, i synnerhet om man jämför den med herr Ingmans motivering, det icke är meningen att reglera gränserna för språkets skull, utan att denna reglering bör ske på grund af något annat motiv. Enligt regeringens proposition kan det däremot ske med anledning af att få språkgränsen ändrad. På denna grund och då jag anser, att det är nödvändigt att få gränserna ändrade på grund af språket, vill jag förena mig om regeringens proposition.

Keskustelu 55 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Sundblomin kannattamana ehdottanut, että 55 § hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 84 jaa- ja 25 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

56—70 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

71 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Då landtdagen nu behandlat de paragrafer, som för den svenska landtdagsgruppen ha ett särskildt intresse utöfver det, som regeringsformen i dess helhet äger, och landtdagen till dessa paragrafer fat-

tat ståndpunkt, ber jag att få emot landtdagens beslut, för såvidt det rör de tvenne tidigare paragraferna, inlägga en reservation.

Då Finland blifvit oafhängigt och dess statsskick samt däraf betingade samhällsordning i följd däraf nu undergår en omdaning, har det för landets svenska befolkning varit en bjudande plikt att kräfva fastställandet i grundlag af stadganden, hvilka trygga denna befolknings likställdhet med den finska delen af folket.

Den svenska landtdagsgruppen är medveten om att det yrkande härå, som af densamma framställts, uppbäres af hela den svenskspråkiga befolkningen. Det har ock vunnit understöd öfverallt i utlandet, där man inser betydelsen häraf för hela Finland och i synnerhet för bibehållandet och stärkandet af sambandet mellan Finland och det öfriga Europa. Dessa stadganden, hvilka från svenskt håll påyrkats, innefatta emellertid allenast de nödigaste principiella uttalanden och erkännanden. Att uppställa mera i detalj gående kraf, hade icke varit förenligt med regeringsformens natur. Men dessa principstadganden böra lända till norm för den lagstiftning, som i dem förutsättes och som bör med det första komma till stånd, enär den berör på en gång de mest vitala och samtidigt i det hvardagligaste ingripande förhållanden.

Den svenska offentliga meningen i landet skänker sitt fulla erkännande åt regeringens sträfvande att i propositionen tillgodose dessa kraf. Likväl måste det uttalas, att de ifrågavarande paragraferna, som uti propositionen ingå, blott motsvara hvad i regeringsformen kunnat finna rum och därjämte blott det minimum, hvartill dessa fordringar på grundlagsbestämmelser kunnat inskränkas. Då deras affattning likväl är allmänt hållen, hade det varit möjligt för svenska landtdagsgruppen att godkänna dem. Men uttryckligen bör erinras om att stadganden af detta slag och deras tillräcklighet i hög grad kommer att bli beroende af den goda viljan och det fördomsfria förutseendet vid deras tillämpning. Och i samma mån betingas häraf jämväl det framtida erkännande, som kan komma att gifvas dessa stadganden från svenskt håll inom landet.

De i stora utskottets förslag intagna paragraferna kunna däremot icke godkännas. De förändringar, som genom dem skett i propositionens stadganden, utgå ögonskenligen från bemödandet att genom inskränkande formulering och ordaval leda bestämmelsernas tolkning och tillämpning redan på förhand uti en viss riktning, som icke synes båda godt för ömsesidigt samförstånd och tillmötesgående i framtiden. På grund af hvad jag här antydt ser jag mig nödsakad att emot införandet i regeringsformen af §§ 35 och 55, sådana de antagits enligt stora utskottets förslag, inlägga reservation.

Keskustelu 71 §:stä julistetaan päättyneeksi ja 71 § hyväksytään muuttamatta sekä samoin 72 §.

73 §.

Keskustelu:

Ed. R. Furuhjelm: Då det förslag, som jag väckte angående komplettering af 16 §, icke blef af landtdagen godkändt, ber jag nu att få förena mig om friherre Wredes och herr Estlanders reservation i fråga om föreliggande paragraf.

Ed. Estlander: Jag ber att få till antagande förorda paragrafen enligt reservationen n:o II.

Ed. Rosenqvist: Äfven jag begärde ordet för att understöda herr Furuhjelms förslag.

Keskustelu 73 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin valiokunnan ehdotusta on ed. R. Furuhjelm ehdottanut, että 73 § hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on toisessa vastalauseessa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. R. Furuhjelmin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

74—78 §:t hyväksytään keskustelutta.

79 §.

Keskustelu:

Ed. Haataja: Tässä pykälässä on yleinen säännös siitä, että Suomen valtion virkaan voidaan ottaa ainoastaan Suomen kansalainen.

Kuitenkin on toisessa momentissa asetettu poikkeusasemaan eräitä virkaryhmiä ja m. m. kaikki teknilliset virat. Tämä poikkeus tietää siis sitä, että kaikkiin teknillisiin virkoihin voidaan vapaasti nimittää ulkomaalaisia, ilman että virkojen hallinnalla on sitä turvaa, jota perustuslaki muihin virkoihin nähden katsoo tarpeelliseksi antaa. Tämä poikkeus on laajempi, kuin mitä ehkä ensi silmäykseltä näyttää. Täytyy ottaa huomioon, että teknillisiin virkoihin kuuluu ensinnäkin tie- ja vesirakennusten ylihallituksen alainen laaja virkamieskunta, hyvin suuri osa rautatiehallituksen virkamieskuntaa, yleisten rakennusten ylihallituksen virkamieskuntaa, teollisuushallituksen virkamieskuntaa sekä sähkölennätinlaitoksen virkamieskuntaa hyvin suuri osa, maanmittaushallituksen virkamieskunta, ja monia, jotka ovat merenkulkuhallituksen alaisia. Näihin kaikkiin virkoihin voitaisiin siis pykälän mukaan, sellaisena kuin se tässä esiintyy, asettaa vapaasti ulkomaalaisia. Minun nähdäkseni lakipykälän siihen muotoon säätäminen ei ole suotavaa. Minä en tahdo tällä sanoa, ettei meillä olisi tarvis erikoisissa tapauksissa teknillisiin toimiin kiinnittää joitakin ulkomaalaisiakin, mutta sen täytyy tapahtua ainoastaan poikkeustapauksissa ja niiden kiinnittäminen poikkeustapauksissa toimiin meidän maassamme voi tapahtua ilman, että niitä kiinnitetään vakinaisiin valtionvirkoihin, vaan voidaan niiden kanssa tarpeen mukaan tehdä sopimuksia niiden toimimisesta, jotapaitsi heillä, oltuaan jonkun aikaa Suomessa, on tilaisuus saada Suomen kansalaisoikeudet ja sitten tarpeen mukaan vakinaisia valtionvirkoja. Tahdon erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että juuri teknillisellä alalla virkamiehet usein tulevat siihen arkaluontoiseen suhteeseen, jossa työnjohtaja on työväkeen nähden, ja luulen, että hyvinkin useissa tapauksissa ulkomaalaiselta ei voi odottaa sitä meidän olojemme ja työväkemme mielenlaadun tuntemista, jota asianmukainen suhtautuminen työväkeen edellyttää. Sitäpaitsi muutenkin sellainen pysyvä kiinnittäminen vakinaiseen toimeen meidän maassamme, jota vakinaiseen valtionvirkaan asettaminen tietää, edellyttää suurempaa tuntemusta meidän oloistamme sekä myöskin tarkempaa tietoa asianomaisesta henkilöstä, kuin mitä ulkomaalaisista yleensä on. Meidän on otettava huomioon, että meillä on varsinaisissa teknillisissä viroissa ollut sangen vähän ulkomaalaisia ja nekin olivat aikaisempina aikoina, jolloin meidän teknillinen opetuksemme on ollut puuttellisempaa kuin nykyään. Sekä teknillinen opetuksemme että teknillinen toimintamme yleensä on viime aikoina mennyt eteenpäin siinä määrässä, etten luule, että semmoinen poikkeusmääräys, joka tähän pykälään on ehdotettu, on tarpeen. Minä pyytäisin ehdottaa, että 79 §:n toisesta momentista sanat „teknillisiin tomiin" pyyhitään pois.

Ed. Walkama: Pyydän kannattaa ed. Haatajan tekemää ehdotusta.

Ed. Wrede: För min del tror jag icke att uttrycket „befattningar af teknisk natur" kan gifvas en så vidsträckt tolkning som herr Haataja gaf detta uttryck, så att däri skulle inbegripas landtmätare, civilingeniörer och andra dylika. Det kan ju hända, att bestämningen icke behöfde vara så vidsträckt som den här är, att den tvärtom vore i behof att begränsas. Men det är dock att märka, att beträffande alla de här ifrågavarande undantagen gäller den inskränkningen, att de komma till tillämpning endast ifall af behof, således icke alls, om den tekniska undervisningen, såsom herr Haataja säger, i landet utvecklas därhän, att vi redan hafva tillräckligt inhemska krafter och det icke föreligger behof att anställa utlänningar. Det är endast för sådana fall, att inhemska krafter icke äro att tillgå, som stadgandet i 2 mom. af 79 § komme att tillämpas, och vid sådant förhållande kan jag icke finna, att det skulle innebära någon fara, äfven om det är något vidsträcktare affattadt än nödigt vore. Däremot skulle jag finna det från praktisk synpunkt betänkligt att helt och hållet utesluta denna kategori af undantag.

Ed. Haataja: Minä pyydän huomauttaa, että pykälässä tosin sanotaan, että nimittäminen saa tapahtua vain tarvittaessa, mutta on huomattava, että meillä on suuri miesten puute yleensä hyvinkin monilla aloilla, ja monilla muillakin kuin teknillisellä aloilla voisi tarvittaessa olla tarpeen nimittää joku ulkomaalainen, mutta lainsäätäjä on katsonut, että painavat syyt ovat vaatimassa, että vakinaiseen valtionvirkaan ei ulkomaalaista muilla aloilla nimitetä. Eroavaisuudet muiden alojen ja teknillisten alojen välillä eivät ole tässä kohden niin suuret, että ne oikeuttaisivat ja aiheuttaisivat sellaista poikkeusta, kuin tässä pykälässä on tahdottu tehdä.

Keskustelu 79 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Haataja ed. Walkaman kannattamana ehdottanut, että 79 §:n toisen kappaleen alussa olevat sanat „Teknillisiin toimiin" poistettaisiin. Kutsun sitä ehdotusta ed. Haatajan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Haatajan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

Ed. Haataja: Herra Puhemies! Kyllä minä kuulin, että siellä joku vaati äänestystä. Jollei asia ole vielä lukossa, niin minä pyydän lippuäänestystä.

Puhemies: Kyllä se on lopussa, mikäli koskee 79 §:ää.

80—85 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

86 §.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Jag ber beträffande denna paragraf att få förorda den lydelse paragrafen har i den andra reservationen. Det är en gammal grundsats i vår rätt, att tjänstemännen med vissa undantag äro oafsättliga. Om man beträffande flertalet tjänstemän upphäfver denna grundsats och sålunda gör deras ställning otrygg, har detta till ovillkorlig följd, att tjänstemannaklassens nivå, som under den sista tiden redan sjunkit, kommer att ytterligare betydligt sänkas. Jag anser därför saken vara af en icke ringa vikt.

Ed. Estlander: Jag anhåller om att få understöda friherre Wredes förslag.

Keskustelu 86 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Wrede ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että 86 § hyväksyttäisiin sellaiseksi, kuin se on toisessa vastalauseessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Wreden ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wreden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

87—89 §:t hyväksytään keskustelutta.

90 §.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Äfven beträffande denna paragraf ber jag att få förorda det i andra reservationen förekommande förslaget. Om det stadgande, som i slutet af senaste år infördes i 32 § L. O., fortfarande blifver gällande, så är det icke möjligt att åstadkomma någon fasthet och stadga i regeringen, och vill man nå detta mål, bör därför ifrågavarande stadgande upphäfvas, såsom i 90 § enligt reservationen föreslås.

Ed. Estlander: Jag ansluter mig till friherre Wredes uttalande och understöder hans förslag.

Keskustelu 90 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Wrede ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että 90 § saisi sen sanamuodon, mikä sillä on toisessa vastalauseessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Wreden ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wreden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

Lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään.

Laki Suomen uuden hallitusmuodon voimaanpanemisesta

esitellään ja sen 1—10 §:t hyväksytään järjestyksessä keskustelutta.

Lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään.

P u h e m i e s: Nyt otetaan äänestyksen alaiseksi ed. Pennasen yleiskeskustelussa tekemä ehdotus. Ed. Pennanen teki silloin ed. Ståhlbergin kannattamana näin kuuluvan ehdotuksen: että hyväksyttäisiin perustuslakivaliokunnan mietinnön viidennessä vastalauseessa oleva ehdotus Suomen hallitusmuodoksi sekä Suomen uuden hallitusmuodon voimaan panemisesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Pennasen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaks.i

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevat lakiehdotukset sellaisina kuin ne edellisillä päätöksillä toisessa käsittelyssä ovat päätetyt, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Pennasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 57 jaa- ja 52 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puheenaolevat lakiehdotukset sellaisina, kuin ne edellisillä päätöksillä toisessa käsittelyssä ovat päätetyt.

P u h e m i e s: Kun eduskunta ei ole hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta kaikin puolin, palautetaan asia s u u r e e n v a l i o k u n t a a n.

2) Ehdotus laiksi suurten tulojen suostuntaverosta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 47 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 18 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 46, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan ehdotus. Ensin sallitaan yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, käsitellään lakiehdotus kohta kohdalta.

Yleiskeskustelussa ei kukaan pyydä puheenvuoroa.

Ryhdytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. N e v a n l i n n a: Niillä perusteilla, jotka olen esittänyt allekirjoittamassani vastalauseessa valtiovarainvaliokunnan mietintöön, ja viitaten myös siihen, mitä minulla sen lisäksi oli tilaisuus lausua asian ensimäisessä käsittelyssä, pyytäisin ehdottaa, että pykälä muutettaisiin siten, että „4,000 markkaan" sanat vaihdettaisiin sanoiksi „3,000 markkaan". Perusteluksi voisi tietysti esittää paljon muitakin näkökohtia, kuin ne, jotka vastalauseessa mainitaan ja joihin ensi käsittelyssä lisäsin pari sanaa. Pääasia on minusta se, että kun kerran mennään niin alas, ettei kysymys enää ole suurten tulojen verottamisesta, niin on, mitä tulee verovapaaseen tulomäärään, laki rakennettava pääasiallisesti niille perusteille, jotka ovat tunnustetut oikeiksi yleistä tuloveroa säädettäessä. Tällä kertaa on sitä vähemmän syytä näistä perusteista tässä kohdin poiketa, kun tämä vero rakentuu kunnallistaksoitukseen, joka tiettävästi meillä vähemmän tarkoin tapaa verotettujen todellisia tuloja kuin uudenaikainen tulovero, joka rakentuu itsedeklaratsionivelvollisuuteen, jopa useitten maitten lainsäädännössä liittäen siihen erittäin ankaria rangaistusseuraamuksia. Ei myöskään voida väittää, että rahanarvon ollessa niinkin alhaalla, kuin nykyään Suomessa, 3,000 markkaa olisi tässä kohden liika alhainen. Meidän on kohta säädettävä yleinen tulovero valtiolle. Ei voi tulla kysymykseenkään, että silloin verovapaa toimeentulominimi asetettaisiin niin korkealle kuin 4,000 markkaa, ei edes niin korkealle kuin 3,000 markkaa. Meidän täytyy jo nyt tehdä tämä veronmaksajille selväksi. Mutta en tahdo puhua pitemmälti; rajoitun niihin huomautuksiin, joihin minulla tässä on ollut tilaisuus viitata.

Ed. R. F u r u h j e l m: Jag ber att få understöda herr Nevanlinnas förslag på väsentligen samma grunder som han. Jag vill blott ytterligare tillägga till förslaget, att den skatt, som här är fråga om, utgör en så ringa del af inkomstbeloppet, endast $^1/_2$ % eller tio mark

vid gränsen, att det icke för någon möter svårigheter att erlägga den.

Ed. Ståhlberg: Ne näkökohdat, jotka on esiintuotu vastalauseessa ja ed. Nevanlinnan lausunnossa, pitäisivät kyllä paikkansa, jos olisi puhe yleisen tuloveron järjestämisestä koko julkista verotusta silmälläpitäen. Siihen nyt ei ole kuitenkaan mahdollisuutta, vaan säädettävän tuloveron ohella tulee edelleen olemaan toinen tulovero, nimittäin kunnallinen. Niin ollen se raja, joka yleisessä tuloverossa on alimpana tavallinen, olisi meillä kohtuuton tässä toisessa tuloverossa; alhaisemmat tulot on suhteellisesti riittävästi verotettu kunnallisella tuloverolla. Tosin verotus on, niinkuin täällä huomautettiin, nykyään epätarkka, mutta se heikkous koskee sekä suurempia että pienempiä tuloja. Mielestäni on valiokunta siis osannut oikeaan siinä, ettei vähintä määrää tällä verolla verotettavalle tulolle ole asetettu alemmaksi kuin mietinnössä on ehdotettu.

Ed. Wuorimaa: Ed. Nevanlinnan ehdotus on epäkäytännöllinen. Paitsi mitä edellinen puhuja sitä vastaan jo huomautti, tulee lisäksi vielä, että verot niistä tuloista, jotka ovat alle 3,000 markan, ovat niin vähäpätöisiä, että ne tuskin vastaavat niitä kulunkeja, jotka syntyvät siitä, että vaivataan 3,000 markan tuloiset tilaisuuteen ja tehdään niistä ylöskantokirjoja. Minä kannatan siis valiokunnan mietintöä.

Ed. Sjöstedt-Jussila: Minä kannatan ed. Nevanlinnan tekemää ehdotusta.

Ed. Hyöki: Minäkin pyydän yhtyä kannattamaan mietintöön liitettyä toista vastalausetta. Kantani tueksi saan esittää, että ainakin siinä osassa maata, jonka oloja tunnen, verotetaan yleensä erittäin heikosti. Muiden muassa on yleisenä perusteena, että esim. maanviljelijöitä verotetaan 100 markan tulosta kutakin tilalla elätettävää lypsylehmää kohti, ja minä pidän, en ainoastaan kohtuullisena, vaan erinomaisen lievänä verotuksena sen, jos 50 lypsylehmää elättävän tilan omistaja velvoitetaan maksamaan valtiolle 10 markkaa tuloveroa! Samassa suhteessa se on muihinkin, ainakin maalaiseläjiin nähden, enkä minä luule, että vero näin lievässä muodossa kaupungeissakaan, joiden asujamia valiokunta nyt tässä kohden näyttää vuorostaan suosivan, tulisi erikoisen rasittavaksi. Tähän tulee vielä lisäksi se periaate, jota ainakin minä puolestani pidän kaikessa verotuksessa oikeana, että nimittäin suurista tuloista on maksettava veroa runsaasti, mutta ettei suhteellisesti pieniäkään tuloja voida kokonaan verosta vapauttaa. Edellälausuttuun nähden, ja ottaen huomioon valtion suunnattomasti entisestään kasvaneet menot, kannatan minä toista vastalausetta.

Ed. Nevanlinna: Ed. Ståhlbergin tekemät muistutukset minun ehdotustani vastaan voisivat olla oikeutettuja, jos kysymys olisi aloittaa verovelvollisuus, sanokaamme 1,500 markasta. Sekin on kyllä nykyaikaisessa tuloverossa tuntematon korkea verovapaa toimeentulominimi. Mutta jos, niinkuin sanottu, nyt olisi kysymys mennä näin alas, silloin voisi väittää, että meillä kunnallistaksoitus on sitä laatua, ettei ole kohtuullista verottaa toisella tuloverolla niin heikkoja eläjiä. Mutta kun on kysymys 3,000 markan tulosta, siis, niin oudolta kuin se voi kuuluakin, suhteellisen suuresta tulosta — katsoen siihen, kuinka pienet kansalaisten verrattomasti suurimman osan tulot ovat — silloin ed. Ståhlbergin muistutus ei minun nähdäkseni pidä paikkaansa. On myös huomattava, että kyllä valtiolle suoritettavaan tuloveroon hyvin yleisesti liittyy myös kunnalle suoritettava tulovero. Se voi olla itsenäinen, niinkuin se on meillä, mutta tavallisimmin se on valtiolle menevään veroon liitetty.

Keskustelu 2 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Nevanlinna ed. R. Furuhjelmin kannattamana ehdottanut, että puheenaolevaan pykälään tehtäisiin semmoinen muutos, että sanojen „yhteensä 4,000 markkaan" sijaan pantaisiin „yhteensä 3,000 markkaan". Kutsun tätä ehdotusta ed. Nevanlinnan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Nevanlinnan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 59 jaa- ja 46 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Nevanlinna: Mitä tähän pykälään tulee, on suuri valiokunta pääasiassa omaksunut ed. Luopajärven, Hahlin, Haapasen ja Arfmanin kannan. Minä sanon: pääasiassa, sillä eivät suinkaan nämä herrat itsekään juuri olleet ajatelleet, että heidän ehdotustansa hyväksyttäisiin muulla tavalla, kuin korkeintaan sillä, kuin se nyt on suuressa valiokunnassa tapahtunut, että nim. se oikeus lukea pois verovelvollisesta tulosta 5 % osakepääomalle, joka osakeyhtiöille hallituksen esityksessä ja valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotetaan, niiltä poistettaisiin. Vastalauseessaan mainitut herrat eivät tämän ehdotuksen perusteluksi ilmoita muuta, kuin että valiokunnan ehdotus heidän mielestään on kohtuuton. Asian ensimäisessä käsittelyssä ed. Luopajärvi kyllä piti pitkän puheen, jossa hän esitti, jollen käsittänyt väärin, juuri tämän ehdotuksensa tueksi koko joukon numeroita, mutta minun täytyy tunnustaa, että minä en voinut sitä todistelua seurata, eikä minulla ole ollut, yrityksistäni huolimatta, jälkeenpäinkään mahdollisuutta saada hänen puhettansa nähdäkseni. Suuri valiokunta luonnollisestikaan, kun sillä kerran ei ole tapana perusteluja esittää, ei myöskään ilmoita niitä syitä, joilla se on yhtynyt alussa mainitsemieni herrojen kantaan. Minun täytyy siis pitää ensin kiinni tästä perustelusta, että ehdotus muka on kohtuuton. Mutta mikä on kohtuullista ja kohtuutonta tällaisissa asioissa, jotka ovat yhteiskunnallisia kysymyksiä, se ei ole numeroilla näytettävissä. Näistä asioista voi sanoa, että numeroilla voi todistaa mitä tahansa, ja vielä paremmalla syyllä, että numeroilla ei voi todistaa niissä mitään. Kuinka vähän numerot ovat päteviä todistuskappaleita näissä asioissa, se näkyy jo siitä, että jos asettuu jonkinlaiselle aritmeettiselle, laskuopilliselle kannalle, voisi pitää kohtuuttomana sitä, kuitenkin kaikessa maailmassa tietääkseni poikkeuksettomaksi tullutta menettelyä, että osakeyhtiön saama ansio verotetaan kaksi kertaa, niinkuin se tässäkin laissa ehdotetaan verotettavaksi: ensin yhtiöllä ja sitten, siltä osalta, joka jaetaan osakkaille, myöskin näillä heidän tuloistaan. En kuitenkaan luule, että on syytä nimittää tätä riidattomasti kaksinkertaista verotusta kohtuuttomaksi, siitä syystä nimittäin, että näissä asioissa se, mikä on kohtuullista, ei ole, niinkuin jo sanoin, millään laskuopillisilla todistuksilla selvitettävissä. Mutta jos lähtee siitä, niinkuin arvelen ed. Luopajärven numeroiden mahtaneen lähteä, että sellainen pääoman omistaja, joka saa tuloa osakeyhtiön jakamasta osingosta, tulee, jos yhtiölle annetaan oikeus vetää verovelvollisesta tulostaan pois 5 %, parempaan asemaan kuin sellainen, joka esim. nauttii tulot pääomastansa pankkitalletuksista lähtevänä korkona, niin tätä väitettä vastaan voipi tehdä erinomaisen päteviä muistutuksia. Voihan kyllä sanoa, että minkä osakeyhtiö saapi liittää rahastoihinsa, on jotakin, joka, jollei välittömästi, niin kuitenkin välillisesti, tulee osakkaiden hyväksi, jopa sillä tavoin, että osakkailla on mahdollisuus myöhemmin saada tästäkin varatusta tulosta oman tulonsa lisäystä. Kuta vahvemmaksi yhtiö käy, jonka osakas hän on, sitä suurempi hinta voidaan otaksua osakkeille tulevan, sitä edullisemmin niitä voidaan ajatella markkinoilla myytävän, sitä suuremman koron voi osakkeen omistaja näistä sijoituksistansa saada. Jos nyt — voi jatkaa— osakeyhtiöille annetaan oikeus siirtää rahastoihinsa verovapaana tulostansa 5 % pääomalle, niin sehän on joka tapauksessa lisä niihin varoihin, mitkä yhtiö voi koota, ja voi siis muodostua lisäedun lähteeksi yhtiön osakkeelle. Mutta toteutuvatko nämä mahdollisuudet vai ei, tuleeko todellakin osakkeen omistaja tämän johdosta joskus jotakin hyötymään omana persoonallisena tulonaan, se on kysymys, joka riippuu lukemattomista tekijöistä: liikkeen vastaisesta menestyksestä, sen suuremmasta tai pienemmästä tappiosta, mainitakseni nyt vain muutamat kaikkein tärkeimmät tekijät. Mutta sitäpaitsi minun mielestäni on kohtuullista, on oikein, koska nimittäin se on yhteiskunnan kannalta edullista, että todellakin ne, jotka sijoittavat varojansa yrityksiin, voivat saada suurempaa tuloa pääomastansa kuin ne, jotka sijoittavat ne passiivisesti, esim. tuolla meillä niin suositulla tavalla, pankkeihin. Tajuaahan jokainen, ettei taloudellisesta toiminnasta mitään tule, jollei kukaan tahdo sijoittaa varoja yrityksiin. Yhteiskunnan on syytä järjestää olot, sikäli kuin se pystyy niihin vaikuttamaan, siis ennen kaikkea verotusolot, silmällä pitäen muun muassa tätä näkökohtaa, järjestämällä, sikäli kuin se terveesti voi tapahtua — sillä sanalla minä tarkoitan sitä, että pääoman omistajilla on joku houkutus sijoittaa varansa juuri yrityksiin. Lisäksi tulevat ne vielä yleisemmin tunnetut seikat, jotka tätä puoltavat, ennen kaikkea se vahingonvaara, joka yrityksessä aina on ja joka uhkaa yritykseen sijotettua pääomaa verrattuna siihen, joka sijoitetaan passiivisesti. Jos siis niin

olisikin, että esityksen ja valtiovarainvaliokunnan mietinnön ehdotus tietäisi jonkun murto-osaprosentin etua niille, jotka ovat sijoittaneet pääomansa osakeyhtiöihin, verrattuna siihen, mikä tulee niiden osaksi, jotka ovat sijoittaneet pääomaansa tuolla passiivisella tavalla, niin se ei olisi minusta kohtuutonta, vaan olisi päinvastoin kohtuullista, sillä se on yhteiskunnalle edullista.

Tämä nyt tältä n.s. yksityisen osakkeen omistajan etua koskevalta kannalta. Mutta tällä asialla on vielä semmoinenkin tärkeä yhteiskunnallinen puoli, jota en ole tähän asti koskettellut. Yhteiskunnan ja kokonaisuuden etu vaatii v a h v o j a yrityksiä. Suuret yritykset ja ennen kaikkea vahvat yritykset ovat edullisia sekä työväelle että kansalle kokonaisuudessaan. Kituvat liikkeet ovat joka suhteessa heikkoja myöskin kansan edun kannalta. Suuret ja vahvat yritykset voivat ihan toisella tavalla ottaa huomioon esimerkiksi työväen tarpeet. Suuret ja vahvat yritykset voivat myöskin aivan toisella tavalla kuin heikot ottaa huomioon yhteiskunnan vaatimuksia. Kokemus on kaikkialla maailmassa näyttänyt tämän. Ja enemmän, se on näyttänyt, että suuret ja voimakkaat yritykset ovat myöskin paljon v a l m i i m m a t täyttämään yleisiä vaatimuksia sekä työväen huoltamisessa että pitemmälle meneväin yhteiskunnallisten velvollisuuksien täyttämisessä, kuin pienet. Tämä on aivan luonnollista, sillä suuret ja vahvat yhtiöt ovat aivan toisella tavalla julkisen yleisen mielipiteen painostuksen alaisia, kuin pienet, tuntemattomat, kituvat ja heikot. Ja meidän aikanamme on julkisuus suuri tekijä myöskin tällä alalla. Oman maamme viimeaikainen kokemus on minusta melkein odottamattoman ilahuttavasti näyttänyt kuinka suuret ja vahvat yrityksemme ovat valmiit tekemään jotakin myöskin yleisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Minun täytyy sanoa, etten ollut rohjennut odottaa niin suurta kehitystä tässä kohden, kuin viime aikoina on tapahtunut. Mutta se kehitys ei ole mahdollinen, että yritykset pitävät huolta työväestänsä, rakentavat työväenasuntoja, perustavat työväen ruokaloita, lukusaleja, sairaaloita, kouluja, että ne lahjoittavat varoja tuberkuloosin vastustamiseksi j. n. e., jolleivät ne ole voimakkaat. Ja voimakkaita ne eivät ole, jolleivät ne voi väkevästi vahvistaa omia rahastojaan.

Mutta vielä tärkeämpi näkökohta kuin se, johon tässä olen viitannut, on se aivan proosallinen etu, joka kansakunnalle on vahvoista yrityksistä. Se taloudellinen tulos, joka tuotannossa voidaan saavuttaa, on nimittäin paljon suurempi ja parempi, jos yritykset ovat vahvoja, kuin jos ne ovat heikkoja. Ja tämä on ratkaisevaa.

Jos siis olisikin tässä kysymys jonkunlaisesta yritysten suosimisesta, niin minä luulen, että se olisi oikeaan osuvaa toimintaa valtion puolelta kokonaisuuden edun kannalta arvosteltuna. Mutta voi tuskin sanoa, että tässä semmoisesta suosimisesta on kysymys. Sillä on muistettava, että tämä laki on mitä drakoonisinta laatua verotusasteikon ja veromäärän puolesta. Se on mahdollinen hyväksyä ainoastaan niiden poikkeuksellisten olojen tähden, joissa meidän valtiomme nykyään elää. Ei mikään kansa voisi ajanpitkään runtelematta taloudellista tuotantoansa ja siis koko elämänsä pohjaa vuosi vuoden perästä säätää tällaisia lakeja. Hätä ei lue lakia ja sentähden tähän nyt voidaan mennä ja siihen on pakko mennä. Minun nähdäkseni meillä nimittäin on nyt sellainen aika, että täytyisi suostua, jos tarve vaatisi, todelliseen omaisuusveroonkin, joka merkitsee sitä, että vero leikkaa pois itse kantavarallisuuttaa, että se on niin raskas, ettei sitä jakseta vuoden tuloista suorittaa.

Ja vielä yksi näkökohta juuri erityisesti tällä kertaa puhuu mitä voimakkaimmin sen ehdotuksen puolesta, joka sisältyy hallituksen esityksen ja valtiovarainvaliokunnan mietinnön puheenaolevan pykälän 5:een kohtaan, että nimittäin osakeyhtiölle niinkuin osuuskunnillekin on annettava oikeus vähentää verovelvollisista tuloistaan 5 %:ia osakepääomasta. Se on se, että, kuten yleisesti tiedetään, maamme taloudellinen toiminta tällä haavaa melkein seisoo. Me saamme kohta sanoa saman kamalan totuuden neuvotteluissamme, kuin minkä lausui meillä Suomessakin jossain määrin tunnettu Roditsheff viime kesänä valtakunnanduuman yksityisessä neuvottelussa: „Hyvät herrat, Venäjällä on lakattu tekemästä työtä." Tämä on pelottava perspektiivi, jota kohti me kuljemme, mitä teollisuuteemme tulee. Useat maamme aivan liian pienistä ja aivan liian heikoista yrityksistä ovat kapinan kautta kärsineet, mikä enemmän mikä vähemmän, mutta jokseenkin kaikki erittäin tuntuvasti. Yhteinen etu vaatii ehdottomasti, että nämä yritykset pian pääsevät jaloillensa, että ne tulevat, mikäli mahdollista, voimakkaiksi. Yhteinen etu vaatii, että me niitä tässä autamme ainakin sen verran, kuin se voi tapahtua todellisia kohtuuttomuuksia toimeenpanematta. Meidän täytyy ottaa tämä näkökohta erityisesti huomioon kun me säädämme

verolain, jota ei paljoa liioitellen joku vastustaja voisi nimittää ryöstölaiksi. Jollei koskaan ennen olisikaan ollut tarpeen antaa yrityksillemme sitä pienoista etua, jonka hallituksen esitys ja valtiovarainvaliokunnan mietintö tässä kohden tahtovat annettavaksi, niin tällä kertaa sitä varmasti vaatii kokonaisuuden etu.

Tässä kamarissa on — sanon sen suoraan — vastenmielistä puhua tämänkaltaisista taloudellisista asioista. Sillä saapi lakkaamatta varman vaikutelman, että tietty osa eduskuntaa ei voi vapautua siitä epäluulosta, että ken rohkenee puhua yritysten ja semminkin suurten yritysten puolesta, puhuu kenties oman kukkaronsa puolesta. Olen vakuutettu siitä, että meitä tässä eduskunnassa on paljon, jotka emme olisi valmiita haaskaamaan puolta sanaa tämmöisen asian ajamiseen, jos kysymys olisi yhtiöitten edun valvomisesta. Sillä tässä eduskunnassa meitä lienee vain liian paljon, jotka tuskin omistavat ainoatakaan osaketta. Mutta sentähden, että tässä on kysymys kokonaisuuden edusta tärkeässä asiassa kohtalokkaalla hetkellä, täytyy suuresti valittaa, jos eduskunnan enemmistö, niinkuin suuren valiokunnan mietintö, asettuu herrojen Luopajärven ja hänen vastalausetoveriensa kannalle.

Ed. Hästbacka: Jag ber att få förena mig om det af herr Nevanlinna gjorda uttalandet och understöder förslaget.

Ed. Schybergson: För att kon skall mjölka får man icke lämna den vid alltför knapp diet. Så ock med industrin. För att i den hafva ett godt skatteobjekt, skall man se till att den icke trifves illa. Jag kan försäkra landtdagen, att det varit ett kräftsår i vårt ekonomiska lif, att våra aktiebolag haft så små aktiekapital. Endast med stort aktiekapital, endast om aktiebolagen äro starka, kunna de, såsom herr Nevanlinna har sagt, arbeta både för sina egare, för arbetsgifvarna, och för arbetarna och deras produkter ställa sig billiga för den stora allmänheten. Men genom att beskatta dem dubbelt, både företagen och aktionärerna, motarbetar man förhöjningen af aktiekapitalet, och man motarbetar allmänhetens på senare tid visade benägenhet att träda in i bolagen och befrämjar i stället det dådlösa placerandet af pengar i banker och sparbanker. Man gör därmed landet skada. Jag förenar mig i allo om det herr Nevanlinna sagt.

Ed. Palmgren: Såsom ledamot i statsutskottet och den af statsutskottet för frågans behandling tillsatta delegationen samt stora utskottet har jag redan på det kraftigaste förordat, att mom. 5 i § 3 skulle erhålla den ordalydelse, som ingick i propositionen och statsutskottets förslag. Jag kan därför i allo förena mig om de uttalanden, som här hafva afgifvits af herrar Nevanlinna och Schybergson, och ber därutöfver att få erinra därom, att uti stora utskottet meningarna om denna sak varit så pass delade, att både i första och andra läsningen lika många röster stannade mot lika många och att det var lotten, som i hvardera läsningen afgjorde frågan, såsom stora utskottets förslag utvisar. Jag skulle mycket beklaga, ifall landtdagen skulle godkänna den åtgärd, som lotten i stora utskottet har gifvit vid handen. Jag skulle betrakta det som ett mycket ödesdigert hugg mot industrin och näringslifvet öfverhufvud under en tid, då näringslifvet behöfver skydd.

Ed. Luopajärvi: Minä tunnustan, etten ole millään tavalla varustautunut vastaamaan siihen suurpiirteiseen talouspoliittiseen puheeseen, jonka ed. Nevanlinna äsken piti, ja tunnustan suoraan, etten siihen kykenisikään. Mutta sen kuitenkin katson olevan syytä sanotun lausunnon johdosta huomauttaa, että se vastalause, jonka yhdessä eräitten toisten edustajain kanssa olen liittänyt valtiovarainvaliokunnan mietintöön, ei ole syntynyt siitä syystä, ettei meillä olisi ollut talouspolitiikan aakkoset jonkun verran selvillä. Emme pitäneet tarpeellisena tuota vastalausetta laajemmin perustella eikä siihen myöskään olisi siinä yhteydessä ollut aikaa. Sen sijaan lausuin jonkun verran vastalauseen perusteluksi tämän asian ensimäisessä käsittelyssä.

Kuten ed. Nevanlinna lausunnossaan nyt huomautti, on kunnallisverotus yleensä maassamme tapahtunut verrattain ylimalkaisen harkinnan perusteella, niin pienempiin kuin suurempiin tuloihin nähden ja siitä syystä voi yhtyä ed. Nevanlinnan mielipiteeseen, että tulot kunnallisverotuksessa yleensä eivät ole tulleet täytenä huomioon otetuiksi. Tästä johtuu, että tuskinpa myöskään ne tulot, joita osakkeenomistajilla yleensä on, osakeyhtiöihin kiinnitetyistä pääomistaan, ovat tulleet huomioon otetuiksi, ainakaan suurempina kuin ne ovat todellisuudessa olleet, tuskinpa täysinäkään juuri siitä syystä, että näiden osakkeiden omistajilla ei ole ollut sitä tulojensa ilmoittamisvelvollisuutta, johon ed. Nevanlinna myöskin lausunnossaan viittasi. Ed. Nevanlinna lausunnossaan huo-

mautti, että osakeyhtiön saama ansio tullaan verottamaan kahteen kertaan, jos vastalauseemme mukainen suuren valiokunnan päätös asiassa tulee hyväksytyksi. Ensi kerran itse osakeyhtiön saamana voittona, toisen kerran sen osingon verottamisena, jonka osakas yhtiöstä perii. Tämän johdosta pyytäisin saada huomauttaa, että kun suurten tulojen vero on ollut olemassa jo viime vuonna ja kun sitä on kannettu myöskin osakeyhtiöiltä näiden yhtiöiden koko tulosta, vaikuttaa se sen, että yhtiöt ovat tuon veron, jonka edellisen vuoden tuloista ovat joutuneet maksamaan, vetäneet lyhennyksenä viime vuoden voitosta. Jos nyt tehtäisiin sellainen äkkinäinen muutos verotuksessa, että yhtiöt vapautettaisiin maksamasta veroa siitä tulosta, joka vastaa viittä prosenttia osakeyhtiöön kiinnitetylle pääomalle, niin yhtiöt pääsisivät saamaan kohtuuttoman hyödyn itsellensä. Toinen huomiota ansaitseva seikka on se, että suurten tulojen vero viime kerralla kannettiin 20,000 markkaan nousevista ja sitä suuremmista tuloista. Nyt sen sijaan tämän veron ala on laajennettu niin, että sitä joudutaan maksamaan jo 4,000 markan tuloista. Tämä tietää sitä, että verovelvollisuutta on alaspäin suuressa määrässä lisätty, joten tämän veron alaisiksi tulevat joutumaan laajat kansankerrokset, joiden tulot ovat suhteellisesti pieniä. Tämä luonnollisesti edellyttää, että suurempien tulojen nauttijoita ei veroteta helpommin kuin edellisenä vuonna, vaan että suurimpien tulojen nauttijain vero myöskin on pysytettävä ainakin vastaavana, kuin se edellisenäkin vuonna on ollut. Muussa tapauksessa kävisi niin, että samalla kun verorasitusta ulotetaan alaspäin entisestä verorajasta, pienten tulojen nauttijoihin nähden, verorasitusta helpoitetaan suurten tulojen nauttijoilta.

Mitä tulee niihin numeroihin, joita mainitsin asian viime käsittelyssä, pyydän niiden johdosta uudestaan lausua, että esimerkkini olin ottanut osakeyhtiöstä, jonka osakepääoma olisi yksi miljoona markkaa, voitto 10 %, siis 100,000 markkaa. Jos vero tästä laskettuna sen mukaan, kuin perusverosta säädetään, lasketaan sen mukaan, kuin meidän vastalauseemme sisältää ja kuin nyt sisältää suuren valiokunnan mietintö, tekee vero 5,500 markkaa. Mutta jos vero lasketaan sen mukaan, kuin valiokunnan mietintö sisältää, tekee yhtiön vero ainoastaan 1,500 markkaa. Näin ollen vapautuisi yhtiö valtiolle suorittamasta veroa 4,000 markan määrän ja tulisi valtio tästä verosta siis saamaan ainoastaan vähän yli $^1/_4$ siitä, mitä vero olisi, jos yhtiö maksaa veron koko tulosta. Verrattuna taas yhtiön osakkaalle tästä koituvaa rasitusta, on sillä tavalla, että jos, kuten ed. Nevanlinnakin mainitsi, osakkaalla 100,000 markan osakepääoma on sijoitettuna pankkiin 5 % korolla, se tuottaa siellä 5,000 markkaa. Siitä kunnallisveron perusteella vero tämän lain mukaan olisi 30 markkaa. Jos jaetaan tälle samalle osakemäärälle suhteellinen osa yhtiön kokonaisvoitosta, niin tulee se, vaikka yhtiön vero onkin niin raskas, kuin suuren valiokunnan mietintö sisältää, tekemään osakkaalle 9,420 markan nettotulon, kun sen sijaan pankkilaitoksessa talletettu pääoma antaa tallettajalle ainoastaan 4,970 markan tulon; siis lähes puolta korkeamman tulon osakesijoituksesta. Näistä syistä minä edelleen katson, että se väite, joka esittämässämme vastalauseessa on, että verohelpoitus osakeyhtiöille on kohtuuton, jos valiokunnan mietintö alkuperäisessä muodossaan tulee hyväksytyksi, yhä edelleen pitää paikkansa. Minä pyydän saada lisätä, että enempi minun kuin toistenkaan vastalauseentekijäin tarkoituksena ei suinkaan ole asettaa esteitä suurten taloudellisten yritysten syntymiseen. Päinvastoin me hyvin, sen mukaan kuin kykenemme talouskysymyksiä käsittämään, ymmärrämme niitten erinomaisen voiman. Mutta me lisäämme tähän, että juuri siitä syystä, että näillä suurilla yrityksillä on taipumusta, niillä on ainakin m a h d o l l i s u u k s i a kehittyä sellaisiksi, jotka eivät enää vastaa tervettä talouselämää, ei ole näitä yrityksiä erityisemmästi helpoitettava, kun ne järjestetään osakeyhtiön muodossa.

Mitä taas tulee tämän veron erinomaiseen raskauteen, siitä me nähtävästi olemme kaikki yhtä mieltä. Mutta, kuten ed. Nevanlinna huomautti, olot nyt kerta kaikkiaan ovat sellaiset, että veroa täytyy ottaa raskaasti. Lisäksi on huomioon otettava, että asianlaita ei ole näin yksin meillä. Kaikissa Euroopan maissa, ja yleensä kaikissa sivistysmaissa on asianlaita suunnilleen sama. Onpa maita, joita ei sotakaan ole koskettanut niinkään paljon kuin meitä, joissa vero valtiolle on vielä huomattavasti raskaampi, kuin vero meillä nyt tulee olemaan. Olen ollut tilaisuudessa viime talvena keskustelemaan erään tanskalaisen talousmiehen kanssa, ja hän kertoi Tanskassa maksettavan veroa yhteensä 80 % tuloista. Ja tämä on paljon raskaampi kuin meidän nyt esillä oleva vero. Myöskin Ruotsissa on vero suunnilleen yhtä raskas, kuin mitä tämä vero nyt on. Ei mielestäni siis ole syytä siitä sen enempää pu-

hua, koska tällaiseen raskaaseen veron suorittamiseen meitä, samoin kuin muitakin, ajaa pakko.

Mitä tulee meidän teollisuutemme vastaiseen kehitykseen, riippuu se käsittääkseni pääasiassa siitä, minkälaiset vastaiset mahdollisuudet sillä tulee olemaan, ja sitä niin ollen ei voida pelastaa sillä, jos jonakin vuonna ja esimerkiksi tänä vuonna teollisuuslaitoksia vapautetaan jollakin tavalla maksamasta veroa siitä tulosta, jota ne viime vuonna ovat nauttineet. On huomioon otettava, että kun meidän valtiomme tarpeet ovat siksi suuret, niin jota enemmän me veroa nyt helpoitamme, sitä raskaampana se seuraavina vuosina on meidän kannettavana. Sitä pitemmälle taas talouselämä maassamme kituu, jota pitemmälle verotaakan raskaus meillä on. Tahtoisin lisäksi huomauttaa, että jota pitemmälle verotaakka meillä on raskaampi ja huomattavasti raskaampi kuin muissa maissa. on siitä seurauksena, että me tulevaisuudessa emme kykene talouselämässä kilpailemaan toisten maiden kanssa, ja sen vuoksi meidän nyt, kun toisetkin maat, jotka käsittääkseni ovat voimakkaampia, kehittyneempiä talouselämässään, kun nämäkin nyt vapaehtoisesti alistuvat raskaan verotaakan alle, on meidän tehtävä samoin. Sitä suuremmalla syyllä, kun meidän talouselämämme on vähemmän kehittynyt, että me jaksaisimme, kuten sanottu, kestää kilpailun vastaisina vuosina. Näistä syistä minä katson, että ei ole esiintuotu riittäviä perusteita sille mielipiteelle, joka tahtoo, että osakeyhtiöt vapautetaan veronmaksusta sillä tavalla, kuin valtiovarainvaliokunnan mietintö sisältää.

Ed. W a l k a m a: Siihen merkityksen ja oikeutukseen katsoen, mikä meidän taloudellisessa elämässämme on osakeyhtiöillä, en saata kannattaa tämän pykälän 5 kohtaa sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Mutta ottaen huomioon sen, että osuuskunnissa vararahasto tavallaan on sama kuin osuuspääoma, joka useinkin on sangen pieni ilman säästettyä vararahastoa, jonka avulla osuuskunta useimmin toimii, ja katsoen myöskin osuuskunnan mielestäni erityisiin oikeutuksiin, ehdotan, koska osuuskunnat muutoin joutuisivat epäedullisempaan asemaan kuin osakeyhtiöt, että 3 §:n 5 kohta saisi seuraavan muodon:

Verovelvollinen osakeyhtiö sen määrän, joka vastaa 5 prosenttia ennen vuoden 1917 alkua maksetusta osakepääomasta, ja verovelvollinen osuuskunta sen määrän, joka vastaa 5 prosenttia osuuskuntaan suoritetusta osuusmaksusta ja vararahastosta.

Ed. K o t i l a: Jos ed. Nevanlinnan ehdotus tulisi sinänsä hyväksytyksi, niin tulisivat mielestäni osuuskunnat tosiasiallisesti olemaan ikävämmässä asemassa verotukseen nähden kuin osakeyhtiöt, ja sen vuoksi yhdyn kannattamaan tässä ed. Walkaman tekemää ehdotusta.

Ed. N e v a n l i n n a: Väärinkäsityksen välttämiseksi pyydän saada ilmottaa, että minä ehdotan, kuten kirjallisesti olen ilmoittanut, pykälän hyväksyttäväksi niinkuin se kuuluu valtiovarainvaliokunnan ehdotuksessa, kuitenkin siten muutettuna, että 6 kohdasta sana „maataloudellisiin", jonka suuri valiokunta täydellä syyllä on pyyhkinyt, poistettaisiin.

Ed. H a a p a n e n: Ed. Nevanlinna puhui täällä innostuneesti varojen liikeyrityksiin sijoittamisen puolesta ja sen kansantaloudellisesta merkityksestä. Myöskin vastalauseentekijät, niiden joukossa minä, ovat tässä hänen kannallaan. Mutta eroitus on siinä, minkämoisista sijoituksista on kysymys. Minä olen sitä mieltä, että tuon sijoituksen tulisi tapahtua o s u u s k u n t a m u o t o j a noudattaen. Siten osuuskunnat tulisivat nostetuiksi siihen asemaan, kuin ed. Nevanlinna tahtoo osakeyhtiöt. Myös osuuskunnat olisi saatava lujiksi ja vahvoiksi. Tässä olemme vasta alulla. Meillä ei ole kyllä monella osakekirjoja taskussa, mutta kenties kuitenkin vielä pienempiä summia on meillä sijoitettuina osuuskuntiin. Ed. Nevanlinna viittasi niihin hyviintöihin, joihin mahtavat yhtiöt kykenevät. Meidän käsityksemme on, että osuuskunnat myös tahtovat käyttää voittovarojansa hyödyllisiin tarkoituksiin. Tässä ne voivat ja tahtovat mennä vielä pitemmälle ja nousta korkeammalle kuin osakeyhtiöt, sillä osuuskuntien tehtäviin ei kuulu eikä saa kuulua jakaa jäsenille kaksinnettuja eli vapaaosakkeita. Se kuuluu osakeyhtiölle ja näkyy usein olevan niille paljon tärkeämpi kuin voittovarojen jakaminen yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Me kyllä ymmärrämme liike-elämän merkityksen maalle ja kansantaloudelle, mutta tahdomme, että sen pitäisi entistä enemmän suuntautua osuustoiminnallisiin muotoihin. Tässä on eräs syy siihen, että suurten tulojen verottamisessa tahdomme osuuskunnille myöntää vastalauseessamme ehdotetun helpoituksen, mihin myös suuri valiokunta on pääasiallisesti yhtynyt.

Ed. P a l m g r e n: Då jag för en stund sedan understödde herr Nevanlinnas förslag, skedde det under förutsättningen, att förslaget verk-

ligen var sådant som det också senare af herr Nevanlinna förklarats, så att mitt understöd gäller också förslaget i dess nya form.

Ed. Ahmavaara: Kannatan ed. Nevanlinnan ehdotusta. Ed. Haapanen minusta loistavasti todisti kuinka huonoilla perusteilla hänen ehdotuksensa lepää. Hän kun ottaa perusteiksi muita kuin verotusperiaatteita, ja tässä hän tekee virheen, kun hän lähtee tarkoin määräämään veroituksella minkälaisien liike-elämän muotojen tulee olla. Se ei mielestäni kuulu verottajalle ja sen vuoksi juuri tässä tullaan kohtuuttomuuteen. Verottajan pitää ottaa yksinomaan verotuskanta harkittavaksi, eikä syrjäseikkoja.

Ed. Nevanlinna: Toivon, että ed. Haapanen tietää jotakin osuustoiminnasta. Silloin hänelle ei voi olla tuntematonta, että senkin mahdollisuudet ovat rajoitetut, jopa niin rajoitetut, että se on valitettavaa, ikävää, katsoen osuustoiminnan monessa suhteessa erinomaisen onnelliseen, sekä siveellisesti että kansantaloudellisesti onnelliseen luonteeseen. Onhan tunnettu asia, että osuustoiminta ei missään maailmassa ole pystynyt saamaan juuri mitään jalansijaa varsinaisen teollisuuden alalla, ja eihän meillä voi olla toiveita, että meidän tärkeimmät teollisuusalamme, paperiteollisuus j. n. e., voisivat pukeutua osuustoiminnallisten yritysten muotoon. Hyvä asia, semmoinen kuin osuustoiminta, ei hyödy vähääkään siitä, että koetetaan vaikeuttaa yrityksiä toisessa muodossa, mikäli nämä toiset muodot ovat, sanokaamme vaikka valitettavasti, välttämättömiä.

Ed. Haapanen: Minä kyllä valitettavasti liiankin hyvin tiedän sen, että meidän maassamme osuustoiminta ei ole paljon vielä kyennyt ottamaan osaa teollisuustoimintaan, mutta se johtuu siitä, että osuustoiminta meidän maassamme on heikko. Mutta kauniita esimerkkejä löytyy jo meilläkin siitä, että osuustoiminta voi ruveta harjoittamaan teollisuutta, ja olen vakuutettu siitä, että kuta pitemmälle päästään, kuta vahvemmaksi osuustoiminta saadaan, sitä enemmän se voi ottaa osaa teollisuuden harjoittamiseen.

Mitä tulee ed. Ahmavaaran lausuntoon, niin voin sen johdosta lausua, että olen kokolailla eri kannalla kuin hän siinä, mitä periaatteita verottaessa on otettava huomioon.

Keskustelu 3 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Nevanlinna ed. Hästbackan kannattamana ehdottanut, että 3 § saisi sen sanamuodon, mikä sillä on valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, kuitenkin niin, että pykälän 6) kohdassa oleva sana „maataloudelliseen" poistettaisiin. Tämä sana on suomalaisessa, mutta ei ruotsalaisessa tekstissä. Kutsun tätä ed. Nevanlinnan ehdotukseksi. Sen lisäksi on ed. Walkama ed. Kotilan kannattamana ehdottanut, että 3 §:n 5) kohta tulisi näin kuulumaan: „Verovelvollinen osakeyhtiö sen määrän, joka vastaa viittä prosenttia ennen vuoden 1917 alkua maksetusta osakepääomasta ja verovelvollinen osuuskunta sen määrän, joka vastaa viittä prosenttia osuuskuntaan suoritetusta osuusmaksusta ja vararahastosta." Kutsun tätä ehdotusta ed. Walkaman ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä äänestykseen tulee, olisi siinä meneteltävä mielestäni siten, että kun ehdotukset ovat vastakkaisia, vastaesitystä etsittäessä suuren valiokunnan ehdotukselle ensin äänestetään ed. Nevanlinnan ja ed. Walkaman ehdotusten välillä. Kumpi näistä voittaa, se asetetaan vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Nevanlinnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Walkaman ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 56 jaa- ja 49 ei-ääntä. Eduskunta on siis vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksynyt ed. Nevanlinnan ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Nevanlinnan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 41 jaa- ja 63 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt tässä kohden hyväksyä ed. Nevanlinnan ehdotuksen.

4—7 §:t hyväksytään keskustelutta.

8 §.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: På de skäl, som framgå af den till statsutskottets betänkande fogade reservationen n:o III, föreslår jag fortfarande att lagförslagets 8 § måtte ändras sålunda att högsta inkomstökningsklassen skulle bildas af en inkomst på 380,000 mark och högre samt att skatten i denna klass skulle utgöra 30 % af hela inkomstökningen.

Ed. Ottelin: Jag ber att få understöda herr Palmgrens förslag.

Keskustelu 8 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Palmgren ed. Ottelinin kannattamana ehdottanut, että kolmas vastalause hyväksyttäisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Palmgrenin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Palmgrenin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

9 §.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: I enlighet med samma reservation föreslår jag, att i § 9 på andra raden orden „40 %" skulle utbytas mot „35".

Ed. Ottelin: Jag ber att få understöda den föregående talaren.

Keskustelu 9 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Palmgren ed. Ottelinin kannattamana ehdottanut, että 9 § hyväksyttäisiin sellaiseksi, kuin se on kolmannessa vastalauseessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Palmgrenin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Palmgrenin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

10—18 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta sekä samoin lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Kun eduskunta ei ole muuttamattomana hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotusta, palautetaan lakiehdotus suureen valiokuntaan.

Puhemies: Täysi-istunto lopetetaan nyt ja pidetään uusi istunto niin pian kuin suuri valiokunta on antanut lausuntonsa hallitusmuotokysymyksestä ja suurten tulojen suostunnasta.

Täysi-istunto päättyy k:lo 1,25 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

88. Lauvantain 13 p. heinäkuuta jälkeisenä yönä

kello 1,55 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta. 1726
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 46 ja 46 a; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.
Ehdotus Suomen Pankin aseman vahvistamisesta. 1733
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 63; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20; hallituksen esitys n:o 75.

Puhemies: Nimenhuudon sijasta merkitään läsnäoleviksi kaikki ne edustajat, jotka olivat läsnä edellisessä istunnossa.

---

1) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 46 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 46 ja maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 41, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietinnössä n:o 46 a on muutamia painovirheitä, sillä siitä on edustajille jaettu vain oikaisuvedoksia. Siellä on 58 §:ssä ensimäisellä sivulla keskellä ensimäistä kappaletta: „yksi hehtaaria", pitää olla „yksi hehtaari". Sitten on ponnen edellä toisella sivulla: „samansuuntaiset" „vastaavat" sanan sijasta. Sivulla 3 on 11 §:ssä „perannusten", pitää olla „parannusten" ja samassa §:ssä viimeisen edellisellä rivillä on: „luettekoon", pitää olla „luettakoon". Ja vihdoin 4 sivulla 64 §:ssä on „ilmoitkoon", pitää olla „ilmoittakoon".

Keskustelu:

Ed. Haataja: Minä olen vielä löytänyt kaksi painovirhettä, ja luulen, että on syytä ottaa ne huomioon, sekä katson, että niistä on syytä huomauttaa, koska niistä ei ole muilta tahoilta huomautettu. Nimittäin 11 §:ssä 3 rivillä seisoo: „vaaditaan", jotavastoin suuren valiokunnan aikaisemmassa mietinnössä seisoi „vaadittiin". Kun aikaisempaa sanamuotoa ei ole muutettu, lienee myöhäisempikin tarkoitettu aikaisemman mukaiseksi. Sivulla 4 toisella rivillä ylhäältä on „siten" sanan jälkeen pilkku, jotavastoin suuren valiokunnan mietinnössä sivulla 6 ei ole vastaavassa kohdassa pilkkua. Luulen, että tämäkin on painovirheenä korjattava.

Puhemies: Suuri valiokunta ehdottaa muutoksia erinäisiin pykäliin.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Nurmela: Suuri valiokunta on 11 §:ään liittänyt toisen momentin, jossa sanotaan: „Jos täten määrätty lunastushinta olisi alle puolen alueen käyvästä arvosta lunastusta vaadittaessa, luettakoon lunastushinta puoleksi mainitusta arvosta". Jos tämä sanamuoto tulee tähän lakiin hyväksytyksi, tuottaisi se useissa torppien lunastustapauksissa kohtuuttomuutta vuokraajan vahingoksi. Yleensä niillä paikkakunnilla, missä maapohjan arvo on pieni ja työn arvo on suuri ja parannukset vuokraajan, tulee vuokramies maksamaan maanomistajalle huomattavan osan työnsä tuloksista. Voisin mainita joitakin esimerkkejä. Jos on jonkun kankaan laitaan annettu mäkitupa-alue ja mäkitupaan kuuluu varsinaista kangasmaata pienempi osa, mutta sen sijaan lähellä olevaa huonoa suomaata esim. 2 ha.

Paikkakunnalla käyvän arvon mukaan tuon raa'an suomaan arvon voisi laskea 100 markaksi. Mäkitupalainen on suoalueen hyvin viljellyt, ojittanut ja savennut ja saanut sillä tavoin hyvään kasvukuntoon. Nyt sodan jälkeen tämän viljellyn rahkasuon arvo voipi olla 2,000 markkaa ha:lta, joka ei ole suinkaan korkea. Silloin tuon 2 ha laajan mäkitupa-alueen arvo olisi lunastusta vaadittaessa 4,000 markkaa. Nyt 2 momentin mukaan maanviljelijälle on maksettava tästä arvosta vähintään puolet, siis 2,000 markkaa, mutta maanomistaja jo oman harkintansa mukaan ei katsoisi olevansa oikeutettu vaatimaan muuta kuin sen hinnan, mikä sillä oli ennen sotaa, sellaisena kuin maa oli vuokramiehelle luovutettaessa, eli siis näiltä kahden hehtaarin alalta 100 markkaa. Nyt sen sijaan, että hän oikeuden mukaan saisi 100 markkaa vuokramieheltä, hänelle lainsäätäjä myöntääkin 2,000 markkaa, siis 1,900 markkaa aivan ansaitsematonta lunastushintaa, joka tulisi vuokramiehen työn tuloksen kustannuksella.

Samanlaisia esimerkkejä voisi luetella hyvin paljon. Pohjois-Suomessa ovat jo näihin mennessä maanviljelijät luovuttaneet toisin paikoin huomattaviakin osia vuokra-alueita vuokramiesten omiksi. Maapohjalunastus siellä on ollut halpa, tilaston mukaan eri pitäjissä tosin eri suuri. Siinä pitäjässä, mistä minä olen, on se tullut maksamaan 30—35 markkaan hehtaarilta. Nämä vuokra-alueet ovat siellä jotenkin laajat, koska tilatkin käsittävät suuria pinta-aloja. Nyt siellä tähän saakka vapaaehtoisten sopimusten perusteella tapahtuneet vuokra-alueiden lunastamiset ovat tulleet keskimäärin maksamaan kokonaisuudessaan, riippuen pinta-alasta, 500—1,000 markkaa. Sen kalliimpia ei ollut yhtään. Mutta näiden alueiden käypä raha-arvo on ollut monta kertaa suurempi, kuin mitä maanomistajalle on ollut maksettava. Nykyisinkin, kun sodan aikana maan arvo yleensä ja etenkin työn arvo on noussut, on maan käypä arvo 4—5-kertainen, riippuen siitä, kuinka hyvässä viljelyksessä vuokra-alue on. voi sen arvo olla kymmenkertainenkin. Siis on sellaisiakin torppia, jotka nyt maksavat 10,000 markkaa. Pykälän toisen momentin mukaan omistajalle olisi maksettava puolet, siis 5,000 markkaa. Tässäkin tultaisiin maksamaan 4,000 markkaa aivan ansiottomasti maanomistajalle. Jo näistä esimerkeistä selvenee, että tällainen umpimähkään otettu määräys lakiin on tullut liian hätäisesti harkittuna. Suuri valiokunta on sen liittänyt vain sen lisäehdotuksen perusteella, jonka ed. Lagerlöf esitti 11 §:ksi, ja vieläpä paljon edullisempana maanomistajille, kuin hän sen esittikään. Tässä suhteessa kai ei ed. Lagerlöfillä ole syytä valittaa, ettei hänen ehdotuksiaan eduskunta olisi ottanut riittävän suosiollisesti huomioon. Pykälä siinä muodossa, kuin eduskunta on sen ennemmin hyväksynyt, sisältää mielestäni oikeat perusteet lunastushinnan määrän laskemiseen ja minun mielestäni ei ole syytä ottaa tähän pykälään enää toista momenttia, joka tekisi tyhjäksi kaiken sen hyvän tuloksen, joka saavutetaan jo ennemmin eduskunnassa hyväksytyn 11 §:n mukaan, ja minä ehdotan, että eduskunta pysyisi ennen tekemässään päätöksessä ja poistaisi siis tästä 11 §:stä suuren valiokunnan ehdottaman 2 momentin.

Ed. Lohi: Minä kannatan ed. Nurmelan tekemää ehdotusta. Tämä momentti voi toiselta puolen myös johtaa vaikeuksiin. Jos torppa on vuokranantajan oma, niin nähtävästi vuokralautakunnat tulevat pitämään normina viimeistä momenttia. Edelliset laskuperusteet järjestetään siten, että lopputulos vastaa tätä viimeistä momenttia, se särkee oikeastaan kaiken sen perusteen, jolle lunastamisperiaate rakennetaan. Tällainen umpimähkäinen lainsäännös on aivan huono olemassa.

Ed. Haataja: Minä puolestani en myöskään pidä sitä toista momenttia, joka tähän 11 §:ään on lisätty, varsin onnistuneena ja mieluummin hyväksyisin pykälän semmoisena, kuin se on aikaisemmin ollut. Minä kiinnitän erikoisesti huomiota siihen, että sellaisessa tapauksessa, missä vuokramies on tehnyt suuremman määrän parannuksia vuokra-alueeseen, tämä lisäys saattaa hänet tuntuvasti huonompaan asemaan, kuin missä hänen kohtuuden mukaan tulisi olla. Näin on erityisesti niissä tapauksissa, missä aikaisempi lainsäädäntö tai sopimus on myöntänyt vuokramiehelle suhteellisesti laajan oikeuden parannuskorvauksiin. Lisäksi voi tuollainen määräys joissakin tapauksissa vaikuttaa arviomiehiin siihen suuntaan, että he kiinnittävät huomionsa tuohon säännökseen silloinkin, kun vuokranantajan kohtuuden mukaan, ja ellei tällaista määräystä olisi, tulisi saada lunastushintaa yli puolen vuokraesineen arvosta lunastusta vaadittaessa. Tämäkin on omiansa aiheuttamaan epäilyksiä tällaisen momentin lisäämiseen nähden. Kuten täällä on mainittu, on momentti tullut jonkinlaisena kompromissiehdotuksena sen ehdotuksen johdosta, jonka ed. Lagerlöf täällä eilen teki. Kuitenkin minä olen selvillä siitä, että nämä epäkohdat, jotka täällä mainitsin, eivät tule yksityisissä tapauksissa kovin useasti esiin-

tymään, sillä sellaisia tapauksia, joissa on erityisen laajoja parannuksia tehty tai joissa laki tai sopimus on erityisesti uusia parannuskorvauksia tunnustanut, on suhteellisesti harvoja ja siis useimmissa tapauksissa tämän momentin soveltaminen ei minun nähdäkseni tule kysymykseen. Sitäpaitsi siinä on se puoli, että jos myöhemmin rahanarvo ei tule nousemaan siinä määrässä, kuin ainakin minä edellytän, niin tämä antaa jonkinlaisen takeen vuokranantajalle siitä, ettei hän joudu vallan kohtuuttomasti kärsimään. Kuten sanottu, minä puolestani hyväksyisin mieluummin 11 §:n semmoisena, kuin se on aikaisemmin päätetty, mutta en tahdo ehdottomasti panna vastaan tätä uutta momenttiakaan, sillä en, kuten sanottu, käytännöllisesti näe sillä kovin suurta merkitystä. Mitä tulee ed. Nurmelan laskelmiin, niin minusta tuntuu, että ainakin pääpiirteissä ne on asetettava samaan kategoriaan, kuin ed. Häkkisen laskelmat, niin ettei niihin voi paljoa rakentaa. Sitäpaitsi ne perustuvat kokonaan pohjois-Suomen oloihin, joissa olot ovat aivan toisenlaiset kuin niissä seuduissa, missä useimmat torpat tulevat lunastettaviksi. Perimmässä pohjoisessa nähtävästi hyvin vähän torppia tulee tämän lain mukaan lunastettaviksi.

Ed. Lagerlöf: Pyydän saada ilmoittaa, että tämä momentti on otettu tähän ed. Haatajan ehdotuksesta ja hänen formuleerauksessaan. Minun ehdotukseni oli jonkun verran toisenlainen, mutta minulla ei ole ollut mitään tätä vastaan.

Ed. Haataja: Ed. Lagerlöf itse suuressa valiokunnassa ilmoitti, että hänen formuleerauksensa, jonka hän eilen esitti, on aivan mahdoton, ja jotta tämä hänen aivan mahdoton ehdotuksensa ei tulisi edes jonkunlaisena kompromissiehdotuksena suuressa valiokunnassa esille, stiliseerasin minä sen johdosta tämän hänen ehdotuksensa toiseen muotoon ja sanoin, että sellaisena sen voi ajatella, ja toin sen myös suuressa valiokunnassa esille. Siihen mennessä minä en ollut tilaisuudessa yksityiskohtaisemmin harkitsemaan niitä epäkohtia, mitä tällaisesta momentista aiheutuu, mutta nyttemmin päivän kuluessa olen ollut tilaisuudessa niitä tarkemmin harkitsemaan ja huomannut, että epäilyksiä se on omiansa aiheuttamaan.

Ed. Ahmavaara: Ed. Nurmelan numeroiden johdosta täytyy sanoa, että numeroilla voi todistaa mitä tahansa, sillä ne eivät suinkaan ollenkaan pidä paikkaansa Pohjois-Suomen oloihinkaan nähden. Minulle ne ainakin olivat aivan hämmästyttäviä, sillä en ole koskaan kuullut, että 35 markalla hehtaari maata on myyty. Toiselta puolen hän kuitenkin otti nykyiset hinnat aivan tavattomiksi. On ikävä, että henkilöt, jotka asuvat sellaisilla syrjäseuduilla, kuin edustajat Nurmela ja Lohi, tuovat näitä oloja esimerkeiksi, jotka eivät sovi malliksi edes Pohjois-Suomessa, vielä vähemmän Etelä-Suomeen. Ylikiimingissä tuskin löytyy yhtään torppaa siinä merkityksessä, kuin tässä on torpasta puhe. Ei siis pidä noiden olojen perusteella tätä lakia ruveta muodostelemaan, sillä ne olot eivät sovi suurimpaan osaan maata ja sitäpaitsi mainitut numerot ovat aivan mahdottomat.

Senaattori Kallio: Mielestäni tämä 11 § ei ole oikein onnistunut maatalousvaliokunnassa ja kaipaisi epäilemättä jonkunlaista täydennystä siihen muotoon, kuin se oli alkuperäisesti valiokunnan mietinnössä, mutta täydennyksestä käsitykseni mukaan olisi pitänyt käydä ilmi se ajatus, että arviomiesten on otettava torppaa arvioidessaan laskelmissaan huomioon, että maapohjalle jää kohtuullinen arvo. En katso voivani kumminkaan tehdä tässä tilaisuudessa enää uutta ehdotusta, mutta kun pidän tämän toisen momentin siksi epäonnistuneena, etten voi sitä hyväksyä, niin äänestän sitä pois.

Senaattori Pehkonen: Tahtomatta lähemmin yhtyä niihin numeroihin, joita täällä on perusteluiksi esitetty, pyydän omasta tietoisuudestani lausua sen käsityksen, että tämän toisen momentin jättäminen tähän pykälään tietää huomattavalle osalle vuokraviljelijöitä kohtuuttomuutta. Olen itse ollut sodan aikanakin ohjaamassa vuokraviljelijöitä uutismaita raivaamaan ja tiedän tällaisia tapauksia, joissa suurin osa vuokra-alueen viljelyksestä on varsin kalliisti sodan aikana otettu viljelykseen ja jossa siis viljelyskustannukset muodostavat varsin suuren osan koko viljelyksen arvosta. Ja sellaista uutteraa ja tuottavaa vuokraajaa kohtaan, olkoon se vaikka yksikin, on kohtuutonta asettaa tällaista määräystä, kun se ei ole välttämätön, kun käsittääkseni jo edellinen momentti turvaisi omistajan edut silloin, kun arvioimassa on toiselta puolen maanomistajan edustaja ja toiselta puolen vuokramiehen edustaja. Minä pidän, että tämä toinen momentti on kaiken kohtuuden nimessä tästä poistettava.

Ed. Pullinen: Tämäntapaisen takeen asettamisesta lakiin, kuin ed. Lagerlöfin ehdotuksesta aiheutunut toinen momentti esilläolevassa pykä-

lässä, oli myös valiokunnassa keskustelua, mutta sitä pidettiin sekä harhaanjohtavana että tarpeettomana. Harhaanjohtavana siitä syystä, josta ed. Lohi mainitsi, että arviomiehet mahdollisesti tulisivat pitämään sitä jonkunlaisena normina ja sellaiseksi se ei suinkaan tässäkään ole tarkoitettu. Tarpeettomana taas sen takia, että katsottiin, että ne määräykset, jotka ensimäisessä momentissa lunastushintaan nähden ovat, vievät valiokunnan mielestä kohtuulliseen tulokseen. Mielestäni pitäisi näiden tyydyttää myös eduskuntaa, varsinkin niitä edustajia, jotka maanomistajain etuja täällä valvovat, sillä tässä maanomistaja tulee saamaan sen hinnan, joka maalla oli ennen sotaa, siitä poisluettuna ainoastaan parannuskorvauksena se, joka ilmeisesti on torpparin omaa. Tämä on siis jonkun verran korkeampi hinta, kuin hallituksen esityksessä, jota valiokuntaan lähetettäessä ei yksikään eduskunnan jäsenistä pitänyt huokeana. Näin ollen luulen, että sen pitäisi vielä edelleenkin tyydyttää, joten luulen, että tämän toisen momentin ottaminen ei suinkaan edistä asiaa, vaan päinvastoin.

Ed. Niukkanen: Minunkin mielestäni tämä ehdotus pilaa kokonaan tämän lain, niinkuin on huomautettu. Jo se seikka, että tämän keksijät sekä ed. Haataja että ed. Lagerlöf sitä häpeävät ja hylkivät, osoittaa sen kelvottomuutta ja puolustaa sen hylkäämistä.

Ed. Häkkinen: Puheenaoleva lisäys ei ole sen huonompi eikä sen parempi, ei sen selvempi eikä epäselvempi kuin tämän lakiehdotuksen määräykset yleensä. Ja kun suuren valiokunnan ja maatalousvaliokunnan ehdotukset muutenkin ovat olleet niin kovin „panssaroituja", että mitään muutoksia ei niihin juuri ole saatu, ehdotan, että tämäkin suuren valiokunnan ehdotus hyväksyttäisiin tällaisenaan.

Ed. Nurmela: Ed. Haatajalle ja Ahmavaaralle pyydän huomauttaa, että tuomani esimerkit kyllä soveltuvat sen paikkakunnan oloihin, joista ne toin esille. Täytyy valittaa, että sen paikkakunnan olot ovat toisenlaiset kuin Etelä-Suomessa, mutta lakia ei saa laatia niin huonoksi, ettei se soveltuisi koko maahan. Ja täytyy sanoa, että kyllä on mäkitupa-alueita Etelä-Suomessakin, joissa mäkitupa-alueiksi on vuokrattu hyvinkin huonoja kivikkomaita, mutta joissa vuokramies on saattanut maan ehkä hyvinkin hyväksi ja arvokkaaksi omenapuutarhaksi. Arvosteltaessa tällaista aluetta, voi hinta hehtaaria kohti nousta verrattain suureksi, vaikka sen arvo sellaisena, kuin maa alkujaan oli, omistajalle ei ole suuri ja nyt toisen momentin mukaan täytyy vuokraajan maksaa siitä silti suuri hinta maanomistajalle. Aivan yhtä kohtuuttomia esimerkkejä voi tuoda Etelä-Suomesta kuin Pohjois-Suomesta. Muuten Pohjois-Suomessa on laajalti paikkakuntia, joita tämä laki koskee, ja uskon, että Itä-Suomessa myöskin on samanlaisia paikkakuntia olemassa ja koska siellä alueella yleensä vuokramiehen viljelykset ovat vuokramiehen itsensä tekemiä, tulee tuo kohtuuttomuus yleensä kohtaamaan vuokramiehiä, ja koska se on kohtuuton vuokramiehille, niin Etelä- kuin Pohjois-Suomessakin, niin on toinen momentti poistettava. Muuten koko tämän lain tarkoitus supistuu hyvin pieneksi ja lähitulevina vuosina saa ruveta paikkaamaan nyt valmistettua lakia.

Ed. Haataja: Valtiopäiväjärjestyksessä sanotaan tällaisesta tapauksesta, jossa asia tulee toisen käsittelyn jälkeen suuresta valiokunnasta takaisin, että jos suuri valiokunta on ehdottanut muutoksia, päättää eduskunta niiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä, jonka jälkeen asian toinen käsittely vasta on päättynyt. Näin ollen näyttää siltä, että eduskunnalla tässä ei ole mikään muu mahdollisuus kuin joko hyväksyä suuren valiokunnan ehdotus sellaisena, kuin se nyt on, tai hyväksyä eduskunnan eilen tekemä päätös. Puolestani katsoin eilen ed. Lagerlöfin ehdotuksen mahdottomaksi ja äänestin sitä vastaan enkä pidä edelleenkään sitä mahdollisena, vaan katson sen edelleen mahdottomaksi. Näin ollen minulle ei jää muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä tämä ehdotus semmoisena, kuin se on suuren valiokunnan ehdotuksessa.

Ed. Lagerlöf: Se selonteko, jonka ed. Haataja antoi siitä, miten tämä ponsi suuressa valiokunnassa syntyi, oli aivan oikea. Se eroaa minun eilen tekemästä ehdotuksesta asiallisesti sikäli, että tässä on koroitettu se $^1/_3$, jonka minä ehdotin, puoleen. Säännös on siirretty toiseen paikkaan, joka kyllä on tarpeellinen, niinkuin minä jo eilen huomautin. Mutta kun ed. Haataja minulle tämän ehdotuksen suuressa valiokunnassa siinä kiireessä, joka tänä päivänä on vallinnut, teki, niin minä kyllä ehdotin, että se saisi mennä pieneen jaostoon, joka olisi sitä tarkemmin harkinnut, vaan sitä pidettiin tarpeettomana.

Kun on mahdotonta sanoa, miten tämä laki tulee vaikuttamaan, voisi olla, että syrjäisessä paikkakunnassa, jossa maan arvo on hyvin alhainen, voisi siitä seurata jonkun verran kohtuuttomuutta. Kumminkin näyttää minusta siltä, että

joku vähimmän hinnan määräys laissa on tarpeellinen.

Ed. Snellman: Minä puolestani kannatan suuren valiokunnan mietintöä sellaisena, kuin se on tehty, ja pidän sen parannuksena. Tämä tietää sen, että maanomistaja tulee saamaan edes jonkunlaisen korvauksen vuokraesineestä, joka voisi muuten olla toisissa tapauksissa hyvinkin epäilyksenalainen, josko sanottavaa korvausta saa ollenkaan.

Ed. Lohi: Ed. Haatajan viimeisen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että eduskunnalla on täysi oikeus 11 §:n suhteen pysyä ennen tekemässään päätöksessä, siis hylätä suuren valiokunnan ehdotus. Sittenkun tullaan käsittelemään tätä 77 §:ää, siellä on suuri valiokunta ehdottanut sen pykälän poistettavaksi. Eduskunnalla on täysi oikeus yhtyä siinä suuren valiokunnan tekemään ehdotukseen tai pysyä ennen tekemässään päätöksessä.

Ed. Hahl: Minun on kanssa tunnustettava, että minä vasta sen jälestä, kun sain tämän ed. Lagerlöfin ehdotuksen uudelleen muodostettuna ja näin painettuna käsiini, huomasin, että olin ollut kokonaan väärässä käsityksessä sen sisällyksestä. Minä pidän vahinkona, jos tämä lisämomentti jäisi 11 §:ään. Minusta olisi se ehdottomasti poistettava, jos halutaan saavuttaa sitä tarkoitusta, mitä tällä torpparien vapautuksella yleensä ajetaan.

Ed. Pennanen: Tämä keskustelu on ollut omansa osoittamaan, että tällainen lisäsäännös on tarpeellinen. Muuten voisi käydä, jos vähänkin pitävät paikkaansa ne numerot, joita täällä on esitetty, siten, että maanomistaja parhaassa tapauksessa saisi jonkun verran lunastushintaa, mutta pahimmassa tapauksessa joutuisi suorittamaan torpparille korvausta lunastuksen hinnan asemasta.

Senaattori Pehkonen: Jos minä oikein ymmärrän, niin tämä lakiesitys lähtee siitä periaatteesta, että vuokraajalle joka tapauksessa taataan hänen omien töittensä tulos. Mutta varsin useissa tapauksissa, ainakin muutamissa osissa maata, tämän momentin kautta osa, ja huomattava osa, tästä työn tuloksesta otetaan pois. Minä tahdon erityisesti huomauttaa ed. Snellmanille, että jos hän muistelee hiukan omaa naapuristoaan, niin hän varmasti tulee löytämään sieltä tosiasiassa sellaisia tapauksia, joissa vuokraajan työntulos tämän momentin kautta otetaan pois, ja se ei liene lainsäätäjän tarkoitus tässä.

Minä en voi olla huomauttamatta samalla ed. Lagerlöfille mitenkä kevytmielisesti hän leikkii lainsäädäntötyössä tekemällä ehdotuksia, joita hän ei myöhemmin tahdo tunnustaa, tai koettamalla nähtävästi sotkea asioita sellaiseen lopputulokseen, että ne tulevat päinvastaisiksi, kuin hän tahtoo täällä osoittaa.

Ed. Lagerlöf: Minun täytyy lausua kummastukseni siitä, että edustaja ja vielä hallituksen jäsen katsoo sopivaksi koettaa kevytmielisyydeksi leimata sellaista ehdotusta, joka täällä on täydellä todella eilen tehty ja joka on saavuttanut eduskunnan hyväksymisen.

Ed. Nurmela: Minä yhdyn täydellisesti siihen ihmettelyyn, mitä ed. Pehkonen täällä toi ilmi. Ed. Lagerlöf on koettanut ajaa sellaista asetuspolitiikkaa, että pakotettaisiin mökkiläiset viljelemään ja lannoittamaan maitaan, ja usein raakoja suomaita. Sen jälkeen ottaisi puolet työn tuloksista maanomistaja ja jättäisi ainoastaan toiset puolet työntekijälle, paitsi maapohjan arvoa. Se on hyvin kaunista!

Ed. Ingman: Minä pyydän yhtyä siihen käsitykseen, minkä ed. Haataja on esittänyt, että siinä tapauksessa, että 11 §:n 2 momentti poistetaan, se merkitsee, että eduskunta pysyy ennen tekemässään päätöksessä ja siis hyväksyy 77 §:n tai pysyy siinä 77 §:ssä, jonka eduskunta ennen on hyväksynyt. Muuta vaalia ei ole.

Keskustelu 11 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Nurmela ed. Lohen kannattamana ehdottanut, että eduskunta, hyläten suuren valiokunnan ehdotuksen, päättäisi pysyä ennen tekemässään päätöksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Nurmelan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi ja hyväksytään seuraava

Äänestysesitys:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Nurmelan ehdotus hyväksytty.

Ennen äänestyksen toimeenpanoa saa puheenvuoron ja lausuu

Ed. Haataja: Minulla ei ole äänestysehdotuksen johdosta mitään huomautettavaa, mutta minä pyydän, ennenkuin äänestykseen ryhdytään, saada tietää, tuleeko eduskunnan herra puhemies asettamaan myöskin kysymyksen entisen 77 §:n poistamisesta äänestyksen alaiseksi joka tapauksessa. Sillä siitä pitäisi saada selvyys, ennenkuin äänestykseen ryhdytään. Siis pyytäisin tietoa, yhtyykö herra puhemies ed. Ingmanin tulkintaan asiassa vai onko herra puhemiehellä joku toinen tulkinta?

Puhemies: Minä vastaan, että mietinnössä luetaan näin: „Mitä asiaan muuten tulee, niin on 58 §:stä poistettu sen toinen momentti, 62 §:ssä oleva aikamäärä kuusi vuotta koroitettu kymmeneksi vuodeksi sekä eduskunnan lisäämä 77 § poistettu ja sen sijaan tehty 11 ja 16 §:iin vastaavat lisäykset." Jos siis lisäykset 11 ja 16 §:stä poistetaan, niin eduskunta siis pysyy entisessä päätöksessään, mistä taas seuraa, että 77 § tulee pysymään sellaisena, kuin se on eduskunnan ennen tekemän päätöksen mukaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Nurmelan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 70 jaa- ja 35 ei-ääntä; eduskunta on siis hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

16 ja 58 §:t hyväksytään keskustelutta.

62 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Genom den ändring, som stora utskottet vidtagit, i det att straffbeloppet, 6 år, höjts till 10 år, torde detta stadgande komma att till största delen förfela sitt ändamål. Under sådana omständigheter är det en ironi att alls intaga ett sådant stadgande i lagen, en, ville jag säga, blodig ironi, ty bakom detta stadgande döljer sig en blodig verklighet. För min del kan jag icke acceptera stadgandet i den form det erhållit genom stora utskottets beslut, utan föreslår, att landtdagen vidhåller sitt tidigare fattade beslut.

Ed. Haataja: Suuressa valiokunnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että tämän pykälän tarkoituksena ei ole niiden taholta, jotka ovat tällaista pykälää suuressa valiokunnassa tähän otettavaksi ajaneet, että kaikki, jotka ovat olleet punaisessa kapinassa osallisina, tulisivat tämän pykälän alaisiksi, vaan ainoastaan ne, jotka ovat tehneet itsensä syypäiksi suurempiin ja törkeämpiin rikoksiin. Kun maanpetoksesta alin rangaistus on 6 vuotta kuritushuonetta, ja kun on odotettavissa ja myös on saatu valtiorikosoikeuksista sellaisia tietoja, että tämä 6 vuoden vapausrangaistus tuomitaan vallan yleisenä, niin on näyttänyt siltä, että pykälä saisi kokonaan toisen sisällön, kuin mitä sillä tarkoitetaan, jos tälle pykälälle pysytettäisiin se muoto, mikä sille eduskunnassa eilen hyväksyttiin, jos tämä vapausrangaistuksen määrä pysytettäisiin 6 vuodessa. Sen sijaan suuressa valiokunnassa ehdotettiin tätä koroitettavaksi 8 vuodeksi. Mutta kun oli sitten suuri joukko niitä, jotka vaativat pykälän kokonaan poistettavaksi, ja kun näytti siltä, että mitään yhteistä tulosta tässä muuten ei voitu saada aikaan, niin puolin ja toisin suostuttiin siihen, että vapausrangaistusaikamäärä korotetaan 10 vuodeksi. Silloin saadaan takeita, että se tulee sovellutettavaksi ainoastaan sellaisissa tapauksissa, joissa todellakin asianomaiset henkilöt on tuomittu suurempiin rikkomuksiin, ja siten saadaan kuitenkin se päämäärä, johon laissa pyritään, tunnustetuksi. Minä puolestani luulisin, että sen keskustelun perusteella, mikä suuressa valiokunnassa asiasta oli, olisi onnellisinta hyväksyä tämä suuren valiokunnan ehdotus semmoisena, kuin se tässä suuren valiokunnan ehdotuksessa ilmenee.

Ed. Estlander: Enligt det referat, som den senaste talaren gaf af diskussionen i stora utskottet, kan jag icke finna annat än att denna diskussion varit synnerligen principlös. Förut ansågs och allt fortfarande anses i vårt samhälle ett brott, för hvilket 6 års tukthus eller straffarbete ådömts, vara ett groft brott, ett brott, som väl förtjänar det tillskott i straffet, som här är afsedt.

Ed. Bäck: Jag ber att få understöda herr Estlanders förslag.

Keskustelu 62 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Bäckin kannattamana ehdottanut, että eduskuna, hyläten suuren valiokunnan ehdotuksen, päättäisi pysyä aikaisemmin tekemässään päätöksessä. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

64 § hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: 74 §:ään nähden on nyt vain todettava, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan aikaisempaan päätökseen.

77 § poistetaan suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

Viimeinn pykälä, joka tulee olemaan 77 §, hyväksytään.

Puhemies: Asian toinen käsittely on päättynyt.

2) Ehdotus laiksi Suomen Pankin aseman vahvistamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 61 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 20 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 75, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään keskustelutta.

Asian toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

3) Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 54 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 54 ja perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 62, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Tässä asiassa ei vielä ole mietintöä painettu, jonkatähden se luetaan.

Sihteeri lukee mietinnön suomeksi ja ruotsiksi.

Puhemies: 10 §:ään nähden on eduskunnan todettava, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan päätökseen sen poistamisesta.

Valiokunnan uusi ehdotus 6 §:ksi hyväksytään, samoin 7—10 §:t.

19 §.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Jag föreslår i fråga om denna paragraf, att landtdagen ville vidblifva sitt förut i saken fattade beslut.

Ed. Päivänsalo: Pyydän saada kannattaa ed. Wreden ehdotusta ja lisäisin vielä perusteluihin viittailun siihen, miten voimaton eduskunta viime sodan syttyessä oli ja Suomen eduskunta voisi tulla vielä edelleenkin sellaiseen tilaisuuteen, ettei se voisi vaikuttaa käsittelyllään mitään maan puolustukseen ja sentähden maa voisi joutua hyvinkin vaaranalaiseksi ja vielä vaikeampaa olisi ennättää kutsua eduskunta sitä varten kokoon. Vihollinen ennättäisi tunkeutua maahan. Kannatan siis, että eduskunta pysyy ennen tekemässään päätöksessä.

Ed. Estlander: Jag ber få understöda det förslag, som friherre Wrede gjorde.

Ed. Schybergson: Den upplysningen torde böra lämnas, att beslutet i stora utskottet fattades efter lottning, såsom det mest brukar ske i stora utskottet.

Ed. Lohi: Minä ehdotan, että eduskunta yhtyisi suuren valiokunnan tekemään päätökseen.

Keskustelu 19 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Wrede ed. Päivänsalon kannattamana ehdottanut, että eduskunta tähän pykälään nähden pysyisi aikaisemmin tekemässään päätöksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Wreden ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Wreden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 50 jaa- ja 54 ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis ed. Wreden ehdotuksen mukaisesti päättänyt pysyä asiassa ennen tekemässään päätöksessä.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi suurten tulojen suostuntaverosta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 47 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 47 ja valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 18 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 46, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö ei ole painettu ja luetaan se sen vuoksi.

Puhemies: Eduskunnan on todettava, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan asiassa tekemään päätökseen.

Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään ja toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

Seuraava täysi-istunto pidetään ensi maanantaina kello 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy kello 3,35 aamulla.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

89. Maanantaina 15 p. heinäkuuta

k:lo 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä 1736

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 62; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 76.

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä .. „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 63; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 77.

Ehdotus laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 50; pankkivaliokunnan mietintö n:o 9.

Ehdotus laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 48; lakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 60.

Ehdotus laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta. 1737

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 49; lakivaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 69.

Ehdotus laiksi elintarveasiain järjestelystä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 55; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 66.

Siv.

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä. 1750

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 64; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17; hallituksen esitys n:o 79.

Ehdotus laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 56; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 65.

Ehdotus laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta .. 1753

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 57; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 67.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 niiden kertomusten johdosta, jotka Suomen Senaatti on Suomen Eduskunnalle vuoden 1917 toisilla valtiopäivillä antanut valtiovarain tilasta vuosina 1913, 1914 ja 1915. „

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee rautatien rakentamista Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun..... „

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneitten avustamista. 1754

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saa-

ri, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Haataja, Hälvä, Pehkonen, Talas ja Wuokoski.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä täksi päiväksi saa ed. Haataja sairauden tähden.

Vapautus valiokunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Ed. Bäck, joka on jäsenenä toimitusvaliokunnassa, ilmoittaa, ettei ole tilaisuudessa olemaan kesänaikana kaupungissa ja pyytää sentähden vapautusta. Puhemiesneuvosto on päättänyt puoltaa anomusta.

Pyyntöön suostutaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 62 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 15 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 76, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Keskustelu:

Ed. Ingman: Kun eduskunnalle tulee asiakirja, jossa eduskunnan täytyy tehdä päätöksensä vieraskielisten tekstien pohjalla, olisi aivan välttämätöntä, että hallituksen esitykseen liittyvät suomen- ja ruotsinkieliset käännökset olisivat mahdollisuuden mukaan virheettömät. Perustuslakivaliokunta on tämän asian yhteydessä jo toisen kerran ollut pakotettu toteamaan, ettei niin ole ollut asianlaita. Tahdon lausua sen toivomuksen, että vast'edes, kun tällaisia asiakirjoja tulee, tarkemmin otettaisiin huomioon, kuinka välttämätöntä on, että käännökset ovat virheettömät.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään sekä samoin lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

2) Ehdotus, joka koskee Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 63 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 16 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 77, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Lakiehdotus hyväksytään ja samoin lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

3) Ehdotus laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 50 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 9 valmistelevasti käsitelty yllämainittu lakiehdotus.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ryhdytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—3 §:t, lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

4) Ehdotus laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 48 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä

lakivaliokunnan mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 60, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Keskustelu:

Ed. Juutilainen: Mikäli on saatu tietää, tarkoittaa tämä lakiehdotus sitä, että hallitukselle tulisi mahdollisimman laaja valta järjestää Suomessa kreikkalais-katolisen kirkon hallinto sekä taloudelliset suhteet. Myöskin on saatu kuulla, että kreikkalais-katolisen kirkon papisto ja piispat, sittenkuin pyhä synoodi on heidät jättänyt oman onnensa nojaan, ovat kääntyneet Suomen hallituksen puoleen ja anoneet huomattaviin summiin nousevia avustuksia kirkolleen ja laitoksilleen. Ja tämän vuoksi olisi ollut suotavaa, että hallitus olisi esittänyt eduskunnalla asiasta vähän laajemman lakiehdotuksen ja esittänyt myöskin ne seikat seikkaperäisemmin, mitä tällä avonaisella valtakirjalla tahdotaan järjestää. Tämän olen tässä tahtonut saada esiintuoduksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ryhdytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—2 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

5) Ehdotus laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 49 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 15 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 69, joka sitältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Lakiehdotus hyväksytään keskustelutta sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Lakiehdotuksen toinen käsittely on loppuun suoritettu.

6) Ehdotus laiksi elintarveasiain järjestelystä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 55 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 66, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelua ja kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittelv.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ryhdytään lakiehdotusta käsittelemään yksityiskohtaisesti.

1—9 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta sekä samoin 1 luvun nimike 1 §:n edellä sekä 10 §.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Sundblom: Med åberopande af min reservation anhåller jag, att från § 11, 4 mom., de tre sista orden „handel eller sjöfart" måtte utgå. Då denna fråga senast förekom till behandling i landtdagen, upplystes från regeringshåll, att provision, som säljare af fartyg har att till staten erlägga, också förekommer i andra länder. Riktigheten häraf vill jag icke bestrida, men jag tillåter mig erinra, att uti öfriga neutrala länder staten iklädt sig stora utgifter för att bland annat anordna statskrigsförsäkring för fartyg. Det är billigt att redarna tillskjuta en viss provision under sådana förhållanden, men då, såsom hos oss, staten icke vidtagit någon som hälst åtgärd i sådan riktning, finner jag ett uppbärande af ifrågavarande provision obefogadt.

För öfrigt vill jag säga, att försäljningsförbudet gärna må utsträckas till fartyg, som gå i fraktfart på Östersjön, ty dessa kunna vi behöfva för lifsmedelsanskaffning och kompensationshandel, men fartyg i oceanfart böra icke få inrymmas i dessa stadganden. Jag förutsätter också att begärd licens för försäljning af oceanfartyg icke skall förvägras; i motsatt fall åhvälfves staten ersättningsskyldighet, för den händelse nämligen att licens vägras och fartyg sedan går förloradt på grund om rekvisition, torpederinc eller annorledes.

Ed. Bäck: Enär jag fullkomligt kan omfatta den motivering, som af herr Sundblom anförts i reservationen och vid förra plenum samt nu senast, ber jag att få understöda hans förslag.

Ed. Estlander: Jag förenar mig likaledes om herr Sundbloms uttalande och förslag och ber särskildt att få anmärka, att det icke är första gången, som stadganden i lifsmedelslagen utsträckts till områden, som alls icke hemfalla därunder, och att detta är egnadt att väcka berättigadt missnöje.

Senaattori Kallio: Kuten lähetekeskustelussa jo mainitsin, niin tätä asiaa on paljon harkittu hallituksessa. Lähemmin perustelematta, koska elintarvepäällikkö on täällä läsnä ja voi antaa tarkempia selvityksiä, ehdotan, että eduskunta hyväksyy tämän valiokunnan ehdotuksen, joka on samanlainen, kuin hallituksenkin ehdotus.

Senaattori Paloheimo: Suuri valiokunta ei ole nähnyt olevan aihetta tehdä minkäänlaisia korjauksia siinä kohdassa, jonka minä viime kerralla, kun tätä kysymystä eduskunnassa käsiteltiin, pidin lain yhtenä tärkeimpänä kohtana. Se on kysymys lainvalvonnasta ja siitä tavasta, miten hallitus oli ajatellut saatavan toimeen tehokkaampaa lainvalvontaa. Elintarveasiainvaliokunta on ehdottanut, että ne sakko-osuudet, mitä hallitus on ehdottanut syyttäjille, tulisivat poistettaviksi ja on uskonut tämän lain valvontapuolen pääasiassa elintarvelautakunnille. Kuten minä jo viime kerralla sanoin, en ainakaan minä luule, että tämä laki tulee sen tehokkaammaksi kuin entinenkään, jos lainvalvonnassa ei tulla tekemään mitään sensuuntaista korjausta, jota hallitus on ehdottanut. Minä päinvastoin olen päivä päivältä tullut yhä enemmän vakuutetuksi siitä, että perusteellisempi muutos on tapahtuva lainvalvontaan nähden, jos tahdomme saada minkäänlaista parannusta oleviin oloihin, jotka elintarvealalla ovat käyneet varsin kieroiksi. Melkein jokainen päivä tuo uusia viestejä maaseuduilta, mutta yhtä paljon kaupungeista, siitä yleisestä kansaan piintyneestä elintarvelain rikkomisesta, joka jo aikaisemmin on ollut sangen yleinen, mutta joka päivä päivältä on tullut vielä yleisemmäksi. Yhteiskunnassamme ovat asiat nykyään jo kehittyneet niin pitkalle, että pidetään suuria kansalaiskokouksia, joissa lähetetään terveiset hallitukselle ja julkilausutaan mielipide: ellei hallitus muuta ehdotettua lakiansa siksi ja siksi, ellei se muuta hintoja siitä, miksi hallitus nyt on ehdottanut, ellei se muuta ruiskilon hintaa 5 markkaan, ohrakilon hintaa 3 markkaan ja kaurakilon hintaa 2 markkaan, niin ei kansa luovuta hallitukselle jyvääkään. Kun tällaisia mielipiteitä julkisissa kokouksissa esiintuodaan, ilman että näissä kokouksissa esiintuojia jyrkästi vastustettaisiin, minä myönnän, että vastustajia kyllä on ollut myöskin, mutta siitä huolimatta kokouksissa on ollut läpikäypänä se henki, että muka nykyiset rajahinnat ovat liian alhaiset. Kun sitten vielä kehittyvät asiat niin pitkälle, että suurilla kansalaisryhmillä on otsaa lähettää suorastaan lähetystö hallitukselle, jossa myöskin samat vaatimukset hintoihin nähden esiintuodaan, niin minä luulen, että arvoisan eduskunnan ei tule suuresti ihmetellä, jos vallankin se henkilö, jonka tehtäväksi on asetettu koettaa saada jotakin siunausta tästä laista kansalle, jos ainakin se henkilö katsoo hyvin mustin värein tulevaisuuteen ja katsoo hyvin epäillen koko lain tehoon nähden, jos laki jää sellaiseksi, kuin miksi myöskin suuri valiokunta on sen ehdottanut. Minä menen niin pitkälle, että ainakin minä puolestani en näe mitään mahdollisuutta toimia sillä vakaumuksella, että tästä laista todellakin tulisi se hyöty kansalle, mikä siitä on toivottu, vaan päinvastoin pelkään suuresti, että se jää samanlaiseksi painotuotteeksi, joka hyvin kylmästi heitetään nurkkaan ja jolla siis mitään merkitystä meidän olojemme muuttajana, olojemme parantajana, elintarveasioissa ei tule olemaan. Sentähden minä vieläkin pyytäisin, että suuri valiokunta ottaisi asian uudelleen tarkastettavaksi ja tekisi, jos mahdollista, lakiin sen muutoksen, että se tulisi näihin sakko-osuuksiin nähden hallituksen esityksen kanssa sopusointuun.

Ed. Rosenqvist: För min del tror jag, att såväl lifsmedelsutskottet som stora utskottet i den sistberörda punkten ställt sig på en alldeles riktig ståndpunkt. Jag anser också, att den motivering, som lifsmedelsutskottet gifvit och som finnes på 5 sidan i dess betänkande, är fullt bindande. En motsatt uppfattning ställer sig på den ståndpunkten, att pliktkänslan hos vår tjänstemannakår skulle behöfva stödjas och dess nit ökas genom att få andel i en penningebelöning. Detta är enligt min uppfattning en ståndpunkt, analog med mutsystemet i Ryssland, och vi skulle på denna väg förr eller senare bringa äfven vår tjänstemannakår till samma låga ståndpunkt som den ryska. Då äfven präster uppträdt till försvar för denna åsikt, vill jag erinra dem om skriftens ord, att man utdrifver icke djäflar med djäflarnas förste, med belsebub. Man botar icke ett ondt med ett vida större ondt.

Ed. Juutilainen: Nyt on esillä 11 § ja siinä ei, enempää hallituksen esityksessä kuin valiokunnan mietinnössä, puhuta rangaistustoimista ja sakko-osuuksista mitään.

Keskustelu 11 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Sundblom ed. Bäckin kannattamana ehdottanut, että 11 §:stä kaksi viimeistä sanaa poistettaisiin, nimittäin sanat: „tai merenkululle". Kutsun tätä ehdotusta ed. Sundblomin ehdotukseksi.

Puhemies: Onko selonteko oikea?

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Sundblom: Här torde föreligga en missuppfattning. Enligt min reservation, och äfven mitt yttrande, är det de tre sista orden „handel eller sjöfart", som skola uteslutas, ej blott de två sista.

Puhemies: Förändringsförslaget afsåg de tre sista orden.

Puhemies: Pyydän oikaista ehdotuksen niin, että se koski kolmea viimeistä sanaa, siis „kaupalle tai merenkululle".

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Sundblomin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen asiassa.

12 § hyväksytään.

13 §.

Keskustelu:

Ed. Hästbacka: Enligt 10 § äger senaten beslagtaga alla sådana varor, som höra till lifvets nödtorft, såväl lifsmedel som nödvändighetsartiklar. Enligt denna paragraf äger senaten, om den så för godt finner, beslagtaga nästan all privat egendom, för att utnyttjas såsom kompensation mot lifsmedel. Då jag anser, att en sådan rätt för senaten kan leda till ödesdigra följder, ber jag att få föreslå, att från 13 § orden: „eller erfordras någon vara såsom kompensation för lifsmedel, som skall till landet införas" skulle utgå. Det kan ju hända, att de, med hvilka vi stå i handelsrelationer, fordra t. ex. att få i kompensation våra kopparsaker, och enligt lagen äger således senaten, om den så för godt finner, taga dessa i beslag. Jag anser att paragrafen i fråga har en sådan lydelse, att den berättigar senaten att göra för stort intrång i den privata äganderätten.

Ed. Takkula: Niillä perusteilla, jotka esitetään 4:ssä vastalauseessa, minä ehdotan, että tämä 13 § muutettaisiin niinkuin 4:ssä vastalauseessa on ehdotettu.

Ed. Niukkanen: Kannatan ed. Takkulan tekemää ehdotusta.

Senaattori Kallio: Minun mielestäni on eduskunnalla syytä pysyä suuren valiokunnan ja valiokunnan ehdotuksen kannalla, sillä ehdottomasti tämä pykälä on perinpohjin harkittu ja asian järjestely tätä vaatii.

Ed. Björk: Jag ber att få understöda herr Hästbackas förslag.

Keskustelu 13 §:stä julistetaan päättyneeksi

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Hästbacka ed. Björkin kannattamana ehdottanut, että 13 §:n alkuosasta jätettäisiin pois sanat: „tahi jos jotakin tavaraa tarvitaan maahan tuotavain elintarpeiden vastikkeeksi". Kutsun tätä ehdotusta ed. Hästbackan ehdotukseksi. Sitäpaitsi on ed. Takkula ed. Niukkasen kannattamana ehdottanut, että 13 § saisi sen sanamuodon, mikä pykälällä on neljännessä vastalauseessa. Kutsun tätä ed. Takkulan ehdotukseksi.

Ed. Hästbackan ehdotus koskee vain yhtä kohtaa, mutta ed. Takkulan koskee koko pykälää. Olisi siis mielestäni ensin äänestettävä mietinnön ja ed. Hästbackan ehdotusten välillä; sen jälkeen olisi äänestettävä mietinnössä olevasta ehdotuksesta joko sellaisenaan tai muutettuna ed. Takkulan ehdotusta vastaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi ja ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hästbackan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Takkulan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

14 § hyväksytään semmoisenaan.

15 §.

Keskustelu:

Ed. Niukkanen: Pyydän ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi 15 §:n 1 momentin siinä muodossa, kuin ehdotetaan neljännessä vastalauseessa.

Ed. Takkula: Minä kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu 15 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin valiokunnan ehdotusta on ed. Niukkanen ed. Takkulan kannattamana ehdottanut, että 15 § saisi sen sanamuodon, mikä sillä on neljännessä vastalauseessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkasen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Takkulan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

16—18 §:t sekä 10 §:n edellä oleva 2 luvun nimike hyväksytään.

19 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Genom stadgandena i denna paragraf tilläggas de i paragrafen nämnda myndigheterna en befogenhet att under viss tid frånhända innehafvare af jord hans rätt att bebruka och nyttja densamma äfvensom att öfverlåta nyttjandet åt staten eller jämväl enskild, som därtill designeras. För min del kan jag icke godkänna detta stadgande, enär det förefaller mig icke vara välbetänkt att en dylik tillfällig, underordnad myndighet skulle kunna inskränka enskild jordägares rätt att förfoga öfver sin jord. En sådan bestämning, särskildt under dessa tider, låt vara endast för en kort period, är egnad att undergräfva jordäganderätten, särskildt då öfverlämnandet af brukningen af jorden kunde ske också till enskild person. För öfrigt synes det mig föga troligt, att denna paragraf skulle kunna komma till någon allmännare tillämpning och hafva praktisk betydelse, då orsakerna till att jorden under nuvarande förhållanden ligger obrukad äro sådana, att de icke kunna utgöra grund för att fråntaga egarena brukningsrätten. För öfrigt innehåller paragrafen, såvidt jag kunnat fatta, ingen verksam garanti att dylik brukare komme att verkligen utnyttja jorden effektivt. Den tid han skulle innehafva densamma är ju för öfrigt så knappt tillmätt, att det därför icke heller är sannolikt att sådan jord, som här är ifråga, skulle kunna sättas i verklig växtkraft, göras brukbar och lämna afkastning.

Under sådana förhållanden föreslår jag, att hela denna paragraf skulle uteslutas.

Ed. Rosenqvist: För min del är jag böjd att understöda herr Estlanders förslag. Jag tror i likhet med herr Estlander, att denna paragraf saknar praktisk betydelse och näppeligen kan komma till någon betydelsefullare användning. Äfven om man utgår från den förutsättningen, att jordbrukarna endast se på sitt eget intresse, kan jag icke tro att en förnuftig jordbrukare i dessa tider, med de pris, som alla jordbruksalster hafva, skulle lämna obrukad eller osådd sin jord, om blott möjlighet därtill förefinnes. Det är visserligen fallet, att i detta nu finnas större eller mindre sträckor brukbar jord osådda, men orsaken är i hufvudsak den, att hjälpgödningsämnen och på vissa orter arbetskraft saknas. Dessa hinder aflägsnar en paragraf sådan som denna icke. Jag tror därför, att den icke får någon praktisk betydelse eller någon större användning och ansluter mig därför till herr Estlander och förenar mig om hans förslag.

Ed. Hedberg: I likhet med de två senaste talarna kan jag väl medgifva, att de områden äro jämförelsevis små, som komma på detta sätt att

fås under bruk, men i motsats till dem måste jag göra gällande, att det finnes, och särskildt i närheten af städerna, jordområden, som på grund af felaktig skötsel icke för närvarande äro under bruk, medan en hel del af stadens innevånare äro försatta i det läget, att de gärna skulle bruka dem sålunda, att områdena skulle komma till någon nytta och afvinnas åtminstone någon skörd. Jag anser det mer än välbetänkt att paragrafen kvarstår.

Keskustelu 19 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Rosenqvistin kannattamana ehdottanut, että puheenaoleva pykälä poistettaisiin. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa- äänet voitolla.

Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

20—21 §:t, 19 §:n edellä oleva 3:nnen luvun nimike ja 22—26 §:t hyväksytään keskustelutta.

27 §.

Keskustelu:

Senaattori Paloheimo: Pyydän, että arvoisa eduskunta ottaisi huomioonsa sen, mitä tämän pykälän johdosta jo lausuin 11 §:ää käsiteltäessä. Saapuessani eduskuntaan luulin, ettei pykälien yksityiskohtainen käsittely vielä ollut alkanut, ja siten erehdyin.

Ed. Runtti: Koska en ole voinut yhtyä valiokunnan enemmistön käsitykseen tämän pykälän suhteen, pyydän ehdottaa, että tämä pykälä hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä.

Ed. A. H. Virkkunen: Niinkuin minulla oli tilaisuus asian ensimäisessä käsittelyssä lausua, en voi huomata, että niissä periaatteissa ja toivomuksissa, joilla valiokunta mietinnön sivuilla 4 ja 5 perustelee sitä toimenpidettään, että se on poistanut hallituksen esityksessä tämän pykälän kohdalla syyttäjäviranomaisille myönnetyt sakkoosuudet, olisi tuotu esille mitään sellaista, jolla olisi vastineensa tosioloissa, vielä vähemmän sellaista, joka oikeuttaisi tällaisen toimenpiteen. Kun minä, niinkuin toisen vastalauseen yhtenä allekirjoittajana olen ilmoittanut, olen sitä mieltä, että jos eduskunta hyväksyy valiokunnan ehdotuksen, se tulee suuressa määrässä vähentämään sitä tehokkuutta, jolla tämä laki voisi vaikuttaa niiden epäkohtien ja väärinkäytösten poistamiseen, joita elintarveasiain alalla on ilmaantunut, pyydän kannattaa ed. Runtin tekemää ehdotusta.

Ed. Wrede: Äfven jag ber att få förorda andra reservationens förslag, att denna paragraf måtte af landtdagen godkännas i den lydelse den har i regeringens proposition. Det synes mig såsom skulle här uti den ovilja, som visar sig gentemot det föreslagna stadgandet, föreligga något slags begreppsförvirring, beroende därpå, att man likställer åklagare i dessa fall med angifvare, hvars värf ju alltid varit missaktadt, för att icke säga föraktadt. Emellertid är det icke fallet att ens angifvarskap alltid vore förkastligt. Man måste skilja mellan angifvare och angifvare. Absolut förkastligt är det anonyma angifvarskapet, som också vanligen icke hänför sig till beifrande af brott, utan är ett uttryck af hat och hämndlystnad och vanligtvis riktar sig mot fullkomligt oförvitliga personer för att bringa dem i olycka. En angifvelse däremot af lagbrott kan i vissa fall till och med vara en medborgerlig plikt, när nämligen brottet är för samhället farligt och skadligt. Då är det hvarje rättsinnad medborgares plikt att söka befordra detsamma till straff, och i ännu högre grad är det naturligtvis en plikt för myndigheterna, i detta fall de kommunala myndigheterna, som hafva att vaka öfver efterlefnaden af en lag, att beifra brott mot lagen. Nu säger man, att ett system, hvarigenom dylika myndigheter eller tjänstemän med bötesandelar uppmuntras att fullgöra hvad som endast är en plikt, är förkastligt, och en ärad talare har gått så långt, att han likställer detta med det i vårt östra grannland rådande mutsystemet. Den ärade talaren borde dock hafva sig bekant, att det system, enligt hvilket målsägare tillfaller $^1/_3$ af böterna, i vårt land tillämpats under många århundraden, utan att det ledt till något mutsystem, och jämväl offentliga åklagare hafva hos oss haft andel i böter. Det är först med den nya strafflagens

införande, således för något mera än 20 år sedan, som man bröt med detta betraktelsesätt och bestämde att böter skulle tillfalla kronan ensam. För min del vill jag ingalunda klandra den förändring, som vidtogs genom strafflagen; den var tvärtom i allo påkallad. Men ehuru detta kan gälla som allmän regel, är det enligt min tanke icke oberättigadt att i utomordentliga fall tillgripa ett medel, som har många århundradens häfd i vårt land. Och det fall, som här föreligger, är också, såvidt jag kan finna, af den beskaffenhet, att ovanliga medel här böra komma till användning. Jag ber med några ord att få motivera detta.

Jag tror, att af alla de osunda företeelser, som världskriget och de förhållanden, hvari vi till följd af detsamma råkat, hos oss framkallat, det ohäjdade vinstbegäret, begäret att lätt förtjäna penningar, är en af de vidrigaste, vare sig detta begär yttrar sig uti ocker med lifsmedel, som på senare tid blifvit ytterst vanligt och icke kan nog kraftigt fördömas, eller att det yttrar sig i annat s. k. jobberi. För utrotande, såvidt möjligt, eller åtminstone reducerande af denna samhällsröta böra alla medel tillgripas, som i sig själfva icke äro afgjordt omoraliska. Både det lagförslag, som nu föreligger till behandling, och det, som följer efter detta på dagordningen, äro riktade mot detta onda, det senare direkte och omedelbart, det nu föreliggande såsom medel att genomföra en reglering af lifsmedelsförhållandena. Nu är det ju kändt, att den lifsmedelslag vi haft och de bestämmelser, som på grund af den utfärdats, öfver hufvud taget icke vunnit åtlydnad i landet. Detta förhållande sammanhänger med en omständighet, som är djupt sorglig, nämligen den, att Finlands förut laglydiga folk numera blifvit, man kan nästan säga, ett fullständigt laglöst folk. Angående orsakerna till detta förhållande vill jag nu icke utbreda mig. Jag vill blott nämna, att man icke torde misstaga sig, om man antager, att hufvudorsaken är den olaglighetsregim, som här med korta afbrott under två decennier öfvats, och för att vara fullt rättvis, vill jag medgifva, att jämte mycket annat också det lagliga motståndet mot olaglighetsregimen, hvilket för öfrigt var i allo berättigadt, kan i sin mån jämväl hafva bidragit härtill genom att det hos massan väckt den tanken, som förut icke fanns, att motstånd mot öfverhetens förordnanden är tillåtet, hvilken tanke sedan genom agitation från socialisthåll vanställts och missbrukats därhän, att den bragt stora folklager till en fullständig fiendskap mot all samhällsordning. Också den föregående lifsmedelslagen och i synnerhet det sätt, hvarpå den tillämpades, har verkat skadligt i detta hänseende. Det var under vissa tider så, att producenten af lifsmedel knappast hade någon annan utväg än att antingen på ett slösaktigt sätt förtära de lifsmedel han hade eller också i smyg försälja dem, ty den legala försäljningen, i synnerhet då forsling till andra orter var förbjuden, var förenad med så stora svårigheter, att de föreföllo de flesta oöfvervinneliga. Men jag vill lämna allt detta därhän. Det må förut hafva varit huru som hälst, nu veta vi, hurudan situationen är. Vi kunna icke vänta någon tillförsel af lifsmedel utifrån. Vi måste bereda oss på att lefva under nästa år med den skörd vi detta år få, och därtill behöfves ovillkorligen en reglering. Den nu föreliggande lifsmedelslagen är också mindre ensidig än den förra. Den vittnar om en sträfvan att tillgodose, såvidt möjligt, alla intressen, också jordbrukarnes och jag vill hoppas, att tillämpningen af densamma också skall gestalta sig rättvisare, mera praktisk och i allo bättre än tillämpningen af den förra. Sådan emellertid sinnesstämningen i landet blifvit gentemot all dylik reglementering, så befarar jag, liksom flere ärade talare, som här yttrat sig, att om kraftiga medel icke vidtagas för lagens efterlefnad, den kommer att blifva en lag på pappret. Man kan icke vänta, att den utan vidare skall följas, och man kan icke heller vänta, att de kommunala funktionärer, om hvilka här är fråga, skola visa det nit och den ifver, som erfordras, om de icke uppmuntras genom någon belöning, som verkar, att öfverträdelserna blifva beifrade.

Då jag således i denna del förordar propositionen, vill jag dock göra ett tillägg, som jag kanske någon gång förut också gjort, nämligen att jag ingalunda väntar all välsignelse af bötesbestämmelser och straff. Saken är nog den att, för att medlen skola blifva verksamma, behöfves en förändring i uppfattningen hos vårt folk, en vida större solidaritets- och samhällskänsla än den, som för närvarande är rådande. Och hvad särskildt beträffar ocker med lifsmedel, som jag här berört, så skulle det fordras, att de personer, som sådant bedrifva, icke skulle lidas i hederliga samkväm, utan blifva föremål för öppet förakt. Då jag säger detta, har jag särskildt afseende på det nästföljande lagförslaget. Det är endast genom vida strängare uppfattning om hvad plikterna mot samhället kräfva och hvad plikterna mot människans nödlidande nästa kräfva, som en bättring kan åstadkommas.

och det är därpå vi främst skola arbeta. Men detta bör icke hindra, att vi jämväl använda de medel, som i lagstiftningsväg kunna erbjudas, om de också långt ifrån äro tillräckligt verksamma.

Ed. Rosenqvist: Hvad jag för en stund sedan yttrade i denna fråga hade naturligtvis bort framställas vid behandlingen af denna paragraf. Jag lät mig då vilseledas af lifsmedelschefens föredöme. Jag ber nu att få erinra om hvad jag sade och ytterligare tillägga några ord.

Jag är fullt ense med friherre Wrede däri, att angifvarskapet icke alltid är absolut förkastligt, att det fastmer kan vara en medborgerlig plikt och att den rättsinnige medborgaren fyller denna plikt. Men just därför anser jag, att icke-rättsinniga medborgare icke böra uppmuntras genom penningebelöningar att uppträda såsom angifvare. Jag har icke sagt, att införandet af denna princip i vår lag vore att likställa med mutsystemet i Ryssland, men jag har ansett, att hvartdera hvilar på samma förutsättningar, nämligen på den förutsättningen, att pliktmedvetandet behöfver väckas, uppmuntras och stärkas genom att smörjas eller genom penningebelöningar. Det framhölls här med rätta, att den nya strafflagen har brutit med ifrågavarande princip, som tidigare i vår lagstiftning var införd. Men hvarför har den brutit därmed? Jag finner icke något annat svar på denna fråga, än att denna princip icke mera motsvarar vår tids rättsmedvetande.

Friherre Wrede klandrade med rätta det nu framträdande begäret att förtjäna penningar, och ingen kan med fullare hjärta instämma i detta klander än jag. Men här inför man en princip, som just är egnad att hos människor väcka begär efter penningar och som bygger på detta begär.

Man har vidare sagt, att denna lag blefve en lag på pappret, om man icke på detta sätt uppmuntrade icke-rättsinniga medborgare, som icke göra sin plikt af pliktkänsla. För min del kan jag icke tro det. Jag tror fastmer att denna lag, hela detta system, blefve olidligt och förhatligt, om de icke-rättsinnade medborgarna, uppmuntrade af penningebelöningar, komme att tjäna såsom lagen här föreskrifver.

Ed. Ahmavaara: Sen lisäksi, mitä minulla asiaa ensi kerran käsiteltäessä oli tilaisuus lausua, pyytäisin vielä huomauttaa, että jos tässä laissa saatetaan jälleen voimaan vanha hylätty järjestelmä sakko-osuuden antamisesta syyttäjille, niin sillä ikäänkuin huomautetaan vähemmän velvollisuudentuntoisia syyttäjiä, että muut lainrikokset eivät ole niin tärkeät saattaa syytteeseen. Minusta jo tältä kannalta olisi hyvin omituista, jos tällaiselle katsantokannalle annettaisiin tukea. Muuten en luule, että voidaan todellisia syitä tuoda esiin, että syyttäjät olisivat laiminlyöneet tämän lain suhteen tehtävänsä. Jos on jäänyt syytteitä tekemättä, niin on se johtunut siitä, että syyttäjän tietoon ei ole rikoksia tullut. Toinen asia on, ettei sosialistilehtien levittämiä kaikenlaisia juttuja ole voitu panna syytteeseen, koska ne poliisitutkinnossa useimmiten on huomattu aiheettomiksi. Ed. Wreden lausunnon johdosta pyytäisin huomauttaa, että kansan siveellistä käsitystä kyllä olisi juurrutettava, mutta juuri tällaisella säädöksellä tätä siveellistä käsitystä järkytetään, kun kansa saa sen käsityksen, että syyttäjä tekee sen vain oman edun eikä yleisen edun vuoksi. Tässä asiassa, jos missään, on vältettävä turhia rettelöitä, sillä tämän lain menestys riippuu juuri siitä, että kansa saa sen käsityksen, että tässä on kysymys yleisestä, koko kansan yhteisestä edusta eikä yksityisestä, niin on sitä vaarallisempaa mennä tähän panemaan sellaisia säädöksiä, jotka ovat omiaan kehoittamaan rettelönhaluisia syyttäjiä turhiin syytöksiin. Vapaherra Wrede huomautti, että meillä on vuosisatoja ollut sakko-osuusjärjestelmä voimassa, ilman että sitä vastaan on muistuttamista ollut. Minä vähän muistan sitä aikaa ja tiedän, että kansan kesken silloin, kun uusi rikoslaki tuli voimaan, vallitsi yleinen tyytyväisyys ja sen jälestä vähenivät paljon joutavat syytösrettelöt. Ja sitä kyllä todistavat oikeuksien pöytäkirjatkin. Senkaltaiset nimismiehet, jotka olivat erinomaisen halukkaita tekemään syytöksiä, niistäkin asioista, mihin ei ollut oikeutusta, jättivät uuden lain voimaan tultua paljon turhia syytöksiä tekemättä, jonka vuoksi tällä, etteivät syyttäjät saa osuutta sakoista, on huomattu olevan hyvät puolensa. Pyydän saada kannattaa suuren valiokunnan mietintöä.

Senaattori Kallio: Lähetekeskustelussa minä mainitsin, että minä olen ollut epäilevällä kannalla ottaa tähän pykälään sitä määräystä, minkälainen hallituksen esityksessä on, mutta samalla ilmoitin, että minä olen kumminkin siihen yhtynyt siitä syystä, että tällä alalla ovat pahan juuret niin syvällä, että päästäkseen niistä toisenlaisiin oloihin ja saadakseen järjestystä aikaan, täytyy panna sellaisiakin säännöksiä, joita yleensä lainsäädännössä ei ny-

kyään käytetä. Ja minä olen samalla kannalla tässä asiassa nytkin. Tuntuu tosin ikävältä, kun tästä periaatteesta on yleensä jo lainsäädännössä luovuttu, mutta meillä on aivan uusi ammattikunta, jonka poistaminen markkinoilta täytyy keinolla millä hyvänsä saada aikaan, se on elintarvegulashit, ja niitä varten tarvitsee käyttää kaikkia toimenpiteitä, koska he keinottelevat suorastaan ihmisten nälällä. Täällä edellinen puhuja mainitsi siitä, että syyttäjät ovat kyllä velvollisuutensa täyttäneet, mutta se väite ei pidä paikkaansa elintarvelain sovelluttamiseen nähden. Niin pitkälle on menty tällä alalla, että syyttäjät itsetietensä ovat tehneet itsensä hyvinkin paljon vikapäiksi tähän laiminlyöntiin.

Ed. Relander: Pyysin puheenvuoroa senaattori Paloheimon lausunnon johdosta. Se selostus erään kansalaiskokouksen päätöksestä, jonka hän täällä esitti, on kuvaavana esimerkkinä siitä, ettei tällä alalla asiat ole sillä kannalla, kuin niiden tulisi olla. Tällainen epälojaalinen suhtautuminen elintarvelakiin, suhtautuminen lain selviin määräyksiin, ei tietystikään ole millään tavalla puolustettavissa. Päinvastoin on valitettavaa, että yksityiset kansalaisryhmät asettuvat elintarvejärjestelyä vastaan silloin, kun se liikkuu täysin lailisella pohjalla. Mutta joskaan se ei ole puolustettavissa, niin se on kumminkin erinäisissä tapauksissa selitettävissä. Se johtuu käsitykseni mukaan ennen kaikkea siitä, ettei tähänastisessa elintarvepolitiikassa ole hallituksen taholta tasapuolisesti suhtauduttu elintarvetuottajiin. Siinä elintarvelaissa, joka on voimassa, on paljon määräyksiä, jotka turvaavat elintarvetuotantoa, ja siinä on määräyksiä, jotka asettavat velvollisuuksia elintarvetuottajille. Tähänastinen kokemus on osoittanut, että tästä laista on etupäässä sovellutettu yksistään niitä pykäliä, jotka asettavat elintarvetuottajille velvollisuuksia. Jos tässä suhteessa nyt saadaan muutos aikaan, niinkuin minulla on syytä uskoa että tulee tapahtumaan, silloin olen myös vakuutettu siitä, että kansalaiset ja ennen kaikkea juuri elintarvetuottajat tulevat myös lojaalisesti suhtautumaan hallitukseen ja sen antamiin määräyksiin asiassa. Että näin tulee tapahtumaan, siihen viittaa seuraava tapaus. Maalaisliiton eduskuntaryhmälle on nyt juuri tullut sähkösanoma eräästä kansalaiskokouksesta Karjalassa, jossa asetutaan vaatimaan pois rajahintoja tai, kuten sanat sähkösanomassa kuuluvat, rajahintojen asettamista myös teollisuustuotannolle. Tässä on viitotettu se suunta, jota käsitykseni mukaan on käytävä ajamaan, se on tasapuolinen kaikkiin kansalaisryhmiin nähden. Silloin kun asetamme velvollisuuksia myöskin teollisuudenharjoittajille, silloin voimme asettaa myös velvollisuuksia elintarvetuottajille. Ja minä olen vakuutettu, että jos tällaista politiikkaa käydään sovelluttamaan elintarvejärjestelyssä, silloin eivät tule uusiutumaan sellaiset kansalaiskokouksien päätökset, mistä senaattori Paloheimo täällä äsken toi niin valaisevan esimerkin.

Ed. Ingman: Se säännös, joka on otettu hallituksen esityksen 27 §:n viimeiseen momenttiin, nojautuu nähdäkseni kahteen periaatteeseen. Toinen periaate on, että se tehtävä, mikä tämän lain mukaan tulee olemaan syyttäjäviranomaisilla ja muilla lain noudattamista valvomaan asetetuilla henkilöillä, on täysin kunniallinen tehtävä, eikä ainoastaan täysin kunniallinen, vaan vieläpä valtiolle erittäin tärkeä tehtävä. Toinen periaate on se, että tämä tehtävä on vaikea, tuottaa asianomaisille erityisiä ikävyyksiä, että sen laiminlyönti on suhteellisesti helppoa, ja että sentähden ne, jotka sitä tehtävää tunnollisesti täyttävät, ansaitsevat siitä lisättyä palkkaa. Palkan lisäykseksi minä nimittäin katson niitä sakko-osuuksia, joita heille tämän mukaan myönnetään.

Minä yhdyn kumpaankin periaatteeseen, joka tässä säännöksessä tulee ilmi. Enkä voi myöntää, että se kritiikki, joka on elintarveasiainvaliokunnan mietinnön 4 ja 5 sivulla — jossa esitettyjä väitteitä täällä on uudistettu —, olisi paikkansapitävä. Elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä esitellään pääasiallisesti kolme syytä tätä vastaan. Sanotaan ensiksi „rahapalkintojen avulla tapahtuvaa houkuttelua virkatehtävien suorittamiseen on tosin aikaisemminkin esiintynyt Suomen laissa, mutta sellainen on sittenkin aivan vieras ja vastenmielinen kansamme oikeuskäsitteelle". Että se on esiintynyt vuosisatoja Suomen laissa, siitä on täällä jo huomautettu, samoin kuin siitäkin ettei se tätä nykyä esiinny. Mutta ellei se esiinnykään virkamiehiin nähden, niin se kuitenkin on kaikilla muilla elämänaloilla aivan yleinen. Rahapalkintojen avulla houkutellaan kaikkialla ihmisiä paremmin ja tunnollisemmin täyttämään velvollisuutensa. Sillä mitä muuta se on, kun paremmasta velvollisuudentäyttämisestä, paremmasta työstä suoritetaan joka alalla suuremmat palkat? — Sanotaan edelleen mietinnössä, että „elintarveasetukset voivat, jos tällai-

nen säännös lakiin otetaan, johtaa tarpeettomiinkin syytteisiin ja osittain mitä ikävimpiin vähäpätöisiin ilmiantoihin". Minä uskon virkamiehistä parempaa, kuin mitä valiokunta tässä edellyttää. Minä en luule, että virkamiehet ja ne muut, jotka tässä asetetaan elintarveasetusten noudattamista valvomaan, rahanhimosta tulevat syyttämään viattomia ihmisiä.

Lopuksi sanotaan, että „virkamiehen on täytettävä velvollisuutensa ilman sitä kannustintakin, joksi sakkorahaosuus laissa on tarkoitettu. Tuollainen virkamiehen velvollisuudentuntoa alentava rahallinen kiihoitus ei valiokunnan mielestä liene toki tarpeen vaatimakaan". Täällä nyt kuitenkin asiantuntijat näkyvät olevan sitä mieltä, että se o n tarpeen vaatima. Ja kun asetutaan todellisia oloja vastaavalle kannalle, niin mielestäni ei voi olla siitä epäilystä, että tarvitaan tällaisessa ikävässä, vaikeassa tehtävässä todella erityistä kannustinta. Huomautan siitä, että sellaista kannustinta käytetään kaikkialla. Kun ed. Rosenqvist sanoi, että tämä olisi riivaajaisten ulosajamista belsebubilla, niin rohkenen huomauttaa, että arvatenkin hän itse kuitenkin on monet kerrat ajanut työmiehistään pois laiskuuden riivaajaisen, antamalla heille urakkatyötä tai koroittamalla niiden miesten palkkoja, jotka ovat työnsä paremmin suorittaneet. Minä olen vakuutettu siitä, että jos eduskunta poistaa tämän määräyksen, niin siitä eivät tule olemaan iloisia ketkään muut kuin gulashit ja vähemmän tunnolliset tuottajapiirit.

Ed. B ä c k: Redan vid remissdebatten antydde jag min ställning till den ifrågavarande paragrafen. Jag har icke kunnat komma till någon annan ståndpunkt än den jag då anförde. Jag kan därför omfatta den åsikt, som här uttalats af herr Rosenqvist och åtskilliga andra.

Hvar och en, som i någon mån deltagit i det kommunala lifvet, vet ju huru utomordentligt stora svårigheter det bjudit på, att få ledamöter till lifsmedelsnämnderna. Det har varit hart när omöjligt. Jag tror att obenägenheten att deltaga i lifsmedelsnämndernas arbete berott därpå, att de föreslagna personerna, liksom folket allmänt i sin helhet, varit förvissade därom, att särskildt den nu gällande lifsmedelslagen — och jag vill tro, att den nu under behandling varande i detta afseende icke skall blifva mycket bättre, möjligen i någon mån — stridt mot det kriterium, som man i allmänhet i vårt land varit van att sätta på en lag, den folket skall skänka sin aktning. Man har i vårt land, och det är ju lyckligt nog, ansett att lag i själfva verket icke är något annat än ett uttryck för folkets rättsmedvetande. Då den gamla lifsmedelslagen utgafs, var det allas åsikt i landet att denna lag ingalunda var ett uttryck för folkets rättsmedvetande, utan tvärtom en kränkning af detsamma, och därför var det också, såsom jag redan antydt, så oändligt svårt att få dugliga ledamöter i lifsmedelsnämderna. Jag tror det var professor Ingman, som antog, att det genom ett stadgande, sådant som 27 § i propositionen anförde, vore lättare att få medlemmar i lifsmedelsnämnderna och att de allmänna åklagarna kunde fås att mer effektivt än hittills utföra sin plikt. Jag tror att detta är toma fantasier. Om folket en gång anser, att lifsmedelslagen strider mot dess rättsmedvetande, kommer det att finnas ytterst få, om någon, som är villig att inträda i en institution, som har till uppgift att se till, att dessa lagar iakttagas. Pengar hjälpa icke, det är säkert.

Dessutom har jag tagit saken också från en annan synpunkt. Denna lag och särskildt bestämmelsen om böter äro egnade att göra klyftan mellan ämbetsmännen och folket, denna klyfta, som hittills varit förfärande stor, ännu djupare. Hatet mot ämbetsmännen kommer helt säkert att taga högst beklagliga uttryckssätt, ifall man i landsbygden vet, att ämbetsmännen, åklagarna beifra brott mot lifsmedelslagen, hufvudsakligen på grund af den andel i böterna dem utlofvas. Här kunde anföras äfven andra skäl för den uppfattning, jag förfäktar. Det må vara nog med de redan nämnda. Jag omfattar fullkomligt deras förslag, hvilka anse, att en sådan bestämmelse, hvarom här varit fråga, icke bör ingå i lifsmedelslagen.

Ed. P y k ä l ä: On lukemattomia kertoja pahoiteltu gulashien syntymistä ja olemassaoloa ja mietitty keinoja niitten poistamiseksi. Tämä keino, että elintarvelain rikkojain ilmiantajat erikoisesti palkitaan, synnyttää paljon epämieluisemman luokan, ilmiantajat, sillä silloin kun mennään elintarvelain rikkomuksia vain palkanhalusta ilmiantamaan, kuten tämän ajatuksen kannattajat edellyttävät, niin on tämä kaikkein alhaisimpien vaistojen synnyttämä teko, joka aina saa epämieluista vastakaikua osakseen. Jos tälle elintarvelaille tahdotaan arvonantoa, ei missään muodossa ole otettava siihen palkkiomääräystä ilmiantajille.

Senaattori P a l o h e i m o: Minä en ole koskettellut, enkä ole tahtonut ollenkaan kosketella

erääseen kohtaan, joka erinomaisesti on pakottanut minua asettumaan tälle kannalle ja hallitusta sille kannalle, mihinkä hallituksen esityksessä on asetuttu lain valvontaan nähden. Kuten me kaikki tiedämme, emmehän me tule omillamme toimeen. Jos olisi kysymys siitä, että me väärinkäyttäisimme niitä elintarpeita, mitä kansamme käyttää omista varoistamme, jos me itse pystyisimme tuottamaan ne elintarpeet, joita me tarvitsemme, niin ei olisi niin tärkeä asia koettaa saada muutosta siihen onnettomaan olotilaan, mikä yhteiskunnassa on. Mutta kun tämä kansa kerjäten saa kääntyä vieraitten kansojen puoleen, pyytäen heiltä elintarpeita ja kun emme siitä huolimatta pysty, emmekä ole voineet järjestää omia sisäisiä olojamme niinkuin ne kansat, jotka meitä tahtoisivat auttaa, olisivat tahtoneet, niin minusta se pakottaa nyt meitä ottamaan toisen kannan tämän lain laatimisessa kuin tähän asti on otettu. Pyydän huomauttaa, että ne ulkolaiset, jotka meille ovat elintarpeita antaneet, ovat nimenomaan sanoneet: Teillä olisi elintarpeita, kun te voisitte järjestää asianne niin, että kansa antaisi kansalle ne, mitä siellä löytyy, ja kun voisitte järjestää asianne niin, ettei ilmeisiä väärinkäytöksiä olisi ja että kansa kokonaisuudessaan sallii ne väärinkäytökset. Kun tilanne on tällainen, että me yhä edelleenkin saamme kääntyä näitten vieraitten kansojen puoleen ja pyytää apua niiltä, niin minusta se velvoittaa kahta raskaammin meitä itseämme siis koettamaan poistaa nämä puutteellisuudet meidän sisäisistä oloistamme, mitä meillä on. Ja sentähden minä yhä edelleen pyydän uudistaa, että arvoisa eduskunta ottaisi huomioon sen, mitä tässä hallituksen esityksen puolesta ja hallituksen esityksessä on lausuttu, mitä 27 §:ää koskee.

Ed. Niukkanen: Yhdyn 10 §:ssä elintarvepäällikön antamasta lausunnosta ed. Relanderin tekemiin huomautuksiin.

Tämän asian ensimäisessä käsittelyssä, kun uusi elintarvepäällikkö oli antanut lausuntonsa, joka sisälsi ikäänkuin uuden ohjelman elintarvekysymyksen järjestämiseksi, näytti minusta koko elintarvekysymys ja varsinkin uusi elintarvepäällikkö hyvin lupaavalta, varsinkin kun hän niinkin syyttävässä äänilajissa rohkeni puhua entisestä elintarveasiain johdosta, jossa totisesti onkin paljon moittimisen aihetta. Mutta kun elintarvepäällikkömme täällä nyt esiinnyttyään oli sitä mieltä, että koko elintarvekysymyksen onnistuminen riippuu siitä, jos tähän lakiin saadaan se hallituksen ehdotus, jolla hallitus valtuutetaan perustamaan ilmiantaja-ammattikunta lain määräyksiä valvomaan, samalla kun hän hyvin suuresti paheksuu sitä, että maanviljelijät, joiden elintarvekysymyksen onnistumisesta on vastattava, rohkenevat pitää kokouksia ja lausua toivomuksia hallitukselle, muun muassa hallituksen asettamista rajahinnoista, niin rupeaa minusta asia näyttämään aivan toiselta, kuin miltä se silloin näytti. Mielestäni tällainen katsantokanta uudesti muodostetussa elintarveasiain ylimmässä johdossa ennustaa huonoa. Jos hallitus todellakin uskoo saavansa elintarpeita sillä, että se vain saa oikeuden suurilla palkkioilla usuttaa poliiseja ihmisten, etupäässä tietysti maanviljelijäin, kimppuun ja että sen ei tarvitse ollenkaan ottaa huomioon maanviljelijäin toivomuksia elintarvekysymyksessä, m. m. rajahintakysymyksessä y. m. tuotantoon vaikuttavissa seikoissa, niin on minun nähdäkseni meillä hyvin vähän toiveita siitä, että uusikaan elintarvehallitus kykenisi jakamaan alamaisilleen riittäviä elintarveannoksia.

Tämän asian yhteydessä on täällä väitetty päinvastoin, kuin mitä elintarvevaliokunta on asiassa lausunut, että palkattu ilmiantojärjestelmä ei ole meille vieras ja sopimaton. Ovatpa eräät, m. m. ed. Ingman, pitäneet palkkion toivossa tehtyä ilmiantoa yhtä kunniallisena ja luonnollisena kuin jotain muutakin työtä ja siitä maksettua palkkaa. Meidän maassamme on todellakin ollut palkittu ilmiantajakunta aikaisemmin venäläisen hallituksen ajalta, ja sen palveluksessa on ollut hämmästyttävän suuri joukko myöskin Suomen kansalaisia, joten kylläkin voitaneen sanoa, että tämä järjestelmä ei ole meille tuntematon. Mutta kehno se on ja vieras meidän oikeuskäsityksellemme. Tässä on kysymys samanlaisista palkkion toivossa tehdyistä ilmiannoista, joista oli kysymys silloinkin, kun täällä valtiollisen poliisin palveluksessa olevat henkilöt tekivät ilmiantojaan siinä toivossa, että saavat siitä palkintoa. Palkkion maksuperustekin on sama, kuten silloinkin. Vähemmän tärkeistä ilmiannoista maksettaisiin pienempi palkkio ja suuremmista suurempi. Minua hämmästyttää, että tällä halveksitulla järjestelmällä osoittautuu olevan meidän johtavissa piireissä niin paljon kannattajia, kuin mitä tämän asian yhteydessä on ilmi tullut.

Ed. Louhivuori: Minä pyysin puheenvuoroa kajotakseni hiukan siihen perusteluun, jolla elintarveasiainvaliokunta on mietinnössään vastustanut hallituksen esityksessä olevaa määräystä tässä suhteessa. Sen jälkeen, kun ed. Ingman antoi lausuntonsa, voin rajoittua pariin seikkaan. Mietinnössä mainitaan, että hallituk-

sen esityksessä esiintyvä oikeuskäsitys olisi, paitsi vieras, myöskin vastenmielinen kansamme oikeuskäsitykselle! On kuitenkin otettava huomioon, että me olemme viime aikoina saaneet tottua hyvin paljoon vastenmieliseen ja myöskin paljon vieraampaan, kuin mikä tässä on kysymyksessä. Olosuhteet ovat siihen pakottaneet, ei ainoastaan tällä alalla, vaan muutenkin. Koko elintarvejärjestely on epäilemättä vieras ja vastenmielinen, ja jokainen meistä olisi iloinen, jos pääsisi siitä täydellisesti erilleen. Ed. Bäck vielä tehosti valiokunnan mietinnön perustelua, huomauttaen samasta seikasta. Mutta jos kansamme oikeuskäsitys on sitä vastaan, niin välttämättömyyden edessä sen oikeuskäsityksen, niinkuin kaikkien oikeuskäsitysten, on muututtava, ja elintarveviranomaisten velvollisuutena on, jos eduskunta kerran harkitsee tällaisen lain tarpeelliseksi, pitää huolta siitä, että kansa tulee tämän lain ja sen määräysten välttämättömyyden ymmärtämään. — Ed. Niukkasen lausunnon alkuosasta kävi selville, että hänen mielestään Suomen maanviljelijät pelkäävät, että poliisit ja tarkastajat heidän asioihinsa tämän kautta sekaantuisivat. Minä en ainoastaan usko, vaan tiedän, että tässä eduskunnassa on paljon maanviljelijöitä, jotka eivät pelkää näitä tarkastuksia, ja minä toivon, että niitä on muuallakin tässä maassa. Oli todellakin hämmästyttävää, käyttääkseni ed. Niukkasen sanaa, että edusmieheltä pääsi sellainen lause, kun häneltä. Erästä seikkaa ei täällä vielä ole mainittu, nim. että kyllä tarpeettomilta ilmiannoilta ja tarpeettomilta syytteiltä rikoslaki suojelee niinhyvin silloin, kun on kysymys tästä elintarvelaista kuin muutenkin. Ja meidän rikoslakimme ei suinkaan, mitä ilmiantoihin tulee, ole lievä, kun sitä vain sovellutetaan, ja että sitä tullaan sovelluttamaan, siitähän on meillä aivan toiset takeet nyt, kuin venäläisen vallan aikana.

Mitä valiokunnan perustelun loppuosaan tulee, niin siinä liikutaan toiveiden ja uskon parissa. Se on sitä auttamatonta idealismia, josta emme pääse silloinkaan, kun nälkäkuolema uhkaa, silloin kun muut kansat ovat nähneet olevan välttämätöntä katsoa totuutta suoraan silmiin ja käyttää myöskin niitä kansansa ominaisuuksia, joita tavallisissa oloissa ei pidetä kaikkein kiitettävimpinä, niinkuin pyrkimystä saada rahaa, korkeampaa palkkaa j. n. e., käyttää niitä kansansa onnen ja menestyksen hyväksi, sen pelastamiseksi nälkäkuolemalta.

Ed. Bäck huomautti eräästä seikasta, joka kyllä antsaitsee harkintaa, nimittäin, että virkamiesten ja kansan väli saattaa huonontua, kuilu kansan ja virkamiesten välillä syventyä, kun kansaan juurtuu se käsitys, että virkamiehet myöskin rahan toivossa nostavat syytteitä rikkomuksista lakia vastaan. Tätä vastaan on kuitenkin huomautettava, ettei tässä ole kysymys ainoastaan virkamiehistä sanan varsinaisessa merkityksessä, vaan kansan itsensä valitsemista elintarveviranomaisista, jotka yhdessä vakinaisten virallisten syyttäjäin ja vakinaisten virkamiesten kanssa asiaa hoitavat. Kun niin on asianlaita, niin ei liene syytä siihen pelkoon, josta ed. Bäck huomautti.

Ed. Ståhlberg: Se seikka, että jotakin menettelyä ennen on vaikka vuosisatoja noudatettu, ei tee sen palauttamista puolustettavaksi, jos se on havaittu hylättäväksi ja oikeuskäsitystä vastaamattomaksi. Erityisesti meidän rangaistusjärjestelmässämme ja myöskin virkamiesten palkkausjärjestelmässä on ennen aikaan ollut varsin paljon sellaista, joka ei enää voi eikä saa tulla kysymykseen. Myöskin nyt ehdotettu toimenpide olisi näillä molemmilla aloilla paha takaaskel. Onhan joka taholta täälläkin myönnetty, että kolme vuosikymmentä sitten toteutettu uudistus, sakko-osuusjärjestelmän poistaminen, oli täysin oikeutettu ja tarpeellinen. Tämä uudistus on yhteydessä laajemman uudistusliikkeen kanssa, joka tahtoo tehdä julkisten viranomaisten toiminnan riippumattomaksi heidän raha-ansioistaan yksityistapauksessa. Sentähden sivusaatavaeli sporttelijärjestelmääkin on yhä enemmän lakkautettu ja lakkautetaan toisella virka-alalla toisensa jälkeen vakinaisen palkkauksen tieltä. Kun viranomaisen tai muun julkisen tehtävän toimittajan on käytettävä yhteiskunnan julkista valtaa, niin se on tehtävä puolueettomasti, sitä ei voida tehdä minkäänlaiseksi urakkatyöksi, niinkuin yksityistaloudellista ansiotoimintaa. Jos nyt puheenaolevan lain noudattamisen valvontaa varten ei ole kyllin viranomaisia, toimimiehiä, tai kyllin palkattuja, niin lisättäköön niitä ja parannettakoon palkkausta ja saatettakoon velvollisuutensa laiminlyöjät siitä edesvastaukseen. Tämä vastuunalaisuus koskee kaikkia, sekä virkamiehiä että muita tämän lain valvontaa varten asetettuja, koska he ovat julkisessa toimessa ja niihinkin siis on sovellettava, mitä virkavirheen rankaisemisesta on säädetty. Mutta älköön turvauduttako ehdotettuun turmiollisesti vaikuttavaan keinoon. Tämä keino muuten palkkionakin tulisi vaikuttamaan varsin epätasaisesti. Jos syyttäjä saa jonkun törkeän elintarvelain rikkojan tuomituksi vapausrangaistukseen, niin hän jää kokonaan ilman palkkiota. Jos jollakin virka-alueella

tehokkaan, pontevan valvonnan kautta elintarverikkomukset saadaan estetyiksi, niin silloinkin jäävät palkkiot kokonaan saamatta. Jota enemmän rikkomuksia tehdään, sitä tuottavammaksi ehdotettu tulolähde tulee syyttäjille ja muille lainvalvontaan asetuille viranomaisille. Epäiltävä sentähden on, onko edes elintarverikkomusten vähenemisen kannalta tarkoituksenmukainen se keino, joka hallituksen esityksessä on ehdotettu. Puollan valiokuntain mietintöjä.

Ed. Rosenqvist: Jag begärde ordet endast för en kort replik till herr Ingman. Herr Ingman förutsatte, att jag, för att utdrifva lättjan hos mina arbetare, gifver dem betingsarbete och ökade löner. Detta är ett misstag. Jag ökar icke lönerna för lättjefulla arbetare, och då jag gifver betingsarbete som i och för sig icke är klandervärdt, sker det, emedan de själfva vilja hafva det så och emedan detta arbetssätt är ägnadt att vänja vid flit i arbete, alls icke i det syfte herr Ingman förutsätter.

Slutligen en fråga till herr Ingman. Om herr Ingman såsom rättsinnig medborgare känner sin plikt mana att uppträda som åklagare i detta fall, månne han då med glädje skulle lyfta den lilla dusör han får för sitt välförhållande, eller skulle mottagandet af denna dusör icke fastmer göra uppfyllandet af plikten för honom i detta fall, liksom det skulle göra det för mig, mindre angenäm. Jag tror icke, att rättsinniga medborgare skulle med tillfredsställelse uppbära någon extra belöning för att de fylla sin plikt.

Ed. Lohi: Minä puolestani annan täyden tunnustuksen sille katsantokannalle, joka on esitetty valiokunnan mietinnön puolesta, mutta toiselta puolen en saata ummistaa silmiäni sille tosiasialle, missä nyt elämme. Elintarvelakia ja sen nojalla annettuja määräyksiä rikotaan aivan häikäilemättömästi ympäri koko maata, ja tämä panee vakavasti miettimään, mitä mahdollisia keinoja olisi eduskunnalla ja hallituksella, joita voisi käyttää, että saataisiin järjestystä tällä alalla aikaan. Minun mielestäni tämä keino, jota hallitus on tässä ehdottanut, on yksi sellainen, josta voisi toivoa jonkun verran parannusta. Kun tilanne on näin vakava, täytyy eduskunnan myös ryhtyä kaikkia niitä keinoja käyttämään, jotka ovat siveellisesti oikeutetut. Minä en voi yhtyä siihen käsitykseen, jota muutamat puhujat ovat edustaneet, että tällaisia ilmiantoja verrataan niihin surullisiin ilmiantoihin, joita laittomuuden aikana harjoitettiin, joiden nojalla lainkuuliaisia kansalaisia tahdottiin saada kärsimään siitä, että olivat lainkuuliaisia. Nythän on tarkoitus kokonaan toinen. Tarkoitetaan näillä ilmiannoilla saada lainrikkojat syytteeseen. Siinähän on suuri väli joten näitä ei ole minun mielestäni rinnastettava. Kun tällaisia keinoa on käyttänyt m. m. sellainen sivistysmaa, kuin naapurimaamme Ruotsi, ei ole minun mielestäni ollenkaan häpeä, jos me käytämme samanlaista keinoa tilanteen vakavana ollessa. Puolestani yhdyn kannattamaan hallituksen esitystä.

Ed. Juutilainen: Ed. Louhivuori huomautti, että kansa itse asettaa ilmiantajat ja että ne ovat kansan luottamusmiehiä. Hallituksen esityksen mukaan kuitenkin siksi tulee nimismies ja hän ottaa poliiseja avukseen ja nämä keskenään jakavat sakkorahat. Minä pyydän huomauttaa, etten voi uskoa hallituksen esityksen vievän siihen, mihin pyritään. Gulaschi voi aivan hyvin maksaa suoraan poliisille tai nimismiehelle sen verran, minkä hän saisi sakko-osuutta, ehkä enemmänkin, ja silloin ne voivat aivan hyvin jättää gulaschin rauhaan. Minä tämän lisäksi huomautan, että syyttäjien pitäisi itsensä olla vapaita elintarvelain rikkomisesta. Mutta missähän sellainen viranomainen on, onkohan sellaista kansalaista meidän maassamme olemassa, ja tämä panee minut myöskin hyvin epäilemään hallituksen esittämää toimenpidettä. Myöskin senaattori Paloheimo ensimäisessä lausunnossaan huomautti, että meidän täytyy tulla omillamme toimeen, ja toisessa lausunnossa hän huomautti, että tämä säännös tarvitaan juuri sitä varten, että meidän täytyy saada ja me saammekin muualta elintarpeita. Siis ristiriitaisuutta jo alkuasteessakin.

Ed. Saarelainen: Yhtyen täydellisesti ed. Relanderin, Pykälän ja Niukkasen lausuntoihin, tahtoisin sen lisäksi mainita, kun täällä ovat useat puhujat väittäneet, että syyttäjäviranomaisille sakkorahojen maksamisella on tarkoitus poistaa elintarvelain alalla vallitsevia epäkohtia, niin tahtoisin vain huomauttaa, että kun tämmöinen järjestelmä on maassamme ollut käytännössä esim. väkijuomarikosalalla, ja se järjestelmä ei olè kyennyt vähimmässäkään määrässä epäkohtia poistamaan mainitulta alalta, niin se ei myöskään kykene poistamaan elintarvealalta. Sentähden on ehdotettu säännös mielestäni aivan tarpeeton. Näin ollen suuren valiokunnan kanta mielestäni on oikeampi kuin

hallituksen esityksen. Sentähden kannatan suuren valiokunnan tekemää mietintöä ja toivoisin, että kaikki edustajat olisivat samalla kannalla, sillä jos elintarvelakiin tämmöinen säännös otetaan, niin se viepi elintarvelailta oikeudellisen pohjan hyvin heikoksi.

Ed. Ingman: Ed. Rosenqvist sanoi, että kun hän antaa työmiehilleen urakkatyötä, niin hän tekee sen kasvattaakseen heitä ahkeruuteen ja sentähden, että he itse niin tahtovat. Tässä kai myöskin on tarkoitus kasvattaa virkamiehiä suuremmaan ahkeruuteen, ja että ne myöskin tätä tahtovat, sitä ei ole syytä erityisesti epäillä. Ed. Rosenqvist teki edelleen minulle erään omantunnonkysymyksen: miltä tuntuisi syyttäjänä esiintyminen siinä tapauksessa, että on mahdollisuus saada sakko-osuus? Minä ensinnäkin huomautan, että tässä ei ole kysymys ed. Rosenqvistista eikä minusta, vaan niistä, joiden virkansa puolesta, nimenomaan annetun tehtävän johdosta, tulee syyttäjinä esiintyä. Jos tässä olisi kysymys siitä, että annettaisiin syrjästä tuleville ilmiantajille osa sakosta, niin minäkin olisin jyrkästi sitä vastaan. Mutta kun ed. Rosenqvist kysyy, niin tahdon tunnustaa, että niiden tehtävien yhteydessä, joita on ollut sekä ed. Rosenqvistilla että minulla, on toisinaan esiintynyt niin sanottuja sportteleja — muutamia kymmeniä markkoja vuodessa. Minä tunnustaan avoimesti, että eivät nämä markat ole tehneet näitä tehtäviä erityisesti miellyttävämmiksi, mutta en ole tuntenut myöskään, että ne olisivat niitä raskaammiksi tehneet.

Ed. Wrede: Endast ett par små anmärkningar i anledning af här afgifna yttranden.

De olägenheter herr Ståhlberg framställde såsom följande med systemet att medgifva bötesandelar åt åklagare äro ju allmänt kända och erkända, men de äro icke af den beskaffenhet att de skulle förbjuda eller hindra användandet af denna utväg i sådana utomordentliga fall, då den är nödvändig och andra medel icke finnas. Vore det fråga om omoraliska medel, så kunde detta ju icke anföras.

Min andra anmärkning gäller herr Bäcks uttalande, att genom en sådan bestämmelse som den här föreliggande den ovilja, som mångenstädes förefinnes mot ämbetsmannakåren, skulle ytterligare skärpas och tillspetsas. Häremot vill jag anmärka att här är icke fråga om ämbetsmän i egentlig mening, utan det är fråga, väsentligen åtminstone, om kommunala funktionärer, som tillsättas af kommunens medlemmar och hvartill ena gången den ena och andra gången den andra kan utses, och då står alldeles i samma förhållande till befolkningen i kommunen, som hvarje annan. Jämförelsen med förhållandet till ämbetsmännen har därför här alls ingen tillämpning.

Ed. Bäck: I anledning af frih. Wredes anmärkning mot mitt anförande vill jag framhålla, att det påstående jag framställde verkligen gäller äfven andra än de af lifsmedelsnämnderna utsedda personerna. Det gäller bl. a. polismyndigheterna.

Keskustelu 27 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Runtti ed. A. H. Virkkusen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotuksen 27 § hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Runtin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Runtin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 50 jaa-ääntä ja 54 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 27 §:n sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä.

28 pykälä hyväksytään.

Puhemies: Täysi-istunto keskeytetään ja jatketaan sitä klo 7 i.p.

Täysi-istunto keskeytetään klo 5,10 i.p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7 i. p.

Elintarveasiain järjestely.

Puhemies: Lakiehdotuksen yksityiskohtaista käsittelyä jatketaan.

29—34 §:t samoin kuin 4 luvun nimike ynnä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään.

Puhemies: Kun eduskunta ei ole kaikin puolin yhtynyt suuren valiokunnan ehdotukseen, palautetaan asia suureenvaliokuntaan.

7) Ehdotus, joka koskee Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 64 ja otetaan toiseenkäsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 17 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 79, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

8) Ehdotus laiksi kohtuuttomain hintain ehkäisemisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 56 ja otetaan toiseenkäsittelyyn siinä sekä elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 65, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Keskustelun pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu; kun se on julistettu päättyneeksi, tarkastetaan lakiehdotus kohta kohdalta.

Keskustelu:

Ed. Joukahainen: Samalla kun mielihyvällä tervehdin tätä lakiehdotusta, en voi olla kiinnittämättä hallituksen huomiota myös henkisiin elintarpeisiin. Tässä nimittäin sanotaan, että tämä laki tulisi koskemaan, paitsi elintarpeita, rehutavaroita, lämpöä, valoa ja voimaa synnyttäviä polttoaineita, jalkineita ja vaatetustavaroita, määtaloudessa välttämättömiä teollisuustuotteita tahi muita yleisiä tarveaineita. Toivoisin, että näihin „yleisiin tarveaineisiin" kuuluisivat myös ne tarveaineet, joita tarvitaan sanomalehtien ja kirjallisuuden painattamiseen. Niinkuin jokainen tietää, on puute näillä aloilla, joko luonnollinen tai keinotekoinen, ollut hyvin suuri, ja hinnat viime vuosina ovat pyrkineet nousemaan aivan kohtuuttomiin, niin että voidaan ajatella, että jos tätä hinnannousua jatkuu edelleen, tulee ennen pitkää tähän maahan sellainen aika, jolloin nämä henkiset elintarpeet tulevat niin kalliiksi, että on mahdotonta, ainakaan vähävaraisen väestön, niitä itsellensä hankkia. Nyt on jo näkynyt muutamin paikoin maaseudulla ilmiöitä, joista näkyy, että vastukset esim. sanomalehtien julkaisemisessa näyttävät voittamattomilta. Meillä alkaa ilmestyä lehtiä, jotka ovat painetut melkein kaikilla sateenkaaren väreillä, ja toisia, joita painetaan tervalla ja kimröökillä ja muilla sentapaisilla vastikkeilla. Toivoisin sentähden, että hallitus kiinnittäisi huomiota asian tähänkin puoleen, joka nykyaikaisessa yhteiskuntaelämässä on melkein yhtä tärkeä kuin jokapäiväisen leivän saanti.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtainen käsittely.

1—7 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

8 §.

Keskustelu:

Ed. Takkula: Jo valiokunnassa olin tähän pykälään nähden asettunut sille kannalle, että se olisi hyväksyttävä hallituksen esityksen mukaisesti. Samoin myös siinä keskustelussa, joka tapahtui ennen suureen valiokuntaan lähettämistä, esitin saman käsityksen. Ja koska elintarvelain 27 § on tullut hyväksytyksi samanlaiseksi, niin ehdotan, että tämä pykälä tulee myös hyväksytyksi samalla tavalla, kuin se on hallituksen esityksessä.

Ed. Runtti: Minä pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Ed. Hedberg: Behandlingen af 27 § i lifsmedelslagen gaf ett resultat, som skapar hos mig den förhoppningen att 8 § i denna lag, „jobbarlagen", äfven skall kunna godkännas i den form, som paragrafen har i regeringspropositionen, och detta på ännu mera vägande skäl än med afseende å 27 § i lifsmedelslagen. Emellertid är det icke endast detta motsvarighetsskäl, som här är afgörande. Lagarna äro ju i själfva verket i många hänseenden hvarandra rätt olika, ej minst med hänsyn till önskvärd-

heten att lagbestämningarna måtte i all sin stränghet vinna efterlefnad. Det skall icke kunna nekas till att ett, må jag säga det, försonande eller urskuldande moment föreligger i fråga om lifsmedelslagen. Där låter åtminstone tänka sig någon pliktkollision, mellan plikten att se till möjligheten att besörja den den egna familjen med det nödvändigaste och den att rätta sig efter lagens stränga bokstaf. Men med afseende å jobbarlagen föreligger påtagligen icke någon sådan urskuldande omständighet. Med afseende å denna lag torde nog den meningen vara allmän, att man icke bör sätta fingrarna emellan, utan att lagen i hela sin stränghet bör tillämpas. Och för vinnande af detta mål innehåller regeringspropositionens föreskrift om andel i bötesbeloppen en utväg. Någon annan utväg att vinna åtlydnad af denna lag, synes icke föreligga. Skulle utskottsmajoriteten hafva känt någon sådan, hade det varit nödigt att anföra den.

Det gafs under förmiddagen ett uttalande, som med tillämpning af ett bibelställe innehåller en „gliring" åt en af dem, en präst, som ställt sig på regeringens ståndpunkt i denna fråga. Jag önskar med anledning däraf endast få uttala, att förre teologie professorns bibeltolkning enligt min uppfattning — så litet den än kan väga — är lindrigt sagdt något föråldrad. Friherre Wrede har i sitt andragande redan under förmiddagens plenum påvisat den begreppsförvirring, som står samman med en bibeltolkning sådan den, som gafs. För egen del ville jag endast få tillägga att det här icke är fråga om djäflar eller belsebub, utan om en fullt berättigad utväg att skapa lydnad för ett fullt berättigadt lagstadgande, och jag ser i regeringspropositionen intet djäfvulstyg alls. Jag ber att få förorda ett antagande af lagen i den form regeringspropositionen innehåller.

Ed. Ståhlberg: Rikosten erilaisuus elintarvelaissa ja nyt puheenaolevassa laissa saattaa kyllä aiheuttaa rangaistusten erilaisuutta rikoksentekijään nähden, mutta sakothan kohtaavat häntä samalla tavalla, aivan riippumatta siitä, mitenkä ne jaetaan. Nyt puheenaoleva erimielisyys ei koske rangaistuksen vaikutusta rikoksentekijään vaan rangaistuksen vaikutusta syyttäjiin ja muihin lainvalvojiin, ja siihen nähden on esityksessä esitetty rangaistuskeino eli palkintokeino tässä laissa yhtä turmiollinen ja paheksuttava kuin edellisessäkin. Mitä tarpeellisuuteen tulee, jos siinä suhteessa jotakin erilaisuutta on olemassa, niin tässä laissa se on kai vähemmän tarpeellinen, koska sitä säälivämpyyttä rikoksentekijää kohtaan, joka mahdollisesti elintarvelain rikoksissa on olemassa, ei tarvinne tässä kohden pelätä.

Ed. Wrede: Såvidt jag kan finna, grundar sig herr Hedbergs något skämtsamma andragande på en fullt riktig synpunkt. Det anmärktes under förmiddagens plenum, att i fråga om åtal för brott mot lifsmedelslagen sådana fall kunde inträffa, där brottets beifrande berodde på kitslighet och själfva förseelsen vara alltför obetydlig för att påkalla sådana åtgärder. I fråga om denna lag är det, såsom herr Hedberg anmärkte, icke fallet, och däraf följer, gifvetvis, att det missbruk af stadgandet, som man måhända kunde befara såsom möjligt i fråga om lifsmedelslagen, här alls icke kan komma i fråga. Härmed bortfaller äfven helt och hållet det nyss anförda skälet mot förevarande stadgande i regeringens proposition. Enligt min tanke har herr Hedberg således fullkomligt rätt däruti att beträffande denna paragraf föreligga ännu vida starkare skäl för det i regeringens proposition föreslagna stadgandet än i fråga om lifsmedelslagen.

Ed. Kairamo: Ed. Ståhlberg arvostelee hallituksen esitystä ankarasti, pitäen sitä turmiollisena, ja sen vuoksi hylättävänä taka-askeleena. Hän silloin asettuu menneenajan kannalle, ottamatta huomioon ollenkaan niitä muuttuneita olosuhteita, joissa nyt eletään, ja jotka monasti vaativat toimenpiteitä, joita ennen ei katsottu tarpeellisiksi, eikä millään muotoa suotaviksi. Huomautan, että ennen oli kuolemanrangaistus jo vuosikymmenien kuluessa jäänyt käytännön ulkopuolelle, mutta tätä nykyä eduskunnan suurimmatkaan idealistit ja doktrinäärit eivät ole muistuttaneet mitään sitä vastaan, että tämä ankara toimenpide on otettu käytäntöön, nyt se pidetään valitettavana toimenpiteenä, mutta sellaisena, jota ei voida välttää. Kun on tällä alalla täytynyt mennä niin pitkälle, kuin on menty, niin lienee vielä vähemmän syytä vastustaa sellaista toimenpidettä, kuin mistä nyt on kysymys.

Ed. Ståhlberg: Kuolemanrangaistus ei ole ollut koskaan rikoslaista poistettuna, ja siihen tuomitaan nytkin sellaisen lain nojalla, joka on ollut ennenkin olemassa, niin että ed. Kairamon tekemä vertaus ei ollenkaan sovellu tähän kuuluvaan asiaan. Ei ole ollut puhetta siitä, olisiko nyt kuolemanrangaistus rikosla-

kiin uudestaan otettava vai otettava semmoisista rikkomuksista, joita vastaan ei sitä ennestään ole. Mikä tässä laissakin tekee turmiolliseksi ehdotetun sakkojakojärjestelmän, on se, että vedotaan julkista tointa harjoittavan voitonhimoon hänen velvollisuutensa täyttämistä varten, ja kun nyt puheenaolevassa laissa on erittäin suuria sakkomääriä, niin tämä voitonhimoon vetoaminen tulee aivan arveluttavaksi.

Ed. Ahmavaara: Minusta oli sangen valitettavaa, että edellä puolenpäivän otettiin samanluontoiseen lakiin tällainen syyttäjäin palkintojärjestelmä, joka minun käsittääkseni on suureksi turmioksi koko sille tarkoitukselle, mihin tässä pyritään. Tästä on kokemusta niiltä paikkakunnilta, nimittäin rajaseuduilta, joissa viime vuosina on paljon gulasheerausta harjoitettu. Siellähän viime aikoina hallitus lupasi syyttäjille ja ilmiantajille osan sakoista ja siitä saaliista, jonka he luvattomasti kuljetettua tavaraa saavat, mutta seuraus oli päinvastainen, kuin mihin pyrittiin. Useat nimismiehet sanoivat, että sen jälestä ei heille enää tullut mitään tietoja näistä salakuljetuksista, eivätkä he itse viitsineet mennä kyselemään, sillä kansalaiset naureskelivat ja ajattelivat: joko nyt syyttäjä on herännyt, kun on oma etu kysymyksessä. Ed. Ingman täällä kyllä sanoi edeltäpuolisen, etteivät tästä sakkoraha-osuuden poistamisesta iloitse muut kuin gulashit ja vähemmän tunnolliset tuottajat. Tämä ei ollut suinkaan kaunis arvostelu toisin ajattelevista mutta kyllä minä siitä huolimatta uskallan sanoa, että lopulta tästä iloitsevat gulashit ja nuo palkatut ilmiantajat, ja silloin on tehty hyvin huono palvelus asialle. Mutta kun se kerran on otettu edelliseen lakiin, niin menköön tässäkin. Tulevaisuus osoittaa kyllä että se on huono säännös.

Ed. Rosenqvist: Nu liksom i fråga om det lagförslag, som behandlades på förmiddagen, vill man i vår lagstiftning återinföra en redan utdömd princip, en princip, som utdömts emedan den strider mot rättsmedvetandet. I hvartdera fallet vill man bota ett ondt med ett värre ondt, detta är obestridligt utan den minsta begreppsförvirring.

Ed. Kairamo: Ed. Ståhlberg asettuu kokonaan muodolliselle kannalle, kun hän ei salli mitään vertausta eri toimenpiteiden välillä sen vuoksi, että toinen on tosin lakiin jäänyt, vaikka käytännöstä pois jäänyt, ja toinen muodollisestikin poistettu laista, johon se tahdotaan nyt saattaa takaisin. Toimenpiteen turmiollisuus ei kai riipu siitä, onko se vanhassa laissa määrätty vai uudessa, vaan siitä, millä tavalla ja missä laajuudessa se sovellutetaan käytännössä.

Ed. Niukkanen: Tämä palkittu ilmiantojärjestelmä on mielestäni niin huono, että se ei edes gulashilakiinkaan sovellu. Hallituksen ehdotus tulisi käsittääkseni kasvattamaan jobbarien lisäksi vielä kehnomman ammattikunnan, nimittäin palkkiota tavoittelevat ilmiantajat. Se johtaisi myös siihen, että jobbarit ja ilmiantajat, joiksi tietysti ryhtyisivät etupäässä meidän entiset santarmihallituksen aikuiset spioonit, yhdessä neuvottelisivat lainrikkomisesta ja puljuttaisivat oikeutta, samalla kun se veisi siihen, että tätä lakia ei yleensä kukaan kunnioittaisi.

Ed. Ståhlberg: Kuolemanrangaistusta ei ole koskaan Suomen lainsäädännöstä poistettu. Sakkopalkintojärjestelmä on turmiollisena poistettu kolmekymmentä vuotta sitten ja nyt on kysymys sen uudelleen lakiin palauttamisesta. Siihen ei ole mitään puolustettavaa syytä. Toivoen, että tehty päätös tulee toiseenkin lakiin nähden oikaistuksi, kannatan tässä edelleen valiokunnan ehdotusta.

Ed. Juutilainen: Minä yhdyn ed. Ståhlbergin lausuntoon perusteluineen, samoin kuin myös siihen toivomukseen, että tämä lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaan ja edelliseen lakiin nähden vastaava kohta suuressa valiokunnassa muutettaisiin takaisin sellaiseksi, kuin sen suuri valiokunta viime kerralla hyväksyi. Tällä tavoin voitaisiin korjata hyvin surkea erehdys, mikä äskeisessä äänestyksessä tehtiin.

Ed. Ingman: Minusta tuntuu, suoraan sanoen, tämä iltapäiväinen keskustelu jotenkin tarpeettomalta. Minä nimittäin en ollenkaan usko, että päivällisen syöminen on vaikuttanut sillä tavoin edustajiin, että he nyt paremmin uskoisivat, mitä täällä väitetään tämän määräyksen turmiollisuudesta ja muusta, kuin mitä he aamupäivällä uskoivat.

Ed. Hahl: Ed. Ingmanin lausunnon johdosta huomautan, että kaikki eivät olleet päivällisessä äänestyksessä saapuvilla ja samoin nyt on täältä poissa ainakin kaksi niistä, jotka päivällä äänestivät sen päätöksen puolesta, joka silloin syntyi.

Keskustelu 8 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Takkula on ed. Runtin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotuksen 8 § hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Takkulan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Takkulan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 53 jaa- ja 48 ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

9—13 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Lakiehdotuksen toinen käsittely on loppuun suoritettu.

9) Ehdotus laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 57 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 67, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu, ja kun se on julistettu päättyneeksi, ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ryhdytään lakiehdotusta yksityiskohdittain käsittelemään.

1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Niukkanen: Vastalauseessa esitetyillä perusteilla ehdotan, että pykälän a-kohta saisi sen muodon, kuin vastalauseessa ehdotetaan.

Ed. Salovaara: Kannatan ed. Niukkasen tekemää ehdotusta.

Keskustelu 2 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Niukkanen ehdottanut, että 2 §:n 4 a momentti saisi sen sanamuodon, mikä sillä on mietintöön liitetyssä vastalauseessa. Tätä ehdotusta on ed. Salovaara kannattanut. Kutsun sitä ed. Niukkasen ehdotukseksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

3 § hyväksytään keskustelutta sekä samoin järjestänsä 4—13 §:t ynnä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

Pöydällepanot:

10) Suomen senaatin Suomen eduskunnalle vuoden 1917 toisilla valtiopäivillä valtiovarain tilasta vuosina 1913, 1914 ja 1915 antamien kertomusten johdosta

laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 esitellään ja pannaan pöydälle huomispäivän täysi-istuntoon.

11) Rautatien rakentamista Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21 esitellään ja pannaan pöydälle huomispäivän täysi-istuntoon.

12) Sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneiden avustamista

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään klo 1/4 9 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 8,20 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

90. Maanantaina 15 p. heinäkuuta

k:lo 8,45 i. p.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnäoleviksi kaikki ne edustajat, jotka olivat saapuvilla edellisessä istunnossa.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

1) Ehdotuksen sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneiden avustamisesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 80 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. K. E. Linna: Vaikka en minä pidäkään sitä muotoa, jonka hallitus on ehdottanut, sellaisena, että se tulisi tyydyttämään suuremmassa määrin niitä henkilöitä, jotka ovat joutuneet enemmän tai vähemmän punaisten aiheuttaman kapinan tähden kärsimään, pitäisi tämä kysymys mielestäni ratkaista paljon perinpohjaisemmin, kuin miten ehdotuksen mukaan on aiottu tehtäväksi. Olen sitä mieltä, että tämä toimenpide, mitä tässä ehdotetaan, ainoastaan jossain määrin tulee lieventämään sitä tyytymättömyyttä, joka sen johdosta on olemassa, ettei hallitus vielä ole mihinkään korvaustoimenpiteisiin ryhtynyt. Kun kuitenkin valtiovarainvaliokunta ehdottaa, että hallitus oikeutettaisiin ottamaan 100 miljoonan markan laina, josta ainoastaan 30 milj. varattaisiin lähinnä käytettäväksi vahinkoa korvaamaan, niin on mielestäni tässä mietinnössä olevassa vastalauseessa esitetty ajatus oikea. Olisi mielestäni valtiovarainvaliokunnan, kun se ehdotti niin suuren lainan otettavaksi, mainittava, mihin loppusumma 70 milj. markkaa käytetään ja aiotaanko se käyttää samaan tarkoitukseen.

Ed. Estlander: Regeringens förevarande proposition är minst sagdt något obestämd. Där uppräknas åtskilliga ändamål, för hvilka stora belopp erfordras, men det framgår dock, att det slutliga förslag, som framställes, endast rör en del af dessa ändamål, nämligen ersättningen af skador i sådana fall, där i följd af det nyligen timade upproret medborgare råkat i så brydsam belägenhet, att det för dem i afsaknad af medel ställer sig svårt att fortfara med det yrke eller den näring de tidigare bedrifvit. För detta ändamål skulle reserveras 30,000,000. Emellertid begär regeringen att få upplåna ända till 100,000,000 mark. Man stannar då i tvekan därom, huruvida återstoden af detta lån skulle komma att användas till de ersättningsändamål, som i öfrigt omnämnas. Men regeringen säger, att den nu icke framställer sitt slutliga förslag, utan kommer att i sinom tid därom till landtdagen aflåta en af förhållandena påkallad proposition Dess förslag gäller nämligen dels direkta skador, som uppkommit genom upproret, och dels dessutom sådana skador, som vållats genom det föregående världskriget. Villrådigheten blir ännu större, då det sedan framgår, att regeringen anser, att äfven annars erfordras nya lånemedel utan att regeringen dock alls omnämner, hvilka ändamål dessa vore, som skulle kräfva dylika nya lån.

Statsutskottet har ju nog observerat denna obestämdhet, men har icke heller åstadkommit den erforderliga utredningen i detta afseende. Vid sådant förhållande måste jag uttala den önskan, att regeringen i stora utskottet eller eventuellt vid andra läsningen i plenum ville lämna de upplysningar, som enligt min tanke oafvisligen kräfvas, för att landtdagen skall kunna besluta sig för hela det nu äskade lånebeloppet. För närvarande kan jag icke underlåta att uttala, att regeringens hållning, sådan den framträder i förevarande proposition, är minst sagdt något nonchalant.

Ed. Schybergson: Det förhåller sig så som herr Estlander antydt, att i regeringens proposition två saker hafva blandats ihop, som egentligen hafva ingenting med hvarandra att skaffa. Den ena är en anslagsfråga, en fråga om understöd och ersättning, den andra är en kreditfråga, en fråga om förstärkande af statens kassatillgång, som nog är knapp och klen. Det borde hafva utgjort föremål för två skilda framställningar. Men det är så mycket, som för närvarande är en liten smula på sned. I sak håller jag före, att både det ena och andra kan accepteras, både anslagen till ersättningar och tillståndet till upptagande af ökad kredit. Vi måste under tider som de närvarande och med den brådska, som nu råder i landtdagsarbetet, se förbi sådana oegentligheter, som denna, då vi veta att viljan och ändamålet äro goda.

Ed. Paavolainen: Sen seikan, josta ed. Estlander ja Schybergson huomauttivat, on kyllä valiokunta havainnut. Se käy selville valiokunnan perusteluista. Siinä sanotaan: „Vaikka lainan tarpeellisuutta esityksessä ei ole, kuten valiokunnan mielestä olisi ollut suotavaa, tältä osalta lähemmin perusteltu, saa valiokunta kuitenkin, siihen nähden, että valtio jo lähimpänä aikana tarvitsee lisävaroja, puolestansa eduskunnan päätettäväksi esittää" j. n. e. Mutta samasta syystä, kuin ed. Schybergson huomautti, oli valiokunta sitä mieltä, että täytyy suostua esitykseen ja myöntää pyydetyt varat, sillä asia on siksi kiireellinen, että jos se jätetään hallituksen uudelleen esitettäväksi, niin asiaa ei saada eduskunnassa tällä istuntokaudella päätetyksi.

Ed. R. Furuhjelm: Jag är förekommen af ldgm. Paavolainen.

Ed. Nevanlinna: Ehkä on syytä sen lisäksi, mitä ed. Paavolainen ilmoitti, vielä antaa se tieto, että senaatin valtiovaraintoimituskunnan päällikkö on valtiovarainvaliokunnan tietoon antanut summittaisen selonteon valtion kassatarpeesta 11 päivästä heinäkuuta elokuun loppuun, ja siitä käy ilmi, että valtio yli tulojen ja käytettävissä olevien varojen tarvitsee lisävaroja mainitun ajan kuluessa suunnilleen 196,000,000 markkaa, etupäässä kyllä tällä ajalla lankeavien lyhytaikaisten sitoumuksien vuoksi, mutta myöskin rautateiden nykyään joka kuukausi hyvin suurten tappioiden korvaamiseksi ja edelleen metsähallinnon jokseenkin suuriin tarpeisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Uusi jäsen toimitusvaliokuntaan.

Puhemies: Luetaan valitsijamiehiltä tullut kirjelmä.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet lähettävät kunnioittaen Eduskunnalle tänään pitämänsä kokouksen pöytäkirjan, josta käy selville, että toimitusvaliokuntaan edustaja Bäckin tilalle on valittu edustaja R. Furuhjelm.

Helsingissä, 15 päivänä heinäkuuta 1918.

Valitsijamiesten puolesta:

J. Oskari Peurakoski.

H. I. Linna.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto pidetään 10 minuuttia sen jälkeen, kun suuri valiokunta on pitänyt istuntonsa. Silloin soitetaan edustajat tänne saliin.

Istunto päättyy k:lo 9,5 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

91. Maanantaina 15 p. heinäkuuta

klo 9,35 i.p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

Ehdotus laiksi sisältävä eräitä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä. 1757
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 51; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 63.

Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annetun lain 3, 11 ja 12 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi 1758
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 52; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 70.

Ehdotus laiksi ammattientarkastuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 53; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 58.

Ehdotus laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 58; pankkivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 68.

Ehdotus laiksi postisäästöpankista 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 59; pankkivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 51.

Siv.

Ehdotus, paitsi muuta, laiksi, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta 1759
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 60; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 72.

Kolmas käsittely:

Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla. 1762
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 45; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Pennasen y.m. edusk. esit. n:o 2; ed. E. Saaren edusk. esit. n:o 4; ed. Luopajärven y.m. edusk. esit. n:o 5; ed. Tågin y.m. anom. ehd. n:o 14 ja ed. Ottelinin anom. ehd. n:o 15.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnäoleviksi kaikki ne edustajat, jotka olivat saapuvilla edellisessä istunnossa.

Puhemies: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevien asiain käsittelyä.

1) Ehdotus laiksi sisältävä eräitä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 51, ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 63, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Eduskunta hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen.

Lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään niinikään.

Puhemies: Asian toinen käsittely on loppuun suoritettu.

2) Ehdotus laiksi 8 tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annetun lain 3, 11 ja 12 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 52 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 70, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn perustaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.
Ensin sallitaan yleiskeskustelu, ja kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely.

Keskustelu:

Ed. Rosenqvist: Jag vill endast till protokollet hafva uttaladt, att enligt min mening en ändring af lagen om 8 timmars arbetstid icke hade bort föreslås, utan i stället de interimistiska åtgärder, hvilka anses vara nödvändiga.

Ed. Paasivuori: Minä vastustan tämän lain hyväksymistä, mutta koska tiedän, että tässä eduskunnassa ei ole yhtään kannatusta sillä ehdotuksella, että tämä lakiehdotus hylättäisiin, niin en tahdo tehdä ehdotusta. Teen sen vasta kolmannen käsittelyn yhteydessä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä 3, 11 ja 12 §:t sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

3) Ehdotus laiksi ammattientarkastuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 53 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 8 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 58, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, samoin lakiehdotuksen otsikko ja alkulause.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

4) Ehdotus laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 58 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 11 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 68, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely.

Yleiskeskustelussa ei kukaan pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtainen käsittely.

1—3 §:t sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

5) Ehdotus laiksi postisäästöpankeista 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:ien muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 59 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 51, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö.

Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään keskustelutta.

Asian toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

6) Ehdotus m. m. laiksi, joka sisältää välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 60, ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 9 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 72, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Keskustelun pohjaksi pannaan suuren valiokunnan mietintö, joka koskee ainoastaan lakia välittävistä säännöksistä 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta. Ensin sallitaan yleiskeskustelu, ja kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely.

Keskustelu:

Ed. Bäck: Hänvisande till motiveringen i den reservation, som är bifogad lag- och ekonomiutskottets betänkande, får jag föreslå, att enkammaren med förkastande af stora utskottets beslut måtte godkänna det förslag, som blifvit uttaladt i stora utskottets betänkande.

Ed. Gädda: Jag ber att få föreslå, att landtdagen ville omfatta den lag- och ekonomiutskottets betänkande vidfogade reservationen. Jag anser det vara den mest praktiska lösningen af den omständighet, hvari vi nu kommit i fråga om kommunallagarna.

Ed. Estlander: Man kunde tycka, att det vore naturligare, ja, själffallet, att landtdagen, sedan den icke längre står under det tvång, hvilket hvilade öfver densamma, då den antog dessa kommunallagar den 27 november 1917, skulle anse det vara angeläget att så fort som möjligt åstadkomma de rättelser i sagda lagar, som väl alla erkänna vara nödvändiga och oundgängliga. Regeringen har också i sin proposition omfattat denna uppfattning och framställt förslag till ändringar, som visserligen enligt min tanke icke äro tillfyllestgörande, men i alla fall väsentliga och gående i rätt riktning. Om det måhända hade varit svårt för utskottet att medhinna granskningen af samtliga dessa ändringsförslag, så skulle dock den utvägen ha legat närmare att tillgripa, att föreslå hela lagens suspendering och att emellertid de gamla kommunallagarna åter försättas i kraft, intill dess definitiv rättelse i lagstiftningen kunnat genomföras. I stället har emellertid utskotten, både lag- och ekonomiutskottet och stora utskottet, som fortfarande synas stå under den psykos, som behärskade landtdagens majoritet, då lagen tillkom, föreslagit, att dessa lagar skulle försättas i kraft och att endast nya öfvergångsstadganden skulle antagas för att förmedla detta. Jag vågar dock förutsätta, att också de ärade medlemmarna af landtdagen, som medverkat till dessa förslag, hysa den uppfattningen, att ändringar i kommunallagarna äro nödvändiga, om än de icke kunna medhinnas vid denna landtdagssession. Emellertid synes det vara inkonsekvent att man, om man verkligen önskar få rättelser i dessa lagar, föreslår, att desamma nu skulle försättas i kraft. Det kan väl icke vara meningen att verkligen begå på det sättet, om man dock erkänner, att ändringar i desamma äro nödvändiga. Under sådana förhållanden kan jag icke annat än uttala den förhoppning, att landtdagen, med förkastande af stora utskottets betänkande, måtte förena sig om den reservation till lag- och ekonomiutskottets betänkande, som undertecknats af herrar Bäck, Gädda och Roos, och ber jag att få förorda denna reservation.

Ed. Sundblom: I anslutning till hvad den senaste ärade talaren anförde ber också jag då få understöda det af herrar Bäck och Gädda gjorda förslaget.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Bäck ed. Gäddan kannattamana ehdottanut, että laki- ja talousvaliokunnan mietintöön liitetty vastalause hyväksyttäisiin. Kun tämä ehdotus kuitenkin koskee lakiehdotusta kokonaisuudessaan, otetaan se huomioon sittenkun yksityiskohtainen käsittely on suoritettu.

Lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely.

1—5 §:t sekä lakiehdotuksen otsikko ja alkulause hyväksytään keskustelutta.

P u h e m i e s: Nyt toimitetaan äänestys suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Bäckin tekemän ehdotuksen välillä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Bäckin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 77 jaa- ja 24 ei-ääntä. Suuren valiokunnan ehdotus siis on hyväksytty.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat:

Ed. E s t l a n d e r: Jag anhåller om att få i anledning af beslutet till protokollet anteckna min reservation och ber att såsom skäl få åberopa icke endast hvad jag tidigare under debatterna anfört, utan jämväl att enligt min tanke, som jag också varit i tillfälle att tidigare uttala i landtdagen, dessa kommunallagar öfverhufvudtaget icke någonsin lagligen tillkommit.

Ed. H e d b e r g: Jag ber att få förena mig om herr Estlanders uttalande.

Sen jälkeen lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi elintarveasiain järjestämisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 55 a ja otetaan j a t k u v a a n t o i s e e n käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 55 ja elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 66, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Suuren valiokunnan mietintöä ei ole painettu eikä sen vuoksi voida jakaa vaan luetaan.

Sihteeri lukee suuren valiokunnan mietinnön.

Keskustelu:

Ed. I n g m a n: Minä pyydän ehdottaa, että eduskunta seuraisi suuren valiokunnan esimerkkiä ja päättäisi myöskin pysyä ennen tekemässään päätöksessä, varsinkin kun suuri valiokunta ei ole esittänyt minkäänlaista syytä siihen, että eduskunta päätöksestään luopuisi. Tekisi todellakin oudon vaikutuksen, että eduskunta aamupäivällä tekisi yhden päätöksen ja, ilman että minkäänlaisia uusia seikkoja on ilmaantunut, olisi illalla valmis purkamaan sen. Tällainen menettely ei ainakaan synnyttäisi kunnioitusta sitä lainsäädäntötyötä kohtaan, jota täällä tehdään.

Ed. R o o s: Jag anhåller att få understöda herr Ingmans förslag.

Ed. S c h y b e r g s o n: Med den här lagstiftningens värdighet är det si och så. Det motiv, som herr Ingman nämnde, skola vi därför icke fästa så mycket afseende vid. Men nu förhöll det sig med saken på det viset, att denna kammare i den ena lagen iakttog ett tillvägagående, i den andra ett annat. Från den lag, där denna bestämning ovillkorligen hade bort bibehållas, lämnades den bort, och då blir det nödvändigt att lämna bort den från den här också. Jag har i hvartdera fallet röstat för regeringens proposition. Men för att bibehålla samstämmigheten mellan dessa två lagar måste vi nu godkänna stora utskottets förslag.

Ed. L o h i: Eduskunta on tehnyt itsensä jo syypääksi siihen epäjohdonmukaisuuteen, josta ed. Ingman huomautti silloin, kun se gulashilaissa ei hyväksynyt sellaista säännöstä, josta nyt on kysymys. Minä olin, kun tämä asia oli ensi kerran esillä, sitä mieltä, että tämä pykälä olisi hyväksyttävä hallituksen esityksen mukaan. Samaa mieltä olin gulashilaista. Mutta koska eduskunta gulashilaissa hyväksyi toisen periaatteen ja rikos on oikeastaan sama, rajahinnan ylittäminen, ja samoista rikoksista syytetään molempien lakien mukaan, niin jos säilytettäisiin tässä laissa toinen periaate, niin siinä syntyisi sellainen epäjohdonmukaisuus, että minun täytyy kannattaa myös suuren valiokunnan ehdotusta, että saavutettaisiin yhdenmukaisuus.

Ed. L u o p a j ä r v i: Samalla kun lausun mielipitenäni, että minusta tuntuu, että niillä syillä, jotka ed. Lohi edellä mainitsi, eduskunnan nyt olisi muutettava ennen tekemänsä päätös yhdenmukaiseksi suuren valiokunnan päätöksen kanssa, pyydän lisäksi lausua, etten pidä erityisesti ihmeteltävänä sitä, jos eduskunta näin joutuisi mielipiteensä muuttamaan. Korkeintaan se todistaisi sitä, että eduskuntaan on tullut tartuntaa — ylhäältä.

Ed. Tanskanen: Sattumalta satuin päivällä olemaan poissa, kun elintarvelain 27 §:stä päätettiin, ja pahalla omallatunnolla siitä ilmotan, että tulen äänestämään valiokunnan mietinnön puolesta.

Ed. Runtti: Ei ollut ainakaan päivällä vielä mikään toinen päätös eikä mikään suuren valiokunnankaan päätös vaatinut muuttaa mieltään, ja kuitenkin päivällinen äänestys jo toi ilmi, että oli muutamia edustajia, jotka olivat muuttaneet siinä kantansa. Tahdon vain tämän saada merkityksi pöytäkirjaan.

Ed. Louhivuori: Se seikka, että eduskunta ääneeti onnettomasti gulashilakia käsiteltäessä, ei minusta ole suinkaan riittävä syy siihen, että pilataan myöskin elintarvelaki tässä suhteessa. Minä olen vakuutettu siitä, ettei kulu pitkääkään aikaa, ennenkuin hallitus näkee olevansa pakotettu antamaan esityksen sellaisesta pykälästä gulashilakiin, kuin oli nyt annetussa hallituksen esityksessä, jotenka asia tulee uudestaan käsiteltäväksi. Toivoisin siis, ettei eduskunta menisi muuttamaan päivällä tekemäänsä päätöstä.

Ed. Ingman: Minä kyllä pidän virheenä sitä päätöstä, minkä eduskunta teki n. s. gulashilaissa. Mutta pidän kuitenkin mahdollisena, että tätä virhettä siinä laissa voidaan eräillä hallituksen toimenpiteillä korjata. Missään tapauksessa nämä lait eivät sillä lailla ole toisistaan riippuvia, että sen minun mielestäni onnettoman päätöksen johdosta, joka tehtiin gulashilaissa, nyt olisi välttämätöntä tehdä sama virhe toiseen lakiin. Minä siis yhä pysyn siinä, ettei eduskunnalla ole syytä muuttaa aamupäivällä tekemäänsä päätöstä.

Senaattori Kallio: Mielestäni eivät nämä kaksi lakia ole niin ehdottomassa yhteydessä, ettei eduskunta voisi pysyä entisessä päätöksessään tähän lakiin nähden, vaikka tosin eduskunta oli epäjohdonmukainen äskeisessä päätöksessä, kun gulashilaissa asettui toiselle kannalle, kuin tässä. Minä kannatan ed. Ingmanin tekemää ehdotusta.

Ed. A. Manner: Minun mielestäni eduskunta nyt olisi epäjohdonmukainen, jos se pysyisi aamulla tekemässään päätöksessä ja katsoisi, että maanomistajat ovat suurempia rikollisia kuin gulashit.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ingman vastoin valiokunnan ehdotusta ehdottanut, että eduskunta pysyisi ennen tekemässään päätöksessä. Tätä ehdotusta on ed. Roos kannattanut. Kutsun sitä ed. Ingmanin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ingmanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 63 jaa- ja 40 ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

8) Ehdotus sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneitten avustamiseksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 65 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 22 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 80, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintöä ei ole ehditty painattaa ja luetaan siis.

Sihteeri lukee suuren valiokunnan mietinnön.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Otvifvelaktigt är att regeringen under närvarande brydsamma förhållanden har behof af lån och stora och många lån. Det hafva vi redan fått bevittna och få väl ännu erfara, kan jag förmoda. Emellertid synes det mig, att landtdagen icke med tillbörlig aktsamhet handhar sin skattebevillningsrätt, därest landtdagen ikläder sig förbindelser för lånen utan att veta, till hvilka ändamål dessa komma att användas. På grund häraf och med hänvisande till hvad jag vid ärendets tidigare behandling uttalat, ber jag att få föreslå, att landtdagen med förkastande af stora utskottets betänkande ville ändra första klämmen därhän, att lånets maximum begränsades till 30 miljoner.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Ed. Estlanderin ehdotusta ei ole täällä kannatettu, joten se raukeaa.

Eduskunta päättää hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen asiassa.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotuksen laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla

sisältävät ed. Pennasen eduskuntaesitys n:o 2, ed. Saaren eduskuntaesitys n:o 4, ed. Luopajärven y. m. eduskuntaesitys n:o 5, ed. Tågin anomusehdotus n:o 14 ja ed. Ottelinin anomusehdotus n:o 15, joita on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 5, sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 45, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n, mikäli on kysymys eduskuntaesityksiin sisältyvästä lakiehdotuksesta, mutta anomusehdotuksien osalta a i n o a a n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Siinä täysi-istunnossa, jossa asia viime kerran oli käsiteltävänä, ehdotti ed. Rosenqvist ed. Wreden kannattamana, että lakiehdotus jätettäisiin lepäämään. Tämän vaatimuksen ratkaisemiseksi tarvitaan valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 5 kohdan mukaan määräenemmistö. Äänestys on siis toimitettava suljetuilla lipuilla. Tarkoitusta varten laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan sen vuoksi.

Äänestys ja päätös:

Ken kannattaa vaatimusta, että laki teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla semmoisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, jätetään lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, äänestää „jaa"; ken sitä ei kannata, äänestää „ei"; jos vähintään kolmasosa eduskunnan kaikista jäsenistä kannattaa vaatimusta, jää lakiehdotus lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, mutta muussa tapauksessa on ehdotus lepäämäänjättämisestä hylätty.

Äänestyksessä annetaan 7 jaa- ja 96 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt hylätä ehdotuksen lakiehdotuksen jättämisestä lepäämään.

P u h e m i e s: Asian kolmas käsittely jatkuu.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen semmoisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 sivulla 35 oleva ponsi hyväksytään.

Niinikään hyväksytään saman mietinnön 37 sivulla oleva ponsi.

P u h e m i e s: Asia on lopullisesti käsitelty.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna kello 4 päivällä ainoastaan lyhykäistä pöydällepanoa varten; sitten on seuraava istunto illalla kello 6.

Täysi-istunto päättyy kello 11,10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

92. Tiistaina 16 p. heinäkuuta

k:lo 4 i. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Pöydällepanoa varten esitellään:

Lakivaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksen johdosta maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi .. 1763

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohiaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Arokallio, Bäck, Estlander, Haataja, Hornborg, Hälvä, Koponen, Lagerlöf, Louhelainen, Nurmela, Paasivuori, Paavolainen, Pullinen, Relander, Schybergson, Setälä, Talas ja Tavastähti.

Ilmoitusasia:

Vapautusta tästä istunnosta yksityisasiain vuoksi saa ed. Estlander.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Pöydällepano.

Maan puolustuslaitoksen väliaikaista järjestämistä koskevan hallituksen esityksen n:o 74 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 16 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään tänä iltana klo 6,30.

Täysi-istunto päättyy k:lo 4,20 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

93. Tiistaina 16 p. heinäkuuta

k:lo 6,30 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Ainoa käsittely:

1) Esitys maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi. 1765
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 74.

2) Ehdotus, joka koskee rautatien rakentamista Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun 1776
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21; hallituksen esitys n:o 78.

3) Kertomukset valtiovarain tilasta vuosina 1913, 1914 ja 1915. 1787
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19; sanotut kertomukset.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen. Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Haataja, Koponen, Louhelainen, Nurmela, Paasivuori ja Paavolainen.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Haataja täksi päiväksi sairauden takia ja ed. Paasivuori tästä istunnosta yksityisten asiain takia.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 74 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 16, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Hornborg: Den föreliggande propositionen gäller enligt rubriken ett interimistiskt ordnande af landets försvarsväsen. Denna benämning är emellertid i hög grad oegentlig. Propositionen innehåller i själfva verket icke ens en antydan om ordnandet af landets försvarsväsen, den innehåller endast en anhållan om fullmakt att använda medel för ifrågavarande ändamål, och det är en väsentlig skillnad. Det är ju kändt, att särskildt på militärväsendets område svårigheterna att få ordning och reda till stånd hafva varit synnerligen stora, men man hade väl i alla fall kunnat vänta, att en proposition, sådan som denna, skulle hafva innehållit åtminstone en antydan om program. Det är ju uppenbart att man, sådant det utrikespolitiska läget för närvarande är, icke med säkerhet kan säga, huru mycket trupper vi i framtiden komma att nödgas hålla under vapen, och alltså kan man icke heller beräkna, huru stor kostnaden kommer att blifva, men ett program, uppgjordt under förutsättning att inga komplikationer inträffa, hvilka tvinga oss till en mobilisering, hade dock bort kunna åtminstone i sina hufvuddrag uppgöras. Man hade väntat uppgift om, huru många årsklasser och hvilka årsklasser det är meningen att under närmaste tiden hålla under fanorna, eller, för den händelse att årsklassernas numerär nu icke kan beräknas, uppgift om, huru många tusen man, som allt fortfarande, under förutsättning att ingenting särskildt inträffar, anses nödvändiga. Man hade äfven väntat sig en upplysning därom, huruvida

de nu under fanorna stående årsklasserna eventuellt efter ett visst antal månader skola hemförlofvas för att ersättas med andra, så att vi, då den nya värnpliktslagen, som väl inom kort skall stiftas, träder i gällande kraft, förfoga öfver ett antal utbildade årsklasser.

Man hade också väntat sig antydning om, hvilka åtgärder äro afsedda att vidtagas för att förse vår här med nödigt befäl och underbefäl. Här talas endast om „sådan reformering af Finlands militärväsen afseende åtgärder, hvilka genast böra vidtagas och hvilkas genomförande kräfver en längre tid". Till dessa åtgärder hör naturligtvis inrättandet af skolor för officerare; dit hör kanske också anvärfvande af lämpligt manskap, som framdeles skall tjäna som underofficerare vid den nya armé, som här skall ställas upp. Men allt sådant är höljdt i tystnad och mörker. Under förutsättning af ett program sådant jag antydde, ett program, afsedt för det fall, att ingenting extra inträffar, som tvingar oss till större kraftansträngningar på det militära området, skulle ju en beräkning af kostnaderna varit möjlig — själffallet en beräkning, som icke skulle hafva hållit streck, men som dock hade kunnat gifva en anvisning om den ungefärliga kategorien af tal, inom hvilken siffran för kostnaderna skulle hafva fallit. Men också en sådan approximativ beräkning saknas fullständigt.

Själffallet är intet nu att göra beträffande dessa propositionens brister. Propositionen måste naturligtvis bifallas. Regeringen måste få fullmakt att använda nödiga medel för militärväsendets organisation. Det är icke nu tid att invänta en ny proposition i ämnet, men jag har dock velat uttala, att propositionen, sådan den nu föreligger, måste anses i rätt hög grad otillfredsställande.

Ed. Estlander: Landtdagsman Hornborg har i sitt andragande framhållit vissa punkter, där förevarande proposition i afseende å tydlighet lämnar något öfrigt att önska. För sin del har herr Hornborg dock tillstyrkt bifall till propositionen. Också jag är i detta afseende ense med herr Hornborg, men måste uttrycka mitt tvifvel därom, huruvida den begäran, som i propositionen framställes, kommer att vara tillfyllest för genomförandet af de åtgärder, som regeringen i propositionen uppställt på sitt program. Icke ens i den förbättrade formulering, som lagutskottet gifvit denna kläm, synes den mig vara tillfyllest. I den talas visserligen om, „att landtdagen måtte bemyndiga regeringen att formera och upprätthålla så stor krigsstyrka, som landets försvar kräfver", och med god vilja kan detta ju anses innefatta också ett bemyndigande för regeringen att bestämma krigsnumerären. Men hvad som enligt min tanke blir utanför denna kläm är det tillstånd eller den befogenhet regeringen uppenbarligen anser sig behöfva, att vid tillämpningen af gällande värnpliktslag af 1878 gå, så att säga, summariskt till väga. I alla delar är denna lag icke tillämplig. Men om detta är uppenbart, skulle det erfordras ett särskildt bemyndigande från landtdagens sida för att regeringen kunde åsidosätta lagens bestämmelser. Uti motiveringen har lagutskottet visserligen yttrat sig så, att det framgår, att utskottet ansett, att regeringen „utan hinder af saken gällande, å nuvarande förhållanden otillämpliga stadganden i 1878 års värnpliktslag" kan verkställa nya uppbåd. Men jag för min del är icke öfvertygad om att denna utskottets motivering är tillräcklig, då ju klämmen icke innehåller en tydlig befogenhet i detta afseende.

Då saken endast undergår en enda behandling och då tiden är alltför knapp för återremiss till utskottet, nöjer jag mig med att uttala dessa mina tvifvelsmål utan att framställa något förslag.

Ed. Rosenqvist: De stora och betydelsefulla fullmakter i allmänna och abstrakta ordalag, som dessa tider begärts af regeringen och åt densamma gifvits, förutsätta själffallet ett starkt förtroende, men detta förtroende å sin sida förpliktar och förutsätter å sin sida full öppenhet från regeringens sida gentemot hela landtdagen, förutsätter frånvaron af alla hemlighetsfulla planer.

Då landtdagen den 18 maj på senatens förslag öfverlämnade den högsta makten åt herr Svinhufvud, uttalade jag enligt landtdagens protokoll bland annat, att äfven jag godkände ifrågavarande förslag, hvars nödvändighet och berättigande under dåvarande förhållanden jag till fullo insåg. Men då förslaget enligt sin formulering berättigade eller kunde anses berättiga senatens ordförande att jämväl, såsom det heter i Förenings- och säkerhetsakten, börja krig med utländsk makt, ansåg jag mig böra till protokollet uttala, att jag godkände förslaget under den förutsättning och den fulla förvissning, att senatens ordförande aldrig skulle bruka den honom förlänade makten till att inveckla landet i äfventyrliga företag, och jag måste också förutsätta, att icke heller den dåvarande senaten med sitt förslag afsåg något sådant, hvilket äfven från regeringshåll uttryckligt erkändes.

Det är under liknande bestämda förutsättningar, som jag är med om att godkänna ifrågavarande proposition. Förutsättningen är då för mig den bestämda, att den militär, som det här gäller att

bringa i ordning, användes endast till försvarsuppgift, att det gäller landets försvar, detta ord i dess fulla och egentliga mening. Det är endast under denna förutsättning som jag kan bifalla propositionen. För öfrigt instämmer jag i hvad herr Estlander här uttalat angående propositionens ställning till den gamla värnpliktslagen.

Ed. Nevanlinna: Hallituksen esityksen nimi panee kieltämättä odottamaan sen sisällyksestä enemmän, kuin se antaa. Voisi odottaa ehdotuksia maan sotalaitoksen väliaikaisesta järjestämisestä, sentapaisia ehdotuksia siis, kuin ed. Hornborg nähdäkseni tarkoitti. Niitä ei esitys sisällä. Se sisältää ainoastaan ehdotuksia väliaikaisista toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen maan puolustamiseksi, kunnes sotalaitos voidaan järjestää. Olisi epäilemättä ollut asianmukaisempaa, jos hallitus olisi selvemmin näyttänyt, että vain tästä nyt on kysymys eikä mistään maan sotalaitoksen edes väliaikaisesta järjestämisestä. Mutta asiallisesti ei kaiketi ole tässä yhteydessä voitukaan muuta odottaa, kuin senkaltaisia ehdotuksia, joita esitys sisältää: jokseenkin avointa valtuutta hallitukselle ryhtyä niihin välttämättömiin toimenpiteisiin, mitkä maan puolustaminen ja, niinkuin hallitus lisää ja lakivaliokuntakin pitää selvänä, myös laillisen järjestyksen ylläpitäminen vaatii. Tässäkään suhteessa ei tosin ole kysymys ainoastaan valtuudesta käyttää rahavaroja, ja sikäli täytyy kai katsoa hallituksen esityksen ponsien olleen epätarkasti kirjoitetut, kun niissä ei pyydetty muuta kuin rahallista valtuutta. Mutta lakivaliokuntahan on aivan oikein korjannut tämän epäasianmukaisuuden ehdottamalla, että eduskunta valtuuttaisi hallituksen, ei ainoastaan käyttämään tarpeellisia rahavaroja, vaan myös ryhtymään itse toimiin. Sen johdosta, mitä ed. Hornborg lausui esityksen puutteellisuudesta, joka kieltämättä pitää paikkansa, vaikka siltä kannalta, jolle minä asetun, ei ole niin oudostuttavaa, kuin hänen silmissänsä, lienee tarpeen huomauttaa myöskin tässä, mitä valtiovarainvaliokunnan lakivaliokunnalle annetussa lausunnossa sanotaan, että nimittäin valtiovarainvaliokunnan tietoon kyllä on saatettu sunnitelmia, jonka mukaan maan puolustus aiotaan lähimmäksi ajaksi järjestää. Tämä suunnitelma ei ehkä ole aivan yksityiskohtainen, mutta sisältää kyllä koko joukon tietoja sen puolustuksen laadusta, joka on tarkoitus nyt järjestää. Valiokunnalla ei kuitenkaan ole ollut tilaisuutta tehdä tästä suunnitelmasta lausunnossansa selkoa. Lakivaliokunnan ponsia vastaan minulla puolestani ei ole oikeastaan asiallista muistutettavaa. Pistää kyllä silmään, että hallitus oli nimenomaan pyytänyt valtuutta puheenaolevan aseellisen voiman muodostamiseen asevelvollisuusiässä olevista miehistä, kun taas viittausta tähän ei ole lakivaliokunnan ponnessa. Mutta mikäli minulle on ilmoitettu, ei tämä tiedä mitään asiallista muutosta hallituksen esitykseen ja voinee siis ponnen tässäkin muodossa hyväksyä.

Edelliseen lakivaliokunnan ponteen minä pyytäisin saada ehdottaa pienoisen muutoksen, joka kaiketi katsotaan vain muodolliseksi. Minä soisin, että siinä, yhdenmukaisesti sen kanssa, mitä valtiovarainvaliokunnan lausunnon ensimäisessä kurssiveeratussa kappaleesa sivulla 8 sanotaan, ei puhuttaisi yleisen järjestyksen palauttamisesta, vaan laillisen järjestyksen palauttamisesta. Ehdotan siis, että ponnessa oleva sana „yleisen" vaihdettaisiin sanaan „laillisen".

Ed. Pennanen: Minä puolestani mielihyvällä hyväksyn ne ponnet, jotka lakivaliokunta on mietinnössään ehdottanut. Minulla ei ole niitä vastaan asiallisesti mitään. Minä pyysin puheenvuoron lausuakseni tässä tilaisuudessa pöytäkirjaan hallitukselle erään toivomuksen, toivomuksen, joka minulla on olut pitemmän aikaa sydämelläni. Se toivomus on: että ne vapaaehtoiset nuoret miehet, jotka vapaussodan alussa riensivät pelastamaan isänmaata ja olivat koko ajan palkattomasti mukana, katsottaisiin iästään huolimatta asevelvollisuutensa täysin suorittaneiksi. He ansaitsevat sen, sillä he ovat tehneet isänmaalle sellaisen palveluksen, jonka veroista aniharvoin saanevat harjoitetut sotajoukot tehdä. Heille, noille vapaaehtoisille, soi kohtalo tilaisuuden vaikuttaa kriitillisellä hetkellä aivan ratkaisevasti isänmaan pelastuksen hyväksi, niin ratkaisevasti, että me tätä heidän tekonsa merkitystä emme ehkä vielä täysin käsitäkään. Jos toivomukseni toteuttaminen aiheuttaisi sotajoukkoon suurempia lovia, kutsuttakoon ennemmin useampia ikäluokkia ei-vapaaehtoisten joukosta. Nämä vapaaehtoiset ovat kyllä jo saaneet sellaisen harjoituksen, että he tarvittaessa edelleen pystyvät toimimaan isänmaan hyväksi; ja että he tulevat sen tekemään, siitä on takeena heidän ensimäinen esiintymisensä. Huoletta voitaisiin heidät laskea lepäämään — sen he hyvin tarvitsisivat — varmana siitä, että he tarpeen tullen ovat taas ensimäisinä miehinä maatamme puolustamassa.

Ed. Wrede: Jag är i de flesta delar ense med föregående talare. Särskildt kan jag förena mig om allt, hvad herr Hornborg yttrade, och vill

också för min del understöda det förslag till ändring af den första klämmen, som framställdes af herr Nevanlinna. Jag ber emellertid att få beröra tvänne speciella omständigheter i fråga om vår militär.

Då man tänker på vår unga armé och upproret, som den varit med om att kufva, så rinner en ovillkorligen i hågen det gamla ordspråket: intet ondt utan att det medför någonting godt; hade vi icke haft det röda upproret, så hade vi icke heller nu någon militär. I mer än tre lustrer har landet varit i det förödmjukande läget att icke hafva ens en tillstymmelse till försvarsväsende, och ännu kort tid innan upproret utbröt kunde man knappast tänka sig, huru det skulle bli möjligt att åter upprätta vår militärorganisation. Detta vållade upproret, men att armén kom till stånd, det är ett resultat af den fosterländska hänförelse, som då grep ungdomen i landet och jämväl äldre personer, af de beslutsamma åtgärder, som vidtogos af regeringen, samt af den insiktsfulla verksamhet, som utöfvades af flere framstående män, bland hvilka främst bör nämnas Finlands befriare, generalen, baron Gustaf Mannerheim, och därnäst kanske de, som, när det första behofvet framträdde, voro honom behjälpliga, nämligen de svenska officerare, som från vårt grannland anlände genast då upproret utbröt och med sin framstående förmåga gjorde ett, enligt hvad jag har erfarit, ovärderligt inlägg i Finlands frihetsstrid.

Emellertid är vår unga armé, som utgör landets stolthet och ära och hvars bragder under kriget vi beundra, icke i allo i det tillstånd, som den borde vara och man kunde önska. Det är en omständighet, som icke kan fördöljas, ty den har redan tagit sig uttryck i offentligheten. Det brister i disciplin på ett betänkligt sätt. Hvarpå detta beror, därpå vill jag icke här ingå, men ett samband måste väl denna omständighet ega med den anda af laglöst självsvåld, som öfver hufvud taget varit och fortfarande är i landet rådande. Hela vårt folk är för närvarande ett i synnerligen hög grad odisciplineradt folk, som skulle behöfva mycket tillväxa i självtukt.

Man måste hoppas, att regeringen och den militära ledningen skall vidtaga alla åtgärder, som äro möjliga för att rätta detta missförhållande. Jag anhåller, ehuru ingalunda sakkunnig på detta område, att få framställa den tanken, huruvida det icke vore skäl att inskränka truppernas antal till det minsta möjliga, och därjämte att söka genom värfning bilda en elittrupp af så dugligt och pålitligt manskap som någonsin kan erhållas, af de allra bästa. En sådan trupp vore af stor betydelse både såsom mönster för de andra och såsom en skola för underofficerare.

Detta är det jag ville framhålla. Den andra omständigheten hänför sig till officerskåren. När det 1878 gällde att uppställa en värnpliktig armé, vållade frågan om anskaffande af officerare för armén ingen svårighet. Vi hade då omkring 800 finska medborgare, hvilka tjänade såsom officerare i den ryska armén och af hvilka måhända flertalet hade genomgått vårt utmärkta militärinstitut, den finska kadettkåren i Fredrikshamn, och hvilka således hade framstående teoretiska insikter och tillika långvarig öfning i tjänsten, såväl i fred som, hvad en god del af dem beträffar också i krig. Nu har landet, som sagdt, närmare 20 år varit utan militär. Af de officerare, om hvilka jag påminte, finnas endast relativt få kvar, och dessa hafva under hela denna långa tid med få undantag icke varit i militärtjänst, utan egnat sig åt fredliga värf och kunna således gifvetvis icke mera vara på höjden af sin uppgift, och hvad beträffar de unga officerare, som likaledes med stor heder deltagit i befrielsestriden, så är det ju kändt, att de flesta af dem sakna en verklig officersutbildning. Det är därför en ytterst maktpåliggande uppgift för regeringen och militärledningen att söka åstadkomma en verkligt duglig, sin uppgift vuxen officerskår. I detta afseende böra enligt min tanke fordringarna ställas högt. Och hvad åtgärderna i detta syfte beträffar, så kan det icke mer komma i fråga att inrätta sådana läroverk som vår berömda finska kadettkår med sina 7 klasser, af hvilka 4 allmänna och 3 speciella. Det skulle taga alltför lång tid att på det sättet utbilda officerare, då behofvet af dem är trängande. Man måste, föreställer jag mig, tänka på en sådan läroinrättning, där endast i den egentliga militärvetenskapen jämte hjälpvetenskaper meddelas undervisning och där inträdesfordringarna därför måste ställas relativt högt, icke lägre än studentexamen, en verklig högskola, där de blifvande officerarena komme i besittning af den höga allmänbildning, den grundliga fackutbildning och den varma fosterlandskärlek, som äro nödvändiga för att de skola kunna hos soldaten inplanta såväl den kunskap han behöfver för sitt yrke som också den plikttrohet och disciplin, som för soldaten äro så nödvändiga. Måhända blir ännu en annan åtgärd nödvändig i den första hasten, nämligen att låta ett antal ynglingar utbilda sig till officerare vid läroanstalter i främmande land, naturligtvis främst Tyskland, som ju på det området står högt.

Huru saken än ordnas, förutsätter jag, att denna omständighet, liksom också den tidigare af mig berörda, blir föremål för allvarlig uppmärksamhet från regeringens sida och att för lösandet af dessa uppgifter göres allt hvad möjligen göras kan.

Jag ber med dessa anmärkningar att få förorda propositionens godkännande, som sagdt, med den förändring i första klämmen, som föreslogs af herr Nevanlinna.

Ed. Kairamo: Luovun.

Ed. Joukahainen: Samalla kun minä lämpimästi kannatan sitä ajatuskantaa, jonka ed. Pennanen toi ilmi, en voi olla huomauttamatta siitä tahdittomuudesta, jonka valtiovarainvaliokunta on tähän mietintöön liitetyssä lausunnossaan tehnyt. Siinä nim. annetaan hallitukselle ja armeijan silloiselle ylipäällikölle täysi tunnustus heidän toiminnastaan kapinan kukistamiseksi, mutta sen sijaan ei siinä mainita mitään niistä vähemmän näkyvistä tekijöistä, jotka ovat olleet mukana vapautustyössä. Ei mainita suojeluskunnista, ei hankkijoista, ei muonittajista, ei sairaanhoitajista eikä myöskään sotilaista. Minun mielestäni, kun valtiovarainvaliokunta kerran on mennyt tuollaisen tunnustuksen lausumaan, olisi sen myös pitänyt muistaa niitä, jotka itse asiassa ovat suurimman osan työstä suorittaneet, vaikka eivät olekaan olleet niin näkyvillä paikoilla, kuin ne, jotka ovat tässä mainitut.

Ed. Wuorimaa: Minäkin lausun paheksumiseni sen johdosta, ettei hallitus ole esittänyt eduskunnalle tässä kiireellisessä asiassa esitystä Suomen sotaväen asettamisesta säännölliselle kannalle. Kun ei kuitenkaan ole näin tapahtunut, ei eduskunta tällä kertaa voi muuta tehdä kuin ilman pitempiä puheita hyväksyä ehdotetun väliaikaisen toimenpiteen ja valiokunnan esittämät ponnet, niin vaillinainen kuin hallituksen esitys nyt onkin, mutta kuitenkin sillä nimenomaisella huomautuksella, että hallitus ensikokoontuville 1918 vuoden valtiopäiville heti alussa antaa täydellisen esityksen Suomen sotalaitoksen ja puolustuksen säännöllisestä järjestämisestä.

Ed. Leinonen: Minä yhdyn kaikin puolin ed. Pennasen ja Joukahaisen lausuntoihin. Tahdon vain lisätä sen, että meidän olisi tavalla tai toisella annettava huomattava tunnustus niille vapaaehtoisille sotilaille, jotka ovat niin suuren isänmaallisen työn tehneet. Ja kaikkein paraiten hallitus voisi juuri tällä tavalla sen tunnustuksen antaa, kuin ed. Pennanen täällä lausui, sillä olen ollut hyvin usean vapaaehtoisen sotilaan kanssa keskusteluissa, ja he toivovat kovasti tällaista vapautusta. He sanovat poikkeuksetta jokainen, että silloin, kun isänmaan etu ja onni vaatii, he ovat valmiit uhraamaan taas itsensä isänmaan puolesta. Sentähden toivon, että hallitus vapauttaisi vakinaisesta sotapalveluksesta vapaaehtoiset.

Ed. Hultin: Sen johdosta, että on paheksuttu sitä, että hallitus esityksessään puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi ei ole antanut tarkempia tietoja siitä, minkä suunnitelman mukaan tämä järjestäminen tulee tapahtumaan, pyydän lausua, että minä olen ymmärtänyt hallituksen vaiteliaisuuden siten, että nykyisen maailmansodan aikana turvallisuuden näkökohdat ehkä vaativat hallituksilta kaikissa maissa, vaiteliaisuutta tämmöisissä sotaväen järjestelyä koskevissa asioissa. Kun tätä tilaisuutta on käytetty myöskin toivomusten lausumiseen sotalaitoksen suhteen, pyydän saada esiintuoda sen toivomuksen, että kaikin keinoin olisi pyrittävä siihen, että hyvä ja luottamuksellinen väli tulisi säilymään nuoren armeijamme miehistön ja päällystön välillä. Sotakurin ylläpitäminen lienee melkein yhtä vaikea rauhan kuin sodankin aikana, mutta kaikkina aikoina siihen on suurta painoa pantava. On vaadittava hyvää järjestystä miehistöltä, mutta myöskin niiden, jotka ovat käskijän asemassa, on asetettava itselleen, omalle käytökselleen niin suuria vaatimuksia, että heidän käskyjänsä totellaan ei yksistään sen sotilasarvon nojalla, mikä heillä on sotaväessä, vaan heidän siveellisen arvovaltansa takia.

Ed. Lantto: Minä pyydän myös saada kannattaa ed. Pennasen tekemää oikeutettua huomautusta. Tämän lisäksi pyytäisin huomauttaa vielä siitä ikävästä epäkohdasta, mikä on vallinnut maassamme, että kielellisessä suhteessa on ruotsalaisia vedetty kovin paljon etupuolelle suomalaisten soturien, että näiden mieli on monasti tullut raskaasti loukatuksi. Minä toivoisin, että tuommoista vasta ei enää tulisi kuulumaan, ja erittäinkin vielä toivoisin, että upseerikouluissa suomen kieli tulisi saamaan sen sijan, minkä sen kansan enemmistön kielenä kuitenkin tulee meidän maassamme saavuttaa.

Ed. Loukko: Pyydän kannattaa ed. Pennasen täällä tekemää ehdotusta, mutta samalla pyydän vielä kiinnittää eduskunnan huomiota erääseen hyvin tärkeään seikkaan. Meillä on ollut kokouksia muun muassa Jyväskylässä ja Lapualla ja siellä on tultu sellaiseen mielipiteeseen, että tahdottaisiin edelleen säilyttää suojeluskuntia. Minun mielestäni suojeluskuntien säilyttäminen yhä edelleen on hallitukselle tarpeellista, siitäkin syystä, että nämä eivät vaadi niin suuria rahallisia eriä hallitukselta, kun niitä voi-

daan harjoittaa siellä kotoisissa oloissa. Minun mielestäni vastaisuudessakin olisi kiinnitettävä huomiota, emmekö voisi suojeluskuntain kautta järjestää meidän asevelvollisuuttamme siten, että nämä tulisivat jotenkin vastaamaan meidän vanhaa reserviämme. Voisimme pitää ainoastaan pienemmän osan sotaväkeämme vakinaisessa palveluksessa, mutta suuremman osan voisimme käyttää suojeluskuntain palveluksessa. Me voisimme monessa tapauksessa kiinnittää heidät yhä edelleen maanviljelykseen ja sitten aika-ajoin kutsua heidät tarpeellisiin harjoituksiin. Silloin tämä meidän sotalaitoksemme tulisi ennen kaikkea olemaan kansallinen laitos. Me tulisimme omaksumaan sen omaksi kansalliseksi laitokseksemme. Se ei vierottaisi meitä. Sillä olisi kasvattava vaikutus sekä meidän henkisissä että ruumiillisissa harjoituksissa. Voitaisiin järjestää yleisiä harjoituksia aina tarpeellisilla vuodenajoilla, silloin kun se maanviljelystöihin ja muihin nähden olisi hyvin soveltuvaa. Minä katsoisin, että tämä toimenpide hallituksen tulisi ottaa huomioon järjestäessään nyt, vaikka väliaikaisestikin, meidän nuorta sotalaitostamme, sen syyn tähden, että tämä laitos näin ollen järjestettynä ei tulisi vaatimaan niinkän suuria varoja hallitukselta, kuin se muuten järjestettynä tulisi vaatimaan. Sentähden lämpimästi kannatan, että hallitus tulisi ottamaan huomioon nämä suojeluskuntain järjestämisasiat.

Senaattori Setälä: Kun sota-asiaintoimituskunnan päällikkö erään matkan johdosta on estetty olemasta läsnä täysi-istunnossa, on tietysti muiden hallituksen jäsenten mahdoton ryhtyä esittämään mitään yksityiskohtia ja yksityiskohtaisia tietoja niiden toivomusten johdosta, joita keskustelussa on esiintuotu. Sen verran katson kuitenkin saattavani sanoa ed. Wuorimaan lausunnon johdosta, että ehdotus uudeksi täydelliseksi sotilaslaiksi on jo hallituksessa tekeillä.

Ed. Alkio: Minulla oli tarkoitus huomauttaa samasta seikasta, josta ed. Loukko täällä jo puhui. Asia on nimittäin siten, että suojeluskunnat epäilemättä tulevat olemaan edelleenkin hyvin tärkeänä tekijänä varsinkin sisällisen järjestyksen vakaannuttamiseksi ja takaamiseksi. Suojeluskuntia me saamme niinikään kiittää siitä, että punainen kapina ei saanut levitä ylemmäksi Suomessa, kuin mihin se pääsi, sillä ellei vapaaehtoisia suojeluskuntia olisi ollut olemassa, tämän kapinan leveneminen kenties olisi edistynyt niin nopeasti, että mitään vapautuksen mahdollisuuksiakaan siitä omin voimin ei kenties olisi ollut olemassa. Sen vuoksi rohkenen lausua hallitukselle sellaisen toivomuksen, että kun vastaisuudessa näitä varoja käytellään, myös suojeluskuntajärjestöjen tukeamiseksi hallitus katsoisi, mikäli suinkin voi, voivansa luovuttaa myös varoja sekä kiinnittäisi suojeluskuntajärjestelmään sitä huomiota, jota se sellaisenaan ansaitsee. Myös pyydän saada kannattaa sitä toivomusta, jonka ed. Pennanen täällä lausui.

Mitä sitten tulee sotalaitoksessa vallitsevaan kuriin, josta ed., vapaaherra Wrede huomautti, niin minä pidän siinä suhteessa lieventävänä asianhaarana, että meidän sotalaitoksessamme on ollut sotilaitten sekä muonitus- että vaatetusvarustukseen nähden siksi huutavia puutteita, että miehistö, joka ei ole sotilaskuriin vuosikausiin tottunut, vaan joka tuntee tehneensä tälle maalle palveluksen, on tuntenut itsensä loukatuksi siitä, että heidän tarpeitansa ei ole voitu tyydyttää paremmalla tavalla, kuin mitä on voitu. Minä en kumminkaan tahdo lausua tässä suhteessa hallitukselle mitään moitteita, sillä minulla on se usko, että hallitus on asiassa tehnyt voitavansa, mutta meillä ovat olot kerta kaikkiaan sillä kannalla, että sotilasmuonitusta ei ole ilmeisesti voitu saada paremmalle kannalle.

Mutta tämän asian yhteydessä en saata olla mainitsematta sitä, että etelä-Suomi, juuri tämä punainen Suomi, on osoittanut tavattoman suurta uppiniskaisuutta noudattaaksensa sitä asevelvollisuuskutsua, johonka Suomen nuori tasavalta on katsonut itsensä pakotetuksi vielä senkin jälkeen, kun kapina on kukistettu. Kun siis tässä puhutaan kurista, on muistettava, että ne, jotka ovat tämän maan vapauttaneet vihollisista, ovat katsoneet, että heillä olisi pitänyt olla oikeus päästä vapaiksi sotapalveluksesta kesän aikana ja niiden ollut astuttava sijaan, jotka eivät olleet sitä ennen olleet minkäänlaisessa maan vapauttamistyössä. Kun tällaista ei ole saatu aikaan, on luonnollista, että se on synnyttänyt katkeruutta niissä sotilaissa, jotka olivat luulleet jo talvella ja keväällä ansainneensa itsellensä sen oikeuden, että he olisivat päässeet maanviljelys- ja elintarvetuotantotyöhön kesän aikana.

Minä siis lausun sen toivomuksen, että etelä-Suomi todella ottaisi vakavalta kannalta tämän isänmaan puolustuskysymyksen ja ettei se ainoastaan pitäisi huolta siitä, että senkin miehet täyttäisivät kunnialla, ilman suurempia pakotuksia, asevelvollisuutensa, vaan että myöskin etelä-Suomi poistaisi päältään sen häpeän, että se viljavaroja, joita sillä ainakin hallituksen käsityksen mukaan näyttää olevan, luovuttaisi sotilaille, ettei näiden tarvitsisi nähdä sitä surkeutta, että maan vapauttajain on täytynyt nälissään ja ilman

vaatteita velvollisuuttaan täyttää silloin, kun etelä-Suomi on ollut siitä vapaana.

Ed. Kokko: Ajattelin sanoa jotakin samaan suuntaan, kuin ed. Alkio täällä sanoi. Kannatan ed. Pennasen ja Leinosen ehdotusta, että vapaaehtoisten sotilaitten olisi jo syytä päästä vapaiksi kesäisten kiireiden vuoksi kotitöihin. Monissa paikoin on tämä asia niin huonosti järjestetty, että pojat, jotka ovat palvelleet vapaaehtoisina kapinasta saakka, ovat täällä kasarmeissa ja isien vielä on täytynyt olla kylissä vahtipalvelusta pitämässä. Tämä on kaksinkertaista taakkaa. Sen lisäksi, mitä ed. Alkio mainitsi täällä, etelä-Suomessa on suuressa määrässä vapaana myöskin terveitä ja nuoria miehiä asevelvollisuudesta, joiden vuoro nyt on riviin astua. Myöskin pyydän kiinnittää huomiota samaan asiaan, kuin mistä ed. Lantto huomautti, että kieliriita täytyy poistaa miehistön ja päällikköjen väliltä ja muutenkin keskinäistä ymmärrystä kasvattaa miehistön ja päällystön välille, sillä miehet valittavat, että kasvattamalla kasvatetaan heissä punakaartilaisuutta, kun päällystö elää niin kovin erilaista elämää, kuin varsinaiset sotilaat. Kerrotaan, että nuoret tytöt, 4—5 luokkaa yhteiskoulua käyneet, ja nuoret ylioppilaat, jotka ovat nyt etapin palveluksessa 3—4 tuntia päivässä, saavat 500—700 markkaa palkkaa, sen sijaan, kun miehet saavat 1 markan päivässä. Pahailkiset agitaattorit käyttävät tällaista asiantilaa hyväkseen ja provoseeraavat miehistön keskuudessa ja siitä on myöskin seurauksena ollut sellaisia tyytymättömyyksiä, joita on näkynyt. Samalla myöskin kiinnitän huomiota siihen, mihin ed. Hultin viittasi, että paitsi sotilaallista kasvatusta vakituisessa väessä, pitäisi antaa muutakin kasvatusta, pitäisi herättää isänmaallista mieltä luentojen ja kirjallisuuden kautta, ettei miehistö pääsisi kasvamaan epäterveelliseen suuntaan ja että se ymmärtäisi mikä asema sillä nyt ja tulevaisuudessa isänmaahan nähden on, että siis miehistö ja päällystö käsikädessä rupeaisivat tekemään yhteistyötä yhteisen isänmaan puolesta. Erittäin, niinkuin mainitsin, miehistöä on henkisesti kasvatettava ja enemmän kiinnitettävä huomiota suojeluskuntajärjestelmään.

Ed. Päivänsalo: Ne, jotka pitävät hallituksen esitystä hyvin vähän tyydyttävänä, ovat unohtaneet, ettei sellaisia asioita, jotka koskevat maan puolustuslaitosta ja asevelvollisten lukumäärää, voida saattaa suuren yleisön tietoon ilman vaaraa. Ei missään maassa ole tapana saattaa julkisuuteen maan asevelvollisten lukumäärää ja tässä tahdotaan vaatia, että hallitus antaisi seikkaperäisiä tietoja siitä, kuinka paljon miehiä se aikoo panna aseisiin, julkisesti arvosteltaviksi. Minusta on liiankin paljon Suomessa jätetty tästä asiasta meidän sanomalehtiemme tietoon ja se on maalle monasti vahingoksi, sillä täytyyhän olla sotaministerillä ja sotapäällystöllä sotilaallisia salaisuuksia, jotka ovat varsin tärkeitä. Tässä ei ole annettu tunnustusta hallitukselle, vaan ainoastaan asetuttu kritiseeraavalle kannalle. Silloin kun maa oli hirmuisen pulmallisessa asemassa ja me täällä saimme piileskellä, hallitus teki kaiken pelastaakseen maansa ja teki sen kunnialla, eikä ole juuri riviäkään nähty, että eduskunta olisi kiitollisuutensa lausunut sille hallitukselle, joka oli Suomen kansan vaikeimmalla hetkellä maan ohjaksissa. Olisi pitänyt antaa tunnustus ja sen sijaan supistaa arvostelunsa niin arkaluontoisella hetkellä, kuin nykyinen on, ja tällaisessa asiassa, joka on arkaluontoisempi, kuin moni muu asia. Ehdottaisin siis, että mielihyvällä annettaisiin puheenaolevat valtuudet hallitukselle, joka kunnialla on suoriutunut tehtävissä, jotka maa on sille asettanut.

Ed. Löthman: Yhdyn niihin lausuntoihin, jotka täällä ovat ed. Pennanen, Kokko ja Hultin lausuneet. Olen pyytänyt sananvuoroa eräässä toisessa asiassa. Kun Suomen nuori armeija ikäänkuin maasta polkaisten tuli esiin, kun se toimitti sen suurtyön, mihin historiallinen hetki sen kutsui, niin voin hyvin ymmärtää, että sen taloudellisessa järjestelyssä on ollut suuria vaikeuksia, jopa syrjäisestä katsoen ylivoimaisia. On ollut sanotusta syystä suurempia menoja sen järjestelyssä, kuin tavallisina, taloudellisesti helppoina raha-aikoina. Kuitenkaan en voi olla tässä kohden huomauttamatta eräästä seikasta, johon lakivaliokunnan mietintöön liitetty valtiovarainvaliokunnan kirjelmä sivulla 9 antaa aihetta. Siinä sanotaan nimittäin: „Valiokunta odottaa, että sotaväen järjestämisessä ja taloudenhoidossa, kun se nyttemmin voi tapahtua säännöllisillä edellytyksillä, noudatetaan kaikkea mahdollista vaatimattomuutta ja säästäväisyyttä." Sellaista vaatimattomuutta ja säästäväisyyttä ei ole aina ollut mahdollistakaan noudattaa. Mutta säästäväisyyttä ei todista se, että esim. etapissa palveleville nuorille koululaisille on maksettu monia satoja kuukauspalkkaa. Ruuan, asunnon y. m. välttämättömien elinehtojen suunnaton kalleus tekee sen ymmärrettäväksi. Mutta jos nuori ihminen, kokemusta vailla oleva, tottuu sellaiseen kuukausipalkkaan, niin joutuu kysymään, millä se korvataan mahdollisesti silloin, kun hän ehtii

pitemmälle elämässä. Miten monella työalalla on täytynyt tekijäin tyytyä paljon pienempiin palkkaetuihin? Jos tämä suuri aika on ollut uhrausten aika ja suuri oppiaika koko kansalle, niin lausun minäkin sen toivomuksen — tässä on monia toivomuksia lausuttu — että se olisi suuri oppiaika opiskelevalle nuorisollekin, joka voi tässäkin oppia rikastuttamaan elämänkatsomustaan, aikana, jolloin isänmaa velvoittaa ja vaatii, ei ainoastaan rahan edestä, vaan uhrauksen ja palvelunhalusta, niinkuin se on niin monta kutsunut ja vaatinut.

Ed. Gädda: Klart är att landtdagen skall godkänna de åtgärder, som af regeringen i och för den lagliga ordningens återställande blifvit vidtagna. Klart är också, att värnplikt fortfarande måste upprätthållas i landet. Men, såsom herr Hornborg, måste äfven jag säga, att propositionen förefaller mig otillfredsställande. Det framhålles att värnpliktslagen af 1878 skall följas i tillämpliga delar. I hvilket afseende den icke kommer att följas, därom gifves ingen antydan alls. På sådant sätt känner ju ingen till de skyldigheter eller rättigheter, som han har på grund af värnplikten. Det hela är ju interimistiskt, men också beträffande interimistiska förordnanden borde några bestämmelser ingå, som folk hade att rätta sig efter. Då uppbåden verkställdes senaste vinter, kunde icke på långt när värnpliktslagen följas. Det blef icke uppbåd enligt lagens mening, utan det blef utskrifning af folk för att fylla det behof, som då erfordrades. Det läge, hvari vi då voro, var sådant, att annat icke kunde komma i fråga. Nu frågar man sig, om detta skall fortfarande gälla, tills vi få en fullständig härordning till stånd eller icke. De missförhållanden, som härigenom hafva uppkommit och som hafva vållat att värnpliktstungan blifvit synnerligen ojämnt fördelad i landet, fordra, att en utjämning kommer till stånd, och man hade önskat, att i denna proposition någonting hade bestämts härom. Det är ju kändt, att i den norra delen af landet uttogos ända till 90 % värnpliktiga, då däremot, sedan frihetskriget blef slut, i de befriade delarna endast omkring 30 % blefvo uttagna. Man vill hoppas, att sådana missförhållanden skola bli afhjälpta också utan att någonting sådant finnes nämndt i propositionen. Då jag går att godkänna denna proposition, gör jag det under uttalande af samma önskningsmål, som anfördes af herr Pennanen m. fl.

Ed. Kaila: Kun hallituksen esityksessä pyydetään eduskunnan hyväksymistä niille hallituksen toimille, joita se keväällä ja talvella suoritti kapinan kukistamiseksi, niin on minusta empimättä annettava hallitukselle se tunnustus, että se tässä toimi tarmokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti, ja että sen toiminnan kautta onnistuttiin saavuttamaan Suomen vapaus. Mutta samalla ei ole myöskään unohdettava Suomen nuorta armeijaa ja sen erinomaista ansiota vapaussodassa. Sillekin on täysi tunnustus annettava ja kautta aikojen on sen suurtöitä muistettava.

Mitä hallituksen esitykseen tulee, niin on lakivaliokunta kiinnittänyt huomiota siihen, että se oli kovin ylimalkainen ja vähän sanova. Mutta samalla täytyy meidän ottaa huomioon, että sotilasasiat ovat sitä laatua, että niistä ei nykyoloissa voida aivan yksityiskohtaisia tietoja antaa. Lakivaliokunnalla on ollut tiedossa koko joukko yksityiskohtaisia asioita, mutta ne ovat olleet sitä laatua, että niitä ei ole ollut soveliäs mietinnössä julkaista. Kun nyt näin on asia, niin minusta on syytä yhtyä siihen lausuttuun toivomukseen, että seuraaville valtiopäiville hallituksen puolesta annettaisiin täydellisempi ja yksityiskohtaisempi esitys maan sotavoiman järjestämisestä. Muuten yhdyn täydellisesti niihin puhujiin, jotka ovat suojeluskuntalaitoksen kannattamista ehdottaneet. On tunnettu mitenkä esim. Saksassa ampumaseurat ovat muodostuneet ikäänkuin Saksan sotilaallisen kehityksen pohjaksi. Ne antavat sille sen kansallisen perustuksen, joka on niin tärkeä. Ilman tätä kansallista perustusta ei parhaitenkaan teknillisesti järjestetty sotalaitos voi suorittaa tehtäväänsä. Suomen vanhan sotalaitoksen heikoimpia puolia oli, että sen päällystö ei ollut kyllin kansallinen. Tässä suhteessa on ehdottomasti pyrittävä siihen, että niissä oppilaitoksissa, joissa päällystö kehitetään maamme sotaväelle, saadaan aikaan täydellisesti kansallinen henki. Ainoastaan siten, että sama kansallinen henki elähyttää päällystöä ja miehistöä, voi sotalaitos tulla täysin eheäksi ja tarkoitustaan vastaavaksi. Pyydän kannattaa valiokunnan ponsien hyväksymistä sillä muutoksella, jonka ed. Nevanlinna teki.

Ed. Schybergson: Det yrkande eller önskningsmål, åt hvilket herr Pennanen och några andra gifvit uttryck, är icke främmande för den, som tillhör svenska landtdagsgruppen. Det har från Österbotten, från det hvita Finland sålunda, kommit upprepade klagomål öfver värnpliktstungan och öfver den ojämna börda, som man ansett hafva kommit särskildt på Österbottens lott. Jag erför åtskilligt däraf äfven under det af mig förut omnämnda landstinget i Wasa. Man

ansåg sig hafva gjort en så stor insats i befrielsekriget, att man nu, när det var ändat och resultatet vunnet, icke vidare ansåg sig ha samma förpliktelser som invånarne i det öfriga Finland. Det var någonting i samma stil som det af mig vid ett föregående sammanträde belysta yttrandet af herr Luopajärvi, däri han räknade ut, huru många som stupat på den finska sidan och hurusom oproportionerligt få hade fallit på den svenska. Huruvida hans beräkningar hålla sträck har jag icke haft anledning att utforska. Det är mycket nedslående, då man ser olika delar i samma land sålunda räkna sina förtjänster, sina lidanden i detta gemensamma arbete och glömma bort de öfrigas. Jag tror, att vi dock äro skyldiga södra Finland det erkännandet, att om dess ära icke varit lika stor som norra Finlands, lidandena i stället varit många gånger större. Vi skola komma ihåg hvad Kymmene dalen fått offra. Det är väl icke så litet heller i trakterna i närheten af Helsingfors, där t. ex. i den socken, där jag är hemma, ett fyratiotal husbönder mördades. Och vi här hade nog också våra offer, våra söner, som stupade och som voro fångslade, som voro instängda på Sigurds — hela Kyrkslätts kåren — och dessa 300, som irrade omkring en månads tid på Pellinge, Pörtö, och sedan öfver isen begåfvo sig söderut och tillsammans med den tyska hären kommo och bidrogo till landets befrielse. Må man i Österbotten icke helt och hållet glömma att också här har gjorts ett arbete, som är förtjänt af erkännande (Bra!), och må man icke glömma, att vi icke förmådde göra mer, emedan vi voro i de rödas och den ryska soldateskens våld. Men framför allt skola vi icke glömma dessa gränstrakter, Tammerfors, Björneborg, Heinola, Wiborg, där man väl lidit så mycket, att österbottningarnas offer äro en ringa sak i jämförelse därmed.

Det är självfallet att, när en ny värnpliktslag införes och redan nu, när ordnade förhållanden hålla på att inträda, en utjämning af värnplikten skall ega rum, så att icke vidare, såsom hittills, en större procent uttages på ett håll än på ett annat. Det är kändt, att alla åldersklasser, utom några få, frigifvas. Men att yrka på att de, som varit med från det hvita Finland, skulle fritagas från värnpliktens fullgörande inom sin åldersklass, såsom herr Pennanen, såvidt jag förstod, föreslog, det är någonting fullkomligt orimligt. Deras tjänstetid skall räknas dem till godo, men icke heller mer än så.

Det förefaller mig som om det vore på tiden, att vi skulle lämna detta allas krig mot alla, detta allas klander mot alla och att vi åtminstone måtte slippa det i fråga om vår gemensamme frihetsstrid. (Eduskunnasta: Bra! Bra!)

Ed. Tanskanen: Luin äskettäin uutisen sanomalehdistä, jossa kerrottiin, että ne vapaaehtoiset sotilaat, jotka valkoisessa armeijassa ovat taistelleet ja jotka eivät vielä ole täyttäneet 21 ikävuotta ja ne jotka ovat yli 23 ikävuoden, ovat vapautettavat vakinaisesta sotapalveluksesta. Näin lienee tapahtunutkin, mutta mielestäni olisi tämä vapaaehtoisten sotilaitten vapauttaminen ulotettava kaikkiin sellaisiin, jotka eivät itse tahdo jatkaa sotapalvelusta. Kun punainen kapina viime talvena puhkesi raivoon, niin sielläkin meidän Karjalassa kaikki oikeutta, totuutta ja isänmaan rauhaa rakastavat nuorukaiset kilvan riensivät vapautustaisteluun. Moni ainoa talon nuori lähti kodistaan nimenomaisesti siinä varmassa toivossa, että kun punahirmu on kukistettu, hän pääsisi vapaaksi, ja kun tuo kapina nyt on onnellisesti loppuun kukistettu, niin olisi mielestäni, kuten jo äsken sanoin, aivan oikein ja suotava sellaisille vapaaehtoisille taistelijoille, jotka eivät tahtoisi jatkaa, että he vapautettaisiin, mutta niin ei ole käynyt. On monta nuorukaista, jotka on siirretty tänne Helsinkiin n. s. Karjalan armeijaan jatkamaan sotapalvelustaan. Eräskin heistä, jonka tiedän, olisi hyvin välttämättömästi tarpeen kotona, kun hän on ainoa talon työkykyinen mies. Hän on hankkinut todistuksia kotipuolestaan, mutta vielä hän vain täällä näkyy olevan.

Mitä sitten tulee noihin suojeluskuntiin, niin olen minäkin sitä mieltä, että nämä laillisella tavalla järjestettäisiin ja uskallan ehdottaa, että jos ei muuten voitaisi vapauttaa sotapalvelusiässä olevia vapaustaistelijoita, niin ainakin sillä tavalla, että niillä olisi oikeus siirtyä suojeluskuntiin. Viimekeväisessä kutsunnassa tulin huomaamaan sen, että toisin paikoin kutsuntalautakunnat noudattavat jonkunlaista puolueellisuutta asevelvollisten sijoittamisessa. Tapahtui sillä tavalla, että moni talon ainoa mies otettiin rintamalle vakinaiseen taisteluun ja useita kaatui siinä, joten talo jäi aivan työkykyistä miestä vaille, kun sen sijaan hyvin monessa tapauksessa huomasin minä ja monet muut, että talossa, jossa löytyi neljä, viisi nuorukaista, ei yhdenkään tarvinnut mennä vakinaiseen sotapalvelukseen, vaan he saivat jäädä paikallisiin suojeluskuntiin, joten mielestäni olisi siinäkin suhteessa järjestettävä, että hekin saisivat osaltaan suorittaa sotapalvelusta.

Ed. Laine: Kannatan sitä ajatusta suojeluskunnista, minkä ed. Loukko esiintoi sillä perusteella, että jos osa sotilaitten asevelvollisuusajasta voitaisiin suorittaa omissa kylissä, kunnissa ja maakunnissa, tulisi siveellinen elämä sotilaitten keskuudessa olemaan puhtaampaa. Omaisten ja tuttavain keskuudessa ei nuori ihminen käyttäydy milloinkaan niin sopimattomasti, kuin vieraammissa oloissa. Sitäpaitsi saisi loma-ajat kotiseudulla käyttää tuottavaan työhön, joka on hyvinkin tärkeä asia meidän köyhässä maassamme. Kuta lyhyemmän ajan sotilaamme tarvitsisivat olla harjoituksissa kauvempana poissa kotiseuduiltaan, sen parempi se olisi näille nuorille. He eivät vieraantuisi kotitöistä ja kotitavoista.

Ed. Ala-Kulju: Edustajat Hultin, Löthman ja Pennanen ovat esittäneet ne toivomukset, joita minäkin pyydän kannattaa, samalla kun yhdyn siihen ajatukseen, jonka ed. Loukko toi esille suojeluskuntien järjestämisestä sillä perusteella, kuin ed. Laine viime lausunnossaan esitti.

Ed. Takkula: Täällä ed. Wrede mainits: kurittomuudesta armeijassa. Niistä syistä, mistä kurittomuus armeijassa johtuu, jo ed. Alkio täällä mainitsi. Niitten lisäksi minä pyytäisin vielä mainita, että kurittomuuteen ja vastenmielisyyteen on suurena tekijänä se, että meidän valtiollista purttamme on ruvettu ohjaamaan päinvastaista suuntaa, kuin mitä silloin ohjattiin, kun vapautussota alkoi ja kesti. Olihan armeijalla vapautussodan alkuaikoina, kun se kokoonsaatiin, se käsitys, että he ovat taistelleet tasavaltaisen hallituksen puolesta. Nyt on valtiollista purttamme menty viemään toiseen suuntaan ja mikäli kautta maan sotaväen mieltä olen voinut seurata, niin tämä on synnyttänyt jotakuinkin suurta vastenmielisyyttä hallitusta kohtaan ja kurittomuus kai suureksi osaksi johtunee siitä. Minä vain tahdon tämän pöytäkirjaan merkitä. Täällä ed. Schybergson sanoi, ettei etelä-Suomi olisi voinut mitään tehdä, kun se oli punaisten hallussa. Samoin oli pohjois-Suomi punaisten ja ryssäin hallussa eikä sielläkään alkuaikoina aseita ollut, vaan ne ottivat aseet niiltä, joilla oli. Minä olin täällä Helsingissä ollessa koko talven sitä mieltä, että ainakin kapinan loppuaikoina, jos täällä olisi ne kymmenettuhannet valkoiset, jotka täällä olivat, tehneet kaikkensa, niin täällä olisi voitu omalla väellä kukistaa punaisten valta.

Muuten minä lämpimästi kannatan niitä mielipiteitä, joita täällä ed. Pennanen ja Loukko ovat lausuneet.

Ed. Juutilainen: Yhtyen niihin toivomuksiin, joita armeijan järjestämisen kehittämisen suhteen on lausuttu, että nim. armeijassa kasvaisi hyvä henki ja kuri, rohkenen lausua vielä yhden toivomuksen: Päällystön olisi tunnollisesti ja harkitusti jaettava ylennyksiä ja arvomerkkejä, että armeija voisi tunnustaa ne oikeudenmukaisiksi. Kun miehiltä vaaditaan kuria ja tinkimätöntä velvollisuudentuntoa, on sitä päällystön itsensä ensi kädessä osoitettava. Samalla rohkenen toivoa, että sotilasarvojen antamisessa siviilimiehille tai niille, jotka ovat varsin vähän ottaneet osaa sotatoimiin, oltaisin täst'edes pidättyvämpiä, kuin mitä viime keväänä ja kesänä on tapahtunut.

Ed. Luopajärvi: Kun minä olen yksi niistä harvoista edustajista, joiden onnistui päästä valkoiselle puolelle kapinan syttymisen alkuvaiheessa, niin olen myöskin ollut tilaisuudessa alunpitäen sangen läheltä seuraamaan niitä tapahtumia, joita kapinan kukistamisessa tapahtui. Tästä syystä myös katson olevani velvollinen yhtymään siihen mielipiteeseen, joka täällä on lausuttu, että hallitukselle, joka Waasasta käsin hoiti kapinan kukistamista, on syytä antaa tunnustus tehtävästään. Ei tarvitse paljon ryhtyä ajattelemaan, kun huomaa kuinka äärettömän tukalissa oloissa kapinan kukistaminen alotettiin ja kuinka ylivoimaiset olivat ne vastukset, jotka hallituksella varsinkin aluksi oli kestettäviä. Innostus väestössä kyllä oli erinomaisen suuri silloin, kun kapinaa lähdettiin kukistamaan, ja sitä jatkui myös koko kukistamisajan. Mutta kuitenkin sangen pian Waasassa hallituksen taholla ja niissä muissa piireissä, joissa asian kehittymistä seurattiin, saatin huomata, että aivan vapaaehtoisuuden varassa ei kapinan kukistamista jakseta suorittaa. Oireita alkoi ilmestyä taholla ja toisella, että vetäydyttiin pois siitä eturintamasta, jonka piti olla tulilinjalla mukana. Se vaikutti toisiin huonosti ja siitä syystä oltiin pakotetut nopeasti toimeenpanemaan väliaikainen asevelvollisuus. Jos sen toimeenpanossa sattui epäjohdonmukaisuutta ja epätasaisuutta, sille ei luonnollisesti mahtanut mitään, sillä kaikki oli niin tavattoman nopeasti järjestettävä. Tästä ehkä johtui myöskin se seikka, että kävi sillä tavoin, kuten silloinen sotaministeri, senaattori Frey jälemmin ilmoitti, että vapaaehtoisten lisäksi esim. Pohjanmaan pitäjissä jouduttiin ottamaan vielä

kutsunnan nojalla sotapalvelukseen 14 % väestöstä, kun sen sijaan täältä Helsingistä otettiin ainoastaan 6 % sen jälkeen, kun kapina oli tullut kukistetuksi. Tämä on luonnollisesti ollut omiansa synnyttämään sitä tyytymättömyyttä, jota on ollut olemassa kevään ja kesän kuluessa niissä joukoissa, jotka ovat olleet mukana koko kapinan kukistamisajan eivätkä sen päätyttyäkään saaneet tilaisuutta päästä lomalle, niinkuin heidän toiveensa oli, niinkuin heille useissa tapauksissa, ainakin heidän omien tiedonantojensa mukaan, oli luvattu. Nämä seikat ovat luonnollisesti osaltaan olleet omiansa aiheuttamaan niitä häiriöitä, joita siellä täällä on ilmennyt. Siitä syystä on luonnollista ja välttämätöntä, että hallituksen taholta näihin epäkohtiin kiinnitetään mahdollisimman nopeasti huomiota, jotta olot saadaan korjatuiksi. Ja minä puolestani uskallan olla vakuutettu siitä, että hallitus myöskin siihen nähden on asioista selvillä, että ottaa nämä seikat huomioon.

Muuten minä pyydän saada yhtyä niihin mielipiteisiin, joita täällä on lausuttu suojeluskuntien järjestämisestä maassa, koska minä pidän, että sitä tietä saadaan sotalaitos järjestetyksi mahdollisimman tarkoituksenmukaiseksi ja mahdollisimman vähän kustannuksia kysyväksi, verrattuna siihen tehoon, mikä sotalaitokselle sen kautta saadaan. Mitä tulee siihen seikkaan, josta ed. Schybergson täällä mainitsi, että pohjois-Suomi ei ole kärsinyt kuin pienen osan siitä, mitä etelä-Suomi on saanut kärsiä, olen valmis tunnustamaan, että eräässä suhteessa asianlaita on kyllä sillä tavalla, mutta toiselta puolen on myöskin etelä-suomalaisten otettava huomioon se suuri elävän voiman hukka, joka joka tapauksessa on kohdannut monta pitäjää pohjois-Suomessa; parasta elonvoimaa on mennyt hukkaan; ja vaikka etelä-Suomessa on tapahtunut murhia ja kidutuksia, niin lopullinen ihmishenkien hukka on suhteellisesti jäänyt pienemmäksi. Sitäpaitsi on muistettava, että monet myöskin niistä valkoisista sankareista, jotka taistelukentällä ja taistelujen yhteydessä kuolivat, saivat kärsiä mitä ankarimpia kidutuksia, niin että ne kidutukset, joita etelä-Suomessa murhien yhteydessä on toimitettu, eivät suinkaan ole sen julmempia ja siis surkuteltavampia.

Ed. Niukkanen: Täällä on lausuttu, että meillä ei ole tarpeeksi sellaista upseeriainetta, joka kykenisi panemaan armeijassa toimeen järjestyksen ja sotilaskurin. Minä olen sitä mieltä, että meillä on kyllä liiaksikin rintaman takana syntyneitä tai kolmessa viikossa koulutettuja upseereja urhollisuusnauhoineen ja kohtuuttoman suurine palkkoineen, mutta näillä ei ole mitään sellaisia edellytyksiä, että he kykenisivät todellakin armeijassa panemaan kurin ja järjestyksen aikaan. Sen sijaan ei meillä ole käytetty sellaista upseeriainesta, joka todella siksi kykenisi. Armeijassamme on aivan tahallaan syrjäytetty upseeristoksi kykenevää ainesta; tarkoitan Saksassa olleita suomalaisia jääkäreitä. Varsinkin suomenkieliset jääkärit eivät ole saaneet osaksensa sellaista huomaavaisuutta ja myötätuntoa, mitä he epäilemättä olisivat ansainneet. Yleensä kerrotaan sotaväen piireissä, että esim. Vöyrin sotakoulussa, jossa sodan alkupuolella kolmessa viikossa tehtiin ruotsikkoherraspojista luutnantteja, näiden opettajina oli jääkäreitä, jotka itse saivat tyytyä aliupseerinarvoon. Ei edes vielä aivan viime aikoinakaan, vaikka on ryhdytty armeijaa uudestaan järjestämään, ole käytetty tarpeeksi suuressa määrin hyväksi sitä kokemusta, mitä epäilemättä Saksassa olleet jääkärit voisivat maalle tarjota. Kerrotaan m.m., että syrjäyttämistarkoituksessa on muutamissa rykmenteissä ahdettu kymmeniä jääkäriupseereja yksiin komppanioihin. Olen tahtonut tämän vain lausua huomauttaakseni, että hallituksella, samoin kuin koko maalla, pitäisi olla erikoisia velvollisuuksia ja syytä osoittaa huomaavaisuutta niitä kohtaan, jotka ensimäisinä ovat lähteneet vapaustaisteluun silloin, kun kaikki toiset ovat olleet avuttomia. Yhdyn niihin lausuntoihin, joita on täällä annettu suojeluskuntien järjestämisestä.

Ed. Malmivaara: Minun on vaikea ihmettelemättä seurata tätä keskustelua, mikä nyt on virinnyt eduskunnassa. Kaikki ovat kärsineet vapaustaistelun tähden ja kaikki ovat uhranneet, mitä heillä oli kalleinta uhrattavanaan, niin pohjalaiset kuin etelä-suomalaiset ja karjalaiset. Kaikki ovat yhtä suuressa määrässä ansainneet koko Suomen kansan kiitoksen ja kunnioituksen. Minun mieltäni ei yhtään katkeroita, vaikka minä näkisin sen punakeltaisen muistonauhan jok'ainoan rinnassa, joka jotakin on kansamme pelastamiseksi näinä kuukausina tehnyt. Minulla on täysi luottamus niihin, joiden tehtävänä on järjestää Suomen uusi sotalaitos. He ovat saaneet aikaan ihmeitä vähässä ajassa ja he ovat ansainneet myöskin eduskunnan täyden luottamuksen sille työlle, jota he vaikeissa oloissa ovat ruvenneet täyttämään. Jos me täällä eduskunnassa rupeamme

määräilemään miten olisi meneteltävä siinä työssä, niin me herätämme vain katkeruutta sotamiehissä, joiden tulisi oppia kuuliaisuutta päälliköilleen ja kuria, ennen kaikkea nykyaikana. Minun täytyy vastustaa ed. Pennasen tekemää ehdotusta, niin suotavaa kuin olisikin, että se voitaisiin toteuttaa, sillä jos kaikki taisteluissa olleet laskettaisiin pois sotaväestä nykyhetkellä, niin ei sinne jäisi ketään. Tilanne nykyään on sellainen, että tuo on aivan mahdoton toteuttaa, niin suotavaa kuin muuten olisikin. Minä kannatan mitä lämpimimmin lakivaliokunnan ehdottamaa pontta hyväksyttäväksi.

Ed. Pennanen: Jatkamatta enää pitemmälle tätä pitkälle virunutta keskustelua, minun täytyy kumminkin sen toivomuksen johdosta, jonka alussa lausuin, lisäksi vielä huomauttaa, jottei sitä väärin käsitettäisi, että minä en ole suinkaan tarkoittanut sitä, ettei meidän nuoressa sotajoukossamme saisi olla vapaaehtoisia — päinvastoin —; mutta minä katsoisin, että ne nuoret miehet, jotka ovat olleet vapaaehtoisina vapaussodassa mukana, saisivat olla armeijassa edelleenkin vapaaehtoisina, mikäli he tahtovat, ja minä käsitän, että useimmat heistä tahtovat. On nyt sentään ero olla sotilaana asevelvollisuuden nojalla, pakosta, ja olla siellä vapaaehtoisuuden nojalla, omasta vapaasta tahdosta. Ja sen minä hyvityksenä näille vapaaehtoisille soisin. Jos kenen taloudellinen asema tai kotiolot eivät sallisi olla edelleen sotajoukossa, heille minä soisin tilaisuuden päästä jatkamaan entisiä toimiaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lakivaliokunnan mietinnön 4:nnellä sivulla olevaan ensimäiseen ponteen on ed. Nevanlinna ed. Wreden kannattamana ehdottanut tehtäväksi sellaisen muutoksen, että siinä oleva sana „yleisen" muutettaisiin sanaksi „laillisen", joten ponsi siis tulisi kuulumaan näin: „että Eduskunta hyväksyisi ne toimenpiteet, joihin hallitus laillisen järjestyksen palauttamiseksi maahan on ryhtynyt". Kutsun tätä ehdotusta ed. Nevanlinnan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy lakivaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Nevanlinnan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ensimäisen ponnen sellaisena, kuin ed. Nevanlinna on ehdottanut.

Puhemies: Toista pontta vastaan ei mitään muuta ehdotusta ole tehty ja hyväksynee eduskunta sen sellaisena, kuin valiokunta on sen ehdottanut?

Ponsi hyväksytään valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

Puhemies: Asian käsittely on loppuun suoritettu.

2) Ehdotuksen, joka koskee rautatien rakentamista Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun,

sisältävän hallituksen esityksen n:o 78 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21, joka eilispäivän täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Ahmavaara: Harvoin lienee eduskunta lyhyemmänkään radan rakentamisen suhteen päässyt niin suureen yksimielisyyteen, kuin tässä asiassa. Se on päässyt yksimielisyyteen ei vain tämän radan hyödystä ja tarpeellisuudesta, mutta se on päässyt melkein yksimielisyyteen myös radan suunnasta. Valiokunnassa nimittäin on oltu yksimielisiä siitä, että tämä rata on nyt päätettävä rakennettavaksi, — siltä osalta nimittäin, miltä se ennen ei ole päätetty, Vaalasta Nurmekseen. Aivan yksimielisiä on myös oltu, että rata kulkisi Nurmeksesta aina Vaalaan asti hallituksen esittämää suuntaa. Pientä erimielisyyttä on ollut ainoastaan siitä, onko tuotu esille päteviä syitä muuttaa eduskunnan ennen tekemää päätöstä Oulun—Vaalan radan rakentamisen suhteen. Kuten edustajat tietävät, päätti eduskunta vuoden 1909 toisilla valtiopäivillä rakentaa radan Oulusta Vaalaan Oulunjoen pohjoispuolitse. Nyt hallitus esittää tässä sellaista muutosta, että rata johdettaisiin eteläpuolitse sanottua jokea. Jos olisi kysymys tämän radan päättämisestä nyt myöskin tältä osalta Oulu—Vaala, niin en puhuisi yhtään sanaa vastaan tätä hallituksen esitystä tässäkään kohden. Mutta kun on kysymys eduskunnan entisen päätöksen muuttamisesta, niin minusta silloin täytyy olla varsin pätevät syyt, jotka pakottavat eduskun-

nan muuttamaan ennen tekemänsä päätöksen. Täällä oli joku aika sitten kysymys eräästä Itä-Suomen radasta, nimittäin Raasulin radan suunnan muuttamisesta siitä, miksi eduskunta sen oli ennen päättänyt. Ja juuri siihen nojautuen, ettei katsottu olevan sopivata mennä muuttamaan eduskunnan ennen tekemiä päätöksiä, pysyi eduskunta toisellakin kerralla asian esille tullessa entisessä päätöksessään. En tahdo kieltää, ettei toisinaan ole syytä niinkin tärkeissä, kuin rautatieasiat ovat, mahdollisesti muuttaakin ennen tehtyä päätöstä. Mutta silloin täytyisi olla varsin ratkaisevat syyt tämän päätöksen muuttamisen puolesta. Tässä esillä olevan eduskunnan päätöksen muuttamiselle on perustukseksi tuotu, että Oulunjoen eteläpuoli on tiheämmin asuttu kuin pohjoispuoli, Pelsonsuon viljelys, ja että vanha kulkureitti kulkee eteläpuolitse, mutta nämä ovat olleet tunnetut jo silloin, kun eduskunta teki päätöksensä, — uutta on se, että Oulujoen suurin koski — Pyhäkoski — on suurimmaksi osaksi nyt valtion oma ja että sinne tullaan rakentamaan voimalaitos eteläpuolelle jokea. Tässä tietysti on, myönnän sen kernaasti, jonkun verran perustetta. Mutta kun valtiovarainvaliokunnan kulkulaitosjaosto käsitteli tätä asiaa, kutsui se sinne asiantuntijaksi nykyisen rautatien ylitirehtöörin, insinööri Vuolteen ja hän lausui, että voimalaitoksen rakentamisen aikana on suuri hyöty siitä, että rata kulkee eteläpuolta, mutta lisäsi siitä nimenomaan tehtyyn kysymykseen, että sittenkun voimalaitos kerran on rakennettu, on aivan samaa kumpaa puolta jokea rata kulkee, sillä, niinkuin hän sanoi, voiman johtaminen toiselta tai toiselta puolen jokea ei merkitse mitään, sillä sellaisia aina tullaan tekemään ja se on hyvin helppo. Nyt valiokunta tässä sanoo vähän enemmän. Valiokunta sanoo: „Voimalaitoksen perustamiskustannukset tulisivat helpommiksi ja vastainen kunnossapito helpommaksi, kuta lähempään yhteyteen se tulisi rautatien kanssa." En tunne sitä asiaa, missä määrin vastainen käyttö helpontuisi, mutta ei ainakaan tämä asiantuntija sille pannut mitään merkitystä, päinvastoin hän sanoi, ettei se tule siinä suhteessa ollenkaan puolustamaan radan vientiä eteläpuolelle. Kun tämä asia on niin kauvan ollut päiväjärjestyksessä, Oulun—Vaalan rata oli nimittäin käsiteltävänä jo vuonna 1877—78 valtiopäivillä ensi kerran, 1882 eduskunta pyysi jo armollista esitystä tämän radan rakentamiseksi, ja kun ratasuuntaa on tutkittu myöhemmin hyvin moneen kertaan, ja kun aina nämä tutkimukset ovat johtaneet siihen lopputulokseen, että rata on johdettava pohjoispuolitse Oulunjokea, ja kun siitä on ennen oltu yksimielisiä, niinhyvin Oulun kaupunki kuin ne maalaiskunnat, joiden läpi rata tulisi kulkemaan, niin minusta nämä seikat osottavat, että ennen tehty päätös ei suinkaan ole mikään harkitsematon päätös, vaan että sitä on harkittu hyvinkin tarkoin ja siinä on sekä teknillinen ja muu puoli otettu huomioon. Näin ollen en katso tuodun pätevää syytä eduskunnan entisen päätöksen muuttamiseen. En mene tässä väittelemään siitä, että pohjoispuoli olisi asetettava sinänsä edelle eteläpuolta. Minä alussa myönsin, että jos olisi nyt päätettävä tämän radan rakentamisesta, katsoisin, että on aivan yhtä edullista, ellei edullisempaa, vetää se eteläpuolelta. Mutta minusta eduskunnan päätöksille pitää sentään panna arvoa siksi paljon, ettei niitä joka kerta, kun asia tulee uudessa muodossaan esille, muuteta. Sitä enemmän on tälle asialle pantava painoa, kun yksityisten sopimukset, jopa suuriakin taloudellisia asioita koskevat, ja muu seikat ovat rakennetut, ja niin on voitu tässäkin asiassa rakentaa, sille pohjalle, että rautatie tulee kulkemaan eduskunnan päättämää suuntaa. Näin ollen, jos eduskunta muuttelee aina kunakin aikana päätöksiään rautatien suunnista, kadottaa väestö lopulta kaiken luottamuksensa eduskunnan päätöksiin. Minusta tämä on näkökanta, joka puhuu sen puolesta, että eduskunnan oilisi nytkin päätettävä, että tämä rautatie kulkee pohjoispuolitse Oulunjokea, toisin sanoen, että se pysyy entisessä päätöksessään. Minä rohkenen tehdä tämmöisen ehdotuksen.

Ed. H. I. Linna: Sen maakunnan edustajana, jonka läpi nyt kysymyksessäoleva rautatie tulee kulkemaan ja jota se lähiten tulee hyödyttämään, katson tavallaan velvollisuudekseni asiaa kosketella.

Kajaanin kihlakuntalainen tervehtii Nurmeksen — Vaalan — Oulun rautatiehanketta kaikkein suurimmalla tyydytyksellä. Varsin merkittävä osa siitä, mitä eniten on kaivattu ja hartaimmin toivottu maakunnan kohottamiseksi tähänastisesta lapsipuolen asemasta toisten maanosien tasoa lähemmäksi, on täten toteutumaisillaan. Huonot kulkuneuvot ovat olleet ja ovat edelleen pahimpana esteenä tämän syrjäisen, laajan seutukunnan ja sen väestön kohottamiseksi alennustilastaan niin yhdessä kuin toisessakin suhteessa. Kulkuneuvot eivät juuri voi olla huonommat, kuin mitä ne ovat siellä

olleet. Aivan näihin aikoihin asti on pinta-alalleen laajin pitäjä, jonka keskuksesta on 140 kilometriä rautatieasemalle ja 110 kilometriä lähimpään laivalaituriin, ollut milt'ei ihan ilman maanteitä, huolimatta siitä, että tuosta keskuksesta, kirkonkylältä, on matkaa pitäjän rajalle 80 kilometriä, jopa enemmänkin. Yleisten varojen saanti, m.m. maanteiden tekoon, on ottanut viime aikoihin asti varsin tiukalle. Tähän on osaltaan vaikuttanut se, että oloja tuntemattomilla, jopa aivan vaikuttavimmassa asemassa olevilla, on ollut mitä huonoin käsitys elämisen mahdollisuuksista, varsinkin kihlakunnan etäisimmissä pitäjissä sellaisten elinkeinojen turvin, joiden harjoittamisessa esim. tiet ovat ensimäisiä edellytyksiä. On suorastaan sanottu: sellaiset seudut olisivat jätettävät autioiksi ja väestö siirrettävä muualle, — tähän käytettävä yleisiä varoja mieluummin kuin maanteiden tekoon seuduille, joissa eläminen maatalouden antimilla ei ole koskaan mahdollinen, saatikka tyydyttävä. Näin on sanottu yksin maanteistä puhuttaessa, sitäkin enemmän aina silloin, milloin rautatien saannista on ollut kysymys.

Se hallituksen esitys ja valiokunnan mietintö, jotka nyt ovat käsittelynalaisina, osoittavat, että varsin pian ruvetaan rakentamaan toista niistä rautateistä, joiden saantia paikkakunnan asukkaiden taholla on pitkät ajat tavoiteltu. Eikä kaikesta päättäen kovinkaan pitkää aikaa kulune enää siihenkään päivään, jolloin toinenkin rautatielinja, Kajaani—Suomussalmi, saa suotuisan ratkaisunsa!

Koko maan etu, maan puolustuskannalta katsottuna, vaatii Nurmeksen—Vaalan—Oulun rautatien rakentamista aivan ensi tilassa. Että tämä rata myös paikallisia edistymismahdollisuuksia silmälläpitäen on erityisesti puollettavissa, siitä ei ole epäilystäkään. Näin sanoessani en tällä kertaa niinkään tarkoita Kajaanin kihlakunnan erinomaisia teollisuusedellytyksiä niinhyvin koskien kuin saatavina olevien raaka-aineiden runsauteen ja hyvyyteen katsottuna, — niitähän on sekä esityksessä että mietinnössä kosketeltu, ja nehän lienevät ilman muuta yleisesti tunnetut. Tarkoitan nimenomaan maataloudellista puolta.

Ei ole vielä pitkiä aikoja kulunut siitä, jolloin varsinainen maatalous, s. o. maanviljelys sivuelinkeinoineen, oli Kajaanin kihlakunnassa täysin syrjäytettynä. Vielä niinkin myöhään, kuin 10—12 vuotta takaperin, oli kihlakunnan asukkaiden harrastus kiintynyt monin verroin enemmän tervanpolttoon, metsätöihin, metsästykseen ja kalastukseen, kuin maanviljelykseen ja sen kanssa läheisessä yhteydessä oleviin maataloustöihin. Varsin yleisenä, joskaan ei enää aivan yksinomaisena, käsityksenä oli tuolloin kihlakunnan eri väestöpiirien keskuudessa se, ettei maanviljelystyö pienessäkään määrässä vastaa tarkoitustaan ilmastosuhteiden ja maanlaadun huonouden takia. Ilmasto siellä oli muka niin kylmää, ettei vilja ehtinyt valmistua juuri koskaan, ja maat kauttaaltaan niin huonoja ja karuja, ettei niistä tyydyttäviä satoja antavia voinut keinoilla millään saada. Maiden myynti teollisuusyhtiöille oli tuolloin milt'ei sanoin kuvaamattomassa vauhdissa. Kilpamyynti, saa melkein sanoa, oli käynnissä. Kilpailevat yhtiöt koettivat tässä suhteessa parastaan, koettivat juurruttamalla juurruttaa maanomistajiin sitä uskoa, että hikoileminen maatöissä on ja tulee aina näissä oloissa olemaan aivan turhaa ja tuloksetonta. Tämän uskon omistaminen oli helppoa, kun nim. pitkäaikainen kokemus sanoi, että noin on käynyt vuosi vuodelta.

Kun tuo usko oli vallalla ja erikoisen lujalle kiintyneenä omassa keskuudessa, siis niillä, jotka joko itse olivat kokeneet, miten surkeasti viljavainioille syksyn tullen kävi, tai olivat tämän omin silmin nähneet, niin täytyihän saman käsityksen olla yksinomaisena kaikkialla muualla, — näin sitäkin suuremmalla syyllä, kun kihlakunnan asukkaitten oli pakko vuosivuodelta turvautua milloin missäkin muodossa parempiosaisten apuun. Kihlakunta sai „nälkämaan" nimen. Tuo nimi omistettiin sille siinä mielessä, että se sitä todella on ja tulee sinä iäti pysymään. Näin ei kuitenkaan ole enää nykyään ja kaikkein vähiten tarvitsee niin olla. Asiantuntija tietää ja voi vakuuttaa kaikille muillekin, että Kajaanin kihlakunnan maat eivät ole nälkämaita, vaan maita, jotka oikein viljeltyinä karkoittavat nälän hyvinkin kauvas. Ilmasto ei myöskään ole tässä suhteessa esteenä. Näin sanottu pitää paikkansa kihlakuntaan nähden kokonaisuudessaan. Yksin tuo kautta maan surkeana kuuluisuutena pidetty Suomussalmi mukaan luettuna, — näin on tietenkin yleisesti katsottuna. Huonoakin on olemassa, mutta sitähän on muuallakin. Tulkoon tässä kohden Suomussalmeen nähden mainituksi — siten osoittaakseni, että yksin viljakasvienkin viljeleminen jo nykyiselläkin viljelysasteella voi siellä kokolailla vastata tarkoitustaan — että kesäkuun puoliväliin mennessä kuluvana vuonna saivat suomussalmelaiset, joita on vähän yli 7,000 henkeä, elintarvehallituksen välityksellä kaiken kaikkiaan vain 10,000

kiloa syömäviljaa, ilman että ainoatakaan nälkäkuolemantapausta olisi sattunut; siellä on siis tultu lähipitäen vuoden omilla antimilla toimeen kesäkuun puoliväliin saakka, tietenkin pettujauhoja lisäksi käyttäen, mutta niitähän tai niitä vastaavia on tänä vuonna käytetty maassa kovin yleisesti muuallakin. Tietoni kihlakunnan maiden viljelykseen sopivaisuudesta perustuvat 11-vuotiseen maataloudelliseen työskentelyyn kysymyksessä olevassa maakunnassa. — perustuvat sitäkin enemmän maanviljelijäin omakohtaiseen kokemukseen. Kokemus on johtanut siihen, että kihlakunnan väestön, varsinkin maanviljelijäin, käsitys maataloudesta on useitten viime vuosien aikana muuttunut erityisen suuressa määrin entisestään, s. o. muuttunut päinvastaiseksi. Niiden maanviljelijäin luku kautta maakunnan, jotka eivät epäile maanviljelyksen ja sen sivuelinkeinojen kannattavaisuutta, on suuri. Että näin on, se on mitä suurimmasta merkityksestä, kun nim. on niin — sanon sen uudelleen — että käsitys perustuu omakohtaiseen kokemukseen.

Ei tule kysymykseenkään, että tässä yhteydessä kävisin selostamaan, mistä mielipiteen vaihdos aiheutuu ja mistä on seurauksena, että viimeaikainen kokemus on aikaisempaan nähden päinvastainen. Painostan vain sitä jokaiselle työalalle soveltuvaa tosiasiaa, että joskin työ yhdellä tavalla suoritettuna antaa huonon tuloksen, se toisin tehtynä, esim. olojen ja ajan mukaisesti muutettuna, voi johtaa hyvinkin hyvään tulokseen.

Erääseen erikoisesti vaikuttavaan tekijään rohkenen kuitenkin kiinnittää huomiota. Kajaanin kihlakunnassa on, kuten tunnettu, suomaita erikoisen runsaasti. Yksityiset omistavat suota 9,847, valtio taas 11,580, joten suota yhteensä on 21,427 neliökilometriä, tästä sivumennen sanoen, Suomussalmella 5,422. Kihlakunnan koko pinta-alasta on $34^1/_2$ % suomaata, josta mutasoitten osalle tulee $16^1/_2$ % ja rahkasoitten osalle 18 %. Aivan yksimielisenä käsityksenä sekä maanviljelijäin, että kaikkien muidenkin keskuudessa, niinhyvin kihlakunnan rajojen sisä- kuin ulkopuolellakin, oli aikaisemmin se, että kihlakunnan suot ovat aivan arvottomat, vieläpä ovat kenties vaikuttavimpana syynä siihen, että peltomaidenkin viljeleminen on vaikeata ja samalla tuloksetonta, kun nim. ovat ainaisten hallojen tyyssijoina ja pesäpaikkoina. Näin ankara tuomio, mitä nimenomaan viljelysedellytyksiin tulee, kohtasi kolmatta osaa kihlakunnan pinta-alasta. Tätä käsitystä ei nyt enää ole lainkaan olemassa. Suot ovat asiantuntemuksella tutkitut. Tutkimukset on Suomen Suoviljelysyhdistys suorittanut vuosina 1905 ja 1908. Tutkittiin 911 eri suota, jotka sijaitsevat eri puolilla kihlakuntaa ja joitten yhteinen pinta-ala on 25,105 hehtaaria. Suurin osa tutkimuksenalaisista soista oli mutasoita. Tutkittujen rahkasoitten luku oli vain 161 ja niiden pinta-ala 3,652 hehtaaria. Yhteenvetona tutkimuksista pyydän saada esittää seuraavaa: 911 suosta oli 161 huonoa viljelysmaata, 287 välttävää viljelysmaata, 367 hyvää viljelysmaata ja 96 erittäin hyvää viljelysmaata, eli hehtaareissa 3,652 ha huonoa viljelysmaata, 6,291 ha välttävää viljelysmaata, 11,489 ha hyvää viljelysmaata ja 3,673 ha erittäin hyvää viljelysmaata. Tutkimuksen loppulausunto oli seuraava: „Kajaanin kihlakunnassa on tavattoman paljon soita, joista suurin osa on viljelyskelpoista." Suureksi osaksi tämän tutkimuksen tuloksen johdosta alkoivat maanviljelijät, maataloudelliseen edistystyöhön suunnatun paikallisen johdon ohjaamina, katsella soitaan toisilla silmillä ja toisella mielellä, kuin aikaisemmin, ja niin on vuosi vuodelta päästy siihen, että entinen käsitys soitten viljelyskelpoisuudesta on muuttunut päinvastaiseksi. Muutos perustuu, ja se tässäkin on suuriarvoisinta, etusijassa omaan kokemukseen, vieläpä niin kovin usean maanviljelijän omaan kokemukseen omalta suolta. Poikkeuksina alkavat kohta olla ne talot ja torpat, joissa ei olisi suoviljelystä pantu alkuun. Kun kerta on niin, että, arvottomina pidetyt ja hallanpesinä vihatut suot alkavat olla mieluisimpana työpaikkana, on maatalouteen kokonaisuudessaan katsoen ja sen edistymistä silmälläpitäen paljon saavutettu, sillä kaiken todennäköisyyden mukaan on niin, että juuri soihin turvaten kihlakunnan maatalous voi päästä varmalle pohjalle. Soitten viljeleminen käy verraten helposti päinsä, kun nim. on sattunut niin onnellisesti, että niitten viettäväisyyden vuoksi järveen, jokeen tai muuhun sellaiseen suurtöisten ja kalliitten viemärien kaivaminen on välttämätöntä vain poikkeustapauksissa.

Näitten tosiasioitten ohella on suurimmalla tyydytyksellä pantava merkille, että todella toimivia maataloudellisia seuroja, yhdistyksiä ja osuuskuntia on verrattain runsaasti olemassa. Niiden toiminta on varsin lupaavalla pohjalla. Mikä osuustoiminnallinen yritys tai hanke kerran on pantu alkuun, sen menestyksellisestä jatkamisesta ei ole ollut tarvis luopua, vaan päinvastoin liikettä laajentaa ja lisätä. Tämä pitää

erinomaisen hyvin, jopa melkoisen loistavasti. paikkansa tuohon aikoinaan kautta maan surkeankuuluisaan Kajaanin meijeriosuuskuntaankin nähden. Sen varmempaa pohjaa pystyssäpysymiselle ja menestykselliselle toiminnalle ei juuri monellakaan osuuskunnalla liene, kuin mikä Kajaanin meijeri- ja myllyosuuskunnalla on. Monien vuosien kokemus kumoaa juuriaan myöten aikaisemmat väitteet, yksinpä tältä samalta paikaltakin lausutut, joitten mukaan meijeriä Kajaanin kaupunkiin perustettaessa ei olisi otettu pienimmässäkään määrässä selvää siitä, onko lainkaan mahdollisuuksia saada koskaan tehtyjen rakennuksien ja hankittujen koneitten suuruutta vastaava liike käyntiin, — kokemus kumoaa valtiopäivillä 1909 julistetun väitteen, että meijerin perustamisessa olisi „isketty kirves kiveen", kuten sanat kuuluvat, — se kumoaa yhä enemmän juuriaan myöten tuon milt'ei kautta maailman suurella mahtipontisuudella ja auktoriteettivoimalla toitotetun väitteen, että osuusmeijerille ei olisi voitu juuri huonompaa ja onnettomampaa paikkaa valita, kuin mitä Kajaani on. Kokemuksesta tiedetään, että ellei sota-aika olisi tämän, samoin kuin kai kaikkein muittenkin meijerien liikettä supistanut, Kajaanin meijerin koneitten suurentaminen ja lisääminen olisi ollut välttämätön, myllyrakennusten ja koneitten lisäämisestä puhumattakaan, mikä jo nyt on varsin suuressa mittakaavassa toteutettu. Uuden osuuskunnan velat eivät ole suurentuneet vähääkään, huolimatta siitä, että rakennuksia ja koneita on täydennetty ja lisätty noin 35,000 markan edestä, — velkoja on osuuskunnalla vain 35,120 markkaa, omien rahastojen ollessa jo nyt yli 20,000 markkaa, puhumattakaan velkoja vastaamassa olevan niinhyvin kiinteän kuin irtaimen omaisuuden tosisuuresta arvosta. Tulos oikeuttaa lausumaan, että entisenkin meijeriosuuskunnan, tuon konkurssiosuuskunnan, asiat olisi saatu hoidetuiksi ilman, että valtion olisi tarvinnut kärsiä pienintäkään vahinkoa ja ilman noita kymmenkunta vuotta kestäneitä ja äärettömän kalliita oikeudenkäyntimaksuja (asiamiespalkkioihinkin y. m. kustannuksiin likipitäen 100,000 mk.), joilla ei suinkaan ole saavutettu sitä, mitä alkuunpantaessa tarkoitettiin, — niin olisi käynyt, ellei mitä ala-arvoisimpien ja tuomittavimpien syrjävaikutteitten johtamina olisi riitaa rakennettu meijeripiirissä ja ellei ulkoapäin olisi itsepäisesti sekaannuttu asiaan, jota ei osapuilleenkaan riittävässä määrässä tunnettu. — Tähän meijerijupakkaan olen tässä yhteydessä lyhimmiten kajonnut, koska tiedän, että se on osaltaan sangen huomattavasti tukenut maataloudellisesta edistysmahdollisuudesta vallallaolevaa väärää käsitystä ja samalla vaikeuttanut maatalouden edistämiseksi suunnattua työskentelyä paikkakunnalla. — Kuvaavimpana todistuksena lausumalleni väitteelle, että tuo maatalousnousulle, varsinkin pienviljelijäseudulla, jommoista Kajaanin kihlakunta kauttaaltaan on, välttämätön osuustoimintausko on varsin lupaavalla kannalla, ansaitsee tulla mainituksi, että kun koko kihlakuntaa käsittävä osuuskauppa, „Osuusliike Maakunta r. l.", avasi liikkeensä viime vuoden kesäkuun 1 päivänä, oli siinä jäseniä vähän yli 1,000, mikä lähennellee alkujäsenlukuna rekordia, ja että ensi myyntikauden, s. o. seitsemän kuukauden, vuosimyynti kohosi vähän yli 2,230,000 markkaa, josta nettovoitoksi jäi Smk. 134,191: 31.

Olen rohjennut käyttää verraten pitkälti aikaa painostaakseni ja tappaakseni — niin sanoakseni — tositietojen nojalla sen käsityksen, mikä lienee verraten yleinen, että Kajaanin kihlakunta olisi maahan ja väestöön katsoen „nälkämaata" ja „nälkäkansaa", — väärä käsitys, mitä nimittäin tähänastisiin maataloudellisiin saavutuksiin ja varsinkin vastaisiin maataloudellisiin edistysedellytyksiin tulee. Sitä se ei ole enää nytkään, huolimatta siitä, että järjestelmällistä työskentelyä maatalouden edistämiseksi ja sen kohottamiseksi oikeaan arvoonsa on siellä ollut vasta neljänätoista vuotena, ollen siis vastaavaan työskentelyyn verraten maamme muissa osissa vallan lyhytaikaista. Ja että tämä maakunta vastaisuudessa voi tulla omilla tuotteillaan entiseen verraten hyvin toimeen, siitä ei ole epäilystäkään, — ei ainakaan siinä tapauksessa, että maakunta saatetaan, kuten nyt on hyviä toiveita, kulkuneuvoihin nähden edes osapuilleenkaan toisten maanosien rinnalle, ja kun vasta alussaolevaa maatalouteen kohdistuvaa edistystyöskentelyä riittävästi tuetaan niinhyvin yleisillä varoilla kuin mahdollisesti muutenkin hankittujen ja tarkoituksenmukaisesti hoidettujen rahastojen turvin, joiden saaminen ei pitäisi olla varsin vaikeatakaan, kun nimittäin niin on, että kovin useat todella suuret teollisuuslaitokset ovat varsin merkittävän osan varallisuudestaan vuosikymmenien kuluessa keränneet juuri tämän kihlakunnan maista ja metsistä, — näin saanee ennustaa sitäkin suuremmalla syyllä, kun tiedossa on, että eräs vasta kymmenisen vuotta paikkakunnalla tehdasliikettä harjoittanut yhtiö on todella kunnioitet-

tavan esimerkin tässä suhteessa näyttänyt, lahjoittaessaan paikkakunnallisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin huomattavan rahamäärän.

Minä siis jo yksin koskettelemieni näkökohtien kannalta asiaa katsoen kannatan täydellisesti kysymyksessäolevan rautatien rakentamista hallituksen ja valiokunnan yhtäpitävien esitysten mukaisesti. Niissä esitetty ratasuunta on ehdottomasti joka suhteessa paras mahdollinen. Olisi kyllä ollut erikoisen suotavaa, että rata kulkisi Nurmeksesta Sotkamoon mennessä Ontojoen huomattavien koskien kautta, joten samalla Kuhmoniemen edistysmahdollinen pitäjä olisi päässyt radan yhteyteen. Näin syntyvä 50 kilometrin mutka syrjäyttänee tämän toivomuksen toteuttamisen. Tyytyväisyydellä on kuitenkin pantava merkille valiokunnan mietinnön perusteluissa lausuttu mahdollisuus haararadan rakentamisesta vastaisuudessa Sotkamosta Kuhmoniemelle.

Senaattori Kallio: Minusta valtiovarainvaliokunta on lyhyessä mietinnössään osunut vallan oikeaan niinhyvin itse asiaan kuin radan suuntaankin nähden. Täällä ed. Ahmavaara painosti sitä, että eduskunta saisi purkaa muka ennen tekemänsä päätöksen, sillä hän sanoi, että rata ennen on nimenomaan päätetty rakennettavaksi pohjoispuolelta Oulun jokea. Niin kumminkaan ei ole aivan puustavillisesti asianlaita, sillä Oulu—Vaalan rata ei ollut päätetty rakennettavaksi koskaan muuta kuin valtiopäivillä 1909. Ja eduskunnan päätöksen ponnessa sanotaan vain, että normaaliraiteinen rautatie on rakennettava Oulusta Vaalaan 8 milj. markkaan arvioiduilla kustannuksilla. Siis ei lainkaan määrätä ponnessa kummalle puolelle jokea rata olisi rakennettava. Tosin yhdessä ainoassa lauseessa sivumennen mainitaan pohjoispuolesta jokea, kun puhutaan niistä metsien raaka-aineista, joita tämän joen varrella on. Mutta tätä ei voi pitää kokonaan määräävänä. Entisiin tutkimuksiin ei pantu edes sen verran arvoa 1909 vuoden valtiopäivillä, että olisi kustannusarviota perustettu tähän, vaan kustannus arvioitiin 1907 vuoden rautatiekomitean arvion perusteella. Siis eduskunnalla ei ole mitään peräytymistä siinä, jos se päättää nimenomaan, että rautatie lopullisesti viedään eteläpuolelta jokea, joka, kuten ed. Ahmavaarakin myönsi, on luonnollisempi ja parempi.

Ed. Heikkinen: Kauvan on tunnettu etelä-Suomessa Kajaanin kihlakunta nälkämaan nimellä ja siellä ei ole mitään niin kipeästi kaivattu kuin juuri kulkulaitoksia. Nyt vihdoinkin avautuu se tilaisuus, että eduskunta saa toteuttaa meidän kihlakuntamme toivomuksen rakentamalla rautatien sitä suuntaa, jota hallituksen esitys ja valtiovarainvaliokunta ovat tässä esittäneet. Tämä rautatie tyydyttää paraiten kihlakuntalaisten kaikki toivomukset. Jo 20—30 vuotta ovat kihlakuntalaiset suunnitelleet rautatietä omaan kihlakuntaansa ja tämä ratasuunta on aina saavuttanut heidän yleisen kannatuksensa. Tämän radan puolesta on puhuttu ja kirjoitettu niin paljon, että ehkä tulisi teidän vaivaksenne, jos tästä tuotaisiin esiin mitä tietoja tahansa, ja minä uskon ja toivon, että eduskunta on yksimielinen tällä kertaa siinä, että päättää rakennettavaksi rautatien juuri hallituksen ja valtiovarainvaliokunnan tekemän ehdotuksen mukaisesti, varsinkin kun tämä rautatie nykyisen tilanteen vallitessa tulee palvelemaan koko Suomenmaata kokonaisuudessaan sekä rautateiden päätepisteiden yhdistäjänä että myöskin tärkeänä sotilasratana. Sentähden en katso tarpeelliseksi pitää puolustuspuheita enää tämän radan puolesta; tahdon vain lyhyesti viitata erääseen kohtaan. Täällä ed. Ahmavaara puhui valtiovarainvaliokunnan mietintöä vastaan siinä suhteessa, että rata rakennettaisiin Oulunjoen pohjoispuolitse. Olen ollut tilaisuudessa matkoillani kulkemaan Oulunjoen vartta 40 vuoden ajan ja tunnen ne seudut aivan tarkkaan; varsinkin olen liikemiehenä kulkenut niitä seutuja. Olen tullut aina siihen vakaumukseen, että rata olisi vietävä Vaalasta Oulunjoen eteläpuolitse eikä pohjoispuolitse. Tätä mielipidettä tukee myös se seikka, että huhtikuun 2 päivänä 1917 oli kutsuttu Paltamon pitäjän Kiehimän kylään Kajaanin kihlakunnan ja Oulunjoen varren kuntien yhteinen kokous. Siinä yksimielisesti tultiin siihen päätökseen, että pyydettäisiin hallitukselta uutta tutkimusta rautatien rakentamiselle Oulunjoen eteläpuolitse Vaalasta Ouluun. Erittäinkin perustelivat mainitussa kokouksessa läsnäolevat kuntalaiset ja myöskin rautatiehallituksen piiri-insinööri tätä mielipidettä samalla perusteella, kuin valtiovarainvaliokunnan mietinnön perusteluihin samasta asiasta lyhykäisyydessä otetut mielipiteet osoittavat. Jos tämä rata rakennetaan Oulunjoen eteläpuolitse, tulee se palvelemaan suuremmassa määrässä maanviljelystä, kuin jos rakennettaisiin pohjoispuolitse, sillä Oulunjoen eteläpuolella ovat Suomen suurimmat viljelykseen kelpaavat suoalueet, joista ennenaikaan on sanottu, että siellä on tulevaisuudessa Suomen jyvä-

aitta. Esimerkiksi Pelson suo, joka tulee tämän radan läheisyyteen, on suurimpia Suomen soita ja siihen hallitus on jo uhrannut 1868 jälkeen vuosittain isoja rahasummia. Täällä on tulevaisuuden töitä. Hallitus omistaa Oulunjoen keskellä olevassa Pyhäkoskessa melkein kaikki voimaputoukset ja niistä saatava sähkövoima voidaan siirtää niihin voimalaitoksiin, jotka tulevat rakennettaviksi Oulunjoen eteläpuolella. Niistä voimalaitoksista tulevaisuudessa voidaan helposti siirtää sähkövoimaa kaikkiin niihin tarkoituksiin, joita noille suurille soille tulee syntymään. Samoin siinä ovat rautatien varrella Muhoksen pitäjässä suuret suot. Samoin sen läheisyydessä tulisi olemaan suuri Limingan niitty ja sen alue itäänpäin. Ja tällä tavalla minun mielestäni tämä rata, jos rakennetaan Oulunjoen eteläpuolitse sitä suuntaa, kuin valtiovarainvaliokunta on ehdottanut, tulee hyödyttämään kokonaisuudessaan meidän isänmaatamme paremmin, kuin jos se rakennetaan Oulunjoen pohjoispuolitse. Kun olen täysin vakuutettu ja toivon täydellä sydämellä, että eduskunta asettuu kannattamaan tätä hallituksen ja valtiovarainvaliokunnan esitystä, en tahdo asiasta enempi lausua, vaan kannatan tätä valtiovarainvalikunnan esitystä kaikin puolin.

Ed. Lantto: Koska minä olen vakuutettu siitä, että tämä ratakysymys Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun on jo saavuttanut arvoisan eduskunnan jakamattoman suosion ja myötätunnon, on minun tarpeetonta pitemmälti puhuakaan. Kannatan lyhyesti hallituksen esitystä, sitäkin suuremmalla syyllä ja ilolla, kun valtiovarainvaliokuntakin on ollut samaa mieltä. Toivoisin vain, että tuo ehdotettu rahaerä 4 miljoonaa olisi ollut kaksinkertainen, sen vuoksi, että siellä olisi töitä voitu suorittaa täydellä voimalla ja noita kymmeniätuhansia vankejakin olisi voitu sinne töihin sijoittaa.

Ed. Tanskanen: Kun tämä aiottu rata Nurmeksesta Vaalaan ja siitä edelleen Ouluun on mitä suurimmasta merkityksestä maalle ei ainoastaan taloudellisen ja henkisen edistyksen kantajana, vaan myöskin strateegisessa suhteessa tällä radalla epäilemättä on suuri merkitys, kun tämä rata yhdistää meidän pohjois-Karjalamme ja koko Pohjois-Suomen muun maailman yhteyteen, kun tämän radan rakennettua meidän pohjois-Karjalamme pääsee siitä umpikujasta, jossa se on kauvan aikaa ollut, niin lausun sen johdosta täydellisen tyydytyksen ei ainoastaan omasta vaan koko pohjois-Karjalan väestön puolesta.

Mitä tulee sitten tämän radan ehdotettuun suuntaan, niin yhdyn kannattamaan siinä valtiovarainvaliokunnan mietintöä ainakin sillä osalla, mikä koskee rataosaa Nurmeksesta Vaalaan. Mutta täällä ed. Ahmavaara äskettäin mainitsi lausunnossaan, että eduskunta on jo päättänyt Vaalan ja Oulun välisen radan rakennettavaksi Oulunjoen pohjoispuolitse. Tietystikään paikkakunnan oloja tuntemattomana en minä voi mennä tarkemmin määräämään, kummastako se olisi edullisin, mutta luulen kuitenkin, ettei ed. Ahmavaara paikallisena asiantuntijana tuossa liene aivan turhia puhunut, ja kun siinä tapauksessa, että rata rakennettaisiin Oulunjoen pohjoispuolitse, päästäisiin rakentamasta kalliita, monia miljoonia maksavia rautatiesiltoja, niin kyllä tältä näkökannalta katsottuna olisi se puolustettava sieltäpäin. Tietysti tarkka taloudellinen ja teknillinen tutkimus molemmin puolin Oulunjokea antanee tästä asiasta täydellisen selvityksen, että kumpi puoli se olisi edullisempi rakentaa.

Ed. Schybergson: Jag begärde ordet, då herr Linna höll sitt entusiastiska andragande angående Kajana härad. Jag förstod icke riktigt, hvarför han höll det, då ingen har motsatt sig förslaget. Men jag måste betyga honom min erkänsla. Hans andragande beredde mig stor glädje. Det påminte om de tider, då vi i borgarståndet tvistade om Raumo- eller Björneborgs-banan, karelska eller Savolax-banan och då hvar och en höjde sin hemtrakt till skyarna och skildrade hvad allt där fanns att tillgå. Det gick en gång så långt, att en af medlemmarna gentemot en annan anmärkte, att man i den kommun, som denne tillhörde, måtte odla jorden i flere våningar, ty han hade fått den odlade arealen i sin socken till mycket större än den enligt alla tillgängliga uppgifter var. I alla fall är det glädjande att höra, att denna del af landet, såsom i synnerhet Suomussalmi, som så ofta har tagit det öfriga landets hjälpsamhet i anspråk, är någonting af det mest lysande, som man kan påträffa i detta land. Herr Linna använda flere gånger ordet „loistava", så att när det framdeles kommer på tal, att vi skola undsätta Kajana härad, må vi väl säga, att herr Linna har sagt, att det icke behöfs.

Äfven herr Ahmavaara påminte mig om de gamla goda tiderna eller kanske snarare om det kända motivet till alla järnvägsfrågor, nämligen det, som i Sveriges riksdags bondestånd utrycktes på följande sätt: där skall järnvägen gå,

ty där bor jag. Hvarför skall den gå söderom älfven, då jag har ett hemman norrom den?

Nå ja, skämt å sido, så ville jag nu säga, att denna bana helt säkert kommer att blifva ytterst betungande för våra järnvägars ekonomi. Den kommer att draga ned räntabiliteten i mycket hög grad. Det är icke anläggningskostnaderna, som är det bekymmersammaste. Där bli nog årliga förluster på exploatationen — annat kan icke komma i fråga —, men jag år en så varm vän af allt, hvad järnvägsanläggningar heter därför att de indirekta fördelarna af dem ändå vanligen uppväga de direkta förlusterna, att jag för ingen del vill motsätta mig detta järnvägsbyggnadsföretag. Dessutom kunna vi icke göra det. Det är helt enkelt en nödvändighet från strategisk synpunkt, och vi måste foga oss däri.

Ed. Haapanen: Olin ajatellut, että tässä kysymyksessä olisivat mielipiteet jo niin vakaantuneet, että asia voitaisiin ratkaista aivan vähin puhein, mutta koska keskustelua kuitenkin on syntynyt, katson asiakseni koskettaa erästä seikkaa. Käsitykseni on, että jos tämä rata olisi tehtävä etupäässä paikallisia olosuhteita silmälläpitäen, olisi hallituksen esitykseen Valtimon ja Sotkamon välillä tehtävä muutos. Valtimosta olisi näet rata johdettava Kuhmoniemen kunnassa olevien Ontojoen koskien kautta Sotkamon reitin pohjoispuolelle ja sitten sanotun vesistön vartta Sotkamon kirkonkylän kohdalle, josta se sitten, kosketettuaan mainittua vesistöä esim. Kaitaansalmen seudulla, olisi johdettava hallituksen esittämää suuntaa Oulunjoen pohjoispuolitse Vaalaan ja Ouluun. Näin tulisi Ontojoen yli 17 metriä korkeat putoukset, jotka muodostavat keskivedellä enemmän kuin 23,000 hevosvoimaa, välittömään kosketukseen rautatien kanssa. Samalla Kuhmoniemen 4,739 neliökilometriä laaja, suuria kehitysmahdollisuuksia tarjoava, kunta saisi rautatien noin 20 kilometriä lähemmäksi eli noin 40 kilometrin päähän kirkonkylästä, kuin mitä hallituksen esityksen mukaan tulisi, eikä rata yleensä jatkuisi enempää kuin toistakymmentä kilometriä, mutta olen tullut havaitsemaan, että tämän pitkän radan suuntaa nyt määräävät eräät toiset vielä painavammat syyt, jotka vaativat sen johtamista lyhintä tietä. Siten ei ole tällä kertaa mahdollista saada riittävää kannatusta Ontojoen suunnalle, joten se täytyy jättää toistaiseksi syrjään. Olen kuitenkin vakuutettu, että Ontojoen koskien, samoin kuin koko Kuhmoniemen kunnan liittäminen rautatien yhteyteen on oleva lähimmän tulevaisuuden asia. Näistä syistä olen jo valtiovarainvaliokunnassa yhtynyt kannattamaan hallituksen ehdottamaa suorinta mahdollista suuntaa. — Mitä tulee kysymykseen siitä, mitä puolta Oulunjoen olisi rata vedettävä, niin nähdäkseni valtiovarainvaliokunnan perustelut tässä suhteessa aivan hyvin riittävät osoittamaan, että se on vedettävä sanotun joen eteläpuolitse. Lisäksi tässä painavat erittäin muutamat syyt, joiden koskettelemiseen julkisuudessa ei nyt ole sopiva tilaisuus.

Ed. Ahmavaara: Kun senaattori Kallio täällä väitti, ettei eduskunta ole vuonna 1909 toisilla valtiopäivillä päättänytkään tätä rataa rakentaa pohjoispuolitse Oulunjokea, oli se jotenkin hämmästyttävää. Tosin kyllä hallituksen esityksessäkin sanotaan että „lienee päättänyt", siis hallituskaan ei enää näytä olevan varma, mitä eduskunta on silloin päättänyt. Mutta kulkulaitostoimituskunnan päällikkö myönsi kuitenkin, kun keskusteli siitä valtiovarainvaliokunnan kanssa, että kustannusarviot ja kartta osoittavat, että rata on pohjoispuolitse päätetty rakentaa, mutta jos tämä ei riitä herroille senaattoreille, pyydän lukea Suomen eduskunnan perusteluista alamaisen anomuksen, jossa eduskunta pyysi uusia rautateitä rakennettaviksi: „Puheenaolevan radan varrella voi varmasti syntyä suuria teollisuuslaitoksia jalostamaan Oulunjärven ympärillä olevien metsien antamaa raaka-ainetta, siitä on takeena, että Oulunjoen, jonka pohjoispuolitse Vaalan rata tulisi kulkemaan" j. n. e. Eivätkö herrat senaattorit tunnusta nyt, kun näin selvään on sanottu kirjelmässä, joka on lähetetty hallitsijalle, että eduskunta on päättänyt, että tämä rata tulisi kulkemaan Oulunjoen pohjoispuolitse. Minusta näin selvästä tosiasiasta on jotenkin turhaa ruveta väittämään. Ehkä joku arvelee, miksi minä valtiovarainvaliokunnan jäsenenä en ole pannut vastalausetta, kun olen toisella kannalla. Olen velkaa sen selvittämään. Olen kyllä ryhtynyt toimenpiteisiin saadakseni niin hyvin kuntien mielipiteestä tietoa, kuin muistakin perusteluista tähän asiaan, mutta kun asia niin odottamattoman pian ratkaistiin, eivät tiedot minulle joutuneet. Eilen kirjoitin aivan lyhyen vastalauseen, jossa perustelin mielipidettäni sillä, että eduskunnan tulisi pysyä entisessä päätöksessään, mutta kun vein tämän, ilmoitettiin, että mietintö oli jo painettu. Kuten sanoin, asia on käynyt niin nopeaan, etten ole tästä syystä voinut vastalausetta kirjoittaa.

Ed. Schybergsonille olen velkaa muutaman sanan. Hän täällä asettuu aina yläpuolelle kaikkia muita arvostelemaan ja kritiseeraamaan, usein hyvin ikävällä tavalla. Eräänä päivänä moitti hän ankarasti eduskunnan jäseniä siitä, että he uskalsivat poistua erään puhujan aikana, eivätkä kuunnelleet sitä puhetta, jota ed. Schybergson olisi tahtonut kuunneltavan. Mutta samassa, kun hän oli tämän moitteensa lausunut, hän luikahti itse pois istuntosalista. Nyt hän tänä iltana taas piti pitkän puheen edellisessä asiassa, arvostellen sitä, ja lopuksi hän sanoi, ettei pitäisi ruveta näitä asioita arvostelemaan. Ja sama herra kuitenkin, kun minä joku aika sitten eräässä asiassa kehoitin jättämään puheet pois, piti suurta iloa muka minun epäjohdonmukaisuudestani. Kun hän epämiellyttävällä tavallaan moittii muita siitä, mihin itse jok'ikisessä istunnossa lankeaa, niin minä kysyn: mitä arvonmittoja herra Schybergson panee itselleen? Luulen, että täällä moni muu, enkä minä, on saanut tarpeekseen herra Schybergsonin epähienoista viisasteluista, ja toivoisin sen vuoksi, ettei hän vasta tällaista kritiikkiä täällä harjoittaisi. Ed. Linnan lausuntoa ei minun tarvitse ruveta puolustamaan, mutta se oli ylipäänsä asiallinen, ja yleensä juuri sellaisia asioita tuodaan rautatieasioissa tueksi. Oli siis aivan luonnollista, että paikkakunnan edustaja lausui sen, mitä ed. Linna lausui, joten herra Schybergsonilla ei ollut vähintäkään oikeutusta hyökätä herra Linnan kimppuun, niinkuin hän teki.

Ed. T a k k u l a: Omasta puolestani olen sitä mieltä, että rata olisi rakennettava Oulunjoen pohjoispuolitse jo senkin vuoksi, että eduskunnan entinen päätös siihen velvoittaa, samalla myöskin siitä syystä, että rata tulisi kulkemaan enempi pohjoisempia seutuja, joissa taloudelliset ja sivistykselliset tekijät radan tultua päässivät kohoamaan siihen arvoon, jota kansan hyvinvointi ja taloudelliset syyt välttämättömästi kaipaavat, mutta myöskin siitä syystä, että Oulunjoen pohjoispuolella olisi saatavana kohtuhinnoilla viljelysmaata halullisten viljeltäväksi ja radan tultua voisi tilaton väestö käyttää näitä viljelysmaita hyväkseen. Jos kuitenkin rata tulisi rakennettavaksi Oulunjoen eteläpuolelta, niinkuin valiokunnan mietinnössä ja hallituksen esityksessä ja lukuisissa lausunnoissa sitä ehdotetaan, niin on siinä suhteessa lupa lausua toivomuksia siitä, mistä kohti rata tulisi lähtemään Oulun—Helsingin radasta. Radan lähtökohdasta ei valiokunnan mietinnössä ole lähemmin mitään selostettu, muuta kuin, että sen on lähdettävä eteläpuolelta Oulun kaupungin. On kai silloin pidettävä radan lähtökohtana minun mielestäni Kempeleen asemaa, joka on 12 kilometriä Oulun asemalta etelään. Ja se, että Helsingin ja Oulun rata tässä kohden tekee kaaren itään sekä että maan muodostumat radan rakentamisen edullisuudesta puhuvat sen puolesta. Samoin tulisi rata kulkemaan, jos se Kempeleen asemalta lähtisi, viljelysseutujen halki, nim. Limingan niityn pohjoispuolelta ja Oulunjoen eteläpuolella olevien soiden väliltä. Samoin olisi mielestäni otettava huomioon Tyrnävän rikkaat viljelys- ja karjanhoitoseudut, joissa on nykyisin Suomen suurimpia meijereitä, samoin tulisi Oulun kaupungista poistetuksi m. m. maito- ja voipula, joka tähän saakka on ollut yleinen, poistuisi tämä puute kokonaan, jos rata tulisi kulkemaan mainitsemani Tyrnävän karjatuotteista rikkaiden seutujen läpi. Edelleen on taloudellisesti edullisempi, sillä on siinä valtion varoja säästettävä, missä se käy päinsä, jos rata alkaisi Kempeleestä, jossa jo on valmis rautatieasema, josta hiukan laajentamalla saisi tarkoitusta vastaavan aseman. Jos ajateltaisiin radan alkamista Oulun asemalta, on se mahdotonta jo senkin vuoksi, että Oulun asema on sellaisessa ahdingossa jo ennestään maa-alan vähyyden tähden, että siitä nykyinenkin liike kärsii. Voisi myös ajatella radan lähtökohtaa Oulun ja Kempeleen asemain välille, Kiviniemen pysäkistä, mutta koska sanottujen asemien väli on vain 12 kilometriä, ja ne seikat, joista edellä mainitsin, puhuvat sen puolesta, että radan on alettava Kempeleestä, että se voisi mutkimatta koskettaa mainitsemaani Tyrnävää, tekee radan alkamisen Kempeleen ja Oulun väliltä Kiviniemen pysäkiltä merkityksettömäksi, ja kun rata ei tulisi ollenkaan pidemmäksi, pikemmin päinvastoin lähtiessä Oulusta, Kempeleestä tai siltä väliltä, niin minä toivoisin, että rata saisi alkunsa, jos se kerran tulee Oulunjoen eteläpuolelta, kuten valiokunnan mietinnöstä sekä kaikista niistä lausunnoista on käynyt ilmi, Kempeleen asemalta sekä koskettelisi kulkiessaan Muhokselle läheisesti Tyrnävän seutuja. Tämän olen tahtonut asianomaisen hallituksen tietoon toivomuksenani lausua.

Senaattori A r a j ä r v i: Eduskunnasta näyttänee oudolta, että minä puutun rautatiekysymykseen. Minä katson kumminkin olevan syytä siihen koskea, koska se melkoisessa määrässä tangeeraa myöskin sitä alaa valtiotaloudessa, jota minun toistaiseksi täytyy hoitaa.

Hallitus on yksimielisesti tehnyt sen esityksen, jonka nyt eduskunta näyttää myöskin olevan valmis yksimielisesti hyväksymään. Hallituskin on kyllä ollut tietoinen niistä näkökannoista, joihin ed. Schybergson täällä viittasi, että tämä rata on raskas ja tulee epäedullisesti vaikuttamaan rautatietalouteen yleensä. Mutta toiset taloudelliset näkökannat ja ehkä vielä enemmän erinäiset muut seikat ovat vaikuttaneet siihen, että tämä ratakysymys on ollut pakko vetää etualalle niin pian kuin suinkin mahdollista, samoin kuin useat muut parhaillaan vireillä olevat kysymykset teiden ja kulkuneuvojen järjestämisestä puheenalaisilla alueilla ovat päiväjärjestyksessä. Mutta sen jälkeen, kun hallituksen esitys syntyi, asema on vaikeutunut niin, että joskin hallitus ja eduskunta ovat yksimielisiä tämän radan rakentamisesta, tie näkyy nousevan odottamattomassa määrässä pystyyn, joten kansakunta ei kaikesta halustaan huolimatta kukaties pysty suorittamaan sitä työtä, jonka se näkisi suoritetuksi.

Eduskunta tietää vallan hyvin, että niitä varoja, joita nyt ehdotetaan käytettäviksi tänä vuonna, ei ole vielä olemassa. Veroilla ei niitä saada eikä myöskään kotimaasta lainoilla, mikäli tähän saakka on saatettu havaita, ja tiet ulkomaille ovat myöskin tukossa, niin paljon kuin hallitus tällä haavaa osaa asemaa arvostella. Toivotaan kumminkin kaikesta tästä huolimatta, ja niin synkältä kuin tilanne tällä haavaa näyttääkin, että eduskunnalle ja hallitukselle on esiintyvä mahdollisuus järjestää asiat maassa sillä tavalla, että taloudelliset tulolähteen aukenevat. Mutta semmoisena, kuin tilanne tänä päivänä esiintyy, ei minun nähdäkseni vielä ole siihen läheskään riittäviä takeita olemassa. Tästä huolimatta eduskunta ottanee tässä kysymyksessä sen kannan, jota kaikilta tahoilta esitetään, ja päättänee ehdotetun radan kaikesta huolimatta rakennettavaksi. Toivottavasti eduskunta voi myöskin yleiset maan asiat muuten sillä tavaa järjestää, että nyt tehtävä päätös sittemmin käytännössä voidaan toteuttaa. Tosin hallitus ei ole ollut vielä tilaisuudessa, vaikka se on ponnistanut kaikki voimansa, esittämään eduskunnalle tulo- ja menoarviota kulumassa olevaa vuotta varten, jossa siis myöskin nyt kyseessäoleva 4 milj. markan meno pitäisi näkyä, kuin myöskin keino sen peittämiseksi. Mutta minä odotan, että edustajat, jotka tämän asian nyt tänä iltana nähtävästi yksimielisesti ovat valmiit hallituksen esityksen mukaan päättämään, tulevat kohdaltaan huolehtimaan, että ne varat, joita tarvitaan, ovat saatavissa. Ei saa tapahtua sitä, että verolähteitä tukitaan taikka ei aukaista yleisiä saantimahdollisuuksia semmoisiksi, kuin hallituksen taholta toivotaan. Minä en pidä hyvänä enteenä puolestani esim. sitä ilmiötä, että eduskunta kieltäytyi, äsken suurten tulojen veroa järjestäessään sillä tapaa, kuin se tämän verotuksen kerran järjesti, asettamasta veron lähtökohdaksi 3,000 markan määrää, jota kyllä esitettiin. Tämä on huono enne halusta suorittaa veroja. Toisekseen myöskin niitä kotimaisia lainoja, joita on tehty ja päätetty tehdä, on vaikeanlaisesti voitu saada ulos ja sillä tapaa järjestää, kuin ajateltu oli.

Minä huomaan, että erinäiset edustajat arvelevat, että minä johonkin aivan erityiseen tähtään tällä lausunnollani. En mihinkään muuhun, kuin siihen, että eduskunta valmistuisi huolehtimaan siitä, että tämä asia, joka nyt päätetään, myöskin käytännössä voidaan toteuttaa, sillä sitä ennen on ehdottomasti muutamia muita suuria ja raskaita menoeriä peitettävä ja löydettävä lähteitä niiden peittämiseksi. Ja jotta tämä voisi tapahtua, niin minun nähdäkseni asiat ovat yleensä maassa järjestettävät sillä tavalla, että ihmiset ovat vakuutetut siitä, että pohja yleensä taloudelliselle toiminnalle pitää maassa. Nykyinen välitila ei saa eikä voi jatkua kauvan.

Ed. Saarelainen: Kun kysymyksessäolevaa Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun aiottua rata-asiaa käsiteltiin vuoden 1909 valtiopäivillä, herätti se, varsinkin mikäli se koskee Nurmeksen ja Vaalan välistä osaa, suurta vastustusta, jopa siinä määrin, että muutamien äänten enemmistöllä, kuten sitä voin muistaa, saatiin päätös radan rakentamiseksi. Nyt olen mielihyvällä huomannut hallituksen esityksestä, valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä sekä edustajien lausunnoista, että tälle radalle annetaan nyt suuri arvo. Ja sen se ehdottomasti ansaitseekin. Ei ainoastaan sentähden, että se kauttakulkuratana on maamme puolustustarkoitukseen tärkeä vaan myös radan ylettyvillä asuvien paikkakuntalaisten aineellisen ja henkisen elämän elvyttäjänä erittäin suuren tarpeen vaatima. Pääseehän tämän kautta vuosisatoja kulkuneuvojen puutteessa kitunut Karjalan ja Kainuun kansa yhteyteen muun Suomen kanssa. Tällä radalla on niin suuret edellytykset kaikin puolin, että tuskin millään ratasuunnalla maassamme niin suuressa määrin on, kuin juuri tällä radalla. Tämän johdosta täytyy suurella ilolla tervehtiä hallituksen esitystä

ja valtiovarainvaliokunnan tekemää päätöstä tässä asiassa. Tietysti eduskuntakin nyt aivan yksimielisenä tekee asialle suotuisan päätöksen, sitä minä ainakin toivon. Muuten olen minäkin ed. Ahmavaaran kanssa yhtä mieltä siitä, että rata olisi rakennettava Oulunjoen pohjoispuolitse eduskunnan ennen tekemän päätöksen mukaan. Tähän minä yhdyn etupäässä sentähden, että ainakin mainituilla vuoden 1909 valtiopäivillä oli tämän suunnan kannattajien luku paljon suurempi kuin Oulunjoen eteläpuolitse kulkevan puolella. Silloin edustajain lausunnoista kävi, kuten muistamme, valtavasti selville se seikka, että radan kulkeminen Oulunjoen pohjoispuolitse on kaikin puolin suurempien edellytyksien omaama, kuin joen eteläpuolella. Näin ollen kannatan siis ed. Ahmavaaran ehdotusta.

Ed. R e n t o l a: Pyydän huomauttaa rahapäällikön, senaattori Arajärven eduskunnalle osoitetun huomautuksen johdosta, että tuskinpa eduskunta on epäröinyt käydä verotuksen kautta vahvistamaan maan rahataloudellista tilaa. Hallitushan on tässä suhteessa näyttäytynyt melkein varovaisemmaksi. Hallituksen esitys suurten tulojen verosta tiesi sitä, että 8,000 markan tulot on se minimiraja, mistä verotus alkaa. Valtiovarainvaliokunta kuitenkin alensi tuon minimirajan aina 4,000 ja siinä on eduskunta sitten pysynyt. Nähdäkseni ei ainakaan siinä kohden eduskunta kaivannut huomautusta siitä, ettei tahdottaisi vahvistaa valtion rahataloudellista asemaa, niin että siis siltä kohdalta rahapäällikön huomautus minusta oli aiheeton. Ja tokkopa on muitakaan syitä, jotka puhuisivat sen puolesta, että eduskunta, päättäessään vissejä menoeriä valtion vastattaviksi, ei tahtoisi myöskin samalla olla voimiensa mukaan hankkimassa vastaavia tuloja. Tämän huomautuksen katson olevan aihetta antaa, koska muuten jäisi senaattori Arajärven lausunnosta ehkä sellainen käsitys, että eduskunta olisi suurten tulojen verotuksessa osoittautunut liian säästeliääksi veropolitiikan alalla, jota se ei ole tehnyt.

Ed. H. I. L i n n a: Minä en kajoa ed. Schybergsonin lausuntoon kuin vain muutamalla sanalla, niin suuri halu kuin olisikin sitä enemmän kosketella, jos mahdollista, samassa äänilajissa, mikä häneen nähden on tullut kaikkien tuntemaksi. Olen kuitenkin pakotettu korjaamaan yhden asiallisen kohdan hänen lausunnossaan. Minä pyytäisin, että hän näkisi sen vaivan, koskapa hän kerran näki vaivan jossain määrin kuunnella lausuntoani, että tarkastaisi, missä yhteydessä olen käyttänyt sanaa „loistava". Mitään sellaista hän ei löydä lausunnostani Suomussalmen yhteydessä. Hän suorastaan antoi, kuten tapansa yleensä onkin, väärän värityksen lausuntoni tälle osalle.

Senaattori A r a j ä r v i: Ei minun sovi tässä yhteydessä virittää keskustelua suurten tulojen verosta, minä vain tahdoin huomauttaa asiasta sen verran, että kun kerran sille kannalle asetuttiin, kuin eduskunta asettui, olisi tullut mennä asiassa pidemmälle, mutta, kuten sanottu, ei ole sopivata nyt virittää siitä keskustelua. Minä tahdon lisätä edelliseen lausuntooni vielä sen, koska se saattaa olla hyvä tietää edustajain, että sen jälkeen, kun käsiteltävänä oleva esitys jätettiin eduskunnalle, on ollut pakko asettaa kysymykseen lopettaa rautatietyöt kokonaan niilläkin radoilla, missä ne nykyään ovat käynnissä, ja samaten on ollut pakko kieltäytyä määräämästä varoja niihin maanteihin pohjoisilla seuduilla, jotka kipeästi sitä vaatisivat ja tarvitsisivat. Toistaiseksi on asema tämänluontoinen. Ja se on tämän tunnelman vallassa, kuin minä olen katsonut velvollisuudekseni lausua sen, jonka minä olen lausunut, kun nyt, niinkuin odotan, yksimielisesti hyväksytään hallituksen esitys, joka tietää suuria rahamenoja. Rahojen hankkimista pidettiin mahdollisena vielä silloin kun esitys eduskunnalle jätettiin, mutta asema on sen jälkeen huomattavasti vaikeutunut ja ellei yleinen valtiollinen tilanne selviä ja selviä sillä tavalla, kuin hallitus odottaa, niin on minun nähdäkseni koko lailla vaikea myöskin hoitaa tätä asiaa niin, kuin hallitus ja eduskunta sitä tahtoisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Mietinnön ensimäiseen ponteen ei ole tehty mitään ehdotusta. Se siis hyväksyttänee?

1:nen ponsi hyväksytään.

P u h e m i e s: Toiseen ponteen on ed. Ahmavaara ed. Saarelaisen kannattamana tehnyt sen muutosehdotuksen, että sana „eteläpuolitse" vaihdettaisiin sanaan „pohjoispuolitse" ja että siis tämä ponsi tulisi kuulumaan näin: „että eduskunnan jo päättämä rata Vaalasta Ouluun rakennetaan Oulunjoen pohjoispuolitse". Kutsun tätä ed. Ahmavaaran ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ahmavaaran ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen tässä kohden.

Päätöksen johdosta lausuu puheenvuoron saatuaan

Ed. Lantto: Meillä pohjalaisilla on syytä kiittää arvoisaa eduskuntaa tästä kauniista päätöksestä.

3:s ja 4:s ponsi hyväksytään.

Asian käsittely on loppuun suoritettu.

3) Valtiovarain tilaa vuosina 1913, 1914 ja 1915

koskevan kertomuksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19, joka eilispäivän täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ainoata käsittelyä varten.

Puhemies: Asiassa sallitaan ensin yleiskeskustelu. Sen jälkeen esitetään mietintö 10:ssä eri osassa, siten esitetään mietintö alkuosa, joka päättyy sivulle 7, sekä siinä olevat ponnet sivuilla 2, 3 ja 6 ja laskelma sivulla 5. Tämän jälkeen esitellään toisena osastona valtiovarainhoito vuonna 1913, käsittävä sivut 8—13 ja laskelmat, jotka ovat sivuilla 10, 11 ja 13. Sitten esitetään kolmantena osastona valtiovarain hoito vuonna 1914, alkaen sivulta 13 ja päättyen sivulle 21 sekä laskelma sivuilla 16 ja 17 ja taulukot sivuilla 18—21. Edelleen esitellään neljäntenä osastona valtiovarain hoito vuonna 1915, joka alkaa sivulla 21 ja päättyy sivulle 32 ynnä ponsi sivuilla 31—32 ja laskelmat sivuilla 24—25 ja taulukot sivuilla 26—29. Sen jälkeen esitetään viidentenä osastona valtion tulot sivulta 32 alkaen sivulle 44 ja laskelma sivuilla 43—44. Sitten esitetään kuudentena osastona vakinaiset valtion menot sivuilla 44—79 ynnä ponnet sivuilla 53, 59, 71 ja 77 sekä laskelmat sivuilla 47, 66—68. Tämän jälkeen esitetään seitsemäntenä osastona ylimääräinen valtiomeno siv. 79—91 ynnä siinä oleva ponsi siv. 80. Edelleen esitetään 8:ntena osastona valtion meno rahasäännön ulkopuolella, joka on sivulla 91. Vielä esitetään 9:ntenä kulkulaitosrahasto, joka ulottuu siv. 92—103, sekä laskelma siv. 92 ja 95 ja vihdoin 10:ntenä esitellään loppulausunto siv. 103—105 sekä ponnet siv. 104. Jos mietintöön päätetään tehtäväksi muutoksia, niin mietintö palautettanee takaisin valtiovarainvaliokuntaan niiden oikaisujen tekemistä varten, joita muutokset aiheuttavat.

Yleiskeskustelu:

Ed. Schybergson: Statsutskottets betänkande i denna fråga är, såsom traditionen har varit allt sedan ständerlandtdagarnas tider, både uttömmande, sakrikt och lungt. Det är med stort intresse man genomläser det. Hvad som är anmärkningsvärdt är, att krigets verkningar ännu år 1915 icke synas hafva varit af alltför stor betydelse i fråga om vårt ekonomiska lif och statsverkets finansiella tillstånd. Debet och kredit gingo ihop, öfverskotten voro icke lika goda som under föregående tider, men dock afsevärda. Det var först år 1916 som krigets verkningar visa sig både i fråga om statsverkets tillstånd och vår valuta samt Finlands Banks ställning, och sedan 1917 har det gått utföre med allt mer svindlande fart. Om vi också vunnit i politiskt afseende och, såsom vi hoppas, varaktigt, ha dessa sista tider däremot varit ödesdigra uti ekonomiskt och finansiellt afseende. Vi gå nog bittra tider till mötes. Det går icke vidare att, såsom en medlem af statsutskottet på 1880-talet gjorde, tala om en förmögen mans hushållning, ty Finland kommer icke att under ett antal år höra till den kategorin, utan i betraktande af alla de utgifter, som förestå, gäller det att hushålla och arbeta, arbeta och hushålla, just det, som vårt folk icke gärna vill göra. Men såsom jag vid ett föregående tillfälle anmärkte, skola vi ändå icke se alltför pessimistiskt på saken. Det är nu ändå med i hufvudsak egen kraft som vi komma att gå igenom denna svåra tid och utan alltför stor utländsk skuldsättning.

En ny inkomstkälla hafva vi också fått, såsom i relationsbetänkandet framhålles, nämligen Outokumpu koppargrufva och, såsom kändt, har regeringen under den röda tiden vidtagit åtgärd för byggande af en järnväg från grufvan till närmaste hamnplats för att sålunda bättre kunna tillgodogöra sig produkterna. De siffror utskottet anför — och vi böra vara utskottet tacksamma för att det så detaljeradt redogör härför — äro sådana, att man kunde tänka sig, att statsverket uti Outokumpu skulle kunna påräkna ett väsentligt bitrag till budgetens utjämnande. Siffran 9 miljoner ton är ju i

och för sig öfverväldigande, men man skall dock taga med i räkningen, att det är klen kopparhalt i en stor del af detta lager och att konjunkturerna efter krigets slut naturligtvis icke bli jämförbara med de nuvarande. Det är ju fallet, att äfven mycket rika kopparfyndigheter vid dåliga priskonjunkturer helt och hållet öfvergifvas, så att någon mycket stor förväntning skola vi icke hysa om denna koppargrufva. Dock må vi nu räkna med att då vårt land hufvudsakligen under den närmaste tiden, under de närmaste 10-tal åren, kommer att hafva ett mycket stort behof af koppar äfven här hemma, bl. a. för elektrifiering af vårt jordbruk, hvilken nu äntligen påbörjas, hafva vi den chansen att antingen kopparn blir billig och denna elektrifiering blir lätt att utföra eller att den blir dyr och statsverket då har en god intrad från sin kopparfyndighet.

Men vår bästa inkomstkälla skall dock förbli den ordinarie, nämligen statens skogar. I detta afseende företer betänkandet emellertid en rent af bedröflig bild. Vi må vara statsutskottet tacksamma äfven för denna del af dess framställning, för att statsutskottet sålunda icke har stuckit under stol med all den oduglighet och okunnighet, för att icke säga mer, som har kommit till synes i förvaltningen af statens skogar. Jag kände något till alla dessa koncessioner, som hafva beviljats under ifrågavarande tid. Jag känner också till något om det sätt, på hvilket skogarna exploaterats i egen drift med de hejdlösa utgifter, som vid kronans skogsarbeten förekommit. Men bilden hade dock för mig tidigare framstått mindre bedröflig än nu i statsutskottets betänkande. Jag kände också till, att sågen vid Siuru kommit till stånd. Man trodde, att den hade varit ett steg i riktig riktning. Ty då staten har så stora skogar som den har, bör den rikta in sin verksamhet också på en förädling af skogarna. Härom säger statsutskottet, som i alla fall, tänker jag, icke har något emot en viss statssocialism, att industrin, som varit förbunden med förvaltningen af skogarna, varit helt och hållet misslyckad. Vi hafva nu bytt om chef för forstväsendet, och jag förmodar, att denna viktiga del af statsförvaltningen därmed kommit i de bästa händer, som öfver hufvud stå oss till buds. Men saken är nog icke hjälpt därmed, utan äfven de underordnade krafterna skola utmärka sig genom intensivare arbete, större kunskap, större duglighet, än hittills. Det är beklagligt, att i ett land, som i så hög grad är hänvisadt till att lefva på inkomsterna från skogen, det har dröjt så länge, innan vi ens närmelsevis hafva kommit till den utveckling, som uti andra länder på detta område. Jag vill nu särskildt framhålla Baden, där man har de stora skogarna i Schwarzwald och där forstmännens värf kanske är i så hög grad aktadt och där man lyckats få afkomsten af skogen ökad nästan år för år, men där på samma gång dimensionerna icke nedgått, utan tvärtom tilltagit.

Jag uttalar den förhoppningen, att våra unga män, finsk- eller svensktalande, i stället för att strömma till ämbetsverken och administrationen och i stället för att, som nu, kasta sig in på den militära banan såsom den enda saliggörande, skulle egna sig åt forstmannens yrke, som är ett så vackert yrke och som gifver dem en så förträfflig ställning, och där de, ifall deras förmåga och arbete icke uppskattas af statsverket, hafva tillfälle att på privat håll vara sitt land till gagn och själfva förskaffa sig en god ställning.

Vi måste göra något mer af våra skogar än hittills, om vi skola kunna bära alla de utgifter, som den nya tiden och vårt nya samhällsskick fört med sig.

Ed. Niukkanen: Minusta on se metsätalous, jota valtio on tähän asti harjoittanut, hyvin arveluttavaa laatua. Olen varma, että niiden kauppojen johdosta, joita m.m. tässä kertomuksessa mainitaan, on Suomen valtio kärsinyt satojenmiljoonien tappioita. Mainitsen tässä esimerkiksi yhden kaupan, jolla on myyty 1,100,000 m³ hiomopuita Kemi Trävaruaktiebolagille. Hinta vaihtelee siinä 1 markasta 30 pennistä 2 markkaan 30 penniin m³:ltä, ja ottoaika näille puille alkaa siitä, kun maailmansota on päättynyt, kestäen sen jälkeen 20 vuotta. Tämä otto nähtävästi ei nytkään ole vielä alussa. Nykyään kuuluu olevan käypä hinta hiomopuille samoilla seuduilla, josta nämä puut on myyty, 20 markkaa m³, nimittäin se hinta, jolla talonpojat myyvät metsiänsä pienemmissä erin. Pikaisten laskelmieni mukaan tässäkin yhdessä ainoassa kaupassa on valtion selvä häviö ainakin 20,000,000 markkaa. On useasti moitittu talonpoikia siitä, että he eivät osaa käyttää metsiänsä. Minä olen varma siitä, että jos maanviljelijä myisi näin järjettömästi metsiään, niin katsottaisiin olevan syytä asettaa hänet holhouksen alle. En tiedä, ovatko yhä metsähallituksessa ne samat herrat, jotka näitä kauppoja ovat tehneet, mutta jos niin on, niin kyllä olisi välttämätöntä, että siinäkin saatai-

siin perinpohjainen uudistus aikaan. Muuten Suomen valtion metsät voivat kohta hävitä olemattomiin, aivan vähäpätöisistä tuloista.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Esitellään ensimäinen osasto, joka päättyy sivulla 7, toinen osasto: valtiovarain hoito vuonna 1913, ulottuen sivulta 8 sivulle 13, kolmas osasto: valtiovarain hoito vuonna 1914, ulottuen sivulle 21, neljäs osasto: valtiovarain hoito vuonna 1915, ulottuen sivulle 32, jotka hyväktytään keskustelutta.

Viides osasto, alkaen sivulta 32 ja päättyen sivulle 44.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. K a i r a m o: Sivulla 42 ensimäisen kappaleen kolmas lause on minun käsitykseni mukaan sellainen, että ei täydellisesti pidä paikkaansa kaikki, mitä siinä sanotaan. Valiokunnalla ei myöskään ollut käytettävänä sellaista selvitystä, joka olisi oikeuttanut lausunnon yksityisistä puutavarayhtiöistä, niinkuin täällä sanotaan, että ne eivät tarvinneet tätä etua. Valiokunnalle on vaikeata sanoa, mitä joku yhtiö mahdollisesti tarvitsee, mitä se ei tarvitse, Minä pyydän sen vuoksi lyhyesti saada huomauttaa mietintöön liitetystä vastalauseesta, jossa on vastaava lause muodostettuna sillä tavoin, kuin minun käsitykseni mukaan asian oikeastaan pitäisi olla. Kuitenkin on tämä seikka vähäpätöinen, enkä ajan säästämiseksi tahdo tehdä mitään varsinaista ehdotusta sen muuttamiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

5:s osasto hyväksytään.

6:s osasto: Vakinaista valtiomenoa. Päättyy siv. 79.

Keskustelu:

Ed. W u o r i m a a: Sivuilla 60, 61 ja 62 puhutaan kreikkalais-venäläisistä seurakunnista. Siinä on valiokunta tehnyt ponnen, että kreikkalais-venäläisten seurakuntien on itse kustannettava papistonsa ja kirkonpalvelijainsa palkkaus. Kreikkalas-katolilainen kirkko ja papisto ovat venäläisen vallan aikana olleet etuoikeutetussa asemassa ja n.s. lain ulkopuolella. Sen toimintaa on johdettu maan ulkopuolelta ja sen toimimiehet eivät ole olleet eivätkä ole vieläkään, muutamia poikkeuksia lukuunottamatta, Suomen kansalaisia. Kun vielä ottaa huomioon, että kreikkalais-venäläisen kirkon päämies samalla on valtiovallan päämies, on sen kirkon papisto pääasiallisesti myöskin ollut yhtä paljon, ehkä enemmän, valtiovallan kuin uskonnon palvelija. Siitä on johtunut, että kreikanuskon kirkon papit Suomessa ovat olleet venäläistyttämisen lietsojia ja pääpylväitä maassa.

Kun Suomi on päässyt vapaaksi Venäjän sorronalaisuudesta itsenäiseksi, on myös näiden katolisen kirkon seurakuntien olot lailla järjestettävä. Samalla tavalla kuin Bulgarian kirkko ja Kreikan kirkko ovat järjestäytyneet ja irtautuneet Konstantinopolin patriarkasta ja Ukrainan kirkko viimeksi venäläisestä pyhästä synoodista, suomalaisen kreikkalais-katolilaisen kirkon olisi sentähden laadittava itselleen oma kirkkolakinsa ja asetettava kirkkohallintonsa erilleen Venäjästä ja sen pyhästä synoodista ja metropoliitasta ja esitettävä tämä lakinsa hallituksen kautta eduskunnan tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi, jolloin olisi huomioonotettava, ettei sen palvelijasto saisi olla Venäjän alamaisia. Kreikkalais-katolilaiset seurakunnat ovat tietysti itse velvolliset kustantamaan ja ylläpitämään laitoksensa samalla tavalla, kuin luterilaisetkin seurakunnat, ja olisivat silloin oikeutetut saamaan valtiovaroista avustusta samassa suhteessa. Tämä olisi oikeata ja kohtuullista heille, sillä muussa tapauksessa he tulevat yhäkin suhtautumaan Venäjään ja turvautumaan sinne ja siinä on alituinen vaara Itä-Karjalassa, ettei ilman tätä eroa Venäjän kirkosta näitä seutuja saa puhtaasti suomalaistumaan. Tämä on sitä tärkeämpää vielä, koska nyt Venäjän metropoliitta on Suomen kreikkalais-katolilaiselle piispalle ilmoittanut, ettei pyhä synoodi enää maksa mitään suomalaisen kreikkalaisen kirkon ylläpitämiseksi. Kun sentähden olisi tarpeellista, että nyt tämän yli 30 maalaisseurakuntaa ja yli 40,000 suomalaista alamaista käsittävä kreikkalaiskatolilainen uskontokunta järjestyisi itsenäiseksi suomalaiseksi kreikkalais-katolilaiseksi kirkoksi ja koska hallitukselle äskettäin annettiin valtuutus antaa väliaikaisia säännöksiä kirkkokuntia varten, jotka eivät kuulu evankelis-luterilaiseen kansankirkkoon ja dissentereihin, niin pyydän ehdottaa, että kreikkalais-katolilaisen kirkon suhteen valiokunnan ponnen lisäksi hyväksyttäisiin näin kuuluva ponsi: „Jos kreikkalais-katolilaiset suomalaisseurakunnat järjestävät olonsa kirk-

kolain mukaan, jonka eduskunta voi hyväksyä, ovat he oikeutetut saamaan samassa suhteessa valtionavustusta kuin maan evankelis-luterilainen kansankirkko."

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Kun ed. Wuorimaan ehdotusta ei ole täällä kannatettu, niin se raukeaa. Eduskunta tahtonee hyväksyä valiokunnan ehdotuksen tässä kohden?

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Puhemies: 7:s osasto ylimääräistä valtiomenoa, ulottuu sivulle 103.

Hyväksytään.

Puhemies: Viimeiseksi on loppulause sivuilla 103—104.

Hyväksytään.

Puhemies: Mietintö on siis hyväksytty ja asia on loppuun käsitelty.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna k:lo 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 11 illalla.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

94. Keskiviikkona 17 p. heinäkuuta

k:lo 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus joka koskee Suomen Pankin aseman vahvistamista. 1793
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 61; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20; hallituksen esitys n:o 75.

2) Ehdotus laiksi suurten tulojen suostuntaverosta. ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 47 ja 47 a; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19; hallituksen esitys n:o 46.

3) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta. ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 46 ja 46 a; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.

4) Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi. .. —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 54 ja 54 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 62.

Esitellään:

5) Kertomus hallituksen toimenpiteistä 1910 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta. ..... —

6) Kertomus hallituksen toimenpiteistä 1911 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta. ..... —

Siv.

7) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuoden 1912 valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta. ..... —

8) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuoden 1913 valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta. ..... —

9) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuoden 1914 valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta. ..... —

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Louhelainen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi.

Ilmoitusasiat:

Vapautus valiokunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Ed. Palmgren, joka oli varajäsenenä toimitusvaliokunnassa, pyytää vapautusta mainitusta toimesta sillä perusteella, että hänen on matkustettava pois paikkakunnalta.

Pyyntöön suostutaan.

Puhemies: Valtiovarainvaliokunnasta on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnan
Valtiovarainvaliokunta.

Helsingissä,
heinäkuun 16 päivänä 1918.

N:o 27 a.

Suomen Eduskunnalle.

Siihen nähden, että Eduskunnan vastausten ja kirjelmäin laatiminen valtiopäiväin päätyttyä jää Toimitus- ja Tarkastusvaliokuntain tehtäväksi, saa Valtiovarainvaliokunta, viitaten Eduskunnan työjärjestyksen 37 §:ään, kunnioittaen ehdottaa Eduskunnan päätettäväksi,

että Toimitusvaliokunnan asiaksi annetaan valtiopäiväin päätyttyä niin hyvin harkita ja määrätä ne palkkiot ja menot, jotka aiheutuvat Toimitus- ja Tarkastusvaliokuntain toiminnasta, kuin myöskin tarkastaa ja hyväksyä kaikki valtiopäiväin aiheuttamat laskut ynnä pitää huoli niiden maksamisesta, ollen Toimitusvaliokunnan näistä toimistaan tehtävä tili ensi valtiopäiväin Valtiovarainvaliokunnalle.

Tämän ohessa saa Valtiovarainvaliokunta Eduskunnalle ilmoittaa, että Valiokunta, Valtiopäiväjärjestyksen 43 §:n nojalla, on määrännyt Toimitus- ja Tarkastusvaliokuntain pääkaupungissa asuvien jäsenten palkkion 40 markaksi jokaiselta kokouspäivältä. Ne jäsenet sitävastoin, jotka eivät ole pääkaupungissa asuvia, saavat saman palkkion päivää kohti koko ajalta, joka heidän täytyy valiokuntatöiden takia täällä oleskella, sekä matkapäiviltä, minkä ohessa heidän valiokuntatöistä ehkä johtuvat matkakustannuksensa on heille korvattava.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

E. Nevanlinna.

J. V. Minni.

Valtiovarainvaliokunnan ehdotukset hyväksytään.

Muutos päiväjärjestykseen.

P u h e m i e s: Tämän päivän päiväjärjestykseen on minun ilmoitettava sellainen muutos, että siihen neljänneksi merkitty asia, ehdotus Suomen hallitusmuodoksi, ei tule esiteltäväksi.

Keskustelu:

Ed. J u u t i l a i n e n: Salliiko herra puhemies lausua tästä päiväjärjestyksen muutoksesta mielipiteen pöytäkirjaan?

P u h e m i e s: Kyllä.

Ed. J u u t i l a i n e n: Vaikkapa eduskunnassa se pieni enemmistö, joka kannattaa monarkiaa, voipikin luonnollisesti järjestää hallitusmuodon lopullisen käsittelyn tuonnemmaksi, pyydän kuitenkin merkitä pöytäkirjaan, että se menettely on vastoin heidän kaikkia tähänastisia ilmoituksiaan. Monarkian kannattajat, samoin kuin hallituskin, ovat pitäneet asian ratkaisua erittäin kiireellisenä vielä eilispäivänä. Mikäli tiedän, tasavallan kannattajat olisivat valmiit käsittelemään asian lopullisesti nyt.

Ed. S c h y b e r g s o n: Talmannens tillkännagifvande kommer öfverraskande. Är det verkligen talmanskonferensens mening att icke föredraga detta ärende, innan landtdagen åtskiljes? Det är detta vi behöfva veta, emedan det måste bero på landtdagen och icke på talmanskonferensen, huruvida en afvikelse från ärendenas normala behandling skall äga rum.

Ed. E s t l a n d e r: Enligt min tanke ankommer det å talmannen att besluta, hvilka ärenden som föredragas vid hvarje plenum. Men i anledning af den förevarande situationen och med hänsyn till det uttalande, som här gjordes af den första talaren, ber jag att få å svenska landtdagsgruppens vägnar förklara, att landtdagsgruppen är beredd att afgöra frågan om regeringsform nu och för sin del icke önskar något uppskof.

Ed. S c h y b e r g s o n: Det kan hafva sin riktighet, såsom herr Estlander säger, att det ankommer på talmannen att bestämma, hvilka ärenden skola föredragas, men det ankommer icke på talmannen att förhindra ett ärendes afgörande i tredje läsningen.

Jag protesterar på det bestämdaste mot ett sådant tillvägagående.

Ed. Takkula: Minä pyydän yhtyä ed. Juutilaisen ja Schybergsonin esittämään käsitykseen.

Ed. Bäck: Jag ber också att fullständigt få instämma i herr Schybergsons protest.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Kuten on ilmoitettu, ei puheenaoleva asia tule tänä päivänä päiväjärjestykseen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen Pankin aseman vahvistamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 75, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 20 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 61, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Esilläoleva asia koskee kysymystä valtiolainan ottamisesta. Valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n mukaan on sellainen ehdotus katsottava rauenneeksi, ellei sitä kolmannessa käsittelyssä ole kannattanut kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. On siis toimitettava lippuäänestys.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen valtiolainan ottamisesta sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei"; jos vähintäin kaksi kolmasosaa annetuista äänistä kannattaa ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa on se rauennut.

Äänestyksessä annetaan 105 jaa- ja 1 ei-ääni. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puheenalaisen ehdotuksen valtiolainan ottamisesta.

Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu.

2) Ehdotuksen laiksi suurten tulojen suostuntaverosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 46, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 18 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 47, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Kukaan ei halua puheenvuoroa.

Puhemies: Käsilläoleva ehdotus koskee uuden suostunnan suorittamista. V. J:n 61 §:n mukaan on sellainen ehdotus katsottava rauenneeksi, ellei sitä kolmannessa käsittelyssä ole kannattanut $^2/_3$ annetuista äänistä. On siis toimitettava lippuäänestys. Kirjallisesti laadittu äänestysesitys luetaan:

Äänestys ja päätös:

Ken kannattaa puheenaolevan lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; ken sitä ei kannata, äänestää „ei". Jos lakiehdotuksen hyväksymistä kannattaa $^2/_3$ annetuista äänistä, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa on lakiehdotus rauennut.

Äänestyksessä annetaan 105 jaa-ääntä ja 1 ei-ääni. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on hyväksytty toisessa käsittelyssä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan loppuun suoritetuksi.

Puhemies: Eduskunta tahtonee edelleer hyväksyä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä sivulla 16 olevan ponnen, joka koskee suostunnan arvioimista?

Ponsi hyväksytään.

Asian käsittely on loppuun suoritettu.

3) Ehdotuksen laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 41, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 46 ja 46 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustella. Sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä maatalousvaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 93 sivulla, eli että edellä oleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus jääpä lepäämään vaiko hylättävä.

Keskustelu:

Ed. Kairamo: Kun vertaa toisiinsa sitä vallankumouksen vahvasti värittämää esitystä, jonka hallitus meille lähetti muutamia päiviä ennen kapinan puhkeamista, ja torpparilakia sellaisena, kuin se vihdoin on valmistettu eduskunnan toisessa käsittelyssä, niin havaitsee helposti, että tehdyt muutokset ovat suuret, niin suuret, että, muutamia yleisesti tunnustettuja periaatteita lukuunottamatta, niille tuskin on jäänyt yhteistä muuta kuin nimi. Muutokset ovat viime hetkeen asti olleet periaatteellistakin laatua, seikka, joka jo selvästi viittaa siihen, että lakiehdotusta ei ole voitu tai ei ole ehditty tarpeeksi harkita ja kypsyttää. Lähempi tarkastus on omansa vahvistamaan tämän mielipiteen.

Erehdyksenä on ensiksi pidettävä mäkitupien asettamista tämän lain alaisiksi. Sen kautta suuresti vaikeutetaan lain varsinaisen tarkoitusperän saavuttamista. Uusien itsenäisten maanviljelystilan luominen ja vakiinnuttaminen, se on se tärkeä tehtävä, johon voimat nyt olisi kohdistettavat. Tämä tehtävä taas viivästyy ja lykkääntyy suureksi osaksi yhä kaukaisempaan tulevaisuuteen sen kautta, että yht'aikaa tahdotaan itsenäistyttää myöskin mökkiläiset, jotka eivät tätä toimenpidettä kaipaa yhtä kipeästi kuin maanviljelystorpat, jotapaitsi mäkitupalaisten itsenäistyttäminen ei yhteiskunnallekaan ole yhtä tärkeä kuin torpparien. Tästä yhteenkitkemisestä ei kuitenkaan olisi tarvinnut olla seurauksena se, mikä nyt on tullut seuraukseksi, että nim. pienet mökkipahaset tehdään manttaaliinpannuiksi kantatiloiksi, kuitenkin ilman manttaalimaalle kuuluvia rasituksia. Joka ei ota asiaa etupäässä maarekisterin ja maarekistraattorin kannalta, tuskin voi olla hymähtämättä näille kameraalisille uutuuksille, jotka eivät ollenkaan sovellu meidän vanhoilliseen, ihan toisia tarkoituksia varten luotuun manttaalijärjestelmäämme, ja sen vuoksi tekee väkinäisen, jopa naurettavan vaikutuksen.

Toiselta puolen ovat lain alaisiksi luetut myöskin suuret talontapaiset torpat, mikä ei voi olla aiheuttamatta vakavia häiriöitä niiden taloudessa sekä tilusten vastaisessa hoidossa. — Vuokra-alueiden metsänsaanti ja metsännautinto ovat, niinkuin vastaavien pykälien käsittely eduskunnassa osoittaa, heikosti ja ilman riittävää asiantuntemusta harkitut.

Mutta tärkeämpi, kuin nämä huomautukset, on se tosiseikka, että laki ei ole sopusoinnussa niiden oikeuskäsitteiden kanssa, jotka meillä, ainakin sosialistien ulkopuolella, ovat tähän asti tunnustetut riidattomiksi. Menetelmä on näet lunastushinnan määräämisessä sellainen, että vuokranantajalle tuleva korvaus ei vastaa sen omaisuuden arvoa, jonka hän on pakotettu luovuttamaan vuokramiehille. Sellainen pakkoluovutus on oleellisesti toista, kuin se, jonka tähänastinen lainkäyttö on myöntänyt. Me olemme sen kautta joutuneet kaltevalle pinnalle, ja se saattaa olla vaarallista kyllä. Tähän tulee vielä, että maanomistajalle voidaan maksuna antaa pelkkiä obligatsioneja, joita hän ei ilman tuntuvaa tappiota voi rahaksi muuttaa. Ja lopuksi on eduskunta hylännyt ehdotuksen siitä, että obligatsionit olisivat vastaisuudessa vapaita veroista ja maksuista. Ne saattavat siis esim. uuden leimasuostunnan kautta vielä menettää suuren osan arvostansa, äärimäisessä tapauksessa ehkä käydä vielä enemmän tai vähemmän arvottomiksi. Yksin tämä olisi minusta riittävä syy lain hylkäämiseen.

Se tasapuolisuuden puute, joka ilmenee tässä ja useassa muussa lainkohdassa, tuntuu sitä kohtuuttomammalta, kun se koko ankaruudella painaa sellaista vuokranantajaa, joka on auliisti ja pitkiksi ajoiksi järjestänyt torpparinsa olot, jota vastoin sellainen maanomistaja ei kärsi mitään vahinkoa, joka on osannut tavalla tai toisella ajoissa palauttaa vuokratilan tilukset itselleen. On sen vuoksi luultavaa, että maanomistajat, ne maanomistajat, joilla todellakin on vuokratiloja ja joita tämä laki todellakin koskee, sittenkun he ovat käytännössä saaneet tutustua nyt hyväksyttävään lakiin, eivät tule olemaan siihen yhtä ihastuneita, kuin useat heidän edustajistansa valtiopäivillä.

Tosin on eduskunta viime hetkellä 11 ja 16 §:iin nähden hyväksynyt lisäyksiä, joiden kautta vuokranantajalle lunastusta vaadittaessa taataan puolet vuokra-alueen käyvästä hinnasta. Tavallaan tämä omituinen säännös on kyllä pa-

rannus, sillä kaikkein pahimmalle mielivaltaisuudelle maanomistajaa vastaan se panee salvan. Mutta se rikkoo toiselta puolen lain koko järjestelmän, ja mikä pahempi on, se ei ota huomioon torpparin tekemiä parannuksia ja on siis torpparille epäedullisempi kuin se kompromissiehdotus, jonka minä toisen käsittelyn aikana tein, mutta jonka eduskunta silloin hylkäsi. Tämä on ilmeisesti turmiollista, sillä kuta ahkerammin torppari perheineen ahertaa kotinsa parantamiseksi, ja jota korkeammaksi torpan arvo sen kautta nousee, sitä suurempi on torpparin maksettava lunastus. Sellainen arvioimismenettely on omansa toistaiseksi, eli kunnes torpan itsenäistyttämistoimitus voi tapahtua, lamauttamaan vuokramiehen tarmoa ja yritteliäisyyttä. Ja tämä väliaika voi kestää vuosikymmeniä. Laki, joka on tarkoitettu kohottamaan maanviljelystorppien taloutta, vaikuttaa pitkiksi ajoiksi päinvastaiseen suuntaan. Sellainen tulos ei voi tyydyttää niitä, jotka pyrkivät noudattamaan tasapuolisuutta myöskin torpparia kohtaan.

Myöskin vuokranantajan toimeliaisuuteen vaikuttaa laki lamauttavasti. Jos hänellä on samassa kunnassa, vaikka eri tiloilla, suurempi määrä vuokra-alueita, saattaa maaherra vuokralautakunnan ilmoituksesta määrätä säännöllisen isonjaon kaikkien vuokra-alueitten ja päätilan tilusten suhteen, jolloin maanmittarinsinöörillä on lupa vaihtaa tiluksia, toimittaa muidenkin, kuin tässä laissa tarkoitettujen, vuokra-alueiden siirtoa ja vuokrasopimusten muutoksia. Sellainen perinpohjainen jakotoimitus voi aiheutua yhden ainoan vuokramiehen vaatimuksesta, muiden asiakkaiden ollessa sitä vastaan, taikka tilalla muusta syystä toimitettavan palstatilan eroittamisen tai tilusvaihdon johdosta. Niiden vuosien aikana, kuin sellainen monimutkainen ja suuria kustannuksia vaativa jakotoimitus saattaa kestää, vallitsee siis epätietoisuus eri tilusten kuuluvaisuudesta ja rajoista ynnä tästä johtuva välinpitämättömyys ja haluttomuus viljelysten hoitoon nähden. Koska laissa ei sanota, mitä sanat „suurempi määrä torppia" tarkottaa, ei myöskään voi sanoa, paljonko tiloja on, joita tämä pakollinen jakotoimitus uhkaa. Se riippuu vielä virkaherrojen harkinnasta. Mutta mainittakoon kuitenkin, että vuonna 1912 oli maassa lähes 5,800 vuokranantajaa, joilla oli itsekullakin vähintään 6, ja 1,700, joilla oli vähintäin 11 vuokra-aluetta. Vastaava lukumäärä vuokra-alueita oli edellisessä tapauksessa lähes 69,000 eli noin 35 % ja jälkimäisessä noin 39,000 eli noin 15 % vuokra-alueiden koko lukumäärästä maassa. Siis ei mitään halveksittavia numeroita.

Tilusjärjestelmän toimeenpanemisessa tulee vielä 62 § lisäämään vaikeuksia ja vähentämään positiivisia tuloksia. Ajatus, että vuokramiehen oikeus lunastaa tilansa tehdään riippuvaksi rikoslain määräyksistä, ei liene hyvin harkittu, varsinkin kun tämä riippuvaisuus ulotetaan jokaiseen, jolle vuokramiehen oikeus myöhemmin siirtyy. Sellainen kielto ei liene mahdollinen kauvan ylläpitää.

Vuokra-alueiden itsenäistyttämislakia on pidetty milt'ei universaalilääkkeenä bolshevikisosialismin harhaoppia vastaan. Tämä saattaa olla osittain oikein, mutta luullakseni ainoastaan suurempiin eli varsinaisiin maanviljelystorppiin nähden. Kun nyt tiedämme, että ainoastaan 14 à 15 % kaikista torpista täyttää lain tarkoittamaa normaalimittaa, 10 hehtaaria, ja että runsaasti 50 % torpista ei täytä puoltakaan tästä mitasta, ja kun me muistamme, että lunastuksen toimeenpaneminen varmasti vaatii pitkiä aikoja, niin lienee viisasta, ettei toiveita nosteta niin perin korkealle. Mäkitupalaisiin, joita on 90,000 à 100,000, tulee laki, elleivät sen vaikutusta vahvista muut asianhaarat, todennäköisesti olemaan suurissa piirtein voimaton.

Ne muistutukset, joita voidaan lakia vastaan tehdä, ovat vakavaa laatua. Se virkavaltainen henki, joka on sille ominainen, ja se ymmärryksen puute maareformin suhteen, joka siinä tärkeissä kohdin tulee esille, eivät hyviä lupaa. Kun minä kuitenkin aion olla äänestämättä lakia vastaan, tapahtuu tämä vähemmin niiden ansioitten vuoksi, joita laissa sittenkin kyllä löytyy. Se tapahtuu etupäässä kahdesta syystä. Ensiksikin minä samoin kuin useat muut edustajat, luulen, että tämä laki tulee jouduttamaan vuokra-alueitten itsenäistyttämistä vapaaehtoisten sopimusten tietä. Ja toiseksi helpoittavat laissa esiintyvät ristiriitaisuudet, joihin ylempänä olen kosketellut, pahimpien epäkohtien poistamista vastaisten kompromissien kautta.

Ed. K. E. Linna: Tämän kysymyksen ratkaisuhetkellä tahtoisin tuoda esiin muutamia asioita, jotka mielestäni oleellisesti ovat tämän kysymyksen yhteydessä ja jotka ovat pidettävät sen johdonmukaisena seurauksena.

Ei piintyneinkään maanvuokrakysymyksen ajaja voi kieltää, etteikö tämän uudistuksen toimeenpano tulisi varsin raskaasti kohdistumaan Suomen maataomistavaan luokkaan. Maa-

talousvaliokunta on laskenut maanomistajain tappion nousevan lähemmäs 200 miljoonaan markkaan. Todellisuudessa voi tappio nousta vieläkin suuremmaksi, samalla kuin se sangen epätasaisesti jakautuu eri maanomistajain kesken. Tämä on se uhri, jonka Suomen maataomistava luokka kantaa vapaan Suomen yhteiskuntarakenteen saattamiseksi terveelle perustalle, jotta se voisi kehittyä onnelliseen suuntaan. Mitä mieltä oltaneekin tämän lakiehdotuksen muista yksityiskohdista, tästä tosiasiasta ei liene eri mielipiteitä.

Mutta tämä ratkaisu on välttämätön, niin raskas kuin se useille maanomistajille tuleekin olemaan. Se on välttämätön jo maanomistajain omankin edun vuoksi. Eräässä edellisessä lausunnossa olen jo esittänyt tilastoa meidän maanomistusoloistamme, joten en siihen kajoa tässä yhteydessä. Mutta tämä tilasto on siksi räikeä, että se on korjattava, ja muuten sitä ei saada korjatuksi kuin tämän lakiehdotuksen esittämällä tavalla. Muut yhteiskuntaluokat eivät vapaaehtoisesti suostu tähän ratkaisuun varojaan myöntämään, hallituksen varat eivät siihen riitä ja jos se jätetään vapaaehtoisuuden tietä ratkaistavaksi, kuten täällä eräältä taholta on esitetty ja kuten äskenkin esitettiin, vie se aikaa monta vuosikymmentä ja tulos on huono. Ja kumminkin on sen ratkaisu maanomistajan omankin edun kannalta, kuten jo edellä mainitsin, kiireellinen ja välttämätön. Sillä mikä on tehnyt maanviljelijäin asian ajamisen niin heikoksi ja useinkin tuloksettomaksi? Ei siihen ole suinkaan ollut niin paljon syynä, etteikö näitä asioita olisi käsitetty ja niiden välttämättömyys ymmärretty, vaan ennen kaikkea se tosiasia, että maanviljelijöistä on vain murto-osa maanomistajia, mutta suurin osa vuokramiehiä ja nämä ovat milt'ei poikkeuksetta olleet vastakkaisessa leirissä ajamassa samoja asioita aivan vastakkaiselta näkökulmalta. Tämä epäkohta on saatava korjatuksi, maataviljelevä luokka on saatava myöskin maata omistavaksi luokaksi ja vasta kun tämä on saatu aikaan, voivat maanviljelijät esittää vaatimuksiaan sillä ponnella, johon heillä maan tärkeimmän elinkeinon harjoittajina on oikeus. Tämä tarkoitus saavutetaan vasta silloin, kun vuokramiesluokka pääsee oman maan hallitsijaksi sellaisilla ehdoilla, että se kykenee myös näin saamaansa maata kunnollisesti viljelemään eikä sorru lunastuksesta aiheutuvan velkataakan alle, jolloin koko uudistus on menettänyt merkityksensä ja enemmän pahentaa kuin parantaa asiaa.

Minä en suinkaan ole niin suuri optimisti, että uskoisin vuokramiesluokan, joka tähän asti melkein poikkeuksetta on kulkenut sosialistien talutusnuorassa, nyt kädenkäänteessä muuttuvan täysveriseksi porvaristoksi. Se ei tapahdu, sillä vanhat ennakkoluulot eivät niin hevillä häviä. Mutta siksi optimisti minä olen, että uskon tämän muutoksen tapahtuvan toisissa nopeammin, toisissa hitaammin, mutta kaikissa varmasti. Mutta sen mukaan kuin tämä muutos tapahtuu, sen mukaan kasvaa myöskin kansassamme yhteiskuntaa säilyttävien ainesten luku ja voima, ja ennen kaikkea sitä mukaa kasvaa myös maataviljelevän väestön vaikutusvalta tämän maan asiain määräämiseen. Tämä seikka, tämä yhtenäisyyden ja eheyden saavuttaminen maataviljelevän väestön keskuuteen, se on se suuri voitto, jonka nykyiset maanviljelijät tällä uhrauksella itselleen ja jälkipolville voittavat. Minä uskallan sanoa, että se voitto on siitä suoritetun hinnan arvoinen.

Mutta tämä ei vielä riitä. Vaikka meillä nykyinen vuokraajaluokka tämän lain avulla saadaan itsenäiseksi, jää meille vielä tavattoman suurilukuinen tilattoman väestön joukko, jolle myöskin on hankittava tilaisuus oman maan saantiin. Meidän maamme on maanviljelysmaa kaikista sitä vastaan tehdyistä väitteistä huolimatta. Tätä seikkaa silmälläpitäen on myöskin toimittava silloin, kun tälle yhteiskuntaluokalle, tilattomalle väestölle valmistetaan paremmat elämismahdollisuudet. Heidänkin on saatava maata ja saatava sitä sellaisilla ehdoilla että hekin kykenevät sitä viljelemään. Tämä nyt toimeenpantava reformi koskee etupäässä yksityisiä maanomistajia, sillä yhtiöt ovat suureksi osaksi häätäneet suurilta maa-alueiltaan kaikki torpparit. Kun tilattomalle väestölle hankitaan maata, on otettava huomioon, paitsi valtiomaita, etukädessä yhtiöiden hallussa olevat viljelyskelpoiset, mutta viljelemättömät maat. Nämä maat on saatava tilattoman väestön asutukseen käytettäviksi joko sillä tavoin, että maaverotus kohdistetaan raskaimmin tämän laatuiseen maahan tai siten että lainsäädäntötietä niihin sovellutetaan pakkolunastusmenettely, jolloin hinta lasketaan samojen periaatteiden mukaan, kuin tässä laissa on sovellutettu. Kumpaa tietä käytetäänkin, on siihen asiaan nopeasti ja tarmokkaasti käytävä käsiksi, ja maanviljelijäin etukädessä on pantava huomiota siihen, että tämä asia ei jää lepäämään, sillä juuri heidän etunsa vaatii, että maaseudulla saadaan yleinen hyvinvointi aikaan. Nyt kysymyksessä olevan lain hyväksymisellä he

myös hankkivat itselleen oikeuden vaatia muita omistavia luokkia suorittamaan oman osansa yhteiskunnallisten uudistusten vaatimista kustannuksista.

Tämän asian yhteydessä en voi olla mainitsematta erästä seikkaa, josta minulle on eri tahoilla huomautettu. Tarkoitan sitä, että tilattomalle väestölle maata hankittaessa sitä etusijassa ja edullisilla ehdoilla — sanon ilmaiseksi — hankittaisiin vapaussotaamme osaaottaneille vapaaehtoisille, tilattomaan väestöön kuuluville. Tämä on mielestäni kunniavelan suorittamista heille, se on ehdoton velvollisuutemme pelastajillemme. Minä olen varma siitä, että he rauhan miehinä, oman maan muokkaajina hyödyttävät tätä yhteiskuntaa yhtä paljon kuin ennen, sitä asekädessä puolustaessaan. Hallituksen käsiin rohkenen jättää tämän asian käytännöllisen järjestämisen ja toimeenpanemisen.

Minä rohkenen toivoa, että tämä laki yksimielisesti hyväksytään. Tällä hyväksymisellä nykyinen porvarillinen eduskunta paraiten todistaa, miten perätön on ollut sosialistien väite, etteivät muka porvarit tahdo maanvuokrakysymyksen ratkaisua ja että ainoastaan sosialistit ajavat vuokramiesten asiaa. Tietysti tulee vuokramiesten keskuudessa olemaan joukko sellaisia, joita ei tämäkään ratkaisu tule tyydyttämään, väkeä, jotka pitävät kapinanaikaista maanvuokrakysymyksen ratkaisua ainoana oikeana. Mutta olen varma siitä, että suurin osa vuokramiehistä tulee suurella tyytyväisyydellä ottamaan tämän ratkaisun vastaan. Ja ajan oloon pahimmatkin kiivailijat tulevat sen itselleen tuottaman hyödyn tunnustamaan. Uskallan niinikään olla varma siitä, että maanomistajaluokka, nekin, joita se raskaimmin ja kipeimmin tulee koskemaan, nopeasti unohtavat tuon uhrauksen ja huomaavat sen hyödyn, mikä tästä uudistuksesta maataviljelevälle väestöllemme itselleenkin on. Tämän lain hyväksymisellä lasketaan varmempi perustus Suomen itsenäisyydelle, sisäiselle eheydelle ja yhteiskuntarakenteen kestävyydelle, kuin mitä millään muulla eduskunnan toimenpiteellä voitaisiin tai voidaan tehdä.

Ed. Alanen: Suuren valiokunnan esillä olevan lakiehdotuksen 11 ja 16 §:iin hyväksymissä lisäyksissä näkivät viime käsittelyssä useat arvoisat edustajat unenpöppöryksissä hirveitä peikkoja, jotka veisivät kokonaan torpparin työn tulokset. Tarkastakaamme asiain todellisuutta siinä valossa, kuin ne käytännössä tulevat esiintymään, onko pelko todellista laatua.

Yksi esimerkki: Vuokralautakunta arvioi seudulla, missä yleensä on torppia, esim. Satakunnassa, lunastettavaksi torpan. Torpassa on 5 ha peltoa ja 10 ha metsämaata sekä tarkoitusta vastaavat rakennukset. Torpalle arvioidaan kohtuullinen hinta, huolimatta siitä, miten paljon viljelysmaiden raivaaminen, kuntoonpaneminen, rakennustyöt ja korjaukset ovat tulleet maksamaan. Hinnaksi on arvattu mainitsemallani paikkakunnalla korkeintaan 9,000 markkaa, metsässä olevien puiden arvoa lukuunottamatta. Sen jälkeen toimitetaan lain määräämät vähennykset hinnasta. Kaikki 20 vuoden kuluessa tehdyt parannukset arvioidaan sen hinnan mukaan, mitä ne tulisivat maksamaan lunastuksen tapahtuessa, huolimatta siitä, mitä ne todellisuudessa ovat tulleet maksamaan, eikä kalliilla hinnalla jälestä 1914 olekaan sanottavia parannuksia torpissa tehty, paitsi poikkeustapauksissa. Tässä arvioimisessa ilmenee, että torpassa on tehty peltoa 3 ha, rakennettu asuinhuone ja navetta vuokranantajan metsästä tuoduista puista ja muissa rakennuksissa tehty pienempiä korjauksia. Näiden lisäksi on tehty kivikellari, mikä viime aikoina on ollut yleistä. Kun tehtyjen parannusten laatu on saatu selville, toimitetaan siitä, mitä ne tulisivat maksamaan, laskelma:

Tehty peltoa 3 ha à	300: —	900: —
„ asuinrakennus	2,000: —	2,000: —
„ navetta	500: —	500: —
„ kellari	600: —	600: —
„ korjaukset	1,000: —	1,000: —
	Yhteensä	5,000: —

Tehtyjen parannusten suhteen on tässä tapauksessa otettava huomioon, että ne todellisuudessa ovat tulleet torpparille maksamaan 1,500—2,000 markkaa, joista hän on asunnon ja viljelystulojen muodossa saanut jo suurimman osan hyväksensä.

Lisäksi vähennettävä maanarvon nousu ja rahanarvon aleneminen noin 3,000 markkaa. Vähennys 8,000 markkaa, mikä on vähennettävä alkuperäisestä torpan hinnasta 9,000 markasta. Siis torpan hinnaksi jää 1,000 markkaa. Luulevatko edellämainitsemani edustajat, että se hinta, mikä torpasta, ilman 11 ja 16 §:iin tehtyä lisäystä saataisiin, tulisi olemaan vuokranantajalle kohtuullinen. Luulen jokaisen, joka asiaa totuuden mukaan käytäntöön sovellutettuna harkitsee, tulevan päinvastaiseen tulokseen.

Vaikka käsiteltävänä oleva laki loukkaa niiden tilanomistajain, joilla on torppia ja mäkitupia, perustuslaissa vakuutettuja oikeuksia ja

sen läpi johtavana aatteena kulkee se ajatus, että torpat ynnä muut on luovutettava hinnasta ja sellaisella maksuvälineellä, jolla ei ole, varsinkaan vähempivaraiseen tilalliseen nähden, lähestulkoonkaan oikeaa arvoa, ehdotan lain yksimielisesti hyväksyttäväksi. Tämän teen tiedossa, että sen kautta tyytyväisyys tilattoman väestön keskuudessa elpyy ja kansallisomaisuus vaurastuu.

Ed. H a a t a j a: Puolestani en olisi tässä tilaisuudessa pyytänyt puheenvuoroa, vaan olisin toivonut, että asiasta olisi ilman puhumisia äänestetty, mutta ed. Kairamon lausunto pakottaa minut käyttämään puheenvuoroa. Ed. Kairamo puhui lausunnossaan edelleen omistusoikeuden pyhyydestä ja siitä periaatteesta, että omistajan tulee saada täysi korvaus maastansa sen arvon mukaan, mikä sillä on silloin, kun lunastus tapahtuu. Aivan niin, jos olosuhteet todellakin olisivat normaaliset, jos rahanarvo olisi normaalinen ja ei olisi niitä poikkeuksellisia oloja, jotka sota on aiheuttanut. Nämä poikkeukselliset olot ovat ed. Kairamolle ainoastaan ilmaa. Ja kuitenkin on asianlaita niin, että jos pysytään sillä kannalla, jonka ed. Kairamo tässä otollisimmaksi mainitsi, niin joudutaan sekä vuokranantajalle että vuokramiehelle ilmeisesti kohtuuttomiin tuloksiin. Ed. Kairamo puhui vielä obligatsiooneista, että ne olisi ollut saatava vapaiksi maksuista. Asianlaitahan on niin, että nämä obligatsioneja koskevat maksut, kun niistä tullaan lakeja säätämään, voidaan kyllä aikanaan ottaa harkittaviksi, ja siis silloin määrätä, onko ne jätettävä vapaiksi vai ei. Se olkoon silloin harkittava, mikään ei vaadi sitä nyt harkitsemaan. Olen jo aikaisemmin maininnut, että ed. Kairamo syyttää lakiehdotusta virkavaltaisuuksista sellaisissa kohdissa, joissa hän ei ole nähnyt mitään virkavaltaisuutta silloin, kun samallaiset säädökset olivat maanvuokrakomitean ehdotuksessa, niin että tämä osoittaa hänen taholtaan merkillepantavaa epäjohdonmukaisuutta. Sitten senaattori Kairamon moitteet siitä, että tämä laittaa suuria jakotoimituksia aikaan tiloilla ja mullistaa koko tilan jako-olot, se johtuu ilmeisestä tietämättömyydestä, sillä ed. Kairamo ilmeisesti ei tunne eikä tiedä sitä, että uuden jakolainsäädännön mukaan sellaiset lohkomiset, joita tässä tullaan toimittamaan, eivät vaadi säännöllisesti mihinkään muihin tilan tiluksiin koskemista, kuin niihin, jotka ovat lohkomistoimituksen alaisina. Aikaisempi jakolainsäädäntö oli siinä toisella kannalla. Ed. Kairamo ei nähtävästi ole ottanut vaivakseen perehtyä tähän osaan asiasta silloin, kun hän ryhtyi lausuntonsa antamaan. Ed. Kairamo puhui myös ymmärryksen puutteesta tässä asiassa. Minä puolestani olen ollut havaitsevinani pitkän aikaa, kun hän on puhunut ymmärryksen puutteesta, että hänen mielestään on ymmärryksen puute sitä, että toisten ymmärrys ei tanssi juuri sen pillin mukaan, kuin ed. Kairamon ymmärrys, ja kuitenkin on minun nähdäkseni otettava huomioon, että tässä, jos missään asiassa, ymmärrys voi johtaa erilaisiin käsityksiin, ja että ei voi erimielisyyksien sattuessa puhua ymmärryksen puutteesta silloin, kun erimielisyyksiä tällaisesta asiasta ilmenee. Muuten ed. Kairamon lausunto antaisi aihetta moneenkin huomautukseen, mutta muut kohdat sivuutan, koska niihin on aikaisemmin puhuttaessa kosketeltu.

Samalla kuin käytän puheenvuoroa, on minun syytä panna merkille, että tämän asian käsittely eduskunnassa muistuttaa paljon 1909 v:n maanvuokra-asiain käsittelyä. Silloin arvosteltiin silloista lakiehdotusta huomattavan ankarasti sekä muodolliselta että asialliselta kannalta. Ja kuitenkin silloinen lakiehdotus oli niin hyvä, kuin miksi se silloisessa oloissa voitiin saada. On huomattava, että silloinen laki vei asiat ja vuokraolojen järjestelyn monessa kohden aivan kokonaan uusille urille, joista ei ollut minkäänlaista kokemusta ja joille mentäessä ei ollut käytettävänä minkäänlaisia malleja, ei ulkomailta ja vielä vähemmän kotimaasta. Oli näin ollen luonnollista, että silloinen laki ei tullut jokaisessa kohdassa aivan täydelliseksi, vaan että oli jo lakia säädettäessä selvä, että kokemuksen perusteella, joka laista tultaisiin saamaan, oli siihen tehtävä jonkun vuoden kuluttua lain voimaan astuttua muutoksia. Kuitenkin on kokemus osoittanut, että laki on ollut siksikin hyvä olosuhteisiin katsoen, että ne muutokset, joita lakiin nykyään vaaditaan, ovat suhteellisesti pieniä, verrattuina siihen kritiikkiin ja moitteeseen, mitä 1909 vuoden laki sitä laadittaessa osaksensa sai.

Niinkuin sanottu, nyt esillä olevan lakiehdotuksen käsittely muistuttaa hyvin monessa suhteessa silloista käsittelyä. Nytkin on ankaroita muistutuksia lakiehdotusta vastaan. Nytkin tiedetään, että tämä laki viepi olot kokonaan uusille urille ja että tätä lakiehdotusta laadittaessa ei ole ollut käytettävinä minkäänlaisia malleja, ei ulkomailta eikä kotimaasta, ja kokemusta vielä vähemmän, vaan että lakia täytyy myöhemmin korjata niiden koke-

musten mukaan, mitä laista käytännössä toteutettuna saadaan. Sitäpaitsi on huomautettava, että laki on kiireellisen työn tulos, sillä niille edustajapiireille, jotka ovat olleet lähinnä mukana tätä asiaa valmistamassa, on ollut ennen kaikkea selvänä se, että laki täytyy saada tästä asiasta näillä valtiopäivillä valmiiksi, ja että se täytyy saada niin hyväksi, kuin on mahdollista saada, tuli se sitte minkälainen tahansa. Tämän pyrkimyksen mukaisesti onkin laki valmistettu, pantu siihen niin paljon työtä kuin aika on sallinut, tehty se niin hyväksi, kuin mahdollista on ollut. On selvää, että tällaisessa lakiehdotuksessa täytyy olla puutteita, sitä ei kukaan voi kieltää, ja että käytäntö epäilemättä tulee osoittamaan, että siihen korjauksia tarvitaan. Mutta sellaisena, kuin laki nykyään esiintyy, se on paras mahdollinen, minkä tämä eduskunta voi aikaansaada, ja mielestäni ne huomautukset, jotka lakiehdotusta ankarimmin arvostelleiden edustajain taholta on tehty, osoittavat mielestäni selvimmin, että niille, jotka kerran ovat valmiit lain pääperiaatteet hyväksymään, ei lain yksityiskohtien pitäisi antaa aihetta epäilyksiin lakiehdotuksen hyväksymisestä. Sillä onhan asian laita niin, että yksityiskohtaiset huomautukset on osaksi voitu osoittaa aiheettomiksi ja joutuviksi osaksi väärinkäsityksistä tai lakiehdotuksen puutteellisesta tuntemuksesta, tai ovat huomautukset koskeneet seikkoja, joista hyvällä syyllä voidaan olla eri mieltä, jotapaitsi on huomattava, että ne muutokset, jotka näiden huomautusten johdosta ovat tehdyt, ovat olleet verrattain pienet. Mitä tulee siihen muutokseen, joka tehtiin 11 §:n 2 momenttiin asian viime hetkellä, niin minä en usko, että se sellaisena, kuin se siihen tuli, oli vallan onnistunut, ja pidän sitä sellaisena Eskon puumerkkinä, joka lakiin viime hetkenä saatiin, ja joka ennen pitkää ehkä vaatii jossain määrin muuttamista, jollei kokonaan poistamista.

Niille taas, jotka ehkä periaatteellisesti ovat kokonaan lakiehdotusta vastaan, ja siis ehkä olisivat halukkaat lakiehdotuksen hylkäämään, on mielestäni huomautettava muutamia seikkoja. Nimittäin ensinnäkin on huomautettava, että tämä eduskunta ei, sikäli kuin minä käsitän asian, voi saada aikaan oleellisesti toisenlaista lakia, kuin mitä tämä esilläoleva lakiehdotus on. Onko näillä edustajilla siis toivoa, että joku uusi eduskunta saisi aikaan lain, joka paremmin vastaisi heidän toivomuksiaan? Jos he vähänkin ajattelevat, niin heidän täytyy huomata, että sellaiseen toivomukseen heillä ei voi olla vähintäkään aihetta. (Oikealta: Votering!) Sitäpaitsi kokemus ulkomaiden oloista osoittaa, että kuta kauvemmin tällainen reformi viipyy, sitä radikaalisempana se tulee läpiajetuksi ja samoin kokemus meidän oloistamme erityisesti juuri tässä asiassa osoittaa minun nähdäkseni aivan samaa. Siis minun nähdäkseni edustajilla ei ole mitään muuta mahdollisuutta valita kuin joko äänillänsä myötävaikuttaa tämän lain hyväksytyksi tulemiseen tai vaikuttaa siihen suuntaan, että tämä lakiehdotus tulee hylätyksi ja myöhemmin aikaansaaduksi vielä pitemmälle menevä laki asiassa, kuin mitä nyt esilläoleva laki on. (Oikealta: Votering!)

Tässä yhteydessä katson myös tarpeelliseksi huomauttaa, että lain voimaanastuminen, kuten maatalousvaliokunnan mietintö osoittaa, edellyttää, että voimassaolevaan maanvuokralakiin saadaan joukko muutoksia. Niistä ei ole saatu hallituksen esitystä näille valtiopäiville eikä ymmärrettävästi olisi voitu asiaa näillä valtiopäivillä saada myöskään valmiiksi. Mutta edellyttää sopii, että niistä jo ensi valtiopäivillä saadaan propositsioni hallitukselta, ja asia sen propositsionin perusteella ensi valtiopäivillä käsitellyksi. Lisäksi tämän lain voimaanastuminen edellyttää verrattain laajoja hallinnollisia toimenpiteitä. Tarvitaan lähempiä määräyksiä asutusviranomaisten, maanmittarien, lääninhallitusten, vuokralautakuntien ja maanjako-oikeuksien toimista näissä asioissa, koko raha-asiain hoito on järjestettävä, laadittava kaavat ja mallit toimitusasiakirjoille j. n. e. Kaikki tämä vaatii pitkäaikaista valmistelua ja verrattain paljon työtä. Minä en luule, että tämä valmistelu voidaan saada suoritetuksi muuten kuin siten, että hallitus asettaa pienemmän komitean näitä hallinnollisia määräyksiä ja toimenpiteitä valmistamaan ja niistä ehdotusta tekemään.

Muuten minä olen hyvin selvillä siitä, että laki tulee aikaansaamaan erinomaisen vaikean ja vaivaloisen työn, ja että sen onnistuminen erityisesti vaatii, että yhteiskunnan laajat piirit saadaan mukaan lakiehdotusta toteuttamaan, ja erityisesti, että paikalliset toimihenkilöt saadaan siinä olemaan erityisen tarmokkaasti mukana. Minä kuitenkin luulen, että kysymys pidetään siinä määrin tärkeänä ja ymmärretään ympäri maata, että tällainen toiminta saadaan aikaan, ja että sillä tavalla voidaan pitää riittävää huolta lain täytäntöönpanosta. Puolestani siis katson, että laki olisi ehdottomasti nyt saatava hyväksytyksi. Ellei se tule hyväksy-

tyksi, joudutaan minun nähdäkseni onnettomuuksiin, joiden kantavuutta minä puolestani en voi tällä hetkellä aavistaa.

Ed. Wuorimaa: Olisin toivonut, että tämä maan sosialiselle rauhalle niin tärkeä laki olisi ilman soraääniä eduskunnassa hyväksytty, mutta kun senaattori Kairamo kuitenkin on lausunut ajatuksia sitä vastaan, on huomautettava, että ed. Kairamo, joka on ollut päätekijänä 1909 vuoden huonoon vuokralakiin, myöskin tämän maanvuokraajain vapauslain suhteen on eduskunnassa koettanut tehdä parhaansa, että tästä laista tulisi yhtä huono laki kuin ennenmainittu, joka yhäti säilyttäisi maassamme sitä mätäpaisetta, joka on ollut yksi maamme rauhallisen kehityksen pahimpia loukkauskiviä ja punaisen ruton suunnattoman leviämisen syitä. Onneksi hän ei kuitenkaan siinä onnistunut muuta kuin ainoastaan yhdessä pykälässä, ja olen varma siitä, että eduskunta jossain tulevaisessa istunnossa tulee nämä pykälät korjaamaan. Myös toivon, vastoin edellisen puhujan lausuntoa, että hallitus tulee mitä pikimmin pitämään toimenpiteitä siitä, että tämä laki ilman viivytystä tulee toimeenpantavaksi maamme maanvuokraajain rauhoittamiseksi.

Senaattori Pehkonen: Sen johdosta, mitä osittain täällä eduskunnassa ja osittain myös sen ulkopuolella on käsilläolevasta lakiehdotuksesta lausuttu, pyydän vielä esittää muutamia ajatuksia.

Uudistusten toteuttaminen ei minun käsittääkseni tarkoita yksistään torppareille joidenkuiden määrättyjen etujen saamista, vaan sen tarkoituksena on ennen muita yhteiskunnallisten maanomistusolojen korjaaminen ja toiselta puolen minun käsittääkseni maataloustuotannon, s. o. elintarvetuotannon, voimakkaampi kohottaminen. Edelliseen nähden lakiehdotus täyttää minun käsittääkseni välttämättömän tarkoituksensa, jos vain se myöntämielisyydellä otetaan vastaan, niin että se pääsee osapuilleenkaan käytäntöön. Jälkimäiseen nähden se antaa sen sijaan koko lailla toivomisen varaa. Se ei nim. salli riittävästi järjestelyä, jonka mukaan entinen viljelysala tulisi aina edelleen viljellyksi, samoin se ei läheskään aina tarjoa tilaisuutta uutisviljelyksen edelleen jatkamiseen, mikä tilaisuus kuitenkin voi olla vastaavilla vuokra-alueilla ehkä ennen lunastamista. Mitä yhteiskunnallisen epäkohdan korjaamiseen tulee, riippuu se siitä, missä määrin lunastushinta tulee olemaan sellainen, että se aina on omiaan kehoittamaan, vuokraajaa pääsemään itsenäiseksi ja takaa hänelle taloudellisen toiminnan edellytykset. Vaikka on myönnettävä, että ehdotuksen mukaan sellaiset edellytykset yleensä tulevat olemaan, vaaditaan kuitenkin maanomistajain ja toimitusmiesten puolelta myötämielisyyttä asialle ja ennen kaikkea ylimenoajan järjestelyssä sellaista. Sen sijaan eräissä tapauksissa ehdotuksen 11 ja 16 §:iin tehdyt lisäykset tulevat varsin suuresti vaikeuttamaan tarkoituksen toteuttamista, ellei mainittu oikeamielisyys synnytä vapaaehtoista sopimusta sattuvissa tapauksissa. Ed. Alasen laskelma ei minun käsittääkseni pidä paikkaansa, eikä sellaisenaan sovi laisinkaan esimerkiksi.

Päinvastoin kuin reformin ajajat, laskevat nähtävästi monet maanomistajat, verratessaan lunastushintaa nykyisiin käypiin hintoihin, että vuokra-alueet menevät heidän käsistään aivan liian huokeasti. Tosiasiassa se nykyisiin hintoihin nähden niin voikin olla. Mutta minä puolestani en pidä yksin tätä oikeudellisesti määräävänä. Jos meillä olisi ollut eduskunnallinen, aikansa tasalla elävä ja maansa parasta harrastava kotimainen hallitus aikaisemmin, olisi sen pitänyt jo vuoden 1909 jälkeen ryhtyä kiireellisesti toimenpiteisiin nyt esilläolevan esityksen valmistuttamiseksi ja reformin ainakin suurelta osaltaan toteuttamiseksi jo ennen vuotta 1916. Ja tosiasiallisesti silloin, vaikka luovutuksessa olisi laskettu täysi hinta, tämä hinta ei olisi tullut nyt esitettyä edullisemmaksi. Ei ole kohtuullista, että hallitusvallan nurjuudesta meillä, tuon venäläisen hallituksen kaiken uudistuksen estämisestä, seuraukset jäisivät yksistään heikomman, s.o. maanvuokraväestön, kannettavaksi, eikä voitane yhteiskunnalliselta kannaltakaan pitää oikeutettuna sitä, että muutamat harvat suurmaanomistajat saisivat sota-ajan arvonnousun hyväkseen ja vasta sitten, kun taloudellinen elämä palautuu taloudellisen toiminnan ehkä vaikeimpaan kohtaansa, toteutettaisiin reformi ja säädettäisiin vuokraajat velkataakan alle aikana, jolloin siitä nouseminen olisi vaikeata. Minä en näe siinä mitään pahaa, jos torpparit nyt itsenäisiksi päästyään myöskin pääsevät pian taloudellisesti itsenäiseen asemaan, sillä juuri tähän täytyy pyrkiä. Taloudellisesti hyvinvoiva itsenäinen pienviljelijäväestö on saatava lisääntymään yhteiskuntamme paraimmaksi tueksi, eikä tämän pitäisi myöskään synnyttää suurmaanomistajissakaan mielipahaa, koska vuokra-

alueet eivät heidän hallussaan vuokrattuinakaan tuota heille nykyänsäkään suurempia tuloja. Päinvastoin tosiasiassa runsaammalla puunkäytöllä monissa tapauksissa ne kuluttavat enemmän, ja suurmaanomistajathan väittävät, ettei tässä maassa pienviljelys kannata, eikä, jos heidän väitteittensä mukaisesti asiat tosiasiallisesti olisivat, pienviljelijä kykene vuokraajanakaan maksamaan riittäviä vuokria. Mutta vaikkapa edellytetäänkin, että eräissä tapauksissa lakiehdotuksen mukaan lunastushinta ei vastaisi kohtuullisia vaatimuksia, on huomattava, että, kuten edellä mainitsin, maanviljelijä on jo reformin viipyessä saanut tavallaan hyväkseen arvonnoususta osan, ja jos reformi olisi toimitettu aikaisemmin, olisi sotaajan arvonnousu useissa tapauksissa menetetty, ja vielä hallituksen ryhtyessä toimimaan asutustyön edistämiseksi ja huokeaa, pitkäaikaista lainaa järjestämään, kasvaa maankysyntä, joka automaattisesti vaikuttaa myös maanhinnan kohoamiseen. Jos siis hallitusvalta tässä estää maanomistajaa saamasta kaikkea arvonnousua hyväksensä, se toiselta puolen toimenpiteellään edistää maanomistajan omaisuuden arvon kohoamista enemmän tai vähemmän, mikä osaltaan korvaa tässä näennäisesti esiintyvät tappiot. Tähän nähden en puolestani pidä täysin paikalleen osuvana sitä laskelmaa, joka valiokunnan perusteluissa on maanomistajan tappioista esitetty. Samoin katson, ettei se perustelu, joka obligatsionien arvonmenettämiseen nähden useasti on tuotu esille, ole täysin paikkansa pitävä. Osotukseksi siitä voin nyt jo mainita, että ainakin eräissä tapauksissa on lausuttu ajatuksia, että rahamiehet mieluummin ostavat näitä 5 % obligatsioneja kuin muutamia muita 5 ½ % obligatsioneja, koska edellisissä maavakuus on takana. Tässä tapauksessa minä puolestani katson olevan sellaiset tekijät vaikuttamassa, ettei muu korvaus yhteiskunnan puolelta tarvitse välttämättä tulla kysymykseen. Sen sijaan olisi eräissä esiintyvissä poikkeustapauksissa ollut ehkä syytä ajatella yhteiskunnan puolelta tapahtuvaa korvausta niin maanomistajalle kuin vuokramiehelle. Mutta tuskinpa koskaan on voitu tehdä vuosisadan kehityksen synnyttämää ja vuosikymmeniä myöhästynyttä reformia ilman, että siinä yksityistapauksessa voisi esiintyä myöskin epäoikeutettua. Ja jos missään, tässä ei ole kysymys säännöllisestä yhteiskuntaolojen lainsäädännöllisestä ohjaamisesta oikeaan suuntaan, vaan jo tapahtuneesta väärään suuntaan ohjautuneen kehityksen palauttamisesta riittävän nopean ja voimakkaan uudistuksen kautta. Sellaisena olisin puolestani suonut, että ehdotus olisi voinut luoda vieläkin vapaamman ja nopeamman järjestelyn mahdollisuuden.

Kun on myönnettävä, että lakiehdotus joka tapauksessa tietää mahdollisuutta itsenäisesti elävän pienviljelijäväestön voimakkaaseen kasvamiseen, kun se siten myöskin takaa huomattavasti maanomistusolojen korjaantumista ja maataloustuotannon lisäämistä ja kun se ei kohtuuttomasti ja epäoikeudettomasti kohtaa maanomistajaakaan, toivon, että eduskunta nyt hyväksyy ehdotuksen lopullisesti ja yksimielisesti ja että uudistus toteutettuna, puutteistaan huolimatta, joista aikaisemmin olen eduskunnassa ajatukseni lausunut, voi tuottaa tyytyväisyyttä nykyisissä vuokraajissa sekä myöskin yhteiskunnallisesti valistuneissa maanomistajissa, kun sen sijaan uudistuksen siirtyminen tietäisi epäkohtien edelleen suurenemista ja uudistuksen toteutumisen vaikeutumista sekä maanomistajan että vuokraajan yhteiseksi tappioksi.

Ed. Kairamon lausunnon johdosta pyydän vielä huomauttaa, että käsiteltävällä ehdotuksella ja hallituksen esityksellä on joka tapauksessa yhteistä se, että niiden avulla vuokraajat tulevat pääsemään itsenäisiksi siten, että he samalla pääsevät taloudellisesti omavaraiseen ja yhteiskunnallisesti riippumattomaan asemaan. Toivon myöskin, että ed. Kairamo saa eduskunnassa piakkoin käsiteltäväkseen myös kysymyksen niiden alueitten eroittamiseksi itsenäisiksi pienviljelmiksi, jotka etuaan katsovat suurviljelijät ovat liittänet omiin viljelyksiinsä, niitä kuitenkaan riittävässä määrässä viljelemättä.

Ed. K. R. Häkkinen: Ilmoitan ainoastaan yhtyväni pääasiassa ed. Kairamon lausuntoon. Erityisesti tahtoisin kuitenkin vielä lausua olevani sitä mielipidettä, että lakiehdotuksen lepäämään jättäminen saattaisi olla onnettominta, mitä asiassa voisi tapahtua. Lakiehdotuksen hylkääminenkään ei minusta tunnu tarkoituksenmukaiselta, koskapa eduskunnan „agraarirabbiinit" arvattavasti uhkauksensa mukaisesti pitäisivät huolen siitä, että laki tulisi vuokranantajille vieläkin kohtuuttomammaksi, jos se eduskunnan tässä kokoonpanossa uudestakin alotteesta tulisi siinä esiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Toimitetaan äänestys maatalousvaliokunnan mietinnön sivulla 93 ole-

vasta asian kiireelliseksi julistamista koskevasta ponnesta. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintäin viisi kuudesosaa annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 103 jaa- ja 3 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt, että edelläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, se on, kiireellisenä.

P u h e m i e s: Vielä toimitetaan äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan:

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty, äänestää „jaa"; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintäin $^2/_3$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hylätty.

Äänestyksessä annetaan 104 jaa- ja 2 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

P u h e m i e s: Lakiehdotuksen kolmas käsittely on loppuun suoritettu.

P u h e m i e s: Asiain käsittely keskeytetään ja istunto lopetetaan.

Seuraava täysi-istunto on k:lo 7,30 tänä iltana.

Täysi-istunto päättyy k:lo 4,20 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

95. Keskiviikkona 17 p. heinäkuuta

k:lo 7,30 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Toinen käsittely:

Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta 1803
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 46 b; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.
Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .... —
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 54 ja 54 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 62.

Esitellään:

Kertomus Hallituksen toimenpiteistä 1910 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta 1804
Kertomus Hallituksen toimenpiteistä 1911 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta ..... „
Kertomus Hallituksen toimenpiteistä vuoden 1912 valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta ..... „
Kertomus Hallituksen toimenpiteistä vuoden 1913 valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta ..... „
Kertomus Hallituksen toimenpiteistä vuoden 1914 valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta ..... „

Nimenhuudon sijasta merkitään saapuvilla oleviksi kaikki ne edustajat, jotka olivat saapuvilla viime täysi-istunnossa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta.

Puhemies: Viime istunnossa keskeytynyttä asian käsittelyä jatketaan.

Puhemies: Esitellään edelleen toista käsittelyä varten maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 sivulla 95 oleva toinen ponsi. Suuren valiokunnan mietintöä tässä ei ole painettuna. Se luetaan siis.

Sihteeri lukee mietinnön suomeksi ja ruotsiksi.

Suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Asian toinen käsittely tähän ponteen nähden on päättynyt. Edelleen tahtonee eduskunta hyväksyä maatalousvaliokunnan mietinnössä sivulla 96 olevan ensimäisen ponnen?

Ponsi hyväksytään ja samoin samalla sivulla oleva toinen ponsi.

Puhemies: Asian käsittely on siten loppuun suoritettu muuten, paitsi mikäli koskee pontta, joka on maatalousvaliokunnan mietinnön 95 sivulla.

Puhemiehen ilmoitus Suomen Hallitusmuotoa koskevan esityksen käsittelystä.

Puhemies: Viime täysi-istunnon päiväjärjestyksestä poistin asian, joka koskee ehdotusta Suomen hallitusmuodoksi. Tämän menettelyn johdosta ilmoitettiin eduskunnassa ei vain paheksumista vaan myös vastalauseita. Pidän sen vuoksi oikeutenani sen johdosta eduskunnalle tiedoittaa, että sittenkuin puhemiesneu-

vostossa oli herätetty kysymys asian kolmannen käsittelyn siirtämisestä ja asian oltua ryhmissä keskustelun alaisena, puhemiesneuvostossa oltiin sitä mieltä, ettei niiltä, jotka toivoivat aikaa asian enempään harkintaan, pitäisi tilaisuutta siihen kieltää ja että asia siis olisi poistettava päiväjärjestyksestä. Kun minulla puolestani ei ollut tätä siirtoa vastaan mitään asiallisia eikä muodollisia esteitä, taivuin siihen ja toivon, että asia jätettäisiin puhemiehen toimenpiteen varaan.

---

2) Kertomus Hallituksen toimenpiteistä 1910 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta

esitellään ja lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

3) Kertomus Hallituksen toimenpiteistä 1911 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta

esitellään ja lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

4) Kertomus Hallituksen toimenpiteistä 1912 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta.

esitellään ja lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

5) Kertomus Hallituksen toimenpiteistä 1913 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta

esitellään ja lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

6) Kertomus Hallituksen toimenpiteistä 1914 vuoden valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta

esitellään ja lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Peurakoski: Minä pyydän eduskunnan valitsijamiehiä jäämään kokoukseen heti täysi-istunnon päätyttyä tähän saliin.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomisaamuna k:lo 9 a. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 8 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

96. Torstaina 18 p. heinäkuuta

k:lo 9 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä. 1806

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 62; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 76

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä. .. „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 63; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 77.

Ehdotus, joka koskee Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä. ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 64; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17; hallituksen esitys n:o 79.

Ehdotus laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta. .... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 50; pankkivaliokunnan mietintö n:o 9.

Ehdotus laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia. 1807

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 48; lakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 60.

Ehdotus laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta. ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 49; lakivaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 69.

Ehdotus, joka koskee sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneiden avustamista. „

Siv.

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 65; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22; hallituksen esitys n:o 80.

Ehdotus laiksi elintarveasiain järjestelystä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 1808

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 55; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 66.

Ehdotus laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa. ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 56; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 65.

Ehdotus laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta. .. „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 57; elintarveasiainvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 67.

Ehdotus laiksi, sisältävä eräitä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä. 1809

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 51; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 63.

Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annetun lain 3, 11 ja 12 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi. ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 52; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 70.

Ehdotus laiksi ammattientarkastuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi. 1810

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 53; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 58.

Ehdotus laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta. ..... „

Siv.

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 58; pankkivaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 68.

Ehdotus laiksi postisäästöpankista 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi. 1810

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 59; pankkivaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 51.

Ehdotus m. m. sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntien kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta. 1811

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 60; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 72.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Louhelainen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen sopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä

sisältävä hallituksen esitys n:o 76, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 15 sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 62, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Lakiehdotuksen kolmas käsittely on loppuun suoritettu.

Esitellään valiokunnan mietintöön sisältyvät ponnet ja hyväksytään ne järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu.

2) Ehdotuksen, joka koskee Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä

sisältävä hallituksen esitys n:o 77, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 16 sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 63 esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Puhemies: Lakiehdotuksen kolmas käsittely on loppuun suoritettu.

Valiokunnan mietinnön 2 sivulla olevat ponnet hyväksytään.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotuksen, joka koskee Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä

sisältävä hallituksen esitys n:o 79, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 17 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 64, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Puhemies: Lakiehdotuksen kolmas käsittely on loppuun suoritettu.

Mietinnön 2 ja 3 sivuilla olevat ponnet hyväksytään.

4) Ehdotuksen väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta

sisältävä pankkivaliokunnan mietintö n:o 9, jota on valmistelevasti käsitelty suuren valiokunnan mietinnössä n:o 50, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuunsuoritettu ja on asia loppuun käsitelty.

5) Ehdotuksen laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia

sisältävä hallituksen esitys n:o 60, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 14 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 48, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Alopaeus: Kun puheenaoleva lakiehdotus on senlaatuinen, että se olisi käsiteltävä kiireellisenä, niin ehdotan, että asia käsiteltäisiin siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n toinen momentti säätää.

Ed. Kaila: Minä pyydän kannattaa ed. Alopaeuksen ehdotusta.

Keskustelu asian kiireellisyydestä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensin sallitaan asiassa keskustelu. Sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä ed. Alopaeuksen tekemästä ja ed. Kailan kannattamasta ehdotuksesta, että käsilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin V. J:n 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus jääpä lepäämään, vaiko hylättävä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Puhemies: Toimitetaan siis äänestys ed. Alopaeuksen ehdotuksen johdosta asian kiireelliseksi julistamisesta. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysehdotus luetaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^5/_6$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 97 jaa- ja 2 ei-ääntä. Eduskunta on siis ed. Alopaeuksen ehdotuksen mukaisesti päättänyt, että esilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä.

Puhemies: Edelleen toimitetaan äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^2/_3$ annetuista äänistä on jaaääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 94 jaa- ja 6 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

6) Ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisin saamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 69, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 15 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 49, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Kukaan ei halua puheenvuoroa. Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia loppuun käsitelty.

7) Ehdotuksen, joka koskee sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneiden avustamista

sisältävä hallituksen esitys n:o 80, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 22 sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 65, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsilläoleva ehdotus tarkoittaa valtiolainan ottamista. Valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n mukaan on sellainen ehdotus katsottava rauenneeksi, ellei sitä kolmannessa

käsittelyssä ole kannattanut $^2/_3$ annetuista äänistä. On siis toimeenpantava lippuäänestys.

Tässä tarkoituksessa luetaan kirjallisesti laadittu äänestysesitys.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen valtiolainan ottamisesta sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^2/_3$ annetuista äänistä kannattaa ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa se on rauennut.

Äänestyksessä annetaan 102 jaa-ääntä ja 1 ei-ääni. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia loppuun käsitelty.

8) Ehdotuksen laiksi elintarveasiain järjestelystä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 66, jota on valmistelevasti käsitelty elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 55, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustella; sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä elintarveasiainvaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 7 sivulla, eli että edelläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n toisessa momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus jääpä lepäämään, vaiko hylättävä.

Kukaan ei halua puheenvuoroa. Toimitetaan äänestys elintarveasiainvaliokunnan mietinnön sivulla 7 asian kiireelliseksi julistamista koskevasta ponnesta.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^5/_6$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on se hylätty.

Äänestyksessä annetaan 101 jaa-eikä yhtään ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt, että käsilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, se on, kiirellisenä.

Puhemies: Edelleen toimitetaan äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; joka sitä ei hyväksy äänestää „ei". Jos vähintään $^2/_3$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muutoin on se hylätty.

Äänestyksessä annetaan 92 jaa- ja 1 ei-ääni.

Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena,kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia loppuun käsitelty.

9) Ehdotuksen laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 65, jota on valmistelevasti käsitelty elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 56, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, hyväksyy eduskunta lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

10) Ehdotuksen laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 67, jota on valmistelevasti käsitelty elintarveasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan

mietinnössä n:o 57, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. H. I. Linna: Kun tämä asia on senlaatuinen, että se olisi käsiteltävä kiireellisenä, esitän, että eduskunta hyväksyisi lain V. J:n 60 §:n 2 momentin säätämässä järjestyksessä.

Ed. Sjöstedt-Jussila: Kannatan ed. Linnan tekemää ehdotusta.

Ed. Takkula: Luovun.

Ed. Paasivuori: Minä en ole tullut vakuutetuksi tämän lain tarpeellisuudesta eikä sitä ole ollut hallituskaan silloin, kun se on tämän lakiehdotuksen laatinut. Sen perusteluista selviää, että suuri määrä on ollut vapaata työvoimaa käytettävissä ja on edelleenkin, joten tällaista pakollista työvelvollisuutta ei minun käsittääkseni tarvita. Ehdotan senvuoksi tämän lain hylättäväksi.

Keskustelu kiireellisyydestä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustella. Sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä ed. H. I. Linnan tekemästä ja ed. Sjöstedt-Jussilan kannattamasta ehdotuksesta, että käsilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin V. J:n 60 §:n 2 momentissa on säädetty. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, onko lakiehdotus jätettävä lepäämään vai hylättävä.

Kun puheenvuoroa ei haluta, toimitetaan äänestys ed. Linnan ehdotuksesta asian kiireelliseksi julistamisesta.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^5/_6$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 98 jaa- ja 1 ei-ääni.

Puhemies: Eduskunta on siis ed. Linnan ehdotuksen mukaisesti päättänyt, että käsilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä.

Puhemies: Edelleen toimitetaan äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^2/_3$ annetuista äänistä on jaaääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 96 jaa- ja 2 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty. Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

11) Ehdotuksen laiksi, sisältävä eräitä 18 päivänä elokuuta 1917 työväentapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä

sisältävä hallituksen esitys n:o 63, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 51, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, hyväksytään lakiehdotus sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

12) Ehdotuksen laiksi 8 tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annetun lain 3, 11, 12 §:ien muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 70, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 52, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: Ehuru också stora utskottet omfattat den mening, att det med af-

seende å den affattning propositionen haft icke varit möjligt att beakta de synpunkter jag under ärendets tidigare behandling framhållit, vill jag dock icke numera motsätta mig den föreslagna lagändringen. Jag förutsätter emellertid, att regeringen redan vid början af 1918 års landtdag framlägger ett sådant förslag till lag om arbetstid, som tillgodoser också de industriella och ekonomiska förhållandenas berättigade kraf.

Ed. Hästbacka: Under förhoppning att det af herr Palmgren gjorda uttalandet blir beaktadt, ber jag att få meddela, att jag kommer att rösta för lagförslagets godkännande.

Ed. Paasivuori: Minä vastustan tämän lakiehdotuksen hyväksymistä, jolla tuhotaan koko 8-tuntinen työpäivälaki, josta ainoastansa jää nimi jälelle. Tämän kautta toteutetaan kymmentuntinen työpäivä, vaikka nimikkeessä sanotaan, että se on 8-tuntinen työaika. Tuo rangaistuspykälän muuttaminen tekee lain rikkomisen luvalliseksi, hyvin mahdolliseksi, koska suuremmistakaan rikkomuksista ei seuraa suurta sakkoa, jonka todistaa jo käytäntö, minkälaisia rangaistuksia ylipäänsä näistä työväen suojeluslain rikkomisista seuraa. Ehdotan tämän lain hylkäämistä.

Ed. Louhivuori: Koska ed. Paasivuoren tässä antamaa lausuntoa epäilemättä tullaan käyttämään agitatsionitarkoituksessa, ellei siihen mitään vastausta anneta, pyydän vain tämän johdosta konstateerata, viitaten siihen, mitä aikaisemmin olen lausunut, että tämän kautta ei kymmentuntista työpäivää oteta.

Ed. Paasivuori: Minä vain pyydän konstateerata, että ed. Louhivuoren edellisestä lausunnosta käy selville, että tämän kautta toteutetaan kymmentuntinen työpäivä, sillä ed. Louhivuori on itse laskenut, että kymmenen tuntia tehdään kaikkina muina päivinä, paitsi lauvantaina, ja silloin tulee käytäntöön kymmentuntinen työpäivä, koska ei ole peruspalkkoja määrätty, vaan peruspalkat voivat olla sitä pienemmät ja voidaan maksaa koroitettu korvaus.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

Ed. Paasivuori: Minä pyydän pöytäkirjaan merkittäväksi vastalauseeni tämän lakiehdotuksen hyväksymisen johdosta.

13) Ehdotuksen laiksi ammattientarkastuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 58, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 53, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, hyväksytään lakiehdotus sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

14) Ehdotuksen laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 68, jota on valmistelevasti käsitelty pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 11 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 58, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, hyväksytään lakiehdotus semmoisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

15) Ehdotuksen laiksi postisäästöpankista 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:ien muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 51, jota on valmistelevasti käsitelty pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 12 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 59, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Ei kukaan halua puheenvuoroa. Eduskunta pysyy asiassa toisessa käsittelyssä tekemässään hylkäävässä päätöksessä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

16) Ehdotuksen, m. m. sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntien kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 72, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 9 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 60, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Wrede: Genom ett förfarande af lag- och ekonomiutskottet, som till följd af brådskan möjligtvis kan förklaras, men icke försvaras, kom endast en del af propositionen i detta ämne under saklig behandling. Följden häraf var, att de välbetänkta förslag till ändringar i de af landtdagen stadfästa kommunallagarna, som framställts af regeringen, icke kunde komma under kammarens pröfning. Nu äro emellertid dessa kommunallagar af den beskaffenhet, att ingen af de borgerliga grupperna kunnat finna dem tillfredsställande, om man nämligen tager hänsyn till de programuttalanden, som af grupperna i ämnet afgifvits. För min del är jag också öfvertygad om att dessa lagar med nödvändighet måste leda till många kommuners ruin och flere andra olägenheter. Jag tillåter mig därför uttala den förhoppningen att landets regering ville till nästsammanträdande landtdag utarbeta ny proposition i ämnet, i hvilken sådana ändringar föreslås i de nya kommunallagarna, som äro egnade att hindra deras skadliga verkningar. Med afseende å den tidpunkt, då detta ärende föreligger till slutlig behandling, vill jag dock icke framställa förslag om något beslut af landtdagen, utan har endast velat uttala detta för min personliga del.

Ed. Estlander: Det tillstånd af oefterrättlighet, som för närvarande är rådande på det kommunala lagstiftningsområdet och som sträckt sina verkningar omedelbart till det ekonomiska området, kan icke aflägsnas genom det beslut, hvaruti landtdagen stannat i andra läsningen af detta ärende. Lyckligtvis föreligger dock en möjlighet att få nya definitiva stadganden till stånd, därest regeringen till instundande landtdag under hösten framlägger proposition om fullständig reform af de lagar, som landtdagen under senaste år antog. Då regeringen i motiveringen till sin egen proposition också antydt nödvändigheten af en dylik fullständig reform, vågar jag förena mig om den förhoppning friherre Wrede uttalat, att regeringen skall på detta sätt begagna sig af den enda utväg, som återstår, för att få detta viktiga lagstiftningsärende in i rätta gängor.

Ed. Nevanlinna: Minäkin pyydän saada yhtyä ed. Wreden lausuntoon.

Ed. Rosenqvist: Äfven jag tror, att ifrågavarande lag tarfvar en mer eller mindre genomgripande förändring. Äfven jag kan förena mig om den önskan, att en proposition i ärendet framlägges. Men enligt min mening kan och bör en sådan proposition behandlas först af en landtdag efter nya val. Till dess synes det mig, att vi böra inslå den väg, som lag- och ekonomiutskottet nu beträdt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on päätetty toisessa käsittelyssä.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

Ilmoitusasia:

Uusi varajäsen toimitusvaliokuntaan.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet lähettävät kunnioittaen Suomen Eduskunnalle tänään pitämänsä kokouksen pöytäkirjan, josta käy selville, että toimitusvaliokunnan varajäseneksi ed. Palmgrenin tilalle on valittu ed. von Rettig.

Helsingissä, 17 päivänä heinäkuuta 1918.

Valitsijamiesten puolesta:

J. Oskari Peurakoski.

H. I. Linna.

Puhemies: Ensi täysi-istunnosta annetaan tieto sanomalehdissä ja ilmoitustaululla.

Täysi-istunto päättyy k:lo 11,17 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

97. Maanantaina 5 p. elokuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

Valtiolainan ottaminen vuokra-alueiden lunastamista varten. 1813

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 46, 46 a ja 46 b; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 41.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Louhelainen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Alopaeus, H. I. Linna, Peurakoski, Setälä, A. H. Virkkunen ja Yrjö-Koskinen.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä toistaiseksi lääkärintodistuksen nojalla saa H. I. Linna ja sairauden takia tästä istunnosta ed. Alopaeus.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Ehdotus valtiolainan ottamisesta vuokra-alueiden lunastamista varten.

Hallituksen esitys n:o 41, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 sekä suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 46, 46 a ja 46 b, esitellään maatalouvaliokunnan mainitun mietinnön 95 sivulla olevassa ponnessa sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 46 b tehdyn ehdotuksen kolmatta käsittelyä varten.

Kukaan ei halua puheenvuoroa.

Puhemies: Kun lakiehdotus koskee valtiolainan ottamista ja sitä varten valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n mukaan vaaditaan määräenemmistö, on asiassa toimitettava lippuäänestys. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen valtiolainan ottamisesta sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa"; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään $^2/_3$ annetuista äänistä kannattaa ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa se on rauennut.

Äänestyksessä annetaan 98 jaa- ja 1 ei-ääni. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia lopullisesti käsitelty.

Seuraava täysi-istunto pidetään ensi keskiviikkona k:lo 1 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 6,30 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

98. Keskiviikkona 7 p. elokuuta

k:lo 1 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Kolmas käsittely:

Ehdotus Suomen hallitusmuodoksi 1815

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 54; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 62.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus Lehokas, Leppänen, Louhelainen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi ja H. I. Linna.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 62, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 14 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 54, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustella, sitten tehdään päätös lippuäänestyksellä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 42 sivulla, eli että käsilläolevat lakiehdotukset käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisinä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään, ovatko lakiehdotukset jäävät lepäämään vaiko hylättävät.

Keskustelu:

Senaattori Paasikivi: Kun eduskunta nyt ryhtyy lopullisesti päättämään esilläolevaa, ylen tärkeää asiaa, pyydän vielä kerran minäkin puolestani lausua siitä muutaman sanan.

Keskustelussa on huomautettu, että jokaisen kansan hallitusmuotokysymystä on arvosteltava ei yleisten teoriojen ja yleisten näkökohtien, vaan kunkin kansan ja kunkin maan omien tarpeitten, sen oman valtiollisen ja kansainvälisen aseman vaatimusten mukaan. Tämä on aivan oikein. Keskustelussa on kuitenkin esitetty yleisiä näkökohtia, yleisiä ajatuksia ja mietelmiä, joitten perusteella on sitten muodosteltu ohjeita siihen nähden, mitenkä nyt esillä oleva kysymys Suomen tulevasta hallitusmuodosta olisi ratkaistava. Niinpä on asian ratkaisun lähtökohdaksi esitetty ajatus, että monarkia muka on vanhentunut, nykyaikaiseen kansanvaltaisuuteen, demokratiaan, soveltumaton hallitusjärjestelmä, kuoleva muoto, jonka takana jo häämöttää tasavalta. On edelleen lausuttu ajatus, että tuleva kehitys on kulkeva sellaiseen suurempaan kansanvaltaisuuteen, demokratiaan, joka on soveltumaton monarkiaan, vieläpä on pelätty, että nykyisen sodan jälestä on Keski- ja Länsi-Euroopassakin odotettavissa suuria mullistuksia, ja että tämä kaikki olisi omiaan puhumaan tasavaltaisen hallitusmuodon puolesta.

Tulevaisuus on tuntematon, varsinkin pitemmälle katsoen. Siitä huolimatta voisivat kyllä nämä ajatukset antaa aihetta mieltäkiinnittävään keskusteluun. Veisi kuitenkin liian kauvas tässä tilaisuudessa ryhtyä niitä laajemmin koskettelemaan. En voi kuitenkaan olla mainitsematta, että historia ei anna perusteita sille väitteelle, että monarkia olisi elinvoimansa menettänyt ja van-

hentunut muoto. Mikäli tiedän, katsovat nykyajan valtiomiehet, ajattelijat ja tutkijat monarkialla olevan edessään suuren tulevaisuuden, vieläpä eräät pitävät vain tämän hallitusmuodon kykenevänä suuret yhteiskunnalliset uudistukset suorittamaan. Olisi mielenkiintoista esittää tässä lausuntoja, joille kenties pantaisiin suurempi paino kuin minun ja muitten suomalaisten monarkistien sanoille. En voi siihenkään pitemmältä kajota, mutta viittaan kuitenkin eräisiin lausuntoihin, jotka sattumalta muistuvat mieleeni, koska kuluneitten surkeitten talvikuukausien aikana uudestaan perehdyin niihin. Viittaan yhteen paraimpia nykyajan historiallisen tutkimuksen ja kansantaloustieteen ajattelijoita ja syvälle menevän yhteiskuntauudistusten ajajia, tunnettuun saksalaiseen professori Schmolleriin, jonka mielestä niillä eurooppalaisilla valtioilla, joissa on vahva perinnöllinen monarkia ja vapaa valtiosääntö, on suurin tulevaisuus, ja jonka mielestä nämä valtiot myöskin antavat paraat takeet luokkaväärinkäytöksiä vastaan, sekä ylhäältä että alhaalta, niinkuin niissä myöskin hänen vakaumuksensa mukaan on paraat mahdollisuudet yhteiskunnallisten uudistusten, reformien toimeenpanemiseksi. Ja mitä kehityksen kulkuun yleensä tulee, niin jo ennen sotaa ei etevien ajattelijoiden kesken ollut vieras se ajatus, että säilyttävät, keskittävät ja valtiovaltaa edistävät virtaukset alkavat yhä enemmän päästä vallalle ja tulevat todennäköisesti lähimmän sukupolven aikana hallitseviksi. Tämä ei tiedä yhteiskunnallisen uudistustyön ehkäisemistä. Niiden joukossa, jotka tätä ajatusta erityisesti ovat esittäneet, on juuri tuo äsken mainitsemani syvälle menevien yhteiskunta-uudistusten ajaja Schmoller, joka, sivumennen sanoen, luulee, että monarkia jälleen, kuten usein ennen, niin aikaisempina kuin myöhempinä aikoina, on astuva alempain kansankerrosten menestystä tarkoittavien uudistusten johtoon ja vievä ne voittoon kaikista parlamenttaarisista ja puoluevaikeuksista huolimatta. — Ja kun on kysymys monarkisen ajatuksen elinvoimaisuudesta, niin voisi vielä olla syytä huomauttaa siitä jokaisen nähtävänä olevasta tosiasiasta, että, kuten eräs Saksan tunnetuimpia vasemmistojohtajia lausuu, monarkinen suunta, monarkinen periaate on kaikilla elämän aloilla päässyt yhä enemmän valtaan. „Ennen oli olemassa pikkuporvarillinen mieliala, joka jonkunlaisesta rehellisestä kansalaisylpeydestä ei tahtonut mitään tietää hovista ja hovin loisista", sanoo hän. Mutta nyt ilmaantuu kaikilla elämän aloilla, vieläpä kaikissa maissa, kehityksessä monarkinen suunta, monarkinen periaate. Siihen viittaavat, sanoo hän, ajan yleiset ilmiöt kaikissa maissa. Ja hän lopettaa: „Emme tosin voi olla monarkisteja vanhassa merkityksessä, mutta emme myöskään voi monarkiaa heittää pois niinkuin vanhaa vaatetta."

Ei ole siis ollenkaan sanottua, mihin päin kehitys tulee kulkemaan, ja kaikkein vähimmän, että monarkia olisi kuoleva muoto. Ei tarvitse myöskään laajemmin selittää, että perustuslaillinen monarkia ei ole soveltumaton demokratiaan, kansanvaltaisuuteen ja kansalaisvapauteen. Vielä vähemmin on tarve huomauttaa, miten nykyajan etevimmissä tasavalloissa, Ranskassa ja Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa, joissa demokratiaa on tahdottu toteuttaa, itse asiassa todellinen valta ja todellinen vaikutus on aivan toisissa piireissä, s.o. suuren rahamaailman, suuren liikemaailman, plutokratian käsissä.

Mutta riittävät jo nämä yleiset näkökohdat. Hallitusmuotoasia on, kuten sanottu, ratkaistava oman maan oloja ja valtiollista asemaa silmällä pitäen. Tässä suhteessa on hallituksen puolelta esiintuotu monasti ne syyt, jotka hallituksen mielestä vaativat monarkian pysyttämistä Suomessa. Hallitus on ilmituonut vakaumuksensa, että maan itsenäisyyden turvaamisen ja kansamme tulevien tehtävien suorittamisen tärkeimpänä ehtona on monarkisen hallitusmuodon aikaansaaminen. Se on esittänyt, miten päivä päivältä lisääntyvät vaikeudet ja vaarat tulevat sen käsityksen mukaan ylivoimaisiksi. Hallitus kysyy itseltään: miten me tulevaisuudessa tasavaltaisen hallitusmuodon pohjalla, kansamme rikkirevityissä oloissa, puolueriitojen raatelemina, tavan takaa vaihtuvine hallituksineen ja lyhyeksi aikaa valittuine presidentteineen, miten me näissä oloissa voimme itsenäisen valtakunnan politiikkaa johtaa, ja miten me kykenemme maamme etuja riittävästi valvomaan, — me, jotka nyt vasta ensi kerran lähdemme omaa elämää alkamaan? Ja millaisissa oloissa? Niin vaikeissa, niin monimutkaisissa, joutuneina maailman suurpolitiikan ristiriitaisten vaikutusten alaisiksi, — niin vaikeissa, että Euroopassa on tuskin ainoatakaan valtiota, jonka asema olisi ainakaan vaikeampi kuin meidän. Sanotaan: Luottakaamme kansaan, kyllä se löytää joukostaan johtajat. Meillä on tosin surkea kokemus siitä, millaisia johtajia kansan joukosta v o i nousta. Mutta olettakaamme, että tulevaisuudessa kansa ei enää nosta sellaisia yhteiskunnan vihollisia, kuin äskeiset kapinanjohtajat, vaan että kansa kääntää luottamuksensa yhteiskuntaa kannattavien voimien puoleen. Etevät johtajat, puhumattakaan neroista, ovat suurissakin, monikymmenmiljoonaisissa kansoissa harvinaisia; pienten kansojen keskuudessa on yksikin sellai-

nen erikoinen Jumalan lahja. — Sanotaan edelleen: Mitä erityistä voi monarkia tehdä, ellei kansassa itsessään ole voimia? Siinä unhotetaan, että monarkialla on, riippumatta hallitsijan mieskohtaisesta kyvystä, jo laitoksena, institutsioonina, suuri valtiota koossapitävä merkitys. Se on jo sinänsä vahva voima, valtion keskus, joka ei eroa, ei kaadu silloin, kun hallitukset muuttuvat ja presidentit vaihtuvat. Huomautetaan vielä: Hallitsija voi olla heikko, voi olla kyvytön ihmisenä ja siitä huolimatta oikeutettu hallitsemaan, hän voi tehdä pahaa valtansa käytössä, niinkuin historia kyllä osoittaa. On erityisesti viitattu Venäjän viimeiseen hallitsijaan. Nykyaikainen monarkia on perustuslaillinen, lailla rajoitettu, niin että väärinkäytökset tullevat estetyiksi. Sellainenhan meilläkin on kysymyksessä. Mutta koska usein on mainittu meitä kylläkin lähellä oleva Venäjän viimeisen hallitsijan esimerkki, niin voinee kenties huomauttaa, että se juuri osoittaa, mikä merkitys monarkialla on valtakunnalle silloinkin, kun hallitsija on tehtäväänsä täysin kykenemätön. Niin kauvan kuin monarkia oli olemassa, pysyi Venäjän valtakunta koossa, mutta sinä hetkenä, kuin monarkia kaatui, meni valtakunta hajalle. Tämä osoittaa itse laitoksen merkitystä sellaisenaan, henkilöön katsomatta. — Mutta tietysti ei monarkia yksin voi valtakuntaa pystyssä pitää, eikä se meilläkään yksin kykenisi maan asioita hoitamaan. Tarpeelliset voimat täytyy saada kansan joukosta. Toivokaamme, että niitä on nouseva paljon ja hyviä. Ne kyllä tarvitaan, mutta olkoon niitä miten paljon tahansa, se l i s ä v o i m a, minkä monarkia jo laitoksena tuo, on meille kipeän tarpeen vaatima lähtiessämme nyt omin neuvoin ja omin keinoin purjehtimaan koettemattomalla valtiolaivallamme tuntemattomia vesiä pitkin, joissa joka puolella karit ja vaarat uhkaavat. Meillä ei ole varaa jättää laivaamme varustamatta kaikilla niillä apuneuvoilla, kaikilla niillä laitoksilla, mitkä vuosisatojen, vieläpä vuosituhansien kokemus on osoittanut kuuluvan vahvan ja kestävän valtiolaivan varustuksiin ja lisäävän sen purjehtimiskykyä ja lujuutta.

Tasavaltainen hallitusmuoto on kaikkein useimmissa maissa, mutta ainakin meidän maassamme ja meidän asemassamme kokeilua, jonka onnistumisesta ei ole tietoa. Onko meidän kansamme, onko meidän heimomme osoittanut niin suurta valtiollista, valtiota luovaa voimaa ja kykyä, että me voisimme, että me uskaltaisimme antautua kokeilujen tielle ja luopua siltä uralta, joka historian aikana on lujimmaksi astuttu? Ei ole: me emme voi, tunnustakaamme se nöyrästi, menneisyydellämme kerskata. Sillä missä ovat ne muinoin suuret heimot, jotka pitivät hallussaan Itä-Euroopan laajat alueet? Kuolleet ne ovat tai pieniksi pirstaleiksi hävinneet, ja jälellä on vain tämä Suomen kansa ja sen heimolaiset rajan takana. Kuinka me voimme, kuinka me uskallamme unohtaa kansamme ja heimomme historian katkerat todistukset, ja nyt, kun meillä ensi kerran on siihen tilaisuutta, jättää käyttämättä hyväksemme kaikkea sitä voiman lisää, minkä historian kulku on osoittanut, sanoakseni varovasti, edistävän valtion vakavuutta? Me, jotka tunnemme kansamme ja heimomme heikkoudet, sen keskuudessa ja sen rinnassa asuvat hajoittavat voimat, meillä ei ole oikeutta jättää käyttämättä yhtäkään lisää, mikä on omiaan tukemaan meidän itsenäisyyttämme, kun me nyt vuosisatojen, vieläpä vuosituhansien jälkeen olemme sen kerran saavuttaneet. Muistakaamme heimomme historiaa, ottakaamme siitä oppia, ja totisesti meidän täytyy tunnustaa, ettei ole meillä varaa laiminlyödä yhdenkään tuen, olipa se joidenkuiden mielestä pienikin, hankkimista itsenäisyytemme turvaksi.

Sanotaan edelleen, että monarkian kannattajat pitävät liiaksi silmällä nykyhetken ja lähinnäseuraavan tulevaisuuden vaatimuksia, valtiollisia konjunktuureja. Valitettavasti, niinkuin jo lausuin, ihmissilmä ei voi aivan pitkälle tulevaisuuden pimeän läpi tunkea ja sen vuoksi on meidän sovitettava toimemme sen mukaan, mitä nykyisen maailmansodan luoma tilanne ja Suomen itsenäisyyden syntymiseen liittyvät tapaukset tekevät tarpeelliseksi. „Hallitusmuoto johtuu hetken vaatimuksesta", sanoo Juhana Vilhelm Snellman etevimmässä, enimmän harkitussa teoksessaan, Valtio-opissaan, ja hän jatkaa: „Kaikki valtiollinen lainsäädäntö saa sen vuoksi viisaudentoimenpiteen muodon, jonka ainoa oikeusperuste on, että se s i l l ä h e t k e l l ä on tarkoituksenmukaisin ja lähinnä vastaa kansakunnnn tarpeita." Olkoon, että Snellman tässä, niinkuin toisinaan muutenkin, lausuu mielensä jyrkästi. Se ajatus on oikea, että tällaisia valtiollisia kysymyksiä ratkaistessa pääpaino on pantava, ei siihen, mitä yksityinen edustaja, mitä yksityinen kansanjäsen tai kansanryhmä pitää itselleen mieleisenä tai vastenmielisenä. Kansan ja ennen kaikkea sen edustajain, jotka ovat ottaneet puhuakseen sen puolesta, pitää tehdä valintansa sen mukaan, mitä maan valtiollisen aseman säilyttäminen ja lujittaminen, joka on ja tulee olemaan pääkysymys, vaatii —, vaatii, älkäämme sanoko niinkuin Snellman, t ä l l ä h e t k e l l ä, s i l l ä h e t k e l l ä, vaan siinä tulevaisuudessa, minkä todennäköisyydellä kyke-

nemme arvostelemaan. Kansan ja sen johtajain valtiollinen kypsyys ilmaantuu juuri siinä, että he kykenevät tahtomaan sitä, mikä tätä pääasiaa kulloinkin edistää, siitäkin huolimatta, onko se yksityisten kansanjäsenten, vieläpä kansanryhmienkin mieskohtaisten mielipiteitten mukaan enemmän tai vähemmän mieluista. Tämä kaiketi nähdäkseni pääasiallisesti ratkaisee kysymyksen, kuuluuko kansa ja heimo valtiota luoviin kansoihin, vai onko se tuomittu ainiaaksi olemaan toisten alusmaana.

Pääasia on, sanotaan, että kansa on sisäisesti eheä, yksimielinen, ja sen vuoksi on säädettävä sellainen hallitusmuoto, jolla on mahdollisimman eheä kansan kannatus. Siitä, mitä äsken lausuin, selviää minun kantani tähän kysymykseen nähden. Minunkin mielestäni hallitusmuodolla tulee olla mahdollisimman eheä kannatus, mutta jos katsotaan tämän kannatuksen, tämän eheyden aikaansaamiseksi olevan meneteltävä siten, että pannaan toimeen kansanäänestys ja siinä nähdään, että tasavaltainen hallitusmuoto on mieluinen 550,000 äänestäjälle ja monarkinen 500.000 äänestäjälle, taikka päinvastoin, niin se menettely ei vie perille. Meidän nykyisessä asemassamme täytyy kansan olla selvillä siitä, mikä on pääasia, onko itsenäisyyden säilyttäminen ja mitä siihen kuuluu kansalle kaikkea muuta hallitseva pääasia vai ei. Ja jos se on pääasia, jos kansa huomaa, että, en tahdo sanoa, itsenäisyyden säilyminen riippuu monarkiasta, vaikka se on minun mielipiteeni, vaan jos kansa huomaa, että monarkia e d i s t ä ä itsenäisyyden turvaamista ja edistää maamme kehitysmahdollisuuksien lisäämistä, mitä ei voitane kieltää, niin minun mielestäni kansan ja erittäin sen edustajien, joiden tulee kansamme puolesta näitä monihaaraisia kysymyksiä harkita, täytyy silloin mahdollisimman eheänä yhtyä kannattamaan tätä monarkista hallitusmuotoa. Ellei se näin voi ajatella ja toimia, ei se voi myöskään itsenäisenä kansana pysyä, vaan se ennemmin tai myöhemmin jälleen sortuu Venäjän jalkoihin.

Sopii kuitenkin lisätä, mitä erittäin ed. Ingman asian toisessa käsittelyssä on esiintuonut siitä eheydestä, mikä tasavaltaisen hallitusmuodon ympärille on aikaansaatavissa. Sen ympärille mahdollisesti voidaan saada enemmistö äänestäjiä, mutta sen enemmistön enemmistönä ovat todennäköisesti sosialistit, jotka kuitenkaan eivät kannata 5:nnen vastalauseen tasavaltaista hallitusmuotoa. Mikä toimintamahdollisuus tällä yhtymällä olisi ja mikä kansan tulevaisuus tällaiseen enemmistöön voidaan perustaa, se on kysymyksenalaista. Ei ole epäilystä siitä, että laillista yhteiskuntajärjestystä kannattavain kansankerrosten enemmistö, ehkäpä jo voi huoletta sanoa, huomattava enemmistö, kannattaa monarkiaa. Maalaisliiton edustajat vakuuttavat, että heidän valitsijansa, jotka pääasiallisesti ovat pienviljelijöitä, ovat tasavallan puolella. En voi olla huomauttamatta, että maanomistajat ylipäänsä muualla ovat olleet ja ovat vieläkin jotenkin yleisesti monarkian kannattajia, vieläpä vahvimpia kannattajia. Ovatkohan maalaisliiton edustajat sittenkään oikein selvillä siitä, mitä heidän edustamainsa talonpoikain sisimmällä sydämessä liikkuu ja ovatkohan meidän talonpoikamme sittenkään niin poikkeuksena maataviljelevän väestön joukossa?

Mutta oli tämän asian laita mitenkä tahansa, hallituksen mielestä olisi laillista yhteiskuntajärjestystä kannattavien kansankerrosten asiana ratkaista kysymys itsenäisen Suomen uudesta hallitusmuodosta. Näiden valtiopäivillä koossaolevien edustajain laillista oikeutta tämän asian päättämiseen ei voida kysymykseen panna. Mutta miten on sitten siveellisen, moraalisen oikeuden laita? Sekin on mielestäni selvä. Sen jälkeen, kun sosialistisen puolueen jäsenet milt'ei kokonaan ottivat osaa kapinaan kaikkea yhteiskuntajärjestystä vastaan ja antoivat Suomen kansalle hirmuisimman iskun, mitä tämä kansa koskaan on kokenut, tekivät itsensä syypäiksi suurimpaan rikokseen, mitä kansamme historia tuntee, ei heillä ole siveellistä oikeutta vaatia asiaa lykättäväksi siksi, kunnes heidän edustajansa voivat olla jälleen mukana. On sanottu, että tämä kapina oli henkinen tauti, ruttotauti, joka tuli Venäjältä. Olkoon niin, mutta henkisesti sairaiden tulee ensinnä parantua, ennenkuin he voivat ottaa osaa koko maata ja kansaa koskevien elinkysymysten ratkaisuun, joka kuuluu terveille. Me tietysti kaikki toivomme ja uskomme siihen, että Suomen kansa voidaan jälleen yhteen koota lujaksi kansaksi ja että henkinen sairaus, joka on suuret osat sitä turmellut, on parantuva, ja meidän täytyy kaikkien ponnistaa voimamme saadaksemme, mikäli se vain on mahdollista, korjatuiksi ne yhteiskunnalliset epäkohdat, jotka voivat antaa oikeutettua aihetta tyytymättömyyteen. Tästä me kaikki olemme yksimielisiä. Mutta sellaisen syvälle syöpyneen taudin parantaminen, joka kaikkien isänmaanystävien syväksi suruksi ilmaantui tuossa viime talvisessa kapinassa, vaatii aikansa sekin. Terveiden ainesten velvollisuus ja oikeus on nyt ottaa maan ja kansan johto käsiinsä ja luoda muodot Suomen valtakunnan tulevalle elämälle.

Eduskunnan velvollisuus maata ja kansaa koh-

taan on mielestäni nyt ilman viivyttelyä ratkaista kysymys hallitusmuodosta. Meidän täytyy saada selvä pohja valtioelämälle. On kuulunut edustajain keskuudesta ääniä, jotka tahtovat estää tämän asian kiireellisen ratkaisun. Kuinka voidaan sellaista esiintuoda, kuinka voidaan kieltää, että, jos mikään asia koskaan on kiirellisesti ratkaistava, on sellainen juuri tämä kysymys? Eikö jokainen edustaja huomaa, mitä sanomatonta vahinkoa ratkaisun viipymisen kautta nyt jo on maalle tuotettu? — Tahdotaan myös jättää asia kansanäänestyksen varaan. Mutta mitenkä voidaan vaatia, että yksityinen mies ja nainen, jotka tuolla kaukana jokapäiväisiä tehtäviään suorittavat, voisivat ratkaisevasti määrätä kantansa tässä kysymyksessä, jonka päättäminen monelle kansanedustajalle, kuukausien harkinnan ja miettimisen jälkeen, näyttää olevan vaikea? Ei ole kansanedustajan velvollisuuden mukaista siirtää ratkaisua ja vastuuta omilta hartioiltaan lukemattomien ja tuntemattomien yksilöiden käsiin ja pestä sitten kätensä nykyisyyden ja tulevaisuuden edessä. — Sanotaan myös: Hallitusmuoto koskee kaikkia kansalaisia ja lain mukaan on heillä oikeus saada äänensä tässä asiassa kuuluville ja sen vuoksi on kansanäänestys tarpeen. Tämäkään väite ei mielestäni ole oikea. Lain mukaan ei yksityisillä kansalaisilla ole oikeutta ottaa osaa tällaisten asiain ratkaisuun, vaan se oikeus kuuluu eduskunnalle. Yksityisillä kansalaisilla on ainoastaan oikeus ottaa osaa edustajain vaaleihin ja sen he ovat tehneet, mutta nyt vaaditaan, että erityisen poikkeuslain kautta olisi hankittava ratkaisuvalta yksityisille kansalaisille, joille meidän lakimme kirjaimen ja hengen mukaan tällainen ratkaisuoikeus ei kuulu. Tältäkin kannalta katsoen kansanäänestys ei ole mielestäni hyväksyttävä.

Vaaditaan myös uusia eduskuntavaaleja toimitettaviksi. Se on sittenkin oikeampi vaatimus kuin kansanäänestys. Mutta ratkaisua ei sillä-kään tavalla saavutettaisi. Uudessa eduskunnassa tulisi epäilemättä olemaan vähintäin $^1/_3$ monarkian kannattajia, ehkä niiden luku nousisi suuremmaksikin. Hallitusmuodon muuttamista tasavaltaiseksi ei sen vuoksi olisi mahdollista aikaansaada. Nykyinen väliaikainen tila tulisi vain siten pysyväiseksi ja veisi maan lopullisesti turmioon. Sitäpaitsi asema on jo nyt ylen vakava ja vaaranalainen. Se ei siedä sitä repimistä ja hajoittamista, mikä olisi vaalien seurauksena. Vaalikiihoitus tulisi epäilemättä ylenmäärin lisäämään sekasortoa ja vahvistamaan anarkistisia voimia, jotka yhteiskunnassamme piilevät ja jotka eivät suinkaan ole toimettomina, vaan päinvastoin alkavat jälleen kohottaa päätänsä.

Me emme voi enää hetkeäkään viivytellä. Meidän kansamme arvo on sosialistien hirmuisen rikoksen kautta painunut pelottavan alas. Sisäisissä oloissa hajaannus leviää ja luottamus vähenee päivä päivältä. Ulkonainen asemamme tulee yhä vaikeammaksi. Suomen eduskunnan velvollisuus maata ja kansan sekä sen nykyisiä ja tulevia sukupolvia kohtaan on viedä nyt tämä asia päätökseen. Ja millään muulla tavalla, kuin monarkian pohjalla, ei päätöstä voida saada aikaan. Nyt tosiaan on käyvä ilmi, kuuluuko Suomen kansa ja suomalainen kansanheimo valtiota luoviin kansoihin vai ei. Me, jotka olemme monarkian kannattajia, kunnioitamme tasavallan kannattajien rehellistä vakaumusta ja mielipidettä. Mutta on hetkiä, joissa maan ja kansan etu vaatii itsensäkin voittamaan, jolloin millään muulla tavalla ei voida kansan ja maan asiata selvittää. Nyt on sellainen hetki. Me emme voi enää jatkaa nykyistä tilaa. Meidän kansamme ei kestä tätä enää kauvemmin, meidän täytyy päästä työhön, meidän täytyy päästä käsiksi niihin tavattomiin vaikeuksiin mitkä meillä on edessämme. Kansanedustajien ja kansan johtajien täytyy nyt ottaa vastuu päällensä. Osottakoot he nyt että Suomen kansa todellisesti kykenee nousemaan itsenäisten kansojen joukkoon. (Hyvä-huutoja ja kättentaputuksia. Puhemies koputtaa.)

Ed. A l k i o: Minulla on ollut tilaisuus useampia kertoja, jo ennenkuin tämä asia on ollut käsittelyn alaisena eduskunnassa, esittää seikkaperäisesti mielipiteeni asian johdosta kokonaisuudessaan. Tällä kertaa pyydän vain maalaisliiton eduskuntaryhmän puolesta esittää seuraavan lausunnon:

Viime joulukuun 6 päivänä päätti eduskunta, että Suomi oli oleva riippumaton tasavalta. Tämä päätös oli valtioteko, jolla samalla kertaa, kuin Suomi julistettiin lopullisesti Venäjästä eronneeksi, määrättiin sen valtiomuodon perustus. Samalla jätettiin eduskunnalle hallituksen esitys tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi. Tätä valtiomuotoa sittemmin edellytti myös kaikkien niiden ulkovaltojen Suomen riippumattomuuden tunnustamiset, jotka ennen täällä tapahtunutta kapinaa sen tekivät. Tasavallan puolustukseen kutsuttiin Suomen hallituksen toimesta Suomen valkoinen armeija. Tasavaltaa puolustamaan kehoittivat porvarilliset eduskuntaryhmät Suomen kansaa kapinallisia ja Venäjän Suomeen sijoitettuja kurittomia bolshevikijoukkoja vastaan. Tasavalta oli siis eduskunnan ja hallituksen tekojen ja päätösten nojalla sekä kansan tunnustamana Suomessa toteutettu. Tätä asiain tilaa ei millään tavalla muuttanut se toimenpide, jonka kautta edus-

kunnan enemmistö toukokuulla siirsi ylimmän hallitusvallan käyttämisen senaatin puheenjohtajalle. Senaatinkin puolelta asia silloin tulkittiin niin, että tällä toimella oli puhtaasti käytännöllinen merkitys ja ettei se millään tavalla vaikuttanut hallitusmuotoasiaan. Kun sittemmin hallitus antoi uuden esityksen monarkistiseksi hallitusmuodoksi, katsottiin maalaisliiton eduskuntaryhmän taholla tätä toimenpidettä suureksi erehdykseksi, joka saattoi hallitusmuodon aikaansaamisen vaaranalaiseksi. Sittemmin onkin ryhmän taholta sekä valiokunnassa että täällä eduskunnassa monasti selitetty, etteivät maalaisliiton edustajat voi hyväksyä tällaista hallitusmuotoa.

Syyt siihen ovat eri lausunnoissa jo ennen ilmoitetut. Tällä kertaa sanottakoon vain, että tämä hallitusmuoto, joka antaa hallitsijalle miltei rajattomat valtuudet sen kautta, ettei hän tule olemaan minkäänlaisessa edesvastuussa teoistaan lain edessä, asettaa kansan ja valtion niin suurille vaaroille altiiksi, että maalaisliittolaisten kansanedustajain on aivan mahdotonta sitä hyväksyä. Me katsoisimme sen rikokseksi nykyisenä vaikeana aikana eläviä ja tulevia polvia sekä Suomen nuorta valtiota vastaan. Niinikään antaa tämä hallitusmuoto kuninkaalle mahdollisuuden ehkäistä kokonaan perustuslain uudistukset sekä siinä määrin vapaat kädet valtion raha-asioihin nähden, että se voi saada aikaan aavistamattomia väärinkäytöksiä. Kun kuningas ei ole mistään lain edessä vastuussa käy kaikki mahdolliseksi, huolimatta siitä, että ministerit ovat vastuunalaisia. Historiallinen kokemus varsinkin omasta maastamme osoittaa, millaiseksi hallinto voi muodostua silloin, kun hallitsija ei ota tietääkseen maan laeista. Tämä hallitusmuoto ei ole saavuttanut kannatusta muuta kuin ani harvoissa meidän valitsijoistamme. Päinvastoin on meille noin puolentoista sadan kansalaiskokouksen päätöksellä ilmoitettu kannatettavan tasavaltaista hallitusmuotoa ja jyrkästi vastustettavan tällaista, kuin meillä nyt on hyväksymisen alaisena. Mutta me emme ole asettuneet jyrkästi vaatimaan, että tasavaltainen hallitusmuoto olisi päätettävä juuri meidän tahtomme mukaan, vaikkakin olisimme olleet valmiita sen jo tällä istuntokaudella hyväksymään. Sitävastoin olemme esittäneet sen vaatimuksen, että asian ratkaisu olisi annettava kansan itsensä tehtäväksi. Me nimittäin käsitämme, että sen jälkeen, kun kansa on saatu monarkistisen kiihoituksen kautta niin levottomaksi, ei ole muuta keinoa kuin antaa kansan itsensä ratkaista asia. Se tapahtuisi varmimmin kansanäänestyksen kautta. Maamme sisällinen tila on nyt rauhaton, mutta jos tämä hallitusmuoto hyväksytään, pelkäämme sen muodostuvan vielä rauhattomammaksi. Sitävastoin, jos hallitusmuoto alistetaan kansanäänestykseen, jo tietoisuus siitä, ettei kansan tahtoa nyt puolinaisena toimiva eduskunta epäilyttävällä tavalla vastusta, on omiansa heti rauhoittamaan mieliä maassa.

Kun maalaisliiton edustajat siis eivät voi hyväksyä tätä hallitusmuotoa, ottavat he huomioonsa myöskin asialle julkisessa keskustelussa annetun ulkopoliittisen merkityksen. Mutta siinä suhteessa pyydämme jyrkästi ja selvästi, ilman mitään erimielisyyttä, selittää, että Suomen ulkopolitiikan tulee hallitusmuotokiistasta huolimatta kulkea täydellisessä sopusoinnussa Saksan kanssa. Ja ettei tässä politiikassa tarvitsisi edes epäillä uusien suuntien ilmestymistä, katsomme asian luonnolliselle kehitykselle parhaaksi, että nykyinen hallitus jatkaa, epäilemättä vaikeata tehtäväänsä. (Vasemmalta: hyvä-huutoja ja kättentaputusta!)

Ed. P. Virkkunen: Kun nyt on edessä ratkaisun suuri hetki, jonka äärettömän painon me kaikki tunnemme, minä tahdon vilpittömästi yrittää etsiä neuvotteluillemme ja päätöksillemme jotakin yhteistä pohjaa, jolle toivoisin tänä hetkenä sekä kuninkuuden että tasavallan kannattajain voivan asettua. Teen tämän yrityksen kaikesta siitä kiivaasta mielipiteiden vaihdosta huolimatta, mikä tulevan hallitusmuotomme asiassa on sekä eduskunnassa että sen ulkopuolella lähikuluneena aikana tapahtunut. Koetan puhua yhdistävästi sentähden, että omasta puolestani olen elävästi vakuutettu siitä, että erimielisyydet, niin teräviltä kuin saattavatkin näyttää, kuitenkaan eivät ole niin suuria, että ne, jos hyvää tahtoa ja molemminpuolista ymmärtämystä ei kokonaan tukahuteta, tekisivät mahdottomaksi nykyisessä tilanteessa löytää tällaista yhteistä pohjaa, jolle asettumalla ratkaisunkin tekeminen on oleva helpompaa ja johtava onnelliseen tulokseen.

On itse asiassa olemassa melkoinen joukko tosiasioita, jotka joko suoranaisesti tai välillisesti liittyvät kysymykseen uuden hallitusmuodon säätämisestä ja joista sekä kuninkuuden että tasavallan kannattajat ovat — rohkaisevaa todeta — kiistämättömästi yhtä mieltä.

Meillä on kaikilla yhteinen se käsitys, että asia, jonka nyt ratkaisemme, on elinkysymys ei ainoastaan kansamme nykyisille sukupolville vaan myös tuleville ajoille, epäilemättä kaukaisillekin. Emmehän voi olla tuntematta, että on suurta elää tällaisia etsikkoajan hetkiä. Vielä suurempaa on olla kansanedustajana kutsuttu

myötävaikuttamaan tähän suurimpaan käänteeseen, minkä Suomen kansan historia milloinkaan on tehnyt. Mutta enemmän kuin kansanedustajatoimen kunnia, selvenee meille tällaisena hetkenä sen vastuunalaisuus. Ei ole meidän yksityisten edustajain, tuskinpa monen muunkaan Suomen kansalaisen omassa elämässä edesvastuu ratkaisun teosta milloinkaan tuntunut painavammalta kuin nyt. Tämän me kaikki tunnemme. Mutta kun tämä käsitys on meillä kaikilla yhteinen, eikö jo se ole omiaan johtamaan meitä toisiamme lähemmäksi ratkaisussa, jonka tarkoitus ei kenellekään meistä voi eikä saa olla mikää muu kuin Suomen kansan ja Suomen heimon parhaimman maallisen onnen edistäminen.

Mutta käsitysten yhteisyyden tai ainakaan molemminpuolisen ymmärtämyksen mahdollisuuden ei tarvitse paeta keskuudestamme, niin pian kun siirrymme varsinaisen asiallisen keskustelun alalle.

Jokainen meistä tunnustaa, että viimeisenä kuukautena ja silmiinpistävällä tavalla aivan viime viikkoina on ajatus kuningasvallan luomisesta Suomeen voittamistaan voittanut alaa kansamme valveutuneessa väestössä. Siinä määrässä on kuninkuudenajatus varsin lyhyessä ajassa levinnyt ja vahvistunut maamme kaikilla äärillä, etten odota vastaväitettä, kun lausun, että tätä nykyä on enemmistö Suomen yhteiskuntaa säilyttäviin puolueisiin lukeutuvia kansalaisia tullut vakuutetuksi siitä, että ainoastaan monarkistisen hallitusmuodon säätäminen ja toteuttaminen voi antaa kantavan perustuksen Suomen nuoren valtion rakennukselle. Ken nähdä tahtoo, hänen täytyy jo nyt nähdä, että kansamme keskuudessa on tulevaisuus monarkian ajatuksella eikä tasavallan käsityskannalla.

Minä todennan tämän tosiasian ja kysyn, kuinka tämä on ollut mahdollista? Kuinka on selitettävissä, että käsitys monarkisen hallitusmuodon välttämättömyydestä on selvenemistään selvennyt meidän kansallemme?

Onhan tämän vakaumuksen leviäminen sitä huomattavampi, kun meidän kaikkien täytyy tunnustaa sekin, että kuninkuusajatuksen voittokululla on ollut huomattavia vaikeuksia ja suoranaisia esteitä tiellään. Kuninkuudenajatus oli muutamia kuukausia sitten vielä varsin outo kansallemme. Kansamme ei ollut valmistunut monarkisen hallitusmuodon vastaanottamiselle, vaan se oli, tosin lyhyen ajan kuluessa, totuttanut itsensä siihen ajatukseen, että itsenäisestä Suomesta oli tuleva riippumaton tasavalta. Eduskunnan nykyisistä monarkisteista on meitä täällä epäilemättä suurin joukko sellaisia, jotka vielä tämän vuoden alkupuolella tai vielä myöhemminkään emme luulleet voivamme nähdä muuta mahdollisuutta, kuin että meidän piti omaksua tasavaltainen käsitys ja tehdä työtä sellaisen hallitusmuodon toteuttamiseksi. Tosin tuli tasavallanajatus meille ulkoapäin, Venäjän vallankumouksen tuotteena, mutta se työnnettin tänne sellaisella voimalla, että me löysimme sen edessämme melkein välttämättömyytenä, sikäli näet, että muulla tavoin, kuin sen omistamisella, ei irtautumistamme Venäjästä ja itsenäisen Suomen valtion perustamista näyttänyt silloin vallinneissa oloissa voivan toteuttaa. Tähän käsitykseen perustui se periaatteellinen julkilausuma, minkä eduskunta teki viime joulukuun 6 päivänä ja jonka sisällyksestä me silloin kaikki olimme yksimielisiä. Mutta me saimme aivan pian sen jälkeen ja katkerasti kokea, että itsenäisyytemme ei ollutkaan perustettava niihin edellytyksiin, joilla me teimme mainitun päätöksen. Venäjän vallankumouksen johtajat eivät tarkoittaneet täyttä totta itsenäisyytemme tunnustamisella, tai he tarkoittivat sillä ainoastaan sitä, että Suomesta oli tuleva „sosialidemokraattinen tasavalta", kuten me saimme kuulla niistä rauhanneuvottelujen nimellä käyvistä keskusteluista, joita vallankumouskapinan alkuaikoina Venäjän vallankumouksen ja punaisen kapinan johtajat täällä Helsingissä keskenään pitivät. Jo silloin silmämme avautuivat näkemään, mitä Suomen tasavallan ajatus sen alkuunpanijoiden, nim. Venäjän ja Suomen vallankumouksellisten taholla tiesi. Kieltämällä Suomen kansan enemmistön olemassaolo ja oikeutus tahdottiin Suomen tasavallan nimessä pystyttää tänne punainen hirmuvalta ja Venäjän vallankumouksen haaraosasto. Niin pian kuin vallankumouksen kehitystie heti alussa näyttäytyi tällaiseksi, ei siitä voinut olla seurauksena muu, kuin että ne Suomen kansalaiset, jotka olivat toisella kannalla, kuin vallankumouksellisen sosialidemokratian ja siitä kehittyneen anarkian kannattajat, että he, niin sanoakseni, havahtuivat tasavaltalaista unelmistaan, toiset aikaisemmin, toiset myöhemmin, mutta yhä lukuisammin näin on tapahtunut. Näitten uusien tosiasiain huomaaminen ja huomioonottaminen on käsittääkseni ollut alkuna sille monarkistiselle liikkeelle, joka sen jälkeen on vyörynyt yli maan.

Monarkistinen suunta on sen jälkeen saanut mahtavaa virikettä muilta kansamme elämässä etualalle kohonneilta järkyttäviltä tapahtu-

milta. Suomen itsenäisyys ei tullutkaan Venäjän vallankumouksen antamana lahjana, niinkuin aluksi näytti, vaan lopulta päinvastoin verisessä taistelussa tätä vallankumousta vastaan, jonka oikeat pyyteet me olemme oppineet tuntemaan tämän vuoden alkupuoliskolla. Suomen nuori valtio on perustettu historian kaikkein verisimmissä oloissa ja suurimmilla uhreilla, mitä ajatella sattaa, se on ostettu kansalaissodan hinnalla. Suurempaa ja kovempaa hintaa ei yksikään kansa voi riippumattomuudestaan maksaa. Mutta on luonnollista, että tähän hintaan on hävinnyt paljon sitä tasavallan harrastusta, mikä meillä aikaisemmin oli.

Emme saata olla muuta kuin yhtä mieltä siitä, että ne erinomaisen järkyttävät tapaukset, joita kansamme on kokenut sitten viime vuoden lopun, ovat perinpohjaisesti muuttaneet kansamme koko historiallisen aseman. Ei kukaan meistä voi tätä kieltää, sillä täytyyhän meidän kaikkien taipua tunnustamaan elämän todellisuutta ja uusien olojen pakotusta. Vallankumouskapinan kukistamisen jälkeen me olimme aluksi todella kuin unta näkevät, sillä niin paljon uutta ja ennen aavistamatonta näimme äkkiä edessämme. Olemme nähneet, että kansamme suomalainen voima nousi kautta kaikkien maamme äärien maamme vapautta puolustamaan. Kuluneet talvikuukaudet panivat liikkelle sen kansallisen nousun, jonka vertaista laajuudessa ja uhrautuvaisuudessa kansamme aikaisemmat vaiheet eivät tiedä. Tämä on ollut ylentävien kokemuksemme, se on meissä herättänyt uskoa kansamme voimaan ja luottamusta Suomen tulevaisuuteen.

Mutta samalla olemme pakotetut aivan uudessa valossa näkemään, miten peloittavan suuret vaarat uhkaavat nuorta itsenäisyyttämme ja tulevaisuuttamme. Jokainen kuluva päivä on asettanut meidät aivan uusien, mitä tähdellisimpien tehtävien eteen, niin suurten tehtävien, että olemme tunteneet vavistusta, kun niihin on ollut käytävä käsiksi.

Emme ole voineet aavistaa sitä, vielä vähemmän myötävaikuttaa siihen, että syrjäisestä maastamme on äkkiä tullut yksi maailmansodan ja suurvaltapolitiikan huomion keskuskohtia. Uusi tilanne, johon olemme joutuneet, on pakottanut meitä määräämään oma asemamme nykyhetken äärettömässä kansojen voimain mittelyssä. Valintamme ei ole ollut vaikea, päinvastoin se on ollut meillä yhtä selvä kuin mieleinen. Ilahduttavan yksimielinen on kansamme ja eduskuntamme keskuudessa käsitys siitä, että meidän on ensimäiset horjuvat askeleemme itsenäisena valtiona kuljettava rinnan ja liitossa suuren Saksan kanssa, joka oli ainoa, joka meitä äskeisessä hädässä tahtoi auttaa ja kykeni auttamaan. On tärkeätä sekä meidän itsemme vuoksi että myös aseman selvittämiseksi niille ulkonaoleville, jotka tällä hetkellä erinomaisen tarkkaavaisesti tähystelevät meihin, tehdä selväksi, että tässä kysymyksessä ei ole olemassa erimielisyyttä Suomen monarkistien ja tasavaltalaisten välillä. Tämä yksimielisyys on meille tänä hetkenä lohduttava ja toivehikas. Miksi emme nyt yhdessä vetäisi tästä käsityksemme yhtäläisyydestä välttämättömästi antautuvia johtopäätöksiä?

Oman hallitusmuotomme ratkaisemiselle tarjoaa Saksan vuosituhantinen historia ja sen nykyinen maailmanasema mitä arvokkaimman esikuvan. Sillä myönnämmehän jokainen oikeaksi sen historian osottaman totuuden, että Saksan nykyisen voittamattomuuden perustuksena on se kansallinen yhteenkuuluvaisuus, jonka luomisessa sen monarkinen hallitusmuoto on ollut vaikuttavimpana historiallisena tekijänä. Meille, jotka itsenäisessä valtiollisessa kehityksessä kuulumme Euroopan kansoista vähimmän kouliintuneiden joukkoon, ei ole varaa hylätä tätä mahtavan ystävämme opetusta. Ja jokainen tietää, että tässä ei ole kysymyksessä ainoastaan opetuksen ottaminen ja hylkääminen. Suorastaan kevytmielisesti menettelisimme, jollemme noudattaisi niitä neuvoja, joita sekä oman menestyksemme että molemminpuolisten suhteiden lujittamiseksi olemme saaneet, jollemme kiinnittäisi kaikkea huomiotamme niihin ehtoihin, joiden täyttämiseen suurten kansallisten toiveidemme toteuttaminen on sidottu.

Onhan nyt vaakaan heitettynä myös suurten kansallisten toiveittemme toteuttaminen. Mutta niidenkin suhteen on mieluista merkitä toinen ilahduttava yksimielisyys, joka yhdistää sekä monarkisen että tasavaltalaisen pyrkimyksen kannattajat. Kaikki me näemme ja tunnemme intoa siitä, että tämä uusi historian asema, johon aavistamatta olemme joutuneet, on avannut meille aivan uusia tulevaisuuden mahdollisuuksia. Nykyhetki on meille etsikkoaikaa siinäkin, että me selvästi kuulemme historian kutsun. Se antaa meille tehtävän toimia Suomen pirstoutuneen heimon yhdistämisen hyväksi. Meille on nyt kenties mahdollista liittolaisemme avulla toteuttaa Suur-Suomen aate, sijoittaa se historian todellisuuteen. Mutta me tiedämme myös, millä ehdolla se saattaa

tapahtua. Ainoastaan monarkisen hallitusmuodon omaksuminen on tekevä sen mahdolliseksi. Kun pyrkimys luoda Suur-Suomi meille kaikille on yhteinen, ja kun meille täytyy olla selvänä, että mikä nyt laiminlyödään, sitä ei voida myöhemmin korjata, kun tiedämme, että leväperäisyytemme ja horjuvaisuuttame historia ei tule meille koskaan antamaan anteeksi, niin eiköhän tämä tietoisuus velvoita meitä yhdessä kääntymään sille tielle, jolla ainoalla päämäärä voidaan saavuttaa?

Yksimielinen on edelleen käsityksemme siitä, että kansamme nykyinen asema on suuresti uhattu ja erinomaisen vakava. Joka taholla on puristus niin kova että tilanne käy aivan kestämättömäksi, jos ahdinkoa tulee jatkumaan. Idässä lähestyvät rajojamme vieraat, jotka tuokiossa voivat olla julki vihollisiamme. Äsken meidän maastamme piti tehtämän astinlauta, jota bolsehevistiset aatteet pääsisivät Eurooppaan ponnahtamaan, nyt pyrkivät ympärysvaltojen joukot puristumaan meidän maamme läpi meren rannalle. Lähinnä ovat Suomen pohjoiset ja turvattomimmat seudut, Lapin perukat, Kainuun maa, Kymmenenvirran maa, kansainvälisille seikkailuille mitä suurimmassa määrin alttiit. Me tiedämme, mikä hetki meille on lyönyt. Kaikkien meidän täytyy tietää se, mitä ratkaisua hallitusmuotoasiassa toivovat nämä rajojamme lähestyvät vieraat, joista mahtavin vieläkään ei ole tunnustanut itsenäisyyttämme. Eikö tämän tosiasian pitäisi pidättää itsekutakin meitä johtamasta ratkaisua suuntaan, joka ympärysvalloille olisi yhtä mieluinen kuin se vieroittaisi meistä Saksan?

Ja lännestä Pohjanlahden toiselta puolen kuulemme joka päivä ääniä, joita emme ikänä olisi odottaneet olevamme pakotetut kuulemaan entisestä emämaastamme. Siellä järjestetään kansanliikkeitä ja -kokouksia, joilla tahdotaan leimata meitä raakalaisiksi ja kiihoitetaan mieliä meitä vastaan. Yleensä katsotaan nykyisessä tilanteessa mahdolliseksi puhua meistä ja kohdella meitä melkein mitä ja miten tahansa. Tuntuu jo nyt todella, kuin me olisimme vasaran ja alasimen välissä. Mitä sitten, jos itse luomme tasavallan säätämisellä tilan, joka melkein kutsuu vieraita alituisesti sekaantumaan asioihimme!

Tahi jos käännämme silmämme sisäänpäin, niin olemmehan taaskin yksimielisiä kansamme elämän arveluttavasta kärjistymisestä. Yhtä hyvin tasavaltalaiset kuin monarkistit valittavat vallattomuuden ilmiöitä armeijamme keskuudessa, punaisten keskuudessamme harjoittamaa maanalaista kiihoitustyötä, yleistä epätietoisuuden ja rauhattomuuden tilannetta, joka kahlehtii yhteistä elämäämme ja estää meitä täydellä uskalluksella ja menestyksen toivolla antautumasta niihin moniin suuriin tehtäviin, joiden tärkeyden jokainen kuluva päivä meille selvittää ja jotka eivät siedä viivytystä. Täytyyhän meidän kaikkien myöntää, jos yleensä tahdomme edistysmielistä kehitystä toteuttaa, ja sitähän me tahdomme, että tällainen tilanne on sietämätön. Siitä on välttämättä päästävä, mutta siitä ei voida päästä, jos täällä kaiken ulkoisen ja sisäisen sekasorron lisäksi nykyoloissa vielä alettaisiin kokeilla tasavallalla.

Tämä kokemus tilanteen raskaudesta on kansaamme painamassa. Vakaumus, että kuninkuus voi meidät siitä vapauttaa, on saanut kansamme liikkeelle. Kansamme etsii turvaa kuningasvallan pystyttämisestä. Vielä jokunen viikko sitten saatettiin jossakin puoliviralisessa kokouksessa laatia päätöslauselma, jossa syytellen selitettiin monarkisen käsityksen voimannousun johtuneen kuningasmielisten häikäilemättömästä vehkeilystä eduskunnassa, kuten kauniit sanat kuuluivat. Toivottavasti voimme kuitenkin olla yksimielisiä siitä, että monarkian vaatimuksen kohoaminen johtuu paljoa todellisemmista ja paljoa syvemmistä syistä. Tämän vaatimuksen esiintyminen sellaisella mukaansatempaavalla voimalla, millä se nykyään voittaa alaa kansamme kaikissa kerroksissa, punaisia piirejä lukuunottamatta, ja maamme kaikilla kulmilla, se on selitettävissä, ei minkään keinotekoisen kiihoitustyön tuloksena, vaan yksinkertaisesti niin, että siinä ilmenee valveutuneen kansamme syvin itsesäilytysvaisto, sen halu elää ja sen aikomus toteuttaa historiallista kutsumustaan, joka sille näinä aikoina on selvemmin kuin koskaan kirkastunut. Kansamme tahtoo elää ja luoda itselleen tulevaisuutta ja se tajuaa yhä yleisemmin, että nykyoloissa on kuninkuus tärkein ulkonainen edellytys sen hedelmälliselle tulevaisuuselämälle. Sentähden se näkeekin kuninkuudessa oman elämänsä ja menestymisensä ehdon. Täällä on työintoa, mutta täällä kaivataan työrauhaa. Täällä on kansan voimaa, mutta se ikävöi yhteenliittävää keskustaa. Täällä luonnonrikkaudet odottavat käyttäjiä, täällä maa voi kasvaa leipää riittävästi nykyistä monta kertaa suuremmalle asukasmäärälle, täällä yritteliäisyys hioo aseitansa, mutta täällä etsitään kansallisen elämän kohottajaa ja yhdistäjää. Elämän rauhaa ja elämän turvaa kovia kokenut kansamme pyytää, sitä, että sille kävisi mahdol-

liseksi viettää rauhallista ja hiljaista elämää kaikessa jumalisuudessa ja arvokkuudessa, niinkuin raamatussa sanotaan.

Tämän takia kansa pyytää kuninkuutta ja kuningasta. Se vaatii sitä, enkä luule, että se tulee luopumaan vaatimuksestaan, ennenkuin se tyydytetään. Tämä vaatimus ei ole kansallisen heikkouden vaan päinvastoin kansallisen voiman ja itsetiedon ilmaus. Se ei sisällä epäluottamuslausetta kansan omaperäistä kykyä ja suomalaista kuntoa vastaan. Päinvastoin se tietää sitä, että kansa luottaa tulevaisuuteensa sillä tavalla, että se tahtoo sen perustaa pohjalle, jonka se sekä entisyyden että nykyajan historiasta on oppinut näkemään tukevimmaksi. Kuninkaan vaatimus on nykyhetkenä kansanvaltaisen käsityksen kypsynein ilmaus. Kansa tuntee ja tunnustaa, että se kansanvaltaiselle hallitusmuodolleen tarvitsee kuninkuuden huipun. Sentähden se tahtoo perustaa kuninkaallisen kansanvallan. Ja kansamme tuntee suomalaisen voimansa ja toimintatarmonsa sellaiseksi, että se uskaltaa pyytää itsellensä aluksi vieraan kuninkaan, uskoen, että se yhdessä hänen kanssaan pystyy luomaan suomalaisen kansanvaltaisen kuninkuuden.

Tämän takia kansamme pyytää kuningasta ja kuninkaan vaatimus on kansallemme niin kiireellinen, että se ei siedä lykkäystä. Ratkaisua ei voida siirtää epämääräiseen tulevaisuuteen eikä hallitusmuodon toteuttamista jättää tuuliajolle. Meidän, tämän harvalukuisen eduskunnan, täytyy ratkaista tämä vuosisataainen asia. Ei ole meidän syymme se, että monien edustajien ja heidän valitsijoittensa täytyy jäädä itse ratkaisun ulkopuolelle ja omistaa valmiina se, minkä eduskunta tässä kokoonpanossaan kansalle antaa. He ovat itse itseltänsä tällä kertaa riistäneet äänenvuoron johtaa tätä maata ja kansaa. Ne heistä, jotka tahtovat, niinkuin hartaasti on toivottava, antautua uudelleen elämään lainalaista yhteiskuntaelämää ja osaltaan ryhtyä isänmaalliseen, ei hajottavaan, vaan rakentavaan työhön, ne tulevat, samoin kuin kaikki muutkin kansalaiset, tuntemaan turvaa ja elämänuskallusta kansanvaltaisen kuninkuuden turvissa.

Minä rohkenin edellisessä viitata siihen vastuunalaisuuteen, jonka painon nyt kaikki tunnemme. On tarpeetonta täällä yrittääkään säilyttää vastuuta siitä ratkaisusta, jonka pian tulemme tekemään, toisen tai toisen käsityskannan edustajain kannettavaksi. Meidän ei sitä tarvitse tehdä. Sillä voimme senkin suhteen olla vallan yksimieliset, yksimieliset siitä, että kansa tulee kyllä lausumaan, kenen on vastuu kannettava, ja luullakseni se tekee sen hyvinkin pian. Meitä kutakin odottaa teostamme joko kansan hyväksyminen tai kansan tuomio. Me saamme tuomiomme myöskin historialta. Älköön olko Suomen historia milloinkaan pakotettu meistä lausumaan, että historian Jumala loi suuren hetken ja tarjosi arvaamattomia mahdollisuuksia tälle eduskunnalle, mutta että hän tapasi täällä pieniä ihmisiä, jotka eivät kyenneet kohoamaan suuren hetken vaatimusten tasalle.

Olen koettanut selvittää asemaamme ja, jos mahdollista, helpoittaa ratkaisuamme keksimällä hetken suuressa riitakysymyksessä yhdistäviä kohtia. Yksi on vielä mainitsematta, suuri yhteinen asia sekin, meille kaikille yhtä kallis. Tuskin koskaan ennen olemme elämässämme, emme parhaimpina isänmaallisina hetkinämme, tunteneet niin valtavasti, kuin varmaan jokainen meistä näinä päivinä ja tänä suuren ratkaisun hetkenä tuntee, kuinka syvästi rakastamme tätä kovia kokenutta kansaa ja tätä karua maata. Se on meille niin sanomattoman rakas sentähden, että se on maa, jota isämme ja äitimme ovat raivanneet epälukuisissa sukupolvissa, ja että se tulee olemaan meidän lastemme ja vielä syntymättömien sukupolvien maa. Tämä maa katsoo nyt meihin. Katsokaamme mekin siihen. Historia, entisyys ja nykyisyys asettaa nyt meille velvoittavan kysymyksensä. Minkä vastauksen me, nykyisen polven edustajat, joiden käsissä ratkaisu on, sille annamme? (Käsien taputuksia. — Puhemies koputtaa.)

P u h e m i e s: Tahdon ilmoittaa, että lehterillä kuuntelijat eivät saa tehdä häiriötä istunnoissa. Jos sitä jatkuu, olen pakotettu tyhjentämään lehterit. (Vasemmalta: Hyvä! Hyvä!)

Ed. K a i r a m o: Me suomalaiset totuimme ensimäisten sotavuosien aikana melkein siihen ajatukseen, että me saisimme kaikessa mukavuudessa jäädä syrjästä katsomaan tapahtumain kehitystä, että maailmanpalo, suurin kamppailu, jonka historia tuntee, koskee muita kyllä, mutta ei tätä kaukaista, omasta mielestään jo tarpeeksi kiusattua maankolkkaa. Vaikka tietysti tapahtui yhtä ja toista, joka poikkesi jokapäiväisyydestä, elimme kuitenkin yleensä yhtä edullisissa olosuhteissa kuin puolueettomissa maissa, vieläpä sitäkin edullisemmissa, kun emme tarvinneet, niinkuin muut, edes ponnistella voimiamme emmekä tyhjentää kukkaroamme puoluettomuutemme

puolustukseksi. Neljäs sotavuosi on tuonut tähän muutoksen. Me emme enää saa kaukaa ihailla toista tai toista osallista suuressa taistelussa. Meidän on täytynyt lopullisesti määrätä oma asemamme. Meidänkin voimiamme kysytään nyt, kun maapallon kohtalo verellä ja raudalla ratkaistaan usean miespolven ajaksi. Tämä tietää kyllä meille raskaita uhrauksia, sitä olemme jo saaneet kokea, mutta kunniaksi se ei ole kansalle, eikä varmaan onneksikaan, jos se jättäytyy toimettomana ja viisastelevana omia pikkuetujansa laskemaan ja hoitamaan silloin, kun kaikkialla taisto käy elämän korkeimmista arvoista. 1914 vuoden maailmansota ei ole taisteltu ainoastaan kansain välillä, se on kamppailu eri kulttuurimuotojen ja ajatussuuntien, eri katsomuksien, tahtoisin sanoa, eri aikakausien välillä, ja mikään kompromissi ei näy siinä olevan mahdollinen. Meille, jotka nyt muodostamme Suomen eduskunnan, rohkenen sanoa, kaikille niille, jotka muodostamme itsetietoisen Suomen kansan, on vaali ollut helppo, niin helppo, että moni tuskin on huomannut, milloin tämä vaali tapahtuikaan.

Toisen kansojen liiton mahtava jäsen, Englanti, on alusta asti ollut meidän suhteemme välinpitämätön. Kun meitä täällä Venäjän virkavalta armottomasti sorti ja kiusasi, ei Englanti meidän hyväksemme tuhlannut ainoatakaan sanaa, vaikka sellainen sana olisi ollut meille suuriarvoinen, eikä olisi Englannille itselleen maksanut mitään. Ja kun vapautuksen päivä koitti, ei Englanti, vaikka se tahtoo käydä pienten kansojen erityisenä suojelijana, ole katsonut voivansa tunnustaa itsenäisyyttämme, mikä tunnustus taasen olisi ollut meille suuriarvoinen, eikä olisi Englannille maksanut mitään. Sen sijaan on Englanti johdonmukaisesti estänyt elintarpeitten ja kaikkien tavarain tuonnin Suomeen. Sen asiamiehet olivat yhteydessä punaisten kapinallisten kanssa ja sen nykyinen toiminta Kauko-Karjalassa on erityisesti tähdätty Suomen turvallisuutta ja tulevaisuutta vastaan, nojautuen taas suomalaisten maanpetturien ja maanpakolaisten apuun.

Kuinka toisin on Saksa menetellyt! Se ei ole pysähtynyt sanoihin ja korulauseisiin. Se on ratkaissut vapaussodan lähettämällä avuksemme sotajoukkoja, vaikka nämä kenties saattoivat olla hyvinkin tarpeellisia sille itselle sillä hetkellä. Se on sen jälkeen myöntänyt omista niukoista varoistaan tuntuvan avustuksen elintarvepulan lieventämiseksi Suomessa. Saksan kaukonäköisellä politiikalla on ainakin Suomeen nähden ollut täydellinen menestys. Tosiasiat puhuvat siis selvää kieltä. Niitä ei Suomessa koskaan unohdeta ja tässä salissa ei liene ketään, joka ei olisi selvillä niiden merkityksestä.

Ja kuitenkin on se erimielisyys, joka tätä nykyä jakaa eduskunnan jäsenet kahteen vastakkaiseen leiriin, mielestäni todistus siitä, etteivät nämä tosiasiat ole meillä kaikkialla täysin ymmärretyt. Jokainen meistä tietää, että samoin kuin johtavat suurvallat Saksa ja Englanti ovat Suomen vapauteen ja itsenäisyyteen nähden menetelleet ,toisistaan jyrkästi eriävällä tavalla, samoin heillä on kummallakin selvä ja valitettavasti jyrkästi eriävä käsitys siitäkin, mikä hallitusmuoto olisi vapaalle Suomelle luotava. Englanti, samoin kuin sen liittolainen Ranska, tasavaltalaisen aatteen kotimaa Euroopassa, ajavat peittelemättä tasavaltalaisen hallitusmuodon hyväksymistä. Saksan johtavien piirien myötätunto on, siitä ei voi olla enää pienintäkään epäilystä, kokonaan kuninkuuden puolella. Me tiedämme sen jokainen ja me tiedämme senkin, että Suomen turvallisuus ja Suomen suuruus, mikäli Saksan tuki niiden saavuttamiseksi on tarpeellinen, on riippuvainen siitä, että Suomessa saadaan aikaan hallitusmuoto, joka Saksan mielestä antaa riittävät takeet meidän vastaisen politiikkamme luotettavaisuudesta ja johdonmukaisuudesta. Mutta ilman Saksan tehokasta tukea näyttää Suomen läheinen tulevaisuus arveluttavan pimeältä. Omat voimamme eivät pitkälle riitä maailmansodan hirmumyrskyssä ja muuta luotettavaa ystävää meillä maailmassa ei ole, kuin Saksan valtakunta. Kysymys Suomen ulkopolitiikan suunnasta ja kysymys Suomen hallitusmuodosta ovat siis auttamattomasti kytketyt yhteen. Niitä ei voida mielivaltaisesti eroittaa toisistaan. Ei voida täällä ajaa kuninkaanvaalia ja samalla, jos ken muuten olisi siihen taipuvainen, pyrkiä erikoisiin ystävyyssuhteisiin ympärysvaltojen kanssa. Mutta vielä vähemmän voidaan tällä hetkellä pysyä tasavaltalaisena ja samalla ajaa saksalaisystävällistä politiikkaa. Ei voida yht'aikaa palvella kahta herraa, mutta yhtä mahdotonta on yht'aikaa ajaa kahta valtiollista suuntaa, jotka tosiallisesti ovat toistensa soveltumattomia vastakohtia. Koska Saksa on meille välttämätön, on tasavalta Suomessa mahdoton. Joka välttämättömästi tahtoo edistää Suomen itsenäisyyttä ja kansallista elämää, eikä huomaa näiden asianhaarojen yhteyttä, hän ei tosiaan ole saanut osakseen paljonkaan valtiollista vaistoa. Todellisuudessa tietää tasavaltaisen hallitusmuodon ajaminen ilmeisesti Suomen nuoren vapauden alttiiksi panemista, olkoonpa vain tahtomatta ja tietämättä.

Tämä virhe on jo tarpeeksi suuri, mutta useat edustajat ovat siihen lisänneet vielä toisen, kun

he ovat selittäneet, että hallitusmuotokysymyksen ratkaisu voitaisiin muka vaaratta lykätä epämääräiseen tulevaisuuteen. Tapahtumat niin lähellä Suomen rajoja, kuin suurella sotanäytämöllä, kehittyvät nopeasti. Ne eivät odota suomalaisten maalaispolitikoitsijain hidasta ajatuksenjuoksua. Mikä päivä tahansa saattaa tuoda mukanansa yllätyksiä, jotka vaikeuttavat kysymyksen selvittämistä sekä tekevät lykkäyksestä korvaamattoman erehdyksen.

Kuningasvalta on Suomessa ikivanha. Historiamme ei tiedä muusta kertoa. Tasavaltaa on meille tunnettu ainoastaan kirjoista ja matkailijain kertomuksista. Kansamme tietoisuudessa on se ajatus kasvatettu kokonaan teoreettisesti ja mielikuvituksellisesti, pääasiallisesti sosialistisen kiihoitusten kautta.

Sen jälkeen, kun hallitusmuodosta on saatu julkisuudessa vapaasti keskustella, on kansa lyhyessä ajassa ja selvästi osoittanut olevansa edelleen samalla kannalla, millä isämme ja esi-isämme aina ovat olleet ja millä ystävälliset naapurikansamme yhä vieläkin ovat. Tänään ei voi olla epäilystä siitä, etteikö Suomen kansan valtiollisesti valveutunut suuri enemmistö tahdo saada itselleen omaa kuningasta. Me kaipaamme kaikki järjestystä. Järjestystä vaativat tällä hetkellä yhtä hyvin rikkaat kuin köyhät, yhtä hyvin valkoiset kuin punaiset, yhtä hyvin suomalaiset kuin ruotsalaiset. Järjestyksestä riippuu leipäkysymyksemme ratkaisu ja siitä riippuu aineellinen toimeentulomme, siveellinen nousu ja ulkonainen turvallisuus. Antakaa meille sen vuoksi kuningas ja antakaa ilman viivytystä, sillä kuninkuus tietää järjestystä ja ilman järjestystä olemme hukassa. Kansa odottaa, että suljemme rivit samalla tavalla, kuin rivit suljettiin talvella, silloin kun isänmaa oli uhattu. Kansa odottaa ja vielä enemmän nykyhetken rautainen todellisuus vaatii, että ne, jotka nyt ovat vähemmistönä eduskunnassa ja jotka nähdäkseni vielä selvemmin ovat vähemmistönä eduskunnan ulkopuolella, uhraavat mielijohteensa suuren yhteisen asian hyväksi. Me elämme hädässä ja ahdingossa ja edessämme on ehkä hädän ja ahdistuksen aika. Mutta jos eduskunta tänään löytää tien, joka vie ulos tästä epävarmuudesta ja sekasorrosta, silloin tämä hädän aika tulee olemaan sellainen, joka puhdistaa sydämet ja terästää tahdot.

Ed. Ståhlberg: Tämän asian toisen käsittelyn jälkeen on nyt kolmannessa käsittelyssä vireillä ainoastaan ehdotus monarkiseksi hallitusmuodoksi. Ennen esittämistäni syistä olisi sellainen hallitusmuoto Suomen oleviin oloihin sovelтumaton ja jo hyväksytystä tasavallan periaatteesta luopuminen sekä monarkisen hallitusmuodon säätäminen näillä valtiopäivillä ilman kansanäänestyksen tai uusien vaalien tukea maallemme onnettomuudeksi. Niin ollen ja vaikka erittäin tärkeätä olisikin, että tämä asia, joka Suomen omana asiana on sen itsensä omien tarpeittensa mukaan määrättävä, niin pian kuin mahdollista saataisiin kansan tahtoa ja maamme etua vastaavaan ratkaisuun, täytyy minun äänestää sekä nyt esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen kiireellisyyttä että sen hyväksymistä vastaan.

Jos tässä käsittelyssä ei saavuteta lopulliseen tulokseen pääsemistä varten tarvittavia määräenemmistöjä, on varma ratkaisu ilman pitempää viivytystä aikaansaatavissa siten, että hallitusmuoto erityisellä lailla siinä järjestyksessä, kuin perustuslain muuttamisesta on voimassa, jätetään kansanäänestyksellä säädettäväksi. Ehdotus siitä voitaisiin ensi valtiopäivillä, säädetyn aloteajan kuluessa, panna vireille eduskuntaesityksenä, mutta viipymättä saataisiin asia ratkaistavaksi, jos vielä näille valtiopäiville annettaisiin hallituksen esitys kansanäänestyksestä sitä varten. Kansanäänestyksessä olisi hyväksyttävä joko tämän asian toisessa käsittelyssä päätetty monarkinen taikka sen vastaehdotuksena ollut tasavaltainen hallitusmuoto, jotka molemmat perustuvat hallituksen antamaan esitykseen, joilla molemmilla on ollut melkein yhtä suuri kannatus tässä eduskunnassa ja jotka molemmat ovat pääasiallisesti yhtäpitävät siitä johtuvilla eroavaisuuksilla, että toinen on kuningasvaltainen, toinen tasavaltainen. Äänestykseen saisivat ottaa osaa ne, jotka voimassaolevan valtiopäiväjärjestyksen mukaan ovat valtiollisesti äänioikeutettuja. Ja se ehdotus, joka kansanäänestyksessä saisi enemmistön, olisi pidettävä lopullisesti hyväksyttynä sekä ilman muuta julkaistava ja voimaan saatettava.

Jos hallitusmuodon aikaansaaminen nyt raukeaa, tulee senaatin puheenjohtajalle jätettäväksi anomus, että eduskunnalle viipymättä annettaisiin esitys sellaisen kansanäänestyksen toimittamisesta hallitusmuodon säätämistä varten Suomelle.

Senaattori Talas: Sen johdosta, että viimeinen arvoisa puhuja ilmoitti äänestävänsä sitä vastaan, että tämä asia julistetaan kiireelliseksi, pyydän minä tästä kysymyksestä lausua seuraavaa:

Valtiopäiväjärjestyksen mukaan ei uutta perustuslakia yleensä voida lopullisesti hyväksyä niillä valtiopäivillä, joilla alote lakia varten on

tehty, vaan on lakiehdotus jätettävä lepäämään uusien vaalien jälkeen pidettäviin valtiopäiviin. Tämän säännöksen kautta on lainsäätäjä tahtonut estää sitä, että enemmän tai vähemmän tilapäinen enemmistö eduskunnassa säätäisi maalle uusia perustuslakeja valitsijain saamatta tilaisuutta asiaan vaikuttaa. Koska kumminkin uuden perustuslain säätäminen niillä valtiopäivillä, joilla alote on tehty, saattaa eräissä tapauksissa olla välttämätöntä, on lainsäätäjä myöntänyt eduskunnalle oikeuden julistaa asia kiireelliseksi, jolloin se voidaan lopullisesti ratkaista ennen uusia vaaleja. Jotta tätä eduskunnan oikeutta ei väärinkäytettäisi, on säädetty, että päätökseen asian kiireelliseksi julistamisesta vaaditaan $^5/_6$ enemmistö. Suhteellisesti aivan pieni vähemmistö voipi siis estää asian kiireelliseksi julistamista.

Kun tällainen oikeus on jätetty näin pienelle vähemmistölle, niin lainsäätäjä toiselta puolen on edellyttänyt, että tämä vähemmistö ei käytä tätä oikeuttansa väärin. Valtion elämässä voi esiintyä kysymyksiä, joiden nopea ratkaisu on niin tärkeä, että valtio kärsii mitä suurinta vahinkoa, jopa että valtion olemassaolo voipi joutua vaaranalaiseksi, jos tällaisia kysymyksiä ei saada aivan nopeaan ratkaistuksi. Jos tällaisissa tapauksissa eduskunnassa pieni vähemmistö, nojautuen valtiopäiväjärjestyksen sille myöntämään muodolliseen oikeuteen, tekee luonteeltaan todella kiireellisen lainsäädäntötyön mahdottomaksi, niin tällainen teko ainoastaan muodollisesti nojautuu valtiopäiväjärjestykseen. Asiallisesti se on vastoin valtiopäiväjärjestyksen henkeä. Jos eduskunnan vähemmistö nyt estää hallitusmuodon lopullista ratkaisua näillä valtiopäivillä, niin se ei käytä valtiopäiväjärjestyksen sille myöntämää oikeutta oikein.

Jos perustuslain säätämistä milloinkaan täytyy katsoa kiireelliseksi, niin se on nyt. Toista vuotta on maamme elänyt sellaisissa oloissa, että sen valtiomuotoa tärkeissä osissa ei ole voitu noudattaa. Venäjän vallankumous jo sellaisenaan tosiasiallisesti muutti maamme valtiollista asemaa niin, että monia valtiomuotomme säännöksiä ei enää ole voitu sovelluttaa. Mutta varsinkin sittenkuin maamme joulukuun 4 päivänä 1917 oli julistautunut itsenäiseksi, kävi uuden hallitusmuodon pikainen aikaansaaminen aivan välttämättömäksi. Miten kiireelliseksi hallitus puolestaan katsoi uuden hallitusmuodon säätämisen, se selviää siitä, että hallitus antoi samassa, kuin se julisti Suomen itsenäiseksi, eduskunnalle esityksen Suomen hallitusmuodon perusteista, mihin esitykseen oli otettu vain hallitusmuodon tärkeimmät säännökset, jotta se, niinkuin hallitus puolestaan toivoi, jo muutamissa viikoissa olisi saatu säädetyksi. Olevat olot ja ne suuret kärsimykset, joiden kautta maamme tie turvattua itsenäisyyttä kohti on johtanut, ovat kumminkin aikaansaaneet sen, että vielä nyt — kahdeksan kuukautta sen jälkeen, kun Suomi katkaisi siteet, jotka sen yhdistivät Venäjän valtakuntaan — ei Suomella ole uutta hallitusmuotoa.

Mutta nyt ei enää ratkaisua voida siirtää. Eduskunnan jäsenille ovat ulkopoliittisen aseman vaatimukset selvät. Me tiedämme, että jos ratkaisu nyt siirretään toistaiseksi, maamme ei ole tilaisuudessa täyttämään historiallista tehtäväänsä. Sisäpoliittisesti on uuden hallitusmuodon säätäminen yhtä kiireellinen. Maamme sisällinen tila ei ole edustajille salaisuus. Me tiedämme mitä tehtäviä meitä sillä alalla odottaa ja me tiedämme myöskin, että niiden tehtävien onnellinen suorittaminen edellyttää, että kysymys hallitusmuodosta on ratkaistu.

Tähän kaikkeen tulee lisäksi, että tämä eduskunta ei edes voi vapautua velvollisuudestaan säätää maalle uutta hallitusmuotoa. Kun tämä eduskunta valittiin, oli kansamme jo yksimielisenä toivomuksena, että tämä eduskunta voisi hankkia Suomelle itsenäisyyden. Itsenäisyyden vaatimuksen merkeissä käytiin vaaleihin. Mutta samalla kun valitsijat jättivät eduskunnan tehtäväksi luoda itsenäinen Suomi, samalla sai eduskunta myöskin velvollisuuden säätää tälle itsenäiselle Suomelle uusi hallitusmuoto. Jos eduskunta nyt siirtää edesvastuun hallitusmuodon säätämisestä uusien vaalien jälkeen kokoontuvalle eduskunnalle, niin eduskunta ei täytä sitä velvollisuutta, jonka sille valitsijat, jonka sille Suomen kansa on antanut.

Senaattori S e t ä l ä: Sillä hetkellä, joka meillä nyt on, on epäilemättä jokainen edustaja jo tehnyt tilit omantuntonsa kanssa ja on päätöksensä ratkaissut. Jokainen on tietoinen siitä vastuusta, jossa kukin edustaja kohdastaan tänä hetkenä on Suomen kansan tulevaisuuden edessä, ja on täysin selvillä siitä, mitä hänen äänensä merkitsee. Ei siis kukaan voi toivoa, vaikka enkelein kielin puhuisi, enää voivansa edustajien päätökseen vaikuttaa. Minä en sen vuoksi tahdo tuoda esille syitä monarkisen valtiomuodon puolesta tai republikaanista vastaan. Se on sitä tarpeettomampaa, kun tänään ei ole kysymys valinnasta monarkisen tai republikaanisen hallitusmuodon välillä. Kysymys nyt on ainoastaan siitä, onko se suuri, vanhan monarkisen hallitusmuotomme uudistus, jonka eduskunta hallitusmuotoasiain toisessa käsittelyssä on hyväksynyt, onko se nyt lopullisesti

hyväksyttävä, vai onko sen hyväksyminen lykkäytyvä edelleen ja onko siis edelleen tultava toimeen entisellä hallitusmuodolla.

Eihän rohkeinkaan voine väittää, että vanha hallitusmuoto olisi kumottu eräällä päätöslauselmalla, joka 6 päivänä joulukuuta eduskunnassa tehtiin 100 äänellä 88 vastaan, kaikista vähimmin tätä voidaan väittää nyt, kun eduskunta nyt esilläolevan lain toisessa käsittelyssä on hyväksynyt toisen periaatteen, kuin minkä silloinen päätöslauselma sisälsi. Meidän perustuslakimme sisältävät kansalle määrättyjä takeita siitä, miten maan valtiosääntöä ja perustuslakeja saadaan muuttaa, ja nämä takeet ovat kallisarvoiset maassa, jossa eduskunta on yksikamarinen ja jossa siis lainsäädännön kehityksen rauhallisella kululla ei muita takeita ole kuin ne määräenemmistöt, mitkä perustuslakimme säätää.

On ehdotettu, että jos asia nyt tällä kertaa raukee, se alistettaisiin kansanäänestyksellä ratkaistavaksi. Tämän pitäisi ainakin merkitä sitä, että asia nyt julistettaisiin kiireelliseksi. Sillä sisältäähän se päätös, että asia ei olisi kiireellinen, sen, että asia on alistettava uusilla vaaleilla valitun eduskunnan ratkaistavaksi. Jos siis kiireellisyys tänään hylätään, niin on samalla tietysti myöskin hylätty ajatus kansanäänestyksen toimeenpanosta, koska eduskunnan päätös kiireellisyyden hylkäämisestä nimenomaan merkitsee, että laki, jos se saavuttaa enemmistön, on alistettava uusilla vaaleilla valitun eduskunnan ratkaistavaksi. Semmoista epäjohdonmukaisuutta, kuin minkä edustaja Ståhlbergin lausunto sisälsi, en olisi häneltä todellakaan odottanut, ennenkuin sen omin korvin kuulin.

Siinä tapauksessa, että kansanäänestys tulisi pantavaksi toimeen sen jälkeen, kuin asia on kiireelliseksi julistettu ja niin käynyt, että laki ei kuitenkaan olisi $^2/_3$ enemmistöä saavuttanut, siinäkään tapauksessa ei kuitenkaan voisi olla kansanäänestyksessä kysymys mistään muusta kuin eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä hyväksymän lain lopullisesta hyväksymisestä tahi hylkäämisestä. Tosin on tehty omituinen ehdotus, että eräitten perustuslakivaliokunnan jäsenten allekirjoittama vastalause samalla kertaa alistettaisiin kansan tarkastettavaksi ja eduskunnan päättämään lakiin verrattavaksi. Vaikkakin voidaan ulkomaalaisista lainsäädännöistä tuoda esimerkkejä siitä, että kaksi eri ehdotusta yhdellä kertaa voidaan asettaa kansanäänestyksen alaiseksi, on yleisenä sääntönä kuitenkin se, että missä kansanäänestys tapahtuu, äänestys koskee määrätyn ehdotuksen hyväksymistä tai hylkäämistä. Ja niin kauan kun meillä kansanäänestys on aivan uusi ja kokematon asia, olisi kaiken järjen nimessä ainakin tyydyttävä ainoastaan tähän. On vaikea käsittää, millä oikeudella muutamat herrat vastalausujat voisivat saada ehdotuksensa, olipa se kuinka hyvin ja huolellisesti valmistettu tahansa, kansanäänestyksen alaiseksi. Tämän nyt ehdotetun kansanäänestyksen tarkoitus on tietenkin saada äänensä antamaan ja äänensä kuuluville saattamaan joukot, jotka eivät tällä kertaa ole edustettuina sen vuoksi, että heidän edustajansa ovat syytettyinä valtiopetoksesta ja maanpetoksesta. Mutta miksi silloin ollaan sokkosilla? Kun kerran juhlallisesti vedotaan kansan enemmistön majesteettiin, miksi silloin juuri sille valitsijain osalle, joka tällä kertaa pakosta on äänettömänä, miksi sille tarjotaan tilaisuus ainoastaan pönkittää herrojen Ståhlbergin ja kump. vastalausetta, josta aivan varmaan voimme sanoa, että sitä ainakin ainoastaan vähemmistö kansaamme kannattaa. Jos kerran niitä valitsijoita tahdotaan kuulla, jotka tällä kertaa ovat äänettöminä, miks'ei silloin sallita heille tilaisuutta äänestää omaa ehdotustaan. Se hallitusmuotoehdotus, jota siltä taholta kannatetaan, on tunnettu, sehän on ollut julkaistuna kapinan aikaisissa sanomalehdissä. Minä en suinkaan tahdo sitä millää tavalla verrata siihen hallitusmuotoehdotukseen, jonka vastalause sisältää, mutta me tiedämme kuitenkin, että sillä varmaankin on niiden kannatus, joita nyt äänestämään kaivataan. Ja kun puhutaan pakotuksesta, jota monarkian puoltajat muka harjoittavat, niin unohdetaan, että tässä myöskin harjoitetaan pakotusta, kun tahdotaan saada kansalaisia äänestämään ehdotusta, jossa heidän edustajansa ennen kapinaa antoivat mitä marhaavimman ja hylkäävimmän arvostelun.

Ja sitä paitsi: kun eduskunnassa laki säädetään, niin on aina olemassa se viimeinen mahdollisuus jäljellä, että lain muutos, kun se ei saavuta tarpeellista enemmistöä, jää tekemättä ja vanha laki voimaan. Semmoinen ehdotus, joka asettaisi kansanäänestyksen alaiseksi ainoastaan kaksi valmista lakiehdotusta, lähtee ilmeisesti siitä, että meidän vanha hallitusmuotomme ilman muuta on kumottu, on olematon. Mutta tämmöinen edellytyshän on ehdottomasti väärä. Olisihan Suomen nykyinen hallitusmuoto ensin kumottava, ennenkuin sitä vastaan voidaan asettaa kaksi aivan eri ehdotusta, joista toinen ehdottomasti olisi hyväksyttävä. Jos siis kansanäänestys tahdotaan toimeenpanna, niin on ainoa oikea kanta se, että kansan hyväksyttäväksi tai hylättäväksi on alistettava eduskunnan puolestaan päättämä laki. Jos nyt ajateltu laki kansanäänestyksestä sisältää sen,

että kansanäänestyksen tulos on oleva sitova ilman mitään määräenemmistöä, niin on tietysti tällä äänestyksellä se realinen etu, että jos eduskunnassa päätetty laki tähän saisi enemmistön, niin se ilman muita mutkia tulisi perustuslaiksi. Huomattava kuitenkin on, että jos kansanäänestyksessä eduskunnan päättämä laki tulisi hylätyksi, niin me emme ole yhtään pitemmällä kuin me olemme, jos tämä eduskunta nyt lain hylkää. Siinäkin tapauksessa olisi vain 1772-vuoden hallitusmuoto edelleen voimassa, kunnes se perustuslain säätämällä tavalla on kumottu.

Mutta näin minä johdun kaikista tärkeimpään kysymykseen. Jos Suomen eduskunta nyt olisi valmis säätämään lain, millä se poistaisi ne takeet määräenemmistöstä, joilla perustuslaki turvaa kansan äkkinäiseltä valtiosäännön muutoksilta, ja sen sijaan antaisi kansanäänestyksen tuloksen, vaikka yhden ainoan äänen enemmistöllä ratkaista ei ainoastaan kysymystä siitä, onko uusi laki hyväksyttävä vai vanha jäävä voimaan, vaan ratkaista kahden ehdotuksen välillä sillä edellytyksellä, että vanha laki ilman muuta on voimastaan ja vaikutuksestaan kumottu, — jos Suomen eduskunta olisi valmis tähän, niin eikö se silloin voisi olla valmis päättämään perustuslakia, joka oikeuttaisi nyt esilläolevassa tapauksessa eduskunnan yksinkertaisella äänten enemmistöllä ratkaisemaan tämän asian. Ainakin vaara olisi paljoa pienempi.

Meidän valtiosäätömme nimittäin ei ole rakennettu sille pohjalle, että kansa semmoisenaan ja kokonaisenaan ottaisi osaa välittömään lainsäädäntötyöhön. Semmoista valtiosääntöä, jossa tämä tehtävä, lainsäädäntötyö välittömästi olisi kansalla, sitä ei todellisuudessa voi edes sanoa sanan oikeassa merkityksessä kansanvaltaiseksi. Ei ole sanottu, että semmoisessa lainsäädäntötoiminnassa kansan todelliset tarpeet tulisivat kaikin puolin harkituiksi. Suuret kansankokoukset eivät sovellu asioita punnitsemaan, harkitsemaan ja pohtimaan, niissä saattavat usein tilapäiset vaikutukset päästä määräämään. Sen vuoksi sisältääkin meidän vanha valtiosääntömme sen, että kansalla on oikeus puolestaan valtuuttaa luottamusmiehensä asioita punnitsemaan. Näiden luottamusmiesten velvollisuus on kansan puolesta ja kansan edusmiehinä ottaa asioista selkoa ja sitten omantuntonsa mukaan ja ainoastaan maan perustuslakia noudattamalla ratkaista asia. Onhan selvää, että tämmöinen harkinta on toisenarvoinen kuin se, mikä tapahtuu kaikenlaisissa esitelmätilaisuuksissa, joissa suulain vie voiton. Eikö nyt todellakin osottaisi suurta harkinnan puutetta, jos eduskunta, joka itse ei saa vanhaa perustuslakia kumota eikä uutta säätää muuten kuin määräenemmistöllä, jos nyt eduskunta säätäisi lain, jonka mukaan kansanäänestyksen tulos ilman mitään rajoituksia, vaikkapa enemmistö saavutettaisiin yhdellä ainoalla äänellä, olisi ratkaiseva? Pitäisihän olla edes jotakin kokemusta kansanäänestyksestä meillä, ennenkuin tälle tielle mennään.

Minä en suinkaan tahdo sanoa, ettei kansanäänestys määrätyissä oloissa voisi olla paikallaankin, vaikka minä en voi katsoa sen olevan paikallaan semmoisissa oloissa, missä me nyt elämme, missä vielä mieliala on kuohuksissa, missä rauhattomuus vielä elää kansalaisten mielissä, vaikka minä en voi katsoa sen myöskään olevan paikallaan semmoisena hetkenä, jona lainsäädäntötoimi on siksi kiireellinen, että rauhan neuvottelut uhkaavat keskeytyä, kun Suomen eduskunta ei kykene säätämään maalle hallitusmuotoa.

Kansanäänestys edellyttää ensinnäkin, että kansa on esimerkiksi semmoisissa pikkuvaltioissa, kuin ovat Sweitsin kantonit, kansanäänestykseen tottunutta, se edellyttää, että maa yleensä on siksi ahdas alueeltaan, että kansalaisilla on laajassa määrässä tilaisuus yhtyä ja saada tieto asiain menosta, se edellyttää edelleen ja ennen kaikkea, että kansan sivistys kaikkia pohjakerroksia myöten on syvä ja yleinen. Kun meilläkin Suomen eduskunta on säätänyt oppivelvollisuuslain, kun yleinen oppivelvollisuus on saatu toteutetuksi ja perilleviedyksi, kun on tultu siihen, että jokainen äänestäjä on ehtinyt saada yleisen kansalaissivistyksen ensimäiset alkeet ja kun samalla mieliala maassa muutenkin on tyyni ja rauhallinen, silloin minä puolestani luulisin olevan oikean hetken herättää kysymys kansanäänestyslain säätämisestä meidänkin maassa. Mutta silloinkin olisi kansanäänestys asetettava kansan vapauden takeeksi ja turvaksi äkkimuutoksia vastaan, äkkiyllätyksiä vastaan, silloinkin kansanäänestyksellä olisi aina vain ratkaistava, onko se laki, jonka eduskunta on säätänyt, onko se hyväksyttävä, vai onko se hylättävä. Ja jos tulos tulisi olemaan kielteinen, silloin olisi entinen laki jääpä voimaan.

Mutta niinkuin asiat nyt ovat, on edustajan itsensä, omantuntonsa ja kansansa tulevaisuuden edessä otettava vastuu päällensä. Siitä vastuusta vetäytyminen on velvollisuudestaan vetäytymistä.

Jos nyt esilläoleva laki menee kumoon, niin meille kyllä jää vanha hallitusmuotomme, ja kovat päivät ovat meille osottaneet, että sekin hallitusmuoto voi olla turvana kansalle vaikeinakin aikoina. Ja semmoinen esimerkki kuin Englan-

nin osottaa, ettei valtiosääntöinen kehitys riipu lain kirjaimesta, vaan se riippuu oikeuskäytännöstä, valtiosääntöisestä käytännöstä. Me voimme tulla toimeen vanhalla hallitusmuodollamme, me voimme kehittämällä sitä kansanvaltaiseen suuntaan joka ainoalla askeleella tulla sillä toimeen, minä olen varma siitä, vaikka sata vuotta eteenkinpäin, niinkuin se nyt kuluneiden sadan vuoden aikana on meillä turvana ollut. Mutta kieltämätöntä on, että meidän tiemme olisi selvempi, jos nyt päätettävänä oleva hallitusmuoto tulisi hyväksytyksi.

Eduskunta hajaantui viimeksi heinäkuun 18 päivänä. Se hajaantui sen päivän vuosipäivänä, jona niin sanottu „valtalaki" säädettiin. Silloin, 18 päivänä heinäkuuta 1917, eduskunnan suuri enemmistö, vaikka monet eivät voineet hyväksyä valtalain sisällystä, ensiksikin hyvin suurella yksimielisyydellä julisti sen kiireelliseksi. Jollen erehdy, niin edustaja Ståhlberg, joka ei tämän nykyisen lain kiireellisyyttä tunnusta, oli niiden joukossa, jotka „valtalain" kiireellisyyden puolesta äänestivät. Ja eduskunnan enemmistö hyväksyikin vielä puheenalaisen „valtalain" siinä toivossa, että tuo laki edes jollakin tavalla voisi viedä Suomen itsenäisyyttä eteenpäin. Minä katson tietysti yhtä suureksi solvaukseksi, kuin jos vertaisi tasavaltaista vastalausetta kapinan aikana julkaistuun „punaiseen" hallitusmuotoehdotukseen, katson yhtä suureksi solvaukseksi sitä, että tahtoisi jollakin tavalla verrata nyt käsiteltävänä olevaa lakia niin sanottuun „valtalakiin". Onhan edellinen jälkimäistä niin paljoa korkeammalla tasolla, että näistä kahdesta asiasta ei voi samana päivänä puhua. Mutta niitä voi mainita samana päivänä siinä mielessä, että olisi suurta valtiollista kypsyyttä osoittava teko, teko, joka osottaisi, että Suomen kansa on todella valtiotamuodostava kansa, jos eduskunta nyt päättävästi lopettaisi sen onnettoman aikakauden, joka alkoi 18 päivänä heinäkuuta 1917, ja, uskaltaisinko sanoa, yksimielisesti hyväksyisi sen hallitusmuodon, joka tänään on esillä, hallitusmuodon, joka asettaisi Suomen valtakunnan itsenäisyyden symboliksi ja eduskuvaksi voimia keskittävän hallitsijan, hallitusmuodon, joka takaisi kansalle ratkaisevan oikeuden maan lainsäädäntöön ja rahaasiain hoitoon, joka takaisi kansalle itsenäisyyden ja voiman ulospäin ja työn rauhan ja järjestyksen sisäänpäin. (Eduskunnasta: Hyvä! Hyvä!)

Ed. Estlander: Jag kan icke skänka en afgörande betydelse åt de betänkligheter, som allt fortfarande göras gällande emot ett afgörande af det nu förevarande ärendet, då man alltjämt yrkar, att landtdagen icke nu måtte slutföra behandlingen af propositionen om antagande af en ny regeringsform. Jag har vid ett tidigare tillfälle kunnat uttala mig därhän, att landtdagen äger såväl rättighet som plikt att i sin närvarande sammansättning och i närvarande ögonblick besluta i denna sak liksom i alla öfriga ärenden, som höra landtdagen till. Och jag kan icke annat än upprepa detta och därtill foga ett instämmande i hvad som vid debattens början yttrades, att landtdagen redan genom att hafva förhalat sitt beslut i denna viktiga sak vållat landet en oberäknelig skada. Allra minst kan jag skänka erkännande åt det yrkande, som här har gjorts, att detta ärende icke måtte förklaras för brådskande. Jag tror, att den ärade förslagsställaren låtit sig vilseleda af sin ovilja mot att se regeringsformens monarkiska princip tillämpad. Det är dock icke för ldgm. Ståhlberg obekant, att under såväl denna som föregående lagstiftningssession landtdagen flerfaldiga gånger förklarat brådskande just sådana angelägenheter, som inneburit ändring uti lantdagsordningen eller annan grundlag och som sålunda äro att i alla afseenden jämföra med de ändringar, som nu äro i fråga, endast att det beslut om antagande af en ny regeringsform, som nu förestår, är oändligt mycket viktigare än hvarje dylik enskild ändring, och följaktligen är också detta ärendes förklarande såsom brådskande så mycket mera naturligt. Jag tror, att den ärade förlagsställaren också farit vilse därutinnan, att han anser att genom ett förhindrande af beslut i denna sak någon möjlighet vore att uppskjuta tillämpningen af den monarkiska grundsatsen i vår nugällande regeringsform, som ju allt fortfarande blefve oberörd. Jag tror, att det är på sin plats att här framhålla, hurusom en tillämpning af de stadganden i vår gamla grundlag, som kräfva val af monark, bör vara omedelbart förestående, i händelse detta förslag faller.

Med hänsyn till det nuvarande sakläget kunde det måhända tyckas onödigt att ytterligare förlänga debatten genom att från den svenska landtdagsgruppens sida framföra ett uttalande af dess opinion i denna sak. Därtill kunde man väl anse att den svenska landtdagsgruppens opinion allaredan är tillräckligt känd. Emellertid har under den omfattande debatt, som offentligen försiggått såväl utom som inom landtdagen, framkommit uttalanden och påståenden, som måhända göra det nödigt, att ännu vid detta stadium af ärendets behandling från de svenska landtdagsmännens sida ett uttalande göres.

Den svenska opinionen i vårt land har i sak

så godt som enhälligt varit ense om att monarki erbjuder för landet i dess närvarande läge och i betraktande af våra samhällsförhållanden större trygghet för framtiden än republik. Den svenska befolkningen i vårt land omfattar monarkin, ej för att denna befolkning däraf skulle hoppas stöd för någon privilegierad ställning, som vore för landet i dess helhet skadlig eller icke motsvarade den svenska befolkningens uppgift och betydelse i fosterlandet. Om denna svenska befolkning eftersträfvade något sådant, så vore det väl dock snarare större skäl för denna befolkning att arbeta på republik, där dess ställning utom partierna och mellan de öfriga partierna kunde till dess fördel utnyttjas. Så har denna svenska befolkning icke uppfattat sin ställning och sin uppgift i närvarande stund. Men väl väntar denna befolkning af en monarkisk styrelse en klarare och lugnare öfversikt af förhållandena mellan nationaliteterna än af de stora partiernas representanter måhända kan väntas. Och därför kräfver också denna svenska befolkning för dess svenska nationalitet en fullt tryggad ställning och kräfver, att det löfte härom, som ligger i de s. k. skyddsparagraferna i regeringsformen, till fullo infrias, att det infrias icke endast bokstafligen, utan i en liberal och högsinnad anda. Vår öfvertygelse om att landtdagen nu bör bygga på den nedärfda monarkiska grundsats, som genomgått vår författning och som ännu uppbär densamma, denna vår öfvertygelse är, det vill jag understryka, fullkomligt oberoende af de förhoppningar, som till äfventyrs knytas till det blifvande valet af statsöfverhufvud och som innebära, att detta skulle tillskynda Finland löften om hjälp till yttre vinningar, allra hälst då det måhända skulle öfverstiga landets krafter att tillgodogöra sig desamma, och då de jämväl i andra afseenden kunde blifva för landet betungande. Icke heller de önskningsmål, hvilka utom landet på olika håll uttalats, ha ensamt för sig kunnat få vara afgörande för landtdagen, då den går att fatta sitt beslut i denna sak, icke ens då dessa önskningsmål försports på håll, där vårt land härintills rönt verkligt bistånd för dess framgång och fortbestånd såsom självständig stat, och icke ens då dessa önskningsmål framföras i förening med erbjudanden af ett understöd för framtiden, utan hvilket vårt lands ställning visserligen blefve vanskligare än den redan är. Bestämmande har allenast fått vara uppfattningen om hvad som är gagneligt för vårt land och om det sätt, hvarpå i dess nuvarande läge bäst kunna ernås ordning, samarbete, inbördes lugn, inre styrka och möjlighet till utveckling af folkets krafter. Och vi vänta dessa möjligheter af monarkin snarare än af en republik, ehuru vi ingalunda äro blinda för att icke formen allena gör tillfylles, utan blott den lefvande anda, som vårt folk däruti förmår ingjuta. Afgörande får därför enligt vår tanke vara endast det, som säkrast skapar trygga förhållanden inom landet och ett godt förhållande till öfriga stater. Således hafva vi endast kunnat skänka afgörande betydelse åt hvad som är ägnadt att lämna en fast grund för Finlands oafhängighet, såväl dess yttre oberoende som också dess inre självständighet, så långt detta är möjligt för ett litet folk att upprätthålla i världskrigets tecken. Med ledning af dessa öfvervägande är det som vi, på sätt jag redan antydt, trott oss böra bestämdt fasthålla vid den monarkiska statsprincipen i vår författning och därför rösta för antagande af utskottets betänkande.

Ed. Paavolainen: Siihen nähden, etten tätä ennen ole ollut tilaisuudessa lausua julkisesti mielipidettäni tässä ylen tärkeässä asiassa, jota tärkeämpää Suomen eduskunnassa ei koskaan ennen ole ollut, pidän velvollisuutenani, vaikka lyhyesti, tehdä sen nyt kolmannessa lukemisessa.

Kun hallitus ja eduskunta viime joulukuussa julistivat Suomen itsenäiseksi valtioksi, oli tilanne maassa sellainen, että tasavaltainen valtiomuoto näytti niinhyvin kansanedustajista kuin useimmista valitsijoista olevan sopivin ja tarkoituksenmukaisin nuorelle valtiollemme. Ajatus, että Suomesta tulisi perustuslaillinen kuningaskunta, oli silloin vielä aivan uusi ja outo kansamme suurimmalle enemmistölle. Huolimatta siitä, että hallitus oli tehnyt eduskunnalle viime joulukuussa esityksen uudeksi hallitusmuodoksi, joka oli rakennettu sille pohjalle, että Suomi on riippumaton tasavalta, ja huolimatta siitä, että eduskunta saman joulukuun 6 päivänä, silloisena korkeimman valtiovallan haltijana, päätti hyväksyä tämän periaatteen, jäi Suomi tosiasiallisesti kuitenkin vanhojen perustuslakiensa ja siis myös monarkisen hallitusmuotonsa varaan. Olematta maamme ainoastaan periaatteessa tasavalta, ja tullakseen niin sanoakseni lopullisesti tasavallaksi, olisi valtiopäiväjärjestyksemme määräämällä tavalla ollut hyväksyttävä tasavaltainen valtiomuoto. Tämä kumminkaan ei tapahtunut, ja näin oli valtiokysymys vielä edelleenkin avoinna viime keväänä, jolloin sisäisen sodan ja punaisen hirmuvallan päättyessä Suomi venäläisestä sotaväestä ja sen kotoisista kätyreistä va-

pautuneena vasta astui itsenäisten valtioitten joukkoon. Tällöin esitettiin, tietääkseni ensi kertaa, julkisuudessa se ajatus, että perustuslaillinen monarkia suuresti muuttuneissa olosuhteissa olisi Suomen sekä sisäiselle että varsinkin sen ulkonaiselle kehitykselle onnellisempi, ja tämä ajatus sai suurta kannatusta maamme huomattavimmissa valtiopiireissä puolueisiin katsomatta. Kun maamme kaikkein kunnioittama valtionhoitaja ja nykyisen arvoisan hallituksemme enemmistö myöskin asettuivat tälle kannalle, niin jätti hallitus viime kesäkuussa eduskunnalle perustuslaillisen monarkian aatteelle rakennetun hallitusmuotuehdotuksen, jonka kohtalosta eduskunnan on tänään lopullisesti päättäminen. Tästä kaikesta huolimatta ei melkoinen osa kansastamme vielä tullut vakuutetuksi monarkisen valtiomuodon paremmuudesta tasavaltaisen rinnalla ja viimemainitun valtiomuodon kannalle asettui myös nuorsuomalaisen eduskuntaryhmän enemmistö, kuten eräästä Suomen kansalle osoitetusta julistuksesta ilmenee ja jonka julistuksen alla minunkin nimeni on.

Paljon on meidän maassamme viime aikoina väitelty siitä, kumpi valtiomuoto, perustuslaillinen kuninkuus vaiko tasavalta, olisi sellaisenaan parempi. Väittely tästä asiasta, etenkin sellaisella intohimolla, kuten sanomalehdistö on tehnyt, on turhaa ja hedelmätöntä, sillä, samoin kuin monet muutkin asiat tässä maailmassa, on valtiomuotokysymyskin suuressa määrin suhteellinen, monenlaisista vaihtelevista olosuhteista riippuvainen. Vain siitä olisi päästävä selvyyteen, kumpi valtiomuoto paremmin soveltuu meidän omalle maallemme, ei yksinvaltainen kuninkuus, vaan sellainen kuninkuus, jonka valta on perustuslailla tarkoilleen määritelty ja rajoitettu, vai tasavalta, kumpi noista valtiomuodoista voi meidän maallemme turvata onnellisen kehityksen ja ennen kaikkea täydellisen itsenäisyyden ja riippumattomuuden tulevienkin aikojen varalle.

Mielestäni on tilanne maassamme suuresti muuttunut viime keväästä alkaen. Uudet, ennen tuntemattomat tekijät ovat astuneet määräämään. Sellaisina tekijöinä mainittakoon: rauhanneuvottelut Venäjän kanssa, viime aikojen ulkopoliittiset tapahtumat, itsenäisyyttämme uhkaava vaara, sisäisestä rikkinäisyydestä johtuva heikkous ja arvovaltamme väheneminen ulkomailla. Tämä tilanteen muutos on pakottanut sekä Suomen kansan että sen edustajain tarkistamaan aikaisempaa kantaansa. Todistuksena siitä ovat kannanmuutokset sanomalehdistössä, suuret ja monet kokoukset ympäri maata, lukuisat lähetystöt, adressit ja sähkösanomat, joita aivan viime päivinä on saapunut kansanedustajille eri osista maata. Läpikäypänä sävynä niissä on, että sellaisissa paikkakunnissa, joissa väestö tähän asti on ollut kauttaaltaan tasavaltaista, yhä enemmän ja yleisemmin on kallistuttu perustuslaillisen monarkian kannalle. Saman havainnon olen minä liikkuessani kotipuolellani saanut ja tullut vakuutetuksi siitä, että ainakin suurin osa ajattelevampaa ja valtiollisesti kypsyneempää ainesta, saatuaan puolueettoman ja oikean selvityksen asioista, on taipuvainen omaksumaan perustuslailla rajoitetun monarkisen valtiomuodon, pitäen sen nykyoloissa ainoana mahdollisena, jos tahdomme säilyttää itsenäisyytemme ja saada aikaan pysyväistä rauhaa ja turvallisuutta sisäisiin oloihimme. Tällainen kannanmuutos, samoin kuin mainitsemani lähetystöt ja adressit, eivät minun mielestäni, kuten jotkut väittävät, ole kevytmielisen agitatsionin, vaan harkinnan tulos, ja siis pidettävä voimakkaana kansantahdon ilmaisuna.

Aikaisemman mielipiteen muuttuminen silloin, kun ylivoimaiset olosuhteet sitä vaativat, ei suinkaan todista heikkoutta ja horjuvaisuutta, vaan päinvastoin. Viime aikojen tapahtumat, lujan ja pontevan järjestysvallan välttämättömyys puolueriitojen ja vallattomuuden runtelemassa isänmaassa ja toivomus, että Suur-Suomen ihana unelma voisi muuttua todellisuudeksi ja että liittomme mahtavan ystävämme ja pelastajamme Saksan kanssa tulisi entistä lujemmaksi, koska siitä suuresti riippuu isänmaamme täydellinen vapaus, onni ja suuruus, ovat saaneet minunkin vakavan ja perusteellisen harkinnan jälkeen asettumaan hallituksen valtiomuotoehdotuksen, siis perustuslaissa rajoitetun monarkian kannalle, ja joka hallituksen esitys näyttää myöskin takaavan kansanvaltaisen kehityksen mahdollisuudet maassamme. En katso voivani omalletunnolleni ottaa sitä raskasta taakkaa, joka sille varmaan jäisi, ellen tässä isänmaallemme ratkaisevassa kysymyksessä jaksaisi kohottautua hetken kuohujen ja personallisten intohimojemme sekä taktillisten puoluenäkökohtien yläpuolelle. Hallitusmuotokysymyksen ratkaisu on myöskin välttämättömän kiireellinen. Se on lopullisesti saatava ratkaistuksi tällä istuntokaudella. Ei ole aikaa kansanäänestykseen, josta ei vielä ole tehty lakiakaan, ei aikaa uusiin vaaleihin, sillä tietävähän asioita seuranneet ja tuntevat, että jokainen päivä voi olla kohtalokas

maallemme, sen asioille ja tulevaisuudelle. Tällainen on vakaumukseni ja voin siitä tyynellä mielellä tehdä tiliä omalletunnolleni, isänmaalleni ja valitsijoilleni. (Hyvä-huutoja ja kättentaputuksia.)

Ed. Tukia: Kaiken aikaa, minkä tämä valtiomuotokysymys on ollut eduskunnassa esillä, on niiden puolelta, jotka kaikesta huolimatta ovat kiihkeimmin puolustaneet tasavaltaa, vedottu siihen, että tätä kansaa ei voida rauhoittaa muuten, kuin noudattamalla sen tahtoa, ja että kansan enemmistö tahtoo tasavaltaa, siitä on tuotu monenlaisia todistuksia. Muun muassa tahtoo maalaisliittolaisten patenteerattu edustaja Juutilainen antaa oikein murhaavan todistuksen, kantamalla, oman ilmoituksensa mukaan, toistasataa kansalaiskokouksen pöytäkirjaa, joita hänellä oli kunnia lukea, kuten hän itse sanoi tältä paikalta, todistukseksi tuosta kuuluksi tulleesta pettämättömästä kansan tahdosta.

Joka kerta, kun tasavaltalaisten taholta on tuolla tavalla vedottu kansan tahtoon, olen joutunut ajattelemaan, että onko todellakin meidän maalaiskansamme, Suomen talonpojat, niin bolshevikihengen myrkyttämiä, että siitä huolimatta, vaikka he itse ovat äänillään valinneet henkilöt edustajiksi, tahtovat jokaisessa tärkeimmässä kysymyksessä itse mieskohtaisesti vaikuttaa asian ratkaisuun. Jos edustajain asema, ottaen huomioon sen vastuunalaisuuden, ei ole muutenkaan kadehdittava, tulee se tuollaisten ehdottomain vaatimusten tähden valitsijain puolelta tärkeissä kysymyksissä suorastaan sietämättömäksi, milt'ei mahdottomaksi.

Olen maalaiskansamme seassa kasvanut, ollen yksi niistä vähimmistä, olen siinä määrässä oppinut tuntemaan Suomen talonpoikaa, etten ole voinut uskoa todeksi sitä, että talonpojista olisi tullut niin sokeita sosialistien opetuslapsia, että aivan kirjaimellisesti olisivat ruvenneet noudattamaan sosialistien surullisen kuuluisaksi tullutta „Me vaadimme"-ohjelmaa. Olen nyt taas tämän kahden viikon loma-ajalla ollut tekemisissä maalaiskansan, se on talonpoikain kanssa, ja olen erikoisella tarkkaavaisuudella koettanut ottaa selvää niistä toivomuksista, joita heillä on esilläolevan valtiomuotokysymyksen ratkaisun suhteen. Minun täytyy totuuden nimessä sanoa, että Suomen talonpoika ei ole niin tyhmä, kuin miksi muutamat maalaiskansan liehakoitsijat tahtoisivat sen tehdä. Olen ollut keskusteluissa eri puolueisiin lukeutuvien maamiesten kanssa valtiomuotokysymyksestä, ja, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta, ovat nämä sanoneet, että jos edustajat kerran kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen katsovat, että perustuslailla rajoitettu kuningasvalta on meillä edullisempi, ei meillä ole mitään aihetta asettua sitä vastustamaan. Ja näissä mainitsemissani henkilöissä on ollut useita, joiden ainoana sanomalehtenä on ed. Juutilaisen toimittama „Maakansa". Myöskin on niissä ollut henkilöitä, jotka keväällä ovat jyrkästi vaatineet tasavaltaa ja hommanneet lähetystöjä vaatimusten perille viemiseksi, mutta nyt, asiaa harkittuaan, ovat tulleet sellaiseen tulokseen, ettei asia olekaan niin yksinkertainen, kuin aluksi luulivat. Onpa usea tasavallan entisistä vaatijoista tullut jyrkäksi monarkistiksi. Tosin löytyy henkilöitä, jotka kaikesta huolimatta tahtovat tämän asian kansanäänestyksen ratkaistavaksi. Mutta aina löytyy henkilöitä ja yksilöitä, jotka ovat tyytymättömiä kaikkeen, josta he eivät mieskohtaisesti saa olla päättämässä. Mutta sellaisia vaatimuksia, tuollaisia sairaloisia ilmiöitä ei olisi syytä lähteä lisää kiihoittamaan, sillä sellaisten liehakoiminen ei ole kansan terveydelle onneksi, vaan se kostaa itsensä.

Mitä sitten tulee kansan vaatimukseen, josta täällä on tämän asian yhteydessä niin paljon puhuttu, olen minä puolestani sitä mieltä, että jos edustajat kansaa rauhoittaakseen, kuten maalaisliittolaisten valtionhoitajalle lähettämässä kirjelmässä sanotaan, tahtovat olla niin kansanvaltaisia, että alistuvat päättämään jonkun tärkeän asian niinkuin kansa tahtoo, siitä huolimatta, vaikka heidän oman vakaumuksensa mukaan toisenlainen ratkaisu olisi maalle onnellisempi, jos sitten tuo päätös jälkeenpäin osottautuu epäedulliseksi, siis huonosti harkituksi, niin minä olen vakuutettu siitä, että se kansa, jonka vaatimuksesta tuo huonosti harkittu päätös tehtiin, vetäytyy näkymättömiin, ja sijalle ilmestyy toinen kansa, joka sanoo: Miksi te edustajat olitte sellaisia pelkureita ja raukkoja, että teiltä puuttui rohkeutta päättää asia oman harkinnan mukaan, miksi alistuitte noudattamaan kansan tahtoa, joka vei turmioon? Sellaista kansan tuomiota, jossa minua syytetään raukkamaisuudesta, minä tahdon viimeiseen asti välttää. Tähän voidaan sanoa, että ne, jotka tasavaltaa puolustavat, myös toimivat vakaumuksesta, enkä minäkään tahdo sitä epäillä, toivon vain, että pidetään vähemmän ääntä tuollaisesta väärästä kansanvaltaisuudesta tämän tärkeän asian ratkaisun yhteydessä.

Mitä tulee minuun tässä asiassa, kuulun nii-

hin, jotka eivät äkkiä tule viisaiksi. Niinpä tässä valtiomuotokysymyksessä olen pitkään ja vakavasti asiaa harkinnut, mutta lopulta tullut siihen vakaumukseen, että perustuslailla rajoitettu kuningasvalta parhaiten turvaa maalle sisällisen ja ulkonaisen turvallisuuden. Mielipidettäni en ole muodostanut mistään painostuksesta, kuten ed. Juutilaisen „Maakansa" on väittänyt. Jos jotakin painostusta on ollut, on se ollut valitsijaini puolelta, sillä valitsijaini enemmistö oli silloin vielä, kun olin kantani ratkaissut, tasavaltalainen, mutta kun nyt lomaajallani olen ollut tilaisuudessa saamaan selvää valitsijaini mielipiteistä, ovat ne, ainakin suuri enemmistö, monarkisen valtiomuodon kannattajia.

Toivon, että eduskunnassa on kyllin suuri enemmistö, joka on valmis hyväksymään perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan mietinnön, jotta eivät maamme asiat joutuisi siihen umpikujaan, johon ne todennäköisesti menevät, jos tämä ehdotus tulee hylätyksi.

Ed. Ahmavaara: Olen ollut, kuten eduskunta muistaa, tasavaltaisen hallitusmuodon kannalla. Olen myöskin äänestänyt tätä hallitusmuotoa toisen lukemisen loppuun asti, kun pidin tätä hallitusmuotoa maallemme tarkoituksenmukaisimpana kansamme mielialaankin katsoen. Muttä kun tämä hallitusmuotoehdotus tuli toisessa lukemisessa hylätyksi eikä siis enää ole mitään mahdollisuutta saada tätä hyväksytyksi näillä valtiopäivillä, muuta keinoa kun ei ole jälellä, kuin joko hyväksyä tai hylätä monarkinen hallitusmuotoehdotus, ja kun tämän asian lykkääminen uusien vaalien jälkeen voisi tuottaa maallemme arvaamattomia vahinkoja; ja kun tämän lisäksi ne tiedot, joita ulkopolitiikastamme olemme saaneet, ovat sangen vakavia ja osoittavat mielestäni, että vasta saavutettu itsenäisyytemme, joka kuitenkin on meille kaikista kallein, voi joutua vaaraan, sekä että itsenäisyytemme laajentaminen ja lujittaminen ovat ainakin nykyisissä oloissa parhaiten turvatut monarkisen hallitusmuodon kautta — katson isänmaalliseksi velvollisuudekseni näissä oloissa äänestää monarkisen hallitusmuodon kiireelliseksi julistamisen ja myös sen hyväksymisen puolesta. (Hyvä!)

Kun näin menettelen, olen täysin tietoinen siitä edesvastuusta, jonka otan kantaakseni, mutta yhtä vakuutettu olen myös siitä, että tämä on ainoa keino, jolla maallemme turmiota tuottamatta pääsemme ulos siitä umpikujasta, johon olemme joutuneet. Pääasiahan on kuitenkin maamme vapauden suojeleminen ja sivuasia on muoto, vaikkapa niin tärkeäkin muotoasia, kuin hallitusmuoto on. En katso voivani ottaa vastuulleni sitä, että me tänä kansamme ehkä kaikkein kriitillisimpänä hetkenä riitelemme loppumattomiin hallitusmuodosta ja jätämme nuoren itsenäisyytemme vaaraan ja valtioaluksemme tuuliajolle ilman varmaa johtoa. Minusta jos näin kävisi, olisi se niin onnetonta, että minä, niinkuin sanoin, en voi ottaa tällaista vastuuta päälleni. Parempi tyytyä vähemmänkin mieluiseen kuin mahdollisuuteen menettää kaikki.

Tässä olen lyhyesti viitannut niihin syihin, jotka ovat minut pakottaneet monen sisäisen taistelun jälkeen lopullisesti asettumaan tälle kannalle. En pyydä näille syille muiden hyväksymistä; riittää, että ne minulle itselleni ovat vakuuttavia, sillä itse olen vastuullinen toimistani Jumalan ja ihmisten edessä.

Kun ed. Alopaeus, joka sairauden takia ei voi ottaa puheenvuoroa asiassa ja jolle minä luin tämän lyhyen selostuksen, pyysi minua ilmoittamaan, että hän on samalla kannalla, niin tahdon sen tässä tehdä. (Eduskunnasta: Hyvä!)

Ed. Löthman: Luopumatta tasavalta-ihanteestani käsitän isänmaamme erinomaisen vaikean ja vaarallisen aseman minua velvoittavan ratkaisevalla hetkellä hallitusmuotokysymystä käsiteltäessä yhtymään äänestettäessä siihen menettelytapaan, josta ed. Ahmavaara vast'ikään antoi ilmoituksen. Muutenkin yhdyn hänen perusteluihinsa täysin tietoisena aseman velvoituksesta.

Ed. Antila: Olen perustuslakivaliokunnassa yhtynyt niiden mielipiteeseen, jotka ovat siellä olleet hyväksymässä tämän esilläolevan perustuslakivaliokunnan mietinnön. Sentähden saatan täydellisesti yhtyä niihin lausuntoihin, joita tässä kysymyksessä on tämän valiokunnan mietinnön puolesta annettu.

Muuten tahtoisin lausua muutamia sanoja siitä, millä tavalla tämä hallitusmuotoasian viivytys ja millä tavalla tämä nykyinen epävarma tila vaikuttaa meidän pääelinkeinomme, maanviljelystuotannon edistämiseen tai paikallaan seisomiseen. Millä, Suomenmaalla ei tosin ole, eikä ole vielä koskaan ollut laillista tasavaltaista hallitusmuotoa, mutta sen jälkeen, kun Venäjällä oli tapahtunut maaliskuun-vallankumous ja kun sen kautta monarkinen vallankäyttö Suomessakin oli lakannut, olemme me suomalaiset täällä käytännössä kokeilleet tasavaltaista valtiomuotoa. Onhan eduskuntamme

ja siis kansa sen eduskunnan kautta jonkun aikaa täällä käyttänyt korkeinta valtaa. Eikä siinä sen vallankäytössä ollut valtionhoitajaa, ei hallitsijaa, eikä presidenttiä. Se oli siis kansa välittömästi eduskuntansa kautta, joka silloin valtaa käytti. Mitkä olivat tulokset tämänlaatuisesta vallankäytöstä? Minä en tarvitse niistä monta sanaa kertoa, nehän ovat siksi tuoreet nämä tapahtumat, ett me kaikki ne ilman muuta muistamme. Tahdon kuitenkin mainita, että ensiksikin olivat työlakot ja niiden yhteydessä yksityisten työrauhan häiriöt aivan yleiset. Maanomistajat, puhumattakaan heidän työläisistään, raastettiin väkivalloin pois työstä, vieläpä kylväpelloiltakin, aikana, jolloin milt'ei joka päivä hallituksen ja edistystä harrastavien kansalaisten puolesta puhuttiin elintarvetuotannon lisäämisen tarpeellisuudesta. Karjanhoitajat niinikään estettiin työstään karjanhoidossa ja näitä kaikkia kiellettiin hengen ottamisen uhalla ryhtymästä työhön. Seuraukset olivat hyvin tuntuvat. Peltoja jäi kylvämättä. Viljantuotanto ei siis kohonnut, niinkuin tarve olisi vaatinut. Monen talon karjat jäivät hoitamatta ja tämä luonnollisesti vähensi elintarpeiden tuontia eikä ainoastaan vähentänyt sillä hetkellä, vaan myös vähensi karjantuotantokykyä pitkät ajat jälkeenpäin. Mutta näistä lakoista ja tästä menettelytavasta, tästä kansanvallasta on seurannut paljon muutakin pahaa. Monet teknillisesti kehittyneet maanviljelijät ovat luopuneet maanviljelyksestä, heittäneet ammattinsa, muuttaneet omaisuutensa ja maansa pääomaksi, sillä he eivät ole katsoneet kannattavan semmoisissa oloissa eläen ponnistella maan pääelinkeinon hyväksi. Minä tiedän, että sangen monet heistä ovat sen tehneet karvaalla, ikävällä mielellä, sillä he olisivat tahtoneet palvella ei ainoastaan omia halujaan, vaan myös isänmaata, mutta sen he ovat pitäneet mahdottomana. Heidän tilansa ovat joutuneet useimmasti keinottelijain käsiin, karjastot ovat hajoitetut ja tuotanto siten ehdottomasti vähentynyt. Ja nyt kansamme kaikista hallituksen ponnistuksista huolimatta saa niittää hedelmiä tästä, saa kärsiä nälkää. Tällaisissa oloissa, varsinkin jos ne tulevat jatkumaan, ei elintarvetuotanto voi edistyä, kehittyä ja kasvaa, niinkuin välttämättömästi tarvittaisiin. Me emme ole tähän saakka tulleet toimeen omillamme, meidän on aina täytynyt saada elintarvevaroja ulkomailta. Sentähden, jos tahdotaan, että asia edistyy toivottuun suuntaan, tarvitaan rauhallisia oloja yleensä, mutta erittäinkin työrauhan täytyy olla taattu. Sitäpaitsi omistusoikeus ja työntulosten persoonallinen hyväkseenkäyttö täytyy valtiovallan puolelta olla turvattu, muuten ei maanomistaja katso kannattavan hankkia taituruutta, joka on tuotannon kohottamisen ehdoton edellytys. Näitä edellytyksiä on meidän valtion, eli sanokaamme kansan tasavallan aikana uhattu, jopa häiritty, joten elintarvetuotanto on tullut ehkäistyksi ja puute lisääntynyt. Nämäkin kokemukset siis puhuvat tasavaltaa vastaan tai sitä kansanvaltaista hallitusvaltaa vastaan, josta niin usein hallitusmuotoasian yhteydessä on keskusteltu. Maamme väestön suhtautuminen eduskunnan ja hallituksen yhteisesti antamiin sota-ajan vaatimiin elintarvelakeihin ja määräyksiin osottaa esivallan auktoriteetin häviötä kansamme keskuudessa, ja tämä on sangen huolestuttava ja vakava asia. Ne hyvää tarkoittavat toimenpiteet, joilla valtiovallan on epäilemättä onnistunut pelastaa joukottain kansalaisia pahimmasta hädästä, siis nälkään kuolemasta, eivät saavuta, ei tuottajain eikä kuluttajainkaan täyttä kannatusta. Elintarvelakia rikotaan ja siten osotetaan halveksumista valtiovaltaa vastaan. Tämäkin on yksi kansanvallan ilmaus, ainakin seuraus tämän vallan käytöstä täällä. Ja tämä seikka osottaa varsin selvästi, että me emme tahdo taipua valtiovallan määräyksiin, eikä lain alle, vaan että sekä yksilöt että ryhmät tässä maassa tahtovat menetellä oman mielivaltansa mukaan, käyköönpä sitten valtakunnallisen kokonaisuuden ja yhteiselämän etujen miten hyvänsä. Tämäntapainen olotila ei kuitenkaan voi jatkua, sillä se tuottaa sekä itsenäisyydellemme että valtakunnallisuudelle häviön, se epäilemättä tulee painamaan meitä orjiksi yhden tai toisen voimakkaamman alle. Minun nähdäkseni meiltä puuttuu oikeata kiintopistettä, jonka ympärille voisi kertyä se isänmaallinen työ ja ne hyvät harrastukset, joita eri väestön ryhmissä ja eri puolueissa epäilemättä sangen runsaasti on havaittavissa. Tämä epäilemättä tunnetaan sekä tasavaltalaisissa että monarkisissa piireissä ja sentähden niin kiihkeällä innolla on käyty asiaan käsiksi. Toivotaan pelastusta siitä hallitusmuodosta, jota me nyt paraillaan olemme säätämässä. Mutta perivika, suomalaisen luonteen perivika, erimielisyys, se on taaskin saanut meidät valtaansa. Puhutaan tasavallasta ja presidentistä tasavaltalaisten taholla aivan niinkuin nämä olisivat ainoat pelastuskeinot; ei vähimmässäkään määrässä myönnetä niitä tosiasioita, joita on esitetty monarkisen hallitusmuodon edullisuuden puolesta.

Niistä syistä, joihin olen edellä viitannut, en usko tasavaltaan, en sentähden, että tasavallan johtaja, presidentti tulee yhä uudelleen ja uudelleen vaalin kautta valittavaksi ja niiden vaalien yhteydessä epäilemättä pääsevät puolueintohimot uudelleen ja uudelleen täyteen raivoon. Silloin ei työrauhaa eikä yleistä rauhaa maassa voi syntyä, eikä elinkeinot, ei muut enemmän kuin maanviljelyselinkeinokaan, voi edistyä ja kehittyä siihen kukoistukseen, johon meidän asemamme ehdottomasti täällä pohjoisessa maankulmassa vaatii. Minä puolestani olen kyllästynyt puolue-elämän myllerryksiin. Minä toivoisin rauhallisempia oloja maalle ja kansalle ja minä olen aivan varmasti tämän hallitusmuotoasian käsittelyn aikana tullut siihen vakaumukseen, että se kiintopiste, kuningasvalta, jonka me esilläolevan hallitusmuodon kautta nyt voimme hyväksyä, voi koota ja yhdistää niitä voimia ja niitä hyviä harrastuksia, joita tämän kansan keskuudessa niin runsaasti löytyy. Ja siitä voisi myös meidän taloudellinen ja ammatillinen elämämme kehittyä ja kohota; ja senkin tähden olen minä puolestani sangen halukas suosittelemaan eduskunnan hyväksyttäväksi esilläolevaa valiokunnan mietintöä.

Ed. Pullinen: Esilläolevan maallemme varsin tärkeän kysymyksen lopulliseen ratkaisuun tullessa, katson velvollisuudekseni lausua, että hallitusmuoto olisi mielestäni saatava sellaiseksi, jolla olisi kansan enemmistössä kannatus. Silloin olisi siitä maan itsenäisyydelle oikea ja varma pohja. Sen nojalla voisi kansa sisäisesti järjestäytyä ja sitä kannattaen kansamme, pienuudestaan huolimatta, voisi vaatia arvonantoa ja tukea ulkoapäin. Kun tälle kannalle asettuen olen ollut tietoinen siitä, että kansastamme, ja varsinkin valitsijoistani, suurin osa on odottanut tasavaltaista hallitusmuotoa, niin olen aikaisemmissa käsittelyissä äänelläni sellaista kannattanut. Ja käsitykseni on, että, jos kohta kapinan kukistuttua olisi eduskunnassa yksimielisesti, kuten alussa oli aikomus, säädetty tasavaltainen hallitusmuoto ja saatettu se viipymättä käytäntöön, niin olisivat olomme sisään sekä ulospäin varmentuneet.

Asiaa käsiteltäessä eduskunnassa on kuitenkin enemmistö eduskunnasta vähitellen siirtynyt kannattamaan monarkista hallitusmuotoa ja ulkopuolella eduskuntaa on samaa ajatuskantaa liittynyt tukemaan suuri osa kansamme vaikutusvaltaisinta ainesta. Kun tämän lisäksi kansamme menestykselle tärkeältä ulkoiselta taholta on julkisesti lausuttu toivomus monarkian aikaansaamisesta maahamme, niin ovat edellytykset tasavaltaisen hallitusmuodon, ainakin sellaisen, jota toivon, aikaansaamiseksi vähentyneet, ja valittavana tällä kertaa käsitykseni mukaan on monarkisen hallitusmuodon tai asioiden nykyiselleen jäämisen välillä. Kun siitä välitilasta, joka aiheutuisi jälkimäisestä vaihtoehdosta, näen monia arveluttavia seurauksia, joita en voi ottaa edesvastuulleni, niin katson velvollisuudekseni kannattaa esilläolevaa ehdotusta, vaikken suinkaan voi kuninkuudesta oloissamme tällä kertaa ainakaan odottaa kaikkea sitä hyvää, mitä sen esittäjät toivovat. Tämän kannatukseni tulen tekemään myöskin huolimatta siitä, että tiedän, että valitsijoistani suuri osa edelleen toivoo tasavaltaa, sillä toisaalta olen tietoinen sekä vakuutettu siitä, että valitsijani vakavamielisinä isänmaanystävinä osaavat sekä tahtovat nykyisessä vaarallisessa ajankohdassa mukautua rakentamaan maamme kohtaloita lojaalisessa yhteistoiminnassa toisinkin ajattelevien kanssa ja toisilla perusteilla, kuin he olivat ajatelleet. Ajan vakavuus ja isänmaan onni vaativat sekä edustajan että jokaisen kansalaisen tarkistamaan kantansa ja ottamaan esilläolevan tärkeän asian ratkaisussa huomioon mahdollisuudet, eikä ainoastaan omat mielitekonsa.

Ed. Malmivaara: Minua on pyydetty saattamaan eduskunnan tietoon eri puolueisiin kuuluvien ylistarolaisten sähkösanoma, jossa he sanovat tuhansien puolesta toivovansa, että eduskunta viipymättä säätäisi perustuslain rajoittaman monarkisen hallitusmuodon voimaan maassa.

Käytän samalla tilaisuutta lausuakseni omasta puolestani muutaman sanan. Koetan sanoa sanottavani lyhyesti, etten edustajia väsyttäisi. Eduskunnan on ensi äänestyksessä ratkaistava, onko hallitusmuodon voimaansaattaminen kiireellinen kysymys vai ei. Jokainen edustaja tuntee nykyisen tilanteen. Maansa pettäneet punaiset kokoavat suuria voimia itärajamme taakse. Eräs heistä työskentelee maatansa ja kansaansa vastaan länsirajan takana suurella tarmolla. Ruotsinmaalainen bolsheviki julkaisee lehdessään Pietarissa ja Moskovassa tapaamiensa suomalaisten puoluetovereiden terveiset, ettei vallankumous Suomessa ole viellä läheskään loppuun suoritettu; se on vain joutunut uuteen vaiheeseen. Parisen päivää sitten kertoivat lehdet rajan tällä puolella vangitun kaksi Rahjan ja Elorannan käsipommeilla varustettua lähet-

tiä, joiden oli tuotava tieto Suomen punaisille, ettei kapinaa uudelleen sovi alottaa, ennenkuin Venäjältä käsin annetaan vihjaus. Ehkä on myöskin tulossa se apu, jonka kavaltaja Manner vakuutti luvatun, ja jota saksalaisten tulon aikana Sörnäisten kallioilta kiikari kädessä tähyiltiin saapuvaksi. Siis riittävästi uhkaavia pilviä tämän ihanan, meille kaikille kalliin isänmaan taivaalla taaskin. Me näimme niitä jo viime syksynä, mutta emme niitä uskoneet. Me emme pitäneet niiden purkautumista mahdollisena; se tuntui liian raakamaiselta. Uskotaan edes nyt aikanansa, ennenkuin taas käy liika myöhäiseksi! Me emme kestä yksinämme sitä rajuilmaa, mikä meitä jälleen uhkaa, ellemme saa jalomielisten vieraittemme apua, ja meille on virallisesti ilmoitettu, että sen avun tehoisuus riippuu siitä, minkälaisen hallitusmuodon me tänä päivänä säädämme maalle. Tänä päivänä tehdään päätös kohtalokkaampi, kuin luultavasti mikään entinen, meidän maamme tulevaisuudelle. Jos mikään, on tämä asia kiireellinen, kiireellisesti käsiteltävä ja kiireellisesti ratkaistava. On vaikea ottaa täydestä presidentti Ståhlbergin täällä lausumia sanoja, että hän aikoo äänestää tämän kysymyksen kiireelliseksi julistamista vastaan, ja vaikea on uskoa, että tällaisella hetkellä voisi tässä eduskunnassa olla yhtään ainoata ääntä, joka ottaisi vastuullensa tämän asian kiireelliseksi julistamisen vastustamisen.

Puhutaan kansanäänestyksestä. Siitähän olisi laadittava, kuten täällä on sanottu, laki, mutta se on mahdottomuus. Pitäisihän nyt etevien juristien ymmärtää, että se ei voi saavuttaa tässä eduskunnassa määräenemmistöä, tuskin yksinkertaistakaan; ja kysymys siitä on siis jo siten haudattu alkuunsa. Kansanäänestykseltä on tämä sodan, nälän ja tautien näännyttämä kansa säästettävä. Se ei siihen jaksa ottaa osaa; sen intohimoja ei saa jälleen kiihoittaa. Aate monarkisesta hallitusmuodosta on parin kuukauden kuluessa levinnyt kaikkialle maassamme. Minun tiedossani on kolme eri paikkakuntaa, joissa entiset sosialistit ovat täydellisesti monarkisen hallitusmuodon kannattajia. He sanovat, että ainoa, joka kykenee elintarpeiden tuottajien yhä yltyvää ahneutta jossakin määrin painamaan alas ja rajoittamaan elintarpeiden hintoja, on tarmokas kuningas, ja he lisäävät, että kuninkaalla tapaa olla armoa köyhällekin. Jos kansanäänestys pannaan toimeen, on melkein varmaa, että enemmistö kannattaa monarkista hallitusmuotoa. Se ei näin ollen asiaa muuta, mutta sen toimeenpaneminen viivyttää asian ratkaisua. Me voimme sen tehdä jo tänä päivänä ja tehdä sen kansamme onneksi ja menestykseksi.

Arvoisat Edustajat! Ei nyt ole kysymys siitä, hyväksytäänkö monarkia vaiko tasavalta, vaan siitä, hyväksytäänkö täysin kansanvaltainen monarkinen hallitusmuoto, vai jäädäänkö edelleen vanhan monarkisen hallitusmuodon pohjalle, s.o. kannatetaanko edistystä vai taantumusta. Kun olen taistellen ja rukoillen tullut vakuutetuksi siitä, että perustuslain rajoittama monarkia on kansamme pelastus, rohkenen pyytää teitä kaikkia yksimielisesti sitä äänillänne kannattamaan tänä päivänä.

Yhden asian on moni meidän kansastamme tämän vuoden aikana oppinut. Kuulee niidenkin, joiden suusta niitä sanoja ei milloinkaan ennen ole kuullut, puhuvan siitä, että meitä on elävä Jumala ihmeellisesti tänäkin vuonna johdattanut, ja että heidän pelastuksensa ei voi olla muuta kuin Jumalan työtä. Mahdottomalta näyttää ihmiselle saavuttaa monarkiselle hallitusmuodolle tänä päivänä yksimielisyys tässä eduskunnassa, mutta sille Herralle, joka meitä on tähän asti auttanut, ei ole mikään asia mahdotonta. Suokoon Hän armonsa tälle rakastamallemme kansalle ja tehköön sen tulevaisuuden vieläkin valoisammaksi.

Ed. Pennanen: En tahdo, kuten viimeinen puhuja ja useat muutkin, kolkutella enkä ihmetellä kenenkään vastuun tunnetta, sillä olen vakutettu siitä, että jok'ikinen edustaja tuntee tuon vastuunalaisuutensa nyt vähintäin yhtä elävästi kuin minä sen tunnen. Kysymyksen ratkaisu on kaiketi meille kaikille vaikea. Se hän on täällä keskustelussa jo esiintuotu. Vähemmän vaikeaa se lienee kuitenkin niille, jotka ainakin yhtä sydämellisesti voivat nyt kannattaa monarkista hallitusmuotoa, kuin he keväällä jokunen aika sitten kannattivat tasavaltaista valtiojärjestelmää. Meille, jotka yhä edelleen olemme sitä mieltä, että tasavaltainen hallitusmuoto meillä Suomessa olisi onnellisempi ja parempi, meille on kysymyksen ratkaisu käynyt nyt tosiaan sanomattoman vaikeaksi. Minä en aio menettää eduskunnan aikaa kertaamalla sitä, minkä olen ollut tilaisuudessa aikaisemmin jo esittämään tasavaltaisen hallitusmuodon sopivammuudesta meille. Olen viimeiseen asti koettanut tehdä kaiken sen, minkä vähän kykyni mukaan olen voinut tehdä tasavaltaisen hallitusjärjestelmän aikaansaamiseksi Suomessa. Mahdollisuus tämän asian ratkaisuksi näillä valtiopäivillä on jo asian toisessa

käsittelyssä tehty mahdottomaksi. Sen jälkeen olen taas tehnyt kaiken vähän kykyni mukaisesti työtä saadakseni kannatusta jollekin sellaiselle välitysehdotukselle, johon voitaisiin yhtyä, sittenkun tämä tärkeä kysymys on — sanoisinko — äärimmilleen kärjistynyt tai kärjistetty. Sellaisena välitysehdotuksena on mainittu ja suositeltu muun muassa tuota n. s. kansanäänestystä. Sitä vastaan on täällä esitetty erinäisiä seikkoja. En tahdo niitä enää asian tällä asteella ollessa ruveta kumoamaan. Sanon vain sen, että se mielestäni olisi ollut kumminkin ratkaisu, joka ei olisi asiaa tuntuvammasti viivyttänyt, ja jolla asia olisi saatettu mahdollisimman jäävääämättömään tulokseen. Monarkistien taholta on moneen kertaan ilmoitettu, että tämäkin välitystie on tukittu. Viimeksi eilispäivänä ilmoittivat henkilöt, jotka ovat sekä eduskunnan että hallituksen jäseninä, että heidän mielipiteensä mukaan kansanäänestyslaki on mahdoton toteuttaa ja että monarkistit tulevat tekemään kaikkensa, ettei se koskaan saa tarvittavaa kannatusta. Edelleen on useissa tilaisuuksissa monarkistien taholta ilmoitettu, että he tulevat tekemään kaikkensa estääkseen enää tästä lähin tasavaltaisen hallitusmuodon syntymistä Suomessa. Muistaakseni se on lausuttu julki tämänkin päivän istunnossa. Näin ollen näyttää minusta ainakin jo siltä, että tie tasavaltaisen hallitusmuodon nopeaksi aikaansaamiseksi on tukossa. Valittavakseni jää näin ollen kaksi mielestäni ikävää mahdollisuutta, joko se, että sallin puolestani monarkistien ajaa aikomuksensa perille, kun en enää kumminkaan voi nähdä tilaisuutta positiivisesti toimia oman mielipiteeni hyväksi, taikka toinen mahdollisuus: asettua kielteiselle kannalle ja tehdä osaltani mahdottomaksi monarkistisenkin hallitusmuodon aikaansaaminen. Edellinen vaihtoehto, kuten jo sanoin, on minulle sanomattoman vaikea. Jälkimäinen on minulle, tunnustan sen suoraan, asioiden nykyisessä tilanteessa kerrassaan mahdoton. En minäkään, kuten eräs arvoisa edellinen puhujakaan, pyri vierittämään tästä asiasta vastuuta kenellekään, se vyöryy meille kullekin kohdalleen, jokaiselle itsestään. Mielelläni kannan sen vastuun, joka minun osalleni tässä tilanteessa on pantu. Mutta pyydän mainita, etten tunne olevani velkapää osallisuuteen myöskään siitä kunniasta, joka monarkisteille seuraa, jos heidän edesottamisensa tässä maassa menestyvät ja jota minäkin sydämeni pohjasta rukoilen ja toivon, jos kerran monarkia tähän maahan laillisella tavalla tulee. Minulle tällä kertaa jää vain pahoissa mielissäni lohdutukseksi se tieto, etten ole sanallakaan omalta osaltani särkenyt sitä yksimielisyyttä, joka viime keväänä tässä maassa keskuudessamme vallitsi. Olen viimeiseen asti, niin kauvan kuin olen nähnyt yhdenkään veräjän olevan auki, koettanut ajaa sitä ajatussuuntaa, jonka puolestani olen pitänyt tälle maalle onnellisempana.

Ed. Ingman: Siinä lausunnossa, jonka ed. Alkio luki maalaisliiton eduskuntaryhmän puolesta, oli eräs kohta, jota pyydän erikseen kosketella. Lähtökohtana tässä lausunnossa oli se muutenkin tavantakaa uudistettu väite, että Suomi nykyään olisi tasavalta. Julkisuudessa on tämän yhteydessä puhuttu vallankaappausyrityksestä ja muusta sellaisesta. En voi pitää tätä väitettä mitenkään oikeana. Se perustuu, niinkuin ed. Alkion lukemasta lausunnostakin käy ilmi, eduskunnan päätökseen 6 päivältä joulukuuta. Se päätös, joka silloin tehtiin, aiheutui siitä, että hallitus oli antanut eduskunnalle esityksen uudeksi hallitusmuodoksi, joka oli rakennettu sille pohjalle, että Suomi on riippumaton tasavalta. Hallituksella ei silloin, kun hallitus tämän esityksen antoi, ollut korkeinta valtaa, vaan korkein valta oli eduskunnalla. Erityisistä syistä, joita tässä on tarpeetonta kosketella, katsottiin tarpeelliseksi, että eduskunta korkeimman valtiovallan haltijana myöskin nimenomaisella päätöksellä ilmoittaisi yhtyvänsä tähän periaatteeseen. Ja se tapahtui. Eduskunta päätti korkeimman valtiovallan haltijana puolestaan hyväksyä hallitusmuotoesityksessä olevan tasavaltaisen periaatteen. Tämä päätös tehtiin yksinkertaisella äänten enemmistöllä, 100 äänellä 88 ääntä vastaan. Päätös ei siis ollut mikään lainsäädäntötoimenpide, jolla olisi voitu muuttaa rahtuakaan Suomen valtiomuodosta tai Suomen perustuslaista. Valtiopäiväjärjestyksen säännökset vaativat aivan toisenlaista menettelyä sellaisten muutosten tekemistä varten. Se oli ainoastaan erään periaatteen hyväksyminen, jonka toteuttaminen vaatii, että eduskunta perustuslain mukaisessa järjestyksessä hyväksyisi tasavaltaisen hallitusmuodon. Mutta sitä päätöstä ei eduskunta ole tehnyt. Eduskunta on päinvastoin nimenomaisella päätöksellä hylännyt ehdotuksen tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi, ja sillä on se periaatteellinen päätös, jonka eduskunta teki 6 päivänä joulukuuta, jo nyt rauennut. Suomi on siis nykyään perustuslakiensa nojalla edelleen perustuslaillinen monarkia.

Ed. Laine: Pidän tasavaltaista hallitusmuotoa maallemme onnellisimpana. Sen suojassa tuntisin itsenäisyytemme varmemmaksi, sen turvissa näkisin kansamme voivan kokoutua yhtenäiseksi, eheäksi kokonaisuudeksi, sen avulla uskoisin kansanvaltaisen edistyksen pääsevän kehittymään tässä maassa. Pelolla näen monarkiassa esteitä kaikelle tälle. Näin vajalukuisessa eduskunnassa ja niillä valtuuksilla, joilla minut tähän eduskuntaan on valittu, en tahtoisi niin tärkeätä asiaa ratkaista, vaan olisin, niinkuin jo ennen olen huomauttanut, tahtonut jättää asian joko kansanäänestyksen tai uusien vaalien varaan. Kumpainenkaan vaihtoehto ei kuitenkaan näytä nyt tässä eduskunnassa mahdolliselta. Eduskunnan poissaolevat jäsenet ovat itse syypäät poissaoloonsa. Asia on siksi kiireellinen, että se olisi ratkaistava nyt. Niin ollen en näe muuta mahdollisuutta, kuin vähemmistöön jäätyäni alistua. En tule vaikeuttamaan tämänkään eduskunnan enemmistöä sen pyrkimyksissä. Annan sentähden sille kannatukseni äänilippuni muodossa, ja toivon, että Luoja ohjaisi kansamme näidenkin vaikeuksien läpi onnellista tulevaisuutta kohti.

Ed. K. E. Linna: Yhtyen pääasiassa siihen, mitä ed. Pennanen täällä lausui, tahdon vain lisätä, että ne ilmoitukset, jotka eilispäivän kuluessa tehtiin, ovat senlaatuisia, että minun on vaikeata ajatella sellaisen välitilan määräämätöntä jatkumista, joka olisi seurauksena, jos hallitusmuotokysymyksen ratkaisu lykättäisiin kokonaan epämääräiseen tulevaisuuteen. Minä olen yhä edelleen täysin vakuutettu siitä, että tasavaltainen hallitusmuoto täydellisemmin ja paremmin monarkiaa turvaisi kansamme sisäisen eheyden, edistäisi keskinäisen yhteisymmärryksen luomista ja lujittaisi nuoren valtiomme kehitysmahdollisuuksia. Mutta kun asiat ovat johdetut siihen, sanoisinko umpikujaan, en näe mitään mahdollisuutta tämän ajatuksen toteuttamiseksi. Täällä on eduskunnan enemmistön taholta jyrkästi ilmoitettu, että se ei suostu kansanäänestyksen toimeenpanemiseen, vaan on mahdollisesti valmis käymään kuninkaanvaaliin voimassa olevan 1772-vuoden hallitusmuodon perusteella. Kumminkin olisi kansanäänestys ollut ainoa, joka olisi hyväksytylle hallitusmuodolle, tulipa siksi monarkia tai tasavaltainen, antanut sen lujuuden, jota ilman ollen se ainoastaan vaivoin kestää vastaisten aikojen kuluessa sitä kohtaavat varmasti hyvin vaikeat koettelemukset. Kun, kuten edellä lausuin, tämänkin ratkaisun mahdollisuuden eteen on este rakennettu, kun en näe mitään mahdollisuutta ajaa tasavaltaista hallitusmuotoasiaa, katson olevani pakotettu äänestämään asian kiireelliseksi julistamisen puolesta, ja lopullisesti esilläolevan hallitusmuotoesityksen hyväksymiseksi.

Eduskunnan enemmistö on kerta kaikkiaan tahtonut saada ratkaisun mielensä mukaiseksi, taipumatta mihinkään välitysehdotukseen. Vähemmistö on pakotettu, ellei se tahdo maan asioita kokonaan tuuliajolle päästää, olemaan näin vaaditussa ratkaisussa mukana. Tulevaisuus näyttää, mikä on tuloksena, mutta suokoon Korkein, että tämä tulos olisi hyvä, olisi maallemme ja kansallemme onneksi. Minä toivoisin, etteivät ne epäilykset, joita minulla yhä edelleen on sen onnistumisesta, toteutuisi. Mutta jos niinkin käy, uskon minä, että jokainen tasavaltaisen ajatuskannan omaksunut suomalainen näiden vaikeuksien poistamiseksi tekee kaiken voitavansa, siitä huolimatta, että näin kehittynyt olotila on vastoin heidän vakaumustaan syntynyt ja siitäkin huolimatta, että toista tietä kulkemalla suurin osa näistä vaikeuksista olisi varmasti ollut vältettävissä.

Ed. Schybergson: Då ldgm. Ståhlberg uttalade sig mot ärendets förklarande för brådskande och jag därmed tog för gifvet, att saken var afgjord, och, då äfven han anslöt sig till denna uppfattning, ett tillräckligt antal röster skulle samla sig omkring den, så tänkte jag mig med mitt vanliga sätt att se på saker och ting, att det kanske är bäst som sker. Icke därför att jag skulle föredraga 1772 års regeringsform framom det nu i andra läsningen antagna förslaget — så konservativ, för att icke säga reaktionär, är jag dock icke. Om också denna 1772 års regeringsform, såsom senator Setälä riktigt framhöll, varit vårt stöd under många och långa år och kan vara det ännu, så måste vi ändå alla erkänna, att det nu antagna förslaget, särskildt i fråga om landtdagens makt beträffande budgeten, är att föredraga. Men det är andra betänkligheter, som gjort, att jag nästan hellre skulle se, att förslaget finge förfalla och 1772 års regeringsform i stället komma till tillämpning. En aktad medlem af landtdagen, hvars betänkligheter mot lagens antagande måste respekteras, har framhållit, hurusom en landtdag i denna defekta sammansättning icke borde skrida till en så viktig lagstiftningsåtgärd som den förevarande. För mig finnes det en annan synpunkt, som är viktigare. Vi hafva lagstiftat här i ett års tid, utan att vi haft den monark, som våra grundlagar

förutsätta. Vi borde allra minst antaga den nya regeringsformen utan att därom kunna jämka och öfverenskomma med monarken såsom våra grundlagar det kräfva, och jag vill påpeka, att också i det förslag till regeringsform, som vi nu hafva antagit i andra läsningen, uttryckligen förutsättes, att grundlag icke får ändras eller stiftas, medan tronen är ledig. Det är för att hålla oss på den stränga laglighetens grund, som jag nästan hellre hade sett, nästan hellre ser att ldgm. Ståhlbergs förslag blir antaget.

Men det finnes ett men, och ett stort men. Jag har under denna mellantid varit på en kort resa till Skandinavien, och där iakttagit huru vårt anseende står lågt. Det är icke till följd af de röda och deras uppror ensamt, utan därför att vi icke kunnat reda ut situationen, sedan upproret var öfverståndet, och jag kan försäkra att, om vi nu skulle gå till en positiv lagstiftningsåtgärd angående regeringsformen, så skulle detta göra ett fördelaktigt intryck utom landets gränser, inom det också, då detta i hög grad skulle bidraga till att återställa lugn, ordning och stadga förtroendet, både inom och utom landet, till vår förmåga att bilda en självständig stat. (Bra!)

Ed. Bergroth: Minäkin katson velvollisuudekseni muutamilla sanoilla ilmaista kantani tässä suuressa kysymyksessä. En pidä tarpeellisena käydä seikkaperäisesti enää selittämään hallitusmuotoasiaa. Siitä on niin äärettömän paljon puhuttu ja kirjoitettu, että jokainen meistä, joka pystyy tai tahtoo sitä käsittää, on täysin selvillä sen suhteen. Pyydän vain mieliimme terottaa, että meidän kunkin tulee nyt asettua omantuntomme eteen nähdäksemme mitä isänmaan etu tänä historiallisena hetkenä meiltä vaatii.

Arveluttavan synkkä on se tilanne, missä kansamme nyt elää. Luopumus elävästä jumalasta on yleinen kaikissa kansankerroksissa. Laittomuuden ja vallattomuuden henki vallitse pelättävässä määrässä. Veljesviha, puolueriidat ja itsekkäiset pyyteet ovat pirstaleille repineet meidän kansamme. Me tarvitsemme nyt, jos milloinkaan, lujaa hallitus- ja järjestysvaltaa, jonka puitteissa Herran pelko palaa kansamme, itsenäisyytemme säilyy ja lujittuu, puoluekiihko ja veljesviha asettuu, mielet tyyntyvät, kansan siveellinen taso nousee, terveellinen kehitys, niin henkinen kuin aineellinenkin, tulee mahdolliseksi ja todellinen kansanvaltaisuus kasvaa. Tätä ei tasavaltainen valtiomuoto mielestäni meille takaa, sillä se tarjoo kiitollista maaperää puoluepyyteille ja epäterveelliselle mietenkuohulle. Presidentti on, kuten kaikki tiedämme, aina puoluemies, suurimman puolueen valitsema ja sen palvelija. Tiheään uusiintuvat presidenttivaalit synnyttävät luonnollisesti aina levottomuutta ja luokkataistelua, mikä heikentää kansan sisäistä voimaa. On aivan luonnollista, että presidentti puoluemiehenä kokoo ympärilleen puolueensa johtohenkilöt, uskoen heille paljon vaikutusvaltaa. Näin voi helposti syntyä sietämätönkin harvainvalta, mikä orjuuttaa muita kansanryhmiä.

On väitetty, että kansan pohjakerrosten asema tasavallassa aina on parempi kuin monarkiassa, mutta tämä väite ei pidä paikkaansa. Yhteiskunnalliset olot saattavat tasavallassa olla useinkin paljon huonommalla kannalla kuin monarkiassa. Esimerkkinä tähän on Venäjä ja Portugal. Ranskan sosiaaliset olot eivät useissa suhteissa kestä vertailua Saksan olojen kanssa. Maanomistusolot Saksassa ovat edullisemmat ja työväen hyväksi on siellä tehty enemmän kuin missään muussa Euroopan suurmaassa. Amerikan itsenäiset maat ovat tasavaltaisia, mutta monet niistä ansaitsevat tuskin sivistysvaltion nimeä, sillä siellä hillittömät puoluetaistelut ja sisälliset sodat ovat yhä uudistuvia ilmiöitä.

Niin ihanteellinen ja hyvä kuin tasavaltainen hallitusmuoto itsessään onkin, ei se kykene järjestämään onnettomia oloja rikkirevityssä ja eripuraisessa kansassamme. Meidän ainoana pelastuksemme on mielestäni se, että Suomesta muodostetaan perustuslaillinen kuningaskunta. Sitä vaativat sisäiset olomme ja niiden järjestäminen. Kuningas ei ole minkään yksityisen puolueen vaan koko kansan palvelija. Hallitsijassaan löytävät kansan kaikki kerrokset turvaa ja oikeutta. Kuninkuutta vaatii myöskin maantieteellinen asemamme ja ulkopolitiikkamme. Suomen pieni kansa ei voi itsenäisyyttään säilyttää, ellei se ole liittosuhteissa jonkun suurvallan kanssa. Saksan kansa, joka meitä niin jalomielisesti avusti vapaustaistelussamme, on ainoa, joka meille nykyhetkellä voi turvaa antaa. Jos Suomesta nyt tehdään tasavalta, niin se tietää sitä, että me sanomme itsemme irti Saksasta, syöksemme itsemme ympärysvaltain helmaan, joudumme sisälliseen sekasortoon ja uudelleen Venäjän sortovallan alle. Vaikka miltä kannalta katson tätä suurkysymystä, tulen siihen johtopäätökseen, että Suomesta on tehtävä perustuslaillinen kuningaskunta. Tätä ajatustani vahvistaa vielä se tosiasia, että kansamme vakavimmat ja järkevimmät ainekset ovat ehdottomasti kuninkuuden puolella. Toivon sentähden viimeiseen asti, että Suomen eduskunta, käsittäen tämän kriitillisen hetken vakavuuden, antaa kaikkien itsekkäiden puoluepyyteiden väistyä rakkaan isänmaamme edun tieltä ja yksimielisesti laskee

äänensä kuninkuuden hyväksi. Tällä teolla osoittaisi eduskunta, jonka puoleen kaikkien valitsijain katseet nyt ovat tähdätyt, että kun isänmaan etu on kysymyksessä, se voi ja tahtoo sitä yksimielisesti ajaa. Tällä teolla laskisi se hyvän pohjan kansamme terveelliselle kehitykselle ja onnelliselle tulevaisuudelle sekä piirtäisi mitä kauneimman lehden kansamme historiaan.

Mutta yksi asia vielä. Kaikki puheemme ja suunnittelumme raukeavat, ellei Jumala anna siunausta. Lukemattomia esirukouksia on epäilemättä Suomen saloilla tänäkin päivänä lähetetty Korkeimman istuimen eteen eduskunnan ja sen asian puolesta, mikä nyt on ratkaistavanamme. Muistakaamme tätä ja pyytäkäämme, että Jumala, joka aina rakkaudella ja voimakkaalla kädellä on Suomen pientä kansaa johtanut ja sitä vaikeimpinakin hetkinä auttanut, nytkin itse ratkaisisi tämän kysymyksen, antaisi meille hänen mielensä mukaisen hallitsijan ja palauttaisi kansamme eksyneet lapset isiemme Jumalan liittoon, totiseen Herran pelkoon. Silloin kansamme säilyy ja kykenee suorittamaan sen historiallisen tehtävän, mikä sille uskottu on.

Ed. Sjöstedt-Jussila: Maamme tulevaisuudelle tärkeimpiä kysymyksiä on kysymys tulevasta hallitusmuodosta. Maan menestykselle on mitä painavin merkitys sillä, että tämän kysymyksen ratkaisussa osataan oikeaan. Siksi tunteekin raskaan painostuksen harteillaan henkilö, jonka tehtävänä on olla yhtenä päättämässä maamme hallitusmuodosta, sillä hänen täytyy olla tietoinen siitä, että hän on edesvastuussa ei ainoastaan nykyisen vaan myöskin tulevien sukupolvien edessä.

Asiata kaikinpuolisesti ja tyynesti harkittuani olen tullut siihen lopputulokseen, että perustuslaillinen monarkinen hallitusmuoto parhaiten kykenee suojelemaan Suomen kansan kehityksen ja ennen kaikkea Suomen valtakunnan nyt saavutetun itsenäisyyden ei ainoastaan meidän vaan meidän jälkeentuleviemmekin aikana niiltä vaaroilta ja vastuksilta, jotka sitä tulevaisuudessa voivat uhata. Minä puolestani katson Suomelle hyvin sopivan kuninkuuden, sillä silloin uskon maan saavan lujan hallitusvallan, joka kykenee johtamaan maata niin, ettei maan vastainen sisäinen kehitys jää kokonaan riippuvaksi puolueolojen vaihteluista eikä eduskunnassa kulloinkin vallalla olevasta enemmistöstä, vaan että eduskunnan rinnalla on olemassa toinen pysyvä valtiomahti, joka edustaa kansakunnan ja valtion kokonaisuutta luokkien ja ryhmien erikoispyyteitä vastaan ja jolla puolueiden yläpuolella olevana on tarpeeksi arvovaltaa maassa. Kun kuningas tulee ulkoapäin eikä näin ollen kuulu mihinkään taistelevista puolueista, voi hän paremmin kuin presidentti esiintyä rauhan ja sovinnon välittäjänä riitaisten puolueittemme kesken, turvata vähemmistön oikeudet enemmistön sortoa vastaan sekä luoda mahdollisuudet tehokkaalle, mutta tyynelle uudistustyölle.

Kuulee tasavaltalaisten taholta väitettävän, että meidän talonpoikainen väestömme vastustaa monarkisen hallitusmuodon maallemme hyväksymistä, mutta minun täytyy sanoa, että ainakin Länsi-Suomen talonpoikainen väestö suurimmalta osaltaan on perustuslaillisen monarkisen hallitusmuodon kannattajia. He ovat vakuutettuja siitä, että se paremmin kuin tasavalta takaa vakavuuden ja rauhallisuuden valtion asiain johdossa, jota juuri maanviljelys, maan pääelinkeino, ennen kaikkea kaipaa. Jos kukaan, niin he ovat saaneet kärsiä viime aikojen sekasorrosta ja lujan hallitusvallan puutteesta. Siksi ovatkin he sydämestään kyllästyneet siihen rikkinäisyyteen ja turvattomuuteen, jonka viime vuosien mieletön puoluetaistelu on synnyttänyt, eivätkä tahdo olla myötävaikuttamassa rikkinäisyyden ja kansallisen heikkoustilan siirtämiseksi tulevienkin aikojen perinnöksi.

Varjopuolensa kyllä on kummallakin hallitusmuodolla, mutta kun ajattelen sitä onnetonta asiantilaa, johonka maa aina uusiintuvissa presidentinvaaleissa syöstäisiin — sillä onhan tunnettua, mitenkä esimerkiksi Amerikan Yhdysvalloissa suuret trustikuninkaat kiistelevät presidentinpaikan täyttämisestä, käyttäen suuria summia kansan kiihoitukseen ja houkutteluihin, voidakseen niiden avulla kohota valtaan — en mitenkään rauhallisena maamiehenä voi olla mukana maallemme tasavaltaista hallitusmuotoa päättämässä. Meidän tulee muistaa, ettemme me nykyisissäkään valtiollisissa, kunnallisissa ja seurakunnallisissa vaaleissa ole jaksaneet kohota yläpuolelle kaiken riidan ja turhuuden ja varsinkin nyt on meillä liiankin otollinen maaperä siitä johtuville riidoille. Näin ollen tulisi kansamme vähäiset voimat kulutetuiksi riitoihin, jotka kansaamme raatelisivat ja sen kykyä ja tarmoa sekä aineellisen että henkisen kehityksen työssä ehkäisisivät. Ei myöskään saa unohtaa, että meitä ympäröivät suurvallat tulisivat suurilla rahasummilla olemaan vaaleissa mukana omia etujansa valvomassa, jotenka tilanne senkin vuoksi voisi muodostua äärettömän arveluttavaksi.

Kun minun käsitykseni mukaan perustuslaillinen monarkinen hallitusmuoto parhaiten kykenee meidän nuorta valtakuntaamme rakentamaan ja

koossapitämään, toivon hartaasti, että me tässä eduskunnassa voisimme yhtyä monarkista hallitusmuotoa kannattamaan ja sen turvissa sitten kävisimme työskentelemään yhteisen hyvän eteen, kansakunnan yhteiseksi parhaaksi.

Puhemies: Täysi-istunto keskeytetään ja jatketaan iltapäivällä kello 7.

Täysi-istunto keskeytetään kello 4,55 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7 i. p.

Ed. Hälvä: Edessämme on ratkaistavana sangen kauvas kantava kysymys, jopa niin kantava, että oletan sen kestävän ehkä vuosisatoja. Sitä raskaammalta tuntuu vastuunalaisuus tätä kysymystä ratkaisuun saattaessa. Ne vaikeudet, jotka ovat asettuneet tasavaltaisuuden tielle toisen käsittelyn jälkeen, näyttävät minusta ylivoimaisilta, ja katson sen vuoksi kuin seisoisin toiveeni haudalla siinä suhteessa. Semmoisten syiden edessä katson, että velvollisuuteni ei ulotu niin pitkälle, että voisin negatiivisella tavalla enää vaikeuttaa niiden tietä, jotka katsovat monarkian turvissa tämän maan eteenpäin kulkemisen ainoaksi mahdolliseksi. Se vaikea välitila, joka aiheutuisi siitä, jos hallituksen esilläoleva esitys tulisi hylätyksi tai jos se estetään kiireelliseksi tulemasta, se välitila olisi käsitykseni mukaan maalle niin turmiollinen ja tuhoisa, etten katso voivani äänelläni vaikuttaa siinä mukana olemalla. Sen vuoksi katson, että ainoa mahdollinen tie on kannattaa hallituksen esitystä äänestämällä sen kiireelliseksi tulemista ja sen jälkeen kannattaa sen hyväksymistä.

Sangen keveältä tuntuu moite tai kiitos tästä menettelystä sen ankaran sisäisen kamppailun jälkeen, jonka olen itsekseni suorittanut tähän tulokseen päästessäni. Sen vuoksi tuntuu, että tämän vakaumuksen, jos kohta se onkin raskaan kamppailun tulos, ei tarvitse silti mieltä masentaa. Silloinhan on tehnyt parhaansa, jos on seissyt siihen asti, kunnes on toiveita, mutta heittänyt aseensa, kun ei enää hyötyä taistelusta ole. Se on käsittääkseni soturinkin tehtävä, mutta siitä ulkopuolelle se ei ulotu.

Ed. Brander: Minä pyydän ilmoittaa, että olen tässä asiassa samalla kannalla, kuin edustaja Linna on täällä lausunut ja että tulen äänestämään asian kiireellisyyden puolesta.

Ed. L. Typpö: Paljon on Suomen kansa saanut kärsiä sortoa viimeksikuluneena aikana. Nyt kuitenkin on vapautemme päivä valjennut. Ilmeisesti on käynyt selville, että meitä on Herra auttanut, Hän on johtanut siihen, että itsenäisenä kansana meillä on laillinen oikeus järjestää hallitusmuotomme sellaiseksi, joka voi turvata itsenäisyytemme sekä palauttaa vahvan laillisen järjestyksen maahan. Meillä on ratkaistavana, kumman tahdomme, tasavallan vaiko perustuslaillisen kuninkuuden. Kun kansanedustajana tunnen vastuuvelvollisuuteni kysymyksessä olevassa asiassa, olen koettanut saada itselleni selvitetyksi, kumpi olisi parempi, ja olen tullut siihen vakaumukseen, että tasavaltainen hallitusmuoto monessa suhteessa on hyvin heikko, kun ottaa huomioon sen tilanteen, johon olemme joutuneet. Kun Suomen kansa on niin rikkinäinen ja jakaantunut moniin puolueisiin, niin tarvitsee hallituksen päämiehen olla ulkopuolella puolueiden pyörteiden. Hän voi parhaiten ohjata valtiolaitosta kaikille kansankerroksille menestykselliseen suuntaan. Kansamme tarvitsee hyvää ja tarmokasta hallitusta, jonka turvissa voi toivoa tulevaisuudessa rauhaa, hengen ja omaisuuden suojaa. Rohkenen toivoa, että Herran pelko saisi enemmän vaikuttaa kansassamme yksimielisyyttä ja lakiemme todellista kunnioitusta. Oman hallitsijamme ympärillä, Jumalan kädessä on kansamme menestys ja onni, Hänen suosionsa on meihin, kun vain yksimielisyydessä tyydymme Hänen tahtoonsa.

Ed. Hahl: Hallitusmuotoesityksen käsittely on nyt siinä asteessa, ettei ole enää tarpeen laajemmin vertailla erilaisia hallitusmuotoja toisiinsa. Kysymys on vain siitä, julistetaanko sellainen yksinvaltaan perustuva hallitusmuoto, joka toisessa lukemisessa heikolla enemmistöllä hyväksyttiin, kiirelliseksi ja sitten lopullisesti hyväksytään, syrjäyttämällä se tapa, jonka valtiopäiväjärjestys tällaisesta asiasta säätää ensi kädessä käytettäväksi, että asia nimittäin on vaalien jälkeen vasta lopullisesti käsiteltävä. Ennenkuin käymme äänestykseen, on kuitenkin syytä lyhyesti esittää vielä eräitä puolia asiassa.

Mitä itse lakiehdotukseen tulee, varustaa se kuninkaan laajoilla itsevaltiaan oikeuksilla. Hallitsemaan on hän täysi-ikäinen 21-vuotiaana nuorukaisena, jolloin hänellä ei ole vielä edes valtiollista äänioikeutta. Hän voi iäksi estää äänioikeutettujen valtiopäivillä edustajainsa kautta tekemän perustuslain muutosta, selitystä tai kumoamista, maa- tai meripuolustusta koskevan päätöksen voimaan tulemasta. Jos koko kuningassuku

sammuisi, vaikkapa luonnollisellakin kuolemalla, kieltää laki väliaikanakaan ryhtymästä perustuslain muutokseen, ennenkuin uusi kuningas on valittu. Tässä suhteessa on siis tie iankaikkisesti tukossa muilta kuin yksinvaltiaalta, ellei väkivaltaisella keinolla tietä avata. Kuninkaalla on mahdollisuus kantaa alamaisiltaan suostuntaveroa ilman eduskunnan suostumusta. Hän on oikeutettu alkamaan myöskin sotaa oman mielensä mukaan; onko kysymyksessä hyökkäys- vai puolustussota, ei paljoakaan vaikuta asiaan. Nykyisenkin maailmansodan selittävät molemmat puolet puolustussodaksi. Kaiken tämän jälkeen ei kuningas ole teoistaan vastuunalainen. Siinä vain muutamia piirteitä siitä, kuinka kansanvaltainen tarjona oleva kuninkaallinen hallitusmuotoehdotus on. Ne pykälät, joissa kieliriidoille annetaan perustuslain pyhyys, eivät lakiehdotusta paranna. Ne säännökset, jotka antavat erikielisille mahdollisuuden vaatia omia hallintoalueita, jopa omia sotaväenosastoja, eivät maamme ja kansamme eheyttä lujita. Nykyisessä jäännöseduskunnassa on mahdotonta lakia kiireellisenä hyväksyä. Se loukkaa niin syvältä kansanvaltaisuuden periaatteita ja antaa tilaisuuden entistäkin suurempaan hajaantumiseen.

Tästä huolimatta lupaavat kuningasmieliset paljon kaikenlaista hyvää, jos tämä monarkistinen hallitusmuotoehdotus hyväksytään. Kuningas on tilaisuudessa lujittamaan Suomen riippumattomuuden. Kuinka se on mahdollista, ellei hänen takanaan ole valtavaa kansan enemmistöä? Mihinkä voimiin hän voi turvata? Kuningas palauttaa sisäisen järjestyksen. Taaskin on lupa kysyä: kenenkä avulla hän sen palauttaa, mihinkä voimiin hän täällä nojautuu, ellei kansan valtava enemmistö ole hänen takanaan? Luvataan, että hän luopi suur-Suomen siirtämällä Suomen rajat ulommaksi. Kuinka se on mahdollista, kun monarkistien kantajoukko, ruotsalaiset, on sitä vastaan ja nyt jo niskoittelevat niin yksinkertaisessa asiassa, kuin asevelvollisuudessa, ja kun aikoja sitten on meillä tietona, että ruotsalaisessa ryhmässä on miehiä, joilla on otsaa ryhtyä toimenpiteisiin nyt jo oman isänmaansa paloittelemiseksi, siis aivan päinvastaiseen työhön, kuin mitä luvataan, jos tämä kuningasvaltainen hallitusmuoto hyväksytään. Sanotaan: kuningas korjaa myöskin maan raha-asiat. Tämä on myöskin vaikea ainakin minun tajuta. Mistä ne rahat tulevat: tuoko kuningas ne tullessaan? Minulla on tässä mielessä se väite, joka monarkistien taholta on esitetty, että rahamiehet päinvastoin menestyvät paremmin tasavaltaisessa valtiossa. Tämäkin seikka on siis ristiriitainen. Vielä puhutaan yhdestä ja toisesta vähäpätöisemmästä seikasta. Kuningas muka suojelee talonpoikien oikeuksia. Millä se voidaan osottaa? Eikö meidän historiamme ilmi elävästi todista, että talonpoikaa tarvitaan ainoastaan sotaväenotossa ja veronkannossa? (Vasemmalta: Hyvä!) Koska on kysytty häneltä neuvoa suurissa valtiollisissa kysymyksissä? Mikä saisi aikaan muutoksen tähän kuninkaasen nähden, joka meille haettaisiin? Kuningas toimittaa leipää nälkää- kärsiville. Miten se on mahdollista? Mistä, kenenkä viljaaitoista? Jos talonpoika on häntä vastaan, mistä hän tuo sen leivän nälkäisille, jos työmies on häntä vastaan, kuinka hän voi toimittaa leipää nälkää kärsiville? Vieläpä puhutaan siitä, että kuningas vapauttaa myös vangit. Se seikka jääköön omaan arvoonsa. Tämmöistä kaikkea voi muka tuo kuningas saada aikaan, vaikka hän ei alussa nuoremmalla iällään nauti edes kaikkia kansalaisoikeuksia, koskapa hän ei esimerkiksi ole täysivaltainen äänestämään valtiollisissa vaaleissa.

Asialle hyvin valaisevia ovat ne keinot, joilla tuota kuningashommaa on tässä maassa ajettu. Kun tätä kysymystä käydään äänestyksessä ratkaisemaan, eivät sitä ennen saa olla lyhyesti koskettelematta myöskään ne keinot, joita on käytetty tämän kesän kuluessa. Minä mainitsen lyhyesti siinä jotain tärkeimpiä, huomattavimpia piirteitä. Ensiksi minun on lyhyesti sanottava hallituksen jäsenistä, että minä yksinkertaisena kansalaisena en käsitä sellaisen hallituksen jäsenen menettelyä, joka ryhtyy suoranaiseen agitatsiooniin sekä koti- että ulkomaalla tämmöisessä asiassa vaikuttaakseen kansanedustajain mielipiteisiin ja kansaneduskunnassa syntyvään päätökseen puoleen taikka toiseen. Minun käsitykseni mukaan hallituksen jäsenen arvon pitäisi vaatia, että hän pysyy mahdollisimman tarkkaan syrjässä ja jättää toisten kansalaisten etukädessä ratkaistavaksi tämän asian, ettei ainakaan näin tehokkaasti ota osaa virkavallallaan ja asemallaan vaikuttaakseen puoleen taikka toiseen. Minä pidän sen tavallaan perustuslain hengen loukkaamisena, että kansanedustajia sillä tavalla painostetaan, kuin meidän hallituksemme taholta on painostettu. Meillä on tuntua ja kokemusta siitä, että kun tämä kysymys on tullut ratkaisevaan kohtaan joko toisen äänestyksen edellä tai kolmannen lukemisen edellä, silloin saapuu sähkösanoma tai joku muu tiedonanto, joka jopa kesken istunnon supatetaan edustajain korvaan ja peloitellaan ja ahdistetaan sillä tavalla siihen veräjään, johonka edustajat eivät vapaaehtoisesti tahtoisi mennä. Tämä minusta on moitittavaa hallituksen jäsen-

ten taholta. Tämmöinen painostus minusta lähentelee sitä painostusta, jonka alaisena me olimme viime syksynä. Ero on vain siinä, että tämä painostus tulee oikealta, silloin kun se syksyllä tuli vasemmalta. Vieläpä monarkistien lehdissä on nähty uhkauksia, että täällä pannaan toimeen sotilashallitus ulkomaisen sotaväen avulla. Tämä on vielä niin sanoakseni törkeämpi ajatus. Hallituksen taholta uhataan myöskin hallituspulalla, maan asiat jätetään hoitamatta, jos ei hallitusmuotokysymys ratkea hallituksen enemmistön mielen mukaan.

Tämän lisäksi olemme hyvin usein olleet tilaisuudessa toteamaan, että ympäri maaseutua vaikutetaan sanomalehdistön kantaan sillä tavalla, että rahoilla, jotka ovat ainakin minulle tuntemattomasta lähteestä kotoisin, ostetaan osake-enemmistö sanomalehtiosakeyhtiössä, milloin idässä, milloin lännessä, milloin pohjoisessa, milloin etelässä, ja tällä tavalla rahan avulla hankitun isäntävallan perusteella sitten määrätään lehden kanta muutettavaksi aivan päinvastaiseksi, kuin mikä se paikkakunnan kansalaisten äänenkannattajana luonnollisesti pitäisi olla. Tämän lisäksi järjestetään niin, että saadaan esille kokonaan väärä kuva kansalaisten mielipiteestä. Järjestetään erinomaisella tavalla — jota tapaa en lähemmin tässä tarvitse kuvitella, mutta asianomaiset itse tietävät, mitenkä järjestely on käynyt — kansalaiskokouksia, tilattuja lähetystöjä, julistuksia, sähkösanomia j. m. s., joidenka avulla koetetaan saada asiat siihen valoon, että Suomen kansan enemmistö todella kannattaa tätä kuningashommaa. Yksi puoli tässä tällaisessa agitatsioonissa sentään on minusta mielenkiintoinen ja merkille pantava ja se on se, että kuningasmielisetkin tässä tällaisessa hommassaan tunnustavat, että he kaipaavat kansan mielipiteen ilmaisua, he tahtovat vedota kansaan. Mutta he vetoovat siihen kierolla tavalla. Miksikä emme voi vedota kansaan suoralla ja rehellisellä tavalla ja laillisella tavalla, kun kerran meillä on siihen keino? Mikä pakottaa meitä tuolla tavalla rahan ja kaikenmoisten minulle tuntemattomien keinojen avulla loitsimaan esiin väärän kuvan kansan mielipiteistä.

Kaiken lopuksi, jos eivät mitkään nämä keinot auta, jos kaikesta huolimatta tämä kuninkaallinen homma menisi myttyyn, uhataan sitten, että pengotaan esiin se vanha Ruotsin vallan aikuinen laki vuodelta 1772 ja sieltä pykälä 38. Lakimiehet voinevat paremmin selittää minkälainen laillinen pohja saadaan, jos siihen turvaudutaan ja sen avulla valitaan kuningas. Minä panen vain kyseenalaiseksi, mikä on se mies, joka ottaa tämän viran vastaan, jos hänelle se tämän pykälän nojalla tarjotaan ja hänelle täysin valaistaan minkälainen asema on maassa, minkälaisen kannatuksen hän voi laskea kansan puolelta. Minusta näyttää, että se asia, jonka voittoonviemiseksi tällaisiin keinoihin tarvitaan ryhtyä, ei ole oikea ja sen verran on minulla myöskin uskonnollista käsitystä, ettei taivaan Herrakaan voi hyväksyä tällaista menettelyä eikä pitää sitä asiaa oikeana, jota sillä tavalla tarvitaan ajaa.

Mutta jos kaikesta huolimatta kävisi niin, että tämä kuningasmielisten homma sittenkin onnistuisi ja kuningas tähän maahan tulisi, niin herää minussa kysymys, mitä siitä seuraa. Luonnollista on, että se on myöskin selvitettävä meidän itsellemme, mitä seuraa, jos me tämmöisillä keinoilla hankimme itsellemme kuninkaan. Minun nähdäkseni tulee tämän kuninkaan asema aivan mahdottomaksi täällä, ainakin niin kauvan kuin meillä on voimassa nykyinen valtiopäiväjärjestys. Mahdollisuus hänen olemassaololleen ja menestymiselleen tässä maassa saadaan syntymään ainoastaan siten, että ryhdytään heti seuraavana päivänä, kun kuningas on valittu, muuttamaan valtiopäiväjärjestystä sillä tavalla, että supistetaan äänioikeus muodostamalla eduskuntalaitos kokonaan toiseksi. Ja minusta näyttää, että se onkin monarkistien perimmäinen tarkoitus. Mutta tätä ajatelkoot ne tasavaltalaiset, jotka ovat lievittäneet kantaansa ja menneet kuningasmielisten mukana viime asteessa. Tahtovatko he olla mukana ottamassa näitä taka-askeleita ja mihinkä se lopulta vie? Meidän on pidettävä silmiemme edessä, että kehitys suurissa sivistysmaissa, voimakkaimmissa valtioissa, niinkuin Saksassakin, käy ihan päinvastaiseen suuntaan. Keskellä sodan melskeitä pannaan siellä toimeen uudistuksia äänioikeuden alalla, myöntämällä äänioikeus yhä uusille ja uusille kansankerroksille. Siellä tunnetaan, että semmoinen valtakunta, jonka hallituksessa ei ole mukana koko kansa pohjakerroksiaan myöten, on heikko. Ottakaamme esimerkki ulkomaista jo siinä suhteessa.

Käsitykseni on se, että valtiopäiväjärjestyksen muuttaminen sittenkin meidän monarkisteille on ylivoimainen tehtävä niin kauvan, kun täällä on ainakin sen verran vastustavia edustajia, että he eivät saa 5/6 aikomansa taka-askeleen puolelle. Tämän valittavan kuninkaan tulisi siis nojata kokonaan toisiin voimiin, hän ei voisi nojautua eduskunnan myötävaikutukseen ainakaan sen jälestä, kun uudet vaalit on toimitettu, ja ne kuitenkin aikanaan täytyy toimittaa, sitä eivät voine monarkistitkaan estää. Tämän valittavan kuninkaan tulisi nojautua kokonaan vierasmielisiin

ja vieraskielisiin voimiin. Minä en mene sanomaan minkälaisia ne tulisivat olemaan. Kansan valtava enemmistö syrjäytettäisiin vaikutusvallasta valtion asiain hoidossa, se ei saisi olla mukana sitä uutta Suomea rakentamassa, johon niin toivorikkaina luultiin voitavan ryhtyä sitten, kun punainen kapina oli kukistettu. Sen toiveen ovat monarkistit lyöneet lattiaan. Se toivo on enää niin heikko, että se sammuu kokonaan, jos vielä tämä kuningashomma viime asteessa ajetaan sellaiseen päätökseen, kuin monarkistit aikovat. Ja siitä on perimmäinen seuraus se, että meillä on kaikki edellytykset, jotka olivat ennenkin punaista kapinaa, herättämään jälleen eloon samanlaisen. Ero on vain siinä, että silloin, kun tämä syy oli Venäjällä päin, se nyt on omassa maassa. Nähdäkseni tämmöisiä aiheita me emme hyvällä omallatunnolla voi täällä antaa. Meillä ei ole varaa ryhtyä sellaista uutta kapinaa ottamaan vastaan ja voimia sitä kukistamaan. Minä käsitän niin, että edustajain velvollisuus on pysyä paikallaan huolimatta siitä, harjoitetaanko painostusta vasemmalta, niinkuin viime syksynä, tai oikealta, kuin nyt. Ei oikeaan eikä vasempaan, vaan eteen eestä Suomen maan! (Vasemmalta: Hyvä!)

Ed. Snellman: Tästä tärkeästä kansamme elinkysymyksestä olen jo aikaisemmin lausunut mielipiteeni ja ne ovat aivan päinvastaiset, kuin mitä nyt ed. Hahl esitti. Että perustuslailliseen rajoitettuun kuningasvaltaan perustuva kansanvaltainen hallitusmuoto on se, joka ainoastaan turvaa Suomen kansalle sen vasta saavuttaman itsenäisyyden ja turvaa kansamme ulko- ja sisäpolitiikan ja saa maahan lujan järjestysvallan, joka myös on välttämätön, joten tästä en tahdo enää uudelleen käydä mielipiteitä todistelemaan. Puheenvuoroa pyysin pääasiassa sentähden, että ed. Ståhlberg sanoi äänestävänsä tämän käsiteltävänä olevan hallitusmuodon kiireellisyyttä ja hyväksymistä vastaan. Sitä suuresti valitan puolestani. Tästä voi olla seurauksena tämän kansanvaltaisen hallitusmuodon hylkääminen, joka pääasiassa on yhtä kansanvaltainen, kuin vastalauseessa ehdotettu tasavaltainen hallitusmuoto, ja josta on seurauksena, että jää 1772-vuoden hallitusmuoto voimaan, ja siten pakotetaan nekin, jotka ovat suurimmalla sydämensä halulla toimineet saadakseen Suomen kansalle kansanvaltaista hallitusmuotoa, turvautumaan vanhaan vuoden 1772 hallitusmuotoon. Sillä maamme ja kansamme erittäinkin ulkopoliittinen asema on nyt todellisuudessa siksi vakava, jonka me edustajat erittäinkin tunnemme, että me emme voi enää tällaista välitilaa jatkaa, missä nyt olemme, joten pakotetaan turvautumaan vanhaan hallitusmuotoon, jos kerran estetään nyt käsillä olevan kansanvaltaisen hallitusmuodon hyväksyminen. Mitä tulee ed. Hahlin moitteeseen, että hallituksen taholta on tässä tärkeässä kansamme suurimmassa kysymyksessä eduskuntaa painostettu, niin sitä en puolestani hyväksy enkä sellaista tunne. Ne tiedot, mitä hallitus on antanut eduskunnalle erittäinkin maan ulkopolitiikasta, ne tiedot hallitus on ollut velvollinen antamaan, jossa hallitus on täyttänyt vain velvollisuutensa josta olen kiitollinen, ja hallituksella on oleva sen verran yhteistä kansan eduskunnan kanssa, että eduskuntakin tietää maan ja kansan poliittisen aseman. Samoin ne syytökset, että kuninkuuteen perustavaa hallitusmuotoa kannattavat jäsenet eduskunnassa olisivat myös painostusta eduskunnassa harjoittaneet, sellaista minä en tunne. Pidän enemmän kuin valitettavana, että tällaisia syytöksiä tehdään näin vakavassa kysymyksessä ja vakavana aikana, jolloin on kysymys Suomen kansan itsenäisyyden turvaamisesta, ja sen lujittamisesta, jolloin on kysymys Suomen kansan tulevaisuuden perustuksen laskemisesta.

Senaattori Paasikivi: Vaikka ed. Snellman on jo lyhyesti vastanut ed. Hahlille, täytyy minun kuitenkin vielä parilla sanalla hänen lausuntoonsa kosketella. Ed. Hahl on moittinut sitä, että hallituksen puolesta olisi erityistä ja epäoikeutettua painostusta käytetty tässä asiassa. Hän on viitannut, että täällä olisi uhattu sotilashallinnon toimeenpanemisella, jos asia ei mene siihen suuntaan, kuin hallitus on esittänyt. Minä en ainakaan tiedä siitä mitään enkä ole oikein selvillä siitä, tarkoittiko herra Hahl, että hallitus olisi sellaista uhannut. Jos hän sitä tarkoitti, niin tahdon vain tässä torjua kaikki sellaiset syytökset. Sitten kun hän lausui, että sanomalehtiä on ostettu, käytetty rahoja, ja hän sanoi, ettei hän tiedä, mistä rahat ovat tulleet. Minä edellytän, ettei hän siinäkään tarkoita, että hallitus on sen asian takana. Se olisikin liian karkea syytös. Ja edelleen hän mainitsi, että hallitus olisi tämän asian käsittelyn aikana eduskunnassa harjoittanut jotakin epäoikeutettua painostusta. Ed. Snellman on siihen jo huomauttanut, miltä kannalta tätä asiaa on katsottava. Minun nähdäkseni hallitusta olisi ollut moitittava, ellei se olisi esittänyt eduskunnan luottamusmiehille enimmäkseen eduskunnan ryhmien delegatsionille niitä tietoja, joita sillä oli asiassa. Sitähän on toivottu, että hallitus ja eduskunta tai eduskunnan luottamusmiehet olisivat yhtäjaksoisessa vuorovaikutuksessa keske-

nään. Ja me olemme hallituksessa olleet sitä mieltä, että ellei hallitus olisi näin menetellyt, sitä olisi ollut moitittava, ellei se olisi antanut eduskunnalle ja eduskunnan luottamusmiehille kaikkia niitä tietoja, joita sillä oli annettavana. Jos eduskunnan jäsenet eivät katso olevan näille tiedoille pantava sitä painoa, mikä niillä meidän mielestämme on, niin se on kunkin vapaan harkinnan varassa. Siitä en sanoa mitään. Eduskunnan jäsenillä tai ainakin eduskunnan ryhmien luottamusmiehillä on oikeus saada kaikki ne tiedot, jotka suinkin voidaan antaa, jotta he eivät voisi, sittenkun päätös on tehty, syyttää siitä, että heille on jäänyt tietämättömiksi tärkeitä asianhaaroja, jotka mahdollisesti olisivat voineet heidän päätökseensä vaikuttaa. Heillä ja jokaisella yksityisellä eduskunnan jäsenellä on vapaus tehdä päätöksensä niinkuin tahtovat ja kantaa siitä edesvastuu sekä nykyisen että tulevaisten sukupolvien edessä.

Ed. Hahl on lausunut paheksumisensa siitä, että viime aikana on monarkistista liikettä ja hyvinkin valtavaa monarkista liikettä maassa esiintynyt. Sehän vain osottaa, että maassa on monarkialla enemmänkin kannatusta, kuin mitä alussa nähtävästi luultiin. Eihän suinkaan ole puuttunut tasavaltalaisia kokouksia, tasavaltaiseen suuntaan meneviä sanomalehtikirjoituksia. Miksi olisi ollut estettävä toiseen suuntaan meneviä mielenilmauksia tulemasta ilmi? Kun ed. Hahl lopuksi sanoi, että miksi ei vedota kansaan, miksi ei uskalleta eikä tahdota kääntyä sen puoleen, niin siihen on jo vastattu. Hänen ja meidän mielipiteissämme on se ero, että meidän mielestämme ei ole vedottava siihen punaiseen Suomeen, joka on kapinan pannut toimeen viime talvena ja joka on saattanut Suomen maan ja kansan sellaiseen kurjuuteen, jossa se koskaan ei ole ollut. Ed. Hahl katsoo asioita toiselta kannalta ja siinä se ero hänen ja meidän välillämme on. Jos asetutaan sille kannalle, että asia on ratkaistava myös sosialistien myötävaikutuksella, niin silloin ei tosiaankaan ole muuta tehtävänä, kuin panna toimeen uudet vaalit tai kansanäänestys tai jotakin sellaista. Mutta meidän mielestämme, niinkuin monasti on sanottu, valkoisen Suomen on asia ratkaistava. Valkoisella Suomella on siihen oikeus ja sillä on minun mielestäni myös velvollisuus se tehdä. Jos se ei tahdo sitä velvollisuutta ottaa päällensä, niin minä en tosiaankaan tiedä, mitä tästä lopuksi tulee, miten meidän maamme tästä lopulta selviää. (Hyvä!)

Ed. Wrede: Det kan icke nekas, att den diskussion, som i dag förts i förevarande fråga, — den måhända mest betydelsefulla, som Finlands representation någonsin haft att afgöra —, om jag undantager ett yttrande, det som afgafs af ldgm. Hahl, förts på ett i allo värdigt och allvarligt sätt, ett sätt, som motsvarar sakens vikt och betydelse. Och jag tror mig kunna säga, att denna diskussion ställvis till och med fått en högstämd prägel genom de yttringar af självförvervinnelse och vädjan till en högre makts ledning, som framlyst i åtskilliga här afgifna andraganden. Också torde det böra erkännas, att själfva frågan blifvit på mångsidigt sätt belyst utöfver hvad redan tidigare skett, och särskildt vill jag framhålla hurusom den af en ärad medlem af landtdagen framställda tanken om en folkomröstning af senator Setälä belysts så fullständigt och ingående, att därom icke är ett ord vidare att tillägga.

Det är dock en omständighet, som måhända ännu bör med några ord beröras, nämligen yrkandet att den republikanska minoriteten borde motsätta sig sakens behandling såsom brådskande. Mig synes det såsom rörande denna fråga olika åsikter icke borde kunna förefinnas. Man kan gifvetvis vara af olika mening angående det inbördes företrädet af en monarkisk styrelseform och en republikansk, men huru man kan hysa någon tvekan om den brådskande naturen af det föreliggande ärendet eller nödvändigheten däraf att saken så snart som möjligt bringas till afgörande, detta är mer än jag kan förmå fatta. Jag behöfver ju icke här utbreda mig angående det läge, i hvilket landet befinner sig — det har blifvit belyst vid sakens föregående behandling och också i dag —, men det borde ju vara klart att detta svåra läge, den kritiska situation, hvari landet i yttre hänseende befinner sig, och de snart sagdt oöfvervinneliga svårigheter, som möta ordnandet af dess inre förhållanden, borde mana oss att så snart som möjligt söka skapa den viktigaste förutsättningen för utredande af dessa frågor och öfvervinnande af dessa svårigheter, nämligen att landets statsförfattning blir erforderligen bestämd. De svårigheter jag antydde växa med hvarje dag, och det lider, synes det mig, icke något tvifvel om att, om man icke skapar den nämnda förutsättningen, utan låter svårigheterna fortfarande tillväxa, vi slutligen komma till ett sådant tillstånd, som hotar att förstöra den lagliga ordningen i det inre, bringar oss ånyo i anarkins våld och tillika gör slut på vårt oberoende såsom stat.

Om landtdagens minoritet hindrar en brådskande behandlig af saken, så innebär detta ju, att afgörandet af saken skall träffas först efter

nya val. Hvad detta betyder fattar man däraf, att den tidigaste termin, då nya val kunde anställas, är den 1 november, och den tidigaste terminen, då landtdagen efter nya val kunde sammanträda, är den 1 december. I detta fall kunde således, äfven med den största skyndsamhet, om man ställer sig på denna ståndpunkt, något afgörande icke träffas förrän omkring årsskiftet. Jag frågar nu: är verkligen landets läge sådant, att vi hafva råd att låta allting så länge blifva obestämdt? Men härtill kommer ännu, att det är ytterst tvifvelaktigt, huruvida förhållandena i landet i november och december äro sådana, att nya val då kunna anställas. Det är mycket möjligt, att landet då redan råkat i en sådan situation, att detta icke låter sig göra och att denna situation räkker ganska länge. Det är möjligt, att vi icke kunna anställa nya val förrän efter ett par år, och det oaktadt skulle vi låta detta provisoriska tillstånd alltjämt fortfara. Det är — jag tvekar icke att säga det — ett oerhördt ansvar inför landet de taga på sig, hvilka vilja drifva saken till denna utgång.

Utom dessa så att säga praktiska omständigheter bör jämväl sakens lagliga sida tagas i betraktande. 38 § i Regeringsformen, hvilken, oaktadt de tvifvel, som från agrarhåll uttalats, otvifvelaktigt är gällande, står alldeles tydligt på den ståndpunkt, att i en sådan situation som denna landtdagen är pliktig att så snart sig göra låter ordna frågan om statsförfattningen och statsmaktens utöfning. Detta torde icke kunna af någon bestridas, och jag är fullkomligt ense med den ärade talaren, som tidigare yttrade, att saken redan blifvit längre fördröjd än hvad med grundlagens mening vore öfverensstämmande. Läser man Regeringsformens stadganden i nyss nämnda paragraf, kan man icke heller gärna komma till någon annan slutsats än att den icke alls tänker sig såsom möjligt, att i ett sådant fall frågan om statsmaktens reglering skulle kunna lämnas hvilande öfver nya val. Regeringsformen står på den ståndpunkt, att det är en ovillkorlig plikt för den landtdag, som i en sådan situation sammankallas eller redan råkar vara samlad, att själf lösa frågan omedelbart, så snart det låter sig göra, och att den hvarken är berättigad att lämna den hvilande till nya val eller kan öfverlämna den till afgörande genom folkomröstning. Det är vid sådant förhållande, som sagdt, för mig svårt att fatta, huru man kan framställa ett sådant yrkande från republikanskt håll, och detta är desto märkvärdigare som ju afgörandet af denna fråga alls icke gäller om vi skola hafva monarki eller republik, utan helt enkelt, såsom här också framhållits, huruvida vi fortfarande skola hafva 1772 års regeringsform och 1789 års Regerings- och säkerhetsakt och på grund af dessa visserligen ärevördiga, men dock numera icke i allo tidsenliga grundlagar utse åt oss monark eller om vi skola slutligen godkänna det af regeringen föreslagna och af landtdagen i andra läsningen redan godkända förslaget till ny regeringsform. Det synes såsom om beträffande detta val någon tvekan icke borde kunna råda, och ännu mindre tvekan på republikanskt håll än på monarkiskt, för att nu icke tala om rent konservativt håll.

Här har visserligen landtdagsman Alkio på förmiddagen sökt framhålla — och landtdagsman Hahl har jämväl uttalat sig i samma riktning — att det förslag till regeringsform, som nu erbjudes, skulle införa en så godt som oinskränkt konungamakt. Man måste vara synnerligen litet bevandrad i monarkiska statsförfattningar — och jämväl i republikanska kan jag tillägga — för att göra ett sådant påstående. Det skäl, som herr Alkio anförde och hvilket jag fattade att var hans hufvudskäl, är ännu märkvärdigare, nämligen att konungen vore oansvarig. Man kunde fråga herr Alkio, om han känner någon monarki, där monarken intager en annan ställning? Det ligger just i den konstitutionella monarkins väsen, att det är monarkens rådgifvare, som äro ansvariga, och att monarken själf är oansvarig. Också det förslag till republikansk statsförfattning, som herr Alkio omfattat, gör ju presidenten i republiken i hufvudsak oansvarig, och det är därför en synnerlig begreppsförvirring han visar, då han anför ett sådant skäl. Hvad herr Hahl i detta syfte anfört är det verkligen icke lönt att ingå på, ty dels är det sådant, som åtskilliga gånger förut blifvit bemött, och dels sådant, som icke förtjänar att spilla ett enda ord på. Förhållandet är ju tvärtom det att det föreliggande förslaget till regeringsform gifver åt landtdagen en makt, särskildt med afseende å finanserna eller fastställandet af statsförslaget, hvarom man ännu för något år sedan här i landet aldrig kunnat drömma. Och äfven i öfrigt, om man tager hänsyn till dess verkliga innehåll och de faktiskt bestående förhållandena i andra länder, måste det betecknas såsom synnerligen frisinnadt och demokratiskt. Genom att rösta mot sakens behandlig såsom brådskande åstadkommer man således endast det, att visserligen det föreliggande förslaget till ny regeringsform faller, men tillika det att landtdagen, om den vill följa grundlagens bud,

blir tvungen att välja en monark, som regerar på grund af nu gällande regeringsform och Förenings- och säkerhetsakten jämte öfriga lagar, som ändrat dessa. Jag kan i det längsta icke tro, att det verkligen på republikanskt håll vore meningen att drifva saken till denna utgång. Jag kan, oaktadt hvad här yttrats, ändå icke undertrycka den förhoppningen, att man också på detta håll skall låta förnuftet segra och förena sig om ett förslag, emot hvilket från demokratisk och frisinnad ståndpunkt icke borde vara mycket att anmärka, men väl kanske från synpunkten att en starkare konungamakt kunde behöfvas snarare vore vida mera att säga.

Ed. Alkio: Minä en olisi halunnut tässä asiassa toistamiseen käyttää puheenvuoroa, elleivät oikeiston taholta, monarkistien taholta esitetyt väitteet olisi antaneet siihen niin paljon aihetta. Rohkenen sentähden vielä tuoda esiin muutamia näkökohtia.

Tässä eduskunnassa on tänä päivänä ollut tasavaltainen ajatus ja kansanvalta syytettyjen penkillä. Syyttäjinä ovat esiintyneet ne monarkistit, jotka ovat monarkistisen käsityksensä saaneet siitä, että Suomessa viime talvena tapahtui hirmuinen kansankapina. Kun tällä perusteella ovat samat edustajat olleet valmiit leimaamaan tasavaltaisen periaatteenkin hengiltä tuomituksi, kokonaan meidän oloihimme käytäntöön soveltumattomaksi, samat edustajat, jotka viime syksynä yksimielisesti asettuivat tasavaltaisen käsityskannan perusteelle, täytyy minun sanoa, että ne väitteet, joita tänä päivänä on tuotu esiin monarkian tukemiseksi ja tasavallan kumoamiseksi, ovat olleet heikolle pohjalle perustettuja. Mutta kun tämän todistelun kanssa rinnan on käynyt myös valtava virtaus sitä vastaan, että kansanvallalla pitäisi olla jotain sanottavaa, kun Suomelle uutta hallitusmuotoa säädetään, hallitusmuotoa, joka tulisi kenties vuosisadoiksi järjestämään Suomen kansan olot, tätä vastaan tahtoisin muistuttaa, että sittenkin näyttää siltä, että me elämme liian lähellä viimetalvista kapinaa voidaksemme hetken näkökohdista riippumatta ratkaista niin kauvaksi kantavaa kysymystä, kuin meillä hallituskysymys on. Täällä on erityisesti tahdottu tasavaltalaisten omiintuntoihin vedota tänään selittämällä, mitenkä me olemme joutuneet tässä asiassa umpikujaan, josta ei nyt näyttäisi olevan pääsymahdollisuutta muulla tavalla, kuin että tasavaltalaisten olisi luovuttava periaatteestansa ja oikeudestansa periaatteensa mukaan käyttää täällä ääni-oikeuttaan. On väitetty, että tähän umpikujaan on jouduttu siitä syystä, että tasavaltalaiset itsepintaisesti pitävät kiinni siitä käsityksestä, että tasavalta olisi sittenkin tälle maalle paras hallitusmuoto. Tämän johdosta pyytäisin viitata muutamiin asianhaaroihin, jotka osottavat, että ei ole tasavaltalaisten syy siihen, että hallitusmuotoasiassa nyt ollaan umpikujassa, vaan syy on kokonaisuudessaan etsittävä monarkistien taholta.

Minun täytyy uudestaan viitata siihen tämän istuntokauden aikana jo monasti esitettyyn huomautukseen, että viime joulukuulla olimme kaikki yksimielisiä siitä, että tasavalta olisi ominaisin, sopivin hallitusmuoto Suomen kansalle. Tällä periaatteella liikkui jo myöskin se perustuslakikomitea, joka viime kesän kuluessa valmisti hallitusmuotoehdotusluonnoksen, joka sittemmin hallituksen toimesta tuotiin eduskunnalle tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi. Ennenkuin punainen kapina maassa tapahtui, oltiin kaikin sitä mieltä, että tasavalta oli toteutettava. Mutta kun punainen kapina oli ohitse, katsottiin eräissä helsinkiläispiireissä ajan tulleen, jolloin oikeiston oli otettava valta käsiinsä siltä äärimmäiseltä vasemmistolta, joka niin hirveällä tavalla oli sitä valtaa talven kuluessa käyttänyt. Monarkistinen hallitusmuotoajatus ei syntynyt Suomessa ollenkaan ulkopoliittisia tarkoituksia silmälläpitäen. Se syntyi yksinomaan kansanvallan supistamisen tarkoituksessa. Näissä merkeissä ei monarkistinen liike ole sittemmin uskaltanut kulkea. Monarkistit ovat lippuunsa kirjoittaneet kansanvaltaisen, perustuslaillisen kuninkuuden ja tahtoneet nimenomaan merkitä ja väittää, että kuningasvalta voi olla aivan yhtä kansanvaltainen kuin tasavaltakin. Mutta siitä huolimatta on se lakiehdotus, joka tänään on meidän hyväksyttävänämme, kuitenkin hyvin kaukana kansanvaltaisuuden periaatteen toteuttamisesta. Tässä suhteessa ovat monarkistit siis liikkuneet erehdyttävällä lipulla. Meidän vastenmielisyytemme syyt monarkiaa vastaan ovat periaatteellista laatua, mutta tätä hallitusmuotoa vastaan ne ovat myöskin käytännöllistä laatua. Sen kautta sidotaan Suomen kansan vapaus vuosisadoiksi sellaisiin hallitusmuodon pykäliin, joista ei päästä millään muulla tavoin, kuin väkivaltaisella vallankumouksella. Ja väkivaltaista vallankumousta me, maalaisliittolaiset, tulemme aina vastustamaan siinäkin tapauksessa, että te säädätte monarkian. Siinäkin tapauksessa me vastustamme väkivaltaista vallankumous-

ta, vaikka te asettaisitte täällä voimaan vielä 1772-vuoden hallitusmuodon 38 §:n. Me emme ole väkivallan miehiä. Mutta juuri siitä syystä me olemme tahtoneet täällä puhua kansanvallan puolesta. Kyllä herrojen pitää tietää, että silloin, kun Suomelle tämän punaisen kapinan jälkeen säädetään hallitusmuoto, pitää muistaa, että tämän maan on vapauttanut k a n s a, että tämän maan vapauden puolesta on k a n s a n veri vuotanut ja tämän k a n s a n tahtoa on kuultava silloin, kun sille säädetään hallitusmuoto sitä valtiota varten, jonka k a n s a n v o i m a on luonut. Tällä pohjalla me liikumme. Kun meitä vaaditaan luopumaan periaatteestamme ja luovuttamaan äänioikeusvapautemme, meidän täytyy ilmoittaa, että asia on liian vakava sellaiseen leikkiin. Jos meillä jää edelleen voimaan 1772-vuoden hallitusmuoto, inhimillisesti katsoen, jää vielä oikeistollekin velvollisuus, pakko yrittää sitä uudistaa. Mutta jos meillä astuu voimaan nyt esilläoleva hallitusmuoto, inhimillisillä lainsäätäjäkeinoilla ei sitä voida uudistaa.

Tasavaltaisesta hallitusmuodosta on sanottu, että se ei nykyoloissa sovi Suomen kansalle. On väitetty, että kansan kokoomiseksi, sen nykyisen sekä sisä- että ulkopoliittisen tilan vahvistamiseksi ja järjestämiseksi on välttämätöntä saada maahan kuningas. On edelleen väitetty, että maan rahataloudelliset olot vaativat myöskin järjestämään monarkistisen hallitusmuodon, sitä silmällä pitäen, että silloin maan luotto ulkomaisilla markkinoilla paranee. En tahdo jyrkästi väittää, ettei viimeinen ole totta, mutta mitä ensimäiseen kohtaan tulee, sitä vastaan väitän, että maan sisäpoliittinen asema ennen kaikkea vaatisi, että hallitusmuoto tulisi sellaiseksi, joka tyydyttäisi tätä nyt tuomittua kansanvaltaa. Minä nim. katselen avonaisesti asiaa, ja minun silmissäni on elävänä se voima, joka on tasavaltavaatimuksen takana, riippuen kiinni kansanvallassa. Tällä voimalla on tekemistä Suomen valtion sisällisen rauhan ja sisällisen onnen luomiseksi, sillä tämä voima muodostaa Suomen kansan. Meillä on pakko vedota tähän voimaan siinäkin tapauksessa, jos meidän on lähteminen sotatantereelle, ja minä muistutan herroja siitä, että esim. viime talvena, kun tähän kansan voimaan vedottiin, se lähti sotatantereelle ja täytti kunnialla tehtävänsä. Minä sanon uudestaan sen jo moneen kertaan täällä esiin tuodun ajatuksen, että punainen kapina oli henkinen sairaus, mutta minä en näe, että tämä sairaus on parannettavissa sillä, että tänne kansan yleistä tahtoa vastaan asetetaan monarkistinen hallitusmuoto ja tuodaan vieras kuningas, vaan minä olen siinä käsityksessä, että vain sillä, että eduskunta nyt, kun porvarillisilla aineksilla on valta käsissään, käyttää tätä valtaansa niin, että punainen tauti välttämättömyyden pakosta häviää, ja että ne, jotka sitä vielä sairastavat, voivat ottaa huomioonsa, että tässä eduskunnassa, vaikkakin tämä on kokonaan porvarien muodostama, sittenkin sykkivät sydämet kansan oikeudelle. Mitä tulee valkoisiin, niihin, jotka ovat tasavaltaisen ajatuksen takana, minun käsitykseni on se, että heidän vaatimuksensa tasavallan toteuttamisesta ei perustu mielikuviin, vaan se perustuu siihen kansannousuun, joka meidän maassamme on ollut tapahtumassa jo kansallisuusliikkeen alkuajoista saakka ja jonka voimakkaimpien nousuilmausten todistajina me olemme saaneet olla. Kansanvalta ei ole niitä ilmiöitä historiassa, joita kuninkaat voivat hillitä ja monarkistiset hallitusmuodot rajoittaa. Kansanvalta on sellainen luonnonvoima, joka kaikista vastustuksista huolimatta murtautuu esiin, poistaa tokeensa ja sanoo sanottavansa siihen, millä tavoin heidän yhteiskunnalliset olot ovat järjestettävät. Ellei se vapaasti pääse virtaamaan, se ilmenee väkivaltaisin keinoin. Me olemme Venäjällä nähneet ilmauksen tästä ja sen ilmauksen seurauksena oli, että Suomessakin jouduttiin saman laavavyöryn alaiseksi, ilman että meidän olomme enää olisivat siihen varsinaisesti pakottaneet. Mutta jos meillä nyt täysin purjein valtiollisesti aletaan purjehtia siihen suuntaan, että kansanvalta kokonaan k i e l l e t ä ä n, ensin säätämällä meille monarkia, jolla on sangen laajat valtuudet, ja sen jälkeen järjestämällä eduskuntaolot esim. kaksikamarisiksi, silloin meillä luodaan sellaiset olosuhteet, joita varten nykyinen polvi Suomen kansassa ei ole kasvatettu. Se on kasvanut jo vapaampia oloja varten. Se on kasvanut niissä oloissa, jotka Venäjän viimeinen itsevaltias, Suomessa osittain perustuslaillinen ruhtinas, meille pakkovallallaan loi, niissä oloissa, joissa ulkomaalta tullut sosialidemokratia, tultuansa tänne perin alkuperäisiin patriarkaalisiin oloihin, saattoi murtaa meidän kansamme erään osan siveellisen selkärangan siihen määrään, että se unohti syvimmät siveelliset kansalaisvelvollisuutensa äskeisessä kapinassa. Mutta minun käsitykseni on, niinkuin jo olen sanonut, että tätä siveellistä selkärankaa ei voida koristaa eikä parantaa sillä, että sitä varten valmistetaan vain aina ahdistavampia ja ahdistavampia oloja, vaan päinvastoin se tulee muodostamaan täällä yhä suurempaa sisällistä hajannusta.

Minäkin olen sitä mieltä, että tämän kansan

kaikkien eri luokkien olisi pitänyt tänä keväänä löytää toistensa kädet ja kaikkien eri kielipuolueiden olisi pitänyt kyetä ojentamaan toisillensa veljeskättä ja rakentamaan täällä olosuhteet sille kannalle, ettei tällaista riitaisuutta olisi tarvinnut syntyä. Se olisi saatu aikaan, jos monarkistinen ajatustapa olisi haudattu niihin unelmiin, joissa se ensin heräsi, jos täällä olisi toteutettu tasavaltainen hallitusmuoto ja olisi se tehty niin hyväksi, kuin se eduskunnan nykyisillä voimilla olisi saatu ja voidaan saada. Nyt voisi eduskunta viettää, se olisi voinut jo kuukautta ennen viettää riemujuhlaa sen johdosta, että Suomella olisi hyvä tasavaltainen hallitusmuoto. Ei ole riippunut meistä tasavaltalaisista, ettei näin ole asianlaita. Päinvastoin meidän ääntämme kuulematta on täällä nyt tehty hallitusmuoto, joka, vaikkakin me alistuisimme monarkiaan, jos se näyttäisi välttämättömältä, mutta joka hallitusmuoto sellaisena, kuin se nyt esiintyy, on meidän mahdoton hyväksyä. Tähän tilaan ei ole tasavaltalaiset asiaa kehittäneet. Se on valitettavasti monarkistien syy. Ja tulkoon päätökseksi tänä iltana mikä tahansa, saamme epäilemättä kantaa sen raskaan tietoisuuden, että täällä ovat olleet vaikuttamassa sellaiset sisäiset syyt, jotka ovat olleet liian voimakkaat Suomen porvariston voitettaviksi. Minäkin pelkään sitä tulosta, ettei hallitusmuotoa tässä eduskunnassa saatu aikaan, mutta sittenkin minä uskallan luottaa siihen, että ne voimat, joita nykyinen maailmantilanne luo ja joita se varmasti myös tässä Suomen maassa tällä ahdistuksen hetkellä parhaillansa kasvattaa, että ne luovat voimat tulevat ja antavat meille ainakin joskus sellaisen tilanteen, jolloin me voimme saada sellaisen hallitusmuodon, jolle kaikin voimme kiitosvirsiä veisata. Minulla on luottamusta tähän kansaan ja tähän valtakuntaan. Minä olen vakuutettu siitä, että raskaiden aikojen läpi saamme tulevaisuutta kohti kulkea, mutta me emme kaadu, jos meillä on vilpitöntä pyrkimystä eteenpäin luomaan valtio, joka nojaa voimansa kansaan. Me emme kaadu, emme sittenkään, vaikka tänä iltana emme saisikaan hallitusmuotoa valmiiksi. On jo huomautettu monarkistienkin taholta, että täällä on tultu 1772-vuoden hallitusmuodolla, joka meillä nyt on, tavallaan toimeen tänä väliaikana. Ja minäkin olen sitä mieltä, että sillä voidaan tulla toistaiseksi toimeen. Tämän johdosta kääntyy ajatukseni siihen, millä tavalla hallitusasioita sitten hoidetaan. Minun on sanominen, että niitä on hoidettava samalla tavalla kuin niitä on hoidettu viime syksystä saakka, hallitusmuoto ei ole siinä esteenä. Nykyinen eduskunta, siinä kokoonpanossa, missä se nyt on, on osoittautunut siksi lojaaliseksi tätä hallitusta kohtaan, että se on kaikissa ajanvaiheissa yrittänyt ainakin olla hallituksen tukena, kieltämättä kertaakaan hallitukselta mitään muuta, kuin tällä kertaa ainoastaan, se täytyy tasavaltalaisten kieltää, että tämä hallitusmuotoesitys, joka nyt on käsiteltävänämme, ei tulisi hyväksytyksi. Hallituksen asiana on siis toimia edelleen siihen suuntaan, että hallitusmuoto, joka voitaisiin täällä paremmalla menestyksellä hyväksyä, tulee jollakin tavalla uudestaan esiin. Me emme ole siis ehdottomassa umpikujassa. Meidän on vain selvitettävä itsellemme avonaisesti asema sellaisena, kuin se on, ja ratkaistava se Suomen miehinä ja Suomen naisina niin, että me emme sittenkään lähde täältä niin hajanaisina, niin epätoivoisina, kuin miltä näyttää niistä, jotka nyt ovat ajaneet hallitusmuotokysymyksen umpikujaan, eivätkä voi sitä sieltä saada pois ilman, etteivät tasavaltalaiset vastustajat luovuta äänioikeuttaan ja vapauttaan edustajana toimia omantuntonsa ja valtiopäiväjärjestyksen mukaan.

Kun asioita katselee tältä kannalta, ei voi olla niin epätoivoinen, kuin mikä useista lausunnoista monarkistien taholla on täällä ilmennyt. Meidän on rakennettava uutta Suomea ja sitä on rakennettava luottamuksessa kansaan. Sen vuoksi pyytämällä pyydän, että kun asioita täällä edelleen käsitellään, täällä lopetetaan se syytteleminen, että tähän kansaan ei kannata luottaa. Minä olen jo ennen sanonut, että se on vaarallista peliä alituiseen lausua ilmi eduskunnan puhujalavoilta sitä mieltä, ettei tähän kansaan kannata eikä voi luottaa. Siihen täytyy luottaa, jos yleensä toivotaan, että Suomesta tulee valtio. Jollei siihen voida luottaa, ei sitä myöskään mikään kuningas eikä edes keisari kykene tätä valtiota luomaan. Kansan on se siis tehtävä ja siinä suhteessa on myöskin meidän oikeistomme asetuttava omantuntonsa edessä vastaamaan, ovatko he tässä asiassa riittävästi kuunnelleet kansan ääntä.

Ed. K a i l a: Pyysin puheenvuoroa ed. Hahlin lausunnon johdosta. Tahdon paheksua sitä halveksivaa sävyä, jolla ed. Hahl puhui Ruotsin aikaisesta vanhasta hallitusmuodosta, ikäänkuin vetoominen siihen olisi jotakin vanhentunutta ja epäoikeutettua. Tosiasia on kuitenkin, että 1772-vuoden hallitusmuotoa ei ole milloinkaan kumottu. Ed. Ingman jo lausunnossaan osoitti, että nykyinen eduskunta ei koskaan ole tasa-

valtaa lainsäädännöllisesti hyväksynyt, vaan päinvastoin uuden hallitusmuodon toisessa käsittelyssä ennen hyväksytyn tasavaltaisen periaatteenkin hylännyt. On siis aivan selvää, että maamme nykyään voimassaoleva hallitusmuodon perustekin on perustuslaillinen monarkia. Ne tasavaltalaiset, jotka nyt ovat valmiit hylkäämään uuden hallitusmuodon, ovat itse syypäitä siihen, että vanha hallitusmuoto edelleen jää voimaan ja varsinkin ne, jotka vastustavat asian kiireelliseksi julistamista, samalla todistavat, että vanhalla edelleen hyvin tullaan toimeen. Halveksien ovat ruotsin- aikaisista laeista tätä ennen puhuneet ainoastaan sosialistit ja venäläinen virkavalta. Uuden hallitusmuodon vastustajat saavat sentähden syyttää itseään, jos heidän vastustelunsa takia vähemmän kansanvaltainen hallitusmuoto jää kenties pitkiksi ajoiksi voimaan. Ja sen määräyksiä on siinä tapauksessa viivyttelemättä noudatettava.

Ed. Ståhlberg: Kun täällä useissa lausunnoissa on esitetty, että Suomi on monarkia, jolle ilman muuta voidaan valita kuningas, pyydän lausua siitä eroavan käsityksen. Suomi ei ole koskaan ollut eikä ole erityinen kuningaskunta, eikä sille sentähden myöskään voida asettaa kuningasta muuten kuin uusien perustuslakisäädöksien nojalla. Tunnettujen valtiollisten tapahtumain jälkeen on Suomi käsittääkseni tosiasiallisesti tasavalta, jolle hallitusmuotoa ei kuitenkaan vielä ole säädetty, vaan jonka hallitukseen nähden toistaiseksi soveltuvissa kohdin, mutta ainoastaan soveltuvissa kohdin on noudatettava, mitä entisen valtiosäännön mukaan suuriruhtinaan hallitsijanvallasta oli voimassa. Riippumattomaan Suomeen soveltuvia entisen hallitusmuodon säännöksiä ei mielestäni ole 1772-vuoden hallitusmuodon 38 §:ssä oleva säännös kuninkaanvaalista, joka säännös, samoin kuin perimysjärjestystä koskevat säännökset, jo Suomen Ruotsista erotessa menettivät voimansa ja merkityksensä.

On myöskin kummasteltu, että kukaan voi vastustaa nyt esilläolevan asian kiireelliseksi julistamista. Säännöllinen perustuslainsäädännön menettely on meillä kuitenkin se, että lopullinen päätös asiasta tehdään vasta uusien vaalien jälkeen. Poikkeustapauksessa myönnetään tosin asian ratkaiseminen ilman uusia vaaleja, mutta silloin tarvitaan kiireelliseksi julistaminen $^5/_6$ enemmistöllä. Tämä vaatimus on siis säädetty takeeksi siitä, että asia on sellainen, että se voidaan ratkaista sillä tavoin kansaan vetoamatta, kuin perustuslainsäädäntöasioissa on sääntönä. Ne, joiden mielestä monarkinen hallitusmuoto ei ole sellainen, että se voitaisiin näillä valtiopäivillä kansaan vetoamatta säätää, eivät katso voivansa äänellään auttaa sen sillä tavalla aikaansaamista, siinä syy, minkä nojalla tältä kannalta ei voida yhtyä mainitun hallitusmuodon kiireelliseksi julistamiseen.

Ed. Nevanlinna: Pyydän vielä saada lausua muutaman sanan eräistä näkökohdista, jotka keskustelussa osittain jo ovat tulleet esiin, mutta joiden tärkeyttä tämän iltaisessa ratkaisussa nähdäkseni tuskin voidaan liiaksi alleviivata.

Ne, jotka tahtovat estää käsiteltävänä olevan hallitusmuodon hyväksymisen, tahtoisivat Suomen tasavallaksi. Nähdäkseni on kuitenkin erittäin tärkeätä olla täysin selvillä siitä, että estämällä esilläolevan lakiehdotuksen hyväksymisen tai kiireelliseksi julistamisenkin, ei millään tavoin voida edistää mainitun päämäärän saavuttamista. Nykyinen eduskunta ei katso mahdolliseksi hyväksyä lakia, jolla päätöksen teko jätettäisiin kansanäänestykseen. Täten on tämä mahdollisuus tasavallan aikaansaamiseen suljettu. Voisi ajatella, että tulisi uusi hallitus, joka julistaisi uudet vaalit ja joka antaisi uudelle eduskunnalle esityksen kansanäänestyslain säätämisestä. Mutta voi pitää aivan varmana, että mitenkä uudet vaalit muutoin päättyisivätkin, uusikaan eduskunta ei tulisi olemaan niin kokoonpantu, että kansanäänestystä koskeva laki sielläkään tulisi hyväksytyksi. Semmoinen on kerran meidän valtiopäiväjärjestyksemme. Tätäkään tietä ei siis olisi mahdollista päästä tasavaltaan. Yhtä vähän se olisi mahdollista, jos uusi hallitus uusien vaalien jälkeen kokoontuville valtiopäiville tekisi esityksen tasavaltaisesta hallitusmuodosta. Sillä, niinkuin jo on huomautettu, muistaakseni tänäänkin, näyttäytyisi taas, että millainen eduskunta kokoonpanoltaan olisikin, siinä varmasti olisi $^1/_6$ ja kaiken todennäköisyyden mukaan myös $^1/_3$, kumpikin tarpeeksi runsas, joka ei katsoisi mahdolliseksi hyväksyä tasavaltaista hallitusmuotoa.

Näiden tosiasiain pitäisi nähdäkseni olla aivan ratkaisevat tämäniltaisen päätöksen teossa. Minä ymmärtäisin tasavaltalaiset erinomaisen hyvin, jos he estämällä nyt esilläolevan esityksen hyväksymisen voisivat päästä, olkoonpa askeltakin, lähemmäksi tasavaltaisen hallitusmuodon hyväksymistä. Silloinhan he ainoastaan

pyrkisivät oman tarkoitusperänsä saavuttamiseen. Mutta nyt minun täytyy suoraan sanoa, että minun on vaikeata käsittää, miksi he tahtovat näissäkin oloissa estää esilläolevan ehdotuksen hyväksymisen, kun kerran sillä ei voida tasavaltaa kohti päästä askeltakaan. Voinee huoleti sanoa, että, niin kauvan kuin meillä on nykyinen valtiopäiväjärjestyksemme, tasavaltaisen hallitusmuodon aikaansaaminen Suomelle laillisin keinoin on mahdottomuus, niinkuin tietysti myöskin uuden kuningasvaltaisen hallitusmuodon, jos kerran asetutaan sille kannalle, jolle joukko tasavallan kannattajia nyt näyttää tahtovan asettua. Mutta kun kysymys kerran ei ole tasavallasta ja kuninkuudesta, vaan kahdesta kuningasvaltaisesta hallitusmuodosta, siitä, jääkö nykyinen, ylen suuren vallan hallitsijalle antava, monessa suhteessa vanhentunut ja vielä useammassa itsenäisen Suomen valtakunnan perustuslaiksi soveltumaton 1772-vuoden hallitusmuoto Yhdys- ja vakuuskirjoineen voimaan vai säädetäänkö sen tilalle kansan oikeuksia tuntuvasti laajentava uudenaikainen, nimenomaan itsenäiselle Suomelle suunniteltu hallitusmuoto, silloin ei nähdäkseni erimielisyys kuninkuudesta ja tasavallasta enää voi olla määräävänä sille, joka tahtoo asioita katsella tosiolojen kannalta. Kaikkein vähimmin luulisi niillä, jotka erityisesti luulevat edustavansa kansanvaltaisuuden vaatimuksia, olevan syytä nykyisessä asemassa valita se vaihtoehto, joka tietää vanhan, todellakin lähellä itsevaltaa olevan hallitusmuodon voimaanjäämistä. Sitä vähemmän pitäisi heillä olla siihen syytä, kun kaiken todennäköisyyden mukaan Suomessa ei voida silmänkantavassa tulevaisuudessa saada tätä vanhaa hallitusmuotoa muutetuksi; semmoinen on meidän valtiopäiväjärjestyksemme. Nyt siihen on tilaisuus, kun eduskunnalla on se kokoonpano, mikä sillä nyt on. Mutta niin pian kuin ne penkit ovat täytetyt, jotka nyt ovat tyhjinä, ei ole sanottavia, rohkenen sanoa, ei ole mitään toiveita uuden hallitusmuodon aikaansaamisesta Suomelle. Niin ristiin tulevat silloin eduskunnassa mielet käymään siitä, millainen uuden hallitusmuodon tulisi olla, eivätkä ne silloin käy ristiin ainoastaan nykyisiä rajaviivoja myöten; ne käyvät erilleen myöskin rajaviivoja myöten, joita nyt ei eduskunnassa ole. Voisiko niin ollen olla syytä niillä, jotka tahtovat edistää kansan oikeuksien lisäämistä, tänä iltana jättää käyttämättä se ainokainen tilaisuus, joka meillä nyt on kansan ja eduskunnan oikeuksia laajentavan uuden hallitusmuodon aikaansaamiseen?

Jos olisi kysymys siitä, että toisen tai toisen tänä iltana tulisi luopua mieskohtaisesta vakaumuksestaan, mitä tulee siihen kysymykseen, onko tasavalta vai kuningaskunta enin kansakunnan onnen mukainen, niin minä en puolestani rohkenisi tällaista vaatimusta asettaa. Mutta niin ei ole laita tänä iltana. Tänä iltana on meillä eduskunnassa esillä ainoastaan se tila, joka valtiollisessa toiminnassa on jokapäiväinen vieras. Se tila nimittäin, että enemmistöpäätöksellä, kun ei muuta neuvoa ole, on täytynyt ratkaista se kysymys, onko Suomen tuleva hallitusmuoto tehtävä tasavaltaiselle vai perustuslaillisen kuninkuuden pohjalle. Tämä kysymys on jo ratkaistu. Se on laatujaan kysymys, jossa kumpikin puoli ei voi voittaa, jossa toisen täytyy joutua vähemmistöön. Ja kun valtiollisessa toiminnassa joudutaan vähemmistöön, niin silloin on hyvin usein vielä yksi ratkaisu tehtävä. Vähemmistöön joutuneen täytyy valita kahden vaihtoehdon välillä, joita hän ei kumpaakaan pidä onnellisena, mutta joiden välillä hänen kuitenkin täytyy tehdä vaalinsa, ottaen sen, mitä hän pitää vähemmän vahingollisena Sanon vielä: kuinka tuttava onkaan tämmöinen asema jokaiselle, joka on ollut mukana valtiollisessa toiminnassa! Tässä asemassa ovat tänään meidän tasavaltalaisemme. Ei ole kysymys siitä, että he lakkaisivat pitämästä tasavaltaa onnellisempana, ei ole kysymys siitä, että he muuttaisivat vakaumustaan tässä suuressa peruskysymyksessä. Heidän on ainoastaan pakko tehdä tämä vaali: jättääkö — kun kerta tasavaltaa ei ole voitu, heidän ponnistuksistansa huolimatta, saada toteutetuksi — vanha, niin monessa suhteessa epätyydyttävä hallitusmuoto voimaan, vai ottaako uusi, tosin kuningasvaltainen, ehkäpä eduskunnan oikeuksia heidän mielestään riittämättömästi laajentava, mutta kuitenkin kieltämättömästi niitä tuntuvasti lisäävä ja joka suhteessa maailman kansanvaltaisimpiin hallitusmuotoihin kuuluva uusi hallitusmuoto? Kun kysymys on vain tästä, kun kysymys siis enää ei ole tuosta helposti intohimoja kuohuttavasta suuresta perusasiasta, kuningasvaltako vai tasavalta, niin nähdäkseni pitäisi tämäniltaisen ratkaisun voida tapahtua kaikella tyyneydellä.

Tätä ei muuta se, että tähän ratkaisuun liittyvät mitä suurimmat isänmaan edut ulkopuolellakin sen kysymyksen, vanhako vai uusi hallitusmuoto on edullisempi. Mutta tämän tietoisuuden pitäisi olla omiansa vain helpottamaan sitä vaalia, joka nyt on kunkin tehtävä.

On voinut huomata, että useat tasavaltaa ei

ennen kannattaneet, vaan, niinkuin minä luulen, yhä edelleen parempana pitävät ovat juuri tältä tosiasiain kannalta asiaa arvostelleet ja tulleet siihen tulokseen, jonka täällä ovat ilmoittaneet. Mutta ennenkuin keskustelu julistettiin päättyneeksi, tuntui olevan tarpeen erityisesti huomauttaa siitä, mistä tässä asiassa tänään oikeastaan on kysymys. (Hyvä-huutoja.)

Ed. Ingman: Ed. Hahlin lausunto sisälsi m.m. sen tiedonannon, että joku hallituksen jäsen olisi agiteerannut ulkomailla monarkistisen hallitusmuodon hyväksi. Tämä ilmoitus on senlaatuinen, että eduskunta on oikeutettu saamaan tietoonsa ne tosiasiat, joihin tämä ilmoitus perustuu. Pyydän sentähden kehoittaa ed. Hahlia saattamaan nämä tosiasiat eduskunnan tietoon.

Ed. Estlander: Jag är skyldig herr Ståhlberg att offentligen erkänna hans lagliga rätt att begagna sin röst till förhindrande af detta lagförslags förklarande för brådskande, och det var en försummelse af mig att icke i mitt första andragande tydligt framhålla detta. Men hvad jag i mitt första andragande ville ifrågasätta var det inre berättigande af ett sådant förslag från herr Ståhlbergs sida. Jag vill tillstå, att jag då icke ännu förstod detsamma, men jag förstår nu detta förslag, då han direkt tillkännagifvit, att han anser Finland redan vara en republik och förty anser, att 1772 års regeringsform upphört att vara gällande. Det är icke lämpligt att nu ingå på ett bemötande af de enligt min tanke något djärfva påståenden, som herr Ståhlberg i detta sammanhang tillåtit sig. Tyvärr torde utgången af detta ärende blifva sådan, att landtdagen har tillfälle att taga befattning med frågan, huruvida 1772 års regeringsform verkligen är i kraft och huruvida 38 § i denna regeringsform skall tillämpas eller icke, och är jag då i tillfälle att vederlägga herr Ståhlbergs framställning. Så mycket vill jag dock redan yttra, att det förefaller mig som om den uppfattning, hvilken herr Ståhlberg här framfört, skulle stå i bjärt strid med själfva den innersta grund, på hvilken Finlands motstånd mot den ryska förtryckspolitiken hvilat, nämligen den grund, att Finland är en stat, som har en statsförfattning, hvilken icke inskränkts annat än genom förhållandet till det ryska riket.

Ed. Hahl: En tiedä nyt, mitenkä ed. Ingmanin kysymykseen olisi vastattava. Riittänee kö hänen mielestään se, että minä ilmoitan, että hallituksen jäsen ainakin on antanut tietää, että on kuulusteltu kuningasehdokkaita, jo ennenkuin on ollut tietoa, onko virka avoinna. Tämä on minun mielestäni jonkunmoista kuningashommaa vähän liian aikaisin.

Ed. Rosenqvist: Jag har begärt ordet till sist, emedan jag icke haft eller har någon aflägsen tanke på att söka omvända en enda själ i denna församling, så högt i kurs än dessa omvändelser nu synas stå.

Efter det värdiga och sakliga, ehuru i många hänseenden icke mig öfvertygande andragande, hvarmed regeringschefen inledde förmiddagens debatt, afgåfvos några senare uttalanden från regeringshåll, hvilka verkade långt mindre sympatiskt. En relativt ung man steg upp på talarestolen från regeringsbänkarna och förklarade helt kategoriskt, att landtdagen icke uppfyller sin skyldighet, om den nu icke följer de stigar han anser vara riktiga. En annan senator lät åter förstå, att den politiska mogenheten oskiljaktigt är förknippad vid den ståndpunkt han och regeringen omfatta. Vi ha visserligen de senaste tiderna vant oss vid allehanda värdeomdömen beträffande olika tänkande i denna fråga. Vi ha fått höra, att blott en bestämd riktning eger monopol på omdömesförmåga och fosterlandskärlek, på ansvarskänsla o. s. v. Ja t. o. m. en i landtdagens tjänst anställd person har offentligen mer eller mindre tydligt förklarat, att en viss grupp af landtdagsmän måste betraktas såsom landsförrädare, dock med det försiktiga tillägget: medvetna eller omedvetna dylika. Vi hafva också i viss mån från regeringshåll vant oss vid att behandlas såsom ett slags kommenderings- eller omvändelseobjekt. Men vid ett högtidligt tillfälle som detta kunde man dock, synes det mig, vänta från regeringshåll ett uppträdande, som på ett värdigare sätt skulle skilja sig från det vulgära.

Men jag har nu icke begärt ordet för att göra dessa reflexioner. Än mindre har jag gjort det för att tala till förmån för den ena eller den andra regeringsformen. Jag är icke med några personliga sympatier oskiljaktigt förknippad vid vare sig monarki eller republik. Ja, jag måste medgifva, att jag i åtskilliga afseenden gifver ett bestämdt företräde åt det monarkiska förslaget framför det republikanska, sådana som dessa nu framträdt. Min ståndpunkt är fortfarande den, som kommit till uttryck i den första reservationen till grundlagsutskottets

betänkande. Häremot har bland annat en högt uppskattad medlem af den grupp, hvilken jag tillhör, denna grupps ordförande, vid förmiddagens plenum sagt, att det är hans öfvertygelse, att det är denna landtdags såväl rätt som skyldighet att nu afgöra föreliggande fråga. Jag respekterar till fullo denna öfvertygelse. Jag skulle respektera den hos hvilken person som hälst, men jag nödgas särskildt respektera den hos en man, hvars karaktärsfasthet utgör en af de vackraste minnen jag kommer att föra med mig från enkammaren, där jag så länge suttit. Men jag har äfven rätt att fordra respekt för min öfvertygelse och denna min öfvertygelse är fortfarande den, att denna landtdag såsom icke normalt sammansatt, icke företrädande alla samhällsklasser i vårt folk, oberoende af formell rätt, icke borde afgöra denna fråga, icke borde anse sig skyldig att afgöra den. Här är icke, såsom det åter och åter sagts, fråga om någon r ä t t i g h e t för de socialistiska landtdagsmännen, här är icke heller fråga om någon rättighet, som borde tilläggas de röda i landet, utan här är fråga om, huru den landtdag bör enligt våra grundlagars anda och mening vara sammansatt, som skall kunna anses representera Finlands odelade folk, alla dess samhällsklasser.

Men äfven om denna uppfattning saknade fog, — jag är dock tacksam att ldgm. Schybergson uttalade sin förståelse och sin respekt för densamma och att han haft mod att offentligt uttala detta, ty situationen är verkligen sådan, att det fordras mod äfven därtill — kommer jag äfven från en annan synpunkt till samma resultat eller till det resultatet, att denna fråga nu icke af denna landtdag, såsom det synes mig, rätteligen borde afgöras. Bland de många prisvärda grundsatser, som möta oss i eller som uppbära vår nuvarande L. O., finnes äfven den, att viktiga frågor, förrän de afgöras, kräfva en stark och säker opinion ibland folket bakom sig eller att garantier för en varaktig, icke tillfällig folkvilja böra förefinnas. Det stadgas därför, såsom kändt, att förslag rörande grundlag och ändring af grundlag icke enligt regeln böra afgöras vid den landtdag, där de blifvit väckta, utan böra lämnas hvilande till en landtdag efter nya val. Det stadgas ock att en så liten minoritet, som endast $^1/_6$, eger rätt att hindra förhastade beslut, då denna minoritet anser, att de nödiga garantierna för en säker, fast och tillräckligt stark folkvilja icke finnas.

Under hvilka förhållanden gäller det nu att afgöra en fråga af den vitala innebörd, som den nu föreliggande? Vågar någon i denna församling påstå, att de ifrågavarande garantierna nu här med full säkerhet föreligga? Den nu sittande landtdagen representerar icke Finlands hela folk, alla dess samhällsklasser. Inom denna restlandtdag rådde för kort tid sedan, ännu efter det röda upprorets stäfjande, ingen meningsolikhet därom, att statsförfattningen borde byggas på republikansk bas, och man motiverade denna ståndpunkt med en bestämd mening angående vårt folks väsende, vilja, önskningar o. s. v. I denna restlandtdag voro ännu vid ärendets andra behandling i plenum, för helt kort tid sedan, meningarna så splittrade, att det ena förslaget endast vann 4 röster mera än det andra. Sedan har, tack vare en exceptionellt hänsynslös agitation, som i likhet med den socialdemokratiska är ägnad att djupt fördärfva vårt folk, tack vare hänsynslöst tryck och hot af allehanda slag på landtdagsmännen — något som varit djupt förnedrande för hela vårt folk och för hela vår representation — måhända ett tiotal röster fåtts öfver till den andra sidan. Men jag vågar fråga: Är det på detta sätt den af vår grundlag förutsatta garantin, för att bakom ett viktigt lagförslag verkligt står en fast, säker, tillräckligt stark folkopinion, vinnes? Borde väl i en tid, sådan som den närvarande, så osäker, så upprörd, så söndrad, och då vår tidningspress eller en del af den på det hänsynslösaste sätt uppeggat medborgare mot medborgare, och då äfven de yttre världshändelsernas osäkerhet borde mana till lugn, till besinning, till solidaritet, till förståelse för hvarandra, vore det då på sin plats att under en sådan tid och under sådana förhållanden, som de jag antytt, fatta beslut i en fråga af den vitala innebörd, som nu ifrågavarande beslut, hvars följder icke kunna förutses, allra minst af till ytterlig nervositet uppeggade folkhopar.

Dessa synpunkter äro för mig fortfarande bestämmande i denna fråga. Jag måste således fortfarande anse, att frågan rätteligen borde afgöras af en landtdag efter nya val. Hvad min ställning till mina valmän beträffar, så är detta en sak, som jag vid annat tillfälle skall klargöra. Jag skall icke upptaga tiden därmed nu.

Men ännu en fråga. Hvilken, hurudan, af hvilka motiv bestämd fursteson vore villig att under dylika förhållanden beträda Finlands tron? Han måste veta, att icke hela Finlands folk, icke en landtdag, representerande alla dess samhällsklasser, har kallat honom. Han måste veta, att äfven i denna landtdag meningarna

varit så splittrade, att några röster stått på den ena eller andra sidan. Han måste veta, att den slutliga röstöfvervikten har vunnits endast genom hänsynslöst tryck och hot utifrån på landtdagsmännens fria afgörande. Han måste veta detta. Hvem vore då villig att mottaga den erbjudna platsen?

Hvad åter frågan om 38 § i Regeringsformen, dess innebörd, dess tolkning, dess tillämpning i nuvarande fall beträffar, så har jag icke anledning att vid detta tillfälle inlåta mig därpå.

Ed. Schybergson: Herr Rosenqvist underlät att uttala sig om § 38 i 1772 års regeringsform. Han hade icke anledning att inlåta sig därpå, sade han. Jag tycker att han mycket väl hade kunnat göra det, likaså väl som han inlät sig på åtskilligt, som han gärna hade kunnat hålla för sig. Men jag vill draga konsekvensen af hans yttrande och den blefve väl, att landtdagen icke heller borde ställa sig 38 § i 1772 års regeringsform till efterrättelse, eftersom tiderna nu äro sådana, som de äro, eftersom vi äro af olika åsikter, upphetsade, uppagiterade. Inlåter man sig på politisk verksamhet, skall man emellertid hafva något mer beslutsamhet än så. När ens hus brinner, hinner man icke med annat än se till att elden släckes, och när det är anarki i ett land, såsom det nu är i vårt, så har man hvarken råd eller tid att tänka på alla möjliga andra saker, utan man skall söka att få anarkin kväst, och det är därför vi måste på grund af bestämningen i 38 § 1772 års R. F. skrida till val af konung, om icke R. F., sådan den i andra läsningen antagits, blir godkänd. (Bra!)

Ed. Estlander: I likhet med herr Rosenqvist kan jag beklaga många af de yttringar agitationen för och emot monarki eller republik tagit under den tid, som gått. Men dessa yttringar måste ses mot bakgrunden af den nervositet, som gripit vårt folk, då det begynnt märka, att dess representation icke varit mäktig af ett beslut i denna viktiga sak, och då den olägenhet för att icke säga fara trädt i dagen, som med ärendets förhalande varit förenad. Jag kan också i likhet med herr Rosenqvist klandra de yttringar af påtryckning, som från valmännens sida gjorts gentemot enskilda landtdagsmäns uppträdande eller opinion i frågan. Men jag kan icke tillmäta denna påtryckning samma betydelse som herr Rosenqvist det gjorde, och jag tänker, att väl de flesta här närvarande veta, att särskildt herr Rosenqvist icke är den, som gifver efter för en påtryckning. Icke heller torde han hafva rönt en sådan påtryckning inom sin egen grupp, där nog hans ärliga öfvertygelse respekterats. Jag förstår så väl herr Rosenqvists uppfattning, att jag kan erkänna, att det föreligger en pliktkollision för landtdagsmännen, då det nu gäller att afgöra denna liksom andra viktiga frågor vid en landtdag, som ju tyvärr är inkomplett. Men i denna konflikt har jag icke kunnat komma till annat resultat än att den mer bjudande plikten måste fyllas, och det är den, som bjuder att bringa saken till ett snart afgörande för att landet icke må förgås. Däremot förstår jag icke herr Rosenqvists uppfattning, att det vore antagandet af denna nya regeringsform som skulle vara särskildt vådligt eller att man därvid borde särskildt tveka om landtdagen vore berättigad eller icke. Jag tror att herr Rosenqvist icke har skilt åt frågan om val af konung och frågan om antagande af ny regeringsform. Val af konung är en fråga, som hänför sig till den gamla regeringsformen, försåvidt någon ny icke antagits, och denna är i så måtto oberoende af frågan om denna nya regeringsform antagits eller icke, att, om förslaget blir hvilande, såsom herr Rosenqvist önskar, måste frågan om konungaval dock komma upp, och det är dock denna fråga, som är den viktiga, men icke den fråga, om man vill gå in på att reformera vår gamla regeringsform och utbyta den mot en tidsenlig. Jag tror att herr Rosenqvists uppfattning härvid icke varit tillräckligt klar.

Jag vill till slut med anledning af hvad herr Rosenqvists yttrade framhålla, att om landtdagen besluter sig, såsom jag hoppas, för att i en eller annan form skrida till val af konung och om landtdagen då vänder sig till någon person med hemställan att han måtte mottaga kronan, så torde denna person kunna vara förvissad om, att han gör landet den största tjänst genom antagande af denna inbjudning. Ty det, som mest är ägnadt att söndra oss inbördes och mest är ägnadt att nedsätta oss utom landet, är att vi icke kunna komma till något beslut vare sig för eller mot. I detta afseende tror jag att herr Rosenqvist fullkomligt missuppfattar situationen.

Ed. Rosenqvist: Jag begärde ordet med anledning af herr Schybergsons uttalande. Jag är naturligtvis ense med herr Schybergson eller vill liksom han bekämpa anarkin, vill släcka elden o. s. v., men jag måste hafva rätt att hafva en annan uppfattning om medlen och vägarna för nåendet af detta mål än herr Schybergson.

Slutligen kan jag icke underlåta att säga, att det förefaller mig såsom om herr Schybergson

vore den sista, hvilken hade anledning att som en skolmästare uppträda och föreskrifva hvad en annan landtdagsman i en debatt bör säga och icke bör säga. Om någon, så förefaller det mig, plägar herr Schybergson ofta inblanda åtskilligt mellan himmel och jord i en diskussion, som strängt taget icke hör dit. I alla fall tycker jag att vi icke hafva anledning att i detta afseende mästra hvarandra.

Ed. Schybergson: Tvärtom, kära herr Rosenqvist, vi äro icke här för att taga hänsyn till hvarandra, utan till och med inom samma grupp få vi göra anmärkningar, och rätt skarpa mot hvarandra när det behöfves. Jag brukar icke taga illa upp, när jag får mig påskrifvet, och tycker att äfven herr Rosenqvist kunde hålla till godo därmed i synnerhet när han så väl behöfver det som denna gång.

Ed. Rosenqvist: Jag vill blott anmärka att jag icke är ledsen, men en viss anständighet anser jag att vid uppträdande äfven i denna församling t. o. m. bästa vänner äro skyldiga att iakttaga. Det synes mig att diskussionen här skulle vinna, om vi icke på ett skolmästarsätt börja uppträda och säga till hvarandra: så skall du uppträda, så bör du uppträda, då vi själfva måhända hafva åtskilligt att förebrå oss i detta afseende.

Det kan ju hända, att jag hade behöft herr Schybergsons tillrättavisning, men jag tror, att han i flere fall än jag varit i behof af en liknande.

Ed. Ingman: Minä pyydän anteeksi, että sekaannun ruotsalaisten perheriitaan. Mutta pyysin puheenvuoroa siinä luulossa, että se oli lopussa, todetakseni, että ed. Hahl ei ole esittänyt minkäänlaista tosiasiaa sen syytöksen perusteeksi, että joku hallituksen jäsen olisi ulkomailla agiteerannut monarkisen hallitusmuodon hyväksi. Ylimalkainen väite, että ulkomailla on tiedusteltu kuningasehdokasta, ei riitä jonkun hallituksen jäsenen syytöksen perusteeksi. Minä siis totean, että tämä syytös on yhtä perusteeton, kuin ne muut syytökset, joita ed. Hahlin lausunto oli aivan täynnä.

Ed. Malmivaara: Minuun teki oudon vaikutuksen eräs täällä äsken annettu lausunto. Se kävi siihen suuntaan ikäänkuin täällä olisi vaadittu kaksikamarista eduskuntalaitosta. Minä en ole kuullut näissä keskusteluissa kenenkään sellaista puhuvan enkä myöskään eduskunnan ulkopuolella. Samassa lausunnossa sanottiin täällä myös sanotun, ettei saa luottaa kansaan. En ole sellaistakaan kuullut täällä julkilausuttavan. Kyllä kai meillä kaikilla on luottamusta kansaan, mikäli sitä voi olla. Tämä hallitusmuoto, joka nyt on käsiteltävänä, ei vastusta kansanvaltaisuutta, päinvastoin se tukee sitä sen oikeassa muodossa. Mutta se vastustaa kansanvallattomuutta ja sitä vallattomuutta meidän maassamme on nykyään liiaksi paljon. Sitä on ryhdyttävä vastustamaan. Tähän maahan on saatava järjestyneet olot. Niin kauvan on maassamme taisteltu kaikkea ylhäältäpäin tullutta laittomuutta vastaan, että milt'ei koko kansasta alkaa kadota lain ja esivallan kunnioitus. Meidän on saatava järjestyneet olot sotalaitokseen, saatava sinne johtaja, jonka pää on hiukan ylempänä muita, jota sotilaat oppivat kunnioittamaan ja jota he tottelevat. Voisi lukemattomia esimerkkejä kertoa sopimattomasta käytöksestä sotilaiden kesken. Ne eivät ole meidän kansallemme kunniaksi vaan häpeäksi. Uusi hallitusmuoto tarjoaa järjestyneitä oloja kaikilla aloilla. Minä vieläkin pyydän, ettei sen kiireellisseksi julistamista vastustettaisi. Vastuu on siitä teosta liian raskas.

Ed. Paasivuori: Minä olen aikaisemmin täällä jo lausunut, että olen sitä mieltä, että eduskunta ei voi tässä asiassa tehdä lopullista päätöstä, ennenkuin toimitetaan uudet vaalit, ja olen edelleen sitä mieltä, että näin on tehtävä, ja siksi minä äänestän kiireellisyyttä vastaan, koska ei ole täällä toivoa, että tämä hallitusmuotoehdotus sellaisenaan tulisi hylätyksi. Minuun ei ole vähääkään vaikuttanut monarkistien selitykset, kuinka hyvä monarkistinen hallitusmuoto on. Siitä meillä on tuoreita kokemusia minkälainen oli se venäläinen monarkistinen hallitus, joka meillä oli. Useimmat eduskunnan päätökset vehkeiltiin sen hallitusmuodon turvissa kumoon tai estettiin kymmeniä vuosia niiden käytäntöön tulemista. Tästä voisi luetella useita esimerkkejä, jos tahtoisi niihin turvautua. Se on jokaiselle edusmiehelle hyvin tunnettu, ja tähän järjestelmään nyt pyritään takaisin, ettei tarvitsisi eduskunnan päätöksiä toteuttaa, vaan monarkian taakse mentäisiin ja sanottaisiin, että kuningas ei ole hyväksynyt sitä, hän ei ole vahvistanut sitä, se on hänen syynsä, vaikka nämä puolueet ja yksityiset ryhmät, työnantajaliitot ja milloin mitkin eturyhmät edustajainsa kautta lähetystöillä sekä keskusvirastojen päälliköt antavat hallitukselle ohjeita, että olkaa vahvistamatta sitä ja sitä, se on vaarallinen ja se on vahingollinen yhden tai toisen eturyhmän eduille. Näin on menetelty ja tähän samaan järjestelmään pyritään

nyt tällä monarkistisella hallitusmuodolla, ja tämä seikka ilmenee myöskin kuningasmielisten ensimäisen julistuksen perusteluissa. Siinä sanotaan, että hallitsijalla on oikeus hyväksyä tai hylätä eduskunnan päätökset ja jotenkin laaja valta käyttää valtion varoja. Siis kaikki tämä on se todellinen syy, jonka tähden on ryhdytty tätä monarkistista hallitusmuotoa niin innokkaasti ajamaan. Minä en puolestani voi olla mukana vaikuttamassa sen hallitusmuodon nyt hyväksymiseen.

Ed. Juutilainen: Ed. Malmivaara äsken mainitsi, ettei hän ole kuullutkaan vielä, että monarkistien takataskussa olisi kaksikamarijärjestelmä. Minä pyydän muistuttaa ed. Malmivaaralle, että niissä ensimäisissä kuningasmielisissä julistuksissa, joiden alla, ellen väärin muista, on myöskin ed. Malmivaaran nimi, on tämä jo lausuttu julki. Myöskin valtioneuvos Danielson-Kalmarin kuuluisassa puheessa on se myös esitetty. Samoin on monarkistien toimesta painettu eräässä ulkovallassa eräs kirjanen, jossa myös on kaksikamarivaatimus tuotu esiin. Näin ollen ed. Malmivaaran tietämättömyys on liika suurta hurskautta.

Ed. Malmivaara: Siinä julistuksessa, josta edellinen puhuja mainitsi, ei puhuta kaksikamarisesta eduskunnasta vaan ainoastaan vaalilain muuttamisesta siihen suuntaan, että esimerkiksi maataviljelevä väestö saisi lisäedustajia eduskuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt toimitetaan äänestys perustuslakivaliokunnan mietinnössä sivulla 42 olevasta asian kiireelliseksi julistamista koskevasta ponnesta. Siinä tarkoituksessa laadittu kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa"; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään 5/6 annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 75 jaa- ja 32 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hylätä perustuslakivaliokunnan ehdotuksen, että käsilläolevat lakiehdotukset käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä.

Päätöksen johdosta lausuu puheenvuoron saatuaan

Ed. Bäck: Jag ber att få till protokollet antecknad min protest med anledning af det fattade beslutet. På samma gång vågar jag uttala den förhoppningen, att landtdagen måtte så fort görligt fullgöra den plikt, som åligger densamma enligt § 38 i R. F. af 1772.

Puhemies: Edelleen toimitetaan äänestys lakiehdotuksen lepäämään jättämisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puheenaolevat lakiehdotukset sellaisina, kuin ne toisessa käsittelyssä on päätetty, jätettäviksi lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jäljestä kokoontuviin valtiopäiviin, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt, että puheenaolevat lakiehdotukset sellaisina, kuin ne toisessa käsittelyssä on päätetty, ovat jätettävät lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jäljestä kokoontuviin valtiopäiviin.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on loppuun suoritettu ja asia loppuun käsitelty.

Puhemies: Otetaan 1/4 tunnin loma.

Loma alkaa k:lo 10,13 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 10,28 i. p.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna kello 12 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 10,29 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

99. Torstaina 8 p. elokuuta

k:lo 12 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Esitellään:

Valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä kuninkaanvaalia varten tarkoittava ed. Ingmanin, Estlanderin y. m. anom. ehd. n:o 121 1859

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Louhelainen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Alopaeus ja H. I. Linna.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Valmistavat toimenpiteet kuninkaan vaalia varten.

Puhemies: Tämän päivän päiväjärjestyksessä on ed. Ingmanin y. m. anomusehdotus, joka koskee toimenpiteitä kuninkaan valitsemiseksi. Tämän johdosta pyydän lausua seuraavaa: Ne säännökset 21 päivänä elokuuta 1772 annetun hallitusmuodon 38 §:ssä, joitten mukaan valtakunnalle on valittava kuningas siinä tapauksessa, että valtaistuin jäisi avoimeksi miespuolisen kuningasheimon sukupuuton kautta, eivät mielestäni ole sisältäneet, eivätkä sisällä mitään säännöstä siitä, miten korkeimman vallan haltija Suomessa on asetettava, sittenkuin Suomi on tullut eroitetuksi Ruotsin yhteydestä ja julistettu itsenäiseksi, eivätkä ne siis minun ymmärtääkseni ole sovellutettavissa, käsilläolevaan tapaukseen. Perustuslain hengen ja tarkoituksen mukaista ei minun käsitykseni mukaan siis olisi ryhtyä toimenpiteisiin kuninkaan valitsemiseksi, ennenkuin on siinä järjestyksessä, kuin perustuslain säätämisestä on voimassa, määrätty, että Suomi on oleva monarkia ja nimenomaan kuningaskunta. Kun kuitenkaan mitään nimenomaista määräystä sen olotilan varalta, jossa valtakunta nykyisin on, ei ole olemassa, katson voivani esittää ed. Ingmanin y. m. anomusehdotuksen. Esitellään siis valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä kuninkaanvaalia varten tarkoittava ed. Ingmanin, Estlanderin ynnä muitten anomusehdotus n:o 121.

Anomusehdotuksen lukee julki suomeksi ed. Ingman ja ruotsiksi ed. Estlander.

Keskustelu:

Ed. Ståhlberg: Nyt luetun anomusehdotuksen perusteluista näkyy, että siinä ehdotetuilla valmistavilla toimenpiteillä kuninkaanvaalia varten ei tarkoiteta siihen vaadittavain perustuslain säännöksien aikaansaamista. Niin ollen olisi siitä, käsittääkseni oikeasta kannasta, jonka puhemies on esittänyt, johtunut, ettei anomusehdotusta olisi pitänyt voida ottaa esiteltäväksi. Mutta kun se kuitenkin on katsottu mahdolliseksi, pyydän anomusta vastaan esittää seuraavaa:

Vastoin sitä mielipidettä, että Suomi nykyään olisi pidettävä monarkiana, on mielestäni oikeampi se käsitys, että sittenkun maamme, jäätyä ilman hallitsijaa ja ilman korkeinta hallitusta, 6 päivänä joulukuuta 1917 julistautui tasavallaksi eduskuntansa kautta, korkeimman valtiovallan haltijana, hyväksymällä sen periaatteen, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta, on se ollut tasavaltana. Tämä perustuu samaten kuin Suomen riippumattomuuskin valtiollisiin tapahtumiin ynnä mainittuun päätökseen. Tasavaltana Suomi sitten on esiintynytkin sekä ulos- että sisäänpäin, esiintynyt sellaisena sekä hallituksen että eduskunnan taholta. Niinpä, muuta mainitsematta-

kaan, kapinan alkaessa 27 päivänä tammikuuta kaikkien porvarillisten eduskuntaryhmien julistuksessa puhutaan nuoren tasavaltamme yhteiskuntajärjestyksestä, ja vielä 4 ja 5 päivänä maaliskuuta antoi sekä Suomen hallitus että kokoontuneet kansanedustajat julistuksia Suomen tasavallasta. Ei kai ole mahdollista, että vaikka Suomi koko ajan olisi pysynyt monarkiana, itse hallituskin olisi esittänyt tämän valtion tahallisesti väärällä nimellä sekä omalle kansalle että muille valtioille. Suomen tasavallalle ei ole tosin valtiosääntöä säädetty ja sentähden on siihen nähden ollut soveltuvilta kohdin noudatettava ennen voimassa ollutta valtiosääntöä. Sillä sen kautta, että Suomi on muuttunut tasavallaksi, ei entinen valtiosääntö ole kokonaisuudessaan kumottu eikä edes kaikki, mitä siinä sanotaan hallitusvallasta. Valtiosääntö sisältää paljon muutakin kuin monarkian tai tasavallan, ja mitä erityisesti hallitusvaltaan tulee, niin onhan myöskin tasavallassa hallitus niinkuin monarkiassakin. Hallitusvallasta monarkisessa valtiossa annetut säännökset ovat siis osaksi kyllä soveltuvia myöskin hallitusvaltaan tasavallassa ja päinvastoin. Siitä, että meillä tarvitaan 1772-vuoden hallitusmuodon ja 1789-vuoden Yhdistys- ja vakuuskirjan kumoamista, ei suinkaan sentähden voi päättää, että Suomi ei muka ole tasavalta. Mutta soveltumattomiksi tasavaltaiseen Suomeen ovat käyneet säännökset itse hallitsijasta ja mitä siihen kuuluu. Samaten kuin osa ruotsinaikaista valtiosääntöä menetti merkityksensä, kun Suomi yhdistettiin Venäjän kanssa, samaten on käynyt nytkin. Ja oloihimme, Suomen tasavallan oloihin soveltumattomia ovat entisessä hallitusmuodossa edellä esittämältäni kannalta 38 §:n säännökset kuninkaanvaalista, jos tuo säännös muuten, menetettyään voimansa jo toistasataa vuotta sitten, edes olisi voinut taas herätä henkiin, vaikkapa Suomi olisi pysynyt monarkianakin. Että valtio tosiasiallisten valtiollisten tapahtumain ja tehtyjen päätösten kautta voi muuttua monarkiasta tasavallaksi ja sellaisena pysyä jo ennen tasavaltaisen valtiosäännön ssätämistä, on nähty muuallakin. Niinpä samansuuntainen olotila, kuin meillä nyt, oli Ranskassa, kun se vuodesta 1871 vallankumoukseen ja tekemäänsä päätökseen nojauten kieltämättä oli tasavalta, vaikka tasavaltainen valtiosääntö saatiin sille säädetyksi vasta vuonna 1875.

Edellä esitetyistä syistä olen sitä mieltä, että esilläolevaa anomusta perustuslakivaliokunta ei voi puoltaa eikä eduskunta hyväksyä.

Ed. Wuorimaa: Täytyy ihmetellä ,kuinka ne, jotka aina niin äärimäisyyksiin asti ovat pitävinään kiinni laillisista muodoista nyt ovat heittäneet näillä anomuksillaan pois lailliset muodot. Tosiasiallisesti on Suomi nyt tasavalta, vaikka vielä ilman valmista hallitusmuotoa, ylintä sekä hallitus- että lainsäädäntövaltaa maassa omanneen eduskunnan yksimielisen päätöksen mukaan joulukuun 6 päivältä 1917. Ellei tätä Suomen silloisten korkeinten valtiomahtien valtiotekoa pidetä pätevänä niin eivät sen yhteydessä ja johdosta tapohtunut päätös riippumattomuudesta Venäjän valtakunnasta ja toimenpiteistä itsenäisen Suomen tunnustamiseksi sekä ulkovaltojen sen johdosta julistamat Suomen itsenäisen tasavallan tunnustamiset myöskään ole päteviä. Ja että päätös tasavallasta olisi kumoutunut sen kautta, että nykyinen eduskunta toisessa lukemisessa 4 äänen enemmistöllä äänesti monarkista valtiomuotoa, on peräti mahdoton, koska ei monarkistista valtiomuotoa ole hyväksytty, vaan se on jäänyt lepäämään yli vaalien. Sillä päätöksellä, mikä tehtiin toisessa lukemisessa, ei ole siis mitään ratkaisevaa voimaa. Joulukuun 6 päivän v. 1917 päätöstä ei voida kumota muussa järjestyksessä, kuin missä se on syntynyt, se tahtoo sanoa, että hallitus tekee siitä eduskunnalle ehdotuksen, joka sen yksimielisesti hyväksyy. Sen jälkeen vasta voidaan ruveta keskustelemaan kuninkaanvaalista. Mitä 1772-vuoden valtiomuodon 38 §:n käyttämiseen tulee, niin on ed. Ståhlberg täällä jo esittänyt sitä vastaan päteviä muistutuksia.

Lisäksi vielä saan huomauttaa, että sen perustuksella kuninkaanvaalin suorittaminen on mahdoton, sillä se on suorastaan muodotonta ja lainvastaista. Mainittu pykälä sisältää paitsi määräystä eduskunnan kokoonkutsumisesta, joka jo on kumottu valtiopäiväjärjestyksen kautta, määräyksiä vallanperimyksestä ja kuninkaanvaalista siinä tapauksessa, että kuningasheimon kaikki jäsenet ovat kuolleet. Mutta tämä osa on kumoutunut Porvoon valtiopäiväin päätöksen kautta 1808, jolloin säädyt tunnustivat Venäjän hallitsijan samalla Suomen hallitsijaksi ja suuriruhtinaaksi ja siis periaatteessa hyväksyivät Romanowien suvun Suomen hallitsijasuvuksi ja Venäjän vallan perimysmuodon. Sen kautta selvästi ja muodollisesti kumoutui myös pykälän pätevyys Suomeen nähden. Tämän mielipiteen ovat lausuneet m. m. Leo Mechelin ja myös muutkin. Mutta jos oletettaisiinkin, että mainittu pykälä olisi vielä voimassa, niin tultaisiin siihen mahdottomaan tulokseen tämän pykälän muodollisessa noudattamisessa, että joku Romanowien hallitsijaheimon vielä elävistä jäsenistä nyt olisi Suomen hallitsija, ja kuningasvaali siis jo tältäkin kannalta on mahdoton loukkaamatta tämän lain muodollista ja sanallista sisällystä. Tämä on

omansa kyllin selvästi osoittamaan, mihin mahdottomuuksiin joudutaan, jos tätä jo yli 100 vuotta haudassa ollutta pykälää jälleen sieltä nostettaisiin. Eikä tämä yritys olekaan muuta kuin sinisen oikeiston ponnistus keinoista välittämättä ajaa tarkoituksensa perille. Mutta muistettakoon, että tämä lopulta vie samaan tulokseen, kuin punaisten yritys vastoin perustuslakia muodostaa maan hallitus. Monarkian perustaminen ja kuninkaanvaali voi laillisesti ja kulkematta vallankappauksen tietä, josta aina syntyy onnettomia hedelmiä, tapahtua vain siten, että odotetaan uusien vaalien jälkeen jälleen kokoontuvan eduskunnan ratkaisua siksi lepäämään jätetystä valtiomuodosta, tai että hallitus jättää eduskunnalle uudestaan perustuslaillisessa järjestyksessä käsiteltäväksi uuden kansanvaltaisemman hallitusmuodon kuin se yksinvaltaperiaatteen omaava valtiomuoto, joka nyt on jätetty lepäämään.

Ed. Ingman: Minä pyysin puheenvuoroa ehdottaakseni, että tämä asia lähetettäisiin perustuslakivaliokunnan valmisteltavaksi.

Mitä siihen asian puoleen tulee, jota ed. Ståhlberg koskетteli, niin olen eilen jo lausunut siitä mielipiteeni, joka lyhyesti on se, että sillä päätöksellä, joka tehtiin 6 päivänä joulukuuta, ei ole voitu muuttaa rahtuakaan Suomen perustuslaeissa, joitten mukaan Suomi on monarkinen maa.

Ed. Wuorimaan lausunnon johdosta kannattaa ainoastaan mainita, että kun ed. Wuorimaa puhuu jostain eduskunnan yksimielisestä päätöksestä 6 päivältä joulukuuta, niin hän puhuu omiansa. Se päätös, joka silloin tehtiin, tehtiin 100 äänellä 88 vastaan, ja sosialistien taholta pantiin vielä jyrkkä vastalause sitä vastaan, niinkuin ed. Wuorimaa voi lukea, jos hän hakee esille 3:nnen vihon näitten valtiopäiväin pöytäkirjoja. Sivua en voi mainita, mutta kyllä se löytyy sieltä.

Mitä H. M:n 38 §:n haudasta nostamiseen tulee, josta ed. Wuorimaa puhui, niin sen ovat nostaneet jo naremmatkin miehet. Minulla on esillä eduskunnan pöytäkirja 15 päivältä marraskuuta, jolloin oli kysymys korkeimman hallitusvallan siirtämisestä senaatin talousosastolle. Siitä lausuu ed. Ståhlberg näin: „Sellaisella asian järiestelyllä on tukea Suomen perustuslain säännöksissä ja se on sopusoinnussa Suomen valtiosäännön yleisen kannan kanssa. Siinä asiaintilassa, joka nykyhetkellä on olemassa, voi eduskunta hallitusmuodon 38 §:n periaatteiden nojalla väliaikaisesti järjestää hallitusvallan käyttämisen" j. n. e.

Ed. Åkesson: Då jag hört till dem, som ansett en monarkisk regeringsform för vårt land vara det lyckligaste, så anser jag mig nu i alla fall tvungen att meddela, att jag icke kan omfatta och icke har omfattat det förslag, som nu har inlämnats till landtdagen. Jag anser visserligen icke såsom ldgm. Ståhlberg, att beslutet af den 6 december skulle innebära, att Finland faktiskt blifvit en republik, men å andra sidan är det mig icke heller bekant, att Finland någonsin varit ett eget självständigt konungadöme. Dess statsform har visserligen varit monarkisk, det har utgjort en del af en annan monarki, för hvilken den regeringsform är skrifven, hvilken man nu velat åberopa. Denna har aldrig varit afsedd att gälla för Finland allena.

Detta är endast i korthet några rättsliga synpunkter. Jag anser visserligen icke dessa vara de enbart afgörande i förevarande fråga. Närmast gäller det de praktiskt-politiska synpunkterna, men för min del kan jag icke heller anse, att något godt kan lända däraf att en ytterst obetydlig majoritet inom landtdagen nu vill påtvinga landet en konung, då det tillfylles har framgått, senast vid debatten i går och af beslutet, som fattades i går, att en stor del af landets befolkning icke står bakom detta. Jag förenar mig därför om slutorden i hr Ståhlbergs yttrande.

Ed. Wrede: Det beslut, som landtdagen i går fattade genom att med 32 röster mot 75 motsätta sig behandlingen af frågan om ny regeringsform såsom brådskande, är i sanning i flera afseenden nedslående. Det hopp man hyst, att genom antagande af en ny tidsenlig regeringsform få till stånd en definitiv reglering af statsmaktens utöfning och därmed skapa den nödvändiga förutsättningen för Finlands självbestånd såsom oberoende stat, detta hopp har nu svikits. Finlands landtdag har, visserligen genom förskyllan af en relativt liten minoritet, visat att den icke förmår stifta den statsförfattning landet skulle behöfva. Därtill förelåg nu ett enastående tillfälle, hvilket måhända aldrig mer, åtminstone med sannolikhet icke inom öfverskådlig tid återkommer. Det tillfället har försuttits och vi stå utan hopp att erhålla en sådan regeringsform, som vårt läge och tidsförhållandena skulle kräfva. Detta ledsamma förhållande, som — jag upprepar det — uppfyller sinnet med en känsla af förödmjukelse och nedslagenhet — påkallar emellertid nödvändiga åtgärder för reglering af frågan på grundvalen af nugällande grundlag. Att så förfara är landtdagens plikt, som med tydliga ord är

utsagd i 38 § af gällande R. F., och detta lagrum angifver också hvilka de åtgärder äro, som nu böra vidtagas, nämligen att landtdagen bör utse åt landet den monark, som statsförfattningen förutsätter. Om landtdagen nu underlåter att göra detta, har landtdagen därmed ådagalagt icke blott att den ej förmår bringa till stånd en ny regeringsform, utan också att den icke förmår ordna statsskicket på grund af nugällande regeringsform, såsom det borde ske, sedan Finland förklarats oberoende. En sådan inkompetens af landtdagen skulle ingifva starka farhågor för att Finland alls icke skall kunna, hvad på dess landtdag ankommer, upprätthålla sin självständighet såsom oberoende stat.

Jag tvekar icke att säga, att om landtdagen icke nu förstår att uppfylla den plikt, som tydligen åligger landtdagen enligt R. F., Finlands nyvunna oberoende är i fara att förloras och likaså möjligheten att upprätthålla inre lugn och ordning. Vi komma, om landtdagen fortfar på detta sätt, att åter försjunka tillbaka i den anarki, som den under senaste tid här rådande, på vänsterhåll beprisade s. k. republikanska regimen innebar, och vi komma i yttre afseende att förlora vår självständighet.

Jag nämnde redan, att den åtgärd, som enligt grundlag nu bör vidtagas, är val af en monark åt landet. Enligt 38 § R. F. skall initiativet till en sådan åtgärd utgå från landtdagen, och det är därför som nu föreliggande petitionsförslag framställts. Men de åtgärder af förberedande natur, som erfordras för att kunna företaga själfva åtgärden, äro af den natur, att de lämpligast vidtagas af regeringen, och det är därför i petitionen därom anhålles.

Emot det steg, som tagits af ett antal landtdagsmän genom inlämnandet af förevarande petition, hafva emellertid särskilda anmärkningar gjorts ur förment legalitetssynpunkt. En sådan anmärkning framställdes af herr Talmannen vid föredragningen af ärendet, och anmärkningar i detta syfte ha framställts redan under diskussionen i går och jämväl vid dagens plenum. Det förvånar mig icke, att medlemmar af agrargruppen, som flera gånger förut dokumenterat sin fullkomliga brist på insikter i vår statsrätt, framställt sådana anmärkningar, men hvad som verkligen är egnadt att väcka stor förvåning är att en man med så stor juridisk kompetens och så långvarig landtdagspraktik som herr Ståhlberg och en annan medlem, likaledes med juridisk kompetens, herr Åkesson, framställa anmärkningar af detta slag. Herr Ståhlberg anförde redan i går och har i dag upprepat det, att Finland för närvarande faktiskt icke är monarki, utan republik, han nämnde i går och herr Åkesson upprepade i dag, att landet icke är och aldrig varit ett konungarike, och vidare anfördes att 38 § i R. F. icke är tillämplig. Jag trodde verkligen icke, att det skulle blifva nödigt att här upprepa det skäl, som redan framställts mot det fullkomligt förflugna påståendet, att landtdagen genom beslutet af den 6 december 1917 skulle hafva blifvit republik. Det har icke af herr Ståhlberg kunnat visas — och herr Åkesson har uttryckligen erkänt motsatsen — att sådana lagstiftningsåtgärder, som varit nödvändiga för att förändra Finlands monarkiska statsskick till republikanskt, hade blifvit vidtagna. Ett beslut, som fattas med 100 röster mot 88 utan någon sådan förberedelse och några sådana lagliga former som grundlag stadgar för grundlagsförändringar, kan naturligtvis icke förändra statsskicket från monarkiskt till republikanskt. Nu är det visserligen sant, som herr Ståhlberg med åberopande af Frankrikes exempel anförde, att statsskicket kan ändras på revolutionär väg, men också denna sats eger här icke tillämpning, ty landtdagen afsåg icke alls, då den fattade sitt beslut den 6 december 1917, att genom detta beslut omedelbart införa republik; landtdagen afsåg, såsom framgår ur beslutets ordalydelse, att denna förändring skulle ske genom antagande och fastställande af den proposition om ny regeringsform, som två dagar tidigare hade öfverlämnats åt landtdagen. Men för att ett beslut, om också på revolutionär väg, skall medföra vissa följder, fordras åtminstone, att dessa följder varit afsedda, men här voro de som sagdt icke ens afsedda.

Jag har också redan vid ett tidigare tillfälle bemött det argument, att regeringen någon gång i officiella akter begagnat uttrycket „republik". Icke ändras statsförfattningen därigenom att regeringen eller en del af regeringen, såsom här var fallet, i hastigheten begagnar ett oriktigt uttryck, och ännu mindre ändras statsskicket genom det förhållandet, som herr Ståhlberg också påpekade, att enskilda landtdagsmän i skrifvelser till sina valmän begagna uttrycket „republik". Herr Ståhlbergs mening, såsom jag fattat den, torde väl vara den, att visserligen republik icke införts i Finland, men att det tillstånd, som här faktiskt varit rådande, snarast är att beteckna såsom republikanskt, enär landtdagen innehaft högsta makten. Om nu denna min uppfattning af herr Ståhlbergs åsikt är riktig, så vill jag mot densamma anmärka, att det faktiska tillstånd, som här rådt, närmast bör betecknas såsom ett

interregnum, där statsskicket varit i någon mån obestämdt, men blir det fråga om huruvida detta interregnum i högre grad är monarkiskt än republikanskt, så måste svaret utfalla det förra alternativet, emedan 1772 års R. F., såsom här erkänts också från republikanskt håll, varit gällande; denna förutsätter nämligen, att landet har en monark. Jag ber än vidare att få åberopa såsom bevis på att denna uppfattning varit landtdagens, det beslut, som landtdagen fattade den 18 maj angående öfverlåtande af högsta maktens utöfning åt senatens ordförande. Detta beslut, som jag afskrifvit på finska, lyder: „Että eduskunta päättäisi valtuuttaa senaatin nykyisen puheenjohtajan Pehr Evind Svinhufvudin käyttämään korkeinta valtaa, mikäli sitä ei tätä ennen ole siirretty senaatin talousosaston käytettäväksi." Den högsta makt, som genom särskilda förordningar öfverläts åt senatens ekonomiedepartement, var kejsaren och storfurstens makt, och det är således också monarkens makt, som landtdagen öfverlämnade att utöfvas af senatens ordförande. Det tillstånd af interregnum, hvari vi befunno oss, är ju i flera afseenden ett abnormt tillstånd och däruti ligger en maning att snart göra slut på det, men detta tillstånd blir ännu mer abnormt, om man icke ens erkänner de rättssatser såsom gällande för detsamma, hvilka grundlagen innehåller, och vid sådant förhållande är det än mer oförklarligt, att man icke vill utbyta detta interregnum mot ett bestämdt regleradt statsskick.

Hvad sedan beträffar påståendet, att Finland icke är eller någonsin varit ett konungarike, så är detta ju aldeles riktigt, om man tager i betraktande tiden innan Finland blef självständigt. Finland var, såsom herr Åkesson riktigt anmärkte, under föreningen med Sverige en del af ett konungarike och bar då titeln storfurstendöme. Då Finland förenades med Ryssland, betraktades det såsom en del af det ryska riket och fick därför icke konungatiteln, utan fick behålla den titel det hade såsom del af Sveriges rike, nämligen storfurstendöme. Om nu Finland vid skilsmässan från Sverige 1809 hade blifvit ett oberoende rike och bibehållit sina förra grundlagar, och det således af det gemensamma Sverige—Finland hade blifvit tvänne själfständiga stater, hvardera med 1772 års R. F., så är det gifvet att denna fråga, som ju närmast är en etikettsfråga, hade lösts på det sättet att Finland också blifvit ett konungarike. Då Finland numera lösryckts från Ryssland och blifvit självständigt samt 1772 års R. F. här gäller, så gälla också de stadganden i denna R. F., som under föreningen med Ryssland icke voro tillämpliga, och således också monarkens titulatur. Detta är någonting så uppenbart, att det icke borde behöfva förklaras, allra minst för jurister.

Det är således fullkomligt riktigt, då i petitionen yrkas, att åtgärder måtte vidtagas därom att landtdagen komme i tillfälle att fullgöra sin plikt och skrida till val af konung för landet, ty rättsligen är Finland ett konungarike och icke någon republik. Jag har med det jag nu sade också redan antydningsvis besvarat den anmärkningen, att 38 § R. F. icke vore i förevarande fall tillämplig. Men då detta påstående ännu vidhålles bland annat också af herr Åkesson, ber jag att få anföra att, då Finland 1809 förenades med ryska kejsardömet under sådana villkor att Finland skulle utgöra ett eget statsväsen med bibehållande af de grundlagar landet förut haft gemensamma med Sverige, så undgick det icke någon, att dessa grundlagar icke voro i allo tillämpliga, utan att vissa stadganden i dem icke kunde under de nya förhållanden tillämpas. Såsom exempel må nämnas stadgandena angående monarkens religion, angående hans titel, tronföljden m. m. Fullkomligt riktigt uttrycktes detta förhållande af kejsar Alexander II i hans berömda trontal vid öppnandet af 1863 års landtdag, då han sade, att „vissa stadganden i Edra grundlagar äro icke mer tillämpliga". Detta innebar icke att dessa stadganden hade blifvit upphäfda. Hvad man afsåg var att regeringsformen och förenings- och säkerhetsakten jämte öfriga grundlagar fortfarande skulle vara i kraft, men att de stadganden, som voro oförenliga med Finlands förhållanden till Ryssland, icke kunde tillämpas. Men däraf följer att, så snart hindret för deras tillämpning, som låg däruti att Rysslands kejsare tillika var Finlands storfurste, hade upphört, så trädde de utan vidare i tillämpning. Detta är förhållandet också med 38 § R. F.

Jag fäster en viss vikt vid denna fråga om tillämpligheten af 38 § R. F. därför att den sammanhänger med hela den grund, hvarpå vår sträfvan att bibehålla Finlands själfständiga statsväsen, har fotats under hela den tid vi därom nödgats kämpa med Rysslands makthafvare, ty grunden för våra anspråk har just varit den, att våra från den svenska tiden ärfda grundlagar varit gällande i allt som icke genom föreningen med Ryssland blifvit otillämpligt. Detta har varit den grund, på hvilken vi stått, och fasthållandet vid denna grund har fört oss dit, där vi nu äro, ty hade icke Finland under den ryska tiden bibehållit sina från svenska tiden ärfda statsinrättningar, så hade det icke heller varit

möjligt att Finland nu kunnat blifva självständigt: det hade åtminstone varit förenadt med ofantligt mycket större svårigheter. Denna grund böra vi därför icke heller nu öfvergifva. Vi böra nu ställa oss på den beprövade grunden, att 1772 års R. F. och alla öfriga från svenska tiden ärfda grundlagar gälla i allt som icke blifvit på ett eller annat sätt upphäft, och vi böra låta oss angeläget vara att fullgöra de förpliktelser, som dessa grundlagar ålägga oss.

Vid den invändningen, att den ätt, som senast härskat i Finland, icke är utgången, torde jag väl nu icke behöfva uppehålla mig. Förhållandet är ju, såsom också yttrades första gången 38 § tillämpades i landtdagen, nämligen uti presidiets diktamen den 8 november 1917, att genom den ryska regeringsmaktens störtande uppstått ett tillstånd, som är jämförligt med det, som 38 § förutsätter, d. v. s. 38 § måste i viss mån tillämpas analogivis, såsom vi varit tvungna, då vi icke kunnat revidera vår grundlag, att tillämpa många stadganden uti den.

Här nämndes redan att 38 § R. F. upprepade gånger i landtdagen åberopats såsom gällande. Första gången skedde detta som sagdt, så snart det var möjligt, nämligen omedelbart efter det den ryska regeringsmakten blifvit störtad. Det skedde i det förslag från presidiet, hvarigenom detta den 8 november föreslog tillsättande af statsföreståndare, och detta förslag antogs af landtdagen, hvaraf följer att landtdagen, till hvars pluralitet då också agrarerna hörde, godkändt denna uppfattning. Sedan åberopades den, såsom herr Ingman nämnde, också den 15 november.

Då jag nu har ordet, anser jag mig icke böra förbigå en anmärkning, som här gjorts, visserligen icke mot valet af konung, men emot behandlingen af förslaget till regeringsform, nämligen att landtdagen icke är fulltalig. Jag vet icke om jag redan tidigare anfört det, men förhållandet är ju att 38 § R. F. uttryckligen förutsätter att riksdagen eger fatta beslut just i fråga om statsskickets bestämmande och valet af konung, äfven om den icke vore fulltalig. Man kan ifrågasätta, och för min del har jag hyst starka tvifvel därom, huruvida det varit rätt af landtdagen att i den bristfälliga sammansättning landtdagen haft, behandla frågor, som icke hänföra sig till statsskicket, såsom t. ex. landsvägsfrågan, torparefrågan och dylika frågor. Därom kunna mycket starka tvifvel råda, och för min del hade jag funnit det riktigare att icke behandla dem, men beträffande nu förevarande fråga kan något tvifvel icke uppstå på den grund att landtdagen är bristfälligt sammansatt, ty just ett sådant förhållande förutser 38 § R. F.

Slutligen, då, såsom jag hoppas, följden af detta steg skall blifva, att landtdagen nu ändtligen skrider till sådana åtgärder som att förskaffa åt landet en monark — hvilket landtdagen rätteligen bort göra för ett halft år sedan —, så vill jag också uttala hvad redan af andra här uttalats, att man på republikanskt håll alldeles orätt tolkar vår uppfattning, då man förutsätter, att vi monarkister skulle anse att därmed, att landet får en monark, alla svårigheter vore öfvervunna och allting vore hjälpt. Detta är uppenbarligen icke fallet. Det återstår ofantligt många svårigheter, både inre och yttre, men här är det endast fråga om att tillskapa en af de förutsättningar och kanske den viktigaste af dem, som erfordras för att öfvervinna dessa svårigheter. Här frågades också i går, huru en monark, som icke har stöd af folket, skulle kunna utföra allt det, som monarkisterna af honom hoppas, ehuru han, såsom man uttrycke sig, har själfva folket mot sig. Jag fäster icke mycken vikt vid detta påstående, men jag måste ändå begagna tillfället att protestera mot att agrargruppen nu, på samma sätt som förut socialisterna, tager för sig i anspråk rättigheten att, visserligen jämte några medlemmar från de andra grupperna, representera folket, medan alla de öfriga medborgare, bland dem den öfvervägande delen af Finlands jordägare, den alldeles öfverväldigande delen af alla dem, som vilja bibehålla ordning och lugn i landet och icke störta det i anarki, icke vore folket utan något slags öfverklass, som vill påtvinga „folket" en regeringsform, hvilken för „folket" vore ytterst betungande. Sådant ha vi fått vänja oss att höra i denna kammare från yttersta vänstern. Men man borde icke i alla afseende taga efter socialistfasonerna, och i en så allvarlig fråga som denna skulle man icke hafva väntat, att ett så ovärdigt sätt att polemisera hade förekommit.

Ed. Wuorimaa: Minun lausuntoni äsken valtiopäiväin päätöksestä 6 p:ltä joulukuuta 1917 oli aivan oikea. Ed. Ingmanin lausunto sen johdosta on harhaanvievä ja kieräilevä. Päätös tehtiin yksimielisesti siitä: että Suomi on tasavalta. Siitä ei ollut eri mieltä. Mutta ainoastaan sen muodosta äänestettiin. Sosialistit tahtoivat vähän toisenlaista muotoa sille ja porvarit toisenlaista, ja sitä minä esityksessäni esitin. Päätös tasavallasta oli siis aivan yksimielinen.

Mitä sitten tulee 1772-vuoden 38 §:ään, niin siinä on selvästi ja muodollisesti sanottu se, mitä minä esitin. Ainoastaan jos luetaan se nurinpäin,

tullaan siihen käsitykseen, mihin ed. Ingman on tullut.

Ed. Wrede on antanut letkauksia oppineisuudestaan ja vasemmiston tietämättömyydestä lain alalla. Minä en epäile ollenkaan ettei ed. Wrede voi pykäliä selittää aivan niinkuin tilanteet vaativat. Sen hän osotti nytkin ja on näillä valtiopäivillä osottanut enemminkin, kun hän selitti, että esimerkiksi torpparilain säätämisessä tarvittaisiin koko eduskunta, mutta kuninkaanvaalissa ei tarvittaisi koko eduskuntaa. Minä olen aivan vakuutettu, että ed. Wrede voi tarpeen vaatiessa selittää jonkun vanhan Kristoffer-kuninkaan maalain pykälänkin päteväksi.

Mitä sitten tulee, että ed. Wrede tuskittelee sitä, että maalaisliitto ja vasemmisto täällä ovat ilmoittaneet, että he edustavat kansaa, niin se on aivan suotta, sillä maalaisliitto on kansanvaltainen ja puolustaa kansanvaltaa. Sitä se on tahtonut tässä valtiomuodossa tehdä, ja vapaaherra Wrede puolustaa ylimysvaltaa. On siis turhaa, että siitä kiukutellaan ehtimiseen; pysytään sillä kannalla, kuin ollaan, rehellisesti ja avonaisesti.

Ed. Ståhlberg: Edustaja Ingmanin lausunnon johdosta on huomautettava, että on aivan toista se, että perustuslain säännösten periaatteiden nojalla voidan väliaikaisesti järjestää myöskin tasavallan hallitusvallan käyttämistä. toista taas itse kuningasvaalia koskevan säännöksen sellaisenaan sovelluttaminen. Eduskunnan päätös 6 päivältä joulukuuta oli, niinkuin täällä jo on huomautettu, mitä tasavallan periaatteen hyväksymiseen tulee, yksimielinen. Enemmistön sadalla äänellä hyväksymä ehdotus sisälsi, että eduskunta korkeimman valtiovallan haltijana päättää puolestaan hyväksyä periaatteen, että Suomi on riippumaton tasavalta; mutta vastaehdotus, joka sai 88 ääntä, sisälsi myös, että Suomen korkeimman valtiovallan haltijana lausuu Suomen eduskunta periaatteen, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta. Tällä päätöksellä yhteydessä niiden valtiollisten tapahtumain kanssa, jotka poistivat Suomen entisen hallitsijan ja hallituksen, on perustava merkitys nykyiselle, tosin vielä järjestelemättömälle välitilalle. Tätä välitilaa ei ole tosin tehnyt tasavallaksi hallituksen ja eduskuntaryhmien julistuksissa käytetyt sanat, mutta nämä ovat todistusvoimaisia siitä, että näillä molemmilla tahoilla on katsottu Suomi tasavallaksi. Ja omituista on, että vasta nyt, enemmän kuin puolen vuoden päästä, huomataankaan tulla oikaisemaan tätä käsitystä, vasta nyt keksitään, vaikka eduskunta on ollut melkein koko ajan koolla, tuoda esiin, että Suomi onkin kuningaskunta. Sitä ei joulukuun 6 päivänä esiintuotu eikä sitä ole esiintuotu niissä monissa tilaisuuksissa, joissa tällaiseen oikaisuun olisi aihetta ollut muutenkhan. Nykyisen välitilan aikana minun käsitykseni mukaan valtionhoitaja ei ole enemmän kuin eduskuntakaan toiminut minkään hallitsijan puolesta. Että tasavallassa hallitus voi käyttää samanlaista hallitusvaltaa, kuin monarkiassa ja että siis monarkistista valtiota varten annetut säännökset hallitusvallasta monessa kohden voivat olla tasavallassa soveltuvia, olen jo äskeisessä lausunnossani osoittanut.

Ed. Alkio: Minä voinkin lyhyesti yhtyä siihen lausuntoon, jonka edustaja Ståhlberg viimeksi esitti. Minun käsitykseni on se, että joulukuun 6 päivän tapaus eduskunnassa, jolloin eduskunta yksimielisenä hallituksen kanssa päätti julkilausua sen periaatteen, että Suomi oli oleva riippumaton tasavalta, tämä päätös oli valtioteko, joka sellaisenaan ei tarvinnut muuta perustuslain mukaista käsittelyä, sillä sellaista tapausta ei perustuslaissa voida edellyttää, kuin mikä tässä tapahtui. Kun edelleen viittaan siihen, että koko Suomen vapaudentaistelu tapahtui tasavallan merkeissä, olen sitä mieltä, että jos nyt tämä eduskunta, joka näin puolinaisena on koossa, rupeaa kuitenkin tänne valitsemaan kuningasta, se tekee silloin vallankaappauksen, josta minä pyydän edustajia varoittaa. On muistettava, että jos esimerkiksi tuo kuuluisa Mannerin eduskunta olisi menetellyt samalla tavalla, meidän olisi ollut sitä vastaan kaikkien jyrkkä vastalause pantava. Minä siis olen sitä mieltä, että sille tielle, johon tämän ehdotuksen kautta pyritään, ei eduskunnan pitäisi mennä, ja vastustan siis sitä.

Ed. Ingman: Täällä on väitetty, että eduskunnan päätös, mikäli se koski Suomen julistamista riippumattomaksi tasavallaksi, oli yksimielinen. Voi olla, kun kahdesta ehdotuksesta äänestetään vastakkain, vaikea sanoa, mikä on yksimielistä ja mikä ei sitä ole. Minä kyllä olen sitä mieltä, ettei se siinäkään suhteessa, josta viimeksi mainitsin, ollut yksimielinen, vaan että siinäkin suhteessa oli ero sen ehdotuksen välillä, joka hyväksyttiin, ja Mannerin ehdotuksen välillä, joka hylättiin. Mutta asetun sille kannalle, jolla edustajat Wuorimaa ja Ståhlberg ovat, että se oli tässä kohden yksimielinen, ja tulkitsen tämän päätöksen silloin Mannerin ehdotuksen pohjalla, joka kuuluu näin: „Suomen korkeimman valtiovallan haltijana lausuu Suomen eduskunta periaatteen, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta. Tämä riippumattomuus on koetettava toteuttaa sovinnol-

lista tietä Venäjän kanssa aikaansaatavalla sopimuksella." Jos mistä käy selville, että tässä on kysymys vain periaatteellisesta deklaratsionista, niin tästä. Ed. Mannerin ajatus on, että on sitten tulevaisuuden asia, kuinka tämä on toteutettava, ja hän luulee, että se toteutetaan „sovinnollista tietä Venäjän kanssa aikaansaatavalla sopimuksella". Eduskunnan enemmistö taas oli sitä mieltä, että se oli toteutettava sillä, että säädetään tasavaltainen hallitusmuoto. — Ed. Ståhlbergin lausunnon johdosta pyydän edelleen sanoa, ettei minunkaan käsitykseni mukaan hallitusmuodon 38 §:ää aivan sananmukaisesti nyt voida soveltaa, sillä asema ei ole aivan sananmukaisesti se, joka siinä edellytetään, vaan että juuri on tehtävä, niinkuin ed. Ståhlbergkin tuossa minun mainitsemassani lausunnossa edellyttää: on sovellettava hallitusmuodon 38 §:n periaate. — Ed. Alkio lausui, että eduskunnan päätös jouluk. 6 päivältä oli „valtioteko", joka ei tarvinnut perustuslainmukaista käsittelyä. Sehän on kyllä mukava tapa antaa jollekin teolle toisen merkityksen, kuin mitä sillä on, selittämällä sen valtioteoksi, esimerkiksi muuttaa perustuslakia yksinkertaisella eduskunnan päätöksellä, ja sanoa, että tämä on valtioteko. Mutta ei laki tunnusta sellaista menettelyä oikeaksi. Ed. Alkio on yhä edelleen, niinkuin monta kertaa ennenkin, täällä puhunut valtiokaappauksesta. Minä ystävällisesti neuvoisin ed. Alkiota, että hän lakkaisi tästä puheesta, sillä siihen tarvittaisiin hieman parempia perusteita kuin ne, mitä ed. Alkio täällä esittää, jotka suorastaan sanoen, suuressa määrin ovat naurettavia.

Ed. Ståhlberg: Ed. Ingmanin viimeinen lausunto pakottaa minut vielä oikaisuun. Vähemmistön ehdotuksessa 6 päivänä joulukuuta ainoastaan riippumattomuuden toteutetuksi saamisesta oli eroava sisällys kuin enemmistön ehdotuksessa, jossa siinä kohden puhuttiin toimenpiteistä Suomen valtiollisen itsenäisyyden tunnustetuksi saattamisesta. Sitävastoin tasavalta-periaatteen hyväksymiseen nähden ei mitään eroavaisuutta ollut olemassa.

Ed. Kokko: Minä vain tahdon todeta sen, mitä jo puhemiesneuvostossa olen sanonut, että minä en millään tavalla voi tunnustaa, että vuoden 1772 hallitusmuodon 38 § semmoisena olisi voimassa meillä, että me voisimme kuninkaanvaaliin lähteä, sillä sen käsityksen, että Suomi on tasavalta, on ei ainoastaan tämä eduskunta tunnustanut, vaan sen ovat tunnustaneet kaikki ulkomaalaisetkin ja ulkomaalaiset ovat antaneet onnentoivotuksensa, tunnustuksensa juuri Suomen itsenäiselle tasavallalle. Siis ulkomaalaiset eivät enempää kuin mekään ole voineet ajatella, että tuon yli sata vuotta sitten laaditun hallitusmuodon kaivaisimme esille ja sen mukaan rupeaisimme kuninkaanvaaliin. Aivan niinkuin puhemies perusteluissaan mainitsi, ei se olisi perustuslain hengen mukaistakaan. Muuten tahtoisin muistuttaa että meillä on aina viimetalviseen taisteluun saakka ollut suuri juopa kansan ja virkamiesten välillä, ne ovat olleet eri leireissä ja kansalla on jonkunmoinen kammo ja vihakin äärimäisen oikeiston virkamiehiä vastaan niistä syistä, joihin tällä kertaa en tarvitse kajota. Nyt viime talvena, kun taistelimme rinnan punaista kapinaa vastaan, yrittivät nuo toisiaan vierovat puolet sulautua toisiinsa, kun taistelussa oli maalaisväki yhdessä virkamiesten kanssa, ja tuntui oikein hauskalta, että tällainen taistelu eri säätyluokkien välillä taukoisi ja yhteisymmärrystä tulisi. Nyt taas lakien väärinselittämisellä revitään tämä haava auki. Minä vielä tahtoisin huomauttaa, että pidettäisiin nyt korvat auki kaikki sille huminalle, mikä maalta kuuluu, eikä ruvettaisi tällaiseen kansamme periaatteita suuresti loukkaavaan tekoon, kuin v. 1772 hallitusmuodon mukaan kuninkaanvaaliin.

Ed. Hultin: Ed. Wrede on jo täällä tulkinnut sen mielipahan, jonka eilinen päätös aikaansai kaikissa niissä, jotka olisivat tahtoneet antaa maalle uuden ajanmukaisen hallitusmuodon. Tähän päätökseen ei pantu muuta kuin yksi vastalause. Toiset, ja myöskin vastalausuja, ovat koettaneet korjata eilen tehtyä erehdystä sillä ainoalla tavalla, joka enää on jäljellä, katsoen velvollisuudekseen noudattaa hallitusmuodon 38 §:ää, jossa vaaditaan, että kuningassuvun sammuttua kansanedustajien, niin monen, kuin saadaan kokoontumaan, tulee varjella ja puolustaa valtakunnan vapautta, valitsemalla maalle uusi kuningassuku. Minäkin olen allekirjoittanut sen anomuksen, joka nyt on eduskunnalle jätetty. Vasemmistolle tahtoisin huomauttaa, että 38 §:ää ei suinkaan nyt ensimäistä kertaa mainita Suomen itsenäisyyden puolustamiseksi. Siihen vetosi valtio-oikeuden professori Erich jo heti sen jälkeen, kun Venäjän vallankumous oli syössyt Nikolai II:n Venäjän ja Suomen valtaistuimilta, katsoen, että Suomella sen nojalla oli oikeus erota Venäjästä ja valita itsellensä kuningas. Siihen aikaan täällä vasemmistossa, sekä sosialistien keskuudessa että muistaakseni myöskin maalaisliitossa, pantiin suurta arvoa tähän tulkintaan, ja vaikka ei siihen valtiopäivien asiakir-

joissa suorastaan vedottu, nimittäin mainitsemalla itse pykälää, niin vedottiin kuitenkin 1772-vuoden hallitusmuodon säännöksiin, ja minä tiedän, että sillä tarkoitettiin nimenomaan tätä säännöstä. Siihen vedottiin Suomen oikeuden turvaamiseksi siinä muodossa, että korkein valta Suomen sisäisissä asioissa siirrettiin suomalaiselle valtioelimelle, joka niissä oloissa ei voinut olla muu kuin Suomen eduskunta. Mutta jos eduskunnalla silloin olisi ollut kyllikseksi rohkeutta, olisi sen käsittääkseni jo silloin pitänyt ryhtyä turvaamaan Suomen itsenäisyyttä paljon tehokkaammalla tavalla, eli sillä tavalla, kuin 38 §:ssä säädetään. Se laiminlyötiin silloin, älköön tehtäkö sitä nyt toista kertaa. Kun nyt ei näy olevan muuta keinoa tämän valtakunnan vapauden puolustamiseksi ja turvaamiseksi, kuin 38 §:ssä mainittu, niin on mielestäni parempi vaikka myöhään kuin ei koskaan tähän keinoon ryhtyä. Tahtoisin myöskin varottaa käyttämästä tästä toimenpiteestä sellaista sanaa kuin „valtiokaappaus", jota jo kaksi puhujaa on täällä käyttänyt. Sitä ei voida millään oikeudellisilla syillä puolustaa, ja sillä annetaan vain helppohintaisia aseita ententevalloille, jotka ovat jo sellaisella verukkeella yrittäneet kieltää Suomen itsenäisyydelle antamansa tunnustuksen.

Ed. W r e d e: Jag begärde ordet för att förena mig om ldgm. Ingmans yrkande på remiss af detta ärende till grundlagsutskottet, men då jag har ordet, kan jag icke underlåta att förena mig om den protest, som af ldgm. Hultin afgafs mot det oerhörda tilltaget af några herrar agrarer att beskylla den, som vill följa grundlagens föreskrift, för statskupp. Hvad mig själf beträffar, kan jag med godt samvete säga, att min verksamhet i det allmännas tjänst, så obetydlig den än må varit, dock haft till sin hufvuduppgift att upprätthålla landets grundlagar och försvara dem mot angrepp från olika håll. De, som här med mig stå på monarkisk ståndpunkt, afse ingalunda annat än att följa grundlagens föreskrifter. En sådan beskyllning som den här utkastade återfaller därför med sin skam på sina upphofsmän. (Bra! Oikein! Hyvä!)

Ed. L o u h i v u o r i: Kun täällä on tahdottu väittää muun muassa, että koko vapaustaistelu on käyty tasavallan nimessä ja tasavaltaisuuden merkeissä, jota muka osoittivat ne julistukset ja asiakirjat, jotka hallituksen puolesta on julaistu, niin tulkoon tässä mainituksi — vaikka asialla tietysti ei ole oleellista merkitystä — että siinä asiakirjassa, joka lienee katsottava olevan perustavaa laatua tässä suhteessa, nimittäin siinä manifestissa, jossa ilmoitettiin kansalle kapinan alkamisesta ja ylipäällikön valitsemisesta ja kehoitettiin kansaa nousemaan kapinallisia kukistamaan, ei mainita mitään Suomen, tasavallasta vaan Suomen maasta ja Suomen valtiosta. Että se osa hallituksen jäseniä, joka suurimman osan kapinan ajasta Waasasta käsin johti maan asioita, lienee käyttänyt erinäisissä asiakirjoissa tasavallan nimeä, ja että erinäiset joukkojen johtajat niinikään ovat sitä käyttäneet, en tahdo kieltää. Tahdoin tällä sanomallani vain osottaa, että hallitus ei suinkaan mitenkään johdonmukaisesti tässä suhteessa asettunut tasavaltaisuuden kannalle käytännössä. Tahdon edelleen nimenomaan vakuuttaa, oltuani mukana tuota manifestia laatimassa, josta äsken mainitsin, että siinä aivan itsetietoisesti ja tarkoituksella vältettiin minkään laisen määrittelyn antamista.

Ed. P ä i v ä n s a l o: Eilisessä äänestyksessä näyttäytyi, että oli 32 eduskunnan jäsentä, jotka eivät pitäneet ehdotettua hallitusmuotoa kiireellisenä. He siis olisivat ottaneet vastuun päälleen järjestäkseen kansamme olot tänä aikana. Hallitus oli ilmoittanut eroavansa, ellei monarkistista hallitusmuotoa olisi hyväksytty, ja hallitus olisi pysynyt päätöksessään. Olisiko eduskunta tehnyt oikein, jos olisimme jättäneet Suomen kansan kohtalon näiden 32 edustajan kannettavaksi ja olisitteko kantaneet sen Suomen kansan tuomion, mikä siitä olisi tullut, jos ette olisi sitä kantaneet. Kuului ääniä, jotka sanoivat vain: hallitus pysyköön paikoillaan, mutto me emme julista tätä kiireelliseksi. En tiedä millä sanalla sellaista menettelyä on nimitettävä. Vaaditaan, että toinen pysyy paikallaan, samalla kuin vehkeillään ja estetään häntä toimimasta sellaisessa asiassa, joka koskee Suomen kansan elinehtoja. Minun täytyy vakuuttaa teille, että olisi ollut minulle helpompaa, jos minä olisin itsekkäältä kannalta katsonut asiaa, antaa teidän kantaa vastuun siitä päätöksestä ja siitä äänestyksestä, johonka te eilen ryhdyitte. Mutta sentähden, että minun täytyy omantuntoni ja Jumalan kasvojen edessä täällä tehdä päätökseni, minun täytyy olla mukana korjaamassa sitä, mitä te eilen teitte väärin, ja sentähden katson, että täytyy koettaa järjestää asiat niin, että saisimme hallituksen vielä pysymään, ja että, jos mahdollista, sai-

simme tänne hallitsijan ja hänen kanssaan laatia hallitusmuodon.

Ed. Luopajärvi: Kun minun mielestäni tehty anomusehdotus on senlaatuinen, että se ei lainkaan kuulu eikä saata kuulua näiden valtiopäiväin käsiteltäväksi, koska minä käsitän sen siinä määrässä olevan ristiriidassa meidän perustuslakiemme kanssa, niin minä ehdotan, että tämä anomusehdotus hylättäisiin. Samalla minä pyydän saada kiinnittää vähän huomiota siihen lausuntoon, jonka ed. Louhivuori äsken esitti. Hän sanoi, että eräässä manifestissa, jonka senaatti on julistanut, senaatti itsetietoisesti on välttänyt mainitsemasta tasavaltaa. Minä pyydän kysyä, koska ed. Louhivuori lienee yksi silloisen manifestin allekirjoittajista ja koska, jos oikein muistan, ed. Louhivuoren nimi on myös sen manifestin alla, joka on naulattu Suomen kirkkoihin Suomen tasavallan julistuksena, oliko senaattori Louhivuorelta ja muilta senaattoreilta tuo teko, kun ensimäinen manifesti julaistiin, itsetiedoton teko. Jos ei se sitä ollut, niin jälkimäisessä taikka edellisessä manifestissa, jommassakummassa, senaatti on, jos se molemmissa on menetellyt itsetietoisesti, esiintynyt Suomen kansan edessä tavalla, jota senaatin on sangen vaikea puolustaa.

Ed. Takkula: Sen johdosta, mitä ed. Louhivuori täällä mainitsi, ettei hallitus eivätkä sotilasviranomaiset olisi esiintyneet tasavallan nimessä, niin pyydän mainita, että nykyinen valtionhoitaja tullessaan kotimaahan siltä retkeltä, jonka hän teki Saksaan, on ehkä ensimäisessä puheessaan nimittänyt ja lausunut kiitoksensa tasavallan nimessä Suomen sotilaille. Sitäpaitsi on kenraali Mannerheim antanut 31 päiväkäskyä tasavallan nimessä. Jos tämä ei ole sitten tasavallan nimessä tehtyä, niin mikään ei ole sitä. Samoin kuin monet muut ovat pitäneet 38 §:n sovelluttamista kysymyksessäolevaan paikkaan vääränä, niin minäkin pidän sitä suoranaisena valtiokaappauksena ja niin sitä pitää koko Suomen kansa. Jos te herrat lähdette urheilemaan sellaisilla teoilla, niin saatte vastata teoistanne.

Ed. Schybergson: Då den åtgärd, som här är i fråga, kommer att vidtagas genom beslut af landets folkrepresentation och vidare förutsätter, att beslutet skall af regeringen godtagas, är talet om statskupp icke blott fullständigt gripet ur luften, utan det är detta tal, som man nu hör här och där i landet, om att man icke vill underkasta sig den lagliga ordningen och laglig myndighet, och jag hoppas, att herrar agrarer, om de också nu föra det talet på tungan, skola låta bli det efteråt, ty det är ett straffbart tal.

Ed. Ingman: Ed. Ståhlbergin viimeisen oikaisun johdosta pyydän sanoa, että juriidisesti sillä ei ole minkäänlaista merkitystä, voidaanko eduskunnan päätöksestä 6 päivältä joulukuuta, joka tehtiin äänestyksellä, kuoria ikäänkuin joku yhteinen kohta. Sillä ei ole juriidisesti mitään merkitystä, oliko päätös tehty yksimielisesti, vaiko äänestyksellä. Ei sen kautta ole syntynyt sen lujempaa tai vahvempaa toimenpidettä, syntyi se äänestyksellä tai yksimielisesti. Sentähden minäkään en ole tahtonut kiistää herrojen kanssa siitä oliko yksimielisyyttä kysymyksessä tasavallasta vai eikö, vaan suostunut arvostelemaan asiaa herrojen kannalta. Täällä on tehty suuri numero siitä, että erinäisissä julistuksissa, päiväkäskyissä y. m. on puhuttu Suomen tasavallasta. Minua ei se ollenkaan ihmetytä, sillä lähiaikoina sen jälkeen, kun eduskunnan päätös 6 päivältä joulukuuta oli tehty, todella luultiin, että se päätös tulisi toteutetuksi tasavaltaisen hallitusmuodon säätämisellä ja ikäänkuin etukäteen otettiin huomioon tämä luonnollisena pidetty tosiasia. Nyt on kumminkin huomattu, ettei siitä ole tullut mitään, vaan eduskunta on tasavaltaisen hallitusmuodon hylännyt ja tasavalta ei siis ole tullut toteutetuksi.

Ed. Luopajärvi on havainnut tämän anomusehdotuksen siihen määrään olevan ristiriidassa perustuslakien kanssa, että hän on ehdottanut sen hylättäväksi. Ed. Luopajärvi ei ole maininnut mitään perustuslain kohtaa, jonka kanssa se olisi ristiriidassa. Minä olisin ed. Luopajärvelle erittäin kiitollinen, jos hän mainitsisi jonkun tai joitakuita perustuslain kohtia, joiden kanssa tämä on ristiriidassa.

Ed. Takkula on lopuksi puhunut myös valtiokaappauksesta — kuinkas muuten — ja puhunut koko Suomen kansan nimessä — kuinkas muuten. Mutta meillä, hyvä herra Takkula, on myös Suomen kansa takanamme, ja me aiomme vastata siitä, mitä teemme, ja olemme varmat siitä, että se Suomen kansa meitä tukee.

Ed. Louhivuori: Minä pyydän ed. Luopajärvelle ilmoittaa, että myöskään siihen manifestiin, mistä hän mainitsi, ei suinkaan tullut itsetiedottomasti se lause, jossa hallitus ilmoitti että hallituksen eduskunnalle jättämä esitys-

ehdotus perustuu siihen periaatteeseen, että Suomi on oleva riippumaton tasavalta. Päinvastoin tästä kysymyksestä, pannaanko tuo sana siihen vai ei, keskusteltiin laajastikin. Olosuhteet muuttuivat kumminkin kapinan alkuun ja kapinan alkaessa siinä määrin, että katsottiin olevan syytä välttää kaiken määrittelyn antamista. Hallituksen täällä oleva enin osa jäsenistä ei ollut silloin tilaisuudessa pääsemään riittävästi yhteyteen Waasaan menneiden jäsenten kanssa, niin että tässä suhteessa ei olisi voitukaan saada minkäänlaista laajempaa ajatusvaihtoa kahdessa paikassa toimivien hallituksen jäsenten välillä. Vapaaherra Wrede jo mainitsi, että tämä välitila on katsottava olleen tavallaan interregnum ja sen interregnumin luonne kai käy osaltaan selville myöskin siitä, mitä minä tässä olen esittänyt.

Ed. Juutilainen: Yhtyen ed. Luopajärven lausuntoon, pyydän kannattaa hänen tekemäänsä ehdotusta. Ed. Louhivuoren lausunnon johdosta pyydän lisätä sen, että hän teki ehkä tahtomattaan paljastuksen, että siinä manifestissa, jolla kansaa kehoitettiin nousemaan kapinaa kukistamaan, tarkoituksella kierrettiin sanaa tasavalta. Kun Waasassa oleva hallitus, joka silloin toimi Suomen laillisena hallituksena, esiintyi tasavallan puolesta, niin on näin ollen ed. Louhivuori nyttemmin koettanut jäävätä silloisen Waasan hallituksen laillisuutta, taikka jos nämä hallitukset ovat tienneet toistensa tarkoitukset, niin silloin näyttää siltä, että Waasassa oleva hallitus on kansaa varten esittänyt tasavaltaa, mutta Helsingissä oleva hallitus on täällä esittänyt salaisesti monarkiaa.

Sitten ed. Wrede on usein lausunut, ettei pitäisi kaikissa tämän vasemmiston noudattaa sosialistien esimerkkiä. Se huomautus kyllä sopii erinomaisen mainiosti monarkisteihin näiden päivien tapausten valossa. Nykyisten päivien tapahtumat ovat kulkeneet jokseenkin samojen reseptien mukaan, kuin viime syksynä ja viime talvena. Eroavaisuutta on vain siinä, että se on tapahtunut monarkistien puolella hiukan siivommin kuin punaisten, ja he koettavat saada valtiokaappauksen tehdyksi täällä eduskunnan sisällä, kun punaiset tekivät sen torilla. Nyt kun aiotaan mennä niin pitkälle, kuin ed. Ingmanin ja Estlanderin tekemä kuninkaanvaalieh dotus tietää, tulee kysymykseen, voivatko ne, jotka tahtovat pysyä lain ja parlamentarismin tiellä, seurata enää heidän mukanaan.

Täällä on vapaussodasta mainittu monta esimerkkiä, kuinka se tapahtui tasavallan merkeissä. Mainitsen vielä yhden sellaisen. Silloinen Waasan hallitus ja ylipäällikkö Mannerheim perustivat erään joukko-osaston, jonka nimeksi annettiin „Tasavallan vartiosto". Siihen kuului Seinäjoella 600 miestä. Ne lähtivät tulemaan Tamperetta kohti ja 300 niistä kaatui Tamperetta valloitettaessa. Minä toivoisin, että ainakin näille kaatuneille annettaisiin se kunnia, että he ovat kaatuneet Suomen tasavallan puolesta. (Vasemmalta: Hyvä!)

Senaattori Renvall: Suomen Waasassa olleen hallituksen esimiehenä pyydän saada ilmoittaa, että Waasan hallitus ei sekaantunut ollenkaan siihen kysymykseen, mikä täällä on käsittelyn alaisena. Me vältimme kokonaan tämän hallitusmuotokysymyksen, me katsoimme olevamme Suomen eduskunnan valtuuttamia ja että meidän taistelumme tarkoitti Suomen eduskunnan valtaanasettamista ja Suomen eduskunnalle täyden oikeuden luovuttamista päättää tästä tärkeästä asiasta. Minä en muista ainoatakaan Waasan hallituksen julistusta, jossa olisi hallitusmuotokysymyksestä sanottu sitä tai tätä. Me olemme taistelleet Suomen eduskunnan laillisten oikeuksien puolesta ja Suomen eduskunnan valitsemana hallituksena.

Ed. Luopajärvi: Ed. Ingmanin tekemän kysymyksen johdosta minä pyydän saada vastata, että minun on tarpeetonta mainita nimenomaista perustuslainpykälää esitykseni perusteeksi, koska tietääkseni täällä eduskunnassa ei ole yhtään ainoaa puolueetonta arvostelijaa, olisiko mainitsemani pykälä sopiva vai ei. Varsinkin ed. Ingman itse on antanut sellaisen mestarinäytteen lain tulkitsemistaidon moninaisuudesta, etten uskalla hänen tulkitsemisensa varaan mitään pykälää esittää.

Samalla minä pyydän saada ed. Louhivuorelta kysyä, oliko senaatin silloinen puheenjohtaja saapuvilla senaatin istunnossa, kun tehtiin tuo manifesti, jossa tarkoituksellisesti vältettiin Suomen tasavallan nimeä käyttämästä? Koska tietääkseni senaatin silloinen puheenjohtaja sittemmin Saksassa ja myös Saksasta Suomeen palattuaan on esiintynyt tasavallan nimessä, niin tästä päättäen senaatin puheenjohtaja ei olisi ollut tuota manifestia laadittaessa saapuvilla, ja jos hän on ollut saapuvilla ja silloin itsetietoisesti tahtonut välttää tasavallan nimeä, niin minä jään kysymysmerkiksi, mitenkä hän taas toisissa tilaisuuksissa on tahtonut käyttää tasavallan nimeä.

Ed. Ståhlberg: Tässä on liiankin paljon keskusteltu ja käytetty puheenvuoroja käytetyistä sanontatavoista, mutta ed. Renvallin lausunto ei oikein pidä yhtä sen kanssa, että esim. 4 päivänä maaliskuuta Waasan hallitus antoi julistuksen Suomen kansalle, jossa se puhui Suomen tasavallan sotajoukkojen ylipäällikköstä. Minä otaksun, että sillä tarkoitettiin tämän maan sotajoukkojen ylipäällikköä.

Ed. Louhivuoren mainitsema seikka todistaisi jotain, jos manifestiin olisi pantu sana kuningaskunta, mutta sitä siinä ei ole, yhtä vähän kuin monarkiaa. Sehän on selvää, ettei jok'ikiseen kirjoitukseen tällaista nimitystä ole pantava, ja että jos se jostakin puuttuu, niin siitä ei voi mitään sitovia johtopäätöksiä tehdä.

Senaattori Renvall: Minä tahdon selitykseksi lausua, että ylipäällikkö oli omakseen ottanut sen nimityksen, josta senaattori Ståhlberg puhui, ja oli ollut kysymys siitäkin, että se nimi muutettaisiin. Mutta Waasan hallitus, joka katsoi, että kansalle ei ollut varaa nostaa riitakysymyksiä, ei tahtonut tähän asiaan sekaantua eikä nostaa mitään eripuraisuutta ja toraa taistelevissa joukoissa kun tiedettiin, että oli mielipiteitä kahteen suuntaan. Oli tarpeeksi vaikeata muutenkin pitää koossa sotajoukkoa, jolla ei ollut mitään harjoitusta.

Senaattori Kallio: Minusta on sangen merkillistä, että täällä on yritetty tehdä turhaksi sitä, että me olemme tasavallan merkeissä eläneet. Sellainen julistus on annettu ja se on täällä hyväksytty, ja jos joku julistus, jossa ei tätä ole mainittu, johon täällä ed. Louhivuori viittasi, ei lainkaan missään suhteessa pura sitä periaatetta, jollei julistuksissa nimenomaan mainita tasavaltaa, sillä ei siinä ole mainittu myöskään kuningaskuntaa eikä monarkiaa eikä tälläkään kirjelmällä ole tahdottu eikä yritettykään mitään purkaa. Julistukset on annettu Suomen hallituksen nimessä, eikä niissä ole mainittu yleensä lainkaan hallitusmuotoa. Minusta tällainen todistelu ei kelpaa perusteeksi. Tosiasia on, ja siksi jää se, mikä tehtiin 6 p:nä joulukuuta ja mitä sen jälkeen eduskunnassa on tehty. Hallitus ei ole päätöksissään esiintynyt muuna kuin Suomen hallituksena, ja niissä merkeissä, kuin perustuslait ja eduskunnan päätökset määrävät.

Ed. Louhivuori: Senaattori Kalliolle pyytäisin ensinnäkin huomauttaa, että kun toisella taholla tahdotaan väittää, että kaikki julistukset ja selitykset on annettu tasavallan nimessä, niin lienee oikeata mainita, että se sana puuttuu ainakin eräästä niissä perustavista asiakirjoista, joista on kysymys. Muuta on ole tahtonut väittääkään. Ed. Juutilaiselle tahdon tehdä vielä sen „paljastuksen", että manifesti annettiin 28 päivänä, vaikka julkaistiin erinäisistä syistä 30 päivänä, ja silloin Waasan hallitus ei ollut toimintaansa alkanut, joten ed. Juutilaisen on turhaa kieltää, että manifesti oli laillisesti annettu. Mitä sen. Svinhufvudiin tulee, niin pyydän huomauttaa, että hän oli mukana. Hän on antanut esiintymisestään Berliinissä selityksen, joka on julkaistu sanomalehdissä, joten minun ei ole tarpeen siihen puuttua. Ed. Ståhlbergille tahdon sanoa, että tässä ei ole kysymys jok'ikisesta kirjoituksesta, vaan, niinkuin minä ensimäisessä lausunnossani nimenomaan sanoin, on kysymys eräästä niistä asiakirjoista, joilla on perustava merkitys, kun käsitellään vapaussodan aikaisia hallituksen julistuksia.

Ed. Paavolainen: Ed. Kokon lausunnon johdosta siitä, että tämä alote tulisi suurentamaan kuilua virkamiesten ja kansan välillä, on minusta turhaa puhetta, jolleivät ed. Kokko ja muuta maalaisliittolaiset rupea siihen suuntaan kansassa agiteeraamaan. Päinvastoin minä luulen, että juopa, jos sellainen löytyy, tulee pienentymään, jos kansalle tulee selvitettyä seuraavat asiat: 1) että tämä asia on perustuslainmukaisessa järjestyksessä alulle pantu ja että on aikomus tämä perustuslainmukaisessa järjestyksessä ajaa loppuun; 2) että tämän alotteen takana on enemmistö eduskuntaa ja enemmistö Suomen kansaa; 3) että eduskunnan enemmistö on katsonut välttämättömäksi sisällisen rauhan ja ulkonaisen asemaa takia tähän toimenpiteeseen ryhtyä. Jos tämä kansalle selvitetään, niin kuilu, jos se löytyy, vähenee ja kansa on kiitollinen eduskunnalle tästä toimenpiteestä.

Ed. Tukia: Täällä on niin monissa käänteissä vedottu siihen, että Suomen vapautussota on käyty tasavallan merkeissä. Minä olin lähellä rintamaa sodan alkupäivinä ja olin tilaisuudessa näkemään niitä monia talonpoikia, jotka lähtivät rintamalle, ja minun täytyy sanoa, että he lähtivät, ei tasavallan merkeissä, vaan lähtivät oikeutta puolustamaan, koteja, Suomen eduskuntaa ja hallitusta puolustamaan. Ei silloin ollut kysymys tasavallasta eikä muusta kuin oikeudesta.

Ed. Ingman: Ed. Luopajärvi on minun nimenomaisesta pyynnöstäni huolimatta kieltäytynyt mainitsemasta niitä perustuslain kohtia, joita vastaan tämä anomusehdotus on. Ja kuitenkin ed. Luopajärvi perustuslain kohtien nojalla, joita hän ei tahdo mainita, kehoittaa eduskuntaa tekemään hylkäävän päätöksen. Halveksiiko ed. Luopajärvi siihen määrin eduskuntaa, että kehoittaa eduskuntaa tekemään päätöksensä perusteilla, joita ed. Luopajärvi kieltäytyy eduskunnalle ilmoittamasta? Minä pyydän tämän johdosta todeta, että niitä perusteita ei ole. Ed. Luopajärvellä ei ole tiedossaan sellaisia kohtia, joihin hän voisi viitata ja sen vuoksi hän vaikenee. (Hyvä!)

Ed. Luopajärvi: Ed. Ingmanin viimeisen huomautuksen johdosta pyydän saada vastata, että minulla on se käsitys, että eduskunta tuntee nyt juuri niiden alaisena olevat lainkohdat, ja sen vuoksi minun on tarpeetonta lähteä niitä perustelemaan (Naurua). Ne eduskunnan jäsenet, jotka eivät niitä tunne laillisiksi, äänestävät vastaan, ne taas, jotka mielestään tuntevat päinvastoin, äänestävät anomuksen puolesta (Suurta hilpeyttä).

Mitä ed. Paavolaisen täällä tekemään huomautukseen tulee siitä, että nyt esilläolevan anomusehdotuksen takana on eduskunnan enemmistö, ja hänen tekemäänsä johtopäätökseen, että siitä on seurauksena, että sen takana siis on myös Suomen kansan enemmistö, niin tällainen todistelu on minun mielestäni sangen kevyttä. Ilmoitettiin, että tuon anomuksen takana on ainoastaan 58 edustajan nimi. Suomen eduskuntaan kuuluu kokonaisuudessaan 200 edustajaa. Tästä siis näkyy, että ainoastaan vähän yli neljäsosa Suomen eduskunnan jäsenten kokonaismäärästä on tuon anomuksen takana. Kuinka saattaa siis ajatella, että sen takana olisi samalla myös noiden edustajain mukana Suomen kansan enemmistö tämän jäsenluvun perusteella.

Minä tahtoisin muuten tässä yhteydessä saada palautetuksi mieliin erään seikan. Kun ruotsinkielisessä sanomalehdistössä keväällä ensiksi alkoi näkyä uutisia ja kirjoituksia siitä, että jos ei sitä hallitusmuotoesitystä, jonka hallitus oli eduskunnan käsiteltäväksi antanut, nimittäin monarkista, hyväksytä, niin silloin täytyy ryhtyä suorastaan kuninkaanvaaliin 1772-vuoden hallitusmuodon 38 §:n nojalla. Kun näiden kirjoitusten perusteella jouduttiin keskustelemaan suomalaisten silloisten monarkistien kanssa ja esitettiin heille kysymys, ovatko he samalla kannalla, sai silloin vastauksen yleisesti, että jo tällaisen kysymyksen tekeminen on loukkaus heitä vastaan, he eivät mene koskaan sellaiseen laittomuuteen. Ja useat eduskunnan jäsenistä silloin myös lausuivat saman ajatuksen, lausuivat, että vaikka he ovat monarkisteja siinä ominaisuudessa, että he tahtoisivat saada hyväksytyksi monarkisen hallitusmuodon sellaisena, kuin se on hallituksen antamassa esityksessä, he eivät missään tapauksessa tule alistumaan siihen, että jos tämä tulee hylätyksi, he lähtisivät valitsemaan kuningasta 1772-vuoden hallitusmuodon perusteella. Nyt kuitenkin näkyy olevan tosiasia, että 58 edustajaa on tuollaisen anomuksen takana ja tästä siis näkyy, että näiden edustajain käsitys siitä, mikä on perustuslain mukaista ja mikä on sitä vastaan, on muuttunut. Tämän jälkeen minä en lainkaan pidä ihmeteltävänä sitä, jos yleensä monien edustajain mielet saattaavat heilahdella, kun tässäkin on näin tapahtunut. Mutta nämä tosiseikat vain todistavat sitä, että kun johtajilla on hyvä halu käydä vissiin suuntaan, niin silloin voidaan löytää kaikenlaisia tekosyitä pyrkimyksiensä puolustamiseksi. Toinen asia on, kuinka onnellistuttavasti se vaikuttaa Suomen kansan tulevaisuuteen. (Äänestys!)

Ed. Paasivuori: Minua ihmetyttää, että puhemies vastoin omaa käsitystänsä on sallinut tämän anomuksen esittämisen eduskunnalle. Hän minun kuullakseni lausui, että hänen käsityksensä mukaan oli anomus vastoin perustuslakimme henkeä. Siitä huolimatta on hän sallinut asian esitellä täällä ja siitä oikein vahvasti keskustella. Minä yhdyn pääasiassa siihen, mitä ed. Ståhlberg lausui. Hän minun tietääkseni on ainakin näihin asti pidetty pätevänä lakimiehenä, joka myöskin ymmärtää jonkun verran näitä perustuslakikysymyksiä, ehkä sen verran kuin ed. Ingmankin, joka tuntuu olevan aika mestari näiden lakien tulkitsemisessa. Täällä on oikeiston taholla eli monarkistien taholla herättänyt suurta suuttumusta, että tätä hommaa on kutsuttu sen oikealla nimellä, sanottu sitä valtiokaappaukseksi, ainakin leimattu valtiokaappaukseksi, ja se on siksi leimattava, ja kansan enemmistö ei tule sitä tekoa muuna pitämään, kuin valtiokaappauksena. Te olette sanoneet, että teidän takananne on Suomen kansan enemmistö. Te ette itsekään siihen usko. Jos te uskoisitte siihen, niin te toimittaisitte uudet vaalit tai kansanäänestyksen, mutta kumpaakaan ette tee siitä yksinkertaisesta syystä, että teidän takananne on korkeintaan kolmas osa Suomen kansasta. Minä puolestani panen jyrkän vastalauseen tämän kysymyksen täällä käsittelyä vastaan.

Ed. Ingman: Minä pyydän ed. Luopajärvelle vakuuttaa, että meitä on täällä 58 edustajaa, jotka olemme vakavasti tätä asiaa harkinneet, emmekä tunne yhtään perustuslain kohtaa, jota vastaan tämä anomusehdotus olisi, ei yhtään. Meidän on nyt kumminkin tekeminen päätöksemme, ja meille merkitsee myös jotakin, että me teemme päätöksemme perustuslain mukaan. Minä uskallan sentähden vielä, koska ed. Luopajärvellä on niitä paikkoja viljalti tiedossa, pyytää, että hän valistaisi meitä tässä suhteessa. Ed. Luopajärven lausunnon loppuosan johdosta tahdon sanoa, että minä olen kuulunut niihin, jotka eivät mielellään olisi halunneet ryhtyä tähän toimenpiteeseen. Vastenmielisyyteni ei ole perustunut siihen, että olisin pitänyt sitä perustuslainvastaisena. Siitä minä olen kaiken aikaa ollut selvillä, että perustuslain mukaan se voidaan tehdä. Se on ollut minulle vähemmän mieluisa siitä syystä, että olisin halunnut, että kuningas olisi valittu sen jälkeen, kun kansanvaltaisempi hallitusmuoto olisi tullut ensin säädetyksi. Mutta nyt on kansanvaltaisemman hallitusmuodon säätäminen herrojen maalaisliittolaisten vastustuksen kautta käynyt mahdottomaksi. Minä olen sitä mieltä, että silloin täytyy ryhtyä tähän toimenpiteeseen, sillä maalaisliittolaisten vastustuksen tähden maa ei saa mennä perikatoon. (Hyvä! Hyvä!)

Ed. A. Manner: 1772-vuoden hallitusmuodon 16 §:ssä sanotaan, että „kaikki ylimääräiset tuomioistuimet, olkootpa kuninkaan tai säätyjen asettamia, on, yksin- ja hirmuvallan edistyskeinoina tästä lähtien hävitettävät ja jokaisella Ruotsin miehellä olkoon oikeus tulla tuomituksi siinä tuomioistuimessa, mihin hän Ruotsin lain mukaan kuuluu'. Silloin kun lakivaliokunnassa käsiteltiin hallituksen esitystä valtiorikosoikeuksista, minä erikoisemmin otin merkille tämän pykälän ja taistelin itseni kanssa, kun arvelin, että 1772-vuoden hallitusmuoto ja tämä 16 § mahdollisesti saattaisi vielä olla voimassa. Se seikka, että eduskunta silloin tätä pykälää kumoamatta laati lain valtiorikosoikeuksista, osoittaa, että eduskunta siis ei ole antanut 1772-vuoden hallitusmuodolle sitovaa merkitystä. Tämän minä vain pyytäisin mainita osoittaakseni, että eduskunnan menettely ei joko tällä kertaa tahi silloin ollut aivan johdonmukaista.

Ed. Ingman: Se laki, johon viimeinen arvoisa puhuja viittasi, säädettiin perustuslain säätämisestä voimassa olevassa järjestyksessä juuri sentähden , että 1772-vuoden hallitusmuoto on voimassa. Tosiaan hämmästyttää minua, että täällä maalaisliittolaisten taholta saa kuulla, että 1772-vuoden hallitusmuoto, jonka nojalla muun muassa koko meidän taistelumme venäläistä sortoa vastaan 20 vuotta on tapahtunut, ei ole voimassa.

Ed. Ståhlberg: Minä olen jo tässä kokouksessa puolestani aikaisemmin koettanut selvittää sitä, että 1772-vuoden hallitusmuoto on voimassa ja sovellutettava mikäli sitä ei ole muutettu nimenomaisilla uusilla säännöksillä tai niiden valtiotekojen kautta, jotka ovat nykyisen välitilan perustaneet. Kun minun mielestäni, niinkuin puhemiehenkin, nykyään Suomi ei ole kuningaskunta eikä kuninkaanvaaliin täällä ilman muuta voida ryhtyä, niin siinä on este tämän asian esittelylle aivan huolimatta niistä nimenomaisista pykälistä, joita ed. Ingman niin kovasti kaipaa.

Ed. Niukkanen: Käsittääkseni tässä on kysymys siitä, onko kuninkaanvaalia koskeva kohta vanhasta hallitusmuodosta nyt sovellettavissa vai ei. Täällä ed. Hultin mainitsi, että professori Erich ynnä muut ovat olleet jo viime keväänä sitä mieltä, että tämä pykälä on voimassa ja sovellettavissa Suomessa vallankumouksen jälkeen. Kuten minä muistan, ei siihen aikaan, jolloin tästä asiasta kirjoitettiin ja väiteltiin, ainakaan ed. Ingman ynnä muut hänen politiikkansa kannattajat missään nimessä voineet tällaista tulkintaa hyväksyä, vaan mitä ankarimmin varoittivat tällaisesta harkitsemattomasta tulkinnasta ja katsoivat siis, että tätä pykälää ei voida enää Suomessa soveltaa. Myöskin monarkian kiihkein ajaja, hallituksemme varapuheenjohtaja J. K. Paasikivi teoksessaan Suomen perustuslait, sivulla 40, 38 §:ään liittämässään huomautuksessa sanoo tämän pykälän jälkiosasta, jossa puhutaan siitä, että on kokoonnuttava kuningasta valitsemaan Tukholmaan, että Suomen yhdistämisen jälkeen Venäjän valtakuntaan tämän pykälän tätä asiaa koskeva kohta ei enää ole sovellettavissa. Minä olen yleensä sitä mieltä, että varsinkin ed. Ingman on valmis aina asianhaarain mukaan tulkitsemaan perustuslakeja sillä tavalla, että hänen kanssaan on tarpeetonta niiden tulkinnasta keskustella. Kannatan ehdotuksen hylkäämistä.

Ed. Luopajärvi: Minä pyydän rehellisesti tunnustaa, että minun on tarpeetonta yrittääkään saada „valistetuksi" ed. Ingmania, kun kerran on käynyt selville, että ed. Ingmaniin ei pysty sekään valmistaminen, jota suuremmat lainopin auktoriteetit, kun ehkä ed. Ingman itse, ovat yrittäneet täällä tehdä.

Ed. Ingman: Minä en ole pyytänyt ed. Luopajärveltä erityistä valistamista, vaan ainoastaan, että hän mainitsisi ne lainkohdat, joihin hän perustaa käsityksensä. Eikö hän voisi tehdä minulle sitä palvelusta, että hän ne mainitsisi, kun minulla on se salainen epäilys, että ed. Luopajärvellä ei ole niitä.

Ed. Luopajärvi: Ed. Ståhlberg juuri antoi uusitun selityksen siitä, minkä vuoksi tämä menettely on perustuslainvastainen.

Ed. Paavolainen: Sen johdosta, että ed. Luopajärvi teki huomautuksen täällä, tahdon huomauttaa, että minä en ole ottanut lukuun ollenkaan punaisia enkä myöskään sosialistiryhmää, joka luonnollisesti ei voi hyväksyä kuninkuutta eikä myöskään semmoista ehdotusta, jonka viides vastalause sisältää, vaan jotakin aivan toisenlaista, kuin agraarit voisivat hyväksyä. Kun nämä jätetään laskusta pois ja otetaan lukuun ainoastaan ne ryhmät, jotka ovat eduskunnassa, niin minun laskelmani pitää paikkansa.

Ed. Hahl: Minä en myöskään ole voinut olla kiinnittämättä huomiota ed. Ingmanin esiintymiseen tässä, kun hän on vakuuttanut, kuinka vakavan harkinnan perusteella hän ja hänen kannattajansa ovat tähän tulokseen tulleet. Minä voisin nimeltä mainita hänen kannattajistaan sellaisia edustajia, jotka vielä muutama päivä sitten olivat sitä mieltä, että on vallan mahdotonta ryhtyä kuninkaanvaaliin sillä tavalla, kuin nyt aiotaan tehdä. Minä voisin tehdä samanlaisen kysymyksen hänen kannattajilleen, kuin ed. Ingman teki ed. Luopajärvelle, että minkä lainkohdan perusteella he muodostivat sen ensimäisen mielipiteensä, jonka mukaan he eivät katsoneet voitavan käydä tähän vaaliin, ja minkä lainkohdan perusteella he nyt ovat tulleet siihen tulokseen, että se voidaan suorittaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ingman ed. Wreden kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan. Sitä vastoin on ed. Luopajärvi ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että anomusehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo ed. Ingmanin ehdotuksen mukaisesti lähettää asian perustuslakivaliokuntaan, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Luopajärven ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 64 jaa- ja 40 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt ed. Ingmanin ehdotuksen mukaisesti lähettää asian perustuslakivaliokuntaan.

Seuraava täysi-istunto pidetään huomenna k:lo 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy k:lo 2 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

100. Perjantaina 9 p. elokuuta

k:lo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18 valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä kuninkaanvaalia varten tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta 1875

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Eronen, Hoikka, Anni Huotari, E. ja P. Huttunen, Kiviniemi, Hanna Kohonen, Koponen, Kujala, Lankila, Lautasalo, Lehmus, Lehokas, Leppänen, Louhelainen, A. ja Y. Mäkelin, Nurminen, Orasmaa, Paasonen, Paronen, Pohjaväre, Raitanen, Rantanen, K. Saari, Saarinen, Salo, Suutala, Tirkkonen, T. Typpö, Usenius, Waljakka, Wihersalo, Välisalmi, Alopaeus ja H. I. Linna.

Ilmoitusasiat:

Vapautus edustajantoimesta.

Puhemies: Puhemiehelle on jätetty näin kuuluva kirjelmä:

Suomen Eduskunnalle.

Tultuani nimitetyksi puheenjohtajaksi korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka piakkoin aloittaa toimintansa, pyydän sillä syyllä kunnioittaen vapautusta edustajatoimestani näitten valtiopäiväin päättymisestä lukien.

Helsingissä 9 päivänä elokuuta 1918.

K. J. Ståhlberg.

Puhemiesneuvosto on päättänyt anomusta puoltaa.

Anomukseen suostutaan.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Pöydällepano.

Valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä kuninkaanvaalia varten

tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto pidetään tänä iltana k:lo 7 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 6,20 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

101. Perjantaina 9 p. elokuuta

k:lo 7 i.p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Ainoa käsittely:

Valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä kuninkaanvaalia varten 1877

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18; ed. Ingmanin, Estlanderin y.m. anom. ehd. n:o 121.

Nimenhuudon sijasta merkitään saapuvilla oleviksi kaikki ne edustajat, jotka olivat läsnä viime täysi-istunnossa.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä kuninkaanvaalia varten

sisältävä ed. Ingmanin, Estlanderin y.m. anomusehdotus n:o 121 sekä sen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18, joka viime istunnossa pantiin pöydälle esitellään ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Halutaanko puheenvuoroa?

Keskustelu:

Ed. Ingman: Niissä melskeisissä oloissa, joissa kansamme on elänyt viime ajat, on eduskunnan enemmistö kauttaaltaan pyrkinyt päästä eteenpäin vanhojen, koeteltujen perustuslakiemme pohjalla. Siinä on ollut vaikeuksia, enkä tahdo väittää, että se aina olisi täydelleen onnistunut, mutta sellainen on kumminkin pyrkimys ollut. Sen ohessa on koetettu rakentaa myöskin uutta; tärkein yritys siinä suhteessa on ollut pyrkimys saada aikaan uusi hallitusmuoto, joka ei kuitenkaan ole onnistunut. Sen jälkeen, kun tämä yritys raukesi, on osa eduskuntaa päättänyt koettaa pyrkiä eteenpäin sitä tietä, joka käy ilmi siitä anomusehdotuksesta, josta perustuslakivaliokunta on antanut puoltavan lausunnon. Tämä ehdotuskin perustuu siihen käsitykseen, että kun uutta hallitusmuotoa ei ole saatu aikaan, meidän on koetettava pyrkiä eteenpäin vanhan hallitusmuodon puitteissa. Nyt tosin tätä vastaan väitetään valiokunnan mietintöön liitetyssä ensimäisessä vastalauseessa, että laillisesti ei voida tätä tietä päästä eteenpäin. Esteenä olisi muka se päätös, jonka eduskunta on tehnyt 6 p:nä joulukuuta 1917, jota eduskunnassa tämän asian yhteydessä jo on moneen kertaan kosketeltu. Vastalauseessa esiintyy se käsitys, että eduskunnan silloin tekemä päätös olisi laittomalla taikka lain ulkopuolella olevalla tavalla kumonnut erään meidän hallitusmuotomme pääperusteen. Se olisi ollut tämän käsityksen mukaan sellainen valtioteko, joka toisessa järjestyksessä, kuin valtiosääntö määrää perustuslain muuttamisesta, olisi muuttanut hallitusmuodon. Tämä siis vallankumouksellinen päätös 6 p:ltä joulukuuta tekisi laillisesti mahdottomaksi eteenpäinkulkemisen sillä tiellä, jota valiokunnan mietinnössä ehdotetaan.

Nyt on ainakin varmaa se, että silloin, kun eduskunta teki päätöksensä 6 p:nä joulukuuta, ei kukaan eduskunnassa ajatellut, että silloin vallankumoustietä muutettiin eräs hallitusmuodon pääperuste. Mistään sellaisesta ei ollut puhetta niissä yksityisissä valmisteluissa, joitten alaisena asia oli, ja minä pidän aivan varmana, että jos siitä olisi tullut puhetta ja olisi silloin koetettu todeta, että tarkoitus oli tehdä vallankumous sisäänpäin, niin suuri osa niistä, jotka kannattivat päätöstä silloin, eivät olisi sitä kannattaneet. Eduskunta olisi siis itse tietämättään vallankumouksellista tietä perustuslain määräyksistä poikkeavalla tavalla kumon-

nut erään hallitusmuodon pääperusteen. Siitä minun nähdäkseni ei voi olla puhettakaan, että eduskunta ikäänkuin sokkosilla olisi jotakin tällaista tehnyt.

Mutta tahdon väittää, että vaikka eduskunta olisi sen tehnyt, vaikka siis asetuttaisiin herrojen Ståhlbergin ja Alkion y.m. kannalle, niin ei sittenkään olisi estettä laillisesti toimia niinkuin nyt ehdotetaan valiokunnan mietinnössä. Sillä siltä kannalta arvosteltuna merkitsisi se toimenpide, jota nyt ehdotetaan, sitä, että eduskunta vallankumouksen tieltä palajaisi jälleen laillisuuden tielle. Minä epäilen, tokko vastalauseen allekirjoittajat tahtovat väittää, että lain puitteiden ulkopuolella tapahtuneen päätöksen kautta olisi syntynyt sellainen oikeudellinen pohja, että nyt on mahdotonta laillista tietä päästä takaisin laillisille raiteille. Vallankumouksellista tietä voi kyllä syntyä oikeudellinen pohja, mutta ensimäinen edellytys siihen on, että vallankumous onnistuu, ja toinen on se, että sille pohjalle, joka on vallankumouksen kautta syntynyt, sitten myös rakennetaan lainsäädäntöä. Mutta sille tasavaltaista periaatetta koskevalle päätökselle, joka tehtiin 6 päivänä joulukuuta, ei ole, mikäli se koskee Suomen sisäisiä oloja, rakennettu mitään. Ja sentähden ei sillä päätöksellä ole voinut syntyä minkäänlaista laillista pohjaa toiminnalle. Siis tältäkin kannalta katsoen eduskunta tulee täysin lailliselle pohjalle, kun se palajaa sitä menettelyä noudattamaan, johon hallitusmuodon 38 § viittaa.

Minun käsityksenihän ei ole se, mikä vastalauseessa ilmenee 6 päivänä joulukuuta tehdystä päätöksestä. Minä olen sitä mieltä, ettei voi olla puhettakaan siitä, että tämä päätös olisi tahtonut olla mikään päätös Suomen valtiosäännön muuttamisesta. Eduskunta on päinvastoin sisäänpäin, niinkuin mainitsin, kaiken aikaa koettanut kulkea lain pohjalla ja lain pohjalla nytkin koettaa se kulkea. Eduskunnassa jo useat kerrat uudistetun syytöksen siitä, että nyt olisi tekeillä joku vallankaappausyritys, me viskaamme takaisin niille, jotka väittävät, että eduskunta 6 päivänä joulukuuta vallankumouksellista tietä muutti Suomen valtiosääntöä. Me olisimme tosin halunneet uutta, kansanvaltaisempaa monarkista hallitusmuotoa, ennenkuin ryhdyttiin siihen toimenpiteeseen, jota nyt ehdotetaan, mutta tasavaltainen vähemmistö on tämän estänyt. Silloin meidän mielestämme ei saa jättää käyttämättä sitä laillista tietä, joka vielä on ulospääsyyn siitä vaikeasta asemasta, mikä nykyään vallitsee.

Minä pyydän lopuksi lausua sen toivomuksen, että jos, niinkuin minä toivon, perustuslakivaliokunnan ehdotus tulee päätökseksi, hallitus tahtoisi toimia tällä pohjalla. Minä huomautan, että eduskunta ei ole hyväksynyt tasavaltaista linjaa, josta on puhuttu, vaan päinvastoin eduskunta on hyväksynyt monarkisen linjan. Eduskunta ei siis ole periaatteellisesti toisella kannalla, kuin hallintus, vaan eduskunta on periaatteellisesti samalla kannalla, ja sentähden uskallan lausua sen toivomuksen, että hallitus toimisi sen tehtävän toteuttamiseksi, jonka toivon eduskunnan sille antavan. Ja lausun myöskin sen toivomuksen, että hallituksen onnistuisi kansamme menestykseksi täyttää tämä tehtävä, minkä se nyt toivottavasti saa, ja olen varma siitä, että jos se onnistuu, niin tulevatkin sukupolvet tulevat hallitusta siitä kiittämään.

Ed. Wuorimaa: On surullista nykyään esiintyä vapaalla sanalla eduskunnassa, mutta sittenkin isänmaan kohtalo ja omatunto siihen pakottavat. On hämmästyttävää, miten punainen hypnoosi on synnyttänyt jälkitautina sinisen hypnoosin. Sillä muuksi ei voi sanoa sitä kiihkoa, millä monarkistit koettavat tyhjäksi tehdä Suomen korkeinta hallitusvaltaa omanneen eduskunnan yksimielistä päätöstä Suomen tasavallasta. Kuinka kiero ja vääristelty eikö ole se anomus, jonka nojalle perustuslakivaliokunnan pienen enemmistön päätös on rakennettu. Julkisesti väitetään siinä, että tasavallan julistamista vastusti kahdeksankymmentä sosialistia, vaikka tosiasia on, että kaikki olivat yksimielisiä tasavallan julistamisesta ja erimielisyys koski vain julistuksen muotoa. Mutta vaikka oletettaisiin, että kahdeksankymmentä sosialistia olisi ollut tasavaltaa vastaan, niin ovat kaikki porvarilliset puolueet aivan yksimielisesti julistaneet Suomen tasavallaksi, ja juuri se sama eduskunta, jossa nyt julkeasti kielletään, ettei sitä olekaan tehty. En ihmettele, jos Suomen Macchiawelli-edustaja Ingman niin väittää. Mutta, että semmoiset miehet kuin ed. Wrede ja Schybergson ovat tähän yhtyneet, se osoittaa, miten väkevä kuningashypnoosi on näittenkin muuten itsenäisten edustajain tajunnan sumentanut. Kuningashypnoosi, niin tekaistu ja teennäinen byrokraattisten luokkaetujen ajamiseen on tosiaankin kasvanut samanlaiseksi psykopatiseksi taudiksi, kuin ennen oli punaisten oikeiston luokkaetujen ja vallan tavoittelu. Niinkuin punaiset näkivät puolueensa ja isänmaan pelastuksen siinä, että

tavalla millä tahansa saivat vallan käsiinsä, ja tekivät kapinan, niin kuvittelee myöskin sininen oikeisto heidän luomaansa kuningasta suuremmalla vallalla kuin missään Euroopan maassa sellaiseksi fetishiksi, puoli-jumalaksi, jonka käsissä on runsauden sarvi, josta hän toisensa perästä vetää esiin Suomen kansalle leipää ja ruokavaroja ja toisin ne rikkaudet, joiden taikavoimalla Suomen finanssit parannetaan, tai Kauko-Karjalan tai poliittisen vaikutusvallan ja mahdin. Sanalla sanoen, hän on niinkuin semmoinen henkilö, joka kaikki toimittaa ja kuntoon panee yksinään, ja silloin — niinkuin Hufvudstadsbladet kuvailee tänä päivänä — maalaisliittolaisetkin seisovat maantien vieressä hattu kädessä ja huutavat hurraata, kun hän kulkee sivutse. Minä olen vakuutettu, että se on Jumala, joka ohjaa kansojen kohtalot ja joka on tähänkin asti ilman kuningasta ohjannut meitä itsenäisyyteen ja vapauteen. Israelin ja Juudan kansan kuninkaista olivat kaikki, paria, kolmea poikkeusta lukuunottamatta, kelvottomia, jotka veivät kansansa pahaan ja lopuksi täydelliseen häviöön, ja nykyisten kuninkaitten suuri enemmistö ei suinkaan tätä samaa kokemusta kiellä. Mutta muistan, millä sanoilla tänä vuonna Sweitsin presidentti aloitti Sweitsin liittovaltioiden edustajakokouksen Argaussa. Hän sanoi: „Ellei Jumala olisi kansojen kohtaloitten ohjaaja, ei Sweitsin pieni tasavalta voisi säilyä suurten imperialististen valtioitten keskellä. Mutta kun me ja meidän kansamme turvaamme Jumalaan, ei mikään voi meitä kukistaa."

Huolimatta kaikesta pikkumaisesta advokatyyristä ja oikeus- ja tosiasioiden sotkemisesta, kaikesta persoonallisesta häpäisemisestä, jota oikeistolaiset ja heidän lehtensä näinäkin päivinä ovat suvainneet vyöryttää niiden yli, jotka seisovat vääjäämättä vakaumuksensa ja Suomen nykyisen tasavallan kannalla, huolimatta siitä rangaistuksen ja ehkä vangitsemisen uhkauksesta, jolla ed. Schybergson eilen ja Hufvudstadsbladet tänään uhkaavat niitä, jotka eivät taivu heidän kanssaan kulkemaan teille, jotka jokaisesta puolueettomasta ovat lain ja tosiasian vastaisia — niin pitkälle on tultu, ettei edustaja enää saa vapaasti Suomen eduskunnassa lausua ajatustansa, vaan rohjetaan uhata rangaistuksella, mitä sitten tuleekaan, kun tuntematon kuningas saapuu helsinkiläisten byrokraattien johdettavaksi — huolimatta tästä kaikesta uskallan kuitenkin vielä lausua julki ajatukseni.

Joulukuun 6 päivän päätöstä ei ole vielä kumottu, sillä monarkista valtiomuotoa ei ole vielä lopullisesti hyväksytty, ja kuten monarkistit itsekin useat kerrat ovat vakuuttaneet, ei saadakaan hyväksytyksi uusien vaalien jälkeen. Mainittu joulukuun 6 päivän valtioteko, joka on Porvoon valtiopäivien samanlaisen valtioteon vertainen, on siis pätevä siksi, kun tämä porvarillinen eduskunta sen yksimielisesti purkaa. Siksi on Suomi tasavalta, jolle on tehtävä valtiomuoto.

Kuningasta ei siis voida tasavallalle valita, ennenkuin tasavalta on julistettu kuningaskunnaksi, joka voi tapahtua, ei takaporttien kautta, vaan samanlaisella julkisella valtioteolla, kuin tasavaltakin julistettiin. Tämä on niin yksinkertainen ja selvä valtio-oikeuden aksioomi, että luulisi lainopillisia, vaikk'ei valtio-oikeudellisia, eteviä oppikirjoja kirjoittaneen professorinkin sen tajuavan. Eikä sekään horjuta tämän periaatteen toteuttamista, että ed. Wrede ja Ingman ja heidän sanomalehtensä ylvästellen kutsuvat maalaisliittolaisia tietämättömäksi, kykenemättömäksi joukkioksi, joka ei mitään ymmärrä, tai haaveilijoiksi, jotka harhailevat epätodellisuuksissa ja ilman periaatetta häilyvät sinne tänne. Olisi suotavaa, että edustajat Ingman ja Wrede muistaisivat vanhaa suomalaista sananpartta, joka sanoo: „pata kattilaa soimaa, yhtä musta kylki kummallakin".

Muistavathan ed. Ingman ja Wrede vielä, miten kiivaasti te orienteerauduitte venäläisen Kerenskin haaveiluvaltaan ja vastustitte maanne vaatimusta erota ryssistä ja julistaa Suomi itsenäiseksi. Missä oli silloin teidän poliittinen viisautenne ja kaukonäköisyytenne, ja kuka silloin paremmin tunsi ja älysi historian opetusta, tekö vai tietämättömyydestä parjaamanne maalaisliittolaiset? Mutta asia onkin siinä, että te käsitätte maan ja kansan edun samaksi kuin teidän pienet byrokraattiset perhe-etunne ja tältä kierolta näkökannalta hämmentyvät ne spesialitiedot, mitä omistatte maan ja kansan kohtaloitten ratkaisussa.

Mutta vaikk'ei olisikaan edellämainittua estettä kuninkaanvaalille, niin ei 1772 vuoden hallitusmuodon, sen 83 §:nkään mukaan, millään laillisella perustuksella voida valita kuningasta. Ed. Ingman on, todistaakseen kuitenkin tämän mahdolliseksi, vedonnut siihenkin, että tasavaltalaiset 5:nnessä vastalauseessa valtiomuotoasiassa ovat myös hyväksyneet pykälän, joka sanoo, että 1772-vuoden hallitusmuoto silloin lakkaa olemasta, kun uusi valtiomuoto hyväksytään. Tämä on aivan oikein. Jollei sitä määräystä olisi, niin jäisi vanhakin hallitusmuoto voimaan. Mutta

sillä ei ole tarkoitettu semmoisia kohtia vanhassa valtiomuodossa, jotka eivät enää ole voimassa, vielä vähemmän semmoista kuin 38 §, josta määräys kuninkaanvaalista ja vallanperimyksestä jo sata vuotta on ollut pois voimasta.

Kun eduskunta ennen joulua otti itselleen ylimmän vallan ja asetti hallituksen, niin se ei tehnyt sitä tämän pykälän nojalla, vaan väliaikaisesti siinä lausutun periaatteen mukaan ja seuraten tilanteessa, jota ei lainsäädännössä ole edellytetty, Ruotsin säätyjen esimerkkiä kuningas Kustaa IV Adolfin valtaistuimelta syöksemisen jälkeen.

Jos taas tahdotaan pitää 38 § kaikesta huolimatta voimassa, mitä tulee vallanperimykseen ja kuninkaanvaaliin, niin ei sittenkään voi kuningasta valita, sillä edellisen hallitsijaheimon jäseniä on vielä elossa ja pykälä siinä tapauksessa kieltää kuningasvaalin.

Kerrassaan surkeaan ja toivottomaan tilaan syöksevät kiihoittuneet byrokraatit ja heidän hypnotisoimansa maan ja kansan, jos tällä laittomalla tavalla ja käyttämällä pientä äänten enemmistöä valitsevat kuninkaan, joka täten ei voi milloinkaan laillisesti tunnustetuksi hallitsijaksi tulla. Tämä on mitä vaarallisinta peliä ja tulella leikkimistä ja synnyttää tulevaisuudessa sekä kuninkaalle että byrokraateille itselleen onnettomia seurauksia.

Suuresti erehdytte, jos luulette kansan syvästi kumartavan maantien vierissä täten tulleelle hallitsijalle. Kun ed. Ingman eilen paatoksella julisti kansan olevan hänen takanansa, niin on se tosiasia, että hänen takanansa alkuperäisesti oli melkein $^1/_3$ Suomen kansasta, mutta yhtä totta on, että kansa vaali vaalilta on väistynyt ed. Ingmanin puolueesta ja nykyään se ei ole enää täyttä $^1/_6$.

Että ed. Ingman on vajanaisessa eduskunnassa saanut puolelleen myös muitten puolueitten, vieläpä lain pohjalla olevia tasavaltalaisia edustajia, niin ei se sisällä sitä, että heidän valitsijansa seisoisivat Ingmanin takana. Mutta jos ed. Ingmanin takana kerran seisoo kansa ja sen sankat rivit, jos kerran monarkia on voittanut yleisen mielipiteen, miks'ei sitten uskalleta vedota kansaan, kuten tehtiin Norjassa ja kuten joka vuosi tehdään Sweitsissä? Mitä pelätään?

Ed. Ingman sanoo: me pelkäämme punaisia joukkoja. Eikö tämäkin ole perusteeton väite? Punaisista istuu törkeästä rikoksesta syytettyjä tai tuomittuja 70,000 vankileireissä. Näillä jo asian laatuun nähden ei ole äänestysoikeutta. Vähintäin 20,000 on kaatunut taistelussa ja yhtä monta paennut Venäjälle ja Ruotsiin. Eivät nämäkään ole äänestämässä. Vähintään 80 % näitten vaimoista ja lapsista on saanut vaivaisapua, eivätkä myöskään ole äänioikeutettuja. Sosialistien entisistä äänestäjistä on siis vähintään 190,000 siinä tilassa, etteivät voi ottaa osaa äänestykseen. Jäännöksestä on, lukuunottamatta muutamia tuhansia, valkoisen Suomen entiset sosialistit, jotka ovat ottaneet osaa punaisen kapinan kukistamiseen ja Suomen pelastamiseen ja jotka siis työllä ovat osoittaneet olevansa Suomen laillisen järjestyksen puoltajia. Tähän tulee lisäksi entisiä sosialisteja, jotka ovat, kauhistuen sosialismin hedelmiä, muuttaneet mielipiteensä samalla tavalla, kuin ed. Ingman on omansa muuttanut. Pitäisikö näitä pitää rikollisena luokkana, jota täytyy pelätä? Paljonko siis jää joukkoja Tannerin, Ryömän, Vuolijoen ja Paasivuoren ympärille, on helppo arvata.

Vihdoin täytyy todeta, että byrokraatit ovat kääntäneet käsitteet nurin. He kokevat kohdella tasavaltalaisia, jotka seisovat laillisen valtiomuodon pohjalla, ikäänkuin he olisivat kapinallisia. He koettavat lausunnoissaan ja lehdissään hypnotisoida, kuten Walpas-Hänninen Työmiehessä hypnotisoi kansanjoukot, että porvarit aikovat työläisiä tappaa, että tasavaltalaiset ovat liitossa punaisten kapinallisten, jopa ententevaltojen kanssa. He koettavat kylvää tätä epäluuloa ei ainoastaan omien kansalaisten, vaan Suomen liittolaisten saksalaisten mieliin ja kuitenkin he tietävät, että maalaisliittolaiset ovat paljon ennemmin olleet saksalaisliittolaisia kuin he, ja että juopa maalaisliiton ja punaisten välillä on paljon suurempi kuin punaisen ja sinisen oikeiston välillä. Me näemme kansanvapaudessa ja kansanvallassa — todellisessa, ei punaisessa eikä sinisessä — Suomen menestymisen edellytykset. Siinä yksin me uskomme saavutettavan vahvan hallitusvallan, lujan ja turvatun järjestyksen. Ja kun byrokraattien luoma valtiomuoto oli kuningasvaltaisempi kuin minkään muun Euroopan maan valtiomuoto, huolimatta byrokraattien ulkokullaisista vakuutteluista, että se olisi kansanvaltaisin perustuslaillinen monarkinen valtiomuoto, niin emme ole voineet saattaa maata ja kansaa syöksymään siihen onnettomuuteen.

Mutta jos hallitus laillisesti ja lojaalisesti esittää valtiomuodon, joka takaa kansan vapauden, muuttuu asia toiseksi ja voidaan välttää ne peloittavat seuraamukset, jotka aina uhkaisivat laittomalla tavalla valittua kuningasta ja hänen kuningaskuntaansa, vaikka hän is-

tuisi pistimien päällä. Muistakaamme, mitä sanoivat latinalaiset: „vestigia terrent".

Edellä olevista syistä en voi hyväksyä puheenaolevaa perustuslakivaliokunnan mietintöä, vaan ehdotan ensimäisen vastalauseen mukaan sen hylättäväksi.

Ed. Estlander: Man tvekar i sanning, om det verkligen skall vara lönt att söka gendrifva de argument, med hvilka reservationens försvarare motsäga den af grundlagsutskottet förordade petitionen, och för min del tvekar jag så mycket mera, som redan vid ärendets föregående behandling friherre Wrede uti ett uttömmande andragande ådagalagt, hurusom den grundval, på hvilken petitionen ställer sig, är den enda riktiga och hurusom de argument, som redan då mot densamma anfördes, icke kunna sägas hålla sträck. Då emellertid dessa samma argument, som då muntligen framfördes, nu föreligga i tryck och måhända denna reservation på håll utom landet, där man intresserar sig för våra angelägenheter, skall tillmätas någon betydelse, förmodligen mest på grund af obekantskapen med våra förhållanden och vår rätt, har jag för min del ansett att ett kort bemötande dock vore nödigt. Det är därvid icke möjligt att undvika att upprepa sådant, som redan sagts och som för resten i och för sig är så självfallet, att detsamma icke borde behöfva utläggas.

Då Finland kom i beroende af och förening med Ryssland, blef, såsom kändt, dess statsförfattning stadfäst utan något förbehåll. Därmed kom sålunda den författning, som Finland ägt jämte Sverige, med andra ord Sveriges monarkiska författning, att blifva gällande såsom Finlands författning. Endast vissa inskränkningar kommo därvid att äga rum på grund af det förhållande, i hvilket Finland inträdde till Ryssland. Att sådana stadganden, som icke voro direkt tillämpliga på de förhållanden, hvilka föreningen med Ryssland medförde, dock icke undergingo ändring eller upphäfdes, detta bevisas bland annat af den omständigheten, att uti regeringsformen och i öfriga grundlagar en stor mängd stadganden, som rörde monarken, utan vidare ansågos tillämpliga på kejsaren och storfursten.

Under den tid, som nu lyckligen är till ända, då Finland nödgades försvara sin rätt och sin statliga tillvaro gentemot Ryssland, var det en oomtvistelig, aldrig i tvifvelsmål dragen sak, att Finlands konstitution borde uppfattas på detta sätt. Därför, när förbindelsen med Ryssland ändtligen upphörde, framstod det också som naturligt, att Finland ägde en konstitution med alla de attribut, som därtill höra, och att Finland, befriadt från beroendet af Ryssland, var en suverän stat med en fullständig författning. Det var därför också en naturlig följd af denna uppfattning, att Finland sedermera, då sådant var möjligt, förklarade sig för en självständig, oberoende stat.

Annorlunda ter sig nu hela detta sakförlopp, om man ser det från den synpunkt, som i reservationen anlägges, och om man tillämpar den rättsliga åskådning, som synes vägleda densamma, ehuru jag för min del naturligtvis har svårt att tillägga denna reservation någon egentlig rättslig betydelse. Enligt denna juridiskt-politiska tankegång, om jag så får säga, som får antagas hafva vägledt reservanterna, skulle endast den del af Finlands grundlagar fortfarande vara gällande, som icke genom föreningen med Ryssland sattes ur tillämpning. Endast de stadganden uti våra gamla grundlagar skulle hafva blifvit lag för landet och nu äga gällande kraft, som också direkte och omedelbart tillämpats under föreningen med Ryssland. Om man fattar saken på detta sätt, så nödgas man komma till den uppfattningen, att då Finland frigjordes från beroendet af Ryssland, detsamma ägt en ytterst ofullkomlig konstitution, en författning, som knappast kunnat berättiga detsamma till benämningen stat och som omedelbart bort på de allra viktigaste områden kompletteras genom stiftande af nya grundlagsbestämningar. Och detta icke endast därför att, på grund af detta resonemang, en del synnerligen viktiga grundlagsbestämningar i vår statsförfattning icke skulle hafva kunnat tillmätas betydelsen af numera gällande lag för landet, utan också därför att, om man verkligen anlägger denna måttstock för bedömandet, man också måste komma till det resultatet, att hela den lagstiftning, som under beroendet af förhållandet till Ryssland varit gällande och i synnerhet den lagstiftning, som under den tiden tillkommit, icke heller längre skulle vara giltiga.

Vill man verkligen konsekvent tillämpa detta reservationens åskådningssätt, så skulle för landet och landtdagen, då frigörelsens timme slog, endast tvänne utvägar hafva tett sig: å ena sidan nödvändigheten att sammankalla en nationalförsamling för att åt landet gifva den konstitution, som landet icke längre ägde, och å andra sidan åter ett förblifvande i det anarkiska tillstånd, som afsaknaden af de nödvändigaste grundlagsbestämmelser nödvändigt måste medföra. Nu är det att märka att vid denna tidpunkt verkligen — det var från de s. k. självständighetsmännens sida — den tanken gjordes gällande, att en

nationalförsamling var nödvändig, att sålunda Finlands gamla konstitution icke längre var giltig, icke vidare kunde gifva norm för de förhållanden, som inträdt. Och likaså är det ett faktum, som af senare händelser ställts i ännu klarare dager, att landets största parti, det socialdemokratiska, enligt sin inneboende natur ej blott tolererade utan ock utvidgade anarkin och under densamma sökte främja sina intressen. Men landtdagen godkände hvarken den ena eller andra af dessa riktningar. Landtdagen följde den grundsats, som under hela den föregående tiden varit vägledande för vårt folk; landtdagen fasthöll vid landets konstitution, och, hvad särskildt nu förevarande förhållande beträffar, åberopade landtdagen just denna 38 § R. F. för sin rätt att vara en självständig, numera suverän stat och för sin rätt att förfoga öfver den högsta makten.

Landtdagsman Ståhlberg hörde då till dem, som icke godkände yrkandet på inkallande af nationalförsamling, ej heller gillade dem, som sökte främja sina intressen genom att få anarkin att fortbestå. Landtdagsman Ståhlberg hörde då till dem, som kraftigt försvarade landtdagens tillvägagående. Och för denna landtdagens uppfattning, den ställning landtdagen då intog, var landets konstitution alltjämt gällande och det rättsliga stöd landtdagen då åberopade gentemot Ryssland och också inför öfriga stater var just 38 § R. F. Mot detta faktum förfaller reservationens hela argumentering.

Men reservationen har också därför så att säga i reserv sökt upptaga en annan motivering. Om det i någon mån kunde låta säga sig, att dylika gamla stadganden, som under föreningen med Ryssland icke kunnat tillämpas, numera vore föråldrade, så synes det mig åtminstone icke kunna med någon sorts rättsligt fog åberopas, att genom något beslut af landtdagen själfva de grundlagsbud skulle hafva upphäfts, på hvilka petitionen stöder sig. Det är emellertid detta, som synes mig vara så att säga reservanternas andra linje, deras reträttlinje. De påstå nämligen, att landtdagen genom sitt beslut af den 6 december skulle hafva lagligen infört republik och att därmed de stadganden i äldre lagar, som röra monarkin, skulle hafva blifvit otillämpliga. Om vi nu för ett ögonblick förutsätta, att detta hade varit möjligt, så frågas, hvarför icke alla andra stadganden angående monarki i och med detsamma blifvit upphäfda, hvarför icke alla dessa hundratals författningar, som reglera kejsaren och storfurstens makt och myndighet och hans förhållande till senaten, hvarför icke alla dessa författningar, som utgå från grundsatsen af en monarkisk styrelse, och enligt hvilka regeringen härtills oafbrutet förts och alltjämt föres, hvarför icke alla dessa stadganden också blifvit genom detta beslut af den 6 december satta ur kraft, hvarför endast detta stadgande angående konungaval skulle kunnat försättas ur tillämpning? Men jag återkommer till detta, denna argumentering i andra linjen, så att säga, som reservationen stöder sig på, är rättsligen fullkomligt ohållbar. Det står fast, att vår konstitution, sådan den erkänts vid Borgå landtdag, sådan den dessförinnan utgjort, en monarkisk konstitution för Sverige och Finland tillsamman, numera innehåller gällande regeringsform för det självständiga Finland och utgör en monarkisk konstitution för detta land. Och det står fast, att dessa bestämningar, till hvilka också 38 § R. F. hör, icke blifvit i laga ordning ändrade. De utgöra alla ännu den gällande grundvalen för vårt statliga bestånd, för vårt oberoende, för våra yrkanden på att vara en suverän stat. Det kan icke med något bevis styrkas, att detta beslut af den 6 december skulle betydt annat än att landtdagen var sinnad att framdeles genomföra en republikansk statsform. Men det finnes ingen skymt af bevis för och det kan icke ens påstås, att därefter en sådan lagstiftning skulle hafva ägt rum. Om vi vilja vidhålla, att landtdagen fungerar enligt landtdagsordningen och grundlagarna, så kunna vi icke annat än erkänna, att alltjämt ännu dessa lagstadganden äga bestånd, som bilda grundvalen för vår monarkiska konstitution, och bland dessa intager ett väsentligt rum just denna 38 §, hvilken — jag upprepar det — landtdagen vid mångfaldiga, de viktigaste tillfällen stödt sig på. Under sådana förhållanden — jag vill icke längre upptaga tiden med bemötande af reservationen — kan jag icke annat förvänta, än att landtdagen kommer att godkänna grundlagsutskottets betänkande, och ber jag att få förorda detsamma.

Ed. Lagerlöf: Niinkuin edustajat Ingman ja Estlander, olen minäkin pyytänyt puheenvuoroa vastustaakseni sitä käsitystä, joka ilmenee ed. Ståhlbergin y. m. vastalauseessa. Ed. Ståhlberg on useassa lausunnossa täällä eduskunnassa ja nyt vastalauseessa väittänyt, että Suomi nyt on tasavalta ja että sen vuoksi ne perustuslakiemme kohdat, joissa annetaan säännöksiä kuninkaasta ja monarkiasta, ovat menettäneet voimansa ja lakanneet olemasta velvoittavana lakina. Jos olen häntä oikein ymmärtänyt, on hänen ajatuksensa lähinnä semmoinen, että vaikkakaan Suomen vanhaa monarkista valtiomuotoa ei ole lainsäädäntötoimenpiteiden kautta poistettu, ovat

ensin ulkonaiset tapahtumat poistaneet hallitsijan ja sitten eduskunta päätöksellään 6 päivältä joulukuuta perustanut tasavallan, ja että noiden tapahtumain ja tuon päätöksen kautta on syntynyt semmoinen tila, etteivät enää ole voimassa ja sovellettavia ne vanhojen perustuslakiemme säännökset, joiden kautta Suomi on ollut rakennettu monarkiaksi. Kun näin on tapahtunut, arvelee ed. Ståhlberg, ei hallitusmuodon 38 §:n säännöksiä kuninkaanvaalista voida soveltaa eikä monarkiaa meillä luoda, ennenkuin Venäjän vallankumouksen ja joulukuun 6 päivän päätöksen kautta syntynyt tilanne on lopetettu sillä tavoin, että perustuslain mukaisessa järjestyksessä on hyväksytty uusi monarkinen hallitusmuoto. Tämä konstruktioni on nyt aivan väärä, eikä siinä ole sitovan juriidisen konstruktionin hajuakaan. Se on yksinkertaisesti vain sanain helinää tai vääristelyä. Minä en tahdo kieltää, että ulkonaiset tapahtumat ja hyvinkin yksipuoliset tahdonilmaukset voivat poistaa lain ja kokonaisen valtiomuodon perustuslakineen päivineen. Se tapahtuu silloin, kun tapahtumien kautta muodostuu semmoinen valtiovalta, joka tahtoo ylläpitää valtiota ja pysyväisesti hallita siinä toisin, kuin vanha laki säätää, ja kun tämä valtiovalta myös pystyy toteuttamaan tämän tahtonsa. Sitä sanotaan silloin onnistuneeksi vallankumoukseksi. Mutta semmoista ei ole meillä tapahtunut. Meillä ei ole tapahtunut muuta kuin se, että tapahtumat ovat poistaneet hallitsijasuvun ja että maamme on eronnut Venäjästä itsenäiseksi valtioksi. Se ainoa vallankumousyritys, joka meillä tehtiin, ei onnistunut.

Se valtioteko, jonka eduskunta suoritti päätöksellään joulukuun 6 päivänä, sisälsi kaksi tointa. Ensimäinen oli se, että eduskunta korkeimman vallan lainmukaisena haltijana, olosuhteiden pakosta tosin varsin varovaisessa muodossa, päätti eroittaa maan Venäjän valtakunnasta itsenäiseksi, riippumattomaksi valtioksi ja valtuutti hallituksen niihin toimenpiteisiin, jotka tätä varten olivat tarpeelliset. Tämä oli lopullista, reaalista toimintaa kansainvälisellä alalla. Suomen valtiovalta tahtoi sen niin ja Suomen valtiovalta tahtoo edelleen niin, ja Jumalan avulla se toivottavasti pystyy tuon tahtonsa toteuttamaan. Suomen perustuslakeja tämä päätös ei muuttanut. Se toinen toimi, jonka päätös joulukuun 6 päivänä sisälsi, oli se, että eduskunta, tälläkin kertaa korkeimman vallan haltijana, ilmoitti tahtonsa olevan, että Venäjästä eronneelle Suomen valtiolle oli laadittava ja vast'edes vahvistettava tasavaltainen hallitusmuoto. Tämä päätös koski valtakunnan sisäisen rakenteen järjestämistä. Se ei ollut mitään lopullinen toiminta, jolla tasavaltaa tai yleensä mitään uutta perustettiin. Se oli ainoastaan proklamatoorinen tahdon ilmaisu, jolla korkeimman vallan haltija määräsi sen suunnan, jota oli vastaisessa toiminnassa noudatettava. Se ei suinkaan ollut merkityksettä; sitä oli noudatettava niin kauvan, kuin valtiovalta niin tahtoi. Mutta sisällykseltään se ei ollut muuta kuin ohjelma. Se ei velvoittanut enemmäksi ajaksi kuin valtiovalta tahtoi. Sanoakseni asian täysin ymmärrettävästi sanon: se oli laadultaan samanlainen ja sillä oli juuri niin suuri ja juuri niin pieni velvoittava merkitys, kuin aikoinaan esim. kuuluisilla keisarin reunamuistutuksilla. Tämä oli sen tasavaltapäätöksen merkitys. Perustuslaeistamme se ei muuttanut yhtään kirjainta. Se ei nyt enää merkitse mitään, sillä nyt tahtoo Suomen valtiovalta jotakin toista.

Mitä sitten tulee itse asiaan, en minä ole hallitusmuotoasiassa käyttänyt puheenvuoroa. Kun minulla se nyt on, en tahdo pitkällä puheella eduskuntaa väsyttää, vaan sallittanee minun muistuttaa siitä, että tällä kertaa ratkaistaan kysymys, tuleeko Suomen suvulla olemaan mitään omaa historiallista tehtävää vai ei. Me tiedämme kaikki, mistä on kysymys. Minun ei tarvitse sitä tässä sen tarkemmin sanoa. Me olemme Euroopan nuorin valtio, mutta me olemme nyt elävistä Euroopan kansoista kaikkien vanhimpia. Me olemme suuren heimon viimeinen jäte. Tämä velvoittaa. Esivanhempiemme haudat täyttävät unhotettuina ja nimettöminä koko pohjois maailman. Meille tarjoo historia tällä hetkellä mahdollisuuden osoittaa, että meidänkin heimomme kykenee jotakin ihmiskunnassa toimittamaan. Vaan historia ei anna samaa mahdollisuutta kahdesti. Edustajat! Pitäkää huolta Suomen suvun kunniasta! (Eduskunnasta Hyvä!)

Ed. Ståhlberg: Viitaten ensimäisen vastalauseen perusteluihin, ehdotan, että se vastalause hyväksyttäisiin. Tuossa vastalauseessa esiintuotua käsitystä nykyisen valtiollisen välitilan luonteesta ei siinä ole, niinkuin ensimäinen arvoisa puhuja väitti, nojattu yksistään joulukuun 6 päivän päätökseen, jossa sanotaan hyväksyttäväksi se periaate, että Suomi on riippumaton tasavalta, ei mitään siitä, että Suomi on kuningaskunta, vaan se nojautuu tuohon päätökseen yhteydessä niiden valtiollisten tapahtumain kanssa, jotka poistavat Suomelta monarkisen hallitsijan ja korkeimman hallituksen. Niiden sekä mainitun päätöksen kautta on Suomi tullut sekä riippumattomaksi että tasavallaksi ja tästä on johtunut vastaavia muutoksia Suomen entiseen valtiosääntöön, sama-

ten kuin niitä ilman muodollista perustuslain säätämistä syntyi myöskin toista vuosisataa sitten, kun Suomi eroitettiin Ruotsista ja yhdistettiin Venäjän keisarikunnan kanssa. Nykyisessä asiaintilassa ovat vastalauseen allekirjoittajain käsityksen mukaan sentähden menettäneet merkityksensä ne entisen hallitusmuodon hallitusta koskevat säännökset, jotka eivät ole tasavaltaankin soveltuvia, ja sellaisia ilmeisesti ovat ne, jotka koskevat monarkisen hallitsijan, kuninkaan, asettamista, siis myöskin 38 §:n säännös kuninkaanvaalista. Sillä hallitusvaltaa koskevissa säännöksissä on sellaisia, jotka ovat soveltuvia yhtä hyvin tasavaltaan kuin monarkiaan, mutta toisia, jotka ovat soveltuvia ainoastaan toiseen niistä. Niinpä vaikka tasavallankin hallitusta väliaikaisesti voidaan järjestää monarkiassa säädettyjen periaatteiden mukaisesti, niin tasavallassa ei voida valita kuningasta. Tämä aivan riippumatta siitä, katsotaanko, että Venäjän yhdistyksen aikana merkityksensä menettäneet perustuslainsäännökset nyt taas ovat tulleet soveltuviksi vai ei, puhumattakaan siitä, että tuon yhdistyksen aikana syntyneet perustuslainsäännökset olisivat menettäneet voimansa, jota ei kukaan ole väittänytkään, vaikka ed. Estlander nyt koettaa sillä saada ensimäisen vastalauseen kumotuksi. Niistä ei ole kukaan sitä väittänytkään, sikäli kuin nuo säännökset ovat myös Suomen tasavaltaan soveltuvia.

Niinkuin sanottu, ehdotan, että ensimäisen vastalauseen hylkäävä ehdotus hyväksyttäisiin.

Ed. Pennanen: Vastalauseeni mukaisesti ehdotan valiokunnan ehdotuksen hylättäväksi. Samalla pyydän, jos Herra Puhemies katsoo sen mahdolliseksi, että vastalauseeni ehdotuksesta äänestettäisiin ensimäistä vastalausetta vastaan. Ponsihan on kyllä molemmissa vastalauseissa asiallisesti samanlainen, mutta tulokseen tullaan aivan erilaisilla perusteilla. Näitä perusteitani pyydän nyt muutamilla sanoilla lähemmin esittää.

Ajatukseni hallitusmuotokysymyksen uudestaan esille ottamisesta lähtee siitä, että näen aseman sellaisena, ettei tasavaltaista hallitusmuotoa ainakaan lähitulevaisuudessa saataisi toteutetuksi ja vuosikausiksi asian lykkääminen on mielestäni siksi vaarallista, etten ole sitä voinut ottaa vastuulleni. Näin minun puolestani. Mutta minusta näyttää, että nykyinen tilanne on kuningasmielisillekin hyvin vaikea, ellei jotakin siltäkin puolelta hellitetä. Pakostakinhan tällaisessa tilanteessa johtuu kysymään, mitä voitaisiin vielä tehdä, että tästä selviydyttäisiin edes niin hyvin kuin se vielä on yleensä mahdollista. On olemassa sananlasku, että hätä ei lue lakia. Tämä ei nyt meille sovi. Mutta meidän tulisi mielestäni koettaa, pitäisikö paikkaansa se, että hätä kyllä keinot keksii. Hätää sanan varsinaisessa merkityksessähän ei toki tällä kertaa kansallamme, Jumalan kiitos, ole. Mutta tilanne on joka tapauksessa sellainen, että hätäkin voi tulla mahdolliseksi. Tilanne on varsin kohtalokas. Asema ei ole helppo jyrkimmille tasavaltalaisillekaan. Huoli ja vastuuntunne maan ja kansan kohtalosta painaa kovasti. Monarkistienkaan asema ei ole nähdäkseni sen kadehtivampi. Heitä on syytetty ankarastikin, ja minäkin olen ollut mukana, siitä, että he jotenkin omin päin vetivät esille kysymyksen, jota enää tuskin muualla maailmassa olisi ajateltukaan Suomessa mahdolliseksi. Tulos on ollutkin nyt sen mukainen ja se askel, jota monarkistit nyt ovat pakotetut ajattelemaan, ei liene varmaankaan monellekaan heistä helppo. Voitto, jos se sitä tietä saavutetaankin, muistuttaa muinoisen Pyrrhoksen voittoa. Entäs sitten me, jotka antautuen moitteelle alttiiksi, olemme jonkin siedettävän tuloksen aikaansaamiseksi tinkineet itsemme kanssa viimeiseen asti. Pitääkö meidän nyt nähdä, että uhri, jonka pääasian hyväksi olemme antaneet, jää hedelmättömäksi? Nyt ei hyödytä se, että syytellään toisiaan tavalla, joka varsinkin sanomalehdistössä on jo huippuunsa nousemassa. Eikä asiasta tule mitään, ellei kukaan suostu uhraamaan jotakin ja mahdollisesti paljonkin omastaan. Tasavaltalaiset ovat panneet lähentymiselle alun. Nyt olisi monarkistien velvollisuus tulla vastaan. Hallituksen, jolla silläkin on hiilensä allaan, olisi nähdäkseni annettava, ja se on toivomuksenikin, eduskunnalle uusi esitys hallitusmuodoksi. Turhaa on enää tasavaltaista esitystä pyytääkään. Monarkistien on suostuttava kansanvaltaistuttamaan hallitusmuotoa sikäli kuin se järjellisesti käy päinsä. Mahdottomia en luule tässä eduskunnassa nyt kenenkään vaativankaan. Ja tasavaltalaistenkaan, pitkin linjaa, ei nyt olisi mielestäni vaikeutettava tätä yhteenpyrkimystä. Emmehän ole väittäneet, en ainakaan minä, enkä ole kuullut muidenkaan sitä tekevän, että toinen tai toinen hallitusmuoto olisi kansamme onnen ja menestymisen yksinomainen ehto. Olemmehan katsoneet vain, että tasavaltainen hallitusmuoto olisi verrattomasti parempi. Mehän uskomme kansaan ja kansan voimaan. Uskokaamme edelleen vielä sen verran, että kansa kykenee pitämään puolensa niissäkin ehkä epä-

edullisissa oloissa, joita monarkian ollessa saattaa sattua. Kansan mieliala on jännitetty ja hermostunut. Sanotaan, että ihmiset suorastaan itkevät, niin monarkistit kuin tasavaltalaisetkin, ja kysyvät eikö eduskunta löydä enää mitään keinoa tästä sokkelosta selviytyäkseen. Mielestäni on vielä olemassa keino. Mennään nyt vähäksi aikaa kotiin lomalle korjaamaan aineellista satoa ja kylvämään uutta. Tullaan jonkun ajan kuluttua takaisin. Jos hallitus suostuu antamaan uuden esityksen, niin koetetaan saada siitä jotakin valmista. Eihän se liioin otakaan, jos ei annakaan. Mutta jos se rupeaa antamaan, niin se antaa paljon verraten siihen tulokseen, mitä sillä edesottamisella saavutetaan, jota valiokunta nyt aikoo ehdottaa. Ehdotukseni kyllä edellyttää uhrautuvaisuutta niin puolelta kuin toiselta, se on totta. Monesta hartaastakin mieliteosta täytyisi monen kaiketi luopua. Mutta onhan kansamme ja kansalaisemme tänä aikana oppineet uhrautumaan ja uhraamaan itsestään ja itseltään jotakin silloin, kun yhteinen asia on jollakin tavalla pelastettava.

Asian käytännöllisen puolen, senhän voisi järjestää joko siten, että vielä kerran otettaisiin lyhyt loma ja tultaisiin näillä valtiopäivillä asiaa uudelleen käsittelemään, taikka siten, että nämä valtiopäivät lopetettaisiin ja eduskunta kutsuttaisiin koolle uusille vakinaisille tai ylimääräisille valtiopäiville. Omalta kohdaltani olisin valmis suostumaan siihenkin, että asiaa ruvettaisiin ensi tilassa uudestaan käsittelemään. Kuten sanoin, mielestäni ei ole jätettävä vielä kirvestä järveen. On koetettava kaikki muut keinot, mitä on koetettavissa, ennenkuin mennään sille tielle, johon nyt näytään valmistuttavan.

Ed. K o t i l a: Sen jyrkän erimielisyyden jälkeen, mikä on ilmennyt täällä eduskunnassa hallitusmuotoasiaa käsiteltäessä, tuntuu jonkun verran toivottomalta nyt enää yrittää minkäänlaista sellaista ratkaisua, johonka eduskunta mahdollisimman yhtenäisenä voisi yhdistäytyä ja joka samalla sekä sisään että ulospäin olisi omansa enemmän asemaamme lujittamaan ja vahvistamaan, kuin mikä ehkä tulisi olemaan tämän perustuslakivaliokunnan mietinnön hyväksymisellä ja sen edellyttämällä tavalla ryhtymällä kuninkaanvaaliin. Kun kuitenkin edellinen arvoisa puhuja on vielä tällaisen yrityksen sovinnollisen ratkaisun saamiseksi katsonut velvollisuudekseen tehdä, niin katson minä puolestani myös velvollisuudekseni yhtyä sitä ehdotusta kannattamaan.

Ed. A l k i o: Maalaisliiton eduskuntaryhmä on yksimielisesti päättänyt kannattaa ensimäistä hylkäävää vastalausetta. Mutta kun äänestyksessä tulee nähtävästi käymään sillä tavalla, että mahdollisesti viimeiseksi tulee äänestettäväksi ed. Pennasen, siis toisen vastalauseen ja mietinnön välillä, niin pyydän erityisesti ilmoittaa, että kun siinä äänestyksessä olemme pakotetut äänestämään ed. Pennasen vastalauseen puolesta, me emme millään tavalla sillä tule kannattamaan niitä perusteluja, joilla ed. Pennanen on tullut hylkäävään ponteen, vaan että me kannatamme ainoastaan pontta.

Ed. L ö t h m a n: Tuhannet ajatukset kiitävät näinä kohtalokkaina hetkinä Suomen eri ääriltä seuraamaan eduskunnan työtä. Miten ratkeaa maamme kohtalo, missä, miten sen rikki revitty kansa löytää yhtymäkohdat, nämä kysymykset jännittävät, eivätkä suotta, monia mieliä. Voisiko rauhassa ja yhteisymmärryksessä rakentua yhteinen pohja edustajain menettelylle maamme ja sen kovia kokeneen kansan onneksi. Mielestäni ed. Pennasen vastalauseen perusteluissa pyyntö hallitukselle antamaan uusi ehdotus hallitusmuodoksi on tällainen yhteinen lähtökohta. Yhdyn sitä kannattamaan. Suuret tehtävät odottavat Suomen kansaa. Sen uhattu nuori itsenäisyys on ulkoa ja sisäisesti lujitettava, sen pirstotuista heimoista läheisin, Karjala, kotiinkutsuttava, sen taloudellinen kaikenpuolinen edistystyö pohjattava, sen vapaamielinen lainsäädäntö jatkettava, sen sivistysvako kaksinverroin syvennettävä. Paljon ovat vihan intohimot tässä maassa repineet. Löytyykö nyt vielä suurempi intohimo, rakkaus, rakentajia kannustamaan, silloin aivan varmaan meidän maassamme vielä kunnia asuu, silloin vanhurskaus ja rauha sen majoja kaunistaa ja kansamme kasvaa ja kukoistaa Kaikkivaltiaan turvissa, tehden sitä tehtävää, johon historiallinen suuri ajankohta näyttää sen tekijäksi kutsuneen.

Ed. K. E. L i n n a: Vaikka en useissa kohdin voikaan yhtyä ed. Pennasen perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä toisessa vastalauseessa oleviin perusteluihin, koska katson asian juriidisenkin puolen lievimmin sanoen epäilyttäväksi, olen kumminkin pääasiassa tämän vastalauseen kannalla. Minunkin mielestäni on aivan onnetonta, jos tänne saataisiin kuningas, jonka vaaliin eduskunnan nykyinen enemmistö 1772-vuoden hallitusmuodon nojalla käy. Olen jo ennen hallitusmuotokysymyksen

kolmannessa käsittelyssä lausunut suuren epäilykseni monarkisen hallitusmuodon onnistumisesta meidän rikkirevityssä maassamme. Jos perustuslainmukaisessakin järjestyksessä hyväksyttynä olisi suuria vaikeuksia edessään kootakseen tämän kansan, keskenään suorastaan vihamielisellä kannalla olevat jäsenet yhteiseen rintamaan valvomaan isänmaamme etuja sekä sisään- että ulospäin, niin vielä vähemmän sillä on näitä mahdollisuuksia onnistua, jos nyt esitetyllä tavalla kuningasvaaliin käydään. Se kuningas, joka näin valitaan, on heikko, se valtaistuin on horjuva ja sen tukena on vain osa Suomen kansaa. Sillä nekin tasavaltalaismieliset, jotka olosuhteiden pakosta katsoivat välttämättömäksi äänestää hallitusmuotokysymyksen kiireellisyyden puolesta ja sitä tietä antaa monarkisteille mahdollisuuden saada kuningas valituksi perustuslain määräämiä muotoja noudattaen, tekivät sen siinä toivossa, että näin aikaansaatu monarkia ja tällä pohjalla valittu kuningas sittenkin kenties voisi tämän kansan yhteen koota. Mutta kerrassaan epätoivoisin mielin täytyy tulevaisuutta ajatella, jos katselee sitä siinä valossa, että meillä olisi nyt ehdotetulla tavalla valittu kuningas. Se pieni osa tätä Suomen kansaa, johon hän tällöin voi nojautua, ei yksinään riitä antamaan valtaistuimen tarvitsemaa tukea, jos tasavaltalaismieliset siihen enemmän tai vähemmän kielteisesti suhtautuvat ja sosialistinen ryhmä on sille kerrassaan vihamielinen. Tätä asiain tilaa ajatellessa täytyy ehdottomasti miettiä, eikö mitään tietä ole olemassa, jolla näitä onnettomuuksia voitaisiin välttää. Minäkään en näe muuta keinoa kuin sen, jota ed. Pennanen vastalauseessaan ehdottaa. Jos tämä ajatus saisi kannatusta, jos uusi hallitusmuotoehdotus olisi kansanvaltaisempi kuin lepäämään äänestetty, luulisin, että ainakin joitakin mahdollisuuksia olisi olemassa asian ratkaisun helpottamiseksi. Minä en ole suinkaan toivorikas — sekä oikealla että vasemmalla on jyrkästi kanta tässä asiassa määrätty, — mutta isänmaan onnen ja menestyksen kun asettaa korkeammalle kaikkia kannanilmaisuja, uskon, että sekä puolella että toisella olisi syytä asiaa ajatella.

Se tulevaisuus, joka muuten on kansamme edessä, on niin synkkä, etten ainakaan minä voi olla mukana äänestämässä perustuslakivaliokunnan mietinnön puolesta, jonka hyväksyminen tälle tielle johtaa. Yhdyn niihin, jotka kannattavat perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyä toista vastalausetta, koska pidän sen ainoana keinona, jolla Suomen kansa voi tällä hetkellä eteenpäin päästä kansana. Toista tietä käyttäen voi päästä hetken aikaa rikkirevittynä, mutta sen lopullinen tuho on varma.

Ed. W r e d e: Jag vill icke trötta kammaren med att ingå i ytterligare diskussion angående de grunder för andra reservationens förslag, som i reservationens motivering äro framställda. Den tankegång, som där finnes uttalad, kan måhända i korthet resumeras därhän att i detta land med dess monarkiska statsförfattning, vissa yttre händelser i samband med ett formlöst beslut af landtdagen, som icke ens gick ut på omedelbart införande af republikansk statsförfattning, en sådan dock skulle hafva blifvit införd, således vid sidan af grundlagen, men att i denna monarkiska stat en tillämpning af dess i grundlag ingående bestämmelser angående monarken, val af monark o. s. v. icke kunde ske utan en grundlagsförändring. Det är en tankegång, som tycker jag, bör falla på sin egen orimlighet och hvars ohållbarhet här redan tidigare uppvisats.

Hvad beträffar den andra till betänkandet fogade reservationen, så vill jag öppet medgifva, att herr Pennanens förslag och det resonemang han i reservationen för, utgår från en uppriktig och allvarlig sträfvan att i denna fråga, som för landet är så viktig, komma till ett så vidt möjligt samstämmigt beslut af landtdagen. Jag gifver detta herr Pennanens sträfvande allt erkännande. Men förslaget har blott det felet, att det erbjuder ingen säkerhet för att försöket med ett nytt förslag till regeringsform skall lyckas bättre än de två försök, som redan gjorts att få en ny regeringsform. Jag tviflar icke, att vi med herr Pennanen kunde komma öfverens om en sådan regeringsform, med hvilken vi kanske båda vore nöjda, men hvad jag högeligen betviflar är att åtskilliga andra medlemmar af landtdagen, hvilka äro tillräckligt talrika att fälla ett sådant förslag, skulle gå in på ett förslag till en verkligt monarkisk statsförfattning. Jag kan därför icke förorda herr Pennanens förslag, utan måste förorda betänkandet. Situationen i landet har redan utvecklats så långt, vi ha så länge redan dröjt med att slutligen reglera frågan om vårt statsskick, att vi icke vidare kunna lämna det finska statsskeppet att drifva omkring utan roder på grund af några alldeles osäkra förhoppningar. Det måste nu göras slag i saken.

Jag har emellertid icke begärt ordet för att förlänga den polemiska debatt, som redan egt rum, utan för att göra en vädjan till landtdagens medlemmar och särskildt till dess republikanska grupp. Landtdagens pluralitet har i samförstånd

med regeringen uppbjudit allt hvad i dess förmåga stått för att skaffa åt landet en ny regeringsform, som bättre än vår nuvarande föråldrade grundlag skulle motsvara tidens kraf och skaffa åt representationen det inflytande på statslifvets gång, som den enligt 1772 års R. F. och Förenings- och säkerhetsakten af 1798 tyvärr saknar. Men desa bemödanden hafva icke krönts af framgång. De hafva misslyckats till följd af den hållning som minoriteten intagit. Minoriteten har så begått, att vi blifva tvungna att tills vidare och måhända t. o. m. för lång tid nöja oss med vår gamla statsförfattning. Vid sådant förhållande har för pluraliteten i landtdagen icke återstått annat än att taga det steg, som den tagit genom den nu till behandling föreliggande petitionen. Den var tvungen att göra detta för att följa grundlagens bud och tillika sörja för att statslifvets normala funktioner må kunna behörigen fullgöras, lugn och ordning återvända och landet kunna bevara sitt nyss förvärfvade oberoende och undgå de faror, som hota detsamma på dess bana såsom självständig stat.

I hvad mån detta nya uppslag kommer att bli fruktbringande och lyckosamt beror naturligtvis på många omständigheter, både sådana, som bero af oss själfva, och sådana, som icke göra det. En af dessa omständigheter är det förhållande, som Finlands folk och dess representation, särskildt minoriteten i landtdagen, republikanerna, komma att iakttaga gentemot det sakläge, som härigenom kommer att skapas, nämligen huruvida de äro beredda att deltaga i det återuppbyggande arbete, som förestår i detta land, eller om de vilja försvåra detsamma och hindra hvad i sådant syfte skall göras.

Enligt underrättelser från olika delar af landet, — och jag står för närvarande speciellt under intryck af berättelser, som resande meddelat från vissa delar af Karelen —, råder i flere delar af vårt land och i synnerhet i den nu nämnda landsdelen ett i hög grad nervöst tillstånd, tillkommet genom agitation. Sinnesstämningen är till ytterlighet upphetsad emot monarkin, upphetsad mot militärväsendet, upphetsad mot allt svenskt i landet o. s. v. Också i landtdagen ha under dessa sista dagar yttranden af agitatoriskt innehåll afgifvits, yttranden däri man beskyllt motståndarena för statskupp-planer och t. o. m., åtminstone i ett yttrande, öppet hotat med uppror, allt såsom man var van att höra utaf socialisterna, medan de sutto i landtdagen.

Nu då vi stå inför afgörandet och landtdagen står i begrepp att åtskiljas, bör enligt min tanke allt detta vara glömdt. Vi böra å ömse sidor hysa förtroende till motståndarens fosterländska tänkesätt. Den agitation, som bedrifvits i landet och som verkligen gått mycket längre än den bort, har kanske i viss mån varit nödvändig och i alla fall en naturlig följd af förhållandena. Att åter i landtdagen yttranden blifvit fällda, som hellre icke bort fällas, kan också förstås genom den tillspetsade situationen. Men nu, då vi åtskiljas, böra vi också i handling visa ett fosterländskt sinnelag. Nu, då saken en gång är afgjord, gäller det att icke mera underblåsa agitationen och oron i landet och uppreta sinnesstämningen gentemot det resultat, som kommit till stånd. Det är tvärtom nödigt och en plikt för alla, såväl majoritet som minoritet i landtdagen, att söka lugna befolkningens sinnen, att hjälpa till och underlätta arbetet för dem, som hafva att draga de svåraste bördorna. Vår plikt är att, sedan striden slutkämpats, visa ett försonligt sinnelag åt alla håll, att med förenade krafter arbeta för landets framtid, ty om vi icke göra det, kunna vi icke ens hoppas på en framtid för detta land. Man är hos oss alltför färdig att kritisera och klandra andra och till och med att agitera gentemot dem, som hafva de ansvarsfullaste uppgifterna. Från detta sätt att förfäkta vår mening måste vi försöka komma bort. Vi måste inslå en ny väg, söka ömsesidigt förstå hvarandra och underlätta hvarandras arbete, och häri är det, synes mig, landtdagsmännens skyldighet att föregå öfriga medborgare med godt exempel.

Med uttalande af en önskan och ett hopp om ett sådant fosterländskt samarbete i försonlig riktning ville jag för min del sluta behandlingen af denna fråga och denna landtdags sessioner. Jag vill därjämte uttala den önskan och den förhoppning, att regeringen måtte lyckas utföra det uppdrag, som utan tvifvel i afton kommer att gifvas densamma, så att det länder landet till lycka och välsignelse. (Bra! Bra!)

Ed. Antila: Toisen vastalauseen kannattajille pyytäisin minä saada huomauttaa, että anomustie silti, vaikka tämä esilläoleva valiokunnan mietintö hyväksytäänkin, ei ole suljettu, sillä epäilemättä sen hyväksyttyä päästään eteenpäin yhtä hyvin kuin hyväksymättäkin, jos nim. eduskunnan jäsenissä yksimielisyyttä ja hyvää tahtoa ilmaantuu. Sen lisäksi pyydän huomauttaa, että yhdestoista hetki hallitusmuotoasiassa on nyt lyönyt. Rauhanneuvottelu Venäjän kanssa sekä Vienan Karjalan asia eivät siedä lykkäystä. Näin ollen on toisen vastalauseen kannattajain hyvän tahdon ilmaus myöhäistä. Se on myöhästynyt, varsinkin, kun otetaan huomioon ensi-

mäisen vastalauseen kannattajain kanta. He ovat kaiken aikaa perusteettomalla epäluottamuksella suhtautuneet ei ainoastaan eduskunnan enemmistöön asiassa, vaan vieläpä hallituksen toimenpiteisiin ja itsestään määräävästi vaikuttaviin tiedonantoihin. Näihin asian kohtiin katsoen ei tasavaltaisella taholla pitäisi olla syytä ihmettelyyn, vaikka ei enemmistö katsokaan voivansa luottaa siltä puolelta esitettyihin myöhästyneisiin hyväntahdon ilmauksiin. Kärsimättömänä odottaa kansamme ratkaisua. Ehdottomasti vaativina seisovat edessämme itsenäisyyteen kohdistuvat valtakunnalliset vaarat ja toiselta puolen valtakunnalliset edut. Ne painostavasti kiirehtivät, joten aikaa ei ole epävarmoihin tuloksiin tuottaviin neuvotteluihin ja lykkäyksiin. Sentähden eduskunnan on minun mielestäni nyt tehtävä päätös asiassa ja hyväksyttävä tämä mietintö.

Samassa pyydän saada valittaa sitä, että vieläkin kerran lykkääntyy kansanvaltaisen ja niin kipeän tarpeen vaatiman hallitusmuodon lopullinen säätäminen, mutta siitä huolimatta, niinkuin jo sanottu, en voi olla kannattamatta valiokunnan mietintöä ja ehdottamatta, että eduskunta sen hyväksyisi.

Ed. Tavastähti: Pyysin puheenvuoroa ed. Pennasen ja Löthmanin puheenvuoron johdosta, mutta niitä on kaksi arvoisaa edellistä puhujaa jo arvostellut, niin että voin luopua puheenvuorosta.

Ed. Yrjö-Koskinen: Täällä on vasemmalta moneen kertaan vakuutettu, että varsinainen kansa ei olisi kuninkuuden kannattaja. Minä luulen, että asia on ihan päinvastoin. Mitä enemmän tämä asia on selvinnyt kansalle, sitä suuremmassa määrässä se on siirtynyt kuninkuuden kannalle. Todistuksena siitä en malta olla näyttämättä adressia, joka tuli Turun eteläisestä vaalipiiristä sen piirin edustajille. Tässä on yli 8,000 nimeä, toiset kirjoitettuina sujuvalla, kauniilla käsialalla, toiset kömpelöllä kädellä piirrettyinä ja toiset vielä puumerkeillä varustettuina, siis kaikista yhteiskuntapiireistä. Tämä adressi on osaltaan myös todistus siitä, että kuninkuus on voittanut yhä enemmän ja enemmän alaa kansassa. Ja kun minä luotan kansaan, niin pidän tätäkin merkkinä siitä, että onnellisinta olisi meidän saada monarkki. Pyydän siis kannattaa valiokunnan mietintöä.

Ed. Lohi: En ole vielä tämän suuren kysymyksen käsittelyssä käyttänyt yhtään puheenvuoroa. Omaksun kuitenkin täydellisesti sen kannan, joka ilmenee tässä ensimäisessä vastalauseessa ja siinä lausunnossa, jonka ed. Ståhlberg täällä äskettäin on antanut. Jokainen isänmaanystävä epäilemättä on tällä hetkellä syvästi järkytetty ja erityisesti huolissaan. Se syyttävä tapa ja vastustajista ainoastaan huonojen vaikuttimien etsiminen, jota tämän asian yhteydessä on erittäinkin sanomalehdistössä, yleisissä kokouksissa ja osittain eduskunnassakin käytetty, ei minun mielestäni näin vakavassa asiassa ole paikallaan. Minä käsitän ja olen vakuutettu, että molemmilla puolilla löytyy vilpittömiä isänmaanystäviä, vaikka käsitykset siitä, mitä isänmaan onni ja etu vaativat, ovat erilaiset. Kaikkein onnettomimpana pitäisin sen tuloksen, jos hallitus ja eduskunta ryhtyvät siihen toimenpiteeseen, jota tämä perustuslakivaliokunnan mietintö edellyttää. Minun mielestäni pitäisi kaikkia muita keinoja ensin koettaa käyttää, sillä minä pelkään, että tätä menettelyä käyttäen joudutaan yhä suurempaan hajanaisuuteen, yhä suurempaan rikkinäisyyteen hetkellä, jolloin pitäisi kaikki voimat saada kootuiksi. Me olemme niin peräti vakavassa tilanteessa sekä ulkonaisesti että sisäisesti, että todella huolestuttaa, mihin tässä maassa lopultakin tullaan. Minä annan täyden arvon ja tunnustuksen niille mielipiteille, jotka vielä tälläkin hetkellä ovat koettaneet etsiä sovinnon tietä, sillä se tie, että päästäisiin sovintoon, on ainoa mahdollinen, joka voi Suomen kansan onnelliseen tulevaisuuteen viedä.

Ed. Juutilainen: Monarkian kannattajat katsovat, ettei maa saa mennä perikatoon tasavaltalaisten uhkapelin kautta, kuten ed. Ingman lausui eilen. Perikadon he tahtovat torjua ottamalla kuninkaan hinnalla millä hyvänsä. Kun monarkian päävaatimuksina on esitetty Suur-Suomi ja se esitys lienee lumonnut jonkun verran maan väestöä, tavalla, joka tosiasian eteen tullessa voi tuottaa pettymyksiä, otan vapauden lausua yksityisenä tasavaltalaisena mieleni monarkistien luomista edellytyksistä Suur-Suomeen nähden, samalla merkiten, etten puhu minkään ryhmän tai puolueen puolesta, vaan ainoastaan kansanedustajana.

Suuret maailmantapahtumat ovat vieneet maamme suurvaltiollisiin pyörteisiin, jolloin Suomi sai aivan ensi mainingeissa itsenäisyytensä entiseen alueeseensa nähden. Mutta samalla on suomensukujen yhteenkokoontuminen ja luonnollisten rajojen saanti valtiollemme tullut myös ratkaistavaksemme. Kuinkahan

kansamme ja valtiomme tähän tehtävään on valmistunut? Viime talvena se suoritti kokeensa loistavasti. Kuin maasta polkien nousi Suomen armeija, hankki aseet, upseeriston, elintarpeet ja taisteluvälineet. Nousi, taisteli ja voitti. Hajoavan Venäjän valtakunnan sotavoimien rippeet, jotka mainitun valtakunnan suuruuden vuoksi olivat hajotessaankin meidän voimiimme nähden valtavat, se murskasi — ja niiden sivussa löi se yhteiskuntaamme vastaan nousseet kapinoitsijat alas. Se oli Suomen kansan voiman ja hengen näyte.

Näin saatiin maalle armeija, joka kunnoltaan ja hengeltään oli sellainen, että se olisi ollut Suomen vastaisten luonnollisten rajojen saamisessa maamme asukaslukuun ja aineellisiin voimiin nähden etevimpien armeijojen vertainen.

Vielä pääsi maamme nuori armeija jo heti kosketuksiin nykyisessä suursodassa etevimmäksi osoittautuneen armeijan kanssa. Sai siltä sotataitoa ja kokemuksia. Kansaamme ja sen armeijaa vahvisti myös se tieto, että maamme oli tullut keskusvaltojen kansojen liittoon, jonka liiton piti rakentua kansojen itsenäisyyden ja vapauden vahvalle periaatteelle. Mieliala maassa oli ehyt ja luottamus tulevaisuuteen suuri.

Näissä tulevaisuuden toiveissa valkeni viime kevät ja noussut kansa laski aseensa sekä painui rauhan töihin. Se jätti aseman eduskunnalle ja hallitukselle, joiden tuli nyt ryhtyä valtiota rakentamaan sille vapauden ja kansanvaltaisen yhteiskunnan perustalle, jonka se oli kapinoitsijoista puhdistanut. Luottamuksella kohdistettiin isänmaallisissa piireissä katse kohti erillään olevia heimojamme ja viitattiin: Suomen yksimielinen kansa on ajan tullen ne yhteen hakeva.

Kevään tultua alkoivat kuitenkin uhkaavat viimat liidellä. Yhteishenki pirstottiin. Vapaussodassa herkistynyttä kansan mielialaa ruvettiin kohtelemaan mielivaltaisesti. Selitettiin: kansanvallasta on saatu tarpeeksi, yksikamarinen eduskunta ja jo hyväksytty tasavalta ovat hyllyviä perusteita uudelle Suomelle. Pienet kansat eivät itse voi suojata itsenäisyyttään. Niille perusteille rakennettu valtio, jollainen Suomi keväällä oli, ei muka kyennyt täyttämään sitä liittolaisuuttaan, johon se oli tullut. Tarvitaan keskitystä, lujaa hallitusvaltaa, kokoavaa voimaa, yhteiskuntaa suojaavien ainesten kokoontumista, ja se oli mahdollista vain kuninkaan kautta. Näissä monarkistien esityksissä oli sekaisin sellaista, jonka jokainen hyväksyi, mutta taas pohjavirtana sellaista, joka oli isku vasten vapautuksen hankkinutta kansaa, vastoin aikaisemmin kansalle annettuja lupauksia ja ohjelmia sekä eduskunnan yksimielisiä päätöksiäkin.

Vaikkapa näenkin monarkian pyrinnön ilmenemiseen meillä personoituneen kaiken sen, minkä ilmaisevat kansan miestä karmivat sanat: virka-, raha- ja herrainvalta ja ylimysmieli, kaiken sen, mikä on rakentavan ja kansan voimia nostattavan vapauden ja edistyksen vastakohta, en siihen puoleen enempää kajoa. Vetoan vain siihen, että sydämen kyllyydestä suu puhuu, ja siinä esittää meidän monarkia-aikomus erittäin hyvin itsensä. Ihmiset ovat samoja, muodot vain muuttelevat. Sen ovat monarkistit tänä keväänä tämän kansan rikkipirstomisella osoittaneet. Suomen kovia kokeneelle kansalle kumajaa näinä päivinä, sisällisiä oloja katsoen, onnettomuuden ja raskaiden vuosien kalseat kellot. Näiden kellojen nauhoja vetää monarkinen liittouma kieliin ja mieliin katsomatta yksimielisesti, eikä se ole yksin, vaan näitä nauhoja on tarjottu vastaaviin käsiin maan ulkopuolellakin.

Sen hetken lähetessä, jolloin kansamme heimojen yhteenkuuluvaisuudesta lyödään arpaa, valtaa mieleni pelko siitä, etteikö se kansojen liitto, joka viime kevättalvella Suomen tantereilla verisitein vihittiin kansojen itsenäisyyden ja vapauden puolesta, enää olekaan niin ylevä, kuin miltä se vihittäessä näytti. Maamme sisäisiin suomalaisiin asioihin nähden esitetään, se on käsitykseni, liiaksi toivomuksia ulkoapäin, jotka toivomukset lienevät aiheutuneet maamme olojen ja kansamme käsityskannan tuntemattomuudesta sekä siitä, että kansamme arvo, kyky ja luotettavaisuus on oman kansan piiristä lähteneillä esityksillä liittomaassa horjutettu tai siitä annettu kuva ei ole ollut puolueeton. Näihin tällaisiin toivomuksiin perustuu pääasiassa monarkinen aate. Niillä tahdotaan Suomen kansaa kääntää monarkian puolelle ja niihin on tänäkin iltana useat puhujat vedonneet. Edelleen ei Suomen kansan puolesta annettuihin laillisiin lupauksiin, joita tukevat valtavat etujen yhtäläisyydet, ja vaikka kansallamme pitäisi lojaalisuudestaan olla eurooppalainen maine, näytä voitavan enää luottaa, mikä on nöyryyttävää kansallemme.

Käsitykset Suomen itsenäisyyden turvaamisesta saattavat olla myös hyvin vastakkaisia. Monarkistinen liike omistaa nykyään Suomen itsenäisyyden turvaamisen milt'ei monopoolikseen. Monarkistit, ulkoministeristä alkaen,

käsittänevät Suomen itsenäisyyden turvaamisen voivan tapahtua vain siten, että kaikki epämääräisetkin toivomukset maamme hallitusmuodon suhteen ulkoapäin ovat aivan ratkaisevaa laatua, ja vieläpä otetaan lähettien kautta selvää, miten ulkopuolella maata halutaan ja toivotaan maamme sisällinen kysymys ratkaistavan. Tiedonannot, joita toinen itsenäisyyskäsite voisi pitää itsenäisyyttä vastaan sotivina, toiset pitävät itsenäisyyttä turvaavana. Ja ne, jotka pitävät kansan ja valtion itsenäisyyden voivan seisoa vain ensi kädessä omassa varassaan, ja jotka pitävät valtion itsenäisyyden merkkinä sitä, että valtio saa esiintyä kansojen liitossa omien sisällisten voimiensa varassa itsenäisenä jäsenenä, pidetään niitä meillä Suomen itsenäisyyden vihollisina. Niitä vastaan tehdään ilmiantoja ja syytöksiä epäluotettavaisuudesta. Näin sekaisin on meidän kuningaspyrkimys, jota sen eräitten ihanteellis-romantisten puolien vuoksi kannattaa osa maan parasta ja isänmaallisinta ainesta, mutta joka pyrkimys tosiasiassa on pursunut esiin vanhoillisuuden, virka- ja ylimysvallan pohjavirroista, vienyt käsitteet itsenäisyyden turvaamisesta.

Edessämme on nyt nähtävästi aivan lähiaikoina kansallisuus- ja heimokysymyksemme ratkaisu, joka on johtunut suursodan vaihteista ja jossa Suomen hallitusmuotokysymys on erillään oleva asia. Maa ei ole tähän ratkaisuun siten valmistunut eikä siinä vallitse se henki, jollainen olisi vallinnut, jos viime kevään hengessä olisi siihen varustauduttu. Kansa on, kuten jo olen lausunut, viime kevään jälkeen rikkihajoitettu. Hallitus ja hallitseva puolue, jonka tulisi tarvittaessa panna joukot liikkeelle, koota maan aineelliset voimat niin ratkaisua varten kuin sisäpuolen turvaksi, ei luota kansaan, ei anna kansan sanoa sanottavaansa kansallisessa suurkysymyksessä, koska se ei siihen luota. Hallitus nojaa mielestäni liiaksi vieraaseen apuun, heikontaa siten oman kansan voimia ja saattaa aikaan luottamuksen heikkenemistä myös itseänsä kohtaan.

Saattanee myös kysyä, voidaanko maassa olla levollisia siitä, että hallituksen puolesta on suoritettu kaikki ne valmistavat toimet, joita tuleva ratkaisu edellyttää ensiksi siinä, minkälaisen osuuden ratkaisuun osaaottajat vaakaan heittävät, ja miten on saavutusten järjestely tapahtuva. Tällainen edelläkäypä valmistelu olisi ehdoton vaatimus, ennenkuin kansakunnan suurimpiin koettelemuksiin joutumisesta voisi hallitus ottaa vastuun ja kutsua kansaa mukaansa. Meidän kansamme nykyisyys ja tulevaisuus näyttää lepäävän kuvitellun henkilön ja ulkopuolisen avun sekä tahdon varassa. Jos näin on asianlaita, niin sellainen epävarmuus, niin aiheeton kuin saattaa ollakin, jäytää kansan voimia, heikontaa sen liittolaisarvoa ja vähentää saavutusten mahdollisuuksia.

Olen näin tahtonut mainita eräitä sisäisiä ja ulkonaisia seikkoja osoitukseksi siitä, kuinka hyllyvä ja huojuva saattaa monarkistien politiikka Suur-Suomeen nähden olla ja miten heikossa tilassa maa heidän käsissään on ratkaisun lähetessä.

Kun kuitenkin suursodan mainingit nyt uhkaavat huuhtoa Suomen heimojen asuttavia maita, on Suomen kansan katsottava tosiasioita suoraan silmiin ja kansan rikkinäisyys unohdettava, jos tosi tulee eteen. Toivon, että talonpoika ja työmies jos tarvitaan, jättää rauhan toimet ja lähtee — ei merien taa pakoon —, vaan kohti Suomen luonnollisia rajoja. Ei paariasluokkana, kuten nykyisen hallituksen jäsenen kerrotaan heidän arvoaan noteeranneen, vaan vapaan, itsenäisen Suomen kansalaisena, isänmaan vapauden ja onnen puolesta taisteluun. Osoittakoon kansa vielä kerran kuntonsa niin koti- kuin ulkomaalaisille epäilijöille ja hankittakoon siten kansallemme se arvo ja luotettavaisuus liittomaissa, joka siltä nyt lienee horjutettu. Varmaan uusilla kentillä, jos sinne joudutaan, taas viime keväänä solmittu kansojen liitto on kirkastuva ja palaava entiselleen. Sitä minä hartaasti toivon ja sille perustalle rakennan Suomen tulevaisuuden. Ne pettymykset, joita vapaudentaistelijat ovat saaneet arvomerkeikseen, on katsottava ohimeneviksi virvatuliksi, joita sota-ajat ovat omiaan esille nostamaan. Tanssi maallisen kultavasikan ympärillä, jollaiseksi monarkia meillä on muodustunut, lienee sittenkin kaikista suitsutuksistaan huolimatta ohimenevä. Kansojen kohtalot eivät ole kuninkaitten eikä hallitusten käsissä, siitä on Suomen kansalla eläviä kokemuksia viime vuosikymmeniltäkin. Se on kohtalojen ohjaajan ja kansan itsensä käsissä. Tähän toivon sen kansan osan luottavan, joka nyt syrjäytetään maan kohtaloita ratkaistaessa, mutta jolle raskain velvollisuus ja kallein uhraus eteentulevissa koettelemuksissa asetetaan. Uusi huomen on kerran kuitenkin Suomelle koittava. Suomen suvut voivat nousta, kokoontua ja kestää kansana ensi kädessä vain oman vartensa varassa.

Ed. Pennasen lausuntoon pyydän huomauttaa sen, että hän heittää kyllä kirveensä järveen tasavallan puolesta, mutta koettaa ottaa uuden kirveen käteensä rakentaakseen mahdollisesti paremmalla menestyksellä sen kanssa monarkiaa. Se

on merkillistä. Puolue, joka on lähtenyt tasavallan merkeissä taisteluun, jättää viime hetkessä tosiaankin kirveensä järveen ja kieltää tunnetut ja tunnustetut johtajansa. Ihmeen sitkeässä on vain kansaan vetoamisen vastustus, yksinpä niin talonpoikaisen miehen puolelta, kuin ed. Pennanen on. Siihen meidän kuitenkin on rakennettava. Kaikki muut yritykset, yritettäköön niitä tässä eduskunnassa vaikka kuinka monta, ne eivät rakenna tätä maata. Maan kohtalo on lopultakin meidän annettava kansan itsensä ratkaistavaksi ja koko kansan, kaikkien, joilla on laillinen äänioikeus, on sallittava sanansa sanoa. Vain sille perustalle rakentuu Suomi, ei millekään muulle.

Ed. Hultin: Täällä on tänäänkin, samoin kuin ennen, viitattu siihen, että eduskunnan pitäisi välttää päätöksen tekoa näin tärkeässä asiassa syystä, että eduskunta ei ole nykyään täysilukuinen. Joka kerta on tähän huomautettu, että mainittuun asiantilaan eivät ole syypäät läsnäolevat edustajat ja ettei heitä voida siitä rangaista riistämällä heiltä laillista päätösoikeuttaan sen vuoksi, että toiset ovat sen menettäneet. Mutta ennen kaikkea maata ja kansaa ei voida rangaista sillä, että tärkeät asiat lykätään silloin, kun ne ratkaisua välttämättömästi vaativat. Voisi kyllä poliittisista syistä olla hyvä, että eduskunta täysilukuisena olisi tekemässä sellaista päätöstä, josta nyt on kysymys. Mutta oikeudelliset syyt eivät sitä suinkaan vaadi. On nimittäin merkille pantava, että hallitusmuotomme edellyttää juuri sellaista tapausta, ettei eduskunta kuninkaanvaalia toimitettaessa ole täysilukuinen, vaan että ainoastaan vähempi määrä jäseniä on saapuvilla, kuinka suuri määrä, sitä ei edes tarkemmin määritellä. Niin kiireelliseksi katsoo 1772-vuoden hallitusmuodon 38 § kuninkaanvaalin toimittamisen kuningassuvun sammuttua, että se velvoittaa edustajia itsestään kenenkään kutsumatta määräpäivänä kokoontumaan kuninkaanvaaliin. Uhataanpa vielä kovalla rangaistuksella niitä, jotka ehkä salahankkeilla tai „liitoilla" yrittäisivät tätä vapaata vaalia estää. Katsoen valtakunnan laajuuteen ja silloisten kulkuneuvojen puutteellisuuteen katsottiin 30 päivän riittävän määräajaksi, jonka kuluessa niin monta edustajaa voisi kokoontua, että, kuten pykälässä sanotaan, „voisivat varjella ja puolustaa valtakunnan vapautta sekä valita uuden kuningassuvun". Eduskunnan päätösvalta vajillinaisesta kokoonpanosta huolimatta on siis ei ainoastaan täysin laillinen, vaan myös, omituista kyllä, laissa suorastaan edellytetty.

Ed. Wuorimaa on huomauttanut, että hallitusmuodon 38 §:ää ei siitäkään syystä voisi noudattaa, kun entinen hallitsijahuone miehiseltä puoleltaan ei vielä ole kokonaan sukupuuttoon kuollut. Ed. Wuorimaa kuitenkin tietää, että Venäjän vallankumous on syössyt tämän suvun Venäjän valtaistuimelta. Suomen erottua Venäjästä ja julistauduttua itsenäiseksi ei Romanowin suvun vielä jälellä olevilla jäsenillä ole minkäänlaista oikeutta Suomen kruunuun. Tämän lisäksi voi mainita, että 1772-vuoden hallitusmuodon 38 §:ää ei Ruotsissakaan ole tulkittu niin ahtaasti, kuin ed. Wuorimaa sitä tekee. Kun Ruotsin valtiosäädyt vuonna 1809 ottivat vallan käsiinsä saman hallitusmuodon 38 §:n nojalla, ei nim. kuningashuone ollut kokonaan loppunut. Kuningas Kustaa IV Adolf oli ainoastaan vallankumouksen jälkeen luopunut kruunustaan omasta ja poikansa puolesta. Valtiosäädyt tarjosivatkin silloin kruunun hänen sedälleen, herttua Kaarlelle, joka nimellä Kaarle XIII nousi valtaistuimelle. Ensi kerran Suomen edustajat ottivat osaa kuninkaanvaaliin vuonna 1362 Haakonia valittaessa Ruotsin kuninkaaksi. Silloin annettiin asetus, jonka mukaan Suomi oli oleva kuningasvaalissa edustettuna laamanninsa, papistonsa edustajain ja 12 talonpojan kautta. Historioitsijat ovat antaneet tälle asetukselle tärkeän merkityksen. Suomi näet lakkasi sen kautta olemasta valloitettu alusmaa. Se kohosi arvossa Ruotsin veroiseksi. On lisäksi huomautettu, että Suomi vain osavaltiona on ottanut osaa Ruotsin valtakunnan kuningasvaaleihin ja on sen nojalla väitetty, että hallitusmuodon 38 § ei perusta Suomelle itsenäistä valitsemisoikeutta. Jos niin olisi, niin se merkitsisi, ettei Suomi vieläkään olisi itsenäinen valtio. Mutta sehän ei pidä paikkaansa, sitähän ei kukaan toki kiellä. Hallitusmuotoasiaa viime kerralla käsiteltäessä minä jo huomautin, että hallitusmuodon 38 §:ää mielestäni olisi pitänyt soveltaa jo silloin, kun Venäjän vallankumous syöksi Nikolai II:n valtaistuimelta. Silloin siihen keinoon ei kuitenkaan rohjettu ryhtyä, kun ero Venäjästä ei näyttänyt fyysillisesti mahdolliselta. Mutta nyt kun ero aikoja sitten on toteutunut, on Suomen eduskunnan velvollisuus vakiinnuttaa maan itsenäisyyttä ja sen valtiollista asemaa. Sitä koetettiin tehdä säätämällä maalle uusi valtiomuoto. Tämä yritys ei kuitenkaan onnistunut. Jälellä meillä ei käsitykseni mukaan ole muuta keinoa „valtakunnan vapauden varjelemiseksi ja puolustamiseksi" kuin se, jota perustuslakivaliokunta nyt puoltaa. Hallitsijan

valitseminen Suomelle on ilmeisesti koko maailmalle oleva vakuuttavin todistus Suomen täydellisestä itsenäisyydestä. Siten minusta tämä asia on käsitettävä. Kun minä kuulun niihin, jotka ovat yhtyneet perustuslakivaliokunnan mietintöön, niin lauseessani hallitukselle sen toivomuksen, joka ponnessa esitetään, en silti katsoisi mahdottomaksi, jos hallitus siihen löytää sopivan keinon, että kysymys uuden hallitusmuodon esilleottamisesta vielä kerran viritetään, niinkuin ed. Pennanen vastalauseessaan toivoo. Olisi luonnollisesti joka tapauksessa onnellista, että uusi hallitusmuoto saataisiin aikaan. Valiokunnan ehdottama ponsi ei kuitenkaan semmoista estä. Siinähän vain pyydetään hallitusta ryhtymään niihin valmistaviin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen, jotta eduskunta saattaisi ryhtyä hallitsijan vaaliin. Hallitus saattaa näiden toimenpiteiden ohella luonnollisesti varsin hyvin, jos katsoo sen mahdolliseksi, vieläkin esittää eduskunnalle uusi ehdotus uudeksi, monarkiseksi hallitusmuodoksi. Sitä varten hallitus kuitenkin tarvitsee saada tietoonsa, että eduskunnassa tosiaankin vallitsee vakava toivomus sellaisen aikaansaamisesta ja hyvä tahto tämän toivomuksen toteuttamiseksi. Sellaista toivomusta ei kuitenkaan vasemmistosta ole lausunut kukaan muu, kuin tietääkseni ed. Lohi. Toivon kuitenkin, että siellä on olemassa muitakin asian harrastajia, vaikka eivät he ole esiintyneet. Niinkuin sanoin, ed. Pennasen lausuman toivomuksen toteutuminen ei ensinkään ole poissuljettu siltä, että eduskunta nyt hyväksyy perustuslakivaliokunnan mietinnön. Rohkenen lopuksi lausua sen toivomuksen, että mietintö hyväksyttäisiin huutoäänestyksellä.

Ed. Päivänsalo: Ne, jotka kannattavat ed. Pennasen tekemää ehdotusta, ovat yhtyneet hänen toivomukseensa, että löydettäisiin jotakin sovittelutietä, ja myöskin siis siihen, että uusi monarkinen hallitusmuoto tarpeellisella määräenemistöllä olisi aikaansaatavissa ensi valtiopäivillä. Nyt on kuitenkin ed. Alkio nimenomaan maalaisliiton puolesta ilmoittanut, että maalaisliitto tulee, kun ensin asetetaan vastakkain ensimäinen vastalause ja toinen vastalause, äänestämään ensimäisen vastalauseen puolesta, ja jos sitten toinen vastalause voittaa ja toinen vastalause ja perustuslakivaliokunnan mietintö tulevat vastakkain, niin äänestävät ainoastaan pakosta ed. Pennasen vastalauseen puolesta, mutta nimenomaan sillä huomautuksella, etteivät he yhdy ed. Pennasen ehdotuksen perusteluihin. Siis niiden, jotka kannattavat ed. Pennasen vastalausetta, tulee ottaa huomioon, että se sovittelutie, jota ed. Pennanen on ehdottanut, on mahdoton. Se on siis aivan selvästi ed. Alkion tekemän ilmoituksen perusteella mahdoton. Ed. Löthman puhui kauniisti yksimielisyydestä ja yhtenäisen Suomen rakentamisesta. Kuinka se on mahdollista tuolla perustuksella, kun ed. Alkion ilmoitus merkitsi sitä, että maalaisliittolaisten ryhmä on tällaista sovittelua vastaan. Kuinka voitaisiin saada $^5/_6$ äänistä hallitusmuotoehdotuksen puolesta milloinkaan niin kauvan, kun maalaisliittolaisten ryhmä on tällä kannalla? Siis pidän, että olisi ihan hukkaan heitettyä aikaa, jos vielä siirettäisiin ratkaisu ja turhaan lausuttuja toivomuksia, joita me silloin allekirjoittaisimme, jos me kannattaisimme jotakin sellaista, joka on mahdoton viedä perille. Pyydän äänestettäessä ottamaan huomioon, ettei Suomen arvo ulkomailla hirmuisesti laskeutuisi, kun meillä on ehkä viimeinen kerta tilaisuus ryhtyä toimenpiteisiin hallitsijan saamiseksi isänmaallemme.

Ed. Schybergson: Jag ville icke, såsom den senaste ärade talaren, säga, att herr Pennanen och de, som förenat sig med honom, skulle hafva endast uttalat fraser utan positivt innehåll. Tvärtom, jag måste säga att herr Pennanens yttrande, liksom det var det enda nya i sak, som framkommit under denna senaste debatt i frågan, kunde påräkna det varmaste intresse, ty han anslöt sig där till en uppfattning, som enligt min tanke är den enda riktiga för minoriteten. Det kändes godt att få höra ett uppriktigt uttalande, gående i den riktningen, att minoriteten söker medverka till en gemensam lösning. Det är denna tankegång, som var herr Pennanens både vid föregående plenum och i all synnerhet nu följda. Men såsom de senaste ärade talarena framhöllo fick herr Pennanen ett afgjordt nekande svar af herr Alkio. Herr Alkio vill icke inlåta sig på något slags kompromiss. Han går sin ytterliga väg och bryr sig icke om att få en enhetlig handling från landtdagens sida till stånd. Därmed har herr Pennanens förslag fallit. Det är omöjligt att däraf göra någonting, och jag förmodar, att herr Pennanen själf och de, som förena sig med honom, till fullo inse detta. Det är beklagligt, ty en kompromiss på basen af herr Pennanens förslag hade varit tänkbar. Monarkisterna hålla icke absolut på hvarje punkt uti det af dem antagna förslaget till regeringsform. De skulle kunna gå en del åtminstone af minoritetens önskningsmål till mötes och dock i hufvudsak vinna hvad de önska, nämligen

ordning och auktoritet återställda i detta land. Men, som sagdt, förhoppningarna härom äro nu grusade. Men därmed är saken för ingen del förlorad. Herr Pennanens förslag kan komma upp ändå. När urtima landtdagen sammankallas och konungen blifvit vald, så är väl ett af de första stegen, som skola tagas ut, att en ny regeringsform på annan bas än 1772 års föreslås af regeringen och antages af landtdagen, och då förmodar jag herr Alkio sist och slutligen förstår, huru begränsad hans uppfattning varit och huru illa han tjänat just de idéer, hvilka han omfattar. Att efter detta uttalande af herr Alkio förena sig om herr Pennanens förslag vore detsamma som — jag upprepar den liknelse jag använde senast — låta elden rasa utan vidtagande af något slags åtgärd att släcka den. Vi skola komma i håg att, huru än detta världskrig slutar, hvem det är, som vid afslutandet af världsfreden har det afgörande ordet, så skall Finland framför allt vara ett samhälle, där ordning och lag härska, för att något slags hänsyn skall tagas till dess önskningar, och för hvarje dag som går sjunka vi ju ännu djupare och djupare i anarki. Må detta vara bestämmande för oss, då vi nu gå till den slutliga omröstningen. Jag hyser ingen tvekan om att detta är vår plikt och att de, som nu af tvekan om hvad som möjligen är nationens önskan, i osäkerhet om hvad som bäst kan leda till målet göra ingenting alls, äro fåvitska och icke fullgöra sin plikt.

Ed. Alkio: Sen johdosta, että tässä on ryhdytty tulkitsemaan minun lausuntoani, pyydän vain selittää, että minä en ole asiallisesti lausunut herra Pennasen perusteluista mitään. Minä olen vain lausunut, että maalaisliiton edustajaryhmä ei samalla kertaa voi kahtalaisia perusteluja kannattaa. Me olemme yhtyneet ensimäiseen vastalauseeseen, mutta toista emme ole yhtyneet kannattamaan, ainoastaan pontta. Siis minä en ole lausunut siitä mitään ja pyydän sen vuoksi, että arvoisat edustajat eivät ryhdy sitä tulkitsemaan siten tai täten. Muuten minä olen seikkaperäisemmin esittänyt ajatukseni ennen pitemmässä lausunnossani.

Ed. Nevanlinna: Kun se väite, joka sisältyy ensimäisen vastalauseen perusteluihin, on varsin arveluttavaa laatua, niin pyydän saada vielä parilla sanalla kosketella sitä käsitystä, johon tuo vastalause perustuu. Tämä käsitys lähtee siitä mielipiteestä, että eduskunnan tunnettu päätös 6 päivältä joulukuuta koski Suomen silloista ja siis myöskin nykyistä valtiomuotoa. Minun täytyy sanoa, että minun on vaikea käsittää, miten voidaan olla tätä mieltä. Mainittu eduskunnan päätös oli näin kuuluva: „Sen johdosta, että hallitus on tehnyt eduskunnalle esityksen uudeksi hallitusmuodoksi, joka on rakennettu sille pohjalle, että Suomi on riippumaton tasavalta, eduskunta korkeimman valtiovallan haltijana päättää puolestaan hyväksyä tämän periaatteen" j. n. e. Nähdäkseni on aivan ilmeistä, että tämä päätös ei koskenut silloista eikä siis myöskään nykyistä valtiomuotoa vaan sitä uutta, jota suunniteltiin mainitulla hallitusmuotoesityksellä. Päätöksessä puhutaan nimenomaan esityksestä uudeksi hallitusmuodoksi, „joka (se on: esitys) on rakennettu sille pohjalle, että Suomi on riippumaton tasavalta". Sehän olikin kieltämätön tosiasia, että tuo esitys oli rakennettu tälle pohjalle. Ja eduskunnan päätös nähdäkseni selvästi tiesi, mikäli se koski valtiomuotoa, ainoastaan, että eduskunta ikäänkuin edeltäkäsin, ennenkuin se saattoi käsitellä itse hallitusmuotoehdotuksen, ilmoitti hyväksyvänsä sen tasavaltaisen pohjan, jolle esitys oli laskettu. Juuri sentähden, että eduskunnan päätös sisälsi tämän, eduskunta, niinkuin nimenomaan sanotaan, teki tämän päätöksen korkeimman vallan haltijana. Semmoisena eduskunta nim. laillisesti saattoi tehdä sellaisen päätöksen, semminkin kun esitys ei ollut korkeimman vallan haltijan antama. Eduskuntana, sen vallan nojalla, joka eduskunnalla on valtiopäiväjärjestyksen perusteella, eduskunta tietysti ei olisi voinut laillisesti tämmöistä ennakkohyväksymistä antaa asiasta, joka oli lainsäädäntökysymys ja siis käsiteltävä lainsäädäntöjärjestyksessä.

Näin ollen on nähdäkseni aivan selvää, että mainitulla eduskunnan päätöksellä ei ole muutettu, niinkuin ei ole laillisesti ollut madollista muuttaa, Suomen monarkista valtiomuotoa.

Ed. Pennanen: Minä kyllä käsitin ed. Alkion ensimäisen lausunnon jotenkin niinkuin hän itse sitten on sitä selittänyt. Tahtoo sanoa sen lausunnon voi katsoa sisältävän vastalauseeni ehdotukseen nähden joko sitä tai tätä, mitenkä vain. Vaikkapa ei asia niinkään olisi, niin minä en ole niin toivoton ehdotukseeni nähden, kuin monet muut. Sillä voihan olla mahdollista, että ed. Alkiokin joutuu tarkistamaan mielipiteensä. Sellaistakin saattaa tapahtua ja sitäpaitsi kaiketi hänen ryhmänsä ei liene ehdottomasti sitoutunut siihen vastalauseeseen, jonka ed. Alkio on allekirjoittanut. Minäkään en tahdo tällä sanoa sitä tai tätä, mutta vastalauseessani huomautan siitä, että olosuhteet ovat

semmoiset ja kehittyneet semmoisiksi ja on ilmaantunut semmoisia tosiasioita, että sekä muut kansalaiset että edustajat ovat joutuneet tarkistamaan mielipiteitään ja minä käsitän, etteivät maalaisliiton edustajat tee ihmisinä muista ihmisistä tässä suhteessa mitään poikkeusta.

Ed. Colliander: Under hela den debatt, som nu försiggått, ha egentligen endast sådana sidor af saken kommit fram, som antyda de meningsolikheter, hvilka här oss emellan förefunnits, men innan debatten slutas, bör det väl i alla fall blifva sagdt, att, hurudan än utgången blir, man icke har att räkna med de röster, som eventuellt nu komma att stå mot hvarandra, utan när vi en gång nått resultat, när konungavalet förrättats, kan man vara förvissad om att alla de grupper, som här äro representerade, lojalt komma att samlas kring honom, och allt det, som nu har skilt oss åt, kommer då att vara bortspoladt och glömdt, och vi komma säkerligen alla att kunna förena oss om det nydaningsarbete, som då blir af nöden.

Jag har ansett mig böra framföra denna min tro på att saken så bör fattas, emedan annars de siffror, som föreligga, komma att tydas på ett sätt, som om här motsatserna vore skarpare än jag är öfvertygad om att de i själfva verket äro.

Ed. Relander: Kun täällä useampaan kertaan on lausuttu se käsitys, etteivät maalaisliittolaiset tahdo sovintoa, tahdo yhteistyötä tämän maan muiden porvarillisten ainesten kanssa, tahdon saada sanotuksi, ettei tämä käsitys asiasta ole oikea. Maalaisliitto tahtoo yhteistyötä, mutta pohjaa tälle yhteistyölle haettaessa ei ole syrjäytettävä sitä käsitystä tilanteesta, mikä meillä on. Muuten oli minusta hauska kuulla se lausunto, jonka ed. Colliander tämän asian yhteydessä äsken antoi.

Ed. Luopajärvi: Ilmoittaen yhtyväni ed. Alkion ryhmämme puolesta antamaan lausuntoon pyydän lisäksi lausua:

Kun pidän onnettomuutena maalle, jos maahamme hankitaan kuningas esilläolevan ehdotuksen mukaisesti, niin uskallan julkilausua toivomukseni, että ainakin ne edustajat, jotka vasta pitkän epäröimisen perästä ovat aikoneet antautua myötävaikuttamaan tämän ehdotuksen hyväksytyksi tulemiseen, vielä kerran tarkistaisivat kantansa. Tiedän kyllä, että jokainen edustaja ilman kehoituksiakin kantansa ennen lopullista ratkaisua tarkistaa. Mutta pyydän kuitenkin mainita, että käsittääkseni se teko, johon nyt aiotaan käydä, on niin erikoista laatua, että sen seuraukset saattavat lopulta koitua yhtä suurta, ehkä suurempaa tuhoa tuottaviksi kuin sosialidemokraattisten johtajain yltiöpäisyys lopulta koitui ennen kaikkea heille itselleen, mutta myös koko kansalle. Silmiemme edessä on jo alku uusista suurista tapahtumista, jotka uhkaavat kehittyä nopeasti ja siis kiirehtivästi. Rajan takaa uhkaavan vaaran torjuminen vaatii meiltä suuria ponnistuksia, suurempia ehkä kuin ne, jotka koettiin viime talvena. Ei ole yhdentekevää näin ollen, missä kunnossa ja minkälaisen hengen läpitunkemaa on se nuori voima, johon meidän ennen kaikkea on tässä turvattava. Olen jo aikaisemmin toisessa yhteydessä lausunut, kuinka vahingollisesti monarkistinen liike on vaikuttanut armeijan hyvään henkeen. Käsittääkseni tämä henki voidaan palauttaa ainoastaan peräytymällä sen ratkaisevan askeleen ottamisesta, johon nyt aiotaan käydä. Muussa tapauksessa voivat seuraukset muodostua ehkä arvaamattomiksi. Minun mielestäni pitäisi niidenkin, jotka viime keväänä, aivan liian vähän ottamalla huomioonsa edessään olevia, nyt heille ylivoimaisiksi osoittautuneita vastustavia voimia, ryhtyivät yritykseen muuttaa tasavaltaista nuorta valtiotamme monarkiaksi, edes nyt jo kyetä näkemään, että he tällä teollaan ovat ainoastaan kyenneet kylvämään tuulta ja että heille kylvöstään pahimmassa tapauksessa saattaa koitua myrsky. Pelkään puolestani, että jos nyt esillä oleva ehdotus hyväksytään, seuraa siitä entistään katkerampana se sisäinen, kansaa raateleva kiihoitustyön jatkuminen, josta meillä nyt jo on liiaksi katkeria kokemuksia.

Me emme saa ummistaa silmiämme ja korviamme sille tosiasialle, että se valtaistuin, jota tällä tavalla yritetään pystyttää, turvautuu pääasiallisesti lainopilliseen saivarteluun, ja että se siis kansan suurelle enemmistölle, ehkä niillekin kansalaisille, jotka maassamme mielellään olisivat nähneet kansaan nojautuvan monarkian, jollaisia esimerkiksi ed. Yrjö-Koskisen äskettäin esittämässä adressissa useat allekirjoittajista ehkä ovat, on aivan vieras. Tuskin voinee ajatella, että tällä tavalla pystytetylle valtaistuimelle suostuu istumaan kukaan, joka ajattelisi asian ottaa Suomen todellisen itsenäisyyden ja lujuuden kannalta.

Luulisin jo tästä huomattavan, minkälaisesta kuninkaasta nyt saattaa olla kysymys, ja siihen perustan alussa lausumani toivomuksen. Al-

käämme syöskö maatamme turmioon. Koettakaamme sitä varoa vielä viimeisellä hetkellä.

Ed. Arokallio: Kun itsestään on selvä, että hallituksen toimenpiteitä kuninkaanvaalia varten epäilemättä helpottaisi se, että tämä mietintö nyt huutoäänestyksellä hyväksyttäisiin, rohkenen lausua sen toivomuksen, että näin tapahtuisi. Niidenkin, jotka ovat vastalauseen takana, pitäisi jo nyt tietää, että molemmat vastalauseet, yhtä hyvin toinen kuin ensimäinenkin vastalause, eivät asian tälle kannalle kehityttyä voi saada eduskunnan hyväksymistä. Lippuäänestyksen tulos jäisi ainoastaan todistamaan eduskunnan rikkinäisyyttä ja olisi omansa ainoastaan vaikeuttamaan sitä hallituksen muutenkin arkaluontoista ja vaikeata tehtävää, joka sille nyt tulee uskottavaksi.

Ed. Rentola: Puhun ainoastaan omissa nimissäni yksityisenä kansanedustajana. — Etteivät äärimäiset monarkistit laskisi voimasuhteita väärin, ja koska siltä taholta on uskoteltu, että tasavaltalaiset tulisivat lojaalisesti alistumaan siihen kuninkaanvaaliin ja sen seurauksiin, jota perustuslakivaliokunnan enemmistö nyt ehdottaa toimeenpantavaksi, niin pyydän pöytäkirjaan merkittäväksi ilmoittaa, että en tunnusta lailliseksi näin mahdollisesti toimeenpantavaa kuninkaanvaalia enkä sitä kuningasta, joka ehkä sillä lailla maahan hankittaisiin. Tämän kantani perustelut ovat perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä ensimäisessä vastalauseessa ynnä samanmukaisesti täällä eduskunnassa ennen annetuissa lausunnoissa esilletuodut.

Ed. Paasivuori: Tulen äänestämään tämän ensimäisen vastalauseen puolesta, vaikka tiedänkin, että se tulee täällä hylätyksi, sillä eduskunnan kuningasmielinen enemmistö tietysti ajaa ehdotuksensa päätökseen, hyväksyy valiokunnan ehdotuksen; minulla ei ole mitään syytä epäillä sitä. Minä olen täällä ollut aina sillä kannalla, että olisi toimitettava uudet vaalit, ennenkuin hallitusmuoto- ja hallituskysymystä järjestetään, mutta sitä ei ole hyväksytty. Täällä eräässä edellisessä istunnossa senaattori Paasikivi ilmoitti, että uusia vaaleja ei panna toimeen sentähden, että punaiset pääsisivät äänestämään. Sen minä kyllä tiedän, että se siinä on takana. Mutta herrat porvarit eivät ole johdonmukaisia asevelvollisuutta toimeenpannessaan. Armeijaan kyllä kelpaavat sosialistit, ne kelpaavat kyllä kanuunanruuaksi ja porvariston imperialististen pyyteiden toteuttajiksi. Minä luulen, että semmoinen armeija, joka sillä tavalla kokoonpannaan kansan oikeuksia halveksien ja syrjäyttäen ihan kuin uhalla, ei ole luja, sillä ei suuria valloituksia toimeenpanna, hankittakoon sitten kuningas idästä tai lännestä. Se kuningas kai ei täällä tulekaan nojoutumaankaan kotimaisiin voimiin, vaan ehkä ulkomaalaisiin; toisi sotajoukon tullessaan, että voisi ne suunnitelmat, joita kuningasmielisillä on, toteuttaa.

Ed. Bäck: Jag begärde ordet med anledning af det uttalande, som gjordes af lgdm. Rentola. Jag måste djupt beklaga, att herr Rentola, som ju är en präst, kunde komma fram med sådana ord, som här skedde. Han mer än mången annan borde väl känna till orden: „Varen all mänsklig ordning underdåniga." Här uppträdde han i stället och ville uppenbart provocera uppror. Det är skam att höra en präst tala såsom herr Rentola gjorde.

Ed. Rentola: Minulla on kunnia vastata arvoisan edellisen virkaveljeni puheeseen se, että ei minun nähdäkseni se ole ollut mikään häpeä, että ed. Bäck on pontevasti vastustanut venäläistä virkavaltaa, kun se on pyytänyt syrjäyttää Suomen perustuslaillista oikeutta. Se ei koidu ed. Bäckille miksikään häpeäksi, enkä niin ollen katso itsellenikään koituvan miksikään häpeäksi, jos pyydän edelleen olla perustuslaillisella kannalla ja jatkaa perustuslaillista taistelua perustuslain puolesta, jos se syntyy.

Ed. Juutilainen: Minä rohkenen näihin papillisiin tuumiin vähän kanssa ottaa osaa. Kun rovasti Arokallio kehoitti eduskuntaa käyttämään huutoäänestystä sen vuoksi, että näyttäisi eduskunta enemmän yksimieliseltä mahdolliselle tulevalle kuninkaalle, niin se on minusta hiukan ihmeteltävää, että sen tekee pappismies. Kuka sen takaa, ettei tämän eduskunnan huutoäänestykseenkin peitetty rikkinäisyys sittenkin tule mahdollisen kuninkaan tietoon, ja sen vuoksi pitäisi minun mielestäni ainakin eduskunnassa ajaa monarkiaa avonaisin ja rehellisin keinoin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Wuorimaa ed. Ståhlbergin kannattamana ehdottanut, että eduskunta päättäisi asian valiokunnan mietintöön liitetyn ensimäisen vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ehdotusta ed. Wuorimaan ehdotukseksi. Ed. Pennanen taas

ed. Kotilan kannattamana on ehdottanut, että eduskunta hyväksyisi valiokunnan mietintöön liitetyn toisen vastalauseen. Kutsun tätä ehdotusta ed. Pennasen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Äänestyksessä olisi mielestäni meneteltävä seuraavalla tavalla. Kun kaikki ehdotukset ovat keskenään vastakkaisia, on mielestäni haettava vastaehdotus valiokunnan ehdotukselle. Tässä tarkoituksessa on mielestäni ensin äänestettävä ed. Wuorimaan ja ed. Pennasen ehdotusten välillä. Se näistä ehdotuksista, joka voittaa, asetetaan sitten vastaehdotukseksi valiokunnan ehdotukselle.

Ehdotettu menettely hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Ken vastaesitykseksi perustuslakivaliokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Pennasen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Wuorimaan ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 68 jaa- ja 33 ei-ääntä; eduskunta on siis vastaesitykseksi perustuslakivaliokunnan ehdotusta vastaan hyväksynyt ed. Pennasen ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy perustuslakivaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Pennasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 58 jaa- ja 44 ei-ääntä; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä perustuslakivaliokunnan ehdotuksen asiassa.

Ed. P a a s i v u o r i: Minä pyydän merkittäväksi pöytäkirjaan vastalauseeni.

P u h e m i e s: Asia on loppuun käsitelty.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat:

Ed. P a a v o V i r k k u n e n: Minä pyytäisin, että toimitusvaliokunnan arvoisat sekä vakinaiset että varajäsenet tahtoisivat jäädä tähän istuntosaliin lyhyeen kokoukseen heti tämän istunnon päätyttyä.

Ed. R o o s: Kunnioittaen pyydän tarkastusvaliokunnan jäseniä jäämään hetkeksi tähän istuntosaliin täysi-istunnon päätyttyä.

P u h e m i e s: Edustajat kokoontuvat eduskuntatalolle huomenna k:lo 10,45 aamupäivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 10,45 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

Lauvantaina 10 p. elokuuta.

Valtiopäiväin päättäjäiset.

Vähää ennen kello 11 aamupäivällä eduskunnan istuntohuoneustoon kokoonnuttuansa edustajat lähtivät kulkueessa, puhemies ja varapuhemiehet etumaisina,

Nikolainkirkkoon,

jossa edustajat urkujen soidessa asettuivat paikoillensa pääkäytävän molemmin puolin, alttaria vastapäätä, ja jonne myöskin valtionhoitaja Svinhufvud sekä hallituksen jäsenet samaan aikaan saapuivat. Suomen Laulun sekakuoron maisteri Heikki Klemetin johtamana laulettua J. S. Bachin sovittaman alkukoraalin, suorittivat pastorit Werneri Louhivuori ja Lauri Apajalahti alttaritoimituksen. Kun vielä oli veisattu Hilariuksen kiitosvirsi, astui saarnastuoliin edustaja, jumaluusopintohtori Erkki Kaila, joka ensin suomeksi, sitten ruotsiksi saarnasi 127 psalmin johdosta: „Jos ei Herra huonetta rakenna, niin he hukkaan työtä tekevät, jotka sitä rakentavat, jos ei Herra kaupunkia varjele, niin vartija hukkaan valvoo."

Ruotsinkielisen alttaritoimituksen jälkeen veisattiin loppukoraali, minkä jälkeen eduskunnan puhemiehistö ja jäsenet samoin kuin myös valtionhoitaja ja hallituksen jäsenet siirtyivät

Eduskunnan istuntosaliin.

Siellä astuivat seisoalleen nousseen eduskunnan eteen puhemies, varapuhemiesten seuraamana, sekä valtionhoitaja Svinhufvud.

Jättäessään valtionhoitajalle valtiopäiväpäätöksen lausui

Puhemies: Kunnioitettava Herra Senaattori! Suomen kansan eduskunta on päättänyt työnsä näillä valtiopäivillä. Sen tulos, valtiopäiväpäätös, on minulla kunnia Teille, Herra Senaattori, eduskunnan puolesta antaa. Varsin vaikeat ovat olleet ne tehtävät, jotka hallituksen on ollut suoritettava, ja erinomaisen raskas se taakka, joka sen on ollut kannettava kuluneina kuukausina. Sisäiset ristiriidat ja vieraan sortajan nostattama ja tukema kapina sekä siitä johtunut sekasorto kaikilla aloilla, on asettanut ylivoimaisilta näyttäviä esteitä valtion asiain hoidolle. Mutta päämääränä Suomen kansan onni ja menestys, on hallitus eduskunnan tukemana ja kansan avustamana kulkenut sitä tietä, jolle se on lähtenyt, ja vaikeuksista huolimatta on päämäärää lähestytty, maalle on luotu itsenäisyys, Suomi on koroitettu valtakuntien joukkoon. Nyt vapautemme ja itsenäisyytemme vaaliminen, turvaaminen ja lujittaminen jää edelleenkin hallituksen huolenpidon alaiseksi ja on toivottava, että hallituksella on riittävää tarmoa ja voimaa ohjata valtioaluksemme läpi karista rikkaitten sisäväylien ja läpi syvien ulapoiden niille tyynille ja rauhallisille vesille, joilla kaikki rauhallinen edistystyö käy mahdolliseksi. Näissä pyrkimyksissä on hallitus varmaankin edelleen saapa tarpeelliseksi katsottua tukea eduskunnalta, ilman, että se seikka, että eduskunnassa on ilmennyt eri mieliä siitä perustasta, jolle valtiollinen elämämme olisi laskettava, voi ja saa panna niille esteitä.

Käytän tätä tilaisuutta, jolloin ensi kerran eduskunnan päätös ojennetaan kotoiselle miehelle, lausuakseni sen johdosta suuren tyydytyksemme Teille, jonka isänmaallisesta mielestä meillä jo kuluneilta vuosilta on monta todistusta, samalla kuin eduskunnan puolesta julkituon sen kunnioituksen ja onnentoivotukset.

Tämän jälkeen lausui

Valtionhoitaja Svinhufvud: Suomen kansan edustajat! Se aika, joka 1917-vuoden toiset valtiopäivät ovat olleet koolla, on myrskyisin Suomen uudemmassa historiassa. Runsaassa mitassa myös hallitus ja Te, arvoisat edustajat, olette saaneet sitä kokea. Aluksi lakot ja levottomuudet ehkäisivät valtiollista toimintaa. Sitten punainen kapina kokonaan keskeytti työmme ja kapinan kukistuttua maan sekasortoinen tila ja yltyvä nälänhätä teki työtaakkamme ylen raskaaksi. Yhteisvoimin on meidän täytynyt koettaa johtaa maatamme läpi vaikeuksien ja tuloksia eri aloilla onkin saavutettu. Suomi on julistettu itsenäiseksi ja saanut sille tunnustuksen monelta eri valtiolta. Useita lakeja on hyväksytty, joiden kautta tärkeitä uudistuksia saadaan aikaan. Mutta paljon yhteistyötä meillä vielä on edessämme järjestäessämme maamme oloja säännölliselle kannalle. Vaan kun valtiopäivät jo ovat olleet koolla melkoisesti yli sen ajan, mitä valtiopäiväjärjestyksessä edellytetään, on asianmukaisinta, että ne nyt lopetetaan. Piakkoin on teidän kuitenkin uudelleen kokoonnuttava jatkamaan edesvastuullista toimintaanne maan turvaksi ja eduksi.

Korkeimman vallan haltijana julistan täten valtiopäivät päättyneiksi.

Ärade representanter för Finlands folk! Den tid, under hvilken 1917 års andra landtdag varit samlad, är den stormigaste i Finlands nyare historia. Regeringen liksom I, ärade landtdagsmän, har i rikt mått haft erfarenhet däraf. I början af landtdagstiden hindrade strejk och oroligheter arbetet för samhällets väl. Det röda upproret afbröt sedan vår verksamhet, och när upproret sent omsider kufvades, gjorde den uppkomna oredan i landet och den tilltagande hungersnöden vår arbetsbörda ytterst tung. Med förenade krafter har det gällt för oss att söka bringa landet ur dess svåra läge, och resultat hafva vi på flere områden äfven nått. Finland har förklarats självständigt, och dess självständighet har erkänts af ett flertal stater. Åtskilliga lagar hafva godkänts, genom hvilka viktiga reformer kommit till stånd. Men mycket gemensamt arbete återstår ännu för oss, innan ordnade förhållanden i landet uppnås. Men då landtdagen varit samlad betydligt längre än L. O. förutsätter såsom det normala, är det ändamålsenligast att dess session nu afslutas. I en snar framtid kommen I, ärade herrar representanter, dock att ånyo samlas för att fortsätta med Edert ansvarsfulla värf till landets värn och fromma. I egenskap af högsta maktens innehafvare förklarar jag härmed landtdagen afslutad.

Tämän tapahduttua poistuivat valtionhoitaja, ja hallituksen jäsenet eduskunnan istuntosalista, jossa eduskunnan puhemies ja jäsenet vielä toisiansa hyvästelivät seuraavin sanoin:

Puhemies: Arvoisat edustajat! Eduskunnan päivätyö näillä valtiopäivillä on päättynyt. Työkausi on ollut erinomaisen pitkä. Se on ollut vaiheista rikas, vaiheista, joiden emme toivo kansamme elämässä uusiintuvan. Koettelemukset ovat olleet kovia ja omiaan ehkäisemään säännöllistä valtiopäivätyötä. Siitä huolimatta on eduskunta parhaan ymmärryksensä mukaan toiminut maamme yksinäisyyden luomiseksi kansan henkisen ja aineellisen edistyksen kehittämiseksi. Eri käsitystapojen ja näkökantojen otteluista huolimatta on, kuten tiedämme, näkyväisiäkin tuloksia koko lailla saavutettu. Niiden lisäksi on saatu kokemuksia ensi valtiopäivillä suoritettavien töiden varalta.

Ennen pitkää hajaannumme täältä asettuaksemme jälleen yleiseen kasalaisrintamaan, jolla ei ole, ei ainoastaan oikeutta säätää lakia ja toimia kansan puolesta, vaan velvollisuus säädetyn lain turvissa ahkeroida Suomen kansan kaikinpuoliseksi edistymiseksi, samalla kuin sen on annettava saavutetun itsenäisyytemme turvaamiseksi ja lujittamiseksi tarvittavaa apua.

Nyt valtiopäivätyömme päättyessä pyydän saada eduskunnan puolesta lausua kiitokset eduskunnan sihteerille, jonka kokemus, asiantuntemus ja huolellisuus on ollut horjumattomana tukena eduskuntatyölle ja varsinkin puhemiehelle. Kiitokset myöskin muulle eduskunnan henkilökunnalle sen useinkin rasittavasta työstä.

Ja teitä, arvoisat edustajat! Omasta puolestani kiitän siitä suopeudesta, jolla olette kohdelleet minua ja pyrkimyksiäni sen tehtävän täyttämiseen, joka puhemiehen toimessa on ollut osanani. Kiitos kaikille yleensä ja jokaiselle erikseen siitä yhteistyöstä, joka on menneisyyteen siirtymässä.

Ed. Ingman: Kunnioitettu Herra Puhemies! Kohtalokkaana aikana on Suomen eduskunnan puhemiehen nuija ollut teidän kädessänne. Ei ole yhdenkään Suomen eduskunnan puhemiehen ollut sallittua nuijan iskulla vahvistaa niin kauvas kantavia Suomen eduskunnan päätöksiä kuin teidän, eikä ole ennen myöskään

yhdenkään eduskunnan puhemiehen ollut tarvis kuukausiksi laskea nuijaa kädestään antaakseen kiväärien paukkeen ja granaattien räjähdysten puhua kaameata kieltään. Mutta Suomen vapaus on tässä saavutettu. Uljaat Suomen pojat ovat sen verellään hankkineet ja seisoneet sen vartioina. Ja meidän, Suomen kansan edustajain, on suotu rakentaa Suomen kansan onnea ja menestystä sille vapauden pohjalle, minkä he ovat laskeneet. Poikkeuksellisen vastuunalaiseksi ja usein myös erinomaisen raskaaksi on puhemiehen työ tällaisissa oloissa käynyt. Te olette täyttänyt tämän toimen suurella alttiiksiantavaisuudella, suoruudella, puoluettomuudella ja pelottomuudella. Teidän päämääränne on kaikessa, sen olemme nähneet, ollut eduskunnan työn menestyminen Suomen kansan onneksi. Ottakaa, Herra Puhemies, tästä vastaan meiltä vilpittömät kiitoksemme.

Arvoisat edustajat! Ennenkuin eroamme, niin kehoitan Teitä yhtymään kolmikertaiseen eläköön-huutoon vapaan isänmaamme onnelle ja menestykselle. Eläköön vapaa Suomi!

Läsnäolijat tähän eläköön-huutoon yhtyivät, minkä jälkeen edustajat erkanivat k:lo 12,35 p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

SISÄLLYSLUETTELO.

I.

Valiokuntien työt valtiopäiväin päättyessä.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Perustuslakivaliokunta.	
Lausunto eduskunnalle ensimäisen varapuhemiehen kieltäytymisen johdosta ottaa äänestyksen alaiseksi erästä edustaja Lohen ehdotusta, jonka varapuhemies oli katsonut olevan vastoin eduskunnan ennen tekemää päätöstä.	Mietintö n:o 1.
Edustaja Rentolan eduskuntaesitys n:o 12, joka sisältää ehdotuksen erinäisten 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun Vaalilain kohtain muuttamisesta.	Ei ehditty käsitellä.
Hallituksen esitys n:o 1 Suomen hallitusmuodoksi.	Käsittely keskeytetty esityksen n:o 62 antamisen johdosta.
Hallituksen esitys n:o 2 Suomen hallitusmuodon perusteista.	Käsittely keskeytetty esityksen n:o 62 antamisen johdosta.
Hallituksen esitys n:o 3, joka koskee lakia eduskunnan esitysoikeuden laajentamisesta.	Mietintö n:o 7.
Hallituksen esitys n:o 4 laiksi Suomen valtiotalouden oikeusperusteista.	Ei ehditty käsitellä.
Hallituksen esitys n:o 5 laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun Valtiopäiväjärjestyksen 26, 27, 43, 61 ja 63 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.	Ei ehditty käsitellä.
Hallituksen esitys n:o 6 laiksi eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta.	Mietintö n:o 8.
Hallituksen esitys n:o 7 laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun Valtiopäiväjärjestyksen 32, 46 ja 51 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.	Mietintö n:o 5.
Hallituksen esitys n:o 8 laiksi edustajapalkkiosta vuoden 1917 ensimäisillä ja toisilla valtiopäivillä.	Mietintö n:o 2.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Hallituksen esitys n:o 9 laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun Valtiopäiväjärjestyksen erinäisten valtiopäivätöitä koskevain säännösten muuttamisesta ja täydentämisestä sekä samana päivänä annetun Vaalilain 37 §:n muuttamisesta.	Mietintö n:o 6.
Hallituksen esitys n:o 12 laiksi mooseksenuskolaisista Suomessa.	Mietintö n:o 3.
Ehdotus adressin lähettämisestä Venäjän Perustavalle Kokoukselle.	Mietintö n:o 4.
Ehdotus, että eduskunta vahvistaisi ja voimaansaatettavaksi määräisi vuoden 1917 ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytyt lakiehdotukset a) mooseksenuskolaisista ja b) oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 7 §:n muuttamisesta sekä määräisi, että nämä lait astuvat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1918.	Lausunto kirjelmällä 19 päivältä joulukuuta 1917.
Ehdotus, että eduskunta päättäisi vahvistaa sekä voimaansaatettavaksi ja heti voimaan astuvaksi määrätä vuoden 1917 ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytyn lain 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun Valtiopäiväjärjestyksen 32, 46 ja 51 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.	Lausunto kirjelmällä 20 päivältä joulukuuta 1917.
Ehdotus, että eduskunta päättäisi vahvistaa ja julkaistavaksi määrätä 1917 vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytyn lakiehdotuksen: Laki Suomen eduskunnan oikeudesta tarkastaa hallituksen jäsenten virkatointen lainmukaisuutta.	Lausunto kirjelmällä 15 päivältä tammikuuta 1918.
Lakivaliokunnan kirjelmä n:o 13, jossa pyydetään lausuntoa siitä, sisältääkö hallituksen esitys laiksi Korkeimmasta oikeudesta säännöksiä, jotka sisältävät poikkeuksen perustuslaista.	Lausunto kirjelmällä 15 päivältä tammikuuta 1918.
Lakivaliokunnan kirjelmä n:o 14, jossa anotaan Perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, onko hallituksen esityksessä laiksi Korkeimmasta hallinto-oikeudesta säännöksiä, jotka sisältävät poikkeuksen perustuslaista.	Lausunto kirjelmällä 15 päivältä tammikuuta 1918.
Edustaja Mikkolan y. m. anomusehdotus n:o 4, joka koskee maan sotalaitoksen voimaansaattamista ja esityksen antamista kansallismiliisin aikaansaamiseksi.	Ei ehditty käsitellä.
Hallituksen esitys n:o 36, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen lipusta.	Mietintö n:o 9.
Hallituksen esitys n:o 48, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen Senaatin oikeudesta ryhtyä tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta.	Mietintö n:o 10.
Hallituksen esitys n:o 54, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteista.	Mietintö n:o 12.
Hallituksen esitys n:o 59, joka sisältää ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 päivänä 1878 annetun ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät.	Mietintö n:o 13.
Hallituksen esitys n:o 55, sisältävä ehdotuksen Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä.	Mietintö n:o 11.
Hallituksen esitys n:o 62, joka sisältää ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi.	Mietintö n:o 14.
Hallituksen esitys n:o 76 Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymisestä.	Mietintö n:o 15.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Hallituksen esitys n:o 77 Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä.	Mietintö n:o 16.
Hallituksen esitys n:o 55, joka sisältää ehdotuksen Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä.	Mietintö n:o 11a.
Hallituksen esitys n:o 79 Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä.	Mietintö n:o 17.
Kertomukset hallituksen toimenpiteistä vuosien 1910—1914 valtiopäivien päätösten johdosta.	Ei käsitelty.
Valtiovarainvaliokunta.	
Hallituksen esitys n:o 13 suurten tulojen verosta.	Mietintö n:o 2.
Hallituksen esitys n:o 14 leimasuostunnan suorittamisesta 1918 vuoden loppuun.	Mietintö n:o 4.
Hallituksen esitys n:o 15 pääoma- ja kuponkisuostunnan suorittamisesta 1918 vuoden loppuun.	Mietinnöt n:o 3 ja 9.
Hallituksen esitys n:o 16 kulkulaitosrahastosta vuodeksi 1917.	Mietintö n:o 6.
Hallituksen esitys n:o 17 varojen osottamisesta kansanopetusta varten vuodeksi 1917.	Mietintö n:o 5.
Hallituksen esitys n:o 22 valtiolainan ottamisesta kulkulaitosrahaston tarpeisiin.	Mietintö n:o 7.
Hallituksen esitys n:o 24 varojen hankkimiseksi vuodeksi 1917 niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä.	Mietintö n:o 10.
Halltuksen esitys n:o 27 valtiolainan ottamisesta elintarpeiden hankintaa varten.	Mietintö n:o 8.
Hallituksen esitys n:o 29 erityisen työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusrahaston perustamisesta.	Mietintö n:o 11.
Hallituksen esitys n:o 35 leimasuostunnan suorittamisesta 1 päivään huhtikuuta 1918.	Mietintö n:o 12.
Hallituksen esitys n:o 44 Suomen vapaudenlainan ottamisesta.	Mietintö n:o 13.
Hallituksen esitys n:o 46 suurten tulojen suostuntaverosta vuodelta 1917.	Mietintö n:o 18.
Hallituksen esitys n:o 47 leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918.	Mietintö n:o 14.
Hallituksen esitys n:o 52 1917 vuoden rahasäännön noudattamisesta kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu.	Mietintö n:o 16.
Hallituksen esitys n:o 53 siitä verosta, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina Oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista.	Mietintö n:o 15.
Hallituksen esitys n:o 56 joulukuun 24 päivänä 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinanvalmistusveron alentamisesta.	Mietintö n:o 17.
Hallituksen esitys n:o 75 Suomen Pankin aseman vahvistamisesta.	Mietintö n:o 20.
Hallituksen esitys n:o 78 leveäraiteisen rautatien rakentamisesta Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun.	Mietintö n:o 21.
Hallituksen esitys n:o 80 sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneitten avustamisesta.	Mietintö n:o 22.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Ehdotuksen laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta sisältävä ed. Juutilaisen y. m. edusk. esit. n:o 11.	Jääneet käsittelemättä.
Ehdotuksen laiksi suurten maanomaisuuksien verottamisesta sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 47.	
Maanarvon ansiotonta kohoamista koskevan verotuksen aikaansaamista tarkoittava ed. Luopajärven y. m. anom. ehd. n:o 89.	
Kiinteistöjä rasittavien välittömien verojen poistamista koskeva ed. Inborrin y. m. anom. ehd. n:o 88.	
Valtion tupakkamonopolin toteuttamista koskeva ed. S. Haapasen y. m. anom. ehd. n:o 91.	
Verotusolojen järjestämistä koskeva ed. S. Haapasen y. m. anom. ehd. n:o 90.	
Määrärahan myöntämistä maalaiskansakoulujen rakentamista varten koskeva ed. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 43.	
Maalaiskansakoulujen opettajain palkkojen ja eläkkeiden korottamista koskeva ed. Wuokosken y. m. anom. ehd. n:o 47.	
Maalaiskansakoulujen opettajain kalliinajan palkanlisäystä koskeva ed. Päivänsalon y. m. anom. ehd. n:o 48.	
Eläkkeellä olevien kansakoulunopettajain eläkkeiden korottamista koskeva ed. Tantun y. m. anom. ehd. n:o 49.	
Apurahan myöntämistä Helsingin Palvelijataryhdistykselle koskeva ed. Anni Huotarin y. m. anom. ehd. n:o 96.	
Maalaispostinkuljettajien ja -kirjeenkantajien palkkasuhteiden järjestämistä koskeva ed. Joukahaisen y. m. anom. ehd. n:o 103.	
Korvauksen myöntämistä luotsi- ja majakkalaitoksen henkilökunnalle vahingoista, joita sille on aiheutunut laitoksen alistamisesta meriministeriön alaiseksi, koskeva ed. Sundblomin y. m. anom. ehd. n:o 94.	
Kruununmetsätorpparien y. m. vapauttamista suorittamasta valtiolle vuosilta 1917 ja 1918 maksettavaa vuokraa koskeva ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 95.	
Sotatilan aiheuttamien rasitusten korvaamista koskeva ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 92.	
Sotaväen yksityisille ja kunnille aiheuttaman vahingon korvaamista koskeva ed. v. Rettigin y. m. anom. ehd. n:o 93.	
Määrärahan myöntämistä maalaiskuntain kätilöjen ja kiertävien sairaanhoitajien palkkaamiseksi koskeva ed. Hultinin y. m. anom. ehd. n:o 12.	
Rautateitä koskevain lainsäännösten uudistamista koskeva ed. Tokoin y. m. anom. ehd. n:o 8.	
Töiden alottamista Ylivieskan—Iisalmen radalla koskeva ed. Hahlin y. m. anom. ehd. n:o 106.	
Viipurin—Koiviston radan taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamista koskeva ed. Juutilaisen y. m. anom. ehd. n:o 116.	
Radan rakentamista Oulusta Vaalaan Oulujoen eteläpuolitse koskeva ed. J. A. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 113.	
Nurmeksen—Vaalan ratalinjan tutkimista koskeva ed. Arffmanin y. m. anom. ehd. n:o 115.	

Valiokunta. Asia.	Toimipide.
Säännöllisen höyrylaivaliikenteen järjestämistä linjalle Kotka—Ulkosaaret—Viipuri koskeva ed. Joukahaisen y. m. anom. ehd. n:o 104.	Jääneet käsittelemättä.
Ahvenanmaan ja Turun saariston välisen liikennekysymyksen ratkaisemista koskeva ed. Sundblomin anom. ehd. n:o 105.	
Kyminjoen perkaamista valtion kustannuksella tarkoittava ed. Wuorimaan y. m. anom. ehd. n:o 97.	
Vuoksen vesistön laskemista koskeva ed. Pullisen anom. ehd. n:o 98.	
Ylä-Kivijärven tulvaveden pinnan alentamista tarkoittava ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 99.	
Normaaliraiteisen radan rakentamista Porista Haapamäen asemalle tarkoittava ed. Puumalan y. m. anom. ehd. n:o 108.	
Rautatien rakentamista Porin kaupungista Haapamäen asemalle koskeva ed. Arosen y. m. anom. ehd. n:o 109.	
Rautatien rakentamista Karjalan radan Koljolan asemalta Hiitolan—Raasulin radalle koskeva ed. Arokallion anom. ehd. n:o 117.	
Koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamista rautatietä varten Risteen asemalta Loimaan asemalle koskeva ed. Sjöstedt-Jussilan y. m. anom. ehd. n:o 110.	
Rautatien rakentamista Tobyn asemalta Woltin asemalle ja rautatielinjan Woltti—Savon rata tutkimista koskeva ed. Ottelinin y. m. anom. ehd. n:o 111.	
Oulun—Kuusamon ratasuunnan tutkimista tarkoittava ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 112.	
Rautatien rakentamista Joensuusta Alapitkän asemalle Savon radalla koskeva ed. Laineen y. m. anom. ehd. n:o 107.	
Rautatien rakentamista Kajaanista Ristijärven ja Hyrynsalmen kautta Kiantojärvelle koskeva ed. S. Haapasen y. m. anom. ehd. n:o 114.	
Valtion rautateiden rakennuskustannusten alentamista tarkoittava ed. Arokallion anom. ehd. n:o 118.	
Komitean asettamista rautatieverkon laajentamisen tutkimiseksi tarkoittava ed. Lahdensuon y. m. anom. ehd. n:o 119.	
Valtiovarain tila 1913—1915.	Mietinnöt n:ot 1 ja 19. Kirjelmä n:o 29.
Senaatin Eduskunnalle 21 päivänä joulukuuta 1917 lähettämä kirjelmä, jossa Senaatti ehdottaa Eduskuntaa suostumaan siihen, että Hallitus saisi korottaa rautateitten tariffeja siten, että rautateiden itsensäkannattavaisuusperiaatetta niin paljon kuin mahdollista noudatetaan.	
Senaatin Eduskunnalle 11 päivänä joulukuuta 1917 lähettämä kirjelmä, jossa ehdotetaan, että Eduskunta päättäisi antaa Suomen Pankin hallinnolle toimeksi järjestää 20,000,000 markan suuruisen Venäjän rahan vaihdon.	Valmisteltu yhdessä Pankkivaliokunnan kanssa. Kirjelmä n:o 15.
Ed. Mannerin y. m. Eduskunnan Puhemiehelle 29 päivänä marraskuuta 1917 osottama kirjelmä, jossa ehdotetaan otettavaksi 20 miljoonan markan suuruinen lyhytaikainen valtiolaina, käytettäväksi valtiolaitosten töissä olevien työläisten palkkojen suorittamiseen sekä työttömyyden lieventämiseen.	Mietinnön n:o 77 yhteydessä käsitelty.
Ed. Tokoin y. m. Eduskunnalle 9 päivänä tammikuuta 1918 osottama kirjelmä, jossa ehdotetaan toimenpiteitä ilmaantuneen työttömyyden johdosta.	Jäänyt käsittelemättä.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Lakivaliokunta.	
Hallituksen esitys n:o 10 laiksi Korkeimmasta Oikeudesta.	Mietintö n:o 6.
Hallituksen esitys n:o 11 laiksi Korkeimmasta Hallinto-Oikeudesta.	Mietintö n:o 7.
Hallituksen esitys n:o 21 erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 päivänä joulukuuta 1869 annettuun kirkkolakiin.	Mietintö n:o 8.
Hallituksen esitys n:o 30 laiksi Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:n muuttamisesta.	Mietintö n:o 5.
Hallituksen esitys n:o 31 laiksi yhdistyksistä.	Jääneet käsittelemättä.
Hallituksen esitys n:o 32 painovapauslaiksi.	
Hallituksen esitys n:o 43 laiksi naisen kelpoisuudesta tuomariksi sekä laiksi Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n sekä 15 luvun 3 §:n muuttamisesta.	
Hallituksen esitys n:o 45 laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä.	Mietintö n:o 9.
Hallituksen esitys n:o 50 laiksi, joka koskee maassa syntyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa.	Mietintö n:o 10.
Hallituksen esitys n:o 57 laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta.	Mietintö n:o 12.
Hallituksen esitys n:o 60 laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia.	Mietintö n:o 14.
Hallituksen esitys n:o 61 laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta.	Mietintö n:o 11.
Hallituksen esitys n:o 64 laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa.	Mietintö n:o 13.
Hallituksen esitys n:o 69 laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta.	Mietintö n:o 15.
Hallituksen esitys n:o 71 laiksi ulkomaalaisen ottamisesta Suomen kansalaiseksi.	Jääneet käsittelemättä.
Hallituksen esitys n:o 73 laiksi kaupunkien poliisitoimesta.	
Hallituksen esitys n:o 74 maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi.	Mietintö n:o 16.
Ehdotus että vahvistettaisiin 1917 vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytty lakiehdotus kihlakunnankäräjiä koskevain määräysten muuttamisesta.	Lausunto Eduskunnalle.
Ehdotus että vahvistettaisiin tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytty lakiehdotus Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2, 3 ja 9 §:n muuttamisesta.	Lausunto Eduskunnalle.
Ehdotus että vahvistettaisiin tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytty lakiehdotus Rikoslain 10 luvun 1 ja 2 §:n kumoamisesta sekä 3 ja 4 §:n muuttamisesta.	Lausunto Eduskunnalle.
Ehdotus että vahvistettaisiin tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytyt lakiehdotukset a) Ulosottolain 4 luvun 5, 6, 7 ja 8 §:n muuttamisesta, b) Ulosottolain voimaanpanemisesta ja siitä, mitä sen johdosta on vaarinotettava, 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun asetuksen 27 §:n muuttamisesta ja c) 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun konkurssisäännön 85 ja 90 §:n muuttamisesta.	Lausunto Eduskunnalle.
Ehdotus että vahvistettaisiin tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytty lakiehdotus rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun asetuksen 4 luvun 2 §:n muuttamisesta.	Lausunto Eduskunnalle.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Ehdotus että vahvistettaisiin tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytty lakiehdotus Korkeimmasta Oikeudesta.	Lausunto Eduskunnalle.
Ehdotus että vahvistettaisiin tämän vuoden ensimäisillä valtiopäivillä hyväksytyt lakiehdotukset a) Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta, b) 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun vaalilain 13 ja 16 §:n muuttamisesta sekä c) 2 päivänä huhtikuuta 1883 irtolaisista ja niiden kanssa menettelemisestä annetun aseuksen 9 §:n muuttamisesta.	Lausunto Eduskunnalle.
Ehdotuksen laiksi osuustoimintalain 19 §:n muuttamisesta sisältävä 1917 vuoden ensimäisillä valtiopäivillä lepäämään jätetty eduskuntaesitys n:o 1.	Mietinnöt n:ot 1 ja 1 a.
Ehdotuksen laiksi osuustoimintalakiin otettavasta uudesta pykälästä sisältävä ed. Leppäsen y. m. eduskuntaesitys n:o 14.	Mietintö n:o 2.
Ehdotuksen laiksi järjestyksenpidosta kaupungeissa sisältävä ed. Airolan eduskuntaesitys n:o 16.	Mietintö n:o 3.
Vahvan, ainoastaan laillisista viranomaisista riippuvan järjestysvallan muodostamista tarkoittava ed. Wreden y. m. anomusehdotus n:o 3.	Mietintö n:o 4.
Ehdotuksen laiksi teoslainakiinnityksestä sisältävä ed. Lagerlöfin eduskuntaesitys n:o 18.	Jääneet käsittelemättä.
Yleisen armahduksen myöntämistä suurlakon johdosta tehdyistä rikoksista tarkoittava ed. Korhosen y. m. anomusehdotus n:o 1.	
Virkamiesolojen uudistamista koskeva ed. Kohon y. m. anomusehdotus n:o 2.	
Valtion vastuunalaisuutta sen kaikkien virkamiesten virassa ottamasta yksityisestä omaisuudesta koskeva ed. Ottelinin y. m. anomusehdotus n:o 5.	
Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan Rikoslain 11 luvun 1 ja 2 §:n 1 momentti ja 13 luku kokonaan sekä muutetaan erinäisiä Rikoslain keisaria ja suuriruhtinasta koskevia pykäliä sisältävä ed. Arosen eduskuntaesitys n:o 13.	
Ehdotuksen laiksi kuolemanrangaistuksen poistamisesta sisältävä ed. Hakalan y. m. eduskuntaesitys n:o 15.	
Vankeinhoitoa ja kuljetusta koskevien olojen tutkituttamista tarkoittava ed. Retulaisen y. m. anomusehdotus n:o 9.	
Valvotun testamentin osanantoa koskevien säännösten muuttamista koskeva ed. Ottelinin y. m. anomusehdotus n:o 6.	
Haasteen osanantoa koskevien säännösten muuttamista tarkoittava ed. Ottelinin y. m. anomusehdotus n:o 7.	
Ehdotuksen laiksi, joka sisältää erinäisiä määräyksiä suomalaisten obligatsionien maksamiseksi ulkomaan rahalla, sisältävä ed. Palmgrenin eduskuntaesitys n:o 17.	
Talousvaliokunta.	
Hallituksen esitys n:o 18 tuulaakimaksun laskemisen perusteesta.	Mietintö n:o 2.
Ehdotuksen laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta, sisältävä ed. Savolaisen y. m. eduskuntaesitys n:o 19.	Mietintö n:o 1.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Ehdotuksen laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta, sisältävä ed. Alkion y. m. eduskuntaesitys n:o 20.	Mietintö n:o 1.
Ehdotuksen laiksi asutuslautakunnista sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 48.	Asia on ollut jaoston valmisteltavana.
Määrärahan myöntämistä keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan koskeva ed. Arosen y. m. anomusehdotus n:o 10.	Mietintö n:o 3.
Mielisairashoidon edistämistä tarkoittava ed. Kotilan y. m. anomusehdotus n:o 11.	Mietintö n:o 4.
Toimenpiteitä varojen hankkimiseksi kuntien maanhankinnan edistämiseksi tarkoittava ed. Luopajärven y. m. anomusehdotus n:o 62.	Laadittu mietintöluonnos, joka jäänyt lopullisesti hyväksymättä.
Määrärahan myöntämistä kasvitarhaviljelyksen neuvontatyötä varten koskeva ed. Laineen y. m. anomusehdotus n:o 38.	Asia lähetetty jaostoon valmisteltavaksi.
Määrärahan myöntämistä koskivoimien tutkimista varten koskeva ed. Kokon y. m. anomusehdotus n:o 29.	Jääneet käsittelemättä.
Kuoletuslainojen myöntämistä pienteollisuuden y. m. voimatarpeita tyydyttäville sähkölaitoksille koskeva ed. Kokon y. m. anomusehdotus n:o 28.	
Ehdotuksen laiksi kätilöistä ja kätilötoimen järjestämisestä maassa sisältävä ed. Pärssisen y. m. eduskuntaesitys n:o 21.	
Ehdotuksen laiksi maan luovuttamisesta uusien viljelmien perustamista varten tilattomalle väestölle sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 46.	
Ehdotuksen laiksi rajoituksista yksityisten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 43.	
Ehdotuksen laiksi erinäisten pykälien muuttamiseksi 15 päivänä tammikuuta 1915 annetussa asetuksessa, joka koskee rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla, sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 42.	
Ehdotuksen laiksi etuosto-oikeudesta eräissä tapauksissa kiinteistöjä myytäessä sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 45.	
Ehdotuksen laiksi viljelyksien ja rakennuksien kunnossapidosta erinäisillä tiloilla sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 44.	
Ehdotuksen asetukseksi rohdoskaupasta, joka käsittää lääketarpeisiin käytettäviä aineita, sisältävä ed. Palmgrenin y. m. eduskuntaesitys n:o 22.	
Puutavarayhtiöiden lainvastaisen kiinteistöjen hankinnan ehkäisemistä koskeva ed. Juutilaisen y. m. anomusehdotus n:o 13.	
Laki- ja talousvaliokunta.	
Hallituksen esitys n:o 20 välittävistä säännöksistä maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain, kansanäänestystä koskevan lain ja kunnallisen vaalilain käytäntöön saattamista varten.	Mietintö n:o 1.
Hallituksen esitys n:o 58 18 päivänä elokuuta 1918 ammattien tarkastuksesta annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta.	Mietintö n:o 8.
Hallituksen esitys n:o 63 eräistä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä.	Mietintö n:o 6.
Hallituksen esitys n:o 70 eräistä muutoksista kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin.	Mietintö n:o 7.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Hallituksen esitys n:o 72 marraskuun 27 päivänä 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksi mainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta.	Mietintö n:o 9.
Hallituksen esitys n:o 38 siitä ajasta, milloin kaupunkien tutkijalautakuntain vaalit on ensi kerran toimitettava vuonna 1918.	Jääneet käsittelemättä.
Hallituksen esitys n:o 40 luvasta saada toistaiseksi harjoittaa ruuaksi kelpaavan metsänriistan pyyntiä satimilla.	
Ehdotuksen laiksi kunnallisverotuksessa verovelvollisten velvollisuudesta tulojensa ilmoittamiseen taksoitusviranomaisille sisältävä ed Gyllingin y. m. eduskuntaesitys n:o 10.	Mietintö n:o 2.
Toimenpiteitä kalliinajan aiheuttamien kyydinpitokustannusten korvaamiseksi koskeva ed. Hälvän y. m. anomusehdotus n:o 17.	Mietintö n:o 3.
Ehdotuksen laiksi kyytilaitoksista, niiden perustamisesta ja voimassapitämisestä sisältävä ed. Pennasen y. m. eduskuntaesitys n:o 3.	Mietintö n:o 4.
Ehdotuksen kyytiasetukseksi sisältävä ed. Saarelaisen y. m. eduskuntaesitys n:o 6.	
Ehdotuksen kyytiasetukseksi sisältävä ed. Gäddan y. m. eduskuntaesitys n:o 7.	
Ehdotuksen kyytiasetukseksi sisältävä ed. Pullisen y. m. eduskuntaesitys n:o 8.	
Ehdotuksen laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla sisältävä ed. Pennasen y. m. eduskuntaesitys n:o 2.	Mietintö n:o 5.
Ehdotuksen asetukseksi a) teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla ja b) tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä sisältävä ed. E. Saaren y. m. eduskuntaesitys n:o 4.	
Ehdotuksen laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla sisältävä ed. Luopajärven y. m. eduskuntaesitys n:o 5.	
Tientekorasitusta koskevan tutkimuksen toimittamista koko laajuudessaan tarkoittava ed. Gäddan anomusehdotus n:o 14.	
Tilusteiden rakentamista ja kunnossapitoa koskevan lainsäädännön aikaansaamista tarkoittava ed. Ottelinin y. m. anomusehdotus n:o 15.	
Määrärahan myöntämistä enimmin rasitettujen tientekolohkojen avustamiseksi koskeva ed. E. Saaren y. m. anomusehdotus n:o 16, 1914 v. vltp. Laki- ja talousv. miet. n:o 4.	
Majoitusrasituksen selvittämistä ja korvaamista valtion varoilla tarkoittava ed. Pullisen y. m. anomusehdotus n:o 18.	
Majoitusrasituksen oikeudenmukaista jakoa tarkoittava ed. Sundblomin y. m. anomusehdotus n:o 19.	Jääneet käsittelemättä.
Ehdotuksen laiksi manttaaliin pantua maata ja laitoksia koskevien asiain käsittelystä sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 49.	
Ehdotuksen tilusrauhoitusasetukseksi sisältävä ed. Saarelaisen y. m. eduskuntaesitys n:o 28.	
Maanomistajain vapauttamista rautateiden aitain rakentamisesta ja kunnossapidosta koskeva ed. Lahdensuon y. m. anomusehdotus n:o 20.	

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Ehdotuksen asetukseksi, joka sisältää lisäyksen 8 §:ään heinäk. 23 päivänä 1902 annetussa asetuksessa siitä, mitä vesioikeuslakia heinäk. 23 päivältä 1902 käytettäessä on noudatettava, sisältävä ed. Tanskasen y. m. eduskuntaesitys n:o 9.	
Toimenpiteitä, joilla entisen lahjoitusmaan tilallisille helpoitettaisiin kruununpuistoiksi julistettujen metsämaittensa lunastaminen yhteismetsiksi, koskeva ed. Arokallion anomusehdotus n:o 25.	Jääneet käsittelemättä.
Maalla olevien papinvirkatalojen lakkauttamista koskeva ed. Hästbackan y. m. anomusehdotus n:o 24.	
Vesivoimalaitosten voimamäärän jakamista paikkakunnan yleistä tarvetta varten tarkoittava ed. Kokon y. m. anomusehdotus n:o 27.	
Sivistysvaliokunta.	
Hallituksen esitys n:o 33 laiksi yksityiskoulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä.	Jätetty valmisteltavaksi jaostoon, jossa vain esitys n:o 33 tullut pääasiassa käsitellyksi.
Hallituksen esitys n:o 34 laiksi yksityiskoulujen valtioavun määristä.	
Määrärahan myöntämistä köyhien kansakouluoppilaiden ruoka- ja vaatetusavuksi koskeva ed. Latvalan y. m. anomusehdotus n:o 44.	
Määrärahan myöntämistä maalaiskansakoulujen köyhäin lasten ruoka- ja vaatetusavuksi tarkoittava ed. Lanton y. m. anomusehdotus n:o 45.	Mietintö n:o 1.
Määrärahan myöntämistä tilapäiseksi avustukseksi kunnan ja seurakunnan alkukoulujen opettajille tarkoittava ed. Alkion y. m. anomusehdotus n:o 39.	
Palkka-avustusta kirkollisille alkukoulunopettajille koskeva ed. Walkaman y. m. anomusehdotus n:o 40.	Mietintö n:o 3.
Palkanlisäyksen myöntämistä kunnan ja yksityisten pientenlastenkoulujen opettajille ja opettajattarille tarkoittava ed. Hedbergin y. m. anomusehdotus n:o 41.	
Määrärahan myöntämistä vuonna 1918 pidettäviä kansantajuisia luennoita varten koskeva ed. Johanssonin y. m. anomusehdotus n:o 55.	Mietintö n:o 2.
Määrärahan myöntämistä kansanopistojen kannattamista varten tarkoittava ed. Löthmanin y. m. anomusehdotus n:o 34.	Mietintö n:o 4.
Suomen kirjastovaltuuskunnan ja keskuskirjaston perustamista koskeva ed. Vihersalon y. m. anomusehdotus n:o 51.	Kirjastovaltuuskuntaa koskevat, anomusehdotusten n:ro 51:n ja 52:n kohdat käsitelty ensim. lukemisessa; kirjastonhoitajain asettamista koskevat anomusehdotukset n:ot 50 ja 54 alustavasti käsitelty; muut anomukset ja anomusten erin. kohdat jääneet käsittelemättä.
Kirjastonhoitajan asettamista kuntiin sekä niiden palkkausta koskeva ed. Alkion y. m. anomusehdotus n:o 50.	
Määrärahan myöntämistä yleisten kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen koskeva ed. Paavo Virkkusen y. m. anomusehdotus n:o 52.	
Määrärahan myöntämistä yleisten kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen tarkoittava ed. Vihersalon y. m. anomusehdotus n:o 53.	
Kirjastonhoitajain ammatillista kehittämistä koskeva ed. Lanteen y. m. anomusehdotus n:o 54.	
Määrärahan myöntämistä liikuntoharjoitusten edistämiseksi tarkoittava ed. K. E. Linnan y. m. anomusehdotus N:o 57.	Jääneet käsittelemättä.
Määrärahan myöntämistä liikuntoharjoitusten edistämiseksi koskeva ed. Alavirran y. m. anomusehdotus n:o 58.	

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Määrärahan myöntämistä ruuanlaiton ja kotitalouden opetusta varten maaseudulla koskeva ed. Hahlin y. m. anomusehdotus n:o 36.	
Kotitalousopetuksen avustamista varten myönnetyn määrärahan korottamista tarkoittava ed. Yrjö-Koskisen y. m. anomusehdotus n:o 37.	
Ehdotuksen laiksi oppivelvollisuudesta ja asetukseksi kansakoululaitoksen kustannuksista sisältävä ed. Sundblomin y. m. eduskuntaesitys n:o 25.	
Ehdotuksen laiksi a) oppivelvollisuudesta ja b) kansakoululaitoksen kustannuksista sisältävä ed. Salmen y. m. eduskuntaesitys n:o 26.	
Kansakoulujen ja seminaarien opetusohjelman uudistamista koskeva ed. Kokon y. m. anomusehdotus n:o 42.	
Aistiviallisten hoidon ja kasvatuksen järjestämistä lainsäädäntötoimenpiteen kautta koskeva ed. Pärssisen y. m. anomusehdotus n:o 30.	
Määrärahan myöntämistä yliopistolle matka-apurahoiksi nuorille tutkijoille koskeva ed. Kailan anomusehdotus n:o 31.	Jääneet käsittelemättä.
Määrärahan myöntämistä kunnallisopistojen järjestämiseksi koskeva ed. Rentolan y. m. anomusehdotus n:o 35.	
Kunnasta kansakoulunopettajille suoritettavan palkan järjestämistä koskeva ed. Lanton y. m. anomusehdotus n:o 46.	
Maanviljelyslyseoista päässeiden ylioppilaiden opintojen jatkamista tarkoittava ed. Relanderin y. m. anomusehdotus n:o 32.	
Maarianhaminassa olevan keskikoulun ottamista valtion haltuun ja sen muodostamista täydelliseksi 8 luokkaiseksi oppilaitokseksi tarkoittava ed. Sundblomin y. m. anomusehdotus n:o 33.	
Määrärahan myöntämistä yhdistyksille ja kunnille suojeluskotien perustamista ja ylläpitoa varten siveellisyystyön edistämiseksi tarkoittava ed. Annie Furuhjelmin y. m. anomusehdotus n:o 56.	
Ehdotuksen laiksi kinematografikuvien julkisen näyttämisen ehdoista sisältävä ed. Rentolan y. m. eduskuntaesitys n:o 27.	
Pankkivaliokunta.	
Hallituksen esitys n:o 19, joka sisältää ehdotuksen laiksi postisäästöpankista Suomessa 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta.	Mietintö n:o 1.
Hallituksen esitys n:o 26, joka sisältää ehdotuksen Suomen rahasta 9 p:nä elokuuta 1877 annetun lain 6, 10, 11 ja 16 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.	Mietintö n:o 2.
Hallituksen esitys n:o 28, joka sisältää ehdotuksen laiksi säästöpankeista.	Mietintö n:o 5.
Ehdotuksen asetukseksi säästöpankeista sisältävä ed. Tantun y. m. eduskuntaesitys n:o 23.	
Hallituksen esitys n:o 51, joka sisältää ehdotuksen laiksi postisäästöpankista Suomessa 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.	Mietintö n:o 12.
Hallituksen esitys n:o 68, joka sisältää ehdotuksen laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta.	Mietintö n:o 11.
Pankkivaltuusmiesten esitykset kalliinajan lisän myöntämisistä Suomen Pankin virkailijoille.	Mietinnöt n:ot 3 ja 8.
Pankkivaltuusmiesten, Pankin tilintarkastajain ja niiden varamiesten vaali.	Mietintö n:o 4.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Osuuskassojen Keskuslainarahasto Osakeyhtiölle Suomen Pankista myönnettyjä lainoja koskeva ed. Rantasalon y. m. anomusehdotus n:o 87.	Mietintö n:o 6.
Kapinan aikana Suomen Pankin nimessä liikkeeseen lasketut setelit.	Mietintö n:o 7.
Väliaikaisia säännöksiä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta.	Mietintö n:o 9.
Suomen Postisäästöpankin tila ja hoito vuonna 1916.	Mietintö n:o 10.
Lausunto Valtiovarainvaliokunnalle Hallituksen esityksen n:o 75 johdosta Suomen Pankin aseman vahvistamisesta.	Kirjelmä valtiovarainvaliokunnalle heinäkuun 8 p:ltä 1918.
Maatalousvaliokunta.	
I osasto.	
Torpparikysymyksen ratkaisemista koskeva ed. K. E. Linnan y. m. anomusehdotus n:o 59.	
Maanvuokraajain vapauttamista tarkoittava ed. Wuorimaan y. m. anomusehdotus n:o 60.	
Ehdotuksen laiksi erinäisten vuokra-alueiden pysyttämisestä erinäisinä viljelminä sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 39.	Mietintö n:o 5.
Valtion takuun myöntämistä vuokra-alueiden lunastamiseen tarvittaville obligationeille koskeva ed. Haatajan y. m. anomusehdotus n:o 64.	
Hallituksen esitys n:o 41, jossa on ehdotus laiksi erinäisten vuokra-alueiden erottamisesta itsenäisiksi tiloiksi.	
Ehdotuksen asetukseksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrasta 12 p:nä maaliskuuta 1909 annetun asetuksen 26 §:n kumoamisesta ja asetuksen erinäisten muitten pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi sisältävä ed. Hakkisen y. m. eduskuntaesitys n:o 32.	
Ehdotuksen eräiden torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta 12 p:nä maaliskuuta 1909 annetun asetuksen pykälien muuttamisesta sisältävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 40.	Ei ennätetty käsitellä.
Ehdotuksen laiksi 23 p:nä syyskuuta 1917 annetun, määräyksiä erinäisistä maaliskuun 13 p:nä 1916 voimassa olleista torppaa, lampuotitilaa ja mäkitupa-aluetta koskevista vuokrasopimuksista sisältävän asetuksen selittämisestä käsittävä ed. Haatajan y. m. eduskuntaesitys n:o 41.	
Hallituksen esitys n:o 23 laiksi selityksestä syyskuun 23 päivänä 1917 annettuun asetukseen, joka sisältää määräyksiä erinäisistä 13 päivänä maaliskuuta 1916 voimassa olleista torppaa, lampuotitilaa ja mäkitupa-aluetta koskevista vuokrasopimuksista.	Mietintö n:o 3.
Virkatalojen käyttöä koskevan asetuksen muuttamista koskeva ed. S. Häkkisen y. m. anomusehdotus n:o 22.	
Valtion virkatalojen luovuttamista niiden viljelijöiden omiksi koskeva ed. Antilan y. m. anomusehdotus n:o 23.	
Määrärahan myöntämistä kuoletuslainojen antamista varten virkataloista muodostettavien viljelmien rakennuslainoiksi koskeva ed. Sjöstedt-Jussilan y. m. anomusehdotus n:o 21.	Ei ennätetty käsitellä.
Kruunun metsätorpparien aseman parantamista koskeva ed. Lohen y. m. anomusehdotus n:o 63.	
Lausunnon antaminen Eduskunnan 1914 vuoden valtiopäivillä maaliskuun 17 päivänä hyväksymän pientiloja koskevan asetuksen vahvistamisesta.	Lausunto lähetetty Eduskunnalle.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Tutkijalautakunnan asettamista Suojärven lahjoitusmaalla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten koskevaa ed. Arokallion anomusehdotusta n:o 26 käsittelevän mietinnön n:o 4 uudelleen muodosteleminen.	Ei ehditty käsitellä.
II osasto.	
Tutkijakunnan asettamista Suojärven lahjoitusmaalla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten koskeva ed. Arokallion anomusehdotus n:o 26.	Mietintö n:o 4.
Apulantojen maahantuonnin aikaansaamista koskeva ed. Kairamon anomusehdotus n:o 66.	Mietintö n:o 1.
Korottoman lainan hankkimista olkiväkirehutehtaiden perustamista varten koskeva ed. Kairamon anomusehdotus n:o 67.	Jätetty jaostoon valmisteltavaksi.
Maanviljelystuotannon tehokkaampaa lisäämistä koskeva ed. Kairamon anomusehdotus n:o 65.	
Uudisviljelyslainoiksi käytettävien valtion varojen lisäämistä koskeva ed. Sinkon y. m. anomusehdotus n:o 68.	
Ehdotuksen asetukseksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystuotannon edistämiseksi pienemmillä viljelyksillä sisältävä ed. Vuorimaan y. m. eduskuntaesitys n:o 29.	
Määrärahan myöntämistä maatalousneuvojain palkkaamiseksi koskeva ed. Hahlin y. m. anomusehdotus n:o 75.	
Maanviljelys- ja talousseurain määrärahojen korottamista tarkoittava ed. Tukian y. m. anomusehdotus n:o 76.	
Määrärahan myöntämistä pienviljelijäin opintoretkeilyjen ja esitelmätilaisuuksien toimeenpanemista varten koskeva ed. Niukkasen y. m. anomusehdotus n:o 70.	
Määrärahan myöntämistä pienviljelijäin ja maataloustyöväen opintoretkeilyjen toimeenpanemista varten tarkoittava ed. Vuokosken y. m. anomusehdotus n:o 71.	Jääneet käsittelemättä.
Määrärahan myöntämistä kiertävien maamieskurssien perustamiseksi koskeva ed. Albin Mannerin y. m. anomusehdotus n:o 74.	
Määrärahan myöntämistä kiertävän maatalouskurssin toimeenpanemiseksi Viipurin läänissä koskeva ed. Albin Mannerin y. m. anomusehdotus n:o 72.	
Määrärahan myöntämistä koulun perustamiseksi kananhoidon opettajain ja -neuvojain valmistamista varten tarkoittava ed. Hahlin y. m. anomusehdotus n:o 80.	
Määrärahan myöntämistä yleistä maanviljelysnäyttelyä varten tarkoittava ed. Niukkasen y. m. anomusehdotus n:o 69.	
Määrärahan myöntämistä siemenviljelyksen edistämiseksi koskeva ed. Relanderin y. m. anomusehdotus n:o 77.	
Maataloudellisten piirikoeasemain perustamista koskeva ed. Relanderin y. m. anomusehdotus n:o 78.	
Maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista koskeva ed. Relanderin y. m. anomusehdotus n:o 79.	Jätetty jaostoon valmisteltavaksi.
Määrärahan myöntämistä maataloustutkimuksia ja tiedemiesten kehittämistä varten tarkoittava ed. Relanderin y. m. anomusehdotus n:o 73.	

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Lausunnon antaminen Työväenasiainvaliokunnan mietinnöstä n:o 1 eduskuntaesitysten johdosta, jotka sisältävät ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa.	Lausunto Työväenasiainvaliokunnalle.
Työväenasiainvaliokunta.	
Ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa sisältävä ed. Lanton y. m. eduskuntaesitys n:o 33.	Mietintö n:o 1.
Ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa sisältävä ed. Leppäsen y. m. eduskuntaesitys n:o 34.	
Ehdotuksen laiksi työsopimuksesta sisältävä ed. Tokoin ja Watasen eduskuntaesitys n:o 35.	Asian käsittely jäänyt kesken.
Ehdotuksen laiksi työsopimuksesta sisältävä ed. Hahlin y. m. eduskuntaesitys n:o 36.	
Vanhuus- ja työkyvyttömyysvakuutuksen toteuttamista koskeva ed. Gyllingin y. m. anomusehdotus n:o 83.	Mietintö n:o 3.
Työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutuksen toteuttamista tarkoittava ed. Kokon y. m. anomusehdotus n:o 84.	
Tilastollisen tutkimuksen toimittamista maan metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamiseksi tarkoittava ed. Kiviniemen ja Laakkosen anomusehdotus n:o 82.	Mietintö n:o 2.
Komitean asettamista tukkityöläisten olojen järjestämistä varten koskeva ed. Takkulan y. m. anomusehdotus n:o 86.	
Työväen asunto-olojen parantamista tarkoittava ed. Walkaman y. m. anomusehdotus n:o 81.	
Ehdotuksen asetukseksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystyöväen asunto-olojen parantamiseksi sisältävä ed. Wuorimaan y. m. eduskuntaesitys n:o 30.	
Ehdotuksen asetukseksi työstä kauppa- ja konttoriliikkeissä sisältävä ed. Pärssisen y. m. eduskuntaesitys n:o 37.	
Maalaistyöväen elinehtojen järjestämistä koskeva ed. Puumalan y. m. anomusehdotus n:o 61.	Ei ole ehditty käsitellä.
Toimenpiteitä nuorisotutkimuksen aikaansaamiseksi tarkoittava ed. Forsténin y. m. anomusehdotus n:o 85.	
Ehdotuksen laiksi pakollisista sovinto-oikeuksista maanviljelystöitä koskevissa työriitaisuuksissa sisältävä ed. Puumalan y. m. eduskuntaesitys n:o 31.	
Ehdotuksen asetukseksi sairasvakuutuksesta Suomessa sisältävä ed. Annie Furuhjelmin y. m. eduskuntaesitys n:o 38.	
Elintarveasiainvaliokunta.	
Erinäisiä ehdotuksia elintarvekysymyksen järjestämiseksi koskeva ed. M. A. Airolan ja Kullervo Mannerin eduskunnalle antama kirjelmä.	Mietintö n:o 1.
Erinäisiä muutoksia n. k. elintarvelakiin koskeva ed. Tokoin ja Watasen eduskuntaesitys.	Osittain käsitelty. Mietinnöt n:ot 2 ja 2 a.
Hallituksen esitys n:o 37 elintarvelain 13 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.	Mietintö n:o 3.
Hallituksen esitys n:o 49, koskeva elintarvelain voimassaoloajan pidentämistä.	Mietintö n:o 4.

Valiokunta. Asia.	Toimenpide.
Hallituksen esitys n:o 42, koskeva elintarvelain 1, 11 ja 15 §:n muuttamista.	Esitys rauennut.
Hallituksen esitys n:o 66, sisältävä lakiehdotuksen elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta.	Mietintö n:o 5.
Hallituksen esitys n:o 65, sisältävä lakiehdotuksen kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi.	Mietintö n:o 6.
Hallituksen esitys n:o 67, sisältävä lakiehdotuksen yleisestä työvelvollisuudesta.	Mietintö n:o 7.
Ulkoasiainvaliokunta.	
Senaatin Puheenjohtajan kirjelmä, joka koskee jäsenten valitsemista erityiseen komiteaan niiden käytännöllisten toimenpiteiden valmistamista varten, jotka aiheutuvat Suomen eroamisesta Venäjästä.	Mietintö n:o 1.
Edustajain Wiikin y. m. eduskunnan Puhemiehelle jättämä kirjelmä Suomen edustamisesta rauhanneuvotteluissa.	Mietintö n:o 2.
Hallituksen esitys n:o 36, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen lipusta.	Eduskunta 15 päivänä toukokuuta 1918 määrännyt siirrettäväksi perustuslakivaliokuntaan.
Suuri valiokunta.	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1.	Mietintö n:o 1.
„ „ „ 2.	Mietinnöt n:ot 2 ja 2 a.
„ „ „ 3.	Mietintö n:o 3.
Lakivaliokunnan „ „ 1.	Mietinnöt n:ot 4 ja 4 a.
„ „ „ 2.	Mietintö n:o 5.
Valtiovarainvaliokunnan „ „ 4.	Mietintö n:o 6.
Laki- ja talousvaliokunnan „ „ 1.	Mietintö n:o 7.
Perustuslakivaliokunnan „ „ 2.	Mietintö n:o 8.
Elintarveasiainvaliokunnan „ „ 2a.	Mietintö n:o 9.
Valtiovarainvaliokunnan „ „ 8.	Mietintö n:o 10.
„ „ „ 9.	Mietinnöt n:ot 11 ja 11 a.
„ „ „ 7.	Mietinnöt n:ot 12 ja 12 a.
Perustuslakivaliokunnan „ „ 3.	Mietintö n:o 13.
„ „ „ 5.	Mietintö n:o 14.
Pankkivaliokunnan „ „ 2.	Mietinnöt n:ot 15 ja 15 a.
Talousvaliokunnan „ „ 2.	Mietintö n:o 16.
Pankkivaliokunnan „ „ 1.	Mietintö n:o 17.
Talousvaliokunnan „ „ 1.	Mietinnöt n:ot 18 ja 18 a.
Lakivaliokunnan „ „ 3.	Mietintö n:o 19.
Perustuslakivaliokunnan „ „ 6.	Mietinnöt n:ot 20 ja 20 a.
„ „ „ 7.	Mietintö n:o 21.
Elintarveasiainvaliokunnan „ „ 3.	Mietintö n:o 22.
Lakivaliokunnan „ „ 5.	Mietintö n:o 23.

Valiokunta.	Asia.	Toimenpide.
Lakivaliokunnan	mietintö n:o 6.	Mietinnöt n:ot 24 ja 24 a.
„	„ „ 7.	Mietintö n:o 25.
Perustuslakivaliokunnan	„ „ 8.	Mietintö n:o 26.
Lakivaliokunnan	„ „ 8.	Mietintö n:o 27.
„	„ „ 9.	Mietintö n:o 28.
Valtiovarainvaliokunnan	„ „ 13.	Mietintö n:o 29.
Perustuslakivaliokunnan	„ „ 9.	Mietintö n:o 30.
„	„ „ 10.	Mietintö n:o 31.
„	„ „ 11.	Mietintö n:o 32.
Lakivaliokunnan	„ „ 10.	Mietintö n:o 33.
Valtiovarainvaliokunnan	„ „ 14.	Mietintö n:o 34.
„	„ „ 15.	Mietintö n:o 35.
Elintarveasiainvaliokunnan	„ „ 4.	Mietinnöt n:ot 36 ja 36 a.
Perustuslakivaliokunnan	„ „ 12.	Mietinnöt n:ot 37 ja 37 a.
Lakivaliokunnan	„ „ 11.	Mietintö n:o 38.
Perustuslakivaliokunnan	„ „ 13.	Mietintö n:o 39.
Valtiovarainvaliokunnan	„ „ 17.	Mietintö n:o 40.
Lakivaliokunnan	„ „ 13.	Mietintö n:o 41.
Pankkivaliokunnan	„ „ 5.	Mietinnöt n:ot 42 ja 42 a.
Laki- ja talousvaliokunnan	„ „ 4.	Mietintö n:o 43.
Lakivaliokunnan	„ „ 12.	Mietinnöt n:ot 44 ja 44 a.
Laki- ja talousvaliokunnan	„ „ 5.	Mietintö n:o 45.
Maatalousvaliokunnan	„ „ 5.	Mietinnöt n:ot 46, 46 a ja 46 b.
Valtiovaraivaliokunnan	„ „ 18.	Mietinnöt n:ot 47 ja 47 a.
Lakivaliokunnan	„ „ 14.	Mietintö n:o 48.
„	„ „ 15.	Mietintö n:o 49.
Pankkivaliokunnan	„ „ 9.	Mietintö n:o 50.
Laki- ja talousvaliokunnan	„ „ 6.	Mietintö n:o 51.
„ „ „	„ „ 7.	Mietintö n:o 52.
„ „ „	„ „ 8.	Mietintö n:o 53.
Perustuslakivaliokunnan	„ „ 14.	Mietinnöt n:ot 54 ja 54 a.
Elintarveasiainvaliokunnan	„ „ 5.	Mietinnöt n:ot 55 ja 55 a.
„	„ „ 6.	Mietintö n:o 56.
„	„ „ 7.	Mietintö n:o 57.
Pankkivaliokunnan	„ „ 11.	Mietintö n:o 58.
„	„ „ 12.	Mietintö n:o 59.
Laki- ja talousvaliokunnan	„ „ 9.	Mietintö n:o 60.
Valtiovarainvaliokunnan	„ „ 20.	Mietintö n:o 61.
Perustuslakivaliokunnan	„ „ 15.	Mietintö n:o 62.
„	„ „ 16.	Mietintö n:o 63.
„	„ „ 17.	Mietintö n:o 64.
Valtiovarainvaliokunnan	„ „ 22.	Mietintö n:o 65.

II.

NIMI- JA ASIALUETTELOT.

Selitys lyhennyksistä.

A. = asiakirjat.
Adr. ehd. = adressiehdotus.
Ae = anomusehdotus.
A. K. = ainoa käsittely.
am. = anomusmietintö.
ehd. = ehdotus.
Edk. = Eduskunta.
Ee = Eduskuntaesitys.
Elintv. = Elintarveasiainvaliokunta.
em. = eduskuntaesitysmietintö.
esit. = esitelty eduskunnassa.
hyl. = hylätty.
ilm. = ilmoitus.
jtk. ja jatk. = jatkoa, jatketaan.
K. = käsittely, käsitelty.
1, 2, 3 K. = ensimäinen, toinen, kolmas käsittely.
Ks. = katso.
L. = lähetetty.
Lk. = lähetekeskustelu.
Ltv. = Laki- ja talousvaliokunta.
Lv. = Lakivaliokunta.
m. (valiokunnan nimeä osottavan merkin perässä) = mietintö. Siis esim. Lvm. — Lakivaliokunnan mietintö.
Mv. ja Mtv. = Maatalousvaliokunta.
O. K. = Oikeudenkäymiskaari.
P. = pöytäkirja.
Pp. = pöydälle pantu.
Prv. = Perustuslakivaliokunta.
Pv. = Pankkivaliokunta.
R. L. = Rikoslaki.
s:n = samoin. (Viittaa edelliseen asiaan.)
Sv. ja Siv. = Sivistysvaliokunta.
s. p. = samassa paikassa.
s. v. = samana vuonna.
Suurv. = Suuri valiokunta.
Tarkv. = Tarkastusvaliokunta.
T. J. = Työjärjestys.
Toimv. = Toimitusvaliokunta.
Tv. = Talousvaliokunta.
Työv. = Työväenasiainvaliokunta.
Ulkv. = Ulkoasiainvaliokunta.
V. J. = Valtiopäiväjärjestys.
Vk:n = valiokunnan.
Vlk. = välikysymys.
Vp. = valtiopäivät.
Vv. = Valtiovarainvaliokunta.

Hallituksen jäsenten lausunnot:

Arajärvi, Juhani:
558 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 24—27); 1141 (s:n s:n n:ot 50—54); 1639 (s:n s:n n:o 79).

Castrén, Arthur:
601 (Turun ryöstöt); 693 (s:n s:n jatk. K); 837 (esittää kirjelmänsä lujan järjestysvallan luomisesta maahan); 855 (luja järjestysvalta, Lk.); 936 (s:n, jatk. Lk.); 1457 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 71—74).

Castrén, Jalmar:
768 (rautatietariffin korotus); 1436 (tielaki, 1 K.); 1577 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 76—78.)

Frey, Alexander:
427 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 17—21); 523 (välittävät kunnallislait, 1 K.); 1322, 1328 (vastaa tehtyyn välikysymykseen koskeva laivojen upottamisia); 1238 (tuo eduskunnalle hallituksen esityksen n:o 62).

Kallio, Kyösti:
856 (tuo eduskunnalle hallituksen esityksen n:o 37); 1369 (s:n s:n n:ot 63, 65—68).

Louhivuori, O. W.:
496 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 22 ja 23); 1094 (s:n s:n n:ot 44—47); 1189 (s:n s:n n:ot 56 ja 57).

Paasikivi, Juho Kusti:
1242 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1696 (s:n s:n, 2 K.); 1815, 1845 (s:n s:n, 3 K.).

Paloheimo, Hj. G.:
1584 (elintarvekysymys, 1 K.); 1622 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1738, 1741, 1745 (elintarvelaki, 2 K.).

Pehkonen, E. Y:
703 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 28 ja 29); 1020 (s:n s:n n:ot 38—41); 1105 (s:n s:n n:ot 48 ja 49).

Renvall, Heikki:
808 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 33—36); 1055 (s:n s:n n:ot 42 ja 43); 1149 (s:n s:n n:o 55); 1869, 1870 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Sario, Samuli:
1201 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 58—61); 1435 (s:n s:n n:ot 69 ja 70).

Stenroth, Otto:
1265 (Suomen edustus ulkomailla, 1 K.).

Svinhufvud, Per Evind:
310 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 1—16); 604 (Turun ryöstöt); 789 (tekee ilmoituksen Suomen itsenäisyyden tunnustamisesta) 813, 823 (antaa vastauksen välikysymykseen koskeva Suomen itsenäisyyttä); 855 (luja järjestysvalta, Lk.); 990 (kirjelmä koskeva senaatin toimenpiteiden tutkimista); 1073 (pitää tervehdyspuheen edusk. ensimäisessä täysi-istunnossa, kapinan jälkeen); 1105 (määrätään eduskunnan päätöksellä korkeimman vallan haltijaksi Suomessa); 1116 (esittää kirjeessä eduskunnalle, että hallit. esit. n:ot 42—49 käsiteltäisiin korkeimman vallan esityksinä); 1898 (lopettaa valtiopäivät).

Talas, Onni:
775 (tuo eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 30, 31 ja 32); 1295 (s:n s:n n:o 64); 1508 (s:n s:n n:o 75).

Thesleff, Wilhelm:
1492 (antaa vastauksen välikysymykseen, joka koskee oloja vankileireissä).

Eduskunnan jäsenet ja virkailijat.

(Numerot osottavat pöytäkirjan sivuja.)

Puhemies.

Lundson, Johannes, pankinjohtaja, pormestari.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu eduskunnan puhemieheksi 7.
— juhlallinen vakuutus ja tervehdyspuhe 8.
— esittää Senaatin Puheenjohtajan kirjelmän venäläisen sotaväen poistamisesta maasta 519.
— pitää puheen Suomen itsenäisyyden tunnustamisen johdosta 790.
— lukee eduskunnassa Ruotsin valtiopäivien tervehdyssähkösanomat 988.
— pitää tervehdyspuheen eduskunnan ensi istunnossa kapinan jälkeen 1071.
— saattaa eduskunnan tietoon ketkä edustajat ovat syytteessä valtiopetoksesta 1081.
— esittää Senaatin kirjelmän koskeva korkeimman vallan siirtämistä Senaatin puheenjohtajalle P. E. Svinhufvudille 1106.
— tekee ilmoituksen Suomen Hallitusmuotoa koskevan esityksen käsittelystä 1802.
— perustelee kuninkaanvaalia koskevan anomuksen esittelemisen 1859.
— pitää puheen valtionhoitajalle valtiopäivien lopettajaisissa 1897.
— pitää jäähyväispuheen edustajille 1898.

Ensimäinen varapuhemies.

Ingman, Lauri Johannes, jumaluusopinprofessori.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu eduskunnan ensimäiseksi varapuhemieheksi ja juhlallinen vakuutus 8.
— „ jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— „ puheenjohtajaksi Ulkv:aan 764.
— johtaa puhetta täysi-istunnossa 86, 648, 842, 898, 946, 1339, 1345, 1347.

Alote:

Ae n:o 121 koskeva valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä kuninkaan vaalia varten, L. 1859; Lisäliite. Ks. Kuninkaanvaali.

Lausunnot:

21 (valtionhoitajakunta); 44, 45, 46, 48, 51 (s:n jatk. K.); 53, 59 (s:n jatk. K); 94 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 99, 116, 117 (korkeimman vallan käyttö); 120, 131, 144 (s:n jatk. K.); 164 (kunnallislakien vahvistaminen); 268 (valtiolaina, 1 K.); 316 (s:n, 3 K.); 340 (korkein oikeus); 342, 343 (korkein valtiovalta); 344, 345 (20 milj. valtiolaina); 361, 362, 364 (valtionhoitajakunta päätöksen peruutus); 374, 381, 382, 384 (V. J:n 5 §); 387, 388, 402, 403 (torpparien riippumattomuus); 647 (mooseksenuskolaiset, 2 K.); 752, 758 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 827, 830 (Suomen itsenäisyys); 832, 833 (hallituksen jäsenten osanotto äänestykseen); 1000 (sekakomitea); 1026, 1028 (valtiopäivätyöt); 1061, 1066 (rauhanneuvottelut); 1105 (korkein oikeus, 2 K.); 1107 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1119 (korkein hallinto-oikeus, 2 K.); 1126, 1129, 1131 (kirkkolain muutos, 2 K.); 1138, 1139, 1140 (Suomen lippu, 1 K.); 1156 (s:n s:n, 2 K.); 1163 (vapautuspyyntöjä); 1185 (Suomen ja Saksan välinen rauhansopimus, Lk.); 1206 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1220 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1240 (Suojärven lahjoitusmaat, Pp.); 1272 (s:n s:n A. K.); 1317, 1319 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1333, 1334 (laivojen uppoaminen); 1335, 1337 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1423 (s:n s:n jatk. 2 K.); 1516 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, jatk. 2 K.); 1532 (uskonnolliset yhdyskunnat, 1 K.); 1549, 1676, 1704, 1710 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1731 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.); 1736 (Suomen ja Itävalta-Unkarin rauhansopimus); 1744, 1749 (elintarvelaki, 2 K.); 1752 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1760, 1761 (elintarvelaki, jatk. 2 K.); 1838, 1853, 1853 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1861, 1865, 1868, 1871, 1872, 1873 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1877 (s:n s:n, A. K.); 1898 (jäähyväispuhe puhemiehelle valtiopäivien lopettajaisissa).

Toinen varapuhemies.

Alkio, Santeri, kirjailija.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu eduskunnan toiseksi varapuhemieheksi. ja juhlallinen vakuutus 8.
— „ jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— „ varapuheenjohtajaksi Ulkv:aan 764.

Alotteet:

Ee n:o 20 sisältävä ehdotuksen laiksi, joka alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta, L. 294; Liitteet IV. Ks. Alkoholi.

Ae „ 39 koskeva määrärahan myöntämistä tilapäiseksi avustukseksi kunnan ja seurakunnan alkukoulujen opettajille, L. 299; Liitteet VI. Ks. Alkukoulu.

„ „ 50 koskeva kirjastonhoitajan asettamista kuntiin sekä niiden palkkausta, L. 300; Liitteet VI. Ks. Kirjastot.

Kirjelmä koskeva Suomen itsenäisyyden tunnetuksi saattamista, Esit. 366.

Lausunnot:

10 (ehdottaa jäsenen kansliatoimikuntaan); 14 (sihteerin vaali); 21, 33, 35 (valtionhoitajakunta); 47, 48 (s:n, jatk. K.); 100 (kirjelmän esittämiskielto); 120, 123, 135 (korkeimman vallan käyttö); 152 (istunnon jatk.); 170, 171 (senaatin jäsenten eronpyynnöt); 193, 223 (hallituskysymys); 261 (kunnallislakien vahvistus); 267 (valtiolaina, 1 K.); 314, 315, 327, 329 (s:n, 3 K.); 360, 361, 363, 365 (valtionhoitajakunta päätöksen peruutus); 380 (V. J:n 5 §); 425 (kihlakunnankäräjät); 428 (O. K:n 15 l. 2, 3 ja 9 §:t); 429 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 431 (konkurssisääntö); 432 (rangaistusten täytäntöönpano); 434, 435 (korkein oikeus); 435 (laki irtolaisesta); 436 (eduskunnan oik. tarkastaa hallituksen virkatoimia); 451 (istunnon keskeytys); 495 (edustajapalkkiot, 1 K.); 513 (kihlakunnankäräjät); 546, 549 (edustajapalkkiot, 2 K.); 553, 554, 556 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 569 (kansainväliset suhteet); 637 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 712 (V. J:n 32, 46 ja 51 §:t); 753 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 796 (maan sotalaitos, jatk. K.); 817, 825, 827 (Suomen itsenäisyys); 832, 836 (osanotto äänestykseen); 902 (väliaikainen kieltolaki, 1 K. Pp.); 965 (väliaik. kieltolaki, 1 K.); 979 (elintarvekysymys); 997 (senaatin toimien tutkiminen); 1001 (sekakomitea); 1006 (tuulaakimaksu, 2 K.); 1025, 1026, 1028, 1029 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t, 2 K.); 1062, 1066 (rauhanneuvottelut); 1094 (valtiopäivätyöt, 3 K.); 1107 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1123 (ed. Åkessonin eronpyyntö); 1131 (kirkkolain muutos, 2 K.); 1137 (Suomen lippu, 1 K.); 1145 (toimenpiteen kapinan johdosta, 1 K.); 1181 (s:n s:n, 3 K.); 1222, 1225 (v. 1917 rahasääntö); 1229 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1253 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1273 (Suojärven lahjoitusmaat); 1335, 1336 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1453 (tielaki, 1 K.); 1488, 1513, 1520, 1538 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1548 (Suomen hallitusmuoto, 1 K.); 1578 (tielaki, 3 K.); 1642 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1659, 1703, 1707, 1711 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1770 (maan puolustuslaitos); 1819, 1848 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1865 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1885, 1893 (s:n s:n, A. K.).

Jäsenet ja virkailijat.

A.

Ahava, Iivar, hovioikeudennotari.
— valittu eduskunnan sihteeriksi 14.

Ahmala, Kustaa, varastonhoitaja.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Elintv:aan 180.
— syytetty valtiopetoksesta 1087.

Lausunto:

579 (R. L. 10 l. 1—4 §:t).

Ahmavaara, Pekka, maanviljelijä.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.

Alote:

Adr. ehd. Venäjän kansalliskokoukselle lähetettävästä tiedonannosta Suomen riippumattomuudesta, L. Prv:aan 425. Ks. Adressi.

Lausunnot:

28, 49 (valtionhoitajakunta); 78 (s:n, jatk. K.); 93 (asiain vireillepano valiokunnassa); 146, 155 (istunnon keskeytys); 210 (hallituskysymys); 342, 344 (korkein valtiovalta); 365 (valtiohoitajakuntapäätöksen peruutus); 450 (istunnon keskeytys); 470 (suurten tulojen vero, 1 K.); 509 (s:n s:n, 2 K.); 532 (välittävät kunnallislait); 553, 554, 558 (pääoma- ja kuponkivero); 580 (R. L. 10 l. 1—4 §:t); 592 (budjetti); 596 (mooseksenuskolaiset); 598 (suurten tulojen vero, 3 K.); 627 (laina kulkulaitosrahastoon, 1 K.); 657 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 686 (Turun ryöstöt); 763 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 1002 (eräänlaisen omaisuuden käyttö); 1053 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1064, 1066 (rauhanneuvottelut); 1068 (täysistunnon pitäminen); 1107 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1110 (korkein oikeus, 2 K.); 1123 (ed. Åkessonin eronpyyntö); 1140 (Suomen lippu, 1 K.); 1143, 1147 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1164 (vapautuspyyntöjä); 1179 (toimenp. kapinan johdosta, 3 K.); 1206 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1209 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1218 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1225 (v. 1917 rahasääntö); 1228 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1235 (paloviinaveron alennus, 1 K.); 1248 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1350, 1355, 1375, 1377, 1378 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1421 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1425, 1426, 1430, 1432, 1433 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1501 (olot vankileireissä); 1514, 1524, 1538 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1527 (suurten tulojen vero, 1 K.);

1567 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1578, 1580 (tielaki, 3 K.); 1606 (elintarvelaki, 1 K.); 1615, 1642, 1645 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1710 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1725 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1729 vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.); 1743 (elintarvelaki, 2 K.); 1752 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1776, 1783 (rautatie Nurmeksesta Ouluun); 1834 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Airola, Matti Aleksanteri, asianajaja.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ varapuheenjohtajaksi Lv:aan 179.
— syytetty valtiopetoksesta 1087.

Alotteet:

Kirjelmä koskeva elintarvepulan helpoittamista, L. 280. Ks. Elintarveasiainvaliokunta.
Ee n:o 16 sisältävä ehdotuksen laiksi järjestyksenpidosta kaupungeissa, L. 291; Liitteet III. Ks. Poliisilaitos.
Kirjelmä koskeva erinäisten lakien valmistamista, Pp. 339; K. 487 j. n. e.

Lausunnot:

8 (puhemiesvaali); 9, 10 (puhemiehen tervehdyspuhe eduskunnassa); 14 (sihteerin vaali); 41, 44, 46, 47, 49, 50, 51 (valtionhoitajakunta); 91, 92 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 172 (senaatin jäsenten eronpyynnöt); 213 (hallituskysymys); 261 (kunnallislakien vahvistus); 291, 292 (järjestysvalta); 293, 294 sotalaitos, Pp.); 324, 326, 329 (valtiolaina, 3 K.); 312 (valtiollinen itsenäisyys); 332, 333 (järjestysvalta, Lk); 340 (korkein oikeus); 356 (edusk. oikeus tarkastaa hallituksen virkatoimia); 358, 359, 360, 362 (valtionhoitajakunta-päätöksen peruutus); 386 (V. J:n 5 §); 390 (torpparien riippumattomuus); 425 (kihlakunnankäräjät); 432 (korkein oikeus); 437 (torpan y. m. vuokra); 449 (istunnon keskeytys); 458, 459 (välittävät kunnallislait); 512 (osuustoimintalain 19 §, 2 K.); 513, 514, 515 (kihlakunnankäräjät); 532 (välittävät kunnallislait); 555, 556, 557 (eräänlaisen omaisuuden käyttö); 627 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 1 K.); 629 (järjestyksenpito kaupungeissa, 1 K.); 638 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 702 (Turun ryöstöt); 707 (korkein oikeus); 757 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 759 (rauhanneuvottelut); 760, 761, 762, 763 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 770 (rautatietariffi); 793, 794, 799 (maan sotalaitos, jatk. K.); 817, 827, 829 (Suomen itsenäisyys); 831, 833, 835, 837 (osanotto äänestykseen); 871, 894 (luja järjestysvalta); 944 (s:n, jatk. K.); 1056, 1059 (elintarvelain 13 §, 2 K.).

Ala-Kulju, Eveliina, talonemäntä.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Siv:aan 290.
— „ varajäseneksi Työv:aan 494.
— „ „ Lv:aan 1088.

Lausunnot:

497 (edustajapalkkiot); 1349 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1504 (olot vankileireissä); 1610 (yleinen työvelvollisuus, 1 K.); 1774 (maan puolustuslaitos).

Alanen, Ivar, maanviljelijä.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu varajäseneksi Lv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Vv:aan 1088.

Lausunnot:

1399 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1797 (s:n s:n, 3 K.).

Alavirta, Toivo V., sanomalehdentoimittaja.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Siv:aan 290.
— syytetty valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Ae n:o 58 määrärahan myöntämisestä liikuntoharjoitusten edistämiseksi, L. 300; Liitteet VI. Ks. Voimistelu.

Lausunnot:

292 (järjestysvalta); 293 (sotalaitos Pp.); 380 (V. J:n 5 §); 723 (sotalaitos, Lk.).

Alkio, Santeri. Ks. Toinen varapuhemies.

Alopæus, Erik, pormestari.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ „ Ltv:aan 290.
— „ puheenjohtajaksi Ltv:aan 309.
— vapautettu Lv:n jäsenyydestä 318.
— valittu varajäseneksi Toimv:aan 1089.
— „ jäseneksi Lv:aan 1089.
— „ puheenjohtajaksi Lv:aan 1122.

Lausunnot:

1112, 1113 (korkein oikeus, 2 K.); 1355 (ehdollinen rangaistustuomio, 3 K.); 1807 (uskonnolliset yhdyskunnat, 3 K.).

Annala, Valentin, ratavartija.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Siv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lausunnot:

528 (välittävät kunnallislait); 548 (edustajapalkkiot, 2 K.); 655 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 703 (Turun ryöstät); 934 (luja järjestysvalta).

Antila, Juho Erkki, maanviljelijä.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.

— valittu jäseneksi Prv:aan 290.
— vapautettu Tv:n jäsenyydestä 347.

Alotteet:

Kirjelmä edk:lle sisältävä ehdotuksen hallituksen uudeksi kokoonpanoksi, Pp. 182.
Ae n:o 23 valtion virkatalojen luovuttamista miiden viljelijöiden omiksi, L. 297; Liitteet VIII. Ks. Virkatalot.

Lausunnot:

176 (kutsu talousvaliokunnalle); 183 (hallituskysymys); 186 (s:n); 1146 (toimenpiteisiin nryht. kapinan johdosta, 1 K.); 1373 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1395 (s:n s:n, jatk. 1 K.); 1693 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1834 (s:n s:n, 3 K.); 1887 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten).

Arajärvi, Juhani, pankinjohtaja, senaattori.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— „ varapuheenjohtajaksi Vv:aan 179.
— eduskunnan päätöksellä valittu senaattoriksi 260.
— vapautettu jäsenyydestä Vv:ssa 263.
— „ edustajatoimestaan 1149.

Lausunnot:

10 (ehdottaa jäsenen kansliatoimikuntaan); 14 (sihteerin vaali); 30, 40, 48 (valtionhoitajakunta); 69 (s:n, jatk. K.); 90, 91, 94 (asiain virellepano täysi-istunnossa); 112 (kirjelmän esittämiskielto); 267, 268 (valtiolaina, 1 K.); 272, 278 (s:n, 2 K.); 312, 314, 319 (s:n, 3 K.); 448 (Venäjän rahan vaihto); 449, 450 (istunnon keskeytys); 452, 453 (Venäjän rahan vaihto); 459 (välittävät kunnallislait); 465 (suurten tulojen vero, 1 K.); 635, 636, 637, 640 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 643 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 768, 772 (rautatietariffi); 786 (budjetti); 792 (työttömyyttä koskeva alote); 795, 796, 798 (maan sotalaitos, jatk. K.); 1168 (vapaudenlaina, 3 K.); 1784, 1786 (rautatie Nurmeksesta Ouluun).

Arffman, Kusti, työmies.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Vv:aan 168.
— „ „ Työv:aan 290.

Alote:

Ae n:o 115 Nurmeksen—Vaalan ratalinjan tutkimisesta, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunto:

1314 (Suomen hallitusmuoto, Lk.).

Arokallio, Gustaf, rovasti.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Pv:aan 169.
— valittu varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Toimv:aan 1050.

Alotteet:

Ae n:o 25 koskeva toimenpiteitä, joilla entisen lahjoitusmaan tilallisille helpoitettaisiin kruunupuistoiksi julistettujen metsämaittensa lunastaminen yhteismetsiksi, L. 297; Liitteet V. Ks. Lahjoitusmaat.
„ „ 26 tutkijakunnan asettamisesta Suojärven lahjoitusmaalla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten, L. 297; Liitteet VIII. Ks. Lahjoitusmaat.
„ „ 117 koskeva rautatien rakentamista Karjalan radan Koljolan asemalta Hiitolan—Raasulin radalle, L. 308; Liitteet II. Ks. Rautatiet.
„ „ 118 valtion rautateiden rakennuskustannusten alentamisesta, L. 308; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunnot:

47 (valtionhoitajakunta); 72 (s:n, jatk. K.); 116 (kirjelmän esittämiskielto); 129 (korkein valta); 449; 713 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 1080, 1083 (korkein oikeus, 1 K.); 1104 (s:n s:n, 2 K.); 1528 (ulkomaalaisten ottaminen Suomen kansalaisiksi, Lk.); 1653, 1703 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1895 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Aromaa, Emanuel, jalkinetyöntekijä.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Tv:aan 168.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 180.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Aronen, Juho Nestori, työmies.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Toimv:aan 265.
— „ „ Mtv:aan 424.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alotteet:

Ee n:o 13 sisältävä ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan Rikoslain 11 luvun 1 ja 2 §:n 1 momentti ja 13 luku kokonaan sekä muutetaan erinäisiä Rikoslain keisaria ja suuriruhtinasta koskevia pykäliä, L. 291; Liitteet III. Ks. Rikoslaki.
Ae „ 10 koskeva määrärahan myöntämistä keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan, L. 295; Liitteet IV. Ks. Keuhkotauti.
„ „ 109 rautatien rakentamisesta Porin kaupungista Haapamäen asemalle, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.
Kirjelmä erinäisten lakien vahvistamisesta, Pp. 339; K. 427 j. n. e.

Lausunnot:

194, 246 (hallituskysymys); 292, 293 (järjestysvalta, Pp.); 295 (keuhkotautiparantola Satakuntaan); 337 (järjestysvalta, Lk.); 337 (oppivelvollisuus, Lk.); 386 (V. J:n 5 §); 425, 426 (kihlakunnankäräjät); 428 (O. K:n 15 l. 2, 3 ja 9 §:t); 429, 430 (R. L:n 10 l.1—4 §:t); 511, 512 (osuustoimintalain 19 §, 2 K.); 514, 515 (kihlakunnankäräjät); 549 (edustajapalkkiot, 2 K.); 585 (korkein oikeus); 596 (mooseksenuskolaiset); 601 (välittävät kunnallislait, 3 K.); 631 (järjestyksenpito kaupungeissa, 1 K.); 710 (erinäisten lakien vahvistaminen); 761 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 768 (rautatietariffi); 895 (luja järjestysvalta); 920 (s:n s:n, jatk. K.); 1024, 1030 (valtiopäivätyöt); 1068 (täysi-istunnon pitämisaika).

Astala, Juho, maanviljelijä.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 1201.
— valittu jäseneäsi Elintv:aan 1321.

Lausunto:

1505 (olot vankileireissä).

B.

Bergroth, Fredrik Waldemar, kirkkoherra, rovasti.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Prv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Siv:aan 290.
— „ „ Lv:aan 1088.

Lausunnot:

516 (R. L. 10 l. 1—4 §:t); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t, 2 K.); 1129 (kirkkolain muutos, 2 K.); 1162 (vapautuspyyntöjä); 1425 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1640 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1840 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Björk, Matts Viktor, kihlakunnantuomari.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi kansliatoimikuntaan 10.
— „ „ Vv:aan 168.
— „ varajäseneksi Prv:aan 1088.
— „ „ Tarkv:aan 1089.

Lausunnot:

164 (kunnallislakien vahvistaminen); 166 8-tunnin työpäivälaki); 626 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 1 K.); 1108 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1114 (korkein oikeus, 2 K.); 1162 (vapautuspyyntöjä); 1698 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1739 (elintarvelaki, 2 K.).

Brander, Helena, johtajatar.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 1122.
— valittu jäseneksi Tarkv:aan 1321.
— „ varajäseneksi Lv:aan 1321.

Lausunto:

1842 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Bäck, Alfred Johannes, kirkkoherra.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Ltv:aan 290.
— vapautettu Toimv:aan jäsenyydestä 1736.

Lausunnot:

150 (istunnon keskeytys); 191 (hallituskysymys); 298; 449; 488 (elintarvekysymys); 530 (välittävät kunnallislait); 563, 567 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, 1 K.); 600; 645 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 817 (Suomen itsenäisyys); 895 (luja järjestysvalta); 953 (elintarvekysymys); 1005 (tuulaakimaksu, 2 K.); 1014 (elintarvekysymys, jatk. K.); 1022 (väliaik. kieltolaki, 2 K.); 1027 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1047 (vuokra-alueiden erottaminen); 1055, 1056, 1057 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1062, 1064, 1065 (rauhanneuvottelut); 1104 (korkein oikeus, 2 K.); 1107, 1108 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1129 (kirkkolain muutos, 2 K.); 1140 (Suomen lippu, 1 K.); 1157 (s:n, s:n, 2 K.); 1165 (vapautuspyyntöjä); 1319 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1498 (olot vankileireissä); 1529; 1542, 1543 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K. Pp.); 1547 (8-tunnin työaika, 1 K.); 1596 (elintarvelaki, 1 K.); 1624 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1732 (s:n s:n); 1738, 1745, 1749 (elintarvelaki, 2 K.); 1759 (kunnallislait, 2 K.); 1793 (muutos päiväjärjestykseen); 1857 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1895 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

C.

Colliander, Rafael, sanomalehdentoimittaja.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 135.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.
— „ varajäseneksi Lv:aan 1088.

Lausunnot:

146 (istunnon keskeytys); 163, 164 (kunnallislakien vahvistaminen); 165 (8-tunnin työpäivälain vahvistaminen); 194 (hallituskysymys); 449, 450, 451 (istunnon keskeytys); 617 (Turun ryöstöt); 694, 702 (s:n, jatk. K.); 802, 812 (maan sotalaitos); 892 (luja järjestysvalta); 1123 (ed. Åkessonin eronpyyntö); 1136 (Suomen lippu, 1 K.); 1141 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1179 (s:n s:n, 3 K.); 1333 (laivojen uppoaminen); 1542, 1543 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K. Pp.); 1707, 108 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1894 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

E.

Eloranta, Evert, piirisihteeri.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Mtv:aan 290.

— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

157 (istunnon keskeytys); 267 (valtiolaina); 359; 372; 387, 395, 400 (torpparien riippumattomuus); 610, 619 (Turun ryöstöt); 678, 695, 698 (s:n s:n, jatk. K.); 817 (Suomen itsenäisyys); 835, 837 (osanotto äänestykseen); 886, 893, 894, 895 (luja järjestysvalta); 918, 939, 942, 944 (s:n s:n, jatk. K.).

Erkko, Eero, sanomalehdentoimittaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varapuheenjohtajaksi Suurv:aan 180.
— „ jäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Työv:aan 290.
— „ puheenjohtajaksi Työv:aan 309.
— „ varajäseneksi Ulkv:aan 313.
— „ „ Prv:aan 1088.
— „ „ Lv:aan 1088.
— „ puheenjohtajaksi Suurv:aan 1122.
— „ Suomen Pankin tilintarkastajaksi 1124.
— vapautettu Tarkv:n jäsenyydestä 1231.
— „ Lv:n varajäsenyydestä 1231.

Lausunnot:

10 (ehdottaa jäsenen kansliatoimikuntaan); 1105 (kutsu Suurv:lle); 1148 (s:n s:n), 1150 (valtiorikostuomioistuimet, 2 K.); 1195 (kutsu Suurv:lle); 1205 (pidennetty puhevalta, 2 K.); 1206 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1345 (kutsu Suurv:lle).

Eronen, Oliver, torppari.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Mtv:aan 290.

Estlander, Ernst, professori.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Toimv:aan 265.
— „ „ Ulkv:aan 713.

Alote:

Ae n:o 121 koskeva valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä kuninkaanvaalia varten, L. 1859; Lisäliite. Ks. Kuninkaanvaali.

Lausunnot:

10 (ehdottaa jäsenen kansliatoimikuntaan); 12 (ed. Hännisen valtakirja); 15, 19, 32, 49 (valtionhoitajakunta); 91 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 130, 145 (korkein valta); 147 (istunnon keskeytys); 170 (senaatin jäsenten eronpyynnöt); 185 (hallituskysymys); 292 (järjestysvalta, Pp.); 372; 374 (V. J:n 5 §); 387 (torpparien riippumattomuus); 448 (istunnon keskeytys); 452, 453 (Venäjän rahan vaihto); 481 (elintarvekysymys); 513, 514 (kihlakunnankäräjät); 532 (elintarvelaki, Lk.); 530 (s:n, 1 K.); 537 (tulojen ilmoitusvelvollisuus, Lk.); 565, 568 (s:n s:n, 1 K.); 571 (kansainväliset suhteet); 596; 600 (välittävät kunnallislait, 3 K.); 626 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 1 K.); 636 (s:n s:n, 2 K.); 661, 699 (Turun ryöstöt); 712 (V. J:n 32, 46 ja 51 §:t); 751 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 759 (rauhanneuvottelut); 784 (budjetti); 798 (maan sotalaitos); 817, 823, 831 (Suomen itsenäisyys); 838, 839 (rauhanneuvottelut); 901 (väliaik. kieltolaki, 1 K.); 952, 964 (elintarvelain 13 §, Lk.); 966 (väliaik. kieltolaki, jatk. 1 K.); 1022 (s:n s:n, 2 K.); 1024 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t, 2 K.); 1040, 1041 (vuokra-alueiden erottaminen); 1061 (rauhanneuvottelut); 1068 (täysi-istunnon pitäminen); 1078 (valtiopäivätyöt, 3 K.); 1079 (O. K:n 10 l. 11 §); 1083 (korkein oikeus, 1 K.); 1092 (valtiopäivätyöt, 3 K.); 1106 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1113 (korkein oikeus, 2 K.); 1117 (valtiorikostuomioistuimet); 1122 (ed. Åkessonin eronpyyntö); 1136, 1138 (Suomen lippu, 1 K.); 1141 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1157 (Suomen lippu, 2 K.); 1167 (valtiorikostuomioistuimet, 3 K.); 1183, 1184 (kirkkolain muutos, 3 K.); 1188 (Suomen ja Saksan välinen rauhansopimus, Lk.); 1224 (v. 1917 rahasäännö); 1226 (ammattientarkastus, Lk.); 1210 (elintarvelain voimassaolo, 2 K.); 1239 (Suojärven lahjoitusmaat); 1270, 1272, 1273 (s:n s:n, jatk. Lk.); 1318 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1334 (laivojen uppoaminen); 1335 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1339 (asevelvollisuuslaki, 2 K.); 1339 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1350; 1355; 1384 (valuuttakauppa, Lk.); 1423 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1528 (kunnallislait, Lk.); 1529 (maan puolustuslaitos, Lk.); 1548 (Suomen hallitusmuoto, 1 K.); 1558 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K.); 1656, 1703, 1706, 1711, 1713, 1714, 1715, 1717 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1732 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1733 (Suomen hallitusmuoto, jatk. 2 K.); 1738, 1740 (elintarvelaki, 2 K.); 1755 (hädänalaisten avustaminen, 1 K.); 1759, 1760 (kunnallislait, 2 K.); 1761 (hädänalaisten avustaminen, 2 K.); 1766 (maan puolustuslaitos); 1792 (muutos päiväjärjestykseen); 1811 (kunnallislait, 3 K.); 1830, 1853, 1855 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1881 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

F.

Forstén, Aino Aleksandra, postiljooninvaimo.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu varajäseneksi Lv:aan 168.
— „ jäseneksi Pv:aan 169.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Ae n:o 85 tarkoittava toimenpiteitä nuorisotutkimuksen aikaansaamiseksi, L. 304; Liitteet IX. Ks. Nuorisotutkimus.

Lausunnot:

304 (nuorisotutkimus, Lk.); 709 (korkein oikeus).

Furuhjelm, Annie, neiti.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Lv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Siv:aan 290.

Alotteet:

Ae n:o 56 koskeva määrärahan myöntämistä yhdistyksille ja kunnille suojeluskotien perustamista ja ylläpitoa varten siveellisyystyön edistämiseksi, L, 300; Liitteet VI. Ks. Siveellisyystyö.
Ee „ 38 sisältävä ehdotuksen asetukseksi sairasvakuutuksesta Suomessa, L. 304; Liitteet IX. Ks. Sairasvakuutus.

Lausunnot:

192 (hallituskysymys); 829 (Suomen itsenäisyys); 1181 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1306 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1518 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.).

Furuhjelm, Ragnar, filosofiantohtori.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu valitsijamieheksi 135.
— „ jäseneksi Vv:aan 168.
— „ Suomen Pankin tilintarkastajain neljänneksi varamieheksi 1124.
— „ jäseneksi Toimv:aan 1756.

Lausunnot:

1162, 1163, 1164, 1165 (vapautuspyyntöjä; 1177, 1180 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1198 (leimasuostunta v. 1918, 1 K.); 1306 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1528 (suurten tulojen vero, 1 K.); 1681, 1704, 1705, 1715 (Suomen hallitusmuoto), 2 K.); 1718 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1756 (hädänalaisten avustaminen, 1 K.).

G.

Grönlund, John, filosofianmaisteri.
— valittu eduskunnan ruotsalaisen kansliaosaston päälliköksi 13.

Gylling, Edvard Otto Wilhelm, filosofiantohtori.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— „ puheenjohtajaksi Vv:aan 179.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Ulkv:aan 713.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 2087.

Alotteet:

Ee n:o 10 sisältävä ehdotuksen laiksi kunnallisverotuksessa verovelvollisten velvollisuudesta tulojensa ilmoittamiseen taksoitusviranomaisille, L. 298; Liitteet V. Ks. Verotus.
Ae n:o 83 koskeva vanhuus- ja työkyvyttömyysvakuutuksen toteuttamista, L. 304; Liitteet IX. Ks. Vanhuusvakuutus.
Kirjelmä erinäisten senaatin toimenpiteitten tutkimisesta, Pp. 946 ja 990.

Lausunnot:

68 valtionhoitajakunta); 91 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 146, 157 (istunnon keskeytys); 170 sanoottorien eronpyynnöt); 266, 267 (valtiolaina, 1 K.); 272, 275 (s:n, 2 K.); 298 (ehd. että edusk. esit. n:o 10 käsitellään kiireellisenä); 313 (valtiolaina, 3 K.); 371 (eduskunnan esitysoikeus, Lk.); 371 (Suomen valtiotalous, Lk.); 372; 387, 391, 402 (torpparien riippumattomuus); 451 (kutsu Vv:lle); 464, 471 (suurten tulojen vero, 1 K.); 490 (elintarvekysymys); 505, 508 (suurten tulojen vero, 2 K.); 511 (pääoma- ja kuponkisuostunta, 2 K.); 522 (leimasuostunta, 1 K.); 540 (suurten tulojen vero, jatk. 2 K.); 540 (leimasuostunta, 2 K.); 541, 544 (s:n, s:n); 552, 553, 554 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 598 (suurten tulojen vero, 3 K.); 622, 625 (elintarpeiden hankintaan laina, 1 K.); 643, 646 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 654 (kansanopetuksen avustaminen); 657, 658 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 771 (rautatietariffi); 776 (valtiolaina elintarpeisiin, 3 K.); 779 (budjetti); 842 (yksityiskoulujen valtioapu); 917, 920, 926 (luja järjestysvalta, jatk. K.); 983 (elintarvekysymys); 998 tullimaksujen korotus); 994 (senaatin toimien tutkiminen); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t, 2 K.); 1040 (vuokra-alueiden erottaminen); 1066, 1067 (rauhanneuvottelut); 1069 (täysi-istunnon pitämisaika).

Gädda, Gustaf, maanviljelijä.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 135.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Ltv:aan 290.

Alotteet:

Ae n:o 14 tientekorasitusta koskevan tutkimuksen toimittamisesta koko laajuudessaan, L. 296; Liitteet V. Ks. Tienteko.
Ee „ 7 sisältävä ehdotuksen kyytiasetukseksi, L. 296. Ks. Kyytilaitos.

Lausunnot:

1154 (Suomen lippu, 2 K.); 1158 (toimenpiteet kapinan johdosta, 2 K.); 1207 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1218 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1707, 1710 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1759 (kunnallislait, 2 K.); 1772 (maan puolustuslaitos).

H.

Haapanen, Santeri, sanomalehdentoimittaja.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäsensksi Vv:aan 168.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.

Alotteet:

Ae n:o 90 verotusolojen järjestämisestä, L. 305; Liitteet II. Ks. Verotus.
„ „ 91 valtion tupakkamonopolin toteuttamisesta, L. 305; Liitteet II. Ks. Tupakka.
„ „ 114 rautatien rakentamisesta Kajaanista Ristijärven ja Hyrynsalmen kautta Kiantojärvelle, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunnot:

307 (rautatie Kajaanista Kiantojärvelle); 580 (R. L. 10 l. 1—4 §:t); 748 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 963 (elintarvelain 13 §, Lk.); 1148 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1235 (paloviinaveron alennus, 1 K.); 1259 (Suomen hallitusmuoto), Lk.); 1427 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1472 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1512 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1724, 1725 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1783 (rautatie Nurmeksesta Ouluun).

Haataja, Kyösti, esittelijäsihteeri.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi kansliatoimikuntaan 10.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ „ Toimv:aan 265.
— „ „ Mtv:aan 290.
— „ varajäseneksi Tv:aan 366.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— „ varapuheenjohtajaksi Toimv:aan 1078.

Alotteet:

Ae n:o 64 valtion takuun myöntämisestä vuokra-alueiden lunastamiseen tarvittaville obligationeille, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Maanhankinta.
Ee „ 39 sisältävä ehdotuksen laiksi erinäisten vuokra-alueiden pysyttämisestä erinäisinä viljelminä, L. 303; Liitteet VIII. Ks. Maanhankinta.
„ „ 40 sisältävä ehdotuksen eräiden torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta 12 p:nä maaliskuuta 1909 annetun asetuksen pykälien muuttamisesta, L. 303; Liitteet VIII. Ks. Torpan y. m. vuokra.
„ „ 41 käsittävä ehdotuksen laiksi 23 p:nä syyskuuta 1917 annetun, määräyksiä erinäisistä maaliskuun 13 p:nä 1916 voimassa olleista torppaa, lampuotitilaa ja mäkitupa-aluetta koskevista vuokrasopimuksista sisältävän asetuksen selittämisestä, L. 303, Liitteet VIII. Ks. Torpan y. m. vuokra.
„ „ 42 sisältävä ehdotuksen laiksi erinäisten pykälien muuttamiseksi 15 päivänä tammikuuta 1915 annetussa asetuksessa, joka koskee rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla, L. 303; Liitteet IV. Ks. Maanhankinta.
Ee n:o 43 sisältävä ehdotuksen laiksi rajoituksista yksityisten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla, L. 303; Liitteet IV. Ks. Maanhankinta.
„ „ 44 sisältävä ehdotuksen laiksi viljelyksien ja rakennuksien kunnossapidosta erinäisillä tiloilla, L. 303; Liitteet IV. Ks. Maanhankinta.
„ „ 45 sisältävä ehdotuksen laiksi etuosto-oikeudesta eräissä tapauksissa kiinteistöjä myytäessä, L. 303, Liitteet IV. Ks. Maanhankinta.
„ „ 46 sisältävä ehdotuksen laiksi maan luovuttamisesta uusien viljelmien perustamista varten tilattomalle väestölle, L. 303; Liitteet IV. Ks. Maanhankinta.
„ „ 47 sisältävä ehdotuksen laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta, L. 303; Liitteet II. Ks. Verotus.
„ „ 48 sisältävä ehdotuksen laiksi asutuslautakunnista, Pp. 303; L. 338; Liitteet IV. Ks. Maanhankinta.
„ „ 49 sisältävä ehdotuksen laiksi manttaaliin pantua maata ja laitoksia koskevien asiain käsittelystä, L. 304; Liitteet V. Ks. Maa-omaisuus.

Lausunnot:

132 (korkeimman vallan käyttö); 277 (valtiolaina, 2 K.); 304 (asutuslautakunnat, Pp.); 338 (s:n, Lk.); 389, 395, 396, 402 (torpparien riippumattomuus); 437 (torpan y. m. vuokra); 448 (Venäjän rahan vaihto); 708 (korkein oikeus); 710; 878 (luja järjestysvalta); 1001 (sekakomitea); 1004, 1005 (tuulaakimaksu, 2 K.); 1018 (torpan y. m. vuokra); 1082(korkein oikeus, 1 K.); 1103, 1104 (s:n s:n, 2 K.); 1111, 1112, 1113 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1360 (vuokra-alueiden lunastus, 1 K.); 1409 (s:n s:n, jatk. 1 K.); 1469 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1507 (olot vankileireissä); 1514 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1559, 1574 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1613, 1614, 1616, 1617, 1620, 1623, 1627, 1628, 1633, 1634, 1635, 1637, 1641, 1644, 1645, 1647 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1707, 1714, 1715, 1716, 7117 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1727, 1728, 1729, 1730, 1732 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1798 (s:n s:n, 3 K.).

Hahl, Eero, agronoomi.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Mtv:aan 290.
— „ Mtv:n II osaston puheenjohtajaksi 424.
— „ varajäseneksi Vv:aan 1088.
— „ Suomen Pankin tilintarkastajain toiseksi varamieheksi 1124.
— „ varapuheenjohtajaksi Suurv:aan 1122.

Alotteet:

Ae n:o 36 määrärahan myöntämisestä ruuanlaiton ja kotitalouden opetusta

varten maaseudulla, L. 299; Liitteet VI. Ks. Kotitalousopetus.
Ae n:o 75 määrärahan myöntämisestä maatalousneuvojain palkkaamiseksi, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Maatalous.
„ „ 80 määrärahan myöntämisestä koulun perustamiseksi kananhoidon opettajain ja neuvojain valmistamista varten, L. 303; Liitteet VIII. Ks. Kananhoito.
Ee „ 36 sisältävä ehdotuksen laiksi työsopimuksesta, L. 304; Liitteet IX. Ks. Työsopimus.
Ae „ 106 töiden alottamisesta Ylivieskan—Iisalmen radalla, L. 306; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunnot:

47 (valtionhoitajakunta); 91 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 306 (rautatie Ylivieska—Iisalmi); 549 (edustajapalkkiot, 2 K.); 556 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 1114 (korkein oikeus, 2 K.); 1239 (Suojärven lahjoitusmaat, Pp.); 1319 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1431 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1471 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1565 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1580 (tielaki, 3 K.); 1626, 1629, 1636, 1638, 1646 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.); 1781 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1752 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1842, 1853 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1873 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Hakala, Kalle, sanomalehdentoimittaja.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Suur:vaan 179.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Ee n:o 15 sisältävä ehdotuksen laiksi kuolemanrangaistuksen poistamisesta, L. 291; Liitteet III. Ks. Kuolemanrangaistus.

Lausunto:

511 (osuustoimintalain 19 §, 2 K.).

Hakkinen, Johan Willehart, seppä.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 290.
— „ jäseneksi Mtv:aan 424.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Ee n:o 32 sisältävä ehdotuksen asetukseksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrasta 12 p:nä maaliskuuta 1909 annetun asetuksen 26 §:n kumoamisesta ja asetuksen erinäisten muitten pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi, L. 301; Liitteet VIII. Ks. Torpan y. m. vuokra.

Lausunnot:

561 (eräänlaisen omaisuuden käyttö); 1013 (elintarvekysymys); 1018 (torpan y. m. vuokra); 1022 (väliaikainen kieltolaki, 2 K.); 1053, 1056 (elintarvelain 13 §, 2 K.).

Harjula, A., työmies.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Elintv:aan 180.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lausunnot:

484 (elintarvekysymys); 807, 812 (maan sotalaitos); 886 (luja järjestysvalta); 914 (s:n s:n, jatk. K.).

Hedberg, Aug. Reinhold, kappalainen.
— Vaasan läänin eteläinen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 424.
— „ „ Elintv:aan 1089.

Alote:

Ae n:o 41 palkanlisäyksen myöntämisestä kunnan ja yksityisten pientenlastenkoulujen opettajille ja opettajattarille, L. 299; Liitteet VI. Ks. Alkukoulu.

Lausunnot:

145 (korkeimman vallan käyttö); 164 (kunnallislakien vahvistus); 166 (8-tunnin työlain vahvistus); 296 (tienteko, Lk.); 299; 578 (R. L. 10 l. 1—4 §:t); 898 (tuulaakimaksu, 1 K.); 901 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.); 970 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.); 1001 (V. J:n 29 ja 75 §:t); 1020, 1021 (väliaik. kieltolaki, 2 K.); 1137 (Suomen lippu, 1 K.); 1152, 1157 (s:n s:n, 2 K.); 1207 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1467 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1523 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1537 (tielaki, 2 K.); 1607 (kohtuuttomat hinnat, 1 K.); 1636 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1780 (elintarvelaki, 2 K.); 1750 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1760 (kunnallislait, 2 K.).

Heikkilä, Seth, sanomalehdentoimittaja.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Heikkinen, J. A., maanviljelijä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Elintv:aan 290.

Alote:

Ae n:o 113 koskeva radan rakentamista Oulusta Vaalaan Oulunjoen eteläpuolitse, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunto:

1781 (rautatie Nurmeksesta Ouluun).

Heimonen, Taavetti, torppari.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Tv:aan 168.
— „ jäseneksi Mtv:aan 424.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 1089.

Lausunnot:

800 (maan sotalaitos); 1419 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.).

Herrala, Hilda, ompelija.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Toimv:aan 265.
— „ „ Siv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Hoikka, Matti Viktor, seppä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Ltv:aan 289.

Lausunnot:

135 (kutsu valitsijamiehille); 291 (kutsu Ltv:lle); 710 (mooseksenuskolaiset ja O. K:n 17 l. 7 §).

Holsti, Eino Rudolf, filosofiantohtori, senaattori.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Toimv:aan 265.
— „ puheenjohtajaksi Toimv:aan 289.
— jäseneksi Vv:aan 290.
— vapautettu eduskuntatyöstä toistaiseksi 1036.
— „ Vv:n ja Toimv:n jäsenyydestä 1036.
— „ edustajatoimestaan 1165.

Alote:

Kirjelmä edk:lle, sisältävä eronpyynnön senaattorinvirasta 169.

Hornborg, Eirik Mikael, rehtori.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu valitsijamieheksi 135.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Siv:aan 290.
— „ varajäseneksi Prv:aan 1088.
— „ „ Vv:aan 1088.
— „ „ Toimv:aan 1089.

Alote:

Vlk. kapinaan osallisuudesta vangittujen kohtelusta, Pp. 1455; vastaus 1492.

Lausunnot:

26 (valtionhoitajakunta); 635 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 775 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 784 (budjetti); 803 (maan sotalaitos); 1028, 1029 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1111, 1113 (korkein oikeus, 2 K.); 1138 (Suomen lippu, 1 K.); 1153, 1156, (s:n s:n, 2 K.); 1202 (Suomen ja Saksan välinen rauhansopimus, 3 K.); 1477 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1495, 1499, 1507 (olot vankileireissä); 1519 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, jatk. 2 K.); 1705, 1706, 1709 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1765 (maan puolustuslaitos).

Hultin, Tekla, filosofiantohtori.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.

Alote:

Ae n:o 12 määrärahan myöntämisestä maalaiskuntain kätilöjen ja kiertävien sairaanhoitajien palkkaamiseksi, L. 295; Liitteet II. Ks. Kätilöt.

Lausunnot:

144 (korkeimman vallan käyttö); 256 (hallituskysymys); 295 (kätilöt); 333 (järjestysvalta, Lk.); 427 (kihlakunnankäräjät); 514, 515 (kihlakunnankäräjät); 542 (leimasuostunta, 2 K.); 566, 568 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, 1 K.); 596 (mooseksenuskolaiset); 597 (s:n); 640 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 654 (kansanopetuksen avustaminen); 709 (korkein oikeus); 775 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 786 (budjetti); 870 (luja järjestysvalta); 961 (elintarvelain 13 §); 997 (senaatin toimien tutkiminen); 1002 (eräänlaisen omaisuuden käyttö); 1113, 1114 (korkein oikeus, 2 K.); 1139 (Suomen lippu, 2 K.); 1147 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1181 (s:n s:n, 3 K.); 1336, 1338 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1478, 1514 (valtiorikosoikeuksien tuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1503 (olot vankileireissä); 1548 (Suomen hallitusmuoto, 1 K.); 1604 (elintarvelaki, 1 K.); 1678, 1702 1703, 1704 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1769 (maan puolustuslaitos); 1866 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1891 s:n s:n, A. K.).

Huotari, Anni, rouva.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 180.

Alote:

Ae n:o 96 koskeva apurahan myöntämistä Helsingin Palvelijataryhdistykselle, L. 306; Liitteet II. Ks. Palvelijatarkoti.

Lausunnot:

428 (O. K:n 15 l. 2—3 ja 9 §:t); 434 (korkein oikeus); 432 (maan sotalaitos, Lk.); 709 (korkein oikeus, jatk. K.); 803 (maan sotalaitos); 958 (elintarvelain 13 §).

Huotari, Anton, sanomalehdentoimittaja.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Ltv:aan 289.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

9 (puhemiehen tervehdyspuhe); 47 (valtionhoitajakunta); 90 (asiain vireillepano täysistunnossa); 293 (sotalaitos, Pp.); 342 (korkein valtiovalta); 392 (torpparien riippumattomuus); 426 (kihlakunnankäräjät); 430 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 511 (osuustoimintalain 19 §, 2 K.); 525 (välittävät kunnallislait); 565 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, 1 K.); 579, 582 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 596 (mooseksenuskolaiset); 647 (mooseksenuskolaiset, 2 K.); 683 (Turun ryöstöt); 763 (maan sotalaitos, jatk. K.); 810 (maan sotalaitos); 836 (osanotto äänestykseen); 886, 893 (luja järjestysvalta); 971 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.).

Hurmevaara, Herman, muurari.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Vv:aan 168.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

14 (sihteerin vaali); 46, 50 (valtionhoitajakunta); 85, 87 (s:n, jatk. K.); 91 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 164; 359 (valtionhoitajakunta-päätöksen peruutus); 371; 403 (torpparien riippumattomuus); 522 (leimasuostunta, 1 K.); 598 (suurten tulojen vero, 3 K.); 599 (leimasuostunta, 3 K.); 645 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 764 (maan sotalaitos, jatk. K.); 787 (budjetti); 883 (osanotto äänestykseen); 996 (senaatin toimien tutkinta); 1056, 1057 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1067 (rauhanneuvottelut).

Huttunen, Evert, sanomalehdentoimittaja.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— „ „ Suomen ja Venäjän väliseen sekakomiteaan 1001.

Lausunnot:

596 (mooseksenuskolaiset); 788 (budjetti).

Huttunen, Pekka, työmies.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Mtv:aan 290.

Hyöki, August, maanviljelijä.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 1353.
— valittu jäseneksi Elintv:aan 1532.

Lausunto:

1719 (suurten tulojen vero, 2 K.).

Häkkinen, K. R., agronoomi.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— valittu varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Toimv:aan 1089.

Lausunnot:

457 (välittävät kunnallislait); 472 (suurten tulojen vero, 1 K.); 561 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, 1 K.); 626 (laina elintarpeiden hankintaan, 1 K.); 1373 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1405 (s:n s:n, jatk. 1 K.); 1446 (tielaki, 1 K.); 1549 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1611, 1617, 1619, 1624, 1626, 1628, 1633, 1644, 1647, 1648 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1730 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1801 (s:n s:n, 3 K.).

Häkkinen, Samuel, kansakoulunopettaja.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu varajäseneksi Vv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Ae n:o 22 virkatalojen käyttöä koskevan asetuksen muuttamisesta, L. 297; Liitteet VIII. Ks. Virkatalot.

Lausunnot:

297 (virkatalot, Lk.); 367 (Suomen itsenäisyyden tunnetuksi saattaminen); 556 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 585 (korkein oikeus); 598, 702 (Turun ryöstöt); 707 (korkein oikeus, jatk. K.); 930 (luja järjestysvalta); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t); 1037 (metsänriistan pyynti); 1041, 1042 (vuokra-alueiden erottaminen); 1066 (rauhanneuvottelut).

Hälvä, Pekka Juho, kansakoulunopettaja.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ jäseneksi Siv:aan 290.
— „ varajäseneksi Vv:aan 1088.

Alote:

Ae n:o 17 toimenpiteestä kalliinajan aiheuttamien kyydinpitokustannusten korvaamiseksi, L. 296; Liitteet V. Ks. Kyytilaitos.

Lausunto:

1842 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Hänninen, Edvard Walpas, sanomalehdentoimittaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Työv:aan 290.
— „ jäseneksi Ulkv:aan 713.
— „ „ Suomen ja Venäjän väliseen sekakomiteaan 1001.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Kirjelmä eduskunnalle, koskeva edustajavaltakirjan tarkistusta 11.

Lausunnot:

21, 43, 45, 47, 49, 50 (valtionhoitajakunta); 61, 80 (s:n, jatk. K.); 89; 92 (valtionhoitajakunta, jatk. K.); 99 (kirjelmän esittämiskielto); 137, 142, 144 (korkein valta); 146, 151 (istunnon keskeytys); 166 (8-tunnin työlain vahvistus); 194 (hallituskysymys); 268 (valtiolaina, 1 K.); 276 (s:n, 2 K.); 293 (sotalaitos, Pp.); 315, 321, 328 (valtiolaina, 3 K.); 367 (Suomen itsenäisyyden tunnetuksi saattaminen); 401, 402, 403 (torpparien riippumattomuus); 431 (konkurssisääntö); 495 (edustajapalkkiot); 510 (suurten tulojen vero, 2 K.); 543 (leimasuostunta, 2 K.); 549 (edustajapalkkiot, 2 K.); 582 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 598 (suurten tulojen vero, 3 K.); 601 (kunnallislakien välittävät säännöksete, 3 K.); 638, 641 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 649 (puhemiehen palkkio); 702 (Turun ryöstöt); 707, 709 (korkein oikeus); 756 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 759 (rauhanneuvottelut); 762 (maan sotalaitos, jatk. K.); 773 (rautatietariffi); 786 (budjetti); 793, 794, 801, 805, 811 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 828 (Suomen itsenäisyys); 832, 834, 836 (hallituksenjäsenten osanotto äänestykseen); 895 (luja järjestysvaltta); 990 (tullimaksujen korotus); 1062, 1064 (rauhanneuvottelut).

Härmä, Erkki, muurari.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Ltv:aan 299.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

72 (valtionhoitajakunta); 293 (sotalaitos, Pp.); 407 (s:n, Lk.); 530 (välittävät kunnallislait); 665, 697, 699 (Turun ryöstöt); 937 (luja järjestysvalta); 961 (elintarvelain 13 §).

Hästbacka, J. E., johtaja.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Elintv:aan 180.
— „ varajäseneksi: Työv:aan 290.
— „ „ Pv:aan 1088.

Alote:

Ae n:o 24 maalla olevien papinvirkatalojen lakkauttamisesta, L. 297; Liitteet V. Ks. Virkatalot.

Lausunnot:

158 (istunnon keskeytys); 164 (kunnallislakien vahvistus); 165 (8-tunnin työlain vahvistus); 442 (maan sotalaitos, Lk.); 503 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1002; 1055 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1158 (toimenpiteet kapinan johdosta); 1207, 1208 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1211 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1432 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1461 .1461 (8-tunnin työaika, Lk.); 1533 (tielaki, 2 K.); 1747 (8-tunnin työaika, 1 K.); 1554 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1722 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1739 (elintarvelaki, 2 K.); 1811 (8-tunnin työaika, 3 K.).

I.

Inborr, Johan, lautamies.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu valitsijamieheksi 135.
— „ jäseneksi Tv:aan 168.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 290.
— „ „ Ltv:aan 1089.

Alote:

Ae n:o 88 kiinteistöjä rasittavien välittömien verojen poistamisesta, L. 305; Liitteet II. Ks. Verotus.

Lausunnot:

899 (tuulaakimaksu, 1 K.); 1020 (väliaikainen kieltolaki, 2 K.); 1226; 1711 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.).

Ingman, L. J. Ks. Ensimäinen varapuhemies.

J.

Jalava, Oskari, peltiseppä.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Työv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lausunnot:

78 (valtionhoitajakunta); 358; 359; 394 (torpparien riippumattomuus); 497 (edustajapalkkiot); 761, 762 (maan sotalaitos, jatk. K.).

Jalonen, Heikki, piirisihteeri.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu varajäseneksi Vv:aan 168.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

48, 49 (valtionhoitajakunta); 86 (s:n, jatk. K.); 95 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 268 (valtiolaina, 1 K.); 293; 356; 359, 363 (valtionhoitajakuntapäätöksen peruutus); 366; 541; 944 (luja järjestysvalta).

Johansson, Georg Viktor, maalari.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 180.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Siv:aan 290.

Alote:

Ae n:o 55 koskeva määrärahan myöntämistä vuonna 1918 pidettäviä kansantajuisia luennoita varten, L. 300; Liitteet VI. Ks. Luentotoiminta.

Lausunnot:

41 (valtionhoitajakunta); 156 (istunnon keskeytys); 293; 408 (maan sotalaitos, Lk.); 530 (välittävät kunnallislait); 656 (kulkulaitosrahasto v. 1917).

Jokinen, Alma, rouva.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Lv:aan 168.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lausunnot:

363 (valtionhoitajakuntapäätöksen peruutus); 812 (maan sotalaitos).

Jokinen, Wäinö, sanomalehdentoimittaja.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Siv:aan 290.
— „ varajäseneksi Ulkv:aan 713.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lausunnot:

337 (oppivelvollisuus, Lk.); 363 (valtionhoitajakunta-päätöksen peruutus); 383 (V. J:n 5 §); 597 (mooseksenuskolaiset); 640 (pääomaja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 711 (mooseksenuskolaiset ja O. K:n 17 l. 7 §); 712 (V. J:n 32, 46 ja 51 §:t); 761 (maan sotalaitos); 842 (koulujen perustaminen); 942 (luja järjestysvalta).

Joukahainen, Vilkku, kansakoulunopettaja.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Siv:aan 290.
— „ varajäseneksi Lv:aan 1088.
— „ „ Pv:aan 1088.

Alotteet:

Ae n:o 103 maalaispostinkuljettajien ja kirjeenkantajien palkkasuhteiden järjestämisestä, Lk. 306; Liitteet II. Ks. Postinkuljetus.
„ „ 104 koskeva säännöllisen höyrylaivaliikenteen järjestämistä linjalle Kotka—Ulkosaaret—Viipuri, L. 306; Liitteet II. Ks. Meriliike.
Vlk. erinäisten takavarikoitujen laivojen uppoamisen johdosta, Pp. 1232; vast. 1322.

Lausunnot:

741 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 879 (luja järjestysvalta); 1179 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1324, 1334 (laivojen uppoaminen); 1349 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1516 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1640 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1750 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1769 (maan puolustuslaitos).

Juutilainen, Antti, sanomalehdentoimittaja.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.

Alotteet:

Ae n:o 13 koskeva puutavarayhtiöiden lainvastaisen kiinteistöjen hankinnan ehkäisemistä, L. 295; Liitteet IV. Ks. Maanhankinta.
Ee „ 11 sisältävä ehdotuksen laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta, L. 305; Liitteet II. Ks. Verotus.
Ae „ 116 Viipurin—Koiviston radan taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamisesta, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunnot:

9 (puhemiehen tervehdyspuhe); 36, 47 (valtionhoitajakunta); 123 (korkeimman vallan käyttö); 159 (istunnon kesekeytys); 192 (hallituskysymys); 268 (valtiolaina, 1 K.); 307 (Viipurin—Koiviston rata); 323, 324, 326 (valtiolaina, 3 K.); 333 (järjestysvalta, Lk.); 367; 450 (istunnon keskeytys); 489 (elintarvekysymys); 495 (edustajapalkkiot); 505, 507 (suurten tulojen vero, 2 K.); 511 (osuustoimintalain 19 §); 541, 542, 543, 544 (leimasuostunta, 2 K.); 558 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 573, 581 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 640 (pääomaja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 659, 698, 699 (Turun ryöstöt); 712; 731 (maan sotalaitos, jatk. K.); 757 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 772 (rautatietariffi); 886, 891, 895 (luja järjestysvalta); 1001 (sekakomitea); 1024 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1053 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1067 (rauhanneuvottelut); 1101, 1104, 1105 (korkein oikeus, 2 K.); 1106, 1108 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1157 (Suomen lippu, 2 K.); 1163 (vapautuspyyntöjä); 1180 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1209 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1217 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1224 (v. 1917 rahasääntö); 1276 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1333 (laivojen uppoaminen); 1373 (vuokra-alueiden erottaminen, 1 K.); 1384 (työvelvollisuus, Lk.); 1422 (valtiorikosrangaistusten täytäntöönpano, 1 K.); 1473 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1510, 1514, 1522, 1525 (valtiorikosrangaistusten täytäntöönpano, 2 K.); 1581 (tielaki, 3 K.); 1642; 1681, 1697, 1713 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1736 (uskonnolliset yhdyskunnat, 2 K.); 1739, 1748 (elintarvelaki, 2 K.); 1752 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1774 (maan puolustuslaitos); 1792

(muutos päiväjärjestykseen); 1859 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1869 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1888, 1895 (s:n s:n, A. K.).

K.

Kaila, Erkki, jumaluusopintohtori, rovasti.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ „ Toimv:aan 265.
— „ varapuheenjohtajaksi Toimv:aan 289.
— vapautettu Toimv:aan jäsenyydestä 1036.
— valittu varajäseneksi Toimv:aan 1050.
— „ „ Tarkv:aan 1089.
— „ varapuheenjohtajaksi Lv:aan 1122.
— pitää valtiopäivien lopettajaissaarnan Nikolainkirkossa 1897.

Alote:

Ae n:o 31 koskeva määrärahan myöntämistä Yliopistolle matka-apurahoiksi nuorille tutkijoille, L. 299; Liitteet VI. Ks. Yliopisto.

Lausunnot:

517 (R. L. 10 l. 1—4 §:t); 647 (mooseksenuskolaiset, 2 K.); 1098 (korkein oikeus, 2 K.); 1127, 1132 (kirkkolain muutos, 2 K.); 1183 (s:n s:n, 3 K.); 1206 (leimosuostunta v. 1918, 2 K.); 1228 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1486 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1701, 1706 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1772 (maan puolustuslaitos); 1807 (uskonnolliset yhdyskunnat, 3 K.); 1850 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Kairamo, A. Osw., ent. senaattori.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— „ „ Tarkv:aan 266.

Alotteet:

Ae n:o 65 maanviljelystuotannon tehokkaammasta lisäämisestä, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Maanviljelystuotanto.
„ „ 66 apulantojen maahantuonnin aikaansaamisesta, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Apulantojen tuonti.
„ „ 67 koskeva korottoman lainan hankkimista olkiväkirehutehtaiden perustamista varten, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Olkirehu.

Lausunnot:

159 (istunnon keskeytys); 169 (kutsu Vv:lle); 184, 205, 256 (hallituskysymys); 267 (valtiolaina, 1 K.); 292 (järjestysvalta, Pp.); 328 (valtiolaina, 3 K.); 381 (V. J:n 5 §); 460, 466 (suurten tulojen vero, 1 K.); 490 (elintarvekysymys); 495 (edustajapalkkiot); 507, 508, 509 (suurten tulojen vero, 2 K.); 522 (leimasuostunta, 1 K.); 541, 542 (s:n, 2 K.); 553, 554, 555 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 599 (leimasuostunta, 3 K.); 622, 626 (laina elintarpeiden hankintaan, 1 K.); 627 (kulkulaitosrahaston laina, 1 K.); 638 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 653 (kansanopetuksen avustaminen); 656 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 767, 770 (rautatietariffi); 778, 786, 788 (budjetti); 794 (maan sotalaitos); 963 (elintarvelain 13 §); 1045 (vuokra-alueiden erottaminen); 1192 valtiorikosoikeuden tuomiot, Lk.); 1206 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1332 (laivojen uppoaminen); 1372 (vuokra-alueiden erottaminen, 1 K.); 1386 (s:n s:n, jatk. 1 K.); 1502 (olot vankileireissä); 1542 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K. Pp.); 1569 (s:n s:n, 2 K.); 1602 (elintarvelaki, 1 K.); 1611, 1613, 1615, 1617, 1621, 1625, 1628, 1631, 1632, 1633, 1634, 1636, 1638, 1644, 1645 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1751, 1752 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1769 (maan puolustuslaitos); 1789 (valtiovarain tila); 1794 (vuokra-alueiden lunastus, 3 K.); 1824 (Suomen hallitusmuoto, 3K .).

Kaitila, Teuvo, maanviljelijä.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Tv:aan 168.
— „ jäseneksi Pv:aan 169.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Vv:aan 1050.
— „ „ Ltv:aan 1089.

Kallio, Kyösti, maanviljelijä, ent. senaattori.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ varapuheenjohtajaksi Elintv:aan 180.
— eduskunnan päätöksellä uudelleen valittu senaattoriksi 260.
— vapautettu Elintv:n jäsenyydestä 263.

Alote:

Kirjelmä edk:lle, sisältävä eronpyynnön senaattorinvirasta 170.

Lausunnot:

65, 71, 83 (valtionhoitajakunta); 136 (korkeimman vallan käyttö); 160 (istunnon keskeytys); 171, 173, 175 (eronpyyntöjä senaattoirnvirasta); 201 (hallituskysymys); 316 (valtiolaina, 3 K.); 392 (torpparien riippumattomuus); 457 (välittävät kunnallislait); 479, 484 (elintarvekysymys); 622, 624 (laina elintarpeiden hankintaan, 1 K.); 638 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 654 (kansanopetuksen avustaminen); 675 (Turun ryöstöt); 760 (maan sotalaitos, jatk. K.); 770 (rautatietariffi); 776 (elintarvelaina, 3 K.); 894 (luja järjestysvalta); 956 (elintarvelain 13 §); 1009 (elintarvekysymys); 1054 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1213, 1216, 1218, 1219, 1234 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1257 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1340, 1342 (paloviinaveron alennus, 2 K.); 1593 (elintarvelaki, 1 K.); 1624, 1637, 1638 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2

K.); 1729 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1738, 1739, 1743, 1761 (elintarvelaki, jatk. 2 K.); 1781 (rautatie Nurmeksesta Ouluun); 1870 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Kellosalmi, Feliks Emil, kirjapainonjohtaja.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Pv:aan 169.
— „ varapuheenjohtajaksi Pv:aan 179.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

39 (valtionhoitajakunta); 78 (s:n, jatk. K.); 89 (ilmoittaa erinäisistä kirjelmistä); 90, 93, 94 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 105 (kirjelmän esittämiskielto); 126, 136 (korkeimman vallan käyttö); 193 (hallituskysymys); 272 (valtiolaina, 2 K.); 430 R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 542 (leimasuostunta, 2 K.); 882 (luja järjestysvalta); 1004 (Suomen raha).

Kiiskinen, Aura, ompelijatar.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunto:

548 (edustajapalkkiot, 2 K.).

Kirves, Juho, viilaaja.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lausunnot:

47 (valtionhoitajakunta); 173 (senaattorien eronpyynnöt); 402 (torpparien riippumattomuus); 466 (suurten tulojen vero, 1 K.); 522 leimasuostunta, 1 K.); 541, 542, 544, 545 (s:n, 2 K.); 554 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 623 (laina elintarpeiden hankintaan, 1 K.); 636, 641 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 657 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 767, 769, 773 (rautatietariffi); 832 (osanotto äänestykseen); 902 (väliaikainen kieltolaki); 930, 944 (luja järjestysvalta).

Kiviniemi, Ville, maanviljelijä.
— Lapinmaan vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.

Alote:

Ae n:o 82 koskeva tilastollisen tutkimuksen toimittamista maan metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamiseksi, L. 304; Liitteet IX. Ks. Tukkityöläiset.

Lausunnot:

445 (maan sotalaitos, Lk.); 919 (luja järjestysvalta).

Kohonen, Hanna, rouva.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 290.

Lausunnot:

936 (luja järjestysvalta); 958 (elintarvelain 13 §).

Kohonen, Jalo, sanomalehdentoimittaja.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

90 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 342 (korkein valtiovalta); 371, 475 (osuustoimintalain 19 §); 510 (suurten tulojen vero); 523 (leimasuostunta, 1 K.); 541, 545 (s:n, 2 K.); 648 (puhemiehen palkkio); 944 (luja järjestysvalta); 1001; 1027 (valtiopäivätyöt, 2 K.).

Koivisto, Aleksanteri, maanviljelijä.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Ltv:aan 289.

Lausunto:

1039 (vuokra-alueiden erottaminen).

Kokko, Juho Pekka, kansakoulunopettaja.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Prv:aan 168.
— „ jäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Siv:aan 290.
— „ puheenjohtajaksi Siv:aan 309.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 1089.
— „ Suomen Pankin tilintarkastajaksi 1124.

Alotteet:

Ae n:o 2 virkamiesolojen uudistamisesta, Pp. 291; L. 329; Liitteet III. Ks. Virkamiesolot.
„ „ 27 koskeva vesivoimalaitosten voimamäärän jakamista paikkakunnan yleistä tarvetta varten, L. 297; Liitteet V. Ks. Vesivoima.
„ „ 28 koskeva kuoletuslainojen myöntämistä pienteollisuuden y. m. voimatarpeita tyydyttäville sähkölaitoksille, L. 298; Liitteet IV. Ks. Pienteollisuus.
„ „ 29 määrärahan myöntämisestä koskivoimien tutkimista varten, L. 298; Liitteet IV. Ks. Vesioikeus.
„ „ 42 kansakoulujen ja seminaarien opetusohjelman uudistamisesta, L. 299; Liitteet VI. Ks. Kansakoulu.
„ „ 84 työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutuksen toteuttamisesta, L. 304; Liitteet IX. Ks. Vanhuusvakuutus.

Lausunnot:
291 (virkamiesolot, Pp.); 297 (vesivoimalaitokset, Lk.); 332 (virkamiesolot, Lk.); 566 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus); 591, 592 (budjetti); 592 (s:n); 653 (kansanopetuksen avustus); 664 (Turun ryöstöt); 746 (maan sotalaitos); 756 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 767 (rautatietariffi); 796 (maan sotalaitos); 879 (luja järjestysvalta); 1309 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1472 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1537 (tielaki), 2 K.); 1579 (s:n s:n, 3 K.); 1642 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1771 (maan puolustuslaitos); 1866 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Komu, Juho Alfred, piirisihteeri.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Vv:aan 168.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lausunnot:
160 (istunnon keskeytys); 239 (hallituskysymys); 767 (rautatietariffi).

Koponen, Albin, levyseppä.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Tv:aan 168.

Lausunnot:
971 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.); 1010 (elintarvekysymys); 1482 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1500, 1506 (olot vankileireissä); 1524 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1640, 1643 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.); 1696 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.).

Korhonen, Kaarlo, maanviljelijä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu varajäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Pv:aan 169.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 424.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Alote:
Ae n:o 1 Yleisen armahduksen myöntämisestä suurlakon johdosta tehdyistä rikoksista, L. 305; Liitteet III. Ks. Armahdus.

Lausunto:
703 (Turun ryöstöt).

Kotila, Matti M., maanviljelijä.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu varajäseneksi Vv:aan 168.
— „ „ Mtv:aan 424.

Alote:
Ae n:o 11 mielisairashoidon edistämisestä, L. 295; Liitteet IV. Ks. Mielisairas.

Lausunnot:
656 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 663 (Turun ryöstöt); 1293 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1373 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1381 (kyytilaki, 1 K.); 1433 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1724 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1885 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Kujala, Juho, työmies.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.

Lausunnot:
67 (valtionhoitajakunta); 94 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 138 (korkein valta); 257 (hallituskysymys); 333, 334 (järjestysvalta, Lk.); 386 (V. J:n 5 §); 403 (torpparien riippumattomuus); 436 (eduskunnan oik. tarkastaa hallituksen virkatoimia); 703 (Turun ryöstöt); 714 (maan sotalaitos, jatk. K.); 794 (s:n s:n, jatk. K.); 894 (luja järjestysvalta); 902, 941, 944 (s:n s:n, jatk. K.); 948 (elintarvelain 13 §); 1006 (elintarvekysymys); 1040, 1042 (vuokra-alueiden erottaminen).

Kurkinen, Severi, muurari.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— vapautettu edustajatoimestaan 53.

Kuusinen, Otto Wilhelm, filosofianmaisteri.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Toimv:aan 265.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:
41, 45, 46 (valtionhoitajakunta); 55, 87, 88 (s:n, jatk. K.); 143, 144 (korkein valta); 150 (istunnon keskeytys); 164 (kunnallislakien vahvistus); 266 (valtiolaina, 2 K.); 272, 277, 279, 280 (s:n, 2 K.); 314, 316, 324 (s:n, K.); 312 (valtiollinen itsenäisyys); 343 (korkein valtiovalta); 344 (20 milj. markan valtiolaina); 348 (hallitusmuoto, Pp.); 361, 364, 365 (valtionhoitajakunta-päätöksen peruutus); 372 (eduskunnan tarkastusoikeus, Lk.); 382, 383 (V. J:n 5 §); 387, 393 (torpparien riippumattomuus); 425, 426 (kihlakunnankäräjät); 432 (rangaistusten täytäntöönpano); 434, 435 (korkein oikeus); 600 (välittävät kunnallislait, 3 K.); 639, 642 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 703, 708 (korkein oikeus, jatk. K.); 754, 757 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 761 (maan sotalaitos); 834 (osanotto äänestykseen); 839 (rauhanneuvottelut); 1001 (valtiopäivätyöt); 996 (senaatin toimien tutkinta); 1024, 1026, 1027, 1028, 1029 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1040 (vuokra-alueiden erottaminen); 1051, 1052 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1062, 1063, 1064, 1066 (rauhanneuvottelut); 1068, 1069 (täysi-istunnon pitämisaika).

L.

Laakkonen, Adam, piirisihteeri.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.

— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lagerlöf, Arthur, vuorineuvos.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu varajäseneksi Lv:aan 168.
— „ jäseneksi Pv:aan 169.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 1089.
— „ varapuheenjohtajaksi Pv:aan 1122.
— „ puheenjohtajaksi Pv:aan 1354.

Alote:

Ee n:o 18 sisältävä ehdotuksen laiksi teoslainakiinnityksestä, L. 291; Liitteet III; Ks. Teoslainakiinnitys.

Lausunnot:

309 (valtiolaina, 3 K.); 548 (edustajapalkkiot, 2 K.); 1039, 1040 .vuokra-alueiden erottaminen); 1135 (valtiorikostuomioistuimet, 1 K.); 1168 (s:n s:n, 3 K.); 1185 (Suomen ja Saksan välinen rauhansopimus, Lk.); 1221, 1225 (v. 1917 rahasääntö); 1335 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1390, 1420 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1475, 1513, 1514, 1515, 1538 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1553 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1611, 1618, 1621, 1632, 1634, 1635, 1640, 1646, 1647 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1729, 1730, 1731 (s:n s:n s:n); 1882 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Lahdensuo, Oskari, maanviljelijä.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— „ pankkivaltuusmiesten kolmanneksi varamieheksi 1124.

Alotteet:

Ae n:o 20 maanomistajain vapauttamisesta rautateiden aitain rakentamisesta ja kunnossapidosta, L. 296; Liitteet V. Ks. Tilusten rauhoitus.
„ „ 119 komitean asettamisesta rautatieverkon laajentamisen tutkimiseksi, L. 308; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunto:

1375 (säästöpankkilaki, 1 K.).

Laine, Augusta, rouva.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Tv:aan 168.
— „ varajäseneksi Siv:aan 290.
— „ „ Lv:aan 1088.

Alotteet:

Ae n:o 38 määrärahan myöntämisestä kasvitarhaviljelyksen neuvontatyötä varten, L. 299, Liitteet IV. Ks. Kasvitarhaviljelys.
Ae n:o 107 koskeva rautatien rakentamista Joensuusta Alapitkän asemalle Savon radalla, L. 306; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunnot:

191 (hallituskysymys); 804 (maan sotalaitos); 898 tuulaakimaksu, 1 K.); 1487 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1697 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1774 (maan puolustuslaitos); 1839 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Lankila, J. A., luennoitsija.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Tv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Työv:aan 290.

Lausunnot:

79 (valtionhoitajakunta); 442 (maan sotalaitos, Lk.); 793, 806 (maan sotalaitos); 895 (luja järjestysvalta); 901 (väliaik. kieltolaki); 908, 944 (luja järjestysvalta, jatk. K.).

Lanne, Kaarlo, maanviljelijä.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Ltv:aan 290.
— „ varapuheenjohtajaksi Ltv:aan 309.
— „ varajäseneksi Lv:aan 1088.

Alote:

Ae n:o 54 kirjastonhoitajain ammatillisesta kehittämisestä, L. 300; Liitteet VI. Ks. Kirjastot.

Lausunnot:

1275 (Suomen hallitusmuoto); 1393 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1467 (säästöpankkilaki, 2 K.).

Lantto, Ivar Fredrik, talonomistaja.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu varajäseneksi Lv:aan 168.
— „ jäseneksi Pv:aan 169.
— „ „ Toimv:aan 265.

Alotteet:

Ae n:o 43 koskeva määrärahan myöntämistä maalaiskansakoulujen rakentamista varten, L. 299; Liitteet II. Ks. Kansakoulu.
„ „ 45 koskeva määrärahan myöntämistä maalaiskansakoulujen köyhäin lasten ruoka- ja vaatetusavuksi, L. 300; Liitteet VI. Ks. Kansakoulu.
„ „ 46 kunnasta kansakoulunopettajille suoritettavan palkan järjestämisestä, L. 300; Liitteet VI. Ks. Kansakoulu.
Ee „ 33 sisältävä ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa, L. 301; Liitteet IX. Ks. Työaika.

Ae n:o 100 määrärahan myöntämisestä Pelson suon asuttamiseksi, L. 306; Liitteet VIII. Ks. Soiden kuivatus.

Lausunnot:

47 (valtionhoitajakunta); 281; 467 (suurten tulojen vero, 1 K.); 746 (maan sotalaitos); 795 (maan sotalaitos); 1044 (vuokra-alueiden erottaminen); 1102 (korkein oikeus, 2 K.); 1123 (ed. Åkessonin eronpyyntö); 1193 (valtiorikosoikeuden tuomiot, Lk.); 1296 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1350 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1373 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1381 (kyytilaki, 1 K.); 1425, 1427 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1450 (tielaki, 1 K.); 1470 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1516, 1518 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1543; 1581 (tielaki, 3 K.); 1612, 1613, 1644 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.); 1769 (maan puolustuslaitos); 1782, 1787 (rautatie Nurmeksesta Ouluun).

Lapveteläinen, Taavetti, kirvesmies.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Latvala, J. W., kansakoulunopettaja.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Siv:aan 290.
— „ varapuheenjohtajaksi Siv:aan 309.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Alote:

Ae n:o 44 koskeva määrärahan myöntämistä köyhien kansakoulunoppilaiden ruoka- ja vaatetusavuksi, L. 299; Liitteet VI. Ks. Kansakoulu.

Lausunto:

445 (maan sotalaitos, Lk.).

Lautasalo, Johan, palstatilallinen.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Mtv:aan 290.

Lausunnot:

710; 770 (rautatietariffi).

Lehmus, Juho, jalkinetyöntekijä.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu varajäseneksi Tv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 290.

Lehokas, Wilho B., verhoilija.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Vv:aan 168.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.

Lausunnot:

49 (valtionhoitajakunta); 85, 87 (s:n, jatk. K.); 95 (erinäisten asiain vireillepano täysistunnossa); 170, 171, 175 (senaattorien eronpyynnöt); 274 (valtiolaina, 2 K.); 461, 469 (suurten tulojen vero, 1 K.); 482 (elintarvekysymys); 645; 788 (budjetti); 960 (elintarvelain 13 §); 1024 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1053 (elintarvelain 13 §, 2 K.).

Lehtosaari, Juho Arndt, asemamies.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ jäseneksi Mtv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunto:

329 (virkamiesolot, Lk.).

Leinonen, Mikko, maanviljelijä.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Tv:aan 168.
— „ „ Pv:aan 169.
— vapautettu Tv:n jäsenyydestä 289.
— valittu jäseneksi Mtv:aan 424.

Lausunnot:

1234 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1574 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K.); 1640 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1769 (maan puolustuslaitos).

Lepola, Kalle, torpanpoika.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Mtv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Kirjelmä koskeva maanvuokra-asetuksen selityksen vahvistamista, Pp. 385.

Lausunto:

388 (torpparien riippumattomuus).

Leppänen, Paavo, sanomalehdentoimittaja.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Pv:aan 169.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.

Alotteet:

Ee n:o 14 sisältävä ehdotuksen laiksi osuustoimintalakiin otettavasta uudesta pykälästä, L. 291; Liitteet III. Ks. Osuustoiminta.

„ „ 34 sisältävä ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa, L. 301; Liitteet IX. Ks. Työaika.

Lausunnot:

111 (kirjelmän esittämiskielto); 474 (osuustoimintalain 19 §); 511 osuustoimintalain 19 §, 2 K.); 578 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 912 (luja järjestysvalta); 1068 (täysi-istunnon pitämisaika).

Linna, Hugo I., agronoomi.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ „ Mtv:aan 290.
— „ Mtv:n II osaston varapuheenjohtajaksi 424.
— „ puheenjohtajaksi Elintv:aan 1105.

Lausunnot:

1199 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 1 K.); 1219, 1220 (s:n s:n, 2 K.); 1600 (elintarvelaki, 1 K.); 1777, 1786 (rautatie Nurmeksesta Ouluun); 1809 (työvelvollisuus, 3 K.).

Linna, Kustaa Eemeli, maanviljelijä.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Elintv:aan 180.
— „ „ Mtv:aan 290.
— „ varajäseneksi Työv:aan 290.
— vapautettu Elintv:n jäsenyydestä 842.

Alotteet:

Ae n:o 57 määrärahan myöntämisestä liikuntaharjoitusten edistämiseksi, L. 300; Liitteet VI. Ks. Voimistelu.
„ „ 59 torpparikysymyksen ratkaisemisesta, L. 301; Liitteet VIII. Ks. Torpan y. m. vuokra.

Lausunnot:

1401, 1421 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1595 (elintarvelaki, 1 K.); 1615, 1628, 1647 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1755 (hädänalaisten avustaminen, 1 K.); 1795 (vuokra-alueiden lunastaminen, 3 K.); 1839 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1885 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Lohi, Kalle, maanviljelijä.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Tv:aan 168.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 1089.

Alotteet:

Ae n:o 63 kruunun metsätorpparien aseman parantamisesta, L. 301; Liitteet VIII. Ks. Kruunun metsätorpparit.
„ „ 95 koskeva kruununmetsätorpparien y. m. vapauttamista suorittamasta valtiolle vuosilta 1917 ja 1918 maksettavaa vuokraa, L. 305; Liitteet II. Ks. Kruunun metsätorpparit.

Lausunnot:

21, 47 (valtionhoitajakunta); 85, 86 (s:n, jatk. K.); 114 (kirjelmän esittämiskielto); 137 korkein valta); 157 (istunnon keskeytys); 237 (hallituskysymys); 275, 279 (valtiolaina, 2 K.); 304; 326 (valtiolaina, 3 K.); 333 (järjestysvalta, Lk.); 340 (korkein oikeus); 342; 343 (korkein valtiovalta); 359 (valtionhoitajakunta-päätöksen peruutus); 383 (V. J:n 5 §); 429 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 578 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 899 (tuulaakimaksu, 1 K.); 902 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.); 1019 (s:n s:n, 2 K.); 1042 (vuokra-alueiden erottaminen); 1053, 1058 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1107 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle, A. K.); 1112 (korkein oikeus); 1144 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1163, 1165 (vapautuspyyntöjä); 1336, 1338 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1466 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1543 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K., Pp.); 1615, 1624, 1640, 1645, 1647 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1728, 1731 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1733 (Suomen hallitusmuoto, jatk. 2 K.); 1748 (elintarvelaki, 2 K.); 1760 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1888 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Lonkainen, Matti, torppari.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Pv:aan 169.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Louhelainen, Santeri, mylläri.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema vapautuksen saaneen ed. Kurkisen tilalle 289.
— valittu jäseneksi Mtv:aan 424.

Lausunnot:

1319 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1641, 1643 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.).

Louhivuori, Oskari Wilho, filosofiantohtori, ent. senaattori.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Prv:aan 167.
— eduskunnan päätöksellä valittu senaattoriksi 260.
— vapautettu Prv:n jäsenyydestä 263.

Lausunnot:

149, 156 (istunnon keskeytys); 786 (budjetti); 798 (maan sotalaitos); 857 (luja järjestysvalta); 900 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.); 975 (elintarvekysymys); 1021 (väliaik. kieltolaki, 2 K.); 1177 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1280, 1320 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1463, 1466 (8-tunnin työaika, Lk.); 1609 (työvelvollisuus, 1 K.); 1711 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1746 (elintarvelaki, 2 K.); 1761 s:n s:n, jatk. 2 K.); 1810 (8-tunnin työaika, 3 K.); 1867, 1868, 1870 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Loukko, Jaakko, maanviljelijä.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 1165.

— valittu jäseneksi Ltv:aan 1197.
— „ „ Elintv:aan 1197.

Lausunnot:

1295 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1769 (maan puolustuslaitos).

Lundson, Eino A., varatuomari.
— valittu eduskunnan notariksi 13.

Lundson, Johannes. Ks. Puhemies.

Luopajärvi, Mikko, maanviljelijä.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— „ varapuheenjohtajaksi Vv:aan 329.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 1089.

Alotteet:

Ee n:o 5 sisältävä ehdotuksen laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla, L. 296; Liitteet V. Ks. Tienteko.
Ae „ 62 toimenpiteistä varojen hankkimiseksi kuntien maanhankinnan edistämiseksi, L. 301; Liitteet IV. Ks. Maanhankinta.
„ „ 89 maan arvon ansiotonta kohoamista koskevan verotuksen aikaansaamisesta, L. 305; Liitteet II. Ks. Verotus.

Lausunnot:

21, 30, 37, 47, 48 (valtionhoitajakunta); 75 (s:n, jatk. K.); 108 (kirjelmän esittämiskielto); 140 (korkeimman vallan käyttö); 278 (valtiolaina, 2 K.); 296 (tienteko, Lk.); 397 (torpparien riippumattomuus); 437 (torpan y. m. vuokra); 460 (välittävät kunnallislait); 468 (suurten tulojen vero, 1 K.); 504, 507 (s:n s:n, 2 K.); 544 (leimasuostunta, 2 K.); 625 (laina elintarpeiden hankintaan, 1 K.); 639, 641 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 646 (kulkulaitoslaina); 649 (puhemiehen palkkio); 767, 774 (rautatietariffi); 782 (budjetti); 835 (hallituksenjäsenten osanotto äänestykseen); 1041 (vuokra-alueiden erottaminen); 1181 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1199 (perunkirjat y. m.); 1208, 1209 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1220 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1235 (paloviinaveron alentaminen, 1 K.); 1334 (laivojen uppoaminen); 1337 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1424, 1430, 1433 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1448, 1452 (tielaki, 1 K.); 1468 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1526 (suurten tulojen vero, 1 K.); 1549 (Suomen hallitusmuoto, 1 K.); 1571 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1640 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1685 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1722 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1760 (elintarvelaki, jatk. 2 K.); 1774 (maan puolustuslaitos); 1868, 1869, 1871, 1872, 1873 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1894 (s:n s:n, A. K.).

Löthman, Tilda, opettajatar.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Siv:aan 290.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 1050.
— „ „ Vv:aan 1088.

Alote:

Ae n:o 34 määrärahan myöntämisestä kansanopistojen kannattamista varten, L. 299; Liitteet VI. Ks. Kansanopistot.

Lausunnot:

578 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 655 (kansanopetuksen avustaminen); 866 (luja järjestysvalta); 1468, 1473 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1771 (maan puolustuslaitos); 1834 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1885 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

M.

Malmivaara, Wilhelm, rovasti.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Pv:aan 169.
— „ varajäseneksi Prv:aan 1088.

Lausunnot:

49 (valtionhoitajakunta); 169 (kutsu pankkivaliokunnalle); 498 (edustajapalkkiot); 1213, 1216 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1775 (maan puolustuslaitos); 1836, 1856, 1857 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Manner, Albin, maanviljelijä.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 1089.

Alotteet:

Ae n:o 72 koskeva määrärahan myöntämistä kiertävän maatalouskurssin toimeenpanemiseksi Wiipurin läänissä, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Maatalouskurssit.
„ „ 74 koskeva määrärahan myöntämistä kiertävien maamieskurssien perustamiseksi, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Maamieskurssit.

Lausunnot:

258 (hallituskysymys); 1096, 1110, 1111 (korkein oikeus, 2 K.); 1115 (korkein hallintooikeus, 2 K.); 1219 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1349 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1378 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1422 (valtiorikosrangaistusten täytäntöönpano, 1 K.); 1429 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1516, 1522 (s:n s:n, 2 K.); 1604 (elintarvelaki, 1 K.); 1617, 1642 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K.); 1761 (elintarvelaki, jatk. 2 K.); 1872 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Manner, Kullervo Akilles, sanomalehdentoimittaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ puheenjohtajaksi Suurv:aan 180.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ jäseneksi Ulkv:aan 713.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alotteet:

Kirjelmä koskeva elintarvepulan helpoittamista, L. 280. Ks. Elintarveasiainvaliokunta.
„ erinäisten lakien vahvistamisesta, Esit. 339; K. 427 j. n. e.
„ koskeva ehdotusta uuden hallitusmuodon vahvistamisesta, Esit. 341.
„ valtionhoitajakuntaa koskevan päätöksen peruuttamisesta, Esit. 342, K. 358.
„ 20 milj. markan lainan ottamisesta, Esit. 344.
Ee n:o 50 sisältävä ehd. laiksi 20 p:nä heinäkuuta 1906 annetun V. J:n 5 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi, Esit. 373 ja 386. Ks. Valtiopäiväjärjestys.
Kirjelmä eduskunnalle valiokunnan asettamisesta valmistamaan kysymystä maan kansainvälisistä suhteista, Pp. 539; K. 569. Ks.
„ V. J:n 32, 46 ja 51 §:n muuttamisesta hyväksytyn lain vahvistamista, L. 595; Ks. Valtiopäiväjärjestys.
„ mooseksenuskolaisia koskevan lain vahvistamisesta, L. 595; Ks. Mooseksenuskolaiset.

Lausunnot:

7 (ed. Hännisen valtakirjan tarkistus); 9, 10 (puhemiehen tervehdyspuhe); 37, 50 (valtionhoitajakunta); 70 (s:n, jatk. K.); 90, 91, 95 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 148 (istunnon keskeytys); 264 (kutsu Suurelle valiokunnalle); 269 (s:n s:n); 311 (valtiollinen itsenäisyys); 318, 320, 323 (valtiolaina, 3 K.); 339 (korkein oikeus, Pp.); 342, 343 (korkein valtiovalta); 344 (20 milj. markan valtiolaina); 358, 360 (valtionhoitajakunta-päätöksen peruutus); 366 (Suomen itsenäisyyden tunnetuksi saattaminen); 374, 381 (V. J:n 5 §); 386 (V. J:n 5 §); 449, 451 (istunnon keskeytys); 453 (Venäjän rahan vaihto); 458 (välittävät kunnallislait); 494 (kutsu Suurv:lle); 495, 498 (edustajapalkkiot); 514, 515 (kihlakunnankäräjät); 518 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 545 (leimasuostunta, 2 K.); 552 (kutsu Suurv:lle); 581 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t, jatk. K.); 594 (kutsu Suurv:lle); 595 (mooseksenuskolaiset); 648 (kutsu Suurv:lle); 702 (Turun ryöstöt); 710, 711 (mooseksenuskolaiset ja O. K:n 17 l. 7 §); 753, 756, 758 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 759 (rauhanneuvottelut); 760, 762 (maan sotalaitos, jatk. K.); 767 (rautatietariffi); 787 (budjetti); 792, 806, 811, 812 (maan sotalaitos, jatk. K.); 830, 831 (Suomen itsenäisyys); 831 (osanotto äänestykseen); 839 (rauhanneuvottelut); 842 (luja järjestysvalta); 942, 944 (s:n s:n, jatk. K.); 986 (kutsu Suurv:lle); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t, 2 K.).

Mikkola, Antti, lakitiedettenkandidaatti.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ puheenjohtajaksi Lv:aan 179.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— ilmoitettu kapinan aikana murhatuksi 1072.

Alotteet:

Ae n:o 4 koskeva maan sotalaitoksen voimaansaattamista ja esityksen antamista kansanmiliisin aikaansaamiseksi, Pp. 293; Lk. 404, 438, 713, 760, 792; Liitteet I. Ks. Sotaväki.
Vlk. Turun kaupungissa tapahtuneiden ryöstöjen johdosta, Pp. 589; K. 591. Ks. Välikysymys.

Lausunnot:

145 (korkeimman vallan käyttö); 164 (kunnallislakien vahvistus); 165 (8-tunnin työlain vahvistus); 235 (hallituskysymys); 293 (sotalaitos, Pp.); 364 (valtionhoitajapäätöksen peruutus); 404 (maan sotalaitos); 496 (edustajapalkkiot); 511 (osuustoimintalain 19 §); 513 (kihlakunnankäräjät); 515; 549 (edustajapalkkiot, 2 K.); 614 (Turun ryöstöt); 630 (järjestyksenpito kaupungeissa, 1 K.); 760, 761 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 808 (s:n s:n, jatk. Lk.); 1066 (rauhanneuvottelut).

Murto, Emil, sorvaaja.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Työv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

272 (valtiolaina, 2 K.); 497 (edustajapalkkiot); 769, 770 (rautatietariffi).

Mäkelin, Antti, asioitsija.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Elintv:aan 180.

Lausunnot:

431 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 719 (maan sotalaitos, jatk. K.).

Mäkelin, Yrjö Esaias, sanomalehdentoimittaja.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ varapuheenjohtajaksi Prv:aan 179.
— „ jäseneksi Ulkv:aan 713.

Lausunnot:

453 (Venäjän rahan vaihto); 1001 (valtiopäivätyöt); 1051 (s:n s:n, jatk. 2 K.).

Mäkelä, Santeri, pientilallinen.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 290.
— „ jäseneksi Mtv:aan 424.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Ee n:o 51 sisältävä ehd. laiksi torppari- ja mäkitupa-alueiden julistamisesta päätiloista riippumattomiksi, Esit. 386. Ks. Torpan y. m. vuokra.

Lausunnot:

108 (kirjelmän esittämiskielto); 232 (hallituskysymys); 387 (torpparien riippumattomuus); 804 (maan sotalaitos); 926 (luja järjestysvalta).

Mäki, Jaakko, palstatilallinen.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Mtv:aan 290.
— „ puheenjohtajaksi Mtv:aan 329.
— „ Mtv:n I osaston puheenjohtajaksi 424.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Alote:

Kirjelmä sisältävä ehdotuksen Senaatin talousosaston uudeksi kokoonpanoksi, Pp. 181.

Lausunnot:

12 (ed. Hännisen valtakirja); 14 (sihteerin vaali); 15, 33, 38, 41, 47 (valtionhoitajakunta); 90, 95 (asiain vireillepano työsi-istunnossa); 118 (kirjelmän esittämiskielto); 193 (hallituskysymys); 325 (valtiolaina, 3 K.); 382 (V. J:n 5 §); 387, 393, 400 (torpparien vapauttaminen); 429 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 428 (kihlakunnankäräjät ja O. K:n 15 l. 2, 3 ja 9 §:t); 437 (torpan y. m. vuokra); 532 (välittävät kunnallislait); 533 (elintarvelaki, 1 K.); 553 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 601 (suurten tulojen vero ja leimasuostunta, 3 K.); 648 puhemiehen palkkio); 703 (Turun ryöstöt); 774 (rautatietariffi); 832 (osanotto äänestykseen); 894 (luja järjestysvalta); 931, 943 (s:n s:n, jatk. K.); 1017, 1018 (torpan y. m. vuokra); 1044 (vuokra-alueiden erottaminen); 1065 (rauhanneuvottelut).

Mänty, Kaarle, vahtimestari.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Pv:aan 169.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

N.

Nevanlinna, Ernst Fredrik, filosofiantohtori.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ varajäseneksi Pv:aan 169.
— „ „ Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Vv:aan 290.
— „ vapautettu jäsenyydestä Prv:sta 347.
— „ jäseneksi Uukv:aan 713.
— „ puheenjohtajaksi Vv:aan 1095.
— „ pankkivaltuusmiesten ensimäiseksi varamieheksi 1124.

Lausunnot:

172 senaatin jäsenten eronpyynnöt); 266 (valtiolaina, 1 K.); 312, 315, 319 (s:n, 3 K); 555, 556 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 624, 626 (laina elintarpeiden hankintaan, 1 K.); 627 (järjestyksenpito kaupungeissa, 1 K.); 643 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 657 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 758 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 761 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 771 (rautatietariffi); 784 (budjetti); 817 (Suomen itsenäisyys); 895 (luja järjestysvalta); 998 (tullimaksujen korotus); 991 (senaatin toimien tutkinta); 1154 (Suomen lippu, 2 K.); 1163 (vapautuspyyntöjä); 1206 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1208, 1209 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1222, 1224 (v. 1917 rahasääntö); 1235 (paloviinaveron alennus, 1 K.); 1335, 1336, 1338 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1430, 1432 (säästöpankkiasetus, 2 K.); 1524 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1527 (suurten tulojen vero, 1 K.); 1718, 1719, 1720, 1724, 1725 (s:n s:n, 2 K.); 1756 (hädänalaisten avustaminen, 1 K.); 1767 (maan puolustuslaitos); 1811 (kunnallislait, 3 K.); 1851 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1893 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Nissinen, Oskar, maanviljelijä, filosofianmaisteri.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Mtv:aan 290.
— „ jäseneksi Elintv:aan 1050.
— „ varajäseneksi Pv:aan 1088.

Lausunnot:

66 (valtionhoitajakunta); 764 (maan sotalaitos, jatk. K.); 867 (luja järjestysvalta); 1308 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1637 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.).

Niukkanen, Juho, maanviljelijä.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Työv:aan 290.
— „ varajäseneksi Prv:aan 1088.
— „ „ Elintv:aan 1089.

Alotteet:

Ae n:o 69 koskeva määrärahan myöntämistä yleistä maanviljelysnäyttelyä var-

ten, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Maanviljelysnäyttely.
Ae n:o 70 koskeva määrärahan myöntämistä pienviljelijäin opintoretkeilyjen ja esitelmätilaisuuksien toimeenpanemista varten, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Opintoretkeilyt.

Lausunnot:

293 (sotalaitos, Pp.); 359, 360 (valtionhoitajapäätöksen peruutus); 459 (välittävät kunnallislait); 512 (osuustoimintalain 19 §); 640 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 722 (maan sotalaitos); 786 (budjetti); 976 (elintarvekysymys); 1012 (s:n, jatk. K.); 1054 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1110, 1111 (korkein oikeus, 2 K.); 1214 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1319 (Suoman hallitusmuoto, Lk.); 1334 (laivojen uppoaminen); 1377 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1427 (s:n s:n, 2 K.); 1469 (säästöpankkilaki, jatk. 2 K.); 1479 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1515 (s:n s:n, jatk. K.); 1581 (tielaki, 3 K.); 1597 (elintarvelaki, 1 K.); 1637, 1641 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.); 1692 (Suomen hallitusmuoto), 2 K.); 1730, 1731 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1739, 1740, 1746 (elintarvelaki, 2 K.); 1752 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1753 (työvelvollisuus, 2 K.); 1775 (maan puolustuslaitos); 1788 (valtiovarain tila); 1872 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Nordström, Arvid, rautatienvirkamies.
— valittu eduskunnan ruotsalaisen kansliaosaston notariksi 13.

Nurmela, Kalle, maanmittari.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Ltv:aan 290.
— „ varajäseneksi Vv:aan 1088.
— „ „ Tarkv:aan 1089.

Lausunnot:

338 (asutuslautakunnat, Lk.); 1037 (vuokra-alueiden lunastaminen, Lk); 1164 (vapautuspyyntöjä); 1727, 1730 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.).

Nurminen, Julius Iivar, sanomalehdentoimittaja.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Suurv:aan 179.

Lausunto:

858 (luja järjestysvalta).

O.

Orasmaa, Oskari, sanomalehdentoimittaja.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— valittu varajäseneksi Pv:aan 169.
— „ jäseneksi Siv:aan 290.

Lausunnot:

278 (valtiolaina, 2 K.); 886 (luja järjestysvalta).

Ottelin, Einar, sanomalehdentoimittaja.
— valittu yksityistulkiksi ruotsalaisia kansanmiehiä varten 263.

Ottelin, Karl, lääninsihteeri.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu varajäseneksi Vv:aan 168.
— „ jäseneksi Mtv:aan 424.

Alotteet:

Ae n:o 5 koskeva valtion vastuunalaisuutta sen kaikkien virkamiesten virassa ottamasta yksityisestä omaisuudesta, L. 294; Liitteet III. Ks. Virkamiesolot.
„ „ 6 valvotun testamentin osanantoa koskevien säännösten muuttamisesta, L. 294; Liitteet III. Ks. Testamentti.
„ „ 7 haasteen osantoa koskevien säännösten muuttamisesta, L. 294; Liitteet III. Ks. Oikeudenkäynti.
„ „ 15 tilusteiden rakentamista ja kunnossapitoa koskevan lainsäädännön aikaansaamisesta, L. 296; Liitteet V. Ks. Tienteko.
„ „ 111 koskeva rautatien rakentamista Tobyn asemalta Woltin asemalle ja rautatielinjan Woltti—Savon rata tutkimista, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunnot:

656 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 1136 (Suomen lippu, 1 K.); 1165 (vapautuspyyntöjä); 1198 (leimasuostunta v. 1918, 1 K.); 1206 (s:n s:n, 2 K.); 1207, 1209 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1228 (leimasuostunta, jatk. 2 K.); 1440, 1443 (tielaki, 1 K.); 1536 (s:n s:n, 2 K.); 1601 (elintarvelaki, 1 K.); 1708 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1726 (suurten tulojen vero, 2 K.).

P.

Paasivuori, Matti, puoluetoimitsija, ent. senaattori.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Työv:aan 290.

Alotteet:

Vlk. erinäisten eduskunnan jäsenten vangitsemisen johdosta, Pp. 1125; raukeaa 1169.
„ Suomen Sosialidemokraatti nimisen sanomalehden takavarikoimisen johdosta, Pp. 1165; raukeaa 1189.

Vlk. eräiden tapahtuneiden vangitsemisien ja kuolemantuomioiden johdosta, Pp. 1205; raukeaa 1227.

Lausunnot:

68 (valtionhoitajakunta); 229, 259 (hallituskysymys); 1013 (elintarvekysymys); 1104 (korkein oikeus, 2 K.); 1107, 1108 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1118 (toimenpiteet kapinan johdosta); 1136 (valtiorikostuomioistuimet, 1 K.); 1142, 1146 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1159 (s:n s:n, 2 K.); 1167 (valtiorikostuomioistuimet, 3 K.); 1170, 1181, 1182 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1192 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, Lk.); 1220 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1461, 1465 (8-tunnin työaika, Lk.); 1481 (valtiorikostuomiot, 2 K.); 1495, 1506 (olot vankileireissä); 1512, 1538 (valtiorikostuomiot, jatk. 2 K.); 1547 (8-tunnin työaika, 1 K.); 1648 (Suomen hallitusmuoto, 1 K.); 1575 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1581 (tielaki, 3 K.); 1607 (elintarvelaki, 1 K.); 1642, 1643, 1644 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. K.); 1758 (8-tunnin työaika, 2 K.); 1809 (työvelvollisuus, 3 K.); 1810 (8-tunnin työaika, 3 K.); 1856 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1871 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1895, 1896 (s:n s:n, A. K.).

Paasonen, Armas, vaihdemies.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Vv:aan 168.

Lausunnot:

472 (suurten tulojen vero, 1 K.); 474 (pääoma- ja kuponkisuostunta); 507, 509 (suurten tulojen vero, 2 K.); 541, 544, 545 (leimasuostunta, 2 K.); 552, 554, 557 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 645 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 655 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 793 (maan sotalaitos).

Paavolainen, Pekka, varatuomari.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Vv:aan 168.
— „ jäseneksi Vv:aan 1050.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 1089.

Lausunnot:

143 (korkeimman vallan käyttö); 258 (hallituskysymys); 272, 278 (valtiolaina, 2 K.); 638, 640 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 644 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 1756 (hädänalaisten avustaminen, 1 K.); 1831 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1870, 1871 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Palmgren, Axel, johtaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.
— „ varajäseneksi Vv:aan 1088.
— valittu pankkivaltuusmiesten neljänneksi varamieheksi 1124.
— vapautettu Toimv:n jäsenyydestä 1791.

Aloitteet:

Ee n:o 17 sisältävä ehdotuksen laiksi, joka sisältää erinäisiä määräyksiä suomalaisten obligationien maksamiseksi ulkomaan rahalla, L. 292; Liitteet III. Ks. Ulkomaan raha.
„ „ 22 sisältävä ehdotuksen asetukseksi rohdoskaupasta, joka käsittää lääketarpeisiin käytettäviä aineita, L. 295; Liitteet IV. Ks. Rohdoskauppa.

Lausunnot:

154, 160 (istunnon keskeytys); 165 (8-tunnin työlain vahvistus); 243 (hallituskysymys); 274 (valtiolaina, 2 K.); 501, 509 (suurten tulojen vero, 2 K.); 777 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 794 (maan sotalaitos); 1269 (ehdollinen rangaistustuomio, 1 K.); 1384 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1457, 1464 (8-tunnin työaika, Lk); 1546, 1547 (s:n s:n, 1 K.); 1636, 1646 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.); 1722, 1724, 1726 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1810 (8-tunnin työaika, 3 K.).

Paronen, Juho Emil, torppari.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Ltv:aan 290.

Lausunto:

563 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, 1 K.).

Pehkonen, Eero Yrjö, agronoomi, ent. senaattori.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— eduskunnan päätöksellä valittu senaattoriksi 260.

Lausunnot:

69 (valtionhoitajakunta); 1045 (vuokra-alueiden erottaminen); 1281 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1355 (vuokra-alueiden lunastus, 1 K.); 1416 (s:n s:n, jatk. 1 K.); 1729, 1731 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1800 (s:n s:n, 3 K.).

Pennanen, Pekka, maanviljelijä.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Prv:aan 167.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Ltv:aan 290.

Aloitteet:

Ee n:o 2 sisältävä ehdotuksen laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla, L. 295; Liitteet V. Ks. Tienteko.
„ „ 3 sisältävä ehdotuksen laiksi kyytilaitoksista, niiden perustamisesta

ja voimassapitämisestä, L. 296; Liitteet V. Ks. Kyytilaitos.
Ee n:o 31 sisältävä ehdotuksen laiksi pakollisista sovinto-oikeuksista maanviljelystöitä koskevissa työriitaisuuksissa, L. 301; Liitteet IX. Ks. Maanviljelystyöväki.

Lausunnot:

320, 323 (valtiolaina, 3 K.); 381 (V. J:n 5 §); 444 (maan sotalaitos, Lk); 458 (välittävät kunnallislait); 531 (välittävät kunnallislait, jatk. K.); 567 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, 1 K.); 635, 638 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 823 (Suomen itsenäisyys); 835 (hallituksenjäsenten osanotto äänestykseen); 870 (luja järjestysvalta); 1130 (kirkkolain muutos); 1164 (vapautuspyyntöjä); 1178 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1216 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1335, 1336, 1337 (Suomen edustus ulkomailla); 1342 (kyytilaki, Pp.); 1377 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1418 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1511, 1514 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1537 (tielaki, 2 K.); 1547 (8-tunnin työaika, 1 K.); 1578 (tielaki, 3 K.); 1636, 1647 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1658 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1731 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.); 1767, 1776 (maan puolustuslaitos); 1837 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1884, 1893 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Peurakoski, Juhana Oskari, metsäneuvos.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ valitsijamiesten puheenjohtajaksi 161.
— „ jäseneksi Tv:aan 168.
— „ „ Suurv:aan 179.
— „ puheenjohtajaksi Tv:aan 179.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— vapautettu Suurv:n jäsenyydestä 842.
— valittu varajäseneksi Ltv:aan 1089.

Lausunnot:

161 (kutsu valitsijamiehille); 176 (s:n s:n); 264 (s:n s:n); 365 (s:n); 422 (s:n); 712 s:n); 1006 (tuulaakimaksu, 2 K.); 1041 (kutsu valitsijamiehille); 1078 (s:n s:n); 1193 (s:n s:n); 1194 (s:n s:n); 1626, 1627, 1632 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K.); 1804 (kutsu valitsijamiehille).

Pohjaväre, Emanuel, leipuri.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Toimv:aan 265.
— „ „ Työv:aan 290.

Pullinen, Erkki, maanviljelysneuvos.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Mtv:aan 290.
— „ varapuheenjohtajaksi Mtv:aan 329.
— „ Mtv:n I osaston puheenjohtajaksi 424.
— „ varajäseneksi Ulkv:aan 713.
— „ „ Toimv:aan 1089.
— „ Suomen Pankin tilintarkastajain ensimäiseksi varamieheksi 1124.

Alotteet:

Ee n:o 8 sisältävä ehdotuksen kyytiasetukseksi, L. 296; Liitteet V. Ks. Kyytilaitos.
Ae „ 18 majoitusrasituksen selvittämisestä ja korvaamisesta valtion varoilla, L. 296; Liitteet V. Ks. Sotaväen majoitus.
„ „ 98 Vuoksen vesistön laskemisesta, L. 306; Liitteet II. Ks. Vuoksen vesistö.

Lausunnot:

592 (budjetti); 1042 (vuokra-alueiden erottaminen); 1232 (ehdottaa jäsenen kansliatoimikuntaan); 1373 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1377 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1380 (kyytilaki, 1 K.); 1413 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 1 K.); 1429 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1470 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1579, 1581 (tielaki, 3 K.); 1612, 1614, 1616, 1623, 1626, 1628 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1729 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1836 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Puumala, Jussi, maanviljelijä.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Vv:aan 168.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 1089.
— „ „ Tarkv:aan 1089.
— „ jäseneksi kansliatoimikuntaan 1232.

Alotteet:

Ae n:o 61 maalaistyöväen elinehtojen parantamisesta, L. 301; Liitteet IX. Ks. Maalaistyöväki.
„ „ 108 koskeva normaaliraiteisen radan rakentamista Porista Haapamäen asemalle, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunnot:

1622, 1628 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.);

Puuska, K. V., toimitusjohtaja.
— valittu eduskunnan yleistulkiksi 263.

Pykälä, Bertta, maanviljelijä.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ „ Ltv:aan 290.
— „ „ Siv:aan 290.

Lausunnot:

1282 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1502 (olot vankileireissä); 1745 (elintarvelaki, 2 K.).

Päivänsalo, B. H., jumaluusopintohtori, kirkkoherra.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— pitää avajaissaarnan Nikolainkirkossa 97.
— valittu jäseneksi Työv:aan 290.
— „ „ Suurv:aan 896.
— „ varajäseneksi Vv:aan 1088.

Alote:

Ae n:o 48 maalaiskansakoulujen opettajain kalliinajan palkanlisäyksestä, L. 300; Liitteet II. Ks. Kansakoulu.

Lausunnot:

41 (valtionhoitajakunta); 149, 153 (istunnon keskeytys); 193 (hallituskysymys); 453 (Venäjän rahan vaihto); 516 (R. L. 10 l. 1—4 §:t); 647 (mooseksenuskolaiset, 2 K.); 971 (väliaik. kieltolaki, 1 K.); 1023, 1024 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1078 (s:n, 3 K.); 1079 (O. K:n 10 l. 11 §, 3 K.); 1163 (vapautuspyyntö); 1209, 1210 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1228 (leimasuostunta, jatk. 2 K.); 1304 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1428 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1475, 1488 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1513, 1516, 1520 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1640, 1641, 1642 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1706 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1733 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1771 (maan puolustuslaitos); 1867 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1892 (s:n s:n, A. K.).

Pärssinen, Hilja Amanda, kansakoulunopettajatar.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alotteet:

Ee n:o 21 sisältävä ehdotuksen laiksi kätilöistä ja kätilötoimen järjestämisestä maassa, L. 295; Liitteet IV. Ks. Kätilöt.
Ae „ 30 koskeva aistiviallisten hoidon ja kasvatuksen järjestämistä lainsäädäntötoimenpiteen kautta, L. 298; Liitteet VI. Ks. Aistivialliset.
Ee „ 37 sisältävä ehdotuksen asetukseksi työstä kauppa- ja konttoriliikkeissä, L. 304; Liitteet IX. Ks. Kauppa- ja konttoriliikkeet.

Lausunnot:

87 (valtionhoitajakunta); 147, 148 (istunnon keskeytys); 245 (hallituskysymys); 294 (sotalaitos, Pp.); 403 (torpparien riippumattomuus); 410 (maan sotalaitos, Lk.); 549 (edustajapalkkiot, 2 K.); 580 (R. L. 10 l. 1—4 §:t); 760, 762 (maan sotalaitos); 793, 795, 805 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 901, 902 (väliaik. kieltolaki, 1 K.); 944 (luja järjestysvalta); 1018, 1022 (väliaik. kieltolaki, 2 K.).

R.

Rainio, Bärtta, neiti.
— valittu eduskunnan kanslistiksi 13.

Raitanen, K. A., luennoitsija.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Vv:aan 168.

Raittinen, Paavo, prokuristi.
— valittu eduskunnan painatustöiden valvojaksi 263.

Rantanen, Frans Vihtori, kirvesmies.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.

Rantasalo, Onni, maanviljelijä.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 180.
— „ „ Ltv:aan 290.
— „ jäseneksi Prv:aan 366.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 1089.
— vapautettu Ltv:n ja Elintv:n varajäsenyydestä 1204.

Alote:

Ae n:o 87 Osuuskassojen Keskuslainarahasto osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, L. 301; Liitteet VII. Ks. Osuuskassojen Keskuslainarahasto.

Lausunnot:

1426 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1468 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1539; 1559 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.).

Relander, Lauri Kristian, filosofiantohtori.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi kansliatoimikuntaan 10.
— „ „ Työv:aan 290.
— „ varapuheenjohtajaksi Työv:aan 309.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 424.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— „ „ Toimv:aan 1089.
— „ varapuheenjohtajaksi Mtv:n I osastoon 1122.
— „ pankkivaltuusmieheksi 1124.

Alotteet:

Ae n:o 32 maanviljelyslyseoista päässeiden ylioppilaiden opintojen jatkamisesta, L. 299; Liitteet VI. Ks. Yliopisto.
„ „ 73 koskeva määrärahan myöntämistä maataloustutkimuksia ja tiedemiesten kehittämistä varten, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Maatalous.
„ „ 77 koskeva määrärahan myöntämistä siemenviljelyksen edistämiseksi, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Siemenviljelys.
„ „ 78 maataloudellisten piirikoeasemain perustamisesta, L. 303; Liitteet VIII. Ks. Maatalous.
„ „ 79 maatalouskoneiden ja työaseiden tarkastuslaitoksen perustamisesta,

L. 303; Liitteet VIII. Ks. Maatalouskoneet.

Lausunnot:

41 (valtionhoitajakunta); 425 (kihlakunnankäräjät); 428 (O. K:n 15 l. 2, 3 ja 9 §:t); 429 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 431, 432, 434; 662 (Turun ryöstöt); 757 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 902; 956 (elintarvelain 13 §); 975 (elintarvekysymys); 1012 (s:n, jatk. K.); 1219 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1408 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1505 (olot vankileireissä); 1576 (vuokra-alueet, 2 K.); 1597 (elintarveasia, 1 K.); 1614, 1633, 1640 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1710 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1744 (elintarvelaki, 2 K.); 1894 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Rentola, Antti, pastori.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Vv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 1089.

Alotteet:

Ee n:o 27 sisältävä ehdotuksen laiksi kinematografikuvien julkisen näyttämisen ehdoista, L. 298; Liitteet VI. Ks. Elävät kuvat.
Ae „ 35 määrärahan myöntämisestä kunnallisopistojen järjestämiseksi, L. 299; Liitteet VI. Ks. Kunnallisopistot.
Ee „ 12 sisältävä ehdotuksen asetukseksi erinäisten 20 p:nä heinäkuuta 1906 annetun Vaalilain kohtain muuttamisesta, L. 305; Liitteet I. Ks. Vaalilaki.

Lausunnot:

158 (istunnon keskeytys); 190 (hallituskysymys); 439 (maan sotalaitos, Lk.); 576, 581 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 905 (luja järjestysvalta); 1144 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1289, 1318 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1497 (olot vankileireissä); 1518, 1522 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1712 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1786 (rautatie Nurmeksesta Ouluun); 1895 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

von Rettig, Eric, pankinjohtaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Pv:aan 169.
— „ „ Elintv:aan 180.
— „ jäseneksi Mtv:aan 290.
— „ varajäseneksi Pv:aan 1088.
— „ jäseneksi Pv:aan 1321.
— „ varapuheenjohtajaksi Pv:aan 1354.
— „ jäseneksi Toimv:aan 1811.

Alote:

Ae n:o 93 sotaväen yksityisille ja kunnille aiheuttaman vahingon korvaamisesta, L. 305; Liitteet II. Ks. Sotatila.

Lausunnot:

161 (istunnon keskeytys); 486 (elintarvekysymys); 546 (kunnallislakien välittävät säännökset, 2 K.); 601 (s:n, 3 K.); 1011 (elintarvekysymys); 1207, 1208 (taannehtiva leimavero, 2 K.); 1712, 1714 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.).

Retulainen, Alfred, maanviljelijä.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 290.
— „ „ Pv:aan 1088.
— „ „ Elintv:aan 1089.

Alote:

Ae n:o 9 vankeinhoitoa ja -kuljetusta koskevien olojen tutkituttamisesta, L. 294; Liitteet III. Ks. Vankeinhoito.

Lausunto:

1626 (vuokra-alueiden lunastaminen, jatk. 2 K.).

Rikkonen, Juho, työmies.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Tv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Työv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

131, 136 (korkeimman vallan käyttö); 148 (istunnon keskeytys); 226, 259 (hallituskysymys); 488 (elintarvekysymys); 940 (luja järjestysvalta); 1004 (Suomen raha).

Roos, Samuel Wilhelm, rovasti.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ jäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Tarkv:aan 266.
— „ puheenjohtajaksi Tarkv:aan 289.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 290.

Lausunnot:

146 (istunnon keskeytys); 164 (kunnallislakien vahvistus); 165 (8-tunnin työlain vahvistus); 169 (kutsu lakivaliokunnalle); 281; 453 (Venäjän rahan vaihto); 515, 516 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 645 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 678 (Turun ryöstöt); 752 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 786 (budjetti); 836 (osanotto äänestykseen); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t); 1079 (korkein oikeus, 1 K.); 1094 (kutsu Tarkv:lle); 1157 (Suomen lippu, 2 K.); 1159

(toimenpiteet kapinan johdosta, 2 K.); 1339 (asevelvollisuuslaki, 2 K.); 1373 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1473 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1523 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1568 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1760 (elintarvelaki, jatk. 2 K.); 1896 (kutsu Tarkv:lle).

Rosenqvist, Georg Gustaf Alexander, professori.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Prv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Ulkv:aan 713.
— „ „ Toimv:aan 1089.

Lausunnot:

13 (ed. Hännisen valtakirja); 33, 44 (valtionhoitajakunta); 90 (asiain vireillepano täysi-istunnossa); 145 (korkeimman vallan käyttö); 157 (istunnon keskeytys); 191 (hallituskysymys); 380 (V. J:n 5 §); 449; 452, 453 (Venäjän rahan vaihto); 575, 579 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 636 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 645 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 685 (Turun ryöstöt); 752 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 801, 806 (maan sotalaitos); 901 (väliaikainen kieltolaki); 983 (elintarvekysymys); 1002 (eräänlaisen omaisuuden käyttö); 1020 (väliaik. kieltolaki, 2 K.); 1025 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1093 (s:n s:n, 3 K.); 1106 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1113 (korkein oikeus, 2 K.); 1122 (ed. Åkessonin eronpyyntö); 1128, 1130, 1132 (kirkkolain muutos, 2 K.); 1137 (Suomen lippu, 1 K.); 1180 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1183, 1184 (kirkkolain muutos, 3 K.); 1299, 1317, 1318, 1319 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1342 (kyytilaki, Pp.); 1446 (tielaki, 1 K.); 1497 (olot vankileireissä); 1521 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1537 (tielaki, 2 K.); 1578, 1580 (s:n s:n, 3 K.); 1673, 1706, 1715 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1738, 1740, 1743, 1748 (elintarvelaki, 2 K.); 1752 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1758 (8-tunnin työaika, 2 K.); 1766 (puolustuslaitos); 1811 (kunnallislait, 3 K.); 1853, 1855, 1856 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Runtti, Juuso, maanviljelijä.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu varajäseneksi Prv:aan 167.
— „ jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 290.

Lausunnot:

180 (kutsu Elintv:lle); 517 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 582 (s:n s:n, jatk. K.); 1013 (elintarvekysymys); 1094 (kutsu Elintv:lle); 1741 (elintarvelaki, 2 K.); 1750 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1761 (elintarvelaki, jatk. 2 K.).

S.

Saarelainen, Pekka, maanviljelijä.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.

Alotteet:

Ee n:o 6 sisältävä ehdotuksen kyytiasetukseksi, L. 296; Liitteet V. Ks. Kyytilaitos.
„ „ 28 sisältävä ehdotuksen tilusrauhoitusasetukseksi, L. 296; Liitteet V. Ks. Tilusten rauhoitus.

Lausunnot:

332 (virkamiesolot, Lk.); 473 (suurten tulojen vero); 574 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 1197 (korkein oikeus, 2 K.); 1115 (korkein hallinto-oikeus, 2 K.); 1233 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1315 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1378 (kyytilaki, 1 K.); 1398 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1425 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1452 (tielaki, 1 K.); 1470 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1511 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1603 (elintarvelaki, 1 K.); 1748 (s:n s:n, 2 K.); 1785 (rautatie Nurmeksesta Ouluun).

Saari, Ernst, maanviljelijä.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ varapuheenjohtajaksi Elintv:aan 289.
— „ jäseneksi Ltv:aan 290.
— „ varajäseneksi Työv:aan 290.
— ilmoitetaan kapinan aikana murhatuksi 1072.

Alotteet:

Ee n:o 4 sisältävä ehdotuksen asetukseksi a) teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla ja b) tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä, L. 295; Liitteet V. Ks. Tienteko.
Ae „ 16 määrärahan myöntämisestä enimmin rasitettujen tientekolahkojen avustamiseksi, L. 296; Liitteet V. Ks. Tienteko.

Lausunnot:

477 (suurten tulojen vero); 1003 (eräänlaisen omaisuuden käyttö); 1012 (elintarvekysymys); 1053, 1054, 1056 (elintarvelain 13 §, 2 K.).

Saari, Kaarlo, kansakoulunopettaja.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.

Lausunnot:

898 (tuulaakimaksu, 1 K.); 902 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.); 944 (luja järjestysvalta); 967, 971 (väliaikainen kieltolaki, jatk. 1 K.).

Saarikivi, Santeri, piirisihteeri.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Vv:aan 168.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

153 (istunnon keskeytys); 277 (valtiolaina, 2 K.); 293 (sotalaitos); 500, 507, 509 (suurten tulojen vero, 2 K.); 555 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 788 (budjetti).

Saarinen, Emil, piirisihteeri.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Ltv:aan 289.

Salin, Johan Edvard, pienviljelijä.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Lausunnot:

13 (ed. Hännisen valtakirja); 49 (valtionhoitajakunta); 88 (s:n, jatk. K.); 93 (asiain vireillepano); 147 (istunnon keskeytys); 170 (senaattorien eronpyynnöt); 187 (hallituskysymys); 367 (Suomen itsenäisyyden tunnetuksi saattaminen); 416 (maan sotalaitos, Lk.); 427 (kihlakunnankäräjät); 428 (O. K:n 15 l. 2, 3 ja 9 §:t); 450 (istunnon keskeytys); 496 (edustajapalkkiot); 820, 832, 836 (Suomen itsenäisyys); 921 (luja järjestysvalta).

Salmi, Hulda, kansakoulunopettajatar.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu varajäseneksi Vv:aan 168.
— „ „ Tarkv:aan 266.
— „ „ Siv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Ee n:o 26 sisältävä ehdotuksen laiksi a) oppivelvollisuudesta ja b) kansakoululaitoksen kustannuksista, L. 298; Liitteet VI, Ks. Oppivelvollisuus.

Salo, Aaro, maalari.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu varajäseneksi Prv:aan 168.
— „ jäseneksi Ltv:aan 289.

Salovaara, Aleksis, maanviljelijä.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Elintv:aan 180.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ „ Mtv:aan 290.

Lausunnot:

736 (maan sotalaitos); 1641 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1753 (kohtuuttomat hinnat).

Savolainen, Anni, ompelijatar.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Tv:aan 168.
— „ „ Suurv:aan 179.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Ee n:o 19 sisältävä ehdotuksen laiksi väliaikaisista säännöksistä alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta, L. 294; Liitteet IV. Ks. Alkoholi.

Lausunnot:

901 (väliaik. kieltolaki, 1 K.); 969 (s:n s:n, jatk. 1 K.); 1019, 1020 (s:n s:n, 2 K.).

Schybergson, Ernst Emil, pankinjohtaja.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Pv:aan 168.
— „ puheenjohtajaksi Pv:aan 179.
— „ pankkivaltuusmieheksi 1124.
— vapautettu Pv:n jäsenyydestä 1241.

Lausunnot:

20, 29 (valtionhoitajakunta); 54, 61 (s:n, jatk. K.); 95 (asiain vireillepano); 106 (kirjelmän esittämiskielto); 144, 145 (korkeimman vallan käyttö); 148 (istunnon keskeytys); 166 (8-tunnin työlain vahvistus); 170 (senaatin jäsenten eronpyynnöt); 234 (hallituskysymys); 276 (valtiolaina, 2 K.); 310, 314, 319, 322 (valtiolaina, 3 K.); 363 (valtionhoitajakuntapäätöksen peruutus); 381 (V. J:n 5); 432 (konkurssisääntö); 449 (istunnon keskeytys); 451 (kutsu Pv:lle); 487 (suurten tulojen vero); 495 (edustajapalkkiot); 529 (välittävät kunnallislait); 539 (elintarvelaki, 1 K.); 540 (suurten tulojen vero, jatk. 2 K.); 545 (välittävät kunnallislait, 2 K.); 554 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 565, 567 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, K.); 601 (välittävät kunnallislait, 3 K.); 621 (Vlk. Suomen itsenäisyyden tunnustamisesta); 624 (laina elintarpeiden hankintaan, 1 K.); 626 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 1 K.); 636 (s:n s:n, 2 K.); 645 (kulkulaitoslaina, 2 K.); 657 (kulkulaitosrahasto v. 1917); 681 (Turun ryöstöt); 706 (korkein oikeus); 751, 755 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 763 (maan sotalaitos); 785 (budjetti); 794 (maan sotalaitos); 825 (Suomen itsenäisyys); 835, 837 (hallituksenjäsenten osanotto äänestykseen); 876 (luja järjestysvalta); 964 (elintarvelain 13 §); 982 (elintarvekysymys); 1010 (s:n, jatk. K.); 1022 (väliaik. kieltolaki, 2 K.); 1025 (valtiopäivätyöt); 1068 (täysi-istunnon pitämisaika); 1103 (korkein oikeus, 2 K.); 1113 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1136 (valtiorikostuomioistuimet, 1 K.); 1137, 1139 (Suomen lippu, 1 K.); 1177 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1189 (Suomen ja Saksan välinen rauhansopimus, Lk.); 1195 (s:n s:n, 1 K.); 1206 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1222, 1225 (v. 1917 rahasääntö); 1261 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1272 (Suojärven lahjoitusmaat); 1328 (laivojen uppoaminen); 1337 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1376, 1377 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1431 (s:n s:n, 2 K.); 1449 (tielaki, 1 K.); 1466 (8-tunnin työaika, Lk.); 1471 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1535 (tielaki, 2 K.); 1539 (Suomen Osuuskassojen Keskuslainarahaston lainat); 1557 (elintarvelaki, 1 K.); 1581 (tielaki, 3 K.); 1619 (vuokra-aluei-

den lunastus, 2 K.); 1694, 1703, 1708 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1722 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1733 (Suomen hallitusmuoto, jatk. 2 K.); 1756 (hädänalaisten avustaminen, 1 K.); 1760 (elintarvelaki, jatk. 2 K.); 1782 (rautatie Nurmeksesta Ouluun); 1787 (valtiovarain tila); 1792 (muutos päiväjärjestykseen); 1839, 1855, 1856 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1868 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1892 (s:n s:n, A. K.).

Setälä, Emil Nestor, senaattori.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— eduskunnan päätöksellä valittu uudelleen senaattoriksi 260.

Alote:

Kirjelmä edk:lle, sisältävä eronpyynnön senaattorintoimesta, K. 169.

Lausunnot:

58 (valtionhoitajakunta); 119 (korkeimman vallan käyttö); 164 (kunnallislakien vahvistus); 255, 260 (hallituskysymys); 326 (valtiolaina, 3 K.); 364, 365 (valtionhoitaja-päätöksen peruutus); 653 (kansanopetuksen avustus); 683 (Turun ryöstöt); 705 (korkein oikeus); 759 (rauhanneuvottelut); 770 (rautatietariffi); 803 (maan sotalaitos); 856 (luja järjestysvalta); 1032 (V. J:n 29 ja 75 §:t, 2 K.); 1129 (kirkkolain muutos, 2 K.); 1151 (valtiorikostuomioistuimet, 2 K.); 1157 (Suomen lippu, 2 K.); 1225 (v. 1918 rahasääntö); 1592 (elintarvelaki, 1 K.); 1705 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1770 (maan puolustuslaitos), 1827 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Sinkko, Elias, agronoomi.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.
— „ varapuheenjohtajaksi Tv:aan 179.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 424.

Alotteet:

Ae n:o 68 uudisviljelyslainoiksi käytettävien valtion varojen lisäämisestä, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Soiden kuivatus.
„ „ 92 sotatilan aiheuttamien rasitusten korvaamisesta, L. 305; Liitteet II. Ks. Sotatila.
„ „ 99 Ylä-Kivijärven tulvaveden pinnan alentamisesta, L. 306; Liitteet II. Ks. Ylä-Kivijärvi.

Sirén, Aatto, kirvesmies.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Mtv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Sirola, Yrjö Elias, sanomalehdentoimittaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Prv:aan 168.
— „ jäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— „ valtuutetuksi rauhanneuvotteluihin 1066.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Vlk. koskeva Suomen itsenäisyyden tunnustamista, Pp. 595; K. 421; 813. Ks. Välikysymys.

Lausunnot:

24 (valtionhoitajakunta); 53 (valtiopäivätyöt); 73 (valtionhoitajakunta); 147 (istunnon keskeytys); 220 (hallituskysymys); 292 (virkamiesolot, Pp.); 371 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 402 (torpparien riippumattomuus); 411 (maan sotalaitos); 498 (edustajapalkkiot); 515 (kihlakunnankäräjät); 571, 573 (kansainväliset suhteet); 585 (korkein oikeus); 596 (mooseksenuskolaiset); 695 (Turun ryöstöt); 708 (korkein oikeus); 755 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 760 (rauhanneuvottelut); 761, 762, 764 (maan sotalaitos, jatk. K.); 814 823, 827, 830 (Suomen itsenäisyys); 922, 943 (luja järjestysvalta, jatk. K.).

Sjöstedt-Jussila, Oskari Anshelm, maanviljelijä.
— Turun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 180.
— „ jäseneksi Mtv:aan 290.

Alotteet:

Ae n:o 21 määrärahan myöntämisestä kuoletuslainojen antamista varten virkataloista muodostettavien viljelmien rakennuslainoiksi, L. 297; Liitteet VIII. Ks. Virkatalot.
„ „ 110 koskeva koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamista rautatietä varten Risteen asemalta Loimaan asemalle, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.

Lausunnot:

574 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 1424, 1430 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1509 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1556 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1719 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1809 (työvelvollisuus, 3 K.); 1841 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Snellman, Juho, maanviljelijä.
— Kuopion läänin läntisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 290.
— „ jäseneksi Lv:aan 366.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 1089.

Lausunnot:

495 (edustajapalkkiot); 538 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus); 566 (s:n s:n, 1 K.); 1024 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1044 (vuokra-alueiden lunastaminen); 1078 (valtiopäivätyöt, 3 K.); 1079 (O. K:n 10 l. 11 §, 3 K.); 1101 (korkein oikeus, 2 K.); 1317 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1421 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1621 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1731 (s:n s:n, 2 K.); 1845 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Stadius, Hemming, sanomalehdentoimittaja.
— valittu painatustöiden valvojan apulaiseksi 263.

Ståhlberg, Kaarlo Juho, professori.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ puheenjohtajaksi Prv:aan 179.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— vapautettu edustajatoimestaan 1875.

Lausunnot:

14 (sihteerin vaali); 44, 45, 48 (valtionhoitajakunta); 87 (s:n, jatk. K.); 125 (korkeimman vallan käyttö); 267 (valtiolaina, 1 K.); 279 (s:n, 2 K.); 315, 318 (s:n, 3 K.); 359 (valtionhoitaja-päätöksen peruutus); 370 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 371 (Suomen valtiotalous); 425 (kihlakunnankäräjät); 512 (osuustoimintalain 19 §); 533 (elintarvelaki, Lk.); 540 (suurten tulojen vero, 2 K.); 546 (kunnallislakien välittävät säännökset, 2 K); 567 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, 1 K.); 596, 597 (mooseksenuskolaiset); 598 (suurten tulojen vero, 3 K.); 634 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 710, 711 (mooseksenuskolaiset ja O. K:n 17 l. 7 §); 752, 757, 758 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 831 (hallituksenjäsenten osanotto äänestykseen); 839 (rauhanneuvottelut); 896 (ilmoitus valiokuntakokouksesta); 963 (elintarvelain 13 §); 1001 (sekakomitea); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t, 2 K.); 1051 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1052, 1057, 1058 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1078 (valtiopäivätyöt, 3 K., Pp.); 1093 (s:n, 3 K.); 1101, 1105 (korkein oikeus, 2 K.); 1112, 1114 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1115 (korkein hallinto-oikeus, 2 K.); 1119 (osuustoimintalain 19 §, 2 K.); 1178 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1193 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, Lk.); 1207, 1208 (taannehtiva leimavero); 1214 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1224 (v. 1917 rahasääntö); 1245 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1300 (s:n s:n, jatk. Lk.); 1337 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1350 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1425 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1513, 1519 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1538 (Suomen Osuuskassojen Keskuslainarahaston lainat); 1548 (Suomen hallitusmuoto, 1 K.); 1614, 1616, 1626, 1636, 1639 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K.); 1666, 1696 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1719 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1747 (elintarvelaki, 2 K.); 1751, 1752 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1826, 1851 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1859, 1865, 1866, 1870, 1872 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1883 (s:n s:n, A. K.).

Sundblom, Julius, sanomalehdentoimittaja.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Tv:aan 168.
— „ jäseneksi Siv:aan 290.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 1089.
— „ „ Pv:aan 1321.

Alotteet:

Ae n:o 19 majoitusrasituksen oikeudenmukaisesta jaosta, L. 296; Liitteet V. Ks. Sotaväen majoitus.
Ee „ 25 sisältävä ehdotuksen laiksi oppivelvollisuudesta ja asetukseksi kansakoululaitoksen kustannuksista, Pp. 298; L. 337; Liitteet VI. Ks. Oppivelvollisuus.
Ae „ 33 koskeva Maarianhaminassa olevan keskikoulun ottamista valtion haltuun ja sen muodostamista täydelliseksi 8 luokkaiseksi oppilaitokseksi, L. 299; Liitteet VI. Ks. Maarianhamina.
„ „ 94 koskeva korvauksen myöntämistä luotsi- ja majakkalaitoksen henkilökunnalle vahingoista, joita sille on aiheutunut laitoksen alistamisesta meriministeriön alaiseksi, L. 305; Liitteet II. Ks. Luotsilaitos.
„ „ 105 Ahvenanmaan ja Turun saariston välisen liikennekysymyksen ratkaisemisesta, L. 307; Liitteet II. Ks. Meriliike.

Lausunnot:

291 (kutsu Siv:lle); 298 (oppivelvollisuus); 337 (s:n, Lk.); 449; 499 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1151, 1156 (Suomen lippu, 2 K.); 1158 (toimenpiteet kapinan johdosta, 2 K.); 1202 (Suomen ja Saksan välinen rauhansopimus, 3 K.); 1589 (elintarvelaki, 1 K.); 1714 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1737, 1739 (elintarvelaki, 2 K.); 1759 (kunnallislait, 2 K.).

Suutala, Oskari, sanomalehdentoimittaja.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu varajäseneksi Vv:aan 168.

Lausunnot:

401 (torpparien riippumattomuus); 921 (luja järjestysvalta).

Särkkä, Wille Kustaa, maanviljelijä.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Lv:aan 168.
— „ „ Pv:aan 169.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 1089.

T.

Takkula, Edvard, maanviljelijä.
— Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu varajäseneksi Elintv:aan 180.
— „ jäseneksi Tv:aan 366.
— „ varajäseneksi Lv:aan 1088.

Alotteet:

Ae n:o 86 koskeva komitean asettamista tukkityöläisten olojen järjestämistä varten, L. 305; Liitteet IX. Ks. Tukkityöläiset.
„ „ 112 Oulun—Kuusamon ratasuunnan tutkimisesta, L. 307; Liitteet II. Ks. Rautatie.
Kirjelmä koskeva asetuksen pientiloista hyväksymistä, L. 1037.

Lausunnot:

85 (valtionhoitajakunta); 259 (hallituskysymys); 344; 898 (tuulaakimaksu, 1 K.); 901 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.); 970 (s:n s:n, jatk. 1 K.); 1021 (s:n s:n, 2 K.); 1040; 1053 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1106, 1108 (korkein oikeus, 2 K.); 1115 (korkein halinto-oikeus, 2 K.); 1214, 1218 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1236 (paloviinaveron alennus, 1 K.); 1283 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1334 (laivojen uppoaminen); 1342 (paloviinaveron alentaminen, 2 K.); 1377 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1421 (valtiorikosrangaistusten täytäntöönpano, 1 K.); 1512, 1514 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1592 (elintarvelaki, 1 K.); 1609 (kohtuuttomat hinnat, 1 K.); 1645 (vuokra-alueet, 2 K.); 1739, 1740 (elintarvelaki, 2 K.); 1750 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1774 (maan puolustuslaitos); 1784 (rautatie Nurmeksesta Ouluun); 1793 (muutos päiväjärjestykseen); 1809 (työvelvollisuus); 1868 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Talas, Onni, lakitiedettentohtori, senaattori.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi kansliatoimikuntaan 10.
— „ „ Vv:aan 168.
— eduskunnan päätöksellä valittu senaattoriksi 260.
— vapautettu kansliatoimikunnan ja Vv:n jäsenyydestä 263.

Lausunnot:

59, 87 (valtionhoitajakunta); 127 (korkeimman vallan käyttö); 146, 150, 156, 159 (istunnon keskeytys); 194 (hallituskysymys); 367 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1079, 1081 (korkein oikeus, 1 K.); 1084 (korkein hallinto-oikeus, 1 K.); 1106 korkein oikeus, 2 K.); 1192 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, Lk.); 1263 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1301 (s:n s:n, jatk. Lk.); 1349 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1479 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1514, 1519, 1521 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1826 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Tanskanen, Pekka, maanviljelijä.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu varajäseneksi Tv:aan 168.
— „ jäseneksi Ltv:aan 290.

Alotteet:

Ee n:o 9 sisältävä ehdotuksen asetukseksi, joka sisältää lisäyksen 8 §:ään heinäk. 23 p:nä 1902 annetussa asetuksessa siitä, mitä vesioikeuslakia heinäk. 23 p:ltä 1902 käytettäessä on noudatettava, L. 297; Liitteet V. Ks. Vesioikeuslaki.
Ae „ 101 koskeva määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista varten, L. 306; Liitteet VIII. Ks. Soiden kuivatus.

Lausunnot:

805 (maan sotalaitos); 982 (elintarvekysymys); 1132 (kirkkolain muutos, 2 K.); 1269 (ehdollinen rangaistustuomio, 1 K.); 1292 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1342 (paloviinaveron alentaminen, 2 K.); 1419 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1451 (tielaki, 1 K.); 1471 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1504 (olot vankileireissä); 1579 (tielaki, 3 K.); 1761 (elintarvelaki, 2 K.); 1773 (maan puolustuslaitos); 1782 (rautatie Nurmeksesta Ouluun).

Tanttu, August, maanviljelijä.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 1089.

Alotteet:

Ae n:o 49 eläkkeellä olevien kansakoulunopettajain eläkkeiden korottamisesta, L. 300; Liitteet II. Ks. Kansakoulu.
Ee „ 23 sisältävä ehdotuksen asetukseksi säästöpankeista, L. 301; Liitteet VII. Ks. Säästöpankki.

Lausunnot:

970 (väliaikainen kieltolaki, 1 K.); 1378 (säästöpankkilaki, 1 K.); 1408 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.).

Tavastähti, Elli, opettajatar.
— Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Tv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ „ Siv:aan 290.
— „ jäseneksi Tv:aan 366.
— „ varajäseneksi Pv:aan 1088.

Lausunnot:

154 (istunnon keskeytys); 730 (maan sotalaitos, jatk. K.); 899 (tuulaakimaksu, 1 K.); 1701, 1703 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1888 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Tirkkonen, Jussi, räätäli.
— Kuopion läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 180.
— „ „ Siv:aan 290.

Lausunnot:

543 (leimasuostunta, 2 K.); 944 (luja järjestysvalta); 978 (elintarvekysymys); 1010 (s:n, jatk. K.).

Tokoi, Antti Oskari, ent. senaattori.
— Vaasan läänin pohjoisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ puheenjohtajaksi Elintv:aan 180.
— „ varajäseneksi Mtv:aan 290.
— „ jäseneksi Mtv:aan 424.
— „ varajäseneksi Ulkv:aan 713.
— „ jäseneksi Suomen ja Venäjän väliseen sekakomiteaan 1001.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alotteet:

Ae n:o 8 rautateitä koskevain lainsäännösten uudistamisesta, L. 294; Liitteet II. Ks. Rautatie.
Ee „ 35 sisältävä ehdotuksen laiksi työsopimuksesta, L. 304; Liitteet IX. Ks. Työsopimus.
„ „ 24 sisältävä ehdotuksen laiksi eräiden pykälien muuttamisesta laissa, joka koskee eräänlaisen omaisuuden käyttöä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, L. 305; Liitteet X. Ks. Elintarvekysymys.

Lausunnot:

19, 48, 49, 51 (valtionhoitajakunta); 53, 85 (s:n, jatk. K.); 105, 117 (kirjelmän esittämiskielto); 146, 147, 154, 158 (istunnon keskeytys); 163 (kunnallislakien vahvistus); 197 (hallituskysymys); 271, 279, 280 (valtiolaina, 2 K.); 452 (Venäjän rahan vaihto); 475 (elintarvekysymys); 533 (elintarvelaki, Lk.); 534 (kutsu Elintv:lle); 538 (elintarvelaki, 1 K.); 692 (Turun ryöstöt); 754 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 817 (Suomen itsenäisyys); 963 (elintarvelain 13 §); 972 (elintarvekysymys); 1002 (eräänlaisen omaisuuden käyttö); 1012, 1013 (elintarvekysymys); 1062, 1063, 1065, 1066 (rauhanneuvottelut).

Tukia, Elias, maanviljelijä.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Prv:aan 1088.
— „ jäseneksi Elintv:aan ja Ltv:aan 1321.
— vapautettu Elintv:n jäsenyydestä 1455.

Alote:

Ae n:o 76 maanviljelys- ja talousseurain määrärahojen korottamisesta, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Maanviljelysseurat.

Lausunnot:

1429 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1833 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1870 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Tuomi, Onni Aleksanteri, sanomalehdentoimittaja.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Suurv:aan 179.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

505, 507 (suurten tulojen vero, 2 K.); 544 (leimasuostunta, 2 K.); 756 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 804 (maan sotalaitos); 925, 944 (luja järjestysvalta); 984 (elintarvekysymys); 1051, 1052 (valtiopäivätyöt).

Tuomikoski, Juho Arvid, maalari.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Lv:aan 168.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Siv:aan 290.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Typpö, Leonard, maanviljelijä.
— Oulun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 5.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.

Lausunnot:

574 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 1228 (leimasuostunta v. 1918, 2 K.); 1512 (valtiorikostuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1842 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.).

Typpö, Taneli, maanviljelijä.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Tv:aan 168.

Tåg, August, maanviljelijä.
— Vaasan läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu varajäseneksi Elintv:aan 180.
— „ jäseneksi Mtv:aan 290.

Lausunnot:

481 (elintarvekysymys); 1657 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.).

U.

Usenius, Arthur Fredrik, koneenkäyttäjä.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Elintv:aan 180.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.

Lausunto:

47 (valtionhoitajakunta).

W. V.

Waljakka, Albin, kirjaltaja.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Pv:aan 169.
— „ „ Suurv:aan 179.

Walkama, Wäinö, kansakoulunopettaja.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Työv:aan 290.
— „ varajäseneksi Vv:aan 1087.

Alotteet:

Ae n:o 40 koskeva palkka-avustusta kirkollisille alkukoulunopettajille, L. 299; Liitteet VI. Ks. Alkukoulu.
„ „ 81 työväen asunto-olojen parantamisesta, L. 305; Liitteet IX. Ks. Asunto-olot.

Lausunnot:

39 (valtionhoitajakunta); 160 (istunnon keskeytys); 254 (hallituskysymys); 653 (kansanopetuksen avustaminen); 763 (maan sotalaitos, jatk. K.); 1147 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1199 (perunkirjat y. m.); 1286 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1332 (laivojen uppoaminen); 1404 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1464, 1466 (8-tunnin työaika, Lk.); 1504 (olot vankileireissä); 1640 (vuokra-alueiden lunastaminen, 2 K.); 1716 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1724 (suurten tulojen vero, 2 K.).

Walpas. Ks. Hänninen, Edvard Walpas.

Wanhala, Tuomas, maanviljelijä.
— Viipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Ltv:aan 290.
— „ „ Työv:aan 290.
— „ jäseneksi Mtv:aan 424.
— vapautettu Työv:n varajäsenyydestä 424.
— valittu jäseneksi Ltv:aan 1089.
— „ „ Elintv:aan 1089.
— vapautettu Ltv:n ja Elintv:n jäsenyydestä.

Watanen, Juho, työmies.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu varajäseneksi Prv:aan 168.
— „ jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alotteet:

Ee n:o 35 sisältävä ehdotuksen laiksi työsopimuksista, L. 304; Liitteet IX. Ks. Työsopimus.
„ „ 24 sisältävä ehdotuksen laiksi eräiden pykälien muuttamisesta laissa, joka koskee eräänlaisen omaisuuden käyttöä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, L. 305; Liitteet X. Ks. Elintarvekysymys.

Lausunnot:

561 (eräänlaisen omaisuuden käyttö); 1002 (s:n s:n, 1 K.); 1012 (elintarvekysymys); 1052, 1054 (elintarvelain 13 §, 2 K.).

Wekara, Emil, agronoomi.
— Vaasan läänin itäisen vaalipiirin valitsema 4.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ varajäseneksi Elintv:aan 180.
— „ jäseneksi Mtv:aan 424.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 1089.

Wihersalo, Elviira, rouva.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Tarkv:aan 266.
— „ „ Siv:aan 290.

Alotteet:

Ae n:o 51 Suomen kirjastovaltuuskunnan ja keskuskirjaston perustamisesta, L. 300; Liitteet VI. Ks. Kirjastot.
„ „ 53 koskeva määrärahan myöntämistä yleisten kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen, L. 300: Liitteet VI. Ks. Kirjastot.

Wiik, Karl Harald, filosofianmaisteri.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Tarkv:aan 266.
— „ varajäseneksi Ulkv:aan 713.
— „ valtuutetuksi rauhanneuvotteluihin 1066.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Alote:

Kirjelmä, koskeva Suomen edustamista alettavissa rauhanneuvotteluissa, Pp. 759; K. 838; Liitteet XI. Ks. Rauhanneuvottelut.

Lausunnot:

46 (valtionhoitajakunta); 115 (kirjelmän esittämiskielto); 154 (istunnon keskeytys);

418 (maan sotalaitos, Lk.); 543 (leimasuostunta, 2 K.); 572 (kansainväliset suhteet); 601 (välittävät kunnallislait, 3 K.); 605 (Turun ryöstöt); 816, 826 (Suomen itsenäisyys); 1062 (rauhanneuvottelut).

Virkki, Mikko, huvilanomistaja.
— Wiipurin läänin itäisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu valitsijamieheksi 134.
— „ jäseneksi Ltv:aan 289.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1088.

Virkkunen, Artturi H., ylitarkastaja.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Elintv:aan 180.
— „ „ Tarkv:aan 266.
— „ varapuheenjohtajaksi Tarkv:aan 289.
— „ varajäseneksi Prv:aan 1088.
— „ varapuheenjohtajaksi Elintv:aan 1105.

Lausunnot:

1052, 1055 (elintarvelain 13 §, 2 K.); 1214 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1301 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1333 (laivojen uppoaminen); 1476 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1598 (elintarvekysymys), 1 K.); 1741 (s:n s:n, 2 K.).

Virkkunen, Paavo Emil, jumaluusopintohtori.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 4.
— valittu valitsijamiesten varamieheksi 134.
— „ varajäseneksi Toimv:aan 266.
— „ jäseneksi Siv:aan 290.
— „ „ Toimv:aan 1050.
— „ puheenjohtajaksi Toimv:aan 1078.
— „ varajäseneksi Vv:aan 1088.

Alote:

Ae n:o 52 koskeva määrärahan myöntämistä yleisten kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen, L. 300; Liitteet VI. Ks. Kirjastot.

Lausunnot:

205, 244 (hallituskysymys); 652, 654 (kansanopetuksen avustaminen); 735 (maan sotalaitos, jatk. K.); 1508, 1513 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1820 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1896 (kutsu Toimv:lle).

Wrede, Rabbe Axel, vapaaherra, senaattori.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— Ikäpuhemiehenä johtanut puhetta eduskunnan ensimäisessä täysi-istunnossa 7.
— valittu jäseneksi Prv:aan 167.
— „ „ Ulkv:aan 713.

Alote:

Ae n:o 3 vahvan, ainoastaan laillisista viranomaisista riippuvan järjestysvallan muodostamisesta, Pp. 292; L. 332; Liitteet III. Ks. Poliisilaitos.

Lausunnot:

7 (ed. Hännisen valtakirjan tarkistus); 9 (puhemiehen tervehdyspuhe); 28, 44 (valtionhoitajakunta); 103 (kirjelmän esittämiskieltо); 126, 145 (korkein valtta); 161 (istunnon keskeytys); 163, 164 (kunnallislakien vahvistaminen); 165 (8-tunnin työpäivälain vahvistaminen); 169 (kutsu perustuslakivaliokunnalle); 193 (hallituskysymys); 292 (järjestysvalta, Pp.); 320, 323 (valtiolaina, 3 K.); 333 (järjestysvalta, Lk.); 356 (edusk. oikeus tarkastaa hallituksen virkatoimia); 359, 361, 365 (valtionhoitajakunta-päätöksen peruutus); 426 (kihlakunnankäräjät); 434 (korkein oikeus); 451 (istunnon keskeytys); 495 (edustajapalkkiot); 513, 514, 515 (kihlakunnankäräjät); 515 (O. K:n 15 l. 2, 3 ja 9 §:t); 518 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 533 (elintarvelaki, Lk.); 568 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus); 597 (mooseksenuskolaiset); 598 (suurten tulojen vero, 3 K.); 636 (pääoma- ja kuponkivero v. 1918, 2 K.); 680 (Turun ryöstöt); 703, 706 (korkein oikeus); 710 (erin. lakien vahvistus); 712 (V. J:n 32, 46 ja 51 §:t); 713 (kutsu Ulkv:lle); 735 (maan sotalaitos, jatk. K.); 759 (rauhanneuvottelut); 777 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 794, 796 (maan sotalaitos, jatk. Lk.); 832, 838 (hallituksenjäsenten osanotto äänestykseen); 863 (luja järjestysvalta); 920 (s:n s:n, jatk. K.); 959, 964 (elintarvelain 13 §); 992 (senaatin toimien tutkinta); 1006 (tuulaakimaksu, 2 K.); 1021, 1022 (väliaik. kieltolaki, 2 K.); 1027, 1030 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1031 (V. J:n 29 ja 75 §:t, 2 K.); 1061, 1065 (rauhanneuvottelut); 1079 (O. K:n 10 l. 11 § 3 K.); 1082, 1083 (korkein oikeus 1 K.); 1098, 1104 (s:n s:n, 2 K.); 1111, 1112 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1116 (korkein hallinto-oikeus, 2 K.); 1117 (valtiorikostuomioistuimet); 1150 (s:n s:n, 2 K.); 1156 (Suomen lippu, 2 K.); 1195 (Suomen ja Saksan välinen rauhansopimus, 1 K.); 1217, 1220 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1250 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1268 (asevelvollisuuslaki, 1 K.); 1270 (ehdollinen rangaistustuomio, 1 K.); 1312 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1347 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1369 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1424 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1514, 1515, 1517 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1543; 1547 (8-tunnin työaika, 1 K.); 1558 (vuokra-alueiden lunastus, 2 K.); 1578, 1580 (tielaki, 3 K.); 1612, 1637, 1638 (vuokra-alueiden lunastus, jatk. 2 K.); 1648, 1688, 1703, 1704, 1705, 1707, 1713, 1716, 1717 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1733 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1741, 1749 (elintarvelaki, 2 K.); 1751 (kohtuuttomat hinnat, 2 K.); 1767 (maan puolustuslaitos); 1811 (kunnallislait, 3 K.); 1846 (Suomen hallitusmuoto, 3 K.); 1861, 1867 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1886 (s:n s:n, A. K.).

Vuokoski, K. W., maanviljelijä.
— Mikkelin läänin vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Vv:aan 168.
— „ „ Elintv:aan 1089.

Alotteet:

Ae n:o 47 maalaiskansakoulujen opettajain palkkojen ja eläkkeiden korottamisesta, L. 300; Liitteet II. Ks. Kansakoulu.
„ „ 71 koskeva määrärahan myöntämistä pienviljelijäin ja maataloustyöväen opintoretkeilyjen toimeenpanemista varten, L. 302; Liitteet VIII. Ks. Opintoretkeilyt.
„ „ 102 koskeva erään Mikkelin läänissä olevan suojakson tutkimista viljelystarkoituksia varten, L. 306, Liitteet VIII. Ks. Soiden kuivatus.

Lausunnot:

72 (valtionhoitajakunta); 403 (torpparien riippumattomuus); 745 (maan sotalaitos); 1139 (Suomen lippu, 1 K.); 1312 (Suomen hallitusmuoto, Lk.); 1394 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1429 (säästöpankkilaki, 2 K.).

Wuorimaa, Arthur Olivier, rovasti.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu varajäseneksi Pv:aan 169.
— „ jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Mtv:aan 290.
— „ „ Ulkv:aan 713.
— „ varajäseneksi Prv:aan 1088.
— „ pankkivaltuusmiesten kuudenneksi varamieheksi 1124.

Alotteet:

Ee n:o 29 sisältävä ehdotuksen asetukseksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystuotannon edistämiseksi pienemmillä viljelyksillä, L. 301; Liitteet VIII. Ks. Maanviljelystuotanto.
„ „ 30 sisältävä ehdotuksen asetukseksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystyöväen asunto-olojen parantamiseksi, L. 301; Liitteet IX. Ks. Maanviljelystyöväki.
Ae „ 60 maanvuokraajain vapauttamisesta, L. 301; Liitteet VIII. Ks. Torpan y. m. vuokra.
„ „ 97 koskeva Kyminjoen perkaamista valtion kustannuksella, L. 306; Liitteet II. Ks. Kymijoki.

Lausunnot:

60, 87 (valtionhoitajakunta); 133 (korkeimman vallan käyttö); 159 (istunnon keskeytys); 193 (hallituskysymys); 309 (kutsu Mtv:lle); 314, 324, 328 (valtiolaina, 3 K.); 362 (valtionhoitajakunta-päätöksen peruutus); 388, 396 (torpparien riippumattomuus); 435, 436, 437 (torpan y. m. vuokra); 543 (leimasuostunta, 2 K.); 555, 557 (pääoma- ja kuponkivero, 3 K.); 569, 572 (kansainväliset suhteet); 822 (Suomen itsenäisyys); 868 (luja järjestysvalta); 1005 (tuulaakimaksu, 2 K.); 1014 (elintarvekysymys); 1021 (väliaik. kieltolaki, 2 K.); 1027, 1028, 1029, 1030 (valtiopäivätyöt, 2 K.); 1062, 1063, 1066 (rauhanneuvottelut); 1100, 1114 (korkein oikeus, 2 K.); 1106 (korkein valta senaatin puheenjohtajalle); 1141, 1144, 1147 (toimenpiteet kapinan johdosta, 1 K.); 1219 (eräänlaisen omaisuuden käyttö, 2 K.); 1224 (v. 1917 rahasääntö); 1267 (Suomen edustus ulkomailla, 1 K.); 1329 (laivojen uppoaminen); 1425 (Suomen edustus ulkomailla, 2 K.); 1428, 1432 (säästöpankkilaki, 2 K.); 1467, 1471 (s:n s:n, jatk. 2 K.); 1483 (valtiorikosoikeuksien tuomioiden täytäntöönpano, 2 K.); 1605, 1607 (elintarvekysymys, 1 K.); 1690 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1719 (suurten tulojen vero, 2 K.); 1769 (maan puolustuslaitos); 1789 (valtiovarain tila); 1800 (vuokra-alueiden lunastaminen, 3 K.); 1860, 1864 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.); 1878 (s:n s:n, A. K.).

Vuoristo, Juho, puutyömies.
— Wiipurin läänin läntisen vaalipiirin valitsema 3.
— valittu jäseneksi Suurv:aan 179.
— „ „ Ltv:aan 289.
— pantu syytteeseen valtiopetoksesta 1087.

Lausunnot:

83 (valtionhoitajakunta); 92 (asian vireillepano); 98, 107 (kirjelmän esittämiskielto); 216 (hallituskysymys); 388 (V. J:n 5 §); 430 (R. L:n 10 l. 1—4 §:t); 456, 459 (välittävät kunnallislait); 511, 512 (osuustoimintalain 19 §); 527 (välittävät kunnallislait, 2 K.); 564 (tulojen ilmoittamisvelvollisuus, 1 K.); 709 (korkein oikeus); 757 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 763 (maan sotalaitos, jatk. K.); 944 (luja järjestysvalta).

Välisalmi, Heikki, poliisimestari.
— Hämeen läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Pv:aan 169.

Lausunnot:

676 (Turun ryöstöt); 754 (adressi Venäjän kansalliskokoukselle); 862 (luja järjestysvalta).

Y.

Yrjö-Koskinen, Iida, vapaaherratar.
— Turun läänin eteläisen vaalipiirin valitsema 2.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.

Alote:

Ae n:o 37 kotitalousopetuksen avustamista varten myönnetyn määrärahan korottamisesta, L. 299; Liitteet VI. Ks. Kotitalousopetus.

Lausunnot:

295 (kätilötoimi); 322 (valtiolaina, 3 K.); 490 (elintarvekysymys); 744 (maan sotalaitos, jatk. K.); 953, 958 (elintarvelain 13 §); 1140 (Suomen lippu, 1 K.); 1229 (leimasuotsunta v. 1918, 2 K.); 1420 (vuokra-alueiden lunastaminen, 1 K.); 1525 (valtiorikosoikeuksien tuomiot, 2 K.); 1549 (Suomen hallitusmuoto, 1 K.); 1888 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, A. K.).

Å.

Åkesson, Otto, varatuomari.
— Uudenmaan läänin vaalipiirin valitsema 1.
— valittu jäseneksi Lv:aan 168.
— „ varajäseneksi Tarkv:aan 266.

Alote:

Kirjelmä eduskunnalle sisältävä vapautuspyynnön edustajatoimesta, K. 1122.

Lausunnot:

33 (valtionhoitajakunta); 142 (korkeimman vallan käyttö); 630 (järjestyksenpito kaupungeissa, 1 K.); 1083, 1084 (korkein oikeus, 1 K.); 1096, 1099 (s:n s:n, 2 K.); 1170 (toimenpiteet kapinan johdosta, 3 K.); 1187 (Suomen ja Saksan välinen rauhansopimus, Lk.); 1348 (ehdollinen rangaistustuomio, 2 K.); 1421 (valtiorikosrangaistusten täytäntöönpano, 1 K.); 1517, 1522 (s:n s:n, 2 K.); 1701 (Suomen hallitusmuoto, 2 K.); 1861 (toimenpiteet kuninkaanvaalia varten, Lk.).

Asialuettelo.

Adressi. Ehdotus adressin lähettämisestä Venäjän Perustavalle Kokoukselle, L. Prv:aan 424, Prvm. n:o 4, Pp. 750, K. 751. A. IV.

Ahvenanmaa. Ks. Meriliike. Ks. Itsenäisyyden toteuttaminen (Välikysymys).

Aistivialliset. Aistiviallisten hoidon ja kasvatuksen järjestämistä lainsäädäntötoimenpiteen kautta koskeva ed. Pärssisen y. m. anom. ehd. n:o 30, Liitteet VI siv. 570, L. Siv:aan 298.

Alkoholi:

— Ehdotuksen laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta sisältävä ed. Savolaisen y. m. edusk. esit. n:o 19, Liitteet IV siv. 185, L. Tv:aan 294, Tvm. n:o 1, Pp. 896, 1 K. 899 ja 965, Suurvm. n:o 18, 2 K. 1018, Suurvm. n:o 18 a. A. V: 1, em. n:o 3.

— Ehdotuksen laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta, sisältävä ed. Alkion y. m. edusk. esit. n:o 20, Liitteet IV siv. 192, L. Tv:aan 294, Tvm. n:o 1, Pp. 896, 1 K. 899 ja 965, Suurvm. n:o 18, 2 K. 1018, Suurvm. n:o 18 a. A. V: 1, em. n:o 3.

Alkukoulu:

— Määrärahan myöntämistä tilapäiseksi avustukseksi kunnan ja seurakunnan alkukoulujen opettajille tarkoittava ed. Alkion y. m. anom. ehd. n:o 39, Liitteet VI siv. 556, L. Siv:aan 299, Sivm. n:o 3, Pp. 649. A. V: 2, am. n:o 4.

— Palkka-avustusta kirkollisille alkukoulunopettajille koskeva ed. Walkaman y. m. anom. ehd. n:o 40, Liitteet VI siv. 557, L. Siv:aan 299, Sivm. n:o 3, Pp. 649. A. V: 2, am. n:o 4.

— Palkanlisäyksen myöntämistä kunnan ja yksityisten pientenlastenkoulujen opettajille ja opettajattarille tarkoittava ed. Hedbergin y. m. anom. ehd. n:o 41, Liitteet VI siv. 559, L. Siv:aan 299, Sivm. n:o 3, Pp. 649. A. V: 2, am. n:o 4.

Ammattientarkastus. Hallituksen esitys n:o 58 elok. 18 p:nä 1917 ammattientarkastuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi, toudaan Edk:lle 1201, L. Ltv:aan 1226, Ltvm. n:o 8, Pp. 1544, 1 K. 1548, Suurvm. n:o 53, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.

Anomusehdotus:

— n:o 1, Korhosen y. m.: Yleisen armahduksen myöntämisestä suurlakon johdosta tehdyistä rikoksista. Ks. Armahdus.

— „ 2, Kokon y. m.: Virkamiesolojen uudistamisesta. Ks. Virkamiesolot.

— „ 3, Wreden y. m.: Vahvan, ainoastaan laillisista viranomaisista riippuvan järjestysvallan muodostamisesta. Ks. Poliisilaitos.

— „ 4, Mikkolan y. m.: Maan sotalaitoksen voimaan saattamisesta ja esityksen antamisesta kansanmiliisin aikaansaamiseksi. Ks. Sotaväki.

— „ 5, Ottelinin y. m.: Valtion vastuunalaisuudesta sen kaikkien virkamiesten virassaan ottamasta yksityisestä omaisuudesta. Ks. Virkamiesolot.

— „ 6, Ottelinin y. m.: Valvotun testamentin osanantoa koskevien säännösten muuttamisesta. Ks. Testamentti.

— „ 7, Ottelinin y. m.: Haasteen osanantoa koskevien säännösten muuttamisesta. Ks. Oikeudenkäynti.

— „ 8, Tokoin y. m.: Rautateiden lainsäädännön uudistamisesta. Ks. Rautatie.

— „ 9, Retulaisen y. m.: Vankeinhoitoa ja kuljetusta koskevien olojen tutkituttamisesta. Ks. Vankeinhoito.

— „ 10, Arosen y. m.: Määrärahan myöntämisestä keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan. Ks. Keuhkotauti.

— „ 11, Kotilan y. m.: Mielisairashoidon edistämisestä. Ks. Mielisairas.

— n:o 12, Hultinin y. m.: Määrärahan myöntämisestä maalaiskuntain kätilöjen ja kiertävien sairaanhoitajien palkkaamiseksi. Ks. Kätilöt.
— „ 13, Juutilaisen y. m.: Puutavarayhtiöiden lainvastaisen kiinteistönhankinnan ehkäisemisestä. Ks. Maanhankinta.
— „ 14, Gäddan y. m.: Toimenpiteistä tientekorasituksen tutkimiseksi koko laajuudessaan. Ks. Tienteko.
— „ 15, Ottelinin y. m.: Tilusteiden rakentamista ja kunnossapitoa koskevan lainsäädännön aikaansaamisesta. Ks. Tienteko.
— „ 16, E. Saaren y. m.: Määrärahan myöntämisestä enimmin rasitettujen tientekolahkojen avustamiseksi. Ks. Tienteko.
— „ 17, Hälvän y. m.: Toimenpiteistä kalliin ajan aiheuttamien kyydinpitokustannusten korvaamiseksi. Ks. Kyytilaitos.
— „ 18, Pullisen y. m.: Majoitusrasituksen selvittämisestä ja korvaamisesta valtion varoilla. Ks. Sotaväen majoitus.
— „ 19, Sundblom'in y. m.: Majoitusrasituksen oikeudenmukaisesta tasoittamisesta. Ks. Sotaväen majoitus.
— „ 20, Lahdensuon y. m.: Maanomistajain vapautuksesta rautateiden aitain rakentamisesta ja kunnossapidosta. Ks. Tilusten rauhoitus.
— „ 21, Sjöstedt-Jussilan y. m.: Määrärahan myöntämisestä kuoletuslainojen antamista varten virkataloista muodostettavien viljelmien rakennuslainoiksi. Ks. Virkatalot.
— „ 22, S. Häkkisen y. m.: Virkatalojen käyttöä koskevan asetuksen muuttamisesta. Ks. Virkatalot.
— „ 23, Antilan y. m.: Valtion virkatalojen luovuttamisesta niiden viljelijöiden omiksi. Ks. Virkatalot.
— „ 24, Hästbackan y. m.: Maalla olevien papin-virkatalojen lakkauttamisesta. Ks. Virkatalot.
— „ 25, Arokallion: Toimenpiteistä, joilla entisen lahjoitusmaan tilallisille helpoitettaisiin kruunupuistoiksi julistettujen metsämaittensa lunastaminen yhteismetsiksi. Ks. Lahjoitusmaat.
— „ 26, Arokallion: Tutkijakunnan asettamisesta Suojärven lahjoitusmailla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten. Ks. Lahjoitusmaat.
— „ 27, Kokon y. m.: Vesivoimalaitosten voimamäärän jakamisesta paikkakunnan yleistä tarvetta varten. Ks. Vesivoima.
— „ 28, Kokon y. m.: Kuoletuslainoista pienteollisuuden y. m. voimatarpeita tyydyttäville sähkölaitoksille. Ks. Pienteollisuus.
— n:o 29, Kokon y. m.: Määrärahasta koskivoimien tutkimista varten. Ks. Vesioikeus.
— „ 30, Pärssisen y. m.: Aistinviallishoidon ja kasvatuksen järjestämisestä lainsäädäntötoimenpiteen kautta. Ks. Aistivialliset.
— „ 31, Kailan: Määrärahan myöntämisestä yliopistolle matka-apurahoiksi nuorille tutkijoille. Ks. Yliopisto.
— „ 32, Relanderin y. m.: Maanviljelyslyseoista päässeiden ylioppilaiden opintojen jatkamisesta. Ks. Yliopisto.
— „ 33, Sundblomin y. m.: Maarianhaminan alkeiskoulun ottamisesta valtion huostaan. Ks. Maarianhamina.
— „ 34, Löthmanin y. m.: Määrärahan myöntämisestä kansanopistojen kannattamista varten. Ks. Kansanopistot.
— „ 35, Rentolan y. m.: Määrärahan myöntämisestä kunnalisopistojen järjestämiseksi. Ks. Kunnallisopistot.
— „ 36, Hahl'in y. m.: Määrärahan myöntämisestä ruuanlaiton ja kotitalouden opetusta varten maaseudulla. Ks. Kotitalousopetus.
— „ 37, Yrjö-Koskisen y. m.: Kotitalousopetuksen avustamista varten myönnetyn määrärahan korottamisesta. Ks. Kotitalousopetus.
— „ 38, Laineen y. m.: Määrärahan myöntämisestä kasvitarhaviljelyksen neuvontatyötä varten. Ks. Kasvitarhaviljelys.
— „ 39, Alkion y. m.: Määrärahan myöntämisestä tilapäiseksi avustukseksi kunnan ja seurakunnan alakoulujen opettajille. Ks. Alkukoulu.
— „ 40, Walkaman y. m.: Palkka-avustuksesta kirkollisille alkukoulunopettajille. Ks. Alkukoulu.
— „ 41, Hedbergin: Pientenlastenkoulujen opettajien ja opettajattarien palkkauksesta. Ks. Alkukoulu.
— „ 42, Kokon y. m.: Kansakoulujen ja seminaarien opetusohjelman uudistamisesta. Ks. Kansakoulu.
— „ 43, Lanton y. m.: Määrärahan myöntämisestä maalaiskansakoulujen rakentamista varten. Ks. Kansakoulu.
— „ 44, Latvalan y. m.: Määrärahan myöntämisestä köyhien kansakouluoppilaiden ruoka- ja vaatetusavuksi. Ks. Kansakoulu.
— „ 45, Lanton y. m.: Määrärahan myöntämisestä kansakoulujen oppilasten ravinto- ja vaatetusavuksi. Ks. Kansakoulu.
— „ 46, Lanton y. m.: Kunnasta kansakoulunopettajille suoritettavan palkan järjestämisestä. Ks. Kansakoulu.

— n:o 47, Wuokosken y. m.: Maalaiskansakoulujen opettajain palkkojen ja eläkkeiden korottamisesta. Ks. Kansakoulu.
— „ 48, Päivänsalon y. m.: Maalaiskansakoulujen opettajien kalliinajan palkanlisäyksestä. Ks. Kansakoulu.
— „ 49, Tantun y. m.: Eläkkeellä olevien kansakoulunopettajain eläkkeiden korottamisesta. Ks. Kansakoulu.
— „ 50, Alkion y. m.: Kirjastonhoitajain asettamisesta kuntiin sekä niiden palkkauksesta. Ks. Kirjastot.
— „ 51, Wihersalon y. m.: Suomen kirjastovaltuuskunnan perustamisesta. Ks. Kirjastot.
— „ 52, Paavo Virkkusen y. m.: Määrärahan myöntämisestä yleisten kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen. Ks. Kirjastot.
— „ 53, Wihersalon y. m.: Määrärahan myöntämisestä kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen. Ks. Kirjastot.
— „ 54, Lanteen y. m.: Kirjastonhoitajain ammatillisesta kehittämisestä. Ks. Kirjastot.
— „ 55, Johanssonin y. m.: Määrärahan myöntämisestä kansantajuisia luennoita varten. Ks. Luentotoiminta.
— „ 56, A. Furuhjelm'in y. m.: Määrärahan myöntämisestä turvakotien perustamiseksi ja ylläpitämiseksi siveellisyystyötä varten. Ks. Siveellisyystyö.
— „ 57, K. E. Linnan y. m.: Määrärahan myöntämisestä liikuntoharjoitusten edistämiseksi. Ks. Voimistelu.
— „ 58, Alavirran y. m.: Määrärahan myöntämisestä liikuntoharjoitusten edistämiseksi. Ks. Voimistelu.
— „ 59, K. E. Linnan y. m.: Torpparikysymyksen ratkaisemisesta. Ks. Torpan y. m. vuokra.
— „ 60, Wuorimaan y. m.: Maanvuokraajien vapauttamisesta. Ks. Torpan y. m. vuokra.
— „ 61, Puumalan y. m.: Maalaistyöväen elinehtojen järjestämisestä. Ks. Maalaistyöväki.
— „ 62, Luopajärven y. m.: Toimenpiteistä varojen hankkimiseksi kuntain maanhankinnan edistämiseksi. Ks. Maanhankinta.
— „ 63, Lohen y. m.: Kruunun metsätorpparien aseman parantamisesta. Ks. Kruununmetsätorpparit.
— „ 64, Haatajan y. m.: Valtion takuun myöntämisestä vuokra-alueiden lunastamiseen tarvittaville obligationeille. Ks. Maanhankinta.
— „ 65, Kairamon: Maanviljelystuotannon tehokkaammasta lisäämisestä. Ks. Maanviljelystuotanto.
— „ 66, Kairamon: Apulantojen maahansaannin aikaansaamisesta. Ks. Apulantojen tuonti.
— n:o 67, Kairamon: Korottoman lainan hankkimisesta olkiväkirehutehtaiden perustamista varten. Ks. Olkirehu.
— „ 68, Sinkon y. m.: Uudisviljelyslainoiksi käytettävien valtiolainojen lisäämisestä. Ks. Soiden kuivatus.
— „ 69, Niukkasen y. m.: Määrärahan myöntämisestä yleistä maanviljelysnäyttelyä varten. Ks. Maanviljelysnäyttely.
— „ 70, Niukkasen y. m.: Määrärahan myöntämisestä pienviljelijäin opintoretkeilyn ja esitelmätilaisuuksien toimeenpanemista varten. Ks. Opintoretkeilyt.
— „ 71, Wuokosken y. m.: Määrärahan myöntämisestä pienviljelijäin ja maataloustyöväen opintoretkeilyjen toimeenpanemista varten. Ks. Opintoretkeilyt.
— „ 72, A. Manner'in y. m.: Määrärahan myöntämisestä kiertävän maatalouskurssin toimeenpanemiseksi Viipurin läänissä. Ks. Maatalouskurssit.
— „ 73, Relanderin y. m.: Määrärahan myöntämisestä maataloustutkimuksia ja tiedemiesten kehittämistä varten. Ks. Maatalous.
— „ 74, A. Mannerin y. m.: Määrärahasta kiertävien maamieskurssien perustamiseksi. Ks. Maamieskurssit.
— „ 75, Hahl'in y. m.: Määrärahan myöntämisestä maatalousneuvojain palkkaamiseksi. Ks. Maatalous.
— „ 76, Tukian y. m.: Maanviljelys- ja talousseurain määrärahojen korottamisesta. Ks. Maanviljelysseurat.
— „ 77, Relanderin y. m.: Määrärahan myöntämisestä siemenviljelyksen edistämiseksi. Ks. Siemenviljelys.
— „ 78, Relanderin y. m.: Maataloudellisten piirikoeasemain perustamisesta. Ks. Maatalous.
— „ 79, Relanderin y. m.: Maatalouskoneiden ja työaseiden tarkastuslaitoksen perustamisesta. Ks. Maatalouskoneet.
— „ 80, Hahl'in y. m.: Määrärahan myöntämisestä koulun perustamiseksi kananhoidon opettajain ja neuvojain valmistamista varten. Ks. Kananhoito.
— „ 81, Walkaman y. m.: Työväen asunto-olojen parantamisesta. Ks. Asunto-olot.
— „ 82, Kiviniemen ja Laakkosen: Tilastollisen tutkimuksen toimittamisesta maan metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamiseksi. Ks. Tukkityöläiset.
— „ 83, Gyllingin y. m.: Vanhuus- ja työkyvyttömyysvakuutuksen to-

teuttamisesta. Ks. Vanhuusvakuutus.
— n:o 84, Kokon y. m.: Työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutuksen toteuttamisesta. Ks. Vanhuusvakuutus.
— „ 85, Forsténin y. m.: Toimenpiteistä nuorisotutkimuksen aikaansaamiseksi. Ks. Nuorisotutkimus.
— „ 86, Takkulan y. m.: Komitean asettamisesta tukkityöläisten olojen järjestämistä varten. Ks. Tukkityöläiset.
— „ 87, Rantasalon y. m.: Osuus-Kassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen muuttamisesta. Ks. Osuuskassojen keskuslainarahasto.
— „ 88, Inborrin y. m.: Kiinteistöjä rasittavien välittömien verojen poistamisesta. Ks. Verotus.
— „ 89, Luopajärven y. m.: Maanarvon ansiotonta kohoamista koskevan verotuksen aikaansaamisesta. Ks. Verotus.
— „ 90, Haapasen y. m.: Verotusolojen järjestämisestä. Ks. Verotus.
— „ 91, Haapasen y. m.: Valtion tupakkamonopolin toteuttamisesta. Ks. Tupakka.
— „ 92, Sinkon y. m.: Sotatilan aiheuttamien rasitusten korvaamisesta. Ks. Sotatila.
— „ 93, von Rettigin y. m.: Korvauksen hankkimisesta kunnille ja yksityisille sotaväen aiheuttamista vahingoista. Ks. Sotatila.
— „ 94, Sundblomin y. m.: Korvauksen myöntämisestä luotsi- ja majakkalaitoksen henkilökunnalle vahingoista, joita sille on aiheutunut laitoksen alistamisesta meriministeriön alaiseksi. Ks. Luotsilaitos.
— „ 95, Lohen y. m.: Kruununmetsätorpparien y. m. vapauttamisesta suorittamasta valtiolle vuosilta 1917 ja 1918 maksettavaa vuokraa. Ks. Kruununmetsätorpparit.
— „ 96, Anni Huotarin y. m.: Apurahan myöntämisestä Helsingin Palvelijataryhdistykselle. Ks. Palvelijatarkoti.
— „ 97, Wuorimaan y. m.: Kyminjoen perkaamisesta valtion kustannuksella. Ks. Kyminjoki.
— „ 98, Pullisen y. m.: Vuoksen vesistön laskemisesta. Ks. Vuoksen vesistö.
— „ 99, Sinkon y. m.: Ylä-Kivijärven tulvaveden pinnan alentamisesta. Ks. Ylä-Kivijärvi.
— „ 100, Lanton y. m.: Määrärahan myöntämisestä Pelson suon asuttamiseksi. Ks. Soiden kuivatus.
— „ 101, Tanskasen y. m.: Määrärahan myöntämisestä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista varten. Ks. Soiden kuivatus.
— n:o 102, Wuokosken: Erään Mikkelin läänissä olevan suojakson tutkimisesta viljelystarkoituksia varten. Ks. Soiden kuivatus.
— „ 103, Joukahaisen y. m.: Maalaispostinkuljettajien ja -kirjeenkantajien palkkasuhteiden järjestämisestä. Ks. Postinkuljetus.
— „ 104, Joukahaisen y. m.: Säännöllisen höyrylaivaliikenteen järjestämisestä linjalle Kotka—Ulkosaaret—Viipuri. Ks. Meriliike.
— „ 105, Sundblomin: Ahvenanmaan ja Turun saariston liikennekysymyksen ratkaisemisesta. Ks. Meriliike.
— „ 106, Hahlin y. m.: Töiden aloittamisesta Ylivieskan—Iisalmen radalla. Ks. Rautatie.
— „ 107, Laineen y. m.: Rautatien rakentamisesta Joensuusta Alapitkän asemalle Savon radalla. Ks. Rautatie.
— „ 108, Puumalan y. m.: Rautatien rakentamisesta Porista Haapamäen asemalle. Ks. Rautatie.
— „ 109, Arosen y. m.: Rautatien rakentamisesta Porin kaupungista Haapamäen asemalle. Ks. Rautatie.
— „ 110, Sjöstedt-Jussilan y. m.: Koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamisesta rautatietä varten Risteen asemalta Loimaan asemalle. Ks. Rautatie.
— „ 111, Ottelinin y. m.: Rautatien rakentamisesta Tobyn asemalta Woltin asemalle ja rautatielinjan Woltti—Savon rata tutkimisesta. Ks. Rautatie.
— „ 112, Takkulan y. m.: Oulun—Kuusamon ratasuunnan tutkimisesta. Ks. Rautatie.
— „ 113, Heikkisen y. m.: Radan rakentamisesta Oulusta Vaalaan Oulunjoen eteläpuolitse. Ks. Rautatie.
— „ 114, Haapasen y. m.: Rautatien rakentamisesta Kajaanista Kiantojärvelle. Ks. Rautatie.
— „ 115, Arffmanin y. m.: Nurmeksen Vaalan ratalinjan tutkimisesta. Ks. Rautatie.
— „ 116, Juutilaisen y. m.: Viipurin—Koiviston radan taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamisesta. Ks. Rautatie.
— „ 117, Arokallion: Rautatien rakentamisesta Karjalan radalta Koljolan asemalta Hiitolan—Raasulin radalle. Ks. Rautatie.
— „ 118, Arokallion: Valtion rautateiden rakennuskustannusten alentamisesta. Ks. Rautatie.
— „ 119, Lahdensuon y. m.: Komitean asettamisesta rautatieverkon laajentamista tutkimaan. Ks. Rautatie.
— „ 120, Tokoin y. m.: Toimenpiteistä ilmaantuneen työttymyyden johdosta. Ks. Työttömyys.

— n:o 121, Ingmanin, Estlanderin y. m.: Valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä kuninkaanvaalia varten. Ks. Kuninkaanvaali.

Apulantojen tuonti. Apulantojen maahantuonnin aikaansaamista koskeva ed. Kairamon anom. ehd. n:o 66, Liitteet VIII siv. 770, L. Mtv:aan 302, Mtvm. n:o 1, Pp. 649. A. V:2, am. n:o 5.

Armahdus. Yleisen armahduksen myöntämistä suurlakon johdosta tehdyistä rikoksista tarkoittava ed. Korhosen y. m. anom. ehd. n:o 1, Liitteet III siv. 129, L. Lv:aan 305.

Asevelvollisuus:

— Hallituksen esitys n:o 59, jolla kumotaan jouluk. 18 p:nä 1878 annetun arm. ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät; tuodaan Edk:lle 1201, L. Prv:aan 1226, Prvm. n:o 13, Pp. 1240, 1 K. 1268, Suurvm. n:o 39, 2 K. 1339, 3 K. 1354. A. III.

— Ks. Sotaväki.

Asianajaja. Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn, O. K. 15 luvun 2, 3 ja 9 §:n muuttamista tarkoittavan lain vahvistamisesta, 341, L. Lv:aan 428, Lv:n kirjelmä n:o 5, K. 515. A. IV.

Asunto-olot:

— Ks. Maanviljelystyöväki.

— Työväen asunto-olojen parantamista tarkoittava ed. Walkaman y. m. anom. ehd. n:o 81, Liitteet IX siv. 927, L. Työv:aan 304.

Asutuslautakunta. Ks. Maanhankinta.

Avajaiset, valtiopäiväin, siirretty 53, toimitetaan 97.

B.

Bulgaria. Ks. Rauhansopimus.

E.

Eduskuntaesitys:

— n:o 1, 1917 vuoden ensimäisillä valtiopäivillä lepäämään jätetty, sisältävä ehdotuksen laiksi osuustoimintalain 19 §:n muuttamisesta. Ks. Osuustoiminta.

— „ 2, Pennasen y. m.: Ehdotus laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla. Ks. Tienteko.

— „ 3, Pennasen y. m.: Ehdotus laiksi kyytilaitoksista, niiden perustamisesta ja voimassapitämisestä. Ks. Kyytilaitos.

— n:o 4, E. Saaren y. m.: Ehdotus asetukseksi a) teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla; ja b) tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä. Ks. Tienteko.

— „ 5, Luopajärven y. m. Ehdotus laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla. Ks. Tienteko.

— „ 6, Saarelaisen y. m.: Ehdotus kyytiasetukseksi. Ks. Kyytilaitos.

— „ 7, Gäddan y. m.: Ehdotus kyytiasetukseksi. Ks. Kyytilaitos.

— „ 8, Pullisen y. m.: Ehdotus kyytiasetukseksi. Ks. Kyytilaitos.

— „ 9, Tanskasen y. m.: Ehdotus asetukseksi, joka sisältää lisäyksen 8 §:ään heinäk. 23 p:nä 1902 annetussa asetuksessa siitä mitä vesioikeuslakia käytettäessä on noudatettava. Ks. Vesioikeus.

— „ 10, Gyllingin y. m.: Ehdotus laiksi kunnallisverotuksessa verovelvollisten velvollisuudesta tulojensa ilmoittamiseen taksoitusviranomaisille.. Ks. Verotus.

— „ 11, Juutilaisen y. m.: Ehdotus laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta. Ks. Verotus.

— „ 12, Rentolan y. m.: Ehdotus asetukseksi erinäisten 20 p. heinäk. 1906 annetun vaalilain kohtain muuttamisesta. Ks. Vaalilaki.

— „ 13, Arosen y. m.: Ehdotus laiksi, jolla kumotaan rikoslain 11 luvun 1 ja 2 §:n 1 momentti ja 13 luku kokonaan sekä muutetaan erinäisiä rikoslain keisaria ja suuriruhtinasta koskevia pykäliä. Ks. Rikoslaki.

— „ 14, Leppäsen y. m.: Ehdotus laiksi osuustoimintalakiin otettavasta uudesta pykälästä. Ks. Osuustoiminta.

— „ 15, Hakalan y. m.: Ehdotus laiksi kuolemanrangaistuksen poistamisesta. Ks. Kuolemanrangaistus.

— „ 16, Airolan y. m.: Ehdotus laiksi järjestyksenpidosta kaupungeissa. Ks. Poliisilaitos.

— „ 17, Palmgrenin y. m.: Ehdotus laiksi, joka sisältää erinäisiä määräyksiä suomalaisten obligatsionien maksamiseksi ulkomaan rahalla. Ks. Ulkomaan raha.

— „ 18, Lagerlöfin: Ehdotus laiksi teoslainakiinnityksestä. Ks. Teoslainakiinnitys.

— „ 19, Savolaisen y. m.: Ehdotus laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta. Ks. Alkoholi.

— „ 20, Alkion y. m.: samasta asiasta. Ks. Alkoholi.

— „ 21, Pärssisen y. m.: Ehdotus laiksi kätilöistä ja kätilötoimen järjestämisestä. Ks. Kätilöt.

— n:o 22, Palmgrenin y. m.: Ehdotus asetukseksi rohdoskaupasta, joka käsittää lääketarpeisiin käytettäviä aineita. Ks. Rohdoskauppa.
— „ 23, Tantun y. m.: Ehdotus asetukseksi säästöpankeista. Ks. Säästöpankki.
— „ 24, Tokoin ja Watasen: Ehdotus laiksi eräiden pykälien muuttamisesta laissa, joka koskee eräänlaisen omaisuuden käyttöä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa. Ks. Elintarvekysymys.
— „ 25, Sundblomin y. m.: Ehdotus laiksi oppivelvollisuudesta ja asetukseksi kansakoululaitoksen kustannuksista. Ks. Oppivelvollisuus.
— „ 26, Salmen y. m.: Ehdotus samasta asiasta. Ks. Oppivelvollisuus.
— „ 27, Rentolan y. m.: Ehdotus laiksi kinematografikuvien julkisen näyttämisen ehdoista. Ks. Elävät kuvat.
— „ 28, Saarelaisen y. m.: Ehdotus tilusrauhoitusasetukseksi. Ks. Tilusten rauhoitus.
— „ 29, Wuorimaan y. m.: Ehdotus asetukseksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystuotannon edistämiseksi pienemmillä viljelyksillä. Ks. Maanviljelystuotanto.
— „ 30, Wuorimaan y. m.: Ehdotus asetukseksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystyöväen asunto-olojen parantamiseksi. Ks. Maanviljelystyöväki.
— „ 31, Pennasen y. m.: Ehdotus laiksi pakollisista sovinto-oikeuksista maanviljelystöitä koskevissa työriitaisuuksissa. Ks. Maanviljelystyöväki.
— „ 32, Hakkisen y. m.: Ehdotus asetukseksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrasta 12 p:nä maalisk. 1909 annetun asetuksen 26 §:n kumoamisesta ja asetuksen erinäisten muiden pykälien muuttamisesta. Ks. Torpan y. m. vuokra.
— „ 33, Lanton y. m.: Ehdotus laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa. Ks. Työaika.
— „ 34, Leppäsen y. m.: Ehdotus laiksi samasta asiasta. Ks. Työaika.
— „ 35, Tokoin ja Watasen: Ehdotus laiksi työsopimuksesta. Ks. Työsopimus.
— „ 36, Hahlin y. m. Ehdotus laiksi samasta asiasta. Ks. Työsopimus.
— „ 37, Pärssisen y. m.: Ehdotus asetukseksi työstä kauppa- ja konttoriliikkeissä. Ks. Kauppa- ja konttoriliikkeet.
— „ 38, Annie Furuhjelmin y. m.: Ehdotus asetukseksi sairasvakuutuksesta. Ks Sairasvakuutus.
— „ 39, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi erinäisten vuokra-alueiden pysyttämisestä erillisinä viljelminä. Ks. Maanhankinta.
— n:o 40, Haatajan y. m.: Ehdotus eräiden torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta 12 p:nä maalisk. 1909 annetun asetuksen pykälien muuttamisesta. Ks. Torpan y. m. vuokra.
— „ 41, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi, jolla selitetään 23 p:nä syysk. 1917 annettua asetusta, joka sisältää määräyksiä erinäisistä maalisk. 13 p:nä 1916 voimassa olleista torppaa, lampuotitilaa koskevista vuokrasopimuksista. Ks. Torpan y. m. vuokra.
— „ 42, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi erinäisten pykälien muuttamisesta 15 p:nä tammik. 1915 annetussa asetuksessa, joka koskee rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla. Ks. Maanhankinta.
— „ 43, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi rajoituksista yksityisten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla. Ks. Maanhankinta.
— „ 44, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi viljelyksien ja rakennusten kunnossapidosta erinäisillä tiloilla. Ks. Maanviljelystuotanto.
— „ 45, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi etuosto-oikeudesta eräissä tapauksissa kiinteistöjä myytäessä. Ks. Maanhankinta.
— „ 46, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi maan luovuttamisesta uusien viljelmien perustamista varten tilattomalle väestölle. Ks. Maanhankinta.
— „ 47, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta. Ks. Verotus.
— „ 48, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi asutuslautakunnista. Ks. Maanhankinta.
— „ 49, Haatajan y. m.: Ehdotus laiksi manttaaliin pantua maata ja laitoksia koskevien asiain käsittelystä. Ks. Maaomaisuus.
— „ 50, Kullervo Mannerin y. m.: Ehdotus laiksi 20 p. heinäk. 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen 5 §:n muuttamisesta. Ks. Valtiopäiväjärjestys.
— „ 51, Mäkelän y. m.: Ehdotus laiksi torppain ja mäkitupa-alueitten julistamisesta päätiloistaan riippumattomiksi. Ks. Torpan y. m. vuokra.

Edustajan toimi:

— Ed. Severi Kurkinen vapautetaan edustajantoimestaan 53. Ed. Santeri Louhelainen tulee hänen sijaansa 289.
— Ed. Rudolf Holsti vapautetaan edustajan toimestaan 1165. Ed. Juho Astala tulee hänen sijaansa 1201.

— Ed. Otto Åkessonin eronpyyntö esitellään ja hylätään 1122.
— Ed. Helena Brander tulee ed. Antti Mikkola-vainajan sijaan 1122.
— Ed. Jaakko Loukko tulee ed. Ernst Saari-vainajan sijaan 1165.
— Ed. senaattori Juhani Arajärvi vapautetaan edustajan toimestaan 1149. Ed. August Hyöki tulee hänen sijaansa 1353.
— Senaatin v. t. prokuraattorin ilmoitus erinäisten edustajain vangitsemisesta 1087.
— Ed. Ståhlberg vapautetaan edustajan toimestaan 1875.

Edustajapalkkio. Ks. Valtiopäiväjärjestys.

Ehdolliset rangaistustuomiot:

— Hallituksen esitys n:o 61 laiksi ehdollisista rangaistustuomioista; tuodaan Edk:lle 1201, L. Lv:aan 1226, Lvm. n:o 11, Pp. 1240, 1 K. 1269. Suurvm. n:o 38, 2 K. 1339, 3 K. 1354. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 64 laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa, tuodaan Edk:lle 1295, L. Lv:aan 1320, Lvm. n:o 13, Pp. 1343, 1 K. 1345, Suurvm. n:o 41, 2 K. 1347, 3 K. 1355. A. III.

Elintarveasia. Ed. Airolan ja Kullervo Mannerin kirjelmä. L. Elintarveasiainv:aan 280, Elintarveasiainvm. n:o 1, Pp. 454, K. 475, 972, 1006. A. IV.

Elintarveasiainvaliokunta:

— asetetaan ja jäsenluku määrätään 175, jäsenet ja varajäsenet 180, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 180, 1091 ja 1105, jäsenen vaihdos 290, 842, 1050, 1077 ja 1089, 1204 ja 1321; 1455 ja 1532; uusia varajäseniä 1077 ja 1089.
— Miet. n:o 1, ed. M. A. Airolan ja Kullervo Mannerin eduskunnalle antaman kirjoituksen johdosta, joka koskee erinäisiä ehdotuksia elintarvekysymyksen järjestämiseksi, Pp. 454, K. 475, 972, 1006. A. IV.
— „ „ 2, erinäisiä muutoksia n. s. elintarvelakiin koskevan eduskuntaesityksen johdosta, Pp. 520, K. 532, Elintarveasiainvm. n:o 2 a, Pp. 535, 1 K. 538, Suurvm. n:o 9, 2 K. 558, 3 K. 658. A. V: 1, em. n:o 4.
— „ „ 3, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 p:nä kesäk. 1917 annetun lain 13 §:n muuttamisesta, Pp. 997, 1 K. 1002, Suurvm. n:o 22, 2 K. 1052 ja 1055, 3 K. —. A. II.
— „ „ 4, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 p:nä kesäk. 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämistä, Pp. 1194, 1 K. 1199, Suurvm. n:o 36, 2 K. 1210, Suurvm. n:o 36 a, jatk. 2 K. 1232, 3 K. 1238. A. III.
— Miet. n:o 5, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, Pp. 1576, 1 K. 1584, Suurvm. n:o 55, 2 K. 1737 ja 1749, Suurvm. n:o 55 a, jatk. 2 K. 1760, 3 K. 1808. A. III.
— „ „ 6, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi, Pp. 1576, 1 K. 1607, Suurvm. n:o 56, 2 K. 1750, 3 K. 1808. A. III.
— „ „ 7, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta, Pp. 1576, 1 K. 1609, Suurvm. n:o 57, 2 K. 1753, 3 K. 1808. A. III.

Elintarvekysymys:

— Hallituksen esitys n:o 37 eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa kesäk. 2 p:nä 1917 annetun lain 13 §:n muuttamisesta, tuodaan Edk:lle 856, L. Elintarveasiainv:aan 948, Elintarveasiainvm. n:o 3 Pp. 997, 1 K. 1001, Suurvm. n:o 22, 2 K. 1052 ja 1055, 3 K. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 42 kesäk. 2 p:nä 1917 eräänlaisen omaisuuden käyttämisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa annetun lain 1, 11 ja 15 §:n muuttamisesta, tuodaan Edk:lle 1055, L. Elintarveasiainv:aan 1116. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 49 laiksi eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 p:nä kesäk. 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä, tuodaan Edk:lle 1105, korkeimman vallan haltijan kirjelmä 1116, L. Elintarveasiainv:aan 1119, Elint.v:n miet. n:o 4, Pp. 1194, 1 K. 1199 Suurvm. n:o 36, 2 K. 1210, Suurvm. n:o 36 a, jatk. 2 K. 1232, 3 K. 1238. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 65 laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, tuodaan Edk:lle 1369, L. Elintarveasiainv:aan 1383, Elint.vm. n:o 6, Pp. 1576, 1 K. 1607, Suurvm. n:o 56, 2 K. 1750, 3 K. 1808. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 66 laiksi elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, tuodaan

Edk:lle 1369 L. Elint.v:aan 1383, Elintarveasiainvm. n:o 5, Pp. 1576, 1 K. 1584, Suurvm. n:o 55, 2 K. 1737 ja 1749, Suurvm. n:o 55 a, jatk. 2 K. 1760, 3 K. 1808. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 80 sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneiden avustamisesta, tuodaan Edk:lle 1639, L. Vv:aan 1669, Vvm. n:o 22, Pp. 1754, 1 K. 1755 Suurvm. n:o 65, 2 K. 1761, 3 K. 1807. A. III.
— Ehdotuksen laiksi eräiden pykälien muuttamisesta laissa, joka koskee eräänlaisen omaisuuden käyttöä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, sisältävä ed. Tokoin ja Watasen edusk. esit. n:o 24, Liitteet X siv. 935, L. Elintarveasiainv:aan 305, Elintarveasiainvm. n:o 2, Pp. 520 K. 532, Elintarveasiainvm. n:o 2 a, Pp. 533, 1 K. 538, Suurvm. n:o 9, 2 K. 558, 3 K. 658. A. V:1, em. n:o 4.
— Ks. Maanviljelystuotanto.
— Ks. Työvelvollisuus. Valuuttakauppa.

Elintarvepula. Hallituksen esitys n:o 27 valtiolainan ottamisesta elintarpeiden hankintaa varten, tuodaan Edk:lle 558, L. Vv:aan 592 Vvm. n:o 8, Pp. 620, 1 K. 622, Suurvm. n:o 10, 2 K. 634, 3 K. 776. A. II.

Eläkkeet. Vvm. n:o 19 siv. 75—77. A. IV.

Elävät kuvat. Ehdotuksen laiksi kinematografikuvien julkisen näyttämisen ehdoista sisältävä ed. Rentolan y. m. edusk. esit. n:o 27, Liitteet VI siv. 598, L. Siv:aan 298.

Etuosto. Ks. Maanhankinta.

F.

Finljandskaja Gascta. Vvm. n:o 19 siv. 74. A. IV.

H.

Haaste:
— Hallituksen esitys n:o 30 laiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:n muuttamisesta, tuodaan Edk:lle 775, L. Lv:aan 792, Lvm. n:o 5, Pp. 997, 1 K. 1001, Suurvm. n:o 23, 2 K. 1052, 3 K. 1079. A. II.
— Ks. Oikeudenkäynti.

Hallinto-oikeus. Ks. Korkein hallinto-oikeus.

Hallituksen esitys:
— n:o 1, Suomen Hallitusmuodoksi. Ks. Hallitusmuoto.
— n:o 2, laiksi Suomen Hallitusmuodon perusteista. Ks. Hallitusmuoto.
— „ 3, eduskunnan esitysoikeuden laajentamisesta. Ks. Valtiopäiväjärjestys.
— „ 4, laiksi Suomen valtiotalouden oikeudenperusteista. Ks. Valtiotalous.
— „ 5, 20 p:nä heinäk. 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen 26, 27, 43, 61 ja 63 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi. Ks. Valtiopäiväjärjestys.
— „ 6, eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta. Ks. Hallituksen jäsen.
— „ 7, 20 p:nä heinäk. 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen 32, 46 ja 51 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi. Ks. Valtiopäiväjärjestys.
— „ 8, edustajapalkkioista vuoden 1917 ensimäisillä ja toisilla valtiopäivillä. Ks. Valtiopäiväjärjestys.
— „ 9, 20 p:nä heinäk. 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen erinäisten valtiopäivätyötä koskevain säännösten muuttamisesta ja täydentämisestä sekä samana päivänä annetun vaalilain 37 §:n muuttamisesta. Ks. Valtiopäiväjärjestys.
— „ 10, Korkeimmasta Oikeudesta. Ks. Korkein Oikeus.
— „ 11, Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta. Ks. Korkein Hallinto-oikeus.
— „ 12, mooseksenuskolaisista Suomessa. Ks. Mooseksenuskolaiset.
— „ 13, suurten tulojen verosta. Ks. Verotus.
— „ 14, leimasuostunnan suorittamisesta 1918 vuoden loppuun. Ks. Leimasuostunta.
— „ 15, pääoma- ja kuponkisuostunnan suorittamisesta 1918 vuoden loppuun. Ks. Pääoma- ja kuponkivero.
— „ 16, kulkulaitosrahastosta vuodeksi 1917. Ks. Kulkulaitosrahasto.
— „ 17, varojen osottamisesta kansanopetusta varten vuodeksi 1917. Ks. Kansanopetus.
— „ 18, tuulaakimaksun laskemisen perusteesta. Ks. Tuulaakimaksu.
— „ 19, laiksi postisäästöpankista Suomessa 24 p:nä toukok. 1886 annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta. Ks. Postisäästöpankki.
— „ 20, välittävistä säännöksistä maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain, kansanäänestystä tarkoittavan lain ja kunnallisen vaalilain käytäntöön saattamista varten. Ks. Kunnallislait.
— „ 21, erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 p:nä jouluk. 1869 annettuun kirkkolakiin. Ks. Kirkkolaki.
— „ 22, valtiolainain ottamisesta kulkulaitosrahaston tarpeisiin. Ks. Kulkulaitosrahasto.

— n:o 23, laiksi selityksestä 23 p:nä syysk. 1917 annettuun asetukseen, joka sisältää määräyksiä erinäisistä 13 p:nä maalisk. 1916 voimassa olleista torppaa, lampuotitilaa ja mäkitupa-aluetta koskevista vuokrasopimuksista. Ks. Torpan y. m. vuokra.
— „ 24, varojen hankkimisesta vuodeksi 1917 niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä. Ks. Tulo- ja menoarvio.
— „ 25, valtiolainan ottamisesta Suomen Pankin aseman vahvistamiseksi. Ks. Suomen Pankki.
— „ 26, Suomen rahasta 9 p:nä elok. 1877 annetun lain 6, 10, 11 ja 16 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi. Ks. Raha.
— „ 27, valtiolainan ottamisesta elintarpeiden hankintaa varten. Ks. Elintarvepula.
— „ 28, laiksi säästöpankeista. Ks. Säästöpankki.
— „ 29, erityisen työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusrahaston perustamisesta. Ks. Työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusrahasto.
— „ 30, laiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi. Ks. Haaste.
— „ 31, laiksi yhdistyksistä. Ks. Yhdistys.
— „ 32, painovapauslaiksi. Ks. Painovapauslaki.
— „ 33, laiksi yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä. Ks. Oppikoulut.
— „ 34, laiksi yksityisoppikoulujen valtioavun määristä. Ks. Oppikoulut.
— „ 35, leimasuostunnan suorittamisesta 1 päivään huhtikuuta 1918. Ks. Leimasuostunta.
— „ 36, laiksi Suomen lipusta. Ks. Lippu.
— „ 37, eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa kesäk. 2 p:nä 1917 annetun lain 13 §:n muuttamisesta. Ks. Elintarvekysymys.
— „ 38, siitä ajasta, milloin kaupunkien tutkijalautakuntain vaalit on ensi kerran toimitettava vuonna 1918. Ks. Kunnallislait.
— „ 39, siitä verosta, joka on suoritettava paloviinan valmistamisesta Suomessa sekä tämän veron käyttämisestä vuonna 1918. Ks. Paloviinavero.
— „ 40, laiksi luvasta saada toistaiseksi harjoittaa ruuaksi kelpaavan metsänriistan pyyntiä satimilla. Ks. Metsästys.
— „ 41, erinäisten vuokra-alueiden erottamisesta itsenäisiksi tiloiksi. Ks. Torpan y. m. vuokra.
— „ 42, kesäk. 2 p:nä 1917 eräänlaisen omaisuuden käyttämisestä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa annetun lain 1, 11 ja 15 §:n muuttamisesta. Ks. Elintarvekysymys.
— n:o 43, laiksi naisen kelpaavaisuudesta tuomariksi sekä laiksi oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n ja 15 luvun 3 §:n muuttamisesta. Ks. Oikeudenkäynti.
— „ 44, Suomen vapaudenlainan ottamisesta. Ks. Vapaudenlaina.
— „ 45, eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä. Ks. Valtiorikos.
— „ 46, suurten tulojen suostuntaverosta vuodelta 1917. Ks. Verotus.
— „ 47, leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918. Ks. Leimasuostunta.
— „ 48, laiksi Suomen senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta. Ks. Valtiorikos.
— „ 49, laiksi eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 p:nä kesäk. 1917 annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä. Ks. Elintarvekysymys.
— „ 50, koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan ja oikeuden säilyttämisaikaa. Ks. Oikeudenkäynti.
— „ 51, laiksi Suomen postisäästöpankista 24 p:nä toukok. 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta. Ks. Postisäästöpankki.
— „ 52, vuoden 1917 rahasäännön noudattamisesta kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu. Ks. Tulo- ja menoarvio.
— „ 53, siitä verosta, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä peruukirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista y. m. kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista. Ks. Leimasuostunta.
— „ 54, Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteista. Ks. Ulkoasiat.
— „ 55, Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä. Ks. Rauhansopimus.
— „ 56, jouluk. 24 p:nä 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinanvalmistusveron alentamisesta. Ks. Paloviinavero.
— „ 57, laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta. Ks. Valtiorikos.
— „ 58, ammattientarkastuksesta 18 p:nä elok 1917 annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta. Ks. Ammattientarkastus.
— „ 59, laiksi, jolla kumotaan jouluk. 18 p:nä 1878 annetun arm. ilmoitus-

kirjan säännös siitä, että useat §:t Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät. Ks. Asevelvollisuus.
— n:o 60, laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia. Ks. Uskonnolliset yhdyskunnat.
— „ 61, laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta. Ks. Ehdolliset rangaistustuomiot.
— „ 62, Suomen Hallitusmuodoksi. Ks. Hallitusmuoto.
— „ 63, eräistä 18 p:nä elok. 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä. Ks. Tapaturmavakuutus.
— „ 64, laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa. Ks. Ehdolliset rangaistustuomiot.
— „ 65, laiksi kohtuuttomien hintojen ehkäisemiseksi sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa. Ks. Elintarvekysymys.
— „ 66, laiksi elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa. Ks. Elintarvekysymys.
— „ 67, laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta. Ks. Työvelvollisuus.
— „ 68, laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta. Ks. Valuuttakauppa.
— „ 69, laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta. Ks. Oikeudenkäynti.
— „ 70, eräistä muutoksista kahdeksan tunnin työajasta 27 p:nä marraskuuta 1917 annettuun lakiin. Ks. Kahdeksan tunnin työaika.
— „ 71, laiksi ulkomaalaisen ottamisesta Suomen kansalaiseksi. Ks. Ulkomaalaiset.
— „ 72, laiksi 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä erinäisissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksi mainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta. Ks. Kunnallislait.
— „ 73, laiksi kaupunkien poliisitoimesta. Ks. Poliisilaitos.
— „ 74, maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi. Ks. Sotaväki.
— „ 75, Suomen Pankin aseman vahvistamisesta. Ks. Suomen Pankki.
— n:o 76, Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen liittosopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymisestä. Ks. Rauhansopimus.
— „ 77, Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä. Ks. Rauhansopimus.
— „ 78, leveäraiteisen rautatien rakentamisesta Nurmeksesta Waalan kautta Ouluun. Ks. Rautatie.
— „ 79, Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen vahvistamisesta. Ks. Rauhansopimus.
— „ 80, sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneiden avustamisesta. Ks. Elintarvekysymys.

Hallituksen jäsen:

— Hallituksen esitys n:o 6 eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 356, L. Prv:aan 372, Prvm. n:o 8, Pp. 1085, 1 K. 1089, Suurvm. n:o 26, 2 K. 1125, 3 K. 1182. A. I.
— Kysymys että vahvistettaisiin ja julkaistaisiin viime valtiopäivillä hyväksytty laki eduskunnan oikeudesta tarkastaa hallituksen jäsenten virkatointen lainmukaisuutta 89, 117, 161.
— Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn lain, joka koskee eduskunnan oikeutta tarkastaa hallituksen jäsenten virkatointen lainmukaisuutta, vahvistamisesta, 341, L. Prv:aan 436.

Hallitus:

— Senaatin jäsenten eronpyynnöt ja puhemiehistön ehdotus hallitusasiainvaliokunnan asettamisesta 169, ehdotus hylätty 175, kysymys hallituksen asettamisesta 180, 197.
— Hallituksen asettamista koskevan kirjelmän tarkistaa Edk. 260.
— Ed. Gyllingin y. m. kirjelmä koskeva erinäisten senaatin toimenpiteiden tutkimista ja toimenpiteisiin ryhtymistä sen johdosta, Pp. 946 ja 990.
— Ks. Valtionhoitajakunta.

Hallitusasiainvaliokunta. Puhemiehistön ehdotus sen asettamisesta 169, ehdotus hylätty 175.

Hallitusmuoto:

— Hallituksen esitys n:o 1 Suomen Hallitusmuodoksi, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 348, L. Prv:aan 367. A. I. (Ks. esit. n:o 62).

— Hallituksen esitys n:o 2 laiksi Suomen Hallitusmuodon perusteista, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 355, L. Prv:aan 371. A. I.
— Hallituksen esitys n:o 62 Suomen Hallitusmuodoksi, tuodaan Edk:lle 1238, Pp. 1240 ja 1241, L. Prv:aan 1275, Prvm. n:o 14, Pp. 1541, 1 K. 1548, Suurvm. n:o 54, 2 K. 1648, 1673 ja 1701, Suurvm. n:o 54 a, jatk. 2 K. 1733, 3 K. 1815. A. III.
— Ehdotus että senaattia kehoitettaisiin pian valmistamaan ehdotus uudeksi hallitusmuodoksi, K. 341.
— Ed. Alkion y. m. kirjelmä koskeva itsenäisyyden tunnetuksi saattamista (tasavalta) 366.
— Ks. Kuninkaanvaali.

Hätä. Ks. Elintarvekysymys.

I.

Ilmoitusvelvollisuus. Ks. Verotus.

Irtolaiset. Ehdotus 1917 v. ensim. vp:llä hyväksytyn, irtolaisista annetun asetuksen muuttamista koskevan asetuksen vahvistamisesta (Korkein Hallinto-oikeus), 338, 341, L. Lv:aan 435, Lv:n kirjelmä n:o 10, K. 710. A. IV.

Istumajärjestys, edustajien, 13.

Itsenäisyyden toteuttaminen:

— Hallituksen puheenjohtajan lausunto Suomen itsenäisyyden toteuttamisesta 310.
— Ed. Alkion y. m. kirjelmä koskeva itsenäisyyden tunnetuksi saattamista 366.
— Senaatin ilmoitus Venäjän sotilasviranomaisille tehdystä vaatimuksesta, että Suomessa oleva venäläinen sotaväki on viipymättä maasta poistettava 519.
— Senaatin puheenjohtajan ilmoitus Suomen itsenäisyyden tunnustamisesta 789.
— Ed. Sirolan y. m. välikysymys Suomen itsenäisyydestä y. m. Pp. 594, Sallitaan tehtäväksi 621, Senaatin puheenjohtajan vastaus ja yksinkertainen siirtyminen päiväjärjestykseen 813.
— Tervehdyssähkösanomia Ruotsin valtiopäiviltä 988.
— Senaatin puheenjohtajan kirjelmä jäsenten valitsemisesta komiteaan niiden käytännöllisten toimenpiteiden valmistamista varten, jotka aiheutuvat Suomen eroamisesta Venäjästä, luetaan ja L. Ulkoasiainv:aan 946, Ulkoasiainvm. n:o 1, Pp. 997, K. 1000. A. IV.
— Ks. Adressi. Rauhanneuvottelut.

Itävalta-Unkari. Ks. Rauhansopimus.

J.

Järjestysvalta:

— Senaatin kirjelmä, joka koskee lujan järjestysvallan luomista maahan, luetaan ja pp. 837, K. 843 ja 902.
— Ks. Poliisilaitos. Sotaväki.

K.

Kahdeksan tunnin työaika:

— Hallituksen esitys n:o 70 eräistä muutoksista kahdeksantunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin, tuodaan Edk:lle 1435, Pp. 1454, L. Ltv:aan 1457, Ltvm. n:o 7, Pp. 1544, 1 K. 1546, Suurvm. n:o 52, 2 K. 1758, 3 K. 1809. A. III.
— Kysymys sitä koskevan lain vahvistamisesta ja julkaisemisesta 89, 117, 161, 165, 261.

Kananhoito. Määrärahan myöntämistä koulun perustamiseksi kananhoihon opettajain ja neuvojain valmistamista varten tarkoittava ed. Hahlin y. m. anom. ehd. n:o 80, Liitteet VIII siv. 81, L. Mtv:aan 303.

Kansainväliset suhteet. Ed. Kullervo Mannerin y. m. kirjoitus ja ehdotus valiokunnan asettamisesta valmistamaan kysymyksiä, jotka koskevat maan kansainvälisiä suhteita, Pp. 539, K. ja päätös erityisen valiokunnan asettamisesta 569. Valiokunnan nimi ulkoasiainvaliokunta 898.

Kansakoulu:

— Kansakoulujen ja seminaarien opetusohjelman uudistamista koskeva ed. Kokon y. m. anom. ehd. n:o 42, Liitteet VI siv. 552, L. Siv:aan 299.
— Määrärahan myöntämistä maalaiskansakoulujen rakentamista varten koskeva ed. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 43, Liitteet II siv. 33, L. Vv:aan 299.
— Määrärahan myöntämistä köyhien kansakoulunoppilaiden ruoka- ja vaatetusavuksi koskeva ed. Latvalan y. m. anom. ehd. n:o 44, Liitteet VI siv. 553, L. Siv:aan 299, Sivm. n:o 1, Pp. 520. A. V:2, am. n:o 1.
— Määrärahan myöntämistä maalaiskansakoulujen köyhäin lasten ruoka- ja vaatetusavuksi tarkoittava

ed. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 45, Liitteet VI siv. 554, L. Siv:aan 300, Sivm. n:o 1, Pp. 520, K. —. A. V: 2, am. n:o 1.
— Kunnasta kansakoulunopettajille suoritettavan palkan järjestämistä koskeva ed. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 46, Liitteet VI siv. 551, L. Siv:aan 300.
— Maalaiskansakoulujen opettajain palkkojen ja eläkkeiden korottamista koskeva ed. Wuokosken y. m. anom. ehd. n:o 47, Liitteet II siv. 34, L. Vv:aan 300.
— Maalaiskansakoulujen opettajain kalliinajan palkanlisäystä koskeva ed. Päivänsalon y. m. anom. ehd. n:o 48, Liitteet II siv. 37, L. Vv:aan 300.
— Eläkkeellä olevien kansakoulunopettajain eläkkeiden korottamista koskeva ed. Tantun y. m. anom. ehd. n:o 49, Liitteet II siv. 40, L. Vv:aan 300.

Kansalaisoikeus. Ks. Ulkomaalaiset.

Kansanopetus. Hallituksen esitys n:o 17 varojen osottamisesta kansanopetusta varten vuodeksi 1917, tuodaan Edk:lle 427, Pp. 454, L. Vv:aan 455, Vvm. n:o 5, Pp. 589, K. 652. A. II.

Kansanopistot. Määrärahan myöntämistä kansanopistojen kannattamista varten tarkoittava ed. Löthmanin y. m. anom. ehd. n:o 34, Liitteet VI siv. 561, L. Siv:aan 299, Sivm. n:o 4, Pp. —, K. —. A. V: 2, am. n:o 6.

Kansantajuiset luennot. Ks. Luentotoiminta.

Kansanvalistus. Vvm. n:o 19 siv. 64—66. A. IV.

Kansliatoimikunta. Neljän jäsenen vaali 10, ehdottaa istumajärjestyksen 13, ilmoitus ja ehdotus virkailijoista 13, lausunto sihteerintoimen hakijasta 14, ilmoitus virkailijain ottamisesta 263, jäsenen vapautus toimestaan 263, uusi jäsen 1232.

Kanslisti, otettu 13.

Kapina. Ks. Valtiorikos. Oikeudenkäynti. Ehdolliset rangaistustuomiot. Elintarvekysymys.

Kasvatuslaitos. Ks. Oppikoulut.

Kasvitarhaviljelys. Määrärahan myöntämistä kasvitarhaviljelyksen neuvontatyötä varten koskeva ed. Laineen y. m. anom. ehd. n:o 38, Liitteet IV siv. 281, L. Tv:aan 299.

Kauppa- ja konttoriliikkeet. Ehdotuksen asetukseksi työstä kauppa- ja konttoriliikkeissä sisältävä ed. Pärssisen y. m. edusk. esit. n:o 37, Liitteet IX siv. 905, L. Työv:aan 304.

Kauppa- ja merenkulkuvälikirja. Ks. Rauhansopimus.

Keisarin käyttövarat. Vvm. n:o 19 siv. 44. A. IV.

Kenraalikuvernöörin kanslia. Vvm. n:o 19 siv. 46 ja 73. A. IV.

Kertomus. Senaatin toimituskuntien vuosikertomusten jouduttaminen. Vvm. n:o 19 siv. 2. A. IV.

Keuhkotauti:

— Määrärahan myöntämistä keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan koskeva ed. Arosen y. m. anom. ehd. n:o 10, Liitteet IV siv. 266, L. Tv:aan 295, Tvm. n:o 3, Pp. 1067, K. —. A. V: 2, am. n:o 11.
— Vvm. n:o 19 siv. 79—80. A. IV.

Kiertokoulut. Ks. Alkukoulu.

Kihlakunnan käräjät. Ks. Oikeudenkäynti.

Kihlakunnanoikeudet. Vvm. n:o 19 siv. 49. A. IV.

Kihlakunnanoikeus. Ks. Oikeudenkäynti.

Kiireelliseksi julistaminen, eduskuntaesityksen 298.

Kinematografikuvat. Ks. Elävät kuvat.

Kirjastot:

— Kirjastonhoitajan asettamista kuntiin sekä niiden palkkausta koskeva ed. Alkion y. m. anom. ehd. n:o 50, Liitteet VI siv. 586, L. Siv:aan 300.
— Suomen kirjastovaltuuskunnan ja keskuskirjaston perustamista koskeva ed. Wihersalon y. m. anom. ehd. n:o 51, Liitteet VI siv. 585, L. Siv:aan 300.
— Määrärahan myöntämistä yleisten kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen koskeva ed. Paavo Virkkusen y. m. anom. ehd. n:o 52, Liitteet VI siv. 583, L. Siv:aan 300.
— Määrärahan myöntämistä yleisten kirjastojen perustamiseen ja ylläpitämiseen tarkoittava ed. Wihersalon y. m. anom. ehd. n:o 53, Liitteet VI siv. 584, L. Siv:aan 300.
— Kirjastonhoitajain ammatillista kehittämistä koskeva ed. Lanteen y. m. anom. ehd. n:o 54, Liitteet VI siv. 588, L. Siv:aan 300.

Kirkkolaki:

— Hallituksen esitys n:o 21 erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 p:nä jouluk. 1869 annettuun kirkkolakiin, tuodaan Edk:lle 427, Pp. 492, L. Lv:aan 495, Lvm. n:o 8, Pp. 1067, 1 K. 1084, Suurvm. n:o 27, 2 K. 1126, 3 K. 1183. A. II.

— Ks. Uskonnolliset yhdyskunnat.

Konkurssisääntö. Ks. Ulosottolaki.

Korkein Hallinto-oikeus:

— Hallituksen esitys n:o 11 Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta tuodaan Edk:lle 310, Pp .357, L. Lv:aan 373, Lvm. n:o 7, Pp. 1067, 1 K. 1084, Suurvm. n:o 25, 2 K. 1115, 3 K. 1125. A I.

— Ehdotus 1917 v:n esim. vp:llä siitä hyväksytyn lain vahvistamisesta 338, 341, L. Lv:aan 435, Lv:n kirjelmä n:o 10, K. 710. A. IV.

Korkein Oikeus:

— Hallituksen esitys n:o 10 Korkeimmasta Oikeudesta, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 357, L. Lv:aan 373, Lvm. n:o 6, Pp. 1067, 1 K. 1079, Suurvm. n:o 24, 2 K. 1096 ja 1110, Suurvm. n:o 24 a, jatk. 2 K. 1125, 3 K. 1182. A. I.

— Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn lain vahvistamisesta 339, L. Lv:aan 432, Lv:n kirjelmä n:o 9, K. 585 ja 703. A. IV.

Korkein valta:

— Senaatin kirjelmä ja ehdotus senaatin puheenjohtajan P. E. Svinhufvudin valtuuttamisesta käyttämään korkeinta valtaa 1105.

— Korkeimman vallan haltijan kirjelmä erinäisistä hallituksen esityksistä 1116.

— Ks. Valtionhoitajakunta.

Kotieläimet. Ks. Tilusten rauhoitus.

Kotitalous. Ks. Työaika.

Kotitalousopetus:

— Määrärahan myöntämistä ruuanlaiton ja kotitalouden opetusta varten maaseudulla koskeva ed. Hahlin y. m. anom. ehd. n:o 36, Liitteet VI siv. 571, L. Siv:aan 299.

— Kotitalousopetuksen avustamista varten myönnetyn määrärahan korottamista tarkoittava ed. Yrjö-Koskisen y. m. anom. ehd. n:o 37, Liitteet VI siv. 572. L. Siv:aan 299.

Koulu. Ks. Kansakoulu. Maarianhamina. Oppikoulut.

Koulutoimi. Vvm. n:o 19 siv. 62. A. IV.

Kreikkalais-venäläiset seurakunnat. Vvm. n:o 19 siv. 60—62, K. 1783. A. IV.

Kruunun metsät. Vvm. n:o 19 siv. 33—44 ja 53—58, K. 1788. A. IV.

Kruununmetsätorpparit:

— Kruunun metsätorpparien aseman parantamista koskeva ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 63, Liitteet VIII siv. 744, L. Mtv:aan 301.

— Kruununmetsätorpparien y. m. vapauttamista suorittamasta valtiolle vuosilta 1917 ja 1918 maksettavaa vuokraa koskeva ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 95, Liitteet II siv. 28, L. Vv:aan 305.

Kulkulaitosrahasto:

— Hallituksen esitys n:o 16 kulkulaitosrahastosta vuodeksi 1917 tuodaan Edk:lle 310, Pp. 358, L. Vv:aan 373, Vvm. n:o 6, Pp. 619, K. 655. A. II.

— Hallituksen esitys n:o 22 valtiolainan ottamisesta kulkulaitosrahaston tarpeisiin, tuodaan Edk:lle 496, Pp. 520, L. Vv:aan 521, Vvm. n:o 7, Pp. 620, 1 K. 627, Suurvm. n:o 12, 2 K. 643, Suurvm. n:o 12 a, jatk. 2 K. 648, 3 K. 776. A. II.

— Vvm. n:o 19 siv. 96—103. A. IV.

— Ks. Rautatie.

Kuninkaanvaali. Valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä kuninkaan vaalia varten tarkoittava ed. Ingmanin, Estlanderin y. m. anom. ehd. n:o 121, Lisäliite, siv. 3, L. Prv:aan 1859, Prvm. n:o 18, Pp. 1875, K. 1877. A. V: 2, am. n:o 16.

Kunnallislait:

— Hallituksen esitys n:o 20 välittävistä säännöksistä maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain, kansanäänestystä tarkoittavan lain ja kunnallisen vaalilain käytäntöön saattamista varten, tuodaan Edk:lle 427, Pp. 454, L. Ltv:aan 456, Ltvm. n:o 1, Pp. 520, 1 K. 523, Suurvm. n:o 7, 2 K. 545, 3 K. 600. A. II.

— Hallituksen esitys n:o 38 siitä ajasta, milloin kaupunkien tutkijalautakuntain vaalit on ensi kerran toimitettava vuonna 1918, tuodaan

Edk:lle 1020, Pp. 1032, L. Ltv:aan 1037. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 72 laiksi 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä erinäisissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksi mainittuna päivänä kankansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta, tuodaan Edk:lle 1457, L. Ltv:aan 1528, Ltvm. n:o 9, Pp. 1582, 1 K. 1610, Suurvm. n:o 60, 2 K. 1759, 3 K. 1811. A. III.
— Kysymys niiden vahvistamisesta ja julkaisemisesta 89, 117, 161, 163, 261.

Kunnallisopistot. Määrärahan myöntämistä kunnallisopistojen järjestämiseksi koskeva ed. Rentolan y. m. anom. ehd. n:o 35, Liitteet VI siv. 567, L. Siv:aan 299.

Kunta. Ks. Maanhankinta.

Kuolemanrangaistus. Ehdotuksen laiksi kuolemanrangaistuksen poistamisesta sisältävä ed. Hakalan y. m. edusk. esit. n:o 15, Liitteet III siv. 134, L. Lv:aan 291.

Kymijoki. Kyminjoen perkaamista valtion kustannuksella tarkoittava ed. Wuorimaan y. m. anom. ehd. n:o 97, Liitteet II siv. 114, L. Vv:aan 306.

Kyytilaitos:
— Ehdotuksen laiksi kyytilaitoksista niiden perustamisesta ja voimassapitämisestä sisältävä ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 3, Liitteet V siv. 374, L. Ltv:aan 296, Ltvm. n:o 4, Pp. 1342, 1 K. 1378, Suurvm. n:o 43, 2 K. 1433, 3 K. 1436. A. V:1, em. n:o 8.
— Ehdotuksen kyytiasetukseksi sisältävä ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 6, Liitteet V siv. 393, L. Ltv:aan 296, Ltvm. n:o 4, Pp. 1342, 1 K. 1378, Suurvm. n:o 43, 2 K. 1433, 3 K. 1436. A. V:1, em. n:o 8.
— Ehdotuksen kyytiasetukseksi sisältävä ed. Gäddan y. m. edusk. esit. n:o 7, Liitteet V siv. 411, L. Ltv:aan 296, Ltvm. n:o 8, Pp. 1342, 1 K. 1378, Suurvm. n:o 43, 2 K. 1433, 3 K. 1436. A. V:1, em. n:o 8.
— Ehdotuksen kyytiasetukseksi sisältävä ed. Pullisen y. m. edusk. esit. n:o 8, Liitteet V siv. 429, L. Ltv:aan 296, Ltvm. n:o 4, Pp. 1342, 1 K. 1378, Suurvm. n:o 43, 2 K. 1433, 3 K. 1436. A. V:1, em. n:o 8.
— Toimenpiteitä kalliinajan aiheuttamien kyydinpitokustannusten korvaamiseksi koskeva ed. Hälvän y. m. anom. ehd. n:o 17, Liitteet V siv. 447, L. Ltv:aan 296, Ltvm. n:o 3, Pp. 1067, K. —. A. V:2, am. n:o 7.

Kätilöt:
— Ehdotuksen laiksi kätilöistä ja kätilötoimen järjestämisestä maassa sisältävä ed. Pärssisen y. m. edusk. esit. n:o 21, Liitteet IV siv. 255, L. Tv:aan 294.
— Määrärahan myöntämistä maalaiskuntain kätilöjen ja kiertävien sairaanhoitajien palkkaamiseksi koskeva ed. Hultinin y. m. anom. ehd. n:o 12, Liitteet II siv. 44, L. Vv:aan 295.

L.

Lahjoitusmaat:
— Toimenpiteitä, joilla entisen lahjoitusmaan tilallisille helpoitettaisiin kruunupuistoiksi julistettujen metsämaittensa lunastaminen yhteismetsiksi, koskeva ed. Arokallion anom. ehd. n:o 25, Liitteet V siv. 500, L. Ltv:aan 297.
— Tutkijakunnan asettamista Suojärven lahjoitusmaalla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten koskeva ed. Arokallion anom. ehd. n:o 26, Liitteet VIII siv. 745, L. Mtv:aan 297, Mtvm. n:o 4, Pp. 1067., K. 1239 ja 1270. A. V:2, am. n:o 12.

Lainvalmistelukunta. Vvm. n:o 19 siv. 49. A. IV.

Laivojen uppoaminen. Ed. Joukahaisen välikysymys takavarikoitujen laivojen uppoamisesta Helsingin satamassa, Pp. 1231, sallitaan tehtäväksi 1237. Vastaus ja yksinkertainen siirtyminen päiväjärjestykseen 1322.

Lakien vahvistaminen. Ks. Asianajaja. Hallituksen jäsen. Kahdeksan tunnin työpäivä. Korkein oikeus. Korkein hallintooikeus. Kunnallislait. Mooseksenuskolaiset. Oikeudenkäynti. Pienviljelys. Rangaistusten täytäntöönpano. Torpan y. m. vuokra. Ulosottolaki. Uskontorikokset. Valtiopäiväjärjestys. Venäjän kansalaiset.

Laki- ja talousvaliokunta:

— asetetaan ja jäsenluku määrätään 264, jäsenet ja varajäsenet 289, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 309, jäsenen vaihdos 1077 ja 1089, 1204 ja 1321, uusia varajäseniä 1077 ja 1089.

— Miet. n:o 1, hallituksen esityksen johdosta välittävistä säännöksistä maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain, kansanäänestystä tarkoittavan lain ja kunnallisen vaalilain käytäntöön saattamista varten, Pp. 520, 1 K. 523, Suurvm. n:o 7, 2 K. 545, 3 K. 600. A. II.

— „ „ 2, kunnallisverotuksessa verovelvollisten velvollisuudesta tulojensa ilmoittamiseen taksoitusviranomaisille, Pp. 535, 1 K. 537, 561, 2 K. —, 3 K. —. A. V: 1, em. n:o 9.

— „ „ 3, anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa toimenpiteitä kalliin ajan aiheuttamien kyydinpitokustannusten korvaamiseksi, Pp. 1067, K. —. A. V: 2, em. n:o 7.

— „ „ 4, kyytilainsäädännön uudistamista koskevain esitysehdotusten johdosta, Pp. 1342, 1 K. 1378, Suurvm. n:o 43, 2 K. 1433, 3 K. 1436. A. V: 1, em. n:o 8.

— „ „ 4, teiden tekemistä ja kunnossapitoa maalla koskevain eduskuntaesitysten johdosta, Pp. 1434, 1 K. 1436, Suurvm. n:o 45, 2 K. 1533, 3 K. ja ehdotus lepäämään jättämisestä 1578, jatk. 3 K. 1762. A. V: 1, em. n:o 9.

— „ „ 6, hallituksen esityksen johdosta eräistä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä, Pp. 1543, 1 K. 1546, Suurvm. n:o 51, 2 K. 1757, 3 K. 1809. A. III.

— „ „ 7, hallituksen esityksen johdosta eräistä muutoksista kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin, Pp. 1544, 1 K. 1546, Suurvm. n:o 52, 2 K. 1758, 3 K. 1809. A. III.

— „ „ 8, hallituksen esityksen johdosta 18 päivänä elokuuta 1917 ammattientarkastuksesta annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi, Pp. 1544, 1 K. 1548, Suurvm. n:o 53, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.

— „ „ 9, hallituksen esityksen johdosta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta, Pp. 1582, 1 K. 1610, Suurvm. n:o 60, 2 K. 1759, 3 K. 1811. A. III.

Lakivaliokunta:

— jäsenluku määrätään 97, jäsenet ja varajäsenet 168, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 179, 1091 ja 1122, jäsenen vaihdos 347 ja 368, 1077 ja 1089; 1231 ja 1321; uusia varajäseniä 1077 ja 1088.

— kirjelmä n:o 4, kihlakunnan käräjiä koskevan lain vahvistamisesta, K. 513. A. IV.

— „ „ 5, O. K:n 15 luvun 2, 3 ja 9 §:n muuttamista koskevan lain vahvistamista, K. 515. A. IV.

— „ „ 6, uskontorikoksia koskevan lain vahvistamisesta, K. 516 ja 573. A. IV.

— „ „ 7, U. L. 4 luvun 5, 6, 7 ja 8 §:iä y. m. koskevien lakien vahvistamisesta, K. 585. A. IV.

— „ „ 8, rangaistusten täytäntöönpanoasetuksen 4 luvun 2 §:ää koskevan lain vahvistamisesta, K. 585. A. IV.

— „ „ 9, Korkeinta oikeutta koskevan lain vahvistamisesta, K. 585 ja 703. A. IV.

— „ „ 10, Korkeinta hallinto-oikeutta koskevan lain vahvistamisesta, K. 710. A. IV.

— Miet. n:o 1, lepäämään jätetyn lakiehdotuksen johdosta, joka koskee osuustoimintalain 19 §:n muuttamista, Pp. 454, 1 K. 474, Suurvm. n:o 4, 2 K. 511, Lvm. n:o 1 a, Pp. 986, jatk. 2 K. 1119, Suurvm. n:o 4 a, 2 K. 1133, 3 K. 1184. A. V: 1, em. n:o 1.

— „ „ 2, eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi osuustoimintalakiin otettavasta uudesta pykälästä, Pp. 454, 1 K. 475, Suurvm. n:o 5, 2 K. 513, 3 K. 558. A. V: 1, em. n:o 2.

— „ „ 3, eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi järjestyksenpidosta kaupungeissa, Pp. 589, 1 K. 627, Suurvm. n:o 19, 2 K. —, 3 K. —. A. V: 1, em. n:o 5.

— „ „ 4, anomusehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa vahvan ainoastaan laillisten viranomaisten käskettävänä olevan järjestysvallan aikaansaamista, Pp. 839, K. —. A. V: 2, am. n:o 2.

— „ „ 5, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:n muuttamisesta, Pp. 997, 1 K. 1001, Suurvm. n:o 23, 2 K. 1052, 3 K. 1079. A. II.

— „ „ 6, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Kor-

keimmasta Oikeudesta, Pp. 1067, 1 K. 1079, Suurvm. n:o 24, 2 K. 1096 ja 1110, Suurvm. n:o 24 a, jatk. 2 K. 1125, 3 K. 1182. A. I.
— Miet. n:o 7, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta, Pp. 1067, 1 K. 1084, Suurvm. n:o 25, 2 K. 1115, 3 K. 1125. A. I.
— „ „ 8, hallituksen esityksen johdosta erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 p:nä jouluk. 1869 annettuun kirkkolakiin, Pp. 1067, 1 K. 1084, Suurvm. n:o 27, 2 K. 1126, 3 K. 1183. A. II.
— „ „ 9, hallituksen esityksen n:o 45 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä, Pp. 1133, 1 K. 1135, Suurvm. n:o 28, 2 K. 1150, 3 K. 1167. A. III.
— „ „ 10, hallituksen esityksen n:o 50 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa, Pp. 1193, 1 K. 1198, Suurvm. n:o 33, 2 K. 1205, 3 K. 1232. A. III.
— „ „ 11, hallituksen esityksen n:o 61 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta, Pp. 1240, 1 K. 1269, Suurvm. n:o 38, 2 K. 1339, 3 K. 1354. A. III.
— „ „ 12, hallituksen esityksen n:o 57 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta, Pp. 1382, 1 K. 1421, Suurvm. n:o 44, 2 K. 1473 ja 1508, Suurvm. n:o 44 a, jatk. 2 K. 1538, 3 K. 1546. A. III.
— „ „ 13, hallituksen esityksen n:o 64 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa, Pp. 1343, 1 K. 1345, Suurvm. n:o 41, 2 K. 1347, 3 K. 1354. A. III.
— „ „ 14, hallituksen esityksen n:o 60 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia, Pp. 1529, 1 K. 1532, Suurvm. n:o 48, 2 K. 1736, 3 K. 1807. A. III.
— „ „ 15, hallituksen esityksen n:o 69 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta, Pp. 1529, 1 K. 1532, Suurvm. n:o 49, 2 K. 1737, 3 K. 1807. A. III.
— „ „ 16, hallituksen esityksen n:o 74 johdosta, maan puolustuslaitoksen järjestämiseksi, Pp. 1763, K. 1765. A. III.

Leimasuostunta:

— Hallituksen esitys n:o 14 leimasuostunnan suorittamisesta 1918 vuoden loppuun, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 358, L. Vv:aan 373, Vvm. n:o 4, Pp. 520, 1 K. 522, Suurvm. n:o 6, 2 K. 540, 3 K. 599. A. I.
— Hallituksen esitys n:o 35 leimasuostunnan suorittamisesta 1 päivään huhtikuuta 1918, tuodaan Edk:lle 808, L. Vv:aan 843, Vvm. n:o 12, Pp. 1067, 1 K. —, 2 K. —, 3 K. —. A. II.
— Hallituksen esitys n:o 47 leimasuostunnan suorittamisesta vuonna 1918, tuodaan Edk:lle 1094, korkeimman vallan haltijan kirjelmä 1116, L. Vv:aan 1118, Vvm. n:o 14, Pp. 1193, 1 K. 1198, Suurvm. n:o 34, Pp. 1205, 2 K. 1227, 3 K. 1238. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 53 siitä verosta, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina oikeuteen jätetyistä peruukirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista y. m. kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista, tuodaan Edk:lle 1141, L. Vv:aan 1184, Vvm. n:o 15, Pp. 1193, 1 K. 1199, Suurvm. n:o 35, 2 K. 1207, 3 K. 1232. A. III.

Likvidatsionikomitea. Ks. Itsenäisyyden toteuttaminen.

Lippu. Hallituksen esitys n:o 36 laiksi Suomen lipusta, tuodaan Edk:lle 808, Pp. 896, L. Ulkoasiainv:aan 898, siirretty Prv:aan 1077, Prvm. n:o 9, Pp. 1133, 1 K. 1136, Suurvm. n:o 30, 2 K. 1151, 3 K. 1170. A. III.

Lomanpyyntö, hylätty 1172.

Luentotoiminta. Määrärahan myöntämistä vuonna 1918 pidettäviä kansantajuisia luennoita varten koskeva ed. Johanssonin y. m. anom. ehd. n:o 55, Liitteet VI siv. 592, L. Siv:aan 300, Sivm. n:o 2, Pp. 620, K. —. A. V: 2, am. n:o 3.

Luja järjestysvalta. Ks. Poliisilaitos. Sotaväki.

Luotsilaitos:

— Korvauksen myöntämistä luotsi- ja majakkalaitoksen henkilökunnalle vahingoista, joita sille on aiheutunut laitoksen alistamisesta meriministeriön alaiseksi, koskeva ed. Sundblomin y. m. anom. ehd. n:o 94, Liitteet II siv. 63, L. Vv:aan 305.
— Vvm. n:o 19 siv. 72. A. IV.

...nallitukset. Vvm. n:o 19 siv. 51. A. IV.

M.

Maalaistyöväki. Maalaistyöväen elinehtojen järjestämistä koskeva ed. Puumalan y. m. anom. ehd. n:o 61, Liitteet IX siv. 924, L. Työv:aan 301.

Maamieskurssit. Määrärahan myöntämistä kiertävien maamieskurssien perustamiseksi koskeva ed. Albin Mannerin y. m. anom. ehd. n:o 74, Liitteet VIII siv. 783, L. Mtv:aan 302.

Maanhankinta:

— Puutavarayhtiöiden lainvastaisen kiinteistöjen hankinnan ehkäisemis koskeva ed. Juutilaisen y. m. anom. ehd. n:o 13, Liitteet IV siv. 219, L. Tv:aan 295.

— Ehdotuksen laiksi erinäisten vuokra-alueiden pysyttämisestä erinäisinä viljelminä sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 39, Liitteet VIII siv. 635, L. Mtv:aan 303.

— Ehdotuksen laiksi erinäisten pykälien muuttamiseksi 15 päivänä tammikuuta 1915 annetussa asetuksessa, joka koskee rajoituksia eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla, sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 42, Liitteet IV siv. 201, L. Tv:aan 303.

— Ehdotuksen laiksi rajoituksista yksityisten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 43, Liitteet IV siv. 220, L. Tv:aan 303.

— Ehdotuksen laiksi etuosto-oikeudesta eräissä tapauksissa kiinteistöjä myytäessä sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 45. Liitteet IV siv. 229, L. Tv:aan 303.

— Ehdotuksen laiksi maan luovuttamisesta uusien viljelmien perustamista varten tilattomalle väestölle sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 46, Liitteet IV siv. 237, L. Tv:aan 303.

— Ehdotuksen laiksi asutuslautakunnista sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 48, Liitteet IV siv. 247, Pp. 303, L. Tv:aan 338.

— Toimenpiteitä varojen hankkimiseksi kuntien maanhankinnan edistämiseksi tarkoittava ed. Luopajärven y. m. anom. ehd. n:o 62, Liitteet IV siv. 251, L. Tv:aan 301.

— Valtion takuun myöntämistä vuokra-alueiden lunastamiseen tarvittaville obligationeille koskeva ed. Haatajan y. m. anom. ehd. n:o 64, Liitteet VIII siv. 677, L. Mtv:aan 302.

Maanviljelys. Ks. Opintoretkeilyt.

Maanviljelysnäyttely. Määrärahan myöntämistä yleistä maanviljelysnäyttelyä varten tarkoittava ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 69, Liitteet VIII siv. 775, L. Mtv:aan 302.

Maanviljelysseurat. Maanviljelys- ja talousseurain määrärahojen korottamista tarkoittava ed. Tukian y. m. anom. ehd. n:o 76, Liitteet VIII siv. 793, L. Mtv:aan 302.

Maanviljelystuotanto:

— Ehdotuksen asetukseksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystuotannon edistämiseksi pienemmillä viljelyksillä sisältävä ed. Wuorimaan y. m. edusk. esit n:o 29, Liitteet VIII siv. 749, L. Mtv:aan 301.

— Ehdotuksen laiksi viljelyksien ja rakennuksien kunnossapidosta erinäisillä tiloilla sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 44, Liitteet IV siv. 223, L. Tv:aan 303.

— Maanviljelystuotannon tehokkaampaa lisäämistä koskeva ed. Kairamon anom. ehd. n:o 65, Liitteet VIII siv. 755, L. Mtv:aan 302.

— Ks. Apulantojen tuonti. Olkirehu.

Maanviljelystyöväki:

— Ehdotuksen asetukseksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystyöväen asunto-olojen parantamiseksi sisältävä ed. Wuorimaan y. m. edusk. esit. n:o 30, Liitteet IX siv. 915, L. Työv:aan 301.

— Ehdotuksen laiksi pakollisista sovinto-oikeuksista maanviljelystöitä koskevissa työriitaisuuksissa sisältävä ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 31, Liitteet IX siv. 858, L. Työv:aan 301.

Maanvuokra-asetuksen selitys. Ks. Torpan y. m. vuokra.

Maaomaisuus:

— Ehdotuksen laiksi manttaaliin pantua maata ja laitoksia koskevien asiain käsittelystä sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 49, Liitteet V siv. 483, L. Ltv:aan 304.

— Ks. Verotus.

Maarianhamina. Maarianhaminassa olevan keskikoulun ottamista valtion haltuun ja sen muodostamista täydelliseksi 8 luokkaiseksi oppilaitokseksi tarkoittava ed. Sundblomin y. m. anom. ehd. n:o 33, Liitteet VI siv. 576, L. Siv:aan 299.

Maatalous:

— Määrärahan myöntämistä maataloustutkimuksia ja tiedemiesten kehittämistä varten tarkoittava ed. Relanderin y. m. anom. ehd. n:o 73, Liitteet VIII siv. 782, L. Mtv:aan 302.

— Määrärahan myöntämistä maatalousneuvojain palkkaamiseksi koskeva ed. Hahlin y. m. anom. ehd. n:o 75, Liitteet VIII siv. 787, L. Mtv:aan 302.

— Maataloudellisten piirikoeasemain perustamista koskeva ed. Relanderin y. m. anom. ehd. n:o 78, Liitteet VIII siv. 797, L. Mtv:aan 303.

— K. Siemenviljelys. Työaika.

Maatalouskoneet. Maatalouskoneiden ja työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista koskeva ed. Relanderin y. m. anom. ehd. n:o 79, Liitteet VIII siv. 799, L. Mtv:aan 303.

Maatalouskurssit. Määrärahan myöntämistä kiertävän maatalouskurssin toimeenpanemiseksi Viipurin läänissä koskeva ed. Albin Mannerin y. m. anom. ehd. n:o 72, Liitteet VIII siv. 779, L. Mtv:aan 302.

Maatalousvaliokunta:

— asetetaan ja jäsenluku määrätään 264, jäsenet ja varajäsenet 290, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 329, jakautuminen kahteen osastoon 385, lisäjäsenet ja varajäsenet 424, ilmoitus osastojen puheenjohtajista ja varapuheenjohtajista 424 ja 1122.

— lausunto työväenasiainvaliokunnalle edusk. esityksistä n:o 33 ja 34, on Työvm:ssä n:o 1.

— Miet. n:o 1, anomusehdotuksen johdosta, joka koskee apulantojen maahansaannin aikaansaamista, Pp. 649, K. —. A. V: 2, am. n:o 5.

— „ „ 2, ei annettu.

— „ „ 3, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi selityksestä 23 päivänä syyskuuta 1917 annettuun asetukseen erinäisistä maaliskuun 13 päivänä 1916 voimassa olleista torppaa, lampuotitilaa ja mäkitupa-aluetta koskevista vuokrasopimuksista, Pp. 1014, 1 K. —, 2. K. —, 3 K. —. A. II.

— „ „ 4, anomusehdotuksen johdosta, joka koskee tutkijakunnan asettamista Suojärven lahjoitusmaalla asuvien lampuotien olojen tutkimista varten, Pp. 1067, K. 1239 ja 1270. A. V: 2, am. n:o 12.

— „ „ 5, hallituksen esityksen n:o 41 johdosta, joka koskee erinäisten vuokra-alueiden eroittamista itsenäisiksi tiloiksi, Pp. 1342, 1 K. 1355 ja 1384, Suur 2 K. 1549, 161. n:o 46 a, jatk. 2 Suurvm. n:o 46 b, ponnen 2 K. 1803, 5

Majesteettirikos. Ks. Rikoslaki.

Majoitus. Ks. Sotaväenmajoitus.

Manttaaliin pantu maa. Ks. Maaomaisuus.

Meriliike:

— Säännöllisen höyrylaivaliikenteen järjestämistä linjalle Kotka—Ulkosaaret—Viipuri koskeva ed. Joukahaisen y. m. anom. ehd. n:o 104, Liitteet II siv. 112, L. Vv:aan 306.

— Ahvenanmaan ja Turun saariston välisen liikennekysymyksen ratkaisemista koskeva ed. Sundblomin anom. ehd. n:o 105, Liitteet II siv. 110, L. Vv:aan 306.

Metsänhoitolaitos. Vvm. n:o 19 siv. 33—44 ja 53—58, K. 1788. A. IV.

Metsästys. Hallituksen esitys n:o 40 laiksi luvasta saada toistaiseksi harjoittaa ruuaksi kelpaavan metsänriistan pyyntiä satimilla, tuodaan Edk:lle 1020, Pp. 1032, L. Ltv:aan 1037. A. III.

Mielisairas. Mielisairashoidon edistämistä tarkoittava ed. Kotilan y. m. anom. ehd. n:o 11, Liitteet IV siv. 267, L. Tv:aan 295, Tvm. n:o 4, Pp. 1067, K. —. A. V: 2, am. n:o 9.

Mooseksenuskolaiset:

— Hallituksen esitys n:o 12 mooseksenuskolaisista Suomessa, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 357, L. Prv:aan 373, Prvm. n:o 3, Pp. 620, 1 K. 627, Suurvm. n:o 13, 2 K. 647, 3 K. 775. A. I.

— Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn lain vahvistamisesta, L. Prv:aan 595, Prv:n kirjoitus n:o 4, K. 710. A. IV.

N.

Nainen. Ks. Oikeudenkäynti.

Notari otettu 13.

Nuorisotutkimus. Toimenpiteitä nuorisotutkimuksen aikaansaamiseksi tarkoittava ed. Forsténin y. m. anom. ehd. n:o 85, Liitteet IX siv. 928, L. Työv:aan 304.

O.

Obligatsioni. Ks. Maanhankinta. Torpan y. m. vuokra. Ulkomaan raha.

Oikeudenkäynti:

— Hallituksen esitys n:o 43 laiksi naisen kelpaavaisuudesta tuomariksi sekä oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n ja 15 luvun 3 §:n muuttamisesta, tuodaan Edk:lle 1055, L. Lv:aan 1116. A. III.

— Hallituksen esitys n:o 50 koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaikaa, tuodaan Edk:lle 1141, L. Lv:aan 1184, Lvm. n:o 10, Pp. 1193, 1 K. 1198, Suurvm. n:o 33, 2 K. 1205, 3 K. 1232. A. III.

— Hallituksen esitys n:o 69 sisältävä ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta, tuodaan Edk:lle 1435, Pp. 1454, L. Lv:aan 1457, Lvm. n:o 15, Pp. 1529, 1 K. 1532, Suurvm. n:o 49, 2 K. 1737, 3 K. 1807. A. III.

— Haasteen osanantoa koskevien säännösten muuttamista tarkoittava ed. Ottelinin y. m. anom. ehd. n:o 7, Liitteet III siv. 173, L. Lv:aan 294.

— Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn lain, joka tarkoittaa kihlakunnan käräjiä koskevien määräysten muuttamista, vahvistamisesta 341, L. Lv:aan 425, Lv:n kirjelmä n:o 4, K. 513. A. IV.

— Ks. Asianajaja. Valtiorikos.

Olkirehu. Korottoman lainan hankkimista olkiväkirehutehtaiden perustamista varten koskeva ed. Kairamon anom. ehd. n:o 67, Liitteet VIII siv. 772, L. Mtv:aan 302.

Opintoretkeilyt:

— Määrärahan myöntämistä pienviljelijäin opintoretkeilyjen ja esitelmätilaisuuksien toimeenpanemista varten koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 70, Liitteet VIII siv. 776, L. Mtv:aan 302.

— Määrärahan myöntämistä pienviljelijäin ja maataloustyöväen opintoretkeilyjen toimeenpanemista varten tarkoittava ed. Wuokosken y. m. anom. ehd. n:o 71, Liitteet VIII siv. 777, L. Mtv:aan 302.

— Ks. Maamieskurssit.

Oppikoulut:

— Hallituksen esitys n:o 33 laiksi yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä, tuodaan Edk:lle 808, L. Siv:aan 842. A. III.

— Hallituksen esitys n:o 34 laiksi yksityisoppikoulujen valtioavun määristä, tuodaan Edk:lle 808, L. Siv:aan 843. A. III.

Oppivelvollisuus:

— Ehdotuksen laiksi oppivelvollisuudesta ja asetukseksi kansakoululaitoksen kustannuksista sisältävä ed. Sundblomin y. m. edusk. esit. n:o 25, Liitteet VI siv. 509, Pp. 298, L. Siv:aan 337.

— Ehdotuksen laiksi a) oppivelvollisuudesta ja b) kansakoululaitoksen kustannuksista sisältävä ed. Salmen y. m. edusk. esit. n:o 26, Liitteet VI siv. 530, L. Siv:aan 298.

Osuuskassojen Keskuslainarahasto. Osuuskassojen Keskuslainarahasto osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen muuttamista koskeva ed. Rantasalon y. m. anom. ehd. n:o 87, Liitteet VII siv. 620, L. Pv:aan 301, Pvm. n:o 6, Pp. 1529, K. 1538. A. V: 2, am. n:o 15.

Osuustoiminta:

— Ehdotuksen laiksi osuustoimintalain 19 §:n muuttamisesta sisältävä, viime valtiopäivillä lepäämään jätetty, edusk. esit. n:o 1, Liitteet III siv. 143, L. Lv:aan 291, Lvm. n:o 1, Pp. 454, 1 K. 474, Suurvm. n:o 4, 2 K. 511, Lvm. n:o 1 a, Pp. 986, 2 K. 1119, Suurvm. n:o 4 a, jatk. 2 K. 1133, 3 K. 1184. A. V: 1, em. n:o 1.

— Ehdotuksen laiksi osuustoimintalakiin otettavasta uudesta pykälästä sisältävä ed. Leppäsen y. m. edusk. esit. n:o 14, Liitteet III siv. 145, L. Lv:aan 291, Lvm. n:o 2, Pp. 454, 1 K. 475, Suurvm. n:o 5, 2 K. 513, 3 K. 558. A. V: 1, em. n:o 2.

Outokummun kuparikaivos. Vvm. n:o 19 siv. 86—91, K. 1787. A. IV.

P.

Painatustöiden valvoja ja apulainen, otettava 13, otettu 263.

Paino-olot. Välikysymys Suomen Sosiaalidemokraatti nimisen sanomalehden näytenumeron takavarikoimisen johdosta, Pp. 1165, raukeaa kannatuksen puutteessa 1189.

Painovapauslaki. Hallituksen esitys n:o 32 painovapauslaiksi,, tuodaan Edk:lle 775, L. Lv:aan 792. A. III.

Paloviinarahat. Vvm. n:o 19 siv. 92—96. A. IV.

Paloviinavero:

— Hallituksen esitys n:o 39 siitä verosta, joka on suoritettava paloviinan valmistamisesta Suomessa sekä tämän veron käyttämisestä vuonna 1918, tuodaan Edk:lle 1020, Pp. 1032, L. Vv:aan 1037. A. III.

— Hallituksen esitys n:o 56 jouluk. 24 p:nä 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinan valmistusveron alentamisesta, tuodaan Edk:lle 1189, L. Vv:aan 1192, Vvm. n:o 17, Pp. 1229, 1 K. 1235, Suurvm. n:o 40, 2 K. 1340, 3 K. 1355. A. III.

Palvelijatarkoti. Apurahan myöntämistä Helsingin Palvelijataryhdistykselle koskeva ed. Anni Huotarin y. m. anom. ehd. n:o 96, Liitteet II siv. 49, L. Vv:aan 306.

Pankkivaliokunta:

— jäsenluku määrätään 97, jäsenet ja varajäsenet 169, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 179, 1122, 1321 ja 1354, uusia varajäseniä 1077 ja 1088, jäsenen vaihdos 1241 ja 1321.

— Miet. n:o 1, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi postisäästöpankista Suomessa 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta, Pp. 896, 1 K. 899, Suurvm. n:o 17, 2 K. 1003, 3 K. 1016. A. II.

— „ „ 2, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen Suomen rahasta 9 päivänä elokuuta 1877 annetun lain 6, 10, 11 ja 16 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi, Pp. 896, 1 K. 899, Suurvm. n:o 15, 2 K. 1003, Suurvm. n:o 15 a, jatk. 2 K. 1023, 3 K. 1045. A. II.

— „ „ 3, pankkivaltuusmiesten esityksen johdosta, joka koskee kalliinajanlisän myöntämistä Suomen Pankin virkailijoille, Pp. 1067, K. . A. IV. (Ks. Prvm. n:o 8).

— „ „ 4, koskeva pankkivaltuusmiesten vaali, Pp. 1108, K. 1119. Ilmoitus vaalin tuloksesta 1124. A. IV.

— „ „ 5, hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi säästöpankeista, Pp. 1343, 1 K. 1373, Suurvm. n:o 42, 2 K. 1424, Suurvm. n:o 42 a, jatk. 2 K. 1466, 3 K. 1507. A. II.

— „ „ 6, anomusehdotuksen n:o 87 johdosta, joka koskee Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiölle Suomen pankista myönnettyjen lainojen irtisanomista, Pp. 1529, K. 1538. A. V: 2, am. n:o 15.

— „ „ 7, koskeva kapinan aikana Suomen Pankin nimessä liikkeeseen laskettujen setelien käypäisyyttä, Pp. 1530, K. 1539. A. IV.

— Miet. n:o 8, koskevan palkanlisien myöntämistä Suomen Pankin virkailijoille, Pp. 1530, K. 1539. A. IV.

— „ „ 9, sisältävä ehdotuksen laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta, Pp. 1530, 1 K. 1533, Suurvm. n:o 50, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A. IV.

— „ „ 10, koskeva Suomen Postisäästöpankin tilaa ja hoitoa vuonna 1916, Pp. 1530, K. 1539. A. IV.

— „ „ 11, hallituksen esityksen n:o 68 johdosta laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta, Pp. 1582, 1 K. 1610, Suurvm. n:o 58, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.

— „ „ 12, hallituksen esityksen n:o 51 johdosta postisäästöpankista 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi, Pp. 1582, 1 K. 1610, Suurvm. n:o 59, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.

Pelson suo. Ks. Soiden kuivatus.

Perustuslakivaliokunta:

— jäsenluku määrätään 97, jäsenet ja varajäsenet 167, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 179, jäsenen vaihdos 290, 347 ja 368, uusia varajäseniä 1077 ja 1088.

— kirjelmä n:o 4, mooseksenuskolaisia ja O. K. 17 luvun 7 §:n muuttamista koskevan lain vahvistamisesta, K. 710. A. IV.

— „ „ 5, valtiopäiväjärjestyksen 32, 46 ja 51 §:n muuttamista koskevan lain vahvistamisesta, K. 712. A. IV.

— Miet. n:o 1, eduskunnan ensimäisen varapuhemiehen kieltäytymisestä ottamasta äänestyksen alaiseksi erästä edustaja Lohen ehdotusta, jonka varapuhemies on katsonut olevan vastoin Eduskunnan ennen tekemää päätöstä, K. 404. A. IV.

— „ „ 2, hallituksen esityksen n:o 8 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi edustajanpalkkiosta vuoden 1917 ensimäisillä ja toisilla valtiopäivillä, Pp. 492, 1 K. 495, Suurvm. n:o 8, 2 K. 545, 3 K. 634. A. I.

— „ „ 3, hallituksen esityksen n:o 12 johdosta, joka sisältää, ehdotuksen laiksi mooseksenuskolaisista Suomessa, Pp. 620, 1 K. 627, Suurvm. n:o 13, 2 K. 647, 3 K. 775. A. I.

— „ „ 4, eduskunnassa tehdyn ehdotuksen johdosta, joka koskee adressin lähettämistä Venäjän Perustavalle Kokoukselle, Pp. 750, K. 751. A. IV.

— „ „ 5, hallituksen esityksen n:o 7 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen 32, 46 ja 51 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi, Pp. 896, 1 K. 899,

Suurvm. n:o 14, 2 K. 1003, 3 K. 1016. A. I.
— Miet. n:o 6, hallituksen esityksen n:o 9 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen erinäisten valtiopäivätöitä koskevain säännösten muuttamisesta ja täydentämisestä sekä samana päivänä annetun vaalilain 37 §:n muuttamisesta, Pp. 997, 1 K. 1001, Suurvm. n:o 20, 2 K. 1023, Suurvm. n:o 20 a, jatk. 2 K. 1050, 3 K. 1078 ja 1091. A. I.
— „ „ 7, hallituksen esityksen n:o 3 johdosta, joka koskee lakia eduskunnan esitysoikeuden laajentamisesta, Pp. 997, 1 K. 1001, Suurvm. n:o 21, 2 K. 1031, 3 K. 1048. A. I.
— „ „ 8, hallituksen esityksen n:o 6 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen Eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta, Pp. 1085, 1 K. 1089, Suurvm. n:o 26, 2 K. 1125, 3 K. 1182. A. I.
— „ „ 9, hallituksen esityksen n:o 36 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen lipusta, Pp. 1133, 1 K. 1136, Suurvm. n:o 30, 2 K. 1151, 3 K. 1170. A. III.
— „ „ 10, hallituksen esityksen n:o 48 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen Senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta, Pp. 1133, 1 K. 1141, Suurvm. n:o 31, 2 K. 1158, 3 K. 1170. A. III.
— „ „ 11, hallituksen esityksen n:o 55 johdosta, joka koskee Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä, Pp. 1194, 1 K. 1195, Suurvm. n:o 32, 2 K. 1197, 3 K. 1202. A. III.
— „ „ 11 a, saman esityksen johdosta, Pp. 1668, K. 1672. A. III.
— „ „ 12, hallituksen esityksen n:o 54 johdosta, joka koskee Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteita, Pp. 1240, 1 K. 1265, Suurvm. n:o 37, 2 K. 1335, Suurvm. n:o 37 a, jatk. 2 K. 1423, 3 K. 1436. A. III.
— „ „ 13, hallituksen esityksen n:o 59 johdosta, sisältävä ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan jouluk. 18 p:nä 1878 annetun arm. ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät, Pp. 1240, 1 K. 1268, Suurvm. n:o 39, 2 K. 1339, 3 K. 1354. A. III.
— „ „ 14, hallituksen esityksen n:o 62 johdosta, joka sisältää ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi, Pp. 1541, 1 K. 1548, Suurvm. n:o 54, 2 K. 1648, 1673 ja 1701, Suurvm. n:o 54 a, jatk. 2 K. 1733, 3 K. 1815. A. III. (Ks. Prvm. n:o 18.)
— Miet. n:o 15, hallituksen esityksen n:o 76 johdosta, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä, Pp. 1668, 1 K. 1671, Suurvm. n:o 62, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A. III.
— „ „ 16, hallituksen esityksen n:o 77 johdosta, joka koskee Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä, Pp. 1668, 1 K. 1671, Suurvm. n:o 63, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A. III.
— „ „ 17, hallituksen esityksen n:o 79 johdosta, joka koskee Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä, Pp. 1698, 1 K. 1699, Suurvm. n:o 64, 2 K. 1750, 3 K. 1806. A. III.
— „ „ 18, valmistaviin toimenpiteisiin ryhtymistä kuninkaan vaalia varten tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta, Pp. 1875, K. 1877. A. V:2, am. n:o 16.

Pientenlasten koulut. Ks. Alkukoulu.

Pienteollisuus. Kuoletuslainojen myöntämistä pienteollisuuden y. m. voimatarpeita tyydyttäville sähkölaitoksille koskeva ed. Kokon y. m. anom. ehd. n:o 28, Liitteet IV siv. 287, L. Tv:aan 298.

Pienviljelys. Ehdotus että vahvistettaisiin 1917 v:n valtiopäivillä hyväksytty asetus pientiloista, L. Mtv:aan 1037.

Poliisilaitos:
— Hallituksen esitys n:o 73 laiksi kaupunkien poliisitoimesta, tuodaan Edk:lle 1457, L. Lv:aan 1529. A. III.
— Ehdotuksen laiksi järjestyksenpidosta kaupungeissa sisältävä ed. Airolan edusk. esit. n:o 16, Liitteet III siv. 123, L. Lv:aan 291, Lvm. n:o 3, Pp. 589, 1 K. 627, Suurvm. n:o 19, 2 K. —, 3 K. —. A. V:1, em. n:o 5.
— Vahvan, ainoastaan laillisista viranomaisista riippuvan järjestysvallan muodostamista tarkoittava ed. Wreden y. m. anom. ehd. n:o 3, Liitteet III siv. 126, Pp. 292, L. Lv:aan 332, Lvm. n:o 4, Pp. 839, K. —. A. V:2, am. n:o 2.
— Ks. Järjestysvalta.

Postilaitos. Vvm. n:o 19 siv. 69—71. A. IV.

Postinkuljetus. Maalaispostinkuljettajien ja kirjeenkantajien palkkasuhteiden järjestämistä koskeva ed. Joukahaisen

y. m. anom. ehd. n:o 103, Liitteet II siv. 47, L. Vv:aan 306.

Postisäästöpankki:

— Hallituksen esitys n:o 19 laiksi postisäästöpankista Suomessa 24 p:nä toukok. 1886 annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta, tuodaan Edk:lle 427, Pp. 454, L. Pv:aan 456, Pvm. n:o 1, Pp. 896, 1 K. 899, Suurvm. n:o 17, 2 K. 1003, 3 K. 1016. A. II.

— Hallituksen esitys n:o 51 laiksi Suomen postisäästöpankista 24 p:nä toukok. 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta, tuodaan Edk:lle 1141, L. Pv:aan 1184, Pvm. n:o 12, Pp. 1582, 1 K. 1610, Suurvm. n:o 59, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.

— Kertomus Suomen Postisäästöpankin tilasta ja hoidosta vuonna 1916, L. Pv:aan 1193, Pvm. n:o 10, Pp. 1530, K. 1539. A. IV.

Prokuraattori. V. t. prokuraattorin kirjelmä koskeva erinäisten valtiorikokseen syyllisiksi epäiltyjen edustajien vangitsemista, luetaan Edk:lle tiedoksi 1087.

Puhemies, valitaan 7, juhlallinen vakuutus ja tervehdyspuhe 8, palkkio 648.

Puolustuslaitos. Ks. Sotaväki.

Puutavarayhtiöt. Ks. Maanhankinta.

Pääoma- ja kuponkivero:

— Hallituksen esitys n:o 15 pääoma- ja kuponkisuostunnan suorittamisesta 1918 vuoden loppuun, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 358, L. Vv:aan 373, Vvm. n:o 3, Pp. 454, 1 K. 474, Suurvm. n:o 3, 2 K. 510, 3 K. 552. A. I.

— Vvm. n:o 9, Pp. 620, 1 K. 627, Suurvm. n:o 11, 2 K. 634, Suurvm. n:o 11 a, jatk. 2 K. 648, 3 K. ja Vv:n kirjelmä n:o 28 koskeva arvioimista 777. A. IV.

R.

Raha. Hallituksen esitys n:o 26 Suomen rahasta 9 p:nä elok. 1877 annetun lain 6, 10, 11 ja 16 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi, tuodaan Edk:lle 558, L. Pv:aan 702, Pvm. n:o 2, Pp. 896, 1 K. 899, Suurvm. n:o 15, 2 K. 1003, Suurvm. n:o 15 a, jatk. 2 K. 1023, 3 K. 1047. A. II.

Rahan vaihto. Ks. Suomen Pankki.

Rahasääntö. Ks. Tulo- ja menoarvio.

Raittiusopetus. Vvm. n:o 19, siv. 64. A. IV.

Rangaistus. Ks. Ehdolliset rangaistustuomiot.

Rangaistusten täytäntöönpanoasetuksen 4 luvun 2 §. Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä siitä hyväksytyn lain vahvistamisesta 341, L. Lv:aan 432, Lv:n kirjelmä n:o 8, K. 585. A. IV.

Rappeutuminen. Ks. Maanviljelystuotanto.

Rauhanneuvottelut. Kirjelmä koskeva Suomen edustamista rauhanneuvotteluissa, Pp. 759, L. Ulko-asiainv:aan 838, Ulko-asiainvm. n:o 2, Pp. 1059, K. 1061. A. IV.

Rauhansopimus:

— Hallituksen esitys n:o 55 Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymisestä, tuodaan Edk:lle 1149, Pp. 1185, L. Prv:aan 1189, Prvm. n:o 11, Pp. 1194, 1 K. 1195, Suurvm. n:o 32, 2 K. 1197, 3 K. 1202, Prvm. n:o 11 a, Pp. 1668, K. 1672. A. III.

— Hallituksen esitys n:o 76 Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen liittosopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvanliitepöytäkirjan hyväksymisestä, tuodaan Edk:lle 1577, Pp. 1582, L. Prv:aan 1610, Prvm. n:o 15, Pp. 1668, 1 K. 1671, Suurvm. n:o 62, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A.

— Hallituksen esitys n:o 77 Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä, tuodaan Edk:lle 1577, Pp. 1582, L. Prv:aan 1610, Prvm. n:o 16, Pp. 1668, 1 K. 1671, Suurvm. n:o 63, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A. III.

— Hallituksen esitys n:o 79 Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymisestä, tuodaan Edk:lle 1639, L. Prv:aan 1668, Prvm. n:o 17, Pp. 1698, 1 K. 1699, Suurvm. n:o 64, 2 K. 1750, 3 K. 1806. A. III.

Rautatie:

— Hallituksen esitys n:o 78 leveäraiteisen rautatien rakentamisesta Nurmeksesta Waalan kautta Ouluun, tuodaan Edk:lle 1577, Pp. 1582, L. Vv:aan 1610, Vvm. n:o 21, Pp. 1753, K. 1776. A. III.

— Rautateitä koskevain lainsäännösten uudistamista koskeva ed. Tokoin y. m. anom. ehd. n:o 8, Liitteet II siv. 73, L. Vv:aan 294.

— Töiden alottamista Ylivieskan—Iisalmen radalla koskeva ed. Hahlin

y. m. anom. ehd. n:o 106, Liitteet II siv. 89, L. Vv:aan 306.
— Rautatien rakentamista Joensuusta Alapitkän asemalle Savon radalla koskeva ed. Laineen y. m. anom. ehd. n:o 107, Liitteet II siv. 90, L. Vv:aan 306.
— Normaaliraiteisen radan rakentamista Porista Haapamäen asemalle tarkoittava ed. Puumalan y. m. anom. ehd. n:o 108, Liitteet II siv. 82, L. Vv:aan 307.
— Rautatien rakentamista Porin kaupungista Haapamäen asemalle koskeva ed. Arosen y. m. anom. ehd. n:o 109, Liitteet II siv. 85, L. Vv:aan 307.
— Koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamista rautatietä varten Risteen asemalta Loimaan asemalle koskeva ed. Sjöstedt-Jussilan y. m. anom. ehd. n:o 110, Liitteet II siv. 81, L. Vv:aan 307.
— Rautatien rakentamista Tobyn asemalta Woltin asemalle ja rautatielinjan Woltti—Savon rata tutkimista koskeva ed. Ottelinin y. m. anom. ehd. n:o 111, Liitteet II siv. 92 ja 96, L. Vv:aan 307.
— Oulun—Kuusamon ratasuunnan tutkimista tarkoittava ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 112, Liitteet II siv. 100, L. Vv:aan 307.
— Radan rakentamista Oulusta Vaalaan Oulunjoen eteläpuolitse koskeva ed. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 113, Liitteet II siv. 104, L. Vv:aan 307.
— Rautatien rakentamista Kajaanista Ristijärven ja Hyrynsalmen kautta Kiantojärvelle koskeva ed. Haapasen y. m. anom. ehd. n:o 114, Liitteet II siv. 106, L. Vv:aan 307.
— Nurmeksen—Vaalan ratalinjan tutkimista koskeva ed. Arffmanin y. m. anom. ehd. n:o 115, Liitteet II siv. 107, L. Vv:aan 307.
— Viipurin—Koiviston radan taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamista koskeva ed. Juutilaisen y. m. anom. ehd. n:o 116, Liitteet II siv. 86, L. Vv:aan 307.
— Rautatien rakentamista Karjalan radan Koljolan asemalta Hiitolan —Raasulin radalle koskeva ed. Arokallion anom. ehd. n:o 117, Liitteet II siv. 88, L. Vv:aan 308.
— Valtion rautateiden rakennuskustannusten alentamista tarkoittava ed. Arokallion anom. ehd. n:o 118, Liitteet II siv. 78, L. Vv:aan 308.
— Komitean asettamista rautatieverkon laajentamisen tutkimiseksi tarkoittava ed. Lahdensuon y. m. anom. ehd. n:o 119, Liitteet II siv. 76, L. Vv:aan 308.
— Vvm. n:o 19 siv. 85. A. IV.
— Ks. Kulkulaitosrahasto.
— Ks. Tilusten rauhoitus.

Rautatietariffien korotus. Senaatin kirjelmä, L. Vv:aan 717, Vv:n kirjelmä, K. 766.

Revisionilaitos. Vvm. n:o 19, siv. 53. A. IV.

Rikosasia. Ks. Oikeudenkäynti.

Rikoslaki:
— Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan Rikoslain 11 luvun 1 ja 2 §:n 1 momentti ja 13 luku kokonaan sekä muutetaan erinäisiä Rikoslain keisaria ja suuriruhtinasta koskevia pykäliä sisältävä ed. Arosen edusk. esit. n:o 13, Liitteet III siv. 131, L. Lv:aan 291.
— Ks. Uskontorikokset.

Rohdoskauppa. Ehdotuksen asetukseksi rohdoskaupasta, joka käsittää lääketarpeisiin käytettäviä aineita, sisältävä ed. Palmgrenin y. m. edusk. esit. n:o 22, Liitteet IV siv. 270, L. Tv:aan 295.

Ruotsalainen kanslia, sen päällikkö ja notari otettu 13.

Ryöstöt. Ks. Turussa tapahtuneet ryöstöt.

S.

Sadin. Ks. Metsästys.

Sairasvakuutus. Ehdotuksen asetukseksi sairasvakuutuksesta Suomessa sisältävä ed. Annie Furuhjelmin y. m. edusk. esit. n:o 38, Liitteet IX siv. 807, L. Työv:aan 304.

Saksa. Ks. Rauhansopimus.

Sekakomitea. Ks. Itsenäisyyden toteuttaminen.

Senaatin kirjelmä. Ks. Itsenäisyyden toteuttaminen. Järjestysvalta. Rautatietariffien korotus. Suomen Pankki. Tulli. Korkein valta.

Senaatti:
— Ks. Hallitus.
— Ks. Kertomus (Senaatin käyttövarat). Vvm. n:o 19 siv. 73. A. IV.

Siemenviljelys. Määrärahan myöntämistä siemenviljelyksen edistämiseksi koskeva ed. Relanderin y. m. anom. ehd. n:o 77, Liitteet VIII siv. 795, L. Mtv:aan 302.

Sihteerin vaali 14.

Siveellisyystyö. Määrärahan myöntämistä yhdistyksille ja kunnille suojeluskotien

perustamista ja ylläpitoa varten siveellisyystyön edistämiseksi tarkoittava ed. Annie Furuhjelmin y. m. anom. ehd. n:o 56, Liitteet VI siv. 602, L. Siv:aan 300.

Sivistysvaliokunta:

— asetetaan ja jäsenluku määrätään 264, jäsenet ja varajäsenet 290, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 309.
— Miet. n:o 1, määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinto- ja vaatetusavuksi tarkoittavien anomusehdotusten johdosta, Pp. 520, K. —, A. V: 1, am. n:o 1.
— „ „ 2, kansantajuisten tieteellisten luentojen avustamista tarkoittavan anonusehdotuksen johdosta, Pp. 620, K. —. A. V: 2, am. n:o 3.
— „ „ 3, maaseudun alkukoulunopettajain palkkaetujen parantamista tarkoittavain anomusehdotusten johdosta, Pp. 649, K. —. A. V: 2, am. n:o 4.
— „ „ 4, määrärahan myöntämistä kansanopistojen avustukseen, Pp. —, K. — . A. V: 2, am. n:o 6.

Soiden kuivatus:

— Uudisviljelyslainoiksi käytettävien valtion varojen lisäämistä koskeva ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 68, Liitteet VIII siv. 760, L. Mtv:aan 302.
— Määrärahan myöntämistä Pelson suon asuttamiseksi tarkoittava ed. Lanton y. m. anom. ehd. n:o 100, Liitteet VIII siv. 764, L. Mtv:aan 306.
— Määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista varten tarkoittava ed. Tanskasen y. m. anom. ehd. n:o 101, Liitteet VIII siv. 761, L. Mtv:aan 306.
— Erään Mikkelin läänissä olevan suojakson tutkimista viljelystarkoituksia varten koskeva ed. Wuokosken y. m. anom. ehd. n:o 102, Liitteet VIII siv. 767, L. Mtv:aan 306.

Sota. Ks. Elintarvekysymys.

Sotatila:

— Sotatilan aiheuttamien rasitusten korvaamista koskeva ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 92, Liitteet II siv. 60, L. Vv:aan 305.
— Sotaväen yksityisille ja kunnille aiheuttaman vahingon korvaamista koskeva ed. von Rettigin y. m. anom. ehd. n:o 93, Liitteet II siv. 57, L. Vv:aan 305.

Sotaväen majoitus:

— Majoitusrasituksen selvittämistä ja korvaamista valtion varoilla tarkoittava ed. Pullisen y. m. anom. ehd. n:o 18, Liitteet V siv. 498, L. Ltv:aan 296.
— Majoitusrasituksen oikeudenmukaista jakoa tarkoittava ed. Sundblomin y. m. anom. ehd. n:o 19, Liitteet V siv. 496, L. Ltv:aan 296.

Sotaväki:

— Maan sotalaitoksen voimaansaattamista ja esityksen antamista kansanmiliisin aikaansaamiseksi koskeva ed. Mikkolan y. m. anom. ehd. n:o 4, Liitteet I siv. 7, Pp. 293, 404. 713, 719, 760, L. Prv:aan 792.
— Hallituksen esitys n:o 74 maan puolustuslaitoksen väliaikaiseksi järjestämiseksi, tuodaan Edk:lle 1457, Pp. 1529, L. Lv:aan 1532, Lvm. n:o 16, Pp. 1763, K. 1765. A. III.
— Ks. Venäläinen sotaväki.

Sotilasmiljoonat. Vvm. n:o 19 siv. 58—59. A. IV.

Sovinto-oikeus. Ks. Maanviljelystyöväki.

Suljettu istunto:

— Venäjän perustavalle kokoukselle lähetettävän adressin käsittelemistä varten 750, 751.
— Kysymys Suomen edustamisesta rauhanneuvotteluissa 759, 838, 1059, 1061.

Suojärvi. Ks. Lahjoitusmaat.

Suomen itsenäisyys. Ks. Itsenäisyyden toteuttaminen.

Suomen lippu. Ks. Lippu.

Suomen Pankki:

— Senaatin kirjelmä 20 milj. markan suuruisen Venäjän rahan vaihdon järjestämisestä, L. Vv:aan ja Pv:aan 448, Yhdistetyn Vv:n ja Pv:n kirjelmä 451.
— Hallituksen esitys n:o 25 valtiolainan ottamisesta Suomen Pankin aseman vahvistamiseksi, tuodaan Edk:lle 558, Pp. 590, L. Vv:aan 592. A. II.
— Hallituksen esitys n:o 75 Suomen Pankin aseman vahvistamisesta, tuodaan Edk:lle 1508, L. Vv:aan 1542, Vvm. n:o 20, Pp. 1668, 1 K. 1671, Suurvm. n:o 61, 2 K. 1733. 3 K. 1793. A. III.
— Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 pankkivaltuusmiesten esityksen johdosta, joka koskee kalliinajanlisän myöntämistä Soumen Pankin virkailijoille Pp. 1065, K. —. A. IV.
— Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 koskeva pankkivaltuusmiesten y. m. vaalia, Pp. 1108, K. 1119. Ilmoi-

tus pankkivaltuusmiesten y. m. vaalista 1124. A. IV.
— Pankkivaliokunnan mietintö n:o 7 koskeva kapinan aikana Suomen Pankin nimessä liikkeeseen lasketttujen setelien käypäisyyttä, Pp. 1530, K. 1539. A. IV.
— Pankkivaliokunnan mietintö n:o 8 koskeva palkanlisien myöntämistä Suomen Pankin virkailijoille, Pp. 1530, K. 1539. A. IV.
— Pankkivaliokunnan mietintö n:o 9 sisältävä ehdotuksen laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta, Pp. 1530, 1 K. 1533, Suurvm. n:o 50, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A. IV.

Suomen Sosiaalidemokraatti-lehti. Ed. Paasivuoren välikysymys sen näytenumeron takavarikoimisen johdosta, Pp. 1165, raukeaa kannatuksen puutteessa 1189.

Suomen vapaudenlaina. Ks. Vapaudenlaina.

Suuri valiokunta:
— ilmoitus vaalista 176, vaali 177, vaalin tulos 179, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 180 ja 1122, jäsenen vaihdos 842 ja 296.
— Miet. n:o 1, valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen johdosta, joka koskee lyhytaikaisen valtiolainan ottamista valtiovaraston kassatarpeen tyydyttämiseksi, 2 K. 271, 3 K. 309. A. IV.
— „ „ 2, suurten tulojen veroa koskevan esityksen n:o 13 johdosta, 2 K. 499, Suurvm. n:o 2 a, jatk. 2 K. 539, 3 K. 598. A. I.
— „ „ 3, pääoma- ja kuponkisuostunnan suorittamista 1918 vuoden loppuun koskevan esityksen n:o 15 johdosta, 2 K. 510, 3 K. 552. A. I.
— „ „ 4, lepäämään jätetyn lakiehdotuksen johdosta, joka koskee osuustoimintalain 19 §:n muuttamista, 2 K. 511, Lvm. n:o 1 a, Pp. 986, 2 K. jatk. 1119, Suurvm. n:o 4 a jatk. 2 K. 1133, 3 K. 1184. A. V: 1, em. n:o 1.
— „ „ 5, eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi osuustoimintalakiin otettavasta uudesta pykälästä, 2 K. 513, 3 K. 558. A. V: 1, em. n:o 2.
— „ „ 6, esityksen n:o 14 johdosta, joka koskee leimasuostunnan suorittamista 1918 vuoden loppuun, 2 K. 540, 3 K. 599. A. I.
— „ „ 7, esityksen n:o 20 johdosta välittävistä säännöksistä maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain, kansanäänestystä tarkoittavan lain ja kunnallisen vaalilain käytäntöön saattamista varten, 2 K. 545, 3 K. 600. A. II.
— „ „ 8, esityksen n:o 8 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi edustajapalkkiosta vuoden 1917 ensimäisillä ja toisilla valtiopäivillä, 2 K. 546, 3 K. 634. A. I.
— Miet. n:o 9, eduskuntaesityksen johdosta, koskeva erinäisiä muutoksia n. s. elintarvelakiin, 2 K. 558, 3 K. 658. A. V: 1, em. n:o 4.
— „ „ 10, esityksen n:o 27 johdosta, joka koskee valtiolainan ottamista elintarpeiden hankintaa varten, 2 K. 634, 3 K. 776. A. II.
— „ „ 11, pääoma- ja kuponkisuostunnan suorittamisesta 1918 vuoden loppuun, 2 K. 634, Suurvm. n:o 11 a, jatk. 2 K. 648, 3 K. 777. A. IV.
— „ „ 12, esityksen n:o 22 johdosta, joka koskee valtiolainan ottamista kulkulaitosrahaston tarpeisiin, 2 K. 643, Suurvm. n:o 12 a, jatk. 2 K. 648, 3 K. 776. A. II.
— „ „ 13, esityksen n:o 12 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi mooseksenuskolaisista Suomessa, 2 K. 647, 3 K. 775. A. I.
— „ „ 14, hallituksen esityksen n:o 7 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen 32, 46 ja 51 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi, 2 K. 1003, 3 K. 1016. A. I.
— „ „ 15, hallituksen esityksen n:o 26 johdosta, joka sisältää ehdotuksen Suomen rahasta 9 päivänä elokuuta 1877 annetun lain 6, 10, 11 ja 16 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi, 2 K. 1003, Suurvm. n:o 15 a, jatk. 2 K. 1023, 3 K. 1047. A. II.
— „ „ 16, hallituksen esityksen n:o 18 johdosta, joka koskee tuulaakimaksun laskemisen perustetta, 2 K. 1004, 3 K 1017. A. II.
— „ „ 17, hallituksen esityksen n:o 19 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi postisäästöpankista Suomessa 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta, 2 K. 1003, 3 K. 1016. A. II.
— „ „ 18, eduskuntaesitysten johdosta, jotka sisältävät ehdotuksen väliaikaisiksi säännöksiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta. 2 K. 1018, Suurvm. n:o 18 a, jatk. 2 K. —, 3 K. A. V: 1, em. n:o 3.
— „ „ 19, eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi järjestyksenpidosta kaupungeissa, 2 K. —, 3. K. —. A. V: 1, em. n:o 5.
— „ „ 20, hallituksen esityksen n:o 9 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen erinäisten valtiopäivätöitä koskevain säännösten muuttamisesta ja täydentämisestä sekä samana päivänä annetun vaalilain 37 §:n muuttamisesta, 2 K. 1023, Suurvm.

n:o 20 a, jatk. 2 K. 1050, 3 K. 1078 ja 1091. A. I.
— Miet. n:o 21, hallituksen esityksen n:o 3 johdosta, joka koskee lakia eduskunnan esitysoikeuden laajentamisesta, 2 K. 1031, 3 K. 1048. A. I.
— „ „ 22, hallituksen esityksen n:o 37 johdosta, joka sisältää ehdotuksen eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 2 päivänä kesäkuuta 1917 annetun lain 13 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi, 2 K. 1052 ja 1055, 3 K. —. A. II.
— „ „ 23, hallituksen esityksen n:o 30 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:n muuttamisesta, 2 K. 1052, 3 K. 1079. A. II.
— „ „ 24, hallituksen esityksen n:o 10 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Korkeimmasta Oikeudesta, 2 K. 1096 ja 1110, Suurvm. n:o 24 a, jatk. 2 K. 1125, 3 K. 1182. A. I.
— „ „ 25, hallituksen esityksen n:o 11 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Korkeimmasta Hallinto-oikeudesta, 2 K. 1115, 3 K. 1125. A. I.
— „ „ 26, hallituksen esityksen n:o 6 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen Eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen lainmukaisuutta, 2 K. 1125, 3 K. 1182. A. I.
— „ „ 27, hallituksen esityksen n:o 21 johdosta erinäisistä muutoksista Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle 6 p:nä jouluk. 1869 annettuun kirkkolakiin, 2 K. 1126, 3 K. 1183. A. II.
— „ „ 28, hallituksen esityksen n:o 45 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä, 2 K. 1150, 3 K. 1167. A. III.
— „ „ 29, Suomen vapaudenlainan ottamista koskevan hallituksen esityksen n:o 44 johdosta, 2 K. 1151, 3 K. 1168. A. III.
— „ „ 30, hallituksen esityksen n:o 36 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen lipusta, 2 K. 1151, 3 Kr. 1170. A. III.
— „ „ 31, hallituksen esityksen n:o 48 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen Senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta, 2 K. 1158, 3 K. 1170. A. III.
— „ „ 32, hallituksen esityksen n:o 55 johdosta, joka koskee Suomen ja Saksan välisen rauhansopimuksen sekä kauppa- ja merenkulkuvälikirjan hyväksymistä, 2 K. 1197, 3 K. 1202. A. III.
— Miet. n:o 33, hallituksen esityksen n:o 50 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi koskeva maassa syttyneen kapinan johdosta pidennettyä puhevallan tai oikeuden säilyttämisaika, 2 K. 1205, 3 K. 1232. A. III.
— „ „ 34, hallituksen esityksen n:o 47 johdosta, joka koskee leimasuostunnan suorittamista vuonna 1918, Pp. 1205, 2 K. 1227, 3 K. 1238. A. III.
— „ „ 35, hallituksen esityksen n:o 53 johdosta, joka koskee sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina Oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista, 2 K. 1207, 3 K. 1232. A. III.
— „ „ 36, hallituksen esityksen n:o 49 johdosta, joka koskee n. s. Elintarvelain voimassaoloajan pidentämistä, 2 K. 1210, Suurvm. n:o 36 a, jatk. 2 K. 1232, 3 K. 1238. A. III.
— „ „ 37, hallituksen esityksen n:o 54 johdosta, joka koskee Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteita, 2 K. 1335, Suurvm. n:o 37 a, jatk. 2 K. 1423, 3 K. 1436. A. III.
— „ „ 38, hallituksen esityksen n:o 61 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi ehdollisesta rangaistustuomiosta, 2 K. 1339, 3 K. 1354. A. III.
— „ „ 39, hallituksen esityksestä n:o 59 laiksi, jolla kumotaan joulukuun 18 p:nä 1878 annetun armollisen ilmoituskirjan säännös siitä, että useat pykälät Suomelle vahvistetussa asevelvollisuuslaissa ovat perustuslakisäännöksinä pidettävät, 2 K. 1339, 3 K. 1354. A. III.
— „ „ 40, hallituksen esityksen n:o 56 johdosta, joka koskee joulukuun 24 p:nä 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinavalmistusveron alentamista, 2 K. 1340, 3 K. 1355. A. III.
— „ „ 41, hallituksen esityksen n:o 64 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi ehdollisen rangaistustuomion käyttämisestä eräänlaatuisissa tapauksissa, 2 K. 1347, 3 K. 1355. A. III.
— „ „ 42, hallituksen esityksen n:o 28 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi säästöpankeista, 2 K. 1424, Suurvm. n:o 42 a, jatk. 2 K. 1466, 3 K. 1507. A. II.
— „ „ 43, kyytilainsäädännön uudistamista koskevain eduskuntaesitysten johdosta, 2 K. 1433, 3 K. 1436. A. V:1, em. n:o 8.
— „ „ 44, hallituksen esityksen n:o 57 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi valtiorikosoikeuksien tuo-

mitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta, 2 K. 1477 ja 1508, Suurvm. n:o 44 a, jatk. 2 K. 1538, 3 K. 1546. A. III.
— Miet. n:o 45, teiden tekemistä ja kunnossapitoa maalla koskevain eduskuntaesitysten johdosta, 2 K. 1533, 3 K. ja ehdotus lepäämään jättämisesta 1578, jatk. 3 K. 1762. A. V:1, em. n:o 9.
— „ „ 46, hallituksen esityksen n:o 41 johdosta, joka koskee erinäisten vuokra-alueiden erottamista itsenäisiksi tiloiksi, Pp. 1542, 2 K. 1549, 1610 ja 1633, Suurvm. n:o 46 a, jatk. 2 K. 1727, 3 K. 1793, lainaa koskevan ponnen 2 K. 1803, 3 K. 1813. A. II.
— „ „ 47, hallituksen esityksen n:o 46 johdosta, joka koskee suurten tulojen suostuntaveroa vuodelta 1917, 2 K. 1718, Suurvm. n:o 47 a, jatk. 2 K. 1734, 3 K. 1793. A. III.
— „ „ 48, hallituksen esityksen n:o 60 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia, 2 K. 1736, 3 K. 1807. A. III.
— „ „ 49, hallituksen esityksen n:o 69 johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi 1917 vuoden suurlakon johdosta menetetyn määräajan takaisinsaamisesta, 2 K. 1737, 3 K. 1807. A. III.
— „ „ 50, ehdotuksen johdosta laiksi väliaikaisista säännöksistä Suomen Pankin setelinanto-oikeudesta, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A. IV.
— „ „ 51, hallituksen esityksen n:o 63 johdosta eräistä 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selvittävistä määräyksistä, 2 K. 1757, 3 K. 1809. A. III.
— „ „ 52, hallituksen esityksen n:o 70 johdosta eräistä muutoksista kahdeksan tunnin työajasta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettuun lakiin, 2 K. 1758, 3 K. 1809. A. III.
— „ „ 53, hallituksen esityksen n:o 58 johdosta 18 päivänä elokuuta 1917 ammattientarkastuksesta annetun asetuksen 4 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.
— „ „ 54, hallituksen esityksen n:o 62 johdosta Suomen hallitusmuodoksi, 2 K. 1648, 1673 ja 1701, Suurvm. n:o 54 a, jatk. 2 K. 1733, 3 K. 1815. A. III.
— „ „ 55, hallituksen esityksen n:o 66 johdosta laiksi elintarveviranomaisista ja niiden toimivallasta sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, 2 K. 1737 ja 1749, Suurvm. n:o 55 a, jatk. 2 K. 1760, 3 K. 1808. A. III.
— „ „ 56, hallituksen esityksen n:o 65 johdosta laiksi kohtuuttamien hintojen ehkäisemiseksi sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa, 2 K. 1750, 3 K. 1808. A. III.
— Miet. n:o 57, hallituksen esityksen n:o 67 johdosta laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta, 2 K. 1753, 3 K. 1808. A. III.
— „ „ 58, hallituksen esityksen n:o 68 johdosta laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.
— „ „ 59, hallituksen esityksen n:o 51 johdosta postisäästöpankista 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.
— „ „ 60, hallituksen esityksen n:o 72 johdosta 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 taajaväkisten maalaisyhdyskuntain järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ynnä ensiksimainittuna päivänä kansanäänestyksestä annetun lain kumoamisesta sekä laista, sisältävä välittävät säännökset 27 päivänä marraskuuta 1917 annettujen maalaiskuntain kunnallislain, kaupunkien kunnallislain ja kunnallisen vaalilain sovelluttamisesta, 2 K. 1759, 3 K. 1811. A. III.
— „ „ 61, hallituksen esityksen n:o 75 johdosta, joka koskee Suomen Pankin aseman vahvistamista, 2 K. 1733, 3 K. 1793. A. III.
— „ „ 62, hallituksen esityksen n:o 76 johdosta, joka koskee Suomen ja Itävalta-Unkarin välisen rauhansopimuksen sekä oikeuspoliittisen lisäsopimuksen ja taloudellisen lisäsopimuksen ynnä niihin kuuluvan liitepöytäkirjan hyväksymistä, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A. III.
— „ „ 63, hallituksen esityksen n:o 77 johdosta, joka koskee Suomen ja Turkin välisen rauhansopimuksen hyväksymistä, 2 K. 1736, 3 K. 1806. A. III.
— „ „ 64, hallituksen esityksen n:o 79 johdosta, joka koskee Suomen ja Bulgarian välisen rauhansopimuksen hyväksymistä, 2 K. 1750, 3 K. 1806. A. III.
— „ „ 65, hallituksen esityksen n:o 80 johdosta, joka koskee sodan johdosta hädänalaiseen tilaan joutuneitten avustamista, 2 K. 1761, 3 K. 1807. A. III.

Säästöpankki:

— Hallituksen esitys n:o 28 laiksi säästöpankeista, tuodaan Edk:lle 703, L. Pv:aan 718, Pvm. n:o 5, Pp.

1343, 1 K. 1373, Suurvm. n:o 42, 2 K. 1424, Suurvm. n:o 42 a, jatk. 2 K. 1466, 3 K. 1507. A. II.
— Ehdotuksen asetukseksi säästöpankeista sisältävä ed. Tantun y. m. edusk. esit. n:o 23, Liitteet VII siv. 607, L. Pv:aan 301.

T.

Talousvaliokunta:
— jäsenluku määrätään 97, jäsenet ja varajäsenet 168, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 179, jäsenen vaihdos 289, 347 ja 368.
— Miet. n:o 1, eduskuntaesitysten johdosta, jotka sisältävät ehdotuksen väliaikaisiksi säännöksiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta, Pp. 896, 1 K. 899 ja 965, Suurvm. n:o 18, 2 K. 1018, Suurvm. n:o 18 a, jatk. 2 K. —, 3 K. —. A. V: 1, em. n:o 3.
— „ „ 2, hallituksen esityksen johdosta, joka koskee tuulaakimaksun laskemisen perustetta, Pp. 896, 1 K. 898, Suurvm. n:o 16, 2 K. 1004, 3 K. 1017. A. II.
— „ „ 3, anomusehdotuksen johdosta, joka koskee valtioavun myöntämistä Satakunnan Keuhkotautiparantola-Osakeyhtiölle, Pp. 1065, K. —. A. V: 2, am. n:o 11.
— „ „ 4, mielisairashoidon edistämistä tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta, Pp. 1067, K. —. A. V: 2, am. n:o 9.

Tapaturmavakuutus. Hallituksen esitys n:o 63 eräistä 18 p:nä elok. 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annettua asetusta selittävistä määräyksistä, tuodaan Edk:lle 1369, L. Ltv:aan 1383, Ltvm. n:o 6, Pp. 1543, 1 K. 1546, Suurvm. n:o 51, 2 K. 1757, 3 K. 1809. A. III.

Tarkastusvaliokunta. Varajäsenten luku määrätään 197, jäsenet ja varajäsenet 266, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 289, uusia varajäseniä 1077 ja 1089, jäsenen vaihdos 1231 ja 1321, Vv:n kirjelmä, koskeva palkkioita 1792.

Teoslainakiinnitys. Ehdotuksen laiksi teoslainakiinnityksestä sisältävä ed. Lagerlöfin edusk. esit. n:o 18, Liitteet III siv. 151, L. Lv:aan 291.

Tervehdyssähkösanomia. Ruotsin valtiopäiviltä 988.

Terveydenhoito. Vvm. n:o 19 siv. 79—80. A. IV.

Testamentti. Valvotun testamentin osanantoa koskevien säännösten muuttamista koskeva ed. Ottelinin y. m. anom. ehd. n:o 6, Liitteet III siv. 176, L. Lv:aan 294.

Tiede ja taide. Vvm. n:o 19 siv. 66—68. A. IV.

Tienteko:
— Ehdotuksen laiksi teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla sisältävä ed. Pennasen y. m. edusk. esit. n:o 2, Liitteet V siv. 293, L. Ltv:aan 295, Ltvm. n:o 5, Pp. 1434, 1 K. 1436, Suurvm. n:o 45, 2 K. 1533, 3 K. ja ehdotus lepäämään jättämisestä 1578, jatk. 3 K. 1762. A. V: 1, em. n:o 9.
— Ehdotuksen asetukseksi a) teiden tekemisestä ja kunnossa pidosta maalla ja b) tieveron maksamisesta ja sen käyttämisestä sisältävä ed. E. Saaren y. m. edusk. esit. n:o 4, Liitteet V siv. 315, L. Ltv:aan 295, Ltvm. n:o 5, Pp. 1434, 1 K. 1436, Suurvm. n:o 45, 2 K. 1533, 3 K. ja ehdotus lepäämään jättämisestä 1578, jatk. 3 K. 1762. A. V: 1, em. n:o 9.
— Ehdotuksen laiksi teitten tekemisestä ja kunnossapidosta maalla sisältävä ed. Luopajärven y. m. edusk. esit. n:o 5, Liitteet V siv. 341, L. Ltv:aan 296, Ltvm. n:o 5, Pp. 1434, 1 K. 1436, Suurvm. n:o 45, 2 K. 1533, 3 K. ja ehdotus lepäämään jättämisestä 1578, jatk. 3 K. 1762. A. V: 1, em. n:o 9.
— Tientekorasitusta koskevan tutkimuksen toimittamista koko laajuudessaan tarkoittava ed. Gäddan y. m. anom. ehd. n:o 14, Liitteet V siv. 365, L. Ltv:aan 296, Ltvm. n:o 5, Pp. 1434, K. 1762. A. V: 1, em. n:o 9.
— Tilusteiden rakentamista ja kunnossapitoa koskevan lainsäädännön aikaansaamista tarkoittava ed. Ottelinin y. m. anom. ehd. n:o 15, Liitteet V siv. 368, L. Ltv:aan 296, Ltvm. n:o 5, Pp. 1434, K. 1762. A. V: 1, em. n:o 9.
— Määrärahan myöntämistä enimmin rasitettujen tientekolohkojen avustamiseksi koskeva ed. E. Saaren y. m. anom. ehd. n:o 16, Liitteet V siv. 372, L. Ltv:aan 296.
— Vvm. n:o 19 siv. 71—72 sekä 84. A. IV.

Tilaton väestö. Ks. Maanhankinta.

Tilusten rauhoitus:
— Maanomistajain vapauttamista rautateiden aitain rakentamisesta ja kunnossapidosta koskeva ed. Lahdensuon y. m. anom. ehd. n:o 20, Liitteet V siv. 476, L. Ltv:aan 296.
— Ehdotuksen tilusrauhoitusasetukseksi sisältävä ed. Saarelaisen

y. m. edusk. esit. n:o 28, Liitteet V siv. 457, L. Ltv:aan 296.

Tilustiet. Ks. Tienteko.

Toimitusvaliokunta. Varajäsenten luku määrätään 197, jäsenet ja varajäsenet 265, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 289, jäsenten vaihdos 1036 ja 1050, 1736 ja 1756, 1791 ja 1811, uusi puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 1078, uusia varajäseniä 1077 ja 1089, Vv:n kirjelmä palkkioista 1792.

Torpan y. m. vuokra:

— Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn maanvuokra-asetuksen selityksen vahvistamisesta, Pp. 385, K. 437.

— Hallituksen esitys n:o 23 laiksi selityksestä 23 p:nä syyskuuta 1917 annettuun asetukseen, joka sisältää määräyksiä erinäisistä 13 p:nä maalisk. 1916 voimassa olleista torppaa, lampuotitilaa ja mäkitupa-aluetta koskevista vuokrasopimuksista, tuodaan Edk:lle 496, Pp. 520, L. Mtv:aan 521, Mtvm. n:o 3, Pp. 1014, 1 K. 1017, 2 K. —, 3 K. —. A. II.

— Hallituksen esitys n:o 41 erinäisten vuokra-alueiden erottamisesta itsenäisiksi tiloiksi, tuodaan Edk:lle 1020, Pp. 1033, L. Mtv:aan 1037, Mtvm. n:o 5, Pp. 1342, 1 K. 1355 ja 1384, Suurvm. n:o 46, Pp. 1542, 2 K. 1549, 1610 ja 1633, Suurvm. n:o 46 a, jatk. 2 K. 1727, 3 K. 1793, lainaa koskevan ponnen 2 K. 1803, 3 K. 1813. A. II.

— Ehdotuksen asetukseksi torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrasta 12 p:nä maaliskuuta 1909 annetun asetuksen 26 §:n kumoamisesta ja asetuksen erinäisten muitten pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi sisältävä ed. Hakkisen y. m. edusk. esit. n:o 32, Liitteet VIII siv. 714, L. Mtv:aan 301.

— Ehdotuksen eräiden torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta 12 p:nä maaliskuuta 1909 annetun asetuksen pykälien muuttamisesta sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 40, Liitteet VIII siv. 682, L. Mtv:aan 303.

— Ehdotuksen laiksi 23 p:nä syyskuuta 1917 annetun, määräyksiä erinäisistä maaliskuun 13 p:nä 1916 voimassa olleista torppaa, lampuotitilaa ja mäkitupa-aluetta koskevista vuokrasopimuksista sisältävän asetuksen selittämisestä käsittävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 41, Liitteet VIII siv. 711, L. Mtv:aan 303.

— Ehdotuksen laiksi torppari- ja mäkitupa-alueitten julistamisesta päätiloistaan riippumattomiksi sisältävä ed. Mäkelän y. m. edusk. esit. n:o 51, Liitteet siv. , Puhemiehen. esittämiskielto 385.

— Torpparikysymyksen ratkaisemista koskeva ed. K. E. Linnan y. m. anom. ehd. n:o 59, Liitteet VIII siv. 724, L. Mtv:aan 301.

— Maanvuokraajain vapauttamista tarkoittava ed. Wuorimaan y. m. anom. ehd. n:o 60, Liitteet VIII siv. 726, L. Mtv:aan 301.

Tukkityöläiset:

— Tilastollisen tutkimuksen toimittamista maan metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamiseksi tarkoittava ed. Kiviniemen ja Laakkosen anom. ehd. n:o 82, Liitteet IX siv. 911, L. Työv:aan 304, Työvm. n:o 2, Pp. 1067, K. —. A. V: 2, am. n:o 8.

— Komitean asettamista tukkityöläisten olojen järjestämistä varten koskeva ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 86, Liitteet IX siv. 921, L Työv:aan 305, Työvm. n:o 2, Pp. 1067, K. —. A. V: 1, am. n:o 8.

Tulkit, otettavat 13, otetut 263.

Tulli. Senaatin kirjelmä tavarain tuontia rajoittavain sota-ajan määräysten kumoamisesta ja hallituksen oikeuttamisesta korottamaan ylellisyystavarain tullimaksut L. Vv:aan 988.

Tulo- ja menoarvio:

— Hallituksen esitys n:o 24 varojen hankkimisesta vuodeksi 1917 niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä, tuodaan Edk:lle 558, Pp. 589, L. Vv:aan 591, Vvm. n:o 10, Pp. 764, K. 778. A. II.

— Hallituksen esitys n:o 52 vuoden 1917 rahasäännön noudattamisesta kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu, tuodaan Edk:lle 1141, L. Vv:aan 1184, Vvm. n:o 16, Pp. 1193, K. 1221. A. III.

— Vvm. n:o 19. A. IV.

Tulojen ilmoittaminen. Ks. Verotus.

Tuomari. Ks. Oikeudenkäynti.

Tuomarien palkkaus. Vvm. n:o 19 siv. 49. A. IV.

Tuomioistuin. Ks. Valtiorikos.

Tupakka. Valtion tupakkamonopolin toteuttamista koskeva ed. Haapasen y. m. anom. ehd. n:o 91, Liitteet II siv. 25, L. Vv:aan 305.

Turkki. Ks. Rauhansopimus.

Turussa tapahtuneet ryöstöt. Ed. Mikkolan y. m. välikysymys niiden johdosta, Pp. 589, sallitaan esitettäväksi 591, vastauksen antaminen 601, 659 ja 702.

Tuulaakimaksu. Hallituksen esitys n:o 18 tuulaakimaksun laskemisen perusteesta, tuodaan Edk:lle 427, Pp. 454, L. Tv:aan 456, Tvm. n:o 2, Pp. 896, 1 K. 898, Suurvm. n:o 16, 2 K. 1004, 3 K. 1017. A. II.

Työaika:

— Ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa sisältävä ed. Lanton y. m. edusk. esit. n:o 33, Liitteet IX siv. 843, L. Työv:aan 301, Työvm. n:o 1, Pp. 1067. A. V:1, em. n:o 7.

— Ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa sisältävä ed. Leppäsen y. m. edusk. esit. n:o 34, Liitteet IX siv. 848, L. Työv:aan, jonka pyydettäxä lausunto Mtv:alla 301, Työvm. n:o 1, Pp. 1067. A. V:1, em. n:o 7.

Työjärjestys:

— (3 §). Uusi jäsen kansliatoimikuntaan vapautetun sijaan 1232.

— (21 §). Ks. Valtiopäiväjärjestys (49 §).

— (38 §) edustajain lomanpyyntöjä hylätty 1172.

Työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusrahasto. Hallituksen esitys n:o 29 erityisen työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusrahaston perustamisesta, tuodaan Edk:lle 703, L. Vv:aan 718, Vvm. n:o 11, Pp. 896, K. 899. A. II.

Työriidat. Ks. Maanviljelystyöväki.

Työsopimus:

— Ehdotuksen laiksi työsopimuksesta sisältävä ed. Tokoin ja Watasen edusk. esit. n:o 35, Liitteet IX siv. 863, L. Työv:aan 304.

— Ehdotuksen laiksi työsopimuksesta sisältävä ed. Hahlin y. m. edusk. esit. n:o 36, Liitteet IX siv. 884, L. Työv:aan 304.

Työsuunnitelma eduskunnan täysi-istuntoja ja valiokuntia varten, puhemiesneuvoston ehdotus Pp. 1033, K. —. A. IV.

Työttömyys. Toimenpiteitä ilmaantuneen työttömyyden johdosta koskeva ed. Tokoin y. m. anom. ehd. n:o 120, Liitteet II siv. 50, L. Vv:aan 792.

Työvelvollisuus. Hallituksen esitys n:o 67 laiksi poikkeuksellisten olojen vaatimasta yleisestä työvelvollisuudesta, tuodaan Edk:lle 1369, L. Elintarveasiainv:aan 1384, Elintarveasiainvm. n:o 7, Pp. 1576, 1 K. 1609, Suurvm. n:o 57, 2 K. 1753, 3 K. 1808. A. III.

Työväenasiainvaliokunta:

— asetetaan ja jäsenluku määrätään 264, jäsenet ja varajäsenet 290, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 309, jäsenen vaihdos 424 ja 494.

— Miet. n:o 1, eduskuntaesitysten johdosta, jotka sisältävät ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa, Pp. 1067, K. —. A. V:1, em. n:o 7.

— „ „ 2, anomusehdotusten johdosta, jotka tarkoittavat metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista, Pp. 1067, K. —. A. V:2, am. n:o 8.

— „ „ 3, anomusehdotusten johdosta, jotka tarkoittavat työkyvyttömyys ja vanhuusvakuutuksen toteuttamista, Pp. 1067, K. —. A. V:2, am. n:o 10.

U.

Uittotyö. Ks. Tukkityöläiset.

Ulkoasiainvaliokunta:

— Ed. Kullervo Mannerin y. m. kirjelmä 539, päätös valiokunnan asettamisesta 569, jäsenet 713, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 764, nimi 898.

— Miet. n:o 1, jäsenten valitsemisesta sekakomiteaan, jonka tulee valmistaa Suomen eroamisesta Venäjästä aiheutuvia käytännöllisiä toimenpiteitä, Pp. 997, K. 1000. A. IV.

— „ „ 2, eduskunnassa tehdyn alotteen johdosta, joka koskee Suomen edustamista rauhanneuvotteluissa, Pp. 1059, K. 1061. A. IV.

Ulkoasiat. Hallituksen esitys n:o 54 Suomen ulkomaanedustuksen järjestämisen perusteista, tuodaan Edk:lle 1141, L. Prv:aan 1185, Prvm. n:o 12, Pp. 1240, 1 K. 1265, Suurvm. n:o 37, 2 K. 1335, Suurvm. n:o 37 a, jatk. 2 K. 1423, 3 K. 1436. A. III.

Ulkomaalaiset. Hallituksen esitys n:o 71 laiksi ulkomaalaisen ottamisesta Suomen kansalaiseksi, tuodaan Edk:lle 1457, L. Lv:aan 1528. A. III.

Ulkomaan raha: Ehdotuksen laiksi, joka sisältää erinäisiä määräyksiä suomalaisten obligationien maksamiseksi ulkomaan rahalla, sisältävä ed. Palmgrenin edusk. esit. n:o 17, Liitteet III siv. 166, L. Lv:aan 291.

Ulosottolaki. Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksyttyjen lakien vahvistamisesta, joilla laeilla muutetaan U. L. 4 luvun 5, 6, 7 ja 8 §:n sekä U. L:n voimaanpanoasetuksen 27 §:ää, niin myös konkurssisäännön 85 ja 90 §:iä, 341, L. Lv:aan 431, Lv:n kirjelmä n:o 7, K. 585. A. IV.

Uskonnolliset yhdyskunnat. Hallituksen esitys n:o 60 laiksi niistä ehdoista, joilla Suomessa toistaiseksi saadaan muodostaa uskonnollisia yhdyskuntia, tuodaan Edk:lle 1201, L. Lv:aan 1226, Lvm. n:o 14, Pp. 1529, 1 K. 1532, Suurvm. n:o 48, 2 K. 1736, 3 K. 1807. A. III.

Uskontorikokset. Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn lain, joka tarkoittaa rikoslain 10 luvun 1 §:n kumoamista sekä 2, 3 ja 4 §:n muuttamista, vahvistamisesta 341, L. Lv:aan 429, Lv:n kirjelmä n:o 6, K. 516 ja 573. A. IV.

Uudisviljelys. Ks. Maanviljelystuotanto. Soiden kuivatus.

Uusi edustaja. Ks. Edustajantoimi.

V.

Vaali. Rauhanneuvotteluihin valtuutettujen 1064. Sekakomitean 1001.

Vaalilaki:

— Ehdotus 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn, vaalilain muutosta (Korkein Hallinto-oikeus) koskevan lain vahvistamisesta 338, 341, L. Lv:aan 435, Lv:n kirjelmä n:o 10, K. 710. A. IV.

— Ehdotuksen asetukseksi erinäisten 20 p:nä heinäkuuta 1906 annetun Vaalilain kohtain muuttamisesta sisältävä ed. Rentolan edusk. esit. n:o 12, Liitteet I siv. 3, L. Prv:aan 305.

Vaalimääräysten 5 §. Listalla n:o 2 olevasta nimestä Leppänen, on pyyhitty pois muu osa, paitsi kaksi alkukirjainta, ja poispyyhityn sijaan on kirjoitettu jatkoksi hokas. Nimi Lehokas sitä paitsi on listalla jälempänä. Täten merkitty vaalilista hylättiin 134.

Valitsijamiehet, lukumäärä 97, vaali 119 ja 134, puheenj. 161, ilm. valiokuntien jäsenten ja varajäsenten vaalista, 167, 265, 289, 366, 424, 494, 713, 1050, 1088, 1089, 1532, 1756, 1811.

Valtakunnanrahasto (Venäjän). Vvm. n:o 19 siv. 78. A. IV.

Valtalaki:

— Ks. Valtionhoitajakunta.

— Kysymys sen vahvistamisesta ja julkaisemisesta 89, 98, 119, 161, 342 ja 358.

Valtiolaina:

— Ed. K. Mannerin y. m. kirjelmä ja ehdotus, että valtiovarainvaliokunnalle annettaisiin tehtäväksi valmistaa ehdotus 20 miljoonan markan valtiolainan ottamisesta 344.

— Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 lyhytaikaisen valtiolainan ottamisesta valtiovaraston kassatarpeen tyydyttämiseksi, Pp. 264, 1 K. 266 ja 269, Suurvm. n:o 1, 2 K. 271. 3 K. 309. A. IV.

— Ks. Kulkulaitosrahasto. Suomen Pankki. Elintarvepula. Vapaudenlaina. Torpan y. m. vuokra.

Valtionhoitaja. Senaatin kirjelmä ja ehdotus senaattori P. E. Svinhufvudin valtuuttamisesta käyttämään korkeinta valtaa 1105.

Valtionhoitajakunta:

— Puhemiehistön ehdotus sen asettamisesta 14, päätös 47. Kysymys jäsenten vaalista 48, 53, puhemiehistön ehdotus korkeimman valtiovallan käyttämisen antamisesta senaatin talousosastolle 119, 135.

— Ehdotus valtionhoitajakuntaa koskevan eduskunnan päätöksen peruuttamisesta 342, 358, 404.

Valtion takuu. Ks. Maanhankinta.

Valtion vastuunalaisuus. Ks. Virkamiesolot.

Valtiopäiväin avajaiset, ilmoitus niiden siirtämisestä 53, toimittaminen 97.

Valtiopäiväjärjestys:

— Hallituksen esitys n:o 3 eduskunnan esitysoikeuden laajentamisesta, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 355, L. Prv:aan 371, Prvm. n:o 7, Pp. 997, 1 K. 1001, Suurvm. n:o 21, 2 K. 1031, 3 K. 1048. A. I.

— V. J:n 26, 27, 43, 61 ja 63 §:n muuttamista toisin kuuluviksi tarkoittava hallituksen esitys n:o 5, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 356, L. Prv:aan 372. A. I.

— V. J:n 32, 46 ja 51 §:n muuttamista toisin kuuluviksi koskeva hallituksen esitys n:o 7, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 357, L. Prv:aan 373, Prvm. n:o 5, Pp. 896, 1 K. 899, Suurvm. n:o 14, 2 K. 1003, 3 K. 1016. A. I.

— Hallituksen esitys n:o 8 edustajapalkkioista vuoden 1017 ensimäisillä ja toisilla valtiopäivillä, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 357, L. Prv:aan 373, Prvm. n:o 2, Pp. 492, 1 K. 495, Suurvm. n:o 8, 2 K. 546, 3 K. 634. A. I.
— Hallituksen esitys n:o 9 20 p:nä heinäk. 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen erinäisten valtiopäivätyötä koskevain säännösten muuttamisesta ja täydentämisestä sekä samana päivänä annetun vaalilain 37 §:n muuttamisesta, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 357, L. Prv:aan 373, Prvm. n:o 6, Pp. 997, 1 K. 1001, Suurvm. n:o 20, 2 K. 1023, Suurvm. n:o 20 a, jatk. 2 K. 1050, 3 K. 1078 ja 1091. A. I.
— Ehdotus V. J:n 32, 46 ja 51 §:n muuttamisesta 1917 v:n ensim. vp:llä hyväksytyn lain vahvistamisesta, L. Prv:aan 595, Prv:n kirjelmä n:o 5, K. 712. A. IV.
— Ehdotuksen laiksi 20 p:nä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen 5 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi, sisältävä ed. Kullervo Mannerin y. m. edusk. esit. n:o 50, Liitteet siv. , Puhemiehen esittämiskielto 373 ja 385.
— (22 §) Ed. Hännisen oikeus toimia edustajana 11, ed. Louhelaisen samoin 289.
— (23 §) puhemiehen ja varapuhemiesten juhlallinen vakuutus ja keskustelu sen johdosta 9.
— (47 §) Puhemies ilmoittaa katsovansa että puhemies on oikeutettu päättämään, milloin täysi-istunto on pidettävä ja myös oikeutettu antamaan eduskunnan siitä päättää 96.
— (47 §) Suomen hallitusmuotoa koskevan asian poistaminen päiväjärjestyksestä 1792 ja 1803.
— (49 §) Eduskunnan päätettyä käsitellä asian, joka koskee adressin lähettämistä Venäjän Perustavalle Kokoukselle istunnossa, joka ei ole julkinen, pannaan mietintö pöydälle seuraavaan istuntoon. Seuraavassa istunnossa ei enää uudelleen päätetä istunnon pitämisestä suljettuna 750 ja 751.
— (49 §) Sama menettely asiassa, joka koskee rauhanneuvotteluja Puhemies kuitenkin sallii äänestettävän ehdotuksesta että asia edelleen käsiteltäisiin julkisena 1059 ja 1061.
— (51 §) Senaatin jäsen, joka ei ole edustaja, lukee julki erään kirjoituksen, joka päättyy ponteen: Hallitus odottaa, että j. n. e. 837. Keskustelun kuluessa ed. Wrede ed. Pennasen kannattamana ehdottaa samaa, ja ensimäinen varapuhemies nimittää ehdotusta ed. Wreden (ei senaatin) ehdotukseksi 943.
— (53 §) Ilmoitus etteivät ne edustajat, jotka ovat senaattorinehdokkaina, ota osaa äänestykseen hallituksen asettamisesta 260.
— (53 §) Keskustelu sen johdosta, että erinäiset edustajat, jotka ovat hallituksen jäseniä, ovat ottaneet osaa äänestykseen, jolla ratkaistaan hyväksyykö eduskunta yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen vai onko asia lähetettävä valiokuntaan 831.
— (55 §) Kysymys hallituksen esityksen pöydälle panosta toistamiseen 372.
— (57 §) Suuren valiokunnan mietinnössä n:o 18 on ehdotus, joka koskee lakiehdotuksen perusteluja. Kun sitä ehdotusta ei muuttamattomana hyväksytä, palautetaan asia suureen valiokuntaan 1023.
— (57 §) Toisessa käsittelyssä ei asiaa voida päätöstä tekemättä palauttaa suureen valiokuntaan, muutosehdotuksen tekemistä varten 1425.
— (57 §) Asia on palautettu suureen valiokuntaan. Kun se sen jälkeen esitellään jatkuvaan toiseen käsittelyyn ehdottaa eräs edustaja lakiehdotuksen hylkäämistä. Puhemies kieltäytyy sitä ehdotusta äänestyksen alaiseksi laskemasta 1051.
— (57 §) Asian toisessa käsittelyssä on lakiehdotukseen hyväksytty muutos, suuri valiokunta, johon asia sen johdosta on palautettu puoltaa mainittua päätöstä. Jatkuvassa toisessa käsittelyssä tehdään uusi muutosehdotus, jota puhemies kuitenkin kieltäytyy laskemasta äänestyksenalaiseksi 1538.
— (60 §) Kysymys onko elintarvelain 13 §:n muutos käsiteltävä V. J:n 60 §:n säätämässä järjestyksessä (jossa mainittu laki säädettiin). 953 (Estlander), 959 (Wrede), 963 (Ståhlberg).
— (60 §) Sen jälkeen kun kysymys kiireellisyydestä on hylätty, äänestetään asian jättämisestä lepäämään huutoäänestyksellä 1857. (Vertaa 1914 v:n vp:n pöytäkirja siv. 715).
— (64 §) Keskustelun päätyttyä tekee puhemies selkoa tehdyistä ehdotuksista. Eräs ehdotuksen tekijä tahtoo oikaista ehdotustaan sen mukaiseksi kuin hän oli tarkoittanut, mutta Edk. ei sellaista oikaisua salli 1639.
— (68 §) Vastalauseen pitemmälti perusteleminen selitellään V. J:n 68 §:n vastaiseksi 702.
— (69 §) äänestyskielto ed. Lohen ehdotuksesta 85, lähetetään Prv:aan

88, Prvm. n:o 1, esitellään edk:lle tiedoksi 404. A. IV.
— ed. Kellosalmen y. m. ehdotuksesta 98 ja 137.
— puhemies kieltäytyy tekemästä päätösehdotusta tehdystä ehdotuksesta että olisi toimeenpantava uusi äänestys sen johdosta että erinäiset senaatin jäsenet olivat ottaneet osaa päiväjärjestykseen siirtymistä koskevaan äänestykseen 837.
— (69 §) Sen jälkeen kun on ehdotettu asian lähettämistä lakivaliokuntaan ja tämä ehdotus on hylätty, ehdotetaan, että asia lähetettäisiin ehdotuksen tekijän määrittelemässä tarkoituksessa lakivaliokuntaan, jonka tulee vaatia siitä valtiovarainvaliokunnan lausunto. Ensimäinen varapuhemies ei katsonut voivansa asettaa myöhempää ehdotusta äänestyksenalaiseksi 920.
— (76 §) Kun tarkastusvaliokuntaa ei ole vielä asetettu, toimittaa eduskunta erinäisten asiakirjain tarkistuksen 260—262.

Valtiopäiväkustannukset. Vvm. n:o 19 siv. 45. A. IV.

Valtiorikos:

— Hallituksen esitys n:o 45 eräiden valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista sekä oikeudenkäynnistä niissä, tuodaan Edk:lle 1094, korkeimman vallan haltijan kirjelmä 1116, L. Lv:aan 1117, Lvm. n:o 9, Pp. 1133, 1 K. 1135, Suurvm. n:o 28, 2 K. 1150, 3 K. 1167. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 48 laiksi Suomen Senaatin oikeuttamisesta ryhtymään tarpeellisiin toimiin maassa puhjenneen kapinan johdosta, tuodaan Edk:lle 1105, korkeimman vallan haltijan kirjelmä 1116, L. Prv:aan 1118, Prvm. n:o 10, Pp. 1133, 1 K. 1141, Suurvm. n:o 31, 2 K. 1158, 3 K. 1170. A. III.
— Hallituksen esitys n:o 57 laiksi valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten täytäntöönpanosta, tuodaan Edk:lle 1189, L. Lv:aan 1192, Lvm. n:o 12, Pp. 1382, 1 K. 1421, Suurvm. n:o 44, 2 K. 1473 ja 1508, Suurvm. n:o 44 a, jatk. 2 K. 1538, 3 K. 1546. A. III.
— Ed. Paasivuoren välikysymys, joka koskee erinäisten edustajien vangitsemista kapinan johdosta, Pp. 1124, Raukeaa 1167.
— saman välikysymys erinäisten vangitsemisien ja kuolemantuomioiden johdosta, Pp. 1204, Raukeaa 1227.
— ed. Hornborgin y. m. välikysymys vankileireissä vallitsevista oloista, Pp. 1455. Vastaus annetaan ja siirtyminen päiväjärjestykseen 1492.
— Ks. Ehdolliset rangaistustuomiot.

Valtiotalous. Hallituksen esitys n:o 4 laiksi Suomen valtiotalouden oikeusperusteista, tuodaan Edk:lle 310, Pp. 355, L. Prv:aan, jonka on hankittava valtiovarainvaliokunnan lausunto 371. A. I.

Valtiovarain tila vv. 1913—1915. Kertomus siitä, Pp. 535, L. Vv:aan 965, Vvm. n:o 19, Pp. 1753, K. 1787. A. IV.

Valtiovarainvaliokunta:

— jäsenluku määrätään 97, jäsenet ja varajäsenet 168, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja 179, 329 ja 1095, jäsenen vaihdos 290, 1050, uusia varajäseniä 1077 ja 1088.
— kirjelmä puhemiehen palkkiosta 648.
— kirjelmä n:o 28 koskeva pääoma- ja kuponkisuostunnan arvioimista, K. 777.
— kirjelmä n:o 29 rautatietariffien korottamisesta 766.
— Miet. n:o 1, lyhytaikaisen valtiolainan ottamisesta valtiovaraston kassatarpeen tyydyttämiseksi, Pp. 264, 1 K. 266 ja 269, Suurvm. n:o 1, 2 K. 271, 3 K. 309. A. IV.
— „ „ 2, suurten tulojen veroa koskevan esityksen johdosta, Pp. 454, 1 K. 460, Suurvm. n:o 2, 2 K. 499, Suurvm. n:o 2 a, jatk. 2 K. 540, 3 K. 598. A. I.
— „ „ 3, esityksen johdosta, joka koskee pääoma- ja kuponkisuostunnan suorittamista 1918 vuoden loppuun, Pp. 454, 1 K. 474, Suurvm. n:o 3, 2 K. 510, 3 K. 552. A. I.
— „ „ 4, esityksen n:o 14 johdosta, joka koskee leimasuostunnan suorittamista 1918 vuoden loppuun, Pp. 520, 1 K. 522, Suurvm. n:o 6, 2 K. 540, 3 K. 599. A. I.
— „ „ 5, esityksen johdosta, joka koskee varojen osottamista kansanopetusta varten vuodeksi 1917, Pp. 589, K. 652. A. II.
— „ „ 6, hallituksen esityksen johdosta, joka koskee kulkulaitosrahastoa vuodeksi 1917, Pp. 619, K. 655. A. II.
— „ „ 7, hallituksen esityksen johdosta, joka koskee valtiolainan ottamista kulkulaitosrahaston tarpeisiin, Pp. 620, 1 K. 627, Suurvm. n:o 12, 2 K. 643, Suurvm. n:o 12 a, jatk. 2 K. 648, 3 K. 776. A. II.
— „ „ 8, hallituksen esityksen johdosta valtiolainan ottamisesta elintarpeiden hankintaa varten, Pp. 620, 1 K. 622, Suurvm. n:o 10, 2 K. 634, 3 K. 776. A. II.
— „ „ 9, pääoma- ja kuponkisuostunnan suorittamisesta 1918 vuoden lop-

puun, Pp. 620, 1 K. 626, Suurvm. n:o 11, 2 K. 634, Suurvm. n:o 11 a, jatk. 2 K. 648, 3 K. 777, Vv:n kirjelmä koskeva suostunnan arvioimista 777. A. I.
— Miet. n:o 10, esityksen johdosta, joka koskee varojen hankkimista vuodeksi 1917 niihin tarpeisiin, joihin vakinaiset valtion tulot eivät riitä, Pp. 764, K. 778. A. II.
— „ „ 11, esityksen johdosta, joka koskee erityisen työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusrahaston perustamista, Pp. 896, K. 899. A. II.
— „ „ 12, hallituksen esityksen n:o 35 johdosta, joka koskee leimasuostunnan suorittamista 1 päivään huhtikuuta 1918, Pp. 1067. A. III.
— „ „ 13, Suomen vapaudenlainan ottamista koskevan hallituksen esityksen n:o 4:4 johdosta, Pp. 1133, 1 K. 1136, Suurvm. n:o 29, 2 K. 1151, 3 K. 1168. A. III.
— „ „ 14, hallituksen esityksen n:o 47 johdosta, joka koskee leimasuostunnan suorittamista vuonna 1918, Pp. 1193, 1 K. 1198, Suurvm. n:o 34, Pp. 1205, 2 K. 1227, 3 K. 1238. A. III.
— „ „ 15, Hallituksen esityksen n:o 53 johdosta, joka koskee sitä veroa, joka on suoritettava 1918 vuoden tammikuun 1 päivän ja saman vuoden leimasuostuntalain julkaisemispäivän välisenä aikana leimaamattomina Oikeuteen jätetyistä perunkirjoituskirjoista sekä kauppakirjoista, lahjakirjoista, vaihtokirjoista ynnä muista kiinteän omaisuuden luovutuskirjoista, Pp. 1193, 1 K. 1199, Suurvm. n:o 35, 2 K. 1207, 3 K. 1232. A. III.
— „ „ 16, hallituksen esityksen n:o 52 johdosta, joka koskee 1917 vuoden rahasäännön noudattamista kunnes 1918 vuoden rahasääntö on vahvistettu, Pp. 1193, K. 1221. A. III.
— „ „ 17, hallituksen esityksen n:o 56 johdosta, joka koskee joulukuun 24 päivänä 1915 annetulla asetuksella säädetyn paloviinanvalmistusveron alentamista, Pp. 1229, 1 K. 1235, Suurvm. n:o 40, 2 K. 1340, 3 K. 1355. A. III.
— „ „ 18, hallituksen esityksen n:o 46 johdosta, joka koskee suurten tulojen suostuntaveroa vuodelta 1917, Pp. 1490, 1 K. 1526, Suurvm. n:o 47, 2 K. 1718, Suurvm. n:o 47 a, jatk. 2 K. 1734, 3 K. 1793. A. III.
— „ „ 19, niiden kertomusten johdosta, jotka Suomen Senaatti on Suomen Eduskunnalle vuoden 1917 toisilla valtiopäivillä antanut valtiovarain tilasta vuosina 1913, 1914 ja 1915, Pp. 1753, K. 1787. A. IV.
— „ „ 20, hallituksen esityksen n:o 75 johdosta, joka koskee Suomen Pankin aseman vahvistamista, Pp. 1668, 1 K. 1671, Suurvm. n:o 61, 2 K. 1733, 3 K. 1793. A. III.
— Miet. n:o 21, hallituksen esityksen n:o 78 johdosta, joka koskee rautatien rakentamista Nurmeksesta Vaalan kautta Ouluun, Pp. 1733, K. 1776. A. III.
— „ „ 22, hallituksen esityksen n:o 80 johdosta, joka koskee sodan johdosta hädän alaiseen tilaan joutuneitten avustamista, Pp. 1754, 1 K. 1755, Suurvm. n:o 65, 2 K. 1761, 3 K. 1807. A. III.

Valuuttakauppa. Hallituksen esitys n:o 68 laiksi valuuttakaupan harjoittamisesta, tuodaan Edk:lle 1369, L. Pv:aan 1384, Pvm. n:o 11, Pp. 1582, 1 K. 1610, Suurvm. n:o 58, 2 K. 1758, 3 K. 1810. A. III.

Vangitseminen, edustajain. Ks. Valtiorikos. Prokuraattori.

Vanhuusvakuutus:
— Vanhuus- ja työkyvyttömyysvakuutuksen toteuttamista koskeva ed. Gyllingin y. m. anom. ehd. n:o 83, Liitteet IX siv. 836, L. Työv:aan 304, Työvm. n:o 3, Pp. 1067, K. —. A. V: 2, am. n:o 10.
— Työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutuksen toteuttamista tarkoittava ed. Kokon y. m. anom. ehd. n:o 84, Liitteet IX siv. 834, L. Työv:aan 304, Työvm. n:o 3, Pp. 1067, K. —. A. V: 2, am. n:o 10.
— Ks. Työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusrahasto.

Vankeinhoito. Vankeinhoitoa ja -kuljetusta koskevien olojen tutkituttamista tarkoittava ed. Retulaisen y. m. anom. ehd. n:o 9, Liitteet III siv. 139, L. Lv:aan 294.

Vankileiri. Ks. Valtiorikos.

Vankisiirtolat. Vvm. n:o 19 siv. 49. A. IV.

Vapaudenlaina. Hallituksen esitys n:o 44 Suomen vapaudenlainan ottamisesta, tuodaan Edk:lle 1094, korkeimman vallan haltijan kirjelmä 1116, L. Vv:aan 1117, Vvm. n:o 13, Pp. 1133, 1 K. 1136, Suurvm. n:o 29, 2 K. 1151, 3 K. 1168. A. III.

Venäjän kansalaiset, kysymys niiden elinkeino-oikeutta ja kunnallisia oikeuksia koskevain lakien vahvistamisesta ja julkaisemisesta 89, 117.

Venäjän rahan vaihto. Ks. Suomen Pankki.

Venäläinen sotaväki, sen maasta poistamista vaaditty 519.

Venäläis-suomalainen sekakomitea. Ks. Itsenäisyydyn toteuttaminen.

Verotus:
— Hallituksen esitys n:o 13 suurten tulojen verosta, tuodaan Edk:lle

310, Pp. 357, L. Vv:aan 373, Vvm. n:o 2, Pp. 454, 1 K. 460, Suurvm. n:o 2, 2 K. 499, Suurvm. n:o 2 a, jatk. 2 K. 539, 3 K. 598. A. I.

— Hallituksen esitys n:o 46 suurten tulojen suostuntaverosta vuodelta 1917, tuodaan Edk:lle 1094, korkeimman vallan haltijan kirjelmä 116, L. Vv:aan 1118, Vvm. n:o 18, Pp. 1490, 1 K. 1526, Suurvm. n:o 47, 2 K. 1718, Suurvm. n:o 47 a, jatk. 2 K. 1734, 3 K. 1793. A. III.

— Ehdotuksen laiksi kunnallisverotuksessa verovelvollisten velvollisuudesta tulojensa ilmoittamiseen taksoitusviranomaisille sisältävä ed. Gyllingin y. m. edusk. esit. n:o 10, Liitteet V siv. 492, L. Ltv:aan ja julist. kiireelliseksi 298, Ltvm. n:o 2, Pp. 535, 1 K. 537 ja 561, 2 K. —, 3 K. —. V: 1, em. n:o 6.

— Ehdotuksen laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta sisältävä ed. Juutilaisen y. m. edusk. esit. n:o 11, Liitteet II siv. 15, L. Vv:aan 305.

— Ehdotuksen laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta sisältävä ed. Haatajan y. m. edusk. esit. n:o 47, Liitteet II siv. 17, L. Lv:aan, jonka hankittava lausunto Mtv:lta 303.

— Kiinteistöjä rasittavien välittömien verojen poistamista koskeva ed. Inborrin y. m. anom. ehd. n:o 88, Liitteet II siv. 24, L. Vv:aan 305.

— Maan arvon ansiotonta kohoamista koskevan verotuksen aikaansaamista tarkoittava ed. Luopajärven y. m. anom. ehd. n:o 89, Liitteet II siv. 23, L. Vv:aan 305.

— Verotusolojen järjestämistä koskeva ed. Haapasen y. m. anom. ehd. n:o 90, Liitteet II siv. 13, L. Vv:aan 305.

Vesioikeus:

— Ehdotuksen asetukseksi, joka sisältää lisäyksen 8 §:ään heinäk. 23 p:nä 1902 annetussa asetuksessa siitä, mitä vesioikeuslakia heinäk. 23 p:ltä 1902 käytettäessä on noudatettava, sisältävä ed. Tanskasen y. m. edusk. esit. n:o 9, Liitteet V siv. 451, L. Ltv:aan 297.

— Määrärahan myöntämistä koskivoimien tutkimista varten koskeva ed. Kokon y. m. anom. ehd. n:o 29, Liitteet IV siv. 285, L. Tv:aan 298.

Vesivoima. Vesivoimalaitosten voimamäärän jakamista paikkakunnan yleistä tarvetta varten tarkoittava ed. Kokon y. m. anom. ehd. n:o 27, Liitteet V siv. 453, L. Ltv:aan 297.

Viljelysten kunnossapito. Ks. Maanviljelystuotanto.

Virkamiesolot:

— Virkamiesolojen uudistamista koskeva ed. Kokon y. m. anom. ehd. n:o 2, Liitteet III siv. 170, Pp. 291, L. Lv:aan 329.

— Valtion vastuunalaisuutta sen kaikkien virkamiesten virassa ottamasta yksityisestä omaisuudesta koskeva ed. Ottelinin y. m. anom. ehd. n:o 5, Liitteet III siv. 171, L. Lv:aan 294.

Virkatalot:

— Määrärahan myöntämistä kuoletuslainojen antamista varten virkataloista muodostettavien viljelmien rakennuslainoiksi koskeva ed. Sjöstedt-Jussilan y. m. anom. ehd. n:o 21, Liitteet VIII siv. 800, L. Mtv:aan 297.

— Virkatalojen käyttöä koskevan asetuksen muuttamista koskeva ed. Häkkisen y. m. anom. ehd. n:o 22, Liitteet VIII siv. 730, L. Mtv:aan 297.

— Valtion virkatalojen luovuttamista niiden viljelijöiden omiksi koskeva ed. Antilan y. m. anom. ehd. n:o 23, Liitteet VIII siv. 738, L. Mtv:aan 297.

— Maalla olevien papinvirkatalojen lakkauttamista koskeva ed. Hästbackan y. m. anom. ehd. n:o 24, Liitteet V siv. 501, L. Ltv:aan, jonka on pyydettävä lausunto Prv:lta 297.

— Vvm. n:o 19 siv. 32. A. IV.

Voimatarve. Ks. Pienteollisuus.

Voimistelu:

— Määrärahan myöntämistä liikuntoharjoitusten edistämiseksi tarkoittava ed. K. E. Linnan y. m. anom. ehd. n:o 57, Liitteet VI siv. 595, L. Siv:aan 300.

— Määrärahan myöntämistä liikuntoharjoitusten edistämiseksi koskeva ed. Alavirran y. m. anom. ehd. n:o 58, Liitteet VI siv. 597, L. Siv:aan 300.

Vuoksen vesistö. Vuoksen vesistön laskemista koskeva ed. Pullisen anom. ehd. n:o 98, Liitteet II siv. , L. Vv:aan 306.

Välikysymys. Ks. Itsenäisyyden toteuttaminen. Turussa tapahtuneet ryöstöt. Valtiorikos. Laivojen uppoaminen. Paino-olot.

Väärät setelit. Ks. Suomen Pankki.

Y.

Yhdistys. Hallituksen esitys n:o 31 laiksi yhdistyksistä, tuodaan Edk:lle 775, L. Lv:aan 792. A. II.

Yksityiset koulut. Ks. Oppikoulut.

Ylellisyystavarain tullimaksut. Senaatin kirjelmä niiden korottamisesta, L. Vv:aan 989.

Yliopisto:

— Määrärahan myöntämistä yliopistolle matka-apurahoiksi nuorille tutkijoille koskeva ed. Kailan anom. ehd. n:o 31, Liitteet VI siv. 593, L. Siv:aan 298.

— Maanviljelyslyseoista päässeiden ylioppilaiden opintojen jatkamista tarkoittava ed. Relanderin y. m. anom. ehd. n:o 32, Liitteet VI siv. 573, L. Siv:aan 299.

— Vvm. n:o 19 siv. 62. A. IV.

Ylä-Kivijärvi. Ylä-Kivijärven tulvaveden pinnan alentamista tarkoittava ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 99, Liitteet II siv. 117, L. Vv:aan 306.

Ylöskantomies. Ks. Virkamiesolot.

Ä.

Äänestyskielto:

— ed. Lohen ehdotuksesta 85, toimenpide lähetetään perustuslakivaliokuntaan 88, Prvm. n:o 1, esitellään edk:lle tiedoksi 404. A. IV.

— ed. Kellosalmen y. m. ehdotuksesta 98 ja 137.

Äänioikeus. Ks. Valtiopäiväjärjestys.